16-a 4
4

Nº 1
6-990

3
25-145

Biblioteca Universitaria
A
24
169

Del collegio de la Comp.ª de JHS de Granada. B.ª
R. 11111

COMMENTARIORVM AD INTERPRETATIONEM TITVLI. ff. SOLVTO MATRIMONIO quemadmodum dos petatur.

TOMVS PRIMVS.

AVTHORE PETRO BARBOSA LVSITANO,
In supremo Portugaliæ senatu Consiliario, & in Conimbricensi Academia iuris Cæsarei primario emerito interprete.

PHILIPPO. II. HISPANIARVM ET LVSITANIÆ Regi potentissimo dicatus.

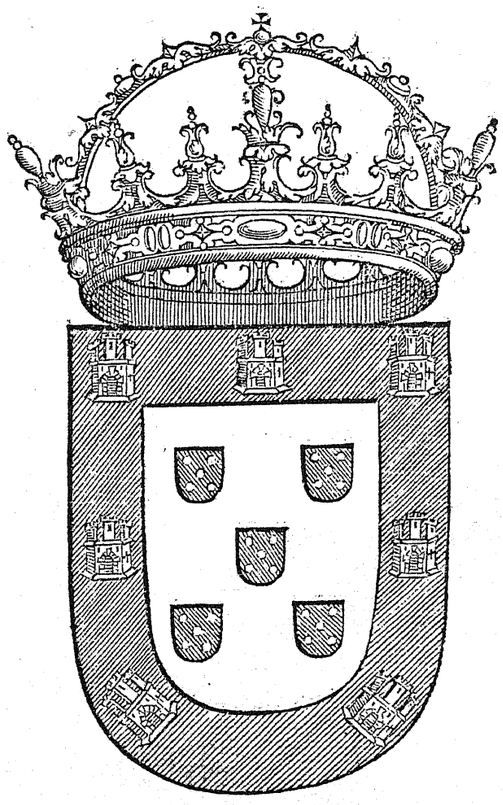

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA GRANADA

CVM PRIVILEGIO.
Madriti apud Ludouicum Sanchez.

Anno. 1595.

TASSA.

YO Iuan Gallo de Andrada escriuano de Camara del Rey nuestro señor, de los que residen en el su Consejo, doy fee, que auiendose visto por los señores del vn libro, intitulado *ff. Soluto matrimonio*, compuesto por el Doctor Pedro Barbosa del Cõsejo de Portugal, tassaron cada pliego del dicho libro, à tres marauedis y medio, y dieron licencia para que à este precio se pueda vender: y mandaron que esta tassa se ponga al principio del dicho libro, y no se pueda vender sin ella. Y para que dello conste di la presente, que es fecha en Madrid à nueue dias del mes de Deziembre, de mil y quinientos y nouenta y quatro años.

el doctor pº barbosa Iuan Gallo de Andrada.

ERRATA SIC CORRIGE.

FOlio.11.columna.1.linea.1.Er,legit.Et.46.1.vlt.eàdem, èadem. 51.2.41. quoad ad thorum, quo ad thorum. 60.2.15.Ord.lib.4.tit.69. Ord.l.2,tit.9.lib.5. 75.2.24.vxorem,vxore. 111.2.pen.obtuliſſet ex quo:vi- obtuliſſet:ex quo vi- 122.1.14.cer, certi- 123.2.43.ſen, ſenten 131.1.36.eſt,ex. y.39,ex,eſt. 208.1.25. nota, no. 214.2.1.aliàs, àlias. 216.2.43.id emerit, idem erit. 233.2.22.aciedenti,accidenti. 239.1.1. Tornebius, Turnebus. 241.1.1.emittat,emittant. 257.2.17.ſed de tuntùm, ſed tantùm. 346.1.2.interpretationis, interpretatione 347.2.35.ſtituit, ſtitui. 355.1.11.eſſet,eſſe. 360.1.vlt.viros,viuos. 365.2.27.quod ab,quod ob. 371.2.13.reliquero, relinquere. 389.1.38.nis,munis. 391.2.antep.filias,in, filias, 434.1.13.Cæ Cæte- 439.1.35. immedie tatè, immediatè. 452.1.42.poteſt rem, poteſt. 450.2.42.veni, venit.457.2.42.doctis,dotis. 503.1.pen.dicta. di ctę. 541.2.23.ſtudijs,ſtudij. 553.2.18.à patre, à parte. 563.2.13.familiarum, familiarium. 587.1.23.maritus, mariti. 618.1.15.ras, cturas. 628.1.35.reperti inã, reperiã in. 633.2,29.vxore,vxorem. 634.1.13.caſu,caſum. 637.2.13.cenſeant,cenſeantur. 639.1.39.ro, uo. 643.1.44.expreſſe, expreſſæ. 669.2.pen.maritum,maritus. 671 2,vlt.eſt proprio,ex proprio. 672.2.19.trimonio, trimonij. 709.1.2.dominum,dominium. 712.1.antep.ra ne, ratione. 730.2.38.priuilegium in, priuilegium. 736.2.44.eſt poteſtate,eſt in poteſtate. 749.2.22.patre, pater. 777.2.17.quæſita,quęſitæ. 779.1.26.eſt,ex. 793.1.2.à qua,qua. 881.2.33.ex quòd, ex eo,quòd. 820.2.11.mẽtis,menti. 863.1.1.exceptio.Sed.his nõ obſtantibus,non.diga,bus,non. 867.2.21.Hiſpaniæ,Hiſpania. 872.1.7. igitur,agitur. 873.2.9.confir- conſum- 876.2.37.tutũ,tũ. 891.1.41.gratias,gratia. 892.2.6.poteris.poterit. 600.1.8.bene, bent. 905.1.35.non ſuſtinuerit,ſuſtinuerit. 910.2.9.confundentur,confunduntur. 913.1.4.ſictẽ ſicte. 932.1.18.tis,tus. 933.1.11.rationi.ratione. 933.2.26.nium,num.937.1.44.dominium,dominum. 938.1. 41.domiunum,dominum. 938.2.35.ratione do- ratione. 952 2.23.confirmatur,confirmantur. 958.2.6.extra, ex. 960.2.29.bene- beneſi- 962.2.14.ctus,bus. 473.1.22.partiarius in, partiarius. 976.1.7.ſoluſinda, ſoluẽda, y 8.peneonem,penſionem. 1009.1.1.diga.num.5.Zaſi. 1011.1.1.eum, eam. 1024.1.16. coninges, conuges. 1024.2.40.habaat,habebat. 1035.2.40.ſilua,ſiluam, 1050.1.41.repetitur,reperitur. 1052.1.16.agere non, agere. 1056.1.17.riò,ſariò. 1059.1.35.theſaurus iu,beat. theſaurus,iubeat. 1060.2.3.quiretur, quireretur. 1069.1.43.vri, vxori. 1075.2.vlt.conſtitutibus,conſtitutionibus. 1093.2.27.etiamſi ſi iu- etiam ſi iu- 1105.2.40.proxime,proximo. 1112.2.5.promiſsione,promiſsionem. 1128.1.28.lopletiſsimus, locupletiſsimos, 1135.2.38.impe- impen- 1141.1.27.fuerit,fuerat. 1142.1.28.id eſt in, ideſt. 1143.1.4.res,&, rei, 1145.2.13 ra deboſcata,deboſcata. 1150.1.40.rex. tex: 1159.1.18.repere,reperere. 1160.1.25.con,non. 1171.1.9.exol- exoluen- 1180.2.4.abredare,abradere, y 9.aliàs,àlias. 1189.2.1.bilẽ,cabilẽ. 1205.2.7.eſt.l.5.eſt.l.6. 1213. 1.27.diſponit,dificium,diſponit,ædificium. 1229.1.37.cautionem,poſt quam, cautionem deſoluendo,poſt quam 1233.1.26.arbitrium,arbitrum. 1239.2.36.ceptos,cepti

Iuan Vazquez del Marmol.

EL

EL REY.

POR Quanto por parte de vos el Doctor Pedro Barboſa del nueſtro Conſejo de Portugal, nos fue fecha relación, que auiades eſcrito dos volumines ſobre el titulo. *ff. Soluto matrimonio*, ſuplicandonos los mandaſſemos ver y dar licencia, con priuilegio para que ſe imprimieſſen, ò como la nueſtra merced fueſſe. Lo qual viſto por los del nueſtro Conſejo, por quanto en los dichos volumines ſe hizieron las diligencias, que la prematica por nos hecha ſobre la impreſsiõ de los libros diſpone, fue acordado, que deuiamos mandar dar eſta nueſtra cedula para vos en la dicha razon, y nos tuuimoslo por bien. Por la qual por os hazer bien y merced, os damos licencia y facultad para que vos, ò la perſona que vueſtro poder ouiere, y no otra alguna, podays hazer imprimir y vẽder los dichos volumines que de ſuſo ſe haze mencion, en todos eſtos nueſtros Reynos de Caſtilla, por tiempo y eſpacio de diez años, que corran y ſe cuenten deſde el dia de la data deſta nueſtra cedula, ſo pena q̃ la perſona, ò perſonas que ſin tener vueſtro poder lo imprimiere, ò vendiere, ò hiziere imprimir ò vender, pierda la impreſsion que hiziere, cõ los moldes y aparejos dellos, y mas incurra en pena de cincuenta mil marauedis cada vez que lo contrario hiziere: la qual dicha pena ſea la tercia parte para la perſona que lo acuſare, y la otra tercia parte para la nueſtra Camara, y la otra tercia parte para el juez que lo ſentenciare. Con tanto, que todas las vezes que ouiere des de hazer imprimir los dichos volumines, durante el dicho tiempo de los dichos diez años, los traygays al nueſtro Conſejo, juntamente con los originales que en el fueron viſtos, que van rubricados cada plana, y firmado al fin dellos de Iuan Gallo de Andrada nueſtro eſcriuano de Camara, de los que reſiden en el nueſtro Cõſejo, para q̃ ſe vea ſi las dichas impreſsiones eſtan cõforme à ellos; ò traygays fee en publica forma, de como por corretor nombrado por nueſtro mandado ſe vio y corrigio la dicha impreſsion por los dichos originales, y ſe imprimieron conforme à ellos, y quedã impreſſas las erratas por el apuntadas, para cada vn volumen de los q̃

anſi fueren impreſſos,para que ſe taſſe el precio que por cada volu men ouieredes de auer:y mas al impreſſor que anſi imprimiere los dichos volumines,no imprima el principio,ni el primer pliego dellos,ni entregue mas de vn ſolo volumẽ de cada original,al Autor y perſona à cuya coſta los imprimiere, ni otro alguno, para efeto de la dicha correcion y taſſa,haſta que antes y primero los dichos volumines eſten corregidos,y taſſados por los del nueſtro Conſejo:y eſtando hecho,y no de otra manera, puedã imprimir el dicho principio y primer pliego,y ſubſeguidamẽte ponga eſta nra cedula y priuilegio,y la aprouacion,y taſſa,ſo pena de caer è incurrir en las penas contenidas en las leyes y pregmaticas deſtos nueſtros Reynos. Y mãdamos à los del nueſtro Cõſejo,y à otras qualeſquier juſticias,que guarden y cumplan eſta nueſtra cedula,y lo en ella contenido. Fecha en el Pardo à veynte dias del mes de Febrero, de mil y quinientos y nouenta y tres años.

YO EL REY.

Por mandado del Rey nueſtro ſeñor.

Don Luys de Salazar.

NOS Philippus,Dei gratia Rex Caſtellæ,Aragonum,Legionis,vtriuſque Siciliæ,Hieruſalẽ, Portugaliæ,Hungariæ,Dalmatiæ,Croatiæ,Nauarræ,Granatæ,Toleti,Valẽtiæ,Gallœciæ,Maioricarum,Hiſpalis,Sardiniæ,Cordubæ, Corſicę,Murtię,Giennis,Algarbij,Algezirę,Gibraltaris, Inſularum Canariæ, necnon Indiarum Orientalium,& Occidentalium,Inſularum,ac Terrę firmæ Maris Oceani,Archidux Auſtriæ,Dux Burgundiæ,Brabantiæ, Mediolani,Athenarum,& Neopatriæ,Comes Abſpurgi,Flandriæ, Tirolis, Barcinonæ,Roſsilonis,& Ceritaniæ,Marchio Oriſtani, & Comes Gociani. Pro parte tua magnifici dilectique noſtri Doctoris Petri Barboſa,Cõmendatoris ordinis & militiæ Chriſti, in noſtro ſupremo Regio Conſilio Portugaliæ Auditoris & conſiliarij, fuit Maieſtati noſtræ expoſitum & deductum,te ſummo cum labore,compoſuiſſe & adnotaſſe librum,ſeu Commentaria duobus voluminibus contenta,in titulum.*ff. Soluto matrimonio.* humiliter ſupplicando,vt licentiam & facultatem excudendi dictum librum, ſeu volumina, in omnibus & quibuſcũque Regnis,dominijs,& terris noſtræ Coronæ Aragonum,tibi concedere & indulgere,de noſtra ſolita benignitate dignaremur. Nos verò habita prius de illis optima & inſigni approbatione,ſuplicationi tuæ prædictæ duximus annuẽdum. Tenore igitur preſentium de noſtra certa ſcientia regiaque auctoritate,deliberatè & conſultò,tibi dicto Doctori Petro Barboſa concedimus,licentiamque,& facultatẽ plenariam impartimur, quòd per tempus decem annorum à diæ datę huiuſmodi inanteà computandorum,quãdocunque volueris,& tibi bene viſum fuerit,poſſis & valeas,abſque alicuius pœnę incurſu,dicta duo volumina,per tè ſic (vt prædicitur) compoſita,& ad notata,excudere, ſeu imprimere,aut excudi,ſeu imprimi facere,per te vel alias interpoſitas perſonas,prohibentes & iubentes quibuſcunque excuſoribus,ſeu impreſſoribus,& alijs quibuſuis perſonis,ad pœnam florenorum auri Aragonum mille noſtris regijs inferendorum ærarijs, & alais pœnas noſtro arbitrio reſeruatas,ne dicto tempore durante,librũ præfatũ,ſeu dicta duo volumina excudere ſeu imprimere, aut alibi excuſa ſeu impreſſa vendere audeant,abſque licentia &volũtate tuis, libris ſeu voluminibus,& eorum typis,& impreſsionibus primitus & plenariè amiſsis tibique applicatis. Illuſtribus verò egregio & ſpectabilibus Locumtenẽtibus,& Capitaneis generalibus noſtris,

in quibuſcunque Regnis,dominijs,& terris prædictę Coronę Aragonum conſtitutis,& conſtituendis dicimus & iubemus, quòd licentia & facultate noſtra huiuſmodi te vti & frui ſinant, & contra eam non faciant vel veniant,aut aliquem facere vel venire permittant,vlla ratione ſeu cauſa,ſi præter iræ & indignationis noſtrę incurſum,pœnam preappoſitam cupiunt non ſubire. In cuius rei teſtimonium preſentes fieri iuſsimus noſtro Regio communi ſigillo à tergo munitas. Datum in Monaſterio ſancti Laurentij,die duodecimo menſis Iunij,anno à natiuitate Domini milleſimo quingentiſimo nonageſimo tertio.

YO EL REY.

Vidit Frigola Vicecanc. Vidit Comes generalis Theſaur. Vidit Terça R. Vidit Quintana R. Vidit Baptiſta R. Vidit Couarruuias R. Vidit Pueyo R. Dominus Rex mandauit mihi Auguſtino Villanueua. Viſa per Frigola Vicecancelar. Comitem generalem Theſaurar. Terça, Quintana, Baptiſta, Couarruuias, & Pueyo Regentes, Cancelar. & me pro conſultore generali. Vidit Villanueua pro conſultore generali.

EV

LEVEL REY Fazo ſaber aos que eſte aluará virem, que eu hei por bem fazer merce a o Douctor Pero Barboſa do meu Concelho, è deſſembargador do Paço, que por tempo de dez annos imprimidor, nem liureiro algũ, nem outra peſſoa de qualquier calidade que ſeia, naõ poſſa imprimir, nem vẽder em todos meus reinos è ſenhorios da Coroa de Portugal, nem trazer de fora delles os Comentarios que elle fez no titolo. *ff. Soluto matrimonio*, ſe naõ aqueles liureiros è peſſoas, que pera iſſo tiuerem licença do dito Douctor Pero Barboſa: èqualquer imprimidor, liureiro, ou peſſoa, que durando os ditos dez annos imprimir os ditos Comentarios nos ditos meus Reinos, ou os trouxer de fora delles ſem licença do dito Douctor Pero Barboſa, perdera pera elle todos os velumes que aſsi imprimir, vender, ou de fora trouxer, è alem diſſo encorrera em pena de ſem Cruzados, à metade pera minha camara, è à outra a metade pera quem o acuſar. Mando à todas as minhas juſtiças, è oficaes, à que ò conhecimento diſto pertencer, que lhe cumpraõ, guardem, è façaõ comprir è guardar eſte aluara, como ſe nele contem: ò qual ei por bem que valha, tenha força è vigor, como ſe foſſe carta feita em meu nome, por mim aſinada, è paſſada pela Chancelaria, poſto que por ella naõ paſſe, ſem embargo das ordenaçoẽs do ſegundo liuro, titolo vinte, que ò contrairo diſpoem. Franciſco Matizo ò fez em Madrid à dos de Setembro, de mil y quininientos y nouenta y quoatro. Antonio Moniz da Fonſeca ò fez eſcreuer.

REY.

FERDINANDVS Medices, Dei gratia Magnus Dux Ætruriæ. III. Florẽtię, & Senarum Dux. IIII. Portus Ferrarij in Ilua insula, Castilionis Piscariæ, & Igilij insulæ Dominus, &c. Magnus Magister sacræ religionis sancti Stephani, &c. Vniuersis & singulis impressoribus, typographis, bibliopolis, ac huiusmodi negociatoribus dirionesnostras habitantibus, & frequentantibus, & ipsorum cuilibet edicimus, & omnino prohibemus, ne proximo ab hinc decennio, infrascriptum tractatum in duobus voluminibus Latino idiomate titulo. *ff. Soluto matrimonio*, à Petro Barbosa Hispano I. C. & Consilario Regio, in Portugaliæ Regno compositum, sine authoris consensu, & voluntate in dominijs nostris imprimere, aut imprimi facere, aut alibi impressum in ditiones nostras afferre, aut venalem habere audeat, sub pœna pro quolibet volumine quinquaginta aureorum, & amissionis librorum cuicunque contrafecerit, ipso iure imponenda, cuius altera pars supradicto authori, altera verò fisco nostro Ducali acquiratur, contrarijs quibuscũque non obstantibus. In quorum fidem præsens diploma per infrascriptum Secretarium & Auditorem nostrum exaratum, manũ nostra firmauimus, & sigilli nostri appensione muniri iussimus. Datum Florentię in palatio nostro Ducali, die tertia Augusti, anno salutiferæ Incarnationis Domini millesimo quingentesimo nonagesimo tertior. Magni nostri Ducatus Ætruaiæ, aliorumque nostrorum Ducatuum sexto.

Ferdinandus Medices Magnus
Dux Ætruriæ.

Ad mandatum sereniſsimi Magni Ducis.

Iacobus Danius.

PHILIP-

PHILIPPO SECVNDO
Hiſpaniarium Monarchę, & omnium Regum potentiſsimo, & plentiſsimo, Petrus Barboſa in ſuo ſupremo Portugaliæ Senatu Conſiliarius.

VVM In Luſitania natus, & educatus eſſem, iuris ciuilis ſtudijs me addixi, & in celebri Luſitaniæ academia Coimbricenſi per multos annos iuris ciuilis ſciẽtiæ operam dedi, & primariam iuris ciuilis cathredam conſecutus, per viginti annos iuri ciuili interpretando, non ſine nomine, incumbens, emeriti lectoris, quẽ iubilatum vulgus appellat, nomẽ & præmia adeptus, multorum perſuaſionibus decreueram nonnullas interpretationes, quas ad diuerſos iuris titulos cõcinnaram, publicare, credens illas non eſſe exiſtimandas inutiles, ſed ad publicum commodum reipublicæ, & iuris ciuilis cognitionẽ maxime pertinere. Ab hoc propoſito diſceſsi, quia ſereniſſimus Sebaſtianus Portugaliæ Rex me ad obſequia ſua aduocauit, & licet immeritum, ſacri palatij auditorem, & ſuum conſiliariũ creauit. Maxima igitur & varia negocia impedimento fuerunt, ne illud quod decreueram, ad exitum poſſem perducere: deinde infelicitates regni Portugaliæ, non ſolùm totam rempublicam, ſed etiam me ſemper illius amatorem, penitus obruerũt. Mortuo autem Sebaſtiano, quem fata tantùm terris oſtenderunt,

runt,ei in regno ſuceſsit Henricus eius patruus, cui in prædictis officijs inſeruiui,apud quem,& Sebaſtianum Regem ſemper in pretio fui.Mortuo Henrico, tibi regnorum Portugaliæ legitima ſucceſsio delata eſt:& cum in eo regno per duos annos reſideres,& ad regnum Caſtellæ reuerti decerneres, dignatus es me tecum adducere,vt apud te Conſiliarij officio funge rer pro regno Portugaliæ:propter quas rerum vicif ſitudines non potui, vt oportebat, lucubrationes meas corrigere & typis mandare: tandem perpetuis multorum flagitationibus coactus, poſtpoſita mora operi me accinxi:& quia ſciebam in titulo. ff. Soluto matrimonio.multa ſubtilia,& quotidiana contineri, ab illius interpretatione initium ſumpſi. Et quanuis non ignorem quanta ſit tui nominis maieſtas, quantus ſplendor, cui recte nihil offerri dicari ve poſsit, niſi vndique expolitum atque omnibus numeris abſolutum,a quo ſcripta mea longe ab eſſe agnoſco: tamen conſiderans tuam benignitatem & admirabilem erga omnes clementiam, & in miniſtros publici muneris ſingularem humanitatem, offero audacter Maieſtati tuæ meorum laborum quaſi primitias, quas ſpero,regum maxime,hilari vultu æquoque animo a te ſuſceptum iri, vt celſitudinis & Maieſtatis tuæ nomine,tanquam tutiſsimo clypeo muniatur, & tutius inter tot hominum manus verſentur , & ego innatæ clementiæ tuæ dono,qua omnes tui ſubditi iucundiſsime perfruuntur,me protectum & recreatum ſentiam & exultem.

LOCA IVRIS COMMVNIS,

TAM CÆSAREI, QVAM PONTIFICII:

Et legum Caſtellæ,& Portugalię,quæ in his Commentarijs ad titulum.ff.Soluto matrimonio.ſumma cura & diligentia explicantur,quibus notabiles veri & germani intellectus aſsignantur.

ExDigeſto Veteri.

EX Actione.66.§. item qui.ff.pro ſocio.2.parte rubr.nu.52.pagina.56.
L.ſi is qui.§.quod dicitur ff.de iure dotium.3.par. rubr.nu.18.pag.102.
L.conuenire.ff.de pactis dotalib.3. part. rubr.num.26.pag.107.
L.videamus.38.§.ſi actionem.ff. de vſuris.3.par.rubr.nu.71.pag.132.
L.ſed etſi lege.§.1.ff. de petition. hæred.3. par.rubr.â nu.73.pag.134.
L.ita conſtante.ff.de iure dotium.3. part. rubr.nu.78.pag.137.
L.res quæ.55.ff.de iure dotium.3.par.rub. nu.77.pag.136.
L.vxor marito.ff.de donatio inter viru. 3.par.rubr.nu.85.pag.142.
L.eas.ff.de capit.diminutione.4.par. rub. nu.24.pag.159.
L.iure ſuccurſum.7.§.fin.ff.de iure dotiũ. 4.par.rubr.nu.25.pag.160.
L.in cauſa.17.§. idem Pomponius. ff. de minorib.4.par.rubr.nu.27.pag.161.
L. ſi mulier.22.§.ſi dos.ff.quod metus cauſa.4.par.rubr.nu.28.pag.162.& nu.32.
L.ſi ego. §. ſi res.ff.de iure dotium.4. par. rubr.à nu.37.pag.167.& nu.43.pag.171
L.promittendo. 42. ff. de iure dotium. 1. par.l.1.à nu.23.pag.193.
L.ſi ſerua.§. fin.ff.de iure dotium.1.part. l.1.nu.90.pag.238.
L.1.ff.qui potiores in pigno.habean.3.par. l.1.à nu.32. pag.285.
L.cum poſt. §. gener.ff.de iure dotium.3. par.l.1.à nu.35.pag.287.& ibid. nu.49.
L.quod autem.ff.de iure dotium.3. par.l. 1.â nu.65.pag.309.
L. cum de in rem verſo. ff. de vſuris.3. par.l.1.nu.69.pag.311.
L.qui liberos.ff.de ritu nuptiarum.4.par. l.1.num.2.
L.pater filiæ.71. ff.de euictio. 4.part.l.1. num.30.
L.omne æs.ff.pro ſocio.4.par.l.1.nu.92.
L.ſi ſocius pro filia.ff.pro ſocio.4.par.l.1. â num.100.
L.profectitia.§. ſi filius fam. 2. ff. de iure dotium.4.par.l.1. â num.117.
L.Neſennius. ff.de negoc.geſt.4.par.l.1.â num.148.
L.fin.ff.de pactis dotalib.5.par.l.1.nu.2.
L.fina.ff.de iure dotium.5.par.l.1.nu.6.
L.ita conſtante.27.ff.de iure dotiũ.5.part. l.1.num.8.
L.Titia.ff.de iure dotium.5.par.l.1.nu.10.

L.1 ff.de fundo dotali.5.par.l.1.nu.11.
L.vendicantem.ff.de euictio.5.part.l. 1. num.20.
L.& heredi.§.filia famil.ff. de pactis.5. par.l.1.nu.42.& l.2.in princ.nu.142.
L.vir vxori.17.§. 1. ff. ad Velleian.5. par.l.1 á nu.60.
L.qui testamentum.ff. de probatio.6.par. l.1.á numer.31.
L.fin.ff.de petitio.hæredit.7.part.l.1.numer.29.
L.que pater.51.ff.famil.erciſc.7.part.l.1. num.31.
L.ſi extraneus.in fin.ff.de condict.ob cauſam.7.par.l.1.nu.32.& l.2.§.quod ſi in patris.num.6.
L.1.ff.de iure dotium.l.2.in princ.á numer.1.
L.3.in princ. ff.de vſuris.l.2.in princ.numer.13.
L. aliud eſt. de pactis dotalib.l.2.in princip.num.145.
L.cibaries.§.1.ff. de pact. dotalib. l.2.in princ.nu.147.
L.ſed ſi vir.§.quod vir vxori. ff. de donation.inter virum.l.2.in.2.par.nu.2.
L.in omnibus.ff.de iudicijs.l.2.in.2.part. num.28.& l.diuortio.§.inter dum.numer.17.
L.ſi cui.cum glo.fin.ff.de ſeruit.l. 2. in.2. part.num.36.
L.in vendendo.ff.de contrahen.emption. l.2.in.2. par.num.40.
L.ſane.ff.de iure dotium.l.2.in.2. parte. num.15.
L.Pomponius.ff.famil.erciſc.latè.l. 2.§. quod ſi in patris á num.2.
L.dotale.ff.de fundo dotali.l.2.§. quod ſi in patris.num.26.
L.cum dos.verſi.ſi vero.ff. de pact. dotalib.l.2.§.quod ſi in patris.nu.46.
L.ſi vnus.in princ.ff.de pactis.l.2.§.quod ſi in patris.num.51.
L.filiusfam.§.ſed etſi filia.ff.de procura. l.2.§.fin.nu.16.
L.non ſolũ.39.§.quæritur.ff. de procurat. l.2.§.fi.i.num.34.
L.cum hic ſtatus.§.fin.ff.de donation. inter virum.l.ſi ante.nu.38.
L.qui aliena..33.§. quanquam. de negoc. geſtis.l.3.& 4.nu.12.
L. patri pro filio.ff.de minorib. late diſcutitur.l.3.& 4.á num.13.
L.filiusfam.25.ff.de iure dotiũ.l.3.nu.25.
L.ſolutum.§.ſolutam.ff.de pigno.actio.l. 3.num.31.
L.fin.ff.de pericul.& commodo rei vẽd. l.de diuiſione.num.27.
L.ſi ſterilis.§.cum per venditorem.ff. de actio.empt.l.de diuiſione á nu.31.
L.Lucius Titius.ff.de action. empti. l. de diuiſione.num.32.
L.cum quidam.§.ſi pupillo. ff. de vſuris. l.de diuiſione.nu.38.
L.venditor ex hæreditate.verſ. quemadmodum. de hæredit. vel action.vend. l.de diuiſione,num.63.
L.fin.§.fin.ff.de fundo dotali.l.de diuiſione á num.74.& l.ſi ante.num.47.
L.fina.ff. de condictio.ſine cauſa.l. ſi ante.num.27.
L.ſicut.23.§.fin.ff.locati.l.ſi ante.nu. 46.
L.ſi ſeruus.§.ſi oliuam.ff.ad. l. Aquiliam. l.fructus,num.9.
L. ſiquis domum.§.1.ff.locati.latè. l. fructus,á num.11.
L.cum duobus.52.§.ſi in cocunda.ff.pro ſocio.l.fructus nu.18.
L.quoties.41.§. ſi colonus.ff.de vſufruct. l.fructus.num.23.
L.Herennius.42.ff.de vſuris. l.diuortio. 2.part.num.3.

L.defuncta.65.ff.de vſufruct. l. diuortio. 2.par.num.24.
L.ſi vſusfructuarius meſſem.quib.mod. vſusfru.amittat.l.diuortio.2.par.n.26
L.ſi fur.14.ff.de vſufru.l.diuortio.2.par. num.31.
L.meminiſſe.ff.de officio proconſul.l. diuortio.2 par.nu.51.
L. Iulianus.§.ſi fructibus.ff.de actio. empti.l.diuortio.2.par.á nu.81.& nu.87.
L.ex ſilua.11.ff.de vſufruct.l.diuortio. §. ſi fundum.num.11.
L.ſed ſi grandes.12.ff.de vſufruct . l. diuortio.§.ſi fundum.num.8.
L.arboribus.13.in prin. ff. de vſufruct. l. diuortio.§.ſi fundum.nu.13.& á nu.22.
L.agri.22.ff.de vſufruct.l. diuortio. §. ſi fundum.á num.21.
L.á tutore.ff.de reiuẽd.l.diuortio. §.ſi fundum.á num.32.
L.fin.in princ.ff.de fundo dotali. l. diuortio.§.ſi vir.á num.8.
L.ſi ex lapidicinis.ff.de iure dotium.l. diuortio.§.ſi vir.nu.11.
L.venditor.§.ſi conſtat. ff. cõmunia prædiorum.l.diuortio.§.ſi vir.á nu.26.
L.vſufructu legato.7.verſ.vnde etiam. ff.de vſufruct.l.diuortio.§.ſi vir.n.39.
L.3.§.ſcio. ff. de minorib. l. diuortio. §. ſi vir.num.37.
L.minor.51.§.fin.ff.de procuratorib.l. diuortio.§.interdum.á nu.34.
L.ſin autem.§.fin.ff.de rei vend.l.diuortio.§.fin.1.par.nu.72.
L.ſi forte.29.cum.ll.ſeq.de rei vend.l.diuortio.§.fi.1.par.nu.73.
L.ex duobus.ff.de negoc.geſt.l.diuortio.§. fin.1.par.nu.76.
L.ſi habitator.ff.de rei vend.l. diuortio. §.fin.1 par nu.86.
L.in fundo.ff.de rei vendicatio.l.diuortio §.fin.num.93.& nu.97.& nu.111.
L.ſumptus.ff.de rei vendicat. l.diuortio. §.fin.1.par.num.41.
L.cæterum.ff.de rei vendicatio. l. diuortio.§.fin.1.par.nu.51.
L.quod ſi artificem.33.ff.de rei vendicatio.l.diuortio.§.fin.1.par.á nu.55.
L.vtique.ff.de rei vendicatio.l. diuortio. §.fin.1.par.á nu.64.
L.ex argento.ff.de condictic.furtiua.l.diuortio.§.fin.1.par.nu.63.
L.plane.ff.de petitio.hæred. l. diuortio.§. fin.1.par.á num.65.
L.ſed addes.§.ſi dominus.verſ.ſi inquilinus.ff.locati.l. diuortio.§.fi.1.par.n.87.
L.pen.ff.locati.l.diuortio.§.fi.1.par. n.69.
L.quod ſi ſumptus.40.ff.de petitio. hæred. l.diuortio.§.fin.1.par.nu.4.
L.ſi quid domum.§.hic ſubiungi.ff.locati. l.diuortio.§.fi.1.par.nu.17.
L.fin.§.fin.ff.de fundo dotali.l. diuortio. §.fin.2.par.nu.51.
L.ſed etſi.ff.de euictio. l. diuortio.§. fin. 2.par.num.63.
L.hæreditas.§.1.ff.de petitio.hæreditatis. l.diuortio. §.fin.2.par.num.4.
L.ſi pœna.§.1.ff.de condict.indeb.l. diuortio.§.fin.in.2.par.nu.6.
L.ſi in area. ff. de condict.indeb.l. diuortio.§.fin.2.par.nu.11.
L.qui exceptionem.§.ſi pars.ff.de cõdict. indeb.l.diuortio.§.fin.2.par.nume.14. & num.25.
L.qui inuicem.30.ff.de condict.indeb.l.diuortio.§.fin.2.par.nu.23.
L.ſi vſusfructuarius.7.ff.vſufr.quẽadmodũ caueat.l.diuortio.§.fi.2.par.n.28

Ex Infortiato.

LEX.1.§.pœna.ff.de liberis agnoſcend. 1.par.rubr.nu.18.pag.12.

L.librorum.10.§.1.ff.de legat.3.1.part.rubric.à nu.7.pag.6.& seq.
L.à testatore.108.ff.de conditionib.& demonstrat.1.part.rubr.à nu.26.pag.16.
L.fideicommissa.11.§.cum esset.ff.de legat.3.1.part.rubr.à nu.38.pag.23.
L.facta.63.§.rescripto.ff.ad Trebellia.1.par.rubr.n.45.pag.26.& à n.50 pa.29.
L.in quartam.90.versi.sed quod adimplendæ.ff.ad.l.Falcid.1.part.rubric.num.52.pag.30.
L.1.§.1.ff.vnde vir & vxor.2.part.rubric.nu.57.pag.60.
L.si ab hostibus.11.in princ.ff.Soluto matrim.2.par.rubr.num.66.pag.64.
L.si quis sic.57.ff.Soluto matrim.2.part.rubr.num.69.pag.65.
L.si ita.ff.de auro & argent.legato.3.par.rubr.num.8.pag.97.
L.quod dicitur.ff.de impensis in reb.dotalib.3.par.num.22.pag.104.& ibidem nu.25.pag.106.
L.dote.6.ff.de dote prælegat.3.part.rubr.nu.25.pag.106.
L.Mæuio.42.§.à me.ff.de legat.2.3.par.rubr.num.29.pag.108.
L.quod dicitur.§.fin.ff.de impensis in reb.dotalib.3.part.rubr.nu.40.pag.115.
L.licet.16.ff.de dote prælegat.3.par.rubr.nu.42.pag.116.
L.si marito.32.§.fin.ff.Soluto matrimonio.3.par.rubr.à num.64.pag.128.
L.si marito.32.§.1.ff.Soluto matrim.4.part.rubr.num.21.pag.157.
L.si cum dotem.§.si mulier.ff.Soluto matrimon.4.par.rubr.nu 32.pag.165.
L.cum lege.ff.de testamentis.4.par.rubr.à nu.48.pag.174.
L.adigere.§.quamuis.ff.iure patronat.1.par.l.1.nu.87.& num.100.
L.1.in.2.par.ff.de leg.2.3.par.l.1.nu.42.

L.quidam testamento.32.ff.de legat.2.3.par.l.1.nu.52.
L.siquis á liberis.§.rescriptum.ff.de liber.agnoscend.4.par.l.1.à num.7.
L.mulier.22.§.cum proponeretur.ff.ad Trebellian.4.par.l.1.nu.20.
L.si debitor.12.ff.ad.l.Falcid.4.part.l.1.num.22.
L.vxorem.§.pater naturalis.ff.de leg.3.4.par.l.1.à num.50.
L.dedit dotem.ff.de collat.bonor.4.part.l.1.à num.113.
L.si is qui duos.ff.de liber.legat.4.par.l.1.à num.80.
L.etiã.in prin.ff.Solut.matr.6.p.l.1.nu.14
L.diuortio.§.non solum.ff.Solut.matrim:l.2.in princ.nu.9.
L.rei iudicatæ.§.1.ff.Solut.matrim.l.2.in princ.à nu.121.
L.quoties.§.cæterum.ff.Solut.matrim.l.2 in princ.num.148.
L.1.in princip.ff.de dote prælegat.l.1.in princ.nu.149.
L.quãuis.ff.Solut.matr.l.2.in.2.par.n.7.
L.3.§.fina.ff.de actio.rerum amotarum.l.2.§.quod si in patris.num.45.
L.dotẽ.ff.Solut.matrim.l.2.§.fin.nu.13.
L.si cum dotem.§.eo autem tempore.ff.Solut.matrim.l.2.§.fin.a nu.21.
L.si cum dotem.§.si soluto.ff.Solut.matr.l.2.§.fin.nu.25.
L.in insulam.43.§.fructus.ff.Solut.matr.l.si ante.num.35.
L.fundi Trebatiani.ff.de vsufruct.legato.l.fructus.a nu.29.
L.eum qui.in princ.ff.de his quib.vt indignis.l.diuortio.§.ob donationes.nu.23.
L.si fundus.9.§.fin.ff.Solut.matrim.l.diuortio.§.quod in anno.num.3.

Require infra hanc notulam. †

Ex Digesto Nouo.

L EX Vxorem.ff.de manumiss.testament.in.1.par.rubr.à numer.16.pagin.11.
L.rerum mixtura.30.ff.de vsucapion.3.part.rubr.num.5.pag.95.
L.1.versi.cæterum.ff.de vsucapion.pro dote.4.par.rubr.num.16.pag.154.
L.qui decem.in princ.ff.de solutio.4.part.rubr.num.34.pag.165.
L.2.§.si pecuniam.ff.de donatio.4.part.rub.num.40.pag.169.
L.fin.in princ.ff.de doli exceptio.4.part.rubr.num.12.pag.151.
L.fin.ff.de appellat.recipiend.1.part.l.1.à num.56.
L.prospexit.ff.qui & à quibus.1.part.l.1.num.88.
L.non puto.ff.de iure fisci.2.part.l.1.numer.15.
L.si is qui ff.de iure fisci.2.par.l.1.nu.17.
L.cum vir.42.ff.de vsucapio.5.part.l.1.num.18.& à nu.33.
L.si seruo.20.ff.qui & à quib.5.part.l.1.num.32.
L.seruum.ff.de manumissio.5.part.l.1.à num.80.
L.denique.ff.de iure fisci.6.part.l.1.numer.20.
L.1.§.sunt qui putant.ff.ne quid influmine publico.7.par.l.1.num.21.
L.fina.§.si à socero.ff.quæ in fraudem creditorum.l.2.in princ.à nu.172.
L.2.§.item Varus.ff.de aqua pluuia arcend.l.2.in.2.par.à nu.46.
L.si rem.§.fin.ff.de nouatio.l.2.§.quod si in patris.num.51.
L.sed et si vnius.§.filiofamil.ff.de iniurijs.l.2.§.fin.num.36.
L.si sine.§.fin.ff.rem ratam haberi.l.3.§.fina.numer.37.
L.3.ff.de verbor.significat.l.de diuisione.numer.7.
L.qui actionem.ff.de regul.iuris.l.diuortio.in princ.num.18.
L.si seruus communis.§.locaui.ff.de furtis.l.diuortio.2.part.à num.16.
L.fin.in princip.ff.de iure fisci.l.diuortio.2.par.num.85.
L.fina.§.fin.ff.de iure fisci.l.diuortio.2.par.num.88.& num.91.
L.boues.88.§.hoc sermone.ff.de verborum signification.l.diuortio.§.quod in anno.num.9.
L.3.§.Neratius.ff.de acquirend.possession.l.diuortio.§.si fundum.à numer.35.
L.3.§.fin.ff.de iure fisci.l.diuortio.§.si fundum.num.42.
L.1.§.1.versic.nam siquidem.ff.ad Turpillian.l.diuortio.§.si vir.nu.48.
L.habere.188.§.cautum.ff.de verborum significatio.l.diuortio.§.interdum.numer.19.
L.apud Celsum.§.si minor.ff.de doli exceptio.l.diuortio.§.fina.1.part.numer.58.
L.impensæ.78.ff.de verborum significat.l.diuortio.§.fin.1.part.num.6.ad finem & sequentib.
Dict.l.impensæ.§.vtiles.ff.verborum significatio.l.diuortio.§.fina.1.part.numer.32.
L.statuliber rationem.ff.de statuliberis.l.diuortio.§.final.2.part.numer.32.
L.Titia.48.ff.de solution.l.diuortio.§.fin.2.part.num.47.

Ex Codice.

L. Quoties.C.de reuendic.2.part.rubr. num.18.pag.73.

L.fin.C.de repud.2.part.rubr.numer.46. pag.60.

Auth.ſi pater.C. diuor. facto apud quem. in.2.part.rub.num.13.pag.18.

L.fin.C.de ſentent. quæ ſine certa quantit.3.par.rub.à num.44.pag.117.

L.1.C. quando prouocare non eſt neceſſ.3. part.rub.nu.17.pag.125.

L.2.C.de pact.inter emptor.3.part. rubr. num.72.pag.133.& l.duortio. in.2.parte.num.76.

L.ex pecunia.12.C.de iure dot.3.part.rubr.num.80.pag.138.

L.in rebus.§.fin.C.de iure dot.4.part.rubr.num.18.pag.155.

L.1.§.ſi quæ uero.C.de Iuſtinianeo Codice confirmando.l.1.in.1.par.nu.6.

L.ſi dotare.12.C.ad Velleianum.in.1.parte.l.1.nu.16.

L.fin.C.de dotis promiſſ.4.par.l.1. à nu. 145.cum ſeq.

L.fin.C.de pact.conuent.1.par.l.1.nu.30.

L.4.C.depoſiti.1.par.l.1.nu.49.

L.publicas.C.de ferijs.1.par.l.1.à nu.51.

L.matrem.C.de probationibus.2.part.l.1. num.6.

L.ſcripturas.C.qui potior.in pignor.2.parte.l.1.num.7.

L.de rebus.C.de donation.ante nuptias.2. par.l.1.num.18.

L.penul.C.de dotis promiſſ.3.parte.l.1.à num.1.

L.1.C.de dotis promiſſion.3.parte.l.1.numer.48.

L.3.C.de dotis promiſſione.3.parte.l.1.numer.39.

L.fin.C.ad Velleian.3.part.l.1.nu.53.

Auth.ſi qua mulier.C.ad Velleian.3.parte.l.1.num.62.& 5.part.l.1.à num.54. & num.58.

L.unica.§.accedit.C.de rei uxor.action. 4.par.l.1.nu.58.

L.1.C.de naturalib.liberis.4.part.l.1.numer.64.

L.neque mater.C.de iure dotium. 4.part. l.1.num.83.

L.cognouimus.C.de hæretic.4.par.l.1.numer.84.& num.88.

L.in rebus.in prin.C.de iure dotium.5.parte.l.1.num.3.& num.77.& 6.part.l.1. num.7.

L.ſi prædium.C.de iure dotium.5.parte.l. 1.num.4.

Auth.ſiue à me.C.ad Velleian.5.part.l.1. num.14.& num.50.& num.54.& numer.86.

L.etſi is.C. de prædijs minor. 5.parte. l.1. num.26.

L.fin.§.fin.C. communia de legat.5.part. l.1.num.37.

L.2.C.ſi res aliena pignor.5.parte.l.1.numer.48.

L.iubemus.C.ad Velleian.5.par.l.1.num. 63.& num.70.

L. etiam.C.ad Velleian.cum gloſ.5.part. l.1.num.66.

L.aſſiduis.C.qui potior.6.parte.l.1.à numer.5.

L.2.C.de dote cauta.6.part.l.1.num.31.

L.cum fidem.C.de non numer.pecunia.6. part.l.1.num.18.

L.in contractibus.§.ſed quoniam.C. de nõ numer.pecunia.6.part.l.1.à num.50.

L.fin.C.de non numer.pocunia.6.parte.l. 1.num.46.

Auth.ſed iam neceſſe.C.de donationib.ante nuptias.6.part.l.1.num.37.

L.penult.C.de non numer.pecun. 6.parte. l.1. l.1.numer.36.& numer.42.

L.fin.§.etſi præfatam.C. de iure deliber. 6.part.l.1.num.25.

L.in rebus.§. omnis. C. de iure dotium. 5. part.l.1.à num.84.

L.quamuis.C.de pignor.6.parte.l.1. à numer.11.

L.aſſiduis.§.fin.C.qui potior. in pignorib. 6.part.l.1.num.16.

L.pecunia.C.de priuilegio fiſci.6.part.l.1. à num.21.& num.24.

L.unica.§.fin.C.de caduc.tollen.7.part. l.1.num.10.

L.1.C.de ſecund.nupt.7.par.l.1.nu.18.

L.fin.in prin.C.de iure dotium.7.part.l.1. à num.42.

L.unica.§.exactio.C.de rei uxor. actione.l.2.in princ.à num.7.

L.fin.C.de bon.matern.l.2.in princip. numer.37.

Authen.ſed nouo iure.C.de adulter.l.2.in princip.à num.59.

L.caſtitati.C.de adulter.l.2. in princ. numer.103.

L.tranſigere.C.de tranſaction.l.2 in princip.à num.105.

L.fin.C.de adulter.l.2.in prin.num.131.

L.fin.C.de reuocan.donat.l.2.in prin. numer. 134.

L.unica. C. quando actio ciuilis præiudicet.l.2.in prin. à num. 138.

L.fin.in princ.C.de Epiſcop. & cleric.l.2. in princ.num.152.

L.ſi unquam.C.de reuoc.donation.l.2.in princ.à num.166.

L.ſi totas.C.de inof.donation.l.2.in princip.num.171.

L.ſi longis.C.de execut.rei iudicatæ.l.2.in princ.a num.13.

L.quamuis.30.C.de adulter.l.2.in princip. num. 117.

L.ſi conſtante.C.de donation. ante nupt. l.2.in.2.part.num. 18.

L.filiæ cuius.C.famil.erciſc.l.2.§. quod ſi in patris.num. 9.

L.fin.§.neceſſitate.C. de bon. quæ liber.l. 2.§.quod ſi in patris.a nume.20.& l.2. §.fin.numer.20.& l.3.a numer.4. cum ſeq.

L.1.C.de bon.quæ liber.l.2.§.quod ſi in patris.num.19.

L.filiæ dotem.C.de collation.l.2.§. quod ſi in patris.num.22.

L.in rebus.C.de iure dotium, probatur etiam locum habere in dote profectitia. l.2.§.quod ſi in patris.nu.31.

L.dos a patre.C.ſolut.matrim.l.2.§.quod ſi in patris.num.37.

L.ſi dotem.C.de iure dotium.l.2.§.quod ſi in patris.num.40.

L.curabit.C.de actio.empti.l.de diuiſione a num.14.& num.58.

L.fin.§.præterea.C.de iure dotium.l. de diuiſione a nu.40.

L.quod in uxorem.C.de negoc.geſt. l. de diuiſione.num.48.

L. in minorum. C.in quib. cauſis in integrum reſtitutio. l. de diuiſione, a numer.56.

L.2.C.de fructib.& litium expenſis.l. de diuiſione.num.59.

L.ſi curatorem.C.de in integ.reſtitut.l. ſi ante.nu.15.

L.1.C.ſi aduerſus donationẽ.l. ſi ante.numer.17.& nu.24.

L.qui contra.C.de inceſt.nupt.l.ſi ante. a num.36.

L.ea lege.C.de condit.ob cauſam.l.diuortio.2.par.num.11.

L.fina.C.de compenſation. l. diuortio.§. ob donationes.numer.8.& numer. 27. & num.31.

L.uni-

L. vnica. §. cum autem. C. de rei vxor. actio. l. diuortio. §. non solum. nu. 4.
L. vnica. §. exactio. vers. simulq; modo. C. de rei vxo. actio. l. diuort. 10. §. non solum. num. 8.
L. Sancimus. C. de verbor. signific. l. diuortio. §. interdum. num. 23.
Auth. generaliter. C. de Episcop. & cleric. l. diuortio. §. interdum. num. 40.
L. 2. C. de reiuendicatio. l. diuortio. §. fina. 1. par. á num. 83.
L. fin. §. fin. C. communia de legatis. l. diuortio. §. fin. 1. par. nu. 88.
L. 1. C. de infantib. expositis. l. diuortio. §. fin. 1. par. á num. 59.
L. domum. ad finem. C. de rei vendicat. l. diuortio. §. fin. 1. part. nu. 78. & 2. part. num. 8.
L. vnica. §. taceat. C. de rei vxo. actio. l. diuortio. §. fin. 1. par. num. 90.
L. si residuum. C. de distract. pignorum. l. diuortio. §. fin. 2. par. num. 37.

Ex tribus libris Codicis.

LEX. 1. C. de iure fisci. lib. 10. 2. par. l. 1. á numer. 13.
L. vtilitas. C. de primipilo. lib. 12. in. 2. par. l. 1. nu. 21. & nu. 23.
L. quemadmodum. C. de agricol. & cens. lib. 11. in. 5. par. l. 1. nu. 16.
Ad titulum. C. de primipilo. lib. 12. 7. par. l. 1. á num. 1.
Ad rubr. C. de iure fisci. libr. 10. 7. part. l. 1. á num. 7.
L. 1. C. de excusatio. artificum. lib. 10. 7. par. l. 1. num. 56.
L. vnica. C. de thesauris. lib. 10. l. diuortio §. si fundum. num. 31.
L. susceptores noui. C. de susceptorib. lib. 10. l. diuortio. §. sivir. nu. 51.

Ex Authenticis.

AVthent. vt liceat matri & auiæ. §. quia vero quædam. collation. 8. in. 2. par. rubr. á num. 33.
Authen. de nuptijs. §. sed etiam captiuitatis. collat. 4. in. 2. part. rubr. nu. 70.
Authen. de nuptijs. §. dotes collat. 4. in. 4. par. rubr. num. 4. pag. 147.
Authent. de æqualitate dotis. §. his consequens. collat. 7. in. 6. par. l. 1. nu. 12.
Authen. de temporib. non soluta dotis. §. si autem. collat. 7. in. 6. par. l. 1. num. 30. & num. 35.
Authen. vt fratrum filij. §. illud. collat. 9. 7. part. l. 1. nu. 44. & l. 2. in princ. nu. 160.
Authen. de restitut. & ea quæ parit. §. fin. collat. 4. l. 2. in princ. á num. 67.
Authent. de æqualitate dotis. §. illud quoq; collat. 7. l. 2. §. quod si in patris. nu. 17.

Ex Institutionibus.

§. Manet. Institut. de societate. 2. part. rubr. nu. 51. pag. 56.
§. non tamen. Instit. de perpetuis & tempor. actio. l. 2. in princ. num. 126.
§. si aduersus. Institut. de nuptijs. l. si ante. numer. 33.
§. thesauros. Instit. de rerum diuisio. l. diuortio. §. si fundum. nu. 42.
§. is vero. Instit. de rerum diuisio. l. diuortio. 2. par. nu. 33.

Ex libro feudorum.

CAp. 1. §. 1. quib. modis feudum amittatur, el. 1. l. 2. in princ. num. 71.

Cap. 1. §. ex eadem lege. de lege Corradi. l. 2. in. 2. par. num. 43.
Cap. 1. de capitaneo qui curiam vendidit. l. 2. in. 2. par. nu. 45.
Cap. 1. §. his consequenter. hic finitur lex. l. diuortio in. 2. par. num. 16.
Cap. 1. an agnatus vel filius. l. diuortio in 2. part. num. 17.
Cap. 1. §. si vasallus. hic finitur lex. l. diuortio. §. fin. 1. par. num. 108. & nu. 112.

† Item, & aliæ leges explicantur ex Infortiato.

LEX Legatum. ff. de annuis legatis. l. diuortio. §. quod in anno. nu. 12.
L. cum quidam. ff. de annuis legatis. l. diuortio. §. quod in anno. nu. 13.
L. si constante. §. quoties. vers. siue. ff. Solut. matrim. l. diuortio. §. non solu. nu. 5.
L. ob res amotas. ff. de actio. rerum amotarum. l. diuortio. §. non solum. nu. 6.
L. si fundus. 9. in princ. ff. Solut. matrim. l. diuortio. §. si vir. nu. 10.
L. quæsitum. 76. §. illud. ff. de legat. 3. l. diuortio. §. si vir. nu. 35.
L. filio. ff. vt legator. seu fideicõmissor. nomine. l. diuortio. §. inter dum. nu. 26.
L. cum non facile. ff. si cui plusquam per legem Falcidiam. l. diuortio. §. interdum. num. 32.
L. 1. §. 1. vt legator. seu fideicõmissor. nomine. l. diuortio. §. interdum. n. 37. & seq.
L. domos. 61. ff. de legat. 1. l. diuortio. §. fi. 1. par. nu. 92. & nu. 95.
L. 4. ff. de impensis in rebus dotalib. l. diuortio. §. fin. 1. par. a nu. 63.
L. pen. ff. de impensis in rebus dotalib. l. diuortio. §. fin. 1. par. nu. 28.
L. si pater ignorans. ff. Solut. matrim. l. diuortio. §. fin. 2. par. nu. 18.

Ex Decretalibus.

CAp. de illa. de diuort. 2. par. rubr. á nu. 21. pag. 42.
Cap. fin. de conuersio. coniugato. 2. par. rubric. nu. 20. pag. 42.
Cap. 1. de donatio. inter virum. 2. par. rubric. á num. 39. pag. 51.
Cap. 2. de conuersio coniugatorũ. 2. parte rubr. a nu. 82. pag. 72.
Cap. fin. de sponsa duorum. 2. par. rubric. a nu. 83. pag. 72.
Cap. 1. de sponsa duorum. 2. par. rubr. nu. 85. pag. 73.
Cap. rursus. qui clerici vel vouẽtes. 2. par. rubr. a nu. 91. pag. 77.
Cap. tanta. qui filij sint legitimi. 2. part. rubric. num. 110. pag. 87.
Cap. de prudentia. de donatio. inter virũ. 1. par. l. 1. nu. 49.
Cap. cum contingat. de iure iurand. 1. par. l. 1. a nu. 69. & 5. par. l. 1. nu. 35. & n. 73.
Cap. cum haberet. de eo qui duxit in matrimonio. 4. part. l. 1. a nu. 67.
Cap. peruenit. de emption. & vendition. 5. par. l. 1. nu. 51.
Cap. fin. de alienatio. iudicij mutandi causa. 7. par. l. 1. nu. 49.
Cap. salubriter. de vsuris. l. 2. in princip. a num. 40. & l. de diuisione. a nu. 2.
Ca. præterea. 27. de testib. l. 2. in prin. n. 84.
Cap. literis. de præsumpt. l. 2. in prin. n. 74.
Cap. afferte. de præsumption. l. 2. in princ. num. 83.
Cap. plerumq; de donationib. inter virum. l. 2. in prin. a nu. 53.
Cap. et si necesse. de donatio. inter virum. l. si ante. nu. 28.
Cap. tua nos. de decimis. l. fructus. a n. 19.
Cap. quia circa. de priuilegijs. l. diuortio. §. quod in anno. nu. 15.

Cap. super quibusdam.§.præterea.de verbor. signific. in verb. Salinaria.l.diuortio.§.si vir.num.31.
Cap.cum Bertholdus. de re iudicat.l. diuortio.§.si vir.num.58.

Ex libro Sexto Decretalium.

Cap.1.de voto in.6. 2.par.rubr.nu.99. pag.81.
Cap.1.§.porro de dispensat.impube.in.6.l. 2.§.fin.num.9.

Ex Clementinis.

Clemen.fin.de rescriptis.l. diuortio.§. quod in anno.nu.18.

Ex legibus regni Portugaliæ.

Ordinatio.lib.4.titul.7.in.2.part.rubr. nu.59.pag.61.
Ordinatio lib.2.tit. 47.§.1.in.2.par.rubric. num.110.pag.88.
Ordinatio lib.4.tit.9.§.fin.in.4.par. rubr. nu.9.pag.150.
Ordinatio lib.3.tit.28.§.6.l.1.in.1.part.nu. 61.pag.220.
Ordinatio lib.4.tit.3.in.1.par.l.1.num.76. pag.229.
Ordinatiolib.4.tit.13.in.3.par.l.1.á nu.61. pag.306.
Ordinatio lib.4.tit.72.in.4.par.l.1. nu.43. & num.48.
Ordinatio lib.4.tit.6.§.1.in.5.par.l.1.n.36.
Ordinatio libr.5. tit.1. §.3. l. 2. in princip. num.110.
Ordinatio lib.5.tit.11.§.5.l. 2. in princip. á num.57.
Ordinat.lib.5.tit.17.l.2.in prin.nu.95.
Ordina.lib.5.tit.15.§.fi.l.2.in prin.nu.100.
Ordina.lib.4.tit.55.§ pen.l.2.in prin.n.128.
Ordinat.lib.4.tit.6.l.2.§.fin.num.26.
Ordinat.lib.3.tit.20.§.pen.l.diuortio.§.interdum.nu.31.
Ordinat.lib.4.tit.77.§.32.ad fin.l.diuortio §.fin.1.par.num.99.
Ordinat.lib.4.tit.6.§.7.l.diuortio.§.fin. 1. par.num.88.
Ordinat.lib.4.titul.6.§.4. & §.6.l.1. in 5. par.num.31.

Ex legibus Ordinamenti.

LEX.4.tit.2.lib.5.Ordinamenti.2.par. rubr.num.112.pag.89.
L.8.tit.8.lib.5.Ordina.4.par.l. 1. á nu.71.
L.1.& 5.tit.20.lib.8.Ordinamenti.l. 2. in princ.á num.57.
L.8.tit.9.lib.5.Ordina.4.par.l.1.num. 90. & num.97.
L.5.tit.9.lib.5.Ordina.1.par.l.1.nu.40.
L.6.tit.7.libr.5.Ordina.l. diuortio. §. fin. in.2.par.á num.113.

Ex legibus Partitarum.

LEX.6.ad finem.tit.19.partit. 4. in. 4. par.l.1.num.42.
L. 7. titul. 2. partit. 4.l. diuortio.2. part. num.11.
L.fin.titul.11.partit.4.l.diuortio.§. fin.1. par.num.4.

INDEX VERBORVM SINgularium, quæ in his Commentarijs ad titulum.ff.Soluto matrimonio continentur.

A

Ablatiui absoluti important conditionem.1.par: rubr.numer.24.pag.15. Et qualiter sint concipiendi, vt in conditione resoluantur.nu.26.pag.16.
Ablatiui absoluti, vide verbo, Conditio.
Abrasio non permittitur si offeratur, quantum valent rudera. numer.103. pag.1195.
Abrasio quando fieri non potest, possessor, siue bonæ, siue malæ fidei, excluditur à melioratione.nu.105.pag.1196.
Abradi non possunt plantata. nume. 107. pag.1197.
Abradi quando possunt meliorationes per bonæ fidei possessorem. numer. 102. pagin.1194.
Abradi quando possunt meliorationes per malæ fidei possessorem. numer. 76. pag.1180.
In regno Portugaliæ non est locus abrasioni, quando quis est malæ fidei possessor, quia ei permittitur retentio rei, propter meliorationes vtiles. numer. 88. pag.1185.
Absente filio, pater agere potest, nulla præstita cautione.nu.41.pag. 771. Filia tamen absente, non potest pater dotem petere non præstita cautione de rato: & quæ sit ratio.nu.32.pag.766.
Absens & furiosus quando æquiparantur.nu. 39.pag.770.
Procurator patris, quando teneatur cauere de rato. nu.37.pag.769.
Absens diu, ita vt dubitetur de eius vita, si reuersus agnoscitur à matre & auia paterna, ex hoc creditur esse ille de cuius vita dubitatur propter absentiam.nu.17.pag.12.
Absolutio facta, quia non est probatum, quando producat exceptionem rei iudicatæ.nu.61.pag.1246.
Absolutio facta in foro conscientiæ, nihil prodest quoad forum exterius.num.46. pag.348.
Absolutio à iuramento est impetranda, quando quis velit iuramento proprio contrauenire propter enormissimam læsionem.nu.53.pag.466.
Acceptatio primi sufficit in maioratibus, vt sequentibus ius quæratur. numer.12. pag.931.
Acceptatio quando fit nomine præsentis, nõ est necessaria ratihabitio, licèt ea sit necessaria, quando fit nomine absentis. num.97.pag.97.
Acceptis centum, restituæ, qualiter hæc verba sint interpretanda.nu.17.pag.12

Acceptilatio facta de mandato vxoris, quando valeat. nu. 17. pag. 692.

Acceptilatio non recipit diem, nec conditionem, & tamen illam recipit delegatio. num. 52. pag. 743.

Actio ex stipulatu quæritur mulieri absenti tempore, quo dos et promittitur, nu. 15. pag. 254.

Actio ex stipulatu etiam ex parte mariti cẽsetur esse bonæ fidei. nu. 26. pag. 281.

Actionem dotis si velit pater sibi in solidũ acquiri, necessaria est stipulatio, nu. 27. pag. 282.

Actio de moribus, quando iure antiquo cõpetebat, num. 122. pag. 648.

Actio competens ad vindictam, nunquã transit ad heredem nu. 127. pag. 648.

Actio petendi dotem, propter adulterium, non transit aduersus heredes adulteræ. num. 130. pag. 651.

Actionis cessio, vide verbo, Cessio.

Actio dotis in solidum est patris & filiæ, num. 26. pag. 727.

Actio duplex conceditur pro iniuria filiæ, num. 35. pag. 768.

Actio funeraria competit aduersus verũ heredẽ, & qua ratione. nu. 7. pag. 1215.

Actio dotis quando censeatur vniuersalis, num. 12. pag. 99.

Actio dotis, quare dicatur concepta in bonum, & æquum. nu. 25. pag. 269.

Actio ficta ex stipulatu potest concurrere cum actione ex pacto, de quo. l. pen. C. de dot. promiss. nu. 8. pag. 270.

Actio ex stipulatu vtrùm detur marito ad petendam dotem, si nulla vtilitas ad mulierem pertineat. nu. 7. pag. 269.

Actio ex stipulatu pro dote competens, est bonæ fidei. nu. 9. ibid.

Actio alia, quando tollatur per electionẽ. num. 10. ibid.

Actio ex stipulatu in multis casibus non habet locum, & ideò recurrendum est ad remedium l. pen. C. de dotis promiss. num. 11. pag. 271.

Actio non datur ex pollicitatione, etiam iure canonico, quanuis detur ex pacto nudo. nu. 14. ibidem.

Actio non datur ex pollicitatione vera, etiam fauore dotis. nu. 13. pag. 273.

Actio nunquam est communis inter patrẽ & filiam in regno Castellæ & Portugaliæ, sed in solidum filiæ. numer. 12. pag. 718.

Actio personalis potest apud duos esse in solidum, licèt non dominium. numer. 27. pag. 728.

Actio dotis, qua ratione fuerit inductum, vt esset communis inter patrem, & filiam. num. 33. pag. 732.

Actionũ quarum filius capax est, pater habet exercitium. nu. 7. pag. 778.

Actio dotis, semper ex parte mariti est bonæ fidei. nu. 77. pag. 852.

Actio ex locato, quando competat marito. nu. 18. pag. 913.

Actio de dolo, quando competat marito post solutũ matrimoniũ. nu. 13. pag. 1072.

Actio an detur ex sententia confirmante in causa appellationis. nu. 52. pag. 1096.

Actio negociorum gestorum, quando detur aduersus verum heredem ei, qui facit tanquam heres. num. 3. pag. 1213.

Actus si sua natura pertineat ad forum ecclesiasticum, licitè in eo interponitur iuramentum, non obstante prohibitione legum Castellæ & Portugaliæ. nu. 80. pag. 232.

Actum faciens cum procuratore, eius contemplatione facere creditur. nume. 83. pag. 140.

Actus quando dicatur respicere vtilitatẽ publicam secundario. nu. 15. pag. 534.

Accusare, vide verbo, Delinquentẽ, & verbo, Vxorem, & verbo, Hæres.

Accusationem adulteræ pot est iudex ex officio persequi, quando maritus post litem contestatam. nu. 116. pag. 641.

Ad accusandũ adulteriũ aliquæ moritur personæ admittuntur. nu. 127. pa. 642.

In adulterio licet quoad accusationem criminalem fiat differentia inter virum & vxorem, tamen, quando agitur ciuiliter ad separationem thori, nulla est differentia inter maritum & vxorem, sed à pari procedunt. 1 par. rubr. nu. 38. pag. 22.

Adulterium carnale, in quo differat ab spirituali. 2. par. rubr. nu. 23. pag. 43.

Adulter iure communi non amittit bona. nu. 64. pag. 608.

Adulterium mulier cõmittens post mortẽ mariti, nõ amittit dotẽ. nu. 65. pa. 609.

Adulterio præsumptiue probato, amittitur dos, si ciuiliter agatur. n. 76. pa. 608

Adulter manifestus quis dicatur. nu. 78. pag. 617.

Adulterium quia est difficilis probationis, per coniecturas censetur probatum. nu. 79. pag. 617.

Adultera mulier non excusatur â pœna amittendi dotẽ ob adulterium, eo prætextu quod maritus iniuste eam expulit à domo. nu. 97. pag. 629.

Adultera vxor non amittit dotem, si maritus habeat cõcubinã. n. 98. pa. 630

Adulteram admittens maritus, vel rem cum ea habens, illam accusare non potest. nu. 101. pag. 632.

Adulteram retinens maritus, censetur leno. nu. 102. pag. 633.

Adulterium remittens maritus, ob nouũ adulterium vxorem accusare potest. nu. 104. pa. 634.

Adultera liberanda est, si maritus remittat, etiã post cõdenationẽ. n. nu. 4. pa. 640

Adulterij remissio debet fieri gratis, & non per pecuniam. nu. 115. pag. 641.

Adulterij exceptio impugnat sententiam, qua hæres condemnatus est ad dotem mulieri restituendam. nu. 126. pa. 648.

Adulterij notorij punitio pertinet etiã ad iudicem ecclesiasticum. nu. 140. pa. 647.

Adulterium non probatur propter oscula & amplexus, nisi accedant circunstantiæ loci, & temporis. num. 72. & 73. pagin. 1613.

Adulterium, vide verbo, Dos, & verbo, Mulier, & verbo, Vxor.

Adulteram in Hispania nemo alius accusare potest, quam maritus. numer. 113. pag. 639.

De adulterio vxoris regulariter excipi potest, & quomodo. nu. 125. pag. 647.

Adulterij probatio, vide verb. Probatio

Ædibus magnificis augetur splendor ciuitatis. nu. 121. pag. 1205.

Ædificans scienter ex sua materia, vel aliena, quando videatur donare. num. 85. pag. 1184.

Ædificata & plantata in quibus differant. nu. 106. pag. 1196.

Ædificãs in alieno, quãdo videatur habere animũ repetẽdi. nu. 2. pag. 1212.

Æqualitatis seruãdæ causa inter cohæredes, cẽsetur vtraq; parte inductum fideicommissum reciprocũ. 1. part. rubr. num. 49. pag. 29.

Æstimatio dotis rescinditur propter læsionẽ intra dimidiam iusti pretij. 4. part. rubr. nu. 26. pag. 260.

Æquitas dictat patrem teneri filiam dotare diuitem. nu. 23. pag. 33.

Ærarium publicum, & fiscus differunt. nu. 8. pag. 132.

Ærarium publicum habebant Principes Romani.nu.9.pag.532.

Alere sororem inopem & dotare tenetur clericus.nu.134.pag.411.

Alere vxorem non tenetur post annum hæres mariti.nu.36.pag.590.

Alimenta maritus præstare tenetur vxori infirmæ.nu.24.pag.583.

Alimenta habēs vxor à marito vel eius hærede, tenetur ei operas præstare.nu.26.pag.584.

Alimenta deberi ex dispositione legis, vel testatoris, multum differt.num.27.pag.585.

Alimenta percipiens, quando teneatur habitare in domo præstantis alimenta.nu.28.pag.585.

Alimenta sunt præstanda mulieri extra domum mariti mortui, si in eadem domo honestè viuere non possit cum hæredibus.nu.29.pag.586.

Alimenta hæc tantum debentur vxori dum viuit.nu.31.pag.587.

Alimenta si non petyt mulier, ab illorum petitione excluditur.nu.40.pag.593.

Alimenta vxor non potest recipere, vel quid aliud, licet hæres constitutus in mora dotem non restituat.numer.49.pag.597.

Alimenta non tenetur præstare vxori hæres mariti, vltra quantitatem dotis.nu.30.pag.587.

Alimenta quando debeantur pēdente appellatione.nu.60.pag.219.

Alimenta filio ingrato pater denegare potest.nu.42.pag.345.

Alimenta tenetur præstare filijs pater naturalis.nu.59.pag.354.

Alimenta parentes debent præstare spurijs, etiā si incestuosi sint: & quæ alimēra præstare teneātur.n.65.& 66.p.360

Alimenta, vide verbo, Spurijs.

Alienare, vide verbo, Minor.

Alienare prohibitus non censentur prohibitus se personaliter obligare.num.57.pag.302.

In alienatione prohibita requiritur iusta causa, & solennitas, vt valide fieri possit.nu.9.pag.437.

Alienari quando possint res dotales propter æs alienū vxoris.nu.10.pag.438.

Alienari res dotales, vide verb. Dotales.

Vtrū alienare possit mulier fundum dotalē marito consentiente.nu.4.pag.434.

Alienari potest fundus dotalis, si per hoc conditio vxoris melior fit.n.6.pa.435.

Alienatio rei dotalis, collata in tempus quo solutum sit matrimonium, an valeat.nu.40.cum seq.pag.450.

Alienatio resoluitur ipso iure, quando res alienatur, quæ est subiecta restitutioni in vltima voluntate.nu.83.pa.485. Secus vero, quando res est subiecta restitutiom per contractum.ibid.

Alienari quando possint res maioratus ex causa dotis.nu.59.pag.1100.

Antynomia quædā inter Iureconsultos ad concordiam reducitur.nu.34.pag.111.

Ancillæ partus non est in fructu, nec ad maritum pertinet.nu.20.pag.1030.

Appellatio in causa dotis, quando admittatur.nu.59.pag.219.

Appellatione pendente, quando debeantur alimenta.ibid.nu.60.

Appellari quando oporteat â non admissa deductione meliorationum.nu.66.pag.1249.

Arbitrari potest, etiam soluto matrimonio, ille in cuius arbitrium dos confertur.nu.44.pag.293.

Arbitriū boni viri vtriusq; partis vtilitatē debet respicere.nu.96.pag.1190.

Arbo-

Arbores gremiales quæ dicantur.numer.1.pag.1032.

Arbores non cæduæ non censentur esse in fructu, ac ob id ad maritum non pertinent.nu.10.pag.1037.

Arbores vi ventorum deiectæ, non sunt mariti.nu.22.fol.1045. Et vtrùm sint possessoris maioratus.nu.23.ibidem.

Arbustum quid significet.numer.35.pagin.1151.

Argumentū ab etymologia ex nominibus proprijs nō deducitur.nu.13.pag.9.

Argumentum de alimentis ad dotem nō semper valet.nu.13.pag.324.& 107.

Argumentū de dote ad venditionē necessariā, quando valeat.nu.73.pag.967.

Arrarum facta donatio vxori putatiuæ vtrum valeat.nu.158.pag.669.

Arræ per minorem cū decreto iudicis sunt constituendæ.nu.23.pag.867.

Arræ in Hispania non constituuntur ex necessitate, sed mere sunt voluntariæ.nu.15.pag.335. Et multum differunt â donatione propter nuptias.ibidem.

Argenti fodinæ, & similes videntur in fructu esse.nu.14.pag.1072.

Argenti venæ & auri non renascuntur.nu.15.pag.1073.

Augmentū idē esse cēsetur cū re principali.3.par.rubr.nu.66.pag.129.

Authoritas diuina: Quos Deus coniunxit homo non separet. qualiter olim fuerit intellecta.nu.13.pag.38.

Auus neptes quas habet in potestate, primo loco tenetur dotare.nu.115.pag.399

Auus simpliciter dotās neptē, ex bonis prijs videtur dotare.nu.124.pag.405.

Auus præsumitur dare dotem nepti cōtemplatione filij.nu.122.pag.404.

Auus tenetur dotare neptes in potestate, etiā si filius sit diues.nu.113.pag.398.

B

Bald.in.l.pollicitatione. C. de donatio. ante nupt.explicatur.nu.55.pag.523.

Bal.l.fin.nu.7.C.de indict.viduitate.explicatur.nu.10.pag.1011.

Bald.declaratur in rubric.nu.4.C.de priuilegijs dotis.nu.49.pag.519.

Bald.dictum in.c.fin.de translatione prælati.exploditur.nu.109.pag.87.

Bar.intellectus ad.l.fin.C. de sentē.quæ sine certa quātitate.defenditur aduersus modernieres.nu.46.pag.119.

Bar.doctrina in.l.talis.nu.2.de lega.1.expenditur & explicatur.nu.47.pag.173.

Bart.in.l.vxorem. §. pater naturalis.ff. de legat.3..explicatur aduersus multos.nu.53.pag.352.

Bar.l.fin.§.si à socero. ff. quæ in fraudē creditorum.expenditur.nu.79.pag.373.

Bart.l.pen.de liber.agnoscen.declaratur.nu.123.pag.404.

Bar.in.l.1.nu.25.ff.Soluto matrim. declaratur.nu.14.pag.535.

Bar.item idem.in.l.1.§.neq; castrēse.nu.2.ff.de collat.bonor.nu.38.pag.549.

Bar.in.l.duortio.in princ.num.5.ff. Soluto matrimonio. qualiter sit intelligendus.nu.19.pag.580.

Bar.doctrina in.l.1.§.idem Cornelio. ff. de quæstionibus.non est tuta.num.93.pag.626.

Bar.in.l.sanè.ff.de iure dotiū.explicatur & defenditur nu.15.pag.691.

Bart.in.l.2.§.quod si in patris.num.5.ff. Soluto matrim.reijcitur, & vera ac noua in ea quæstione ratio assignatur.nu.34.cum sequenti.pag.732.

Bart.in.l.fructus.nu.7.ff.Solut.matrim. explicatur nu.27.pag.898.

Bart.in.l.duortio.numer.9.ff. Soluto

matrimon. qualiter sit intelligendus. num.22.pag.915.
Bart.in l.diuortio.num.10.explicatur.numer.7.pag.927.
Bart.in l.diuortio.§.quod in anno.ff.soluto matrimon.traditio reijcitur num.4. pag.1008.
Bart.in l.fi.in fin. de inter. explicatur num.46.pag.1092.
Bart.in l.pen.num.4.ff. de impensis in rebus dotalibus.expenditur & declaratur.num.15.pag.113.
Beneficiarius quãdo pro decimis ablatis nomine suo habeat condictionem furtiuam.nume.29.pag.938.
Beneficiarius renuntians beneficio, vtrũ aliquid debeat habere ex fructibus pẽdentibus tempore renuntiationis? numer.44 pag.948.
Beneficij renuntiatione quando titulus amittatur. num.45.pag.949.
Beneficiarius si decedat fructibus pendẽtibus, qualiter sint fructus diuidendi inter successorem beneficij, & hæredẽ beneficiarij.nu.16.cum seqq.pag.955.
Beneficium vacare per mortẽ, aliud est, quam per renuntiationem. nu.59.pagina.957.
Beneficiarius dum viuit, fructus non fiunt Ecclesiæ. nu.65.pag.960.
Beneficiarius de quibus fructibus iure canonico disponere possit.numer.67.pagin.962.
Beneficiarius licitè disponit de his quæ reseruauit ex necessarijs sibi & familiæ. nu.68.pag.962.
Beneficiario propter maiorem laborem, maiores redditus debentur.nume.69. pag.963.
Biennium inducit moram habentem eosdem effectus, quos inducit mora cõtracta per litis contestationem.nume.41. pag.831.Et idcò mora irregularis post biennium maiores vires acquirit. numer.42.pag.831.
Bombardæ & alia necessaria ad defensionem, vtrùm pertineãt ad successorem matoratus.num.124.pag.1207.
Bona inter coniuges non communicantur ante copulam in regno Portugaliæ.numer.11.pag.88.
Bona mariti non censentur hypothecata tacitè pro alimentis debitis vxori. numer.28.pag.282.
Bona quando censeantur obligata pro præstatione alimentorum.num.29 pagin.283.
Bona paraphernalia si tradantur marito, bona mariti tacitè pro illis videtur hypothecata. num.31.pag.284.
Bona mobilia non potest hypothecare maritus sine consensu vxoris.num.59.pagina.304.
Bona paraphernalia non amittit vxor propter adulterium.num.55..&.56.pagina.603.
Bona professentis religionem transeunt in monasterium cum sua causa. nu.156. pag.667.
Bona fisci non possunt addici ante triginta dies.num.39.pag.978.
Bona immobilia iure Digestorum statim restituebantur vxori soluto matrimonio.nu.1.pag.1102.
Bonæ fidei possessor fructus consumptos, ex quibus factus est locupletior, tenetur restituere.num.37.pag.875.
Bonæ fidei possessor quatenus faciet fructus suos.num.47.pag.950.
Bonæ fidei possessor non tenetur fructus perceptos ex sua melioratione compensare, si ex illis non sit factus locupletior, & aliud est in malæ fidei possessore.nu.52.pag.1164.
Bonæ fidei possessori, in quo magis sucurratur, quam malæ fidei possessori.numer.82.pag.1182.
Bonæ fidei possessor vide verb. Impensæ, ver. Meliorationes, & ver. Fructus.

C

Capellæ fructus pendentes, qualiter diuidantur inter successorem & hæredem possessoris.nu.14.pag.932.
Captiuitate an hodie iure ciuili matrimonium soluatur.nu.71.pag.66.
Captura personæ non fit, nisi præcedat informatio.nu.34.pag.702.
Casus fictus, quando ex dispositione legis habeat eũdem effectum, quem verus, ita vt casus fictus, etiam in statutis habeat locum.nu.22.pag.279.
Casus aduentitij, quando debeãt considerari.nu.12.pag.890.
Castrum habens iurisdictionẽ, si detur in dotem, ad quem pertineant mulctæ, & condemnationes.nu.41.pag.1089.
Castrum recuperanti soluendæ sunt impensæ in recuperando factæ.numer.7. pag.1106.
Causa quæ fuerit immediata, ob quã priuilegia fuerint doti concessa.nume.82. pag.233.
Cautio quando intelligatur cum fideiussoribus.nu.14.pag.1110.
Cautio de iure prætorio intelligitur cũ fideiussoribus.nu.15.pag.1110. Et aliud est, si proferatur hoc verbum à lege ciuili.nu.16.pag.1111.
Cautio, hoc verbum simpliciter prolatũ, intelligitur de cautione per promissionem.nu.22.pag.1114.
Cautio iuratoria, quando liberet eum, qui non potest fideiussores dare.nume.27. pag.1117.
Cauere non tenetur, qui est notoriè dines. num.33.pag.1121.
Cautionem de iudicato soluendo, quando quis teneatur præstare. nu.36.pag.1123
Census empti, qualiter pertineant ad emptorem.nu.74.cum seq.pag.968.
Cessãte mora, vide verb. Mora cessãte
Causa impulsiua cessante, non ob id cessat effectus.nu.84.pag.234.
Cessio actionis quando fieri possit in scholarem.nu.46.pag.554.
Cessio actionis non potest fieri in potentiorem ratione priuilegij.nu.47.pag.555.
Clericis nunquam licuit post sacros ordines de nouo vxores ducere. numer.91. pag.76.
Clericus quatenus facit fructus suos. nu.54.pag.954. Et vtrùm eo mortis odebeant ad ecclesiam reuerti. numer.55. pag.955.
Clerici ex consuetudine possunt de fructibus beneficiorũ disponere. nume.60. pag.958. Et vtrum ea consuetudo sit valida.ibid.nu.61.cum seq.
Ex clausula posita, ex nũc prout ex tũc, in clausula constituti, acquiritur ius sequentibus.nu.13.pag.933.
Codex idem significat, quod volumen. nu.10.pag.8.
Cognati cur possint pro prodigo impetrare restitutionem.nu.20.pag.786.
Cohabitatio interpretatiua sufficit in Hispania ad communicationẽ lucrorum. nu.54.pag.58.
Colonus partiarius non deducit impensas ex fructibus.nu.17.pag.892.
Colono nunquam conceditur cõdictio furtiua.nu.30.pag.939.

Colonus quando ratione pacti expelli non potest, emptori datur actio ex locato absq; cessione.nu.86.pag.477.
Colonus tantum tenetur præstare fructus perceptos ex fundo conducto. num.22. pag.998.
Colonus quas meliorationes teneatur facere.nu.16.pag.1140.
Colonus modicam impensam petere potest.nu.37.pag.1152.Dum tamen duret vltra tempus locationis. n.38.pa.1153.
Colonus qui voluntate domini fructus percepit,non tenetur illos cum meliora tione compensare.nu.44.pag.1157.
Compensandi animus non præsumitur, quando debetur species & promittitur quantitas vel contra.nu.115.pa. 423.
Compensatione mutua, quando delicta tollantur.nu.99.pag.630.
Compensatiuæ vsuræ,vide ver.Vsuræ.
Compensatio admittitnr in rebus dotalibus,licet illæ retineri non possint. nu.5. pag.988.
Compensatio quare nõ admittatur in deposito.nu.6.ibid.
Compensatio quando admittatur in speciebus.nu.8.pag.989.
Compensatio admittitur in quantitate debita vti specie.nu.9.pag.990.
Compensatio quando admittatur in rei vendicatione.nu.12.pag.992.
Compensatio non admittitur de deposito ad depositum.nu.13.ibid.
Compensationẽ inducentem de deposito, quando iudex ex officio reppellat.numer.17.pag.995.
Compensatio admittitur,si à principio actum sit ad speciẽ,& quia ea non extat,fit condemnatio in quantitate.nu. 19.pag.996.
Compensatio admittitur de quantite ad quantitatem.nu.19.pag.103.
Compensatio quibus in casibus fit ipso iure,in illis soluens per errorem, quasi indebite solutum cõdicet. nu.14.pag.116.
Compensatio quando degenere ad genus admittatur.nu.24.pag.999.
Compensationi partes possunt renuntiare.nu.29.pag.1002.
Compensatio propria non admittitur de specie ad speciem.nu.30.pag.1003.
Compensationis exceptio differt ab alijs exceptionibus.nu.32.pag.1004.
Compensatio in quibus casibus inducatur ipso iure.nu.33.ibid.
Compensatio quando admittatur de fructibus ad fructus.nu.25.pag.1000.
Compensatio non fit de vtili impensa & necessaria cum fructibus.nu.29.p.1154
Cõpensatur fructus cũ impensis,etiã si possessor ex fructibus non sit factus locupletior.nu.42. pag.1156. Nisi fructus tempore perceptionis non pertinebant ad vendicantem.nu.43.ibid.
Compensare tenetur ille fructus cum impensis,à quo res auocatur per restitutionem in integrũ.nu.45.pag.1159. Et idẽ si titulus reuocetur retro.nu.46.p.1160. Vel si á principio fuit irritus.num. 47: pag.1161.
Compensare,vide verb.Operas.
Compensatio antequam opponatur,non elidit actionem.nu.24.pag.1224.
Compensatione per iudicem reiecta,amplius de ea opponi nõ potest.n.56.p.1243 In dubio autẽ nõ cẽsetur reiecta, sed reseruata ad executionem. n.57.p.1244.
Vtrũ cõputẽtur in redditibus ecclesiæ oblationes eleemosynæ,& alia. n.7.pa.1009
Cõmunicantur inter coniuges lucra quæsita cõstãte matrimonio & fructus quæsiti ex bonis paraphernalibus: & ibi ponitur resolutio,quæ bona sint cõmunicanda iure cõmun.nu.34.pag.200.Et stante pacto de lucris communicadis, quæ lucra cõmunicentur.n.35.pag.201.
Concessio testandi,facta inhabili,non intelligitur de prima vice.n.19.pa.1018.
Condictio non competit ad repetendã possessionẽ ignoranter traditam,si possessio erat debita. nu.12.pa.1218.nec etiã condictio incerti. nu.13.ibid.
Condictio incerti quando competat. n.26. pag.1226.
Conditio importata per ablatiuos absolutos,non semper impedit transmissionẽ. num.39.pag.23.
Conditio importata per ablatiuos absolutus,vtrùm inducat dispositionem. nu. 44.pag.25.
Cõditio importata per ablatiuos nõ impedit transmissionẽ in contractibus, etiã si cõditio sit potestatiua. nu.24.pa.30.
Cõditio vtrũ inducat legatũ. n.43.pa.25.
Conditio in quibus casibus in cõtractibus impedit transmissionẽ, facilius tamen eam admittit quã in vltimis voluntatibus.num.35.pag.21.
Conditio censetur impleta, quando stat per eum cuius interest non impleri.nu. 40.pag.23.
Conditio hoc verbum aliquando significat fideicommissum conditionale. nu. 52.pag.30.
Conditio quando cẽseatur purificata per oblationem verbalem. nu.41.pag.24.
Conditionis implementum non constituit debitorẽ simul in mora.n.46.pag.334:
Conditio suspensiua differt à conditione resolutiua.nu.32.pag.872.
Condemnatus per sentẽtiam,fructus post eam perceptos tenetur restituere.num. 50.pag.1238.
Confessata dos consideratur, ac si verè tradita esset.nu.26.pag.506.
Confessio receptæ dotis facta constante matrimonio,vtrũ præsumatur animo donandi facta?nu.29.pag.508.
Confessio receptæ dotis facta constante matrimonio,cum renuntiatione querelæ, non inducit præsumptam donationem.nu.32.pag.509.
Confessio mariti post lapsa tempora præiudicat etiam creditoribus.num.33.pagin.510.
Confessio dotis receptæ verisimilis est, ac ob id præsumitur vera.nu.39.pag.514.
Confessio fraudulenta mariti indistinctè, non nocet creditoribus. numer. 40.pagin.514.
Confessio geminata, quando excludat querelam non numeratæ dotis. nu. 56. pag.524.
Confessio dotis receptæ præsumitur vera,si maritus diu aluit vxorẽ, quasi dotem dederit.nu.41.pag.515.
Confessio matris facta in iudicio, quod quis eius filius sit, probat filiationem. num.17.pag.12.
Coniuncta persona pro absente coniuncto potest recipere solutionem,præstita cautione de rato.nu.10.pag.778.
Coniunctus pro cõiuncto prodigo potest recipere solutionem.nu.23.pag.787.
Cõsensus mariti requiritur in cõtractibus vxoris,ne aliàs vxor contrahẽdo præiudicet marito.nu.28.pag.196.
Cõsensus expressus nõ rescinditur propter metum reuerentialem.nu.7.pag.751.
Consensus tacitus non præsumitur, quando fit actus coram persona, cui debetur reuerentia.nu.8.ibidem.
Consensus fingi non potest in furioso.numer.23.pag.761.

Consensus vbi requiritur, sufficit præsumptus.nu.29.pag.764. Nisi lex expressum requirat.nu.30.ibid.

Consensus quando debet probari per instrumentum publicum, adhuc sufficiet præsumptus consensus. nu.31.pag.766.

Consensum expressum si lex requirat, nõ sufficit præsumptus consensus.num.30. pag.765.

Consensus patris cur exigatur, vt filius audiatur in iudicio.nu.4.pag.776.

Consensus patris si à principio deficit, postea iudicium non confirmatur. nu.9. pag.779.

Consensus qui requiratur ad essentiã vẽditionis.nu.79.pag.970.

Consequens qui vult, quando videatur velle antecedens.nu.24.pag.1144.

Consuetudo an sit valida, qua obtentum est, vt clericus possit hodie disponere de fructibus beneficiorum. nu.61.cum seq.pag.958.

Consuetudo disponẽdi de fructibus, nõ habet locũ in Episcopo.nu.66.pag.961.

Cõsuetudo an sit valida, qua hodie Principes occupant thesauros vbicunq; inuentos.nu.49.& 50.pag.1061.

Continuatio librorum non est necessaria. nu.12.pag.9.

Contractus dotis dicitur nominatus post dationem.nu.35.pag.166.

Contractus mandato similis, fauore dotis per mortem non censetur extinctus. num.41.pag.170.

Contractus nulli, licitè iuramento confirmari possunt.nu.80.pag.232.

Contractus vnus vel plures, quando dicantur.nu.39.pag.830.

Conuentio, vt durãte dilatione, interesse debeatur, an valeat. nu.21.pag.849.

Conuentio, vide verb. Pactum.

Copula ante matrimoniũ fornicaria est, & illicita, etsi in contumenti sequatur matrimonium.nu.108.pag.86.

Corpora dotalia propter necessarias impensas diminuuntur quoad æstimationem.nu.23.pag.105.

Creditores quando plures concurrunt, regulariter præfertur ille qui præuenit. nu.59.pag.561.

Crimẽ quod occulte cõmitti solet, ac difficulter probatur, per coniecturas censẽtur probatum.nu.80.pag.618.

D

Dannum quando dicatur vxor incurrisse, ob dotẽ nõ restitutã.n.45.p.597

Debitor mulieris simpliciter pro ea dotẽ promittens, animo compensandi videtur promittere.nu.154.pag.423.

Debens pecuniã argenteã, satisfacit pro ea dando massã argẽteã. n. 28.p.1001.

Debitũ quãdo nõ est liquidũ, sufficit dare cautionẽ.n.31.pag.1229. Et tũc fideiussores realiter sunt offerẽdi.n.36.p.1232

Debitũ quando non est liquidum, qualiter incurratur mora.nu.40.pag.1234.

Debitor liberatur ab interesse ex iusta causa non soluendi.nu.70.pag.828.

Debitorem quando obligat mora ad interesse.nu.36.pag.828.

Decimæ soluuntur, non deductis expensis. nu.16.pag.892.

Decima quæ in regno Castellæ debetur tutori, & vigesima, quæ debetur in regno Portugaliæ, debet intelligi, deductis expensis.nu.22.pag.895.

Decimas vtrũ debeat percipere nomine ecclesiæ, qui fructus percipit.n.28.p.938

Decima in venis metallorum quando sit soluenda, & cui.nu.20.pag.1076.

Declaratio voluntatis domini, quòd emphyteuta incidat in cõmissum, trahitur retro.num.20.pag.935.

Delegatio recipit diem & conditionem. num.52.pag.743.

Delegatio de qua in l. 2. §. quod si in patris. ff. soluto matrimo. nihil aufert ex iure filiæ, dum est in potestate.num.53. pag.744.

Per delegationem conditionalem, interim filia sibi non præiudicat. num.55.pagina.745.

Delinquens corporaliter non punitur in Castella, facta transactione.num.111. pagin.638.

Delictum quando probatur rpæsumptiuè, vtrùm possit procedi ad pœnam corporis afflictiuam.nu.91.pag.625.

Delicta quando mutua compensatione tollantur.num.99.pag.630.

Delictum quando occultè committi solet, ac difficulter probatur, per cõiecturas censetur probatum.num.80.pagina. 618.

Delinquentem potest quilibet de populo accusare, non obstante remissione partis, si crimen sit publicum.num.108.pagin. 637.

Denuntiatione à matre facta intra triginta dies à diuortio, quòd sit prægnãs, si maritus respondeat ex se prægnantem non esse, quatenus filio præiudicet. num. 19.pag. 13.

Denuntiare tenetur venditor emptori litem, vt possit agere de euictione. num. 43.pag.772.

Deo quis efficaciter obligatur per votũ. num.18.pag. 276.

Deposito confessato competunt priuilegia depositi concessa.num.14.pag. 993.

Depositarius tacens in iudicio, non videtur consentire, vt compensatio inducatur.num.16.pag.994.

De deposito ad depositum nõ admittitur compensatio.num.12.pag.992.

Differentia est inter augmẽtum dotis cõfessatæ, & confessionem dotis receptæ. num. 75.pag.512.

Differentia est inter probationem fictam & præsumptam.num.75.615.

Differentia inter alimenta ex dispositione legis vel testatoris. num. 27. pagina.585.

Differentia inter contractus & vltimas voluntates, quãdo agitur, vtrùm aditus ad domum tacitè videatur concessus.num. 40.pag.706.

Differentia, an pater agat de consensu filiæ, an verò adiuncta persona filiæ.numer.44.pag.738.

Differentia est inter conditionem suspensiuam & resolutiuam.nu.32.pag. 872. & num.35.pag.111.

Differentia inter fructuarium & bonæ fidei possessorem.nu.27. pag.939.

Differentia inter fructuarum & conductorem.num.34.pag.943.

Differentia est inter operas seruorum, & alios fructus.nu. 93.pag. 981.

Differentia inter prædium rusticũ & vrbanum.numer.95.pag. 982.

Differentia est inter retentionem & cõpensationem.num.3. pag.986.

Differentia est inter maritũ & fructuarium, quoad siluam cæduam cædendã. nu.7.pag.1036.

Differentia est inter siluam cæduam & non cæduam.nu.11 pag.1038.

Differentiæ ratio manifesta est inter venas metallorum, & thesaurum. num. 22.pag.1077.

Differentia fieri non debet inter res mobiles,

bles,& immobiles confiscatas, ad hoc vt earum confiscationes ad maritum pertineãt.nu.42.pag.1089.
Differentia est, ad hoc vt pœna delicti debeatur,sententiam esse latam, vel esse cõclusum in causa.nu.53.pag. 1096
Differentia est inter iudicium vniuersale, quoad hoc vt bonæ fidei possessor possit deducere meliorationes,etiam re perempta.num.81.pag.1181.
Differentia est inter ius Castellæ,& Portugaliæ in communicatione lucrorum. pag.37.pag.202.
Differentia an sit constituenda,si dos petatur tradi per vxorem,vel per maritum.nu.44.pag.209.
Differentia,quando constituenda sit inter simplicem loquelam,& iuramentum. 71.pag.226.
Differentia inter castratum & spadonẽ. nu.91.pag.238.
Differentia quæ sit inter patrem naturalem & legitimum.nu.55.pag.314.
Differentia inter societatem vniuersalẽ, & particularem.nu.91.pag.384.
Differentia inter auum paternum & maternum.nu.126.pag.406.
Differentia inter sorores consanguineas, & vterinas.nu.103.pag.408.
Differentia est inter patrem dotantem, & fratrẽ dotãtẽ sororem:ille enim tenetur,amissa dote,filiam iterum dotare:iste verò non.nu.143.pag.416.
Differentia quæ sit, vtrum fructus veniant,tanquam fructus,vel sub nomine interesse.nu.16.pag.816.
Differentia est inter vsuras & fructus in materia,qua agitur de mora irregulari.nu.55.pag.839.
Differentia manifesta est inter fructus rerum mobilium dotalium, & immobilium. num.13.pag.1026.
Differentia inter adulterium carnale,& spirituale.nu.23.pag.45.
Differentia inter dolum & metum. numer.31.pag.164.
Differentia inter dispositionem hominis, & legis,quando facienda sit. num. 51. pag.176.
Differentia inter priuilegium extraordinarium,vel clausum in iuris corpore. num.11.pag.186.
Differentia est constituenda inter res mobiles alienatas,& immobiles.num.78. pag.481.
Differentia est in materia mora irregularis inter maritum offerentem dotem vxori, & inter vxorem offerentem marito.nu.64.pag.844.
Digestum Vetus dictum est,habito respectu ad Nouum.num.45.pag.5.
Digestum Nouũ à primo titulo Nouæ operis nomen accepit.ibidem.
Digestorum diuisio in tres tomos nouæ est. num.11.pag.8.
Digesta dicta sunt,quia confuse & obscure tradita per antiquos,digeste,& dilucide scripta, in illis mueniuntur. numer.2.pag.4.
Dilatio in quibus mobilibus dabatur marito iure Digestorũ ad restituendum. num.4.pag.571.
Dilatione legali durante,maritus ex mobilibus fructus perceptos non tenetur vxori restituere.nu.5.pag.572.
Dilatio legalis, quando afferat lucrum. num.14.pag.577.
Dilatio legalis à principio liberat maritum à mora.nu.15.pag.578.
Dilationi legali maritus potest renuntiare.nu.35.pag.590.
Dilationes abbreuiari possunt fauore dotis.

dotis.numer.56.pagin.217.
Dilatio quando datur per legem, semper cauendum est creditori.nu.29.pa.699.
Dilatio si emptori detur ad soluendum, cessat mora.nu.68.nu.847.
Dilatione durante,an debeatur interesse ex conuentione.nu.71.pag.849.
Dilatio legalis iure Digestorum, pro quibus rebus dotalibus competebat.nu.3. pag.1022.
Dilatio legalis hodie pro omnibus mobilibus dotalibus competit.nu.7.pag.1023.
Dispositio generalis an comprehendat casus in ea materia specialiter priuilegiatos.nu.5.pag.185.
Dispositio generalis vtrum videatur cõprehendere causam dotis.nu.2.pa.181.
Dispositio legis tunc cessat, quando legis ratio cessat in communi,& non in particulari.nu.86.pag.235.
Dispositum in anno,obseruatur in semestri,quando est eadem ratio.numer.5. pag.1008.
Disposita in marito, quando extendũtur ad socerum.nu.44.pag.1128.
Disposita in.l. in fundo. ff. de rei vendicatione, circa bonæ fidei possessorem, vtrùm etiam locum habeant in emphyteuta.nu.111.pag.1199.
Dispensatio duobus modis sumi potest. nu.104.pag.83.
In diuisionibus quis modus sit adhibẽdus. num.4.pag.1104.
Diuisio.l. diuortio. regulariter tantùm locum habet in causa dotis.numer.96. pag.983.
Diuortium si fiat propter adulteriũ vxoris,quoad thorum,& mutuam cohabitationem,hodie maritus lucrabitur dotem,& recuperabit donationem propter nuptias.nu.39.pag.50.
Diuortium permisit Romulus ob certas causas inter Romanos.nu.1.pa.32.
Diuortia solebant facere Romam certis adhibitis solennitatibus. nu.4.pag.34.
Diuortijs vsi non sunt Romani à principio libenter.nu.5.pag.35.
Diuortio facto,natus ex vxore,non præsumitur mariti filius.nu.18.pag.12.
Diuortium facere cum maritis permisit mulieribus lex.12.tab.num.3.pag.33.
Diuortia bona gratia,quando fieri dicebantur.nu.6.pag.35.
Diuertere apud Romanos sine causa nõ licebat.nu.7.pag.36.
Diuortium dissoluebat matrimonium apud Romanos,etiam quoad vinculum ibidem.
Diuortia apud Christianos, nec hodie apud Gentiles,licita sunt quoad vinculum,si matrimonium fuerit copula consummatum.nu.10.pag.37.
Diuortium duplex est,perpetuum,& tẽporale.nu.14.pag.39.
Diuortium si fiat quoad thorum, ex culpa vnius ex conugibus, locum habent pœnæ præscriptæ.l.consensu.§. 1. C. de repudijs.nu.38.pag.50.
Dominus si remittat felloniam,vtrũ censeatur feudum nouum,vel antiquum? nu.30 pag.113.
Dominium mero iure quæsitum hæredi,fauore dotis, etiam eo inuito transfertur in causam dotis. nu.44.pag.171.
Dominium,quando videatur transire in maritum in paraphernalibus simpliciter traditis.nu.39.pag.205.
Dominium mobilium transfertur hodie ipso iure in vxorem.nu.12.pag.676.
Dominium si superueniat marito,tollitur vitium reale, quod videbatur inesse rei dotali alienatæ per eum, non tamẽ præstat

præstat actionem emptori, ac si à principe alienatio valuisset. numme. 34. pagin. 453.

Dominium dotis, quamuis ad mulierem transeat soluto matrimonio, tamen res dotales alienatas potest revocare. nu. 43. pag. 458.

Dominium in donatione propter nuptias, transit in uxorem. nu. 49. pag. 463.

Dominium licet nõ possit esse apud duos, potest tamen esse actio personalis. numer. 27. pag. 728.

Dominium non transit sine traditione in feudis. nu. 18. pag. 934.

Dominium, hoc verbum, quando intelligatur de directo. nu. 29. pag. 1049.

Dominus si velit perquirere venam in suo, præferendus est alijs. nume. 23. pagin. 1078.

Dominus rei impensæ vtilis pretiũ indistincte cogitur soluere. nu. 100. pa. 1193.

Domus non affixa, quando dicantur domus pertinentia. nu. 125. pag. 1208.

Donatio propter benemerita non reuocatur. nu. 11. pag. 860.

Donatio non pertinet ad ius administrãdi. num. 14. pag. 862.

Donatio propter nuptias, & dotis datio assimilabantur contractibus onerosis. nu. 16. pag. 863.

Donatio remuneratoria pertinet ad ius administrandi. nu. 21. pag. 866.

Donatio inter cõiuges per diuortium, etiã inutile, reuocata censetur. num. 58. pagin. 60.

Donatio vel traditio facta Deo, exigit aliquem, qui more humano eius nomine accipiat. nu. 95. pag. 78.

Donare an possit maritus lucrata constãte matrimonio. num. 40. & 41. & 42. pagin. 206.

Donatio facta Deo, vel ecclesiæ requirit acceptationem. nu. 19. pag. 276.

Donare an censeatur mulieri qui eam dotat, cum ad hoc non teneretur. nu. 106. pag. 393.

Donatio facta filio in potestate ex causa studij valet. nu. 30. pag. 545.

Donatio facta ex causa studij non requirit insinuationem. nu. 40. pag. 551.

In donatione propter nuptias requiritur insinuatio. nu. 41. pag. 551.

In donatione causa mortis, quando requiratur insinuatio. nu. 43. pag. 552.

Donatio quando sit filiæ causa contrahẽdi matrimonium, valida censetur. num. 5. pag. 714.

Donatio prohibita inter coniuges, an resultet ex restitutione dotis facta constante matrimonio. nu. 14. pag. 690.

Donationis reuocatio propter ingratitudinem, non transit in hæredem ratione delicti. nu. 131. pag. 645.

Donandi animus non præsumitur in dote, si fortior præsumptio contrarium suadeat. nu. 60. pag. 357.

Donare nihil videtur maritus vxori, qui dotem oblatam non recipit. nu. 65. pag. 845.

In donatione officiorum facta per Regẽ, vtrùm veniãt officia postea creata. num. 17. pag. 1017.

Doti & matrimonio onera sunt annexa. nu. 6. pag. 9.

Dotis diffinitio. num. 1. pag. 93.

Dotis substantia non requirit dationem, sed sufficit simplex traditio. num. 10. pag. 151.

Dotis pecunia si offeratur, ipso iure contingit liberatio. nu. 34. pag. 165.

Dotis fauore facile admittitur extensio de vno casu ad aliũ. nu. 21. pag. 192.

Dotis fauore omnis persona se obligare potest. nu. 24. pag. 194.

Dotis fauore possunt dilationes abbreuiari. nu. 56. pag. 217.

Dotis fauore obligatur quis per verba enuntiatoria. numero. 17. pag. 275.

Dotis fauore fingitur stipulatio. num. 20. pag. 277.

Dotis fauore plura specialia concurrere possũt. nu. 47. pag. 295.

Dotis fauore faciendũ est quod doti prodest, & alteri non nocet. nu. 38. pag. 705.

Dotis receptæ confessio verisimilis est, ac ob id præsumitur vera. numero. 39 pag. 504.

Dotis receptæ confessio, cum renuntiatione querelæ, facta constante matrimonio, non inducit præsumptam donationem. nu. 32. pag. 509.

Dotem recepisse ab extraneo si maritus confiteatur, adhuc habet querelã. nu. 48. pag. 519.

Dotis promissio quando reuocetur per susceptionẽ filiorum. num. 167. pag. 675.

Doti nullũ priuilegiũ generale concessum est, sed ex singularibus in iure sparsis collecta fuit regula generalis. l. 1. ff. soluto matrim. nu. 72. pag. 227.

Dotis cõditio deterior etiã in rebus mobilibus à muliere fieri non potest. nu. 143 pag. 650.

In dote fauorabilius proceditur quàm in donatione. nu. 4. pag. 267.

Dotẽ dari vt perpetuò sit penes maritũ, quomodo intelligatur. nu. 1. pag. 569.

Dotis actio, vide verbo, Actio.

Dotis æstimatio rescinditur propter læsionem intra dimidiã iusti pretij. nu. 26. pag. 160.

Dotis cõtractus, vide verbo, Cõtractus.

Dotis promissio, vide verbo, Promissio.

Dotis legatũ, vide verbo, Legatum.

Dote profectitia, Vide verbo, Filia, & verbo Pater.

Dotalis fundus propter culpam mulieris potest desinere esse dotalis. numer. 36. pag. 112.

Dotalia bona possunt alienari ratione sententiæ. nu. 112. pag. 397.

Dotalia bona non possunt alienari, vt filia, vel soror dotetur. nu. 136. pag. 414.

Dotalia non desinunt esse, etiã si restituãtur vxori constante matrimonio. nu. 5. pag. 435.

Dotales res quare non alienentur, etiã cõsentiente vxore. nu. 7. pag. 436.

Dotales res hodie, etiam volente vxore, non alienantur. nu. 13. pag. 440.

Dotales res quãdo propter æs alienũ vxoris alienari possint. nu. 10. pag. 428

Dotales res à marito alienatas ipse per se vendicare potest. nu. 15. pag. 441.

Dotales res mobiles, vide verbo, Res.

Dotales res cur dicatur vxor naturaliter possidere. nu. 3. pag. 713.

Dotales res licèt retineri non possint, tamen in illis admittitur cõpẽsatio. nu. 5. pag. 988.

Dotales res retineri possunt, quando matrimoniũ non valuit. nu. 48. pag. 1161.

Dos inter donationes cõnumeratur. num. 1. pag. 93.

Dos an sit quid diuersum à rebus dotalibus. nu. 3. pag. 94.

Dos qualiter consideretur tanquam ius vniuersale. 10. pag. 98.

Dos verè & realiter considerata nõ differt à rebus dotalibus. nu. 11. pag. 98.

Dos in quo sensu retineri possit propter impẽsas necessarias. nu. 21. pag. 104.

Dos quando retinetur propter impensas

Dotis

necessarias fructus non computantur in sortem.nu.32.pag.110.
Dos quomodo dicatur crescere, si mulier impensam necessariam soluit.nu.37.pagim.113.
Dos promissa, propriè non dicitur dos: & hoc aduersus plures defenditur. nu.1. &.12.pag.145.
Dos promissa qualiter conferatur. nu.3. pag.146.
Dos quando culpa mulieris non traditur, in eius præiudicium habebitur pro tradita.nu.5.pag.147.
Dos modica propriè dicitur dos: num.11. pag.151.
Dos propriè dicitur post solutum matrimonium.num.14.pag.153.cum sequentibus.
Dos postquam est perfectè restituta, non dicitur amplius dos.nu.22.pag.157.
Dos quando dicatur dependere à matrimonio.nu.47.pag.211.
Dos & Fiscus non semper à pari procedunt.nu.54.pag.215.
Dos in multis casibus magis priuilegiata censetur quàm Fiscus.nume.24. pag. 262.
Dos antequam detur, non est contractus nominatus, sed potius promissio de dotando.nu.2.pag.266.
Dos potest conferri in arbitriũ soceri dotem promittentis.nu.35.pag.287.
Dos potest conferri in arbitrium incertæ personæ, & an valeat, si conferatur in voluntatem promissoris. num. 38. pag.289.
Dos data spuriæ, non debet excedere quãtitatem alimentorum, & an tunc debeat haberi respectus ad patris dignitatem. numero. 69. &. 70. pagina. 364.
Dos tanquam subrogata loco alimentorum, eorum assumit naturam. nu.72. pagina.367.
Dos magis priuilegiata est quàm Fiscus. num.9.pag.494.
Dos confessata consideratur, ac si verè tradita esset.nu.26.pag.506.
Dos amittitur in matrimonio putatiuo propter adulterium commissum. num. 94.pag.627.
Dos data per patrem, vt præmortuo marito dos pertineat ad generi hæredes, tale pactum inualidum esse censetur. nu.144.pag.659.
Dos inofficiosa, etiam constante matrimonio reuocatur.nu.170.pag.677.
Dos vtrùm amittatur propter adulterium fictè probatum, vel etiam per probatumpræsumptiuè. numero. 61. pag.607.
Dos amittitur propter adulterium præsumptiuè probatum, si ciuiliter agatur.num.76.pag.615.
Dos constante matrimonio qualiter vxori restitui possit. numero.64.papag.463.
Dos profectitia quæ dicatur.numero. 22. pag.540.& num.11.pag.718.
Dos matris non potest consummi ob filiarum dotem. numero. 10. pagina 687.
Dos aduentitia restituitur vxori, & nõ patri, qui eam habet in potestate. nu. 24.pag.726.
Dos profectitia data filiæ soluto matrimonio, indistinctè ad patrem reuertitur.nu.38.pag.734.

E

Eccle-

Ecclesia quando cognoscat de causis viduarum.nu.51.pag.214.
Ecclesiæ fauor quando sit præferendus. nu.16.fol.537.
Emptum ex pecunia dotali, quando efficiatur dotale.nu.76.pag.136.
Emptum ex pecunia dotali quando dicatur.77.ibi.
Emptum ex pecunia mulieris, quando transeat in eius dominium.num. 84. pag.140.
Emptum ab extraneo ex pecunia minoris, non transit in eius dominium.num. 85.pag.141.
Emptor emens rem prohibitam, quando possit agere de euictione. numero. 21. pag.444.
Emens scienter rem prohibitam, vtrum possit stipulari pretij restitutionẽ. nu. 27.pag.448.
Emptor potest agere de euictione, quãdo emit res dotales etiam si errauerit in iure.31.pag.451.
Emptor qui scienter emit rem prohibitã alienari, pretium amittit, & illud aufert Fiscus.nu.38.pag.455.
Emptor qui scit verisimiliter rẽ esse dotalem, dolum vxori consentienti opponere non potest.nu.47.pag.462.
Ad emptorem quod periculum pertineat in venditione conditionali.nu.22.pag. 819.
Emptor quando sumit pecuniam sub cãbijs, id interesse debetur.nume.35.pag. 827.
Emptori si dilatio detur ad soluendum, cessat mora.nu.68.pag.847.
Emptor non tenetur pretiũ soluere, quando imminet euictio, nisi sibi caueatur. nu.69.pag.847.
Empta ex pecunia Ecclesiæ transeunt in eius dominium.num.63.pag.959. Et qualiter hoc sit intelligendum.nu. 64. pag.960
Emptæ plures res vno pretio, considerantur tanquam corpus vnicum, & tanquam vnica venditio.num. 43. pag. 1236.
Emphyteusis quando accepta est nomine sequentium, quomodo in eos transferatur dominium.num.22.pag.936.
Emphyteuta incidens arbores fructiferas, incidit in commissum. numero. 15. pag.1040.
Emphyteuta excusatur, si loco arborum excisarum alias plãtet.num.19.pag. 1043.
Emphyteusis fructus pendentes qualiter diuidantur inter successorem & hæredem emphyteutæ.numer. 19.pag. 935.
Emphyteuta non potest mutare formam rei, etiam in melius.numero.20. ibi.
Emphyteuta indistinctè potest siluam cæduam cædere.nu.7.pag.1036.
Emphyteuta priuati propter deteriorationem amittit ius suum. num.16. cum sequentib.pag.1041.
Emphyteuta non potest ex silua terram aratoriam facere. num.32.pag. 1083.
Emphyteuta potest detegere formã fundi latentem.nu.34.pag.1085.
Emphyteutæ commissum ad quem pertineat.nu.43.pag.1090.
Emphyteuta fructus perceptos nõ cõpensat cũ melioratiõnibus.n.44.pag.1157.
Emphyteuta quando amittat meliorationes.nu.70.pag.1174.
Enormissima læsio, vide verbo, Iuramento.

Episcopus renuntians quæ possit facere post receptam renuntiationem per superiorem nu.52.pag.953.
Episcopus translatus quando de fructibus primi Episcopatus possit disponere.nu.53.pag.953.
Error iuris excusat à dolo, & mala fide.nu.39.pag.450.
Error iustissimus requiritur, lucra nè amittantur.nu 38.pag.876
Euentus rei qui euenire potest, quando habeatur in consideratione.nu.32.& 39.pag.702.& 1125.
Euentus rei verisimiliter considerari potest attento præsenti rei statu. nu.33. pag.702
Euictio quando imminet,emptor non tenetur pretiũ soluere,nisi sibi caueatur. nu.69.pag.847
Euictio, vide verbo, Emptor.
Exceptio quòd res deposita,sit depositarij, semper admittitur.numer.18.pag. 996.
Exceptio compensationis differt ab alijs exceptionibus.nu.32.pag.1004.
Exceptio quando elidit actionem,solutũ repetitur tanquam indebitum. nu. 19. pag.1222.
Exceptio rei iudicatæ, vide verbo, Absolutio,& verbo, Victus.
Exceptio quando non elidit actionẽ, sed respicit executionem,solutum per errorem non repetitur.nu.21.pag.1223
Excipi potest regulariter de adulterio vxoris,& quomodo.nu.125.fol.647.
Exceptio iudicatæ rei quando locum habeat.nu.55.pag.1243
Exceptio rei iudicatæ obstat in dubio, si iam decisum iterum refricatur.nu. 59. pag.1245.
Exceptio adulterij impugnat sententiam qua hæres condemnatus est ad dotem mulieri restituendam.numer.126. pag.648
Excipere potest quis in executione sententiæ de meliorationibus factis. num.53. pag.1242
Exceptio altiorem requirens indaginem, in summarijs non admittitur. num.54. pag.1242
Exigere quid propriè significet.num. 26. pag.89
Extensio facile admittitur de vno casu ad alium fauore dotis.numer.21.pag. 192.
Extraneus promittens dotem pro filia absentis,nihil ab eo repetere potest.nu. 109.pag.395
Extraneus si dotem promittat,vtrum maritus debeat promittere restituere alij,etiam si incommodum suspectum habeat.num.23.pag.696.
Extraneus si dotet mulierem,non valet pactum, quòd ea viua,ad alium pertineat.nu.146.pag.661
Executio sentẽtiæ poterit fieri in bonis paraphernalibus sine consensu mariti, tam in Regno Castellæ, quàm Portugaliæ.nu.38.pag.204
Executio fiet in fructibus beneficij pro alimentis,vel dote sororis,si non adsint alia bona clerici.numer.135.pag. 412.
Exhæredatio quando tollatur per reconciliationem patris cum filia.num.47. pag.348
Expensa facta per vxorem, ex illius anni fructibus deducenda est, quando matrimonium durauit per plures annos.numer.2.cum sequentibus.pag. 884.
Expẽsa facta gratia custodiẽdi fructus, vtrum vtrũ dicatur facta gratia fructuũ? num.15.pag.891.
Expensæ, vide verbo, Impensæ.
Expensæ factæ in fructibus debent solui hæredibus emphyteutæ. numer.21. pag.936.
Expensa facta gratia fructuum, etsi magna sit,non deducitur.num.10.pagin.1136.Quantumuis ex illa in consequentiam substantia rei conseruetur. num.11.pag.1137.
Expensa, vide verb. Impensa.
Expressa etiam cẽsentur ea,quæ colliguntur ex expressis in instrumento. numer. 23.pag.279.

F

Faber ferrarius potest prohiberi ne habitet iuxta scholas.nu.54.pag.519.
Fauor dotis, vide verb. Dotis.
Fauor Ecclesiæ, vide verbo, Ecclesiæ fauor.
Fœmina valide contrahit matrimoniũ, licet semen non emittat.nu.97.pag.24.
Feudum an censeatur nouum, vel antiquum,si dominus fellonam remittat. num.38.pag.113.
Feudum si vendatur, vasalli transeũt in consequentiam.nu.44.pag.708.
Feudi fructus pendentes qualiter diuidantur inter successorem feudi,& hæredem possessoris.nu.15.pag.933.
In feudis dominium non transit sine traditione.nu.18.pag.934.
Feriarum tempore, de causa dotis cognosci potest.nu.43.pag.209.
Feriarum tempore quando cognoscatur de causis alimentorum.nu.55.pag.216.
Feriarum tempore de causis scholarum tractatur.nu.58.pag.561.
Fictio.c.tanta.qui filij sint legitimi.non inducitur in fauorem coniugum delinquentium.nu.110.pag.87.
In fictionibus an requiratur possibilitas,attenta rerum natura? nume. 25. pag.280.
Fictio stipulationis fauore dotis, vide verbo.Stipulatio.
In fictione translatiua de tẽpore ad tempus,extrema debent esse habilia: & qualiter hoc intelligatur.nume.12.pagin.929.
Fidelis non tenetur hæreticum emendatũ recipere ad cohabitationem, etiamsi in seculo remaneat.nu.20.pag.42.
Fideiussor potest licite aliquid accipere ab eo pro quo interuenit.nume.54.pagin.300.
Fideiussio ex se est actus damnosus & præiudicialis.nu.58.pag.304.
Fideiussor animo donandi interecedens,nihil potest repetere.nu.108.pag.395.
Fideiussio vel promissio de euictione à marito super alienatione rerum dotalium facta,non valet. numer.25. pag.447.
Fideiussores qui tenetur dare, non potest offerre pro illis pignora.nume. 21. pag.1114.
Fideiussores qui non potest dare,nec inuenire qui pro eo velint interuenire, quando liberetur per iuratoriam cautionem.nu.27.pag.1117.
Fideiussores realiter sunt offerẽdi, quando debitum non est liquidum.num.36. pag.1232.
Filius expositus, quando habeatur pro vulgò quæsito.nu.22.pag.14.
Filius mariti non præsumitur natus ex vxore post diuortium. numer.18.pagin.12.

Filius mariti præsumitur, si constat filiũ esse conceptum constante matrimonio, etiam si nascatur post diuortium. nu. 21. pag. 13.

Filio quatenus præiudicetur, si mater denũtiat intra. 30. dies â diuortio, se prægnantem esse, & maritus respõdeat ex se prægnantem non esse. nu. 19. pag. 13.

Filius an præsumatur quis alicuius, ex eo solo, quod proprio nomine eius vocetur? nu. 14. pag. 12.

Filiationis quasi possessionem per quos actus quis nanciscatur. nu. 15. pag. 10.

Filiationis præsumptio vrgentior colligitur ex nomine familiæ, quã ex nomine proprio. nu. 23. pag. 15.

Filia vtrum transmittat ad hæredem ius petendi dotem â patre, vel promittente? nu. 12. pag. 23.

Filia quam maritus indotatam accepit, non transmittit ius petendi dotem ad hæredes. nu. 14. pag. 324

Filia etiam nupta sine dote, potest patrẽ cogere, vt ei dos constituatur. num. 23. pag. 334.

Filia, licet extraneus eam dotauerit, potest tamẽ patrẽ cogere, vt dotem sibi constituat. nu. 31. pag. 336.

Filia nubens post vigesimum quintũ annum sine consensu patris, non potest per patrẽ exhæredari, imò illum coget, vt eam dotet. nu. 32. pag. 336.

Filia nubens ante vigesimumquintum annum sine consensu patris, an iure ciuili possit exhæredari. nu. 33. pag. 339. Vbi quid sit in Regno Castellæ constitutum. nume. 35. pag. 339. & quid iure canonico sit dicendum. num. 36. pag. 340.

Filia nulliter nubens consanguineo, exhæredari potest, & incurret pœnas impositas contrahentibus incestas nuptias. nu. 39. pag. 343.

Filia nubens indigno sine consensu patris, iure canonico exhæredari potest. num. 40. pag. 344.

Filia quæ peccauit in corpus suum, & postea emendatur, adhuc exhæredari potest. nu. 45. pag. 347.

Filia & filius spurius, vide verb. Spurius.

Filia iure communi per matrimonium nõ efficitur sui iuris: & aliud est secundũ leges Hispaniæ. nu. 1. pag. 712.

Vtrum filia possit petere dotem âdventitiam sine consensu patris? num. 15. pag. 720.

Filia exclusa â dotis petitione, in quo sensu dicatur, patrẽ habere integrã actionem dotis. nu. 32. pag. 731.

Filia familias proprio delicto non præiudicat patri in dote profectitia. nu. 40. pag. 736.

Filia nihil disponere potest de dote profectitia. nu. 41. ibidem.

Filia pro dote profectitia, etiam excluso patre ab illius petitione, agere non potest sine illius consensu. numer. 42. pag. 737.

Filiæ pactum non nocet, nisi in cãsibus in quibus ipsa potest sibi præiudicare in dote. nu. 47. pag. 740.

Filia si exclusa sit â iure suo, frustra requiritur eius consensus. nume. 54. pag. pag. 744.

Filia interim sibi non præiudicat per delegationem conditionalem. numer. 55. pag. 745.

Filia si habeat iustam causam contradicendi, eius non contradictio non habetur pro consensu. nu. 4. pag. 749.

Filiæ si agatur de magno præiudicio, non sufficiet eius non contradictio. num. 6. pag. 750.

Filia non contradicens, & tamen habens iustam causam contradicendi, non habetur pro consentiente. nu. 10. pag. 753.

Filia si habens iustam causam contradicendi, expresse consensit patrem agere, sibi præiudicat. nu. 11. ibidem. Nisi adsit iustus timor amittendi dotem. num. 12. pag. 754.

Filia non potest petere dotem absq; expresso patris consensu. nu. 14. Atq; ita in hac materia differentia est constituenda inter patrem petentem dotem, & filiam. nu. 15. pag. 755.

Filia si furiosa sit, pater solus dotem petere potest. num. 22. pag. 760.

Filia si absens sit, pater tenetur cauere de rato. nu. 32. pag. 766. Etiam si constet filiam non habere iustam causam contradicendi. nu. 33. pag. 767.

Filia abstinens ab hæreditate paterna, tenetur ex dote supplere legitimam fratri. nu. 174. pag. 679.

Filiam ex post facto consentire, quando sufficiens sit. nu. 19. pag. 758.

Filius quando teneatur in legitimam imputare dotem datam per auum nepti eius filiæ. nu. 114. pag. 398.

Filius non tenetur dare dotem matri, vt iterum nubat. nu. 139. pag. 414.

Filius non reuocat alienata per patrem, etiam si minori pretio sint vẽdita quã valerent. nu. 173. pag. 679.

Filius tanquam reus habet legitimã personam standi in iudicio. nu. 5. pag. 777.

Filij si supersunt, quid de dote adulteræ sit constituendum. nu. 62. pag. 607.

Filio quando quid simpliciter datur per patrem, censetur in peculium concessum. nu. 4. pag. 714.

Fiscus non tenetur dotare filias hæretici, etiam natas antequam pater esset hæreticus. nu. 86. & 87. pag. 381.

Fisci vtilitas non censetur publica principaliter. nu. 6. pag. 531.

Fiscus quis dicatur. nu. 7. pag. 531.

Fiscus & ærarium publicum differunt. nu. 8. pag. 532.

Fisci vtilitas qualiter respiciat particulares. nu. 12. pag. 534.

Fisci vtilitas aliquando vtilitati priuatæ succumbit. nu. 19. pag. 538.

Fiscus non censetur priuilegiatus, nisi in casibus iure expressis. nu. 20. pag. 539.

Fiscus in quo differat â patrimonio Principis. nu. 11. pag. 534.

Fisco soluitur certum vectigal ex salinis priuatorum. nu. 29. pag. 1081.

Forma legis qualiter sit præcisè obseruãda. nu. 30. pag. 1119.

Frater tenetur dotare sororem ex eodẽ patre natam. nu. 127. pag. 407.

Frater minor si dotauit sororem, non restituitur. num. 131. pag. 409.

Frater ex fructibus maioratus tenetur sorores inopes dotare. nu. 132. pag. 410.

Frater dotans sororem, non potest stipulari soluto matrimonio eam sibi restitui. nu. 138. pag. 413.

Frater qui administrat bona, ex bonis sororis videtur dotem promittere. num. 140. pag. 415.

Frater qui semel dotauit sororem, non tenetur, amissa dote, eam iterum dotare. nu. 142. pag. 416.

Frater quanuis teneatur sororem vterinam alere, non tamen tenetur eam dotare. nu. 128. pag. 407.

Frater non tenetur dotare sororem per patrem exhæredatam. numer. 137. pagin. 413.

Frater, si patiatur fratrem dotare filiã ex bonis communibus, sibi præiudicat. nu.141.pag.415.
Fructus augent dotem tanquã ius vniuersale.nu.61.pag.127.
Fructus in vniuersalibus iure actionis veniunt.nu.62.pag.127. Neque est necesse quòd illorũ fiat mentio in libello. nu.63.pag.128.
Fructus soluto matrimonio percepti augent ipsam dotem.nu.65.pag.129.
Fructus respectu dotis non considerantur tanquam accessorij, sed tanquã pars illius.nu.67.pag.130.
Fructus in fauorem mariti, qualiter videantur dotem augere. numer. 69.pagin.131.
Fructus á quo tempore veniant, quando peto id quod aliquando fuit meum. num.70.pag.132.
Fructus debent deseruire oneribus matrimonij.nu.12.pag.152.
Fructus quorumcunq; bonorum, indistincte communicantur inter coniuges, stãte pacto de lucris communicandis. nu. 36.pag.202.
Fructus percepti iudicio testatoris, an imputentur in verum debitum.nume.21. pag.329.
Fructus perceptos maritus ex mobilibus durante legali dilatione, non tenetur vxori restituere.nu.5.pag.572.
Fructus dotem augent.nu.11.pag.575.
Fructus ex re aliena, quando quis possit licite recipere.nu.16.pag.578.
Fructus non pertinent ad maritum antequam res dotales tradantur.numer.1. pag.806.
Fructus veniunt à tempore moræ, sub nomine interesse in obligationibus facti. num. 13.pag.814.
Fructus pertinent emptori perfecta venditione.nu.19.pag.818. Et qualiter id sit intelligendum.nu.20.ibid. Et quoad hoc quæ sit differentia inter emptorem & venditorem.nu.21.pag.819.
Fructus dotales vt maritus lucretur, quæ sit causa.nu.5.pag.881.
Fructus pendentes tempore venditionis pertinent ad emptorem.numer. 23. pagin.820.
Fructuũ perceptio requiritur, & non sufficit facultas percipiendi, vt videatur quis in mora irregulari constitutus.nu. 62.pag.843.
Fructus an teneatur emptori venditor restituere, si fundum ei obtulit.num. 66. pag.845.
Fructus suos non facit sponsus ante matrimonium: secus verò si sustinet onera matrimonij.num.1.& 2.pag.854.
Fructus non sunt restituendi sponso, quando impedimentum matrimonij est perpetuum.nu.25.pag.868.
Fructus pertinent ad emptorem, vendere siquis promisit, & rem tradit pretio accepto.nu.42.pag.878.
Fructus intelliguntur deductis expensis circa eos factis.nu.6.pag.886. Et circa hoc ponitur notabilis declaratio.nu. 7.ibidem.
Fructus intelliguntur deductis expensis, ex interpretatione iuris. numer.8.pagin.887.
Fructus quanuis integri iubeantur restitui, debet intelligi deductis expensis, num.13.pag.890.
Fructus si mentio fiat in rescripto Principis, intelligitur deductis expensis.nu. 14.pag.891.
Fructuum appellatione quid cõtineatur. num.33.pag.901.

Fructus

Fructus an videantur donati marito, si fundus plenus fructibus ei tradatur.nu.2. cum seqq.fol.904.
Fructus qui finguntur esse eiusdem anni, semper commiscentur. numero.26. fol.917.
Fructus diuiduntur pro rata inter successorẽ maioratus, & hæredem possessoris.num.1.fol.923. Sed verius esse probatur, ad successorem pertinere omnes.nu.2.fol.924.
Fructus maioratus vide verb. Maioratus.
Fructus pendentes in capellis, diuidũtur secundũ diuisionem legis Diuortio. nu. nu.15.fol.932.
Fructus pendentes in feudis qualiter debeant diuidi.nu.15.fol.933.
Fructus pendentes in emphyteusi qualiter diuidantur.nu.19.fol.935.
Fructuarius fructus pendentes quando successoribus relinquat.numero.23.fol. 937.
Fructus percipiens, decimas nomine Ecclesiæ videtur percipere. num. 28.fol. 938.
Fructus pendentes qualiter debeantur habenti pẽsionem Ecclesiasticam. nu. 39.fol.945.
Fructus qualiter diuidãtur inter Episcopum renuntiantem, & successorẽ. nu. 50.fol.952.
Fructus qualiter sint diuidendi inter successorem beneficij, & hæredem beneficiarij, si beneficiarius decedat fructibus pendentibus.nu.56.cum sequentib. fol.955.
Fructus non fiunt Ecclesiæ, dum beneficiarius viuit.nu.55.fol.960.
Fructus pẽdentes qualiter sint diuidẽdi, si venditio fiat cum pacto de retro uendendo.n.70.fo. 973. Et defenditur, in solidum debere pertinere ad eũ qui emit ratione pacti. numero. 71. folio 964.
Fructus pendentes quãdo censeãtur pars rei.nu.80.fol.971.
Fructus quando pertineant ad legatarium.nu.82.fol.972.
Fructus percepti soluto matrimonio, augent dotem.nu.2.fol.986.
Fructus percepti ex rebus mobilibus, diuidendi sunt inter coniuges pro rata.nu. 10.fol.1010.
Fructus percepti durante dilatione legali, sunt restituendi vxori.num. 9.fol. 1024. Contrarium tamen defenditur. num.10.ibi.
Fructus non considerantur tanquam accessorij dotis, sed tanquam illius pars. num.12.fol.1026.
In fructibus debet haberi ratio tẽporis quo curantur.nu.14. fol.1027. Et probatur, id tantum procedere in causa dotis.nu.15.fol.ibi.
In fructibus Ecclesiæ quæ cõputentur.nu. 7.fol.1009.
In fructibus propriè non cõnumerantur, quæ non renascuntur. numero. 4. folio 1066.
In fructu qualiter dicatur esse id quod non renascitur.nu.36.fol.1086.
Fructus de proximo colligendi, habentur pro collectis.nu.5.fol.1105. Sed contrarium defenditur.nu.6.ibi.
Fructus non præsumuntur durare vltra triennium.nu. 43.fol.1127.
Fructuarius deteriorans res, amittit ius suum.nu.18.fol.1047.
Fructuarius non potest repetere expẽsas factas circa venas inueniẽdas. num. 17.fol.1074.

Fru-

Fructuaria bonorũ, vide verbo, Vxor.
Fructus compensantur cum impẽsis, etiã si possessor ex fructibus non sit factus locupletior. num. 42. pag. 1156. Nisi fructus tempore perceptionis non pertinebant ad vendicantem. numero. 43. ibi.
Fructus qui facit suos ratione dominij, nõ compensat illos cum impensis, ex quo notabilis fit illatio. numero. 44. pagin. 1157.
Fructuarius fructus perceptos non compensat cum meliorationibus. num. 44. ibi.
Fructuarius ante præstitam cautionem non facit fructus suos. numer. 22. pag. 1223.
Fructus compensare. vide verbo, Compensare.
Fructus percepti ex melioratione vtrùm compensentur cum impensis. num. 49. pag. 1162
Fructus interim facit suos, qui habet titulum canonicum, quãuis sciat, se esse priuandum. nu. 48. pag. 1239.
Fructus post sententiam perceptos tenetur restituere, qui fuit condemnatus. nu. 50. pag. 1238.
Fructus an sint restituendi antiquo domino, si res principales ei restituantur. nu. 51. pag. 1240.
Fundus dotalis alienari potest, si per hoc conditio vxoris melior fit. numero. 6. pag. 435.
Fundus dotalis si alienetur emptori ignoranti, alienatio erit nulla, & tamen emptor aget de euictione aduersus maritum. nu. 20. pag. 444.
Fundus si per aperturam marmoris redditur deterior, maritus non facit marmor suum. nu. 7. pag. 1066.
Fur quare impensas necessarias non repetat. num. 60. cum sequentibus. pag. 1168.
Fur non præsumitur habere animum donandi impensas in re aliena factas. num. 61. pag. 1169.

G

Gabellæ soluendæ de fructibus, intelliguntur deductis expensis. numero. 21. pag. 895.
Gener non potest cogere socerum, vt sibi dos constituatur, si vxorem indotatã accepit. nu. 29. pag. 334.
Genus non est in hominũ cõmercio. nu. 4. pag. 95.
Generalis oratio quæ dicatur. numer. 7. pag. 96.
Generalis dispositio, vide verbo, Dispositio.
Generalis regula etiam in causa dotis locum sibi vendicat. numero. 4. pag. 182.
Glossa. l. si cui. ff. de seruitutibus. explicatur. nu. 37. pag. 703.
Glos. l. ait prætor. §. 1. verb. Vltra. ff. de minoribus. nu. 37. pag. 828.
Glossa. l. si quis argentum. §. 1. verbo fundos. C. de donationibus. nume. 32. pag. 901.
Glossa. l. ex iudiciorum. verb. alienare. ff. de accusationibus improbatur multis rationibus. nu. 54. pag. 1097.
Glossa. in. l. 4. C. de vsufructu, explicatur. nu. 28. pag. 1118.
Glossa. l. 3. ff. de impensis in rebus dotalibus. nu. 12. pag. 1137.
Glossa. 2. l. 3. ff. de impensis. qualiter sit intelligenda. nu. 21. pag. 1139.
Glossa. l. emptor, verbo, Superfluũ. in fine. ff. de rei vendicatione, exornatur. nu. 49. pag. 1239.
Glossa. 1. ad medium. l. Iulianus. de conditione indebiti. declaratur. nu. 6. pag. 1246.

H

Hæreditas sine corporibus consistit. nu. 17. pag. 102.
Hæreditatis petitio est iudicium vniuersale in rem. nu. 49. pag. 120. Et in quo differat ab alijs iudicijs vniuersalibus. nu. 50. pag. 121.
Hæreditas an propriè dicatur, adita iã hæreditate. nu. 20. pag. 159.
Hæres cogitur obseruare iuramentum defuncti. nu. 78. pag. 230.
Hæres tenetur dotare congruè filias defuncti, si legitima non sufficiat. nu. 11. pag. 322.
Hæres mariti post annũ non tenetur eius vxorem alere. nu. 36. pag. 590.
Hæres mariti vxorem de adulterio accusare non potest. nu. 119. pag. 643.
Hæres condemnatus ad dotis restitutionem, cur non potest excipere de adulterio. nu. 123. pag. 646.
Hæres ex persona sua non potest agere pro offensa defuncti. numer. 124. pag. 646.
Hæres mariti nunquam vltra quantitatẽ dotis tenetur vxori alimenta præstare. nu. 30. pag. 587.
Hæreditario, vel proprio nomine quando quis videatur facere actum. nu. 5. pag. 1214.
Hæreticus occultus secretò recõciliandus est Ecclesiæ. nu. 22. pag. 43.
Hæreticum emendatum fidelis non tenetur recipere ad cohabitationem, etiam si in seculo remaneat. nu. 20. pag. 43.
Hæresis est causa, vt vxor amittat dotem. nu. 39. pag. 51
Hæreticus bona propria amittit. nu. 85. pag. 380.
Hypotheca dotis si concurrat cum hypotheca Fisci, âpariiudicantur. nu. 23. pag. 261.
Hypotheca tacita â quo tẽpore incipiat. nu. 32. pag. 285.
Hypotheca tacita non inducitur in fauorem extranei stipulantis restitutionem dotis. nu. 30. pag. 284.
Hypotheca tacita dotis præfertur alijs hypothecis tacitis anterioribus. nu. 1. pag. 489.
Hypotheca dotis quando præferatur pecuniæ mutuatæ ad emendam militiã. nu. 3. pag. 491.
Hypotheca tacita dotis nõ præfertur hypothecis expressis anterioribus, secundùm communem. nu. 4. fol. 491.
Hypotheca tacita, si ex statuto habeatur pro expressa, idẽ operabitur quod expressa. nu. 10. pag. 495.
Hypotheca competens donationi propter nuptias, non habet ius prælationis. nu. 16. pag. 499.
Hypotheca expressa dotis præfertur alijs expressis posterioribus. nume. 17. ibi.
Hypothecata res si alij creditori tradatur, qualiter succurratur mulieri. n. 18. pag. 600.
Hypothecari prohibuit lex Iulia res dotales, etiam volente vxore, & tamen permisit easalienari illa volente, & qua ratione. nu. 1. pag. 432.
Hypothecata mihi si alij consentio hypothecari, in quo mihi præiudicem. nu. 65. pag. 473.

Hypothecæ renuntiatio facta per mulierem, vt valeat, oportet, maritum esse soluendo. nu. 68. pag. 476.

Hypothecæ legali mulier renuntiare potest. nu. 69. pag. 476.

In hypothecis prior tempore præfertur ex iuris prærogatiua. nu. 6. pag. 493.

Hypotheca tacita non inducitur, si pecunia mutuatur ad quid emendum. nu. 8. pag. 494.

Hypothecatum non censetur illud, quod habetur ex re hypothecata. num. 19. pag. 500.

Hypothecata pecunia in genere semper repeti potest. nu. 20. pag. 501.

Hypothecata res pro vno debito, quando pro alio retineri possit. numero. 2. pag. 1103.

Hypotheca tacita quãdo inducatur pro mutuo facto ad reficiendum, vel ædificandum. nu. 123. pag. 1206.

I

IMpensas factas gratia fructuum maritus non deducit. nume. 1. pagina 1131.

Impensas amittit maritus, si fructus nõ nascantur. nu. 3. pag. 1132.

Impensa quando dicatur facta gratia fructuum. num. 9. pag. 1136. & nu. 13. pag. 1138.

Impensa facta in tutelam domus, quando dicatur facta causa fructuum. nu. 19. pag. 1141. Item quando fit pro seruo ægroto curando. nu. 20. pag. 1142.

Impensa in redigendo nemore ad culturam, quãdo dicatur facta gratia fructuum. nu. 22. pag. 1143.

Impensa facta in tutelam ædificiorum quatenus repetatur. nu. 25. pag. 1145.

Impensa facta in custodiam agri, vtrũ dicatur facta gratia fructuum. num. 26. pag. 1146.

Impensæ factæ in custodiendo castro dotali, repetuntur per maritum. num. 29. pag. 1147.

Impensas factas in exigẽdis debitoribus, quando maritus repetat. num. 30. pag. 1148.

Impensæ necessariæ quæ dicantur. nu. 13. pag. 1149.

Impensa eadem potest dici vtilis, & necessaria diuersis respectibus. num. 33. pag. 1150.

Impensa parua, vel magna quæ dicatur. nu. 36. pag. 1152.

Impensam modicam colonus petere potest. nu. 37. pag. 1152. Dum tamen duret vltra tempus locationis. num. 38. pag. 1153.

Impensæ vtiles, & necessariæ non compensantur cum fructibus. nu. 39. pag. 1154.

Impensa si pertineat ad perpetuam rei vtilitatem, qualiter deducatur. num. 40. pag. 1154.

Impensæ necessariæ debentur, etiãsi propter eas res meliorata sit vendenda. nu. 67. pag. 1173. Et etiam si maritus eas fecerit ex fructibus dotalibus. nu. 68. ibi.

Impensæ factæ in re aliena, quando repetantur iure actionis. numero. 69. pagin. 1174.

Impensæ excessiuæ non considerãtur. nu. 74. pag. 1177. Quod tamen notabiliter declaratur. num. 75. cum sequentibus, ibi.

Impensæ necessariæ non minuũt corpora dotalia. nu. 20. pag. 103.

Impensæ necessariæ si æquipolleãt fundo dotali, desinit ille esse dotalis. num. 33. pag. 110.

Impensæ voluptariæ quando repetantur. num. 89. pag. 1186.

Impensæ quibus casibus sint soluendæ bonæ fidei possessori. numero. 101. pagina. 1193.

Impensam necessariam si mulier soluat, videtur crescere dos. numer. 37. pag. 113.

Impensas factas cum vxore incesta, an possit maritus retinere. nume. 34. pag. 873.

Impensas potest deducere maritus, quando matrimonium non valet. num. 39. pag. 876

Impensæ, vide verbo, Expensa, & vide verbo, Fructus.

Impensæ cur non deducantur ex decimis. num. 19. pag. 893. Et cur ex decima personali deducãtur. nu. 20. pag. 894.

Impensæ non deducũtur ex fructibus, quãdo certa et determinata pars fructuũ debetur. nu. 26. & 28. pag. 898.

Impensæ necessariæ semper peti possunt, tam per maritum, quàm per quoscunque alios etiam malæ fidei possessores, & non tantùm implorato iudicis officio, sed per retentionem, vel exceptionem, & petens, in eis alijs creditoribus præferri debet. numero. 58. pagina. 1167.

Impensas necessarias quare fur non repetit. nu. 60. pag. 1168

Imputationi in legitimam quando locus est. nu. 10. pag. 717

Incestas nuptias contrahentes incurrunt pœnas ei impositas per matrimonium de præsenti. nu. 26. pag. 869.

In dubio quando contra Fiscum sit iudicandũ. nu. 12. pag. 25. & nu. 14. pag. 256

Indicia indubitata quæ dicãtur. num. 85. & 86. cum seqq. pag. 622.

Infortiatũ (hæc dictio) quid significet, & qua ratione id nomen huic volumini fuerit impositum. nu. 1. pag. 1

Infortiatum dictum est à verbo, φορτος, quod significat onus, vel sarcinam, quia incipit à titulo soluto matrimonio, cui onera sunt annexa, vbi vide nouam explicationem circa nomina Digestorum. nu. 4. pag. 5. & 9.

Inhabilis ad officium, quantumcunq; toleratus, non facit fructus suos. nu. 48. pag. 951.

Inhabili concessio testandi facta, non intelligitur de prima vice. num. 19. pag. 1018.

Iniuriam remittens, nõ potest amplius de ea agere. nu. 107. pag. 636.

Inops in materia dotis quis dicatur. num. 63. pag. 359.

In Regno Portugaliæ bona communicantur inter coniuges ante copulam. num. nu. 111. pag. 88.

In Regno Castellæ facta trãsactione delinquens corporaliter non punitur. nu. 111. pag. 638.

In Regno Castellæ pacisci potest super adulterio. nu. 112. pag. 639.

In Regno Portugaliæ & Castellæ, an obtineat diuisio. l. diuortio. ff. solut. matrimon. nu. 28. cum seqq. pag. 920.

In Regno Portugaliæ quid obseruetur circa fructus maioratus. numero. 9. pag. 928.

Insinuatio, vide verbo, Donatio.

Insinuatio requiritur in donatione propter nuptias. nu. 41. pag. 551. & quãdo requiratur in donatione causa mortis. num. 43. pag. 552

Instrumentum dotis hypothecam non ha-

habens, in dubio præfertur instrumento mutui eodem die confecto, & habente expressam hypothecam. numer. 2. pag. 248.
Instrumenta fisci, & dotis si concurrant eodem die confecta, præfertur instrumentum dotis. nu. 22. pag. 260.
Interesse damni emergentis quando petipotest. nu. 44. pag. 596.
Interesse lucri cessantis etiam debetur, & in quibus casibus mulier illud petere possit. nu. 48. & 49. pag. 599
Interesse lueri cessantis qualiter probari debeat. nu. 50. pag. 600.
Interesse debet probari per duos testes. numer. 52. pag. 601.
Interest habere instrumentum debiti & probationes paratas. nu. 20. pag. 694
Interesse facilioris probationis habetur in consideratione. nu. 21. ibi.
Interesse lucri cessatis, vt debeatur, quæ sint necessaria. nu. 28. pag. 823
Interesse intrinsecum, & extrinsecũ quãdo debeatur. nu. 30. pag. 824
Interesse extrinsecũ consideratum à partibus, indistinctè debetur. numero. 33. pag. 826.
Interesse damni extrinsecum quando debeatur. num. 34. pag. 827.
Interesse illud debetur, quãdo sumit emptor pecuniam sub cambijs. nu. 35. pag. 827.
Ad interesse quando mora obligat debitorem. nu. 36. pag. 828.
Ad interesse quanti plurimi quando quis teneatur. nu. 43. pag. 832.
Ab interesse debitor liberatur ex iusta causa non soluendi. numero. 70. pag. 848.
Interesse an debeatur durante dilatione. nu. 71. pag. 849.
Interesse an debeatur, mora cessante ex conuentione. num. 73. pag. 850.
Iudex nõ cogitur iudicare, si einõ liqueat de causa. nu. 60. pag. 126.
Iudex vir bonus esse censetur. numer. 39. pag. 290.
Iudex non requisitus potest per officium suum cogere patrẽ ad filias matrimonio collocandas. nu. 4. pag. 318.
Iudex ex officio potest per sequi accusationẽ adulteræ, quãdo maritus moritur post litẽ contestatam. num. 116. pagina 641.
Iudex quando ex officio repellat, compensationem inducentem in depositum. nu. 17. pag. 995.
Iudicium non confirmatur in quo à principio non interueniat consensus patris. nu. 9. pag. 779.
Iuramentum, vide verbo, Recipiens, & verbo, Licet res, verbo, Contractus.
Iuramentum assertorium licitè ponitur in cõtractibus. nu. 81. pag. 232.
Iuramento proprio quis potest contrauenire ob enormissimam læsionem. num. 52. pag. 465.
Iuramentum de iure ciuili non cõfirmat actum nullum. num. 73. pag. 478. Secus verò est de iure canonico, & qua ratione. nu. 74. pag. 479.
Iuramentum tantùm intelligitur in eo quod expresse iuratum est. numer. 47. pag. 518.
Iuratoria cautio, vide verbo, Cautio.
Iureconsulti libris aliorum iure consultorum solebant notas addere, & quid in eis solebant notare. num. 27. pagina 17.
Iustum vel iniustum, non in prauitate, vel bonitate intentionis consistit, sed in operum exteriorum æqualitate, vel inæqualitate. nu. 47. pag. 598.
Ius reuocandi feudum transit ad hæredem: & quare. nu. 1. & 28. pag. 649.
Ius percipiendi fructus licitè in aliũ transferri potest. nu. 35. pag. 943.
Ius in fundo habens, videtur etiam illud habere in venis latentibus. numer. 33. pag. 1084.
Ius retentionis qua ratione fuerit concessum possessori propter meliorationes. nu. 91. pag. 1187
Ius retentionis, vide verbo, Retentio.
Iura loquentia in retentione, non habent locum in compensatione, vel è contra. nu. 4. pag. 987.

L

LEges Hispaniæ prohibentes iuramentum, intelliguntur. numero. 74. pag. 228.
Legis ratio debet cessare in communi, & non in particulari, vt cessare videatur legis dispositio. nu. 86. pag. 235.
Legis ratio an sufficiat cessare negatiuè, quamuis ex eius obseruantia contrarius effectus non sequatur. nu. 88. pag. 232.
Lex Iulia prohibuit hypothecari res dotales, etiam volente vxore, & tamẽ permisit eas alienari illa volente: & qua ratione. nu. 1. pag. 432.
Lex quando censeatur derogare priuilegium in corpore iuris clausum. nu. 10. pag. 185. & quando dicatur correctoria, vel reuocare legem. num. 8. & 9. pag. 184.
Lex generalis requirens insinuationẽ in donationibus, non obtinet locũ in donatione ex causa dotis. nu. 13. pag. 187.
Lex generalis comprehendit dotis casus, in alijs materijs diuersis priuilegiatos. nu. 15. pag. 189.
Lucra attento iure communi nõ cõmunicantur inter coniuges. nu. 102. pag. 391.
Lucra quæ communicentur, vide verbo, Communicantur.
Lucra quæsita ex pecunia dotali, non restituuntur vxori.
Lucri cessantis interesse, vide verbo, Interesse, & verbo, Mulier.
Lucrum dotis vtrùm habeatur ex causa lucratiua, vel onerosa. numer. 162. pag. 671.
Lucrum cessans vtrùm debeatur solito negotiari cum pecunia? num. 26. pag. pag. 822.
Lucrũ immediatè procedens ex re, tantummodò debetur. numero. 29. pagin. 824.
Lucrã ne amittantur, iustissimus error requiritur. pag. 38. pag. 876
Legatum extinguitur morte illius, in cuius persona conditio erat implẽda. nu. nu. 32. & 33. pag. 19.
Legatum quando conditio inducat. num. 43. pag. 24.
Legatum dotis incertum valet. num. 51. pag. 298.
Legatus debet habere salarium totius diei, quamuis toto die iter non fecerit. nu. 6. pag. 810.
Lex generalis nõ comprehendit causam dotis, non solũ in casibus in quibus dos inuenitur specialiter priuilegiata, sed etiam in casibus in quibus eadẽ ratio videatur quæ in casibus priuilegiatis. nu. 19. pag. 191.
Lex rectè disponẽdo priuatos, etiã rempublic. rectè constituit. nu. 66. pag. 223

Lex potest facere quod inductum in fauorem priuatum, consideretur tanquã inductum in fauorem publicum principaliter. nu. 68. pag. 224.

Lex inducens aliquid in fauorem alicuius, contraueniẽtẽ non obligat ad peccatum. nu. 70. pag. 225.

Lex licet irritet contractum iuramento confirmatum, tamen ille cui iuratum est, potest recurrere ad forum Ecclesiasticum, vt obseruari iubeatur. num. 71. pag. 118.

Libellus incertus qualiter in vniuersalibus admittatur. nu. 51. pag. 121

Libellus incertus in causa dotis admittitur. nu. 57. pag. 124.

Libellus incertus admittitur in vniuersalibus, etiam si quantitas facilè declarari possit. nu. 59. pag. 126

Libri dati filio eunti ad studiũ, nõ censentur castrense peculium. nu. 39. pagina 550.

Liberis existentibus, quando dotis conditio fiat deterior. nu. 151. pag. 665

Locus sacer non est in dominio alicuius. nu. 44. pag. 1058.

Locus religiosus dicitur esse alicuius saltem quoad vsum. nu. 45. pag. 1059

Loco cedunt quæ in loco reperiuntur, vt perpetuò ibi sint. nu. 126. pag. 1208

M

Maioratus onera possessori incumbentia, multum differunt ab oneribus dotis marito incumbentibus. num. 5. pag. 926.

Maioratus possessor facit fructus suos ratione dominij. numer. 6. pagin. 926.

Et in hac materia non est faciẽda differentia inter fructus naturales & industriales. numero. 8. pagina. 927.

In maioratu etiã constituto in contractu, fructus pendentes pertinent ad successorem maioratus in solidum. nu. 10. pag. 929. Idque generaliter procedere in quibuscunq; maioratibus clarissimè probatur. ibidem.

In maioratibus sufficit acceptatio primi, vt sequentibus ius quæratur. num. 12. pag. 931

In maioratibus Hispaniæ non procedit regula quæ habet, quòd sermo simpliciter prolatus intelligatur de prima vice. nu. 22. pag. 1019

Maioratus possessor inueniens thesaurũ in loco maioratus, totum eũ facit suũ. nu. 30. pag. 1050.

Maioratus possessor potest siluam cæduam indistinctè cædere. nume. 7. pag. 1036

Maioratus possessor facit suas arbores vi ventorum deiectas. numer. 22. pag. 1045.

Maioratus res quando ex causa dotis alienari possint. numero. 59. pagina 1100.

Maioratus possessor fructus perceptos nõ compensat cum melioratione bus. num. 44. pag. 1157.

Maioratus possessor si agitet litem, quæ pertineat ad perpetuam maioratus vtilitatem, & in ea magnam summam consumat, poterit mero iure illam repetere, quamuis fructus maioratus per totum tempus quo durauit lis, sufficiãt. nu. 44. Nec expensæ erũt cum fructibus compensandæ, vel imputandæ. nu. 44. pag. 1157.

Maioratus dignitas quodammodo obligata

gata est ad horum sumptuum solutionem, & in eo succedens quasi hæres ex fructibus maioratus tenetur soluere. ibidem.

Maioratus successor nihil tenetur soluere ratione meliorationum. numer. 117. pag. 1203

Ad maioratus successorem vtrùm pertineant bombardæ, & alia necessaria ad defensionem castri. num. 124. pag. 1207.

Malitijs non est aperienda via. nu. 104. pag. 1195.

Malæ fidei possessor tenetur de fructibus perceptis ex suis meliorationibus. nu. 55. pag. 1154

Malæ fidei possessor repetit necessarias impensas. nu. 59. pag. 1168.

Malæ fidei possessor, & conuentus iudicio vniuersali, non repetit impensas, si res meliorata pereat. nu. 66. pag. 1172.

Malæ fidei possessor censetur donare meliorationes, & qua ratione. 77. & 78. pag. 1178. Quæ tamen donatio est per legem inducta, & tantum restringitur ad casum quo melioratio abradi non potest. 79. & 80. pag. 1180.

Mandatum extinguitur morte mandantis etiam in dote. nu. 42. pag. 170.

Manumissio facta à marito, reuocabitur, si maritus non sit soluendo. nu. 81. pag. 483.

Maritus faciens impensas voluptarias de consensu vxoris, nõ deducet. nu. 90. pag. 1187.

Maritus si verberat vxorem, an licita sit separatio. nu. 32. pag. 48.

Maritus ob iustam causam licitè vxorem verberat. nu. 31. pag. 49.

Maritus non restituit dotem vxori, nisi post factam separationem per Ecclesiam. num. 41. pagin. 52.

Maritus non tenetur alere vxorem propria authoritate extra domum mariti cohabitantem. nu. 43. pag. 53.

Maritus tenetur vxori præstare impensas necessarias ad litẽ super dirimendo matrimonium. nu. 45. pag. 53.

Maritus ex dote lucrata propter culpam vxoris, nil ei tenetur præstare. nu. 47. pag. 53

Maritus cuius culpa soluitur matrimonium, non ob id amittit dimidium lucrorum quæsitorum constante matrimonio. nu. 61. pag. 61.

Maritus adulter secundùm leges Hispaniæ nõ amittit bona propria, vxor verò sic. nu. 62. pag. 62

Maritus si sit captus per hostes, iure ciuili vxor non videtur esse in matrimonio. nu. 63. pag. 63.

Maritus reuersus ab hostibus iure postliminij non recuperat matrimonium, sed nouo consensu opus est. numer. 64. pag. 63.

Maritus partus ancillæ, & quæsita extra operas seruorum, quasi augmentũ dotis tenetur vxori restituere. nu. 68. pag. 131.

Maritus quando emit nomine proprio ex pecunia dotali, res empta non efficitur dotalis. nu. 79. pag. 137

Maritus quando nõ implet ex parte sua, nil lucratur. nu. 8. pag. 149.

Maritus quæ lucra communicet vxori. nu. 34. pag. 200. cum seqq.

Maritus vtrùm possit donare lucrata constante matrimonio. num. 40. pag. 206. Et concluditur nõ posse, nisi iusta causa, & moderatè. num. 41. & 42. pag. 207

Maritus potest expellere vxorẽ à domo, si dos

si dos non soluatur, nu.55.pag.301.
Maritus non potest hypothecare bona mobilia sine consensu vxoris. num.59 pag.304.
Maritus in regno Portugaliæ & Castelle potest filiabus dotem constituere ex bonis vxoris. nume.93.pagin.385.nec ad hoc requiritur pactũ vel consensus vxoris.nu.94.pag.386.
Maritus filiam susceptam ex alio matrimonio ex bonis communibus dotare non potest.nu.95.pag.386.
Maritus ex bonis cõmunibus etiam post solutum matrimonium potest filiabus dotem constituere. numer. 99. pagin. 389.
Maritus dotando filias videtur soluere debitum contractum ratione societatis.num.96.pag.387.
Maritus & vxor dotem promittentes pro filia, vterq; obligatur. nume.103. pag.392.
Maritus res dotales per se alienatas vẽdicare potest.nu.15.pag.441.
Maritus in vendicando res dotales alienatas, non debet se fundare in proprio interesse, sed in interesse vxoris & filiorum.nu17.pag.447.
Maritus pro contractu vxoris propria bona obligare potest.nu.59.pag.470.
Maritus sine consensu vxori potest manumittere seruum dotalem.num. 80. pag.483.
Maritus etiam censetur prohibitus facere contractum super alienatione rerum dotalium.nu.24.pag.447.
Maritus & vxor si confiteantur se pretium recepisse, adhuc maritus debet probare, vxorem re vera pretium recepisse.num.56.pag.461.
Maritus quanuis efficiatur dominus rei dotalis per eum alienatæ, non ob id transfertur dominium in emptorem, sed necessaria est noua traditio.num. 33.pag.452.
Mariticonfessio post lapsa tempora præiudicat etiam creditoribus.nume.33. pag.510.
Mariti fraudulẽta confessio indistincte non nocet creditoribus nu.40.pag.514.
Maritus si diu aluit vxorem quasi dotem dederit, confessio dotis receptæ præsumitur vera.nu.41.pag.515.
Maritus si confiteatur ab extraneo dotem recepisse, adhuc habet querelam. num.48.pag.519.
Maritus etiam diues non tenetur restituere mobilia, nisi post annum. num.3. pag.571.
Marito in quibus mobilibus dabatur dilatio ad restituendum iure Digestorũ. num.4.pag.571.
Maritus fructus perceptos ex mobilibus durante dilatione legali, non tenetur vxorr restituere.nu.5.pag.572.
Marito non acquiruntur partus ancillarum, vel quod seruus dotalis acquirit, non ex operis suis, vel re mariti.nu.10 pag.575.
Marito incumbens obligatio alẽdi vxorem, soluto matrimonio cessat.nu. 18. pag.579.
Maritus vxorem inopem tenetur alere ex fructibus mobilium soluto matrimonio.nu.72.pag.581.
Maritus vxori infirmæ tenetur alimenta præstare.nu.24.pag.582.
Maritus potest renuntiare dilationi legali.num.31.pag.605.
Maritus iure communi si vxorem accusat criminaliter, dotem non lucratur. num.58.pag.605.

Mari-

Maritus si habeat concubinam, vxor adultera non amittit dotem. num.98. pag.630.
Maritus habens concubinam, vxorem occidere potest ex permissione Statuti.nu.100.pag.631.
Maritus adulteram admittẽs, vel rem cum ea habens, illam amplius recusare non potest.nu.101.pag.682.
Maritus retinens adulteram censetur leno.102.pag.633.
Maritus adulterium remittens, ob nouũ adulterium vxorem accusare potest. nu.105.pag.635.
Maritus si remittat etiam post condemnationem, adultera liberanda est. nu. 114.pag.640.
Maritus quando moritur post litem cõtestatam, iudex ex officio potest persequi accũsationem adulteræ. nume.116. pag.641
Mariti hæres vxorem de adulterio accusare non potest.nu.119.pag.643.
Maritus qui tacuit, quando non videatur vxori remittere adulterium. nu. 129.pag.650.
Marito utilius est agere ciuiliter ad separationem thori propter adulterium vxoris, quám eam accusare criminaliter.nu.57.pag.604.
Maritus de iure nouissimo non potest alienare res mobiles dotales. nu. 86.pa. 486.& contrarium defenditur.nu.87. pag.487.
Maritus non potest restituere dotẽ vxori cõstãte matrimonio.nu.1.pag.682.
Maritus non liberatur per restitutionem dotis constante matrimonio. numer.3. pag.683.
Maritus inuitus non cogitur restituere dotẽ constãte matrimonio. n.5.pa.684.
Maritus non cogitur promittere dotis restitutionem alteri, si incommodum suspectum habeat.nu.19.pag.687.
Maritus vtrum debeat promittere restituere alij, etiam si incommodum suspectum habeat.nu.23.pag.696. Si extraneus dotem pro mũliere promittat. ibidem.
Maritus soluto matrimonio cogitur satisdare pro dotis restitutione. num.26. pag.697.
Maritus si alteri promittat dotis restitutionem, quando teneatur insolidum.nu. 30.pag.700.
Marito nullum competit priuilegium aduersus extraneum.nu.31.pag.700.
Maritus quare lucretur fructus dotis. num.5.pag.881.
Maritus sustinens onera matrimonij, nõ facit fructus suos, antequam fructus dotales tradantur.nu.9.pag.812.
Maritus si sustinuit onera matrimonij, et vxor nõ tradit dotẽ, videtur in mora irregulari constituta. nu.10.pa.812.
Marito quando sit utilius incipere annum à die traditæ dotis.nu. 49.pa.835.
Maritus licet non sit mercator, tamen interesse lucri ei deberi potest. nume. 52. pag.837.
Maritus vt faciat fructus suos, necesse est, vt constet de traditione rerum dotalium.nu.3.pag.808. Et quid sit in dubio præsumendum.nu.4.pag.809.
Maritus non recipiẽdo dotem oblatam, nihil videtur donasse vxori. num.65. pag.845.
Marito vel alij creditori nil debetur cessante mora.nu.67.pag.846.
Maritus non sustinens onera matrimonij, fructus perceptos non facit suos. num.3.pag.855.

Maritus an possit retinere impensas factas cum vxore incesta.num.34.pag. 873.

Maritus quas impensas deducere possit, quando matrimonium non valet. nu.39.pag.876.

Maritus si per totum annum sustinuit onera matrimonij, duas vindemias lucrabitur.nu.14.pag.910.

Maritus à tempore matrimonij lucratur vindemiam, & fructus cuiles à tempore locationis factæ.num.17.pag. 912.

Maritus quando liberetur soluendo æstimationem fructuum. numer. 21. pagin.997.

Maritus si post diuortium fructus seminet & percipiat, illicite videtur eos percipere.nu.26.pag 1000.

Maritus licite dicitur percipere fructus, etiam post solutum matrimonium. nu.20.pag.997.

Maritus etiam ex fructibus extraordinarijs lucratur.num.6.pag.1009.

Maritus qualiter lucretur operas seruorum.nu.18.pag.1029.

Marito quod remediũ competat, si vxor non patiatur marmor excisum exportari post solutum matrimonium.num. 12.pag.1071.

Maritus præsentare potest ratione castri in dotem dati. numer. 55. & 57.pagin.1098.

Maritus soluto matrimonio, si restitutio dotis vxori statim fieri non potest, an teneatur ei cauere.nu.42.pag. 1126. & cur non iubeatur vxori cauere, explicatur.ibid.

Maritus non deducit impẽsas factas gratia fructuum.nu.1.pag.1131.

Marito non fit remissio propter sterilitatem.num.8.pag.1135.

Maritus quando repetat expensas factas in exigendis debitoribus.nume.30.pagin.1148.

Maritus non compensat fructus perceptos cum meliorationibus. numer. 44. pag.1157.

Matris confessio facta in iudicio, quod quis sit eius filius, probat filiationem. num.27.pag.12.

Mater si denunciat intra triginta dies à diuortio, se esse prægnantem, & maritus respondeat ex se prægnantẽ nõ esse, quatenus filio præiudicetur. nume.19. pag.13.

Mater in regno Portugaliæ, & Castellæ an teneatur filias dotare. numer. 89. pag.382.

Mater vel ascendens per lineam maternam, si simpliciter dotem promittat, non videtur promittere de bonis propris, sed de bonis filiæ.nume.150: pag. 420.cum sequent.

Matris dos non potest consumi ob filiarũ dotem.nu.10.pag.687.

Matrimonium consummatũ, per ingressum religionis non dissoluitur quoad vinculum, sed tantum quoad thorum, & mutuam cohabitationem. nume.7. pag.26.

Matrimonium dissoluebatur per diuortiũ apud Romanos, etiam quoad vinculum.nu.9.pag.36.

Matrimoniũ si fuerit copula consummatum, nec apud Christianos, neq; apud Gentiles hodie licitum est quoad vinculum.nu.10.pag.37.

Matrimonium copula consummatum, etiam propter adulterium non dissoluitur quoad vinculum.numer.15.pagin.39.

Matrimonium copula consummatũ, nec Papa potest statuere, vt dissoluatur quo ad vinculum.nu.17.pag:40.

Matrimonij separatio, vide verbo, Separatio.

Matrimonium si soluitur culpa mariti, posteá per eum quæsita communicantur cum vxore, non autem è contra. 49.pag.55.

Matrimonium si fuerit separatum iudicio Ecclesiæ, an sit locus communicationi lucrorum.nu.55.pag.58

Matrimonium licet soluatur culpa mariti, non ob id ipse amittit dimidium lucrorum quæsitorum constante matrimonio.nu.61.pag. 61

Matrimonium attento iure ciuili, nõ recuperat reuersus ab hostibus iure postliminij, sed nouo consensu opus est. nu. 64.pag.63

Matrimonium non soluitur per captiuitatem iure canonico.nu.72.pag.67

Matrimonium an soluatur per mortem spiritualem, id est ingressum religionis. nu.73.pag.67

Mtrimoniũ copula consummatum nõ dissoluitur per ingressum religionis. num. 74.pag.68.

In matrimonio duplex vinculum reperitur, coniunctio scilicet animorum, & corporum.nu.75.pag.68.

Matrimonium de præsenti copula non consummatum, cur ob ingressum religionis dissoluitur, ponitur ratio.nu.76. pag.69

In matrimonio consensus habet se per modum principalis.nu.81.pag.71

Matrimonium maximè accedit humano contractui, & ideò differt ab alijs spiritualibus.nu.84.pag.73

In matrimonio de præsenti fit traditio corporum ad potentiam copulæ. n.79.p.76

In matrimonio de præsenti, vtrũ videatur interuenisse traditio corporum.nu. 85.ibi.

Matrimonium de præsenti non dissoluitur per susceptionem sacrorum ordinum.nu.87.pag.74.

Matrimoniũ cõtractũ post susceptionem sacrorum ordinum non valet.nu. 87. pag.ibi.

Matrimonium non impedit simplex votum castitatis, licet vouẽs dicat se tradere in famulatũ Dei.nu.93.pag.77.

Matrimonium copula non consummatũ potest dissolui per summum Pontificẽ ex iusta causa.nu.103.pag.83.

Matrimonium de præsenti quid significet, & quid matrimonium copula consummatum.nu.106.pag.85

Matrimonium, vide verbo, Sponsalia, verbo, Copula, verbo, Vxor, Verbo, Mulier, verbo, Vxor, verbo, Maritus, verbo, Pater.

Matrimoniũ vtrũ hodie iure ciuili per captiuitatẽ soluatur.nu.71.pag.66.

Matrimonium contrahere non potest is qui semen emittere non potest. nu.92. pag.238

Matrimoniũ debet esse copula cõsummatũ, vt sit locus dotis lucro.n.153.p.666.

Matrimonium quando durauit per plures annos, ex cuius anni fructibus deducenda est expensa facta per vxorem.nu.2.cum seqq.pag.884.

Meliorata res si pereat, non succurritur facienti meliorationẽ. nu.64.pag.1171. Nisi sit dñs temporalis.num. 65.pag. ibidem.

Melioratorum pretium etiam re perempta, potest deducere bonæ fidei possessor in iudicio vniuersali petitionis hæ-

hæreditatis: secus verò erit dicendum: quando agitur de iudicio particulari rei vendicationis: & ibi ponitur ratio differentiæ. ibidem.

Meliorationes, re perempta, non potest deducere malæ fidei possessor. nu. 66. pag. 1172.

Meliorationes, vide verbo, Impẽsa, & verbo, Expensa, & verbo, Retineri.

Meliorationes quando amittat emphyteuta. nu. 70. pag. 1174

Melioratio quamuis abradi non possit: tamen res propter illam retineri poterit. nu. 71. pag. 1175.

Meliorationes censetur donare malæ fidei possessor. num. 77. pag. 1178. Et qua ratione. 78. pag. 1179.

Melioranti quando competat actio pro expensis. nu. 98. pag. 1192.

Meliorationes quando abradi possunt. nu. 102. pag. 1194.

Meliorationum abrasio, vide verbo, Abrasio.

Meliorationes non tenetur soluere successor in maioratu in Regno Castellæ à prædecessore factas. nu. 117. pag. 1203

In meliorationibus vtilibus potest quis succedere, licet in re principali non succedat. nu. 127. pag. 1209

Melioratam rem si quis tradat nõ deductis impensis, omni destituitur remedio. nu. 10. pag. 1217. & . nu. 64. pag. 1248

Meliorationes qualiter probẽtur. nu. 35. pag. 1231.

Meliorata res retineri nõ potest ratione meliorationis factæ in re diuersa. nu. 41. pag. 1235. Etiã si melioratio excederet pretũ rei meliorat æ. num. 42. ibi.

A meliorationum exceptione non admissa, quando appellari oporteat. nu. 66. pag. 1249.

Metus nõ irritat ipso iure legitimas conuentiones. nu. 29. pag. 162.

Metus quare irritet promissionem dotis ipso iure. nu. 30. pag. 163

Metalla quando pertineant ad fructuarium. nu. 9. pag. 1069

Metallorum venas an quis possit perquirere in loco alieno. nu. 21. pag. 1076.

Metallorum venæ, vide verbo, Venæ.

Minoris pecunia emptum ab extraneo, non transit in minoris dominiũ. nu. 81. pag. 141

Minor promittẽs dotem nõ obligatur, & qua ratione. nu. 25. pag. 194

Minoris restitutio quando prodest socio mariti. nu. 64. pag. 308.

Minor vigintiquinq; annis non potest facere donationẽ fructuum. numer. 12. pag. 861.

Minor quando potest alienare mobilia. nu. 13. pag. 861.

Minor quatuordecim annis, etsi tutorẽ non habeat, nihil potest alienare. num. 19. pag. 865.

Minor ex causa remunerationis potest donare cum decreto iudicis. nume. 22. pag. 866.

Mobilium dominium, vide verbo, Dominum.

Modus non impedit trãsmissionẽ ad hæredes, & quæ sit ratio. n. 37. pag. 22.

Modus nubendi impedit transmissionem legati. ibidem.

Moram regularẽ dies expressa inducit. nu. 45. pag. 833

Mora irregularis non facit quẽ teneri de fructibus quos percipere potuisset. nu. 53. pag. 838

Morosus irregularis an videatur, qui habuit facultatem percipiẽdi fructus, & non percepit. nu. 62. pag. 843.

In

In mora irregulari differentia & inter maritum offerentem dotem vxori, & inter vxorem offerentem marito. nu. 64. pag. 844

Mora irregularis nullo damno afficit morosum. nu. 9. pag. 150.

Mora regularis quos effectus producat. nu. 25. pag. 821. Et quos mora irregularis. nu. nu. 24. ibi.

Mora cessante nil debetur marito, vel alij creditori. nu. 67. pag. 846

Mora quando obligat debitorem ad interesse. nu. 36. pag. 828

Mora, vide verbo, Biennium.

Mora post biennium maiores vires acquirit. nu. 42. pag. 831.

Mora cessat, si dilatio detur emptori ad soluendum. nu. 68. pag. 847.

Mora cessante, an debeatur interesse ex conuentione. nu. 73. pag. 850

Mora qualiter incurritur, quando debitum non est liquidum. numer. 40. pag. 1234.

Mors ciuilis quando æquiparetur naturali. nu. 154. pag. 666.

Mulier si habitat seorsum à marito sine iudicio Ecclesiæ, vtrùm dos ei restituẽda sit. nu. 42. pag. 52.

Mulier si soluat impensam necessariã, videtur crescere dos, & quomodo hoc intelligatur. nu. 37. pag. 113.

Mulier quæ non potest obligari sine consensu mariti, dotem promittendo, sine marito, an obligetur. nu. 27. pag. 196

Mulieri sterili ex accidenti competunt priuilegia doti concessa. num. 83. pag. 233.

Mulier sterilis à natura valide cõtrahit matrimonium. numero. 87. pagina 236.

Mulier arcta, & quæ cognosci non potest, non poterit matrimonium contrahere. nu. 95. pag. 242.

Mulier quæ non potest generare, an possit matrimonium contrahere. num. 96. pag. 243

Mulieri sterili à natura non competunt priuilegia dotis repetitioni concessa. nu. 99. pag. 244.

Mulier à natura sterilis, vel ex accidenti, non censetur infamis. num. 101. pag. 246.

Mulier dotem promittens non iuuatur Velleiano. nu. 53. pag. 299

Mulier si expressè contradicit, non tenetur ex contractu mariti. num. 63. pag. 307.

Mulier si tradat bona simpliciter, marito creditur tanquam bona paraphernalia tradidisse. nu. 68. pag. 310.

Mulier non censetur dare bona sua in dotem, nisi id exprimat. num. 70. pag. 311.

Mulier promittens dotem pro filia absente marito, nihil ab eo repetere potest. nu. 109. pag. 395.

Mulier quando cum marito dotem promittit, etiam in rebus dotalibus fiet executio nu. 111. pag. 396

Mulieris debitor simpliciter pro ea dotẽ promittens, an videatur animo cõpensandi promittere. nu. 154. pag. 423.

Mulier an alienare possit fundum dotalem marito consentiente. num. 4. pag. 434.

Mulier aduersus maritum alienantem, & aduersus emptorem scienter ementem rem dotalem potest in litem iurare. nu. 28. pag. 449

Mulier indistinctè potest vendicare res dotales per se alienatas. num. 30. pag. 450.

Mulier

Mulier delinquendo, in dote ſibi præiudicare poteſt. nu.46.pag.461.

Mulier licet res ſuas alienare poſsit, tamen pro alieno debito eas alienare nō poteſt.nu.61.pag.471.

Mulier non poteſt vendicare res mobiles dotales alienatas, niſi in ſubſidiū, quando maritus non eſt ſoluendo. nu. 79.pag.482.

Mulier ſi in alienatione rei dotalis deceperit emptorē, contra alienationē venire non poteſt, & ponuntur exempla. nu.44.pag.459.

Mulieri ſoli conceditur priuilegium prælationis.nu.13.pag.497.

Mulier non habebit ius prælationis aduerſus aliam mulierem dotem repetentem.nu.15.pag.498.

Mulier quæ non petijt alimenta, ab illorum petitione excluditur. numero .32. pag.588.

Mulier poteſt petere intereſſe lucri ceſſātis, ſi ex pecunia reſtituenda poſſet annuos redditus emere.num. 51. pag. 600.

Mulier poſt mortem mariti committens adulterium, non amittit dotem.nu.65. pag.609.

Mulier an amittat dotē, ſi probetur cū aliquo turpiter luſsiſſe.numer.69. pag. 609.

Mulier adultera non excuſatur eo prætextu, quòd maritus eaminiuſtè expulit à domo.nu.97.pag.629.

Mulier ob retardatam ſolutionem dotis, nec alimēta, nec quid aliud recipere poteſt.nu.40.pag.593

Mulier non poteſt abſumere dotem propter dedecus propinquorum euitādum. nu.11.pag.682.

Mulier quando in dote ſibi poſsit præiudicare.nu.12.pag.689.

Mulier non poteſt in dote ſibi præiudicare, etiam ſoluto matrimonio. num. 22. pag.695.

Mulier etiam in rebus mobilibus dotalibus non poteſt facere deteriorem dotis conditionem.nu.143.pag.659.

Mulier in mora irregulari conſtituta, pro quantitate fructuum quos percepit, obligatur marito.numer. 17. pag. 817.

Mulier propter moram irregularē tantum tenetur reſtituere lucrum quod accepit: ſecus ſi nihil eſt lucrata. num. 50.pag.836.

Mulier videtur donaſſe fructus pendentes, non ſimpliciter, ſed ſecundum naturam fructuum dotalium.num. 5. pag. 906. Et ideò fructus illi conſiderantur tanquam fructus anni ſequentis. nu. 6.ibi.

Mulier poteſt uti retentione aduerſus maritum.num.7.pag.989.

N

Naturalis pater quæ alimenta teneatur filijs præſtare, & in quibus caſibus.nu.61. & .62.pag.358

Nemo per contractum poteſt transferre poteſtatem ſui corporis in alium. nu. 78.pag.70.

Neptis in Hiſpania non eſt in poteſtate aui.nu.125.pag.45.

Non contradictio eſt medium inter nolle & velle.num.1.pag.747.

Non contradicere quādo ſufficiat. nu.3. 747.

Non contradicere non ſufficit, ſi agatur de magno filiæ præiudicio. num. 6.pag. 750.

O

Oblatio realis ſemper eſt neceſſaria, nec ſufficit verbalis.num.38. & 39.pag.1233

Oblatio ſola ſufficit in vltimis voluntatibus ad acquirendam actionē de nouo.nu.42.pag.24

Oblatio pretij qualiter conſtituat vendere debentem in mora.n.77.p.969

Oblationes, eleemoſynæ, & alia, non cōputantur in redditibus Eccleſiæ.num. 7.pag.1009

Obligatio cur non poteſt conferri in voluntatem promittentis.nu.36.p.288.

Obligatus dotare, inutiliter promittit, ſi obliget ſe per verba ſonantia in liberā voluntatem.n.40.pag.291.

Obligantes ſe in ſolidum, quando videantur inuicem fideiubere.n.105.p.393.

Obligatio alendi uxorem incūbens marito, ſoluto matrimonio ceſſat.num.18. pag.579.

Obligatio ipſo iure non valet, quæ fit ab uxore pro contractu mariti. num.55. pag.467

Obligare quilibet ſe poteſt fauore dotis. nu.24.pag.194

Officium, hoc verbum quid ſignificet.nu. 19.pag.328

Onus dotandi an tranſeat ad hæredes patris.nu.6.pag.319

Onus alendi ſemper tranſit ad hæredes. nu.9.pag.321

Onus probandi cui incumbat, uxorem amiſiſſe caſu fortuito res dotales ſibi reſtitutas.nu.6.pag.685

Operis ſerui venditi quæſita, qualiter diuidenda ſint.n.92.pag.980.

Operæ prouenientes ex officio, & non ex artificio, illæ indiſtinctè cōpenſabūtur cum fructibus.ibidem.

Opera non poteſt dici ex ſumptu poſſeſſoris prouenire, quæ ex officio ſerui natura ipſa, ſine doctrina præſtatur. ibi.

Operæ ex artificio prouenientes ante vigeſimumquintum annum præſumūtur imperfectæ, atque ideò, à poſſeſsore cō penſantur cū alimentis, cū ſumptibus autē factis in erudiendo non compenſantur, niſi poſtquam præſumūtur perfectæ.nu.57.pag.1167.

Operas quas ſeruus præſtitit ex artificio, quod didicit ſumptibus poſſeſſoris, non tenetur poſſeſſor, ſerui domino reſtituere.ibidem.

Operas procedentes ex artificio, ſuo ſumptu acquiſito, nō tenetur bonæ fidei poſſeſſor cū ſumptibus cōpenſare, niſi poſt quam ſeruus fuerit vigintiquinque annorum.nu.58.pag.1167.

Operam ſeruorum qualiter maritus lucretur.nu.18.pag.1029

P.

Pactum quod propter neceſſarias impenſas non agatur, non valet.nu.26. pag.106

Pactum non valet quod ſocer teneatur filiam alere, & præterea uſuras dotis generо ſoluere.nu.13.pag.152

Pactum de donando, etiā hodie non producit actionem.nu.3.nu.266.

Pactum nō valet quod maritus nō poſsit accuſare uxorē ob adulterium futurum.nu.106.pag.635

Pactū nō valet quod ſi morte mariti ſoluatur matrimoniū, dos pertineat ad

heredes mariti.nu.141.p.658

Pactum valet, quod præmoriente marito, donatio propter nuptias remaneat penes vxorem, vel eius hæredes. num. 157. pag. 668

Pactum lucrandi dotem, vtrum reuocetur per susceptionem filiorum. nu. 161. pag. 671

Pactum lucrandi dotē quando requirat insinuationem. numero. 163. pagina 673

Pactum reciprocū lucrandi, quando indigeat insinuatione. numer. 164. pagina. 673.

In pacto lucrandi dotem semper censetur habitus respectus ad onera matrimonij. nu. 165. pag. 674.

Pactum non valet, quod vxor aliquid recipiat, donec dos soluatur. nu. 42. pagin. 594

Pactum non nocet filiæ, nisi in casibus in quibus ipsa potest sibi præiudicare in dote. nu. 47. pag. 740.

Pactum de lucrandis fructibus perceptis ex re pignorata, quando valeat. nu. 3. pag. 880.

Pactum vt durante dilatione debeatur interesse, valet. numero. 71. pagina 849

Pactum quod certa quantitas præstetur nomine interesse, valet. nume. 72. pag. 849

Pactum quod cessante mora debeatur interesse, quando valeat. num. 73. pag. 850.

Pactum, vide verbo, Conuentio.

Pactum lucrandi dotem validum censetur. nu. 10. pag. 859

Pactum de vendendo pro eodem pretio, etiam eo oblato non inducit venditionem. nu. 78. pag. 970

Paciſci potest super adulterio iure Hiſpaniæ. nu. 112. pag. 639

Pœna quando imponitur ipso iure, transit aduersus hæredes. numer. 136. pag. 655.

Pœna caducitatis, quæ in contractum transiit, indistinctè transmittitur. nu. 138. pag. 656

Pœnæ impositæ contrahentibus incestas nuptias, incurruntur per matrimonium de præsenti. numero. 26. pagin. 869.

Pœna quando est ipso iure incursa, quilibet de iure fisci opponere potest. numero. 30. pag. 831. nisi agatur de hæreditate fisco acquirenda. num. 31. pag. 872.

Pœnæ authenticæ, incestas. C. de incestis. non habent in locum in matrimonio prohibito iure canonico, & permisso iure ciuili. nu. 41. pag. 878

Pœna delicti à quo tempore videatur debita. numero. 44. pagina. 1091. Et verius est pœnam non censeri debitā, nisi á tempore condemnationis. nu. 45. ibidem.

In pœnis quando attendatur tempus delicti. nu. 49. pag. 1094

Pœna consideratur tanquam fructus perceptus postquam condemnatio facta est. nu. 50. pag. 1094.

In pœnis ipso iure incursis quid iuris sit. nu. 55. pag. 1097

Pœnæ coniugati, si sacros ordines suscipit. nu. 90. pag. 76

Papa non potest statuere, vt matrimonium copula consummatum dissoluatur quo ad vinculum. numero. 17. pag. 40.

Papa

Papa potest declarare, indissolubilitatē matrimonij de præsenti non habere locum in aliquo casu particulari. nu. 101. pag. 84

Partes realiter consideratæ non differūt à suo toto. nu. 9. pag. 97

Particulares res iuris vniuersalis quando vendicari possint. nu. 13. pag. 100

Paraphernalia, vide verbo, Bona.

Partus ancillæ non est in fructu, nec ad maritum pertinet. nu. 20. pag. 1030

Pastinum instituere quid significet. n. 34. pag. 1151

Pater dotem semel datam filiæ, & ad se reuersam, nullo modo minuere potest. nu. 23. pag. 158

Pater si velit actionem dotis in solidum sibi acquiri, an sit necessaria stipulatio. nu. 27. pag. 282

Pater tenetur dotare filias, tam in potestate constitutas, quā emancipatas. nu. 1. pag. 315

Pater non iure actionis, sed per officium iudicis cogitur filias dotare. numero. 5. pag. 318

Pater hodie pro filio non tenetur præstare donationē propter nuptias. num. 15. pag. 325

Pater in Hiſpania non cogitur arras filio dare. nu. 16. pag. 326

Pater filiam diuitem an teneatur dotare? nu. 17. & 18. pag. 326

Pater qua ratione dicatur vti liberalitate, dotans filias. numero. 24. pagina 331

Pater si declaret se dotem constituere ex bonis filiæ, potest cogi eam congruæ dotare ex bonis proprijs. nume. 26. pag. 332.

Pater filiam iam nuptam sine dote, tenetur dotare. nu. 27. pag. 333

Pater filio ingrato alimenta denegare potest. nu. 42. pag. 345

Pater non tenetur filias naturales dotare. nu. 49. pag. 350

Pater dotem datam filiæ in primo matrimonio, tenetur dare in secundo, etiam si secundus vir non videatur dignus tanta dote. nu. 54. pag. 353

Pater naturalis non tenetur præstare filijs, nisi alimenta. numero. 56. pag. 354.

Pater naturalis simpliciter dotando videtur dotasse animo donandi. nu. 57. pag. 355.

Pater in his quæ voluntariè impēdit pro filio, ex bonis filij penes se existentibus videtur impendere. numero. 146. pag. 418

Pater naturalis, vide verbo, Naturalis.

Pater qui administrat bona filiæ, simpliciter dotando, ex bonis proprijs videtur dotare. numero. 147. pagina 419

Pater qualiter debeat alienare bona aduenientia filiorum. numer. 158. pagin. 425

Pater inops ex bonis filiæ potest totam dotem dare etiam ea repugnante. nu. 167. pag. 429

Pater quando dicatur inopia tentus. nu. 163. pag. 428.

Pater non prohibetur maiorem dotē dare vni filiæ, quam alij. nume. 165. pag. 429

Pater promittens dotem ex bonis suis, & filiæ, principaliter videtur promittere de bonis suis, & in subsidium de bonis filiæ. numero. 156.

p.425.etiã si filia expressum cõsensum adhibeat prædictæ dotationi.num.157. ibidem.

Pater promitens dotẽ in Regno Castellæ, an videatur de bonis propriis, vel de bonis filiæ promittere.nume.149.pag. 420.

Pater simpliciter promittens dotem,non videtur de bonis propriis,sed de bonis filiæ dotare,quando ex verbis expressis colligi potest in dotatione,vel ex datione rerum,aut quando ponitur clausula, Cõputato eo omni quod filia possit habere ex bonis maternis. nu. 159. cum seqq.pag.426

Pater si aliquam filiam dotauit ex bonis maternis,posteà pro alia filia dotẽ simpliciter promittẽs, non videtur promittere ex bonis propriis, sed ex bonis filiæ.nu.162.pag.428

Pater vtrum cogatur filio necessaria in studio submiustrare. num.26.pagin. 542

Pater ex bonis propriis præsumitur subministrare necessaria filio existenti in studio.nu.28.pag.544.

Pater non tenetur filio habenti bona,impensas subministrare. nu.29.pag.544.

Pater nõ potest reuocare donationẽ factam filio familias ex causa studij.nume.34.pag.547

Pater in dubio non videtur velle quòd actio dotis sit in solidũ filiæ.n. 8.p.716.

Pater quando dicatur agere adiũcta persona filiæ.nu.14.pag.720.

Pater in dote filiæ quæsita,semper censetur legitimus administrator.n.21.p.724

Pater in dote profectitia,quæ in solidum quæritur filiæ, habet vsumfructum. nu.23.pag.725

Pater non potest petere dotem, ne perimatur ius filiæ sine illius consensu. nu. 39.pag.735

Patre etiam excluso,filia pro dote profectitia agere non potest,sine illius consensu.nu.42.pag.737.

Pater censetur legitimus administrator filiæ in dote profectitia. numero . 43. ibidem.

Pater tacens quando in hac materia videatur consentire.numero.18 .pagina 758.

Patris contradictio etiam sine iusta causa impediet,solam filiam petere dotẽ. nu.17.pag.757

Pater potest agere ad dotem, licet filia ante furorem haberet iustam causam contradicendi.nu.27.pag.763

Pater solus dotem petere potest,si filia sit furiosa.22.pag.760

Pater tenetur cauere de rato si filia sit absens.nu.32.ibidem.

Patris procurator quãdo teneatur cauere de rato.num.38.pag.770

Pater legitimus administrator bonorum filij, non potest agere sine consensu filij præsentis . numero . 40 . pagina. 771.

Pater iure antiquo pro singulis liberis quartam dotis partem poterat retinere.nu.159.pag.669.

Pater legitimus administrator bonorum filij,eo absente agere potest,nulla præstita cautione de rato. num. 41. pag. 771.

Pater quando conuenitur actione de peculio,prius deducit id quod sibi debetur: secus si propter condemnationem filij in peculio fiat executio.numer.18. pag.784

Pater

Pater quando possit adimere peculiũ filio.nu.18.pag.785

Pater propter damnũ de præsenti, inuito filio petit restitutionem.nu.16. pag. 783.

Pater habet exercitiũ actionum,quarũ filius capax est.nu.7.pag.778

Pater si faciat promissionem dotis profilia,an reuocetur per susceptionem filiorũ.nu.167.pag.675

Pater si meliorauit filiam in tertio,reuocatur ea melioratio per susceptionem aliorum filiorum.nu.169.pag.676

Pater non habet vsumfructũ in dote aduentitia.nu.18.pag.722

Patrimonium principis in quo differat à fisco.nu.11.pag.534.

Patruus non tenetur sobrinam suam dotare.nu.144.pag.417.

Paupertas summa,quæ dicatur,num. 10. pag.322.

Pensio locationis qualiter sit diuidẽda inter proprietarium,& hæredes fructuarij.nu.21.pag.938

Pensio debetur iure obligationis personalis. nu.40.pag.946

Pensio Ecclesiastica cedit loco alimentorum,& eorũ sequitur naturam.nu.43. pag.948

Pensionario Ecclesiastico, qualiter fructus pendentes debeantur.n.39.p.945

Pensionarius Ecclesiasticus si decedat ante tempus in literis pensionis assignatum,nihil transmittit in hæredes. nume.42.pag.947

Pensio locationis an sit soluenda venditori,an vero emptori qui emit rẽ alij locatam.nu.83.pag.974.

In pensione quando debeat attendi tempus perceptionis fructuũ.n.90.pag.979

Pensionem domus locatæ qualiter maritus lucretur.nu.18.pag.1029

Pensio non debet augeri propter vbertatem superuenientem.numero.7.pag. 1134

Pecunia hypothecata,vide verbo, Hypothecata.

Pecunia soluta filiæ,si peruenit ad patrẽ, reconualescit solutio.numero. 29. pag. 801

Pecunia quando per indirectum venit ad eum,cuius requirebatur consensus, qualiter contingat liberatio.numer 33. pag.803

Pecunia dotis si offeratur,ipso iure contingit liberatio. numero.34. pagina 165

Per contractum nemo transfert potestatem sui corporis in alium.num.78.pag. 70.

Per contractum regulariter quis non potest transferre suum cõsensum in aliũ. nu.86.pag.74

Petitio hæreditatis est iudicium vniuersale in rem.nu.49.pag.120

Petitio in iudicio,& solutio extraiudicialis,in hac materia à pari procedũt.nu. 1.pag.774.

Petitio & solutionis receptio à pari non procedunt, quando est diuersa ratio. nu.3.pag.776

Pietas quid propriè significet.nu. 8. pag. 320.

Pignus aliud æquè idoneum potest dari pro pignore. numero. 37. pagina 740.

Plantata abradi non possunt.nume. 107. pag.1197

Pollicitatio facta Deo, obligat pollicẽtẽ. nu.94.pag.78

Possessor bonæ fidei, vide verbo, Bonæ fidei.

Possessor malæ fidei censetur esse prælatus qui renuntiauit, & scit, admissam esse renuntiationē per superiorem. nu. 49. pag. 951

Possessor malæ fidei, vide verbo, malæ fidei.

Posseſſor maioratus inueniens thesaurū in loco maioratus, totū eum facit suū. nu. 30. pag. 1050

Possessor maioratus, vide verbo, Maioratus.

Possessor post sententiam censetur esse malæ fidei quoad omnes effectus. nu. 41. pag. 1227

Potior ratione priuilegij inter personales, etiam reuocat solutum aliis creditoribus non priuilegiatis. numer. 22. pag. 503.

Præsens rei status facit considerari id quòd verisimiliter euenire potest. nu. 33. pag. 702.

Præsumptiones debent esse vrgentissimæ, vt censeatur probatum delictum. nu. 89. pag. 824

Præsumptiuè quando delictum probatur, vtrùm possit procedi ad pœnam corporis afflictiuam. nu. 91. pag. 625

Prælationis priuilegium soli mulieri conceditur. nu. 13. pag. 497. Et in filios ex eodem matrimonio transit. numer. 14. ibidem.

Præfertur ille qui præuenit, quando plures concurrunt. nu. 59. pag. 561.

In prælationem creditorum quando plures concurrunt, aptitudo loci, & consuetudo ciuitatis inspicienda est. nu. 61. pag. 563.

Pretium quando succedat loco rei in vniuersalibus. num. 74. num. 134.

Primi pilus quis dicatur, & in quibus hodie id officium verificari possit. nu. 25. pag. 262. & nu. 2. pag. 528.

Primi pili causa nimis est specialis in fauorem fisci. nu. 1. pag. 527.

Primi pilus est officium administrandi. nu. 3. pag. 529

In primipilo disposita, in quibus officijs hodie verificari possint. nume. 4. pag. 529.

Principes seculares licet teneãtur tollere prauas cõsuetudines subditorum inducentes ad peccatum, poterunt tamen illorum punitionē dissimulare, ad euitanda maiora mala. num. 11. 13. & 12 pag. 38

Princeps de potestate ordinaria non reuocat priuilegium semel concessum. nu. 7. pag. 184.

Principes Romani duplex ærarium habebant. nu. 9. pag. 532

Principes hodie ex consuetudine thesauros vbicunq; inuentos occupãt. nu. 49. pag. 1061.

Princeps recuperans castrum ab hostibus occupatum, quando antiquo domino reddere teneatur. numero. 9. pagina 1107.

Prioritas cum præsumatur à iure, non est necesse eam probare. nume. 5. pag. 250.

Priuilegium semel concessum non reuocat princeps de potestate ordinaria. numer. 7. pag. 184

Priuilegijs in corpore iuris clausis nõ cẽsetur derogatum per clausulam, non obstantibus priuilegijs. numero. 12. pagin. 187.

Priuilegium l. benè à Zenone. C. de quadriennij præscriptio. non obtinet locum in causa dotis. nu. 14. pag. 184.

Priuilegia quando admittant extensionē ex similitudine rationis. num. 2. pagin. 191.

Priuilegia doti concessa, vtrùm fuerint æquè principaliter inducta in fauorem mulierum, & reipublicæ. numer. 63. & 64. pag. 221

Priuilegium quando principaliter dicatur concessum in fauorem priuatũ. nu. 67. pag. 224

Priuilegium præsumptæ prioritatis transit ad quemcunq; transit dos. nu. 3. pag. 249. Et exercebitur etiam aduersus eum qui rem hypothecatam possidet. ibidem.

Priùlegium l. penul. C. de dotis promissione magis respicit maritum quã vxorem. nu. 5. pag. 208.

Priuilegium dictæ l. penult. vtrũ hodie etiam locum obtineat. numero. 6. pag. ibidem.

Priuilegia dotis magis principaliter in fauorem publicum fuerunt inducta, quã in fauorem mulieris. numer. 13. pagin. 535.

Priuilegia doti concessa, vtrum communicentur scholaribus. numer. 23. pagin. 541.

Priuilegia scholaribus, eisdem rationibus fuerũt concessa, quibus in dote priuilegia mulieribus fuerunt concessa. num. 24. pag. 541.

Priuilegia magistris concessa, quando discipulis videantur concessa. numer. 55. pag. 559.

Priuilegium excusans à muneribus publicis, aduersatur publicæ vtilitati. num. 57. pag. 560

Priuilegia officio data, non competunt ei qui non exercet officium. nu. 62. pag. 563.

Priuilegiatus minus priuilegiato præferri debet. nu. 17. pag. 537

Priuilegiatus non censetur fiscus, nisi in casibus à iure expressis. numer. 20. pag. 539.

Priuilegium prælationis, vide verbo, Prælationis, & verbo, Mulier.

Probationes non sunt de substantia sententiæ, & qualiter hoc sit intelligendum. nu. 52. pag. 122

In probandis rebus humanis non requiritur certitudo euidentiæ, sed sufficit certitudo fidei. nu. 92. pag. 626.

Probatio ficta multũ differt à præsumpta. nu. 75. pag. 615.

Probationes diuersi generis in criminalibus regulariter non coniunguntur ad plenam probationem. numer. 8. pag. 619.

Probatio qualis requiratur in probando adulterium. numer. 75. cum sequentib. pag. 617

Probatio requiritur indubitata in crimi nibus probandis: sed hoc non procedit in adulterio. nu. 81. pag. 619.

Probatio noua quando admittatur post dedicita testificata. numer. 65. pagin. 1242.

Procurator datus ad exigendum, potest recipere spontaneam solutionē, etiamsi mandans sit præsens. num. 27. & 28. pag. 800.

Procurator patris quando teneatur cauere de rato. nu. 38. pag. 770.

Procuratorem potest dns releuare ab onere satisdandi. nu. 41. pag. 1126.

Prodigo progestis ante interdictionem, non competit restitutio.numer.21.pag. 786.

Promissio dotis potius dicetur legitima cõuentio, quã contractus nominatus. nu. 45.pag.172

Promissio si confertur in arbitrium promissoris, & ille nolit arbitrari, conditio censetur impleta in eius odium. nu. 42.pag.292.

Promissio dotis incerta valet, licet non sit collata in alterius arbitrium.nu. 45 pag.294.

Promissio non valet, si tutor promittat dotem pro puella incertam.numer.50. pag.297.

Promissio non confirmatur per mortem mariti.nu.4.pag.684

Promitto, hoc verbum positum in instrumento, designat stipulationem.nu.46. pag.295.

In promissione de vendendo, quando res traditur, quid requiratur, vt dominium transferatur. nu. 48.pag. 884.

Prothocolorum commoditas vtrum pertineat ad vxorem fructuariam bonorum.nu.37.pag.1087

Prothocolorum mentio si in legato vsufructus fiat, quid iuris sit.nu. 40.pag. 1088.

Puella implorato iudicis officio obtinet, vt pater inuitus ei maritum querat. nu.3.pag.317

Punitio adulterij notorij pertinet etiã ad iudicem Ecclesiasticum.nu.140.p.617.

Q

QValiter sit intelligẽdũ, soluto matrimonio, rerum dotalium dominiũ transferri ipso iure in mulierem.num. 19.pag.156

Qualiter sint interpretãda ea verba, Dotis causa semper, & vbiq; præcipua est, quæ habentur in. l.1. solut.matrim. nu.1.pag.180.

Quando vna res datur in dotem, vtrũ dicatur ius vniuersale.nume. 14.pag. pag.100.

Quando vna lex censeatur aliam reuocare, quamuis illius non faciat mẽtionem.nu.8.pag.184.

Quando dicatur quem summa egestate laborare.nu.10.pag.322.

Quando lex dicatur esse correctoria alterius, vel limitatoria. numer.9. pag. 185

Quæsita ex operis serui venalis, qualiter sint diuidenda inter emptorem, & vẽditorem.num.92.pag.980

Quemadmodum, hæc dictio qualiter sit accipienda.nu.113.pag.90

Querelæ renuntiatio, vide verbo, Renuntiatio.

Quis possit venire contra factum suum inualidum. nu.19.pag.443.

Quod euenire potest, quando habeatur in sideratione.nu.32.pag.701.

Quod mihi prodest, licet alteri noceat, possum in meo facere.nu.41.pag.706

Quomodo accipienda sit vulgaris locutio, legem introduci principaliter propter bonum priuatũ, & secũdario propter publicum.nu.61.pag.222.

R

RAtihabitio nõ requiritur, quãdo acceptatio fit nomine præsentis, sed tãtũ quando nomine absentis.n.97.p.179.

Ratio finalis quæ dicatur.nume. 85.pag. 235.

Ratio legis debet cessare in communi, & non in particulari, vt cessare videatur legis dispositio.numero.86. pagina 235.

Rationem legis sufficit cessare negatiuè, quamuis ex eius obseruantia contrarius effectus non sequatur.nu.88. pag. pag.236

Ratio si cessat principalis à qua videtur pendere causa concessionis, & ipsa cõcessio cessat.nu.89.pag.237

Recipiens iuramentum, non cogitur illud relaxare.nu.77.pag.230

Regulæ generales etiam in causa dotis locum sibi vindicant.nu.4.pag.182.

Regula quod in criminibus probandis requiratur probatio indubitata, non procedit in adulterio.nu.81.pag.619

Regula quod quando mihi non nocet, & alteri prodest, teneor concedere, nõ procedit, quãdo aliquid de nouo fit in meo nu.31.pag.703.

Reipublicæ non minus interest repleri doctis hominibus, quàm liberis.n.25.pag. 542.

Reuendicatio competẽs pro dote, non est communis inter patrem & filiam. nu. 28.pag.728. Et in solidum censetur filiæ.nu.92.pag.729. Et tamẽ patre præsente eam non exercebit, sed pater.nu. 30.pag.730

Religionis ingressus quoad vsum matrimonij operatur eundem effectum quẽ mors naturalis.nu.155.pag.667.

Religiosus locus dicitur esse alicuius saltẽ quoad vsum.nu.45.pag.1059

Remissio non fit marito propter sterilitatem.nu.8.pag.1135

Remittens iniuriam, non potest amplius de ea agere.nu.107.pag.636

Remissio principalis, quando præiudicat sequentibus.nu.109.pag.636

Remissio adulterij debet fieri gratis, & non pẽr pecuniam.nu.115.pag.641.

Remissione etiam ab iniuriato facta, potest quilibet de populo delinquentẽ accusare, si crimen fuerit publicum.num. 108.pag.637

Remissio facta por tutorem cum assensu pupilli, mero iure valet.nume.18.pag. 864.

Remissio pensionis facta cõductori, quando reuocetur propter vbertatem superuenientem.nu.6.pag.1134

Renuntiatio hypothecæ facta per mulierem, vt valeat, oportet maritum esse soluendo.nu.68.pag.475

Renuntiare an possit mulier hypothecæ legali.nu.69.pag.476

Renuntiatio querelæ facta per maritũ, quando ei noceat.nu.28.pag.507

Renuntiatio querelæ facta per maritum, dum durant tempora, non nocet creditoribus.nu.42.pag.515

Renuntiatione beneficij quando titulus amittatur.num.45.pag.949

Renuntians antequam sciat admissam esse renuntiationem per superiorẽ, consideratur ac si esset possessor bonæ fidei.nu.46.pag.949.

Repetere an possit, qui habens exceptionẽ doli, soluit per errorem.num. 17. pagin. 1221

Repetere, vide verbo, Retentio, & verbo, Exceptio, & verbo soluẽs, & verbo, Solutum.

Res subiectæ vni nomini, qualiter se habeant ad illud.nu.6.pag.96.

Res particulares iuris vniuersalis, quando vendicari possint. num. 13. pagina 100.
Res quãdo succedat loco pretij in vniuersalibus. nu. 74. pag. 134
Res immobilis dotalis, etiã iure Digestorum statim erat restituenda. num. 2. pag. 570
Res hypothecata, vide verbo, Hypothecata.
Res dotales mobiles maritus alienare potest. nu. 75. pag. 480
Res dotales, vide verbo, Dotales, & verbo, Bona, & verbo, Maritus, verbo, Mulier, & verbo, Vxor.
Res dotales si extant, tenetur maritus vxori restituere. numer. 76. pagina 480.
Res dotales quãdo vsucapi possint, nu. 85. pag. 486
Res subiecta restitutioni per cõtractum, si alienetur, adueniente cõditione, non resoluitur ipso iure alienatio. num. 82. pag. 484. Licet aliud sit in vltima voluntate. nu. 83. pag. 485
Res non videntur traditæ sponso ex causa donationis. nu. 4. pag. 856
Restituere hoc verbum importat etiam fructuum restitutionem. num. 73. pag. 133.
Restitutio est concedenda creditoribus ignorantibus querelam competere marito. nu. 45. pag. 517
Restitutio nõ competit prodigo pro gestis ante interdictionem. numero. 21. pag. 786.
Restitutionem petit pater propter damnum de præsenti, inuito filio. nume. 16. pag. 783
Restitutionem pro prodigo quare possint cognati impetrare. ibidem.
Restituere tenetur possessor bonæ fidei fructus consumptos, ex quibus factus est locupletior. nu. 37. pag. 875
Retineri non potest res non meliorata, ratione alterius melioratæ. num. 41. pag. 1235. Licèt melioratio excederet pretiũ rei melioratæ. nu. 42. ibid.
Retentionis ius habẽs in re, si rem per errorem soluat, repetere non potest: secus si iure actionis debeatur. nu. 15. pag. 1219. Et quæ sit ratio huius differẽtiæ. nu. 16. pag. 1220.
Retẽtionis ius qua ratione fuerit concessum possessori propter melioriationes. nu. 91. pag. 1187.
Retinẽdi ius tantum competit pro impensis vtilibus. nu. 1. pag. 1211.
Retẽtio etiam hodie sola cõpetit pro vtilibus, & necessarijs impensis. num. 18. pag. 1216.
Retineri quando possit res non meliorata in vniuersali. nu. 44. pag. 1236. Et quid iuris sit, si pro parte res sit meliorata. nu. 46. p. 1227
Retineri, vide verbo, Hypothecata res.
Retentio, vide verbo, Compensatio, & verbo. Differẽtia, & verbo, Melioratio, & verbo, Impẽsæ.
Retineri possunt res, meliorationum ratione. num. 8. pagin. 1106. Et quamuis illæ abradi non possint. num. 71. pag. 1175. & etiam propter meliorationes non liquidas. nu. 29. pag. 1227. Et quando debitum non est liquidum, sufficit offerre cautionẽ. nu. 31. pag. 1229.
Reuocari solutum, vide verbo, Solutum.
Reuocatio ex l. si vxor quam. C. de reuocand. donat. cessat si quis in donando cogitauerit de liberis. num. 166. pagin. 674.
Rex si faciat donationem officiorum, in ea donatione veniunt officia postea creata. nu. 17. pag. 1017
Romulus ob certas causas permisit diuortium inter Romanos. num. 1. pag. 32.
Romani libenter diuortijs vsi non sunt à principio. nu. 5. pag. 35
Romani certis adhibitis solennitatibus solebant diuortia facere. num. 4. pag. 34.

S

Separatio quoad thorum non est permissa, nisi ob adulterium, vel ob probabile vitæ periculum. num. 18. pagin. 40.
Separatio quoad thorũ licita est ob adulterium spirituale. nu. 19. p. 41.
Separatio propter adulterium multum differt ab ea, quæ conceditur propter probabile vitæ periculum. nu. 25. pag. 44. & nu. 26. pag. 45
Separatio quoad thorum an sit licita, si maritus verberat vxorem? num. 32. pag. 48
Separato matrimonio iudicio Ecclesiæ, an sit locus communicationi lucrorum? nu. 55. pag. 58
Sermo simpliciter prolatus, intelligitur de prima vice. nu. 8. pag. 1010
Seruus topiarius quis dicatur. numer. 27. pag. 1146
Silua cæsa si non renascitur, non dicitur cædua. nu. 3. pag. 1033
Siluæ cæduæ vsusfructus si legetur, quid ex ea possit colligere fructuarius. nu. 5. pag. 1035
Silua cædua quæ dicatur. numer. 2. pag. 1033.
Siluæ cæduæ vsusfructus principaliter aliud est, quam si accedat legato. nu. 6. pag. 1035
Socer si restituat dotem filio secum habitanti, non liberatur. numer. 17. pagin. 692
Socer quando restituens dotem filio liberetur. nu. 16. pag 691
Socius intempestiuè renuntians societati, liberat socium à se, non autem se à socio. nu. 50. pag. 56
Socius quando ex rebus communibus possit filias dotare. nu. 90. pag. 383
Solutum reuocatur ab eo, qui accipiens suum debitum, tamẽ sciebat esse alios potiores creditores. numer. 23. pagina 704
Solutionem potest quis pro eo recipere, pro quo agere potest. nu. 2. pag. 775
Solutionem potest quilibet recipere ratione contractus quem gessit. nu. 24. pag. 788
Solutionem potest recipere coniunctus pro coniuncto. nu. 23. pag. 787
Soluens quod debebatur iure actionis, repetere potest tanquam in debitum: secus si tantum habeat ius retẽtionis. nu. 15. pag. 1219
Solutum repetitur tanquam indebitum, quando exceptio eludit actionem. num. 19. pag. 1222
Solutum ante tempus non repetit debitor in diem. nu. 20. ibid.
Solutum per errorem non repetitur, quando exceptio non elidit actionem, sed res-

respicit executionem.numero. 21. pag. 1223
Soluens per errorem in his casibus quibus compensatio fit ipso iure, quasi indebitè solutum condicet.numero. 41.pagin. 116
Sororem non tenetur frater dotare si, est per patrem exheredata. nu. 137.pag. 413
Soror, vide verbo, Frater.
Sororem inopem tenetur clericus alere, & dotare.nu.134.pag.411
Spes fundata in iure de præterito, quando est in consideratione.numer.21. pagin. 915
Sponsalia de futuro quando transeant in matrimonium de præsenti per copulã. nu.107.pag.86
Sponsus non facit fructus suos ante matrimonium.nu.1.pag.854
Sponsus sustinens onera matrimonij, facit fructus suos. num.2.pag. 855.secundum communem opinionem.
Sponsus sustinens onera matrimonij, verius est quod non faciat fructus suos. nu.5.pag.856
Sponso nõ videntur res tradita ex causa donationis.nu.4.pag.858
Sponsus sustinens onera matrimonij, quãdo videatur habere animum donandi.nu.8.ibid.Et quando in his terminis fructus faciat suos.numer.9.pag. 859.
Sponso non sunt fructus restituendi, quando impedimentum est perpetuum.n.25. pag. 868.
Spurijs parentes debẽt alimenta, etiamsi incestuosi sint, & quæ alimẽta præstare teneantur.nu.65.&.66.p.360
Spuria filia non transmittit dotem ad hæredes suos.nu.71.pag.366.
Spurius renuntiare non potest alimentis. nu.73.pag.367.
Spurijs iure proprietatis nil potest pater relinquere.na.74.pag.368
Spurio relinqui potest quintum, etiamsi excedat quantitatẽ alimentorum. nu. 77.pag.370.Et si quintum nõ sufficiat ad alimenta, agetur ad supplemẽtum. nu.78.pag.372
Spurius coram quo iudice debeat petere alimenta.nu.82.pag.1376
Statutũ faciens mentionem dotis, non intelligitur de dote promissa.nu. 4. pag. 147.
Statutum loquens in dote, ex identitate rationis extenditur ad dotem promissam.nu.6.pag.148
Statutum loquens in dote data, quando habeat locum in promissa.num.7.pag. 149
Statutum si prohibet mulierem obligari, vtrùm promittendo dotem obligetur? nu.26.pag.195
Statutum disponens id quod ius commune, recipit omnes declarationes iuris cõmunis.nu.62.pag.221
Statutum imponens pœnas filiabus nubẽtibus sine cõsensu patris, valet, & ita defenditur.num.37.pag.341. Et ostenditur ibi rectè etiam dote priuari. nu. 38.pag.342
Sterilitas quando facto mulieris supervenit, eo anno quo durauit matrimoniũ. quid agendum sit..nu.24.pag.916
Stipulatio facta per procuratorẽ, vt valeat, satis est verba obligatiua ad eius personam referri.nu.81.pag.139
Stipulatio fingitur fauore dotis. num.20. pag.277.

Sti

Stipulationem præsumi, & non fingi, dixerunt nonnulli, sed malè.numer.21. pag.278.
Stipulatio fingitur, si mutus contrahat matrimonium.numero. 24. pagina 280.
Stipulatio per quam dos restituitur extraneo, censetur esse stricti iuris. nu. 27.pag.698
Stipulatio necessaria est, si velit pater actionem dotis sibi insolidum acquiri.nu 27.pag.282.
strictæ significationi vocabuli quando standum, & quando admittẽda sit interpretatio, quatenus verbi proprietas importat, elegans resolutio. nu.50.pag.176.& sequent.
Subiectus non potest se eximere á potestate superioris.nu.2. par. rub.nu. 2.pag.33.
Summariè quãdo procedatur in causa dotis.nu.45.nu.20
In summarijs nõ admittitur exceptio altiorem requirens indaginem. nu.54. pag.1242
Salinæ pertinent ad solum Principem. nu.28.pag.1081
Salinas habentes coguntur Regi salem vendere.nu.30.pag.1082
Scholaris non tenetur conferre donationem ex causa studij, nec in legitimã imputare, etiam si adhuc res donatæ extent. numer.35.&.36.pagina 548.
Scholaris libros sibi donatos non tenetur conferre.nu.37.pag.549
Scholaris viaticum retineri non potest prætextu debiti.nume.45.pag. 554.
In scholarem, vtpote in potentiorem ratione priuilegij, regulariter cessio actionis fieri non potest.num. 47.& 48.pag.555
In scholari vertitur vtilitas publica secundario. numero. 50. pagina. 556.
Scholaris præfertur in locatione ediũ, dummodo sint solitæ locari. num.52. &.53.pag.558
Scholaris vagus & parum studens non gaudet priuilegijs scholaribus concessis.nu.63.pag.564
Scholaris domi studens, & non ingrediens scholas, gaudet priuilegijs scholarium.nu.66.pag.565
Scholarium causæ tractari possunt tẽpore feriarum. numero. 58. pagina 561.
Scholæ possunt prohibere, ne iuxta eas habitet faber ferrarius. nu.54.pag. 557
In scholis ædificandis agitur de vtilitate publica principaliter.num. 51. pag.559
Scriptura habens horam tanquam certior præfertur. num.8. pag. 251. et cõtrarium dicenti incumbet onus. nu.9.ibi.
Secularis quando potest prohibere, ne iuramentum interponatur in contractibus.nu.73.pag.227
Semen emittens imperfectum, & non aptum ad generandum, valide matrimonium contrahit. num.93. pag. 241.
Senex decrepitus quando potest matrimonium cõtrahere.num. 94.pag. 241.

Sententia incerta in causa dotis valet.nu.44.pag.117.

Sententia incerta respectu vniuersi non valet, vt quia non constat quid fuisset in dotem datum.ibi.

Sententia incerta quando censetur inualida.nu.47.pag.119.

Sententia incerta, ex libello actoris certificari non potest. numero. 48. pag. 120.

Sententia non valeret in specie. l. fin. C.de sentent. quæ sine certa quantitate, et si diceret, Redde dotem quã mulier petit.n.53.p. 122. valeret tamen si constaret quid fuisset datum mine dotis.nu.54.pag.125.

Sententiæ executio, vide verbo, Executio.

T

Tacens propriè nec consentit, nec dissentit.n.2.pag.748

Tacitus consensus, vide verbo, Consensus.

Tacens in iudicijs censetur consentire. nu.15.pag.994

Tacens depositarius in iudicio, non videtur consentire, vt compensatio inducatur contra depositum.nu. 16. ibid.

Testandi concessio facta inhabili, non intelligitur de prima vice. num. 19. pag.1018

Thesaurus inuentus non censetur esse in fructu.nu.25.pag.1047

Thesaurus inuentus in loco in quo quis habet vtile dominium, vtili domino acquiritur .nu. 27.pag.1048

Thesaurus inuentus artibus magicis, quando applicetur fisco.numer. 31. 1050.

Thesaurus consideratur tanquã quid diuersum à fundo. numero. 37. pag. 1054.

Thesauri inuentor in fundo alieno, dimidium sibi illius acquirit. nu. 38. ibi.

Thesaurus est donum Dei, & per industriam acquiri non debet.num.41. pag.1056

Thesaurus si hodie inueniatur in loco sacro, quid iuris sit.nu.46.pag.1059

Thesaurus si inueniatur in fundo dotali, eius dimidia debet vxori per maritum restitui soluto matrimonio. nu.24.pag.1046

Ad thesaurum acquirẽdum requiritur apprehensio.nu.34.pag.1052

Thesaurus inuentus in loco publico ad quem pertineat.nu.48.pag .1061

Thesauros vbicunque inuentos occupãt hodie principes ex consuetudine.nu. 49.pag.1061.& vtrùm hæc consuetudo sit valida.num.50.pag. 1062. Et quid in regno Portugaliæ circa hoc inueniatur dispositum.num.51. ibid.

Topiarius seruus quis dicatur.num.27. pag. 1146

Traditio quando fit simpliciter marito cui queratur dominium.nu.82.p. 139

Translatio ex necessitate non censetur prohibita.nu.60.pag.1100.

Transmissio in contractibus non impeditur, quando ille qui promittit sub cõditione potestatiua est accepturus: secus in vltimis voluntatibus. l. parte rub.nu.35.pag.21.

Transactione facta in Regno Castellæ delinquens corporaliter non punitur. nu. 111.pag.638

Tutor si promittat dotem incertam pro puella, non valet promissio.num.50. pag.297

Tutor promittens maiorem dotem quã pupillæ bona patiãtur, id quod deest, ex suo tenetur soluere.num.152.pag. 422.

Tutor alienare potest oleum.nume. 20. pag.865

Tutor si non inueniat fideiussores, satisfacit per iuratoriam cautionem.nu. 29.pag.1119.

V.

Vassalli vendi non possunt si agatur de eorum graui præiudicio. nu.47.pag.710

Vassalli inuiti quando alienari possut. nu.42.pag.707

Vàssalli transeunt in consequentiam, si feudum vendatur.num. 44.pag. 708

Vectigal soluitur fisco ex salinis priuatorum.nu.29.pag.1081

Velleiano non iuuatur mulier dotẽ promittens.nu.53.pag.299

Venditor an cogatur emptori cedere actionem ex locato.numero.84.pag. 975.

Venditionis tempore, si res vendita erat alteri locata, quid sit iuris. nu. 94.pag.981

Venditio si fiat cum pacto de retro vendendo, fructus pendentes tempore reuenditionis qualiter sint diuidendi.numer.70.pagin.963. Et in solidum debere pertinere ad eum qui emit ratione pacti, defenditur. nu.71.pag.964.

Vendere debens, per oblationem pretij, qualiter constituatur in mora.nu.77. pag.969

Venditor tenetur denuntiare emptori litem, vt possit agere de euictione. numer. 42. Non tamen requiritur, quod in denuntiatione exprimat quod veniat ad se defendẽdum. nu. 43.pag.772.

Vendere quãdo quis cogatur rẽ suam. nu.39.pag.705

In venditione conditionali quod periculum pertineat ad emptorem.numer. 22.pag.819

Venditor potest negligere culturã fundi.nu.60.p.842.

Venditor quando dicatur esse in culpa, si fundum venditum non colat.nu. 61.pag.842

Venditor si obtulit fundum emptori, vtrum fructus teneatur emptori restituere.nu.66.pag.84.

Vendere si quis promisit, & rem tradit pretio accepto, fructus pertinent ad emptorem. nu. 42. p.878.

Venæ argenti & auri non renascũtur. nu.15.pag.1073.

Venæ quando pertineant ad Regem, vel sint priuatorum.num.18.p.1075

Venas vbicunque inuentas pertinere ad principes, disponunt leges Hispaniæ. nu. 19. pag. 1075.

Ex venis quando decima sit soluēda, & cui. nu. 20. pag. 1076

Venas metallorum, an quis possit perquirere in loco alieno. numer. 21. ibidem.

Vena in quo differat à thesauro. nu. 22 pag. 1077

Venam si dominus fundi velit perquirere, præferendus est. nu. 23. pag. 1078

Venas inquirere potest quilibet in regnis Hispaniæ in fundo alieno. n. 24. pag. 1078

In vena ostio qui cœpit laborare, videtur vniuersæ possessionem accepisse. nu. 25. pag. 1079

Verbum, liber & verbum, volumē differunt. n. 17. pag. 6

Verba legis futurum respiciunt. nu. 25. pag. 16.

Verbum, quemadmodū in hac rub. qualiter sit accipiendum. num. 113. pag. 90.

Verbum, restituere importat etiam fructuum restitutionem. num. 73. pagin. 133.

Verbum in dubio accipiendū est in specie, & non in genere. numer. 47. pag. 173

Verba priuatiua magis sunt præcisa quam affirmatiua. numero. 47 pag. 175.

Verbum vnum potest habere duas significationes, vnam propriam, & alteram impropriam. nume. 52. pagin. 176

Verbum quando potest accipi in larga significatione. nu. 53. pag. 176

Victus in causa exceptionis, an possit idem illud petere per viam actionis, in alio iudicio. nu. 58. pag. 1241

Vidua & orphanus quando dicuntur personæ miserabiles. nu. 52. pag. 214.

Vniuersalis oratio quæ dicatur. nu. 2. pag. 96.

Vniuersitas ex solis corporibus constās certum numerum requirit. num. 11. pag. 101.

Vniuersitas ex iuribus & corporibus, certum numerum non requirit. nu. 16. pag. 101

In vniuersalibus quando succedat pretium loco rei. nu. 74. pag. 134. Et quid in particularibus. ibid.

Vocabuli propria significatio quæ dicatur. nu. 54. pag. 177

Vocabuli stricta significatio, vide verbo, Stricte.

Volumen quid propriè significet. nu. 8. pag. 7

Volumen ex accidenti potest significare idem quod liber, vel minus. nu. 9. pag. 7

Votum simplex religionis, licet impediat matrimonium contrahendum, non tamen impedit contractum: & quæ sit ratio. num. 92. pag. 77.

Votum simplex castitatis non impedit matrimonium, etiamsi vouens dicat se tradere in famulatū Dei. nu. 93. pag. 75

Vouens qui se transfert per votum simplex in famulatū Dei, ante acceptationem more humano factam, retinet dominium sui. num. 96. pag. 79.

Votum solenne tātùm acceptatur per episcopum, vel superiorem religionis approbatæ. nu. 98. pag. 80

Votum faciens in religione non approbata, non amittit dominium suæ voluntatis & corporis. nu. 100. pag. 81.

Votum simplex frangere, an idem sit peccatum quod frangere votum solenne. nu. 102. pag. 82.

Voto quis Deo efficaciter obligatur. numer. 18. pag. 276.

Voluntas hoc verbum verificatur in tacita voluntate siue præsumpta. nu. 28. pag. 763

Vsucapi res dotales quæ possunt. num. 85. pag. 486

Vsuræ maiores post biennium debentur. nu. 44. pag. 832

Vsuræ hodie non debentur, nisi sub nomine interesse. nu. 51. pag. 836.

Vsuræ compensatiuæ quando debeantur. nu. 54. pag. 838

Vsusfructus siluæ cæduæ si principaliter legetur, multum interest, vel accedat legato. nu. 6. pag. 1035

Vsusfructus siluæ cæduæ si legetur, quid ex ea possit colligere fructuarius. nu. 5. ibidem.

Vtilitas publica principaliter, quæ dicatur. nu. 5. pag. 530.

Vtilitas fisci non censetur publica principaliter. nu. 6. pag. 531.

Vtilitas fisci qualiter respiciat particulares. nu. 12. pag. 534

Vtilitas fisci aliquando vtilitati priuatæ succumbit. nu. 19. pag. 538.

Vxor redditur marito in eam sæuienti, data cautione sufficienti de ea non offendenda. numero. 27. pagina 45

Vxor non tenetur cohabitare cum marito furioso. num. 28. pag. 46.

Vxor non tenetur cohabitare cum marito infecto morbo Gallico, vel lepra, cum probabili vitæ periculo. nu. nu. 26. pag. 46

Vxor potest recedere à marito propter probabile animæ periculum. num. 30. pag. 46

Vxor licitè à marito recedit propter Sodomiam. nu. 31. pag. 47

Vxorē ob iustam causam licitè verberat maritus. nu. 31. pag. 49

Vxor amittit dotem propter hæresim. nu. 39. pag. 51

Vxori non restituit dotem maritus, nisi post factam separationē per Ecclesiam. nu. 41. pag. 52.

Vxorē propria authoritate extra domum mariti cohabitātem, maritus non tenetur alere. num. 43. pag. 53. secus si culpa mariti seorsum habitet. nu. 44. pag. 53.

Vxori tenetur maritus impensas necessarias præstare ad litem super dirimendo matrimonio. nu. 45. pag. 53

Vxorem verberare instar sacrilegij putabat Cato. n. 33. pag. 48

Vxori non datur actio iniuriarum aduersus maritum. nu. 34. p. 49

Vxorem si maritus deprehendat in adulterio, vel insidiantem vitæ suæ etiamsi atrociter eam verberet, nullā pœnam incurret. nu. 36. p. 49

Vxorem non benè moratam nō solùm verbis, sed facto, id est verberibus, & fustibus, & alijs remedijs cōgruis corrigere, spectat ad maritum. nu. 36. pag. 50

Vxorē si marit⁹ acriter verberet, quia penes eā inuenerit literas amatorias, propter

INDEX

propter excessũ pœnam incurret, ibidem.

Vxorem maritus si acriter verberet, semper videtur quoad ius attinet, grauius castigasse, quam causa mereatur. ibidem.

Vxorem si maritus verberet, vtrum sit licita separatio quoad thorũ. nu. 32. pag. 48.

Vxor si habitet seorsum à marito, sine iudicio Ecclesiæ, vtrum dos ei restituenda sit. nu. 42. p. 52.

Vxor si insidietur vitæ mariti, etiam hodie licita est separatio quoad thorum. nu. 24. p. 44.

Vxorem habens, si suscipiat sacros ordines, vxore mortua, cum alia contrahere non potest. numer. 101. pagin. 81.

Vxori videtur maritus donare nihil, qui dotem oblatam non recipit. nu. 65. pag. 845

Vxor si culpa mariti seorsum habitet, tenetur maritus eam alere. nu. 44. pag. 53

Vxor non videtur esse in matrimonio ex iure ciuili, si maritus sit captus per hostes. n. 63. pag. 63.

Vxor tamen non potest transire ad aliud matrimonium impunè, quamuis reuersus ab hostibus ea inuita nõ recuperet matrimonium iure postliminij. nu. 65. pag. 63

Vxor si sit capta ab hostibus, an dos statim repeti possit. numer. 67. pag. 64.

Vxor iure ciuili sine marito potest contrahere super bonis paraphernalibus. n. 29. pag. 197

Vxor paraphernalia vendicare potest à quocunque possessore. nu. 30. pag. 198

Vxor in regno Castellæ etiam in paraphernalibus non potest contrahere, sine mariti consensu. num. 32. p. 199. Et quid in regno Portugaliæ. nu. 30. pag. 200.

Vxor quæ iure communi, vel ex pacto communicet marito. num. 34. & 35. pag. ibid.

Vxor sola non potest dotare filias ex bonis communibus. nu. 97. p. 388

Vxor conuenire potest ex promissione collatâ in tempus soluti matrimonij. nu. 98. p. 388

Vxor si diues sit, maritus vel eius hæres non tenetur eam alere ex fructibus mobilium post solutum matrimonium. nu. 17. pag. 579.

Vxorem alendi obligatio marito incũbens, soluto matrimonio cessat. num. 18. pag. 579.

Vxor si diues sit, & prægnans, nomine partus constituuntur ei alimẽta. nu. 21. pag. 581.

Vxorem inopem maritus, vel eius hæres tenetur alere ex fructibus mobiliũ soluto matrimonio. nu. 22. p. 582.

Vxori infirmæ maritus tenetur alimẽta præstare. nu. 24. pag. 583.

Vxor habens alimenta à marito, vel eius hærede, tenetur ei operas præstare. nu. 26. pag. 584.

Vxori hæc tantũ alimẽta debentur, dũ viuit mulier, quæ si non petijt alimẽta, ab illorũ petitione excluditur posteà. nu. 32. pag. 588

Vxori qualiter succurratur, quando hæres mariti differt adire hæreditatẽ. nu. 34. pag. 589

Vxor

Vxor neque quid potest recipere licitè, licet propter potentiam hæredis retardetur dotis restitutio. n. 43. p. 595

Vxorem incurrisse dammum ob dotem non restitutam, quando dicatur. nu. 45. pag. 597

Vxor non potest recipere alimenta, licet hæres constitutus in mora dotem non restituat. nu. 46. pag. 597.

Vxor amittit dotem propter adulterũ num. 55. & prætereà dotalitium. nu. 54. pag. 602

Vxor adultera non amittit dotem, si maritus habeat concubinam. nu. 98. pag. 630.

Vxorem occidere potest maritus habẽs concubinam ex permissione statuti. nu. 100. pag. 631.

Vxorem de adulterio accusare non potest hæres mariti. nu. 119. pag. 643.

Vxori putatiuæ arrarum facta donatio reuocatur. n. 158. pag. 669.

Vxor videtur in mora irregulari constituta, si maritus sustinet onera matrimonij, & ipsa dotem non tradit. nu. 10. pag. 812.

Vxori constante matrimonio non potest maritus dotem restituere. nu. 1. pag. 682.

Vxor cur dicatur naturaliter possidere res dotales. nu. 3. pag. 713.

Vxor an amouendo res mariti, furtum cõmitteret, cõtrouersum fuit inter Iureconsultos. nu. 1. pag. 985.

Vxor fructuaria bonorum, vtrum habeat commoditates protocolorum. mer. 37. pag. 1087.

Vxor consumens fructus, tenetur ad interesse quanti plurimi, nu. 10. p. 1107

Vxor potest transferre facultatẽ colligendi fructus in maritum. num. 11. pag. 1108

Vxor recuperans fundum à marito cũ fructibus pẽdẽtibus, an teneatur præstare ei cautionẽ de restituenda parte fructuum, postquam eos percepe-rit. nu. 9. pag. 1107. Et an dicta cautio sit cũ fideiussoribus. num. 12. pag. 1108.

Vxor habẽs partem fructuum, & partem impẽsarum tenetur soluere. nu. 2. pag. 1131.

FINIS.

COMMENTARIA

AD INTERPRETATIONEM TITVLI

ff. Soluto matrimonio, quemadmodum dos petatur.

AVTHORE PETRO BARBOSA LVSITANO, IVRIS Ciuilis emerito interprete in insigni Conimbricensi Academia, & à Consilijs inuictissimi Philippi. II. Hispaniarum, & Lusitaniæ Regis potentissimi.

SVMMARIA EORVM QVAE CONTInentur in interpretatione rubricæ. ff. Soluto matrimonio. in prima parte.

1 *VID Significet dictio, Infortiatum, & qua ratione id nomen huic volumini fuerit impositum.*

2 *Explicatio Alciati refertur, & reijcitur, & aliorum multorum.*

3 *Alia noua ponitur explicatio.*

4 *Qua ratione primus tomus vocetur Digestum Vetus.*

5 *Verbum, φορτ⊖, quid significet.*

6 *Onera doti, & matrimonio sunt annexa.*

7 *Verbum, Liber, & verbum, Volumen, differunt.*

8 *Volumen quid propriè significet.*

9 *Volumen ex accidenti potest significare idem quod liber, vel minus.*

10 *Codex idem significat quod volumen.*

11 *Diuisio Digestorum in tres tomos noua est.*

12 *Continuatio librorum non est necessaria.*

13 *Ab etymologia nominum propriorum nõ deducitur argumentum.*

14 *Si quis vocatur nomine proprio alicuius, vtrũ ex hoc solo præsumatur esse eius filius.*

15 *Per quos actus quis constituatur in quasi possessione filiationis.*

16 *Late agitur de intellectu. l. vxorem. ff. de manumiss. testamento.*

17 *Confessio matris facta in iudicio, quòd quis sit eius filius, probat filiationem.*

18 *Natus ex vxore post diuortium, non præsumitur mariti filius.*

19 *Si mater denuntiat intra triginta dies à diuortio se prægnantem esse, & maritus respondeat, ex se prægnantem non esse, quatenus filio præiudicetur.*

20 *Quæ fuerit ratio dubitandi in casu dict. l. vxorem. ff. de manumiss. testam.*

21 *Si constat filium esse conceptum constante matrimonio, præsumitur mariti filius, etiam si nascatur post diuortium.*

22 *Filius expositus quando habeatur pro vulgò quæsito.*

23 *Ex nomine familiæ vrgentior colligitur præ-*

ſamptio, quàm ex nomine proprio.

24 *Ablatiui abſoluti important conditionem.*

25 *Verba legis futurum reſpiciunt.*

26 *Ablatiui abſoluti non ſemper reſoluuntur in conditionem.*

27 *Iureconſulti libris aliorum Iureconſultorum ſolebant notas addere.*

28 *Et quid in his notis ſolebant facere.*

29 *Diſcutitur intellectus l.à teſtatore.ff. de cond. & demonſt.*

30 *Dictio, Vt, quando modum importet.*

31 *In d.l.à teſtatore aperte probatur, fideicomiſſum eſſe conditionale, quidquid multi cauillentur.*

32 *Legatum extinguitur morte illius, in cuius perſona conditio erat adimplenda.*

33 *Circa quod tamen elegans aſſignatur reſolutio.*

34 *Conditio importata per ablatiuos, non impedit tranſmiſſionem in contractibus.*

35 *In caſibus in quibus conditio in contractibus impedit tranſmiſſionem, facilius etiam admittitur quàm in vltimis voluntatibus.*

36 *Quando ille, qui promittit ſub conditione teſtatiua, eſt aliquid accepturus, non impeditur tranſmiſſio in contractibus, & tamen impeditur in vltimis voluntatibus.*

37 *Modus non impedit tranſmiſſionem ad hæredem, & quæ ſit ratio.*

38 *Modus nubendi impedit tranſmiſſionem legati.*

39 *Conditio importata per ablatiuos abſolutos, non ſemper impedit tranſmiſſionem.*

40 *Conditio cenſetur impleta, quando ſtat per eum, cuius intereſt non impleri.*

41 *Quando per oblationem verbalem cenſeatur purificata conditio.*

42 *In vltimis voluntatibus ſola oblatio ſufficit ad acquirendam actionem de nouo.*

43 *Quando conditio inducat legatum.*

44 *Conditio importata per ablatiuos abſolutos, vtrùm inducat diſpoſitionem?*

45 *Refertur communis opinio, & reijcitur.*

46 *Item & alia Bald. reſolutio.*

47 *Qualiter accipienda ſint ea verba, Acceptis centum, reſtitue.*

48 *Et oſtenditur, malè intelligi per Bald. & alios.*

49 *Cauſa æqualitatis ſeruandæ inter cohæredes, cenſetur ex vtraq; parte inductum fideicommiſſum.*

50 *Intellectus l. facta. 63. §. reſcripto. ff. ad Trebellian.*

51 *Et in quo differat deciſio illius text. à deciſione. l. fideicommiſſa. 11. §. cum eſſet. ff. de legat. 3.*

52 *Verbum, Conditio, aliquando ſignificat fideicommiſſum conditionale.*

COM-

COMMENTARIA

ad Rubricam. ff. Soluto matrimonio.

PRIMA PARS RVBRICÆ.

QVONIAM in hac rubrica multa tradunt interpretes, quæ maximè conferunt ad explicationem totius tituli, illorum aggredior declarationẽ in nomine indiuiduæ Trinitatis, Patris, Filij, & Spiritus ſancti; nec nõ Deiparæ Virginis Mariæ, & B. Petri Apoſtolorum principis patroni mei. Vt autem dilucidiùs procedamus, tractatum huius rubr. in quatuor diuidam partes: in prima proponentur aliquæ DD. quæſtiones reſpicientes nomen libri, & notabilia quæ ex rubr. colliguntur: in ſecunda parte agemus de modis quibus ſoluitur matrimonium: in tertia de diffinitione dotis, & de his quæ ex illa inferuntur: in quarta & vltima de quæſtionibus Bart. circa dotis materiam. Secundùm igitur præmiſſum ordinem procedendo, in primis cum Accurſio, & DD. in præſenti eam propono quæſtionem, Quid ſignificet hoc verbũ, Infortiatũ, & qua de cauſa id nomen huic volumini, ſiue tomo fuerit impoſitũ? † Et vtique Accurſius in præſenti varijs modis propoſitæ quæſtioni conatus eſt reſpondere: ea tamen reſponſio communiter approbari meruit, hoc nomen eſſe magiſtrale, atque ob id circa illius ſignificationem minimè eſſe elaborãdum: quia huiuſmodi diſputatio pertinacibus, & ceruicoſis hominibus relinquenda eſt: hanc enim probat Bart. num. 2. & magis communiter alij, vt aſſerunt Claudius num. 7. Vincent. num. 3. Ruin. nu. 282. Corraſ. lib. 1. epiſtolicarum quęſtionũ, c. 22. Cæterùm hæc communis reſponſio magis terga dat difficultati, quàm illam diſſoluat: nam & Cicero (quẽ Accurſius ſuæ reſponſionis authorem laudat) in Topicis tantùm illud dicit: Cum intelligitur quid ſignificetur, minus de nomine eſſe laborandum: prout & eum refert idem Accurſius. l. 2. verb. vocabula. C. de conſtit. pecun. Cùm igitur nos prorſus ignoremus quid ſignificet verbum, Infortiatum, nec illius verbi intellectum vel notitiam habeamus, non fruſtra hæc ſuſcipitur diſputatio: imò vt notab. inquit Bal. l. liberti. nu. 5. C. de oper. liberto. ſemper inquirendum eſt de ſignificatione vocabulorum, cùm omnis ſcientia à cognitione illorum initium ſumat: extollit Cæpolla in rubric. num. 103. ff. de verbor. ſignific. Quamobrem Ripa hîc. num. 24. quamdam expoſitionem huius nominis, Infortiatum, aſſignat, ridiculã tamen, & tanto viro indignam: & aliam non minus ridiculam tradit Socin. Iunior hîc. 2. part. nu. 45. quam & ioci gratia protuliſſe fatetur idem in rubr. num. 154. ff. de noui oper. nuntiat. & nonnullas alias recitat Bolognet. hîc num. 77. vltra quas, aliam etiam aſſignat Ioachimus Operius tractat. de arte iuris lib. 1. tit. de partitione Pandectarum: & aliam nouã Bernardus Valterius lib. 2. miſcellaneor. c. 5. & aliam Cæſar Coſta libr. 1. de varijs ambiguitatib. iuris, c. 20. ad finem. Quę tamen expoſitiones omnes ſunt futiles & ridiculæ: & ideò Al-

1

ciat. in procemio disp̃ctionum magna authoritate asseuerat, hanc vocem esse barbaram, nullius sensus, & ab indocto aliquo literatore primò inuentam, quę alij eque indociles sequuti sunt: quod etiã affirmat Zasi. hic nu. 2. inquiẽs vocabulũ esse barbarũ, & ex Plutonis familia editum: & Spiagel in lexico iuris, verb. Infortiatum, hãc vocem nihil pręter barbariem olere dicit: quod & agnoscit Guilliel. Pontanus hic numer. 32. ad finem. Sed nihilominus idem Alciat. hic numer. 1. & libr. 4. parergon. cap. 25.

2 † hanc vocem Græcam esse agnoscit, illiusque sensum & originem prodit: cui assentitur Raynaldus Corsus lib. 1. indagationum iuris cap. 1. numer. 2. Sed eam explicationem tãquam commentitiam explodunt Corrasc. lib. 1. epistolicarum quæstionum, cap. 22. & Bernardus Valerius libr. 1. miscellaneor. cap. 5. Verùm enim verò, vt & nos in hac controuersia nostram aperiamus coniecturam, illud memorandum esse existimamus; nomẽ Infortiati à compilatoribus Pandectarum non fuisse inuentum, neque ab illis huic tomo siue volumini fuisse impositum: ipsi enim ex omni veterum iuris prudẽtia quinquaginta libros iussu Imperatoris Iustiniani composuerunt, & illis nomen Digestorum, seu Pandectarum posuẽre; vt refertur. l. 1. §. nostram autem. C. de veteri iure enucleand. & in procemio Digesti Veteris, in princip. & obseruat Guilliel. Pontan. hîc nume. 32. Digestorum quidem, quia confusè, & obscurè tradita per antiquos, digestè & dilucidè scripta in illis inueniuntur, vt tradit Alciat. in rubr. num. 1. C. de edendo: ita vt hi quinquaginta libri ius enucleatum, & ab omni obscuritate & confusione seiunctum contineant. l. 1. vers. ideoq; iubemus. C. de veteri iure enucleand. explicat gl. pen. in rubr. ff. de iust. & iur. Butigela in rub. nu. 55. ff. de verbo. obligat. Pręterea à Pandectarũ nomine hi libri nũcupati sunt, quasi omne genus doctrinæ cõplecterentur. l. 2. post princ. C. de veteri iure enucleand. Spiagel in lexico iuris, verb. Pandecta: nam verbũ, Pandecta, Gręcum est, & significat librũ omni genere doctrinæ refertum, vt tradit Aulus Gelius lib. 13. noctiũ Atticarũ, c. 9. in prin. & generis esse masculini, put verbũ, Poëta, proxeneta, lanista, & similia, generis sunt masculini, multorum antiquorum authoritate cõprobat doctissimus Antonius Augustinus in libello de nominibus proprijs Pandectæ Florentini, in cap. de Pandectarũ nomine & genere. Vocabula igitur Digesti Noui, & Veteris, & Infortiati, noua sunt, & temporibus Pilei, Azonis, & Bulgari inuẽta, qui (vt ego conijcio) totam compositionem Digestorum in tres tomos diuidentes, vt faciliùs circũferrentur, in horum tomorum nomine imponendo voluerunt imitari antiquos: † nam sicut hi à primis verbis tractatus, siue libri nomen colligentes, illud toti tractatui siue libro imponebant, vt colligitur ex. l. 1. ff. quorũ legator. & ex. l. 1. ff. quod vi aut clã. & prosequitur Alciat. lib. 2. parergon. c. vltim. quod & apud Hebræos fuisse obseruatum (post Origenem) ostendit Nicephorus lib. 5. Ecclesiasticæ historiæ, c. 16. ita etiam & prædictorũ nominum inuẽtores à prima rubrica siue titulo tomi, siue voluminis nomen colligentes, illud toti tomo, siue volumini imponendum esse existimarunt. Cũ igitur vltimus tomus Digestorum incipiat à titulo, siue rubrica de noui operis nuntiatione; ex eo titulo collegerunt nomen Digesti Noui, quod toti libro communicarunt, quasi dicerent: Tomus, siue volumen, quod incipit à titulo De noui operis nuntiatione: vt etiam agnoscit Bartol. in rubr. num. fin. ff. de noui operis. & ibi Cuman. in fine. Hermanot. Detus num. penult. in fine. Cæsar Costa lib. 1. de varijs ambiguitatibus iuris, cap. 20. ad fin. quidquid leuiter dissentiant Alciat. d. rubr. de noui operis nuntiatione, num. 35. & ibi

3

ibi Socin. Iunior numer. 154. & Parisius num. 108. Cum autem nomen, Nouum, ex vi correlationis vetus præsupponat, l. cum quid. ff. si certum petat. & vltimo tomo nomen, Noui, imposuerint ob rationẽ de qua suprà, primo tomo nomen veteris magis conuenire existimarunt: facta enim collatione vltimi tomi (quẽ Nouum appellarunt) ad primum, illum tomum Digestum Vetus nuncuparũt, scilicèt respectu vltimi tomi, sub nomine Digesti Noui nuncupati. Vnde cauendum est à Socin. Iun. in rub. nu. 153. ff. de noui oper. nuntia. Guilliel. Pontan. hîc nu. 32. Ioachimo Operio lib. 1. de arte iuris, tit. de partitione Pandectarum, dum dicunt, Digestum Vetus fuisse appellatum, quasi primũ in compositione,

4 † & inde deriuatũ fuisse nomen Digesti Noui: non enim est verisimile prędictum primum tomum, quasi primum in compositione Digestum Vetus inuentores horum nominum nuncupasse, cũ in his quæ coniunctim fiunt, non detur prius nec posterius. l. quidam. 14. & ibi Bart. ff. de peculio legato. nec etiam vlla est ratio, cur tunc magis tomum sequentem quàm vltimum nouum appellarẽt. Quibus rationibus etiam corruit quod tradit Rebuff. l. silua cędua. 30. §. noualis. col. 3. ff. de verbor. signif. quòd vltimus tomus appelletur Digestũ Nouum; quasi vltimo loco editũ: nam imò simul & eodem tempore omnes libri fuerunt editi & publicati, & eodem tẽpore confirmationem Iustiniani habuerũt. l. 1. §. fin. C. de veteri iure enucleand. & tandem agnoscit Guilliel. Pontan. hîc nu. 25. & nu. 32. Veriùs ergò dicendum est, vltimum tomum appellatum fuisse Digestũ Nouum à prima rubr. illius voluminis, vt suprà dictũ est: & inde emanasse, vt primo tomo nomen Digesti Veteris imponeretur. Porrò prædictorum nominũ inuẽtores morem suprà relatũ sequuti, & considerantes hunc medium tomũ Digestorũ incipere à titulo, Soluto matrimonio quemadmodum dos petatur; ac ita hunc primum titulum incipere à matrimonio, cuius propriũ est habere onerã annexa. l. dotẽ. 16. ff. de castren. pecul. l. pro oneribus. C. de iure dotium. c. salubriter. de vsuris. huic tomo nomẽ Infortiati imponendum esse existimarũt, deducentes illud à verbo Gręco, φορτος, φ significat onus, vel sarcinam: descendit enim à verbo Græco, φορτιζω, quod idẽ valet quod, onero: † ac si dicerent: Tomus Digestorũ, qui incipit ab oneribus,

5 scilicèt quę matrimonio sunt annexa, & quibus dos deseruit. d. l. dotem. ff. de castren. pecul. Id quod agnoscunt Corras. libr. 1. epistolicarum quæstionũ, c. 22. ad fin. & Raynald. Corsus libr. 1. indagationum iuris, c. 1. ad fin. Qui tamen in hoc labuntur, dum dicunt, ideò prædictum nomen fuisse impositum, quia in hoc tomo agitur de oneribus matrimonij, & de onere legatorum præstandorum, & de iure patronatus, & operis libertorum; nã cùm hæc sint minor pars huius voluminis, ineptè toti volumini à minore parte nomen imponeretur, contrà regulam l. cum quæritur. ff. de statu hominum, & obseruat Bart. hîc num. 7. & ideò dicendum est, habito respectu ad primum titulum tomi prædictum nomẽ fuisse impositum, vt suprà dictũ est. Et si quis obijciat, adhuc hoc nomẽ huic tomo ineptè videri impositũ, cum in primo illius titulo, siue in prima eius rubrica nulla fiat mentio onerum; facilè respõdetur, quòd licèt onera nominatim nõ fiãt expressa, tamẽ virtualiter sub nomine matrimonij includuntur: & id quod virtualiter cõtinetur sub verbis, expressum esse censetur. l. prætor ait. 20. §. 1. iuncta gl. verb. expressum, & ibi Angel. ff. de noui oper. nuntiat. Voluerũt enim huius nominis inuentores explicare naturam intrinsecã matrimonij; ita scilicèt illi onerã esse annexa, vt facta mentione matrimonij, virtualiter onerum illi annexorũ videatur facta mentio. Vndè licèt text.

l.3.§.1.ff. de dote prælegata, dicat,propter matrimonium maritum lucrari dotem:communiter tamen exponitur, id est,propter onera annexa matrimonio: quasi hæc duo sint correlatiua, & vnum in altero includatur,vt notabiliter probat Decius cons.67.circa. col.pen. ad finem.Tiraq.l. si vnquam. verb. donatione largitus,num.235.C. de reuocan.donatio.Roland.de lucro dotis. quæstio.4. num.14. Et satis colligitur ex regula in hac materia celebri, quòd ibi debet esse dos,vbi sunt onera matrimonij.l. si maritus.46. ff. famil. erciſc. l.actione. 66. §.fi. ff.pro socio. l. si is qui Stichum. 58. §. ibi dos. ff.de iure dotiũ. quasi dos, & onera matrimonij,& cõsequẽter ipsum matrimonium sint inuicẽ connexa, ita vt dictum in vno,& in alio debeat videri expressum. c.translato.de consti.tot enim onera matrimonio inhærent, vt fructus dotis vix illis ferendis & compensandis sufficiant.cap.salubriter. de vsuris.tradit Bald.l.hac edictali. num.3.C.de secund. nup.notab.Panorm.consi.79. col.2.post medium. lib.2. & prosequitur Tiraquel. l. si vnquam. verb. donatione largitus. nu.181.aliàs num.226. C.de reuoc.donatio. Petrus Tholosanus in syntagmate iuris.lib.9.cap.19.à nu.1.& meliùs Ripa hic à num. 55. Item is tomus incipit à titulo,Soluto matrimonio, & restitutio dotis post solutum matrimonium ex se maximum onus continet respectu mariti: dos enim deputata est ad alendos liberos, & sustinenda alia onera.l. dotem.16. infra de castren.peculio.& soluto matrimonio, & dote restituta,tenetur maritus ex suo filios communes alere.l.vnica.§.taceat.versic.fileat. C.de rei vxor.actio.Bald.cons.176. Cæcilia.in fine,lib.1.Item ex suo tenetur satisfacere æri alieno,etiam contracto ratione matrimonij.l.assiduis.versic. apparebat. C. qui potio.in pigno.dos enim semper integra & libera ab omni onere vxori est restituenda.l.fin.C. soluto matrimonio.

notab.vir doctissimus,& sacri palatij referendarius meritissimus Antonius à Gãma decisione Lusitana. 186. His ita explicatis, succedit alia quæstio, quam etiam excitat Acurs. in præsenti, vtrùm is titulus, Soluto matrimonio, sit caput & principium libri? Et respondet constare,caput libri non esse:nam in procemio Digesti veteris. §.ex collectione. &. l.2. §.post hos.C.de veteri iure enuclean.refertur,tractatũ spõsaliorũ, matrimonij, & dotiũ,tribus libris cõtineri; quorũ tertius liber initiũ sumit à tit.de dona.inter virũ &vxorẽ,cuius libri is titulus,Soluto matrimonio,tertius est in ordine.Cæterũ quãuis caput libri non sit, est tamẽ caput,& principium voluminis, vt hîc addit Bald. in princip. cui subscribit Zasi. post princip.Guilliel.Pontan.num. 1. & num.25.& alij cõmuniter, vt asserit Paris.num.117.ad finem,ex quorum mente colligitur,librum in hoc differre à volumine,quòd liber significat partẽ operis, volumen autem significat vniuersi
7 operis collectionẽ multos sub se libros continentem:† quod insinuat Vlpianus Iurecons.l.librorum. 50.§.1.ff.de legat.3. Est tamen aduertendum, quòd Laurentius Valla lib.6. elegantiarum.c.43.contendit,librum quidem esse partẽ operis, vt opus Virgilij diuiditur in duodecim libros, volumẽ autẽ minus esse quã librũ, iuxta illud:Plinij Iunioris libri tres,in sex volumina diuisi propter amplitudinem: subscribit Calepinus in Dictionario,verbo,volumen. Ex quo Valla vbi s. carpit decisionem Vlpiani Iureconsi. in. d.l.librorũ.50.§.1.de legat. 3. dũ dicit, quòd si cui libri Homeri centum legati sint, centum volumina operis, scilicet integri,præstanda sunt: dupliciter enim secundùm Vallã labitur. Primò dum librũ accipit pro toto opere, cùm tamen operis pars sit. Secundò,quia præsupponit, volumen plus continere quàm librum, cùm tamen secundùm authoritatem Plinij Iunioris suprà relatã,minus conti

contineat. Cæterùm Alciat.lib.4.de verbor.signifi.nu.24.Vlpianum saluat, quia in d.l.librorum.§.1. non agit de propria vocabuli significatione, sed interpretatur verba testatoris secundùm verisimilem eius mentem, qui sæpiùs impropriè solet loqui. l. non aliter.§.1.ff. de legat. 3. subscribit Mandosius in procemio regularum Cancellariæ,nu.5.Quæ tamẽ responsio licet satisfaciat primæ difficultati,non tamen satisfacit secundæ, quòd volumen minus contineat quàm liber; cuius contrarium Vlpianus præsupponit. Quare ad veram resolutionem huius articuli dicendũ est, librum propriè significare eã partem operis,quã author ipsius suo ingenio mẽsus est ad libri scripturam sufficere: volumen verò significare, vel totius operis compositionem, vel eam partem,quam librarius, vel alius simul compegit,gratia facilioris gestationis,& euolutionis, vt colligitur ex. l.fancimus.24.in fine.C.de nupt. & in procemio Digesti veteris.§.& hos.iuncta glos. verbo quorum, & ibidem.§.hæc autem.
8 iuncta glos.1. † Ex qua concordia infertur, quòd cùm à verborum proprietate in dubio non sit recedendum.l. non aliter.in princ.ff.de lega.3.si testator legauit libros Homeri, intelligetur sensisse de libris quos author operis ad libri scripturã sufficere existimauit: quod voluit Paul. Iureconsul.lib. 3. receptarum sentẽtiar. c.6.ad finem,vers. libris legatis. dum dicit, quòd librorum legatorum appellatione,nõ volumina cartharum, sed scripturæ modus qui certo fine concluditur,æstimatur.Neq; repugnat.d.l. librorum.§.1.quia Iureconsi.ibi procedit secũdùm verisimilẽ mentẽ testatoris, quam inde deduxit, quia testator habebat libros Homeri compaginatos in vno volumine, & sic à consuetudine testatoris interpretatus est eius voluntatem,iuxta regulam.l.si seruus plurium.52.§.fin.ff.de lega.1.vt aduertit Alcia.lib.4.de verb.signifi.nu.24.seu potiùs quia legãdo libros in genere,videtur intelligere de illis qui in patrimonio reperirẽtur.l. 3. & ibi Bar. ff.de vino,tritico.&.l.Titia.40.§.1 ff.de auro & argento legato. Alex.l.legato generaliter.nu.4.ad fin.& ibi Iaſ.nu.24 ff.de legat.1.& sic præstabuntur eo modo quo in patrimonio reperiuntur.l.si legati.59. ff.de legat.1. & in materia clarè probat.l. librorum 50. §. si Homeri corpus.& ibi Bart.& Florian.ff.de lega.3. Vnde si in bonis testatoris nullum corpus Homeri reperiretur, ita vt cessaret coniectura de qua suprà,ac proinde emendi essent per hæredem,iuxta.l.3.in princ.ff. de vino,tritico.l.Titia.40.§. 1. ff. de auro & argento legato. standum esset proprietati verborum,iuxta suprà tradita. Similiter per contrariũ,si testator singulos libros Homeri seperatim cõpaginatos haberet,tũc de singulis libris videtur intellexisse, vt suprà dictũ est:quicquid inuoluat Paris. hîc.n.118.Et quales tũc libri essent præstãdi,declaratio erit hęredis,iuxta regu.l. si quis à filio.§.si quis plures.ff.de leg.1. Infertur etiã, q; si testator legauit volumẽ Homeri, in dubio de toto opere Homeri videtur intellexisse; quia volumẽ propriè totius operis cõpositionẽ significat, vt efficaciter probat d.l. librorũ.§.1.Neque repugnat authoritas Plinij Iunioris per Vallam adducta;quia respondendum est, volumen ex propria significatione,totius operis compositionem importare; ex accidenti autem posse idem significare quod liber, si contingat singulos libros in singula volumina compaginari,† vt colliges ex dict.l.librorum. in principio. &.l. penulti. C. de verbor. significatio.ibi: Non leue libri volumen extendere: & in procemio Digesti veteris.§.alterutri.&. §. ex collectione. Poterit etiam minus significare quàm liber, si gratia commodioris gestationis vnus liber in plura volumina compaginetur,vt contingit in casu de quo loquitur Plinius Iunior. Ea igitur erit differentia inter librum & volumen, q; legatum

libri in dubio accipietur in propria significatione, vt tantùm importet vnum librum totius operis, nisi aliqua coniectura cõtrariũ suadeat, vt suprà diximus, & probatur in simili. d. l. librorum. §. quod tamen Cassius. Per contrarium autem legatum voluminis in dubio intelligetur de totius operis compactione, nisi aliqua coniectura contrariũ suadeat; quia scilicet testator singulos libros in singula volumina cõpaginatos habebat: arg. d. l. librorũ. §. 1. explicatæ vt suprà. Infertur etiam ex prædictis annotatio ad glo. auth. de hæred. & Falcidia, in princ. verb. codices. colla. 3. dũ dicit, codicẽ, & librum idem significare: nam potiùs docere debuisset, codicem & volumẽ idem significare; nam & codex totius operis compositionem importat: vt cõstat ex rubr. C. de Iustinianeo Codice confirmando, vbi omnium constitutionum Imperialium cõpositio in duodecim libros diuisa Codex appellatur: & est etiam bonus tex. l. 1. §. ideoque. C. de veteri iure enucleand. quamobrem Sextus Decretalium. & opus etiam Clemẽtinarum potiùs volumina, vel codices, quàm libri appellari debent, cùm contineant totius operis cõpositionem dis-
10 tinctam in plures libros: † de quo agunt Bonifacius cum additio. & Andreas Siculus in procemio Clementinarũ. Deniq; infertur, q, licet quinquaginta libri Digestorũ iussu Iustiniani simul fuerint cõpaginati, atque proinde totius operis compositio vnum volumen dicebatur, vt est expressum. l. 1. §. ideoq;. & l. 2. vers. omni igitur. C. de veteri iure enuclean. notauit gl. fi. in rubr. s̃. de iust. & iure. & post Angel. Policianũ tradit Guilliel. Põtan. hîc nu. 32. tamen cũ hodie vniuersa cõpositio in tres tomos diuersos sit diuisa, & huiusmodi diuisio consuetudine fuerit recepta, vt hîc per Bolognet. à nu. 58. hodie tria dicentur Digestorũ volumina, ac ita propter prædictũ accidens, volumẽ idẽ significabit quod tomus: vn de optimè dicũt suprà relati, titulũ hunc non esse caput libri, sed voluminis, siue tomi. Quibus ita præmissis, & habito pro indubitato quòd is titulus non sit caput libri, opponunt gloss. & DD. quòd hoc volumen debuit edi à capite, iuxta regulam. l. argentarius. §. edi. s̃. de edẽdo. & consequenter à titulo de donatio. inter virum & vxorem, à quo re vera incipit liber: & circa solutionem laborant, vt videre est ex traditis per Bart. hîc nu. 8. Vincen. nu. 25. Rip. nu. 22. Ponta. nu. 25. & latissimè Bologne. à nu. 105. Sed ridicula videtur hæc obiectio: nã cũ certũ sit, & omnes fateantur, hanc diuisionem voluminũ non fuisse factã à compilatoribus Digestorum; vt hîc tradit Bologn. nu 52. sed recẽtiores librarios eam fecisse, vt cõmodiùs circunferri possent, vt tradit Alcia. in rub. nu. 35. j̃ de noui ope. nuntiat. siue, vt inquit Ioachimus Operius de arte iuris lib. 1. titu. de partitione Pandectarũ, diuisio hæc non est vetus, neq; ab ipsis temporibus Iustiniani ducta, sed à recentioribus pro librorũ commoda separatione excogitata., frustra suscipitur disputatio de eo quod recen-
11 tiores librarij ad libitum induxerunt. † Quod patet ex, eo quia libri antiqui alio modo seperabantur, quàm nunc separati inueniuntur, vt asserit Alciat. in procemio dispunctionũ, & Corras. lib. 1. epistolicarum quæstionum, cap. 24. Vnde non minùs ridicula redditur disputatio, Quamobrem hoc volumen potiùs inceperit ab hoc titulo, quã à titulo de donationibus inter virũ, qui erat caput libri? quã hîc latè contexit Bolognet. nu. 61. Item & alia, Qua ratione moti librarij huiusmodi fecerint diuisionẽ? de quo agit Bolognetus hîc numero. 58. cùm enim ad libitum id factum fuerit, frustra quæritur de ratione. Gloss. l. 1. §. 1. verbo. ratus, supra de postulando. Et vtique nulla alia videtur fuisse ratio, quàm

quòd ità vniuersa compositio in tomos æquales diuidebatur gratia commodioris vsus. Vnde etiam facilè resoluetur alia quæstio Accursij in præsenti; Qualiter is titulus præcedentibus annectatur? Et ipse duas refert opiniones, quarum prima communiter reprobatur, vt hîc asserit Alexand. num. 1. secunda autem verissima est, quòd continuetur cum titulo de diuortijs, cùm sint tituli eiusdem libri & materiæ, ac ita locũ habeat regula. l. 2. s̃. de statu hominum. Quod ita esse receptum asserit Ripa hîc num. 20. Quibus addendum est, quòd si is titulus esset caput libri, frustra moueretur prædicta quæstio: quia licèt eiusdẽ libri tituli sunt congruè connectendi, non sic liber cum libro: quia satis est materias aptè in illis coniungi: vt sentit gl.
12 in rubr. in fin. s̃. de condict. furtiua. † tradit Alexand. in rubr. num. 34. j̃. de noui oper. Cæpolla in rubr. num. 4. s̃. de ædil. edicto. Ias. in rub. num. 1. j̃. de leg. 1. & in rub. n. 6. Instit. de actio. defendunt Paris. hîc nu. 116. Curt. Iunior in rub. à nu. 11. C. de edend. His ita explicatis, vt ex tactis per glos. hîc nihil vtile omittatur, ex ea (dum reiecit opinionem illorum, qui dicebant Infortiatum dici à nomine authoris; ea ratione quòd hoc sit diuinare) colligendum est, interpretationes, & explicationes diuinationem continentes minimè esse admittendas: notat Guilliel. Pontan. hîc num. 31. Quam doctrinam tradit etiam glos. l. quoties. 41. verb. in culturam. s̃. de vsuf. gl. 1. post princ. c. peruenit. 11. qui filij sint legitimi. & ibi notat Panorm. nume. 4. cum si-
13 milibus congestis per Ripam. hîc nu. 6. Palac. rep. c. per vestras. 5. notab. §. 13. ad fin. pag. 144. Aymon conf. 958. nu. 19. lib. 5. Ille autem dicetur intellectus diuinatorius, qui aliquid supplet, quod in litera non exprimitur: glos. dict. l. quoties. verb. in culturam: nam ad veram legum explicationẽ, nihil suppleri debet ad illarum literam. Bald. l. 1. in fine. j̃. de curator. furiosi. & l. Gallus. §. videndum. 5. notab. Causa tamen contrarietatis euitandæ, & vt leges concordentur, licitum est diuinare. Iason. l. 2. §. prius. num. 23. j̃. de vulgari. & l. huiusmodi. §. si cui homo. ad fin. j̃. de leg. 1. Et ideò si aperta sit antynomia inter aliquas leges, ad eas cõcordãdas intellectus diuinatiuus nõ est respuendus: vt tradit Bart. l. ita stipulatus. nu. 27. versic. & si opponis mihi. j̃. de verbor. obligat. Ripa. l. 1. num. 22. j̃. de vulgari. Gomez. §. ex maleficijs. nu. 5. Instit. de actio. Hippolyt. Riminald. §. 1. num. 55. Inst. per quas personas vobis acquiritur. idẽ Gomez. c. 1. à nu. 17. de rescript. in. 6. Vlteriùs & ex glo. huius rubricæ, dum dicit, disputationẽ circa nomen Infortiati ceruicosis esse relinquẽdã, colligendũ est, disputationem circa nomen propriũ alicuius rei, ceruicosis, & pertinacibus esse relinquendam: quod & tradit glos. l. 2. verb. vocabula. C. de cõst. pecun. Innoc. c. quia verisimile. in fin. de præsumptio. Similia adducit Ias. §. sic itaq;. nu. 9. & ibi Gomez. num. 19. Instit. de actio. Franciscus Niconicius hîc nu. 70. quibus cõsonat Cicero lib. 1. de Oratore inquiens, q, verbi controuersia torquet homines cõtentionis cupidiores quàm veritatis: & Bald. c. ex parte. nume. 28. de appellatio. admonet, acumina verborũ pertinacibus esse relinquenda; spiritus autẽ, siue sensus sapientibus. Ex quibus colligebat Bart. hîc nu. 5. q, licèt valeat argumentũ ab etymologia vocabuli. l. 2. §. appellata. s̃. si certum petat. tamen ea argumentatio inualida erit, si fiat ab etymologia nominum propriorum: † nam hęc cum ad libitum imponãtur. l. ad cognoscendos. C. de ingenuis. ex illis efficax argumentum deduci non potest. l. fin. §. penul. cũ gl. j̃. ad municipal. & subscribũt cõmuniter DD. vt asserũt Vincẽt. hîc. nu. 31. Niconicius nu. 68. Marc. Ant. in prin. Inst. de testa. col. 3. post prin. Euerard. centur. legali, loco. 6. & ampliat notab. Deci. l. 2. §. appellata. vlti. lect. nu. 5. s̃. si cert. petat.

Est

Est tamen aduertendum, quòd licèt doctrina Bart. in se vera sit, tamen exemplum ab eo propositum non est aptum, dum inquit non sequi, quòd si quis cognominetur Perusinus, quòd ob id sit ex Perusio: nam format argumẽtũ ab etymologia affirmatiuè: quod vtique argumentum ita conceptum, etiam in nominibus appellatiuis inualidum censetur: neque enim argumentum ab etymologia valet in nominibus appellatiuis, nisi negatiuè concipiatur, iuxta terminos d.l.2. §. appellata. ſ. si certum petat. vbi Iason in fin. ita in ſpecie aduertit aduersus Bart. in præsenti, & idem Iason hic. num.17. nisi Bart. excuses, vt hîc tradit Ioannes Hannibal. nu.225. Præterea colligendum est, quòd cùm disputatio nominis proprij inutilis censeatur, ex ea nullus vtilis effectus resultare potest. l. à nullo. C. de ferijs. Quod licèt verum sit regulariter, tamen aliquos effectus qui ex nomine proprio producuntur, congerit Gerard. sing. 75. & Iaſ. hîc num.16. inter quos ille est memoria perpetuò tenẽdus, quem ipse Gerardus ponit ibi post princ. quòd si posthumus vocetur nomine proprio quo pater vocabatur, ex hoc præsumitur eius filius, donec contrarium probetur: allegat. l. vxorem. 29. ϝ. de manumissis testamen. quã singularem & alibi non reperiri, asserit Bald. c. tuam. num. 6. de ordine cognitio. Catellianus in memorabilib. verb. nobilitas. versicu'. & ideò. Gomez. §. sic itaque. nu.18. ad finem, Instit. de actio. & §. fuerat num. 5. ad fin. eod. tit. Ioannes de Neuizanis conſ. 34. num. 39. Alexand. Raudensis tractat. de analogis. c. 30. num. 59. defendit Alciat. lib. 4. disputatio. c. 1. † Cæterùm quanuis prædicti
14 Doctores ita teneãt, tamen eorum opinio apertè repugnat iuris principijs: nã etiam si quis vocet aliquem filium, non ex hoc censetur probata filiatio, si de ea probanda principaliter agatur. l. non nudis. 14. C. de probatio. l. neq; professio. 5. C. de testament. tradit Deci. c. per tuas. numer. 7. de probatio. Gozad. consil. 13. num. 15. Parisius consi. 29. num. 96. lib. 2. etiam si hæc nominatio fiat præsente illo qui filius nuncupatur, vt asserit receptum Ruin. consi. 52. num. 4. lib. 5. Ergo à fortiori non probabitur, quem esse filium alicuius, ex eo tantùm quòd nomine patris vocitetur: nec enim sequitur, Quis vocatur nomine alicuius, ergo est eius filius; vt de se patet: & in simili tradit Bart. hîc num. 5. Confirmatur, quia ex eo tantùm quòd quis per aliquẽ vocatur filius, non solùm non censetur probata filiatio quo ad proprietatẽ, sed etiam neque quoad quasi possessionem filiationis, nisi hæc nominatio fiat principaliter ad indicandam filiationem. l. fin. §. fin. cum glos. ſ. de probatio. glos. c. Michaël. de filijs presbyterorum: vel etiam fiat incidenter, in actu tamen qui soli filio competere possit, in his enim duobus casibus quanuis filiatio nõ censeatur probata quoad proprietatem, tamen saltem censebitur filius cõstitutus in quasi possessione filiationis, donec de contrario constet, vt tradit Bart. l. quòd Senatus. §. 1. nu. 3. ϝ. de liber. agnoscend. subscribit Iason. l. si posthumus. §. fin. nu. 9. ϝ. de liber. & posth. & consil. 102. col. 2. lib. 4. Gozad. consil. 13. numer. 52. & latè prosequitur Petrus Antonius à Petra. de fideicommiss. q. 11. à num. 259. Sed quãdo quis tantùm vocatur nomine paterno, nec potest dici id fieri principaliter ad indicandam filiationem; nec etiam incidenter super actu, qui soli filio competat: nec enim ex eo quòd quis vocat nomine suo proprio aliquem, ob id sequitur quòd eum filiũ vocat; cùm vnus possit nuncupari nomine alicuius, & tamen non esse eius filius, vt de se patet: & probatur. l. fin. §. penult. ϝ. ad municip. iuncta glos. verb. solam. Ergo per prædictam nuncupationem; nec in quasi possessione filiationis debet ille censeri cõstitutus. † Facit regula. l. nõ hoc. C. vnde
15 legit.

Et confirmatur, quia etsi ex eâdem nuncupatione nominis proprij contendas, aliquam præsumptionẽ colligi filiationis, tamen non negabis huiusmodi præsumptionem esse incertam, & non necessariò concludentem; vnde & coniectura, quòd prædicto nomine filius sit vocatus, perfunctoria & non deliberata existimanda est: porrò nominatio filij perfunctoriè facta, & non ex deliberato animo, neque in quasi possessione filiationis nominatum constituit: Innoc. c. transmissæ. post princ. qui filij sint legitimi. Bald. l. non nudis nu. 2. C. de probatio. Iason consil. 102. col. 2. versic. confirmantur. lib. 4. Præterea & aduersus prædictam opinionẽ vrget, quòd licèt quis corporis lineamẽtis sit persimilis alicui, cuius dicitur filius, nõ ob id censetur probata filiatio, neq; quasi possessio illius. Bart. l. Gallus. ad finem principij. ϝ. de liber. & posthum. Alciat. de præsumptio. reg. 3. præsumpt. 37. num. 4. Ruinus consil. 53. nu. 9. lib. 5. & alij quos refert Menoch. libr. 2. de arbitrar. casu 59. à num. 97. & libr. 6. præsumption. 53. nu. 47. Ergo multo minus præsumetur quis filius alicuius, ex eo tantùm quòd nomine ei sit persimilis. Et retenta hac opinione, non obstabit text. dict. l. vxorem. quia Iureconsultus non ea tantùm nititur ratione, quòd filius nomine patris vocitabatur, vt prædicti præsupponunt: sed illam addit, quòd is à matre & auia paterna agnitus est, & ideò meritò ex hoc censetur probata filiatio, cùm sola agnitio matris ad id videatur sufficere. l. etiam matris. 16. cum glos. ſ. de pro-
16 batio. † Et ita in ſpecie declarant Iacobus de Arenis, Alber. & Benedictus de Plumbino ante nu. 1. dict. l. vxorem. asserentes, in ea lege totum fecisse agnitionem maternam: & quòd ibi quodammodo videatur proponi exemplum decisionis dict. l. etiam matris. quos referendo probat Alexand. consi. 88. nu. 10. in fine lib. 7. & his non relatis, etiam aduertit Iason hîc num. 16. & Niconicius nu. 64. ad finem. Iason. l. neque professio. num. 3. ad fin. C. de testamentis. Fortun. l. Gallus. in princip. numer. 117. Et vltra eos, quòd in ſpecie dict. l. vxorem. totum fecerit agnitio matris, sensit etiam Bald. cap. ex transmissa. num. 4. de restitutio. spoliator. & cap. per tuas. num. 1. ad medium. de probatio. Is tamen intellectus mihi non placet: aduerto enim, quòd ille filius, de quo in dict. l. vxorem. diu fuerat absens, ita vt dubitaretur, vtrùm in viuorum esset numero? vt ex litera constat: reuersus autem fuit agnitus à matre, & auia paterna, scilicèt, quòd esset ille filius, de quo dubitaretur, vtrùm in viuorum esset numero? Illa ergò agnitio sola non potuit efficere, quòd censeretur esse filius illius cuius nomine vocitabatur, & quòd ob id præteritus irritaret patris testamentum, cùm prædicta agnitio ad hunc effectum non expẽdatur per Iureconsultum, sed ad effectum vt credatur esse ille de cuius vita dubitabatur: non autem quoad effectum, vt censeatur filius patris, & præteritus irritet patris testamentum: ergo necessariò dicendum est hunc effectum ex eo processisse, quòd nomine patris vocitatus est, vt suprà allegati nu. 13. ad finem existimarunt. Neque repugnat dict. l. etiam matris. ſ. de probationib. quia textus ille agit de professione filiationis facta per matrem in actis publicis apud præfectos ærarij, apud quos filiorum natorum solebant Romani nomina profiteri, vt colligitur ex. l. final. ſ. de probationib. & in ſpecie Alciat. de præsumptionib. reg. 2. præsumpt. 4. numer. 5. & ante eum Budæus. l. cum de ætate. ſ. de probationib. & ex Iulio Capitolino, & alijs comprobat Brisonius libr. 1. antiquitatum iuris, cap. 5. & prosequuntur Rebuffus. 2. tomo ad leges Gallicas, titul. de regiſtris, artic. 1. glos. 1. à num. 1. pagin. 312. Mandosius regula Cancellariæ. 18. q. 9. à num. 2. ac ita text.
d.l.

d.l.etiam matris.illud propriè probat, q̃ ex assertione patris vel matris facta corã iudice,quòd quis sit eius filius, sufficien
17 ter probatur filiatio : † quod resoluit Alexan.cons.88.nu.11.lib. 7. Cæterũ q̃ ex simplici agnitione matris facta extra iudicium, quis probetur filius, iure non probatur.Præterea aduerto, q̃ in specie d.l.vxorem.filius ille irritat testamentũ paternum, & sic præiudicat scriptis hæredibus,& etiam venientibus ab intesta to,quibus tãquàm filius præfertur:quod vtique efficere non potest sola agnitio materna; nam ea agnitio potuit matri agnoscenti præiudicare,non sic alijs.l.3. ad finem principij,ſ.de iure iurand.l. 1. post princ.ff.si mulier ventris nomine.& in specie tradit Aretin.c.per tuas. nu.25. de probation.Socin.cons.39. nu.10.libr. 1.Ias.cõs..106.col.2.nu.1.Antonius Natta cons.473.num.24.ad finem.lib.2.Gratus cons.62.nu.10.lib.2. Gozad.cons.13. num.21.& alij adducti per Menoch.lib. 2.de arbitrar.casu.89.num.72.facit regula.l.fin.ſ.de interroga.actio. Ergo in specie.d.l.vxorem.sola agnitio materna nõ potuit efficere id quod prædicti existimant.Illud sanè ex.d.l.vxorem.colligendum est,quòd si quis diu fuerit absens, ita vt dubitaretur de eius vita : si tamen reuersus agnoscitur à matre & auia paterna;ex hoc creditur esse ille de cuius vita dubitabatur propter diuturnam absentiam:quod est memoria tenendum. Ad veram igitur explicationem. d.l.vxorem.aduertendum est,in ea lege duplicem fuisse dubitandi rationem. Prima est, quòd ibi dicitur, vxore prægnante diuortium fuisse factum. Planè quanuis natus ex coniugibus constante matrimonio,præsumatur eorum filius.l.si vicinis.C.de nupt.l. filium.ſ. de his qui sunt sui.gl.l.quia semper.ſ.de in ius vocando. tamen natus ex vxore post factum diuortium non præsumitur mariti filius,
18 † nec pater eum tenetur agnoscere, vel alere tanquam filium l.1.§.idem per cõtrarium.ff.de libe.agnoscend.notat Speculator(rationẽ huius differentiæ assignans)tit. qui filij sint legitimi. nu.4.Aretin.c.per tuas.num.4. de probation. Beroi.cons.162.nu.7.libr.2.Ruin. cons. 52. nu.5.lib.5.nisi mulier intra triginta dies computandos à die diuortij, denuntiaret marito se ex eo prægnantẽ esse, & ipse non contradiceret : tunc enim pater tenebatur natum post diuortium filium agnoscere,& eum alere.l.1.§.1.ff.de liberis agnoscend. l. neque filium. C. de patria potestat. Paulus Iureconsult. libr. 2. sententiar. tit.24. tradit glos. l.1. §. pœna. verb.vere.ff.de liber. agnoscen. & ibi Alberic.num.1.ad finem : explicat Reuardus libr.1.variorum. c.18. num.3. Cuacius lib.29.obseruatio.cap.40.Anto.Rube.l. non solum.§.morte. num.503.ff.de noui oper. Quinimò si in prædicto casu nollet pater filium agnoscere, & alere, extraordinariè puniebatur. l.1. §. pœna. & ibi glos. verb. extra ordinẽ.ff. de liber. agnoscend.l. neque filium. C.de patria potestate.Menoch.lib.2.de arbitrar. casu.396.à num.3.Dixi autem suprà(si maritus non contradiceret) quia si contradiceret, dicendo vxorem denuntiantẽ ex se prægnantem non esse, tunc illa denũtiatio facta intra triginta dies à die diuortij,nihil prodesset vxori,nec tũc maritus filium post diuortiũ natum tenetur alere vel agnoscere, vt probat text. l.1.§.pœna.ff. de liber. agnoscend. tradit Bart.l.non solum. §. morte.nu pen.ff. de noui oper.nuntiat.Cui tamen addendũ est, q̃ si mater nõ fecit prædictã denuntiationem intra triginta dies à die diuortij,adeò præiudicat filio, vt non teneatur pater eum alere , nisi postquàm in plenario iudicio proprietatis filius probauerit se esse eius filium, vt colligitur ex.l.1.§.sed si maritus. ff. de liber. agnoscend.tradit glo.l.1.§.ex his.verb.alimentis.& ibi Bart.num.2.ff.de liber. agnoscẽ. Alber.l.1.in fine.num.2.eo.tit.Et tamen si mulier fecit prædictã denuntiationẽ, &

& propter contradictionem mariti effectus denuntiationis excluditur, non ita præiudicatur filio, sed sufficiet summatim se probare filiũ, † & tenebitur pater
19 eum alere, donec intentetur vel finiatur plenarium iudicium super proprietate filiationis.glos.l.1.§. pœna.verb. verè. ff.de liber.agnoscend. & ibi Alber. num. 2.Bartol.dict.§.ex his.ad finem.ea.l.& videtur pro hac differentia text.l. si quis à liberis.§.si vel parens.ff. de liber.agnoscẽ. dum probat, quòd vt filio decernantur alimenta, oportet summatim constare eum filium esse,&si ita constiterit, pater cogetur filium alere, donec in iudicio plenario causa filiationis finiatur : concordat l.penult.ſ.de his qui sunt sui.hæc enim iura necessariò intelligenda sunt, quando filius non erat in quasi possessione filiationis, nam tunc vt ei decernantur alimenta, debet præcedere ea summaria cognitio, de qua notabiliter agit Couarru.practicar.quæstion.cap. 6. numer.8.Nam si filius sit in quasi possessione filiationis, quanuis pater neget eum filium,tamen nulla præmissa summaria cognitione,interim cogetur eum alere: vt colligitur ex l.1.§. idem Iulianus. ff. de liber.agnoscend.cuius literam emendat Anton.Augustt.libr. 1. emendationum. cap.viti.& Menoch.lib.2.de arbitrar.casu.89.num.33. Et hanc resolutionem in specie apertè sensit glos.dict.§.si vel parens. verb. decernent. glos. fin. l. fin.C. de alendis liberis.& ibi Salicetus num.2. Bartol. l.neget.num.2.ff.de liber. agnoscend.Gregor.l.fin. titu.19.part. 4.in glo. penult. Hæc igitur applicando decisioni dict.l. vxorem. dicendum videbatur,quòd cùm ibi agatur de filio qui fuit natus post diuortium, neque constet matrem denuntiasse marito intra triginta dies à die diuortij(nam hoc tanquam in facto consistens præsumendum non est.l.in bello.§.factæ.ff.de captiuis.l.quæcunque.§.fin.ſ. de Publiciana.)& præterea non constet,maritum non contra-
20 dixisse denuntiationi vxoris, † ex hoc prædictus filius debet censeri exclusus à quasi possessione filiationis, iuxta suprà dicta: & consequenter eius præteritio non debuit irritare testamentum patris; quia ille solus filius præteritus irritat testamentum paternum, qui est in quasi possessione filiationis.l.Lucius.82. ff. de conditionib. & demonstrationib. tradit Alciat. de præsumption. 3. parte principali,numer.4.Ergo dict.l.vxorem. contrarium probans non potest procedere. Secunda dubitandi ratio in d.l. vxorem.ex eo procedit, quòd in casu illius tex.filius fuit expositus per matrem: porrò expositus consideratur tanquam vulgò quæsitus.Bald.l.si qua illustris.nu. 3.C.ad Orficianũ. Vulgò autem quæsitus nullum certum patrem videtur habere.§.vulgò quæsitos.Inst.de successio. cognator.ergo saltem ex hoc capite, licèt præteritus esset à patre, non debuit eius testamentum irritare. Sed his rationibus dubitandi non obstantibus,nõ est recedendum à clara decisione dict.l. vxorem. & ad primam rationem dubitandi respondetur, suprà deducta (quæ fuerunt cauta per Senatusconſ. Plautia num)procedere, quando interuenit diuortium eo tempore, quo adhuc non erat certum, vxorem prægnantem esse: nam si tempore diuortij id iam erat notum,neque de hoc dubitabatur;tenetur pater filium agnoscere & alere, etiam si mater formam Plautiani non obseruauerit, vt contingit in terminis dict.l.vxorem.ibi,Prægnantem. Cùm enim conceptus constante matrimonio præsumatur cõiugum filius, etsi constet vxorem fuisse adulteram.l. miles. 11.§.defuncto. ff.de adulter.iuxta hanc præsumptionem filius debet pro filio legitimo reputari, cũ constet de eius cõceptione facta cõstante matrimonio, quantumcunque
21 post diuortium nascatur.†Quod ita clarè tenet Theophil.§.præiudiciales.Insti. de action.Et confirmatur; quia postquã

constitit, quem ex legitimo matrimonio conceptum fuisse, neque negligentia, neque confessio matris partui nocere potuit l.fin.§.fin.& ibi glo. & Florian. s.de probationib. Alciatus de præsumptio.regu.3.præsumptio.37.nu.4. Anton. Gomezius.l. Tauri.9.num. 3. Viuius lib. 2.communium,opinione. 170.Et pariter nec negatio patris in prædictis terminis filio nocere potest. l.1. §. si quis. ff de Carbo.edicto.sentit glos.verb.probetur.l.si posthumus.§.fi.ff. de liber. & posthum.quam ibi expendit Imol. & Alex. ad finem.Aretin. colum.2.in princip. & extollit Roman.l.neque professio.n. 10. ad finem.C.de testamentis.Decius cap. per tuas.numer.4. de probationib. ita vt meritò Bart.l. penult num.2. ff. de liber. agnoscend.& Salicet.l.fin.num. 2. C.de alen.liberis.dixerint, filium natum ex legitimo matrimonio,censeri in quasi possessione filiationis, non obstante cuiuslibet negatione.Ex quo infertur, in specie dict.l.vxorem.nihil effecisse quòd filius fuerit natus post diuortium; nam satis est constare, constante matrimonio esse conceptum, vt censeatur constitutus in quasi possessione filiationis:& cõsequenter, vt præteritus possit irritare testamentum paternum. l. Lucius. 82. ff. de conditionib.& demonstratio. Quod igitur expenditur in dict. l. vxorem.filiũ vocitari nomine paterno,nihil facit quo ad hanc primam dubitandi rationem: nam vt censeatur filius constitutus in quasi possessione filiationis, sufficiebat constare,matrimonio cõstante ex cõiugibus fuisse conceptum, iuxta suprà tradita. Expenditur igitur prædicta qualitas quoad alium diuersum effectum, quem statim aperiemus. Non obstat secunda dubitandi ratio; quia licet expositus habeatur pro vulgò quæsito,† & 22 id verum sit regulariter: non tamen prohibẽtur parentes expositos agnoscere pro filijs; qua sequuta agnitione, censebuntur legitimi filij,& sui hæredes patri: vt efficaciter probat dict. l. vxorem. & l.patrem. 16.C.de nupt.& illis iuribus non citatis tradit Baldus l.si qua illustris. nu.3. C. ad Orficianum. quem sequitur Iacobus Puteus libro. 1. decisione. 435. quanuis filium exponens incurrat pœnas præscriptas.l.2.cùm glo.C. de infantibus exposit. & c. vnic. de infantib. & languidis.de quibus per Menochium libr.2.de arbitrarijs.casu. 396. Facit quod Bart.l.1.num.1.ff. ad municipal. Quinimò videtur probare text. bene expensus in dict.l.vxorem.satis parentes filium expositum videri agnouisse, si nomine paterno eum vocitarunt,dum pater vixit:ad hũc enim effectũ videtur expendisse Iureconsl.in d.l.vxorẽ.quòd tam pater, quàm mater semper eum nomine paterno vocitarunt.Reciproca enim nominatio,tam patris,quàm matris,multũ facit ad constituendum quem in quasi possessione filiationis.c.per tuas.de probatio.latè Paris.cons.10.à num.15.libr.2. Natta consil.473. num. 24.ad finem,lib. 2 Menoch.lib. 6. præsump. 64. num.33. Vnde ex d.l.vxorem.non est colligendũ cum suprà relatis num. 14.quòd ex eo ꝙ quis vocatur nomine paterno, cẽseatur eius esse filius:sed illud potiùs,ꝙ vbi constat quem conceptum fuisse constante matrimonio legitimo, & sic esse filium illorum coniugum,& in tali possessione esse constitutum:licèt ea quasi possessio videatur turbata;quia filius ille fuit expositus:tamen recuperatur,si à parentibus nomine patris vocatus sit:nam similitudo nominis affectionem auget circa descendẽtes.l.cùm filius. 78.§.pater.ff.de legat.2.& ibi notat Imol. Parpalia hîc. nu. 16.in fin.& aliquam præsumptionem inducit:glo.l.fin.§.pen. verb. nam solam.ff. ad municipal.Bal. l.conuenticula nu.7. C.de episco.& cleri.& hanc in prædictis terminis quasi possessionem restitutam retinet etiam mortuo patre, prout est regulare.l.non ignorat. cum gloss. C. qui accusa. non pos.Alex.cons.90.nu.7. lib.6.

lib.6.Menoch.lib.6.præsumptio.53.à nume.23. Intelligendo tamen,non de nomine patris baptismali; vt malè videtur intellexisse Bald.c.tuã.nu.6.ad finem.de ordine cognitionum. & Gerard. singul. 75.Iason l.neque professio. nu. 3.ad fin. C.de testamentis.sed potiùs de nomine Gentilico,siue familiæ (id enim propriè significat nomen apud Romanos) vt in specie admonet Alciat.lib.4.dispunctio. cap.1.& Viglius in.§.nominatim.à nu.2. Instit.de exhæred.libero. Planè fortior colligitur præsumptio ex nomine appellatiuo familiæ,& acquisito ex accidenti, 23 quã ex nomine proprio baptismali,† vt in specie tradit Bart.hîc num.4.&.l.1.numer. 19.ff.ad municipal. Felin. in proœmio Gregoriano,num.29.Dec.l.2. §.appellata.vlt. lect.num.5.s.si cer.peta.Nec etiam parum facit, quòd in d.l.vxorem. dicitur,patrem prædictum filiũ nomine paterno vocitasse,dum vixit: nam nominatio sæpiùs repetita fortiorem inducit præsumptionem:vt in materia tradit Paul.l.non nudis.num.3.C.de probatio. Paleothus tracta. de nothis & spurijs.c. 23.num.2.Menoch.libr. 6. præsump.53. num.40.& Alciat.de præsumptio. reg.3. præsump.37.num.6. His ita præmissis, deueniendo iam ad particularem explicationem verborum rubric.in primis ex illis verbis, Soluto matrimonio, colligecum Iasone hîc.1.lect.in princip.& 2.lectu.num. 10. non videri veram opinionem Bart.l.1.num.34.ff. de condition.& demonstrationib. docentis, per ablatiuos absolutos induci propriam conditionem:nam hæc rubrica ablatiuis absolutis concipitur, & tamen illi ita necessariò resolui debent; si soluatur matrimonium de præsenti,vel sit solutum in præteritum; antea enim dos peti non potest.l.2.in princip.ff.eodem.l.vnica. C. si dos constante matrimonio.Et planè cõditio respiciens præteritum, aut præsens tempus, propriè conditio non appellatur.l.cùm ad præsens. s. si certum petat. l. cùm in secundo.ff.de iniust. rupt. Cæterùm non est recedendum à prædicta doctrina Bartol. quam esse communiter approbatam asserit Iason. §. rursus. num.83.Instit.de action. Roland.consi. 90.nume.10.libr.3. Octauian.decisione Pedamonta.145.numer. 6. &. 7. Celsus consil.26.numer.76. Aymon consil.949 numer.22.libr.5.Et procedit,siue ablatiui absoluti proferantur à lege,siue ab homine. Signorol. consil. 68.numer.14. & latè prosequitur Marcus Mantua libr. 3. obseruationum.cap.22.& ex ea multa in 24 fert Corrase.hîc.1.lectu.à numer.10.† & explicat Ruin.l.1.numer.15.ff.de conditionib. & demonstratio. Neque obstat ponderatio Iason. ex verbis huius rubri. quia respondet ipse Iason hîc. 2. lectu. num.20.prædictam doctrinam Bar.esse limitandam,nisi materia subiecta repugnet:tunc enim propriam conditionem ablatiui absoluti non inducent: vt colligitur ex hac rubric. expensa vt suprà; & subscribit Collector fallentiarum, post Socin.fallentia. 1. in prima limitatione. Sed veriùs respondendũ est,quòd prout dictio,Si,quæ de proprietate inducit cõditionem,si referatur ad tempus præsens vel præteritum, inducit conditionem de præsenti,vel præterito.l.cum ad præsens. s. si certum petatur. quæ propriè non dicuntur conditiones.§. conditiones.Inst.de verborum obligation. pariter & ablatiui absoluti, si resoluantur in conditionemde præsenti, vel præterito, propriam non inducent conditionem. Cęterùm prout dictio,Si, relata ad futurum propriam inducit conditionem suspensiuam à futuro pendentem. l. qui promisit. s.de condictio.indebiti. sic pariter & ablatiui absoluti relati ad futurum, resoluẽtur in veram conditionem de futuro. Vnde infertur, quòd cùm illa verba generalia, Soluto matrimonio, contineant tempus præsens, præteritum, & etiam futurum. l. cùm quærebatur. 238. infrà. de verborum

significatio. & ibi Alciat.num.4.l. si quis sic. 57.ff.eo.& ibi glos. tradit etiam glossf. hic ad finem. qua parte respiciunt futurum,propriam inducent conditionem, vt in specie aduertunt Parisius hîc nu. 110.& Bolognet.num.125.Et confirmatur,quia hæc verba,Soluto matrimonio, fuerunt prolata à compilatoribus Digestorum, vnde futurum videtur respicere:quia proprium legum est futura respicere.l.leges.C.de legib.cap.fin. de cõstit.adeò quòd verba legis quæ possunt referri ad futurum vel præteritum, in dubio debeant referri ad futurum, iuxta legis naturam.Bart.receptus. l.omnes populi.num.58.ff.de iusti.& iure. † Cùm
25 igitur verba huius rubricæ ad futurum videantur relata, propriam inducent cõditionem: vt hîc aduerterunt Parpalia num.1.& Paris.num.110.Cõsonat, quia vera resolutio in hoc articulo est, quòd aut ablatiui absoluti proferũtur in materia quæ in iure iam certam habet determinationem:& tunc non inducent cõditionem,quę præsupponit incertitudinem;quod probat l.1.ff. de legatis. 2. ibi: Neque conditio inest:sed si proferantur in materia quæ adhuc non habebat certam iuris determinationem, sed debet determinari per leges subsequentes, tũc resoluentur in propriam conditionem. Et ita Bald.l.1.in.11.oppositione.ff.de legat.2. cuius resolutionem esse communiter receptam asserit Iason hîc.1.lectu. num.2.& 2.lectura.num.20.Ruin.l.si filius qui.num.10.ff. de liber. & posthum. Cassane.consil.12.numer.8.Rolan.consil.82.num.16.libr.1. In hac autem rubrica proferuntur in materia adhuc incerta,& quæ per leges sequentes debebat determinari: ergo propriã inducent conditionem,& à futura determinatione pendentẽ: quicquid Iason existimauerit. Cæterùm cùm certum sit,ablatiuos absolutos non semper inducere cõditionem,vt inquit Mantua singula.34. num.5.& variè resolui soleant, vt tradit Corne.l.1.num.13.ad finem. C.de condition.insertis. prædicta communis conclusio, quòd ablatiui absoluti resoluantur in conditionem, multas recipit limi
26 tationes,† de quibus per Iason. hîc 2. lectura,à num.18.Alciat.à num. 7. Ripam num.31.Corrase.1.lectu.à num.7. & Bolognet.à num. 126. Author. fallentiarũ post regulas Socin. fallentia. 1. Alciat. l. cùm quærebatur.num.4.ff. de verbor.significa.Horosciũ l. ab emptione.num.8. ff.de pactis.& nouê.Rainal. Corsum lib. 1.indagationum iuris, cap.6. Mantuam lib.3.obseruatio.cap.22.Et qualiter ablatiui absoluti sint proferendi,vt resoluantur in conditionem,explicat Peralta.l.1. num.93.ff.de lega.2.Signorolus cons. 69. num.18. His autem omnibus prætermissis,tantùm agemus de intellectu tex.prę cipui in prædicta materia. l. à testatore. 108.ff. de conditionib. & demonstratio. Ad cuius explicationẽ in primis est aduertendum,quòd glos. fin.ibi intellexit, eam iuris decisionem Claudio Iureconsulto esse acceptoferendam,cuius ingeniũ cõmendat & laudat Scæuola Iurecõs.author illius legis : & subscribit Goffre.ibi nu.11.& Andre.Siculus c.dilecti. num.15.de iudicijs. Iason l. cùm mota. num.20.ad finem.C.de transactio. & ibi Padill.nu.8.& priùs Bald.l.omnes populi.nu.18.ff. de iust. & iure. Cæpolla in rubric.num.116.ff.de verbor.significat. Sed verius est,in ea lege referri responsum Scæuolæ Iureconsult.cui Claudius notas adiecit,vt constat ex superscriptione l.neque fideicommissa.36.ff.de legat. 3.in qua ita dicitur: Apud Scæuolam libro.18.Digestorum Claudius notat.Vocabaturq, is Claudius Tryphoninus, vt colligitur ex l.qui negociationem.58.ad finem principij.ff. de administratione tutor.& tradit Reuardus libro.1.variorum. cap. 13. ad finem. Solebant enim Iureconsulti alijs notas addere, quas vulgò annotationes appellamus, vel additiones,vt colligitur ex.l.1. verſ. sed neq,.

C.de

C.de veteri iure enuclean. vbi refertur, Vlpianum, Paulum & Marcianum notas addidisse Papiniano. Quare dum in d.l.à testatore.ad finem,addũtur ea verba:Claudius,&c.accipienda sunt, ibi referri notam Claudij Iureconsult. ad responsum Scœuolæ,vt in specie admonet Anton.Augustinus libr.1. emendation. cap.4.ad finem. Præterea est aduertendum,quòd Claudius Iureconsult.in ea nota videtur loqui ironicè, quasi Scœuola
28 responderet de re minimè dubitabili: & ita Alciat.libr.4.Parergõ cap. 1.& l.vt responsum.num.9.C.de transactionib.Pro quo facit,quia Iureconsulti in prædictis notis solebant reprehendere, quod ab authore cui notas addebant, decisum
27 erat;† vt colligitur ex.l. Mucius. 30. iuncta glo.2.ff.pro socio.l. tutor pro pupillo. 29.§.fin.adiuncta glos.fin.ff.de administ. tuto.l.non solùm. 11.§. quanquam.adiuncta glos. verbo. ego autem.ff. de iniurijs.Bonus text.l.metum.9 §.fin. ff. quod met.causa.l.1.post princip.& ibi glo.verbo notaret.C.de commu. seruo manumiss.&.l.1.§.sed neque. C. de veteri iure enucleand. Prædictam tamen declarationem Alciat. non admittit Duaren.l. qui Romæ.§. Augerius.num.11.ff.de verbor.obligationib. Et vtique magis videtur Claudium ex animo ingeniũ Scœuolæ commendasse,qui breuibus verbis non solùm propositam quæstionem absoluerit, verùm etiam aperuerit veram decisionis rationem,scilicet,quòd in casu ibi proposito fideicõmissum esset conditionale : & agnoscit in specie Federicus Scotus responso.31.num. 5.lib.1. tomi primi:facit.l.Titia.59.§.pura.ff.de manum. testam. Neque obstat ratio de qua suprà,quia aduertẽdum est, notam idem significare quod signum,vt tradit Festus Pompeius libr.12.& probat.l.hæredes palàm.§.1.& ibi glos.verb. sed etsi. ff. de testamẽ.atque ita in his notis nonnunquam reprehenditur ille cui notæ adijciuntur, vt probãt iura suprà citata: nonnunquãverò eius dictis additur.l.de eo.64.iuncta. glos.verbo notat. ff. de donation.inter virum.nonnunquam confirmãt l.1.§.1.& ibi glos.verb. notat. ff.de vsuris.l.Marcellus. 15. in principio. &.§. 1.iunctis glos. ff.de donation.causa mortis.glos.fin. l.item quod Sabinus. 17. §.fi. ff.de hæredib. instituend. aliquando determinant l.1.§. fin. iuncta glos.penulti. ff.de offic.eius. aliquando etiam laudant ingenium authoris,vt in dict.l.à testatore. † Quibus ita præmissis, ad veram explicationem dict. l. à testatore. opponitur, quòd verba ibi proposita sunt dubia,& verba in dubio magis videtur importare modum, quàm conditionem.l. cùm ab eo.41.ff.de contrahend.emptio. l.quæro. 56.§.inter locatorem. ff. locati. tradit Bartol.l. cùm mota. num. 2.C.de transactionib. Aretinus consil. 149.post principiũ.Ruin.l.Iulius Paulus.num.3.ff. de conditionib.& demonstratio. notabiliter Molina libr. 2. de primogen.cap. 12.num. 9. Augetur difficultas, quia in casu proposito in dict.l.à testatore. testator fuit vsus dictione, Vt, quæ suapte natura importat modum,& non conditionem.l.quibus diebus.40.§. fin.ff.de cõdition.& demonstrationib.glos. §. longè magis. Instit.de legatis. glo.l.1. C.de his quæ sub modo. Vnde si sub modo videtur relictum,debuit respondere Iureconsult. quòd etsi modum debens implere,antea decesit, nihilominus transmisit fideicommissum ad hæredem.l. 5. §.eisdem autem.adiuncta glos. verb.hæredi.ff.quando dies lega cedat.Bart.l.quibus diebus.§.fin.num.13.ff. de conditio. & demonstration. Bald.l.si plures.num. 25.C.de condition. insertis. Alexand.l. huiusmodi.nu.1.in fi.ff.de leg.1.& asserit receptum idem Alexã.l.si decem eũ petiero.in fin.ff.de verbor.obligat. Alciat.l. 1.num.16.in fine.ff.de legat. 1. Sed hæc dubitandi ratione non obstante,contrarium determinat Scœuola Iureconsult. in dict.l.à testatore. imò q, si in casu ibi

propoſito ille cui fideicommiſſum fuerat relictum centum datis cohæredi, deceſsit antequàm illa centum daret, extinguitur fideicommiſſum, & conſequẽter neque illud ad hæredem eius tranſmittitur. Ratio decidendi eſt: quia ablatiui abſoluti reſoluuntur in conditionẽ, vt ſuprà dictũ eſt: ac ita ſuccedit regula l. vnicæ. §. ſin autem aliquid. C. de caduc. tollen. Quam decidendi rationẽ ex mẽte Iureconſ. aſsignarunt Bart. & Paul. d. l. à teſtatore. Bart. l. quibus diebus. §. fin. nu. 2. ff. de cond. & demonſt. Alex. l. cum mota. nu. 8. ad fin. C. de tranſact. Anton. Gãma. deciſio. Luſitana. 158. nu. 3. † Neque obſtant ſuprà adducta pro dubitandi ratione: nam ad primũ reſpondetur, illam communem traditionem, q̃ verba in dubio importent modũ, & non conditionem, non eſſe veram: quia contrarium efficaciter probat d. l. à teſtatore. & ibi notauit Imol. n. 2. quẽ ſequitur Alex. cõſ. 150. nu. 2. lib. 6. Pariſ. conſ. 19. n. 253. lib. 2. Sed quia non eſt facilè recedendũ à communibus traditionibus, ſecundò reſpondeo, q̃ in ſpecie. d. l. à teſtatore. teſtator fuit vſus ablatiuis abſolutis, quorũ natura eſt reſolui in conditionem, vt ſuprà diximus; atq; ita illis appoſitis, non videmur eſſe in dubio, ſed in caſu claro, q̃ teſtator voluerit conditionem inducere: & ita Alex. l. cũ mota. nu. 8. ad fi. C. de tranſactio. & ibi Iaſ. nu. 20. Riminal. n. 5. Claud. nu. 7. Curt. Iunior nu. 17. Padill. nu. 8. Item & tertiò reſponderi poteſt, q̃ in ſpecie d. l. à teſtatore. hæres, qui erat grauatus per fideicommiſſum reſtituere ſuam portionem cohæredi, priùs debebat accipere cẽtum, quàm cogeretur portionem ſuam reſtituere: & conſequẽter qui debebat dare centum, priùs illa debebat dare, quàm poſſet fideicommiſſum petere. Planè quando ex verbis teſtatoris conſtat, voluiſſe quem priùs debere implere õnus, quàm fideicommiſſum poſſet petere, inducta cenſetur conditio; cuius natura eſt, vt priùs impleri debeat, quàm legatum debeatur. l. cum tale. 71. §. 1. & ibi Bart. & Imol. ff. de cond. & demonſtra. l. Thais 41. §. Stichus. ff. de fideicommiſ. libertatib. tradit Aretin. conſil. 93. num. 11. Pariſius conſi. 19. nu. 254. & num. pen. libr. 2. Et eodem modo reſpondetur ad ſecundam difficultatem, q̃ licet dictio, Vt, regulariter importet modum, etiam ſi addantur illa verba, Ea cõditione. l. Mæuia ff. de manumiſ. teſtamẽ. Bart. l. quibus diebus. §. fin. numer. 5. ff. de condition. & demonſtra. Aretin. conſil. 93. num. 10. & alij adducti per Molinam lib. 2. de primogen. cap. 12. num. 4. † tamen id non procedet, quando ex verbis teſtatoris conſtat, priùs eſſe parendũ oneri, quàm legatũ debeatur: tunc enim non obſtante dictione, Vt, inducta cenſebitur conditio, iuxta rationem ſuprà relatam. Tradit Bart. receptus l. quibus diebus. §. fin. nu. 6. ff. de conditio. & demõſtr. Poteſt etiam reſponderi, quòd vbi in diſpoſitione inueniuntur expreſsi ablatiui abſoluti, inducta cenſetur conditio, non obſtante dictione, Vt. Et ita d. l. à teſtatore. interpretatur Barto. l. ſub conditione. num. 8. ff. de ſolutio. & l. quibus diebus. §. fin. num. 2. ff. de cond. & demonſtra. Iaſ. hîc. 2. lectur. num. 20. & Corraſ. 1. lectur. numero. 10. Collector fallentiar. poſt Socin. fallentia. 1. in. 3. ampliatio. Mantua lib. 3. obſeruatio. cap. 22. col. 1. Ex quibus ita reſolutis infertur, nullo colore defendi poſſe opinionem Cuma. d. l. à teſtatore. & l. fideicommiſſa. §. cùm eſſet. ff. de legat. 3. dum contendit, d. l. à teſtatore. non probare, fideicõmiſſum eſſe conditionale: quia Claudius Iureconſult. in fine illud in dubium reuocat, inquiens dubitari poſſe, vtrùm eo caſu cenſeatur inducta conditio? Cùm igitur ſimus in dubio, fideicommiſſum debet cenſeri modale, iuxta communem traditionẽ de qua ſuprà: ſubſcribunt Lancelot. Decius. d. l. cùm mota. colum. 1. ad finem, & ibi Iaſon nume. 20. C. de tranſactionib. Corraſe. lib. 1. epiſtolicarum quæſtion. cap.

cap. 14. & ante omnes tentauit Gofred. d. l. à teſtatore. num. 11. nam id falſum eſſe conſtat ex ſupra dictis. Neque obſtat prædictorum põderatio: quia Claudius in d. l. à teſtatore. in fine, non reuocat in dubium, vtrùm legatũ illud ſit conditionale? imò laudat ingeniũ Scœuolæ, qui breuibus verbis propoſitã quæſtionẽ abſoluit, & ſubinde veram rationem decidendi aperuit, dicendo fideicommiſſum eſſe conditionale; de quo (remota determinatione Scœuolæ) meritò dubitari potuit. Ad quod reducendus eſt Bolognet. l. in quartam. numero. 184. in fin. ff. ad leg. Falci. dũ dicit in d. l. à teſtatore. fuiſſe dubitatum, vtrùm eſſet conditio vel modus? nã potiùs dicere debuiſſet, in ea l. deciſum fuiſſe, fideicommiſſum eſſe conditionale; de quo ante deciſionem Scœuolæ meritò dubitari potuiſſet. † Cæterùm ex d. l. à teſtatore. ita explicata tres colligendæ ſunt concluſiones. Prima eſt: Quòd ablatiui abſoluti reſoluuntur in conditionem. Sed dubitat Lancelot. Deci. d. l. cùm mota colũ. 1. C. de tranſaction. cur magis reſoluantur in conditionem quàm in modum; & nihil reſpondet. Sed Claud. ibi num. 8. dicit rationem colligi ex doctrina Bar. l. 1. num. 34. ff. de cond. & demonſtra. quòd participia abſolutè poſita ſignificant futurũ tempus cum aliqua præteritione: vnde cùm per illa actus ipſe legandi ſuſpẽdatur in futurum euentum, meritò magis cõditio quàm modus per prędictos ablatiuos inducitur. Secunda concluſio eſt: Quòd vbi expreſſa eſt cõditio, & illa deficit propter caſum mortis contingentem in perſona illius qui eam implere tenebatur, extinguitur legatum, neque ad hæredem tranſmittitur, & conſequenter implementum conditionis nõ tranſit actiuè ad hæredem. Notat Salicetus l. ſi plures. in fine. C. de conditionib. inſertis. Iaſon. l. ſi decem cùm petiero. numero. 12. ff. de verborum obligationib. Menochius conſilio. 143. à numero. 24. libr. 2. Concordat l. vnica. §. ſin autem aliquid. C. de caduc. tollen. Et procedit, etiam ſi conditio talis ſit, quæ pendeat à voluntate, & poteſtate implere debentis; vt probat. l. ſi ita legatum. 68. in principio. ff. de lega. 1. & l. ſi ita expreſſum. 68. ff. de conditionib. & demonſtration. notat Iaſon. l. 1. columna. 2. C. de inſtitut. & proſequitur Barberan. l. ſi pater. numero. 178. C. eod. tit. Sed an idem erit, ſi cõditio impleri non poſsit propter caſum mortis contingentem in perſona illius in qua debebat impleri? & ſic vtrùm cõditio paſsiuè poſsit impleri in perſona hæredis? Et glo. ſin. dicti l. à teſtatore. & ibi Imol. numero. 3. Paulus num. 2. in fin. exiſtimant in prædicto caſu non extingui legatum: allegant l. legato. ſub conditione. 64. ff. de condicio. & demonſt. † quam extollit Alciat. l. 1. numero. 16. & l. cum filio. in principio, & numero. 4. ff. de lega. 1. Et pro eis poteſt expendi. d. l. à teſtatore. dum vim facit in eo, quòd Titia, quæ debebat dare, deceſsit ante implementum conditionis: neque expendit, vtrùm viueret cohæres cui erat dandum: quaſi innuat, quòd ſi Titia viua eſſet, poſſet adhuc implere conditionem; etiam ſi cohæres, cui dãdum eſſet, antea decederet. Sed vtique hæc cõcluſio vera non eſt: quia regula generalis eſt, quòd ſi conditio ſit implenda in alicuius perſona, & ille decedat, antequã in eius perſona impleatur conditio, extinguitur legatum: quia dando alij non poteſt videri impleta conditio formaliter. l. cũ ita datur. l. ſub diuerſis. §. fin. ff. de conditio. & demonſtra. & in ſpecie tradunt Bald. l. ſi plures. num. 31. & ibi Salicet. num. 6. C. de condition. inſertis. Menoch. conſil. 143. num. 27. libr. 2. Socinus conſilio. 193. nume. 4. libr. 2. vnde d. l. legato ſub conditione. 64. ff. de cond. & demonſtration. neceſſariò debet intelligi, quando hæres grauatus ſub conditione deceſsit ante cõditionem caſualem, vel aliam, quæ non eſſet implenda in illius

persona,tunc enim hæredem relinquet obligatum,ob rationem quã ibi assignat Imol.quam confirmat Peralta l. omnia. in principio.nu.12.ff.de lega.2.Nam si in eius persona fuisset adimplenda, & ille decederet antequam impleretur condi tio,non relinqueret hæredem obligatũ ad præstandum fideicommissum condi tionale,quod in prædicto casu censetur extinctum:vt probant iura suprà citata: & quia si extinguitur legatum, quando ille qui debebat implere conditionem, decessit ante illius implementũ,vt apud omnes in confesso est; à fortiori debet censeri extinctum legatum, si decessit ille in cuius persona erat adimplenda cõditio: quia facilius cõseruatur legatum, quando decessit ille, qui conditioni parere debebat,quàm quando decessit ille in cuius persona erat adimplenda;vt tra dit Bart.l.si penum.ad fin.ff.quando dies lega.cedat.& l.si decem.nu.5.ad mediũ. ff.de verbor. obligatio. Vel pro concordia opinionum resoluendum est, quòd aut conditio erat implenda in persona illius,qui non erat hæres testatoris, vel
33 in persona hæredis.† Primo casu dicẽdũ est,indistinctè extingui legatum morte illius in cuius persona conditio erat adimplenda.l.cum ita datur.ff. de cond.& demonst.l. legatum. C.de condit.insertis.In secundo autem casu distinguendum est:nam aut dandũ est hæredi sub nomine appellatiuo hæredis;aut expres so illius nomine proprio : primo casu, mortuo hærede,impleri potest in persona eius hæredis, quia censetur quoque hæres testatoris.l.fin.C.de hæred.instit. & sic dando illi,satisfit verbis conditionis:& in specie probat l. cùm ita datur. §.fin.ff.de cond.& demonstra.&l.si pecu lium.20.§.hæredi.ff.de statuliber. tradit Bart.l.si stipulatus fuerim,per te. nu. 5.ff. de verbor.obligation.Salicet.l.si plures. num 6.C.de conditio.insertis. Aretin.l. pater familiàs.ad finem.ff. de vulgari.Ia son l.si quis filium.§.fin.num.9.ff. de acq. hæredi.Dec.l.qui per successionem.post princip. & ibi Cagnol. num. 5.ff.de regu. iuris Ruin.consil.26.num.12.libr.2.Ce phalus consil.43.num.8.lib.1.Et hoc mo do potest procedere id quod sentit d.l.à testatore.expensa vt suprà num.32.nam erat dandum cohæredi,& sic in persona hæredis eius poterat impleri conditiõ: in secundo autem casu,cùm cesset ratio de qua suprà, conditio de dando hæredi,expresso nomine proprio, non potẽrit impleri in persona hæredis eius,& cõ sequenter mortuo illo cuius nomen expressum est,censebitur extinctum legatum.d.l.cùm ita datur. in princ. & l. sub diuersis.§.fi.ff.de cond. & demonstra.vbi Bart.num.1.ita resoluit,& Imol. dd.à testatore.num.3.Henric.c.licet. num.10. de voto.Socin consil.293.num.4.libr.2. Peralta rep.l.hæredẽ. nu.40.ff. de lega.2. Vlteriùs quæritur, vtrùm prout conditio importata per ablatiuos absolutos impedit transmissionem legati. d.l. à testatore.ita etiam impediat transmissionem in contractibus? Et hanc quæstionem mouet Iason.l.epistola.§.si inter.in princip.ff. de pactis.& per illum tex.concludit,non impediri transmissionem in
34 contractibus.† Sed aduertendum est,q; aut Iason intellexit de conditione casuali importata per ablatiuos absolutos: & tunc inanis redditur quæstio, cùm conditio casualis etiam importata per dictionem,Si,non impediat transmissio nem in contractibus. §. ex conditionali.Instit.de verbor.obligatio.aut intellexit de conditione potestatiua, quæ etiã in contractibus impedit transmissionẽ, l.si decem cùm petiero. adiũcta glo. fin. & ibi Bart.in fin.ff.de verbor.obligation. & Iason.nu.12.l.qui Romæ.§.Augerius. eo.tit.Corrase.hîc.1.lectu.num.11. Cephal.consi.43.num.7.lib.1.Menoch.cõsil.143.num.24.lib.2.Tiraq.lib.2.retract. §.1.glos.6.num.15.& ampliat Ruin. consil.26.nu.12.lib.2.& tunc prædicta differentia non est vera; quia in his terminis etiam

etiam conditio potestatiua importata per ablatiuos absolutos,impediet in con tractibus transmissionem : neque enim quoad hoc potest constitui differentia inter contractus & vltimas voluntates: vt aduertit Socin.l. qui Romæ. §. Augerius.num.4.&.5.ff.de verbor.obligation. Vnde potiùs Iason docere debuisset,q; etiam in casibus, in quibus in contractibus propter conditionẽ impeditur transmissio,faciliùs admittitur, quàm in vltimis voluntatibus, vt tradit Fulgos.consi.
35 102.num.2.& Soci.d.§.Augerius.nu.5.† Et hinc est,quòd si in contractibus præcedant verba dispositiua,& sequatur cõditio potestatiua,respiciens eandem per sonam,implementum illius conditionis transmittitur ad hæredem; quia prout dispositio principalis facta per verba dis positiua, sine dubio ad hæredem transmittitur,ita etiam debet transmitti implementum conditionis potestatiuæ, tã quam quid accessorium principalis dispositionis. Ita colligitur ex tex.l.diẽ proferre.27.§.1.ff. de receptis arbitris.tradit Bart.l.cui fundus. num.5.ff. de conditio. & demonstra. &.l. si decem cùm petiero.num.5.ff.de verbor.obligatio.Salice.l. si plures.nu.6.C. de cond. insertis. Corrase.hîc.1.lectu.num.11.Anton.Gomez 2.tom cap.11.num.36.vers.vel aliter. Et tamen in vltima voluntate, etiam in eisdem terminis implementum conditionis potestatiuæ minimè transmittitur ad hæredem,vt efficaciter probat.l.si penũ. ff.quando dies legat.cedat. & ibi Bart.in fine annotauit hanc differentiam inter contractus & vltimas voluntates : & idẽ Bart.l.sub diuersis.§.fin.nu.2.ff. de cond. & demonstra.& l.si decem.nu.5.ad medium.ff.de verbor.obliga.& ibi Iason nu. 14.notabiliter Corneus.l.si plures. nu.7. C.de cond.insertis.& rationem differen tiæ assignauit Bart.d.l.à testatore. nu. 3. de quo est videndus Iason d.l. si decem cùm petiero.num.14.Anton.Gomez.2. tomo. cap. 11. num. 36.vers.vel aliter & quartò.quãuis Cyn.& Salice.in d.l.si plu res.n.6.Henricus c.licet.n.9.de voto.cõtendant,etiam in vltima voluntate implementum conditionis potestatiuæ in prædictis terminis transmitti ad hæredem: quorum opinio quoad effectum transmissionis omnino reijcienda est,licèt quoad alios effectus multum interest,vtrùm legatum incipiat à verbis conditionalibus,vel à dispositiuis, & posteà sequatur conditio : vt notabiliter tradit Alexan.l.1.§.item si ita.nu.5.ff. ad l.Falc. Prætereà quanuis in contractibus implementum conditionis potestatiuæ non transmittatur, vt suprà dictum est: tamẽ si ille qui conditionem potestatiuam tenebatur adimplere, ab eo in cuius perso na conditio erat adimplenda, aliquid erat acepturus,tunc implementum conditionis potestatiuæ trãsmittitur ad hæredem.l.2.adiuncta glo.2.C. de pact.inter emptor.l.si prædio. & ibi Bart.ff.de in diem adiectio.tradit Bart. l. si decem.ad finem.ff.de verbor.obligatio. & l.cui fun dus.in fine.ff.de conditionib. & demonstrationib.Imol.consil.15.num. 2. Paul. Castrens.cons.249.num.3.libr.2.Iason l. epistola.§.si inter.post princip.ff.de pact. & asserit receptum Boeri. decisio. 182. num.22.Anto.Gomez.2.tomo. cap. 11. num.36.ad medium.Corrase.hîc.1.lect. num. 11. Et tamen in eisdem terminis contrarium obseruatur in vltima voluntate,vt efficaciter probat d.l.à testatore. nam illa Titia,quæ debebat conditionẽ adimplere,aliquid erat acceptura, scilicet,restitutionẽ partis hæreditarię ad cohæredem pertinentis: & nihilominus si Titia,quæ conditionẽ implere debebat, ante dationẽ moriatur, fideicõmissum omnino extinguitur, neque conditio impleri potest per eius hæredem : & ibi Bart.num. 3. annotauit hanc differentiam inter contractus & vltimas voluntates.† Idem l.si decem cùm petiero. nu
36 mer.5.ad medium.ff. de verbor. obligat. Salicet.l.2.ad finem. C. de pactis inter emptor.

emptor.Corne.l.ſi plures. nume.7. C.de cond.inſert.quicquid inuoluat Imola d. l.à teſtatore.colum. 1. ad finem. Et hæc de ſecunda concluſione d.l.à teſtatore. Succedit igitur tertia & vltima concluſio d.l.à teſtatore. Quòd licet modus p conditione habeatur.l. 1. C.de his quæ ſub modo. tamen quoad effectum impediendi tranſmiſsionem, multum differt à conditione: nam conditio impedit tranſmiſsionem,ſi fideicommiſſarius qui eam implere debebat,deceſsit ante implementum conditionis.Et tamen in eiſdem terminis diuerſum erit in modo: neque enim impeditur tranſmiſsio,ſi legatarius decedat ante implementũ modi. Quæ differentia apertè colligitur ex d l.à teſtatore:nam inquit, ideò impediri tranſmiſsionem fideicommiſsi, quia ablatiui abſoluti inducunt conditionẽ: ergo apertè ſentit, quòd ſi induxiſſent modum, non impediretur tranſmiſsio. Et eſt doctrina Barto.l. quibus diebus.§. fin.num.13.ĩ.de conditionib.& demonſtrationib.Salicet.declarans l.ſi plures.in fine.C.de conditionib. inſertis. Henric. cap.licet.nu.10.de voto.& aſſerit receptum Alexand.l.ſi decem.in fine.ĩ.de verbor.obligatio.Aymon l.cum filio.2.parte.num.282.ĩ.de lega.1. Quæ concluſio locum habet,ſiue modus non adimplea tur propter caſum contingentem in perſona implere debentis, ſiue contingentem in perſona illius,in cuius perſona debebat adimpleri.Ruin.conſil. 167.num. fin.lib.1.Vera autem ratio huius differẽtiæ eſt, quòd vbi relinquitur ſub conditione, ea pendente, non eſt orta actio, nec obligatio.l. legata quæ ſub conditione.ĩ.de conditionib. & demonſtration. Vnde cùm legatarius pendente conditione nullum ius habebat quæſitum, nihil etiam habet quod tranſmittere poſsit ad hæredem.l. vnica. §. ſin autem aliquid.C.de caduc. tollend. Sed quando relinquitur ſub modo,ille non impedit ortum actionis & obligationis.l.2.C. de his quæ ſub modo. ac ita hanc actionem & obligationem, quam habet legatarius ante impletum modum, tranſmittet:† & ita Alexand.l.1.num. 5.C.de inſti.& ſubſti.Et hac etiam ratione,ſi onus adijciatur per viam conditionis,ſublato onere,non ob id legatum relictum ſub eo onere conditionali cenſetur reuocatum.l.ſi quis ſeruum.ĩ.de conditionib.& demonſtrationib.Et tamen ſi adijciatur per viam modi,reuocato onere modali, cenſetur etiam reuocatum legatum ſub eo onere relictum.l.alũnæ. §. Seia.& l.filio.§.matri.ĩ. de adimend. legatis. tradit Aretinus conſil. 93.numer.10. & nu.11. Ratio eſt : quia cùm conditio omnino ſuſpendat acquiſitionem,non poteſt videri eſſe correlatiua acquiſitionis; ſed magis illius impeditiua,& contraria:modus autem non impedit acquiſitionem, & ideò poteſt videri illius correlatiuus: ac ita inducitur regula,quòd ſublato vno ex correlatiuis, & alterum cenſetur tacitè ſublatum.l.fin.ĩ.de acceptilatio.l.alteri.ĩ.de adimend.legatis.& ita in ſpecie Imola l. ſi quis ſeruum. in principio.ĩ.de conditionib.& demonſtrationib. Similiter licèt conditio mixta deficiens per caſum contingentem in perſona illius, in qua impleri debebat,faciat deficere relictum.l.legatum.C. de conditionib. inſertis.aliud tamen eſt in modo mixto.l.ſi Titio.in princip.ĩ.de legat. 1. notat Alexand.d.l.1 num.5. C. de inſti. Limitatur tamen prædicta concluſio, ſi relictum ſit ſub modo nubẽdi:nam ſi ille qui modum implere debebat, deceſsit ante illius implementum,non tranſmittet: neque enim modus nubẽdi, tanquam perſonæ cohærens, per hæredem impleri poteſt.l.vnica..§.ne autem.C. de caduc. tollend.quod in ſpecie videtur probare text.l.Titio centum.§. Titio genero.verſicul. ante nuptias.ĩ. de conditionib. & demonſtrationib. † Ita concludit Bald. l.ſi plures.numer.25.C. de conditionib. inſertis.Cuman. dicta l. à teſtatore. poſt princ.

poſt principium.& conſil. 108. teſtator. num.4.Corne.conſil.229.num.4. libr.4. de cuius concluſionis veritate notabiliter agit Coſta Selectar.libr.2.cap. 22. Et hac ratione etiam procedit quod inſinuat l.ſi mulier.25.C.de iure dotium. q, ſi modus de quo ibi, induxiſſet cauſam finalẽ,ſi antea decederet implere debẽs, non poſſet modus impleri per eius hæredem:loquitur enim in modo continẽte quòd quis teſtaretur; quod quidem cohæret perſonæ.l.illa inſtitutio.ſ.de hæred. inſtit. & ideò non impletur per hæredem.l.vnica.§.ne autem.C. de caduc. tollen. Explicatis ita concluſionibus deductis ex d.l. à teſtatore. adhuc ad illius pleniorem explicationem aduertendũ eſt, quòd dum probat, per ablatiuos abſolutos fideicommiſſum reddi conditionale,ac ob id tranſmitti non poſſe,quòd in contrarium videtur text. l. fideicommiſſa.11.§.cùm eſſet.ĩ.de legat. 3. vbi fideicommiſſum propter ablatiuos abſolutos non redditur conditionale,ſed cẽſetur purum, & ſtatim peti poteſt. Sed reſpondendum eſt, quòd ſub his verbis, (acceptis centum,reſtitue hæreditatem Titiæ cohæredi) duplex cõtinetur fidei cõmiſſum,ſcilicèt,rogo vt reſtituas hæreditatẽ Titiæ cohæredi,itẽ rogo Titiã cohæredem vt tibi præſtet centum; vt clarè exprimitur in d.§.cùm eſſet. Primum igitur fideicommiſſum Titiæ reſtituendum,cenſetur conditionale, quaſi relictum ſi centum dederit cohæredi. d.l. à teſtatore.in fine. Secundum autem cenſetur purum.d.§.cùm eſſet.quod Bartol. ibi ad finem apertè ſentit, & d.l. à teſtatore.num.3.& ibi Paulus num.2.& tanquam receptam reſolutionem probant Vincentius l. in ratione. 2. §. tametſi. columna.3.ĩ.ad legem Falcid. Ruinus.l. cum filio.numer.77.ĩ.de legatis.1.† Cæterùm hæc communis reſolutio nunquam mihi placuit:aduerto enim, quòd ablatiui abſoluti directò reſpiciunt illum,qui ſuam portionem Titiæ cohæredi debebat reſtituere: Titiam autem reſpiciunt in modum antecedentis neceſſarij:quia acceptio neceſſariò præſuppo nit dationem. Si igitur ablatiui abſoluti inducunt conditionem in Titia, cuius perſonam directò non reſpiciunt. d.l.à teſtatore.in fine, à fortiori illam debent inducere in perſona illius qui reſtituere portionem debebat, cùm illum directò reſpiciant : ac proinde dicendum eſt, quòd prout fideicommiſſum Titiæ relictum ita accipitur: Da cẽtum Titio cohæredi,& ſi ei centum dederis, rogo ipſum Titium,vt tibi reſtituat portionem ſuam, vt colligitur ex mente dict. l.à teſtatore. & ibi Bartolus numer.3.explicat Hubertin.l.1. numer.86.C.de pactis. ſic pariter in perſona primi ita debet accipi fideicommiſſum: Rogo Titiam,vt tibi det centum,ſi ei portionem tuam reſtitueris : quod frigidè tentauit Ioannes Hannibal. hîc numer. 13. Neque contrariũ probat dict. §. cùm eſſet. neque enim legatario ſimpliciter concedit petitionem prædicti legati centum, ſed tunc demum, poſtquam obtulerit ſe paratum ad reſtituendam portionem ſuam: vt ibi aduertit Florian. ad finem.Et eſt ratio: quia quando conditio non impletur propter factum illius,cuius intereſt eam non impleri,quoad præiudicium illius habetur pro impleta.l.iure ciuili.ĩ.de conditionib. & demonſtrationib.Cùm igitur conditio illa,Si reſtitueris portionem tuam,in præiudicium nolentis recipere habeatur pro impleta, meritò quaſi purificato iam legato, legatarius poterit petere centum ſibi per fideicommiſſum relicta : † ad quod eſt text.l. cui fundus. 55. ĩ. de conditionib.& demonſtrationib.ſecundùm Bartoli intellectum numer.4.ibi, per quem Iaſon l.ſi decem cùm petiero.nume. 11. & ibi Alciatus numer. 13.ad finem.ĩ.de verborum obligationib. concludunt; quòd licèt legatum conditionale non tranſmittatur. l. vnica. §. ſin autem aliquid.

quid. C. de caduc. tollend. si tamen legatarius qui tenebatur conditionem implere, obtulit pecuniam hæredi, & ille noluit recipere, habetur conditio pro impleta, & sic legatum tanquam purificatum transmitteretur. Et hunc esse verũ intellectum d.§.cùm esset. conuincitur ex eo, quia idẽ tex. probat, quòd si ille cui restituenda erat hæreditas, & debebat dare centum, obtulit pecuniam, & alius noluit eam recipere, poterit offerens illum cogere, vt sibi restituat hæreditatẽ, re, vel verbo, iuxta l. restituta. 38. ff. ad Trebellia. Tunc sic. Respectu istius cui restituenda est hæreditas, certum est fideicommissum esse conditionale. d. l. à testatore. in fine. & tamen oblata pecunia potest petere fideicommissum: ergo dicẽdum est ea ratione posse petere, quia propter oblationem pecuniæ censetur purificata conditio. Idem igitur & in alio legato dicendum est; cùm eadem militet ratio. Neque huic vero intellectui obstat, si obijcias, quòd ad purificandam conditionem, non sufficit oblatio verbalis, sed debet fieri cum re præsenti. l. seruus si hæredi. 34.§.fin. ff. de statuliber. docet Bart. l. prætor ait.§. si quis paratus. numer. 1. ff. de noui oper. nuntiat. communiter receptus, vt asserit Alexan. consil. 130. num. 11. libr. 4. Neguſan. de pignor. 2. parte. 3. memb. quintæ partis principalis, num. 1. ergo in specie dict.§. cùm esset. ad purificandam conditionẽ non debuit sufficere tantùm verbaliter offerre hæreditatis restitutionem; quia respondetur, quòd quando ille cui offertur verbaliter, expressè dicit, se nolle oblationem recipere, per solam oblationem verbalem censetur purificata con-
41 ditio: †frustra enim requiretur oblatio realis, quam recipere debens declarat se nolle recipere; vt in simili probatur. c. 2. de dolo & contumac. in. 6. quod ita tenet glos. fin. c. pastoralis. de offi. ordina. Baldus l. 1. numer. 4. C. ne liceat in vna eademque causa. Alexan. l. si. mora. nu. 6. ff. eod. Ias. l. si ita quis. §. Seia cauit. num. 9. ff. de de verbor. obligationib. Boeri. decisio. 124. num. 26. Hippolyt. Riminal. consil. 5. numer. 86. libr. 1. Cùm igitur in specie dict.§. cùm esset. ille, cui debebat fieri restitutio hæreditatis, dixerit se nolle recipere, meritò sola oblatio verbalis sufficit, vt conditio pro impleta habeatur. Minùs etiam obstabit, quòd vbi quis prę tendit acquirere actionem de nouo, nõ sufficit oblatio, etiam realis; nisi simul in terueniat depositio, & consignatio. l. 2. adiuncta glos. penulti. & l. si à te. C. de pactis inter emptor. tradit Bartolus. l. acceptam. numer. 3. C. de vsuris. Ancharra. consil. 331. numer. 2. Roland. consil. 53. nume. 35. libr. 1. Additiona. Matheselan. singular. 128. numer. 9. ergo & in specie dict.§. cùm esset. ad acquirendum actionem de nouo non debuit sufficere sola oblatio: quoniam respondetur, præcedentem conclusionem tantùm locum sibi vendicare in contractibus: nam in vltimis voluntatibus ad acquirendum actionem de nouo sufficit sola oblatio. l. cui fundus. secundùm intellectum Bartoli ibi numer. 4. ff. de conditionib. & demonstrationibus. Et ita hanc differentiam inter contractus & vltimas voluntates † constituit Bartolus dicta l. acceptam. nume. 3. C. de vsuris. & ibi Baldus numer. 15. Paulus ad finem. Idem Paulus l. 2. num. 7. C. de pactis inter emptorem. Cassaneus consilio. 41. num. 15. & pro illis est text. dict. §. cùm esset. explicatus vt suprà: & l. 5.§. item si qua. ff. quando dies legati cedat. Faciliùs enim conditio habetur pro impleta in vltimis voluntatibus, quàm in contractibus: vt eleganter prosequitur Costa l. cùm tale. §. si arbitratu. 6. limitatione. à numero. 18. ff. de conditionibus & demostrationibus. His ita explicatis, vt nihil scrupuli remaneat in hoc articulo, aduertendum est, quòd dictus.§. cũ esset. probat centum videri relicta per fideicommis-
42 sum

sum illi qui iubetur portionem suam restituere: prima facie secundùm iuris principia videtur procedere non posse: nam illa verba, acceptis centum restitue, resoluuntur in conditionem, iuxta naturam ablatiuorum absolutorum: ex conditione autem dandi non inducitur legatum. l. si quis sub conditione. 8. ff. si quis omissa causa testam. sed tantùm mortis causa capio, quia non ex testamento, sed occasione ipsius capitur. l. Mæuius. 54. in fine. ff. de condition. & demonstr. tradit Paul. l. quidam testamento.§. fin. ff. de legat. 1. Ruin. l. cum filio. nu. 5. eo. tit. facit. l. Paulus. 1 ff. de reb. dubijs. Propter hanc difficultatem DD. in varias scinduntur sententias: nam Bartol. dict.§. cum esset. respondet, quòd licèt conditio regulariter non inducat legatum. dict. l. si quis sub conditione. hoc tamen fallit, quando conditio est implenda ab eo quem testator grauare poterat, id est, ab eius hærede, nam tunc inducet legatum. dict. §. cum esset. vbi Dyn. & Alberic. & Florian. ita etiam sentiunt. Bartol. dict. l. à testatore. num. 3. & ibi Paul. nume. 2. Bart. l. 2.§. videndum. numer. 2. ff. ad Tertullian. Cornel. l. 1. num. 13. C. de cond. insertis. Corrase. hîc. 1. lectura. num. 10. Ias. l. seruo legato.§. si testator. num. 7. ff. de legat. 1. Ripa l. in quartam. numer. 71. & ibi Berengarius cap. 2. numer. 40. Bolognet. num.
43 183. ff. ad leg. Falcidiam. † Et si aduersus hanc solutionem replices ex verbis dict. l. si quis sub conditione. vbi conditio dandi erat adimplenda ab hærede per testatorem instituto, & tamen conditio ab eo implenda non inducit legatum, vt ibi exprimitur; respondetur ex mente Ripæ dict. l. in quartam. num. 71. ad finem, quòd aut testator hæredem purè instituit, & posteà eum grauauit sub conditione; & in his terminis procedet dict. §. cum esset. est enim tunc conditio implenda ab eo quem testator grauare poterat propter puram institutionem. l. ab eo. C. de fideicommissis. Si verò hæres instituitur sub conditione dandi, in his terminis procedet dict. l. sub conditione. cùm enim ante impletam conditionem hæres non sit, neque etiam antea per testatorem grauari potuit. Hæc tamen responsio ita explicata mihi non placet: quia per eam nimis restringitur generalitas dict. l. si quis sub conditione. Item ea admissa, sequeretur, quòd si is, in cuius persona conditio implenda est, rursus grauaretur sub conditione aliquid dare (prout vtique grauari potest. l. quidam testamento. 99.§. fin. & ibi Bartol. ff. de leg. 1. Ruin. l. cum filio. nume. 5. eod. tit. & est expressum. l. acceptis. 92. ff. ad leg. Falcidiam) quòd tunc conditio in eius persona induceret legatum; quia grauari potuit per testatorem: quod tamen apertè repugnat generali regulæ dict. l. si quis sub conditione. Succedit igitur secũda responsio, quòd in hoc articulo sit facienda differentia inter conditionem importatam per dictionem, Si; & inter conditionem importatam per ablatiuos absolutos: primo casu ex verbis conditionalibus nunquam inducetur legatum, dicta l. si quis sub conditione. in secundo autem casu inducetur; quia ablatiui absoluti magis assimilantur dispositioni, quàm meræ con-
44 ditioni, † & ideò ex illis faciliùs inducetur legatum; & hac ratione procedat dict.§. cum esset. quem ita intellexit Florianus ibi, & Paul. l. in ratione. 2. § tametsi. numero. 2. ff. ad legem Falcidiam. & ibi Alexand. & Vincenti. vterque ad finem. Ias. hîc. 2. lectura, numer. 16. & numer. 24. Socin. Iunior. 1. parte. numer. 17. Alciatus. numer. 10. Iason. l. seruo legato.§. si testator. numer. 7. ff. de legatis. 1. Corneus l. 1. numer. 13. C. de conditionib. insertis. Alciat. l. cum quærebatur. ad finem. ff. de verborum

ſignific.&.l.Lucius.2.num.38.ff. de hęre dib.inſtituen.Ripa.l.in quartam.nu. 72. & ibi Berengarius cap.2.num.40. ad finem.Bolognet.num.184.ff.ad leg.Falcidiam.Alexand.conſil.185.num.19.libr. 2.Ruin.conſil.201.num.3.libr.2.& conſil.141.num.12.lib.3.Socin. Iunior conſil.4.num.7.ad finem,lib.1.Roland.conſil.51.num.6.lib.3. Celſus conſil.93.nume.5.Adde Bartol.hanc eandem diſtinctionem facientem.l.ex hac ſcriptura. numer.4.ff. de donation. Neq; obijcias, hanc reſponſionem videri contra text. dict. l.à teſtatore. vbi ablatiui abſoluti meram inducunt conditionem , quæ impedit tranſmiſsionem legati; quia loquitur reſpectu Titiæ, cui expreſsè erat relictum fideicommiſſum hæreditatis: nam cum reſpectu iſtius inueniatur expreſſum fideicommiſſum,ablatiui abſoluti reſpectu eiuſdem fruſtra inducerent fideicommiſſum , & ideò illius reſpectu inducunt meram conditionem. Cæterùm in dict.§. cum eſſet. agitur de eo cui expreſsè nullum fuerat relictum fideicommiſſum : & ideò tunc ablatiui abſoluti reſpectu illius inducunt fideicommiſſum particulare: vt eſt de mente Bartol.dict.§.cum eſſet.& dict. l. à teſtatore.nu.3. ex quo notabilē quæſtionem determinat Ripa l.in quartam.numer.73.ff.ad leg. Falcidiam. quem ibi ſequitur Bolognet.num.185. Sed neque
45 hæc reſponſio ita explicata placet: † cōfunditur enim per text.apertum.l.facta. 63.§.reſcripto.ff. ad Trebellianum . iuncto principio text.cum fine. nam quanuis Alberic. & Imol.ibi intelligant , in primo caſu illius text. agi de diſpoſitione concepta ſub modo, & non ſub conditione,tamen apertè falſum eſt,quia in d.§.reſcripto. ponitur per omnia idem caſus qui ponitur in dict.l. à teſtatore. vbi exprimitur,eam diſpoſitionem eſſe conditiona'em , & non modalem. Et conſtat ex eo, quòd in dict. §. reſcripto. præſupponitur, priùs dandam eſſe pecuniam cauſa conditionis implendæ, quàm ille, cui relinquitur fideicommiſſum,poſsit admitti ad eius petitionem: quod proprium eſt conditionis, & non modi.l.cum tale.§.1.& ibi Imol. in princip.ff de condition.& demonſtrationib. Bartol.l.quibus diebus.§.final. numer.6. eod.titul.& in ſpecie circa intellectum dict.§. reſcripto. ita obſeruant Ioannes Hannibal hic num.12.& Socin. Iunior. 1.parte.numer.17. Quo præmiſſo,probat dict. §. reſcripto. quòd ſi diſpoſitio concipiatur per ablatiuos abſolutos,cenſetur conditionalis:& in fine dicit,idem eſſe , ſi diſpoſitio concipiatur per conditionem, Si: ergò apertè probat in hac materia nihil differre , vtrùm diſpoſitio concipiatur per ablatiuos abſolutos, vel per conditionem , Si : vt etiam expendunt Iaſ.hic.2.lectura.numer.17.& Author fallentiarum poſt Socin.fallentia.1.in princip. Accèdat, quòd neque redditur cōgrua ratio differentiæ inter hos caſus , quando ſcilicèt concipitur diſpoſitio per ablatiuos abſolutos , vel per dictionem, Si ; & ideò admittenda non eſt , vt in terminis admonet Ripa hic num.34.&.l.Centurio.nume. 161.ff. de vulgari. Succedit igitur tertia reſpōſio,quæ fuit Bald.in rubr.numer.4.C.de
46 inſtit.& ſubſtitut. † admittens quidem differentiam inter conceptionem factam per ablatiuos abſolutos,vel per dictionem, Si, prout & illam admiſerunt relati in ſecunda reſponſione; addens tamen,quòd tūc demum conceptio facta per ablatiuos abſolutos inducet diſpoſitionem, quando verba ſunt executiua , & in effectu permittentia , quòd ille cui danda erat pecunia, poſsit eam propria authoritate recipere;tunc enim iſtius fauore ablatiui abſoluti inducent fideicommiſſum': & hac ratione procedet dictus. §. cum eſſet. nam ibi ablatiui abſoluti concepti ſunt per verba

verba executiua, ſcilicèt, acceptis centum, quæ grauatus propria authoritate retinere poterat ex portione quam iubebatur reſtituere:& ideò tunc in fauorem illius inducent diſpoſitionem, ſiue fideicommiſſum.Quare ſi in ſpecie d. §. cum eſſet.dictum fuiſſet, Acceptis centum à Titia,vel datis centum à Titia; nō procederet d.§.cum eſſet.cū tunc ablatiui abſoluti nō ſint concepti per verba executiua,permittentia illi ad quem referebantur,vt poſsit prædictam quantitatem propria authoritate retinere:cùm verba expreſſa clarè importent,centum à Titia cohærede eſſe recipienda: vnde in his terminis admittenda eſt regula d. l.ſi quis ſub conditione.8.ff.ſi quis omiſſa cauſa.& ita etiam Bald.d.§.cum eſſet. & Florianus:ſubſcribit Corne.l.1.num.13. C.de conditio.inſertis.Alex.conſil. 185. num.19.lib.2. & conſ.199.num.14. eod. lib.2.Alciat.hîc numer.10.& l.Lucius.2. num.38.ff.de hæredib. inſtit. Ruin. conſil.141.num.12.lib.3.Roland.conſil. 51. numer.6.libr.3.Hubert.l.1. nume.86.C. de pactis. & plures quos refert Aquilinus.l.Centurio.4.parte,num.279.ff.de vulga. Sed neque hæc reſponſio placet, quia præſupponit,quòd in ſpecie dict. §. cum eſſet.illa verba, Acceptis centum, debeant intelligi; quòd grauatus reſtituere hæreditatem , poſsit centum ex bonis reſtituendis per eum deducere,& illa propria authoritate retinere. Quod
47 tamen non eſt verùm, † quia dict.§.cum eſſet.apertè præſupponit, quòd ille , qui grauatus erat reſtituere hæreditatem, non poteſt illa centum propria authoritate retinere. Patet,quia dicit,quòd ſi offerat ſe paratum reſtituere, tunc illa poterit petere: ergò petitio ei competit, & non retentio.Item,ſi retinere poſſet, minimè eſſet neceſſarium,quòd profiteretur ſe paratum eſſe reſtituere hæreditatem,cùm & abſq; ea proteſtatione ſemper retinere poſſet:vt aduertit Cuman. dict.§.cum eſſet.ad fin.& ante eum glo. 1.dict.l.à teſtatore.ff.de condition.& demonſtrat. ergò dicendum eſt,illa centum in ſpecie dict.§. cum eſſet. à Titia cohærede eſſe accipienda.Et confirmatur;quia hæc verba, Acceptis centum, reſtitue hæreditatem,duplicem poſſunt habere ſenſum: ſcilicèt , quòd grauatus reſtituere hæreditatē , ex ea poſsit deducere , & retinere prædicta centū,vel quòd illa accipiat ab eo , cui iubebatur reſtituere hæteditatem.Et quanuis quā do non deſignatur perſona à qua ſit accipiendum , primus ſenſus admitti ſoleat.l. acceptis.92.in fin.ff. ad leg. Falcid. l.deducta.58.§.numis.ff.ad Trebellian.& ibi gloſ. & Alexand. colum. 2. ante medium.§. ſi quis vna. Inſtit. de fideicommiſ.hæredit. notab.Goffredus l. Neſennius.numer.7.ff.ad leg. Falcidiam . id tamen limitandum eſt,niſi ſubiecta materia repugnet : tunc enim accipietur ſecundus ſenſus. Planè in ſpecie dict.§. cum eſſet.ſubiecta materia ſuadet,quòd ea conceptio in prædicto ſecundo ſenſu accipiatur, cùm ibi dubitetur , vtrùm oblata reſtitutione hæreditatis , poſsit illa centum petere à cohærede? Fruſtranea namque redderetur ea dubitatio,ſi non à cohærede debebat eam quantitatem accipere , ſed poſſet propria authoritate eam retinere ; vt in ſpecie aduertit glo.1.dict.l. à teſtatore. Item quia ſatis videtur deſignata perſona illius qui dare debet,cùm text. dicat, in perſona Titiæ fideicommiſſum eſſe conditionale;quaſi illa centum ipſa debeat dare coheredi. Quibus præmiſsis , iam
48 apertè corruit Bald.conſideratio: † cùm enim in ſpecie dict.§. cum eſſet. verba fideicommiſsi ſint accipienda de centum dandis à cohærede; cui erat reſtituenda hæreditas, minimè ablatiui abſoluti debuerunt inducere legatum : vt & ipſe Bald. & ſequaces fatentur : & tamen contrariū probat d. §.cū eſſet.quare neceſſariò alia reſpōſio quærēda eſt. Ad veram igitur reſponſionē in primis

est aduertendum, non aptè aduersus decisionē d.§.cum esset. opponi per DD. de regula d.l.si quis sub cōditione. 8.ĵ.si quis omissa.neque enim fideicōmissum de centum præstandis colligitur ex eo, quòd Titia cohæres sub conditione dare debebat cētum cohæredi: nam si inde colligeretur,fatendum esset,illud induci ex illis verbis(si centum acceperis, restitue hæreditatem) quæ tamen verba minimè apta esse ad inducēdum fideicommissum,in terminis probat tex. l.facta.63.§.rescripto.in fin.ĵ.ad Trebellian.Pro vera igitur explicatione aduertēdum est,quod d.§.cum esset.loquitur in cohęredibus inuicem grauatis,vt notauit glos.fin.l.in ratione.11.§. tametsi.ĵ. ad leg.Falcid.& ibi sequitur Bar.ad fi.& latiùs cōprobat Goffred.d.§.cum esset. Idem Bart.d.l. à testatore.num.7. Alex. l.deducta.§.acceptis. colu.2. post princ. versic.item præmitte.ĵ.ad Trebellian.ac ita d.§.cum esset. tantùm probat, quòd quādo vni cohæredi relinquitur fideicommissum, si quid dederit cohæredi, tunc etiam in persona cohæredis censetur inductum fideicōmissum: ea ratione,quia cum hos testator pariter honorauerit in institutione, pariter etiam videtur eos æquales reddidisse circa fideicommissum: argum.l. Lucius.78.§. pater.ĵ.ad Trebellian.&.l.1.C.de impuber.& alijs.& est doctrina Bart.l.fin. nu. 2.ĵ.ad Trebellian.communiter recepta ex Curtio Iuniore consi.11.ad fin.Cùm igitur in persona vnius cui restituenda est hæreditas, constet de fideicōmisso illi relicto:quamuis de eodem fideicommisso non constet ita clarè in persona illius qui pecuniam debet accipere; tamen vt æqualitas videatur seruata inter prædictos cohæredes,etiā in persona illius qui accipere debebat pecuniam, fideicommissum inducetur: † vt in simili considerat Bart.l.Centurio.num.41.& ibi Galeaul.nu.498.ĵ.de vulgari.& Curtius Iunior consi.70.num.1.faciunt quę
49

Aym.consi.133.à num.7. Pro quo intellectu expendo dict.§.cum esset.nam in omnibus æquiparat fideicōmissum ex vtrāque parte,& vult, quòd prout in persona illius cui testator expresè iussit restitui hæreditatem, fideicōmissum censetur conditionale.d.l.à testatore.in fin. ita etiam & fideicommissum accipiendæ pecuniæ censeatur esse conditionale: ac proinde in vtroque dicit, quòd vt fideicommissum peti possit, oporteat interuenire oblationem,vt conditio habeatur pro impleta, vt suprà declarauimus nu.40. Ex quo intellectu primò infero elegantem explicationem ad regulam dict.l. si quis sub conditione. 8.ĵ. si quis omissa causa testa. vt ea generaliter procedat:nec illi repugnet d. §. cū esset.quia ibi non ex verbis conditionalibus inducitur fideicomissum, vt declarauimus num.precedenti:sed inducitur ex coniectura suprà tradita: nam fideicommissum certum est ex coniecturis induci,etiam si verba videantur deficere.l.penul.ĵ.de legat.1.& l. vnum ex familia.§.fin.ĵ.de leg.2.l.cum virum. C.de fideicom.quanuis circa cōcordiam prædictorum iurium, vltra suprà allegatos, multum laboret Goffredus dict.l.si quis sub conditione. num.20. & à num.23. Infertur secundò,quòd cessante coniectura de qua suprà, nūquam inducetur fideicommissum,si tantùm verba conditionalia inueniantur expressa sed potiùs obseruabitur regula d. l. si quis sub conditione.agnoscit Goffredus l.Nesennius.num 7.ĵ.ad l. Falcidiam. & Signorol.consil.69.num.16. & in terminis videtur probare text.l.facta. 63.§. rescripto.ĵ.ad Trebellian.nam ibi hæres fuit rogatus hæreditatem Titio restituere, acceptis ab eo centum: & quia Titius nō erat cohæres,presupponitur centum nō esse in legato, † sed in mera conditione,iuxta regulam d. l. si quis sub conditione,Quod patet ex eo,quia in dict. §. rescripto. præsupponitur, in potestate
50

Titij

Titij esse,quando velit illi conditioni parere; quia agebatur de fideicommisso, quod cum obliget recipientem.l.fin. C. ad Trebellian.non cogetur implere conditionem quam primū posit,vt per Cuman.l.hæc conditio.2.nu.1.ad fin. & ibi Socin.col.2.in.3.limitation.ĵ. de conditio.& demonstr.Anton.Rube.l. non solum.§.morte. num. 526.ĵ.de noui oper. & ideò in d.§.rescripto. præsupponitur, in arbitrio fideicommissarij esse, quando impleat conditionem potestatiuam, neque ad illius implementum cogi posse: iuxta regulam.l.cum ab eo. 41.ŝ. de contrahend.emption.& ibi glos.1. Item in dict.§.rescripto. expressum est, quòd licèt Titius tardiùs dederit centum,non ob id vsurę pecunię ab eo exigi possunt; quia scilicèt pecunia danda,erat in conditione,& non in legato:& pro eo quòd adhuc non debetur, vsuræ peti non possunt.l.si pupillus.ĵ. de verbor. obligation. Ex quibus iam colliges notabiles differentias inter decisionem d.§. cum esset.& decisionem d.§. rescripto. nam in specie dict.§.cum esset. cum centum videantur esse in legato,ob rationem de qua suprà; si ille offerat restitutionem hæreditatis,illi qui sub conditione centum dare debebat, poterit ex legato agendo,eum cogere ad solutionem pecuniæ; quasi per oblationem sit purificatum legatum; vt probat dict. §. cum esset. vnde etiam ab eo tempore vsuræ pecuniæ legatæ propter retardatam solutionē sibi debebuntur.l.1.cum ibi notatis.C.de vsuris & fructibus legator. & tamen in specie dict. §. rescripto. cum centum præstanda non sint in legato, sed in mera conditione; etiam si rogatus restituere hæreditatem, illius restitutionem offerat,non ob id poterit cogere eum qui tenetur dare pecuniam, vt inuitus illam tradat: neque habebit actionem ad illam petendam; cum illa in legato minimè esse videatur, ac proinde sit obseruanda regula, quòd nemo cogendus est ad implementum conditionis. l. cum ab eo. 41.ŝ. de contrahend.emption.& ibi glos.1. exornat Peralta.l.1.numer. 64.ĵ. de legat.2. & in notabili casu tradit Socin.l. iure ciuili. num.7.ĵ. de conditionib.& demonstrationib. & pariter nunquam rogatus restituere hæreditatem, vsuras pecuniæ dandæ prætēdere poterit. d.§.rescripto. & suprà dictum est. † Quas differentias veras esse intelligas respectu illius qui sub conditione pecuniam dare iubetur: nam si is qui dare debebat, offerat pecuniam grauato restituere hæreditatem,si ille nolit recipere,quasi purificata conditione potest cogi, vt iuxta fideicomissum expresè sibi iniunctum, restituat hæreditatem: & sic in hac specie inducetur dict §.cum esset. cum sit eadem ratio. Ex quibus colliges in specie dict.§. rescripto. magnam esse differentiam inter eum qui ex fideicommisso tenetur restituere hæreditatem, & inter eum qui sub conditione pecuniam dare debebat. Ratio differentiæ est; quia primo casu adest expressum fideicommissum: ad quod agi potest, si conditio pro impleta habearur: in secundo autem, cum pecūnia in legato non sit, non potest dari casus, in quo pecunia non legata peti possit. Tertiò & vltimò ex prædictis infertur explicatio ad dict. l. à testatore. in fine, dum dicit, fideicommissum hæreditatis videri Titiæ relictum, sub conditione,si centum dederit; nam addendum est,quòd & præterea illa centum rogata censetur cohæredi dare sub conditione, si ille sibi hæreditatem restituerit:vt est expressum in dict.§. cum esset.ob rationem suprà traditam. Vnde in dict.l à testatore. illud verbum, Conditioni,largè videtur accipiendum, vt non solùm significet conditionem, sed & fideicommissum conditionale,
51

quod censetur ab eo relictum, si cohæres ei restituerit hæreditatem. d.§. cum esset. Neque nouum est, verbum, Conditio, significare etiam fideicommissum conditionale, vt probatur. l. 1. C. de pactis, tradunt Bart. & Imol. l. si quis seruũ.
52 ℣. de condition. & demonstr. † Et iuxta hæc venit explicandus text. l. in quartã. 90. versic. sed quod adimplendæ. ℣. ad legem Falcidiam. vbi appellatur fideicommissum causa conditionis implendæ. DD. ibi mirãtur, qua ratione illud quod datur causa conditionis implendæ, iure consult. appellauerit fideicommissum: cum certum sit, illud quod datur causa conditionis implendæ, neque legatum neque fideicommissum esse. d. l. si quis sub conditione. 8. ℣. si quis omissa causa testament. & variè respondent, vt videre est ex traditis per Berengarium d. l. in quartam. c. 2. num. 40. & Corrasc. l. filiũ. num. 153. C. famil. ercisc. Sed ex suprà dictis dicendum est, posse etiam dari fideicommissum causa conditionis implendæ, quando scilicèt, relictum est fideicommissum sub conditione dandi, vel restituendi: hoc enim fideicommissum dicitur relictum causa conditionis implendæ, vt constat ex d. l. à testatore. & d.§. cum esset. explicatis vt suprà.

SVMMARIA EORVM QVAE CONtinentur in secunda parte Rubricæ. ff. Soluto matrimonio.

1 *Romulus ob certas causas permisit diuortium inter Romanos.*
2 *Subiectus non potest se eximere à potestate superioris.*
3 *Mulieribus lex. 12. tabularum permisit diuortium facere.*
4 *Diuortia apud Romanos certis adhibitis solennitatibus fiebant.*
5 *Romani libenter diuortijs vsi non sunt à principio.*
6 *Diuortia bona gratia, quando fieri dicebantur.*
7 *Matrimonium per ingressum religionis non dissoluitur quoad vinculum, sed tantùm quoad thorum & mutuam cohabitationem.*
8 *Apud Romanos non licebat diuertere sine causa.*
9 *Et per diuortium apud eos dissoluebatur matrimonium etiam quoad vinculum.*
10 *Apud Christianos autem, imo neque hodie apud Gentiles licita sunt diuortia quoad vinculum, si matrimoniũ fuerit copula cõsummatum.*
11 *Principes seculares tenentur tollere prauas cõsuetudines subditorum inducentes ad peccatum.*
12 *Poterunt tamen illorum punitionem dissimulare ad euitanda maiora mala.*
13 *Qualiter olim fuerit intellecta authoritas diuina, Quos Deus cõiungit, homo non separet.*
14 *Diuortium duplex est, perpetuum, & temporale.*
15 *Etiam propter adulterium matrimonium copula consummatum non dissoluitur quoad vinculum.*
16 *Quidquid multi contrarium existimauerint.*
17 *Papa non potest statuere, vt matrimonium copula consummatum dissoluatur quoad vinculum.*
18 *Separatio quoad thorum non est permissa, nisi ob adulteriũ, vel ob probabile vitæ periculũ.*
19 *Ob adulterium spirituale licita est separatio quoad thorum.*
20 *Fidelis non tenetur hæreticum emendatum recipere ad cohabitationem, etiamsi in seculo remancat.*
21 *Agitur de intellectu. c. de illa. de diuort.*

Hæreti-

22 *Hæreticus occultus secretò reconciliandus est Ecclesiæ.*
23 *Constituitur differentia inter adulterium carnale, & spirituale.*
24 *Si vxor insidietur vitæ mariti, etiam hodie licita est separatio quoad thorum.*
25 *Separatio propter adulterium multum differt ab ea, quæ conceditur propter probabile vitæ periculum.*
26 *Idq; multis exemplis verũ esse demonstratur.*
27 *Vxor redditur marito in eã sæuienti, data cautione sufficienti de ea non offendenda.*
28 *Vxor nõ tenetur cohabitare cũ marito furioso.*
29 *Vxor non tenetur cohabitare cum marito infecto morbo Gallico, vel lepra, cum probabili vitæ periculo.*
30 *Vxor potest recedere à marito propter probabile animæ periculum.*
31 *Propter Sodomiam mariti, vxor licitè ab eo recedit.*
32 *Si maritus verberat vxorem, vtrùm sit licita separatio quoad thorum?*
33 *Et quid iure authenticorum circa hoc fuerit statutum.*
34 *Quod notabiliter declaratur.*
35 *Maritus ob iustam causam licitè vxorem verberat.*
36 *Et vtrùm possit tunc eam acriter verberare?*
37 *Et notabilis ponitur resolutio.*
38 *Si diuortiũ quoad thorum fiat ex culpa vnius ex coniugibus, locum habent pœnæ perscriptæ. l. consensu.§ 1. C. de repud.*
39 *Propter hæresim vxor amittit dotem.*
40 *Explicatur intellectus. c. 1. de donat. inter vir.*
41 *Maritus non restituit dotem vxori, nisi post factam separationem.*
42 *Si mulier habitat seorsum à marito sine iudicio Ecclesiæ, vtrùm dos ei restituenda sit?*
43 *Maritus non tenetur alere vxorẽ propria authoritate extra domũ mariti cohabitãtem.*
44 *Nisi culpa mariti seorsum habitet.*
45 *Maritus tenetur vxori præstare impensas necessarias ad litem super dirimendo matrimonio.*
46 *Explicatur. l. fin. C. de repudijs.*
47 *Maritus ex dote lucrata propter culpã vxoris, nihil ei tenetur præstare.*
48 *In Regnis Hispaniæ quid circa prædicta obseruetur.*
49 *Si matrimonium soluitur culpa mariti, posteà per eum quæsita communicantur cum vxore, non autem è contra.*
50 *Socius intempestiue renuntians societati, liberat socium à se, non autem se â socio.*
51 *Explicatur.§ manet. Instit. de societate.*
52 *Et notabilis in materia ponitur resolutio.*
53 *Et ex ea notabilis infertur conclusio.*
54 *Interpretatiua cohabitatio sufficit in Regnis Hispaniæ ad cõmunicationem lucrorum.*
55 *Post separatum matrimonium iudicio Ecclesiæ, vtrùm sit locus prædictæ cõmunicationi lucrorum?*
56 *Et vera assignatur resolutio.*
57 *Explicatur. l. 1.§. 1. ℣. vnde vir & vxor.*
58 *Per diuortium etiam inutile reuocata censetur donatio inter coniuges.*
59 *Declaratur Ordinatio Portugaliæ, lib. 4. tit. 7.§. 1.*
60 *Et eius vera assignatur ratio.*
61 *Maritus cuius culpa soluitur matrimoniũ, nõ ob id amittit dimidium lucrorum quæsitorum constante matrimonio.*
62 *Vxor secũdum leges Hispaniæ propter adulterium amittit bona propria: nõ sic maritus.*
63 *Iure ciuili vxor non videtur esse in matrimonio, si maritus sit captus per hostes.*
64 *Reuersus ab hostibus iure postliminij non recuperat matrimonium, sed nouo consensu opus est.*
65 *Vxor tamen non potest transire ad aliud matrimonium, alias incurret pœnas diuersentibus sine causa impositas.*
66 *Explicatur. l. si ab hostibus. 11. in princ. ℣. eo.*
67 *Vtrùm si vxor sit capta per hostes, dos statim repeti possit?*
68 *Et defenditur repeti non posse ante mortem captiuæ.*
69 *Agitur de intellectu. l. si quis sic. 57 ℣. cod.*
70 *Et multa ex eo inferuntur.*
71 *Vtrùm hodie iure ciuili per captiuitatem soluatur matrimonium?*
72 *Iure canonico per captiuitatem non soluitur matrimonium.*
73 *Vtrùm per mortem spiritualẽ, id est, ingressum religio-*

religionis ſoluatur matrimonium?

74 *Matrimoniũ copula conſummatum, non diſſoluitur per ingreſſum religionis.*

75 *In matrimonio duplex vinculum reperitur, coniunctio ſcilicèt animorum & corporũ.*

76 *Aſſignatur ratio, cur ob ingreſſum religionis diſſoluatur matrimonium de præſenti, copula non conſumatum.*

77 *Quæ confirmatur authoritate diui Thomæ.*

78 *Per contractum nemo transfert poteſtatem ſui corporis in alium.*

79 *In matrimonio de præſenti fit traditio corporum ad potentiam copulæ.*

80 *Non tamen ob id videtur contrahi vinculum carnale.*

81 *In matrimonio conſenſus habet ſe per modũ principalis.*

82 *Aſſignatur vera ratio ad.c. 2. de conuerſion. coniugator.*

83 *Agitur de intellectu.c.fin.deſponſa duorum.*

84 *Matrimoniũ maximè accedit humano contractui, & ideò differt ab alijs ſpiritualibus.*

85 *In matrimonio de præſenti vtrùm videatur interuenisſe traditio corporum?*

86 *Per contractum regulariter quis non poteſt transferre ſuum conſenſum in alium.*

87 *Matrimoniũ de præſenti non diſſoluitur per ſuſceptionem ſacrorum Ordinum.*

88 *Item ſi non fiant tria vota ſubſtantialia religionis.*

89 *Matrimonium contractum poſt ſuſceptionem ſacrorum Ordinum non valet, & quæ ſit ratio.*

90 *De pœnis coniugati qui ſuſcepit ſacros Ordines.*

91 *Nunquam licuit clericis poſt Sacros Ordines vxores ducere.*

92 *Votũ ſimplex religionis licèt impediat matrimonium contrahendum, non tamen impedit contractum, & quæ ſit ratio.*

93 *Simplex votum caſtitatis non impedit matrimonium, etiamſi vouens dicat, ſe tradere in famulatum Dei.*

94 *Pollicitatio facta Deo, obligat pollicentem.*

95 *Donatio, vel traditio facta Deo, exigit aliquẽ, qui more humano eius nomine accipiat.*

96 *Et ideò transferens ſe per votum ſimplex in famulatum Dei, ante acceptationem more humano factam, retinet dominium ſui.*

97 *Non requiritur ratihabitio quando acceptatio fit nomine præſentis, ſed tantùm quando nomine abſentis.*

98 *Votum ſolenne tantùm acceptatur per Epiſcopum, vel ſuperiorem religionis approbatæ.*

99 *Explicatur.c.1. de voto. in.6.*

100 *Faciens votum in religione non approbata, non amittit dominium ſuæ voluntatis, & corporis.*

101 *Habens vxorẽ ſi ſuſcipiat ſacros Ordines, vxore mortua, cum alia contrahere non poteſt.*

102 *Vtrùm idem ſit peccatum frangere votum ſimplex, vel ſolenne?*

103 *Matrimoniũ copula non cõſummatum poteſt diſſolui per Sũmũ Pontificẽ ex iuſta cauſa.*

104 *Diſpenſatio duobus modis ſumi poteſt.*

105 *Papa poteſt declarare indiſſolubilitatem matrimonij de præſenti non habere locum in aliquo caſu particulari.*

106 *Matrimonium de præſenti quid ſignificet? & quid matrimonium copula conſummatum?*

107 *Sponſalia de futuro quando tranſeant in matrimonium de præſenti per copulam.*

108 *Copula ante matrimonium fornicaria eſt, & illicita.*

109 *Explicatur dictum Bal. c.fin.ad fin.de tranſlatto. prælati.*

110 *Fictio. c. tanta. qui filij ſint legitimi. non inducitur in fauorem coniugum delinquentium.*

111 *In Regno Portugaliæ non cõmunicantur bona inter coniuges ante copulam.*

112 *Explicatur.l.Tauri.52. quæ hodie eſt.l.4. tit. 2.lib.5.Ordinamenti.*

113 *Verbum, Quemadmodum, in hac rubr. qualiter ſit accipiendum.*

SECVN-

SECVNDA PARS
Rubricæ. ff. Soluto matrimonio.

EXPEDITA Prima parte rubricæ, ex ordine deueniendum eſt ad ſecundã, in qua promiſimus agere de modis quibus ſoluitur matrimonium. Pro introductione autem ſciendum eſt, apud Romanos matrimonia iam cõtracta tribus modis diſſolui: ſcilicèt diuortio, vel captiuitate, vel alio genere ſeruitutis ſuperueniente, vel morte, vt refertur.l.1.ſ. de diuort. in quibus modis verificantur verba huius rubricæ, Soluto matrimonio. de illis igitur ſeparatim nobis agendum eſt. Et quo ad declarationem primi modi eſt ſciendum, quòd apud Romanos matrimoniũ ſuapte natura erat perpetuũ, vt colligitur ex illius definitione poſita l. 1.ſ. de ritu nuptiarum. & in princ. Inſti. de patria poteſtate. Nihilominus Romulus, primus Romanorũ Rex, ob euitanda maiora mala, lege ſanxit, vt liceret marito repudiare vxorem ob tres cauſas: ſcilicèt ſi in veneficio liberorum deprehenderetur, vel in adulterio, vel etiam claues adulteraſſet: q; ſi extra has cauſas maritus vxorem repudiaret, copiarum eius partem vxori repudiatę dari, & partem aliã Cereri ſacrã eſſe iuſsit: vt tradit Plutarchus in vita Romuli, pag. 11. & ex eo referũt Cælius Rodoginus libr. 28. antiquarum lectionum, cap. 26. & Alexander ab Alexand. lib. 4. genialium dierum, cap. 8. Corraſe. lib. 5. miſcel. c. 10. in prin. Brecheus l. inter diuortium. 191. num. 4. ff. de verbor. ſignific. Soto in. 4. diſtinctio. 23. quæſt. 2.
1 artic. 2. in princip. Et quanuis Couarru. de ſponſal. 2. part. c. 7. §. 4. num. 2. ad finẽ. dicat, tertiam cauſam, propter quã Romulus permiſit repudiũ, ſatis leuẽ fuiſſe; tamẽ non leuem cẽſebis, ſi conſideres, claues ſolere adulterari ad res domeſticas furandas, & marito adimẽdas: quod grauiſsimũ eſt, præſertim inter cõiuges inter quos ſocietas debet eſſe. l. aduerſus. C. de crimin. expilatę hęreditatis. cui omnino repugnat clauium adulteratio, id eſt, illud ad quod claues adulterari ſolent: vt aduertit Connanus lib. 8. commentario. c. 12. num. 2. ad fin. Brecheus l. inter diuortium. 191. num. 5. ff. de verbor. ſignific. Et eſt diligenter aduertendum, quòd Romulus permiſit quidem maritis vxores repudiare propter prædictas cauſas, non tamen è contra permiſit vxoribus ob aliquam cauſam maritos repudiare: vt annotauit Cælius Rodoginus lib. 28. lectio. antiquarum. c. 16. poſt principium. Rebuff. l. inter ſtrupũ. 101. §. diuortium. col. 2. ff. de verbor. ſignific. Corraſe. lib. 5. miſcel. c. 10. in princ. Nec citra rationem Romulus videtur prędictam differentiam feciſſe, ſi conſideres mulierẽ naturaliter viro eſſe ſubiectam, tanquam gubernatori. c. eſt ordo. 33. q. 5. & non debet licere ſubiecto propter aliquam cauſam à regimine adminiſtratoris ſe ſubtrahere. argum. l. 1. C. de ſerui fugitiuis. † & in notabili caſu
2 tradit Afflictis deciſ. 307. à num. 10. Rationi ergo naturali videtur repugnare, quòd liceat vxori à mariti ſubiectione per diuortium ſe ſubtrahere; vt in termini inquit Thomas in ſumma contra Gẽtiles, libr. 3. cap. 123. num. 2. nam & hac eâdem ratione Moyſes permittendo Iudæis diuortia, Deuteronomij c. 24. propter duritiam ſcilicèt cordis eorum. Matthæi. 19. & Marci. 10. & refertur. c. hac ratione. 31. q. 1. permiſit quidem maritis, repudia-

repudiarẽ vxores,ſi eis diſplicerent propter fœditatẽ:non tamẽ permiſit vxoribus maritos repudiare poſſe : imò etiã dimiſſam à marito,ſi nubat,pollutam & abominabilem eſſe cenſet : quod annotauit Soto in 4. diſtinct. 33.q. 2. artic. 3. Alexan.ab Alexand.lib.4.genialium dierum.cap.8.col.3.Connan.lib.8. cõmentar.c 12.num.5.& Tiraquel. l.1. connubiali,gloſ.1.num.43.ad finem.Et ita hãc conſonantiam inter legem Moyſis,& legem Romuli annotauit Corraſe. libr.5. miſcel. cap.10.num.5.ad finem.Nihilominus apud Romanos prædicta differẽtia ſenſim fuit antiquata, & conſuetudine fuit inductum,vt etiam mulieri liceret repudiare maritum ob iuſtam cauſam; vt aſſerit Connan.d. libr. 8.cap.12. num.2.ad fin. adeò quòd Seneca libr.3. de beneficijs,cap.16.dixerit,ſuo tempore nullam mulierem erubeſcere miſſo repudio,poſtquam illuſtres quædam ac nobiles fœminæ,non conſulum numero , ſed maritorum annos ſuos computant;& exeunt matrimonij cauſa,nubũt repudij. Tandiu iſtud timebatur,quandiu rarum erat. Quia verò nulla ſine diuortio acta ſunt , quod ſæpe audiebant, facere didicerũt. Vel etiam, vt ego exiſtimo,fuit ſublata per legem duodecim tabularum, quæ etiam permiſit diuortia , & pœnas diuertentibus ſine cauſa
3 conſtituit: † vt ex Cicerone Philippica. 2.deducit Cuiacius libr.1. obſeruatio.c. 39.Illinſq́ue conſtitutionem recitat Alexand.ab Alexand.libr.6. genialium dierum.cap.10.col.pen.quę etiam mulieribus videtur permiſiſſe diuortia ob iuſtas cauſas.Alfonſus à Veracruce in ſpeculo coniugior.2. part. artic.12.in.5. concluſione: nam exinde pro indubitato fuit habitum,etiam mulieribus licere diuertere ob iuſtas cauſas: neque id ſine vrgẽti ratione.Nec enim æqualis eſſet ſocietas viri atque vxoris, ſi viro liceret diuertere ab vxore,& vxori non idem licuiſſet: imò tunc ex parte mulieris quædam dura ſeruitus videretur incurſa, vt etiã tradit Diuus Tomas dict.ſumma contra Gentiles,lib.3.cap.123.num.2.Et hac ratione apud Chriſtianos quo ad materiã diuortij,vir & vxor à pari iudicantur.c.ſi quis vxorẽ.1.32.q.1. &.c. Apoſtolus. 32. q.7.c.2.de diuort.& ibi notauit gloſ. fin. & poſt Diuum Thomam proſequitur Soto in.4.diſtinct.36.q. vnica, articul.4. quanuis ad multa alia vir & vxor à pari non iudicentur:vt proſequitur Tiraq. l. 1.connubiali.gloſ.1.à nume.42.Nec eſt omittendum, quòd vt diuortia valida cenſerentur,oportebat illa fieri ex lege, vt probat text.l.penul.ff.de adulterijs. Et quanuis Cuiacius lib.1.obſeruatio.c.36. intelligat de lege duodecim tabularũ, verius eſt, referri debere ad legem Iuliam; vt colligitur ex dict.l. pen. adiuncta rubr.& eſt expreſſum l.vnica in fin.ff. vnde vir & vxor.quæ vtique in diuortijs faciendis quamdam formam induxit,
4 quæ refertur l.nullũ. ſ. de diuortijs. † & quam explicat Cuiacius lib.8. obſeruat. c.26.Alciat.l. licet. 58.§.paternos.nu.1.ff. de verb.ſign. Brecheus.l.inter diuortiũ. 191.n. 5.ff.de verb.ſign. Petrus Tholoſanus in ſyntagmate iuris,libr.9.c.15.à nu. 11.Quam quidem formã ideò fuiſſe introductam,quia apud Romanos ob certas tantùm cauſas repudia permittebantur(vt conſtat ex l.cõſenſu.C.de repud.) exiſtimat Soto in 4.diſtinct. 33.q.2. arti. 2.col. ante pen. poſt mediũ: tamen nõ eſt verũ, quia diuortiũ apud Romanos fieri poterat ob quãcunq; cauſam: licèt eſſet punibile,ſi ob cauſas iure nõ permiſſas fieret,vt obſeruat Alex.ab Alex.lib.6. genialiũ dierũ, c.10. & ideò verior ratio eſt,ideò prædictam formam fuiſſe perſcriptam in diuortijs faciẽdis,quia vt diuortium valeret , oportebat fieri cogitatò , & deliberatè , non autem calore iracundiæ, vel ex alia cauſa leui,in qua non ſit veriſimilis perſeuerantia.l.3.& l. ſi pœnituit.7.ſ.de diuortijs.Vt igitur de hoc animo deliberato conſtaret,requirebatur quòd teſtatò fieret coram ſeptẽ teſtibus.d.l.nullum.ſ. de diuort. Petrus Tholoſanus in ſyntagmate iuris,lib.9. c. 15.à num.10.Præterea & ſolennia quædam verba interueniebant,quæ referũtur.l.2.ſ.de diuort. quæ explicat Tiraq. poſt leges connubiales.gloſ.8.nu.2.Cuiacius nouella.22.colum.3.Item & vxori repudiatæ claues adimebantur, vt ex Cicerone Philippica.2. annotauit Cuia 6
cius lib.1.obſeruatio.c.36.& Petrus Tholoſanus d.c.15.à nu.13. Neque eſt prætermittendum,quòd licèt hæc diuortia fuerint permiſſa Romanis,tam ex lege Romuli,quàm ex lege duodecim tabularum,vt ſuprà dictum eſt; tamen prædicta licentia Romani libenter vſi non
5 ſunt: † nam ad ſexcenteſimum ferè annum ab vrbe condita,nullum apud Romanos diuortium celebratum eſt:& primus Spurius Carbillius diuortium fecit cum vxore ob ſterilitatem,quem alij poſteà libenter ſequuti ſunt; vt tradit Plutarchus problemate.13.Dionyſius lib.2. antiquitatum Romanorum, pag.70.Aulus Gelius lib.4.noctium Atticarum.c.3. & lib.17.cap.21.ad finem.& proſequitur Couarru.de ſponſal.2.part.c.7.§.4. nu.2. cui adde Cuiacium lib.1.obſeruat.c.39. Petrum Tholoſanum dict. libr.9. c.15.à num.15. Et à prædicto tempore actiones rei vxoriæ cœpiſſe eſſe in vſu,inquit Gelius lib.4.noctium Atticarum, cap.3. Quod intelligẽdum videtur de rei vxoriæ actione,quæ competeret, ſoluto matrimonio per diuortium ; nam ſi morte vel alio modo ſolueretur matrimoniũ, certum eſt,ſemper rei vxoriæ actionem competijſſe. Vlteriùs & ad explicationem huius primi modi quo ſoluitur matrimonium,illud ſciendum eſt, q, apud Romanos duobus modis dicebatur celebrari diuortium, ſcilicèt bona gratia, vel mala gratia. Bona gratia dicebatur celebrari , quando fiebat propter occaſionem rationabilem ſuperuenientem. Exemplum habes.l.vxores.6.ſ.de diuor. authen.de nupt.§.ſed etiam captiuitatis. collat.4.Aliud habes.l.vxor.C.de repud. & alia colliges ex l. Vitricus.61. cum. ll. ſeq.ſ.de donatio. inter virum.notat Cuiacius nouella.22.& Petrus Tholoſanus lib.9.cap.15.num.16.& num.20. Et pro huiuſmodi diuortijs bona gratia factis nulla pœna erat impoſita, ſed impunè fieri poterant; vt probat l.vxores.6.in fine.ſ.de diuort. † quod vtique apud Iureconſultos in vſu fuit. Cæterùm poſt latam.l.cõſenſu. C. de repudi.in qua cauſæ licitæ diuertendi fuerunt expreſſæ, cùm prædictæ cauſæ,propter quas bona gratia diuortium fieri poterat, ibidem non fuerint expreſſæ,nõ potuit ampliùs propter illas cauſas licitè & impunè dirimi matrimonium. Et ideò Iuſtinianus auth.de nuptijs.§.diſtrahuntur. collat 4. tantùm repudium bona gratia admiſit, ſi vtroque coniuge expreſsè conſentiente celebraretur : quod & admiſit Iuſtinianus l.vnic.§.fin.C.de rei vxor. actio. confirmando legem Anaſtaſij, de qua l. ſi conſtante.9.C.de repud.qui ex hac tã tùm cauſa diuortium bona gratia celebratum impunitum & licitum eſſe voluit: authen.vt liceat matri & auiæ.§.qui verò ex conſenſu.collat.8.à qua deſumpta eſt authen.ſed hodie.C.de repud.notat gloſ.1.l.& ideò.63.ſ.de donatio.inter virum.Permittit tamen Iuſtinianus huiuſmodi diuortium bona gratia, ſi cauſa religionis ingrediendæ celebratũ eſſet inter coniuges: quem caſum etiam admiſit Ius Canonicum,vt conſtat ex cap. cum ſis.&cap.ſignificauit.de conuerſio. coniugator.l.2.tit.10.par.4.explicat Brunellus tractat.de ſponſalib. 30.cõcluſio. num.6.&.9. Nõ intelligas autem per ingreſſum religionis hoc caſu diſſolui matrimonium quo ad vinculum ; quia matrimonium copula conſummatum non dirimitur quoad vinculũ per ingreſſum religionis.cap.ex publico. de conuerſio. coniugator.Cenſetur igitur tantùm diremptum quoad thorum , & mutuam coha-

7 cohabitationem & ſeruitia.† c.ſunt qui. & cap.ſi quis coniugatus.27.q.2. Decius conſil.140. & Palac.rep.rubr.§. 71. Soto in 4.diſtinctio.27.q.1.artic.4.col.pen.Et vltra eos, cenſetur etiam diremptum quoad vſum carnis:nã impediente voto religionis,non poſſunt amplius ſe cõmiſcere.d.authen.vt liceat matri.§.quia verò ex conſenſu. collat.8.c.miniſtrum. adiuncta gloſſ.1.81. diſtinct. ac proinde proles ex prædicto coitu ſuſcepta,illegitima cenſetur;quantumcunque matrimonium duret inter eos quoad vinculum:Innoc.& Panorm.ad finem. c. chariſsimus.de conuerſio. coniugator. Dominic.c.1.num.10.de voto. in.6. Roma. ſing.521.Brunellus de ſponſalib.concluſio.30.nu.7.& ampliat notabiliter Deci. conſil.140. Et hæc de diuortio bona gratia facto. Diuortium autem mala gratia factum dicebatur , quando vno tantùm volente diuortium celebrabatur, altero inuito : quod quidem diuortium potuiſſe fieri abſque aliqua cauſa, & ex mera voluntate , videtur probare text.l.2.C.de inutil. ſtipu.&.l. neque ab initio.14.C. de nuptijs.ſenſit gloſ.l.conſenſu.§. fin. verb. ſin autem aliter. C.de repud.& ſignificat Seneca libr.3. de benef. cap.16. & in ſpecie agnoſcit Imol. hîc num.6.quem ſequitur Saluiot. nu.3. Sed in contrarium vrget,quòd imò nũ quam diuortiũ celebrari potuiſſe apud Romanos,aſſerit Plutarchus problemate.50.Quod intellige,ſcilicèt ſine cauſa, ſed tantùm ex cauſis lege duodecim tabularum permiſsis,quas refert Alexand. ab Alexan.lib.6.genial.dierum, cap. 10. col.pen.aliàs enim actio pœnalis aduerſus diuertentem abſque cauſa legibus
8 approbata concedebatur. † l. non vt à patre.8.in fin.ĵ.de captiuis. notat Cuiacius nouella.22.col.3.ad finem. Et ita in ſpecie prædictam Imol.traditionem impugnat Lara.l.ſi quis à liberis.§.ſi quis ex his.num.67.ĵ. de liber. agnoſcend. facit l.ſi ita ſtipulatio.19.ĵ.de verbor. obligat.

Pro concordia opinionum dicendum eſt;quòd cauſæ propter quas liceret diuortium celebrare,nulla lege certa fuerunt enumeratę,ſed potiùs arbitrio iudicum videntur relictę: nam & propter leues cauſas legimus diuortia licitè fuiſſe celebrata,vt refert Corraſe.lib.5.miſcel. cap.10.num.4.& hîc.1.lect.num.4. &.2. lect.nume.6.Petrus Tholoſanus in ſyntagmate iuris,libr.9.c.15. num. 25. quæ deinde fuerũt expreſſæ & limitatæ per l.conſenſu.C.de repud.& ab eo tempore ob nullas alias potuit diuortium licitè & impunè celebrari:ſi autem nihilominus de facto celebraretur extra prædictas cauſas,incurrebãtur quidem pœnæ expreſſæ in d.l. conſenſu : cæterùm nihilominus per diuortium cenſebatur eſſe ſolutum matrimoniũ etiam quoad vinculum:vt colligitur ex d.l.conſenſu. §.fin.& authen.vt liceat matri & auiæ.§. quia verò quædam. collat. 8. quidquid contrarium præſupponat Alfonſus à Veracruce in ſpeculo coniugiorum. 2. part.artic. 12.in.7.concluſione. Si igitur quis diuertebat propter cauſas legibus approbatas, laude dignus exiſtimabatur,& præterea dotem mulieris lucrabatur,l.1.tit.16.de repudijs.libr. 3. Codicis Theodoſiani: ſi verò præter dictas cauſas diuertebat,pœnis afficiebatur: & nihilominus per diuortiũ ſoluebatur ma-
9 trimonium,vt ſuprà dictum eſt. † Hæc tamen iure ciuili Romanorum obtinuerunt: nam Chriſtus reducens matrimonium ad ſinceritatem ſuæ primæ inſtitutionis,& originis,præcepit matrimoniũ ob nullam cauſam poſſe dirimi quoad vinculũ: quia quos Deus coniungit, homo ſeparare non poteſt.Matthæi.15. &. 19.Idque maximè eſſe conſentaneũ rationi naturali, eleganter oſtẽdit Diuus Thomas lib.3.aduerſus Gentiles,c. 132. & poſt alios Theologos Soto in.4.diſtinctio.33.q.2.artic.2.Quam diuinam ſententiam ſequentes Summi Pontifices, & recedentes à iure ciuili,conſtituerũt, matri-

matrimonium copula conſummatum ob nullam cauſam poſſe dirimi quoad vinculum.cap.ex publico.de conuerſio. coniugator.c.fin.de tranſactio.&.c.2.de translat.prælat. c. gaudemus. de diuortijs. Vnde iura ciuilia permittentia diuortia ob plures cauſas , minimè obtinent in Republica Chriſtiana,vt expreſſum eſt cap.an quod.33. quæſt.2. & cap. fin.28.quæſt.1.notat gloſ.l.diuortio.ſ.de negoc.geſt.gloſ.1.l.rerum quidem.ĵ. de action. rerum amotarum.gl.l.1.in princip.verb. interuenit.ĵ.de dote prælegat. cum ſimilibus , de quibus per Niconicium hîc numer.156. Quinimò ſi poſt Chriſti oraculum Gentiles diuortium celebrent,per illud non diſſoluitur matrimonium ; & ſi cum alijs contrahant, magis erit adulterium quàm matrimonium : nam cum Chriſtus declarauerit indiſſolubilitatẽ matrimonij eſſe à Deo; conſuetudo contraria iuri diuino obſiſtere non poteſt. c. fin. de conſuetudine.& in ſpecie colligitur ex cap. gaudemus.de diuort.& latè deducit Alfonſus à Veracruce in ſpeculo coniugiorum.2.
10 part.articul.13.in.5. concluſione. † qui ibidem.11.artic.in.5.concluſione etiam concludit,quòd licèt apud Iudæos propter permiſsionem eis factam Deutero
11 nomij.22.ante aduentum Chriſti matrimoniũ diſſolueretur per repudium, hodie minimè diſſoluetur , propter declarationem factam per Chriſtum. Vnde infertur,quòd licèt Gentiles ante aduentum Chriſti diuortia celebrantes non peccarent, quia indiſſolubilitas matrimonij non procedit ex principijs per ſe notis,ſed ex illis deducitur per remotas conſequentias;ignorantia illius iuris non inducebat peccatum : vt latè probat Alfonſus à Veracruce dict. ſpeculo coniugior.2. part.artic. 12. tamen hodie peccabũt,cum iam lege diuina illud inueniatur prohibitũ.Vnde à fortiori peccabunt Chriſtiani diuortia celebrantes, neque per illa ſoluetur matrimonium quoad vinculum:& conſequenter cum alijs contrahendo,magis erit adulteriũ, quàm matrimoniũ.c. cũ haberet. de eo qui duxit in matrimoniũ. Vnde vix excuſari poſſunt Imperatores Chriſtiani, qui aduerſus diuinam doctrinam diuortia ſuis legibus permiſerunt : eos nihilominus excuſat Horoſcius l. omnes populi. numer. 82.ſ.de iuſtit.& iure. quaſi prædicti non permiſerint diuortia quaſi licita iure poſi, ſed vt maiora mala euitarentur, & aliquid licentiæ ſuorum tẽporum condonarent: ſubſcribit Lara.l. ſi quis à liberis.§.ſi quis ex his.num. 68.ĵ. de liber.agnoſcend.& ante eos ita etiam Corraſe.hîc.2.lectura.num.7. Aduerſus tamen hanc ſaluationem illud vrgere videtur,quòd princeps ſecularis ex præcepto iuſtitiæ tenetur abolere prauas conſuetudines ſubditorum,eos deducentes ad peccata mortalia: aliàs quaſi conſentiens peccato grauiter peccat, ex ratione text.c.error.83.diſtinctio.&.c.negligere.2.q.7.text.optimus.c. ipſa pietas. 27.q.4.facit.c.2.de hæretic.&.c.quantæ. de ſentent.excommunicat.& ita in terminis Ricardus in 4.diſtinct. 15.artic.5. q.5.& Octauian.deciſio. Pedamontana 137.num.18.† neque propter ſcandalũ veritas omittenda eſt.c. qui ſcandalizauerit.de regul.iuris.c.2.de noui oper. nũtiat. Placet nihilominus prædictorum ſaluatio ex traditis per Diuum Thomã 1.2.q.93.artic.3.ad.3. quòd lex humana dicitur aliquid permittere,non quaſi illud approbãs, ſed quaſi ea dirigere non potẽs:nõ tamẽ poteſt approbare ea quę lex diuina reprobat.c. ſunt quidam. 25. q.1. Dicendum igitur eſt, Imperatores Chriſtianos nõ approbaſſe diuortia, ſed tantùm permiſiſſe ad euitanda maiora mala.argum.c.nerui.§.fin.13. diſtinctio. Vt enim notabiliter inquit Diuus Chryſoſtomus homilia.32.ſuper.19.cap. Matthæi, permittimus , quod nolentes indulgemus : quia prauam hominum voluntatem ad plenum prohibere non

possumus; permittitur ergo fieri mala, ne fiant peiora: refertur cap. hac ratione. 31. quæst. 1. Imperatores igitur Christiani, non approbantes, sed permittentes diuortia, illa ad certam normam redegerunt, vt constat ex. l. consensu. & l. fin. C. de repud. quod licitè facere potuerunt: nam & Diuus Thomas. 2. 2. q. 78. arti. 1. ad. 3. inquit, Imperatores Christianos non permisisse vsuras tanquam licitas, sed in foro ciuili pœnam remisisse, & impunitas reliquisse, propter euitanda maiora mala. Neque obstat ratio suprà adducta in contrarium, quia respondetur ex traditis per Soto in 4. distinct. 33. quæst. 2. artic. 2. col. penul. post princ. resoluentem, quòd princeps qui potest malas consuetudines abolere, & mores subditorum emendare, & reformare; si id negligat, quasi consentiens peccabit. cap. 1. de offic. delegat. Si tamen non sperat se id perficere posse, poterit dissimulare, propter euitanda maiora mala: † & in specie Nauarr. in manuali cap. 25. numer. 8. in fin. dictum Ricardi suprà relatum intelligit, quando prædictæ malæ consuetudines possunt tolli absque scandalo: non autem quando tolli non possunt, nisi cum scandalo, & periculo totius Reipublicæ coniuncto: quanuis enim propter scandalum non sit omittenda veritas, vt probant iura suprà citata: tamen propter scandalum euitandum potest permitti, & dissimulari id quod sit contra veritatem. c. quia circa. de consanguinit. & affinitate. eleganter Adrian. in. 4. tit. de correptione fraterna. colum. 20. versic. ad obiecta. Nauarr. c. non in inferenda. 23. quæst. 3. num. 14. faciunt tradita per Felin. c. 2. ad finem, de hæretic. Inuenio etiam quòd alio & diuerso modo prædictos Imperatores Christianos defendit Alciat. lib. 6. parergon, cap. 20. & eo non relato Boscheus libr. 2. de legitimis nuptijs. num. 5. Duaren. tractat. solut. matrimon. tit. de diuort. ad fin. & Corrasc. hîc. 2. lectura. num. 8. asserentes in primitiua ecclesia diuinum illud oraculum (Quos Deus coniunxit, homo non separet) ita fuisse intellectum, vt homo dicatur separare, quando quis humanis affectionibus ductus diuerteret: non verò quando ex legitima causa, & apud Episcopos prouinciales probata diuerteret: quod ita dicunt fuisse declaratum in Concilio Agathensi, relato cap. seculares. 33. quæst. 2. & quòd idē sensit Ambrosius in. 1. Paul. ad Corinthios cap. 7. vbi disputat Erasmus: posteà autem Ecclesiæ magis placuit interpretatio Augustini, quam ille duobus in Pollentium libris defendit. Vnde secundùm eos non est arguēdus Iustinianus, si sui seculi scientia contentus, nihil vlteriùs cogitauit, & tempori suo congruentes leges proposuit. † Vnde inferebat Alciat. vbi suprà, quòd Papa poterit leges Iustiniani diuortia permittētes approbare; quia receptum est, posse Pontificem aduersus ius diuinum non adeò certum & indubitatū propter varias interpretationes dispensare: iuxta notata per Hostiensem cap. 1. de sponsa duorum. quod & repetit Alciat. hîc. num. 14. & l. inter stuprum. 101. numer. 10. ff. de verbor. signific. Adde Connanum libr. 8. commentario. cap. 12. colum. penult. post medium, asserentem tempore Iustiniani diuinum oraculum ita fuisse intellectum, vt ex causa fornicationis, & alijs legitimis causis licitum esset coniugibus dissoluere matrimonium, etiam quoad vinculum: & videtur expressum cap. quod Deus. 33. q. 2. Sed vtique hæc excusatio iusta non est: quia post Euangelicam veritatem nunquam dubitatum fuit apud Catholicos, diuortia esse illicita, neque per illa posse dissolui matrimonium quoad vinculū, vt constat ex c. 1. 32. q. 7. & c. fin. de transactio. c. 2. de translatio. prælator. c. 2. de diuort. notat Iacobus Concenantius, lib. 2. quæstio. iuris, cap. 1. à numer. 16. ac proinde receptum sit, Papam non posse dissol-

dissoluere matrimoniū copula consummatum. c. ex publico. & ibi Panormit. in fin. de conuersio. coniugator. Couarru. de sponsal. 2. part. c. 7. §. 3. ad fin. Neque obstāt Alciat. rationes: nam ad. 1. de. c. seculares. 33. quæst. 2. respondetur, duplex esse diuortium, scilicèt, perpetuum, etiā quoad vinculum, vt propter impedimentum consanguinitatis, vel affinitatis, vel frigiditatis: item diuortium temporale, non quoad vinculum, sed quoad thorum, & mutua seruitia: quod permittitur ad tempus certum, vel incertum,
14 vt tradit Panormit. in rubr. de diuort. † Probat igitur d. c. seculares. vtrumque diuortiū non posse celebrari ex sola partium voluntate & authoritate, sed causas debere allegari & probari apud iudices Ecclesiasticos: qui pronuntiabunt, 15 vtrùm sit locus prætenso diuortio, nec ne. Tantùm igitur d. c. seculares. excludit cognitionem secularium; item & separationem propria authoritate factam. c. porrò. de diuort. non autem permittit diuortia fieri extra casus iure diuino, vel Canonico expressos: vt aduertit Turrecremata dict. c. seculares. ad fin. & sic nihil facit pro Alciato. Non obstat secundum de dicto Ambrosij relato. c. vxor. 32. quæst. 7. nam in primis est aduertendum, Ambrosium non loqui generaliter de diuortijs, sed tantùm de diuortio quod propter adulterium celebratur; propter quam causam Christus illud ex presim permisit fieri Matthęi. 19. Dubitarunt igitur sancti Doctores, vtrùm ea separatio permissa ob causam adulterij, esset intelligenda de separatione quoad thorum & mutua seruitia? Et Diuus Ambrosius videtur existimasse, permissam esse separationem, etiam quoad vinculum: quod & senserunt multi alij, quorum nomina & rationes recitat Silua nuptialis lib. 1. à num. 107. & magis probat Corrasc. lib. 5. miscel. c. 10. ad fin. & hîc. 2. lectio. num. 14. Sed magis communis sententia sanctorum Patrum contrariū existimat, imò propter adulterium tantùm esse licitam separationē, quoad thorum & mutuam cohabitationem; nō verò quoad vinculum: ac proinde separato matrimonio propter prædictā causam, non posse culpabilem, vel non culpabilem cum alia matrimonium cōtrahere, vt declarauit Diuus Paulus. 1. ad Corinthios, cap. 7. cuius authoritate hæc interpretatio per Ecclesiam fuit recepta, vt refertur cap. 2. & seq. 32. q. 7. & c. gaudemus. de diuortijs. c. literis. de præsumpt. & c. per venerabilem. qui filij sint legitimi. & post sanctos Doctores probat Colonienſe Concilium, tit. de Sacramē to matrimonij. §. hanc itaque. pag. 184. Soto in. 4. distinct. 36. quæst. vnica. artic. 5. Couarru. de sponsalib. 2. part. c. 7. §. 6. num. 13. † & alij quos refert Silua nuptial. lib. 1. à num. 14. & latè Perez tit. 1. libr. 5. ordinamenti, pagin. 18. & eleganter defendit Petrus Tholosanus in syntagmate iuris libr. 9. cap. 16. à numer. 3. Gutierrez in quæstionib. Canonicis. c. 25. nu. 4. & Concenantius lib. 2. quæstionum iuris, cap. 1. à num. 10. probat. l. 2. ad finem. tit. 10. part. 4. hodieque ita decisum est à Cōcilio Tridentino, sess. 24. tit. de Sacramento matrimonij, Canone. 7. & sic cessat omnis dubitatio. Neque obstat d. c. vxor. 32. quæst. 7. nam sunt qui dicant, illud dictum Ambrosij fuisse depraua tum per hæreticos, vt refert Gratianus cap. quod proposuisti. 32. quæst. 7. Item Ambrosius vult, vxori diuertēti ob adulterium mariti, non esse licitum alteri nubere dum viuit primus maritus: & quanuis subdat, diuersum esse, si maritus repudiet vxorem propter adulterium, tamen prædicta differentia iure non subsistit: nam si propter adulterium, verum esset dirimi matrimonium quoad vinculum, tam marito, quàm vxori licitum esset conuolare ad alias nuptias: sed non licet mulieri, quia non dissoluitur matrimonium quoad vinculū; ergo pariter neque licebit marito, vt est

expreſſum.c.præcepit.32.q.5. & ita etiã prædicta illa differentia Ambroſij à reliquis ſanctis Doctoribus exploſa fuit, vt refertur notabiliter. c. Apoſtolus.32. q. 7.& elegãter deducit Colonienſe Concilium tit.de Sacramento matrimon. §. ſcimus.pag.185.ergo ex dicto Ambroſij communiter reprobato efficax argumẽ tum deduci non poteſt ad excuſationẽ
16 Iuſtiniani. † Quinimò & admiſſa Ambroſij opinione,adhuc non bene defen ditur Iuſtinianus: nam Ambroſius tantũ agit de diuortio propter cauſam adul terij: Iuſtinianus autem & alij Imperatores Chriſtiani permiſerunt per diuortium diſſolui matrimonium quo ad vinculum, ob multas alias cauſas, conſtituẽ tes,vt ſi ob cauſas legibus expreſſas fieret diuortium, poſſet maritus ſtatim ducere aliam vxorem;mulier verò poſt annum, ad tollendam incertitudinem ſobolis: ſi verò fieret ob cauſas legibus nõ comprehenſas, diuertentes incidebant in pœnas legum; ſed nihilominus mero iure valebat diuortium etiã quoad vinculum,& maritus poterat ſtatim ducere aliam vxorem, mulier verò poterat alteri nubere poſt quinquenniũ:vt Theodoſius & Valentinianus Imperatores Chriſtiani conſtituerunt. l. conſenſu. §. vir quoque.C.de repud. quorum conſtitutionem approbauit Iuſtinianus auth. de nupt.§.& ſi mulier.collat.4.Quę quidem conſtitutiones,neq; ex dicto Ambroſij,neque ex alia ratione colorari poſſunt, ac proinde non eſſe tolerãdas inquit Brecheus.l.inter diuortium.191.colum.pen.ad fin.ĩ.de verb.ſignific. Vnde pariter venit reijciẽdum quod infert Alciat.ſuprà relatus, ſcilicèt, Papam poſſe ſtatuere vt valerent diuortia ſecundùm leges Iuſtiniani: nam cum huiuſmodi leges apertè repugnent veritati Euangelicæ,valere non poſſunt etiã ex approbatione Papæ.c.ſunt quidam. 25. quæſt. 1. & ita illud Alciat. dictum tanquam temerarium improbant Couarru.de ſpon
ſalib.2.par.c.7.§.4.nu.2.Othomanus tractat.de vſuris.libr.2. cap.3. pagin.143.& ex opinione Alciat. non bene excuſari
17 Iuſtinianum agnoſcit Horoſcius. l. omnes populi.num.82.ĩ.de iuſtit. & iure. † Magis ergo fatẽdum eſt, erraſſe in hoc Iuſtinianum & alios Imperatores Chriſtianos; & non tamen ob id impietatis eſſe damnandos: vt enim eleganter inquit Ioachimus Operius tractat. de arte iuris.tit.de nuptijs. ad fin.nihil impedit, quominus veræ religionis nomen rectè ea tueatur Reſpublica, quæ licèt ad conſummatã illam, & expletam perfectionem non deuenerit, & propter imbecillitatem humanæ naturæ in non nullis deficiat per ignorantiam, & non pertinaciter; tamen his imbuta eſt præceptis, quibus præcipua cauſa veræ pureq́ue religionis continetur. His itaviſis, ad complementum iſtius articuli illud reſtat diſputandum, præſuppoſito quòd hodie diuortium nunquam ſit licitum ad tollendum vinculum matrimonij; & tamen ob multas cauſas fieri poſſit etiam hodie quoad thorum, & mutua ſeruitia; vt tradit Panormit. in rubric.de diuort. & probat Concilium Tridentinum ſeſs.24.titul.de Sacramento matrimonij, Canone.8.vtrùm hodie propter cauſas expreſſas. l. conſenſu. C. de repudijs. ſit ſaltem licita ſeparatio quoad thorum, & mutuam cohabitationem? Et Origenes ſuper Matthęi. 19. in ea eſt opinione, vt exiſtimet, propter alia crimina adulterio paria, veluti veneficium,parricidium, & cætera id genus, matrimonium eſſe dirimendum quoad mutuam cohabitationem: cui ſubſcribit Brecheus. l. inter diuortium. 191.numer.6 ĩ.de verbor. ſignific. idem ſentit Ripa in rubric. num. 18.&.19.de iudic.Tiraq.l.16.connubiali.num.37.& poſt eos Lara id pro conſtanti tenet. l.ſi quis à liberis.§.ſi quis ex his.à numer.78. ĩ.de liber.agnoſcend.Sed vtique falſa eſt
18 hæc opinio: † nam ex præcepto Chriſti non

non poteſt dimitti vxor, etiam quoad thorum,& mutua ſeruitia, niſi ob cauſam adulterij.Matthæ. 19. & refertur. c. ſi vxorem.&.c.præcepit.&.c. præceptũ. 32.q.5. Et ideò quanuis vxor grauiſsima committat crimina, non poteſt dimitti à thoro & mutuis ſeruitijs, niſi adulteriũ cõmittat.c.in coniugio.32.q.1.c.2.de diuort. & ibi notauit gloſ.1. notat. Alciat. hic num.16.& notabiliter Prępoſit.c.de illa.num.5.de diuort.Vnde quanuis iure ciuili poſsit dimitti vxor, ſi data opera abortum faciat.l.fin.ad fin.C. de repud. auth.de nupt.§.has itaque cauſas.collat. 4. quod& Leo Iunior in quadam conſtitutione expreſsit, quem retulit Hermenopolus in promptuario iuris,libr. 4. tit.12.col.1.ad fin. tamen hodie ob eam cauſam nõ permittetur diuortium, etiã quoad mutua ſeruitia.c.aliquãdo & ſeq. 32.q.2.notat Petrus Tholoſanus in ſyntagmate iuris libr.9.c.16. nu. 17. Quare veriùs reſoluendum eſt cum Soto in. 4. diſtinct.36.q.vnica.artic.1.ad fin. ſeparationem quoad thorum, & mutua ſeruitia ob duas tantùm cauſas hodie permitti,ſcilicèt,ob adulterium.Matthęi.19.vel quia mulier probabiliter timet vitæ periculum,ſi cum marito habitet: nam ob hanc cauſam permittendam eſſe ſeparationem quoad thorum,probat.c. literas. ad fin.de reſtit.ſpoliator.& ibi Panorm. vltim. notabili: extollit Gerard. ſingul. 65. ita vt petenti marito reſtitutionem vxoris, obſtet prædicta exceptio, quòd probabiliter vxor timet mortis periculum,ſi viro reſtituatur; vt colligitur ex d.c.literas.ad fin.notat Ripa. l. naturaliter.§.nihil commune.nu.84.ĩ.de acquir. poſſeſ.Franciſc.Marc. deciſ.738. ad fin. in.2.part.de his igitur duabus cauſis nobis ſigillatim agẽdum eſt. Et quoad primam cauſam dicendum eſt,ſub nomine adulterij venire,tam adulterium carnale,quã ſpirituale: vt potè quia aliquis ex coniugibus incidit in hæreſim, vel idololatriã, nã & propter hanc cauſam
19 etiam hodie licitum eſſe diuortium,probat.c.2.de diuor.c.idolatria.28.q.1. † bonus text. cap. fin. de conuerſio. coniugator.& ibi notat Panorm. num. 1. Brecheus.l.inter ſtuprum,191. num. 6.ĩ. de verb.ſignif. Villadiego de hæretic.q.15. num.10.& Alciat.hic num.16. Silueſter verb.diuortium.nu.13.probat.l.2.tit.10. part.4. de quo notabiliter agit Alfonſus à Veracruce in ſpeculo coniugior.3.par. artic.1.in.3.concluſi. & Caſtro de lege pœnali lib.2.c.4.verſic.vt noſtram priorẽ. Quod intelligas, vt per illud adulterium ſpirituale non dirimatur matrimoniũ quoad vinculũ,prout neque quoad vinculum dirimitur propter adulterium carnale,vt ſuprà diximus, neq; Papa poteſt contrarium ſtatuere.Panor.c.ex parte.2.nu.7.de conuerſio. coniugato. Dirimetur igitur tantũ quoad thorũ & mutua ſeruitia:quod probat.c. quãto.de diuor.Gutierrez in Canonicis quęſt.c.17. nu.37.Concilium Tridentinum ſeſsion. 24.tit.de matrim.Canone.8. Sed quid ſi ille qui labitur in hæreſim, ad Eccleſiã reuertatur,& ab ea recipiatur, vtrùm fidelis illum emendatũ teneatur in ſuum conſortium admittere? Et text. c. fin.de conuerſio. coniugator. probat, quòd ſi fidelis vult ingredi religionem, non cogetur cum infideli ad fidẽ conuerſo cohabitare: vnde à contrario ſenſu videtur probare,quòd ſi nolit fidelis ingredi religionẽ, ſed velit in ſeculo remanere, tũc cogetur infidelẽ ad fidem reuerſum admittere,& cum eo cohabitare: quod ibi notauit gloſ.2.& glo.fin.c.quanto.de diuort.& ibi Præpoſitus nu.5.ad fin. idẽ Præpoſit.latè.c.de illa.num.7.de diuort. vbi Panor.num.4.dicit receptum Iulius Clar.in praxi crimin.§.hæreſis. nu.15.& pro conſtanti Rojas ſingul.214.ad fin.& dicit etiam receptum Burſat. conſ.207. nu.44.in fin.lib.2.& Simanc. in Cathol. inſtit.c.40.n.16.Frãciſc.Marc.deciſ.739. n.7.in.2.par.Soto in.4.diſtinct.39.q.vnica,arti.4.col.antep.ad ſi.allegat.c.de illa.

de diuort. Sed verius videtur, q; etiam si fidelis velit remanere in seculo, non cogatur inuitus infidelem reuersum ad
20 fidem recipere,& cum eo cohabitare: † nam cùm,vt suprà diximus, adulterium carnale & spirituale in hac materia æquiparentur, prout maritus adulteram carnaliter,etiam emendatam non tenetur recipere.auth.sed hodie. C. de adulter. c.gaudemus. de conuersio.coniugator. pariter neq; adulteram spiritualiter, & posteà emendatam,inuitus cogetur recipere:quod videtur expressum.c.de illa.in fin.de diuort. Quam opinionẽ vti veriorẽ probat Castro lib.2.de iusta hæreticor. punitio.c.7.cui subscribunt Couarru.de sponsal.2.par.c.7.§. 5.nu.5.Ioãnes Matiençio tit.1.libr. 5. ordinamenti. glos.1.num.80.Neque obstant adducta pro contraria opinione:nam ad.1. de. c. fin.de conuersio.coniugator.respondetur,imò tex.illum bene expẽsum aduersus prædictam opinionem retorqueri posse:nam ideò fidelis ibi potest ingredi religionem, etiam inuito infideli per Ecclesiã recepto, quia infidelis propter adulterium spirituale fuit priuatus iure exigendi debitum,& cohabitandi,iuxta regulam.c.fin.de hæret.& in specie Panor.c.2. in fin.de diuort. &. c. fin. nu.2. de conuersio.cõiugator.& Siluester verbo,diuortium.nu.13. & ideò eo inuito, meritò fidelis ingredi potest religionẽ: ampliando vt perPanorm.c.fin.nu.3.de conuersio.coniugator.quidquid cõtrouertat Bursat.cons.207.à num.46.libr.2. quod tamẽ facere non potuisset,si alius non esset priuatus prædicto iure. c. quidam,&.c.cum sis.de conuersio.coniugator. Similiter & fidelis potest promoueri ad sacros ordines, etiã inuito infideli ad Ecclesiam reuerso, quia adhuc militat suprà dicta ratio: vt faretur Soto in 4.distinct.39.q.vnica.articul. 4.col.penult.Gutierrez in Canonicis question.c. 25.num. 5.Vnde pariter & si fidelis velit in sæculo remanere,non cogetur inuitus cum hæretico reconciliato cohabitare: nam cũ hæreticus propter adulterium spirituale ius suum amiserit, per pœnitẽtiam sequutam illud nõ recuperat.c.vergentis.de hæretic. Non obstat secundũ de c.de illa.de diuort. quia tex. ille duos proponit casus:primus est, quãdo vxor recessit ab hæretico propria authoritate; & tunc cogetur cum eo ad fidem reuerso cohabitare: vt etiam sensit c.quanto.in fin.de diuort.antequam tamen conuertatur,non cogetur ad illum redire.c.2.de diuort. & ibi Panor. nu.2. Rojas sing.214.Adde Villadiego de hæretic.q.15.num.10. Secundus est,quando fuit separata iudicio Ecclesiæ; & tũc disponit, inuitam non esse cogendam cum marito ad fidem reuerso cohabita
21 re: † vnde necessariò videndum est,quãdo vxor dicatur propria authoritate recessisse,vel iudicio Ecclesię fuisse separata. Et Castro libr.2. de iusta hæreticor. punitio.c.7.col 6.dicit, tũc dici vxorem propria authoritate recessisse à viro,quãdo ab eo recessit, antequam declararetur esse hæreticus per Ecclesiam:neque enim ante declarationem aliqua potest fieri exequutio in præiudiciũ hæretici. c.cũ secũdùm.de hæretic.in.6. sed postquàm fuit declaratus hæreticus per Ecclesiam, virtualiter videtur facta separatio iudicio Ecclesiæ, & obtinebit locũ secunda pars d.c.de illa:subscribunt Couarru.& Matiençio suprà relati.& insimili distinguit Panorm.c. quia diligentia. nu.9.de elect. Vel etiam clariùs dicendum est,quòd iudicio Ecclesiæ vxor dicetur separata, quando petente vxore, iudex eã separauit à marito,propter eius hæresim,vt in simili Panorm.c.fin.nu.5. de adulter.si autem non interuenit ista expressa separatio,tunc distinguẽdum est;quòd aut hæresis est occulta per accidens,quo casu licèt hæreticus incurrat mero iure pœnas iuris, tamen debet in occulto absolui per Inquisitores, & ei etiã imponenda est pœnitẽtia occulta.

Couar-

Couarru.c.peccatũ.2. part.in princ. nu. 7.ad fin.de regul.iur.in.6.Simãcas in Catholicis instit.tit.1.num.24.& tit.42. nu. 11.& cùm is in occulto reconcilietur, non potest videri iudicio Ecclesiæ separatus ab vxore:ac proinde obtinebit pri
22 ma pars d.c.de illa. † Qua ratione idem putarẽ admittendum,quando ob aliam iustã causam quis per Inquisitores in occulto reconciliatur: quasi his casibus Ecclesia velit, eum in publico non haberi pro hæretico:& agnoscit Soto in.4. distinct.39.q.vnica,artic.4. colum.antep. post medium. Et in his terminis procedet.l.2.tit.10.par.4.dum vult, quòd cum hæretico emendato vxor tenetur cohabitare:& ibi notat Gregor.verb. emienda. quòd si publicè per Ecclesiam vti hæreticus fuerit condemnatus;quanuis ex misericordia per eam recipiatur, tamen satis videtur iudicio Ecclesiæ ab vxore separatus, cùm publicè per Ecclesiã hæreticus pronuntietur, & consequenter priuatus omni iurè sibi competenti.d.c. fin.de hæretic.Panorm.c.2.in fin.de diuort.Item publicè declaretur cõmisisse adulterium spirituale, propter quod vxore volente sunt separandi: & ita locum habebit d.c.de illa in.2.par. & insimili ita distinguit Panorm.c.quia diligẽtia.num.9.de elect. Et notabis,hanc cõtrouersiam locum habere circa fidelem: nam infidelis reuersus ad fidẽ, cogetur cũ fideli cohabitare: neq; poterit eo inuito ingredi religionẽ:neq, enim ex suo delicto debet commodum reportare.l. itaque.ff.de furtis: Siluester verb. diuortium.nu.13.nam & maritus vxorẽ adulterã,si velit,repetere potest,neq; illa potest contradicere: vt argum.l. euidenter.ff.de exception. rei iudicat.tradit Panormit.c.ex literis.numer.12.de diuort. Felin.c.lator. nu.9. de re iudicat. Postremò illud tenebis menti, quòd licèt suprà æquiparauerimus adulterium car
23 nale,& spirituale; tamen in eo est differentia, † quòd propter adulterium semel commissum adultera statim omne ius suum amittit: non sic propter adulterium spirituale; quia vt incurrantur pœnæ impositæ hæreticis,oportet quòd ad sit perseuerantia cum pertinacia in hæresi.Clementin.1.§.porrò.de summa Trinitat.Clem.1.§.fin.de vsuris.Oldrad. consil.210.num.1. Vnde antequam adsit hæc pertinacia, non potest dici maritus ius suum amisisse, neq; aliquam aliã pœnam incurrisse ex impositis hæreticis: quod ita in specie post Diuum Thomam declarat Soto in. 4. distinct. 36. q; vnica,artic.1.ante finem, & Alfonsus à Veracruce in speculo coniugior.3.part. artic.2. conclus. 4. & ita est explicandus Castro lib.2.de lege pœnali.c.4.versi. vt nostram priorem. Et hæc de prima causa propter quam hodie permittitur separatio quoad thorum & mutua seruitia. Succedit igitur secunda, quando quis non potest cohabitare cum coniuge absquè probabili vitæ corporalis periculo,nam & propter hanc causam concedenda est separatio: quod probat.c.literas. ad fin. de restit. spoliat. & ibi notat Panormit.num.7.& idem probat cap.ex transmissa.de restit. spoliator. & ibi notat Panormit.num.4. glos.c. de Benedicto.32.q.1.Hippolyt.l.fin.num.21. C.de sicarijs.Parisius consil.54.num.12.lib.4. Couarru.de sponsal.2.part.c.7.§.5. nu.1. Franciscus Marcus decis.738. ad finem. in.2.par.& Gutierrez in quæstionib. Canonicis, quęst. 24. numer.2. Vnde dum dict.l.consensu.C.de repud.probat,maritum posse diuertere, si vxor vitæ eius insidietur, etiã hodie obtinebit quoad effectum concedendi separationem quoad thorum; vt constat ex suprà dictis,& tradit Panorm. dict.c. literas. numer.7.Ioan.Andr.Panormit. & Præpositus.c.1.de diuort.Gerard.sing.65.Tessaurus decisio.130.num.3.notabiliter Paludan.in.4.distinctio.39.quæst.1.à num.4. quidquid sentiat gloss.1.&.2. c.2. de diuortijs. declarando tamen vt per Pa-

norm.c.quemadmodum.§.fin.ad fin.de
24 iureiurando. † Sed aduersus istam se-
cundam causam illud fortiter videtur
vrgere,quia ex præcepto Domini relato
Matthæi.19.non est licita separatio etiã
quoad thorum, nisi ex causa adulterij;
ergo propter nullam aliam permitten-
da est.c.dixit Dominus.32.q.1.& ibi gl.
verb.suspicio.c Dominus.32.q.7. & ibi
glos. rationem assignat.Id quod videtur
agnoscere Alex.l.si cum dotẽ.§.si mari-
tus. in fin.ff. eod. dum apertè sentit,q;
etsi vnus coniux insidietur vitæ alte-
rius,non admittitur separatio quoad tho
rum, quia Iure Canonico per mortem
tantùm separatur matrimonium. c.2.de
translat.prælat. & idem etiam agnoscit
Duaren.in tractat.soluti matrimonij.tit.
de diuort.ad fin. & de hoc miratur Pa-
normitan.c.literas.numer.7. de restitut.
spoliator. Sed non est recedendum à
recepta conclusione. Neq; obstat diffi-
cultas suprà mota: quia vltra respon-
nem Gutierrez in quæstionib. Canoni-
cis, quæst. 24. numer.21. respondetur,
quòd separatio matrimonij quoad tho-
rum, quæ fit propter causam adulterij,
multũ differt ab ea,quæ fit propter pro-
babile vitæ periculum, de qua nos agi-
mus: nam prima separatio est perpetua,
& admissa ex eo quòd adulterium dire-
ctò impugnat bonum matrimonij;tollit
enim certitudinẽ prolis & frangit fidẽ
datam in matrimonio:vnde maritus ne
que vxori tenetur fidem seruare. c. pe-
uenit.1.de iureiuran.meritò igitur pro-
pter prædictã causam separatio est per-
petua,quasi adultera omnino & perpe-
tuò amiserit ius suum. Diuersum est in
ea separatione thori,quæ fit propter pro
babile vitæ periculum: nam illa non est
perpetua,sed temporalis, & tantùm du-
rans, dum durauerit hoc vitæ periculũ
probabile: quinimò cessat,si vir præstet
idoneam cautionem mulieri de non fa-
ciendo ei malum:d.cap.literas.ad fin.de
restitut.spoliator. Item neque concedi-
tur quasi amissum sit ius petendi debitũ
& cohabitandi,sed tantùm suspenditur
illorum iurium exequutio, dum duret
prædictum periculum: vnde cùm hæc
separatio quoad thorum omninò diuer
sa sit ab ea de qua Matthæi.19. non de-
bet censeri prohibita per Christũ, iux-
25 ta regulam.l.fin.ff.de calumniator. † Et
hinc est, quòd cùm separatio ob adul-
terium sit perpetua, & quasi propter
illud adultera ius suum amiserit, non
tenetur maritus eam, etiam emen-
datam,recipere:argumen.l.qui ea men-
te.ff. de furtis. & est in specie expres-
sum.c.de benedicto.32.q.1.cap. gaude-
mus.de conuersio.coniugator.& ibi Pa-
norm.num.3 glos.3.c.plerumque.de do
natio.inter virum.Franciscus.Marcus de-
cis.739.num.3.in.2.part. & tamen sepa-
ratio facta propter probabile vitæ peri-
culum,non durat nisi quandiu durauer-
it hoc periculum,ac ita si constet coni-
ugem emendatum esse,debet redinte-
grari cohabitatio;argum.c.cum cessan-
te.de appellatio.& in terminis Soto in 4.
distinct.39.q.vnica.articul.4.colum. fin.
Item & hinc est,quòd cũ propter adul-
teriũ adultera omne ius cõiugale amise
rit,potest maritus ea inuita ingredi religi-
onẽ.c.Agathosa.27.q.2.notat gl.ante-
pen.c.de benedicto.32.q.1.Panorm. c.
fin.num.6.de adulter.Brunellus de spõ-
salib.30.conclus.nume. 11. Maior in.4.
distinct. 27. q. 2. col. 2. Silua nuptialis
lib.1 num.156.& eadem ratione ea in-
uita poterit promoueri ad sacros ordi-
nes:argum.c.sanè.de conuersio. coniu-
gato.& tenet Paludan.in.4.distinct.27.
q.3.Siluester verb.diuortium.num. 20.
& alij relati per Gutierrez in Canonicis
quæstion.c. 25. num. 5. quanuis ipse à
nu.13. contrarium defendat. Et tamen
diuersum est in separatione quæ fit pro-
pter probabile vitæ periculum: nam cũ
tunc ius coniugale non sit amissum, sed
tantùm eius exequutio sit temporaliter
suspensa,nõ potest, etiã non culpabilis,
altero

26 altero inuito ingredi religionẽ: † iuxta
regulã.c.quidã.&.c.cũ sis.de conuersio.
cõiugator. Denique hinc etiam est, q;
propter adulterium potest maritus pro
pria authoritate denegare debitum vxo
ri;quia certus est,iuxta præceptum Chri
sti Matthæi. 19. se esse liberatum ab ea
obligatione. Nauarr.in manuali cap.22.
num.21.ad fin.Et quanuis propter adul
terium,etiam quod dicitur notoriũ,non
possit eã expellere à cohabitatione pro-
pria authoritate.c.porrò. de diuor.nota-
biliter Couarru.de sponsal.2.par.c.7.§.5.
num.12. Soto in.4. distinct.36.q. vnica.
artic.3.quidquid dicat Iulius Clar.in pra
xi criminali.§. adulterium. nu.12. in fin.
tamen in foro conscientiæ id faciens nõ
censebitur peccare,ac proinde licitè po
test proficisci ad longinquas regiones,&
sic per indirectum se ab adulteræ coha-
bitatione separare: quia in conscietia ad
nullum debitum coniugale adulteræ te
netur; vt post alios tradit Soto in.4. di-
stinct.36.q.vnica.artic.3.Nauarr.in ma-
nuali.c.22. nu. 23. ad fin.Quinimò & in
foro exteriori poterit se propria autho-
ritate à cohabitatione separare, si adeò
sit notorium adulterium,vt inficiationi
non sit locus.c.significasti.de adult. tra-
dit Panorm.c.plerumq;.num.4.in fin.de
donatio.inter virum. Siluester verb. diu
ortium.nu.11.Catellian. in memorabi
lib.verb.vxor susceptа.Couarru. & Soto
suprà citati. Quinimò etsi ita notoriũ
non sit,dummodò se separet sine scanda
lo,& vxor non curet petere mariti resti-
tutionem.Soto d.artic.3.col.pen. ad fin.
Diuersum tamẽ erit in separatione facta
propter probabile vitæ periculũ: neque
enim denegari potest debitum non
amissum, sed suspẽsum. Similiter neque
licitus est recessus propria authoritate,
quantumcunque periculum vitæ sit no
torium, dummodò maritus paratus sit
præstare cautionem,quòd nihil mali fa-
ciet vxori:c.1. vt lite non contest. auth.
de monachis.§.sancimus.collat.1.Bursa-
tus consil.207.num.26.lib.2.& num.30.
nisi adeò vrgeat vitæ periculum, vt non
videatur tutum mulieri si se committat
fragilitati cautionis, tunc non est cõce-
denda restitutio, etsi vxor propria au-
thoritate se à cohabitatione mariti sepa
rauerit:vt probat.c. literas. in fin. de re-
stit.spoliat.† neque enim cautio maleuo
27 lum animum mutat.§. fin. Instit. de su-
spect.tutorib. c.accedens. 2. vt lite non
contest.& in terminis tradit glos.antep.
ad fin.c.de benedicto.32.q.1.Prępositus.c.
1.ad fin.de diuort.Hippolyt.l.fin.nu.21.
C.de sicarijs,& notabiliter prosequitur
Aym.consil.31.num.4.post Bald.consil.
240.sicut.lib.3.& Gutierrez in Canoni-
cis quæstionib.c.24.nu.3.&.4. dummo-
dò de hac mariti sæuitia clarè constet:
elegãter Ferretus cõs.203 nu.3. in.1. vol.
& per testes omni exceptione maiores.
Roland.consil.50.num.1.& nu.12.lib.1.
Defensa igitur hoc modo prædicta secũ
da causa, iam videndum est de ratione
ob quam Ecclesia permiserit hanc sepa-
rationem temporalem quoad thorum
& mutua seruitia ob prædictam causam:
& ea quidem fuisse videtur,quia quis nõ
tenetur satisfacere his ad quæ obligatus
est,cum probabili vitæ suæ periculo. c.
officij. & ibi Cõmunis. de pœnit. & re-
missio. vnde neque tenetur satisfacere
debitis coniugij cum periculo probabili
amissionis vitæ,& proprij subiecti.Caie-
tan.in summa.§.vsus matrimonij.versic.
primus.pag.199.Natta cõs. 24. nu. 3.lib.
1. Ex qua ratione primò infertur,q; non
tenebitur vxor cohabitare cum marito,
etiamsi propria culpa huic periculo se
subiecerit: adhuc enim cum propriæ vi
tæ periculo non est cogenda debitis cõ-
iugalibus satisfacere;cum vita omnibus
sit præponenda. l. sancimus.1. in fin. C.
de sacrosanct. eccles.&ita in specie pro-
bat tex. cap. de benedicto. 32. quæst. 1.
& ibi glos. antepenult. Panormit. cap.1.
num.7. vt lite non contest. Paris. consil.
54.num.16.& num.12.lib.4.facit.c. quia
diuersi-

diuersitatem'. de conces. præbend. & quòd ibi glos.verb.suspensus. Infertur secundò,quòd mulier non tenetur co-
29 habitare cum marito furioso,quando furor est ita ardens; vt probabile vitæ periculum incurrat mulier,si cum eo cohabitet: vt resoluit Couarru.de sponsal. 2. part.c.7.§.5.nu.3.Nauarr. in manuali. c.
28 22.num.22. † Et ad hunc modũ est explicãdus Hermenopolus in promptuario.iuris,lib.4.c.12.colum.1.ad fin. dum dicit furore solui matrimonium: & etiã Alexand.l.si cum dotem.§.si maritus. in fin.ff. eod. dum resoluit, receptum esse, quòd propter furorem resolutur matrimonium,quia furiosus videtur insidiari vitæ alterius: nam accipiendi sunt de furore modo de quo suprà explicato:item quòd soluitur tũc matrimonium,quoad thorum & mutuam cohabitationẽ, non autẽ quoad vinculũ:quia per furorẽ contractum iam matrimoniũ minimè solui tur.l.patre furioso.ff.de his,qui sunt sui.Et pari ratione quanuis propter morbũ lepræ coniux non possit à coniuge recedere, nec ei denegare debitum.c.1.&.2. de coniugio leprosorum. Brunel'us tractat. de sponsalib.8. conclusio. à num.7. (quod etiam recipiendum est, quando alter coniugum infectus est morbo Gallico,quantumcũque cõtangioso: neque enim denegandum est debitum, vel separanda cohabitatio.arg.c.si vxorem. & c.horrendus.32.q.5.Nauarrus in manuali.c.22.num.22.) tamen hæc locum sibi non vẽdicabunt, si Medicorum iudicio probabiliter timetur periculum contagionis,& infectionis: nã cùm ex hoc resultet etiam probabile vitæ periculum, non tenebitur vxor reddere debitũ præ dictis, iuxta suprà tradita:ita enim d.c.1. &.2.de coniugio leprosorum.limitat Caietanus in sũma.§.vsus matrimonij. vers. primus est.pag.199.& sentiunt Card.& Præpositus.nu.4.c.1. de coniugio leprosorum.Quę distinctio pariter admittenda est in laborante morbo Gallico,quia eâ-
30 dem est ratio: & ita in specie Alciat. hîc nu.16.& notabiliter Antonius Natta cõ sil.24.à num.2.lib.1. † vel etiam in laborante peste:neq; enim tenetur alteri cõiugi reddere debitũ,vel etiam cũ eo cohabitare,propter probabile vitæ periculum:quia Deus tentandus non est.cap.si nulla.23.q.8.& in specie Ripa tractat.de peste.titul. de priuilegijs contractuum. num.201.faciunt benè quæ Felin. c. ex transmissa.nu.3.de perscription. Addẽdo tamen,quòd licèt in prędictis casibus liberetur coniux à redditione debiti, & cohabitationis, propter probabile mortis periculũ; non tamen liberatur ab alijs oneribus & seruitijs,quæ inter coniuges præstari possunt,absque vitę periculo,vt rectè explicat Ripa vbi suprà. num.202. Infertur tertiò ex prædictis explicatio ad dictũ Paludani in.4. distinct. 39.q.1. num.14.dum dicit, quòd mulier potest discedere à matito latrocinijs dedito,& incorrigibili, propter quod ipsa periclitatur omni hora: ex cuius mente deduxit Nauarr.in manuali.c.22.num.22. quòd mulier potest discedere à marito furtis dedito,& nolente à furtis se abstinere:quæ tamen collectio non est vera, neq; enim propter delictũ viri vxor potest à marito recedere.c.2.de diuortijs. Neque Paludan.contrarium sentit;quia addidit ea verba: Si vxor propter furta mariti periclitatur omni hora: vt etiam refert Siluester verb.diuortium. num.9. concludentes generaliter, quòd vbi coniux non potest aliter consulere securitati vitæ suæ, nisi dimittendo coniugem, non tenetur debitum reddere, neque cũ eo cohabitare cum periculo sui corporis.Et exẽplificari poterit,quãdo timet vxor,ne quasi consentiens furtis viri, & furtorum receptatrix puniatur,iuxta notata.l.2.C. de furtis. Infertur quartò,quòd etiam coniux licitè recedere potest à consortio viri, si adsit probabile periculũ perditionis animæ, & sic vitæ spiritualis: † nam tanto maius

censetur

censetur hoc periculum, quanto anima præstat corpori.c.ille.22.q.1.&.c. præcipimus. 12.q.1. & quia si cum periculo corporis non tenetur cohabitare, multo minus cum periculo animæ suæ. c. si habes.ad finem.24.quęst.3.Et hac ratione si fidelis inducitur à marito ad infidelitatem, iustè ab eo recedit cap. 2. & cap.quanto.de diuort.&.c.idolatria. 28. quæst.1. & pariter si vnus inducit alterũ ad peccatum mortale, quod perimit vitam animæ.c.resuscitatus.& c.omnis.de pœnit.distinct.1.tunc enim propter periculum suæ fragilitatis licitè recedere poterit à marito,vt peccatum mortale effugiat.Paludan.in.4.distinctio. 39.q.1. nu.15.subscribit Nauarr.notabiliter exẽplificans in manuali,cap.22.num.22.Vnde si maritus vult abuti vxore,& eam inducere ad peccatum contra naturam, licitè ab eo recedere potest. c. idolatria. 28.quæst.1.Innoc.c.1.de adulter. Siluester verb. diuortium.num.10. Andr. Sicul.consil.64.à num.5.lib.1.Dec.l.1. nu. 8.C.de secun.nupt.Alciat.hîc num. 16. Couarru.de sponsal.2.part.c.8.§.5.nu.6. notabiliter Alfonsus à Veracruce in speculo coniugior.3.par.articul.1.in 2.conclusione. quanuis contrarium sentiat gl.c.omnes causationes.verb.Sodomita. 32.q.7. Quòd si maritus illud delictum cum alijs committat, licitè etiam ab eo vxor recedere potest, nam si propter adulterium mariti licitè ab eo recedit. c.1. vt lite non contest. à fortiori propter delictum Sodomiæ,per quod magis videtur læsum fœdus matrimonij. cap. adulterij malum.32.quæst.7.& in specie videtur text.cap.omnes causationes.32. q.7.&ibi glos. verb. Sodomita.in princip.& asserit receptum Panorm.c.maritus.num.3.de adulter.Francisc.Marcus decisio.739.num.4.in.2.parte.Et secundùm hanc opinionem consuluit Andr. Sicul.consil.64.à num.10.libr.1. subscribit Iulius Clarus in praxi criminali,lib.5. §. Sodomia. nu.7. Soto in.4.distinct.36.
31 quæst.vnica artic.1. colum.3. Siluester, verb.diuortium.numer.10. † quidquid videatur repugnare Innocen. cap.1. de adulter. Quintò & vltimò infertur vera resolutio ad eam dubiam quæstionem, vtrùm si maritus verberat vxorem, hæc sit iusta causa,propter quã inter eos debeat fieri separatio, quoad thorum, & mutuam cohabitationem? Et prima facie videtur dicendum concedendam esse,cùm hæc fuerit iusta causa reputata,per quam diuortium IureCiuili inter coniuges cõcederetur,etiam quoad vinculũ:vt probatur.l.cõsensu.in fin. princ. C.de repud.& auth.de nupt.§.mitiores. collat.4.& ita in specie tenet Bar.l.cũ satis.nu.7.C.de agricol. & cẽsitis,lib.11.& Alex. (si modò verbera fuerint grauia) cons. 115.à nu.24.libr.4.Hippol.l.vnica. num.fin.C.de raptu virginum. Couarr. de sponsal.2.part.c.7.§.5.num.1.& Tessaurus alios referens decisio. Pedemon. 130.nu.2.adeò q; Bald.l.1.nu.9.& ibi Ias. nu.4.C.de legat.dicant,quòd si maritus verberat vxorem, licitè ab eo recedit,& maritus tenetur ei præstare alimẽta extra domum: quod est intelligendum quãdo acriter verberat.Guid.cons.127. in fin.& decisio.439.num.6.Peguera decisio.criminali.20.à num.7. Vincent. de Franc.decisio.244.in fin.& colligitur ex Ioann.Andr.c.1.de diuort.Gutierrez in quæst. Canonic.c.24.nu.11.Sed horum fundamentum tutũ non est,quia causæ expressæ d.l.consensu.nõ sunt hodie sufficientes ad concedendam separationẽ quoad thorum,vt suprà probauimus: & ideò illorum dictũ tantũ videtur admittendum in eo sensu,scilicèt, quãdo propter verbera probabiliter potest timeri periculũ vitæ,quod ex illis facilè resulta re potest: arg.c.fi.de homic.in.6.& ideò cùm tunc timeatur probabile vitæ periculum,licitè potest fieri separatio iuxta hunc secundum casum quem explicauimus: & ita apertè Cardinal.cons.9. num.6.ad finem. Vnde colligitur, tunc demum

demum locum esse huic conclusioni, quando ex qualitate verberum id periculum probabiliter timeri potest; alias secus, vt est de mente Bald. consil. 176. Cæcilia. num. 2. lib. 1. & Baptistæ Ferreti
32 cons. 203. nu. 3. † Colligitur etiam, quòd licèt propter verbera præterita mulier non incurrerit mortis periculum, si tamen in futurum timetur prædictum periculum, concedenda est separatio, quia prædicta separatio, non solùm conceditur propter sæuitiam præteritam, sed etiam propter futuram, quæ verisimiliter timetur: arg. c. semel malus. de regul. iur. in. 6. & in specie probat. c. ex trãsmissa. de restit. spoliat. & ibi notat Panorm. nu. 2. Cardinal. cons. 9 in princ. Couarr. de sponsalib. 2. par. c. 7. §. 5. num. 1. ad fin. Tessaurus decisio. Pedamon. 130. nu. 3. Gutierrez in quæst. Canonic. c. 24. nu. 9. Item colligitur, quòd si propter verbera contracta est inimicitia capitalis inter coniuges, cõcedenda est separatio; quia tunc probabiliter etiam timetur vitæ periculum. c. accedens. 2. vt lite non contest. & in specie Cardinal. cõs. 9. in prin. notabiliter Aym. cons. 31. num. 4. & Menoch. cons. 299. num. 3. lib. 3. & in his terminis accipiendi sunt text. c. ex trãsmissa. & c. literas. ad fin. de restit. spoliat. dũ dicunt, quòd si maxima est viri sæuitia in vxorem, ita vt non debeat se committere fragilitati cautionis, tunc non sit vxor viro restituenda; hoc enim propriè verificatur in casu de quo suprà, vt constat ex. c. accedens. 2. & ibi glos. verb. inimicis. vt lite non contestat. & tradit Aymon. d. cons. 31. nu. 4. & Menoc. d. cons. 299. num. 1. lib. 3. & Gutierrez in Canonicis quæst. c. 24. nu. 3. Denique colligitur elegans interpretatio ad auth. vt liceat matri & auiæ. §. quia verò quædã.
34 ad fin. collat. 8. à qua desumpta est auth. sed nouo iure. C. de repud. quę probant, iure nouo Authẽticorum non posse celebrari diuortium inter cõiuges propter verbera illata vxori, sed solũ maritũ illã verberãtẽ eã pœnã incurrere, vt teneatur ex propria substãtia pro ea contumelia præstare vxori etiã constante matrimonio, quantũ valere potest tertia pars donationis propter nuptias mulieri factæ per maritum: † quæ iura ad hoc extollit Lucas de Penna. l. quicunq;. col. 3. ad fin. C. de re milita. lib. 12. Roman. l. rei iudicatæ. §. 1. num. 5. ff. eod. Boer. in consuet. Bituricen. sib. rub. 1. §. 4. col. 3. ad medium. Francisc. Marc. decis. 762. num. 2. & nu. 7. in. 2. part. Tabiana summa, verb. vxor. nu. 2. ita vt per illa videatur derogatum aliis iuribus permittentibus diuortium propter verbera illata vxori, vt agnoscit glo. auth. de nuptijs. §. mitiores. verb. flagellis. collat 4. Paris. cons. 54. nu. 39. libr. 4. Cuiacius nouella. 22. col. 4. Petrus Tholosanus in syntagmate iuris, lib. 9. c. 15. n. 22. Vnde pariter videtur, quòd neque propter prædictam causam Iure Canonico sit permittenda hodie separatio quoad thorum, sed tantùm maritus propter illata verbera incurrat pœnam suprà relatam. Sed respondendũ est, prædicta iura procedere, quãdo simpliciter illata sunt verbera vxori: nam licet talia sint, vt ex illis nõ timeatur probabile vitæ periculum, quia tamẽ verbera aliena sunt ab ingenuis mulieribus, vt inquit d. l. cõsensu. ad fin. principij. C. de repud. & Cato sacrilegij instar putabat mulierẽ verberare, teste Tessauro decis. 130. nu. 2. ad fin. propter illa incurrit maritus prædictam pœnam, & non erit locus diuortio, nec Iure Ciuili, nec Canonico: Cæterùm si verbera talia sint, ex quibus probabiliter timeatur mortis periculũ, concedenda est separatio iuxta suprà tradita, neq; tunc erit locus prædictæ pœnæ, quæ loco diuortij denegati videtur
34 imposita. † Vnde ex prędictis iuribus ita explicatis colligendum est, quòd propter sola verbera, ex quibus non timetur mortis periculum, maritus incurrit pœnam supra relatam. Vnde cauendum est à Ioann. Andr. in addition. ad Specul.

Speculum, tit. de iniurijs. in rub. vers. est quæstio. de vxore. dum dicit, quòd si maritus verberat vxorem, licèt vxori non detur actio iniuriarum aduersus maritũ, quia actio iniuriarum infamat. l. 1. ff. de his qui notant. infami. vnde non debet dari aduersus maritum, ex ratione l. 2. ff. de actio. rerum amotarum: tamen concedetur vxori actio in factum aduersus maritum, vt soluat æstimationem iniuriæ sibi illatæ propter verbera: subscribit Alexand. l. diuortio. §. si vir. num. 3. ff. eo. Catellian. in memorabilib. verb. actio iniuriarũ. & verb. vxor atrociter. Tiraq. l. 1. connub. glo. 1. n. 24. Frãcis. Marc. decis. 762. in fin. in. 2. par. Couar. de spon. 2. parte. c. 7. §. 5. n. 1. nam cùm hoc casu prædicta contumelia inueniatur imposita pœna marito, vt teneatur statim reddere vxori ex proprijs bonis quantum valet tertia pars donationis propter nuptias vxori factæ, vt probant iura suprà citata, succedit regula l. si ita stipulatio. 19. ff. de verbor. obligationib. quòd pœnis legalibus debemus esse contenti. Quinimò expende, quòd d. authen. vt licet matri & auiæ. § quia verò quædam.
ad finem, colla. 8. tunc demum imponit 36 pœnam illam marito, quando verberat vxorem extra causas, ob quas poterat eã licitè repudiare: nam si ob has causas illã verberet, præsupponit eum iustè hoc fecisse, ac ob id nullam pœnam incurrere. glos. authen. vt liceat matri & auiæ. §. si quis autem. verb. sufficere. colla. 7. Franciscus Marcus decis. 762. num. 2. in. 2. par-
35 te. & num. 6. † Tunc sic. Primus casus necessariò intelligendus est, quando maritus acriter verberat vxorem: nam si modicè, licitè id facit: argum. l. vnicæ. C. de emendatio. propinquorum. l. rei iudicatæ. 16. §. 1. ff. eod. & ibi notat Roman. nu. 5. resoluit Dec. l. vt vim. num. 22. ff. de iust. & iure. Hippoly. in pract. §. aggredior. num. 81. Tiraq. l. 1. connubiali. glos. 1. nu. 22. Vnde pro eo quod iure suo facit, nullam pœnã debet incurrere. l. Gracchus. C. de adulter. expressè Panor. in c. quẽadmodum. §. 1. col. fin. de iureiur. & c. ex transmissa. nu. 3. de restit. spoliato. & cap. cùm contingat. num. 20. de foro cõpet. Si igitur primus casus est intelligendus, quando maritus atrociter verberat vxorem, vt is primus casus differat à sequenti, intelligẽdum est, quòd si maritus verberat atrociter vxorem propter causam per quam ab ea potest discedere, quòd nullam pœnam incurrit, quasi suo iure licitè id faciat: neq; tenetur cauere quòd non corrigat malos vxoris mores. Bald. cons. 176. Cæcilia. n. 1. lib. 1. vnde videtur esse tex. ita expẽsus pro noua opinione Paris. cõs. 54. à n. 33. lib. 4. qui tenet, maritũ licitè posse vxorẽ etiã acriter verberare, si qualitas culpæ hãc grauẽ castigatiõnẽ exigat: qđ & tenet Menoc. decis. 299. nu. 5. & n. 9. lib. 3. Cõmunis tamẽ opinio tenet contrariũ, imò q; licèt culpa vxoris sit grauissima, non tamen potest maritus acriter vxorem verberare: quia huiusmodi castigatio relinquenda est iudici, neque ipse propria authoritate illã potest facere: argu. l. 5. §. fin. ff. ad legem Aquiliam. l. prætor edixit. 7. §. 1. vers. præterea. ff. de iniurijs. † Et ita post alios Panorm. cap. quemadmodum. §. 1. col. fin. de iureiur. Alexan. cons. 115. nu. 3. lib. 4. Iason l. miles. §. qui iudicati. num. 7. ff. de re iudicat. Felin. cap. cùm contingat. nu. 7. de foro compet. post Panor. ibi nu. 20. idem Felin. c. illud. num. 11. in fin. de præsumptio. Dec. d. l. vt vim. nu. 22. ff. de iust. & iure. Boeri. in consuetudi. Bituricens. rub. 1. §. 4. col. 3. Horos. l. 1. nu. 18. ff. de his qui sunt sui. & latè Francisc. Marc. decis. 762. à. n. 4. in. 2. par. & Gutier. in quæst. Canonic. q. 24. à. n. 12. & Tessaurus decis. Pedamõ. 130. n. 3. Pro cõcordia dicẽdum est, quòd si maritus depræhendit vxorẽ in adulterio, vel mulier insidiatur vitæ mariti, itavt etiã hodie possit ab ea diuertere, vt supra diximus, post Ioann. Andr. cap. 1. de diuort. tunc etiam si atrociter eam verberet, nullam pœnam incurret;

vt efficaciter probat d.§.quia verò quæ dã. ad fin.inductus vt suprà. Quodcõfirmo authoritate Caieta. in tract.27 quæstionũ.q.26.ad fi.qui resoluit, ad maritũ spectare corrigere vxorẽ non bene moratã,non solũ verbis,sed facto, id est,verberibus & fustibus, & vti alijs remedijs congruis ad illius castigationẽ & emendationẽ:si autem talis causa nõ sit, quãtumcunq; grauis videatur,admittenda est communis opinio de qua suprà, vt si acriter verberet vxorẽ,pœnã incurrat. Vnde etiãsi maritus inueniat literas amatorias penes vxorẽ,si eã acriterverberet, incurret prędictã pœnã;quia acriterverberando,semper videtur quoad ius attinet,grauiùs castigasse quã causa mereatur: vnde meritò propter excessum incurret pœnã: arg.l.5.§.fin.ff.ad leg.Aquiliã.& ibi glo.fin.Dec.l.vt vim.nu.22.ff.de iust.& iure.& ibi Hippoly. Riminal. nu. 269. Quæ opinio ex prædicta ratione vera videtur, quicquid contrariũ in specie sentiat Paris.cons.54.nu.38.libr.4. Et eadẽ pœna incurretur,si nulla causa probabili maritus castiget & verberet vxorẽ, etiã modicè,quia l.vnica.C.de emenda. propinquorũ. exigit causam probabilẽ ad castigandos coniunctos:si ergo nulla probabilis causa adsit,neque modicè castigare potest.Panor.c.quẽadmodũ.§. 1. col.fi.de iure iur.In his igitur duobus casibus tãtũ maritus incurret pœnã perscriptam.d.§.quia verò quædã.ad fin.expenso.vt ff. † Ad cõplementũ autẽ istius articuli illud vltimo loco restat inquirendũ, vtrũ pœnæ perscriptæ l.consensu.§.1.C. de repud.illi cuius culpa causatũ fuit diuortiũ quoad vinculũ, habeãt etiã in eo locũ,cuius culpa fit diuortiũ quoad separationem thori,& cohabitationis?Et resoluendũ est, prædictis pœnis locũ esse; quia huiusmodi diuortiũ quoad thorũ & cohabitationẽ,succesit loco diuortij iuris ciuilis,qđ fiebat quoad vinculũ:atq; ob id eosdẽ debet habere effectus,iuxta regulã.§.fuerat.Insti.de actio.&ita in specie Iasl.1.n.2.vers.4.&ibi Dec.n.10.C.vnde vir & vxor.Ripa.hîc.n.26.Alcia.n.19. Rip.l.2.in prin.n.31.ff.eo. Silua nuptialis lib.1.n.153.Mãtua cons.64.n.2.lib.2.Socin.Iunior cons.32.n.4.lib.2.& notabiliter Purpura.l.2.§.creditũ.n.38.ff. si certũ petat. Ex quibus infertur,q; quẽadmodum iure ciuili si propter culpã vxoris diu timebatur matrimoniũ,maritus lucrabatur dotẽ,& recuperabat donationẽ propter nuptias quã dederat vxori.l.consensu.§.1. C. de repud. ita etiã hodie,si propter adulteriũ vxoris fiat diuortiũ quoad thorũ & mutuã cohabitationem, maritus lucrabitur dotẽ,& recuperabit donationẽ propter nuptias, vt est expressum c.plerumq;.de donatio.inter virũ.& prosequitur Menoch.lib.2.de arbitrar. casu 287.à nu.22.† quicquid sentiat Panor.c. fin.n.3.de conuersio.coniugator.Et per contrarium si propter adulteriũ mariti dirimatur matrimoniũ, vxor recuperabit dotẽ,& lucrabitur donationem propter nuptias,iuxta d.l.cõsensu.§.1. C. de repud.quod est expressum auth.de nuptijs:§.mitiores.versic.si igitur.colla.4.c.1. vt lite nõ contest.& ibi notat Panor.n.3. tradit idẽ Panor.c.plerũque. nu. 6.de donatio.inter virum.& c.fin.nu.3.de adulter.Palac.rep.rub.§.20.nu.3.latè Rolan. cons.50.à nu.5.lib.1.Vincent.de Frãchis decis.244.nu.3.in.2.part.quanuis Guido Pape sing.885.in fin. & post eũ Tiraq.l. 1.cõnubiali.glos.1.nu.46.ad fin.existimauerint, quòd maritus propter propriũ adulterium non amittit donationem propter nuptias, neque illam vxor lucratur; tamen apertè confunduntur ex suprà dictis, & quia quoad huiusmodi pœnas maritus & vxor àpari iudicantur. authent. vt fratrum filij. §. fin. colla. 9. cap.indignantur.32. quæstione. 6.Licèt enim quoad accusationem criminalem fiat differentia inter virum & vxorem. l.1. C. de adulter. tamen quando agitur ciuiliter ad separationẽ thori, nulla differentia est inter maritum&vxorem, sed

sed àpari procedunt. c.1.& ibi omnes,vt lite non contest.Nauar.c.consideret. in princip.nu.9.de pœni.distinct.5. Infertur secundò,quòd cùm adulterium carnale.& spirituale æquiparentur, vt suprà diximus,quemadmodum propter adulterium carnale vxor amittit dotem, ita etiam illam amittet propter adulterium spirituale:& ita Bartholomæus Brixiensis quæstione venerali.86. in fin. asserẽs vxorem propter hæresim amittere dotem,& simul donationem propter nuptias sibi factam per maritum. † In eo nihilominus erit differentia,quòd propter 39 40 adulterium carnale dos amissa applicabitur marito in compensationem iniuriæ sibi factæ per vxorem, ob violatum fœdus matrimonij.c.plerumque.de donatio.inter virum. sed propter adulterium spirituale, cùm cesset prædicta ratio,dos amissa non applicabitur marito, sed per fiscum auferetur: argu. l. quinque legibus.ff.de bon.damnato.&.c. vergentis.de hæret. & ita in specie declarat Couarru. de sponsalib. 2. parte.c.7. §. 5. nu. 5. Infertur tertiò, quòd si dirimatur matrimonium propter sæuitiam mariti,quia scilicèt propter illius sæuitiam timetur probabiliter periculum vitæ mulieris,iuxta suprà tradita,quòd etiam tũc vxor dotem suam recuperabit:& præter eà lucrabitur donationem propter nuptias:cũ enim hoc casu ob culpã mariti diuortiũ prædictum interuenerit,debet induci decisio d.l. consensu.§.1. C. de repud.& in specie tenent multi quos refert Gutierrez in quæstio. Canonicis.c. 2.nume.14.Vincent. de Franchis decis. 244.in.2.p.n.3.pro qua illatione videtur tex.in generalitate sua.c.1. de donat.inter virũ.Ad cuius interpretationẽ aduertendum est,tex.illũ duos habere intellectus: primus est, quòd procedat, quando soluitur matrimonium ex dispositione iuris,propter causam consanguinitatis tanquam inualidũ:& ita Ioan. Andr. & Panor.ibi nu.4.& hunc esse magis cõmunẽ intellectũ asserit Couar.de spon. 2.part.c.6.§.8.nu.26. Itẽ intelligitur,quãdo matrimonium validum fuit diremptum inter coniuges quoad thorũ ex aliqua iusta causa permittente id diuortiũ fieri:& ita intellexit Ripa hîc.nu.26. Palac.rep.rub.§.64.n.10. Et secundũ istum intellectũ ex d.c.1.colligendũ est, quòd si matrimonium soluatur quoad thorũ, dos tota restituẽda est vxori:in quo text. ille sentit, quòd licèt matrimonium duret quoad vinculum, tamẽ nihilominus facta separatione,dos plenariè restituenda est vxori: † notat Dec.cons.212.nu.3. Ripa.l.2.in princ.nu.31.ff.eo.Hieronym. Gabriel.cõs.161.n.2.Vincen.de Frãchis decisio.244.nu.3.in.2. parte. nam & eãdem ratione si propter adulterium mariti dirimatur matrimonium quoad thorum,dos plenariè restituenda est vxori; licèt matrimonium adhuc videatur durare quoad vinculum.c.1.vt lite non cõtestat.tradit Alex.l.2.in princ.num.10.& ibi Parpalia nu.45.ff.eo. Quinimo prout hoc casu certum est,vxorem prętereà lucrari donationẽ propter nuptias. d.c.1. vt lite nõ contest. & ibi notat Bal.n.3.ad fi.sic etiã idẽ admittẽdũ est, quãdo propter sæuitiã mariti & probabile vitæ vxoris periculũ cõceditur separatio;quia eadẽ militat ratio:& ita expressè Mãtua cõs. fil.64.n.25.lib.2. & Vincẽ. de Frãchis d. decis.244.in.2.par.nu.2.& ad hũc modũ debet ampliari d.c.1.de donation. inter virũ.Prætereà expẽde verba d.c.1. nã cũ statim iubeat in prædicto casu dotẽ mulieri restitui,significat,q; licèt maritus ad res mobiles dotales restituendas habeat anni dilationẽ.l.vnic.§.exactio.C. de rei vxoriæ actio.tamẽ quando culpa mariti dissoluitur matrimoniũ quoad thorũ, non gaudet maritus prædicta dilatione, sed statim tenetur restituere,propter regulam.l.auxilium. in fine.ff. de minorib. & cap.quia frustra.de vsuris.& ita Panor. dict.cap.1.num.2. Palac. repet.rubricæ, §.94.num.10.Hippolyt.l.fin.num.22.C.

de ſicarijs. Quinimò in verbo, Totã dotem, ſignificat d.c.1. quòd maritus ratione pacti in prædicto caſu nihil retinebit ex dote; quia cùm eius culpa diręptum ſit matrimonium, ſuccedit regula. l. ab hoſtibus. 11. §. fin. ff. eod. & ita poſt Bald. Alexan. l. 2. in princip. num. 11. ff. eod. Bolognin. in conſi. 23. nu. 7. Socin. Iunior conſ. 27. in fine. lib. 1. Roland. conſil. 50. à num. 10. lib. 1. vbi latè exornat. Denique expende d.c.1. ibi: A viro ſeparatæ: nam duo ſignificat, dotem non reſtituivxori, niſi poſtquam conceſſa fuerit ſeparatio,
41 † & ſic poſtquam maritus noluit dare cautionem de ſecuritate mulieris; vel talis erat eius ſæuitia, vt per cautionem nõ eſſet conſultum mulieri: nam his duobus caſibus propter ſæuitiam mariti cõceditur ſeparatio: aliàs enim præſtita cautione per maritum de indemnitate mulieris, ceſſat ſeparatio d.c. literas. ad finẽ. de reſtit. ſpoliato. c.1. vt lite non conteſt. & conſequenter ceſſat diſpoſitio d.c.1. de donatio. inter virum. & in ſpecie Alexand. conſ. 78. num. 2. & num. 31. libr. 5. expreſſè inquiens, quòd ſi maritus non præſtat cautionẽ vxori de ſecuritate, vel aliàs per cautionem mulieri non poteſt eſſe cõſultum, tenetur maritus vxori reſtituere dotem: & eſt veriſimum, declarando vt ſuprà: quicquid inuoluat Pariſ. cõſ. 54. n. 38. lib. 4. Significat ſecũdò d.c.1. in prædictis verbis, quòd dos non eſt per maritum reſtituenda vxori, antequam facta ſit ſeparatio, ſcilicèt iudicio Eccleſiæ: antea enim cùm matrimonium videatur conſiſtere quoad omnia, non tenebitur maritus dotem reſtituere, ex regula l. 2. in princip. ff. eod. quod ita tenet eleganter Paulus Caſtrenſ. conſil. 65. nu. 4. lib. 1. declarando tamen vt notabiliter per Bald. Nouellum de dote. 7. parte, ſpeciali. 11. nu. 7. Vnde colligas, non eſſe veram traditionẽ Bal. l. fin. ad fin. C. de ſenten. quæ ſine certa. dum tenet, quòd ſi mulier propter culpam mariti ſeorſum ab eo habitat, iuxta terminos. c. ex tranſmiſſa. de reſti. ſpolia. tenetur maritus dotẽ vxori reſtituere; quia cenſetur propriũ patrimoniũ mulieris. l. 3. §. ſed vtrùm. in fin. ff. de minorib. ſubſcribit Alex. l. ſi cùm dotẽ. §. ſin autem. nu. 7. in fin. ff. eo. & aſſerũt receptũ Socin. l. 2. in prin. nu. 9. ad fi. & ibi Vincen. nu. 30. Parpalia nu. 46. ff. eo. & alij quos refert Tiraq. libr. 1. rétract. §. 10. glo. vnica. nu. 13. afferens eſſe veriſimum,
42 † & conſulendo probarunt Rimin. al. conſ. 184. nu. 48. lib. 1. Aymõ cõſ. 31. nu. 6. & perpetuò menti tenendũ aſſerit Paul. de Montepico auth. præterea. nu. 22. C. vnde vir & vxor. & latè defendunt Corraſe. l. qui liberos. nu. 225. ff. de ritu nuptia. Pala. rep. c. per veſtras. 3. notabili. n. 4. pag. 191. Sed hæc opinio ex præcedentibus cõfunditur: antequã enim cõceſſa ſit ſeparatio iudicio Eccleſię, maritus licitè dotẽ retinet, neq; cogendus eſt illãvxori reſtituere, vt cõſtat ex ſuprà traditis, & tenet expreſſè Ioã. Andre. in additio. ad Speculũ. tit. de reſtituẽda dote poſt diuortiũ. in. 1. additio. & in ſpecie prædictũ dictũ Bal. improbat Alex. l. 2. in princ. nu. 10. ff. eo. & ſubſcribit Crot. ibi nu. 39. Rip. nu. 29. Alcia. nu. 26. & Ponta. nu. 14. & ita conſuluit Paul. conſ. 65. col. pen. lib. 1. Alex. cõſ. 78. n. 6. lib. 5. Vnde potiùs Bal. & ſequaces docere debuiſſent, q; licèt maritus non teneatur vxori ſeorſum à ſe habitãti aliméta præſtare: nã cũ ipſa teneatur in domo obſequia præſtare marito. l. ſicut. cũ glo. fin. ff. de oper. libert. ſi non facit id qđ debet, neque debet recipere id quod ei per maritum debetur. l. Iulianus. §. offerri. ff. de action. empti. l. ædiles. 25. in fine. & ibi gloſ. fin. ff. de ædil. edicto. & ita in ſpecie Cyn. l. quod in vxorem. nu. 1. C. de nego. geſt. Guido deciſio. 439. num. 6. Alexan. conſilio. 78. nume. 13. libr. 5. & ante omnes gloſ. 1. ad finem. c. ſignificaſti. de diuort. & receptam eſſe concluſionem per Doctores aſſerit Gratus conſ. 57. nu. 7. lib. 1. notabiliter Socin. conſ. 286. nu. 5. lib. 2. & Peguer. deciſ. crimina. 20. à n. 1. ac pinde ſi mu-

ſi mulier ſeparatim habitet, & petat alimenta à marito, non eſt audienda, ſed potiùs cogẽda cum eo habitare. Cuma. conſil. 1. Guido conſ. 127. num. 1. Rebuf. ad leges Gallicas. 1. tom. titu. de ſenten.
43 prouiſionali. b. artic. 3. gloſ. 1. nu. 26. † id tamen ſit intelligendum, quãdo mulier
44 ſine culpa mariti, ſed ex propria temeritate ſeorſum habitat: nã ſi propter ſæuitiam mariti, & eius culpa ſeorſum habitet, tenebitur maritus vxori alimẽta præſtare: quia cũ culpa mariti ſeorſum habitet, iuris cenſura perinde habendum eſt ac ſi cũ eo habitaret, iuxta regulam l. Labeo. 50. ff. de cõtrah. empt. & in materia probat l. Mæuia. 13. in princ. ff. de annuis legatis. & l. Gaio. §. Imperator. in fine. ff. de alimen. & cibar. legatis. & ita expreſſè docet Cyn l. quod in vxorem. num. 1. C. de negoc. geſt. Bald. l. 1. num. 9. C. de legat. & ibi Iaſ. num. 4. Cuman. conſ. 175. Domina. num. 3. Andre. Sicul. poſt Bald. cap. penul. num. 32. de conſuetud. Palac. repe. rub. §. 64. nu. 8. Hippoly. l. vnica. nu. fin. C. de raptu virginum. Guido conſil. 127. numer. 3. & alij quos refert Lara l. ſi quis à liberis. § ſi quis ex his. num. 34. ff. de liber. agnoſcend. Gutierrez in Canonicis quæſtio. cap. 24. num. 7. & notabiliter Peguera deciſ. criminali. 20. à nu. 4. Quæratio euincit, id procedere, etiam ſi maritus vxorem ſine dote receperit: nam cũ nihilominus teneatur ei neceſſaria adminiſtrare. l. fin. C. de repud. Alexand. l. ſi cùm dotem. §. ſin autem. num. 8. ff. eod. vtique hæc eadem obligatio manebit, ſi eius culpa ſeorſum habitet, iuxta ſuprà dicta, & ita in ſpecie tenent multi, quos refert Matien. l. 2. tit. 9. lib. 5. ordin. glo. 1. nu. 50. Quinimò prædicta alimenta ſunt præſtanda vxori ſeorſum habitanti ſine culpa ſua, etiam ſi neque mariti culpa conſiderari poſſit. Pone enim vxorem habitare ſeorſum à marito propter eius furorem iuxta ſuprà tradita, vtique mulier licitè habitat ſeorſum à marito, & tamen ſine culpa conſiderabili ipſius mariti; & nihilominus alimenta ſunt præſtanda vxori, quia ſatis eſt ſine culpa ſua ſeorſum habitare: & ita in ſpecie Perez. l. 4. tit. 4. libr. 5. ordinamenti. pagina. 164. columna. 3. & Lara l. ſi quis à liberis. §. ſi quis ex his. nume. 36. ff. de liber. agnoſcen. † Proponitur que aliud notabile exemplum à Paul. conſil. 65. in fine. libr. 1. addendo tamen quòd ad conſtituendum cuius culpa mulier ſeorſum habitet, ſemper vltima culpa inſpicienda eſt: iuxta regulam l. illud. ff. de peric. & commo. rei venditæ. ac proinde ſi mulier a principio propria temeritate receſſit à marito, & hac de cauſa interim maritus ei ſeorſum habitanti non teneatur alimenta præſtare, per tradita ſuprà, tamen ſi pœnitentia ducta velit ad conſortium mariti redire, & ille nolit recipere, exinde tenebitur vxori alimenta præſtare; quia hæc vltima culpa ei nocere debet. l. illud. ff. de peric. & commodo rei venditæ. & ita gloſſ. 1. ad finem. cap. ſignificaſti. de diuortijs. Alexand. conſ. 78. nu. 1. libr. 5. Et per contrarium, ſi culpa mariti vxor ſeorſum habitet, & ille velit eam recipere præſtita cautione de ſecuritate, iuxta cap. literas. ad fin. de reſtit. ſpoliator. & cap. 1. vt lite non conteſt. & vxor nolit recipere cautionẽ, neque redire, tunc iſta vltima culpa ei nocebit, & exinde maritus ei non tenebitur alimenta præſtare ſeorſum habitanti: quod colligitur ex gloſſ. 1 in fine. cap. ſignificaſti. de diuort. niſi tanta ſit mariti ſæuitia, vt per cautionem mulieri cautum non videatur, iuxta cap. literas. in fine. Cùm enim tunc in muliere non redeunte culpa conſiderari non poſſit, cogetur adhuc maritus ei ſeorſum habitanti culpa mariti neceſſaria ſubminiſtrare. Baptiſta Ferretus conſil. 34. numer. 18. Ex his igitur ita deductis conſtat, opinionem Bald. & ſequacium ſupra relatam, tenentium in prædictis caſibus dotem eſſe reſtituendam, minimè veram eſſe, ſed reſol-

reſoluendum eſſe, vt ſuprá diximus. Poterit tamen admitti prædictorum opinio in eo ſenſu, vt mulieri agenti ad ſeparationem thori, teneatur maritus ex dote neceſſarias expenſas ad litem proſequendam præſtare; ne alias amittat ius ſuum: argu. c. ex parte. de accuſation. & l. fin. C. de ordine cognitio. & l. extraneo. ff. de ventre in poſſeſsio. mittend. tenet Guido Pape deciſ. 439. num. 6. Afflict. deciſio. 10. Baptiſta Ferretus conſil. 34. num. 2. & conſi. 205. † & notabiliter proſequitur Rebuf. 1. tom. ad leges Gallicas. tit. de ſentent. prouiſionalibus, articu. 3. glo. 1. à num. 17. Gutierrez in Canonicis quæſtio. cap. 24. num. 7. Peguera deciſio. criminali. 20. num. 5. Item poterit etiam admitti in eo ſenſu, quòd ab eo tempore quo mulier culpa mariti ab eo receſsit, non faciet maritus fructus dotis ſuos: nã cùm non ſubeat onera matrimonij, idq; culpa ſua prouenerit, ſuccedit regula. l. ab hoſtibus. 11. §. fi. ff. eo. Neq; poteſt maritus conſiderari tanquam bonæ fidei poſſeſſor, cùm officium pietatis non impleuerit, argum. l. 1. C. de his quib. vt indig. & ita in ſpecie Bald. in rub. nu. 1. ad finem. C. de priuilegijs dotis. ſubſcribit Alexand. conſil. 78. nu. 4. lib. 5. Riminald. conſil. 184. à num. 47. lib. 1. Quæ ſanè intelligas, quando maritus vxori ſeorſum habitanti nulla alimenta præſtitit; tunc enim propriè locum habent ſuprà relatæ rationes: nam ſi ei alimenta præſtaret vt tenebatur, & cogi poterat per ſuprà dicta, ceſſant prædictę rationes, & ſi quid ſuperſit ex fructibus, ſuũ maritus faciet, cũ ante ſeparationẽ verus dominus dotis eſſe videatur, vt ſuprà diximus: quod expreſſè tenet Paulus conſil. 65. colum. pen. verſ. 2. quòd non eſt verum lib. 1. cũ quo tranſit Aymon conſil. 31. numer. 6. Denique ſaluari poteſt prædictorũ opinio in terminis l. fin. C. de repud. vbi probatur, quòd ſi maritus accipit vxorem in dotatam, & eam expulit à domo ſua ſine cauſa, debet ei dare maritus ex propria

45

ſubſtantia quartam partem, ſcilicèt ſtatim, vt text. ille ſentit, & exprimitur authen. vt liceat matri & auiæ. §. quia verò

46 legem. 2. colla. 8. † & ita tradunt Paul. de Montepico, auth. præterea. à. nume. 32. & ibi Fabius num. 14. C. vnde vir & vxor. Palac. rep. cap. per veſtras. 3. notab. nu. 4. ad fin. pag. 191. Sed eſt aduertendum, quòd d. l. fin. C. de repud. cum ſimilibus, loquitur quando maritus expulit vxorẽ à cohabitatione, mittendo ei repudium, vt ex illis conſtat, & obſeruat Curt. Iun. dict. authen. præterea. num. 4. In quibus terminis & nos fatemur, quòd ſi interueniat diuortium, ea quarta pars ſubſtantiæ mariti applicabitur mulieri, cùm neque dos ei reſtitui poſsit, quæ data non eſt, neque etiam poſsit habere ex bonis mariti donationẽ propter nuptias: quia dos data non eſt. auth. ſed quæ. C. de ſecund. nup. vnde ne culpa mariti remaneat impunita, præſtabitur prædicta quarta pars bonorum mariti vxori indotatæ. d. l. fin. ad finem. C. de repudijs. Cæterùm ſi nulla adhuc facta eſt ſeparatio, ea quarta pars non debetur vxori, ſed tã tùm maritus ei ſeorſum habitanti culpa mariti, neceſſaria ſubminiſtrabit, per tradita ſuprà, & diuortio demum ſequuto ea quarta pars concedetur vxori, vt colligitur ex ſuprà traditis. Et ad hunc modũ explicanda ſunt tradita per Paul. de Mõtepico circa hunc articulum auth. præterea. à num. 22. C. vnde vir. Cõcludas igitur ex omnibus ſupra traditis, maritum non teneri dotem reſtituere vxori, niſi poſtquàm ſeparatio facta eſt, vt inſinuat d. c. 1. de donatio. inter virum. expẽſum vt ſuprà: quo caſu, reſtituta dote vxori, nulla ſupereſt quæſtio, vtrùm maritus ei aliquid aliud teneatur dare. Sed pone, pronunciatum eſſe, culpa vxoris ſolui matrimonium, ac ita applicatam fuiſſe dotem marito iuxta ſuprà tradita; quæſtionis eſt vtrùm in his terminis etiam poſt ſeparationem maritus teneatur vxori neceſſaria ſubminiſtrare? † Et Iulius Clarus

47

in

in praxi criminali. §. adulterium. nu. 17. dicit, maritum adhuc teneri vxori neceſſaria ſubminiſtrare: nam cùm adhuc ſuperſit vinculũ matrimonij, & ſic adhuc vxor ſit, ei neceſſaria ſubminiſtranda ſunt: allegat Præpoſit. aſſerẽtem hoc cõmuniter eſſe receptum à Doctoribus in cap. ex parte. nu. 11. de ſponſalib. Sed cauendum eſt, quia verius & receptius eſt, ſi maritus lucratur dotem, quia diuortiũ interuenit culpa vxoris, non teneri ei aliquid dare, vt colligitur ex mente l. conſenſu. §. 1. C. de repudijs. & tradit Panorm. cap. fin. num. 3. de adulter. Bolognet. conſil. 23. num. 7. Pariſius conſil. 54. num. 57. lib. 4. Bald. conſil. 176. Cæcilia. num. 4. lib. 1. Roland. conſil. 50. nu. 6. lib. 1. Hippoly. Riminald conſil. 274. nu. fin. lib. 3. Garſia Gallœcus tractat. de expenſis. cap. 13. num. 56. Neque pro Iulio Claro faciunt tradita per Præpoſitum d. cap. ex parte. num. 11. de ſponſalib. nam licèt ipſe aſſerat, DD. c. ſi vir. de adulter. illud tenere, tamen ipſe cum Federico contradicit. Præterea neque eſt verum, DD. d. c. ſi vir. ſentire id quod dicit Præpoſitus: nam tantùm quærunt, vtrũ maritus ex cauſa pietatis vxori adulteræ, & nondum emendatæ alimenta præſtare poſsit? & concludunt poſſe, reclamante Panor. ibi num. 2. Ergo magis ſentiunt, quòd ex neceſsitate minimè illi alimenta præſtare cõpellitur. Et hinc etiam eſt, quòd licèt vxor ex bonis paraphernalibus maritum in opem teneatur alere, vt reſoluit Alexan. l. ſi cùm dotem. §. ſin autem in fœuiſsimo. num. 9. ff. eo. tamen ſi ſeparetur matrimonium culpa mariti, vxor inopi marito, neq; ex fructibus paraphernalium, neque dotis, tenetur ampliùs ſuccurrere: vt poſt alios reſoluit Lara l. ſi quis à liberis. §. ſi quis ex his. num. 18. & num. 80. ff. de liber. agnoſcen. His tamen explicatis, ad complementũ materiæ videndum eſt, vtrùm ſuprà reſoluta obtineant locum in regnis Hiſpaniæ? Et ratio dubitandi ex eo procedit, quia

48 quanuis iure communi quæſita conſtãte matrimonio in ſolidum pertineãt ad maritum. † argum. l. Quintus. ſ. de donatio inter virũ. Roman. l. rei iudicatæ. §. ſocero. num. 3. & ibi Aretin. 3. notab. ff. eod. notabiliter Couar. de ſponſalib. 2. parte. cap. 7. §. 1. nu. 5. tamen ſecundùm leges Hiſpaniæ omnia quæſita conſtante matrimonio, communicantur inter coniuges. l. 2. & l. 4. tit. 9. lib. 5. ordinam. Quæ communicatio in regno Portugaliæ extẽſa eſt ad ipſa capitalia, ita vt omnia bona quæ habent coniuges tempore contracti matrimonij, vel in futurum acquirunt, inter eos cõmunicẽtur. Ord. libr. 2. tit. 47. §. 1. & libr. 4. titu. 7. §. 1. In prædictis igitur regnis certũ eſt, quòd ſi culpa mariti ſeparatur matrimonium quoad thorum, & mutuã cohabitationem, in Caſtella quidem dos reſtituetur mulieri, & donatio propter nuptias, & præterea dimidia pars acquiſitorum conſtante matrimonio, iuxta ſuprà reſoluta, & tenent relati per Gutierrez in quæſtion. Canonicis. c. 24. num. 14. & in regno Portugaliæ ſua dimidia omniũ bonorũ integrè vxori reſtituetur, vt tradit Palac. repet. rub. §. 64. num. 10. & in hoc nulla eſt difficultas. Tantùm igitur ex eo difficultas conſiſtit, vtrùm etiam ſeparato matrimonio, ea quæ maritus (cuius culpa ſolutum eſt matrimonium) acquiſiuerit, debeat communicare cum vxore? & pariter in regno Portugaliæ acquiſita poſt ſolutum matrimonium prædicto modo debeant communicari cum vxore? Et communis ſententia DD. Hiſpanorum tenet, etiam facto diuortio ob culpã mariti, ea quæ acquiſiuerit maritus, cõmunicari vxori; non autem è contra iſto caſu acquiſita per vxorẽ communicari cũ

94 marito: † ita enim tenet Palac. rep. rubr. §. 64. num. 10. & l. Tauri. 16. num. 35. Gomez Arias l. Tauri. 12. num. 15. Perez. l. 4. tit. 4. lib. 5. ordina. pag. 164. colum. 2. & eãdem opinionem probauit Caſſan. in cõſuetud. Burgund. rubric. 4. §. 2. verb. Et

acqueſte.num.16.pag.341. Anton. Gomez.l.Tauri.50.num. 72. Segura.l. vnũ ex familia.§.ſed etſi fundum. à num.27. ff.de legat.2.Couar.de ſponſalib.2.parte. cap.7.§.1.num.6.ad finem.Gomez.Leonius reſpon.1.num.20.Gãma deciſ. 357. ad medium.Matienço l.2.tit.9. lib.5.ordinamenti.gloſ.1.num.48.Gutierrez de iuramento confirmatorio. 1. parte. c.1. num.61. & in quæſtionib. Canonicis.c. 24.num.19.Præcipuum huius opinionis fundamentum eſt, quòd tam in regno Caſtellæ,quàm Portugaliæ, cenſetur cõtracta quædam ſocietas inter coniuges: quæ tacita ſocietas cùm originẽ habeat à matrimonio,illius debet ſequi naturã: argum.l.1.C. de imponend. lucrat. deſcriptio.lib.10.& conſequẽter prout matrimonium cenſetur contractum inter cõiuges,vt perpetuò duret,id eſt, dũ ipſi vixerint.in princip. Inſti.de patria poteſta.ita etiam &tacita ſocietas cenſebitur contracta , vt in perpetuum duret, id eſt,dum ipſi vixerint: quæ vtiq; ſocietas valida cenſetur.l.1.ſ.pro ſocio.reſoluit Iaſon.l.ſi non ſortem.§.ſi centum. num.8. ſ.de condict.indeb.&.§.quædam.nu.41. Inſtit.de actio.Dec.conſ.265.nu.2. Succedit igitur regula, quòd vbi ſocietas cõtracta eſt ad certum tempus , ſi alter ex ſocijs illi renunciet ante tempus,liberat quidem ſocium à ſe , vt quod poſteà acquiſiuerit , non teneatur cum illo cõmunicare; non autem ſe liberat à ſocio , ac proinde non obſtante intempeſtiua renunciatione, quicquid acquiſiuerit tenebitur cum ſocio comunicare. l. actione.66.§.item qui.ſ.pro ſocio.& ibi notauit gloſ.verb.ſine dolo. gloſ. fin.ad med. l.ſicut.C.de actio.& obligatio. Oldrad. conſil.328.num.1.reſoluit receptum Pariſ.conſ.82.num.27.lib. 1.& probat.l.11.
50 tit.10.part.4.†Ergo ſi maritus ante tempus diuertit à matrimonio,& ſic à tacita ſocietate,liberabit quidem ſociam vxorẽ à ſe,vt ſcilicèt quod ipſa poſteà acquiſiuerit,non teneatur marito communicare.Bald.l.ſi vxor.num.6.in fine.C.de cõditio.inſertis. Dec.l.1.num.10. C. vnde vir & vxor.expreſſè Pinel.l.1. C.de bon. mater. 1.parte.num.58.Matienço.l.2.titu.9.libr.5.ordinamenti.gloſ.1.num. 53. non autem liberabit ſe ab vxore ſocia,& ſic nõ obſtante ſua renuntiatione,quicquid acquiſierit tenebitur cum vxore communicare, vt tenent ſuprà allegati. Et per contrarium ſi culpa vxoris ſolutũ ſit matrimonium, vtpotè propter adulterium per eam commiſſum, vel quia inſidiabatur vitæ mariti, tunc quæ ipſa poſteà acquiſierit communicabit marito: maritus autẽ nihil tenebitur ei cõmunicare ; vt contrariorum idem ſit iudicium.l.fin.§.fin.ff.de legat.3. & ita Palac. l.Tauri.16.num.32.Segura l.vnum ex familia.§.ſed etſi fundum.num.36.ff.de legat.2.Matienço d.l.2.tit.9. lib.5. ordinamenti.gloſ.1.num.54. Gutierrez in Canonicis quæſtionib.cap.24.nu.14. Neq; nouum eſt, renuntiationem vel actum cenſeri nullum reſpectu vniùs , & reſpectu alterius qui nullam admiſit culpam, iudicari validũ.l.Iulianus.§.ſi à pupillo.ſ. de actio.emptio. & proſequitur Oldrad. conſ.328.à num.15.Tiraq.libr.1.retract. §.26.glo.2.à num.8.Sed non eſt omittẽdum,hanc receptam concluſionem ita explicatam tres magnas pati difficultates: prima eſt, quòd ſocius renuncians intempeſtiuè ſocietati,ita demũ ſe obligat,& liberat ſocium,ſi id dolo malo fecerit, vtpotè quia ideò renunciauit ſocietati,vt acquiſitionem iam pendentẽ in ſolidum in ſe trãsferret:nam ſi acquiſitio tunc non pendebat , ſed poſt renũtiationem ſocietatis de nouo ſupereniat,quia huius acquiſitionis reſpectu videtur ceſſare dolus,renuntians in ſolidũ ſibi illa quærit,neque tenetur cum ſocio communicare:text.eſt l.actione.66. §.diximus.ſ. pro ſocio.cum quo concordat.
51 §.manet.Inſtit. de ſocietate. † Ergo & maritus renuntians ſocietati coniugali; illud quod poſt renuntiationẽ ex noua cauſa

cauſa acquiſiuit,nõ tenebitur cum vxore communicare.Secũda difficultas eſt, quia diſſolutio matrimonij,& conſequẽter tacitæ ſocietatis,facta fuit ad requiſitionem ipſius mulieris; ergò malè inducuntur iura ſuprà citata , quæ loquuntur quando ſocius,id eſt,ipſe maritus prædictæ ſocietati renuntiauit. Tertia difficultas eſt,quia vt in regno Caſtellæ ſit locus prædictæ communicationi, & ſic tacitæ ſocietati, oportet quòd coniuges ſimul cohabitent,vt probat lex ſtyli.205.& l.2. tit.9.lib.5. ordinamenti.ibi.De conſuno, & ibi Azeuedus num.14.notat Pala.rep. rub.§.62.n.1.& ſeqq.&.l.16.Tauri.nu.12. & ibi Cifuentes num.1.Anton. Gomez. l.Tauri.50.num.72.Couarru. de ſponſa. 2 parte.cap.7. §.1.num. 6.Idque ita etiã apud Gallos conſuetudine eſſe receptũ aſſerit Boeri.deciſ.22.num. 33. & refert Perez l.4.tit.9.lib.5.ordinamen.pag.164. colum.1.Ergo facta ſeparatione cohabitationis inter coniuges , non poteſt introduci prædicta communicatio. Ab his nihilominus difficultatibus recepta concluſio defendi poterit: nam ad primam reſpõdetur,diſtinguendũ eſſe: aut enim ſimpliciter contrahitur ſocietas inter aliquos,nullo expreſſo tempore, tacitè vel expreſſè: aut verò contrahitur ſocietas ad certum tempus tacitè vel expreſſè. Primo caſu procedit l.actione.66.§. diximus.ſ.pro ſocio.&.§.manet.Inſtit.de ſo-
52 cietate.† In ſecundo autem caſu procedit d.l.actione.66.§.item qui.ſ.pro ſocio. vbi gloſ.verb. ſine dolo. hanc præſenſit diſtinctionem,&eã probat Balduin.in d. §.manet.Inſtit.de ſocietat.& eſſe approbatam à DD.aſſerit Pariſ.conſ.82.nu.27. lib.1.probat l.11.tit.10.partit.5.Ratio huius differentiæ eſt,quia quando ſimpliciter contrahitur ſocietas, nullo expreſſo tempore tacitè vel expreſſè,videtur celebrata ſocietas ſub ea tacita conditione, quandiu ſocij voluerint : argu. §.manet. in princ.Inſtit.de ſocietat. neque enim tunc partes videntur ſe obligare ad perſeuerandum in ſocietate. Bart.l.ſi pecuniã.num.9.ſ.de condictio.ob cauſam. & l.ſicut.2.lectu. C.de actio. & obligatio.l. 11.tit.10.par. 5.Quoniam tamen in omni diſpoſitione dolus tacitè videtur exceptus.l.creditor.§.Lucius.ſ.mandati.accipitur prædicta tacita conditio , dũmodò dolus non interueniat : & hac ratione procedit diſtinctio d.§.manet. Inſtit. de ſocietat.cum ſimilibus.Cæterũ quando tacitè,vel etiam expreſſè declaratum eſt tempus,intra quod debet durare ſocietas,tenẽtur ſocij vſque ad illud tẽpus perſiſtere in ſocietate , prout ſe obligarunt:nam dies pars obligationis cẽſetur. l.1.§.editiones.ſ.de edẽdo.Si igitur vnus intempeſtiuè recedat,non adimplendo id ad quod ſe obligauit , tunc procedet d.l.actione.66.§.item qui.ſ.pro ſocio.explicata vt ſuprà. Et in his terminis locũ habet elegans deciſio Iureconſult. l. ſi cõuenerit. 14.ſ. p ſocio.& probatd.l.11. tit.10.part.5.tradit Gutierrez de iuramẽto confirmatorio.1.parte. cap. 58. nu. 8. Cùm igitur coniugesvideantur contrahere ſocietatẽ ad tempus.ſcilicèt, quandiu vixerint.l.1.ſ.pro ſocio. vt ſuprà declarauimus,vtique in his terminis debet ſibi locum vendicare regula d.l.actione. 66.§.itẽ qui.ſ.pro ſocio.& ita explicanda ſunt tradita in terminis per Pala.rep.rub. §.64.num.5. Gomeziũ Leoniũ reſponſo.1.ad finem.Matienço l.2.tit.9.lib.5.or
53 dinamenti. gloſ. 1.nu. 47. † Non obſtat etiam ſecunda difficultas,quia reſpõdetur,q; cũ maritus dederit cauſam huic diuortio , iuris interpretatione ab eo videtur factum, quantuncumque ad requiſitionem mulieris fuerit conceſſum: argum.cap.fin.de iniurijs. & ita Couar. poſt alios de ſponſali.2.par.c.7.§.1.nu.6. in fine,& pro hoc adduco bonum tex.c. quos Deus. 33.q.2. & cap. dixit Dominus.32.q.1.ibi:Fornicatione ſe à marito ſeparauit.Bonus text.auth.vt liceat matri & auiæ.§.quia verò plurimas.verſic.ſi ergo.colla.8. & ideò non conſideratur

ille

ille qui diuortium fecit,ſed ille qui diuortio cauſam dedit.l.fin.C.de repud.auth. ſi pater.C.diuortio facto,apud quem.l.3. tit.19.par.4.Ethinc eſt,quòd ſi culpa mulieris ſoluatur matrimoniũ,ipſa debet alere filios & nõ maritus,ne culpa mulieris maneat impunita.d.auth. ſi pater.C.diuortio facto.Gloſ.auth.vt liceat matri.§. illud.verb.alantur.collat.8.glo.l.alimenta.verb.materna.C.de negoc.geſt.& ibi Bart.num. 1.Paul. num.3. Alexan. nu.6. qui dicit receptũ,& Boeri.conſ.17.n.11. probat l.3. tit. 19. partita. 4. Silueſter in ſumma.verb.filij. nu. 24. quicquid poſt Salicet.contradicat vidẽdus Valaſc.conſultatione 92.à nu.10.nã communẽ optimè defendit Corduba l.ſi quis à liberis. §.ſi mater.à num.11.ff.de liber. agnoſcẽ. Gutierrez in quæſtion.Canonicis.c.24. nu.29.Ad tertiam autem difficultatẽ reſpondetur,quòd licèt ad hanc communicationem requiratur cohabitatio, tamẽ iuris interpretatione habetur pro cohabitante ille qui cohabitare non poteſt propter alterius culpã: arg.l.Labeo.50.ff. de contrah.emptio. & in materia bonus text.l.Mæuia. in princip.ff. de annuis legatis.&.l.Gaio.§.Imperator.in fine.ff. de alimentis & cibar.legatis.Alex. conſ.78. num.2.lib.5.Et hæc interpretatiua cohabitatio ſufficit, vt quæ acquiſierit maritus in prædicto caſu,teneatur cum vxore communicare:& ita poſt Seguram in ſpecie Couar.de ſponſalib.2.part. cap.7. §.1.num.6.ad finem:faciunt quæ Peralta reſoluit l. Titia cum teſtamento. §. ſi ea.num.2.ff.de legat.2.& ita eſt explicandus Azeuedus.l.2. titul.9.libr.5.ordinamenti.num. 14. Quã cohabitationẽ interpretatiuam etiam ſufficere ad cõmunicationem capitalium,quę fit in regno Portugaliæ inter coniuges, tradit Gamma deciſ.357.poſt principium. † A quo
54 tamen cauendum eſt,dum pro conſtanti habet, neceſſariam eſſe mutuam cohabitationem inter coniuges, vt locus ſit communicationi capitalium,quæ inter eos fit in regno Portugaliæ: nam in contrarium eſt Ord lib.2.tit.47. §.1.vbi ad illam communicationem ſufficit matrimonium ad valuas Eccleſiæ contractum cum copula: licèt quando matrimonium prædicto modo contractũ nõ probatur, ad prædictam communicationẽ exigatur cohabitatioc ũfama publica matrimonij:notat in ſpecie Gomez.Leonius reſponſo.1.num. 10. Ad veram nihilominus huius communis concluſionis ita defenſæ reſolutionem aduertendum eſt,quòd Segura l. vnum ex familia.§.ſed etſi fundum.num.39.ff.de legatis.2.eam dicit veram eſſe, quando mulier habitat ſeorſum à marito propter eius culpam, & tamen adhuc ſeparatio facta non eſt per Eccleſiam: tunc enim quod acquiſierit maritus, nihilominus communicabit vxori, iuxta rationem ſuprà allatam:ſed ſi iam ſit ſolutum matrimonium, & ſic ſit ſoluta tacita ſocietas, non eſt ferendum, quòd ille qui iam ſocius non eſt,teneatur quid communicare cum vxore, inxta ea quæ tradit Dec. l.ſi ſocius.num.4.ff.ſi certum petatur. Et hanc declarationem Seguræ probat Didacus de Caſtillo. l.Tauri.16.in glo.magna.Auendan.reſponſo.20.col.fin.Gomezius Leonius reſponſo.1.nu.12.Contrariam tamen opinionẽ,imò quòd concluſioni de qua ſuprà ſit etiã locus, poſtquam ſeparatum eſt matrimonium iudicio Eccleſiæ,quia non eſt æquũ vt propter culpam mariti mulier ſeparata priuetur lucro legis,id eſt, medietate acquiſitorum,tenet Palac.rep.rub.§.64.nu.10. & l.Tauri.16.num.35 Couar.de ſponſa. 2.parte c.7.§.1.nu.6.Et hanc eſſe receptiſſimam opinionem aſſerit Matienço l. 2.tit.9.libr.5.ordinamenti. gloſ.1.n.48. & Gutierrez in Canonicis quæſtionib. cap.24.num.15. Pro concordia dicen-
55 dum eſt,† quòd ſi interuenit tantùm ſeparatio iudicio Eccleſiæ facta, & tamen bona adhuc remanẽt communia, & indiuiſa,iuxta l.actione.66.§.ſi poſt. ff. pro ſocio.

ſocio. procedat ſecũda opinio,quia hæc ſeparatio facta per iudicẽ ob culpã mariti, perinde iudicatur ac ſi ab ipſo marito facta eſſet.l.ſi ob cauſam. C. de euictio. Cùm igitur ante tempus videatur renũtiaſſe ſocietati, locum habebit regula.l. actione.66.§.item qui. ff. pro ſocio.& ſuprà tradita: faciunt quæ in ſimili Palac. rep.rub.§.62. num. 25. Cæterùm ſi non ſolùm ſit facta ſeparatio,ſed etiam bona fuerunt diuiſa, & cuilibet pars ſua fuit aſſignata, quam quilibet ſeparatim adminiſtrat,quoad iſtos iam omnino videtur ſoluta ſocietas conſenſu vtriuſq;,ac pinde ex tunc non poteſt conſiderari aliqua communicatio:text.eſt l.itaque.65. ff.pro ſocio. quã ad id extollit Alexand. conſi.92.num.3. lib.2.Menoch.conſ.12. num.27.lib.1.facit in ſimili l.fin.C.de authoritate præſtanda. In his igitur terminis procedet opinio Seguræ & ſequaciũ, quam in eiſdem apertè probat Pala. rep. rub.§.64.num.2.ad finem. & Gutierrez de iuramento confirmatorio.1. parte.c. 1.à num.75.Azeuedus l.2.tit.9.lib.5.ordinamenti.num. 14. ad finem. Vnde in regno Portugaliæ quanuis maritus non poſsit alienare bona immobilia ſine vxoris conſenſu.Ord.lib.4.titu.6. neque pro illis poſsit agere in iudicio ſine vxoris cõſenſu.Ord.lib.3.titu.32. tamen poſtquã interuenit ſeparatio matrimonij, & bona ſunt diuiſa inter coniuges, quilibet de parte ſua ad libitũ diſponere poteſt, iuxta regulam l.in re mandata.C. mandati.vt aſſerit Anton.Gamma deciſ.Lu-
56 ſitana.357.ad finem. & latiſsimè diſputat Gutierrez de iuramento confirmatorio.1.part.c.1.à num.54. † & faciũt bene tradita per Tiraq.lib.1. retract. §. 10. glo.vnica.num.17.in fine. Quinimò ſi ſeparatio ita facta ſit, vt nulli culpa imputari poſsit,tunc poſt ſeparatum matrimonium ceſſabit communicatio, etiam ſi adhuc bona non ſint diuiſa. Exẽplum erit,quando coniuges facto voto caſtitatis,de communi conſenſu ſeorſum habi-
57 tant: nam cùm tunc tacitè videatur etiã ſoluta ſocietas, ceſſabit communicatio, etiam ſi bona adhuc ſint indiuiſa: iuxta text.elegantem.l.actione.66. §. ſi poſt. ff. pro ſocio. quia in his terminis ceſſat ratio ſuprà aſsignata:quod ita tenet Segura d.§.ſed etſi fundum.num.38.Didacus de Caſtillo l.Tauri.16.glo.magna.col. vltima.& ibi Palac.num.34.Matiençol. 2. tit.9.lib.5.ordinamen. glo. 1.n.57.quod & in ſimilibus caſibus erit admittẽdum, de quibus ſuprà. Vnde à fortiori finita ſocietate per mortẽ alterius ex cõiugibus, nõ fiet cõmunicatio,vt latè probat Matiẽ.l.2. tit.9.lib.5.ordinam.glo.1.nu.13. quicquid contrarium tenuerit Pala.rep. rub.§.62.à num.25.Gregorius l.9. tit.10. part.5.glo. 1. ad finem, & contrarium dicat receptũ Azeued.l.2.tit.9.lib.5.ordinamenti.num.15.quorum opinio tantũ admitti poterit,quãdo mortua vxore, maritus cũ filijs vel hæredibus videatur tacitã cõtraxiſſe ſocietatẽ: quod quibus caſibus contingat, explicat notabiliter Matienço vbi ſuprà nume.19. Et ex his ita reſolutis infertur intellectus ad.l.1. §.1.ff.vnde vir & vxor. vbi probatur, q ſi inter coniuges interuenit diuortium, non poſſunt inuicem ſuccedere ex eo titulo,etiã ſi tale ſit diuortium, per quod non ſit ſolutum vinculum matrimonij, vtpotè quia propter prohibitionem legis,vel defectum ſolennitatis nõ valuit: notat Tiraq.lib.1.retract.§.10.glo.vnic. num.17.inquiens, quòd ſi interueniat inter cõiuges ſeparatio quoad thorum, non ſuccedent inuicem ex titulo.Vnde vir & vxor. quod etiam tradit Guilliel. c.Raynuntius. verb.& vxorem. deciſ.5. num.238.Sed id ex ſuprà dictis declarãdum eſt,vt verum ſit in eo qui dedit cauſam diuortio:nam is cùm in legem deliquerit,eius non vtetur beneficio. l.auxilium.in fin.ff.de minoribus. ſed alter qui non fuit in culpa diuertendi, ſuccedere poterit;quia iuris interpretatione videtur cohabitare cum diuertente: argu. l.
Gaio.

Gaio.§.Imperator.ĩ. de alimen. & cibar. lega.& ita in ſpecie declarat Dec.l.1.nu. 10.verſ.primus caſus.C.vnde vir& vxor. quem ibi ſequitur Curt.Iunior.num.14. & tandem Tiraq.lib.1.retract. §.10.gloſ. vnica.num.17.Coſta cap.ſi pater.1. par. verb.vxorem. num. 23. de teſtament.in 6.& faciunt in ſimili tradita per Grãma. deciſ.103.à num.88. Et ex his colligitur
57 elegans explicatio ad d.l.1.§.1. dum inquit,quòd ſi liberta repudium dedit patrono,cui tamen ſecundùm leges illud mittere non potuit. l.fin. s̃. de diuortijs. non ſuccedet patrono tanquam vxor; quia quantum in ſe fuit,diuortium fecit, & propter hanc malam mentem patrono ſuccedere non poterit: argum. c. fin. de bigamis.& cap.ſi religioſus. in princ. de electio.in.6.latè Tiraq. libr. 1.retract. §.26.gloſ.2.à num.8.& quia cùm prædictum ius ſuccedendi competat ratione matrimonij.l.1.C.vnde vir & vxor.& liberta quantum in ſe fuit,illud impugnauit,ſuccedit regula.c. ex eo. de regul. iur.in.6.vt in ſpecie aduertit Bologn.cõſ. 23.num.7.ad finem.facit l.fin. ĩ. ſi quis à parente fuerit manumiſſ. Cæterùm patronus qui nihil cõmiſit, nihilominus libertæ ſuccedere poterit: quia iuris interpretatione.cum liberta cohabitare videtur,vt ſuprà dictum eſt. Qua ratione etiã quando vxor de facto diuertit à viro,ſeparando ſe propria authoritate à cohabitatione mariti, prædicta differentia admittenda eſt: quia eadem militat ratio. Neque repugnat tex.l.& ideò.63.§.fin.s̃. de donatio.inter virum.vbi probatur, q; ſi liberta fecit donationem patrono marito,& deinde ab eo diuertit de facto,donatio illa cenſetur reuocata, & perinde habetur ac ſi facta non fuiſſet: nam loquitur de donatione facta inter coniuges,cuius confirmatio pendebat à voluntate donantis: quia igitur liberta diuertens,etiam de facto, oſtendit ſe non eſſe bene affectam erga patronum.l.fin.s̃.de diuort. reuocata cẽſebitur donatio: nos autem loquimur in ſucceſsione, quæ de
58 fertur ex diſpoſitione legis, † in qua obſeruanda eſt diſtinctio, de qua ſuprà. Quinimò illa diſtinctio ſuprà facta circa communicationem ratione ſocietatis, in his terminis non videtur admittenda: nam prædicta ſucceſsio non prouenit à tacita ſocietate, ſed prouenit ex diſpoſitione legis,ratione matrimonij.d.l.1. C. vnde vir & vxor. Cùm igitur in noſtro caſu adſit vinculũ matrimonij,& interpretatiua cohabitatio, indiſtinctè prædictæ ſucceſsioni locus erit in fauorem illius qui culpam non admiſit,iuxta ſuprà tradita.Et iuxta hæc venit explicanda Ord. lib.4.tit.69.dum requirit cohabitationẽ inter coniuges, vt ſit locus dictæ ſucceſſioni:nam videtur diſcedere à communi traditione, quæ habet ad inducendã prædictam ſucceſsionem ſatis eſſe inter coniuges matrimonium fuiſſe contractum de præſenti, eſit inuicem non cohabitauerint, vt colligitur ex l. 1. C.vnde vir & vxor.& ibi Curt.Iunior num.9. aſſerit receptum,& Matheſilan.tract.de ſucceſsio.ab inteſt.art. 4.num.2. Sed vt iura iuribus concordentur, dicendum eſt,quòd habitatio, quam Ord.requirit, ſit accipienda in eo ſenſu, vt nulla inter eos interueniat ſeparatio, etiã de facto: nam ſi interueniat, non habebit locum prædicta ſucceſsio,iuxta d.l.1.§.1.ĩ.vnde vir & vxor.explicatam vt ſuprà:ſed ſi prędicta ſeparatio non interuenit, ſufficiet matrimonium abſque cohabitatione & copula: vt tradit Felin.c.tertio loco.poſt. princip.de præſumptio. Item & ex prædictis venit declarandum id quod in Senatu Luſitano refert iudicatum Gãma deciſ.97. quòd ſtante diſpoſitione Ord. lib.4.tit.7.§.1.ſcilicèt, quòd mortuo marito vxor remaneat in poſſeſsione bonorum,ita vt hæredes & legatarij ab eius manu debeant bona hæreditaria accipere;vt illa non procedat,ſi tempore mortis mariti inueniãtur ſeparati propter di
59 uortiũ; † quia p̃dicta Ordinatio requirit, quòd

q̃uòd vt illi prærogatiuæ ſit locus, coniuges cohabitent: nam ex prædictis videtur dicendum,quòd ſi culpa mariti facta ſit ea ſeparatio,vxor adhuc prædicta prærogatiua vtetur; quia iuris interpretatione cum marito videtur cohabitare. l.Mæuia. in princip. ĩ. de annuis legatis. Alexand.conſi.78.num.2.lib.5.Vnde videmus, quòd licèt ſecundùm leges Caſtellæ,vt lucra communicentur inter cõiuges, requiratur cohabitatio.l.ſtyli.205. & l.2.titul.9.libr.5.ordinamenti, tamen ſufficit prædicta interpretatiua cohabitatio, vt ſuprà diximus. Similiter quanuis vt ſit locus ſucceſsioni, Vnde vir & vxor. requiratur quòd non interueniat ſeparatio.dict.l.1.§.1.ĩ.vnde vir & vxor. tamen ſufficit, quòd iuris interpretatione non culpoſus cenſeatur cohabitare, vt diximus ſuprà. Pro concordia tamen videtur ſequenda diſtinctio quam ſuprà poſuimus numero.55. quòd ſi facto diuortio bona adhuc ſint communia, & non diuiſa, locum habeat prærogatiua Ordin.libr.4.titul.7.§.1. quando diuortium culpa mariti interuenit: ſi verò iam tunc bona erant diuiſa,indiſtinctè non ſit locus prædictæ prærogatiuæ. Et eſt ratio differentiæ, quia cùm ſecundùm leges Portugaliæ, omnia bona communicentur inter coniuges; apud quemlibet ex coniugibus dominium prædictorum bonorum, & poſſeſsio videntur eſſe pro indiuiſo. l. 1. cum gloſſa.s̃. pro ſocio. Et quanuis propter ius adminiſtrandi marito competens ſecundùm naturalem rationem,dominium & poſſeſsio mulieris non ſit in conſideratione, ſed quodammodo videatur tantùm apud eam eſſe in habitu, dum conſtat matrimo-
60 nium: † tamen eo ſoluto exit in actum, id eſt, in veram & actualem dominij,& poſſeſsionis continuationem, vt notabiliter explicat Carolus in conſuetudin. Pariſ.§.25.num.2.Tellius l.Tauri.16.nu. 10.Vnde meritò cum ſoluto matrimonio domina & poſſeſſor cenſeatur prædictorum bonorum,diuiſio bonorum& traditio ab ea petẽda eſt. Quæ ratio adhuc durat,quandiu bona ſunt communia,& vxor iuris interpretatione videtur cum marito cohabitare: ſed poſtquam bona ſunt diuiſa & ſeparata inter eos,ceſſat prædicta ratio:inducetur igitur deciſio l.itaq;.65.s̃.pro ſocio. Vltimò in hoc articulo illuditenebis menti,quod tradit Gamma deciſ.234.num. 3. &. 4. quòd ſi culpa mariti diuortium factum eſt, mulier non ſolùm lucrabitur donationem propter nuptias,ſiue arras, ſed etiã eam dimidiam partem bonorum,quæ ſecundùm leges Luſitaniæ marito cenſetur quæſita propter tacitam ſocietatem inter coniuges contractam, citans ad hoc Panor.Iaſ.& Dec.qui tamen hoc non dicunt: & meliùs pro eius opinione facit Ord.lib.5.tit.15.§.5.vbi mulier conuicta de adulterio nõ ſolùm amittit dotẽ, ſed etiam omnia bona quæ aliunde habeat: ergo idem dicẽdum eſt in marito, cuius culpa ſoluitur matrimoniũ, quia quoad has pœnas vxor & maritus à pari procedunt.auth.vt fratrũ filij.§. fi.colla.9. Sed cauendum eſt, quia prædicta concluſio apertè falſa eſt:quod ex eo conſtat, q; ſi culpa mariti ſoluatur matrimonium,ipſe tamen non amittit dimidiam partem lucrorum quæſitorum conſtante matrimonio, ſecundùm leges Caſtellæ,ſed illam retinet.Ita pro conſtanti tenet Segura l. vnum ex familia. §. ſed etſi fundum .numer.39.ĩ.de legatis.2.inquiens, quòd vbi culpa mariti dirimitur matrimonium, quòd medietas lucrorum quæſitorum conſtante matrimonio, ad vxorem pertinebit. c.2.adiuncta gloſſ.1. de donationibus inter virum. †
61 admonens aduocatos vxoris ſeparatæ, vt non tantùm dotem repetant, ſed & medietatem lucrorum quæſitorum: cui ſubſcribunt Palacius repet.rubric. §.64.numero.10. Didacus de Caſtillo l. Tauri.16. gloſſ.magna, in fine. & ibi

Palac.num.35.Anton. Gomez.l. Tauri. 50.num.72.Couar.de ſponſalib.2.parte. c.7.§.1.nu.6. Matienço.l. 2.tit.9.libr.5. ordina.glo.1.nu.47.Gutierrez in Canonicis quæſtio.cap.24.nu.4. Ergo de mente prædictorum eſt, quòd alia dimidia lucrorum apud maritum debeat remanere,quantuncumque eius culpa matrimonium fuerit diremptum.Et eſt ratio, quia prædicta lucra cõmunicantur propter communem induſtriam,& ratione ſocietatis,ſecundùm leges Caſtellæ,quæ inter cõiuges cenſetur cõtracta, & ideò reſpectu coniugum non debent conſiderari tanquam lucra:argum.l. de fideicommiſſo. C. de tranſactionib. & quæ tradit Paul.l.ſi pater puellæ.in fine.C.de inoffic.teſtam.& in ſpecie relati per Matien.l.6.tit.9.libr.5.ordinamenti.gloſſ.2. num 2.& ideò quaſi quæſitum ex cauſa oneroſa, maritus amittere non debet propter diuortium ſua culpa factum, vt in terminis tradunt Couar.de ſponſalib. 2.parte.cap.1.num.8.ad finem.Pinel.l.1. C.de bonis matern. 1. parte. numer.37. Matienço alios referens.l.5. tit.9.libr. 5. ordinamenti.glo.9.num.1. ergo pari ratione neque in regno Luſitaniæ maritus in prædicto caſu debet amittere dimidietatẽ bonorum, quæ ratione ſocietatis mutuæ ſibi videntur quæſita,ſecundùm leges Portugaliæ. Et pariter ſi propter culpam vxoris maritus ab ea diuertat,retinebit vxor dimidiã partem lucrorum:nam adhuc militat hæc ratio, quicquid contrarium teneat Palac. rep. rub.§.64.num.1. & Matien. poſt alios.l. 2.titul.9.libr.5.ordina.gloſ.1.numer.2.& Gutierrez in quæſtio.Canonic.cap. 24. nu.18. & de iuramento confirmatorio. 1.par.c.1.nu.16.in fin. Quorum opinio tantùm admitti poteſt,quando fit ſeparatio propter adulterium: nam tunc mulier amittit arras&omnia bona.l.1.tit.20 lib.8.ordin.& declaramus nu. ſeq. Neq; obſtat Ord.lib.5.tit.15.§.5. quia loquitur quando mulier accuſatur criminaliter per maritũ de adulterio:nam tũc probato delicto,non ſolùm dotẽ amittit adultera, ſed & alia quæcunque bona. Inde
62 igitur inferri non poteſt ad maritum, † qui per vxorem de adulterio accuſari nõ poteſt.l.1.C.de adulter.Rationem aſsignat Iaſon.l. ex ea parte. §. 1. numero. 3. ff.de verbor.obligation.& Beroius cap.1. num.39.de vſuris. Tiraquel. in l.1. connubiali.nume.46.Balduin. §.ſeruum.Inſtitu.de hære.inſtituen. Vnde videmus, quòd & in regno Caſtellæ ſi maritus accuſet vxorem criminaliter de adulterio,& eam conuincat,acquirit medietatem lucrorum quæ ad vxorem pertinebat.l.5.titu.20.libr.8. ordinamenti. &.l. Tauri.82. quinimo & omnia alia bona vxoris.l.1. titul. 20.libr. 8. ordinamenti. obſeruat Anton.Gomez.l.Tauri.80. numer.47.ad finem. & Matienço.l. 2.tit.9. libr.5.ordinamenti.gloſ.1.num.55. & tamen ſi vxor diuertat à viro propter adulterium ab eo commiſſum, conſequetur quidem dimidiam partem lucrorum quæſitorum conſtante matrimonio,nõ tamen partem lucrorum ad maritum pertinentem obtinebit, vt ſuprà diximus; quia ſcilicèt, vxor maritum criminaliter accuſare non poteſt. Quinimò ſi maritus ciuiliter agat, vxor quidem amittet arras.c.plerũq;.de dona.inter virũ. nõverò lucra medio tẽpore quæſita, per rationem de qua ſuprà numer.61.Et hæc de primo modo, quo matrimoniũ ſoluebatur apud Romanos .Succedit ſecũdus modus, ſcilicèt ſi ſuperueniat captiuitas:nã per captiuitatẽ iure ciuili ſoluitur matrimoniũ.l.1.ff.de diuort.Ratio ponitur.auth.de nup.§. ſed etiã captiuitatis.colla.4. ꝙ inæqualitas ſuperueniẽs æqualitatẽ in nuptijs manere non ſinit: quaſi dicat, ꝙ cũ captiuus efficiatur ſeruus hoſtium.§.ſerui. Inſtitu. de iure perſonar. ſeruitus ſuperueniens diſſoluit matrimonium; quia ius ciuile ſeruorum matrimonia non admittit. l.humilem. C. de inceſtis nuptijs. Ex qua ratione ita

ita explicata infertur primò intellectus ad.l. in bello.12. §. medio autem tempore.in fine. ff. de captiuis. vbi text.probat,quòd vxor captiui,etſi maximè velit & in domo mariti remaneat, tamen nõ
63 videtur eſſe in matrimonio: † ratio enim colligitur exſuprà dictis. Neq; repugnat tex.l.vxores.6.ff.de diuort. dum probat, quòd vxor captiui non poteſt tranſire ad alias nuptias, niſi poſt tranſactum quinquennium: tunc enim impunè alteri nubere poteſt:vt etiam probat auth.de nupt. §.ſed etiam captiuitatis. colla.4.& ſic videntur probare,mero iure in prædicto caſu conſiſtere matrimonium: nam aliàs poſſet vxor captiui impunè alij nubere,ſi per captiuitatem mariti diſſolutum videretur matrimoniũ: Nam reſpondetur,prædicta iura non negare,vxori captiui mero iure competere facultatem celebrandi alias nuptias, cũ per captiuitatem re vera ſit prius diſſolutum matrimonium: & in ſpecie probat l.in eo.45.§.fin.ff. de ritu nuptiarum. ſed tantùm dicunt,quòd ſi hæc vxor captiui cõuolet ad alias nuptias ante quinquennium,incurret eaſdẽ pœnas, quas incurreret ſi cum marito libero diuortium faceret ſine cauſa legitima: poſt quinquennium autem impunè poterit alij nubere.Non igitur in prædicto caſu durat matrimonium niſi cauſatiuè;quia mulier metu incurrendi pœnam, alteri non nubet: & hoc reſpectu videtur durare matrimonium,vt inquit d.l.vxores. in principio.& notat gloſ.d.l. in bello.§. medio autem.verb. in matrimonium. ff. de captiuis. Socin. Iunior hîc. 2. parte. numer.114.in fine.& proſequitur Cuia. nouella.22. columna.2. Infertur ſecundò ex prædictis intellectus ad legem cùm duæ. 14.in fine. ff.de captiuis. vbi text. inquit, quòd licèt reuerſus ab hoſtibus iure poſtliminij recuperet omnia iura quæ habebat ante captiuitatem, non tamen recuperat vxorem,ſed oportet quòd nouo conſenſu redintegre-
64 tur matrimonium: † ratio enim eſt, quia matrimonium propter captiuitatem diremptum eſt, vnde vt redintegretur,conſenſu opus eſt.l. nuptias.ff.de regul.iuris. qui quidem conſenſus in facto quodam conſiſtere videtur.l. conſilio. §.fin.ff.de curator.furioſi. Planè per poſtliminium recuperantur ea quæ in iure conſiſtunt, non autem ea quæ in facto; vt eſt text.l.cùm hæredes.§.1.ff.de acquirend. poſſeſsio.l. denique. ff.quibus ex cauſis maiores. & ita in ſpecie Crotus.l.2. in principio. numero. 29.ff eodem.Vnde meritò Iureconſult. l.non vt à patre. 8. ff. de captiuis. inquit, quòd non prout pater filio reuerſo acquirit ius patriæ poteſtatis, ita etiam & vxor acquirit matrimonium marito reuerſo: ſed tunc illud acquirit, quando voluerit, id eſt, de nouo conſenſerit,ob rationem de qua ſuprà. Addit Iureconſult. quòd ſi vxor marito reuerſo noluerit conſentire denouo, incidet in pœnas perſcriptas diuertenti ſine legitima cauſa; niſi mulier ideò non conſentiat, quia poſt legitimum tempus alteri nupſit, id eſt, poſt quinquennium, iuxta.l. vxores. 6. in fine. ff.de diuortijs. nam tunc iuſtè recuſat redire ad matrimonium,& ſic in nullam incidet pœnam. Cauendum igitur eſt à Cõnano libr. 8. commentariorum.cap. 10. nu.2. dum inquit, captiuitate diſſolui matrimonium, quatenus ad ius ciuile attinet. cæterùm quoad ipſos coniuges videri durare, niſi animorum diſſenſio interueniat: nam id ex ſuprà dictis confunditur: neque enim etiam quoad ipſos coniuges videtur durare, neque poſtliminio redintegratur, niſi nouus conſenſus adueniat, vt conſtat ex ſuprà dictis.Bonus text. l.in eo.45.§.fin.ff.de ritu nuptiar. † quanuis propter metum in
65 currendi pœnam,qui in ciuitate manet, ad alias nuptias conuolare non poſſit. d.l.vxores.in principio.ff.de diuor.Quod nõ ſatis percepit Cõcenãtius lib.2.quæſt.

iuris cap.1. num. 5. Infertur tertiò intellectus ad l.ſi ab hoſtibus.11. in princip.ff. eod.vbi text.inquit, quòd ſi ab hoſtibus ſit capta filia quæ nupta erat, & dotem à patre profectam habebat,& ibi deceſſerit,perinde eſſe obſeruanda omnia ac ſi nupta deceſsiſſet:quod videtur repugnare ſuprà reſolutis: nã ſi capta fuit, ſolutũ cenſetur matrimonium; & conſequenter impoſsibile eſt, quòd nupta videatur deceſsiſſe.Sed reſpondendum eſt; q̃ ille text. loquitur, quando filia deceſsit apud hoſtes; quo caſu locũ habet fictio legis Corneliæ, per quam captiua videtur deceſsiſſe, tempore quo capiebatur. l.in omnibus.18.ff.de captiuis.l.lex Cornelia.ff devulgari.Vnde cùm fingatur ante captiuitatem deceſsiſſe,meritò in matrimonio videtur deceſsiſſe: & ita glo.1. d.l.ſi ab hoſtibus.& ibi Bart.& Alex.n.4. notabiliter Goffredus l.in inſulã.in prin. num.13.ff.eod.Connan. lib.8.commentarior.cap.10.nu.2. Neque eſt omittendũ, quod ex prædictis infert d.l.ſi ab hoſtibus.ſcilicèt, quòd ſi filia capta quæ deceſsit apud hoſtes, non erat in poteſtate patris,ſed emancipata, quòd tamen ea mortua,dos profectitia reuertetur ad patrem:quod falſum eſſe videtur ,quia vbi filia eſt emancipata & moritur,dos à patre profecta ad eum non reuertitur, ſed pertinet ad hæredes mulieris.gloſ.l. pater filiæ.71.verb.vno caſu.ſ.de euiction. communiter recepta,vt aſſerit Vincentius l. poſt dotem. numer.31. ff. eodem. & Paulus de Montepico l. in quartam. num.234.ff.ad legem Falcidiam. Huic difficultati reſpondet Alexander dict. l. ſi ab hoſtibus.numer. 4.ad fin. mentem dict.l. ſi ab hoſtibus. eam eſſe, vt dos reuertatur ad patrem qui habet filiam in poteſtate, ſecundùm veritatem, vel ſecundùm fictionem iuris, id eſt, legis Corneliæ. Quæ tamen reſponſio non
66 placet, † quia ſecundùm hunc ſenſum Iureconſultus malè dixiſſet, filiam non eſſe in poteſtate patris, cùm per fictionem legis Corneliæ ſub ea videatur: & ideò veriùs eſt.d.l.ſi ab hoſtibus.ſentire, quòd etiam quãdo filia eſt emancipata, dos profectitia reuertitur ad patrem, ſi morte filiæ dirimatur matrimonium, vt clarè etiã ꝓbatur l.pater filiæ.71.ſ.de euictio.&.l.iure ſuccurſum.7.in princip.vbi redditur ratio.ſ.de iure dotiũ.& poſtCuman.probat Ruin.d.l.ſi ab hoſtibus.Anto.Gouean.lib.2.variar.lecti.c.4.& nos latiùs probabimus.l.2.§. q̃ ſi in patris.ff.eo. ſignificatq́; Iurecõſ.in d.l. ſi ab hoſtibus. mortẽ hãc fictã,que inducitur per.l.Corneliã,eoſdẽ operari effectus, quos vera; ac ita dotẽ profectitiã datã filiæ emancipatæ,ad patrẽ reuerti:quæ tamẽ ad eũ reuertitur tãtũ in caſu quo morte filiæ ſoluitur matrimoniũ: ſecus ſi per diuortiũ vel alio modo,vt ſignificat l.ſi filia.5.ſ.de diuor.& l.filiæ meæ.60.ff.eo.Neq; eſt prę termittendũ,quod inſinuat d.l. ſi ab hoſtibus.quòd licèt filia ſit capta ab hoſtibus, tamẽ pater non poteſt petere dotẽ, niſi poſtquã cõſtiterit, filiã apud hoſtes eſſe mortuam:quod ita ex d.l.ſi ab hoſtibus.colligit glo.l.ſi quis ſic. 57. verb. vel ancilla.ff.eo.& probat Paul.hîc. n.3.addu cẽs etiã tex.l.ſi quidẽ.C.ſolut.matri.ſubſcribit Alcia.hîc.n.16.&Crot.l.2.in prin. nu.29.ff.eo.Cõnan.lib.8.cõmentar.c.10. nu.2.Contrariũ tamen,imò dotẽ ſtatim repeti poſſe; quia cùm per captiuitatem ſoluatur matrimonium, inducenda eſt regula l.2.in princ.ſ.eo.tenent Alexand. hîc nu.17.Socin.Iunior.2.parte.nu.114. Pariſius nu.165. latè Niconic.à nu.152. Guilliel.Pontan.n.44. Campeſ.de dote, 3.parte. quæſtio.4. qui pro hac ſecunda opinione dicunt eſſe text. expreſſum.l. ſi quis ſic.57.ff.eod.Et tenendo hanc ſen
67 tentiam,† ad iura adducta pro contraria parte facilè poterit reſponderi: nam ad primum de d.l.ſi ab hoſtibus. reſpondent Pariſ. hîc nu. 165. & Socin.Iunior 2.parte. numer. 114. in eo textu referri caſus contingentiam; à qua non licet argumentum ſumere, iuxta doctrinam gloſ.

gloſ.l.vnicæ.C.quãdo non petẽt.partes. Sed non placet hæc reſponſio, quia imò Iureconſult.d.l.ſi ab hoſtibus. ſentit,patrem ante mortem filiæ apud hoſtes, dotem datam pro filiã repetere non poſſe: & ideò meliùs reſpõdetur,in d.l.ſi ab hoſtibus. patrem non poſſe petere dotem eo prætextu quòd filia ſit mortua, ante quam conſtet eam eſſe mortuam apud hoſtes:non tamen negat, quòd ſi pater velit dotem repetere eo protextu quòd per captiuitatem matrimonium ſit ſolutum,nõ ſit audiendus. Non obſtat ſecũdum de l.ſi quidem.C. ſoluto matrimonio. quia eo caſu frater captiuæ tanquã eius hæres repetebat dotem, & ideò meritò non auditur: nam quãdiu captiuus viuit apud hoſtes, non cenſetur habere hæredem.l.nec nos.C.de poſtlim. reuer ſis.Secus igitur eſſet dicendum, ſi frater non tanquam hæres,ſed ratione pacti, vel ex alia iuſta cauſa dotem repeteret, tunc enim audiendus eſſet. d.l. ſi quis ſic.57.ff. eod. Sed his non obſtantibus, opinio Pauli Caſtrenſ. & ſequacium verior videtur, quam efficaciter videtur probare text.l.ſi ab hoſtibus.11.ff. eo. ſic inducendo.Text.ille in prima parte loquitur in filia in poteſtate, in qua certũ eſt, quòd quocumque modo dirimatur matrimonium, dos ad patrem reuertitur.l.dos à patre.C. ſolut. matrimonio.l. pater filiæ.71.ſ.de euictio. & ſic ſoluto matrimonio per captiuitatem, dos debuit reuerti ad patrem: & tamen d.l. ſi ab hoſtibus. ſentit ad eum non reuerti, niſi poſtquam conſtiterit, filiam eſſe mortuam apud hoſtes. ergo efficaciter
68 probat Paul. opinionem. † Neque obſtant rationes ſuprà adductæ pro contraria opinione: nam ad primam de regula.l.2. in princip. ff. eod. reſpondetur, quòd licèt per captiuitatem ſit ſolutum matrimonium,ita tamen ſolutum eſt,vt neceſsitate cauſatiua matrimonium illud ſit redintegrandum:quia aliàs recuſans incidit in eas pœnas, quas incurrit ille cuius culpa ſoluitur matrimonium, vt conſtat ex.l.vxores.6.ſ.de diuort. & l. non vt à patre.8.in fine.ff.de captiuis.& ideò propter hãc probabilem ſpẽ redintegrandi matrimonij; interim dos non repetetur:argu.l.pen.§.vxor.ff.eo. ſed retinebitur per maritũ,vt ex ea in neceſsarijs vxori captiuæ ſuccurrat,& intẽdat eius redẽptioni & libertati, vt aduertit Connan.lib.8.cõmentariorũ.c.10.nu.2. Nõ obſtat ſecũdũ de l.ſi quis ſic.57.ff.eo. quia in eo text. pacto de reddẽda dote fuerũt addita ea verba vniuerſalia,Si quo caſu nupta eſſe deſierit: & vt ea aliquid operẽtur,intelligitur pactũ,etiã quando nupta mulier eſſe deſijt per captiuitatẽ; & ita Bar.l.quinque legibus.nu.1. ad mediũ.ff.de bonis dãnator. Chriſtophorus Caſtellioneus rep.l. ſi cũ dotẽ. in princ. nu.22.ff.eod.Alcia.hîc nu.16.Crot.l.2.in prin.n.29.ff.eo. Duaren. l. ſi quis ſic.ff.eo. Cõnanus lib.8.cõmentario.c.10. n.3. Et confirmatur is intellectus;quia ea verba, Si quo caſu, debent exponi, id eſt,ſi aliquo caſu,iuxta traditionẽ glo.l.3.§.ſi pupillus.verb.cũ quo.ff.de tutelis.& ſic verbi vniuerſalis natura,etiam caſum captiuitatis comprehendit, per quem re vera mulier nupta eſſe deſijt; vt apertè colligitur ex ratione expreſſa dict. l. ſi quis ſic. 57.ff.eo. Vnde pari ratione idem erit recipiendum quando pactum conceptum eſt modo expreſſo. l.2. ſ. de pactis dotalib. & .l. ſi extraneus. 6. ſ. de condition. ob cauſam. ſcilicèt, vt dos redderetur,quocumque modo ſolutum eſſet matrimonium; quia militat prædicta ratio. † Ex quo infertur, quòd ſi 69
pactum non fuiſſet celebratum per verba vniuerſalia, ſed per verba indefinita; vt quia dictum eſſet, quòd ſoluto matrimonio dos redderetur, non procederet d.l.ſi quis ſic.57.ff.eo.ſed potiùs opinio Pauli hîc numer. 3. quam defendimus:quod ſentit Bart. l. ſi ab hoſtibus.in principio.3.oppoſitione.ff.eod.& probat Pariſ.hîc n.166.ad fi. & faciũt tradita per

Nouellum de dote.7.par.ſpeciali. 11.nu 4.ad medium.Et facit etiam,quia ea verba,Soluto matrimonio dotē reddi, tacitè ſubintelliguntur,etiamſi non exprimantur.l.cùm quærebatur. 228.ff.de verbor.ſigni.& glo.hic.Vnde cùm exprimãtur eo modo quo tacitè inerãt,nihil operabitur expreſsio:ſed prout ceſſante pacto,dos non erat reſtituenda, niſi quando nulla neceſsitas præciſa, neque cauſatiua eſſet redintegrandi matrimoniũ, vt diximus ſuprà,pactũ etiã eodem modo expreſſum ita accipietur. Neque nouum eſt,plus operari pactum conceptum per verba vniuerſalia, quàm per verba indefinita, vt in notabili caſu tradit Bart.l.generali.§.vxori.ad finem.ff.de vſufr. legat.Aretin.l.Pãtonius.§. rei perduellionis.col.2.ff.de acq.hæredit. & proſequuntur Couarru.reſolu.libr.2.cap. 5. num.3.verſi.2.Pinel.l.1.C.de bonis matern.1.parte.num.43.& faciunt in ſimili tradita per Socin.conſil.32. num.12.lib. 1.Et ad hunc modum poterunt concordari opiniones; vt opinio Alexan.& ſequacium procedat,quando pactum conceptum eſt per verba vniuerſalia, iuxta terminos l.ſi quis ſic. 57.ff.eod. ſed quando nullum pactum expreſſum eſt, vel pactũ fuit conceptum per verba indefinita, procedet opinio Pauli quam de-
70 fendimus.†Et iuxta hæc venit etiam explicandum quod tradit Bart.l. ſi quis ſic. in fine.ff.eod.dum tenet,ſub prædicto pacto vniuerſali contineri caſum quo matrimonium ſoluitur quoad thorum propter culpam mariti: quanuis enim mulier non deſijt eſſe nupta quoad vinculum,cùm tamen quoad omnia alia, & quoad affectionẽ non cenſeatur nupta, vniuerſalitas pacti hunc caſum debet comprehendere : & ſubſcribunt Ripa hîc num.26.Alciat. num. 19. Bolognet. num.116.Corraſ.l.2.in prin.à nu. 4.ff.eo. Boſcheus lib.2.de nup.n.13. Aliud tamẽ erit dicendũ,ſi pactũ per verba indefinita fuerit conceptũ:nã cũ verba in potiori ſignificatu ſint accipienda.l.1.ſ.ſi ager vectigalis. pactũ indefinitũ non cõprehendit caſum, quo mulier propriè nupta eſſe nõ deſijt,cùm adhuc ſuperſit matrimonij vinculum. Vltimò ad complementũ iſtius ſecundi modi quo ſoluitur matrimonium, addẽdum eſt,hodie etiã iure ciuili per captiuitatem nõ ſolui matrimonium:ita videtur tex.auth.de nup. §.ſed etiã captiuitatis.colla. 4. per quem ita tenet glo.2.l.ſi quis ſic.57.ff.eod.& ibi Bar.& alij glo.l.in bello.12.§.medio.ver. in matrimonio.ff.de captiuis.glo.l.ab hoſtibus.11.in prin.ff. eod. & tradunt Ripa hîc nu.26.Alcia.n.16.Bolognet.nu.110. ChriſtophorusCaſtellioneusl.ſi cùm dotem.in princ.nu.23.ff.eo. Boſcheus lib.2. de nupt.nu.13.Sed non placet,quia d §. ſed etiam captiuitatis. non probat prædictam concluſionem:imò ſentit per captiuitatem ſolui matrimonium,& tantũ quoad eum effectum retineri,ne ille qui remanſit in ciuitate,interim poſsit alterius nuptias optare impunè; vt & iure
71 antiquo conſtitutum erat, vt conſtat ex l.vxores.6.ſ.de diuor.& l.nõ vtà patre.8. in fine. ff. de captiuis. Verum eſt,quòd Leo Iunior nouella.20. conſtituit, non poſſe vxores captiuorum alijs perſonis nubere:etiam ſi diu eſſent captiui, neq; ab eis aliquam teſtationem recepiſſent: cuius meminit Harmenopulus in prõptuar.iuris,lib.4 tit.12.col.1.ad fi. Cuiacius nouella.22.col.1.ad fin.†Sed & hæc conſtitutio non euincit, mero iure per captiuitatem non ſolui matrimonium, ſed tantùm illud emendauit, quod licèt poſt quinquenniũ iure antiquo licitum eſſet vxori captiui impunè alij nubere.d. l. vxores.ſ.de diuort. hodie impunè non licebit: in quo tamen non conſtat,illam conſtitutionem Leonis vſu fuiſſe receptam.Veriùs ergo reſoluendũ eſt, quòd hodie attento iure canonico per ſeruitutem non ſoluitur matrimonium:nã ius ciuile contrarium ſtatuens, ea ratione fundatur, quia ſeruus nõ poterat cõtrahere

trahere matrimoniũ, vt ſuprà diximus: ſed iure canonico ſeruus poteſt contrahere matrimonium.cap. 1. de coniugio. ſeruor. ergo cùm iuris ciuilis ratio ſit correcta,& ipſum ius ciuile debet cenſeri correctum,iuxta traditionem gloſ.l.1. ff.de legitimis tutor.vt aduertit Niconic. hîc nu.156.In materia autem matrimonij,vel ſpirituali ius ciuile cedit canonico.cap.fin.de ſecundis nuptijs. glo.§.fin. Inſtitu.de gradib. & gloſ. cap. poſſeſſor. de regu.iuris in.6.bonus tex.cap.Euthemium.2.quæſt.3.Vnde hodie vxor captiui non poteſt matrimonium contrahere, niſi poſtquam acceperit certum nuntium de morte mariti.cap.in preſentia.de ſponſalib. & text. optimus cap.2. de ſecund. nuptijs. de cuius intellectu notabiliter agit Couar.de ſponſalibus.2. parte,cap.7.§.3.à nu. 3. Et eâdem ratione hodie non procedet l. ſi quis ſic.57.ff. eod.qua parte probat per captiuitatem, vel ſeruitutem ſolui matrimonium, ac ob id verificari pactum de quo ibi: contrarium enim eſt dicendum, attenta diſ
72 poſitione iuris canonici. † Socin. Iunior hîc.2.parte.numer. 115. Et tenebis menti, quòd licèt per cap. in præſentia. de ſponſalib.hodie corrigatur deciſio.l. vxores 6.ſ.de diuort.& auth. de nuptijs. §.ſed etiam captiuitatis.colla.4. qua parte probant, vxorẽ captiui poſſe impunè matrimonium cõtrahere poſt elapſum quinquenniũ à captiuitate mariti;quòd hæc correctio tantùm procedit reſpectu matrimonij contrahendi : agitur enim de damno irreparabili, ſi mulier marito adhuc viuo alteri nubat, & ideò ad illud contrahendum requiritur certitudo mortis mariti.Barto.l.2.§.ſi dubitetur.numer.1.ad finem.ff. quemadm. teſtamẽ.aperiantur. Si autem agatur de ſucceſsione bonorum, & ſic de damno reparabili, ſi de vita captiui per quinquennium expectati non conſtet, ſuccedetur in eius bonis tãquam præſumptiuè mortui: vt argument. prædictorum iurium concludit Barto.tractat. teſtimonior.num.38.poſt medium. additio Capellæ Tholoſanæ. 312. in fine.Alexand. conſilio.4.numer.7.libr.2. Socin Iunior conſil.26.num.5.libr.2.Natta conſi.241. num.2. libr.2.quod eſt notabile ad limitationem l. nec nos. C. de poſtlim. reuerſis. Et hæc de ſecũdo modo quo ſoluitur matrimonium. Succedit igitur tertius & vltimus modus,ſcilicèt, quòd ſoluatur matrimonium per mortem alterius ex coniugibus. cap. fin.de ſecundis nuptijs.quæ quidem diremptio à natura ipſius matrimonij profluit,quia matrimonium contrahitur ad perpetuam cõiunctionem viuorum: vt colligitur ex eius definitione poſita.l. 1.ſ. de ritu nuptiar.& in princip.Inſtit.de patria poteſt. cap.beata Maria. ad finem. 27. quæſtio. 2. Interueniente ergo morte extinguitur obligatio matrimonij : quod de plano procedit, quando interuenit mors corporalis ſiue naturalis,quæ omnia ſoluit.authent.de nuptijs.§.deinceps.colla. 4.Sed quid ſi interuenit mors ſpiritualis, quæ contrahitur per ingreſſum religionis?cap.placuit.2.16.quæſtione.1.Et diſtinguendum eſt,† quia ſi fuit contractũ
73 matrimonium per verba de præſenti,& copula non interuenit, ſoluitur per ingreſſum religionis, etiam quoad vinculum.c.2. &.c.ex publico. de conuerſio. coniugator.l.4.tit.10.partit.5. notat Panorm.c.propoſuiſti.in fine.de probatio. Nauar.in manuali.c.22.num. 21. & nu. 26.& Gutierrez in Canonicis quæſtion. cap.17.à nu.2.tradit Diuus Thomas.2.2. q.88.& in.4.diſtinctio.38. Couar.de ſpõſalib.2.part.c.7.§.4.n.6. & deciſum eſt in Concilio Tridentino, ſeſsion.24.de Sacramento matrimonij.Canone.6.& quidem indiſtinctè,Nauar.conſil.1.nu.1.de conuerſio.coniugator. quicquid exiſtimet Corraſe.hîc.2.lectu.num.12. Vnde cùm prædictum matrimonium etiam quoad vinculũ cẽſeatur ſolutum,qui remanet in ſeculo,ad alias nuptias cõiola

re poteſt.c.2.&.c. ex parte.2.de conuerſio.coniugator.tradit Soto in.4.diſtinct. 77.q 1.artic.4.col.4.verſ. tertia cõcluſio. & ampliat notabiliter Franciſcus Marc. deciſio.750.in.2.part.Quòd ſi matrimonium ſit copula conſummatum, tũc per mortem ſpiritualem,id eſt,ingreſſum religionis, minimè ſoluitur.c.Agathoſa.& c.ſunt quidam. 27. q. 2.cap. ex publico. de conuerſio.coniugat. & eſt communis omnium Theologorum ſententia, vt aſſerit Soto lib.7.de iuſtit. & iure.q.2. artic.5.& Matienço.l.1.lib.5. ordinamẽ. in rub. gloſ. 1.num. 73.Vnde dum text. l.fin.in princ.C.de Epiſc. & cleric. videtur probare,matrimonium copula conſummatum per ingreſſum religionis reſolui,vt ex eo colligunt Paul.ibi num. 2. & Roman.l. ſi cùm dotem. in princ nu. 14.ff.eo.quod etiam videtur probare tex. authen.de ſanctiſsimis Epiſco. §. ſponſalibus.colla. 9. tamen ex iuribus ſuprà citatis dicendum eſt, illa eſſe correcta per ius canonicum: vt eſt tex.expreſſus cap. ſunt quidam.27.q.2.Et in materia matrimonij ius ciuile cedit canonico. gloſ.§. fin.Inſtit.de gradib.Alexan.l.ſi cùm dotem.in princip.num.12.ff.eod.cap.fin.de
74 ſecũ.nuptijs.†Vel etiam poſſunt intelligi prædictæ leges ciuiles,vt matrimoniũ copula conſummatum per ingreſſum religionis non ſoluatur quoad vinculũ, ſed tantùm quoad thorum & mutuam cohabitationem, obſeruata diſtinctione.c.cùm ſis.c.vxoratus. de conuerſion. coniugator. quo ſenſu prædictas leges ciuiles accipit gloſ.c.2.de conuerſio. cõiugator.Panor.conſ.1.col.fin.lib.1.Alex. l.ſi cùm dotem. in princip.num.11.ff.eo. Soto in.4.diſtinctio.27.quæſtio.1. artic. 4.col.4.verſic.ad primum. Cæterùm cũ tam matrimonium carnale, quàm matrimonium de præſenti,habeat indiſſolubilitatem à Deo. cap. 1. de voto. in. 6. videndum eſt, cur prædicta differentia inter ea matrimonia fuerit conſtituta? Et varias quidem rationes huius differentiæ refert gloſſ. cap.quapropter. 27. quæſtio.2.quam ſequitur Franciſc.Marcus deciſio. 745. num.5.in.2. parte.alias Soto in.4.diſtinctione.27.quæſt. 1.artic. 4.& ibi Durand.quæſtion. 2. idem Soto libr.7.de iuſti.& iure.quæſtione. 2.artic. 5.Alfonſus à Veracruce in ſpeculo coniugio.2.parte.articulo.28. Ledeſmius in 2.quarti.quæſtione.63.articul.3. colum. 2.& Matienço tit. 1.libr.5. ordinamenti.in rubric.gloſ.1. num. 69. & num. 73. Couarr.de ſponſalib.2. parte.cap. 7. §.4. num.6.Gutierrez in quæſtionib.Canonicis.cap.17.à numer.26.Sed nulla prorſus tollit difficultatem,& ideò ad veram explicationem tria vltra Doctores præmittenda ſunt . Primũ, in matrimonio duas inueniri coniunctiones, & conſequenter duo diuerſa vincula indiſſolubilia:prima eſt, coniunctio animorum ad perpetuam vitæ conſuetudinem : itẽ & coniunctio corporum ad prolis procreationem:quod probat cap.debitum. de bigamis.& cap.in omni matrimonio. 27.quæſtio.2.notat glo.in princip.verb. coniugatio.Inſtitut. de iure naturali. & Bald.notabiliter cap. ex tranſmiſſa. nu.
75 7.de reſtitutio.ſpoliator.† Item ſecundò eſt præmittẽdum, quòd coniunctio animorum contrahitur, vbi primùm contractum eſt matrimonium per verba de præſenti,quanuis adhuc copula non interuenerit,vt hîc tradit Ruin.num.355. ad finem.Nam cùm animus ſit quid ſpirituale & inuiſibile,vinculum etiam animorum inuiſibiliter contrahetur, abſq; alio facto exteriori. cap. fin.in fine.27. quæſtione.2.tradit Panor. c.fin. in fine. de ſpõſa duorũ.& ideò tex.c.in omni matrimonio.27.q.2.appellat hoc vinculum ſpirituale:coniunctio autem corporum fit per cõmixtionem ſexuum per copulam carnalem. c. debitum. de bigamis. per quam efficiuntur vna caro. cap.lex diuinæ.27.quæſtione.2.cap.ex publico. de conuerſi.coniugator. & hac ratione dicitur vinculũ carnale:id quod notabiliter

liter docet Bald.cap. ex tranſmiſſa.nu.7. de reſtit.ſpoliato.inquiens,quòd per cõſenſum efficiuntur coniuges vnum & idem voluntate, & per commixtionem corporum efficiuntur vna caro. Tertiò eſt præmittẽdum, matrimonium ex ſui natura habere tacitam conditionem reſolutiuam, Niſi mors ſequatur.glo.verb. ſub conditione.cap.non ſolùm.32.quæſtione.8.& colligitur ex mente Diui Pauli. 1. ad Corinthios. cap.7. dum inquit: Mulier,viuente viro, alligata eſt legi : ſi verò mortuus eſt maritus eius,ſoluta eſt lege viri:refertur.c.licitè.32.quæſtion.7. Ex quibus ita præmiſsis dicẽdum eſt, inter prædicta matrimonia eam eſſe rationem differentiæ,quòd per matrimoniũ de præſenti tantùm contrahitur coniunctio animorum, ſiue vinculum ſpirituale,in quo ex natura ipſius matrimonij ſubintelligitur conditio tacita reſolutiua,Niſi mors ſequatur, ſcilicèt ſpiritualis:arg.l.nihil tam naturale.ff.de regu.iur.
cap.1.& cap.omnis res.27. quæſtion. 2.†
76 Sed per votum ſolenne religionis quis moritur ſpiritualiter: ergo meritò per illud votum ſoluitur matrimonium de præſenti. Antecedens autem,quòd profitens religionem dicatur mori ſpiritualiter,probatur ex eo, quia per obedientiam propriam mactat voluntatem, vt inquit text.cap.ſciendum.8.quæſtion.1. & illam à ſe tollit & transfert in Deum, vel eius miniſtrum. cap.ſi religioſus . de electio.in.6.cap.non dicatis.12. quæſt.1. Item abrenũtiat ſeculo, totaliter ſe Dei ſeruitio mancipando, & aſſumendo ſtatũ perfectionis, vt inquit Thomas. 2. 2. quæſtio.88.artic.7.in corpore.&arti.11. in corpore.& ideò Diuus Paul ad Coloſ ſenſes.c.3 appellat eos mortuos, & vitã eorum eſſe abſconditam cum Chriſto: refertur cap.placuit. 2.16.quæſt.1.Cæterùm quando interuenit copula,quia tũc vltra vinculum ſpirituale, accedit etiam vinculum corporale,& profeſſus religionẽ tantũ cenſetur mortuus quoad ſpiritum,nõ autem quoad corpus.glo. auth. idem eſt.C.de bonis quæ liberis.non verificatur hoc caſu tacita conditio reſolutiua,quæ videtur ineſſe ex natura matrimonij, cùm mors corporalis non contigerit:& in vim iſtus vinculi quòd nõ diſſoluitur,aliud etiam ſpirituale retinetur: arg.l.ſi cõmunem.§.quẽad. ſeruit. amitt. l.qui patri.in fine.ff.de acq.hæred.Bonus text.l.ſi ita ſcriptum.§.regula.& ibi Bart. & Bal.ff.de liber.& poſth.Quam rationẽ differentiæ in ſpecie colliges ex mente c.2.de conuerſio.coniugator.& eam expreſsit Diuus Thomas in. 4. diſtinct.27. q.1.in reſpõſione ad.1. quæſtiunculam, dum dicit,inter coniuges ante copulã eſſe tantùm vinculum ſpirituale, & poſt copulam accedere etiam carnale; & q prout carnale ſoluitur morte naturali, ita etiam & ſpirituale ſoluitur per ingreſſum religionis,per quem ingrediens mori videtur ſpiritualiter : quod & repetit ibidem in reſponſione ad tertiam quæſtionem,dicens, quòd ſicut vera corporalis mors ſoluit vinculum matrimonij: ita etiam poſt mortẽ ſpiritualem ſponſi poterit vxor cuilibet nubere.c.2.de conuerſio.cõiugator. † Et idem Thomas in
77 4.diſtinct.31.q.1.ad tertium, inquit,matrimonium in hac vita ſeparari non poſſe,ſed tantùm per mortem ſeparari, ſiue corporalem,ſi interueniat carnalis cõiunctio,ſiue ſpiritualem,ſi tantùm interceſsit vinculum ſpirituale:quod & tradit idem in.4.diſtinct.39.arti.4.ad 2. & ſubſcribit Durand.in.4.diſtinct.27.q.2.n.9. Silueſter verb.diuortiũ.nu.2.&.7.Eſt tamen aduertendũ,aduerſùs hãc rationẽ Diui Thomæ duasmagnas vrgere difficultates.Prima eſt,q;Diuus Thomas fatetur, per matrimonium de præſenti maritum in vxorem transferre ſuum conſenſum & voluntatem, propter quod dicitur contrahi vinculum ſpirituale. Tunc ſic.Si maritus iam tranſtulit voluntatem ſuam & conſenſum in vxorem, ingrediendo religionem, non potuit tranſferre

ferre in Deum voluntatem quam iam non habebat: nemo enim transfert in alium quod non habet. c. quod autē. de iure patronat. Augetur difficultas; quia per illam translationem propriæ voluntatis in vxorem maritus remansit obligatus ad consummandum matrimonium per copulam carnalem. c. super eo. de cōditio. appositi. & ibi Panor. n. 2. Extrauag. antiquę in fin. de voto. Ioan. XXII. Nō igitur debet esse in potestate mariti, ab hac obligatione se eximere p propriāvoluntatem & factum, scilicèt, spōte ingrediendo religionem: neque enim iuris rationes patiuntur, vt sit in potestate debitoris se eximere ab obligatione qua tenebatur. l. sicut. C. de actio. & obligatio. l. 3. s̄. de eo quod certo loco. Prætereà licèt in alijs contractibus partes possint se obligare personaliter, non tamen possunt (etsi maximè velint) dominium sui corporis & voluntatis in aliū transferre,
78 †ita vt transferens videatur esse in domi nio illius ad quem voluit transferri. l. si quis rogatus. 53. vbi ponitur ratio. j̄. de fideic. liberta. l. liberos. C. de liberali causa. tamen in contractu matrimonij speciale est, q̄ coniuges inuicem possunt transferre dominiū corporū, ita vt transferēs iam sui corporis non habeat dominiū & potestatē, sed illa sit alterius coniugis; vt clarè dicit Diuus Paulus. 1. ad Corinth. c. 7. obseruat glos. 2. c. extransmissa. de restit. spoliato. Dominic. consil. 24. num. 3. Paludan. in. 4. distinctio. 26. q. 4. col. pen. vers. ad quartū. & in specie hanc differētiam inter matrimonium & alios contractus agnoscit Victoria in relectione de matrimonio. n. 5. vers. sed cōtra. Quod vtique verum est, etsi tantùm matrimonium de præsenti contractum sit: nam cùm tunc coniuges se inuicem tradāt, & mutuò se suscipiant. c. 1. in fine. de spōsa duorum. c. fin. in fine. 27. q. 2. necessariò etiam corporum traditio ad copulā matrimonialem videtur interuenire: quod tradit Soto in. 4. distin. 73. q. 1. art. 5. col. 6. vers. contra. & est de mente Thomæ 2. 2. q. 88. artic. 7. in corpore. ad finem. & Panor. c. fin. col. fin. de sponsa duorum. dum dicit, quòd ex matrimonio de præsenti plenum ius acquiritur coniugibus; ita vt copula posteà superueniens nihil addat prædictæ translationi: & infrà latiùs dicemus. Tum sic. Si per matrimonium de præsenti etiam fit traditio corporum, videtur etiam interuenire vinculum corporale, quod per ingressum religionis dissolui non potest. †Et confirma
79 tur; quia si per matrimonium de præsenti vxor acquisiuit dominiū corporis mariti, id ius sine illius consensu ei tolli non potuit. l. id quod nostrum. j̄. de regul. iuris. Sed his difficultatibus non obstantibus, non est recedendum à ratione Diui Thomæ, quæ optimè comprobatur ex suprà traditis. Neque obstāt suprà dictę difficultates: nam ad primam respondetur, quòd prædicta translatio consensus facta in vxorem, non fuit simplex & absoluta, sed limitata ad copulā matrimonialem: vnde ex natura ipsius matrimonij subintelligetur conditio resolutiua, nisi mors spiritualis interueniat, vt suprà diximus. Ea igitur conditione aduenien te per ingressum religionis, illa trāslatio censebitur resoluta, iuxta regulam. l. qui absenti. §. 1. j̄. de acq. poss. & l. 2. cum glo. s̄. de in diem. adiectio. Et confirmatur, quia maritus restringens consensus traditionē ad copulā matrimonialē, tantū videtur velle, q̄ si in seculo maneret, nō posset consensum ad prædictā copulam matrimonialē alteri præstare. Cæterùm magis tacitè videtur sibi reseruasse facultatē mutādi statū, & ad frugē melioris vitę se cōuertēdi: neq; enim, etsi voluisset, hāc facultatē potuit sibi adimere. c. Florētinū. iūcta glo. verb. sanctis. 85. distinct. quoniā opponeret Spiritui sancto impedimentū, cuius est propriū sancta desideria animis ministrare, vt inquit Thomas 2. 2. q. 89. art. 7. ad. 2. Nauar. in manuali. c. 12. n. 17. Cū igitur nō obstante prædicta transla-

trāslatione, retinuerit facultatē mutādi statū in melius, si ea facultate vtatur, videtur mortuus spiritualiter: ac ita procedet ratio Diui Thomæ: neq; dicetur sua volūtate se eximere ab obligatione, cùm in prædictū casum se non obligauerit, vt cōstat ex suprà traditis. Nō obstat secunda ratio, quia respōdetur, q̄ etsi cōcedamus, in matrimonio de præsenti interue
80 nisse traditionē corporū, nō ob id sequitur, contractū esse vinculū corporale, siue carnale: † nā vinculū carnale in hac materia resultare videtur ex eo q̄ vir & vxor sint effecti vna caro: vt in specie colligitur ex. c. 2. de cōuersio. cōiugator. q̄ vtiq; absq; copula cōtingere nō potest. c. lex diuinæ. 27. q. 2. Et confirmatur; quia per illā mutuā traditionē nulla corporū fit cōmixtio, sed tantū conceditur mutua facultas & potestas coitus, ita vt is cōsensus nō sit in actū copulæ, sed in potentiā: aliàs sequeretur, q̄ sine animo actuali ad copulā matrimoniū nō esset: quod est contra tex. c. beata Maria. &. c. si coniux. 27. q. 2. c. cōmissum. de sponsal. tradit Thomas in. 4. distinct. 30. q. 2. Couar. de sponsa. 2. parte. c. 3. in prin. n. 1. notab. Frā cisc. Marc. decis. 733. in. 2. part. vnde per prædictā traditionē nullū potest prætēdi vinculū carnale esse cōtractū. Quare receptū est, q̄ si matrimoniū de præsenti tantū contractū est, maritus spoliatus nō potest petere se restitui ad copulā & cōmixtionē corporū, quæ adhuc non interuenit. glos. 2. c. extransmissa. de restit. spolia. Bald. c. pen. nu. 5. &. 8. de probatio. Dominic. conf. 24. nu. 3. Neq; repugnat regula. l. id quod nostrū. j̄. de regul. iuris. quia respondetur ex traditis per D. Thomā in. 4. distinctione. 27. artic. 3. ad. 2. q̄ ante carnalem copulā videtur translatū dominiū sub conditione resolutiua, Nisi alter coniugū ad frugē melioris vitæ se conuertat: & tantū per copulam cōpletur prædicta translatio: sequitur Xuarez titulo de los pleytos. nu. 15. Si ergo adueniat prædicta conditio resolutiua, ius quæsitum videtur extingui. l. qui absenti. §. 1. j̄. de acq. poss. l. 2. cū glo. s̄. de in diē adiectio. Et confirmatur; quia in hac materia volūtas siue consensus habet se per modū principalis, copula autē videtur se habere ad cōsensum loco accessorij, siue exequutionis, †vt colligitur ex. c. 1. &. c.
81 omnis. 27. q. 2. l. nuptias. j̄. de regul. iuris. tradit Panor. c. si inter. nu. 2. de sponsal. Socin. conf. 8. nu. 5. lib. 3. Cū igitur per ingressum religionis extinguatur mariti consensus, & ius ad copulā quæsitū debet videri extinctū. l. cū principalis. j̄. de regul. iuris. & quia cū tempore traditionis iuxta naturam matrimonij subintelligatur prædicta conditio resolutiua, si illa eueniat, non potest vxor prætendere, per illam reuocationem factam sibi fuisse iniuriam: argu. l. si quis domū. §. 1. s̄. locati. & ibi Bar. nu. 2. Paul. nu. 5. & Costalius. Beroius conf. 90. n. 10. lib. 1. Nā cùm sub prædicta tacita conditione accepta uerit ius sibi quæri, inducetur regula. l. cū donationis. C. de transact. facit quod Bal. l. cū Archimedorā. n. 10. C. vt in possessio. legator. Et iuxta hæc venit explicā dus Panor. c. fin. col. fin. de sponsa duorū. dum inquit, ex solo matrimonio de præsenti transferri plenum ius, ita vt commixtio corporum nullum ius de nouo transferat: nā ex prædictis dicendū est, q̄ imò addit irreuocabilitatem translationis dominij. Item inducit nouum vinculum corporale. c. si quis desponsata. 27. q. 2. & perficit matrimonium respectu finis, & significationis. c. debitū. de bigamis. cap. in omni matrimonio. 27. q. 2. Ex prædicta igitur Diui Thomæ ratione ita defensa infertur primò vera explicatio ad cap. 2. de conuersio. coniugator. vbi matrimonium de præsenti soluitur per ingressum religionis. Gloss. & Doctores ibi opponunt de ea authoritate diuina: Quos Deus coniungit, homo non separet: & variè respondent: nam vno modo respondet Papa. cap. ex publico. de conuersione coniugator. alio

Ni-

Nicolaus Papa relatus.c.ſcripſit. 27.q. 2. cuius reſponſionem explicatam ſequitur Soto in.4.diſtinct. 27. quæſt. 1.artic. 4.col.3.verſ.ad illud. Sed vera reſponſio eſt,quòd hoc caſu homo nõ ſeparat matrimonium,ſed potiùs mors,ſcilicèt ſpiri
82 tualis:† de qua ſeparatione diuina autho ritas non intelligitur,vt eſt expreſſum.c. quos Deus.33.q.2.& in ſpecie D.Thom. in.4.diſtinctio.27.q. 1.in reſponſione ad ſecundã quæſtionẽ: ac proinde exigitur quòd fiat profeſsio in religione approbata,quia aliàs per ingreſſum religionis nõ reſultat mors ſpiritualis.c.1.in fine.de voto.in.6.notat Soto in.4. diſtinction. 27. q.1.artic.4.col.8.ad finem. Non interueniente autem morte ſpirituali,certũ eſt, matrimonium de præſenti nõ poſſe diſſolui,etiam ſi vtraque pars conſentiat.c. ſi inter. de ſpõſalib.quia cùm ſit ratũ propter Sacramentum, diſſolui non poteſt. c.quanto.de diuor.Nam quanuis matrimonium,quatenus eſt contractus conſenſu vtriuſque coniugis potuit diſſolui. l.ſi conſtante.9.C.de repud. tamen quatenus eſt Sacramentum, eſt indiſſolubile,& ideò conſenſus partium illud diſſoluere non poteſt. Soto in.4.diſtinct. 27. artic.1.col.pen.verſ.quod ſi quis. & ideò dicimus, quòd ſpiritualia faciliùs conſtituuntur,quàm deſtruãtur.c.inter corporalia.de translatio.præla. Deci.l. nihil tã naturale.nu.8.ĩ.de reg.iuris.Vnde per ingreſſum religionis militaris ſanctiIoãnis ſoluetur matrimoniũ:Nauar.conſi.1.ſub rub.de conuerſio.coniugator.licèt contrarium ſentiat Soto in.4.diſtinction.27. quæſtione.1.articul.4. colum. antepen. & Sarmiento de redditib. Eccleſiaſtic. libr.4.quæſtione. 1. num.13. Secundò principaliter ex prædicta ratione infertur verus intellectus ad text. cap. fin. de ſponſa duorum. vbi matrimonium de preſenti priùs contractum,præfertur ſecundo matrimonio copula conſummato: quod etiam probat cap.ſi inter.de ſponſalib.cap.fin.27. queſtione.2. notat Dec.l.nuptias.nu.2.&.6.ĩ. de regul iuris. & de illorum iurium materia latè agunt Deci.conſil.603.à nu.5.Couar.de ſpõſa. lib.2 parte.cap.3.§.3.num.5. Patitur autem text.illius deciſio magnam difficultatem,ex regul.l.quoties.C. de reiuend. vt aduertit gloſ.1.d.c.fin.de ſponſa duorum.vbi Præpoſit.nu.3.varias refert Doctorũ reſpõſiones.&Matien.l.1.tit.1.lib. 5.ordina.in rub.gloſ.1.nu.70.& huius cõ trouerſiæ meminit etiam Rota deciſ.2.
83 de locatio.nu.2.in antiquis.† inter quas ea reſponſio maiorem colorem habet, qũam reddit Panor.cap.fin.ad finem.de ſponſa duorum.quòd matrimoniũ quatenus Sacramentum eſt, cenſetur quid ſpirituale.Clem.diſpendioſam.de iudic. & in ſpiritualibus ex ſolo titulo abſque traditione plenum ius transfertur. cap. ſi tibi abſenti.de præbend. in. 6. & ideò primus actus in ſpiritualibus, ſecundo præferri ſolet, etiam ſi in ſecundo interueniat traditio.c.ſuggeſtũ. de iure patronat.& ibi Panormitan.numer. 1.ſubſcribit Franciſcus Marcus deciſio.744. numer.7.in.2.parte.Burſatus conſil.270.numer.22.lib.2.& eſt recepta traditio,vt aſſeritCouar.reſolut.libr.3.cap.16.num.1. Hæc tamen reſponſio mihi non placet: primò, quia etiam in ſpiritualibus non videtur recedendum à regula. l. traditionibus. C. de pactis. & ideò ſi quis ſe offerat Deo, non transfert ſui dominium in Deum niſi ſe tradat, & ſit qui nomine Dei ſolenniter recipiat. cap. 1. in fine. de voto. in.6. &.ĩ. dicemus.Neque repugnat cap.ſi tibi abſenti. de præbendis. in.6. quia loquitur in beneficij collatione, per quam non transfertur dominium,quod ſemper remanet penes Chriſtum.§.nullius. cum gloſſa. Inſtitut.de rerum diuiſion.notabiliter Paulus Caſtrenſis conſilio. 287. columna. 2. poſt principium. libro. 1. ſed tantùm transfertur adminiſtrandi ius. cap.2.de donation. Item quanuis recepta illa traditio poſſet recepi in alijs ſpiri-

ſpiritualibus, tamen in matrimonio recipi non debet:nam licèt in ſe ſit Sacramentum,plurimum tamen accedit humano contractui: & ideò licèt Papa nõ poſsit ſubtrahere,nec inhabilitare materiam aliorũ Sacramentorum, poteſt tamen ſubtrahere & inhabilitare materiã Sacramenti matrimonij, ſubtrahendo & inhabilitando perſonas ipſas matrimonium contrahentes; quia nimium acce
84 dit humano contractui. † c.ſuper eo. de cognatio.ſpirit.c.non debet. de conſanguinit.& affinit.c.1. & ibi Dominic.numer.4.de voto.in.6.Adrian.in.4.titul.de Sacramento Confirmationis.arti.3.verſic.ad rationes autem.pagin.26. Paludanus in.4.diſtinct 26.quæſt.4.colum.pen. verſic.ad quartum.Couarru.de ſponſal. 2.part.c.6.§.10.num.17.ad finem.Alfonſus à Veracruce in ſpeculo coniugior.1. part.articul.44. verſic. ſecundum notandum.Matienço tit.1.libr.5.ordinamenti,in rubric.gloſ.1.numer.38.ac proinde vt dominium corporis transferatur, debet interuenire traditio,quæ in alijs cõtractibus exigitur: quod videtur colligi ex. c.1.ad finem.de ſponſa duorũ. &. c. fin.27.quæſt.2.Idque poſt Diuum Thomam & alios,pro conſtanti habet Couarru.de ſponſal.2.part.c.7.§ 4.num.8. dum inquit, ideò matrimonium copula conſummatum non diſſolui per votum ſolenne religionis. c.ex publico. de conuerſio. coniugator.quia interueniẽte copula, interuenit etiam corporum traditio.c.cum ſocietas.&.c. inſtitutum eſt.27.quæſt. 2. quod & ſentit Medina de reſtit. quæſt. 3. cauſa.8.ad. 3. dicens, quòd licèt matrimonium ratum ſit; interim tamen dum non fuerit copula conſummatum, non eſt alter alteri ſui corporis debitor,& ideò per ingreſſum religionis ſoluitur:quod etiam tradit Soto lib.7.de iuſtit.& iur.q.2.artic. 5. col.1. Et ideò vltra alios ego in prædicta difficultate duas aſsigno reſponſiones concludẽtes. Prima eſt,quòd licet proximè citati pro conſtanti teneant, per matrimonium contractum de præſenti non transferri dominiũ corporum,niſi poſtquàm interuenit copula: & idem etiam teneant alij quos refert & ſequitur Matiẽço tit.1.lib.5.ordinamẽti, in rub.gl.1. nu.70.tamen longè verius eſt,in matrimonio de præſenti cenſeri interueniſſe traditionem,per quam dominium cor-
85 porũ transfertur ad potẽtiam copulæ; † vt colligitur ex.c.1.ad fin.de ſponſa duorũ.&.c.fin.in fi.27.q.2.& tenet Adrian. in.4.tit.de Sacramẽto matrimonij.pag. 193.verſ.ad quartum.& ſentiunt etiam, quos retulimus & probauimus ſuprà numer.78. Quo præhabito,dicendum eſt, ideò primum matrimoniũ de præſenti præferri ſecundo copula conſummato; quia cum ex primo matrimonio dominium corporis ad potentiam copulæ ſit translatum in vxorem, non poteſt ille, qui iam dominus non eſt ſui corporis, illud in aliam vxorem trãsferre ad eandem potentiam copulæ.arg.c.quod autem.de iure patronat.& ideò meritò primum matrimonium præfertur: nam & dict.l.quoties. C. de rei vend. non procedit,ſi primus priùs adeptus eſt dominium rei: nam tunc præfertur,etſi ſecũdus dominium & poſſeſsionẽ poſteà habuerit:ita colligitur ex.l.ſi ea res.32.§. fi. ſ̃.de actio.empt.ibi: Cui primum tradita ſit, adiũcta l.ſi fundum.16.ſ̃. de fund. dotali.& ibi gloſ.1.notat gl.fin.l. ſi ager. 50.ſ̃.de rei vend.& tradit Valaſc.de emphyteuſi.queſt. 14. nu.7. poſt medium. ita vt dum dict.l.quoties.in fin.C.de rei uend.dicit præferendum eſſe eum, cui priùs poſſeſsio tradita eſt,debeat exponi,poſſeſsio, id eſt, proprietas, iuxta. l. interdum.ĩ.de verbor. ſignific. expreſsè gloſ.fin.l.2.C.de ſeruit.& hoc etiam modo debet declarari Ordinatio. libr.4.rit. 28. in fin. princip. Secunda reſponſio ſit,quia licèt admittamus, per matrimonium de præſenti dominium corporum ad potentiam copulæ non cenſeri trãſ-

latum, illud tamen inficiari non potest, matrimonium de præsenti inducere cõ iunctionem animorum, vt suprà diximus.nu.75. in eo quidem sensu,vt quanuis in alijs contractibus,qui cum alio cõtrahit, obliget quidem se illi personaliter,non tamen in eum trãsfert suam voluntatem & consensum; quia etsi maximè velit,non potest prædicta à sua perso-
86 na abdicare: argum.l.penul.ſ. de officio præsid. † notat Bald.rep.l.1.ad fin.C. de sacrosanct.eccles.nemo enim potest ligare voluntatem, siue liberum arbitrium sibi innatum, quod est potissimum inter animi potentias:vt tradit Peralta.l.si quis in principio.nu.131.ff.de leg.3.facit l.Lucius.40.§.fin. & ibi notat gl. fin.ff. de fideic.libert.l.quod autẽ.§. pen.ſ. de donat.inter virũ. Nihilominus speciale est in contractu matrimonij, vt quatenus pertinet ad indiuiduam vitæ consuetudinem, coniuges inuicem voluntates suas videantur trãsferre; vt notat Bald. c.ex transmissa.num.7. de restit. spoliat. & colligitur ex Paul.ad Corinthios.c. 7. cuius dictum refertur.c. quidam. in fin. de conuers.coniugato. &. c. non debet. de consanguin.& affin.c. pen. de raptoris.Prout & speciale est in matrimonio, vt coniuges dominium suorum corporum inuicem transferant, vt suprà diximus.num.78.Cùm ergo maritus contrahendo matrimonium de præsenti, iam non sit dominus voluntatis suæ, quatenus pertinet ad indiuiduam vitæ cõsuetudinem,contrahendo cum alia,non valet matrimonium propter deficientem consensum & voluntatem: vnde copula,& quæ inde sequuntur,valere etiã nõ debent,vt est expressum d.c.fin.de sponsa duorum.&. c. sufficiat. 27.q. 2.In alijs autem contractibus cùm non militet hæc ratio,& contrahens adhuc sit dominus suæ voluntatis & consensus, & prætereà dominus rei,antequam tradat; meritò ille cui priùs facta fuit traditio,& sic in quem priùs trãslatum dominium fuit,venit præferendus.dict.l.quoties.C. de reiuendic.cuius hæc est vera ratio, vt asserit Couarru.resolut. libr. 2.c.19.post principium. Tertiò principaliter ex suprà dicta ratione infertur intellectus ad Extrauagant.antiquæ. de voto. Ioannis XXII.vbi tex.expresè probat,matrimonium de præsenti non dissolui per sus-
87 ceptionem sacrorum Ordinum:† quod & tradit glos. 1. c. desponsatam. 27. q.2. glos.fin.c.ex parte. 2.de conuersio. coniugator.gl.c.1.verb.sacri.de voto.in.6.& dicit indubitatum Aretin.consil.59.numer.1.Couarru.de sponsalib.2. part. c.7. §.4.nu.9.Capella Tholosana quæst.361. Siluester verb.diuortium.numer.7.Matiençó lib.1.tit.1.lib. 5.ordinamen. glos. 1.num.72.ac ita colligitur notabilis differentia inter votum solenne religionis, & susceptionem sacrorum Ordinum: nã primo casu soluitur matrimoniũ de præsenti.d.c.2. de conuersio. cõiugator. non sic in secundo: notat Gutierrez in Canonicis quæstionib.c.25. num.17. & &.c.17.num.29.Et est ratio differentiæ, quia per votum solenne religionis quis moritur spiritualiter, & ideò per hanc mortem spiritualem videbitur extinctũ vinculum spirituale, quod contrahitur per matrimonium de præsenti, vt suprà diximus nu. 76. Quæ ratio cessat in eo qui suscipit sacros Ordines;neque enim is moritur spiritualiter, cum neque vouеat absolutam obedientiam; neque trãsferat voluntatem suam in superiorem,neque etiam voueat paupertatem, imò neq; etiam votũ castitatis emittat ex natura sacrorum Ordinũ, sed ex cõsuetudine Ecclesiæ, quæ iusit clericos seruare castitatem; propter quod magis potest dici mutilatus,quã mortuus spiritualiter;vt aduertit Durãd.in.4.distinct. 27.q.2.Siluester verb.diuortiũ.nu.7.Brunellus tractat. de sponsalib.conclus.30. num.3. Vnde cùm non videatur mortuus spiritualiter,matrimonium de præsenti minimè dissoluetur, cùm (remota morte quasi spirituali) indissolubile sit matrimonium de præsenti.c.1.de voto, in.6.c.quanto.de diuort. & hac ratione procedit tex.c.ex parte.2.in fin.de conuersion. coniugator. vbi si mulier facit votum solenne castitatis, & assumit habitũ certæ religionis; & tamen nõ facit tria vota substantialia religionis, cogetur cum marito,cum quo contraxit per verba de præsenti,cohabitare; quia cùm propter prædictum votum nõ possit dici omnino mortua spiritualiter,succedit regula.d.c.1.de voto.in.6. notat Aretin.
88 consil.59.num.3. † Et similiter quanuis maritus,qui contraxit matrimonium de præsenti,efficiatur Episcopus,non ob id censebitur solutum matrimonium de præsenti antea contractum; quia Episcopus non potest dici mortuus spiritualiter,cùm neque obedientiam absolutã, neque paupertatem voueat; ac ob id in eo militat eadem ratio, quæ in clerico suscipiẽte Ordines sacros post matrimonium de præsenti:quod probat.c. ex parte.2.de conuersio.coniugator. vbi Anton.in fin.addit,quòd licèt quis iustè efficiatur Episcopus; vt quia vxor consensit,& ingressa est religionem,iuxta.c.sanè.de conuersio.coniugator.adhuc matrimonium de præsenti non censebitur solutum quoad vinculum; quia adhuc militat ratio suprà assignata: & tradit Aretin.consil.59.numer.3.Brunellus de sponsalib.conclus.30.num.14.Couarru. alios referens,de sponsal.2.part.c.7. §.4. num.9.ad fin.Matiençó tit.1.lib.5.ordidamenti,in rubr.glos.1.num.72. & Gutierrez in Canonicis quæst.c.17. nu. 30. Quod verum credo, quando mulier remanet in seculo,vel ingreditur religionem & non facit professionem; aliàs si eam fecit, inducetur.c.2. de conuersio. coniugator. de quo vide Dominic.c. 1. nu.13.de voto. in.6. Ex quibus ita deductis iam colliges,in hac materia multum interesse,vtrùm matrimonium de præsenti præcesserit susceptionem sacrorum Ordinum,vel susceptio sacrorũ Ordinũ præcesserit matrimonium de præsenti: nam primo casu prævalet matrimonium.dict. Extrauagans antiquæ. de voto.Ioannis.XXII. in secundo autem casu prævalet susceptio sacrorũ Ordinũ,& matrimoniũ posteà cõtractum per verba de præsenti; nihil valet. cap. presbyteris. 27. distinct. c. 1. qui clerici vel vouentes.c. 1. de cleric. coniugat.c. 1.de voto.in.6.& dict.Extrauagans anti-
89 quæ. Ratio est, † quòd primo casu matrimonium præcedens,per susceptionẽ sacrorum Ordinum non dissoluitur,iuxta rationem suprà assignatam num. 87. stante igitur matrimonio valido, susciens sacros Ordines in illis non potest administrare; quia huiusmodi administratio est incompatibilis cum matrimonio: nam matrimonium exigit debitum reddi vxori, & administratio sacrorum Ordinum ex constitutione Ecclesiæ requirit perpetuam castitatẽ, & sic abstẽtionem ab vxore. c.2. de cleric. coniugatis.vnde in his actibus incompatibilibus prævalet primus, qui reuocari non potuit.l.in operis. 26.ſ.locati. Et expendes, quòd seriosè diximus, coniugatos susciepientes sacros Ordines non posse in illis administrare:nam susceptio sacrorũ Ordinum etiam per coniugatum mero iure valet, & in anima imprimitur character; quia de substantia sacrorum Ordinum non est castitas, sed tantùm illa requiritur ex constitutione Ecclesiæ. c. Nicæna.31.distinct.c.cũ olim.de cleric. coniugatis. Thomas. 2. 2. q.88.artic.11. in corpore ad fin. Susceptio ergo prædictorum Ordinum mero iure valebit, & tãtùm eorũ exequutio impedietur propter constitutionem Ecclesiæ, dum viuit vxor.Mortua igitur vxore, nõ poterit cũ alia cõtrahere, quia supereſt susceptio sacrorũ Ordinũ mero iure valida, quæ impediet matrimonium posteà cõtractũ.dict. Extrauagans antiquæ.prout & faciẽs votum simplex, mortua vxore, non

non debet cum alia contrahere, quasi debitor, qui peruenit ad pinguiorē fortunam. Alfonsus à Veracruce in speculo coniugior. 1. part. artic. 15. in. 2. dubitatione. Vnde receptum est, quòd mortua prædicta vxore, maritus ille non poterit cum alia validè contrahere matrimonium; vt tradunt Ioann. Andr. & Panormit. num. 7. c. placet. de conuersio. coniugator. & asserit receptum Aretin. consil. 59. num. 7. ad fin. Brunellus de spōsalib. conclusio. 30. nu. 3. & infrà dicemus num. 191. Nō poterit tamen ille in prædictis Ordinibus ministrare, neque ad superiores ascendere, nisi per dispensationem; nam hæc pœna imponitur vxorato, qui sacros suscepit Ordines. d. Extrauagans antiquæ. prosequitur Simancas in Catholic. instit. tit. 40. num. 14. †
90 Adde, quòd si vxor viua consentiat maritum promoueri ad sacros Ordines, maritus etiam in illis poterit administrare. c. feriatim. in fin. 32. distinct. c. ex parte. 2. de conuersio. coniugator. tradit glos. c. quia sunt. 28. distinct. glos. elegans. c. vxoratus. de conuersio. coniugat. notabiliter Aretin. consil. 59. nu. 8. & Gutierrez in quæstion. Canonic. c. 25. num. 17. quicquid ipse dubitet. c. 17. nu. 29. Et est ratio, quia vxor prædictum consensum præstans, videtur renuntiasse iuri petendi debitum, & ideò cum maritus possit castitatem seruare, quam Ecclesiæ exigit constitutio, meritò in sacris Ordinibus poterit administrare; quia cessat secunda ratio suprà assignata numer. 89. Vtrùm autem etiam exigatur, quòd hęc mulier consentiens, posteà votum castitatis teneatur emittere? explicat Panormit. c. 1. num. 8. & c. vxoratus. num. 5. de conuersio. coniugator. Aretin. cons. 59. à num. 8. Francisc. Marc. decis. 734. nu. 5. in. 2. part. In secundo autem casu principali, quando præcessit susceptio sacrorū Ordinum, matrimonium posteà contractum ea ratione non valebit, quia licèt suscipiens Ordines sacros, non videatur mortuus spiritualiter, vt suprà probauimus num. 87. tamen is re vera mutat statum, & trāsfert se in famulatum Dei, tradens ei corpus suum, castum futurum, & pudicum, secundùm constitutionē Ecclesiæ: quod Episcopus censetur suscipere nomine Dei: hoc enim designat illa solennitas voti. Thomas. 2. 2. q. 88. artic. 7. d. c. vnicum. de voto. in. 6. Vnde cum transtulerit se totaliter in famulatū Dei, non potest se tradere vxori, cum iam nō sit suus, & nemo possit transferre in aliū, quod iam non habet, iuxta regulam. c. quod autem. de iure patronat. & ita Alfonsus à Veracruce in speculo matrimoniali. 1. part. artic. 31. & Matiençio tit. 1. lib. 5. ordinam. in rub. glos. 1. num. 157. & infrà dicemus num. 93. Et hac ratione nunquam apud Christianos licuit clericis in sacris constitutis vxores ducere, vt patet ex Canone Apostolorum. 25. † 91
quanuis coniugatis & posteà promotis id licuit in primitiua Ecclesia, & hodie etiam licet in Ecclesia Græca: & possunt hi in sacris Ordinibus ministrare. c. de Syracusana. 28. distin. c. cum olim. de cleric. coniugatis. l. eum qui. in fin. C. de Episcop. & cleric. tradit Couarru. de sponsalib. 2. par. c. 6. §. 3. num. 1. Nicephorus lib. 8. Ecclesiastic. histor. c. 19. ad fin. Vnde in his terminis susceptionē sacrorum Ordinum, & votū solenne religionis, meritò æquiparat. c. 1. de voto. in. 6. quia in prædictis terminis eadē in vtroque militat ratio, vt infrà etiā dicemus latiùs. Quartò & vltimò ex suprà dictis infertur explicatio ad. c. rursus. qui clerici, vel vouentes. c. presbyteris. 27. distin. cap. vnicū. in fin. de voto. in. 6. in quibus probatur, propter votum simplex castitatis impediri quidem matrimonium contrahendum; quia metu frangendi votum abstinebit vouens à nuptijs, non tamen impediri contractum; quia non obstante voto valebit matrimonium. Quod prima facie videtur procedere non posse: nam videmus, quòd si contrahatur

trahatur matrimoniū de præsenti, aliud matrimonium posteà contractum; & copula consummatū non valet. c. fin. de sponsa duorum. quia per matrimonium de præsenti videtur coniuges inuicem tradere voluntates, & dominia corporum, vt suprà diximus à num. 85. Ergo idem pariter videbatur recipiendum in voto castitatis præcedente matrimonium: nam pariter vouēs adimit à se potestatem faciendi actum contrarium voto, & illam in Deum trāsfert. Quinimò quoad prædictum effectum seruandi votam castitatem, videtur dominium sui corporis transferre in famulatū Dei, qui omnium dominus est. c. non dicatis. 12. q. 1. c. si religiosus. de electio. in. 6. c. fin. in prin. de testam. in. 6. tradit Thomas. 2. 2. q. 88. artic. 7. in corpore. & Soto lib. 7. de iustit. & iure. q. 5. articul 4. Ergo prout in matrimonio non valet secundum posteà contractum, ob rationem de qua suprà, pariter & in voto idem videbatur admittendum; quia militat eadem ratio: † quod admisit Scotus in. 4. distinct. 38. inquiens, quòd homo per propriam voluntatem dominiū 92
sui habet: vnde per eandem voluntatem poterit illud in aliū trāsferre. Cùm igitur per votum castitatis promittat in effectu, quòd non contrahet matrimonium, non valebit matrimonium, quasi per votum dominium sui priùs in Deū transtulerit. Cæterùm cum cōtrarium expressum sit iuribus suprà citatis, ab illorum decisione nullo modo est recedendum. Neq; obstat difficultas suprà mota; quia in specie cap. fin. de sponsa duorum. interuenit traditio voluntatum, & corporum quoad potestatem copulæ carnalis, tempore quo contrahitur matrimonium de præsenti. cap. 1. de sponsa duorum. c. fin. 27. q. 2. & ideò maritus transferre in alium non potest id quod iam non habet: qui autem simpliciter vouit castitatem, tātùm promittit, non autem tradit se: vnde cùm adhuc 93
suæ voluntatis, & corporis dominus sit, poterit illud transferre in vxorem, cum qua posteà contraxit. Thomas in. 4 dist. 27. q. 2. ad fin. & distinct. 38. q. 1. Soto lib. 7. de iustit. & iur. q. 2. artic. 5. col. 2. & seq. & in. 4. distinct. 28. q. 1. artic. 1. & 2. Couarru. de sponsalib. 2. part. c. 7. §. 4. nu. 7. Alfonsus à Veracruce in speculo coniugior. 1. part. artic. 15. Matiençio tit. 1. libr. 5. ordinam. in rubr. glos. 1. nu. 70. ita vt votum simplex castitatis, magis assimiletur sponsalibus, quàm matrimonio de præsenti: & ideò prout matrimonium post sponsalia contractum valet. c. si inter. de sponsal. c. fin. 27. q. 2. sic etiam valet matrimonium contractum post simplex votum castitatis: & ita Thomas in 4. distinct. 38. q. 2. ad. 1. Quæ tamen responsio non videtur tollere difficultatē; quia ille qui vouit castitatem, debet videri in Deum transtulisse dominiū corporis; cùm istud sit necessarium antecedens ad castitatem: ac ita succedit regula l. 2. s. de iurisd. omnium iudic. Item pone, vouentē non solùm promisisse seruare castitatē, sed etiam addidisse, quòd adhoc se tradebat Deo, & transferebat in eius famulatum: † hoc vtique casu cessat ratio suprà assignata, & tamen nihilominus huiusmodi votum non impedit matrimonium posteà contractum. c. veniens. qui clerici, vel vouentes. Quinimò & si quis faciat tria vota substātialia alicuius religionis approbatæ, & tamen non in manu superioris illius Ordinis, non obstante illo voto, valebit matrimonium posteà contractum: vt colligitur ex mente d. c. vnici. ad fin. de voto. in. 6. notat Panormit. c. rursus. ad fin. qui clerici, vel vouentes. Sed nihilominus ego prædictam responsionem veram esse existimo, ex penitissimis iuris ciuilis principijs eius veritatem deducēdo. Est igitur præmittendum, quòd Deus non acceptat more humano: cū enim acceptatio sit quidam animi motus, in Deum cadere non potest, in quē

nullum accidẽs cadit: & ideò quatenus pertinet ad actus humanos, acceptatio Dei non conſiderabitur vti talis, vt tradunt Ripa in rubr.num.21. & ibi Iacob. Niger num 78.ad fin.ff.de verbor. obligat. Qui ex hoc inferunt, quòd licèt promiſsio quæ fit præſenti, cenſeatur ab eo acceptata.l.qui patitur.§.mand.ac proinde tranſeat in pactum; vt traditur in rubr.C. de pactis. tamen promiſsio facta Deo, nunquam tranſit in pactũ, ſed ſemper remanet ſub nomine pollicitationis: quia ſcilicèt in Deo non poteſt conſiderari acceptatio.c.ſcimus.12.q.1.&l.2.§.voto.ff. de pollicitatio. licèt ſpeciale ſit, vt ex huiuſmodi pollicitatione vouens obligetur, & cogi poſsit ad reddẽdum votum Deo. dict.l. 2. §. voto.ff. de pollicitatio.c.magnæ.de voto. gloſ.1.d. c.ſcimus. 12. q. 1. & probatur. c. ex parte.de cenſibus.& ibi notat Anton.nu.2. Cuiacius lib.12.obſeruation. c.28. Ego vero infero, quòd in actibus humanis, in quibus pro ſubſtantia nõ requiritur acceptatio, promiſsio facta Deo valebit. Exemplum erit in pollicitatione, quæ eſt ſolius offerentis promiſsio. l.3.ff. de pollicitatio. & ſic nõ exigit acceptationẽ: hæc enim facta Deo valebit, & obligabit pollicentem, † vt ſuprà dictũ eſt, 94
in illis verò, in quibus pro ſubſtantia requiritur humana acceptatio, ſi fiãt cum Deo, non valebũt, niſi ſit aliquis, qui more humano, nomine Dei eã acceptationem faciat. Vnde ſi quis dicat ſe donare Deo, non valebit ea donatio, niſi ſit aliquis qui nomine Dei eam donationem accipiat.gloſ.l.illud.verb.alia in fin.C.de ſacroſanct.eccleſ. quam in hoc ſenſu accipit Bart.ibi nu.fin.Bald.nu.2. ad fin. & aſſerit cõmuniter receptum Ruin.conſ. 13.num.10.lib.4.Couarru.in rubr. de teſtament.3.part.nu.13. Et quanuis glo.& Bart.loquãtur in donatione facta Eccleſiæ, vel piæ cauſæ, tamen idẽ erit admittendum in donatione quæ directò fit Deo: nã donatio facta Eccleſiæ, vel piæ cauſæ, contẽplatione Dei videtur facta, & breui manu per Deum in Eccleſiã, vel piam cauſam translata.l.ſed ſi plures.§.in arrogato.ff.de vulgari.c.requiſiſti. in fin. de teſtament. & in ſpecie colligitur ex Bald.l.hæreditas ex die.in fin.ff.de hæredib. inſtituen. Catellian.in memorabilibus, verb.abſenti.in fin. Et eſt ratio concluſionis principalis; quia donatio pro ſua ſubſtantia requirit acceptationẽ illius, cui fit.l.abſenti.10 ff.de donat.glo.1. l.nec ambigi.C.eod.tit.& eſt recepta traditio, vt aſſerit Iuli.Clar.§.donatio.q.12. n.2. Neq; enim poteſt videri datũ, quod nõ ſit acceptũ, vt inquit Cuiacius lib.12. obſeruatio.c.28.& priùs Cicero in topicis inquit, donationem ſine acceptatione intelligi nõ poſſe. Vnde cum is actus requirat pro ſubſtantia acceptationẽ, & Deus non acceptet more humano, oportet ad validitatem actus aliquem adeſſe, qui more humano nomine Dei accepter; aliàs neque valebit vt donatio, neque vt votũ, iuxta regulã.l.1.§. ſi quis ita.ff.de verbo.obligat. Quod pariter recipiendum eſt in eo qui vult aliquid tradere Deo, vel in eum transferre: nam & traditio ex vi correlationis pro ſubſtantia requirit acceptationem.l. ſi ego. §. ſi certum petat.ac ita militat eadem ratio, 95
quę in donatione. † Si ergo nullus ſit, qui eam traditionem Deo factam, more humano nomine Dei accipiat, talis translatio non valebit; quia ſola voluntate, neque dominium tranſfertur, neque amittitur.l.ſi quis vi.§.differẽtia.ff. de acq.poſſeſs. Quinimò trãslatio ex ſui natura habet tacitam cõditionem, ſi modò quæratur illi, in quem fit translatio; aliàs trãſferens retinet dominium, quod non poteſt eſſe in pendenti.l. neq; vtilem.20.§. quib.ex cauſ.maiores.l.vir vxori. 40. §.1. §.de donation. inter virum. & ibi notat gloſ.Fulgoſ.l.ſi ego.num.4.& ibi Paul.numer.7.§.de negoc.geſtis. Alexan.l. quod ſeruus.nu.2.ff.de acquir. poſſeſ. Ex quibus ita præſuppoſitis iam colligitur elegans

defenſio ad rationẽ cõmunem ſuprà relatam: nam aut intelligis quòd voluẽs caſtitatem habuit ſolum voluntatẽ promittẽdi obſeruantiam caſtitatis, nõ habuit autem animum transferendi voluntatem ſuam, vel corpus in famulatũ Dei, & prædicta ratio optimo iure procedit: aut verò intelligis, quòd etiam habuit animum transferendi volũtatem, & corpus ſuum in famulatũ Dei, & quia nullus adfuit, qui more humano eã acceperit translationem nomine Dei, ea translatio nihil valuit, neque transferẽs deſijt habere dominium ſuæ voluntatis & corporis, vt antea; & ideò contrahendo poſteà matrimoniũ, illa potuit tranſferre in vxorẽ: & hac ratione vxor videtur præferẽda, iuxt.regul.l.quoties.C.de reiuend. Et ex his facilè intelliges veram differentiã inter votum ſimplex, & matrimoniũ de præſenti; nam in matrimonio ſemper adeſt perſona, quæ more humano receptat traditionem: & ideò cũ ex ea dominium voluntatis & corporis inuicẽ videatur translatum, procedet.c. fin.de ſponſa duorũ. ſed in voto ſimplici nõ adeſt perſona, quæ more humano recipiat traditionem; & ideò ex ea dominiũ volũtatis, vel corporis minimè amit- 96
titur. † Vnde infertur, quòd ſi tẽpore voti aliquis adeſſet, qui more humano reciperet nomine Dei traditionem, quæ per illũ videtur facta; quia tunc ea traditio faceret dominium videri trãslatum in famulatum Dei, matrimoniũ poſteà contractum non valeret, & hac ratione procedit text.c.1. de voto.in.6. cum ſimilibus. Eſt nihilominus aduertendum, huic ſubtili conſiderationi duo adhuc videri obſtare. Primũ eſt, quòd ea admiſſa, videatur ſequi, quòd licèt adſit qui nomine Dei more humano traditionẽ 97
accipiat, adhuc non videtur translatum dominium in famulatum Dei: quoniam quando quis nomine alterius recipit translationem; tamen translatio non acquiritur ei, cuius nomine translatio fuit recepta, niſi ille habeat ratam eam translationem ſuo nomine factam. l. ſi ego. & ibi gloſ. & DD. §. de negoc. geſtis. Panormit.conſil.55.num.5.ad fin.lib.1. Aymon conſil.261.poſt princip.etiam ſi translatio accipiatur nomine principis, vel fiſci. Beroius in rubr.num.77. de iudic. ſed certum eſt ratihabitionem more humano non cadere in Deum: ergo etſi quis recipiat trãslationem nomine Dei, adhuc dominium non debet videri translatum in Dei famulatũ. Secundò obſtat, quia vt matrimoniũ poſteà contractũ non valeat, non ſufficit cuiuslibet acceptatio facta Dei nomine; niſi ea acceptatio ſit ſolẽnis, vt potè recepta per Epiſcopum, qui confert ſacros Ordines, vel per ſuperiorẽ religionis approbatæ, in qua fit profeſsio; vt clarè deducitur ex d.c.vnico.ad fin.de voto.in.6. adiect. c.fin.de regular.in.6. ergo prędicta ratio nõ videtur vera. Sed nihilominus eã defendẽdo, vtpote cõſonã iuris principijs, ad primam difficultatem reſpondetur, eam procedere in trãslationis acceptatione facta nomine abſentis; tunc enim verũ eſt requiri ratihabitionem abſentis, vt in eum transferatur dominium. l. communis ſeruus.42.§.fin.& ibi glo.fin. ff. de acquiren.poſſeſs. Cæterùm ſi acceptio trãslationis fiat nomine præſentis, acquiretur præſenti dominiũ, abſq; alia ratihabitione. l. quod ſtatuliber.41.in fine.ff.de donation. cauſa mortis. l. falſus. 44.§.ſed ſi is.ff. de furtis. Nam & in ſimili videmus, quòd actio quæſita per procuratorem abſentis, in eum non tranſit, niſi mediante ceſsione procuratoris. l. poſſeſsio quoque.49.§.fin. ff. de acquir.poſſeſs.& tamen ſi quæratur actio per procuratorem præſentis, abſque alia ceſsione domino præſenti acquiretur. † l. ſi procuratori præſentis.79.ff. de verborum obligationib. & ibi Iaſon numer.1.Alciat.numer.2.facit.l. ſi dictum. 56. §. ſi præſenti. §. de euictionib. Sed Deus vbique eſt præſens: ergo per

acceptationẽ translationis,nomine Dei factam,acquiretur dominium Deo,absque alia ratihabitione. Ad ſecundam difficultatem reſpondeo diſtinguendũ eſſe; nam aut ſit translatio alicuius rei,& tunc ſufficit acceptatio cuiuslibet facta Dei nomine.glo.ſ.l.illud.verb.alia in fin. C. de ſacroſan.eccleſ.& in his terminis procedunt ſuprà tradita:& tamen ſi agatur de translatione voluntatis,& dominij corporis in famulatum Dei,& ſic de mutatione ſtatus, tũc vt hæc translatio Deo quæratur, non ſufficit cuiuslibet acceptatio,ſed requiritur ſolennis acceptatio,ſcilicèt per eum qui Ordines cõfert,vel per ſuperiorem religionis approbatæ,in qua ſit profeſsio.d.c.1.ad fin. de voto.in.6.& ratio redditur à Dominic. c.1. nu. 10. de voto. in.6. alia colligitur ex Thoma.2.2.q.88.artic. 7. in corpore. Sed clarior eſt ratio, quam reddit Soto lib.7.de iuſt.& iur.q.2.artic. 5.col.3.poſt princ.quòd cum tradere hominẽ voluntatem ſuam, & corpus in famulatũ Dei, & ſic mutare ſtatum,ſit res maximi momenti,fieri non debet ſine magno iudicio & examine: quod quidem iudicium & examen non eſt committendum illi qui vouet,neque cuilibet alij; ſed tantũ Eccleſiæ,quæ exploret,an qui ſe tradere vult,idoneus aptuſque ſit ad illum ſtatum, quẽ de nouo vult accipere: & hac ratione Eccleſia neminem admittit ad profeſsionẽ religionis, niſi elapſo anno approbationis.c.ad Apoſtolicam.de regularibus. neque ad ſacros Ordines,niſi præuio examine, iuxta tit. de ætate,&
98 qualit.† Quod vtique examẽ, vt potè arduum,noluit Eccleſia cuilibet cõmittere,ſed ſpecialiter illud commiſit Epiſcopo conferenti Ordines,vel ſuperiori religionis approbatæ, in qua fit profeſsio; vt colligitur ex d.c.vnico,adiũcto.c. fin. 99 de regular.in.6.Cùm ergo aliæ perſonæ tacitè videantur inhabilitatæ per Eccleſiam ad recipiendam prædictam translationem,ſi perſona inhabilitata eam ac-

ceptationem faciat, per eam tanquam nullam dominium Deo non quæretur: & ſic adhuc obtinet locum ratio ſuprà tradita. Si verò ſit acceptata per perſonas quas Eccleſia deputauit; cum tunc valeat, & per eam dominium quæratur Deo, non poteſt valere matrimonium poſteà contractum,iuxta ſuprà tradita. Et ex his facilè componetur illa controuerſia DD.vtrùm vota illa duo ſolẽnia, de quibus in d.c.vnico.de voto. in.6. irritent matrimonium poſteà contractũ, ex conſtitutione Eccleſiæ,vel ex diſpoſitione iuris naturalis? nam d.c. vnicũ videtur probare ex ſola conſtitutione Eccleſiæ id fuiſſe inductũ,& ibi notat Dominic. num.10.Panormit.c.ruſus.nu.6. & ibi Præpoſi.nu.7.ad fin.qui clerici,vel vouẽtes. & defendit Caietan.2. 2.q.88. art.7. Alfonſus à Veracruce in ſpeculo coniugior.1.part.artic.31. Sed imò iure naturali matrimonium poſteà contractum irritum eſſe, poſt alios probat Soto in.4.diſtinct.38.q.2.artic.2.& de iuſt. & iure lib.7.q.2.artic.5.colum.3. Couarru.de ſponſalib.2.part.cap.7.§.4.num.7. quia ſuſcipiens Ordines ſacros, vel faciens profeſsionem in religione approbata mutat ſtatum,& volũtatem & corpus transfert in famulatum Dei. Thomas.2.2.q.88.articul.7.in corpore. Ergo ratio naturalis dictat,quòd id quod non habet, nõ poſsit cõtrahendo cum vxore in mulierem trãsferre,vt diximus ſuprà. Neque repugnat text.d.c.1. de voto.in.6.ibi:Ex ſola Eccleſiæ conſtitutione. neque enim dicit text. ex conſtitutione Eccleſiæ votũ ſolenne irritare matrimonium poſteà cõtractum; ſed illud tantùm,quòd Eccleſia conſtituit, quod nam votũ diceretur ſolẽne: & diſponit, q̃ ex ſolennibus votis duo tãtùm irritẽt matrimoniũ poſteà cõtractũ, † ſcilicèt, ſolennizatũ per ſuſceptionẽ ſacrorũ Ordinũ,vel per profeſsionẽ factã in religione approbata.Ratio autẽ,cur hæc duo irritent matrimonium poſteà contractũ,

precedit

procedit ex ratione naturali explicata vt ſuprà: alia autem vota non irritãt matrimonium poſteà contractum; quia in illis non militat prædicta ratio, neque enim per illa mutatur ſtatus, neque vouens amittit dominium propriæ voluntatis vel corporis, & ideò poſteà contrahendo illud transferre poterit in vxorẽ. Qua ratione cum matrimoniũ mero iure valeat,debet præferri voto quantumcũque ſolenni poſteà facto; quia cũ matrimonium mero iure validum,ſit indiſſolubile per Deum, & votum prædictũ ſolenne ſit indiſſolubile conſtitutione Eccleſiæ, matrimonium tanquàm fortius præferri debet. Ex quo infertur, q̃ quantumcunque votum fiat publicè,& cum magna ſolennitate, non irritabit matrimonium poſtea contractum; quia ad illud irritandum requiritur quòd publicè fiat, & ſit ſolenne vno ex duobus modis ſuprà expreſsis: quod notat Dominic. d.c.1.nu.10. verſ.quare. & Diuus Thomas.2.2.q. 88.artic.7. ad 3. Nauarr. in manuali.c.12.num.32. Quinimò & ſi profeſsio fiat in religione non approbata,non irritabit matrimoniũ poſteà contractum; quia noluit Eccleſia hanc trãſlationem plenariam,poſſe recipi nomine Eccleſiæ,niſi per eum qui religionis approbatæ eſſet ſuperior. c.fin. de regular.in.6.Si ergo talis non ſit, propter ſuã inhabilitatem illa receptio translationis erit nulla,& conſequenter ac ſi non interueniſſet, vouens adhuc retinet dominium ſuæ voluntatis,quod contrahẽdo matrimonium,in vxorem transferre poterit,ac ita valebit matrimoniũ,vt apertè colligitur ex mente d.c.1.in fin.de vo-
100 to.in.6.† Circa quod tamen notabis elegantem differentiam,circa votum ſolẽne per profeſsionem, vel per ſuſceptionem ſacrorum Ordinum: nam faciens profeſsionem in religione non approbata, tenetur tamen obſeruare caſtitatem,quaſi ex ſimplici caſtitatis voto: vt colligitur ex dict.c.1.in fin.de voto.in.6. 101 Et eſt ratio, quia qui facit profeſsionem, principaliter facit votum caſtitatis. Thomas.2.2.q.88. artic.11. in corpore. quãuis igitur non valeat vt ſolenne, tamen valebit vt ſimplex:argum.c.1.§.porrò.de deſponſatio.impuber.in.6.& eſt expreſſum.c.quidam.&.c.placet.de conuerſio. coniugator.Et tamen diuerſum erit in eo, qui inutiliter ſuſcepit ſacros Ordines (vt potè à nõ Epiſcopo)is enim neq; quaſi ex ſimplici voto tenebitur ad obſeruantiam caſtitatis: nam qui ſuſcipit Sacros Ordines,non facit votum caſtitatis principaliter;quia huiuſmodi obligatio ſacris Ordinibus non ineſt pro ſubſtantia,ſed tantùm illud videtur facere in conſequentiam,propter conſtitutionem Eccleſiæ. Si ergo ipſum principale nõ valuit,id eſt ſuſceptio Ordinum,neq; votum caſtitatis,quod tantùm in conſequentiam Ordinum ſuſceptorum videtur venire,aliquem effectum producere poteſt.l.3.§.fin.ſ.de ſeruitut.ruſticor. prædior. l. cũ principalis.ſ. de regul. iur. Vnde diuerſum erit, ſi ſuſceptio Ordinum ſacrorum valuit mero iure; nam tunc votum caſtitatis ſubſiſtet vt ſolennizatum; quantumcunque ſuſcipiens prædictos Ordines ab illorum exercitio ſuſpendatur. Exemplum erit, quando quis ſine conſenſu ſui Epiſcopi Ordines ſuſcepit: iuxta cap. 1. &. 2. de tempor.ordination. in.6. vel quia eos furtiuè ſuſcepit:iuxta.c.1.&. c.fin. de eo qui furtiuè Ordines.nam cum ſuſceptio Ordinum his caſibus mero iure valeat,valebit etiam ſolenne votum caſtitatis, quod in conſequentiã prædictorum Ordinum cenſetur emiſſum propter Eccleſiæ conſtitutionem: quod ita declarat Paludan.in.4.diſtinctio.38. quæſt. 2. num.10.Similiter cum habens vxorem, & ea muita Ordines ſuſcipiat, nihilominus mero iure valeat Ordinum ſuſceptio, vt ſuprà probauimus numer. 89. quanuis ſuſcipiens non poſsit in illis miniſtrare,dũ vxor vixerit,† vt ibi diximus:

tamen

tamẽ cum Ordinum ſuſceptio mero iure valuerit,ea mortua,remanebit obligatus ad ſeruandam caſtitatem, quaſi ex voto ſolennizato per ſuſceptionem ſacrorũ Ordinum: ac proinde ſi mortua prima,cũ alia cõtrahat,matrimoniũ poſteà contractũ ipſo iure nõ valebit,quaſi contractum poſt votum emiſſum validè à marito, & ſolennizatum per ſuſceptionem ſacrorum Ordinum, vt ſuprà tradidimus num.89.& tenet Panormit. c.placet.num.7.de conuerſio. coniugator. & tamen in eiſdem terminis ſi quis inuita vxore ingrediatur religionem,& ab ea repetitus monaſterium egrediatur,ſi ea mortua cum alia cõtrahat,validum erit matrimonium; quia illud votum tantùm valet vt ſimplex,vt ſuprà diximus num.præcedenti. quod non irritat matrimonium poſteà contractum. c.rurſus. qui clerici, vel vouentes. & ita expreſsè Panormit. c.quidam.ad fin. de conuerſio.coniugator.Et eſt ratio differentiæ inter prædictos caſus; quia in eo qui ſuſcipit ſacros Ordines,votum caſtitatis emiſſum à marito, poteſt valere vt ſolenne: quia nuptiæ non repugnãt ſubſtantiæ ſacrorum Ordinum; ſed tãtùm exercitium illorum ſuſpenditur, dum durat matrimonium, vt ſuprà probauimus num.89. Votum autem religionis emiſſum à coniugato,non poteſt valere vt ſolenne; quia nuptiæ repugnant ſubſtantiæ religionis.c.cùm ad monaſteriũ. in fin.de ſtatu monachor.Thomas. 2.2. q.88.artic.11. in corpore. ad fin. & ideò nuptiæ repugnãtes voto ſolenni religionis,non ſinent illud valere tanquàm ſolenne, ſed tanquàm ſimplex,quod non irritat matrimonium poſteà contractũ: & ita Paludanus in.4.diſtinct.38.q.2.nume.10.& Innoc.& Panor.c.placet.nu.7. de conuerſio. coniugat. Ex quibus ita deductis apertè colliges,quòd licèt pariter peccet ille qui frangit votũ ſolenne, & votũ ſimplex.c.1. qui clerici,vel vouẽtes. Thomas. 2.2.q. 88.artic.7.ad primũ.

tamen quoad effectum irritandi actum
102 contrarium, † plus operatur votum ſolenne,quàm ſimplex;vt conſtat ex ſuprà traditis. Quinimò grauius crimen cenſetur, maiuſque ſcandalum cõmuniter ſequitur ex voti ſolennis tranſgreſsione: arg.c.præcipuè.11.q.3.&.c.homo.40.diſtinct.tradit Nauarrus in manuali.c. 12. nu.32. Vltimò ad complementum materiæ adde aliam notabilem differentiã inter matrimonium de præſenti,vel copula conſummatum: nam matrimoniũ copula conſummatũ non poteſt diſſolui etiam per diſpenſationem ſummi Põtificis; nam cũ à Deo huiuſmodi matrimoniũ vnitatem,& indiſſolubilitatẽ acceperit,Papa cõtra id venire non poteſt.c. ſunt quidã.25.q.1.& in ſpecie colligitur ex.c ex publico.de cõuerſio. cõiugator. & ibi notauit gl.fin.quam aſſerit receptã Cagnol.l.nuptias.nu.2.ff.de regul.iur.Felin.c.quæ in Eccleſiarũ.nu.23. de cõſtit. & alij plures,quos referũt & ſequuntur Couarru.de ſponſal.2.par.c.7.§.4.nu.15. & Matiẽço tit.1.lib.5. ordinam. in rubr. gl.1.n.76.& Burſat.cõſ.207. nu.18.lib.2. Beroi.c.quę in Eccleſiarum.à nu.105.de conſtit. quanuis referant multos tenentes,etiã hoc matrimoniũ ex cauſa iuſtiſſima poſſe diſſolui per Summũ Pontificem: quibus adde Dec.conſ.112.ad fin. Siluã nuptialem lib.1.à nu.135. Hippol. ſing.165.Niconic.hîc.num. 161.Alciat. nu.15.Corraſe.2.lect.nu.11.& Portium conſ.154.num.14.& Menoch.lib.2.præſumpt.10.nu.38.Prima tamen opinio ſine dubio verior eſt;& horũ opinionem intolerabilem errorem appellat Alfonſus à Vera cruce in ſpeculo coniugior.2. part. artic.8.ad fin. Gutierrez in Canonic. quæſt. cap.17. num.21. Si autem ſit matrimonium non copula conſummatum,tunc Canoniſtæ communiter concedunt illud poſſe diſſolui ex cauſa iuſta per Summum Pontificem: ita gloſ. fin. d.c.ex publico. quam ibi aſſerit receptã Panormit.ad fin.Præpoſit.c.fin.in fin.de

ſponſa

ſponſa duorum. & magis probat Silueſter verb.diuortium.num.7.in fin.Felin. c.quæ in Eccleſiarum.nu.20.de conſtit. & ibiBeroius num.104.Idem.c.ſuper eo. nume.3. de vſuris.& ſubſcribunt Niconic.hîc num.157.& Alciat.num.15.Et ſecundùm iſtam opinionem cõſuluit Socin.conſil.28.à nu.6.lib.1.Felin.conſ.26. à num.16.Deci.conſil.112.& conſi.603. num.7.Gratus conſ.1.num.31.lib.2.Gozad.conſil.2.à num.5. latè Portius conſ. 154.à num.7.& Natta conſil.290. libr.2. per totum.Tiraq. de pœnis temperãdis, in præfatione. nu.47. refert alios idem tenentes Couarru.de ſponſal.2. par.c.7. §.4.num.13.cui adde Gregor.l.5.tit. 10. part.4.verb.Orden.Phanũcius de lucro dotis.pag.69.num.5.Brunell. de ſponſal. 30.concluſ.num. 1. Menoch. conſil.15.
103 nu.9.lib.1.& lib.2.præſumpt.10.nu.37.† etiam altera parte inuita.Curt.Iun.conſil.170.nu.1.Et ex Theologis probãt Diuus Antoninus. 3. par.tit.1.c.21.§.3.col. fin.quem vide:& latèCaietan. defendit in opuſculo.27. quæſt.q.25. & Ambroſius Catherinus lib.6.aduerſus Caietan. 104
c.3.Nauarr.in manuali.c.22.nu.21. aſſerens hanc opinionem cõmuniter obſeruari;& quòd Paulus.III. & Pius. V. matrimonia hæc copula non conſummata diſſoluerũt: quod & aſſerit idẽ Nauarr. in reſpõſo.1.nu.4.ſub tit.de frigid.& maleficiat.& conſil.1.de conuerſio.cõiugator.Curt.Iun. conſil.170.à nu.9.& quæſtionem in vtrãq; partem latè diſputat Borgaſius tract. de irregularitat. 6.part. de ſponſalib.& matrimonio.à nu.6.Cõmunis tamen opinio Theologorum tenet contrariũ,imò neque hoc matrimonium de præſenti poſſe diſſolui per Summũ Pontificem,etiam ex iuſtiſsima cauſa, vt refert & latè defendit Soto in. 4. diſtin.27.q.1.artic.4.col.5.& ſeq.& lib.7. de iuſt.& iure.q.2.artic.5.col.3.Cui opinioni magis accedit Panor.d.c.ex publico.in fin.de conuerſio.coniugator.& veriorem & receptiorẽ aſſerit Burſat. cõſ. 207.num.18.libr.2.Couarr.de ſponſal.2. part.c.7.§.4.nu.14.ad fin.& Corraſe.hîc 2.lect.num. 10.Alfonſus à Veracruce in ſpecul.coniugio.2.par.artic.28. concl.3. ad fin.& Matienço tit.1.lib.5.ordinamẽti,in rub.gl.1.nu.77.Gutierrez in Canonicis quæſtion.c.17.à num.13.Præcipuũ fundamẽtum huius opinionis eſt, q; indiſſolubilitas & vnitas matrimonij fuit inſtituta à Deo in Paradiſo terreſtri, antequam copula eſſet conſummatum. c.vnico.de voto.in.6.ergo à Papa diſſolui minimè poterit; iuxta regulã. c. ſunt quidam.25.q.1. Sed his nõ obſtantibus, prima opinio verior eſt. Neq; obſtat fũdamentum contrariæ opinionis:quia vltra reſponſiones Decij conſ.112.num.6. pro vera ſolutione aduertẽdum eſt, verbum, Diſpenſatio, duobus modis ſumi: primò pro relaxatione iuris: ſecũdò pro interpretatione iuris, ne habeat locum in caſu quodam particulari, propter aliquam iuſtam cauſam occurrẽtem; & dicitur diſpenſatio attentis generalibus verbis,quanuis quoad intentionem nõ ſit legis relaxatio, ſed illius explicatio: †
104 vt colligitur ex Thoma.1.2.q.100. artic. 8.in corpore.Si diſpẽſationẽ primo modo accipias, illa tantùm locum habet in iure poſitiuo. c. de multa. de præbend. Concilium Tridentinum ſeſs.25. tit. de reformat.c. 18.nõ autẽ poteſt locũ habere in diſpoſitis iure diuino, vel naturali, in his enim nõ cadit prędicta diſpẽſatio, etiãſi fiat per Papã.c.ſunt quidã. 25.q.1. Thomas.1.2.q.97.arti.4.ad fin.Si autem ſumas diſpenſationem ſecundo modo, illa poteſt habere locũ in iure diuino:& ita expreſsè tradit Maior in.4.diſtin. 24. q.12.col.1.Pariſ.cõſ.68.n.200.& nu.264. lib.4.Fortunius.l. veluti.nu.25.ff.de iuſt. & iur.Couarru.qui alios refert, de ſponſal.2.par.c.6.§.9.nu.4.& ante eos Panor. c.quanto.num.5.in fin. de diuortijs. Et hoc eſt quod dicitur epiſeia, per quam declaratur,legem generalem non comprehendere aliquem caſum particulare,

ſaltem

saltem quoad mentem, Soto lib. 1. de iust. & iure. q. 7. articul. 3. & tunc propriè dicitur locum habere, quando ratio legis cessat negatiuè, & contrario modo in eo casu particulari. Caieta. 2. 2. q. 120. artic. 1. nam si cesset tantùm negatiuè in casu particulari, necessaria est propria dispensatio. cap. de multa. in fin. de præbend. Concilium Tridentinum sess. 25. tit. de reformatio. c. 18. & Soto vbi suprà, quidquid cõtradicat, & inuoluat Menchaca illustrium quæstion. c. 25. à nu. 11. Et in hoc sensu accipiendi sunt gl. l. fin. C. si cõtra ius. &. c. nõ est. de voto. & glo. 2. c. quanto. de iureiur. Feli. c. quæ in Ecclesiarum. nu. 19. de constit. & cons. 26. à num. 5. Ancharran. cons. 373. reuocatur. num. 2. &. 3. Panorm. c. fin. nu. 3. de consuetud. Gratus cons. 1. nu. 31. libr. 2. dum dicunt, Papã ex iusta causa posse dispensare in casu particulari aduersus ius diuinũ, nã debent intelligi de dispensatione secundo modo sumpta. Siluester verb. Papa. num. 16. ad fin. Mẽdoça de beneficior. incompatibilit. 2. part. nu. 6. quam tamẽ solus Papa facere potest, quia ei soli permittitur declarare mentẽ iuris diuini. c. maiores. de baptism. c. per venerabilem. qui filij sint legit. est enim Dei vicarius in terris. c. 2. de translation. prælati. vnde ei tantùm permittitur mentem Dei declarare. Summa Angel. verb. Papa. nu. 2. Ioannes Andr. c. de multa. col. 5. de præbẽdis. Ex quibus ita præsuppositis inferendo ad veram solutionẽ prædicti argumenti, respondetur illud concludere quoad dispensationẽ primo modo acceptam, non autem quoad dispensationem secundo modo sumptam. Potest igitur declarare Papa indissolubilitatem quam habet matrimoniũ de præsenti iure diuino. d. c. 1. de voto. in. 6. nõ debere habere locum in aliquo casu par
105 ticulari propter aliquã iustam causam.† Quinimò dicit Hostiens. c. ex publico. col. pen. ad fin. de conuersio. coniugat. quòd si vterque sponsus cõsentiat, potest Papa dissoluere matrimonium de plenitudine potestatis, etiã nulla causa subsistente: sed si vnus tantùm petat dissolutionem; tunc non poterit illud dissoluere, nisi ex iusta causa: & sequitur Ioan. Andr. ibi col. fin. & Panorm. num. 14. & hanc esse communem resolutionem asserit Socin. consil. 28. num. 6. lib. 1. Natta consil. 290. col. 2. ad fin. libr. 2. Neque videtur esse contradictorẽ dicit Felin. cons. 26. ad fin. Gozad. consil. 2. num. 14. & Curtius Iunior consil. 176. nu. 28. Grego. l. 5. tit. 10. par. 4. verb. Orden. Neque displicet Diuo Antonino in summa. 3. part. tit. 1. c. 2. §. 3. col. fin. neq; Siluestro verb. diuortium. num. 7. ad fin. Sed verius est, in vtroque casu sine legitima causa non posse Papam dispẽsando soluere prædictum matrimonium, cùm ius diuinum non possit declarare, neque interpretari, nisi iusta causa subsistẽte: vt per Felin. c. quæ in Ecclesiarum. num. 19. de constitut. & hoc magis probat Gozad. consil. 2. num. 14. Curt. Iun. consil. 170. nu. 9. Menoch. alios referens consil. 15. nu. 9. lib. 1. & lib. 2. præsumpt. 10. nu. 37. & Gutierrez in Canonicis quæstionib. c. 17. nu. 43. Quinimò causa adeò debet esse iusta, vt sit omnino similis causæ expressæ à iure, scilicèt in. c. 2. de conuersio. cõiugator. vt tradit Panorm. per illum tex. c. ex parte. 2. num. 3. de conuersio. coniugator. Curt. Iun. consil. 170. num. 15. Sed verius est, sufficere iustam causam, arbitrio Summi Pontificis declarandã: & huius rei quotidianum exemplũ proponit Caietan. in opusculo. 27. q 25. ad fin. & aliud Socin. consi. 28. num 7. lib. 1. & Felin consil. 26. col. fin. aliud etiã Deci. consil. 112. ad fin. quem sequitur Ferronius in consuetud. Burdigaliæ, lib. 1. titul. 4. §. 2. col. pen. & aliud etiam Ancharran. cons. 239. nu. 5. & aliud Portius consil. 154. alia etiam Felin. dict. consil. 26. à num. 19. & alia Borgasius tractat. de irregularitate. 6. part. tit. de sponsalib. & matrimonio. num. 74. aliud Nauarr. consultat.

sultat. 49. sub tit. de sponsal. alia vide per Nattã cons. 290. à nu. 2. lib. 2. & Menoc. lib. 2. præsumpt. 10. à num. 39. Neq; replices, secundùm prædictam responsionem, posse etiam Papam dispensare in matrimonio copula cõsummato: quod tamen est falsum; nam respondetur, in matrimonio copula cõsummato prohibitã esse dispensationem ex illa authoritate Domini, Matthæi. 19. considerãdo quòd ibi Christus loquitur de matrimonio copula consummato: vt est expressũ cap. ex publico. de conuersio. coniugat. nam post illa verba: Et erunt duo in carne vna, infert: Quos ergo Deus cõiungit, homo non separet: nam cum coniuges non efficiantur vna caro, nisi post copulam. text. elegans. c. lex diuinæ. 27. q. 2. patet Christum loqui de matrimonio copula cõsummato: in quo quidem matrimonio denegat dispẽsationẽ, etiã secundo modo sumptã; cum primo modo sumptæ certum sit illi in iure diuino locum esse non posse, cap. sunt quidam. 25. q. 1. Et quando iure diuino Papæ inuenitur denegata dispensatio, illam concedere non potest, vt ex communi DD. mente tradit Gratus cons. 1. nu. 26. lib. 2. & in specie aduertit Ancharr. cons. 373. reuõcatur. in fine. & Portius consil. 154. num. 8. & Nauarr. cons. 19. nu. 1. sub tit. de sponsal. Cùm igitur non inueniatur denegata hæc potestas, nisi in matrimonio copula cõsummato, de quo Christus loquitur; in matrimonio copula nõ cõsummato potest Papa vti dispensatione secundo modo sumpta, iuxta s. tradita. Et cõfirmatur prædicta differentia, quia matrimonium, quatenus est Sacramentum (id est signũ rei sacræ) si est de præsenti, significat coniugationem Christi cum anima fideli; quæ cõiugatio sæpius dissoluitur: postquam autem fuerit copula consummatũ, significat coniugationem Christi cum Ecclesia, quæ omnino est indissolubilis:†
106 ita tex. c. debitũ. de bigam. c. cum societas. 27. q. 2. Panor. notabiliter. c. quanto. n. 5. de diuort. glo. notab. cap. qui propter. 27. q. 2. Franciscus Marcus decis. 745. num. 5. in. 2. part. Vnde meritò dicitur, matrimoniũ de præsenti posse dissolui per Papam ex iusta causa in casu particulari: non sic matrimonium copula cõsummatum. Ex quibus ita resolutis infertur, quòd si maritus sponsam suam, etiam per vim, compresserit, iam illud matrimonium non poterit dissolui per Papam, neque etiam per ingressum religionis dissolutum censebitur: nam cum verum sit per copulam fuisse effectos vnam carnem, locum habebunt. s. resoluta: & ita glos. c. fin. 5. distinct. verb inuita. in fine. Bald. c. pen. nu. 8. de probatio. Cæpolla cautela. 61. & alij relati per Couarr. de sponsal. 2. p. c. 7. §. 4. nu. 10. Soto in. 4. dist. 27. q. 1. artic. 4. col. antep. ad finem. Vnde infertur annotatio ad tradita per Perez tit. 1. lib. 5. Ordinament. pag. 12. vers. circa præmissa. & tit. 15. lib. 8. Ordinam. in rub. col. penul. dum tenet, quòd si spõsa fuit cognita per vim præcisam, antequàm esset in mora ingrediendi religionem, id est, ante duos menses constitutos coniugatæ quæ vult ingredi religionem. c. ex publico. de conuers. coniugat. quòd non obstante prædicta copula, poterit ingredi religionem; ne aliàs sponsus ex sua malitia commodum reportet, contra regulam. c. ex tenore. de rescript. & tenet Hippol. l. 1. §. præterea. nu. 12. ff. de quæstio. Valasc. consult. 29. num. 5. Paul. l. 1. §. remouet. s. de postul. Felin. c. pen. num. 4. ad finem. de probatio. Panorm. c. verum. in fine. de conuers. coniugator. cõtrarium enim videtur verius ex supradictis. Cùm enim per illã copulam sint effecti vna caro, illud accidens, quòd per vim præcisam fuerit cognita, non potest efficere quòd separet homo quos Deus coniunxit: & ita Siluester verb. diuortium. q. 5. Paludan. in. 4. dist. 27. q. 3. & ibi Durand. q. 2. Anton. in summa. 2. par. tit. 5. cap. 7. §. 1. vers. Hostiensis.

Illud sanè verum est, quod tradit Perez vbi suprà, prædicta procedere in sponsa de præsenti per vim compressa: nam si fuerit sponsa de futuro, contrarium erit dicendum: tùm quia sponsa de præsenti inuita comprimi potuit; non sic sponsa de futuro, vt post alios tradit Tiraq. post leges connubiales, gloss. 2. nu. 23. tùm quia quanuis sponsalia de futuro transeãt per copulam in matrimonium de præsenti. cap. is qui fidem. de sponsal. id deducitur ex præsumpto sponsorum
107 consensu. † Et planè sponsa per vim precisam cognita, suum non adhibuit consensum. cap. sacris. de his quæ vi. & ideò respectu illius sponsalia per prædictam copulam non videntur transisse in matrimonium de presenti copula consum
108 matum. Sed quid erit dicendum, si copula præcesit matrimonium? Et Clau. hîc num. 12. existimat, hoc matrimoniũ esse considerandum, tanquam copula consummatum, ita vt non possit dissolui per Papam, neq; per ingressum religionis: allegat Bald. cap. fin. ad finem. de translatio. prælati. & Claud. subscribit Hippolyt. singul. 500. & Silua nuptialis lib. 2. numer. 12. & facit quod in Senatu Lusitano refert iudicatum fuisse Gãma decis. 124. num. 2. scilicèt, quòd Ordina. lib. 2. titul. 47. §. 1. disponens bona effici communia inter coniuges post copulã, procedat, etiã si copula præceserit matrimonium. Sed his non obstantibus, verius est contrarium, per text. cap. veniẽs 15. de sponsal. vbi probatur, quòd vt per copulam sponsalia de futuro transeant in matrimonium de præsenti, iuxta cap. is qui fidem. de sponsalib. oportet, quòd copula subsequatur matrimoniũ, neque sufficit illam præcedere: notat Socin. cõsil. 28. num. 5. in fine. lib. 1. & alij adducti per Menoch. lib. 3. de præsumptio. præsumpt. 1. nu. 41. Et in specie quòd copula precedens matrimonium, non faciat illud censeri copula consummatum, tenet Paul. l. fin. n. 3. C. de Episco. & cleric. Ripa hîc nu. 25. Alciat. nu. 16. Siluester verb. diuortium. nu. 3. Boscheus tractat. de nuptijs, lib. 1. nu. 8. & alij quos refert Couarr. de sponsal. 1. par. cap. 4. §. 1. n. 13. qui n. 16 in specie improbat decisionẽ Claud. suprà relatam: quam etiam improbat Costa l. cum tale. §. si arbitratu. vltima ampliatio. num. 19. ff. de condit. & demonstr. & Menoc. lib. 3. presump. 16. à n. 44. Et confirmatur; quia cum ad prædictos effectus requiratur copula matrimonialis, & illa quę precesit matrimonium, non fuerit talis, sed potius fornicaria & illicita, ex ea non potest dici matrimonium esse copula consummatum: argum. l. in delictis. §. 1. ff. de noxalib. † & in simili ita arguit Bal. l. si à sponso. ante finẽ. C. de donatio. ante nuptias. Vnde hac ratione receptum est, quòd dum. l. Tauri. 52. quę hodie est. l. 4. tit. 2. libr. 5. Ordinam. disponit, quòd sponsa lucretur dimidium donatorum per sponsum, si ab eo fuerit osculata, intelligatur quãdo osculum interuenit post contracta sponsalia: secus si antea, nam prædictum osculum ante sponsalia est illicitum: gl. Clem. ad nostrã. verb. septimo. de hæret. & glos. l. 1. ff. de extraord. crimin, & ideò propter illud nihil debet lucrari sponsa. Palac. l. Tauri. 52. à num. 8. & ibi Anto. Gom. nu. 6. in fine. Arias à num. 9. & ante eos Bal. l. si à sponso ante fin. C. de donatio. ante nuptias. Matienço. l. 4. tit. 2. lib. 5. Ordinamenti. glo. 3. nu. 3. Couarr. de sponsal. 1. p. c. 4. §. 1. nu. 14. & Gutierrez 3. p. ad. ll. Regni. q. 44. num. 7. & ibi Azeued. nu. 13. Similiter quanuis matrimonium sub conditione contractum, censeatur purificatum per copulam; quasi per illam videatur à conditione recessum. c. de illis. & c. per tuas. de conditio. appositis. tamen nõ idem erit, si copula precesserit matrimoniũ, vt colligitur ex suprà traditis, & notat Palac. l. Tauri. 52. nu. 8. & 9. Anton. Gom. ibi nu. 6. in fine faciunt etiam tradita per glos. fin. ad fin. cap. fin. de coniug. seruo. Et retenta hac opinio-

opinione, non obstat fundamentum contrariæ opinionis de dicto Bald. cap. fin. ad finem. de translatio. prælati. nam Bal. loquitur quando in continenti post copulam subsequutũ est matrimoniũ: vt quia quis compresit virginem inuitã, & vt ei satisfaciat, statim eã duxit in vxorem: cùm enim id quod in cõtinenti fit, videatur inesse. l. lecta. vers. dicebam. ff. si certum petat. prædicta copula debet cẽseri matrimonialis: & ita in specie aduertit Niconic. hîc nu. 159. Phanuncius de lucro dotis, pagin. 70. num. 6. Sed neque hoc dictum Bal. prædicto modo intellectum videtur admittendum, cùm semper verum sit dicere, copulam quæ precesit, nõ fuisse matrimonialem, sed fornicariã. Neq; obstat regula. d. l. lecta. vers. dicebam. quia ea regula procedit per fictionẽ quoad effectus iuris, & nusquam legitur quòd lex aliquid fingat in fauorem delinquentium & fornicantiũ. l. siue hæreditaria. ff. de nego. gest. l. itaq;
109 fullo. ff. de furtis. † & ita in specie prædictum dictum Bald. explicatum vt. ff. improbauit Cost. l. cum tale. §. si arbitratu. vltima ampliatio. nu. 20. ff. de conditio. & demonstrat. Vnde secundo loco respon
110 deri potest, Bald. vbi suprà loqui, non solùm quando matrimonium in continẽti sequutũ est post copulã, sed etiã quãdo mulier ex ea copula concepit: nam cùm tunc proles fingatur nata ex copula matrimoniali. c. tanta qui filij sint legitimi. in consequentiã fingetur copulam fuisse subsequutam matrimonium: & ita Niconic. hîc nu. 159. Sed neq; dictum Bald. ita explicatum verum est, quia adhuc militat ratio suprà assignata, & ita in specie contrarium tenet Angel. l. Paulus num. 4. ff. de statu hominũ. Neque repugnat dict. cap. tanta. nam aduertendum est, quòd per subsequẽs matrimonium filij antea concepti ex illo tempore cẽsentur verè legitimi: cæterũ vt retro videantur legitimi à tempore conceptionis, siue natiuitatis, id fieri nõ potest nisi mediante fictione translatiua de tempore ad tempus, vt ex mente dict. cap. tanta. educit Fortun. l. Gallus. §. & quid si tantum. numer. 270. Couar. de sponsal. 2. part. cap. 8. §. 2. num. 26. Matienço. l. 10. tit. 8. lib. 5. Ordinamen. glo. 3. nu. 16. quibus adde Cephal. cons. 82. à num. 68. & cons. 111. à num. 10. lib. 1. Quanuis igitur prædicta fictio, de qua in dict. cap. tanta. qui filij sint legitimi. in fauorem prolis admittatur, quę non deliquit. l. fina. C. de naturalib. liberis. non ob id sequitur, admittendam quoque esse in fauorem delinquentium, & fornicationem admittentium, contra regulã l. siue hæreditaria. ff. de nego. gestis. & in in simili tradit Tellus. l. Tauri. 6. à num. 7. quòd licèt in terminis cap. ex tenore. qui filij sint legit. filius propter ignorantiam vnius ex parentibus succedat etiã illi qui sciuit impedimentũ, tamẽ is filio non succedet. Neq; nouum est, vnam & eandem rem diuerso iure censeri, si militet diuersa ratio. Bal. l. 1. nume. 4. C. de seruis fugitiuis. vel etiam si diuersis respectibus consideretur. Menoch. de recup. possessio. 1. remedio. num. 36. Vnde videmus, quòd proles censetur legitima attento tempore conceptionis vel natiuitatis, prout ei fuerit vtilius. in princip. Instit. de ingenuis. Couar. de sponsal. 2. part. cap. 8. §. 2. nu. 2. Dueñas reg. 350. in. 19. ampliat. Qui tamen fauor nõ conceditur parentibus fornicationem committentibus: ac proinde si cõsanguinei incestum committant, & ante partus editionem obtineant dispensationem à Romano Pontifice, proles censebitur verè legitima, iuxta dict. princip. Instit. de ingenuis. & in specie Gregor. l. 2. tit. 15. part. 2. in gloss. Sino el fijo. colum. 2. ad finem. & tamen certum est, ipsos parentes tanquam committentes incestũ accusari posse, iuxta authentic. incestas. C. de incest. nupt. cuius pœnam minimè tollit dispensatio Pontificia ad cõfirmationem matrimonij impetrata.

Bald.authentic.ex complexu.in fine.C. de inceſt. nup. Iacob l. ſi ſerua.ſ. de iure dotium. Gamma deciſio.352. numer.3. ac ita patet, illud dict. Bald. quocunque modo intellectum verum non eſſe, ac proinde ſuper illo nõ poſſe fieri fundamentum. Vnde & illa deciſio Senatus Luſitani, quam retulit Gamma deciſio.124.numer.2. & nos meminimus ſuprà numer. 107. apertè videtur corruere: cum enim fundetur in illo dicto Bald.cap.fin. in fine. de translatio. prælati. quod verum non eſſe ſuprà oſtendimus, ſublato fundamento, corruit & ædificatum.cap.cum Paulus. 1.quæſt.1. & patet ex eo quòd Ordinatio libr.2. titulo.47. §.1. vt bona communicẽtur inter coniuges, requirit copulam matrimonialem: cum igitur illa quæ præceſſit matrimoniũ ſit fornicaria, per illã nõ poteſt videri ſatisfactum verbis prędictę Ordinationis. Quod ita in ſpecie magis probat Coſta.l.cum tale.§. ſi arbitratu.vlt.ampliat.n.2. ff. de cond. & demon. Qua etiã ratione nõ placet quod tradit Gãma.d. deciſ.124. nu.1. quòd ſi mulier fuerit traducta ad domũ viri, & antequã per eũ cognoſceretur, mortua eſt, quòd habebitur pro cognita: argu.l. pen.ff de milit.teſta.& conſequenter inducetur prędicta cõmunicatio: ad quod allegat Salic. ferè in terminis.l.cum te.in fine.C.de donatio.ante nuptias. quẽ ſequitur Iaſ.l. diuortio. §. ob donationes. n.16.ff.eo.Socin.l. cũ fuerit. col.fin. ff. de condit.& demonſtr. Felin.c.tertio loco. nu.3.ad finẽ.de præſumpt.Hippol. ſing. 106. ad medium.Alex.conſil.129. nu.7. lib.7.Niconic.hîc n.192.Rolan.de lucro dotis.q.106.nu.37. † contrarium enim verius eſt: nam cùm prædicta ordinatio conditionaliter requirat copulã ad prædictam bonorum communicationem, ſi huic conditioni formaliter paritum nõ ſit, non poteſt eſſe locus prædictæ Ordinationi: vt ferè in terminis colligitur ex Bald.l.non ſine.poſt princip.C.de bonis quę liberis. & cap. capellanus. de ferijs. quem ſequuntur Ripa hîc num.69.in fine.& plures quos refert Roland. de lucro dotis.quæſt.108. Neq; repugnat regula.l.penult.ff. de milit. teſtament. quia illi reſponderi poteſt ex traditis per Tiraq.poſt leges connubiales. gl.2. à n.26. Illud ſanè admitti poterit, quòd in terminis illius Ordinationis, ſi per vxorem ſteterit, quominus per maritũ cognoſci poſſet, locus erit prædictæ Ordinationi, ac ſi verè cognita fuiſſet, quantũcunq; ea ordinatio conditionaliter copulã requirat: vt argum.l.iure ciuili.ff. de cond. & demonſtr.& l. in executione. §. fin. ff. de verbor.obligat. tradit ferè in terminis Bal.l.non ſine.poſt princip.C.de bonis quę liberis. Paul. conſil.154. in fine. lib.1. Alex.conſ.129.num.2.lib.7. Palac. rep.rub.§.55.nu.10. ita vt in hac materia vera videatur reſolutio Bald.cõſ.110. conſuetudo.lib.2. quòd ſi per culpã mulieris ſteterit, quominus copula interuenit, in eius pręiudicium habebitur pro facta: ſecus ſi culpa ei imputari non poſſit: quod & in notabili caſu tradit Socin. conſil.8. numer.6.lib.3. Et per contrarium ſi per maritum ſteterit, quominus copula interuenerit, nulla cum eo videbitur facta communicatio: argument.l. ab hoſtibus.11. §.final.ff. eod. Imò ſi interſit mulieris, in præiudicium mariti matrimonium conſiderabitur ac ſi copula fuiſſet conſummatum: argument. authent.ſed quæ nihil.C. de pactis conuentis. Vltimò ex ſuprà traditis infertur reſolutio ad eam controuerſiam DD. Hiſpanorum circa explicationem.l.Tauri.52. quæ hodie eſt.l.4. tit.2. lib.5. Ordinamenti.† diſponunt enim illæ leges, quòd ſi quid ſponſus donauit ſponſæ, & matrimonium non fuit copula conſummatum, propter oſculum ſponſa conſequetur dimidiam partem donatorum per ſponſum: ſi verò matrimoniũ copula fuerit confirmatum, tunc omnia donata per ſponſum lucrabitur.

111 112

Dubi-

Dubitatur igitur, vtrũ ſi oſculũ præceſſerit ſponſalia, debeat ſponſa aliquid lucrari? Et certum eſt nihil lucrari, per ſuprà tradita numer. 108. quanuis illis legibus locus ſit, ſiue donatio illa præceſſerit oſculum, ſiue etiam ſequatur: cùm enim ſemper fiat ſponſæ, in vtroque caſu militat eadem ratio, vt contra Caſtillo probat Anto. Gomez.l. Tauri.50. numer. 6. & aſſerit receptum Matiençó l.4. titul. 2. libr. 5. Ordinamenti. gloſ.3. in princ. Sed quæſtionis eſt, vtrùm idem erit admittendum, ſi donatio facta ſit ſponſæ poſt copulam? quod controuerſum eſt apud Doctores: nã Palac.l. Tauri.52.num.2. in fine. exiſtimat, non eſſe locum prædictis legibus, quæ loquuntur de ſponſa: & poſt copulam, iam non dicitur ſponſa, ſed vxor.cap. is qui fidem. de ſponſalib. vnde donatio poſteà facta, tanquam facta vxori non valebit à principio, ſed oportet morte mariti confirmari: iuxta.l. cum hic ſtatus.33.ſ. de donatio.inter virum. Quam Palacij opinionem probat Caſtillo dicta.l. 52. Tauri. verb. ante. & Gomezius Arias num. 20. & eam quoque ſequitur Greg.l.3.tit.11. part. 4. verb. Beſado. & eſſe magis communem opinionem, & omnino tenendam aſſerit Matiençó. l.4. titul. 2. lib.5. Ordinament.gloſſ. 3. numer.2. Contrariam tamen opinionem, imò valere donationem à principio, etiam poſt copulam factam, dummodò adhuc non interuenerint velationes, tenet Anton. Gomez.l. Tauri.50. num. 6. Auendan. libr. 1. de exequendis mandatis. cap.15. numer.6. in fine. Ayora de partitionib. 1. part. cap. 7. à numer. 37. Azeued.l.4. tit.2. libr. 5. Ordinamenti.num.14. Gutierrez. 3.parte.ad.ll. Regni. quæſtio.44. numer. 3. ea ratione moti, quòd ſecundùm conſuetudinem Hiſpaniæ, ſponſa dicitur etiam poſt copulam, ſi illa interuenit ante velationes: & ſecundùm iſtũ communem vſum loquendi verba prædictarum legum accipiẽda ſunt. l.librorũ. 50.§. quod tamen Caſsius.ff. de leg.3. Pro vera reſolutione aduertendum eſt, quòd prædictæ leges diſponunt, donationes factas ſponſæ per verba de præſenti à principio valere, quanuis ſecundùm ius commune prædicta donatio non valeret à principio, tanquam facta vxori: vt eſt textus expreſſus. l.pen. ſ. de donatio.inter virum.l.3.tit.11.part.4. & ibi Gregor.in gloſſ.2. Cùm igitur ſequuta copula, ante velationes nomen ſponſæ retineat, valebit donatio, quanuis re vera vxor ſit. Ex omnium ante allegatorum mente apertè colligitur prædictas leges tantùm locum habere in donationibus factis ſponſæ: ſi igitur factæ ſint velationes, & ſit ſequuta copula, donatio poſteà facta non valebit, ſed morte confirmabitur. Gregor.l.3.tit.11.par.4.verb. Beſado. Neque etiam tunc habebit locum id quod diſponunt prædictæ leges, quod ſponſa cui promiſſæ fuerunt arræ, nõ poteſt lucrari donationes & arras, ſed alteris debet eſſe cõtenta: quia loquitur in donatione à principio valida, & nos agimus de ea quæ morte mariti eſt confirmãda: in quibus terminis nulla lex eſt quæ prohibeat vxorẽ obtinere arras, & prætereà donationes morte mariti cõfirmatas. Vltimò ſequitur in rubr. Quẽadmodũ dos petatur. quæ verba interrogatiuè eſſe accipienda exiſtimant Bar.hîc nu.15. & Alex.nu.19. ac ita exponunt: Quemadmodũ, id eſt vtrũ. Cui interrogationi reſponſio redditur.l.2.ff. eo. Sed vtiq; hæc expoſitio verbũ, Quemadmodũ, impropriat: neq; eſt veriſimile quaſi in dubiũ reuocari, vtrũ ſoluto matrimonio dos repeti poſſet, cũ id attenta dotis natura ſit expeditiſsimũ. Quare Imola hîc numer.8. dicit, hoc verbũ, Quemadmodum, ſtare in hac rubrica determinatiuè, ſiue deſcriptiuè, vt inquit Bal. in fine. ac ita debet exponi: Quemadmodum, id eſt, quòd dos petatur, ſubſcribunt

scribunt Lancelot.Dec. col.1. ad finem. Claud.num.13. Vincen.nu.68. Pontan. num.46. Ripa nu. 39.Socin.Iunior. 2.p. num.116. Cui tamen expositioni etiam obstat, quòd verba rubricæ non solent poni ad aliquid determinandum,sed tãtùm ad indicandum, quid author in nigro tractare intendat: Faber in rubric. nu.1.Insti.de actio.Verius ergo est,istud verbum,Quemadmodum,stare demon
112 stratiuè,† siue propositiuè,& debere exponi,id est,qualiter, prout & hoc modo accipitur in rubr.ff. quemadmodũ testa. aperiantur.&.l.si pater.12. ad finẽ.princ. §. de pact.dotalib. iuncta glos.verb. quẽadmodum. facit.l.vsufructu. 58. ff. eod. l. prætor edixit. 7. §. quod autem.ff. de iniurijs. l.3. §. vtilitas. ff. de itinere, actuq;priuato.Quæ expositio est de mẽte glos.pen. hîc, & eam probat Pontan. num.46.ad finem. Zasius num.7. Ioan. Hannibal num.342. Bologn. num.135. Corras. 1.lectur.nu.21. &.2.lectur. n.15. Per hoc igitur verbum voluerunt indicare authores huius rubricæ, in hoc titulo nõ solũ tractari de dotis restitutione, sed etiam de modo repetitionis & restitutionis faciẽdæ,scilicèt, vtrũ statim soluto matrimonio, vel post annuã, bimã, trimã diem,iux.l.vnicam.§.cum autem. C. de rei vxoriæ actio. Itẽ vtrũ in solidũ, vel quatenus maritus facere posset.l. maritum.cum.ll.sequẽ.ff.eod. Item vtrũ retẽtio dotis propter expensas,vel alias causas concederetur.l.vnica.§. taceat. C.de rei vxor.actio. Deniq; insinuarunt omnia alia dubia quæ possunt accidere circa dotis repetitionẽ, & illius restitutionem in hoc titulo tractari;vt videbimus l.2.in prin.ff.eo. Multas autẽ alias significationes huius dictionis, Quemadmodum,vide per Albericum in dictionario verb.Quemadmodum.Ethęc satis circa hanc secundam partem Rubricę.

SVMMARIA EORVM QVAE CONTInentur in tertia parte Rubricæ.ff. Soluto matrimonio.

1 DOS inter donationes connumeratur.
2 Agitur de diffinitione dotis.
3 Referuntur rationes,vtrùm dos sit quid diuersum à rebus dotalibus.
4 Genus non est in hominum cõmercio.
5 Explicatur.l.rerum mixtura.30.ff. de vsucapion.
6 Res subiectæ vni nomini,qualiter se habeant ad illud.
7 Quæ dicatur oratio vniuersalis, & quæ generalis.
8 Agitur de intellectu.l.si ita.ff. de auro & argent.legat.
9 Partes realiter consideratæ nõ differunt à suo toto.
10 Dos qualiter consideretur tanquam ius vniuersale.
11 Dos verè & realiter considerata non differt à rebus dotalibus.
12 Actio dotis quando censeatur vniuersalis.
13 Res particulares iuris vniuersalis quando vindicari possint.
14 Quando vna res datur in dotem, vtrùm dicatur ius vniuersale.
15 Vniuersitas ex solis corporibus constans,certum numerum requirit.
16 Non sic vniuersitas consistens ex iuribus & corporibus.
17 Hæreditas sine corporibus consistit.

Agitur

18 Agitur de intellectu.l.si is qui.§. quod dicitur.ff. de iure dotium.
19 De quantitate ad quantitatem admittitur cõpensatio.
20 Impensæ necessariæ non minuunt corpora dotalia.
21 Propter impẽsas necessarias, in quo sensu dos retineri possit.
22 Quid significet, propter impensas non minui corpora dotalia, sed vniuersitatem dotis.
23 Corpora dotalia propter necessarias impensas diminuuntur quoad æstimationem.
24 Et defenditur communis traditio aduersus Ruin.
25 Explicatur.l. quod dicitur.5. vers. vbi ergo. ff. de impensis.in reb.dotalib.
26 Non valet pactum, quòd propter necessarias impensas non agatur.
27 Agitur de intellectu.l.dote.6 ff. de dote prælegat.
28 Et explicatur,quamobrem in ea propter impensas necessarias promittitur dotis prælegatæ retentio.
29 Agitur de intellectu.l. Mæuio.42.§. à me.ff. de legat.2.
30 Et ostenditur quam differentiam ibi Iureco. voluerit assignare.
31 Quando dos retinetur propter necessarias impensas, fructus non computantur in sortem.
32 Licèt aliud sit quando retinetur propter vtiles impensas.
33 Si impensæ necessariæ æquipolleant fundo dotali, desinit ille esse dotalis.
34 Sed eo casu videtur esse antynomia inter Iureconsultos: & referuntur Doctorũ concordiæ.
35 Differentia est inter conditionem suspensiuã, & resolutiuam.
36 Propter culpam mulieris fundus dotalis potest desinere esse dotalis.
37 Si mulier soluat impensam necessariam, videtur crescere dos, & quomodo hoc intelligatur.
38 Si dominus remittat felloniam, vtrùm censeatur feudum nouum, vel antiquum?
39 Circa quod elegans ponitur resolutio.
40 Agitur de intellectu.l.quod dicitur.5. §. fin. ff. de impensis.in reb.dotalib.
41 In casibus in quibus compensatio fit ipso iure, soluens per errorem, quasi indebitè solutum condicet.
42 Agitur de intellectu.l.licèt.16. ff. de dote præ legat.
43 In casu illius text. fundus erat hypothecatus,antequam in dotem daretur.
44 Sententia incerta in causa dotis valet.
45 Nisi sit incerta etiam respectu vniuersi; quia non constabat quid fuisse datum in dotem.
46 Et defenditur intellectus Bart. & Communis ad.l. fin.C.de sentent.quæ sine certa quantit.
47 Quando incerta sententia censetur inualida.
48 Ex libello actoris sententia incerta certificari non potest.
49 Petitio hæreditatis est iudicium vniuersale in rem.
50 Et in quo differat ab alijs iudicijs vniuersalibus.
51 Qualiter in vniuersalibus admittatur libellus incertus.
52 Probationes non sunt de substantia sententiæ; & qualiter hoc sit intelligendum.
53 In specie.l.fin. C. de sentent. quæ sine certa quantita. non valeret sententia: Redde dotem, quam mulier petit.
54 Valeret tamen,si constaret quid fuisse datum nomine dotis.
56 Explicatur.d.l. fin.C. de sentent.quæ sine certa quantita.ibi: Maxime.
57 In causa dotis libellus incertus admittitur.
58 In casu dict.l.fina. fuerunt latæ duæ sententiæ contrariæ.
59 Explicatur regula. l.1. C. quando prouocare non est necesse.

59 *In vniuersalibus libellus incertus admittitur, etiamsi quãtitas facilè declarari possit.*

60 *Si iudici non liquet de causa, non cogitur iudicare.*

61 *Fructus augent dotem tanquam ius vniuersale.*

62 *Fructus in vniuersalibus iure actionis veniunt.*

63 *Neque est necessum, quod illorum fiat mẽtio in libello.*

64 *Explicatur. l. si marito. 32. §. final. ff. eod.*

65 *Fructus soluto matrimonio percepti augent ipsam dotem.*

66 *Augmentum idem esse censetur cum re principali.*

67 *Fructus respectu dotis non considerantur tanquam accessorij, sed tanquam pars illius.*

68 *Maritus partus ancillæ, & quæsita extra opera seruorum, quasi augmentum dotis tenetur vxori restituere.*

69 *Fructus in fauorem mariti, qualiter videantur dotem augere.*

70 *Quando peto id quod aliquando fuit meum, a quo tempore veniant fructus.*

71 *Explicatur. l. videamus. 38. §. si actionem. ff. de vsuris.*

72 *Explicatur. l. 2. C. de pact. inter emptor.*

73 *Verbum, Restituere, importat fructuum etiã restitutionem.*

74 *In vniuersalibus quando pretium succedat loco rei, & quando res loco pretij.*

75 *Et quid sit dicendum in particularibus.*

76 *Emptum ex pecunia dotali, quando efficiatur dotale.*

77 *Et quando dicitur emptum ex pecunia dotali.*

78 *Explicatur. l. ita constante. 27. ſ. de iure dotium.*

79 *Quando maritus emit nomine proprio ex pecunia dotali, res empta non efficitur dotalis.*

80 *Explicatur. l. ex pecunia. 12. C. de iure dotium.*

81 *Vt valeat stipulatio facta per procuratorẽ, satis est verba obligatiua ad eius referri personam.*

82 *Quando traditio fit simpliciter marito, cui quæratur dominium?*

83 *Qui actum facit cum procuratore, cõtemplatione procuratoris facere creditur.*

84 *Emptum ex pecunia minoris quando transeat in eius dominium.*

85 *Quod emit extraneus pecunia minoris, non transit in eius dominium.*

86 *Explicatur. l. vxor marito. ſ. de donatio. inter virum.*

87 *Et notabiliter ampliatur.*

TERTIA

TERTIA PARS Rubricæ. ff. Soluto matrimonio.

EXPLICATIS primis verbis Rubricę, in hac tertia parte de reliquorum verborum interpretatione agendum est. Subsequitur igitur in rubr. Dos. Ad cuius explicationem sciendum est, verbum, Dos, multas habere significationes, quas enumerat Diuus Thomas in. 4. distinct. 49. q. 4. in responsione ad. 1. quæstionem. Bald. Nouellus de dote. 1. part. Paris. hîc nu. 1. Alciat. numer. 23. Niconicius nu. 146. Corras. 2. lectur. à num. 16. Guilliel. cap. Raynuntius. verb. dotem. à nu. 11. Boscheus tractat. de nuptijs. libr. 3. Paul. de Citadinis tract. iuris patronatus. 3. part. causa. 2. à numer. 4. & latè prosequuntur Cõnan. libr. 8. Commentario. cap. 8. in princip. & Petrus Tholosanus in syntagmate iuris, libr. 9. cap. 17. à numer. 4. Sed illis omissis, dos, quoad nostrum propositum, dicitur illud, quod datur marito, vt ex illius fructibus sustineat onera matrimonij. l. fin. C. de donatio. ante nuptias: deriuaturque à verbo Græco, quod idem significat, quod dono, vel largior: vt tradit Varro libr. 4. de lingua Latina. colu. penul. & ex eo refert Cõnan. lib. 8. Commentario. cap. 8. in princip. Guilliel. Pontan. hîc numer. final. Et hac de causa veteres inter donationes dotes connumerabant, vt asserit Iustinianus l. final. C. de donatio. ante nuptias. ac proinde prout si donatio fiat absenti, nihil valet, nisi adsit aliquis qui nomine absentis eam acceptet, glos. l. illud. verb. alia. in fine. C. de sacro eccles. ita etiã neque valebit dotis datio, nisi sit aliquis qui eã accipiat, vel nomine suo, vel absentis, vt post Donatum tradit Cuiacius libr. 12. obseruatio. cap. 28. ita vt dos cẽseatur quædam donatio facta per vxorem marito causa matrimonij, & per cõtrarium donatio propter nuptias censeatur donatio, quæ per maritum fit vxori propter matrimonium, & dotem acceptam. dict. l. final. C. de donatio. ante nuptias. §. est & aliud. Instit. de donatio. † & quasi dos mariti censetur, & ideò soluto matrimonio ad maritum reuertitur. cap. final. de donatio. inter virum. tradit Cuiacius libr. 5. obseruatio. cap. 4. De dote igitur accepta in hac vltima significatione nobis agendum est. Dos itaq; in prædicta significatione accepta, diffinitur ab Azone in summa. C. de iure dotium. esse illud quod datur à muliere, vel eius patre, marito propter onera matrimonij: quam diffinitionẽ probauit Diuus Thomas in. 4. distinctio. 49. quæstio. 4. in responsione ad. 1. quæstionem: & illam defendunt Lancelot. Decius hîc column. final. Bulgarin. à numero. 6. Crot. à numer. 65. Alciat. à numer. 25. Zasius à numer. 14. & numer. 21. Corrase. 2. lectur. à numer. 17. Nouellus de dote. 2. parte. à numer. 1. & l. 1. numer. 1. ſ. eod. Paul. de Citadinis de iure patronatus. 3. parte. in. 2. causa. numer. 2. Lãbertinus eodem tractatu in 1. articul. 5. quæstion. principal. 1. partis. 1. libri. num. 1. & vti receptam illam probat Anton. Gomez. l. Tauri. 50. numer. 15. & latissimè comprobat Corras. l. qui

1 †

l. qui liberos. à num. 39. ſ. de ritu nuptiarum. Phanuncius de lucro dotis. pagin. 5. à numer. 8. Boſcheus de legitimis nuptijs. libr. 3. numer. 4. & eandem diffinitionẽ tanquam nouam ponit & explicat Petrus Tholoſanus in ſyntagmate iuris, libr. 9. cap. 18. à numer. 2. Cæterùm Bartol. hîc multis rationibus improbat hanc Azonis diffinitionem, & tandem nu. 21. ita dotem diffinit, eſſe ius quoddam vniuerſale in ſe continens quod à muliere, vel eius patre traditur marito ad ſuſtentanda onera matrimonij: & hanc Bartol. diffinitionem probant & defendunt † Socin. hîc nu. 38. Iaſ. à num. 30. Claud. à num. 16. Ripa à nu. 43. & eandem probat Campeſ. de dote. 1. part. queſt. 4. Paul. de Citadinis de iure patronat. 3. part. cauſ. 2. num 2. & plures alij, quos refert Niconic. hîc nu. 181. & num. 205. Et hanc diffinitionem eſſe communiter receptã aſſerunt Guilliel. c. Raynuntius. verb. dotem. nu. 12. Socin. conſil. 58. num. 4. lib. 1. Matiençotit. 2. lib. 5. Ordinamenti. in rubr. gloſ. 1. poſt princip. Sed ſi bene aduertas, tota controuerſia in hoc cõſiſtit, quòd Azo & ſequaces exiſtimant, res dotales, & dotem idem eſſe. Bart. autem, & qui eum ſequuntur, magis credunt dotem differre ab ipſis rebus, & eſſe ius quoddam vniuerſale, quod ipſas res videatur continere ſub ſe: neceſſariò igitur eſt videndum, quę nam ex iſtis opinionibus in prędicto articulo ſit verior. Et pro opinione Azonis, quòd dos idem ſit cum ipſis rebus dotalibus, videtur vrgere tex. l. ſi pater. 42. ĵ. eod. ibi: Dotem ex cauſa promiſsionis numerauit: quod etiam colligitur ex rubric. ĵ. de collatio. dotis. & l. final. in princip. C. de iure dotium. in quibus iuribus res dotales appellantur dos, quaſi idem ſint: notat gl. 1. l. ſi prędiorũ. 15. C. ad. l. Falcid. Secũdò pro eâdẽ opinione vrget, quòd dos vendicatur. l. in rebus. 30. C. de iure dotium. & tamen ſi ius vniuerſale cenſeretur, ſeparatum à rebus vendicari non poſſet, iuxta regulam. l. vendicatio. 56. ſ. de reiuendicat. Tertiò, quia ius vniuerſale debet ex pluribus rebus diſtantibus cõſtare. l. Neratius. 84. ĵ. de verbor. ſignification. Bartol. l. ſi conſtante. §. quoties. numer. 4. ĵ. eod. & tamen dos dicitur, quanuis vna tantùm res ſit data in dotem. l. ſi marito. 32. §. final. ĵ. eod. Quartò videtur text. l. ſi is qui. 57. §. quod dicitur. ſ. de iure dotium. Primò, dum dicit impenſas neceſſarias minuere dotem, & poſteà ſubdit, quòd ſi expenſum ſit quantum valet fundus, deſinit eſſe dotalis: ergo apertè innuit, dotem, & fundum dotalem idem eſſe. Prętereà inquit, dotem pecuniarum propter impenſas neceſſarias minui ipſo iure: ergo dos & pecunia data in dotẽ idem ſunt. † Sed pro contraria opinione Bartoli, imò quòd dos ſit ius quoddam vniuerſale, ſeparatum ab ipſis rebus in dotem datis, videtur eſſe tex. l. 1. in fine princ. ĵ. de dote prelegat. & l. quod dicitur. 5. ĵ. de impenſis. ibi: Non corporum, ſed dotis ſit diminutio: ergo dos eſt ius quoddam ſeparatum à rebus dotalibus. Item fructus augent dotem, ita vt in eâdem actione dotis veniant. l. ſi marito. 32. §. final. ĵ. eod. quod eſt proprium iuris vniuerſalis. l. item veniunt. 22. §. fructus. ſ. de petit. hæred. quibus rationibus ita tenet Bartol. hîc num. 21. & conſil. 124. num. 4. ſubſcribit Bald. conſ. 79. numer. 4. libr. 1. Alexand. conſil. 49. numer. 7. libr. 3. & conſil. 79. num. 6. lib. 5. & conſil. 125. num. 4 lib. 6. & aſſerit receptius & verius Corne. conſil. 102. num. 30. libr. 2. & veram & receptam opinionem aſſerit Socin. conſi. 93. num. 14. libr. 1. & conſil. 180. numer. 4. libr. 2. Ruin. conſ. 139. num. 5. libr. 5. Riminald. conſil. 184. numer. fin. lib. 1. Hieronym. Gabriel. conſ. 37. num. 4. & numer. 9. & plures refert Niconic. hîc num. 205. quibus

adde Alciat. l. Labeo. 14. nu. 11. ĵ. de verbor. ſignificatio. Ad veram tamen reſolutionẽ huius difficultatis, vltra alios tria præmittẽda ſunt. Primũ eſt, quòd genus generaliſsimum, ſiue etiam ſubalternum, continens ſub ſe plura differentia ſpecie, non eſt in cõmercio hominum, ſed tantùm pertinet ad doctrinam artis; cùm ſit corpus quoddam imaginarium, & in ſolo intellectu formatũ. Bart. l. 2. §. & harum. numer. 10. ĵ. de verbor. obligatio. & l. Mæuius. §. duorum. nume. 9. ĵ. de legat. 2. Quare Iureconſulti (qui agunt de his quæ ſunt in hominum cõmercio) prædicta genera minimè cõſiderarũt, ſed tantũ tractãt de ſpeciebus quæ ſunt in hominũ cõmercio; ac proinde vtentes doctrina, & diſtinctione Dialecticorum quoad nomina, tamen re ipſa multum ab eis diuerſi abeũt: nam quod illi ſpecies, Iureconſ. genera vocant; & quod illi indiuidua, Iureconſul. appellant ſpecies: vt tradunt glo. & DD. l. 2. §. 1. ſ. ſi certum petat. Cùm igitur dos re vera ſit ſpecies, quamuis à Iureconſ. genus appelletur, meritò præſupponitur eſſe in hominum cõmercio, † quãuis hęc non ſatis perceperit Bolognet. hîc nu. 189. & nu. 223. Itẽ ſecundò præmittendum eſt, corporum tria eſſe genera, ſiue ſpecies, quas enumerat Iureconſ. l. rerum mixtura. 30. ĵ. de vſucapio. & explicant Oldrad. conſil. 254. num. 9. & Cælius Rodoginus lib. 15. lectionum antiquarum. cap. 23. & Cuiacius lib. 15. obſeruatio. cap. 33. & Petrus Gregor. in ſyntagmate iuris. libr. 1. cap. 8. num. 1. in. 1. p. Sed nos, prioribus duobus omiſsis, de tertio tantùm agemus, quod conſtat ex diuerſis & ſeparatis rebus, vni tamen nomini ſubiectis. Circa quod dicẽdum eſt, quòd ſi hę partes verè & realiter conſiderentur, idem ſunt cum ipſo nomine cui ſubijciuntur, prout & partes totius verè & realiter conſideratæ, idẽ ſunt cum ſuo toto: quòd ſi conſiderentur ſecundùm fictionem iuris, nomen illud quod ſub ſe continet plures res diuerſas, differt ab ipſis rebus: fingitur enim quoddam corpus imaginarium, quod quaſi perſona quædam ſub ſe continet omnia illa, quæ prædicto nomini ſubijciuntur: doctrina eſt Bartol. l. aut facta. §. fina. num. 3. ĵ. de pœnis. Felin. cap. eam te. numer. 14. de reſcriptis. Anton. Gabriel. lib. 6. titul. quod cuiuſque vniuerſit. nomine, cõcl. 1. & pro illis eſt text. l. mortuo. 24. ĵ. de fideiuſſorib. l. proponebatur. ſ. de indic. c. dilecta. 14. de exceſsib. prælato. & ibi notat gl. 1. Habent autem ſe prædictæ res ſeparatæ reſpectu nominis cui ſubijciuntur, tanquã partes integrales illius nominis, vt hîc tradit Alciat. nu. 28. & Corraſ. 2. lectur. nu. 18. & pro illis videtur text. benè expenſus. §. ſi grex. Inſtit. de legatis. Sed nõ placet, confunditur enim per text. in. d. l. rerum mixtura. 30. ĵ. de vſucapio. vbi text. expreſſam, facit differentiam inter corpus, quod conſtat ex partibus ſimul connexis; & inter corpus quod continet ſub ſe plures res diuerſas & diſiunctas, vni tamen nomini ſubiectas: ſed primo caſu certum eſt, partes reſpectu totius dici integrales, quia ſimul iunctæ integrant illud totum: ergo vt ſecundus caſus differat à primo, intelligendum eſt, quòd in eo partes non habent ſe ad illud totum nominis, tanquã partes integrales illius: vt in ſpecie notauit Cuman. d. l. rerum mixtura. in princ. & Oldrad. conſ. 254. num. 9. † ergo prædicta Alciat. explicatio non poteſt eſſe vera: quam etiam ex alijs rationibus latè improbat Bolognet hîc numer. 215. Neq; repugnat text. d. §. ſi grex. Inſtit. de legat. quia textus non probat idem eſſe, rem conſtantem ex partibus integralibus, vel conſtantem ex ſeparatis rebus vni nomini ſubiectis: imò ſentit diuerſa eſſe, licèt æquiparentur quoad illum effectũ, vt poſteà addita veniant in legato. Secũdò igitur loco Alcia. l. qui vſumfructum. num. 19. ĵ. de verb. obligatio. &

Bolog.

Bolognet.hîc num.216. ſentiunt, quòd prædictæ res habẽt ſe reſpectu prędicti nominis, vti ſpecies habent ſe reſpectu ſui generis, ac proinde prout ſpecies reſpectu generis habẽt ſe tanquam partes ſubiectiuæ ſiue prædicamentales, vt declarat Bart.d.l.qui vſumfructum.nu.3.& ibi Socin num.1. ff de verbor. obligatio. Corraſ.l.3.num.14.ſ. de ſeruit. ita etiam & prædictæ res ſeparatæ, reſpectu nominis vniuerſalis habebũt ſe tanquam partes ſubiectiuæ, ſiue prædicamẽtales. Sed etiam non placet, quia ſi hæc opinio eſſet vera, ſequeretur, quòd prout poſita ſpecie, ſequitur neceſſariò poſitio generis, vtſi dicas: Homo eſt, neceſſariò ſequitur: ergo animal eſt; ita etiam ſequeretur: Res data eſt per mulierem marito: ergo dos eſt: quod ſane falſum eſt, quia potuit dari tanquam paraphernalis. l. ſi ego.10.§ fin.ſ. de iure dotium.l.fin.C.de de pact. cõuentis. vel vt apud eum eſſet ex cauſa donationis, iuxta titulum. ſ. de donatio.inter virum. Vnde verius dicẽdum eſt, quòd prædictum nomen, ſi cõſideretur tanquam quoddam corpus, videtur ſub ſe continere res nomini ſubiectas, quaſi ſuperior, ſiue dominus, vt apertè ſignificat Iureconſ. l.mortuo.24. ff. de fideiuſſorib.ac ita res ſub eo nomine contentæ habebunt ſe ad illud, prout ſubditi & vaſſalli habent ſe reſpectu domini: & ita explicandus eſt Vaconius lib.4. declarationum iuris cap. 64. dum dicit, hoc nõ eſſe totum generis, ſed totum collectiuum, quod ex diſtãtibus rebus conſtat, quæ ſunt vni nomini ſubiectę. Corraſ.hîc. 2. lectur. num.18.† ſiue 6
eſt totum collectiuum vniuerſale, vt inquit Bart.l. ſi ita.num.4. ff de auro & argent.legato. quod (vt id illis addas) tanquam ſuperior videtur ſub ſe continere prædictas res tanquam ſubiectas, vt conſtat ex ſupradictis. Tertiò & vltimò præmittendum eſt, orationem vniuerſalem & generalẽ inter ſe differre: oratio enim vniuerſalis dicitur, quę concepta eſt per nomen collectiuum, quod ex ſua natura prolatũ in ſingulari plures res ſignificat. l.grege.21. ff. de legat.1. &.l. peculiũ. 67. in principio. ff. de legat.2. & ibi Caſtren. oratio verò generalis dicitur, quę non ratione nominis, ſed ratione adiuncti vniuerſalis plures res ſignificat; vt ſi legem omnes res meas, tũc enim omnes veniunt, non ratione verbi, ſed ratione adiuncti vniuerſalis, & ideò dicitur oratio generalis. l.illud.§.fin. ſ. de minorib. Et idem erit ſi legatum concipiatur per verba indefinita: nam cum illa in vltimis voluntatibus æquipolleant vniuerſali. l.ſi pluribus. ff. de legat.2. ratione vniuerſalis ſubintellectæ omnes res veniũt, ac ita magis dicetur oratio generalis: & ita Bart.l.ſi ita.nu.4. ff. de auro & argent. legat. &.l.quæſitum.§.fin.n.8. ff. de fund. inſtruct. &.l.1.§.fin.num.7. ff. de verbor. obligat. Alex.l.grege.nu.2. ff. de legat.1. & receptam eſſe explicationem aſſerit Pinel.in rubr.C.de bonis matern.1.par. col.fin.& explicat Couarr. reſolu. libr.1. c.13.nu.2. Cui tamen communi diſtinctioni nimis videtur obſtare text.l.ſi ita. 8. ff. de auro & agent.legat. nam teſtator legauit argentum, & ſic vſus fuit nomine collectiuo, quod prolatum in ſingulari multas res ſignificat; vt cõſtat ex l.ſi cum aurum.20. ff. de auro & argent. legato. Item legauit veſtem, quod etiam eſt nomen collectiuum, quod prolatum in ſingulari plures res ſignificat: vt conſtat ex l.veſtis.23.in prin.& l.inter veſtẽ. ff. de auro & argent.legat. & tamen. d.l. ſi ita.probat, prædicta legata non cenſeri vniuerſalia, ſed generalia.† Patet, quia dicit, argẽtum vel veſtes poſtea additas non venire. l.fin.§.1. & ibi Bart. num.2. ff. de legat.2. quæ vtiq; venirent, ſi cenſerentur vniuerſaliа: nam in illis certum eſt poſteà addita venire. l. ſi grege.22. ff. de legat.1.§.grex. &.§.ſi peculiũ. Inſti. de legat. gloſſ. recepta. l.pen. ff. de fund. Inſtructo. & ita hanc difficultatem mouit, & indeciſam reliquit Cuman. l.pe- 7

culium.in princip. ff. de leg.2. Sed illi reſpondent Bart. d.l.ſi ita.num.6. ad fin. & ibi Alber.col.2. idem Bart.& Alber. l. pen. ff. de fundo inſtruct quòd in ſpecie d.l.ſi ita. oratio cenſetur generalis; quia legatum fuit argẽtum indefinitè, ac ob id plures res ſignificat ratione dictionis vniuerſalis tacitè ſubintellectæ: iuxta regulam l.ſi pluribus. ff. de legat.2. Quæ tamen ſolutio non tollit difficultatem: nã cum illud nomen, Argentum & veſtis, prolatũ in ſingulari ex ſe plures res contineat, vt ſuprà probauimus, debuit legatum cenſeri vniuerſale, iuxta DD. traditiones: aliàs enim reperiri nõ poſſet oratio vniuerſalis in vltima volũtate. Vnde ſecundò ex mẽte Bolognet.hîc nu.189. & nu.223. poterit reſponderi, quòd nomina collectiua diuiduntur in duas ſpecies: quædam enim dicuntur collectiua vniuerſalia, quædam verò collectiua nominalia, quæ ſcilicèt tantùm plures res colligunt, & certo vocabulo nominant: collectiua primæ ſpeciei dicuntur illa, quæ ſecundùm fictionem iuris conſiderantur tanquã corpus quoddam ſeparatum ab ipſis rebus, collectiua verò nominalia dicuntur, quæ non inducunt corpus illud fictum diuerſum à rebus, ſed tãtùm res illas ſimul colligunt, & nominãt. Sed neque hæc reſpõſio tollit difficultatem, neq; enim explicat, quãobrẽ in.d.l.ſi ita. illa collectiua (argentũ & veſtis) nõ videãtur inducere illam fictã perſonam quam cætera collectiua vniuerſalia videntur inducere, vt ſuprà dictum 8
fuit.† Vnde vltra alios ego ita explico, quòd vt nomina collectiua dicantur inducere corpus illud fictũ, oportet nomen tale eſſe, quod præſeferat quid diuerſum ab ipſis rebus, quas ſignificat, & non ſumat ab illis nomen: aliàs non bene vti corpus diuerſum à rebus conſiderari poſſet. l.in vẽditionibus.9.ſ. de contrah empt.c.1. verſic. ſed error.29.q.1.& ita procedit. l.mortuo.24. ff. de fideiuſſor. & hac ratione grex dicetur corpus fictũ & vniuerſale, res ſub ſe continẽs. l.rerum mixtura.30. ff. de vſucapion. Petrus Gregor. in ſyntagmatè iuris lib.1.c.8. nu.1. ad fin. in.1.part. vnde ſi nomen tale ſit, quòd nõ præſeferat quid diuerſum à rebus quas ſignificat, ſed magis ab ipſis nomen ſumat, non inducet fictum corpus; ſed potiùs collectiuũ nominale dicetur, quod ex ſe non inducet legatũ vniuerſale, ſed potiùs generale: vt probatur in d. l.ſi ita. 8. ff. de auro & argen.legat. Nam illud verbum (argentum vel veſtis) non ſignificat quid diuerſum à rebus quas colligit, imò ab illis ſumit nomẽ: & ideò tunc dicetur collectiuũ nominale, quod legatum generale videtur inducere & non vniuerſale, vt ex ſuprà dictis colligitur: & in ſpecie ita eleganter tradit Goffredus.l.peculium.in princip. nu.5. ff. de leg.2. Et ideò Cicero in Topicis inquit, quòd forma ſiue ſpecies à genere, quoad ſuum nomen retinet, nunquam ſeiungitur: facit.l.6. ff. de ſupellect.legata. Vnde cùm numerata pecunia nomen argẽti retineat, ſub argento legato continebitur. gloſ. l.illud.§. quæſitum. verb. iuncta. ff. de legat.3. Ex quibus ita præmiſſis inferendo ad veram concordiam cõtrouerię ſuprà motę, vtrùm dos ſit ius vniuerſale, differens ab ipſis rebus in dotẽ datis? dicendum eſt, quòd ſi dos verè & realiter conſideretur, nihil aliud eſt quã res dotales, prout totum verè & realiter conſideratum no differt à ſuis partibus. Bart.l.aut facta.§.fin.nu.3. ff. de pœnis. & diximus ſuprà: & hoc modo conſiderãdo, veriſsima eſt opinio Azonis: & in hoc ſenſu etiam accipiendus eſt Alciat. hîc nu.27. dum inquit, quòd res dotales coniunctim conſideratæ, nihil aliud ſunt quàm dos: & ita etiam accipiendus eſt Guilliel.Pontan.hîc num.63. ad fin. Cæterùm ſi dos conſideretur ſecundùm iuris fictionem, per quã cẽſetur eſſe quoddam corpus fictum, continens ſub ſe res
9 dotales, iuxta l.mortuo.24. ff. de fideiuſ.† & ſuprà tradita num.5. vtique veriſsima

est Bart. opinio, quòd dos sit ius vniuersale, continẽs sub se res datas in dotem. Id quod in specie sensit Bald. l. si non designata. in fin. C. de falsa causa adiect. legato. inquiens, in dote duo reperiri corpora, quoddam materiale, quod idẽ est cum ipsis rebus; quoddam verò intellectuale, quod differt ab ipsis rebus: prout etiam videmus, quòd hæreditas considerata verè & realiter nihil differt à rebus hæreditarijs: vt asserit Seneca lib. 6. de beneficijs. c. 5. & tamen considerata secundùm iuris fictionẽ, id est, quasi quoddã corpus repræsentans defunctum. l. mortuo. 24. ff. de fideiussorib. certũ est multum differre à rebus hæreditarijs, vt probatur in princip. Instit. de rebus corporalib. l. si Titio, & mihi. 55. §. 1. ff. de leg. 2. tradit Ruin. cons. 139. num. 5. lib. 5. Ex quibus colliges veram explicationem diffinitionis dotis, quam assignauit Bart. hîc num. 21. nam dicitur in ea, quòd dos est ius, quia scilicèt est quoddam corpus fictum à iure consideratum & introductum, quod cùm in solo intellectu consistat, & sic tangi nõ possit, meritò ius appellatur: vt in princ. Instit. de rebus corporalib. & incorporalibus. quanuis prædictum verbum, Ius, aliter in nostro proposito explicet Bar. l. quod dicitur. nu. 3. ff. de impẽsis. & aliter Bulgarin. hîc nu. 6. & Phanuntius de lucro dotis. pag. 111. numer. 14. & aliter etiam Vaconius lib. 6. de clarationum iuris. c. 93. nu. 1. &. 3. Præterea dicitur ius vniuersale, quia cùm sit nomen collectiuum, quod in singulari plures res significat, meritò dicitur vniuersale, per tradita suprà: & in specie tradit Vlpianus Iurecõsultus. l. 1. in fin. princ. ff. de dote prælegat. † Vnde ex his 10
cauendum est à gloss. l. 1. verb. vniuersæ. ff. de vsucapio. pro dote. dum sentit, titulum dotis, tunc demum dici vniuersalem, quando mulier dedit omnia bona sua in dotem, vel etiam aliquid vniuersale: & aliud esse, si res particulares in dotẽ dederit; quia tunc titulus dotis dicetur particularis, & non vniuersalis: sequitur Iason. l. Pomponius. §. in dotem. in fin. ff. de acquir. possess. & hîc nu. 34. & ante eũ Bald. l. fi. nu. 5. C. de senten. quæ sine certa quantit. nam hæc opinio ex suprà dictis cõfunditur. Dos enim, quatenus accipitur pro corpore illo ficto, ex sua natura ius vniuersale est, non habito respectu ad res quæ datę sunt in dotem: cùm dos tanquam corpus quoddam vniuersale, ab illis separatim consideretur: vt etiam aduertunt Socin. hîc num. 44. & Parisius nu. 219. Pariter etiã cauẽdum est à noua explicatione Vaconij libr. 6. declarationũ iuris. c. 93. nu. 4. dum declarat, dotem non esse ex se ius vniuersale; sed tantùm ius, quod continet in se vniuersum ius: neque enim videò qualiter res corporales datæ in dotem, possint appellari vniuersum ius mulieris, neque quomodò dos possit in se continere res datas in dotem, nisi tanquàm ius vniuersale consideraretur: vt clarè colligitur ex mente Iureconsul. l. 1. in fin. principij. ff. de dote prælegat. & ideò verius est, dotem ex se esse ius vniuersale; vt cõmunis diffinitio vult: & rationem colliges ex suprà traditis. Denique ex prædictis colliges cauẽdum esse à noua resolutione Matiençotit. 2. lib. 5. Ordinam. in rubr. glos. 1. nu. 2. dum dicit, dotem nec omnino esse vniuersale ius, neque particulare, sed mixtũ; vt modò vniuersale, modò particulare appelletur, prout magis ipsis dotibus cõducere videbitur: nã verius est, semper esse ius vniuersale, si pro illo corpore ficto accipiatur: vt constat ex suprà traditis. Ex hac igitur noua concordia, retẽta opinione Bart. quæ optimè ex illa defenditur, nõ obstabunt ea quæ suprà pro opinione Azonis adduximus: nã ad primũ 11
de. l. si pater. 42. ff. eod. cũ similib. † respondetur, quòd si dos accipiatur verè & realiter, tunc non differt à rebus dotalibus; vt suprà diximus: & hac acceptione dos, & res dotales idem sunt: & ita etiam procedit text. l. dedit dotem. ff. de collation. bonor.

bonor. l. 1. §. fin. ff. de priuileg. creditor. l. si mora. ff. eod. & ibi notat Paul. num. 3. Sed si dos consideretur tanquam corpus fictum, à iure inductum, tunc differt à rebus dotalibus, iuxta Bart. diffinitionem: in dubio autem in hac secunda significatione accipietur, iuxta regulam. l. si duo. ff. de acquiren. hæred. & sic in dubio vera erit Bart. opinio: quod ita resoluit Iason l. si mora. num. 3. ff. eod. Celsus cons. 7. num. 7. Et iuxta hæc venit explicandus Ruin. hîc num. 107. & cons. 49. numer. 8. lib. 3. dum inquit, quòd quando ius dotis consistit tantùm in rebus corporalibus, iudicatur de ipsa tanquam de re corporali, & non tanquam de iure vniuersali: allegat Bart. l. tutor. post princip. ff. de bonorum possessio. id enim tantùm poterit admitti, si dos verè, & realiter consideretur, non autem si consideretur tanquam corpus fictum: vt constat ex suprà resolutis. Non obstat secundum de. l. in rebus. 30. C. de iure dotium. inducta vt suprà: quia respondetur, quòd illa lex non probat dotem vendicari, sed tantùm res datas in dotẽ vendicari posse, & stant hæc simul, quòd ius vniuersale non possit vendicari, & tamen res particulares illius iuris vniuersalis per se vendicari possint: vt in peculio probat. l. vendicatio. 56. ff. de reiuendicat. & l. si peculium. 6. ff. de pecul. legat. sic igitur & in dote erit dicendum, quòd ipsa dos quatenus accipitur pro iure vniuersali, vendicari non possit, & tamen res particulares datæ in dotem vendicari possint, cum peculiũ & dos à pari procedant. gloss. l. quod dicitur. 5. verb. dotis. ff. de impensis. & glos. l peculium. 4. §. si ære. verb. manent. ff. de peculio. & ita in specie aduertunt Iason hîc num. 34. Ruin. numer. 100. quibus duo addenda sunt. Primũ, quòd quando res particulares dotis vendicantur, illa actio est particularis, & non vniuersalis: quinimò etsi actione personali dotis res particularis condicatur, actio illa censebitur particu- 12
laris. † Hieronymus Gabriel consil. 37. num. 4. si tamen actione personali, dos tanquàm vniuersum ius condiceretur, vniuersalis actio censeretur: cũ tũc petatur ius vniuersale: quod colligitur ex. l. si marito. 32. §. fin. ff. eod. & l. fin. C. de sententent. quæ sine certa quantitate. tradit Vaconius libr. 6. declarationum iuris. c. 93. numer. 5. ac ita colliges, dotem quidẽ actione personali repeti posse, etiam consideratam tanquàm ius vniuersale, non tamen tanquam ius vniuersale vendicari posse: & est ratio differentiæ, quia per actiones personales non solùm iura corporalia, sed & incorporalia condici possunt. §. omnium. Instit. de action. per rei uendicationem autem tantùm peti possunt res corporales, non autẽ iura incorporalia; ac proinde cum dos & peculiũ, saltem aptitudine, iura incorporalia contineant, pro illis vendicandis non conceditur reiuendicatio. d. l. vẽdicatio. 56. ff. de reiuendic. & ibi glos. & ita explicat Bart. hîc num. penul. Socin. num. 45. Bolognet. num. 198. Cuman. consil. 110. ad fin. Ripa. l. 1. num. 52. ff. de legat. 1. Alciat. l. hæreditatis. 119. nu. 7. ff. de verbor. significat. Item & secundò addendum est, quòd si fuerit ius vniuersale, siue corpus fictum, solis corporibus consistens, tunc etiam ius illud vniuersale vendicari potest: vt de grege probat d. l. vendicatio. 56. & l. 1. §. fin. ff. de reiuendic. rationem assignat Beroius. c. in prẽsentia. num. 20. de probatio. Vnde colligit Alciat. l. hæreditatis. 119. num. 7. ff. de verbor. significat. eam esse differentiam inter vniuersitatem solis corporibus consistentem, & inter eam, quæ constat mixtim ex corporibus & iuribus: vt prima quidem vniuersitas vendicari possit, nõ autem res eius particulares separatim vẽdicari possint: & tamen secunda vniuersitas cùm tanquam vniuersitas vendicari non possit, res particulariter in ea contentæ vendicari possunt. l. si peculium. 6. ff. de pecul. legat. Quæ tamen collectio vera nõ est;

quia etiam vniuersitatis in corporibus consistentis res particulares vendicari
15 possunt, † si id velit actor: vt efficaciter probat.l.1.§.fin.ſ. de reiuēd.& l.si grege. 22.ĵ.de leg.1.& pro constanti tenet Iason.l.1.num.117.ĵ.de leg.1.& Ruin. hîc num.106. Verior igitur declaratio erit, quòd quando vendicatur grex,non vēdicatur tanquam fictum illud corpus à rebus separatum,prout est grex,vt suprà diximus.num. 8. cùm enim tunc ius esset,vt in princip.Instit.de rebus corpor. vendicari minimè posset,iuxta suprà tradita.Vēdicatur igitur tāquā totū verè & realiter cōsiderātū,quod idē cēsetur cū rebus ipsis. Quæ cōsideratio in dote & peculio admitti nō potest; quia etiā cōsiderata prædicto modo,cū saltē aptitudine iura in se contineant, minimè vendicari possunt.d.l.vendicatio.56.ſ.de rei uend.cum glos. Non obstat tertia ratio suprà allata d.num.4.quòd ius vniuersale nō potest considerari, quādo vna res tantùm datur in dotem; quia huic argumento respondet Ripa hîc num. 53. ad fin.quòd licèt vna tantùm res sit data in dotem,tamen adhuc dos potest dici ius vniuersale, scilicèt attenta aptitudine; quia aptum est recipere augmentū aliarum rerum:quod & tradit Ruin.hîc nu. 90. exemplum proponens, & Parisius nu.219.ad fin.& Corrasc.2. lect. nu. 19. Menoch.cons.93.nu.46.lib.1. Sed hæc responsio difficultatem nō tollit; neque enim video,quomodo ius vniuersale dici possit,quod tantùm in re particulari verificari potest.Bart.l.si cōstante.§.quoties.num.4.ĵ.eo. Neque aptitudo ab illis cōsiderata aliquid facit;cùm non sit verisimile, quòd vnquam deducatur ad actum,stante præsumptione regulæ.l.cū de indebito.ſ.de probatio. Secundo ergo loco respondet Vaconius lib.6.declarationū iuris.c.93.num.4. quòd vniuersale idem significat quod totum,ac proinde dos dicitur, etiā si vna res tantū detur; quia verū est dicere esse totū quod
14 mulier dedit in dotem.† Prout si testator vnum tantùm fundū reliquisset: nihilominus diceretur hæreditas; quia est totū ius quod defunctus reliquit. Sed neq; hæc responsio tollit difficultatē,quia imò dos dicitur totū collectiuū; quia scilicèt prolatū in singulari plures res significat.Bart.l.si ita.nu.4.ĵ.de auro & argēt. legat.& diximus suprà: ergo non potest in vna tātùm re verificari. Neque est expeditum,quòd si testator vnum tantùm fundū relinquat, ille dicatur hæreditas, cū illa ex se pluralitatem rerū videatur exigere:vt in specie tenet Couarr. resol. lib.1.c.13.num.2.Vnde pro vera responsione recurrendum est ad suprà tradita: aut enim cōsideras dotē verè & realiter; & tunc cum idem sit cum rebus dotalibus,si vna tantū res sit data in dotē, dos non dicetur ius vniuersale,cùm hac consideratione nihil aliud sit,quàm ipsamet res particularis. Si verò dos cōsideretur tanquā corpus fictum diuersum ab ipsis rebus,dos dicetur ius vniuersale,quantū cunq; vnam tantū rē contineat:nam cū hac consideratione,attēta natura sua,sit apta plures res diuersas continere, licèt ex accidenti tantū vnam rem cōtineat, nō ob id amittit nomē iuris vniuersalis, attēta potiùs naturali aptitudine, quā illud quod ex accidenti euenit: vt in simili tradit gl.l.vēdicatio.56.ſ.de reiuēd. quam ibi sequuntur Alber.& Angel.qui adducunt bonum text.§.his autem verbis.Insti.de lege Aquilia. nō igitur quia dos apta est recipere augmentū, vt existimabant suprà relati,sed potiùs quia satis est dotem tāquam corpus fictū aptū esse comprehendere sub se plures res diuersas, quāuis ex accidenti vnam tantū cōprehendat, vt constat ex supra traditis.Et adhunc modum etiam videtur cō ponenda controuersia Vaconij, & Couarru.suprà relatorū: nam est dicēdum, quòd si hæreditas consideretur verè & realiter, cùm tunc hæreditas idem sit quod res hæreditariæ,vt suprà diximus, hæreditas ad vnam rem restricta non dicetur ius vniuersale:& ita procedet opinio Couarru.aut verò consideratur tanquam fictum quoddam corpus repræsentans defunctum;& tūc licèt testator
16 vnam tantùm rem reliquerit, dicetur ius vniuersale,attenta scilicèt, aptitudine,cùm & sine corporibus dicatur consistere.l.hæreditas.43.in princip.ſ.de petitio.hæredit.& ita procedet opinio Vaconij. Neque huic nostræ cōsideratio-
ni obstat.l.Neracius.84.ĵ.de verbor. signific.† vbi ad constituendum collegiū
15 requiruntur saltem tres, & ad constituendum gregem requiruntur saltem decem oues.l.fin.ĵ.de abigeis. ergo etiā ad constituendam dotem, non debuit sufficere vnam rem in dotem dari: nam distinguendum est cum Iasl.1.nu.117. ĵ.de leg.1. quòd quædam sunt vniuersitates solis corporibus vel rebus consistētes; & in his procedunt prædicta iura, quæ cum requirant certum numerum ad constituendam prædictam vniuersitatem,si ille non interueniat,non potest videri constituta prædicta vniuersitas; & consequenter neque ex ea potest resultare illud corpus fictum de quo suprà. c.dilecta.de excessibus prælatorum. facit.l.peculium nascitur.41.in princip.ſ. de peculio.& quod Bart.l.si constante.§. quoties.num.4.ĵ. eod. Et in his terminis procedit.l.rerum mixtura.30.ĵ.de vsucapio.dum plura corpora distantia requirit,vt prędictum corpus fictum resulter; loquitur enim de vniuersitatibus in solis corporibus consistentibus: si verò sit vniuersitas mixta consistens ex corporibus & iuribus, vt est peculium. l. quam Tuberonis.§.fin.ſ. de peculio. & etiam dos,tunc dicendum est pro illa constituenda requiri quidem aliquam rem corporalem, neque enim fictū corpus, sine veris consistere potest. Raudensis de analogis.c.39.num.1.sed vnam sufficere,expresè tradit Bald.c.si proponente.num.3.de rescriptis.Corrasc.hîc.2.lectura,num.22.post medium. & in pecūlio insinuat Iureconsultus.l.depositi. 5. §.fin.ſ.de peculio.ibi: Pusilla pecunia:bonus text. l. si quid venditor.in fine. ſ. de
16 ædil.edicto. † Et est ratio,quia dos constituitur per traditionem. l. de diuisione. 5.in fin.ĵ. eod.l.1.ĵ.de vsucapion. pro dote.similiter & peculium.l.non statim. 8.ſ.de peculio. ac ità non solùm quæritur res,sed & dominium,vel vsucapiendi conditio.l.clauibus. ſ.de contrahend. emption. Vnde semper tradita vna re, videtur concurrere res corporalis: item &ius,id est,dominium, vel vsucapiendi conditio: quæ duo sufficiunt ad prædictam vniuersitatem constituendam, & consequēter vt ex illa producatur illud corpus fictum de quo suprà: facit.l. 2.§. cum Stichum.in fin.ĵ.de vsucapion. pro emptore.quòd si sit vniuersitas quæ solis iuribus consistere possit sine corporibus,vt est hæreditas.l.hæreditas.53.in princip.ſ.de petitio.hæredit.huiusmodi vniuersitas sine vllis corporibus censebitur constituta.d.l. hæreditas. in princ. quæ fortiùs videtur probare, prædictam vniuersitatem sine corporibus & iuribus consistere: vt etiam videtur probare text.l.irritum. & ibi notat Paul. C. ad legem Falcidiam.Et est ratio,quia hæreditas est vniuersitas,quę repręsentat defunctum,qui fuit in rerum natura.l.non minus.31.in fin.ſ.de hæredib.instit.quæ repræsentatio semper dari potest, licèt morte defuncti nulla reperiantur bona: vt aduertit Paulus hîc ad fin. quem sequuntur Socin.num.45.Paris.nu.221. Socin.l.1.num.9.ĵ.de legat.1.& ante eos Bart.l.frater à fatre.num.40.ſ.de condiction.indebiti. sed dos, peculium, & similia non repræsentant aliquem qui fuerit in rerum natura, sed repræsentāt se ipsos,& ideò requiruntur res vt vniuersitas videatur constituta, & consequenter vt ex illa possit resultare illud corpus fictum de quo suprà: vt aduertit Ruin. hîc num. 94. ad finem. Vnde

colliges,quòd licèt fictum corpus,quod vocatur hæreditas,ſoleat alijs fictis corporibus æquiparari.l.mortuo.24.ĩ. de fideiuſſorib.Bart. hîc num.pen.tamen in hoc ab illis differt,quod ſine vllis corpo
17 ribus,vel iuribus conſiſtere poteſt,† ſola aptitudine contentum, ob rationem de qua ſuprà. Et iuxta hæc facilè etiam componetur ea controuerſia Doctorum,vtrùm extinctis rebus,extinguatur ius vniuerſale?Nam Socin.hîc num. 45. & Socin.Iunior.3.parte.num. 27. exiſtimant extingui : contrarium tamen defendunt Ruin.hîc num. 94. & Pariſ. numer. 220. inducentes text. l. peculium naſcitur.41.in fin.s̃.de peculio. dum requirit reuocationem peculij, vt peculium dicatur extinctum. Sed ex prædictis dicendum eſt, quòd aut loquimur in vniuerſitate corporum; & tunc licèt ex poſtfacto redigatur ad vnam rem, certum eſt adhuc durare.l.ſicut.§. fin.s̃. quod cuiuſque vniuerſitatis. explicat Couarru.reſolut.lib.1.c. 13. numer.2. ſi verò omnia corpora extinguãtur,& prædictam vniuerſitatem extingui certum eſt:vt inſinuat Iureconſultus. l. ſi grege. 22.ĩ. de legat.1. & ibi Iaſon num. 7.aut loquimur de vniuerſitate mixta, & in hac procedit controuerſia Doctorum ſuprà relata. Ego autem exiſtimo extingui,ſi omninò pereant res,& iura, & ſolummodò peculium non cenſebitur omnino extinctum, propter probabilẽ ſpem quòd iterum naſcetur: vt probat tex elegãs.l.videamus.28.ĩ.de libera.legat. notat gloſſ.2.l.quæſitum.31.s̃.de peculio.Si verò loquamur de vniuerſitate ſolis iuribus conſiſtente, certum eſt eam non extingui, perditis rebus & iuribus hæreditarijs: nam ſi hoc caſu non impeditur illius ortus.d.l. hæreditas.53. in princip.s̃.de petition.hæred. à fortiori retinebitur: argum.l. patre furioſo.s̃. de his qui ſunt ſui. Non obſtat quartũ fundamentum pro opinione Azonis ſuprà relatum, deductum ex Iureconſulto.l.ſi is qui.57.§.quod dicitur.s̃. de iure dotium.nam reſpondetur,quòd vbi dos conſideratur verè & realiter, tunc non differt ab ipſis rebus, iuxta ſuprà tradita num.13. ideò præſupponitur,d. §. quod dicitur.dotem & res dotales idem eſſe. cæterùm ſi accipiatur ſecundùm fictionem iuris, tunc differt à rebus dotalibus; vt conſtat ex ſuprà traditis. Quoniam tamen dict.l.ſi is qui. §. quod dici-
18 tur.eſt text.præcipuus in hac materia,† & ex quo meliùs deducitur reſolutio huius difficultatis de qua agimus, latiùs circa illius explicationem inſiſtemus. Eſt igitur præmittendum,regulam iuris ciuilis eſſe,impenſas neceſſarias factas in rebus dotalibus, dotem ipſam minuere ipſo iure.l.1.ĩ. de impenſis.l. dote.6.ĩ. de dote prælegat.l. conuenire.in fine.s̃. de pactis dotalib.l.vnica.§.taceat.C. de rei vxor.action.§. item ſi de dote. Inſtit. de action. cum ſimilibus. Qualiter igitur hæc regula ſit intelligenda, explicat Iureconſul.Paulus dict.§. quod dicitur. & ex eo quoad propoſitum noſtrum tres colliguntur concluſiones. Prima eſt, q̃ ſi dos conſiſtat in pecunia,tunc propriè locum habeat prędicta regula:nam cùm hæc diminutio in effectu ſit compenſatio dotis cum neceſſarijs impenſis, de pecunia ad pecuniam benè procedit compenſatio.l.ſi conuenerit.18.s̃.de pignor.actio. & ita cum hac prima cõcluſione Paul.Iureconſul.concordat etiam Vlpianus.l.quòd dicitur. 5.ĩ. de impenſis. Vnde infertur,idem eſſe dicendũ,ſi dos partim in pecunia conſiſtat, partim in fundo:nam adhuc dos pecuniaria diminuetur ipſo iure,iuxta regulam.l.quæ de tota.s̃. de reiuendicat. quod ita expreſsè probat text.in d.l.ſi is qui.§.quod dicitur.verſic.ſi pecunia.& ibi notat Iacobin.num.2.& Afflict.decif.359.nu.2. Boſcheus lib.3.de legitimis nuptijs.nume.6.Similiter ſi res æſtimatæ datæ ſunt in dotem,quia tunc maritus non eſt debitor rerum,ſed pretij.l.ſi æſtimatis.52.ĩ. eod.

eod.propter impenſas neceſſarias fiet diminutio ipſo iure: ita probat text.l.quod dicitur.5.verſic.proinde.ĩ. de impenſis. notat Fulgoſ.dict.l.ſi is qui.§. quod dicitur.num.1.Ego tamen aduerto,hanc illationem prima facie videri ineptam: nam quando res dantur æſtimatæ, maritus efficitur dominus rerum dotalium. l.intereſt.6.C.de vſufr.l.quoties.5.C. de iure dotium. ergo impenſas neceſſarias, quas in rebus ſuis fecit,ab vxore repetere non potest; & conſequenter neque propter eas dotem minuere.Sed reſpon-
19 dendum eſt,† prædictam illationem eſſe intelligendam, quando non omnes res dotales fuerunt æſtimatæ, ſed quædam fuerunt æſtimatæ,& quędam non: tunc enim propter impenſas neceſſarias factas in rebus non æſtimatis, fiet diminutio pecuniæ quam maritus debet propter æſtimatas:ac ita ex mente d.l.quod dicitur.verſi.proinde.ĩ.de impenſis.colligẽda eſt notabilis concluſio, Quòd licet propter meliorationes factas in vna re,alia diuerſa quæ non fuit meliorata, retineri non poſsit.gloſ.l.planè.41.verb. deducat.s̃.de petitio.hæredit.Paul.conſil.270.nu.1.lib.2. Boeri.deciſ.49.nu.19. Valaſc.de emphyt.quæſt.25.num.24. tamen in dote propter neceſſarias impenſas factas in vna re, diminuetur pecunia quæ pro alijs diuerſis debetur. Et eſt ratio,quia cùm prædictę impenſæ nõ poſsint minuere res melioratas,ex ratione Iureconſulti dict.l. quod dicitur. 5. quoad hũc effectum perinde haberi debent, ac ſi res melioratæ non extarent, vnde meritò diminuent pecuniam ratione aliarum rerum debitam: argum.l. planè.41.s̃.de petitio.hæredit. per quam ita tenet Socin.hîc nu.39.Pariſ.nu.208. nam cum dos ſit quid vniuerſale,nõ conſiderantur res particulares per ſe.l. 1. C. de euiction. & ideò impenſæ neceſſariæ minuent illam vniuerſitatem dotis,quæ ſemper videtur extare, quãtumcunque res particulares in quibus factæ ſunt, nõ extent:vt aduertit Fulgoſ.l.in fundo.nu. 6.s̃.de reiuendic. cui ſubſcribit Loriot.l. fructus.col.6.ĩ.de regul.iur.quanuis etiã in vniuerſalibus,ſi res meliorata extat,& ex ea poſsint deduci impenſæ,alia diuerſa retineri non poſsit:vt apertè ſentit gl. d.l.planè.41.verb.deducat.& ibi Angel. in fin.s̃.de petitio.hęred.Is igitur primus caſus, quando dos eſt pecuniaria, caret difficultate apud Iureconſ. de quo ſolo agere.l.quod dicitur.5.ĩ.de impenſis.conatur oſtendere Camillus hîc. num.83. ſed fruſtra. Secũda principalis cõcluſio in hac materia ex d.§.quod dicitur.ea ſit, Quòd ſi in dote tãtũ ſint corpora,& impenſæ neceſſariæ non æquiualẽt pretio
20 fundi,in quo impenſæ factæ ſunt,† tũc impenſæ non minuũt corpora dotalia: extollit Marzarius conſ.13.nu.3.& ratio eſt ſecundùm gloſ.ibi verb.dotalis. quia nemo cogẽdus eſt ſtare in cõmunione. l.ſi nõ ſortẽ.§.ſi centũ.s̃.de cond.indeb. quia ea ſolet parere diſcordias.l.cũ pater. §.dulciſſimis.ĩ.de leg.2. Quę ratio procedit,admiſſa opinione Scæuolæ,& Paul. Iureconſ.in d.§. quod dicitur.in.3. concluſione, q̃ ſi impẽſę neceſſariæ æquiualent æſtimationi fundi,faciunt eum deſinere eſſe dotalem:admiſſa autem opinione Vlpiniani & Põponij, q̃ hoc caſu fundus nõ deſinat eſſe dotalis.l. quod dicitur.5.ĩ.de impẽſis.ratio prædictæ gloſ. inepta redditur,de quo latiùs agemus.ĩ. in.3.cõcluſione.Cum hac autẽ.2.cõcluſione videtur etiã cõcordare Vlpianus l.quod dicitur.5.ĩ.de impenſ. quinimò in.ea.l.hũc ſolum caſum tractari per Vlpianũ contendit Phanũtius de lucro dotis,pag.17.à nu.19.ſed fruſtra. Ego tamẽ vltra alios aduerto,quòd licet Iureconſ. videantur eſſe cõcordes quoad illũ effectũ,quòd fundus non deſinat eſſe dotalis pro aliqua parte; tamẽ in eo maximè videtur diſcordare,q̃ d.l.ſi is qui.§.quod dicitur vult hoc caſu fundũ in quo factę ſunt prædictæ impẽſæ,retineri poſſe per maritũ,vel in totũ,vel pro parte,ſcilicèt,

tanquã pignus, donec impensę soluãtur: vt ibi dicit glos. verb. retineatur. ac ita videatur Iurecõsultus sentire id quod expresserũt Azo in summa. C. de rei vxor. action. num. 11. Vincent. hîc num. 83. ad fin. Socin. Iunior. 3. part. num. 28. versic. aliquando verò. Boscheus tractat. de nuptijs lib. 3. nu. 6. Bald. Nouellus de dote. 2. part. princip. num. 4. versic. nũc restat. in prędicto casu neq; minui dotẽ quoad substantiam rerum dotalium, neq; etiã quoad eorum æstimationem; sed quòd tũc dicatur dos minui in eo sensu, vt res dotales retineri possint iure pignoris, do
21 nec impensæ soluantur. † Et tamen Vlpianus Iurecons. d. l. quod dicitur. 5. ff. de impensis. apertè vult, quòd licèt in prædicto casu non diminuantur corpora, diminuitur tamen ipso iure vniuersitas dotis: prout etiam probat idẽ Vlpianus. l. 1. in fin princip. ff. de dote prælegat. Planè multum differt, rem retineri posse iure pignoris, donec impensæ soluantur, vel dicere, quòd impẽsæ necessariæ minuãt dotis vniuersitatem ipso iure: nam hos casus maximè differre probat in his terminis. l. dote. 6. ff de dote prælegata. &. l. dote. 61. ff. de ritu nuptiarum. l. conuenire. in fin. ff. de pactis dotalib. l. voluptarię. 7. ff. de impẽsis. l. vnica. §. taceat. C. de rei vxor. actio. & colligitur clarè ex d. l. quod dicitur. 5. ff. de impensis. nam cùm corpora dotalia non possint minui per impensas necessarias, dicit illa corpora tantùm retineri posse: addens, quòd tamẽ dos, id est, vniuersitas dotis (vt expressit idem Vlpianus. l. 1. in fin. princ. ff. de dote prælegat.) diminuetur ipso iure: ergo apertè sentit, multum differre, rem retineri posse iure pignoris, vel quid minui ipso iure: vt hîc etiam aduertit Camillus num. 76. ad fin. & Guilliel. Pontan. num. 63. & clarè patet ex eo quòd impensæ necessariæ dicuntur minuere dotem ipso iure, & vtiles impensæ non diminuere ipso iure, sed propter illas res melioratas retineri posse. l. si in area. 33. ff. de condict. in-
22 deb. l. Paulus. ff. de dol. exceptio. Alexan. consil. 162. num. 1. ad medium. lib. 7. Ergo clarè colligitur multũ differre, quid minui ipso iure, vel retineri posse iure pignoris propter impensas: vt in specie aduertunt Ruin. hîc numer. 67. & Paris. num. 206. ergo quoad hoc aperta videtur antynomia inter Iureconsultos; quæ vt dirimatur, in primis illud venit explicandum: quod tradit Vlpianus d. l. quod dicitur. 5. ff. de impensis. &. l. 1. in fin. princip. ff. de dote prælegata. quòd in prædicto casu non diminuuntur corpora dotalia, & tamẽ diminuitur vniuersitas dotis: † nam id prima facie videtur impossibile: nam si non diminuuntur corpora dotalia, neque etiam debet censeri diminuta vniuersitas dotis, quæ prædicta corpora sub se continet: vthîc aduertũt Bulgarin. num. 4. ad finem. Ruin. num. 109. Camillus numer. 92. Nihilominus Bartol. l. quod dicitur. in princip. num. 3. &. §. fin. num. 1. ff. de impensis. ita mentẽ Iureconsulti explicat, quòd licèt corpora dotalia non minuantur, tamẽ dos (quatenus est ius vniuersale, separatum ab ipsis rebus) diminutionem ipso iure accipiet: quod & tradit idem Bartol. l. 1. in princip. num. 4. ff. de dote prælegata. subscribit Bald. l. fin. numer. 5. C. de sentent. quæ sine certa quantit. & cap. ex literis. in fine. de iureiurand. Cuman. l. fructus. num. 2. ff. eod. Campes. de dote. 2. part. quæst. 43. Boscheus de nuptijs lib. 3. num. 5. Paris. hîc nu. 209. Sed vtique hæc explicatio non tollit difficultatem suprà motã: neque enim vniuersitas dotis potest censeri diminuta, nisi ipsa corpora diminuantur: namillis diminutis, in consequentiam & ipsa vniuersitas dotis censebitur diminuta: vt aduertit Vaconius lib. 9. declaratio. iuris. cap. 95. numer. 6. Aliam ergo explicationem ad prædicta verba Vlpiani assignat Nouellus de dote. 2. part. principali. numer. 4. post medium. quam etiam impugnat Bulgarin. hîc num. 6. Vincent. num. 85. & Ioan.

& Ioã Hannibal. nu. 397. ideò illis omissis, ad veram explicationem aduertendum est, quòd dos tanquã corpus quoddam fictum & vniuersale videtur sub se continere res dotales plenariè, & omni respectu; & sic non solùm quoad substãtiam, & dominium, sed etiam quoad valorem, & æstimationem, quam quælibet res recipit per pecuniam. l. si ita fideiussorem. ff. de fideiussorib. bonus tex. l. 2. ad fin. C. de constit. pecunia. Iuxta quæ dicendum est, quòd quanuis per impensas necessarias corpora dotalia non minuãtur quoad dominium, & hoc respectu neque etiam vniuersitas dotis videatur minuta: cæterùm quoad valorem & æstimationẽ pecuniariam, prædictæ res per impensas necessarias videntur dimi
23 nutæ ipso iure; & hoc respectu etiam vniuersitas dotis censebitur diminuta. † Id quod clarè tradit Theophil. §. item si de dote. Instit. de action. inquiẽs, quod interdum, etsi maximè maritus possit dotem restituere, tamen in solidum nõ cogetur eam restituere, idque obiecta retentione, quæ dotis quãtitatem minuit: nam si mihi data sint in dotem aliqua bona, quæ mille aureos valeant, & centum aureos in illa impendero, ac deinde soluto matrimonio summa mille aureorum à me petatur, possum objcere, & dicere sumptum cẽtũ aureorum me
24 feciſſe in ædibus, aut in fundis mihi in dotem datis: & quoniam hæ impensæ ipso iure dotem minuunt, non in mille aureos condemnabor, sed tantùm in nõ gentos; & ideò hac retentione vtar, quæ datur propter necessarias impẽsas, quod etiã eo nõ relato tradit Paul. l. is qui hæreditatem. post princ. ff. de condit. indebit. Ex quibus verbis apertè colligitur, quod vbi corpora dantur in dotem, licèt diminutio non fiat quoad dominiũ, proter necessarias impẽsas, fiet tamẽ quoad valorẽ & æstimationem rerum: ex quo in consequẽtiã & ius vniuersale dotis videbitur diminutum, scilicèt quoad rerũ æstimationem: quod etiam notabiliter tradit Cuiacius libr. 23. obseruatio. c. 12. ad quod etiam expendo. l. vnicam. §. taceat. C. de rei vxor. actio. ibi: Necessariæ quidem impensæ dotis diminuunt quãtitatem. & sic innuit, impensas minuere dotem quoad quãtitatem & æstimationem rerum: quam explicationem sentit glo. l. q. dicitur. 5. verb. dotis. in princ. ff. de impensis. & ibi Corrase. nu. 6. & eam admittũt Bulgarin. hîc nu. 6. Ruin. nu. 103. Bologn. nu. 201. Corrase. §. item si dote. in fin. Instit. de actio. & hîc. 2. lect. nu. 19. Vaconius lib. 6. declarationũ iuris. c. 93. nu. 7. Quibus adde Castrens. l. si is qui hæreditatem. post princ. ff. de petitio. hæredit. Hanc nihilominus explicationẽ impugnat Ruin. hîc. nu. 69. duplici ratione. Primò, quia ea admissa fatẽdum est, etiã ipsa corpora dotalia minui quoad quantitatem & æstimationem: quod tamen videtur esse cõtra generalitatem. l. quod dicitur. 5. ff. de imẽnsis. Secundò, quia sequeretur, etiam propter impensas vtiles fieri prædictã diminutionẽ; quia & propter illas minuitur rerũ æstimatio & valor, cùm priùs sint soluẽdæ, quàm res dotales restituantur; & tamen certũ est propter vtiles impensas non fieri prędictam diminutionem. l. dote. 6. ff. de dote prelegat. cum similibus. Sed his nõ obstantibus, † non est recedendũ à prædicta explicatione; quæ verissima est ex suprà traditis. Neque obstant obiectiones Ruini; quia ad primũ respondetur, imò esse verissimũ, quòd licèt res dotales nõ minuãtur quoad dominiũ, tamẽ minuũtur quoad æstimationem, vt constat ex suprà traditis: idque apertè sensit Vlpianus dict. l. quod dicitur. dum dicit, corpora non minui, sed dotem; quasi velit, quòd corpora non diminuantur quoad dominiũ, diminuatur autem dos quoad quãtitatem siue valorem, ex quo necessariò resultat, etiam corpora diminui quoad æstimationem. Neque nouum, est iura vniuersalia non recipere diminutionem

in

in rebus particularibus, eam tamen recipere reſpectu quantitatis ſub vniuerſitate contentæ: ex quo & æſtimatio rerum particularium in conſequentiam etiam diminuetur: vt tradit Fulgoſ.l.plane.num.3.ſ.de petitio.hæredit. notabiliter Paul.l.ſi is qui hæreditatem. poſt princ.ſ.de condict.indebit. Non obſtat ſecunda ratio; quia reſpondendum eſt, non ſequi id quod Ruin.exiſtimat:nam vtiles impenſæ non minuũt dotem, neque in dominio,neque in quãtitate, ſed tantùm iure actionis poterunt repeti per maritum.l.voluptariæ.7.ĵ.de impenſis.& ideò hodie propter illas non poſſunt retineri res dotales, ſed per actionẽ repetendæ ſunt.l.vnica.§.taceat. verſic. ſed neque ob impenſas. C.de rei vxor. action.Per quam repetitionem magis dicuntur diminui bona vxoris, quàm dotem.l.fideicommiſſum.§.tractatum.ſ.de iudic.& in ſimili tradit glo.fin.l.Mutius. 30.ſ.pro ſocio.facit.l.quod in fructus.46. ſ.de vſur.adiuncta declaratione gloſſ.2. l.fructus.7.eo.tit. Ex prædicta igitur explicatione ita defenſa colligitur elegans declaratio ad.l.quod dicitur. 5.verſic.vbi ergo.ĵ. de impenſis. nam cum Iureconſultus dixiſſet, propter impẽſas neceſſarias non diminui corpora dotalia,ſed dotem, inde infert Iureconſultus, quòd propter impenſas neceſſarias non fiet diminutio,vbi ſunt corpora,ſed tantùm
25 vbi pecunia eſt in dote.† Quæ illatio prima facie videtur inepta;nam potiùs inferre debuiſſet, quòd tunc demum fiet diminutio doris,quoad vniuerſum,quãdo in dote ſunt corpora,quæ propter impenſas neceſſarias minui non poſſunt ipſo iure:vt hîc aduertunt Ruin. num.70. Pariſ.nu. 208. Sed huic difficultati reſpondendum eſt,quòd cum Iureconſultus intellexiſſet in prædicto caſu fieri diminutionem dotis, tantùm quoad valorẽ & æſtimationem,vt ſuprà declarauimus,benè intulit,quòd non fiet diminutio ipſo iure,ſcilicèt perfecta, & plena, niſi vbi non ſunt corpora in dote; quia ſi illa ſunt in dote.tunc non fiet plena diminutio ipſo iure, quia tantùm fiet quoad valorem & æſtimationẽ ipſorũ corporum, non autẽ quoad dominium prædictorum corporum: quanuis id nõ ſatis perceperint Vincent. hîc nu. 86.& Pariſ.nu. 209. Itẽ ex prædictis coillgitur vera cõcordia inter Iurecõſ. Vlpianũ in d.l. quod dicitur.& inter Paul. Iureconſul.dict.l.ſi is qui.§.quod dicitur.ſ. de iure dotium.quoad eam antynomiã,quæ inter eos videtur eſſe,vt ſuprà annotauimus: nam ex prædictis dicendum eſt, vnam per aliam eſſe interpretandam, iuxta.l.non eſt nouum.ſ.de legib. ac ita dicendum in hoc ſecundo caſu fundum retineri,donec expenſæ ſoluantur, non in cauſam pignoris, vt malè credit gloſ. dict.l.ſi is qui.§. quod dicitur. verb. retineatur. ſed quaſi res illa ſit diminuta ipſo iure quoad æſtimationem.dict.l.quod dicitur. 5.ĵ. de impenſis. ac proinde vt notabiliter inquit Bald.l.vnica.§.ſed neque retentio.in fin.C.de rei vxor. actio. non retinetur quaſi dos,ſed potiùs quaſi non dos, quoad æſtimationem; quia dos diminuta ipſo iure, quatenus diminuta eſt,non dicitur amplius dos: huiuſque explicationis ſunt notabiles effectus. Primus colligitur ex.l. cõuenire.in fin.ſ. de pactis dotalib. vbi text. probat, non valere pactum, quòd propter impenſas neceſſarias non agatur; quia impenſæ neceſſariæ dotem ipſo iure minuunt:in quo ſentit,ſeruandum eſſe pactum,quòd propter vtiles impenſas non agatur: & ibi notat Odoffred. conatus
26 reddere rationem diuerſitatis:† & aliam reddit Bald. ibi in lectura antiqua, & aliam etiam Fulgoſ. Sed vera ratio eſt, quòd pactum de non agendo propter impenſas,præſupponit propter illas eſſe agendum: quod tamen repugnat iuris regulæ, quæ habet,impenſas neceſſarias ipſo iure dotem minuere. l. 1.ĵ. de impenſis. ac ob id propter illas non eſſe agendum,cùm ipſo iure iam ſit facta ſatisfactio. Pactum igitur præſupponens id quod eſt contrarium iuris regulis, tanquàm impoſsibile,ſeruandũ non eſt. l.pacta, quæ contra. C. de pact. pactum autem quòd propter vtiles impenſas nõ agatur,ſeruandum eſt;quia vtiles impenſæ non minuunt ipſo iure dotẽ, ſed propter illas agendum eſt. l. voluptariæ.7.ĵ. de impenſis. Quare pactum, quòd propter illas non agatur,ſeruandum eſt,iuxta regulam.l.iuriſgentium.§.prętor ait.ſ. de pactis. Vnde ſi pactum ita eſſet concepta,vt dos integra reſtitueretur nulla facta diminutione ratione impenſarum neceſſariarum, vtique ſeruandum eſſet; quia ceſſat ratio de qua ſuprà, & militat regula.l.pen.C.de pactis. Secundus effectus colligitur ex.l.dote.6.ĵ. de dote præ legat. ex qua ad propoſitum noſtrum duæ colliguntur cõcluſiones. Prima eſt, Quòd ſi teſtator legat dotem vxori,non poteſt hæres dotis integræ reſtitutionẽ differre,eo prætextu quòd dicat aliquid fuiſſe donatũ vxori per maritum, quod morte non ſit confirmatum: vel quòd maritus fecerit aliquas impenſas in dotalibus rebus,niſi tales impenſæ ſint, quæ ipſo iure diminuant dotem: tunc enim non reſtituet dotem integram,ſed illud quod ſupereſt deductis expẽſis. Ex qua lege Bart.l.1.num.4.ĵ. de dote prælegat. eam colligit notabilẽ doctrinam, quòd ſi debitori dotis competat aliqua exceptio peremptoria,quæ antequam deducta ſit in iudicium,minuit dotem ipſo iure; hæc exceptio per prælegatum dotis non videtur ſublata:ſi verò exceptio peremptoria nõ minuat dotem ipſo iure, ſed tantùm elidit actionem dotis,& impediat eius exequutionẽ, tunc per prælegatũ dotis videtur tacitè ſublata: ſubditque, rationem differentiæ colligi ex ipſa verborum proprietate: nam quando dos eſt diminuta ipſo iure, illud tantùm dos eſt, quod ſupereſt facta prædi-
27 cta diminutione: † vt etiam notat Bald. l.vnica.§.ſed neque retentio.in fin.C.de rei vxor. actione. Si ergo tunc id quod ſupereſt reſtituatur, ſatisfit verbis legati; ex quibus in dubio mens teſtatoris deducitur.l.non aliter.ĵ.de legat.3.Si verò dos ipſo iure minuta non ſit, quanuis per exceptionem,vel retentionem poſſit impediri dotis reſtitutio,& exequutio:tamen cum re vera tempore legati dos ſit integra,hanc integram creditur teſtator voluiſſe reſtitui,& tacitè excludere omnes exceptiones, quæ illius reſtitutionem impedire poſſent: ſubſcribit Angel. §.ſed ſi vxori.num.2.poſt medium.Inſtitut.de legatis. Pariſ.hîc num. 223.ad finem. Et expende,dict.l.dote.in hac prima concluſione propriùs procedere, quando in dote ſunt corpora, quæ propter expenſas neceſſarias non diminuuntur ipſo iure quoad dominiũ, ſed tantùm quoad quantitatem; vt ſuprà diximus.Patet, quia ſi ipſo iure dos quoad omnia eſſet diminuta; nec hæres mariti poſſet vti retentione,vel differre dotis ſolutionem ob prætextum de quo ſuprà,cùm ei iam ſatisfactum eſſet per legem,facta dotis diminutione: vt hîc aduertit Ruin.nu.84. Quando autem corpora non ſunt diminuta, ſed quantitas dotis, tunc ei retentio licita eſt, & dilatio dotis reſtituendæ,donec impenſæ ſoluantur:vt eſt expreſſum dict.l. ſi is qui.§.quod dicitur.ſ.de iure dotium. & l.quod dicitur. 5.ĵ. de impẽſis. Vnde ſecundùm hanc inductionem ex dict.l. dote.ĵ. de dote prælegat. ille colligitur notabilis effectus, quòd retentio propter vtiles impenſas,videtur ſublata per prælegatum dotis,non autem retentio propter neceſſarias impenſas:nã cũ hæc diminuant res dotales ipſo iure quoad æſtimationem,non videtur eſſe in dote quoad integram æſtimationem:& ideò donec ſatisfiat de prædictis impenſis, licita eſt prædictorum fundorum reten
28 tio: † quaſi quoad æſtimationem non videantur eſſe integræ æſtimationis.

Eſt

Est tamen limitanda hæc prima conclu sio deducta ex d.l.dote. nisi testator expressisset certam quãtitatem dotis restituendæ:nam tunc neque prætextu necessariarũ impensarum licita esset retentio; quia cum testator certam quantitatem dotis restituẽdæ expresserit, racitè videtur reijcere omnia illa,quæ eã quantitatem possent minuere.l.cum quis. 3. in princ. iuncta glos. verb. legatarium.ff. de dote prælegat.& ibi notat Bart. post princip. Aflict.decis.359.num.3. & pari ratione si testator prælegaret vxori fundos dotales,eos specialiter nominando: tunc enim tacitè videtur excludere omne illud,quod aliqua ratione eos, vel ratione dominij,vel quoad æstimationem posset minuere:argum.l.si peculium. 10. ff.de pecul legat.& idem si testator integram dotem iussisset hæredem vxori restituere,tacitè enim videtur excludere eam diminutionem,quæ fieret propter necessarias impensas:cùm si ea diminutio cõsideraretur, non possent verificari verba testatoris, qui integram dotem iussit restitui:& ita Crot.l.2.§.quòd si in patris. num.22.ff.eod. Garsias Gallœcus tractat.de expensis. c.13.nu. 50. Limitatur secundò conclusio prima deducta ex d.l.dote.vt nõ procedat, quãdo prælegata est dos verbis vniuersalibus, scilicèt,Quidquid ad hæredem occasione dotis peruenerit; tunc enim hæres etiã prætextu impensarũ necessariarũ nihil ex dote retinere poterit: & ita limitat Bart.l.1.ad fin.princ.ff.de dote prælegat. allegat tex.l.Mæuio.42.§.à me ff. de leg. 2. Sed hæc limitatio tuta nõ est;quia illud verbũ, Peruenerit, intelligitur cum effectu venire.l.2.§.peruenisse.ſ.de hæred.vel action.vend.& ad hæredem nomine dotis cum effectu non peruenit illud quod iam ipso iure ex ila erat diminutum propter necessarias impensas: quod ita aduertit Bart.sibi contrarius d. l.Mæuio.§.à me.nu.1.in fin.ff.de leg.2.& tanquã verius probant Nouellus de dote.8.par.priuileg.13.Baptist.de priuileg. dotalib.centuria:3 nu.77.& magis probat Peralta dict.§.à me.num.2.&.8.Neque obstat text.per Bartol.adductus.d.l.
29 Mæuio.§.à me, ¶ quia ad eius intellectũ aduertendum est, quòd Iureconsultus prima facie videtur constituere differentiam inter extraneum legãtem modo ibi præscripto,& inter maritum eodem modovxori legantem;quasi primo casu non possit fieri deductio ex dote ratione expensarum;quæ tamẽ fieri potest in secundo.Cæterùm glos.d.§.à me. verb.dotem. quasi recedens à differentia quam Iureconsultus assignat, existimat eo casu nullam esse faciendam differentiam inter extraneum,vel maritũ prædicto modo legantes, sed quòd tota differentia in eo consistat:quòd si testator in prælegando dotem vsus sit verbis indefinitis, procedat d.l.dote.6.ff.de dote prælegat. si autem verbis vniuersalibus,Quidquid ad te peruenerit, procedat d.§. à me. Et hanc esse communem concordiam asserit Bart.d.§.à me.Iason l.post dotem.num.36.ff. eod.Crot.l.2.§. quòd si in patris.num 22.ff. eod. Padilla l. cum virum nu.6. C.fideicommiss.Cuiacius lib.23.obseruatio.cap. 13. Garsias tract.de expensis.c.13.num.50.Et secundùm hanc cõmunem concordiam induxit Bart.d.§. à me. in d.l.1. ad fin.princ.ff. de dote prælegat.cuius tamen opinionẽ reprobamus. Sed vtiq; is intellectus cõmunis recipiendus non est, ob rationẽ suprà assignatam contraBart.& quia Iureconsultus.d.§.à me.non facit differentiam inter verba quibus cõcipitur legatum,sed potiùs inter personas legantes; vt statim dicemus. Quare glos. fin. d.§. à me. aliam assignat concordiam, vt sit distinguendũ: nam aut testator vsus est verbis præteriti temporis;& procedat d. §.à me.aut verbis præsentis temporis, & procedat d.l.dote.6.ff. de dote prælegat. quam concordiam etiam probatBart.d. §.à me.&.l.1.ad fin.princ.ff. de dote prælegat.

legat.& Angel. §. sed si vxori. num.2. ad finem.Instit.de legatis. Sed neq; hæc cõcordia placet,cùm sit contra mentẽ Iureconsul.d.§.à me. qui non constituit differentiam in verbis legati, sed in personis legantibus: & ideò non recedendo à verbis.d.§.à me. distinguendum est: aut enim maritus prælegat dotem vxori quibuscunq; verbis,& hæres semper potest facere deductionem ratione expensa-
30 rum necessariarum.† l. dote.6.ff. de dote prælegat. aut ille qui maritus non est, legat alicui mulieri dotem quam illa marito dedit; & tunc integra dos soluenda illi est, non facta deductione ratione impensarum.Quã differentiam esse de mẽte Iurecõs.d.§. à me. agnoscit.gl.1.l.3.C. de falsa causa adiect.legat.& eam probãt Cuman.d.§.à me. & ibi Peralta num.2. Nouellus de dote.8.par.priuileg.13. vbi latè insistit circa rationem huius distinctionis: sed ea vera ratio est huius differentiæ,quia primo casu,cùm verba referantur ad hæredem testatoris, nõ est verum dicere,ad eum ex dote peruenisse id, quod iam ex ipsa dote erat diminutum ipso iure, antequam dos ad eũ peruenireț: & ideò tunc procedit decisio.l. dote.6.ff. de dote prælegat. in secundo autem casu cùm testator,qui non est maritus,grauet hęredem suum dare mulieri,quicquid nomine dotis ad maritũ illius peruenit,proprietas verborum legati importat,quòd mulieri sit restituenda integra dos,attento initio, quãdo ad maritum peruenit, quantũcunq; ex postfacto fuisset diminuta propter necessarias impensas: & in hoc secundo casu admittenda videtur distinctio glos. fin.d. §. à me.vtrùm testator fuerit vsus verbis prętteriti temporis;& procedat d.§.à me aut verbis præsentis temporis; & possit tunc fieri deductio ratione impensarum necessariarum; quia verum est dicere,mari tum tunc non habere integram dotem, sed diminutam ipso iure propter necessarias impensas.Et hęc de.1.conclusione d.l.dote.6. ff. de dote. prælegat.Succedit igitur secunda conclusio,quę notabilior est ad nostrum propositum, Quòd quãdo fundus dotalis retineretur propter necessarias impensas,nõ videtur dos retineri iure pignoris, quãuis quando propter alias impẽsas retinetur, iure pignoris videatur retineri: in quo Iureconsul. significat,quòd primo casu retinens fructus non compensabit in sortem,cùm iure pignoris fundum non retineat: & tamen in secundo casu illos cõpensare tenebitur in sortem principalem: iuxta re
31 gulã.l.1.&.2.C.de pign actio.† Et est ratio, quia cùm lex æstimationẽ prædicti fundi diminuerit,& partem diminutam in maritum transtulerit, tacitè videtur velle,quòd pro ea parte æstimationis ad eum translatæ,fructus ad illum pertinerent;aliàs ea translatio inutilis esset & sine effectu. Et confirmatur,quia fructuũ perceptio,& æstimatio rei sunt inuicem cõnexa;cũ æstimatio rei secundùm fructuũ quantitatem cõstituatur. l. si quos. C.de rescin.vend.glo.l.si fundus.ff. de rebus eorum.Tiraq.lib.2.retract.§.7.glo.1. nu.9.vnde translata æstimatione in maritum,tacitè etiam debet censeri in eum translata quantitas fructuũ illi parti æstimationis correspondens: arg.c.trãslato. de constit. ad quod in specie expendo tex.l.fin. §.fin. ſ. de fundo dotali. ad quẽ glo.fin.ibi tres assignat intellectus, quos omnes bonos esse dicit Bal.ibi.&Negus. de pignor.4.memb.5.par. nu.20.ad finẽ. ego tantũ duos refero, qui ad nostrum propositũ faciunt.Primus est, quòd maritus fecit impensas in fundo dotali, & quia mulier erat in mora soluendi impẽsas, maritus facit fructus suos perceptos ex ea parte fundi quã meliorauit: & hũc intellectum probant Bald.& Salic.ibi, & Negus.de pignor.4.memb.5.par.nu.20. ad finẽ. deducens ex eo quotidianã cõclusionẽ. Cæterũ Fulgos.l. fin.num.1. ſ. de fundo dotali. hunc glos. intellectum tanquam falsum improbat: nam cũ ma-

ritus hoc casu fundum alienum quasi iure pignoris retineat, debet fructus imputare in debitũ principale, iuxta regulã l 1.&.2.C.de pignor.actio. cui adde bonũ tex.l.Titia.48 ff. de solutionib. Pro cõcordia videtur distinguendum cum Iurecõs.l.dote.6.ff. de dote.prælegat. quòd si impensæ sint vtiles, vera sit opinio Fulgos. quia tunc retinetur fundus ratione pignoris: ac ita debet induci regula d.l.1 &.2.C.de pignor.actio.& quia hæc melioratio cedit solo. l.2.C. de reiuendi. & l.si in area.33.ſ.de cond. indeb. & tantũ pro ea competit actio aduersus vxorem, vt illius soluat æstimationem.l. voluptariæ.7.ff. de impensis.l. vnica.§. taceat.C. de rei vxor.actio. quę obligatio vniuersum patrimonium vxoris respicit.l. si fideicõmissum.§.tractatũ.ſ.de iudic. succedit igitur regula, quòd fructus percepti ex re aliena domino sunt restituendi, l.certum.C.de reiuend.vel in sortẽ sunt compensandi, † quantumcunque quis
32 rem alienam iustè possideat ciuiliter, & naturaliter, & tamen non animo domini.l.qui scit. in princip.ſ. de vsuris. tradit Alex.conſ.121.à nu.6.lib.4. si autem impẽsæ fuerint necessariæ, procedet opinio glo. magis cõmunis: nam cum maritus eo casu non retineat fundũ iure pignoris, sed tanquam pars ęstimationis illius sit in eũ trãslata, fructus pro ea parte æstimationis, quę sua est, suos etiã faciet, iuxta suprà tradita: nam cum tũc animo domini possideat, illius partis fructus suos faciet, vt per Alex. vbi suprà. Et confirmatur hoc magis ex. 2. intellectu. d.l. fin.§.fin. quòd mulier dedit fundũ ęstimatum in dotem marito, addito pacto, vt reddita æstimatione fundus rediret ad vxorem soluto matrimonio: vxor partem æstimationis soluit, & erat in mora soluendi aliam partẽ: Dubitabatur, vtrũ ad maritum pertinerent omnes fructus? & dicitur non omnes ad eum pertinere, sed pro parte æstimationis redditæ fructus ad mulierem pertinere: nã quãuis maritus esset dominus fundi æstimati, neque teneretur eum reddere vxori, nisi tota illius æstimatione reddita. l. Iulianus.§.offerri.ſ. de actio.empti. tamen quia iniustũ esset, maritum pretio, & fructibus fundi frui, iubetur partẽ fructuũ respondentem pretio soluto vxori restituere ex æquitate. l. curabit. C. de actio. empti.& ita Bald.l. si traditio. nu.11. C. de actio.emptio. subscribit Alexa.conſ. 121.num.2.lib.4. Socin.l. si ante. ad fin. ff. eo. Ruin.conſ.66.num.7.libr.4. Tiraq. lib.2. retract.in fin.num.70. Ergo ex cãdẽ ratione æquitatis, quia non est æquũ mulierem frui fundo, & etiam expensis necessarijs in eo per maritum factis, quãtumcunque sit domina fundi dotalis in solidum, tamen fructus omnes fundi nõ pertinebũt ad eam, sed ad maritum pertinebit ea pars fructuum, quæ respõdeat illi parti æstimationis fundi, quam vxor iuris interpretatione videatur in maritũ transtulisse, quasi pro solutione impẽsarum necessariarum. Et hæc de.2. conclusione. d.l. si is qui.§. quod dicitur. Succedit igitur tertia & vltima cõclusio, Quòd si impensa necessaria æquiualeat æstimationi fundi, in qua facta est, tunc fundus desinit esse dotalis, secundùm Scæuolæ
33 Iureconſ. opinionem: † quã refert Pau. Iureconſ. & cum ea videtur trãsire. Cõtrarium tamen, imò hoc casu non desinere fundum esse dotalem, tenent Pomponius, & Vlpianus Iureconſ.l. quod dicitur. 5. ff. de impensis. ita vt in hoc articulo inter prędictos Iureconſ. aperta videatur esse antynomia. Communis concordia est, quòd in. d.l. si is qui. §. quod dicitur. referat Paul. Iureconſ. opinionẽ Scæuolę tenentis, fundum hoc casu desinere esse dotalẽ, nõ tamẽ eam probat, neq; improbat: cęterùm Pomponius, & Vlpianus eam apertè improbant. l. quod dicitur. 5. ff. de impensis. quorum opinioni tanquam decisiuę standum est: & ita gloſ. 1. dict. l. quod dicitur. quam ibi sequuntur Bart. & Angel. & dicit receptã

Corraſ.

Corraſe. ibi numer. 5. Eandem concordiam sentit. glo. l. final. §. final. ſ. de fundo dotali. & eam probant Fulgoſ. Salic. & Iacob. numer. 1. ad finem. d.l. si is qui. §. quod dicitur. ſ. de iure dotium. Salic. l. vnica. §. sed neque ob impensas. col. 2. C. de rei vxor. actio. Iaſon. §. propter. numer. 5 & ibi Balduin. Instit. de actio. Rogerius tract. de dote. §. 8. numer. 83. Hęc tamen concordia tuta non est; quia imò Iureconſ. Paul. d. §. quod dicitur. apertè probat opinionem Scæuolæ, illam explicando. Item cùm prędicta concordia in effectu importet, d. §. quod dicitur. corrigi per dict. l. quod dicitur. 5. ff. de impensis. non est admittenda talis concordia. cap. cùm expediat. de electio. in. 6. Succedit igitur secunda concordia, quam aſsignauit Socin. Iunior hîc. 3. part. numer. 28. verſic. aliquando. quòd aut impensæ necessariæ æquiualent toti doti, & tunc fundus desinit esse dotalis; aut verò æquiualent tantum vni fundo dotali, & tũc ille nõ desinit esse dotalis. d.l. quod dicitur. 5. ff. de impenſ. quam concordiam posuit etiam Camillus hîc numer. 81. Sed & hæc reijcienda est, tùm quia diuinat quoad terminos dict. l. si is qui. §. quod dicitur. ſ. de iure dotium. tũ etiam, quia rationes Vlpiani expreſſæ. d. l. quod dicitur. generaliter concludunt, nunquã propter impẽsas necessarias fundos dotales desinere esse dotales. Tertio loco Alciat. l. hæreditatis. 119. numer. 6. ff. de verbor. significat. exiſtimat Iureconſultos in hoc articulo diuersa sensisse: nã
34 Vlpianus, & Pomponius. d.l. quod dicitur. † senserunt, fundum non desinere esse dotalem: & tamen contrarium senserunt Paul. & Scæuola dict. l. si is qui. §. quod dicitur. Sed etiam nõ placet, quia in effectu inducit hęc solutio in corpore Digestorũ inueniri relatas opiniones cõtrarias Iurecõsultorũ: quã tamẽ cõtrariẽtatẽ in illis nõ posse inueniri asserit Iustinianus l. 2. verſ. cõtrariũ autẽ. C. de veteri. iure enuclea. Quarto loco Harmenopulus in prõptuario iuris, lib. 4. ti. 8. pag. 187 ita concordat, quòd vbi impensę necessariæ equiualent æstimationi fundi, non desinit simpliciter esse dotalis, sed conditionaliter, si mulier intra annum impensas non soluerit; ac ob id interim alienari non poterit, vt expreſsè fatetur Paul. Iureconſ. d.l. si is qui. §. quod dicitur. in fine. & ibi notauit Iacob. num. 2. & hanc concordiã posuit etiam Azo in summa C. de rei vxor. actio. num. 11. & eam probauit gloſ. penul. d.l. si is qui. §. final. & l. vnica. §. taceat. verb. minuunt. C. de rei vxor. actio. & §. itẽ si de dote. verb. impẽsas. Insti. de actio. & l. quod dicitur. 5. verb. dotis. ff. de impensis. & probat Petrus Tholosanus in syntagmate iuris lib. 9. cap. 23. numer. 22. & Cuiacius lib. 23. obseruatio. cap. 12. & defendit Phanuntius de lucro dotis. pag. 17. à numer. 19. & meliùs quàm alibi Goffredus. l. quod dicitur. col. 2. & sequen. ff. de impensis. & ibi etiam Corraſ. numer. 5. Et ego hanc concordiam veram esse existimo, eam declarando aliter quàm Doctores faciãt: aduerto enim, aliud esse quid fieri sub cõditione suspensiua, vel fieri purè sub cõditione resolutiua. Exẽplum habes. l. 3. ſ. de cõtrah. emptio. & l. 2. ſ. de in diem adictio. l. 1. ſ. de lege cõmissor. Item aduerto, quòd si orationi perfectæ adijciatur dictio, Nisi, inducit conditionem resolutiuam, non autem suspensiuam. l. obligationum ferè. 43. §. conditio. ff. de actio. & obligatio. notabiliter Costa Se-
35 lectar. lib. 1. c. 23. † Vnde infertur, quòd dum Iureconſ. Scæuola relatus dict. l. si is qui. §. quod dicitur. ſ. de iure dotium existimat, quòd si infundum dotalem impensum sit quantum valet fundus, quod tunc fundus desinit esse dotalis, nisi mulier spontè marito intra annum impensas obtulerit; videtur sentire fundum quidem desinere esse dotalem, sub conditione resolutiua, Nisi mulier intra annum impensas obtulisset: ex quo videbatur sequi, maritum durante anno

posse fundum vendere tanquã nõ dotalem: nam quando actus est purus & venit resoluendus sub conditione,interim consideratur tanquam purus neque habetur in consideratione,quòd posset resolui.l.2.cum ibi notatis.s. de in diem adiectione. ergo tanquam non dotalis alienari potest, cùm legis Iuliæ prohibitio tantùm ad fundos dotales referatur, vt hîc aduertit Crot. numer.71. quod tamen videtur absurdum: nam cùm aduenìente conditione resolutiua,omnia interim facta debeãt restitui in pristinum statum.l.4.§. sed Marcellus.s. de in diẽ adiectio. & consequẽter fundus redeat ad naturam suam, absurdum est, quòd interim posset alienari, vt in specie inquit Vlpianus.l.quod dicitur.5.ff. de impensis.Sed Paul. Iureconsul.in dict.l. si is qui.§. quod dicitur.in fine.negat prædictam illationem, & consequenter sequi prędictum absurdum: nam vult fundũ interim alienari non posse, non tamen declarat rationem, propter quam alienari non possit: & ideò eam supplendo dicendum est, ideò interim alienari non posse,quia cum offerendo pecuniam,in potestate mulieris sit efficere quòd fundus dotalis censeatur, interim inhibenda est alienatio, vt in simili probat. l. quòd si fundus.11.s. de fundo dotali. Item quanuis fundus purè desinat esse dotalis,tamen cùm in pendẽti sit,vtrùm debeat redire ad naturam dotalis, & sic vtrùm debeat in eo locum habere legis prohibitio, necnè,interim debet impediri alienatio, iuxta regulam.l.1.§. si pẽdeat. s. ad Macedonian. quam extollit Dec. l. edita. numer.60. C. de edendo. Ex quibus ita explicatis iam vera colligitur concordia inter prædictos Iureconsultos: nam est dicendum, quòd fundus definit esse dotalis non simpliciter, sed sub cõditione resolutiua, nisi mulier obtulerit pretium impensarum intra annũ: propter quam conditionẽ interim fundus ille alienari non poterit. Neque ita explicando obstabunt rationes, quas adducit Vlpianus dict.l. quod dicitur.5. ff. de impensis. nam ad primum,quod absurdum est diminutionem corporis fieri propter pecuniam.l. si conuenerit.18 s. de pignor. actio. vltra responsionem Goffred.d.l.quod dicitur.colu.3. & seq. ego respondeo, quòd cùm in potestate mulieris sit resoluere prædictã compensationem offerendo pecuniam intra annum, † si id non faciat, magis eius culpa & negligentia videtur fieri fundus non dotalis: & non est absurdum, quòd ad puniendam culpam & negligentiam alicuius ratione pecuniæ debitæ, amitta tur rei dominium, vt in simili probatur l.cum duobus. 52. §. idem respondit. 2. s.pro socio.& l.si vt proponis. C. de ædif. priuatis. quæ iura ad nostram materiam adducit gloss.l. quod dicitur.5. verb. dotis.ff. de impensis. & de illorum intellectu notab. agunt Cæpolla de seruit. vrbano. prædior. cap.59.nu.9.Ripa.l.quominus. à num.119.ff. de fluminib. Neq; etiam obstat secunda ratio, quòd interim fundus poterit alienari; quod videtur absurdum: nam respõdetur,imò alienari interim non posse, iuxta rationes suprà assignatas. Tantùm igitur rationes Vlpiani concludunt, fundum non desinere esse dotalem irreuocabiliter, non tamen concludunt non posse fieri non dotalem reuocabiliter, scilicèt, nisi mulier intra annum pretium impensarum non obtulerit: nam hoc modo posse fieri non dotalem, probat dict.l. si is qui.§ quod dicitur.s. de iure dotium. quæ iura ita poterunt concordari.Similiter & hoc etiam modo poterit concordari alia cõtrouersia, quæ inter prædictos Iureconsultos videtur esse in hac materia,vtrùm si mulier offerat pretium impensarum, crescat dos, siue de nouo constituatur? an verò redintegretur, & reponatur in antiqua natura?Nam Vlpianus d.l. quod dicitur. existimat crescere dotem, siue de nouo videri constitui, cùm antiqua ipso

ipso iure fuerit diminuta per legem. Cõtrarium existimat Paul. Iureconsul.d.l.si is qui.§. quod dicitur. imò quòd de nouo non crescat,sed potius redintegretur;& redeat ad pristinam naturam. Pro concordia dicendum est, quòd Vlpianus d. l. quod dicitur. restrinxit se ad casum quo dos consistebat in pecunia, nã tunc cùm de pecunia ad pecuniam admittatur compensatio, iuxta iuris regulas. l.final. C. de compensatio. pecunia dotalis ipso iure videtur extincta simpliciter & irreuocabiliter: & ideò si pecuniam impensæ posteà offerat mulier, hæc pecunia quasi de nouo data faciet crescere dotem, cũ dotalis iam pro impensis necessarijs videatur soluta marito ex dispositione legis. Cuiacius lib.23.obseruatio. 37 cap.12.colu.2. † Cęterùm d.l.si is qui.§. quod dicitur. loquitur in fundo dotali, qui,quando expensa æquiualet æstimationi fundi, desinit quidem esse dotalis, non simpliciter, sed sub conditione resolutiua: Nisi mulier intra annum obtulerit pretium impensę: aut ergo non euenit hæc conditio,& perinde habendum est ac si à principio irreuocabiliter fundus desinerer esse dotalis.l.1.ff. de regula Catoni.l.si pecuniam.s. si certum petat. si verò extitit conditio resolutiua,perinde habendũ est ac si nunquam desijsset esse dotalis.l.4.§. sed & Marcellus.s. de in diem adiectio. vnde hoc casu per solutionem impensæ dos non videtur crescere,sed potiùs redire ad pristinam naturam suam,& per solutionem pecuniæ satisfieri marito,cui ob prædictam rationem adhuc non videbatur satisfactum de impensis: quanuis hæc non satis perceperit gloss. dict.l. quod dicitur. verb. creuisse.ff.de impensis. Vtitur autem Iureconsul. Paulus.d.l.si is qui. §. quod dicitur.in fine,verbo,Reuertatur,vt ostẽderet,quòd fundus, qui à principio desierat esse dotalis, aduenìente conditione resolutiua reuertatur ad dotem,àqua attento principio mero iure fuerat amotus:hæc enim est propria natura dictionis,Reuertatur: gl.1.l. filios.39. ff. de vsufruct.legato. Et iuxta hæc facilè resoluetur quæstio mota per glos. dict.l.quod dicitur.verb.creuisse.ff. de impensis. & gl. penult. l.4. §. si ære. s. de peculio. si vassallus commisit felloniam aduersus dominum, propter quam debuit amittere feudum, & illud debebat redire ad dominum, & non ad agnatos, iuxta distinctionem.cap.1. §. denique. quæ fuit prima causa beneficij amittendi. & cap.1. cũ gl.1. si vassallus feudo priuetur. si dñs remittat felloniam, vtrùm feudum consideretur tanquam antiquum, vt anteà erat, an verò videatur de nouo concessum? Cuius quæstionis vtilitates proponit Iason.l. filio quem pater. numer.22. ff. de liber. & posthumis. & in prędicta quæstione glossæ suprà allegatæ tenent antiquum censeri, vt antea erat: quod & probat gloss. cap. Imperialem. §. insuper. verb. priuetur. de prohibit. feudi alienat. per Federicum. & est receptissima sententia, vt per Iason.dict.l. filio quem pater. numer.22.& plures relatos per Tiraquel.l. si vnquam.verb. reuertatur.numer.12. C.de reuocand.donatio.& lib.1. retract.§. 32. gloss.vnica. numer.29.& per Alexandrum Raudensem de analogis cap.34.numer.53. † Sed 38 vtique distinguendum est: nam aut fellonia talis est, vt ad amittendum feudum sit necessaria sententia condemnatoria: aut est talis, vt ipso iure propter illam amittatur feudum absque alia sententia condemnatoria; vt in casibus de quibus cap.cùm secundùm. de hæretic. in.6. Primo casu dicendum est, opinionem gloss. verisimam esse: nam cũ ante sententiam condemnatoriam non amittatur feudum, remaneret adhuc in sua natura: & ideò posteà sequuta remissione felloniæ, & sic impedita condemnatoria sententia, idem censebitur feu-

feudum: argumento. l. sed si manente. ff. de precario. Quæ conclusio procedet, etiamsi dominus ante latam sententiam occupauerit possessionem: nam cùm id illicitè fecerit, & vassallus adhuc retineat feudum antiquum, sequuta posteà remissione, antiquum censebitur, ita vt à domino illicitè occupante possit illud vendicare quasi nunquam amissum. Andr. de Isernia cap. 1. num. 1. de vassallo decrepitæ ætatis. Paulus cons. 435. num. 2. lib. 2. & Iacobucius de Franchis in præludijs feudorum, nu. 83. post decisiones Vincen. de Franchis. Limita, si lata iam sententia dominus remiserit felloniam: nam cùm ad dominum feudum sit reuersum mediante sententia, licèt fellonia tunc remittatur, tamen nouum censebitur feudum, quasi nouiter concessum, & non censebitur antiquũ: ita Paul. dict. cons. 435. numer. 2. libr. 2. Iason. l. filio quem pater. numer. 23. s. de liber. & posthumis. Sed cauendum est, quia per sententiam non transfertur dominium, neque possessio, antequam fiat sententiæ exequutio. l. Põponius. §. qui iussu. ff. de acquirend. possessio. gloss. recepta. §. final. Instit. de offi. iudicis. Cùm igitur adhuc feudatarius antiquum feudum retineat quasi adhuc perfectè nõ amissum, sequuta remissione fellonię antiquum censebitur: & ita apertè Isernia cap. 1. numer. 6. ad finem. per quos fiat inuestitura. receptus, vt asserit Iacobucius de Franchis dictis præludijs feudorum, numer. 89. Et hac ratione Doctores in hac materia requirunt, quòd vt feudum dicatur nouum, oporteat quòd dominus occupet actualem possessionẽ feudi, & post illam remittat felloniam. Bald. l. 1. numer. 11. s. de rerum diuisio. Alexand. consil. 34. numero. 6. libr. 5. Iason consil. 64. numer. 1. versicul. possunt. libr. 3. Gozadin. consil. 84. numer. 10. & numer. 21. & Hippolyt. Riminald. consil. 32. numer. 21. libr. 1. & alij relati per Dueñas regula. 323. numer. 3. & Alexand. Raudensem de analogis. cap. 34. numer. 54. & latiùs per Caldas de renouatio. emphyteusis. quæstio. 4. numer. 4. & numer. 14. versiculo, illud. Vnde meritò dicit Isern. cap. 1. num. 6. ad finem. per quos fiat inuestitura. quòd quandiu dominus patitur vassallum remanere in possessione feudi, sequuta remissione, semper censebitur antiquum feudum: & hoc de primo casu. In secundo autem casu, quando propter felloniã amittitur feudum ipso iure, receptũ est, quòd sequuta remissione semper censebitur nouum feudum: † vt per Iserniam c. 1. numer. 1. de vassallo decrepitæ ætatis. Alexand. cons. 34. numer. 6. libr. 5. & asserit receptum Zasius tracta. feudorũ. 10. part. ad finem. Iacobucius de Franchis in præludijs feudor. numer. 87. Dueñas regula. 323. in. 1. limitatio. quibus ad de Brunum consil. 68. num. 8. Quæ tamẽ conclusio duas habet limitationes. Prima est, id procedere, postquam lata est sententia declaratoria, prout ferri debet in casibus in quibus fit confiscatio ipso iure. cap. cùm secundum. §. final. de hæretic. in. 6. Felin. cap. Rodulphus. nu. 35. de rescriptis. Ripa cap. sæpe. numer. 101. de restitutio. spoliator. tunc enim si remittatur fellonia, nouum censebitur feudum, sed anteà censebitur antiquum: ita Paris. consil. 21. numer. penultim. lib. 1. & idem sentit Tiraquel. post alios in. l. si vnquam. verbo, reuertatur. numer. 12. C. de reuocand. donatio. Sed verius est, quòd etsi ante latam sententiam declaratoriam hoc casu sit remissa fellonia, semper nouum feudum censebitur, & noua requiritur concessio. Isern. cap. 1. num. 1. de vassallo decrepitæ ætatis. quẽ sequuntur suprà relati. Et est ratio, quia vbi primùm prædicta fellonia commissa est, statim vtile dominium fuit consolidatum cum directo: si ergo dominus posteà illud de nouo transferat in feudatarium, 39

datarium, necessariò noua videtur concessio. Neque obstat dict. cap. cùm secundùm. §. final. nam loquitur, vt fiat exequutio de facto: sed exequutio facta per legem non impeditur, etiamsi adhuc sententia declaratoria lata non sit. Dominic. cap. felicis. numer. 8. ad finẽ. de pœnis. in. 6. Iason. l. 3. §. quod autem. numer. 7. s. quod quisque iuris. & alij relati per Aymon. cons. 239. colum. 3. in princip. Et ex his colliges differentiam, quę est inter istum primũ casum, & præcedentem: nam in isto remissio post cõmissum delictum semper inducit nouum feudum: secus in precedenti, nisi lata sit sententia & exequuta, & posteà fiat remissio. Collige etiam, quòd vt feudum videatur nouũ, satis est dominium vtile consolidari cum directo, licèt non sit accepta possessio: nam per confiscationem factam ipso iure, tantùm dominium transfertur ipso iure: dicto cap. cùm secundùm. non autem possessio, gloss. recepta. l. final. verbo, in rem. C. de sacrosanct. Eccles. & tamen hoc sufficit, vt sequuta remissione nouum censeatur feudum. Vnde dum relati in casu præcedenti requirunt occupatam esse possessionem per dominum, vt nouum videatur feudum, illis addendum est, satis esse dominium acquiri absque possessione: iuxta terminos. l. si fundum. s. de fundo dotali. vt apertè colligitur ex communi opinione suprà relata. Limitabis tamen prædictam secundam conclusionem procedere, si remissa sit fellonia, postquam dominus declarauerit velle vassallum incidere in commissum: nam cùm ante factam hanc declarationem per dominum directum non videtur incursa pœna. l. 2. C. de iure emphyteut. si facta sit remissio ante prædictam declarationem, antiquum feudum censebitur: iuxta plenè relatos per Tiraquellum dict. l. si vnquam. verbo, reuertatur, numer. 11. Carolum in consuetud. Parisien. §. 30. num. 106. Caldas de renouatio. emphyteusis, quæstione. 4. numer. 3. ad finem. Denique iuxta suprà tradita venit etiam explicanda alia controuersia Iureconsultorum in hac materia, cuius meminit Vlpianus. l. quod dicitur. 5. §. final. ff. de impensis. si maritus restituit dotem, non deductis impensis necessarijs, vtrũ dotem tanquam indebitè solutam possit condicere? & refert opinionẽ Marcelli existimantis marito esse concedendam condictionem: denique refert plerosque Iureconsultos contrarium tenere; ipse tamen subdit, propter æquitatem sententiam Marcelli esse admittendam. † Est igitur videndum, quibus rationibus moti alij Iureconsulti tenuerint aduersus Marcelli opinionem? Secundò, quæ sit æquitas propter quam Vlpianus dicit, opinionem Marcelli sequendam esse? & quidem vno modo declarat Barto. dict. l. quod dicitur. §. si dos. numer. 1. quem sequitur Campes. de dote. 2. parte: quæstio. 43. Alio etiam modo declarat Angel. dict. §. si dos. & aliter Ruin. hic numer. 80. & Parisi. numer. 207. Ego verò ita declaro, quòd Iureconsulti qui tenuerunt contrà Marcellum, ea ratione moti fuerunt, quia hoc casu in effectu agitur de inducenda compensatione, vt & concedit Vlpianus. d. l. quod dicitur. §. final. & regula est, quòd si ille qui poterat compensare, soluit, nõ inducta compensatione, non potest condicere tanquam indebitè solutum. l. si cum dos. & ibi Bartol. ff. de actio. rerum amotarum. notatur. l. qui inuicem. s. de cond. indeb. Æquitas autem quæ facit pro opinione Marcelli, in eo consistit, quòd hæc compensatio, quæ fit ob expensas necessarias, fit ipso iure, etiam antequam per hominẽ opponatur. Cùm igitur iam per legem facta sit compensatio, etiam ipso iure videtur diminuta dos: si ergo in 40

ſolidum ſoluatur, indebitè videtur ſoluta, & ſic competet cõdictio. Bar. d.l. ſi cũ dos. numer. 1. ff. de actio. rerum amotarum. Neque obſtat argumentum contrarium tenentium; quia procedet regulariter: compenſatio enim nunquam fit ipſo iure, niſi poſtquam fuerit oppoſita per hominem. glo. & DD. l. ſi conſtat. C. de compenſatio. cùm igitur nõ perimat actionem, niſi ex poſtfacto, ſcilicèt, poſt quam fuerit oppoſita per hominem; ſi ea non oppoſita, ſoluatur, non competet condictio. Bald. & Imol. nu. 2. l. ſi pater ignorans. ff. eo. Socin. l. 1. num. 10. ſ. de cond. indeb. Iaſ. §. in bonæ fidei. num. 60 Inſtit. de actio. Bellon. §. ſi plures. nu. 16. Inſtit. de fideiuſſ. Cæterùm ſi cõpenſatio ſit facta ipſo iure per legem, cũ facta prædicta compenſatione, id quod ſoluitur videatur eſſe indebitum, meritò condici poterit: vnde & in omnibus caſibus, in quibus fit compẽſatio ipſo iure, etiam antequam ab homine opponatur, de quibus per glo. & DD. l. ſi conſtat. C. de cõpenſatio. Fab. §. in bonę fidei. numer. 14. Inſtit. de actio. Alexan. conſ. 74. à num. 4. lib. 5. ſi ſoluatur per errorem, competet
41 condictio, † iuxta d. §. ſi dos. & ita Bart. l. qui inuicem. num. 2. ad finẽ. ſ. de cõd. indeb. Similiter ſi poſtquam quis oppoſuit compenſationem, etiam extra iudicium (quia tunc ſpeciale eſt, vt oppoſita compenſatio perimat ius creditoris ipſo iure. l. final. C. de compenſatio. Bart. l. verum eſt. ſ. de cõpenſatio. Tiraquel. lib. 1. retract. §. 3 glo. 3. nu. 10.) ſi poſteà ſoluat, repetere poterit, quia incipit militare ratio. d. §. ſi dos explicata. vt. ſ. & ita Goffred. l. quod dicitur. colum. 4. ff. de impẽſis. Et pari ratione in terminis. l. ſi is qui. §. quod dicitur. ſ. de iure dotium. cùm fundus ille mero iure deſinat eſſe dotalis, ſi tanquam dotalis ſoluatur, repeti poterit. gloſſ. dict. l. quod dicitur. verb. creuiſſe. & ibi Goffredus colum. 4. ad medium. Quanuis aliud eſſet dicendum, ſi verum eſſet quòd à principio fundus non deſineret eſſe dotalis: nam tunc repeti non poſſet, ex regula. l. repetitio. ſ. de cond. indeb. quantumcunque ſi mulier intra annum non ſolueret impenſas, veniret priuanda dominio fundi, & ſic fundus eſſet efficiendus non dotalis: neque enim propter hoc, illud quòd debite ſolutum eſt, efficeretur indebitum. l. 2. ff. de itinere, actuque priuato. ſed ex illa noua cauſa ſuperueniente vendicari, vel peti poſſet. His ita explicatis iam ex mente horum iurium & aliis ſuprà traditis conſtat, veram eſſe opinionem Bartol. quod dos ſit ius quoddam vniuerſale, ſeparatum ab ipſis rebus. Et ex prædicta opinione defenſa vt ſuprà, infertur primò intellectus ad. l. licet. 16. ff. de dote prælegata. dum probat, quòd ſi maritus legat vxori dotem, & aliquæ res dotales inueniuntur hypothecatæ, ius luendi pignora incumbit vxori legatariæ, & non hęredi teſtatoris. In contrarium tamen vrget, quòd vbi teſtator legat rem, quam ſcit hypothecatam, videtur eam tanquam liberam legare, ac proinde onus luendi incumbit hæredi teſtatoris, & non legatario. l. ſi res obligata. 60. ff. de legat. 1. & l. prędia. C. de fideicommiſſ. Sed reſpondendum eſt, legatum dotis cenſeri vniuerſale, ſecundùm Bartol. opinionem; & legati vniuerſalis ea eſt natura, vt legatario incũbant omnia onera prædicto legato vni-
42 uerſali cohęrentia. † l. cum pater. 79. §. menſæ. & ibi Bartol. ff. de legat. 2. & hac ratione ius luendi incumbet vxori legatariæ legati vniuerſalis: quanuis contrarium eſſet dicendum, ſi legatum cenſeretur particulare, vt probant iura ſuprà citata in contrarium: & ita Bald. l. prædia. numer. 1. C. de fideicommiſſ. & ibi Iaſon ad finem. Padilla num. 9. Alexand. l. ſi res obligata ad finem. & ibi Iaſon numer. 23. ff. de legat. 1. Socin. regula. 171. num. 2. Ruin. hîc num. 81. Greg. l. 11. titul. 9. par. & in gloſ. Empẽnada. ad finem. Angel. & Balduin. poſt princip. §. ſed

§. ſed ſi rem. Inſti. delegatis. ex quorum mente aliud eſſet dicendum, ſi teſtator non ſub nomine dotis, ſed particulariter enumerando res dotales legaſſet: nam tunc ſecundùm regulam. l. ſi res obligata. 60. ff. de legat. 1. onus luẽdi incumbet hæredi: facit quod Bar. l. cũ pater. §. pater filiæ. ff. de legat. 2. Et iuxta hæc venit explicandus ſecundus intellectus, quem ad dict. l. licet. ff. de dote prælegata. aſſignat Bald. dict. l. prædia. 2. oppoſitione. C. de fideicommiſſ. quem ſequitur Socin. regul. 171. in princip. & Iaſon. l. ſi res obligata. numer. 26. ff. de legat. 1. quòd in eo caſu vxor fuerat illa, quæ hypothecauerat fundos dotales, antequam eos traderet marito nomine dotis: nam aliàs conſtante matrimonio fundi dotales, neque à marito, neque ab vxore hypothecari poterant, vt in princip. Inſti. quib. alienare licet. cùm ergo eſſent anteà hypotecati, cum ſua cauſa ad maritum tranſierunt. cap. ex literis. de pignorib. ac ob id poſteà illos legando, videtur legaſſe eo modo, quo ad eum peruenerant, & ideò onus luendi incumbet vxori: quę ratio euincit, idem eſſe recipiendum, ſi non ſub nomine dotis, ſed particulariter enumerando res dotales maritus fundos dotales legaſſet vxori: quod in ſpecie admittit Ruin. hîc numer. 81. quod tamen apertè repugnat ſuprà traditis in primo intellectu: & ideò dicendum eſt, quòd licet is ſecundus intellectus in eo quòd præſupponit prædia dotalia fuiſſe hypothecata per vxorem antequam traderentur marito, verus videa-
43 tur ob rationem ſuprà relatam: † tamen ratio aſſignata in hoc ſecundo intellectu non eſt vera: nam cùm teſtator legando vtatur liberalitate. §. legatum. Inſtit. de legatis. non eſt credendum legaſſe eo animo, vt prædia redderentur vxori eo modo quo ad maritum peruenerunt, ſed potiùs quòd voluit ei libera tradi, & ſic quòd luerentur ab hærede: argumen. l. creditorem. ff. de legat. 2. ac ob id etiam in terminis huius ſecundi intellectus videtur admittenda reſolutio, de qua in primo intellectu; vt ſi teſtator legauerit ſub nomine dotis, procedat. l. licet. 16. ff. de dote prælegat. ob rationem ſuprà aſſignatã: ſi verò res particulariter fuerint enumeratæ, tunc videtur teſtator velle eas liberas reddi vxori, ac proinde onus luendi incumbet hæredi: argument. l. cum quis. adiuncta gloſ. & Bartol. ff. de dote. prælegat. Præterea & ex prædicta opinione Bartol. ita defenſa infertur ſecundò intellectus ad. l. final. C. de ſentent. quæ ſine certa quantita. dum probat, etiam in cauſa dotis non valere ſententiam, in qua certa quantitas expreſſa nõ ſit: quod prima facie apertè impugnare videtur opinionem Bartol. quam defendimus: nam ſi dos cenſeretur ius vniuerſale (vt Bartol. & communis vult) vtique in cauſa dotis valeret ſententia incerta reſpectu quantitatis: nam certum eſt in vniuerſalibus valere ſententiam incertam ratione quantitatis. l. 4. ſ. de petitio. hæred. gloſſ. & DD. l. 1. ſ. de edendo. Ord. lib. 3. titul. 50. §. 3. Quo argumento coacti Bald. & Salicet. dict. l. final. C. de ſentent. quæ ſine certa quantit. concluſerunt contra Bartol. dotem non confiderari tanquam ius vniuerſale: quod etiam eodem argumento probarunt Aretin. hîc colum. final. Crot. numer. 78. Zaſius à numer. 27. Socin. Iunior. 3. part. nu. 24. Nouellus de dote. 2. parte principali. numer. 2. Corraſ. in præludijs. l. qui liberos. nume. 50. ſ. de ritu nuptiar. Phanuntius de lucro dotis. pagin. 24. à num. 28. Sed hac difficultate non obſtante, non eſt recedendum à recepta Bartol. concluſione. Neque obſtat d. l. final. C. de ſen-
44 tent. quæ ſine circa quantit. † quia eleganter reſpondet Bart. ibi ad finem. & hîc nu. pen. quòd in ſpecie ibi propoſita non ſolùm erat incertum, quantum datũ eſſet in dotem, ſed etiam erat incertũ, vtrùm

vtrùm aliquid datum eſſet in dotem: ſententia igitur illa: Redde dotem quam accepiſti, non ſolùm erat incerta ratione quantitatis, ſed etiam reſpectu ipſius vniuerſi, quia ex actis non conſtabat, aliquid datum fuiſſe in dotem, & ideò meritò talis ſentẽtia tanquam omnino incerta inutilis reputatur: nam illud quod dicitur, in vniuerſalibus valere ſententiam incertam, accipiendum eſt, quando incertitudo tantùm verſatur circa quantitatem, & de ipſo vniuerſo planè conſtat: nam cùm de vniuerſo conſtet, quantitas poterit verificari in executione. Ord.libr.3. tit.50. §.3. Sed ſi incertitudo verſatur etiam circa ipſum vniuerſum, non valebit ſententia incerta etiam reſpectu vniuerſi dict. l. final. C. de ſentent. quæ ſine certa quãtitate. quæ ex ſuprà traditis limitanda eſt non procedere, quando ex actis cõſtaret dotem datam fuiſſe, & tantùm de quantitate dotis datæ erat incertum; tunc enim illa ſententia incerta: Redde dotem quam accepiſti, valida cenſeretur. Et hanc Bart. conſiderationem approbãt Alexand. hîc numer. 31. Socin. numer. 39. & eſſe receptum intellectum aſſerunt Iaſon hîc numer. 38. Campeſ. de dote. 1. part. quæſt. 4. ad finem. Felin. cap. 2. num. 11. de libelli oblatione. Matheſ. ſingul. 121. & alij quos refert Niconic. hîc numer. 218. & pro eo poſſunt expendi verba d.l. final. ibi: Quid, quantumque: nam vbi hęc duo verba coniunguntur, dictio, Quid, videtur referri ad ſubſtantiam, & dictio, Quantũ, ad quantitatem. l. ſtipulationum. 74. & ibi gloſ. & DD. ĵ. de verbor. obligat. ergo in ſpecie dict. l. final. non ſolùm erat incerta dotis quantitas, ſed & ipſa ſubſtantia dotis, id eſt, vtrùm aliquid datum eſſet in dotem: vt Bart. & communis intelligit.

45 †Nihilominus tamen aduertendum eſt, huic receptæ Bartol. reſponſioni multa videri obſtare. Primò, quia referẽdo d.l. finãl. ad rubricam ſub qua ſituatur, conſtat loqui de ſententia incerta ratione quantitatis, quæ tamen non valet in cauſa dotis: quia ſcilicèt, dos non cenſetur quid vniuerſale, vt hîc expendit Lancel. Dec. ad finem. Secundò, quia in caſu propoſito in dict. l. final. mulier petebat dotem datam; & cùm ſententia debeat eſſe conformis libello. l. final. C. de fideicom. libert. ſentẽtia illa: Redde dotem quam accepiſti, in effectu importat: Redde dotem, quam vxor dixit in libello tibi dediſſe; ac ita incertitudo tantùm videtur verſari circa dotis quantitatẽ. Tertiò, quia dict. l. final. proponit pro regula, ſententiã incertam in cauſa dotis non valere: & tamen ſi dos cenſeretur ius vniuerſale, cõtraria regula fuiſſet cõſtituẽda, ſcilicèt, quòd in cauſa dotis ſententia incerta valeret. cap. inter dilectos. ad finem. de donatio. notat Bart. l. ait prætor. §. ſi iudex. in fine. ĵ. de re iudicat. & l. 2. numer. 2. C. de ſentent. quæ ſine certa quantitate. Quartò, quia ſi dos cenſeretur ius vniuerſale, vtique valeret in cauſa dotis libellus incertus & generalis, iuxta not. l. 1. s̃. de edendo. & pariter etiam incerta ſententia & generalis valeret, quantumcunque ex actis non conſtaret, quid & quantum deberetur: nam ex hoc illud tantùm apparere videtur, iudicem pronuntiaſſe ſententiam antequam ex probationibus ſibi ſufficienter conſtaret de meritis cauſę: quod vtique non ſolet ſententiam vitiare. Bar. l. prolatam. numer. 5. C. de ſentent. videtur enim tunc lata contra ius litigatoris; & ideò mero iure valet, & vt reſcinderetur, opus fuit ab ea appellari: iuxta not. l. cum prolatis ĵ. de re iudicat. Cùm igitur. d. l. final. nihilominus dicat prædictam ſententiam ipſo iure non valere, apertè innuitur, in cauſa dotis, neque libellum incertum admitti, neque incertam ſententiam valere, quaſi dos non conſideretur tanquam ius vniuerſale: vt aduertit Nouellus de dote, 2. part. à numer. 2. & alij ſuprà citati, qui contra

contra Bar. tenent. Sed & his non obſtantibus, non eſt recedendum à recepta Bartol. reſponſione ad dict. l. final.

46 † Pro qua vltra alios expendo, quòd in ſpecie dict. l. fin. ille iudex qui protulit primam ſententiam omnino incertam, & ſic nullam, prius interloquutus fuerat, dotẽ datam, quæ peteretur, non eſſe liquidã, & ſic ſignificauit, adhuc ex actis tantùm non conſtare, vt poſſit ſuper ea cauſa ſententia proferri: argument. l. Põponius. 36. ĵ. de re iudic. & l. ſi de meis. 14. §. final. s̃. de arbitris. & conſequenter ex actis non conſtare, vtrùm aliqua dos eſſet data: nam ſi intellexiſſet de quantitate dotis tantũ nõ cõſtare, erronea & inanis fuiſſet ea interloquutio per notata. l. 1. s̃. de edendo. quanuis id nõ ſatis perceperit Aretin. hîc col. fin. Item in. d. l. fin. in fin. ſecundus iudex qui de ea cauſa dotis iterum cognouit, tulit ſententiã aduerſus mulierem, quæ dotem repetebat, & maritum ab eius petitione abſoluit: quia ſcilicèt, vxor non probauerat, aliquid nomine dotis dediſſe marito: vnde veriſimile eſt, & tempore primæ ſententiæ eandem incertitudinem adfuiſſe. Neque obſtant rationes ſuprà allatæ aduerſus Bar. reſponſionem: nam ad primũ reſpondetur, in caſu dict. l. final. ſententiam fuiſſe latam ſine certa quantitate, & hac ratione ſatisfacere ad rubricam: vlterius tamen, & fuiſſe incertam ratione vniuerſi, & hac ratione non valere in cauſa dotis, quantumcunque cenſeatur vniuerſalis, vt ſupradictum eſt. Nõ obſtat ſecunda ratio, quia in hac materia notabilis eſt reſolutio, quòd aut in ſententia iudex retulit ſe ad certam partem actorum, & tunc valebit ſententia, & ab ea parte actorum recipiet certitudinem; ſiue ea pars actorum ad quam facta fuit relatio, contineat probationes, ſiue ſolam partis aſſertionẽ, factã in eius libello, iuxta regulam generalem. l. ait prætor. §. ſi iudex. & l. in ſumma. in prin. ĵ. de re iudic. aut iudex in ſententia non retulit ſe ad aliquam certam partẽ actorum: & tunc ſi in actis contineantur plenę probationes, ad illas videtur tacitè habita relatio: iuxta doctrinam gloſſ. l. hæ enim cauſæ. ĵ. de ſuſpect. tutorib. & glo. l. ſi quis ad exhibendum. ĵ. de exceptio. rei iudicat. & conſequenter ſententia ab illis recipiet certitudinem, ac ſi ad illas

47 expreſſa facta eſſet relatio. Capella Tholoſana quæſtio. 200. aut verò in actis nulla perfecta probatio reperitur, & tũc ſententia incerta non valet: nam cum ex probationibus contentis in actis certificari non poſſit, non valebit ſententia tanquam incerta. Neque obſtat, quòd in actis inuenitur libellus actoris certam continens quantitatem, ex quo ſententia poteſt accipere certitudinem: quia reſpondetur, in dubio non eſſe credendum, ad libellum actoris habitam fuiſſe relationem per iudicem: nam cum ius iubeat ex aſſertione partis ſententiã ferri non poſſe, & ideò pro regula dicatur, non ſufficere allegare, ſed allegata probare: gloſ. 1. l. 1. ĵ. ſi quadrupes pauperiẽ feciſſe dicatur. non eſt credendum iudicem tacitè ſe retuliſſe ad illud, ſecundùm quod ius prohibet ſententiam ferri poſſe: quæ reſolutio colligitur ex. l. peni ult. cum gloſſa. C. de ſentent. quæ ſine certa quantit. & ibi Bart. ad finem. eam expreſſè ponit: idem Bar. l. ait prætor. §. ſi iudex. ĵ. de re iudicata. numer. 2. & ibi Iaſ. numer. 22. aſſerit receptum: ſubſcribit Panormitan. conſil. 44. num. 1. ad fin. lib. 1. & eſſe magis communem reſolutionem aſſerit Vancius titul. de nullitate ſententię ex defectu proceſſus. nu. 105. pagin. 528. Alexand. conſil. 53. à nu. 19. libr. 5. ſed in ſpecie dict. l. final. C. de ſenten. quæ ſine certa quantit. non fuit expreſſim facta relatio ad aliquam partem actorum, neq; ex probationibus in actis contentis conſtabat qũid, & quantum dotis nomine datum eſſet: ergo ſententia incerta nõ valebit; quia in dubio certificari non poteſt per libellum actoris,

iuxta

iuxta ſuprà tradita. Neque huic reſolutioni obſtat replicatio Crot. hîc nu. 80. quòd prædicta reſolutio cõmunis procedit, quando in actis continetur aliqua probatio, licèt imperfecta: nam tunc ad illã potius videtur habita relatio, & quia eſt imperfecta, ab ea non poteſt ſententia recipere certitudinem: & ideò tanquam incerta non valebit: ſed quando in actis nulla omnino reperitur probatio, tunc potius ad libellum actoris debet videri habita relatio: argum. l. 2. ĵ. de liber. & poſthu. & l. fundus qui locatus. ĵ. de fundo inſtructo. & ſic hoc caſu ſentẽtia à libello actoris debet recipere certitudinem. Quã replicationem ante eũ fecit Nouellus. l. 1. num. 3. ĵ. eo. allegans
48 doctrinam Bart. l. vnica. nu. 2. ad finem. C. de errore calculi. Sed reſpondetur, hanc replicationem eſſe contra mentẽ Bart. & communis reſolutionis ſuprà relatæ, quæ vult, nunquam ſententiam à libello actoris recipere interpretationem, niſi ad eũ expreſſa ſit habita relatio. Neque repugnat doctrina Bar. d. l. vnica. n. 2 ad finem. C. de errore calculi. nam tantùm dicit, ſententiam certam & validã habere relationem ad libellum, vt ſcilicèt iuxta petita in libello intelligatur: iuxta regulam. l. vt fundus. s̃. communi diuid. cum ſimilibus: ſed quando ſentẽtia eſt incerta, & ſic inualida, nunquam à libello accipiet certitudinẽ, niſi ad eũ expreſſa ſit facta relatio, vt conſtat ex ſuprà traditis. Nõ obſtat tertia ratio, quia reſpondet Ruin. hîc numer. 125. duplex eſſe iudicium vniuerſale: primũ, in quo tantùm fertur ſententia declaratoria: ſecundũ, in quo debet ferri ſententia condemnatoria. Primum iudicium verificatur in petitione hæreditatis, in qua principaliter petitur, quem declarari eſſe hæredem. l. licèt. & ibi Bart. s̃. de petitio. hæred. cùm enim ille qui agit petitione hæreditatis dicat ſe eſſe hæredem, & ſic hæreditatem ſibi iam eſſe quæſitam. l. 1. §. Scęuola. ĵ. ſi quis teſta. liber eſſe. non debet aduerſarius condemnari, vt reſtituat actori hæreditatem, quam ipſe dicit iam penes ſe habere: declarabitur igitur eſſe hæredem, & conſequenter apud eum eſſe hæreditatem, & iudicis officio iubetur reum reſtituere actori poſſeſſionem rei hæreditariæ quam poſſidet. Bartol. receptus. l. 1. numer. 7. s̃. de edend. & hac de cauſa petitio hæreditatis dicitur in rem. l. ſin autem. 28. §. ſed & is. s̃. de reiuendicat. explicat Couar. practicar. q. cap. 12. in princ. ac proinde prout in actione in rem declaratur quis ſit rei petitæ dominus, & tantũm iudicis officio cogitur reus reſtituere poſſeſſionem actori. l. ex diuerſo. §. 1. s̃. de reiuendicat. & ibi Bartol. idem etiam recipietur in petitione hæreditatis, quæ eſt in rem. Iaſon. l. 1. in princip. nu. 29.
49 s̃. de edendo. † Secundũ autem iudicium vniuerſale verificatur, cùm actor non prætendit ſe habere illud quod petit, ſed per actionem perſonalem dicit, aliquid vniuerſale, vel generale ſibi deberi; & tunc ſententia debet eſſe cõdemnatoria, & reſtitutio rerum particularium venit iure actionis. l. qui filij. 14. §. 1. s̃. de hæred. vel actio. vendi. In primo iudicio vniuerſali fatendum eſt regulam eſſe, quòd ſententia incerta valet. l. 4. s̃. de petitio. hæred. ſed in ſecundo iudicio vniuerſali non eo modo regula conſtituenda eſt, ſed potiùs quòd debet in illa prima inſtantia conſtare de certa quantitate, & quòd ſententia debet continere certam quantitatem, in qua condemnet, & aliàs non valebit. Bartol. l. 1. numer. 9. s̃. de edendo. quem ſequuntur Aretin. hîc numer. final. & latiùs proſequitur Bolognet. num. 223. vel ſaltem non eſt regula conſtituenda ita generaliter, vt in primo iudicio faſi ſumus conſtitui: ſed in hoc ſecundo iudicio vniuerſali adhibenda eſt diſtinctio: quòd ſi res facilè ſpecificari poſſunt, tunc non admittetur libellus incertus, & conſequenter neque valebit ſententia incerta: ſiverò res facilè ſpecificari nõ poſſunt, tũc in prædicto iudicio admittetur libellus incertus. Innoc. c. 2. de de ord. cognitio. & cõſequẽter admittetur ſententia incerta. Paul. hîc nu. 6. quẽ ſequũtur Ruin. nu. 126. Pariſ. nu. 235. ad fi. prout in ſimili videmus quòd libellus incertus, & ſentẽtia incerta valẽt in fructibus & alijs acceſſorijs quę facilè ſpecificari nõ poſſunt. Innoc. c. cũ ad ſedẽ. de reſtit. ſpolia. & tamen ſi facilè ſpecificari poſſunt, nõ admittetur libellus incertus, neq; ſentẽtia incerta valebit. Paul. & Alexãd. n. 3. l. in ſumma. ĵ. de re iudic. Cũ igitur ad dotẽ agatur actione perſonali dotis, & ſic in ea debeat ferri ſentẽtia condẽnatoria, & res dotales facilè ſpecificari poſſint, neque admittetur libellus incertus, neq; valebit ſentẽtia incerta: quã tumeũque cauſa dotis cẽſeatur vniuerſalis, vt conſtat ex ſuprà traditis: & hac ratione procedit d. l. fin. C. de ſenten. quæ ſine certa quantit. Hæc tamẽ reſponſio Ruini & modernorum tuta non eſt: eſt enim cõtra mentẽ Bar. itẽ & contra mẽ-
50 tem tenentiũ aduerſus eũ, † qui omnes pro conſtãti habẽt, in cauſa dotis admitti libellũ incertũ, & valere ſentẽtiam incertam, dum modò cõſtaret aliquid datum eſſe in dotem. Item, quicquid dicat Ruin. verius & receptius eſt, in quocũq; iudicio vniuerſali, ſiue generali, admitti libellũ incertum, & conſequenter ſentẽtiam incertã valere, quia ſatis eſt in exequũtione certificari poſſe. cap. inter dilectos. ad fin. de donation. tradit Bart. l. ait Prætor. §. ſi iudex. ad fi. ĵ. de re iudic. & l. 2. nu. 2. C. de ſent. quæ ſine certa quanti. elegantẽr Alexan. conſi. 187. in hac cauſa. nu. 2. lib. 2. & hanc eſſe magis receptã ſententiam aſſerit Iaſ. d. l. ait Prætor. §. ſi iudex. nu. 37. ĵ. de re iudicat. & l. 1. in principio. nu. 34. s̃. de edendo. Bulgarin. hîc nu. 15. ad finẽ, & ſentit Ord. libr. 3. tit. 50. §. 3. & inter petitionem hæreditatis, & alia iudicia vniuerſalia ea tantùm inuenitur differentia, quòd ſi proponatur petitio hæreditatis aduerſus aliquem, & in proceſſu poſteà certæ res fuerunt ſpecificatæ, & ſpecificatas, & quaſcumque alias quas reus condemnatus inueniatur poſsidere, ſiue tempore condemnationis, ſiue etiam exequutionis, cogetur officio iudicis omnes reſtituere, d. l. 4. s̃. de petition. hæredit. notabiliter Couarr. pract. c. 12. nu. 6. Curt. Iunior. l. edita. à nu. 71. & ibi Purpurat. num. 75. C. de edend. Octauianus deciſi. Pedam. 74. à nu. 18. & tamen aliud erit in quocũque alio iudicio vniuerſali ſiue generali: nam licèt libellus generalis admittatur, ſi poſteà in ꝓſequutione res aliquæ fuerint ſpecificatæ, ad illas reſtringetur iudicium. l. ſi cũ dies. §. 1. & l. de rebus. s̃. de recep. arbitris. l. ſi de certa. C. de tranſact. l. 2. C. de iudicijs. & poſt Speculatorem tradit Iaſ. hîc. 1. lect. nu. 36. & Anton. Gomez. l. Tauri. 45. num. 166. Reiecta igitur prædicta Ruini reſponſione, melius reſpondetur, ideò in d. l. fin. C. de ſentẽt. quæ ſine certa. per viam regulæ conſtitui, incertam ſententiam dotis non valere, quia agebatur de ſententia incerta, tam ratione ſubſtantiæ, quàm quantitatis: regula autem contraria, quòd in vniuerſalibus valeat ſententia incerta, procedit, quando incertitudo tãtùm eſt reſpectu quantitatis, quia ſatis eſt ꝙ in exequutione poſsit ſentẽtia certificari. Et in his terminis loquũtur glo. & DD. l. 1. s̃. de edẽd. vt hîc explicat Bar. nu. pen. cõmuniterreceptus. † Nõ obſtat quarta ratio, quia reſpõdetur, libellũ incertũ admitti in cauſa dotis, vt efficaciter probat d. l. fi. C. de ſenten. quæ ſine certa quantitat. vt infra oſtendemus: prout & libellus incertus admittitur in vniuerſalibus vel generali
51 bus, iuxta notat. l. 1. s̃. de edẽd. & dũ inde infertur, ꝙ pari ratione incerta ſentẽtia debet valere, quãtũcũq; ex actis nõ cõſtet, quid & quãtũ debeatur: reſpõdetur, hãc illationẽ non bene inferri, neq; ſimpliciter eſſe verã, ſed potiùs eã adhibẽdã eſſe diſtinctionem: aut enim ſententia

est certa & valida, & vtique nõ irritabitur ex eo, q̃ ex actis nõ cõstet, testes, vel alias probationes interuenisse. Bar. l. prolatã. n. 5. C. de senten. quia potuit iudex moueri ad ferendã sententiam ex præsumptionibus in actis nõ scriptis. Panor. c. afferte. n. 5. de præsumpt. Feli. c. Ecclesia. nu. 19. de constitutio. & pro iudice in dubio est præsumendum. l. 2. C. de offic. ciuilium iudicum. Cæterùm si sentẽtia sit ex se incerta, neque ex probationibus repertis in actis possit certificari, nulla cẽsebitur prædicta sententia: quia cũ neq; ex ipsa sentẽtia, neque ex actis possit certificari prædicta sententia, cessat præsumptio de qua suprà, & constare videtur, iudicem tulisse sententiam antequam ei plenè cõstaret, vtrùm deberetur, necne: ex quo defectu sententia nulla cẽsetur. Bart. l. ait Prætor. §. si iudex. post princip. ff. de re iudica. & quanuis Alex. ibi nu. 13. & Ias. nu. 15. in contrarium expendant, quòd probationes nõ sunt de substantia sententiæ, tamen defendendo Bart. facilè respondetur, quòd illud quod dicitur, probationes non esse de substantia sententiæ, intelligendũ est in hoc sensu, vt licèt de probatione non cõstet ex actis, tamen valeat sententia, quia potuit moueri iudex ex præsumptionibus in actis non scriptis, quæ sufficiunt ad ferendam validam sententiã. Panor. c. afferte. nu. 5. de præsump. sed si constet iudicẽ tulisse sententiam antequam ex probationibus vel præsumptionibus esset certificatus de iuribus partiũ, ex hoc defectu sententia censebitur nulla; † quia tunc etiã cõstat non solùm fuisse latam aduersus ius 52
partis, sed etiam aduersus legis ordinationem, quæ iubet sententiam non ferri, nisi post adhibitam plenam causæ cognitionem, & consequenter postquã iudex fuerit certificatus de iuribus partiũ. l. ex stipulatione. in fi. C. de sentẽ. & interlo. c. ad audientiã. de appellatio. c. primates. 2. q. 1. ergo talis sentẽtia meritò nulla cẽsebitur. l. non dubiũ. C. de legib. & ita in specie colligitur ex Bar. l. prolatã. in fi. C. de sent. quẽ asserit cõmuniter esse receptũ Feli. c. Ecclesia. n. 17. de cõstitu. Paris. cons. 124. in prin. lib. 4. facit similis distinctio relatorũ per Aymõ. tracta. de antiq. tẽporis. 1. par. §. octaua datur. nu. 36. pag. 91. Sed quando iudex fert sentẽtiã incertam, & quæ ex actis certificari nõ potest, constat clarè tulisse sentẽtiã antequam de iuribus partium sibi plenè constaret: ergo ex hoc defectu sententia debet cẽseri nulla. Ex hac igitur Bart. responsione ad. d. l. fi. C. de senten. quæ sine certa quantit. ita defensa iã colligitur, q̃ si in casu illius. l. iudex ita pronũtiasset: Solue dotẽ tibi datã: siue: Solue dotẽ quam mulier à te petit, adhuc nõ valeret prædicta sententia, tanquã omnino incerta: quia vt cõstat ex mente illius tex. mulier in libello nullã expresit quantitatẽ dotis datæ, sed simpliciter in eo allegauit, dotem dedisse marito, & petijt, vt maritus redderet sibi dotẽ quã ei dederat: qui quidẽ libellus nullã prẽfert certitudinẽ, neq; respectu quãtitatis, neq; etiã respectu substantiæ: quia licèt in eo contineatur dotẽ datam fuisse, tamen hoc nullã præ se fert certitudinẽ cùm secundũ iuris regulas non sufficiat allegare, sed oporteat probare. glos. 1. l. 1. §. si quadrupes pauperiem fecisse dicatur. Vnde sententia cõtinens, Restitue quod mulier tibi dedit, vel quod mulier à te petijt; quasi adhuc omnino incerta valere non debet: ad quod expendo. d. l. fin. C. de sentent. quæ sine certa quãti. dũ dicit, sentẽtiã primã fuisse platã his verbis: Redde qã bona fide accepisti; quæ quidẽ verba tacitã habẽt relationẽ ad libellũ vxoris, in quo petijt dotẽ datam sibi restitui, iuxta traditionem gl. fin. c. si confirmationẽ. 39. de electio. in. 6. & tamen sentẽtia nihilominus dicitur nulla, tanquam omnino 53
incerta. † Vnde cauendũ est à Ruin. hîc nu. 68. Paris. nu. 229. Bologne. nu. 205. ad finem. dum existimant, quòd in specie d. l. fin. sententia cõtineret: Redde dotẽ, quæ

quæ petita est; valeret sententia, quasi tũc videatur habita relatio ad libellũ, in quo dictũ erat dotẽ datã fuisse, ac ita sententia debet valere, tanquã certa, saltem ratione substãtiæ dotis. Sed contrariũ est verius ex suprà traditis. Neque obstat eorũ ratio; quia procederet, si quid certum fuisset in libello expressum: cæterũ quãdo libellus in seest incertus, prout ille, nõ subsistit, nisi posteà ex p̃bationibus certificetur. Sic etiã neq; valebit sentẽtia ad eũ relata, si aliũde certitudo non colligatur, iuxta traditionẽ gl. receptæ. in princ. verb. secũdũ. Inst. de obligat. neq; enim potest dici cõstare de substantia dotis, si relatio fiat ad libellũ in se incertũ, & qui nõ potest subsistere; nisi per probationes posteà certificetur. Bar. l. si in rẽ. ad fin. ff. de reiuẽd. Capella Tholosana. q. 200. Neque his repugnat Bar. hîc. n. pen. neque enim sensit, q̃ in terminis d. l. fi. C. de sentẽt. quæ sine certa quãt. ideò non valuit sentẽtia, quia in ea iudex nullã fecit mẽtionẽ dotis, neq; iussit eã restitui vxori, sed generaliter dixit: Redde qã bona fide accepisti, vt malè ex eo collegerũt Nouel. de dote. 3. parte princip. n. 1. ad fin. & l. 1. n. 1. ad fi. ff. eo. & ibi Crot. n. 78. Rip. n. 50. Bolog. n. 205. sed potiùs voluit, q̃ ideò in terminis d. l. fin. sentẽtia nõ valuit, quia quãuis videat habuisse tacitã relationẽ ad libellũ, tamẽ cũ ex ea nõ cõstaret aliquid certũ, neq; quoad quãtitatẽ, neque quoad substãtiã, nisi ex p̃bationibus posteà faciẽdis certificetur, prædicta sentẽtia tãquã omnino incerta nõ valebit: qđ satis cõsonat nostræ resolutioni. Secũdò infertur, q̃ si in specie d. l. fi. cõstaret aliquid fuisse datũ nomine dotis, sententia prolata modo ibi expresso, valeret: quia licèt de quantitate nulla esset certitudo: tamen cũ respectu substãtię certa esset, sententia valeret, & sufficeret posteà in 54
executione quantitatem certificari, iuxta notata. l. 1. §. de edendo. † Quod ita clarè sensit Bar. hîc nu. pen. & l. fin. ad fi. C. de sentent. quæ sine certa. & ibi Ful-gos. ad finẽ. & Mathesil. in fine. qui asserit receptum. Contrarium tamen nihilominus sensit glo. 1. d. l. fin. quã ibi probat Salic. ad finem. Rip. hîc nu. 52. Alciã. nu. 31. Bologne. nu. 205. expendentes verba d. l. fin. ibi: Dotẽ datã: nam per illa verba iudex professus est, dotẽ quidem datam fuisse mariti per vxorem; & tamen nihilominus prædicta sententia tanquam incerta nulla iudicatur: nostra tamẽ illatio verior est ex d. l. fin. dum ad inualiditatem sententiæ requirit, incertum esse quid, & quantum debeatur; quasi si hæc geminata incertitudo nõ interueniat, in illis terminis valeret sententia. Neq; obstat prædictorũ ponderatio, quia imò illa verba ab eis expẽsa in d. l. fin. aduersus eos retorqueri possunt, si aduertas; prædicta verba fuisse expressa in interloquutoria iudicis, qui antequam ferret diffinitiuã, interloquutus fuerat, Dotẽ datam, quæ repeteretur, nõ esse liquidã: quæ verba in effectu importabant, iudici adhuc non liquere, quòd dos quæ repetebatur tanquam data, re vera fuisset data: nam aliàs ea interloquutoria esset inanis, & cõtra ius: quia secũdũ iuris regulas si cõstabat dotẽ datã fuisse, quãuis nõ liqueret de quantitate, iudex validè diffinitiuã sententiam ferre poterat, per notata l. 1. §. de edendo. quia verò non constabat adhuc, vtrùm dos data esset, eo modo interloquutus fuit. Et hæc est vera explicatio prædictorũ verborũ, quidquid aliter explicẽt Alex. hîc nu. 31. & Claud. nu. 20. Neque obstat, si replices. text. d. l. fin. verb. præsertim. sentire sententiam diffinitiuam adhuc esse nullam, quãtiis prædicta interloquutoria non interueniisset, vt hîc expendunt Crot. nu. 80. Alciat. num. 31. Paris. num. 226. nam respondetur, tex. quidẽ sentire id quod ipsi dicũt, & clariùs cõstare de nullitate sententiæ, si ea interloquutoria interuenit, quia ex ea cõstat, iudicẽ agnouisse causam illã esse omnino incertam; & quia posteà nihilominus tulit sententiã diffinitiuam,

clariùs conſtat,nulliter pronuntiaſſe. † Sed nihilominus dicimus, verba prædictæ interloquutoriæ eſſe accipienda modo de quo ſuprà. Vltimò ex ſuprà dictis infertur, q̃ cũ dos cẽſeatur ius vniuerſale, admittetur libellus incertus, in quo vxor generaliter petat dotem quam dedit,ſibi reſtitui,iuxta notata.l.1.s̃.de edẽ. & ita Bart.hîc nu.22.quẽ defendunt Socin.nu.41.Ripa.nu.48. Alcia.nu.30.Bologne.nu.205.& pro illis videtur text. in d.l.fin.C.de ſenten.quæ ſine certa quantita. nã in caſu ibi propoſito vxor petijt dotem datam ſibi reſtitui, & tamen ſignificatur ſententiã ſuper eo latã validam futurã,ſi non fuiſſet omnino incerta: q̃d vtiq; malè præſupponeretur,ſi prędictus libellus incertus cenſeretur inualidus: quia ſententia lata ſuper libello inepto, eſt nulla.c.cũ dilecti.de empꝛio.& vend. glo in prin.verb.ſecundũ.Inſtit.de obligatio. Neque huic inductioni ſatisfacit conſideratio Alex.hîc nu.30.ad fin. q̃ in caſu d.l.fin.nõ cõſtat,maritum oppoſuiſſe,libellũ eſſe incertũ, ac ob id nõ admittendũ:& quãuis libellus incertus non valeat: tamen ſi pars taceat & nihil opponat,libellus ille incertus iure videtur admiſſus.l.fin.C.de annali exceptio. Nã replicabitur,q̃ text.d.l.fi.C.de ſenten.quæ ſine certa quantit.ſupponit,libellũ illum incertum eſſe validũ & iuridicũ,ac ꝓinde etiã parte opponente admittendum eſſe. Quod ex eo cõſtat,q̃ tex.ille in fine ſentit,q̃ ſententia ſecũda lata ſuper eodẽ libello,valida eſt:quæ tamẽ non valeret,ſi libellus ille generalis, vti malè formatus, parte opponẽte eſſet reijciẽdus: nã quãdo parte opponẽte libellus tãquã incertus venit reijciẽdus, & quia illa tacet,interim admittitur; vt ratione illius obtineatur,oportet illũ poſteà ex probationibus certificari; aliàs ſentẽtia lata ſuper eo nõ valeret.Bar.l.fi in rẽ.ad fin.s̃.de reiuend.Curt.Iunior.l.edita.n.17. C.de edẽdo.& tamẽ tex.d.l.fi.præſupponit valere ſecũdã ſentẽtiã,etſi per probationes 56 poſteà quãtitas non fuerit certificata.† Neq; etiã prædictæ inductioni ſatisfacit cõſideratio Ruin.hîc.n.88.q̃ in.d.l.fi.in fin.ideò præſupponitur ſentẽtiã valere, quia fuit certa: vnde credẽdũ eſt,poſteà conſtitiſſe,quid & quãtũ datũ eſſet nomine dotis:quia ꝑ iudice ſemper eſt præſumẽdũ.l.Herẽnius.s̃.de euictio. quia replicabit,Ruin.nõ benè percepiſſe mẽtẽ d.l.fi.nãin ea lege duę interuenerũtſententiæ:prima fuit lata in fauorẽ mulieris, qua maritus cõdẽnatus eſt vxori reſtituere quod bona fide accepit: ſecũda autẽ fuit lata in fauorẽ mariti aduerſus vxorẽ, qua maritus fuit abſolutus ab vxoris petitione, & ideò præſupponitur eſſe certã, quia ſcilicèt maritus fuit abſolutus ab omni eo q̃d vxor ab illo petebat:ergo fatẽdũ eſt,libellũ omnino incertum in cauſa dotis valere:aliàs enim ſecũda ſententia abſolutoria,tãquã lata ſuper libello inepto,nõ valeret.glo.in prin.verb.ſecũdũ.Inſti.de obliga. Vnde colligitur elegãs explicatio ad ſuprà tradita:nã dicẽdũ eſt,q̃ in vniuerſalibus admittitur libellus incertus,etiã aduerſario inuito;per notata.l.1.s̃.de edẽd.oportet tamẽ illũ certificari ꝑ ꝓbationes ſubſequutas,ſaltẽ quoad ſubſtãtiã vniuerſalis,ideſt,cõſtare aliquid datũ eſſe:aliàs neq; libellus,neq, ſentẽtia ſuper eo lata valebũt,per tradita ſupra;quãuis ſi de ſubſtãtia cõſtet, valebit ſentẽtia incerta reſpectu quãtitatis;quia ſufficiet eã in exequutione certificari,per notata d.l.1.s̃.de edẽdo. hæc enim intelligẽda ſunt,quãdo ſentẽtia fuerit cõdẽnatoria: nã ſi fuerit abſolutoria,indiſtinctè valebit.d.l.fi.inductavt ſuprà.Colligitur etiã, neque mẽtẽ.d.l.fi.percepiſſe Soci.hîc.n. 41.dũ exiſtimat,in ea lege ſecundã ſentẽtiã fuiſſe latã in cauſa appellationis interpoſitæ à prima ſententia, & fuiſſe confirmatoriam primæ ſententiæ: vnde hoc admiſſo,arguit,d.l.fi.clarè probare, libellum incertũ in cauſa dotis validũ eſſe:nã ſi libellus generalis editus in prima cauſa fuiſſet nullus propter incertitudinem, neq;

neque valeret ſecunda ſententia confirmatoria primæ,quia ſententia lata ſuper libello nullo, cõfirmari non poteſt.c. cũ dilecti.de emption.& vend.† Quam tamen inductionem reijciunt Crot. hîc. nu.80.ad finem.Pariſ.nu. 226. & Ioann. Hannibal.nu.458.ea ratione,quia ex litera.d.l.fin.non conſtat, ſecundam ſententiam fuiſſe latã in cauſa appellationis ad confirmationẽ prioris ſententiæ, vt Socin.præſupponit, & quia cũ prima ſentẽtia non habuerit authoritatẽ rei iudicatæ,de eius cõfirmatione actũ non videtur.Sed ex prędictis dicendũ eſt,Socinũ ſine dubio malè præſupponere in caſu d.l.fin.ſecundam ſententiã fuiſſe primæ confirmatoriã,cũ imò ex litera conſtet fuiſſe primæ reuocatoriã, vt ſuprà dictũ eſt:itẽ malè etiã præſupponere ſecundã ſentẽtiam fuiſſe latã in cauſa appellationis:nam ex mente d.l.fin.colligitur,mulierem pro ſe allegaſſe, ſecundã ſentẽtiã non valere,quia erat cõtraria primæ ſententiæ,quæ tranſiuerat in rẽ iudicatam; ac ita quòd locum habebat regula.l.1.C. quando prouocare non eſt neceſſe.quæ allegatio inanis eſſet, ſi ſecunda ſententia fuiſſet lata in cauſa appellationis:quoniã igitur in cauſa appellationis lata non fuit, auditur ea allegatio: quam tamen reijcit Imperator ex eo quòd ſententia prima, tanquã omninò incerta,nunquã habuit authoritatẽ rei iudicatæ. Ex quo colligebat Bald ibi nu. 4. quòd ſecunda ſententia contraria primæ nulli & inualidæ, cenſetur valida:quod & tradit Bal. l.poſt ſententiam. nu.3. ad finem. C.de ſenten.Paul.l.1.col.2.in prin. C.quando prouocare non eſt neceſſe . inquiens id verũ eſſe, etſi adhuc ſuper nullitate primæ ſententiæ nihil fuerit pronuntiatũ; quia ſatis eſt,eã in rei veritate nullã eſſe, & ſubſcribit Felin.c.inter monaſteriũ.n. 21.de re iudi.Socin.regul.353.n.4.Neq; prædictis obſtat,ſi opponas,q̃ ſi ſecunda ſentẽtia nõ fuit lata in inſtãtia appellationis, vtiq; valere minimè potuit; quia cũ per primã ſententiã fuerit finita inſtãtia l.cũ apud.j.iudicatũ ſolui. nõ potuerunt partes ſuo conſenſu facere, q̃ valida ſententia ferri poſſet ſine noua inſtãtia, & ſine libello & litis conteſtatione.auth.of feratur.C.de litis conteſt.in ſpecie Bart. l.1.n.5.C. quãdo prouocare non eſt neceſſe.& Purpu.l.admonẽdi.n.72.s̃.de in reiurand.quia reſpõdetur,argumentum cõcludere, † ſi prima ſententia valeret: ſed ſi nõ valuit propter incertitudinẽ vel aliã cauſam,per eã ſentẽtiã nullã non poteſt videri inſtantia finita. l. ſi præſes. C. quomodo & quãdo iudex . ac proinde de cõſenſu partiũ ex eiſdem actis, & inſtãtia noua ſententia validè ferri poteſt, vt efficaciter probat d.l.fi. Itẽ reſpõderi poteſt,q̃ in caſu d.l.fi.prima ſentẽtia fuit cõdẽnatoria,& ſecũda abſolutoria; quo caſu valet ſecũda, ſiue cauſa ſecũda fuerit introducta per actorẽ, ſiue per reũ,cõſentiẽte actore .Bal.l.poſt ſententiã.n.3. ad fi.C.de ſent.Soc.reg.353.n.8.eleganter Fel.c.inter monaſteriũ.n.20.de re iu. Deniq; ex ſupradictis colligitur.d.l.fi.clarè ſentire,libellum incertũ in cauſa dotis valere;quia ſi non valuiſſet,ſecunda ſentẽtia reuocatoria primæ nõ valuiſſet,tanquã lata ſuper libello inepto,vt ſuprà dictũ eſt. Contrariã nihilominus ſentẽtiã, imò in cauſa dotis libellũ incertũ cẽſeri ineptũ, & cõſequenter nõ admittẽdũ,tenet Paul.hîc.n.6.ea ratione,quia cũ mulier facilè poſſit declarare dotis quãtitatẽ,nõ eſt audiẽda,ſi libellũ incertũ edat: arg.l.1.§.quia autẽ.j. quorũ legator, ſubſcribũt Crot.hîc.n.80.Ruin. n. 125.Phanũt. de lucro dotis.pag.25.à.n. 28. Corraſ.l.qui liberos.nu.46.s̃.de ritu nupt.qui etiã adducũt notata per Bal.l.3. §.armamẽta.in fi.s̃.de reiuẽd. Inuenio,q̃ Baptiſ. de Sancto Blaſio de priuileg.dotalib.cẽſetur.1.n.96.cõcordat opiniones,q̃ ſi maritus petat dotẽ, admittetur libellus incertus & generalis:arg.l.3. C.de dotis ꝓmiſ. ſed ſi mulier repetat dotẽ, nõ admittet libellus incertus;q̃ ipſa ſcit quãtũ dederit:

sed cùm dos censeatur vniuersale, verius est semper incertum libellum admitti, iuxta notata.l.1. §.de edēd.& efficaciter probat d.l. fin.inducta.vt suprà. Neque repugnant tradita per Bart.l. 3. §.armamenta.in fin.§.de reiuend.quia imò Bar. expressè vult, quòd in his quæ propriè sunt vniuersalia (prout est dos) semper admittitur libellus incertus; siue incerti tudo facilè possit declarari, siue non: vt aduertit Alex. l.in summa. num.3.ad finem.ff.de re iudicat. † & nos suprà tradi
59 dimus. Vltimò nō est omittendū, quòd Ioannes Hannibal hîc nume. 459.noue tentat, ideò in specie d.l.fi.C. de senten. quæ sine cert.quantit. non valuisse primam sententiam, quia iudex antea fuerat interloquutus dotem non esse liquidam: quæ interlocutoria post decē dies transiuit in rem iudicatam.cap. cùm dilecti.de electio. cap. quoad consultationem.de re iudic.tradit Corne.cons.182. in causa.num.2.lib.2.Sētentia igitur diffinitiua quæ posteà lata est, quòd maritus redderet quæ bona fide accepit, tanquam contrari i interlocutoriæ quæ trā siuerat in rem iudicatam, valere non potuit; iuxta regulam.l.post sententiam.C. de sentent.&.l.1. C. quando prouocare non est necesse. Quæ tamen consideratio omninò reijciēda est, quia imò d.l.fi. clarè præsupponit, quòd si illa prima sententia fuisset certa, vtique valeret, non obstante quòd esset contraria prædictæ interlocutoriæ: nam illa interlocutoria ad hoc tantùm expenditur, vt per eam clariùs constaret, iudicē omninò incertā sententiam tulisse. Neq; obstat Hannibalis ratio; quia licèt interlocutoria post decem dies transeat in rem iudicatam, hoc intelligitur quoad partes, ita vt ad requisitionem partis non possit ea interlocutoria reuocari: cæterùm quo ad ipsum iudicem, & eius officium nunquam videtur transire in rem iudicatā: & ideò vsque ad sententiam diffinitiuā, semper eam reuocare poterit, tacitè vel expressè, iuxta regulam generalē.l.quod iussit.ff.de re iudicat.vbi Bart.num.11.ita resoluit, communiter receptus, vt ibi asserit Ripa num.32.Dec.cap. cùm cessante.nu.20.de appellatio. Aduerto tamē vltra alios, ex alia consideratione Hannibalis opinionem veram videri: nam ea interlocutoria (Dotem quę peteretur nō esse liquidam) in effectu importat, se neque posse, neque velle in ea causa non liquida sententiam ferre: nam quando causa non est liquida, sed omninò incerta, potest iudex se à munere iudicandi absoluere, iurando sibi de causa non liquere.l.si de meis.14.§.fin. §. de arbitris. & l.Pomponius.36.ff.de re iudicat.tradit Angel. l. non quemadmodum. num.4. §.de iudic.Alciat.cap.1.num. 60. de offi. ordin.idque ita in vsu fuisse apud antiquos tradit Aulus Gelius lib. 14. noctiū Atticarum.c.2.& prosequitur Budeus.l. 2.§.si quis cautio.Robert.lib.3.sententia.
60 cap.2. † Porrò interlocutoria per quam extinguitur officium iudicare debentis, non potest per eundem iudicem ampliùs reuocari.Batt.l.quod iussit. num.9. ff.de re iudicat.communiter receptus, vt ibi asserit Alexan. num.12. Ripa nu.16. Felin.cap.qualiter.1.num. 9. de accusat. Dec.cap.cùm cessante.nu.14. de appellatio. Quod procedit, etiam si per interlocutoriam non finiatur iudicis officiū quoad totam causam: satis enim est finiri quoad eam instantiam, vt reuocari nō possit; vt colligitur ex Bart.d.l. quod iussit.num.9.& ibi Ripa numer. 17. probat Ordi.lib.3.tit. 48 §.1. Sed & huic considerationi respondendum est, quòd quā do iudicinon liquet de causa, non potest suo arbitrio se exonerare à munere iudicandi eam causam, cùm munus iudicandi necessarium sit.l.fin.§.iudicandi. ff. de munerib.& honorib. sed vt liberetur ab eo iudicandi munere, oportet quòd iuret publicè sibi non liquere de ea causa, neque posse eam bene determinare: vt constat ex d.l. si de meis.14. §. fin. §.de arbitr.

arbitris.explicat Couar.resolu.libr.1.c.1. num.9. ad finem. Cùm igitur in specie d.l.fin.iudex non iurauerit sibi de causa non liquere, per prædictam interloquutoriam non fuit finitum illius officium; ac proinde eam tacitè vel expressè adhuc reuocare, potuit per suprà tradita: & fortè in specie d.l.fin.instabant partes, vt iudex ferret sententiam super causa dotis, & vt iudex se excusaret, & ostenderet per eum non stare, interloquutus fuit; causam non esse liquidam, id est, nō esse adhuc ita præparatam, vt super ea sentētia ferri posset, antequam magis de iuribus partium constaret: & quanuis posteà tulerit sententiam diffinitiuam, & nihil noui accesserit, tamen ea sententia nulla iudicatur tantùm propter incertitudinem de qua constabat, etiam ex ipsa iudicis interloquutoria. Vlteriùs & ex prædicta opinione Bart. quòd dos sit ius vniuersale, infertur tertiò intellectus ad.l.si
61 marito.32.§.fin.ff.eo. vbi probatur, quòd fructus augent dotem: † & ideò si in redditione rerum dotalium non fuit illorū habita mentio, possent indiuerso iudicio peti, intētata eadē dotis actione, quasi plenè nō fuerit dos restituta: cū enim dos sit ius vniuersale, meritò illud fructus videntur augere, & partes ipsius iuris vniuersalis esse.l. item veniunt. 22. §. fructus.§.de petition.hæred.& ideò tanquam partes iuris vniuersalis eâdē actione peti possunt. Bald.l.1.num.3.C.de vsuris & fructib.legator. Iaſ.l.1.nume.10.C. de iudi. Quam illationem vt meliùs percipias, debes aduertere, quod in iudicijs particularibus fructus non augent ipsam rem particularem, sed considerantur tanquam quid diuersum ab ipsa re, siue potiùs tanquam ipsius rei principalis accessorij. glos.penultima.l.fundi.18.ff.de exceptionib. ac proinde non eâdem actione peti possunt, qua petitur res principalis, sed tanquam illius accessorij, ex officio iudicis eorum habetur respectu.l.ædiles.§. item sciendum.§. de ædil.edict. l. qui per collusionem. §. fin. §.de actio.empti.ita vt si fortè incuria iudicis vel partis lata sit sententia super re principali, nulla habita ratione fructuū, non possunt in alio iudicio peti; quia cū iudicium rei principalis iam sit sublatū & finitum per sententiam, super accessorijs non potest ordinari iudiciū de nouo, quæ sublato principali per se subsiste re non possunt. l. cùm principalis. ff. de regul.iuris. & in specie probat.l.4. C.depositi.l.fin.§.de eo quod certo loco.resolu it Iason.§.actionum.num.45.&.63.Instit. de actionib.&. l.1. nu.9.C.de iudic. Neguſ.de pignor.4.membr.2. partis.nu. 50. declarando tamen vt per eundem Iason.l.fin.§.fin.nu.8.§.de cond. indeb. rationem reddit Bald.l.1.ad finem.C.de vsur.& fruct.legator. Quanuis autē hæc recepta sint in rebus particularibus, tamen diuersum erit in dote, & alijs iuribus vniuersalibus: nam & augent ius vniuersale, & sic tanquam partes iuris vniuersalis veniunt, vt suprà dictum est: ac proinde licèt iudex omiserit condemnationem fructuum, tamen posteà in diuerso iudicio peti possunt per eandem actionem, quasi dos plenè restituta non
62 sit: † vt clarè probat d.l.si marito.32. §.fi. ff.eo. Vnde regulę.l.4.C.de positi.&l.fin. §.de eo quod certo loco.in dote vel alio iudicio vniuersali locum non obtinebunt, vt in specie annotant Campes. de dote.3.parte.quæstio.193.Iason.l.diuortio.§.ob donationes.num.4.ff. eod. Matiençotitu.2.lib.5. ordinamenti, in rubr. glo.1.n.6. Quinimò si in aliquibus actionibus particularibus veniant fructus iure actionis, cùm tamen non augeant ipsam rem particularem, oportet quòd vt in eodē iudicio obtineri possint, actor in libello eorum specialem faciat mentionem, petendo aduersarium condemnari ad eorum restitutionē.l.fundi.18.ff. de exceptio.Bart.l.2.num.4.C. de petitio.hæred.Bald.l.si marito.§. fin.num.1. & ibi Angel. numer. 4.ff.eod. aliàs enim

quanuis adhuc peti posſint,non obſtan te regu.l.4.C.de poſiti.quia ſcilicèt,prę-ſupponimus eos deberi iure actionis,ad iuncta doctrina gloſ.l.3.§.ſi rem. verbo fortaſsis.ĵ.de lega.3. tamen alio iudicio opus eſt, vt dicũt ſuprà allegati: cæterũ in dote vel alio iure vniuerſali diuerſum eſt:quia cùm augeant dotẽ, & formaliter dotis partes cenſeantur, nihil opus eſt in libello de illis ſpecialẽ facere mentionem; quia petendo dotem ſimpliciter,& fructus videntur includi,qui cum ipſa dote coniũcti ſunt, &pars dotis fuerunt effecti.l.pen.&.l.fin.C.de donatio. ante nuptias.expreſſè Bald.l.ſi marito.§. fin.num.1.ĵ.eod.Campeſ.de dote.3.parte.q.194.num.2.Nam & eadem ratione augmentum dotis ſuperueniens poſt litem conteſtatam,venit in iudicio dotis;quia regula.l. non poteſt. s̃. de iudic. non habet locum in iudicijs vniuerſalibus.l.4.s̃.de petitio.hęred.Rip.hîc.n.45. in fine.& Matiençotit.2.lib.5.ordinam. glo.1.num.7.Vnde.l.ſi marito.32.§.fin.ĵ. cod.dum probat, fundum fuiſſe reſtitutum non habita ratione fructuum, debet intelligi ,quãdo extra iudicium fuit facta reſtitutio: nam ſi in iudicio facta fuiſſet, ſemper in ſententia qua maritus iubetur dotem reſtituere, continerẽtur fructus,ob rationẽ de qua ſuprà.† Prout
63 & in actione particulari veniunt fructus pendentes, quia cẽſentur augmentum & pars ipſius fundi.l.fructus pendentes. s̃.de rei vend.Bart.l.2.in fine.C. de petitio.hæred.Ergo ex prædictis ita deductis clarè conſtat, dotem conſiderari quoad fructus tanquam ius vniuerſale, & non tãquam particulare: quod ita expreſsim hac ratione concludit Bart. hîc nu. 10. & conſil.124.nu.4.Cãpeſ.de dote.1.par. quæſtio.80.Iaſon.l.diuortio. §.ob donationes.num.4.ĵ.eod.&.l.1.num.10.C.de iudic.Riminald.conſil.184.num.fin.lib. 1.& alij quos refert Niconic. hîc.n.207. & latè defendit Bolognet. hîc nu. 202. Matiençotit.2.lib.5.ordinamen.in rub. gloſ.1.num.3. Contrariam tamẽ opinionem,imò quoad fructus perceptos ex rebus dotalibus,dotem non conſiderari tã quam ius vniuerſale,ſed tanquam particulare,tenet Bald.l.diuortio.§. ob donationes.poſt princip. ĵ. eod. & ibi ſubſcribunt Angel.& Cuman.& latiùs Nouel. de dote.2.parte principali.num. 5. Ripa hîc num.43.&.45.Socin.Iunior.3.parte. num 22.Phanun.de lucro dotis.pag. 21. num.25.ea motiratione, quia cùm dos ſine matrimonio non conſiſtat. l. 3. s̃.de iure dotiũ. ſoluto matrimonio, fructus nõ poſſunt augere dotẽ quæ iã nulla eſt. Neque ſecundùm eos obſtat tex.l.ſi marito.32 §.fin.ĵ.eod. quia debet intelligi de fructibus perceptis antequam ſit cõtractum matrimonium: nam hos augere dotem certũ eſt,per. l. ſi ante nuptias. ĵ.eod.&.l.videamus. 38. §.ſi actionem.s̃. de vſuris. l. dotis fructus. 8. &. l. ſi ſeruo. 48.s̃.de iure dotium. non quidem ex eo quòd dos ſit ius vniuerſale : nam ante nuptias dos conſiderari non poteſt. d.l. 3.s̃.de iure dotiũ.ſed quia mulier tradendo fundũ,neq; illos fructus ſibi reſeruãdo,videtur velle quòd in dotem conuerterentur,vt colligitur ex l.3.etiam.C.de iure dotium.& tradit Iaſon hîc.1.lectio. num.34.ad finem.& Corraſe. 2.lect.nu. 19.ad finem. ita vt fructus hoc caſu non veniant in actione dotis per modũ augmenti,ſed per modum cõuerſionis,quia ſcilicèt,mulier tacitè vult, vt in cauſam dotis conuerterentur, vt hîc tradit Angel.ad fin.& in ſimili probatur.l.mulier. 22.§. cùm proponeretur.in fin.ĵ.ad Trebellianum. Sed nõ eſt recedendũ à magis communi opinione, per text .d. l. ſi marito.32. §. fin.ĵ.eod. cui prædicti non
64 benè reſpondent: † quia tex. apertè loquitur de fructibus qui pro rata anni pertinebant ad vxorẽ: quod quidem verificari non poteſt, niſi in perceptis ſoluto matrimonio, cùm alij in ſolidum ad maritum pertineant.l. diuortio. 8. in princi. ĵ.eod.l.vnica. §. cumque. C. de rei vxor. actio.

actio.& aduertit Socin.hîc num.51.Neque obſtat prædictorum fundamẽtum; quia licèt dos à principio non poſsit cõſiſtere ſine matrimonio.d.l.3.s̃.de iure dotium. tamen poſtquam matrimonium contractum eſt,durat nomen dotis, etiã ſoluto matrimonio,vt patet ex hac rub. &.l.3.s̃. de fundo dotali. facilìùs enim quid conſeruatur, quàm de nouo inducatur.l.patre furioſo.s̃.de his qui ſunt ſui, vel alien.iuris. duratque prædictum nomen,donec dos cum effectu fuerit reſtituta mulieri;ex tunc enim ceſſat nomen dotis.Bald.l.1.ad finem.C.ſine cenſu vel reliq.&.ĵ.dicemus.iuxta quæ dicendum eſt,quòd ſoluto matrimonio fructus percepti ante dotem reſtitutam cum effectu mulieri,dotem augent. Cùm enim adhuc nomen dotis ſaluum ſit, recipere poteſt augmentum propter fructus: & ideò tex.d.l.ſi marito.§.fin.ĵ.eo.loquitur de fructibus ad vxorem pertinentibus, antequam cum effectu fundus dotalis ei fuiſſet reſtitutus.Illud ſanè verum eſt, quòd cùm ante matrimonium dos non poſsit conſiderari.d.l. 3.s̃. de iure dotiũ. fructus percepti ante nuptias non augebunt quidem dotem,quæ nulla eſt, ſed ex tacita mente mulieris conuerterentur in cauſam dotis,& ideò quaſi etiam tacitè conceſsi in dotem; venient ſub dotis nomine.l.ſi ante nuptias.6.in fin.s̃.eo.& ſuprà dictum eſt. Ex quibus colligitur elegãs annotatio ad tradita perRuin.hîc num.77.dum tenet,quòd fructus percepti ſoluto matrimonio, propriè non augent dotem, neque formaliter dos dicẽtur,ſed petentur actione dotis, quaſi ad dotem pertineant, quanuis propriè dos non ſint;expendens d.l. ſi marito. 32. §.
65 fin.ĵ.eod. † dum æquiparat fructus perceptos ſoluto matrimonio , his quæ ſeruus dotalis acquiſiuit ex legato,vel hæreditate,ſoluto matrimonio: ſed id qđ ſeruus ex legato vel hæreditate acquiſiuit,propriè nõ dicitur dos, etiam ſi conſtante matrimonio quæratur,ſed dicitur quaſi dos.l.3.s̃.de fundo dotali. ergo idẽ dicendum eſt in fructibus prædicto caſui æquiparatis. Cæterùm hæc opinio Ruini ex præcedentibus confunditur. Neque obſtat eius ratio; quia partus ancillarum, & quæſita per ſeruos dotales ex legato vel hæreditate, non ſunt fructus, ac ob id tanquam fructus ad maritum non pertinent. l. vnica.§. cumque. C. de rei vxor.actio.gloſ. notab.l.ſi ex legato.66.s̃.de iure dotium.l.25.tit.11.par. 4.quia tamen procedunt à rebus dotalibus,augẽt ipſam dotem,in eo ſenſu,vt ſicut aliæ res dotales retinentur conſtante matrimonio, & eo ſoluto reſtituũtur vxori,vti reliqua dos.l.ſeruus dotalis. 59. ĵ.eod.melior tex.l.diuortio.8.§.ſi fundũ. in fine.ĵ.eo.& ibi notabimus. Quoniam igitur attento tempore promiſsionis dotis prædicta in dote non venerunt, ſed poſteà ex diſpoſitione iuris augent ipſam dotem promiſſam,dicuntur quaſi dotalia: cæterùm quoad omnes effectus tanquam verè dotalia conſiderabũtur:quia augmentum dotis,quoad ius attinet,formaliter conſideratur tanquam dos.l.etiam.C.de iure dotium.l.inter ſocerum.§.cum inter.s̃.de pact.dotalib.Bonus tex.in materia.l.4.vbi. Bald.in princ. s̃.de iure dotium.facit.l.non quocumq;. 84.§.Iulianus.ĵ.de lega.1.l.quoties. 10.§. fin.ĵ.de adminiſtr.tutor.l. ſi conuenerit. 18.§.ſi nuda.s̃.de pignor.actio.l.auri ſtatuta.& ibi Bar.in fine.C.de frumento vrbis Conſtantinopolitanæ.lib.11.cum ſimilibus,de quibus per Iaſ.hîc. 1. lectio.à num.39.&.l.non dubium.num.58.C.de legib.Socin.conſil.254.num.8.lib. 2.Tiraquel.l.ſi vnquam. verb. donatione largitus.num.181.C.de reuocan. donatio. Vnde probat tex auth. de æquali. dotis. §.aliud.colla.8.quòd priuilegium prælationis conceſſum doti,extenditur etiam ad illius augmentum,& ibi Angel. gene
66 raliter colligit, † quòd omne priuilegiũ conceſſum principali, trahitur ad illius augmentum: & latè proſequitur Albertus

tus Brunus tractat. de augmento.9.q.à num.1.vol.17.Tract.Et ex his vltra alios percipies mentem Iureconſ. d.l.ſi marito.32.§.fin.ff. eod. nam æquiparauit fructus,& acquiſita ex legato vel inſtitutione per ſeruum, vt oſtenderet in eo caſu maritum non facere fructus ſuos poſt ſolutũ matrimonium perceptos, prout neque facit quæſita per ſeruum ex cauſa legati vel inſtitutionis: conſtãte enim matrimonio ea æquiparatio vera nõ eſt: nam fructus pertinent ad maritum l.dotis fructus.8. in princip. ff. de iure dotiũ. non ſic partus ancillarũ, vel quæſita per ſeruum dotalem ex legato vel inſtitutione.l.vnica.§. cũque. C. de rei vxo.actio. niſi dicas procedere etiam tunc æquiparationem in iſto ſenſu, vt cùm hæc tanquam augmentum dotis, cenſeãtur res dotales,vt ſuprà diximus, fructus percepti conſtante matrimonio ex illis,ad maritum pertinebunt, vti percepti ex alijs rebus dotalibus. Prætereà & ex ſuprà traditis colligitur cauendum eſſe à gloſ. l.ſi marito.32.§.fin.verb.de dote.ff.eod.dum vult,fructus non cenſeri dotem, ſed eſſe quid acceſſorium dotis: & probant Nouellus de dote.2.parte.num.5.ad finem. Lancelot.Deci.hîc colum.fin. & Vincẽ. num.87.quod etiam ſenſit gloſ. l. diuortio.8.§.ob donationes. verb.compenſationes.& ibi Bald.& Angel. in princip. ff. eod.nam id confunditur ex ſuprà dictis, ex quibus conſtat,fructus ita augere dotem,vt formaliter cenſeãtur dos, ac ita tanquã quid principale veniunt in actione dotis, & non tanquam acceſſorium: quod ita in ſpecie reſoluit Alexand.l.diuortio.§.ob donationes.nu.2.& ibi Vincen.nu.4.ff.eo. Neguſ.de pignor.4.mẽb. 2.partis.num.50.Riminald. conſil. 184.

67 nu.fin.lib.1.†Vnde pariter corruit quod tentat Bulgarin.hîc num.6.ad finẽ. Nouellus de dote.2.par.num.5.ad finem.q. fructus veniant in actione dotis,nõ quidem ex eo quòd dos cenſeatur quid vniuerſale,vt communis vult, ſed ſpeciale fauore dotis:nam id etiam ex ſuprà traditis cõfunditur,& ex alijs rationibus ad ductis hîc per Ruin. num. 77.Et pari ratione veniunt reijcienda ea quæ nouè circa hũc articulum tentat Crot. hîc.n. 77.Denique & iuxta prædicta veniunt explicanda ea quæ tractat Cuiacius lib. 15.obſeruatio.cap.23.dum dicit,aliquãdo in iure reperiri,quòd recepta re principali,agi poteſt de acceſsione:allegat.d. l.ſi marito.32.§.fin.ff.eo.&.l.vtiq;.ſ.de rei uen.&.l. vltimam.C.de adulter.nam dicendum eſt,quòd in ſpecie d. l. ſi marito.32.§.fin.ff.eo.fructus non petuntur tã quam acceſſorij, ſed tanquam formaliter ſint dos:in alijs autem iuribus petuntur acceſſoriè, & nihilominus quia pro illis petendis competit actio, locum habet traditio gloſ.receptæ.l.3.§.ſi rẽ.verb. fortaſsis.ff.de lega.3.nam aliàs locum haberet regu.l.4.C. depoſit.& l.fin.ſ. de eo quod certo loco. His ita explicatis vltra alios expendo tex. d.l.ſi marito. 32. §. fi. ff.eo.ad duo valde notabilia.Primũ eſt,q iſto iure.ff.dominium rerum dotalium non tranſibat ipſo iure in mulierem,antequam ei dos eſſet reſtituta actualiter per maritum:nam in eo caſu ſolutũ erat matrimonium,& tamen quod ſeruus acquiſiuit ex legato vel inſtitutione,mero iure quærebatur marito, qui adhuc ſeruum dotalem vxori non reſtituerat,quãuis illud tanquam augmentum dotis teneatur cum reliqua dote vxori reſtituere:quod ita eſſe communiter receptum reſoluit Alexan.l.ſi mora.num.2.ff.eo.Nouellus de dote.8.parte,priuil. 6.à num.1. quãuis hodie ſit immutatum per.l.in rebus.30.C.de iure dotium. Item ſecũdò expendo, quòd licèt partus ancillæ, & queſita per ſeruos dotales extra proprias operas non pertineant ad maritum tanquam fructus,ſed potiùs ad vxorẽ.l.vnica.§.cumque.C.de rei vxor.actio.tamen quia quaſi augmẽtum dotis cenſentur, cum reliqua dote mero iure tranſeunt in dominium mariti:vt ibi notauit gloſ. verb.

verb.pertinere.& Salic.ad mediũ.Vnde & fructus,qui ex prædictis rebus fuerint producti,ad maritum pertinebũt: prout ad eum pertinent fructus collecti ex reliqua dote,vt ſuprà diximus.nu. 65. quauis ipſas res principales cum reliqua dote teneatur vxori reſtituere.l. diuortio.

68 8.§.ſi fundum.in fine.ff.eod. † Ex quibus manifeſtè colliges,etiam in fauorem mariti conſiderari dotem tanquam ius vniuerſale:ac proinde in illius fauorem recipere augmentum,quod cenſeatur idem cum dote à principio tradita:& videtur tex.l.quod dicitur. 5.§. ſi dos. iunctis ibi notatis per Bart.ff.de impẽſis. & quia abſurdum eſſet,dotem conſiderari tanquã ius vniuerſale in fauorem vxoris,&tamẽ non conſiderari tanquam ius vniuerſale in fauorem mariti: vt in ſimili tradit Bart.l.de diuiſione.in fine.ff.eo.& ita hãc ſententiam in terminis probauit Roman.l.ſi marito.num.31.ff.eo. Ruin. hîc num.74.& num.101. Alcia.num.29. Cõtrariam tamen opinionem, imò dotem non cenſeri quid vniuerſale in fauorem mariti, ſed potiùs ius particulare, tenet Alexand.l.ſi marito.§.fin. colum.1.ad fi. ff.eo.per text.l.fin.§.prætereà. C. de iure dotium,inducẽdo vt per eum: & ei ſubſcribunt Claud.hîc nume.18. Neguſ.de pignor..4.memb.2.partis.num.50.& nu. 55.Sed non eſt recedendum à prima opinione: nam diffinitio dotis quam ponit Bart.hîc num.21.tam conuenit marito, quàm vxori:ergo reſpectu vtriuſque dos debet cenſeri ius vniuerſale; & quia eſt opinione Alexand. ſequeretur,ex parte mariti non eſſe admittendum libellum generalem & incertum,quod tamen ex contra mentem omnium, vt ſuprà diximus,& in ſpecie aduertit Parpal. hîc nu. 26.ad finẽ. Neque pro Alexan. facit.l.ſi. §.prætereà. C. de iure dotium. nam in hoc articulo duo caſus diſtinguẽdi ſunt. Primus eſt;à quo tempore incipiant fructus deberi marito.Secundus,vtrũ poſtquam inceperint ad eum pertinere, debeant augere dotem in eius fauorem? Et quoad primum dicendum eſt, quòd cũ prædiũ non dicatur dotale,niſi poſt traditionem.l.dotale.13.§.dotale.ſ.de fundo dotali. neque etiam incipiẽt fructus pertinere ad maritũ ante traditionem. l.de diuiſione.5.in fin.ff. eo.vnde fruſtrà tunc quæretur, vtrùm augeant dotem in fauorem mariti.Ruin.hîc num.74.ad finem. niſi à die promiſsionis elapſum fuerit biennium: tunc enim eo elapſo fructus pertinebunt ad maritum, etiam ſi res dotales ei traditæ non fuerint.d.l. ſi. §.prætereà.C.de iure dotium. Quoad ſecundã autẽ queſtionẽ dicendum eſt,illos ſemper augere dotem in mariti fauorem,iuxta regulam.l. item veniunt. 22. §.fructus.ſ.de petit.hæred.&.l.2. C. eod. titulo. ex quo in ſpecie d.§. prætereà. cũ elapſo biennio fructus ad maritum perti neant,licèt res dotales traditæ nõ ſint, illi vtique augebunt dotem,& cõſequẽter actione dotis peti poterunt. † Vnde

69 ſimiliter cùm fructus incipiant pertinere ad maritum,à quo tẽpore incepit ſuſtinere onera matrimonij,licet res dotales traditæ non ſint,iuxta notata per gloſ.& DD.in.l.de diuiſione.ff.eod. augebunt dotem iuxta ſuprà tradita: quare etſi maritus poſtea accipiat ab vxore res dotales,poterit nihilominus petere illos fructus ad ſe pertinentes eadẽ actione dotis,iuxta l.ſi marito. 32.§. fin.ff.eo. vbi Roman.num.31.ita tenet. Contrarium tamen,imò prædictos fructus tunc non poſſe peti à marito,iuxta regulam.l.4.C. depoſit. & l. fi.ſ. de eo quod certo loco. tenent Petrus & Bald.num.3.l.fin.§.prætereà. C. de iure dotium. & ſentit idem Bald.l.ſi marito.§.fin.ad finem. & ibi defendit Alexand.col.1.ff. eod. Sed prima opinioverior eſt,quia cùm dos ſit ius vniuerſale etiam reſpectu mariti. l. quod dicitur. 5.§.ſi dos.ff. de impẽſis. & ſuprà probauimus,non video rationem, cur hoc caſu non debeat induci d.l.ſi marito. 32. §.fin.ff.eod.Neque obſtat,quòd in prædictis

ctis terminis fructus non debentur mari
to ſub nomine fructuum, ſed ſub nomi-
ne intereſſe, vt tradit Bald. l. de diuiſio-
ne. ad finem. & ibi Socin. num. 10. ff. eod.
Nam cùm hoc intereſſe ſubrogetur lo-
co fructuum, eandem debet ſortiri natu
ram. l. ſi eum. §. qui iniuriarum. ff. ſi quis
cautio. Adde, quòd & nouo ſenſu poteſt
accipi. d. l. ſi marito. 32. §. fin. ff. eod. conſi-
derando, quòd dos quæ repetitur, fuit
aliquando mulieris, & quando per actio
nem perſonalem, etiam particularem, re
peto id quod aliquando fuit meum, ve-
niunt fructus à tempore contractæ obli
gationis, etiam ſi mora nõ interuenerit.
l. videamus. 38. §. ſi actionem. ff. de vſuris.
ibi: Quod meum non fuit; à contrario
ſenſu: tradit Bart. l. ſi mora. nu. 4. ff. eo. Ale
xand. hîc num. 20. & l. qui ſe debere. §. fi.
in fine. ff. de cond. ob cauſam. & ibi Iaſ. in
fine. & dicit indubitatum Dec. l. cũ fun-
dus. in princip. num. 4. ff. ſi certum petat.
Hieron. Gabriel conſ. 64. à num. 11. Itẽ
cum veniant iure obligationis, eâdem
actione peti poterunt qua principale. l.
qui ſe debere. §. fi. ff. de cond. ob cauſam.
l. indebiti. in prin. & ibi Bart. num. 2. ff. de
condict. indeb. Cùm igitur in ſpecie. d.
l. ſi marito. §. fi. mulier repetat dotẽ quæ
ſua fuit, per dotis actionem, nihil mirum
ſi fructus debeãtur à tempore contractę
obligationis, id eſt, à tempore ſoluti ma-
70 trimonij, † quantumcũque conſiderare
tur tanquam actio particularis, & eâdẽ
actione peti poſsint, & conſequenter in
diuerſo & ſeparato iudicio: generale
enim id eſt in fructibus, qui debentur iu
re actionis. gl. l. 3. §. ſi rem. verb. fortaſsis.
ff. de legat. 3. Iaſon hîc. 1. lectu. num. 47.
Cæterùm licèt prædictus ſenſus colora-
tus eſſe videatur, tamẽ mihi non placet,
quia d. l. ſi marito. §. fin. probat fructus ve
nire in actione dotis tanquam augmen-
tum, ac proinde peti poſſe, quaſi dos ple
nè nõ ſit reſtituta. Planè quãdo in actio-
ne particulari fructus debentur eâdem
actione, ſi res ſoluitur, non petuntur fru-
ctus in diuerſo iudicio, quaſi plenè res
particularis nõ fuerit reſtituta, ſed quia
debentur petitori iure actionis. l. fundi.
ff. de exceptio. ex quo reſultat differẽtia
de qua ſuprà. Adde, quòd neque prædi-
cta traditio vera videtur, nã longè verius
eſt, quòd ſi repetam id quod aliquando
fuit meum, fructus non veniunt à tem-
pore contractæ obligationis, ſed potiùs
à tempore moræ, iuxta regulam genera-
lẽ. l. initio. C. de pact. inter emptor. Ne-
que contrarium probat d. l. videamus. §.
ſi actionem. quia à contrario ſenſu tan-
tùm probat, quòd licèt quando peto id
quod nunquam fuit meum, per actionẽ
ſtricti iuris, nõ venient fructus à tempo-
re moræ extraiudicialis, ſed tãtùm à tem
pore litis conteſtatę. l. cùm fundus. 31. in
princip. ff. ſi cert. petat. l. lite. 35. ff. de vſu-
ris. & tamen ſi per eandem actionem pe
to id quod aliquando fuit meũ, venient
fructus à tempore moræ extraiudicialis,
neque neceſſaria erit litis conteſtatio:
prout aduertit Aretin. hîc. num. 9. Soci.
l. pacta quæ contra. num. 3. C. de pact. Ia-
ſon. l. cùm fundus. in princ. nu. 2. ff. ſi cer.
petat. & ibi Alciat. num. 11. & aſſerit re-
ceptum Cremenſ. l. 2. nu. 174. ad finem.
C. de reſcind. vend. Roland. conſ. 27. nu.
10. lib. 2. Tiraq. lib. 2. retract. §. 5. glo. 2. nu.
5. & ante omnes Bald. l. petens. num. 52.
C. de pact. † ergo ex prædicto communi
71 intellectu conſtat, quòd etſi petam id
quod fuit meum, fructus non veniunt à
tempore contractę obligationis, ſed à
tempore moræ. Neq; etiã repugnat. d. l.
qui ſe debere. §. fin. ff. de cõdictio. ob cau
ſam. cum ſimilibus. nam diſtinguendum
eſt: aut enim repeto id quod fuit meũ,
ea ratione, quia cauſa propter quam trãſ
tuli in alium dominium, erat erronea,
vel etiam vera, & tamen poſtea nõ fuit
ſequuta, neque adimpleta: in his enim
caſibus venient fructus á tempore con-
tractæ obligationis, & omne illud in quo
accipiens fuit factus locupletior. l. ſi non
ſortem. §. libertus. & l. in ſumma. §. quod

ob rem

ob rem. & §. in frumento. ff. de cond. in-
deb. quia non eſt æquum quẽ locupletari
cũ iactura aliena. l. indebiti. in prin. ff. de
cond. indeb. & ita expreſſe Iaſ. l. qui ſe de
bere. §. fi. ff. de cond. ob cauſam. Exea de
pact. nu. 121. ſed extra prædictos caſus,
quanuis petam id quod fuit meũ, procede-
dit d. §. ſi actionẽ. explicatus vt ſuprà. Ex
quibus venit explicandus text. l. 2. C. de
pact. inter emptor. vbi fructus debẽtur
à tẽpore oblatæ pecuniæ, & ſic á tẽpore
contractæ obligationis, quia ſcilicèt, age
batur de re quæ aliquando fuerat mea:
quod repugnat ſuprà traditis. Sed reſpõ-
det Gozad. ibi nu. 146. & Cagnol. nu. 40.
& in alia impreſsione. num. 27. q. ibi per
oblationẽ, ille qui rẽ vendere tenebatur,
cõſtitutus fuit in mora, & ideò meritò à
tẽpore oblationis, id eſt, cõtractæ moræ,
veniunt, etſi actio ſit ſtricti iuris. d. §. ſi a-
actionẽ explicato vt ſuprà. Sed nõ placet
hæc reſpõſio, quia in ſpecie d. l. 2. diſpoſi
tio erat cõditionalis, vt reddita pecunia
cogeretur accipiẽs rẽ vẽdere, & reſtitue
re. Planè quãdo actus eſt conditionalis,
oblatio quidẽ pecuniæ purificat actum,
ex regul. l. iure ciuili. ff. de cond. & demõſ.
& tamen ſimul aduerſarium non conſti
tuit in mora, ſed noua interpellatione
opus eſt, iuxta cõmunẽ. l. quoties in diẽ.
ff. de verbor. obliga. ergo dum tex. d. l. 2.
probat fructus venire à die oblationis, in
effectu probat, illos venire à tẽpore puri
ficatæ conditionis, etiam ſi mora adhuc
non ſit contracta: & ita aduertit Petrus
de Bellapertica. l. cũ à te. in fine. C. de pa
ctis inter emptor. Et ideò melius reſpon
dendũ eſt, ideò in ſpecie d. l. 2. fructus ve
nire à tempore oblationis, quia ab eo tẽ-
72 pore purificata videtur conditio. † Et na
tura venditionis ea eſt, vt fructus inci-
piant pertinere ad emptorem, à tempo-
re venditionis purè factæ. l. fructus. C. de
actio. empti. Faber. §. actionum. nu. 6. In-
ſtit. de actio. & ita in ſpecie Bal. tracta. de
pact. nu. 69. vol. 3. Tract. Vnde colligitur,
quòd in ſpecie. d. l. 2. quãuis à tẽpore obla
tionis fructus pertineãt ad offerentẽ, &
ſic ad emptorẽ; tamẽ intelligendum eſt,
q, nõ pertineãt ad eũ liberè, ſed cogetur
ſi fructus petat, etiã vſuras pretij ſoluere
pro quãtitate fructuũ. gl. pen. d. l. fructus.
C. de actio. empti. & eſt recepta traditio,
vt aſſerit Areti. conſ. 159. nu. 4. Quare ſi
offerẽs pecuniã velit fructus liberè & ſi-
ne onere ſuos facere, oportet, quòd poſt
primam oblationẽ per quam ſolùm puri
ficata fuit conditio, iterũ interpellet ven
ditorem, vt rem reſtituat; nã á die huius
ſecundæ interpellationis fructus ſine
onere ad eum pertinebũt: nam per hãc
ſecũdam interpellationem debitor fuit
conſtitutus in vera mora. l. ſi ex legati. ff.
de verbor. obligat. & in pœnam moræ,
fructus ſunt reſtituendi illi qui interpel-
lauit, abſque aliquo onere ſoluendi vſu-
ras pretij. l. initio. C. de pact. inter empto.
Socin. conſ. 80. nu. 4. lib. 3. & Cagnol. l. 2.
nu. 28. C. de pact. inter emptor. & conſe
quenter interpellans fructus obtinebit
abſque eo quòd vſuras pretij cogatur ſol
uere. Capic. deciſio. 19. nu. 1. Debetque
hæc ſecunda interpellatio fieri etiam cũ
pecuniæ oblatione; quia aliàs interpel-
las nõ videtur in mora cõſtituere vẽdito
rẽ: arg. l. Iulianus. §. offerri. ff. de actio. em-
pti. & eſt de mente Boerij deciſ. 47. nu. 2.
& in conſuetud. Bituricen ſib. §. 6. col. 4.
Adde, quòd in d. l. interuenit pactum de
re reſtituenda oblato pretio, ac ita reſti-
tutio rei principaliter venit in obligatio-
ne, vt expendit Areti. conſ. 6. nu. 7. ad fin.
& ideò tenebitur cum fructibus reſtitue
re: nam hæc eſt natura verbi reſtituere;
73 † vt ſignificet rem cum fructibus eſſe re
ſtituendam. l. videamus. 38. §. in Fabiana.
ff. de vſuris. l. cùm Prætor. ff. de verbor. ſig
nificatio. l. in condemnatione. §. 1. ff. de
regulis iuris. cum ſimilibus adductis per
Antonium de Butrio conſilio. 19. nu. 2.
& in ſpecie aduertit Corraſ. lib. 3. miſcel-
laneo. c. 9. nu. 1. & ante eum Bal. tract. de
legatis. n. 68. His ita explicatis, vlteriùs ex
diffinitione Bart. q, dos cenſetur ius vni-

uersale,infertur,q; prout invniuersalibus pretiũ succedit loco rei, & efficitur pars illius iuris vniuersalis. l. si rẽ & pretiũ. 25. ad fin. s̃. de petit. hæred. l. Imperator. 72. §. fin. j̃. de leg. 2. l. vẽditor ex hæreditate. s̃. de hæred. vel actio. vend. pariter & in dote pretiũ succedet loco rei, & cẽsebitur pars dotis. tex. est. l. cũ in fundo. 81. §. si fũdus. s̃. de iur. dot. notauit gl. l. Labeo. 14. verb. pretiũ j̃. de verbor. signi. Bar hîc nu. 20. & cons. 124. n. 5. idẽ Bar. l. qui à debitore. in prin. j̃. quæ in fraudẽ creditor. & ideò actione dotis peti potest. Paul. cõs. 360. n. 2. lib. 1. Alex. l. si cũ dotẽ. §. fin. n. 4. j̃. eo. & cõs. 124. n. 11. lib. 4. & cõs. 119. viso processu. n. 11. lib. 5. Negus. de pign. 4. mẽb. 2. par. n. 59. Alcia. l. Labeo. n. 11. j̃. de verbo. sign. Hiero. Gabriel. cõs. 37. nu. 4. cũ similibus, de quibus per Niconi. hîc nu. 210. & defendũt Crot. hîc. nu. 72. & Bologne. n. 203. Sed aduertendũ est, aduersus hãc receptã illationẽ nimis vrgere. l. ex pecunia. 12. C. de iur. dot. & l. fin. C. de seruo pignori dato, & manumisso. in quibus probatur, q; emptũ ex pecunia dotali nõ efficitur dotale, & est recepta sentẽtia, vt per Corne. cõs. 170. n. 2. lib. 4. Soci. Iun. cõs. 150. nu. 13. lib. 3. ergo pariter neq; in dote pretiũ debet succedere loco rei. Sed saluãdo cõmunẽ traditionẽ, huic difficultati respõdẽdũ est, invniuersalibus esse distinguendũ: nã aut quæris, vtrũ pretiũ succedat loco rei venditæ? & dicẽdũ est succedere, & locũ rei vẽditæ obtinere, vt tenẽt sup. allegati: aut verò quæris è cõtra, vtrũ emptũ ex ea pecunia succedat loco pretij? & respõdẽdũ est nõ succedere. Vnde videmus, q; licèt in hæreditate, quæ cẽsetur quid vniuersale, pretiũ succedat loco rei. l. si rẽ & pretiũ. s̃. de peti. hæred. tamẽ emptũ ex pretio hæreditario, nõ cẽsetur esse hæreditariũ, vt p; bat tex. l. sed etsi lege. §. 1. & ibi notãt Bar. & Paul. s̃. de peti. hæred. & tradit idẽ Bar. l. Imperator. §. fi. n. 2. j̃. de leg. 2. Bal. l. si eũ seruũ. col. 2. vers. sed quid è cõtra. s̃. si cer. peta. & l. mater. n. 15. C. de reiuẽd. refert quã plurimos alios Tiraq. libr. 1. retrac. §. 32. gl. vnic. n. 15. Caualc. decis. 44. n. 129. in. 1. p. Mol. lib. 4. de primog. c. 4. n. 25. Gutier. in. 3. p. ad leges regni. q. 87. n. 9. & Caldas de renoua. emphy. q. 3. n. 16. & ex prę dicta differẽtia notab. quæstionẽ determinat Mãti. de cõiect. vlti. volun. lib. 7. c. 8. Sed nõ placet hæc respõsio, quia d. l. ex pecunia. C. de iur. dot. loquitur quando quid emitur ex pecunia immediatè data in dotẽ: & traditio de qua sup. tãtũ locũ habet, quãdo pecunia ex qua emitur res, directò nõ erat hęreditaria, sed indirectè & in cõsequẽtiã fuit facta hæreditaria ex iuris dispositione: nã si directò sit hæreditaria, tũc q̃d ex ea emitur, hæreditariũ cẽsebitur, vt explicat Bar. receptus. l. Imperator. §. fi. n. 2. j̃. de leg. 2. Prętereà & traditio sup. relata nõ videtur vera: quia tã in dote, quã in alio quocũq; vniuersali, put pretiũ succedit loco rei ita è cõtra res debet succedere loco pretij; quia eadẽ videtur ratio, & p; bare videt. l. Imperator. 72. §. fi. j̃. de leg. 2. & l. si cũ dotẽ. §. fi. j̃. eo. & ibi notat Alex. num. 4. l. res quæ. 55. s̃. de iur. dot. & p; cõstati tenet Alex. cõs. 124. n. 11. lib. 4. & cõs. 40. n. 11. eo. lib. 4. Iaſ. cõs. 43. ad fi. lib. 3. Riminal. cõs. 356. n. 22. lib. 2. & sẽtiũt relati p; Tiraq. lib. 1. retrac. §. 32. gl. 1. n. 11. quibus addes Plate. l. 1. ante. n. 1. C. de castr. pecul. mil. lib. 12. Paul. Castr. cõs. 326. sup primo. n. 2. lib. 2. Capi. decis. 194. n. 18. † Et tenẽdo hãc opinionẽ nõ obstãbit tex. p; cõtraria opinione adductus. l. sed etsi lege. §. 1. s̃. de peti. hæred. quia est aduertẽdũ, verius esse, q; put in hęreditate pretiũ succedit loco rei. d. l. si rẽ & pretiũ. s̃. de peti. hære. ita p; cõtrariũ res succedit loco pretij, ita vt cẽseat esse hæreditaria. l. itẽ veniũt. in prin. & ibi notat Bal. s̃. de peti. hære. & admittũt Alex. cons. 82. nu. 10. libr. 2. & cons. 40. num. 11. libr. 4. & cons. 124. nu. 11. eo. lib. 4. Iaſ. cons. 43. in fine. lib. 3. & ad d. l. sed etsi lege. respondeo, quòd loquitur in bonæ fidei possessore, cui concessum est, quòd si possideat rem hæreditariam & pretiũ, in eius potestate sit, vel restituere rem, vel pretiũ. l. si rẽ & pretium. s̃. de petitio. hæred.

74

Pone

Pone igitur, quòd is qui debebat pretiũ rei hæreditariæ, ex eo emit aliã rẽ quã in patrimonium suũ conuertit, id est, declarauit quòd vult eã retinere in patrimonio, & nõ restituere: vtiq; hoc casu res nõ veniet in petitione hæreditatis, propter potestatẽ iure concessam bonę fidei possessori, sed tãtùm veniet pretiũ, & quoad hunc effectũ res empta ex pretio hæreditario, nõ cẽsebitur hæreditaria, sed quoad omnes alios effectus prædicta res cẽsebitur hęreditaria: q̃d clarè patet ex d. l. sed etsi lege. §. 1. dũ dicit, q; si res illa empta minus valeat, quã quod pro ea datũ est, integrum pretium hæreditarium nõ restituetur, sed illud tãtum in quo bonæ fidei possessor videtur cũ effectu esse locupletior: iuxta regulã. l. vtrũ. in fin. s̃. de petitio. hæred. Expẽde igitur, q; si res nullo modo cẽseretur hæreditaria, iniustũ esset propter eã diminui pretiũ hæreditariũ: ideò igitur diminuitur, quia quoad omnes ferè effectus res illa cẽsetur hæreditaria, & loco pretij successisse, ideò admittitur prædicta diminutio. Et ex hac opinione ita retẽta infertur annotatio ad tradita per Petrũ Gregor. in syntagmate iuris, lib. 9. c. 22. n. 18. dũ securè dicit, q; si res dotalis alienata sit, & ex illius pretio alia res ematur, nõ cẽsebitur dotalis: allegat. l. cũ in fundo. 81. §. si fundus. s̃. de iur. dot. hæc enim traditio apertè cõfunditur ex suprà traditis, & contra eã est tex. l. res quæ. 55. s̃. de iur. dot. & l. si cũ dotẽ. §. fin. j̃. eo. & ibi notat Alex. n. 4. & pro constanti tenet Platea. l. 1. nu. 2. C. de castrẽs. peculio milit. lib. 12. Neq; repugnat d. l. cũ in fundo. §. si fundus. quia tantũ probat, quòd pretiũ rei emptæ, quandiu nõ conuertitur in emptionẽ alterius rei, cõsideratur per se, & cẽsetur res mobilis: extollit Roma. sing. 225. nõ tamẽ negat, q; si ex ea ematur alia res, res empta nõ cẽseatur immobilis, & dotalis: & ita Alex. cõs. 124. n. 11. lib. 4. Quinimo adeo in his vniuersalibus res succedit loco pretij, vt licèt partes nihil declarẽt, tamẽ ex dispositione legis ea subrogatio cẽseatur facta. Bar. cõs. 124. n. 5. Paul. Cast. cõs. 360. n. 2. lib. 1. quicquid inuoluat Caldas de renouã. emphyteusis. q. 3. n. 18. In particularibus sanè neq; pretiũ succedet loco rei, neq; è cõtra. l. qui vas. 49. §. fin. j̃. de furtis. l. Labeo. j̃. de verb. signi. l. idẽq;. §. fi. s̃. qui potio. in pig. habeãtur. tradit Alber. l. qui cũ tutoribus. n. 3. s̃. de trãsact. Platea. l. 1. n. 2. C. de castrẽs. peculio mili. libr. 12. & plures quos refert Tiraq. lib. 1. retract. §. 32. gl. 1. à. n. 20. & est bonus tex. hãc constituẽs differẽtiã. l. vẽditor ex hæreditate. s̃. de hæredit. vel actio. vẽd. & illius rationẽ assignat Bal. l. mater. n. 6. C. de reiuẽ. Vt igitur in particularibus pretiũ succedat loco rei, vel è cõtra, oportet, hoc expressim actũ fuisse inter partes: nã tunc expressã voluntatẽ partiũ lex approbat, & propter illã approbationẽ res succedit loco pretij, vel è cõtra. l. si donatæ. §. fin. s̃. de dona. inter virũ. notat Iaſ. l. si grege. n. 11. j̃. de leg. 1. & tradit gl. l. Imperator. 72. §. fi. verb. nõ videtur. j̃. de leg. 2. gl. l. sed et si lege. §. 1. verb. nõ videretur. s̃. de petit. hære. & alij adducti p; Tiraq. lib. 1. retract. §. 32. gl. vnic. n. 23. & Molin. lib. 4. de primog. c. 4. n. 30. Imò in dubio præsumetur id ita tacitè actũ esse, quãdo in cõtinẽti ex pretio rei vẽditæ alia res empta sit: argu. l. si vẽtri. §. fi. j̃. de priuil. creditorũ. Afflict. c. 1. n. 5. de vassallo decrepitæ ætatis. Tiraq. vbi sup. à. n. 24 Gutier. ad leges regni. q. 87. n. 5. Et est aduertẽdũ, q; licèt in vniuersalibus pretiũ succedat loco rei, & è cõtra, & etiã in particularibus, si id expressim sit actũ inter partes, vt supra diximus, tamẽ hoc nõ p; cedit secũdũ veritatẽ, sed potiùs secũdũ iuris fictionẽ. Bal. l. cogi. n. 12. C. de peti. hęre. Iaſ. l. si eũ seruũ. ad fin. s̃. si cer. pet. Tiraq. lib. 1. retrac. §. 32. gl. vnic. n. 22. Gutier. ad leges regni. 3. p. q. 87. n. 17. Caldas de renoua. emphyteusis. q. 3. n. 18. ad fin. Cũ igitur ex prędictis cõstet, nullã respõsionẽ cõcludẽtẽ esse assignatã ad decisionẽ. l. expecunia C. d̃ iur. dot. alia respõsio nobis quęrẽda est.

Est igitur in primis aduertendum, quòd decisioni.d.l. ex pecunia. C. de iure dotium ex diametro videtur aduersari. l. res quæ. 55. §. de iure dotium. Has tamen leges concordat Harmenopulus in prõptuario iuris. lib. 4. tit. 8. pag. 184 in scholio, vt regulariter emptum ex pecunia dotali non efficiatur dotale, nisi in subsidium, vt quia maritus pauper est, neque pecuniam dotalem possit vxori reddere: nam tunc in subsidium emptum ex prædicta pecunia efficietur dotale, & tãquam dotale vendicari poterit per vxorem. l. vxor. 56. in fine. §. de donatio. inter virum. † In quibus terminis videtur accipienda. l. res quæ. 55. §. de iure dotium. 76
Et hanc concordiam probauit Cuiac. lib. 5. obseruatio. cap. 9. & ante eum Bal. cap. 1. §. & quia vidimus. nu. 12. & ibi Aluarot. num. 9. ad finem. de his qui feudũ dare possunt. Salic. l. ex pecunia. in fine. C. de iure dotium. Baptist. de priuileg. dotalib. centur. 2. nu. 6. Nouellus de dote. 11. parte. §. hactenus. nu. 10. Gregor. l. 49. tit. 5. par. 5. verb. Voluntad. Gutier. 3. parte. a d leges regni. q. 87. nu. 4. & nu. 18. Sed licèt hæc concordia sit in se vera, tamen negari non potest, nimis restringere generalitatem d.l. res quæ. 55. §. de iure dotium. vnde aliam concordiam assignat glo. d.l. ex pecunia. quam dicit receptam Corne. cons. 170. n. 2. lib. 4. & explicant Alexan. d.l. si cũ dotem. §. fin. nu. 4. ff. eo. Socin. Iun. cons. 150. nu. 13. libr. 3. Sed illis omnibus omissis, adveram explicationem aduertendum est, quòd quando pecunia datur in dotẽ, vel quid aliud, quod cõsistat pondere, numero, & mẽsura, tacitè censetur permissum marito, vt de illis ad libitũ disponat, & soluto matrimonio alia eiusdẽ qualitatis, & bonitatis restituat. l. res in dotẽ. 43. §. de iur. dot. Vnde si ex pecunia data in dotẽ maritus aliquid emat, nõ potest dici emisse ex pecunia dotali, sed potiùs ex propria, cũ dotalis ita data sit, vt de ea tãquã sua ad libitũ disponat, & soluto matrimonio tantũ dẽ restituat: & ita cũ ex pecunia dotali nõ videatur emptũ, nihil mirũ si procedat generalis regula. l. ex pecunia. 12. C. de iure dot. Cæterũ si tu ponas, ex pecunia dotali aliquid fuisse emptũ, vtiq; iuxta nostrã illationẽ, illud efficeretur dotale: & ita procedit regula. l. res quæ. 55. §. de iur. dot. Exẽplum erit, quando matrimoniũ nõ valuit; nã tunc prædicta facultas non censetur concessa marito putatiuo, quia non est vtile doti: ac proinde cũ tunc dicatur emptum ex pecunia quasi dotali, emptum efficietur quasi dotale. l. si cũ dotẽ. 23. §. fin. & ibi Bart. nu. 7. ff. eo. Secundũ exemplũ erit, si maritus efficiatur nõ soluẽdo: nã tunc ea permissio quę à principio videtur data marito, cẽsetur resoluta, cũ tantundẽ non possit restituere, vt tenebatur: glos. l. in rebus. 30. verb. æstimatæ. in fi. C. de iur. dot. & ideò quasi tũc emptum fuerit ex pecunia dotali, emptũ cẽsebitur dotale. l. vxor. 56. in fi. §. de donat. inter virũ. Ex quibus colliges, q̃ id quod suprà tradidimus, quòd in dote pretiũ succedit loco rei, vel è contra, verissimum est, si des casum quo quid videatur emptũ ex pecunia dotali: † nã regulariter id nõ verificatur quãdo matrimoniũ valuit, & maritus est soluẽdo, vt cõstat ex suprà dictis. Colliges etiã, q̃ res in prædictis casibus ita efficiuntur dotales, ac si á principio fuissent datæ in dotẽ; cũ subrogatũ in omnibus sapiat naturã subrogati. §. fuerat. Insti. de actio. & in specie probatur. l. res quæ. 55. §. de iur. dotiũ. & l. si cũ dotẽ. 23. §. fin. ff. eo. quicquid reluctetur Hieron. Gabriel. cons. 37. n. 9. Nã licèt Bald. l. si eum. §. qui iniuriarum. colum 2. vers. secundo casu. §. si quis cautio. teneat, quòd subrogatum per hominem, non sortiatur naturam illius cuius loco subrogatur, & sequitur Iason consil. 78. num. 5. lib. 1. Lofredus cons. 11. numer. 16 Natta consil. 638. num. 43. lib. 3. tamen verius est contrarium per hîc deducta, & l. 1. §. si quis sub conditione. ff. vt legator. nomine caueatur. & eleganter 77
probat

probat Hippoly. Rimin. al. cons. 27. n. 62. lib. 1. vbi elegãter satisfacit Bald. rationibus. Deniq; colligitur elegans explicatio ad tradita per Ripam hîc nu. 43. ad finẽ. Alciat. nu. 29. qui agentes de intellectu l. res quæ. 55. §. de iure dotium. existimãt eam procedere, quando vtile est mulieri, quòd emptum ex pecunia dotali, efficiatur dotale: nam tunc in fauorem dotis hæc subrogatio admittetur; allegant l. ita constante. 27. §. de iure dotium. quã etiam ad id notat Roman. cons. 201. n. 2. Crot. l. si constante. 2. lectione. nu. 146. ff. eo. Baptist. de Sancto Blasio de priuileg. dotalib. centu. 4. nu. 1. Tu aduerte, quòd is intellectus diuinat ad d.l. res quæ. 55. §. de iure dotiũ. Vtrũ autem sit saltem in se verus? tres casus distinguendi vidẽtur. Primus est, quando adest tacita permissio de alienanda pecunia dotali, de qua l. res in dotem. 43. §. de iure dotiũ. & tũc certum est, quòd si maritus emat pprio nomine, illa res non efficietur dotalis, quia cùm maritus de ea pecunia ad libitum possit disponere, nõ potest dici emptum ex pecunia dotali, nisi in subsidiũ, si maritus non fuerit soluendo, vt suprà dictũ est. Secundus casus est, quãdo maritus vult se liberare ab obligatione reddendi pecuniam soluto matrimonio, ac proinde vult, quòd loco pecuniæ subrogetur id quod emit: & in his terminis videtur dicendum, id fieri posse, si vtile sit mulieri. l. ita constante. 27. §. de iure dotiũ. nam omnis prohibitio eã recipit tacitam conditionem, nisi alienatio sit vtilis illi in cuius fauorem facta est. l. cũ hi. §. eam. §. de transactio. l. quæcunque. C. de bonis quæ liberis. latè & notabiliter Molina lib. 4. de primog. c. 4. á nu. 2. Addẽdo tamen, necessarium esse, quòd vxor suũ ad hoc cõsẽsũ adhibeat. l. ex lapidicinis. 33. §. de iure dotiũ. l. fi. §. de pact. dotalib. nã cũ maritus sit debitor pecuniæ, aliud pro alio inuito creditore solui nõ potest. l. 2. §. 1. §. si cer. peta. † neq; aliquo inuito eius conditio potest melior fieri. l. fi. §. de 78
vsu & habi. l. inuito. ff. de regul. iur. ac pin de semper necessarius erit vxoris consensus. l. si æstimatis. 51. ff. eo. & ibi Cuma. n. 2. Imol. nu. 3. Vt igitur is secundus casus procedat, duo copulatiuè requiruntur, scilicèt, q̃ mulier cõsentiat, & præterea q̃ ea subrogatio sit vtilis vxori: nam aliàs proprio cõsensu vxor deteriorẽ conditionẽ dotis facere nõ potest. l. de die. §. de pact. dotalib. & ita hãc resolutionẽ posuit gl. l. ex pecunia. C. de iure dotium. glo. l. res quæ. 55. §. de iure dotiũ. Nouel. de dote. 2. par. nu. 5. & 11. part. §. hactenus. nu. 9. Soci. Iun. cõs. 150. n. 13. lib. 3. & hîc. 3. p. nu. 23. Capi. decis. 85. nu. 3. notabil. Corneus vidẽdus cons. 170. nu. 2. lib. 4. & asserit receptũ Tiraq. lib. 1. retract. §. 32. glos. vnica, nu. 16. Anto. Gomez. l. Tauri. 50. nu. 36. Gutier. 3. par. ad leges regni. q. 88. nu. 3. Ex qua cõmuni resolutione infertur, q̃ licèt subrogatio sit vtilis mulieri, tamẽ ei non erit locus, si vxor non consentiat, vt suprà dictũ est. Quod intelligẽdũ est, si expressè contradicat: nam aliàs si subrogatio est vtilis, & ipsa taceat, præsumetur consentire. l. fin. cum glo. fin. §. de iure dotium. notabiliter Bart. cons. 124. num. 2. Paul. consil. 360. nu. 2. libr. 1. sufficietque ex post facto scire & tacere: nã in hac materia sufficiet ratihabitio tacita vel expressa. l. si æstimatis. 51. in fin. ff. eo. Alex. ad l. si cùm dotem. §. fin. nu. 4. ff. eo. Secundò infertur ex prædicta cõmuni resolutione, quòd quantumcunque mulier expressè consentiat, tamen non admittetur prædicta subrogatio, si non fuerit vtilis mulieri. d.l. ita constante. 27. §. de iure dotium. notat glos. 2. ad finẽ. l. ex pecunia. 12. C. de iure dotiũ. Sed quid si mulier consentiat, & subrogatio sit vtilis vxori, & nihilominus maritus emit proprio nomine, vtrùm in hoc casu locus etiam erit subrogationi? Et videtur dicendum esse, † ex generalitate. l. res quæ. 55. §. de iure dotium. per quam ita expressè tenet Rip. l. 1. n. 21. §. in quib. cau. pignus. dicẽs hoc speciale esse fauore 79

dotis : nam in alijs casibus datis eisdem terminis contrarium erit, vt constat ex l. si ex ea. C. de reiuen. l. Proculus. 68. in fine. ff. de iure dotium. Et idem etiam tenet Camillus hic nu. 68. & videtur probare. l. 49. tit. 5. part. 5. & ibi Gregor. notat, verb. Voluntad. tamen non videtur verum : nam cùm maritus emendo nomine proprio, recesserit à prædicta conuentione, non est recedendum à regula d. l. ex pecunia. 12. C. de iure dotiũ. quod in fortiori casu tenet Molina lib. 4. de primog. c. 4. nu. 35. Poterit sanè saluari suprà allegatorũ opinio in eo sensu, quòd licèt quando maritus emit suo nomine, vel etiam simpliciter ex pecunia dotali, sibi acquirat, quia in dubio proprio nomine videtur comparasse. l. & magis. ff. de solutio. Bal. l. mater. n. 21. C. de reiuẽd. tamen hoc casu propter conuentionem præcedentẽ, actus sequẽs censebitur factus in exequutionem conuẽtionis præcedentis. l. quædam mulier. ff. de reiuẽd. l. 2. C. de acq. poss. in simili Bal. c. 1. nu. 3. quid iuris, si post alienat. feudi. & in notab. casu Molina lib. 4. de primog. c. 4. nu. 34. & consequenter licèt quoad venditorem videatur nomine proprio emisse, tamẽ respectu vxoris, tanquã eius procurator videtur emisse. l. 3. §. si ab ignoto. vers. vnde quæri. ff. de manum. & ibi Bar. docet idem Bar. l. qui in aliena. §. si is qui. ad finem. ff. de acq. hæred. notab. Alex. l. post dotẽ. nu. 14. ff. eo. Alcia. de præsump. regul. 2. præsumptio. 24. Et hac ratione propter prædictum præsumptum cõsensum locus erit subrogationi, & prædicta res tanquam dotalis mulieri quæretur, vt in simili tenet Azo. in summa. C. si quis alteri, vel sibi. nu. 5. tradit glos. 3. l. 1. C. si quis alteri vel sibi. & in specie est de mente Alex. l. si cũ dotem. §. fin. n. 4. ff. eo. Tertius & vltimus casus est, quando maritus non præcedente cõsensu vxoris, aliquid emit ex pecunia dotali, nomine vxoris, siue ea mente, vt vxori res empta quæretur. Quæstionis igitur est, vtrùm eo casu res quasi dotalis quęratur vxori ratum habenti? & l. ex pecunia. 12. C. de iure dotium. videtur probare, quòd etsi maritus maximè velit, tamen non poterit actionem ex empto quærere vxori, † & consequenter, neque efficere quòd emptum efficiatur dotale. Cæterũ Socin. hic nu. 50. Crot. nu. 73. intelligunt id procedere, quando res empta adhuc non est tradita marito: nam si nomine vxoris traditio marito facta sit, acquiritur vxori; & cõsequenter efficietur dotalis. l. res quæ. 55. ff. de iure dotiũ. quod & ante eos tentauit Bal. l. ex pecunia. nu. 2. C. de iure dotiũ. Est tamẽ aduertendũ, q̃ huic declarationi repugnat generalitas. d. l. ex pecunia. nã in principio dicit, emptũ ex pecunia dotali, non effici dotale : deinde quasi ampliatiuè addit, quòd etsi maritus nomine vxoris illã emptionẽ faciat, tamen nõ ei acquiret actionẽ ex empto: vt ibi aduertũt Bal. & Salic. Corne. cons. 170. nu. 2. lib. 4. Pro cõcordia dicẽdũ est, q̃ aut maritus emit rẽ nomine vxoris, cõferendo omnia verba in personã vxoris, vti: Vẽdis hãc rẽ vxori meæ? & hoc casu verificatur generalitas d. l. ex pecunia. neq; enim tũc acquiret actionem vxori, obstãte regula. l. 1. C. per quas personas vobis. acq. & etiam sibi obstãte regula. l. quæcũque gerimus. ad finẽ. ff. de actio. & obligatio. & ita est expressum. l. multum interest. in fin. C. si quis alteri vel sibi. ac proinde nulla hoc casu est actio, quæ vxori cedi possit: si autẽ maritus cõcepit verba obligatiua in personam suam, & exequutiua in personam vxoris, vt: Vendis mihi nomine vxoris, & promittis ei tradere rẽ? tũc propter verba obligatiua relata ad personã mariti, acquiretur actio marito, quã tenebitur cedere vxori, iuxta regulã. l. possessio quoq;. §. etsi possessio. ff. de acq. poss. & in hac specie est limitãda generalitas. d. l. ex pecunia. vt ibi tradit Bal. n. 2. Et cõfirmatur, quia licèt valde con-

cõtrouersum sit, vtrũ ad validitatẽ stipulationis alterius nomine factæ, oporteat omnia verba obligatiua, & exequutiua referri ad personã stipulãtis? vt latè prosequitur Anto. Gabr. lib. 3. cõmuniũ. tit. de verbo. obligatio. cõclusio. 1. n. 54. tamen receptissimũ est, q̃ si procurator faciat stipulationẽ nomine domini, ad eius validitatẽ satis est, verba obligatiua referri ad personã procuratoris, † & executiua ad personã domini. Bar. receptus. l. stipulatio ista. §. si stipuler. n. 1. ff. de verbo. obligat. ergo pari modo valebit stipulatio facta p̃ maritũ nomine vxoris, si verba obligatiua referãtur ad personã mariti, quia maritus cẽsetur procurator vxoris. l. maritus. C. de procura. & l. fin. C. de pact. cõuentis. Et hac ratione maritũ & procuratorẽ æquiparat. l. 3. §. 1. ff. iudica. solui. & in specie quòd valeat stipulatio facta p̃ maritũ in vtilitatẽ vxoris, si verba obligatiua referãtur ad p̃sonã mariti, probat auth. de nõ alienã. §. emphyteusim. collat. 2. notat Alex. l. ex facto. §. siquis rogatus. 1. nu. 22. ff. ad Trebellia. Ex quibus ita deductis videtur inferri, q̃ cũ in primo casu non valeat emptio facta nomine vxoris, neq; traditio facta ratione illius transferet dominiũ in vxorẽ. l. nunquã nuda. ff. de acq. rerũ domin. Secus in secũdo casu; nã cũ in eo valeat emptio, traditio facta marito tanquã procuratori vxoris, dominiũ transfert in vxorẽ, iuxta regulã. l. si procurator. 13. ff. de acq. rerũ dominio. l. p̃ procuratorẽ. C. de acq. poss. l. si ego. 25. iũcta glo. pen. ff. de negoc. gest. tradit Bal. cons. 67. punctus. n. 1. lib. 5. Sed quãuis hęc prima facie vera esse videãtur, tamẽ cõcludendũ est, q̃ & in terminis d. l. ex pecunia. si traditio fiat marito nomine vxoris, acquiretur dominium vxori; quia licèt venditor non potuisset cogi ad tradendũ, tamen si spõte tradat, dominiũ quæretur ei, cui venditor voluit dominiũ acquiri: vt est tex. expressus. l. multũ interest. in fin. C. si quis alter. & ibi notat glos. fin. Salic. nu. 6. & 7. Aretin. l. 1. §. per procuratorem. col. 3. ff. de acq. hæred. quia hoc verum est, quatenus pertinet negocium ad ipsum, & dominium ad mãdantem; ne aliter faciendo videatur

tur dolum cõmittere.l.dolus.44.ſ.mãd. cuius doli præſumptio ſemper fugienda eſt.l.merito.ſ. pro ſocio. & in ſpecie.Iaſ. l.poſt dotem.nu.77.ff.eo.&.l.1.§. nuntiatio.n.3.ff.de noui oper.Alcia.de præſumptio.regu.2.præſump. 24. ad fin. cæterũ quatenus pertinet ad eũ cũ quo contrahit,ſemper videtur factus actus contemplatione perſonæ procuratoris,& nõ domini.l.eũ qui.C.ſi cert.peta. & agnoſcit Bart.d.l.qui in aliena.§.ſi is qui.ad finẽ.& ibi,Alex.nu.5.ff.de acq.hære.Tiraq.lib.2. retract.in fine. nu. 116. & latè cõprobat Ruin.l.1.§.nuntiatio.à nu.83.ff. de noui
83 oper.† vnde cũ venditor videatur facere traditionem contẽplatione perſonæ procuratoris,illi quæretur dominiũ.Neque replices,quòd ſecundũ hoc procurator videtur dolũ cõmittere:quia id negabitur;dolũ enim cõmitteret, ſi actionẽ ſibi quę ſitã velit retinere,nec illã dño cederet,vel ſi vellet dominiũ ſibi quæſitũ retinere,& in dominũ nõ trãsferret.Cæterũ ſi gerat in animo actionẽ vel dominiũ ſibi quæſitũ domino cedere, nullus dolus videtur cõmiſſus: & ideò mero iure ex prædicta traditione ei dominiũ quæritur: quanuis hæc non ſatis perceperit Ruin.l.1.§.per procuratorẽ.n.4.ff.de acq. poſſeſ. Si verò procurator vel maritus à principio declarauit,ſe nomine domini, vel vxoris eã emptionẽ facere, in dubio & traditio ſimpliciter facta eiuſdem nomine debet videri facta:argu.l.quædam mulier.ff.de reiuend.&.l.2.C.de acq.poſſeſ.facit.l.creditor.§.fin.ff. de liber.legat. & in his terminis verior videtur opinio tenentium contra Bar. Neque pro Bart. facit d.l. multum intereſt. in fine. C. ſi quis alteri vel ſibi. quia illi eleganter reſpondet Aretin.l.1.§.per procuratorem. colum.3.ad finem.verſ.tu ergo.ff.de acq. poſſeſ.Ad complementum autem iſtius articuli illud reſtat requirendum . Pone quod mulier minor.xxv. annis dedit pecuniam in dotem , & maritum ex ea pecunia fundum emiſſe proprio nomine,vtrùm nihilominus ille fundus tranſeat in dominium vxoris,& efficiatur dotalis?Et gloſ.2.ad finem.l.ex pecunia. 12. C.de iure dotium.ſentit, quòd in his terminis fundus emptus ex pecunia dotali vxoris minoris, acquiretur vxori , etiam ſi contractus ſit celebratus nomine mariti:allegat.l.2.ff.quando ex facto tutoris. vbi emptum ex pecunia pupillari trãſit in dominium pupilli, ita vt pupillo competat reiuendicatio ad illam rem petendam tanquam ſuam , vt probat.l. ſi vt proponis.C.de reiuend. quã etiã procedere in minore.xxv.annis intellexit glo. 1.ibi cõmuniter recepta.& probat.l.49. tit.5.part.5 & ibi Gregor. verb.Menor. & ita in ſpecie hanc ſententiam tenuit Bald.l.ex pecunia.nu.3.C.de iure dotiũ. & tanquam receptum refert Socin. Iunior cõſ.150.ad finem.lib. 3. probat etiã Molina lib.4.de primog.c.4.nu.33. Sed non placet hæc opinio duplici ratione. Prima, quia prædicta iura loquuntur in eo, quod ex propria pecunia minoris
84 emitur:† & inde inferri nõ poteſt ad pecuniam dotalem, quæ propria cenſetur mariti,vt conſtat ex.l.res quæ. 43.ſ. de iure dotium.Secunda, quia id quòd dicitur emptum ex pecunia minoris,transire in dominium illius,non eſt ſimpliciter verum:ſed eſt diſtinguendum , q̃ aut tutor, aut curator minoris aliquid emit cum pecunia pupilli , vel minoris, nomine proprio,& tunc verum eſt emptum ex poteſtate legis transferri in dominium minoris , ita vt in arbitrio eius ſit,vel emptum vendicare,vel petere pecuniam.l.3.C .arbitrium turelæ. notat Oldra.conſ.245.num.7.Ripa.l. 1. nu.14. ſ.in quibus caſibus pignus.Gregor. l. 49. tit.5.part. 5.in gloſ.En guarda. Et eſt ratio, quia prædicti ex neceſsitate officij tenentur pecunias minorum conuertere in emptionem prædiorum. l.ita autẽ. in prin.ff.de adminiſt.tuto.Bald.l.1.nu.2. C. ſi quis alteri. ac ita neceſsitate officij, & proprietate pecuniæ ſe ſimul adiuuãtibus,

tibus,inducitur prædictum ſpeciale.Bal. ſi vt proponis.n.3.C.de reiuen.ergo prædictum ſpeciale non procedet,ſi quis extraneus aliquid emat nomine proprio cũ pecunia minoris:nam cũ ceſſet ratio de qua ſuprà, etiã hoc caſu locum habebit regula generalis.l. 1. C. ſi quis alteri, vel ſibi.l.ſi ex ea.C.de reiuẽ.l. ſi patruus. C.cõmu. vtriuſque iudic. & ita Bart. & Paul.d.l.ſi vt proponis.C.de reiuen. quãuis id quod emptum eſt ex pecunia minoris,cenſeatur ei tacitè hypothecatum pro ſolutione pecuniæ.l.3.in princ.ff. de rebus eorũ.l.ſi tutor.C.de ſeruo.pignor. dato.cum priuilegio prælationis.l. idẽq;. ſ.qui potiores in pignor.habeant. tradit Beroius.c.cum tu.num.46. de vſuris. Ex quo manifeſtè colligitur, quòd res empta non tranſit in prædicto caſu in dominium minoris : nam aliàs ea hypotheca ſubſiſtere non poſſet. l. neque pignus. ff. regu.iuris. Colligitur etiam q̃ cũ per hypothecam minori ſit conſultum, etiam ſi debitor pecuniæ efficiatur non ſoluẽdo, non ob id dominium rei tranſibit in
85 minorem,cũ agendo hypothecaria , pecuniam obtinere poſsit: † & ita Bald. & Salice.d.l.ſi vt proponis.C. de reiuendi. Rip.l.1.n.14.ad fin.ſ.in quib.caſib. pign. Gregor.l.49.tit.5.p.5.in gl.En guarda.ad finem.quicquid contrariũ ſentiant Bar. & Paul.d.l.ſi vt proponis. imò quòd tũc in ſubſidium dominium transferetur in minorem; allegantes.l.filiæ.88. in fine.ff. de ſolutio. quæ tamen in diuerſis terminis loquitur:& quanuis eiuſdẽ ſententiæ ſit Alber.l.2.ff.quando ex facto tutor.& id tanquam receptũ referat Anton. Gomez.l.Tauri.50.nu.36. vnde pariter,etſi maritus aliquid emat cum pecunia vxoris minoris,dominium huius rei nõ transibit in vxorem , quia & in marito ceſſat ratio ſuprà aſsignata, maximè in empto ex pecunia dotali,quæ magis mariti eſſe cenſetur.d.l.res in dotem.43.ſ.de iur.dotium.quicquid repugnet Rip.l. 1.nu.21. ſ.in quibus cauſis pignus. Illud vtiq; certum eſt, quòd ſiue vxor ſit minor, ſiue maior, & aliquid ſit emptum cum pecunia dotali, & maritus non ſit ſoluẽdo,fauore dotis dominium rei emptę trãsfertur ex poteſtate legis in ipſam vxorem.l. vxor marito.56.in fine.ſ.de donat.inter virum.Ad cuius explicationem aduertẽdum eſt,quòd DD.cõmuniter colligunt ex ea lege,quòd emptũ ex pecunia dotali,in ſubſidium efficitur dotale,& mulieri conceditur vtilis reiuendicatio: ita poſt alios Alex.cõſ.38.nu.3.lib.2.& Affli ctis.c.1.n.14.de fratribus de nouo beneficio inueſt.lib.2.feudorum. Corne.cõſ. 170.n.1.lib.4.Anto.Gomez.l. Tauri.50. nu.36.ad fin. & plures alij relati p Tiraq. lib.1.retract.§.1.glo.1.nu.64. quibus adde Salic.l.ex ea pecunia.in fin.C. de iure dot.Bald.Nouel.de dote.8.par. priuileg. 34.Cuiaciũ libr.5.obſeruatio. c.29. ad fi. Coſtal.l.res quę.ſ.de iur.dot. &Soci.Iun. cõſ.150.n.13.lib.3. Sed circa hãc cõmunẽ traditionẽ in primis eſt aduertendũ, q̃ ſi revera ex pecunia dotali aliquid fuit emptũ,hoc ſolũ ſufficit,vt emptũ efficiatur dotale,& cõſequenter vendicari poſſit p̃ mulierẽ,etiã ſi maritus ſit ſoluẽdo.l. in rebus.30.C.de iure dot. Vnde prædicta DD.cõcluſio accipienda eſt,quando ex pecunia re vera nõ dotali aliquid emptũ fuit:tũc enim vt efficiatur dotale,& cõpetat vtilis reiuendicatio , requiretur maritũ nõ eſſe ſoluẽdo. Item ſecũdò eſt aduertendũ,q̃ tex.d.l. vxor marito:cõcedit illã vtilẽ reiuẽdicationẽ vxori aduerſus maritũ,qui penes ſe retinet rẽ quam emit ex pecunia vxoris, vt aduertit Neguſ.de pig.1.mẽb.5.part.nu.40. Et in his terminis illum vtilis reiuẽdicatio operabitur effectum,vt in ea re vxor præferatur omnibus creditoribus,etiã habẽtibus expreſſas hypothecas, vt declarat Bald. Nouel.de dote.8.p.priuil.8.&Neguſ.vbi ſuprà.Vnde videndũ eſt,vtrũ ea vtilis reiuẽdicatio cõcedatur vxori,etiã aduerſus tertiũ poſſeſſorẽ:& videtur reſpõdendũ nõ cõpetere; quia hoc tantũ inuenitur con-

cõcessum vxori, quãdo maritus alienauit ipsas res dotales, & posteà efficitur nõ solũedo, vt cõstat ex l. in rebus. 30. C. de iure dot. Aliud igitur erit dicẽdũ in rebus quæ nõ fuerũt dotales, neq; tanquã tales fuerũt alienatæ, & quas emptor bona fide possidet: vnde probat text. l. sed etsi lege. §. 1. s. de petitio. hæred. quòd si possidẽs hæreditatẽ, alienauit aliquã rẽ hæreditariã, emptor quidẽ securus erit, & vẽdens poterit cõueniri ad pretiũ: notat Bar. l. fi. n. 7. C. de sent. passis. idque apertè sensit Bal. l. si eũ seruũ. col. 2. vers. sed quid è cõtra. s. si cert. peta dũ dicit, q. d. l. vxor marito. procedit, quãdo vnus habet causam ab altero, vtpote in pecunia donata; nã tunc in subsidiũ res succedit loco pretij. Secus in emptore qui non habet causam à muliere; nã ab eo res vendicari non poterit: allegat. l. cum propria. & l. multum interest. C. si quis alteri vel sibi. quod & tradit idẽ Bal. l. mater. n. 15. C. de reiuẽd. & sentiunt relati per Tiraq. lib. 1. retract. §. 1. glo. 9. nu. 65. Et iuxta hæc venit cõponenda ea DD. cõtrouersia, vtrũ decisio. d. l. vxor marito. vendicet sibi locũ, non solũ in vxore: itẽ non solũ in pecunia donata marito per vxorẽ, sed etiã in quacunq; alia persona, & in quacunq; alia causa? nã Angel. l. si filij. in fine. C. de dona. inter virũ. sentit procedere in quacunq; alia persona & causa, datis paribus terminis. Idẽ etiã tenet Paul. Castrẽ. l. sed etsi lege. §. 1. ad fin. s. de petitio. hæred. in nouis prælectionibus. August. Bero. c. cũ tu. n. 46. de vsuris. & Cuiac. lib. 5. obserua. c. 29. post prin. Cõtrariã tamẽ opinionẽ, imò. d. l. vxor marito. cõtinere casũ speciale; ac proinde in alijs personis & causis locũ non habere, voluit glo. l. 1. verb. cõstitutã. C. si quis alteri. vel sibi. Bal. d. l. si vt proponis. nu. 5. C. de reiuend. Platea. l. et si instrumenta. nu. 2. C. de fide instrum. & iure hastæfiscalis. libr. 10. Pala. rep. rub. §. 60. n. 20. qui omnes dicũt. d. l. vxor marito. tãtũ procedere, quãdo maritus ex pecunia donata per vxorẽ aliquid emit: qđ etiã sentiũt relati per Tiraq. lib. 1. retract. §. 1. glo. 9. nu. 65. Sed intelligẽdo text. d. l. vxor marito. modo de quo suprà, ego nõ video rationẽ, cur decisio illius tex. datis paribus terminis, non habeat etiã locũ in quocunq; alio, cuius pecunia res empta est, & debitor nõ sit soluendo. Vnde videmus, q, quẽadmodum si quis vẽdat rẽ meã sine meo consensu, si re perẽpta, vel perscripta, habeã ratã venditionẽ, cõpetit mihi vtilis actio ad repetendum pretiũ. l. mater. C. de reiuend. l. si eũ seruum. s. si cert. petat. sic pariter è cõtrario, si quis ex mea pecunia me inuito aliquã rẽ emat, ratũ habendo, possum condicere rẽ emptã ex mea pecunia, vel etiã vendicare. glo. fin. in fin. l. Proculus. s. de iure dot. & ibi Bal. & Iacobi. Roma. sing. 612. Similiter licèt d. l. vxor marito. loquatur quãdo maritus aliquid emit ex pecunia data per vxorẽ, tamen idẽ erit in re empta per maritũ ex quacunq; pecunia vxoris; nã d. l. vxor marito. ea ratione procedit, quòd pecunia donata per vxorem, non transit in dominiũ mariti. l. 3. §. sciendum. s. de donatio. inter virum. Idem igitur erit admittendum, si maritus aliquid emat ex pecunia quæ vxoris sit; cũ eadẽ militet ratio: quicquid cõtra tium sentiat Bald. l. si vt proponis. nu. 5. C. de reiuen. & Ripa. l. 1. nu. 20. s. in quibus causis pignus tacitè contrahatur. vnde &. d. l. vxor marito. pariter procedet, si mulier ex pecunia mariti aliquid emerit, quia eadẽ militat ratio Bal. cõs. 67. punctus. n. 1. ad fin. lib. 5. Palac. rep. rub. §. 60. num. 20. quicquid controuertat idẽ Bal. l. si vt proponis. n. 5. C. de reiuen. Quãuis verũ sit, quòd in terminis d. l. vxor marito. emptũ per maritum ex pecunia vxoris, vel è cõtra, sit mariti vel vxoris. l. 1. C. si quis alteri vel sibi. Bar. l. si instrumẽta. nu. 6. C. de fide instrumen. lib. 10. Angel. cons. 141. post prin. ac proinde ei nõ eõpetat vtilis reiuendicatio ad rẽ, nisi in subsidiũ, quãdo maritus vel vxor nõ sint soluẽdo. d. l. vxor marito. quæ in his terminis loquitur

tur, vt ibi tradunt Fulgos. & Costal. notat Angel. l. si vt proponis. nu. 2. & ibi Paul. in fine. C. de reiuend. Tiraq. lib. 1. retract §. 1. glo. 9. nu. 65. quo tamen casu tantũ vti potest reiuendicatione aduersus maritũ ementem ex pecunia vxoris, & rem emptam possidentem, non autem aduersus tertium, vt suprà diximus. Et iuxta hæc venit explicandum quod tradit Ripa. l. 1. nu. 21. s. in quibus causis pignus vel hypotheca tacitè contrahatur. dum dicit. d. l. vxor marito. etiã procedere in empto ex pecunia dotali: quod putat fauore dotis esse admittendum: quod ante eũ sensit Bald. l. si vt proponis. nu. 5. C. de reiuẽ. nam est aduertendum, quòd inductio d. l. vxor marito. ad emptum ex pecunia dotali, prima facie nõ videtur vera, quia illa loquitur in empto ex pecunia vxoris:
86 quod non potest applicari emptis ex pecunia dotali; †quia huius dominium maritus habet. l. doce. C. de reiuend. & de qua ipse ad libitum potest disponere, l. res in dotem. 43. s. de iure dot. Nisi defendendo prædictam inductionem dicas, quòd licèt dominium pecuniæ dotalis transeat in maritum, subintelligitur tamen tacita cõditio resolutiua, nisi maritus soluendo non sit. glo. l. in rebus. verbo, æstimatæ. in fin. C. de iur. dot. Existente igitur prædicta cõditione resolutiua, perinde haberi debet, ac si illius pecuniæ nunquam dominium fuisset translatũ in maritũ. l. 2. cum gl. s. de in diẽ adiectio. ac ita reducitur res ad terminos. d. l. vxor marito. & in specie probat. l. res quæ. 55. s. de iure dot. secundùm intellectum de quo suprà: notat Baptist. de priuileg dotalibus. centu. 2. nu. 6. &. 7. Item est aduertendum, quòd licèt Bal. & Rip. suprà citati, in hoc casu expendant fauorem dotis: tamen id nõ est necessarium, quia d. l. vxor marito. datis paribus terminis, in quocunque alio, & in quacunque causa procedet, vt cõstat ex sup. traditis. †
87 Postremò adde, q, Socin. cons. 224. nu. 1. lib. 2. limitat. d. l. vxor marito. nõ procedere, quãdo mulieri alia via potest esse consultũ, scilicèt per hypothecariã: nã tunc cessabit extraordinariũ remediũ, de quo in d. l. vxor marito. iuxta regul. l. fin. C. de pact. conuentis. Contrarium tamen defendit Neguz. de pigno. 1. mẽb. 5. partis. nu. 40. inducendo d. l. vxor marito. adiũcta glo. 1. & quia vtilius est vxori habere reiuendicationẽ vtilem, quã hypothecariam. Nouel. de dote. 8. p. priuileg. 7. Sed sententia Soci. mihi verior videtur, quãdo enim mulieri aliter potest esse cõsultum, debet cessare remedium extraordinarium, & priuilegiatiuum d. l. vxor marito. vt sup. tradidimus: prout & aduersus Neguz. cum eodẽ Socin. verius est, quòd si tertius conuentus per vtilem reiuendicationem, offerat pretium vxori, poterit eam excludere à reiuẽdicatione: prout & maritus ei offerendo pecuniã dotalẽ, vxori satisfeciisset: vteleganter prosequit Couar. pract. quæst. c. 28. nu. 8. ad finem. & Gregor. l. 49 tit. 5. par. 5. verb. Voluntad. ad fin. Vincen. de Franchis decis. 38. nu. 2. in. 1. p. facit quod Bart. l. 2. num. 3. C. de prædijs & alijs rebus nauicularijs. libro. 11.

SVMMARIA EORVM QVE CONtinentur in quarta parte Rubricæ. ff. Soluto matrimonio.

1 *Dos promissa propriè nõ dicitur dos.*
2 *Quod aduersus plures defenditur.*
3 *Dos promissa qualiter conferatur.*
4 *Statutum faciens mentionem dotis, non intelligatur de dote promissa.*
5 *Quando mulieris culpa dos nõ traditur, in eius præiudicium habebitur pro tradita.*
6 *Statutum loquens in dote, ex identitate rationis.*

nis extendetur ad dotem promissam.
7 Quando statutum loquens in dote data, habeat locum in promissa.
8 Quando maritus non implet ex parte sua, nihil lucratur
9 Mora irregularis nullo dãno afficit morosum.
10 Pro substantia dotis non requiritur datio, sed sufficit traditio.
11 Dos modica propriè dicitur dos.
12 Fructus debẽt deseruire oneribus matrimonij.
13 Non valet pactum, quòd socer teneatur filiam alere, & præterea vsuras dotis genero soluere.
14 Post solutũ matrimonium dicitur propriè dos.
15 Refertur opinio contrarium tenentium.
16 Et tamen magis cõmunis opinio defenditur.
17 Explicatur l. 1 vers. cæterũ. ff. de vsucapio. pro dote.
18 Explicatur. l. in rebus. 30. §. fi. C. de iur. dotiũ.
19 Qualiter sit intelligẽdũ, soluto matrimonio, rerum dotaliũ dominiũ transferri ipso iure in mulierem.
20 Adita hæreditate, vtrum hæreditas propriè dicatur hæreditas?
21 Explicatur. l. si marito. 32. §. 1. ff. eod.
22 Dos postquam est perfectè restituta, non dicitur amplius dos.
23 Pater semel dotem datam filiæ, & ad se reuersam nullo modo minuere potest.
24 Agitur de intellectu. l. eas. s. de capit. diminu.
25 Quare dicatur actio dotis concepta in bonum & æquum.
26 Dotis æstimatio rescinditur propter læsionem intra dimidiam iusti pretij.
27 Explicatur. l. in causæ. 17. §. idem Pomponius. s. de minorib.
28 Intellectus ad. l. si mulier. 22. §. si dos. s. quod metus causa.
29 Metus non irritat ipso iure legitimas conuentiones.
30 Ratio propter quam metus irritat promissionem dotis ipso iure.
31 In hac materia differentia est inter dolum, & metum.
32 Expenduntur verba d. l. si mulier. §. si dos. s. quod metus causa.
33 Explicatur. l. si cum dotem. §. si mulier. ff. eod.
34 Si pecunia dotis offeratur, ipso iure contingit liberatio.
35 Contractus dotis nominatus dicitur post dationem.
36 Idque defenditur aduersus plures.
37 Agitur de intellectu. l. si ego. 10. §. si res. s. de iure dotium.
38 In eo tex. vtrùm sit contractus nominatus, vel innominatus?
39 Et ostenditur innominatum esse.
40 Expenditur. l. 2. §. si pecuniam. ff. de donatio.
41 Fauore dotis, contractus mandato similis per mortem non censetur extinctus.
42 Etiam in dote mandatum extinguitur morte mandatis.
43 In specie. l. si ego. §. si res. s. de iure dotiũ. neque tradens dum viuebat, poterat pœnitere.
44 Fauore dotis dominium mero iure quæsitum hæredi, transfertur in causam dotis.
45 Promissio dotis potiùs dicetur legitima conuẽtio, quam contractus nominatus.
46 In dubio verbum est accipiendum in specie, & non in genere.
47 Explicatur doctrina Bart. l. talis. num. 2. ff. de lega. 1.
48 Agitur de intellectu. l. cum lege. ff. de testam.
49 Verba priuatiua magis sunt præcisa, quam affirmatiua.
50 Ponitur elegans resolutio, quando strictæ significationi vocabuli standum sit.
51 In hac materia non est facienda differentia inter dispositionem hominis & legis.
52 Vnum verbum potest habere duas significationes, vnam propriam, & alterã impropriã.
53 Et quãdo verbũ possit accipi in larga significatione.
54 Quæ dicatur propria significatio vocabuli.

QVAR-

QVARTA PARS
Rubricæ. ff. Soluto matrimonio.

EXPEDITIS his, quæ ad declarationem diffinitionis dotis pertinebant, restat in hac quarta & vltima parte agere de quibusdam quæstionibus, tam diffinitionem, quàm materiã dotis respicientibus. Prima igitur quæstio est, vtrùm dos promissa propriè dicatur dos? Et videtur dicendum, propriè dotem non esse, ex diffinitione dotis relata in tertia parte huius rubricæ in princip. dum habet, quòd dos est, quæ traditur, &c. ergo dos promissa sub prædicta diffinitione non continetur; cùm certum sit, aliud esse tradere, & aliud promittere. l. si quis argentum. §. penul. C. de donatio. quod & ita receptum esse asserit. Socin. Iunior hîc. 3. part. num. 13. Niconic. num. 175. & latè defendunt Alexand. hîc à num. 27. Socin. à num. 3. Claud. num 17. Ruin. nu. 172. Alciat. num. 36. probant etiam Socin. l. de diuisione. nu. 4. ff. eod. Alex. cons. 13. à nu. 16. lib. 3. Concenãtius lib. 2. quæst.
1 iuris, cap. 2. num. 9.† Contrariam tamen sententiam, imò quòd dos promissa propriè dicatur dos, tenet Angel. cons. 180. num. 2. qui ex hoc improbat diffinitionem Bart. hîc d. num. 21. dum in ea vtitur verbo, Traditur: & Ang. subscribunt Aretin. hîc col. penul. ad medium. & Niconic. numer. 150. & latè defendit Ripa num. 58. Bolognet. nu. 144. & à nu. 180. Vaconius lib. 6. declarationũ iuris c. 93. num. 8. Et hoc esse magis communiter receptum aduersus id quod Bart. sentit in prædicta diffinitione, asserit Alexan. hîc nu. 36. & Vincent. Saluiolus nu. 69. Roland. de lucro dotis. q. 5. num. 12. Viuius lib. 2. communium, opinione. 96. Fortunius. l. legitima. nu. 27. s. de pactis. & latè comprobãt Phanuntius de lucro dotis. pag. 42. à num. 21. Tiraquel. lib. 2. retract. in fine. à nu. 32. & Valasc. rerum iudicatar. consultatio. 3. col. 2. & seq. & latè disputat articulũ Vincent. Saluiolus hîc à n. 69. Pro qua opinione adducitur primò, quòd Iureconsulti verborum proprietatis obseruãtissimi, dotem promissam, simpliciter dotẽ appellant: vt constat ex. l. de diuisione. 5. ff. eod. l. Theopompus. 15. ff. de dote prælegata. l. 2. §. final. ff. de priuileg. creditor. l. nuptura. 58. & l. si mulier. 60. & l. siue generalis. 62. l. cũ post. 70. §. patronus. s. de iure dotiũ. Secũdò, quòd dos promissa cõfertur. l. 1 §. 1 ff. de collat. dotis. l. 2. C. de collatio. ex quo innuitur, illam nõ minus propriè dotem esse, quã traditam: nam & hæc eâdẽ ratione mulier cui dos promissa fuit, dicitur dotata. l. cum post. 44. §. 1. ff. de admi. tuto. & ibi gloss. verbo, promiserit. Bal. l. si pater. per illũ tex. C. de sponsalib idem cons. 224. vir fuit. col. 2. vers. quartò hoc probatur. lib. 5. Salic. l. si constante. col. 2. C. de donatio. ante nuptias. Fulg. cons. 40. Dominicus. col. 3. vers. in diuersum facit. Calcã. cõs. 30. Antonius. col. 4. vers. neque obstat tertium. & asserit receptum Alciat. hîc nu. 37. Vincent. Saluiolus num. 45. & quia per promissionẽ dos dicitur constituta: gloss. l. vnica. §. accedit. verb. fecerit. in fine. C. de rei vxor. actio. & tradit gloss. l. finali. verb. dederit. C. de dotis promissio. Et constat ex eo, quia vt verbum, Animal, acceptum vt genus, si ei adiungatur hæc differentia, Rationale, vna efficitur species, quia dicetur animal rationale, vt puta homo, & si eidem addatur hęc differẽtia, Animal irrationale, a ltera efficietur species, di-

ceęq; animal irrationale,vt puta,equus: ac proinde equus tam propriè dicitur animal,quàm homo:ſic etiam ſi dos capiatur vt genus,cui accedat hęc differẽtia,Data,efficieẽ vna ſpecies, diceturq; dos data: ſi verò eidem adiungatur alia differentia,ideſt,promiſſa,alia efficietur ſpecies,&vocabitur dos promiſſa, & cõſequenter tam dos data, quàm promiſſa propriè dicentur dos: nam genus, neq; magis,neq; minus de vna ſpecie quã de alia prædicatur,cum genus vnicuiq; ſpeciei propriè inſit.l. ſi quid earum.§. inter emptum.ff.de leg.3.l.ſemper in generalibus.ff. de reg.iur. quæ fuit ratio Vaconij lib.6.declarationum.c.93.nu. 8. Sed his non obſtantibus,prima opinio,quæ colligitur ex diffinitione Bar.veriorvidetur.

† Pro qua vrgenter facit,quòd res nõ di
2 cuntur dotales antequam ſint traditæ.l. de diuiſione. 5.in fin.ff. eo.l.dotale. 13. §. dotale.ſ.de fundo dotali. ergo neq; antea dicetur dos.Neq;ſatisfacit reſponſio Ruin.hîc nu.165. quòd licet res promiſſa pro dote,non dicatur dotalis antequã tradatur,tamẽ ipſa obligatio reſultans ex promiſſione,erit dotalis,& conſequẽter dos tanquam ius vniuerſale dicetur conſtituta per promiſſionẽ;prout & dos cõſiſtere poteſt in nomine debitoris dato in dotẽ.l.qui ſe debere.&l. ſi donaturus. ſ.de condict.ob cauſam.l.ſi debitor.ſ.de iure dotium. & notauit Bart.l ſingularia. n.18.ad med.ſ.ſi cert.petat.& conſ.133. nu.3. quam reſponſionem repetit idem Ruin.conſ.151. num.7.lib.5.& eo non relato,eandem aſsignat Ripa hîc nu.59. & ſubſcribit Roland. de lucro dotis. q.5. num.13. nam aduerſus hanc reſponſionem replicatur, quòd dos dicitur à datione.Bart.l. iuris gentium.ad fin. princ. ſ. de pactis. ergo ante dationem dos dici propriè non poteſt: ita vt meritò Socin. Iunior hîc.3.part.nu. 39. aſſeruerit, quòd quando dos tantùm promittitur, neq; obtinet verum & propriũ dotis nomen,neq; etiam propriè dicetur contractus dotis: vt probat.l.1.C. de dote cauta.l.ſi pater ignorãs.42.ff.eod. Et retenta hac opinione,non obſtant ſuprà adducta pro contraria opinione: nam ad primũ reſpondetur,Iureconſul. vocare dotem promiſſam,dotem ſimpliciter, per figuram quę dicitur prolepſis,ſiue anticipatio:quę enim propriè debet dici dos poſt traditionem ſiue numerationem, poſt factam promiſsionem futuræ traditionis per prædictam figuram dos dicitur,vt tradit Alciat.lib.4. de verb. ſignif. num.6.& in effectu Concenantius lib.2 quęſtionum iuris cap.2. nu.9. ergo ſatis innuitur,impropriè dici dotem: nam ſignificatio quæ adiuuanda eſt per aliquã figuram,impropria & abuſiua dicitur.l. itẽ prætor.ff.de ſuis.& legit.hæred.Andr. Gammar.tracta.extenſionum. num.83. quod & in ſimili caſu notauit idẽ Alcia. lib.8.parergõ.c.13.ad finem. & in rubri. num.8.ff.de liber.& poſthu. Non obſtat ſecundũ,quia reſpondeo, quòd dos promiſſa confertur,non tanquam data, ſed potiùs remittente muliere promiſsionẽ dotis ſibi factam.l.1.§. conſequens.ff. de collatio.dotis. † ex quo colligitur,propriè non eſſe dotem, ſed potiùs promiſſionem dotis dandæ: quod multum differt ab ipſa dote: arg.l. in bonæ fidei. cũ ibi notat.ſ.de eo quod certo loco. Alex. conſ.75.n.4.lib.6. Vnde & tollitur quod in prædicta ratione adiectum eſt, quòd per ſolam promiſsionem mulier dicetur dotata: nam id intelligendum eſt etiam per fictionem.l.qui actionem.ff. de regu. iuris.neq; enim propriè dotata dicetur, antequam dos ſit tradita:vt clarè probat tex.l. Titio centum.70. §. Titio genero. verſ.conſtante.ff. de cond. & demonſtr. & ibi Imol.col.3.ad med.& Paul.num.9 quãuis illud verum eſſe fateamur, quòd dos tradita etiam per modos fictos propriè dicetur dos: argum.l.certè.§.1.ff. de precario.tradit Rimina.conſ.229.nu.23. lib.2. Exemplum inuenies.l.licet. 44.§.1. &l.nuptias. 58.ſ.de iure dotiũ. & in alijs iuribus

iuribus adductis per Socin.Iun. hîc. 3.p. num.40.Non obſtat tertia ratio,quia reſpondeo, quòd cum dos accipiat nomẽ à datione.Bart.l.iuris gentium.ad finem princ.ſ.de pactis. dos promiſſa non poteſt dici ſpecies dotis,cũ promiſſum multum differat à datione. l. in bonæ fidei. ſ. de eo quod certo loco.& in ſpecie probat.l.ſi ſocius.82.ad fin.ſ.pro ſocio.notat Alex.conſ.13.num.13.lib.3. Neque admittenda eſt conſiderario Bulgarin. hîc nu.20. quòd illud,quod promittitur nomine dotis,ſaltem eo reſpectu poteſt dici dos, quia promittitur vt deſeruiat oneribus matrimonij: nam reſpõdetur, non ob id ſequi quòd dicetur dos,ſed potiùs promiſsio rei conuertendę in onera matrimonij:quod multum differt ab ipſa dote tradita.l. in bonæ fidei.ſ. de eo quod certo loco.latè Boeri.deciſ.3.nu.1. Ex qua Bart.opinione ita defenſa infertur primò,quod cũ in ſtatutis verba propriè intelligi debeant.l.1.§.ſi is qui nauẽ. ſ.de exercit.actio.& ſecundũ veritatem, & non ſecundũ fictionem.l.3.§. hæc verba.cum ibi not.ſ.de negoc. geſt. ſtatutũ faciens mentionem dotis ſimpliciter,intelligetur de dote data, non autem de promiſſa;quæ propriè dos non eſt, vt ſuprà probauimus.† Pro qua illatione vi-
4 detur text.auth. de nõ eligendo ſecũdò nubentes.§.fin.colla.1.&tenet Imol.l.Titio cẽtum.§.Titio genero.col.3.ff. de cõdit.& demonſt.Fulg.l.non ſine.in fin. C. de bonis quæ liber. Alex.conſ.13.à nu.3. lib.3.Contrariam tamẽ opinionem,imò quòd prædictum ſtatutum intelligatur etiã de dote promiſſa,tenuit Angel. conſil.180. & defendũt Aretin.hîc col. pen. Iaſ.nu.23. Crot.nu.85. & hanc eſſe magis cõmunem ſententiam aſſerit Rimin. conſ.83.nu.14.lib.1.Rolan.de lucro dotis.q.5.nu.11.Tiraq.lib.2.retract. in fine. nu.33.defendit Vacon.lib.6.declarationum iuris.c.93.nu.9.Valaſc.rerum iudicatar.cõſultat.3.col.2.& ſeq. Adducitur pro hac ſententia.l.ex morte. C. de pact. conuentis.item auth.de nuptijs.§.dotes collat.4.& ibi notat Angelus idem facit l.mulier.20. adiuncta gl.1.ff. de cond. inſtit.& l.vnica.adiuncta gl.fin.C.ſi dos cõſtante matrim. His tamen nõ obſtantibus,præcedens illatio verior eſt,quæ benè ex ſuprà adductis deducitur. Neque obſtant in contrarium adducta: nam ad primũ de.l.ex morte.C.de pact.conuentis.reſpondetur, mentem illius tex. eſſe, quòd quidquid maritus lucrari poteſt ratione pacti ex dote data per mulierem, idem etiam lucrũ debet facere vxor ex donatione propter nuptias data per maritum,ſiue huiuſmodi lucrum debeatur ex dote data,ſiue promiſſa:& ſic quando in pacto fuit facta mentio, tam dotis datæ,quã promiſſæ:& inde inferri non poteſt ad noſtrum caſum,in quo præſuppo nimus dotis ſimpliciter factã fuiſſe mentionem.Neq; etiam obſtat text.auth. de nuptijs.§. dotes.collat.4.quia text. tantũ probat, quòd lucrũ quod facturus erat maritus ex dote data,idẽ habebit ex dote promiſſa,quando per culpã vxoris ſteterit,quominus traderetur; nam in eius odium habebitur pro tradita: arg.l. iure ciuili.ff.de cond.& demonſ.l.in executione.85.§.fin.ff.de verbor.oblig.remaneret enim aliàs mora mulieris impunita, aduerſus regulam.l.in condemnatione. 134.§. vnicuique.ff. de regul iuris. Vnde receptum eſt, quòd licet ſtatutum ſpecialiter loquens in dote data nõ habeat locum in dote promiſſa, vt ſtatim dicemus: tamen ſi mora vel culpa vxoris nõ fuerit tradita,quoad præiudicium mulieris, conſiderabitur tanquam tradita: vt per.d.§.dotes.tradit Bar.conſ.133.nu.2. Socin.l.de diuiſione.nu.5.ff.eo. † Similiter qui promiſit ſe obligare per inſtrumẽ
5 tum,tanquam obligatus poterit conueniri,ſi per eum ſteterit quominus obligetur.Caſtr.conſ.52.tria ſunt. lib.2. Et eodem etiam modo poterit reſponderi ad l.mulier.20. iuncta gloſ.1.ff. de cond. inſtit.& l.vnicam,adiuncta gl.fin. C. ſi dos

cõstante matrimonio. loquuntur enim quãdo mulier fuit in mora tradendi dotem: ac proinde prædictis iuribus locus non erit, si in muliere mora tradendi cõ sideraꝝ nõ poteſt; vt quia maritus conceſsit ei dilationem ad tradendum. Ang. conſ.158. Crot.hîc num.fin.& Iaſ.l.ſi donaturus.§.fin.num.14.ſ.de cond.ob cauſam.Boer.deciſ.22.num.14. Hippol. Riminald.conſ.16.nu.8.lib.1. Siluan. conſ. 2.num.50. Pro concordia tamen harum opinionum dicendum eſt, ſemper attendendam eſſe rationẽ ſtatuti, & ſi illa militauerit etiam in dote promiſſa,tunc facta extenſione, ex identitate rationis ſtatutũ verificabitur etiam in dote promiſſa: nam cùm appellatione doris veniat etiam dos promiſſa,largè ſumpto vocabulo: vt colligitur ex rub.C.de dotis promiſſ.& alijs iuribus ſuprà adductis,ſuccedit ea cõmunis traditio, quòd ſtatutum, etiam exorbitans, extenditur ad caſum, qui ſublata vocabuli ſignificatione comprehendi poteſt, ſi conſtat eandem eſſe rationẽ.l.filium habeo.ſ.ad Macedoniã. Clem.1. cum gl.de electio. notab. Alex. conſ.97.num.12.lib.2.Socin.Iunior conſil.129. nu.5.lib.1. & ita per prædictã rationem hanc reſolutionẽ poſuit Socin. l.de diuiſione.nu.4.ĩ. eod. Niconic. hîc num.48. & nu.176. Socin.Iunior. 3.par. nu.19.ad fin.Ruin.nu. 169. idem.Ruin. conſ.225.nu.4.lib.1.Rolan.de lucro dotis.q.5.nu.16. Vnde conſequitur,quòd ſi ſtatutũ diſponat,vt maritus lucretur certam partem dotis,habebit etiam locum in dote promiſſa: nam cũ ratio illius præſumatur fuiſſe,in compenſationem onerum matrimonij illud lucrũ deferri marito.l.1. C. de impon. lucrat. deſcriptio. lib.10.gloſ.pen.l. ſi donaturus.§.fin. ſ. de cond.ob cauſam. pariter habebit locum etiam in dote promiſſa,ſi modò maritus ſuſtinuerit onera matrimonij,iuxt. not. l.de diuiſione.ĩ.eo. Et in his terminis accipienda eſt cõmunis concluſio DD.l. ſi donaturus.§. fin.ſ. de cond. ob cauſam.

quòd prædictum ſtatutum etiam in dote promiſſa locum habet. † Curt.Iunio. conſ.129.preſupponitur.ad finem.Tiraquel.lib.2.retract.in fin.num.33. Si verò maritus nõ ſuſtineat onera matrimonij, quia dos ſibi non fuit tradita,tunc ſtatutum non verificatur in dote promiſſa,in qua ceſſat in his terminis illius ratio.Fulgoſ.l.non ſine.nu.6.C.de bonis quæ liberis. & in his terminis procedent tradita per Iaſ.l.ſi donaturus.§.fin.num.18.ſ. de cond.ob cauſam. Sed videdum eſt, vtrũ idem ſit admittendum,ſi ſtatutum, ſiue diſpoſitio, faciat mẽtionem dotis datæ? Et reſpondendum eſt,regulariter prædictum ſtatutũ loquens in dote data, non verificari in dote promiſſa: quia dos data &promiſſa ſunt diuerſa.l.1.C.de dote cauta.l.ſi ſocius.82.in fin.ſ. pro ſocio. atque proinde incluſio vnius, debeat cẽſeri excluſio alterius.l.cũ prætor.ſ.de iudic.expreſſè Bar.l.iubemus nulli.§. ſanè. num.7.C.de ſacroſ.eccle.cum quo tranſeunt DD.vt hîc aſſerit Crot.numer.85. Socin.l.de diuiſione.num.5.ĩ.eod. & alij quos refert Roland. de lucro dotis. q.6. num.3. Riminal.conſ.83.num.24.lib.1. Ruin.conſ.197.nu.6.lib.1.Siluanus conſil.2.nu.49. Et pari ratione quando ſtatutũ loquitur in dote retẽta vel reſtituta: quia &prædicta verba nõ poſſunt verificari in dote promiſſa. Cro.hîc n.86.Ruin. d.cõſ.197.à nu.5.lib.1.Capic.deciſ.176. à nu.32.Ex quorum mente apertè colligitur, quòd licèt quãdo ſtatutũ facit mẽtionem dotis ſimpliciter, locum habeat in dote promiſſa; ſi cadẽ ratio videatur militare, vt ſuprà diximus: tamen ſi faciat mẽtionem dotis datæ, illud ſtatutũ non habebit locum in dote promiſſa, ex ſimilitudine rationis, cũ ſtatutũ reſtringẽs ſe ad dotem datam,tacitè excluſerit promiſſam; & conſequenter tacitè prohibuerit eo caſu ad dotẽ promiſſam fieri extenſionẽ: vt apertè eſt de mente ſuprà allegatorum,& colligitur ex traditis per Ruin.conſ.197.caſus à nu.5.lib.1.& conſ.

conſ.34.copioſè.col.1. lib.3. & cõſ.56. in caſu.col.1.lib.5.niſi per aliam legẽ inueniatur facta prædicta extenſio: vt declarat Bart.d.l.Iubemus nulli. §. ſanè. nu.7. C. de ſacroſ. eccleſ. ſic ſaluans gloſ. ibi. verb.acquiratur. quæ legem illã loquentem in dato,extendebat ad promiſſum. Et ideò Ordinat.lib.4.tit.9.§.final.diſponens,quòd arræ debeãtur iuxta quantitatẽ dotis datæ,non habebit locũ ſi data nõ eſt,ſed remãſit in terminis dotis promiſſæ.Gãma deciſ.370.nu.2.Valaſc.conſultatio.3.col.pen.vt dicemus infra n.8. Similiter cum auth.ſed quãuis.C. de rei vxor.actio. loquatur de dote data filiæ, vt clariùs colligitur ex corpore,non habebit locũ in dote promiſſa, vt ibi tenet gl.1.quam dicit receptã Aym.conſ.611. nu.1.lib.4.& aduerſus Dec. conſ.35.latè
7 pbat Siluan.conſ.2.à nu.49.† Quinimò ſi ſtatutũ fuerit correctoriũ iuris cõmunis,& loquatur ſimpliciter de dote, non verificabitur in dote promiſſa, etiãſi eadẽ ratio videatur militare;quia iura correctoria nõ extenduntur ex idẽtitate rationis: gl.recepta auth.quas actiones.C. de ſacroſan. eccleſ. expreſſè Imol. l. Titio centũ.§.Titio genero.col.3. ad med. ĩ.de cond.& demonſtrat. Alex.conſ.13. nu.11.lib.3.Ruin.conſ.225.num.2. ante finẽ.lib.1.quidquid contrariũ ſentiat Alciat.hîc num.36.ad fin.Illud certum eſt, quòd ſtatutum loquẽs in dote data, verificabitur in promiſſa,quãdo per moram vel culpã vxoris tradita non fuit: nã tũc ad eius præiudiciũ habebitur pro data.l. Labeo ſcribit.ſ. de contrah.empti.& in ſpecie Bar.cõſ.133.n.2. Alex.l. nõ tantũ. nu.16.ĩ.de re iudic. Socin.l.de diuiſione. nu.5.ĩ.eo.Rolan.de lucro dotis.q.7. Tiraquel.lib.2.retract. in fin.num.37. Quod tamen ita explicandũ eſt,quòd ſtãte pacto,vel ſtatuto de lucranda aliqua parte dotis,vel donationis propter nuptias,ille qui non impleuit ex parte ſua,nihil lucrabitur ratione pacti, vel ſtatuti,etiamſi cõcurrant omnia alia requiſita per ſtatutũ vel pactum; quia ſemper ſubintelligitur cõditio, Si modò prętẽdens illud lucrũ, impleuerit ex parte ſuą id ad quod tenebatur.l.quæro.§.inter locatorẽ.ſ. locati.l. ſi conuenerit.14.ſ.pro ſocio.& ideò ſi cõiuges inter ſe pacti ſunt,vt ſi maritus prędecederet,mulier lucraretur certam partẽ donationis propter nuptias,& ſi vxor prędecederet, maritus lucraretur certã partẽ dotis; ſi cõtingat maritum prædecedere,mulier ratione pacti nihil lucrabitur,ſi ipſa dotem non tradidit marito, prout tenebatur; vel ſi pro parte dedit, pro ea tantùm parte lucrabitur donatio nẽ propter nuptias: text.eſt auth. de nõ eligẽdo ſecũdò nubentes. §.fin. colla.1. auth.de ęqualit.dotis.§.hoc igitur. & ibi gloſ.verb.virum. collat. 7. tradit Guido deciſ.274. & Afflict. deciſio.242. Boeri. deciſ.22.nu.16.Grãmat.deciſ.97. Et pariter ſi vxor prædecederet,& ipſa dotem dediſſet,maritus autẽ non traderet vxori donationem propter nuptias,nihil lucrabitur ex dote: quia.d.§.final.hoc caſu vultius ęquale ſeruari inter maritum & vxorem:& ita Socin.l.de diuiſione.nu.4. in fin.ĩ.eo. Pariſ.hîc nu. 198. Octauian. deciſ.Pedamon.21.nu.21. † Cùm autẽ
8 hodie donatio propter nuptias non ſit in vſu: gl.auth.dos data. C. de donat.ante nuptias. niſi volũtariè promiſſa ſit. l. ſi conſtante. C. de donatio. ante nuptias. Valaſ.conſultat.2.col.fin. maritus hodie lucrabitur dotem,etſi non tradiderit donationem propter nuptias,ad quam dãdam hodie obligatus non eſt: & ita poſt Salic.admonet Ruin.hîc nu. 166. Vnde cùm ſecundũ morẽ Hiſpaniæ arræ (quæ ſucceſſerunt loco donationis propter nuptias)vel dari,vel promitti poſsint, & ſoleant per maritũ.Ord.lib.4. tit.9.§. fin. l.1.ad fin.tit.2.lib.5.Ordinam.lucrabitur maritus dotẽ,ſi arras promiſerit, vel tradiderit: quas tamẽ vxor non lucrabitur, ſi dotem nõ tradiderit, prout tenebatur tradere,vt maritus ſuſtineret onera matrimonij: atque proinde in Hiſpania

reſpectu vxoris etiam hodie locum obti
nebit deciſio.d. auth. de non eligendo
ſecundò nubẽtes. §. fin. colla. 1. diximus
ſuprà nu. 6. ad fin. Quinimo nõ ſolũ mo-
roſus lucrum prædictum amittitet, ſed
etiam & illud dãnum incurret, quod in
eius odiũ, & præiudiciũ dos habebitur
pro tradita, vt ſic maritus ex ea lucre-
tur id quod ratione pacti, ſi verè data
fuiſſet, lucrari poterat: argument. l. de
ætate. §. qui tacuit. ſ. de interrog. actio.
& in ſpecie colligitur ex auth. vt exactio
ne inſtante dotis. §. fin. collat. 7. per quã
Bartol. conſil. 133. numer. 2. concludit,
quòd licet ſtatutum loquatur in dote
data, in odium vxoris moroſæ habebi-
tur dos pro data, vt ſic maritus lucrum
conſequi poſſet, quod ſtatutum defert,
vbi dos data eſſet: ſubſcribit Pariſ. hîc
nu. 203. Ruin. conſ. 133. nu. 7. lib. 4. niſi
maritus dederit dilationẽ ad ſoluẽdum:
nam cùm tunc mora non poſsit imputa
ri mulieri, arras lucrabitur, licèt dotem
non dederit. Guid. deciſ. 565. Afflictis
deciſ. 333. Thom. Gram. deciſ. 97. nu. 4.
Boer. deciſ. 222. nu. 21. & nu. 41. Rolan.
cõſ. 10. à n. 4. lib. 1. Valaſc. cõſultat. 3. col.
fin. Hipp. Rimin. cõſ. 16. n. 8. lib. 1. Quæ
vera eſſe intelligas, ſi mulier, quę non ſol
uit dotẽ, fuerit cõſtituta in mora per in-
terpellationem, vel per lapſum diei ex-
preſsi, iuxta. l. magnam. C. de contrah.
& cõmitt. ſtipulatio. nã ſi tantũ ſit cõſti-
tuta in mora irregulari, vt quia maritus
ſuſtinuit onera matrimonij, iuxta not. l.
de diuiſione. ff. eo. dicendum eſt, quòd li
cèt mulier non poſsit prætendere lucrũ
ex donatione propter nuptias, vt ſuprà
dictum eſt, non tamen incurret illud dã
nũ, vt dos habeatur pro tradita ad cõmo
dũ mariti: ita ſentit Bar. l. iubemus nulli.
§. ſanè. n. 7. C. de ſacroſ. eccleſ. & expreſ-
ſit Paul. ibi. n. 4. Socin. l. de diuiſione. n. 6.
ff eo. Crot. hîc n. 85. ad fin. Pariſ. nu. 203.
Ruin. conſ. 133. num. 3. lib 4. Rolan. qui
aſſerit hanc eſſe receptã ſententiã, de lu-
cro dotis. q. 8. & quãuis contrariũ teneat
Ruin. hîc n. 167. tamẽ nõ eſt recedẽdũ à
9 cõmuni; † quia vt tradit Paul. l. vinũ. nu.
fin. ſ. ſi cert. petat. quẽ ibi ſequitur Alex.
nu. 13. ad fin. Iaſ. nu. 18. Purpur. num. 65.
mora irregularis illum tantùm operatur
effectum, vt moroſus non debeat conſe
qui lucrum cum dãno alterius. l. curabit.
C. de actio. empti. non verò prædicta
mora ſufficiens eſt, vt moroſus dãnũ pa-
tiatur: ac ideò propter illam, neq; tenebi
tur de rei interitu, neq; ad intereſſe quã
ti plurimi. Secundò quæritur, vtrũ pro
ſubſtãtia dotis requiratur traditio, vel da
tio? Et videtur dicendum ſufficere tradi
tionẽ, vt patet ex verbis diffinitionis, ibi:
Traditur: nã poſitum fuit ad ſignifican-
dum, ad dotis conſtitutionẽ non requiri
dominij tranſlationẽ, ſed ſatis eſſe quòd
res tradãtur: ex qua traditione dominiũ
trãsferetur, ſi tradens ſit dominus; aliàs
vſucapiendi cõditio: iuxta regulã. l. clau-
uibus. ſ. de contrah. emptio. & ita gloſ. l.
dotale. §. 1. verb. cum dominiũ. ſ. de fun-
do dotali. Bar. hîc nu. 16. Claud. l. de diui
ſione. in prin. & ibi Vincen. nu. 2. ad fin.
ff eo. In contrariũ tamen vrget. l. dotale.
§. 1. ſ. de fundo dotali: quę requirit domi
nij tranſlationẽ, vt fundus efficiatur do-
talis: per quẽ contra cõmunẽ tenet Rip.
hîc n. 40. Bolognet. n. 177. Roger. tracta.
de dote. in prin. num. 4. & facit quia dos
dicitur à datione. Bart. l. iuris gẽtium. ad
finem. princ. ſ. de pact. Si ergo non inter
uenit datio, neq; dos conſiderari poteſt:
& ita arguit Angel. conſ. 335. ad finẽ. Sed
non eſt recedẽdum à cõmuni doctrina,
pro qua eſt tex. l. de diuiſione. 5. ff eo. ibi:
Tradita poſſeſsio. &. l. nuptura. §. 1. ſ. de
fundo dotali. vbi fundus alienus datus
in dotẽ cẽſetur dotalis. Idẽ colligitur ex
tit. ff de vſucapio. pro dote adiuncta re-
gula. l. ſequitur. §. lana ff de vſucapio. Ne-
que obſtãt contraria: nã ad primũ de. l.
dotale. §. 1. ſ. de fundo dotali, reſpõdetur
procedere quando dñs eſt tradẽs. Ange.
conſ. 355. ad fin. ſed ſi dñs nõ ſit, ſatis eſt
vſucapiendi cõditionẽ transferri, vt fun
dus

dus dicatur dotalis, vt conſtat ex ſuprà
10 traditis, † quod ſi fundus tradatur adie-
cto pacto, quòd neq; dominiũ, neq; vſu-
capiendi conditio transferatur in mari-
tũ, tunc ille fundus non dicetur dotalis:
arg. l. cum manu ſata. §. fin. ſ. de contrah.
emptio. Ang. conſ. 76. ſtatutum. ad finẽ.
Ad ſecundũ reſpondetur, quòd dos dici
tur à datione in eo ſenſu, quòd debeat in
teruenire traditio, per quã vel dominiũ
debeat transferri, vel vſucapiendi condi
tio, iuxta ſuprà tradita: Et ex his veniunt
explicanda tradita per Baptiſt. de priuil.
dotalib. centur. 1. nu. 17. dum dicit, quòd
ſi ſponſa tradit ſponſo, id eſt, marito futu
ro, res alienas non æſtimatas, non vſuca-
piet illas maritus ex titulo dotis, ſed ti-
tulo pro ſuo; quãuis ſi ſponſa ſit domina,
dominium transferat in ſpõſum: allegat
l. 1. §. & eſt quęſtio. ff. de vſucap. pro dote.
quę tamen prępoſterè tradita ſunt: quia
imò. d. l. 1. §. & eſt quæſtio. apertè probat,
quòd ſi ſponſa tradit ſimpliciter ſponſo,
videtur tradere animo transferendi do-
minium: ac ob id ſi domina ſit, illud trãſ-
feretur, aliàs vſucapiẽdi conditio: vt etiã
probat. l. dotis fructus. 8. §. fin. eum. l. ſeq.
ſ. de iure dotium. Illud ergo potiùs do-
cere debuiſſet, quòd licèt in ſponſum ſit
tranſlata vſucapiendi conditio, non ta-
men vſucapiet titulo pro dote, quia dos
ſine matrimonio conſiderari nõ poteſt.
l. 3. ſ. de iur. dot. quia tamẽ poſsidet rem
tanquam ſuam, vſucapiet titulo pro ſuo,
iuxta. l. 1. ff. de vſucapio. pro ſuo. Tertiò
quæritur, vtrũ pro ſubſtantia dotis requi
ratur quòd ſit data ad onera matrimo-
nij ſuſtinenda? Et videtur reſpondẽdũ,
requiri, cùm in diffinitione dicatur: Ad
onera matrimonij ſuſtinenda: ex quo
colligebat. Iaſ. hîc nu. 25. quòd dos mo-
dica & conſiſtens in vno numo, nõ dice
tur dos, cũ per eam non poſsint ſuſtineri
onera matrimonij: allegat etiã auth. præ
tereà. C. vnde vir & vxor. vbi probatur
idem eſſe, vxorẽ eſſe in dotatã, vel modi-
cã dotem habere: allegat etiam regulã
. l. ſcio. ſ. de in integ. reſtit. quam ſenten-
tiam tenet etiam idem Iaſon. l. ſciendũ.
nu. 11. ſ. qui ſatiſd. cogant. Socin. conſil.
246. lib. 2. & latè confirmat Niconi. hîc
à n. 203. Sed quidquid ſuprà dicti dicãt,
11 † in cõtrarium eſt tex. l. Neratius. §. pen.
ſ. de religioſ. quem notat gloſ. l. Imperia-
lis. verb. doralibus. C. de nupt. & quòd
etiam in vno numo dos conſiſtat, tenet
Bald. c. ſi proponente. num. 3. de reſcript.
ſumma Angelica. verb. dos. nu. 3. defen-
dunt Ripa hîc nu. 53. Alciat. numer. 38.
Menoch. conſ. 93. nu. 46. lib. 1. & proba-
uimus ſuprà. Neq; obſtant rationes Iaſ.
nam ad primam reſpondetur, ad eſſen-
tiam dotis nõ requiri tot eſſe data, vt ex
illorum fructibus onera matrimonij ſu-
ſtineri poſsint: cum frequentiùs contra-
riũ contingat. c. ſalubriter. de vſuris. Satis
igitur eſt, quòd id quod datur, ad id de-
ſtinetur, vt ſic maritus faciliùs ſuſtineat
onera matrimonij. l. ſi pater. 79. in fi. ſ. de
iure dotium. explicata vt hîc per Socin.
num. 35. cuius explicationem probant
Ruin. conſ. 151. n. 7. li. 5. Rolan. de lucro
dotis. q. 5. n. 13. Non obſtat ſecundũ de
auth. præterea. C. vnde vir & vxor. quia
ibi dos modica, & nulla æquiparantur
quoad eum effectum, vt maritus vxori
tãquam inopi teneatur relinquere quar
tam partem bonorum ſuorum: cũ enim
hoc nõ inducatur ratione dotis, ſed pro
pter affectionem maritalem. l. final. C.
de repud. authen. quib. mod. natural. ef-
ficiãtur legitimi. §. illud. collatio. 6. &
hæc ratio pariter militet, quando nulla
eſt data dos, vel modica data eſt, ideò
eo caſu æquiparantur: ſed quoad alios
effectus diuerſitas eſt inter prædictos
caſus: vt conſtat ex ſuprà traditis. Non
obſtat tertium de regula. l. ſcio. ſ. de in
integrum reſtit. neque enim procedit
in inductis ſecundùm ius commune: nã
in his minima ſunt in conſideratione. §.
gallinarum. Inſtit. de rerum diuiſio. Bar.
l. ſi proprietarius. ff. de dãn. infecto. Reie-
cta igitur Iaſon. traditione, illud meliùs

ex prædictis vltimis verbis diffinitionis colligẽdum eſt, de eſſentia dotis eſſe, vt fructus deſeruiãt oneribus matrimonij. l ſi pater.79.in fin.ſ.de iur. dot. quod tamen Ang.hîc nu.5.& conſ.180.nu.2.improbat ea ratione,quia valet pactũ,quòd mulier ſe & ſuos alat.l.4.§.fin. ſ. de pactis dotalib.l.ſi quis pro vxore.22. §. fin. ſ. de donatio.inter vir.l.fin.in princ.ĵ. de doli exceptio.quod tamẽ pactum nõvaleret, ſi de eſſentia dotis eſſet, quòd fructus deſeruirent oneribus mattimonij.l.cum
12 precario ĵ.de precario.† Sed facilè reſpõdetur,prædicta iura non probare, valere pactum prædictum ſimpliciter,ſed quãdo maritus ob id fructus dotales relinquit vxori,vt ſe & familiam aleret: nam cùm tunc in effectu deſeruiãt oneribus matrimonij.l.vbi adhuc.29.ad fin. C.de iure dotium. meritò prædictum pactum admittitur.l.4.§.fin.ſ.de pact.dotali. Sed ſi pactum ita eſſet cõceptum, vt mulier ſe & ſuos aleret, & nihilominus maritus lucraretur fructus dotales, non valeret prędictũ pactũ, quaſi repugnans naturæ intrinſecæ dotis, ſecundùm quã fructus dotales debẽt deſeruire oneribus matrimonij:& eſt tex.l.4.in prin.ſ.de pact. dotalib.vbi probatur nõvalere pactũ,quòd maritus ſuſtineat matrimonij,& fructus dotales pertineãt ad vxorẽ: vnde per argumẽtum à cõtrarijs,neq; valebit pactũ, quòd vxor ſuſtineat onera matrimonij: & fructus dotales pertineant ad maritũ, repugnaret enim hoc pactum fini propter quẽ dotes dantur.l. dotis fructus. 8. in prin.ſ.de iu.dot.& ideò valere nõ debet.l. cũ precario.ĵ.de precario. quod in terminis tenet Bal.l.pactum.in fin. C.de collat.& ſequuntur Alex.hîc n.34.Aret. nu.13.Iaſ.nu.22.Rip.nu.54. & eſt magis recepta reſolutio,vt hîc aſſerunt Socin. Iun.3.par.nu.2.ad med.Alciat.nu.44.Et ex his inferẽ intellectus ad.l.fin. in prin. ĵ.de doli excep.dum ibi expẽditur, ſocerũ(qui filiã ſuã exhibuit, id eſt, aluit) per erroꝛẽ promiſiſſe genero dotis vſuras, ſignificãs quòd ceſſante errore valeret pactũ, quòd ſocer filiã alat, & nihilominus teneatur marito dotis vſuras ſoluere, vt hîc expendit Lancel.Dec. col.2. ad finẽ. quod tamẽ repugnat ſuprà reſolutis.Sed reſpondendũ eſt,tex.illum ſentire,quod ſi ſocer ſcienter vſuras dotis promiſit genero petenti vſuras, nõ poterit obijcere doli exceptionẽ,propter regulã. l. cuius per erroꝛẽ.ĵ.de reg.iur.Sed vtrùm valeat illud pactũ,necnè? Iureconſultus nõ determinat:vnde reſoluendum eſt,quòd ſi pactum eſſet generaliter cõceptũ, quòd ſocer teneretur filiam alere,& alia onera matrimonij ſuſtinere,& nihilominus teneretur genero dotis vſuras ſoluere,non valeret hoc pactum:quia cum vſuræ debeãtur propter fructus nõ redditos. c.ſalubriter.de vſur.& fructus hoc caſu non pertineant ad generum, neq; promiſsio vſurarum eorum loco ſubrogata valere poterit,ſed inducetur.l.4.in princip.ſ.de
13 pact.dotal.† Sed ſi pactum eſſet limitatiuè conceptum,quòd ſocer filiã aleret,& alia matrimonij onera incumberẽt mari to,tunc valeret pactum de vſuris ſoluendis,cùm præter alimenta filiæ alia multa onera dotis ſint: & in his terminis procedet,quod inſinuat.l.fin. in prin.ĵ. de doli except.&poſt Imol.tradunt Rip.hîc nu. 56.Alciat.nu.45.Ruin.nu.244. nã & pactum quòd maritus ſuſtineat onera matrimonij,& fructus dotales pertineãt ad vxorẽ,inualidum cenſetur.l.4. in prin. ſ. de pact.dotal.& tamẽ pactum, quòd ex fructibus ſatisfiat creditoribus vxoris, validum cenſetur.l.quæris.28. ſ.de pact. dotal.quia nõ ceſſat omnino dotis finis, cùm ex fructibus excreſcentibus poſsit ſuccurri oneribus matrimonij. Quartò quæritur,vtrùm poſt ſolutum matrimonium dos dicatur? Et ex verbis rubricæ videtur colligi, etiam tunc dotem dici: & eſt text.l. ſi pater ignorans. 42.ĵ. eod & melior.l. etiam.12. ſ. de fundo dotali. & probant Paulus hîc numer.1. Socin.numer.11.latè Iaſ.à numer.5.Socin. Iun.

Iun.1.par.à nu.55.& omnes in hoc concordare aſſerit Vincen.hic n.18. ad fin. &receptũ aſſerit Socin.cõſ.121.n.7.lib.1 Ant.Gom.l.Tauri.50.n.59. Viuius lib.2. cõmunium,opinion.97.& latè defendit Corraſ.l.qui liberos.à nu.79.ſ. de riru nuptiarum.& hîc.1.lect. nu.13. Contrariã nihilominus opinionẽ, quòd ſoluto matrimonio propriè nõ dicatur dos, ſentit glo.l.diuortio.8.§.ob donationem.verb. fructus ĵ.eo.glo.auth.de reſtitutio. verb. datę colla 8.Ancha.conſ.150.à nu.4. & latè defendunt Ruin.hîc à nu.257. Rip. à nu.70. Alciat.à nu.47. Pariſ.à num. 15. Cõnan.lib.8. Cõment.c.9.n.6. & magis probat Dec.l.1.n.19.C.vnde vir & vxor. Pro qua opinione primò facit, quòd vbi non eſt matrimoniũ,dotis nomen non ſubſiſtit.l.3.ſ.de iur.dot.l.fin.C. de donatio.ante nuptias.Secũdò videtur tex.l.1 §.pen.ĵ.de vſucap. pro dote. Tertiò,quia fundus dotalis conſtante matrimonio perſcribi non poteſt l.ſi fundũ.ſ.de fundo dotali. & tamen ſoluto matrimonio perſcribitur.l.in rebus.30.§.fin.C.de iur. dotiũ. Quartò vrget authoritas Vlpiani in Inſtitut.tit.6.quòd dos,quę ſemel facta eſt, amplius fungi non poteſt,niſi a-
14 liud cõtrahatur matrimoniũ. † Quintò, quia ſoluto matrimonio dominiũ rerũ dotalium trãsfertur ipſo iure in mulierẽ. l.in rebus.30.C.de iure dotium. ergo iã dos dici non poteſt, prout & poſtquam per additionẽm quæſitum eſt dominium hæredi rerum hæreditariarũ.l. cum hæredes.in princ.ĵ.de acq.poſſeſſ.non dicitur ampliùs hæreditas,ſed conſideratur tãquam propriũ patrimonium hæredis adeuntis.§.1.Inſtit.de hęred.qualit.l.ſed ſi plures.§.1.ĵ.de vulgari.l.1.§.veteres.cũ ibi not.ĵ.de acq.poſſ.cũ ſimilibus.de quibus per Nicon.hîc n.38. Et retenta hac opinione,fundamentis cõmunis opinionis facilè reſpõderi poterit: nã ad primũ de hac rub.reſpõdetur,quòd ſoluto matrimonio dicitur dos abuſiuè & impropriè,per quemdã figuratũ modũ loquendi,qui apud Latinos relatio dicitur.l.itẽ prætor.ĵ. de ſuis & legit. hæred. explicat Alcia.li.1.diſpunctio.c.28. Soluto igitur matrimonio dicetur dos,non habito reſpectu ad id qđ nũc eſt, ſed ad id quod aliquãdo fuit:vt in ſimili,pbatur.l.inſula. 56.§.fin.ĵ.de acq.rer.dom.c. non licet.2. 12.q.2.facit.l.fin.ĵ. de decurio.l.vnius.§. ſeruus.ĵ.de quæſt.& latè confirmat Nicon.hîc à nu.88. nã & hac eâdẽ ratione hęreditas adita appellatur hæreditas,iuxta titulũ ſ.de petit.hære.habito ſcilicèt, reſpectu ad id qđ olim fuit, vt explicat Alcia.in rub.n.8.ĵ. de acq. hære. & Cephal.conſ.68.n.11.lib.1.& ita in ſpecie huic rubricæ reſpõdet Cõnan.lib.8.Cõmẽtar.c.9 n.6.cõſonat,quòd mulier vidua dicitur pmanere in eodẽ matrimonio l.fin.C.de bon. mater.gl.l. vnica. §. exactio.verb.reſtituẽdis.ad fin.C.de rei vxo.actio.nõ quidẽ ſecũdũ veritatẽ, ſed per iuris fictionẽ. Alex.l.nõ tantũ.in fin. ĵ.de re iudic.& l.poſt dotẽ.n 27.ĵ.eo. Pariter igitur & ſoluto matrimonio dos dicitur per fictionẽ iuris, ſiue propter figuratũ modũ loquẽdi de quo ſuprà.Nõ obſtat ſecũdũ de.l.ſi pater ignoras.42.ĵ.eo. nã reſpondeo, quòd ſoluto matrimonio cõpetit actio dotis,ſcilicèt, præteritæ, & quæ data fuit: ac proinde dos dicitur ppter figuratũ modũ loquẽdi de quo ſu
15 prà.facit.l dotis:C.ſolut.matrim.† Et cõfirmatur,quia quẽadmodũ actio tutelę, &actio pro ſocio,nõ incipiunt cõpetere niſi finita tutela,vel ſocietate l.4.ĵ de tutel.& rationib. diſtrah &l.randiu.ſ. pro ſocio.ita etiã & actio dotis nõ incipit cõpetere niſi ſoluto matrimonio:iuxta cõmunẽ.l.ſi conſtante.§.1.ĵ.eod. ergo impropriè dicitur actio dotis: neque enim propriè dici poteſt id quod incipit ab eo tẽpore,quo res extinguitur.l. Titio cum morietur.ſ.de vſufru&.in ſpecie.l.Iulianus.21.ſ.de iur.dot.probãs,nõ valere dotis cõſtitutionẽ à principio collatã in tẽpus quo mulier moriatur:vt ibi not.Bal. Non obſtat tertium de.l.etiam. 12.ſ. de fundo

fundo dotali: quia ibi exprimitur dictio, Intelligitur, quæ ex se importat fictionẽ. l. quoniam. ſ̃. de his. qui notant. infamia. l. ſi tibi homo. §. cũ ſeruus. ĩ. de leg. 1. c. ex ſtudijs. de præſump. & ſic innuitur, ſoluto matrimonio per fictionẽ iuris, & figuratum modũ loquendi, fundum dotalẽ appellari. Sed quãuis ex his opinio aduerſus cõmunem facilè defendi poſsit, opinio tamen cõmunis magis placet: quã latè confirmat Bologne. hîc n. 148. Pro qua vrgẽter facit, quòd ſoluto matrimonio dos conſideratur tanquam quid vniuerſale: & ideò fructus augent dotẽ etiã ſoluto matrimonio. l. ſi marito. 32. §. fin. ĩ. eo. & admittitur incerta & generalis dotis petitio. l. fin. C. de ſentent. quæ ſine certa quantit. ergo ſi adhuc remanet, vt erat conſtante matrimonio, propriè dicetur dos: & eſt expreſſum. l. Titio centum. 70. §. Titio genero. verſ. ſi poſt ĩ. de cond. & demonſt. & quia lex obligat maritũ recipientem dotem, vt illã reſtituat eo modo, quo illam accepit. Bar. l. ſi conſtãte. §. 1. nu. 2. ĩ. eo. Ergo cum tanquam dos fuerit recepta, erit & tãquam dos reſtituenda. Et retenta opinione cõmuni, ad adducta pro contraria opinione etiã facilè reſpõdetur. Ad primũ, quòd dos à principio conſtitui non poteſt, niſi adſit matrimoniũ. l. 3. ſ̃. de iu. dot. tamẽ vbi matrimonium contractum fuit, & dos conſtituitur, durat nomen dotis, etſi poſteà matrimoniũ finiatur. l. ſi marito. 32. §. 1. & ibi Bar. in fine. ĩ. eo. & d. l. Titio centũ. §. Titio genero. verſ. ſi poſt. ĩ. de cond. &
16 demon. † Nã & in ſimili videmus, quòd hypothecaria non poteſt à principio cõſiſtere ſine debito principali. l. fideiuſſor obligari. in princ. ĩ. de fideiuſſ. & tamen vbi ſemel validè fuit conſtituta, ſubſiſtet ſine debito principali. l. 2. C. de luitione pignoris. & hac ratione ſola cedi poteſt. Bar. d. l. fideiuſſor obligari. nu. 1. & alijs ſimilibus exornat Niconic. hîc à num. 10. Neq; his repugnat. l. ſi pater mulieris. 79. ſ̃. de iure dotium. vbi fuit contractũ matrimonium, & promiſsio dotis, quæ debet incipere ſoluto matrimonio, inualida cenſetur; quia procedit quando dos debet incipere ab eo tempore quo matrimoniũ finitur: hęc enim conuentio valere nõ poteſt, obſtante regula. l. Titio cum morietur. 112. ſ̃. de vſufruct. & eſt expreſſum. l. Iulianus. 21. ſ̃. de iure dotiũ. vbi ponitur ratio, licèt dote ſimpliciter conſtituta, valeat pactum, quod dos nõ petatur viua vxore. d. l. Iulianus. & ibi Alberic. eleganter Vincen. Saluiol. hîc numer. 82. Sed ſi dos incipit conſtante matrimonio, & aliquandò deſeruit eius onẽribus, licèt poſteà extinguatur matrimonium, dos à principio legitimè conſtituta durabit. c. factum legitimè. de reg. iur. in. 6. & aduertit Aretin. hîc in princip. Corraſ. l. qui liberos. nu. 83. ſ̃. de ritu nuptiarum & notab. Ruin. conſ. 131. nu. 10. lib. 4. Non obſtat ſecundũ de. l. 1. §. cæterùm. ĩ. de vſucap. pro dote. nã licèt Dec. l. 1. nu. 18. verſ. vltimò. C. vnde vir & vxor. dicat, tex. illum probare, ſoluto matrimonio propriè dotẽ non dici; tamen reſpõdetur, quòd loquitur, vbi matrimonium eſt nullũ, ſiue partes ſciuerint, ſiue ignorauerint, vtroq; enim caſu nõ habebit locũ vſucapio pro dote, cum nullo vnquã tẽpore matrimoniũ tenuerit, & cõſequẽter neq; nomẽ dotis cõſiderari potuerit. l. 1. C. de cõd. ob cauſam. & ita in effectu Guilliel. Pontan. hîc nu. 23. Neq; obſtat replicatio Ruin. hîc num. 257. quòd. d. §. cęterũ. exprimitur verbum, Ceſſat, quod præſupponit matrimoniũ eſſe cõtractũ: neq; enim dicitur ceſſare niſi id quod cõtractũ fuit. l. qui res. §. aream. ĩ. de ſolutio. & quia aliàs deciſio. d. §. cæterũ. eſſet de indubitabili cõtra regulã. l. quod Labeo. ĩ. de Carbo. edict. nam facilè reſpõdetur, in ſpecie. d. §. cæterũ. matrimoniũ quidẽ fuiſſe contractũ de facto: quoad ius autem attinet, pro nõ contracto habetur: & hoc modo etiam verbum, Ceſſat, ſolere intelligi, colligitur ex. l. ſi cõcubina. 17. ĩ. de actio. rerum amotarum. & l. 4.
§. planè

§. planè iuncta gl. verb. ceſſat. ĩ. de fideic. libert. & ſatis colligitur ex mente d. §. cæterũ. nam prædixerat, vſucapioni pro dote locum eſſe inter eos, qui contraxerunt matrimoniũ: poſteà ſubdit: Cæterũ ſi ceſſet matrimoniũ, nõ erit locus vſucapioni pro dote; quia ſcilicèt, vbi matrimonium ceſſat, ideſt, non valuit, † prout neq; dos
17 eſt. l. 1. C. de cõd. ob cauſam. neq; etiam vſucapioni pro dote poteſt eſſe locus. Neque per hoc deciſio. d. §. cæterũ. redditur indubitabilis: nã imò maximè dubitabile erat, vtrũ prædictę vſucapioni eſſet locus, quando matrimoniũ eſſet cõtractũ de facto, & errore iuris vel facti reputabatur validũ; adeò quòd glo. fin. ibi exiſtimauerit, quòd ſi per errorẽ facti crederetur validũ, locus eſſet vſucapioni pro dote: allegat. l. Proculus. 68. ſ̃. de iur. dot. & ſequitur Bar. ibi Iaſ. l. ſi ante nuptias. n. 6. ĩ. eo. quod tamẽ eſt contra tex. d. §. cæterũ. qui in generalitate ſua probat, etiã hoc caſu nõ eſſe locũ vſucapioni pro dote. Neq; cõtrariũ probat. d. l. Proculus. 68. ſ̃. de iure dotiũ. quia imò benè expẽſa probat, maritũ bonæ fidei poſſeſſorem nõ vſucapere pecuniã datã in dotem titulo pro dote, quãdo matrimoniũ non valuit, ſed titulo pro ſuo, vt ſuprà declarauimus. Nõ obſtat tertia ratio; quia ad verã reſpõſionem aduertendũ eſt, in hoc articulo magnã videri antynomiã inter. l. ſi fundum. ſ̃. de fundo dotali. & l. in rebus. 30. §. fin. C. de iure dotium. nã cũ fundus dotalis etiã ſoluto matrimonio alienari nõ poſsit. l. etiã. 12. ſ̃. de fundo dotali. ergo neq; ſoluto matrimonio præſcribi poterit, iuxta cõſequentiã, quã admittit Iureconſ. l. ſi fundũ. ſ̃. de fundo dotali. & tamẽ in. d. l. in rebus. §. fin. cõtrariũ præſupponitur. Quare gl. d. l. in rebus. verb. vſucapionem. varias aſsignat reſpõſiones: ſed vera cõcordia eſt. d. l. in rebus. §. fin. nõ probare, ſoluto matrimonio res dotales perſcribi poſſe, ſed tantũ probat, q; caſu quo perſcribi poſsint, tamen perſcriptio non incipiet, niſi à tẽpore ſoluti matrimonij: nam cũ anteà vxor eſſet impedita de iure agere, nulla ei potuit objici perſcriptio. l. 1. §. final. C. de annali exceptio. Et ſi vlteriùs quæras, qui nã ſint iſti caſus, in quibus ſoluto matrimonio res dotales perſcribi poſsint? reſpõdetur, multos eſſe, ſcilicèt, eos in quibus ius permittit res dotales alienati, quos congerit Hippol. Rimin ald. §. 1. Inſtitut. quibus. alienare licet. nã & in his admittetur perſcriptio, quia ceſſat ratio. d. l. ſi fundũ. & ita intellexit gl. d. §. omnis. verb. vſucapionem. in. 3. & 6 ſolutione. quã ibi ſequitur
18 Bal. n. 11. Salic. n. 8. ad fin. † Itẽ ſi mulier à tempore ſoluti matrimonij paſſa eſt labi 30. annos: hęc enim longæua perſcriptio ei præiudicabit; quia diſpoſitio. d. l. ſi fundũ. ſ̃. de fundo dotali. non videtur excludere perſcriptionẽ 30. annorũ. l. ſicut. C. de perſcriptio. 30. annorũ. & reſoluit Nouel. de dote. 7. p. ſpeciali. 1. col. 2. & 4. Balb. de perſcriptio. 1. par. 6. principal. num. 10. Gom. §. fuerat. nu 41. Inſti. de actio. quidquid contrariũ pro conſtanti teneat Iaſ. l. 1. n. 33. ĩ. eo. Prætereà ſi res dotales ſint æſtimatæ, quanuis in ſubſidiũ, ſi maritus non ſit ſoluendo, cõcedatur vtilis reiuẽdicatio vxori. d. l. in rebus. iuncta gloſ. verb. æſtimatæ. in fine, tamẽ tertij poſſeſſores aduerſus hãc vtilẽ reiuendicationẽ, lõgo tẽpore ſe tueri poſſunt: vt cõcludit Bald. d. l. in rebus. n. 11. Camil. l. 1. nu. 154. ĩ. eo. Nõ obſtat quartũ de authoritate Vlpiani in Inſtitu. tit. 6. nã reſpõdẽdũ eſt, illud dictũ ꝓcedere poſtquã dos cũ effectu fuerit reſtituta vxori: nã extũc omnino extinguitur nomẽ dotis, & cõſequẽter res deſinunt eſſe dotales. l. fundus dotalis. ſ̃. de fundo dotali. adiuncto princ. Inſti. quib. mod. tollit. obligatio. & latiùs ſtatim dicemus. Et hinc eſt, quòd poſt effectualẽ dotis reſtitutionẽ ceſſant omnia dotis priuilegia. Bal. l. 1. in fin. C. ſine cẽſu. & aſſerit receptum Rimin ald. conſ. 105. num. 10. lib. 1. Niconic. hîc numer. 39. & num. 55. niſi ea dos iterum detur pro nouo matrimonio: nam ex tunc quaſi noua, obtinebit priuilegia doti conceſſa. l. ſi
mulier.

mulier.20.ĩ. eod.l. si mulier.14.& l.dotẽ. 31.ſ. de iure dotium. Neque etiam obſtat vltima ratio; quia reſpondendũ eſt, res dotales duobus modis conſiderari poſſe: primo, ſeparatim,& per ſe: ſecũdo, quatenus ſunt ſubiectæ vni nomini, ſcilicèt, dotis. l. rerum mixtura. 30. ĩ. de vſucapio. Si primo modo conſideres, fatendum eſt rerum illarũ dominium ipſo iure tranſire in mulierem ſoluto matrimonio. d.l. in rebus. 30. C. de iure dotiũ. ſed tunc ſumus extra terminos noſtræ quæſtionis: nam tunc res non conſiderãtur tanquam dotales, ſed per ſe, neque voeari poſſunt dotales, niſi habito reſpectu ad id quod olim fuerunt: aut conſiderãtur ſecundo modo, & tunc negandum eſt, dominium prædictarum rerum trãſire ipſo iure in mulierem: nam quemadmodum dotis tanquam iuris vniuerſalis dominium non transfertur, ita neque rerum illi nomini ſubiectarum: vt ſentit
19 l. dotis. C. ſolut. matrimo. † Vnde prout pro illo non conceditur mulieri reiuendicatio, vt ſuprà probauimus, ita etiam neq; pro rebus ſub dote cõprehenſis, & conſideratis tanquam ſubiectis vni nomini: & hoc modo tollitur illud quod additũ fuit de hæreditate, quæ amittit nomẽ hæreditatis, vbi primùm fuit adita: nam hæreditas repreſentat defunctum, qui olim fuit in rerum natura: dos autẽ & ſimilia nõ repræſentant aliquid quod fuerit in rerum natura, ſed ſe ipſam, vt ſuprà diximus. Quia igitur adita hæreditate, hæres incipit repreſentare defunctũ, cẽſetur extincta ea repreſentatio, quam hereditas anteà videbatur facere: vt eſt expreſſum. l. 1. §. Scæuola. ĩ. ſi quis teſta. liber eſſe iuſſus fuerit. & hac ratione dicimus, adita hæreditate extinctum eſſe nomẽ hereditatis. Hęc tamen ratio ceſſat in dote, & ſimilibus, & ideò licet dominiũ rerũ particularium trãſeat in vxorem, non tamẽ ceſſat nomen dotis, neq; illa repreſentatio, quã inducit reſpectu rerum particularium vnitim conſiderarum, & tanquam vni nomini ſubiectarum. Adde, quòd & in hæreditate multi tenent, adita hereditate non ceſſare nomen hæreditatis: vt conſtat ex titulo. ſ. de petitio. hęred. & tũc demum ceſſare, poſtquã apprehẽſa fuerit poſſeſsio rerũ hæreditariarum. Bal. c. conſultationibus. nu. 6. de offic. delegat. & notabil. probat Aretin. l. 1. §. veteres. col. 2. verſ. & nota. ĩ. de acquir. poſſeſſ. & in rub. col. 2. verſ. nõ obſtat argumentum. ĩ. de acquir. hæred. Anton. Gom. l. Tauri. 45. num. 164. & defendit Socin. Iunior hic. 1. part. nu. 66. & conſ. 113. nu. 33. lib. 1. & videtur pro illis tex. l. 2. ĩ. de crim. expila. hæreditatis. Cõtrarium tamen ſentit Bar. in rub. num. 1. ĩ. de acquir. hæredit. imò adita hæreditate, impropriè & largo modo remanere hæreditatis nomen, communiter receptus, vt ibi aſſerit Iaſ. num. 8. & l. 1. §. veteres. num. 16. ĩ. de acquir. poſſeſſ. Corrale. l. poſt aditam. num. 26. C. de impuber. & alijs. aſſerunt quoq; receptum Pariſ. hic nu. 74. Ruin. nu. 259. Corraſ. 1. lectione. nu. 13. Sed videntur concordandæ opiniones cũ Socin. Iun. l. qui Romæ. §. duo fratres. num. 10. ĩ. de verbor. oblig. quòd aut hæreditas conſideratur tanquã corpus fictum repreſentans defunctũ, † aut
20 tanquam corpus vniuerſale ſub ſe continẽs plures res vni nomini ſubiectas: iuxta. l. rerum mixtura. 30. ĩ. de vſucapion. Si primo modo conſideres, fatendũ eſt, adita hæreditate illud corpus fictum extingui, & quicquid videbatur habere, illud tranſtuliſſe in hæredem. l. 1. §. Scęuola. ĩ. ſi quis teſta. liber eſſe iuſſus. & ſuprà diximus. Si verò ſecundo modo cõſideres, dicendum eſt, quòd licet adita hæreditate dominium rerum particularium tranſeat in hæredem. l. cum hæredes. in princip. ĩ. de acquir. poſſeſſ. tamẽ adhuc durabit nomẽ hæreditatis: vt eſt expreſſum in. d.l. 2. ĩ. de crim. expilat. hæreditatis. Et eſt ratio; quia licet dominium ciuile in hæredem ſit tranſlatum, tamen ei adhuc deeſt dominium naturale, quod

mediante

mediante apprehẽſione acquiritur. l. 1. in princ. ĩ. de acq. poſ. Vnde quia adhuc dominium rerum perfectè acquiſitũ nõ eſt, durat adhuc nomen hæreditatis, antequam ſit apprehenſa poſſeſsio rerũ hęreditariarum, vt ſentit Bar. l. 1. poſt prin. ſ. de fideicõmiſſar. hęredit. petition. nã hac eâdem ratione licèt in legatis dominium tranſeat ipſo iure in legatariũ; quia tamen illud dominium eſt ciuile, & deeſt dominium naturale, adhuc durat nomen legati, & poteſt legatarius actione perſonali ex teſtamento illud petere. §. ſed noſtra. Inſtit. de legat. vt ſcilicèt mediante traditione acquirat dominiũ naturale, quod adhuc ſibi videtur deeſſe: vt explicat Iaſ. l. 1. nu. 4. C. cõmun. de legat. &. l. certi condictio. in princ. nu. 31. ſ. ſi cert. peta. Eâdem igitur ratione licèt dominiũ rerũ particulariũ ſit acquiſitũ vxori, tamẽ quia deeſt dominium naturale, adhuc durat nomen dotis, & rerum dotaliũ, quatenus cõſiderantur tanquã vni nomini ſubiecta. Et ideò meritò Bal. l. 1. ad fin. C. ſine cenſu vel reliq. tradit, etiã ſoluto matrimonio ſupereſſe nomẽ dotis, & rerum dotaliũ, & priuilegia doti cõceſſa cõpetere antequam ſit apprehenſa poſſeſsio rerũ dotaliũ. Ex qua cõmuni opinione ita defenſa infertur intellectus ad. l. ſi marito. 32. §. 1. ĩ. eod. quæ ſecundùm Bart. intellectũ, probat, ſoluto matrimonio, ita adhuc videri ſupereſſe nomen dotis, vt ſoluto matrimonio, illud qđ fuit promiſsũ nomine dotis, poſſit ſoluto matrimonio maritus petere, vt ex dote tradita lucretur illud, qđ ratione pacti lucrari poſſet, ſi dos cõſtãte matrimonio tradita fuiſſet: ratio enim colligitur ex ſuprà traditis; † & quia exactum
21 etiã ſoluto matrimonio conuertitur in cauſam dotis ſimpliciter promiſſæ. l. Titio centũ. §. Titio genero. verſic. ſi poſt. ĩ. de cond. & demonſtrat. vnde tanquam in vera dote, maritus lucrũ conuentum prætendere poterit; quicquid inuoluat Ruin. hîc nu. 263. Infertur ſecundò intellectus ad. l. etiam. 12. ſ. de fundo dotali. vbi probatur, etiã ſoluto matrimonio fundũ cenſeri dotalem; ratio enim colligitur ex ſuprà traditis. Neque obſtat, q ibi exprimitur verbũ, Intelligitur, quod fictionẽ videtur importare; nam reſpondetur, quòd cũ illud verbum ponatur in materia iuris, denotat veritatem. Bart. l. ſi maritus. §. legis Iuliæ. nu. 1. ĩ. de adult. Et cõfirmatur; quia d.l. etiã. vult eum fundum remanere ſub prohibitione legis Iuliæ, prohibentis fundũ dotalem alienari; quæ quidem lex exorbitans & odioſa cẽſetur, contra regulã. l. 2. ĩ. ſi quis à parente fuerit manumiſſ. & agnoſcit Ruin. hîc num. 274. Ergo fundus ille propriè dicetur dotalis; aliàs lex exorbitans & odioſa illum non cõprehenderet c. quæ à iure. de regul. iur. in. 6. Illud ſanè verùm eſt, q poſtquam res dotales cũ effectu fuerint reſtitutæ, & earũ mulier obtinuerit poſſeſsionem, tunc ceſſat nomẽ dotis, & incipit cõſiderari tanquã proprium patrimonium mulieris. l. fin. ad mediũ. C. cõmunia vtriuſq; iudic. & ita Paul. hîc nu. 1. Soci. nu. 12. Iaſ. nu. 10. & omnes in hoc conſentire aſſerit Alciat. nu. 51. Pariſius nu. 9. Bolognet. nu. 153. Socin. conſ. 121. nu. 10. lib. 1. & diximus ſuprà. & eſt veriſimum; quicquid controuertat Campeſ. de dote. 1. par. q. 3. Vincent. hîc nu. 17. & Socin. Iun. 1. par. à nu. 65. Et pari ratione res dotales plenè reſtitutæ, non dicẽtur ampliſ dotales. l. 3. in fin. ſ. de fundo dotali. l. rem quam. 22. à contrario ſenſu. C. de iure dot. tradit Bald. l. 1. in fin. C. ſine cenſu. Paul. & Areti hîc nu. 2. Iaſ. nu. 10. Ripa nu. 71. Anton. Gomez. l. Tauri. 50. nu. 59. in fin. Inuenio tamen, quòd Aretin. l. Põponius. §. in dotem. col. 1. ad fin. ĩ. de acq. poſſeſ. exiſtimat hoc verum eſſe quoad prohibitionẽ legis Iuliæ: cæterũ quoad omnes alios effectus dos recuperata conſiderabitur tanquam dos: † allegat Bald. l. 1. in fine. C. vnde vir & vxor. quæ tamen declaratio eſt cõtra mẽtem cõmunis. Neque obſtat authoritas Bald. d.l. 1. in fine. C. vnde vir & vxor. quia loquitur in ſtatuto cõdito propter æqualitatem

tatem ſeruandã inter liberos.l. vt liberis. C.de collat.& ita Bald.explicarũt Soci. hîc nu.15.Riminal.conſ.105.nu.9.lib.1. quidquid repugnet Ruin.hîc num.279. ſed extra hunc caſum,ſtatutũ loquẽs de dote,nõ verificatur in dote iam recuperata. Et ideò videmus,quòd lex Iulia prohibens fundum alienari, in fauorẽ mulieris,ne facilè remaneat indotata. l. vni ca.§.& cũ lex.C.de rei vxor. actio. Cyn. l.ſi prædium.C.de iure dot.non habebit locũ in fundo dotali iam recuperato, vt colligitur ex.l.3.in fin.s̃.de fundo dotali. Bald.receptus.l.1.in fin.C.ſine cenſu,vel reliq. Vnde dubia redditur deciſio Paul. hîc nu.2.dũ vult,quod ſtatutũ diſponẽs, quòd mulier nõ poſsit diſponere niſi de tertia parte dotis,habebit locũ in vidua, quæ iam recuperauerat dotem ſuam: ſequitur Socin.hîc.nu.17.Hippol.l. vnica. nu.59.C.de raptu virg.Rimin.conſ.167. nu.18.lib.1.Sed cõfunditur ex ſuprà reſolutis,& cõtrariũ latè defendit Ruin. hîc à num.275.& Pariſ.à nu.88.Et tamẽ ſaluari poſſunt,quando probaretur,ſecũdũ cõmunem vſum loquendi,dotẽ recuperatã adhuc dotẽ dici: nam ex hoc cõmuni loquẽdi vſu ſtatutũ recipiet interpretationẽ.l.librorũ.§.quod tamen Caſsius. cũ gloſ.j̃.de leg.3.& in hoc cõmuni vſu loquendi videtur ſe fundare.Bal.d.l.1.in fin.C.vnde vir & vxor.& etiã Paul.hîc nu.2.vt aduertit Rimin.conſ.167.ad fin. lib.1.& in his terminis id eſſe cõmuniter receptũ aſſerit Pariſ.hîc nu.82.Illud ſanè verũ eſt,quòd dos recuperata adhuc cenſetur dos quoad eum effectũ, vt ſi filia iterũ nubat,non poſsit pater dotẽ ad ſe reuerſam diminuere, ſed eãdem filiæ iterũ nubenti tenetur reddere:auth.ſed quãuis.C.de rei vxor. actio.notauit gl.1. l.rem quã.C. de iure dot. quam ibi probãt Cyn.& Bal.Iaſ.hîc.nu.12. Alciat.nu. 52.Siluan.conſ.2.nu.61. Intellige tamẽ, quòd non poteſt minuere pater in quãtitate;eaſdẽ tamen res,quæ ad eũ reuerſæ ſunt,non tenetur filiæ reddere,vt colligitur ex d. auth.ſed quãuis. & ibi Salic. nu.6.Rimin.conſ.105.nu.9.lib.1.Sed verius eſt,d.auth.loqui in his quæ põdere, numero & mẽſura conſiſtũt; hæc enim non ſunt reddenda eadẽ.l.res in dotem. 43.s̃.de iur.dot.Sed ſi dos cõſiſtat in ſpeciebus,eædem,ſi extent,reſtituẽdæ ſunt
23 filiæ nubenti; † quia pater nihil mutare poteſt ex factis in primo matrimonio. d.auth. ſed quanuis. & in ſpecie Siluan. conſ.2.nu.61.ad fin. Quòd ſi filia vidua non nubat iterũ víuo patre, tunc locum habebit celebris deciſio.l.fin.C.communia vtriuſq; iudic.quam ibi optimè explicat Paul. & de illius intellectu aliàs agemus. Quintò quæritur,quo iure dos ſit inuenta? Et Bart.hîc in fin. exiſtimat iure gentiũ fuiſſe inuentam : allegat text. quẽ dicit expreſſum.l.eas.18.s̃. de capit. diminutio.vbi etiã notarũt Bart.& Paul. tradit Paul.l.1.§.ius naturale.nu.11.s̃.de iuſt.& iur.& eſt recepta ſententia,vt aſſerit Ripa hîc.nu.73.Riminal.cõſ.229. nu. 20.lib.2.Gregor.in princ.tit.11.part.4.in gl.1.Corraſe.in prælud.l.qui liberos. nu. 7.s̃.de ritu nupt.Nobis de duobus vidẽdum eſt.Primò,vtrùm concluſio ſit in ſe vera? Secundò, vtrũ bene deducatur ex d.l.eas? Et quoad primũ dicendũ eſt,cõcluſionẽ eſſe veriſimã;nã certũ eſt matrimoniũ eſſe iuris gentiũ.l.1.§.ius naturale.s̃.de iuſt.& iur.ergo & dotes,quæ ſimul cũ matrimonio fuerũt inuẽtæ & ordinatæ.Bal.l.vnica.n.7.in fin.C.de priuileg.dot.Nouel.de dote.3.par.n.8. Palac. rep.c.p vr̃as.3.notab. §.20.n.10.fol.209. Et ideò meritò inquit Hotoma.tract.de dote.col.12.dotis conſtitutionẽ ſemper à vetuſtiſsimis gentibus fuiſſe vſurpatã; neq; dubiũ eſſe,quin materia dotis iuris gentiũ ſit, quãuis forma ſit ex iure Quiritũ. Quoad ſecũdũ inuenio,quòd Lara.l.ſi quis à liberis.§.non tantũ.nu. 61.j̃. de liber.agnoſ.negat, prædictã cõcluſionẽ bene deduci ex d.l.eas.aduertit enim, text.agere de actione dotis, quã certum eſt iuris ciuilis eſſe.l.ex diuerſo.18.j̃.eod: Bald. in rubr. nu.7.in fin. C. de priuileg. dotis. Alexan.hîc num. 33. omnes enim actiones

actiones iure ciuili fuerunt inuentæ l.2. §. deinde ex his.s̃. de origine iuris. & ibi gloſ.tradit gloſ.fin.l. actionum genera.j̃. de action.& obligat.gloſ §.ſed iſtæ. Inſt. de actio.aſſerit receptum Horoſcius.l.ex hoc iure.num.68.s̃.de iuſt.& iure.&l. 2. nu.40.s̃.de origine iuris. non poteſt igitur probare.d l.eas.dotis actionẽ eſſe iuris gentium, vt communis vult. Neque
24 obſtant verba d.l.eas. † quòd actio dotis ex bono,& æquo ſit concepta,quia non ob id infertur eſſe iuris gentium;ſed tantùm quòd ęquum & bonũ eſt,quòd dos quæ data eſt ad ſuſtinenda onera matrimonij, ſoluto eo reddatur,ne aliàs maritus locupletetur cum iactura aliena.Sed his non obſtãtibus,exiſtimo prædictam
25 concluſionẽ cõmunem bene deduci ex mente & verbis.d.l.eas.Primò,dum text. dicit,quòd obligationes,quæ naturalem præſtationem habere intelliguntur, nõ pereunt capitis diminutione,ſcilicèt minima,de qua in eo titulo agitur : iuxta.l. 1.&.2.s̃.de capit.diminut. & inde (quaſi exẽplificans) infert,quòd de dote actio, quia in bonũ & æquũ concepta eſt, non perijt capitis diminutione:ergo ſentit ꝙ obligatio dotis habẽt præſtationẽ naturalẽ,id eſt,de iure gentiũ.Bar.l.ex hoc iure.n.20.& ibi Paul.nu.31.s̃.de iuſt.& iur. Horoſcius.l.ius pluribus.nu.3. eo.tit. Itẽ ſecundò,quia text.dicit,ideò actionẽ dotis non perire per capitis diminutionẽ, quia in bonũ & ęquũ fuit cõcepta. Aut igitur intelligis de eo bono & æquo, qđ generaliter in contractibus bonæ fidei cõſideratur.§.vnico.Inſt.de obligat.quę ex cõſenſu.§.in bonę fidei. Inſt.de actio. l.quia tantũdẽ.s̃.de negoc.geſt. & ratio Iureconſulti nõ erit vera ; quia regula,ꝙ actiones pereãt minima capitis diminutione(& ideò fuerit neceſſum,quòd per prætorẽ reſtituerẽtur)etiã locũ obtinet in contractibus bonæ fidei, vt colligitur ex generalitate.l. 2.s̃. de capit. diminut. & in ſpecie tradunt gloſ.& Alber.d.l.eas. vt ergo ratio aſsignata per Iureconſ. d. l. eas.in fin.ſit vera,& concludat,debet intelligi,actionẽ dotis fuiſſe conceptam in bonũ & ęquum,conſideratũ ſecundùm merum ius gentiũ : vt aliàs inquit Iureconſ.l.bona fides. 31.in prin.s̃. depoſit.ſiue vt elegãter dicit Cuiaci.lib.22.obſeruat.c.14.in qua nõ tã ſubtile ius obſeruatur, quã bonũ & ęquum, & quæ propriã habet formulã conceptam in bonum & æquum; quæ nõ aptatur alijs actionibus bonę fidei,cõcipitur enim his verbis pro priè,Quod ęquius melius ve ſit,præſtari, vt colligitur ex.l.pen.§.fi.in fi.j̃.eo.l.ſi cũ Cornelius.82.in fin.j̃ de ſolutio. & ideò non perit minima capitis diminutione: ergo clarè probat dotis actionẽ &obligationẽ pertinere ad merũ ius gentiũ.† Ne que obſtat argumẽtũ Laræ,quòd d.l.eas. agit de actione dotis,quam certũ eſt eſſe iuris ciuilis ; quia reſpondeo , ꝙ attẽto illius.l. principio,agit de obligatione dotis,quæ proculdubio iuris gentiũ eſt : & quanuis poſteà de actione dotis faciat mentionẽ,id fecit ad oſtendendũ,actionẽ ſequi naturã obligationis.Itẽ ita conceptã eſſe,vt in ea obſeruari tãtũ debeat id quod æquius & melius videatur,attẽto iure naturali ſiue gẽtiũ , quod ſemper bonũ & æquum eſt.l.pen.s̃.de iuſt.& iur. Vnde ex d.l.eas.colligenda eſt notabilis concluſio,quòd licèt in alijs cõtractibus, etiam bonæ fidei, obſeruetur bonum & ęquũ,id tamen intelligitur cõiunctũ cũ præceptis ciuilibus & prętorijs:in actione autẽ dotis obſeruatur bonũ & æquũ, ſecundũ merũ ius gentiũ, ita vt in ea tãtũ attendi debeat id quod melius & æquius eſt: vt aliàs hãc differẽtiã inſinuat l.bona fides.31.in prin.s̃.de poſiti. Et eſt ratio,quia cũ in dotibus verſetur ius publicũ.l.1.j̃. eod.viſum fuit in illis hoc modo bonum & æquum conſiderandũ eſſe:vt eſt de mente gloſ. fin. d.l eas. & ibi Odoffred. Alber. & Bald. Vel etiam alia ratione, de qua per Menchac. quæſtionum vſufrequentium. cap. 65. num. 4. Et hinc eſt,quòd in venditione, & alijs

contractibus iuris gẽtium, non reſcinditur contractus ob læſionem, niſi ea excedat dimidiã iuſti pretij. l. 2. C. de reſcind. vend. c. cum dilecti. de empt. & vend. tamen in contractu dotis ſuccurritur decepto, etiam ſi læſio ſit intra dimidiam iuſti pretij: vt eſt text. l. iure ſuccurſum. 7. §. fin. ſ. de iur. dot. qui tex. probat, nullam læſionem in dote ferendã eſſe; vt ibi ſum mat Bal. & tradit Alber. l. ſi circũſcripta. C. ſolut. matrim. Quaſi ſpeciale ſit fauore dotis, vt ſuccurratur læſo, etiamſi ea læſio ſit intra dimidiam iuſti pretij: & ita Imol. c. cum dilecti num. 16. de empt. & vend. Ant. de Burgos. c. cum cauſam. nu. 48. eod. tit. Nouellus de dote. 7. par. priui leg. 35. & hanc eſſe receptã ſententiam aſſerit Labertin. de iure patrona. 8. artic. 5. q principalis. 1. par. lib. 1. nu. 52. Afflict. deciſ. 270. nu. 3. Anton. Gom. l. Tauri. 50. nu. 44. ad medium. Gãrſias tract. de expẽſis. c. 18. nu. 22. Pinel. qui alios refert. l. 2. C. de reſcin. vend. 1. par. c. 1. nu. 12. & ibi Padill. nu. 20. & probat elegãs. l. 16. tit. 11. part. 4. & ibi Greg. gloſ. 2. Contrariam tamen opinionẽ, imò quòd etiã in cauſa dotis læſo non ſuccurratur, niſi fuerit læſio vltra dimidiam, iuxta regulam generalem. d. l. 2. C. de reſcin. vend. ſentit glo. l. ſi res. §. 1. verb. præſtet. ſ. de iur. dot. gl. l. ſi ex cauſa. §. in dotis. verb. intra. ſ. de minor. ib. gl. l. 2. verb. dolo. C. de actio. empt. Roman. l. ſi quis cum aliter. nu. 20. & ibi Iaſ. nu. 18. ff. de verb. obligat. Nouellus de dote. 6. part. priuileg. 43. nu. 4. & idẽ ſentit Fulgoſ. l. 2. nu. 2. ad fin. & ibi Cremẽſ. nu. 166. C. de reſcin. vend. Pro cõcordia harum opinionũ aduertendũ eſt, quòd d. l. iure ſuccurſum. §. fin. generaliter loquitur, quando alteruter ex cõiugibus in
26 dote data circunſcriptus eſt: quæ verba, duos poſſunt habere ſenſus. Primus eſt, quando quis ex cõiugibus deceptus eſt in dote danda: vt quia maiorẽ dedit dotem, quàm qualitas mariti exigeret, vel etiã minorẽ: & admitendo hũc ſenſum, dicendum eſt, quòd tunc læſo nõ ſuccurretur, niſi fuerit minor. l. 1. C. ſi aduerſus dotem. l. ſi ex cauſa. §. in dotis. ſ. de minor. ib. notat Mauricius de reſtit. in integ. c. 209. Roland. de lucro dotis. q. 46. num. 4. nam ſi fuerit maior, nõ ſuccurretur, niſi læſio fuerit vltra dimidiã iuſti pretij. Bal. Nouellus de dote. 6. part. priuileg. 42. & priuileg. 43. ad fin. Phanuntius de lucro dotis. gloſ. 10. nu. 22. & ad hos terminos reducendus eſt Cremẽſis. l. 2. nu. 166. C. de reſcin. vẽd. Secũdus ſenſus prædictorum verborũ poteſt eſſe, vt ſi aliquis ex coniugibus læſus ſit in dote danda, quia ſcilicèt in æſtimatione rerum dotalium læſus eſt; & tunc ei ſuccurretur, etiãſi læſio ſit intra dimidiam iuſti pretij; vt clarè verba illius textus oſtendũt: & hãc interpretationem tandem probat d. gloſ 3. l. iure ſuccurſum. §. fin. in. 1. intellectu: cũ qua omnes ibi tranſeunt. Cuiac. libr. 17. obſeruatio. c. 1. ad fin. & in his terminis procedet prima opinio ſuprà relata. Vnde ſi maritus accipiat nomẽ debitoris in dotẽ, & fuerit læſus, ei ſuccurretur indiſtinctè. Paul. l. Mæuia ad fin. prin. ff. eo. Gerar. ſing. 22. nu. 2. & hac ratione hæc cauſa dotis æquiparatur læſioni minoris. l. ſi res. §. 1. ad mediũ. ſ. de iur. dot. quia ſicut minori ſuccurritur propter quãcunq; læſionem, ita etiã in cauſa dotis ſucurritur propter quamcunq; læſionem: & in ſpecie notat Pinel. l. 2. C. de reſcind. vend. 1. par. c. 1. nu. 13. Garſias de expenſis. c. 18. nu. 20. &. 22. quidquid repugnet Menchac. quæſtion. vſufrequent. c. 65. nu. 4. Ex quibus colliges, faciliùs ſuccurri læſo in æſtimatione dotis, quã læſo in datione ipſa dotis: & rationẽ differentiæ aſſignat Cagnol. l. 2. nu. 62. ad fin. C. de reſcin. vend. † Colliges etiam, ſpeciale eſſe in dote, vt ſi in æſtimatione alteruter ex coniugibus læſus ſit, ei ſuccurretur, etiãſi læſio ſit intra dimidiam iuſti pretij. Et eſt ratio, quia in alijs contractibus conſideratur id quod æquum & iuſtum eſt, iunctis præceptis prætorijs & ciuilibus, vt ſuprà diximus. Planè præcepta ciuilia

lia dicunt, eſſe diſſimulãda etiam illicita, & illa eſſe maximè prouidenda, quæ ad hominum cõmerciũ, & Reipublicæ integrũ & illeſum ſtatum pertinent. Thomas. 2. 2. q. 77. artic. 1. nam id quod ſingulis ſeparatim durum videtur, quoad vniuerſos tamen, & tranquillũ ſtatum Reipublicæ fauorabile eſſe cenſetur. Fortunius. l. 1. nu. 43. & ibi Zaſi. nu. 7. ſ. de iuſt. & iur. Duaren. l. 1. in prin. ſ. de pact. & hac de cauſa regulariter non conceditur reſciſio contractus, niſi ob læſionem vltra dimidiam, ne aliàs Reſpublica perpetuis vexetur litibus, & vt homines ſint ſecuri circa cõmercia, vt poſt Diuum Thomã tradit Soto lib 6. de iuſt. & iure. q. 2. art. 3. Couarr. reſol. lib. 2. c. 3. nu. 2. Pinel. l. 2. C. de reſcin. vendi. 1. par. c. 1. nu. 39. In dote
27 autẽ indiſtinctè ſuccurritur; quia id cõuenit bono & æquo, vt inquit Iureconſ. d. l. iure ſuccurſum. §. fin. ideſt, quia in dote conſideratur bonum & æquum, ſecũdùm merum ius gentium, vt ſuprà dictũ eſt, quòd nullam grauem læſionẽ admittit, etiamſi non excedat dimiũ iuſti pretij. Qua etiam ratione omnis negociatio in dote minimè admittitur: authent. de æqualitate dotis. §. 1. & ibi gl. verb. negociatione. collat. 7. Alber. l. ſi circũſcripta. in prin. C. ſolut. matr. Vnde ex hac ratione tradita ad. d. l. iure ſuccurſum. §. fi. colligitur notabilis cõcluſio, Quòd ſecũdũ merum ius gentiũ nulla grauis læſio permittitur, etiãſi non excedat dimidiũ iuſti pretij. Cùm igitur forus cõſciẽtiæ nihil aliud ſit, quã vir bonus, æquum iubẽs, & conſtituens. Bal. c. cũ cauſam. nu. 6. de teſtib. in prædicto foro non tolerabitur grauis læſio, etſi non excedat dimidiũ iuſti pretij: vt latè reſoluit Nauarr. c. qualitas. de pœnit. diſtinct. 5. nu. 31. & nu. 42. &. c. nouit. 6. notab. nu. 58. de iudic. Couarr. reſol. lib. 2. c. 4. nu. 11. & alij quos refert Matienço. l. 1. tit. 11. lib. 5. ordinam. gl. 1. nu. 6. Neq; repugnat tex. l. in cauſæ. 17. §. idẽ Põponius. ſ. de minor. dum probat, licitũ eſſe contrahẽtibus naturaliter ſe decipere, id eſt, quod pluris eſt minori emere; vt exponit Iureconſ. l. item ſi pretio. 25. §. fin. ſ. locati. quod apertè repugnat ſuprà traditis: nã reiectis varijs reſpõſionibus, quas ad illa iura refert Nauarr. c. qualitas. à nu. 27. de pœnit. diſtin. 5. Padill. l. 2. C. de reſcin. vẽd. n. 10. poſt Pinel. ibi pag. 53. à nu. 32. Petrus Velleius. l. 1. ſ. de iuſt. & iur. lib. 3. nu. 8. pag. 25. & Matiẽço. l. 1. tit. 11. lib. 5. ordinam. glo. 1. nu. 3. & 5. ego reſpondeo, quòd vt tradit gl. 1. c. ius naturale. 1. diſtinctio, natura duobus modis accipitur. Primò pro inſtinctu naturę à ratione prouenientę. Secũdo, pro inſtinctu naturæ à ſenſualitate prouenię̃te. Dum igitur prædicta iura dicũt, naturaliter licere contrahentibus ſe inuicem decipere, † non debẽt intelligi de ea natura, quæ eſt ſecundũ rationẽ: nã cõſtat, id æquo & bono repugnare. l. iure ſuccurſum. 7. §. fin. ſ. de iur. dot. ergo & iuri naturali, ſiue gentiũ, quod ſemper bonũ & equũ eſt. l. pen. ſ. de iuſt. & iur. & quòd ratio naturalis inter omnes gentes conſtituit. §. ius autẽ ciuile. verſi. quod vero. Inſt. de iur. natur. Vnde neceſſariò ſunt intelligẽda de ea natura quæ prouenit à ſenſualitate, vt & in eodẽ ſenſu accipitur. l. peculiũ. 10. §. ſi ipſe ſeruus. ſ. de peculio. dum dicit, naturaliter licere ſeruo in ſuum corpus fæuire: quod neceſſariò referendũ eſt ad naturã à ſenſualitate prouenientẽ: vt ibi per gl. & Alber. & Archidiac. c. nõ licet. in prin. 23. q. 5. Sic igitur & in propoſito licitũ eſt cõtrahentibus ſe decipere, naturaliter, id eſt, ex inſtinctu, & inclinatione naturali à ſenſualitate prouenię̃te. Quę expoſitio manifeſtè colligitur ex D. Auguſt. lib. 13. de Trinit. c. 3. dum inquit, quòd mimus quidã dicebat, cõmune eſſe mortaliũ deſideriũ, vili emere, & magno vẽdere; vt etiã probat. l. ſi volũtate. 8. C. de reſcin. vend. ſed vt ſubdit Auguſtinus, id re vera eſt vitiũ naturæ, & lata via, per quam multitudo vulgi incedit: id qđ etiã colligitur ex Salomone Prouer. c. 20. Malũ eſt, malũ eſt,

inquit omnis emptor,& cum receſsit, tũ gloriatur: quaſi dicat, quòd omnis emptor ſimulat contemnere rem vendendam vt vilius emat, poſtquàm verò vili emerit,tunc de hoc gloriatur, quaſi deceperit venditorem: Secũdùm igitur hanc naturã prauã,& à ſenſualitate prouenientẽ, dicitur licitum eſſe naturaliter contrahentibus ſe inuicem decipere: & ita in effectu Soto lib.6.de iuſtit. & iure. q.2.artic.3.col 2. Medina de reſtit.q. 32. Prætereà & ex ſuprà traditis infertur intellectus ad.l.ſi mulier.22.§.ſi dos.s̃.quod metus cauſa. vbi promiſsio dotis facta
28 per metum, ipſo iure cenſetur nulla: † cum tamẽ omnes aliæ promiſsiones per metum factæ,ipſo iure valeant, & tantũ ex edicto prætoris reſcindantur. l. 1.s̃. quod metus cauſa: Glo.d.§. ſi dos. & ibi Bald. Alber.& Fulgoſ.dicũt ſpeciale eſſe in dote,vt promiſsio metu facta, ipſo iure non valeat: quod etiam tradit gloſ.l. 1. C.de reſcin.vẽd.&.l.dolo.C.de inuti.ſtipulat. gloſ.l. 1.§.fin.s̃.de auth. tutor. &.l. qui decem.verbo.ipſo iur c.j̃. de ſolutio. ſubſcribit Panor. c. cum locum. num.8. de ſponſal. Aretin.l.1.col.3.poſt princip. j̃.de teſtamentis. Alexand.l.ſi cum dotẽ. §.ſi mulier.num.2.j̃.eod.Baptiſt. de priui leg. dotalib.centuria.2. num.63.& dicit verum & magis receptum intellectum Grammatic.deciſ.103. num.68. & aſſerit receptum Petrus Calæfatus.l.iuris gẽtium.§.ſed cum nulla.nu.30. s̃. de pactis. Cęterùm Bart.d.§.ſi dos.exiſtimat nullũ ſpeciale verti in cauſa dotis, ſed ea ratione in caſu illius tex. promiſsionem dotis metu factam ipſo iure non valere, quia iure ſpeciali inductum eſt, vt in dote ex pacto nudo daretur actio. l. ad exactionem.C.de dotis promiſ. ſcilicèt propter ſpecialem legis confirmationem. l. legitima.s̃.de pact. Metus igitur meritò annullat prædictam promiſsionẽ; quia lex propter metum remouet ſuam confirmationem: vnde remota confirmatione legis, promiſsio remanet inefficax. Ex quo infert, quòd ſi in ſpecie d.§. ſi dos. dotis promiſsio facta fuiſſet per ſtipulationem; quia ceſſaret ratio de qua ſuprà, propter metum ſtipulatio dotis non vitiaretur ipſo iure, ſecũdùm regulam generalem: ſubſcribit Angel.ibi.Iaſon. l.iuris gentium.§.ſed cum nulla. num. 10.s̃. de pactis. Gomez.§. in perſonam. num. 32. Inſtit. de action. Auendan.tit. de exceptionibus.nu.33. Cæterùm hæc Bart. conſideratio non eſt admittenda; quia d.§.ſi dos.loquitur in dote promiſſa,quæ verba verificari poſſunt in dote promiſſa per ſtipulationem.l.ſciendum.§.dictũ. s̃.de ædil. edict.§.ſi ſcriptum. Inſtitut.de inut. ſtipulatio. ergo probat text. quòd promiſsio dotis facta per ſtipulationem, eſt nulla ipſo iure propter metum. Quo fundamento Bart. conſiderationem cõmuniter reprobari aſſerit Nouellus de dote.6.part.priuileg.39.num.2.Grãmat. deciſ.103.num.68. Et confirmatur, quia cũ hodie in omni dotis promiſsione fingatur ſtipulatio.l.vnica.in prin.C. de rei vxor.actio. ſequeretur,quòd hodie deciſio d.§.ſi dos. nõ procederet: quod tamẽ eſt abſurdum.l.præcipimus. in.fin.C. de appellatio. Qua etiam ratione Bar. conſiderationem improbat Fulgoſ.d.§.ſi dos. Panormit.c.2.num.9.de his quæ vi.&.c. cum locum.num.8. de ſponſa. notabiliter Nouellus vbi ſuprà. Adde,quòd neq; fundamentum Bart. videtur verum: nã & contractus iuris gentium propter cõfirmationem legis producũt actionem. l.iuris gentium.in princ.s̃.de pact. & tamen metu adhibito, valent mero iure. l. 1.s̃.quod metus cauſa. Idem ergo recipiendum eſt in qualibet alia conuẽtione, quæ propter confirmationem legis
29 producit actionem. † Illud tãtùm Bart. concedi poteſt, quòd ſi pactum propter confirmationẽ prætoris producat actionem (vt in conſtituto) metu adhibito ceſſabit ea confirmatio, cùm prætor facta metu improbet; & ſic prædictum pactũ propter metum remanebit inefficax.

ficax. Galeaul.in rubr.num.77.j̃. de verbor.obligat. Concludendum igitur eſt contra Bart. quamcunque dotis promiſſionem metu adhibito eſſe nullam: vt agnoſcit idem Bart. ſibi contrarius. l. & eleganter. in princ. num.6.s̃.de dolo.& eſt magis communis opinio, vt ſuprà retulimus. Inquirendum igitur tãtùm eſt de ratione ſpecialitatis. Et Fortunius de vltimo fine iuris.nu.417. &. c.1. de pact. numer.34.verſic.10.eam eſſe exiſtimat, quòd in dote tantùm conſideratur id quod æquum & bonum eſt.l. eas. in fin. s̃.de capit.diminutione. Cùm igitur metus repugnet bono & æquo.in princ. Inſtit.de except. meritò metus irritat ipſo iure dotis promiſsionem. Cæterum hæc ratio Fortunij tenenda non eſt; aduerto enim,quòd d.§ ſi dos. loquitur in dote promiſſa. Planè d.l.eas.s̃.de cap.diminutio.procedit in dote tradita, & de cuius repetitione agit mulier: hæc enim dos habet naturalem præſtationem,& in ea obſeruatur id quod æquum & bonum eſt. Cæterùm quando dos tantũ eſt promiſſa,neque eſt tradita, tunc competit actio ex ſtipulatu,quæ iuris ciuilis eſt. §. de conſtituta. Inſtit.de actio. & ſic in huiſmodi promiſsione,magis ius ciuile cõſideratur,quàm bonum & æquum.l. ex diuerſo.18.j̃.eo.ibi: Iure ciuili. tradit Bartol.l.legitima.num.2.s̃.de pactis. Alexan. hîc num.32. Ruin. ad fin. Bolognet. nu. 233 Cãpeſ.de dote.1.par. q.5. quidquid contradicat Corraſe. in præludijs. l. qui liberos.num.73.s̃.de ritu nuptiarum. Cũ igitur d.§. ſi dos. loquatur de dote promiſſa,non bene adaptatur prędicta Fortunij ratio. Secundã igitur rationẽ aſsignauit Panor. c.2.nu.9. in fin.de his quę vi.& Caſtrenſ.l.1.nume.1.C.de reſcind. venditio.ideò dotis promiſsionem ipſo iure vitiari propter metum; quia prout metus vitiat ipſo iure matrimonium. c. cum locum.&.c.veniens.2.de ſponſalib. c. ſignificauit. de eo qui duxit in matrimoniũ. pariter etiam debet vitiare do-
30 tem, quæ eſt acceſsoria matrimonij. † c. de prudentia. de donation. inter virum. adiuncta regula.l. cum principalis. j̃. de regul.iuris. Quam rationem videtur ſentire gloſ.d.§.ſi dos.& ad hoc literam.d.§. ſi dos. expendit Calæfatus d. §. ſed cum nulla.nu. 30. Sed & huic rationi obſtat, quòd quãdo in principali & acceſsorio eſt diuerſa ratio; tunc ex principali non infertur ad acceſsoriũ.l.etſi is.C.de prædijs minor.Bart.l.ita ſtipulatus.num. 12. j̃.de verbor.obligatio. Deci.l. cum principalis.num.3.de regul.iuris. Planè in noſtris terminis diuerſa videtur ratio inter dotem & matrimoniũ; quia metus ideò vitiat matrimonium, quia agitur de magno præiudicio & irreparabili: nam mutuò tradunt conſenſus & corpora coniuges, ita vt vnus efficiatur dominus corporis,& conſenſus alterius. Paul. ad Corinthios.c.7.c.1.de ſponſa duorũ.& ideò propter hoc magnum præiudicium in matrimonio contrahendo requiritur liber conſenſus.c. cum locum. de ſponſalib. notat Nauarr.c.accepta.oppoſitio.5. num.20.de reſtit. ſpoliat. qui quidem liber conſenſus non inuenitur, quando metus adhibetur.c.maiores.§.item quęritur.de baptiſmo.cap.merito.15.q. 1.& proſequitur Pariſ. conſil. 58. à num. 58. lib.4. Vnde meritò matrimonium cenſetur nullum propter metum adhibitum ex natura ipſius matrimonij. Couarr. de ſponſalib.2.par.c.3.§.5.num.6. Et pariter etiam ſponſalia irritantur ipſo iure propter metum; quia etiam videtur agi de graui præiudicio; quia illa contrahẽs, cogitur inuitus matrimonium cõtrahere. c.ex literis.2.de ſponſalib. & ideò etiam metus illa vitiat ipſo iure.c. ex literis. de deſponſa. impube. & ibi Panor.nu.2. Pariſ.conſi. 58.num.92.& conſil.60. nu.10. lib.4. Quæ ratio ceſſat in dotis promiſſione, nam cùm in ea non agatur de tanto præiudicio, in ea conſtituenda non requiritur liber conſenſus, ſed conſenſus ſimpliciter: qui vtique verificatur in eo,

qui per metum vult.l. si mulier. §. si metum.2.ſ.quod metus cauſa.c.merito.15. q.1. Aliã igitur rationem aſsignat Cuiacius.d.§.ſi dos.quòd actio dotis eſt bonę fidei.§.fuerat.Inſt. de actio. vnde prout dolus dans cauſam contractui bonæ fidei, illũ vitiat ipſo iure.l. & elegãter.ſ.de dolo.l.3.§.fin.ſ.pro ſocio.pariter & metus debet illũ vitiare in quo dolus ineſt. l.ſi cum exceptione. §. ſi metus.ſ. quod metus cauſa. Sed & hæc ratio falſa eſt, nam longa eſt differentia inter metum
51 & dolum: † nam dolus quidem dans cauſam contractui bonæ fidei, reſcindit contractum ipſo iure.l.& eleganter.ſ.de dolo.ſed metus dans cauſam contractui bonæ fidei,non reſcindit illum ipſo iure, ſed tantùm venit reſcindendus probato metu.l.1.& ibi glo.& Paul.C.de reſcind. vend.gloſ.l.ſi dolo.C.de inutil. ſtipulat. Rationem huius differentiæ aſsignat Alber.d.§.ſi dos.& elegantiùs Bart.l.& elegãter.nu.6.ſ.de dolo.proſequitur Benincaſius.§.actionum.à num. 274. Inſtit. de actio. malè igitur Cuiacius æquiparat prædictos caſus.Accedat quòd in d. §. ſi dos. agitur de dote promiſſa per ſtipulationem,quæ ante Iuſtinianum erat ſtricti iuris.§.fuerat.Inſtit.de action. & hãc neque dolus dans cauſam ſtipulationi vitiat ipſo iure.l. ſi dolo. C. de inutil. ſtipulatio. Rationem differentiæ reddit Bald.rep.l.2.nu.3.C.de reſcin.vendit.& Bart.d.l. & eleganter. num. 6.ſ.de dolo. Ad veram igitur explicationem dict. §.ſi dos.ego nouè aduerto, quòd text. ille agit de dote promiſſa per metum, quod ego iuxta rigorem literę intelligo:quem per metum promiſiſſe dotẽ,non expreſſa quantitate:iuxta.l.cum poſt. 70. §. gener.ſ.de iure dotium. Huiuſmodi igitur dotis promiſsio erit nulla, nam aut nihil ſubintelligis,& promiſsio tãquam incerta valere non poteſt.l.1.C.de dotis promiſ.l.trinicum.ĵ.de verbor.obligatio. aut ſubintelligis, tacitam videri habitam relationem ad arbitrium boni viri,vt ſcilicèt cenſeatur promiſſa ea dos,quam vir bonus arbitrabitur:argum.l.3.C. de dotis promiſ.tradit gloſ.l.1.verb.ſemper. & ibi Bart.num.14.ĵ.eod.vbi Socin.nu. 53. aſſerit receptum, & tradit etiam Bald.l. fin.num.9.C.de ſentent. quæ ſine certa quantit.Roman.conſil.44.num.4.& adhuc metu adhibito promiſsio illa erit nulla;quia bonus vir non debet arbitrari metu promiſſa valere: argumen.l. 1. ſ. quod metus cauſa.prout neque vir bonus arbitratur, vt læſio etiam intra dimidiam toleretur inter partes,vt ſuprà diximus.Et ſuadetur is intellectus ex verbis d.§.ſi dos.dum habet, veriſsimum eſſe,eam dotis promiſsionem nullam eſſe: neque enim id ita ſecurè potuiſſet dicere Iureconſultus, ſi promiſsioni nullũ
32 aliud vitium obſtaret, quàm metus: † nam non eſt tunc veriſsimum, promiſſionem illam nullam eſſe, cùm in cõtrarium ſit regula.l. 1. ſ. quod metus cauſa. &.l.ſi dolo.C.de inutil.ſtipulatio. Vnde infero,quòd ſi in ſpecie d.§.ſi dos. fuiſſet promiſſa dos per metum,expreſſa certa quantitate,non procederet ille tex. imò tunc & promiſsio mero iure valeret, & mero etiã iure oriretur obligatio ex prædicta promiſsione: & tantùm probato metu promiſsio veniret reſcindenda. d. l.ſi dolo.C.de inutil.ſtipulation. Inferas etiam,non eſſe verum,quod circa interpretationem. d.§.ſi dos.tradit Bald.Nonellus de dote.6.parte,priuileg. 39.ad finem. quòd licèt propter metum promiſsio dotis non valeat,tamen cogetur mulier dotem de nouo conſtituere,ne aliàs maritus cogatur indotatam vxorem accipere:nam contrarium videtur verius, quemcunque admittas intellectum: nã cùm probato metu promiſsio ſit nulla, vel veniat irritanda, perinde eſt ac ſi nõ præcedente promiſsione dotis, aliquam acciperes in vxorem; quo caſu quaſi indotatam acceperis,non poteris eam cogere,vt tibi dotem conſtituat.l.fin.C.de donation.ante nuptias. Curtius Iunior auth.

auth. præterea. num. 13. C. vnde vir & vxor. Illud certum eſt, quòd ſi in dote dolus interuenit,is dolus nõ nocet cõiugi qui deceptus eſt.l. ſi cum dotem. §.ſi mulier.ĵ.eod.& ibi notat Alexand.nu.2. Bald. Nouellus de dote. 8. part. priuilegio.20. Addens, quòd licèt dolus dans cauſam contractui ſtricti iuris, nõ vitiet contractum ipſo iure.l.ſi dolo.C.de inuti.ſtip. tamen in dote vitiabit ipſo iure, vt efficaciter probat d.l.ſi cum dotem.§. ſi mulier. dum loquitur in delegatione, quæ mediante ſtipulatione contrahitur. §.præterea. Inſtit. quib. mod.tollit.obligat.Quinimò & licèt dolus incidens nõ ſoleat ipſo iure vitiare contractum bonæ fidei,ſed ſoleat purgari per actionem ex eodem contractu.l.dolus.C.de reſcin den.vend.l.57.tit.5.part.5.tamen in dote quicumque dolus vitiabit actum: vt colligitur ex generalitate d. §. ſi mulier. & reſoluit Nouellus de dote.6.par.priuileg.40.&.8.par.priuileg.20.Quæ ſanè vera intelligas in terminis d.§.ſi mulier.qui agit de dote tradita, & quæ repetẽda eſt per mulierem:nam cùm in his terminis in dote obſeruetur id quod æquum & iuſtum eſt. l. eas.in fin. ſ. de cap.diminut. meritò quicumque dolus vitiat actum; cùm dolus apertè repugnet bono & æquo:& hoc ſiue mulier fuerit decepta dolo mariti,ſiue re ipſa:argum.l.iure ſuccurſum.7.§.fin.ſ.de iure dotium.Nouel.
33 de dote.8.part.priuileg.18. † Cæterùm ſi ponas dolum interueniſſe in promiſſione dotis facta marito,non erit recedẽdum à regulis ordinarijs:nam in hac promiſsione non attenditur ad bonum & æquum,ſed potiùs ad ius ciuile. l. ex diuerſo.18.ĵ.eo.& diximus ſuprà: ergo nõ eſt recedendum tunc à iuris regulis ordinarijs: nam ſi ipſa mulier ſit decepta circa dotis promiſsionẽ, valet actus mero iure,& neceſſaria eſt reſtitutio, ſecundùm regulas ordinarias.l.1.C. ſi aduerſus dotem.l. ſi ex cauſa. 10.§. dotis.ſ. de minorib. quanuis prædictam differentiam non perceperit Nouellus de dote.6.par.priuileg.40. Vltimò ex ſuprà reſolutis infertur intellectus ad. l. qui decem.72.in princip.ĵ. de ſolutio. nam in principio probat,quòd ſi quis debeat pecuniã in genere,& eam obtulit creditori,qui noluit recipere, illa oblatio operabitur,quòd ſi illa pecunia oblata, poſteà pereat caſu fortuito ſine culpa debitoris,oppoſita doli mali exceptione liberabitur debitor:vt ibi notant gloſ.& Bart. idem Bart.l.quod te.num.4.ſ.ſi certum petat.cum quo alij trãſeunt,vt ibi aſſerit Curt.Iunior nnm.13.ad fin.Ruin. conſil.116.nu 11. lib.5. Dueñas regul. 176. nu.1. Rationem reddit Paul.d.l. qui decem.num.1.ad fin.Iaſ.l.ſi mora.nu. 18. ĵ.eod.Ripa d.l.quod te.numer.23.& ibi Cagnol. nu.57. Goffred. l. ſi ita hæres. num.9. ad fin. ĵ.de cond. inſtit.Deinde d.l.qui decem.verſic.fin.ad jcit,quòd ſi maritus obtulerit pecuniam vxori, quã ei debet ex cauſa dotis, & illa noluit recipere;ſi ea pecunia poſteà pereat caſu fortuito,liberabitur maritus ipſo iure.Gloſ. ibi verb.ipſo iure. opponit de princ.tex. in quo dictum erat non contingere hoc caſu liberationem ipſo iure; ſed tantùm ope exceptionis: & reſpondet ſpeciale eſſe fauore dotis, vt oblata quantitate contingat liberatio ipſo iure, vt hac eſca allecti mariti, faciliores ſint ad dotales pecunias reſtituendas:& ſequuntur Bartol.Paul.& Imol.ibi: & eandẽ reſolutionem probauit gloſ.1.ad fin.l.ſi mora.10. ĵ.eod.& gloſ.l.ſemel mora.27.verb.non debebit.ĵ. eod. & aſſerit receptum Ripa.l.quod te.num.23.ſ.ſi certum petat. & hoc pro ſingulari dotis priuilegio agnoſcit Bapt.de priuileg. dotalib. centuria.2.num.35. † Sed ego aduerto,quòd
34 prædicta ratio ſpecialitatis non eſt concludẽs:neque enim fauor dotis eſt,quòd per oblationem marito contingat liberatio ipſo iure,imò magis eſt illius odiũ. Neq; debet eſſe in cõſideratione, quòd maritus hac de cauſa faciliùs offeret pecuniam

cuniam dotalem, nam cũ à lege habeat dilationem anni ad restituendum. l. vnica. §. exactio. C. de rei vxor. action. non est verisimile, quòd dilationi legali velit renuntiare, & offerre ante tempus: argumen. l. cum de indebito. ff. de probatio. vt in specie aduertunt Lancelot. Deci. l. si mora. ad fin. ff. eo. Curt. Iunior. l. quod te. num. 14. & ibi Ripa num. 23. ff. si certum petat. ac proinde in causa dotis nihil speciale versari in oblatione pecuniæ, quam vxor noluit recipere, cõtendit Salic. rep. l. semel mora. num. 6. ff. eod. Goffred. l. si ita hæres. nu. 9. ad fin. ff de cond. instit. Ego nihilominus specialitatem dotis agnosco, rationem autem specialitatis ex eo deduco, quòd ibi agitur de restitutione dotis iam traditæ: quo casu obseruandum est id quod æquum & bonum est. l. eas ff. de capit. diminut. Cùm igitur æquum sit, vt qui obtulit pecuniam, liberetur; hæc æquitas in causa dotis inducet liberationem ipso iure, quæ in alijs tãtùm concedit exceptionem: vt in simili etiam probatur. l. iure succursum. 7. §. fin. ff. de iure dotium. & suprà diximus. His ita explicatis, superest vltima quæstio in materia huius verbi, Dos, pertractanda, vtrùm dos sit contractus nominatus, vel innominatus? Et Bart. l. iuris gentium. in fin. princ. ff. de pactis. concludit, sequuta traditione censeri contractum nominatum; quia incipit habere elegans nomẽ, & alijs contractibus minimè communicatum, & ideò ex eo oritur actio iuxta regulam. l. iuris gentium. in princ. ff. de pactis. quæ olim vocabatur rei vxoriæ actio, & hodie vocatur actio ex stipulatu. l. vnica. in princ. C. de rei vxor. action. §. fuerat. Instit. de action. & hanc Bartol. opinionem defendit Fortunius d. l. iuris gentium. in princ. num 94. & subscribit Alexan. hîc num. 34. & asserit receptum Socin. Iunior. 3. part. num. 38. Riminald. consil. 229. nu. 20. lib. 2. Et expende, cautè dictũ fuisse, Sequuta traditione, nam antea neque potest dici dos, neque potest dici cõtractus nominatus; cùm dos à datione dicatur, & antea magis dicatur promissio de dotando, quàm dos: ex qua quidem promissione de dotando, iure antiquo non dabatur actio nisi in tribus casibus, quando scilicèt ipsa mulier, vel eius pater, vel etiam debitor mulieris dotem promittebant. Gaius lib. 2. Instit. tit. 10. quem retulit Purpurat. l. 2. §. creditũ. num. 73. ff. si certum petat. hodie verò in distinctè competit actio l. ad exactionẽ. C. de dotis promis. † notat glos. l. legitima. ff. de pactis. Cùm igitur censeatur interuenisse pactum de dotando, non dicetur ea promissio contractus nominatus, sed potiùs innominatus, do vt facias, id est, vt conuertas in causam dotis. Bartol. d. l. iuris gentium. ad fin. princip. Alexand. consil. 13. num. 13. libr. 3. Nouellus de dote. 6. part speciali. 1 nu. 2. Ruin. cõsil. 151. num. 7. libr. 5 Corrasc. hic. 2. lect. nu. 22. Cõtrariam nihilominus opinionem, imò quod & ante traditionem dicatur dos, & quòd etiam antea dicatur contractus nominatus, tenet Ripa hîc num fin. Fortun. l. legitima. num. 27. & latiùs. l. iuris gentium. in princ. à num. 95. ff. de pact. Padilla. l naturalis. in princ. nu. 26. ff. de perscript. verbis. & ante eos Fulgos. l. 1. nu 2. C. de dotis promis. Mouẽtur, quia dos promissa, propriè dicitur dos secũdũ magis cõmunẽ opinionẽ, vt suprà retulimus: ergo cùm dos promissa dicatur dos, & sic habeat speciale nomen, dicetur contractus nominatus. Secundò, quia & donatio ab exequutione nomen habet. l. Senatus. §. 1. ff. de donatio. causa mortis. & tamen sola conuentione perficitur. §. perficiuntur. Instit. de donatio. l. si quis argentum. §. pen. C. de donatio. ergo idem dicendum est in dote, cùm militet eadem ratio: & ita arguit Ruin. consil. 151. nu. 7. lib. 5. Sed his nõ obstantibus, non est recedendum à magis cõmuni resolutione. Neque obstãt rationes in contrarium adductæ; quia ad primũ respondetur, quòd dos promissa

missa dicitur dos, scilicèt futura, postquã sequatur traditio. l. Titio centum. §. Titio genero. versic. constante. ff. de cond. & demõst. Vnde & pari ratione dicetur cõtractus dotis, scilicèt futurus: vnde antequam perficiatur, frustra quæritur, vtrũ dicatur nominatus, vel innominatus? Et confirmatur, quia debitor conditionalis propriè non dicitur debitor: neque etiã creditor conditionalis propriè dicitur creditor. Bartol. receptus. l. 1. num. 32. ff. si certum petat. ergo pariter dos promissa
36 interim propriè non dicetur dos. † Non obstat secundũ; quia respondetur, q; donatio duobus modis considerari potest, scilicèt in genere, quatenus est liberalitas, aut in specie quatenus est doni datio: si primò modo accipiatur, verum est quòd donatio dicitur perfecta per solũ consensum; in eo sensu, vt qui ita promisit, compellatur præcisè tradere. dict. l. si quis argentum. §. pen. C. de donatio. Si verò secundò modo accipiatur, non dicetur donatio nisi post traditionem: & in hoc sensu promissio, magis dicetur promissio de dando, siue tradẽdo, & sic de perficienda donatione in specie, quã donatio in specie sumpta: quòd sentit Bar. d. l. iuris gentiũ. in fin. prin. & l. 1. nu. 9. C. de iur. fisci lib. 10. Ruin. hîc nu. 173. & hac de causa inter donationem incipientem à traditione, vel à promissione, magna constituitur differẽtia: vt per gl. fin. l. Aristo. §. fin. ff. de donat. Vnde & in proposito si dos accipiatur in genere, quatenus censetur etiam quædã liberalitas. l. fin. verific. ideò. C. de donat. ante nuptias. l. vnica. §. accedit. C. de rei vxor. actio. tunc sola promissione dicetur perfecta, in eo sensu, vt promittens cogatur tradere, & sic perficere contractum dotis in specie. l. fin. C. ad Velleian. l. ad exactionem. C. de dotis promissione. sed si accipiatur in specie, quatenus nomẽ habet à datione, ante dationem non dicetur dos, neque contractus dotis nominatus, sed potiùs promissio de perficiẽda dote in specie: & sic cùm non habeat nomen speciale, nisi à tempore dationis, interim non dicetur contractus nominatus. Et confirmatur; quia contractus dotis obligat etiam maritum ad restituendam dotem vxori soluto matrimonio. l. vnica. §. & vt pleniùs. C. de rei vxo. actio. & tamẽ quando dos promissa est, clarum est maritũ in nihilo esse obligatũ: ergo ante traditionẽ, neq; dos in specie dici potest, neq; contractus dotis, sed potiùs promissio quædam de perficiẽda dote in specie: quod magis videtur accedere contractui innominato, scilicèt, do, vel dabo vt facias, id est, vt conuertas in causam dotis: vt colligitur ex suprà traditis. Et ex hac cõmuni opinione ita defensa infertur intellectus ad. l. si ego. 10. §. si
37 res. ff. de iure dotium. † vbi text. probat, quòd si quis tradit res Titio, scilicèt spõso, vt ibi per glo. 2. ea cõditione, vt sequutis nuptijs dotis efficerentur, quòd si ante nuptias donator moritur, & posteà sequutæ sunt nuptiæ, dominium nõ transfertur in maritum, cui à principio res traditæ fuerunt prædicto modo; sed dominium est hæredis defuncti; fauore tamẽ dotis cogetur hæres cõsentire, quòd dominium transeat in maritum, cui res fuerunt traditæ sub prędicta conditione: & si hæres nolit, vel non possit statim consentire, ex dispositione legis dominium censebitur translatũ in maritũ, qui prędicto modo res acceperat: ex quo tex. colligit Bal. l. sicut. in fin. C. de actio. & obligat. quòd licèt quando traditur res, vt sequutis nuptijs dotis fiat, videatur resultare quidam contractus innominatus, do, vt facias, id est, vt conuertas in causam dotis; tamen speciale est fauore dotis, vt in eo nõ admittatur pœnitentia: & subscribunt Deci. consil. 35. num. 5. Lofred. consil. 31. num. 4. Menochius consil. 92. num. 79. lib. 1. & plures quos refert Couarru. resolut. libr. 1. c. 14. num. 15. Calcane. consil. 31. à num. 21. Tiraquel. de priuilegijs piæ causæ, priuilegio. 133.

Vnde

Vnde ſecundùm hunc ſenſum videtur eſſe tex.expreſſus dict.l.ſi ego.§.1.q̃ vbi quid traditur, vt ſequuto matrimonio dotis fiat,reſultat contractus innominatus:& pari ratione quando quid promittitur conuertendum in cauſam dotis,vt Bart.& cõmunis,quam defendimus, exiſtimat:& patet,quia text.dicit ſpeciale eſſe fauore dotis, ne pœnitere liceat: quæ ſpecialitas minimè locum haberet,ſi ageretur de contractu nominato, in quo generale eſt,vt non ſit licita pœnitentia.l. ſicut.C.de actio.& obligatio.Inuenio tamẽ,q̃ Soci.l.qui Romę.§. Flauius.nu.15. ff.de verb. oblig. hunc cõmunem intellectũ d.l.ſi ego.§. 1. reprobat, & ſubtiliter conatur probare, q̃ in eo text.agitur de cõtractu nominato,& nõ de innominato. Item dato q̃ in eo ageretur de cõtractu innominato, tamen adhuc non potuit in eo tex.eſſe dubitatio,vtrùm in eo licita eſſet pœnitentia,vt cõmunis præſupponit. Primum autem probat ex eo, q̃ in ſpecie d.l. ſi ego. §. 1. ille qui tradidit res vt ſequutis nuptijs dotis efficerẽtur,vtiq; ſequutis nuptijs voluit donare. l.vnica.§.accedit.C. de rei vxor. actio.& ſponſus,cui datæ fuerũt res,ſequutis nuptijs voluit eas in dominium ſuum trãſire:ergo in eo text.agitur de cõtractu nominato;cùm cõtractus donationis olim & hodie cẽſeatur nominatus: vt reſoluit Alexand.l.iuris gentium.in princ. nu. 6. ff.de pact. ergo in eo text. magis videtur
38 agi de contractu nominato: † id quod etiam admittit Couarr.reſol.libr. 1.c.14. nu.16.verſ.quod ſi verum.Padill.l.naturalis.in princ.nu.26.ff.de perſcriptis verbis.Secundũ autem probat ex eo, quòd in d.l.ſi ego.§.1.dicitur nuptias fuiſſe ſequutas. Planè quãdo in contractu innominato interuenit implemẽtũ,etiam remoto fauore dotis, certum eſt non eſſe licitam pœnitentiam.l.ſi pecuniam. ff. de cond.ob cauſam.l.ex placito.C. de rerũ permut. Et cõfirmat ex eo,quia in d. l.ſi ego.§.1. præcipuè dubitatur, vtrùm dominium rerum traditarum prædicto modo tranſiret in accipientem, ſi interim moriatur donãs, vel in hæredem donantis? Quæ dubitatio inepta eſſet,ſi ibi præcipuè dubitaretur,vtrùm licita eſſet pœnitentia, vt cõmunis intelligit; cùm certum ſit,etiam translato dominio, in contractu innominato licitum eſſe pœnitere.d.l.ſi pecuniã.cũ ibi notatis. ff. de cond.ob cauſam. Vnde ſecundùm Socin.in d.l.ſi ego.§.1. tantùm in eo vertitur dubitatio, q̃ in traditione fuit adiecta ea cõditio: Vt res traditæ,ſequutis nuptijs efficerẽtur dotis;atque ita ante nuptias non videtur dominium trãslatum in eum,cui traditæ fuerunt cum prædicta conditione.l.qui abſenti.§.1.ff.de acquir.poſſeſ.Bart.l.ſub conditione.nu.fin. ff.de ſolutio.Si ergo dans deceſsit ante ſequutas nuptias,& ſic ante impletam cõditionem; dubitatio inſurgebat, vtrùm res illæ efficerentur dotis abſque cõſenſu hæredis dantis? Et reſpõdetur vt in litera d.§.ſi res.cõtinetur.& ſubſcribit Couarru. vbi ſupra: ego tamen circa hæc modernorum dicta in primis aduertendum cenſeo,eorũ conſiderationes apertè confundi per text.l.ſed interim. 12.§. ſi vxor.ff.de donation. inter virum.vbi ſi mulier tradidit res alicui,vt mortua muliere cederent marito quaſi donatæ cauſa mortis;ſi illa deceſsit antequam marito traderentur, vult apertè Iureconſultus,illum qui accepit,non poſſe tradere marito inuitis hæredibus mulieris, & q̃ ſi tradat,obligatus remanebit hęredibus mulieris. Vides in eo text.mulierem habuiſſe animum donandi cauſa mortis,& illum,cui fuit facta traditio, eo nomine accepiſſe;& nihilominus ſi mulier moriatur ante traditionem,nõ poſſe eas res tradi marito;ſed ad hęredes mulieris pertinere,& conſequẽter eos poſſe pœnitere:ergo apertè probat ille tex. q̃ in prædicto caſu reſultare videatur contractus innominatus,do,vt facias,id eſt, vt marito tradas; & ideò licitam eſſe pœnitentiam:

39 tiã: † idẽ igitur,& in ſpecie.d.l.ſi ego.§.ſi res.dicendũ fuit, niſi fauor dotis impediret pœnitẽtiã,vt cõmunis vult,& notab. probat Areti.conſ.123.num.4. Neq; obſtant Socin.conſiderationes; quia ad primam reſpõdetur,quòd tradens non habuit principaliter animũ donandi ſponſo,cui res tradidit,ſed potiùs mulieri, in cuius dotem ſequutis nuptijs res illę erãt conuertẽdæ.l.ſeruo legato. §. ſi teſtator. in fin.ff.de legat.1. vnde reſpectu dantis & accipientis reſultat quidam cõtractus innominatus, do vt cõuertas in cauſam dotis,& ſic perficias donationem in perſona mulieris,poſtquam nuptiæ fuerint ſequutæ: ac ita debet eſſe locus pœnitentiæ.Bart.dict.l.2.§.ſi pecuniam.in fin. ff. de donatio.&.l.ſi pecuniam.numer.3. ff. de condict. ob cauſam.&. l. naturalis. §.1. in fine.ff. de præſcriptis verbis. & in ſimili tradit Bart.l.Ariſto.num.1.ff.de donatio. faciunt quæ notab. tradit Aretin. conſ.74. num.9. niſi fauor dotis prædictam pœnitentiam excluſiſſet. Poterit ſanè admitti Socini conſideratio, ſi id quod eſt traditum ſub conditione,ſit cõuertendũ in vtilitatem accipientis: nam tunc videtur facta donatio perfecta per traditionem:quæ licèt facta ſit ſub conditione,tamẽ reuocari non poteſt.l.Ariſto.ff. de donatio.l. cum matitus. §. final. ff.de pactis dotalib.& eſt text. expreſſus. l.2.§. ſi pecuniam.ff.de donatio.vbi Bart. Paul.&Imol.ita declarãt,& Salic.l.ſi ego. §.1.ff.de iur.dot. Vnde cauẽdũ eſt à Soci. d.§.Flauius.nu.15. dum exiſtimat,quòd ſi fiat traditio ex vi donationis conditionalis,ſcilicèt,quòd adueniente conditione res efficiatur accipientis; ſi pendente condione moriatur donator, nõ poteſt cogi hæres donatoris cõſentire,quòd dominium transferatur in accipientẽ;quia ſi id ſpeciali fauore dotis recipitur. d.l. ſi ego.§.1.in cõtrariũ eſt ius cõmune.Neq; aduertit Socin.loqui contrà text.expreſſum.d.l.2.§.ſi pecuniã.vbi tex.fortiùs pbat,† nõ eſſe neceſſum quòd hæres donatoris conſentiat,ſed adueniente cõditione dominiũ in accipientẽ transfert. Et eſt ratio;quia cũ is cui data eſt res, eã retineat ex iuſta cauſa,dũ pẽdet cõditio ab eo auferri non debet, & adueniente poſteà conditione,cũ voluntas tradẽtis apud eum ſit,vt ſcilicèt, ei ex cauſa donationis dominium quæratur, inducetur §. interdum.Inſti.de rerum diuiſio. Neque obſtat dict.l. ſi ego. §. 1. quia loquitur quando res non fuit data ad vtilitatẽ accipientis,ſed ad vtilitatem mulieris in cuius dotem debebat conuerti; & ideò tũc fuiſſet licita pœnitentia, niſi adeſſet fauor dotis:ſed quando eſt donatio conditionalis facta accipienti, habebit locũ d.l.2.§.ſi pecuniã.ff.de donatio.explicata vt ſuprà:& in ſpecie hanc differentiam colliges ex diſtinctione Iureconſ.l. ſed interim.12.§.ſi vxor.ff.de donat.inter virũ. Nõ obſtat ſecũda ratio Socin. ſuprà relata,quia reſpõdeo,in ſpecie d.l. ſi ego. §.ſi res.non potuiſſe dubitationẽ cõſiſtere in eo quod exiſtimat Socin.vtrũ ſcilicèt,dominium tranſiret ad hæredẽ tradentis, an verò ad accipiẽtem? nam cũ pendente conditione tradens mortuus eſſet, clarũ erat,quòd interim dominiũ debebat tranſire ad eius hæredem;cùm dominium non poſsit eſſe in pendenti.l. neque vtilem.ff.quib.ex cauſis maior. vt aduertit Phanuntius tract.de inuẽtario. 7.p.nu.254. Dubitatio ergo ibi fuit,vtrũ hęres tradentis cogatur cõſentire, quòd dominiũ tranſeat in accipientẽ:an verò pœnitere poſsit? Et decidit pœnitere nõ poſſe fauore dotis: & eleganter explicat Lofredus conſ.31.n.2. Afflict.deciſ.385. nu.2.&.4.vbi limitat: quo fauore excluſo,cõtrariũ erit dicẽdũ,vt in eiſdẽ terminis probat.l.ſed interim.12.§.ſi vxor.ff.de donatio.inter vir. & ſic in. d.l ſi ego.§.ſi res.bene probatur communis cõcluſio. Quinimo eſt expẽdẽdũ,quòd in. d.§. ſi res. nõ ſolũ agit de cõtractu innominato, ſed etiã de cõtractu innominato habẽte maximã ſimilitudinẽ cũ mandato,

40 P atq;

atq; proinde debuit mandati ſequi natu
rã,iuxta regulã.l.1.§.ſi quis ſeruum.s̃.de
poſiti. Vnde videbatur nõ ſolũ poſſe per
pœnitẽtiã reuocari,ſed & ſola morte tra
dentis debere cẽſeri reuocatũ : prout &
mandatum morte ſola extinguitur.§.re-
ctè.Inſti.mandati.Speciale tamen eſt fa-
uore dotis,vt neq; prædictus contractus
pœnitẽtia reuocetur,neq;etiã morte tra
dentis cenſeatur extinctus:& ita expreſ-
ſe Bar.l.naturalis.§.1.ad fin s̃.de prę̃ſcrip.
41 verb.† &l.2.§. ſi pecuniã.j̃. de donatio.
Cremenſ.ſing.143.Aretin. conſ.123. ad
fin. Cæſar de Vrſillis deciſ. 385. col.3. &
plures citati per Couar. reſol.lib.1. c.14.
nu.15. Sed circa hanc nouã collectionẽ
ad plura eſt aduertendum. Primò,quòd
ſecundum hãc collectionẽ ex.d.l. ſi ego.
§. ſi res. conſtituẽda eſt cõcluſio: Quòd
mandatum non extinguitur morte mã-
dantis re integra,ſi agatur de fauore do-
tis:& ita Cremenſ.ſingul.143.Aretin. in
rub.col.4.ad fin.j̃.de acq.hæred. Nouel.
de dote.6.p.priuil.52.& ſeq.Hippo.ſing.
44. dicẽs,idẽ eſſe fauore piæ cauſæ. Feli.
c.relatum.col.2.de offi.delegat.Baptiſta
de priuileg.dotalib.centur.2.nu.12. Sed
vtiq; hæc cõcluſio nõ videtur vera ; neq;
enim facilè recedendũ eſt à regula.l.mã
datum.C.mãdati.Neq; contrarium pro
bat.d.l.ſi ego.§.ſi res.non enim loquitur
in vero mandato,ſed potiùs incõtractu
innominato habente ſimilitudinẽ cum
mandato: nã qua parte cõtractus eſt, nõ
extinguetur morte contrahentis,fauore
dotis,non obſtante ſimilitudine manda
ti: ſecus ſi ageretur de vero mandato; nã
tunc non eſſet recedendum à regula.d.
l.mandatũ. C.mandati. Et patet, quia in
ſpecie d.l.ſi ego.§.ſi res. tradens dum vi-
uebat,pœnitere nõ potuit,propter fauo-
rem dotis,vt ſtatim dicemus; & tamẽ in
ſpecie illius textus nullus ſanus negaret,
quòd ſi eſſet verum mandatum,mandãs
nõ poſſet illud reuocare: vt in ſpecie tra
dit Alexan.l.ſi pecuniam.nu.15. in fine.
s̃.de cond.ob cauſam. Accedat, quòd in
ſpecie.d.l.ſi ego.§. ſi res.agitur de eo qui
tradidit alteri, vt in cauſam dotis cõuer-
teret;& is caſus multũ differt ab eo, quo
aliquis non tradidit, ſed mãdauit alicui
vt certam pecuniam deferret ad abſen-
tem: nam huiuſmodi mandatum morte
cenſebitur extinctum ; non ſic primum
l.2.§.ſed ſi quis.j̃.de donatio.vbi Bar.hãc
differentiam agnoſcit inter prædictos
caſus.Illud ergo tantùm ex.d.l.ſi ego.§.ſi
res.colligendum eſtquod ſuprà tradidi-
mus : ſed verum mandatum morte mã-
dantis extinguetur,non obſtante fauo-
42 re dotis.† Et dato quòd tranſiret ad hę-
redem,tamen per hęredẽ reuocari poſ-
ſet.l.fundi venditor.§.final.j̃. de acquir.
poſſ.& in ſpecie tradit Couar.reſol.lib.1.
cap.14.nu.16.Ad perfectam tamẽ expli-
cationem.d.l.ſi ego. §. ſi res. illud reſtat
requirendum,vtrùm nõ obſtante fauo-
re dotis,tradens modo ibi expreſſo,poſ-
ſet dum viuebat,contractum illũ per pœ
nitentiam reuocare? Et vtique videtur
dicendum,poſſe,iuxta regulam genera-
lem.l.ſi pecuniam.s̃.de cõd. ob cauſam.
& quia cùm in.dict.l. ſi ego.§.1. tantùm
pœnitentia denegetur hæredi traden-
tis,tacitè videtur concedi ipſi tradenti,
dum viueret: vt in ſimili probatur. l.3.s̃.
de ſeruis exportand.&.l. final. C. de re-
uocan.donatio. & ita in ſpecie Paul.l.2.
§. ſi pecuniam.j̃. de donatio. Nouellus
de dote.6.par. priuileg.53. Dec.conſ.35.
colum.4.ad medium.& colum 7.ad me
dium. vbi aſſerit hoc eſſe communiter
receptum à Doctoribus :quod repetit
ibi colum.final. & idem pro conſtanti
tenet Afflictis deciſio. 111. numer. 7.
Antonius Capic.deciſ.121.poſt princip.
Dec.cap. cum acceſsiſſent.numero. 11.
poſt medium. de conſtitut. Galeaul.l.2.
§. ex his. numer.3. j̃. de verbor. obliga-
tionib. Ripa hîc numer. final. & Bo.
lognet. num. 234. Alcia.l. qui Romæ.§.
Flauius.nu.fi.j̃. de verbor.oblig. Baptiſt.
de priuileg.dotalib. centur.3. nu.37. Ti-
raquel.de priuilegijs piæ cauſæ , priuile-
gio.135.

gio.133. ſentit glo. l. ſi pecuniam. verb.
ſed eum.poſt prin.s̃.de cond.ob cauſam.
Sed his nõ obſtantibus,verius eſt, in ſpe-
cie.d.l.ſi ego. §. ſi res. neq; tradẽtẽ dum
viuit poſſe reuocare eã traditionẽ; quia
ſemper militat ratio in textu expreſſa,
quòd non eſt cogendus maritus habere
vxorem indotatam, & ideò non admit-
titur pœnitentia : quod ita clarè voluit
Bar.l.ſi pecuniam.n.3. & l.quod Seruius.
ad fin s̃.de cond.ob cauſam.& idẽ ſentit
l.2.§.ſi pecuniam.j̃.de donatio. &.l. ſi cũ
fundum. in fine.s̃.de pact.Bald.l.ſicut.in
fin.C.de actio.& obligatio.Alex.d l.ſi pe
cuniam.col.2. poſt med.Nouel.de dote.
6.part. priuileg.51.Dec.l.pen. §.1. nu.5.
s̃.ſi cert.petat.Couarr.reſolut.lib.1.c.14.
nu.16.Menoch.conſ.92.nu.79.lib.1.ad-
de Iaſ.idem ſentientẽ.l.ſingularia.nu.31.
s̃.ſi cert.petat.Palac.repet.rub.§.54. n.7.
Baptiſt.de priuileg.dotalib.cent.2. nu.8.
Et retenta hac opinione, non obſtabit
43 text.d.l.ſi ego.§.ſi res.† inductus, vt in
nu.præcedenti; quia reſpondetur, quòd
dum text. loquitur de hærede tradentis,
apertè procedit, quando ſequutæ ſunt
nuptiæ:in quibus terminis indubitatum
erat,quòd ſi id contingeret viuo traden
te,non poſſet agi de pœnitentia,cùm cõ
ditio impleta eſſet: & ita iuxta voluntа-
tem tradẽtis, id quod per eum fuerat tra
ditum, ſtatim conuertebatur in cauſam
dotis: neq;poterat agi de pœnitentia,cũ
res iam non eſſet integra. l. ſi pecuniã. s̃.
de condi.ob cauſam. & nihilominus in
hærede dubitatur in prædictis terminis,
vtrùm illæ res conuerti poſſent in cau-
ſam dotis? quia cum per mortem tradẽ-
tis,dominium ei eſſet quęſitum. l. cum
hæredes. in princ.j̃. de acq.poſſeſſ.induc-
ẽda videbatur regula.l. id quod noſtrũ.
j̃.de reg.iur. quã tamen fauore dotis Iu-
reconſ.nõ admittit : vt aduertit Exea de
pactis n.175.Couar.reſol.lib.1.c.14.n.16.
non ergo præſupponit id quod ſuprà al-
legati exiſtimãt,quòd pœnitẽtia quæ nõ
admittitur inhærede,admittatur in prin
cipali tradente: imò potiùs,quòd in caſu
in quo certũ eſſet,principalẽ tradentem
pœnitere non poſſe, adhuc tamẽ potuit
dubitari, vtrũ ea pœnitentia eſſet conce
denda eius hæredi,ob rationẽ de qua ſu-
prà.Quinimo ſi bene aduertas, Iurecõſ.
d.l.ſi ego.§.ſi res.apertè videtur ſignifica
re,neq;hæredẽ,neq;defunctũ fauore do
tis potuiſſe pœnitere. Primò, dum dicit
hæredẽ cogendũ eſſe cõſentire,vt domi
niũ trãsferatur in accipientẽ, poſtquam
nuptiæ fuerint ſequutæ: nam mero iure
hæres ad hoc cogi nõ poterat : vt eſt ex-
preſſum.l.ſed interim.12.§. ſi vxor. s̃. de
donatio.inter virũ.nã tradẽs voluit,vt ſe
quutis nuptijs dominiũ acquireretur ac
cipiẽti,& ab eo rurſus conuerteretur in
cauſam dotis : cũ igitur ſequutis nuptijs
nõ potuit acquiri dominium accipiẽti;
quia medio tẽpore fuerat quæſitũ hære-
di,ergo neq; cõuerti in cauſam dotis,ſed
magis locũ habebit regula.l. id quod no
ſtrũ.j̃.de reg.iur.tamẽ fauore dotis cogi-
tur cõſentire, vt dominiũ trãsferatur in
accipientẽ,vt ita per eũ poſſet cõuerti in
cauſam dotis.Sic pariter quãuis tradens,
ſecũdũ regulas ordinarias potuiſſet pœ-
nitere,tamẽ fauore dotis nõ poterit pœ-
nitere,quomiaus ſequutis nuptijs domi
niũ quæratur accipiẽti: ita vt per eũ poſ-
44 ſit cõuerti in cauſam dotis.† Et cõfirma-
tur,quia text.d.l.ſi ego.§.ſi res.in gene-
ralitate ſua probat,quòd etſi hæres ante cõ
tractas nuptias pœniteat,& proteſtetur,
quòd ſi mulier nupſerit,nihil ei dare de-
bet, nihilominus ſequutis nuptijs coge-
tur conſentire in dominij trãſlationem,
quidquid ſentiat Padilla.l.naturalis.n.26
in fin.s̃.de præſcript.verbi. ergo pariter
etſi tradens proteſtetur,quòd mulier nõ
contrahat matrimoniũ, hoc nõ efficiet,
quominus ſequutis nuptijs dotis fauore
dominiũ trãsferatur in accipiẽtẽ : neq;
enim inter defunctũ & hæredẽ regulari
ter conſtituenda eſt differẽtia,cũ vterq;
eiuſdẽ poteſtatis eſſe videatur.l.hæredẽ.
j̃.de reg.iur.& ita ſentit in terminis Dec.

l.pen.§.1.n.5.ſ.ſi cer.pet.Vtrũ autẽ ſuprà reſoluta fauore dotis, ſint etiã recipiẽda fauore piæ cauſæ? vide Soci.l.qui Romæ.§. Flauius.nu.15.ff.de verb.oblig. Iaſ. l.3.§.idẽ erit.à nu.2.ſ.de cõd.ob cauſam. Hippol.ſing.44. & Tiraq. de priuilegijs pię cauſæ,priuilegio.133. Vltimò ex ſuprà reſolutis,ſcilicèt, quòd cõtractus dotis cenſeatur nominatus,infertur annotatiõ ad reſolutionẽ Rip.hîc n. fin.quòd aut dos promittitur marito;&tũc dos dicetur cõtractus nominatus,etiã ante traditionẽ: aut verò aliquis promittit dotẽ mulieri,& tũc dos nõ dicetur cõtractus nominatus ante traditionẽ: hęc enim diſtinctio confunditur ex ſuprà reſolutis: nã cũ promiſsio dotis in effectu habeat relationem ad traditionẽ futuram, interim non poteſt dici contractus dotis,ſed promiſsio dotis futuræ: ac ob id interim non poteſt dici cõtractus nominatus, vt ſuprà probauimus. Quinimo licèt Bald. Nouellus de dote. 3.par.num.9.& n.14. ſentiat,hodie cõtractũ dotis indiſtinctè dici nominatũ;quia ex eo,vel dat' actio.l. penul.C.de dotis promiſsione.vel fingitur ſtipulatio.l.vnica.in princip.C.de rei vxor.act.& ſubſcribit Bologn.hîc n.235. tamen id non euincit ante traditionem dici contractũ dotis, vel dici cõtractum nominatũ;cũ ante dationem, neq; dos, neq; contractus conſiderari poſsit: tantũ ergo euincet, hodie promiſsionẽ dotis dici legitimã conuentionẽ,propter legis cõfirmationem.l.legitima.ſ. de pact. adiuncta.l.pen.C.de dotis promiſsio.vel conuentio ficta ſtipulatione vallata,iux.
45 d.l.vnicam.in prin. C.de rei vxor.actio.† His ita explicatis,ſupereſt declarandum vltimum verbum rub.Petatur:quod glo. fin.hîc exponit, id eſt, repetatur: allegat l.fin.C.de ſentẽtijs quæ ſine certa quãti. & ſic vult in hac rubri. ſimplex poni pro compoſito:circa quod de duobus videndum eſt.Primò,vtrũ ſit aliqua differẽtia inter verbum,Petere,& repetere. Secundò,vtrũ hæc expoſitio glo.ſit neceſſaria? Et quoad primũ dicendũ eſt, eã eſſe differentiã inter prædicta verba, quòd petimus ea quæ non dedimus;repetimus autẽ ea quę dedimus.l.repetitio.ſ. de cõdi. indeb.Socin.conſ.53.nu.23.lib.4. & cõfirmat Ripa hîc nu.35.quidquid repugnet Corraſ.hîc.1.lectur.nu.15.Vnde cũ mulier dederit dotẽ marito, propriè dicetur repetere,vt gl.fin. hîc exponit, atque ita ſimplex accipietur pro compoſito: vt etiam tradit gloſſ.in rub.ff. de dote prælegat.cũ ſimilibus,de quibus per Iaſ. in rubr.nu.18.ſ. ſi cert.petat. Quoad ſecundũ, Bart.hîc nu.12.inquit, quòd verbum,Petere,poteſt capi in genere, quatenus ſignificat quamcunque petitionẽ in iudicio,vel extra iudicium. l.amplius non peti.ff.rem ratam haberi l. ſi decem cum petiero.ff.de verb.oblig.& hoc modo ſumptum continebit repetitionẽ,& omnes alias ſpecies petitionis; & quidẽ propriè,ex regula.l. ſemper in generalibus.ff. de regul. iuris.& conſequenter ſi hoc modo ſit ſumptũ,non eſt neceſſaria gloſſ. expoſitio, niſi quoad tollendam prorſus dubitationem.Si verò petitio capiatur in ſpecie, tunc vera & neceſſaria eſt gloſſ. expoſitio: neque enim ſub verbo, Petitionis, comprehenditur repetitio, niſi per interpretationem extenſiuam ex identitate rationis: gloſſ.l. verbũ reddendi.ff.de verbor.ſignifi.& ſequitur & explicat Rip.hîc nu.35. cæterũ Ruin. num. 375. & Pariſ.nu. 183. aduertunt, quòd dum Bar.præſupponit,in hac rub. verbũ, Petere, poſſe ſumi in genere, nõ videtur verum;quia cũ dos in ſola repetitione poſsit verificari, non poteſt in dote verbum, Petere, accipi vt genus: quia quando verbum non poteſt verificari niſi in vna ſpecie,cenſetur accipi in ſpecie, & non in genere: argument.l.2. ff. de liberis & poſthum. tradit Imol.l. tãis.§.final.colum.2. ad med.ff. de donatio. cauſa mortis: nam genus & vniuerſale requirunt plura, vt verificẽtur.Bart, l.ſi conſtante.§. quoties. num.4.ff. eod.

Sed

Sed huic difficultati facilè reſpõderi poteſt, imò verbum,Petere, poſſe etiam in dote accipi in propria ſignificatione, vt habes caſum & exẽplum.l. ſi marito. 32. §.1.& ibi Bar.ff.eo. Ex quo manifeſtè corruit prædictorum conſideratio, & optimè procedit id quod Bart. præſupponit. Vel dicas,petere,ſcilicèt,dari,vel reſtitui tui,vt nouè declarat Rebuf.l.in generali petitione.col.fin.ff.de verbor. ſignific. pag.522. Quia tamen non declarat Bar. in dubio qualiter prædictum verbum ſit accipiendũ, in genere ſcilicèt,aut in ſpe
46 cie,† ideò Alexand.hîc num.22. (quaſi ſupplens doctrinam Bart.) reſoluit quòd ſi verbum,Petere, exprimatur in materia odioſa,debet accipi in ſpecie; & ſic non comprehendet repetitionem: arg. l.cum quidam.ff.de liber.& poſthu.ſi verò materia ſit fauorabilis,accipitur vt genus,ita vt repetitionem videatur comprehẽdere:ſubſcribit Ripa in rub.nu.11. de conſtit.& in rub. nu 17. de reſcriptis. & Corraſ.hîc.1.lectio. nu.23. Zuchard. in rub.num.57.ſ. ſi cert.petat. Et ex hac Alexand.reſolutione, ad deciſionẽ variarum quęſtionum inferunt Ripa hîc à num.36.Alciat.ad finem.Ripa.l. ſi conſtante.nu.95.ff. eo. Phanuntius de lucro dotis.pag.33.nu.1.Ego verò addo,quòd cùm hæc rubrica agat de repetitione dotis,quę ex ſe fauorabilis eſt, verbum, Petere, in dubio accipitur vt genus; & ſic nõ erit neceſſaria expoſitio glo: fin. hîc. Item ſecundò,quòd hanc eandem reſolutionem Alexan.ante eum in ſimili materia poſuit Panormit. cap. Rodulphus. num.3. de reſcriptis.& cap.quoniã contra.num.14. de probatio.& ante Panòr. Bart.l.talis num.2.ff.de legat.1.& vti receptam traditionem probat Ruin.l.2.nu. 54.ff. de leg.1. Tertiò, quòd Alexander omittit caſum, quãdo materia eſt indifferens, id eſt, neque odioſa,neque fauorabilis:vnde(quaſi ſupplens Alexand.reſolutionem) Vincent.hic nu.71. ad fin. concludit,quòd in materia indifferenti verbum,Petere,accipietur in genere; vt colligitur ex hac rubr. adiunctis traditis per Bar.hîc d.n.12.Sed ego in contrariũ expendo doctrinam Bart.l. talis. nu.2. ff. de legat.1. ita diſtinguentis, quòd aut verbum, Pecunia, profertur in materia fauorabili; & tunc tanquã genus omnes res comprehẽdet.l.nam quod.§.fin.ff. ad Trebellia.l.pecuniæ.1.&.2.ff. de verbor. ſignific,aut profertur in materia odioſa, & accipietur ſtrictè,p pecunia numerata.l.1. in princ.adiuncta.l.ſed Iulianus.§. mutui.ſ.ad Macedoniã. aut exprimitur in materia indifferenti(id eſt,neq; odioſa,neque fauorabli)& tunc eligitur media via, vt comprehẽdat ea quæ pondere,numero,& menſura conſiſtunt. l. talis.30.ff.de lega.1. Ergo apertè vult,in hac materia indifferenti non accipi verbum vt genus, ſed magis eligi mediam viam. Sed reſoluẽdum eſt, traditionẽ Vincen. regulariter veram eſſe:limitandã tamen eſſe, quando verbum ambiguum maiorem habet ſimilitudinem cum certis rebus quàm cũ alijs,vt eſt in verbo, Pecunia,quod maiorẽ habet ſimilitudinẽ cũ rebus conſiſtentibus pondere & menſu
47 ra.l.2.C.de conſtit.pecunia.† nam tũc in dubio aſſumetur hæc media via, vt in materia indifferẽti accipiatur pro prędictis rebus: & ita procedit doctrina Bar.l. talis.nu.2.ff. de leg.1.Vltimò addo,quòd aduerſus reſolutionem Alex. ſuprà relatam nimis videtur obſtare tex.l.cũ lege. ſ.de teſtamen.vbi ſumus in materia pœnali & odioſa,& tamen verbum,Inteſtabilis,accipitur vt genus,ita vt omnes ſuas ſpecies cõprehendat,& ibi notat Aretin. Calder.conſ.1.de conſanguinitate, & affinitate. Dec.l.ſemper in obſcuris. n.11, & ibi Cagn.n.21.ff de reg.iur.& alij relati per Alex.Rauden.de analogis,lib.1.c.19 num.12. Crot.l.omnes populi. nu.235. ſ. iuſt.& iur.notab.Petrus Criſpus in rubri nu.24.ff.de leg.1. adde Mãdoſ. reg.1. Cancellariæ de reſeruatiõ. q.6. Niconi. in rubr.nu.245.ff. de noui oper. nuntiat.

Couar. resolut. lib. 3. c. 5. ad finẽ. Aym. l. 1. nu. 69. ℣. de leg. 1. Augetur difficultas; quia cum. d. l. cum lege. probet, verbum, Inteſtabilis, eſſe ſumendũ in genere, bene ſequitur in quacunq; materia omnes ſuas ſpecies debere cõprehẽdere; & quidem propriè; quia genus continet ſub ſe ſuas ſpecies. l. ſemper in generalibus. ℣. de regul. iur. l. ſi quid earum. §. inter emptũ. ℣. de leg. 3. & in materia quantumcunq; odioſa ſemper admittenda eſt interpretatio comprehenſiua verbi. Panormita. cap. Epiſcopi. num. 3. de reb. eccleſ. Felin. in rub. num. 7. de reſcript. latè Tiraquel. l. ſi vnquam. verb. libertis. num. 37. C. de reuoc. donatio. In hac tamen difficultate inuenio, quòd Bulgarin. hîc num. 40. ita opiniones cõcordat, quòd quædam ſunt nomina generis, ita vt non ſint ſpeciei, vt ſcilicèt, quia ſpecies habent nomen diſtinctum à genere: & in his terminis procedit regula, quòd verba generaliter prolata, generaliter ſunt accipiẽda. l. de pretio. §. de Public. l. 1. §. generaliter. ℣. de legat. præſtand. l. 1. §. quod autẽ. §. de aleę luſu. Camillus Gallineus. lib. 7. de verbor. ſignific. cap. 11. num. 23. quædã vero ſunt nomina generis, & ſpeciei, vt quia ſpecies non habent diſtinctũ nomen à genere. l. 2. §. de adoptio. & in his terminis poterit admitti reſolutio Alex. §. relata. & Bulgarin. ſubſcribunt Vincen. hîc num. 76. Pariſ. num. 187. pro quibus facit. l. 6. ℣. de ſupellect. legata. Sed vtique hęc ſaluatio nimis reſtringit reſolutionẽ Alexa. & prætereà confunditur per. d. l. cum lege. vbi verbũ, Inteſtabilis, eſt generis & ſpeciei, & ſic eſt æquiuocum. Cagnol. l. ſemper in obſcuris. n. 21. ℣. de reg. iur. & in dubio accipitur in genere; cùm tamen ſecũdùm traditionem Bulgarin. debuerit accipi in ſpecie: vt aduertit Petrus Criſpus in rub. num. 24. ℣. de legat. 1.

48 † Neque placet conſideratio Camil hîc nu. 68. quòd verbũ, Inteſtabilis, non ſit genus. ſed ſpecies; quę tamen comprehẽdit omnia, quibus verbi proprietas adaptari poteſt: nã cùm verbum, Inteſtabilis, duo prorſus diuerſa ſignificet, ſcilicèt non poſſe facere teſtamentum, & non poſſe eſſe teſtem; ſi ſpecies eſſet, nõ poſſet vtrũque ſignificare, ſed ea aſſumenda eſſet interpretatio, quæ rei geſtæ aptior eſſet. l. quoties idem ſermo. 67. ℣. de regu. iuris. neq; in ſpecie ſumendo quis poteſt videri vtrũq; dixiſſe. l. vbi. ℣. de reb. dub. vnde neceſſariò dicendum eſt, in dict. l. cum lege. verbum, Inteſtabilis, ſumi in genere, vt omnes ſuas ſpecies comprehẽdat. Quare aliter reſpõdet Imol. d. l. cum lege. in princ. quòd in ea. l. ideò verbum, Inteſtabilis, ſumitur in genere; quia ex delicto ꝓpter quod fuit inteſtabilis redditus, quaſi ex ſubiecta materia cõſtabat, verbum, Inteſtabilis, in genere eſſe accipiendum: & cum Imol. trãſit Aretin. ibi poſt prin. Ruin. hîc num. 381. Quæ tamẽ reſponſio non tollit difficultatem; quia cùm in ſententia condẽnatoria delinquens fuerit inteſtabilis factus, in dubio hęc ſentẽtia debuit ſumi in ſpecie, & nõ in genere; cùm in pœnis mitior ſemper interpretatio præferenda ſit. l. ſi præſes. ℣. de pœnis. Aliam igitur reſponſionem aſsignat Aretin. d. l. cum lege. poſt princ. quòd aut verbum plura ſignificat, ſimul & eodem tempore verificanda, & procedit. d. l. cum lege. aut non poſſunt illa ſimul cõcurrere, & tunc admitti poteſt reſolutio Alexãdri ſuprà relata. Sed etiã non placet; neq; enim video, quid interſit, vtrũ plura illa ſignificata poſsint ſimul concurre, vel nõ poſsint, vt propter hoc recedamus à regula, quòd in odioſis verba debeant accipi in ſpecie, & non in genere: ſatisque colligitur ex doctrina Bar. l. hoc legatum. in fin. ℣. de legat. 3. de qua notab. agit Alex. l. Gallus. §. ſi eius. nu. 3. Vnde reiectis aliorum ſolutionibus, ego noue aduerto, quòd in. d. l. cum lege. pœna fuit cõcepta, per verba priuatiua, ſeu negatiua; & hac ratione etiam in materia odioſa verbum, Inteſtabilis, aſſumitur in genere: ſi autem conciperetur per verba affirmatiua, tunc admittitur reſolutio Alexãdri ſuprà relata. Quam diſtinctionem in ſimili facit Socin. l. ſerui electione. §. Labeo. nu. 8 verſ. ad ſecundum. ℣. de legat. 1. Et eſt illius ratio; quia verba negatiua, ſiue priuatiua, magis ſunt præciſa quàm affirmatiua. † glo. l. hoc genus.

49 ℣. de cond. & demonſt. & gloſ. c. cum dilectus. de conſuetud. Et hac ratione dicimus, quòd diſpoſitio concepta per verba affirmatiua, recipit reſtrictionem de habilitate perſonę. l. vt gradatim. §. 1. ℣. de mune. & honor. l. 1. cũ gl. C. de ſacroſ. eccleſ. & tamen diſpoſitio negatiuè cõcepta, nullam omnino admittit reſtrictionem. Crot. l. 1. §. nuntiatio. nu. 47. ℣. de nou. oper. allegat. l. proſpexit. ℣. qui & à quibus. Et hinc etiã eſt, quòd verba negatiua indefinitè prolata ęquipollent vniuerſali ex proprietate verborũ. Fulg. l. iuris gentium. §. ſed ſi fraudandi. nu. 2. §. de pactis. Dec. l. ſi Ruffinus. num. 6. C. de teſtam. milit. & conſ. 3. nu. 5. Anton. Rube. conſ. 51. nu. 4. Natt. conſ. 369. nu. 14. lib. 2. Hippol. Riminal. conſ. 111. n. 16 lib. 2. & tamen verba affirmatiua indefinitè prolata, non æquipollent vniuerſali ex proprietate verbi, ſed per benignã interpretationem. l. ſi ſeruitus. §. de ſerui. vrban or. prædior. Bar. l. omnes populi. n. 57. §. de iuſt. & iure. Dominic. c. vt circa. col. 2. ad fin. de electio. in. 6. & ideò verba affirmatiua, ſi materia odioſa ſit, accipientur in ſpecie; quia odium nõ admittit benignam interpretationem. l. cùm quidam. ℣. de libe. & poſthu. ſed verba negatiua accipientur in genere, vt ſic vniuerſaliter videantur accepta, prout eorũ proprietas exigit: faciunt cumulata per Tiraquel. l. boues. §. hoc ſermone. 7. limita. nu. 4. ℣. de verb. ſignific. & per Decian. conſ. 1. à nu. 163. lib. 2. Pro vera nihilominus reſolutione præmittendũ eſt illud, quod tradit Bar. receptus. l. omnes populi. n. 58. §. de iuſt. & iur. quòd vnũ verbũ duas poteſt habere ſignificationes proprias: quod eleganter exemplificat Cæſar Coſta lib. 3. variar. ambiguitatum iuris. c. vltimo. ad finem. Item ſecundùm Bart. vbi ſuprà, poteſt vnum verbũ duas habere ſignificationes; vnam ſtrictam, & alteram latam: & licèt Galeaul. in rub. n. 125. ℣. de verbor. obligatio. dicat, quòd vtraque ſignificatio eſt propria, allegando Panorm. c. ſedes. num. 2. ad fin. de reſcriptis. tamẽ neque Panorm. id dicit, & apertè eſt contra mentẽ Bart. d. l. omnes populi. n. 58. & expreſsim cõtrariũ tradit Calderin. conſ. 7. de verb. ſignific. Quo preſuppoſito, prima ſit cõcluſio: Si verbũ duas habeat proprias ſignificationes, & ſimpliciter proferatur, in vtraque ſignificatione debet accipi, ſi nihil vrgeat in contrarium, iuxta regulã. l. non aliter. in princ. ℣. de legat. 3. eleganter Petrus Criſpus in rub. n. 23. ℣. deleg. 1. & in his terminis noũè poteſt intelligi tex. in. l. cum lege. ℣. de teſtament. Neque huic concluſioni repugnat, quod tradit Bart. d. l. oẽs populi. nu. 58. quòd in his terminis debet aſſumi ea interpretatio, quæ rei de qua agitur aptior ſit. l. quoties idem ſermo. 67. ℣. de regul. iuris. quia id procedit, quando conſtat in vna tantùm ſignificatione fuiſſe acceptum, ſed in dubio in vtroque ſignificatu accipietur, ſi nihil obſtet, vt declarat Petrus Criſpus in rub. nu. 23. ℣. de legat. 1. Secunda cõcluſio ſit: Si verbum habet duas ſignificationes, alteram ſtrictam & propriam, aliam latam, (quod ſæpiùs inuenitur) vt hîc explicãt Bolognet. numer. 164. Corraſ. 1. lectura. num. 20. tunc obſeruanda eſt communis traditio Alexandri ſuprà relata: quam exemplificabis, vt per Matheſ. ſing. 69. & Iaſon. l. 1. §. Nerua. ℣. de acquiren. poſſ. numer. 10. Limitabis autem, niſi verba ſint priuatiua, ſiue negatiua: nam tunc etiam in materia ſtricta, in vtraque ſignificatione accipientur. l. cum lege. §. de teſtam. ſecundùm intellectum ſuprà aſſignatum. Et eſt ratio; quia cùm verba negatiua, ex proprietate æquipolleant vniuerſali, vt ſuprà probauimus, ſuccedit

dit regula,quòd ſub verbis vniuerſalibus in quacunque materia omnia videntur contineri.l.Iulianus.ff. de leg.3. c.ſolitæ. de maioritat.& obedientia. & in ſpecie
50 Gãmarus tracta.extenſionum, nu.41. † Neq; in hoc articulo exiſtimo vtendũ eſſe diſtinctione Alciat.c.1.nu.7. de offic.ordinarij. quòd doctrina Alex. ſuprà relata vendicet ſibi locum in diſpoſitione hominis: nam verba legis ſemper generaliter accipienda ſunt.l.1.§. quod autem.ſ. de aleę luſu. & quia in legibus indefinita æquipollet vniuerſali. Barto.l. ſi pluribus.ff. de legat.2. & Dominic. c. vt circa.num.4.de electio.in.6.ergo in diſpoſitione legis, verbum indefinitum accipietur vt genus, vt ſic omnes ſuas ſpecies videatur comprehẽdere: huiuſmodi enim diſtinctio eſt contra mentẽ omnium,qui quoad hæc nullam faciũt differentiam inter diſpoſitionẽ legis & hominis. Neque obſtant Alciati rationes; quia licèt in legibus indefinita æquipolleat vniuerſali, id non eſt ex proprietate verbi,ſed potiùs per benignam interpretationẽ.d l.ſi ſeruitus.ſ. de ſerui.vrbanor. prędior. atque proinde etiam in diſpoſitione legis, ſi agatur de odio,indefinita nõ æquipollebit vniuerſali; quia odium benignitatem excludit:& ita colliges ex Bar.l.omnes populi.num.57.& ibi Crot. num.167.ſ. de iuſtit.& iure.Ruin.in rub. num.21.ff. de nou.oper.nuntiat.Vnde ſi in diſpoſitione legis inueniatur verbum æquiuocum,&agatur de pœna,in dubio accipietur in ſpecie,vt mitior fiat interpretatio.l.ſi prędes.l.ſi de interpretatione ff. de pœnis.& ita colliges ex Cagn.l.ſemper in obſcuris.9.num.21.ff. de regu.iur. Si verò verba legis vel hominis ſint negatiua,tunc in dubio accipientur in genere.d.l.cum lege.ſ. de teſtament.explicata vt ſuprà.† Et ex his inferas cõprobationem ad tradita per Couarr. de ſponſalibus.2.part.cap.8.§.8. numer.8. quod ſi Comiti Palatino detur facultas legitimandi ſpurios,de omnibus ſpurijs intel-
51 ligitur; quia facultas diſpenſandi eſt fauorabilis, vt tradunt DD.l.2. in princip. ff.de verbor.obligation. Inferas etiam, quòd ſi materia ſit odioſa, tantùm accipietur vocabulum in ſtricta & propria ſignificatione, non autem admittetur impropria ſiue larga.l.1.§.ſi is qui nauẽ. ſ. de exercito.actio. Bartol. dict.l.omnes populi.num.58.& ibi notab.Crot.num. 168. Matheſilan. ſingul. 190. ad finem. niſi militauerit eadem ratio in impropria & larga ſignificatione: nam tunc vocabulum in vtraque accipietur,quãtumcunque materia odioſa ſit:nam etiã in materia odioſa ex identitate rationis admittitur extenſio ad caſum, qui ſub lata vocabuli ſignificatione contineri poteſt: gloſſ. Clement.auditor.verb.beneficio. de reſcript.gloſſ.Cleme.1. verb. eligatur. de electio. gloſſ.authent. vt hi qui obligatas. verb. ad curationem. collation.6. notab. Alexand.l. filiusfamil.§. diui. numer.23.ff. de legat.1. & l. peregré.§.1. numer.4.ff. de acquirend. poſſ. Gammarus tracta. extenſionum, num. 54. Molina libr. 3.de primogenijs cap. 5. numer.8.Et in hoc ſenſu admitti poteſt quod tradit Bolognet. hîc n. 169.quòd ſtatuta, etiam odioſa, locũ habẽt in alijs caſibus, in quibus fuerit eadẽ ratio.l.1. §.quod autem.ſ. de alcæ luſu. Quinimo videtur his caſibus id quod continetur ſub lata ſignificatione vocabuli, magis venire per interpretationem declaratiuã quàm extenſiuam. Bartol.l.1.C. de impuber.& alijs.& ibi Curt. Iunior num.4. & in ſpecie ſentit Molina libr.4. de primogenijs.cap.5. à numer.25. inquiens, quòd diſpenſatus in genere, poteſt vti diſpenſatione in omnibus partibus, & ſpeciebus illius generis, quia omnes cenſentur incluſæ in ea diſpoſitione generali: † Sed obſtat huic tradioni,quòd
52 vbi diſpoſitio ſimul eſt pœnalis & correctoria, non fit extenſio ex identitate rationis,ad caſum, qui ſub lata vocabuli ſignificatione contineri poteſt: gloſſ. Clem.

Clemẽ.2.verb.eiſdem de ætate & qualit.& probatur.l. penult.adiuncta l.final. C.de interd. matrimonio. tradit Crot. dict.l.omnes populi.num.172.Et tamen ſi verum eſſet, per declaratiuam interpretationem venire illud, quod ſub lata ſignificatione vocabuli continetur, vbi eſt eadem ratio; vtique etiam caſu de quo ſuprà, illa debuit admitti, cùm interpretatio declaratiua nunquam cenſeatur excluſa. Panormitan. c. Epiſcopi. num.3. de rebus eccleſ. non alienand. Felin. in rubric.num.7. de reſcript. Sed vera reſolutio eſt, quòd ſi lata ſignificatio vocabuli multum ſit conformis propriæ & ſtrictę ſignificationi, tunc cenſebitur interpretatio declaratiua. l. librórum.50.§.quod tamen Caſsius.adiuncta gloſ. verb.libros.ff.de legat.3.tradit Bart. l. ſi quis in fundi. num.6.ff. de legat.1. & conſequenter admittitur etiam in materia pœnali & correctoria.l. cum lege.ſ. de teſtamentis. aliàs magis dicetur interpretatio extenſiua, propter identitatem rationis,& locum habebunt ſuprà tradita. Neque his obſtat ratio Molinæ ſuprà relatà; quia procedet quãdo conſtat vocabulum in genere fuiſſe acceptum; aliàs ſi materia ſit odioſa, in ſpecie accipietur; & in ea ſignificatione ſpeciei, quæ propria & ſtricta ſit, non autem lata. Sed quæres,quę nam dicatur propria & ſtricta vocabuli ſignificatio?Et dicendum eſt, eam talem cenſeri quæ importat id ad quod principaliter ſignificandum vocabulum fuit inuentum.l.ſi tibi. 20.ſ. ſi certum petatur. tradit Bald.l.1. colu.2. ad finem.ſ. de iuſt.& iure. Andr. Gammarus tracta. extenſionum, num. 81. vnde omnis illa ſignificatio, quę recedit ab originali effectu, ad quem deſignandum vocabulum fuit inuentum, dicetur impropria & larga ſignificatio. l.2.ſ. de vſufruct. earum rerum quæ vſu conſumuntur. Gammarus dict. tractat. extenſio. nu.83. ad quod eſt reducendus Bolognet. hîc num.164. ac ita cùm diffinitio vocabuli oſtendat,ad quid ſignificandum principaliter vocabulum fuerit inuentum.l.non ſine.verſic quaruis.C.de bonis,quæ liberis.& ibi Bal.nu. 4. illa ſignificatio dicetur propria & ſtricta, quæ conuenit diffinitioni vocabuli.l. non aliter.67.§.1. adiuncta gloſſ.ff.de
54 legat.3.† expendit Aretin. conſil.5.numer.2.& eſt doctrina Bart. dict.l. omnes populi.num.59.& l. liberorum. num.11. ff. de verbor. ſignificatio. Et ideò meritò Calderi. conſil.7. de verb. ſignifi. tradit, quòd illa dicitur propria vocabuli ſignificatio,quę ſtricta eſt, & non lata:& poſt Socin.dicit Hubert.l.1.nu.13.C.qui admitti.quòd vbi verba nõ accipiuntur in potiori ſignificatione,impropriè & largo modo dicũtur accipi,quidquid reluctetur Polit. in præludijs ſubſtitutionũ, n.15.& Camil.Gallineus de verb.ſignifi. lib.3.cap.2.Et per contrarium omnis illa ſignificatio, quæ tranſcendit metas diffinitionis vocabuli,dicetur impropria & & lata.l.ſi tibi.20.ſ. ſi certum petatur.vel etiam illa,quę per figuras & ſubauditiones venit adiuuanda.Gammarus notab. tracta.extenſionum, num.83. Præterea & authoritas legislatoris, veram & propriam tribuit vocabulo ſignificationem, Bald.in rub.in princ.C.de verbor.ſignif. &.l.omnes populi.num.26.ſ. de iuſtit.& iure. id enim Iureconſultorum authoritati eſt tributum,vt quo dicendi modo vſi ſunt,& nos eo vti poſsimus,proprieq; dicere videamur. l. anniculus. 130. ff. de verbor.ſignific. Alciat.lib. 1. de verbor. ſignificat.num.8. & optimè Polit.in prę ludijs ſubſtitutionum,n.18. Et hęc ſatis in materia Rubricæ.

SVMMA-

SVMMARIA EORVM QVAE tractantur in interpretatione legis primæ. ff. Soluto matrimonio. in prima parte.

1 QVALITER Sint interpretanda ea verba: Dotis causa semper & vbique præcipua est.
2 Dispositio generalis non videtur comprehendere causam dotis.
3 Sed aduersus hanc regulam multa inducuntur.
4 Regulæ generales etiam in causa dotis locum sibi vendicant.
5 Vtrùm dispositio generalis comprehendat casus in ea materia specialiter priuilegiatos.
6 Expenditur. l. 1. §. si qua verò. C. de Iustinianeo Codice confirmando.
7 Princeps de potestate ordinaria, non reuocat priuilegium semel concessum.
8 Quando vna lex censeatur aliâ reuocare, quâuis illius non faciat mentionem.
9 Quando lex dicatur esse correctoria alterius, vel limitatoria.
10 Item quando censeatur derogare priuilegijs in corpore iuris clausis.
11 Quæ sit differentia inter priuilegium extraordinarium, vel clausum in iuris corpore.
12 Per clausulam, Non obstantibus priuilegijs, non censetur derogatum priuilegijs in corpore iuris clausis.
13 Lex generalis requirens insinuationem in donationibus, non obtinet locum in donatione ex causa dotis.
14 Priuilegium. l. bene à Zenone. C. de quadrie. perscriptio. non obtinet locum in causa dotis.
15 Lex generaliter comprehendit casus in alijs materijs diuersis priuilegiatos.
16 Agitur de intellectu. l. si dotare. 12. C. ad Velleian.
17 Item expenditur decisio. l. fin C. ad Velleian.
18 Declaratur dictum Salic. l. fin. 4. notab. C. de iure dotium.
19 Lex generalis non comprehendit causam dotis, non solùm in casibus in quibus dos inuenitur specialiter priuilegiata, sed etiam in casibus in quibus eadem ratio videatur, quæ in casibus priuilegiatis.
20 Quando priuilegia admittant extensionẽ ex similitudine rationis.
21 Dotis fauore facilè admittitur extẽsio de vno casu ad alium.
22 Explicatur decisio. l. si verò. 65. §. de viro. ff. eo.
23 Agitur de intellectu. l. promittẽdo. 42. in prin. s. de iure dotium.
24 Fauore dotis omnis persona se obligare potest.
25 Minor promittens dotem nõ obligatur, & qua ratione.
26 Si statutum prohibet mulierem obligari, vtrũ promittendo dotem obligetur?
27 Mulier, quæ non potest obligari sine consensu mariti, dotem promittendo sine marito an obligetur?
28 Consensus mariti requiritur, ne aliàs vxor cõtrahendo præiudicet marito.
29 Iure ciuili vxor sine marito potest contrahere super bonis paraphernalibus.
30 Vxor paraphernalia vendicare potest à quocũque possessore.
31 Explicatur. l. final. C. de pact. conuent.
32 In regno Castellæ etiam in paraphernalibus vxor nõ potest contrahere sine mariti consensu.
33 Et quid in regno Portugaliæ.
34 Iure communi, quæ communicentur inter cõiuges.
35 Stante pacto de lucris communicandis, quæ lucra communicentur inter coniuges.
36 Fructus quorumcunque bonorum indistinctè communicantur inter coniuges, stante præ dicto pacto.
37 In cõmunicatione lucrorum differentia magna est in regnis Castellæ, & Portugaliæ.

38 In bonis paraphernalibus poterit fieri exequutio sententiæ, sine consensu mariti, tam in regno Castellæ, quàm Portugaliæ.
39 Quãdo in paraphernalibus simpliciter traditis videatur transire dominium in maritum.
40 Vtrùm maritus possit donare lucrata constante matrimonio?
41 Et concluditur non posse nisi iusta causa.
42 Et tũc tamen non excessiuè, sed moderatè.
43 Tempore feriarum de causa dotis cognosci potest.
44 Et vtrùm differentia sit constituenda si dos petatur per vxorem, vel per maritũ petatur sibi tradi?
45 In causa dotis quando procedatur summariè.
46 Et refertur communis opinio, & defenditur.
47 Dos quando dicatur dependere à matrimonio.
48 De causa dotis quãdo ecclesiasticus cognoscat.
49 Explicatur. c. de prudentia. de donatio. inter virum & vxorem.
50 Explicatur regula. l. 4. C. depositi.
51 Ecclesia quando cognoscat de causis viduarum.
52 Vidua & orphanus quando dicãtur miserabiles personæ.
53 Explicatur. l. publicas. C. de feriis.
54 Dos & fiscus non semper à pari procedunt.
55 De causis alimentorum quando cognoscatur tempore feriarum.
56 Fauore dotis possunt dilationes abbreuiari.
57 Explicatur. l. final. ff. de appellatio. recipiendis.
58 Decisio. l. final. ff. de appellatio. recipiend. etiã procedit quando petuntur alimenta præterita.
59 In causa dotis quando admittatur appellatio.
60 Pendente appellatione, quãdo debeantur alimenta.
61 Explicatur Ord. lib. 3. tit. 28. §. 6.
62 Statutum disponens idem quod ius cõmune, recipit omnes declarationes iuris cõmunis.
63 Priuilegia doti concessa, vtrùm fuerint æquè principaliter inducta in fauorem mulierũ, & Reipublicæ?
64 Defenditur, principaliter fuisse inducta propter vtilitatẽ mulierum, & secundariò ob fauorem publicum.
65 Quomodo accipienda sit ea vulgaris loquutio, legem introduci principaliter propter bonum priuatum, & secundariò propter publicum.
66 Lex rectè disponendo priuatos, etiam Rempublicam rectè constituit.
67 Quando dicatur priuilegium principaliter cõcessum in fauorem priuatum.
68 Lex potest facere, quòd inductum in fauorem priuatum, consideretur tanquam inductũ in fauorem publicum principaliter.
69 Agitur de intellectu & ratione. c. cum contingat. de iureiuran.
70 Lex inducens aliquid in fauorem alicuius, cõtrauenientem non obligat ad peccatum.
71 Quando constituenda sit differentia inter simplicem loquellam, & iuramentum.
72 Doti nullum priuilegium generale concessum est, sed ex singularibus in iure sparsis collecta fuit regula generalis huius text.
73 Secularis potest prohibere, ne iuramentum interponatur.
74 Agitur de intellectu legum Hispaniæ prohibẽtium iuramentum poni in contractibus.
75 Licèt irritet lex contractum iuramento confirmatum, tamen ille cui iuratũ est, potest recurrere ad forum ecclesiasticum, vt obseruari iubeatur.
76 Explicatur Ord. lib. 4. tit. 3.
77 Ille qui recipit iuramentum, non cogitur illud relaxare.
78 Hæres cogitur obseruare iuramentũ defuncti
79 Quando contractus sunt nulli, licitè iuramen
80 to confirmari possunt.
Si actus sua natura pertineat ad forum ecclesiasticũ, licitè in eo interponitur iuramẽtũ.
81 Iuramentum assertorium licitè ponitur in cõtractibus.
82 Quæ fuerit immediata causa, ob quam priuilegia doti fuerint concessa.
83 Mulieri sterili ex accidenti competunt priuilegia doti concessa.
84 Cessante causa impulsiua, non ob id cessat effectus.
85 Quæ rationes dicantur finales.

86 *Ratio legis debet cessare in cõmuni, & nõ in particulari, vt cessare videatur legis dispositio.*
87 *Mulier sterilis à natura, validè contrahit matrimonium.*
88 *Sufficit rationem legis cessare negatiuè, quamuis ex eius obseruantia contrarius effectus non sequatur.*
89 *Si cessat ratio principalis, à qua videtur pendere causa cõcessionis, & ipsa cõcessio cessat.*
90 *Agitur de intellectu l. si serua. §. final. ff. de iure dotium.*
91 *Quæ differentia sit inter castratũ, & spadonẽ.*
92 *Qui semen emittere non potest, non potest cõtrahere matrimonium.*
93 *Qui emittit semen imperfectũ, & non aptum ad generãdũ, validè matrimoniũ cõtrahit.*
94 *Senex decrepitus quando possit matrimonium contrahere.*
95 *Mulier arcta, & quæ cognosci non potest, non poterit matrimonium contrahere.*
96 *An mulier quæ non potest generare, possit matrimonium contrahere.*
97 *Fœmina validè cõtrahit, licèt semẽ nõ emitta.*
98 *Fœmina decrepita, vel à natura sterilis, validè contrahit matrimonium.*
99 *Mulieri sterili a natura non competunt priuilegia dotis repetitioni concessa.*
100 *Ampliatur. l. adigere. §. quanuis. ff. de iure patron.*
101 *Mulier à natura sterilis, vel ex accidenti, non censetur infamis.*

INTERPRETATIO
Legis primæ. ff. Soluto matrimonio.
in prima parte.

VT Distinctiùs proceda mus in explicatione huius legis, illius materiã in septem diuidam partes: in prima notabilia ex litera colligã: in secunda examinabo casum à Bart. figuratum in hac lege: in tertia priuilegia doti concessa ante contractum matrimoniũ enumerabo: in quarta quæ personæ teneantur dotẽ constituere: in quinta agã de priuilegijs doti cõpetentibus constãte matrimonio: in sexta priuilegia ei cõpetentia soluto matrimonio: in septima & vltima parte oppositiones & quæstiones Bartol. pertractabo. Iuxta igitur præmissum ordinem procedẽdo, ex primis verbis huius text. ibi, Dotis causa, colligẽdũ est, quòd dotis causa semper est præcipua. Sed ad huius notabilis explicationem, videndũ est, quid significet verbũ, Causa: item quid significet verbum, Præcipua est. † Et quoad primũ gl. hîc verb. causa. varias adaptat interpretationes, & post eã Bar. à nu. 1. Vincen. n. 12. Pontan. n. 24. Aliã etiã expositionẽ addit Bal. l. 1. nu. 2. in fin. C. de priuil. dotis. aliã Alciat. hîc in prin. & aliã Bologne. nu. 5. & n. 33. & nu. 35. sed mihi magis arridet explicatio Zasij hîc nu. 6. & Corras. 1. lect. nu. 8. & 2. lect. nu. 8. exponentis, Causa dotis, id est, negociũ dotis, siue materia, prout & causa in hac significatione accipitur apud oratores. Cũ autẽ causa sit nomen generale, & verificetur, siue negociũ excutiatur in iudicio, siue adhuc non examinetur. c. forus. de verb. signif. Bar. l cau sas. C. de transact. & ibi Alex. nu. 2. Curt. Iun. n. 7. Dec. in rub. n. 4. de iudic. apertè colligitur ex isto tex. negociũ dotis, siue examinetur in iudicio, siue adhuc non examinetur, semper præcipuũ esse: quod & probat. l. pen. C. de dotis promissio. & l. fin. C. ad Velleian. Quoad secũdũ, quid significet verbũ, Præcipua est, gloss. 3. hîc exponit, idest, priuilegiata est: subscribũt Albe. n. 7. Ias. n. 8. siue præcipua est, id est, quã ius ,psequitur specialibus fauoribus

vltra

vltra alias causas, vt exponit Alciat. hîc n. 16. siue præcipua est, id est, quæ passim in iure ciuili priuilegia continere dignoscitur, vt hîc exponit Duaren. colũ. 3. & alias etiam expositiones refert Bologne. hîc nu. 34. & Corrase. 1. lect. nu. 12. Sed secundũ quamcũq; collige cum Ias. hîc. n. 9. & Pontan. nu. 18. iura generaliter loquẽtia nõ habere locũ in causa dotis. Nã cũ tex. dicat, causam dotis semper & vbique priuilegiatã esse, succedit ea iuris regula, quòd per generalẽ dispositionem nunquã videtur derogatũ priuilegijs alicui rei vel personæ specialiter concessis. l. 1. §. si quæ verò. C. de Iustinian. Codice confirmand. l. 3. cũ glos. C. de silentiar. lib. 12. glo. c. vnico. verb. consuetudine. de capellis monachor. lib. 6. notab. Paul. cons. 146. nu. 1. lib. 1. quę vtique inductio euincit, hoc notabile procedere, quãdo ex illa comprehensione generali sequeretur præiudicium priuilegijs doti concessis, vt aduertit Socin. Iuni. hîc. nu. 76. Et pro hoc notab. Ias. facit secundò, q vt ea, quæ speciali nota digna sunt, sub generalitate dispositionis cõprehendantur, oportet, quòd de illis specifica mentio fiat, aliàs censebuntur neglecta, siue omissa, & non cõprehẽsa. Item apud Labeonẽ. 15. §. ait prætor. ff. de iniurijs. cap. quanuis. 4. vers. quanquam. de præbend. in. 6. c. quám periculosum. de senten. excommun. in. 6. cũ similibus cõgestis per Gozad. cõs. 43. á nu. 11. & cons. 76 à nu. 10. & in materia dotis de qua agimus, id melius quàm alij prosequitur Laurentius Calcaneus cons. 13. col. 2. vbi terdecim affert instantias, quibus ostendit, dispositionem generalem non comprehẽdere casus in genere valde priuilegiatos,
2 ac proinde neq; dotẽ, neq; piã causam: † prosequitur etiã Tiraq. lib. 1. retract. §. 1. gl. 14. à nu. 91. Itẽ & tertiò ,p hac opinione expẽditur l. si dotare. 12. C. ad Velleianũ. cõsiderãdo, q Senatusconsultũ Velleianũ succurrẽs mulieribus se pro alijs obligãtibus, generalibus verbis fuit cõceptũ, vt cõstat ex l. 1. ff. ad Velleian. neq, in illis fuit excepta causa dotis, & tamẽ. d. l. si dotare. probat obtentũ fuisse interpretatione Prudentũ, q prædictũ Senatusconsultũ nõ obtineret locũ in causa dotis: & sic apertè sẽtit, dispositionẽ generalẽ nõ cõprehẽdere causã dotis: & ita in specie d. l. si dotare. expẽdũt Ruin. cõs. 195. n. 4. lib. 1. & Negus. de pign. 1. mẽb. 8. part. n. 25. Vltimò videtur tex l. fi. C. de iur. dotiũ. iũctis ibi notatis per Salic. 4. notab. q statutũ requirẽs generaliter registrationẽ instrumẽti, nõ cõprehẽdit causã dotis quasi nimis priuilegiatã: qđ dictũ Sali. cõmuniter approbatur, vt asserit Tiraq. lib. 1. retract. §. 1. glos. 14. nu. 92. & Iacob. Puteus lib. 3. decis. 160. n. 2. Quibus rationibus conclusionem de qua suprà, vltra allegatos, probarũt etiã Ias. l. si constãte. nu. 208. ff. eo. & l. quod dicitur. nu. 5. ff. de verb. obligat. & in auth. res quæ. nu. 25. in fi. C. cõm. de leg. Crot. l. filiusfa. §. diui. n. 47. ff. de leg. 1. Soci. cõs. 76. n. 8. lib. 4. Cephal. cõs. 13. à. n. 43. lib. 1. Menoc. cõs. 38. n. 37. lib. 1. & tractã. adipiscẽd. possess. 3. remed. à. n. 78. Bursat. cõs. 56. nu. 1. libr. 1. & cõs. 120. à. n. 1. cod libr. 1. & latè comprobat Rolãd. de lucro dotis. q. 105. à nu. 9. Hippol. sing. 442. & receptã esse opinionẽ asserit Negus. de pigno. 1. mẽb. 8. par. n. 23. & Viuius lib. 2. cõmu. opin. 272. Anton. Gabr. lib. 6. cõmu. tit. de legib. conclus. 1. nu. 10. Lamberti. de iure patronat. 8. artic. 5. quæst. principali. 1. partis. lib. 1. num. 36. Natta cons. 7. ad finem. libr. 1. Et secundùm istam opinionem tanquã communem consuluit Paris. consil. 81. nu. 9. lib. 3. Ruin. cons. 61. nu. 3. libr. 3. & secundùm illam fuisse etiam iudicatum asserit Ioannes de Neuizanis consil. 77. num. 16. ad fin. Menoch. cõs. 242. à nu. 6. lib. 3. Cæterùm licet ex prædictis hæc opinio videatur verior & magis cõmunis, nõ tam ẽvidẽtur deesse rationes & authoritates, quæ illã penitus prosternãt: † Nã in primis aduersus eã vrget. l.
3 in fraudẽ. 16. §. fi. ff. de mili. test. ex qua Bal.

ibi colligit, quòd determinatio generalis comprehendit casus & personas, aliàs multũ priuilegiatas: quã regulã exornat Mantua singu. 107. & Tiraq. lib. 1. retrac. §. 1. glo. 14. nu. 96 consonat traditio glos. I. itẽ veniũt. 22. §. in priuatorũ. verb. publica. ff. de peti. hære. & gl. l. 1. C. eo. tit. q; licèt fiscus sit multũ priuilegiatus in iure; tamẽ in casibus in quibus expressè nõ reperitur priuilegiatus, vtetur iure cõmuni. Et cõfirmatur, quia priuilegia nõ extẽdũtur ad alias personas vel casus, præter expressos. l. qđ verò. &. l. ius singulare. ff. đ legib. it a vt nõ valeat cõsequẽtia: Persona in certis casibus est priuilegiata, ergo & in alijs. gl. l. à diuo Pio. in prin. ff. de re iud. & l. bene à Zenone. verb. cũ enim. C. de quadrie. præscrip. tradit Bar. l. naturaliter. §. nihil cõmune. n. 35. ff. de acq. poss. & l. si insulã. n. 4. ff. de verb. obliga. Alex. in rub. n. 8. ff. de offi. eius. & l. si pecuniã. n. 4. C. đ nego. gest. Ergo pariter, & in nostro casu nõ valebit cõsequẽtia: Dos reperitur priuilegiata in multis casibus, ergo đbet etiã cẽseri priuilegiata in alijs casibus non expressis; imò ea valida cẽsebitur cõsequentia, q; in omnibus casibus in quibus dos nõ reperitur priuilegiata, in illis stãdũ est regulæ generali. l. ab ea parte. ff. de proba. gl. l. omnis diffinitio. ff. de regu. iur. & in terminis aduertit Crot. l. si cõstãte. 2. lect. n. 64. ff. eo. Secũdò facit, quia lex generalis cõprehendit omnes casus, quanuis in vno videatur esse maior ratio, quã in alio. l. 1. §. q; autẽ. ff. de aleæ lusu & aleatorib. quã extollit Dec. cõs. 5. n. 2. & plures relati per Gomez. c. statutũ. n. 39. de rescrip. in. 6. ergo cõprehendet etiã casus aliàs priuilegiatos, quãuis minor ratio illos cõprehendẽdi esse videatur quã in alijs. Et hinc est, q; regula generalis, q; instrumẽta ad fundandã intentionẽ actoris non sint edẽda, cõprehẽdit etiã causam depositi. l. 1. C. de edẽd. quæ aliàs multũ est priuilegiata. l. pen. C. de positi. Tertiò facit, quia regulæ generales etiam in causa dotis locũ sibi vendicant: nam regula gene- 4 ralis. l. traditionibus. C. de pact. † etiã in causa dotis locũ sibi vẽdicat. l. 1. ff. de vsucapio. pro dote. l. de diuisione. 5. ff. eo. Itẽ prohibitio generalis. l. 1. ff. de rebus eorũ. cõprehendit etiã alienationẽ factam ex causa dotis. l. lex quæ tutores. in princ. C. de admi. tutorũ. Itẽ & mos iudiciorũ etiã in causa dotis obseruatur. l. 3. C. de dotis promissio. facit. l. fin. C. de sent. quæ sine certa quantit. & l. ait prætor. 10. §. si cùm mulier. ff. quæ in fraudẽ credito. Quibus rationibus, imò quod lex generalis comprehẽdat etiam causam dotis, si eo casu nõ inueniatur priuilegiata, probat Dec. l. 1. nu. 8. ff. de regul. iuris. & ibi Cagnolus nu. 16 multos alios referens. Deci. l. 2. nu. 5. C. vnde liber. & c. sedes. nu. 13. de rescript. & consi. 5. per totum. & cons. 302. & cons. 496. nu. 11. & cons. 536. num. 8. & probant Ripa hîc nu. 14. & seq. Alciat. à nu. 11. Camil. nu. 63. Socin. Iunior. n. 77. Bologne. nu. 37. Curt. Iunior. l. hæres absens. in princ. nu. 18. ff. de iudic. Ripa. l. 1. nu. 60. ff. de vulgar. & l. fin. nu. 17. ad med. C. de reuoc. donatio. Alciat. libr. 4. paradoxor. c. 10. nu. 3. Catellianus in memorabilibus. verb. dos habet. ad finem. Hippolyt. Riminald. in princip. nu. 175. Instit. quibus alienare. Bosius tract. de fisco. nu. 75. & alij quos refert Anton. Gabr. lib. 6. communiũ. tit. de legib. conclus. 1. ad finem. & latissimè comprobat Tiraq. lib. 1. retract. §. 1. glo. 14. à nu. 96. & tracta. primogenior. q. 6. n. 25. & veram & cõmunẽ opinionẽ appellat Caualcan. decisio. 35. nu. 22. & secundũ istã opinionẽ consuluit Riminal. cons. 447. à. n. 16. lib. 3. Gozad. cons. 97. nu. 7. Socin. Iunior cons. 12. nu. 14. lib. 2. Gratus cons. 130. nu. 9. lib. 2. & refert alios multos Hippolyt. Rimin. in princip. nu. 175. Instit. quibus aliena. licet. & cons. 30. num. 11 lib. 1. additio. Riminald. cons. 229. litera. E. libr. 2. Adde Octauianum decis. 135. nu. 3. Iacobum Puteum lib. 3. decis. 160. nu. 2. Pelaez de maioratu. 4. parte. q. 1. in. 2. limitatione. num. 7. Et dicit Alciat. l. in generali. 80. in fi-

in fine. ff. de verbor. signi. ridiculos esse, qui contrariam prodiderunt sententiã. Et hanc etiam opinionẽ latè cõprobat Mencha. de succes sio. resolutione. §. 9. à nu. 71. atque ita cõstat articulum esse valde controuersum. Pro cuius resolutione minimè admittẽda est distinctio Crot. hîc nu. 39. facientis differentiã in ter legem conditam per verba vniuersalia, vt tunc cõprehendat causam dotis; aut inter conditã per verba indefinita, & tunc non comprehendat: nam ea differentia in legibus minimè admittẽda est, cũ in illis semper indefinita æquipolleat vniuersali. Bart. l. si pluribus. in prin. ff. de legat. 2. Dominic. c. vt circa. nu. 4. de electio. in. 6. Ad veram igitur cõcordiã, & resolutionem huius articuli, duæ quæstiones agitandæ sunt. Prima est, vtrùm dispositio generalis comprehendat casus in ea materia specialiter priuilegiatos? † Secũda est, vtrùm saltem eos cõprehẽdat, si in ea materia specialiter priuilegiati nõ inueniãtur? Et quoad primã quæstionem regula constituenda est, legem generalem nunquã videri tollere priuilegia in ea materia aliquibus specialiter concessa, etiã si ea priuilegia ex diametro aduersentur illi legi generali: tex. est l. 1. §. si quæ verò. C. de Iustinian. Codice confirmand. & ibi notat Paul. n. 5. Bar. in extrauag. Ad reprimendũ. verb. non obstantibus. n. 11. Paul. cons. 146. lib. 1. Mathesil. sing. 59. Areti. c. 1. nu. 16. de cõstit. Quinimò probat. d. §. si quę verò. hoc ꝓcedere, etiã si lex generalis feratur propter publicã vtilitatẽ: nã cũ tex. ille dicat, legem generalem non præiudicare priuilegio, & lex semper feratur propter publicam vtilitatẽ. c. erit autẽ lex. 4. distin. apertè ex eò prædicta deducitur conclusio, quam notat Paul. cons. 187. col. pen. post princip. libr. 2. Pariter cùm text. d. §. si quæ verò. adiuncta glo. verb. capitulis. probet, quòd si per viam legis particularis aliquid concedatur ciuitati, iuxta. l. 2. C. de legib. & l. fin. C. de diuersis rescrip. 5 & posteà fiat lex generalis contraria, lex ciuitatis censetur reuocata; sed si per viã priuilegij sit facta concessio, non censea tur reuocata, apertè sentit, quòd licèt priuilegiũ ita sit contrariũ legi generali, vt cũ ea ad cõcordiã reduci nõ possit; nihilominus priuilegium nõ censetur reuocatum. Patet; quia & lex non cẽsetur reuocata per sequẽtem, nisi quãdo ita sunt cõtrariæ, vt ad cõcordiã reduci nõ possint. l. sed & posteriores. 27. ff. de legib. glo. authen. de hæred. ab intesta. venientib. in princ. verb. vacantibus. colla. 9. Imol. l. si verò. §. de viro. nu. 14. ff. eo. Ergo vt prædicta differentia inter concessionẽ per viam legis, vel priuilegij procedat, cõcludendum est, per legẽ generalem non cẽseri derogatum priuilegio, etiam si ita sit cõtraria priuilegio, vt cũ eo ad cõcordiã 6 reduci nõ possit: † & ita Ias. l. 1. n. 16. ff. de const. princ. & latè Affli&t. lib. 1. constit. rubr. 47. nu. 21. Et est ratio huius differẽtiæ, quia princeps præsumitur habere notitiã legũ, & tamen creditur ignorare consuetudines, & priuilegia particularia. c. 1. de consti. in. 6. & ideò legẽ contrariã posteà condendo, videtur derogare alteri legi cõtrariæ; cuius præsumitur notitiã habere: nõ sic censebitur derogasse priuilegio, cuius notitiã creditur nõ habuisse: arg. l. cũ Aquiliana. ff. de trãsact. & ita Cardina. cõs. 52. n. 6. vers. ad cõtraria. Galeaul. l. Cẽturio. nu. 168. ff. de vulgari. Ant. Gabr. lib. 5. cõmu. tit. de regu. iuris. conclus. 9. nu. 6. ampliãdo, vt per Panor. c. cũ olim. nu. fi. de perscrip. Et hinc est, quòd licèt in toto iure species deroget generi. l. in toto. 80. ff. de regu. iur. tamen in priuilegijs ea regula nõ ꝓcedit, neque enim species derogat priuilegio generali, ob rationẽ de qua sup. c. pen. de perscri ptio. gl. in sũma. 25. q. 2. glo. c. generi. 34. de regu. iur. in. 6. Menoch. cons. 36. n. 48. lib. 1. & quia cùm per priuilegium generale sit quæsitum ius priuilegiato in qualibet specie sub eo genere contenta. cap. 1. de concess. præbendæ. in. 6.

ſuccedit regula, quòd princeps nunquã videtur velle derogare iuri alterius, niſi id clarè exprimat.l 2.§.ſi quis à principe. ff.ne quid in loco publico. cap.ſuper eo. de offic.delegat.facit cap.decet.de regulis iuris.in.6.& ita in ſpecie Panorm. cap. 1.num.10.& ibi Dec.num.9.de reſcript. Xuarez allegatio. 28.num.10.ad finem. Et iuxta hæc procedit notabilis deciſio Bart.l.placet.num.61.C.de ſacroſ.eccleſ. quòd ſi quis per priuilegium ſit exẽptus à ſolutione gabellæ,& poſteà fiat lex generalis, quòd omnes ſoluant gabellam, nemine dempto,adhuc ea lex non comprehendet ſpecialiter priuilegiatum ne ſoluat gabellam:allegat.l.3.cum gloſ. C. de ſilentiar.lib.12.ſubſcribunt relati per Felin.cap.1.nu.10.de reſcript. Galeaul.l. Centurio.num.164.ff. de vulgari. Riminald.conſ.204.nu.5.lib.2. Pariter ſi alia ciuitas ſit exẽpta à ſolutioné gabellę,deinde fiat lex generalis,quòd omnes ciuitates ſoluãt gabellam, & ſpecialiter etiã nominetur ciuitas priuilegiata,non tamen cenſebitur derogatum illius priuilegio,niſi conſtet principem illius notiam habuiſſe, & nihilominus ſcienter contrarium ſtatuiſſe:argu.cap. cum ordinem. de reſcript. & quia de poteſtate ordinaria,princeps non poteſt reuocare priuilegium ſemel conceſſum. c. decet. de regul.iur.in.6.† & non eſt credendũ
7 in dubio principem voluiſſe vti plenitudine poteſtatis in præiudicium alterius: & ita in ſpecie Paul.conſ.313.nu.5.lib.1. Eſt tamen aduertendum, ſuprà tradita procedere in priuilegijs extraordinarijs, & non clauſis in iuris corpore:nam cùm horum præſumpta ſit ignorantia.c.1. de conſti.in.6.lex generalis nunquam cenſetur relata ad ignorata:arg.l. mater decedens.ſ.de inoffi.teſt.Aliud igitur eſſet dicendum in priuilegijs in corpore iuris clauſis:nã cùm hæc priuilegia obtineãt vim legis & conſtitutionis.glo.in procemio.Cle.verb.de cætero,&quodãmodo cẽſeãtur ius cõmune.Dec.c.de cauſis.ad fin.de offi.delega.Bald.l.1.nu.22. C. de furtis. præſumitur,principẽ illorum habuiſſe notitiam,vt præſumitur illam habere iuris cõmunis.c.1.de conſti. in.6.& in terminis agnoſcit Galeaul.l. Cẽturio. num.169.ff.de vulgari.atque ita ad illorũ reuocationẽ idẽ obſeruandum eſt,quod in reuocatione iuris cõmunis. Vnde videndumeſt,qualiter vna lex per aliã cenſeatur reuocata,vt inde ad noſtrum inferamus caſum.Et vtique ſcitum eſt, in dubio legẽ nõ cenſeri reuocatam vel correctã per aliam.l.præcipimus.in fine.C. de appella.cap.cũ expediat.de electi.in.6. ni ſi vtraque lex ita ſit contraria,vt ſimul cõſiſtere non poſſint, nam tunc ſequẽs primam cenſetur reuocaſſe, etiam ſi illius nullam ſpecificam fecerit mentionem. l.vnica.§.fin.C.de Latina liber.tollenda. glo.auth.de hæred.ab inteſt.veniẽtibus. in prin. verb. vacantibus. colla.9.Bart.in extrauag. Ad reprimẽdũ.verb. nõ obſtãtibus.nu.6.Imol.l.ſi verò.§.de viro.n.14. ff.eo. Roma.conſ.57.à nu.1. Exẽplũerit, quando vna lex in aliqua ſpecie quid ſtatuit,& poſteà alia fertur contraria in eãdem ſpecie: vel lex generalis lata eſt, & poſteà reperitur alia generalis contraria; tunc enim quia apertè ſunt contrariæ, neq; poſſunt ad concordiam reduci,poſterior cenſetur præcedentem reuocaſſe, etiã ſi illius non fecerit mentionem; quia ſatis eſt præſumptiuè principẽ ſciẽter contrariũ ſtatuiſſe.† c.1.de conſtit.in
8 6.Bart.in extrauag.Ad reprimẽdũ. verb. nõ obſtantibus.nu: 3. Dominic.c.1.nu. 24.de conſtit.in.6.notab.Imol.d.l. ſi verò.§.de viro.nu.14.ff.eo.in quiens, quòd in lege noua corrigente,non eſt neceſſaria mentio legis quæ derogatur: licèt illius nonnunquam ad tollẽdã dubitationem ſoleat fieri mentio: ſatis enim eſt q; cõtrariũ ſtatuatur:ſubſcribit Alex.l.ſciẽdũ.n.4.ſ.qui ſatiſda.cogan.Dec.l.1.n.12. ad finẽ.C.de bonor.poſſ.contra tab.Per cõtrariũ autẽ ſi feratur lex ſpecialis,& poſteà ferat lex generalis in cõtrariũ,veletiã fera-

feratur lex generalis, & poſteà ſpecialis feratur contraria, in his caſibus ſequens non derogat præcedenti;quia non cenſentur omnino contrariæ;imò magis generalis recipiet declarationem à ſpeciali,vt ſcilicèt, in eo caſu ſpeciali generalitas locum non obtineat:ita gloſſ.1.l.ſciẽdum.15.ſ.qui ſatiſd.cogant. & ibi Alex. nu.4.notab.Iaſ.l.ſi fideiuſſor. §. fi.nu.16. eo.tit.reſoluẽs,q;vbi in lege expreſsi ſunt aliqui caſus ſpeciales, & poſteà ſuperueniat lex noua,cõtrarium generaliter ſtatuens,non cenſetur corrigere legem veterem, imò ab illa interpretationẽ accipiet,vt ſcilicèt,lex generalis non habeat locũ in prædictis caſibus ſpecialibus:allegat.l. in teſtamentis. 26. adiuncta gloſ. fin.C.de teſta. & ibi notat Fulgoſ.tradit idẽ Fulgoſ.conſ.84.col.2.ad fin. Iaſ.l.ius iurandũ & ad pecunias. §.qui iusiurandum.ad finem.ſ.de iureiuran.Caſſa.cõſ. 7.num.24.Aymon conſ. 70.num.5.quibus adde notab. reſolutionem Imol. l.ſi verò.§.de viro.nu.10 ff.eo. quam probat Socin.conſ.89.nu.8.lib.4. & declarationem Alcia.lib.4.paradoxo.c.10.nu.3. & is eſt modus diſcernendi legẽ correctoriã à limitatoria.Nam ſi lex aliquid diſponat in ſpecie, & ſequatur alia lex in ſpecie contrarium diſponens, cenſebitur correctoria .Similiter ſi lex aliquid generaliter ſtatuat, & deinde ſequatur lex noua generalis contrarium ſtatuens,cẽſebitur correctoria : ſed ſi præcedat lex ſpecialis,& ſequatur lex noua generalis contrarium ſtatuens,vel è contra,huiuſmodi lex non dicetur correctoria , ſed potiùs ſpecialis cenſebitur illius limitatoria: & ita Crot. l. omnes populi.nu.193. ſ.de iuſti.& iure.Menoc. de recup.poſſ. 14.remedio.n.13.†Ex prædictis igitur in
9 ferendo ad noſtrũ caſum,dicendũ eſt,q; ſi priuilegiũ clauſum in corpore iuris in ſpecie ſit cõceſſum,& poſteà feratur lex in ſpecie contrariũ ſtatuens, cenſebitur
10 derogatũ illi priuilegio,quãuis de illo nõ ſit facta mentio:arg.c.1.de conſti. in.6. & in ſpecie colliges ex.l. vnica. §. ſi quæ verò.C.de Iuſtin. Codice confirmand. adiũcta.l.2.C.de legib. & pariter ſi priuilegiũ clauſum in iuris corpore aliquid generaliter ſtatuat,& ſequatur lex generaliter contrariũ ſtatuens:nã tunc priuilegio cenſebitur derogatũ, etſi illius nõ ſit facta mentio:tradit glo.c.vt circa.4. §. 1. verb.corporali.de electio.in.6. & ibi Dominic.n.12.Bar. in extrauagan.Ad reprimendũ.verb.non obſtãtibus.n. 11. reſoluit Feli.c.1.n.11. de reſcrip.& ibi Rip.n. 54.Crot c.1.n.14.de cõſt.in.6.glo.fi.c. ſi. de ſent.excõmu.in.6.& ibi Peruſi. n. 12. & videtur tex.d.l.vnic.§.ſi quæ verò. iũcta glo.verb.capitulis.C. de Iuſtinia. Codice confirmãd.& ibi notat Pau.nu.7.Si autẽ priuilegium ſit ſpeciale,& ſequatur lex generalis contrariũ ſtatuens,vel è cõtra,nõ cenſebitur derogatũ priuilegio in corpore iuris clauſo:imò ab illo lex generalis recipiet limitationẽ.l.3.cũ glo.C.de ſilentiar.lib. 12. gl.d.c.vt circa.§.1.verb. corporali.de electi.in.6.Salice.l.apud hoſtes.n.9.C.de ſuis & legi. hære. Neuiza. cõſ.1.n.7.notab.Areti l.alia.§.eleganter. col.pẽ.ad med.ff.eo.Dec.c.1.n.9.poſt mediũ.de reſcrip.Sed vltra alios hęc accipiẽda ſunt,quando lex ſpecialis vel generalis contraria loquitur & diſponit ſuper materia priuilegiata: nam tunc optimè procedunt ſuprà tradita. Cæterùm ſi ponas,legẽ generalẽ vel ſpecialẽ nõ loqui in materia priuilegiata, cẽſetur vtiq; diſponere ſuper iure communi. cap. erit autem lex.4. diſtinction. & conſequenter nunquam habebit locum in materia priuilegiata de qua non loquitur, imò ſemper ab ea materia priuilegiata recipiet limitationem:& ita colligitur ex.l.in teſtamentis.26.adiuncta glo.fin. C. de teſta. l.3.cũ glo.C.de ſilentiar.lib. 12. tradit in notabili caſu.Bald.l.ſi infanti.nu.9.ad finem.C.de iure deliberandi.& notat Matheſela.ſingular. 59. ad finem. † Et hoc modo procedit,quod tradunt Crot.l.filiusfam.§.diui.nu.85.& ibi Ripa. nu.82.

ff.de lega.1. quòd quoad derogandũ priuilegio in corpore iuris clauſo, non ſufficit clauſula generalis: Non obſtantibus contrarijs, ſed oportet, quòd de priuilegio ſit facta mentio. Ex quo differentiã eſſe inter derogationem legis & priuilegij in corpore iuris clauſi, notauit Aymon l.1.num.87.ff.de legat.1. differunt enim priuilegium in corpore iuris clauſum, & ius commune. Bald.l.1.num.2.C. de petitio.hæred.latè Guilliel. de Monſerrat.in pragmatica. 3. parte principali. Quod ſanè intelligendum eſt, quando lex non diſponit ſuper materia priuilegij, aliàs derogatio legis & priuilegij in corpore iuris clauſi, à pari procedunt, vt conſtat ex ſuprà traditis. Item & eodem modo explicãdum eſt quod tradit Dec. l.poſtquam liti.in fine.C.de pactis.quòd vbi clarè non conſtat de mente diſponẽtis, quòd voluerit derogare priuilegio in corpore iuris clauſo, nunquam illi cenſetur derogaſſe, quanuis iure communi in eodem caſu cenſeretur derogatũ: quod etiã tradit Galeaul.l. Centurio. n.168. ff. de vulgari. Anton. Gabriel lib.6.communium, tit.de regul.iuris. concluſio.9.nu.8. nam intelligendi ſunt modo de quo ſuprà. Prout etiam & accipiendus eſt Felin.cap.1.num.12. de reſcript. Ripa. d. §. diui.num.82.dũ dicunt, quòd licèt præhabita voluntate reuocandi, faciliùs tollatur ius ſpeciale quã ius cõmune. l. eius militis.§.militia miſſus.ff.de milita.teſta. tamẽ ſi de hac volũtate nõ cõſtet, faciliùs præſumenda eſt voluntas mutandi ius commune, quàm ius ſpeciale. Intelligetur etiam quod tradit Alciat.de præſumption.regula.3.præſumptio. 36. num. 2. & Zuchardus in rub.à num.25.ſ.ſi cert. petat. Menoc.lib.4.n.14.præſum.4.qius ſpeciale fortius eſt, & difficiliùs tollitur, quã ius commune: ac ita reſoluendum eſt, quòd iuri communi cenſebitur derogatum per legem contrariam, etiam ſi illius non ſit facta mentio, neque ponatur clauſula, Non obſtantibus. cap. 1. de conſtit.in.6. Et idem in priuilegio continente idem quod ius cõmune: nam tanquam ius commune regulatur etiã quoad derogationem. Innoc.cap. 1. num.3. de reſcriptis. & ibi Panorm.num.7. Ripa num.52. Menoch.conſ.36.nu.16.libr.1. Cæterùm priuilegio clauſo in iuris corpore non cenſebitur derogatum per legem contrariam, niſi ea lata ſit in materia priuilegiata, vt cõſtat ex ſuprà dictis. Præterea & ex ſuprà traditis colliges notabilem differentiam inter priuilegium extraordinarium, & inter priuilegium
11 clauſum in corpore iuris: † nam priuilegio extraordinario non cenſebitur derogatum per legem generalem, etiam loquentem in materia priuilegiata, vt colligitur ex l. vnica. §. ſi quæ verò. C. de Iuſtinian. Codice confirmand. & tamen eodẽ caſu cenſebitur derogatũ priuilegio in corpore iuris clauſo, ſi ea lex generalis loquatur in materia priuilegiata, vt cõſtat ex ſuprà traditis. Rationẽ huius differentiæ colliges ex ſuprà traditis. Quæ vera intelligas, quando lex nullam expreſſam facit mentionem derogationis priuilegiorum: nã ſi illam faciat, vt quia dicat: Non obſtantibus priuilegijs; tunc per contrarium faciliùs creditur derogatum eſſe, priuilegijs extraordinarijs, quã clauſis in iuris corpore. Vnde eſt receptũ quòd vt ſufficienter videatur derogatum priuilegijs extraordinarijs, ſufficiat ea clauſula generalis, Non obſtantibus priuilegijs. Clem. dudum. ad fin. de ſepultur. c. alma mater. de ſentent. excõmu. in.6.cũ ſimilibus. Et eſt ratio, quia vt notabiliter inquit Paul. cõſ.278. paſſus iſte. col.1.ad medium. lib.1. lex fit motu proprio principis, & ad publicam vtilitatem: vnde poſita prædicta clauſula, videtur velle principem tollere omnes priuatas leges, & priuilegia illi vtilitati publicæ repugnantia, iuxta regulam. l. vtilitas. C. de primipilo. lib. 12. & ita etiam Alexan. conſ.101.num.12.lib.1. & tamẽ per prædictam clauſulam non cenſentur derogarum

gatum priuilegijs corpore iuris clauſis, niſi de illis ſit facta mentio: vt quia dicatur: Non obſtantibus priuilegijs corpore iuris clauſis: gloſ.auth. qua in prouincia. verb.illic. C.vbi de crimin. agi oporteat. glo.l.2.§.legatis. verb.non compellentur. ſ. de iudic. gloſ.authen. vt omnes obediant iudicib. §. hæc conſiderantes. verb.priuilegio. colla.5.gloſ.cap.1. verb. conſuetudine. de capellis monachor. in 6. cum ſimilibus, de quibus per Iaſ. l.fin. num.6. C. de inoffic.teſtamẽ. Rebuf. de priuilegijs ſcholarium. priuilegio. 179. Coſmas in pragmatica. titul. de cauſis. §. ſtatuit.1.verb.in iure. Pala.rep.rub.§.16. num.11. Galeaul.l.Centurio. num.168. ff. de vulgari. & ibi Ripa num.26. eleganter Dec.cap.1.num.9. ad finem. & ibi Beroius num.66. de reſcriptis. Crot. cap. 1. num.15. de conſtitut.in.6. Anton. Gabr. lib.6. communium. titul. de regul. iuris. concluſio.9.num.10. Quam differẽtiam inter prædicta priuilegia in ſpecie conſtituerunt. †
12 Paul.l.1.num.5. C. de iuſtinian. Codice confirman. Matheſ. ſing. 59. ad finem. Iaſ.l.1.num.16.ſ. de conſti. principum. Et eſt ratio, quia priuilegium in corpore iuris clauſum, habito reſpectu ad alia priuilegia extraordinaria, magis cẽſetur ius cõmune quã priuilegiũ,
13 gloſ.in proœmio. Clem. verb.de cætero. & glo.cap.vt circa.verb.corporali. de elect.io.in.6. & ideò in derogatione priuilegiorum non cenſetur intellectum de priuilegio in corpore iuris clauſo, quod magis imitatur naturam iuris communis, quàm ſimplicis priuilegij. Dec.cap.1.nu.9. ad finem. de reſcriptis. Ex hac igitur exquiſita reſolutione inferendo ad noſtrũ caſum dicendũ eſt, q cũ omnia dotis priuilegia ſint in corpore iuris clauſa, in ea quæſtione, vtrũ lex generalis cõtraria cẽſeatur derogare priuilegijs dotis? ſit diſtinguendũ, vt nunquam illis cenſeatur derogare, niſi ea lex generalis contraria, loquatur etiam in materia priuilegiatiua: nam tunc prædictis priuilegijs cenſebitur derogare, iuxta ſuprà tradita. Addẽ do tamen, quòd ſi lex contraria generalis ſit, & lex diſponens circa dotẽ ſit etiã generalis, nunquam lex generalis, etiam loquens in materia priuilegiatiua, cenſebitur derogare legi generali aliquid diſponenti in priuilegium dotis: nam licèt vtraque lex videatur generalis, tamen quia lex generalis diſponens in fauorem dotis, minus generalis eſt, aſſumet naturam ſpeciei, iuxta doctrinam Bar.l.1. §.1. num.5.ff.de noui ope.nuntiatio. & l.hoc legatum. in fine. ff. de legat.3. Bald.l.exequutorem.num.19. ad finem. C. de exequut.rei iudi. ac proinde in prædictis terminis inducetur traditio. gloſ. 1.l.ſciendum. ſ. qui ſatiſda. cogantur. & diximus ſuprà. Ex hac igitur prima quæſtione ita reſoluta infertur explicatio ad Ord.lib.4. tit.54. dum generaliter requirit inſinuationem donationis excedentis ſummã ibi expreſſam: neque enim intelligetur in donatione facta ex cauſa dotis; nã cũ dos ſpecialiter ſit priuilegiata reſpectu inſinuationis. l.fin. in princ. C. de iur. dotium. generalitas prædictæ Ordinationis non cenſetur derogare priuilegio doti conceſſo; imò ab eo recipiet interpretationem, iuxta ſuprà tradita: & ita in ſpecie Gamma deciſio. 120. & deciſ. 213. † quãuis in Gallia contrarium fuiſſe ſtatutum & declaratum aſſerat Rebuff. 2. to. ad leges Gallicas. tit. de donatio. inſinuã dis. artic. 1. gloſ. 1. num. 19. pag. 370. Infertur etiam explicatio ad Ord. libr. 3. tit. 45. exigentem ſcripturam publicam, ſi ſummam excedat triginta milliũ numorum, vt ea non habeat locum in contractu dotis; quia dos hoc habet priuilegium, vt ſine ſcriptura probari poſsit per teſtes. l. pen. C. de dotis promiſsio. & ita in ſpecie Hippolyt. in rub. C. de probatio. nu. 62. & ſingul. 442. Roland. de lucro dotis. q. 105. num. 17. quod ita apud nos fuiſſet ſeruandum, niſi contrarium expreſsiſſet prædicta Ord. titul. 45. §. 19. iuncto §. 10. Quinimò limitatio quæ ponitur d. §. 19.

quòd inter ſocerum & generum poteſt probari dotis promiſsio per teſtes, quanuis excedat quantitatem triginta milliũ numorum, accipitur, quando iam erat contractum matrimoniũ, & ſic propriè erant ſocer & gener: nam ſi anteà facta fuiſſet promiſsio ratione futuri matrimonij, neceſſaria eſſet ſcriptura ad probationem; cùm tũc propriè ſocer & gener dici nõ poſsint: quod ita expreſſum eſt l.2.tit.1.lib.6.extrauagantium. tradit Gamma deciſio.264.ad finem. Infertur etiam explicatio ad l.bene à Zenone. C. de quadrien.perſcriptio. & §.fi. Inſti. de vſucapio. in quibus ponitur priuilegium fiſci vẽdentis res alienas; neque enim illud obtinebit in rebus dotalibus per errorem vẽditis per fiſcum, quia dos hoc habet priuilegium, ne fiſci priuilegia ei noceãt. l.2. C. de priuileg. fiſci. cum gloſ. hoc igitur priuilegium dotis tanquam magis ſpeciale, limitabit illud priuilegiũ fiſci generale: argum. doctrinæ Bart. l.1. §.1.num.5.ff. de noui oper. & ita in ſpecie Bald.conſ.359.quemadmodum.num.5. lib.3. Socin.conſ.121.á num.26.lib.4. Iaſon hîc num.19.ad finem. Rip. num.15. Bologner.num.37. latè Hippolyt. Riminal. §.1.à nu.92. Inſt.quib.alien.licet. Iaſ. l.quod dicitur.num.5.ff. de verbor. obligatio. Niconic.allega.10.nu.12. Catellian. in memorabilibus, verb. dos habet
14 multa: † quicquid repugnet Soci. Iun. hîc num.77.ad finem. & Curt. Iunior. l. hæres abſens. in princip.num.18.ſ. de iudic. Et hęc de prima quęſtione. Succedit igitur ſecunda, vtrùm lex generalis cõprehendat cauſam dotis, ſaltem in illis caſibus, in quibus dos ſpecialiter non inuenitur priuilegiata? in quo caſu propriè locum habet controuerſia DD. ſuprà relata in princip. Sed illa opinio videtur verior, quòd lex generalis comprehẽdat cauſam dotis, quæ ſpecialiter eo caſu non inuenitur priuilegiata, per rationes ſuprà allatas. Vnde diſpoſitio l. ſicut. C. de perſcriptio.30.annor. comprehendet cauſam dotis; quia licèt dos inueniatur priuilegiata aduerſus perſcriptionẽ lõgi temporis. l. ſi fundum. ſ. de fundo dotali. nõ tamen inuenitur priuilegiata reſpectu perſcriptionis triginta annorum; & ideò generalitas d.l. ſicut. etiam cauſam dotis comprehendet: quod in ſpecie videtur probare text. ſecundùm vnũ intellectum. l. in rebus.30.§.fin. C. de iur. dotium. tradunt Nouel. de dote. 7. part. ſpecia.1.col.4. Balb. de perſcriptio.1.par. 6.principalis.num.10. Et retenta prædicta opinione tanquã veriore; non obſtabunt ea quæ pro contraria opinione ſuprà fuerunt adducta: nam ad primum de verbis huius text. ibi: Semper, & vbique; reſpondetur, non fuiſſe mentẽ Iureconſ. dicere, quòd in cauſa dotis ſemper per priuilegia proceditur, & nunquã in illa obſeruatur iuris communis diſpoſitio: hoc enim nimis eſſet abſurdum, & fruſtra laboraſſent DD. in colligendis dotis priuilegijs, vt aduertit Curt. Iun. l. hæres abſens. in princ.num.18.ſ. de iudi. ſed voluit ſignificare Iureconſ. quòd in quacumque materia ſemper inueniantur priuilegia dotis conceſſa: nam tam in contractibus, quàm in vltimis voluntatibus, & etiam in delictis, dotis inueniuntur conceſſa priuilegia; ſed in caſibus in quibus dos non inuenitur priuilegiata, dicendum eſt obſeruari debere diſpoſitionem iuris communis; vt in ſimili tradit gl. l. item veniunt.22.§. in priuatorũ. verb. publica. ſ. de petit. hæred. Itẽ reſpõdetur, quòd dos ſemper & vbique præcipua eſt, quia in ambiguis pro dote iudicatur. l. in ambiguis ff. de dote. ff. de regu. iuris. & ſic dicitur præcipua, quia alijs cauſis in dubio præfertur: argum. l. placuit. C. de iud. & eſt de mente Bart. hîc in caſus poſitione, & infra latiùs dicemus. Nõ obſtat ſecunda ratio, quòd lex generalis non comprehendit caſus priuilegiatos; quia reſpondetur, eam regulam verã eſſe in caſibus, in quibus prædicti caſus inueniuntur priuilegiati, vt dictum eſt in

in prima quæſtione: cæterùm in his in quibus non inueniuntur priuilegiati, generalitas legis comprehẽdet quoſcũque caſus & perſonas. l. leges ſacratiſsimæ. C. de legib. l.1.§. quod autẽ. ſ. de aleæ luſu. quantumcũq; aliàs priuilegiatas. l. in fraudem. §. fin. ff. de milit. teſtam. † & latè pro
15 ſequitur Mandoſ. in regula de infirmis reſignãtibus. q.2.à. n.2. Et hinc eſt, quòd licèt Auguſta vtatur eiſdem priuilegijs, quibus Imperator. l. fiſcus. §. fin. ff. de iur. fiſci. tamen diſpoſitio generalis eam cõprehendet, niſi ſpecialiter excipiatur; vt colligitur ex l. princeps. ſ. de legib. & l. pen. C. de donatio. inter virum. Atq; ita contra ſuprà allegatos regula conſtituẽda eſt, quòd diſpoſitio generalis cõprehendit caſus & perſonas priuilegiatas. l. in fraudẽ. §. fin. ff. de milit. teſtam. Ruin. conſ.4.n.19.lib.5. niſi in caſu de quo agitur, ſpecialiter inueniantur priuilegiati: nam tunc diſpoſitio generalis eos non comprehendet; quia non videtur derogaſſe priuilegio eis illo caſu competẽti. l. 3. cum glo. C. de ſilentiar. lib.12. & dictũ eſt in prima quæſtione: & ita in ſpecie hanc reſolutionem probant Dec. l. quanquam. nu.8. C. de teſta. milit. Gomezius in procemio regularum Cãcellariæ. q.4. pag.39. Socin. Iunior conſ.144.num.34. lib.2. Caſſane. conſ.32.num.19. Iacobus Puteus lib.3. deciſio.160.nu.2. niſi perſona ſit conſtituta in officio publico: nam hæc non comprehenditur ſub generali diſpoſitione, propter rationẽ expreſſam c. quàm periculoſum. de ſenten. excommunic. in.6. circa quod vide Anto. Gabr. lib.6. communiũ. tit. de legib. concluſ.1. nu.4. Mandoſium in regula de infirmis reſignantibus. q.2.nu.7. Nõ obſtat tertium de l. ſi dotare.12. C. ad Velleian. nã in primis eſt aduertẽdum, illi apertè repugnare. l. fin. C. ad Velleian. vbi Iuſtinianus dicit ſe nouè conſtituere, quòd mulier promittens dotem, non iuuetur Velleiano; & ſic ſignificat, mulierem promittentem dotẽ ante illam nouam legẽ iuuari Velleiano, vt expendunt Dec. conſ, 302.nu.8. Tiraq. lib.1. retract. §.1. glo.14. n.100. qđ apertè repugnat deciſioni d.l. ſi dotare. Cæterũ Neguſ. de pigno.1. membro.8. partis. nu.25. exiſtimat, imò interpretatione prudentum fuiſſe declaratũ, Velleianum nõ habere locum in promiſſione dotis. Et ſi opponas de d.l. fin. C. ad Velleian. reſpondet Ruin. conſ.195.nu.4. lib.1. non diſponi in ea. l. de nouo, mulierem dotẽ promittentẽ nõ iuuari Velleiano, cũ cõtrarium ſit expreſſum d.l. ſi
16 dotare. † ſed id quod iam deciſum erat in d.l. ſi dotare. clariùs & perfectiùs conſtituitur in d.l. fin. addita etiam ratione huius priuilegij, de qua adhuc nõ conſtabat, maximè quia Iuſtinianus ſolet dicere, ſe de nouo inducere illa quæ clariùs diſponit, quàm in iure antiquo reperiebãtur, iuxta notata. l. 1. ff. de legat.1. Sed longè melius reſpondẽdum eſt, d.l. ſi dotare. non probare, generaliter mulierem promittentem dotem non iuuari Velleiano, ſed tantùm id probat in caſu particulari, quando ſcilicèt mater pro filia dotem promittit, hũc enim caſum Prudentes interpretati ſunt, non includi ſub diſpoſitione generali Velleiani; quia cùm Velleianum fragilitati mulierum ſuccurrat. l.2. ſ. ad Velleian. & mater dotem promittens pro filia, nõ fragilitate, ſed potiùs materna pietate prædictam promiſsionẽ faciat. l. liber captus. C. de poſtliminio reuerſis. & in ſpecie annotauit Bald.conſ.407. præſumendum eſt. nu.4. libr.2. Tiraq. poſt leges connubiales. glo. 8.num.110. meritò prudentes interpretati ſunt eo caſu non iuuari Velleiano. Prout etiam ex eâdem ratione interpretati ſunt, generalem prohibitionẽ, quòd coniuges non poſsint ſibi donare, nõ habere locum quãdo vxor donat marito, vt in cauſam dotis filiæ conuertatur. l. ſiue vxor. & ibi Bart. ſ. de donatio. inter virum. extollit Cremenſis ſing.4. Aretin. l. ſi diuortio. ad finem. ff. de verbor. obligationib. Palac. in rubric. §.49. vnde extra

præ-

prædictum casum mulier promittẽs dotem,iuuanda esset Velleiano,nisi posteà contrarium statuisset Iustinianus.d.l. fi. C.ad Velleia. ob rationẽ ibi expressam: & sic potest retorqueri argumentum,q̃ imò causa dotis sub generalitate Velleia ni videretur includi, nisi per Iustinianũ specialiter fuisset excepta. Neq; placet replicatio Ruin.cons.195.nu.4.libr.1.q̃ sicut in.d.l.fin.C.ad Velleian.interpretatum est,generalẽ dispositionem Velleiani nõ habere locum fauore dotis; nobis etiam licitum erit interpretari, quamcũque aliam dispositionẽ generalẽ,non cõprehẽdere causam dotis:nam imò.d.l.fi. sentit includi, nisi specialiter eximatur: & licèt declaratum sit dotis promissionẽ non includi sub generalitate Velleiani,nõ obid sequitur idẽ esse admittendũ in qualibet generali dispositione; cũ iura exorbitantia non soleant extẽdi ex
17 idẽtitate rationis.† c.quę à iure.de regu. iuris.in.6.Et confirmatur,quia d.l. fi.C. ad Velleianum. necessariò intelligẽda videtur, quando mulier dotem ab alio promissam in se transtulit,iuxta.l.1. C. ad Velleian.nam si ipsa à principio dotẽ promisisset,certũ erat nõ iuuari Velleiano; cũ dotando videatur donasse.l. vnica §.accedit.C.de rei vxor. actio. & Velleianum minimè iuuet mulierem donãtem.l.si ego.4.s. ad Velleian.& in specie aduertit Paul.l.fin.nu.2. C. ad Velleian. Ergò cũ prædictus casus non solùm verbis generalibus Velleiani,sed etiam specialibus videretur includi, necessaria fuit noua constitutio Iustiniani, vt eximeretur:neq; nobis idẽ licebit,ex regula d.c.quæ à iure.de regul.iur.in.6. Nõ obstat quartũ & vltimum argumentum de dicto Salic.l.fin. C.de iur. dotium. quia respondet Dec.cons.5.nu.3.&cons.536. num.9.Salic.loqui iuxta terminos illius text.quo cauebatur dotem non esse insinuandam:ex hoc enim infert Salicet. quòd statutum generaliter iubens instrumenta registrari,vel insinuari, non habebit locum in causa dotis; quia scilicèt,quoad hoc dos inueniebatur expressè priuilegiata per illum text.Inde igitur inferri nõ potest ad casus in quibus dos specialiter non inuenitur priuilegiata: subscribit Curt.Iunior.l.hæres absens.in princip.num.18.s.de iudic.&Corras.hîc 2.lect.num.23.& plures relati per Tiraq. lib.1.retract.§.1.glos. 14.nu. 103. Puteus lib.3.decis.160.nu.2. Sed aduersus hanc resolutionem replicat Negus.de pignor. 1.memb.8.partis.nu.23.ad finẽ.quòd.d. l.fin.C.de iure dotiũ.tantùm probat,dotem habere priuilegiũ,ne in ea insinuatio requiratur,ad limitationem.l. sancimus.C.de donatio.& Salice. inde infert ad casum,quo statutum iubet instrumẽtum registrari in actis publicis: nam licèt dos respectu registrationis non inuenia tur priuilegiata,tamen vult Salicet.generalitatem statuti non comprehendere casum dotis:prout & generalitas d.l. sancimus.illam non comprehendit. Et confirmatur,quia insinuatio donationis, &
18 registratio instrumenti in actis publicis, penitus sunt diuersa:† nã insinuatio ideò requiritur,ne quis vno impetu patrimonium suum exhauriat.Bar.l.Modestinus. nu.3.ff.de donatio.registratio autem requiritur, vt instrumento fides adhibeatur. Denique insinuatio non requirit registrationẽ,quia satis est donationem fieri coram iudice.l.in hac. C. de donatio. Bart.d.l.Modestinus.num.3.neq; requiritur,quòd posteà registretur in actis publicis.l.in donationibus. C. de donatio. neque necessaria est insinuatio,nisi quã do donatio excedit legitimam summã d.l.sancimus.& tamen statutum, cuius meminit Salice.generaliter exigit instrumentum registrari in actis publicis,vt ei fides adhibeatur: ergo in prædicto casu non est dicendum,dotem specialiter inueniri priuilegiatam.Secundo ergo modo respondetur,dictum illud Salicet.iure non probari,neque verum esse,ex suprà deductis:& ita in specie illud impugnat

gnat Socin.Iunior hîc nu.77. Mẽcha.de succesio.resolutio.§.9.nu.68.Cæterùm quia illud dictum Salic.re vera est cõmuniter receptum,vt asserũt Nouel.de dote.6.parte.priuilegio.47.nu.2. Ruin. cõs. 137.nu.5.lib.1.& cons.26.nu.26.& cons. 61.nu.3.lib.3.Hippolyt.sing.442. ad fin. Tiraq.lib.1.retract.§.1.glo.14.nu.91.& seq.Lara.l.si quis à liberis.§.si quis ex his. nu.257.ff.de liber.agnoscend. alia respõsio quærẽda est.Ad veram igitur responsionẽ aduertendum est,quòd Salice.d.l. fin.4.notab.C.de iure dotium.considerauit insinuationem (cuius respectu dos inuenitur specialiter priuilegiata) similẽ esse registrationi instrumenti,quã statutum requirit: & propter hanc similitudinem prædictam facit illationem, vt aduertit Curt.Iun.l.hæres absens.in princ. nu.18.s.de iudic.nam insinuatio principaliter requiritur propter euitandas fraudes.l.data.C.de donatio. Barto.d.l. Modestinus.nu.3. & tamẽ nihilominus fauore dotis ius constituit, vt ea non sit necessaria:sic pariter neque statutũ (cuius meminit Sali.) quod registrationem requirit propter eãdem causam. Paul.l. testamenta omnia.nu.2.C.de testa. habebit locum in causa dotis. & ita aduertit Hippoly.Riminald.§.1.nu.95.Instit. quibus alien. licet.Ex quo dicto Saliceti explicato colligitur, quòd dispositio generalis non solũ non cõprehẽdit causam dotis in casibus in quibus expressè inuenitur priuilegiata,sed etiã neque in illis in quibus adest eadem ratio quæ militat in casibus in quibus dos reperitur
19 priuilegiata:† & ita poterunt concordari opiniones.Neq; obstat huic resolutioni,quòd priuilegia non recipiunt extensionẽ ex similitudine rationis.l.quod verò.s.de legib.c.petisti. 7.q.1. tra lit Iasl. fin.nu.27.s.de constit.principum.adeò, quòd in priuilegijs,etiam ex maioritate rationis non admittatur extẽsio.l.si pupillorum.§.si prætor.ff.de rebus eor.gl. c. quæsitum.13.q.2.Rolan.cõs. 81.nu.17. lib.1.Beroius.c.1.numer. 70. de probat. Rationẽ reddunt Bal.c.inter cæteras.n. 9.de rescript. Felin. c. translato. nu. 12. de constit.Ripa.l. si constante. nu. 60.ff. eo.ergo videtur,quòd neque priuilegia dotis debeant extẽdi ex similitudine rationis.Sed respondetur,quòd licèt oppositio regulariter vera sit, tamen limitanda est,non procedere in priuilegijs doti concesis;dotis enim fauore illa recipiẽt extẽsionem ex similitudine rationis, vt in specie sentit Alex.l.si cũ dotẽ.§.fin. n. 3.vers.sustineri tamen.ff. eo. Et est ratio; quia in dote agitur de vtilitate publica, saltem secundariò, iuxta nostrum text. & quando lex,etiam exorbitans,fundatur in publica vtilitate secundariò, tanquam fauorabilis recipit extensionem ex similitudine rationis. .l.hoc modo.in fine. ff. de conditionib. & demonstrationib. quam ad hoc extollit Iason. hîc nu.40.&.46.&.l.si constante.nu.79.ff.eo. & ibi Crot.2.lect.nu 73.Aymon tracta. de antiq.tempor.4.par.principa.in prin. nu.79 pag 145.& in specie Alex. cõs.68. nu.6.lib.3. Vnde receptum est, quòd priuilegia & iura exorbitantia agentia de pia causa & fauorabili,recipiunt extẽsionem ex similitudine rationis:glos.l.illud.verb.alia.C.de sacros.eccles.l. miles. in princ.cũ glo.ff.de re iudica.& ibi Alex. nu.3.idem Alex.l. si ita stipulatus.§.Crisogonus.nu.6.ff.de verb.obligatio.& cõsil.68.nu.6.lib.3.&.l. inter pares. num.3. ff.de re iud.Felin.c.nonnulli in prin. nu. 16.vers.& fauore.de rescript.& cap.cùm ex officij.num.2.de prescriptionib.Ripa l.si constante.numer.86.ff. eodem. Hippolyt.in practica criminali. §.aggredior. numer. 59. & numer.64. Hieronymus Verius.l.ex facto.numer.161.ff.de vulgari.ita vt meritò Curtius Senior consilio
20 27.numer.60. generaliter tradiderit, † dispositionem piam & fauorabilem esse latè accipiendam, & in ea admitti extensionem,non solùm ex maioritate rationis, sed etiam ex paritate: allegat.l.illud

lud.cum glos. C. de sacrosanct. eccles. quod ante omnes notabilit. tradit Imol. l.si verò.§.de viro.nu.19.ff.eo.Planè causa dotis fauorabilis est,vt constat ex isto tex.&est etiam pia.l.cum his.§.si mulier. ff.de cond. indeb. vnde meritò priuilegia illi concessa recipient extensionem ex similitudine rationis. Alex. consil.68. n.6.lib.3. Accedat,quòd priuilegium iuris communis, licèt aduersus regulas cõmunes concessum sit,tamẽ latè interpretandũ est. Ant.c.olim tibi.ad fi.de verb. signific.Natta cons.1.n.3.lib.1.& notab. Claud.l.fin.nu.96.ff.de constit.principũ. Neq; obstat traditio Galeaul.l. Cẽturio. nu.46.ff.de vulgari. quòd priuilegia fundata in fauore publico,vel pia causa & fauorabili, recipiunt quidem extensionẽ de vna persona ad aliã ex paritate rationis: cæterũ in eadẽ persona nõ admittetur extẽsio priuilegij de vno casu ad aliũ, ne procedatur in infinitũ: allegat.glos.l. à diuo Pio.in princ.ff.de re iud.cũ similibus. nam respondetur, hanc traditionẽ esse falsam; quia in exorbitantibus faciliùs admittitur extẽsio de casu ad casum in eâdem persona.l.1.cũ gl.C. de his qui ante apertas tabulas. quã de persona ad personã. l. si verò.§.deviro.ff.eo.& ibi notat Imol.nu.18. Neq; repugnat traditio gl.d.l.à diuo Pio.in prin.ff.de re iud. quia nõ procedit, quãdo priuilegiũ fundatur in vtilitate publica vel pia causa,& fauorabili; nam tunc recipiet extensionẽ à paritate rationis,vt constat ex suprà dictis: quod maximè in dotis priuilegijs recipiendum est: nam cum eius fauore passim in iure inueniantur concessa priuilegia,succedit illud,quod notabilit. tradit Corne.cons.188.nu.10.libr.2. quòd lex aliàs restringibilis, facilè admittet extensionem,si in ea materia leges soleãt multa exorbitãtia admittere: nam tũc ex ipsa subiecta materia constat, non abhorrere mentem legislatoris ab exorbitantibus;& ideò ea lex etiam exorbitans,facilè admittet extensionem à similitudine rationis.† Et hac etiam ratione verba 21 largo modo solent accipi dotis fauore. Bald.cons.286.super primo.nu.7.libr.3. Sed nimis omnibus suprà resolutis videtur obstare decisio.l. si verò.65.§. de viro.ff.eo.vbi dispositio facta fauore dotis, non recipit extẽsionẽ de persona ad personam à paritate rationis: ergo text. ille apertè videtur prosternere omnia suprà tradita. Sed reiectis varijs respõsionibus DD.quas refert Crot.l.si constante.2.lectio.à nu.72.ff.eo. pro vera responsione duo prẽmittenda sunt.Primò,quòd tex. d.§.de viro.continuatur cum principio illius legis, vbi proponitur casus,in quo maritus manumisit dotalẽ seruũ nomine proprio de consensu vxoris,ea tamen adhibita declaratione, q̃ negociũ mulieris agebat,ideſt,q̃ vtilitas illius manumissionis ptineret ad vxorẽ, ac si eius negociũ gereretur:&inquit Iureconſ. q̃ propter hoc pactũ quicquid maritus acquisierit tãquã patronus ex bonis manumissi, tenebitur vxori restituere. In quo tex.ille exorbitat à iure cõmuni:nã in effectũ inducit ius patronatus cõsiderari tãquam quid æstimabile:q̃ vtiq; repugnat regulæ.l.naturalis.§.fi.ff.de præscriptis verbis. l.quod autẽ.8.§.fi.ff.de donat. inter virũ. &.l.nemo prædo.169.§.1.ff. de regu.iur. in quibus probatur,quòd ius patronatus est quid inæstimabile. Porrò conuentio partium non potuit efficere,q̃d quod nõ est æstimabile, efficiatur æstimabile. l.nemo potest.ff.de leg.1.& in specie probat.l.planè.97.§.fin.cum.l.seq.ff.de lega. 1.& ibi notat Cuman.nu.2.l. Titius. iuncta glo.fin.C.de oper.libert.l.assignare. ff.de assignand. libertis. tradunt Ripa.l. cum filio.numer.15.ff.de legat.1. Decius l.1.nu.1.C.de bon.possess. contra tab.libert.& nihilominus valet prædictum pactum in specie.d.l. si verò. quia lex Iulia illud specialiter confirmauit aduersus regulas ordinarias, vt colligitur ex dict. l. si verò. & clariùs ex l. filius.14.§.maritus. ff. ad legem Corneliam de falsis.

Secun-

Secundò est præmittendum, quòd seruus dotalis propter manumissionem factam de consensu vxoris, desijt esse dotalis,vt est tex.l.& sic.64.ff.eod. est enim casus specialis, in quo mulier sibi potest præiudicare in dote, fauore scilicèt libertatis,vt tradit Signorol.l.si æstimatis. numer.12.ff.eod. vnde iam non videtur agi de re dotali, sed potiùs de conuentione circa acquisita ratione iuris patronatus, quam lex Iulia confirmauit adu- 22 ersus iuris regulas. † Et hac de causa conceditur actio mulieri ad illa petenda,etiam constante matrimonio, vt est text.l. hæc actio. 66.ff. eod. & ibi notant Bartol. & Cuman. Crotus. l. si constante.2.lectura.num.74.ff. eod. Cuiacius libr.2.obseruation.cap.34.cum tamen res dotales peti non possint nisi soluto matrimonio.l.2. in princip.ff. eod. Ex quibus ita præsuppositis dicẽdum est, quòd ideò in specie dict.§. de viro .dispositio. de qua in princ.l.loquens in marito,non extenditur ad socerum ex paritate rationis; quia illa dispositio erat exorbitãs, neque loquebatur de re dotali, sed de prouenientibus ratione iuris patronatus,quæ propter conuentionem confirmatam per legem Iuliam peti poterant etiam cõstante matrimonio. Dispositio igitur exorbitans, & quæ neque de dote,neque de re dotali loquitur, meritò nõ extenditur ad aliam personam ex paritate rationis: vt est de mente Bartol.l. si constante.numer. 28.ff. eod. & consil. 159. numer.3. ad finem. Bald.l. & si dotis.numer.3. C. de iure dotium. Iason.l. ex facto. numer. 21. & ibi Verius num. 159.ff. de vulgari. Aliud igitur esset dicendũ, si de dote,vel re dotali ageretur; nam tunc fauore dotis lex exorbitans reciperet extensionem à paritate rationis. Exemplum habes.l. si constante.ff. eod.vbi ea lex exorbitans, & iubens dotem restitui mulieri constante matrimonio propter mariti inopiam, loquens in marito, extenditur ad socerum : vt ibi tradit glo.verb.mariti.quàm ibi sequitur Bart.num.25.& dicit receptam Iaſ.num. 24.Ripa nu. 50. Campes.de dote. 3.part. q.27. num. 2. quia scilicèt agitur de dote,& rebus dotalibus restituendis,& conseruãdis, & ideò fauore dotis admittitur prædicta extensio. Ex quibus omnibus collige veram resolutionem in hoc articulo,quòd regula sit cõstituenda aduersus Iaſon.& sequaces, quòd dispositio generalis comprehẽdit causam dotis, si eo casu dos non inueniatur priuilegiata:nõ tamen comprehendet eam in casibus, in quibus reperitur priuilegiata, neque in casibus similibus priuilegijs expressè concessis,quia fauore dotis admittetur in priuilegijs extensio à paritate rationis,etiam in casibus in quibus,fauore dotis cessante, prædicta extensio non ad- 23 mittetur, vt constat ex suprà traditis. † Ex qua elaborata resolutione infertur primò intellectus ad l.promittendo.42. in princ.ff. de iure dotium. vbi proponitur ea regula generalis,quòd promittendo dotem quilibet obligatur,cuiuscunque conditionis & sexus sit:quod glos.1. ibi exemplificat in muliere,quæ licèt in promissionibus suis soleat iuuari Velleiano,tamen si dotem promittat, eo carebit auxilio.Sed est aduertendum, quòd licèt omnes transeant cum glos. tamen illa expositio non videtur vera; quia aut intelligis mulierem principaliter promisisse dotem,& certum est nõ iuuari Velleiano. l.4.ff.ad Velleian. aut dotem ab alio promissam in se trãstulisse, & certũ est iuuari eo iure.ff.Velleiano,præterquã in casu speciali.l.si dotare.12. C.ad Velleian.vt suprà tradidimus.Meliùs ergo dicendum est,mentem d.l. promittendo. esse, non agere de promissione dotis facta contra Velleianũ, sed potiùs de promissione dotis facta animo donandi,pro qua mulier efficaciter obligatur,neq; eo casu locum habet Velleianũ.l.4.ff.ad Velleian.quasi dicat,quòd etiam mulier dotem promittendo efficaciter obligatur;

quia censetur donare. Nisi glos. salues in eo sensu, quòd cum lex semper loquatur, & sit in viridi obseruantia. l. Arriani. C. de hæretic. eius verba generalia possunt exemplificari secundùm legem posteà latam: vt tradit Bart. l. 1. num. 2. ff. de de offic. eius. & l. item quia. post princip. ff. de pactis. & l. vnica. col. 1. ad finem. ff. de eōdict. ex lege. & l. filio præterito. nu. 33. ff. de iniust. rupto. & l. fin. in princip. ff. de regula Catonian. tradit Iason. l. 1. num. 8. C. de edendo. Decius. l. fin. num. 2. C. de collation. Paris. hîc nu. 3. Nogueira in rubric. num. 82. ff. de legat. 1. Vnde & verba generalia d. l. promittendo. possunt exēplificari iuxta nouam dispositionem. d. l. fin. C. ad Velleian. quanuis posteà lata fuerit: & ita etiam glos. 1. dict. l. promittendo. allegat pro sua expositione dict. l. fin. C. ad Velleianum. Prætereà non est omittendum, quòd Nouellus de dote. 6. part. speciali. 47. in fin. & speciali. 48. numer. 1. ex d. l. promittendo. iuncta glos. 1. colligit, fauore dotis omnes obligari personas, etiam si aliàs censeantur inhabiles ad se obligandum: quod etiam tradidit Ias. cons. 55. col. 2. post mediū. lib. 3. & cōsil. 115. col. 7. post prin. libr. 4. Ruin. cons.
24 61. num. 3. & consil. 26. nu. 26. lib. 3. † Inuenio tamen quòd Deci. consil. 302. numer. 2. negat prædictam conclusionem colligi ex dict. l. promittendo. adiuncta glos. 1. imò magis colligi contrarium; quia prædicta glos. 1. excipit minorem promittentem dotem, & sic sentit, generalem regulam dict. l. promittendo. non includere personas aliàs inhabiles ad se obligandum: & ita etiam expendit Ruinus. l. 1. §. nuntiatio. num. 126. ad finem. ff. de noui oper. nuntiation. faciunt in simili tradita per Molinam libr. 3. de primogen. cap. 13 num. 65. Ad veram resolutionem aduertendum est, quòd gloss. 1. dict. l. promittendo. pro sua opinione allegat. l. fin. C. ad Velleianum. vbi expressè probatur, quòd mulier promittendo dotem obligatur efficaciter, nisi sit minor viginti sex annis, atque ita prædicta glos. nihil aliud dicit, quàm quod expressum est in dict. l. fin. Est igitur videndum, quamobrem prædicta differētia fuerit facta in d. l. fin.? Et Iason. l. 1. §. nuntiatio. num. 7. ad fin. ff. de noui operis nuntiation. existimat, sub generalitate d. l. promittendo. comprehēdi omnes, etiam aliàs inhabiles ad se obligandum, nisi sint inhabiles ratione ætatis; hi enim etiam ex causa dotis obligari non poterunt: & ita etiam Ias. l. si fideiussor. §. prætor ait. num. 3. ad fin. ff. qui satisd. cogantur. non tamen explicat Iason rationem prædictæ differentiæ: & ideò Negus. de pignorib. 1. memb. 8. part. nu. 24. dicit, ideò minores non obligari etiam ex causa dotis, quia censentur inhabiles ad se obligandū ob defectum cōsensus: sed si ex alia causa inhabiles sint, tunc ex causa dotis obligabūtur: & ita etiam Ias. l. 1. num. 58. ff. de leg. 1. Sed hæc ratio tuta non est; quia minori succurritur propter fragilitatem consilij. l. 1. in fin. ff. de minorib. & propter eādem causam Velleianum succurit mulieribus. l. 2. ff. ad Velleianum. notat Tiraquel. l. 1. connubiali. glos. 1. num. 70. Aymon tract. de antiquitat. tempor. 1. part. §. quæritur etiam. nu. 36. pag. 57. ergo inter fœminas & minores se obligātes ex causa dotis, nō fuit constituenda differentia: & ita eos equiparat. l. 1. §. fin. ff. de edendo. Neque satisfacit consideratio Ruin. cons. 195. nu. 7. lib. 1. quòd aut persona inhabilitatur ad se obligandū iure cōmuni (vt minor) & hæc inhabilitas nō tollitur propter dotis
25 fauorē: † aut verò inhabilitatur iure speciali; & hęc inhabilitas tollitur fauore dotis: faciliùs enim tollitur ius speciale, quā ius cōmune. l. eius militis. §. militia missus. ff. de milit. test. nā replicabitur quòd & minori succurritur iure extraordinario, & speciali. l. in causæ. 2. ff. de minorib. vtpotè inducto in priuilegium minoris ætatis, aduersus regulam. l. 1. ff. de pactis. Et ideò meliùs resoluendum est, quòd

quòd aut quis inhabilitatur ad se obligā-
dum, ita vt propriorum bonorum ei ad-
26 ministratio denegetur; & hæc inhabilitas non tollitur propter fauorem dotis: vt probatur d. l. fin. C. ad Velleian. adiūcta. l. 1. in fin. ff. de minorib. & ideò mentecapti & prodigi etiam fauore dotis nō obligabuntur; quia eis bonorum suorū administratio non conceditur. Decius cons. 302. nu. 13. Sed si quis propter aliquam aliam causam inhabilitatur ad se obligandum, & nihilominus bonorum suorū administratio ei conceditur, non obstāte inhabilitate, ille fauore dotis efficaciter obligabitur: vt probatur in d. l. fin. C. ad Velleian. dum loquitur de fœmina dotē promittēte. Et aduerte, quòd minor dotem promittens, ipso iure non obligabitur, si sine cōsensu curatoris promiserit. l. si curatorem. C. de in integrū restitut. aliàs si cum eius authoritate promittat; vel solus; quia curatorem nō habet, ex promissione mero iure obligabitur; inefficaciter tamen, quia aduersus illam promissionem restitui potest. l. vnica. C. si aduersus dotem. facit. l. fin. C. de legit. tutel. Ex qua resolutione infertur decisio illius controuersæ quęstionis, stā te statuto, quòd fœmina non possit obligari sine præsentia certarum personarū, vtrùm promittendo dotem sine præsentia illarum personarū, efficaciter obligetur? Et Nouel. de dote. 6. par. speciali. 48. nu. 1. & hîc nu. 241. existimat, prædictā mulierem promittentem dotē sine præsentia prædictarum personarum, efficaciter obligari, iuxta generalem regulam d. l. promittendo. subscribit Ruin. cons. 61. nu. 3. lib. 3. & latè secūdùm istam opinionem consuluit idem Ruin. cons. 194. lib. 1. per totum. Bursatus cons. 56. nu. 1. & consil. 120. à nu. 1. lib. 1. defendit Rolan. de lucro dotis. q. 105. à nu. 14. Negus. de pignorib. 1. mēb. 8. part. à nu. 24. Gozad. cōs. 43. nu. 12. Contrariū tamē, imò prædictum statutū etiam habere locū in promissione facta ex causa dotis, latè consuluit Deci. cons. 302. per totum. & etiam Corneus cons. 282. nu. 57. lib. 1. † moti ea ratione, quia statutum videtur exigere presentiā prędictarum personarum, ne aliàs mulier propter fragilitatē consilij facilè decipiatur: ergo presentia prædictarum personarum debet interuenire, etiam quando dos promittitur; quia & in illa promissione mulier facilè decipi potest. l. vnica. C. si aduersus dotē. subscribit Puteus lib. 3. decis. 160. nu. 2. Pelaez de maioratu. 4. part. q. 1. in. 2. limitatione. nu. 7. Sed his non obstātibus, prima opinio verior videtur; quia prædictum statutum exigit præsentiam illarū personarum, ne aliàs propter fragilitatē cōsilij facilè decipiātur ab his, cum quibus contrahunt. Tiraq. l. connubiali. 1. glos. 1. nu. 77. ergo prædictū statutū debet limitari, nō procedere fauore dotis: nam & Velleianū propter eamdē rationē succurrit mulieribus. l. 2. §. hęc verba. ff. ad Velleian. & tamen non procedit fauore dotis. l. fin. C. ad Velleian. & in specie aduertit Ruin. cons. 195. nu. 3. libr. 1. Neq; obstat si dicas, terminos non esse pares; quia in terminis prædicti statuti, si solēnitas ab eo requisita omittatur, actus erit nullus: iuxta regulam. l. cum hi. §. si prætor. ff. de transact. & c. cum dilecta. de rescriptis. & tamē mulier pro alio se obligans, mero iure tenetur, & tantùm ei cōpetit exceptio Velleiani. l. 1. ff. ad Velleian. & sic de vno casu ad aliū nō videtur bona argumentatio: vt in simili aduertit Aretin. hîc col. pen. ad medium. quia respondetur, q̄ cū vtroque casu militet eadē ratio, bona est prædicta argumētatio: & quia quoad effectū, parū interest, quid esse nullum ipso iure, vel ope exceptionis. l. si dari. ff. de verbor. obligat. l. nihil interest. ff. de regul. iuris. Prætereà & multi sunt casus, in quibus mulier obligata pro alio, ipso iure non tenetur. l. antiquæ. §. ne autem. & ibi Bart. C. ad Velleianum. & tamen in his etiam casibus mulier dotem promittens efficaciter

obligatur, vt colligitur ex generalitate d.l.fin.C.ad Velleian. & obseruat Ruin. consil.194.num.6.lib.1. Et ex his inferri videtur elegans explicatio ad.l.1.&.2.titul.3.lib.5.ordinam. dum probat, mulierem nuptam nihil posse promittere sine consensu mariti,neque aliquem contractum facere; nam videtur dicendum,nõ obstante ea prohibitione, mulierem dotem promittentem sine consensu mariti
27 efficaciter obligari: †quod magis videtur probare Palac.rep. rub.§.48. num. 4. & Cifuentes.l.55.Tauri.col.3 versic.20. Spino de testamentis, glos. 10. princip.à nu.23.& videtur etiam probare Matienço.l.5.gl.6.nu.8.tit.9.lib.5. ordinam. qui pro hac sententia illam etiam adducunt rationem,quòd dotis promissio consideratur tanquam pia causa.l.cum is.§.si mulier.ff.de condict.indeb.& prohibitio generalis non videtur comprehendere causum, in quo in fauorem piæ causæ fiat actus,siue etiã alienatio: vt est doctrina Bald.l.generali.ad fin.C.de sacrosan. eccles. quam probat Alexand. consil.105. nu.11.lib.4.Iasl.si vnus. §. pactus ne peteret.num.31.ff.de pactis. & plures quos refert Tiraquel. post leges connubiales, glos 8.à num.162.Contrariã tamen opinionem, imò non valere dotis promissionem,etiam factam propriæ filiæ, si in ea non adsit mariti consensus,tenet Boerius in consuetudin.Bituricensib.rub.8.
28 §.1.col.penult.Cassane.in consuetudin. Burgund.rubric.4.§.1.num.43.pag. 511. & pro constanti tenet Anton. Gomez. l.Tauri.51.num. 24. vers. secunda ratio. & aduersus Palac.probat Pelaez de maioratu.4.part. q.1.in.2.limitat. numer.8. Baeça tractat. de non meliorand. filiab. c.11.à num. 55. Lara.l. si quis à liberis.§. si quis ex his.nu.259.ff.de libe.agnos. Matienço alios referens.l.2.tit.3.lib.5. ordinamen. glos 1.numer. 10. & notabiliter Azeuedus videndus.l.8.tit.9.lib.5. ordinamen.num.1.Mouentur ex generalitate prædictæ legis ordinamenti: & ad contraria respondent, quòd magna est differentia,vtrùm requiratur consensus alicuius,propter fragilitatem cõsilij mulieris;vel ea ratione, ne marito per contractum vxoris præiudicetur: primo casu procedent suprà tradita: sed in secundo casu mulier non poterit dotem promittere sine consensu mariti, ne aliàs ei per eam promissionem præiudicet. Planè prædicta.l.1.&.2.tit.3.lib.5. ordinam. licentiam mariti videntur requirere, ne aliàs preiudicetur marito. Patet;quia nõ exigunt hunc consensum, nisi quandiu durat matrimonium:nam si propter fragilitatem cõsilij mulieris ille requireretur, etiam soluto matrimonio necessarius esset consensus, cùm adhuc militet prædicta ratio.Mariti igitur consensum requiri, ne aliàs contrahendo mulier marito præiudicet, tenet Bald.l.1.num. 2.C.vnde vir & vxor.quem sequitur Palac.repet.rubric.§.68. num. 3. Tiraquel. post leges connubiales.glos. 6.num.40. & ex mente prædictarum legum latiùs deducunt Couarru.de sponsalib.2. part. cap.7.§.1. num.1. Baeça tractat.de non meliorandis filiabus, cap.11. nu.61.Lara d.l. si quis à liberis.§. si quis ex his. nu. 238.& num.241.Menchaca vsufrequentium,cap.11.à numer.3.Matienço l.1.titul.3.lib.5.ordinamenti, glos. 1.num.1. &.2.& Azeuedus.l.8.tit.9.libr.5. ordinamenti.nu.2. † Et hinc est,quòd contractus factus per mulierem sine consensu mariti, neque iuramento confirmatur: neque enim iuramentum confirmat contractum in præiudiciũ alicuius tertij celebratum.c.cum contingat.de iure iurand.Quod in specie admittit Palac.l. Tauri.55.num.18.Anton.Gomez.num. 8.& Arias num.84.Couarru.de sponsal. 2.part.cap.7.§.1.numer.3.Menchaca de successionum creatione. §.30. num. 56. versic.postremò.& tamen quando consensus alterius requiritur propter fragilitatem consilij, & sine ea solennitate cõtractus celebretur,nihilominus iuramento

mento confirmatur: iuxta generalitatẽ d.c.cum contingat.quod tenent plures, quos refert Tiraquel. post leges connubiales glos.4.num.26. & in specie tradit Matiençol.2.tit.3.lib.5.ordinam. glos.1. num.18. Non obstat secunda ratio de doctrina Bald.l.generali. in fin. C. de sacrosanct. eccles. quia ea non procedit, quãdo predicta solennitas requiritur,ne tertio fiat præiudicium:nam tunc actus factus absque ea solẽnitate non valebit etiam in fauorem Ecclesiæ,vel piæ causæ,vt argum.c.licèt.§.fin. de sepultu. in 6.tradit Bart.l.1.nu.22.C.de sacrosanct. eccles.Panor.cõs.63. videtur.col.3.vers. quartò adduco.libr.1. & alij quos refert Matienço.l.2.tit.3. lib.5. ordinam.gl.1. nu.10.Ad veram tamen resolutionẽ huius articuli premittendum est, dominiũ dotis constante matrimonio transire in maritum. l. doce.C.de reiuend. ex quo consequitur,mulierem de rebus dotalibus tanquam alienis nihil disponere posse, neque etiam promittere.l. constãte. 21.C.de donat.l.si prædiũ.23.C.de iur. dot.eleganter Harmenopulus in promptuario iuris, tit. de dote.pag.114. & in his terminis procedet magis cõmunis opinio, quã defendimus: bona autẽ paraphernalia,quæ extra dotem sunt,& remanẽt in dominio vxoris,& sub sola administratione mariti sunt.l.fin.C. de pactis cõuentis. tanquam propria poterũt per illam donari,vel promitti,absque licentia & consensu mariti.l. velles.C.de reuocand. donat. quam ita interpretatur Bald.cons.132.verus maritus. in fin. lib.4.inquiens,iure ciuili nõ requiri mariti consensum ad validitatẽ contractus facti super paraphernalibus per vxorem. Quo sensu debet etiam accipi.l. si vxor. C. de pignorib.&.l.si aduersarius. C. ad Velleian.dum presupponunt,mulierem vxoratam validè solam contrahere: vt tradit Tiraquel.post leges connubiales. glos.8.num.5. Lara dict.§. si quis ex his. num. 236. ad idem. l. Senatusconsulto. C.ad Velleian. Faber in princ. num.11. in fine.Instit.quib.alien. licet.Francisc.
29 Marcus decis.427.num. 11. in.1.part. † Vnde etiam videmus, quòd rerum dotalium vxor non potest facere donationem,imò neque eleemosynam inconsulto marito; nam cùm dominium illarum rerum interim censeatur esse mariti,succedit regula. c. non est putanda. 1.q.1.quòd de re aliena non potest fieri eleemosyna:& in specie tradit glos.cap. quod Deo.33.q.5.verb.hanc.Panor.c.si quis.nu.4.de furtis. Thomas.2. 2. q. 32. artic.8.ad.2.& in.4.distin. 15. q.2. artic. 5.Palac.in rub. §.48. num.3. Tiraq.post leges connubiales.gl. 5. nu. 218.Ledesmius in secũdã. 4.q.15.artic. 5.pag.121. & tamen de bonis paraphernalibus tanquam suis liberè eleemosynã facere potest.Thomas, Panormitan. & Palac. suprà citati.Paludan.in.4.distinct.15.q.3. articul.6.& ibi Maior quæst.8.colum.2. ad fin.Gabriel in.4.distinct.16. quæst.4. col.7.in.7.conclusione.Nauarrus in manuali cap.17.numer.155. Vnde cauendum est à Baeça tractat. de non meliorandis filiabus,cap.11.num.59. dum dicit,mulierem sine consensu mariti, etiã de paraphernalibus non posse facere eleemosynam:allegat glos.c. quod Deo. verb.hanc.33. quæst.4. quam etiam ad hoc citat Tiraquel. post leges connubiales.glos.6.numer.218. nam id apertè confunditur ex suprà traditis,& glos.suprà allegata sentit, illud magis esse de consilio,quàm de necessitate. Vel etiam potest admitti,quando mulier expressè dominium paraphernalium trãstulit in maritũ,prout posse fieri probat.l. si ego. §.dotis.ff.de iure dotium. nam cùm tũc maritus etiam illorum censeatur dominus,militat eadẽ ratio quæ in dotalibus: sed si paraphernalia simpliciter tradantur, non videtur in maritum translatum dominium; sed tantùm ei videtur commissa custodia & administratio prædictorum bonorum nomine vxoris:

vt est expressum d.l.si ego.§. dotis. & ibi notat Bald.tradit Bart.l.sub conditione. num.10.ff.de solution.Aretin.l.de his.colum.2.C.de furtis.& de his mulier liberè potest facere eleemosynam, & disponere ad libitū. Neque obstat, quòd ius administrandi fuit translatum in maritum; nam respondetur, fuisse translatū reuocabiliter, & quòd vxor ad libitum reuocare potest, tacitè vel expresim. l. hac lege.C.de pactis conuentis.Alexan. consil.144.num.5.libr. 5. Decius consil. 521.num.4.notabiliter Iason. l. maritus. nu.13.C.de procurat. & cōs. 197.col.2. in princ.libr.2. Quibus adde tradita per Aulum Gelium lib.17.noctium Atticarū.c.6. Quo fit, vt mulier ea bona paraphernalia, etiā constante matrimonio, possit vendicare à marito,vel à quolibet
30 alio tertio possessore, † quantumcūque maritus diues sit, & non vergat ad inopiam.Bald.l.vbi adhuc.num.27.C.de iure dotium.& alij relati per Menoch. cōsi.56.num.9.lib.1. Iuxta quæ videtur dicendum in nostra principali quæstione, quòd mulier de rebus dotalibus non potest alteri dotem constituere.l.si prediū. 23.C.de iure dotium. sed de paraphernalibus poterit dotem constituere, iuxta suprà tradita: & in specie Lara d. §.si quis ex his.num.259. Et facit pro hac resolutione, quòd licèt ex paraphernalibus statim separaretur dos promissa, nullum inferri videtur præiudicium marito,neque quoad dominium,quod suum non est,neque quoad ius administrādi, quod mulier ad libitū reuocare potest, neque etiam quoad fructus paraphernalium, nam maritus illorum administrator,soluto matrimonio, fructus corū extantes restituit vxori,vel eius hæredi: vt
31 colligitur ex generalitate l.pen. ff. ad legem Falcidiam.tenet glo.l.fin.verb.circa. C. de pactis conuentis. notabiliter Bald.d.c.pen.num.9.de cōsuetudine. & Corneus consil.129.col.3.libr.4. Socin. consil.82.à nu.13.lib.4. Iason cons. 197. col.2.post princ.libr.2.Deci. consil.521. à num.4.Aymon consil. 193.numer.15. Nauarr.in manuali.c.17. num.155. versic.ad alterum.& ita fuisse iudicatum fatetur Tessaurus decisio Pedam. 187.ad fin. Neque repugnat d.l.fin.C. de pactis conuentis.vbi probatur, maritum posse conuertere in proprios vsus, vsuras perceptas à debitoribus bonorū paraphernalium: vnde idem videtur admittendum in fructibus industrialibus,qui maximam habent similitudinem cum vsuris,quæ etiam mediante industria mariti obtinentur. Quare licèt extantes debeant restitui, prout & vsuræ extantes restituuntur: vt per Menoch. lib.3.præsumption. præsumpt.9. num. 6. tamen si consumpti sunt,nō restituuntur,prout neque vsuræ cōsumptæ restituuntur d.l. fin. C. de pactis conuentis. quod ita in specie existimat Bart.cons.125.Bal.consil.478.quædam sunt.num.1.lib.5. Iason l.maritus.in fin.C.de procurator. Angus sola consil.15.lib.5. Aymon consil. 193. num.15.Couarru.alios referens de spōsal.2.part.c.7.§.1.num.2.& Tessaurus decisio.Pedamont.187.Grammat.decisio. 103.à num. 173. nam in primis respondetur,cōtrarium videri verius per.l. hac lege.C.de pactis cōuentis.vbi dicitur,in paraphernalibus nullam esse cōmunionem inter virum & vxorem.Neque obstat dict.l. fin.quia loquitur in vsuris exactis per maritum,in quibus magna industria & diligentia requiritur. Item & maiores labores mariti interueniūt, qui debitores paraphernalium, & pro sorte & vsuris conuenit.Inde igitur inferri non potest ad fructus industriales, qui minima adhibita diligentia & labore percipiuntur:† vt in specie aduertit Castrens. consil.199.super primo. col.2. post prin. lib.2.Socin.consil.80.num.8.lib.4. quidquid hanc differentiam non admittat Tessaurus decis. Pedamont. 187. col.2. & Doctorum diuersas opiniones referat Menochius lib.3.præsumpt.c.9.à nu.10.

Item

Item d.l.fin.C.de pactis conuentis.non probat generaliter maritum posse conuertere vsuras paraphernalium in suos vsus,sed copulatiuè dicit,posse eas expēdere in se,& vxorē, & sic in promiscuos vsus,ex quibus vxor eamdem habeat vtilitātem cum marito:quod DD.ibi exemplificant,quando vsuræ impenduntur in alimētis,vel alijs necessarijs tam marito, quā vxori,& illis, qui eis promiscuè inseruiūt. Quare si maritus vsuras in suos tantùm vsus impenderet(vt quia ex illis
32 emit fundum proprio nomine) tenetur has vsuras vxori restituere; quia sumus extra casum d.l.fin.& ita Bald.cons.478. quædam.num.1.lib.5.Aretin.cons. 159. longa.à num.6.& omnes in hoc conuenire asserit Corneus consil.129. col.penult.post princip.lib.4.Socin.consil. 82. num.8.versic.considera.lib.4.Ruin.consil.222.num.5.lib.1.& alij relati per Menoch.lib.3.præsump.9.num.15. Quinimò (si verum amamus) d.l. fin.tantùm permittit prędictas vsuras per maritū impendi in se & vxorē, & sic in promiscuos suæ personæ, & vxoris vsus. Exemplum habes.l.vestis.23.§.communia.ff. de aur. & argent.legat. Vnde si velit consumere in alimenta filiorum vel familiæ, non procedit d.l.fin.nam cum hæc onera ratione dotis soli marito incumbant, magis dicetur consumere in proprios vsus, quàm in promiscuos,atque ita quasi locupletior effectus prædictas vsuras tenebitur vxori restituere: argum.l.in summa.§.in frumento.ff.de cōdict.indeb.Et ita in specie Socin.consil.82.num.10. & num.23.lib.4.de quo vide Menoch.lib. 3.præsumpt.9.à num.19. Cæterùm nihilominus est aduertendum, quòd licèt suprà tradita vera videantur in terminis iuris communis,tamen quoad interpretationem legum Castellæ, de quibus agimus, non bene videntur adaptari: nam ex mēte prædictarum legum colligitur, quòd mulier non potest contrahere sine licentia mariti, non solùm in bonis dotalibus, sed etiam neque in paraphernalibus,vel alijs bonis quocumque modo ad vxorem pertinentibus: vt aduertit Palac. rep.rub.§.48. num.3.versic.hodie.Gutierrez de iuramento confirmatorio.1.part.c.1.num. 53. alios referens: & in regno Aragoniæ constitutum est lib.5.obseruantiarum tit. de iure dotiū. §.item vxor.non potest facere.&.§.item vxor non potest petere. ita vt in prædictis regnis nō obseruetur decisio.l. Velles.C.de reuoc. donation. † sed potiùs lex Longobarda,cuius meminit glo.fin. ibi, quæ iubebat indistinctè, mulierem non posse contrahere sine licentia mariti:quod constitutum fuisse propter reuerentiam quam vxor debet marito, & vt sciat se illi subiectam esse,sensit Bartol.l. transactionem. C. de transaction. Ant. Gomez.l.Tauri.54.n.1.Couarr. de spōsal.2.part.c.7.§.1.num.1. & latiùs comprobat Lara.l.si quis à liberis.§. si quis ex his.nu.243.ff.de liber.agnoscend. Quod & ab antiquitate videtur profluxisse; quia, vt Liuius est author lib. 1. ab vrbe condita,maiores nullam neque priuatā quidem rem agere fœminas sine authore voluerunt,& in manu esse parentum, fratrum,virorumque voluerunt: & hac ratione in potestatem viri dicebantur transire.Bald.d.l.Velles.num.1.C. de reuocand.donation.Boscheus de legit.nuptijs,lib.2.num.33.& leges Romanorū, & Græcorum constituisse, vt mulieres sub perpetua tutela essent, refert Tiraq. lege.1.cōnubiali.gl.1. à nu.72. Reuard. lib.2.varior.c.20.nu.1.Cū igitur secūdū prædictas leges,neque de paraphernalibus mulier possit disponere sine licētia mariti,neque etiam de illis facta promissio nomine dotis valebit,nisi licētia mariti accesserit. Accedat,quòd quidquid sit de iure comuni, tamen secundùm leges Castellæ fructus percepti ex bonis paraphernalibus vxoris, vel alijs quibuscunque,communicantur inter cōiuges, tanquam lucra quæsita cōstante matri-

monio:vt conſtat ex.l.4.tit.9.lib.5. ordinam.& probant Palac. rep. rubric.§. 62. num.11.Anton.Gomez.l. Tauri.50. nume.70.ad fin.X uarez tit. De las ganancias.num.63.Lara d.§.ſi quis ex his.num. 262.Gregorius.l.17.tit.11.part.4. & Matienço l.4.tit.9.lib.5.ordinam. gloſ.1.nu. 4.Teſſaurus deciſ. Pedamont.187. ante fin. ergo cùm ex prædicta promiſsione ſemper in regno Caſtellæ reſultet præiudicium mariti quoad fructus, non valebit promiſsio abſque illius licentia. Sed quid in regno Portugaliæ hoc caſu dicẽdum erit? Et cùm in eo regno duobus modis ſolear cõtrahi matrimonium,ſcilicet per dotem,& arras,vel per chartam medietatis.Ordinatio lib.4.tit.7.in princip.&lib.2. tit.47.§. 1. dicendũ eſt, q, ſi
33 primò modo cõtrahatur matrimoniũ, † vxor non poterit dotem promittere ex bonis dotalibus: iuxta.l. ſi prædiũ. 23.C. de iure dotium. & Ordin.lib.4.tit.6.ſed ex bonis paraphernalibus poterit dotẽ promittere,vel aliter ad libitum diſponere :iuxta.l. velles.C. de reuocan. donat. nam in regno Portugaliæ nulla lex eſt quæ probibeat vxorem contrahere ſine licentia mariti ſuper paraphernalibus: vnde obſeruanda eſt deciſio d.l. velles. quia quando leges regni contrariũ non diſponunt,ad ius cõmune eſſe recurrẽdũ iubet Ordin.lib.2.tit.5.Nã & Couar ru.c. quanuis pactũ. de pact.in.6. 2.par. §.4.nu.6.verſi.quartò. fatetur, q, prohibitio illa,ne mulier indiſtinctè cõtrahat ſine licentia mariti,non erit obſeruanda in illis regnis & prouincijs, in quibus ius commune iubetur ſeruari. Cęterùm nihilominus dubitationem facit,quòd in omnibus matrimonijs prædicto modo contractis ſolet interponi pactum,quòd quæſita conſtante matrimonio communicentur inter coniuges : cuius pacti vi, quæſita conſtante matrimonio, pro dimidia diuiduntur inter coniuges, quaſi ex quadã ſocietate.Ordin. lib. 4.tit. 7.§. 5.Vnde interpoſito prędicto pacto, duplex inſurgit dubitatio. Prima, vtrùm fructus quæſiti ex paraphernalibus, virtute prædicti pacti debeant communicari inter coniuges? Secunda, vtrùm ſtãte prædicto pacto, vxor poſsit de paraphernalibus ad libitum diſponere? Et quoad primum dubium Nauarr. in manuali.c.17. num.155.verſic. ad alterum. exiſtimat, etiam ſtante prædicto pacto, fructus paraphernalium non communicari; ſed in ſolidum pertinere ad vxorẽ: iuxta regulam.l.hac lege.C.de pact. cõuentis. Contrarium tamen ſentit Lara d. §. ſi quis ex his. num. 262. imò quòd vbi lucra ratione pacti veniunt communicanda inter coniuges,fructus quæſiti ex bonis paraphernalibus, veniũt inter eos communicandi;cùm verum ſit dicere,fructus illos eſſe lucra quęſita conſtãte matrimonio. Sed pro vera reſolutione eſt aduertẽdum, quòd licèt maritus & vxor dicantur eſſe ſocij diuinæ & humanæ domus. l. aduerſus. C.de crimin. expilatæ hæred.c. cum ſocietas. 27.q.2. tamen hæc ſocietas nihil pertinet ad cõmunicationem bonorũ inter coniuges: vt tradit Couarru.de ſponſal.2.part.c.7. §.1.num.5.Matienço l.2.tit.9.lib.5.ordinam.gloſ.1.à num.1.Vnde iure communi,quod maritus propria induſtria acquirit,cum vxore non communicat, ſed ſi-
34 bi retinet. † Roman.l.rei iudicatæ.§.ſocero.num.3.& ibi Aretin.3.notab.j.eo. Aymon conſil.30.num.2.Tellius.l.Tauri.16.num.13.ad fin.prout neque communicat cum vxore, quod ſuo proprio nomine emit.l.ex pecunia.C.de iure dotium.l.multum intereſt.C.ſi quis alteri, vel ſibi. Et pariter,quòd vxor acquiſiuerit ex propria pecunia,vel induſtria, ſibi inſolidum acquirit.Bald.l.ſi vxorem.numer.6.C.de condit.inſert. Boeri. deciſ. 81.num.3.eleganter Nauarr.in manuali,cap.17.num.155. nam præſumptio.l. Quintus. ſ.de donat.inter virũ. nõ procedit,quando conſtat vxorem propria induſtria, vel ex paraphernalibus aliquid

quid acquiſiuiſſe.Alciat.de pręſumpt.regul.3 pręſumpt.26.num.4.Cęterùm interpoſito prædicto pacto, quòd quæſita conſtante matrimonio communicentur,receſſum videtur à diſpoſitione iuris communis; ac proinde etiam quòd maritus emit nomine proprio,venit cõmunicãdum cum vxore.l.2.tit.9.lib.5.ordinam.quam ita interpretatur Palac. rep. rubr.§.62.num.3.in fin.& num.4.& ſimiliter lucra quælibet inter eos veniunt dividenda.Vnde in his terminis procedũt dubitationes ſuprà motę,ad quarum explicationem eſt aduertendum, quòd cũ huiuſmodi ſocietas ſit reſtricta ad acquirenda conſtante matrimonio, cenſetur particularis,non autem vniuerſalis omnium bonorum : iuxta.l. coiri.cum legibus ſeq.ſ.pro ſocio.quod fatetur Palac. rep.rubr. §.65.num.11. Gregor.l.55.tit. 5.part.5.in gloſ.magna. col.3. Tellius. l. Tauri.16.num.12.ad fin.Didacus de Pace.q.ciuili.11.num.44. Matienço.l.3.titul.9.lib.5.ordinamenti. gloſ.1. num.3. quicquid exiſtimauerit Segura. l. 1.§.ſi vir vxori.nu.20.j.de acquir. poſſeſ. Ex quo conſequitur,quòd bona quidẽ quæ antea habebant,non communicabãtur; quia pactum refertur ad ea quæ poſteà acquirentur: ergo non comprehendet ea,quæ tempore tacitæ ſocietatis erant iam quæſita.Caſſane.in conſuetud.Burgundiæ,rubr.4.§.2.gloſ. Et aqueſt.nu.6. vbi ampliat,quòd ſi maritus eam rem iã quæſitam poſteà vendat,& ex illius pretio aliam emat, nõ veniet in communicatione ; nam cum ſubrogetur loco rei iam acquiſitæ, non poteſt videri de nouo quæſita;ſed conſiderabitur,ac ſi eſſet illa quam maritus habebat iam tempore contractæ ſocietatis. l. ſi donatæ. §. ſi ſponſus.& ibi Bald.ſ. de donation. inter virum.Tiraquel.lib.1.retract.§.32.gloſſ. vnica.num.12.& ſeq.& latè comprobat Palac.rep.rubr.§.62. num.4. & alij relati per Matienço.l.2.tit.9.lib.5.ordinamen. gloſ.2.num.4.quicquid reluctetur Boer.
35 in conſuetud.Bituricenſib.rubric.8.§.2. col.2. † Quinimò ſi conſtante iam matrimonio, vſusfructus conſolidetur cum proprietate, is vſusfructus non communicabitur cum vxore; quia non ex noua cauſa,ſed ratione proprietatis,quę anteceſsit matrimonium,videtur quęſitus.l. 4.& ibi Bald.ſ.de iure dotium.Quod cõtra Fabrum probat Palac. rep.rub. §.62. num.13.Gregor.l.18.tit.11.part.4.litera B. Couarru.de ſponſalib.2.part.c.7. §.1. num.9.& latiſsimè Matienço l.2.titul.9. lib.5.ordinam.gloſ.1.à num. 87. Conſequitur etiam,quòd & poſteà quæſita, ea tantùm communicabuntur,quæ opera, diligentia,vel induſtria &negociatione coniugum fuerint quæſita; quæ verò ex legato, donatione, vel hæreditatis aditione fuerint quæſita,non communicabuntur; quia cum prædicta ſocietas cenſeatur particularis, ratione illius prædicta tantùm veniunt communicanda. l. coiri. cum legibus ſeq. ſ. pro ſocio. & in ſpecie tradit Ancharra. conſil.102. num.10.Palac.rep.rub.§.65.nu.63.Xuarez tit.Delas ganancias.num.45.Anton. Gomez.2.tomo.c.5.num.4.Boeri.in cõſuetud.Bituricenſib.rub.8.§.2.col.2.Euerard.conſil.53.col.1.ad fin. Gãma deciſ. 358.num.1.Matienço.l.2. titul.9.libr. 5. ordinam.gloſ.3.num.10. Denique conſequitur,quòd fructus induſtriales quæſiti etiam ex bonis quę habebant coniuges ante contractum marrimonium, inter eos communicabuntur; quia verum eſt dicere,illos mediante induſtria fuiſſe poſteà quæſitos conſtante matrimonio: quod probant.l.4.&.5.tit.9.lib.5.ordinamen.& ita ſeruari aſſerit Palac.rep. rub. §.62.num.10. & eleganter proſequitur Xuarez tit.De las ganancias.num. 37.& Palac.rep.rubric.§.65.à num.65. fructus autem naturales non communicabuntur; quia abſque induſtria proueniunt. Palac. rep. rub.§. 62.num.14.Neque nouum eſt,proprietatem bonorũ non cõmunicari, & tamen fructus ex illis collectos

lectos cõmunes effici. c. 1. de fratribus de nouo benef. inueſtit. & tradit Bartol. l. 1. §. ſi quis hoc interdicto. in fin. ff. de itine. actuque priuato. Vnde licet vſusfructus conſolidatus cum proprietate, non communicetur inter coniuges, vt diximus; tamen fructus inde prouenientes diuiduntur inter coniuges. Palac. rep. rubr. §. 62. num. 13. Pariter licèt bona iam habita tempore ſocietatis non cõmunicentur inter cõiuges, vt dictũ eſt ſuprà, tamen fructus ex illis bonis proueniẽtes communicabuntur: expreſsè Alex. con-
36 ſil. 49. num. 10. lib. 1. † Similiter quanuis prouenientia ex legato vel donatione non communicentur, vt dictum eſt; tamen fructus inde proueniẽtes communicabuntur. Caſſaneus in conſuet. Burgund. rubr. 4. §. 2. verb. totus. num. 6. Ex quibus etiã conſequi videtur, quòd ſtante prædicto pacto, etiam in regno Portugalię communicabuntur fructus percepti ex rebus paraphernalibus, vel alijs rebus vxoris. Item conſequi videtur, quòd in eodem regno mulier non poterit diſponere de bonis paraphernalibus, vel promittere ex illis dotem, cùm ex hoc quoad fructus manifeſtũ ſequatur mariti præiudicium. Sed his non obſtãtibus, contrarium credo veriùs, imò quòd mulier poſsit liberè diſponere de bonis paraphernalibus, & de illis dotem promittere in regno Portugaliæ. Moueor, quia licèt in regno Caſtellæ mulier non poſsit aliquid diſponere de bonis paraphernalibus ſine conſenſu mariti, tamen aliud eſt in regno Portugaliæ; quia in eo obſeruatur deciſio. l. velles. C. de reuocan. donat. vt ſuprà probauimus: ac proinde licet promiſsio de bonis paraphernalibus non valeat ſine licentia mariti in regno Caſtellæ, tamen valebit in regno Portugaliæ, in quo prædicta licentia nõ requiritur. Neque obſtat, quòd ex ea alienatione præiudicium inferatur marito; nã hoc non conuincit, nõ valere alienationem, vel promiſsionem factam de bonis paraphernalibus, imò cum ipſa illorum domina ſit, poterit quidem alienare ius ſuum proprietatis. l. cum in fundo. §1. §. quod ſi alienauerit. ſ. de iure dotium. l. locum. 18. §. proprietarius. ſ. de vſufruct. & tãtùm damnum illarum marito tenebitur reſarcire: vt in ſimili diſponitur in Ordinatione lib. 4. titul. 6. §. fin. Neque obſtãt rationes ſuprà allatę; quia illæ obtinebunt in regno Caſtellæ, non autem in regno Portugaliæ. Et eſt ratio differẽtiæ; quia in regno Caſtellæ communicatio fit ex diſpoſitione legis. l. 2. titul. 9. libr. 5. ordinam. quæ tacitè videtur prohibere alienationem, per quam communicatio impeditur. l. oratio. ſ. de ſponſalib. c. cum tẽpore. de arbitris. & ideò ipſo iure non valebit, tanquam facta contra prohibitionem legis. l. non dubiũ. C. de legib. in regno autem Portugaliæ communicatio non fit ex diſpoſitione legis, ſed ex ſimplici partium conuentione: vnde alienatio ſemper valebit, & tãtùm obligabit alienantem ad intereſſe. l. ea lege. C. de condict. ob cauſam. Et hinc etiã eſt, quòd licèt iure communi contracta ſocietate etiam vniuerſali, bona quidẽ præſentia quoad dominium & poſſeſſionem transferantur ipſo iure in ſocios. l. 1. & 2. cum gloſ. ſ. pro ſocio. tamẽ futura, ſiue quæ poſteà acquiruntur, non acquiruntur ipſo iure, ſed veniunt communicanda actione pro ſocio. l. ſi quis ſocietatem. ſ. pro ſocio. glo. 1. l. ſi ſocius. ſ. ſi certum petat. & ibi Deci. num. 1. ad fin. gl. fin. l. 1. ſ. pro ſocio. Bal. l. 1. in fin. C. ſi quis alteri, vel ſibi. Alexand. l. 3. §. incertam. num. 7. ff. de acquir. poſſ. Deci. conſil. 66. col. 3. poſt medium. Ripa. l. 1. num. 22. ſ. in quibus cauſis pignus. latè Tiraquel. de conſtituto. 2. part. ampliat. 32. à num. 6. & tamen in regno Caſtellæ, poſteà quę-
37 ſita communicantur ipſo iure. † Palac. rep. rubr. §. 66. num. 24. Segura de bonis lucratis conſtante matrimonio. nu. 62. & num. 44. Anton. Gomez. l. Tauri. 50. nu. 76. Baeça tractat. de non meliorand. filiab. cap. 11. nu. 106. & eleganter defendit Matienço. l. 2. titul. 9. lib. 5. ordinam. glo. 3. à num. 2. Et licèt multi id tribuant diſpoſitioni. l. 47. titul. 28. partit. 3. & l. 6. tit. 10. partit. 5. quæ aduerſus diſpoſitionem iuris communis diſponunt, etiam poſteà quæſita communicari ipſo iure inter ſocios; alij verò alias aſsignent rationes, de quibus per Xuarez titul. De las ganancias. numer. 58. tamen vera ratio eſt, quòd hæc communicatio fit ex diſpoſitione legis: & quando quid fit ex diſpoſitione legis, ius ſiue dominium ipſo iure cenſetur translatum, & etiam abſentibus & ignorantibus acquiritur: argumen. §. ſui. Inſtitut. de hæreditat. quæ ab inteſtato deferuntur. l. cum pater. §. ſurdo. ff. de legat. 2. & tradunt Alciat. c. cum contingat. num. 111. de iureiurando. Anton. Gomez. l. Tauri. 45. nu. 112. Tiraquel. tractat. de morte. 2. part. 18. declaration. Et tamen diuerſum erit in regno Portugaliæ; nam cùm communicatio fiat ex conuentione partium. Ordin. lib. 4. titul. 7. §. 5. futura non communicabuntur ipſo iure, ſed venient communicanda iuxta d. l. ſi quis ſocietatem. ſ. pro ſocio. expreſsè Anchar. conſil. 102. num. 6. Couarru. reſolut. lib. 3. c. 19. nu. 2. & latiùs Tellius. l. Tauri. 16. à num. 9. Quibus adde Palac. repetit. rubric. §. 65. num. 11. nam licèt horum opinio non ſit admittẽda in regno Caſtellę, vt tenẽt ſuprà allegati: & eleganter Gregor. l. 55. tit. 5. partit. 5. verb. Comunalmente. colum. 2. ad finem. & ſeq. tamen in regno Portugaliæ admittetur per ſuprà tradita. facit. l. ſi quis bonorũ. & quod ibi Bar. ff. de legatis. 1. & quia deciſio. l. 1. & 2. ſ. pro ſocio. procedit in ſocietate vniuerſali, & non videtur habere locum in particulari: vt ſentit Bald. cap. 1. numer. 15. de capitaneo qui curiam vendidit. Palac. rep. rubr. §. 65. nu. 11. Adde & aliam differentiam: nam in regno Caſtellæ maritus poteſt alienare bona lucrata, etiam ſine conſenſu vxoris. l. 5. tit. 9. lib. 5. ordinamen. & tamen contrarium erit in regno Portugaliæ: nam ſi immobilia fuerint acquiſita conſtante matrimonio, non poterit illa maritus alienare ſine conſenſu vxoris. Ordinat. lib. 4. tit. 6. in princip. prout & ius commune diſponit. l. ſi ſocius. in. 2. part. ſ. ſi certum petat. l. nemo ex ſocijs. ſ. pro ſocio. & ſi fuerint quæſita mobilia, licèt propter ius adminiſtrandi, maritus ea ſolus poſsit alienare, tamen ſoluto matrimonio imputantur in portionem mariti. Ordinat. lib. 4. tit. 6. §. fin. Item adde etiam & aliam valde notandam differentiam: nam in regno Caſtellæ, empta communicantur inter coniuges, etiam ſi illa maritus emat nomine propio: vt colligitur ex. l. 2. tit. 9. libr. 5. ordinamenti, & tenet Palac. repetit. rubric. §. 62. numer. 3. ad fin. & ſeq. Xuarez titul. De las ganancias. numer. 58. ante finem. & alij relati per Matienço. l. 2. titul. 9. libr. 5. ordinamenti. gloſſ. 3. numer. 12. & tamen aliud erit in regno Portugaliæ: nam cùm in eo regno tantùm contracta videatur ſocietas particularis lucrorum. Gamma deciſion. 358. num. 1. ſuccedit elegans deciſio. l. ſi patruus. C. communia vtriuſque iudic. quòd ſi ſocietas ſit vniuerſalis, quæſita etiam nomine proprio veniunt communicanda. l. ſi quis ſocietatem. ſ. pro ſocio. ſed ſi fuerit particularis, tunc quæſita nomine proprio, etiam ex pecunia communi non veniunt communicanda, ſed tantùm pars pecuniæ communis reſtituenda eſt ſocio: notat Bald. ibi in princip. & gloſſ. 1. dicta. l. ſi quis ſocietatem. ſentit Bartol. l. Titium, & Mæuium. §. altero. ante finem. ff. de adminiſtrat. tutorum. quem ita explicat Iaſon l. ſi ſocius. numer. 2. ad finem. ſ. ſi certum petatur. Palac. repetit. rubric. §. 65. nume. 12. Sed ſubſiſtendum eſt, quia cùm etiam in regno Caſtellæ, ſocietas ſit particularis reſpectu lucrorum, vt ſuprà diximus numero. 35. etiam in eo regno quoad empta nomine proprio videtur inducen-

inducenda deciſio. d. l. ſi patruus. Sed reſponderi poteſt, contra iuris communis diſpoſitionem id ita ſtatuiſſe. dict. l. 2. titul. 9. lib. 5. ordinamenti. vt tradit Palac. repetit. rubr. §. 62. num. 3. ad fin. & ſeq. & Matiençó l. 2. tit. 9. libr. 5. ordinamenti. gloſſ. 2. numer. 3. in regno autem Portugaliæ, in quo non reperitur talis lex, obſeruabitur deciſio. d. l. ſi patruus. Quam tamen Paul. ibi in fin. limitat procedere, quando agitur de re ſuper qua non erat particularis ſocietas contracta; aliàs ipſa res venit communicanda: argumen. d. l. ſi quis ſocietatem. s̃. pro ſocio. adiuncta regula. l. quæ de tota. s̃. de reiuendicat. Vnde cùm in ſocietate particulari lucrorum, contineantur lucra quæſita ex titulo oneroſo: vt colligitur ex. l. coiri. cum ſeq. s̃. pro ſocio. tradit Anton. Gomez. 2. tomo. cap. 5. numer. 4. ſiue communicantur lucra prouenientia ex induſtria & negociatione coniugum (quæ regulariter in quæſitis per contractum oneroſum verificantur, vt per Palac. repetit. rubric. §. 65. num. 63.) lucra quæſita ex prædictis cauſis, veniẽt
38 communicanda cum vxore, † etiam ſi maritus emat nomine proprio, iuxta declarationem Pauli ſuprà relatam. Sed quia per hoc nimis reſtringitur generalitas dict. l. ſi patruus. reſoluendum eſt, quòd licèt maritus dicat proprio nomine emere, tamen credendum eſt, communi nomine voluiſſe emere; ne aliàs videatur intempeſtiuè voluiſſe recedere à ſocietate contra regulam. §. manet. Inſtitut. de ſocietate. notat Bald. dict. l. ſi patruus. in princip. Sed ſi clarè conſtaret, voluiſſe ſibi ſolùm emere, tunc procedet deciſio dict. l. ſi patruus. & ſatis eſſet partem lucri vxori reſtituere, cuius reſpectu principaliter ſocietas fuit contracta. Adde & vltimam differentiam, quòd in regno Caſtellæ, etiam ſi ex propria pecunia maritus fundum emat, tamen communicatur inter coniuges: vt colligitur ex generalitate. l. 2. tit. 9. lib. 5. ordinamen. & ibi notat Matiençó gloſſ. 2. in princip. tradit Palac. repetit. rubr. §. 62. numer. 4. quidquid contrarium teneat Xuarez titul. De las ganancias. numer. 53. ad finem. dummodo vxor ſoluat partem pretij marito. Ancharran. conſil. 102. numer. 10. & tamen in regno Portugaliæ emptum per maritum ex propria pecunia, ſuum erit in ſolidum, iuxta diſpoſitionem dict. l. ſi patruus. in princip. & l. 1. & l. multum intereſt. C. ſi quis alteri, vel ſibi. Vltimò in hac materia addendũ eſt, quòd licèt in paraphernalibus maritus habeat partem fructuum etiam in regno Portugaliæ, vt ſuprà probauimus; tamen cum dominium ſit vxoris, poterit in illis fieri exequutio, etiam inuito marito, tam in regno Caſtellæ, quàm Portugaliæ, ex regula. l. 3. §. 1. ff. de rebus eorum. & l. locum. 18. §. proprietarius. s̃. de vſufruct. facit regula. l. alienationes. s̃. famil. erciſcund. & in ſpecie Palac. rep. rub. §. 66. nu. 13. Gamma deciſion. Luſitan. 366. num. 4. quanuis in dote (cuius maritus dominus eſt. l. doce. C. de reiuendicat.) non poſsit fieri exequutio pro debitis vxoris, ſi maritus non conſentiat. l. Titia 63. s̃. de iure dotium. & ibi Bald. gloſſ. 1. in fin. l. quinque legibus. ff. de bonis damnator. & ibi Bartol. numer. 2. Salicet. l. ob maritum. in fine. C. ne vxor pro marito. Iaſon. l. à diuo Pio. §. in venditione. numer. 20. ff. de re iudicata. Gamma deciſione. 200. Vnde pari ratione tentari poteſt, quòd ſi mulier tranſtulit dominium paraphernalium in maritum, prout fieri poſſe probat l. ſi ego. §. finali. s̃. de iure dotium. & l. 17. titul. 11. partita. 4. quia tunc incipit militare eadem ratio quæ in dote, non poterit in illis fieri exequutio ſine conſenſu mariti. Et facit, quia in his terminis maritus fructus preceptos ex paraphernalibus facit ſuos, tanquam collectos ex rebus proprijs, iuxta regulam. l. qui ſcit. in princip. s̃. de vſuris.

Ruin.

Ruin. conſil. 222. num. 6. lib. 1. Sed contrarium tenet Imol. l. penul. ad finem. & ibi Alex. num. 3. ff. ad legem Falcidiam. quia cùm ex hac translatione dominij facta in maritum, reſultet quædam donatio inter virum & vxorem, locum habet regula. l. 3. §. ſciendum. s̃. de donationib. inter virum. ſubſcribit Decius conſ. 521. num. 4. Sed reſoluendum eſt, hanc vltimam opinionem regulariter veriorem eſſe: limitari tamen quando hæc translatio facta eſt ante contractum matrimonium. l. 1. C. de donatio. ante nuptias. vel quando vxor erat indotata, vel paruam dotem ſecum attulit; ita vt ex fructibus non poſſent ſuſtineri onera matrimonij; nam tunc toleranda eſt donatio, vt maritus illa ſuſtinere poſsit. Ruin. conſ. 222. num. 13. libr. 1. Quinimò licèt in dubio non ſit credendum, quòd vxor tranſtulit dominium paraphernalium in maritum. l. ſi ego. §. dotis. s̃. de iure dotium. l. 17. titul. 11. partit. 4. tamen in prædictis terminis cenſetur illud tranſtuliſſe, vt ex fructibus maritus poſsit ſuſtinere onera matrimonij. Bald. conſil. 266. verba. col. 2. libr. 3. Aymon conſ. 193. in fine. Et in his terminis admittetur, quod poſt alios tradit Afflictis deciſ. 44. nu. 8. quòd maritus de voluntate vxoris videtur fructus paraphernaliũ percipere; & ſic eos ſuos faciet. Alia de materia vide per Menochium. lib. 3. præſump. 9. à nu. 21. & Teſſaurũ deciſ. Pedamõ. 187. Hęc de primo modo, quo matrimoniũ contrahitur in regno Portugaliæ. Succedit ſecũdus modus, quando matrimonium contrahitur per chartam medietatis: quo caſu & bona extãtia tempore matrimonij, & omnia poſteà quæſita quocũque modo, inter eos communicantur; quia vniuerſalis ſocietas cenſetur contracta: ac ita locum habet. l. 3. §. cùm ſpecialiter. l. cum duobus. 52. §. fi. s̃. pro ſocio. probat Ord. libro. 4. tit. 7. in prin. & meminit Boeri. in conſuetu. Bituricenſib. rub. 8. §. 2. col. 4. In hoc ergo caſu videtur dicendum, mulierem ſaltem de ſua dimidia poſſe diſponere, iuxta regul. l. ſi ſocius. s̃. ſi cert. peta. Vnde in ſpecie Dec. cõſ. 301. n. 4. tradit, vxorem poſſe donare pro alimentis vel pia cauſa ſine licentia mariti: & idem Iaſ. auth. ingreſſi. nu. 6. C. de ſacroſ. eccleſ. Perez ad Seguram. l. 3. §. fin. nu. 75. ff. de libe. & poſth. Sed reſoluendũ eſt, quòd ſi agamus de immobilibus, vxor nõ poteſt alienare ſine marito. Ord. lib. 4. tit. 6. neq; maritus ſine vxore: nam quoad hoc à pari iudicantur, vt d. tit. 6. & Ordinatio lib. 3. tit. 32. §. fin. Et eſt ratio, quia cũ quilibet habeat dominium in re pro indiuiſo, ſuccedit regula. l. id quod noſtrum. ff. de reg. iur. vnde traditio Decij ſuprà relata vera non eſt: cũ enim impediatur alienatio propter præiudicium mariti, alienatio ſine eius cõſenſu ad pias cauſas valere nõ poteſt, per tradita ſuprà. Sed quid erit in mobilibus bonis? nam Ord. lib. 4. tit. 6. §. fin. probat, maritũ ſolũ poſſe donare res mobiles ſine conſenſu vxoris: ergo idem recipiendum eſt in muliere, iuxta regul. l. non tantũ. ff. de re iud. & quia in ſocietate conuentionali ſocius poteſt diſponere de re mobili communi pro ſua parte ſine conſenſu ſocij. l. ſi ſocius. s̃. ſi cert. petat. l. nemo ex ſocijs. cũ glo. s̃. pro ſocio. ergo idem videtur recipiendũ in ſocietate hac legali, ſiue conſuetudinaria. Nihilominus contrarium eſt dicendũ: nã Ord. d. lib. 4. tit. 6. §. fin. loquitur in marito; neque ob id ſequitur idẽ accipiendũ eſſe in vxore; cũ diuerſa ſit ratio: nã vt inquit D. Thom. 2. 2. q. 32. artic. 8. ad. 2. quãuis mulier ſit æqualis viro in actu matrimonij; & hoc reſpectu dicatur eius ſocia. l. 1. ff. de actio. rerũ amotarũ: tamen nihilominus eſt viro ſubdita, tanquam capiti; vnde ius adminiſtrandi ad eam non pertinet, ſed ad maritum: atque proinde licèt maritus tanquam monarcha, & caput domus, poſsit quid dare ex bonis cõmunibus, vel alienare, non tamen id poterit vxor: vt ibi explicat Caietanus, & in terminis hoc ſentit Nauarrus in manuali,

S cap.

40 cap.17.num.155.in fin.†Vnde videmus, quòd licèt in regno Caſtellę maritus poſ ſit ſolus alienare bona quæſita conſtante matrimonio.l.5.tit.9.libr.5.ordinamẽ ti.ratione de qua per Gregorium.l.55.ti tul.5.part.5.in gloſſ.Comunalmente.ad finem.Telliũ.l.Tauri.16.num. 10.ad me dium: & in regno Aragoniæ maritus ſo lus mobilia quæcumque alienare poſsit, vt lib.5.obſeruantiarum regni Aragonũ, tit.de iure dotium.verſ. item non valet alienatio.tamen vxori non idem permit titur.Baeça tracta.de non meliorand.fi liab.cap.11.à num.22.Lara.l. ſi quis à li beris.§.ſi quis ex his.num.261.ff.de liber. agnoſcen.Nauar.in manuali cap.17.nu. 155.poſt principiũ.Præterea licèt valde controuerſum ſit,vtrùm in terminis.d.l. 5.tit.9.lib.5.ordinamenti.maritus poſsit ſolus donare lucra conſtante matrimo nio?vt latè refert Molina lib.2.de primo ge.cap.10.à nu.66.Matien.l.5.tit.9.lib.5. ordinamenti.gloſ.6.à nu.3.& ibi Azeue dus à nu.8.& Gutier.ad leges regni.cap. 121.in.2.parte.tamẽ expeditum eſt mu lieri id minimè licere propter rationem de qua ſuprà. Tiraq. poſt leges connu biales.glo.5.à num.43.Baeça tractat. de non meliorand.filiabus.cap.11.num.24. Azeuedus d.l.4.tit.19.lib.5.ordinamen. n.11.Quoad maritum autẽ,vtrùm poſ ſit donare res acquiſitas conſtante ma trimonio,ſine conſenſu vxoris,dicendũ eſt,hoc minimè ei licere,cùm donare ſit perdere,& ob id nunquam creditur cõ ceſſum.l.contra iuris.§.fin.ff.de pactis.& l.filius fam.poſt princip.ff.de donationib. Imol.l.illæ autem.ante finem.ff. de hære dib.inſtituen.& ferè in terminis Bald. conſ.335.ſtatuto.ante fin.lib.2. & in ſpe cie reſoluit Moli.lib.2. đ primog.c.10.n. 67. Azeue.l.5.tit.9.à nu.9.lib.5. ordin. & Gutier.ad leges regni.2.part.c. 121.à nu mer.4.& probat Ordinatio Portugaliæ lib.4.tit.6.§.fin.Vnde donationem factã per maritum de bonis lucratis, vxor pro ſua dimidia reuocabit, vt per Tellium.l. Tauri.19.n.2.Matien.l.5.titul.9.lib.5. or dinamen.glo.6.à num.10. Quæ tamen concluſio duas recipit limitationes.Pri ma eſt,quòd propter generalem admi niſtrationem marito competentem, & propter generalem licentiam marito cõ ceſſam alienandi bona lucrata.l.5.tit. 9. libr.5.ordinamenti. alienatio facta per maritum,etiam ex cauſa donationis,to lerabitur; & tantùm ex ſua dimidia ma ritus ſatisfaciet vxori damnũ,quod pro pter illam donationem ea paſſa eſt: vt tradit Ayora de partitionib.lib.2.cap.41. num.47.Garſias tract.de expenſis.c. 13. num.20.Auendan.l.17.Tauri.gloſſ. 4. à num.5.Angulo de melioratio.l.3.glo.4 à num.8.quibus adde Nauarr. in manua li cap.17.num.155.ad finem.& in regno Portugaliæ probat Ordinatio libr.4.tit. 6.§.fin.& in ſimili tradit Matienço.l.3.ti tul.6.lib.5.ordinamenti.gloſſ.1.num.4. Si autem mariti pars non ſit ſoluendo, tunc mulier habebit vtilem reiuendica tionem:argum.l.vxor marito.ff.de dona tio.inter virum.vel etiam alia iuris reme dia,de quibus per Anton.Gomez.l.Tau ri.50.num.74.Caſſane.in conſuetu.Bur gund.d.tit.4.§.4.verb. Ne pleut.ad finẽ. & Ayora de partitio.2.parte.cap.41.nu. 48.&.3.parte.cap.12.num.38.ad finem. Vnde infertur,quòd pariter in portionẽ ſuã tenebitur maritus imputare id quod conſumpſit,ludendo vel meretricando: quod in ſpecie tenent relati per Didacũ de Pace.q.ciuili.8.nu.3.& probat Matiẽ. l.5.tit.9.libr.5.ordinamenti.gloſ.6.n.12. Quod,licèt attentaiuris diſpoſitione,ita eſſet dicendum.l.adeo.§ fin.ff.pro ſocio. Roman.conſ.145.n.13. tamen ex cõſue tudine generali cõtrarium obſeruatur. Xuarez titulo,De las ganancias.nu. 57. & Gregor.l.13.tit.10.part.5.verb.Ganan cias.Anto.Gomez.l.Tauri.50.nu.76.ad fin.& latiùs Gutier.ad leges regni.2.par. cap.121.nu.7.& agnoſcit tandem Burg. de Pace.d.q.ciuili.8.nu.29.limit.2.vt ex iuſta cauſa poſsit maritus donare prędi cta

cta bona:argu.l.filiusfamilias.poſt princ. ff.de donatio.Quod tamen intelligendũ eſt,dummodò donatio ſit moderata, & non exceſsiua, ita vt fraus non credatur commiſſa in præiudicium vxoris: & ita Molina lib.2.de primogen.cap.10.num. 66.verſ. qua ratione. Burgos de Pace.q. ciuili.9.num.23.& Gutier.2.parte.ad le ges regni.quæſtio.121.à num.4.& Azeu ed.l.5.tit.9.à num.9.lib.5. ordinamen- 41 ti.† Ex qua reſolutione colligitur, quòd donatio,etiam modica & moderata,fa cta ex mera liberalitate,& ſine iuſta cau ſa,non valebit:quod apertè colligitur ex l.filius fam.in princip.ff.de donatio.& ita clarè Ordinatio lib.4.tit.6.§.fin.Colligi tur etiã,quòd ſi adſit iuſta cauſa,poteſt donare,moderatè tamen,ita vt nõ ſit ex ceſsiua donatio. Vnde neque pater po teſt filium meliorare in tertio & quinto bonorum lucratorum ſine cõſenſu vxo ris,quia hæc non eſt moderata donatio: & ita Tellius.l.19.Tauri.num.7.Angulo de melioratio.l.3.gloſ.4.num.13.Pelaez de maioratu.1.parte.quæſtio.23.nu.10. & pari ratione neque conſtituere maio ratum de bonis quæſitis conſtante ma trimonio:cùm hæc etiam ſit exceſsiua donatio,& non moderata, quod probat Molin.libr.2.de primogen.cap.10.num. 67.& Mieres de maioratu.1.parte.q.23. 42 num.10.Et iuxta hęc eſt explicanda tra ditio Matienço.l.5.tit.9.libr.5.ordinam. gloſ.6.num.12.quòd maritus ad pia po teſt donare de bonis lucratis conſtante matrimonio: cùm pro ſalute animæ id faciat,& ſic ex iuſta cauſa:cui addo Paulum Caſtrenſ.conſ.381.primò videndũ, nu.3.lib.1.tradentem, quòd qui donat capellaniæ,ex iuſta cauſa dicitur moue ri,quia ad piam cauſam & pro ſalute ani mæ donat,quæ cauſa iuſta eſt.l.ſi ſpon ſus.§.conceſſa.ff.de donationib.inter vi rum. & ex iuſta cauſa ſemper valet do natio.d.l.filiusfamilias.ff. de donationib. hoc enim ex prædictis videtur intelligẽ dum,dummodò moderata ſit donatio, non autem ſi fuerit exceſsiua: quod in ſpecie videtur colligi ex traditis per Ma tienço.dict.gloſ.6.num.15.& Gutierrez in.2.parte.ad leges regni. quæſtio. 121. num.5.ad finem. Sed ſubſiſtendum eſt; quia Nauarr.c.non dicatis. 12.quæſtio. 1.num.73.concludit, quòd quis poteſt conſumere bona in eleemoſynis, & alijs pijs cauſis, quia id non eſt ſimpliciter donare, ſed in ſuos vtiliſsimos vſus ab ſumere, ſcilicèt pro anima, quæ pretio ſior eſt corpore.cap.præcipimus.12.q.1. & cap.ſedulo.38.diſtinctione.Et hac ratione pater dum viuit,poteſt facere elee moſynas, & in alia opera pia conſume re bona,etiam in præiudicium legitimæ filiorum,vt probat idem Nauarr. in ma nuali.cap.26.nu.39.Quod dicit Nauarr. dict.cap.non dicatis.num. 37.eſſe intel ligendum,non ſolũ de eleemoſynis, & alijs pijs operibus paruis & moderatis, ſed etiam de exceſsiuis,prout eſt cõſtru ctio & donatio capellæ: quoniam elee moſynæ & alia opera pia, quo maiora ſunt,eo cæteris paribus potentiora, & Deo gratiora.c.non mediocriter. de cõ ſecratio.diſtinction.5.& ſic apertè vult, quòd etiam donatio exceſsiua valeat in fauorẽ piæ cauſæ. Poterunt concordari opiniones ex Ordinatione Portugaliæ lib.4.tit.6.§.fin.in fi.† quòd in piam cau ſam valeat donatio,etiam exceſsiua, iux ta rationes Nauarri, non valeat autem donatio immenſa,quia huiuſmodi reuo cari poteſt per vxorem,quaſi valde im moderata. Et expende, quòd prædicta Ordinatio non requirit,immenſam eſſe donationem, niſi quando facta fuit ad pia: quoad alias igitur donationes di ſtinguendum eſt vt ſuprà,quicquid ſen tiat Anton.Gamma deciſione.226.nu. 3.& quæ dicatur immenſa donatio,vide Paul.authentic. vnde ſi parens. num.3. C.de inofficioſ.teſtamen. Ripa reſpon ſo.198.num.7.& magis in propoſito Gã mã.dict.deciſio.226.num.3.Sed ego im menſam vocarem illam, quæ conſumit

maiorem partem bonorũ lucratorum: argumento.l.omnes. §. Lucius.ĩ. quæ in fraudem creditor. & quod Baldus.l. id quod pauperibus.num. 34. C. de Epiſcopis & cleric. Licèt enim in his terminis ex parte mariti forſitan neq; dolus, neq; fraus interuenerit, tamen ipſa vxor remanet multũ decepta re ipſa, ac propterea perinde habetur, ac ſi per fraudem mariti eſſet damnificata: argumento.l.ſi ſuperſtite. C. de dolo. Et ſic in his terminis verificabuntur verba.l. 5. titul. 9. libr. 5. ordina. dum, vt alienatio facta per maritum reuocetur, requirit, quòd probetur factam fuiſſe alienationem animo fraudandi, aut damnificandi vxorem: quæ deſumpta eſt ex traditis per Imolã l. ille autem. ad finem. ſ. de hæredib. inſtituend. nam ſatis erit, quòd re ipſa reperiatur fraudata & damnificata, quando donatio fuerit immẽſa, vel ſaltem multum exceſsiua, vt per Ayoram de partitionib. libr. 2. titul. 41. num. 48. His ita expeditis, vltimò ex ſuprà reſolutis circa principalem articulum, & primum notabile deſumptũ ex hoc text. infertur annotatio ad tradita per Paulum hîc nu. 2. dum dicit, quòd licèt generaliter ea reſponſio: Hoc eſt ſpeciale, dicatur eſſe refugium miſerorum. gloſſ. l. filium quem habentem. C. famil. erciſcund. tamen in materia dotis ea reſponſio videtur iuridica, cùm ex iſto text. conſtet, eam ſemper & vbique eſſe priuilegiatam: ſubſcribunt Bulgari. hîc num. 1. Socin. Iunior. num. 7. & Guillielm. Pontan. num. 1. Socin. l. ſingularia. num. 1. ſ. ſi certũ petat. Mantua ſingular. 115. num. 4. Sed vrget in contrarium, ſpecialia, etiam fauore dotis non eſſe multiplicanda. l. 1. C. de dotis promiſsio. neque ſpeciale facilè eſſe admittendum; cùm à regula in dubio
42 non ſit recedẽdum. Quibus rationibus à Caſtrenſ. traditione receſſerunt Deci. l. ſingularia. nu. 1. ſ. ſi cert. petat. Cagnol. l. in ambiguis pro dote. 86. num. 6. ĩ. de regul. iuris. Curt. Iunior. l. hæres abſens. in princ. num. 18. ſ. de iud. Pro concordia dicendum eſt, quòd ſi in dote aliquid inueniatur expreſſum, quod videatur obuiare regulis ordinarijs, optima erit reſponſio, id procedere fauore dotis: ſed ſi in dote tale quid non inueniatur expreſſum, neq; aliquid vrgeat, cur debeamus admittere aliquam ſpecialitatem in dote, non erit bona neque admittenda prædicta reſponſio, cùm regula generalis comprehendat dotem, & alios caſus priuilegiatos. l. in fraudem. §. fin. ĩ. de milit. teſtamen. ac proinde dos non cenſeatur priuilegiata, niſi in caſibus iure expreſsis vel ſimilibus expreſsis, vt ſuprà reſoluimus: & ita in effectu Ripa hîc nu. 13. & Bolognet. à nu. 35. Gratus conſ. 113. nu. 4. libr. 2. His ita viſis, ſecundò principaliter ex iſto tex. ibi, Semper, adiũcta expoſitione gloſ. verb. ſemper. id eſt, omni tempore, colligendum eſt, dotis cauſam etiã quoad tempus eſſe priuilegiatam, & conſequenter de illa etiam tempore feriarũ cognoſci & iudicari poſſe. Pro qua ſentẽtia etiam facit, quòd cauſa dotis, tanquã tangens matrimonium, & ab eo dependens, eſt ſummaria. Cle. diſpendioſam. de iud. ergo de ea cognoſci poterit tempore feriarum. Cle. ſæpe. de verbor. ſignifica. facit etiã. l. publicas. C. de ferijs. vbi cauſæ fiſcales tempore feriarum agitantur: ergo & cauſæ dotis quæ fiſcalibus æquiparantur. l. 2. C. de priuileg. fiſci. gl. l. dotis. 9. C. de iure dotium. Accedat & illud, quòd de cauſis alimentorum tempore feriarum cognoſcitur. l. 2. ſ. de ferijs. Euerard. centuria legali, loco. 24. nu. 2. &. 3. Tiraq. de priuilegijs piæ cauſæ, priuileg. 156. Couar. de ſponſalib. 2. parte. c. 8. §. 6. nu. 6. & ante eos Bald. Nouel. hîc nu. 460. & Crot. nu. 66. Ergo idem recipiendum eſt in dote, † quæ ſuccedit loco alimẽtorum: & ita in ſpecie, q̃ de cauſa dotis cognoſcatur tẽpore feriarũ, p̃bãt Angel. hîc. n. 9. Crot. n. 66. Camill. n. 85. aſſerentes, hãc eſſe cõmunem opinionẽ, & Corraſ. 1. lect. n. 9. Ruin. cõſ. 194. num. 5. lib.

lib. 1. Nouel. de dote. 9. part. priuileg. 13. Baptiſt. de priuileg. dotalib. centur. 1. nu. 58. Hora. Lut. de priuil. ſcholariũ. priuil. 74. Cõtrariã tamẽ opinionẽ, imò de cauſa dotis nõ poſſe cognoſci tẽpore feriarũ, iuxta regul. generalẽ. l. 1. ſ. de ferijs. tenet Alex. hîc. n. 13. & ſubſcribunt Ripa nu. 46. Alcia. n. 2. Socin. Iun. nu. 129. Pro qua ſententia vrget, q̃ regula generalis cõprehendit etiã cauſam dotis. l. in fraudẽ. §. fin. ĩ. de militari teſt. & quia dos more iudiciorũ petẽda eſt. l. 3. C. de dotis p̃miſsio. qui mos iudiciorũ nõ patitur tẽpore feriarũ litẽ agitari. l. fin. C. de ferijs. Vrget etiã. l. ſi mulier. 20. &. l. ſi cũ dotẽ. 23. §. eo autẽ. ĩ. eo. dũ probãt, in cauſa dotis litẽ conteſtari: ergò ſentiunt cauſam dotis eſſe ordinariã, & nõ ſummariã: nã in ſummarijs non requiritur litis cõteſtatio, neq; alia ſolẽnitas iudiciorũ. Cle. ſæpe. de verb. ſignifi. & conſequẽter tãquã ordinaria nõ poterit agitari tẽpore feriarũ. Et ſi hanc opinionẽ defendere velis, ad rationes cõmunis opinionis facilè reſpõdere poteris: nã ad primã de iſto tex. reſpõdetur, q̃ loquitur in dote quæ repetitur ſoluto matrimonio, vt cõſtat ex rubri. & de hac cauſa dotis fatendũ eſt cognoſci poſſe tẽpore feriarũ; quia tũc agitur de fauore publico, vt faciliùs mulier dotẽ habeat, & nubendo filios procreet Reip. vt in ſimili conſiderãt Innoc. c. de prudẽtia. de donatio. inter virũ. Anchar. cõſ. 21. nu. 20. Dec. c. eccleſia. nu. 37. de cõſtit. Riminald. auth. quod locũ. n. 4. C. de collatio. & Ruin. hîc nu. 100. & facit tex. l. vnic. §. exactio. C. de rei vxo. actio. ibi, Illico, vbi ſoluto matrimonio dos illico reſtituẽda eſt, id eſt, adhibita ſummaria cognitione. l. pen. & ibi Bart. nu. 2. C. de poſit. ergò de ea tanquã ſummaria cognoſci poterit tẽpore feriarum. Cle. ſæpe. de verbor. ſignifi. Sed ſi agatur de dote petenda per maritum, quia tũc ceſſat ratio de qua ſuprà, non videtur recedẽdũ
43 à regula. l. 1. ſ. de ferijs. † Sed licèt hæc reſpõſio prima facie videatur probabilis, tamẽ nõ placet, quia verius eſt, nõ eſſe faciẽdã differentiã inter dotẽ quæ repetitur ſoluto matrimonio, & inter eã quæ petit̃ per maritũ ad ſuſtinẽda onera matrimonij: nam & in hac vertitur publica vtilitas, cũ aliàs maritus nõ poſsit vxorẽ neq; liberos alere, neq; cogi poſsit cũ muliere cohabitare, ſi dos ſibi nõ ſoluatur. l. fi. C. ad Velleian. facit. l. dotẽ. 18. ĩ. de caſtrenſ. pecul. Et ita prædictã differentiã nõ admittit Nouel. de dote. 9. part. ſpeciali. 7. in fin. & ſpeciali. 13. in fi. &. 12. parte. nu. 72. Crot. hîc nu. 66. poſt Alex. nu. 13. Pala. rep. c. per veſtras. §. 15. in fi. pag. 145. & in ſimili prædictos caſus æquiparat Andre. Siculus. c. ex literis. nu. 4. de pign. Beroius. c. 1. n. 68. de probat. Rebuf. 2. to. ad leges Gallicas, tit. de literis dilator. art. 1. gl. 1. n. 34. & ideò meliùs reſpõdetur prædictæ difficultati; tex. iſtũ ſentire, etiã reſpectu tẽporis dotẽ habere priuilegia, vt cõſtat ex. l. aſſiduis. C. qui. potio. in pign. inde tamẽ inferri nõ poteſt, etiã tẽpore feriarũ habere priuilegiũ, cũ id iure nõ inueniat̃ expreſſum, neq; à regula facilè ſit recedẽdũ. Ad ſecũdũ reſpõdetur, nõ eſſe expeditã, cauſam dotis eſſe ſũmariã: nã tex. Cle. diſpẽdioſã. de iudic. ibi: Eas quo quo modo tangẽtibus, adiũcto. c. fin. cũ glo. verb. depẽdentibus. de iud. in. 6. videtur probare, eã cauſam eſſe ſummariam: qđ admittũt Cardi. d. Cle. diſpẽdioſam. nu. 34. & Aretin. hîc col. 4. in prin. Baptiſt. de priuil. dotalib. cẽturia. 1. nu. 59. Marã. in pract. pag. 209. nu. 57. Palac. rep. c. per veſtras. §. 15. nu. 6. pag. 145. Minſingerius in deciſio. cameræ Imperialis. cẽturia. 3. obſeruatio. 3. verſ. 17. Et ſecũdũ iſtã opinionem conſuluit Corne. conſ. 151. à. n. 6. lib. 1. Riminald. conſ. 599. nu. fin. lib. 3. & alij quos refert. & ſequitur Moli. lib. 2. de primog. c. 15. nu. 57. Contrariam tamẽ opinionẽ, imò in cauſa dotis ordinariè eſſe procedẽdum, † videtur probare
44 text. l. 3. C. de dotis promiſsio. ibi, More iudiciorum, &. l. ſi mulier. 20. &. l. ſi cum dotem. 23. §. eo autem ĩ. eod. vbi in cauſa

dotis lis conteſtatur: quod minimè eſſet neceſſarium, ſi ea cauſa eſſet ſummaria. Cle. ſæpe. de verbor. ſignifi. & ita quòd in cauſa dotis procedatur ordinariè, ſenſit Bart. hîc nu. 6. & l. ſi conſtante. n. 83. ff. eod. Et hanc eſſe communem opinionem Legiſtarum, aſſerit Nouel. de dote. 9. parte. priuile g. 15. poſt princ. Cui non obſtat. l. vnica. §. exactio. C. de rei vxor. actio. ibi, Ilico, quia illud verbum ponitur ad deſignandam differentiam inter res dotales immobiles, & mobiles: nam immobiles ſoluto matrimonio ſtatim reſtitui debent, id eſt, ſine aliqua dilatione, & mobiles poſt annum, vt hîc aduertit Ruin. nu. 92. Inuenio tamẽ, quòd Imol. hîc nu. 4. concordat opiniones, quòd in re ciuili, & in terris Imperij in cauſa dotis procedatur ordinariè, id eſt procedatur more iudiciorum. d. l. 3. C. de dotis promiſsione. iure autem canonico, & in terris Eccleſiæ, proceditur ſummariè. d. Cle. diſpẽdioſam. de iudicijs. ſubſcribũt Nouel de dote. 9. parte. priuileg. 15. Corne. conſ. 151. nu. 12. lib. 1. Sed nõ placet, neq; enim facilè eſt admittenda differẽtia inter vtrũq; ius. c. 1. de noui oper. c. cũ expediat. de electio. in. 6. Quare Angel. hîc nu. 9. aliter concordat, quòd aut cauſa dotis venit incidenter ad cauſam matrimonij, & tunc de ea cognoſcatur ſummariè, prout & ſummariè cognoſcitur de matrimonio. d. Clem. diſpendioſam. aut de dote agitur principaliter, & tunc de ea eſt cognoſcendum ordinariè. d. l. 3. C. de dotis promiſsione. Quam cõcordiam probat Alex. hîc num. 10. Pontan. num. 32. Ruin. num. 93. Socin. Iunior. n. 131. Corraſi. 2. lect. num. 23. & verioré exiſtimat Nouel. de dote. 9. parte. priuileg. 15. ad finem. & receptam eſſe aſſerit Euerard. in centuria legali. loco. 25. verſ. item quæro. Sed circa hanc communẽ concordiam in primis eſt aduertẽdum, quòd Ruin. hîc numer. 94. aduerſus eam opponit, quòd imò etiam quãdo agitur principaliter de dote, debeat procedi in ea cauſa, vti proceditur in matrimonio inducit. c. fi. de iud. in. 6. vbi proponitur regula, q̃ in beneficijs & ſpiritualibus, id eſt, matrimonio, vt ibi exponit glo. verb. ſpiritualibus. itẽ in dependẽtibus ab eis, id eſt, in dote, vt ibi exponit glo. verb. de pendentibus. maior quatuordecim annorũ poteſt per ſe, vel p̃ procuratorẽ ſtare in iudicio, quãuis in alijs cauſis diuerſum ſit. l. 1. C. qui legitimã perſonã. ergo probat ille tex. ita inductus, vt etiam quando de dote agitur principaliter, idem de ea iudicetur, quod de matrimonio, † vt
45 etiam expendit Andr. Siculus. c. ex literis. nu. 3. de pignorib. Felin. c. licèt ex ſuſcepto. nu. 1. ad finẽ de for. compet. Sed defendendo cõmunẽ reſpondetur, q̃ ſi glo. d. c. fin. verb. dependentibus. de iud. in. 6. intellexit, tex. illũ procedere etiam quando principaliter agitur de dote, falſũ eſt p̃ tex. auth. quod locũ. C. de collatio. ibi: Legitimę ætatis. tradit Alex. l. ſi cõſtante. nu. 30. ff. eo. Riminald. d. auth. q̃ locũ. num. 3. neq; enim tunc cauſa dotis dicitur dependere à matrimonio, ſed per ſe ſubſiſtit: vnde d. c. fin. exemplicandũ eſt, quando de matrimonio agitur principaliter, & de dote incidenter; tũc enim prout in matrimonij cauſa non requiritur patris conſenſus. d. c. fin. ita etiam neque in cauſa dotis incidenter mota; & aliud eſſet ſi dos principaliter peteretur; tunc enim neceſſarius eſſet filiæ patris conſenſus. d. auth. quod locũ. C. de collatio. & ita Alex. l. 2. §. quòd ſi in patris. n. 4. ad fin. ff. eo. Claud. l. ſi conſtante. nu. 67. ff. eo. Bolognet. hîc nu. 86. Nouel. de dote. 9. parte. priuileg. 17. atque ita declarãdo retorquebitur pro Angel. opinione. Neq; repugnat, quòd dos nõ poteſt cõſiſtere ſine matrimonio. l. 3. §. de iure dotiũ. atq; ita quòd ſemper cohæret matrimonio. l. dotẽ. 18. ff. de caſtrẽſ. pecul. nã reſpondetur, verum quidẽ eſſe, dotẽ præſupponere matrimoniũ, tanquam neceſſarium antecedẽs, ſine quo cõſiſtere nõ poteſt. l. 1. C. de cõdi. ob cauſam. & hoc reſpe-

reſpẽctu particulari dicetur dependere à matrimonio: ſed quoad omnia alia, ſi principaliter & per ſe conſideretur, nihil cõmune habet cũ matrimonio, neq; eius naturam ſequitur, ſed ſuam propriã retinet: & ita in effectu Riminald. d. auth. q̃ locũ. n. 3. C. de collatio. Bologne. hîc nu. 86. Vnde videmus, quòd in matrimonio contrahẽdo nõ eſt neceſſaria curatoris authoritas. l. in copulandis. C. de nupt. & tamẽ in dote cõſtituẽda requirit̃ curatoris authoritas. l. lexq; tutores. in prin. C. de adminiſt. tut. Riminal. conſ. 229. n. 28. lib. 2. vt ergo dos omni reſpectu dicatur dependere à matrimonio, oportet, q̃ incidẽter veniat ad cauſam matrimonij principaliter motã. d. c. fin. de iudic. in. 6.
46 intellectovt ſuprà. † Ergo idẽ & in noſtro propoſito dicendũ eſt, q̃ ſi cauſa dotis veniat incidẽter ad cauſã matrimonij principaliter motã; dicatur ſummaria. d. Cle. diſpẽdioſam. de iud. & conſequẽter de ea cognoſci poſſit tempore feriarũ. Cle. ſæpe. de verbor. ſignifi. Sed ſi cauſa dotis principaliter agatur, non cenſebitur ſum-
47 maria, & cõſequẽter cognoſci ẽ eanõ poterit tempore feriarum. Quæ diſtinctio, etiam iure canonico videtur admittenda: nam regula generalis. c. fin. de ferijs. etiam cauſam dotis principaliter motã debet comprehendere, iuxta regulã. l. in fraudem. §. fin. ff. de milit. teſta. Et confirmãtur prædicta elegãti ſimilitudinẽ ſi cauſa matrimonij principaliter tractetur coram eccleſiaſtico iudice, ad cuius cognitionem pertinet. c. tuam. de ord. cognit. c. lator. qui filij ſint legitimi. & incidẽter petatur dos, iudex eccleſiaſticus de ea cauſa cognoſcet, tanquam dependẽte à cauſa matrimonij. c. de prudentia. de donation. inter virum. & tamen ſi nulla ſit controuerſia ſuper matrimonio, ſed de cauſa dotis principaliter agatur, de ea tãquam merè profana iudex ſecularis cognoſcet. l. in contractibus. §. fin. ad finẽ. per locum ab ſpeciali. C. de non numer. pecu. & ibi notat Bald. in fine. & deducitur ex verbis d. c. de prudẽtia. ibi: De dote, quæ eſt cauſa incidẽs, à contrario ſenſu: quod ita reſoluit Iaſ. auth. quod locũ. nu. 10. C. de collatio. Felin. c. eccleſia. nu. 58. de conſti. Socin. hîc nu. 34. Pontan. nu. 36. Ripa nu. 48. Crot. nu. 65. ad finẽ. Corraſ. 2. lectio. nu. 23. Præpoſit. c. 1. ad finem. qui filij ſint legitimi. Anton. Gom. l. Tauri. 50. num. 53. & alij quos refert & ſequitur Molina libr. 2. de primoge. c. 15. num. 17. Quibus adde Bald. notabiliter loquentem. c. accedens. nu. 2. de procuratorib. Neq; obſtat, quòd imò cauſa dotis principaliter mota videatur eſſe mixti fori, ita vt in poteſtate actoris ſit, coram quo iudice agat, vt reſoluit receptum Dec. auth. quod locum. nu. 1. C. de collatio. Felin. c. licet ex ſuſcepto. nu. 1. de foro compet. Aufrerius de poteſta. Eccleſiæ ſuper laicos. fallentia. 27. Anton. Bardus tracta. de tẽpore vtili. c. 15. à. n. 5. Gomez. c. fin. n. 22. de iud. in. 6. & magis probat Ripa hîc. n. 48. moti per tex. c. ex literis. de pignor. vbi notat Hoſtienſ. & Andre. Sicul. nu. 3. † Item videtur text. d. c. de prudentia. de donatio. inter virũ. nã in caſu ibi propoſito cauſa matrimonij erat finita per ſentẽtiã, & ſic eo caſu dos principaliter veniebat petenda: & tamẽ de ea nihilominus eccleſiaſticus cognoſcit, vt expẽdit Dec. d. auth. quod locũ. n. 4. ad fi. & ita etiã eſſe receptũ fatetur Rebuff. 1. to. ad leges Gallicas. tit. de ſentẽ. prouiſionalib. artic. 3. gloſſ. 1. numer. 31. quanuis de conſuetudine contrarium dicat obſeruari in Regno Franciæ. Sed huic difficultati reſpõdetur, verius eſſe, quòd de cauſa dotis principaliter mota eccleſiaſticus nõ poſsit cognoſcere, iuxta ſuprà tradita. Neque obſtant adducta pro contraria ſententia, quia ad primũ de. c. ex literis. de pignor. reſpõdetur, q̃ eo caſu mulier erat oppreſſa per ſecularẽ iudicẽ, quia propter delictũ mariti fuerat ſpoliata ppria dote; & ideò eccleſiaſticus ſe intromittit; quia viduis oppreſſis, & bonis ſuis ſpoliatis ſuccurrit eccleſia,

vt asserit Iasl. 1. nu. 4. C. de iudic. † Neq;
49 placet in hoc articulo consideratio Bal. Nouelli de dote. 9. parte. priuileg. 16. vt opinio Angel. hîc nu. 9. regulariter sit vera, limiteturtamẽ, quãdo soluto matrimonio mulier vidua repetit dotem: nam tunc, etiam si principaliter agatur de dote, ecclesiasticus tamẽ cognoscet: allegat c. nuper. in fi. de donat. inter virũ. & quia vidua est miserabilis persona. l. vnica. C. quãdo Imperator inter viduas. & de causis miserabilium personarum indistinctè cognoscit Ecclesia. cap. significantibus. de offic. delegat. & Nouello subscribit Aufrerius tract. de potestate Ecclesiæ super laicos, fallentia. 27. Palac. rep. c. per vestras. 2. notab. n. 13. &. n. 24. hęc enim consideratio cõfunditur per d. c. de prudẽtia. vbi pbatur, ecclesiasticũ posse cognoscere de causa dotis, quãdo venit incidẽter ad causam matrimonij: ergo extra prædictũ casum indistinctè non cognoscet. Itẽ cõfunditur per. c. ex tenore. de foro cõpet. vbi per viã regulæ probatur, ecclesiã nõ cognoscere de causis viduarũ. Neq; obstãt rationes Nouelli, nã ad primã de. c. nuper. in fi. dũ dicit, q; Ecclesia ptegit dotes viduarũ, respõdetur, nõ debere intelligi generaliter, sed tãtũ in casibus iure canonico expressis, qui quidẽ tres sũt. Primus est, quãdo iudex secularis est negligẽs in administrãda iustitia viduis; tũc enim se intromittit ecclesiasticus. c. ex tenore. in fi. de foro cõp. & ibi Marian. Soci. in prin. Innoc. c. significãtibus. n. 3. de offi. deleg. Corras. hîc. 2. lect. n. 23. ad fi. Et idẽ erit, quãdo ad iudicẽ secularẽ facilè nõ potest haberi recursus: arg. l. in cõtractibus. §. fin. in. fi. C. de nõ numera. pecunia. Socin. hîc num. 34. Crot. n. 65. vers. secũdus casus. Secundus est, quando vidua est pauper; nam tunc etiam de eius causis ecclesiasticus cognoscet. c. significantibus. de offi. delega. Cæterùm si bene aduertas, hoc casu parum facit qualitas viduæ: nam etsi vidua nõ esset, sed tantùm pauper, posset ecclesiasticus cognoscere. c. si quis de petentibus. 24. q. 3. c. super quibusdam. in fin. de verbor. signifi. Couar. pract. c. 6. num. 3. Est & tertius, quando vidua opprimitur; vt quia vidua est spoliata proprijs bonis; tunc enim Ecclesia viduæ etiam diuiti succurrit. c. ex parte. 6. de foro compe. & ibi Panorm. nu. 11. Corras. hîc. 2. lect. nu.
50 23. ad finem. diximus suprà. † In his ergo tribus casibus verificabitur id quod dicit d. c. nuper. in fine. & extra illos stãdũ est regulæ. c. ex tenore. de foro cõpe. Iuxta quæ venit etiã explicandus text. c. super quibusdam. in fin. de verbor. signifi. dum probat, ad ecclesiam pertinere cognoscere de causis viduarũ, orphanorũ, & pauperum: nam ea æquiparatio accipiẽda est habita relatione ad cõmuniter cõtingentia; vidua enim & orphanus facilè opprimũtur à potẽtioribus, quo casu Ecclesia se intromittit pro illis, etiam si diuites sint, vt suprà diximus: cessante autẽ oppressione, non procedit illa æquiparatio, nam de causa pauperum semper Ecclesia cognoscere potest; quia actu, & habitu miserabiles sunt personæ: sed vidua & orphanus quãuis miserabiles sint personæ habitu, nõ tamen sunt actu, nisi etiã pauperes sint, vel à potẽtioribus opprimãt: & si diuites sint & nõ oppressi, ẽ horũ causis Ecclesia nõ cognoscit, nisi secularis negligens sit in administranda iustitia, vt suprà dictum est: & ita in effectu resoluit Panorm. cap. licèt ex suscepto. nu. 7. de foro compe. Iuxta quæ etiã venit componenda illa controuersia, Vtrùm orphani, & viduæ, ad hoc vt censeantur miserabiles personæ, oporteat etiam quòd sint pauperes: nam id esse necessarium, post Speculator. & alios, resoluit Alexand. consil. 121. nu. 14. lib. 1. Iasl. Titiæ textores. n. 21. j. de leg. 1. Crot. hîc. n. 65. vers. quintus casus. Soci. Iun. n. 138. Contrariũ tamen, imò ex sola qualitate personarum censeri miserabiles personas, etiam si diuites sint, post multos resoluit Roland. consilio. 76. nu. 45. lib. 1.

Sed

c. ex parte. 6. de foro compet. & ibi Panorm. nu. 11. Bologne. hîc nu. 87. Neque replices, quòd in d. c. ex literis. mulier nõ erat vidua, sed habebat maritum viuum, & hoc casu Ecclesia non debuit se intromittere; quia tãtùm viduis oppressis succurrit. d. c. ex parte. 6. vt hîc expendit Roman. nu. 21. quia respondetur, quòd in d. c. ex literis. maritus propter maleficiũ fuerat bannitus, & aufugerat, vt ex litera constat; vnde illa mulier pro vidua debet reputari: quia attenta iuris dispositione, idem est non habere maritum, vel habere inutilem. c. inter corporalia. adiũcta glo. verb. inutilem. de translatio. Episcopi. c. 1. de præscriptio. & ibi Panorm. 4. notab. glo. recepta. l. fi. C. ad leg. Flauiam de plagiar. & in specie aduertit Crot. hîc nu. 65. vers. tertius casus. Nõ obstat secũdũ de. d. c. de prudẽtia. de donat. inter virum. quia aduertendũ est, quòd ex ea litera constat, quòd mulier petierat dotẽ sibi restitui, ac ita iudex ecclesiasticus de causa matrimonij cognocens, etiam causam dotis incidenter motam debuit diffinire. l. quoties. C. de iud. l. fi. ad fi. C. vbi & apud quem. in specie Roman. cõs. 330. nu. 10. Si ergò hoc nõ fecit, nõ dicitur adhuc functus officio suo; & consequẽter finita causa matrimonij, adhuc dotis causam incidẽtẽ potuit diffinire. Quare si in causa matrimonij non fuisset facta mentio restitutionis dotis, ita vt nõ posit dici causam dotis fuisse incidẽtẽ respectu causæ matrimonialis, si finita causa matrimonij, dos principaliter peteretur, nõ posset tunc ecclesiasticus de ea causa cognoscere, iuxta suprà tradita: † & ita in
48 specie glo. pen. d. c. de prudẽtia. & magis probat Anchar. cõs. 21. nu. 20. Andre. de Isernia. c. 1. verb. cõtrahẽtiũ incestas nuptias. nu. 36. quæ sunt regalia. Vnde ex d. c. de prudentia. explicato vt suprà, colliges elegantẽ ampliationẽ ad regulam. l. quidam tamen. 25. §. de recept. arbit. dũ probat, q; si arbitro plures causæ decidendę cõmittantur, potest ipse vnã diffinire, &

posteà aliàs; quia quandiu omnes nõ diffinierit, non dicetur functus officio suo. Quam decisionẽ etiã in iudicibus delegatis locũ habere asserit Panor. c. pastoralis. §. quoniã. in fine. de rescrip. Felin. c. cũ inter. n. 10. ad fin. de re iud. Quod ex d. c. de prudẽtia. ampliandũ est, procedere etiã si causæ tales sint, vt vna habeat se per modũ principalis, & alia per modum incidentis: nã finita principali causa, non dicet adhuc functus officio suo quoad determinandã causam incidentẽ: quod notat Præposi. d. c. de prudẽtia. in fin. Socin. hîc nu. 35. Infertur etiã elegans limitatio ad regulã. l in hoc iudicio. s. famil. ercis. scilicèt, q; nõ valet sententia quæ totã causam nõ diffiniuit: nã procedet, quãdo vna est tantũ causa, vel etiã duæ ita cõnexæ, vt vna ab alia separari nõ possit. l. etiã. §. 1. s. de minor. nã si diuersæ sint, valebit sentia, quæ vnã determinat, etiam si prædictæ causæ diuersæ habeant se per modũ principalis & accessorij. l. 4. C. de posit. tradit Bart. l. terminato. C. de fruct. & litium expensis. Felin. c. cùm inter. nu. 15. ad fin. de re iud. Et pari ratione etiam si vna habeat se ad aliam per modum dependentis siue incidentis, vt efficaciter probat d. cap. de prudentia. adiuncto. c. fin. de iud. in. 6. iuncta glos. verb. dependentibus. Denique ex d. c. de prudentia. colligitur elegans limitatio ad regulam l. 4. C. de posit. & l. fin. s. de eo quod certo loco. dum probant, quòd finita causa principali, iudex non potest pronuntiare super accessorijs: nam procedent, quãdo illa accessoria debentur tantũ officio iudicis, iuxta regulam. l. ædiles. §. item sciendum. s. de ædilitio edicto. &. l. qui per collusionem. §. fin. s. de actio. empti. Nam si debeantur iure actionis, finita causa principali adhuc accessoria diffiniri potest per eundem iudicem: vt efficaciter probat d. c. de prudentia. adiuncta glos. verb. repetebat. & ibi notat Anton. ad fin. estque recepta hæc limitatio. ad regul. d. l. 4. C. de posit.

vt

Sed ex prædictis resoluendum est,quòd aut quæris,vtrùm sint miserabiles personæ,quoad effectum vt eccleſiasticus de illorum causis cognoscat? & est dicendum,quoad hunc effectũ requiri, quòd etiam sint pauperes : nam si diuites sint, quoad hunc effectum non censebũtur miserabiles personæ.d.c.ex tenore.de foro cõpet.Sed si quæras,vtrùm censeãtur miserabiles psonæ quoad alios effectus? concludendũ est,ex sola qualitate personarũ tales cẽseri,ac proinde priuilegium d.l.vnicæ.C.quando Imperator inter vt
51 duas.viduis,& orphanis etiam diuitibus competit,vt post alios probat Couarru. pract.c.6.nu.2.ad fin. & Menoch.libr.2. de arbitrar.casu.66.nu.4.&apud nos probat Ordin.lib.3.tit.4.§.3.† & in Castella significat.l.5.tit.3.parti.3.&.l.8.tit.3.lib. 4.ordinam.Item & iuxta prædicta venit explicandum quod tradit Bart.l. solent. nu.13.ff.de alimentis & cibar.legat.dum tenet,quòd iudex eccleſiasticus est competens,vt cogat hęredes laicos præstare alimenta relicta pauperibus : subscribit Couar.de sponsal.2.parte.cap. 8. §.6.nu. 6.Sed id non admittit Molina libr. 2. de primogen. cap.5.num. 75. contendens, quòd nunquam de causa dotis vel alimẽ torum potest eccleſiasticus cognoscere, nisi incidenter. d.cap. de prudentia. de donation.inter virum. Sed ex prædictis dicendum est,veriorem esse Bar.opinionem: nam cùm eccleſiasticus possit cognoscere de omni causa pauperum. c.super quibusdam.in fine.de verbor. signi. &.l.5.tit.3.partit.3. à fortiori cognoscet de causa alimentorum pauperibus relictorum,quæ ex se pia est:nam & dos relicta pauperi,pia causa censetur.l.cum his. §.mulier.ff.de cond.indeb.resoluit Berous cap.1.num.68.post medium. de probationib.& de relictis pijs regulariter eccleſiasticus se intromittit.l. hæreditas. 53.ff.fine.ff.de petitio.hæred.Et hæc de secunda ratione adducta pro cõmuni sententia suprà relata,quòd tempore feriarum de causa dotis cognoscí possit. Nõ obstat tertia ratio de.l.publicas.C.de ferijs.quia procedit in causis publicis,scilicèt principaliter,vt quia pertinẽt ad regimen siue conseruationem Reip. nã de his causis verum est tempore feriarum cognoscí,quia videtur agi de vtilitate publica principaliter,vt etiã probat.l. 3. ad fin.tit.2.p.3.& tradit Ruin.l. 1.§. nuntiatio.n.152.ff.de noui oper.nuntia.Et eadẽ ratione in causis eccleſiarũ cognoscitur tempore feriarũ,quia videtur agi de vtilitate publica principaliter. c. ius publicũ.1.distinctio.l.1.§.huius studij.ff.de iusti.& iure.tradit Panor.c.fin.nu.19.de iudic.& ibi Felin.nu.11.Inde igitur inferri non potest ad causam dotis, in qua agitur de vtilitate publica secundariò, vt infrà dicemus: & ita in specie respondent Ripa hîc nu.46.Socin.Iun.nu.131. Sed aduersus hanc responsionem replicari potest,quòd.d.l.publicas.non solùm probat,de causis publicis agi posse tempore feriarum,sed etiam de causis fiscalibus, in quibus etiam videtur agi de vtilitate publica secundariò l. vnica. §.fin. & ibi Salic.& Corne.C.de caduc.tollend. Ergo idem debet admitti in dote,cùm dos & fiscus à pari procedant.l.2.C.de priuileg.fiſci.& ita aduertit Crot. hîc nu.66.
52 ad finẽ.†Et augetur difficultas;quia etiã tempore feriarum cognoscitur de causa pia.c.fin. ad finem.de ferijs. ea ratione, quia pia causa & fiscus æquiparantur, vt in specie dicunt Roman.auth. similiter. nu.45.C.ad leg.Falcid. Euerar. loco.26. versicul.item quæro.eâdem ratione igitur idem recipiendum est in dote. Sed saluando prædictam resp̃sionem, huic difficultati respondeo, quòd in causis fiscalibus videtur agi de vtilitate publica principaliter. Bartol. hîc num. 25. vel saltem de ea vtilitate publica secundariò, quæ proximè accedit vtilitati publicæ principaliter, vt infrà dicemus in septima parte huius legis:& ideò fauorabiliùs,pcediturin causis fiſci,quãin causis

dotis.

dotis.Vndevidemus,quòd.l.properãdũ. C.de iudic.quæ iubet omnes causas terminari intra triennium,excipit à prædicta regula causas fiscales:& cũ non excipiat causas dotis,hęc videtur includi sub regula generali;vt hîc defendunt Ruin. num. 86.Ponta.n.30. Ripa num.43. Socin. Iunior.nu.119.& Bolognetus à nu. 81.Corrase.2.lect.nu.23.qui asserit receptum.Neque obstat,quòd Nouel.de dote.9.part.priuil.14.& Iaſ. hîc num. 20.& Lamberti.de iure patronat.8.arti. 5.quæstionis princip.1.par.lib.1.nu.42. in contraria sunt sententia, quia prout excipiũtur causæ fiscales, pariter & dotales causæ debẽt videri exceptæ,quæ illis æquiparantur.l.2.C. de priuileg. fiſci. & quia iura limitatoria recipiunt extensionem ex similitudine rationis. cap. cũ dilecta. verſ. nos igitur.de cõfirmatio. vtili. quia respondetur, imò contrariam opinionẽ esse veriorẽ.Neque obstant prædictorũ rationes,quia ad primam respondeo, q̃ fiscus & dos non æquiparãtur per viam regulæ,& ideò dispositum in vno,nõ debet trahi ad aliud, nisi in casibus in quibus inueniatur facta ea æquiparatio.glo. c.1.verb.declaramus. ne clerici vel monachi.lib.6.Neque repugnat.d.l.2.C.de priuileg.fiſci.quia tantùm probat, quòd si concurrat priuilegiũ fiſci & dotis,non præfertur priuilegiũ fiſci:inde tamen inferri non potest,q̃omne priuilegiũ fiſco concessum, debeat videri cõmunicatũ doti;sed illud tantũ, quòd si dos inueniretur priuilegiata respectu termini finiẽ darũlitiũ,tũcpriuilegiũ fiſci illi nõ præferretur,iuxta regulã.l.sed & milites.ff.de excusatio.tuto.Cæterũ cũ priuilegium.d.l. properandũ.tantũ fiſco inueniatur concessum,non autẽ doti,nõ bene infertur, priuilegiũ fiſci tacitè doti censeri cõmunicatũ.† Nõ obstat secũda ratio, quia ea
53 procedet, quando limitatio simpliciter ponitur;sed quãdo in primis proponitur regula,& ab ea excipiuntur aliqui casus particulares, cæteri tacitè vidẽtur comprehẽdi sub regula;quia exceptio firmat regulã in contrariũ.l.quæsitũ. §.deniq;. ff.de fundo instructo.& ita Bald.l.1.§.fin. in fine.ff.de ferijs.Item procedit,quando aliæ exceptiones inueniuntur legibus alijs expressæ,nã tunc admittuntur;quia magis videntur factæ limitationes per leges,quã per hominẽ.Bart.l.si constante. nu.44.ff.eo.Sed nulla inuenitur lex, quæ expressè eximat dotem à regula.d.l.properandum.ergo talis extensio nõ est admittẽda. Et cõfirmatur;quia sub regula d.l.properandum.cõprehenduntur causæ ciuitatum,vt probatur.d.l.properandũ.quæ tamẽ solẽt æquiparari fiſcalibus, l.fin.C.de sacrof.eccleſ. ergo prout non obstante prædicta æquiparatione,diuersum ius constituitur inter causas ciuitatum & fiſcales, idem etiam debet admitti inter fiſcum & dotem,non obstante æquiparatione.dict.l.2.C.de priuileg. fiſci. Non obstat quartum & vltimum argumentum, quia de causa alimentorum cognoscitur etiam tempore feriarum. l.2.ff. de ferijs. ergo etiam & de causa dotis; quia respondet Alexand. hîc nu.13.de alimentis ad dotem nõ valere argumentum, assignãdo varias instantias,vt per eum:tamẽ quiaverius est, de alimentis ad dotẽ valere argumentũ affirmatiuè conceptum.Bart. l.Mæuius. §.duorum.numer.18.ff. de legat.2.& authen ex complexu.C.de inceſt. nuptijs. latè Ruin.hîc num.102.Euerardus Centuria legali.loco.29.meliùs respondetur, non esse simpliciter verum, quòd de causis alimentorum cognoscatur tempore feriarum.Sed distinguendum est, nam aut sunt alimenta debita ex dispositione legis,quæ tantùm obligat patrem ad illa præstanda, quando filius non habet aliunde vnde se alat. l.si quis à liberis. §. sed si filius. ff. de liberis agnoscendis. & de hac causa alimentorum cognoscetur tempore feriarum.
54 l.2.ff.de ferijs.† nam in his terminis causa alimẽtorũ est sũmaria.l.si quis à liberis.

§.si

§.si vel parẽs.ĩ.de liber. agnoscen.l. pen. s.de his qui sunt sui. glosſ.l.3.§. sciendũ. verbo ſummatim. s. ad exhibend. gloſſ. 1.§.præiudiciales.Inſtitut.de actio.Bart. l.de alimentis.num.2.C. de tranſaction. vnde meritò de illis cognoſcetur tẽpore feriarum.Clement. ſæpe. de verborum ſignificatio.Et pari ratione idem erit recipiendum in alimentis debitis ex contractu vel teſtamẽto, dũmodò debeãtur pauperi, qui non habet aliunde vnde ſe alat.Nouellus de dote.9.parte. priuileg. 67.num.2.Aretin.conſ.97.nu.4.Cæterũ ſi alimenta debeantur ratione contractus vel teſtamẽti alicui qui habeat aliũde vnde ſe alat,à ceſſante ratione de qua ſuprà, de huiuſmodi cauſa alimẽtorum non poterit cognoſci tempore feriarũ: & ita reſoluunt Paul.nu.3. Alex. num. 5. Iaſ.nu.7.l.1.§.fin.s.dé ferijs.Alex.hîc nu. 13.probat.l.35.tit.2.part.3.ſentit Ordin. lib.3.tit.28.§.6. nam & huiuſmodi cauſa nõ eſt ſummaria,ſed ordinaria. Gomez. §.præiudiciales.num. 5.in fin.Inſtitu. de actio. Vnde admiſſa æquiparatione dotis & alimentorum,reſoluendum eſt,de cauſa dotis tunc agi poſſe tempore feriarum,quãdo coniuges ſunt pauperes, neque habent aliunde vnde ſe alãt, aliàs verò ſecus:quod in ſpecie ita admittunt Alex.hîc nu.13.Pontan.nu.33.ad fin.& ſeq.Ripa nu.46.Alciat. nu.2. Bolognet. num.84.Corraſ.2.lect.nu.23.ita vt quan uis alia priuilegia concedantur doti propter dotem ſimpliciter cõſideratã, Dec. conſ.35.ad finem.tamen hoc priuilegiũ, quòd de cauſa dotis cognoſcatur tẽpore feriarum,non competet doti propter ſe, ſed quatenus pia cauſa efficitur propter inopiam coniugum. Ex his igitur ſuprà reſolutis colliges, communem traditionem,quæ habet,de cauſa dotis poſſe cognoſci tempore feriarum,duobus tantũ caſibus veram eſſe,quando ſcilicèt, dos venit incidenter ad cauſam matrimonij,vt ſuprà probauimus,vel quando petitur principaliter, & tamen coniuges ſunt pauperes, neq; habent aliunde vnde ſe alant.Itẽ admitti poterit in eo ſenſu,quòd prout iudex fauore alimentorũ poteſt abbreuiare dilationes.l.2.ĩ. de re iud.ita etiam & fauore dotis poterit illas abbreuiare:& ita Bart.hîc nu.6.cõmuniter receptus,vt aſſerit Rip.n.24.† Quod intelligas,etſi coniuges ſint diuites,nam priuilegium d.l.2.ĩ. de rẽ iudicata. ſolo fauore alimentorum cõceditur,ac proinde locum habebit etiam ſi diuiti alimenta ſint relicta, quia licèt alimenta tũc nõ poſsint dici pia cauſa,tamen ex ſe ſunt fauorabilia.l.cũ hi.§.eam. in fine.s.de tranſactio.Iaſ.l.1.n.4.C.de fideico.& horum fauore abbreuiabuntur dilationes:quod pariter in dote admittendum eſt,quocũque modo ad illam agatur.Palac. rep.c. per veſtras.pag.146.nu.6.Adde, quòd ſi coniuges ita ſint pauperes,vt nõ habeãt aliunde vnde ſe alant ; tunc non ſolùm cognoſcetur in ferijs cauſa meſsium inductis,ſed etiam in diebus feriatis in honorem Dei:nam quando neceſsitas vrget,vel pietas ſuadet, etiã his diebus cognoſci poteſt.c.fin.ad fin. de ferijs. & ibi notat gloſ.pen.& Panor.nu.14.&nu.15. Rebuf.de priuileg.ſcholarum.priuile.4. ad fin.Sed in caſu de quo ſup. quòd hęc alimenta vel dotes præſtentur, vrget,neceſsitas,& pietas ſuadet: ergo poterit de illorum cauſis cognoſci tempore feriarũ inductarũ in honorẽ Dei: quod ſentit Rip.hîc nu.46.& Corraſ.2.lect.nu.23.& latè cõprobat Lara.l.ſi quis à liberis. §. ſi vel parens.à nu.6.ĩ.de liber.agnoſc.multos adducens,qui tamen illud nõ dicũt Vnde in ferijs inductis in honoremDei, non poſſe cognoſci de alimentis vel dote,tenet Nouellus hîc nu. 460. & de dote.9.part.priuileg.13. Sed prima opinio verior eſt in terminis de quibus ſuprà. Quinimò id emerit ſi alimenta ſimpliciter debeantur pauperi: nam cũ hoc debitum tranſeat in piam cauſam,poterit de ea cognoſci in prædictis ferijs.c.fin.in fine.de ferijs.& ibi gloſ.ſi.quod & in dote relicta

relicta pauperi recipiendum eſt, nam & dos debita pauperi, pia cauſa eſſe cenſetur, vt per Iaſon.l.cum is.§. ſi ea. s. de cõ dict.indeb. Nouellus hîc numer. 40. & num.332. Et confirmãtur omnia ſuprà tradita alio eleganti & quotidiano ſimili, nam in cauſis dilationem non recipiẽtibus non admittitur appellatio. l. final. ĩ. de appellatio. recipiendis. ac proinde cum alimenta neceſsaria non patiantur dilationem, à ſententia, qua decernuntur alimenta, appellari non poterit.Speculator titul.de appellatio. §. in quibus. num.11. † Intelligens tamen id verum eſſe, ſi alimenta officio iudicis debeantur:nam ſi iure actionis debeantur,& petantur,exiſtimat admittendam eſſe appellationem, iuxta regulam.l. & in maioribus. C.de appellatio. ſubſcribit Bart. l.final. num.1.ĩ.de appellatio.recipiend. Lara.l.ſi quis à liberis.§. ſi vel parens.numer.28.ĩ. de liber. agnoſcend. Quod ſi bene aduertas, in effectu eſt dicere, quòd ſi alimẽta petãtur ab eo qui non habet aliunde vnde ſe alat, tunc non admittatur appellatio: nam officio iudicis huic taritum huiuſmodi alimẽta præſtantur.l. ſi quis à liberis. §. ſed ſi filius. ĩ. de liber. agnoſcend. & aliud erit ſi petãtur iure actionis per eum qui aliunde habet vnde ſe alat: & ita explicat Nouellus de dote.9.part.priuileg.7.numer.2.Aretin.conſilio.97. numero.3. Anton. Gomez.l.Tauri. 50.numero. 54. & ante eos Vitalis tractat. clauſularum.§. an iuri alimentorum. numero.10. verſiculo, ſed quæritur.pagin.946. Quibus addẽdum eſt, etiam procedere in alimentis debitis iure actionis, dummodo debeantur pauperi, qui non habet aliunde vnde ſe alat, quia eadem militat ratio. Bartol.l. Mela.num.5.ĩ. de alimentis.& cibar. legat. Roman. auth. ſimiliter. numer. 43. ad finem.C.ad leg. Falcidiã. Alciat.l. de alimentis.num.10.C.de tranſactio.Euertardus centuria legali,loco.24.ad finem. Afflictis deciſio.152. num.3. Hippolyt. Riminal. conſ.70. à num.18.lib.1. & receptum eſſe aſſerit Lara dict. l.ſi quis à liberis.§.ſi vel parens. num.26. Quinimo licèt Doctores communiter in hoc articulo faciant differentiam inter alimẽta præterita, & futura, reſoluentes quòd à ſententia lata ſuper præteritis alimentis admittatur appellatio,nõ autẽ à lata ſuper futuris.Bar.l.de alimentis.num.2. C. de tranſactio.& ibi Dec.num.10. Bart.i. fin.nu.2.ĩ.de appellatio.recipiend.Gom. §.præiudiciales.num.5. ad finem. Inſtit. de actio.& aſſerit receptum Lara dict.§. ſi vel parens.nu.32. tamen verius eſt,deciſionem. d.l.final.ĩ. de appellatio. recipien. etiam procedere in alimẽtis præteritis, ſi modò debeantur pauperi, qui cogitur ex his quę nunc habet alimenta præterita quæ ei data ſunt, nunc exoluere; quia militat eadem ratio quæ in futuris,vt aduertit Alciat. l. de alimentis. numer.11. C.de tranſactio. & ita hoc caſu fuiſſe iudicatum aſſerit Rebuf.1.tom.ad ll.Gallicas, titul.de ſentent. prouiſional. articul.1.gloſ.2. numer.31. pagin.254. † Neque eſt omittendum, quòd Alberic. l.final. numer.1.ĩ. de appellatio. recipiẽdis. contendit, eam legem tantùm procedere in caſibus ibi expreſsis, neque ad alios diuerſos caſus eſſe extendendam: quod tamen verum non eſt, quia in dict.l.final. proponitur regula, quòd non admittatur appellatio in caſibus nõ admittentibus dilationem: cuius regulę deinde exempla proponũtur, quæ vtiq; non reſtringunt regulam.l.damni infecti ſtipulatio.ĩ.de damn. infect. Illud ergo verius dici poterit, quòd tam in alimẽtis,quã alijs cauſis non admittẽtibus appellationẽ,admittẽda quidẽ ſit appellatio, iuxta regulã.l. & in maioribus. C, de appellatio.quæ quidẽ habebit effectũ deuolutiuum ad ſuperiorem, non tamen habebit effectum ſuſpenſiuum, ac proinde non obſtante appellatione,ſen-

tentia mãdabitur exequutioni:&in hoc ſenſu in dict.l. final.ff. de appellatio. recipiend. dicitur non admitti appellationem, vt in ſimili probatur cap. paſtoralis. in princip.de appellatio. & ita poſt Ioann.Andr.explicat Nouellus de dote. 9.par.priuileg.7.num.2.Palac.repet.cap. per veſtras.§. 15. num.5. pag.146. Octauian. deciſio.25. num. 20. & Crot. hîc num.66. quibus adde Bartol. tractat. de alimentis.num.47. Anton. Nicellum in concordia gloſſarum. num. 34. faciunt in ſimili tradita per Bartol. l. 2. numer.6. ff. de appellatio. recipiend.Bal.l.2.nu.22. C.de Epiſcop audien.Panormitan.conſil.55. col.1. ad finem.lib.2. Vnde concludit Afflictis deciſio.152. quòd pendẽte appellatione ſuper cauſa alimentorũ, poteſt iudex à quo appellatum eſt, vel iudex ſecularis,decernere alimenta vxori præſtari; quia quoad alimenta appellatio non habet effectum ſuſpenſiuum. Quæ ſuprà reſoluta in alimẽtis, datis eiſdem terminis, etiam in dote recipienda ſunt: nam ſi inopi debeatur dos,non admittetur appellatio,quoad effectum ſuſpenſiuum. dict.l.fin.ff. de appellatio. recipiendis. Sed ſi aliunde habeat vnde ſe alat, tunc admittetur appellatio quoad omnem effectum.l.final. C. de ſentent. quæ ſine certa quantit. & ita Nouellus de dote.9 part.priuileg.7. num.3. intelligens eamdem diſtinctionem eſſe admittendam, quando maritus petit dotẽ promiſſam ſibi dari:† & ſubſcribit Crot. 58
hîc num.66.Palac.repet.cap.per veſtras. §.15.num.5.pagin.146. faciunt quæ in ſimili tradit Rebuf. 2. tomo ad.ll. Gallicas, titul.de literis dilatorijs, articulo.1. gloſſ.1. numer.34. Contrarium tamen, imò in cauſa dotis indiſtinctè admittendam eſſe appellationem, tenet Anton. Gomez.l.Tauri.50.numer.54. ad finem. quia nulla lege cauetur, in cauſa dotis non eſſe admittendam appellationem, imò illam expreſſè permittit. l. final. C. de ſentent.quæ ſine certa quant.Et quia ſi non obſtante appellatione,dos loco alimẽtorum eſſet præſtanda, parum prodeſſet victoria appellanti,quia poſteà ab inope non poſſet reçuperare illud quod conſumptum reperiretur. Sed non eſt recedendum à communi ſententia: pro qua vrgenter facit, quòd licèt regula ſit, pendente appellatione nihil eſſe innouandum, tamen hoc non procedit,quãdo pauper pro ſe obtinuit ſententiam, à qua fuit appellatum: nam propter præſumptionem inſurgentem ex prima ſententia,etiam pendente appellatione ei præſtanda ſunt alimenta. Afflictis deciſio.152. numer.6.allegat text.l. ſi inſtituta.§.de inofficioſo.ff.de inofficioſ. teſta. quod & tenent plures relati per Valaſcũ conſultatio.1.nu.9.Cæterùm.§.de inofficioſo. parum videtur facere: nam loquitur in filio exhæredato ſuam legitimam petente, quæ eſt ei quaſi debita. l. final.C.de codicillis. ac proinde etiã habebit locum in quibuſcunque deſcendentibus vel aſcendentibus, vt tenent relati per Valaſcum conſultat. 1.num.11. non ſic in tranſuerſalibus,vel alijs perſonis, quibus hæreditas non videtur quaſi debita, vt reſoluunt Rebuf. 1.tomo ad ll.Gallicas, titul. de ſentent. prouiſional. artic.1.gloſſ.2. à num.32. Molina lib.2. de primogen.cap.16.nu.35. Et ideò verior videtur reſolutio, quòd ſi agatur de perſona, cui iure debentur alimenta, & perſona ſit in quaſi poſſeſſione illius iuris,alimenta huic præſtanda ſunt, dum durat lis, etiamſi adhuc nulla ſit lata ſententia.cap.penult. de accuſatio.l.penult. C.de ordine cognitio.& ibi Bald. nu.4. Rota deciſio.1.de accuſatio. in antiquis. Couar.practicar.cap.6.numer.6.Et ideò ſi maritus accuſat vxorem de adulterio, pendente lite, cogetur nihilominus ei neceſſaria ſubminiſtrare: argumento l.penultim. ff. vt in poſſeſſio. legat. & in ſpecie Alberic.l.fin.numer.2. C. de ord. cognitio.Palac.rep.cap.per veſtras. §.39. num.5.pagin. 170.&Lara.d.l. ſi quis à liberis.§.ſi vel parens.num. 64. ff. de liber. agnoſcend.Et idem ſi agatur de ſeparando matrimonio,propter conſanguinitatem, vel aliud impedimentum. Rebuf. 1. tomo ad.ll. Gallicas, titul. de ſentent. prouiſionalib.articul.3. gloſ.1. num.20. 59
pag. 273.† Afflict. deciſio.10. poſt Panormitan. c.pen.num.10. de accuſatio. Neque repugnat tex.dict.§. de inofficioſo.dum videtur requirere ſententiã primam, vt alimenta præſtentur filio exhęredato: nam procedit attento iure Digeſtorum, quo exhæredatio patris ita filio nocebat,vt filio incũberet onus probandi, nullam cauſam ingratitudinis commiſiſſe.l.nam & his.5.§. final.ff.de inofficioſ. teſtamento. l.liberi. C. eod.titul.& ideò ad eneruandam præſumptionem inſurgẽtem ex exhæredatione paterna, oportebat,quòd filius exhæredatus haberet pro ſe ſententiã,vt ei alimenta præſtentur: cæterùm hodie cùm exhæredatio paterna filio non adeò noceat; imò heredi incumbat onus probandi filium iuſtè fuiſſe exhæredatum.l. omnimodo. C.de inoffic.teſtament.hodie etiam pẽdente inſtantia; & antequam feratur prima ſententia pro filio, alimenta ei præſtanda ſunt, ſi eſt in quaſi poſſeſſione filiationis,per ſuprà tradita: & ita in ſpecie Socin.Iunior conſ.8.num.6.lib.3. & notab.Cephal. conſ.127. num.12.lib.1. Lara. d.§.ſi vel parens.numer.44.quibus adde Afflictis deciſio.11. Vnde & vxori exiſtenti in quaſi poſſeſſione matrimonij,præſtanda ſunt alimenta, pendente lite, quanuis adhuc pro ea non ſit lata ſententia, ex ſuprà dictis, & in ſpecie Rebuf.1. tomo ad.ll.Gallicas, titul. de ſentent.prouiſionalib.artic.3.gloſ.1. nu.12. quanuis Caſtillo.l.10. Tauri. verbo. alimentos,verſic.& nota. Lara dict.§.ſi vel parens.numer.67. videantur requirere, quòd ſaltem ſit lata prima ſententia pro muliere,quorum ſententia admitti poteſt, ſi agatur de dote promiſſa petenda: nam cùm hoc caſu non poſsit conſiderari ius, neque quaſi poſſeſsio percipiendi alimenta, neceſſaria erit ſententia, vt virtute illius alimenta præſtentur: argument.dict.§. de inofficioſo. & diximus ſuprà.Prout extra caſum dict.§. de inofficioſo. non ſufficiet,pauperem habere pro ſe ſententiam,à qua ſit appellatum: de quo videndus eſt Valaſcus conſultatio.1.à numer.9.&num.12.Quod etiam videtur admittendũ,quando ſoluto matrimonio dos repetitur:nam etiam tunc videtur neceſſaria prima ſententia, vt vxori præſtentur alimenta, cùm ſoluto matrimonio ceſſauerit obligatio mariti de alenda vxore. Et idem pari ratione eſt admittendum in quacunque ſententia lata pro inope, à qua ſit appellatum: & ita ſunt explicandi Afflictis deciſio.152. num.4. Rebuf. 1. tomo ad.ll. Gallicas,titul. de ſentent. prouiſionalib. 60
artieul.3.gloſ.1.num.22.ad finem. † Ex his igitur retenta cõmuni opinione, minimè obſtabunt rationes, quas aduerſus illam adducit Anton. Gomez. nam ad primam de .l.final.C.de ſentent.quæ ſine certa quant. reſpondetur procedere, quando dos petitur per diuitem; ſecus ſi petatur per inopem,vt Communis vult; tunc enim, etſi admittatur appellatio quoad effectum deuolutiuum, non tamen quoad ſuſpenſiuum.l.final,ff.de appellatio. recip. & ita Nouellus de dote. 9.part.priuileg.7.numer. 3. & ſuprà dictum eſt.Non obſtat ſecunda ratio,quia reſpondetur, tolerari prędictum inconueniens, quòd victor forſitan ſuſtineat illud damnum propter inopiam victi, vt euitetur maius incõueniens, ne ſcilicèt inops pereat fame, neque poſsit ius ſuũ perſequi,vt in ſimili probatur. l. 1.§. intereſt. ff. ſi mulier ventris nomine.notat glo.final.l.final. C.de Carbon.edicto.& ita in ſpecie Boer.deciſ.224.n.4.&Greg. l.2.tit.14.part.6.verb. En ellos. Item & ſecundò reſpondetur, inopi ita demum

esse præstanda alimenta post latam primam sententiam, à qua fuit appellatum, si ipse præstat idoneam cautionem de reddendis alimentis, & sumptibus litis, si victus fuerit. Couar. practicar. quæstionum cap. 6. num. 7. Quod vsu forẽsi esse receptum asserit Lara dict. §. si vel parẽs. num. 54. ad finem. de quo tamen videndus est Molin. lib. 2. de primoge. cap. 16. à num. 42. & Valasc. rerum iudicatarum consultatio. 1. num. 7. Sed vtrùm suprà resoluta in dote & alimentis sint etiam admittenda in pia causa? Et Roman. auth. similiter. nu. 43. C. ad leg. Falcid. existimat, admittendã esse appellationẽ, etiã quoad effectum suspensiuum; quia cessat ratio suprà tradita in alimentis & dote debitis inopi: subscribit Euerardus in centuria loco. 24. ad finem. circa quod videndus est Tiraquel. de priuileg. piæ causæ priuilegio. 157. Et tenebis menti, quòd in proposito dicetur maritus inops, qui sine dote non potest sustinere onera matrimonij secundũ dignitatem & statum personæ. l. si quis ad declinandam. 37. vers. sin autem. C. de Episcop. & cleric. & ibi Bald. num. 5. & notab. prosequitur Bellon. cons. 16. num. 6. faciunt notata per Iason. l. si constante. nu. 151. ff. eod. & in specie ita declarat Auendan. in dictionario, verb. gouierno. pag. 189. inquiens, quòd si pauperrimo qui, non posit victum quærere, vel nobili, cui esset dedecus, proprijs manibus laborare, decernãtur alimenta, non poterit appellari ab ea sententia, declarãdo vt suprà. Vltimò ex suprà traditis infertur explica-
61 tio ad Ord. lib. 3. tit. 28. §. 6. † dum probat, fauore alimentorum posse procedi tempore feriarum: nam ex supradictis debet declarari, vt procedat, quando ab inope petuntur alimẽta, aliàs secus. Aretin. consil. 97. num. 4. Et pariter datis eisdem terminis, idem erit recipiendum in dote, iuxta suprà tradita. Neque dicas, hanc illationem non esse admittendam ad prædictam Ordinationem, propter doctrinam Bald. l. 1. §. final. in fine. ff. de ferijs. quòd quando statutũ simpliciter disponit idem quod ius commune, easdem recipit declarationes, quas recipit ius commune, vt etiam tradit Imol. l. si verò. §. de viro. num. 10. ad finem. ff. eod. notab. Ruin. cons. 195. num. 5. lib. 1. Cæterùm si statutum disponat idem quod ius commune, & posteà ponat aliquas exceptiones, videtur tacitè excludere omnes alias exceptiones, quæ attento iure cõmuni poni poterant: argum. l. cum prætor. ff. de iudic. subscribit Alex. cons. 36. nu. 7. lib. 2. Alciat. hîc num. 15. Ruin. nu. 88. ergo idem videtur dicendum in terminis prædictæ ordinationis. Sed respondetur, dictum Bald. ita esse accipiẽdum, vt aliq; exceptiones, quæ attento iure communi opponi poterant, tacitè videantur excluſæ per statutũ, quod tantũ certas expressit. Ruin. l. 5. in princ. nu. 7. ff. de verbor. obligat. Cæterùm exceptiones expressæ in statuto, recipient easdẽ limitationes & declarationes, quas & illę attento iure communi recipiebant: arg. l. 1. §. lex Falcidia. ff. ad leg. Falcidiam. & ita Cagnol. l. 1. num 40. ff. de regul. iuris. Alciat. in rub. nu. 16. de præscriptio. Tellius. l. Tauri. 17. num. 92. exceptio ergo illa de alimẽtis expressa in prædicta Ordinatione, recipiet declarationem, quam & hæc exceptio iure communi recipiebat, de qua suprà. Item procedet etiam in dote, datis eisdem terminis, cùm sit eadem ratio, & iura limitatoria extendãtur ex similitudine rationis. cap. cùm dilecta. versicul. nos igitur de confirmatio. vtili. & in specie Aretin. consil. 97. ad finem. Et confirmatur, quòd ea Ordinatio, in regula quam ponit, quòd non procedatur in diebus feriatis: item & in exceptione, quòd tamen procedatur in causa alimentorum, concordat cum iure communi. l. 1. & l. 2. ff. de ferijs. vnde tã respectu regulę, quàm exceptionis recipiet omnes eas declarationes, quæ iure communi in prædictis casibus admittebantur. cap. cum dilectus. & cap. ad audientiam. de cleric. non residentib. l. 2. C. de noxalib. tradit Bal. l. ita nobis pudor. numer. 2. C. de adulter. † con-
62 sonat traditio Ripæ l. 2. numer. 18. ff. de vulgar. quòd lex noua addens, vel detrahens legi antiquæ, recipit omnes declarationes & limitationes, quas recipiebat lex antiqua. l. final. C. de inofficios. donatio. Quod etiam in pœnalibus procedere existimat Panormitan. cap. fina. numer. 12. de rescript. Tertiò principaliter existo tex. ibi: Nam & Reipublicę: interest, colligendum est, hæc priuilegia fuisse concessa in fauorem mulierum nubentium, & in fauorem Reipublicæ: nam illa dictio, Et, implicatiua est, & significat etiam fauore mulierum hæc priuilegia fuisse concessa, vt hic aduertit glos. verb. & Reipublicę. Aretin. col. 2. ad finem. Iason numer. 11. Vincent. numero. 8. Bolognet. numero. 38. Mantua singul. 502. num. 3. Illud igitur venit inquirendum, cuius fauore principaliter hæc priuilegia fuerint concessa? Et Ripa hîc numer. 114. Alciat. numer 4. & numero. 43. Camillus numer. 3. & 51. & numer. 174. Corrasc. 2. lectur. nu. 24. existimant principaliter fauore Reipublicę fuisse inducta: quod & voluit Beroius cap. solicite. numer. 10. de restit. spoliator. & pro illis facit is text. dum probat, in priuilegijs doti concessis, eũ finẽ prætendi, vt Respublica liberis hominibus repleatur: quod vtique Reipublicæ conseruationi & perpetuationi maximè est necessarium authent. de nuptijs. in prin. collatio. 4. prosequitur Anton. Vrsillus. §. fuerat. numer. 22. Instit. de actio. Planè illud dicitur principaliter intendi, ad quod finis intentionis dirigitur. Bartol. l. ambitiosa. nu. 19. ff. de decret. ab ordine faciendis. & prima constitutio. Codicis. n. 5. Facit & secundò, quòd dictio, Et, æquè principaliter copulat. l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duob. reis. ergo prædicta dictio in hoc text. expressa, clarè significat, saltem æquè principaliter in fauorẽ Reipublicę hæc priuilegia fuisse cõcessa: neque enim inconuenit, duplicem finem æquè principaliter intendi, scilicèt, interesse publicum, & priuatum. l. iuris gentium. §. si pacisc. ff. de pactis. tradit Bartol. dct. l. ambitiosa. numer. 9. Facit & tertiò, quia licèt lex secundùm veritatem respiciat principaliter vtilitatem priuatã, si tamen in ea lege exprimatur ratio principaliter respiciens fauorem publicum, ea lex considerabitur, ac si principaliter fuisset lata in fauorem publicum. l. 2. §. sed quia veremur. C. de iureiurando propter calumniam dando. tradit Bartol. l. si quis. pro eo. numer. 7. ff. de fideiussor. & l. ius publicum. nu. 7. ff. de pactis. Aretin. consil. 2. numer. 18. sed ratio in hoc text. reddita principaliter respicit publicam vtilitatem, ergo priuilegia debent considerari, ac si fuissent concessa principaliter propter pu-
63 blicam vtilitatem. † Quartò facit. l. de die. ff. de pactis dotalib. vbi mulier propria conuentione nõ potest facere causam dotis deteriorem, quia scilicèt, dos principaliter videtur pertinere ad publicam vtilitatem. Bartol. l. ius publicum. numer. 7. ff. de pactis. Sed his & similibus non obstantibus, verius, & receptius est, hæc priuilegia principaliter fuisse inducta in fauorem mulierum, & tantùm secundariò, siue in consequentiam in illis concedendis habitum fuisse respectum ad vtilitatem publicã: ita enim tenet Bart. hîc num. 24. & l. si quis pro eo. numer. 18. ff. de fideiussor. Socin. hîc num. 59. Bulgarin. numer. 13. Crot. num. 8. Socin. Iunior numer. 257. Bolognet. num. 212. Alciat. l. pupillus. §. munus. num. 3. ff. de verb. signific. Beroi. in rub. de præscriptio. num. 76. ad finem. & receptam esse sententiam asserit Celsus cons. 7. num. 4. Couar. c. quanuis pactum. de pact. in. 6. par. 2. §. 1. nu. 5. Et pro hac opinione vltra alios expendo text. l. assiduis. C. qui potior. in pignor. vbi tex.

inquit priuilegia doti fuisse cõcessa, quia vxor præstat obsequia marito, & patitur partus periculũ, & liberos procreat: aduerto enim, quòd duæ primæ rationes solam mulierem respiciunt: tertia autẽ æquè principaliter respicit, & personam mulieris, & vtilitatem Reipub. nã & ipsa in partu alendo labores sustinet. c. final. de conuersio infidelium. l. quæritur. 14. §. 1. ff. de ædil. edicto. Cùm ergo plures rationes respiciant priuatam vtilitatẽ mulieris, illius causa principaliter debent videri priuilegia concessa: argum. l. quæritur. ff. de statu hominum. Secũdò, quia ex dote certum est maiorem vtilitatem acquiri mulieri, quàm Reip. ergo mulieris causa principaliter debent videri priuilegia concessa, iuxta tradita per Bart. l. 3. §. fin. num. 1. in fine. ff. de libera. legat. Aretin. cons. 2. nu. 18. & est text. l. seruo legato. §. si testator iuncta glo. verb. maximè. ff. de legat. 1. Tertiò, quia si prædicta priuilegia principaliter fuissent inducta in fauorem publicum, non posset eis mulier renuntiare, etiam cum iuramento. c. si diligenti. de foro cõp. latè Afflict.
64 lib. 3. constit. rub. 5. num. 41. † Et tamen certum est, mulierem illis cum iuramento posse renuntiare. c. cum cõtingat. de iureiurand. quia scilicèt, principaliter videtur inducta in fauorem mulieris, & secundariò in fauorem publicum. Beroius in rubr. nu. 76. ad finem. de præscriptio. Et retenta hac sententia, non obstant rationes suprà adductæ pro contraria opinione: nam vt meliùs illis possis satisfacere, debes aduertere, quòd Doctores communiter in hoc articulo dicunt, priuilegia principaliter fuisse concessa ad vtilitatẽ priuatam, & secundariò ad vtilitatem publicam: qui modus loquendi prima facie videtur ineptus, & nullo modo admittendus: nã cùm omnis lex debeat respicere publicam vtilitatem principaliter. c. erit autem lex. 4. distinctio. ita vt si priuatam vtilitatẽ respiciat, amittat officium legis. l. 1. ad finem. ff. de doli exceptio. in terminis Fortun. l. 1. §. huius studij. num. 10. ff. de iustit. & iure. ergo inepta videtur loquutio, quòd lex principaliter respicit vtilitatem priuatam. Et augetur difficultas, quia si finis legis est bonum publicum, ab ipso fine debet recipere nominationẽ, iuxta congesta per Tiraquel. lib. 1. retractu. §. 1. glo. 7. nu. 44. ergo omnis lex debet dici principaliter lata propter bonum publicum. Inuenio tamen, quòd Couar. c. quanuis pactum. de pact. in. 6. 2. part. §. 1. num. 6. post Nauar. quem allegat, defenditvulgarem loquendi modum ea cõsideratione, quòd finis dupliciter cõsideratur, vel respectu intentionis, vel exequutionis: lex igitur omnis quoad intentionem debet respicere vtilitatem publicam principaliter: cæterùm quoad exequutionem potest dici principaliter respicere priuatam vtilitatẽ, quia ad priuatos principaliter pertinet effectus exequutionis: subscribit Matien. l. 2. tit. 2. lib. 5. ordinamen. glo. 3. num. 18. adde Nauar. eamdem doctrinã ponentem. c. cum minister. 23. q. 5. numer. 28. Sed nõ placet hæc saluatio, quia actus non debet considerari secundum exequutionem, sed secundùm finẽ principaliter intentum: argume. c. literis. de rescript. item vt inquit D. Thomas. 1. 2. q. 96. artic. 1. quod fit propter finem, debet esse illi fini proportionatum: si ergo finis legis est bonum commune, omnia in lege contenta debent esse proportionata ad bonum commune, & consequẽter omnia debẽt videri inducta propter bonum publicum principaliter, vt aduertit Fortun. l. 1. §. huius studij. num. 10. ff.
65 de iust. & iur. † vnde aliter declarat Vaconius lib. 1. declaratio. cap. 28. num. 3. Sed vltra alios, pro vera defensione prædictæ communis loquutionis aduertendum est, quòd omnis lex ciuilis debet respicere bonum publicum ciuile principaliter tanquam finem: quod quidẽ bonum publicum ciuile consistit in felicitate & tranquillitate temporali ciuium:

glos

glo. c. cum contingat. de iureiur. Thom. 1. 2. q. 98. artic. 1. in corpore. Nauar. c. cũ minister. 23. q. 5. num. 29. vers. est itẽ alia. Item est aduertendum, quòd hoc bonũ publicum ciuile duobus modis quis assequitur, vel statuendo circa ea quæ ad statum & conseruationem omnium in communi pertinent, vel ordinando particulares, vt ex illis bene dispositis resultet etiam recta ordinatio totius Reip. vt agnoscit Fortun. d. §. huius studij. nu. 11. & eleganter significat Dionysius Halicarnasseus lib. 2 antiquitatum Romanorum. pagin. 68. inquiens, quòd legislatores rectè cõmune bonum viderunt, quã do considerarunt ciuitatem omnem ex domibus multis cõstantẽ, rectam ipsam & secundis flatibus ferri, cùm bene se haberent priuatorum vitæ; multamque rursus tempestatem induci, cũ malè haberent se vnicuique propria: quodque etiam oportere dixerunt virum habentem mentem ciuilẽ, ea statuere legibus, quæ iustas simul & temperatas facerent priuatorum vitas. Ex quibus colligitur, quòd licèt omnis lex debeat respicere bonum publicum ciuile tanquam finẽ, tamen duobus modis illud potest respicere, vel statuendo directò circa ea, quę bonum ciuile in cõmuni respiciunt, vel etiam disponendo particulares, vt ex illis bene dispositis resultet illud bonum commune ciuile: & hunc secundũ modum dicunt Doctores respicere vtilitatẽ priuatam principaliter, & in consequentiam publicam. Qua admissa declaratione, facilè respondetur rationibus Fortunij in contrarium adductis: nam ad primam, quòd omnis lex debet respicere bonum publicum, respondetur, nos id fateri, addendo tamen, duobus modis illud posse respicere, vt supradictum est: & quando illud respicit disponendo rectè particulares, dicetur vtilitatem publicam respicere in cõsequentiam: nam cùm hoc casu finis legis sit rectè disponere particulares, vt ex illis rectè dispositis resultet vtilitas publica, vtique finis principalis dicetur vtilitas priuata, vt colligitur ex Thom. 1. 2. q. 90. art. 2. ad. 1. Bald. auth. habita. num. 10. C. ne filius pro patre. † & cùm bonum publicum re
66 sultans ex particularibus bene dispositis sit consequutiuum, rectè dicetur, eam legem respicere vtilitatem publicam incõsequentiam: & hac ratione hoc bonum publicum dicitur imperfectum, quia ex se non perducit ad finẽ prætẽsum; coadiuuat tamen vt faciliùs ad illud peruenìri possit. Thom. 1. 2. q. 98. artic. 1. in corpore. Neque his repugnat c. erit autem lex. 4. distinctio. nam dicendũ est, quòd lex debet respicere vtilitatem publicam duobus modis; vel principaliter disponẽdo circa ea quæ in communi vtilia sunt, vel consequutiuè, rectè disponendo particulares, vt suprà diximus, & expressè Thomas, & Caietan. d. q. 9. art. 2. ad finẽ: & tunc demum amittit nomen & officium legis, quando id quod disponit circa particulares, non tendit ad illum particularem disponẽdum rectè, vt scilicèt, inde resultet prædicta publica vtilitas, sed alio modo nõ probabili disponit. l. 1. in fine. ff. de doli exceptio. Ex qua cõmuni loquutione ita defensa, inferendo ad nostram principalem quæstionem, dicimus, causam præcipuam concedendorũ priuilegiorum dotibus, fuisse vtilitatem priuatam mulierum, vt colligitur ex. d. l. assiduis. vt ex hoc particulari bene disposito, inconsequentiam resultet illud bonum commune ciuile, quòd Resp. repleatur liberis hominibus: atq; ita verũ est dicere, huiusmodi priuilegia fuisse concessa principaliter in fauorem priuatum mulierum, & in consequentiam respicere vtilitatem publicam, vt Communis vult. Non obstat secundũ, quia licèt ex isto text. cõstet, priuilegia fuisse quoque concessa in fauorem Reipu. tamen apertè sentit, præcipuam vtilitatem esse mulierum, licèt inde etiam resultare videatur vtilitas Reip. quæ dicitur secun-

daria. Et patet, quia ex illis commodum pecuniarium prouenit ad mulierem, ad Rẽpublicã autẽ prouenit cõmodũ inæstimabile pecuniæ: vnde meritò priuilegiũ dicitur cõcessum principaliter invti litatem priuatam, & secundariò in publicam. l. 2. ff. ad municipales. iunctis ibi notatis per Barto. num. 7. tradit Aretin. cons. 2. num. 18. Socin. hîc num. 59. ad finem. Socin. Iunior num. 257. Alciat. c. cùm contingat. num. 29. de iureiurand.
67 Tiraq. tracta. primogenio. q. 24. nu. 19. † Et est ratio, quia cùm principale interesse pertineat ad priuatum, id etiam principaliter videtur cõsideratum: argum. l. fidei cõmissa. 11. §. interdum. ff. de leg. 3. Aretin. hîc col. fin. Quòd si æquale commodum ad communitatem & ad priuatum pertineret, tunc lex æquè principaliter censeretur lata in fauorem publicũ & priuatum, & haberet locum decisio. l. iuris gentium. §. si paciscar. ff. de pactis. & explicat Socin. hîc nu. 59. & Socin. Iun. hîc num. 257. Non obstat tertium; quia respõdetur, dictum quidem esse verum in se; potuit enim lex inducere, vt illud, quod re vera est commodum priuatũ, principaliter consideretur, ac si esset fauor publicus principaliter. l. 2. cum gl. C. de agricol. & censit libr. 11. l. 2. §. sed quia veremur. C. de iureiurand. propter calumniam dando. notab. Aretin. hîc ad fin. Socin. num. 59. Alciat. d. c. cùm contingat. num. 30. sed negãdo id fuisse ita inductum per hanc legem: nã licèt tex. meminerit publicæ vtilitatis, tamen insinuat, in fauorem mulierum principaliter id fuisse inductum: vnde locum habet quod diximus in præcedenti respõsione. Et confirmo per tex. c. cùm contingat. de iureiu. nam si lex Iulia, quæ prohibuit res dotales alienari, videretur facta propter vtilitatem publicam principaliter, quanuis attenta veritate principaliter respiceret vtilitatem mulieris, sequeretur, eam alienationem nõ posse iuramento confirmari: quoniam vbi id quod re vera est vtilitas priuata, lex iubet considerari tanquam vtilitatem publicam, non potest huic legi etiam cum iuramento renuntiari. l. 2. cum glo. C. de agricol. & censit lib. 11. Bar. l. si quis pro eo. num. 7. ff. de fideiussor. communiter receptus, vt asserit Socin. hîc numer. 83. Couar. c. quanuis pactum. de pact. in. 6. 2. part. §. 1. num. 4. vers. 4. & in specie Põtan. hîc nu. 22. quidquid repugnet Aret. l. is cui. col antepen. ad fin. ff. de verbor. obligat. Ergo necessariò fatendum est, quòd lex Iulia non prohibuit alienationem rerum dotalium, quasi bono publico principaliter repugnantem, sed quasi principaliter repugnantẽ vtilitati mulieris, & secundariò publicæ: & ideò valet renuntiatio cum iuramento. dict. c.
68 cùm contingat.† &. c. licèt mulieres. de iureiurand. in. 6. Nauar. c. cum minister. 23. q. 5. numer. 29. Non obstat vltimum de. l. de die. ff. de pact. dotalib. nam respõdetur, non ea ratione inualidari pactum præiudiciale doti, quòd in dote consideretur vtilitas publica principaliter, vt malè præsupponit Bar. l. ius publicũ. numer. 7. ff. de pactis. Ripa hîc num. 114. & Bolognet. num. 190. Gamma decis. 386. num. 11. sed potiùs ex eo, ne mulier propter fragilitatem facilè dotem amitteret, vt est expressum in princip. Instit. quib. alien licet. & aduertit Crot. hîc n. 8 Quæ quidem ratio principaliter respicit vtilitatem mulieris, cui tamen voluit lex ne mulier posset renuntiare, id specialiter statuendo fauore dotis. l. vnica. §. & cum lex. C. de rei vxor. aduertit Areti. l. is cui bonis. col. antepen. ad finem. ff. de verbor. obligat. & ante eum gl. hîc verb. semper. post medium. Et ex hac communi conclusione ita defensa infertur intellectus ad cap. cũ contigat. de iureiuran. vbi mulier consensit res dotales alienari, & cum iuramento promisit, quòd nõ reuocaret eam alienationem, & probat text. quod licèt attenta dispositione iuris ciuilis, mulier non posset alienare res dotales, & quantũcunque consentiret, tamen poterat alienationem reuocare. in princip. Insti. quib. alienar. licet. l. vnica. §. & cum lex. C. de rei vxor. actio. tamen propter iuramentũ mulier illa non poterit alienationem reuocare. Et est ratio, quia prædicta prohibitio principaliter fuit facta in fauorem mulieris: & quã uis lex ciuilis disposuerit, quòd illi prohibitioni mulier non posset renuntiare, vt suprà dictum est: tamen nihilominus interueniente iuramento ea renunutiatio confirmabitur. d. c. cùm cõtingat. Item quanuis in ea prohibitione videatur etiã verti publica vtilitas, id est secundariò, vt suprà diximus, quæ non prohibet actum iuramento confirmari: & ita Bar. l si quis pro eo. nu. 8. ff. de fideiussorib. Alciat. d. c. cùm contingat. nu. 3. Couarr. c. quanuis pactum. de pact. in. 6. part. 2. §. 1. num. 5. Beroius in rub. nu. 76. ad finem. de præscriptio. quidquid cauilletur Corras. hîc
69 2. lect. num. 24. ad medium. † Sed vltra alios est aduertendum, quòd ex prædictis non omnino videtur cessare difficultas, quæ insurgit ex decisione. d. c. cũ cõtingat. si consideres, quòd lex Iulia statuit, quòd etsi mulier consentiret, tamẽ reuocare posset alienationem; & sic in effectu statuit, quòd mulier non obstante cõsensu suo, reuocaret alienationem: mulier igitur iurans, quòd non reuocabit, contrauenit legis præcepto, & consequenter peccauit. c. 2. de maior. & obedient. Porrò iuramentũ quod nõ potest seruari sine peccato, seruãdum non est, vt fatetur summus Pontifex d. cùm contingat. Et augetur difficultas; quia si in prædicto casu mulier ex proprio consensu & promissione non obligatur, vt probant iura suprà citata: ergo neque debet obligari ex promissione iurata; quia inter simplicem loquellam & iuramẽtum non debet constitui differentia. cap. iuramenti. 22. q. 5. cap querellam. ne prælati vices suas. Sed his difficultatibus non obstantibus, non est recedendum à cla-

ra decisione. d. c. cùm contingat. & primę difficultati respondetur, quòd lex Iulia non imponit necessitatem mulieri, vt contraueniat, & reuocet alienationem, sed tantùm non obstante suo consensu, ei concedit facultatem, vt si velit, possit contrauenire, & reuocare: si ergo iurat non cõtrauenire, neque reuocare, nihil facit aduersus præceptum legis, sed potiùs facultati sibi à lege concessæ renuntiat cum iuramento, in quo nullum præceptum legis violatur, & sic cessat argumentum. Itẽ & secundò respõdeo, quòd etsi admittamus, mulierem præstãdo huiusmodi iuramẽtum, fecisse contra præceptum legis, non ob id sequitur peccasse: nam quando lex aliquid præcepit in fauorem alicuius, non est intentio legis contrauenientem obligare ad peccatũ: argu. l. nulla. 24. ff. de legib. nam lex eius indẽnitati, & fauori consulens, annullat id quod fit aduersus suam prohibitionẽ, & concedit prohibito facultatem reuocandi alienationem, non tamen eius est intentio, vt eum, cui fauere voluit, obliget ad peccatum: arg. l. quod fauore. C. de legib. & ita aduertit Paul. rep auth. Sacramenta puberũ. C. si aduersus vend. nu. 23. & ibi Corn. nu. 38. Cur. Senior numer. 39. Igneus nu. 45. ad finem. Aretin. l. is cui bonis. col. antepen. ad finem. ff. de verbor. obligat. Alex. conf. 27. viso. nu. 6. lib. 1. Mencha. de succesio. creatio. §. 28. num. 28. & eleganter prosequitur Couar. cap. quanuis pactum. 2. par. §. 2. nu. 6.
70 vers. 5. aduertendum. † Itẽ tertiò respondeo, quòd licèt iurando peccauerit, non tamen ob id sequitur, non teneri obseruare id, in cuius obseruãtia nullum vertitur peccatum: nam vt iuramentũ non obseruetur quasi continens peccatum, oportet q; in eius obseruãtia peccatũ vertatur, vt clarè colligitur ex dict. cap. cum contingat. & est de mente illorum, qui aduersus Bartol. existimant, quòd licèt prohibitio legis sit facta in personam, tamen actus gestus aduersus eam prohibitionem

tionem legis,confirmabitur iuramento, vt latè habetur per Anton.Gabriel.lib.2. communium.tit.de iureiur. conclusio.5 nu.15. Et est ratio,quia quanuis lex prohibeat iuramentũ interponi, tamen si illud quod iuratur,non continet in se peccatum, tenetur iurans obseruare iuramẽtum,quanuis iurando contra legis prohibitionem, peccauerit : ita Panormitan. cap.2.num.8.de arbitris.per text.cap.etsi Christus.de iureiurand.& cap.mouet. 22.quæst.1. & meritò, quia quanuis lex prohibeat iuramentum interponi , non tamẽ prohibet,neque prohibere potest, quòd interpositum nõ obseruetur. Quãuis igitur interponens iuramentum aduersus legis ꝓceptum,peccauerit,tamẽ obseruãdo, nullum cõmittit peccatum: vnde militat ratio expressa dict. cap. cũ cõtingat. atque proinde in specie auth. decernimus.C.de arbitris.quæ prohibet in compromissis interponi iuramẽtum per arbitros vel partes,vt ibi per gloss.tamen si nihilominus interponatur, obseruandum erit.Panorm.cap.2. num. 8. de de arbitris. Non obstat secunda difficultas, quòd inter iuramentum & simplicẽ loquelam non est constituenda differentia: nam respondetur cum Panorm. c.debitores.num.3.de iureiurand. & ibi Felin.num.3.argumentum concludere, quãdo simplex illa loquela siue promissio,continet actum validũ,aliàs non procedit æquiparatio, vt cõstat ex dict. cap. cum contingat.adiuncta.l.vnica.§.& cũ lex.C.de rei vxor.actio. addo Felin. c.2. num.15. ad finem.de sponsalib.Et si vlterius queras,quamobrem lex in prædictis terminis irritauit simplicem promissionem, non autem iuratam? respondetur cum Panorm. dict.cap. cum contingat. n.11.quòd ex simplici promissione obligatio soli parti quæritur,quam lex ex iusta causa potuit irritare.l.nõ dubium. C. de legib.sed ex promissione iurata,obligatio etiam quæritur Deo. c. debitores. & cap.etsi Christus.de iureiurand. in eo sensu, quòd obligo me Deo, quòd obseruabo parti id,quod interposito iuramento illi promisi. Hanc ergo obligationẽ Deo quæsitam legislator tãquã inferior irritare non potuit. c.cũ inferior.de maiori.& obed.Cle.ne Romani.de electione. † atque proinde semper iuramentũ 71
est obseruandum:subscribit Alex.consil. 59.num.4. ad medium. lib.1. Fortun. de vltimo fine iuris.nu.301. & latiùs confirmat Guilliel.cap.Raynuntius.verb.duas habẽs filias. à nu.258. Et facit,quia cum Princeps non possit tollere vinculum iuramenti,propter rationem de qua suprà, in sua prohibitione quantumcunque generali non est credẽdum intellexisse de promissione iurata,quam prohibere nõ poterat: arg. c.à nobis.de sentent. excõmunic.& doctrinæ Bar.l.si quis sub cõditione.ff.de cond. institu.& in specie probat.c.constitutus.de rescript. ex quo sequitur q; iuramẽtũ, vtpote à lege nõ prohibitum,subsistat, atque ita sit obseruandum:vt aduertit Paul.auth.Sacramenta puberum.num.23.& ibi Corne.nu.111. C. si aduersus.vendit.Fortun. de vltimo fine iuris.numer.314. Aymon cons.272. nu.20.Consequitur etiã, quòd cũ lex nõ censeatur prohibere iuramentũ , iurans nõ videtur venire cõtra prohibitionẽ legis,& consequenter minimè iurãdo peccabit, sed tenebitur obseruare iuramentum,quod iurando, & obseruãdo potest facere sine interitu salutis æternę,vt etiã aduertit Fortun. de vltimo fine iuris.numer.309. Item & principaliter ex suprà traditis infertur annotatio ad nouã opinionem Socin. Iunior.hîc n.2. qui existimat,per istum text.concedi doti generale priuilegiũ,vt semper & vbique sit priuilegiata: quod generale priuilegiũ existimat in fauorem publicum principaliter fuisse inductum , ac ob id non posse renuntiari etiam cum iuramento.c. si diligenti.de foro competen.priuilegia autem specialia doti concessa,fatetur principaliter fuisse inducta in fauorem mulieris,

lieris,atque proinde eis cum iuramento renuntiari posse.dict.cap. cum cõtingat. quam sententiam repetit num. 257. ad finem.& num.268. Sed non placet hæc consideratio;quia inane genus est,quod in nulla specie verificari potest: neq; est verum,in hoc text.concedi priuilegium aliquod generale doti, sed magis ex specialibus priuilegijs per corpus iuris dispersis collecta fuit regula generalis huius text. argumen.l.1.ff. de regul. iuris. † 72
Vnde verius est,quæcumque dotis priuilegia adhibito iuramento repudiari posse,iuxta generalem rationem dict. c. cũ contingat.de iureiurand.Ad complemẽtum tamen prædictorum aduertendum est,quòd licèt Princeps secularis nõ possit disponere circa iuramentum,postquã fuerit præstitum,ob rationem de qua suprà, & quia iuramentum pertinet ad forum Ecclesiasticum , non ad secularem. cap.final.de foro compentent. in.6. cap. venerabilem.ad finem. de electio. vnde secularis de eo se intromittere non potest.cap.ecclesia.de constit.cap.final. de rebus eccles.in specie Bart. l. omnes populi.num.35.ff.de iust.& iure. Iason.l.fin. num.26.vers. quid tenendũ.ff. qui satisd. cogãtur.Ferratius cautela. 16. colum.2. Imol. consil.74. num.3. Rolandus consil.99.à num.11. lib.2. Couar.c.quanuis pactum.1.part.§.3.num.8.de pactis.in.6. tamen circa iuramentum præstandum potest se intromittere, scilicèt , prohibẽdo ne illud interponatur , & imponẽdo pœnas iuranti. l.2. C. de indict. vidiuit. tollend.l.quæ sub conditione.ff. de condit. institutio. authent. decernimus. C. de arbitris.tradit Dominic. cap.quanuis pactum. de pactis.in.6.& ibi Probus col. final.Palac.repet.rub.§.47.n.10.& latiùs cap. per vestras.6. notab. §.12. num. 30. pagin. 263. Corn. authent. Sacramenta puberum.numer.116.C.si aduers.vend. Couar.dict.cap.quanuis pactum.1.part. §.3.num.8.quibus adde Bal.l.omnes populi. num.12.ff.de iustit.& iur. resoluentem,quòd post præstitum iuramentum, ius ciuile non potest illud infringere, tamen antequam præstetur,potest facere, ne ex tali iuramento quæratur obligatio recipienti illud.In quibus terminis accipienda est traditio gl.fin.l.adigere.§.fin. ff.de iure patronat. quòd lex ciuilis habet vim Apostolicã,tradit Dec.l.pactum. n.11.C.de collation. Aduertendũ tamẽ est,quòd hæc declaratio prima facie nõ videtur tuta: nam licèt verum sit quòd lex ciuilis possit prohibere ne iuramentum interponatur, vt probant suprà allegati, ac ob id iurans contra legis prohibitionem peccet.c.2.de maior. & obed. non tamen ob id sequitur,iuramentum non esse obseruandum ab eo qui iurat: stant enim hæc simul, quòd quis iurando peccauerit, & tamen teneatur obseruare iuramentum, si in eius obseruantia nullum vertitur peccatum, vt,colligitur ex generali regula dict.cap.cum contingat.& in specie Panormitan.cap.2.nu.8. de arbitr.Roman.consil.437.num.10.& 73
suprà diximus. † Quod non satis aduertit Marien.l.2.titul.2.lib.5.ordinamenti. gloss.3. num.7. & num.12. dum securè tradit,quòd si lex prohibeat iuramentum interponi; quia tunc iurans peccat contraueniendo iusto præcepto superioris, non tenetur obseruare iuramentum; hæc enim consequẽtia apertissimè confunditur ex suprà traditis:& ideò saluando traditionẽ suprà relatam aduertẽdum est, quòd vbi lex tantùm prohibet contractum, non autem prohibet iuramentum interponi, tunc iuramẽtum, vtpote non prohibitum , confirmabit contractum aliàs nullum , etiam quoad forum ciuilem, vt colligitur ex verbis.d. cap. cum contingat. ex auth. Sacramẽta. C. si aduersus venditio.tradit Bartol. l.si quis pro eo.num.8.ff. de fideiussorib. communiter recepus , vt asserit Lofredus consil.33.num.2.Couarr.cap.quanuis pactum.de pact.in.6.part.2.§.1.nu.7. Franciscus Marcus decisio. 84. à num.2.

in

in.2. part. cæterùm ſi lex ciuilis prohibeat iuramentum interponi, & ſimul contractum prohibeat, tacitè videtur velle ne iuramentum illum actum confirmet: ac ita in foro ciuili, non obſtante iuramento, contractus habebitur pro nullo, & conſequenter ex eo in foro ciuili actio non dabitur. Federic. conſilio 272. Couarr. cap. quanuis pactum. 2 par. §. 2. num. 8. & alij adducti per Matien. l. 2. titul. 2. lib. 5. ordinamenti. gloſſ. 3. numer. 6. ad finem. Poterit nihilominus ille, cui præſtitum fuit iuramentum, recurrere ad forum eccleſiaſticum, iuxta cap. final. de foro competen. in. 6. & obtinere à iudice eccleſiaſtico, vt cogat ſeculares iudices, vt iuramentum iubeant obſeruari, iuxta cap. licet mulieres. de iureiurand. in. 6. faciunt quæ Socin. conſil. 94. numer. 8. lib. 3. & in his terminis accipienda ſunt quæ poſt multos in propoſito tradit Riminald. Iunior in princip. numer. 295. Inſtit. quib. alien. licet. & ſtatim latiùs dicemus. Ex quibus pendet verus intellectus Ord. lib. 4. titul. 3. dum prohibet iuramentum interponi in contractibus, & ſi interponatur, contractum irritat, & pœnam imponit notario & partibus: conſonat. l 11. titul. 1. libr. 4. ordinamenti. nam in primis eſt dicendum, eas leges validas eſſe; neque enim ſunt factę ad ęmulationem iuriſdictionis eccleſiaſticæ, ſed ad tuitionem iuriſdictionis ſecularis: nam cùm propter iuramentum res deuoluantur ad forum eccleſiaſticum. cap. final. de foro competent. in. 6. iuſtè potuit Princeps præcipere ſubditis, ne alterius ſuperioris prorogarent iuriſdictionem, iuxta notata l. 1. §. & poſt operis. ĩ. de noui oper. † & ita in ſpecie Guilliel. cap. Raynuntius. verb. duas habens filias. num. 247. Auendan. lib. 2. de exequend. mandatis. cap. 27. numer. 14. verſic. ſed qualiter. Couarruu. cap. quanuis pactum. 1. parte. §. 3. numer. 9. Coſta. l. ſi ex cautione. pagin. 119. C. de non numerata pecunia. Pinel. l. 2. C. de reſcind. venditio. pagin. 128. numer. 12. Gutierrez authent. Sacramenta. numer. 163. C. ſi aduerſus venditionem. quibus adde. l. 2. titul. 1. lib. 4. ordinamenti. prædictas rationes ponente; & Valaſcum conſultatione 99. à numer. 1. & num. 3. Illis nihilominus videtur obſtare, quòd prædictæ leges irritant contractum, in quo interponitur iuramentum: quod quidem lex ciuilis videtur non poſſe facere; quia vires præſtiti iuramenti irritare non poteſt, vt ſuprà diximus. Huic tamen difficultati reſpondendum eſt ex notabili reſolutione Imolæ c. cum contingat. num. 66. de iureiurand. quòd aut lex ciuilis irritat contractum, in quo interponitur iuramentum, nihil cauendo circa validitatem iuramẽti; & hæc lex valida eſt, quia diſponit ſuper contractu, qui eius ſubeſt iuriſdictioni: huiuſque irritationis effectus erit, quòd licet ceſſante irritatione, propter iuramentum actus cenſetur cõfirmatus, ita vt etiam ex eo in foro ciuili efficaciter agi poſsit: authent. Sacramenta puberum. C. ſi aduerſus vendit. Paul. conſil. 8. numer. 2. libr. 2. & diximus ſuprà. tamen nunc propter irritationem agens in foro ciuili non audietur, neque cogetur iurans ad contractus irritati obſeruantiam: quod probat. l. 11. titul. 1. lib. 4. ordinamenti. Vnde hoc caſu inſtrumentum, in quo ponitur iuramentum, tanquam irritum non habebit exequutionem paratam. Suarez. l. poſtrem. 10. limitatio ad legem regni. ĩ. de re iudicat. Cæterùm cum nihilominus ſubſit iuramentum, quod lex neque irritat, neque irritare potuit, poterit ille cui iuratum eſt, recurrere ad forum canonicum, iuxta cap. final. de foro competenti. in 6. & ibi petere, quòd iurans cogatur illud adimplere. † Item quòd eccleſiaſtici cogãt iudices ſeculares, vt faciant obſeruari illud quod iuratum eſt, iuxta cap. licet mulieres. de iureiurand. in. 6. Si autem lex ciuilis expreſſè diſpo-

74

75

diſponeret, quòd neque valeret contractus, neque iuramentum ſuper eo interpoſitum; tunc quoad iuramentum prædicta lex non valeret; quia illud ex ſe res ſpiritualis cenſetur, & iuris diuini. c. etſi Chriſtus. de iureiuran. circa quod ſecularis nihil diſponere potuit. c. venerabilem. ad fin. de electio. & conſequenter neque lex ſecularis ſuper eo lata valere potuit. c. eccleſia. de conſtit. quam Imol. reſolutionem probauit Alexan. conſ. 59. num. 4. lib. 1. Corne. authen. ſacramenta puberum. num. 115. C. ſi aduerſus venditio. Afflict. lib. 3. conſtit. rubr. 5. num. 41. ad fin. Aymon conſil. 272. nu. 20. & conſonat traditio Bart. l. omnes populi. nu. 25. ĩ. de iuſtit. & iure. Quòd ſi lex ciuilis principaliter diſponat ſuper actu temporali; vt quia diſponat, non ſeruata ſolennitate per eam requiſita, contractum præſumi dolo, vel metu celebratum, valebit lex, licèt in conſequentiam & iuramentum irritabitur, quaſi dolo, vel metu præſtitum. dict. c. quanuis. de pact. in. 6. & dict. c. cum contingat. Sed ſi lex vlteriùs procedat, & faciat mentionem iuramenti; vt quia dicat, quòd ſi interponatur iuramentum, tam contractus, quã iuramentum, præſumantur dolo, vel metu celebrata; ſi non interueniat ſolennitas requiſita, non valeret ea lex; quia prout expreſsim nihil potuit ſtatuere circa iuramentum, ita etiam expreſsim nihil circa illud potuit præſumere: ſubſcribit Panormit. c. cum contingat. num. 14. de iureiurand. Felin. c. Eccleſia. num. 65. de conſtitution. Ruin. conſil. 194. numer. 10. lib. 1. Riminald. Iunior. in princ. à num. 295. Inſtit. quib. alienare licet. & num. 297. & ſeq. & plures quos refer Roland. conſil. 99. num. 19. lib. 2. Ex qua reſolutione colligitur elegãs declaratio ad Ordinat. dict. lib. 4. titul. 3. vt dum dicit, contractum appoſito iuramento non valere, debeat intelligi quoad forum ſecularem, vt expreſſum eſt. l. 11. tit. 1. lib. 4. ordinamenti. Sed ille, cui iuratum eſt, poterit recurrere ad forum canonicum, & iurantem in illo conuenire: iuxta cap. fin. de foro competent. in. 6. & ſimul petere, quòd eccleſiaſticus cogat iudicem ſecularem, vt in foro ſuo iubeat iurantem obſeruare iuramentum, iuxta cap. licèt mulieres. de iureiurand. in. 6. vt tenent ſuprà allegati: & vlteriùs Paul. conſil. 8. num. 2. lib. 2. & in ſpecie Guillielm. cap. Raynuntius. verbo, duas habens filias. numer. 247. ad finem. Auendan. lib. 2. de exequendis mandatis, cap. 27. numer. 14. verſic. quod licèt. Gutierrez authent. ſacramenta. numer. 162. C. ſi aduerſus vend. † faciunt quæ Socin. conſil. 94. numer. 8. lib. 3. Neque recurrens ad forum canonicum aliqua afficietur pœna; nam pœna tantùm inuenitur impoſita illis, qui iuramenta interpoſuerunt; qui propter interpoſitionem iuramenti in pœnas prędictis legibus expreſſas incurrent. Menchaca de ſucceſsion. creatione. §. 28. nu. 27. non autem inuenitur impoſita illi, qui recurreret ad forum eccleſiaſticum pro obſeruatione iuramẽti, ad quem cauſæ illius cognitio iure pertinet: imò & ſi huic pœna lege ciuili imponeretur, inualida cenſeretur; quia prout lex ciuilis non poteſt tollere vires & obſeruantiam iuramenti iam præſtiti, vt ſuprà diximus, ita etiam non poteſt imponere pœnam illi, qui ad iudicem competentem recurrerit pro obſeruatione iuramenti. l. Seius & Augerius. cum ibi notatis. ĩ. ad leg. Falcid. & in ſpecie Imol. d. c. cum contigat. nu. 69. ad fin. Alexand. conſil. 59. num. 4. ad fin. libr. 1. Corne. authen. ſacramenta puberum. nu. 116. ad fin. C. ſi aduerſus vend. quidquid repugnet Valaſcus conſultat. 99. nu. 17. Vnde cauendum eſt à Federico conſil. 272. Paul. conſ. 305. num. 2. lib. 2. dum dicunt, quòd lex ciuilis prohibens interponi iuramẽtũ, virtualiter etiã prohibet, ne illud recipiatur ab eo cui præſtatur; ac proinde recipiens, quaſi fecerit cõtra præceptũ legis, cogẽdus eſt iuramẽtum

76

relaxare:quod & tenet Guido decis.224. subscribit Auendan.lib.2.de exequend. mandatis,cap.27. num.15. Gutierrez d. authen. sacramenta puberum. nu. 160. Couarru.d.c.quanuis pactum.2.par.§.1. nu.8.Addens, q, post relaxationem iuramenti, is qui illud relaxauit,in nullo foro audietur:neque enim audietur in foro canonico propter relaxationẽ iuramenti.c.1.de iureiur. neque in foro ciuili propter nullitatem eõtractus.l.vbi pactum. cum ibi notata.C. de transactio. horum enim traditio apertè confunditur ex suprà traditis : nam cùm non obstante prohibitione legis ciuilis,iuramentum obliger,nulla est ratio,cur cogatur illud relaxare:nam petens quòd iurans cogatur iuramentum obseruare,nihil turpe, vel illicitum petit, vt inquit Anton. d. cum contingat.num.14. ergo non est cogen
77 dus iuramentum relaxare,† ad quod tãtùm cogitur is, qui illicitũ petit.d. c.1.de iureiur. Et confirmatur,quia relaxatio iuramenti necessariò in foro ecclesiastico petenda est, vt colligitur ex d. c.1. de iureiur. tradit Felin.c.cum sit.num.7.de foro compet.Francisc.Marcus decis.84.numer.4 in.2.part.Roland.consil. 99.num.
78 28.lib.2.Couarru.d.c.quanuis pactum.1. part.§.3.num.9.versic. secundum. quidquid contrarium pro constanti præsupponat Paul.consil.305.num.2.lib.2.Auẽdan.lib.2.de exequen.mandatis.c.27.numer.15. Gutierrez d. auth. sacramenta. num.160.& Felin.post alios. c.1. nu. 22. de iureiurand.In foro autem ecclesiastico propter prohibitionem legis ciuilis non cogitur quis relaxare iuramentum, vt colligitur ex d.c.cum contingat. &.c. quamuis pactũ.de pact.in.6.verbis enim & nõ rebus ea iura essent imposita, si recipiens iuramentum cogeretur illud relaxare:& ita in specie,quòd non cogatur recipiens iuramentum illud relaxare,tenet Imol.d.cum contingat.nu.46. versi. sed illud.Roman.conf.437.num.11.Alexan.conf.59.num.4.versi.& etiam. lib.1. Campes.de dote.4. part.q. 15. Corne. d. auth.sacramẽta puberum.nu.116.ad fin. & colligitur ex relatis per Riminald. in prin.nu.295.Instit.quib.alien.licet. Neque obstat ratio cõtrariũ tenentiũ; quia licèt fateamur,q, lex tacitè prohibeat ne quis recipiat iuramentum, ex hoc tantũ sequetur,quòd recipiens incurret in pœnas prædicta lege præscriptas,nõ verò bene infertur quòd cogatur iuramentũ relaxare,quod iure non inuenitur cautũ, neque lex ciuilis id potuit facere, vt constat ex suprà traditis. Quinimò licèt iuramentũ sit personale,ac ob id eius vinculũ non transeat ad hæredẽ, neque hæres videatur periurus, si illud non obseruet. c.veritatis. de iureiur.tamẽ nihilominus per iudicẽ ecclesiasticũ cogendus est adimplere, quod defunctus iurauit, vt sic defunctus à peccato valeat liberari. cap. fin.de sepultur.c.in literis.de raptorib.& ita Anton.d.c.cũ contingat.nu.8.ad fin. Alex.consil.59.nu.4.versic. & etiam.lib. 1.Paul.consil.305.nu.2.lib.2.& elegãter explicat Anton. Gabriel lib. 2. communium.tit.de iureiur. conclus.6.num. 11. Couarru.d.c.quanuis pactum.1.par.§.5.
num.3.de pact.in.6.† Vltimò adde prædictam Ordinationem.d.lib.4.tit.3. procedere in contractibus,qui absque iuramento poterãt valere inter partes : nam tunc cũ iuramentum videatur interpositum ad fraudandam iurisdictionẽ secularem,locum habebũt suprà tradita : sed si contractus celebratus,attẽto iure ciuili erat nullus,& ad eius confirmationem erat necessariũ iuramentũ, nõ procedet prædicta Ordinatio : & ita in terminis Guilliel.cap.Raynuntius.verb. duas habens filias.num.247.inquiens,quòd licèt valeat statutum principis secularis,vt notarij nõ possint in instrumẽtis apponere iuramentũ,id est intelligendũ in cõtractibus ex se validis;nã tunc optima ratione videtur facta ea prohibitio:nam cùm hoc casu iuramentum non sit necessarium,videtur interponi ad fraudandam iurisdi-

iurisdictionẽ secularem; sed quando cõtractus est nullus,interponitur iuramentum ex necessitate. Porrò cum tunc nõ possit videri factam esse prohibitionem ad defendendam propriam iurisdictionem,succedit regula;quòd Princeps nõ potest tollere eos effectus,quos ius canonicum tribuit iuramẽto:vt resoluit Paul. d auth.sacramenta puberũ.nu.24. & ibi Corne.num.115.ad fin.Paul. consi.305. num.2.lib.2.Aretin. conf.2. num.17. Et consequenter neque potest prohibere, quòd iuramentum non confirmet contractum aliàs nullum; nam is præcipuus est effectus iuramẽti, vt prędictum actũ nullum confirmet.d.authen. sacramenta.& d.c.cum contingat. Bart. receptus. l.si quis pro eo.nu.8.ff. de fideiussorib. & ita prædictam Ordinationem lib.4.tit.3. esse limitandã in terminis post alios tradit Couarr.d.c.quanuis pactum. 1. part. §.3.num.9.Gutierrez.l.nemo potest.numer.47.ff.de legat.1.& d.auth. sacramenta puberum.num.156. Valascus consultat.99.à num.8.& ita expressè declaratũ est apud Castellanos per.l.12.tit.1.lib.4. ordinamenti.cuius meminit Palac. repetit.c.per vestras.6. notab. §.vltimo.num. 30.Pinel.l.2.C.de rescinden.vendit.pagin.128.num.12.vbi tamen ipse contrarium probat,ea præsertim ratione,quòd etiam in contractibus inualidis militat ea ratio, quòd per iuramentum fraudatur iurisdictio secularis:& quòd prędicta Ordinat.d.libr. 4.tit.3. propriùs videtur loqui in contractibus iure ciuili improbatis,in quibus solet interponi iuramentum ad eorũ validitatem:& fuscribit Va-
79 lascus consultat.99.nu.10.† Quæ tamen rationes fragiles sunt: nam ad primã respondetur,quòd vbi contractus est inualidus,principaliter videtur interponi iuramentum ad eius validitatem, & licèt in consequentiam videatur fraudari iurisdictio secularis,d.c.fin. de foro compet.in.6 illud quod principaliter agitur, solet attendi, & non quod venit in consequentiã.l.si quis neque causam.ff. si certum petat.Ad secundam rationẽ respondetur,quòd imò prędicta lex videtur intelligenda de contractibus validis,nõ autem de inualidis:nam cùm lex ciuilis nõ possit tollere iuramenti effectus,vt suprà dictum est,nõ debet credi hoc voluisse: arg.c.à nobis.de sentent. excommunic. & in specie tradit Paul.conf.305.num.2. lib.2.Segura.l.1.§.si vir vxori. num.138. ff.de acquir.possess.Couarru.d.c.quanuis pactum:1.par.§.3.nu9. Sed quidquid sit attẽto iure cõmuni, & legibus Castellę, verius est, Ordinat.d.lib.4.tit.3.etiam locũ habere in contractibus inualidis;quia ita expressum est in Ordin.lib.4.tit.44.§. fin.vbi additur,quòd loco iuramenti declaretur pœna,in quam incurrat ille, qui contractũ inualidũ nõ obseruauerit:quę quidem ne recursus ad iudicem ecclesiasticũ haberetur,illud aduersus iuris regulas constituit,q, licèt contractus sit nullus propter legis prohibitionem, tamen pœna promissa si illi nõ stetur,incurratur per promittentẽ,aduersus regulam.l. nõ dubiũ.C.de legib.&.l.Seius & Augerius. ff.ad leg.Falcid.c.P.& G.de offi.delega.l. si homo mortuus.ff. de verbor. obligat.& quod tradit glos.fin.c.significantibus.de offic. delegat.glos.l.si patronũ. verbo,in Fabiana.ff.si quid in fraudem patroni. & prosequuntur Alex. conf.32. nu. 1. &.6. lib.2.Ias.l.impossibilis.nu.7.ff. de verbor. obligat.Felin.c.significantibus. nu.9. de offic.delegat. &.c.tua nos.num.6.de iure iur. notabiliter Ripa.l. ita stipulatus. à nu.36.ff.de verbor.obigat.Est tamen addendum,quòd si nihilominus super contractu inualido ponatur iuramentum,in foro canonico necessariò obseruandum est.c.licèt mulieres.de iureiur. in. 6. neque enim hunc effectum iuramenti potuit impedire lex ciuilis,vt suprà dictum est. Illud certũ est,q, si actus ex dispositione iuris pertinet ad forum ecclesiasticũ, tunc à cessante ratione Ordinat.d.lib. 4. tit.3.iuramentum impunè poni poterit,

80 & actus valebit. † Exemplum erit, si iuramentum ponatur in testamento vel codicillis: nam cum exequutio testamenti pertineat ad forum ecclesiasticum. l. hęreditas. 54. in fin. ff. de petitio. hæred. c. si hæredes. de testamentis. Ordin. lib. 2. tit. 35. §. 4. iuramentum interpositum super re ad forum ecclesiasticum pertinente, impunè interponi poterit, & erit omninò seruãdum; quia cessat ratio prædictæ Ordinationis: quod ita in terminis cõclu dit (alia tamẽ ratione) Auendan. lib. 2. de exequendis mandatis. c. 19. nu. 12. versi. quintò. Gutierrez d. auth. sacramen. puber. nu. 159. Neque obstat si obijcias, q exequutio testamenti non pertinet simpliciter ad iudicem ecclesiasticum, sed conditionaliter, si ipse præueniat iudicẽ secularem, vt probant iura suprà citata: quando autem interponitur iuramentũ, cognitio indistinctè pertinet ad iudicẽ ecclesiasticum. c. fin. de foro compet. in 6. quia respõdetur, quòd Ord. d. lib. 4. tit. 3. loquitur in contractibus, siue actibus, in quibus remoto iuramento, cognitio nullo modo pertinet ad ecclesiasticũ: casus autem de quo agimus, est mixtus, qui aliquo casu potest pertinere ad ecclesiasticum, etiã remoto iuramento. Porrò iuris regula est, quòd pœna posita in casu simplici, non extenditur ad casum mixtũ, c. statutũ. de elect. in. 6. cum similibus. de quibus per Hippolytum sing. 520. Alciat. l. 2. in princ. à nu. 10. ff. de verb. obligation. & à fortiori non procedet prædicta Ordinatio in contractibus factis super rebus ecclesiasticis, nam cognitio ipsarum rerum pertinet ad ecclesiasticum. c. si clericus laicum. de foro compet. & ibi Panorm. num. 12. & nu. 13. Ordin. lib. 2. tit. 1. §. 19. & sic cessat omninò ratio Ordinationis: ergo super prædictis contractibus impunè poterit apponi iuramentum, Gutierrez d. auth. sacramenta puberum. num. 157. probat. l. 12. tit. 1. lib. 4. ordinam. Et pariter non debet cen teri prohibitũ illud iuramentũ, quod nõ defert causam ad iudicium ecclesiasticum, vt pote si iuramẽtum sit assertoriũ alicuius rei præteritæ, vel præsentis: nam propter illud causa non defertur ad iudiciũ ecclesiasticum; sed tantũ propter iuramentum promissorium: iuramentũ igitur assertorium licitè interponi poterit, non obstante prohibitione prædictę Ordinationis: & ita hæc iuramẽta distinguit Imol. d. c. cum contingat. num. 65. in specie Costa. l. si ex cautione. 10. fallẽtia. nu. 4. pag. 119. C. de non numer. pecun. & Valascus consultatio. 99. num. 12. qui tamen nu. 14. asserit praxim admisisse, vt Ordinatio etiam locum habeat in iuramẽto assertorio: sed tu pro Costa expende Ordin. lib. 4. tit. 6. §. 8. nisi dicas eã fuisse emẽdatam per. l. 6. tit. 22. libr. 1. extrauagant. quæ prohibet iuramentũ assertoriũ interponi, sub pœna Ordin. lib. 4. tit. 3. & ex illa noua lege forsam inoleuit praxis. † Vltimò ex isto tex. ibi: Liberis 81 hominibus, colligẽdũ est, ea ratione doti fuisse concessa priuilegia, quia interest Reipublicæ, vt repleatur liberis hominibus: concordat. l. cùm ratio. §. 1. ff. de bonis damnator. atque ita constat, prolem fuisse causam finalẽ, & inmediatam omniũ priuilegiorũ doti concessorũ: notat Brunellus de spõsalib. 2. cõclusio. nu. 40. Quod ita explicãdũ est, vt dos nõ sit bonum humanũ per se, sed propter aliud, id est, propter matrimoniũ, ex quo proles nascitur: quod est cõmune bonũ humanum per se; nam propter dotem facilius nuptiæ contrahentur, vt explicat Vaconius lib. 1. declaratio. c. 28. num. 3. & pro eo videtur text. l. 2. ff. de iure dotium. Et confirmatur, quia matrimoniũ est pars ciuitatis, sine qua consistere non potest: dos autẽ nõ est pars ciuitatis, sed est matrimonijs adiumentũ, veluti vni ex partibus ciuitatis; nã propter onera, quę in matrimonio occurrũt, nõ facilè homines sine dote vxores acciperent, & ob id cõsti tutũ fuit, vt darentur dotes, & mulieres dotatæ traderẽtur viris in matrimoniũ, & in

& in hoc sensu dicitur interesse Reipublicæ mulieres esse dotatas, ne scilicet matrimonia, vti optima pars Reipublicę, corruerent, vt tradit idẽ Vaconius libr. 1. declaration. cap. 21. num. 15. & post glos. explicat Pontan. hic num. 83. Sed aduertendum est, quòd neque ipsum matrimonium videtur esse causa priuilegiorum immediata, sed potiùs proles, id est, effectus qui ex matrimonio producitur, vt constat ex isto text. atque ita nõ matrimonium per se consideratum, sed potiùs effectus inde resultans, fuit immẽdiata causa priuilegiorum: vt expẽso hoc text. in specie aduertit Bonus de Curtili tractat. nobiliratis. 2. part numer. 44. Sed vera resolutio est, quòd bonum humanum principaliter cõsisti in prolis procreatione, sine qua Respublica, imò neque genus humanum conseruari potest, auth. de nupt. post princ. collat. 4. & quia proles legitima non potest obtineri sine matrimonio, etiam matrimonium dicitur esse bonum humanum, tãquam causa, sine qua illud bonum humanum principaliter obtineri non potest. Item quia sine dote facilè matrimonium non contrahitur. l. 2. ff. de iure dotiũ concessa fuerunt priuilegia doti, vt sic matrimonium faciliùs contraheretur, & ex eo sequeretur bonum humanum, id est prolis legi- 83
82 timæ procreatio. Pontan. hîc num. 23. † Vnde si bene aduertas, priuilegia principaliter fuerunt cõcessa doti propter matrimonium, vt scilicet facilius matrimonium contraheretur, non autem fuerũt concessa propter matrimonium simpliciter; sed quatenus ex eo speratur sequi illud bonum humanũ tanquã à causa, id est, prolis procreatio. Vnde videtur inferri, quòd si ex matrimonio non speretur sequi proles, doti non competent priuilegia: nam cũ propter matrimoniũ doti fuerint concessa priuilegia, nõ quidem propter se; sed quatenus ex matrimonio speratur sequi illud bonum humanũ, id est, prolis procreatio, à cessante ratione, si ex matrimonio non speretur sequi illud bonũ cõmune, neq; propter illud doti concedentur priuilegia: iuxta tradita per Roland. cons. 52. nu. 52. lib. 2. Vnde si mulier cum qua cõtrahitur matrimonium, sit sterilis, & sic ex tali matrimonio non speretur proles, doti pro eo matrimonio datæ non cõpetent dotis priuilegia: sed quia hæc illatio maximè pertinet ad declarationẽ huius notabilis, de eo latiùs agemus, quanuis Bart. hîc nu. 29. hũc ordinẽ non sequutus, sed per modũ quæstionis de hoc agat. Vt igitur clariùs in hac quæstione procedamus, in proposito nostro duæ quæstiones tractãdæ sunt. Prima est, vtrùm mulieri sterili ex accidenti cõcedantur priuilegia doti concessa? Secunda, vtrùm mulieri sterili à natura, competant prædicta priuilegia? Et quoad primã quæstionẽ Bart. hîc nu. 29. concludit prædictę mulieri sterili ex accidẽti, cõpetere dotis priuilegia; & comuniter sequuntur DD. vt asserit Soci. hîc nu. 18. Bologne. nu. 42. & nu. 210. Corras. 1. lect. nu. 16. Socin. Iun. cons. 30. nu. 42. lib. 1. Padill. auth. res quæ. nu. 113. C. cõmunia. de legat. Quibus adde Bald. c. ex trãsmissa. nu. 7. ad fin. de restit. spolia to. & in auth. res quę. nu. 15. C. cõmunia. de legat. † Neque obstat ratio suprà adducta in cõtrarium, quòd tunc videatur cessare ratio, propter quam doti priuilegia fuerunt concessa: quia respõdetur, quòd rationes cõcedẽdi hæc priuilegia, multæ fuerunt, vt exprimitur. l. assiduis. vers. quis enim. C. qui potio. in pignorib. & quando plures sunt rationes, quanuis vna cesset, nõ ob id cessat dispositio, sed cõseruatur ex illis rationibus, quæ adhuc superstunt. §. affinitatis. Instit. de nuptijs. l. liberorum. 11. §. 1. ff. de his qui notant. infamia. & ita in specie respondet Bart. hîc nu. 28 Imol. nu. 14. Zasi. nu. 13. Bolognet. nu. 211 Socin. Iun. cons. 30. nu. 40. lib. 1. Tiraq. tract. cessante causa. 22. limit. nu. 11. Horoscius. l. quod dictum. nu. 2. ff. de pact. Cephal. consil. 81. num. 14. lib. 1.

Corraſi.hîc.2.lect. num.24. col. penult. Cæterùm hæc reſponſio nõ videtur tuta, nam regula d.§.affinitatis. Inſtitut.de nupt.procedit, quando ſunt duæ cauſæ finales,quarum quælibet per ſe, eſt ſufficiens ad producendum effectum in lege expreſſum: ſed in dubio, quãdo plures rationes copulatiuè exprimũtur,credendum eſt omnes debere concurrere, vt illi diſpoſitioni ſit locus:argum.l.ſi heredi plures.ff. de cond.inſtitution. & eſt tex.c. quoniã frequenter.§.porrò.in fin. vt lite non contestat.& ibi notat Panor. ad fin.Iaſ.l.in teſtamento.num. 14. verſ. 3.C.de teſtam.milit.Ripa.l.ſi ventri.§.in bonis.num.14.ff. de priuilegijs creditor. Roland.conſil. 52.num. 50.lib. 2.& plures citati per Tiraquel.tractat. ceſſante cauſa.22.limitat.num.12. Porrò in d.l.aſſiduis.tres copulatiuè exprimuntur rationes , neque conſtat quamlibet eſſe ſufficientem per ſe ad producendum illum effectum priuilegiorũ : ergo ſi vna ceſſet,& ſic omnes copulatiuè non verificentur, debet ceſſare prædicta conceſsio.Et cõfirmatur, quia ex rationibus expreſsis in d. l. aſsiduis. duæ apertè ceſſant in muliere ſterili,& tertia quę ſuper eſt,ſcilicèt,quòd obſequia præſtat marito,non videtur per ſe ſufficiens ad producendum effectum priuilegiorum: nã & concubina obſequia præſtat , & tamẽ nulla habet priuilegia in repetendo ea quæ dedit.l.ſi concubina.cum ibi notatis.ff.de action.rerum amotarũ. & in ſpecie aduertit Ripa hîc num. 125. Quare ſecundò modo reſpondet Iacob.de Aretio, quem ſequitur Imol.num.14.ad fin. quòd ceſſante cauſa ceſſat effectus, quãdo illa cauſa eſt finalis ; ſecus ſi eſſet impulſiua, nam tunc ea ceſſante,non ceſſaret lex.l.1.§.ſexum.& ibi glo.ſ.de poſtuland: † Roland.conſil. 52.num.54.lib.2. 84 Tiraq.tracta. ceſſante cauſa.1.limitatio. num.7.Rebuff.ad leges Gallicas.1.tom. tit.de ſentent.prouiſionalib.artic.1.gl.5. & in dubio cauſa expreſſa in lege,præſumitur eſſe impulſiua,& non finalis,ſecũdùm Iacob.de Aretio.& Imol. ſuprà relatos,Cephalum conſil.81. num.9.lib.1. & facit quia,vt inquit Bald.hîc col. pen. poſt principium, illa cenſetur cauſa finalis , quæ per ſe infert inquolibet effectu incluſo ſub illa diſpoſitione, aliàs præſumitur impulſiua ; allegat notata.c.ſtatutũ.de hæretic.in.6.ſubſcribit Aym. conſi.629.num.14.Sed rationes expreſſæ in d.l.aſsiduis. nõ inferunt per ſe effectum priuilegiorum,ergo debent cenſeri impulſiuæ,& nõ finales,vt hîc aduertit Bolognet.num.212.ad fin. Accedat,quòd rationes d.l.aſsiduis.quoad conceſsionẽ priuilegiorum magis cenſentur probabiles,quàm neceſsariè,vt ex illis conſtat, atque ob id licèt illæ ceſſent , non tamẽ ceſſabunt priuilegia:vt argum.l.proſpexit.ff.qui & à quibus. tradit Bald. hîc col. pen.poſt princip. quem ſequitur Socin. conſil.1.num.16.in fin.lib.1.Galeaul. in rubr.num.108.ff. de verbor. obligation. Sed neque etiam placet hæc reſponſio, quia in primis falsò preſupponit,rationẽ legis in dubio cenſeri impulſiuã: nã imò cenſetur in dubio eſſe finalis: glo.l.cum tale.§.falſam cauſam.verb.non coheret. ff.de condit.& demonſtr. quam extollit Alexand.l. fin. num. 2. C. de edict. diui Adrian.Marcus Anton.§.illis autem.numer.14.Inſtit.de milit.teſtamen. Quod ſaltem verum eſt , quãdo ratio exprimitur in ipſa lege.Bald. hîc col. penul.poſt princip. & Galeaul.in rubr. num. 108.ff. de verbor.obligat.ſed in d.l.aſsiduis. expreſsim referuntur prædictæ rationes,& etiam in iſto text. ergo hæ rationes debent cenſeri finales.Et cõfirmatur, quia illæ rationes debent cenſeri finales, quæ ſunt generaliores deciſione , vel ſaltem æquè generales,quibus ſublatis, tolletur etiam diſpoſitio:impulſiuæ autem dicũtur illæ,quæ minus generales ſunt,quàm ſit deciſio , atque obid ſublatis illis non ceſſat diſpoſitio.l.1.§.ſexum.ſ.de poſtuland.declarat Bald.l.generaliter.num.3.

C.de

85 C.de Epiſcop.& cleric. † Iaſon. authen. quas actiones.num.18.C. de ſacroſanct. eccleſ.Corne.conſil.98.num.9.lib.1.Beincaſius ad titulum de action. in prælud ijs.nu.98.Aym.conſ.629.nu.14. Hippolyt.Riminald.conſil.259.num.17.lib.3, ſed ratio huius text. & aliæ poſitæ d.l.aſſiduis.ſunt æque generales cum ipſis priuilegijs conceſsis doti,ergo debent cenſeri finales. Prætereà illa dicitur cauſa finalis,ſine qua actus non fieret , vel ſaltẽ eo modo factus non eſſet : vt poſt Bald. 86 tradit Aymon conſil.142.num.9.ſed certum eſt,quòd ſine cauſis prædictis priuilegia doti non eſſent conceſſa: ergo debent cenſeri finales:& cùm plures copulatiuę ſint expreſſæ,omnes debent concurrere,vt conceſsioni priuilegiorum ſit locus:argument. l.ſi hæredi plures. ff. de cond.inſtit. tradit Bart. in extrauagant. Ad reprimendũ.verb.abſentia.& ſic vna ex illis ceſſante, debet ceſſare prædicta conceſsio priuilegiorum : nam vt notabiliter tradit Signorol.conſil. 167. nu.1. vbi plura debent concurrere ad productionem ejuſdem effectus , non videtur procedere effectus magis ex vna cauſa quàm ex alia.l.3.§.ex pluribus. ff. de acq. poſſeſ. Si ergo effectus pariter ex omnibus videtur procedere,vtique ſi vna ceſſet,debet ceſſare effectus,id eſt, conceſsio priuilegiorum. Et ideò defendendo communem concluſionem , meliùs reſponderi poterit, quòd priuilegia conceduntur doti propter matrimonium, ex quo ſperatur prolis procreatio: quæ quidem ſpes reperitur in ſterili ex accidenti:nam cùm attenta natura prolem poſsit procreare ; quanuis ex accidenti illa non habeatur,hoc nõ debet facere ceſſare priuilegiorum conceſsionem: quoniam regula,quòd ceſſante cauſa ceſſat effectus,intelligitur , quãdo cauſa ceſſat in communi & vniuerſaliter; ſecus ſi ex accidenti ceſſet in cauſa & perſona particulari:argum.l.nam ad ea.ſ.de legib.& probatur.l.ſi fratre. iũctis ibi notatis per Paul.Caſtrenſ.C. qui teſtam.facere poſſunt.& poſt Archidiacon.tradit Aretin. l.2.col.7.in princ.ff. de vulgari. Curt. Iunior.l.poſthumo. num.42. C. de contra tab. Crot.hîc num.39.Couarr.c.cum eſſes.num.9.de teſtament.&. c. poſſeſſor. 3.part.§.2.num.2. de regul.iuris. in.6. & de ſponſalib.2.parte.c.6.§.9.num.8. Victoria in relectione de poteſt. ciuili. numer.22.pag.94.Soto lib.4.de iuſt. & iur. q.5.artic.3.col.3.Tiraquel. tract. ceſſante cauſa.limitat.32.† Menchaca illuſtriũ quæſtion.cap.87.num.23.Priuilegia igitur generaliter conceſſa mulieribus propter liberos,vigebunt in ea muliere, quę ex accidenti liberos nõ procreauit; quia eius reſpectu ratio videtur ceſſaſſe in particulari,quod vtique non facit ceſſare legis diſpoſitionem:& videtur text.in terminis.l.aſsiduis.verſic.& ideò. ibi: Siue ab initio nõ habuit.C.qui potiores in pignor. quem ad id expendit Bald. ibi. num.2.Bolognet.hîc num.42.Et hęc de prima quæſtione. Quoad ſecundã autem quęſtionem de muliere ſterili à natura,iuxta.l.quæritur.verſic.2.ſ. de ædil. edict.&.l.ſi ſterilis. in princ.ſ. de action. empt. concluſio videtur conſtituenda, quòd huic mulieri non competent priuilegia doti conceſſa: nam hoc caſu nõ ſolùm videtur cauſa conceſsionis priuilegiorum ceſſare in perſona particulari; ſed in toto genere mulierum ſterilium à natura,quo caſu debet videri ceſſare priuilegiorum cõceſsio:iuxta tradita per Soto lib.1.de iuſt.& iur.q.6.articul. 8.ad fin.& in ſpecie videtur text.l. adigere. §. quanuis.ff. de iure patronat.per quem dixit Peruſin.c.deteſtanda.1.notab.de cõceſsion. præbend. in. 6. quòd vbi ratio legis ceſſat in parte , pro ea parte ceſſat legis diſpoſitio, declarando vt ſuprà : & ita hanc concluſionem tenet Bartol.l.ſi quis poſthumos.num.1.ff. de liber.& poſthumis.ſuſcribunt Alexand.hîc num.5. Ripa numer.126. & aſſerunt receptum Vincent. hîc num.59. Claud. num.42.

& Socin.Iun.num.269.& Corraſ.1.lect. num.16.&.2.lect.num.24.col.pen.Curtius Iunior.l.1.num.11.& auth.præterea. num.42.C. vnde vir & vxor. Contrariã tamen opinionem, imò quòd & mulieri ſterili à natura competant priuilegia dotis repetitioni conceſſa, defendunt Bulgarin.hîc num.15.Socin.Iunior. nu.92. Crot.nu.39.Alciat.num.40.Zaſi. nu.11. Camil.num.59.Bolognet.num.112. Corraſ.1.lect.num.18.Padilla auth.res quæ. num.113.C.communia.de lega. & aſſerit receptum Bolognet. hîc num. 42. ad
87 fin.† Mouentur,quia mulier à natura ſterilis validè contrahit matrimonium.c.tãtum.32.q.7.Bald.auth.res quæ.num.15. C.communia.de legat. ergo debẽt ei cõpetere dotis priuilegia.l.ſi ſerua.40.§.fin. ſ.de iure dotium. Et tenendo hanc opinionem,ad rationem pro contraria parte adductam reſpondetur ex doctrina Caietan.2.2. q.120.artic. 1. quòd vt ceſſante vniuerſaliter ratione legis, ceſſet etiam legis diſpoſitio, non ſufficit rationem ceſſare negatiuè,ſed oportet ceſſare contrario modo, ita vt ex obſeruantia legis in eo caſu ſequeretur contrarius effectus eius quod lex prętendit: argum. l. bona fides.ſ.de poſiti. nam ſi tantùm ceſſet negatiuè,non ob id ceſſabit legis diſpoſitio.l.proſpexit.ff.qui & à quibus. Cũ igitur in muliere ſterili à natura,tantùm ceſſet ratio legis negatiuè,non ob id ceſſabit conceſsio priuilegiorum. Non placet tamen hæc reſponſio,quia verius eſt, quòd vbi ceſſat ratio legis vniuerſaliter, & in totum,reſpectu certi generis perſonarum,ceſſat etiam legis diſpoſitio,quãuis ex obſeruantia illius non ſequatur contrarius effectus eius quod lex prętẽdit,neque ſequatur iniquitas: vt probat l.adigere.§.quanuis.ff.de iure patronat.l. milites.1.iuncta.l.milites.2.ff. de re milit. l.ſi maritus.15.§.legis Iuliæ.ff. de adulter. & in notabili caſu Bald. conſil.54. ſtatuto.in fin.libr.2.& aduerſus Caietan. eleganter probat Nauarr.in rub.de iudicijs. à num.73. eſtque de mente DD.cõmuniter, dum generaliter dicunt,ceſſante ratione legis,ceſſare legis diſpoſitionẽ, iuxta plenè relatos per Tiraquel.tractat. ceſſante cauſa.1. part. à nu.125.Et facit, quia ratio legis,eſt anima legis.cap.Marchion.1.q.1.Dyn.c.fin.de regul.iur.in.6. Felin.c.tua.num.3. de Simonia. latè Tiraq.tractat.ceſſante cauſa.1.par. nu.133. & ſeq. Planè anima alicuius rei deficiente,deficit & ipſa res.c. cũ Marthæ.de celebratio.Miſſarum.ergo pariter deficiẽte ratione legis, id eſt, ipſius anima,debet deficere ipſa lex, quantumcunque contrarius effectus eius quem lex prætẽdit,ex obſeruantia non ſequatur.Panormit.c.quia plerique.num. 38. de immunitat.eccleſiarum.Poterit ſanè admitti conſideratio Caietani,quando ceſſat ratio legis in cauſa vel perſona particulari: nam ſi ceſſet negatiuè & contrario modo,non comprehendet hunc caſum,vel perſonam particularem: & hoc caſu locum habet epiicia, ſiue epicheia', de qua agit Budęus.l.1.col.2.ſ.de iuſt.& iur. Nauarr.conſil.39. num. 16.ſub titulo de ſponſalib.expreſsè Soto lib.1.de iuſtit.& iure.q.7.artic.3.col.2. Si verò ceſſet tantùm negatiuè, comprehenditur perſona verbis & mẽte legis, & neceſſaria eſt propria diſpenſatio.c.de multa.in fin. de præbend.Concilium Tridentinum ſeſs. 25.de reformation.c.18.quidquid inuoluat Menchaca illuſtrium quæſt. c. 25. à
88 num.11.† Reiecta igitur prædicta reſpõſione poterit ſecundo modo reſpõderi, quòd illud quod dicitur; ceſſante ratione legis,ceſſare & ipſam legem,accipiendum eſt, quando ratio legis ceſſat in totum;& aliu deſſe ſi ceſſet pro parte tantùm:gloſ.c.cum acceſsiſſet.verb.contrauenerint.de cõſtit.Bellon.col.8. num.5. & eſt text.l. proſpexit. ff. qui & à quibus. nam in caſu ibi propoſito quãuis quoad perſonas ibi expreſſas videatur ceſſare ratio legis ibi relatæ,tamen re vera non ceſſat in totum,quãuis pro maiori parte videatur

videatur ceſſare: & hac de cauſa ſuſtinetur diſpoſitio,vt notabiliter explicat Iaſon.l.ex facto.num.13.ad fin.& ibi Ripa num.46.ff.de vulgari. Andr. Gammarus tractat. extenſionum.numer. 31. & notabiliter inſiſtit Queſada in tractat. de diuerſis quæſtion.iuris.c.11.à nu.9. Menoch.lib.2.de arbitrar.caſu.82. num.15. ac ita videtur inferri, quòd vt ceſſante ratione legis, ceſſet lex, oportet quòd ceſſet vniuerſaliter reſpectu omnium:& ſi ceſſet reſpectu certi generis perſonarum,oportet quòd ceſſet in totum, non verò ſufficit ceſſare pro maiori parte.l.ſi maritus.15.§.legis Iuliæ.ff. de adulteriis. notat glo.fin.l.quid enim.27.ſ.de iudic. quidquid præpoſterè aliter explicet Peruſin.c.deteſtanda. 1.notab .de conceſ. præbendæ.in.6. Et in his terminis accipiendum eſt,quod vulgo dicitur, quòd vbi remanent reliquię rationis,non ceſſat lex.l.2.&.3.ff. de actio. rerum amotarum.l.fin.ff.de decurion.referunt multos Tiraquel.tractat.de ceſſante cauſa. 16.limitatio.Cephalus conſil.81.num.15. libro.1. Roland.conſil.52.num.55. lib. 1. Planè in muliere à natura ſterili, quãuis pro maiori parte videãtur ceſſare rationes,propter quas doti fuerunt conceſſa priuilegia, tamen ſatis eſt, quòd in toto non ceſſent.Sed neque hęc reſponſio tuta videtur,quia ſuprà tradita videtur explicanda per tradita per Caſtro lib. 1.de lege pœnali.c.5.pag.43.col.2. ad fin. reſoluentem,quòd licèt verum ſit,quòd vt ceſſet obligatio legis,oporteat,totã eius rationem ceſſare, non autem partem: non tamen id procedit, ſi ea pars rationis,quæ ceſſat,talis ſit,vt ab ea obligatio legis videatur pendere, ita vt illa per ſe excluſa,omnis alia ratio nõ ſufficeret ad inducendam legis obligationem, & abſque illa nulla alia hoc faceret: ſubſcribit Menchaca de ſucceſsionum progreſſu
89 in præfatione.nu.86.† Planè ratio prolis talis eſt,vt ab ea videatur pendere cõceſsio priuilegiorum,& abſque ea nulla alia ratio id videtur efficere.Cùm igitur hæc ceſſet in muliere ſterili à natura,ergo in ea debent etiam ceſſare priuilegia doti cõceſſa.Et confirmatur, quia quidquid exiſtimet Caſtro ſuprà relatus, in hoc articulo vera videtur reſolutio, q. vbi in lege eſt vna tantùm ratio expreſſa,vt ceſſet illius legis diſpoſitio,oportet quòd omninò ceſſet ratio: neque ſufficit, pro maiori parte, vel etiam potiori ceſſare.l.proſpexit.ff.qui & à quib. explicata vt ſuprà. Sed vbi in lege exprimuntur rationes copulatiuè, & vna ex illis omninò ceſſat,ceſſabit etiam legis diſpoſitio,ſi modò illa quæ ceſſat ſit potior,& principalior alijs:vt poſt alios tradit Hippolyt.Riminald. conſil.259. num. 29.libr.3.& in his terminis admitti poteſt declaratio Caſtrenſ.ſuprà relata. Cùm igitur in noſtra materia plures exprimãtur rationes,vt cõſtat ex.l.aſsiduis.C.qui potior.in pignorib.& in muliere ſterili à natura,ceſſet ea præcipua ratio conceſsionis priuilegiorum,ſcilicet ſpes prolis procreandæ,debet etiam ceſſare diſpoſitio, id eſt,conceſsio priuilegiorum. Ad verã tamen reſolutionem huius articuli duo caſus diſtinguendi ſunt.Primus eſt,quãdo ſterilitas prouenit ex parte viri.Secũdus,quando prouenit ex parte mulieris. De primo caſu loquitur tex.l.ſi ſerua. 40. §.fin.ſ.de iure dotium.inquiens, caſtratum non poſſe matrimonium contrahere, & tamen ſpadonem poſſe: & ideò hoc ſecundo caſu eſſe dotem,& competere dotis actionem:quam differentiam ita explicant DD. quòd caſtratus dicatur,qui caſte natus eſt,id eſt, ſine teſticulis,ita vt generare nũquam potuerit:ſpado verò, cui ex accidenti teſticuli fuerunt abſciſsi,& ſic aliquãdo potuit generare:& ita declarat gloſ.ibi.& etiam gloſ. 2.l.ſed eſt quæſitum.ff. de liber. & poſth. Cæpolla.l.Pomponius.§.ſpadonem.numer.1.ſ.de ædil.edict. Brunellus tractat. de ſponſalib. concluſio. 28. num.3.&.4. Bolognet.hîc num.52. Corraſ. 1.lectur. num.

nu.16.& Michael Medina de sacror.hominum continentia,lib.5.c.74. Cæterũ hæc explicatio vera esse non potest, nã & castratum dici,cui ex accidenti fue-
90 rũt abscisi testiculi, † probat. l. si seruus seruum.§.si puerum.ff. ad legem Aquil.l. 3.§.si hominem. ff. de sicarijs. Item quia secundùm prædictam explicationẽ probaret.d.l.si serua.40.§.fin.ff.de iure dot. illum cui ex accidẽti abscissa sunt virilia, posse matrimonium contrahere: & tamen contrariũ expressum est.c.2.de frigid.& maleficiatis.notat glo.c.nuptiarũ. verb.in quibusdam.27.q.1.probat.l.4.titul.8.partit.4. & eleganter Nauarr. consil.3. sub tit. de frigidis & maleficiatis. à nu. 7. quanuis hoc infortunium superueniens post matrimonium iam contra-
91 ctum,non dirimat matrimonium.cap.hi qui.32.q.7. Neque satisfacit si respõdeas cum Ioan.Andr.d.c.2.de frigid.& maleficiat.circa hoc esse differentiam inter ius ciuile & canonicum: subscribit Roman.singul.634.quia replicabitur,nõ facilè esse admittendam differentiam inter vtrumque ius.c.1.de noui oper. Secũdo igitur modo glos.d.l.si serua.§.fin.ff.de iure dotium. aliam assignat interpretationem,quòd castratus,siue à natura, siue ex accidenti, non possit matrimoniũ contrahere;spado verò,id est,qui vnum testiculum tantùm habet,poterit matrimonium contrahere;quia & is generare potest:allegat.l.Pomponius.6.ff. de ædil. edict.subscribit Roman.sing.634.ad fin. Soto in.4.distinct.34.q.1.arti.2.col.penult.Petrus Gregorius in syntagmate iurie,lib.7.c.2.num.18.qui quidem intelle ctus verus est in se:nam qui vnum testiculum habet,generare potest. d.l. Pomponius.6.ff.de ædil.edict.facit.l. qui cum vno.in princip.ff.de re milit. vnde meritò matrimonium cõtrahere potest. Sed non conuenit prædicta explicatio verbis.d.l.si serua.§. fin. cùm constet,spadonem significare illum qui generare non potest. l. 2. ad fin.ff.de adoptio.l. sed est quæsitum.ff.de liber.& posth.Neque pro prædictis facit d.l. Pomponius.quia tantùm probat,spadonem non dici morbosum,prout neque morbosus dicitur, qui vnum testiculum habet: non ergo probat,eum qui vnum testiculũ habet,spadonem dici, imò magis innuit cõtrariũ, vt aduertit Anton.Augustin.lib.3.emendatio.c.5.ad finem.Michael Medina de sacror. hominum continentia.lib.5.cap. 74.col.penult. Tertio igitur loco Socin. Iun.hîc num.271.existimat castratos dici, quos notorium est generare non posse,vt quia à natura,vel accidenti testiculis carent: spadones verò dici illos, qui quanuis generare non possint, tamen de hoc euidenter & necessariò non cõ-
91 stat: † & ita etiam in effectu Menchaca de successionum.creatione.§.20.num.174. quod ante eos sensit glos.l.sed est quæsitum.verb.non putat. & ibi notat Bald. ff.de liber.& posthum.Sed etiam nõ placet,quia spado dicitur,de quo clarè constat generare nõ posse.l.2.ad finem. ff.de adoptio.l.Pomponius.6.ff.de ædil. edict. notat glos.c.nuptiarum.verb. in quibusdam.27.q.1. Quarto igitur loco Theophilus.§.sed & illud.Instit.de adoption. & Harmenopulus in promptuario iuris, lib.2.tit.8.exponunt, spadones dici, qui propter morbum,vel frigiditatem generare non possunt, spes tamen est, quòd eo vitio sublato generare possint; hi enim matrimonium cõtrahere possunt: subscribit Anton.Augustinus lib.3. emẽdatio.c.5.Petrus Tholosanus in syntagmate iuris,lib.7.c.2.à num.27.& in effectu Pontan.hîc nu.83.& Gutierrez post alios in quæstion.canonicis.c.16.num.7. & Cuiacius.l.6.ff.de liber.& posth. Cæterùm quanuis hęc traditio in se vera sit, vt constat ex c.2. de frigid. & maleficiatis.& ex traditis per Couarr.de sponsal. 2 part.c.8.§.2.num.11.tamen non quadrat literæ prædictorum iuriũ, quæ sentiunt,spadonem dici,quem constat nullo vnquã tempore posse generare. Aliã ponit

ponit explicationem Tornebius lib. 29. aduersario.c.5. quæ omninò reijcienda est.Vnde ad veram explicationem præmittẽdum est,quòd verbum, Spado, est nomen generis,& specieì:in genere sumptum,significat omne eunuchorum genus.l.spadonum.126.ff. de verbor. significic. in specie autẽ sumptum, ponitur tanquam quid diuersum à castrato. d.l.si serua.40.§.fin.ff.de iure dotium.l. alumnæ. 14.§.fin.ff.de manum. vindicta.l. sed est quæsitũ.ff. de liber. & posth. vbi gl.verb. non putat.in eo differre existimat,quòd castratus dicitur, qui neque agere neque generare potest: spado autem potest agere,& non generare, & sequitur Bald.ibi; qui vtique videtur sentire id quod clariùs tradit glos. fin.c. hi qui. 32. q.7.quòd ille qui erigit & nõ potest coire,potest matrimonium cõtrahere; quia satis est mulierem posse prouocare ad seminis effusionem: subscribit Cæpolla.l. Pomponius.§.spadonem. num. 11.ff.de ædil.edict.Corras.hîc.1.lectur.num.16. ad finem. Id quod etiam tenet Nauarr. consil.3.num.11.& num.12.& num. 16. sub titulo de frigidis & maleficiat. Michael Medina de sacror.hominum continentia lib.5.c.79.& veriorem esse opinionem existimat Gutierrez in quæstionib.canonicis.c.16.nu.8.Sed neque hęc opinio admittẽda est, falsò enim præsupponit,quòd si spado erigere potest,& tamen semen nõ emittit, quòd possit cõtrahere matrimoniũ: nam id falsum est; quia communis opinio est Canonistarũ & Legistarum,quòd non potest contrahere matrimonium,nisi ille qui potest se-
92 men emitere: † Ita vt licèt quis possit erigere,& cum muliere coire, si tamen ipse nõ possit semen emittere, non potest cõtrahere matrimoniũ.Soto in.4. distinct. 27.q.1.artic.4.colum.2. & in. 4. distinct. 34.q.vnica.artic.2. colum. penult. dicẽs contrariam opinionem esse intolerabilem.Panormit. c.2.ad finem. de frigidis & maleficiat. &ibi Præposit.num.4. Socin.hîc num.29.Roland.de lucro dotis. q.184.num.3. Siluester verb. matrimonium.8.num. 16. vers. si autem erigitur quidem.& probat.c.fin.de sponsal.&.l.4. tit.8.partit.4.Et est ratio;quia per matrimonium vir & vxor fiũt vna caro: quod fieri non potest nisi per coniunctionem sanguinis siue seminis, vt est expressum c.lex diuinæ.27.q.2.glos.fin.c. extraordinaria.35.q.3.ergo si non potest dari hæc seminis commixtio,matrimonium dari, vel contrahi non potest: & ita prædictã authoritatem, Quòd erũt duo in carne vna,post Thomã & alios interpretatur Nauarr.consil.3.de frigid. & maleficiatis.num.7.quidquid reluctetur Michael Medina de sacrorum hominũ continentia,lib.5.c.75.& cap.79. alias varias assignans interpretationes ad prædictã authoritatem. Ex quibus apertè colligitur, non esse veram opinionem Nauarri, & aliorum suprà citatorũ, quòd licèt quis erigat,& tamen semen nõ emittat, potest nihilominus matrimonium contrahere; quia satis est,quòd per huiusmodi copulam mulier inuitetur ad seminis emissionem, & sedetur calor libidinis: hæc enim opinio est aduersus veram & receptam sententiam,de qua suprà. Spadones igitur qui possunt erigere,& tamen non emittũt semen, deflorare quidem poterunt,& tamẽ non possunt consummare matrimonium, & consequenter neque illud contrahere,vt per Soto in.4. distinctio.27.q.1.artic.4.col.2.& generale est, quòd si maritus non possit seminare, nõ valet matrimonium,licèt è cõtra valeat, si vir seminare possit, licèt vxor illud nõ emittat;quia semen fœminę non est necessarium ad concipiẽdum, & sic neque ad contrahendum matrimoniñ.Alfonsus à Veracruce in speculo coniugior. 1. part.artic.38.conclus.9.Gutierrez in canonic. quæst.c.16.nu.18. & gl.c.nuptiarũ.verb. in quibusdam.27.q.1. Vnde videmus, quòd affinitas non contrahitur per copulã corporũ, nisi seminis effusio sequatur.

ſequatur.c.fraternitatis.35.q.10.glo.fin. c.extraordinaria.35.q.3.Innocen.& Panorm.c.fraternitati. de eo qui cognouit cõſanguin.vxoris ſuæ. Nauarr.in manuali.c.22.nu.42. Infertur etiã, quòd licèt multæ gloſ.& DD. dicant, matrimoniũ conſummari per copulam; debet tamen eis addi, q̃ non ſufficiat ſola corporum immixtio, niſi accedat ſeminis effuſio: gloſ.fin.in fin.c.extraordinaria.35.q.3.& ad hũc modum debet declarari.l.6.tit.2. par.4.& ibi aduertit Gregor.verb.Caſtrado.ad fin. Denique infertur, nõ eſſe tutam opinionẽ Michaelis Medinæ de ſacrorum hominũ continẽtia, lib. 5. c.75. &.77. quòd ſi vir eſt impotens ad copulam ſiue ad ſeminis emiſsionem, poteſt tamen contrahere matrimonium cum vxore ſciente id vitium, & poterit eam oſculari, & alia facere quæ viri ſolẽt cum vxoribus facere; quanuis quia cum ea nõ poteſt conſummare matrimonium, magis dicetur eam habere tãquam ſororẽ, quàm tanquam vxorem: allegat. c. conſultationi.&.c.laudabilẽ.de frigid. & maleficiat. & veriorem eſſe opinionem dicit Alfonſus de Veracruce in ſpeculo cõiugiorum, articul.38.in.7.concluſ.in fin. conſonat quod poſt diuum Thomã, & alios tradit Silueſter, verb. matrimoniũ. 8.verſic. quintum. quòd ſi qua ſcienter contrahat cum impotente, nõ poteſt abeo recedere, ſed cum eo debet habitare tanquã ſoror. & Nauarr.conſ. 39.nu.15. de ſpõſalib.expreſsè inquit, quòd mulier ſciens virum aliqua impotẽtia perpetua facti eſſe impotentem ad actum carnalem, & hoc non obſtante, cõtrahit cum eo, tenet matrimoniũ. Cæterùm hæc noua opinio apertè corruit ex ſuprà traditis; neque enim data impotentia poteſt conſiſtere matrimonium, & ſi partes maximè conſentiant: & ita Richard.in.4.diſtin.34.q.2.artic.2.& Silueſter verb. matrimonium.8.nu.16.ad fin.& contra Paluda.& D.Anton.probat Nauarr. in manuali.c.22.nu.60.& contra Gabrielẽ de Medina in ſpecie probat idem Nauarr. conſ.3.ſub rubr.de frigid.& maleficiat.à nu.7.& alij quos refert Matiẽço tit.1.lib. 5.ordinam.in rub.nu.196. Neque obſtat fundamentũ contrarium tenentiũ; quia imò.c.conſultationi.de frigid.& maleficiat.dicit, quòd licèt impotens, illam nõ poſsit habere vt vxorẽ, tamen illã habeat tanquam ſororẽ; & ſic ſentit non ſubſiſtere matrimoniũ: vnde non poterunt qui dem cohabitare in vna domo,& cõdormire in eodẽ lecto, neque alia omnia munia cõiugũ ſibi mutuò reddere excepta copula, quam nõ poſſunt conſummare, vt malè exiſtimauit Michael Medina vbi ſuprà: nam huiuſmodi cohabitatio lõgè aliena eſt à cohabitatione fratrum & ſororũ, quæ debet eſſe caſtiſsima & ab omni impudẽtia aliena, vt de ſe patet: & in terminis aduertit Nauarr.d.conſil.3. nu. 10.de frigid. & maleficiat. Soto in.4. diſtin.34.q.vnica.artic.2.col.fin. Tantùm igitur hæc cõmunicatio tolerabitur, dũ ſit honeſta; vt inter fratres & ſorores ſolet eſſe. Hoſtienſ.d.c.conſultationi.& in ſumma, titul.de frigid.& maleficiat. §.3. verſic.hæc autem omnia. Et ideò cũ manifeſto ſe exponant periculo, tutius eſt ſe ſeparare. Alfonſus à Veracruce in ſpeculo coniugior.1.part.artic.38.in.7.concluſ.& Gutierrez in quæſtionib. canonicis.c.16.nu.6. Tantùm igitur opinio Michaelis de Medina admitti poteſt, quando impedimentum eſt tale, quod aliqua arte tolli poſsit; nã cum tunc valeat matrimonium.c. fraternitatis. de frigid. & maleficiat. etiam antequã tollatur, oſculis & alijs licitè vti poteſt: vt in terminis tradit Soto in.4.diſtinct.34.q.vnica.articul.2.col.pen.in prin. Sed his prætermiſſis, pro vera explicatione & cõcordia præ dictarum opinionũ ita diſtinguendum eſt, quòd aut vir non poteſt agere, vel licèt poſsit agere, non tamen poteſt ſemẽ emittere; & is non poterit cõtrahere matrimonium: & ideò cum eunuchi & teſticulis carẽtes, licèt aliquando erigant, regulariter tamẽ ſemẽ nõ emittat; quia ſemen in virgæ flexibus hæret, & efferri, vel emitti non poteſt, vt poſt Galenum tradit Brecheus.l.ſpadonũ.nu.1.ad fin.ff. de verb. ſignif. non poterunt hi contrahere matrimonium: in ſpecie Soto in.4. diſtin.37.q.vnica.art.2.col. pen. aſſerens contrariã opinionẽ eſſe intolerabilẽ: qđ & tenet glo.c. nuptiarũ.verb. in quibuſdam. 27. q.1. ſi autẽ eunuchi non ſolùm erigunt, ſed etiã ſemẽ emittunt, licèt imperfectũ, & minimè aptũ ad generãdũ, hi poterũt cõtrahere matrimoniũ; quia per illius ſeminis imperfecti emiſsionẽ cõſummant matrimoniũ: quã reſolutionẽ probauit Alciat.l. ſi is qui.nu. 54.ff. de vſucapio.& l.ſpadonũ.nu.3.ff. de verbor. ſignif. Conna.lib.2.cõmentariorũ. c.15. n.9.ad fin.& ante eos Socin. hîc n 26. & alij quos refert Gutier. in canon. quæſt. c.16.n.14. Ex qua cõcordia colligas notabilẽ declarationẽ in hac materia, † q̃ 93
is qui poteſt ſemẽ emittere imperfectũ & minimè aptũ ad generandum, poteſt contrahere matrimonium; quia illud cõſummare poteſt: & ita Palud.in.4.diſtin. 34.q.2. in 2.concluſ. Silueſter verb. matrimoniũ.8.n.16.verſ.7. & alij relati per Matien.tit.1.lib.5.ordin.in rub. nu.195. Alexan.de Neuo conſ.9.num.4. Ex quo colligas, quòd licèt vulgò DD. dicant, quòd vt matrimonium contrahi poſsit, oportet quòd vir generare poſsit: tamẽ id non eſt verum, ſed potiùs docere debuiſſent, quòd oportet poſſe matrimonium conſummare per ſeminis emiſsionem, etiam inepti ad generandũ: & aduertit Soto in.4.diſtin.34.q.vnica. art.2. col.1.& Alexand.de Neuo dict.conſil.9. num.5.& ideò vir ſterilis, qui non poteſt ſemen prolificum emittere, tamẽ poteſt matrimoniũ contrahere: gloſ.recepta.c. quod ſedem.de frigid. & malef. Et eſt ratio, quia matrimoniũ ad duplicẽ finẽ inuentũ fuit, ſcilicèt, ad officiũ naturæ; id eſt, ad prolẽ procreandã: item ad remediũ concupiſcentiæ: quanuis igitur primus finis in prædictis verificari nõ poſsit, tamen ſufficiet ſecundũ verificari. Alex. de Neuo conſ.9.nu.3.& ideò iura tãtum requirũt, quòd impuberes ſint apti ad copulã c.puberes. de deſpõſ. impub. proſequitur Domin. conſ.24.nu.5.&.6. Et iuxta hæc venit reſoluenda quæſtio DD. vtrũ ſenes decrepiti poſsint matrimoniũ cõtrahere? In qua gl.c.2. de frigid.& malef. ſentit eos poſſe matrimoniũ contrahere: & idem glo.c.nuptiarũ. verb. in quibuſdã.27.q.1.ſubſcribit Iaſ. hîc n.43. & l. ſed eſt quæſitũ. num.1.ff. de liber.& poſth. Rolã.de lucro dotis.q.103.nu.24. & latè Petrus Greg.in ſyntagmate iuris, lib.9.c.6.à nu.11.& probat Bologner.hîc nu.211.& videtur colligi ex.l. ſi quis poſthumos.ff.de libe.& poſth.& l.pen.C.de nupt. Cõtrariũ tamen, imò ſenes decrepitos nõ poſſe matrimoniũ cõtrahere; quia propter defectũ caloris iã generare nõ poſſunt: id quod in ſene ſeptuaginta annorũ putat admittẽdum Tiraq.l.6.cõnubiali.n.47. Sed ex prædictis cõcordãdæ ſunt opiniones, † q̃ ſi ſe- 94
nex decrepitus erigit, & ſemen emittere poteſt, vel natura, vel artificio, is poterit matrimoniũ cõtrahere, quanuis illius ſemẽ ſit imperfectũ, & minimè aptũ ad generandũ: ſi verò nullũ ſemẽ emittere poteſt, minimè cõtrahet matrimoniũ: & ita poſt Richar.Silueſ.verb.matrimoniũ. 8.nu.16.verſ.tertiũ.& poſt.Scot. Soto in 4.diſt.34.q.vnica.art.2.col.pen.ad fin.& poſt Porciũ Rolã. de lucro dotis.q.103. ad fin.& alij adducti per Matien. titul.1. lib.5.ordin.in rub.nu.195. Gutier. in canon.quæſt.c.16.n.14. quidquid imò & hos poſſe matrimoniũ cõtrahere ſentiãt

Nauarr.consilio.39.numer.16.sub titul. de sponsalibus. & iuxta prædicta venit explicandus idem Nauarr. consilio.3.numer.15.de frigidis & maleficiat. Neque obstat quòd valde senes semen prolificum emittere non possint, vt ex Medicorum doctrina tradunt Tiraque. l.connubiali.6.num.19 & Petrus Tholosanus in syntagmate iuris, lib.9. cap.6. num.11. quia id non impedit matrimonium validè contrahi, vt constat ex suprà traditis, & in specie notant Parisius consil.29. num.73. lib.2. Nauar. in manuali cap.22. num.59. ad finem. Idque eleganter præsentit Thomas in.4.distin. 34.quæst.2.artic.2. in responsione ad tertiũ,inquiens, quòd licèt valde senes non habeant caliditatem sufficientem ad generandum, habẽt tamen sufficiẽtem ad coeundum: & his conceditur matrimonium contrahere, secundũ quòd est inuentum in remedium concupiscentiæ, non secundùm quòd est inuentũ ad officium naturæ, idest, prolem procreandam: in quo sentit ad validitatem matrimonij non requiri, quòd vir possit prolẽ generare, requiri tamẽ quòd possit perficere copulã, scilicèt, per seminis emissionem, etiam inepti ad generandum; quia aliàs neque matrimonium potest videri consummatum, neque effectos esse vnam carnem, quod est de essentia consummati matrimonij, vt suprà diximus. Ex his ergo inferendo ad nostrum casum dicẽdum est, quòd spado, qui imperfectum saltem semen emittere potest, matrimonium validè contrahit: & ita debet intelligi.l. si serua. §. final. ff. de iure dotium. dum loquitur de spadone, & text similis. l. alumnos.14.§. final. ff. de manumiss. vindicta. & l.2. §. illud. & l. si arrogato.40.in fine. ff. de adoptio. l. Pomponius.6. §. final. ff. de ædil. edict. & cõsequenter hoc casu competet actio dotis cum omnibus suis priuilegijs: sed si semen non potest emittere, is matrimonium contrahere non potest, vt est castratus: dict. l. si serua. §. final. & l. alumnos. 14. §. final. ff. de manumissis vindicta. & consequenter mulieri id quod dedit repetenti, neque competet actio dotis, neque etiam priuilegia doti concessa, vt probat. l. si serua. 40. §. final. ff. de iure dotium. Quod tamen intelligendum est attento rigore, & rei veritate, vt colligitur ex l. 1. C. de condictio ob causam. Sed in hoc casu cùm mulier possit prolem dare Reipublicæ nubendo alteri qui possit generare, ex æquitate quasi dos considerabitur, atque ita priuilegia doti verę concessa, huic quasi doti communicabuntur. l. si cum dotem. 23. §. final. ff. eodem. l. 3. ff. de priuileg. credito. & in specie notant Socin. hic numer.20. Socin. Iunior numer.27. Et hæc de primo casu. Succedit igitur secundus casus, quando impedimentum generandi prouenit ex parte mulieris: & in eo concludendum est, quòd si fue
95 rit ita arcta, † vt cognosci non possit, non valebit matrimonium. cap. ex literis. de frigid. & maleficiat. Quinimo si ita arcta sit vt à marito neque per propriũ opus, neq, Medicorum ope cognosci possit, matrimonium istud censebitur nullum, & consequenter si ista nubat alteri, à quo fuerit cognita, cum isto secundo remanebit, neque redderetur primo viro, quia licèt non fuerit ita arcta vt à nullo cognosci posset, satis est, à primo nullo modo cognosci potuisse, vt primum matrimonium censeatur inualidum, & secundum validum. Paludan. in.4. distinctio.34. quæstion.2. Siluester verb. diuortium. nu.22. & alij adducti per Matiençó titul.1.lib. 5. ordinamenti. in rubric. glos. 1. num.194. vbi respondet ad text. qui in contrarium facit. c. fraternitatis. de frigid. & maleficiat. & etiam Nauar. consi. 1. sub titulo de frigid. & maleficiat. vbi declarat. In primo ergo casu, cùm non sit matrimonium: neque erit dos, neque competent priuilegia concessa dotis repetitioni, cum respectu mulieris cesset spes prolis, per quam augeatur Respublica: & ita Bartol. l. si quis posthumos. numer.1. ff. de liber. & posthumis. quem in his terminis accipiunt Claud. hic nu.42. Vincent. numer. 59. Pontan. numer.83. & facit ratio. l. si serua. 40. §. final. ff. de iure dotium. quæ in his terminis generaliter procedit, vt hîc aduertit Socin. numer.21. quidquid repugnet Parpalia numer.39. & Camillus numer.60. Si autem à marito cognosci possit, & tamen iudicio Medicorum est sterilis à natura, vt prolem procreare non possit, tunc Feli. cap. cum sit. numer.15. de foro competent. concludit, matrimonium non valere: allegat. c. solent. 32. quæst.2. refert Silua nuptialis lib.2. num. 15. Phanuntius de lucro dotis, gloss. 3. numer.7. pagin. 168. consonat quod consuluit Iason consil. 115. numer.1. libr.1. quòd si mulier septuagenaria matrimonium cõtrahat, non dicetur propriè matrimonium, neque illa propriè dicetur vxor; quia vt proprium sit matrimonium, oportet, q; saltẽ in habitu & potentia sit spes sobo
96 lis, quãuis posteà actu non suscipiatur. † Cũ igitur mulier septuagenaria, neq; in habitu, neque in actu prolẽ possit procreare. l. si maior. C. de legit. hære. ppriè non dicitur vxor: ex hoc inferens, quòd hoc casu non verificabitur statutum cõcedens lucrum dotis marito, si vxor decedat in matrimonio sine liberis: subscribit Phanuntius de lucro dotis, gloss. 3. num.3. ad finem. Ferronius in consuetudin. Burdigaliæ, lib.1.tit.4.§.6. colum.3. Et confirmari potest ex latè cõgestis per Tiraquel. l.6. connubiali. num.47. post Parisium consil.29. à num.25. lib.2. facit cap. cum sis. de conuersio. coniugato. Accedat quod resoluit Præpositus cap. tanta. num.7. ante fin. qui filij sint legitimi. & Socin. l. sed est quæsitum. num.2. ff. de liber. & posthu. quòd si iudicio Medicorũ matrix mulieris ita sit destructa, vt generare nõ possit, hæc matrimoniũ contrahere non poterit. Sed his non obstantibus, contrarium est concludendũ: septuagenaria enim matrimonium contrahere potest, vt colligitur ex. l. pen. C. de nupt. diuersa enim ratio est inter masculum & fœminam: nam masculus habet se per modum agentis: & ideò si agere non potest, vel seminare, ineptus cẽsetur ad contrahendum matrimonium: mulier autem habet se per modũ patientis, & ideò satis est quòd cognosci possit, & semen recipere, quantũcunque ex parte sua non possit semen emittere, vel etiam sit frigida à natura, vt tradit Soto in.4. distinctio.34. quæstio. vnica. artic.2. colum.1. ad medium. Nauar. cons.2. sub tit. de frigid. & malef. nu.13. & num.14. & Matiençó tit.1.lib.5. ordinamenti. in rubric. glo.1. num.198. vbi inquit, quòd quanuis fœmina seminare non valeat, nullum inducitur impedimentum circa matrimonium, licèt aliud sit, si vir semen emittere non possit, vxor autem possit, quia generatio sine viri semine esse non potest: allegat diuum Thomam in.4. distinct.34. quæstio.2. articul.6. Sed aptior & solidior ratio erit, quòd si vir non potest seminare, non potest contrahere matrimonium, etiam quatenus inuentum est ad remedium concupiscentiæ: quia cum semen non emittat, non potest effici vna caro cum vxore; quod est de essentia matrimonij consummati, vt
97 suprà diximus. † Diuersum erit in vxore; quia cum recipiat, licèt semen non emittat, tamen efficiuntur vna caro, ac ob id mulieri hoc casu conceditur matrimonium, quatenus est inuentum ad remedium concupiscentiæ. Quinimo etiam concederetur, quatenus matrimonium inuentũ est ad officium naturæ, si ipsa possit semen recipere, licèt propter frigiditatẽ nõ emittat; quia ad prolẽ pro-

creandam non est necessaria emissio seminis ex parte mulieris : solùm enim semẽ masculi ad prolem sufficit. Panormitan. cap. fraternitati. ad finem. de frigid. & maleficiat. Thomas in. 4. distinct. 34. quæstio. vnica. articul. 2. & ex traditionibus Medicorum id probat Cælius Rodoginus lib. 4. antiquarum lectio. ca. 10. & ideò in specie Siluester verb. matrimonium. 8. quæstion. 16. versiculo. 4. post Archidiac. resoluit, quòd cum mulier in coitu sit patiens, satis est quòd in membro naturali patiatur actionẽ masculi, neque frigiditas ex parte mulieris impediet matrimonium. Vnde infert, quòd mulier potest contrahere matrimonium, quanuis sit decrepita, vel frigida à natura ; licèt aliud sit in masculo: quod etiam tradit Matienço dict tit. 1. libr. 5. ordinamenti. in rubric. glos. 1. num. 198. quorum dicta & rationes ex præcedentibus explicanda sunt. Et retẽta hac opinione, non obstant adducta in contrarium: nam ad primum de dicto Felin. suprà relato respondeo, illud non esse verum, vt in specie aduertit Silua nuptialis lib. 2. num. 15. Neque pro Felin. facit dict. cap. solent. 32. quæstion. 2. nam loquitur, quando in matrimonio exprimitur conditio, Si proles euitetur: nam cùm hæc conditio repugnet substantiæ matrimonij, vitiat illud. cap. fin. de cond. appositis. sed cessante pacto, ad validitatem matrimonij non requiritur susceptio sobolis, neque in actu, neque in habitu: glo. c. nuptiarum. verb. in quibusdam. 27. quæstion. 1. Bald. authentic. res quæ. numer. 15. C. communia de legat. & constat ex suprà traditis. Vnde magis receptum est, valere matrimonium contractum cum muliere à natura sterili, quæ nullo modo generare possit. cap. tantum. 32. quæstion. 7. l. sed est quæsitum. ff. de liberis & posthumis. tradit Bald. cap. quemadmodum. numer. 9. de iureiurand. Bolognet. hîc num. 212. Tiraquel. tracta cessante causa. 25. limitatio. satis enim est, quòd sit capax coitus, cuius mulier sterilis magis apparens est; vt tradit Tiraquel. l. 9. connubiali. numer. 121. † Neque etiam obstat au- 98
thoritas Iason. dict. cons. 115. lib 1. quia malè loquitur: mulier enim septuagenaria validè contrahit matrimonium, vt ex Siluestro & alijs suprà retulimus, & consequenter illa propriè dicetur vxor, & propriè dicetur matrimonium, vt in specie aduersus Iason. probat Rolandus de lucro dotis quæstion. 103. & Iasonis ratio tantùm concludit in masculo, qui propter decrepitam ætatem non potest semen emittere, vt diximus in primo casu, & consequenter eo casu non erit locus statuto, cum matrimonium non valuerit: vt consulit idem Iason consil. 58. libr. 1. Non obstat tertiũ de authoritate Præpos. & Socin. quia proculdubio malè loquuntur, vt constat ex suprà traditis. Cũ igitur verius sit, mulierem sterilem à natura validè contrahere matrimonium, etiam verius videtur, quòd ei repetenti dotem competant priuilegia dotis repetitioni concessa: iuxta consequentiam qua vtitur Iureconsult. l. si serua. 40. §. final. ff. de iure dotium. & quia priuilegia doti fuerunt concessa, habito respectu ad id quod frequentiùs contingit, scilicèt, susceptionem prolis: si ergo eueniat prolem non susci pi, non ob id debent cessare prædicta priuilegia: argument. l. nam ad ea. ff. de legib. facit ratio. l. quæret aliquis. 133. ad finem. ff. de verbor. significatione. quo argumento vtuntur Bulgarin. hîc numer. 15. Socin. numer. 22. & Crot. numer. 39. Pro quibus facit authoritas Angel. consilio. 68. numer. 4. ad finem. quòd si statutum in successione præferat agnatos ad perpetuationem, & conseruationem familiæ, illud statutum verificabitur etiã in agnato castrato, quanuis in eo non sit spes prolis, per quam conseruetur familia; quia

quia potius debet attendi communis hominum natura, quàm speciale alicuius vitium: argumento. l. si quis posthumos. ff. de liber. & posthum. & l. iusto. in principio. ff. de vsucapio. & l. nam ad ea. ff. de legib. subscribit Andr. Sicul. c. in præsentia. num. 74. de probatio. Costa. l. cum tale. §. si arbitratu. 1. limitat. nu. 3. ff. de condit. & demonst. His tamen non obstantibus, verius videtur, mulieri sterili à natura, non competere priuilegia dotis repetitioni concessa, cum magis communi quam suprà retulimus. † Nam cùm ra- 99
tio præcipua concedendi prędicta priuilegia sit proles, vt suprà diximus; & hæc ratio cesset in muliere sterili à natura, debet etiam cessare concessio priuilegiorum: & in specie videtur tex. l. adigere. §. quanuis. ff. de iure patronatus. nam quamuis loquatur in castrato liberto cõ 100
pulso iurare, ne liberos suscipiat; habebit etiam locum in muliere sterili à natura, quæ prędicto modo compulsa fuit iurare; cùm militet eadem ratio: & ita glos. l. adoptiuum. 8. verb. nubat. ff. de in ius vocand. Bald. l. conuenticula. num. 1. C. de Episcop. & cleric. Neque obstant adducta in cõtrarium: nam ad primum de. l. si serua. 40. §. final ff. de iure dotium. respondetur, consequentiam Iureconsulti veram esse, quando propter defectum viri proles suscipi non potest: nam tunc cùm mulier nubendo alteri possit liberos procreare Reipublicæ, meritò cõpetent dotis priuilegia: sed quando defectus prouenit ex parte mulieris, licèt tunc valeat matrimonium, non tamen mulieri sterili à natura competent dotis priuilegia, quæ principaliter in fauorem prolis fuerunt concessa, vt constat ex suprà traditis. Non obstat secundũ, quia in hoc articulo duo casus distinguendi sunt. Primus est, quando mulier non est sterilis à natura, sed tantùm ex accidenti prolem non suscipit, & sic casualiter fuit sterilis; & tunc concedendum est dotis priuilegia ei competere, iuxta prędictorum rationem, & in specie Phanũtius de lucro dotis, glos. 3. num. 10. sed si mulier sit sterilis à natura, ita vt iudicio Medicorum non sit apta ad generãdum; tunc quia ratio legis cessat vniuersaliter respectu mulierum sterilium à natura, debet etiam cessare priuilegiorum concessio: vt apertè colligitur ex dict. l. adigere. §. quanuis. ff. de iure patronatus. Ex qua consideratione etiã apertè corruit decisio Angel. dict. consil. 68. numer. 4. ad finem. quam suprà retulimus pro contraria sententia: & maximè confirmatur traditio glo. in. l. adoptiuũ. 8. verb. nubat. ff. de in ius vocand. quòd si patronus exegerit iuramentum à liberta sterili à natura, ne nubat, nõ habebit locum pœna legis imposita patrono tale iuramentum à liberta sua exigenti: allegat dict. l. adigere. §. quãu is. † & sub- 100
scribit Bald. l. conuenticula. numer. 1. C. de Episcop. & cleric. & quanuis Costa. l. cum tale. §. si arbitratu. 1. limitatione. ad finem. ff. de conditio. & demonstr. contrarium teneat, tamen resoluendũ est, pœnam fuisse impositam patrono in duobus casibus, scilicet, quando exegit iuramentum à liberta ne nubat, vel quòd liberos non procreet, vt constat ex dict. l. adigere. in principio. ff. de iure patronat. In primo casu pœna incurretur, etiamsi iuramentũ exactum sit à liberta à natura sterili: ratio est, quia mulier sterilis à natura, validè contrahit matrimonium, vt suprà probatum fuit: iuramentum igitur exactum ne nubat, faciet committi pœnam legis. l. 3. §. si quis liberam. ff. de suis & legitim. hæred. iuramentum autem exactum, ne liberos procreet, non faciet committi pœnam, si liberta sit à natura sterilis; quia tunc videtur cessare ratio, propter quam lex pœnam illam imposuit. dict. l. adigere. §. quanuis. Quo exemplo cum causa finalis, & pręcipua concedendorum priuilegiorum fuerit prolis susceptio, vt probat is text. & hæc ratio cesset in mu-

liere natura ſterili, quæ liberos procreare non poteſt.l. ſi ſterilis. 22. in princip. ſ. de actio. empti. non debent ei competere prædicta priuilegia : quòd ſi in diſpoſitione non fuerit habita principalis ratio ad prolem,ſed ad matrimonium, ea diſpoſitio verificabitur in muliere ſterili a natura, quæ validè contrahit matrimoniũ. Quare ſi ſtatutum deferat lucrum dotis marito, ſi mulier decedat ſine liberis; id ſtatutum verificabitur etiã in muliere à natura ſterili; quia huiuſmodi lucrum præcipuè defertur propter onera matrimonij: gloſſ. l.ſi donaturus §. final.ſ.de condict.ob cauſam. quæ inueniuntur etiam quando mulier à natura erat ſterilis, vt eſt de mente Curtij Iunioris.l.1.num.11.& auth.prætereà. num.42. C. vnde vir & vxor. Vltimò addendum eſt, quòd mulier ſterilis cenſetur infamis. cap. recurrat. §. his ita. & ibi notat gloſ. verb. maledicta. 32. quæſt.4. notauit Ripa hîc num.124. Felin. cap. at ſi clerici. in princip. num.12. ad finem. de iudicijs.inferens, quòd mulier ſterilis non admittetur tanquam teſtis in cauſa, quæ exigit teſtes omni exceptione maiores. Item,quòd ſi inſtituta ſit hæres,poterit frater teſtatoris agere querela inofficioſi teſtamenti, quaſi turpis perſona,ſiue infamis fuerit inſtituta: iuxta.l. fratres. C. de inofficioſ. teſtament.ſubſcribit Parpalia hîc num.38.

101 Quæ tamen dicta non ſunt vera: † prædicta enim infamia incurrebatur per legem Moyſi iudiciariam, quæ expirauit morte Chriſti. cap.vnico.de purificatio. poſt partum.atque ita hodie mulier ſterilis nullam incurret infamiam, vt colligitur ex d.cap.incurrit.§. his ita.32q.4. & aduertit additio.Felin.d.cap.at ſi clerici.in princip. num.12. de iudic. atq; ita illæ illationes Felini & Parpaliæ ſuprà relatæ,hodie non obtinebunt;quanuis fateamur,pudorem eſſe fœminis, ſi matrimonij prẽmia non habeant,id eſt,prolẽ. cap.pudor.32.quæſt.2. maximum enim & præcipuum munus fœminarũ eſt concipere, atque tueri conceptum. l.quæritur.14.§.1.ſ. de ædil.edict.facit.l.2. ad finem.C. de indict.viduit. tollend. proſequitur Tiraquel. l.6. connubiali. nu.21.

SVMMARIA EORVM QVAE TRActantur in interpretatione legis primæ.ff.Soluto matrimonio.in ſecunda parte.

1 *REFERTVR caſus figuratio propoſita hîc per Bart.*
2 *Inſtrumentum dotis hypothecam nõ habens, in dubio præfertur inſtrumẽto mutui eodẽ die cõfecto & habẽti expreſſam hypothecam.*
3 *Priuilegium præſumptæ prioritatis tranſit ad quemcunque dos tranſit.*
4 *Exercebitur etiam aduerſus eum,qui rem hypothecatam poſſidet.*
5 *Neque eſt neceſſum probare hãc prioritatẽ cũ a iure præſumatur.*
6 *Explicatio deciſionis,& regulæ.l. matrẽ.C.de probatio.*
7 *Explicatur text. l. ſcripturas. C. qui potior. in pignorib. habeantur.*
8 *Scriptura habens horam tanquam, certior præfertur.*
9 *Et contrarium dicenti incumbet onus probandi.*
10 *Reijcitur quædam diſtinctio Decij.*
11 *Et aſſignatur elegans limitatio ad ſuprà tradita.*
12 *In dubio quando contra fiſcum ſit iudicandum.*
13 *Inducitur.l.1.C.de iure fiſci.lib.10.*
14 *Refertur communis concordia,quando in dubio ſit iudicandum contra fiſcum.*
15 *Agitur de intellectu. l. non puto. ſ. de iure fiſci.*
16 *Regula.l.inter pares. 38.ſ. de re indicat. etiã in fiſco locum habet.*
17 *Explicatur.l. ſi is qui.ſ. de iure fiſci.*
18 *In quo conſiſtat ſpecialitas.l.1.C. de iure fiſci. lib.10.*
19 *Et in quibus terminis ſit accipienda.*
20 *Neque procedet quando agitur aduerſus poſſidentem titulo oneroſo.*
21 *Traditur vera ratio.l.Vtilitas.C. de primipilo. lib.10.*
22 *Si cõcurrãt inſtrumenta fiſci,& dotis eodẽ die confecta, præfertur inſtrumẽtũ dotis.*
23 *Hypotheca dotis ſi concurrat cum hypotheca fiſci, à pari iudicantur.*
24 *Dos multis caſibus magis priuilegiata cenſetur,quàm fiſcus.*
25 *Quis dicatur primipilus, & in quibus hodie id officium verificari poſſit.*

INTERPRETATIO
Legis primæ .ff. Soluto matrimonio. in ſecunda parte.

EXPEDITA prima parte, ſuccedit ſecunda,in qua promiſimus agere de figuratione caſus aſſignati per Bart.ad hunc text. Bart. ergo hîc in princ. ita caſus ſpeciem effingit.Inueniũtur duo inſtrumẽta eodem die confecta, cõtinentia obligationem perſonalem cum hypotheca bonorum,quorum alterum eſt dotis,& alterũ mutui,quæritur, quodnã prævalere debeat? Et prima facie videbatur dicendũ, propter incertitudinẽ neutrum valere. l.duo ſunt Titij.ſ.de teſta.tutela.&qđ notat gl.l.fin.verb.miſſus. C. de edict. diui Adri. Cõtrarium tamẽ deciditur in hoc text. imò inſtrumentum dotis præferri, quaſi dotis fauore præſumatur priùs factum , & conſequenter hypothecam contentam in inſtrumẽto dotis tanquã tempore anteriorem,eſſe præferendam illi hypothecæ,quæ continetur in inſtrumẽto mutui, iuxta regulam. c.qui prior. de regul.iur.in.6.&.l.ſi fundum.4.C.qui potior.in pignor. & communiter recipitur hæc caſus poſitio Bartol. † vt hîc aſſerunt Socin.Iun.& Bolognet. vterq; nu.9.Baptiſt.de priuileg.dotalib. centuria.2.nu.58. Ant.Gom.l.Tauri.50.n.40. Circa quã caſus poſitionẽ primò notabis,Bart. pro conſtanti præſupponere, hypothecam dotis,quam conſtet poſteriùs factã, minimè præferri hypothecæ contentæ in inſtrumento mutui : nam aliàs fruſtra expenderetur ea iuris præſumptio,quòd inſtrumentũ dotis præſumatur eſſe priùs factum: & ita eſſe cõmuniter receptũ aſſerunt Ripa hîc n.1. Alciat.nu.17.Anton. Gom.l.Tauri.50. nu. 40. de cuius tamen cõcluſionis veritate latiùs agemus in ſexta parte huius legis. Prætereà & ex prædicta caſus poſitione colliges notabile dotis priuilegium, vt inſtrumentum dotis præſumatur priùs factum, ſi id doti ſit proficuũ: & deducitur ex mente .l. in ambiguis.71.ſ.de iur.dot.& l.in ambiguis.75. ſ. de reg.iur. quòd in dubijs ſemper pro dote ſit iudicandũ:notat Felin.conſ.20.

num. 10. Adeò quòd licèt pro regula sit constitutũ.in dubio pro reo esse iudicãdum.l.fauorabiliores.ff. de reg.iuris. cap. cum sunt partium iura. de reg. iur.in.6. tamen si actor agat ex causa dotis, in dubio sit pro eo iudicandum; quia hoc priuilegium speciale dotis, præfertur priuilegio generali reo concessum, vt probatur.c.final.de re iudic.tradit Nouell. de dote.9. part.priuileg.4.Dec.consil.70.in fine.Quę opinio cõmuniter recepta est, vt hic asserunt Crot.nu.9. Ripa num.3. Pontan. n.2. Dec.cũ additione.l. in ambiguis pro dote.ff.de regul.iur.Felin.cap. pastoralis.nu.6.in fin. de rescript. Horatius Lutius de priuileg. scholarium priuileg.35. Quinimo existimat Baptist. de priuileg.dotalib.centuria.2.nu.60.quòd si mulier proferat duo instrumenta sibi inuicẽ repugnantia,quorũ alterũ sit dotale,huic fides adhibebitur tanquã fauorabiliori: & hoc modo existimat etiã poni posse casum in hoc tex. Sed non puto verum,cùm in contrariũ sit regula.l.scripturæ.C.de fide instrumẽtor. & l.vbi repugnantia.ff.de reg.iur.quę etiam in causa dotis debet obseruari: iuxta regulã. l. in fraudem.§. final.ff. de milit. testam.Et quod suprà diximus in dote, etiã admittendũ est fauore piæ causæ. Pontan. hîc nu.9.Dec.l.final.col.fin.C.de edict. diui Adrian.Tiraq.de priuileg. piæ causæ,priuileg.35. Prædictam autem cõclusionẽ deductã ex casus positione Bart.ampliabis primò procedere, etiamsi instrumẽtum dotis non habeat hypothecam expressam,& instrumẽtum mutui, eâdem die confectum,illam habeat: nam cùm pro dote semper contineatur tacita hypotheca.l.vnica.§. & vt plenius.C.de rei vxor.actio. & instrumentum dotis præsumatur priùs factum,vt suprà dictũ est, necessariò sequitur, hypothecam tacitã
2 dotis esse præferẽdam, † iuxta regulam cap.qui prior.de regul.iur.in.6. adiuncta l. cum quid.ff. si certũ petat.& est bonus textus.l.vnica.C.rem alienã gerentibus. & ita Nouellus de dote.9.part.speciali.1. nu.3.Baptist.de priuileg.dotalib. centuria.2.n.58. Neque obstat argumentum Ruin.hîc nu.13. quòd etiam fauore dotis duo specialia non admittuntur.l.1.C. de dotis promissio. nam facilè respondetur,quòd cum instrumentum dotis censeatur prius, stante hac præsumpta prioritate,quòd tũc præferatur tacita hypotheca expressæ, non est speciale sed ius cõmune.c.qui prior.de reg.iur.in.6.Et si replices,quòd saltẽ duplex specialitas videtur concurrere in eo sensu,quòd inducatur tacita hypotheca, itẽ & præsumatur prioritas; respondetur, hæc specialia procedere ex diuersis fontibus:nã hypotheca tacita inducitur per fictionem legis, & prioritas per præsumptionem: & quando specialia oriũtur ex diuersis fontibus,eorum admittitur concursus.Bar. l.si is qui.nu.71.ff.de vsucapio.&in specie colligitur ex.l.si is qui.28. ff. de iure fisci. adiuncta.l.2.C.in quib.causis pignus.Ex quibus infertur,quòd licèt mulier habẽs tacitã hypothecã ratione dotis, nõ prę-feratur expressę hypothecęanteriori:gl. magna.l.assiduis.C.qui potior. in pigno. cõmuniter recepta,vt asserit Couar. resolut.lib.1.c.7.nu.1. vers.3.conclusio. & diximus suprà: tamẽ si tacita hypotheca sit anterior,verè, vel præsumptiuè,præferenda est expręssę posteriori: vt constat ex suprà traditis, & notat Negus. de pignor.4.mẽbr.2.p.nu.98.Amplia secũdò, vt huiusmodi priuilegium,scilicèt,quòd instrumentũ dotis præsumatur anterius, transeat ad quẽcunq; siue hæredem,siue cessionariũ: cũ enim ipsi doti sit concessum,transibit ad eũ,ad quẽ dos ipsa transit,iuxt.regul.l.1.§.permittitur.ff.de aqua quotid.& æstiua. & ita Bart.hîc nu.4.cõmuniter receptus, vt asserunt Ripa hîc nu.39.Socin.Iuni.nu.114.Pontan. nu.3. defendunt Vincen. nu.15. Crot. nu.55. Bolognet.nu.12.Nouell.de dote.9.part. priuileg.2. Contrarium tamẽ tenet Socin.hîc nu.30.Iason. nu.18. moti ex eo, quòd

quòd priuilegiũ prælationis, quod dos habet inter actiones personales, non trã sit ad alium.l.vnica.C.de priuileg. dotis. neq; etiam illud, quòd hypoteca tacita dotis præferatur alijs hypothecis tacitis etiam anterioribus.§.fuerat.ad fin. Insti. de actio. Ergo neque etiam debet transire istud priuilegium de præsumpta prioritate;cùm attento effectu,etiam videatur agi de prælatione.Expendunt etiam l.assiduis.C.qui potior.in pignor.ibi: Licèt anteriores sint: nam ex illis verbis videtur colligi,quòd mulier prę feratur habentibus hypothecas tacitas,siue sint an
3 teriores,siue non: † sed in his, quæ non sunt anteriores, non potest considerari priuilegium, nisi quando datur concursus eiusdem temporis:quod tamen priuilegiũ probat ille tex. non transire nisi ad filios.Sed his nõ obstantibus,non est recedendũ à magis recepta sententia: nã cùm instrumentũ dotis præsumatur anterius,qualitas semel inhærens, non debuit mutari ex eo quod posteà euenit.l. 2.ff. de itinere, actuque priuato.&l.sanci mus.C.de administ.tutorũ. facit.l.videa mus.ff. quod metus causa.& l.1.§.semel. ff.de bono. posse.secundũ tabulas. Neq; obstant contraria,quia ad primũ respondetur, in nostro casu nõ agi de iure prælationis,sed de prioritate præsumpta, secundũ quam instrumentũ dotis iure cõmuni venit prę ferẽdum,ex regula.c.qui prior.de regul.iur.in.6. Item priuilegiũ prælationis cõceditur personæ;istud autem priuilegium præsumptæ prioritatis conceditur doti,atque ita succedit differentia,quam constituit Iureconsl.priuilegia.ff.de reg.iur.Ad secundũ de d.l. assiduis.respondetur, tex.illum tantũ præsupponere,quòd si alij creditores nõ sint anteriores,sed posteriores,vel etiam pares,absque priuilegio mulier venit præferẽda,propter præsumptã scilicèt,prioritatem,& adiũcta regula.c.qui prior.de reg.iur. in.6. Amplia tertiò,vt mulier obtineat ratione prę sumptę prioritatis,etiã si habens instrumentũ mutui,rem hypothecatã possideat: ita colligitur ex. c. ex literis.in fine.de probat.dũ probat,quòd licèt in dubio pro possessore sit iudicandum,tamen aliud erit si agatur de libertate,vel etiã de dote;vt ibi supplet gloss. verb.in liberali.per text.c.final.de re iudic.& in specie videtur text.l.1.C.de iure fisc.lib.10. & ita ampliant Vincen.hîc nu.5.Ripa nu.6.Alcia.nu.22.Socin. Iun. nu.61.Dec.l.fin.col.fin.C. de edict. diui Adria.Socin.cons.67.nu.8.lib.3. Rebuf. de pacif.poss.nu.381.& de priuileg.scholariũ,priuileg.81.Tiraq.de priuil.piæ causæ,priuileg.35.Couar.resolut.lib.1. c.16. n.7.ad fin. Contrariam nihilominus opinionem tenet Ias.hîc nu.7.&Corras.hîc 1.lect.num.5. Cagnol.l.in ambiguis pro dote.nu.6.ff.de regu.iur.& in effectu Alciat.de præsumptio. reg.3. præsump. 43. nu.5.adducunt tex.c.si à sede.de præbẽ. in.6.& quia instrumentum dotis,quod ostenditur,tantũ probat obligationẽ debitoris(de qua nulla est disputatio.)Prioritas igitur est fundamentũ intentionis mulieris;quam cũ perfectè non probet, debet succũbere,iuxta regulã.l.final. C.
4 de reiuend. † & facit.l.non ideò.C.de libe.causa.&l.matrẽ.C.de probat.&quod Corset.singul.188. verb. matrimonium, quòd si vir probet cũ muliere cõtraxisse matrimonium,& illa probet se cũ alio contraxisse, ita vt sit omnino dubiũ de prioritate matrimonij, præferetur ille qui vxorem possidet:faciunt etiam multa quæ in proposito cumulat Rebuf. de pacif.possess.à n.371.&Catellian.in memorabilib.verb.possessionis cõmoditas. Sed his non obstantibus non est recedẽdũ à cõmuni ampliatione,quæ clarè probatur in.l.1.C.de iure fisci.lib.10. ex qua colligit Socin.cons.67.nu.8. lib.3. quòd vbi propter causam quis habet priuilegium prioritatis,præfertur etiam possessori: & tenẽt alij quos refert Peregrinus de iure fisci lib.6.tit.6.nuin.24.Neq; obstant adducta in contrarium, nam procedunt

cedunt,quando dubitatio vertitur inter non priuilegiatos; vel inter pariter priuilegiatos, tũc enim præferetur possessor. Bart.l.si fundus.§.si duo.nu.3.ff.de pignorib. Sed quando duo cõcurrunt,& vnus tãtùm est priuilegiatus,ratione præsumptæ prioritatis præferetur etiam possessori nõ priuilegiato.d.l.1.C.de iure fisci. lib.10.tradit Bartol.l.& quæ nondum.§. quod dicitur in fine.ff.de pignorib. Ripa hîc nu.6. Neque obstat, quòd in specie d.cap.si à sede. prouisio Papę erat præferenda prouisioni ordinarij; & tamẽ hæc prælatio nõ admittitur in præiudicium illius, qui possidet mediante prouisione ordinarij: nã respondetur,quòd in specie.d.cap.si à sede. non præfertur prouisio Papæ ratione præsumptæ prioritatis: sed quando sumus in dubio quæ præcedit,in dubio præfertur prouisio Apostolica, propter maiorem authoritatem, & prerogatiuam conferentis.Felin.cap. irrefragabili.col.2.post princip. de offic. ordinar. Cassad. decisio.15. ante nu.1. de præbend.Menoch.libr.2. de arbitrar. casu.48.à num.15. & in effectu Peregrinus de iure fisci lib.6.tit.6.num.29.& aduersus hanc prærogatiuam possessio prę ualet,siue in continenti sequuta sit post prouisionem factam, siue ex interuallo, vt aduersus Cassador.tradit Puteus lib.1 decis.125. Nos autem agimus de prælatione,ratione prę sumptę prioritatis,quę indistinctè admittenda est, etiam aduersus possessorem.d.cap. qui prior. de reg. iuris.in.6. quæ notabilia sunt ad interpretationem Ord. lib.1. titul.2.§.22. cui addes etiam omnino Rebuf. de pacif. possess.num.372.& num.374. Non obstat secundũ,quia respõdeo,quòd si quis in libertate,vel dote sufficienter nõ probat intentionem suam, locum habebit regula.l.matrem.C.de probatio.&l.non ideo.5.C.de liber. causa. si verò probata est intentio sufficienter per instrumentum publicum,& tantùm propter aliud instrumentum ab aduersario prolatum redditur illa intentio dubia quoad prioritatem temporis, † tũc pro dote debet induci regula.l.in ambiguis pro dote.ff. de reg.iur. Non obstat tertiũ,quia in casu proposito à Corseto agebatur de duobus matrimonijs,quæ pariter priuilegiata sunt,atq; ita locũ habet regula.l.verũ. §.fin.ff.de minorib.nam & quãdo agitur de duabus dotibus non habent locũ suprà tradita, neque locus est præsumptę prioritati de qua suprà,sed potiùs obseruatur ius cõmune. l. assiduis. §. exceptis. C.qui potior.in pignor.habeantur.& cõsequenter dos ,cuius ratione capta fuit possessio,erit prę ferenda,iuxta regulã.§. cõmodũ.instit.de interdict.& c.si à sede. de prę ben.in.6.tradit Bar.l.si fundus.§.si duo.num.3.ff.de pignor. Quartò amplia prędictã prę sumptam prioritatem etiã locũ habere in libertate: arg. c.ex literis. de probat.& c.final.de re iudic.& ita Socin.hîc nu.4. cũ quo alij transeunt. Sed vrget in contrariũ.l matrẽ.C.de probat. vbi illa,quæ erat in quasi possessione seruitutis,proclamabat ad libertatẽ,& probabat matrem suã fuisse manumissam; & tamen quia non probauit se ex ea iã manumissa fuisse cõceptã, succubuit in causa libertatis:quod tamen verum non esset,si fauore libertatis locum haberet prę sumpta prioritas, de qua suprà: quia tunc saltem prę sumptiuè videretur probasse se ex matre iam manumissa fuisse conceptam:qua inductione idem etiam videtur probare text.l. non ideo.5.C.de liber. causa. Sed non est recedendum à cõmuni ampliatione. Neque obstãt adducta in contrarium; quia variè respondent Ruin.hîc à numer.2. & Socin. Iunior. à numer.11. Sed solidior responsio est,quòd si substantia rei, de cuius probatione agitur,sufficienter probata non est,locum habet regula.l.matrem.C. de probatio. & in dote probat l.final. C. de sentent. quæ sine certa quantit.sed quãdo de substantia rei constat, & tantùm circa aliquam qualitatem remanet ambiguitas, tunc fauore libertatis & dotis, præsumetur id quod fuerit illis vtilius:& in his terminis procedet hæc ampliatio. Neque ratione caret hæc distinctio; cùm facilius præsumatur qualitas quàm substantia: gloss.final.l.talis.30.ff. de legat. 1. Iason.l.Gallus.§. forsitan. num.6. 6 ff.de liber.& posthum. † Conclusionem prædictam ita ampliatam limitabis, si ab eodem notario,& in eodem libro instrumenta illa fuerint confecta; tunc enim non admittetur præsumpta prioritas, de qua suprà, sed illud præsumetur anterius,quod in ordine libri prius reperitur scriptum: argum. l. quoties. ff. de vsufruct. & cap.penultim. de elect. in.6. bonus text. l.1.§. quibus.C. de nouo Codice componendo. & ibi notat Bartol. nume.2. & in specie hanc limitationem assignant Bald.l. de rebus.numero.2.C. de donatio. ante nuptias. Platea.l.1. numer.4. C. de iure fisci. libr.10. Iason hîc numer.4. Bolognet. num.24.Felin. cap. pastoralis.num.6. de rescript. Catellian. in memorabilib.verb. actus. ita Anton. Gom.l. Tauri.50.n.40. Ludou.Peguera decisio Catalanica.48.numer.3. Quod tamen non procedet, quando ex materia instrumentorum constaret posterius in ordine debere prę cedere in ordine intellectus,vt quia illud continet dationem,& prius ademptionem: cùm enim ademptio necessariò præsupponat dationem. l.decem.ff. de verborum obligationib. instrumentum continens dationem,censetur præcessisse,quanuis attento ordine libri videatur posterius: & ita Cyn.& Bald.l.cùm proponatis.C. de codicillis. Socin.hîc numer.9. Alciat. de præsumptio.reg.3. præsump.42. Quinimo & illud censetur præcedere,quod oportet præcedere,vt actus valeat,quãuis ordo inueniatur inuersus. Bald. & Angel.l. cum in testamento. §. 1. ff. de hæred. instit. Felin.cap. pastoralis. nu.5. ad medium. de rescript. Crot.hîc nu.31. Catellian.in memorabilib. verb. actus ita. circa quod videndus est omnino Alciat. de præsumptio.reg. 3. præsump.42. ad medium. Limita secũdò, si dos fuerit promissa per scripturam priuatam cõrã duobus testibus, & instrumentum mutui sit publicum; tunc enim instrumẽtũ publicũ mutui debet præferri scripturæ priuatæ dotis.l. scripturas.C.qui potior. in pignor. & ita Socin.hîc nu.10.quem, quibusdam additis declarationibus, sequuntur Crot. hîc num.28.Pontan.numer.12.Socin.Iunior numer.49. Sed vtique hæc limitatio non bene videtur adaptari ad nostram materiam: nã dicta.l. scripturas. probat, quòd si quis habeat hypothecam posteriorem contẽtam in instrumento publico, debet prę ferri illi qui habet hypothecam anteriorem factam in scriptura priuata coram duobus testibus:de quo.latè agunt Tiraquc.lib.2. retract.§.1. glos.7.à num.43. & Anton. Gabriel.lib.1.communium titu.de probatio.conclusio.10. & Gutierrez 3.par. 7 ad leges regni.q.102. Quòd igitur in his terminis præferatur instrumẽtũ mutui,non procedit ex eo, quòd scriptura dotis non præsumatur anterior; sed potiùs quòd licèt constet esse anteriorem, tamen in prædicto casu debet succumbere. hypothecæ posteriori in instrumento publico cõtentæ. Quare si priuata scriptura haberet tres testes subscriptos integræ opinionis, quo casu æquipollet instrumento publico, vt probat dicta.l.scripturas.in fine.& notat Paul. consil.285. numer.2. lib.1. Anton. Gabriel.lib.1.communium,titul.de probatio.conclusione.11. tunc propter præsumptam prioritatem hypotheca contenta in priuata scriptura dotis,præferetur hypothecæ posteriori contentæ in publico instrumento mutui, vt in specie sentit Paul.consil.294.numer.3.libr.1.Bologn. hîc num.26. Et pari ratione si constaret de dotis datione per duos testes: nam dict.l.si scripturas procedit,quãdo alius creditor negat debitum contentum in priuata

priuata ſcriptura eſſe verum: nam ſi fateatur eſſe verum, vel aliter de hoc conſtet, non procedet l. ſcripturas. ſed ſemper prior hypotheca venit præferenda, vt optimè explicat Paulus conſ. 285. numer. 2. lib. 1. Tiraq. lib. 2. retract. §. 1 glo. 7. à num. 55. & Anton. Gabriel lib. 1. communium, titul. de probatio. concluſ. 10. à num. 9. Hoc igitur caſu priuata ſcriptura dotis præſumetur eſſe anterior, & cõſequenter hypotheca in eo contenta potior erit, iuxta ſuprà tradita. Limita tertiò prædictam concluſionem nõ procedere, ſi inſtrumentum mutui habeat horam præſcriptam, in qua confectum eſt, nam tunc tanquã certius præferetur dotis contractui eodẽ die celebrato, neque cõſtat qua hora: & ita Cyn. & Bald. l de rebus. C. de donatio. ante nuptias. Salic. l. ſi debitor. C. de priuile. fiſci. Platea. l 1. num. 4. C. de iure fiſci. lib. 10. Nouell. de dote. 9. part. priuileg. 2. ad finem. Ludou. Peguera deciſio Catalanica. 48. num. 4. qui licèt loquantur, quando is qui habet inſtrumentum cum hora, cõcurrit cum fiſco, tamen idem dicendum eſt ſi concurrat cum dote: nam fiſcus etiã habet priuilegiũ præſumptæ prioritatis. l. 1. C. de iure fiſci. lib. 10. & ideò quòd in fiſco dicitur, & in dote recipiẽdum eſt. l. 2. C. de priuileg. fiſci. & in ſpecie Socin. hîc num 11. Iaſon num. 5. Ruin. à nume. 17. & defendunt Ripa hîc num. 7. & l. ſi debitor. num. 10. ſ. de pignorib. & latè proſequitur Tiraquel. libr. 1. retracta. §. 11. gloſſ. 1. numer. 10. Neguſ. de pignorib. 2. membr. 5. part. num. 46. Anton. Gom. l. Tauri. 50. numer. 40. & receptam eſſe cõcluſionem aſſerit Caſſador. deciſ. 20.
8 ad finem. de præbend. † Menoch. libr. 2. de arbitrar. caſu. 48. numer. 25. Contrarium tamen, imò quòd & hoc caſu priuilegium dotis debeat præferri propter præſumptam prioritatem, tenent Crot. hîc numer. 29. Alciat. num. 22. Pontan. nu. 14. Socin. Iunior à n. 57. Bolog. n 27. Corraſi. 1. lectur. numer. 4. & 2. lectura. numer. 5. Felin. cap. paſtoralis. numer. 5. de reſcriptis. Rebuf. de pacific. poſſeſſo. numer. 384. Mouẽtur, quia inſtrumentum dotis non habens horam, potuit nihilominus præcedere: cùm igitur adhuc ſimus in dubio, debet induci regula l. in ambiguis pro dote. ff. de regulis iuris. Item, quia hoc priuilegium præſumptæ prioritatis admittitur etiam aduerſus poſſeſſorem. l. 1. C. de iure fiſci. libr. 10. & ſuprà probauimus: ergo à fortiori debet admitti aduerſus inſtrumentũ mutui eâdem die confectum cum hora. Item quia horę appoſitio non eſt neceſſaria in inſtrumento: gloſſ. cap. duobus. verb. appareat. de reſcriptis. in. 6. Cùm igitur inſtrumentum dotis non habens horam ſit perfectum, ex præſumpta prioritate venit præferendum. Sed his non obſtantibus, prima opinio verior eſt; quia priuilegium dotis de præſumpta prioritate, tunc locum habet, quando omnia ſunt paria: ſed quando inſtrumentum mutui habet horam, quam non habet inſtrumentum dotis, maiorem præ ſe fert certitudinem, vnde tanquam certius venit præferẽdum: argumento cap. iuuenis. de ſponſalib. Afflictis deciſio. 387. à numer. 5. Caraita in ritu. 186. numer. 5. Neque obſtant rationes contrariæ opinionis: nam ad primam de regula. l. in ambiguis pro dote. ff. de regulis iuris. reſpondetur; eam procedere, quando res eſt omnino ambigua: in noſtro autem caſu non videtur omnino ambigua; quia conſtat inſtrumentum mutui certa hora diei fuiſſe confectum, de quo non conſtat ex inſtrumento dotis, quod potuit confici alia poſteriori hora illius diei: atque ita concurrit quid aliquo modo certum cum omnino incerto: in quibus terminis nullum inuenitur priuilegiũ dotis circa præſumptã prioritatem. † Quinimo cũ habens
9 inſtrumentum mutui, habeat fundatã intentionem ſuã, quòd fuerit confectũ certa

certa hora diei, dicenti inſtrumentũ dotis confectum fuiſſe anteriori hora, debet incumbere probandi onus, cùm ex ipſo inſtrumento de hoc minimè conſtet: argument. l. matrem. C. de probatio. &. l. de rebus. C. de donatio. ante nuptias. aduertit Menoch. libr. 2. de arbitrar. caſu. 48. numer. 25. ad finem. Ad ſecundum reſpondetur, quòd poſſeſſio eſt quid extrinſecum, quod ſubſequitur inſtrumentũ: & ideò ſuccũbit præſumptæ prioritati, quæ à principio inſtrumẽto dotis videtur ineſſe, & ſic facit induci regulã. c. qui prior. de regu. iur. in. 6. In caſu autem propoſito concurrũt duo inſtrumenta, quorum vnũ eſt certius altero, & ideò præferri debet, iuxta regul. c. in præſentia. de probatio. tradit in ſimili Ruin conſil. 13. nu. 15. lib. 4. Tiraquel. lib. 1. retract. §. 11. glo. 1 num. 10. Ad tertium reſpondetur, quòd licèt inſtrumentum dotis carens hora, ſit validum & perfectum, non ob id ſequitur, debere præferri alteri habenti horam: nam cũ potuerit poſteriori hora confici, qui dicit anteriori factum, debet hoc probare l. de rebus. C. de donation. ante nuptias. Ex qua opinione ita defenſa infertur primò ampliatio ad traditionem gloſſæ fin. l. ſi ex pluribus. 89. §. fi. ff. de ſolutio. quòd ſemper debet præferri illud, quod conſtat priùs eſſe factum, vel per vnam horam: quam extollit Felinus cap. paſtoralis. num. 5. de reſcriptis. Hippolytus ſing. 319. Catellian. in memorabilibus, verbo, actus ita. Tiraquel. tracta. primogenio. q. 2. numer. 2. exornat latè Menochius lib. 2. de arbitrar. caſu. 48. à num. 2. nam ex ſuprà dictis conſtat id etiam procedere, quando inſtrumentum habens horam, concurrit cum alio quod illam non habet, nam & tunc tanquam certiùs præfertur. Secundò infertur annotatio ad tradita per Decium. l. in ambiguis pro dote. in fin. ff. de regu. iur. &. c. paſtoralis. n. 5. de reſcrip. nã concordãs opiniones cõtrarias ſuprà relatas, reſoluit, magis cõ
10 munẽ procedere, quando neuter eſt in poſſeſsione: nã ſi ex inſtrumento dotali ſit capta poſſeſsio, tũc inſtrumentũ dotale non habẽs horã, venit præferendum, cũ producens inſtrumẽtũ mutui cũ hora, nõ probet concludẽter illud præceſſiſſe: vnde ſuccedit regula. l. qui accuſare. C. de edendo. & ſubſcribit Tiraq. tracta. primogeniorum. 17. q. in. 11. opinione. nu. 2. & ſentit Nouellus de dote. 9. part. priuil. 2. in fin. † hæc enim diſtinctio ex præcedentibus confunditur. Nam cũ in ſtrumentum habens horam, tanquã certius ſit præferẽdum, capta poſſeſsio hãc iuris diſpoſitionẽ mutare nõ potuit: arg. l. 2. ff. de itinere actuq; priuato. & ſatis probat, ſuũ inſtrumentũ præceſſiſſe, qui probat de determinato tẽpore: poſſeſſor autẽ qui nihil tale probat, debet ſuccumbere: arg. c. qui prior. de regul. iuris. in. 6 & ita etiam prædictam concordiam improbat Menoch. lib. 2. de arbitrar. caſu. 48. à n. 33. Infertur tertiò declaratio ad. c. ſi à ſede. de præbend. in. 6. quòd ſi collatio ordinarij habuerit horã, & collatio Papę eâdem die facta illam non habeat, collatio ordinarij tanquam certior eſt præferenda, etiam ceſſante poſſeſsione prouiſi per ordinarium: & ita Socin. hîc num. 12. dicens ſe ita conſuluiſſe, & ſuam opinionem Rotæ placuiſſe: ſubſcribunt Iaſon hîc numero. 6. Ripa numer. 7. Deci. conſilio. 169. numer. fin. Hippolyt. ſing. 319. Cotta in memorabilib. verb. hora. Neguſ. de pignorib. 2. membro. 5. partis. numer. 46. Menochius lib. 2. de arbitrar. caſu. 48. numer. 25. qui hoc intelligunt procedere etiam in duobus reſcriptis à Papa conceſsis eâdem die, quorum vnum habeat horam: quod ita Rotam obſeruare aſſerit Caſſadorus deciſione 20. de præbendis. quod eſt notabile ad Ordination. lib. 1. titulo. 2. §. 22. Contrariã tamẽ ſententiã, imò q; in terminis de quibus ſuprà, collatio Papæ debeat præferri collationi ordinarij, magis probat Felin. reſpõdẽs rationibus Soci. c. paſtoralis.

nu.5.de reſcript.Alciat.hîc nu.22.Ruin. nu.20.Socin.Iunior nu.57.Pontan. nu. 14 Alcia.de præſumpt.regul.3.præſum. 43.in fine.Rebuff.de pacifi. poſſeſſorib. à nu.384.qui etiã adducunt Socin. quẽ dicunt ſibi fuiſſe contrarium, conſilio 67.lib.3.qui tamen ibi num.7.verſ.præterea.ſubdit,quòd in caſu in quo conſulebat,in collatione facta per Papã aderat clauſula Motus proprij, & decreti irritantis,& quòd ob id debeat præferri collationi ordinarij habenti horã. Et in his terminis dicit ceſſare tradita hîc per eũ: quod tamen etiam in prædictis terminis dubium videtur: nam cùm collatio habens horam, tanquam certior præferri debeat clauſulæ collationis magis incertæ,non debet tollere ius quæſitum alteri qui habet collationẽ cum hora:argu.l. fin ſ.de conſti. pecun. adiuncta regula, c.ſuper eo.de offic.delegati.atque proinde opinio Socin.hîc videtur indiſtinctè tenenda:quam latè defendit Menoc.libro 2.de arbitrarijs.caſu. 48.à num. 28. Vltimò ex prædictis infertur, quòd ſi inſtrumentum habens horam, contineat illud factum fuiſſe vltima hora diei, ita vt non ſit veriſimile in eâdem die poſt illam horam fuiſſe cõfectum aliud inſtrumentum, † tunc à ceſſante ratione de
11 qua ſuprà,illud inſtrumentum,quod nõ habet horam,præſumetur factum anteriori hora;& conſequenter præferetur. Ripa hîc num.8.Socin.Iunior num.56. & num.60.Rebuff.de pacific. poſſeſſor. num.386.Tiraquel.lib.1.retractat.§.11. gloſſ.1.num.10.in fine. Sed vtique cum inſtrumenta etiam nocte cõfici poſint, l.non minorem.C.de tranſactio. & etiã collatio beneficij nocte fieri poſsit. Feli. cap.conſuluit.col.vlti.de officio delegati.Selua de benefic.3.parte.quæſtio.17. non eſt omnino certa prædicta præſumptio: & ideò verius videtur,hoc eſſe relinquendum iudicis arbitrio,vt aduertit Menoch.libr.2.de arbitrar.caſu.48.à numer.21.Ad complementum autẽ iſtius articuli illud addendum eſt, quòd licèt pro dote in dubio ſit iudicandum,vt cõſtat ex ſuprà traditis, non tamen idem obſeruabitur in fiſco: quia licèt fiſcus multa habeat priuilegia, tamen non habet hoc priuilegium, vt in dubio pro eo iudicetur:quinimò.l. non puto. 10.ĵ. de iure fiſci.videtur probare quòd in dubio ſit iudicandum contra fiſcum,vt ibi notat Dyn. & Bart.intelligentes hoc procedere,ſiue ſit dubium iuris, ſiue facti quo ad probationes:extollit Matthesi.ſingu. 72.Alcia.reſpon.522.nu.7.Calici.in margarita fiſci.4.dubio.priuilegio.10. & defendũt Alex.hîc.n.2.Alcia.de præſump. regula.3.præſumptio.41.& lib.8.parergon.cap.6.Zaſi.l.fructus.num.5.ĵ.eo.Simancas in catholicis inſtit.cap.9.nu.92. Et hanc eſſe receptam ſententiam aſſerunt Alciat.hîc num.6.Socin.Iunior numer.23.in fine.Aymon rationem addẽs conſilio.6.numer.128.& Corraſi.hîc.2. lectu.n.4. & aſſerit magis receptum Põtanus hîc numer.6.ad finem. Petrus Faber.l.in ambiguis pro dote. poſt principium.ĵ.de regulis iuris.Coſta.l.qui duos. §.cum in bello. verbo patrem.num. 14. ĵ.de rebus dubijs. Baeça de decima tutoris.cap.9.numer.5.& proſequitur Peregrinus de iure fiſci.libro.6.titulo.6.à numer.23. Quibus adde Iſerniam cap.1. numer.3.in fine.de duobus fratribus de nouo benefic. inueſtit. aſſerentem per d.l.non puto. in dubijs faciendam eſſe interpretationem aduerſus fiſcum,&ibi Afflict.num.71.declarat. Sed aduerſus hãc cõmunẽ traditionẽ vrgenter facit, quòd dos & fiſcus æquiparantur. l.2. C. de priuileg.fiſci.cum glo. fin. ergo quæ ſuprà reſoluta ſunt in dote, pariter & in
12 fiſco vidẽtur admittẽda.† Et cõfirmatur, quia mulier habet priuilegium, vt præferatur creditoribus anterioribus habentibus tacitas hypothecas.l. aſsiduis. ſecundùm communem intellectum.C. qui potior.in pignorib. &tamẽ nõ præfertur fiſco habenti tacitã hypothecam an-

anteriorẽ.l.2.C.de priuileg. fiſci.adiuncta.l.2. C. in quibus cauſis pignus. quia ſcilicèt in materia prælationis dos & fiſcus à pari procedũt:ergo nullainter illos eſt conſtituenda differentia. Secũdò facit.l ſi is qui.28.ĵ.de iure fiſci. vbi probatur,ꝙ ſi creditor anterior habet bona debitoris generaliter hypothecata, & is de bitor poſteà contraxit cum fiſco, & ſic eius bona tacitè hypothecãtur fiſco.d.l. 2.C.in quib. cauſis pignus. vtique prior creditor præferetur in bonis, quæ debitor habebat iam quæſita tempore quo contraxit cum fiſco:in bonis autem poſteà quæſitis præferetur fiſcus. Expende igitur,ꝙ in bonis poſteà quæſitis eodem tempore concurrunt creditor anterior ratione ſuæ hypothecæ generalis, & fiſcus ratione ſuæ tacitæ, & tamen fiſcus prẽfertur: ergo clarè conſtat,fiſcũ cõcurrentẽ cum alijs creditoribus habere ius prælationis.Et confirmatur; quia habẽs bona alicuius hypothecata generaliter, prẽferẽ poſterioribus creditoribus, etiã quoad poſteà quæſita.l.2.ſ.qui potior.in pignor.habeãt.Paul.l.in operis.nu.7.ſ.locat.quæ regula procedit etiam in dote; quia circa hoc dos non inuenitur priuilegiata.glo.magna.verſ.ſed nunquid.d.l. aſsiduis.Ergo ſi fiſcus in hac materia prẽlationis magis priuilegiatus eſt quã dos, à fortiori ſuprà reſoluta in dote,debent admitti in fiſco. Tertiò videtur text.l.1. C.de iure fiſci.lib.10 ſic inducẽdo.Certum eſt,quòd ſi creditores habentes bona debitoris hypothecata, agant hypothecaria aduerſus illum cui debitor donauit, vt obtineant,oportet probare,donationem illam fuiſſe factam,poſtquam debitor bona iam ſua creditoribus hypothecauerat;aliàs ſuccumbẽt. l. de re-
13 bus.13.C.de donat.ante nuptias.† & tamen tex.d.l.1.probat, quòd ſi fiſcus agat hypothecaria aduerſus eum cui debitor fiſci donauit,obtinebit,niſi donator probet ſibi fuiſſe factam donationem,antequam bona fiſco eſſent tacitè hypothecata: quod in ſpeciale fiſci priuilegium fuiſſe inductum,aſſerunt gloſ.Bar.& Platea.ibi.Bartol.l.& quæ nondum.§.1.ſ.de pignor.Roman.ſingu.158.Corſet. ſing. 13.Claud.hîc.in prin.Neguſ.de pignor. 2.memb.5.partis.nu.43.Calicius in margarita fiſci.3.dubio.priuileg.87.Ludouicus Peguera deciſ. Catalanica. 48.á nu. 1.Peregrinus de iure fiſci.libr.6.tit.6.nu. 22.Ergo ibi eſt text.expreſſus,probãs in fauorem fiſci præſumi prioritatem obligationis,vt & in fauorẽ dotis fit. Quartò facit; quia priuilegia doti conceduntur in fauorem Reipublicæ, vt conſtat ex iſto text.ergo à fortiori debent videri conceſſa fiſco;quia in fiſco magis videtur agi de vtilitate publica, ita vt vtilitas dotis, habito reſpectu ad vtilitatem fiſci,priuata cenſeatur.l.vtilitas.C. de primipilo.libr.12.Bartol.hîc num.25.communiter receptus. Et ita his rationibus aduerſus communem ſuprà relatam tenet Socin.hîc num.6. Crot.â nume.13. Ripa num.4.Socin.Iunior à numer. 28. Quinimò hãc eſſe communem opinionem aſſerunt Neguſ.de pignorib.4.mẽbro.2.partis.num.118.Ripa.l. ſi debitor. num.7.&.8.ſ.de pignorib. Couarr.reſol. lib.1.cap.16.nu.2. Et retenta hac opinione,non oberit text. pro alia cõmuni adductus in.d.l.non puto.10.ĵ. de iure fiſci. quia vno modo reſpondet Bald.Nouell. de dote.9.part.ſpeciali.1.nu.3. alio Dec. l.in ambiguis.pro dote.num.2.ĵ.de regu. iuris.&.c. ex literis.num. 5. de probatio. Alio Alciat.lib.8.parergon. cap. 6.quem probat Riminald.Iunior conſi.15.num. 112.libr.1.& alium etiam nouum ponit Guilliel.Pontan.hîc nu.6. & alios etiam intellectus refert Camill.hîc.n. 31. alios refert Marcus Anto. Cucchius in tract. de moratoria præſcriptione, poſito in interpretatione.l.quoties.C.de precibus Imperato.offerendis.à nu. 48. & Benincaſius in princ.Inſtit.de actio.à nu. 133. Sed magis communiter approbatur intellectus Cuma.hîc.n.11.ꝙ d.l.nõ puto.

procedat.quando fiſcus egit ad pœnam ratione delicti:& ſic agit de lucro: nam tunc in dubio iudicandum eſt cõtra fiſcum,in fauorem aliorum creditorũ, qui agunt de damno vitãdo.l.in ſumma.17. &.l.quod placuit.37.ff.de iure fiſci.l. vnica.C.pœnis fiſcalib.creditor.lib.10. Sed ſi fiſcus agat ratione proprij contractus, vel etiam ad pœnam,non tamen incurſam ratione delicti; cùm tunc videatur agere de damno vitando, in dubio pro
14 eo erit iudicandum.† d.l.1.C.de iure fiſci.lib.10.ſubſcribunt Iaſon hîc num.37. Crot.nu.18.Zaſi nu.41.Bologne.nu.17. &.nu.204.Iaſ.§.ſi quis agens.nu.11.Inſt. de actio.&.l.de die.in princ. nu. 3.ſ. qui ſatiſd.cogantur.& conſ.30. nu. 3.libr.1. Gomez.in prin.Inſti.de actio.nu.10.Gutierrez de iuramento confirma.1.parte. c.16.nu.68.Neguſ.de pignorib.4.mẽbr. 2.partis.nu.118.Plotus tract. de in litem iurando.§.6.nu.26.Boſius tract. de fiſco. nu.74.Peralta.l.3.§.fin.num.91.ff.de hæred.inſtit.Cagnol.l.1.nu.66.C.de edendo. aſſerẽs communiter eſſe receptum, & notab.idem Cagnol.l.factum.§.in pœnalibus.nu.2.ff.de regu.iur.Couar.reſol. lib.1.c.16.nu.1.aſſerens hanc eſſe communem reſolutionem,& omnino admittendam,ne facilè aduerſus fiſcũ,cui iura fauent iudicemus. Adde Quemadam q.fiſcali,.23.& Nauarr. in manuali. c.27. nu.287.Sed negari non poteſt,hanc cõmunẽ reſolutionẽ nimis reſtringere generalitatem d.l.non puto. vt & aduertit Alex.hîc nu.2.Benincaſi.in prin.Inſt.de actio. num.133.quare probabilior videtur intellectus Bulgarin.hîc.nu.5. quòd in d.l.non puto.ratio dubitãdi fuit, vtrũ fiſco cõpeteret priuilegiũ quod doti inuenitur conceſſum per.l.in ambiguis.ff. dote.86.ff.de regu.iuris. ita vt iudex in dubijs iudicans contra fiſcum, faciat litem ſuã, quaſi per imperitiã iudicauerit contra fiſci priuilegiũ,iuxta regulã.l. ex maleficijs.§.iudex.ff.de actio.& obligatio.& in prin.Inſti.de obliga. quæ ex quaſi delict.l.1.C.de pœna iudic.qui malè iudicauit?& tacitè reſpondet Iureconſultus,fiſcum tale non habere priuilegium, atq; ita quòd iudex qui in dubijs quæſtionibus contra fiſcum reſpondet,non cenſebitur quaſi delinquere;quia ceſſante prędicto fiſci priuilegio,in dubijs quæſtionibus abſque vllo quaſi delicto poterit eligere partem, quæ ſibi magis placuerit. Panorm.c.1.ad finem.de conſtit.Et hũc Bulgarin.intellectum ſibi arrogant Soci. hîc num.8.Ruin.num.10.Socin.Iunior nu.27.Curt.Iunior.l.1.nu.30.C.de eden do.Duaren.l.inter pares. ad finem.ff. de re iud.Et ex hoc intellectu collige primò
15 d.l.nõ puto.nõ probare † quod ex ea colligunt Dyn.Bar.& alij ſuprà citati, quòd in dubijs ſit iudicandum aduerſus fiſcũ; ſed illud tãtùm probare, quòd fiſcus nõ habet priuilegiũ,vt in dubijs pro eo iudicetur: nõ tamẽ negat in eo caſu in fiſco eſſe obſeruandũ idẽ quod in alijs;neque enim fiſcus debet eſſe deterioris conditionis quã priuatus: nã in caſibus in quibus ei nõ fauetur,tamẽ in eiſdẽ ei ius cõmune ſaluũ remanet,vt in materia ꝓbat l.quod placuit.37.ff.de iure fiſ.facit.l.vni. C.rẽ alien gerentib.l.1. C.de cõductor. & procurator.lib.11. quicquid inuoluat Alcia.de præſump.regu. 3.præſump. 41. nu.2.Inferas ſecũdò explicationẽ ad verba.d.l.nõ puto.dũ habẽt, nõ delinquere eum qui in dubijs quæſtionibus contra fiſcũ facilè iudicauerit;præſupponens,ꝙ fiſcus non habet priuilegiũ vt in dubio pro eo iudicetur: nam ſi illud haberet,iudex illud non obſeruans delinqueret,vt in princip.Inſtit.de obligation. quæ ex quaſi delicto.notabiliter Bald.l.qui in cõtractibus.nu.1.C.de iure fiſci.lib.10. Vtitur autem Iureconſ.d.l non puto. verb. facilè.vt oſtenderet, quòd licèt iudex in dubijs potuerit pro fiſco iudicare; ſi tamen id non fecit, ſed facilè elegit partẽ aduerſus fiſcum, non ob id cenſetur delinquere. Duaren.l. inter pares. ad finem. ff. de re iudicata. quicquid aliter explicet Benincaſius in prin.n.134.Inſt. de actio.Infertur etiam explicatio ad.l. inter pares.38.ff.de re iudic.& c.fin. eod. tit.dum probant, quòd ſi inter pares iudices diuerſæ ferantur ſententiæ,prævalebit ea quæ fauet reo:nam Matthæſil.ſin gul.72.exiſtimat,eam regulam non procedere in fiſco:nam ſi fiſcus ſit reus, & ferantur diuerſæ ſententiæ,prævalebit ea quæ aduerſus fiſcum fertur:argu.d.l. nõ puto.ſubſcribunt Iaſ.d.l. inter pares.nu. 2.& ibi Vincent.nu.4.Felin. ſub dubius. c.fin.nu.6.de re iudicat. Baeça de decima tutoris.c.9.nu.5. Contrarium tamẽ, imò quod debeat prævalere ſententia lata pro fiſco, non ſolùm reo, ſed etiam actore,tenet Iaſ.hîc nu.27.argu.d.l.inter pares.ff.de re iudicat. vbi ita determinatur fauore libertatis:ergo idem debet recipi fauore fiſci,ſubſcribit Couar.reſolu. lib.1.cap.16.nu.4. Sed ex ſuprà reſolutis dicendum eſt,neutram opinionem eſſe veram:nam cùm fiſcus in cauſis dubijs nullum habeat priuilegium, debet in eo obſeruari ius cõmune, vt ſic lata ſententia pro fiſco reo prævaleat:ſecus ſi fiſcus
16 ſit actor, iuxta diſtinctionem d.l. inter pares.† Vnde pariter corruit dictum Speculatoris, titu. de teſtibus. §. poſtquam. num.7.Ioannis Andreæ cap. in noſtra. de teſtib.quod vbi probationes ſunt pares,præferendæ ſunt probationes fiſci, etiam actoris: ſubſcribit Ripa hîc nu.4. & multi relati per Couarru.reſolutio.libro.1.cap.16.numer. 3. nam & id apertè confunditur ex ſuprà traditis, & ideò hoc caſu etiam in fiſco obſeruanda eſt regula cap.ex literis.de probatio.& cap. in noſtra.de teſtib. Vltimò ex d.l.nõ puto.intellecta vt ſuprà, colligendum eſt, quòd cùm fiſcus in dubijs nullũ habeat
17 priuilegium, ſi proferantur duo inſtrumenta eâdem die confecta, non prævalebit inſtrumentum fiſci,imò propter nimiam incertitudinem mutuò ſe impedient,& ſic neutrum valebit:arg.l. ſi fuerit.ff.de reb.dubijs. expreſſè Salicet. l. 2. num.3.C.de priuileg.fiſci.Prout & dicimus,quòd ſi duo teſtamẽta reperiantur eâdem die cõfecta,neq; appareat quod ſit poſterius,tunc propter nimiam incertitudinem neutrum valebit.glo.l.fin.verbo miſſus.C.de edict.diui Adrian. & ibi Dec.nu.52.Anton.Gomez.l.Tauri. 45. nu.148.Iulius Clarus.§.teſtamentum.q, vltima.& plures refert Padill.l.clari. nu. 15.C.de fideicom. Et retẽta hac ſententia,non obſtant ſuprà adducta in contrarium: nam ad primum de l.2. C. de priuileg.fiſci.reſpondetur,text.illum probare, fiſcum,& dotem æquiparari quoad priuilegium prælationis inductum aduerſus iuris communis regulas; de quo in præſenti non agitur,ſed de tantùm de præſumenda prioritate in dubio, ex qua in conſequentiam ſequitur, priorem tẽpore eſſe præferendum,ſecundùm regulas ordinarias. c. qui prior. de regul.iur. in.6.Quoadhoc igitur dos expreſſè inuenitur priuilegiata.d. l. in ambiguis. pro dote.ff.de regul.iuris.non ſic fiſcus.l. nõ puto.ff.de iure fiſci. & ideò inter dotem & fiſcum meritò in hoc propoſito conſtituitur differẽtia;vt eſt de mẽte Bolognet.hîc nu.18.Non obſtat ſecundum de l.ſi is qui.ff.de iure fiſci.nam fatendũ eſt, ibi contineri fiſci priuilegium, vt ſic quãuis in priuatis habens hypothecam generalem anteriorem, præferatur poſteriori creditori, non ſolùm in bonis iam debitori quæſitis, ſed & in poſteà acquirendis.l.2.C.qui potio.in pignoribus.l.ſi generaliter.ſ. eodem titulo. notabiliter Euerard.conſ.204. tamen illud erit ſpeciale in fiſco, vt licèt poſterior ſit creditor, tamen in quærendis præferatur creditori anteriori habenti hypothecam generalem. † Gutierrez ad leges regni. 3.parte.quæſtione.99.num.11. vbi alios citat. Et datis eiſdem terminis, idem etiam erit in dote, vt aduerſus gloſſã dictæ.l. aſſiduis. C. qui potior. in pignore habeantur. concludit Salicetus ibi num.4.& ita communiter tenere

DD asserit Faber.§.fuerat. num.7.Insti. de actio Noucl.de dote.9.parte. speciali 1.colum.2.&.10.parte.num.2. & nu.36. Socin. Iun cons. 10.nu.25.lib.3.Negus. de pignorib.4.membr.2. partis. nu.100. Gutierrez d.3.part.ad leges regni. q.99. num.18.& tradunt etiam Socin.hîc numer.8.Alcia.num.20.Crot. nu. 72.quãuis ipse num.24. post Bulgari. veriorem existimet opinionem glo.d.l. assiduis.ac ita quoad postea quæsita, in his terminis præferentur dos,& fiscus, semota omni præsumptione prioritatis, vt expendit Salice.d.l.assiduis.num. 4.ergo ex d. l. si is qui.ff.de iure fisci. non bene infertur ad nostram quæstionẽ, in qua dicimus, q; propter priuilegium.d. l.in ambiguis. pro dote.ff.de regul.iuris.instrumentum dotis præsumitur esse anterius,& consequenter ex regula generali. c. qui prior. de regul.iuris.in.6.præfertur instrumento mutui eâdem die cõfecto: quod tamen in fisco non admittetur, vt suprà diximus,& constat ex eo; quia si in specie d.l. si is qui.ff.de iure fisci. fiscus sit actor, & contendat,debitorem quæsiuisse bona post contractum celebratum cum fisco,tenebitur hoc probare,iuxta regulã. l. 2.ff.de probatio. tradit Bar.d. l. si is qui. num.3.Ruin.hîc num. 8. ad finem. Negus.de pignorib.2.memb.5. partis. n.43. quicquid contrarium tẽtet Nouellus de dote.9.part speciali.1.col.2. quem sequitur Vincent hîc num.3. Couar. resolut. lib.1.cap.16.num.5.& ante eos Salic.d.l. assiduis,num.4.per tex.l.1.C. de iure fisci.lib.10.qui tamẽ in alijs terminis loquitur,vt statim ostendemus: & tamen diuersum erit in dote; nam cùm pro ea in dubio sit præsumendũ,contrarium dicẽti debet incumbere probandi onus,iuxta traditionem glos.l.pen.C.de peric.tutor.&.l.fin.in princip.ff.quod metus causa.Non obstat tertium de .l. 1. C.de iure fisci.lib.10.quia respondetur, intellectum illius tex.suprà relatum non videri verum,& veriorem esse intellectũ,quòd in eo tex.agebatur de eo qui rationibus fisci erat obligatus,& sic de eo qui negocia fisci administrauit, & qui tenebatur librum rationum cõficere. l.1.§. officio. ff.de tutelis. & ratio.distrahend. ex quo clarè poterat constare de debito. l.2.§. quod de frumentaria.ff.de administr. rerum ad ciuitatem pertinentium.Item & poterat constare de hypotheca quæ incepit à tempore contractus celebrati cũ fisco.l.2.C.in quib.causis pignus.Præterea cùm etiam constaret,bona donata aliquando fuisse in bonis debitoris, præsumptiuè probatur in illius bonis permãsisse, donec contrarium probetur. l.siue posidetis.C. de probatio. Vnde meritò donatario incumbit onus probandi, bona illa sibi fuisse donata per debitorẽ fisci,ante quam cum eo cõtraheret, vt hic aduertit Ruin.num.5.Socin. Iunior nu. 35.Alcia.de præsump.regul.3. præsump. 43.num.7.expendens verba.d l.1.ibi:Citra fraudem:illa enim verba ostendunt, in eo text.non agi de priuilegio fisci, sed potiùs de iure communi, quod in quocumque alio obseruatur datis eisdẽ terminis : & sic intelligendo nihil facit aduersus opinionem quam defendimus. Cæterùm non placet is intellectus; quia confunditur per.l.de rebus.13.C. de donatio.ante nuptias. nam ibi cõstabat de tempore hypothecæ:item constabat, rẽ donatam fuisse aliquando in bonis debitoris,& tamen creditores non obtinent, nisi probent post hypothecam, factam fuisse donationem:ergo idem erat dicẽdum in terminis.d.l.1.C.de iure fisci.lib. 10.nisi ibi contineretur fisci priuilegiũ, vt ibi notauit Bart.num.4. communiter receptus.Calicius in margarita fisci,priuilegio.88.Neq; satisfacit respõsio Ruin. hîc num.6.quòd licet text.d. l. de rebus. dicat,creditoribus incumbere onus probandi rem fuisse donatam post hypothecam, non tamen declarat modum probandi;ac proinde iuxta suprà tradita dicendum est, satis hoc videri probatum,

si constet de hypotheca; & probetur rẽ donatam fuisse aliquando in bonis debitoris,iuxta. l. siue possidetis.C.de probatio.nam replicabitur, in d.l. de rebus. creditores prætendere rem cõtineri sub sua hypotheca,& nihilominus eis incũbit onus probandi, post hypothecam rẽ fuisse donatam: quod vtique verum nõ esset,si prædictis concurrentibus præsumeret ius, res illas donatas tempore hypothecæ fuisse in bonis debitoris. Neq; repugnat.l siue posidetis. C.de probat. quia illa præsumptio cessat,si constet de titulo,per quem olim dominus transtulit dominium in alium,vt tex. ille expresse probat,de quo quidem titulo constat in specie d.l.1. Neque etiam repugãt põderatio Alciat.suprà relata de verbis d.l. 1.ibi,Citra fraudẽ;† quia postquam possessores probarunt res fuisse donatas,an 19
requam cum fisco contractum esset,tũc ius commune est, vt neq; fiscus,neque 20
alius creditor possit reuocare alienata, nisi alleget & probet in eorum fraudem factam fuisse prædictam alienationem. l.in fraudem fisci.ff.de iure fisci.l.pen. C. de reuocand.his quæ in fraudem creditor.notabiliter Ludouicus Peguera decisio.Catalanica.48.num.5.Cæterúm q; donatarijs incumbat onus probandi rẽ fuisse donatam,antequam cum fisco cõtractum esset,speciale est fisci priuilegiũ, vt Cõmunis vult. Vnde melius ad d.l.1. C.de iure fisci.lib.10.respondetur, illud priuilegium fisco concessum, non esse generale, sed esse restringendum ad terminos illius tex. quando scilicèt, fiscus agebat de damno vitando,vt scilicèt administrator reliqua solueret,& possessor agebat de lucro,scilicèt, donationis: his enim duobus concurrentibus,procedet priuilegium. d.l.1. altero autem ex his deficiente,locũ sibi vendicabit. l.nõ puto.10.ff.de iure fisci.explicata vt suprà,& aduertit Bulgari.hîc num.6. Et ad hunc modum potest admitti distinctio Iacobi de Bellouiso.l.vnica.§.fin.C.de caducollen.quam retulit Alexan.hîc num. 2. Et ad hunc etiam modum poterunt cõcordari opiniones. Vnde infertur,quòd si fiscus agat ad bona alicuius ratione delicti per eum commissi,& sic agat de lucro,non procedet d.l.1. quia cessat primũ requisitũ,& ita Ias.hîc num.37.& dicit receptũ Negus.de pignor.4.mẽb.2.p. num.118.quicquid cõtrarium videatur sentire Bart.l.post contractum.num. 2.ff. de donatio.& ideò meritò Aymon cõs. 6.nu.138.tradit, quòd vbi agitur de pœna infligenda, in dubio debet iudicari contra fiscum:& sequitur Hippolyt. Riminald.cons. 59.num.111.libr.1. Quinimò etsi fiscus agat ratione proprij iuris, procedentis tamen à causa lucratiua, id est,donatione,nõ procedet.d.l.1. vt sentit Negus.vbi suprà, quicquid Camillus hîc num.35.Ias.l. fin. num.3. ad finem. C.de edict.diui Adrian.videãtur repugnare.†Infertur etiam,quòd si fiscus agat ratione proprij contractus aduersus possidentem titulo oneroso, non procedet d.l. 1. quia cessat secundum requisitum suprà relatum:neque d.l.1.continẽs priuilegium,debet extendi extra terminos in quibus loquitur.c.sanè.de priuileg. & ita est de mente Bart. & Plateæ. num.4. d.l.1.C.de iure fisci.lib.10.Claud.hîc. in princip.& expresit Salic.l.si debitor.ad mediũ.C.de priuileg.fisci.Bulgarin. hîc num.6.& asserit receptum Paris.nu. 13. post medium.& tanquam verius admittit Ripa.l.si debitor.nu.8.ff. de pignorib. Contrarium tamen,imò priuilegium.d. l.1.etiam extendi aduersus possidentem ex titulo oneroso, pro constanti tenet Bart.l.& quæ nondum.§.1.ff. de pignor. Nouellus de dote.9.parte.speciali.1.col. 2.Vincent.hîc num.3.Ruin.num.4. Socin.num.6.Crot.num.20. Ripa num. 4. & Pontan.num.4.post medium. & asserit receptum Couar.resol.libr.1.cap.16. num.2.ad medium.& Peregrinus de iure fisci.lib.6.tit.6.num.31. qui expẽdũt, Imperatorem in d.l.1. respondere consulta-

sultationi,neq; in ea aliqua exprimi verba,ex quibus colligatur, necessarium esse, quòd possessor habeat rem ex titulo lucratiuo.Sednihilominus prima opinio probabilior est:nam cùm d.l.1. cõtineat priuilegiũ exorbitans à regulis iuris,non debet extendi extra casum in quo inuenitur cõcessum.l.quod verò. s. de legib. maximè quando casus,ad quem volumus facere extensionem, habet diuersam rationem ab expresso: aliud enim est lucrum amittere,aliud damnũ sentire.l.fin.C.de codicillis. & in specie colligitur ex traditis per Bart.l.si is qui. nu.3. ff.de iure fisci. Neque huic opinioni obstat replicatio Parisij hîc nu. 13. quòd in specie d.l.1. aufertur lucrum iam quæsitũ;& quando aufertur lucrum iam quæsitum, magis dicitur quẽ damnũ sentire,quã lucrum amittere.glos.l.1.§.si quis autem.ff. de itine. actuque priuato communiter recepta,vt asserit Ias.l.reprehẽdenda.ad finem.C.de institutio.quia respondetur, hanc traditionem procedere,quando lucrum iam quæsitum auferetur ex noua causa:sed si ex antiqua,&cũ qua à principio ius fuit quæsitum,nõ dicitur damnũ,sed lucri amissio. l. ea quæ. 58.s.de donatio.inter virũ.glos. fin.l.2. C.de inuti.stipulatio. & post alios tradit Couarr.de sponsalib. 2. parte.cap. 3.§.3. num.8.Cùm igitur in specie d.l. 1.reuocetur donatio ratione hypothecæ, quæ præsumitur præcessisse donationẽ,& cõsequenter videtur transire in donatorẽ cũ eodem onere.cap.ex literis.de pignorib. si donatũ hac ratione auferatur,magis dicitur lucri amissio: † atq; proinde 21
d.l.1.loquẽs in eo cui lucrũ aufertur, nõ debet extendi ad eũ qui ex ablatione dãnũ sentiret: faciunt bene quæ Palac.repet.c.per vestras.3.notab.§.21.n.4. pag. 213.Non obstat quartum argumentum de.l.vtilitas.C. de primipilo.lib.12. quia text.ille loquitur, quando fiscus agit ex causa primipili:vt aduertit Alcia. de præsumptio.regul.3.præsumptio.41. ad fin.

Nam cùm in eo casu particulari videat agi de vtilitate publica principaliter, ob id debet præferri doti, in qua agitur de vtilitate publica secundariò.l.satis notum.C.in quibus causis pignus. ratione specialitatis assignat Couar.resol. libr. 1. cap.16.num.7. Sed extra prædictum casum speciali nitẽte ratione, fauorabilior cẽsetur causa dotis. Quod exeo constat, q; dos præfertur creditoribus anterioribus habentibus tacitas hypothecas. l.assiduis.secũdùm communem intellectũ. C.qui potio.in pignorib.habeantur:&tamen fiscus prædictis postponitur. l. vnica.C. rem alienam gerentib. adiũcta.l. pro officio.C.de admin.tutorum.& cõtra glos.l.si pignus.s.qui potio.in pignor. tradit Bart.l.si is qui.post princip.ff.de iure fisci.Socin.hîc nu.6.& asserit receptũ Nouell.de dote.10.parte.n.2.Negus. de pignorib. 2.mẽb.5.partis.n. 42. Couarr. resol.lib.1.cap.16.n.2.& Gutier. 3.parte. ad leges regni.cap.99.nu. 16. Et ideò de fisco ad dotem tanquam magis priuilegiatam,non valet argumentũ, vt in specie aduertit Ruin.hîc nu.9. Vnde infertur,q; si concurrant instrumentũ dotis, & instrumentũ fisci, eâdem die cõfecta, præferetur instrumentũ dotis, quia habet priuilegiũ,vt in ambiguis pro eo iudicetur.d.l.in ambiguis.pro dote.ff.de regul.iuris. quod tamen non habet fiscus, vt suprà probauimus:vnde in hac specie dos tanquam magis priuilegiata præferri debet,iuxta regulã.l.verũ.§.fin.s.de minorib. & ita Bald. l. dotis. in principio. C.de iure dotiũ.Socin. hîc nu. 15.Ruin. 22
nu.4.&.11.Ripa.n.10.Pontan.n.4.† & asserit receptũ,Alciat.de præsump. reg. 3. præs.41.ad finem.& hîc.n.22. Negus.de pignor.4.memb.2.partis. à.n.108. Soci. Iun.cons.10.n.26.lib.3.Bosi.tract.de fisco.n.77.Baptist.de priuileg.dotalib. centur.2.nu.59.Gutier.3.parte. ad leges regni.q.99.nu. 15. quanuis huiusmodi instrumenta tanquam per omnia paria se inuicem impedire existimauerit Salice.

l.2.

l.2.nu.3.C.de priuileg.fisci. & ei subscribunt Nouellus de dote.9.parte ,speciali 1.num.3.Vincent.hîc num.5. & Crotus nu.24. Præterea ex prædictis consequitur,quòd priuilegium.d.l.1.C.de iure fisci lib.10.non procedet,si fiscus velit dotem auferre à muliere:nam quanuis mulier ex titulo lucratiuo videatur dotem habere.l.fin. §.si à socero.ff. quæ in fraudem creditor.tamen cùm dos ex se magis priuilegiata sit, non vtetur fiscus suo priuilegio aduersus magis priuilegiatũ, iuxta regulam.l.verum.§.fin.s.de minorib.& quia cùm dos habeat priuilegium, vt in re dubia pro eo præsumatur, priuilegiũ.d.l.1.nõ debet cõprehendere causam dotis, quæ in prædicta materia inuenitur priuilegiata l.3.cum glos.C. de filẽtiar.lib.12.facit.l.libertis.§.posthumus.ff. de alimentis & cibar.legatis. tenet Soci. hîc num.17.& Paris.num.16.& Gutierr. d.quæstione.99.nu.14.Negus.de pigno. 4.memb.2.partis.num.109.quicquid repugnet Socin.Iunior hîc.n.40. Similiter & priuilegium fisci de quo.l.si is qui.ff.de iure fisci.non obtinet aduersus mulierẽ, cui pro dotis restitutione bona mariti cẽsentur generaliter hypothecata.l.vnica.§. & vt plenius. C. de rei vxor.action. imò illa si prior sit tempore,etiam in posteà quæsitis venit præferenda fisco, vt colligitur ex generalitate.l.2.C.de priuilegio fisci.& tenent Socin.hîc num. 17. Ripa num.10.Negus.de pignorib.4.mẽbro.2.partis.num.109.quicquid dubitet Socin.Iunior hîc num.40. Et confirmatur;quia in hac eâdem materia prælationis,dos magis priuilegiata est, quàm fiscus,vt constat ex suprà traditis.Cùm igitur hypotheca mulieris fortior,& magis priuilegiata sit ,etiam in quærendis debet præferri. l. verũ. §.fin. s.de minorib. & in specie ita arguunt Socin. hîc num. 6.Couarru.resolu.lib.1. cap. 16.num.6. Quæ tamen argumentatio parum effi-
23 cax est: †nam licèt respectu aliorum creditorum anteriorum fortior videatur hypotheca dotis; tamen si concurrat cũ hypotheca fisci, à pari iudicantur.Quod ex eo constat,quòd licèt hypotheca mulieris præferatur creditoribus anterioribus habentibus tacitas hypothecas. d.l. assiduis. tamen si concurrat cũ fisco habẽte tacitam hypothecam anteriorem, illi non præferetur,vt probat d.l.2.C.de priuileg.fisci.adiuncta.l.2.C.in quib.causis pignus.& aduertit Socin. hîc num.7. Et ideò meliùs suprà tradita comprobãtur ex eo,quòd d.l.si is qui.ff.de iure fisci. non procedit, quando ille qui habet hypothecam generalem, est etiam priuilegiatus : nam tunc fiscus aduersus pariter priuilegiatum nõ vtetur suo priuilegio, sed remanebunt in dispositione iuris cõmunis.l.sed & milites.ff.de excusatio. tutorum.Atque ita inducetur decisio. l.2. s.qui potio.in pignorib.& in specie videtur text.l.fin.s.qui potior.in pignorib.& ibi notat Bart. idem Bart.l. si is qui. post principium.ff.de iure fisci.Capicius decisione.129.num.12.Socin.Iunior.consil. 10.à num.27.lib.3. Vltimò ex suprà resolutis infertur,d.l.vtilitas.C.de primipilo. libr. 12.minimè probare id, quod ex ea colligit Bart.hîc numer. 25.in causa fisci verti vtilitatem publicam principaliter, & ideò semper præferendã esse doti,vel alij cuicumque causæ in qua vertitur vtilitas publica secundariò:subscribunt Alciat.hîc num.46.Socin.Iunior num.253. id enim falsum est; quia d.l.vtilitas.loquitur in casu speciali,extra quem causa fisci non censetur principaliter pertinere ad publicam vtilitatem. Quinimò.l.vnica.§.fin.C.de caduc.tollend.probat principaliter pertinere ad vtilitatem priuatã ipsius principis:& ibi notant Salicetus& Corne.probat.l.2.§.hoc interdictum ad ea loca.ff.ne quid in loco publico & sentit gl.hîc.verb.& Reipublicæ. vt expẽdit Ripa num.112.& esse magis communiter receptũ à Doctoribus, asserit Claud.

hîc

hîc numer. 39. & dicemus latiùs in septima parte huius legis. In causa igitur fiscî tantùm vertitur vtilitas publica secundariò; quia propter diuitias fiscales Resp. in communi considerata cõseruatur: & ideò cùm in causa dotis & fisci videatur verti vtilitas publica secundariò, regulariter æquiparãtur. l. 2. cum gloss. C. de priuilegio fisci. imò dos in multis casibus magis reperitur priuilegiata, quàm fiscus; vt constat ex suprà traditis. Tantũ igitur dos succumbit fisco in casu specia
24 li.† dict. l. vtilitas. C. de primipilo. libr. 12. & l. satis notum. C. in quibus causis pignus. notat Bartolus hîc numer. 24. Angelus. l. 2. in fine. C. de priuilegio fisci. Capicius decisione. 129. numer. 13. Alciat. de præsumptionib. regula. 3. præsumptione. 41. ad finem. Rationem huius specialitatis reddit Panormitan. cap. ex parte. ad finem. de consuetudin. quem sequitur Ripa. l. priuilegia. num. 44. ff. de priuileg. creditorum. Sed aliam & meliorem (declarans quis propriè dicatur primipilus) reddit Alciat in Rubric. C. de primipilo. libr. 12. & de præsumptio. regula. 3. præsumptione. 41. ad finem. & Donellus tractat. de pignoribus. titu. in quibus causis pignus tacitè contrahatur. pagi. 578. ad finem. Corrasius hîc. 1. lectu. num. 13. & est elegans. l. 16. titulo. 9. partita. 2. vbi Gregorius declarat etiam quis dicatur primipilus, post Vegetium libr. 2. de re militari. cap. 8. & latiùs prosequitur Couarru. resolutio. lib. 1. cap. 16. num. 7. Qui bus adde omninò Lucam de Penna. l. vtilitas. ad finem. C. de primipilo. libr. 12. & dicemus latiùs in septima parte huius legis. in principio. Et aduerte, quòd istud officium primipili hodie non est invsu; atque proinde decisio dict. l. vtilitas. C. de primipilo. libr. 12. hodie in praxim deduci non poterit, vt admonet Paulus. l. 1. post principium. C. de priuilegio fisci. Sed Angelus ibi existimat, etiam hodie practicari posse in eo qui habet officium thesaurarij generalis, vel prouisoris exercitus: nam in eis militant eædem rationes, quæ olim in primipilo militabant: atque proinde decisio. d. l. vtilitas. hodie etiam in his practicari potest: subscribit Capicius decisione. 129. à num. 15. Bolognetus hîc num. 202. in fine. Peregrinus tractatu de iure fisci. libr. 6. tit.
25 6. num. 43.† Vnde in huiusmodi officialibus in subsidium poterit fieri exequutio in dote vxoris: non sic in bonis paraphernalibus vxoris; nam cùm hæc bona sint in dominio vxoris. l. fin. C. de pactis conuentis. etiam in subsidium non poterit in illis fieri exequutio pro debito primipilari. l. 1. secundùm intellectum gloss. & Angeli ibi. C. de priuilegio fisci. Extra autem causam primipili, in dote vxoris non poterit fieri exequutio pro debitis mariti, etiam in subsidium. l. ob maritorum. C. ne vxor pro marito. l. vxorem. 11. C. de decurio. lib. 10. Et hæc satis quoad secundam partis huius legis.

S V M-

SVMMARIA EORVM QVAE CONtinentur in interpretatione legis primæ. ff. Soluto matrimonio. in tertia parte.

1 AGitur de intellectu. l. pen. C. de dotis promissio.
2 Dos antequam detur, non est contractus nominatus, sed potiùs promissio de dotando.
3 Pactum de donando, etiam hodie non producit actionem.
4 In dote fauorabiliùs proceditur, quàm in donatione.
5 Priuilegium. l. pen. C. de dotis promissio. magis respicit maritum, quàm vxorem.
6 Priuilegium d. l. pen. vtrùm hodie etiam locũ obtineat?
7 Si nulla vtilitas ad mulierem perueniat, vtrũ marito detur actio ex stipulatu ad petendã dotem?
8 Actio ficta ex stipulatu potest cõcurrere cũ actione ex pacto, de qua. l. pen. C. de dotis promissio.
9 Actio ex stipulatu pro dote competens, est bonæ fidei.
10 Quando per electionem tollatur alia actio.
11 In multis casibus nõ habet locũ actio ex stipulatu, & ideò recurrendum est ad remediũ. d. l. pen. C. de dotis promissio.
12 Decisio. l. pen. C. de dotis promissio. vtrùm procedat, si dos incerta promittatur per pactũ nudum.
13 Ex pollicitatione vera fauore dotis non datur actio.
14 Ex pollicitatione etiam iure canonico non datur actio.
15 Actio ex stipulatu quæritur mulieri absenti tempore quo dos pro ea promittitur.
16 Et qualiter id sit intelligendum?
17 Per verba enuntiatiua quis obligatur fauore dotis.
18 Per votum quis Deo efficaciter obligatur.
19 Donatio facta Deo vel Ecclesiæ, requirit acceptationem.
20 Fauore dotis fingitur stipulatio.
21 Licèt quidam dicant præsumptã esse stipulationẽ, & non fictam.
22 Quando ex dispositione legis casus fictus habet eundẽ effectum quẽ verus, casus fictus etiam in statutis verificatur.
23 Quæ colliguntur ex expressis in instrumento censentur expressa.
24 Si mutus contrahat matrimonium, fingitur stipulatio.
25 Vtrũ in fictionibus requiratur possibilitas, attenta rerum natura?
26 Actio ex stipulatu etiam ex parte mariti censetur esse bonæ fidei.
27 Si pater velit actionem dotis in solidum sibi acquiri, necessaria est stipulatio.
28 Bona mariti non censentur tacitè hypothecata pro alimentis debitis vxori.
29 Bona quando censeantur obligata pro præstatione alimentorum.
03 In fauorem extranei dotis restitutionem stipulantis, non inducitur tacita hypotheca.
31 Si marito tradantur bona paraphernalia, tacitè bona mariti pro illis videntur hypothecata.
32 Tacita hypotheca à quo tempore incipiat.
33 Explicatur decisio. l. 1. §. qui potior. in pignor. habeantur.
34 Et ostenditur, in eo tex. non contineri priuilegium dotis, sed ius commune.
35 Dos potest conferri in arbitrium soceri dotem promittentis.
36 Cur obligatio non possit conferri in voluntatẽ promittentis.
37 Dos potest cõferri in arbitriũ incertæ personæ.
38 Et vtrùm valeat, si conferatur in voluntatem promissoris?
39 Iudex vir bonus esse censetur.
40 obligatus dotare, inutiliter promittit, si obliget se per verba sonãtia in liberã voluntatẽ.
41 Etiam si tertius nolit, vel non possit arbitrari, tamen valet promissio dotis.
42 Si promissio confertur in arbitriũ promissoris, & ille nolit arbitrari, conditio censetur impleta in eius odium.

Ex-

43 *Explicatur l. 1 in. 2. parte. ff. de legat. 2.*
44 *Ille in cuius arbitrium dos confertur, potest arbitrari etiam soluto matrimonio.*
45 *Promissio dotis incerta valet, licèt non sit collata in alterius arbitrium.*
46 *Verbum, Promitto, repertum in instrumento, designat stipulationem.*
47 *Fauore dotis plura specialia concurrere possunt.*
48 *Assignatur verus intellectus. l. 1. C. de dotis promissio.*
49 *Item explicatur. l. cùm post. §. si gener. ff. de iure dotium.*
50 *Si tutor promittat dotem incertam pro puella, non valet promissio.*
51 *Legatum dotis incertum valet.*
52 *Explicatur. l. quidam testamento. 32. ff. de legatis. 2.*
53 *Mulier dotem promittens non iuuatur Velleiano.*
54 *Fideiussor potest aliquid licitè accipere ab eo pro quo interuenit.*
55 *Maritus potest expellere vxorẽ à domo, si dos non soluatur.*
56 *Et probatur distinctio Siluestri.*
57 *Prohibitus alienare, non censetur prohibitus se personaliter obligare.*
58 *Fideiussio ex se est actus damnosus, & præiudicialis.*
59 *Maritus non potest hypothecare bona immobilia sine consensu vxoris.*
60 *Idem est fideiubere, vel fideiubenti consentire.*
61 *Explicatur Ord. lib. 4. tit. 13.*
62 *Authenti. si qua mulier. C. ad Velleianum. nõ habet locum in regno Castellæ.*
63 *Si mulier expræsè contradicit, non tenetur ex contractu mariti.*
64 *Restitutio minoris quando prodest socio maiori.*
65 *Agitur de intellectu. l. quod autem. ff. de iure dotium.*
66 *Et vtrùm ibi contineatur dotis priuilegium.*
67 *Et vtrùm etiam procedat in donatione simpliciter facta.*
68 *Si mulier tradat bona simpliciter marito, creditur tãquã bona paraphernalia tradidisse.*
69 *Explicatur regula. l. cùm de in rem verso. ff. de vsuris.*
70 *Mulier non censetur dare bona sua in dotem, nisi id exprimat.*

INTER-

INTERPRETATIO

Legis primæ. ff. Soluto matrimonio. in tertia parte. In qua agitur de priuilegijs doti competentibus, antequam sit contractum matrimonium.

EXPEDITIS notabilibus & his quæ pertinent ad casus positionem, restat videre de priuilegijs doti cõpetentibus: ad quorũ explicationem est aduertendum, in illis tria diuersa tempora considerari posse. Primum est tempus promissionis dotis, antequam matrimonium contractum sit. Secũdum est tempus post contractũ matrimonium dum durat. Tertium est tempus soluti matrimonij, & agitur de dotis repetitione, siue restitutione: vt hic tradit glos. verb. semper. Bart. num. 8. ad finem. Rebuff. 1. tomo. ad leges Gallicas. tit. de sentent. prouisionalib. artic. 3. glos. 1. num. 33. de his igitur tribus temporibus, & illorum priuilegijs separatim agemus. In primis ergo videdum est de priuilegijs competentibus doti tempore promissionis, antequam matrimoniũ contractum sit: inter quæ quidem priuilegia illud primum locum obtinet, quòd licèt iure ciuili ex pacto nudo nõ detur actio. l. iuris gentium. §. igitur nuda. ff. de pact. tamen fauore dotis ex pacto dotis promissę datur actio. l. pen. C. de dot. promiss. l. fin. C. ad Velleian. notat glos. hîc verb. semper. Angel. cons. 335. nu. 2. notabiliter Andr. Sicul. cons. 17. col. 2. ad medium. lib. 3. Nouel. de dote. 6. part. speciali. 1. nu. 1. Minsingerius in decisionibus Cameræ Imperialis. centuria. 3. obserua-
1 tio. 3. versic. 19. & probat. l. 10. ad fin. tit. 11. partita. 4. Ad perfectã autẽ explicationẽ huius primi specialis in primis est aduertendũ, quòd decisio d. l. pen. C. de dotis promiss. † est noua, & correctoria iuris antiqui; nam ante illam constitutionem ex pacto dotis promissorio tantùm tribus casibus actio dabatur. Primo, si mulier dotem pro se promitteret. Secũdo, si pater mulieris promitteret. Tertio, si debitor mulieris, pecuniam, quam ei debebat, in dotem dixerit: aliæ autem personæ si pro muliere dotem promitterent, communi tantùm iure obligabantur efficaciter, scilicet, interueniente stipulatione: ita Gaius Iureconsul. lib. 2. institutio. tit. 10. Vlpian. in institutio. tit. 6. & ibi Cuiacius. tradit idem Cuiacius. l. 6. ad fin. ff. de pactis. & Carondas lib. 1. verisimil. c. 17. in princip. & tamen hodie ex decisione d. l. penul. C. de dotis promiss. omnes dotem promittẽtes ex pacto nudo efficaciter obligantur. Præterea, est aduertendum, aduersus primum speciale prædictum tres vrgere difficultates. Prima est, quia vt suprà probauimus in secunda parte rubricæ, cõtractus dotis est contractus nominatus: ergo iure cõmuni absque vllo speciali priuilegio producet actionẽ. l. iuris gentium. in prin. ff. de pact. quam difficultatem post Petrũ mouet Alber. hîc. num. 7. Fulgos. l. 1. num. 2. C. de dotis promiss. Baptist. de sancto Blasio de priuilegijs dotalib. cẽturia. 1. nu. 1.

Sed huic primæ difficultati ſatisfaciendum eſt ex notabili doctrina Bart.l. iuris gentium.ad fin.principij.ſ.de pact.quòd quidam contractus accipiũt nomen ab ipſo actu conuentionis,vt emptio, locatio,ſocietas,& mandatum;& hi facta cõuentione tanquam nominati producũt actionem.d.l.iuris gentium.in prin.ſ. de pactis. quidam verò accipiunt nomen ab actu exequendi,vt depoſitum,& mutuum;& hi ante exequutionem non cẽſetur nominati,& conſequenter neque actionem producũt; ſed potiùs ante exequutionem conſiderabuntur, tanquam pactum nudũ de deponendo,vel de mutuando,ex quo ſecundùm regulam generalem non debet dari actio. Vnde in ſpecie infert,quòd cum dos dicatur à datione,& ſic accipiat nomen ab actu exequendi,ante dationem non dicetur cõtractus nominatus; ſed conſiderabitur tanquam pactum de dote danda, ex quo non debuit dari actio, niſi ſpecialiter per legem eſſet confirmatum: & hac ratione prædictum pactum dicitur legitima conuentio.l.legitima. & ibi gloſ. & Bart.num.2 ſ.de pactis.& hanc Bart.doctrinam probat Alex.in rub.ſ.eod. num. 32.& conſil.13.num.13.lib.3. Nouellus de dote.3.part.à num.8.&.6.part.ſpeciali.1.num.2.Riminal.conſil.229.num.20. lib.2.Et ex hac doctrina formaliter ſatisfiet prædictæ difficultati, negando dotẽ dici contractum nominatum ante dationem; ſed conſiderari tanquam pactũ
2 nudum de dote danda: † quod non eſſet ſufficiens ad producẽdã actionẽ, niſi ſpecialiter per legẽ fuiſſet cõfirmatum. Et ex hac reſpõſione ex d.l.penult.C.de dotis promiſs. duo valde notanda colligenda ſunt. Primũ eſt, quòd pactum de dote danda,ſiue etiam pactum de dotãdo,hodie etiam confirmatur per legem, atque proinde tanquam legitima conuẽtio producet actionẽ.Sed videtur obſtare,quia aliud eſt pactum dotis, & aliud pactum de dotãdo.l.in bonæ fidei. cum ibi notat.ſ.de eo quod certo loco. Vnde licèt pactum dotis producat actionem, non ob id infertur,quòd pactum de dote danda, vel pactũ de dotando, debeat producere actionem: quod in terminis tenet Anton.Coſtanus tract.de dotib.c. 4.nu.7.ad.fin.motus ex eo,q; pactum donationis hodie producit actionẽ.l.ſi quis argentũ.§.pen.C.de donat.& tamen pactum de donando,illam nõ producit.Salic.d.l.ſi quis argentũ.§.ſed ſi quidẽ.C.de donat.&.l.2.col.vltim.C.de condict. ob cauſam.Imol.l. in ædibus.§.1.col.1.ff. de donat.& ante eos Faber.§.aliæ.col.2. verbo,quid ergo.Inſtit. de donat. Annania conſ.64.viſa.Alex.l.iuris gentiũ.in princ. num.11.& ibi Iacob.1.lect.num.17.ſ.de pact.idem Alex.conſ.119.ad fin.lib.7.Socin.l.legem.num.14.C.de pact.Galeaul. in rubr.à nu.114.ff.de verbo.obligat.Anton.Rube.conſ.29.num.11.& alij adducti per Exeam de pactis.num.392.& Tiraq.lib.2.retract.in fin.nu.48.& hãc eſſe magis cõmunem opinionem aſſerit Alciat.l.ſi pacto,quo pœnam.num.3. C.de pact. Dueñas regul.19.in.1.limitatione. Sed his non obſtantibus,verius eſt,deciſionem.d.l.pen.C. de dotis promiſs. etiã locum habere in pacto de dotãdo, & in quocumque conſenſu dotem promittẽdi, vt exillius text. generalitate colligit Angel.conſ.335.num.2. Phanuncius de lucro dotis,pagin. 47.nu.25. & in ſpecie colligitur ex.l.fin.C.ad Velleian.probat l.10.ad fin.tit.11.part.4.Neque obſtãt in contrarium adducta; quia in primis reſponderur,quòd contrariũ, imò deciſionem.d.l.ſi quis argentum.§.pen.† etiam
3 locum habere in pacto de donãdo,apertè voluit gloſſ.§.aliæ. verb. manifeſtauerit.Inſtit.de donat.Bart.l. iuris gentium. in princip.num.2.ſ.de pactis.&.l.fin. colum.2.verbo,non obſtat quòd ex iſto. ſ. de condict. ob cauſam. Angel.l. ſi quis argentum. §. fin. C. de donation. & Socin.conſil.102.num.4.lib.3.& alij adducti per Tiraquel.libr.2.retractat.in fine. num.

num.31. Quibus adde Angel.Aretin.§. in perſonam. num. 3. & ibi Gomez. nu. 41.Inſtitut.de actio.& aſſerit receptum Ripa lib.3.reſponſorum, cap.12. Menoch.conſil.1.num.234.libr.1.& vti probabiliorem probat Iulius Clarus. §. donatio.q.14.in fin.& ſic retorquebitur argumentum.Sed quia ſuprà relati contrariũ tenent, pro concordia videtur dicendum, quòd ſi promiſsio ita concipiatur: Promitto me donaturum, vel donabo; non ſit locus deciſioni.d.l.ſi quis argentum.§.penul. quia in his ſpeciebus nulla donatio de præſenti fit:ſed ſi ita cõcipiatur:Dono, vel promitto me daturum ex cauſa donationis,tunc procedat dict. l.ſi quis argentum.§.pen quia in his ſpeciebus continetur donatio de præſenti,quãuis da io, ſiue exequutio ex poſtfacto fieri debeat:& ita opiniones concordat Galeaul. in rubr. num. 120.ff. de verbor. obligationib. & clariùs Coſta tractat. de ſucceſsione regni.3.par.num.15.Ex qua concordia infertur, quòd & in terminis l.penul.C.de dotis promiſ.ſi fiat pactum de dotando, ex eo nõ producetur actio: ſi verò promittens dotet,vel dicat ſe daturum ex cauſa dotis,tunc ex huiuſmodi pacto producatur actio. Infertur etiam comprobatio ad id quod tenent Bartol. & Salicet.l.Papinianus.ſ. de donationib. inter virum.dum intelligunt eam legem in pacto de donando vxori: hæc enim promiſsio non confirmabitur morte mariti:ſecùs ſi maritus dicat ſe donare, vel quòd dabit ex cauſa donationis; cùm enim tunc donatio de præſenti includatur,confirmabitur morte mariti iuxta regulam generalem. l. cùm hic ſtatus. in princip. ſ. de donationib. inter virum, quod etiam ſentiunt gloſ.& Cyn.l.2. C. de dote cauta. notabiliter Bald. conſil. 397. caſus talis eſt. libr.1.Paul.Caſtrenſ. conſil.138.dicta donatio. colum. vltim. lib.1.Tiraquel.de conſtitut. 1. limitatione.numer.53.& lib.2.retract.in fine.numer.48. Aduertendũ tamen eſt,vtramque illationem non videri veram: nam prima refellitur ex eo, quia quidquid ſit in pacto de donando, tamen dict.l. penult.C. de dotis promiſsione. generaliter procedet in quacunque promiſsione dotis; nam dotis fauore fauorabiliùs
4 proceditur,quàm in donatione. † Vnde videmus, quòd d.l. ſi quis argentum. §. penult.non procedit in donatione præſumpta, ne plura ſpecialia concurrant circa idem,aduerſus regulam.l.1. C. de dotis promiſsione. & ita Bartol.l. iuris gentium.§ quinimò.numer.20.ſ. de pactis.& ibi Iaſon numer.21.latè Tiraquel. l.ſi vnquam.verbo, donatione largitus. numer.128.C.de reuocand.donat.& tamen pro dote præſumpta conceditur actio.l. ſi voluntate. C. de dotis promiſſione.Coſta.l. ſi ex cautione. pagin. 264. nu.2.C. de non numer. pecun. nam fauore dotis plura ſpecialia admittuntur, ſi id lege expreſſum.ſit.l.fin.C.ad Vellejanum. Item & ſecunda illatio refellitur ex eo,quòd verius eſt,dict. l. Papinianus. generaliter procedere in donatione de præſenti,in qua non interuenit traditio: neq; enim hæc cõfirmabitur morte mariti,vt colligitur ex illius generalitate, & reſoluit Loazes.l.filiusfamiliàs §.diui.numer.81.ff.de legat.1.Couarru.in rubr.de teſtament.3.parte.numer.4.& aſſerit receptum Matienço.l.7.titul.10.libr.5.ordinamenti.gloſ.2.num.5. Prætereà & ex doctrina Bartol.ſuprà relata colligendum eſt,quòd reſpectu mariti dos nunquam conſideratur tanquam contractus nominatus: nam ante dationem dos non eſt contractus nominatus, vt ſuprà diximus,& poſt dationem ſublata eſt obligatio marito quæſita. in princip. Inſtit.quib.mod.tollitur obligatio. ergo eius reſpectu nunquam dos poteſt dici contractus nominatus, reſpectu autem mulieris dicetur nominatus,nã poſt dationẽ quæritur obligatio mulieri, vt ſibi dos reſtituatur, idque quaſi ex contractu nominato.Ex quibus conſtat,diſpoſitio-

sitionem d.l.penult.C.de dotis promiss. precipue fuisse proficuã marito. Poterit nihilominus & dos respectu mariti considerari tanquam cõtractus nominatus, si ponas, dotem datam marito fuisse euictam; nam tunc propter euictionem ager ex contractu dotis tanquam nominato.l.vnica. §. & vt pleniùs. & ibi gloss. verb.euictis. C.de rei vxor.action.l.1.C. de iure dotium.tradit Riminald. consil. 229.num.20.lib.2. Et hæc de prima difficultate. Secunda igitur difficultas est, quòd nos agimus de priuilegijs dotis, competentibus mulieri; priuilegium autem d.l. penul.C.de dotis promis. magis respicit personam mariti, cui fuit promissa dos; ergo tractare de huiusmodi priuilegio, extra propositum esse videtur: 5 vt aduertit Alberic.hîc num.7. † Sed & huic difficultati respondet Bartol. hîc numer.10.quòd imò & hoc priuilegium potest dici esse mulieris, cùm maximè eius interfit, vt dos tradatur marito ad sustinenda onera matrimonij, & vt eam soluto matrimonio sibi restituat. l.Titio centum.70.§. Titio genero. ff. de conditionib.& demonstrationib.l.seruo legato.72.§.si testator.ff.de leg.1. Neque obstat replicatio Parpal.hîc num.14.& Socin.Iunior num.151. quòd hæc solutio non est generalis, potuit enim non interesse mulieris dotem solui marito; vt quia stipulatus est extraneus soluto matrimonio dotem sibi restitui: iuxta.l.vnicam.§.accedit.C.de rei vxo. actio. nam respondetur, imò hoc casu maximè interesse mulieris, dotem tradi marito, vt saltem dum constat matrimonium, possit sustinere onera matrimonij. authent. de nuptijs §.sic itaque.collat.4. & ne dote non soluta, expellatur à domo per maritum.l.fin.C.ad Velleianum. Vltima & magis vrgens difficultas est, quòd hodie in quacunque dotis promissione fingitur stipulatio.l.vnica.in princip.C.de rei vxor.action.ampliando vt per Baldum, Nouellum.l.si constante.num.77.ff. eo. ergo nulla dotis promissio potest hodie appellari pactum nudum. Et confirmatur, quia dict.l.vnica.dicit, actionem rei vxoriæ esse extinctam, & loco illius solam competere actionem ex stipulatu: ergo iã hodie de sola actione ex stipulatu agi poterit: quod tanquam verum admittunt glos. Fulgos.& Salic.dict.l. penult. C. de de dotis promissione. Bartol. hîc numer.10.communiter receptus, vt asserit Ripa numer.52. Alciat.num. 60. Bolognet.num.91.Gomez.§.fuerat. numer.19.ad finem.Instit. de action. & ibi Antonius Vrsyllus.num.39.& esse communem fatetur Corras.hîc.2.lectur.numer.11.& l.qui iberos.numer.141.§. de ritu nuptiar. Hæc tamen communis opinio non videtur probabilis; quia (secundùm eam) dispositio d.l.penul. C.de dotis promiss. esset hodie correcta, aduersus regulam.l.præcipimus.C.de appellation. & frustra membranas occuparet, vt alàs inquit text.c.si Romanorum.19: distinctio. Accedat, quòd Iustinianus.l. fin.C. ad Velleianum. præsupponit, etiã hodie speciale esse in dote, quòd ex pacto nudo detur actio. † Quare Fortunius.l.legitima.num.22.ff. de pactis. existimat etiam hodie obtinere decisionẽ dict.l.penult.C.de dotis promissione. & quòd si dos simpliciter promittatur marito, debeat eam petere per condictionem dict.l.penult. quod etiam defendit Corras.hîc.2.lectur.numer.11.& l. qui liberos. à numer. 145.ff. de ritu nuptiarum. Anton. Costanus tractat. de dote. c.4.num.2. Neque obstat dict.l.vnica in princip.C.de rei vxor.actio. quia respondet Fortun.vbi suprà, duobus modis. Primo, quod prædicta lex tantùm loquitur in muliere repetente dotem à marito soluto matrimonio; nam tunc in eius fauorem fingitur stipulatio: in fauorem autẽ mariti non fingetur stipulatio, quia ei satis consultum videtur per decisionem dict.pen.C.de dotis promiss. quam solutionẽ præsensit gl.l.1. ver. marito. C. de iur. dot. &.l. 6 7

&.l.vnica.§.& vt pleniùs.verb.euictis.C. de rei vxor.actio. Quæ tamen responsio nullo modo est admittenda, quia verius & receptius est, etiam in fauorem mariti hodie fingi stipulationem, vt probatur in dict.l. vnica. in princip. verb. omnes dotes. C. de rei vxor. action. & ibi notat glos.verb.omnes.quæ licèt addat, quoad maritum dubitari posse, vtrùm fingatur stipulatio; tamen dicendum est, imò de hoc dubitari non posse, cùm id clarè sit expressum in d.l.vnica.§.& vt pleniùs. in princip.& in fin.& est recepta sententia, vt asserit Alexand.l.de diuisione.numer.11.ff. eod. & ibi Ias. num. 9. Anton. Gomez.l.Tauri.50.num.19. Et ita etiam in specie prædictam Fortunij responsionem impugnant Ripa hîc num. 41. Alciat.num.61.Socin. Iunior numer. 148. Exea de pactis.num.401. Neque obstat ratio suprà allata, quia licèt ficta stipulatio principaliter fuerit inuenta in fauorem mulieris.l.vnica.§. accedit.C. de rei vxor.actio. tamen is etiam fauor fuit cõmunicatus maritis, vt est expressum d.§. & vt pleniùs. quia ex hoc quòd maritus habeat actionem ex stipulatu, vtilitas quæritur mulieri, vt suprà dictum est: & notauit in specie Andr.Siculus cons. 17. colum.3.post princip. libr. 3. inde colligens, quòd si per actionem ex stipulatu mariti, nulla vtilitas ad mulierem perueniret, tunc denegaretur actio ex stipulatu marito. † Et exemplum erit, si maritus velit agere actione ex stipulatu, ad effectum vt ex dote promissa lucrum haberet ex pacto, vel statuto sibi delatum: quæ tamen collectio non est vera; quia est contra text.l.si marito. 32.§.1. secundùm intellectum Bartol.ibi ff. eod. notat Ruin. consil.225. visis. ad fin. lib. 1. & in specie aduersus Andr. Siculum obseruat Phanuntius de lucro dotis, pag.47.num. 26.& satis colligitur ex generalitate d.§. sed vt pleniùs. Reiecta igitur prima responsione, secundo modo respondent suprà allegati, quòd licèt hodie fingatur stipulatio etiam in fauorem mariti, non ob id sequitur, sublatam esse condictionem ex dict.l. penul.C.de dotis promission. nam potiùs vtramque competere dicendum est, iuxta regulam.l. quoties. 40.ff.de actio. & obligation. quod & ante eos præsensit Paul.hîc numer.6.quem sequitur Parpal. num. 13. Socin. Iunior num. 150.Ruin. in rubr.numer. 14.ff.de verborum obligation. Nouellus de dote.6.part.speciali.1.num.1. Quæ responsio etiam tuta non videtur; implicat enim cõtradictionem, quòd eadem promissio valeat iure pacti, & iure stipulationis: quando enim pacto in continenti subijcitur stipulatio, ex sola stipulatione agi potest.l.ex placito.C.de rerum permut.Bart.l.petens.post princip.C.de pactis. Verius in rub.num. 233.ff. de verbor.obligation. Et est ratio, quia pactum videtur tunc interpositum ad explicationem & quasi implementum stipulationis in cõtinenti sequutæ.l. si ita stipulatus.§.fin.cum.l. seq.ff.de nouatio. Bart. l.lecta.num.20.ff.si certum petat.& consequenter non ex pacto, sed ex sola stipulatione agendum est. Bartol.l.fin. ad finem.ff.de condict.ob causam.& in specie aduertunt Ruin.hîc num. 126. Ripa num. 52. Parisius num. 97. Corras. d.l. qui liberos.numer. 143. Et potest pro illis expendi text.dict.l.penult.C.de dotis promission.dum dicit ex pacto agi, quando nulla interuenerit stipulatio: significat enim, quòd vbi interuenit stipulatio, frustra quæritur vtrùm ex pacto agi possit? Nisi saluis suprà allegatos, quòd prædicta procedant, quando post pactum in continenti sequitur vera stipulatio; sed si sequatur ficta (vt in nostro casu) tunc pactum, & stipulatio ficta se compatiuntur, vt aduertit Lancelot. Decio. hîc colum.3.in princip. Et est ratio differentiæ, quia quando post pactum in continenti sequitur stipulatio expressa & conuentionalis, videtur interposita, vt per eam vestiretur pactum nudum,

vt suprà dictum est: stipulatio autem ficta procedit extra partium conuentionem,& ideò cessat cõiectura de qua suprà,& magis credendum est, legem pacto nouam adiecisse actionem:argum.l.
8 cùm filius.§.varijs.ĩ.de legat.2.† & in his terminis propriè militat regula.l. quoties.40.ĩ. de action. & obligation.& doctrina glos.l.fin.verbo,quiescente. C.de edict.diui Adrian. Et confirmatur, quia licèt ex parte mulieris, rei vxoriæ actio fuerit transfusa in actionem ex stipulatu.§. fuerat. Instit. de action. tamen ex parte mariti non dicitur factam esse aliquam transfusionem,sed tantùm ei etiã competere actionem ex stipulatu. d. §. & vt plenius.in quo significatur,eam tanquam nouam actionem fuisse additam veteri,id est,condictioni competenti ex d.l.penult.C. de dotis promiss. Neque nouum est,duo remedia vera esse incõpatibilia,& tamen si vnum sit verum, & alterum fictum,compatibilia censeri: videmus enim,quòd interdictum adipiscẽdæ possessionis non conceditur illi, qui semel possessionem verè est adeptus: vt resoluit Menoch. tractat.de adipiscend. possess.1.remedio.numer.29.& tamen si possessionẽ ficto modo quæsiuit; vt quia statutum illam transtulit in eum, poterit adhuc agi interdicto adipiscendæ possessionis. Iason.l.si sorori. col.1. versic. limita tamen.C.de iure deliber. & similia adducit Ripa.l.fin.num.133.C.de reuocan.donation. Et cõfirmantur prędicta, quia ficta stipulatio inducta est in fauorem illorum, quibus expressim lex eam cõcedit.dict.l.vnica.§. accedit. C. de rei vxor.action. Vnde debet subintelligi tacita conditio: Si prædicto illo fauore vti velint. l.scimus.cum glos.C.de inoffi.testam.l. vniuersa. cum glos.C. de precib. Imperator.offerend.& in specie aduertit Exea de pactis.num.399.Erit ergo in electione mariti, vel agere condictione ex d.l.penul.C.de dotis promissione.vel ficta actione ex stipulatu:vt in simili probatur.l.cum filius. §. varijs. ĩ. de legat. 2. Illud autem examinandum restat, quæ nam vtilitas resultet ex hac disputatione? Et Fortun.l.legitima.nu.26.s. de pactis.eam esse existimat,quòd condictio ex d.l.pen.C.de dot.promis.cum sit confirmata per legem,censebitur esse bonæ fidei.l.si mulier. §. si dos. s. quod metus causa.actio autẽ ex stipulatu censebitur esse stricti iuris. Sed apertè labitur Fortun. quia imò actio ex stipulatu pro dote cõpetens,est bonæ fidei: vt ex expressum.l.vnica.§. sed etsi nõ ignoramus. C. de rei vxor. action. §.fuerat.Institut. de
9 actio. † & receptum esse asserit Iason. l. de diuisione.num.9.ĩ.eod. & tamen cõdictio ex d.l.penult.C. de dotis promiss. stricti iuris est, cum non inueniatur expressa.§.actionum.Instit.de actio. quod ita aduersus Fortun. obseruant Socin.Iunior hic num.149. Exea de pactis. num. 400. Neque replices, quòd olim marito cõpetebat rei vxorię actio, quæ erat bonæ fidei: vt tradit glos. in rubr. C. de rei vxor.action.Ias.l.de diuisione. num. 15. ĩ.eod ergo & condictio ex.l.penul.C.de dotis promis.eius loco subrogata, debet censeri bonæ fidei:quia respondetur, verius esse marito,olim non competere rei vxoriæ actionẽ; quia illa oriebatur quasi ex contractu nominato,& sic tantùm respiciebat vxorem, neque poterat marito applicari,vt suprà probauimus. Item loco rei vxoriæ fuit subrogata actio ex stipulatu,quæ etiam hodie ex parte mariti censetur bonæ fidei: cõdictio autem ex dict.l.penul.C.de dotis promis.est diuersa ab illis,& ideò à diuersis non fit bona illatio.l.fin.s.de calumniator. Verior ergo vtilitas colligitur ex regula. l. cùm filius.§.varijs.ĩ.de leg.2. quòd nostra interest plures actiones habere; quia si in vna non obtinuerimus, ad aliam redire possumus.l.si actor.s. de iureiuran. & ita Paul.hîc numer.6.cui subscribunt Ripa num.52.Socin.Iunior numer.150.Paris. num.97. ad fin. Hanc tamen vtilitatem improbat Ruin. hîc num. 126. ea ratione; quia cum eadem persona agat, & ex eâdem causa,& ad eundem effectũ,sententia lata super vna actione, necessariò præstat exceptionem rei iudicatæ, si alia actione agat.l.de eâdem re.ĩ. de except. rei iudicat.Sed pro defensione prędictę vtilitatis,& pro solutione huius argumẽti duo casus distinguendi sunt. Primus est,quando duæ actiones competunt ad eãdem rẽ,& ego eligo vnam, vtrùm alia electione tollatur, ita vt iam amplius ea vti non possim? Secundus est, licèt electione non tollatur,vtrùm saltem agenti alia actione, debeat obstare exceptio rei iudicatæ? Et in primo casu videtur dicẽdum,quòd si vna eligatur,alia per electionem tollatur.l. quod in hæredem.9. §.eligere.s.de tributor. actio. per quã ita tenet Paul.l.cùm filius.§. varijs.ĩ. de leg. 2.& subscribit Iacob.Niger.l.1.nu.152.ĩ. de legat.1.Deci.l.edita.num.62.& ibi Al
10 ciat.num.24.C.de edendo. † Sed in proposito nostro contrarium est dicẽdum; notabilis enim resolutio in hac materia est,quòd si duo remedia sint compatibilia origine, & incompatibilia in exercitio,tunc per electionem vnius alterum minimè tollitur,vt colligitur ex mente. l.cum filius.§.varijs.ĩ.de legat.2.Bart.l.1. num.4.ad fin.C.de furtis.& in specie adu ertit Alciat.l.1.num.23.ĩ.de leg.1. Neque repugnat tex.l.quod in hæredem.9. 11 §.eligere.s.de tributor.actio. quia loquitur in actione de peculio & tributoria, quæ licèt differant qualitate, non tamen differunt substantia, ita vt attenta veritate vnica dicatur actio, quæ tamen diuersas recipit qualitates, vt colligitur ex.l.si cùm filio. 44. s. de peculio. tradit glos.§.fin.Institut.quod cum eo.& in his terminis procedit regula d. §. eligere. vt explicat Imol.l.1.§.1.col.3. ad medium. ĩ.de publican. Deci.l. edita.num. 62. C. de edendo.& Curt.Iunior. l.1. num. 17. C.de furtis.Sed si plures sint actiones diuersæ in substantia, nõ habet locum regula.d.§.eligere.vt constat ex suprà traditis. In secundo autem casu principali hæc est notabilis resolutio, quòd si egi vna actione,& quia non probaui debitum,absoluitur reus;tunc si alia actione idem petam,obstabit mihi exceptio rei iudicatæ.l.de eâdem. 5.ĩ. de exception. rei iudicat. sed si ego probaui debitum, & tamen quia nõ probaui necessaria ad obtinendum in actione quam intentaui, alia actione posteà agam, non obstabit mihi exceptio rei iudicatæ. l. Aurelius.29.§.fin. ĩ. de liber. legata. l. fin.ĩ. de exception.rei iudicat. tradit Bart. receptus.l.1.num.4.ad fin.C.de furtis. & in hoc sensu procedet vtilitas suprà relata. Vnde in proposito concludit Angel. de Perigl.l.1.col.vltim.ĩ. de legat.1.quòd si legatarius intentata reiuendicatione petiuit legatum,& probauit quidem legatum sibi deberi; & tamen non probauit sibi dominium legati fuisse quæsitum,& ideò succubuit; si posteà legatum petat per actionem ex testamento,non obstabit ei exceptio rei iudicatæ:quod verum esse constat ex suprà dictis; quidquid repugnet Iacob.Niger ibi.num.153. ad finem. Adde & vltra alios, vtilitates alias, quæ resultant ex prædicta disputatione, scilicet,si simus in casibus, in quibus non fingitur stipulatio; nam in illis necessariò recurrendum est ad remedium. d.l. penul.C.de dotis promis.† Quod vt clariùs percipias,aduerte,quòd licèt quãdo legatur dos filiæ, filiæ etiam competat actio ad dotem legatam petendam l.seruo legato.72.§.si testator.ĩ. de legat. 1.l. fideicommissa.11.§.interdum.ĩ.de legatis.3.l.Titio centum.§.Titio generõ.ĩ.de condit.& demonstr. notat Ruin. consil. 152.num.9.lib.5.tamen diuersum est in contractibus:nam si pater, vel alius promittat dotem genero,ex illa promissione solus gener habet actionem, non autem mulier, in cuius fauorem dos promissa fuit. l. si pater marito. C. de dotis promis.vbi glos. fin. notauit hanc differentiam.

rentiam. Cerne. consil. 318. num. 3. lib. 3. & Ias. consil. 181. col. 5. ad fin. libr. 4. Boeri. decisio. 328. rationem assignat Ruin. consil. 204. num. 3. lib. 1. Adeò quidem, vt si nõdum soluta dote dissoluatur matrimonium, soli marito competit actio ad petendam dotem, vt illam restituat vxori: mulier autem suo nomine agere non poterit, nisi ei cedatur actio per maritum. l. si socer. 45. §. Lucius. ff. eod. notat Bald. dict. l. si pater marito. Parisius consil. 121. in princip. lib. 1. & alij adducti per Siluanum consil. 13. nu. 11. quanuis ex æquitate in prædicta specie vtilẽ actionem mulieri concedat Guido Pape decisio. 375. post princip. & consil. 6. num. 7. Boeri. decis. 328. num. 2. Cephalus consil. 713. nu. 44. lib. 5. & faciunt tradita per Alciat. lib. 2. paradox. c. 10. nu. 6. Cùm igitur in prędictis casibus constet, in fauorem mulieris nullam fingi stipulationem, necessariò recurrere debet ad remedium. d. l. pen. C. de dotis promis. & ita Ripa hîc num. 53. Alciat. num. 62. Anton. Gabriel lib. 3. communium, tit. de iure dotium. conclus. 3. in fin. Prætereà si constante matrimonio mulier dotẽ promittat marito, vel soluto matrimonio, maritus promittat dotem restituere vxori, adhuc locum habet decisio. d. l. penul. C. de dotis promis. vt post glo. tradit Purpuratus. l. 2. §. creditum. num. 73. ẽ. si certum petat. & tamen in his casibus nõ inuenitur iure expressum, quòd fingatur stipulatio. Denique si fideiussor detur marito pro dote promissa, nõ inuenitur iure cautum, quòd fingatur stipulatio, & tamen is fideiussor fauore dotis ex solo pacto efficaciter obligatur. l. fin. C. ad Velleian. notat Andr. Siculus consil. 17. col. 2. libr. 3. quanuis extra causam dotis, fideiussor minimè obligatur, nisi interueniat stipulatio. l. blanditus. C. de fideiussorib. tradit Nouellus de dote. 6. part. speciali. 1. nu. 5. quidquid controuertat Socin. Iunior hîc nu. 225. † Ad perfectam autem explicationem d. l. penult. C. de dotis promiss. illud tenebis menti, eam non procedere, si dos incerta promittatur per pactum nudum; nam tunc, ne duplex speciale cõcurrat, scilicet, quòd dos incerta valeat; item quòd ex pacto nudo detur actio, prędicta promissio ineffi-
cax censebitur: quod in specie videtur probare text. l. 1. C. de dot. promis. secundùm intellectum glos. fin. ibi. ad fin. quẽ vt receptum admittunt Bart. & Salic. ibi num. 2. Iason. l. lecta. num. 5. ẽ. si certũ petat. Iacobin. l. licet. §. 1. numer. 2. ẽ. de iure dotium. & in specie ita d. l. penult. limitat Nouellus de dote. 6. parte. speciali. 1. nu. 6. addens, quòd neque hoc casu fingetur stipulatio: quod & repetit ibidem 2. speciali. nu. 11. Anton. Gomez. l. Tauri. 50. num. 19. & subscribit Pontan. hîc nu. 59. ad fin. Sed vltra alios aduertendum est, quòd & admisso prædicto intellectu. d. l. 1. non bene videtur adaptari hæc limitatio ad terminos d. l. pen. C. de dotis promission. quia vt bene adaptaretur, debebamus dicere, in prædicta specie etiam fauore dotis ex pacto nudo nõ dari actionem; & tamen pactum remanere in sua natura, & sic producere effectus de quibus l. iurisgẽtium. §. igitur nuda. ẽ. de pactis. & tamen in specie de qua suprà diuersum est; quia pactum nullum omnino effectum producet, sed promissio omnino nulla censebitur, quasi incertitudo tunc vitiet omnino promissionẽ, ne prædictum duplex speciale cõcurrat: vt satis colligitur ex mẽte d. l. 1. C. de dotis promis. Adde, quòd neque intellectus ille. d. l. 1. verus videtur, vt infrà dicemus: vnde etiam in prędictis terminis non videtur recedendum à regula generali. d. l. pen. C. de dotis promis. Sed quid si dos non sit promissa pacto nudo, sed simplici pollicitatione, vtrùm adhuc efficaciter peti possit? Et videtur dicendũ, efficaciter agi posse; vt colligitur ex rub. C. de dotis promis. & nuda pollicitatione. & ibi notant Petrus, Cynus, Fulgos. & Salicet. idem videtur probare. l. fin. C. ad Velle-

Velleian. ibi: Pollicitus est. quam in propria pollicitatione accipit Iason in rubr. num. 7. ff. de verbor. obligation. Parpalia hic num. 21. ad idem. l. 1. §. pen. ff. de collation. dotis. facit. l. vnica. §. accedit. C. de rei vxor. action. l. fin. in princ. C. de iure dotium. & in specie ita tenet Azo in summa. C. de dotis promiss. num. 2. Baptist. de priuileg. dotalib. centuria. 1. num. 2. Fortun. l. 1. in princ. nu. 8. ẽ. de pact. Hieronym. Verius in rubr. num. 54. ff. de verbor. obligat. Cuiacius l. 6. ad fin. ẽ. de pactis. & in notis ad Vlpianum tit. 6. in princip. Corras. hîc. 2. lectur. num. 11. † Quibus adde glo. idem sentientem. l. fin. ver bo, pollicitatio. C. de dote cauta. gloss. 2. l. si à matre. 13. C. de iure dotiũ. glo. l. fin. §. prætereà. verb. spoponderit. eod. tit. & securè Paul. de Citadinis. de iure patronat. 3. part. num. 48. Lambertin. eod. tractat. 4. articul. 4. quæstionis principalis. 1. part. lib. 1. & 7. artic. 5. quæstionis principalis. 1. part. 1. lib. 1. nu. 6. Contrariam tamen opinionem imò ex nuda pollicitatione, etiam fauore dotis non dari actionem, sensit glos. in rubr. C. de dotis promiss. & ibi Bald. Alexan. l. qui absenti. §. fin. in fin ff. de acquir. possess. Nouellus hic num. 70. & de dote. 6. part. speciali. 1. num. 2. Vincent. l. verbis. in princ. ff. ad legem Falcidiam. Ias. rep. l. admonendi. num. 148. ẽ. de iureiur. Galeaul. in rubr. num. 65. ff. de verbor. obligat. Natta consil. 253. nu. 5. lib. 2. Anton. Gomez. l. Tauri. 50. num. 19. Cæsar Costa lib. 3. variarũ ambiguitatum iuris. c. 22. col. 2. Pro quæ opinione facit, quòd pro regula constituitur, ex pollicitatione nullã dari actionem. l. 3. ff. de pollicitat. quæ regula generalis etiam causam dotis debet comprehendere. l. in fraudem. §. fin. ff. de militar. testam. Item quia in hoc differt pactũ à pollicitatione, quòd ex pacto nudo quanuis non nascatur actio, tamen ex eo producitur exceptio. l. iuris gentium. §. igitur nuda. ẽ. de pactis. nam ex eò nascitur naturalis obligatio. l. Stichum. §. naturalis. ff. de solution. Ratio ponitur. l. cũ ampliùs. §. is natura debet. ff. de regul. iuris. quæ naturalis obligatio ex se producit exceptionem. in princip Instit. de exception. Ex pollicitatione autem non solùm non nascitur actio, sed neque ex ea competit exceptio: vt post Socin. tradit Curt. Iunior. l. in bonæ fidei. num. 16. C. de pactis. nam cum sit solius offerentis promissio. l. 3. ff. de pollicitatio. & sic pollicẽtis nullus fidem sit sequutus, cessat naturalis obligatio. d. §. is natura debet. & in specie Bart. l. si vnus. §. pactus ne peteret. num. 16. ẽ. de pact. Couarru. c. quanuis de pact. in. 6. 2. par. c. 4. num. 15. † Vnde cessante naturali obligatione, neque ex ea dabitur exceptio. Quo fit, vt quanuis iure canonico ex pacto nudo detur actio. c. 1. de pact. tamen ex pollicitatione etiam iure canonico nulla dabitur actio. Panorm. c. cum inter. ad fin. de election. Crot. in rub. 1. lectio. num. 31. ff. de verbor. obligation. & asserit receptũ Couarru. vbi suprà. Molina lib. 4. de primogen. c. 2. num. 62. Matienço. l. 7. titul. 10. lib. 5. ordinam. glos. 2. num. 15. quidquid contrarium pro constanti teneant Paul. de Citadinis & Lambertinus suprà citati: ergo cũ expollicitatione, neque actio, neque etiam obligatio naturalis producatur, nulla vrget ratio, propter quam admittere debeamus ex pollicitatione facta ex causa dotis, produci actionem aduersus pollicentem. Neque obstat adducta in contrarium; quia debent intelligi de ea pollicitatione, quam quis facit præsenti, & tacenti; hæc enim promissio, attenta figura, pollicitatio est; quia continet solam promissionem offerentis: tamen attenta iuris præsumptione, magis pactum est, quia præsens, & tacens, præsumitur consentire in sibi fauorabilibus. l. qui patitur. ẽ. mãdati. Ex hac igitur pollicitatione quoad figuram, & tamen iuris interpretatione, pacto, fauore dotis dabitur actio: & ita expressè prædicta iura interpretatur. l. 19. tit. 11. part. 4. & ibi notauit

notauit Gregor.in glos. 2. Iacob. Niger in rub.num.68.ff.de verbor.obligat.Confirmatur,quia promissio quæ fit apud ciuitatem,dicitur pollicitatio.l. ex pollicitatione.ff.de pollicitatio. quia ciuitas,attento rigore,non potest consentire. l. 1. §.fin ff.de acquir.posses.quia tamen sufficit decuriones consentire, dicitur pollicitatio quoad figuram, & tamen re vera pactum est,vt in specie tradit Ruin.in rubric.2. lectur.num. 18.ad fin.ff.de verbo. obligat.vbi num.9. alium etiam assignat intellectum, quanuis hæc non satis percepetit.Vaconius libr.5. declarationum iuris,cap.65.num.3. Possunt etiam prædicta iura intelligi, quando pollicitatio fuit facta absenti, & tamen perseuerante pollicente in eâdem volũtate, absens consensum præstitit: nam tunc attenta origine pollicitatio dicetur.glos. 1.l. nuda.C. de contrah.& cõmittend. stip. tamen propter consensum superuenientem,re vera pactum est:argum.l. si stipuler.35.§.fin.ff.de verbo.obligat. Ex huiusmodi igitur pollicitatione,attenta origine, & quæ tamen ex postfacto transiuit
15 in pactum,fauore dotis dabitur actio: †, & ita prędicta iura expressè intellexit Alciat.in rub.nu.12.C.de pactis. Sed si pollicitatio remaneat in sua natura, & non non transeat in pactum tacitum, vel expressum, nulla dabitur actio;etiam fauore dotis,iuxta suprà tradita; & tradit Carolus in rub.num.3.ff. de verbor. obligation. Potest nihilominus prima sententia admitti in tribus casibus. Primus est, quando quis promisit dotem marito pro vxore absente; nam licèt respectu mulieris absentis videatur esse pollicitatio, tamen fauore dotis lex fingit stipulationẽ in fauorem mulieris absentis, quasi illa pro se esset stipulata, vt colligitur ex. l. vnica.§.accedit.C. de rei vxor.actio. &.l. fin.in princip. C. de iure dotium. tradit Bart.consil.123.num.1.notabiliter Natta consil.253.nu.5.lib.2.quem vide.Nouellus de dote.6.par.priuileg.78.num.3. Deci.l.ex his.num.18.C. de testam. milit.Alexan.consil.99.num.2.libr.7. Et est ratio,quia cùm prædicta ficta stipulatio procedat ex dispositione legis,succedit regula,quòd in his quæ deferũtur ex dispositione legis,non est necessaria partis præsentia.l.cùm pater.79.§.surdo.ff.de legat.2.l.2.C.de pactis.& in specie Alexan. consil.99.numer.2.lib.7.Deci.consil.35. nu.1. Ex quibus colliges notabilem declarationem ad.l. si pater marito. C. de dotis promiss.& ad suprà tradita,vt licèt mulier non habeat actionem ad petendam dotem promissam marito, id fit accipiendum in eo sensu,vt illa non possit conuenire illum qui dotem marito promisit: cæterùm dotis restitutionem potest à marito petere; quia in eius fauorẽ lex induxit actionem ex stipulatu, ad quam acquirendam non requiritur præsentia,neque factum hominis. d.l. 2. C. de pactis.& suprà diximus. Item,collige explicationem ad tradita per Sulcet.in rub.in fin.C. de dotis promiss. vbi in hac materia ita arguit. Si quando nulla promissio est facta mulieri, nihilominus in illius fauorem etiam absentis fingitur stipulatio.d.§.accedat.à fortiori idem dicetur,quando interuenit pollicitatio: hæc enim argumentatio tantùm concludit, quando pollicitatio fuit facta marito presenti,acita eius respectu transiuit in pactum,& tunc in fauorem mulieris absentis fingitur stipulatio, vt suprà diximus. Cæterùm si pollicitatio dotis directò fiat mulieri absenti,tunc neque in eius fauorem fingetur stipulatio; quia id iure cautum non reperitur. Bald. Nouellus hic num.72.Vincent. num. 20.ad fin. idem Nouellus de dote.6.par.speciali.1.nu.3. ad quem se refert Alciat.in rub. num.9.ff. de verbor.obligat.& probat Anton.Gomez.l.Tauri.50.num.19.† & consequẽter neq; ex prædicta pollicitatione actio
16 dabitur mulieri,vt suprà dictum est:nam neque fauore fisci ex pollicitatione datur actio:vt colligitur ex Bart.l.1.in prin. num.

num.13.ff.de iure fisci.ergo neque fauore dotis:argum.l.2.cum glos.C. de priuileg.fisci,quo argum.in specie vtũtur Nouellus de dote.6.par.priuileg.78.num.3. Deci.l.ex his. num.15. C. de testam. milit. Secundò saluari potest iuxta tradita per Vlpian.in institutio. tit. 6. quòd dos dicta peti potest:quæ verba duplicẽ possunt habere sensum,scilicet,quòd dos dicatur dicta,quando promittebatur verbis quibusdam solennibus,quæ referuntur ab Alciat.lib.1.parergõ.c.1. quo modo verba Vlpiani accepit Cuiacius ibidem,& sensit interpres.l.fin.tit.13.lib. 3. Codicis Theodosiani,& Corras.hîc.2.lectur.num.11.& insinuat.l.pen.C.de dotis promiss.secundùm quem sensum dictũ Vlpiani parum prodesset, cum prędicta solennitas sit sublata per dict.l.penult.C. de dotis promiss. Succedit igitur secundus sensus, quòd Vlpianus velit, quòd licèt dictum stans per se, regulariter non obliget,neque aliquam speciem promissionis inducat.l. sciẽdum. 19.§.1. ff.de ædil.edict.quia scilicèt tantùm continet explicationem affectus.l. literæ.ff. de iure codicillor. l.3.in fin.ff.de actio. & obligation.l.diuus.ff.de milit.testam.tradit Carol.in rubric.numer.1.ff.de verborum obligationib. siue pertinet ad laudem & commendationem rei.d.l.sciendum.19.in princ.ff.de ædil. edicto. Bald. l.suus.in fine.C.de repud.hæred.Corne. (vbi declarat) consil.59.ad finem. libr.4. tamen si quid dictum sit circa dotem, obligabit dicentem,fauore dotis, vt potè si quis dicat mulierem esse bene dotatam,& habere plusquam mille in dote: quanuis enim hoc animo promittendi non sit dictum, sed commendandi, tamen ex hoc dicto,fauore dotis,dicens remanebit obligatus: & ita Connan. lib.8. commenta.cap.8.colum. penult. ad fin. Balduin.tractat.de pignorib.cap.7.col.1. pro quibus expende.l.3.tit.12.lib.3. Co-
17 dicis Theodosiani: † & quia id quod exprimitur per verba enuntiatiua, magis ad dictum,quàm ad promissum videtur pertinere.Bald.l.si voluntate.C. de fidei com.libert.& in.l.in tacitis.in fin.ff.de legatis.1. & tamen receptum est, ex verbis enuntiatiuis quem obligari efficaciter fauore dotis.l.2.cum glos.C.de dotis promiss.Bart.cons.123.num.2.inducẽdo, & confirmando vt per Bald.Nouel.de dote.6.part.priuileg.78.num.5.& seq.Et est recepta traditio,vt asserit Iason. l. ex his. num.2.in.2.limitatio.C.de testam.milit. & ibi Deci.num.12.Hippolyt. sing. 442. Gozad.consil.42.num. 10. Cassan. consil.5.num.2.notabiliter Deci. consil. 35. nu.3.& ante omnes Bart.cons.123.nu.2. Ex quibus colliges, quòd licèt pollicitatio magis accedat ad promissum, quàm dictum.l.sciendum.19.§.dictũ.ff.de ædil. edict.tamen in dote faciliùs quis obligatur propter dictũ,quàm propter pollicitum,vt constat ex suprà traditis.Et est ratio differẽtię; quia si id quod dicitur nõ præstetur, maritus videtur deceptus. l. pen.ff.de iure dotium.quæ ratio cessat in pollicitatione facta mulieri absenti, cui nihil fuit dictum,vel promissum validè; & repugnat ratio naturalis, quòd quis obligetur absenti,& nõ acceptanti.glos. l.neque ambigi.C.de donat.cùm nõ adsit duorum consensus, qui requiritur, vt obligatio oriatur.l.1.§.1.ff.de pactis.Tertiò saluari potest prædicta prima opinio, quando constiterit,pollicitationẽ fuisse factam animo vouendi; nam tunc pollicitatio transiens in votũ,efficaciter obligabit pollicentem, siue potiùs vouentem.l.2.§.voto.ff.de pollicitatio.c.ex parte.de censib.& ibi Panorm.1. notab. inquiens rationem esse,quia Deus vbique est præsens: vnde videtur esse præsens pollicitationi,siue voto,& illud acceptare: & ita quasi votum, siue pollicitatio, transierit in pactum, & conuentionem, necessariò Deo exoluenda est.c.magnę. de voto.cap.scimus.12.q.1.explicat Fortun.l.1.in princip.numer.12.ff.de pactis. Quæ tamẽ ratio tuta non est, quia ex ea sequere-

sequeretur, nullũ speciale verti in voto; quia si Deus videtur acceptare, votum transit in pactum, iuxta tradita in rub. C. de pactis. & ideò nihil mirum si ex eo vouens efficaciter obligetur. Verior ergo ratio est, quòd acceptatio more humano accepta, nõ cadit in Deo, cùm in eo nullus detur animi motus; & ideò votũ ei factum, semper remanet sub nomine pollicitationis: vt aduertit Ripa in rubr.
18 num. 31. ff. de verbor. obligatio. † & diximus suprà in tertia parte rubricæ: & nihilominus ex ea pollicitatione, vel voto promittẽs efficaciter obligatur; quia qđ Deo promittitur, ei semper reddendum est. d. c magnæ. de voto. glos. 1. c. scimus. 12. q. 1. & diximus in d. rubr. Vnde si quis Deo promittat per eum modũ, qui pro substantia requirat acceptationem, non valebit promissio, per prædictũ modum facta, cùm in Deo non possit considerari acceptatio: quod ita colligitur ex glos. l. illud. verb. alia. ad fin. C. de sacrosan. eccles. dum tenet, quòd donatio facta loco pio, vel piæ causæ, non valebit, nisi sit aliquis qui nomine illorum acceptet more humano: quam sequitur Bart. ibi nu. fin. Bal. n. 2. ad fin. Iaſ. l. qui Romę. §. Flauius. num. 23 ff. de verbor. obligat. Socin. reg. 107. Deci. conſ. 35. nu. 1. Capicius deciſ. 180. num. 8. & asserit receptum Ruin. cõſil. 13. nu. 10. lib. 4. Iulius Clarus. §. donatio. q. 12. num. 6. Molin. lib. 4. de primog. c. 2. nu. 58. Didacus de Pace. q. ciuili. 10. nu. 10. Et est ratio, quia donatio pro sui
19 substantia requirit acceptationem illius, cui fit. l. absenti. 10 ff. de donation. quę cũ hoc casu non interueniat, saltem more humano, meritò inualida censetur talis donatio, vt probauimus d. rubric. Quod etiam obtinebit in regno Castellæ, non obstante. l. 2. titul. 16. lib. 5. ordinamenti. neque enim confirmat pollicitationem vel donationem sine acceptatione. Couarru. resolut. lib. 1. cap. 14. à num. 12. & post alios Molina libr. 4. de primogen. cap. 2. à num. 61. quidquid multi contradicant, quos refert & probat Matienço l. 7. titul. 10. libr. 5. ordinamenti. gloss. 2. à nu. 17. Multum igitur interest per quem modum quis se obliget Deo, nam si vouendo, vel pollicendo, efficaciter obligabitur. l. 2. §. voto. ff. de pollicitatio. quia illa non requirunt pro substantia acceptationem more humano, cùm ea interueniente transeant in diuersam speciẽ, id est, in pactum, vt suprà diximus: sed si per modum donationis, donatio non valebit, ob rationem de qua suprà. Quare hæc tertia saluatio exemplificari debet, quando quis pollicitus est dotem alicui mulieri pauperi: nam tunc hæc pollicitatio censetur pia causa. Iason. l. cùm is. §. si mulier. ff. de condict. indebit. & sic præsumitur facta contemplatione Dei, & secundùm iuris regulas perinde habetur, ac si ipsi Deo facta fuisset. l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de vulgari. cap. requisisti. ad finem. de testam. expresè Bald. l. hæreditas ex die. in fine. ff. de hæredib. instituen. Catellianus in memorabilibus, verb. absenti. ad finem. Vnde in his terminis debet induci regula. l. 2. §. voto. ff. de pollicitatio. Quinimò in dubio promissionem accipiemus in vim voti, nisi verborum proprietas apertè repugnet, & ostendant promittentem voluisse donare, & non vouere: ita Bartol. l. illud. num. fin. C. de sacrosanct. eccles. Panormitan. consil. 63. ad finem. libr. 2. Galeaul. in rubric. num. 65. ff. de verbor. obligation. † Et in hoc sensu saluari potest id quod sentiunt Paul. l. decernimus. in fin. C. de sacrof. eccles. Panorm. in proœmio Gregorian. numer. 26. & ibi Felin. nu. 25. Catellian. in memorabilib. verb. absenti. Exea de pactis. num. 173. dum tenent, quòd donatio facta Ecclesiæ, vel pauperibus, valet; quia videtur facta Deo pro anima. glos. l. si quis Titio. ff. de legat. 2. & cùm Deus præsens sit vbique, & videatur acceptare, semper debet valere prædicta donatio: quod & sensit Bald. consil. 86. lib. 5. nam id cõfunditur ex

ex suprà traditis: nam cùm Deus non possit acceptare more humano, prædicta donatio subsistere non potest: gloss. recepta d. l. illud. verb. alia. in fine. C. de sacrosanct. eccles. Saluari ergo possunt, quando verba sunt ambigua, & sumus in dubio: nam tunc interpretabimur promittentem vouisse, & sic votum teneri Deo reddere, iuxta suprà tradita. Itẽ ex prædictis inferas annotationem ad tradita per Nouellum de dote. 6. parte, speciali. 1. nu. 2. ad finem. Iason. in rubr. nu. 7. in fine. ff. de verbor. obligatio. dum tenent, quòd prout pollicitatio facta ciuitati simpliciter, non obligat pollicentem, nisi opus pollicitum incipiat ædificari. l. 1. §. cœpisse. ff. de pollicitatio. idem etiam erit recipiẽdum in pollicitatione facta simpliciter ecclesiæ, iuxta æquiparationem. l. fin. C. de sacrosanct. eccles. & videtur sentire Paulus de Citadinis tract. iuris patronatu. 3. parte. num. 48. Lambertin. eo. tract. 4. artic. 4. quæstionis principalis. 1. partis. lib. 1. à num. 2. Et similiter prout quando pollicitatio fit ciuitati, eo expresso, quòd eã facit ob honorẽ decretum, vel decernẽdum, indistinctè obligat pollicentem. l. 1. §. 1. & l. 3. ff. de pollicitat. Corne. consil. 129. num. 5. lib. 3. Sic etiam pollicitatio facta ecclesiæ ob honorem Dei, indistinctè valebit: & ita Baptista. tract. de pactis. quæstio. 5. nu. 5. Corras. hîc. 2. lectu. nu. 11. Iacob. Niger in rub. num. 73 ff. de verbor. obligat. vbi & Bald. Nouellus num. 52. idem probat, inquiens in dubio ita esse præsumendũ: sed Crot. ibi. 1. lect. nu. 29. credit esse exprimendum, quòd pollicitatio fit in honorem Dei. Sed ex prædictis dicendum est, quòd pollicitatio, quæ fit Deo, vel cõtemplatione Dei, semper obligat pollicẽtem; quia resoluitur in votum, vt suprà dictum est: in pollicitatione autẽ facta ciuitati, cùm non possit cadere prædicta interpretatio, regulariter non obligabit pollicentem nisi in duobus casibus, de quibus suprà, vt in terminis aduertit Gaieaul. in rubric. numer. 65. ff. de verborum
20 obligation. † Et hæc de primo dotis priuilegio. Succedit igitur secundum priuilegium, quòd fauore dotis fingitur stipulatio, siue ea non fuerit interposita, siue inutiliter interuenerit. l. vnica. in principio. C. de rei vxor. actio. Circa quod secundum priuilegium nonnullæ insurgunt difficultates. Prima est, hoc priuilegium videri superfluum; quia videbatur sufficere priuilegium. d. l. pen. C. de dotis promissio. explicatum vt suprà. Huic tamen difficultati respondet Faber. §. fuerat. num. 18. & ibi Iason numero. 63. Institut. de actionib. quòd stipulatio ficta, fuit addita, quia est firmior contractus, in princip. Instit. de verbor. obligationib. Quæ responsio non placet, quia in illis casibus, in quibus propter confirmationem legis ex pacto datur actio, de quibus. l. legitima. ff. de pactis. eadem firmitas inuenitur in pacto, quæ in stipulatione. Item & ex alijs improbat Ripa hîc num. 40. & l. 1. in princip. num. 14. ff. de verbor. obligatio. Et ideò melius responderi potest, quòd priuilegium d. l. pen. propriè respicit maritũ, vt sup. expli cauimus: postquã autem dos erat tradita marito, tunc in fauorem mulieris oriebatur actio rei vxoriæ; tanquam ex cõtractu dotis nominato, vt suprà diximus. Solebat etiam interponi solennis stipulatio, qua maritus promittebat vxori dotem restituere, soluto matrimonio, vt insinuat. l. 2. in principio. ff. eod. & ibi tradit Bart. num. 14. communiter receptus, vt asserit Aretin. l. diuortio. num. 3. ff. de verborum obligationib. Et quia stipulatio pro dotis restitutione multo plenior erat quàm rei vxoriæ actio, duo circa hæc nouè constituit Iustinianus. Primũ, q. sustulit rei vxoriæ actionẽ, & omnia quæ ei specialiter eõpetebant, trãstulit in actionem ex stipulatu pro dote. §. fuerat. Insti. de actio. Itẽ & secundũ, q. licèt vt olim competeret actio ex stipulatu, requirebat expressa stipulatio, hodie

ſemper cenſetur à partibus interpoſita; etiam ſi conſtet ab illis fuiſſe omiſſam. l. vnica. in prin. de rei vxor. actio. & quanuis marito ſufficeret cõdictio ex. d. l. pen. C. de dotis promiſsio. tamen vt æqualitas ſeruaretur inter coniuges, etiam marito cõceſſa fuit actio ex ſtipulatu. l. vnic. §. & vt plenius. C. de rei vxor. actio. & diximus ſuprà. Et hęc de prima difficultate. Succedit igitur ſecunda, vtrùm prædicta ſtipulatio dicatur ficta vel præſumpta? In qua Antonius Vſillus. §. fuerat. nu. 35. Inſti. de actio. exiſtimat eſſe præſumptam, præſumptione tamen iuris, & de iure, aduerſus quam non admittitur probatio in contrarium: quod etiam ſecurè tenet Grammaticus deciſio. 103. nu. 3. & ante eos Ioannes Andre. ad Specul. titu. de præſumptio. §. ſpecies. nu. 5. Bart. l. 1. nu. 3. ĩ. de his quæ in teſta. delent. & Aymon de antiqui. temporis. 1. parte. n. 40. pag. 34. Sed verius, & receptius eſt, fictam
21 eſſe ſtipulationem, † vt tenet glo. l. vnica. §. accedit. verbo, præſumatur. C. de rei vxor. actio. vt latè refert Menoch. de præſumptionibus. libr. 3. præſumptio. 5. nu. 4. & tradit Bart. receptus. l. 1. in princip. numer. 1. ĩ. de verborum obligationib. vbi Ripa numer. 13. eleganter reſoluit, quòd ſi certum ſit nullam interueniſſe ſtipulationem, tunc neceſſariò ſtipulatio quæ ſubintelligitur, eſt ficta: ſi verò incertum ſit, vtrùm fuerit interpoſita, necne? tunc poteſt dici præſumpta, iuxta terminos. §. ſi ſcriptum. Inſtitut. de inutil. ſtipulat. & l. ſciendum. ĩ. de verborum obligationib. quam reſolutionem ante eum poſuit Bald. l. vnica. §. 1. num. 1. C. de rei vxor. action. relatus à Iaſone §. fuerat. numer. 55. & ibi Gomezius numer. 23. Inſtit. de actionib. Quibus addendum eſt, q. licèt in caſu incerto ex poſtfacto conſtet nullam interueniſſe ſtipulationem, & ſic ceſſet præſumptio, tamen nihilominus inducetur ficta ſtipulatio. l. vnica. in princip. C. de rei vxor. actio. Effectus autem huius diſputationis eſt, quòd in ſtatutis non admittitur fictio. l. 3. §. hæc verba. s̃. de negoc. geſtis. & l. fin. C. de his qui veniam ætatis impetrauer. & tamen in eiſdem ſtatutis admittitur caſus præſumptus, vt tradit Coſta. l. qui duos. §. cùm in belllo. verb. diuus. numer. 2. ĩ. de rebus dubijs. Bellon. lib. 4. ſupputationum. cap. 17. nu. 8. Præterea contra præſumptionem iuris tantùm, quælibet admittitur probatio: & aduerſus prę ſumptionem iuris & de iure, admittitur probatio, ſaltem per confeſsionem partis: & tamen aduerſus fictionem nulla omnino admittitur probatio, iuxta nota ta. c. is qui fidem. de ſponſalib. & l. ſiue poſsideris. C. de probatio. ac proinde aduerſus fictam ſtipulationem dotis, nulla admittetur probatio, vt per Nouellũ de dote. 6. parte. ſpeciali. 2. num. 2. Gomez. §. fuerat. nu. 23. Inſti. de actio. Ex quibus ita reſolutis videtur inferri, quòd ſtatutũ tribuens paratam exequutionem contẽtis in inſtrumento, non verificabitur in hac ſtipulatione ficta, quæ non continetur in inſtrumento, ſed extrinſecus venit ex legis diſpoſitione. d. l. 3. §. hæc verba. s̃ de negoc. geſtis. & tenet Dec. poſt alios. l. fin. nnmer. 36. C. de edicto diui Adrian. & alij quos refert Tiraquellus de morte. 2. parte. 10. declaratio. numer. 11. In contrarium tamen eſt deciſio Bald. l. vnica. §. & vt plenius. numer. 3. C. de rei vxor. action. cuius opinio magis communiter recipitur, vt aſſerit Alexan. l. iuris gentium. §. quod ferè. nu. 10. s̃. de pactis. Iaſon. l. certi condictio. in princ. nu. 21. s̃. ſi cert. petat. & §. fuerat. nu. 58. Inſtit. de actio. Bologne. hîc num. 137. Felinus cap. translato. num. 4. de conſtitu. Grammatic. deciſione. 103. num. 14. Riminald. conſil. 229. num. 4. lib. 2. Vincen. de Franchis deciſione. 325. num. 1. in 2. parte. & num. 4. Quibus adde Nouel. de dote. 6. parte. ſpeciali. 2. num. 10. & Curt. Iunior. l. quanuis. numer. 10. C. de impuberum. & alijs, Aymon. de antiquitate temporis. 1. parte. numer. 40. pagina. 34.

Ne-

Neque obſtat ratio ſuprà allata in cõtrarium; quia non procedit quando lex diſponit, vt ille caſus fictus habeat eũdem
22 effectũ, quẽ verus: † nam tũc propter hãc æquiparationem, caſus fictus etiam verificabitur in ſtatuto loquente de caſu vero. l. cum ex oratione. §. fin. ĩ. de excuſatio. tutorum. l. liberos. C. de collatio. tradit Bald. l. omnes populi. colum. pen. in princip. s̃. de iuſtitia & iure. & l. Gallus. §. quid ſi is. colum. fin. ĩ. de liber. & poſthu. & eo non relato, Roman. l. 1. §. bonorum. nu. 3. ĩ. ad Trebellian. inducens. c. ad audientiam. de cleric. non reſid. ſubſcribit Iaſon. l. qui ſe patris. num 52. C. vnde liber. Socin. conſ. 1. nu. 12. lib. 1. quidquid dubitet Felin. cap. inſinuatum. num. 3. de Simonia. ſed Iuſtinianus. l. vnica. in princip. & §. 1. C. de rei vxor. actio. eamdem vim tribuit ſtipulationi fictæ & veræ: ergo etiam in ſtatutis admittenda eſt prædicta ficta ſtipulatio, eo maximè quòd hæc æquiparatio facta eſt iure communi, & non per priuilegiũ, vt hos caſus notabiliter diſtinguit Dominic. cap. fin. nu. 7. de conſuetud. in. 6. Vnde datis paribus terminis idem admittetur in quacumq; alia materia. Bald. l. vbi adhuc. num 18. C. de iure dotium. & latè Tiraq. de morte. 2. parte. declaratio. 10. à num. 3. quanuis id tantùm fauore dotis admittat Decius. l. certi condictio. in princip. num. 9. in fine. s̃. ſi certum petatur. Illud certum eſt, quòd vbi quid virtualiter colligitur ex diſpoſitis in inſtrumẽto, habetur pro expreſſo: atque ita eãdem vim habebit, ac ſi expreſsim in inſtrumento cautum fuiſſet. l. ex ſententia. & ibi Bar. in fin. ĩ. de teſta. tutela. l. ſi duo. §. Marcellus s̃. de iureiurand. tradit Purpurat. l. certi condictio. in princip. à num. 45. s̃. ſi certum petat. Grammatic. deciſio. 103. numer. 15. Aymon tracta. de antiquit. temporis. 1. parte. pag. 34. à nu. 39. & notabiliter proſequitur Bellon. lib. 4. ſupputationũ iuris. c. 17. à num. 5. Curt. Iunior. l. quanuis. à num 8. C. de impube. & alijs. Et ideò quãuis ſtatutum præſtet paratam exequutionem contentis in inſtrumento, tamen etiã verificabitur in eo quod colligitur ex contentis in inſtrumento; quia & id cenſetur eſſe tenor ipſius inſtrumenti. l. iuris gentium. §. quod ferè. s̃. de pact. tenet Bald. l. ad probationem. 1. nu. 1. C. de probatio & conſequenter perinde habetur, ac ſi in ipſo inſtrumento eſſet ſcriptum. l. 1. §. fin autẽ. & ibi Bar. ĩ. de hæred. inſti. l. quoties. in prin. & ibi Ange. eo. tit. & in ſpecie tradit Socin. Iun. hîc nu. 210.
23 † quidquid contrarium ſentiat Felin. c. translato. nu. 5. de conſti. & Riminal. cõſil. 229. nu. 25. lib. 2. Quinimò etſi ſtatutum dicat, q. expreſſa in inſtrumento habeant exequutionẽ paratam, adhuc verificabitur in his quæ colligũtur ex expreſſis in inſtrumento; quia & id expreſſum eſſe cẽſetur. l. cum auus. 101. ĩ. de cond. & demonſt. l. prætor ait. 20. §. 1. iũcta gl. verb. expreſſum. ĩ. de noui operis. & ibi Angel. nu. 2. proſequitur latè Tiraq. tracta. de morte. 10. declatio. 2. partis. à nu. 3. quidquid contrarium reſoluat Dec. l. cùm quid. num. 3. & ibi Alcia. nu. 20. s̃. ſi cert. peta. Felin. c. translato nu. 5. de conſtit. Quorum opinio, admitti poteſt, quãdo in ſtatuto dicetur, vt verbis expreſſum in inſtrumento, haberet exequutionẽ paratam; neq; enim tunc ſtatutũ verificabitur in caſu ficto vel præſumpto: qui quidem caſus verbis expreſsi minimè dici poſſũt: arg. l. 1. ĩ. de his quæ in teſta. delentur. l. vnica. ĩ. ſi tabulæ teſtamenti extabunt. Idem ſi in ſtatuto fiat mẽtio de tenore inſtrumenti. Vincen. de Franch. deciſione. 325. numer. 5. in. 2. parte. Et hæc de ſecunda difficultate. Succedit igitur tertia, vtrùm actio ex ſtipulatu locum habeat, ſiue certum, ſiue incertum nomine dotis datum ſit? Et reſoluendum eſt, locum habere, ex generalitate. l. vnicæ. in principio. C. de rei vxoriæ actione. ibi. Omnes dotes. & notauit gloſſ. ibidem. verb. omnes. Faber. §. fuerat. num. 5. Inſti. de action.

vbi Iaſ.nu.52.contrarium tenet leui fundamento,cui reſpondet Gomez.ibi nu. 21.Et hanc eſſe veram & communem opinionem aſſerunt Alex.& Iaſ.l. ſi quis certum.s.ſi certum petat. & ſic erit ſpeciale in actione ex ſtipulatu pro dote cõ petenti:nã extra hunc caſum,actio ex ſtipulatu competit ad petenda incerta, & certi condictio ad petendum certa: in princ.Inſti.de verbor.obliga.l.ſi quis certum.s.ſi cert.petat.obſeruat Baptiſt. de priuileg.dotalib.centuria.1.n.45.Et hæc de tertia difficultate. Succedit igitur quarta difficultas,vtrùm vt huic fictę ſtipulationi locus ſit,oporteatextrema eſſe habilia? Et videtur dicendum oportere, iuxta regulam.l. pen.ĵ. rem ratam haberi.& quia fictio imitatur naturã & veritatem.l.qui ad certũ.s.locati.§. minorem. Inſti.de adoptio. Vnde videtur inferri, quòd licèt mutus poſsit contrahere matrimonium.l.mutus.s. de iure dot.c. cũ apud.de ſponſalib.tamen pro eo non fingetur ſtipulatio; quia prout mutus verã ſtipulationem concipere non poteſt. §. itẽ mutus.Inſti.de inuti.ſtip.l.1. in prin. ĵ.de verbor.obligatio . & ita etiam neq; ficta in eo locum habebit: quod ita poſt multos reſoluit Menoch. de præſumpt.
24 lib.3.præſump.5.nu.8. Contrarium tamen determinat Bar.hîc.n.13.nam fingetur ſtipulatio eo modo quo mutus illam concipere poteſt,ſcilicèt ſtipulãdo per ſeruum proprium,iuxta.l.1.in prin.ĵ. de verb.oblig.& cũ Bar.tranſeũt omnes, vt aſſerit Socin.Iun.hîc nu.207.&defendit Pontan.n.56.Iaſ.l.ſi is qui.n.205.ĵ.de vſucap.&.§ fuerat.nu.66.Inſti. de actio. Ruin.l.ſciendũ.nu.2.ĵ.de verbor.obliga. Baptiſt.de priuileg.dotalib. centu.1.nu. 44.Corraſ.l.qui liberos.nu.161.s. de ritu nuptiar. Hæc tamen reſponſio non eſt generalis, poteſt enim mutus ſeruũ non habere,& ſic impoſsibile eſt, q; per eum tũc fingatur ſtipulatus.Neq; ſatisfacit reſponſio Alcia. hîc.n.100.quòd licet mutus in actu nõ habeat ſeruũ, tamẽ potuit eũ habere in habitu; & vt fictioni locus ſit, ſatis eſt adeſſe poſsibilitatem in genere,vel in habitu. Bar.l.ſub conditione.n. 2.ĵ. de ſolutio. quam reſponſionem aſsignat etiam Corraſ.d.l.qui liberos.n.163. & hîc.2.lectur.nu.16.& ante eos Ruin. l.ſciendum.nu.2.ĵ.de verbor. obligatio. nam replicabitur, ideò mutũ per ſeruũ ſtipulari; quia eum habet in poteſtate,atque ita inducitur regula.§.ei qui.Inſt.de inuti.ſtip.vt in ſpecie aduertit Iaſ. §.fuerat.nu.24.Inſti.de action. quod minimè verificari poteſt in eo qui poteſt habere ſeruum in habitu,& tamen eũ nõ habet ſub ſua poteſtate.Quare Imol.hîc nu.9. aliter reſpondet,q; vbi mutus non habet ſeruum,fingetur ſtipulatus per ſeruũ publicum,id eſt,tabellionem.l.2.ĵ. rem pupilli ſaluam fore.Quæ reſpõſio etiam nõ eſt generalis, nam potuit tabellio non adeſſe: porrò eum adeſſe neceſſarium eſt,vt per eum videatur quis ſtipulari, vt aduertit Nouellus de dote. 6.parte. ſpeciali.2.nu.3.Item & aduerſus vtramque reſponſionem facit;quia per ſeruum proprium,vel etiam notarium; non potuit quis obligari,niſi in hoc conſentiat.l.ſeruus.cum ibi notatis.C.de pactis. atq; ita mutus non erit obligatus ad dotis reſtitutionem:quod apertè repugnat menti Communis.Neque ſatisfacit conſideratio Alex.hîc num.26. quòd fingendum eſt,mutum dediſſe mandatum ſeruo,vt dotem pro eo reciperet,& ad illius reſtitutionem eumdem obligaret: nam replicabitur, tot fictiones facilè non eſſe admittendas.l.1. C. de dotis promiſsio. neque mandatum facilè induci, niſi de eo conſtet.Bald.l.2.C. ſi ex falſis inſtrumentis. †ita vt meritò Iaſon.d.l. ſi is qui.
25 à nu.207. prædictas reſponſiones impugnauerit. Quare vltra alios ad prædictam difficultatem duobus modis reſponderi poteſt. Primo, commentitium videri illud vulgare dictum,quòd oporteat id quod fingitur, eſſe poſsibile attenta rerũ natura;quia verius videtur,

in

in fictione inducenda ſolam æquitatẽ requiri.l.poſtliminiũ.19.in princ.ĵ.de captiuis.&latius cõprobat Alcia.lib.3.paradoxor.cap. 16.& de præſumptio.in prin.
26 à nu.5.& l.intelligendus.ĵ.de verbor.ſignific.Crot.l.ſi is qui.num.31.verſic.ſed huic.ĵ.de vſucapio. Corraſi d.l. qui liberos.num. 163. & de iure ciuili in artem redigendo.3.parte.cap. 2. & ſentit gloſſ. 1.in fine.l.ſub conditione. 16.ĵ. de ſolutio.In noſtro autem caſu maxima adeſt æquitas,vt mutus qui dotem recipit, ex ficta ſtipulatione, teneatur ad illius reſtitutionem.Qua etiam ratione licèt inter abſentes ſtipulatio concipi non poſſit.l.1.in principio.ĵ. de verborum obligationibus. tamen ficta hæc ſtipulatio etiam inter abſentes inducitur. gloſſ. l. vnica.in principio. verbo, inutiliter. C. rei vxor.actio.Faber.§.fuerat.num.17.& ibi Iaſon.numer.67.Inſtitu.de actionib. quicquid dubitet Nouellus de dote. 6. parte.ſpeciali.2.num.4.& Gomezius. d. §.fuerat.num.24.Item & admiſſa vulgari traditione,ſecundòreſponderi poteſt, quòd in hac ſpecie ſi formam attendas, non erit ſtipulatio quæ pro ſubſtantia requirit verba,quibus mutus caret: cæterùm conſenſui muti ex nutucollecto lex in his terminis tribuit vires veræ ſtipulationis;nihil enim impedit, quid verè nõ eſſe tale,& tamen habere vires & priuilegia talis.l.meminimus.C.de legitim.hæredib.l.princeps.s.de legibus.Bald.conſilio.30.num.4.libr.1.Alciat.de præſumptionib.regula.3.præſumptione.28. numer.2.ad finem. Cùm igitur in noſtro caſu conſenſus muti habeat vim ſtipulationis,fruſtra de nomine diſputatur,ſiue de modo.l.Gallus.§.ſi eius.in fine. Quinta difficultas eſt, vtrùm hæc ficta ſtipulatio ſit actio bonæ fidei,vel ſtricti iuris? Et quando comperit mulieri pro dote repetenda, certum eſt eam eſſe bonæ fidei.l.vnica.§.ſed etſi non ignoramus. C. de rei vxor.actio.§. fuerat. Inſtitut. de actionib.tradit Decius conſilio. 12. colum.2.ad finem. Ripa hîc numer.22. Si verò competat marito ad dotem petendam,adhuc cenſetur eſſe bonæ fidei, vt
26 æqualitas ſeruetur inter coniuges, † vt colligitur ex dicto.§. ſed etſi non ignoramus. continuando cum.§. præcedenti: & eſt recepta ſententia, vt aſſerunt Ripa hîc numer.23.Alciat.numer. 101. Iaſon.l.de diuiſione. num. 9.ĵ.eod.Quinimò & actio ex ſtipulatu competens patri habenti filiam in poteſtate, iuxta terminos.l. vnicæ. §. accedit.ad finem. C.de rei vxor.actio. bonæ fidei eſſe cenſetur,Ripa hîc nu.24.Alciat.nu.101. Gomez.§.fuerat.nu.17.Inſti.de actio. quanuis mortua iam filia,per prædictam actionem dotem repetat, vt colligitur ex. d.l. vnica.§.illo proculdubio.C. de rei vxor. actio.tradit Bart.l.poſt dotem.num. 34. ĵ.eo.Alex.l.in inſulam.§.vſuras.nu. 1. in fine.ĵ.eo.Menoch.conſ.33.num.44.libr. 1. Diuerſum erit in actione ex ſtipulatu competenti extraneo; quia eſt in contineti ſtipulatus,ſibi dotem reſtitui, iuxta terminos d.l.vnicę.§. accedit. hęc enim iuris ſtricti cenſetur;quia non inuenitur iure cautum,vt bonæ fidei eſſe cẽſeatur, & ita gloſſ.l.2.in princip.verb.neque cogitur.ante finem ĵ.eod.& ibi Alex.num. 14.Ripa hîc num.23.Iaſon.§.fuerat.nu. 15.& ibi Gomezius num 17. Inſtitu. de actio.Et quanuis Bart.l.ſi conſtante. nu. 56.ĵ.eod.contrarium ſentiat, tamẽ eius rationibus reſpondet Iaſon ibi.num.62. Vltima difficultas eſt, vtrùm hæc ficta ſtipulatio inducatur etiam in fauorem mariti? Et expreſſum eſt fingi.d.l.vnica. §.& vt plenius.Quod ampliãdum eſt,vt ſi maritus det vxori donationem propter nuptias ad ſecuritatem dotis, iuxta cap.fin.de donationib. inter virum. inducatur ficta ſtipulatio in fauorem mariti; quaſi fuerit ſtipulatus, dote reſtituta, eamdem donationem per vxorem debere reſtitui marito: nam cùm dos,& donatio propter nuptias à pari procedant.auth.æqualitas.C.de pact.

conuẽtis.quod in vno dicitur, & in alio debet censeri dispositum.l. qui neque.ff. de reb.eorum.C.translato.de constitutio.& ita Bald.l.2.nu.1. C. de bonis quæ liberis.Aretin.hic nu.5.ad finem Socin. Iunior nu.204.Aretin.l.1.in prin.in finalibus verbis. ff. de verbor. obligationib. Iaſ.§.fuerat.n.40.&nu.57.Inſti.de actio. & eſt tex.adiuncta glo. l.fin.C. communia vtriuſque iudicij. in fauorem autem extranei nullo caſu fingitur ſtipulatio, niſi ipſe per expreſſam ſtipulationem in cõtinẽti ſibi cauerit. d. §.accedit. tradit Bald.Nouellus de dote.6. parte. ſpeciali 20.nu.7.Quinimò quod addit d.§.accedit.in fine. in fauorem patris habentis filiam in poteſtate,fingi ſtipulationem,intelligendum eſt in eo ſenſu, vt prædicta actio ſit communis inter patrem & filiã,
27 iuxta.l.2.§.quod ſi in partis.ff.eod. †nam ſi ipſe velit actionem dotis in ſolidum ſibi appropriare,oportet in cõtinenti hoc ſtipulari.l.quoties.30.ff.eod. neque ſufficiet pactum nudum.l.auia.C.de iure dotium.Iaſon.d.§.fuerat. num. 24. Huiuſmodi autem priuilegium fictæ ſtipulationis,cùm contractui dotis inſit,tranſibit in quemcumque,ad quem dos tranſit:iuxta regulam.l.1.§.permittitur.ff. de aqua quotid.& æſtiua.& videtur expreſſum.l.vnica.§.illo proculdubio. C de rei vxor.actio.tradit Bart.hîc nu.5. & latiùs comprobat Ripa num.26.& num.42.Alciat.num.102. & optimè Socin. Iunior num.116.Et hæc de ſecundo dotis priuilegio.Tertiũ igitur dotis priuilegium, præcedentibus cohærens,illud eſt,quòd ex vtraque parte inducatur tacita hypotheca bonorum.l.vnica §. & vt plenius. C.de rei vxor.actio.§.fuerat.Inſtitut. de actio.l.23.tit.13.p.5.vbi de materia Gregorius in gloſ.2. Ex quorum iurium generalitate colligitur,quòd ſi quis dotem promiſerit marito pro muliere,bona promittentis dotem cenſebuntur tacitè hypothecata marito pro dotis ſolutione,& ita Nouellus de dote.6.parte. ſpeciali.7. num.1.& Neguſ.de pignoribus.4.membro.2.partis.num.62. etiam ſi promiſſor dotis proteſtetur,q̃ nõ vult bona ſua eſſe obligata pro dote ſi maritus nõ conſentiat.Bal.Nouel.l.ſi cõſtante.n.77.ff. eod. Pala.rep.c.perveſtras.3.notab.§.14.n.3. fol.206.Adde,quòd bona mariti,non ſolùm cenſentur tacitè hypothecata pro reſtitutione dotis, ſed etiam pro alimentis,quæ maritus tenetur præſtare vxori, dum durat matrimonium: nam prout bona hypothecata pro ſorte, cenſentur etiam hypothecata pro vſuris debitis ratione ſortis.l.Lutius. §. qui potior. in pignoribus. ita etiam bona mariti tacitè hypothecata pro dotis reſtitutione,cenſebuntur etiam hypothecata pro alimẽtis ratione dotis debitis.l. pro oneribus. C.de iure dotium. & in ſpecie videtur colligi ex regula.l.2.ff. de alimentis & cibarijs legatis.& tenet Bartol l.ſi cum dotem.§.ſin autem in ſæuiſsimo. num. 7.ff. eodem.Guido conſil.127.numer.1.ad finem.Afflictis deciſione.10.numer.3.Et hanc eſſe communem opinionem aſſerit Ruinus.l.1.numer.101.ff.de legatis. 1. Et hanc opinionem vti æquiorem approbaſſe cameram Imperialem, aſſerit Minſingerius in deciſio.cameræ.centuria.1. obſeruatio.64.& latè comprobat Neguſ ſan.de pignoribus.4.membro.2. partis.à numer. 47. & defendit Lara, alios referens.l.ſi quis à liberis.§ ſi quis ex his.numer.40.ff.de liber.agnoſcend. & Gutier. de iuramento confirmatorio.1. parte.c. 46.num. 5.Contrariam tamẽ opinionẽ, imò bona mariti non cenſeri tacitè hypothecata pro alimentis debitis vxori,†
28 tenet Bart.l.Lutius.numer. 4.ff. de alimẽtis & cibar.legatis.ea ratione; quia non inuenitur iure cautum, vt pro prædictis alimentis bona mariti ſint tacitè hypothecata:& ſequitur Roman.conſil.454. numer.28.Panormita. conſilio 43.in vltimo dubio.lib.2.& magis probat Alex. l.ſi cùm dotem. §. ſin autem in ſæuiſsimo.à numer.10.ff.eodem. & latè inſiſtit Bald.

Bald.Nouellus de dote.6.parte. priuil.7. num.4. & ita communiter teneri aſſerit Socin.conſ.41.num.21.lib.4. & quanuis Alcia.reſponſo.332.num.2.neutram opinionem auſus fuerit firmare, ego tamen hanc poſtremam opinionem veriorem eſſe exiſtimo. Qua retenta,nõ obſtabũt ſuprà adducta pro contraria opinione. Nã ad primum de.l.Lutius.§.qui potior. in pignorib.habeantur.reſpondetur loqui,quando quid datum eſt ſub vſuris,& dignora ſimpliciter ſunt data:nam tunc videbuntur data tam pro ſorte, quã pro vſuris promiſsis.l.quæro.cum glo.§.locati.traditur.l.ſolutum.§.ſi in ſortem. §. de pignor.action. ſed ſi pignora limitatiuè ſint data pro ſorte,tunc pro vſuris minimè tenebũtur;quia pro illis non videtur data:argu.l.cùm prætor.§.de iudic.& ita glo.d.l.quæro.Alex.l.ſi cùm dotem.§.ſin autem in ſæuiſsimo.col. fin.ff.eo. Ruin l. 1.nu.101.ff.de lega.1.notab.Socin.conſi. 41.num.19.libr.4. In noſtro autem caſu bona mariti limitatiuè cenſentur hypothecata pro dotis reſtitutione,& ſic limitatiuè ratione ſortis:ergo non debent cẽſeri hypothecata pro alimentis, vel quo alio extra ſortem dotis.Neque obſtat replicatio Neguſ.de pignorib.4. memb.2. partis.nu.48. quòd ſuprà tradita procedunt,quando fuit declarata certa quantitas ſortis,ad quam ſe obligauit fideiuſſor:nam tunc verum eſt non videri obligatum pro vſuris.l.fideiuſſores magiſtratuum.69.§.1.ff.de fideiuſſor. quòd ſi ſors continebat certam quantitatẽ,& tamen fideiuſſor ſimpliciter ſe obligauit, nulla facta mentione illius certæ quantitatis, tunc etiam pro vſuris cenſebitur obligatus.d.l.Lutius.& latiùs deducit idem Neguſ.de pignorib.1.memb.5.part.nu.10. nam reſpondetur, quòd maritus ratione tacitæ hypothecæ, non cenſetur bona ſimpliciter obligaſſe, ſed potiùs limitatiuè pro reſtitutione dotis: & ideò neque pro vſuris, neque pro alimentis debet cenſeri illa obligaſſe,prout & fideiuſſor limitatiuè obligans ſe pro ſorte, pro vſuris minimè cenſetur obligatus.glo.d. l quæro.§.locati.Bar.l.ſolutum.§.ſi in ſortẽ. nu.1.§. de pignorat.actio. Nouellus de dote.6.parte.ſpeciali.7.ante finẽ.Neque etiã pro contraria opinione facit.l.2.
29 ff.de alimen.& cibarijs lega. †quia procedit, quando bona aliqua ſpecialiter deputata ſunt ad præſtationẽ alimentorũ; quod noſtris terminis applicari non poteſt,in quibus nulla bona certa ſpecificè fuerunt obligata pro alimentis, neque illorum præſtationi deſignata. Bart. l.Lutius.ad finem.ff.de alimentis & cibar. legatis.Panorm.conſ.43. in vltimo dubio. lib.2.& alij quos refert Lara. d. l. ſi quis à liberis.§.ſi quis ex his num.43.ff.de liber. agnoſcẽd. Vnde meritò Ioannes Gallus q.122.concludit,vxorem cui maritus alimenta debet, nequaquam poſſe auocare à tertijs poſſeſſoribus bona alienata per maritum: quia hoc tantùm licet illis qui bona alienata habent hypothecata, tacitè vel expreſſè:authẽ.hoc ſi debitor. C.de pignorib. cùm igitur bona mariti nullo modo ſint hypothecata pro alimẽtis vxoris,vt ſuprà dictum eſt, nõ poteſt induci deciſio.auth.hoc ſi debitor.C.de pignorib.ſubſcribit Couarr.de ſponſa.2. parte.cap.8.§.6.num.14.ad finem.Et pari ratione pro bonis lucratis conſtante matrimonio,bona mariti non cenſebũtur tacitè hypothecata; quia hoc iure cautũ non inuenitur, vt aduerſus Anto. Gomez.l.Tauri 53.nu.41.eleganter cõprobat Gutierrez de iuramento confirmatorio.1.parte.cap.46.num.6. Cui adde Garſiam de expenſis. cap. 13.nu.22. ad finem.Ex quibus inferas, q̃ neque bona vxoris cenſebuntur tacitè hypothecata marito pro intereſſe quod ei debet; quia dotem promiſſam non ſoluit, iuxta notata.l.de diuiſione.ff.eod.nã cũ tacitè cenſeantur hypothecata pro ſolutione dotis promiſſæ, hæc tacita hypotheca nõ debet extendi ad intereſſe,vel vſuras ratione dotis debitas,per ſuprà tradita:&

ita in ſpecie Bald.Nouell.de dote.6.parte.ſpeciali 7.ad finē. quicquid repugnet Neguſ.de pignorib.4.memb.2.partis.n.55.Qui igitur voluerit hypothecam ad prædicta extendi, debet vti cautela, & practica, quam poſt Bald. Nouell. tradit Alcia.reſponſo.332.nu.2.Sed vlteriùs ad perfectam explicationem huius priuilegij,illud in quæſtionem vertitur,ſi extraneus promiſit dotem pro muliere, & in continenti ſtipulatus eſt,eam ſoluto matrimonio ſibi reſtitui,iuxta terminos d.l. vnicæ.§. accedit. C.de rei vxor. action. vtrùm hoc caſu bona mariti cenſeantur tacitè hypothecata pro dotis reſtitutione facienda illi extraneo? In qua quęſtione Iaſ.§.fuerat.nu.36.Inſti.de actio. exiſtimat,bona mariti etiā hoc caſu videri tacitè hypothecata,expendēs generalia verba.l.vnicæ.§.& vt plenius.ad finē. C. rei vxor.actio.&doctrinam Bar.l.poſt dotem.nu.34.ĩ.eo.Sed apertè falſum eſt,vt per Gregor.l.23.tit.13.par.5.in gl.2.quia ex d.§.& vt plenius. conſtat,tacitam hypothecam induci in illis caſibus, in quibus etiam inducitur tacita ſiue ficta ſti-
30 pulatio: †ſed in fauorem extranei dotē promittentis,non fingitur ſtipulatio d.l. vnica.§.accedit. & ſuprà diximus: ergo neq;in eiuſdem fauorē,tacita inducetur hypotheca. Neq; repugnat generalitas d.§.& vt pleniùs.ad fin. nam ea generalitas ita accipienda eſt, vt ſi extraneus dotē ſimpliciter promittat,ꝓ muliere(quia tunc ſi extraneus in continenti non ſtipuletur dotem ſibi reſtitui ſoluto matrimonio,videtur donaſſe mulieri.d.§.accedit.)in fauorē mulieris bona maritividebuntur tacitè hypothecata,vt hîc aduer 31
tit Lancelot Dec.col.2.Ripa nu.31.Nouell.de dote.6.parte.ſpeciali.7.nu.3.Neguſ.de pignorib.4.memb.2.partis. num. 67.Præterea & illud vertitur in quæſtionem, vtrùm priuilegium hoc tacitę hypothecæ ad alios tranſeat? vel tanquam perſonale cedi non poſsit? Et Bar.hîc numer.1.exiſtimat cedi poſſe,& tranſire in quemcumque, ad quem dos tranſit: quod & tenet Bart.l.poſt dotem.nu.34.ĩ.eod.& eſſe receptam opinionem aſſerunt Ripa hîc num.32.Neguſ. de pignorib.4.memb.2.partis,num.30.facit.l.vnica.§. illo proculdubio. C. de rei vxor. actio. Quod ſanè intelligendum eſt, vt hæres mulieris,vel ceſsionarius,habeant tacitam hypothecam,non quidē ex propria perſona,ſed potiùs inductam à principio in fauorem mulieris,& ab ea in eos translatam:arg.c.ex literis. de pignorib. ac ita declarando Bar.hîc nu.1.non contradicit ſuprà reſolutis,dum dicit, quòd ceſsionarius non habet tacitā hypothecam ex propria perſona,quanuis Bar.mē tem non ſatis perceperint Alex. hîc nu. 37.neq; Neguſ.de pignorib.4. memb 2. partis.nu.67.Priuilegium ſanè prælationis,conceſſum huic tacitæ hypothecæ, de quo.l.aſsiduis.C.qui potior.in pigno. quia in fauorem perſonæ mulieris conceſſum fuit,tanquam perſonale,ad alios non tranſibit,iuxta regulam. l.quia tale. ĩ.eo.& eſt expreſſum.§.fuerat.ad finem. Inſti.de actio.& tradit Bar.hîc nu.2.tranſibit nihilominus ad filios mulieris ſuſceptos ex eodē matrimonio, vt eſt expreſſum d.l.aſsiduis.verſ.exceptis.C.qui potior.in pignorib.notauit glo.ſi. §. fuerat. Inſti.de actio.Ripa hîc nu.33.& latiùs dicemus in ſexta parte huius legis. Vlterius quæritur,vtrùm hæc tacita hypotheca locum habeat,quando mulier vltra dotem tradit marito bona paraphernalia, iuxta terminos.l.ſi ego 10.§.dotis.ſ.de iure dotium? Et certum eſt bona mariti hæc bona recipientis,tacitè videri hypothecata pro illorum reſtitutione,† vt eſt expreſſum.l.fin. C. de pactis conuentis. & l.vbi adhuc.C.de iure dotium. & ibi notauit glo.verb.ſuppoſitas.&.l.27.titu.11.part.4.notat Gregor.l.23.tit.13.par.5. in gloſſ.2. Addendo tamen, quòd hæc tacita hypotheca inducta ꝓ ſuſceptione bonorum paraphernalium, non habet ius prælationis,vt tenet gloſ.l. ſi ego.10. verb.

verb. ſed condici.ſ.de iure dotium. quā ſing.appellat Cremenſ.ſin.145.Campeſ. de dote.1.par.q.8.Dec.conſil. 521. Neguſ.de pignorib.4.memb.2. partis. n.63. Gregor.l.17.tit.11.par.4.in glo.pen. Gutierrez de iuramen.confirma.1.par.cap. 46.nu.2.ſicut etiam pro donatione propter nuptias vxori promiſſa bona mariti cenſentur tacitè hypothecata.l.vbi adhuc.C.de iure dotiū.tradit Iaſ. §. fuerat. nu.40.ibi Zaſi.nu.4.Inſti.de actio. quidquid repugnet Gomez.ibi num.39.& tamen hæc tacita hypotheca non habet ius prælationis,vt eſt expreſſū. l.aſsiduis. §.fin.C.qui potior.in pignorib.& ibi notat glo.verb.ſuo tempore. tex.optimus. auth.de priuileg. dotis hæreticis. §. quæ igitur.colla.8. Quod ſanè intelligēdum eſt,quando mulier allegat donationem propter nuptias ſibi factam,ad effectum eam lucrandi;tunc enim procedit.d.l.aſsiduis.§.fin.nam ſi eam alleget, ad effectum vt ex ea obtineat dotis datæ faciliorem reſtitutionem,iuxta cap. fin. de donatio.inter virum. quia tunc in effectu videtur agi de dotis conſeruatione, habebit ius prælationis: & ita colligitur ex mente.l.vbi adhuc.C. de iure dotiū. tradit in ſpecie Panor. c. ex literis. nu.9. de pignorib. Couar.reſolu.libr. 1. cap.7. num. 1.facit auth.vt immobilia ante nuptias donationis.§.1.colla.5. Vlteriùs quęritur,vtrùm ſub hac tacita hypotheca cōtineantur omnes res mariti, ſiue mobiles,ſiue immobiles? Et reſpondendū eſt, includi,vt colligitur ex.l. vbi adhuc. C. de iure dot. & conſequenter ſi maritus habeat merces venales, hæ includētur ſub hypotheca: in eo tamen ſenſu, vt ſi apud maritum ſint tempore quo agitur hypothecaria,tanquā hypothecatæ auocari poſsint: nam ſi fuerint alienatæ per maritum,per hypothecariā auocari nōn poterunt,quaſi ſub hypotheca videātur contineri ſub tacita conditione, Dummodo alienatæ non ſint.l.cùm tabernā. in princip.ſ.de pignorib. tradit Bart. l. ſi conſtante.num.73.ĩ.eod.Bald.l. vbi adhuc.num.19.C.de iure dotium. Neguſ. de pignorib.3.memb.2.partis.num. 23. quē circa materiam vide ibidem.nu.17. & Euerardum conſ.65.& Gregorium.l. 23.tit.13.par.5.in gloſſ.2. Vltimò quæritur,à quo tēpore incipiat hæc tacita hy-
32 potheca? †Et dicendum eſt, quòd prout actio dotis reſtituendæ, non incipit oriri,niſi à die ſoluti matrimonij, iuxta magis communem reſolutionem.l. ſi conſtāte.§.1.ĩ. eod. ita etiam & hypothecaria tanquam acceſſoria ab eo tempore incipit ortū habere: argu.l.2.C.per quas perſonas vobis acquiritur. atque ita pro regula conſtituitur in hac materia,quòd obligatio hypothecæ incipit ab eo tempore, quo incipit obligatio perſonalis. Aretin.l.ita ſtipulatus.col. pen.poſt medium.ĩ.de verbor. obligatio.per.l.cū ſoluendæ.ſ.de diſtractio.pignorū.& in ſpecie quòd obligatio hypothecæ non incipiat niſi ab eo tēpore quo incipit obligatio dotis reſtituendæ,reſoluit Nouellus de dote.10.parte. num. 37. addens, quòd tamē retrotrahetur ad initiū conuentionis factę ſuper hypotheca,allegat l.1.ſ.qui potiores in pignoribus habeantur.ſubſcribit Neguſ.de pignorib.3.mēbro.8.partis.num.1.Sed ad perfectā horum explicationēm eſt aduertendum,ꝙ dum tex.d.l.1. dicit non eſſe attendendum tempus quo numeratur dos,ſed potiùs tempus quo dos fuit promiſſa,& pro eius reſtitutione bona mariti fuerūt hypothecata;prima facie videtur procedere non poſſe. Primò,quia in caſu d.l.1.bona fuerunt hypothecata pro dotis reſtitutione: reſtitutio autem præſupponit receptionem tanquam neceſſarium antecedens: gloſ.l.mancipia. verb. auocandum. C.de ſeruis fugit. ergo tempus receptionis attēdēdū eſt, cū antea non videatur contracta hypotheca. Secundò, quia quando eſt in poteſtate hypothecantis impedire receptionem,& implementum conditionis,non attenditur tē

pus

pus conuentionis, ſed tempus impletæ conditionis.l.pen.ſ.quæres pignori.l.1. §.fin.&.l.potior eſt.1.reſponſo.ſ.qui potior. in pignoribus. Sed in manu mariti erat recipere dotem, & ſic impedire implementum conditionis. l. vir ab eo. 50.ſ.de iure dotium.ergo debuit attendi tempus impletæ conditionis, & non tempus conuentionis. Tertiò, quia conditionis implementum non ſolet retrotrahi in præiudicium illius, cui mero iure medio tempore ius quæſitum fuit.l. pen.ff.de natalib.reſti.Bart.l.Gallus.§. & quid ſi tantùm.nu.14.proſequitur Dec. l.contractus.à num.20.ff. de regul.iuris. Sed non eſt recedendum à clara deciſione.d.l.1.ſ.qui potior.in pignorib. habeã
33 tur. † Neque obſtant difficultates ſuprà motæ; quia ad primam reſpondetur, q̃ in contractibus licèt non incipiat obligatio niſi à tempore aduenientis conditionis, tamen implementum cõditionis retrotrahitur ad initium obligationis, & perinde habetur ac ſi à principio conuẽtionis incepiſſet obligatio principalis, & conſequenter hypotheca.l.potior eſt.in fine princ.ſ.qui potior. in pignorib. habeantur. Quanuis igitur obligatio dotis reſtituendæ non incipiat niſi à tempore ſoluti matrimonij, iuxta communem reſolutionem.l.ſi conſtante.§.1.ff. eo. tamen quia implementum conditionis retrotrahitur ad initium conuentionis, ab eo tempore videtur orta obligatio principalis, & conſequenter hypotheca: & hac ratione procedit deciſio.d.l.1. vt tradit Xuarez.l.poſt rem. 7. limitatio.n. 4.ff.de re iudic.Pariſ.conſ.69.à num.132. libr.3.probat.l.33.ad finem.tit.13.parti. 5.tradit Gutier.de iuramen. confirmat. 1.par.c.46.nu.10. Laſſarte de decima, vẽditio.c.5.nu.10. Non obſtat ſecũda difficultas, quia tunc conditio dicitur inuito futuro debitore, impleri nõ poſſe, quando ipſe nolẽdo recipere omnino remanet liberatus: quod tamen verificari nõ poteſt in marito nolẽte dotẽ promiſſam recipere; cũ tũc nihilominus remaneat obligatus reſtituere, ac ſi illã recipiſſet. l.vir ab eo.50.ſ.de iure dotiũ. Vnde hæc conditio magis aſsimilatur conditioni, quæ inuito debitore futuro impleri poteſt; & ideò eius implementũ retrotrahitur, iuxta ſuprà tradita: quod apertè ſignificat Iurecõſ.in d.l.1.ſ. qui potior.in pignor.habeãtur, & ibi notãt Fulgoſ. & Salice.Fulgoſ.conſ.216.nu.1. Neguſ.de pignor.4.mẽb.2.p.n.78. Crot.l. ſi is qui. nu.137.ff.de vſucap.quicquid cõtrouertat Nouel.de dote.8.par.ſpeciali.23. Nõ obſtat tertia difficultas, quia ꝓcedit, quãdo medio tẽpore acquiritur alteri dominiũ, vel ſimile ius; tũc enim in eius præiudiciũ nõ trahetur retro implementũ cõditionis: ſed quãdo ius tantũ hypothecæ medio tẽpore alteri fuit quæſitũ, tũc implementũ conditionis retrotrahetur, etiam ad alterius præiudiciũ, quoad effectũ prælationis: vt efficaciter probat.l.1. &.l.potior eſt.ſ.qui potior.in pign. & ita Nouel. de dote.10.p.n.41. & colligit ex Bal.l.1. ad fin. C.an ſeruus ex ſuo facto. & ibi Salic.nu.1.ad finẽ. Alex.cõſ.228.n. 3.lib.6.declarando vt per Neguſ.de pignor.1.mẽb.3.partis.nu.36.poſt med. Ex hoc igitur communi intellectu ad.d.l.1. ita defenſo iã colliges, in eo tex.nullũ cõtineri priuilegiũ fauore dotis, ſed magis cõtineri ius cõmune: & reſoluit Neguſ. de pignor.4.mẽb.2.par.à num.77.& pro conſtãti tenet Capi.deciſ.182.num.17. Xuarez.l.poſt rem iudicatã.7.limita.nu. 4.ff.de re iud.quidquid in.d.l.1.contineri ſpeciale dotis priuilegiũ exiſtimauerit Cyn.l.cũ tibi.C.qui potior.in pignorib. habeantur.& eius opinionem defendat
34 Nouel.de dote.8.parte, ſpeciali.23. † Infertur etiam, quòd licèt. d.l.1. loquatur in hypotheca expreſſa, idem tamen erit admittendum in hypotheca tacita, inducta ex diſpoſitione legis; quia eadem militat ratio.l.cũ quid.ſ.ſi cer. peta. Quod aſſerit receptum Socin.conſ.269.nu. 4. lib.2.Neguſ.de pignorib.4.memb.2.partis.

tis.num.80.&.1.membr.5.partis.nu.14. Crotus.l.ſi is qui num. 137.ff. de vſucap. quidquid contrariũ ſentiat glo.l.aſsiduis. verb.hypothecã.C.qui potior.in pigno. habeantur. cuius opinionem nititur defendere Nouel.de dote.10.parte.nu.39. & Anton.Gomez.l.Tauri. 53.nu.38. & Gutier.de iuramen.confirma.1.parte.c. 46.n.8.adducẽtes.l.17.tit.11.p.4.ibi: Recibe la dote. Sed debet intelligi quando dos incipit à traditione: nã re vera hypotheca nõ incipit verè, niſi à die ſoluti matrimonij, vt ſuprà diximus.n. 32. ſed trahitur retro ad initium obligationis, iuxta.l.1.ſ.qui potior.in pignorib.& ita etiã debet declarari.l.33.ad fin.tit.13. part.5. Denique infertur, quòd d.l.1. non ſolùm procedet in dote data, ſed & in dote cõfeſſata, ſi iam elapſum ſit tẽpus opponendi querelã non numeratæ dotis; quia in his terminis à pari procedunt dos data, & confeſſata.l.pecuniæ. C. de de ſolut. & ita Fulgoſ.conſ.216. col.2. Quare cũ exceptio nõ numeratæ dotis opponi nõ poſsit, quando præceſsit promiſſio dotis, & ſubſequitur dotis receptæ confeſsio.l. in contractibus.§.1. C. de nonnu.pecu. dos confeſſata trahetur retro, & ab initio conuentionis videbitur hypotheca cõtracta, iuxta deciſionẽ.d.l.1.quod poſt Angel.de Periglis.in terminis tradit Nouel.de dote.10.par.n.18.& Afflict.deciſ. 402.n.14. Poſtremò notabis, quòd dum d.l.1.ſ.qui potior.in pignorib.habeãtur. probat in ſpecie ibi propoſita eſſe attendendum tempus promiſſæ dotis, debet hoc intelligi quando eo tẽpore cõtractũ fuit matrimoniũ, aliàs nõ tẽpus promiſſionis, ſed tẽpus contracti matrimonij conſiderandũ eſt: quia cũ agatur de dote, & illa ſine matrimonio nõ poſsit ſubſiſtere.l.3.ſ.de iure dotiũ.l.ſi conſtante.ff. eo.ante matrimonium contractum, nulla poteſt cenſeri obligatio ratione dotis: & ita Nouel.de dote.10.par.nu.37. Neguſ.de pignor.4.mẽb.2.par.nu.79. Quare dum tex.l.vnica.§. & vt plenius. C. de rei vxor.actio.probat, tacitã hypothecã induci tã in dote data, quã promiſſa, intelligendũ eſt, q̃ in dote promiſsa, quoad effectũ prælationis nõ attenditur tẽpus promiſsionis, ſed potiùs tempus contracti matrimonij, vt conſtat ex ſuprà traditis: & ita Bar.l.aſsiduis.nu.5. C. qui potior.in pignorib. Fulgoſ. conſ.216. nu.1. Alia de materia huius tacitæ hypothecæ vide per Nouel.de dote.6.par.ſpeciali.7. Neguſ.de pignor.4.mẽb.2.partis. à nu. 24. & per Gregoriũ.l.23.tit.13.part.5.in gloſ.2. Et hæc de tertio dotis priuilegio. Succedit igitur quartũ dotis priuilegiũ, quod præſcribitur.l.cũ poſt.70.§. gener. ſ.de iure dot.ex qua gl.hîc, verb.ſemper. duo collegit ſpecialia fauore dotis inducta. Primũ, q̃ promiſsio dotis poteſt conferri in arbitriũ ſoceri dotẽ promittẽtis. Secundũ, q̃ promiſsio incerta dotis, valida cẽſetur: de vtroq; ſpeciali ſeparatim nobis agendũ eſt. Ad declarationẽ autẽ primi ſpecialis præmittendũ eſt, regulã eſſe iuris ciuilis, non poſſe poni in volun
35 tate debitoris, † vtrũ debeat.l.3.ſ. de eo quod certo loco. repugnat enim hoc eſſẽtię obligationis, quæ neceſsitate aſtringit, in princip. Inſti. de obligatio. Et hinc eſt, quòd promiſsio facta ſub cõditione, Si promiſſor voluerit, nulla cẽſetur.l.ſub hac.7.ff. de actio. & obligatio. l. ſtipulatio non valet.17.&.l.centeſimis.46.§. fin. ff. de verbor.obligatio. omnis enim conditio repugnans ſubſtantiæ actus, illum vitiat.c.fin. de cond.appoſi. Et eâdẽ ratione in cõtractu vltro citroq; obligatorio, non poteſt ſubſtantia contractus cõferri in voluntatem vnius ex contrahentibus; quia in effectu videretur pendere ab eius voluntate, vtrùm debeat.l.inventionis.C.de contrah.emptio.& ibi Paul. nu.2. Quod procedit, etiam ſi ſubſtantia contractus conferatur in voluntatem vnius ex contrahentibus, per verba ſonãtia in arbitriũ boni viri.l. quod ſæpe.35. §.1.ſ.de contrahen.emptione. vbi pretiũ non poteſt poni in arbitrio emptoris; quia

quia pretium eſt de ſubſtantia venditionis.§.pretiũ.Inſti.de emptio.&venditio. Et ita hanc concluſionẽ poſuit gloſſ.l.in vendentis.C.de contrahẽ. emptio.& ibi Paul.nu.2.glo.l.in perſonam.23.§.1.ff.de regul.iuris.& aſſerit receptã Iaſ. l.centeſimis.§.fin.nu.6.in fine.ff.de verb.obliga. Anton Gomez l.Tauri.31.n.3. Octauia. deciſ.Pedamon.111.nu.5. Quod tamen mirũ videtur,neque enim ſubſtantia cõtractus hoc caſu videtur pendere ex voluntate contrahentis, cũ ipſo nolente arbitrari,ad boni viri arbitriũ recurratur.l. ſi quis arbitratu.cũ ibi notat.ff.de verbor. obligatio.Vnde licèt legatum non poſſit conferri in voluntatem hæredis.l. ſenatus.§.legatum.ff.de legat. 1. tamen in eius arbitrium validè conferri poteſt.l.ſi deicommiſſa.11.§.quanquam.ff.de lega. 3.Ergo idem videbatur recipiendũ in cõtractibus:& videtur expreſſum.l. hęc vẽditio.7.in fine.ff. de contrahen. emptio. Super qua difficultate reliquit cogitandum Bart.l.centeſimis. §. fin. nu.7.ff. de verbor.obligatio.& quanuis Iaſon ibi.n. 11.ad finem.conetur reſpondere,tamen eius reſponſio non benè adaptatur noſtris terminis. Vera ergo reſponſio colligitur ex traditis per Angel. & Imol. col.pen.l.centeſimis.§.fin.ff.deverb.obligatio. quòd ideò non valet contractus, quando illius ſubſtantia confertur in voluntatem vnius ex contrahentibus,quia
36 veriſimile eſt,quòd is non arbitrabitur,† ne incidat in obligationem: vnde reſpectu illius adhuc militat ratio.l. 3. ſ. de eo quod certo loco. Et ſi dicas , quòd ſaltẽ valebit eo reſpectu, quòd parte nolente arbitrari,recurretur ad boni viri arbitriũ; reſpondetur,id minimè verum eſſe,quia vt in contractibus recurratur ad arbitrium boni viri,requiritur , quòd certa
37 perſona ſit expreſſa , aliàs non valet cõtractus, quaſi omnino incertus.l.ſi merces.28.in prin.ſ.locati.vbi gloſ.rationem reddit,quam ibi ſequitur Salicet.& l.in vendẽtis.nu.3. C.de contrah.empt. quanuis diuerſum ſit in vltima voluntate,cuius fauore valet diſpoſitio collata in arbitrium incertæ perſonæ.l.1.iũcta glo. ff.de lega.2.& ibi Bart.nu.11.Neque repugnat.l.hæc venditio.7. ad fin.de cõtrah. emptio.neq; enim loquitur, quãdo ſubſtantia actus confertur in arbitriũ vnius ex contrahẽtibus,ſed quando confertur quid accidentale. Neque enim iuris rationes patiuntur,vt propter defectum accidentis diſpoſitio principalis irritetur.l. quod per manus.ff.de iure codicillo.&in ſpecie Iaſon.l.centeſimis.§.fin.nu.11. ad finem.ff.de verbor.obligatio. imò nõ obſtante defectu accidentis,cõtractus principalis habetur p perfecto. Bart. l.ſi quis arbitratu.nu.2.ff.de verbor.obligationib. Ex quibus ita premiſſis iam clarè colliges ſpecialitatem dotis in hac materia: nam dicendum eſt, quòd prout in vltima voluntate valet legatum collatum in arbitrium hæredis,& ſic debitoris.l.ſi ſic.78. in princip.ff.de legat.1.& ibi Iaſon nu.3. l.fideicommiſſa.11.§. quanquam.ff.de legat.3.ſic etiam fauore dotis,eius quantitas poteſt conferri in arbitrium promiſſoris,& ſic debitoris.d.l. cùm poſt.§. gener.&l.3.C.de dotis promiſsio. quãuis diuerſũ ſit in omnibus alijs cõtractibus, vt ſuprà diximus:& ita explicat Bart. hic nu.14.Bologne.nu.138.Iaſ.l.ſi ſic.nu.3. ff.de lega.1.Et eâdẽ ratione,quanuis ſubſtantia contractus nõ poſsit cõferri in arbitriũ incertæ perſonæ.l.ſi merces.28.in prin.ſ.locati. tamẽ valebit dos collata in arbitriũ incertæ perſonæ,prout valet diſpoſitio vltimæ voluntatis collatæ in arbitriũ incertæ perſonę,vt ſuprà diximus, & ita glo. 1.in fin.d.l.ſi merces.Imol.l. cõteſimis. §.fin.col.pen.ad mediũ.ff. de verbor.obligatio.Riminald.conſ. 83. nu. 4. lib.1.† Hoc tamen primũ ſpeciale ita explicatũ duas recipit declarationes.Prima ponitur à Bald.Nouell. de dote.6.p.ſpeciali.8.& hîc.n.110.Camill.num. 137.vt procedat,quando ſola quãtitas dotis cõfert in arbitriũ p̃miſſoris,&ſic debitoris;

nam

nam ſi tota ſubſtantia contractus in illius conferatur arbitrium , ita vt ab eius arbitrio videatur pendere , vtrùm debeat , tunc non valebit actus etiam fauore dotis , iuxta regulam. l. quod ſæpe.35.§.1.ſ. de contrahend.emption. & rationem text. l.in vendentis.C. eod.titul. Sed non placet hæc declaratio,propter generalitatem. dict. l. cum poſt. §. gener. & quia Doctores in hac materia æquiparant, vel totum contractum conferri in arbitrium vnius ex contrahentibus , vel aliquid, quod ſit de ſubſtantia illius. Bartol. l. centeſimis. §. final. num. 7. & ibi alij. ff. de verborum obligation. Prout igitur hæc duo æquiparantur , quando agitur de inualiditate actus , pariter etiam debent æquiparari , quando agitur de actus validitate: & ita Vincent. hîc numero. 47. cui adde Paul. l. ſi quis arbitratu. numer. 5. & ibi Iaſon.numer. 10. ff. de verborum obligationib.Menoch.conſil.93.numero.33.libr.1. Neque obſtat ratio Bald. Nouelli, quia quando ſubſtantia dotis confertur in arbitrium promiſſoris,non eſt verum dicere , quòd pendeat ab eius voluntate , vtrùm debeat ; quia fauore dotis , ipſo nolente arbitrari , tenebitur præſtare id quod vir bonus arbitrabitur , prout in legato probat. l. fideicommiſſa.11.§. quanquam. ff. de legat.3. Planè in hoc articulo dos & legatum æquiparantur. Bartol. l. poſt dotem. numero.9. ff.eod. Secunda declaratio ſit , vt quamuis valeat promiſsio dotis collata in arbitrium promiſſoris, non tamen valebit , ſi conferatur per verba ſonantia liberam voluntatem,talis enim promiſsio non valebit , etiam fauore dotis, iuxta regulam generalem l.ſub hac.7. ff. de actio & obligatio. & ita Bald. Nouellus hîc numer. 110. Socin. nu.52.Ripa nu.97. Pariſ. nu.142. Socin. Iun.nu.215.Bologn.num.139.Nouellus de dote.6.par.priuile.8. Et facit vrgẽter, quia legatum collatum in arbitriũ hæredis,& ſic debitoris,valet,vt ſuprà dictum eſt: & tamen non valet, ſi conferatur in liberam eius voluntatẽ.l.ſenatus.§. legatum.ff.de legat.1. Ergo idem dicendum eſt in dote ,iuxta æquiparationẽ de qua ſuprà.Itẽ expenditur.l.3.C.de dotis promiſsio. vbi dicitur,ideò valere promiſsionem dotis collatam in poteſtatem promiſſoris, quia partes vſæ fuerant verbis ſonantibus arbitrium boni viri ; quaſi aliud eſſet ſi verba ſonarent liberam voluntatem: item quia ſi valeret prædicta promiſsio , poſſet promiſſor iniquum æquo præferre ; dummodò dolus abſit.l. creditor. §. Lutius. ſ. mandati. & ſic omnino penderet ab eius voluntate,vtrùm debeat, aduerſus regu-
38 lam.l.3.ſ. de eo. quod certo loco.† Contrariam nihilominus ſententiam , imò valere dotis promiſsionem , etiam collatam in meram promittentis voluntatem, tenet Cyn.l.3. in fine.C. de dotis promiſsio. quem ſequitur Bald. hîc col. penultim. ad finem. Alexand. num. 28. Vincent.numer.47. Crotus numer. 93. Camillus numer. 135.Corraſi. dict.l.qui liberos.numer.164.& hîc.2.lectura. numer. 17.Rogerius de dote.§.8. numer.4. Pro qua opinione primò adducitur, quòd pater videtur ſe obligare eo modo, & reſpectu quo ius eum obligat. l. final. C. de dotis promiſsio. pater autem obligatur dare dotem ſecundùm facultates ſuas.l.ſi filiæ.ff. de legat. 3. ergo eodem modo debet videri obligatus , & conſequenter nihil intereſt , per quæ verba promiſsio ſit concepta. Secundò, quia quando quis tractat de dãno vitãdo, & committit ſe voluntati alterius, intelligitur ſe commiſiſſe tanquam bono viro: gloſ.l.penultim.ſ.de arbitr.ſed maritus reſpectu dotis videtur agere de damno vitando.l.final.§.1.ff. quæ in fraudem creditor. ergo licèt promiſſor vſus fuerit verbis ſonantibus liberam voluntatẽ,accipiẽtur tamẽ pro arbitrio boni viri,& conſequenter ſemper debet valere

lere prędicta promiſsio. Tertiò expendit l.3.C.de dotis promiſſ. ibi: Quodcũque arbitratus fuiſſet; quæ verba æquipollẽt verbis importantibus meràvoluntatem, propter naturã illius dictionis vniuerſalis, Quodcũque: vt probatRuin.cõſ.133. à nu.3.lib.2. Exea.c.1.de conſtit.nu.389. Sed his non obſtãtibus, non eſt recedendũ à prima opinione, quæ ſine dubio verior eſt. Neq; obſtant rationes ſuprà adductæ pro contraria ſententia: nã ad primã reſpondetur argumentũ cõcludere, quando eſſemus in dubio: cæterũ quando verba ſunt clara, importantia liberam voluntatẽ, nõ eſt ab illis recedendũ. l. nõ aliter. ff. de legat. 3. & propter illa videtur receſſum à diſpoſitione legis. l. fin. C. de pact. conuen. Non obſtat ſecundũ de authoritate gloſ. l. pen. §. de arbit. quia licèt Alex. hîc nu. 28. ex ea colligat, quòd vbi agitur de dãno vitando, cõmittens ſe voluntati alterius, non videtur intelligere de mera voluntate, ſed de regulata arbitrio boni viri, & ita etiã Alex. l. poſtulãte. in prin. n. 9. ff. ad Trebel. Gerar. ſing. 6. Gozad. l. pen. n. 6. C. de pact. tñ hoc axioma ita generaliter cõceptũ, nõ eſt verũ, & cõfunditur per. l. creditor. §. Lutius. §. mãd. vbi qui mandatũ dedit, vtiq; agit de dãno vitando, & tamẽ ibi verbũ, Voluntas, accipitur in ppria ſignificatione: & ideò verius reſoluẽdũ eſt, doctrinã gl. l. pen. §. de arbit. tantũ admitti poſſe in terminis in quibus loquitur, quando ſcilicèt quis cõpromiſit in offenſum, vt iudicaret de eo ſicut vellet: nã cũ tanquã in iudicem conſentiat, de boni viri arbitrio videtur intellexiſſe: nã iudex vir bonus dicitur. l. cætera. §. 1. §. famil. ercis. l. continuus.
39 §. cũ ita. & ibi Bar. ff. de verb. oblig. † Et hac ratione in ſpecie inquit Imol. c. ſignificauerũt. in fin. de teſtib. q; propter qualitatẽ iudicis, verba ad eũ relata, ſemper accipiuntur pro arbitrio boni viri, quãuis ad aliũ relata merã volũtatẽ importarẽt: ſequitur Dec. l. in actionibus. n. 11. in fine. §. de in litẽ iuran. & quãuis Menoc. lib. 1. de arbitr. q. 7. in prin. dubitet de hoc dicto, tamen in terminis gloſ. d. l. pen. §. de arbit. omnino admittendũ eſt. Cũ enim cõpromiſſum ſit in ipſum offenſum, neceſſariò verba accipiẽda ſunt de arbitrio boni viri, ne aliàs quis inueniatur iudex in cauſa propria, cõtra regulã. l. vnicæ. C. ne quis in cauſa. & d. l. pen. §. de arbitr. & in ſpecie aduertit Panor. c. cõtingit. el. 1. ante nu. 1. de ſentẽ. excõm. Quinimo, & in omnibus cõpromiſsis idẽ eſſe admittẽdũ, quãdo agitur de alicuius tertij præiudicio, cõcluditBal. c. Quintauallis. in fin. de iureiur. Dec. c. 1. in. 2. lect. nu. 21. ad fi. de conſti. Non obſtat tertiũ de. l. 3. C. de dotis promiſsio. quia tex. ille tantũ dicit, q; vbi promiſsio cõfertur in arbitriũ, præſtabitur quod vir bonus arbitrabit', quod cũq; ſit, id eſt, ſiue magnũ, ſiue paruũ: ſed quando verba ſonãt in liberã voluntatẽ, tunc etiã minimũ præſtari poteſt, quantũcunq; vir bonus contrariũ arbitretur: arg. l. cũ quidã. ff. de leg. 2. & ideò tũc promiſsio inualida cẽſebitur. Inuenio tamẽ quòd Socin. Iun. hîc nu. 216. ad fin. concordat opiniones hoc modo, quòd ſi ille qui promittit per verba ſonãtia meram volũtatẽ, aliàs tenebatur dotare ex diſpoſitione legis, valebit promiſsio; quia videtur intellectũ de ea dote ad quã lex eum obligat. l. fin. C. de dotis promiſsio. & cõſequẽter ad eã, de qua. l. ſi filiæ. ff. de leg. 3. ſed ſi ſpõte promiſit prædicto modo, cũ ad dotẽ præſtandã nullo modo teneretur, nõ valebit promiſsio collata in merã voluntatẽ promiſſoris: quã concordiam priùs poſuit Rip. hîc nu. 97. & probarunt Alcia. nu. 107. Corraſ. d. l. qui liberos. nu. 181. Proquibus facit. gl. l. pen. §. de arbitr. intellecta, vt per Couar. reſol. lib. 2. c. 13. nu. 1. ſcilicèt, quòd procedat, quãdo quis commiſit ſe voluntati alterius, ſuper re incerta, atq; variabili, tunc enim videtur intellectũ d arbitrio boni viri: qđ oprimè conuenit noſtro caſui, quia dos ex ſe res incerta, & variabilis cẽſetur. Bal. l. fin. n. 8. C. de ſentent. quæ ſine certa quantit. & auth.

authen. res quę. numer. 14. C. communia delegatis. Sed non placet hæc concordia, quia cõfunditur per. l. cum poſt.
40 70. §. gener. §. de iure dotium. † vbi agitur de patre obligato per legem dotare; & tamen vt valeat promiſsio collata in eius poteſtatem, exiguntur verba ſonãtia in arbitrium boni viri. Neque obſtat gloſ. l. penul. §. de arbitris. intellecta vt ſuprà, quia in primis reſpondetur, q; ea admiſſa, ſequeretur, quòd ſi quis nõ obligatus dotare, promiſit dotem per verba ſonantia in meram voluntatem, vtique valeret promiſsio, quia verba intelligerentur de arbitrio boni viri; quia ſemper militat ea ratio, quòd dos res ſit incerta & variabilis: & tamen hoc caſu contrarium admittunt, qui diſtinctionem ſuprà relatam ſequuntur. Itẽ termini ſunt diſpares: nam gloſſa loquitur, quando debitor committit ſe voluntati creditoris; quia tunc verſimile eſt, in ellexiſſe de arbitrio boni viri: nos autem loquimur, quando ipſe debitor in propriã voluntatem promiſsionem contulit, videtur enim tunc receſsiſſe ab obligatione legali, & tantùm voluiſſe ſe obligare eo modo quo verba ſonant, à quibus in dubio non eſt recedendum. l. non aliter. ff. de leg. 3. Ex quibus cauendum eſt à Ripa hîc n. 97. ad finem. dum tenet, quòd ſi eſſentia obligationis dotis conferatur in meram voluntatem extranei, puta ſi extraneus promiſerit dotem, ſi voluerit, intelligetur promiſiſſe dotem arbitrio boni viri, & conſequenter valebit promiſsio. l. 3. C. de dotis promiſsio. quæ tamen potiùs probat contrarium, & contrarium eſſe verius conſtat ex ſuprà traditis. Cauendum etiam eſt à Soci. Iuniore hîc num. 216. ad medium. dum tenet, quòd ſi pater promiſerit dotem, ſi velit, & nihil, vel quid minimum dare voluerit, recurretur ad arbitrium boni viri; quia cenſetur eſſe in dolo, qui dolus ſemper cenſetur excluſus. l. creditor. §. Lutius. §. mandati. nam id etiam confunditur ex ſuprà traditis: neque dolus poteſt conſiderari in eo qui vtitur iure ſuo. l. iniuriarum actio. ff. de iniurijs. & imputet ſibi ille, qui tali promiſsioni acquieuerit: argumen. l. cum donationis. C. de tranſactio. Secundũ ſpeciale, quod colligitur ex dict. l. cum poſt. §. gener. illud eſt, Quòd valeat promiſsio dotis ſimpliciter facta, etiam detracto arbitrio boni viri: quę verba duplicem ſenſum recipere poſſunt. Primus eſt, quòd licèt quando diſpoſitio confertur in arbitrium alterius, & ille nolit, vel non poſsit arbitrari, extinguatur diſpoſitio, neq; ad alterius arbitrium recurratur. l. ſi quis arbitratu. 43. ff. de verbor. obligation. l. final. C. de contrah. emptio. tamen ſpeciale eſt fauore dotis, vt ſi quantitas dotis conferatur in arbitrium alterius, & ille nolit, vel non poſsit arbitrari, non extinguetur diſpoſitio, ſed recurretur ad alterius boni
41 viri arbitrium: † ita intellexerunt Bald. Nouellus hîc num. 212. Crot. num. 93. Bolognet. num. 142. Baptiſta de priuilegijs dotalibus, centuria. 1. num. 4. Socin. l. ſi quis arbitratu. numer. 27. & ibi Iaſon. num. 10. ff. de verbor. obligation. Nouellus de dote. 6. part. priuilegio. 9. Socin. cõſil. 57. num. 8. lib. 1. Hippolyt. Riminal. in princip. nu. 62. Inſtit. quib. alienar. licet. quem vide, & Pontan. hîc num. 57. Soc. Iunior. conſi. 141. num. 9. lib. 1. Menoch. libr. 1. de arbitrar. quæſtion. 68. num. 39. & conſil. 93. numer. 11. lib. 1. Couarruu. practicarum, cap. 28. numer. 1. verſicul. primum. Et hunc eſſe verum & germanum intellectum. dict. §. gener. aſſerit Socin. Iunior. l. ita ſtipulatus. num. 206. ff. de verborum obligationib. Alciatus cap. 1. numer. 2. de præſcriptio. Sed vtique is intellectus, neque literæ conuenit, neque ſimpliciter eſt in ſe verus: nam in dict. §. gener. exprimuntur duo caſus. Primus, quando dos fuit promiſſa arbitrio ſoceri. Secundus, quando promiſſa fuit detracto arbitrio, id eſt, ſimpliciter, nulla facta mentione

arbitrij, & hoc ſecundo caſu dicit, promiſsionem incertam dotis valere, quanuis legatum rei incertæ valere non ſoleat; & ſic non agit de caſu, vtrùm de ſocero nolente arbitrari recurratur ad alterius arbitrium, vt prædictus intellectus præſupponit, & in ſpecie aduertũt Socin. hic num. 53. Robertus lib. 4. ſententiar. cap. vltim. & Menoch. lib. 1. de arbitra. quæſt. 68. num. 41. item d. §. gener. loquitur, quando dos fuit collata in arbitrium promiſſoris, vnde quãuis probaret, quòd tunc ſocero non arbitrante, poſſet recurri ad alterius arbitriũ, non tamen bene ex eo colligeretur quod ſuprà dictum eſt: cũ certum ſit, quòd quãdo diſpoſitio confertur in arbitriũ promiſſoris, & ille nolit arbitrari, quòd tũc in eius præiudicium conditio habetur pro impleta. l. iure ciuili. ff. de conditio. & demonſtr. & eſt expreſſum. l. hæc venditio. 7. §. de cõtrah. emptio. tradit Bart. l. ſi quis arbitratu. numer. 2. ff. de verbor. obligat. & tamen quando diſpoſitio cõfertur in arbitrium tertij, & ille nolit arbitrari, conditio habetur pro defecta, & conſequenter diſpoſitio corruit, neque ad alterius recurritur arbitrium. l. final. C. de contrah. emptio. & in ſpecie Iaſo. l. ſi quis arbitratu. num. 10. ff. de verbor. obligat. Vnde etiam in ſimili videmus, quòd ſi fuerit legatum relictum ſub conditione, Si Titius fuerit arbitratus, & ille nolit arbitrari, extinguetur legatũ, quaſi deficiente conditione. l. 1. in princi. ff. de legat. 2. & ibi tradit Bart. num. 9. Alexan. col. 1. tamen ſi legetur ſub conditione, Si hæres arbitratus fuerit; eo nolente arbitrari, debebitur legatum, quia cõditio fictione iuris habetur pro impleta, ex re
42 gula. l. iure ciuili. ff. de cõdit. & demon. † tradit Bar. l. ſi quis arbitratu. numer. 2. & ibi Socin. num. 22. ff. de verbor. obligat. Quę diſtinctio etiã in dote videtur admittenda, iuxta æquiparationem, quam facit Bart. l. dotem. numer. 9. ff. eod. Addendo tamen, quòd ſi promiſſor dotis, vel etiam hæres qui debebat arbitrari, deceſſerunt antequam conſtituerentur in mora arbitrandi, tunc quaſi deficiente conditione extinguetur promiſsio, & legatum; quia deficit ratio de qua ſuprà, & conſequenter debet induci regula. l. final. C. de contrah. emptio. tradit Paul. dict. l. ſi quis arbitratu. num. 8. Coſta Selectarum lib. 1. cap. 22. numer. 4. Et vltra alios aduerto, ſuprà tradita procedere, quando conditionaliter in arbitrium alicuius confertur diſpoſitio: quòd ſi conditionaliter non conferatur; vt quia dictum ſit, Promitto dotem arbitrio Titij; quocunque modo ille non arbitretur, recurretur ad arbitriũ alterius; vt in vltima voluntate probat. l. 1. in. 2. part. ff. de legat. 2. vnde idem in dote videtur recipiendum, iuxta ſuprà tradita, & in ſpecie Bal. l. 3. num. 1. C. de dotis promiſsio. eritque ſpeciale fauore dotis: nam d. l. 1. in. 2. part. non habet locum in contractibus, ſed in illis prædicta verba conditionem inducunt, vt colligitur ex. l. final. C. de contrahen. emptio. & ibi notat Bald. num. 3. tradit Bar. l. ſi quis arbitratu. n. 3. ff. de verbor. obliga. & ibi Paul. numer. 8. Iaſon. nu. 17. qui aſſerit receptum: quibus adde Bar. l. 1. nu. 9 ff. de legat. 2. & ibi Peral. nu. 92. Quæ tamen explicatio nũquam mihi placuit, quia. d. l. 1. in. 2. part. ea ratione procedit, quòd teſtator nulla expreſſa quantitate dixit ſe legare pupillo arbitrio tutoris: quæ verba potiùs referuntur ad quantitatem legati declarandam, quàm ad verbum, Lego, inductiuum diſpoſitionis, & ideò in illis terminis legatum non cenſetur conditionale, vt ibi explicant Alberic. & Alciat. nu. 2. quod, datis eiſdẽ terminis, etiam in cõtractibus procedet. Sed ſi in terminis dict. l 1. in. 2. par. ponas, quantitatem legati fuiſſe expreſſam, vt quia teſtator dixit: Lego centum pupillo arbitrio tutoris; cũ tunc arbitriũ non poſsit referri ad quantitatem declarandam, quia iam declarata erat, neceſſariò referendũ eſt ad ver-

verbum, Lego, inductiuum diſpoſitionis, & ſic eo caſu conditionem inducet: argu. d. l. final. C. de contrah. empti. & ita expreſſè declarant Imol. d. l. 1. col. 4. ff. de legat. 2. Ang. de Periglis col. 7. Peral. nu.
43 29. Coſta Select. lib. 1. c. 21. n. 3. † atq; ita datis paribus terminis, quoad hæc nulla eſt conſtituenda differentia inter cõtractus, & vltimas voluntates, quidquid ſuprà allegati contrarium præſupponant: quoad autẽ noſtrã quæſtionẽ principalem, ego verius exiſtimo, quòd in dote, ſi ille cuius arbitrio dos cõmiſſa fuit, quacũque ratione nõ arbitretur, ſemper debeat recurri ad arbitriũ boni viri, vt etiã magis Cõmunis vult: & vltra alios primò comprobatur ex ratione Paul. Caſtr. cõſ. 11. nu. 3. lib. 1. quòd dos incerta, etiã detracto arbitrio, valet. d. §. gener. & iudex tanquam bonus vir declarabit quantitatem: ergo idẽ erit, ſi arbitriũ ex poſtfacto deficiat. l. pen. §. de cõdict. ſine cauſa. Item quia contracto matrimonio maritus ſuſtinens onera matrimonij remaneret deceptus, ſi promiſsio cenſeretur extincta, propter arbitriũ non adhibitũ, vt conſiderat Bal. l. final. nu. 11. C. de ſenten. quæ ſine certa quant. Planè quando res nõ eſt integra, & alter remaneret deceptus, & in dãno verſaretur, ſi tertius nõ arbitratur, ſemper recurritur ad arbitriũ boni viri. Paul. l. ſi merces. in princ. §. locati. Iaſ. l. ſi quis arbitratu. nu. 12. & ibi Soc. nu. 27. ff. de verb. oblig. Pariſ. conſ. 30. nu. 36. lib. 1. Curt. Iun. conſ. 36. nu. 1. & 7. & alij adducti per Menoc. lib. 1. de arbitrar. q. 68. n. 48. & conſ. 93. n. 23. lib. 1. quibus in terminis adde Bal. l. final. nu. 13. C. de ſentent. quæ ſine certa quant. & rationẽ eiuſdẽ Bal. l. final. num. 7. C. de contrah. emptio. Illud certum eſt, quòd ſi contracto iam matrimonio promittatur dos arbitrio tertij; ſi ille nõ arbitretur, indiſtinctè recurretur ad arbitriũ boni viri: quia quando cõtractu iã firmato, aliquid promittitur arbitrio tertij, ſi ille non arbitretur, ſemper recurritur ad iudicis arbitriũ. l. domũ. 57. §. de contrah. empt. Bar. d. l. ſi quis arbitratu. nu. 4. & ibi Paul. num. 6. & cõmunem aſſerit Iaſ. ibidem nu. 19. ergo à fortiori in dote idẽ recipietur. Bald. d. l. final. nu. 13. C. de ſentent. quæ ſine certa quant. Socin. d. l. ſi quis arbitratu. nu. 14. vbi Opizon. nu. 51. aduertit, in his terminis nihil ſpeciale eſſe in dote; quia datis paribus terminis, idẽ recipietur in quocunque cõtractu, vt conſtat ex ſuprà traditis: cæterùm ſi ante cõtractum matrimoniũ promiſsio dotis prædicto modo concipiatur, ſpeciali fauore dotis recurretur ad arbitrium boni viri, vt ſuprà diximus. Item & illud certum eſt, quòd ille cuius arbitrio dos cõmiſſa fuit, poterit arbitrium ſuum explicare etiã ſoluto ma
44 trimonio: † reſoluit Iaſ. l. ſi donaturus. §. final. num. 5. §. de condict. ob cauſam. Roland. de lucro dotis. q. 88. Socin. Iun. cõſil. 35. nu. 18. lib. 1. Menoch. conſ. 93. nu. 45. lib. 1. Præterea & illud certum eſt, quòd ſi marito cõceſſum ſit hoc arbitrium; & ipſe decedat antequam arbitretur, non recurretur ad alterius arbitrium: & imputet ſibi maritus, qui dum vixit, arbitratus non eſt. Bald. l. 3. nu. 1. C. de dotis promiſsio. Roland. de lucro dotis. q. 89. Vltimò ad complementum iſtius articuli duo addenda ſunt. Primũ eſt, quòd licèt in contractibus, ſi diſpoſitio conferatur in arbitrium vel voluntatem tertij, ea diſpoſitio cenſeatur extincta, ſi tertius decedit antequam arbitretur. l. centeſimis. 46. §. final. ff. de verbor. obligat. id tamen non procedet fauore dotis, ſed eius fauore inducetur deciſio. l. vxorem. 39. §. Scæuola. ff. de legat. 3. fauorabilis enim interpretatio, quæ ibi admittitur fauore vltimæ voluntatis, admittetur etiam fauore dotis. Bart. l. poſt dotem. num. 9. ff. eod. Nouellus de dote. 6. par. priuilegio. 9. in fine. Item addendum eſt, prædicta procedere quando agitur de dote promiſſa: nam ſi agatur de augmẽto dotis, quoad illud non eſt recedendũ à regula l. ſi quis arbitratu. ff. de verbor. obligatio.

quia in augmento dotis ceſſat fauor de quo ſuprà, cũ mulieriam ſit nupta & dotata: & ita Paul. conſ. 11. num. 3. lib. 1. Socin. Iunior hic nu. 223. & conſ. 35. in fin. lib. 1. Curt. Iunior conſil. 36. numer. 11. Ro'and. de lucro dotis. quæſt. 88. num. 5. & quanuis Menoch. conſ. 93. à num. 11. lib. 1. cõtrariũ teneat, tamẽ eius opinio tantùm admitti poteſt, quando dos data erat valde modica, ita vt ſola prima dote maritus veriſimiliter vxorem non duxiſſet, niſi ſperaſſet dotis augmentum: tunc enim, nè maritus remaneat in dãno, & promiſſor locupletetur cũ aliena iactura, recurretur ad arbitriũ boni viri, per ea quæ tradit Soc. conſ. 44. n. 9. lib. 1. & Pariſ. conſ. 132. num. 3. lib. 4. Et hæc de primo ſenſu d. l. cum poſt. §. gener. Succedit igitur ſecundus principalis ſenſus d. §. gener. vt ſcilicèt probet, quòd licèt contractus incertus ratione quantitatis nõ valeat l. triticum. l. ita ſtipulatus. ff. de verbor. obligat. item neque valeat contractus, neque legatum incertum ratione rei. l. ſi domus. 74. ff. de legat. 1. tamen ſpeciale eſt fauore dotis quòd promiſsio dotis incerta valeat, quantũcunque nulla ſit facta mentio, quòd ea incertitudo declaretur alicuius arbitrio: quem intellectum aſsignauit gloſ. hîc verb. ſemper. Bart. nu. 14. & receptũ eſſe intellectum aſſerit Socin. n. 53. Socin. Iunior nu. 218. Bolognet. num. 142. ex tollit Baptiſt. de priuileg. dotalib. centuria. 1. num. 3. Dec.
45 conſ. 536. num. 10. † Nouellus de dote 6. part. priuileg. 11. Socin. Iunior. l. ita ſtipulatus. num. 95. ff. de verbor. obligatio. Peralta. l. 1. num. 26. ff. de legat. 2. Anton. Gomez. l. Tauri. 50. num. 19. Et pari ratione legatum incertum dotis dãdæ valebit. Affictis deciſio 371. num. 1. & deciſio. 337. num. 9. latè Meno c. conſ. 292. à num. 9. lib. 3. quanuis legatum incertũ dotis reſtituendæ, non deſignata quantitate, inualidũ cenſeatur. l. ſi non deſignata. C. de falſa cauſa adiect. legato. Vincent. hîc num. 42. & notabiliter prouiſequitur Menoch. d. conſ. 292. à num. 13. lib. 3. Sed aduerſus hunc cõmunem intellectũ nimis vrget. l. 1. C. de dotis promiſsio. vbi clarè probatur, promiſsionẽ incertam dotis non valere. Pro concordia laborant Scribentes: communiter tamen tenetur concordia gloſ. final. d. l. 1. C. de dotis promiſsio. & gloſ. d. §. gener. verb. placuit. quòd in. d. l. 1. promiſsio dotis fuit facta per pactum nudum: ne igitur duplex ſpeciale concurrat circa idẽ, ſcilicèt, quòd promiſsio dotis facta per pactum nudum, efficaciter obliget, contra regulam l. iuris gentium. §. igitur nuda. ff. de pact. item quòd dotis promiſsio incerta valeat, contra regulam. l. ita ſtipulatus. ff. de verbor. obligat. inualida cenſetur ea promiſsio dotis incerta. Cæterũ in. d. §. gener. promiſsio fuit facta per ſtipulationem, & ſic cùm vnum tantũ ſpeciale interueniat, ſcilicèt, quòd dos incerta valeat, valida cenſetur ea promiſsio: quam concordiam dicunt receptam Bart. l. 1. C. de dotis promiſsio. & ibi Sali. num. 2. Iacob. l. licet. §. 1. num. 2. ff. de iur. dotium. Iaſ. l. lecta. num. 5. ff. ſi certum petat. & defendit Vincent. hîc numer. 4. & Ruin. l. ita ſtipulatus. 1. lectur. numer. 23. ff. de verbor. obligat. Et iuxta hanc cõmunem concordiam vulgò allegatur. dd. 1. C. de dotis promiſsio. ad illud axioma, quòd duo ſpecialia circa idem non poſſunt concurrere, vt ibi per Salicet. nu. 3. de qua multa tradit Iaſon. l. ſi is qui. nu. 399. ff. de vſucapio. Euerard. loco. 98. Felin. cap. cum M. nu. 10. de conſtit. Tiraq. de conſtit. 5. limitatio. Mandoſius regu. Cancellariæ. q. 6. à num. 8. & nu. 11. Celſus conſ. 1. num. 15. Cæterùm hanc cõmunem concordiam improbat Socin. hîc num. 52. ad finem. ea ratione, quia non eſt verum in caſu d. l. 1. C. de dotis promiſsio. promiſsionem fuiſſe factam per pactum nudum, vt cõmunis concordia præſupponit: nam imò fuit cõcepta per ſtipulationem: quia in. d. §. dicitur, eam dotem in inſtrumento fuiſſe promiſſam.

miſſam. Planè vbi verbum, Promitto, reperitur in inſtrumento, in dubio intelligimus eam promiſsionem per ſtipulatio
46 nem fuiſſe factam. † §. ſi ſcriptum. inſtit. de inutilib. ſtipulatio. l. 1. C. de vſuris. ſubſcribit Crot. hîc num. 96. Socin. Iun. num. 218. ad finem. Alciat. numer. 113. Bolognet. nu. 143. Duaren. lib. 1. diſput. c. 56. & ante eos eodem vtitur argumẽto Alexand. l. ſciendum. num. 2. ff. de verbo. obligat. Fulgoſ. d. l. 1. num. 1. C. de dotis promiſsio. Gomez. §. fuerat. nu. 21. Inſti. de actio. Inuenio tamẽ, quòd huic argumento cõmunem defendens reſpõdet Alexand. l. ſi aliquam rem. 21. ff. de acqui. poſſeſſ. & Nouellus de dote. 6. part. priui leg. 2. nu. 11. ſpeciale quoque eſſe, vt verbum, Promitto, repertum in inſtrumento, intelligatur per ſtipulationem, iuxta not. l. 1. C. de vſuris. ac ita in terminis. d. l. 1. adhuc duplex ſpeciale videtur concurrere circa idem. Quæ tamẽ reſpõſio difficultatem non tollit: nam quòd verbũ, Promitto, in inſtrumento deſignat ſtipulationẽ, procedit fauore inſtrumenti publici: quòd autẽ dos incerta valeat, procedit ex fauore dotis. Succedit igitur regula, quòd vbi plura ſpecialia concurrunt, procedentia tamen ex diuerſis fontibus, ſiue cauſis, eorum admittitur concurſus. l. ſingularia. §. ſi certum petat. tradit Bar. l. ſi is qui nu. 71. ff. de vſucapio. & Felin. cap. cum M. num. 10. de conſtit. & ita in ſpecie aduertit Socin hîc nu. 53. & Ruin. l. Gallus. §. idẽ credendũ. n. 4. Neque obſtat replicatio Vincent. hîc numer. 41. quòd verbum, Promitto, in inſtrumento non importat ſtipulationem præſumptam, niſi quando illud inſtrumentum eſt validum, vt explicant Bald. & Salice. d. l. 1. C. de dotis promiſsio. Planè ſpecie d. l. 1. fauor dotis facit, quòd inſtrumentum omninò incertum valeat: ergo verum eſt dicere, vtrumque ſpeciale ex cauſa dotis procedere: quia reſpondetur fauorem dotis validare quidẽ promiſsionem incertam, & cõſequenter inſtrumentum: quòd autem verbum, Promitto, importet ſtipulationẽ, immediatè procedit ex ipſo inſtrumento, & non ex fauore dotis: & ſic adhuc verum eſt dicere, ſpecialia ex diuerſis fontibus procedere: eo maximè, quia etſi admittamus fauorem dotis aliquid facere ad inducendam præſumptam ſtipulationem, id quidem prouenit in conſequentiam: nam ex quo validat inſtrumentũ, in conſequentiam ſequitur, quòd verbum, Promitto, importet ſtipulationem, quaſi repertũ in inſtrumẽto valido. Porrò duo ſpecialia concurrere poſſunt, quando vnum prouenit in cõſequentiã alterius. Bart. d. l. ſi is qui. num. 71. Dec. conſ. 546. num. 4. Celſus conſ. 1. nu. 15. Præterea confunditur prædicta communis concordia, quia paſsim in iure videmus, fauore dotis plura ſpecialia admitti, vt colligitur ex. l. final. C. ad Velleian. & l. vnica. §. & vt plenius. C. de rei vxor. actio. tradit Socin. hîc num. 52. in fine. Crot. num. 93. & num. 114. Parpalia num. 21. Crot. l. ſi is qui. num. 186. ff. de vſucapion. & l. ſi conſtante. 2. lectur. num. 133. ff. eo. Gammar. tract. extenſionum num. 111. Gomez. §. fuerat. nu. 21. Inſtit. de action.
47 & Corraſ. hîc. 2. lect. nu. 17. † quidquid inuoluat Nouellus de dote. 6. part. priui leg. 12. Quinimo ſunt plures Doctores, qui generaliter admittunt in quacũque materia plura ſpecialia poſſe cõcurrere circa idẽ. Alciat. c. 1. in princ. & ibi Pariſ. nu. 2. de præſcriptio. Barberan. l. ſi pater. num. 108. C. de inſtitutio. Duaren. lib. 1. diſput. c. 56. Corraſ. d. l. qui liberos. n. 184 & hîc. 2. lect. n. 18. ad fin. Bologn. hîc nu. 150. declarãdo vt per Anto. Vſillũ. §. fuerat. num. 47. Inſti. de actio. & notabiliter Rebuf. 2. tom. ad. ll. Gallicas, tit. de reſcriptis in præfatione, nu. 12. Reiecta igitur cõmuni concordia, aliã nouã concordiã aſsignauit Crot. hîc num. 97. & l. ſi is qui. num. 287. ff. de vſucapion. aliam Socin. Iun. hîc numer. 221. aliam Robert. lib. 4. ſententiar. c. vltim. aliam Carõdas lib. 1.

verisi miliũ.c.17. aliam Gammar. tracta. extensionum,num.103. & aliam Anto. Costanus de dote.c.4.nu.7. & aliã Zasi. l.legato generaliter.num.11.ff. delega.1. Sed illis reiectis,placet concordia quam assignauit Harmenopulus interpres Grę cus in promptuario iuris libr.4. tit.8.pagin.185. quòd si ipsa mulier spoponderit dotem simpliciter,non adiecta quantitate,aut re certa quæ in dotem cedat, inutilis erit huiusmodi dotis promissio, cùm possit mulier vilissimum quippiam exhibendo se liberare:& ita procedit d.l. 1.C.de dotis promissio. Alia est causa patris pro filia dotẽ promittentis; quia etsi quantitatem dotis non præfinierit, valida tamen censetur promissio,propter rationes expressas dict.§. gener. subscribit Duaren libr 1. disputat.cap.56.& libr.2. de dotibus.cap.2. Connan lib.8.cõmentarior.cap.8.num.4. quam concordiam etiam assignauit Socin.hîc nu.53.ad fin. Alciat.num.114.Camill.num.140.Zasi. num.33.& ante eos Cuman.hîc num.8. & probat Corras.2.lect.num.17.ad finẽ. Et eamdem concordiam probauit Ripa l.ita stipulatus. num.18.ff. de verbor.obligatio.& ibi Ruin.1.lectu.nu.22. Corras. d.l.qui liberos.nu.179.Gammar.tractat. extensionum.num.103.Alciat.l.triticũ. n.14.ff de verbor.obligat. Menoc.lib.2. de arbitr. casu.149.n.36.Balduin.§.si generaliter.col.2.post princ.Instit.de legatis. Adde,quòd & Græci cõmentatores
48 d.l.cum post.§. gener.† eãdem concordiam agnouerunt, inquientes, quòd si quis, cũ non esset pater, dotem promiserit,vtpote ipsa puella, & neque quantitatis neque specierum meminerit in stipulatione,inutilis censetur stipulatio. d. l.1.C.de dotis promissio. pater autẽ qui dixit dotem,quia pater est,dos ab eo rectè petetur pro facultatibus promittentis,& dignitate mariti;& sic hoc casu modus tacitè videtur inesse stipulationi incertæ.Et aduertes,quòd glo.fin.d.l.1.C. de dotis promissio.& gl.d.§.gener.verb. placuit. huius etiam concordiæ meminit:quam tamẽ ea ratione reiecit, quòd vtroque casu eadem videtur esse ratio: & illi subscripsit Salicet.d.l.1.C.de dotis promissio.Vincent.hîc num.40. Crotus num.96.Robert. & Carond. vbi suprà. Sed defendendo prædictam concordiã respondendum est, imò inter prædictos casus manifestam esse prædictam rationem differentiæ: nam pater cogitur per legem dotare filias,attentis qualitatibus expressis.l.si filiæ.ff. de legat.3.& ideò dotis promissio simpliciter ab eo facta, debet intelligi secundũ hanc obligationẽ legalem.l.final.C.de dotis promissio. & hac ratione nititur d.§.gener. In muliere autem se ipsam dotante nõ inuenitur talis obligatio: neq; enim per legẽ obligatur se dotare secundũ facultates suas, sed id relinquitur voluntati contrahentium matrimonium; cũ & matrimoniũ fine dote consistat.l.fina.C. de donatio. ante nuptia.l.quod si nulla.ff. de religios. Cũ igitur in ea cesset ratio expressa. d.§. gener. succedit regula generalis, quòd incertitudo vitiat promissionem. Confirmatur,quia aduersus glo. l. mulier bona.ff.de iure dotiũ.receptum est, quòd si cèt mulier bona habeat,non videtur illa in dotem concedere, nisi id expressum sit, vt resoluit Dec. auth. præterea.nu.6. C vnde vir & vxor.& ibi Curt. Iun. nu. 12.Adeò quòd neque congruum videatur pro dote concedere,nisi id exprimatur,vt ibi per Curt.Iun.num.13. Phanũtiũ de lucro dotis, pag.444.num.37. sed ei qui dicit aliquam dotem fuisse promissam,incumbit onus probandi, iuxta regulam.l.2.ff. de probat.vt tradit Corn. cons.282.num.40.lib.1. Cùm igitur in muliere cesset obligatio legalis, stãdum est verbis promissionis, vt expressa fuerunt, ac ita dicendum, non valere eam promissionẽ;quia mulier quid minimũ soluendo liberaretur, cum dos etiam in vno numo verificetur.l.Neratius.ff.de religios.Bald. c.si proponente. num.3. de rescri-

rescrip.& auth.præterea.in fine.C.vnde vir & vxor.Menoch.cons.81.numer.18. lib.1. Ex qua concordia ita defensa infertur primò explicatio ad.d.§.gener. vt procedat,siue dos simpliciter promittatur,siue fundus in genere pro dote promittatur: nã adhuc interpretabimur de eo fundo patrẽ intellexisse,qui doti conueniat,attentis qualitatibus expressis d.
49 §.gener.† quod ita contra Bald.Nouell. hîc nu.121.& de dote.6.par.priuileg.11. num.2. eleganter comprobat Vincen. hîc nu.43. Quòd si pater simpliciter dotem promittat pro filia,& declaret quòd non intelligit de dote secundum facultates suas,cũ tunc expressum faciat cessare tacitum.l.cum ex filio.§.1.ff. de vulgari. ea promissio tanquam incerta non valebit, neque ex ea socer conueniri poterit: quia cessat ratio de qua suprà. Soc. Iun.hîc num.216. ad finem. Et eâdẽ ratione,si pater dixerit se promittere dotẽ quam voluerit, quia tunc verbum, Voluerit,excludit rationem. d.§. gener. ea promissio tanquam incerta non valebit, vt suprà diximus.Infertur secũdò, quòd si mulier dotem simpliciter promittat, & hac ratione promissio tanquam incerta non valeat.d.l.1.C. de dotis promiss. non poterit maritus cogere vxorem, vt congruam dotem cõstituat: cùm enim potuerit illam sine dote accipere.l. final. C.de donatio. ante nuptias. eo modo in prædicto casu videtur illam accepisse,cũ fuerit contentus dotis promissione incerta, sciens,aut scire debens, eam non valere, neque vllam esse legem, quæ cogat mulierem dotem congruam pro se constituere, quam à principio non promisit: & ita Bolognet.hîc numer.148. facit l.Neratius.26.ff. de religios. ibi: Dos permodica. Neque maritus potest expellere vxorem eo prætextu, quòd dotẽ congruam pro se non constituat; sed sibi debet imputare, quòd in effectu sine dote eam accepit, vt resoluit Ripa.l.2. in princip. numer.43.ff. eod. Quod verius esse existimo, quidquid contrarium teneat Alciat. hîc nu.115. & contrarium sentiat Bald.l.1.num.2. ad finem. C. de dotis promissio. Tertiò infero intellectũ ad.l.quæro.61. cum.l. sequen.ff. de iure dotiũ.vbi probatur,q; tutor, vel curator potest constituere dotem puellæ secundùm facultates suas, & dignitatem sponsi: cùm enim is prædicto modo per legẽ cogatur dotem constituere, videtur militare ratio expressa.dict.§. gener. quod ita pro constanti tenet Socin. hîc numer. 53. ad finem. Ruin. l.ita stipulatus. 1.lectur. num.23.ff. de verbor. Sed contrarium est verius, quia ratio suprà assignata in muliere dotem simpliciter promittẽte, militat etiam in tutore vel curatore, qui nomine mulieris simpliciter dotem promittit. Neque obstat dict.l.
50 quæro. † quia tantùm probat, quòd doti constitutæ secundùm facultates & dignitatem sponsi, tutor vel curator tenetur assensum præstare: item quòd eodem modo potest pro puella dotem cõstituere.dict.l. cum post.§.gener. versic. nuptijs. non tamen probatur iure,quòd tutor vel curator sit obligatus per legẽ prædicto modo dotem constituere, vt aduertit Alexand.consil. 144. numer.3. lib.5. Cur.Iuni.consil.168.num.4. vnde in eo adhuc militat regula & ratio dict. l.1.C.de dotis promissio. Quartò infertur, quòd si extraneus pro muliere dotem simpliciter promittat,promissio tãquam incerta non valebit,cum in eo minus considerari possit obligatio dandi certam dotem,quàm in ipsa muliere, ac proinde dict.l.1.etiam procedere in extraneo simpliciter dotem promittente, tenet Duaren.lib.1.disputat. cap.56. & lib.2.de dotibus.cap.2.Zasi.hîc nu.33.& sentiunt Socin. nu.53.Camill. nu. 140. Ripa.l.ita stipulatus. numer.18.ff. de verbor.obligatio.Corras. dict.l. qui liberos. num.181. & pro constanti habent Græci glossatores, quos suprà retulimus : & videtur text.l. 3. C.de dotis promissio.

vbi

vbi in dote incerta promissa per extraneum exigitur, quòd declaratio sit collata in arbitrium boni viri, quasi aliter non valeret, vt ibi notat Salicet. Contrariam nihilominus opinionem, imò promissionem dotis incertam factã per extraneum, valere, resoluunt Vincent. hîc num. 40. quasi tacitè videatur promissa, secundùm boni viri arbitrium: idem sentit Bald. l. final. num. 9. C. de senten. quæ sine certa quant. Roman. cons. 44. nu. 4. Balduin. §. si generaliter. col. 2. post prin. Instit. de legatis. Phanuntius de lucro dotis, pagin. 457. num. 49. ea ratione, quia interest mulieris non valere dotis promissionem incertam per eam factam, vt sic nihil teneatur præstare: sed si facta per extraneũ non valeret, esset illius præiudicium, quia remaneret indotata: & ideò valida debet cẽseri, vt in simili hos casus distinguit l. vnica. §. accedit. ad medium. C. de rei vxor. actio. Qua etiam ratione prædictæ opinioni accesserunt. Alciat. hîc nu. 114. & l. triticum. num. 14. ff. de verbor. obligat. Connan. lib. 8. commentar. cap. 8. nu. 4. Sed his non obstantibus, verior est prima opinio, ex suprà traditis. Neq; obstat ratio adducta pro contraria opinione, quia in specie dict. l. 1. C. de dotis promissio. nõ irritatur promissio incerta dotis, in fauorẽ mulieris, vt prædicti præsupponunt, sed potiùs propter regulam generalem, quòd incertitudo vitiat dispositionem, quæ à fortiori militat, quando extraneus simpliciter dotem promitit pro muliere. Quintò infertur explicatio ad dict. §. gener. dum probat, legatum incertum fundi nihil valere: nam in contrarium vrget decisio Zasij. l. legato generaliter. numer. 11. ff. de legat. 1. dum tenet, legatum incertum dotis, factum per extraneum, vel aliũ quemcunque, validum esse. Sed pro concordia dicendum est, quòd vbi cõcurrit fauor dotis, & etiam vltimæ vo
51 luntatis, valebit legatum dotis incertũ: † argumento eorum quæ tradit Bart. l. cũ de in rem verso. num. 1. ff. de vsuris. & cõsequenter inducetur decisio. l. quidam testamento. 30. ff. de legat. 2. si autem solus concurrat fauor vltimæ voluntatis, legatum incertum nõ valebit. d. §. gener. Vltimò infertur annotatio ad traditaper Bar. hîc num. 14. dum tenet, quòd prout incerta promissio valet fauore dotis. d. §. gener. ita etiã valebit si fiat p̃ via reficiẽda: allegat. l. quidam testamento. 30. ff. de legat. 2. vel etiam pro alimentis. l. si cui annuum. ff. de annuis legatis. refert tamẽ Cyn. l. 1. in princ. C. de dotis promissio. resoluẽtẽ nihil speciale contineri in prædictis casibus, quia in illis incertitudo tollitur ratione adiuncti, quia scilicèt legatur ad viam reficiendam habẽtem in se certos terminos, & certã impensam: cuius considerationem probauit Nouellus hîc num. 116. & de dote. 6. p. priuileg. 11. Iason. l. ita stipulatus. nu. 11. ff. de verbor. obligat. & ibi Ripa num. 20. Socin. Iun. à num. 97. Ruin. 1. lect. num. 23. & etiam Socin. hîc nu. 52. Camil. nu. 172. & Corras. 2. lect. n. 18. Menoc. cons. 292. nu. 12. lib. 3. Cęterùm Bar. vbi suprà hanc Cyni considerationem respuit, quia regulariter ratione aduncti non tollitur incertitudo. §. qua de causa Insti. de locatio. qã & repetit Bart. l. ita stipulatus. nu. 4. ff. de verbor. obligat. cuius opinio magis communiter approbatur, vt asserunt Vincẽ. hîc nu. 39. in fine. Alciat. nu. 112. Socin. Iun. num. 218. Bologn. nu. 151. Ad verã resolutionem dicendum est, quòd vbi dispositio respectu quãtitatis, vel speciei est incerta, regulariter ratione adiuncti non videtur certificata. d. l. 1. C. de dotis promissio. Et patet, quia si simpliciter promittatur ad viam reficiendam, nõ ob id sequitur, videri promissum totũ id quod est necessarium ad viam reficiẽdam, sed præstando quid minimum ad refectionẽ viæ, videtur satisfactum rigori promissinis, cui standum est. l. quidquid astrigẽdæ. 99. ff. de verbor. obligat. Quòd igitur nihilominus cẽseatur promissum quod est

est necessarium ad viam reficiendam secundùm facultates promissoris, speciale quidem videtur fauore publicæ viæ reficiendæ, vt est expressum. l. quidam testamento. 32. ff. de legat. 2. & ibi notant glos. Bart. Bald. & Imol. Dec. consil. 182. numer. 2. Afflict. decis. 337. nu. 9. Adeò quòd si ad viam priuatam reficiendam quid simpliciter promitteretur, vel legaretur, non procederet dict. l. quidam testamento. neque censeretur legatum id quod esset necessarium ad prædictã viam reficiendam, & consequẽter, quia dãdo quid minimum hæres liberaretur, illud legatum tanquam incertum nõ valeret: & ita Bald. & Imol. dict. l. quidam
52 testamento. † Socin. Iunior hîc nu. 218. vers. si vis. & l. ita stipulatus. num. 97. ff. de verbor. obligation. quidquid repugnent ibi Ripa num. 19. & Peralta d. l. quidam testamento. nu. 5. Atque ita si bene aduertas, non est dicendum, quòd in prædictis iuribus sit speciale, quòd promissio vel legatum incertum valeat, sed potiùs specialitas in eo consistit, quòd videatur promissum siue relictum id quod est necessarium ad faciendum id quod adiungitur, & sic ratione adiuncti videtur sublata incertitudo. Quinimo tẽtaripotest cum Paris. hîc num. 147. quòd d. l. quidã testamento. tantùm procedat in legato; nam quia concurrit duplex fauor, & vltimæ voluntatis, & viæ publicę reficiendæ, illud admittitur, vt in simili considerat Bartol. l. cum de in rem verso. num. 1. ff. de vsuris. ac ita non procedet in promissione, in qua tantùm inuenitur fauor viæ publicę reficiendę. Neque suprà resolutis repugnat dict. §. gener. quia loquitur in obligato per legem præstare dotem certo modo: nam promissio dotis simpliciter facta, intelligetur facta eo modo, quo per legem obligabatur: sed extra hunc casum procedent suprà tradita. Et in hoc sensu admitti potest, quod tentat Lancel. Dec. hîc col. 3. in dict. §. gener. nullum contineri speciale fauore dotis, sed valere eam promissionem, ratione adiuncti sua natura facilè certificabilis: nam procedet hæc consideratio in obligato per legem præstare dotem certo modo, aliàs dispositio tanquã incerta non valebit, etiam in dote. dict. l. 1. C. de dotis promissio. & meritò, quia dos ex se non est quid vniforme, quod ratione adiuncti facilè certificari possit: vt aduertit Bald. authent. res quæ. nu. 14. C. communia de legatis. & l. final. numer. 8. C. de sentent. quæ sine certa quãtit. illud vtique admitti potest, quòd prout legatum incertum ad viam publicam reficiẽdam validum censetur. dict. l. quidam testamento. pariter & legatum incertum dotis per extraneum valebit: quia tunc etiam cõcurrit duplex fauor, scilicèt, dotis, & vltimæ voluntatis. Paris. hîc num. 147. licèt aliud sit in promissione dotis facta per extraneum, vt suprà diximus numer. 50. Et hæc de quarto priuilegio. Succedit igitur quintũ dotis priuilegium, quod ponitur in. l. final. C. ad Velleian. scilicèt, quòd licèt mulier obligans se pro alio, adiuuetur Velleiano. l. 1. C. ad Velleian. Ordin. lib. 4. titul. 12. latè Angel. §. item si quis in iudicio. à nu. 19. Instit. de exceptio. tamen speciale est fauore dotis, vt obligans se pro dote, non
53 iuuetur Velleiano † dict. l. final. notant glos. & Bartol. hîc numer. 15. Bolognet. numer. 158. & communiter esse receptũ asserit Bald. Nouellus de dote. 6. parte, priuileg. 12. in princip. Baptista de priuileg. dotalib. centuria. 1. numer. 51. probat Ordin. lib. 4. titul. 12. §. 2. Sed aduersus hoc priuilegium insurgit Ruin. hîc numer. 90. in lectura antiqua, expendẽs, quòd in dict. l. final. æquiparantur masculus & fœmina: sed masculus obligans se pro dote, videtur donare. l. vnica. §. accedit. C. de rei vxor. actio. ergo idem in fœmina recipiendum est, & sic in dict. l. final. nullum continetur speciale, quia

gene-

generale est, mulierē donantem non iuuari Velleiano l. si ego. 4. §. ad Velleia. ad quod expendit verba dict. l. final. ibi, Liberalitatem. quod verbum donanti cōuenit. l. 1. ff. de donatio. nam fideiubens pro alio, non dicitur vti liberalitate, cùm illud quod soluerit, possit à principali repetere. l. indebitam. §. de condic. indeb. Sed his non obstantibus, non est recedendum à communi intellectu dict. l. final. quia aliàs ea lex nihil faceret ad titulum, neque aliquid noui induceret; cùm certum esset, mulierem donātem non iuuari Velleiano. dict. l. 4. §. ad Velleian. Verius ergo est, dict. l. final. loqui in muliere intercedente pro dote, vt colligitur ex verbis illius, ibi, Pro qualibet muliere. adiunctis traditis per Alexand. l. vbi autem. §. illud. numer. 4 ff. de verbor. obligation. & expressè Corrasi. hîc. 2 lectura. numer. 18. ad finem. Neque obstant Ruini rationes: nam ad primam respondetur, text. dict. l. final. generaliter loqui, ac ob id comprehendere posse etiam casum, quē Ruinus effingit, & etiam illum de quo nos agimus, quando mulier interuenit tanquam fideiussor pro obligato dare dotem, vt ibi expressè declarat Paul. numer. 2. Lambertin. de iure patronat. 3. artic. 5. quæst. principalis. 1. part. 1. lib. numer. 3. &. 8. articul. eiusdem. 5. quæstio. principal. 1. par. lib. 1. numer. 35. quo casu non præsumitur animus donandi, sed potius repetendi ab eo, pro cuius obligatione interuenit: nam fideiussor etiam dotis semper videtur intercedere animo repetendi ab eo, pro quo obligatur. l. & fideiussor. 24. ff. de re iudicat. resoluit Nouellus de dote. 6. parte, priuileg. 46. numer. 2. & hîc numero. 338. Gregor. l. 30. titulo. 11. partit. 4. in glo. Otro. & explicando hoc modo, rectè procedit æquiparatio masculi, & fœminæ, quæ fit in dict. l. final. Non obstat secundum, quia respondetur, quòd fideiussor dotis, etiam habens animum repetendi, eo prætextu dicitur vti liberalitate; quia propter periculum fideiussionis, potuit ab eo, p quo intercedebat, aliquid nomine mercedis pete-
54 re, & accipere. † l. hoc iure. §. Labeo. & ibi Bartol. & Paul. ff. de donatio. l. si remunerandi. §. Maurus. ff. mandati. Dec. consil. 7. numer. 1. Couarr. resolut. lib. 3. cap. 2. numer. 6. si ergo sine mercede intercedat, prædicto saltem respectu dicitur vsus liberalitate. Adde & aliud speciale quod colligitur ex dict. l. final. C. ad Velleian. quòd licèt fideiussor per pactum nudum non obligetur, quia ad eum obligandum necessaria est stipulatio. l. blanditus. C. de fideiussor. quod etiam iure canonico locum obtinet, vt tradit Catellian. in memorabilib. verbo, fideiussor non obligatur. tamen fauore dotis valet fideiusio celebrata per pactum nudum, vt colligitur ex dicta. l. final. ibi, Pollicitus est: notant Alexander, Aretin. & Iason numero. 8. l. 5. §. satis acceptio. ff. de verborum obligationib. & ibi Ruin. numero. 2. Nouellus de dote. 6. parte, priuilegio. 2. numer. 11. & hîc numer. 124. Parpalia numer. 21. Baptista de priuilegijs dotalib. centuria. 1. numer. 52. Corrasi. dict. l. qui liberos. numer. 184. Quod pari ratione recipiendum esse fauore piæ causæ, post Roman. & Felin. tradit Catellianus vbi suprà ad finem. Et ex his colligebat Bald. l. final. numer. 1. C. de dotis promissio. fauore dotis plura specialia posse concurrere circa idem: nam vt ex suprà dictis constat, fauore dotis, & fideiussor obligatur pacto nudo, & mulieri intercedenti denegatur beneficiū Velleiani. Quod tamen apertè repugnat. l. 1. C. de dotis promissi. secundùm communem intellectum, vt hîc aduertit Lancelot. Decius columna. 3. ad medium. relinquens cogitandum: & circa solutionem insistunt Parisius hîc numer. 156. Socin. Iunior numero. 224.

Si ta-

Si tamen quis velit euitare inductionē d. l. fin. C. ad Velleianum. posset respondere, illud verbum, Pollicitus est, non ita esse accipiēdum, vt per pollicitationem obligetur fideiussor fauore dotis; sed potiùs quòd tunc inducatur constitutum: nam si pro aliquo iàm obligato masculus, vel fœmina constituat se soluturum, iure communi tenetur actione de constituto. §. de constituta. Instit. de actio. & quanuis fœmina pro alio constituens iuuetur Velleiano. l. fin. C. ad Velleianum. hoc tamen fallit fauore dotis: quia tamen hæc respōsio nimis restringit generalitatem. d. l. fin. C. ad Velleian. verius est, fauore dotis plura specialia posse concurrere, vt suprà probauimus. Adde, q & ex d. l. fin. aliud colligitur speciale, scilicet, quòd licèt ille qui tenetur tradere, non cogatur rem præcisè præstare. l. stipulationes non diuiduntur. versic. Celsus. ff. de verbor. obligat. tamē fauore dotis cogitur præcisè tradere, vt colligitur ex d. l. fin. ibi: Omnimodo compellatur. notat Nouellus de dote. 7. part. 4. speciali. Iason. l. stipulationes non diuiduntur. num. 35. ad fin. ff. de verbor. obligat. Parpal. hîc num. 21. Neque est omittēdum illud quod probat d. l. fin. scilicet, maritū expellere posse vxorem à domo, & mutua cohabitatione, si dos promissa non
55 soluitur: † notauit glos. authen. de nō eligendo secundò nubentes. verb. onera. collat. 1. & videtur text. c. per vestras. de donat. inter virum. & ibi notarunt Ioān. Andr. Hostiensis, Collectar. & Panorm. nu. 4. &. 9. quam sententiam probat etiā Palac. d. c. per vestras. 3. notabili. in princ. num. 2. Bald. c. quemadmodum. num. 8. de iureiuran. quod tamen rarò faciunt nisi homines miseri. Francis. Marcus decis. 732. nu. 4. in. 2. part. Natta consil. 15. nu. 9. lib. 1. Petrus Gregorius in syntagmate iuris, lib. 9. c. 19. num. 3. & plures quos refert Lara. l. si quis à liberis. §. si quis ex his. nu. 51. ff. de liber. agnoscen. Sed contrarium, imò quòd propter prædictam causam vxor non possit expelli per maritū à domo & mutua cohabitatione, elegantibus rationibus comprobat Couarr. de sponsal. 2. part. c. 7. in prin. nu. 2. Quā sententiam tanquam magis conformem authoritati diuinæ, relatæ Matthæi. c. 19. & Marci. 10. & Paul. ad Ephesios. c. 5. probauit etiam Carolus ad Alex. cōs. 56. col. pen. lib. 4. probauit etiā Octauian. decis. Pedam. 132. nu. 18. Baeça tractat. de non meliorand. filiab. c. 32. num. 21. Inuenio quòd Bald. Nouel. de dote. 6. part. priuileg. 43. nu. 3. versic. posset tamen. concordat prædictas opiniones hoc modo, q attento iure ciuili potest vxor expelli per maritū à mutua cohabitatione, si dos nō soluatur. d. l. fin. C. ad Velleian. tamen attenta dispositione iuris canonici (cui in hac materia standum est) non potest expellere vxorem propria authoritate, sed iudiciū Ecclesię expectare debet. c. porrò. de diuort. Quæ concordia non placet, cùm tex. d. c. per vestras. videatur probare, etiam iure canonico ob prædictam causam maritum propria authoritate posse vxorem expellere: & ideò Lara d. §. si quis ex his. nu. 53. concordat opiniones, quòd proculdubio ob non solutam dotē maritus potest vxori denegare alimenta. glos. auth. de non eligend. secundò nubentes. verbo, onera. collat. 1. & quia alimētorum appellatione habitatio continetur. l. legatis. ff. de alimentis & cibar. legatis, neque etiam habitationē ei tenebitur præstare: neque ob id maritus dicetur diuertere ab vxore in eo sensu, quo diuortium prohibetur iure diuino inter coniuges, cùm in domo vxoris possit maritus cum ea rem habere. Sed nō placet, quia non respōdet ad regulam. c. porrò. de diuor. & ideò magis placet opinio Siluestri verb. Dos. nu. 11. quòd aut maritus nondùm traduxit vxorē in domum suam; & nō cogetur eam traduce-
56 re, si dos non soluatur: † aut eam iam traduxit, & propria authoritate eam expellere nō potest: iuxta regul. d. c. porrò. de

diuort. Neque obstat d.c.per vestras.nã ibi vxor expulsa non petebat restitutionem;si enim eam peteret,ante omnia esse restituenda.d.c.porrò.de diuort.&. c. ex conquestione. de restit. spoliator. Et quanuis iudex ex officio prædictam separationem non debeat tolerare, ita tamẽ debet officium moderari, vt simul satisfiat marito de dote, eo modo quo potest,& cogantur coniuges simul cohabitare.d.c.per vestras.facit.c.1.de ord. cognitionũ. Quoniam autem in hac materia de qua agimus, in regno Portugaliæ adest elegans Ordinat. lib.4.titul.13. de illius intellectu agemus:ex qua prima sit conclusio:Maritus fideiubẽs pro alio, non potest obligare partem bonorum ad vxorem pertinentẽ,absque illius consensu:in qua conclusione duo sentit:primum,quòd maritus fideiubendo potest obligare partem suam sine vxoris cõsensu: secundum est, quòd cum consensu vxoris potest, etiam partem vxoris obligare:vtraque autẽ conclusio summè difficilis est.Nã aduersus primã vrget,quòd in regno Portugaliæ non potest maritus partẽ bonorum immobiliũ ad se pertinẽtem,sine vxoris consensu alienare. Ord. lib.4.tit.6.ergo neque fideiubendo sine vxoris consensu,poterit partem suam immobiliũ obligationi subijcere: nã qui fideiubet,videtur cõsentire in rei alienatione,& ideò prohibitus alienare,nõ potest fideiubere pro eo qui alienat;quia in effectu videtur cõsentire in alienatione prędicta. Bald. l. exceptione.nu.1. C. de euictio. Iaſ.l.si ita quis.§. ea lege. ad fin.ff. de verbor.obligat. Tiraq.post leges connubiales.glos. 5.nu.107.& Baeça tract.de non melioran.filiab.c.30.nu.11. & ideò receptũ est,q; mulier quæ non potest cõtrahere,vel alienare sine cõsensu mariti, nõ potest fideiubere sine eiusdẽ consensu,vt tradit Mẽchac.vsufrequentiũ. c.11. nu.fin.& meritò,quia aliàs facilè fraudaretur prohibitio d.Ord.lib.4.tit.6.vt in simili sentit glos.auth. si qua mulier. C.ad Velleian.& expẽdit Socin.cõs.23. ad fin. lib.4.Sed saluando prædictã primã conclusionẽ,ad argumentũ adductũ in contrariũ respondeo,duos casus esse distinguẽdos:nam aut ego prohibitus sum aliquã rem alienare;& cũ tertius eã rẽ alienaret,ego pro eo fideiussi;& tũc vẽdicat sibi locũ ratio adducta in contrariũ:nam prohibitus alienare,nõ solũ alienare non potest,sed tenetur curare,ne de eius cõsensu fiat actus, ex quo possit peruenire ad alienationẽ.gl.l.si ita quis.§. ea lege.ff. de verb. obligat. Cephal.cõs. 153.n.109. lib.2.Natta cõs.110.n.11.lib.1. Secũdus casus est, quãdo tertius facit cõtractũ super re omnino diuersa à prohibita alienari;& in his terminis etiãsi ego fideiubeã pro eo,cessat prędicta ratio;& quia prohibitus alienare,nõ censetur prohibitus se personaliter obligare.Bal.l.fin.§. fin.n.7. 57 C.cõmun.de leg.† Neq; replices,q; maritus,qui est prohibitus alienare sine cõsensu vxoris,neque potest fideiubẽdo se personaliter obligare:ex regul.l. oratio.ff. de sponsal.Vnde receptũ est,quòd prohibitus alienare,nõ potest obligare se vel promittere de vendendo vel alienãdo. Bal. l.fin.post prin.C.ad leg.Falcid.Alex.cõs. 106.nu.2.lib.7.Deci.cõs.502.à nu.4. Purpur.post alios.l.2.nu.100.ff. de iurisd.omniũ iudic.Quibus adde Afflict.lib.3.constitut.rubr.5.nu.34.ad fin. & notabiliter Ruin.cõs.145.à n.4.lib.1. nã respõdetur, regulã.d.l.oratio.esse intelligẽdã,quãdo ex antecedẽti necessariò sequitur cõsequẽs:& aliud est,si posset sequi tantũ cõtingẽter siue possibiliter:arg.l. nõ omne. ff. de statulib.& ita Bart.l.ambitiosa.n.22. ff. de decret.ab ordin.facien. &.l.2.ad fin. ff. de iurisd.omn.iud. cõmuniter receptus, vt ibi per Purpurat.nu. 100. ad fin.Pactũ igitur de alienãdo cẽsetur marito prohibitũ; quia ex eo necessariò sequitur alienatio:& in specie probat Ord.lib.4.tit.6. §.1. Sed quãdo maritus fideiubet,nõ sequitur necessariò q; fiet alienatio, sed tantùm possibiliter,si contingat, principalem

palem non esse soluendo. auth. præsente.C.de fideiussorib. & ideò hæc obligatio personalis non censetur prohibita: iuxta dictum Bald.d.l.fin.§. fin. nu.7. C. cõmunia de legatis.& si eueniat casus fideiussionis,fiet exequutio virtute sentẽtiæ,etiam in bonis aliàs prohibitis alienari:iuxta regulam.l.3.§.1.ff.de reb. eorum. l.peto.70.§.prædium.ff.de leg.1.Et expẽdes,quòd Ordinatio in prædicta cõclusione apertè sensit,quòd propter fideiussionem factã per maritũ, nõ poterit fieri exequutio in dimidia vxoris,vt aduertit Gãma decis.188.nu.1. Aduersus quod tamen videtur vrgere, quòd secundùm leges Portugaliæ, vxor tenetur soluere pro rata,debita contracta constante matrimonio,Ordin.lib.4.tit.7.§.pen.ac proinde pro debitis contractis cõstante matrimonio,vxor conueniri potest, vel per condictionem ex ea lege, vt existimauit Cassane.in consuetud.Burgund. rubr.4. §.13.nu.8.vel verius per actionem pro socio:nam secundùm leges Portugaliæ videtur cõtracta societas vniuersalis inter coniuges,Ordin.lib.4.tit.7.in princ. vnde per actionẽ pro socio cogetur soluere debita contracta durante societate.l. omne æs.ff.pro socio. obseruat Palac.reper.rub.§.66.nu.2.Cassane.in cõsuetud. Burgund.rub.4.§.9.& Gãma decis. 366. nu.3. Sed fideiussio facta per maritum, propriè dicitur debitum.Bart.l.1.nu. 34. ff.si certum petat.cõmuniter receptus,vt ibi per Ripam nu.103.& est debitum cõtractum constante matrimonio:ergo ad illius solutionem pro parte sua cogenda est vxor illud soluere: ad quod in terminis est decisio Bald.cons. 428. fideiussor vnius.lib.2.quòd si ex dispositione statuti socius tenetur soluere debita contracta per socium,tenetur etiam soluere socij debita, contracta ratione fideiussionis,subscribit Tiraq.post leges cõnubiales,glos. 5.nu.106. Sed saluando id quod præsupponit prædicta Ordinatio, prædictæ difficultati respondendum est,quòd aut socius contrahit nomine societatis, & locum habet ratio in contrarium adducta:aut contrahit nomine proprio; & eo casu nõ tenetur socius ad illud æs alienum soluendum, nisi id ex quo resultat debitum,fuerit conuersum in vtilitatem societatis.l.antep.& ibi notat Bald.ff.pro socio.Speculator tit.de iudicijs. §. sequitur.num.7.Bald.l.si patruus.nu.12.C. cõmunia vtriusque iudic.Alex. notabiliter ampliãs cons.139.nu.1.lib.5. Decius.l. si socius.nu.3.ff.si certum petat.& cons.98. nu.2.& alij plures,quos refert Stracha de mercatura,tit.de contract.ib.mercatorũ. nu.15.pagin.139.& Rota Genuensis decis.14.n.94.& Tessaurus decisio Pedam. 136.num.4.&.6.Quinimò & quando in vtilitatem societatis conuersum est, tertius cum quo socius contraxit nomine proprio,non poterit conuenire alios socios; sed tantùm socius illos ad hoc poterit cogere per actionem pro socio:vt explicat Cuman.cons.8.post princ.sed maritus qui fideiussit nomine proprio contraxit,& nihil cõuersum fuit in vtilitatẽ societatis: meritò igitur vxor socia non tenebitur ad illud soluendum. Est tamẽ aduertendum,hanc responsionem tantùm locum sibi vendicare in societate particulari,vel generaliter concepta; nã si vniuersalis sit, indistinctè socius tenetur illud æs alienũ soluere pro parte sua: iuxta regulam generalẽ.l.3.§. cũ specialiter ff.pro socio.tradit Deci.cons.66.col. pen.ad medium.Ruin.consi.101.nu.10. libr.1. & latiùs trademus infrà in quarta parte.nu.90.Cũ igitur in regno Portugaliæ inter cõiuges videatur cõtracta societas vniuersalis omnium bonorum, non bene adaptatur prædicta responsio. Et ideò secundò respondeo, distinguẽdum esse in hac materia,quòd aut socius vniuersalis facit actum indifferentẽ, ex quo possit resultare commodum vel damnum, & hoc æs alienum indistinctè per socios exsoluendum est; aut verò facit actum manifestè damnosum, & ex

quo non posit sequi nisi damnum societatis,† & ad hoc æs alienum soluendum, 58
etiam socius vniuersalis minimè tenebitur: arg.l.adeò.§.fin.&.l. cùm duobus.§. fin.versi.per contrarium.ff.pro socio. expressim Roman.cons.145.num.3.& hac ratione procedit id quod præsupponit prædicta Ordinatio; nam fideiusio ex se censetur esse actus damnosus. l. ait prætor.7.§.non solùm.1.& ibi glos. verb.doceat.ff.de minoribus.adeò quòd fideiubens dicatur malè vti substantia sua. Angel.l.in personam.§.1.& ibi Iason nu.3. ff.de pactis. Alexan.l.si constante. nu.14. ff. eod. neque qui generale mandatum alicui concedit, videtur ei permittere, quòd posit pro alijs fideiubere; quia tũc dicetur magis bona dissipare, quàm administrare: vt colligitur ex mente. l.in personã.§.1.ff.de pactis. & ibi notãt Angel.numer.2.Paul. & Curti. Iunior post princip. colligitur etiam ex mente.l.3.§. si filius. ff. de peculio. & .l. seruus insscio. 20.ff.de fideiussorib. & prosequitur Catellian.in memoralib.ver. fideiussor pro priè. Et iuxta hæc venit explicanda.l.7. titul.3.lib.5.ordinamenti, dum disponit, pro fideiusione facta per maritum non posse fieri exequutionem in bonis vxoris; nam vt illa lex dubitationem habeat, ita explicari debet, quòd licèt maritus de bonis lucratis constante matrimonio, posit liberè disponere, & etiam de parte mulieris sine eius consensũ.l. 5. titul.9.lib.5.ordinamenti. contra dispositionem iuris communis, de qua.l.si socius.ff.si certum petat, vt tradit Palac. repet.rub.§.66.num.25. tamen propter fideiusionem factam per maritum, non poterit fieri exequutio in parte lucratorum constante matrimonio: & ita Matiençoo d.l.7.tit.3.lib.5.ordinamenti.glo. 1.ad fin.& probat idem.l.3.tit.9.lib.5. ordinam.glo.7.nu.3. Et quanuis Azeuedus d.l.7.tit.3.lib.5.ordinam.nu.3.dicat praxim contrariũ admisisse, & tantùm prædictam opinionem admitti posse, quando pro notoriè inope maritus fideiusit, dicat idem.l.5.tit.9.libr. 5. ordinamenti. num.21.tamen verior est opinio Matiençi, pro qua considero, quòd in Castella, societas quæ videtur contracta inter cõiuges, non est vniuersalis, sed particularis ratione lucrorum, & in hac societate lucrorum probat.l.sed neque æs.12.ff. pro socio, quòd id demum ęs alienum soluet socius, quod ex quæstu pendebit, id est, quod processit ex contractu, qui poterat se habere ad lucrum; quasi si tantùm habeat se ad damnum (prout se habet fideiusio) id æs alienum ex parte socij non sit exoluendum, ob rationes suprà traditas. Ex quibus constat, consilium Bald. consil.428.fideiussor vnius. libr.2. quod suprà retulimus, in quo contrarium præsupponitur, esse falsũ, & omnino reijciendum; & ita illud improbat Mẽchaca vsu frequentium quæstionum. c. 11.nu.23. Et hac eâdem ratione, licèt in regno Portugaliæ maritus solus de bonis mobilibus disponere posit, vt lib.4.Ordin.tit.6. §.fin.tamen propter fideiusionem mariti non poterit fieri exequutio in parte mobilium ad vxorem pertinente: quod sentit Ordin.d.lib.4.tit.13.dũ dicit, quòd si maritus fideiubeat pro conductore redituum regaliũ, poterit fieri exequutio in omnibus mobilibus; quasi extra hunc casum specialem non debeat fieri exequutio propter mariti fideiusionem in parte mobilium ad vxorem pertinente. Neque est omittendum, quòd prædicta Ordin.d.lib.4.tit.13.in verb.Obligar. videtur sentire, quod licèt maritus nõ possit alienare bona immobilia sine consensu vxoris, Ordinat.lib.4.tit.6.in princip. tamen poterit illa hypothecare sine cõsensu vxoris: & ita expendit Gamma decisio. 108. ad finem, dicens, id esse clarissimum per prædictam Ordinationem. † Sed vrget in contrarium, quia prohibitus alienare, non potest hypothecare res prohibitas alienare.l. fin. C. de rebus alienis non alienandis. facit. 59

l.1.

l.1.§.eam rem.ff.quæ res pignor. obligari possunt. vnde Tiraquel.post leges connubiales. glos. 5. numer.109.concludit, quòd vxor, quæ non potest alienare sine consensu mariti, neque poterit hypothecare sine eiusdem consensu; & in specie Pinel.l.1.C.de bonis maternis.3. parte.num.19. ante finem. asserit, in regno Portugaliæ ita accipi Ordinationem libro.4.tit.6. vt prout maritus non potest alienare immobilia sine consensu vxoris, ita etiam neque hypothecare poterit sine eiusdem consensu: & Gamma dict. decisio. 108. num.2. faretur id ita fuisse 60
iudicatum per antiquos Senatores. Et tenendo hanc opinionem, non obstabit Ordinatio dict.lib.4.titul.13. quia loquitur, quando maritus fideiusit, & obligauit bona: cùm enim tunc lex separet partem vxoris, & in ea prohibeat fieri exequutionem, cessat vxoris præiudicium, & ideò tunc valebit hypotheca quoad solam partem mariti. Cæterùm quando ita facta est hypotheca, vt etiam comprehendat partem vxoris, verius est, hanc hypothecam sine consensu vxoris non valere, iuxta suprà tradita: quidquid distinguat Gamma dict.decisio.108.nu.3. Vlterius & ex prædicta Ordinatione libro.4.titul.13. colligenda est secunda conclusio, à contrario sensu, quòd si vxor præstitit consensum, quando maritus pro alio fideiusit, tunc etiam in parte vxoris fiet exequutio. Sed obstat, quòd mulier fideiubẽs simul cum marito pro alio, habet exceptionem Velleiani, vt in eius bonis non fiat exequutio ratione fideiusionis: glos. penult. c. ex rescripto. de iureiurand. tradit Gamma decisio. 131. numer.2. ergo pariter eandem exceptionem debet habere, si mariro fideiubenti pro alio consensit. l. si sciens. C. ad Velleianum. glos. l. si fundus. §. 1. verbo, seruabitur. ff. de pignoribus. Quinimò si pro obligatione mariti vxor intercessit, ipso iure non obligatur; ita vt eo casu non sit ei necessaria exceptio Velleiani. authent. si qua mulier. C. ad Velleianum. & ibi Bartol. numer.2. glos. fin. l.1.C. ne vxor pro marito. & eodem modo si consentiat marito obliganti bona vxoris pro proprio debito: vt probat dicta authent. si qua mulier. tradit Parisius consil.75.numer.14.lib.3. ita vt licèt regulariter aliud sit fideiubere, & aliud fideiubenti consentire. l. 1. §. sed & si serui. ff. quod iussu. tamen in hac materia, cùm vtroque casu eadem militet ratio, etiam in vtroque idem ius obseruabitur. Decius. l. aliud est vendere. ff. de regulis iuris. † Sed huic difficultati respondendum est, argumentum à contrario sensu ex prædicta Ordinatione ita esse accipiendum, vt si sine consensu vxoris maritus fideiubeat, pars vxoris ipso iure remanebit illæsa: si verò cõsentiat vxor marito fideiubenti, tunc etiam eius pars ipso iure remanebit obligata: sed nihilominus ei aduersus proprium consensum concedetur exceptio Velleiani: vt in simili probatur.l.si sine. & .l.si sciens. C. ad Velleianum. quod ita sæpiùs fuisse iudicatum asserit Gamma decisio. 131. ac ita hoc casu oportet quòd ipsa mulier excipiat de Velleiano. glos. penul. cap. ex rescripto. de iureiurand. qua exceptione oppositа, eius pars eximetur ab obligatione, & maritus in solidum remanebit obligatus l.si Titius & Seia. 49. ff. de fideiussorib. Alberic. dict. authent. si qua mulier. nume. 3. Anton. Gomez. l. Tauri. 61. numer. 3. & probat. l. 9. titul. 3. lib. 5. ordinamenti. si verò consentiat bona sua obligari pro marito, ipso iure remanebit illæsa. dict. authent. si qua mulier. quo modo prædicta Ordinatio necessariò est explicanda. Tertia principalis conclusio deducta ex Ordinat. dict. lib. 4. titul. 13. ea est: Quòd si matrimonium sit contractum per dotem, & arras, non potest maritus obligare bona dotalia vxoris: neque hac in re facit mentionem consensus vxoris; quia bona dotalia, etiam consentiente vxore, obligari,

vel alienari non possunt. in princ. Instit. quib.alien.licet.l.vnica.§. & cum lex. C. de rei vxor.actio.authen.siue à me.C.ad Velleian.Ex quibus venit explicãda Ordin.lib.4.tit.6.in princ.dum per argumẽtum à contrario sensu videtur probare, bona dotalia cõsentiente vxore alienari posse: nam vel intelligenda est in casibus specialibus, in quibus bona dotalia alienari possunt consentiente vxore, de quibus per Palac.rep. rubr.§. 17. num.8. nam aliàs in rebus dotalibus, etiã si vxor consentiat, non potest fieri exequutio pro debitis mariti.Salicet.l.ob maritorũ. in fin.C.ne vxor pro marito.Gamma decisio.188.colum.fin.Vel est dicẽdum, in prædicta Ordinatione non esse sumendum argumentum à contrario sensu, vt in simili probatur.l.si prædium.C.de iure dotium.nam dum probat,vxorem res dotales non posse alienare sine consensu mariti,negant DD.ibi esse sumẽdum argumentum à contrario sensu,cùm certum sit,etiam de consensu vtriusque cõiugis bona dotalia alienari non posse: & ita expressè Bald.d.l.si prædium. Imol. c. cum contingat.num.22. de iureiurand. & Nouellus de dote. 7. parte.priuileg.1. num.13.Iason consil.44.num.4.lib.1. Palac.rep.rub.§.17.n.8. Quarta principalis conclusio,quæ colligitur ex Ordin.dict.
61 lib.4.tit.13.† ea est:Quòd si maritus fide iubeat pro conducẽte reditus publicos, exequutio fiet in omnibus mobilibus, etiam si vxor non consentiat: cæterùm in bonis immobilibus fiet tantùm exequutio in parte mariti fideiubẽtis: ac ita colligitur,quòd fideiusio pro debito publico in eo differt ab ea quæ fit pro debito priuato; quia si pro debito priuato, etiam in mobilibus fiet tantùm exequutio in parte mariti,vt suprà diximus: si verò pro debito publico, saltem in mobilibus fiet exequutio insolidũ. Circa quod aduertendum est, quòd imò videbatur constituẽdum,quòd si fideiusio fiat pro debito publico,indistinctè fiat exequutio in solidum; quia iura generaliter constituentia, bona vxoris non obligari pro fideiussione mariti,videtur limitanda,ni si fideiussio fiat pro debito publico: arg. l.3.§.vtrùm.ff. ad Sillanian. quo argumẽto hoc ferè in terminis tenebat Nouellus de dote.6.part.priuileg.48.num.1.& Crot.l.1.§.nuntiatio.num. 51.ff. de noui oper. Sed defendendo Ordinationem dicendum est,iure cautum inueniri, vt vxor obligans se pro debito mariti, ipso iure non teneatur,siue debitum sit priuatum, siue publicum. auth. si qua mulier.C.ad Velleian.& ibi Paul.numer.2. Item iure cautũ inueniri, quòd pro debito publico mariti non possit fieri exequutio in bonis vxoris non consentientis:vt est expressum.l.3.C.de priuileg. fisci. Vnde potiùs videbatur constituendum per prædictam Ordinationẽ, quòd in parte vxoris,nõ possit fieri indistinctè exequutio,quantumcunque debitũ mariti esset publicum:nisi Ordinationẽ salues ea ratione, quia maritus solus in regno Portugaliæ potest alienare mobilia. Ordin.lib.4.tit.6.§.fin.& ideò facile fuit admittere, vt in illis pro debito publico mariti in solidum fieret exequutio,in eo tamẽ sensu,vt maritus postea soluto matrimonio ex bonis proprijs teneatur resarcire vxori damnum, quod ei illatũ est ex prædicta exequutione facta in mobilibus in solidum:vt in simili disponit Ordin.d.lib.4.tit.6.§.fin. Adde,quòd in regno Castellę si maritus & vxor simul intercedant pro debito publico, potest in eorum bonis in solidum fieri exequutio: vt est expressum.l. Tauri.61. quæ hodie est.l.9.tit.3.lib.3 ordinamenti,in quo expressè corrigit auth. si qua mulier. C. ad Velleian.vt aduertunt Anton. Gomez. l.Tauri.61.num.fin.& Matiençol. 9. tit. 3.lib.5.ordinamenti.glos.3. quod tamen in regno Portugaliæ nõ admittetur,quia in eo regno obseruabitur decisio. d. authent.si qua mulier. vt colligitur ex Or-
62 din.lib.4.tit.13. explicata vt suprà. † Vltima

tima cõclusio ex prædicta Ordinatione ea est: Quòd si maritus aliquos reditus, siue publicos, siue priuatos, conduxerit, etiam sine consensu vxoris, & eo nomine bona obligauit, in bonis tam mariti, quàm vxoris,in solidum fiet exequutio. Ratio est,quia cũ huiusmodi contractus fuerit celebratus per maritum constante matrimonio, & habeat se ad lucrũ & damum,vxor tenetur ad solutionem huius debiti,tanquam socia omnium bonorũ, iuxta Ordin.lib.4.tit.6.§.pen.& quia
63 cùm lucrum quæsitum ex prædicto contractu,debeat esse cõmune:ergo & damnum.l.si igitur.56.ff.pro socio. Palac. rep. rub.§.65.nu.10. Quod tamen restringit prædicta Ordinatio,nisi in contractu dotis contrarium sit conuentum,ac ita sentit valere pactum tempore contracti matrimonij,quòd mulier non teneatur soluere debita mariti,etiam contracta constante matrimonio:quod tenet glos.c.2. verb.si non est. de donatio inter virum. Cassane.in consuetud.Burgund.rubr.4. §.9.in princip.& alij quos refert Matiençol.2.titul.9.lib.5.ordinamenti. glos.1. num. 58. Quod procedit,etiam si constante iam matrimonio huiusmodi pactum celebretur, vt probat Boeri. decis. 244.num.2.Couarru. de sponsal. 2. part. c.7.§.1.num.3. Anton. Gamma decisio. 366.num.4.&.6. declarando tamen vt per Didacum de Burgos.q.ciuili.9. à numer.9. quo casu cùm ad debita mariti non teneatur,neque etiam habebit partem lucri:iuxta regulam.l.si non fuerint. ff.pro socio. & in specie colligitur ex.l.9. tit.9.lib.5.ordinamenti.tradit Boeri. decis.208.ad fin.Xuarez tit.De las gananc.is.à num.61.Adde,quòd licèt prædicta Ordinatio probet,quòd facta cõductione per maritum,vxor tenebitur soluere ex bonis proprijs, etiam si conductioni non consenserit,videtur limitãda, aliud esse si expressè contradixerit:aliud enim est tacere,& nõ consentire,aliud expresse contradicere,vt aliàs inquit text.c, si cut tuis.de Simonia.& l.fin.C.de negoc. gest.& ita in terminis Matiençol.2. tit. 9.lib.5.ordinam.glo.1.nu.60.Vnde & in socijs omnium bonorum receptum est, quòd socius non tenetur ratione contractus, cui expressè contradixit. Bald. l.si patruus.num.12. C. cõmunia vtriusque iudic.Alexan.consil.139.nu.3.lib.3.& in Castella probat.l. Styli. 223.& si socius expressè protestetur,quòd ex aliquo negocio, neque vult lucrum habere, neq; damnũ pati,ratione illius negocij in nihilo tenebitur.† Bart.receptus.l.quia poterat.ff. ad Trebellian.Palac.rep.rub.§.63. in princ.& ita ferè in terminis tradit idẽ Palac.in rubr.§.47.num. 13. Matiençol. 2.tit.9.lib.5.ordinamen. glos.1. num. 60. Illud certum est,quòd si inter coniuges fiat separatio quoad thorum, pro debitis posteà contractis vxor minimè tenebitur,cùm iam soluta videatur societas. in specie Tiraquel.lib.1.retract.§.10. glos. vnica.nu.17. Postremò ad complemẽtum prædictorum aduertendum est,Ordin.d.lib.4.tit.13.procedere,quãdo cõiuges sunt maiores vigintiquinq; annis:nã si saltẽ vxor sit minor, potest restitui aduersus fideiusionem factam per maritũ, propter propriũ præiudiciũ:& hæc restitutio proderit etiã marito maiori, vt disponit Ord.lib.3.tit. 87.§.4.quæ licèt loquatur in contractu celebrato per maritũ, tamẽ etiã debet habere locũ in fideiusione facta per maritũ, ex traditis per Bald. auth. sacramenta puberum. num. 13.C.si aduersus vend.Ripa.l.1.num.58. ff.si certum petat.& in nostra materia specificè Tiraquel. post leges connubiales, glo.5.nu.105. & ita hanc declarationem in terminis posuit Gamma decisio.162.à num.4.Sed ad huius articuli resolutionẽ aduertendum est,quòd prædicta Ordin. lib.3.tit.87.§.4.videtur omnino discrepare à iure communi;cùm certum sit, restitutionem minoris, etiam in re communi & indiuisa,consorti nõ prodesse.l. vnica.C.si in cõmuni, eâdemque causa.nisi

res sit indiuidua: vt ibi declarat glos. per l. si communem. §. quemad. seruit. amittãtur. Quã distinctionem probat etiam Ordinat. lib. 3. titul. 64. §. fin. ergo cùm in terminis Ordin. lib. 3. titul. 87. §. 4. agatur de re diuidua, restitutio vxoris minoris nihil debet prodesse marito: facit regula. l. 3. §. sed vtrùm. in princ. §. de minorib. Sed respondendum est, in Portugalia cõ iuges esse socios omnium bonorum. Ordinat. lib. 4. tit. 7. in princip. & hac ratione restitutio vxoris prodest etiam marito; quia aliàs minor nõ videretur plenè restitutus, cùm exequutio facta aduersus socium, necessariò ei etiam præiudicet: vt in simili probatur. l. 1. ff. rem ratam haberi. & ibi notat gl. pen. & fin. l. si duo. & ibi glos. §. de arbitris. & probat Ordin. lib. 4. titul. 6. §. 1. in fine. Vnde videmus, quòd licèt sententia lata in causa principali nihil prosit consorti eãdem causam habenti. glos. fin. l. si quis seperatim. §. fin. ff. de appellatio. & ibi Imol. num. 5. tamẽ si socij fuerint, indistinctè sententia proderit cõsorti socio: vt ibi resoluit Angel. num. 3. quia cùm inter eos lucrum & dãnum sit commune, si victoria non prodesset socio, neque vincẽti perfectè vtilis esset: subscribit Imol. ibi col. 2. ad medium. sentit Ordin. lib. 4. tit. 6. §. 1. in fin. †
64 Vnde dicit glos. notabilis. l. fin. C. de munerib. & honorib. lib. 10. quòd priuilegiũ immunitatis competẽs vni ex socijs, prodest alijs socijs: extollit Iason. l. 1. nu. 2. C. de transactio. latè Natta videndus consil. 1. à num. 10. lib. 1. Iason. l. si emancipati. nu. 9. C. de collatio. & plures relati per Padill. l. 1. num. 1. C. de diuersis rescript. & quanuis ipse in cõtrarium nitatur post Bart. & Platea. d. l. fin. & Canol. l. si emancipati. nu. 105. C. de collatio. tamẽ eorũ opinio tãtùm admitti potest, in habẽtibus bona cõmunia & indiuisa, qui tamen non sint socij vniuersales: nam si socij sint, vtique proderit; quia aliàs nõ videretur priuilegiato plenè consultũ. Hippolyt. singul. 180. in fine. Cassane. in cõsuetud. Burgund. rub. 1. §. 4. in glos. Esur. num. 59. prout etiam prædictos casus in simili distinguit Bald. tract. de duob. fratrib. num. 15. Ruin. consil. 101. num. 10. lib. 1. Vnde pro regula constituitur, priuilegium socij prodesse alteri socio. l. si is qui duos. ff. de liber. legat. Curt. Iunior. l. 1. num. 19. C. de in ius vocand. Cassane. consil. 66. à num. 65. Ex quibus colligitur vera resolutio ad quæstionem relatã per Gammam decisio. 162. nu. 4. & 5. vtrùm Ordin. lib. 3. tit. 87. §. 4. procedat, quando maritus solus contraxit sine cõsensu vxoris? nam multi credebant, hoc casu restitutionem vxoris minoris nihil debere prodesse marito: cùm enim cum ipsa minori nihil gestum sit, videtur succedere regula. l. ait prætor. 7. in prin. §. de minor. & quæ latè Socin. l. cùm filius. §. in hac. à nu. 5. ff. de verbo. oblig. Sed ex suprà dicta ratione contrarium concludẽdum est: cũ enim ex contractu celebrato per maritum, idem præiudicium ei inferatur, ac si ipsa cõtraxisset, perinde haberi debet, ac si contractus cum ea gestus esset: argum. l. aduersus. §. de receptis. arbit. l. 1. in fin. ff. rem ratam haberi. sentit Ord. lib. 4. tit. 6. §. 1. in fine. Et hæc de quinto dotis priuilegio. Succedit igitur sextum & vltimum priuilegium dotis, pro nunc examinandum, quod ponitur. l. quod autẽ. 24. §. de iure dotium. ad cuius explicationem aduertendũ est, quòd glos. hîc verbo, semper. ad medium. intellexit, fauore dotis in eo text. illud contineri priuilegiũ, q. licèt stipulatio, causa nõ expressa, inutilis cẽseatur. l. 2. §. circa. ff. de dolo exceptio. tamẽ promissio simpliciter facta, & nulla causa expressa, valet fauore dotis; quasi promissio illa simplex cẽseatur ex causa dotis facta: subscribit Baptist. de priuileg. dotalib. centuria. 2. num. 62. Cæterùm glo. dict. l. quod autem. intellexit, eum text. tãtùm procedere, quãdo vxor marito, vel sponsa sponso aliquid simpliciter promisit; his enim casibus promissio simplex censebitur facta ex dotis causa,

causa, vt ibi declarat Bald. &. l. nulla. numer. 2. C. de iure dotium. Beroius. c. quoniam. num. 90. de iure patronat. Corras. d. l. qui liberos. nu. 197. Anton. Gomez. l.
65 Tauri. 50. num. 20. † Ex quo inferebat Bart. hîc num. 15. in specie d. l. quod autem. nullum contineri priuilegiũ fauore dotis; quia ibi præsumitur promissio facta ex causa dotis, propter subiectam materiam & qualitatem personarum: quod datis eisdem terminis pariter admittetur in alijs promissionibus: quod asserit receptum Alexand. hîc num. 29. & Bald. Nouellus de dote. 6. parte. priuileg. 14. in princ. Corasi. d. l. qui liberos. num. 197. Sed neque hęc consideratio placet; quia ex illa nimis restringitur generalitas. d. l. quod autem. Vnde non solùm in prædictis locum sibi vendicat. d. l. quod autẽ. sed etiam in patre aliquid simpliciter promittẽte vel legãte filiæ; nam & hoc casu ex causa dotis videbitur id feciſſe: iuxta generalitatẽ d. l. quod autẽ. vbi Bart. & Iacobin. id probant. Paul. l. Titio centum. §. fin. num. 9. ff. de condit. & demonstr. Iason. l. filia. num. 3. C. de legatis. Riminald. consil. 230. num. 4. lib. 2. & latiùs consil. 597. à num. 3. lib. 3. & alij quos refert Roland. consil. 25. nu. 22. libr. 4. Baeça tractat. de non meliorand. filiabus. c. 30. num. 14. quibus adde tex. l. tali. §. fin. iuncta glos. pen. §. de iure dotium. Quinimò licèt Alexand. in additio. ad Bart. in d. l. quod autem. id restringat, quando filia fuerit nubilis ætatis, aliàs secus: quod etiam tradit consil. 211. nu. 9. lib. 7. Ruin. consil. 80. col. fin. lib. 2. tamen verius est, suprà traditum indistinctè procedere: vt etiam probat Ruin. consil. 64. nu. 7. lib. 2. Roland. d. consil. 25. nu. 26. lib. 4. & idem erit, si mater filiæ quid simpliciter promittat, vel leget. Corne. consil. 282. numer. 36. libr. 1. Neque est omittendum, quòd d. l. quod autem. alio modo intelligitur per Bald. hîc post princ. scilicet procedere, quando tẽpore matrimonij fuit facta aliqua promissio simpliciter, tunc enim intelligetur facta ex causa dotis: & ita etiam Anton. Gomez. l. Tauri. 50. nu. 20. Quod licèt in se verùm sit, vt ostendit Beroius. c. quoniam. num. 90. ad fin. de iure patronat. & ideò Curt. Iun. consil. 39. num. 3. Lambertin. de iure patronat. 8. artic. 5. quæstionis principalis. 1. part. lib. 1. nu. 43. pro regula tradant, omnem promissionem factam contemplatione matrimonij, censeri factam ex causa dotis, & id asserat receptum Riminald. consil. 134. nu. 9. lib. 1. tamen & is intellectus nimis restringit generalitatem. d. l. quod autem. & ideò veriùs resoluendum est, quòd si tempore promissionis simpliciter factæ, nullus fuerit tractatus de matrimonio contrahendo, si promittens sit cognatus mulieris, cui fit simpliciter promissio, intelligetur facta ex causa dotis. † Et in hoc sensu admitti potest. d. l.
66 quod autem. continere priuilegium fauore dotis: prout etiam videmus, quòd qualitas personæ, scilicet, q. sit pauper, & fauor alimentorũ efficit, vt promissio simpliciter facta pauperi, censeatur facta ex causa alimentorum. l. legatum. cum glos. §. de capit. diminutio. l. si cui annuũ. cum glos. ff. de annuis legat. tradit Bart. l. si Stichum. §. 1. num. 2. ff. de verbor. obligat. sed si tempore promissionis agebatur de matrimonio contrahendo, vel etiam ea promissio fiat constante matrimonio, tunc ex subiecta materia credetur promissio simplex facta ex causa dotis: quod generaliter procedit in quacũque materia, vt colligitur ex traditis per Bart. l. triticum. num. 2. ff. de verbor. obligation. & in specie Paris. hîc num. 166. ad finem. Ex quibus infertur, quòd si quis tenebatur dotem constituere, & simpliciter faciat promissionem, a fortiori credetur ex causa dotis promittere, ad quã constituendam tenebatur: argum. l. fin. C. de dotis promission. quod sentit Bart. d. l. quod autem. in exemplo quod ponit in filia dotata, quæ excluditur per statutum: & ibi probat Iacobin. & extollit

Cre-

Cremenſ.ſing.3.Ruin.conſil.64.num.7. lib.2.& alij relati per Baeçam tractat. de non meliorand.filiab.c.20. nu.4. cui adde Beroium. c. quoniam. num. 90. poſt prin.de iure patron. Quod ex prædictis intelligendum eſt procedere, nõ ſolùm in eo qui ex obligatione legis tenetur dotare, ſed etiã in eo qui ex pietate ſanguinis ad id impellitur. Quare mater ſimpliciter promittẽs pro filia, ex cauſa dotis cenſetur promittere. Corne. conſ. 282.num.36.lib.1.Baeça tractat. de non meliorand.c.11.num.94. & idem in fratre,vel alia coniuncta perſona ſimpliciter promittẽte, vt intelligatur promiſſum ex cauſa dotis,Nouellus de dote. 6. part.priuileg.14.poſt princ. & colligitur ex reſolutione ſuprà tradita.Quòd ſi ſimpliciter promittens ſit extraneus, tunc cùm ceſſet ratio de qua ſuprà, non videtur recedendum à regula. l.2. §. circa. ĩ. de doli exceptio.vt expreſsè tenet Ruin. conſil.3.num.1.lib.3. Phanuntius de lucro dotis,pagin.395.nu. 82. Sed vtrùm ſuprà reſoluta in promiſsione ſimpliciter facta, pariter ſint recipiẽda in datione? Et videtur dicendum quòd ſic,iuxta æquiparationem factam in d.l.quod autem.& quia regulariter dario & promiſsio à pari procedunt.l.fin. C.ad.leg. Falcidiam.Quibus rationibus ita concludit Bald.Nouellus de dote.6.parte.priuileg. 14.nu.3.quem ſequitur Anton.Gomez. l.Tauri.50.num.20.& eamdem ęquiparationem admittit Calcane. conſil. 11. colum.2.& Corne. conſil.282. num. 36.
67 lib.1. † Sed nihilominus contrarium videtur verius; diuerſa enim ratio eſt inter dationem & promiſsionem;quia promiſsio ſimplex non valeret,niſi ſubintelligeretur cauſa dotis.l.2.§.circa.ĩ. de doli exceptio. & ideò vt valeat promiſsio, ſubintelligetur prædicta cauſa, iuxta regulam.l.quoties.ĩ.de reb.dubijs. quæ ratio ceſſat in traditione; nam quanuis non ſubintelligatur cauſa dotis, nihilominus valebit dario ſimplex; quia videtur facta,vt tanquam bona paraphernalia ſint ſub adminiſtratione mariti: iuxta l.fin.C.de pactis conuentis. &.l. ſi ego.§. dotis.s̃.de iure dotium.l.17.tit.11.partit. 4.quæ præſumptio prævalere debet ex ratione regulæ.l.cũ de indebito.s̃.de probation. Vel pro concordia dicẽdum eſt, quòd ſi aliquis ſimpliciter dedit mulieri, præſumetur ex cauſa dotis dediſſe: & ita procedit opinio cõtraria: ſi verò mulier aliquid ſimpliciter tradidit marito,in dubio credetur dediſſe tanquam bona paraphernalia,iuxta ſuprà tradita,& expreſsè probat.d.l.17.tit.11.part.4. Sed ſi non ſimus in dubio,tunc videtur ſtandũ proprietati verborum expreſſorum,ac ita ſe quenda eſt diſtinctio Bald.l.fin.num.10. C.de ſentent. quæ ſine certa quantitat. quòd ſi mulier ſimpliciter tradendo exprimit verbum,Do,ſiue,Dono,præſumetur datio ex cauſa dotis; quia verbũ, Do, ſignificat dominij translationem. §. ſic itaque.Inſtit.de action.& ſic non poteſt verificari in paraphernalibus, in quibus dominium regulariter nõ transfertur in maritum.d.l. ſi ego.§.dotis.s̃. de iure dotium.Deci.conſ.521.nu.2. Verificabitur igitur in dote,cuius propriũ eſt dominiũ trãsferre in maritũ.l.decce.C. de reiuendicat. Sed ſi mulier exprimat verbum, Trado,quòd ex ſe non importat translationem dominij.l.ſi rem tradi.ĩ. de verbor.obligat. tunc credendum eſt,ea bona tanquam paraphernalia fuiſſe tradita marito,vt eſſent ſub eius adminiſtratione:ſubſcribit Pariſ.hîc num.171.& idem etiam concludit Roman. conſ.44. nu.4. Alexand.conſil.144.nu.3.lib.5. Roland. de lucro dotis.q.72.faciunt quæ in ſimili Salicet.l.filiæ cuius.num.9.C.famil.erciſcun. † Addit tamen Bald. vbi ſuprà,
68 quòd ſi mulier ſimpliciter tradidit marito,cenſebitur in dotẽ dediſſe, ſi dos primo data erat incongrua, ſubſcribit Pariſ.hîc num.171.Roland. de lucro dotis. q.73.ad finem. Quod tamen nõ videtur tutum; quia adhuc militat ratio ſuprà aſſignata:

ſignata:& ita contrarium tenet Alex. cõ ſil.144.nu.3.lib.5.Curt.Iun.auth.prætereà.num.12.C.vnde vir & vxor.& conſ. 168.nu.4.Veriùs igitur Bald. & ſequaces docuiſſẽt, quòd ſi mulier nihil promiſit nomine dotis, vel etiam dotem incongruam conſtituit,tradendo quidem ſimpliciter,videtur res tãquã paraphernales tradere,ea tamẽ mẽte, vt in cõpenſationem onerũ matrimonij maritus fructus inde perceptos ſuos faciat: quæ quidem donatio facta etiam conſtante matrimonio,valida cenſetur.l.quòd autẽ. §. ſi vir. s̃.de donat.inter vir.& in ſpecie colligitur ex mẽte.l.ſi ego.§.dotis.s̃.de iur.dot. tradit Bal. cõſ.276.verba.nu.4. lib.3. notab.Ruin.cõſ.122.n.13.lib.1.quãuis aliàs maritus fructus perceptos ex rebus paraphernalibus ſuos non faciat:iuxta notata l.fin.C.de pact.conuẽtis. Illud certũ eſt, quòd ſi mulier congruam dotem pro ſe conſtituit, & poſteà ſimpliciter aliquid tradidit marito, non videtur tradidiſſe tanquam augmentum dotis, ſed potiùs tanquam bona paraphernalia.Bald.l.fin. nu.6.C.de ſentent.quæ ſine certa quantit.Dec.conſ.521.nu.10.Phanũtius de lucro dotis,glo.10.nu.47. Limitanda tamẽ ſunt omnia ſuprà reſoluta, ſi maritus rebus illis ſimpliciter traditis vſus fuerit tã quã dotalibus,patiente vxore, per longũ tẽpus; nã tũc magis credetur à principio ex cauſa dotis accepiſſe:arg. l. cùm de in rem verſo.s̃.de vſuris.& ita Salic.l.filię cuius.nu.11.C.famil. erciſc. Quod tamen dictum improbat Alexan.l.ſi donatione. num.18.C.de collat.ea ratione, quia vbi agitur de magno præiudicio,non habet locum præſumptio.d.l.cùm de in rẽ verſo.vt ibi tradit Bart.num.3. † ſed opinio
69 Salic.verior eſt,& ad rationem Alex. reſpondetur,procedere quãdo nullo præcedente,facto ſola patientia interuenit. l.nullo.C.de reiuẽd.in noſtro autem caſu interuenit traditio,& ſic actus poſitiuus, quo caſu accedente patientia, indiſtinctè procedit præſumptio d.l.cùm de in rem verſo. vt colligitur ex d. l. litibus. C.de agricol.& cenſit.lib.11.& in ſpecie aduertit Pariſ.hîc nu.172. Vnde ſi nulla interuenit traditio,ſed tantùm vxor paſſa eſt, virum vti rebus ſuis tãquam dotalibus,tunc ex longo vſu non pręſumetur datio in dotẽ,iuxta opinionem Alexandri.Cùm enim agatur de magno præiudicio,id eſt,de translatione dominij, tũc ex longo tempore non præſumitur titulus allegatus, niſi aliàs probetur. l. nullo. C.de reiuend.& in ſpecie Bald.Nouellus de dote.6.parte.priuileg.14. ad fin.Alex. conſ.144.nu.2.libr.5. imò credendũ eſt, maritum vti prędictis rebus vxoris iure familiaritatis. l. iure familiaritatis. & ibi Alex.ĩ.de acquir.poſſeſs. hæc enim præſumptio minus damnoſa eſt mulieri,& ideò in dubio aſſumenda.l.cum de indebito.s̃.de probation.Pariſ.hîc nu. 172. Si ſanè maritus publicè & palam profiteretur,ſe poſsidere ea bona tanquã doralia, & vxor non repugnaret,tunc videtur inducenda præſumptio.d.l.cùm de in rem verſo.quod poſt Bart.tradit Bald.Nouel. de dote.6.par.priuileg.14.ad fin.Illud poſtremò tenebis menti,quòd ſi mulier cõtraxit matrimoniũ,neque aliquid dedit, vel promiſit marito nomine dotis,nõ videtur bona ſua ei in dotem tradidiſſe: vt aduerſus gloſ.l.mulier bona.s̃.de iure dotium.magis communiter eſſe receptum aſſerunt Deci.auth.prætereà.nu.6.& ibi Curt.Iun.nu.12.C.vnde vir & vxor. Purpurat.l.ex conuentione.nu.78.C.de pactis.Couarru.de ſponſal.1.part.c.5.nu.5. ſed potiùs credendum eſt, maritũ vxorem indotatã accepiſſe, prout poteſt. †
70 l.fin.C.de donat.ante nuptias.&.l.fin.C. de repud.& in ſpecie Alexan. conſil.44. num.2.lib.5.Iuxta quæ explicanda ſunt ea quæ ad propoſitum tradit Anton.Gomez.l.Tauri.50. num.70. Et hoc ſatis eſt in materia huius tertiæ partis legis primæ.

SVM-

Quarta pars legis primæ

SVMMARIA EORVM QVAE CONTINENTVR in interpretatione legis primæ. ff. Soluto matrimonio. in quarta parte. In qua agitur de personis quæ tenentur dotem constituere.

1 PAter tenetur dotare filias, tam in potestate constitutas, quam emancipatas.
2 Explicatur.l.qui liberos.ſ.de ritu nuptiar.
3 Puella, implorato officio iudicis, obtinet, vt pater inuitus ei maritum quærat.
4 Iudex non requisitus potest per officium suum cogere patrem, ad filias matrimonio collocandas.
5 Pater non iure actionis, sed per officium iudicis cogitur filias dotare.
6 Onus dotandi, vtrùm transeat ad hæredes patris?
7 Agitur de intellectu.l. ſi quis à liberis. §. rescriptum.ĩ.de liber. agnoſcend.
8 Pietas quid propriè ſignificet.
9 Onus alendi ſemper transit ad hæredes.
10 Quãdo dicatur quẽ ſumma egestate laborare.
11 Hæres tenetur dotare congruè filias defuncti, ſi legitima non ſufficiat.
12 Filia vtrùm transmittat ad hæredem ius petẽdi dotem?
13 In hac materia non valet argumentum de alimentis ad dotem.
14 Filia, quam indotatam maritus accepit, non transmittit ad hæredes ius petendi dotem.
15 Pater hodie pro filio non tenetur præstare donationem propter nuptias.
16 Pater in Hiſpania pro filio non cogitur arras dare.
17 Pater filiam diuitem vtrùm teneatur dotare?
18 Referuntur rationes vtriuſque opinionis.
19 Verbum, Officium, quid ſignificet.
20 Agitur de intellectu.l.mulier.21.§. cum proponeretur.ĩ.ad Trebellian.
21 In verum debitum, virum imputentur fructus percepti iudicio teſtatoris?
22 Intellectus l.ſi debitor.12.ĩ.ad leg. Falcid.
23 Æquitas dictat, quòd pater teneatur dotare filiam diuitem.
24 Qua ratione pater dotans filias dicatur vti liberalitate.
25 Si pater declaret, ſe dotare filiam ex bonis illius, poteſt cogi filiæ dotem congruam conſtituere ex bonis proprijs.
26 Niſi filia expreſſè conſentiat.
27 Pater filiam iam nuptam ſine dote, tenetur dotare.
28 Quod aduersus multos defenditur.
29 Non tamen conuenietur per generum, ſed per filiam.
30 Explicatur.l.pater filiæ.71.ſ.de euictio.
31 Licèt extraneus mulierẽ dotauerit, ea tamen poteſt cogere patrẽ, vt dotem ſibi cõſtituat.
32 Filia, quæ poſt vigeſimumquintũ annũ nupſit ſine cõſenſu patris, non poteſt per patrem exhæredari, imò illum coget, vt ſe dotet.
33 Vtrũ filia nubẽs ante vigeſimũquintũ annũ ſine cõſenſu patris, poſſit iure ciuili exhæredari?
34 Et elegans ponitur reſolutio.
35 Et quid circa hoc in regno Caſtellæ ſit conſtitutum.
36 Et quid iure canonico in hoc ſit obſeruandum.
37 Defenditur, valere ſtatuta imponentia pœnas filiabus nubentibus ſine conſenſu patris.
38 Et oſtenditur, illas iuſtè etiam dote priuari.
39 Filia nulliter nubens conſanguineo, exhæredari poteſt.
40 Filia nubens indigno ſine conſenſu patris, etiã iure canonico exhæredari poteſt.
41 Refertur quædã concordia Ripæ & reijcitur.
42 Pater filio ingrato alimenta denegare poteſt.
43 Explicatur Ordin.lib.4.tit.72.
44 Quæ notabiliter limitatur.
45 Filia quæ peccauit in corpus ſuum, & poſtea emendatur, adhuc exhæredari poteſt.
46 Abſolutio facta in foro conſcientiæ, nihil prodeſt quoad forum exteriorem.
47 Per reconciliationem patris cum filia, quando tollatur exhæredatio.
48 Explicatur Ordin.lib.4.tit.72.§.2.
49 Pater non tenetur filias naturales dotare.
50 Et oſtenditur, id efficaciter probare.l.vxorem. § pater naturalis.ĩ.de legat.3.
51 Et reijciuntur reſpõſiones DD.ad illũ traditæ.
52 Et explicatur litera illius text.
53 Explicatur mens Bart.d.§.pater naturalis.
54 Pater dotem datam filiæ in primo matrimonio, tenetur dare in ſecundo, etiamſi ſecundus vir non videatur dignus tanta dote.
55 Aſſignatur ratio differentiæ inter patrem legitimum & naturalem.
56 Pater naturalis non tenetur filijs præſtare niſi alimenta.
57 Pater naturalis ſimpliciter dotando, videtur dotaſſe animo donandi.
58 Aſſignantur aliquæ limitationes ad.l.vnicã. §.accedit.C.de rei vxor.action. quæ tamen reijciuntur.
59 Declaratur regula. l. creditorem. ĩ. de legat.2.
60 In dote non præſumetur donandi animus, ſi fortior præſumptio contrarium ſuadeat.
61 Naturalis pater quæ alimenta filijs præſtare tenetur.
62 Et in quibus caſibus.
63 Quis dicatur inops in hac materia.
64 Explicatur.l.1.C.de naturalib.liberis.
65 Spurijs parentes debent alimenta, etiamſi inceſtuoſi ſint.
66 Et quæ alimenta teneantur præſtare.
67 Explicatur.c.cum haberet.in fine.de eo qui duxit in matrimonium.
68 Reijcitur quædam conſideratio Couarr. in hac materia.
69 Dos data ſpuriæ nõ debet excedere quãtitatẽ alimentorum.
70 Et tunc debet haberi reſpectus ad patris dignitatem.
71 Filia ſpuria non transmittit dotem ad hæredes ſuos.
72 Dos tanquam ſubrogata loco alimentorum, eorum aſſumit naturam.
73 Spurius renuntiare non poteſt alimentis.
74 Iure proprietatis pater nihil poteſt relinquere ſpurijs.
75 Agitur de interpretatione.l.8.tit.8.lib.5. ordinamen.
76 Et eleganter eius mens explicatur.
77 Quintum poteſt relinqui ſpurio, etiamſi excedat quantitatem alimentorum.
78 Si quintum non ſufficiat ad alimenta, agetur ad ſupplementum.
79 Explicatur doctrina Bar.l.final. §.ſi à ſocero. ĩ.quæ in fraudem creditor.
80 Agitur latè de intellectu .l.ſi is qui duos.ĩ. de liber.legata.
81 Et multa noua conſideratur.
82 Coram quo iudice ſpurius debeat petere alimenta.
83 Declaratur.l.neque mater. C. de iure dotium.
84 Et agitur de intellectu.l.cognouimus. C.de hæretic.
85 Hæreticus bona propria amittit.
86 Fiſcus non tenetur dotare filias hæretici.
87 Etiam natas antequam pater eſſet hæreticus.
88 Ampliatur.d.l.cognouimus.C.de hæretic.
89 In regno Portugaliæ, & Caſtellæ, vtrũ mater teneatur dotare filias?
90 Quando ſocius ex rebus cõmunibus poſſit dotare filias.
91 In hac materia differentia eſt conſtituenda inter ſocietatem vniuerſalem & particularẽ.
92 Explicatur.l.omne æs.ſ.pro ſocio.
93 In regno Portugaliæ, & Caſtellæ poteſt maritus ex bonis vxoris, dotem filiabus conſtituere.
94 Neque ad hoc requiritur pactum, vel cõſenſus vxoris.
95 Maritus filiam ſuſceptam ex alio matrimonio ex bonis cõmunibus dotare nõ poteſt.
96 Maritus dotando filias, videtur ſoluere debitũ contractum ratione ſocietatis.
97 Vxor ſola non poteſt dotare filias ex bonis cõmunibus.
98 Vxor cõueniri poteſt ex promiſſione collata in tempus ſoluti matrimonij.
99 Maritus ex bonis cõmunibus, etiam ſoluto matrimonio poteſt filiabus dotẽ conſtituere.
100 Explicatur. l. ſi ſocius pro filia. iuncta gloſſ. final.ſ. pro ſocio.
101 Et oſtenditur non procedere in ſocietate, quæ cenſetur contracta propter matrimonium.
102 Attento iure communi, lucra non cõmunicantur inter coniuges.
103 Si maritus & vxor dotem promittant pro filia, vterque obligatur.

104 *Valet donatio facta per vxorem marito, vt filiam communem dotet.*
105 *Obligantes se in solidum, quando inuicem videantur fide iubere.*
106 *Et qui non tenebatur dotare, censetur donare mulieri.*
107 *De alimentis ad dotem nõ semper subsistit argumentum.*
108 *Fideiussor animo donãdi intercedens nihil potest repetere.*
109 *Mulier promittens dotem pro filia, absente marito, nihil ab eo repetere potest.*
110 *Et idem si extraneus pro filia absentis dotem promittat.*
111 *Quando mulier cum marito dotem promittit, etiam in rebus dotalibus fit et exequutio.*
112 *Ratione sententiæ possunt alienari bona dotalia.*
113 *Auus tenetur dotare neptes, etiamsi filius sit diues.*
114 *Filius quando teneatur in legitimam imputare dotem datam per auum nepti eius filiæ.*
115 *Auus neptes quas habet in potestate primo loco tenetur dotare.*
116 *Inducitur. l. dedit dotem. ff. de collatio. bono.*
117 *Agitur de intellectu. l. profectitia. §. filius famil. 2. ff. de iure dotium.*
118 *Et reiectis alijs, verus ad illum tex. assignatur intellectus.*
119 *Et ex eo multa inferuntur.*
120 *Filius regulariter imputat dotem datam filiæ in suam legitimam.*
121 *Expenditur Ordin. lib. 4. tit. 79. §. 1.*
122 *Auus præsumitur dare dotem nepti contemplatione filiæ.*
123 *Explicatur doctrina Bart. l. penul. in fine. ff. de liber. agnoscend.*
124 *Auus simpliciter dotans neptem, ex bonis propris videtur dotare.*
125 *In Hispania nulla neptis est in potestate aui.*
126 *In Hispania differentia in hac materia constituenda est inter auum paternum & maternum.*
127 *Frater tenetur dotare sororem ex eodem patre natam.*
128 *Non autem vterinam.*
129 *Quamuis illam teneatur alere.*
130 *Non est nouum inter sorores consanguineas, & vterinas facere differentiam.*
131 *Frater minor si dotauit sororem, non restituitur.*
132 *Frater ex fructibus maioratus tenetur sorores inopes dotare.*
133 *Maximè si sint filiæ primi institutoris.*
134 *Clericus tenetur sororem inopem alere.*
135 *Et si nõ adsint alia bona, fiet exequutio in fructibus beneficij.*
136 *Non possunt alienari bona dotalia, vt filia vel soror detetur.*
137 *Sororem per patrem exhæredatam frater non tenetur dotare.*
138 *Frater dotans sororem, non potest stipulari, soluto matrimonio eam sibi restitui.*
139 *Filius non tenetur dare dotem matri, vt iterum nubat.*
140 *Frater qui administrat bona, ex bonis sororis videtur dotem promittere.*
141 *Si quis patiatur fratrem dotare filiam ex bonis communibus, sibi præiudicat.*
142 *Frater qui semel dotauit sororem, non tenenetur, amissa dote, illam iterum dotare.*
143 *Et in hoc articulo differentia est inter patrem dotantem, & fratrem dotantem sororem.*
144 *Patruus non tenetur sobrinam suam dotare.*
145 *Agitur de intellectu. l. final. C. de dotis promissio.*
146 *Pater in his, quæ voluntariè impendit pro filio, ex bonis filij penes se existentibus videtur impendere.*
147 *Pater, qui administrat bona filiæ, simpliciter dotando, ex bonis propris videtur dotare.*
148 *Declaratur. l. Nesennius. ff. de negoc. gestis.*
149 *In regno Castellæ, vtrùm habeat locum decisio. l. final. C. de dotis promissio.*
150 *Decisio illius legis non habet locum, si mater, vel ascendens per lineam maternam dotem simpliciter promittant.*
151 *Quod elegantibus exemplis comprobatur.*
152 *Tutor promittens maiorem dotem quã pupillæ bona patiãtur, id quod de est, ex suo tenetur soluere.*
153 *L. final. C. de dotis promissio. procedit, etiamsi aliam filiam pater ex bonis filiæ dotauerit.*
154 *Debitor mulieris simpliciter dotem pro ea promittens, animo compensandi videtur promittere.*
155 *Non præsumitur animus compensandi, quando debetur species, & promittitur quantitas, vel è contra.*
156 *Promittens dotem ex bonis suis & filiæ, principaliter videtur promittere de bonis suis, & in subsidium de bonis filiæ.*
157 *Etiamsi filia expressum consensum adhibeat prædictæ dotationi.*
158 *Pater qualiter debeat alienare bona aduentitia filiorum.*
159 *Decisio d. l. final. in. 2. part. C. de dotis promissio. non procedit, quando ex verbis expressis in dotatione contrarium colligitur.*
160 *Vel quando ex datione rerum id colligi potest.*
161 *Neque etiam quãdo ponitur clausula, Computato omni eo quod filia possit habere ex bonis maternis.*
162 *Vel quando aliam filiam dotauit ex bonis maternis.*
163 *Quando pater dicatur inopia tentus.*
164 *Explicatur d. l. final. C. de dotis promissio.*
165 *Pater non prohibetur maiorem dotẽ dare vni filiæ, quam alij.*
166 *Explicatur d. l. final. vers. poterat enim. C. de dotis promissio.*
167 *Pater inops ex bonis filiæ, potest totam dotem dare, etiam ea repugnante.*

INTERPRETATIO
Legis primæ. ff. Soluto matrimonio. in quarta parte.

EXPLICATIS prædictis priuilegijs, in hac quarta parte agemus de personis, quæ dotem promittere teneãtur. Ad cuius articuli explicationem illud præmittendũ est, quòd licet pater dum viuit, non cogatur filijs legitimam assignare, ex ratione. l. 1. §. si impuberi. ff. de collatio. bono. tamen liberis dum viuit cogitur dotem dare. l. qui liberos. ff. de ritu nuptiar. l. fin. C. de dotis promissio. l. 9. tit. 11. part. 4. & latè exornat Nouellus de dote. 6. parte, priuileg. 11. & duobus sequentib. Socin. regul. 281. Boer. decis. 130. à nu. 4. cũ autẽ pater cogatur dotẽ constituere, & dos sine matrimonio consistere non possit. l. 3. ff. de iure dot. hæc necessitas dotandi nõ est præcisa, nisi postquã matrimoniũ fuerit contractũ, ita vt pater ante matrimoniũ videatur obligatus sub conditione, Si liberi in matrimonio collocentur, vt aduertit Riminal. d. consil. 230. nu. 22. lib. 2. Est tamẽ expendẽdũ, quod d. l. qui liberos. videtur restringere hoc priuilegiũ ad liberos in potestate, quasi hęc obligatio non pertineat ad liberos emãcipatos: † quod ibi defendit Corras. à nu. 9. & sentit Curt. Iun. cons. 133. post princ. Menoc. cõs. 33. nu. 25. lib. 1. Et facit quod tradit Soc. l. 2. §. quòd si in patris. nu. 15. ff. eo. quòd licet pater teneatur nouam dotem constituere filiæ, quæ casu fortuito dotẽ datã amisit: auth. quod locũ. C. de collat. tamẽ filię emancipatę nouã dotẽ

non cogetur cõſtituere: conſonat quod Palac. repet. cap. per veſtras. 3. notab. §. 27. nu. 1. ad finem. pagin. 229. quòd auus tenetur dotare neptẽ ſub ſua poteſtate conſtitutam. l. dedit dotem. ff. de collatio. bono. non autem emancipatam. inferens, quòd cum ſecundũ leges Hiſpaniæ filius per matrimonium cenſeatur emancipatus, & ſic nulla neptis ſit in poteſtate aui. §. penul. Inſtit. quib. mod. ius patriæ poteſtat. quòd in Hiſpania nullus auus cogetur dotare neptem. Hęc nihilominus ſententia omnino reijcienda eſt, cum apertè confundatur per text. l. fina. C. de dotis promiſsio. nam in principio loquitur etiam in filijs emancipatis, & poſteà proponit regulam generalem, officium eſſe paternum dotare liberos; & ſic probat, obligationem dotandi filios, etiã ad emancipatos pertinere: quod & ſignificat. l. profectitia. 5. §. final. ſ. de iure dotium. & quia dotes ad ius gentium pertinent. l. eas. ſ. de capit diminutio. & eo iure nulla eſt differentia inter filios in poteſtate, & emancipatos. §. emancipati. Inſtit. de hæred. quæ ab inteſt. deferuntur. Denique onus dotãdi ex affectu naturali originem trahit, vt colligitur ex. l. final. C. de dotis promiſsio. affectus autem naturalis per emancipationẽ nõ tollitur. gloſſ. Faber. & Ang. §. in teſtibus Inſtit. de teſtament. & in materia obſeruant Connan. lib. 8. commentarior. cap. 8. numer. 8. & Socin. Iunior hîc nu. 166. & in ſpecie quòd onus dotandi liberos tam propriè reſpiciat eos, qui ſunt in poteſtate, quàm emancipatos, agnoſcit receptum Corraſ. d. l. qui liberos. num. 10. Baptiſt. l. frater à fratre. num. 128. ſ. de cõ dict. indeb. Socin. Iunior hîc num. 166. Baeça tractat. de nõ meliorand. filiabus, c. 7. nu. 23. Et retenta hac opinione, non obſtabit text. dict. l. qui liberos. quia reſpondet Alciat. l. legem. numer. 9. C. de pactis. lege antiqua. 12. tabularum onus dotandi ad liberos in poteſtate fuiſſe reſtrictum, ſed poſteà iure nouo ad emancipatos fuiſſe extenſum. dict. l. final. C. de dotis promiſsio. Sed non placet, quia dict. l. final. fundatur in regula iuris antiqui, & ſic ſignificat, etiam iure antiquo officium eſſe paternum dotare filios, tã in poteſtate, quàm emancipatos. Quare ad verum intellectum dict. l. qui liberos. aduertendum eſt, quòd diuerſa ſunt, quem teneri collocare filios in matrimonio, vel iam collocatis dotem conſtituere: vt apertè colligitur ex dict. l. qui liberos. & obſeruant Iacobinus. l. cum pater num. 3. ſ. de iure dotium. Alexand. conſil. 33. numer. 3. lib. 4. Boer. deciſio. 130. nu. 4. & 6. Item aduertendũ eſt, quòd de iure ciuili filij in poteſtate parentum cõſtituti, non poſſunt matrimonium contrahere abſque parentum conſenſu. l. 2. ſ. de ritu nuptiarum. l. ſi vt proponis. C. de nuptijs. ita vt ſi abſque eo contrahãt, matrimonium minus legitimum cenſeatur. l. 2. ſ. de ritu nuptiarum. ac proinde proles inde ſuſcepta illegitima cenſetur. l. Paulus. ſ. de ſtatu hominum. † Diuerſum eſt in emancipatis: nam hi ſine conſenſu parentum, legitimè contrahũt matrimonium. l. filius. 25. ſ. de ritu nupt. in princip. Inſtit. de nuptijs. Et hinc eſt, quòd pater ex iuſta cauſa poteſt dirimere matrimonium à filia in poteſtate contractum: ſecus ſi fuerit emãcipata. l. diſſentientis. 5. C. de repud. Itẽ & ſponſalia à filia familiàs cõtracta liberè pater diſſoluere poteſt, ſecus ſi filia fuerit emancipata, vt diſtinguit Iureconſ. l. in poteſtate. ſ. de ſponſalibus. Ex quibus præſuppoſitis dicendum eſt, in dict. l. qui liberos. agi de duplici obligatione paterna, ſcilicèt, collocandi filios in matrimonio, & dotẽ eis cõſtituendi: & ideò meritò reſtringit ſe ad filios in poteſtate; quia horum reſpectu tantùm verificatur illa duplex obligatio: vt conſtat ex ſuprà traditis, & aduertit Connanus libr. 8. commentarior. cap. 8. numer. 4. & probat elegans. l. 9. ad finem. tit. 11. part. 4. Et cõfirmatur is intellectus; quia prædicta .l. qui liberos. refert

refert ſe ad caput trigeſimumquintum legis Iuliæ, latæ per Auguſtum. de maritandis ordinibus, vt conſtat ex pandectis Florentinis: cuius legis mens fuit, cogere homines ad matrimonium contrahendum, vt Reſpublica liberis hominibus repleretur. Aduertens igitur, filios in poteſtate non poſſe contrahere matrimonium ſine conſenſu parentum, diſpoſuit, quòd parentes tenerentur filios collocare in matrimonio, & dotes eis conſtituere; aliàs enim in effectu viderentur eis nuptias prohibere, quod prædicta lex intendebat vetare: quod ſatis colligitur ex dict. l. qui liberos. dum dicit, patrem videri prohibere, filios in poteſtate contrahere matrimonium, ſi eis conditionẽ non quærunt, id eſt, ſponſalia & matrimonium. l. 1. C. de ſponſalib. l. 2. ſ. de diuortijs. quod vtique minimè verificatur in emancipatis, qui ſine conſenſu parentum poterant matrimonium contrahere. Ex quo intellectu ita comprobato inferas, quòd pater non cogitur quærere matrimonium, & ſimul dotem cõſtituere filijs, niſi quando ſunt in eius poteſtate: aliàs verò tenebuntur quidem eis dotem conſtituere. dict. l. final. C. de dotis promiſsio. non autem matrimonium quærere, vt conſtat ex ſuprà traditis. Inferas etiam annotationẽ ad tradita per Syluanum conſ. 2. numer. 59. Hieronymum Gabrielem conſ. 153. num. 4. lib. 1. Socin. regula. 282. num. 4. dum dicunt, quòd parentes tenentur matrimonium quærere filijs, ſimul & eis dotem conſtituere: nam id verum eſt in filijs in poteſtate, ſecus in emancipatis, declarando vt ſuprà. Denique inferas annotationẽ ad tradita per Bald. Nouellum de dote 6. part. priuileg. 17. numero. 6. & 7. dum reſoluit, quòd filia poteſt adire iudicem, & petere, quòd cogat patrem eam collocare in matrimonio, & dotem conſtituere, & quòd ſi præ rubore non audeat iudicem adire, tunc conſanguinei, vel cognati id à iudice petere poſſunt, abſque

3 vllo puellæ mandato, † inquiens ita eſſe de mente Iureconſulti. in dict. l. qui liberos. ſubſcribit Boeri. deciſio. 230. num. 4. & 6. horum enim traditio accipiẽda eſt in filia in poteſtate patris conſtituta, ita vt quamuis inter patrem & filium in poteſtate nulla lis admittatur. l. lis nulla. ſ. de iudic. tamen hoc caſu, fauore matrimonij prædicta lis admittitur. d. l. qui liberos. notauit gloſ. l. ſi ſocer. 45. verb. conueniri. ff. eod. probat. l. 9. ad finem. tit. 11. partit. 4. & tradit Nouellus de dote. 6. p. priuileg. 16. numer. 1. Guilliel. cap. Raynuntius. verb. dotem. numer. 24. notab. Ruin. conſ. 131. numer. 12. lib. 4. Cæterùm ſi filia fuerit emancipata, non poterit cogere patrem, vt ſibi maritũ quærat, ſed tantùm vt collocatæ in matrimonio dotem congruam conſtituat; vt cõſtat ex ſuprà traditis. Cogetur autem pater ad predicta, vel in dicta mulcta per iudicem, vel captis pignoribus, vel etiam per capturam perſonæ, vt tædio affectus ſatisfaciat obligationi legis. l. ſi quis à liberis. §. ſi quis ex his. ff. de liber. agnoſcẽ. & in ſpecie tradunt Nouellus de dote, 6. part. priuileg. 17. num. 1. & 6. Caſſan. in conſuetud. Burgund. rubr. 7. §. 12. numer. 24. Guilliel. cap. Raynuntius. verb. dotem. numer. 25. Boer. deciſ. 230. nu. 4. Sed circa horum dicta eſt aduertendũ, quòd ſi pater adhuc contemnat iudicis præcepto parere, poterit iudex eo inuito filijs dotes cõgruas conſtituere ex bonis paternis. l. profectitia. 5. poſt princip. ſ. de iure dotium. obſeruat Bald. l. final. in fine. C. de dotis promiſsio. Item quòd ſi nullus adeat iudicem, & tamen iudici conſtet, patrem nolle filijs in poteſtate quærere matrimonium, & dotem conſtituere, poterit ipſe non requiſitus ex proprio officio, cogere patrem ad prædicta l. profectitia. 5. poſt princip. ſ. de iure dotium. & ita Nouellus de dote. 6. parte, priuileg. 18. Caſſan. in conſuetud. Burgund. rubric. 7. § 12. numero. 26. Palac. repetitio. cap. per veſtras. 3. notabil. §. 12.

num.5.pag.204. Guilliel. cap. Raynuntius.verb. dotē nu.28. Additio Capellæ Tholosanæ,quæstio.290. Quod & iudicē ecclesiasticū facere posse, tenet Andre. Sicul.cap. ex literis. nu.4.de pignorib.& colligitur ex doctrina Bar.l.solēt. num.13.ff. de alimentis. & cibar. legatis. Neque his repugnat regula.l.4.§.hoc autem iudicium.ff. de damn. infect. quòd iudex non potest interponere officium suum nisi requisitus;quia hæc regula fallit fauore dotis, & matrimonij contrahēdi, vt colligitur ex dict.l.profectitia.post princip. quæ licèt loquatur quando pater erat absens, vel captus ab hostibus, † vt hîc notauit Bartol.num.16.Palac.rep. cap. per vestras.3.notab.§.6. num.1. pagin.199.ramen à fortiori procedet,quando pater fuerit præsens,& per contumaciam nolit iudici obedire: argumento.l. consentaneum. C. quomodo. & quando iudex. Et ex his retenta cōmuni opinione, non obstabunt ea quæ suprà adduximus pro confirmatione contrariæ opinionis: nam ad primum de dictis Socin.l.2.§.quòd si in patris. num.15.ff. eo. respondetur,longè verius esse,dispositionem dict.authent.quod locū.C. de collation. etiam in filia emancipata procedere,cum quoad onus dotādi à pari procedant filia in potestate, & emancipata, vt constat ex suprà traditis: quod ita aduersus Socin.resoluit Boeri. decisio.131. num.6. Beroius in rubric. num.97.& sequent. de iure patronatus. Non obstat secundū de dict. Palac.rep. c.per vestras. 3.notab. §.27. nu.1. nam cum agatur de dote constituenda, non est facienda differentia inter filios emācipatos, & in potestate existentes: vnde prout auus tenetur dotare neptem in potestate. l. dedit dotem.ff.de collation.bono. ita etiam & neptes, quæ non sunt in eius potestate: quod ita in specie aduersus Palac. obseruant Gregorius.l.8. titul.11. partit.4. in glos.final. & Baeça tractat. de non meliorand.filiabus,cap.7.à num.22. Sed ad perfectam explicationem huius priuilegij dotis, aliquæ mouentur quæstiones. Et prima sit, vtrùm pater cogatur dotare filias iure actionis & obligationis, vel ex solo iudicis officio,quod nullam præsupponit obligationem?In qua quæstione glos.l.obligamur.51.verb. lege.ff. de actio. & obligatio. existimat iure obligationis & actionis patrem ad prædicta cōpelli posse: quam esse receptam asserit Curt. Iunior authent.res quæ.nume.25. & ibi Padilla num.75. C.communia de legat.& receptam esse asserit quoque Socin.regula.282.num.4.& magis communem agnoscit Baeça tracta. de non meliorand.filiabus,cap.5.num.5. & latè defendit Lara.l.si quis à liberis.§. non tantum.num.50.ff.de liber.agnoscend. quibus adde glos.1. c. hoc sanctum.32.quæstion.3.& glos. verb. excusata. c. de raptoribus. 36.quæstio.1. Sed verius & receptius est,per solum iudicis officium patrem compelli posse,quod nullā præsupponit obligationem: † ita colligitur ex dict.l. qui liberos. ibi: Per Proconsules, Præsidesque prouinciarum : nam quando verba ad iudicem referuntur,non inducitur obligatio, sed excitatur iudicis officium nobile, quod nullā præsupponit obligationem.l.qui per collusionem. §.final.ff.de actio.empti.l.quod si minor. §. ex hoc edicto.ff.de minorib. & est doctrina glos. penult.l.si soror.C.de collatio.glos.final.l.si res obligata.ff. de leg.1. quod ita hac ratione concludit Bartol.l. obligamur. numer.1.ff. de actio. & obligatio.& in authen.res quæ. numer.6.C. communia de legatis.& l.mulier.§. cum proponeretur.ff.ad Trebellian. vbi Alex. num.14.& Claud.in fine asserunt hanc esse magis cōmunem opinionem: quod etiam asserit Salicet.l.final. numer.5.C. de dotis promissio.& dicta.l. qui liberos. in princip.vbi Cotras. numer.95. asserit omnes ita tenere, probatque Capella Tholosana quæstion.290.Iason.l.diuortio.in princip.numer.20.ff.eod.& l. de alimentis. numer.7. C.de transaction.quibus adde Paul.consil.322. column.2 ad finem.lib.1. & Alexand. consil. 169. numer.5.lib.7.Menoch.consil.81.num.35. lib.1.Neque his repugnat dict.l. final.C. de dotis promissio. dum dicit, non esse incognitas leges quibus cautum est, paternum esse officium dotare liberos: nā leges quidem hoc constituerunt referēdo verba ad iudices.dict.l.qui liberos. ex quo colligitur ,iudicis officium per illas fuisse excitatum,iuxta suprà tradita.Et si queras,quis sit effectus huius disputationis? respondetur multos esse:nā & multæ sunt differētiæ inter actionem & officium iudicis, de quibus per Purpurat. l.1.à numer.116.ff. de iurisdict. omnium iud. Et in nostra materia ea est notabilis differentia,quòd si pater iure obligationis cogeretur filias dotare, vtique hęc obligatio trāsiret in illius hæredes.l. vnica.C.vt actiones ab hæred. & tamē quia verius est, solo iudicis officio compelli posse,quod nullam præsupponit obligationem,nulla est obligatio quæ in hæredem transeat,atque ita hæres patris non cogetur dotare filias defuncti: quod ita in specie tenent Bald.& Alexand.l.si socer.in princ.ff.eo.Pro quibus facit, quòd alimenta debētur filijs ex solo iudicis officio.l.si quis à liberis. in princ.& ibi glos. verb. cognoscet.Bartol. & Alberic.ff. de liber.agnoscend.l.final. §. ipsum autem. C.de bonis quæ liber.& ibi notant Bald. Salicet.& Corn.tradit Bartol.l.libertis.§. manumissis.numer.3.ff. de alimentis. & cibar.legat.Alciat.responso.338. Et hac ratione ius alendi non transit in hæredes patris,nisi liberi ad summam egestatem deducti sint.l.si quis à liberis.§. item rescriptum.ff. de liber. agnoscend. ita vt oporteat liberos ita egere, vt neque habeant bona vnde se alant, neque ascendentes, vel fratres, à quibus possint alimenta exigere, vt Bar. tradit d. §. rescriptum.numer.2.Alexand.l.alimenta. nu. final.C.de negoc.gest.Ruin.hîc nu.173. Anton.Gomez.l.Tau.40. numer.75. ad finem. ergo idem & in dote recipiendū est,cū eadem militet ratio.† Sed his non obstātibus, verius & receptius est, onus dotandi in hæredes patris transire,iuxta regulam.l.2.§.ex his.ff. de verbor.obligation. & quia hæres recusare non potest onus,quod defuncto incumbebat.l. postulante.ff.ad Trebellian.tenet in terminis Bart.l.sicut.§.penultim.ff. quib. mod. pignus.vel hypot.soluitur & l. si marito. §.si voluntate.numer.9.& ibi Paul.num. 4.ff.eod. Bartol.l.post dotem. numer.23. ff.eod.& ibi Alexand. numer. 22. Socin. consil.57.numer.4. lib.4. Cur.Senior consil.27.numer.48.notab. Ruin. consil.200. num.4.lib.1.& consil.131.num.10.lib.4. Menoch.consil.81.numer.1.lib.1. Et hāc esse cōmunem opinionem asserunt Baeça tracta.de non meliorand.filiabus c.2. numer.26. Lara.l.si quis à liberis. §. non tantum.numer.56.ff. de liber. agnoscen. & in specie prædictam decisionem Bal. & Alexand.l.si socer.in princ.ff.eod. improbant Curt.Iunior.l.1.num.68.C.de edendo.& ibi Rip.num.21. Aymon.l.1. numer.201.ff. de legat.1. & alij adducti per Baeçam tracta.de non meliorand.filiabus,cap.15.num.26.& c.11.num.109. Et rerenta hac opinione,non obstant suprà adducta pro contraria opinione: nā ad primum respondetur, quòd licèt officium iudicis nullam præsupponat obligationem propriam, præsupponit tamē quasi obligationem,glos.l.si seruum.91. §. final.verb.posit.ff. de verborum obligation.& ibi Iason.numer.4.ita vt quòd solo iudicis officio debetur,quasi æs alienum reputetur. Alexand.l.à filia. nu.12. ff. ad Trebellian. atque proinde hæc quasi obligatio in heredem transibit.l.quod si minor.§.final.ff. de minorib. adiuncta l.non solum.ff.de in integr.restitut.& ita in specie Paul.l.si socer.in principio. numer.4.ff.eod.Alexand.cons.169. num.5. libr.7.Curt.Senior.consi.27.numer. 48. Ruin. consil.131.numero.10. libr.4 de-

clarando vt per Paul. conſ. 322. col. 2. ad finem. lib. 1. Non obſtat ſecundū de. l. ſi quis à liberis. §. item reſcriptum. ff. de liber. agnoſcend. quia verius eſt, onus alēdi liberos, indiſtinctè tranſire in hæredes patris. authentic. licet. C. de naturalib. liber. & ibi notat Bald. numero. 2. & pro conſtanti tenent plures, quos refert Couarru. de ſponſalib. 2. part. cap. 8. §. 6. numer. 14. Molina lib. 2. de primogenijs cap. 15. numer. 43. Dueñas regula. 367. numer. 4. quibus adde Alexan. l. mulier. §. cum proponeretur. numer. 4. ad finē. ff. ad Trebellian. Capicium deciſio. 164. numer. 3. Ripam. l. filiusfamilias. §. diui. numer. 42. & ibi Crotus numer. 30. Loazes numer. 96. ff. de leg. 1. Quanuis enim alimenta ex parte illius cui debentur, cēſeātur perſonalia, & ideò cū perſona extinguantur. l. 3. ff. de alimentis. & cibar. legatis. tamen ex parte illius, qui illa debet, cenſentur eſſe in rem, atque ob id tranſeunt in debitoris hæredes. l. libertis quos. §. 1. ff. de alimentis. & cibar. legatis. tradit Bartol. l. 4. §. Cato. numer. 32. ff. de verborum obligatio. ſubſcribit Ruin. conſil. 131. numer. 10. libr. 4. Hieronym. Gabriel. conſi. 153. num. 7. libr. 1. Neque repugnat text. dict. l. ſi quis à liberis. §. itē reſcriptum. ff. de liber. agnoſcend. † quia
7 expendendum eſt, text. loqui in his, quę
8 viuus filius patri præſtabat ex officio pietatis: quæ verba duplicem poſſunt habere ſenſum, ſcilicèt, quod filius ex officio pietatis neceſſaria præſtabat patri, iuxta text. cap. ſi quis reliquerit. 30. diſtinctio. & quæ Seneca libr. 3. de beneficijs cap. 18. Poſſunt etiam intelligi, quòd filius motus affectione naturali, præſtabat liberaliter & donandi animo patri, vltra ea quæ iure naturali ei præſtare tenebatur: vt colligitur ex. l. 1. C. de negoc. geſtis. & ibi gloſſ. verb. munere. l. liber captus. C. de poſtliminio reuerſis. l. 2. iuncta gloſſ. penultim. ſ. de inofficioſo teſtamento. nam aliud eſt quid præſtari ex neceſsitate, vel ex cauſa pietatis & miſericordiæ. Panormitanus cap. ſi vir. numero. 2. de adulter. Et confirmatur, quia officium pietatis propriè refertur ad ea quæ nulla neceſsitate præſtantur: ſed aliqui moti affectione naturali ſpontè illa præſtant, & hac ratione non omnino ex mera liberalitate videntur procedere: vt tradit Paul. de Mō tepico. l. in quartam. numer. 196. ff. ad legem Falcid. Roland. conſil. 70. num. 14. libr. 4. ſiue etiam dicuntur ea, quæ ex abundantia charitatis, & affectionis ſanguinis præſtantur, vltra id ad quod ius naturæ obligat, vt colligitur ex Curt. Iuniore. l. ſi donatione. numero. 20. C. de collation. Quod etiam ex verborum proprietate colligitur: nam verbum, Officium, ſolet deſignare illud quod abſque neceſsitate præſtatur. l. in commodato. 17. §. ſicut. ſ. commodati. l. 1. §. final. & ibi Bartol. numero. 1. ſ. mandati. in princip. Inſtit. de inofficioſ. teſtamēto. tradit Corraſ. lib. 1. epiſtolarum, cap. 21. numero. 2. Item & verbum, Pietas, propriè refertur ad id quod ex obſeruantia quadam, & exuberanti affectione præſtatur. l. 1. ff. de obſequijs. l. 1. §. ſed ſi libertus. ff. ſi quid in fraudem patroni. notat gloſſ. c. non eſt ſine culpa. 19. de regulis iuris. in. 6. Calepinus in lexico. verb. pietas. † & meritò, pietas enim propriè ſignificat obſeruantiam, & reuerentiam, quam filij præſtare tenentur parentibus. Thomas. 2. 2. quæſtion 102. articul. 3. probatur. l. cum te. 18. C. de inofficioſ. teſtament. & l. penultim. ff. de obſeq. iuxta quæ dicendum eſt, quòd dum dictus. §. item reſcriptum. loquitur de his, quæ filius præſtat patri ex officio pietatis, intelligendus eſt de his quę voluntariè, & ex abundantia charitatis filialis parenti præſtabat abſque vlla neceſsitate: hæc igitur in hæredem non tranſeunt; ex regula. l. Seio. §. Medico. ff. de annuis legatis. tradit in ſimili Salicet. l. Macedoniani. numer. 5. C. ad Macedonian. Bologninus authent. habita.

num.

num. 267. C. ne filius pro patre. & quia ex his quæ voluntariè fiunt, non naſcitur obligatio ſoluendi in futurum; cùm quælibet præſtatio habuerit effectum ſuum, id eſt, donationem de præſenti. l. ſi certis annis. C. de pactis. & ibi Curt. Iunior numer. 13. & generaliter inquit Panormitanus conſil. 6. numer. 1. libr. 2. quòd ex his quæ gratis fiunt, & voluntariè præſtantur, non naſcitur in futurum aliqua obligatio. cap. poſſeſsiones. 16. quæſtion. 1. gloſſ. final. l. ſolent. §. fina. ſ. de officio proconſul. c. ad Apoſtolicam. per locum ab ſpeciali, de Simonia. facit regula. l. final. C. ne vxor pro marito. l. voluntariè. C. de excuſation. tutor. Sed ſi quæratur de alimentis, quę filius ſi viueret, tenebatur ex neceſsitate præſtare patri, iuxta. l. filia. C. de patria poteſt. & l. final. §. ipſum autem. C. de bonis quæ liberis. l. ſi quis à liberis. §. ſi mater. verſicul. parens. ff. de liber. agnoſcendis. Bartol. tractat. de alimentis. numer. 8. ſiue hanc obligationem alendi referas ad ius gentium, ea ratione, quòd bene facienti benefacere debemus: vt exiſtimauit Bartolus. l. ſi quis à liberis. §. parens. numer. 1. ff. de liberis agnoſcend. & l. 1. §. ius naturale. numer. 6. ſ. de iuſtit. & iure. Felin. cap. ſi diligenti. num. 5. de foro competent. Anton. Rube. l. pater filium. numer. 40. ſ. de liberis agnoſcendis. Xuarez. l. quoniam in prioribus. 2. limitatio. C. de inofficioſo teſtamento. ſiue etiam referas ad merum ius naturale. iuxta. l. 1. §. ius naturale. ſ. de iuſtit. & iure. &. c. ſi quis reliquerit. 30. diſtinction. vt tradit Alberic. dict. l. ſi quis à liberis. numer. 7. ff. de liber. agnoſcend. & plures alij, quos refert Lara dicta. l. ſi quis à liberis §. parens. numer. 16. ſemper huiuſmodi onus pariter tranſibit in eius hæredem: vt eſt expreſſum authen. licet. C. de natur. liber. † & ibi notat
9 Bald. numer. 2. Neque enim quis moriendo, potuit eximere bona propria ab illo onere, ad quo d iure naturali erant obnoxia: argument. authent. res quæ. C. communia de legat. adiuncta ratiōne, quam ad illam aſsignauit Caſtrenſ. conſil. 80. numer. 1. libr. 1. Nouellus de dote. 6. parte, quæſtione. 13. numero. 3. Curt. Iunior conſil. 59. numer. 6. Ex quibus nouo ſenſu venit accipiendus text. dict. §. item reſcriptum. vt dum probat, hæredem filij non teneri neceſſaria præſtare eius parenti, niſi ad ſummam egeſtatem deductus ſit, debeat intelligi in eo ſenſu, vt in prædicto caſu hæres filij non teneatur eius parenti præſtare ea, quæ filius dū viuebat liberaliter ex officio pietatis ei præſtabat, niſi ad ſummā egeſtatem redactus ſit; quaſi ea quæ voluntariè præſtabantur, nunc propter ſuperuenientem egeſtatem ad neceſsitatem videātur redacta, ex ratione. l. cum ſeruus. 81. ad finem. ff. de conditio. & demonſtration. Si autem filius viuus ea ex neceſsitate præſtabat parenti egēno, hæc eadem obligatio ſine dubio tranſibit in eius hæredem, iuxta ſuprà tradita: quanuis Lara dicto. §. item reſcriptum. numero. 1. id non ſatis perceperit. Vnde non ſatis arridet explicatio Socin. Iunior. conſilio. 134. numero. 33. libr. 1. exiſtimantis hæredem filij nunquam teneri alimenta præſtare eiuſdem patri, niſi ex poſtfacto ille ad ſummam egeſtatem ſit redactus, & ècontra: ſubſcribit Lara dicto. §. item reſcriptum. numero. 6. nam ex ſuprà dictis dicendum eſt, imò hæredem teneri eo modo, quo defunctus teneretur ſi viueret. Ruin. hic numer. 173. atque proinde ea verba, Summam egeſtatem, intelligenda ſunt iuxta declarationem Iureconſult. dicta. l. ſi quis à liberis. §. ſed ſi filius. ff. de liberis agnoſcendis. vt ſcilicèt, hæres teneatur alimenta præſtare defuncti parenti, qui egenus ſit, attenta qualitate ſuæ perſonæ, neque aliunde poſſit alimenta habere. Infertur etiam in

termi-

terminis dicti. §. item reſcriptum. veram videri opinionem Cyni. l. alimenta in fine. C. de negoc. geſtis. hæredem filij teneri eius patrem alere, etiamſi ille forſan habeat matrem, vel fratres, à quibus poſsit alimenta petere ; quia prout filius, ſi viueret, hoc caſu ſine dubio teneretur parenti alimenta præſtare, pariter in eodem caſu eius hæres teneri debet. l. 2. §. ex his. ff. de verborum obligationib. ſubſcribit Imol. l. Titia cum teſtamento. §. Imperator. ad finem. ff. de legatis. 2. Franciſcus Marcus deciſio. 324. num. 4. in. 1. part. Contrarium tamen tenet Bartol. dicto. §. item reſcriptum. numero. 2. quia cùm tex. ille requirat ſummam egeſtatem, † oportet, quòd parens defuncti, neque habeat bona vnde ſe alat, neque perſonam à qua poſsit iure alimenta exigere: nam hæc dicitur egeſtas ſumma, id eſt, ſuprema : argumento. l. ex duobus. ff. de vulgari. ſubſcribit Ruin. hîc numero. 173. & conſil. 94. numer. final. lib. 5. Socin. Iunior conſil. 134. num. 34. libr. 1. Boer. conſil. 17. numero. 14. Lara dict. l. ſi quis à liberis. §. ſi mater. num. 43. ff. de liberis agnoſcendis. Prima nihilominus opinio videtur verior, per ſuprà tradita. Neque obſtat Bartol. ratio, quia ſatis in ſumma egeſtate poteſt dici pater defuncti conſtitutus, ſi non habeat vnde ſe alat: & quia cùm hæres repræſentet filium defunctum, ſi à matre, vel fratribus petat alimenta, optimo iure ab illis repelli peterit, quaſi priùs à repræſentante filium defunctum debeat incipere, qui primo loco tenebatur: argument. l. penult. ff. de liberis agnoſcendis. Hæc autem ita reſoluta duas notabiles recipiunt declarationes. Prima eſt, prædicta procedere, quando filia fuit præterita à patre, & ipſa non vult venire cõtra eius teſtamentum, iuxta. l. filio præterito. ſ. de iniuſt. rupto. tunc enim poteſt ab hærede patris petere dotem: vt expreſsè declarat Bald. l. final. numero. 8. C. de dotis promiſsio. nam ſi à patre fuerit inſtituta ſimul cum alijs, tunc ipſa ex ſua portione tenetur ſe dotare, & ſic non poterit cogere alios cohæredes, vt ſibi ex ſuis portionibus dotem conſtituant. l. 1. §. ſi filiam. ff. de collation. dotis. notab. Ruin. conſil. 200. numero. 7. libr. 1. Vincent. l. poſt dotem. numero. 28. ff. eod. Neque enim habens portionem ſuam, id eſt, legitimam, poteſt vlteriùs dotem petere, ſed ſua legitima debet eſſe contenta. Panormitanus conſil. 12. colu. 3. verſicul. ad vltimum. lib. 1. Quæ tamen declaratio ſic generaliter accepta tuta non eſt: nam cùm pater teneatur dotare filiam congruè, etiam vltra legitimã, ſi ea ſufficiens non ſit ad conſtituendam congruam dotem, attenta qualitate perſonæ. l. ſi filiæ ff. delegat. 3. Alexan. conſil. 169. numer. 7. libr. 7. Curt. Senior conſil. 27. numer. 49. eadem obligatio in heredibus debet reſidere, iuxta ſuprà tradita: quod efficaciter probat authentic. res quæ. C. communia delegatis. Vnde videmus, quòd prout pater filiam diuitem tenetur dotare, vt nobiliores nuptias conſequatur. l. final. C. de dotis promiſsio. & ff. latiùs dicemus, ita etiam eius hæres ad hoc tenetur qui in eâdem obligatione ſucceſsit. † Ruin. conſilio. 200. numer. 4. libr. 1. Item prout pater tenetur iterũ dotare filiam, quæ abſque culpa priorem dotem amiſit. authen. quod locum. C. de collation. Curt. Senior conſilio. 27. numer. 49. pariter etiam & patris hæres ad hoc tenebitur. Paul. Caſtrenſ. conſ. 80. numer. 3. libr. 1. Tantùm ergo declaratio de qua ſuprà, admitti poterit, quando portio relicta filiæ, ſufficiens eſt ad congruã dotem conſtituendam. Ad quem etiam modum interpretanda ſunt tradita in hac materia per Couarru. reſolutio. libr. 3. cap. 6. num. 10. verſicul. cæterùm. & Baeça tractat. de non meliorand. filiabus, cap. 1. num. 18. Illud certum eſt, quòd ſi ſtatutum excludat

10

11

cludat filiam dotatam à ſucceſsione paterna, obligatio dotandi tranſibit ad hæredes patris, iuxta regulam. l. 2. §. ex his. ff. de verborum obligationib. tradit Ruin. conſilio. 65. numero. 6. libr. 3. Vincent. l. poſt dotem. numero. 30. ff. eod. Item quòd deciſiones. l. final. C. de dotis promiſsione. loquentes in patre, pariter in prædictis terminis obtinebunt locum in patris hærede. Ruin. conſil. 200. numero. 4. libr. 1. Quinimo probat text. elegans. l. qui filium. ff. vbi pupillus educari debeat. quòd ſi pater filiæ exhæredatæ dotem legauit ; quia dos ei non debetur antequam nubat, iuxta regulam. l. ſtipulationem. ſ. de iure dotium. interim debent ei neceſſaria ſubminiſtrari per patris hæredem, neque ea alimenta imputabuntur in dotem legatam, vt ibi notant Bartol. & Bald. Pariſius conſilio. 108. numero. 47. libr. 3. Angel. Aretin. de teſtamentis. gloſſ. 61. numer. 5. Euerardus in centuria legali, loco de alimentis ad dotem, numero. 7. & proſequitur Baeça de non meliorand. filiabus, cap. 12. numer. 39. Item ſecundò ſuprà tradita declaranda ſunt procedere in eo, qui debet dotem, & in eius hærede, non autem procedent in eo cui debebatur dos, nam huius reſpectu onus dotandi cenſetur perſonale, & cum perſona extinguitur. Quare ſi filia, cui dos debebatur, deceſsit, ius petendi dotem minimè ad eius hæredem tranſit. Ruin. hîc numero. 190. & conſil. 131. numer. 10. & num. 12. lib. 4. motus ex eo, quòd mortua muliere ſoluitur matrimonium, & conſequenter ab eo tempore dos conſiderari non poteſt. l. 3. ſ. de iure dotium. vnde neque per eius hæredem iam dos peti poteſt: & quia licèt onus dotandi videatur in rem ſcriptum, & ideò tranſeat in hæredes patris, qui debebat dotem. Bartolus. l. poſt dotem. numer. 23. ff. eod. tamen reſpectu mulieris, cui dos debebatur, onus dotandi cenſetur perſonale, cum pendeat à matrimonio, quod perſonale eſt. l. vnica. §. ne autem. C. de caduc. tollend. vnde ſuccedit regula. l. quia tale. ff. eod. † Prout & onus alimentandi filios reſpectu patris alimenta debentis, cenſetur reale, & ideò in hæredes eius tranſit, authentic. licet. C. de naturalib. liberis. & ibi Bald. numero. 2. & tamen reſpectu filij illud onus cenſetur perſonale, & cùm eius perſona extinguitur. Bartol. l. 4. §. Cato. numer. 32. ff. de verborum obligationib. vbi alia ſimilia adducit. Et hanc Ruin. declarationem probat Phanuntius de lucro dotis, gloſ. 10. numero. 53. pagina. 460. Sed circa hanc declarationem in primis eſt aduertendum, quòd Hieronymus Gabriel conſilio 153. à numero. 5. intellexit, illam eſſe veram reſpectu extraneorum hæredum, non autem reſpectu filiorum ex ea ſuſceptorum ; quia ad hos etiam priuilegia perſonalia tranſeunt. l. etiam, in princip. ff. eod. l. aſsiduis. §. excepti. C. qui potior. in pignorib. & quia dotes etiam filiorum fauorem reſpiciunt. Socin. conſilio. 9. numero. 13. libr. 1. & ideò poſſunt petere eam ſummam, quæ matri eſſet conſtituenda, ſi mortua nõ eſſet. Quinimo & prædicta traditio Ruin. indiſtinctè non videtur vera: nam cùm contracto matrimonio purificata ſit illa quaſi obligatio patris dotandi filios, & ſic pro ea conſtituenda incipiat competere officium iudicis, inducetur regula. l. non ſolum. ſ. de in integr. reſtit. vnde & ius diminuendi fideicommiſſum propter dotem, iuxta terminos authentic. res quæ. C. communia delegatis. ad hæredes tranſmittitur, vt ibi tenent Bald. numero. 11. Paul. numero. 8. Iaſon. numero. 32. in. 8. limitatione. Alexand. conſil. 169. numer. 4. lib. 7. Hieronymus Gabriel conſil. 153. numer. 4. Et retenta hac opinione, nõ obſtabunt Ruini rationes, nam ad primum, quòd ſoluto matrimonio dos neque peti, neque conſiderari poſsit, reſponderur argumen-

12

gumentum procedere, quando nunquam fuit contractum matrimonium: sed vbi contractum fuit, & dos debita, non fuit soluta constante matrimonio, eo soluto, peti potest tanquam dos, vt probat text. l. si marito. 32. §. 1. ff. eod. vbi maritus, cui dos constante matrimonio non fuit soluta, potest soluto matrimonio petere vt sibi soluatur, vt scilicèt, eam exactam restituat vxori. l. si socer. 45. §. Lutius. ff. eod. vel vt ex ea iuxta pactum aliquid lucretur, vt etiam probat. l. vnica. cum gloss. C. si dos constante matrimonio. l. si donaturus. §. final. iuncta gloss. penultim. ff. de cõdict. ob causam. ampliando vt per Ripam. l. 2. in princip. numer. 25. ff. eod. Et confirmatur, quia cum dos constante matrimonio ex necessitate debeat constitui, pro constituta habetur. l. si finita. §. eleganter. ff. de damn. infecto. l. 2. C. de euictio. Paul. consilio. 80. numero. 1. ad finem. libr. 1. & dotis nomen semel constitutæ, durat etiam soluto matrimonio. l. etiam. ff. de fundo dotali. Non obstat secundum, quia non bene in hoc articulo aguitur de alimentis ad dotem: nam alimenta
13 annuatim præstantur,† & ideò pro tempore currente post mortem non debentur. l. cum hi. §. modus autem. ff. de transaction. Præterita autem alimenta, quæ tempore mortis erant iam debita, vtiq; per hæredem defuncti peti possunt. l. libertis quos. §. 1. ff. de aliment. & cibar. legatis. & ibi Bartol. Planè dos, contracto matrimonio statim vno cumulo debetur: & ideò si mulier decedat antequam ei soluta sit, illius petitionem ad hæredem transmittet, iuxta regulam. l. vnicæ. C. vt actiones ab hęredib. Poterit nihilominus opinio Ruini admitti in duobus casibus. Primus est, quando filia decesserit ante contractum matrimonium per verba de præsenti: nã tunc nihil hæredibus suis relinquet: nam cũ dos debeatur sub tacita conditione, Si matrimonium sequatur per verba de præsenti. l. stipulationem. ff. de iure dotium. adiuncta. l. cum fuerit. ff. de conditio. & demonstration. si ante conditionem decedat, extinctum videtur ius petẽdi dotem, cùm iam matrimonium contrahi non possit. Vnde concludit Paul. l. Titio centum. §. Titio genero. numero. 8. in fine. ff. de condition. & demonstration. quòd si statutum excludat filiam à successione paterna, si dotetur, cùm subintelligatur tacita conditio, Si illa matrimonium contrahat, si prius decedat, nihil transmittit ad hęredes: quod receptum esse asserit Menochius consilio. 81. numer. 4. libr. 1. Similiter licèt filia grauata per fideicommissum bona restituere, possit ex illis se dotare, authent. res quæ. C. communia delegatis. tamen si decedat antequam matrimonium cõtrahat, hæredes eius prædictã deductionem facere minimè possunt. Curt. Iun. dict. authentic. res quæ. numer. 22. & ibi Padilla num. 71. ad quem modum explicanda sunt supra tradita. Quinimo & si mulier decedat, postquam per sententiam iussus est pater filiæ dotem constituere, si decedat ante matrimonium cõtractum, nihil transmittet ad hæredes, ob rationem de qua suprà: & ita Ruin. consil. 131. numero. 12. ad finem. libr. 4. Item & secundò potest admitti prædicta declaratio Ruini, quando maritus accepit vxorem indotatam: nam cùm tũc dos peti non possit. l. final. C. de repud. nihil etiam hæredibus relinqui potest. Neque obstat, quòd nihilominus mulier proprio nomine potest cogere patrem, vel eius hæredes, vt dotem sibi congruã constituant, vt onera matrimonij per maritum sustineri possint, & ne ab eo contemnatur. Paul. l. si socer. in princip. nu. 4. ff. eod. & infrà dicemus: nam respondetur quòd si nihilominus decedat antequam dos sibi constituatur, nihil hæredibus relinquit: quia hoc casu propriè militant rationes Ruini suprà relatæ: nam prædicta petitio conceditur mulieri

mulieri, quasi in priuilegium personale, atque ita inducetur regula. l. quia tale. ff. eod. & quia mortua muliere cessant rationes de quibus suprà. & in specie colligitur ex traditis per Ruinum hîc num. 191. & consil. 131. num. 12. libr. 4. Cæterùm si mulier tempore contracti matrimonij dotem pro se promisit, etiã ignorante vel inuito patre; quia nihilominus pater, vel eius hęres, tenetur eam promissionem ratam habere. l. & ideò. 5. §. fin. ff. de in rem verso. Bart. l. obligamur. in fin. ff. de actionib. & obligatio. Panor. c. pen. num. 5. de raptoribus. Matthesil. singul. 106. & infra latiùs dicemus. cùm hoc casu ex promissione dos videatur debita, inducetur regula. l. vnicæ. C. vt actio. ab hæred. & cessabit declaratio Ruin. suprà relata. His ita explicatis, ad perfectã explicationem huius priuilegij, secundò principaliter quæritur, vtrùm quemadmodum pater filiabus tenetur dotem constituere, vt suprà dictum est, ita etiã teneatur pro filijs masculis constituere donationem propter nuptias? Et respondendum est teneri, per text. expressum. l. fin. C. de dotis promissio. tradit Baldus Nouellus de dote. 6. parte. speciali. 17. num. 1. Ripa hîc numer. 87. Iason consil. 231. numer. 3. lib. 2. Guilliel. cap. Raynũtius. verb. dotem. num. 29. Corras. l. qui liberos. num. 136. ff. de ritu nuptiarum. rationem reddit Connanus libr. 8. commentarior. cap. 8. num. 8. Est tamen aduertendum, hanc obligationem videri hodie cessare; nam donatio propter nuptias non est in vsu, & per desuetudinẽ aboleuit. glo. fin. auth. æqualitas. C. de pactis conuẽt. cõmuniter recepta, vt asserit Paris. cons. 126. nu. 6. lib. 1. Iul. Clar. §. donatio. q. 11. vnde pater hodie p filio minimè tenebitur donationẽ propter nuptias constituere, vt in terminis aduertit Corras. d. l. qui liberos nu. 137. Bacça tract. de non meliorand. filiab. c. 2. n. 32. Et facit, quòd licet vassalli teneantur dominis filias in matrimonio locantibus sub-
15 uentionẽ præstare. Alexã. cons. 35. nu. 3. lib. 2. Boeri. decis. 126. Ordin. lib. 2. tit. 15. tamen prædictã subuentionẽ non tenetur præstare, quando filij dominorũ matrimonium contrahunt; quia tũc dominus magis recipit dotem, quàm præster. Boeri. decis. 130. nu. 14. Similiter & pater tenetur dotem præstare filiæ ingredienti monasteriũ. Bart. l. 1. §. si parẽs. ff. si quis à parente fuerit manumiss. Bald. l. fin. n. 5. C. de dotis promissio. Alex. cons. 139. nu. 7. lib. 2. & tamen filio ingredièti monasterium nihil præstare tenetur.† Guil liel. c. Raynuntius. verb. dotem. n. 11. In regionibus sanè, in quibus etiam hodie donationes propter nuptias sunt in vsu, etiã hodie obseruabitur decisio. d. l. fi. C. de dot. promis. vt admonẽt Nouel. de dote. 6. part. priuilegio. 17. num. 1. Ripa hîc nu. 87. Vnde cùm in Hispania arræ sint in vsu, quæ successerunt loco donationis propter nuptias. l. 1. tit. 11. part. 4. & l. 87. tit. 18. part. 3. videtur quòd in Hispania pater teneatur pro filio masculo arras constituere: quod significat. l. 8. tit. 9. lib. 5. ordinamenti. Quare receptũ est, quòd in terminis auth. res quæ. C. communia delegatis. potest filius bona subiecta restitutioni alienare pro arris constituendis, cùm attenta generali consuetudine Hispaniæ, matrimonia sine arris constitui non soleant, vt tradit Baeça tractatu de non meliorandis filiabus. cap. 8. numer. 26. Sed his non obstantibus, verius videtur, quòd etiam in Hispania pater pro filio masculo non cogatur arras constituere: aduerto enim, quòd arra, quæ in Hispania frequentatur, multum differt à donatione propter nuptias: nam donatio propter nuptias iure communi ad hoc dabatur, vt mulier magis secura esset de dote sua. c. fin. de donationib. inter virum. Panormitanus cap. peruenit. numer. 9. de emptione. & vẽditione. Et hac ratione, soluto matrimonio, & restituta dote, ad maritum reuertebatur,

d.c.fin.de donatio.inter virũ.l.7.tit.11. par.4. & tamẽ in Hiſpania arræ cedunt lucro vxoris.c. etſi neceſſe. ſecundũ intellectũ Abbatis antiqui,de donatio. inter virũ.notat Palac.rep.rub.§. 24. nu. 1. Anton.Gomez.l.Tauri. 50. nu.9. &.10. Gregor.l.7.tit.11.par.4.in glo.fin. ita vt de donatione propter nuptias ad arras Hiſpaniæ non ſubſiſtat argumẽtum, vt poſt Palac.tradit Gregor.l.1.tit.11.par 4. in glo.En Eſpaña.ad finẽ.Couar.de ſpõſal.2.parte.c.3.§.7. nu.12. Et ideò ex.l.fi. C.de dotis promiſsio.loquente in donatione propter nuptias, non poteſt inferi ad arras Hiſpaniæ,in quibus agitur de maiori patris præiudicio, ſi illas dare teneatur.Poterit igitur pater,ſi velit,pro filio dare arras:ad hoc tamen cogi nõ poterit.vt eſt de mente Telli.l.Tauri. 17.n. 78.expreſsit Valaſcus conſultatio. 2. nu.
16 11.& ſignificat.l.8.tit.9.lib.5.ordinam.† Neque repugnat d.auth.res quæ. C.cõmunia de legatis. quia quòd filius poſsit alienare bona ſubiecta fideicõmiſſo propter arras,non procedit ex eo, quòd pater teneatur prædictas arras dare pro filio,vt conſtat ex ſuprà traditis, ſed quia veriſimiliter pater id eſſet permiſſurus, ſi filius aliter honeſtas nuptias conſequi non poſſet:argum.l.mulier. 21.§.cũ proponeretur.ff.ad Trebellian. & ex hac veriſimili mente poterit filius prædictam alienationem facere:argumẽ.l. cùm ſeruus ad fin.ff.de cond. & demonſtration. & explicat Baeça ſuprà relatus:& vtrùm pater ſaltem teneatur pro dote quam filius recipit,bona ſua obligare,ſi aliter honeſtas nuptias inuenire non poteſt? vide Bartol.l.ſi cùm dotem.§ tranſgrediamur.numer.6.& ibi.Alexand.numer. 5. ff.eodem.Ruinum hîc numer. 181. Nouellum de dote.6.parte. priuileg. 20. nu. 1.Neguſ.de pignorib.4.memb.2. partis. num.36.Succedit tertia quæſtio in hac materia,vtrùm pater filiam diuitem cogatur dotare? Et magis communiter tenetur, etiam hoc caſu patrem cogendũ eſſe,propter generalitatem d.l.qui liberos.Secũdò,quia itavidetur expreſſum.l. fin.C.de dotis promiſsio.Tertiò,quia pater filiam diuitem exhæredare non poteſt.auth.non licet.C.de liber. præterit. ergo neque dote priuare, quæ ſuccedit loco legitimæ.l.quoniam nouella. C. de inoffic.teſtam. Et ita hanc eſſe receptã ſententiam aſſerit Vincen.hîc nu.31.& latè Crot.nu.73.Socin.Iunior à nu.162. Bologne.nu.94.Pontan.nu.46.Iaſ.auth. res quæ.nu.17.& ibi Padill.nu.77. C.cõmunia delegatis.Guilliel.c.Raynuntius. verb.dotẽ.n.21.Et ſecũdũ iſtã opinionẽ cõſuluit Alex.cõſ.7.n.10.in fi.lib.2.&cõſ. 169.n.4.lib.7.Soci.cõſ.57.n.3.lib.4.Cur. Senior cõſ.27.n.55.Pariſ.cõſ.29.n.61.lib. 3.Soci.Iun.cõſ.79.n.109.lib.3. Menoch. cõſ.8.n.7.&.n.19.lib.1. Hierony. Gabri. cõſ.153.nu.1.Gãma deciſ.376.n. 1. ꝓbat l.8.tit.11.p.4.& ibi notat Gregor. gloſ.2. latè defendit Anto.Coſtan.tract.de dotib.c.3.à nu.13.Baeça tract.de nõ meliorand.filiabus.c.2.nu.26. Contrariam nihilominus opinionẽ,imò quòd filiã diuitẽ pater nõ cogatur dotare,videtur probare tex.l.mulier.21.§.cũ proponeretur.
17 ff.ad Trebellia.& ibi notat Bar.n.3.†. Itẽ, quia pater nõ tenetur filios diuites alere. l.ſi quis à liberis. §. ſed ſi filius.ff. de liber. agnoſ.ergo neq; dotare; quia magis coguntur parentes alere filios,quã dotare: mater enim tenetur filios alere. l. ſi quis à liberis.§.1.ff.de liber.agnoſcẽ. & tamen nõ tenetur dotare.l.neque mater. C. de iure dot.Tertiò, quia pater ideò cogitur dotare filias, vt inueniant nuptias. l. 2.ſ. de iure dot. ſed filia diues nuptias per ſe inuenire poteſt, ſuccedit ergo regula.l. adigere §.quanuis.ff.de iure patronat. Et confirmatur, quia dos debetur filiabus ex ſolo officio iudicis, vt ſuprà dictum eſt:quod officium ſemper debet reſpicere æquitatem.l. quòd ſi Epheſi. ſ. de eo quod certo loco. Planè nulla æquitas dictat, ꝙ pater filiam diuitem cogatur dotare.Quartò expẽdit tex.l.fin.C.de dot. pro-

promiſsio.duobus modis. Primo, dũ dubitat,vtrùm dos videatur data per patrẽ filiæ in cõpenſationem eius, quod pater ei debebat,anverò ex liberalitate? inanis enim eſſet ea dubitatio, ſi pater inuitus cogeretur filiã diuitẽ dotare:neq; enim tunc eius declaratio, vel proteſtatio aliquid operari potuiſſet. l. alimenta. cum glo.C.de neg.geſt.l.fin.C.de alimen.pupillo præſtand. Secundo, quia tex.illam donationẽ dotis appellat liberalitatẽ:qđ non eſſet verũ, ſi eo caſu ad illã præſtandã teneretur inuitus.l.rẽ legatã.ff.de adimen.legat. & ita per prædictas rationes tenet Bart.poſt Iacob.de Arenis.d.l.mulier.§.cũ proponeretur.nu.3.ff.ad Trebellian.Iaſ.§.fuerat.nu.110.Inſti.de actio.& conſ.231.col.pen.ad fin.lib.2.& latè cõprobant Bulgarin.hîc à nu.26.Alcia.nu. 66.idem Alcia.lib.8.parergon.c.3. & de præſumptio.regu.1.preſump.26.Corraſ. d.l.qui liberos.à nu.96.& hîc.2.lectio. n. 13.Duaren.tract.de dotibus.c.3.Cõnan. lib.8.commentario.c.8.nu.7.Pala rep.c. per veſtras.3.notab.§.14.n.6.fol.206. Et in puncto iuris veriorem eſſe opinionẽ, & ſibi placere,aſſerit Couar.de ſponſa.2. parte.c.3.§.8.Boſcheus tractat. de legitimis nuptijs,lib.5.n.26.Et retẽta hac opinione,ad rationem cõmunis opinionis facilè reſponderi poteſt: nã ad primam de generalitate.d.l.qui liberos.reſpondetur,imò retorqueri poſſe aduerſus communẽ opinionẽ:nam ideò videtur ſe reſtrinxiſſe ad filios in poteſtate, quia hi iure.ff. nulla poterant habere bona ꝓpria. l.placet.ff.de acq. hæred. & ideò eos pater inuitus cogitur dotare: emancipatos autẽ non tenetur dotare;quia hi habent bona exquibus ſe dotent:vt hîc aduertit Bulgarin.nu.30.Nõ obſtat ſecundũ.de.l.
18 fin.C.de dotis promiſsio. † nã etiã retorqueri poteſt:dubitatur enim ibi,vtrũ pater ex bonis proprijs,vel filiæ,cogatur dotem conſtituere?quæ dubitatio eſſet inanis,ſi pater filiam habentem bona,cogeretur dotare ex bonis proprijs.Itẽ, quia præſupponit, quòd ſi pater expreſſè declaraſſet,ſe dotare filiam ex bonis illius, ſtaretur expreſſo, & ceſſaret diſpoſitio d.l.fin.quod agnoſcunt Angel.conſ.209. nu.1.Socin.hîc nu.37.Vincen.nu.39.Ripa.nu.91.Alcia.nu.76.Anto.Rube.conſ. 71.nu.3.Anton Gomez.l. Tauri. 50.nu. 21.ad finem. Catellian.in memorabilib. verbo,dos data. quod vtique procedere nullo modo poſſet, ſi ex neceſsitate filiã diuitẽ teneretur dotare.l.alimenta.cum glo.C.de negoc.geſt. Ad tertiũ reſpõderi poteſt,rationẽ naturalẽ dictare, vt parẽtes filijs ſuis bona relinquãt: & ideò ſine cauſa ab hæreditate paterna repelli nõ poſſunt.l.cũ ratio.ff.de bon.damnato. & hac ratione ſine iuſta cauſa filia diues exhęredari nõ poteſt.auth.nõ licet.C.de liber.præterit.dos autẽ præſtatur filijs in vita patris,aduerſus regulã.l.1.§.ſi impuberi.ff.de colla.bonor.& ideò hoc ius tãquam ſpeciale faciliùs tolli poteſt.l.eius militis.§.militia miſſus.ff.de milit.teſta.& quia nulla æquitas dictat,ꝙ pater filiã diuitẽ cogatur dotare. Sed quanuis ex his opinio aduerſus Cõmunem defendi poſſit, ego tamẽ cõmunem opinionem veriorem eſſe exiſtimo,cùm pro ea ſit text. expreſſus.l.fin.C. de dotis promiſsio. nã loquitur in filia habente bona;& tamen dicit,officium eſſe paternum dotare filias:ergo ibi eſt text. expreſſus pro communi ſentẽtia. Neque ſatisfacit reſponſio Alciati lib.8.parergon.cap. 3.quòd in eo text.verbum,Officium, ſignificat illud quod voluntariè fit, abſque vlla neceſsitate:hanc enim eſſe propriam ſignificationẽ prædicti verbi, videtur probare tex.l.1.§.fin.ſ.mandati.& l.in commodato.§.ſicut.ſ. cõmodati. videmagis retorquebitur aduerſus communem:& ſubſcribit Corraſ.d.l.qui liberos. nu. 98. & hîc.2.lect.nu. 13.ad med. nã replicari poteſt,verbũ,Officiũ,varias habere ſignificationes,de quibus per Dec.in rub.nu. 3.de offic.delegat. ſed quoad noſtrã materiã,ſi merces nõ interuenit,&opponit

actui,in quo merces interuenit, ſignificat illud,quod gratis & liberaliter fit, ſiue illud quod homo homini debet in genere,ex eo tantũ quia homo eſt.l. ſeruus ea lege.in fine.ſ. de ſeruis exportand.explicat Bart.l.1.§.fin.nu.1.ſ. mandati. ſed ſi ſimpliciter ꝓferatur,ſignificat illud,qđ vnuſquiſq; pro conditione ſua facere de
19 bet,& ei competit & cõuenit, † vt tradit Donatus in commẽtarijs ad Andriã Terentij:& probat.l.officio.&ibi glo.C.de negoc.geſt.l.1.C.de his quibus vt indignis.l.ſeruus.20.cum glo.ĵ. de manumiſſ. teſta.l.3.§.1.in fin.ſ. de receptis arbitris. l.1.in fin.C.qui petant tutores.& colligitur ex titulis.ſ.de offic.præſid. & officio proconſulis.& proſequitur Cæſar Coſta lib.2.de varis ambiguitatib. iuris.c.9. Vel etiã(quod in idem recidit)ſignificat miniſterium,quod quis ex neceſsitate tenetur ſubire.l.auferẽt.46.§.actores.ĵ.de iure fiſci.Felin.c.poſt ceſsionẽ.nu.2.de probatio.& in ſpecie aduerſus Alciat.obſeruat Corraſ.lib.1.epiſtolarum.c.21.Duaren. tract.de dotibus.c.3.Anto.Coſtan.tract. de dotib.c.3.nu.14.& conſonat quod dicit Seneca.lib.3.de offic.c.18.quòd officium eſt filij & vxoris,& earũ perſonarũ quas neceſsitudo ſuſcitat, & ferre opem iubet.Dum igitur tex.d.l.fin.C.de dotis promiſsio.dicit, officium eſſe paternum dotare filias,debet intelligi de officio neceſſario,& ex neceſsitate ſubeundo; vt magis communis vult, & tradit Burſat. conſ.215.nu.8.lib.2.& patet ex eo, quia in d.l.fin.non ſimpliciter dicitur officiũ eſſe paternum dotare filias,ſed additur, omnino eſſe paternum officiũ. Expẽdo dictionem,Omnino,quæ eſt præciſa, & neceſsitatem importans.glo.l. ſi cũ exceptione.§.ſed & ſi quis.verb.omnimodo. ſ.quod metus cauſa.&.l.vbi autẽ.75.§.fi. ĵ.de verb.obligatio.tradunt Corne. cõſ. 27.nu.2.lib.4.Campeſ.de dote.4.parte. q.15.Prætereà prædicta ratio pariter reſpicit filiã habentẽ bona,& nõ habentẽ: reſpectu autẽ nõ habẽtis bona certũ eſt, ea verba ſignificare officiũ neceſſariũ.l. qui liberos.ſ. de ritu nuptiar.l. dedit dotẽ.ĵ.de collatio.bonor. ergo eamdẽ ſignificationem debet retinere reſpectu filiæ bona habentis.l.iã hoc iure.ĵ.de vulgari. Et retenta hac opinione,nõ obſtãt ſuprà adducta pro cõtraria opinione : nam ad primũ de.l.mulier.21.§.cùm proponeretur.ĵ.ad Trebellia.reſpõdetur,tex. illum aduerſus cõmunẽ quã defendimus,ita induci:nã probat,filiã quæ ex fideicõmiſſo ſibi ſimpliciter iniũcto poteſt deducere dotẽ,teneri in illã imputare fructus perceptos iudicio teſtatoris:quod prima facie videtur procedere nõ poſſe;quia huiuſmodi imputatio nõ fit, niſi quãdo te-
20 ſtator expreſſè cauit,vt illa fieret. †l.ſi debitor.12.ĵ.ad leg.Falci.Cui tamẽ difficultati reſpõdent Iacob.de Aren &Bar.n.3. d.§.cũ proponeretur.ꝙ dos debetur filiæ officio iudicis.d.l.qui liberos.quod æquitate nititur.l. quod ſi Epheſi.ſ. de eo qđ certo loco. cùm igitur ex fructibus filia poſsit ſe dotare,ceſſat æquitas, ꝙ ex bonis fideicõmiſſo ſubiectis poſsit ſe dotare:quare ſi agatur de debito iure obligationis;quia tũc ceſſat ratio de qua ſuprà, nõ imputabũtur fructus, niſi teſtator id expreſſerit d.l.ſi debitor.Ex qua reſpõſione colligunt,patrẽ filiã diuitẽ non teneri dotare.Sed huic inductioni reſpondẽdũ eſt,illã rationẽ Iacob.de Aren.&Bar. non poſſe eſſeverã,ex cõmuni opinione quã defendimus.Neq; obſtat d.§.cũ proponeretur.quia nõ ideò fructus imputãtur in dotẽ,quòd pater filiã diuitẽ nõ teneatur dotare,vt prædicti malè præſupponũt,ſed potiùs ex eo , ꝙ dos debetur officio iudicis, & ſic eſt quaſi debita.Porrò fructus imputãt in quaſi debitũ,quanuis in verũ nõ imputẽtur, niſi teſtator id expreſſerit:& ita Alex. d.§.cũ ꝓponeret. nu.14.verſ.in eadem.Quinimò Paul.ibidem nu.6.ad finẽ.exiſtimat,etiam in verum debitum fructus perceptos iudicio teſtatoris eſſe imputandos, per text. l. quod de bonis. 15. §. quod auus.ĵ. ad leg.

leg.Falcid. vbi id expreſſè notat Paul. nu.3.Alex.nu.2.Vincen.col.2.in.4. notabili.quam eſſe receptam opinionem aſſerit Socin.Iunior conſ.57.nu.13. & ſeq. lib.3.Boeri.deciſ.44.nu.17.Menoch.cõſil.88.num.33.lib.1.ita vt quoad imputãdos fructus perceptos iudicio teſtatoris, nulla ſit conſtituenda differentia inter verum debitum,&quaſi debitum,ſed pariter in vtrumq;imputentur, vt reſoluit Ripa.l.in fideicommiſſariam.nu.19.ĵ.ad Trebellian.Meritò igitur preſupponitur in.d.§.cũ proponeretur.indotẽ debitã filiæ,fructus per eã perceptos imputari,vt aduertit Anto.Coſtanus de dotib.c.3.n. 17.Eſt tamen aduertendũ, ꝙ Ruin. cõſ. 112.col.fin.lib.2. contendit verius eſſe, fructus non imputari in debitũ verũ,niſi teſtator id expreſſerit , iuxta terminos.l. ſi debitor.12.ĵ.ad leg.Falcid. Et hãc eſſe magis receptã ſententiã aſſerit idẽ Ruin. conſ.115.nu.13.eo.lib.2. Et hãc quoque eſſe magis cõmunem ſententiam aſſerit Roland.conſ.65.nu.24.lib.2. Hiero.Gabriel conſ.124.à nu.7.Menoc.conſ.183. à nu.42.lib.2.Rota deciſio.680.in.1.parte nouiſsimarum. Neq; ſecundùm eos contrariũ probat.d.l.quod de bonis. 15.
21 §.quod auus.ĵ.ad leg.Falcid. †quia aduertunt,quòd in caſu ibi propoſito teſtator rogauerat nepotem, vt ſi ſine liberis decederet,reſtitueret,tam bona teſtatoris, quàm bona propria: & quanuis fideicõmiſſum,quatenus excedit bona hæreditaria,non ſoleat valere.l.ſi vniuerſæ.C.de legat.tamen validum cenſetur pro quantitate fructuum perceptorum ex bonis teſtatoris.l.Imperator.72.§. cum quidã. ĵ.de legat.2.& hac ratione fructus dicuntur imputari in debitum : quem intellectum laudat Socin.Iunior conſ.57.num. 19.lib.3.Ego tamen aduerto,hanc conſiderationẽ nõ bene adaptari verbis,&mẽti Iurecõſ.in d.§.quod auus. nã ſecundũ eã debuit Iurecõſ.dicere, fructus perceptos reddere validũ fideicõmiſſum , qđ aliàs attẽto principio erat inualidũ.glo.l. cohęredi.§.cũ filiæ.verb.tenebũtur.ĵ.de vulgari.& tamen Iurecõſ.in d.§.qđ auus. dicit,eos fructus eſſe imputandos hæredi grauato in verũ debitum,quod ei debebatur ratione tutelæ. Et hac etiã ratione præſupponit,fideicommiſſum quoad bona propria hæredis grauati,eſſe omnino inutile:cũ enim fructus iã eſſent imputati in verum debitum, non poterant ſimul inducere validitatem fideicõmiſſi inutilis. Et hac etiã ratione d. §.quod auus.in fi.probat, Falcidiã tantũ eſſe ducẽdã ex hæreditate teſtatoris,& tamẽ ſi fideicõmiſſũ etiã ſubſiſteret in bonis hæredis grauati propter fructus perceptos ex hæreditate defuncti, vtiq; etiã ex illis debuit deduci Falcidia, tãquã de bonis cõtẽtis ſub fideicõmiſſo:atq;ita verius eſt,d.§. qđ auus. efficaciter probare fructus perceptos iudicio teſtatoris imputari in verũ debitũ,quod defunctus debebat hæredi grauato. Neq; repugnat tex. l.ſi debitor.12.ĵ.ad leg.Falci. quia ꝙ vera reſolutione duo caſus diſtinguẽdi ſũt. Primus eſt, vtrũ ſi teſtator aliquid debebat ſcripto hæredi,poſsit ipſe hæres hoc debitũ deducere ex hęreditate? & prętereà ex legatis poſsit deducere Falcidiã? Et dicẽdũ eſt poſſe.l. in imponẽda. 6. C.ad.l. Falcid. niſi teſtator expreſſè declaret , ꝙ debitũ nõ deducat,ſed illud cõpenſet in Falcidiã : huiuſmodi enim præceptũ teſtatoris valet,& eſt obſeruan dũ d.l.ſi debitor:nam quanuis eo iure Falcidia non poſſet prohiberi per teſtatorem.l. quod de bonis.15.§.1.ĵ.ad leg. Falcid. poterat tamen cauere, ꝙ illud quod ipſe debebat hæredi,in Falcidiam computaretur. Et eſt ratio,quia per aditionem hæreditatis debitũ hæredis mero iure erat cõfuſum.l.debitori.C.de pactis. & quãuis lex iure ſpeciali permittebat nihilominus illud deduci, quãdo agitur de deducẽda Falcidia. d.l. in imponenda. tamen hoc ius ſpeciale faciliùs tolletur.l.eius militis. §.militia miſſus.ĵ.de milit. teſta. & ideò teſtator poteſt iubere, vt cum Falcidia

22 compenſetur.† d.l.ſi debitor. vel etiam cum hæreditate.dict.l.quod de bonis. §. quod auus.vt aduertit Alex. d.l. ſi debitor.num.2.&.l.ita tamẽ.§. Trebellianũ. colum.1.poſt medium. ĩ. ad Trebellian. Secundus caſus eſt,ſi teſtator nihil exprimat, vtrùm fructus percepti iudicio teſtatoris ſint imputandi in illud quod defunctus debebat hæredi? Et dicendũ eſt imputãdos eſſe,vt clarè probat.d.l.quod de bonis.§. quod auus.Et eſt ratio, quia cùm prædictum debitum mero iure ſit confuſum,in illud facilè fructus imputãtur, cùm prædicta deductio debiti iure ſpeciali permittatur,vt ſuprà dictum eſt. Vnde etiam in ſpecie.d.§. cùm proponetur.fructus meritò imputantur in dotem debitam filiæ in bonis paternis; intelligendo de fructibus perceptis ex hæreditate ante dotem conſtitutam. Corne.conſ.3.nu.3.lib.3.Molina lib.4.de primogen.cap. 6. num. 15. Baeça tractatu de non meliorand.cap.8.num. 20. nam poſteà percepti, neque imputabuntur, neque reſtituentur, ex traditione gloſſæ receptæ.auth.res quæ.verb.obligationẽ. ad finem.C.communia de legatis. Et ſic nihil vrget aduerſus opinionem quam defendimus.Non obſtat ſecũdum, quia licèt argumentum de alimentis ad dotẽ validum ſit, ſi affirmatiuè concipiatur. Bart.l.Mæuius.§.duorum.num. 18.ĩ. de legat.2.& auth.ex cõplexu.C. de inceſt. nuptijs. tamen ſi negatiuè concipiatur, non eſt concludens:neq; enim ſequitur: Pater nõ tenetur aliquo caſu alimentare filios:ergo neque dotare.Vnde quanuis pater filios diuites non teneatur alere.l.ſi quis à liberis.§.ſed ſi filius.ĩ.de liberis agnoſcend.tamen tenebitur eoſdem dotare, vt Communis vult, & in terminis aduertit Alexan.conſ.169.nu.4.libr. 7.Et vtique dos & alimenta habent ſe tanquam excedens,& exceſſum,ac ſi pinde de vno ad aliud non ſemper valet argumentum. Alexand.conſ.7.col.fin.lib. 2.Curt.Senior conſ.27.num. 55. Iaſon. authen.res quæ.col.3. C. communia de legatis.Dec.l.ſi certis annis.colum.2. C. de pactis.Euerar.cẽturia legali.loco. 39. Vnde videmus,quòd pater legitimus ad miniſtrator bonorum filiæ,ſi ſimpliciter ei præſtet alimenta, animo repetendi videtur dediſſe.l.Neſennius.& ibi Bar.nu. 5 ſ̃.de nego.geſt l.fin.ſ̃.de petitio.hære. & tamen aliud eſſe in dote expreſſè probat d.l.fin.C.de dotis promiſsio.l. profectitia.5.§.fin.ſ̃.de iure dotium. Similiter & extraneus præſtãdo alimenta, animo repetendi videtur præſtitiſſe.l. ſi paterno.cum ibi notat.C.de negoc.geſt.Et tamen ſimpliciter dotãdo, videtur habuiſſe animum donandi mulieri.l.vnica.§.accedit.C.de rei vxor.actio.Nõ obſtat tertium argumentum, quòd nulla æquitas dictat,quòd pater filiam diuitem teneatur dotare:quia reſpondetur,imò adeſſe
23 æquitatem.†Nam cùm abſolutè officiũ paternum ſit dotare filias. d.l. fin.C. de dotis promiſsio. aduentitium lucrum filiæ,non debuit patrẽ ab huiuſmodi onere liberare, ne id quod ad fauorem filiæ pertinet,in eius damnum retorqueatur, contra regulam.l.quod fauore. C.de legib. Item dos ſuccedit loco legitimæ. l. quoniam nouella.C.de inoffi. teſtamẽt. & præſtatur non ſolùm, vt ex ea filia ſe alat,ſed etiam vt ex eius fructibus onera matrimonij ſuſtineantur.c.ſalubriter.de vſuris.Bart.l.nupta.ĩ.eo.Curt. Senior cõſilio.39.colum.fin.Vnde quemadmodũ filiæ diuiti debetur legitima in bonis patris,ita etiam & ei debetur dos, vt aduertit Nouellus de dote.6.parte.priuileg.4. eo maximè, quia in filia diuite nõ ceſſat omnino ratio officij paterni:nam ſi vltrius pater illi dotem det, meliùs tractabitur à marito.l.fin.C.ad Velleian.& maritum ditiorem & nobiliorem inueniet. authen.de æqualit.dotis.§.quiaverò iam legem.ad medium.colla. 7. Non obſtat quartum.de.l.fin. C. de dotis promiſsio. inducta vt ſuprà:quia aduertendum eſt, in eo tex.agi de bonis filiæ, quæ à matre ei

ei peruenerunt, & quorum pater habebat legitimam adminiſtrationem.l.1.C. de bon.matern.Porrò adminiſtrator nũquam videtur animo donãdi aliquid dare,vel donare.l. Neſennius. ſ̃. de negoc. geſt.l.cum poſt.§.1.ĩ.de adminiſtr.tuto. vnde meritò dubitari potuit, vtrùm idẽ eſſet recipiendum, quando pater legitimus adminiſtrator bonorum filiæ, dotẽ pro ea ſimpliciter promitteret? Et decidit,non idem eſſe recipiẽdum,ſed potiùs quòd ex proprijs bonis videtur dotẽ dediſſe,vel promiſiſſe:quæ vtiq; præſumptio ex officio paterno circa dotandas filias collecta eſt.Dec.conſ.35.num.3.ver ſicul.pater enim.Et eodem modo reſpõdetur ad aliam ponderationem ſuprà relatam:nam cùm pater ex ſolo iudicis officio teneatur filias dotare, vt ſuprà probauimus, ſuccedit regula, quòd iudicis officium non eſt in conſideratione, antequam ſit impetratum. l. cùm poſtulaſſem.44.in princ.ĩ.de damn. infecto.Si ergo pater dotet filiam antequã prædictũ iudicis officium impetretur,meritò dicitur vſus liberalitate; vt etiã probat.l. cognouimus.C.de hæretic.l.2. C. de bon. quæ liber.l.fin.§.ſi à ſocero.ĩ.quæ in fraudem creditorum.aduertit Socin. Iunior hîc num.162.ad finem.Et hac etiam ratione id quod debetur per iudicis officium,antequam prædictum officiũ imploretur,non conſideratur tanquam debitum,vt in ſpecie obſeruant Alexand.l. ſi cùm dotem in princip.num.10.ĩ. eod. Ripa.l.2.§.ſi ſponſa.num.14.ĩ.de priuile. creditor.& ante eos Fulgoſ. l. ſiue vxor.
24 ſ̃.de donatio.inter virũ.†Præterea quanuis prædicta iura,dotis dationem factam per patrem,appellent liberalitatẽ,tamen intelligendum eſt,propriè liberalitatem non eſſe:nam cùm inuitus ad hoc cogi poſsit, non poteſt dici ſponte dotaſſe.l. fin.ĩ.de ſeparatio.l.nouiſsimè.ĩ.quod falſo tutore authore. & conſequenter neque liberaliter:aduertit Paul.l. 2.ad finẽ. C.de bon.quæ liber.&.l. quæ fideicommiſsi.ad finem.ĩ.de legat.2. Beroius cap. potuit.nu.118.de locato. Tellius.l.Tauri.17.num.78.Addo Bald.conſ. 323.materia.num 2.lib. 3. tradentem, hoc caſu ſub nomine liberalitatis debitum naturale exolui,vt aliàs dicit.l.1.C. de imponend.lucratiua deſcriptio.lib.10.&.l fin. C.de codicillis.atque proinde de huiuſmodi liberalitate,per quã pater ab onere & officio ſibi incumbente liberatur, nõ eſt iudicandum vti de propria donatione.Siluanus conſ. 2.nu.63. Quare dum l.fin.§.ſi à ſocero.ĩ. quæ in fraudem creditor.probat,titulum dotis cenſeri lucratiuum reſpectu mulieris dotatæ. tradit Beroius.c.cùm tu.num.52. de vſuris.interpretandũ eſt,quòd non ſit titulus merè lucratiuus, ſed quòd quaſi medium teneat inter liberalitatem &neceſsitatẽ: argu.notatorum.l.3.C.de iuris & fact.ignorantia.& in ſpecie Bald. d. conſ. 323. num.2.libr. 3.atq; ita communis opinio optimè remanet defenſa.Et ex ea infertur explicatio ad.l.fin.C.de dotis promiſsio.dum videtur ſentire,quòd ſi pater expreſſerit ſe dotare de bonis filiæ,non habebit locum deciſio illius text.ſed magis filia de bonis proprijs videbitur dotata, vt admittunt ſuprà relati:quod tamẽ nõ eſſet verũ, ſi pater teneretur dotare filiã diuitem.l.alimenta.cum glo.C.de nego. geſt. quia reſpondetur, d.l. fin. tantùm probare,quòd facta prædicta declaratione,pater conueniri non poſſet ratione ſuæ promiſsionis,vt ex bonis proprijs dotem conſtituat:non tamen negat tex. q̃ filia nihilominus implorato iudicis officio,poſsit cogere patrem,vt ex bonis proprijs de nouo ſibi dotem cõſtituat: & ita expreſſè declarat Bald. conſ.198.&conſ. ſeq lib 5.Socin hîc num.37.Ripa nu.91. Alciat. num.76 poſt Bulgarin.num.23. Socin.Iunior num.164.ad finem. & nu. 174.Bologne.num.110.Anto. Rub.l.nõ ſolum.§. morte.nu. 350.ĩ. de noui oper. Gregor.l.8.tit.11.part.4.gloſ.2.ad finẽ.& facit, quia filia quæ non fuit à princi-

pio congruè dotata, poteſt agere ad dotis congruę ſupplementum. Bald. l. fin. n. 4. C. de dot. promiſsio. Iaſo. conſ. 69. col. pen. lib. 1. Dec. conſil. 180. col. 2. Aymõ, alios referens conſ. 236. num. 4. Hieron. Gabriel conſ. 156. num. 26. ergo à fortiori poterit agere, quando pater nullã omnino dotem ex bonis proprijs illi conſtituit. †Item & reſponderi poteſt, quòd ſi
25 pater fecit prædictam declarationem, & filia conſenſit, tunc non poterit cogere patrem, vt ex bonis proprijs dotem ſibi conſtituat, quaſi per illum conſenſum ſibi præiudicauerit: argum. l. per fundum. s̃. de ſeruitut. ruſticor. prædior. & c. quod ſemel. de regul. iuris. in. 6. & ita Aymon conſ. 84. num. 6. & videtur text. l. profectitia. §. pen. s̃. de iure dotium. vbi pater erat debitor filiæ, & de illius conſenſu illud quod debebat filiæ, in dotem ei dedit: ſubdit text. quòd ſi filia cõſenſit, dos cenſebitur aduentitia, quaſi procedens ex bonis filiæ, & non patris: ex quo text. in propoſito duo colliguntur. Primũ eſt, quòd ſi bona propria filiæ dentur in dotem ea conſentiente, filia cenſetur dotata; & conſequenter non poteſt cogere patrem, vt nouam dotem ſibi cõſtituat. Secundum, quòd ſi expreſſè non cõſenſit, tunc poteſt cogere patrem, vt dotem ex bonis proprijs ſibi conſtituat: nã proteſtatio tẽdens ad præiudicium alterius, non præiudicat etiam præſenti, niſi expreſſè conſentiat. l. fin. §. itẽ ſi prædixit. s̃. nautæ, caupones. tradit Bart. l. non ſolũ §. morte. nu. 31. j̃. de noui oper. & in ſpecie tradunt Aretin. hîc colum. 4. ad medium. Socin. num. 37. Ripa num. 91. Anton. Rube. d. §. morte. nu. 350. Corraſi. d. l. qui liberos. nu. 155. & receptũ eſſe aſſerit Ruin. hîc num. 137. Et ſecundùm prędicta venit explicandum, quod tentat Iaſon. §. fuerat. num. 106. Inſti. de actio. patris declarationem, quòd dotat filiam ex bonis proprijs, nihil operari; cum proteſtatio nihil iuuet in his, ad quæ quis iure tenetur l. alimenta. cum glo. C. de nego. geſt. & idem Anton. Gomez. l. Tauri. 50. nu. 21. nam opinio Iaſon. vera erit, quando filia expreſſè non aſſenſit proteſtationi patris; aliàs ſibi præiudicabit per ſuprà tradita: & in ſpecie Socin. Iunior hîc. nu. 174. ad finem. Aymon conſ. 84. nume. 6. Neque huic reſolutioni obſtat, quòd ſi per hunc conſenſum filiæ pater remanet liberatus ab onere dotandi, ex prædicto conſenſu videtur reſultare quædã donatio, quæ non valet inter patrem & filium in poteſtate. l. 2. C. de inoffic. donatio. quo argumento à communi reſolutione receſsit Gregor. l. 8. tit. 11. part. 4. glo. 2. colum. 1. ad finem. nam reſpondetur, quòd per huiuſmodi conſenſum filiæ, pater non remanet omnino liberatus, ſed quodammodo tantùm differtur exequutio: nam mortuo patre, ex eius bonis legitimam conſequetur. l. cùm ratio. j̃. de bon. damnator. quæ loco dotis ſuccedit. l. quoniam nouella. C. de inofficio. teſtam. †Et confirmatur, quia cùm
26 dos ex ſolo iudicis officio debeatur; & iſtud non ſit in conſideratione antequã impetretur. l. cùm poſtulaſſem. j̃. de damno infecto. in prædicto caſu propria non cadit liberatio; neq; etiam donatio. Præterea à & difficultati ſuprà motæ reſponderi poteſt, quòd pater regulariter dum viuit, nihil tenetur ex bonis ſuis dare filijs. l. 1. §. ſi impuberi. j̃. de collatio. bono. neque inter eos regularirer poteſt eſſe lis. l. lis nulla. s̃. de iudic. l. fin. s̃. de in ius vocand. Et licèt prædictæ regulæ limitẽtur non procedere fauore dotis. d. l. qui liberos. s̃. de ritu nuptiar. glo. ſ. l. ſi ſocer. 45. in princip. verb. conueniri. j̃. eod. tamẽ quia propter prædictum conſenſum res reducitur ad regulas ordinarias, ſcilicet, q; pater in vita nihil tenetur præſtare filijs, admittitur prædicta renũtiatio; quia res de facili reuertitur ad ſuam naturam. l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. s̃. de pactis. glo. cap. 3. verb. dinumerandum. de præbẽd. in. 6. & ita reſpondent Ruin. hîc nu. 132. & num. 139. Pariſ. nu. 110. & vltra eos in ſpe-

ſpecie colligitur ex. l. pen. §. ſi vir. iunctis ibi notatis per Imolam. j̃. eod. Illud certũ eſt, quòd ſi filia ſit emancipata, quantumcumque ex conſenſu videatur reſultare prædicta donatio, tamen valebit, iuxta regulam. l. ſiue emacipatis. C. de donatio. vnde cùm ſecundùm leges Hiſpaniæ, per matrimonium filia cenſeatur emancipata, conſenſus ſemper illi præiudicabit, iuxta ſuprà tradita. Quartò principaliter circa hoc priuilegiũ quæritur, vtrũ pater filiam iam nuptam cogatur dotare? In qua quæſtione duo caſus diſtinguendi ſunt. Primus eſt, quando filia ſine dote nupſit, patre conſenſum adhibẽte nuptijs, vel poſteà ratum habente. Secundus eſt, quando nupſit patre ignorãte, & inuito. Primo caſu Bar. l. obligamur. ad finẽ. j̃. de actio. & obligatio. & authen. res quæ. nu. 6. C. communia. de legatis. exiſtimat, patrem hoc caſu non teneri ſiliam dotare; quia pater ideò cogitur dotare filias, vt maritum inueniant: cũ igitur maritũ iam habeat filia nupta, ceſſat ratio compellendi patrem ad dotandũ, vt in ſimili probatur. l. ſi quis à liberis. §. ſed ſi filius. j̃. de liber. agnoſcend. Secundò allegatur. l. fin. C. repud. & authen. de nuptijs §. ſic itaque. colla. 4. & vltra Bart. videtur eſſe text. l. pater filiæ. 71. s̃. de euictio. vbi ſi pater dedit filiæ in dotem res alienas, quæ poſteà fuerunt euictæ, permittit ea lex patri, vt poſsit agere de euictione aduerſus illum, à quo res euictas accepit; quia affectio paterna hoc ſuadet: ergo præſupponit, quòd filiã iam nuptam non tenetur dotare, quanuis propter euictionem ſequutam in effectu indotata videatur, quia aliàs non in affectione paterna fundaret ſe Iureconſ. ſed potiùs in damno quod pater incur-
27 rebat propter euictionem: †vt hîc expendit Bulgarin. num. 42. Palac. rep. cap. per veſtras. 3. notab. §. 6. poſt principium. folio. 199. Soci. l. 2. §. quòd ſi in patris. n. 16. j̃. eo. Et ita his rationibus prædictam Bar. concluſionẽ probauit Areti. l. qui ſuperſtitis. nu. 3. j̃. de acq. hæred. Iaſ. l. diuortio. in prin. n. 20. j̃. eo. Alex. cõſ. 33. n. 3. lib. 4. additio Capellæ Tholoſanæ. q. 289. Qui nimò & hanc eſſe communẽ opinionẽ aſſerit Alex. conſ. 61. nu. 4. lib. 7. Boſcheus lib. 2. de legit. nupt. nu. 16. Quibus adde Panor. c. 1. nu. 6. de adulter. & c. pen. nu. 5. de raptorib. Mattheſi. ſing. 106. Sed his non obſtantibus, verius & receptius eſt contrarium, imò quòd pater filiam, quæ nupſit ſine dote, teneatur congruè dotare: quod clarè deducitur ex d. l. qui liberos. s̃. de ritu nuptiarum. dum dicit, patrẽ ad duo teneri, ſcilicèt, ad collocãdas filias in matrimonio, & eis dotem conſtituere: ergo filiabus iam nuptis pater tenetur dotem dare. Secundò, quia dos dãda eſt filiæ, non ſolũ vt nuptias inueniat, ſed etiam vt ſe & familiam alat, & ſuſtineantur alia onera matrimonij. l. vbi adhuc. C. de iure dot. Bart. l. nupta. in prin. j̃. eo. & ne ſpernatur à marito. l. fin. C. ad Velleian. Quæ rationes militãt etiam in filia iam nupta ſine dote: & ita hanc opinionem ſenſit glo. l. obligamur. 51. §. lege. j̃. de actio. & obligatio. & aſſerit receptum Alex. conſ. 169. nu. 2. libr. 7. Socin. conſ. 57. num. 2. libr. 4. & plures alij citati per Baeçam tract. de non meliorand. filiabus. cap. 5. num. 4. Menoch. conſ. 8. nu. 9. lib. 1. Hieronymus Gabriel conſil. 153. num. 4. Et hanc eſſe communem opinionem aſſerunt Ruin. hîc nu. 179. Rip. nu. 55. Socin. Iunior. nu. 228. Bologne. num. 97. Corraſ. 2. lect. nu. 13. Beroius in rubr. nu. 92. de iure patronat. Corraſ. d. l. qui liberos. nu. 99. Lara. l. ſi quis à liberis. §. ſed ſi filius. num. 4. j̃. de liber. agnoſcen. Et retenta hac ſententia, non obſtabunt ea quæ ſuprà pro contraria opinione fuerũt adducta: nam ad primum reſpõdetur, patrẽ ad duo teneri, ſcilicèt ad collocandas filias in matrimonio, & ad eis collocatis dotem conſtituendam. Quanuis igitur, quando filia eſt iam nupta, ceſſet prima ratio, tamen ſupereſt ſecunda, quæ ſufficiẽs eſt ad retinẽdam patris obligationẽ.

§. affi-

§.affinitatis.Insti.de nuptijs. & ita Alex. hîc nu.31.Ias.auth.res quæ.nu.14.C.cõmunia de legatis.Couar.de sponsa.2.parte.c.3.§.8.n.7.Et hinc est,quòd filia quæ ingressa est monasterium, potest cogere patrẽ vt ei dotem constituat.Alex.cons. 139.nu.7.lib.2.Beroius.q.113.col.2. Guiliel.cap.Raynuntius.verb.dotem.nu.7.†
28 Non obstat secundũ de.l.fin.C.de repu. cum similibus. nam in primis respondetur,quòd licèt maritus qui vxorẽ indotatam accepit, non possit cogere directò vxorem,vt sibi dotem constituat:tamen per indirectum eam ad hoc cogere potest,scilicèt,expellendo eam à domo,neque necessaria subministrando.l. fin. C. ad Velleian.& ita Bald.l.fin.nu.11. C. de sentent.quæ sine certa quãtit. quẽ sequitur Claud.hîc. n.18.&Ias.l.si donaturus. §.fin.nu.4.s̃.de condictio.ob causam.Socin.cons.80.nu.26.lib.4.Pala.repe. c.per vestras.3.notab.§.2.fol 193.Sed non placet hæc responsio,quia est contra mentẽ.d.l.fin.C.de repud.Neque obstat. d.l. fin.C.ad Velleian.nam loquitur, quãdo dos promissa non soluitur;nam tunc maritus potest expellere vxorem à domo, donec dos soluatur.glo.authen. de non eligendo secundò nubẽtes.§.pen. verb. onera.colla.1 Ruin cons.144.nu.16.lib. 5.Inde igitur inferri nõ potest ad nostrũ casum, quando dos nulla promissa fuit, tunc enim maritus non potest vxorem indotatã expellere,sed sibi imputet,quia eam sine dote accepit.d.l.fin.C.de repu. &.l.fin.C.de donatio.ante nuptias & ita Bart.l.2.in prin.nu.12.j̃.eo.& ibi Ripa.n. 43.Alciat.nu.53.asserunt receptum.Phanuntius de lucro dotis.glo.10.nu.5.pag. 458.Et ideò cogendus est ex fructibus p priorum bonorũ onera matrimonij sustinere,& vxori necessaria subministrare.l. pen.j̃.vt in possessio.legato.l.quod si nulla.s̃.de religios.tradit Roman.cõs.517.n. 2.Alex.l.quod in vxorẽ.ad fin.C.de neg. gest.Præpositi.c.per vestras.n.2.de donat. intervirũ.Cãpes.de dote.2.p.q.54.Ruin. cõs.144.n.5.lib.5. declarãdo tamẽ vt notab.per Claud.hîc n.27. Et si maritus nõ habeat bona sufficiẽtia ad sustinẽda huiusmodi onera, tunc pater mariti cogetur filio subministrare necessaria ad sustinenda onera matrimonij.l. si quis à liberis.§.nõ tantũ.iucta glo.verb.onera.j̃. de liber.agnos. l.ius alimentorũ.& ibi Bart.j̃. vbi pupillus educari debeat. & in specie tradit Crot.l.si constãte.2.lect.nu.161.j̃. eo.notab.Ruin.cons.144.nu.6.& nu.16. lib.5.Telli.l.Taur.10.n.10. Vnde melius ad.l.fin.C.derepud.respõdetur,procedere respectu mariti:is enim qui accepit vxorẽ indotatã,nõ potest cogere vxorẽ, vel etiã socerũ, vt sibi dos constituatur: sed imputet sibi qui sine dote accepit.l. fin.C.de donatio.ante nuptias. Socin.regula.281.nu.4. Cæterũ ipsa mulier indotata poterit implorare officiũ iudicis, vt cogat patrẽ dotem congruã sibi constituere.†Paul.l.si socer.in princ.nu.4.j̃.eo.
29 Alex.cons.7.nu.11.lib.2.&cons.169.n.3. lib.7.Ias.auth.præterea.nu.8.C.vndevir. Guilliel.c.Raynũtius.verb.dotem.n.41. Laurentius de Palatijs in tract. de statutis excludentibus fœminas.nu.117.Rip. l.2.in prin.nu.43.j̃.eo.Gãma.decis. 376. n.1.& asserit receptum Ruin.hîc.n.131. Iuxta quæ veniũt explicanda tradita per Socin.Iun.hîc nu.229.dum tenet, quòd si inter socerũ & generum expressè conuenit,quòd nulla daretur dos, quòd tũc filia iam nupta non potest cogere patrẽ, vt sibi dotem constituat: nam id verum erit, si ipsa maior vigintiquinque annis huic pacto consensum adhibuit:aliàs pactũ mariti non potest præiudicare vxori in eo iure quod habet ex propria persona.l.si vnus.§.ante omnia.s̃.de pactis. Et cõfirmantur prædicta,quia Bart.l.obligamur.in fine.j̃.de actio.& obligatio.. fatetur,quòd si mulier antequã nuberet,promittat marito dotẽ,tenetur pater eã promissionẽ ratam habere, cũ iure ad dandam dotem sit obligatus.l.& ideò. 7.§.fi. s̃.de in rẽ verso.l. profectitia. 5. §.fi filius. 1.s̃.

1.s̃.de iure dot.subscribit Panor.c. 1. nu. 6.de adulter.& cap.pen.nu.5.de raptoribus.Matthesil.sing.106.in fin. Boscheus de legitimis nuptijs.lib.2.nu.16.Ripa hîc nu.57. ergo pari ratione potest filia cogere patrẽ, vt indotatæ dotẽ constituat: ad quam constituendam lex eum obligat.Non obstat tertium de.l. pater filiæ. 71.s̃.de euictio. quia respondetur, in casu ibi proposito patrem satisfecisse officio suo dotando filiam: vnde licèt res datæ in dotem postea fuerint euictæ, non cogetur iterum dotare: nos autẽ loquimur, quando pater nunquam satisfecit officio suo. Neq; replices, quòd cùm in specie d.l.pater filiæ. res dotales fuerint euictæ,perinde haberi debet,ac si nunquam in dotẽ datæ fuissent: vt in specie considerat Curt.Senior cons.27.in fine. Molina lib.2.de primog.ca.15.n.35.quia respondetur,quòd licet res fuerint euictæ,tamẽ quoad patrẽ dos data videtur: quia cùm dos inceperit à datione,gener aduersus eum non potest agere de euictione.l.1.cũ glo.C.de iure dot. & ideò ipse securus remanet, & videtur satisfecisse officio suo, vt in specie aduertit Ruin.cons.121.num.8.in fin.lib.5.Vnde si gener aduersus socerũ posset agere de euictione, certum est, quòd tunc socer in effectu tenetur genero nouã dotem constituere,neq; procederet, quòd præsupponit.d.l.pater filiæ.Ex quibus colligitur,d.l.pater filiæ.minimè probare,qđ ex ea colligit Soci.l.2.§.quòd si in patris. nu.16.j̃.eod.quòd pater non tenetur iterum dotare filiam semel dotatam,quanuis illa sine culpa sua primã dotem amiserit.†nam d.l.pater filiæ. loquitur, quãdo constãte matrimonio dos euicta fuit:
30 neque enim tunc cogetur genero nouã dotem dare,sed soluto matrimonio,filiæ iterum nubenti cogetur nouam dotem constituere,vt probatur auth. quod locum.C. de collatio. tradit Bart.l. si cùm dotem.§.1.num.2.j̃.eod. & asserit receptum Ripa d.§.quòd si in patris.num.15. in fine. & aduersus Soci. in specie tradit Ruin.cons.121.nu.8.lib.5.Item & iuxta suprà tradita venit resoluendum, quod tradit Nouell. de dote.6. parte. speciali 16.nu.8.dum tenet,quòd si filia dotetur ab extraneo, iuxta terminos. l. vnicæ.§. accedit.C.de rei vxor.action. potest nihilominus cogere patrẽ,vt ex bonis proprijs sibi dotem constituat: cùm ille adhuc non fuerit functus officio suo: subscribit Guilliel.c.Raynuntius. verb. dotem.num.23.Palac.rep.c. per vestras.3. notab.§.14.n.10.fol.206. Ruin. hîc nu. 131.Hieron.Gabriel cons. 153. num.3. Contrariam nihilominus opinionem tenuit idem Bald. Nouellus sibi contrarius de dote.6.parte.priuileg.48.ad fin. & hîc nu.343.Bulgarin.nu.29.ad fin.Socin.Iunior nu.175.& nu.227. Gregor.l. 8.tit.11.part.4.in glo.2.ad fin.Baeça tracta.de non meliorand.filiabus.c.5.nu.6. ad finem. ea ratione,quia cùm mulier inueniatur nupta,& dotata, cessat ratio d. l.qui liberos.& quia iure cautum non inuenitur,quòd mulier duas debeat habere dotes.Sed hîs non obstantibus, nõ est recedendũ à prima opinione, quæ aperte probatur ex suprà traditis,dum cõclusimus, quòd si pater dicat se dotare filiã ex bonis ipsius tantùm, quòd nihilominus filia potest cogere patrem,vt dotem ex bonis proprijs cõstituat: ergo etsi mulier aliũde habeat dotẽ,potest adhuc cogere patrẽ,vt officio suo satisfaciat,vt aduertit Menoch.cons.8.nu.11.lib.1.Item dos succedit loco legitimæ.l.quoniã nouella.C.de inoffi. testa.Bart.l. Titio centum.§.Titio genero.nu.6.j̃. de cond. & demonst. & ideò de dote ad legitimam valet argumentum,si non detur diuersa ratio.Lara.l.si quis à liberis. §. idẽ iudex. num.22.j̃.de liber.agnosc.Sed certũ est, q, si filia sit dotata per aliũ, potest nihilominus petere legitimam in bonis patris: ergo pariter potest petere dotẽ,secundũ quantitatẽ legitimæ.Afflictis decis.160. Neque obstant rationes adductæ in cõtra-

trariũ: nã ad primũ respondetur, quòd cùm pater adhuc non satisfecerit suo officio, non remanet liberatus propter dotẽ ab alio datam, & ideò adhuc cogi poterit. Ad secundũ respondetur, fatendũ esse filiã iure obligationis legalis nõ posse duas prætendere dotes. Bal. cons. 323. materia. nu. 1. lib. 3. Ioan. Baptist. l. frater à fratre. nu. 128. ſ. de cond. indeb. Sed si vnus dotet liberaliter, & nõ ratione obligationis legalis, nihil impedit patrẽ compelli, vt ex bonis proprijs dotem filiæ cõ
31 stituat, † vt aduertunt Ruin. hîc nu. 131. Socin. Iunior. cons. 79. nu. 113. lib. 3. Posset sanè admitti contraria opinio, quãdo extraneus contemplatione patris dotauit: nã cùm tunc perinde habeatur ac si ipse pater dotasset. l. profectitia. 5. in princip. ſ. de iure dot. Alex. cons. 179. lib. 5. nõ cogetur eã iterũ dotare l. pater filiæ. 71. ſ. de euictio. & clarè sensit Ruin. hîc. nu. 131. Et hæc de primo casu. Succedit igitur secundus, quando filia indotata nupsit sine consensu patris: & hoc secundo casu duæ sunt constituẽdæ cõclusiones. Prima est: Si filia postquã excesit vigesimũquintũ annũ, nupsit sine cõsensu patris, potest cogere patrẽ, vt dotẽ cõgruã sibi constituat: vt probatur auth. sed si post. C. de inoffi. testa. vbi pater non potest exhæredare filiã eo prætextu quòd nupserit sine eius cõsensu, si nuptiæ factę sint postquã filia excesit vigesimũquintũ annũ, quia est quod imputetur patri, quia tandiu remoratus est filiæ nuptias: notat Bald. Nouellus de dote. 6. parte priileg. 16. col. 4. Ioannes de Amicis cons. 91. nu. 5. & probat Ordinat. lib. 4. titu. 72. in princip. Et quid in regno Castellæ, vide Perez l. 1. tit. 1. libr. 5. ordinamenti. pagina. 36. colum. 2. Ergo pari ratione tenebitur prædictæ filiæ dotem constituere. Cũ enim culpa patris id videatur factũ, iuris interpretatione perinde haberi debet, ac si cõsentiẽte patre nupsisset indotata: argumen. l. si seruum. in principio. ff. de verbor. obligatio. & sic reducimur ad terminos præcedentis cõclusionis: quod tenet Campes. de dote. 1. parte, q. 13. n. 1. Guilliel. c. Raynuntius. verb. dotem. nu. 34. Boscheus lib. 2. de legiti. nupt. nu. 16. & alij adducti per Baeçam tract. de non meliorand. filiabus. c. 18. num. 2. Quod ampliandum est procedere, etiam si in prædictis terminis mulier nupserit indigno: vt colligitur ex generalitate d. authen. sed si post. & tradit Baeça d. c. 18. n. 2. & patet ex eo, quia etsi filia post vigesimũquintũ annũ peccaueritin corpus suũ nõ potest exheredari. d. auth. sed si post. Veletiam si turpẽ vitam elegerit. Bursat. cons. 215. num. 1. ad finem. libr. 2. Baeça tract. de non meliorand. filiabus. cap. 18. num. 11. ergo à fortiori neque poterit exhæredari prædicto casu, neque dote priuari, si nubat indigno: & ita post alios resoluit Paris. cons. 29. num. 63. libr. 3. Soci. Iunior hîc nu. 233. & notab. Nouell. de
32 dote. 6. parte. priuileg. 16. col. 4. † Quinimò Guilliel. c. Raynuntius. verb. dotem. nu. 34. existimat idẽ esse, si post vigesimũ annum nubat sine consensu patris, dum modo ex consuetudine regionis filiæ soleant nubere intra vigesimũ annũ: nam sufficiet filiam expectasse patrem vsque ad tempus consuetudine præstitutum; & eo transacto, impunè nubere poterit cui velit, absque patris consensu. Quæ tamen opinio non videtur tuta, cum d. authen. sed si post. ad conuincẽdam patris negligentiã, exigat, quòd filia expectet vsque ad vigesimumquintum annum, quam consuetudo minimè corrigit: & ita in specie contrarium tenet Baeça tract. de non meliorand. filiabus. cap. 18. num. 11. Neque placet cõcordia Nouelli de dote. 6. parte, priuileg. 16. nu. 6. quã probat Gregor. l. 5. tit. 7. part. 6. in glossa, Que ella. quòd si filia post tempus consuetum nupsit, etiam indigno, exhæredari non potest, neque dote priuari: si tamen inhonestam vitam elegerit, exhęredari potest: nam aduersus eos concludendum est, quòd si primum dictũ esset

esset verum, etiam admittendum esset, quòd etsi turpem vitam eligeret, exhæredari nõ potest, iuxta æquiparationem d. authent. sed si post. & ratio suprà assignata euincit, indistinctè filiam nubentem ante vigesimumquintum annũ sine cõsensu patris exhæredari posse, vt agnocit Baeça vbi suprà. Limitanda tamẽ est præcedens conclusio, si filia post vigesimumquintum annum nupsit seruo, nã tunc exhæredari potest: vt colligitur ex d. authen. sed si post. ibi: Libero. à contrario sensu: vt ibi tradunt glos. Faber. nu. 4. Iason num. 5. in fin. Siluanus consil. 2. numero. 72. quidquid contrarium teneat Palac. repet. c. per vestras. 3. notab. §. 16. num. 2. pagin. 207. ea ratione, quia hodie matrimonium cum seruo contractum, validum censetur. c. proposuit. &. c. fin. de coniugio seruorum. quæ ratio parum vrget; nam licèt valeat matrimonium, tamen pater, & tota cognatio afficiuntur iniuria ex tali coniugio. l. vnica. C. de mulieribus quæ se seruis proprijs. & ideò meritò exhæredari poterit. Secunda principalis conclusio in hac materia sit, Quòd si filia ante vigesimũquintum annum sine consensu patris nupsit, etiam digno, tamen ea ratione exhęredari potest, attento iure ciuili. dict. authen. sed si post. tradit Menchaca de succesio. creatio. §. 10. nu. 623. Vnde pariter neque tenebitur pater eam dotare; quia valida est argumentatio, vt ex quibus causis filia exhæredari potest, ex eisdem etiam po-
33 test dote priuari. Bald. l. fin. num. 11. C. de † dotis promissione. Alexand. hîc numer. 32. Ioannes de Amicis consil. 91. num. 4. Guillielm. c. Raynuntius. verbo, dotem. numer. 37. & ita prædictam conclusionem in specie probat Iason dict. authent. sed si post. numer. 2. Palac. repet. cap. per vestras. 3. notab. §. 5. fol. 198. Parisi. consil. 29. num. 35. &. 66. & numer. 71. libr. 3. Sed circa hæc dicta Doctorum diligenter est considerandum, iure quidem ciuili non censeri legitimas nuptias, quas filiusfamiliàs contraheret sine consensu patris. l. Paulus. ſ. de statu hominum. l. 2. ſ. de ritu nuptiarum. in princip. Instit. de nuptijs. & tamen eodem iure ciuili nuptiæ ita contractæ non dissoluebantur, sed ratæ habebantur: vt expresè tradit Paulus Iureconsultus libr. 2. receptarum sententiarum. c. 19. & significat. l. 1. §. fin. ff. de liberis exhibendis. obseruat Cuiacius lib. 3. obseruation. cap. 5. Antonius Guibertus Costanus in tractat. de quæstionib. iuris. c. 12. num. 16. lib. 1. Corras. l. Paulus. ad finem. ſ. de statu hominum. Et hac ratione diuus Augustinus relatus. c. fin. ad finem. 28. q. 1. dicit, huiusmodi matrimonia esse rata. non autem iusta, siue legitima: ad quem modum debet declarari. l. 2. ſ. de ritu nuptiarum. vt per Antonium Guibertum vbi suprà. num. 37. Vnde quamuis nepos natus ex eo matrimonio nõ censeretur legitimus auo, ex ratione. l. in bello. 12. §. medio tempore. & ibi Bart. notat. ff. de captiuis. tamen cũ nepos natus esset ex matrimonio rato, quoad alios pro legitimo habebatur. Itẽ est aduertendum, quòd licèt DD. suprà citati num. 31. & Siluan. consil. 2. nu. 42. Baeça tractat. de non meliorandis filiabus. c. 18. num. 2. pro indubitato teneãt, quòd filiafamiliàs nubens sine consensu patris posset exhæredari per patrem, si adhuc non excesserat vigesimumquintum annum, tamẽ si veritatem amamus, hæc conclusio iure non probatur, imò contrarium apertè significat text. auth. vt cum. de appellatio. † cognoscitur. §. causas. versic. si alicui. collat. 8. dum probat, quòd si pater volebat filiã matrimonio collocare, & ipsa noluit patri consentire, sed potiùs turpẽ vitam elegit, quòd tunc per patrem exhęredari potest: ergo si non eligat vitam turpem; sed nupsit alicui sine consensu patris, exhæredari non potest. Quã inductione idem probat. l. 5. tit. 7. partit. 6. per quæ iura ita hãc conclusionem aduersus receptam sententiam ex professo defendit Xuarez

nam nihilominus dicendum est, filiam hodie exhæredari posse si nubat indigno, propter rationem suprà assignatã: & quia quoad filiam hæc causa virtualiter inuenitur expressa.d.§.causas. versic. si verò vsque. intellecto vt suprà: & ita Claud.hîc num.19.Paris.consil.29.à numer.32.lib.3.quanuis id non satis perceperint Salic.l. si vt proponis. C. de nupt. neque Alexan. hîc nu.32. Et iuxta hanc resolutionem in proposito duæ sunt cõstituẽdæ conclusiones.Prima est, Quòd filia in potestate,nubens viro digno sine consensu patris, etiam ante vigesimum quintum annum,exhæredari nõ potest: quam conclusionem receptam esse asserit Panorm.c.1.num.5.de desponsation. impuberum.Gregor.l.10.tit.1.partit.4. verb.Puede.Couarru.de sponsalib.2.parte.cap.3.§.8.num.5.& Baeça tractat. de non meliorandis filiabus,cap.18.num.2. Molina libr.2.de primogen. cap.16. numer. 6. & Azeuedus.l.1.tit.1.lib. 5.ordi-
34 namenti.nu.50. † Et licèt prædicti hanc conclusionem ponant, habito respectu ad ius canonicum,tamen illis addẽdum est,& eam procedere secundùm ius ciuile,ex suprà traditis, & agnoscit glossl. sed ea.ſ. de sponsalib. quam ibi probant Salicet.& Fulgos.& Parisi.consil.29. numer.29.lib.3.Quod ampliãdum est procedere,etiamsi pater vellet filiam tradere viro digno,& illa noluit cõsentire; sed nupsit alteri etiam digno; nã adhuc exhæredari non potest,cùm textus dict. §. causas.requirat,quòd turpem vitam eligat, vt exhæredari possit: quod apertè sentit glos.l. sed ea.ſ. de sponsalib. quanuis Fulgos. ibi numer. 1. in his terminis contrarium existimet,cuius opinio videtur approbata per.l.10.ad finem. titul.1. partit.4. Nisi dicas eam legem procedere,quando pater nomine filiæ contraxit sponsalia cum viro digno: nam si tunc illa nolit consentire in promissione pater na,& alij nubat, etiam digno,exhæredari poterit,aliàs secus:quidquid aliter declaret Gregorius dict.l.10.tit.1.partit.4. in glos.fin.& Xuarez tit.de los Casamiẽtos.nu.30. Secunda principalis conclusio ex suprà tradita resolutione ea est, Quòd si hæc filia ante vigesimũquintũ annum nupsit indigno sine cõsensu patris,exhæredari potest,attento iure ciuili,vt suprà diximus. Quam cõclusionem probauit Bald.hîc numer. 5.& defendit Claudius num. 19. Bald.l. si pater. num. 4.C.de sponsalib.& secundùm istam opinionem latè consuluit Paris.consil.29.à numer.34.lib.3.& tenent alij quos referunt Couarru.de sponsalib.2.part.cap.3. §.8.numer.6.& Molina libr.2. de primogen.cap.16.num.8.& Matiençio.l.2. tit. 1.lib.5.ordinamenti. glos.4. numer. 3.& Baeça tractat. de non meliorandis filiabus,cap.18.num.2. Et quanuis prædicti multos etiam referant contrariũ tenentes,tamen illi loquuntur attenta dispositione iuris canonici, de qua infrà dicemus: nam iure ciuili certum est, filiam ob hanc causam exhęredari posse,per suprà tradita. Quare congruenter quæritur,quid in regno Castellæ circa hoc sit
35 dispositum? † Et dicendum est,quòd in eo regno,reiectis legibus Fori,& Partitarum, nouissimè constitutum fuit.l.Tauri.49.quæ hodie est.l.1.titul.1.lib.5.ordinamenti. quòd si filius vel filia,sine consensu patris clandestinum contraherent matrimonium, exhæredari possint: ex quarum legum mente colligitur, quòd si filius, vel filia contrahant matrimonium palam & in facie Ecclesiæ sine consensu patris,non possunt exhæredari:quod probat Couarru.de sponsalib. 2. parte.cap.3.§.8.num.5.Molina libr.2.de primogen.cap.16.numer.6.Azeuedus.l. 1.titul.1.lib.5.ordinamenti.numer.50.& cùm hoc casu lex non distinguat,vtrùm filia nubat digno, vel indigno, vtroque casu proceder;quasi ea lex approbauerit cõmunes traditiones Canonistarum, de quibus inferiùs agemus:quòd si prædicti clandestinè contraxerint sine consensu

tit. De los casamientos. num. 29. Cuiacius lib.3.obseruation.cap.5. & eam pro vera præsupponunt Alciat.hîc num.90. Socin. Iunior numer.232.Palac. repetit. cap.per vestras. 3.notab.§. 13.post princip. folio. 205. Sed huic nouæ opinioni nimis obstat dict. §.causas.versicul. si verò vsque. à quo desumitur authent. sed si post. C. de inoffic. testamen.nam per argumentum à contrario sensu videtur probare, quòd si filia ante vigesimumquintum annum alteri nupsit sine consensu patris , poterit per patrem exhæredari. Cui inductioni minimè satisfacit Xuarez suprà relatus, neque Socin. Iunior hîc numer.232. & ideò pro vera explicatione aduertendum est, quòd licèt oratio vniuersalis , vel indefinita negatiuè concepta , tanquam vniuersalis accipiatur, tamen oratio affirmatiua , quæ ex ea deducitur per argumentum à contrario sensu, non debet accipi tanquam vniuersalis ; sed potiùs tanquam particularis. Decius.l. senium.numero.25. C. qui testamenta facere possunt. saltem quando omnium contentorum non est eadem ratio , vel sequeretur aliqua correctio , vt eleganter tradit Aretin.l. qui in potestate. colum. 3. ad finem. & sequentib.ſ. de testamentis. Iuxta quæ dicendum est,quòd ex ea oratione vniuersali negatiua, expressa dict.§.causas. versic. si verò vsque. quòd filia post vigesimumquintum annum, nubens sine consensu patris, siue digno, siue indigno exhæredari non potest, vt suprà diximus numer. 31. Quinimò etiam si turpem vitam eligat, non possit per patrem exhæredari,vt probant prædicta iura,oratio affirmatiua ex ea collecta per argumentum à contrario sensu, non debet accipi vniuersaliter,sed particulariter,scilicèt, ergo si ante vigesimum quintum annum nupsit sine consensu patris, non semper exhæredari poterit, sed aliquo casu particulari : neque enim eadem est ratio omnium contentorum; quia alia ratio est si nubat digno , alia si nubat indigno , vt statim dicemus ; & quia aliàs sequeretur correctio dict. §. causas. versicul. si alicui.in quo fuerat significatum , filiam eligentem turpem vitam exhæredari posse , quasi si nuberet,& non eligeret turpem vitam, exhæredari non posset. Vt igitur hæc perfectiùs explicentur in hoc dubio distinguendum est : nam si filia ante vigesimumquintum annum nupsit sine consensu patris viro digno,exhæredari non potest : ita apertè colligitur ex dicto.§. causas. versicul. si alicui. dum ad exhæredationem filiæ requirit, quòd illa peccauerit in corpus suum ; quasi aliud sit, si nubat sine consensu patris viro digno, neque enim tunc exhæredari poterit: obseruat Guillielmus cap. Raynuntius. verbo , dotem. numer. 33. Si verò sine consensu patris nupserit viro indigno ante vigesimumquintum annum , tunc exhæredari poterit : & ita verificabitur argumentum à contrario sensu deductum ex dict. §.causas. versic.si verò ante.& tradit Cuiacius libr.3.obseruation. cap. 5. Neque obstat, quòd contrarium videtur colligi ex dict.§.causas. versicul. si alicui. nam dum requirit, filiam turpem vitam eligere , vt exhæredari possit , apertè significat , quòd si nubat cuicumque, exhæredari non potest : nam respondetur,quòd quatenus pertinet ad iniuriam patris, idem est, filiam eligere turpem vitam , vel nubere indigno , & ideò vtroque casu licita debet esse exhæredatio: & in specie videtur textus. l. 3.§.si emancipatus. 1.ff. de bonorum possession. contra tabulas. vbi filius ducens vxorem indignam, exhæredari potest: ergo à fortiori filia,ex cuius nuptijs cum indigno pater maiori afficitur iniuria. Neque obstat, quòd filius ducens vxorem indignam hodie exhæredari non potest; quia hæc causa non inuenitur expressa. dict. §. causas. vt tradit glossa recepta dicto. §. si emancipatus.

patris,exhæredari poterunt. Quę cõclusio procedet etiam non obstante dispositione iuris canonici, de qua infrà: vt eleganti ratione comprobat Anton. Gomez.l.Tauri.49.num.2.Molinalib.2. de primogen.c.16.à num.11. Matiençol.1.tit.1.lib.5.ordinam.glos.2.nu.4.& inferius latiùs dicemus. In regno autẽ Portugaliæ Ordin.lib.4.tit.72. in princ. generaliter disponit,quòd si filia minor vigintiquinque annorũ nupserit sine consensu parentum,ipso iure remanet exhęredata. Quod etiam apud Francos lege fuisse constitutum refert Anton. Guibertus Costanus quęstionum iuris.c.12. in fin.lib.1. Sed de harũ validitate legũ meritò dubitari potest: nam cum ad validitatem matrimonij, consensus patris non sit necessarius.c.super eo. de conditio.appositis. c. sufficiat. cum glos. 27.q. 2.tradit glos.1.c.fin.32.q.2. Concilium Tridẽtinum sess.24.tit.de reformatione. c.1.in princ.filia quæ vsa legis facultate, contraxit matrimonium sine consensu patris,non peccauit,& cõsequenter puniri nõ potest.l. Gracchus.C.de adulter. & quia princeps secularis nihil potest statuere circa matrimonium,& consequẽter neque potest statuere id per quod impediretur matrimonium,quod quidẽ notorium recipit impedimentũ per pœnam exhæredationis. Vnde receptum est nõ valere statuta permittentia filiam exhæredari,quæ sine consensu patris nupsit: vt per Decium.l.nuptias. num. 10.ff. de regul.iuris.& consil.231.num.3.Crotus.l.2.§.quòd si in patris.num. 29.ff.eod. post Iason.ibi nu.28. tradit etiam Ruin. hic num.179.Siluan.consil.2. nu. 47. & receptum esse à Theologis asserit Nauarr.in manuali,cap.14.numer.15.Paludan.in.4.distinctio.28.q.2. ad finem. & hanc esse communem opinionem pluribus relatis asserit Couarru. de sponsalib.2.part.cap.3.§.8.num.6.& Mariençol.2.tit.1.lib.5.ordinamenti. glos.4. nu.2. Quinimò non solùm filia contrahens matrimonium sine consensu patris non potest exhæredari, sed etiam neque priuari competenti dote. † glos.1. cap. hoc sanctum.32.quæst.2.glos.cap.de raptoribus.verbo,excusata.36.quæst.1. & resoluunt Alexand.hîc num. 32. Claudi.numer.18.Ruin.num.182. Alexand. consil.7.num.10 lib.2.Decius.l.nuptias. numer. 11.ff. de regulis iuris. Ruin. consil. 131.num.1.lib.4. Paris.consil.80.num.1. lib.3.Hieronym.Gabriel consil.153.numer.2.lib.1. Euerardus consil.182.per totum. & in his terminis esse magis receptum asserunt Ripa hîc num.57. Alciat. num.92.Guilliel.c.Raynuntius.verb.dotem.num.30. Boeri.decisio.130.num. 8. Sed his non obstantibus,prædictæ leges optimè defendi possunt, si consideres, quòd licèt ius canonicum, aduersus dispositionem iuris ciuilis, matrimonium contractum sine consensu patris iustum & legitimum reputet, non tamen approbat, vel honestum reputat, eo modo contrahi matrimonium, imò expressè dicit, quòd ita contrahendo filia vsurpat officium patris.cap. honorantur. 32. quæst.1.cap.nostrates.30.quæstion.1.& cap.1. de desponsation. impuber. ac ob id ita contrahendo graui afficit patrem iniuria.Hostiensis in summa,tit.de clandestin.matrimon.num.5.& lædit ius patriæ potestatis. Paludan.in.4. distinctio. 28.quæst.2.numer.10.ergo propter huiusmodi culpam, & modum inordinatum,potuit lex ciuilis filiam punire:vt in simili tradit Panormitan. cap. fin. num. 3.de secundis nuptijs.vnde in specie Paulus Iureconsultus lib.2.receptarum sententiarum,cap.19.inquit,matrimonium contractum sine consensu patris, non dissolui, ac ita ratum esse;& tamen propter illud puniri filiam: explicat Cuiacius lib.3.obseruation.cap.5. Qua ratione, non obstante dispositione iuris canonici, legem ciuilem posse permittere, quòd filia nubendo sine consensu patris posit exhæredari, in terminis tenet

tenet glos.c. de raptoribus. verb. excusata.36.quæst.1.& glos.1.c.fin.32.quæst.2. Paulus.l.si filiam.num.2.C.de inoffic. testamen.Alciat.l.2.§.quòd si in patris.numer. 28.ff.eod. eleganter Palac. repet. c. per vestras. 3.notab.§.5.fol.198. Parisius consil.29.num.35.libr.3.Siluanus consil. 2.nu. 41. Ruin.hîc num. 183. Antonius Guibertus Costanus tractat.de dotibus. c.3.à num.19. Duaren.tract. de nuptijs. c.2.ad finem.& alij citati per Mariençol.2.tit.1.libr.5.ordinamenti.glos.4. nu.1. Et retenta hac opinione,non obstabunt adducta in cõtrarium: nam ad primum respondetur,negando,filiam non peccare contrahendo sine consensu patris; nam licèt ius canonicum approbet contractum matrimonij quoad substãtiam, non tamen illud approbat, quoad modum contrahendi, imò prædictum modum expressè improbat, vt suprà probauimus. Vnde receptum est, filiam contrahentem sine consensu patris,mortaliter peccare; quia contrauenit præcepto de honorandis parentibus.c.honoratur. 32.quæst.1.c.1.de desponsat.impub. tradit Soto in.4.distinct.28.quæst.1.artic.1. in fine. † Alfonsus à Veracruce in speculo coniugiorum.3.part.articul.20.col.4. Nauarr.in manuali,cap.14.num.15. Menoch.consil.69.numer.23.& numer.31. lib.1.Istud igitur peccatum filiæ,ad conseruandam honestatem, & bonos mores in Republicâ,potuit lex ciuilis punire pœna exhęredationis:iuxta doctrinã glos. Clemen.ne Romani.verb.tolli.de electio. Non obstat secunda ratio, quia per huiusmodi pœnam videtur impediri libertas matrimonij:quod ius ciuile facere non potest:vt in terminis latè probat Afflictis lib.3.constitut.rubr.19.numer.13.Niconicius in rubr.num. 220.ff. eod.& Mariençol.2.tit.1.libr.5. ordinamenti.glos.4. numer.4. nam respondetur, quòd lex ciuilis non disponit principaliter circa matrimonium, sed potiùs punit modum inordinatum, quo illud contrahitur, quia etiam iure canonico improbatur,vt suprà diximus.Cùm ergo disponat super modo inordinato commisso per subditum, optimo iure subditum punire potest, quantumcunque in consequentiam aliquid videatur resultare, quod repugnet dispositioni iuris canonici: ita colligitur ex traditis per Caietan.in summa,verb.excommunicatio.cap.31.versic. sexto. & per Nauarr.in manuali.cap. 27. num.120. dum dicunt, quòd si princeps secularis disponat principaliter de his quæ pertinent ad potestatem politicam, quanuis inde in consequentiam & per accidens resultet aliquid quod videatur libertati Ecclesiasticæ repugnare,nihilominus valebit:cùm enim ea constitutio principaliter referatur ad id quod pertinet ad iurisdictionem secularem,id quod ex accidenti venit, & in consequentiam, non debet esse in consideratione.l.si quis neque causam.ff.si certum petat. Cùm igitur in nostro proposito princeps principaliter puniat malos mores,& perniciosos Reipublicæ, qui resurant ex inordinato modo contrahendi matrimonium per filias sine consensu patris, valida debet censeri dispositio, quantumcunque per indirectum videatur restringi libertas matrimonij:vt in specie aduertit Baldus.l. omnem. ad fin. C. ad Tertullian. Felin.consil.26. num.20. Gamma decisio.334.num.3.& in effectu Siluan.consil.2.numer.43.& conferunt multa quæ cumulat Cassane.in catalogo gloriæ mũdi.12.part.consideratio.36. Item respondetur,quòd legitima (quatenus excedit alimenta necessaria) debetur filijs ex dispositione iuris ciuilis: iuxta notata. l. iura sanguinis.ff.de regul.iuris. lex igitur ciuilis ex causa iusta potuit tollere prædictæ filiæ legitimam mediante exheredatione paterna: vt aliàs tradit glos.cap. cum secundùm. verb. certoque casu. ad fin.de hæretic. in.6.& notabiliter Rainal. Corsus indagatio.iuris.c.27.à nu.1.

Cùm igitur disponat lex ciuilis super re pertinente ad eius iurisdictionem, non debet attendi impedimẽtum, quod inde in consequentiã videtur resultare. Afflictis lib.3.cõstit.rub.19.nu.13. Et confirmatur, quia legitima videtur deferri ad filios, quasi lucrum. glos. recepta. l.3. C.de iuris & facti ignorãtia. & per priuationem lucri potest restringi libertas matrimonij. l. Titio centum. 70. §. 1. ff. de cõdit. & demonst. Curtius Senior. l. fin. numer. 34. C. de pactis. Aym. consil. 1. nu. 3. & in specie ita respondet Menchaca de succesion. creation. §. 10. numer. 629. Anton. Gamma decisio. 314. nu. 1. Qua opinione retenta, inferendum videtur contra suprà allegatos, ꝙ pariter pater non tenebitur dotare filiam, quæ nupsit indigno sine eius consensu. Contra quos etiam facit; quia licèt valeat argumẽtum negatiuè conceptum, Non debetur legitima, ergo neque dos. Bal. l. fin. num. 11. C. de dotis promiss. tamen si affirmatiuè cõcipiatur, Debetur legitima, ergo & dos, infirmum censetur argumẽtum; quia legitima fortiùs debetur filijs, quàm dos. Et est ratio, quia licèt pater nõ debeat dotem hoc casu filiæ, satisfactum tamen ei videtur, si mortuo patre, ei legitima præstetur: vnde licèt receptum sit, quòd filia nõ possit exhæredari, nisi propter causas expressas authen. vt cum de appellat. cognoscitur. §. aliud quoq;. versic. causas. collat. 8. & l. 8. titul. 7. part. 6. & ibi eleganter Gregorius in glos. fin. tamẽ filię potest denegari dos, propter causas quæ secundùm leges antiquas sufficiebant ad exhæredandas filias, quanuis hodie non sufficiãt ad exhæredãdam filiã: sentit Bart. l. si cùm dotem. §. transgrediamur. num. 6. ff. eod. & expressit Ruin. hîc num. 182. & consil. 131. num. 6. lib. 4. Adde Alciat. hîc num 90. Corras. d l. qui liberos. num. 100. quidquid Palac. (ad præ dicta non aduertens) rep. c. per vestras. 3. notab. §. 13. ad finem. fol. 205. dixerit, facilius admitti exhęredationem filię, quã dotis denegationem, & Couarru. de spõ salib. 2. parte. c. 3. §. 8. nu. 3. existimauerit, valere hanc cõsequentiam, quòd prout filia nubens sine consensu patris, iure canonico exhæredari non potest, ita etiam neque dote priuari potest: & Baeça tract. de non meliorand. filiab. c. 18. nu. 6. ad fin. asseruerit, quòd dos hoc casu non poterit denegari, quanuis minor possit constitui. Ad veram nihilominus resolutionem huius cõtrouersiæ, duo casus distinguendi sunt. Primus est quando filia sine consensu patris nupsit viro digno. Secundus est, quando nupsit indigno, vt 38 suprà distinximus. † In primo casu dicendum est, quòd neque iure ciuili potuit exhæredari filia, vt latè suprà probauimus: quod à fortiori procedet iure canonico: & in regno Castellæ, si matrimonium contrahatur in facie Ecclesiæ, vt suprà tetigimus. Sed nihilominus in regno Frãciæ, & Portugaliæ, etiã in terminis huius primæ cõclusionis filia exhæredari potest, vt probant leges suprà allegatæ, quas licèt in his terminis non valere asserant receptum Couarru. de sponsal. 2. part. c. 3. §. 8. num. 5. & Mariẽço. l. 2. titul. 1. libr. 5. ordinamenti. glos. 4. num. 4. & ibi Azeued. nu. 6. tamẽ optimè defendi possunt, vt constat ex suprà deductis. Et sine dubio procedẽt, si matrimonium sit clandestinè cõtractũ; nã tũc licèt cũ digno cõtrahatur, exhæredari potest filia. l. Tauri. 49. quæ hodie est. l. 1. tit. 1 lib. 5. ordinamẽti. nam cum ius canonicum prohibeat clandestina matrimonia, huic prohibitioni bene potuit lex ciuilis addere pœnam. gl. Clem. ne Romani. verbo, tolli. de electio. & in terminis probat Anton. Gomez. l. Tauri. 49. nu. 2. & Couarru. de sponsalib. 2. part. c. 16. in princ. num. 18. Molina lib. 2. de primogen. cap. 16. à num. 6. & ita in causa ardua fuisse iudicatum asserit Gregor. l. 10. tit. 1. part. 4. verb. Puede. ad finem. Mariẽço. l. 1. tit. 1. lib. 5. ordinam. glos. 7. num. 4. quidquid etiam in his terminis repugnet Afflictis lib. 3.

lib. 3. constitutio. rubr. 19. num. 13. Illud nihilominus in hac specie difficultatem facit; quia Concilium Tridentinum sess. 24. cap. 1. de reformatione. statuit, quòd matrimonium clandestinum hodie nõ valeat; & pro matrimonio nulliter cõtracto, nõ debet censeri incursa pœna: iuxta traditionem Bald. communiter receptam. l. 2. C. de Episcop. audien. latè exornatam per Tiraquel. lib. 1. retract. §. 1. gl. 2. num. 6. & §. 26. glos. 2. à num. 8. & l. boues. §. hoc sermone. 1. limitatio ff. de verbor. signific. quod ita hac ratione in terminis concludit Perez. l. 1. tit. 1. lib. 5. ordinamen. pag. 42. versic. dubitatur vlterius. & ibi etiam Mariẽço glos. 7. nu. 5. & Azeuedus num. 46. Sed imò incurri pœnam exhæredationis pro matrimonio clandestinè contracto, etiãsi ex constitutione Concilij nullum sit, latè probat Molina lib. 2. de primogen. cap. 16. à num. 18. Pro quo facit, quia filia contrahens matrimonium cum cõsanguineo, & sic nulliter, exhæredari potest, quasi 39 nupserit indigno. † Bal. l. pen. C. de sponsalib. exornat Palac. repet. c. per vestras. 3. notab. §. 7. à num. 4. pag. 200. Item incurret alias pœnas impositas contrahentibus incestas nuptias; quia prædictæ leges videntur punire affectum, & non effectum. l. eum qui duas. C. de adulter. c. nuper. de bigamis. & in specie Perez. l. 1. tit. 1. lib. 5. ordinam. pag. 38. versic. est tamen dubium. & cõferunt cumulata per Iason. l. vbi pactum. à num. 22. C. de transaction. Pro concordia videtur dicendũ, quòd si tantùm interuenit matrimoniũ clandestinè cõtractum, non incurratur pœna exhæredationis: iuxta receptã doctrinã Bald. d. l. 2. C. de Episcop. audient. cæterùm si interuenit copula, tunc quasi filia peccauerit in corpus suum, poterit exhæredari: faciunt quæ Corras. l. Paulus. ad fin. ff. de statu hominum. Adde, ꝙ si matrimonium contrahatur sine cõsensu patris, etiam occultè, & tamen coram testibus & parocho; quia Conciliũ non habet hoc matrimoniũ pro clandestino, nõ poterit filia exhæredari in regno Castellæ; quia l. 49. Tauri. quæ hodie est. l. 1. tit. 1. lib. 5. ordinam. requirit, quòd contrahatur clãdestinũ matrimoniũ, quod ius canonicum habet pro clandestino. Cùm igitur in hoc casu matrimonium non habeatur pro clandestino, ex dispositione prædicti Concilij, ergo propter illud nõ poterunt filij exhæredari. In regno autem Portugaliæ incurretur pœna exhæredationis; quia Ordinatio lib. 4. titul. 72. vt incurratur prędicta pœna, non requirit, quòd matrimonium clandestinè contrahatur, sed satis habet, quòd illud matrimonium sit contractum sine consensu patris. Et quanuis Mariẽço. l. 2. tit. 1. lib. 5. ordinam. glos. 4. ad finem. resoluat, hoc casu filiam exhæredari non posse, quia Cõcilium expresim permittit, & validat hoc matrimonium: tamen cum non iustificet modum, quo cõtrahitur matrimoniũ sine consensu patris, adhuc valida debet censeri pœna, vt latè suprà probauimus. Et hæc de primo casu. In secundò autẽ casu, quãdo filia nupsit indigno sine cõsensu patris, dicẽdũ est, ꝙ filia nubẽs indigno sine cõsensu patris, possit exhæredari, vt suprà probauimus: nã cũ per huiusmodi nuptias pater notoria & graui afficiatur iniuria. l. 3. §. si emancipatus. 1. ff. de bonor. poss. cõtra tabul. licitè eam exhæredat. Quod procedere, etiam non obstante permissione iuris canonici, quæ huiusmodi matrimonium iustum reputat; tenet glos. verb. excusata. in fin. c. de raptorib. 36. q. 1. & ibi Archidiacon. Ancharr. consil. 21. num. 10. Panormit. consil. 12. num. 3. lib. 1. Socin. regula. 281. num. 3. Boscheus de legitim. nupt. lib. 2. num. 16. & esse receptum asserit Ripa hîc num. 59. Socin. Iunior num. 231. Ruin. consil. 131. num. 5. lib. 4. & Hieronym. Gabriel consil. 153. num. 2. & hanc opinionem vti veriorem probat Capella Tholosan. q. 289. & ibi additio. Guilliel. c. Raynũtius. verb. do-

rem.num.33.Corraſ.d.l.qui liberos. numer.100.& latè comprobat Pariſ.conſil. 29.à num.28.lib.3.Siluan.conſil.2. num. 42.& magis probat Couarru. de ſponſalib.2.part.c.3.§.8.n.7.ad fin.Baeça tract. de non meliorandis filiab. c. 18. num. 2. ad finem. Perez.l.1.tit.1.lib.5. ordinam. pagin.23.Duaren.tractat.de nuptijs.c.2. ad finem.Contrariam nihilominus opinionem,imò ſtante permiſsione iuris canonici,filiam hodie propter prædictam cauſam exheredari non poſſe,poſt Imolam,tenet Alexand. hîc num. 32.Iaſ.l.2. §.quòd ſi in patris.num.28.ſ. cod. & authen.ſed ſi poſt.in fine.C. de inoffic. teſtamen.Crotus hîc num.78.Campeſ.de dote.1.part.q.13.num.2.Deci.l.nuptias. numer.14.ff.de regul. iuris.& conſil.231. num.5. Gregorius.l.10.tit.1.partit.4. verbo,Puede.ad finem.Palac.repet.cap.per veſtras.3.notab.§.12.in fin.fol.205. Matienço.l.2.tit.1.lib.5.ordinamen. gloſ.4. num.3. Et hanc eſſe cõmunem opinionem aſſerit Nauarr.in manuali.c.14.numer.15. Alfonſus à Veracruce in ſpeculo coniugiorum.3.part.artic.20. concludens, quòd in foro conſcientiæ pater cogetur huic filiæ dare legitimam:moti ea ratione, quia cùm matrimonium iure canonico licitè contrahatur cum quocunque ſine conſenſu patris, potiùs toleranda eſt iniuria paterna, quàm quòd matrimonij libertas conſtringatur propter metum exhæredationis: & ad fundamẽtum Communis,de d.l.3.§.ſi emãcipatus.1. † reſpõdent,quòd text.ille ho
40 die eſt correctus:nam licèt filius contrahat matrimonium ſine conſenſu patris cum vxore ignominioſa,tamẽ hodie exhæredari non poteſt, quia hæc cauſa nõ inuenitur hodie expreſſa in d.§. cauſas. vt in ſpecie tradit Baptiſt.tractat.de correlatiuis.num. 49. Iaſon auth. non licet. numer.8.C.de liber.præterit.Coſta.§.& quid ſi tantùm.3.par.num.77. Perez.l.1. tit.1.libr.5.ordinamenti.pagin.37.col.1. quidquid contrariũ pro conſtanti præſupponat Bald.l.neque filiũ. C. de nupt. Crot.l.ſi conſtante.2.lect. nu.100.ff.eo. & contrarium eſſe receptum falſò aſſerat Menchaca de ſucceſsio.creatio.§.10. num.634.& Antonius Concius lib. 1.lectionum ſucciſiuarum. c. 4. num.7. vnde prædicto filio propter eã cauſam non poſſunt hodie denegari alimenta.Deci. conſi.231.ad fin.Ex lege igitur correcta efficax non deducitur argumẽtum.Sed his non obſtãtibus, prima opinio verior eſt,quæ bene probatur in d.§. ſi emancipatus.1.ſic inducẽdo. Text. ille probat, quòd vbi filius(& à fortiori ratione filia) cõtraxit ignominioſas nuptias, per quas pater iniuria afficitur, poſſunt per patrẽ exhæredari;& licèt iure nouo quoad filium ea deciſio ſit correcta, tamẽ quoad filiam remanet in viridi obſeruantia, cũ propter nuptias filiæ pater maiori afficiatur iniuria: vt hîc per Claudium nu.19. Corraſ.d.l.qui liberos.nu. 100. Pariſium conſi.29.à num.40.lib.3.Siluanum conſil.2.num.41.& nu.44. & ſuprà diximus. Vnde huic filiæ iuſtè exhæredatæ pater poterit denegare alimenta,& dotẽ.Mẽchaca poſt alios, de ſucceſsio. creatio. §. 10.num.630. Boſcheus de legit. nuptijs, lib.2.num.16.Inuenio tamen,quòd Ripa hîc num.59.in hoc articulo ita diſtinguit,quòd ſi filia vel maritus habeãt vnde aliunde ſe alant,non tenebitur pater filię dotem conſtituere,vel alimẽta prẽſtare;iniuſtum enim eſſet, patrem cogi alimentare vel dotare eam filiam, quæ ſibi & familiæ per illas nuptias iniuriam irrogauit.Salicet.in rub.nu.1.C.de adulter. Quinimò ſi maritus habeat patrem diuitem,ad eum potiùs debẽt pertinere onus alendi, per ſuprà tradita: ſi verò nullo modo habeat vnde ſe alat, tunc cogetur pater prædictam filiam alere & dotare:argum.c.cum haberet.de eo qui duxit. Quam concordiã probat Alciat.hîc nu.91.Couarru.de ſponſalib.2.part.c.3. §.8.num.7.ad finem.Baeça tract.de non meliorand.filiabus.c.18.num.3. Molina lib.2.

lib.2.de primog.c.16.numer.8.& conſonat,quòd licèt pater filium ingratũ poſſit alimentis priuare.l.ſi quis à liberis.§. idem iudex.ff.de liber.agnoſcend.gloſ.1.
41 l.fin.C.de alẽd.liberis.† Bart.l.diuus.ff.de
42 parricid.Gerard.ſing.1.Iaſon.l.ius ciuile. nu.25.ſ.de iuſt.& iure.Decius.l.nuptias. ad finem.ff.de regulis iuris.Matienço.l.8. tit.8.lib.5.ordinamenti.gloſ.1. num.28. cum alijs adductis per Plaçã de delictis. c.22.num.28.non tamen eum poteſt priuare alimentis ad vitam ſuſtinendam neceſſarijs. nam prout eum non poteſt occidere.l.2.ff.ad leg.Corneliã.de ſiccar. ita neque prædictis alimẽtis eum poteſt priuare:argum.l.necare.ff.de liber agnoſcẽd.& in ſpecie etiam tradit Alciat. hîc num.91.Couarru.de ſponſal.2. part. c.8. §.6. num 17. nouiſsimè Ceruantes in. l. 10. Tauri.num.17. quidquid contrariũ præſupponat Molina lib.2.de primog.c. 16.num.8. Cæterùm quanuis ex prædictis vera videatur diſtinctio Ripę,tamen mihi non placet; quia video iure eſſe expreſſum,filiũ ingratũ priuari alimẽtis.l.ſi quis à liberis.§.idem iudex.ff.de liber.agnoſcend.& colligitur ex generalitate l. fin.ad fin.C.de ſecund.nupt.quam ad id notauit gloſ.auth.vt cum. de appellatio. cognoſcitur.§.ſiue igitur.verbo,habere. collat.8.Alberic.l.ſi quis à liberis.§.parẽs. in fin.ff.de liber.agnoſcen.Gregorius.l.6. tit.19.partit.4 in gloſ.pen.Matienço.l.8. tit.8.lib.5.ordinamenti. gloſ.1. num.29. Lara d.l.ſi quis à liberis.§.idem iudex.numer.5.ergo pater filio ingrato nulla omnino tenebitur præſtare alimenta.Et facit,quia pater filio non ingrato non tenetur prẽſtare alimenta,niſi quando ille non habet vnde ſe alat. d.l. ſi quis à liberis.§.ſed ſi filius.ergo ingrato neque hęc tenebitur præſtare.Præterea,filius ingratus amittit nomen filij.Bart.l. diuus ff.de parricid. declarando vt per Zaſium.l.1. §. huius ſtudij. num.23.ſ.de iuſt. & iure. ergo pater tanquam filio nihil tenebitur præſtare,niſi tanquam proximo indigẽti. Neque obſtãt adducta pro contraria opinione, nam ad primum de d. c. cum haberet.de eo qui duxit. reſpõdetur procedere in filio ſpurio, qui nihil deliquit; † ſed potiùs parentes deliquerunt.l. fin. C.de naturalib.liberis.& ideò adhuc ſupereſt obligatio naturalis de alendis liberis:& nos agimus de filio ingrato, cui,vt pote delinquẽti contra ius naturale, alimenta eodem iure naturali debita, denegãda ſunt: argum.l.2.C.de ingratis liberis.& regulæ.l.auxilium.in fine.ſ.de minorib. Non obſtat ſecundũ,quòd pater non poſsit priuare filium alimẽtis neceſſarijs ad vitæ ſuſtentationem;quia ne care filiũ videretur: quia reſpondeo hoc præſuppoſitum falſum eſſe, & contra generalitatem iurium ſuprà allegatorũ: & ita in ſpecie Lara dict.l.ſi quis à liberis §. idem iudex. à num.3. Neque repugnat d.l.necare.ff. de liberis agnoſcend. quia loquitur in infante,cuius nullæ ſunt opẽræ.l.cęterùm.ſ.de rei vendic.huic enim denegare alimenta, eſt in effectu necare:non idem recipietur in maiore infante,qui vel mẽdicando ſibi poteſt ſubuenire: nam qui huic denegat alimenta,nõ videtur necare, niſi multũ à remotis: qđ quidem patri eſſe licitum aduerſus filiũ ingratum,apertè ſentit Bartol.l.diuus.ad fin.ff. de parricid.dum allegat d.l. necare.Iuxta quæ venit explicanda.l.6. ad finem.tit.19.partit.4. dum probat, filium parenti ingrato non poſſe denegare alimenta neceſſaria ad vitæ ſuſtentationẽ, nam dicendum eſt, non idem è contra eſſe recipiẽndum;quia pater filio ingrato etiam prædicta alimenta poteſt licitè denegare,vt conſtat ex ſuprà traditis, & aduertit Lara dict.§.idem iudex.num 4. &.8. Quinimò illa lex non ſimpliciter diſponit, filium patri ingrato teneri alimenta neceſſaria præſtare; ſed tantùm in certo quodã caſu, vt ibi declarat Gregor.in gloſ.penul.Molin.lib.2.de primo gen.c.16.num.3.Matienço l. 8.tit.8.lib. 5.ordinamenti.gloſ.1.num.29. Ad perfectam

fectã autẽ explicationem huius materiæ agẽdũ nobis est de interpretationis Ordinationis Portugaliç,lib.4.tit.72.quę in hac materia probat, q; si filia nubat sine cõsensu patris,ipso facto remanet exclusa à legitima sua,& successione paterna, & sic approbat traditiones illas, quas suprà defendimus. Quinimò expendendum est,eam Ordinationẽ probare, idẽ esse,si filia nupserit sine consensu matris:cùm autem fœmina filios in potestate non habeat.§.fœminæ. Instit. de adoptio.satis colligitur, Ordinationem non requirere prædictum consensum ratione patriæ potestatis, sed tantùm ratione honestatis, iuxta c. honorantur. 32.q.1. Quare etiam procedet in filia emancipata vidua, nam & has non est honestum nubere sine consensu parentum.l. viduæ.18.&.l.inconiunctione.20 C.de nuptijs. quanuis ad validitatem matrimonij non sit necessarius prædictorum parentum consensus. cap. vltimo. 32. q. 2. quod ita in specie (alia tamen ratione) tenet Peralta.l.vnum ex familia.§. sed &
43 si fundum.num. 31.ff.de legat.2. † Illam tamen Ordinationem ita explicatam tribus limitabis modis. Primo,non procedere,si pater tractabat tradere filiam in matrimonium viro indigno: nam si nubat sine consensu patris alteri, non poterit eo prætextu per patrem exhæredari; culpa enim patris præcedens præponderare videtur:argum.l.cum mulier.ff. eod. & ita Nouellus de dote.6. parte. priuilegio.16.col.4.ad medium.Guilliel.c.Raynuntius.verb.dotem.num.36.Quod tamen intelligo verum esse, quãdo nupsit alteri digniori,quàm sit ille, cui eam pater tradere volebat, vel saltem æquè digno:ita vt possit induci regula.l. viro atque vxore.ff.eod.nam si nupsit turpiori, vel etiam turpem elegit vitam, cum maior sit culpa filię,inducetur regula.l. itẽ si obstetrix.s.ad leg.Aquiliã. Secũdo limita,quòd vt filia ipso iure censeatur exhæredata à bonis paternis,(vt ea Ordinatio disponit) oportet matrimoniũ illud contractum sine consensu patris, esse copula consumatum; nam antea, cùm non dicatur matrimoniũ omnino perfectũ. c.debitum.de bigamis.non debet videri incursa pœna imposita nubentibus sine consensu parentum:& ita in specie Ancharran.consil.21.num.14. quem sequitur Xuarez tit.De los casamiẽtos. nu.34. Sed non placet,quia prędicta Ordinatio, vtitur verb.Cæsar, quod verbum verificatur in matrimonio de præsenti absque copula.c.fin.de sponsa duorũ.l.cùm fuerit.& ibi Paul.& Socin.in prin.ff.de cond. & demonstr.& in materia etiam pœnali standum est proprietati verborum.l.cũ lege.s.de testam. Tãtùm ergo dicẽdum est, eam Ordinationem non habere locum,quando tantùm sponsalia fuerunt contracta sine consensu patris,nam propter illa,pœna non incurretur,cùm non conueniant verba prædictæ Ordinationis:& ex doctrina gl.Clem. 1.verb. contrahere.de consang.& affinit.& in specie Perez.l.1.tit.1.lib.5.ordinamenti. pagin. 37.versic.4.limitatur. Vnde dicit Palac.l. Tauri.49.num.3.&.4.quòd si minor quatuordecim annis contraxit matrimoniũ de præsenti, non incurritur prædicta pœna; quia propter defectũ ætatis illud matrimonium de præsenti resoluitur in spõsalia de futuro.c. vnico. de desponsatio.
44 impuber.lib.6.† Neque etiam locum habebit prædicta Ordinatio, si matrimonium sit contractum volente patre,& maritus inuito patre vxorem cognoscat, vel etiam traducat ad domum suam; neque enim habebit locum prædicta pœna,quia cessant verba,& mens prædictæ Ordinationis:& ita Angel.consil.180.ad finem.Claud.hîc nume.22. Per contrarium autem, dum prædicta Ordinatio etiam inducit exhęredationem ipso iure,si filia peccauit in corpus suum, intelligenda est iuxta verbi proprietatem, etiam si semel tantùm peccauerit: quod & in terminis iuris communis resoluit Costa

Costa.§.& quid si tantùm.3.parte. num. 192.Burſat.consil.215.à numer.8. libr.2. Baeça tractat. de non meliorandis filiabus,cap.18.num.11.Lara.l.si quis à liberis.§.idem iudex.nu. 61.ff.de liber.agnoscend. quanuis perseuerantiam in turpi vita exigat Fabianus authen. nouissima. nu.158.C.de inoffic.testam.& Menchaca de succes.creatio.§.20.à nu. 152. Limita tertiò, si pater posteà cũ filia reconcilietur,nam propter reconciliationem videtur remittere iniuriam sibi factam per filiam.§.fin. Institut. de iniurijs. vn-
45 de exhæredatio ratione illius facta,debet censeri reuocata.l.in ipsius. C. famil. erciscund. & est doctrina Bart. l.3.§. fin.in fin.ff.de adimend. legatis. quam sequuntur multi, quos refert Catellian. in memorabilib.verbo,filiusfamiliàs qui à patre . & in specie ita concludunt Claud. hîc num.23.Ruin.consil. 131. numer.2. lib.4.latè Aymon consil.721.lib.4.declarando vt per Iason.consil.23.numer.3.libro. 1. sufficietque tacita reconciliatio. Purpurat.post Lancelot. Deci. l. fin numer.145.C.de pactis. & quibus modis tacita inducatur reconciliatio,explicat Felin.cap. repellatur ad finem. de accusat. Ruin. consil.131.numer.2.lib.4. Consonat, quòd licèt filia quæ peccauit in corpus suum,ipso iure sit exhæredata,vt probat ea Ordinatio, tamen si pœnituerit, & ad frugem melioris vitæ fuerit redacta,censetur reuocata exhæredatio : argumen. l. Imperialis. C. de nuptijs. &. c. ferrum.50.distinctio.quod ita tenet Speculator.tit.qui filij sint legitimi.§. 1. numer.16. ex quo id collegerunt Alexand. hîc num.33.Ripa num.71.Bolognet. numer.95.Iaſ.l.ius ciuile.numer.29.s.de iustit.& iure.&.l.in arenam.num.16. C. de inoffic.testament.Ferron.in consuetud. Burdigal.lib.1.tit.4.§.2.col.pen. Pontan. hîc num.63.Ioannes de Amicis consi.91. num.6.Corraſ.d.l. qui liberos num. 101. Hippolyt.l.vnica.numer.21.C. de raptu virginum.Gregor.l.5.tit.7.partit.6. verb. Desheredar. Aymon consil.721.num.5. & num.12.lib.4. quam esse magis communem sententiam asserunt Catellian. in memorabilib.verb.filiusfamiliàs qui à patre. Horoscius. l.1.§. ius naturale. numer.18.s.de iustit.& iur.Costa.§.& quid si tantùm.3.part.numer.189. Baeça tractat.de non meliorandis filiabus,cap.18. num.11.Burſatus consil.215.num.9. lib. 2.& defendit Corraſi.hîc.2.lectur.num. 13.ad finem. Hippolyt. Riminald. consil.57.à num.30.lib.1. Hieronymus Gabriel consil.153.num.17. † Ex quo colligebat Bald.Nouellus de dote.6.part.priuileg.16.col.4.quòd si filia,quæ peccauit in corpus suum,emendata sit,& vult nubere,tenetur pater ei dotem constituere:subscribit Guillielm.cap.Raynuntius. verb.dotem.num.40. Sed circa hæc Doctorum dicta in primis est aduertendũ, quòd Speculator suprà citatus,nõ loquitur in exhæredatione,neque in recuperatione legitimæ;sed tantùm in alimentis,vt aduertit Felin.cap.Rodulphus.numer. 6. de rescriptis. eleganter considerans, quòd si respectu legitimæ,& exhæredationis admitteretur prædicta opinio, inutilia redderentur iura permittentia filiam exhæredari si peccauit in corpus suum; quia semper illa allegaret se pœnitere. Tantùm ergo Speculatoris opinio admittetur in alimentis, quæ dum emendata non est, iustè ei denegantur: si vero emendata sit,debẽt ei restituit: subscribit Ruin. hîc numer. 187. Crot.num.77.Ruin. consil.131. num.8. lib.4.& Hieronym. Gabriel consil. 153. num.10.& latè Menchaca de succes.io. creatione.§.10.num.612. Quinimò neque respectu alimentorum prædicta opinio Speculatoris videtur admittenda; nam filius perfectum delictum ingratitudinis committens, eam pœnam incurrit,vt non teneatur pater ei alimenta præstare.l. si quis à liberis. §. idem iudex.ff.de liberis agnoscendis. ergo pœna iam incursa propter delictum consummatum,

matum,pœnitentia aboleri non poteſt, iuxta doctrinam Bar.l qui ea mente.nu. 3.ff. de furtis. Neque obſtant iura ſuprà adducta pro contraria ſententia,nam ad primũ de.l.Imperialis.C.de nupt.reſpondetur,quòd tantũ probat,quòd filia emẽdata, digna eſt venia & gratia; ſed ſi pater nolit,nullo iure probatur,quòd cogatur iniuriam ſibi irrogatam per filiam remittere;vt in ſimili tradit Bald.l.acceptã. nu.30.C.de vſuris. & in terminis aduertit Ruin.hîc num.186.& conſil.131.nu. 8.lib.4.Ad ſecundum de.c.ferrum.50.diſtinct.reſpondetur,agere de pœnitentia peccati contra Deum cõmiſi;nam propter pœnitẽtiam,remittit Deus culpam peccati,non autem pœnam peccati: vt
46 colligitur ex Paulo ad Hebræos. c. 11.† & proſequitur Abulenſis:1.Regum.cap. 15.q.30.Quanuis igitur filia pœnitens,& reſipiſcens indulgentiam & remiſsionem peccati à Deo conſequatur, nõ obid ſequitur,quòd pœna delicti videatur remiſſa:eo maximè quia abſolutio facta in foro conſcientiæ quoad offenſam in Deum,nihil obſtat accuſationi & pœnæ imponendę in foro exteriori quoad emẽdationem publicam & ſatisfactionẽ Reipublicę.glo.cõmuniter recepta.c.de his. de accuſatio.& ibi Felin.nu.6. Couarru. reſol.lib.2.c.10.nu.3. Ex quibus infertur, 47 omnino reijciendã eſſe concordiã, quã vt receptam refert Ripa.l.fin.nu.226.C. de reuoc.donat. quòd ſi delictũ ingratitudinis non tangit directò & principaliter perſonam patris; vt contingit quãdo filius eſt arenarius, vel filia peccauit in corpus ſuum,huiuſmodi delictum pœnitentia aboletur: ſi verò ingratitudo principaliter reſpiciat perſonam, famam, vel bona patris,talis ingratitudo nõ tolletur per pœnitentiam:nam imò ex prædictis dicendum eſt,quòd etiam ſi ingratitudo directò non reſpiciat perſonã patris, ſi tamen ex ingratitudine reſultet iniuria,& infamia patris,& familiæ, vt contingit quãdo filia eſt meretrix,Eccleſiaſtici.24. & tradit Salicet.rubr.num.1. C. de adulter.etiam huiuſmodi delictum,pœnitentia non aboletur. l.qui ea mente.ff. de furt.& in ſpecie tradit Lara.l. ſi quis à liberis.§.idem iudex.à num.63.ff. de liber. agnoſcend.Quanuis illud verũ ſit,quòd vt arenarius filius exhęredari poſsit,oportet quòd in eo officio perſiſtat; quia ita expreſſum eſt in auth. vt cum. de appellatio.cognoſcitur.§.aliud quoque. verſi. ſi præter.collat.8.& notauit Coſta. §.& quid ſi tantùm. 3.part. num.193. ſed extra hunc caſum procedunt ſuprà tradita. Quinimò & illud qđ ſuprà reſoluimus, quòd ſi pater reconcilietur cum filia, tollitur exhæredatio,non videtur admittẽdum in terminis Ordin.lib.4.tit.72.conſiderando,quòd quando filia nubit ſine conſenſu patris,ipſo iure cenſetur exhæredata ex diſpoſitione illius Ordinationis: vt colligitur ex verbis illius, adiunctis traditis per Matienço.l.1.tit.1.lib. 5. ordinamenti.gloſ.2.nu.1.&.2.ac ita ſemper reconciliatio videtur venire poſt factam exhæredationem. Planè doctrina Bart.l.3.§.fin.in fine.ff.de adimend.legatis. quòd per reconciliationem tollitur exhæredatio,intelligitur,quando reconciliatio interuenit ante factã exhæredationem; nam ſi ea iam facta interuenit, exhæredatio iam facta non tollitur. l.filio quem pater.ff.de liber.& poſthum.vbi Iaſ.num.8.ita reſoluit. Xuarez tit.De los caſamientos.nu.38.Curt.Iun.auth. non licet.à num.7.C.de liber. præterit.& alij adducti per Couarru.c. Raymuntius. in princip.numer.17.de teſtament. Burſat. conſ.215.num.11.lib.2. Et confirmatur, quia notabilis eſt reſolutio in hac materia,quòd vbi facta eſt condemnatio pœnæ per hominem,pœnitentia, & reconciliatio nihil prodeſt.Bal. l.acceptam.numer.30.C.de vſuris.Padilla.l. fideicõmiſſum.numer.13. C.de fideicommiſsis.Et idem erit ſi condemnatio pœnæ ſit inducta per legem ipſo iure: vt colligitur ex.l. Imperialis. C. de nuptijs. adiuncta

l.1.

l.1.ſ.de his qui notant.infamia. & tradit Ruin.hîc num.187.Et eſt ratio,quia poſt condemnationem,& exequutionem factam per legem, non admittitur pœnitẽtia:l.apud Aufidiũ.ff.de optio.legata.l.ſi is cui.ff.de legat. 2. imò neque admittitur moræ purgatio.Bart.l.ſi inſulam. nu. 19. ff.de verbor. obligationib.latè Tiraq.l.ſi vnquam.verbo, reuertatur.à nu.245.C. de reuocand.donatio.Quod ſine dubio procedet, quando adeſt filius, vel filia, quæ ſimilem cauſam ingratitudinis non commiſit:nam cùm tunc, etiam ſi pater expreſſè velit,non poſsit legitimam filiæ ingratæ dare,vt diſponitur in dict.Ordinatio.lib.4.titul.72.§.1.à fortiori neque per ſequutam reconciliationem poterit id facere.Circa quam Ordinationem ad duo eſt aduertendum, quòd ea Ordinatio tantùm ſentit, filium qui ſimilem ingratitudinem commiſit,non poſſe impedire,quin ſi pater velit,poſsit legitimã relinquere filiæ, quæ nupſit ſine patris conſenſu, ex ratione.l.in arenam. C.de inofficio.teſta.non tamen ſentit, filium qui nupſit ſine conſenſu patris, exhæredari poſse: cùm iure communi contrarium cautum ſit,vt ſuprà diximus: quod prædicta Ordinatio non corrigit;quanuis in Caſtella filius qui contraxit clandeſtinè,poſsit per patrem exhæredari,vt expreſſè diſponitur.l.1. ad finem. titu.1. lib.1.ordinamenti.& ibi Matienço gloſ. 8. Sicuti & in regno Franciæ filius contrahens nuptias ſine conſenſu patris,exhæredari poteſt,vt aſſerit Anto.Guibertus Coſtanus lib.1.quæſtion. iuris. c. 12. in fine.libr.1.Si ſanè publicè contraxerit ſine conſenſu patris, exhæredari non poterit filius in regno Caſtellæ,iuxta ſuprà tradita.Item eſt aduertendũ,quòd oportet caſu quo non extent liberi,vel etiam extent liberi , qui commiſerunt ſimile delictum , quòd pater expreſſè relinquat legitimam filiæ , quæ nupſit ſine
48 eius conſenſu: neque ſufficiet reconciliatio,per tradita ſuprà.† Tantùm ergo ſuprà tradita admitti poterunt in terminis prædictæ Ordinationis.d.libr.4 tit.72.§. 2.vbi diſponitur,quòd ſi filia nupſit viro digniori,quàm pater ei dare poſſet,tunc filia nubens ſine conſenſu patris,non eſt exhæredata ipſo iure, ſed pater ſi velit poteſt eam exhæredare à dimidia parte legitimæ: nam cùm tunc exhæredatio non ſit facta ipſo iure,ſed veniat facienda,reconciliatio ſuperueniens impediet eam fieri,iuxta doctrinam Bart.l.3.§.fin. ad finem.ff.de adimend.legatis.& in ſpecie tradit Ruin. hîc num. 188.& conſil. 131.num.4.libr.4.& tradit in ſimili Alexand.l.ſi ab hoſtibus.numer.3.ff. eodem. Et cauendum eſt ab eo quod tradit Hieronymus Gabriel conſil.153. numer.10. quòd ſi filia quæ peccauit in corpus ſuũ, durauit in vita inhoneſta donec nupſit, non eſt cogendus pater ei dotem conſtituere;quia abſurdum eſt eodem tempore,& vitam inhoneſtam mutare,&acquirere ius compellendi patrem ad dotem præſtandam: ſed ſi antea eſſet emendata, tunc compelleretur pater ei dotem præſtare: hæc enim traditio neque in terminis Ordinatio.libro.4.titulo.72.admittenda eſt; quia cùm iſto caſu exhæredatio ipſo iure videatur facta per legẽ, non admittitur pœnitẽtia: neque etiam eſt vera in terminis iuris communis, vt ſuprà oſtendimus.Et expendes Ordination.libr.4 titulo.72.§.2. nam vt filia nubens ſine conſenſu patris ipſo iure non ſit exhæredata,requiritur,quòd nubat viro digniori, & nobiliori, quàm pater ei poſset dare, quaſi ſi æquè digno,ipſo iure ſit exhæredata: & ſic eſt nouus modus cognoſcendi,quis maritus dicatur dignus, vel indignus. In terminis enim iuris communis diuerſo modo hoc declarabatur,vt conſtat ex traditis per Bartolum.l.ſi rogatus.ad finem.ff.de manumiſsis vindicta. & per Ruinum hîc numer.184. Capellam Tholoſanam quæſtione.289 in principio. Palacios repeti. cap.per veſtras.3.notabili.§.7.numer.4.

& num.12.pagina. 199.Xuarez titul.De los casamientos. à numer. 7. Alexander consil.209.libr.6.Paris.consil.29. à num. 16.libr.3.Siluanus consilio.2.numer.33. & numer. 64. His ita explicatis, quintò principaliter circa hoc priuilegium quæritur, vtrùm pater teneatur filiam naturalem dotare? Et resoluendum est, non teneri: vt videtur probare tex.l.vxorem.39.§. pater naturalis.ff. de legatis. 3. vbi pater erat debitor filiæ ex causa fidei commissi, & eam posteà simpliciter dotauit; & præsupponit text. fideicommissum compensari cum dote promissa per patrem: & tamen contrarium esset dicendum, si paternum esset officium dotare filias naturales, & ad hoc cogi
49 possent, † vt est expressum.l.fin.C.de dotis promissione. & ita hac inductione prædictam conclusionem ex dict. § pater naturalis.deduxit.gloss.2.ibi Bart.Albericus,& Cumanus,Bartol. hîc numer. 11.Alexand.numer.17.Ripa numer.65. Bartol. l.si quis à liberis. §. vtrùm.num. 3.ff.de liberis agnoscendis.Paulus consi. 415.numer.2. libr. 2. Campesius de dote.1.parte quæstione.17.Iason.§. fuerat. 50 numer.120.Institut.de actionib. Palac. repet.cap.per vestras.3.notabili.§.23 numer.4.folio.219.Boerius decisione. 127. numer.11. Tiraquel.l. si vnquam. verb. susceperit liberos.numer.50.C.de reuocand.donation. & tractat. primogenio. quæstione.62.num.11.Padilla authent. res quæ.à numer.63.C.communia de legatis.Sed aduersus hanc receptam conclusionem vrgenter facit, quòd pater filiam naturalem tenetur alere.authen.licet.C.de naturalib.liberis. ergo & dotare,iuxta consequentiam quam facit Bartol.authenti.ex complexu. C. de incest. nuptijs.Vrgent etiam in contrarium verba.l.fin.C.de dotis promissione. ibi, Paternum officium:nam ea verba conueniunt etiam patri naturali.l.tutelas.ff. de capit.diminut. prout & comprehendũt filias emancipatas: vt constat ex principio illius text. quæ tantùm iure naturali pro filiabus habentur.§. emancipati. Instit.de hæredit. quæ ab intest.Quam cõclusionem aduersus receptam sententiam probat Imol. hîc num.8.&.l. Mæuius.§.duorum.colum.pen. ad finem.ff. de legatis.2. cuius opinionem defendũt Socin.hîc à numer.41. Camillus à num. 118.Fortunius de vltimo fine iuris.num. 144.Lara.l.si quis à liberis.§.idem rescripsit.num.3.ff.de liber.agnoscend. Et retenta hac opinione,ad.d.§.pater naturalis.ex mente Imol.hîc numer.8. respondetur,quòd text. ille vtique probat, patrem naturalem in dubio videri dotasse filiam de bonis eius, quanuis aliud sit in patre legitimo.l.fin.C. de dotis promissio. Quam differentiam in his terminis agnoscunt omnes, vt hîc asserit Socin. num. 41. inde tamen generaliter inferri non potest,patrem non teneri dotare filiam naturalem. Sed hæc responsio minimè difficultatem tollit; quia si officiũ patris naturalis esset dotare filias, & ad hoc cogi possent,valida esset consequẽtia: ergo de bonis proprijs videtur dotasse,& nõ de bonis filiæ, † vt est expressum d.l.fin.C.de dotis promission. Cùm igitur dict. §. pater naturalis. præsupponat de bonis filiæ videri dotasse, apertè sequitur, quòd non tenetur eam dotare, vt hîc aduertit Alexander numer.17.ad finem. Secundo igitur loco respondet Imol.d.l.Męuius.§.duorum.colum.pen. numer.9.ff.de legatis.2. ideò in dict.§ pater naturalis. patrem videri dotasse filiã de bonis suis,quia in dotis constitutione apposuit pactum, quòd si illa decederet sine liberis,dos ad eum reuerteretur: cũ igitur ex prædicto pacto constet mentem patris fuisse, vt bona etiam filiæ ad eum pertinerent, manifestè colligitur, noluisse filiæ aliquid donare de suo: remoto autem illo pacto,contrarium esset dicendum: subscribit Corneus consilio 175.numer.4.libr.4.Socinus consil.121. numer.12.libr.1. Et fuit etiam consideratio

ratio Saliceti.l.fin.numer.3.in fine.C.de doris promissione.& ante eos Alberic.d. §.pater naturalis.ad finem. Cæterùm & hæc responsio reijcienda est: nam pactũ (quòd filia mortua sine liberis,dos ad patrem reuerteretur) non inducit coniecturam, quòd pater noluerit dotare de suo: imò si bene aduertas, contrarium magis inducit: nam si eo casu de suo nõ videretur dotasse, vtique illud pactum, quòd dos sibi restituatur,inutile, & inualidum redditur, vt potè continens, quòd dos aliena sibi restituatur,domino illius non consentiente: vnde vt pactum vtile esset, interpretandum videbatur, quòd de suo dotauit, & quòd ideò stipulatus est,eam dotem soluto matrimonio ad se reuerti,iuxta.l. vnicam. §. accedit. C. de rei vxor.action.& aduertit Nouellus hîc num.412.& num 338.ad finem. & de dote.6.parte.priuilegio.46.ad finẽ. & subscribit Camillus hîc numer.116.& Fortunius de vltimo fine iuris.num.142. Menochius libr. 2. de arbitrar. casu.88. numer.38.Et confirmatur,quia pactum de dote restituenda patri donanti, non fuit generaliter conceptum, sed restrictum ad casum quo filia decederet sine liberis.Quanuis ergo in casu expresso admittamus, patrem videri non habuisse animum donandi de suo,tamen in omnibus alijs non expressis debuit videri prædictum animum habuisse: argumento dict.§.accedit.& tradit Salicet. l. fin.numer.6.C.de dotis promissione.Siluanus consil.2.numer. 16. ad finem.Si ergo in alijs casibus creditur habuisse animum donandi de suo, nullo modo est admittẽdum, quod prædicti existimant, ex illo pacto generaliter fuisse sublatum præsumptum animum donandi de suo. †
51 Quinimò vltra alios aduerto, quòd secundùm prædictorum considerationem in specie dict.§.pater naturalis. pactum illud contineret rationem decidẽdi, cùm tamen ex mente Iureconsulti apertè constet, magis pertinere ad dubitandi rationem: habet enim pro cõstanti, quòd in dote simpliciter data per patrem filiæ naturali, censetur includi fideicommissum, quòd ipse pater debebat filiæ ex testamento prioris mariti: & tunc dubitat, vtrùm in his terminis debeat valere pactum à patre interpositũ? vt si filia decederet sine liberis, dos illa ad patrem reuerteretur? Et Iureconsult. habet pro indubitato prædictum pactũ non valere, cùm factum fuerit super dote data ex bonis alienis, neque dominus dotis illi pacto consensum adhibuerit: ergo valere minimè potuit.l.id quod nostrum.ff. de regulis iuris. & ideò subdit,in potestate mulieris esse, ratam habere illam dotationem,necne.Cui addẽdum est,quòd si filia ratum habeat, tunc pater cogetur pactum prædictum remittere, vt potè interpositum super dote aliena domino non consentiente.gloss. dict.§ pater naturalis. verb.si neque ratam.& eleganter Baldus consilio.2. numer.2.lib.3.Quòd si filia ratum non habeat, poterit quidem petere fideicommissum sibi debitum: sed & pater potest à mariro condicere promissionem dotis illi factam, nam cùm promiserit dotem,quasi sub ea fideicommissum includeretur, tacitè videtur dotem promittere sub conditione, si filia ratam haberet promissionem: si igitur illa ratam non habeat prædictam promissionem, optimo iure pater eam promissionem poterit condicere: vt apertè probat Iureconsultus in dicto. §. pater naturalis. in fine. Remoto autem pacto, de quo ibi,sensit Iureconsultus, ad huc in dote includi fideicommissum aliàs debitum filiæ: & quòd tamen filia teneatur eam dotationem ratam habere, cùm ex illa nullum sibi fuerit factum præiudicium, vt ibi sentiunt gloss. Bartolus & alij, Riminaldus consilio.597. numer.6. libr.3. quidquid repugnet Ruinus hîc numer. 150.in fine. Et eâdem ratione si pater esset paratus prædictum pactum remitte-

re, cogenda esset filia ratam habere dotationem, cùm sequuta prædicta remissione, cesset eius præiudicium. Et ita explicanda sunt verba obscura Iureconsulti dict. §. pater naturalis. Ex quibus manifestè constat, pactum illud de restituenda dote patri, totam rationem dubitandi feciſſe: † non autem ex eo colligi rationem decidendi, vt Imola, & sequaces præsupponunt. Tertio igitur loco Socinus hîc numer. 41. respondet ad dictum §. pater naturalis. quòd ideò eo casu in dote includitur fideicomissum, aliàs debitum filiæ, quia in dote expressum est, patrem dotare nomine filiæ: nam text. dicit in potestate filiæ esse, ratam habere illam dotationem: ergo eius nomine facta fuit, aliàs non posset eam ratam habere. l. si pupilli. §. sed si ego. ff. de negocijs gestis. & videtur esse de mente Bartoli dict. §. pater naturalis. Ex quo Socin. suprà relatus colligit elegantem limitationem ad l. fin. C. de dotis promissione. vt eius decisio non procedat, si pater legitimus dixerit se dotare nomine filiæ: nam tunc ex bonis filiæ, non autem suis, videtur dotem constituisse: subscribit Socinus Iunior hîc numer. 183. Fortunius de vltimo fine iuris. numer. 144. Antonius Rubeus consilio. 71. numer. 3. Sed etiam hæc responsio tuta non est; quia generalitas d. l. fin. ostendit, eam procedere, etiam quã do pater dixerit se dotare nomine filiæ: & agnoscit Cumanus dict. § pater naturalis. Et comprobatur ex eo, quia dict. l. fin. probat, quòd si pater dicat se dotare ex bonis suis, & filiæ, adhuc in solidum ex bonis proprijs videtur dotasse: ergo à fortiori idem erit, quando nulla facta mentione bonorum filiæ, dixerit simpliciter se dotare nomine filiæ: eo maximè, quia pater in dotando semper debet dicere, se dotem dare pro filia, vel nomine filiæ: & tamen dict. l. fin. probat, semper patrem videri dotasse de suo. Ex qua consideratione venit etiam

52

reijciendum, quod tradit Ruinus hîc numer. 146. & numer. 150. quòd quando pater dotem dat nomine filiæ, videtur in dote includere id quod aliàs debet filiæ: dummodo filia à principio consentiat, vel posteà ratum habeat: & his concurrentibus, dicit limitandam esse decisionem dict. l. fin. nam ex prædictis constat, imò generaliter debitum in dote non includi: & si includeretur, non esset in potestate filiæ ratum habere, vel non habere, vt Ruinus præsupponit; imò filia necessariò teneretur ratã habere dotationem, per suprà tradita, quanuis filiæ saluum remaneret ius cogendi patrem, vt ex bonis proprijs sibi dotem constituat, per tradita suprà. Neque Bartol. dict. §. pater naturalis. contrarium sentit: nam imò pro constanti habet, quòd pater legitimus indistinctè de bonis suis videtur dotasse: & consequenter, quòd in dote non includitur illud quod aliàs pater debebat filiæ: aduertens tamen, quòd pater naturalis nõ habebat filiam naturalem in potestate, vt notatur in principio. Institut. de patria potestate. Et contra hoc opponit de. l vnica. §. accedit. C. de rei vxor. actione. † in fine. vbi pater qui filiam non habet in potestate, censetur extraneus, & sic dotem debet videri promittere pro filia animo donandi. Et ad tollendam hanc difficultatem tendunt omnes eius solutiones positæ in dict. §. pater naturalis. & sic nihil sentit, quod faciat pro Socin. & sequacibus. Neque etiam placet consideratio Socini Iunior. hîc numer. 183. quòd hæc verba, Doto nomine filiæ, possunt duplicem habere sensum, scilicèt, nomine filiæ, & in eius vtilitatem, & vt eius sit dos, iuxta tradita per Bartolum. l. 2. §. item si voluntate. num. 3. ff. eodẽ. & in his terminis procedat generalitas. d. l. fin. C. de dotis promissione. Possunt etiam habere eum sensum, Doto nomine filiæ, vt ipsa dotem videatur promittere: & tunc procedet limitatio Soci.

53

Socin. suprà relata ad. l. final. C. de dotis promissio. nam replicabitur, quòd cum prædicta verba sint dubia, debet fieri interpretatio aduersus patrem promittentem, dict. l. fin. & ibi Baldus C. de dotis promissione. Item si bene aduertas, in specie d. §. pater naturalis. pater ita promisit dotem, vt in ea fideicommissum debitum filiæ includeretur, si illa ratum haberet: & sic dos fuit promissa nomine filiæ: & tamen omnes agnoscunt in terminis d. §. pater naturalis. aliud esse dicẽdum, si pater fuisset legitimus, vt suprà diximus: ergo prædicta Socin. limitatio admittenda non est: prout etiam neque sunt recipiendæ aliæ duæ limitationes; quas ex dictis Bar. d. §. pater naturalis. colligit Socin. hîc num. 41. quia neque sunt veræ, neque colliguntur ex mente Bart. d. §. pater naturalis. qui non loquitur in terminis d. l. fin. sed potiùs in terminis. d. l. vnicæ. § accedit. C. de rei vxor. actio. vt suprà dictum est. Quarto ergo loco Camillus hîc num. 116. aliter respondet ad dict. §. pater naturalis. quòd in specie ibi proposita, illa filia naturalis fuerat iam nupta alteri viro, vt ex litera constat: vnde verisimile est, primo marito patrẽ dotem dedisse: & ideò meritò præsupponitur, patrem non teneri eam dotare; quia sufficit patrem semel pro filia dotem dedisse. l. si socius pro filia. ff. pro socio. l. pater filiæ. 71 ff. de euiction. & pro eo facit. quia etiam pater legitimus promittens dotem simpliciter pro filia, quam secundo loco matrimonio tradit, videtur in promissione includere dotem primo marito datam. l. dotem. 31. ff. de iure dotium. Guido decisione. 375 numer. 3. & singul. 281. & alij quos refert Baeça tractatu de non meliorandis filiabus. cap. 16. numer. 11. Et est ratio, quia ex iuris necessitate pater dotem datam primo marito, tenetur dare secundo marito, absque diminutione. authentic. sed quã uis. C. de rei vxor. action. Decius consil.

54 35. numer. 6. † etiam si secundus vir tantam dotem non mereatur. Siluanus consilio. 2. numer. 67. Cùm ergo videatur esse debitor necessarius, semper debet videri promisisse animo compensandi cũ illo debito necessario. l. si cùm dotem. §. si pater. cum ibi notatis. ff. eodem. Sed neque hæc responsio Camilli ita comprobata difficultatem tollit. Primò, quia nõ constat, patrem primo marito dotem dedisse, qui potuit vxorem indotatam accipere. l. fin. C. de donatio. ante nuptias. & ideò in dict. §. pater naturalis. tantùm fit mentio fideicommissi relicti per primum maritum. Item ex dict. §. pater naturalis. non constat tempore secundæ promissionis dotis, priorem dotem iam fuisse exactã per patrẽ ab hæredibus primi mariti. Planè q̃d suprà diximus, patrẽ in dote secundo loco promissa, videri includere dotem datam primo marito, debet intelligi, quando pater primam dotem exactam iam penes se habebat: nam si prima dote nondum exacta, pater simpliciter dotem promittat, ex bonis proprijs videtur dotem promittere. dict. l. fin. C. de dotis promissione. Et præterea dotem poterit filia exigere ab hæredibus primi mariti: cùm enim hoc casu pater dotem non exactam non cogatur filiæ secundò nubenti restituere, simpliciter promittendo, videtur tanquam voluntarius debitor promittere, qui animo compensandi promittere non videtur. l. creditorem. ff. de legatis. 2. & ita declarat Alexander. l. huiusmodi. §. cùm pater. num. 7. ff. de legatis. 1. Socin. consilio 100. num. 7. lib. 3. Socin. Iunior cons. 79. num. 85. lib. 3. & sic apertè corruit Camilli consideratio. Vltimo loco Bald. l. neq; mater. nume. 1. C. de iure dotium. quasi concordando opiniones resoluit, quòd aut filia naturalis habet bona, ex quibus se dotare possit; & tunc quemadmodũ pater non tenetur eam alere. l. si quis à liberis. §. sed filius. ff. de liberis agnoscendis. ita neque dotare: & in his terminis procedet dict. §. pater naturalis. ex quo

non eſt colligendum, generaliter patrẽ non teneri filiam naturalem dotare, ſed non teneri filiam naturalem dotare, habentem fidei commiſſum, & ſic bona ex quibus poſsit ſe dotare, vt aduertit Bulgarinus hîc num. 29. Bolognetus numer. 114. & numer. 119. Fortunius de vltimo fine iuris. num. 143. Paleot. tractat. de nothis & ſpurijs. cap. 49. num. 5. Rolãdus conſil. 54. à num. 52. libr. 2. Couarru.
55 de ſponſalib. 2. parte. cap. 8. §. 6. nu. 11. † Et in his terminis verum eſt eſſe differẽtiam inter patrem legitimum & naturalem: nam legitimus filiam habentem bona tenetur dotare. d. l. fin. C. de dotis promiſsione. & ſuprà probauimus: & tamẽ pater naturalis non tenetur dotare filiã habentem bona. dict. §. pater naturalis. Et eſt ratio differentiæ, quòd pater legitimus ex præcepto iuris ciuilis tenetur liberos indiſtinctè dotare. dict. l. qui liberos. ſ. de ritu nuptiarum. pater autem naturalis tantùm tenetur dotare ex præcepto iuris naturalis, quod non obligat, niſi quando filia aliter ſe dotare non poteſt: argumento. l. ſi quis à liberis. §. ſed ſi filius. ff. de liberis agnoſcendis. Cæterùm ſi filia naturalis non habeat bona ex quibus ſe doret, prout pater naturalis tunc tenetur eam alere. authentic. licet. C. de naturalibus liberis. ita etiam & tenebitur dotare: valet enim hoc argumentũ affirmatiuè cõceptum, ſaltem in his perſonis, quibus legitima non debetur. Bartolus. l. Mæuius. §. duorum. num. 18. ff. de legatis. 2. &. l. fin. numer. 7. ff. de his quib. vt indign. & in ſpecie tradit Ripa hîc numer. 66. & ita quòd in prædictis terminis pater naturalis teneatur filiam dotare, aſſerit receptum Vincentius hîc numer. 33. Guillielm. cap. Raynuntius. verbo, dotem. numer. 45. Corraſe. l. qui liberos. numer. 103. ſ. de ritu nuptiarum. Couarru. de ſponſalibus. 2. parte. cap. §. §. 6. num. 11. Sed circa hæc dicta in primis eſt aduertendum, quòd in ſpecie dict. §. pater naturalis. pater erat debitor filiæ ex cauſa fideicommiſsi, & ideò dotando videtur habere animum compenſandi: ſecus ſi non eſſet debitor filiæ, nã tunc ſimpliciter dotando, videretur dotaſſe animo donandi, iuxta regulam dict. l. vnicæ. §. accedit. C. de rei vxoriæ actione. & tradit Bartolus dict. §. pater naturalis. Vnde ex dict. §. pater naturalis. non eſt colligendum, quòd pater naturalis non tenetur filiam diuitem dotare, vt colligunt ſuprà relati, ſed potiùs quòd pater naturalis debitor filiæ, videtur dotaſſe animo compenſandi debitum in dotem: vnde extra hunc caſum etiam in patre naturali videtur obſeruanda deciſio dict. l. fin. C. de dotis promiſsione. Præterea neque videri verum, quòd pater cogatur filiam naturalem dotare, quando non habet bona, quia non reperitur iure cautum, quòd pater teneatur filiæ naturali ali-
56 quid præſtare vltra alimenta. † Item dos ſuccedit loco legitimæ. l. quoniam nouella. C. de inofficioſo teſtamento. & certum eſt, patrem inuitum non cogi aliquid dare, vel relinquere filio naturali. gloſſ. recepta. l. 1. ff. de contra tabulas. imò neque volens ei poteſt dare, vel relinquere vltra ſummam expreſſam. l. humanitatis. C. de naturalibus liberis. & ita aduertit Antonius Coſtanus tractatu de dotibus. cap. 3. à numer. 9. Quare ad veram reſolutionem huius difficultatis aduertendum eſt, quòd filia naturalis non meretur tantam dotem, quantam filia legitima. Item quòd cùm pater non obligetur ad dotandum, niſi quia tenebatur filiam naturalem alere, dos reſtringenda eſt ad quantitatem alimentorum. Bartolus. l. fin. nume. 7. ff. de his quibus vt indignis. Ruinus hîc numero. 149. atque proinde videndum eſt, quantum ſub vno cumulo valeant alimenta annuatim præſtanda filiæ naturali, & ſecundùm hanc quantitatem cogetur pater dotem filiæ conſtituere. Baldus. l. neque ma-

mater. numero. 1. C. de iure dotium. & conſilio. 457. ad euidentiam. numero. 1. ad finem. libro. 5. Capicius deciſione. 181. numero. 1. Bolognetus hîc numer. 114. Quòd ſi per hanc quantitatem non inueniatur maritus idoneus qui velit ducere vxorem filiam naturalem, tunc tenebitur pater illud addere, quod neceſſarium videatur ad huiuſmodi maritum inueniendum; quia debet pater eſſet ſolicitus de pudicitia filiæ naturalis. Paleotus tractatu de nothis & ſpurijs. cap. 50. numero. 1. & ſequentibus. Quæ quidem congrua dos, in eo retinebit naturam alimentorum; vt quemadmodum alimenta morte extinguuntur. l. cùm hi. §. modus. ſ. de tranſactionibus. l. 3. ff. de alimentis & cibarijs legatis. ita etiam & mortua filia naturali, dos ei data non tranſibit ad filiæ hæredes: ſed potiùs ad patrem reuertetur, vel ad eius hæredes. Bulgarinus hîc numero. 35. Socinus Iunior numero. 184. ad finem. & infrà dicemus. Neque tunc obſtant ea quæ adduximus in contrarium: nam ad primum reſpondetur, quod Bartolus dict. §. pater naturalis. conſiderat patrem naturalem tanquam extraneum, quia non habet filiam in poteſtate, iuxta terminos dictæ. l. vnicæ. §. accedit. in fine. & tanquam de tali agit. Sed ſi eum conſideres ſimpliciter, tanquam patrem naturalem, & iuxta eius officium paternum, tenenda
57 eſt reſolutio † de qua ſuprà. Non obſtat ſecundum, quia licèt pater naturalis inuitus nihil teneatur dare filio naturali, hoc tamen limitandum eſt, non procedere in alimentis, & dote, conſiderata modo de quo ſuprà. Vlteriùs ad perfectam declarationem dicti. §. pater naturalis. alia mouetur difficultas: nam quantumcumque pater naturalis non teneatur dotare filiam, nihilominus ſimpliciter dotando, debet videri dotaſſe donandi animo, iuxta regulam. l. vnicę. §. accedit. C. de rei vxor. actione. & conſequenter debitum patris non debuit cum dote compenſari. l. creditorem. ff. de legatis. 2. Cui difficultati Bartol. dicto. §. pater naturalis. tribus modis reſpondet. Et primo, quòd in eo text. dos fuit promiſſa per patrem nomine filiæ naturalis: cùm text. agat de ratihabitione filiæ, quæ non poteſt ratum habere, niſi id quod ſuo nomine geſtum fuit. l. ſi pupilli. §. ſed ſi ego. ſ. de negocijs geſtis. Et ſecundùm eum dict. §. accedit. non habet locum, quando dos nomine mulieris promiſſa fuit: nam tunc apparet, quòd animo gerendi negocium mulieris, & ſic animo repetendi promiſsio facta fuit: ſubſcribit Vincentius hîc numero. 32. Aleiatus numero. 84. Socinus Iunior numero. 188. ad finem. Corneus conſilio. 175. numero. 4. libro. 4. Antonius Rubeus conſilio. 71. numero. 2. Sed hæc reſponſio non videtur tuta, quia ex ea colligeretur prædicta limitatio ad dictum. §. accedit. quæ tamen vera non eſt; quia in terminis illius text. neceſſariò extraneus debuit dicere, ſe promittere dotem pro tali mulieri: quod idem ſignificat, ac ſi dictum eſſet, Do dotem nomine talis mulieris. Bartolus. l. 1. §. nuntiatio. numero. 17. ff. de noui operis nuntiatione. ergo dictus. §. accedit. locum habet, etſi dictum ſit, quòd nomine mulieris dos promittitur, vel datur. Et confirmatur, quia ea verba, Nomine mulieris, poſſunt exponi, id eſt, ad vtilitatem mulieris. Bartolus. l. 2. §. item ſi voluntate. numero. 3. ff. eodem. ex quibus ita interpretatis apertus colligitur donandi animus, & ita Nouellus de dote. 6. part. priuileg. 46. numer. 3. Gregor. l. 30. tit. 11. p. 4. in gl. Otro. maximè quãdo pater eſt promiſſor, in quo faciliùs præſumitur donãdi animus. l. alimẽta. C. de negoc. geſt. Soci. conſ. 100. n. 3. lib. 3. Reiecta igitur hac prima reſpõſione, ſecũdo modo reſpõdet Bart. d. §.

pater naturalis. quòd in eo text. mulier promiserat dotem secundo marito: pater igitur posteà promittendo dotẽ pro filia simpliciter,quę iam erat obligata ad dotem,videtur eam promisisse animo liberandi eam ab obligatione dotis, qua iam tenebatur,& sic animo gerendi eius negocium:& propterea eo casu nõ præsumitur donandi animus: subscribit Alciat.hîc num.84.Corne.consil.175.nu. 4.libr.4. Antonius Rubeus consilio.71.
58 num.2.† Et generaliter quòd extraneus promittens dotem pro muliere iam obligata ad dotem, non videatur promittere donandi animo,resoluit Socinus Iun. hîc num.184. Sed neque hæc responsio admittenda est:tum quia diuinat: tum etiã quia non est in se vera: nã & qui pro muliere iam obligata dotem promittit, animo donandi videtur promisisse, iuxta generalitatem d.§.accedit.&.l.fin.C. ad Velleian.nisi constet tanquam mulieris fideiussorem se obligasse: nam tunc animo repetendi censebitur interceſsisse,vt colligitur ex.l. etsi fideiussor. 24.ff. re iudicat. resoluit Nouellus de dote.6. parte.priuilegio.46.num. 2. & hîc num. 358.Gregor.l.30.tit.11.partit.4.in gloss. Otro.Menoch.lib.2.de arbitrar.casu.88. num.42.Quare tertio loco idem Bart.d. §.pater naturalis.respondet, quòd in casu ibi proposito, pater dotem promittẽs erat debitor filiæ ex causa fideicommissi, per primum maritum filiæ à patre relictum,vt ex litera constat:dotando igitur videtur promittere animo liberandi se à debito,non autem animo donandi:subscribit Cuman.ibi.Vincen.hîc num. 32. Alciat.num. 84.Alexan.l. huiusmodi.§. cùm pater.in fine.ff. de legat.1. Anton. Rubeus consil.71. num. 2.Ruin. consil. 200.num.3.libr.1.& consilio.16. num.7. libr.3.& consil.145.num.3.lib.4. & consilio.152.num.9.lib.5. Palac. repet.rubri. §.66.num.13. Ex quo intellectu colligitur elegans limitatio ad d. §. accedit. vt scilicèt procedat,quando is qui nihil debebat,simpliciter dotem promisit, tunc enim præsumetur donandi animus: sed si debitor mulieris simpliciter pro ea dotem promiserit,credendum est animo liberandi se ab obligatione qua mulieri tenebatur, prædictam promissionem feciſse,non autem animo donandi: & ita Ruinus consilio.223.numer.1.libr.1.& consilio.152.num.9.libr.5.Menoch.lib. 2.de arbitrar.casu.88.num.43. Colligitur etiam elegans limitatio ad regulam. l.creditorem.75.ff.de legat.2.&.l. vnicæ. §.sciendum.C.de reivxor.action. in quibus probatur, quòd si debitor voluntarius aliquid leget creditori suo simpliciter, non videtur legasse animo compensandi; vt procedant, quando debitor legat: secus si dotem promittat pro creditore, nam tunc animo compensandi videtur promisisse.d §. pater naturalis. & in specie tradit Paulus. l. creditorem. post principium.ff.de legatis.2. Et est ratio differentiæ, quia titulus legati ex se
59 donatio est.§.legatum Institu.de legat. & titulus donationis excludit animum præsumptum compensandi; quia aliàs propria non dicetur donatio. Quæ ratio cessat in titulo dotis;† quia dos propriè dicetur,etsi dicamus debitorẽ animo cõpensandi dotem promisisse pro creditore. l.debitor mulieris.&. l. promittendo. §.1.ff.de iure dotium. Item vbi verba patiuntur& alia coniectura sumi potest, quàm donationis,illa semper assumenda est. l. si cùm aurum. ff. de solutionib. & ideò si non exprimatur titulus donationis, & debitor aliquid det, vel promittat creditori, semper animus compensandi præsumitur.Corneus consilio 210. numero. 15. libr. 1. Et tantùm id non procedit in patre legitimo simpliciter filiam dotante; quilicèt sit debitor filiæ, non animo compensandi videtur dotasse, sed animo liberali ex suis dotasse; quia officium paternum est dotare filias. d.l. fin. C. de dotis promissio.notat Ruin.hîc.nu. 158.Cũ autẽ patris

patris naturalis non sit officium dotare filias naturales, & sic in eo cesset prædicta ratio,sequitur conditionem aliorum debitorum: & sic animo compensandi videtur dotem promisisse, dict. §. pater naturalis.secũdùm intellectum de quo suprà.Et ita Paulus consilio.415. num.2. libr.2.Ruinus consilio.65.num.7. libr.3. Sed non est omittendum,quòd & hunc tertium intellectum tanquam in se falsum improbant Baldus Nouellus de dote.6.part.priuileg.45.ad finem. Gregor. l.30.titu.11. partit.4.in gloss.Otro. & Paris.hîc numer.125.Mouentur per text.l. profectitia.§.pen.ff. de iure dotium. vbi si pater sit debitor filiæ, nõ potest in promissione dotis includere debitum, nisi filia consentiat. Item adducunt generalitatem.d.§. accedit. quæ procedit, etsi aliquæ coniecturæ sint in contrarium: aliàs nullum speciale esset in dote. Item adducunt generalem regulam.l. vnicæ. §.sciendum.C.de rei vxor.actio.Et eam dem opinionem communem improbat Socin.Iunior hîc numer.189.expendẽs dict.§.pater naturalis. in fine. dum præsupponit, patrem naturalem qui erat debitor filiæ,de suo videri dotasse, nisi constet ea ratione dotasse,vt filia ratum haberet. Addo Bart.l.fin.in fine. C. de dotis promissione.sentientẽ,quòd debitor mulieris videtur pro ea promisisse dotem animo donandi,nisi sit negociorum gestor illius: & subscribit Corneus consilio.175.num.4.lib.4.Sed his non obstãtibus,non est recedendum à magis communi sententia,pro qua est text.bene expensus.l. fin.ff. de petitio.hæred. Neque obstant suprà adducta pro contraria opinione:nam ad primum de.l. profectitia. §.pen.ff.de iure dotium.respõdetur,procedere in patre legitimo,qui ex suis bonis tenetur dotare filias.d.l.fin.C.de dotis promissio. is enim etiam expressim non potest in dote includere id quod debet filiæ,nisi ipsa expressè consentiat, vt suprà diximus: sed alius,cui huiusmodi obligatio non incumbit, si tacitè vel expressim in dote includat debitum,mulier si velit esse dotata,tenetur ratam habere promissionem eo modo quo facta est iuxta suprà tradita:&ita Alcia.hîc numer.84.Ruin.consil.200.in fine.lib. 1.&
60 consil.65.num 7.libr.3.† Non obstat secundum de generalitate dict.§.accedit. quia specialitas illius text.in eo consistit, quòd fauore dotis præsumatur donandi animus,aduersus regulam. l. cùm de indebito.ff.de probatio. Neq; procedit, si coniectura contraria excludat donandi animum.Socin.consil.121.nu. 13.lib. 1.Planè quando debitor mulieris simpliciter pro ea dotem promittit,coniectura contraria excludit donandi animum; quia non est verisimile duplice onere voluisse se grauare.l Titia cum testamẽto.§.qui inuita.ff.de legat.2. c. mandatũ. de rescriptis. Non obstat tertium de regula.l.vnicæ.§.sciendum.C. de rei vxor. actio.quia suprà responsum fuit. Nõ obstat quartum de.§. pater naturalis.in fine. quia Iureconsi. ibi pro constanti habet,fideicommissum, quod pater debebat filiæ, includi in datione dotis: & tamen quia pater posuit pactum,vt mortua filia sine liberis, ad eum dos rediret, dubitatum fuit, vtrùm filia teneretur ratã habere illã dationem prædicto pacto affectã?vt suprà declarauimus. Et decidit non teneri, quia pactũ illud eius iuribus præiudicat. Præsupponit igitur, in dubio videri patrẽ promissionẽ illã fecisse ea mẽte,vt filia ratã haberet promissionẽ eo modo quo facta est:& satis dicitur constare illud,quod ex verisimilibus coniecturis colligitur.l.licet Imperator. ff.de legat.1. vnde remoto prædicto pacto, receptum est, mulierem semper teneri habere ratam promissionem dotis à patre factam, quantũcumque fideicõmissum aliàs debitũ in dote includatur, vt etiam suprà diximus,&tradunt glo.& Bar.d.§. pater naturalis. Bolognetus hîc numer.119.Riminald.cons.597 num.6.
lib.3.

libr. 3. His ita explicatis ad perfectam explicationem materiæ, quia ſuprà diximus, quòd pater tenetur filiam naturalem dotare inopem, ſecundùm quantitatem alimentorum, videndum eſt, quæ alimenta pater naturalis filiæ præſtare tenetur? Et pro declaratione dicendum eſt, quòd licèt attento iure naturali, ea tantùm debeantur alimenta, quæ neceſſaria ſunt ad vitæ ſuſtentationem. cap. paſce. 86. diſtinct. l. necare. ff. de liber. agnoſcendis. tradit Bald l. fin. §. ipſum autem. num 1. C. de bonis quæ liberis. tamen ius ciuile addidit, alimenta eſſe præſtanda ſecundùm ſtatum & dignitatem illius cui præſtãda ſunt. l. cùm in plures. 13. §. fin ff. de adminiſtr. tutorum. l. ſed & ſi quid. 19. §. ſufficienter. ff. de vſufruct. tradit Couar. de ſponſalib. 2. parte. cap. 8. § 6. numer. 8. Molina libr. 2. de primoge. cap. 1. num. 22. & notabiliter explicat, & proſequitur Garſias Gallœcus tracta. de expenſis. cap. 3. à numer. 37. Vnde dum authent. licet. C. de naturalibus liberis. iubet alimenta præſtari filijs naturalibus, debet intelligi de alimentis debitis iure humano, ſecũdùm dignitatem perſonarum, & qualitatem facultatum. † Nicolaus de Vbald. tractat. de ſucceſsion. ab inteſtat. numer. 47. Matthesilan. eo. tractat. de ſucceſsio. ab inteſta. articul. 1. numer. 8. Xuarez de naturalibus liberis. numer. 24. Tellius. l. Tauri. 10. numer. 2. Gamma deciſione. 225. numer. 2. vnde etiam dos filiæ naturali ſecundùm hanc conſiderationem conſtituenda eſt. Qui nimò licèt filia naturalis alimentis prędicto modo conſideratis debeat eſſe contenta, tamen poſtquã nupſit, debet etiã haberi reſpectus ad alia onera quæ matrimonio cohęrent. l. ſi quis à liberis. §. non tantùm. ff. de liber. agnoſcendis. & conſequenter debet haberi reſpectus ad alimenta neceſſaria pro ſuſtentatione familiæ. l. ius alimentorum. & ibi Bart. ff. vbi pupillus educari debeat. & ita expreſſè Tellius. l. Tauri. 10. numer. 10. addu-

61 cens pro hac ſua opinione dictum Croti. l. ſi conſtante. 2. lectura. numer. 161. ff. eo. Quod etiam probauit Couarru. de ſponſalib. 2. parte. cap. 6. §. 6. numero. 5. verſicul. tertio. Matiençó. l. 8. titul. 8. lib. 5. ordinamenti. gloſſ. 1. numer. 15. Quæ tamen declaratio vera non videtur, quia ſecundùm eam, pater naturalis cogeretur dotem conſtituere, vltra quantitatem alimentorum filiæ naturali debitorum: quod repugnat apertè communi reſolutioni de qua ſuprà. Et confirmatur, quia ſecundùm prædictam declarationem, non ſolùm cogeretur pater id quod minutatim debebat nomine alimentorum, vno cumulo præſtare ratione dotis, quod ex ſe grauamen eſt, vt hîc aduertit Alexander num. 18. ſed etiam cogetur plus præſtare nomine dotis, quã debebat nomine alimentorum: quod etiam grauamen eſt. Porrò non ſolent leges quem duplici onere grauare. l. Titia cùm teſtamento. §. qui inuita ff. de legatis. 2. & ita contra ſuprà allegatos, tenet Bulgarinus hîc numer. 35. Neque obſtat authoritas Croti ſuprà relata, quia loquitur in filio legitimo, cui pater tenetur ſubuenire in oneribus matrimonij. l. ſi quis à liberis. §. non tantùm. cum glo. ff. de liberis agnoſcendis. ex ratione l. fin. C. de dotis promiſsio. Et contrarium eſt dicendum in naturalibus, quibus non debetur dos, niſi ſecundùm quantitatem alimentorum, vt ſuprà dictum eſt. Pro concordia tamen videtur dicendum, quòd filiæ naturali non debetur maritus ita dignus, vt debetur filiæ legitimæ, vt ſuprà diximus: ſi ergo maritus mediocris conditionis inueniatur, qui dote pro modo alimentorum contentus ſit, nihil vlterius pater tenebitur præſtare: ſi autem maritus talis non inueniatur, tunc pater debet augere dotẽ, ſecundũ eã quãtitatẽ; quã homines ſimilis cõditionis in ea ciuitate ſolẽt dare filiabus naturalibus, quia de pudicitia filię naturalis debet eſſe ſolicitus. Paleo.

tract.

tractatu de nothis & ſpurijs. cap. 50. à num. 1. & diximus ſuprà. † Et in his terminis admittetur prima opinio ſuprà relata. Adde, quòd cùm regulariter dos filiæ naturalis commenſuranda ſit alimẽtis, videtur inferri, quòd quemadmodũ pater filiæ naturali non tenetur alimenta præſtare, quando callet aliquam artẽ, ex qua poſsit ſibi victum quærere. l. ſi quis à liberis. §. ſed ſi filius. & ibi gloſſ. & Bartol. ff. de liber. agnoſcendis. qui licèt loquantur in filio legitimo, tamen à fortiori idem admittendum eſt in filio naturali, cui minus debentur alimenta quã legitimo: & ita Dec. conſ. 576. numer. 3. Alciat. reſponſo. 209 nume. 4. eleganter Couarr. de ſponſalib. 2. parte. cap. 8. §. 6. num. 9. pariter etiam & eodem caſu pater filiæ naturali non tenebitur dotem conſtituere: quod eſſe de mente DD. aſſerit Pariſ. hîc num. 125. Lara. l. ſi quis à liberis. §. idem reſcriptum. numer. 29. ff. de liber. agnoſcend. Quinimò ſentit Barto. l. 1. num. 7. C. de mendicanti. validis. lib. 10. quòd ſi filius non ſit artifex, & tamen ſit robuſtus, qui ex operis corporalibus poſsit ſe alere, non tenetur pater talem filium alere: quod etiam tenet Panorm. c. 2. num. 5. de conuerſio. infidelium. & aſſerit receptum Curt. Iunior conſ. 148. numer. 5. & Molina libr. 2. de primogen. cap. 15. numer. 47. Matiençó. l. 8. titul. 8. lib. 5. ordinamenti. gloſ. 1. numer. 16. niſi attenta dignitate familiæ, dedecus filio eſſet ex operis quærere alimenta; nam cum ex dignitate eo modo non poſsit quærere alimenta, perinde eſt, ac ſi ſimpliciter illa quærere non poſſet. l. nepos Proculo. ff. de verborum ſignification. & conſequẽter adhuc videtur durare obligatio paterna. Alciat. reſponſo. 209. numer. 5. Burſatus conſil. 62. num. 23. lib. 1. Sed eſt aduertendum, hæc filię non bene applicari: vix enim verificari in ea poteſt, quod calleat artem, ex qua honeſtè poſsit victum quærere. Quinimò neque ſuprà tradita generaliter admitten-

62

da ſunt in filio, quem morbus, vel alia cauſa impedire poteſt, quominus ex artificio poſsit ſibi victum quærere, vt aduertit Cacialupus. l. ſi qua illuſtris. numer. 93. C. ad Orficianum. Gamma deciſione. 201. columna. 2. Aymon conſilio. 199. numer. 1. & eſt de mente text. dict. l. ſi quis à liberis. §. ſed ſi filius. Illud ſanè ex ſuprà traditis colligendum eſt, quòd licèt dicatur inops qui ex operis vel artificio debet victum quærere, † cap. quod ſuper his. de voto. & ibi Panormitanus numer. 4. Iaſon. l. ſi conſtante. nume. 147. ff. eodem tamen quatenus pertinet ad paternam obligationem, is filius non conſideratur tanquam inops: & hac de cauſa dicimus, patrem non teneri alere filium, qui ex honeſta cauſa, & arte poſsit ſibi victum quærere. Aymon conſilio. 199. numer. 10. Poſtremò eſt aduertendum, ſuprà tradita procedere, quando quæritur, quatenus pater inuitus cogatur liberis naturalibus dotem conſtituere: nam ſi ſponte dotare velit, poteſt nomine dotis conſtituere quidquid velit, vt ſentit dicta. l. vxorem. §. pater naturalis. ff. de legatis. 3. tradit Baldus conſilio. 267. numer. 6. lib. 1. Campeſius de dote. 1. parte. quæſtione. 17. Socinus Iunior hîc numer. 188. pro quibus facit, quòd pater inter viuos poteſt donare liberis naturalibus, etiam omnia bona ſua. l. omnes. §. Lutius. ff. quæ in fraudem creditorum. & ibi Bartolus numero. 2. l. Lutius. 38. ff. mandati. tradit Romanus conſilio. 43. numero. 2. ergo à fortiori nomine dotis poterit filiæ naturali donare quidquid velit. Neque repugnat text. l. 1. C. de naturalibus liberis. vbi pater prohibetur donare naturalibus filijs; quia loquitur in naturalibus ſuſceptis ex muliere, cum qua ſecundùm leges pater non poterat matrimonium contrahere: vnde prædicti magis ſpurij, quàm naturales iudicandi ſunt: & hac ratione pater eis donare nõ poteſt, vt ſentit Bartolus.

63

tolus.l.omnes.§. Lutius.num.2.ff.quæ in fraudem creditor.Roman. consilio. 43. numer.2.Baldus consilio 116.libr.2.Nõ procedet igitur in veris naturalibus.Cephalus consilio.48.numer.30.lib.1.Quinimò cùm hodie inter personas expressas in dict.l. 1.posit matrimonium contrahi.authentic.sed nouo iure.C.de naturalibus liberis. Menochius consil. 18. numer.9.libr.1.non procedet hodie decisio.d l 1. sed illis filijs tanquam naturalibus poterit pater donare quidquid velit,vt sentit Salicet. ibi numer. 1. in fine summarij, qui contradictorem non habet.vt asserit Cephalus consilio.48. numer.36.libr.1.& agnoscit etiam Xuarez tractat. de naturalibus liberis. numer.7. Plaça de delictis.cap.41.numer. 5.versi. ad apertiorem. quidquid contrarium præsupponat Afflictis decisione.203.& contrarium videatur probare.l.fin.titu. 14.partita.4.vbi vide Gregorium, verb. Que no deuen. Vnde consequitur,decisionem dict l.1.C.de naturalibus liberis. hodie tantùm verificari in filijs spurijs,in quibus omniâ in eo text. expressa
64 hodie procedent: †vt probat.l. 10.titul. 13.partita.6.& ibi Gregorius,verbo, Los hermanos. Aymon consilio. 166. num. 5.Antonius Gomezius.l.Tauri. 9. num. 33.Couarru.de sponsalibus.2.parte.cap. 8.§ 5.numero.3. Menchaca illustrium quæstionum cap.102.num.8.& notabiliter Calcaneus consilio.59.à numer. 1. Quod autem suprà diximus,patrem donare posse filijs naturalibus quidquid velit, limitandum videtur, nisi adsint personæ expressæ authentic.licet. C.de naturalibus liberis. prout enim tunc pater non potest reliquere vltra vnam vnciam filio naturali, videtur dicendum, quòd neque vltra illam posit filio donare; cùm eadem videatur militare ratio: quod sentit Anton.Gomezius. l.Tauri. 9.numer.33. Sed non placet; quia non bene arguitur de vltima voluntate, ad donationem inter viros; nam videmus in materia, quòd etiam (non extantibns descendentibus vel ascendentibus) pater non poterat filio naturali relinquere vltra sex vncias. l. humanitatis. C. de naturalibus liberis.& tamen in vita (cessante fraude)poterat illis donare quidquid velit.dict.l.omnes.§.fin.&dict.l.Lutius.38.ff. mandati.facit.l. hoc edicto.§. alienare.ff.de alienation.iudicij causa.& in specie sentit Romanus consil. 43.numer.2.Et ad hunc modum est explicandus Capicius decis 181. nu. fin. His aptè annectitur ea quæstio,vtrùm suprà resoluta in filia naturali, debeant etiam admitti in filia spuria?id est,nata ex damnato coitu, & punibili. Et dicendum est, præstanda esse quibuscumque spurijs, etiam incestuosis:vt probat text. c.cùm haberet.ad finem.de eo qui duxit in matrimonium. & est receptissima conclusio, iuxta planè relatos per Dueñas,regula. 367. & per Rojas de succesion. ab intestato.cap.21.à numer. 2. & quanuis Paleotus in tractatu de nothis & spurijs. cap.46.numer.4.contendat dict.cap. cũ haberet,non probare id in omnibus spurijs:tamen imò probare,eleganter contra eum probat Corduba.l. si quis à liberis.§.idem rescripsit.à numer. 13. ff.de liber.agnoscend.Cui adde Igneum.l. necessarios.§.non alias.2.parte. num. 146. ff.ad Sillan. Et obtinet hæc conclusio in vtroq; foro, quia iure naturali innititur: eleganter Fortun.de vltimo fine iuris. à num.109. & asserit receptum Ripa hîc num.66.& l.si vnquam. nu.68. C.de reuoc.donat.Corras.hîc.2.lect.nu.13. Rolan.cõs.85.nu.7.lib.3.Couar.de spons.2. par.c.7.§.6 nu.6.Matiẽ.l.8.tit.8.lib.5. ordin.glo.1.n.3.& in regno Portugalię probat Ord.lib.4.tit.68.§.1.& in regno Castellę.l.10.Tau.quęhodie est.l.8.tit.8.lib.
65 5.ord. † quidquid contrariũ consuluerit Areti.cõs.48.& cõtrariũ defendat Mencha.de succes.crea.§.20.n.313.Itẽ procedit,etiam stante rigurosa constitutione Pij. V. aduersus spurios clericorum: nam

nam nihilominus eis alimenta præstãda sunt.Nauarr.de spolijs cleric.§.vltim.numer.9.de quo videnda est Rota decisio. 214.in.2.part.nouissimarum. Et eâdem ratione pater tenebitur filias spurias dotare. Bart.auth.ex cõplexu. C. de incest. nupt.& l.Męuius.§. duorum. num. 18.ff. de legat.2.&l.fin.num.7.ff. de his quib. vt indig.& est receptissima sententia, vt per Beroi. q.familiari.127. num.11. Couarr.de spons.2.part.cap.8.§.6. num.11. Dueñas regula.367.num.3.Gamma decisio.149.num.7.Roland.cons.85.nu.4. lib.3. Hieronym.Gabriel.cons.25. nu.4. & num.15.Molin.lib.2.de primog. c.15. num.45.Matiençol.8.tit.8.lib.5.ordin. glo.1.num.36. Vnde & filia spuria clerici à patre est dotanda.Menchac. de succesio.creation.§.10.num.500. etiam ex fructibus beneficij,si aliunde dotari non potest.Auend.respon.19.num.5.Nauar. de spolijs clericor.§.vltim.num.11.Lara d.§.idem rescripsit.num.25. Hanc nihilominus communem traditionem impugnat Alexan.hîc num.18. ea ratione, quia licèt pater teneatur alere filiam spuriam, non ob id sequitur, quòd eam teneatur dotare:nam alimenta dietim, & per singulos menses præstantur. Bart.l. final.num.1.ff.de his quib.vt indign. dos autẽ vno cumulo præstatur,& sic in dote agitur de maiori patris onere, & ideò inuitus non est compellendus spuriam dotare; subscribit Campes.de dote. 1.p. q.17.ad finem.Ludouic. de Sardis tract. de naturalib.liberis.cap. de obligatione inter patrem & filium. numer.5. Et alia etiam ratione Alexandri opinionem defendit Mencha.de succes. creatio.§.20. nu.314. Sed defendendo communem, prędictæ rationi facilè respõdetur,quòd hoc maius onus patris toleratur, vt euitetur maius malum,id est, vt cõseruetur pudicitia filiæ spuriæ, quod maximè patri incumbit. Bald. cons.456.nu.8. lib.5. Cacialup.l. si qua illustris. nu.92. C. ad Orfician.Nouellus de dote.6.part. priui leg.16.col.2. Boer.decis.127.nu.14. Imò maior necessitas incumbit patri in constituenda dote filiæ spurię,quàm in præstandis ei alimentis,scilicèt,propter periculum honoris quod imminet, vt post Bald.tradit Tellius.l.Tauri.10. num.11. & Vincent.de Franchis decisio.283.numer.14.in.2.part. Sed circa hanc communem traditionem videndum est de duobus. Primò, quæ alimenta filijs spurijs pater dare teneatur. Secundò si pater spurię constituat dotem,vtrùm hanc dotẽ spuria trãsmittat ad hæredes suos? Et primum quidem valde cõtrouersum est: nam quidam dicunt, solùm ad ea alimenta patrẽ teneri, quæ necessãria sunt ad sustinendam vitam, nulla habita ratione diuitiarum,vel dignitatis paternæ: nã cùm huiusmodi alimenta spurijs præstentur miserationis gratia, tantùm secũdum naturę indigẽtiam pręstanda sunt, iuxta receptam doctrinam Bald.l. si maritus.ff.eod.& ita hac ratione in terminis tenet Palac.repet.cap. per vestras. 3. notab.§.24.nu.3.fol.222.&in rep.rub.§.65. num.52.Bermõdus tracta.de public.cõcubinar.verb.qui etiam filios. num. 59. pagin.340.Cassan.cons.39.numer.55.& cons.40.num.4.Roland.cons.74. nu.41. lib.1.Aymon.cons.219.num.8.Bursatus cons.62.à nu.19.libr.1. Gratus cons.87. num.16.lib.2.Baeça de non meliorand. filiabus,cap.8.num.30.Gamma decisione.343.num.4.& decisio.201.in fine.& defendit latiùs decis.225.Beninted decisio.Bononiens.22.num.8.&Cordub.l. si quis à liberis.§.idem rescripsit.à nu.48. ff.de liber.agnoscend. Contrariam tamẽ opinionem, imò alimenta esse præstanda spurijs,attẽtis diuitijs paternis,& eius dignitate, tenet Corset. in singularib. verb.spurius.2.Couar.de sponsali. 2.par. cap.8.§.6.num.7.Gregor.l.10.tit.13.p.6. verb.Heredar.Cassan.in consuetu. Burgund.rub.8.§.3.n.11.Tellius.l.Taur. 10. num.2.&ibi Ceruantes à num.6.Quam opinionem in forensibus controuersijs

receptam esse asserit Molina libr.2. de primogen.cap.15. num.18. Matien.l.8. tit.8.lib.5.ordinament. glosſ.1.num.10. Vincent.de Franchis decisio.282.num. 18. in.2.parte.allegant textum dict.cap. cùm haberet. ad finem. dum spurijs iubet præstari alimenta, secundùm id quod suppetũt facultates paternæ: ergo ad diuitias paternas debet haberi respectus, & consequenter ad eius dignitatẽ: quibus addo Bald.cons.258.in fine.lib.1. resoluentem,alimenta esse prẽstãda spurijs,quatenus miseratio, pietas & nobilitas paterna dictat:cui subscribit Cacialu. dict.l.si qua illustris.numer.92. Xuarez de naturalib.liberis.numero.24.Anton. Gomez.l.Tauri.9. numer. 40. ac ita cõstat articulum esse controuersum, ita vt meritò Spino in Speculo testamentorũ, glos. 16.numer. 102. asserat in hoc articulo duas esse communes opiniones cõtrarias. Sed prima opinio mihi videtur probabilior: nam Doctores communiter ideò dicunt, ius canonicum, aduersus constitutionem iuris ciuilis, de qua authentic. ex complexu. C. de incestis nuptijs.constituisse, vt spurijs alimenta deberentur, quia considerauit,educationem liberorum esse iuris naturalis. l.1.§. ius naturale.ſ. de iustit. & iure.c. ius naturale.1.distinctio. tradit glos.final. dict. cap.cum haberet.& ibi Anton. num.11. Panormitan.num.5. Matien.l.8. titul.8. libr. 5.ordinament.glosſ.1.num.2. ac ita ius ciuile prædictam educationem tollere non potuisse.§.penult. Instit.de iure naturali. & in specie tradit Claud. hîc numer.11.Nauarr. de spolijs clericor.§. vltim.numer.9.Anton.Gomez.l.Taur. 9. nu.37. Baeça tract. de non melioran. filiabus,cap. 8.numer.8. Porrò ius naturale tantùm obligat ad alimenta necessaria ad vitæ sustentationem.cap. pasce. 86.distinctio.l.necare.ſ. de liber. agnoscendis.Bald.l.fina.§.ipsum autem nu.1. C.de bonis quæ liberis. Prætereà vrget pro hac opinione, quia certum est iure naturali tantùm deberi alimenta ad necessariam vitæ sustentationem, & naturæ,quæ paucis contenta est. cap. pasce. 86.distinct.ius verò ciuile addidit,vt deberentur secũdùm qualitatem personæ, vt suprà diximus.Spurijs autem tantùm debentur alimenta iure naturali: nã ius ciuile illa eis denegauit,auth. ex complexu.C.de incest.nupt.cap.pervenerabilẽ. ad finem.qui filij sint legitimi.Bar.tract. de alimentis.num.17.Curt.Iunior. consil.37.num.5.ergo illis tantum debentur alimenta necessaria secũdùm naturæ indigentiam,& non secundũ dignitatem personæ paternæ,cùm hoc pertineat ad ius ciuile,quod alimenta spurijs denegauit,& est de mente Bolognet.hîc n.115. Et retẽta hac opinione,nõ obstabit text. dict.cap.cum haberet.in fine.quia respõdet Corduba dicto. §. idem rescripsit. num.54.quòd mens illius text. non fuit, iubere vt alimenta præstarentur secundùm facultates paternas, sed potius ostẽdere,quòd vterque,scilicèt pater & mater,concurrere debent in hac prẽstatione alimentorum secundùm facultates cuiusque,vt scilicèt,pater si ditior matre sit,plus conferat,& eodem modo si mater ditior sit patre,plus conferat: & hac de causa quantæ sint cuiuscunq; facultates considerantur, nõ autem vt lautè, & voluptuosè alatur spurius, cui tantũ alimenta vitę necessaria præstanda sunt, nè aliàs fame pereat.Quæ tamen responsio nõ placet: quia in ea præsupponitur, quòd licèt ad alendos liberos legitimos, principaliter solus pater teneatur, tamẽ in alendis spurijs pater & mater debent simul cõcurrere. Quam sentẽtiam quãuis per eum textum dict.cap. cum haberet.in fine. probauerit Panorm. ibi nu.9. Præpositus.numer.6.ad finem. & ante eos Ancharran. num.6. Cacialup.l.si qua illustris.nu.93.C. ad Orfician. Probus ad Monachum.c.accessorium.in fin.de regulis iuris in.6.Anton.Gabriel.lib.6.cõmunium,tit. de alimentis, conclusion.1. nu.

quantitas alimentorum debitorum: ita Bald.cons.448. quæritur in primis. nu.5. lib.1.Boer.decisio.127.nu.7.Anton.Gabriel lib.6.cõmuniũ,tit.de alimentis,cõclus.1.nu.11.& pro constanti tenet Xuarez ad.d.l.fori De todo home. nu.26. in fine.& secundũ istã limitationẽ fuisse iudicatũ in causa ardua asserit Vincen. de Franch.d.decis.283.nu.25.Et vrget pro hac limitatione,quòd alimẽta ad hoc dãtur,vt consumantur, neq; pro illis consumptis aliquid peti, vel restitui debeat. Aym.cons.219.nu.8.ad finẽ. & post Cacialup.Bermond.tract.de publ.concubinar. verb.qui etiã filios.n.61.vers.secundò posset. pag.342.neq; enim aliter poterat videri satisfactũ obligationi alimẽtorũ præstandorũ. Franch. d. decis.283. n.13. Si igitur pretiũ fundi cũ fructibus non excedit quantitatẽ alimentorũ. debitorũ,& quæ debebat consumi;& spurius aliunde alimẽta habuit,quasi pro alimẽtis consumptis nihil peti, aut restitui debet:facit l.si id quod.§. illud constat.ſ. de donat.inter vir.Quinimo etsi spurius decederet, ante præsumptã cõputationẽ.d.l.hereditatũ. nihil esset restituẽdũ: arg.l.de fideicõmisso.C.de transact. Bal. d.cons.448.quæritur.n.5.lib.1.Vnde traditio Bald.suprà relata, quòd proprietas fundi nõ potest dari,vel relinqui spurio, debet intelligi in eo sensu,vt si soli reddi tus fundi sufficiant ad alimenta, proprietas minimè debeatur; imò eo casu proprietas fundi statim restituenda sit patri, vel eius hæredibus,cũ p alimẽtis vsusfructus illius sufficiat.Cacialu. d.l. si qua illustris.nu.93.Palac.rep.c. per vestras.§.24. n.5.pag.222.Si aũt fructus nõ sufficiãt ad integra alimenta, tunc pro parte deficiẽte etiam proprietas fundi debebitur spurio.Afflict. decis.99. in fine. & excessus restituetur patri, vel eius hæredi, vt tradit Anton.Capic.decis.181. & Minoda. decis.Neapol.21. & Benintend. decisio. Bononiẽsi.22. ad fin.Quòd si fundus datus in dotẽ,tenues ferat fructus,& parvę sit æstimationis, ita vt fructus, adiuncto ipsius rei valore,non excedant quantitatem alimentorum debitorũ, proprietas illa debebitur spurio,& transmitteretur ad hæredem tanquam res propria:& ita est explicãdus Palac.rep.c.per vestras. §.24. numer.8. vers. alio etiam casu. pag.223. dum dicit, quòd si res legata spurio,erat modicæ æstimationis, ita vt fructus cũ pretio proprietatis venditæ, vix sufficerent ad alimenta, tunc proprietas remanebit penes spurium,& eius hæredes: & quod etiam tradit Bermondus de publi. concubina.verb.qui etiam filios. nu.61. vers. secũdo posset limitari. pagin. 342. q. si res data in dotẽ spuriæ, sit vilioris æstimationis, vt quia modica pecunia data est in dotẽ, hæredes patris nihil repetẽt, cũ illa cõsumpta sit pro alimẽtis. † Secũdus casus,in quo saluari potest dictũ Xuarez,est in regno Castellæ,quia in eo regno post l.Tauri.10. quæ hodie est.l.8. titul.8.lib.5.ordinam. expressè constitutũ est,quòd pater posset quintam partẽ bonorum dare,vel relinquere spurijs in proprietatem,& quòd illã ad hæredes transmitterẽt, & de ea possent ad libitũ disponere: quę quidẽ lex in duobus discrepat à receptis opinionibus iure cõmuni: primò, dũ taxat certam quãtitatem,vsq; ad quã pater possit nomine alimentorũ spurijs relinquere etiam in proprietatẽ,quia iure cõmuni id relinquebatur arbitrio iudicis,vt colligitur ex c.cũ haberet.ad fin. de eo qui duxit.adiũcta.l.1.ſ. de iure delib.& tradit Paleot.de nothis & spurijs.c. 45.n.8.Menoc.lib.2.de arbitr.casu.169. numero.9.& suprà diximus, & probat. l.8.titulo.13.partit.6. & ita in specie admonet Xuarez ad. l. fori. De todo home. numero. 23. ad finem. & Lara. §. idem rescripsit. numero. 32. Discrepat & secundò à iure communi,dum disponit,spurium de hoc quinto posse ad libitum disponere,& transmittere ad hæredes,aduersus suprà resoluta: quod ita admonet Couarru. de sponsalib. 2. parte, cap.

75

cap.8 §. 6.numer.15. ad finem. Dueñas regula.367.ampliation.3. ad finem. Matiençio.l.8.titul.8.lib.5.ordinam. gloss.3. numero.3. ad finem. ac proinde in alijs regnis, in quibus similis lex non reperitur, magis erit obseruanda dispositio iuris communis suprà relata. Cæterùm ex dict.l.10.Tauri. colligendum est, quòd in regno Castellæ, legatum alimentorum morte non finitur, sed transmittitur ad hęredes, & ita Tellius ibi numer. 16. & Auendan.glos.3.numero.4.Baeça tractat. de non meliorand.filiabus,c.27. numero.7. in fine.Rojas de succesio.ab intestato.cap.21.à numero.85. & Spino in Speculo testamentorum gloss.16.numer.106. Quæ tamen collectio vera nõ est,quia si constaret patrem reliquisse filio spurio alimenta, etiam in regno Castellæ morte censerentur extincta, neq; transmitterentur, iuxta regulam.l. cum hi.§.modus autem.s̃.de transactio. quod tenet Xuarez eleganter explicans ad.l. fori.de todo home. numer.26. Matien. dict.l.8.titul.8.lib.5. ordinamen.gloss.3. numer.14.Garsias de expensis cap.3.numer.58.& eleganter prosequitur Tellius l.Tauri.10.à numer.17. & faciunt in simili tradita per Rolandum cons.74. numer.65.lib.1.Verior igitur interpretatio est ad dict.l.Tauri.10. quòd ea lege spurius factus est capax nomine alimentorum, vsque ad quintam partem bonorũ paternorum, ac ita illam poterit obtinere etiam quoad proprietatem, si pater hoc voluerit.Item probat,q̃ quãdo simpliciter pater spurio quintum reliquit nomine alimentorum, in dubio videatur ei relinquere proprietatem, vt ex ea posit se alere;& sic transmittetur, quasi interpretari debeamus patrem proprietatem reliquisse, & illam additionẽ ad augmentum non restringere legatum proprietatis, quia respicit vtilitatẽ legatarij,vt probat.l.4.&ibi Bar.in princ.ĵ.de alimẽ.& cib.leg.Bar.l.cũ hi.§.si vni.n.1.s̃.
76 de trãsact.† Sed quãdo ex verbis patris cõstiterit, q̃ reliquit simpliciter alimẽta & non proprietatẽ,procedent suprà tradita:& in simili distinguit Bald.l.1.§. ius naturale.ante fin.s̃.de iust.& iur.& cons. 448. quæritur.nu.5.in fine.lib.1. Et hac ratione pater quintum relinquens spurio,vt post mortem illud alteri restituat, quia imposito hoc onere tacitè declarat, se illud tanquam alimenta relinquere, quæ morte extinguntur, ideò validum censebitur prædictum grauamen.Garsi. tractat.de expensis cap.3.nu.54. contra Anton. Gomez.l.Tauri.9. numero.43. Vnde cõstat,in regno Castellæ non obtinere eam communem traditionem, quòd si legatur fundus simpliciter spurio, videtur relictus nomine alimentorum, vt actus valeat.Paulus cons.5.nu.6. lib.1.Ruin.cons.124.num.8.lib.1. Aym. consil.219.numero.8. & alij quos refert Cordub.dict.§. idem rescripsit.num.68. Et similiter neque procedet ea communis traditio,quòd si spuriæ simpliter legetur, in causam dotis videatur relictum, vt actus valeat.Alban.cons.44.ad finem. nam in regno Castellæ magis in dubio videbitur relictum in proprietatem, vt verba videntur sonare, cùm eo modo in eo regno legatũ valere possit. Denique in regno Castellæ inutilis redditur cautela Bart.l.final.nu.7.ĵ.de his quibus. vt indign. si pater dicat, se eam dotẽ dare filiæ nomine alimentorũ, & post eius mortem eã relinquat nepotibus suis,tũc transmittetur ad nepotes: quia auus nepotibus legitimis ex spuria potest relinquere,quidquid voluerit.l.final.C.de natur.lib.liberis. subscribit Alex. cons.158. num.4.lib.7. Siluester verb. filij. num.4. vers quintũ.Rolan.cons.74. nu.64.lib.1. Baeça de non meliorand. filiabus, c.19. nu.2.Folerius in constitutione regni.sicut accepimus.num.45.sub rubric.C.de Episcop. & cleric. Minodaus decisio. Neapolit.21.Azeuedus l.6.titul.8.lib.5. ordinam.nu.6.& alij relati per Larã. d.§. idem rescripsit. n.74. Cũ enim in regno Castellæ

gruam dotem filiæ legitimæ,debeat haberi respectus ad patriæ cõsuetudinem, per ea quæ elegãter tradit Dec.cons.26. à nu.2.tamen in dote filiæ spuriæ id non debet admitti, cùm adsit iuris prohibitio riguros,ne illi detur dos, quæ excedat quantitatẽ alimentorum:quod non satis aduertit Dec.cons.611. à nu.7. Vnde secundò loco Nauar.in manual.cap. 25.num.127.in editione facta sermone Hispano,concordat opiniones,quòd pater debeat dotare spurium attenta dignitate sua, & facultatibus, dummodò ei non detur tanta dos, quantũ daretur filię legitimæ.Pro qua cõcordia facit,quia semper filiæ spuriæ minor solet dari dos quàm filiæ legitimæ. Panorm. cons.115. nu.1.lib.2.& Paleot.de nothis & spurijs. cap.50.in prin.Consonat etiam traditio Curt.Iun.cons.37.nu. 6. quòd si spuriæ detur tanta dos,quæ æquiualeat ferè legitimæ filiorum legitimorũ, dicitur excessiua,& reuocari potest per fratres legitimos:& subscribit Rolan.cons.74.nu.
46.lib.1. Benintendis decis. Bononiensi
70 22.nu.8.& Gamma decis.201.n.1.† Vnde consequitur,quòd si excedat dimidiã partem bonorum patris,dicetur excessiua,si consideras legitimam filiorum legitimorum ad summũ posse ad semissem bonorũ produci:auth.nouissima. C. de inoffic.testam.& ita Curt.Iun.& Gãma vbi suprà:quanuis Bald.l.id quod paupe ribus.nu.34.C.de Episcop.& cleric.& Xuarez de natural.liber.nu.23.videãtur exigere, quòd vt dos spuriæ dicatur excessiua,debeat cõsistere in omnibus bonis,vel maiori parte bonorum. Sed etiã hæc concordia non videtur tuta: nã etsi dos non æquiualeat legitimæ filiorum legitimorum, si tamen excedat quantitatẽ alimentorum, quæ sint debita spuriæ, valere non potest,per suprà tradita. Et ideò pro vera concordia in primis aduertendũ est,alimenta aliter deberi spuriæ nuptę, & aliter quando est celebs: nuptæ enim maiora videntur deberi alimenta: nam debet etiam haberi respectus ad filios,& ancillas.l.ius alimentorũ. s̃. vbi pupillus educari debeat. l. habitatio.s̃ .de ventre in possessio. mittendo. nam prout patri legitimo huiusmodi incumbit onus.l.si quis à liberis.§. non tantum.ĵ.de liber.agnoscen Crot.l.si cõstãte.2.lect.num.161.ĵ.eod.Tellius.l.Tauri.10.nu.10. pariter & incumbet, quãdo ille dotat filiam spuriã,vt in specie tradit Vincen. de Frãchis d. decis.283.n.14.in 2.par.& priùs Paleot.tracta. de nothis & spurijs.c.47.num.7. Contrarium tamen tenet Tessaurus decisio Pedamont.211. num.12.& videtur verius,quia aliàs inutilis ferè redderetur communis traditio suprà relata,quòd dos debet restringi ad quantitatem alimentorum, quę filię spurię ante matrimonium debebãtur. Vnde in materia Bald.cons.267 nu.6.lib.1. tradit,patrem posse dotare filiam naturalem,vt sibi placuerit,spuriã autem dotare non posse, nisi vsque ad quantitatẽ alimentorum, ita vt nomine dotis habeat alimẽta perpetua dum vixerit,quia quod ab causam certam promittitur, ad eandem recipit restrictionem. l. final.s̃. de exercit.actio.quod etiam repetit cons. fil.457.ad euidentiam.num 1.ad finem. lib.5.& sequuntur relati per Boer. decis. 127.nu.7. Vel pro concordia dicendum est,q̃ quoad alimenta familiæ, vel alia similia nõ debeat haberi respectus per suprà tradita: sed tantùm debeat haberi respectus ad filios procreãdos ex eo matrimonio: nam si pater tenetur alimẽta præstare nepotibus etiã spurijs. d.c.cum haberet.in fine.ibi: Liberis. adiuncta.l.liberorum.ĵ.de verbor.significat.in specie Ruin.cons.124.num.11.lib.1. Roland. cons.89.nu.9.lib.3.à fortiori & legitimos nepotes ex spurijs natos tenebitur alere. l.final.C.de natural.Quo præmisso,dicẽdum est,quòd cùm quantitas alimentorum,& dotis debeat relinqui arbitrio iu-

dicis; cùm hoc in iure non inueniatur expreſſum. l. 1. ſ. de iure deliber. gloſſ. authent. de triente & ſemiſſe. §. conſideremus. verb. legitima. collation. 3. Igneus l. neceſſarios. §. non alias. in. 2. part. num. 146. ff. ad Sillan. Paleotus de nothis & ſpurijs, cap. 45. num. 8. Menoch. lib. 2. de arbitrar. caſu. 169. num. 9. probat. l. 8. tit. 13. partit. 6. iudex vtique in arbitrando aliquem debet habere reſpectum ad dignitatem & diuitias patris, & etiam ad neceſſaria ad filios alendos ex eo matrimonio procreandos, & his attentis, dotem congruam conſtituere, quę debebitur, etiamſi in modico videatur excedere alimenta, quæ ſpuriæ celebi debebantur, cum aliàs maritum facilè inuenire non poſsit, & ſic aperiretur ei via ad meretricandum: quod maximè euitandum eſſe Doctores omnes cõcedunt. Et hæc de prima quæſtione. Succedit igitur ſecunda quæſtio, vtrùm hanc dotem datã filia ſpuria ad filios ſuos, vel ad hæredes tranſmittat? In qua quæſtione illud pro indubitato tenendũ eſt, alimenta morte filij extingui, neque ad hæredes tranſire. l. cum hi. §. modus autem. ſ. de tranſactio. l. 3. ff. de alimentis & cibar. legatis. Inſurgunt tamen circa hoc duæ dubitationes. Prima eſt, vtrùm idem ſit recipiendum in dote data filiæ ſpuriæ? Et magis communiter receptum eſt idem eſſe, quia dos ſuccedit loco alimentorum, & ideò illorum aſſumit naturam. l. ſi eũ. §. qui iniuriarum. ſ. ſi quis cautio & conſequenter neque ipſa dos tranſmittetur ad filios, vel hæredes, ſed morte cenſebitur extincta, & ſic redibit ad patrem, vel ad eius hæredes: & ita in ſpecie Bal. l. eam quam. numer. 41. C. de fideicommiſſ. & eo non relato Panormitan. conſil. 50. numer. 3. & conſil. 115. numero. 1. ad finem. libr. 2. Roland. conſil. 74. à numer. 51. lib. 1. Menoch. conſil. 60. numero. 29. libr. 1. Euerardus conſil. 156. poſt princip. & alij quos referunt Anton. Gabriel lib. 1. communium, tit. de alimentis, concluſ. 1. à num. 28. Menoch. libr. 2. de arbitrar. caſu. 169. numer. 10. Matien. l. 8. titul. 8. libr. 5. ordinam. gloſ. 3. num. 1. & Cordub. l. ſi quis à liberis. §. idem reſcripſit. numer. 30. ff. de liberis agnoſcen. Contrariam tamen opinionem, imò dotem tranſmitti ad filios, vel hæredes filię ſpuriæ, & non reuerti ad patrem, tenet Bal. d. conſil. 456. recolo. nu. 9. lib. 5. ea ratione, quia dos ſemel fuit ſeparata à bonis patris, & effecta proprium patrimonium ſpuriæ. l. 3. §. ſed vtrùm. ſ. de minorib. ergo ad patris patrimonium amplius reuerti non debet: argument. l. pater filium. §. quindecim. ff. de legat. 3. & eãdem opinionem contra communẽ probat Paleotus tractat. de nothis & ſpurijs, capit. 51. ad finem, ea ratione, quia dos quæ datur filiæ ſpuriæ, non ſolùm datur pro illius ſuſtentatione, ſed & pro ſuſtentatione filiorum, qui ex eo matrimonio naſcentur: vnde iniquum eſſet, mortua matre, alimenta filijs denegari. Et hanc etiam opinionẽ latè probat Vincent. de Franchis deciſio. 283. à num. 10. in. 2. part. in primis negans dotem ſubrogari loco alimentorum, quia id iure non probatur. imò d. cap. cum haberet. tantũ prouidet ſpurijs circa alimẽta: quod Doctores extenderunt ad dotes filiarũ, quia maior neceſsitas verſatur in dotis conſtitutione, propter periculũ honoris quod imminet, ne ſpuria efficiatur meretrix, ſi in matrimonio nõ collocetur. Bald. d. conſ. 456. recolo. num. 10. libr. 5. Tellius l. Tauri. 10. num. 11. ergo dos non ſubrogatur loco alimentorum, ſed potiùs per ſe cenſetur, & in ſua remanet natura. Itẽ & admiſſa communi, nullus reperiretur qui cum ſpuria vellet contrahere matrimonium, & ſic per indirectum ei daretur materia delinquendi, contra regulã l. conuenire. ſ. de pactis dotalibus. Cæterùm his non obſtantibus, non eſt recedendum à receptiſsima opinione: nam cùm

cùm ſpuria ſit incapax bonorum paternorum: authẽ. ex complex. C. de inceſt. nupt. & tantùm ſit capax alimentorum. dict. cap. cum haberet. in fine. neceſſariò dos nomine alimentorum apud eã debet videri reſidere, & ſic tranſmitti non poteſt. l. 4. ff. de alimentis & cibar. legatis. & hac ratione receptum eſt, dotem nõ debere excedere quantitatem alimentorum, vt ſuprà diximus. Neque obſtant contraria, nam ad primum reſpondetur, quòd cùm ſpuria ſit incapax bonorum paternorũ, dos debet videri ſeparata ſub qualitate & natura alimentorum: vnde debet induci regula. l. cum hi. §. modus autem. ſ. de tranſaction. Non obſtat ſecunda ratio, quia illa non concludit dotem tranſmitti, ſed tantùm nepotes ex propria perſona poſſe cogere auum, vt eis inopibus alimenta præſtet, vt ſuprà tradidimus. Non obſtat tertia, quòd dos per ſe cenſetur: nam imò neceſſariò debet conſiderari in filia ſpuria, tanquã ſubrogata loco alimentorum, vt ſuprà
72 probauimus. † Non obſtat quarta ratio, quia quòd dos non tranſmittatur, ſed debeat alteri reſtitui, & onus alendi liberos patri incũbat, generale eſt, etiam in filijs non ſpurijs. l. vnica. §. taceat. verſiculo. ſileat. C. de rei vxor. action. Item facilè tolletur hoc inconueniens, ſi maritus vtatur cautela Bartol. l. final. nu. 7. ff. de his quib. vt indign. de qua infrà. Secunda dubitatio circa prædicta eſt, ſi pater inter viuos donauit ſpurio fundum loco alimentorum, vel in teſtamento legauit, vtrùm ſaltem is fundus tranſmittatur ad hæredes ſpurij? Et Bald. l. eam quam. numer. 41. C. de fideicommiſſ. tenet non tranſmitti, quia filio ſpurio non poteſt pater fundum relinquere in proprietate, quæ tranſmitti poſsit, ſed neceſſariò debet eum dare loco alimentorum, quæ neceſſariò morte extinguũtur: ſubſcribit Bal. Nouellus de dote. 6. p. priuileg. 16. col. 2. Dec. conſ. 312. num. 4. Caſſan. in conſuetud. Burgund. rubr. 8. §. 3. nu. 11. ad finem. Euerardus conſilio 156. poſt princip. Roland. conſilio. 74. à numer. 51. libr. 1. Anton. Gabriel libr. 6. communium, titul. de alimentis, concluſio. 1. numero. 28. Menochius conſil. 60. numero. 29. libr. 1. & libr. 2. de arbitrar. caſu. 169. numer. 10. Matienço. l. 8. titul. 8. libr. 5. ordinamenti. gloſſ. 3. numero. 1. Lara dicto. §. idem reſcripſit. numer. 73. Vnde pariter receptum eſt, q͛ ſi fundus detur filiæ ſpuriæ in dotem, non tranſmittitur eius morte ad filios, vel heredes, ſed ad patrem reuertitur. Albanus conſilio. 44. ad finem. Aymon conſilio 186. numer. 16. Ripa reſponſo. 204. numer. 1. Hierony. Gabriel conſil. 25. numer. 4. & numer. 15. Et eſt ratio, quia pater filiam ſpuriam tenetur dotare, non autem eius hæredes. Antonius Rubeus conſil. 23. numero. 3. ad finem. & alij ſuprà allegati. Cæterùm quanuis hæc ita ſint receptiſsima, inuenio, quòd Xuarez ad. l. fori. De todo home. in qua tractat de naturalibus liberis. numero. 24. prædictam Bald. opinionem impugnat ex eo, quia ea admiſſa, ſequeretur, quòd talia bona eſſent ſubiecta reſtitutioni, & conſequenter ſpurius non poſſet illa alienare, quanuis ex vſufructu non poſſet ſe alere; quod eſt abſurdum: Item inducit. l. 4. in fine. ff. de alimentis & cibar. legatis. & tradita. l. cum hi. §. ſi vni. ſ. de tranſaction. & hanc Xuarez opinionem magis videtur probare Couarru. de ſponſalib. 2. part. cap 8. §. 6. numer. 15. in fine. & Matienço. l. 8. tit. 8. libr. 5. ordinamenti. gloſſ. 3. numer. 3. & Auend. l. Tau. 10. glo. 3. num. 3. Sed non eſt recedendum à magis recepta ſententia: pro qua vrgẽter facit, quia licèt pater poſsit relinquere filio ſpurio fundum, ex cuius redditibus poſsit ſe alere, dum vixerit. Panor. cõſ. 50. lib. 2. Gãma deciſ. 343. nu. 2. tamẽ id intelligendũ eſt, dũmodò æquiualeat quantitati alimentorũ. Dec. cõſ. 576. nu. 1. & ſi quid excedat. nõ valebit. Bar. l. fin. nu. 3. ff. de his quib. vt indig.

Alexand.conſ.74.num.4.libr.2. Decius conſ.288.num.3.Ruin. conſil.69. num. 10.libr.3. Neque obſtant argumenta Xuarez:nã in primis verũ eſt,quòd non poſsit ſpurius fundũ illũ alienare : nã cũ non ſit capax proprietatis, ſed tãtũ vſusfructus nomine alimentorũ, ſuccedit regula.§.finitur.Inſti.de vſufr.& ideò receptũ eſt, quòd ſpurius tenetur cauere de non alienando fundo, ſed de eo reſtituẽ do poſt mortẽ: arg.l.Titio cẽtũ.in princ. ff.de cond.& demõſt.expreſſè Aym.cõſ. 219.nu.8.ad fin.Beninten.deciſio.Bononienſi.22.ad fin. Lara d.§ idẽ reſcripſit. nu.72.Et ad abſurdũ quod Xuarez conſiderat, reſpondetur,quòd ſi vſusfructus fundi non ſufficit ad cõpetentia alimenta,poteſt ſpurius cogere hæredes patris, vel aui,quòd aliunde illa ſuppleãt: nã alimenta ita ſpurijs debentur, vt etiam expreſſa volũtate patris eis tolli , vel minui non poſsint,vt poſt Dyn.tradit Bald.l. id quod pauperibus.nu.37.C.de Epiſco.& cleric.Iaſ.conſ.26.nu.4.lib.3.Hippol.ſingul.358. Tell.l.Taur.10.n.9.ad fin. Teſſaurus deciſ. Pedamon.211.nu.3. Neq; ipſi filij illis poſſunt renũtiare, tacitè vel expreſsim.Bart.l cũ Titio.nu.2.ff. ad leg. Falcid.Panor. c.præterea.2.n.11.de iure patron.Tiraq.lib.1.retract.§.26.gl.1.nu. 75.Lara d.l.ſi quis à liberis.§.parẽs. n.59. ff.de liber.agnoſcẽ.Neq; mireris nos preſuppoſuiſſe,ſpurios poſſe agere aduerſus hæredes patris,vel aui: quia receptũ eſt, q, ſi pater ſpurijs nihil reliquit,vel etiã reliquit alimenta nõ cõpetentia,tunc ſpurij poſſunt agere aduerſus eorũ hęredes, vt congrua conſtituant alimẽta. Capic. deciſ.164.nu.3.in fin. Vincen. de Frãch. deciſ.178.nu.6.in.1.part.Gãm.deciſ.11. nu.8.& alij quos refert Ant. Gabr.libr.6. cõmuniũ,tit.de alimen.conclu.1.nu.10. Dueñas regul.367.ampliat.4. & Cordu. d.§.idẽ reſcripſit.nu.79. dicẽs rationem eſſe,quia onus alendi liberos reale eſt,& ideò cũ ipſis rebus ad quẽcunq; tranſit: quam rationem probauit etiam Anton. Capic.vbi ſuprà,& Frãchis d. deciſ.178. num.12. Spino in Speculo teſtamentor. glo.16.nu.106. Quæ tamen ratio nõ eſt vera,quia ex ea ſequeretur,quòd ſpurius poſſet etiam agere aduerſus emptorem, ſiue particularem ſucceſſorẽ bonorũ patris.c.ex literis.de pignorib.quod tamen non eſt verum,vt tradit Couar.de ſpõſa. 2.par.c.8.§.6.n.14.Matien.l.8.tit.8.lib.5. ordin.glo.1.nu.22.Cordub. d. §.idẽ reſcripſit. n.81. Teſſaurus ita explicandus deciſ.Pedamon.211.nu.8.Et ideò verior ratio eſt,quia prout pater erat perſonaliter obligatus ad præſtanda prædicta alimenta,ita etiam eius hæres cõueniri poteſt ex eius perſona.l.1. C. ſi cert. petat. l.2.§.ex his.ff.de verbor.obligat.in ſpecie Panor.conſ.115.poſt princ.lib.2.Anton. Gom.l.Tauri.9.nu.39.Gãma deciſio.11. num.9. Non obſtat etiam ſecunda ratio Xuarez, quia illa locum haberet in filia quæ eſſet capax bonorum paternorum, non autem locum habere poteſt in filia incapace prædictorum bonorũ, niſi ſub nomine alimentorum:nã tunc proprietas in eam non poteſt tranſire, ſed tantũ vſusfructus, qui morte extinguitur; vt declarat Angel.l.cum hi.§.ſi vni. nu.2.ff. de tranſact.& ita in ſpecie dictũ Xuarez improbat Folerius in cõſtitutione regni, ſicut accepimus. n.45.ſub rub.C.de Epiſco.& cleric.pag.63.& Vincen.de Frãch. deciſ.283.num.13.in.2.par. Poterit ſane opinio Xuarez admitti,& ſaluari in duobus caſibus. Primus eſt, ſi, obſeruata diſtinctione.l.hærediratum.ff.ad leg. Falci. quæ ſine dubio locum habet in alimentorum quantitate conſtituenda. l.cũ hi. §.modus autem.cum gloſ.ff. de tranſact. tradit Cordub.d.§.idem reſcripſit.n.32. & Vincent. de Franchis dict. deciſ.283. nu.17.valor fundi traditi cum fructibus, habita computatione de qua ſuprà, non excedit quãtitatẽ alimentorũ,quę ſecũdũ prædictã cõputationem poterat ſpuriæ deberi in eius vita, vtique tunc proprietatẽ fundi habebit,cũ nõ excedatur quan-

num.4.Silueſter verb.filij. num.4. verſi. quintum.Grego.l.3.tit.19.par.4. in gl.1. Garſias tractat.de expenſis cap.3.nu.31. ad finem.tamen nõ eſt verum,quia imò iuxta regulas generales pater principaliter debet teneri ad alẽdos filios ſpurios, & mater tantũm in ſubſidium,vt notab. probat Paleot.tracta.de nothis & ſpurijs cap.48.numer.3. Anton. Gamma deciſio.304.num.2.& Valaſc.conſultatio.92. col.fin.Neque opinionem Panormitan. ſibi placere dicit Couarr. de ſponſal.2.p. cap.8.§.6.nu.13.in fine. & in regno Portugaliæ contra opinionem Panormit.id conſtituit Ord. lib.1.tit.68.§.10. & lib.4. tit.68.§.1.quæ deductæ videntur ex traditis per Anton.Gabriel.dict.titul.de alimentis, glo.1.num.27.Neque repugnat dict.c.cum haberet.in fine. quia illi eleganter reſpondet Paleot.vbi ſuprà nu.6. cui debes addere Anton.dict.cum haberet.num.6.Reiecta igitur prædicta reſpõſione, ad veram reſponſionem conſiderandum eſt, quòd verba dict. cap. cum haberet. duas poſſunt habere interpretationes. Primam, quòd in conſtituendis alimentis neceſſarijs debeat haberi reſpectus ad facultates, & diuitias patris: & hæc prima interpretatio magis recepta eſt per Doctores, vt aſſerit Anto. Gabriel.lib.6.communium,titul.de alimentis,concluſ.1.num.25.& Vincent.de Frãchis deciſio.283.num.18.in.2.par.Et admiſſa hac interpretatione,ad verba dict. cap.cum haberet. reſpondendũ eſt, tex. velle,neceſſaria tantùm eſſe præſtanda, licèt in his neceſſarijs debeãt conſiderari facultates paternę,vt ſi diues ſit,neceſſaria pręſtentur ,vt diues familiam ſuam alere ſoleat;& ſi pauper , tunc præſtentur neceſſaria, vt pauperes ſolent familiam 68
alere, vt probat.c.non cogãtur. 41.diſt. & in ſimili Panor. c.nobis. nu. 6. de iure patron.filia igitur pauperis aletur pane, & oleribus,& filia diuitis diuerſo genere cibõrum,vt in ſimili tradit glo.l.ſeruis vrbanis.97. verb.cibarijs.ff.de lega.3. & ad hunc modum venit explicãdus Tellius. l.Tauri.10.nu.2. Secunda autem interpretatio poteſt adhiberi ad verba d.cap. cum haberet.quòd tex.velit,vt ſpurijs tã tũ neceſſaria præſtentur,id eſt,tantũ illa, ſine quibus viuere nõ poſsint, hoc enim propriè deſignat verbum, Neceſſaria, vt eleganter probat Lara.d.§.idẽ reſcripſit. n.54.ad finem.quidquid reluctetur Humada ad Gregor.l.2.tit.7.par.2. in glo.1. nu.5. nam pro Cordub. expendo bonũ text.l.3.ff.de alimentis.& cibar.legat. vbi neceſſaria fuerunt relicta libertis,& ſubdit Iureconſ. hæc minimi æris eſſe, quaſi reſtricta cenſeantur ad neceſſaria , ſecũdùm indigentiã naturæ: & meritò nã cũ propter neceſsitatem hæc obligatio fuerit inducta,nõ habet locum,niſi quatenus neceſsitas imminet.l.quę propter. 122.ff.de reg.iuris. in terminis Teſſaurus deciſio.Pedamontana.211.nu.16. vnde cũ tantùm neceſſaria pręſtanda ſint,fruſtra habebitur reſpectus ad diuitias: ac ita dicendum eſt, magis ſignificare. d.c. cum haberet. ad finem.quòd quis tenetur præſtare neceſſaria ſpurijs, quatenus eius ſuppetũt facultates,id eſt, quatenus facere poſsit,vt tradit Panor.d.c.cum haberet.nu.10 Anton.Gabriel.d.tracta.de alimentis,concluſ.1.num.33.probat.l.8. tit.13.parte.6.facit. c.nullum. 1.30.q 5. ibi: Secundũ poſsibilitatem.&.l.cognouimus.in. 2.p.C.de hæret.ita vt ſignificet ille text.quòd propter ſpuriorum alimenta non teneatur pater propria coarctare alimẽta.Bald.l. 1.§. officio. in fine. ff.de tutelis, & ratio.diſtrahend. Anton. Natt.conſ.387.nu.8.lib.2.Teſſaurus deciſio.Pedamon.211.nu.23.& proſequitur Rojas tract. de ſucceſſ. ab inteſtato. c.22.n.84.†Quòd ſi ſuppetãt facultates, tunc abſq; vlla diminutione, neceſſaria alimenta præſtabuntur ſpurijs. Et ex iſta opinione ita defenſa infertur primò, nõ eſſe admittendã nouã opinionẽ Couar. de ſponſal.2 p.c.8.§.6.nu.8 dum cõcordat opiniones ,quòd attento iure ciuili,

debentur ſpurijs alimenta,ſecundũ indigentiã naturæ,ſic interpretatus. d. auth. ex complexu. iure autem canonico debentur ſecundũ dignitatem perſonarũ. d.c.cum haberet.in fine.& eo nõ relato eandem concordiam probat Matienço l.8.tit.8.lib.5.ordin.gloſ.1.nu.10.& ſubſcribit Humada ad Gregor.l.2.tit.7.par.2.in glo.1.num.4.Cæterũ hæc opinio vera non eſt,quia d.auth.ex complexu.denegans alimenta ſpurijs, denegat etiam neceſſaria ad alendam vitam.l.verbo victus.ff.de verbor.ſignific.& clarè colligitur ex.c.per venerabilem. ad finem. qui filij ſint legitimi.Item & d.c.cũ haberet. in fine.tantùm iubet neceſſaria alimẽta præſtari,& licèt addat,Secundũ id quod ſuppetunt facultates, non obid infertur,præſtanda eſſe ſecundũ dignitatem perſonarum,vt ſuprà diximus, & aduertit Gamma deciſio.343. numer.3. & ita in ſpecie Couarr. conſiderationem impugnat Cordub.d.§.idem reſcripſit. numer.54. cui addo,prædictam concordiã Couarr.videri eſſe contra omnium mẽtem,qui intelligunt,iure ciuili indiſtinctè alimenta fuiſſe denegata ſpurijs.d. auth.ex complexu. & d.c. per venerabilem.ad finem.vt huius pœnæ metu homines magis abhorrerẽt illicitos coitus: argum.l.final.C.de naturalib.liber. Sed quia hæc pœna repugnat iuri naturali, quæ iubet filios educari, ius canonicum ius ciuile correxit,&conſtituit,alimenta neceſſaria ſpurijs eſſe præſtanda. d.c. cũ haberet.in fine.vt poſt alios tradit Rolã. conſ.74.numer.29.lib.1.Igneus.l.neceſſarios.§.non aliàs.2.part.numer.146 ff.ad Sillan.Anto.Gom.l.Taur.9.nu.37.Baeç. de non melioran.filiab.c.8.n.28.& Tell. l.Tauri.10.n.7. Ergo de mente prædictorum eſt, quòd iure ciuili,etiam alimenta neceſſaria ad ſuſtinendam vitam fuerũt denegata,& ius canonicum,correcto iure ciuili,tantũ induxit, vt neceſſaria præſtarentur.Infertur ſecũdò, quòd cũ dos quæ præſtanda ſit filiæ ſpuriæ,ſit redigẽda ad quantitatem alimẽtorũ, ita vt illa excedere nõ poſsit,cũ alimentorũ loco ſubrogetur,vt poſt alios reſoluit Rip.hîc nu.67.Boer.deciſ.127.n.2.& Capic.deciſi.181.nu.1.Rolan.conſ.74.n.40.lib.1.& Tell.l.Tauri.10.num.12.Anto. Gabriel. lib.6.cõmuniũ,tit.de aliment. conclu.1. nu.14.Lara d.§.idem reſcripſit. num.31. quibus adde Aretin.l.final. nu.1. in fine. ff.de acquiren.hæred.quòd dos data filiæ ſpuriæ, non valebit in eo quod excedit alimẽta filiæ debita: quod ita ſentit Bulgarin.hîc num.35.Vincent. n.33.Capic. deciſio.181.num.1.Molina lib.2. de primogen.c.15.num.50.&Matien.l.8.tit.8. lib.5.ordin.gloſ.1.num.33.Hieronymus Gabriel conſ.25.num.4.& num.15. quibus adde Bald.conſ.457.ad euidentiam. num.1.ad finem.lib.5. nam ex prædictis intelligendum eſt, quòd nõ poſsit excedere quantitatẽ alimentorũ neceſſariã ſecundũ naturæ indigentiã:& ita Benintendis deciſio. Bononienſi. 22. nu.8. & Gãma deciſ.343.nu.4.Rolan.conſ.74. à nu.41.lib.1.facit.l.3.ff.de alimen. & ciba. lega.inducta vt ſuprà.Sed ſubſiſtendum eſt,quia imò dotẽ ſpuriæ eſſe conſtituẽdã,ſecundũ facultates,& dignitatẽ parẽtũ,& attentis alijs qualitatibus expreſsis l.ſi filiæ.ff.de leg.3.ſentit Panor. cõſ.115. n.1.li.2.Cacialup.d.l.ſi qua illuſtris.n.92. C.ad Orficia.Dec.conſ.611.n.8. Ioann. Dilectus de arte teſtandi, tit. 1. caut. 14. n.13.& in notabili caſu Vincẽ.de Frãch. deciſ.283.n.18.in.2.part. & ſic articulus redditur difficilis.Inuenio tamen,quòd Paleot.tract.de nothis & ſpurijs. cap.50. nu.2.concordat opiniones,quòd regulariter verũ ſit,dotẽ ſpuriæ eſſe præſtandã ſecũdũ quantitatẽ alimẽtorũ:limitari tamẽ, niſi ſecundũ patriæ cõſuetudinẽ indecorũ eſſet,filiæ ſpuriæ, ex nobiliſsimo & ditiſsimo patre procreatę,tantũ nomine dotis præſtari,quantũ ſufficeret ad victũ ſpuriæ,& ſubſcribit Franch.vbi ſuprà Quæ tamẽ concordianõ placet, quia licèt verũ ſit,quòd ad conſtituendã congruam

Caſtellæ,ipſi ſpuriæ quintum poſsit legari quoad proprietatem,& ſic per eã trãſmitti,inutilis redditur Bart.cautela.Quinimo & in terminis iuris communis illa accipienda eſt,quando auus non habet filios legitimos;quia ſi illos haberet,non poſſet nepotibus,etiam legitimis ex ſpurio bona ſua relinquere.l.final. C. de naturalib.liberis.Dec.conſ.462.numer.20. Vnde cauendum eſt ab Anton.Gabriel. lib.6.communium,tit.de alimentis,concluſio.1.num.31.dum tenet,Bart.cautelam procedere , etiamſi auus habeat filios legitimos,allegando Capic.deciſio. 181.à num.4. qui tamen tantùm dicit, quòd exiſtentibus legitimis,auus nepoti ex ſpurio poteſt relinquere vnam vnciã, iuxta.l.2.C.de naturalib.liberis. vltra autem relinquere non poteſt, niſi nepotes ſint egeni:nam tunc illis nomine alimẽtorum relinquere poterit.d.cap. cum haberet.Iaſon.conſ.26.num.3.lib.1.Ad perfectam autem explicationẽ.d.l.10. Tau. aduertendum eſt,quòd ea lex permittit patri nomine alimentorum relinquere quintam bonorum partem, etiamſi habeat filios legitimos:incurrit ergo dubitatio, ſi pater ſit diues,ita vt ea quinta pars multum excedat quantitatem alimentorum, vtrùm nihilominus valeat relictum quinti?Et Couarr.de ſponſalib. 2.part.cap.8.§.6.nu.8. in fine. exiſtimat valere,quia lex ſpurium indiſtinctè capacem reddidit quoad quintũ bonorũ patris: & idẽ ſentit Palac.rep.c. per veſtras. 3.notab.§.24.num. final. pag.223. quod & probat Anton.Gomez.l.10.Tauri. numer.41.& defendit Lara d. §. idem reſcripſit.numer.65.Spino in Speculo teſtamentor.glo.6. à num.103. Contrariam tamẽ opinionem , imò quod ſi quintum excedat quantitatem alimentorum , in eo quod excedat,non valeat,poſt Caſtillo tenet Tellius.l. Tauri.10.num.9.Molina lib.2.de primogen. cap.15. num.54. ad finem.Matienço.l.8.tit.8.lib.5. ordin. gloſſ.1.num.13.& num.17.& dicit receptum Azeued.ibi num.7.& latè Gutier. in.2.part.ad leges regni.q.110. quaſi lex Tauri non permittat filio ſpurio relinqui quintum,niſi quando illud ad alimẽta neceſſarium fuerit. Sed prima opinio longè verior eſt, & quæ clarè deducitur ex generalitate prædictæ legis:&quia cũ vltra quintum prohibeat relinqui,tacitè intra quintum videtur permittere indiſtinctè.Clem.exiui.verſ.cum autem natura.de verbor.ſignific. Item & illud certum eſt, quòd prout quintum pater poteſt reliquere cui velit,poterit etiã illud relinquere naturali, etiamſi ex hoc ſequatur,quòd ille plus habeat , quàm alij filij legitimi,quia plures ſunt , vt colligitur ex generalitate. d.l.10. Tauri. quidquid contrarium velit Gatſias de expenſis,cap.3.nu.9.quod & in filio ſpurio erit admittendum ex eadem ratione, quidquid repugnet nouiſsimus Ceruantes.l. Tauri.10.n.162. Illud verũ videtur, q; ſi ſpurius diues ſit, ita vt alimentis non indigeat, non poſsit ei pater quintum relinquere, quia dict.l.10. Tauri. loquitur in patre , qui ſpurijs tenetur alimenta præſtare: ſed filio diuiti non tenetur dare alimenta.dict.l.ſi quis à liberis.§. ſed ſi filius. ergo hoc caſu prædicta lex intelligi non poteſt: & probat.l.10. tit.13. partit.6. quod tenet Tellius.l. Tauri.10. à numer.6. Rojas de ſucceſsio. ab inteſt. cap.22. à numer.3. Azeuedus.l.8. tit.8. lib. 5. ordinament. numer.10.& Gutierez.3.parte ad leges Regias,quæſtio.93. à numero.6. quidquid contrarium poſt Palac. teneat Couarru. de ſponſalib.2. parte,cap.8.§.6.numer.10. quod & voluit Gregorius.l.10.titul.13.part.6.verb. Heredar.in fine. Menchaca de ſucceſſion.creation.§.10.numer.494. & Lara dict.§.idem reſcripſit. numer.67. Vnde veriſsimum eſt,etiam in regno Caſtellæ alimenta non deberi ſpurijs, ſi illi habeant vnde ſe alant, vel ex induſtria, vel arte aliqua , quam ſine dedecore exercendo,poſsint alimenta acquirere,

iuxta

iuxta plenè relatos per Dueñas reg.467. in.1.limitat.& Molinã lib.2. de primog. cap.15.num.46.& Gutierr.3. part. ad.ll. Regni.q.93 num.8.& Ceruantes.l.Tau. 10.à nu.54. & conſequenter in eo regno non eſt recipiendum dictum Aymon. conſ.199.num.10.dum tenet,quòd ſi filius ex aliqua arte poſsit alimenta obtinere, poteſt tamen pater ei aliquid relinquere nomine alimentorum, quia propter morbum,vel aliam cauſam, ex arte non poterit alimenta habere:nam confunditur eius opinio, quia dum is poteſt aliunde habere alimẽta, ceſſat obligatio patris,& ſuccedit prohibitio authent.ex complexu.C.de inceſt.nupt. & quia receptum eſt, vltra cauſam alimentorum, patrem filio ſpurio nihil relinquere poſſe,vt tradit idem Aymon conſ.219.nu.7. & ita in ſpecie prædictam Aymon. opinionem improbat Tellius.l.Taur.10.numer.7.ad finem.Matien.l.8. tit.8. libr.5. ordina.glo.1.num.14. Sed quid ſi patris facultates adeò ſint tenues, vt quintum non ſufficiat ad congrua alimenta ſpurij?Et dicendum eſt,alimenta congrua petere poſſe,quia prædicta lex.10.Tauri ideò vltra quintũ prohibuit relinqui, quia credidit,à communiter accidentibus, illud ſufficere ad cõgrua alimenta: ſi tamen conſtaret non ſufficere, nõ eſt veriſimile,quòd lex voluerit priuare ſpurios alimẽtis ſibi debitis iure naturæ ; cũ neque ipſa lex ſi velit, poſsit eos illis priuare.d.cap.cum haberet.Bald.l. id quod pauperibus.numer.37.C.de Epiſcop.& cleric.Xuarez de natur.liberis. à nu.14. Anton.Gomez.l.10.Taur.num.43.&ibi Tellius num.15. Iaſon. conſ.26.num.4. lib.1.Paleotus de nothis & ſpurijs. c.47. numer. 6. & hac ratione in terminis ita concludit Couarr.de ſponſal.2.part.c.8. §.6.num.8.in fine.Gregor.l.8.tit.13.p.6. verb.Meneſter.ad finem. Perez.l.22.tit. 3.lib.1.ordin.pagi.165.Garſi. tractat. de expenſis cap.3.num 28. Baeça tract.de non meliorand.filiabus,cap.8. num. 28. & notabiliter Matien.l.8.tit.8.lib.5.ord. gloſ.1.num.9.Humada ad Gregoriũ.l.2. tit.7.part.2 gloſ.1.num.6. ad finem. Ceruantes.d.l.10. Tauri.à nu.69. quidquid contradicat Tellius.l.Taur.10.à num.3. & Rojas in epitome de ſucceſsio.ab inteſtat.cap.21.à num.17. quorum rationibus eleganter reſpondet Molina libr.2. de primog.cap.15.à num.52.&Lara d.§. idem reſcripſit.à num.59. Videda tamẽ eſt diſtinctio Molinę vbi ſuprà num.53. quam latè probat Gutierr. 2.part. ad leges regni.q.109.à numer.3.& Alanus in antynomijs ad ius ciuile,litera.F.num.7. Ceruantes.l.10.Taur.nu.73. Et ad hunc modũ ſunt explicanda tradita per Anto. Gomez.l.10.Tauri.n.41. dum dicit,prædictam legem prohibere, ne vltra, quintũ relinquatur,non tamen negare quòd minus relinquatur:quod etiã tradit Matiençoo.l.8.tit.8.lib.5.ordin.gloſ.1.nu.12. nam intelligendi ſunt, dum tamẽ illud minus ſufficiat ad alimenta neceſſaria, iuxta ſuprà tradita.Et aduertes, deciſionem d.l.10.Tauri.procedere, ſiue pater ſponte quintum relinquat, ſiue coactus
78 per iudicem captis pignoribus, illud dederit filio pro alimẽtis:† vt cõſtat ex eius generalitate: & ita Caſtillo ibi num.39. Azeued.l.8.tit.8.lib.5.ordin.nu.5. quidquid contrarium ſentiat Palac. rep.cap. per veſtras.§.24.nu.7.ad finem.pag.223. & Lara.d.§.idem reſcripſit.nu.76. Item quòd ſpurius ſatis dicitur diſponere de quinto ſibi dato nomine alimentorum, etiamſi decedat ab inteſtato : argumen. l.conficiuntur.ſ.de iure codicillor.& tenet Tellius.d.l.10.Taur.numer.26.Lara d.§.idem reſcripſit.num.76. & Matien. l.8.tit.8.lib.5.ordin.gl.3 nu.6. Poſtremò ad complementum iſtius materiæ duo notãda ſunt. Primũ,ſuprà reſoluta in patre reſpectu filiorum ſpuriorum,pariter è contra locum ſibi vẽdicare in filijs ſpurijs reſpectu parentum,ſunt enim huiuſmodi obligationes, ſiue ſucceſsiones,reciprocæ,& à pari procedunt. Bar.l.final.

num.

num 5.ſ.de his quibus vt indignis. & eſt bonus textus.l.final.§.ipſum autem. C. de bonis quæ liberis. proſequitur Tellius.l.Tauri.10.numer.25.& Matiençoo.l. 8.tit.8.lib.5.ordinamen.gloſ.1. num.32. Secundum autem memorãdum in hac materia eſt celebre dictum Bartol.l. fin. §.ſi à ſocero.ſ. quæ in fraudem creditorum. dum per illum textum concludit, quòd ſi dos data filiæ ſpuriæ,excedat quantitatem alimentorum,& ſit exceſsiua,tamen exceſſus non poteſt reuocari, dum conſtat matrimonium;quia maritus videtur habere dotem ex titulo oneroſo: ſed ſoluto matrimonio, & dote reſtituta ſpuriæ, poterit exceſſus dotis reuocari, quia illa cenſetur habere dotem ex cauſa lucratiua: & eſſe receptam diſtinctionem aſſerit Palac.rep.c. per veſtras.3.notab.§.24.nu.3.fol.222. Rolan. conſil.74.nu.49.lib.1.& conſi.85. nu.12. lib. 3. Caſſane. in conſuetud. Burgund. rubric.8.§.3. num.13. & alij quos refert Baeça tractatu de non meliorandis filiabus,cap.32.num.3. Contrariam tamen ſententiam, imò quòd etiam dos exceſsiua repeti poſsit,etiam conſtante matrimonio,tenet Nicolaus de Vbald. in tra-
79 ctat.de ſucceſsione abinteſtato.1.part.§. ſucceſsionum.nu.50. Et id tanquam verius probat Palac.vbi ſuprà.Ripa hîc nu. 68.Couarru.de ſponſalib.2.part.c.8. §.6. nu.12.& Gabriel Saray in additione ad ſingulare Mattheſi.146.num.7.& Baeça de non meliorandis filiabus. c.32. num. 5.& num.10.& hanc eſſe magis communem opinionem aſſerit Matiençoo.l.8.titul.8.lib.5.ordinam.gloſ.1.num.36.nam cum id quod excedit alimenta, non valeat,ex diſpoſitione.authen. ex complexu.C.de inceſt.nupt. & agnoſcat Bart.l. fin.numer.7.ſ.de his quibus vt indignis. Bald.l.eam quam.numer.41.C.de fideicõmiſs. Cacialup.l.ſi qua illuſtris. nu.92. C.ad Orfician.Hieron. Gabr. conſil.25. nu.15.lib.1. ergo tanquam nullũ ſtatim reuocari poterit.l.non dubium.C.de legib. Pro concordia videtur dicendũ,quſi gener ſciebat,vxorem eſſe ſpuriam,ſtatim reuocari poteſt; neq; enim permittitur ei ignorare diſpoſitionem.d. auth. ex complexu.C.de inceſt.nupt.ſed ſi ignorauit, procedet dictum Bart.ſuprà relatum:& ita Cuman.l.final.§. ſi à ſocero. num.3.ſ.quæ in fraud.credit. & ſubſcribunt Nicolaus de Vbald. & Palac. ſuprà relati.Ripa hîc num.68. Couarru. d.c.8. §.6.num. 12. Anton. Gomez. l. Tauri.9. num.44.Baeça tract.de non meliorand. c.32.num.10.ad fin.Matiençoo d.l.8.gl.1. num.35.& latè Corduba.l.ſi quis à liberis.§. idem reſcripſit.à nu. 33.ſ. de liber. agnoſcen.Quibus adde Roland. conſil. 85.num.13.libr.3.& Nauar.in apologia de redditib.quæſt.2.monitu. 26. num.2. Sed ego aduerto, hoc non eſſe concordare opiniones, ſed magis indiſtincte approbare opinionem Bart.d.l.fin.§.ſi à ſocero.qui ſuam opinionẽ deduxit ex eo textu,vbi Iureconſult.expreſsim facit eã differentiam inter generum ſcientẽ fraudem eſſe cõmiſſam, & inter ignorãtem: primo enim caſu diſponit, etiã cõſtante matrimonio reuocari poſſe;non ſic in ſecũdo.† Cuius differentiæ ratio eſt,quia cũ maritus videatur habere dotẽ ex cauſa oneroſa,meritò diſtinguitur, vtrũ participauerit fraudẽ, & tunc ſtatim admittitur reuocatio,aut ignorauit,& tunc nõ reuocetur, quantũcunque ſocer fraudẽ cõmiſerit, vt diſtinguit. l.pen. C. de reuoc.his quæ in fraud.credit.vbi gloſ. fin. elegãter declarat.& in terminis Beroi. c. cum tu.nu.53.de vſur. Quare reiecta prędicta concordia,verior videtur ſecunda opinio contra Bart.magis recepta,per rationẽ de qua ſupra : pro qua etiam facit, quia etiã patre volẽte,& cõſentiẽtibus filijs legitimis, nihil poteſt ſpurius habere ex bonis patris vltra congrua alimenta. Ang.cõſ.223.nu.2.in fin.Alex.conſ.129. nu.15.lib.6.declarãdo vt per Telliũ.l.10. Tauri.nu.8.ergo pariter,neque ignorantia mariti potuit efficere, vt valeat dos

vltra quantitatem alimentorum. Neque obstat dict.l.fin.§.si à socero. quia vltra responsiones Baeçæ tractatu de non meliorandis filiabus, cap.32. numer.10. ego respondeo,quòd d.§. si à socero. loquitur in dote data in fraudẽ hominis, & nos loquimur de data in fraudem legis,& sic ipso iure excessus est nullus. l.si libertus minorem.ff.de bonis libertor. & ita statim poterit reuocari: quod in specie admittit Baeça de non meliorandis filiabus.c.32.nu.17.& Couarru.de sponsalib.2.part.c.8.§.6.num.12.& sentit Roland.consil.74.num.50.lib.1. Neque obstat,quòd hoc modo gener ignorans remaneret deceptus; quia hæc ratio tantũ euincit,quòd tanquam deceptus possit agere aduersus socerum,vt hoc damnũ ei resarciat, argumen.l.pen.ff.de dolo.in specie Nauar.in apologia de redditib.q.2.monitu.26.num.2.non autem euincere potest,vt valeat dos & tanquam talis retineatur,contra prohibitionem legis. Et adhunc modum debent declarari tradita in proposito per Baeçam de nõ meliorandis filiab.c.32.à num.11. Et ex hac opinione ita defensa infero annotationem ad tradita per Paleotum de nothis & spurijs.c.50.num.4. quòd si pater dedit vel legauit spuriæ, vt ipsa pro se tradat marito,iuxta.l.Pomponius.5.famil.erciscund.procedat opinio quam defendimus aduersus Bart. si autem det genero, tunc procedat opinio Bart.quia nulla est iuris prohibitio, quòd socer det genero quantum velit.Quam concordiam probauit etiam in effectu Roland. cons. 85. num.13.lib.3.& facit pro illis, quia licèt dos legata genero,videatur relicta filiæ. l.seruo legato.72.§. si testator.ff. de leg.1. aliud tamen est in contractibus; neque enim dos promissa genero, videtur promissa filiæ,neque ex illa promissione filia agere potest.l.si pater pro te. C. de dotis promissione. notabiliter Iason consilio. 171.columna. 5. ad finem. libro.4. Sed non est vera hæc opinio, quia quando datur dos excessiua, videtur facta fraus legi.Bartol.l.fin. num.7.ff. de his quib.vt indignis.ergo licèt dos data sit genero,magis credendum est, colorem fuisse quæsitum,& quasi per interpositam personam fuisse dotem excessiuam datam filiæ spuriæ: argument.l.1. in fine.C.de naturalib.liberis. Quinimò generalius existimo,quòd quando prohibitio consistit in persona patris dotantis, vel legantis, semper color videtur quęsitus,vt quasi per mediam personam credatur datum, vel relictum spurio: argumen.d.l.1.in fine.C.de naturalib. liberis.quod in specie tenent Hostiensis c.1. colum.2.de testamentis.& ibi Ioan. Andr.& Cardinal.num.3.versi.secundò opono. concludentes, quòd si pater spurij instituat nurum, videtur fraus commissa, & quasi per interpositam personã reliquisse spurio. Neque obstat,quod hanc decisionem improbat Dueñas regula.336.in.11.limitatione, ea ratione, quia ex bonis donatis nurui, nihil quæritur spurio, præter alimenta quæ habet constante matrimonio ex illis bonis donatis; & quia nulla fraus potest præsumi in donatione facta nurui, respectu cuius nulla est prohibitio: hæ enim rationes fragiles sunt; quia cùm respectu filij adsit iuris prohibitio, socer dans nurui,creditur voluisse fraudare prohibitionem legis, vt sic per indirectum filius haberet bona patris, vel saltem eius fructus, & quasi bona paterna, illa vxori & filijs relinqueret.Ex quibus constat,non esse tutum, quod asserit se iudicasse Antonius Gomez.l.Tauri.9.numer.17.versicul.ex quo etiam vtiliter. quòd sacerdos qui habet filium spurium, potest eiusdem filij vxorem hæredem scribere, & inter viuos ei pro libito donare, & è conuerso marito filiæ spuriæ; quia respectu horum nulla adest iuris prohibitio. Quæ quidem ratio fragilis est,nam tantùm procederet, si constaret nullam fraudem fuisse commissam: nos autem

autem contendimus,fraudem videri cõmissam,& quasi per interpositam personam datum fuisse spurio: argum.l.1.in fin.C.de naturalib. liberis. Infero etiam explicationem ad.l.si is qui duos.ff. de liber.legat. † ex qua Bart. ibi in fine, post Dyn.collegit cautelam,quà bona patris possint peruenire ad spurium, vt scilicet faciat eum contrahere societatem vniuersalem cum aliquo, & posteà socium instituat, nam tunc habebit spurius medietatem bonorum paternorum ratione societatis;quia non à bonis patris,sed à bonis socij videtur habere: subscribit Alberic.ibi in fin.& Corset.in singularibus,verb.spurius.1.Hippolyt.l.de minore.§.tormenta.num.12.ff.de quæstionib. Peralta.l.qui duos. nu.33.ff.de legat.2.& alij relati per Tiraquel.lib.1.retract.§.26. glos.1.num.33.Mantua sing.10.à nu.13. Quibus adde Opizoniũ.l. filiusfamilias. §.diui.num.69.& ibi Crot.num.78.ff. de legat.1.Iaf.consil.112.col.3.libr.4.Palac. repet.rubr.§.65.num.11.& Curt.Iun.l.1. num.19.C. de edendo. Sed cauendum est ex suprà tradiris, nam cùm credatur hoc factum fuisse,vt quasi per interpositam personã obtineat bona paterna,debet induci.l.1.in fin. C. de naturalib. liberis.quod ita tenet Cæpolla: cautel. 38. versic.septima cautela.inquiẽs; quòd in dubio videtur hoc factum in fraudem legis,sequutus Ludouicum de Sardis idẽ tenentem tractat.de legitimatione filiorum.c.fin.num.8.quod & magis probat Couarru.de sponsalib.2. part. cap. 8.§.5. num.11.ad finem. Quibus addo Bart.l. fin.num.6.ff. de his quibus vt indignis. dicentem,se reprobasse prædictam cautelam Dyni. Aduertendum tamen est,fundamentum illorum, qui tenent contra communem,non esse tutum, quia Bart. d.l.si is qui duos.in fin.apertè sentit,fraudem hoc casu non præsumi,nisi aliter de ea constet:quod & multorum allegatione cõfirmat Tiraquel.lib.1.retract.§. 26. glos.1.num.35.& latiùs comprobat Dueñas regul.366.in.11.limitatio. & pro cõstanti tenet Bald.consil.75.spurio. post princ.lib.2. Pro concordia dicẽdum est, quòd si illud quod datur genero, nihil vtilitatis affert spuriæ,tunc sine dubio datum genero valebit: vt si ponas,statuto caueri,vt moriente vxore sine liberis,gener lucretur certam partem dotis; nam ducens spuriam lucrabitur; quia tũc nulla vtilitas ex eo lucro potest quæri spuriæ iam mortuæ. Bald. Nouellus de dote. 6. part.priuileg.26.col.2.post medium. Bulgarin.hîc num.37.ad finem. latè Rolan. consil.74.à num.53.lib.1.& videndus est Paleot.de nothis & spurijs.c.51.num.1. Si verò aliqua vtilitas quæritur spuriæ,placet consideratio Cæpollæ cautel.38.ver sic.septima cautela. vt cõsiderari debeat persona instituti,vt si talis sit, vt propter amicitiam vel consanguinitatẽ verisimiliter eum fuisset instituturus testator, nõ præsumatur fraus;aliàs præsumatur fraus, & inducatur.l.1.in fin.C.de naturalib. liberis. & ideò cum iudicio Paleotus de nothis & spurijs.c.45.num.1.tantùm admittit cautelam Dyni, quando instituitur ille,quem testator aliàs verisimiliter instituisset,aliàs secùs:& ita etiam Tiraq. lib.1.retract.§.26.glo.1.num.37.quando agitur de spurio,agnoscit,facilius fraudẽ præsumi posse:& faciunt quæ Bald.consil.75.spurio.num.2.lib.2.Et hinc cõstat, non obstare doctrinam Bart.l. Gallus.§. quid si is.in fin.dum dicit, in dubio non esse credendum,contemplatione spurij factam fuisse institutionem,ne delictum præsumatur; & communiter recipitur, vt ibi asserit Iason.nu.24.Aym.cons.184. nu.1. † nam loquitur in institutione nepotis,quẽ verisimiliter auus esset instituturus sine contẽplatione filij spurij: sed si instituatur extraneus,præsumetur fraus, per suprà tradita.Ex qua resolutione infertur,veram esse opinionem Caldas de nominatio. emphyteusis. q.19.num.59. dum tenet,quòd cùm in regno Portugaliæ omnia communicentur inter cõiu-

ges,non valebit institutio nurus,quæ nupta est filio spurio; cùm per indirectum bona paterna pro dimidia spurio acquirantur. Neque obstat textus d.l. si is qui duos.quia in primis loquitur, quando legatarius est incapax propter propriã culpam.Alciat.l.1.§.pen.nu.17.ff.de verbor. obligat.tunc enim si propter societatem in consequentiã liberetur,fraus non præsumetur: & nos loquimur in spurio qui mixtim incapax est, propter suum defectum & testatoris,quo casu facilius fraus præsumitur. Bald.l.Gallus.§.quidam recè.col.fin.ſ. de liber.& posthumis. Item textus d.l.si is qui duos.loquitur, quãdo aliàs liberatio capacis inutilis redderetur,si socius incapax exigi posset: vt est expressum.l.4.§.nunc de effectu. ad fin. ſ.de liber.legata.notauit Alberic.d.l.si is qui duos.& Aretin.l.2.§.ex his.col. fin.ff. de verbor. obligat. facit. l. si quis reum. ff.de libe.legat. Quę ratio cessat in exemplo Bart.& Dyn.nam licèt ratione societatis nihil acquiratur spurio, nõ ob id remanet acquisitio inutilis in persona socij capacis; nam vel totum habebit, vel saltem partem suam,cùm respectu spurij fraus præsumatur cõmissa.l.1. in fine.C. de naturalib.liberis. & suprà dictum est. Vnde pari ratione in regno Castellæ, quia saltem fructus cõmunicantur, non admittetur prędicta cautela Dyn.Infertur etiã,non esse tutã traditionẽ Caldas de nominatio. emphyteusis.q.16.nu.60. quòd vxor spurij potest nominari ad emphyteusim; quia tunc ad spuriũ nihil pertinenit ex bonis testatoris: nã cõfunditur ex eo, quia cũ in dubio credendũ sit cõtemplatione filij nominationẽ nurus fecisse,arg.l.sed si plures.§.in arrogato.ff.de vulgari. inducenda est decisio.l.1.in fin. C. de naturalib.liber.& quia ad spurium nihil potest venire etiã ex bonis alienis, si id fiat ex facto & dispositione patris. glos.l.quod conditionis. 33. ff. de donat. causa mortis. Bal.l.eam quam. nu.55.C. de fideicõm.Alex.l.pro hærede.§. Papinianus.in fin.ſ. de acq. hæred. Gregor.l. 10.tit.13.part.6. verb. La manda. ad fin. Neque est omittendũ,quòd glo.& Bart. d.l.si is qui duos.& ibi Goffred. nu.4.intelligũt in prima parte illius text. partem incapacis per ius accrescẽdi pertinere ad capacẽ: quod etiã sentiunt Bart. Bald.& alij antiquiores.l.Labeo.ſ.dẽ pactis.quos ibi refert Ias.nu.4.Sed repugnat huic intellectui,& mẽs testatoris,qui voluit etiã incapacẽ nihil soluere, repugnant etiam verba.l.si is qui duos.quæ præsupponũt, incapacẽ consequi cõmodũ,quòd testator ei voluit acquiri: & ideò verus intellectus est,q; vt pareatur volũtati testatoris,& euitetur incapacitas liberãdi,heres testatoris cedat actionem capaci, sub ea cõditione,vt correũ incapacem liberet; nam tunc petente incapace, cõsequetur id q; testator voluit; quia scilicet, à correo quãsi nouo creditore inter viuos liberabitur,& prætereà capax liberabitur, scilicèt per pactũ,vt testator voluit.Et si bene aduertas.d.l.si is qui duos. eam prò priè constituit differentiam, quòd in primo casu capax pacto liberari debet,& nõ per acceptilationẽ:iuxta.l.4.§.fin.ff. de liberat.legat.quia si per acceptilationẽ liberetur,correus incapax non potest censeri liberatus, vt testator voluit, nisi socius sit:vt in simili probatur.l. si sponsus. §.si maritus.ſ.de donat.inter vir. & vxor. & in specie tradit Ruin.l.1.§.pen. nu.12. ff.de verbor.obligat.ac ita innuitur,quòd neque in consequentiã incapax liberari potest,nisi sit socius, nã tunc sequuta acceptilatione,in consequentiã videbitur liberatus,ob rationẽ suprà assignatam,& significat Iureconsult.sequuta acceptilatione valida,vtriusque rei necessariò extingui obligationẽ:quòd & receptius esse resoluit Beriutẽd.decis.Bononien.81. nu.10.secùs si acceptilatio respectu incapacis sit inualida.d.§.si maritus. Ioannes Hannibal.l.naturaliter.numer.134.ff. de vsucap. † Vltimò sciẽdum est,quòd spurius debet petere alimẽta coram iudice eccle-

ecclesiastico, cũ ius canonicum,abrogato iure ciuili, constituerit,illis alimenta esse præstanda.d.cum haberet.in fin. de eo qui duxit.& ita Aretin.consil.48. colum.2.Deci.c. clerici. num. 2. ad finem. de iudic. Bursatus consil.62.num. 11. libr.1.Purpurat.l.si pascenda.num. 42. C. de pactis. Couarru.de sponsalib.2. parte. c.8.§. 6.nu. 6. Sed cùm ea decisio etiam in foro ciuili seruãda sit,verius est in electione spurij esse,coram quo iudice petat alimenta. Baptist.l.frater à fratre.nu. 87.ſ.de condict.indeb.& alij quos refert Lara d.§.idem reſcripsit.num.78. Quod indubitatũ est in Regno Portugaliæ, cũ Ordinatio lib.4.tit.68.§.1.iubeat his alimenta præstari in foro seculari: quod & insinuat.l.5.tit.19.partit.4.& ibi Gregor. verbo, Que suben.& dum lis pendet,interim spurio alimenta præstanda sunt. Rebuff.1.tomo ad leges Gallicas. tit. de sentent.prouisionalib.artic.1.glos.2.numer.30. Vlteriùs & sextò circa hoc priuilegium & illud quæritur,vtrùm mater teneatur dotare filias? Et Bartol.hîc numer.12.remittit se ad legem neque mater.C.de iure dotium,vbi probatur, matrem regulariter non teneri dotare filias,neque enim dotare est officium maternum; sed potiùs paternum. glos.l.fin. verbo,paternum. C. de dotis promissio. Et est indubitata conclusio,vt asserit Iason hîc num.27.ad finem. Socin. Iunior num.197. Pontan.hîc num.50.Bologne tus num.123.Baptist. de priuileg. dotalib.centuria.2.num.4.Boeri.decisio.129. num.3. Recipit tamen hæc conclusio duas limitationes, quæ exprimuntur d. l.neque mater. Prima est,nisi causa probabilis & necessaria cõtrarium suadeat: quod exemplificant Cyn. & Bartol. ibi, quando pater est inops & mater diues, vel quando mortuo patre filia remanet inops, neque ex legitima patris potest congruè se dotare,& mater est diues;his enim duobus casibus magna & probabilis causa videtur, propter quam mater cogẽda sit filiam dotare, ne aliàs filia ad impudicitiam dilabatur: & quia certum est,his casibus matrẽ cogendam esse filiam alere.glos.l.si quis à liberis.§.vtrùm. iuncta glos.verb.ergo.&.l.penult.ff. de liberis agnoscendis.authent.vt liceat matri & auiæ.§.illud quoque.in fine.collat. 8.Molina libr.2. de primogen. cap. 15.à num.3. ergo & ita eisdem casibus cogetur dotare:& ita hęc limitatio magis cõmuniter recipitur, vt asserit Claud. hîc num.15.& Corrasi. num.14. ad fin.Nouellus de dote.6.part.priuileg. 3. num.3. Ias.hîc num.28.Bologne.num.123.Ias.§. fuerat.nu.115.Instit.de actio. Soci.cons. 22.num.10.lib.4.Alex.consi.144. nu.15. lib.6.Boeri.decis.129.num.4. Tiraq. tract.de primog. q. 62.nu.8. Padill.auth. res quæ.num. 59.C. cõmunia de legatis. Lara d.l.si quis à liberis.§. si mater. num. 14.Gamma decisio.376.col.2.Contrariã tamẽ opinionem, imò his etiam casibus matrem non esse cogendam filiam dotare, iuxta regulam generalem d.l. neq; mater. tenet Angel. l.à filia. num. 4.ff. ad Trebellian. & ibi magis probat Alexan. nu.10. & idem tenet Roman. hîc num. 10. & verius putat Alexand.num.21.Ias. auth.res quę.à num.6. C. communia de legatis. Et ad rationem communis opinionis respondent,quòd licèt mater teneatur alere filias inopes,nõ ob id sequitur,quòd teneatur eas dotare;iuxta qualitates expressas.l.si filię.ff.de legat.3. sed tantùm secundùm quantitatem alimentorum,vt hîc aduertit Alex.num.21. cui subscribit Curt.Iun.auth.res quæ.nu.15. C. cõmunia de legatis. Cæterùm nõ est recedendũ à recepta limitatione,vt etiã admonet Corras.d.l.qui liberos.nu. 113. nã cum d.l. neque mater. probet,matrẽ ex probabili,& necessaria causa cogendam esse filias dotare, nulla causa magis probabilis,& necessaria excogitari potest, quàm sint suprà relatæ: vt aduertit Vincentius hîc numer.35. Cogenda igitur est his casibus dotare filiam,

iuxta qualitates expreſſas.d.l.ſi filiæ.ĩ.de legatis.3.&l.quæro.s̃.de iure dotium. vt hîc explicant Ripa num.79.Gamma deciſio.376. num.3.& eſſe de mente omnium aſſerit Baeça tractat.de non meliorandis filiab.c.11.num.7. Quinimò & ſi fuerit alia cauſa probabilis & neceſſaria, ſimilis ſuprà relatis,etiam cogetur mater filiam dotare:cùm enim d.l. neque mater.nullam cauſam exprimat,id relinquẽdum eſt iudicis arbitrio.l.1.ĩ. de iure delib.& in ſpecie Alexand.hîc num.21. Socin.Iunior hîc num. 197. & per contrarium non cogetur mater,etiam in prædictis caſibus filiam dotare, ſi concurrat alia cauſa contraria,quæ prædictas eneruet: vtpote ſi filia ſit adhuc nimis iuuenis,neque apta matrimonio,vel iam ætatis prouectæ,vel turpis vitæ;neque enim tunc mater cogetur filiam dotare. Ang. authent.res quæ.num.3. C. communia de legatis. Vincent.hîc num. 36. Socin. Iunior num.197.Connan.lib.8.cõmentario.c.8.numer.7. Prætereà ſi mater ſit etiam pauper,indiſtinctè nõ cogetur dotare filiam:nam cum charitas bene ordinata incipiat à ſe ipſo.l.præſes.C.de ſeruitut.nulla in hoc caſu videtur ſubeſſe probabilis cauſa,propter quam mater cogatur filiam dotare.Corne.conſil.282.à numer.53. lib.1.Et pariter ſi filia iam nupta ſit,quanuis eo caſu pater cogeretur filiæ iam nuptæ dotem conſtituere, vt ſuprà probauimus,id tamen in matre non procedet,quia ceſſat cauſa probabilis & neceſſaria,de qua ſuprà.gloſ.l.fin. verb. paternum.C.de dotis promiſsio. & eſſe de mente omnium aſſerit Ripa hîc num.8. notabiliterGamma deciſio.376.num.3. Quibus addendum eſt,inueniri caſum in quo mater magis teneatur filias dotare,quàm pater: nam pater non tenetur filiam naturalem dotare.l.vxorem.§.pater naturalis.ĩ.de legatis.3. & tamen mater tenebitur eam dotare.Et eſt ratio differentiæ; quia pater inuitus, nihil cogitur dare filio naturali.gloſ.recepta.l.1.in princip.ĩ.de contra tabul. mater autem filio naturali debet legitimam.l.ſi qua illuſtris.C.ad Orfician.notabiliter Couarru.de ſponſal.2.part.c. 8.§.4.num. 16.ergo etiam & dotem dare.l.quoniam Nouella.C.de inoffic. teſtam. & ita Nouellus de dote.6.part.priuileg. 16. colum.3. in princ. Sed non placet hæc conſideratio; quia pater non cogitur dotare filiam naturalem bona habẽtem; inopem enim cogetur dotare, vt ſuprà probauimus:quæ diſtinctio pariter in matre naturali admittẽda eſt; cũ enim matris officium non ſit dotare, niſi ex accidenti, non proceditur aduerſus eam ita riguroſè,ac proinde filiam diuitem indiſtinctè non cogetur dotare:vt agnoſcit Bal. Nouellus vbi ſuprà: ergo datis paribus terminis,nulla inter eos eſt differẽtia:prout neque quoad filios ſpurios inter eos eſt differẽtia,vterque enim cogitur eos alere,ſi non habeant aliunde vnde ſe alant. d.c.cum haberet.in fine.de eo qui duxit in matrimonium.& pariter etiam dotare ſecundùm quantitatem alimẽtorum. Roman.hîc nu.12. Nouellus de dote. 6. part.priuileg.16.col.3.poſt princip. Illud vtique tatendum eſt, his caſibus faciliùs matrem cogi poſſe,ex ratione.l.quia ſemper.s̃.de in ius vocan. & in ſpecie aduertit Beroius.q.90.num.11. Prætereà & cogetur mater filiam dotare, quando id lege fuerit expreſſum.d.l. neque mater.in fin. Huius limitationis exemplum ponitur.l.cognouimus. C. de hæret. quanuis gloſ.1.d.l.neque mater. malè referat illud exemplum ad primam partem illius text.vt ibi aduertit Bald.num.1. Eſt igitur conſtituenda concluſio,q. mater hęretica cogitur dotare filias Catholicas. d.l.cognouimus.notat Iaſ. §. fuerat. numer.115.Inſtit.de action.Baptiſt.de prileg.dotalib.centuria.2.num. 5.Palac.repetit.rubr.§.21.num.5.& aſſerit receptũ Padill.authen.res quæ.num.61. C. communia de legat. Lara d.l.ſi quis à liberis. §.ſi mater.numer.16. Sed in contrarium

vrget

vrget, quòd bona hæretici confiſcantur ipſo iure.authen.Gazaros.C.de hęretic. c.cum ſecundùm.de hæretic. in. 6. ergo ſi mater propter confiſcationem bona nõ habeat,ex quibus poſsit dotare filias, inutilis redditur prædicta concluſio. Et probatur clara ratione; quia aut mater hæretica nõ recipitur per Eccleſiam,ſed igni iubetur tradi,& bona eius confiſcantur.l.Manichęos.C. de hæretic. & tunc fruſtra quęritur,vtrũ illa teneatur dotare filias?aut fuit recepta per Eccleſiã,& quia bona à die cõmiſsi criminis ipſo iure applicata ſunt fiſco ſeculari, vt ſuprà diximus,receptio facta per Eccleſiam, nõ potuit tollere ius fiſco ſeculari quæſitum. l. id quod noſtrum.ĩ.de regul.iuris.in ſpecie Panormit. c. quia diligentia. num.9. de election.& aſſerit receptum Simancas in Cathol.inſtitution.c. 9. num.8. & eſt text.c.vergentis.de hæretic. & ibi notat Felin.num.2.tradit in ſimili Iacobin. l.ſi ſerua.s̃.de iure dotium.ergo cum mater etiã hoc caſu nulla bona habeat, fruſtra quæritur,vtrùm ex bonis ſuis teneatur filiam dotare?Neque dicas, in cõfiſcatione non venire bona poſteà quæſita.gloſ.recepta.l.non ad ea. ĩ. de condit. & demonſtr. & quòd ex illis cogetur dotare filias; quia reſpondetur, quòd ſi per Eccleſiam fuit reconciliata, iam non cõſideratur tanquam hæretica,ſed tanquã fidelis: & ideò ei nõ poteſt applicari de-
83 ciſio.d.l.cognouimus.† Huic tamẽ difficultati reſpondet Corraſ.d.l.qui liberos. nu.111.& Bolognet.hîc num.125.quòd ſi mater ſit hæretica, & habeat filios etiã hæreticos,tunc confiſcantur bona,& lo-
84 cum habẽt ſuprà tradita:ſi autem habeat filios Catholicos, tunc bona nõ confiſcantur, ſed filijs Catholicis deferũtur.l. cognouimus.&.l.Manichęos.& authen. idem eſt. C. de hęretic. & in hoc ſenſu dicitur, quòd mater hæretica tenetur dotare filias.Sed non placet hæc reſponſio, quia ſi prædicta bona applicantur filijsCatholicis, ipſorum ſunt,& non hæreticæ,& ſic impropriè dicitur, quòd hæretica teneatur dotare filias. Item,quidquid ſit de iure antiquo, hodie certũ eſt bona hęretici cõfiſcari,neque liberis Catholicis reſeruari.authen.Gazaros.C.de hæretic.cap.vergentis.de hæretic. & ibi gloſ.pen.gloſ.c. cum ſecundũ.verb.ipſo iure.de hæretic.in.6.gloſ. in ſumma. 23. q.7.Et eſt magis recepta ſententia,vt aſſerit Ripa hîc num.79.Palac.repet.c.per veſtras.3.notab.§.23.num.15.fol.220. Si mãcas in Catholic.inſtitution.c.9.nu.2. Addo in ſpecie text.elegantẽ.l.quiſquis. §.emancipationes.C.ad legem Iuliã maieſtat. vbi dotis cõſtitutio facta per eum qui commiſerat crimen læſæ maieſtatis, inualida cenſetur:notat Paul.de Montepico.l.poſt contractum.num.74.ĩ. de donation.Socin.conſil.57.num.23.lib.4.ergo à fortiori non valebit facta ab eo, qui commiſit crimen hæreſis, quod grauius cenſetur.d.l.Manichæos. & d. authent. Gazaros.Et hinc eſt,quòd ſi mulier committat crimen læſę maieſtatis,ei ſuccedit filia in quarta parte bonorum.l. quiſquis. §.ad filias.& ibi Salicet.C.ad legem Iuliã maieſtat. & tamen ſi committat mulier crimen hęreſis,in nihilo ei filia ſuccedit. d.c.vergentis. quia hoc crimen grauius cenſetur,vt ſuprà dictum eſt:& in ſpecie aduertit Anton.Coſtanus tractat. de dote.c.3.num.6.ad finem. Secundo igitur modo prædictę difficultati reſpõdet Ripa hîc num.77.quòd mater hæretica dicatur obligata dotare filias in hoc ſenſu, quòd onus dotandi ſimul cũ bonis tranſeat in fiſcum: iuxta regulam.l.2. C.ad legem Iuliam de vi publica: † nam cum filijs hæretici vita ſeruetur, pariter etiam debent eis conſeruari alimenta, vel etiã dotes,ſine quibus vita tranſigi nõ poteſt: argum.l.necare.ĩ.de liber.agnoſcend. & ita etiam Palac.repet.c.per veſtras. 3.notab.§.23.à num.15.fol.220. Baeça tract. de non meliorandis filiabus.c.15.nu.27. Vnde receptum eſt,quòd quando bona deferuntur fiſco propter delictum, te-

netur fiſcus filias delinquẽtis dotare,qua ſi hæres delinquentis:iuxta regulam l.2. ad legem Iuliam de vi publica.& in ſpecie inſinuat.l.in inſulam.43.in princip.ff. eod.tradit Bald.l.fin.num. 9. C. de dotis promiſs.Socin.conſil.30.num.3.lib.1.& conſil.57.nu.23.lib.4.& alij adducti per Laram.l. ſi quis à liberis. §. ſi quis ex his. num.46.ff.de liber. agnoſcend. & Baeça tractat.de non meliorand.filiab.cap.15. num.24.& num.26. Sed neque hæc reſponſio tuta videtur, quia quando bona confiſcantur propter crimen hereſis,bona deferuntur fiſco libera ab omni onere,atque proinde fiſcus filijs hæretici, neque alimenta,neque dotes,tenetur præſtare.c. vergentis.de hæretic. Neque obſtant contraria; quia fiſcus licèt regulariter teneatur alimenta,& dotes præſtare filijs illius,cuius bona confiſcantur, vt ſuprà dictum eſt;hoc tamen fallit in crimine hæreſis:nam ſi ex hoc crimine bona confiſcentur,propter immanitatem criminis, fiſcus ad prædicta onera non tenetur.d.c.vergentis.in ſpecie Lara.l. ſi quis à liberis.§.ſi quis ex his.num.47.ff. de liberis agnoſcend. Quinimò & filijs condẽnati propter crimen læſæ maieſtatis humanæ,non tenetur fiſcus alimenta præſtare.l.quiſquis.§.1. C. ad legem Iuliam maieſtatis.tradit Ioann.Hannibal.l.poſt contractum.num.266.ff.de donation. & pariter neq; filiabus dotes dare:imò potiùs dotes datæ ab eo,qui iam inciderat in crimen læſæ maieſtatis,per fiſcũ reuocantur.l.quiſquis,§. emancipationes. C. ad legem Iuliam maieſtatis.ſentit Bart.l. poſt conſtractum.num.12.ff.de donatio. & ibi latiùs expendit,& comprobat Paulus de Mõtepico à nu.74. Arias Gomez
85 l.Tauri.4.num.92. | Quinimò vxori in hæreſim lapſæ,& ab Eccleſia receptæ,cũ detruſione in perpetuum carcerem, nõ cogitur maritus alimenta præſtare. Palac.repet.rubric.§.64.num.7. Lara d. §. ſi quis ex his.num.81. Prætereà neque fiſcus tenetur dotare filias natas ante contractum crimen hæreſis: nam & his delictum patris hæretici nocet, vt reſoluit Couarru.reſolut libr.2.c.8.num.5. ergo neque has tenebitur dotare.d.c. vergentis. Quidquid contrarium exiſtimet Palac.repet.cap.per veſtras.3. notab.§.23.à num.17.pag.221.cuius opinionem iuridicam dicit Gabriel Quemada.q.fiſcali. 24.à num.4.ad finem. Vnde ex his cauẽdum eſt à Ripa hîc nu.78.& lex facto.§. ex facto.num.8.ff.ad Trebellian.Corraſ. l.qui liberos.num.111.ff.de ritu nuptiarum.& ab alijs relatis per Baeçam tract. de non meliorandis filiabus.c.15.nu.25. & num.27.dum præſupponunt,quòd ſi pater hæreticus ſit condemnatus,nihilominus eius filijs debentur alimenta: id enim ex ſuprà traditis confunditur,& tãtùm eorum dictum admitti poteſt,quãdo lis pendet,neque adhuc declaratum eſt,accuſatum eſſe hæreticum,nam tũc, tam ipſi accuſato, quàm filijs debentur alimenta, & alienatio ex ea cauſa facta, valida cenſetur,iuxta tradita per Couarru.de ſponſalib.2.part.c.6.§.8.num.9.Simancas in Catholicis inſtitutio. c.9. nu. 35. quidquid repugnet Gabriel Quemada q.70.num.5.Item & ex prædictis etiã cauendum eſt à Cyno & Angelo.l. meminiſſe.C.ad legem Iuliam maieſt.dum tenent,quòd ſi dos conſtituatur ab eo, qui cõmiſit crimen hæreſis,vel læſæ maieſtatis,non reuocabitur dos viuẽte marito : arg.l.fin.§.ſi à ſocero.ff.quæ in fraudem creditorum. ſubſcribit Gregor. l.4. tit.2.partit.7.in glo.2.id enim ex traditis confunditur: cùm enim bona ipſo iure ſint acquiſita fiſco,dos conſtituta ex bonis alienis,pro aliquo tempore ſuſtineri non debet:vt ſentit Bart.l.ſi debitor.numer.1.ff.quæ in fraudem creditor. & in ſpecie colligitur ex Bartol. bene expenſo.l.poſt contractum.num.12.ff.de donatio.Tertio igitur modo reſpondet Lara l.ſi quis à liberis.§.ſi mater.num.22.ff.de liber.agnoſcend. quòd communis traditio admittetur in illis prouincijs, in quibus

bus bona non confiſcantur propter crimen hæreſis (vt hodie obſeruatur in Frãcia & Germania)nam cùm in his prouincijs bona apud hęreticos remaneant,inducetur.d.l.cognouimus.C. de hæretic. Et pariter ex duobus Iudæis, ſi maritus ad fidem reuertatur,cogetur mater Iudæa filiam orthodoxã dotare,& pari modo Sarracena: † nam quanuis hæ perſonæ largo modo dicantur hæreticæ, vt ideò bona eorum non confiſcentur, tamẽ inducetur deciſio. d.l. cognouimus. & ita Salic.l.nequè mater.C.de iure dotium. Vincent.hîc num.35.Iaſ.§. fuerat. num.114.Inſtit.de action. Palac.rep. rubr.§.21.numer.4.Guilliel.c.Raynuntius. verb.dotem.num.69. Boerius conſil.17. num.11.Baeça tractat.de non meliorandis filiabus.c.11.num. 8. Et licèt Ioannes Licerier tractat.de primogen.lib.1.q.17. à num.4.contrarium teneat,quia d.l.cognouimus.loquens in hæretica, non debet trahi ad Iudæam, quia hæretica grauius peccat.c.quidam. de apoſtat. Thomas.2.2.q.10.artic.6.& ſic grauius etiam punitur : tamen non eſt recedendum à communi; quia fauore fidei prædicta extenſio admittenda eſt : argum. c.1. cum ibi notatis.de præſcriptio.& in ſpeciẽ probat.l.9.tit.11.partit.4. Et vltra prædictos aduertendum eſt, in caſibus proximis, matrem teneri dotare filiam,etiam diuitem:tum quia in illis ſubit vicem patris; & quia aliàs nulla eſſet ſpecialitas in matre hæretica, vel Iudæa, cùm & mater Catholica filiam inopem teneatur alere, vt ſuprà diximus.& ita in ſpecie aduertit Vincent.hîc num.36. Baeça tract. de nõ meliorand.c.11.nu.6. quidquid contrarium ſentiat Nouellus de dote. 6. parte. priuileg.16.num.4.& Gregor.l.9. tit. 11. partit.4.in gloſ.2. Item quòd ſi pater ſit Cãtholicus,mater autem Iudæa, aut Sarracena, ei potiùs incumbit onus dotandi,vt ſuprà dictum eſt.Cæterùm ſi ambo fuerint infideles,tunc pater potiùs cogetur dotare.l.qui liberos.ff. de ritu nuptiar.
86

adiuncta.l.Iudæi.1.C.de Iudæis.& colligitur ex mente d.l.cognouimus. & notauit Ripa hîc num.77.Prout ſi pater & filia ſint Iudæi,ius commune inter eos ſeruandum eſt.l.Iudæi.1. C. de Iudæis. Socin.Iun.hîc nu. 198. Anton.Coſtan. de dotibus.c.3. numer.18. Denique quòd ſi pater ſit Catholicus,filia autẽ ſit Iudæa, vel hæretica,nõ tenebitur pater eam dotare,vt colligitur ex d.l.cognouimus. notat gloſ.vnica.l.ſi verò.9.ff.de in rem verſo.Iaſ.§.fuerat.num.112.Inſt. de action. Socin.regula.281. Ioannes Licerier tractat.de primogen.lib.1.q.18.nu.5.Nouellus de dote.6.par.priuileg.16.nu.3. Sed ad complementum huius articuli videndum eſt, vtrùm ſuprà reſoluta generaliter in matre, obtineant etiam locum in
87 regno Portugaliæ? † Et cùm iure regio,ſi matrimonium ſimpliciter contrahatur, omnia bona communicentur inter coniuges.Ordinat.lib.2.tit.47.§.1.& lib.4.titul.7.dicendum eſt,in hoc regno perinde matrem obligatam eſſe ad filias dotãdas,prout & patrem; nam cùm iure regio ſocietas vniuerſalis videatur contracta inter coniuges, ſuccedit ea recepta concluſio,quòd ſi ſocij ſint vniuerſorum bonorum,ex bonis cõmunibus filiæ dotari poſſunt,& debẽt.l.ſi ſocius. 82.ff. pro ſocio.per quam poſt alios ita cõſulit Deci.conſil.66.num.3. & conſil.68. num.2. & authen.quod locum.col.fin.C.de collation.notabiliter Socin.conſil.4.à num. 28.lib.4.& latiùs conſil.291.libr.2. Ruin. conſil.121.à num.1.libr.5. & latiùs conſil.104.lib.1.Roland.conſil.91.libr.1. per totum.& plures quos refert Anton. Gabriel lib.3.communium.tit. de iure dotium.concluſio.2.num. 2. Baeça tractat. de non meliorandis filiabus. c.15. nu. 2. Gregor.l.6.tit.10.partita.5. Adde Tobiã Nonium conſil.64. à num. 3. Albanum conſil.12. Et hanc eſſe magis receptam opinionem aſſerit Cagnol.l. ſi emancipati.num.202.C.de collation.& Burgos de Pace.q.ciuili.8.num.17. Item obligatio dotandi

dotandi oritur constante matrimonio; imò & propter matrimonium; & omnes obligationes etiam personales, cõtractæ constante matrimonio, etiam eo soluto ex cõmunibus bonis exsoluẽdæ sunt. l. omne æs. 17. l. cùm duobus. §. quidam sagariam. ſ. pro socio. l. ex parte. §. si filius. ſ. famil. erciscund. tradit Ruin. consil. 104. col. 8. lib. 1. Roland. consil. 91. num. 48. libr. 1. Et confirmatur, quia in regno Castellæ, quanuis omnia bona non communicentur inter coniuges, lucra tamen quæsita cõstante matrimonio inter eos communicãtur: & ex prædictis lucris sic communicatis solus pater filias communes dotare potest: vt est expressũ. l. Tauri. 53. quæ hodie est. l. 8. tit. 9. lib. 5. ordinamenti. quia scilicet, cùm quoad ea lucra videantur socij, ex illis tanquam bonis cõmunibus dotes filiabus constitui possunt: vt tradit Palac. rep. rubr. §. 66. nu. 7. Anton. Gomez. l. Tauri. 50. num. 24. Couarru. resolut. libr. 3. c. 19. nu. 3. Bacça tractat. de non meliorandis filiab. cap. 11. à num. 54. Molina lib. 2. de primogen. cap. 10. num. 67. versi. non obstat etiam. Matienço. l. 1. tit. 9. lib. 5. ordinamen. glos. 7. num. 7. ergo à fortiori in regno Portugaliæ, cum omnia bona cõmunicentur inter coniuges, ex illis dotes filiarum con-
88 stitui possunt. † Sed in contrarium vrget, quòd regula illa, quòd sit officiũ paternum dotare filias, non autem maternum. l. fin. iuncta glos. 2. verb. paternum. C. de dotis promiss. non inuenitur correcta, neque in Lusitania, neque in Castella: vnde succedit regula. l. præcipimus in fin. C. de appellation. Quam opinionem
89 si quis velit defendere, ad rationes contrariæ opinionis facilè respondebit: nam ad primam de. l. si socius. 82. ſ. pro socio. respondetur, imò text. illum sentire, sociũ nõ posse ex bonis cõmunibus dotare proprias filias, nisi de hoc inter socios pactum fuerit interpositum: & ita consuluit Alexand. consil. 154. libr. 2. & asserit receptum Socin. consil. 213. lib. 2. nu. 14. & cons. 46. num. 11. lib. 1. Iaſ. auth. quod locum. num. 6. C. de collat. Catellian. in memorabilib. verb. expensa. Palac. repet. rub. §. 62. ad finem. Anton. Gabriel lib. 3. communium, tit. de iure dotium. cõclusio. 2. in princ. & num. 4. Baeça tractat. de non meliorandis filiab. c. 11. num. 121. Et si teneas magis communem, quòd imò in societate omnium bonorũ possit dos filiabus constitui absque pacto, iuxta suprà relatos, concordando opiniones resoluendum est, quòd durante societate vniuersali, dotes filiarum ex bonis communicatis necessariò exsoluendæ sunt, cùm non adsint alia bona ex quibus solui possint: cæterùm soluta societate, dotes datæ, in solidum parti dotantis socij imputandæ sunt: argum. l. actione. §. fin. ſ. pro socio. nisi pactum expressum interuenerit, vt ex bonis communibus filiæ licitè dotari possint; nam tunc pacto stabitur. d. l. si socius pro filia. & ita opiniones concordat Corne. consil. 52. col. 2. lib. 3. & cons. 58. num. 10. lib. 4. & alij quos refert Bacça tractat. de non meliorand. filiab. c. 15. num. 6. Similiter igitur & in nostro casu resoluendum est, quòd dos constituetur quidem filiæ ex bonis communibus, sed soluto matrimonio, & sic finita societate, dos data in solidum imputabitur in partem mariti, vt in simili probatur in Ordin. lib. 4. tit. 6. §. fin. Non obstat secundum, quia licèt hoc debitũ dotandi filias videatur contractum constãte matrimonio, tamen pater solus dotando illud exsoluit, tanquam proprium, & non tanquam commune: & ideò solum
89 ex eius bonis videtur profectũ. † l. profectitia. 5. in princ. ſ. de iure dotium. Alex. consil. 179. libr. 5. & soluto matrimonio, dos ad solum patrem reuertitur. l. dos à patre. C. soluto matrimon. adiuncta. l. dedit dotem. ĵ. de collation. bonorum. & similiter si decedat ante filiam, tenetur filia imputare dotem, ac si eam à solo patre accepisset. l. quoniam nouella. C. de inoffic. testamen. Cùm igitur tanquam proprium

proprium debitũ exsoluerit, meritò eius parti imputabitur: argum. d. l. actione. §. fin. ſ. pro socio. vbi quia dos vxoris, soluta societate, ad maritum reuertitur, in solidum eius parti imputatur, ergo pariter cũ dos data filiæ ad eum reuertatur, eius parti in solidum est imputanda. Corne. consil. 52. col. 2. libr. 3. Non obstat tertiũ, quia in regno Castellæ id obseruatur; quia ita expressè cautũ inuenitur. l. Tauri. 53. quę hodie est. l. 8. tit. 9. lib. 5. ordinamenti. quæ constitutio in regno Portugaliæ nõ inuenitur, atque proinde in eo obseruandum est ius commune. Ordin. lib. 2. tit. 5. sid est, regula. d. l. fin. C. de dotis promiss. His tamen non obstantibus, non est recedendum à prima sententia: pro cuius defensione considerandũ est, quòd licèt regula sit, socium non obligare socium, nisi id, quod debet, in communem vtilitatem conuersum sit. l. antep. ſ. pro socio. Roman. consil. 283. Paul. cons. 304. num. 6. lib. 2. Aymon consil. 129. nu. 12. hæc tamen regula procedit in societate particulari, scilicet, ratione lucrorũ tantùm, iuxta. l. coiri. cum. ll. seq. ſ. pro socio. nam tunc debita non exsoluũtur ex bonis communibus, nisi in communem arcam redigantur, scilicet aptitudine, vt quia cõtrahitur ex causa, ex qua poterat etiam cõsequi lucrũ. l. sed neque æs. 12. ſ. pro socio. quòd si societas sit vniuersorum bonorum, iuxta. l. 3. §. cum specialiter. ſ. pro socio. tunc ea regula non procedit, sed indistinctè omnia debita ex bonis communibus exsoluenda sunt. l. si societatem vniuersorum. §. 1. ſ. pro socio. l.
90 ex parte. §. filius. ſ. famil. ercisc. † & notabiliter explicat Deci. consil. 66. colum. 4. Ruin. consil. 101. num. 10. lib. 1. Riminal. consil. 144. à nu. 14. lib. 1. Vnde in regno Castellæ, cum particularis societas inter coniuges videatur contracta, ratione scilicèt lucrorum, videtur quòd attento iure cõmuni, ex bonis cõmunibus non possit filia dotari, nisi pactũ de hoc interuenerit, iuxta suprà tradita: & contrarium seruabitur in regno Portugaliæ, nam cũ in eo regno societas vniuersalis omnium bonorũ videatur contracta inter coniuges, obseruabitur regula. l. si societatẽ vniuersorũ. §. 1. ſ. pro socio. Nihilominus tamen dicẽdum est, quòd etiam in regno Castellæ ex bonis cõmunibus dotes sunt constituendæ filiabus, vt disponit. d. l. 8. titul. 9. libr. 5. ordinamenti. ex ea ratione, quia debitum dotandi filias, immediatè procedit ex ipso matrimonio, & sic etiã procedit ratione tacitæ societatis lucrorum, quam matrimonium videtur inducere: huiusmodi igitur debitum ex bonis cõmunibus lucratis exsoluendum est, & quia lucra non intelligũtur nisi deducto damno, & sic ære alieno durante societate cõtracto. l. Mutius. 30. ſ. pro socio. quãdo ratione societatis videtur contractũ. l. omne æs. ſ. pro socio. eo maximè, quia bonum prolis ad vtriusque coniugis vtilitatẽ pertinet: vnde satis verificatur regula. l. antep. ſ. pro socio. nam etiam in societate particulari, obligatio, quæ immediatè occasione societatis cõtrahitur, ex bonis cõmunicatis exsoluenda est. l. sociũ qui. §. 1. pro socio. In regno igitur Castellæ hodie, existentibus bonis lucratis, non obtinet locum. l. neque mater. C. de iure dot. neque etiam regula. l. fin. C. de dotis promiss. & l. 8. tit. 11. partita. 4. dum onus dotandi soli marito imponũt: nam si adsint bona lucrata, etiam mulier pro parte dimidia tenetur dotem dare ex illis: adeò quòd licèt solus maritus promittat dotem pro filia communi, pro dimidia ex bonis lucratis per vxorem soluenda est, vt disponit prædicta lex, & declarant Palac. rep. rub. §. 66. à nu. 7. Ant. Gomez. l. Tauri. 53. num. 24. Couarru. resolut. lib. 3. c. 19. num. 3. Matienço. l. 3. tit. 9. lib. 5. ordinam. glos. 7. nu. 7. & notabiliter Azeuedus. l. 8. tit. 9. libr. 5. ordinam. à numer. 6. Si autẽ non sint bona lucrata, tũc in regno Castellæ, secundùm eos seruabitur ius commune, & tamen in regno Portugaliæ, cùm videatur contracta societas

cietas

cietas omnium bonorum, indistinctè ex bonis cõmunibus dotes exsoluẽdę sunt, iuxta suprà tradita, & consequenter in eo regno non procedet regula d.l. neque mater. neque regula d.l. fin. C. de dotis promiss. nisi in eo sensu, quòd solus maritus conueniri potest, & compelli ad dotes promittendas filiabus, vt in simili tradit Cuman. consil. 8. in princip. Cæterùm solutio fiet ex bonis cõmunibus, quasi soluatur debitum contractum durante societate vniuersali, & ipsius contemplatione. d.l. omne æs. s. pro socio. & in specie declarat Deci. consil. 66. col. 3. post medium. & Ruin. consil. 101. nu. 15. versic. prædicta confirmantur. & consil.
91 104. col. 8. libr. 1. † Si sanè in regno Portugaliæ contrahatur matrimonium per dotem & arras, interposito pacto, vt acquisita constante matrimonio communicentur inter coniuges, idem hoc casu obseruabitur, quod suprà diximus obseruari in regno Castellæ. Ex quibus ita cõsideratis multa consequuntur valdè notabilia in hac materia. Primũ, quòd licèt maritus non possit dotes filiabus constituere ex bonis quomodocunque pertinentibus ad vxorem. l. neque mater. in fine. C. de iure dotium. l. mater. 55. s. de iure dotium. Guido consil. 54. num. 5. tamen contrarium obseruabitur in regno Castellæ & Portugaliæ: nam in regno Castellæ ex bonis lucratis dotes constitui possunt, quanuis pro dimidia sint vxoris: & in regno Portugaliæ, ex quibuscunque bonis: nam cum cõstante societate huiusmodi debitum dotandi videatur contractum, etiam inuita vxore ex bonis communibus exsoluendum est. l. omne æs. s. pro socio. tradit in specie Palac. repet. rubr. §. 66. num. 7. Anton. Gomez. l. Tauri. 53. num. 24. Couarru. resol. lib. 3. c. 19. nu. 3. Inferas etiam, quòd licèt arrento iure cõmuni, durãte societate non possit dos constitui filiabus ex bonis cõmunibus, nisi pactum de hoc fuerit interpositum. d.l. si socius pro filia, secundùm multorum opinionem, quos suprà retulimus, & tunc etiam exigatur quòd pactum sit reciprocum, vt ibi probatur: tamen aliud erit in regno Castellæ, vel Portugaliæ in societate, quæ videtur contracta inter coniuges; nam etiam cessante pacto, dos ex bonis communibus cõstitui poterit, vt suprà dictum est: & in specie Gregor. l. 6. tit. 10. partit. 5. in glos. 1. Et est ratio differẽtiæ, quia in quacunque societate obligatio dotandi socio incumbens, neque potest videri contracta constante societate, neque etiam contemplatione ipsius societatis: vnde socius ad illud soluendum minimè tenebitur. l. antep. s. pro socio. & hac ratione procedit d.l. si socius pro filia. sed respectu societatis contractæ inter coniuges, & onus dotandi videtur debitum contractum constante matrimonio, & ratione matrimonij, ex quo prouenit tacita societas, vnde meritò ex communibus bonis exsoluendum est. l. omne æs. s. pro
92 socio. tradit Matiençø. l. 3. tit. 9. lib. 5. ordinam. glos. 7. num. 8. † Quemadmodum igitur vbi prędictum pactum interponitur, dos ex bonis communibus cõstitui potest. d.l. si socius pro filia. & eũ ratione pacti socius consentiat etiã partem suam venire in dotem, videatur donare. l. si seruus. s. de donation. inter vir. & vxor. expressè Deci. consil. 66. col. pen. ad finem. contẽplatione tamen socij dotantis, donare videtur, & sic perinde habetur, ac si dos ex solis bonis patris profecta esset. l. profectitia. 5. in principio. s. de iure dotium. & ideò soluto matrimonio ad solum patrem reuertitur. dicta. l. si socius pro filia. & filia patri succedens eam in solidum sibi imputat in legitimam, quasi ex solis bonis paternis profectam. l. quoniam nouella. C. de inoffic. testamento. & explicat Corneus consil. 52. colum. 1. libro. 3. Baeça tractatu de non meliorandis filiabus, cap. 11. à numero. 126. idem cessante pacto obseruandum videtur in regnis Castellæ & Portugaliæ;

nam

nam respectu societatis inter coniuges semper tacitè hoc pactum cẽsetur interpositum, vt constat ex suprà traditis: maximè in regno Portugaliæ, in quo cum societas vniuersalis omniũ bonorũ videatur contracta, vt suprà diximus, semper prædictũ pactũ censetur interpositum, vt probat Ruin. consil. 104. col. 8. versicul. non obstat quòd onus, lib. 1. Gregor. l. 6. titulo. 10. part. 5. in glos. 1. sentit Ordin. lib. 4. tit. 77. §. 1. & 2. quasi dict. l. si socius pro filia. procedat in societate particulari, vel simpliciter contracta, & nõ in vniuersali: vnde quod suprà dictum est in pacto expresso, idem & in hoc tacito videtur recipiendum. l. cum quid. s. si cert. petat. In eo tamen videtur differentia, quia in specie dict. l. si socius pro filia. socius præsumitur consentire contemplatione socij: & ideò iuris censura, tota dos videtur procedere ab eius bonis, vt suprà diximus. Cõtrarium videtur dicendũ in nostris terminis, magis enim vxor videbitur cõsentire contemplatione filiæ, quàm mariti: argumẽ. l. liber captus. C. de postlim. reuersis. & ideò nũquam tota dos videtur profecta è bonis mariti, sed partim ab eo, partim ab vxore, quæ videtur consentire cõtemplatione filiæ: obseruat in terminis Palac. rep. rub §. 49. col. final. Gamma decisio. 308. num. 9. & probat Ordin. lib. 4. tit. 77. §. 1. & 2. & l. 8. tit. 9. lib. 5. ordinam. Illud sane verũ est, quòd si maritus dotat filiam susceptã ex alio matrimonio de bonis cõmunibus,
93 non valebit dotis cõstitutio: † tùm quia cessant rationes, de quibus suprà, & consequenter dos non valebit quoad partẽ vxoris, quasi data de bonis alienis. dict. l. neque mater. in fine. C. de iure dotium. vel saltem tenebitur totum in partẽ suã imputare: argum. l. actione. §. final. s. pro socio. cùm enim hoc onus dotandi præcesserit secundum matrimonium, & sic societatem ratione illius contractam, minimè ex bonis societatis posteà contractæ exsoluendum est, Ordin. lib. 4. titu. 7. §. penultim. & in specie Palac. repet. rub. §. 66. num. 18. & §. 62. numer. 32. Anton. Gomez. l. Tauri. 50. num. 25. Didacus de Pace. q. ciuili. 8. num. 16. & apertè colligitur ex. l. 8. in fine. num. 9. libr. 5. ordinam. ibi: Hijo comun. Azeuedus. l. 9. titul. 9. à num. 22. libr. 5. ordinamenti. Baeça de non meliorand. cap. 15. numer. 2. & 14. Ayora de partitionibus. 3. parte, quæstio. 12. num. 35. & sequent. Quemada quæstione fiscali. 6. in fine. Gutier. ad leges regni. 2. part. cap. 127. num. 5. Matiençø l. 3. tit. 9. libr. 5. ordinament glos. 7. nu. 7. & faciunt quæ Bertrand. l. hac edictali. versic. si vero plus. nume. 20. C. de secund. nuptijs. nam & in regno Portugaliæ licèt societas omnium bonorum videatur contracta, tamen non pertinet ad debita, quæ præcesserint matrimoniũ, vt est expressum Ordin. libr. 4. titu. 7. §. penult. Iuxta hæc vtiliter quæritur, vtrùm quẽadmodũ licet marito dotes filiabus cõstituere ex bonis communibus, ita etiã & id liceat vxori? ita vt ex bonis communibus ipsa sola possit etiam filias dotare? Et videtur dicendum quòd sic: societas enim reciprocam potestatem exigit. l. si socius pro filia. s. pro socio. Secũdò, quia cum hæc datio tendat in fauorem filiæ, debet mulieri censeri permissa, quanuis aliàs regulariter videatur denegata. Vnde videmus, quòd stante statuto, quòd mulier non possit quid donare sine præsentia, & consensu propinquorũ, potest nihilominus mulier dotare filiam; quia huiusmodi datio, non exleuitate mulieris, sed potiùs ex charitate & pietate materna censetur facta. l. liber. captus. C. de postlimi. reuersis. & in specie colligitur ex. l. si dotare. C. ad Velleian. tradit in specie Bald. consil. 470. præsupponendum. num. 4. lib. 2. Tiraquel. post. ll. connubiales. glos. 8. num. 110. Sed in contrarium facit, quòd in regno Castellæ maritus quidem potest dotare filias ex bonis cõmunibus lucratis constante matrimonio, vt est expressum. l. Tau. 53. & hodie.

l.8.titul.8.libr.5.ordinamenti. & tamen mulieri nõ idem permittitur: nam si dotem promittat pro filia sine cõsensu mariti, nihil valet promissio, & consequenter ratione promissionis nullius, nulla poterit fieri exequutio in bonis communibus, vt probauimus in prima parte huius legis.† Neque obstant rationes in cõ
94 trarium allatæ, quia ad primam respondetur, quòd maritus est obligatus dotare filias, & huic debito potest satisfacere ex bonis communibus, tanquam debito contracto ratione societatis: mater autem tali obligatione non tenetur. l. neque mater. C. de iure dotium. & ideò dotando magis videtur donare: quã donationem, etiã de bonis mobilibus, vxor facere non potest sine consensu mariti, vt apud nos insinuat Ordinatio. libr.4. titul.7.§. final. & est expressum l.2. tit.3. lib. 5. ordinamenti. Non obstat secundũ, quia decisio. Bald. procedit, quando statutum requirit præsentiam, & consensum propinquorum propter fragile consilium mulieris: tunc enim, quia hęc fragilitas cessat, quando dos datur filiæ, procedet Bal. decisio: in Castella autem magis requiritur consensus mariti propter præiudicium, quod ex alienatione illi infertur, & ideò indistinctè eius consensus exigitur, iuxta regulam l. non debet. ff. de regulis iuris. & post Tiraquel. in specie aduertit Baeça tractat. de nõ meliorand. filiabus, cap. 11. numer. 65. diximus in prima parte huius legis. Pro cõcordia tamen harum opinionum resoluendum est, quòd si vxor simul cũ marito promisit dotem filiæ cõmuni, vtique valebit promissio etiã pro parte vxoris, cùm tunc mariti consensus interuenisse videatur. l. filiofamil. C. de iure deliber. adeò quòd si non sint bona luerata, ex quibus dos solui possit, tũc quilibet suæ promissioni tenebitur satisfacere ex alijs bonis, vt post alios tradit Matiençó. l.3. titul.9.libr.5.ordinamenti.gloss.7. nu.7. & est expressum dict. l.8.tit.9.libr.5. ordinamen. Et idem erit si maritus ex post facto eam promissionem ratam habuerit, quia perinde est, ac si à principio cõsensisset. l. final. C. ad Macedon. & in specie tradit Palac. repetit. rubric. §. 68. numer. 29. Anton. Gomez. l. Tauri. 54. numer. 6. probat Ordinatio. libr. 4. tit. 6. §. 1. Quòd si inscio marito, neque postea ratum habente, mulier nomine dotis aliquid promiserit, nihil valebit promissio, iuxta suprà tradita: diuersa enim ratio est inter maritum & vxorem quoad casum de quo agimus, quia ius administrãdi residet penes maritum, & non penes vxorem. Thomas. 2.2. quæstion. 32. artic. 8. ad. 2.† & ideò maritus solus potest
95 dotem constituere ex bonis communibus: non sic vxor, quæ ius administrandi non habet, vt diximus in prima parte huius legis, quidquid sentiat Anton. Gom. l. Tauri. 50. num. 24. ad medium. & Azeuedus. l. 8. titul. 9. libr. 5. ordinament. numer. 19. Sed vtrùm vxor huiusmodi promissionem soluto matrimonio teneatur obseruare? Et hanc quæstionem latè disputat Tiraq. post. ll. connubiales. glos. 8. à numero. 99. & tandem numer. 109. resoluit, quòd si licentia mariti requiritur, ne per alienationem vxoris ei præiudicium fiat, tunc soluto matrimonio tenebitur vxor promissionem suam seruare; quia tunc cessat ratio statuti, asserens ita fuisse iudicatum in senatu Parisiensi: si verò requiratur propter fragile consilium mulieris, ne scilicèt decipiatur, tũc soluto matrimonio non tenebitur eam promissionem seruare; quia adhuc durat ratio statuti. Vnde videtur inferri, quòd cùm in regno Castellæ licẽtia mariti requiratur, propter præiudiciũ quod potest inferri marito, vt probauimus in prima parte huius legis, in eo regno mulier soluto matrimonio cogetur suam promissionem seruare. Contrarium tamen, imò quòd soluto matrimonio mulier ex prædicta promissione conueniri non possit, tenet Cisuẽres. l. Tauri. 55.

col.

colum. 1. versicul. quintò dubitatur. & latè comprobat Baeça tractat. de non meliorand. filiabus, cap. 11. à numer. 79. Quæ opinio verior est: cùm enim promissio à principio non valuerit propter defectum licentiæ mariti, succedit regula, quòd actus à principio nullus, ex postfacto non reconualescit, etiãsi cesset causa propter quam inducta fuit nullitas, nisi superueniat etiam noua causa confirmans. cap. non firmatur. de regulis iuris. in. 6. & ibi Dynus. l. quod in initio. & ibi Decius. ff. de regulis iuris. & in specie colligitur ex Ordinat. libr. 4. tit. 6. §. 1. & probar. l. 5. titulo. 3. libr. 5. ordinamenti. Quinimo etsi mulier promittẽs, expressè conferat promissionem in tempus soluti matrimonij, adhuc ex prædicta promissione conueniri non poterit: nam cùm lex resistat initio, non sufficiet conferri in tempus habile. l. si minor. ff. de seruis exportand. quod ita in specie tenet Baeça tractat. de non meliorand. filiabus, cap. 11. numer. 88. Contrarium tamen, imò obseruandam esse hanc promissionem, si expressè conferatur in tempus habile, id est, in tempus soluti matrimonij, iuxta regulam. l. in tempus. ff. de hæred. instituend. resoluit Lara. l. si quis à liberis. §. si quis ex his. numer. 259. ff. de liberis agnoscendis. Quæ opinio verior est, nam cùm soluto matrimonio mulier sola possit liberè contrahere. l. 53. Tauri. & hodie. l. 8. titulo. 9. libr. 5. ordinamenti. inducetur regula. l.
96 quod sponsæ. C. de donat. ante nuptia.† Neque in his terminis obstabit regula capit. non firmatur. de regulis iuris. in. 6. quia ea regula non procedit in actu conditionali. l. penultima. ff. de regula Catonia. quia in dispositione conditionali non attenditur initium, sed tantùm tempus aduenientis conditionis. l. interuenit. ff. de legat. præstand. l. eum qui post. 103. ff. de condition. & demonstrat. tradit Oldrad. consil. 58. ad finem. & cõsil. 229. numer. 4. Ruin. cons. 93. à nu. 9. libr. 3. Iason. l. cætera. nu. 22. ff. de legat. 1. Neque etiam obstat. l. si minor. ff. de seru. exportand. quia procedit, quando lex resistit initio, propter fragilitatem consilij facientis: nam in his terminis non sufficiet actum conferri in tempus licitum. Bartol. l. 1. numero. 11. ff. de regula Catoniana. Aretin. l. si filius familias. colum. 2. ff. de testamentis. Socin. l. Gallus. in prin. numer. 2. Vnde si verum esset, licentiam mariti requiri propter fragilitatem consilij mulieris (scilicèt ne facilè deciperetur) fatendum esset, quòd non sufficeret conferri in tempus soluti matrimonij, vt in specie agnoscit Ruin. consi. 145. numero. 5. libr. 1. sed si ob aliam causam lex resistat etiam initio, sufficiet conferri in tempus habile. l. si eum. §. final. cum l. sequent. ff. de donation. inter virum. l. si rem meam. & ibi Bartol. & Iason num. 2. ff. de verborum obligatio. Sed in nostris terminis lex resistit initio, propter præiudicium mariti, vt suprà diximus: ergo sufficiet conferri in tempus habile, quo præiudicium mariti iam considerari nõ possit: quod probat. l. constante. cum gl. C. de donatio. Non puto autem admittendum quod tradit Lara dict. §. si quis ex his. numero. 245. non valere contractum collatum à muliere in tempus habile, si ei fuerit nociuus: nam contrarium colligitur ex suprà traditis. Vtrùm autem si quis interueniat pro hac promissione dotis facta per vxorem, possit ipse conueniri pro implemento promissionis? videndus est Baeça tracta. de non meliorand. filiabus, cap. 35. numer. 9. Vlteriùs & illud quæritur, vtrùm soluto jã matrimonio, maritus possit dotare filias ex bonis communibus, & Doctores Hispani loquentes de bonis quæsitis constante matrimonio, fecurè concludunt, posse maritum ex illis bonis communibus dotare filias, etiam soluto matrimonio, quia hoc onus dotandi consideratur tanquam debitum contractum constante matrimonio, vnde ex bonis com

munibus etiam soluta societate exsoluendũ est, iuxta regulam.l.omne æs.27. s̃.pro socio. & ita Gregorius.l.6.titul.10. partit.5.litera. A. Couarru. (asserens ita sæpius fuisse iudicatum) resolutio.lib.3. capit.19.numer.3. & latè defendit Baeça tractat. de non meliorand. filiabus, capit.11.à numer.111. & Matiençó.l.3. titulo.9.libr.5.ordinamenti. glosſ.7. numer.9.† & Azeued.l.8.titul.9.libr.5.ordinamenti. numer. 18.& Gutierrez ad leges Regni.2.part.quæstio.125. Et eadem ratione idem admittendum etiam est in bonis, quæ secundùm consuetudinem regni Portugaliæ, vniuersaliter communicantur inter coniuges. Sed vrget in contrarium.l. Tauri.53. & hodie l.8.titul.9.libr.5.ordinamen.ibi, Durante el matrimonio. quæ probat, maritum posse dotem constituere filiabus, ex bonis quæsitis constante matrimonio, & sic communibus, dum durat matrimonium; quasi eo soluto idem non liceat, vt expendit Castillo dict.l.53.Tauri.colum.10.versicul.secus dicerem.& ibi Antonius Gomez.num.24.versicul. secunda ratio, per hoc contrarium tenentes. Item vrget, quòd licèt socius omnium bonorum posit dotare filias ex bonis communibus, & socius rerum particularium posit etiam eas dotare, si ita conuentum sit.l. si socius pro filia. s̃. pro socio. id tamen intelligitur, dum durat societas: nam ea finita, de bonis communibus dos filiabus minimè constitui potest: vt ibi tradit glosſ. final. quam ita explicat Antonius de Buttrio consil.7. numer.2. Decius consil.66.numer.4.& cõsil.68.numero.4. Et hinc est, quòd onus dotandi transit ad patris hæredes. Bart. & Paul.l.si marito. §. si voluntate. ĵ. eod. Decius consil.379.numer.3. & suprà diximus: ex quo innuitur, matrem ad dotandum ex parte sua minimè esse obligatam, iuxta regulam.l.neque mater. C. de iure dotium. quæ in his terminis etiam in regno Castellæ videtur admittenda.

97

His tamen non obstantibus, prima opinio verior est, quia cum hoc onus dotandi constante matrimo productum sit, & ratione illius videatur contractum.l.qui liberos. s̃. de ritu nuptiarum. huiusmodi æs alienum, etiam finita societate ex illis bonis communibus prædicto oneri subiectis exsoluendum est, iuxta regulam dictę.l.omne æs. s̃. pro socio. Neque obstant in contrarium adducta: nã ad primum de.l.53.Tauri. vltra responsionem Baeçæ tractat. de non meliorand. filiab. capit.11.numer.120. ego respondeo, cõcordandas esse opiniones, cõsiderando, quòd si pater cõstante matrimonio promittat dotem simpliciter pro filia, non declarans, quòd illam dotat ex bonis lucratis, tamen præsumitur ex illis promisisse, † vt expressè disponit.l.8.tit.9.lib.5. ordinamen. & tamen si soluto matrimonio promisisset simpliciter, potiùs ex bonis suis videretur dotasse, iuxta regulam l. final. C. de dotis promissio. & sentit ea lex, ibi, Durante el matrimonio. quidquid etiam in his terminis contrarium existimet Couarru. resolutio. lib.3. capit.19.numer.3.& Gutierrez ad leges Regni.2.part.quæst.125.ad finem. sed si expressè declarat, quòd dotat ex rebus lucratis, licitè ex illis dotem videtur promittere, etiãsi iam sit soluta societas, per suprà tradita. Non obstat secundũ de.l. si socius pro filia. cum glos. final. s̃. pro socio. nã pro vera resolutione distinguendi sunt aliqui casus. Primus est, quãdo socius omnium bonorum, vel socius rerũ particularium virtute pacti possunt dotare filias ex cõmunibus bonis: tamen dos non fuit data durante societate, neque etiam promissa, & tunc certum est, soluta societate dari, vel promitti non posse, prout neque id, quod quæritur soluta societate inter socios communicatur, quãtumcunque bona adhuc remaneant indiuisa, vt notabiliter probat Matien.l.2. titul.9.libr.5.ordinamen.glosſ.1.à nu.3. Vnde cauendum est à Fulgos. dict.l.si socius

98

socius pro filia. numer.6. qui contrarium tenet ex mente glosſ. ibi verb. cæterùm. Secundus casus est, quando dos fuit promissa constante societate, & agitur de illius exequutione, soluta iam societate, & dicendum est, cogendos esse socios ex bonis communibus dotem promissam exoluere, iuxta regulam. l. omne æs. s̃. pro socio. Neque obstat dict.l.si socius pro filia. iuncta glo. final. quia ibi filia erat hæres patris, & sic actio dotis sibi competens ratione promissionis paternę, erat confusa.l.Stichũ. §. aditio. ĵ. de solutio. vnde necessariò mulier per acceptilationem erat liberanda à marito.l.promittendo.42.§. fin. s̃. de iure dotium. l.nupta.31.§.1.ĵ.eod. Cùm igitur per acceptilationem sit sublata obligatio.l.si ex pluribus. ĵ. de acceptil. nullam habet filia actionem ad petendam dotem: secus si non fuisset hæres patris, nam tunc vel maritus dotem promissam exigeret à socijs, vel ipsa cessis actionibus, iuxt.l.si socer.45.§.Lutius. ĵ. eod. adiuncta dict.l.omne æs. s̃. pro socio. & ita sentit Fulgos. dict.l.si socius pro filia. numer.2. Socin. consil.291. num.6. libr.2. Ruin. consil.104. colum. 8. ad fin. libr.1. Est & tertius casus, quando tacitè vel expressim conuentum est, vt filia communis ex bonis communibus dotaretur, & tunc etiamsi dos promissa non fit constante societate, tamen ea finita, ex bonis communibus cõstituenda est. Et est ratio, quia respectu filiæ communis debitum videtur contractum ratione societatis, nam producitur filia communis ex matrimonio, quod est causa cõmunionis lucrorum inter coniuges, & ideò tanquam debitum contractum ratione societatis, ex bonis communibus exsoluendum est.l.socium qui. §.1. s̃. pro socio.† Vnde inferas notabiliter, quòd licèt socius soluta societate non posit filiam dotare ex bonis communibus, vt dictum est, tamen diuersum erit in filia communi. Et est ratio differentiæ, quia obligatio dotandi filias primò casu non videtur contracta ratione societatis: & ideò regulariter ex bonis communibus non debet exsolui, iuxta regulam.l.socium qui.§.1. s̃. pro socio. Sed in secundo casu obligatio dotandi filias, de qua.l.final. C. de dotis promissio. & l. qui liberos. s̃. de ritu nuptiarum. semper ratione matrimonij contrahitur, & sic ratione tacitę societatis, quæ ex eo videtur resultare: vnde semper ex bonis communibus exsoluenda est. dict. l. socium qui. §.1. & l. antepenultim s̃. pro socio. & diximus suprà. Non obstat tertium, quia respõdeo, argumẽtũ concludere, quãdo inter virum & vxorẽ nulla societas cõtracta esset, tacitè vel expressim: nã ea cõtracta, hæres mariti potest cogere vxorem, vt etiam pro parte sua dotem exsoluat. Fulgos. dict.l.si socius pro filia. numer.2. In regno sanè Portugaliæ in hac materia habetur Ordinatio. libr.4. titul.77.§.2.ad finem. quæ iubet ius commune seruari, quando matrimonium cõtrahitur per dotem & arras. Ad cuius explicationem sciendum est, in eo regno, si matrimonium nõ contrahatur secundũ regni cõsuetudinem, sed per dotem & arras, nullã cõmunicationem bonorũ fieri inter coniuges, nisi quatenus per pactum conueniatur. Ordin. lib.4.tit.7. §.5. quæ aperte sentit, quòd si nullum pactum interuenerit, nihil etiam communicabitur inter coniuges. Vnde infertur, quòd si in prædicto regno matrimonium contrahatur per dotem & arras, acquisita constante matrimonio, non communicabuntur inter coniuges, sed vnusquisque habebit id, quod sua industria acquisiuit, iuxta not.l Quintus. s̃. de donatio. inter virum. & diximus in prima parte huius legis. Vnde leges Castellæ inducentes cõmunionem lucrorum inter coniuges, etiamsi nihil cõuentum sit.l.2.& l.5.titulo.9.libr.5.ordinamenti. sunt exorbitantes à iure communi, vt tenet Ioann. Andr. cap.2. de donatio. inter

99

virum. & plures, quos refert Simancas in Catholici. Institutio. cap. 9. num. 138. Didacus de Pace, quæstione ciuili. 6. numer. 12. & quæstione. 8. numer. 24. Matiençø. l. 2. titul. 9. libr. 5. ordinam. glo. 1. num. 77. quibus adde Aymon. consil. 30. ac proinde minimè obtinebunt in regno Portugaliæ, in quo Ordinatio iubet
100 cõmune ius obseruari: † non ergo in eo lucra cõmunicabuntur inter coniuges, nisi id pacto fuerit expressum. Inuenio tamen, quòd Anton. Gãma decisio. 314. num. 4. contrarium resoluit, existimans, ex dispositione iuris communis quæsita cõstante matrimonio, communicari inter coniuges, etsi nihil sit expressum: allegat capit. 2. de donatio. inter virum. & quia inter coniuges semper videtur contracta societas. capit. cum societas. 27. quęstion. 2. l. cum hic status. §. si inter. s̃. de donation. inter virum. Palac. repetit. rubric. §. 61. in princip. quæ societas saltem communionem lucrorum debet inducere. Quæ tamen opinio ex suprà traditis apertè confunditur, neque
101 enim iure communi lucra communicantur inter coniuges, vt suprà diximus, & latiùs comprobat Couarru. de sponsalib. 2. parte, capit. 7. §. 1. numero. 5. Matiençø. l. 2. tit. 9. lib. 5. ordinam. glo. 1. numer. 2. & innuit. l. 1. tit. 9. libr. 5. ordin. Neque obstant Gammæ rationes, nam ad primam de cap. 2. de donatio. inter virum. respondetur loqui in bonis, quæ cõmuniter coniugibus obuenerunt: quod ibi exemplificant glos. & Panorm. nu. 3. quando cõmuni pecunia fuerunt quæsita, vel etiam communi nomine: sed extra hũc casum procedent suprà tradita. Ad secundum de capit. cum societas. 27. quæst. 2. respondetur loqui de societate quoad mutuam cohabitationẽ, non verò de societate quæ inducat cõmunionem bonorum, vt deducunt Couarr. & Matiẽço, vbi suprà. Vnde in regno Portugaliæ, in quo ius cõmune iubetur obseruari, non cõmunicabitur nisi id quod pacto fuerit expressum. Quo fit, vt licèt quando matrimoniũ contrahitur secundùm regni consuetudinem, vxor teneatur exoluere debita contracta cõstante matrimonio; quia tunc vniuersalis societas omnium bonorum videtur cõtracta inter coniuges, Ordinat. lib. 4. tit. 7. §. penult. tamen si matrimonium contrahatur per dotem & arras, onus soluendi debita incumbit soli marito, & dos integra vxori restituenda est. l. final. C. solut. matrimon. Gamma decis. 186. & decis. 366. Iuxta quæ dicẽdum est, quòd si in regno Portugaliæ matrimonium contrahatur per dotem & arras, & nihil sit conuentũ, in eo regno obseruabitur decisio. l. neq; mater. C. de iure dotium. si verò pactum sit, quòd quæsita constante matrimonio communicentur, tunc ratione pacti dos ex lucris exolui poterit, declarando vt diximus in prima parte huius legis, & per Boer. decisio. 22. à numer. 29. & latiùs dicemus. l. si constante. numer. 51. ff. eod. Sed quid si maritus & vxor simul promittant dotem pro filia? † Et videtur dicendum, quoad partem vxoris nihil valere obligationem. Licèt enim mulier promittendo dotem, efficaciter obligetur. l. si dotare. & l. final. C. ad Velleian. tamen si obliget se simul cum marito, pro eo ad quod maritus principaliter erat obligatus, ipso iure non valet obligatio vxoris: authent. si qua mulier. C. ad Velleian. quæ videtur procedere etiam in obligatione ex causa dotis, iuxta regulam. l. in fraudem. §. final. ff. de milit. testament. Et confirmatur, quia licèt prohibitio Velleiani inueniatur limitata fauore dotis, non ob id infertur, idem esse recipiendum in prohibitione dict. authen. si qua mulier. quæ omnino diuersa est à prohibitione Velleiani, & ideò succedit regula. l. final. s̃. de calumniat. l. cũ propter. & ibi Bartolus. ff. de legat. præstand. quod ita in specie tenent Alexan. hîc nu. 39. Areti. col. penul. ad finem. cũ quibus transit Palac. repetit. rubric. §. 49. num.

num. 2. Sed his non obstantibus, verius est, dict. authent. si qua mulier. non procedere, quãdo mulier obligauit se simul cum marito ex causa dotis: nam ea authentic. illud tantùm inducit, vt in quibus casibus iure antiquo mulier obligata habebat exceptionem Velleiani, hodie ipso iure tuta sit, si simul cum marito se obliget: sed quando mulier erat obligata ex causa dotis, iure antiquo non habebat exceptionem Velleiani dict. l. final. C. ad Velleian. ergo dispositio dict. auth. ad hunc casum minimè pertinet: & ita Bald. Nouellus de dote. 6. parte, priuilegio. 3. ad finem. & priuileg. 12. numer. 2. & hîc numer. 84. & numer. 124. Camill. numer. 170. ex hoc concludentes, quòd si mulier simul promittat dotem cũ marito, mulier efficaciter remanebit obligata pro parte sua, non obstante dispositione dict. authent. si qua mulier. subscribunt Palac. in rubric. §. 66. numer. 11. Socin. consil. 80. numer. final. lib. 4. Aymon consil. 77. numer. 1. Gregor. l. 3. titul. 12. part. 5. litera. C. & defendit Baeça tracta. de non meliorand. filiabus. cap. 11. à numer. 37. & à numer. 44. & pro constanti tenet Bald. consil. 106. num. 1. lib. 5. Quod ita apud Castellanos constitutum fuit. l. Tauri. 53. quæ hodie est. l. 8. titul. 9. lib. 5. ordinament. & ibi notat Azeuedus numer. 10. Anton. Gomez. l. Tauri. 50. numer. 25. & ita apud nos sentit Ordinatio
102 lib. 4. titul. 77. §. 2. † facit. l. siue vxor. s̃. de donatio. inter virum. vbi valet donatio facta per vxorem marito, vt filia detetur: extollit Cremen. singul. 4. Palac. in rub. §. 49. numero. 1. Sed præsuppositio quòd vxor promittens ex causa dotis simul cũ marito, pro parte sua obligetur, videndũ est qualiter huiusmodi obligatio exequenda sit? Et Nouellus de dote. 6. part. priuilegio. 3. in fine, asserit vidisse consultum, quòd si pater & mater simul promittant dotem pro filia, videatur vxor obligata quasi fideiussor mariti, ita vt quod eo nomine ex suo soluerit, possit ab eo repetere, iuxta regulam. l. indebitam. s̃. de condict. indebit. nisi mulier sit diues, & maritus inops: nam cùm tunc ipsa teneatur filiæ dotem constituere. l. neque mater. C. de iure dotium. & suprà diximus, eo modo videtur se obligasse, & non animo repetendi: subscribit Aymon consil. 77. num. 3. Rolan. consil. 64. libr. 1. Ronchegallus. l. reos. §. cum in tabulis. numer. 31. & l. si id quod. numer. 20. ad finem. ff. de duob. reis. Palac. in rubric. §. 66. numer. 11. & alij quos refert Baeça tracta. de non meliorand. filiabus, capit. 11. numer. 41. Fundamentum huius opinionis est, quia licèt duo obligati in solidum creditori, respectu ipsius creditoris censeantur esse duo rei debendi. l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duob. reis. siue vtilitas ad vtrumque perueniat, siue ad vnum tantùm, & siue creditor id sciat, siue ignoret, vt post alios resoluit Ronchegallus. l. 3. §. vbi duo. numer. 169. ff. de duobus reis. tamen quoad ipsos obligatos inducitur quædam reciproca fideiussio; ita vt si negocium principaliter ad vnum pertineat, eius respectu alter videatur pro eo fideiussisse: si verò ad vnum pertineat pro parte, & is in solidum se obligauit, videatur pro parte alterius fide iubere. l. vir vxori. §. final. & ibi Fulgos. & Paul. s̃. ad Velleian. l. si pro parte. §. final. s̃. de in rem verso. l. sed & Iulianus. §. item si duos. s̃. ad Macedonia. per quæ iura ita concludit Bartolus. l. reos. numero. 1. ff. de duobus reis. Corneus notabiliter consil. 124. numero. 4. libr. 1. & consil. 361. numer. 2. ad finem. libr. 4. Aymon consil. 77. numero. 3. Siluanus consil. 2. numero. 11. Ronchegallus. l. si id quod. numer. 20. ff. de duobus reis. quibus adde Alexandrum consi. 66. numer. 4. libr. 4. declarando vt per Aretin. cons. 33. numer. 8. Aymon consil. 91. num. 4. Sed negocium dotandi filias, ita in solidum pertinet ad maritum: ergo mulier simul se obligans cum marito in

solidum, respectu mariti videtur pro eo
103 fideiubere, † atque ita si solidam dotem
soluerit, poterit eam integram repetere
à marito. Corne. consil. 124. libr. 1. & cõ-
sil. 316. libr. 4. Aymon videndus consil.
77. numer. 3. & consil. 91. numer. 2. Ro-
land. consil. 64. numer. 5. libr. 1. Sed his
non obstantibus, contrarium est verius,
& etiã receptius, quòd si maritus & vxor
simul promittant dotem pro filia, quili-
bet pro sua virili teneatur: si verò addi-
ta dictione, In solidũ, esse duos reos de-
bendi, iuxta distinctionem dict. l. reos. §.
cum in tabulis. & quòd si mulier con-
uenta ratione huius promissionis, ali-
quid soluerit, nihil potest à marito repe-
tere; quia animo donandi filiæ videtur
promisisse. l. vnica §. accedit. C. de rei
vxor. actio. & ita Paul. consil. 372. in prin
cip. libr. 1. Socin. consil. 291. libr. 2. & cõ-
sil. 5. à numer. 15. libr. 4. Ruin. hîc à num.
158. & consil. 101. numer. 15. libr. 1. An-
ton. Gomez. l. Taur. 50. numer. 25. Baeça
tract. de non meliorand. filiabus, cap. 10.
numer. 37. & numero. 44. Et in Castella
ita constitutum est. l. Tauri. 35. quæ ho-
die est. l. 8. titul. 9. lib. 5. ordinamenti. no
rat Palac. repetit. rubric. §. 49. numero. 5.
& ita in eo Regno obseruari asserit Ma-
tienço. l. 3. tit. 9. libr. 5. ordinamenti. gl. 7.
numer. 7. Azeuedus. l. 8. titul. 9. libr. 5. or-
dinamenti. numero. 16. & apud nos sen-
tit Ordinatio lib. 4. titul. 77. §. 4. Ratio hu
ius conclusionis deducitur ex decisione
dict. §. accedit. vbi promissio dotis facta
per mulierẽ, censetur facta animo do-
nandi illi: quod fauore dotis fuisse indu
ctum dicit Bartolus. l. quæ dotis. num. 6.
ff. eod. ergo si soluat, nihil eo nomine re-
petere poterit. l. cuius per errorem. ff. de
regulis iuris. & in specie aduertit Siluan.
consil. 2. numer. 19. & numer. 23. Ne-
que huic inductioni satisfacit responsio
Cornei. consil. 124. numer. 6. lib. 1. regu-
lam dict. §. accedit. non procedere, quã-
do pater simul cum alio dotem promit-
tit pro filia: nam prout tunc respectu pa
tris qui habet filiam in potestate, non
præsumitur donatio. dict. §. accedit. ad
finem. ita etiam & ille, qui simul cum eo
promisit, non debet videri habuisse ani-
mum donandi, iuxta regulam. l. iam hoc
iure. ff. de vulgari. quia replicabitur, in
hac promissione interuenisse duas per-
sonas, inter quas est diuersa ratio: nam
pater cum teneatur dotare, non potest
videri donasse. l. rem legatam. ff. de adi-
mend. legatis. vxor autem, vel alius qui
non tenetur dotare, fauore dotis debet
videri promisisse animo donandi. dict.
104 §. accedit. † Planè quando in eâdẽ clau-
sula copulantur duo, in quorum vno mi
litat ius commune, & in alio ius speciale,
non fit vniformis determinatio. l. si ita
scriptum. & ibi Plumbinus. ff. de manu.
testa. & in specie aduertit Socin. cons. 5.
numer. 17. libr. 4. Ruin. hîc numer. 164.
Siluanus consil. 2. numer. 29. Minus etiã
satisfacit alia responsio Paul. consil. 96.
ad finem. libr. 2. præsumptionem dict. §.
accedit. procedere in fauorem mulieris
dotatæ: cæterùm si adsit persona, quæ
secundùm leges tenebatur eam dotem
dare, respectu istius dotans non de-
bet videri habuisse animum donandi,
sed potiùs repetendi, quasi ipso gestu vti
liter negocium eius gesserit. Prout vide
mus, quòd mater simpliciter præbens ali
menta filijs, quoad filios videtur habuis-
se animum donandi. l. alimenta. C. de ne
goc. gestis. & tamen si supererat pater,
qui filios primo loco teneretur alere, re-
spectu istius videtur habuisse animum
repetendi. l. Nesennius. ff. de negoc. gest.
l. si quis à liberis. §. si mater. ff. de liberis
agnoscendis. Ordinat. libr. 4. titu. 68. §. 1.
in fin. Quam Paul. responsionem proba
uit Corne. consil. 124. numero. 7. libr. 1.
Ruin. consil. 171. numer. 4. & numer. 12.
libr. 1. vbi etiam confirmat authoritate
gloss. l. final. verb. paternum. C. de dotis
promissio. sentientis, præsumptionem
collectam ex d. l. Nesennius, fortiorem
esse illa, quæ deducitur ex d. §. accedit.

Et

Et planè dict. l. Nesennius. probat, quòd
si pater viuat, & mater præstitit ali-
alimenta filijs, videtur animo repeten-
di à marito illa præstitisse: ergo idem di-
cendum est in dote, non obstante præ-
sumptione deducta ex dicto. §. accedit.
quod & admittunt Nouellus de dote.
6. parte, priuilegio. 3. numer. 6. & hîc nu
mer. 82. Palac. in rubric. §. 66. numer. 12.
Gregor. l. 30. titul. 11. partit. 4. gloss. Otro.
ad finem. Alciat. responso. 153. num. 3.
Menochius libro. 2. de arbitrar. casu. 88.
numer. 44. Cæterùm neque hæc respon
sio satisfacit argumẽto suprà facto: tùm
quia restringit generalitatem dict. §. ac-
cedit. tùm etiam quia text. ille probat,
dotem promissam per extraneum cen-
seri aduentitiã: quod non esset verum, si
animo repetendi dos conferetur data;
quia tunc magis diceretur profectitia. l.
profectitia. 5. in princip. ff. de iure do-
105 tium. † & in specie aduertit Ruin. con-
sil. 101. num. 15. ad finem. libr. 1. Siluan.
consil. 2. numer. 19. Neque similitudo il-
la (qua prædicti vtuntur) alimentorum
scilicèt, ad dotem, in nostro proposito
est admittenda: nam videmus quòd ex-
traneus præstando alimenta, animum
repetendi videtur habuisse. l. si paterno.
cum gloss. final. C. de negoc. gestis. & ta-
men dotãdo videtur habuisse animum
donandi. dict. §. accedit. & in specie ad-
uertit Socin. consil. 291. numer. 12. lib. 2.
& cons. 5. nu. final. lib. 4. Ruin. cons. 145.
numer. 9. lib. 4. & notab. prosequitur Sil-
uan. consil. 2. à numero. 25. Caualcanus
decisio. 34. numer. 7. in. 1. par. Neque re-
pugnat authoritas gloss. dict. l. final. verb.
paternum. nam est aduertẽdum, quòd
illa glossa pro sua opinione adducit
dict. l. Nesennius. item & l. cum post. 44.
ff. de admin. tutor. vbi expressè proba-
tur, quòd ille qui administrat bona mu-
lieris, promittendo dotem pro muliere,
in dubio non est credendus habuisse
donandi animum, & ibi notat Bartol. nu
mer. 2. Bald. l. final. numer. 2. C. de dotis
promissio. & dicit receptissimum Meno
chius libr. 2. de arbitrar. casu. 88. num. 47.
ampliando, vt notabiliter per Caualcan.
decisio. 44. numer. 6. Vnde mens prædi-
ctæ glossæ non fuit dicere absolutè, præ-
sumptiones expressas in d. l. Nesennius.
tanquam fortiores excludere præsump-
tum animũ donandi, de quo in d. §. ac-
cedit. sed tantùm primã præsumptionẽ
expressam in dict. l. Nesennius. quòd qui
administrat bona, non videtur habuisse
animum donandi, etiam locum sibi vin-
dicare in dote, vt est expressum dict. l. cũ
post. §. 1. ff. de administr. tutor. aliæ enim
præsumptiones expressæ. dict. l. Nesen-
nius. quoad alimenta, quoad dotem mi-
nimè sunt admittẽdæ: nam quanuis ex-
traneus simpliciter præstando alimenta
videtur præstitisse animo repetendi ab
eo, cui ius alendi de iure incumbebat,
vt est expressum dict. l. Nesennius. tamẽ
diuersum erit in dote, quia fauore illius
præsumetur donandi animus. dict. §. ac-
cedit. Et explicando prædicto modo gl.
dicta. l. final. verb. paternum, vera erit
eius conclusio, vt ibi declarat Salicet.
quæstion. 3. Socin. consil. 5. numer. fina.
libr. 4. Baeça tractat. de non meliorand.
106 filiabus, cap. 12. numer. 16 † Vnde infer-
tur, quòd in terminis nostræ quæstionis,
si maritus & vxor simul dotem promit-
tant pro filia, videtur mater habere ani-
mum donandi filiæ. dicto. §. accedit. &
consequenter nihil poterit eo nomine
repetere à marito. Neque obstat fun-
damentum contrariæ opinionis, nam
licèt regulariter verum sit, quòd cor-
reus obligans se pro negocio ad alium
pertinente, videatur animo fideiuben-
di pro eo interuenisse, vt suprà dictum
est, id tamen non procedit in obligatione dotis: nam cùm obligans videatur habuisse animum donandi mulieri, pro qua dotem promisit. dict. §. accedit. succedit regula, quòd fideiussor

animo

animo donandi interueniens, si soluat, nihil repetere potest à principali. l. si remunerandi. 6. §. si passus. ſ. mandati. l. quod dictum. 33. ſ. de pactis. nam & quando correi se obligant ex mera liberalitate, si vnus solidum soluat, nihil ab alio repetere potest. l. in lege Falcidia hoc obseruandum. 62. ſ. ad legem Falcidiam. Bartolus. l. reos. numer. 1. ad medium. ſ. de duob. reis. communiter receptus, vt asserit Corne. consil. 124. numer. 3. libr. 1. & consil. 316. numer. 2. libr. 4. Quinimo generaliùs ex dict. l. in lege Falcidia hoc obseruandum, colligitur, quòd vbi duo correi obligant se ex causa lucratiua, quod vnus soluit, ab alio repetere non potest; quanuis aliud sit in correis ex causa onerosa. l. 2. C. de duob. reis. tradit Matthesilan. singul. 120. & est communis resolutio, vt asserit Cassan. in consuetudin. Burgundiæ rubr. 4. §. 11. gloss. Contre la feme. nume. 10. & fatetur receptum Tessaurus decisio Pedamontan. 191. num. 3. Quidquid contrarium teneat Bald. l. si in rem. C. si certum petatur. Aymo. consil. 77. Ronchegallus. l. reos. à nume. 47 ſ. de duob. reis. & tãquam verius latè probet Tessaurus decisio Pedamontan. 191. à numer. 4. Sed quando maritus & vxor simul promittũt dotem pro filia, mulier videtur se obligasse ex causa lucratiua; quia animo donandi videtur filiæ dotem promisisse: ergo soluens ex ea causa, nihil poterit repetere à marito: vt in terminis aduertit Baeça tract. de nõ melioran. filiab. cap. 35. num. 14. Et vtique implicat cõtradictionẽ, quòd quis habeat animum donandi alteri, & sic vtendi liberalitate, & quòd nihilominus id, quod ex ea causa soluerit, possit ab alio repetere. Vnde quod suprà diximus, ita explicandum est, vt quando maritus viuit, vxor præstans alimenta liberis, non animo donandi liberis, sed animo repetendi à ma-
107 rito videatur præstitisse. † Ex quibus infertur, cauendum esse à Nouello de dote. 6. parte, priuilegio. 3. numer. 6. quòd si mater promittat dotem pro filia nomine proprio, quia maritus erat absens, quòd tunc poterit dotem à marito reuerso repetere: argumento. l. si quis à liberis. §. si mater. ſ. de liberis agnoscend. subscribit Palac. in rubric. §. 66. num. 12. Baeça tractat. de non meliorand. filiabus, capit. 11. numer. 42. id enim apertè confunditur ex dict. §. accedit. & suprà resolutis. Et pariter corruit quod tradit Palac. in rubric. §. 49. numer. 4. quòd si vxor dedit aliquid marito, vt id daret filiæ naturali mariti pro dote, non valebit donatio, quia in effectu priùs videtur donasse marito, cui incumbebat onus dotandi filiam naturalem: nam & id confunditur ex suprà resolutis: nam cùm ita videatur donatum marito, vt in incontinenti transferat in dotem filiæ naturalis, illà momentanea donatio, quæ videtur facta marito, nõ est in consideratione, ac proinde quasi directò donatio sit facta filiæ naturali pro dote, valida censetur donatio: ita est text. l. profectitia. 5. §. hoc & in matre. ſ. de iure dotium. quam ad id notat Bartol. l. 2. §. 1. numer. 2. ſ. de donatio. Palac. in repetit. rubric. §. 48. numer. 2. addo bonum textum. l. si liqueat. ad finem. C. de inofficio. donatio. facit. l. mater cum filiæ. 35. ſ. de iure dotium. l. Lutius. ſ. quibus mod. pignus vel hypothec. &. l. siue vxor. 35. ſ. de donat. inter virum. Item & ex prædictis infertur, quòd si pater & nouerca promiserunt dotem pro filia suscepta ex alio matrimonio, nouerca pro parte sua videtur donasse priuignæ, & ideò nihil poterit repetere à marito: & ita Antonius Gomez. dicens se ita consuluisse. l. Tauri. 50. numer. 25. & idem è contra Gamma decision. 308. numero. 9. licèt si nouerca nihil expressè promittat, pater soluens dotem filiæ primi matrimonij, teneatur

neatur in solidum illam in partem suam imputare, siue ex bonis proprijs eam partem vxori resarcire. Palac. in rubric. §. 62. numer. 32. Burgos de Pace quęstione ciuili. 8. numer. 16. & suprà diximus num. 93. Quòd si in terminis, de quibus suprà, quilibet se in solidum obligauerit, & conuentus solidum soluerit, nihil poterit ab alio repetere: nam cùm animo donandi se obligauerit, inducetur regula. l. in lege Falcidia. 62. ſ. ad lege Falcidiã. Denique ex suprà dictis infertur, cauendum esse à Bald. Nouello de dote 6. parte, priuilegio. 3. numero. 6. dum tenet, quòd si consanguineus, vel extraneus promiserit dotem pro filia, quæ patrem viuum habebat, poterit id quod in dotem dedit, à patre mulieris repetere
108 actione negociorum gestorum: † argumento. l. si paterno. cum glossa final. C. de negoc. gestis. subscribit Palac. in rub. §. 66. numer. 2. & repetit. cap. per vestras. 3. norab. §. 4. numer. 19. fol. 206. Ruin. cõsil. 171. numero. 8. lib. 1. Baeça tractat. de non melioran. filiabus, cap. 12. num. 11. & eâdem ratione idem esse admittendum, si pater & extraneus simul dotem promittant pro filia, cõtendunt Guilliel. cap. Raynuntius. verb. dotem. num. 24. & Baeça dict. tractat. de non melioran. cap. 10. numer. 192. omnes enim hæ tra-
109 ditiones apertissimè confunduntur ex suprà resolutis, nam prædicti omnes simpliciter dotando, videntur habuisse animum donandi mulieri. dict. §. accedit. tradit Bald. l. final. numero. 12. C. de doris promisio. Panormitan. consil. 12. colum. 3. post medium. lib. 1. ergo debet cessare repetitio, vt suprà dictum est. Et quanuis Iason. l. si vnus. §. si ante aditam. in fine. ſ. de pactis. id limitet, nisi ad illã dotem præstandam pater esset obligatus, saltem officio iudicis, quia tunc promittens poterit ab eo repetere, & subscribat Arias. l. Tauri. 27. numero. 49. tamen in promissione dotis ea traditio admitti non potest, cùm in ea semper præsumatur donandi animus. dict. §. accedit. & in specie colligitur ex. l. & ideò. 7. §. final. ſ. de in rem verso. & tradunt Vincent. hîc numer. 37. Ripa numer. 94. Socin. consil. 6. numer. 6. lib. 4. Baeça tracta. de nõ melioran. filiab. cap. 12. nu. 10. Similiter si extraneus, siue solus, siue simul cum patre mulieris dotem promittat, semper videtur habere animum donandi, siue tempore promissionis pater mulieris sit mortuus, siue viuat, vt constat ex suprà traditis, & in specie annotat Vincent. hîc numer. 32. Socin. consil. 5. numer. 20. lib. 4. Azeuedus. l. 8. tit. 9. lib. 5. ordinament. numer. 17. Pręsuppositâ igitur validitate, & efficacia prædictæ promissionis, videndum est, in quibus bonis vxoris facienda sit exequutio, vt promissioni dotis satisfiat. Et Speculator titul. de emptio. & venditio. §. tertio loco. numer. 11. sentit, quòd debet fieri exequutio in bonis paraphernalibus vxoris dotem promittentis: in dotalibus enim exequutio fieri non potest, ex regula. l. Titia. 63. ſ. de iure dotium. subscribit Imol. cap. cum contingat. numero. 25. de iure iurand. Aretin. hîc colum. penultim. ad medium. Alexand. numero. 36. Campes. de dote. 4. part. quæstion. 25. Palac. in rubric. §. 66. numer. 13. Gamma decis. 366. numer. 3. † Vnde inferri videtur, quòd si maritus & vxor simul dotem promittant pro filia communi, ratione huius promissionis non poterit fieri exequutio in rebus dotalibus vxoris, sed tantùm in paraphernalibus: & ita Palac. reperit. rub. §. 49. nu. 5. quod attenta dispositione iuris communis, verius & receptius esse fatetur Baeça tractat. de non meliorand. filiabus, cap. 11. numer. 47. Contrarium tamen expressum est. l. Tau. 53. quæ hodie est. l. 8. titul. 9 libr. 5. ordinam. qua constituitur, quòd si pater & mater simul promittant dotẽ pro filia, ex bonis lucratis constãte matrimonio dos soluẽda est; & si illa nõ supersint, rũc ex bonis proprijs promittentium, etiã dotalibus,

dos

dos exoluenda est, notat Palac. repetit. rubric.§.66.num.13.Matiençó.l.3.tit.9. lib.5.ordinam.glos.7.num.7.&apud nos sentit Ordin.lib.4.numer.77.§.2. ad fin. Quinimo, & attento iure communi,id etiam esse verius agnoscunt Boerius in consuet.Biturice͂sib.rubr.8.§.1.col.pen. Anton.Gomez.l.Tauri.50.nu.25.& ante eos pro constanti habuit Bald.consil. 106.num.1.lib.5. Et patet ex eo,quòd licèt pro debito personali vxoris cõtracto constante matrimonio, non possit fieri exequutio in rebus dotalibus,inuito marito: glo.1.in fine.l.quinque legibus.ff. de bonis dãnatorum.& ibi Bart.nu.2. idem Bart.l.à diuo Pio.§.in venditione. & ibi Paul.num.4.Iason. num.20.ff. de re iudi. Guido decisio.447. Celsus cons.7.nu.5. id tamen ea ratione procedit, quia si in illis fieret exequutio,præiudicaretur marito,qui ex illorum fructibus debet sustinere onera matrimonij.l.Titia.63.ff. de iure dotium.& ideò dum durat matrimonium,non debet fieri exequutio in rebus dotalibus.l.si donaturus. §. final.ff. de condictio.ob causam. Quæ ratio cessat in nostro casu: nam præiudicium mariti compẽsatur cum eo cõmodo, quòd propter hanc exequutionem ipse liberatur ab obligatione.l.qui liberos.ff.de ritu nuptiarum. & quia cùm maritus consenserit, quòd mulier dotem promitteret pro filia, is consensus etiam extenditur ad exequutionem,quę ratione illius promissionis fieret: glos.l.3.§.sed vtrum.ff. de minorib. & consentienti non videtur inferri præiudicium considerabile.l.
110 cum donationis.C.de transactio. † Neque Speculator suprà in contrarium citatus contradicit, loquitur enim in muliere obligante rem dotalem pro dote alterius mulieris: quę quidem obligatio valere non potuit,etiã consentiente marito,iuxta regulam generalem.l. vnicæ. §.& cum lex.C. de rei vxor. action. quæ & in alienatione ex causa dotis debet locum habere :argument.l.assiduis.§. exceptis. C.qui potior. in pignorib. & infrà latiùs dicemus:vnde ratione promissionis nullius,nulla poterit fieri exequutio.l.4.§. condemnatum.ff. de re iudicat. Cæterùm quando generaliter dotem promisit,obligando personam suam,poterit fieri etiam exequutio in rebus dotalibus,quia prohibitio dict.l.vnicæ.§.& cum lex. non debet locum habere in ea alienatione,quæ immediatè fit authoritate rei iudicatæ.l.3.§.item quæri.ff. de rebus eorum.l.alienationes.13.ff. famil. erciscund. cum similibus, de quibus per Pinel.l.1.C.de bonis matern.3.parte,numer.24.& ita in terminis aduertũt Paul. consil.435.numer.3.libr.1. Ruin. consil. 194.numero.6.libr.1. Vlteriùs circa hoc dotis priuilegium, septimò loco & illud quæritur, vtrùm auus teneatur dotare neptes suas? Et Bart. hîc nu.12. remittit se ad.l.dedit dotem.ff.de collatio. bonorum. quæ probat, auum teneri dotare neptes. Idem etiam probat.l.qui liberos. ff.de ritu nuptiarum.ibi, Liberos, adiuncta.l.liberorum.ff.de verborum significa tion.probat etiam.l.final.C.de dotis promissio.ibi: Suam sobolem,iuncta.l.final. C.de emancipat. liberorum.& est text. clarus.l. cognouimus. C. de hæretic.& ita quòd auus teneatur dotare neptes, receptum esse asserit Crot.hîc num.80. Socin.Iunior.numer.190. Corras.dict.l. qui liberos.numer.104. & plures, quos referunt Baeça tracta.de non melioran. filiabus,cap.7.numer.16.Padilla authen. res quæ.numer.58. C. communia de legatis.Matiençó.l.1.titul.2.libr.5.ordinament.glos.2.numer.5. & Lara.l.si quis à liberis.§.non tantum.column.final.ff.de liberis agnoscendis.Illud tamen controuersum est,vtrùm hæc obligatio aui duret, quantumcunque filius sit dies, & ex bonis proprijs possit filias commodè dotare? Et magis communiter receptum est,auum hoc casu non teneri do-
111 tare neptes, † vt tenet Bald. authentic. res quæ. numero. 12. C. communia de legatis.

de legatis. & esse receptum asserunt Iason hîc numer.27.Alciat.num.98. Ripa numer.74.& latè defendunt Bulgarinus hîc num.30.Bolognetusà num.120.Cãpesius de dote.1. parte. quæstione. 18. Palac. repeti. cap. per vestras.3.notabili. §.24.numero.1.folio. 229. Socinus consilio.33.numer.16. libr. 3. Aymon consilio.219.numer.3.Gregorius.l. 8. titulo 71.partita.4.in glos.fin.Menochius cõsilio.81.numer.48.libro.1. Et secundùm istam opinionem latè consuluit Aretin. consilio.17.à num.13.Viuius libr.2.communium,opinio.99. Adducitur pro hac sententia.l.dedit dotem.6.ff. de collatione bonorum. dum probat, auum teneri dotare neptes propter filium: ergo fi-
112 lio principaliter incumbit onus dotandi,& auo competit propter illum, scilicèt in subsidium, si ipse dotare non possit:argument.authentic.præsente.C.de fideiussor.& est de mente Bulgarini hîc numer.40.Ripę numero. 74. & aliorum quos refert Cephalus consilio. 105.à numer.36.libr.1.& Matiençó.l.1.titulo. 2. libr.5.ordinamenti,glos.2.num.5.Secũdò videtur text.l.profectitia.5.§.si filius. 2.ff.de iure dotium. vbi si filius in potestate patris constitutus promisit dotem pro filia,& mortuo patre, dotẽ exsoluit, dicitur proprium æs alienũ soluisse: & sic sentit,patrem principaliter ad dotandum filias teneri: ac proinde si mortuo auo bona habeat, teneatur ex illis bonis propriæ obligationi satisfacere: & ita inducit Ruinus consilio. 138. numero.1.ad finem.libr.4. Facit & tertiò, quia si filius est dies, & auus dotat neptem, tenetur filius hanc dotem in propriam legitimam imputare: nam cùm auus contemplatione filij, & eius causa dotem dederit nepti, iuris interpretatione perinde est, ac si filio eam dotem dedisset. l.sed si plures.§.in arrogato.ff.de vulgari.& ita inducetur.l.quoniam nouella.C.de inofficios. testamẽt. ex Cyn.l.scimus.quęstione.5.C.de inofficios.testamen. latè Antonius Gabriel lib.3 communiũ.tit.de iure dotium.cõclusione. 5. numer.2. Et tamen aliud dicetur,si filius sit inops:cùm enim tunc onus dotandi incumbat auo ex propria persona, illam dotem minimè filius imputabit in suam legitimam: quod ita resoluunt Alexander.l.in quartam. num. 28.ff.ad legem Falcidiam.& ibi Ripa numero. 207. Paulus de Montepico numero.249. asserentes in hoc omnes conuenire: & subscribit Decius consilio.81. num.5.Crotus hîc numer. 86. Ergo ex hac communi traditione apertè colligitur, auum non teneri ex propria persona dotare neptes, nisi quando filius est inops. † Quartò facit, quia auus tunc demum tenetur alere neptes, quando filius est inops: secus si sit dives.Bartol. l.penultim.in fine.ff.de liberis agnoscendis.probat.l.4.tit.19.partit.4.& ibi notat Gregoriusverbo,Tan pobres.ergo idem in dote videtur recipiendum. Contrariam tamen opinionem,imò quòd auus teneatur dotare neptes, etiam quando filius sit dives,sentit Baldus consil. 323. materia.numero.1.libro.3. defendit Socinus hîc numero.49.Crotus à numero 83.Socinus Iunior hîc numer.192. Aretinus cap.ex parte tua.num.21.de accusatio.Baptist.l. frater à fratre. num. 129. ff.de cond. indeb. Et hanc opinionem in puncto iuris esse veriorem asserit Socinus Iunior consilio.79.à numer.37. lib. 3.& eam latè defendit Corras. hîc.2. lectur.numer.14.Pro qua opinione vrget generalitas.l.dedit dotem.ff. de collatio. bonorum. Neque satis facit responsio Bulgan. hîc nume.39.Claud.numer.14. quòd illa generalitas procedit attento tempore.ff. quo filiusfamil. nulla poterat habere bona.l.placet.ff. de acquiren. hæredit.& ideò meritò præsupponitur, quòd generaliter onus dotandi incumbit auo : quoniam replicabitur, quòd etiam iure. ff.filius poterat habere propria bona, scilicèt castrensia, vel quasi:

& tamen regula dict. l. dedit dotem. generaliter perscripta est. Prætereà. l. cognouimus. C. de hæreti. & l. fin. C. de dot. promissione. sunt Iustiniani, cuius tempore filiusfamiliàs habebat proprietatẽ aduentitiorum. l. cùm oportet. C. de bonis quæ liberis. & tamen in prædictis iuribus generaliter dicitur, quòd auus tenetur dotare neptes. Secundò vrget. l. penult. ff. de liberis agnoscendis. nam cõstituit differentiam inter descendentes per lineam masculinam, vel fœmininã: & in hoc secundo casu vult, quòd auus non teneatur alere nepotes, nisi filius inops sit. Vt ergo is casus differat à primo, intelligendum est, auum per lineam masculinam teneri alere nepotes, etiam si filius diues sit: ergo à fortiori tenebitur dotare: quia faciliùs quis cogitur dotare, quàm alere: nam filiam diuitem non tenetur parens alere. l. si quis à liberis. §. sed si filius. ff. de liberis agnoscendis. & tamen tenetur eam dotare. l. fin. C. de dotis promissione. Quo argumento vtitur in specie Aretinus cap. ex parte tua. numer. 21. de accusationib. & eo non relato, Socinus Iunior hîc numer. 192. Et confirmatur, quia Doctores communiter constituunt differentiam inter auum paternum, & maternum, & volunt, auum maternum non teneri dotare neptes, nisi inopes sint. glo. l. fin. verbo, intelligi. C. de dotis promission. Alexander hîc num. 19. Campesius de dote. 1. parte. quæstio. 18. Nouellus de dote. 6. parte. priuileg. 26. numer. 3. Iason auth. res quæ. num. 32. C. communia de legatis. & ibi Curtius Iunior numer. 15. Guil lielm. cap. Raynuntius. verb. dotem. numer. 68. †Ergo vt hæc differentia procedat, fatendum est, auum paternum teneri dotare neptes diuites, siue quia habẽt bona, siue quia habent patrem diuitem. Tertiò quia onus dotandi principaliter prouenit à patria potestate. l. qui liberos. ff. de ritu nuptiarum. notat Baldus consilio. 323. materia. numer. 1. libro. 3. Cùm igitur auus habeat neptes in potestate, non autem filius. in principio. Institu. de patria potesta. l. sic eueniet. 21. ff. de adulter. ita etiam ad eum debet pertinere onus dotandi. Inuenitur enim in eo duplex vinculum, scilicèt naturale, & ciuile: & ideò fortiùs debet videri ligatus. cap. 1. de tregua, & pace. Et retenta hac opinione, non obstabunt suprà adducta pro contraria opinione magis communi. Neque enim primò obstat text. in dicta l. dedit dotem. ff. de collatione bonorum. quia aduertendum est, text. illum quidem probare, onus dotandi incipere à persona filij, & ex illius persona transire in patrem, qui eum habet in potestate: ea quidem ratione, quia licèt regulariter obligatio filij non transeat in patrem, nisi quatenus est in peculio filij. l. tam ex contractibus. ff. de iudicijs. §. prætereà. Institut. quod cum eo. ac proinde si filiusfamiliàs accipiat dotẽ, pater pro eo non videatur obligatus, nisi quatenus est in peculio. l. in bonæ fidei. 37. ff. de peculio. Bartol. l. si cùm dotem. §. transgrediamur. num. 2. in fine. ff. eod. tamen obligatio, & onus dotandi neptes, in solidum, & indistinctè in auum transit: quia cùm huiusmodi onus principaliter procedat ex patria potestate. d. l. qui liberos. & hoc respectu neptes penes auum, & non penes patrem reperiãtur, vt suprà dictum est, meritò onus dotandi in solidum ad auum pertinet: & cùm huiusmodi translatio sit facta ex potestate legis, ipse filius in nihilo videtur obligatus. l. 1. §. si filio. & ibi Socinus numer. 3. Iason numer. 2. ff. ad Trebellianũ. vnde semper auus cogendus est, neptes quas habet in potestate dotare, non
113 autem filius: †quod in specie colligitur 114
ex. l. profectitia. 5. §. si filius. 1. & ibi notat Fulgosius. ff. de iure dotium. Et confirmatur, quia dicta. l. dedit dotem. probat, auũ eodẽ modo teneri dotare neptes, quo filius tenebatur. Si ergo admittemus, filiũ etiã esse obligatũ ad dotãdũ, vtiq;

vtique sequeretur, quòd neptis haberet duos principaliter obligatos, vt ex proprijs bonis ei dotem constituant, & sic quòd posset habere duas dotes: quod absurdum est, cùm lex vna tantùm dote iubeat esse contentam. Bald. consilio. 323. num. 1. lib. 3. Baptista. l. frater à fratre. nu. 115
129. ff. de condictio. indeb. Denique neptis in potestate aui constituta, non potest nubere sine illius consensu. l. oratione. 16. §. 1. ff. de ritu nuptiarum. ergo tenetur auus eam dotare, vt colligitur ex mẽte dict. l. qui liberos. Non obstat secundum de. l. profectitia. 5. §. si filiusfamiliàs. 2. ff. de iure dotium. quia duobus modis respondet Socin. hîc numer. 46. Primo, quòd licèt filiusfamiliàs non teneatur ex obligatione legali dotare filiam, si tamen sponte sua pro ea dotem promisit, ratione suæ promissionis remanebit obligatus, iuxta regulam. l. filiusfamiliàs. 2. ff. de action. & obligation. Et hac ratione d. §. si filiusfamiliàs. 2. dicit, filiũ fa. suũ æs alienum exsoluere: subscribit Socinus Iunior hîc numer. 191. ad finem. Sed hæc responsio admittenda non est, quia quãdo filiusfamiliàs promittit id ad quod pater erat obligatus, ex ea promissione pater in solidum conuenitur per actionẽ de in rẽ verso. l. profectitia. 5. §. si filiusfa. 1. ff. de iure dotium. notat Socinus hîc numer. 50. Iason. l. iuris gentium. §. si ante aditam. ad finem. ff. de pactis. Baeça tractatu de non meliorandis filiabus. cap. 12. num. 8. vnde non diceretur, filium famil. suum æs alienum eo casu exoluisse, sed potiùs paternum siue hæreditarium. l. si filiusfamiliàs. 15. ff. de in rem verso. cuius tamen contrarium probat dict. §. si filiusfamiliàs. 2. Item secundo modo respondet, quòd in terminis dict. §. filiusfamiliàs. 2. filius fuit hæres patris, & hac ratione dicitur suum æs alienum soluisse, ad quod scilicèt, tenebatur, non ex propria persona, sed ratione hæreditatis paternæ. Et si opponas, potuisse filium habere cohæredes, ad quos solutio debiti hæreditarij pro rata debuit pertinere. l. 1. C. si certum petatur. & sic non verificabuntur tunc verba d. §. filiusfamiliàs. 2. respondet Ruinus hîc numer. 172. & Socinus Iunior num. 191. ad finem. quod ideò filius dicitur hoc casu suum æs alienum soluisse: † quia quanuis mero iure cohæredes tenerentur ad illud æs alienum pro rata, tamen mortuo patre onus dotandi sibi solùm incipit competere, ita vt teneatur cohæredes liberare ab onere dotandi, quod ex persona aui defuncti videbatur eis incumbere: ad quod adducũt l. 1. §. si filiam. ff. de collatione dotis. quod repetit idem Ruinus consilio. 200. numero. 7. libro. 1. Sed replicabitur, hanc responsionem non quadrare verbis dicti §. filiusfamiliàs. 2. qui apertè probat, filium suum æs alienum ratione promissionis soluisse, non autem soluisse æs alienum hæreditarium. Item aduerto, quòd dicta. l. 1. §. si filiam. ff. de collatione dotis. malè adducitur per prædictos ad interpretationem dicti. §. si filiusfamilias. 2. nam tantùm probat, quòd si dos sit promissa filiæ, & antequam ei soluatur, eueniat casus, quo teneatur eam conferre, tunc tenebitur liberare fratres ab illa promissione dotis, vt sic ex bonis quæ iam habebat videatur dotata, vt etiam probat. l. 2. C. de collationib. Nos autem loquimur in patre, pro cuius filia dos promissa fuit, quam ipse pater non tenetur conferre. l. pater filiæ. 71. ff. de euictionibus. adiuncta glossa. 3. & ibi notat Angelus numero. 4. Decius consilio. 66. ad finem. Et licèt teneretur conferre, in eo minimè militat ratio dicti §. si filiam. neque enim ex suo potest videri dotem habere, quæ apud filiam permanet. l. filium. ff. de collatione bonorum. Vnde si filius dotem promissam filiæ tenetur imputare in legitimam, vt infrà dicemus, tunc tenebitur patris hæredes liberare, & inducetur

dicta.l.1. §. si filiam. ff. de collatione dotis. Tertio ergo loco Ruin. hîc num. 173.respondet,quòd ideò in.d.§.filiusfamil.2.dicitur, filium suum æs alienum soluisse,quia auus mortuus erat,& hæredes aui non tenentur ad dotem neptũ, nisi in subsidium,si illę redigatur ad inopiam.l. si quis à liberis. §. item rescriptũ. ff.de liberis agnoscendis. vnde si filius habeat bona, ex quibus possit dotem soluere, dicitur suum æs alienum soluisse: quia alij cohæredes ad illud non tenebantur. Sed non placet; quia verius est, hæredes eodem modo teneri, quo defunctus tenebatur. l. 2.§.ex his.ff. de verborum obligationib. Item in specie dict.§.si filiusfamiliàs.2. dos nepti fuerat promissa viuo auo, & ideò eius obligatio debebat ad hæredes transire.l.fin.in
116 fine.ff.de collation.dotis. † Neque obstat dict.l.si quis à liberis. §. item rescriptum. quia suprà responsumfuit: quare ad verum intellectum dict.§. si filiusfam. 2.duo casus distinguendi sunt. Primus est, quando adhuc nulla fuit promissa dos nepti,& quæritur quis cogendus sit eam dotare? Et respondendum est, cogendum esse auum qui eam habebat in potestate, secundùm opinionem quam defendimus. Secundus casus est, quando viuo auo dos nepti fuit promissa: & tunc si fuit promissa per ipsum auum, dicendum est,quòd hæredes eius tenebũtur eam soluere pro portionibus hæreditarijs,iuxta regulã.l.1.C.si certum petatur.& in specie probat. l. pater filiæ.71. adiuncta glo.3.ff.de euictionib.& ibi notat Angelus num.4.Iacob.l. profectitia. §.penult.num.3.ff.de iure dotium.quidquid Ruin.hîc nu.169.existimet, quòd mortuo auo, filius cogendus est ex suis bonis eam dotem soluere: argumento.l.
1.§.si filiam.ff.de collation.dotis.quæ nihil facit,vt suprà ostensum fuit. Poterit sanè admitti opinio Ruini,quando auus decessit antequàm dos esset promissa pro nepte: nam tunc onus dotandi incumbet filio,& non hæredibus aui:nam cùm auus ratione patriæ potestatis, primo loco esset obligatus dotare; & per mortem eius sit extincta patria potestas. in principio. Institut. quibus modis ius patriæ.pariter & obligatio ab illa dependens,debet censeri extincta. l. fin. & ibi Baldus.ff. si quis cautio. c. venerabilem. ad finem.de electione. & ibi Panormit. numer.penulti.facit bene.l. si socius pro filia.82.adiuncta glosſ.fin.ff.pro socio. & in specie post Speculatorem ita declarat Angelus.l.pater filiæ.numer.4.ff. de euiction.Decius consil.66.ad finem.Riminaldus consil. 257. numer.20. libr.3.
Quòd si dos fuit promissa nepti per ipsũ filium,tunc distinguendum est, quia si constat promisisse eo animo, vt patris negocium gereret,patrem, & eius hæredes habebit obligatos: vt est expressum dict.l.profectitia.§.si filiusfamil.1. Si verò de hoc non constet, sed simus in dubio, magis videtur promisisse tanquam pater, & sic suo nomine proprio, & consequenter posteà soluendo, dicetur suum æs alienum soluisse. dicta. l. profectitia.§. si filiusfamiliàs. 2. Et ita in terminis distinguit Iureconsultus. l. & ideò. 7. §. fin. ff. de in rem verso. & est de mente Socini Iunior. hîc numero 196. Baeçę tractatu de non meliorandis filiabus. cap. 12. num.16. & ad hunc etiam modum venit explicandus text. l.si filiusfamiliàs. 19. ff. ad Macedonian. Et cauendum est à glossa dict. §. si filius familiàs. 2.verbo, æs alienum.dum intellexit illum textum, quando filius expressit se soluere nomine proprio: & aliud esse,si diceret se soluere tanquam debitum paternum, siue hæreditarium: nam tunc poterit repetere à patris hæredibus, iuxta text.l.si filiusfamiliàs.15.ff.
117 de in rem verso. † subscribit Crotus hîc num. 84. Ruinus consilio. 138. numer.1.libr.4. id enim ex suprà dictis confunditur: nam cùm simpliciter promittẽdo,suo nomine videat promittere, &

non animo gerendi negocium paternũ, vt suprà dictum est, declaratio quam fecit ex interuallo tempore solutionis, nõ
118 potest patrem, vel eius hæredes obligare:argumen.l.illud.ad finem. C.de collatio.Et apertè colligitur ex.l. & ideò. 7. §. fin. ff. de in rem verso. & resoluit Aretin. consil.17.num.15. quem sequitur Ruin. hîc num.171. Vnde pariter venit explicandum quod tradit Bald.l.fin.num.14. in fine.C. de dotis promissione. quòd si filiusfamil.ex peculio profectitio dotem promisit, huiusmodi dos non est imputanda filio in legitimam,quia auus ad huiusmodi onus dotandi tenebatur. allegat.l.pater filiæ.71.adiuncta glosſ.3.ff.de euiction.nam id verum erit,quando tacitè, vel expressè constiterit, eam promissionem fecisse animo gerendi negociũ paternum,ex suprà traditis. Non obstat quartum argumẽtum, quòd si auus det dotem nepti,& filius sit diues,huiusmodi dos imputatur filio in legitimam: si verò inops sit, tunc non imputabitur, cùm auus propriæ obligationi satisfecerit: nam pro vera responsione aduertendum est, DD. in hoc articulo nimis inuolutè procedere: nam suprà relati distinguũt modo suprà relato. Quæ tamẽ communis distinctio in multis peccare videtur: nam in primis aduersus eam viget.l.dedit dotem.ff. de collation. bonor. quæ admissa communi distinctione, necessariò intelligenda est, quando filius erat diues, & pater eius contemplatione nepti dotem dedit, nam tunc dos videtur data ab ipso filio. l.sed si plures. §.in arrogato. ff. de vulgari. & ideò mortua filia, ad ipsum patrem reuertitur. l.dos à patre. C.soluto matrimonio. & expressè probatur in dict. l. dedit dotem. si enim filius esset inops, cùm tunc auus satisfecerit propriæ obligationi, nõ posset videri dos à filio profecta, & consequenter mortua filia,dos non reuertẽretur ad patrem, sed potiùs penes hæredes filiæ remaneret, iuxta notata. l. 2. §.

quòd si in patris.ff.eodem. & tamen prædicta declaratio repugnat generalitati d.l.dedit dotem. † Quinimò magis communiter intelligitur ille textus, quando filius est inops, ita vt propter eius inopiã onus dotandi transferatur ad auum, vt resoluit Menoch.cons.81.num.55.lib.1. post Aymon.consi219.num.2.ergo text. ille apertè confundit communem distinctionem suprà relatam: imò per contrarium videtur dicẽdum, vt quando filius est inops,ita vt auo incumbat onus dotandi neptem, tunc contemplatione filij videatur dotasse, iuxtà rationes expressas in d.l.dedit dotem. si verò filius erat diues, & sic auo nõ incũbebat onus dotandi, tunc magis contẽplatione neptis censetur dotẽ dedisse,& animo ei donandi.glo.l.qui in aliena.§.interdũ. ff. de acq. hæred. & cõsequẽter ea dos,neque mortua filia,ad patrẽ reuertetur. l. auus. 82.ff.de iure dotium.neq; etiam filio imputabitur in legitimam, cũ ei neq; fictè, neq; verè per patrẽ data fuerit. Quã distinctionem omninò contrariam præcedenti probauit Ripa.l.in quartã.nu.204. iuncto nu.207 ff.ad leg.Falc.Aymon cõs. 219.nu.3.& alij quos refert Anto.Gabr. lib.3.cõmuniũ,tit.de iure dotiũ.conclus. 5.nu.15.& Menoch.consil. 81.nu. 46. & num.55.lib.1.Neque repugnat ratio cõtrariæ opinionis, quòd quando filius est inops; auus ex propria persona tenetur dotare:nam licèt hoc admittamus, non ob id sequitur,filio non videri dotem dare, nam in ò cum contemplatione filij dari eo casu probet d.l. dedit dotem. inducitur regula.l.sed si plures.§.in arrogato.ff.de vulgari. Ad veram igitur resolutionem huius difficultatis aduertendum est, quòd quando filius est inops, & ob id auus cogitur dotare neptes, tunc contẽplatione filij videtur dotasse, iuxta rationes expressas in d.l.dedit. si verò filius sit diues, nihilominus auus simpliciter dotando neptẽ, cõtemplatione filij id videtur fecisse,& vt eũ liberaret ab one-

onere dotandi, quod ei incumbebat: & ita Bart. d.l. dedit dotem. num. 2. Alex. l. in quartam. num. 27. ad finem. ff. ad legē Falcid. Deci. conſ. 81. num. 5. Ruin. conſ. 138. num. 11. lib. 2. Cephalus conſ. 105. num. 41. libr. 1. & alij relati per Anton. Gabriel. lib. 3. communium titū. de iure dotium. concluſio. 5. num. 22. Quinimò aſſerit Natta conſ. 364. num. 22. omnes tenere, quòd vbi filius tenetur dotare, auus ſimpliciter dotans, eius contemplatione videtur dotare, & idem aſſerit Cephalus conſil. 105. num. 30. † Vnde videtur inferendum, quòd vbi auus ex neceſſitate dotat neptem, dicendum eſt, eam dotem eſſe imputandam filio in legitimam; quia tunc euidentiùs conſtat, filij contemplatione dotem fuiſſe datam. d. l. dedit dotem. vnde perinde haberi debet, ac ſi ei priùs data eſſet, & ipſe breui manu in filiam trāsferret. l. ſed ſi plures. §. in arrogato. ff. de vulgari. Inducetur igitur regula. l. quoniam nouella. C. de inoff. teſtamen. Quod ita aduerſus Alexā. & Deci. probat Alciat. de præſumption. regula. 1. præſumptio. 17. ad finem, & Socin. Iunior hîc num. 194. & latiſsimè Cephalus conſil. 105. à nu. 30. lib. 1. Quibus adde Vincent. l. in quartam. col. 45. ad finem, & ibi Alciat. num. 41. ff. ad leg. Falc. Beroius cap. Raynuntius. num. 134. de teſta. Sed verius videtur, quòd vbi auus ex neceſsitate dotat neptem, minimè teneatur filius eam dotem in legitimā imputare: nam cùm auus dotando ſatisfecerit propriæ obligationi, & ſuū æs alienum ſoluendo ſe liberauerit, is actus nō debuit obligare filium ad dotem imputandam in ſuam legitimam, iuxtā regulā l. pater filiam. 14. in princip. ff. ad leg. Falcid. l. ſi verò. 9. §. de in rē verſo. quod ita hac ratione concludit Bald. l. fin. nu. 14. ad finem. C. de dotis promiſsio. adducēs text. l. pater filiæ. 71. ad unctā glo. §. fi. de cuictio. & ſubſcribit Alexand. l. in quartam. num. 28. ff. ad legem Falcid. Decius conſil. 66. ad finem, & conſ. 181. nume. 5.

Nam cùm auus ex neceſsitate dotet, & aliquid ex neceſsitate fieri vel donari ſint contraria. l. donari. ff. de regul. iuris. l. rem legatam. ff. de adimen. legat. vnus & idem actus non poteſt contrarios effectus producere. l. qui hominē. 34. §. fin. ff. de ſolutio. Neque obſtat ratio ſuprà in cōtrarium allata, quia quāuis fateamur, eam dotem contemplatione filij fuiſſe datam, non ob id ſequitur, filio imputandam eſſe in legitimam: nam licèt eius cōtemplatione data fuerit, nō ob id poteſt videri aliquid ſibi datū fuiſſe per patrē, cùm pater propriæ obligationi ſatisfaciēdo, magis ſuum æs alienum videatur ſoluiſſe: ac ita debet induci regula. l. pater filiam. 14. in princip. ff. ad leg. Falcid. l. à patre. C. de collatio. Tantùm ergo euincit prædicta ratio, vt quod auus re vera dedit, iuris interpretatione, filius cuius contemplatione datum fuit, videatur filiæ dediſſe. d. l. ſed ſi plures. §. in arrogato. Ex quo conſequetur, quòd & mortua filia, dos quaſi ab eo data ad ipſum reuertetur. d. l. dedit dotem. Item quòd hæc filia ſuccedens patri, tenebitur eam dotē tanquam ſibi datam per patrem, in legitimam imputare: † quod ita ex communi opinione reſoluit Corraſ. l. filiū quem habentem. num. 2. ff. famil. erciſcun. & alij relati per Anton. Gabrielē. d. concluſio. 5. num. 8. probat Ordina. lib. 4. tit. 79. in fine. Item cōſequetur, quòd ſi mortua filia, dos ad patrem ſit reuerſa, tunc ipſe ſuccedens patri, tenebitur eam dōtem in legitimam imputare, cùm penes ſe habeat dotem quæ à ſubſtantia patris proceſſit. d. l. quoniam nouella. & ita Aretin. conſ. 17. num. 20. Paul. de Monteper. d. l. in quartam. à num. 247. ff. ad legem Falcii. Denique cōſequetur, quòd ſi auus dotauit neptem non ex neceſsitate, ſed liberali animo, cùm nihilominus contemplatione filij videatur dotaſſe, indiſtinctè eam dotem tenebitur filius in legitimam imputare: cùm enim tunc pater non videatur ſuum æs alienum ſoluiſſe, ſed

ſed potiùs donaſſe contemplatione filij, quaſi filius ex donatione eam dotem acceperit ex bonis patris, inducetur. d. l. quoniā nouella. quod ita reſoluit Alexā. l. in quartam. num. 28. & ibi Ripa num. 203. Alciat. num. 41. ff. ad legem Falcidiā. idem Alciat. de præſumptio. regul. 1. præſump. 17. & probat Ordina. libr. 4. tit. 79. §. 1. Et facit, quia ſatis dicetur filium penes ſe dotem habere, quam ſi ex ſuo dediſſet, tanto minus eſſet in bonis habitus. l. in pupillo. ff. de ſolution. & in ſpecie aduertit Anton. Gomez. l. Tauri. 29. nu. 16. ad finem. Ex his igitur ita deductis in ferēdo ad noſtrum caſum, reſoluendum eſt, quòd quoad materiam imputationis, & collationis, diſtinguendum eſt, vtrùm auus ex neceſsitate iuris dotauerit, vel voluntariè? vt conſtat ex ſuprà traditis. Sed dum Doctores colligunt, quòd tunc ex neceſsitate iuris auus dicatur dotaſſe, quando filius eſt inops: & ſecus ſi ſit diues, verius dicendum eſt iuxta opinionē quam defendimus, quòd ſi auus retineat neptem in poteſtate, indiſtinctè ex neceſsitate iuris teneatur dotare neptē, iuxta rationes ſuprà allatas: ſi verò eam non habeat in poteſtate, tunc poteſt admitti DD. diſtinctio. Neque etiā obſtat opinioni quam defendimus, vltimū argumētū, deductū ex doctrina Bart. l. pen. in fine. ff. de liber. agnoſcend. quia vltra reſponſionem Crot. hîc num. 85. reſpondetur, eam doctrinam Bart. non videri veram reſpectu aui paterni, qui neptes habet in poteſtate, vt apertè colligitur ex differentia quam Iuſſe conſul. 121 conſtituit in d. l. pen. ff. de liber. agnoſc. † & aduertit Socin. Iunior hîc nu. 192. Et vtique opinio Bart. tantùm videtur admittenda, quando auus paternus non habet neptes in poteſtate, nam cùm tunc eis tantùm debeat alimēta ex æquitate, & charitate ſanguinis. d. l. ſi quis à liberis. §. 1. conſonantius æquitati & charitati ſanguinis eſſe videtur, quòd priùs pater cogatur alere filios, quā auus, etiā paternus. Alex. l. alimenta. in fine. C. de negoc. geſtis. Gregor. l. 4. tit. 19. partit. 4. verb. Qualquier. Boeri. conſ. 17. à nu. 14. vbi autem auus habet neptes in poteſtate, concurrit in eo duplex vinculum, ſcilicèt naturale, & ciuile, proueniens à patria poteſtate. l. ſic euenier. 21. ff. de adulter. & propter hoc duplex vinculum primo loco cogetur alere neptes. d. l. pen. ff. de liber. agnoſcend. Aretin. cap. ex parte tua. num. 21. de accuſatio. ac ita hæc opinio quam defendimus, in puncto iuris videturverior. Quę ampliāda videtur, etiā ſi neptis diues ſit: nam prout pater tenetur dotare filiam diuitem. d. l. fin. C. de dotis promiſsio. ita etiam & auus, in quē obligatio filij translata fuit. d. l. dedit dotem. ff. de collation. bonor. & probat. d. l. fin. C. de dotis promiſsio. ibi: Suam ſobolē: nam ea verba omnes deſcendētes cōprehendunt. l. fin. de naturalib. liberis. & in ſpecie hanc ampliationem probant Socin. hîc num. 47. Crot. num. 83. Soci. Iunior num. 190. notabiliter Paul. conſi. 438. num. 5. libr. 2. Et hanc eſſe magis receptam ſententiam aſſerit Gregor. l. 8. tit. 11. par. 4. in gloſſi fin. Contrarium tamen tenet Pala. rep. cap. per veſtras. 3. notab. §. 24. num. 1. ad finem. fol. 229. ea ratione, quia prout auus non tenetur dotare neptem, quando filius eſt diues, iuxta communem ſuprà relatam: pariter etiā neque tenebitur eam dotare, quando ipſa diues ſit: ſubſcribit Baeça tracta. de nō meliorand. filiabus. cap. 7. à num. 16. Sed non eſt recedendum à communi ſententia: & ad hanc rationē reſpondetur, inter prædictos caſus eſſe manifeſtam differentiam, nam neptis ſemper intereſt dotari, etiam ſi diues ſit, vt à marito meliùs tractetur: quādo autem pater diues eſt, nihil eius intereſt habere dotē à patre, vel ab auo, cum vna tantùm dote debeat eſſe contēta, vt etiā aduertit Crot. hîc num. 83. Quinimò prout pater videtur dotare filiam de bonis propriis, etiā ſi filiæ habeat bona penes ſe. d. l. fin. C. de

dotis promissio. idem etiam admittetur in auo paterno simpliciter neptem dotante. † Ripa hîc num. 76. Socin. Iunior
122 cons. 79. à num. 33. & num. 45. lib. 3. Sed pro vera resolutione dicendũ est, quòd si auus paternus habeat neptes in potestate, prout iure communi censetur habere. l. sic euenit. 21. ff. de adulter. tunc procedent proximè tradita: si verò neptes non habeat in potestate, tũc nõ tenetur eas dotare, nisi in subsidiũ, si scilicèt, filius non sit soluendo, vel neptis inops sit. Vnde cùm in regno Portugaliæ filius per matrimonium censeatur emancipatus. Ord. libr. 1 tit. 67. §. 4. & etiam in regno Castellæ. l. 8. tit. 1. lib. 5. ordinamenti. & consequenter in illis regnis nulla neptis possit esse in potestate aui. §. pen. Inst. quib. mod. ius patriæ potestat. in illis regnis auus non tenebitur dotare neptes, nisi in subsidium, si filius inops sit. Et quamuis Palac. rep. c. per vestras. 3. notab. §. 24. num. 1. fol. 229. dicat, quòd cùm secundùm leges Hispaniæ nulla neptis sit in potestate aui, nunquam auus paternus cogatur dotare neptes: tamen verius est, quòd eas cogatur dotare in subsidium, vt suprà dictum est: & in specie tradit Gregor. l. 8. tit. 11. par. 4. in glos. fin. Baeça tracta. de non meliorand. filiabus. c. 7. à num. 23. Matiençio. l. 8. tit. 2. lib. 5. ordinamen. glos. 2. num. 5. Et ad hunc mõdũ quoad auum debet in Hispania practicari. l. fin. C. de dotis promissio. vt scilicèt, auus teneatur dotare neptem in subsidium, quando filius est inops, vel etiam quando ipse filius moritur ante patrem: nam prout tunc filia repræsentãdo personam patris succedit in eius locum. §. posthumorum. Insti. de exhæred. liber. non cõsiderabitur tanquam neptis, sed tanquam filia: ac proinde quæ dicta sunt in filia respectu patris, admittenda etiã sunt in huiusmodi nepte; & ita Soci. Iun. consil. 79. à num. 41. libr. 3. Quod verum intelligas, quoad terminos. l. fin. C. de dotis promissio. nam videbitur auus de suo dotem promittere: quia tex. ille etiã procedit in prole emãcipata, vt ex eo colligitur, & tradit Socin. Iunior d. cons. 79. nu. 33. libr. 3. Cæterùm si filius hæredes relinquat, hi potiùs cogẽdi sunt filias emãcipatas defuncti dotare, quia ex persona hæredum non potuit mutari obligatio defuncti. l. 2. §. ex his. ff. de verbor. obligatio. in specie Bald. l. fin. C. de dotis promissio. num. 8. Et vide in materia. l. 8. tit. 11. par. 4. & ibi Gregor. in glos. fin. Adde, quòd cùm in Hispania nulla neptis sit in potestate aui, in ea admittenda est distinctio de qua suprà, † vt si filius dives sit,
123 auus non teneatur dotare neptes: & si nihilominùs sponte dotet, cum contẽplatione filij videatur id fecisse, filius hanc dotem tanquam priùs sibi donatam, si patri succedat, in legitimã imputabit. l. quoniam nouella. C. de inoffic. testam. quod apud nos probat Ordin. lib. 4. titu. 79. § 1. si autem filius sit inops, cùm tunc auus ex necessitate dotet, & suum æs alienũ exsoluat, non tenebitur filius eã dotem imputare in legitimam, etsi patri succedat, nisi dos tempore successionis iam ad eum reuersa sit, iuxta terminos. l. dedit dotem. ff. de collation. bonor. & hoc modo videtur limitanda prædicta Ordinatio: circa quam etiam vide Gammam decisio 34. Vltimo loco circa hunc materiam non est omittendum, quòd si neptis habeat auum paternum diuitem, & etiam matrem diuitem, priùs cogendus est auus dotare, quã cogatur mater, quia d. l. fin. C. de dotis promissio. dicit, officium esse paternũ dotare sobolem, qua si non sit maternum, vt ibi notat glo. ver-
bo. paternum. & expendit Crot. hic nu. 87. nam & auus paternus priori loco cogitur dare alimenta nepotibus, quàm eorum mater. l. pen. ff. de liber. agnoscend. Ruin. cons. 94. nu. 10. libr. 5. Lara. l. si quis à liberis. §. si mater. n. 39. ff. de liber. agnos. Vnde dũ. l. neq; mater. C. de iure dot. probat, quòd mater ex magna causa teneatur dotare filias: quod exemplificant Doctores, quando filia est inops, & mater diues, vt suprà tradidimus; vtique ex prædictis limitandum est, nisi ea filia inops habeat etiam auum paternum diuitem: nã huic priori loco incumbet onus dotandi neptes inopes: quod colliges ex Bart. l. dedit dotem. num. 3. ff. de collatio. bon. Paul. l. Nesennius. nu. 2. ff. de negoc. gest. Beroio quæstione familiari. 11. num. 3. Corras. l. qui liberos. num. 106. ff. de ritu nuptiar. Inuenio tamen, quòd Lara. l. si quis à liberis. §. si mater. num. 40. ff. de liber. agnoscend. contendit, prædictã traditionem non esse admittẽdã in regnis Hispaniæ: nam cùm in illis nullus auus habeat neptes in potestate, priori loco cogenda est mater dotare filias, & alere: quod probat. l. 4. tit. 19. part. 4. & ibi Gregor. verb. Qualquier dellos. qui etiã existimat, in Hispania non procedere differentiam quam inter auum paternum, & maternum constituit. l. pen. ff. de liberis
124 agnoscen. † nam cùm hi aui pariter succedant nepoti, pariter etiam & tenebuntur eum alere. Quæ tamẽ traditiones veræ non sunt, quia ratio d. l. fin. C. de dot. promissio. quòd officium paternum sit dotare suam sobolẽ, non autẽ maternũ, etiã in Hispania procedit, vt suprà diximus. Præterea à quãuis neptes descẽdentes per lineã masculinã, in Hispania non
125 sint in potestate aui, tamẽ sunt de eius familia & agnatione. l. sunt autẽ. ff. de legitutor. §. 1. Inst. de succesio. agnator. l. Iurisconsultus. ff. de gradib. descendẽtes autẽ p lineã fœmininã, nõ sunt de familia matris, vel aui materni: & hac ratione fœmina dicitur principium, & finis suæ familiæ, & agnationis. l. pronuntiatio. §. familiæ. ff. de verbor. signifi. l. Iurisconsultus. in princip. ff. de gradib. Auus ergo paternus priori loco cogẽdus est alere neptes quæ sunt de eius familia & agnatione, quàm mater, vel auus maternus, de quorum familia prædictæ non sunt: & in specie colligitur ex d. l. pen. ff. de liber. agnoscendis. Neque illud obstat, quòd auus paternus, & maternus simul succedant nepoti: quia obligatio dotandi, & alendi nihil commune habet cum iure successionis: nam videmus, quòd pater & mater simul succedunt filijs. authent. defuncto. C. ad Tertullian. & tamen pater primo loco cogitur alere, & dotare. d. l. pen. ff. de liber. agnoscend. vnde dispositio iuris communis etiam in Hispania videtur obseruãda. Octauò & vltimò circa hoc dotis priuilegiũ & illud quæritur, vtrũ frater cogatur dotare sorores? Et Bart. hîc num. 12. remittit se ad. l. cùm plures. 13. §. fin. ff. de administr. tutorum. vbi probatur, quòd fororem vterinã, & nõ ex eodẽ patre natã, nõ tenetur dotare; significãs à cõtrario sensu, q. cõsanguineam, & ex eodem patre natam, tenetur dotare, & à fortiori vtrinq; coniunctã: & ibi notat glo. verb. alio. in fine. glos. fin. l. non omni. C. de administ. tutor. & est recepta sententia, vt asserunt Ripa hîc nu. 83. Bolognet. nu. 128. Menoch. cons. 81. nu. 2. libr. 1. Siluanus cõs. 12. nu. 1. Alios refert Molina lib. 2. de primog. c. 15. nu. 60. Lara. l. si quis à liberis. §. idem rescripsit. nu. 92. ff. de liber. agnoscend. Garsias tractat. de expensis. cap. 3. nu. 34. Et licèt Palac. rep. cap. per vestras. 3. notab. §. 24. nu. 3. pag. 230. dicat, hanc conclusionem iure non probari, † quia. d. l. cũ plures. §. fin. tantùm probat, licitum & honestum esse dotare consanguineas sorores, non autem esse necessarium: & pro eo videtur facere. l. filius. iuncta glo. verb. iusta. ff. de donatio. tamen replicabitur, quòd imò d. l. cùm plures. §. fin. probat, non videri liberalitatem, si frater dotet sororẽ consanguineam: ergo est necessitas. l. rẽ legatam. ff. de admendis legatis. facit. l. 1. §. 1. in fine. ff. de tutel. & ration. distrahend. Et quia tutor non potest alienare res pupilli, nisi ob æs alienum. l. ob æs. C. de prædijs minorum. l. magis puto. §. si æs alienum. ff. de rebus eorum. & tamen tutor potest alienare res pupilli ob dotãdas sorores, vt probant iura suprà citata,

&l.18.titulo.16.partit.6.ergo dotatio sororum censetur esse æs alienum fratris pupilli, vt etiam aduertit Lara dict.§.idē rescripsit.num.93.Ex hac igitur communi resolutione duæ in proposito colligūtur conclusiones. Prima est,quòd sororē consanguineam, vel vtrinque coniunctam frater tenetur dotare,vt probāt iura suprà citata: & pariter etiam tenebitur alere.l.1.§.sed nonnullos.& ibi gloss. verb.præstiterit.ff.de tutel. & ratio.distrahend.l.qui filium.& ibi glo.fin.ff. vbi pupillus educari debeat.glo.l.1. C. de alēd. liber. Lara d.§.idem rescripsit. num.83. Quæ intelligas procedere,etiam si frater non sit hæres patris,sed aliunde bona habeat:nam adhuc,quia frater est,cogetur dotare sorores ex bonis proprijs,vt colligitur ex generalitate iurium suprà allegatorum:tradit Afflictis libro.3.constit. rubr.14.num.22.Intelligendo tamen,q tenebitur frater in subsidium,quādo soror non habet aliàs vnde se dotare possit,vt hîc tradit Socin.Iunior num.199. Siluan.cons.13.num.9.Baeça tractat.de non meliorand.filiab.c.12.nu 26. Est & secunda conclusio, quòd sororem vterinam ex eadem matre natam, non tenetur frater dotare, etiam si illa nō habeat aliàs vnde se dotet: & ita esse receptam opinionem asserit Gregor.l.18.titul.16. par.6.verb. De las hermanas.Bolognet. hîc num.131. & plures quos refert Lara d.§ idem rescripsit.num.94.Contrariam tamen opinionem, imò quòd frater sororem vterinam inopem teneatur dotare,defendit Campes.de dote. 1. parte.q. 23.Boerius decisione.129.num.9.Tiraq. tractat.de primogenijs.q. 62.ad finem.†
126 Mouentur, quia frater tenetur alere sororem vterinam inopem.l.1.§.1.ff. de tutelis & ration.distrahend.l. tutor secundùm dignitatem.§.in soluendis.ff.de admin.tutor. l. qui filium. & ibi Bald. ff. vbi pupillus educari debeat.Cyn.l.1. quæst. 2.C.de alend.liberis. Alex.hîc nu.13.Ripa nu.85.Alex.l.à filia.nu.6.ff.ad Trebel. Ias auth.res quę.nu.10.C.communia de legatis. ergo pariter tenebitur dotare.Inuenio,quòd Gregor.l.18.tit.16.part.6.in glo.De las hermanas,& Baeça tractat.de non meliorand. filiab.c.12.à num. 30,& Molina libr.2.de primog. cap.15.nu.62. concordāt opiniones hoc modo, quòd frater nō teneatur dotare sororē vterinā, secundū dignitatem, & facultates suas, sed tantùm tenetur eam dotare pro modo alimentorum. Sed prima opinio indistinctè verior videtur ex clara decisione d.l.cùm plures. 13.§.fin.ff. de admin.tutor.Neque obstat ratio adducta in contrarium; quia in hac materia non valet argumentum de alimentis ad dotem:cū habeamus text.expressum, quòd frater non teneatur dotare sororē vterinā. d.l. cùm plures.§.fin.& tamen.l.1.§.1.ff.de tutel.& ratio.distrahend probat, quòd tenetur eam alere:quod ita post Angel. aduertit Alex.l.à filia.num. 6. ff. ad Trebell. & ante eos Bal.l.qui filium.in fine. ff. vbi pupillus educari debeat. Afflictis libr. 3. consti.rub.14.nu.20.Palac.rep.c.per vestras.3.notab §.20. col.3. post medium. fol.209.Siluan.cons.2.num.28.Et est ratio differentiæ; quia alimenta præstātur menstrua,vel dietim,ac ita faciliùs soluū tur quàm dos præstetur, quæ vno cumulo constat:& sic in dote agitur de maiori præiudicio, vt hîc aduertit Alexand. num.18.ad finem. & in specie colligitur ex.l.tutor.14.§.fin.ff. de administr.tutor. Adde,quòd & negari potest, fratrem teneri alere sororem vterinam;quia nullus est tex.qui hoc specialiter probet:& iura simpliciter dicētia, quòd frater tenetur alere sororem,debent recipere declarationem à distinctione iuris expressa. dict.l.cùm plures.§.fin.ff. de administra. tutorum. quod ita pro constanti tenet Xuarez.l.quoniam in prioribus. 2.limitatio.ad legem regni.num.10.ad finem. C.de inofficios.testam.Anton. Gomez. l.Tauri.40.num.75.Quibus adde Fulgosium consilio. 228.numero.2.ad finem.

Nouellum de dote.6.parte. priuileg. 16.
127 colum.3.†Vel pro concordia dicendum est,quòd frater ad alendam,vel dotandā sororem vterinam, duplici nomine conueniri potest,vel tanquam hęres matris, vel tanquā frater vterinus.Si primo modo conueniatur,certum est, teneri eam dotare & alere,prout mater tenebatur.l. 128
2.§.ex his.ff. de verborum obligation. Si autem secundo modo conueniatur,dicendum videtur, quòd tanquàm frater non tenetur dotare , vel alere sororem vterinam:quia id iure cautum non reperitur.Prout &videmus,quòd frater tanquam hæres patris, tenetur alere fratres spurios. c. cùm haberet.de eo qui duxit. adiuncta regula.d.l. 2.§. ex his.ff.de verbor.obligation.& tenet Panorm.consil. 115.in principio.libr.2.& plures quos refert Molina libr.2. de primogen.cap.15. num.42.Lara dict.§.idem rescripsit. numer.79. & tamen tāquam frater hos alere minimè tenetur; quia id iure cautum non reperitur,vt tradit Molina vbi supr. Quod sanè verum intelligas in fratre ex parte patris: nam prout inter istos cessat consideratio consanguinitatis.l. hac parte.ff.vnde cognati. pariter cessabit onus alendi:fratrē enim natum ex eadem matre tenebitur alere : nam cùm inter eos iura cognationis considerētur , ac ob id vnus alteri succedat ab intestato.l. 2. & l.si spurij.ff.vnde cognati. pariter & onus alendi inter eos cōsiderabitur: & ita Palac.repe.cap. per vestras.3.notabil.§. fin. num.3.Lara dict.§.idem rescripsit.num. 89.Cæterùm quanuis ex his facilè defendi posset, fratrem sororem vterinam nō teneri alere : tamen mihi magis placet communis sententia, quòd imò eam alere teneatur, quia video fratrem teneri alere sorores naturales. authentic. licet. C.de naturalibus liberis. Bartol.l. si quis à liberis.§. vtrum.num.5.ff.de liberis agnoscendis.&.l.fin.nume.2. C.de alendis liberis.Rolandus consilio.54.à numero 48.lib.1. ergo à fortiori sororem vterinā legitimam tenebitur alere: vt arguit Fulgosius consilio.228.nume.3. & in specie colligitur ex generalitate l.1.§.1.ff.de tutelis & rationibus distrahendis. Constituendum igitur est, quòd licèt frater sorores vterinas teneatur alere , non tamē teneatut dotare, vt constat ex suprà tradictis. † Neque nouum est,inter sorores consanguineas,& vterinas constitui differentiam, cùm & ea inueniatur inter eas constituta.l.fratres. C. de inofficios. testament.quam notauit gloss.in princi. Institut.de inofficios.testamen.verb.soror. Quæ differentia etiam hodie obtinet; quia quoad successiones testamentarias, non est sublata differentia agnationis,& cognationis,vt tradit gloss. d.l. fratres.verb.arceantur. & ibi Iason nu.5. & priùs Speculator tit.de testament.§.sequitur.num 12.Curt. Iunior authen.ex causa.num.50.C.de liber. præterit. Neque caret ratione prædicta differentia, quia inter fratres consanguineos arctior est necessitudo , cum quibus nobis per patrem sunt communia iura,nominis,familiæ,& originis,vt in specie aduertit Viglius in princip.num.8 Instit.de inoffic. testamento.& eo non relato, Tiraq.tractat.primogenio.quæstio.62.num. 9.facit.§.1.in fine. Institu. de legitim.agnatio.successio.l.Iurisconsultus.§.secundo gradu.ff.de gradib.& quod ex eo colligit Alexand.cons.144.num.2.lib.6. His ita explicatis, conclusionem principalem, scilicèt,quod frater teneatur dotare sororem consanguineam, vel ex vtroque latere coniunctam, ampliabis primò procedere,etiam si frater sit minor: nam ex causa dotandi sororem,poterit is alienare bona,etiam immobilia, vt colligitur ex mente.l.cùm plures.13.§.fin.ff.de admin.tutorum.& est expressum. l.18.tit. 16.partita.6. Neque aduersus hanc alienationem , vel dotis promissionem, ei concederetur restitutio:nam cùm iure cōmuni fuerit vsus, cessat restitutio.l. fin. C.de in integ.restitutio.l.inter eos. 52.§.

cùm

cùm inter.ff.de fideiussorib. & ita in terminis Ruin.consil.200.num.4.lib. 1.Siluanus consil.13.num.1.Contrarium tamen videtur sentire Panormitan consi. 12.colum.vltim.lib.1.dum hoc casu exigit iuramentum, vt minor à restitutione excludatur, iuxta authentic. Sacramenta puberum. C. si aduersus venditio.subscribit Iason.l.2. §. quod si in patris.numer.10.& ibi Parpalia numer.55. ff.eodem.Sed prima opinio verior est ex ratione de qua suprà. Consonat traditio Baldi Nouelli de dote.6.parte. priuilegio.63. quòd si minor alienauerit bona ad redimendum captiuum, ad cuius redemptionem tenebatur,iuxta authẽt. si captiui.C.de Episcopis & clericis. aduersus huiusmodi alienationem non restituetur:subscribit Palac.repet. cap. per
129 vestras.3.notabil.§.26.num.6.pag.161.† Poterit sanè admitti opinio Panormita. & sequacium, quando soror erat diues, ita vt frater iure non esset obligatus illã dotare: nam cùm tunc iure communi vsus non sit,poterit aduersus promissionem dotis,restitutionem impetrare, nisi iuramentum interueniat, iuxta authẽtic.Sacramenta puberum. C.si aduersus venditio. & ita in specie Siluanus consilio.13.numer.9. Item est aduertendũ, quòd si minor pro dote sororis, bona immobilia alienet, ad validitatem alienationis requiritur decretum iudicis: nam si illud requiritur,quando immobi lia alienantur pro dote ipsius minoris.l. 130 lex quæ tutores.C. de administratione tutorum.à fortiori illud requiretur,quãdo prædicta bona alienantur pro dote aliena: & quia dotare sororem, inducit quidem iustam causam faciendi alienationem: sed vltra iustam causam decretum requiritur. l.ob æs.C. de prædijs minorum.& ita explicat Corneus consilio.282.nu.57.libr. 1. Nouellus de dote. 6.parte.priuilegio.63.Afflictis lib.3.constitu.rubric.14.numero.8. Si autem sola mobilia dentur in dotem, solus minor ea potest dare,obseruata distinctione. l. si curatorem.C.de in integr. restitutione minorum.vt tradit Curt. Iunior consilio.168.numero.17.& numer.19. Amplia secundò,vt quanuis pater filiæ dotẽ relinquat in testamento:tamẽ cùm hoc legatum ei præstandum non sit, nisi post contractas nuptias. l. item quia.§. 1.ff.de pactis.interim alenda est à fratre: neque propter alimenta præstita, legatũ dotis in aliquo minui debet, text. est l. qui filiũ. ff vbi pupillus educari debeat. extollit Palac.repet.cap.per vestras.3.notabil.§.20.numer.4.folio.208. & Cassaneus in consuetudinib.Burgund rubri. 7.§.12.verbo, viuant. nu.3. Quinimò si fortè lis pendeat super dote constituenda, interim soror à fratre alenda est. l.si Instituta.§.de inofficioso.ff.de inofficio. testament.l. fin.C.de ord.cognition.iunctis traditis per Afflict.decisione. 11. & in specie tradit Molina libr.2.de primogenijs.cap.16. numero. 35. Amplia tertiò,vt frater solum maioratum possidẽs, tamen ex illius fructibus teneatur dotare sorores inopes.Baldus cap.1. in principio.numero.8.de succesion.feudi. Tiraquellus tracta. primogen.quæstione.62. numer.1.Xuarez.l.quoniã in prioribus. 2.limitatio. ad leges regni. numero. 10. C. de inofficios.testamen.& quanuis ipse restringat se,quando sorores sunt descendentes illius qui maioratum instituit, verius tamen est, hoc generaliter procedere,ex iuribus suprà citatis: † & in specie Molina libro. 2. de primogen. cap.15. numero. 59. asserens ita sæpius fuisse iudicatum, & Baeça tractatu de non meliorandis filiabus. cap. 12. num. 39. Vnde subinfertur annotatio ad tradita per Lambertinum de iure patrona. libro.3.quæstione.3.principali. articu.6. & per Laram.l.si quis à liberis.§ idem re scripsit. nume.128.ff.de liberis agnoscendis.dum dicunt, bona maioratus auiti non esse subiecta oneri alendi posteros, sed tantùm alendi filios illius qui maioratum

ratum instituit,& quibus ipse legitimam debebat; nam ex suprà traditis verius dicendum est,indistinctè ex fructibus maioratus fratrem teneri dotare & alere sorores inopes,non quidem ea ratione quòd bona maioratus sint obnoxia huic oneri,sed quia ex charitate sanguinis frater cogitur alere, & dotare sorores ex quibuscunque bonis liberis,atque proinde hoc casu non poterit conueniri à sorore,quasi hæres vltimi possessoris maioratus, cùm frater non succedat in eo maioratu tanquam hæres, sed ex vocatione primi institutoris. l. 3.ff. de interdict.& relegat.l. vnum ex familia.§. 1.ff. de legatis.2.Corneus consil.37. numer. 19.lib.3.Qua etiam ratione alij filij vltimi maioratus possessoris,in bonis maioratus legitimam prætendere non possunt.Tiraquel.tractat. primogeniorum, quæst.5.Cephalus consil.3. numero.62. lib.1. neque ipse vltimus possessor maioratus,potest ea onera de nouo imponere,ex regula.l. si arrogator.ff. de adoptio. authent.de nuptijs.§. sed hæc quidem.collat.4.Bald.consil.360. numer.2. libr.2.Præpositi.cap.per venerabilem.§. quod autem.numer.45. qui filij sint legitimi. Cæterùm tanquam fratrem sororem conuenire potest, vt ex propria persona,& obligatione dotem, & alimenta sibi exhibeat, iuxta suprà tradita, & docet Panormitan. cap.licet.numer.10.de voto.& consil.12.colum. penult.libr.1. Si sanè hæ sorores sint etiam filiæ primi institutoris maioratus, possunt fratrem conuenire tanquam patris hæredem ad alimentorum & dotis præstationem: nam cùm bona patris instituentis maioratum, obnoxia sint his oneribus, ad quemcunque transeant, cum eodem onere videntur transire.l. Imperatores.ff.de publican. ac ita is frater tanquam hæres patris, cogetur sororibus assignare bona, quibus congruè se
131 alere,& dotare possint.† Xuarez l. quoniam in prioribus.11. limitat. ad legem Regni.2.dubio.numer.22. C. de inofficioso testamento. Gregorius.l.2.tit.15. partita.2.in glos. Sino el fijo. column. 5. versic.sed an teneatur.Lara dict.§. idem rescripsit. numer.138. Ex quo resultat notabilis differentia inter prædictos casus; nam quando maioratus processit ab antiquo, frater ex fructibus maioratus tenetur sorores alere, bona enim maioratus ex hac causa alienare non potest: sed quando sorores sunt etiam filiæ primi institutoris maioratus, poterunt bona maioratus ex hac causa alienari,si aliter alimentis & dotibus huiusmodi sororum satisfieri non possit. authentic.res quæ.C. communia de legatis. quæ etiam locum obtinet in fratre obligato dotare sororem,filiam primi institutoris maioratus, ex Bartol.ibi num.4.communiter recepto,vt vbi asserit Curtius Iunior numero.17. Padilla numer.62.& in specie ita pro constanti tenet Lara dicto. §.idem rescripsit.numer.97. Contrarium tamen verius est ex traditis per Tiraquel.tractat. primogenior.quæstio.62. numer.15. saltem in Hispania,in qua decisio dict.authen.res quæ. in rebus maioratus admissa non est, ex generali consuetudine, vt asserit Couarru.resolut.lib.3.cap.6. in fine. Quod & iuris rationibus conuenire probat Pinel.l.1.C.de bonis maternis.3.parte.numero.102. eleganter considerans dict.authent.res quæ.permittere alienationem rerum fideicommisso subiectarum ex prædictis causis, quia ex hoc resultat tantùm præiudicium ipsius fideicommissarij, qui est persona particularis: & si idem reciperetur in rebus maioratus, non solùm præiudicaretur omnibus succedere debentibus in maioratu,sed etiam ipsi maioratum constituentis memoriæ qui ad conseruationem suæ familiæ,& memoriæ maioratum instituit: argumen.l.hoc iure.§. fin.

j. de donationib. & l. regula. §. penultim. s. de iuris & factis ignorantia. Vnde hac ratione in maioratibus meritò non ad-
132 mittitur decisio. dict. authenti. res quæ. † Amplia quartò, vt etiam frater clericus ex redditibus beneficiorum cogatur sorores dotare. c. peruenit. de arbitris. & ibi notant Antonius numer. 2. Imola numer. 1. Iason hîc numer. 29. & alij adducti per Laram dicto. §. idem rescripsit. numero. 96. Garsias Gallœcus tractatu de expensis, cap. 3. numer. 36. & licet Panormitan. dicto cap. peruenit. numer. 1. & 5. neget, dictum cap. peruenit. probare prædictam conclusionem, quia tantùm dicit, fratrem clericum sponte sua dotasse sororem, non autem probat inuitum ad hoc cogi posse, tamen replicabitur, textum non aperire, quòd frater clericus sponte dotauit sororem. Vnde potest intelligi, etiam quando inuitus id fecit: nam regula. l. cùm plures. 13. §. fin. j. de administratione tutorum. etiam fratres clericos debet comprehendere, iuxta regulam cap. 1. de noui operis. vt etiam regula generalis. l. promittendo. 42. in principio. s. de iure dotium. etiam clericum comprehendit, ex glo. 1. ibi. notat Iason. l. fideiussor. §. prætor ait. numero. 3. ad finem. s. qui satisdare cogantur. & consilio. 224. column. 2. ad finem. lib. 2. quidquid dubitet Aymon. l. 1. numer. 58. j. de legatis. 1. Addendo tamen, quòd dos promissa in primis est exoluenda ex bonis patrimonialibus clerici, & tantùm in subsidium ex beneficij fructibus dos exolui potest. Alexand. hîc numer. 24. allegat Panormitan. cap. peruenit. numer. 1. de arbit. qui tamen non dicit, quòd clericus teneatur ex fructibus beneficij dotem sororis exoluere: sed quòd cum bona conscientia, potest si velit, ex fructibus beneficij dotem exoluere, prout potest ex prædictis redditibus consanguineos inopes alere. cap. 1. de cohabitatione clericorum & mulierum. & ibi glos. verbo, subministrent. cap. omnino. adiuncta glos. final. 31. distinctione. cap. non satis. 86. distinctione. & cap. studeant. in fine. 50. distinctione. & cap. legant. 37. distinctione. Et ad hunc modum verè Panormitan. retulit Iason hîc numero. 30. Expende igitur, quòd dum Panormitanus dicit, quòd potest, sentire videtur, quòd adhoc cogi non possit. l. non quidquid. s. de iudicijs. Item cum sentiat, hoc casu dotem præstari in vim eleemosynæ, necessaria est consequentia, quòd ad hoc cogi non possit: nam extra casum extremæ necessitatis, relinquitur arbitrio eleemosynam facientis, cui potiùs velit eleemosynam præstare, iuxta doctrinam Thomæ quodlibeto. 8. articulo. 13. Caietani. 2. tomo. tractatu. 5. cap. 3. & in specie id probant Vincentius hîc numer. 37. & Socinus Iunior numer. 200. additio Capellæ Tholosanæ quæstion. 289 ad finem. Auendan. responso. 19. numer. 4. Sed longè verius est, quod Alexand. tradit: nam cum frater clericus teneatur dotare sorores inopes, vt suprà probauimus, necessaria est consequentia, quòd in subsidium ex fructibus beneficij cogetur doti promissæ,
133 siue debitæ satisfacere. † cap. peruenit. de fideiussorib. glos. final. cap. Odoardus. de solution. & ita in specie quòd necessariò frater ex fructibus beneficij debeat sororibus dotes constituere, concludit Tiraquellus tractatu primogeniorum, quæstion. 62. numer. 2. Guillielmus cap. Raynuntius. verbo, dotem. numer. 72. Boerius decisione. 129. num. 8. & alij adducti per Baeçam tractatu de non meliorandis filiabus, cap. 12 numero. 28. & notabiliter Nauarrus in apologia de redditibus, quæst. 2. monitu. 26. num. 2. Qua etiam ratione pater clericus ex redditibus beneficiorum tenetur filias spurias alere, & dotare. Auendañus responso. 10. numer. 5. Nauarrus de

de spolijs clericor. §. vltimo. numer. 11. Vnde infertur, quòd dum Panormit. suprà relatus sentit, quòd soror dotanda est à fratre clerico, ex fructibus beneficij sub titulo paupertatis, iuxta c. quisquis. 12. quæst. 2. ac ita quòd dotanda sit tanquam pauper, & non tanquam soror, vt hîc aduertunt Ripa numer. 8. Socin. Iunior numer. 200 tamen ex suprà traditis constat longè verius esse, quòd tanquam sororem tenetur dotare, ac proinde in ea dote constituenda, considerandæ sunt qualitates expressæ l. si filiæ j. de legatis. 3. & l. cùm post. 70. §. gener. s. de iure dotium: vt hîc resoluit Bolognet. numer. 130. & alij citati per Laram dict. §. idem rescripsit. numer. 96. dum modò eadem dos ad pōpam non constituatur: additio Capellę Tholosonæ quæst 289. ad finem. Auendan. responso. 19. num. 14. Et notabis, quòd in prædictis casibus fiet exequutio in fructibus beneficij, postquam fuerint per clericum percepti. cap. peruenit. de fideiussor. neque enim potest præstari facultas creditori, vt ipse propria authoritate sibi possit applicare fructus beneficij, donec sibi satisfiat de debito: hoc enim fieri prohibet text. cap. peruenit. de arbitr. quem ita intelligunt Anton. ibi numer. 11. & Imol. numero. 5. Amplia quintò ex traditis per Paul. Castrens. consil. 435. num. 4. libr. 1. quòd è contra soror diues tenetur alere fratres inopes, ex regula correlatiuorum: item quòd potest suas res dotales alienare ad effectum, vt sorores inopes dotes habeant. Palac. repet. rubric. §. 49. numer. 3. allegat. l. quanuis. 21. j. eodem. vbi mulier potest alienare res dotales, vt fratres ab hostibus, vel à carcere liberet: ergo pari ratione, & vt sorores inopes
134 dotare possit: † quod & tenent Anton. Gomez. l. Tauri. 50. numer. 25. ad medium. Baeça tractatu de non meliorandis filiabus, cap. 11. num. 45. Sed in contrarium vrger dictum Speculatoris, tit. de emptione & venditione. §. tertio loco. numer. 11. quòd mulier non potest alienare res dotales pro filia maritanda, quantumcũque maritus consentiat, iuxta generalem regulam. l. vnicæ. §. & cum lex. C. de rei vxorię action. & in princip. Institut. quibus alienare non licet. vbi glos. addit, quòd etiam constante matrimonio, rei dotalis alienatæ poterit fieri reuocatio: & dictum Speculator. probat Imol. cap. cum contingat. nume. 25. de iure iurand. Aretin. hîc colum penul. ad medium. Alexand. num. 39. Campes. de dote. 4. parte. quæst. 25. ergo à fortiori non poterit alienare res dotales pro sorore inope dotanda. Pro concordia dicendum est, quòd inuito marito vxor res dotales indistinctè non potest alij in dotem dare, cùm agatur de eius præiudicio, atque ita locum habeat traditio glos. 1. ad finem. l. quinque legibus. j. de bonis damnator. Vnde receptum est, quòd in terminis. l. quanuis. j. eodem. nō cogitur maritus res dotales constante matrimonio vxori restituere, ad effectū vt illas in prædictos vsus absumat. glos. l. mutus. 76. verbo, reddere. s. de iure dotium. Baldus Nouellus de dote. 7. parte. speciali. 29. numer. 2. si autem maritus consentiat, verius videtur, quòd non possint res dotales alienari, ad effectum vt alia dotetur; siue alienatio fiat pro dotanda filia communi per tradita suprà; siue pro dotãda extranea, vel etiam sorore inope, iuxta generalem prohibitionem princip. Institut. quibus alienare non licet. facit. l. assiduis. §. exceptis. C. qui potiores in pignor. & in his terminis procedet dictũ Speculator. suprà relatum. Neque repugnat textus. l. quanuis. 21. j. eod. nam minimè loquitur de alienandis rebus dotalibus, ad effectum vt alia mulier dotetur: & quãuis probet, prædictas res alienari posse ob alimenta filiorum, vel fratrum, non ob id bene infertur ad dotem; quia aliměta necessa-

necessaria sunt ad conseruationem vitæ illorum, quibus præstantur. l. necare. ff. de liberis agnoscen. Quæ ratio cessat in dote: hæc enim magis pertinet ad conseruationem honestatis, quàm ad
135 conseruationem vitæ: † & ideò in ea nõ videtur recedendum à generali prohibitione d. princip. Institut. quibus alien. licet. & latiùs deducemus. l. 2. in princ. ff. eod. Sextò amplia, etiam si soror sit iustè per patrem exhæredata, adhuc enim frater tanquam frater cogetur sorori do
136 tem constituere: vt ex generalitate. l. cùm plures. 13. §. final. ff. de administrat. tutorum. colligit Bald. Nouellus de dote. 6. parte. priuileg. 19. colum. 3. post medium. Palac. repetit. cap. per vestras. 3. notabili. §. 24. numer. 4. folio. 230. Guillielmus cap. Raynuntius. verbo, dotem. numer. 71. & videtur text. l. qui filium. iuncta glos. 1. ff. vbi pupillus educari debeat. Quod tamen verum non existimo, quia cùm pater propter iniuriam sibi factam, liberetur ab onere dotandi filiam ingratam. Bartol. l. diuus. ff. de parricidijs. eâdem ratione debet censeri liberatus eius filius, quia iniuria facta patri, filio & toti familiæ videtur irrogata. l. lex Cornelia. ff. de iniurijs. Neque obstat d. l. qui filium. quia procedit attento tẽpore Digestorũ, quo pater poterat exhæredare filiam sine causa. l. in suis. in fine. ff. de liberis & posthumis. sed si constaret ex causa iusta ingratitudinis fuisse filiam exhæredatam, minimè cogetur frater eam dotare: argumen. cap. cum quid. de regulis iuris. in. 6. quod est notabile ad Ordinat. libr. 4. tit. 72. Vltimò amplia, quòd in casu, quo frater teneatur dotare sororem, non posit apponere pactum, quòd mortua sorore, dos ad fratrem dotantem reuertatur: nam cum ex necessitate dotet, succedit regula. l. si arrogator. ff. de adoption. & ita post Baldum Nouellum Gregorius. l. 30. titul. 11. partita. 4. in glos. fin: quod etiam videtur sentire Ancharran. consil. 434. ex narratis. & subscribit Ripa hîc numer. 84. confirmans, quia pater potest quidem stipulari dotem, quam dedit filiæ, sibi restitui soluto matrimonio. l. quoties. 30. ff. eodem. quia agitur de paruo filiæ præiudicio; quia pater tenetur dotem illi reseruare, vel etiã nouam dotem constituere. authen. sed quanuis. C. de rei vxor. actio. Quæ ratio cessat in fratre, qui non tenetur iterum dotare. l. si socius pro filia. versicul. cæterùm. ff. pro socio. † ac ita colligitur elegans limitatio ad. l. vnicam. §. accedit. C. de rei vxoriæ actione. dum probat, dotantem posse in continenti stipulari, dotem sibi restitui soluto matrimonio, vt non procedat, quando is, qui promisit dotem, ad id cogi poterat: nam tunc prædictum pactum in sui fauorem concipere non potest, ex ratione. l. si arrogator. ff. adoption. & in simili probat. l. vxorem. §. pater naturalis. ff. de legatis. 3. Vnde concludit Bald. l. auia. numer. 10. C. de iure dotium. quòd si pater relinquat in testamento dotem filię, non potest filius eam soluens stipulari, vt soluto matrimonio sibi reddatur: argumen. dict. §. pater naturalis. & subscribit Gregorius l. 39. titulo. 11. partita. 4. verbo, Su padre. Cõsonat, quòd si filia dotata excluditur à successione paterna, quia tunc dos succedit loco legitimæ, non potest apponi pactum, quòd ea mortua, dos reuertatur ad patrem, vel ad eius hæredes: vt argument. l. quoniam in prioribus. C. de inofficioso testamento. concludit Baldus. l. fin. num. 3. C. de dotis promissione. Et ex his venit explicandum, quod tradit Paul. consil. 351. numer. 1. libro. 1. quòd si frater dotauit sororem ex bonis proprijs, tunc potest apponere pactum, quòd soluto matrimonio dos ad se reuertatur. d. l. vnica. §. accedit. Sed si ex bonis communibus dotauit, non valebit illud pactum, pro ea parte rerum, quæ ad sororem pertinebat, nisi ipsa consentiat; nam

nam ex suprà dictis resoluendum est, quòd & quando ex bonis proprijs dotauit, non potest ponere prędictum pactũ, si dotem ex necessitate legis præstitit. Illud certum est, quòd etsi soror adhibeat fratrem ad stipulãdum, quòd dos sibi restituatur soluto matrimonio, non censetur eum adhibuisse animo donandi. l. 2. C. de iure dotium. Vnde non obstante ea stipulatione, soror liberè de dote disponere potest. Bart. consil. 127. num. 1. de quo tamen videndus est Afflict. lib. 3. constitutio. rubr. 14. num. 7. Hanc conclusionem ita ampliatam limitabis primò, vt quanuis frater teneatur dotare sororem, tamen filius non tenebitur dotare matrem inopem; nam quanuis ei debeat alimenta. l. 1. §. 1. ff. de tutelis & ration. distrahend. non tamẽ tenetur eam dotare, cum per nouum matris matrimonium ipse filius afficiatur iniuria, & ideò non est cogendus eam dotare. l. si vineę. 3. & ibi Bald. C. de prescription. longitẽporis. l. 1. §. de seruis. versic. præterea. ff. de tutel. & ration. distrahend. tradit Alex. hîc num. 20. Ripa num. 82. Iason. §. fuerat. num. 121. Institut. de action. Corras. l. qui liberos. num. 115. ff. de ritu nuptiar.
137 Siluan. consil. 2. num. 27. † ampliando vt hîc per Corras. 2. lectur. num. 15. Limita secundò, vt frater non teneatur dotare sororem, si adsit mater, vel alius ascẽdens per lineam maternam, vel paternam; hi enim priùs cogendi sunt ad dotandum, quàm fratres: nam prout ascendẽtes in successionibus præferuntur fratribus. authen. defuncto. C. ad Tertullia num. ita etiam priùs debent subire onus dotandi, & alendi. l. si quis à liberis. §. vtrùm. ff. de liber. agnoscendis. & in specie tradit Anton. Gomez. l. Tauri. 40. numer. 75. Molina lib. 2. de primogen. cap. 15. num. 68. notabiliter Lara. l. si quis à liberis. §. si mater. à numer. 44. ff. de liberis agnoscendis. quidquid repugnet Socin. Iunior hîc numer. 200. Quod ampliandum est, etiam si frater sit hæres patris, adhuc enim prædicti priori loco cogendi sunt alere, & dotare descendentes. l. si quis à liberis. §. item rescriptum. adiuncta explicatione Bartol. ibi num. 2. ff. de liberis agnoscendis. & in specie resoluit Alexand. l. alimenta. num. fin. C. de negoc. gestis. inquiens, quòd dum. l. qui filium. ff. vbi pupillus educari debeat. probat, filium hæredem patris teneri alere sororem inopem, debet limitari, nisi adsit mater, cui primo loco incumbit ius alendi: subscribit Beroius quæst. familiari. 11. numer. 4. Socin. Iunior consil. 134. numer. 34. lib. 1. Lara dict. §. si mater. numer. 43. & videtur pro illis text. l. penult. ff. de liberis agnoscendis. & ibi notat Bartol. numer. 1. Sed verius est contrarium, cum enim pater primo loco teneretur ad huiusmodi onera, pariter etiam debet teneri eius hæres. l. 2. §. ex his. ff. de verborum obligat. & ita Bald. l. fin. numer. 8. C. de dotis promissione. notabiliter Ruin. consil. 200. numer. 4. & 7. lib. 1. Neque repugnat text. dict. §. item rescriptum. quia suprà responsum fuit. Limita tertiò, nisi frater administret bona sororis; nam cùm tunc soror habeat bona, non cogetur frater eam dotare; & cùm sit administrator bonorum sororis, magis debet censeri dotasse ex bonis sororis, quàm proprijs. l. cùm post. 44.
138 §. 1. ff. de administratione tutorum. † & ita Bald. l. fin. numer. 12. C. de dotis promissione. Socin. consil. 121. numer. 14. lib. 1. Ruin. consil. 171. numer. 13. libr. 1. & esse communiter receptum ostendit Menoch. libr. 2. de arbitrar. casu. 88. à numer. 47. Quod sanè videtur intelligendum, quando bona sororis sunt separata à bonis fratris, & ab eo separatim administrantur: nam si bona sint communia & indiuisa, & ex illis dos constituatur, frater pro parte eum tangente videtur habuisse animum donandi sorori, iuxta regulam. l. vnicæ. §. accedit. C. de rei vxor. actio. & ita Bald. l. fin. nu. 12. & ibi Salicet. num. 6. C. de dotis promiss.

Socin.consil.291. nu.11. post medium. lib.2.&consil.5.num.19.lib.4.Ruin.cõsil.171.num.1.libr.1.& asserit receptum Siluan.consil.2.num.20. & probat Menoch.lib.2.de arbitrar.casu.88. num.48. quidquid repugnet Paul.consil.351. numer.1.libr.1.Faber.d.l.fin.num.1. C. de dotis promiss.Campes.de dote.1.par.q. 24.Corras.d.l.qui liberos. nu.120. & alij citati per Laram d.l.si quis à liberis.§. idẽ rescripsit.num.103.ff.de liber. agnoscen. Et in prædicto sensu potest recipi quod tradit Alberic.l.fin.in fin.C.de dotis promiss.quòd frater simpliciter dotando sororem, in dubio ex bonis proprijs videtur ei dotem cõstituere: quem sequitur Iason consil.133.nu.12.libr.4. Quinimò si duo sint fratres habentes bona cõmunia,& alter sciat,& patiatur alterum fratrem dotare propriam filiã ex bonis cõmunibus,pro parte sua videtur donasse sobrinæ dotatæ: argum.l. si seruus communis.s̃.de donation.inter virum. & ita Campes.de dote.1.part.q.20.Deci. consil.66.colum.penult.ad finem. & consil. 68.num.4.Hippolyt.singul.344.ad finẽ. & ante eos Cyn.l.fin.nu.2.C.de dot.promiss.& ibi Salic.num.6.& alij quos refert Anton.Gabriel lib.3.cõmunium.tit. de iure dotium.conclus.2. num.5. Neque obstat,quòd tacens non debet videri habere animum donandi,sed magis repetendi:arg.l.cùm de indebito.s̃. de probationib.& in simili tradit Paul. consil.96. ad fin.libr.2.ad quem se retulit Ripa hîc num.95.quia respondetur,id non procedere,quando ego patior rem meam donari coniunctæ personæ,& agitur de parua quantitate: his enim duobus cõcurrentibus,præsumetur donandi animus. d.l.si seruus.s̃.de donation. inter virum. tradit Andr.Sicul.consil.16.num.19.lib. 2.Purpurat.l.cùm quid.num.127.s̃.si certum petat. Claud.l.quę dotis. num. 24.

139 ff.eod. † Vnde & prædicta opinio accipienda est,quando fratrer patitur sobrinam suam dotari de rebus cõmunibus paruæ æstimationis, vt in specie aduertit Lara d.l.si quis à liberis.§.idem rescripsit.num.105.secus si res essent magnæ æstimationis; neque enim tunc ex sola patientia cum taciturnitate, etiam hoc casu præsumeretur donãdi animus.Ruinus consil.171.num.13.lib.1.Illud certũ est,quòd si frater expressè consentiat sobrinam suam dotari de rebus communibus,tunc semper pro parte sua censebitur donasse.iuxta regulam.d.§. accedit. & ita Alexand.consil.154.num.5.libr.2. Baeça tractat.de non meliorandis filiab. c.15.nu.13. Qui tamen num.15.hoc limitat,quando fratres essent socij omniũ bonorum; nam cum tunc dos possit cõstitui de rebus cõmunibus.l.si socius pro filia.82.s̃.pro socio. consensus is, qui necessariò præstatur, non debet inducere præsumptionem donationis:argum.l. rẽ legatam.ff.de adimend.legat.allegat Socin. consil.5.num.11.lib.4. qui tamen à num.15.latè contrarium concludit,imò etiam in socijs consentientibus præsumi donandi animum,iuxta d.§.accedit. Pro concordia dicẽdum est,quòd si inter socios pactum interuenit de dotãdis filiabus ex bonis communibus, iuxta.l. si socius pro filia.82.s̃.pro socio.frustra quæritur,vtrùm tunc videatur cõsentire donandi animo:si verò prædictum pactum non interuenit, quia tunc ex necessitate consentit,quando societas est vniuersalis,debet videri cõsentire eo modo quo ius disponit,scilicet,vt soluta societate socius in partem suam prædictam dotẽ imputet,iuxta suprà tradita:& ad hunc modũ debet declarari Anton.Gabr.lib.3.cõmunium,tit. de iure dotium. conclus.2. nu.6. Limita quartò, vt licèt pater teneatur iterum dotare filiam, si illa dotẽ semel datam casu amisit. auth. quod locum.C.de collation. Bart.l. si cum dotẽ. §.1.num.2.& ibi Alexand.num.6.ff. eod. Molina libr.2.de primogen.c.16.nu.23. etiam si filia sit emancipata.Baeça tract. de non meliorandis filiab.c.26.num.28.

tamen

tamen frater qui semel dotauit sororem,
140 non cogetur eam iterum dotare.† l.si socius.82.versi.cæterùm.s̃.pro socio.tenet Bald.l.fin.num.8.C. de dotis promissio. Boeri. decis.131. nu.7.& alij quos refert Molina vbi suprà,num.26.qui tamen cõtrariumdefendit post Alex.l.si cum dotem.§.1.num.7.&.8.ff.eod.cui adde Ias. §.fuerat.num.136.Instit.de action. Cæpollam.l.boues.§.hoc sermone.nu.5.ff.de verbor.signific.Mouentur prędicti,quia ideò pater tenetur iterum dotare filiam, quæ casu amisit primam dotẽ;quia obli- 141 gatus est per legem dotare. d.l. qui liberos.& dispositio legis nunquam intelligitur de prima vice. l.veluti. §. hæc vox. s.de edend.& ita Imol.l.si cum dotem.§. 1.ff.eod.& ibi Alexand.num.7.Soci.consil.5.num.7.lib.4.& alij quos refert Tiraquel.d.§.hoc sermone.9.limitat.num.4. Quæ ratio etiam militat in fratre,qui ex dispositione legis cogitur dotare sororẽ inopem.l.cùm plures.13.§.fin.ff. de administr.tutor. Et retenta hac opinione,non repugnabit d.l.si socius pro filia.versi.cæterũ.s.pro socio.quia loquitur in eo, qui tenetur dotare ex conuentione facta inter socios,quæ meritò intelligitur de prima vice,iuxta d.§.hoc sermone. Sed his nõ obstantibus,attentis iuris regulis, prima opinio verior est. Neque obstat ratio contrariæ opinionis; quia respondet Romanus authent.quod locum.nu.10. C.de collation. quòd tunc dispositio legis non intelligitur de prima vice, quando procedit secundùm regulas iuris ordinarias & generales :secus si nitatur in sola æquitate,& procedat secundùm iuris regulas speciales, & extraordinarias, & in subsidium,tunc enim etiam dispositio legis intelligitur de prima vice, vt concursus specialium euitetur.l.1. C.de dotis promiss. In patre igitur, qui secundùm iuris regulas ordinarias tenetur liberos dotare,ea dispositio non intellige tur de prima vice: secus in fratre, qui sola æquitate,& secũdùm iuris regulas extraordinarias,& tantùm in subsidium sororem dotat.d.l. cùm plures. §. pen.ff. de administr.tutor.& subscribit Tiraq. d.§. hoc sermone.9.limitat.num.14. Et confirmatur vltra alios, quia frater non debet legitimam fratribus.l. fratres. cum ibi notatis.C.de inoffic.testamen. & tamen pater debet filijs legitimam ex ratione naturali.l.cùm ratio.ff.de bonis dãnator.quo fit vt si pater det legitimam filio in vita,& ille eam casu amiserit, tenetur ei pater nouam legitimam relinquere.† Alexan.l.si cùm dotem.§.1.numer.9.ff.eo.Socin.l.Marcellus.§.res quæ. num.3.ff.ad Trebellian. Menchaca illustrium quæstion.c.25.num.14. & Molina lib.2.de primogen.c.16.num.24. vnde meritò idem recipietur in dote semel data,quia dos succedit loco legitimæ:frater autem,qui non debet legitimam fratri, satis est quòd semel dotauerit. Quo etiam fit,quòd si pater aliqua dedit filio nomine alimẽtorum,qui ea dilapidauit, nihilominus inopi tenetur iterum alimẽta præstare.l. Imperator. 50. ad finem.ff. ad Trebellianum. Et tamen diuersum est in fratre,qui si quid dedit fratri nomine alimentorum, & ille id dissipauit, non tenetur ampliùs alimenta præstare, vt concludit Salicet.l.2.in fin.C.de alen. liberis.& Lara d.l.si quis à liberis.§.idem. rescripsit.num.101. Et aduerte,suprà dicta procedere,quando amissa dote soror iterum nubit, tunc enim locum habet quæstio,vtrùm frater teneatur eam iterum dotare? nam constante primo matrimonio,neque pater tenetur nouã dotem constituere,quanuis primò data sine eius culpa amissa sit.l.pater filiæ. 71.s̃. de euiction.explicat Ruin.consil.121.numer.8.lib.5.quanuis id non satis perceperit Lara d.l.si quis à liberis.§. idem iudex. num.23. Vltimò limita, vt quanuis frater teneatur sororem dotare, vt suprà dictum est,tamen sobrinas suas,filias sororis,minimè dotare tenebitur;quia hoc iure cautum non inuenitur:& quia si so-

rorem vterinam non tenetur dotare. l. cùm plures. 13. §. penult. ff. de admin. tutor. ergo à fortiori neque sobrinam, quæ
142 ei est in remotiori gradu: † & ita aduersus Bald. resoluunt Alexand. hîc nu. 20. Ripa num. 86. Camil. num. 121. Corrasi d. l. qui liberos. num. 122. ff. de ritu nuptiarum. & in specie consuluit Alexan. consil. 66. num. 3. lib. 4. Siluanus consil. 2. numer. 26. & probat Campes. de dote. 1. parte. q. 19. Gregor. l. 2. tit. 19. part. 4. in glos. Dò moren. & ita in causa magni ponderis fuisse iudicatum asserit Siluan. consil. 33. num. 12. quidquid contrarium præ supponat Afflictis decisio. 371. numer. 3. Quinimò neque alimenta prædictis præstare tenetur; quia id etiam iure cautum non inuenitur: vt post alios resoluit
143 Costa selectar. lib. 2. c. 20. num. 2. Garsias tractat. de expensis. c. 3. num. 35. & Lara d. l. si quis à liberis. §. idem rescripsit. à num. 126. Neque repugnat text. c. 1. de cohabitatio. clericorum. vbi sobrinus clericus iubetur amitæ alimenta præstare, quia non ea ratione iubetur id facere, quia illa sit amita, sed quia pauper est: & quia clericus ex redditibus ecclesiasticis tenetur subuenire pauperibus, maximè consanguineis. c. non satis. 50. distin. His aptè annectitur aliud priuilegium dotis promissionem respiciés, quod refertur in. l. fin. C. de dot. promis. quam singularem appellat Iason hîc numer. 23. Gerard. sing. 71. & vnicam & singularem reputat Anton. Petrucius. l. 1. num. 109. ff. de iure iurand. & Mascardus de probat. in. 3. part. conclus. 1150. nu. 3. quanuis Hotomanus de dotibus, col. 6. temerariè dicat, illam decisionem esse obtusam, & boetico ingenio conuenientem. Ex illa autē decisione tres colligūtur conclusiones. Prima est, quòd pater habens bona filiæ penes se, & simpliciter dotem promittens pro filia, totam dotem de bonis proprijs videtur promisisse, non autem de bonis filiæ. Sed pro ratione dubitandi in contrarium vrget, q. licèt datum à patre pro dignitate filij, nō sit à filio conferendum, neque ei imputetur in legitimam. l. 1. §. neque castrense. ff. de collation. bonor. l. omnimodo. §. imputari. C. de inoffic. testamen. tamen si pater habeat penes se bona filij, & quid simpliciter impendat pro dignitate filij, videtur impendere de bonis filij penes se existentibus. l. fin. ff. de petitio. hæred. quam non esse alibi dicit Bald. in rubr. num. 4. de officio iudicis. † Similiter &
143 impensum cum filio scholari in studio degenti, censetur illi donatum. l. quæ pater. 51. ff. famil. erciscun. Ord. lib. 4. tit. 77. §. 5. & tamen si pater habeat penes se bona materna filij, ex illis videtur impēsas subministrare. Bart. l. fin. in princip. per illum text. ff. de petition. hæred. & asserit receptum Iason authent. quod locum. num. 3. C. de collation. & insistit Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsump. 15. ergo idem videbatur dicendum in specie d. l. fin. C. de dotis promiss. Sed pro ratione decidendi respondēdum est, speciale esse fauore dotis, vt pater potiùs ex bonis suis videatur dotē filiæ constituere, quā ex bonis filiæ etiam apud patrem existētibus. & ita Campes. de dote. 1. par. q. 16. num. 7. Baptist. de sancto Blasio de priuileg. dotalib. centuria. 1. num. 56. Iason. l. huiusmodi. §. legatum in fine. ff. de leg. 1. Rebuff. 1. tomo. ad leges Gallicas. tit. de sentent. prouisionalib. artic. 3. glos. 1. numer. 32. Et hac ratione decisionem d. l. fin. exorbitare à regulis ordinarijs asserit Corne. consil. 16. num. 4. lib. 3. & Hieronym. Gabriel. consil. 156. num. 25. Ratio autem huius specialitatis est; quia fauore dotis faciliùs præsumitur donandi animus. l. vnica. §. accedit. C. de rei vxoriæ action.

actione. maximè inter coniunctas personas: & ita Alciat. hîc num. 66. & de præsumptio. regul. 1. præsumpt. 26. à num. 4. Corras. d. l. qui liberos. nu. 98. Connan. lib. 8. commentario. c. 8. num. 7. & Menoch. consil. 370. num. 2 lib. 4. Sed non placet, quia secundùm eam rationem idem esset in matre, vel fratre simpliciter dotante: & tamen receptius est, decisionē d. l. fin. in illis non procedere, vt ibi per glos. verbo, paternum. & infrà dicemus. Verior igitur ratio est, quòd secundùm leges paternum est officium dotare filias ex bonis proprijs: vnde simpliciter dotando, videtur ex bonis proprijs secūdùm officium suum dotasse: quā rationem expressè assignat d. l. fin. & illam notat Alexand. hîc num. 17. Ripa num. 54. Corras. 2. lect. num. 12. Pontanus nu. 40. Deci. consil. 35. num. 6. post prin. Socin. Iunior consil. 79. num. 17. libr. 3. Menoc. consil. 370. num. 9. libr. 4. Corrasi. d. l. qui liberos. num. 153. Anton. Gomez. l. Tauri. 50. num. 21. ad finem. Tellius. l. Tauri.
144 17. num. 78. † Et adhunc modum satisfiet. adductis pro ratione dubitādi, nam procedunt in his quæ pater voluntarie impendit pro filio, non coactus ex necessitate officij: nam si officium paternum ad erogationem eum cogat, procedet d. l. fin. & ita Paul. consil. 415. num. 2. lib. 2. Ripa hîc num. 86. & num. 141. Corras. l. filium quem habētem. num. 227. C. famil. erciscund. & d. l. qui liberos. nu. 153. Hanc primam cōclusionem, deductam ex d. l. fin. & explicatam vt suprà, amplia primò, procedere tam in dote data, quā promissa, vt text. ille clarè probat: notat Fortun. l. iuris gentium. in prin. num. 96. ff. de pact. Amplia secundò, etsi filia habeat bona, & sic diues sit, vt clarè probat d. l. fin. notat Paris. consi. 80. num. 1 lib. 3. Bursatus consil. 215. num. 3. lib. 2. & pro-
145 bat. l. 8. tit. 11. partit. 4. vbi Gregor. verbo, El padre. Quod etiam locum habebit in hærede patris, iuxta regulā. l. 2. §. ex his. ff. de verbor. obligatio. & in specie Ruin. consil. 200. nam. 4. & 7. lib. 1. Quanuis illud verum sit, quòd si is simpliciter promittat; videtur in dubio promittere animo satisfaciendi obligationi legali, non autem de nouo donare dotem. l. si cùm dotem. 25. §. si pater. ff. eodem. tradit Ancharran. consi. 7. num. 10. Amplia tertiò, siue filia sit in potestate, siue emancipata: vt clarè probat dict. l. fin. & notat Vincent. hîc nu. 21. Amplia quartò, vt si dos per patrem sit simpliciter promissa, non poterit posteà tempore traditionis declarare, quòd tempore promissionis intellexit etiam de bonis filię; neque enim huic declarationi standum est: argum. l. penult. in fin. C. de collation. tenet Angel. consil. 209. Aretin. hîc numer. 5. post medium. Vincent. num. 22. Corrasi. d. l. qui liberos. num. 152. Baeça tractatu de nō melioran. filiab. c. 11. nu. 33. Mascard. de probation. 3. par. conclus. 1150. num. 10. Amplia quintò, idem esse in impensis, quas pater facit tempore nuptiarum filiæ: nam adhuc ex bonis proprijs videbitur illas fecisse: argum. c. accessorium. de regul. iuris. in. 6. quod colliges ex Bal. authent. res quæ. num. 5. C. communia de legatis. Paul. consil. 304. num. 3. libr. 2. facit Ordin. lib. 4. tit. 77. §. 3. quidquid cō trarium teneant Bald. & Angel. per illū text. l. fin. ff. de petit. hæred. quos sequitur Iason. l. huiusmodi. §. legatum. in fin. ff. de de legat. 1. Baeça tractat. de nō melioran dis filiabus, cap. 21. num. 154. Sed prima opinio verior est, cui non obstat. l. fin. ff. de petition. hæredit. quia loquitur in impensis factis pro honore, & dignitate filij, nos autē in impensis factis causa matrimonij filiæ; quæ debent sequi naturā ipsius matrimonij: argum. Clem. dispendiosam. de iudic. & quæ Ancharran. consil. 7. num. 2. Amplia sextò, etiam si pater
145 sit administrator bonorum filiæ: † nam adhuc ex bonis proprijs videtur dotasse, vt clarè deducitur ex d. l. fin. adiuncta l. 1. C. de bonis matern. tradunt Alexan. hîc num. 17. Aretin. num. 5. ad medium. Vincent.

Vincent.num.21.Iason.nume.25. Ripa num.90.Paris.consi.80.num.1.lib.3. Bursatus consil.215.num.3.lib.2. Socin. Iunior consil.79.num.17.lib.3.& alij adducti per Baeçam tractat de non meliorandis filiabus.c.11.num.136.Menoch.lib. 2.de arbitrar.casu.88. num. 47. notabiliter Gregor.l.8.tit.11.partit.4.verb. El padre.Mascardus de probation.3. part.cõclusio.1150.num.29. quibus adde Baptist.de priuileg.dotalib.centuria.1. num. 56. Contrariam nihilominus opinionẽ tenet Bart.l.Nesennius.num. 5.s. de negoc.gestis. quem ibi sequitur Angel. & etiam Cuman.consil.87.colum.2. adducunt d.l.Nesennius, sic inducendo:Mater, vel auia aliquid impendentes cum persona filij,vel nepotis, videtur animo pietatis impedisse,& non animo repetẽdi.l.alimenta.C.de negoc. gest. Ordin. lib.4.tit.68.§.fin.& tamen dict.l. Nesennius.probat, quòd si præfatæ personæ administrent bona filij,vel neporis,censentur ex bonis administratis alimenta præstitisse d.l.Nesennius.ergo coniectura, quæ deducitur ex administratione bonorum, fortior censetur illa, quæ deducitur ex pietate materna,vel auita. Secundò facit.l.cùm post.44.§.1.ff.de administr.tutor.vbi tutor promittens dotem pro pupilla,præsumitur promisisse ex bonis pupillę, vel animo repetẽdi ab ea:notat Bart.ibi num.2. Socin. Iunior consil. 69.num.94.lib.3.Anton.Gomez.l. Tauri.50.num.22 quãuis aliàs fauore dotis soleat præsumi donandi animus.l.vnica. §.accedit.C.de rei vxor.actio.Bart.l.quæ dotis.num.6.ff.eod. Sed his non obstantibus,non est recedendum à prima opinione.Neque repugnat d.l. Nesennius. quia loquitur in matre & auia, quorum non est officium dotare,vel alere descẽdentes,& tantùm adhoc tenẽtur in subsidium.l.neque mater.C. de iure dotiũ. Inde igitur inferri nõ potest ad patrem, cuius proprium officium est dotare filias.d.l.fin.C. de dotis promis. † aduertit
146

Corras.d.l qui liberos.nu.153.Neq; etiã obstat d.l.cùm post.§.1. loquitur enim in tutore extraneo,non autem in patre, qui si sit tutor,vel curator filiæ emancipatę,& simpliciter pro ea dotem promittat,ex suo videtur dotem promisisse: vt est expressum.l.profectitia. 5.§. fin.ff. de iure dotium.notat Campesi. de dote.1. par.q.16.num 4. Et hinc etiam est, quòd si quis debeat aliquid mulieri,& pro ea dotem promittat,videatur animo compẽsandi promisisse.l.vxorem.§. pater naturalis.& ibi Bart.ff. de legat.3. & tamen si pater legitimus sit debitor filiæ, & pro ea dotem promittat, non videtur compensandi animo dotem promisisse,vt ex generalitate d.l.fin.C. de dotis promiss. deduxit Paul.Castrens.consil.415 num. 2.lib.2. Alciat.hîc.num.84.Ruin. consil. 200.in fine.libr.1. nisi pater legitimus sit debitor filiæ ex causa dotis; quia tunc simpliciter promittendo dotem pro ea, animo compensandi videtur fecisse. l. si cùm dotem.§.si pater.ff. eod. Riminald. consil.230.num.17.libr.2 adde Anchar. consi.7.nu.10. Alias ampliationes ad d. l.fin.ponit Bursat consil.215.nu.3. lib.2. Quam primam conclusionem, deductã ex d.l fin.limitabis primò, nisi pater pro dote filiæ expresè assignauerit res quæ ad eam ex hæreditate materna pertinebant: nam cũ tunc clarè constet,res maternas cõtineri in dotis promissione, cessat præsumptio d.l fin.vt ibi notauit glos. verb.dederit:& Bald.num.23. Alexand. consil.149.num.9.lib.7.Et eâdem ratione idem erit admittendum,si pater promittat dotem de bonis filiæ, nulla facta mentione bonorum propriorum: nam cùm tunc etiam clarè constet de mente patris,cessat præsumptio d.l.fin. & ita Hieronym.Gabriel consil.156.num.26. Bursatus consil.215.num.4.libr.2. Baeça tractat.de non meliorand.filiab. cap.11. num.156. Gregorius.l 8.tit.11.partita.4. verb.El padre.nam decisio d.l.fin.C. de dotis promissione. fundata est in mera præsumptione,quę veritati cedit. Menoch.consil.370.à num.9.lib.2. Limita secundò,decisionem d.l.fin.non procedere in regno Castellæ; nam cum pater in eo possit filiabus dotem constituere ex bonis lucratis constante matrimonio.l. Tauri.53.quæ hodie est.l.8.tit.9.lib.5. ordinam.etiam si morte vxoris sit solutum matrimonium,vt suprà probauimus,pater simpliciter dotem promittens, sem- 148
per de superlucratis videtur promisisse, & sic censetur inclusa ea pars lucrorum, quæ ad filiam tanquam hæredem matris pertinebat. † Quod ita tenet Gregorius l.6.tit.10.partit.5.litera.A.ad finem. Couarru.asserens ita sæpius fuisse iudicatum,lib.3.resolution.c.19.num.3.versic.ex quo infertur.Baeça tract de nõ meliorandis filiabus,cap.11.à num. 111. Neque (secundùm eos) difficultatem facit.l.fin.C.de dotis promissione.quia loquitur in bonis maternis,quæ iure communi non erant obnoxia dotibus filiarũ. l.neque mater. C.de iure dotium. Cæterùm lucrata constante matrimonio, secundùm leges Hispaniæ sunt obnoxia dotibus filiarum, vnde includentur in simplici dotis promissione; quia morte matris cum eodem onere videntur in filiam transiuisse : quod à fortiori videtur admittendum in regno Portugaliæ, in quo non solùm lucra, sed & omnia bona communicantur inter coniuges. Ordinat.lib.4.tit.7.& ideò prout debita cõtracta constante matrimonio, de bonis communibus soluenda sunt. Ordin. lib. 4.tit.7.§.penult.ita etiam & dotes filiarũ ex bonis communibus soluendæ sunt, cùm considerentur tanquam debita cõtracta constante matrimonio,vt suprà diximus. Pro resolutione dicendum est, quòd in regno Castellę,si sint lucra quęsita constante matrimonio, de illis videtur dos promissa, propter rationem suprà assignatam: & idem in regno Portugaliæ,quando matrimonium contrahitur per dotem,& arras, appositio pacto, quòd lucra cõmunicentur; quia eadem militat ratio:si verò in regno Castellę nõ sint lucra, tunc inducetur decisio.l. fin. C.de dotis promission. In regno autem Portugaliæ si matrimonium contrahatur secundùm regni cõsuetudinem, cũ tunc omnia bona cõmunicẽtur, semper ex bonis cõmunibus dotes exoluendæ sunt.l.si socius pro filia.82.ff.pro socio. & suprà diximus nu.90. † Limita tertiò in 148
matre,vel alijs ascendẽtibus per lineam maternam:nam si dotem promittãt simpliciter,de bonis filiæ,vel neptis, videntur promisisse,quę fortè apud eos sint,vt sentit d.l.fin.ibi : Paternum. à contrario sensu,& ibi glos.verb.paternum.& Salic. Anton.Gomez.l.Tauri.50.nu. 23. Connan.lib.8 commentarior.c.8.nu.8. Sed ad perfectã declarationem huius limitationis duo casus distinguendi sunt. Primus est,quãdo mater sit obligata filię dotem dare,iuxta.l.neque mater.C. de iur. dot.explicatam vt suprà. Secundus est, quando sponte dotat. Primo casu dicendũ est,in dote promissa per matrẽ,etiam bona filiæ includi;nam cũ obligatio matris sit subsidiaria,quatenus filia nõ possit se dotare,illud qđ filia habet,debet cẽseri inclusum in promissione dotis, quia mater videtur promittere eo modo, quo lex eam obligat.l.si duo.ff.de acq.hæred. & sic datis eisdẽ terminis,differentia est inter matrẽ,& patrem dotãtes filias simpliciter,vt colligitur ex suprà traditis:obseruat Azeuedus.l.8.tit.9.lib.5.ordinam. nu.26. In secundo autem casu,cum nullũ officiũ dotandi detur in matre, sumus extra terminos d.l.fin. atq; ita debet induci regula.l. vnicę. §. accedit. C. de rei vxor.actio.quòd animo donandi videatur promittere, & sic ex bonis proprijs: arg.l. creditorem.ff. de leg.2. & ita Paulus consil.372.quantum.in princi.lib.2. Corras.dict.l.qui liberos.num.153. Sunt nihilominus in hoc secundo casu notabiles differentiæ inter patrem & matrem simpliciter dotantes : nam pater,

etiam si penes se habeat bona filiæ,semper animo donandi videtur dotare, & sic ex bonis proprijs. d.l. fin. Diuersum erit in matre,quæ si penes se habeat bona filiæ,ex illis potiùs videtur dotasse:argumen.l.Nesennius.36.ſ. de negoc. gestis. & agnoscit hanc differentiam glos. dict.l.fin.verbo,paternum.in fine.quam ita interpretatur Bartol.ibi in fine.Palac. repetit.rubric.§.66.num.17. Gregor.l.8. titul.12.partita.5.in glos.1. & est recepta traditio,vt asserit Corneus consil.86. numer.11.lib.4. Similiter pater tutor, vel curator filiæ emancipatæ, ex bonis proprijs,& non filiæ videtur dotasse.l.profectitia.5.§.fin.ſ.de iure dotium. & tamen in eisdem terminis contrarium erit in matre simpliciter dotem promittente pro filia,iuxta regulã generalem.l. cùm post.44.§.1.ff. de administrat. tutor. tradunt Corrasi. dict.l.qui liberos.nu.153. Baeça tractat.de non meliorandis filiabus,c.11.num.155.Prout & mater simpliciter dans alimenta filijs, pietatis animo videtur dedisse.l.alimenta.C. de negoc.gest.& tamen si sit tutrix filiorum, vel eorum negocia administret, animo repetendi videtur illa dedisse.l. Nesennius.36.ſ. de negoc.gest.notabiliter Baldus Nouellus de dote.6.part priuileg.3. num.5.Bulgarin.hîc num.30. probat Or
149 dinat.lib.4.tit.68.§.fin. † quidquid contrarium pro cõstanti præsupponat Antonius Gomez.l.Tauri.50.numer.23.ad finem. Denique si pater sit debitor filiæ, dotem promittendo, non videtur promittere animo compensandi cum debito,vt colligitur ex mente d.l.final.C. de dotis promissione. & tamen diuersum erit in matre,quæ videbitur dotasse,animo compensandi cum debito, vt & in alio quocunque debitore mulieris simpliciter dotante probat.l.vxorẽ.§. pater naturalis.ff. de leg.3.& infrà latiùs dicemus. Vnde quod suprà diximus, quòd mater videatur dotare animo donandi, tantùm procedet extra casus suprà relatos,vel etiam quando mater & filia habebant bona communia,quæ pariter administrabãt:nam si ex illis bonis dos simpliciter constituatur,videtur mater donasse eam partem bonorum, quæ ad se pertinebat: vt argum.l.vnicę.§.accedit. C.de rei vxor.actio. tenet Bald.l.fin.nu. 13.C. de dotis promissio. Palac. rep. rubric.§.62.num.31.&.§.66.num.18.Quinimò si mater tutrix filiæ promittat maiorem dotem,quàm valeant bona filiæ, id quod deest,ex suo videtur promittere.Baldus Nouellus de dote.6.parte.priuileg.13.numer.4. Antonius Gomez.l. Tauri.50.num.24.Baeça tractat.de non meliorandis filiabus,cap.11.nume. 155. Palac.repet.rubric.§.66.num.14.qui numer.16 admonet, hoc tantùm in matre tutrice esse admittendum;nam alius qui cũque tutor,etiã in his terminis videtur animum repetendi habuisse:allegat.l.cũ post.44.§.1.ff.de administ.tutor. & tradit Caualcan. decisione. 34. à num. 3. quæ tamen differentia non est probabilis. Sed videtur distinguendum,iuxta dict.l. cùm post.§.1.vt si tutor ignoranter promiserit maiorem dotem, quàm esset in bonis pupillæ, tunc promissio,quatenus excedit valorem bonorum, nulla sit.l. siue generalis.ſ. de iure dotium. si verò scienter id fecit,tunc ne eius dolus noceat marito,ex suo tenebitur refundere id quod deest, quasi in excessu interpretatiuum habuerit donandi animum.dicta.l.cùm post.§.1.notat Baldus Nouellus de dote.6.part.priuileg.41. & alij adducti per Baeçam tractat.de non meliorandis filiabus.c.15.num.19. † Quæ di-150 stinctio pariter videtur recipiẽda in matre tutrice, cum eadem militet ratio. Vtrùm autem præsumi debeat scientia tutoris,vel ignorantia? recurre ad. l. fin. in princip.C.arbitrium tutelæ.Suprà resoluta autem in matre,pariter & in fratre simpliciter dotante recipienda sunt, quia eadem militat ratio, vt hîc admonet Ripa nu.94.Corrasi. d.l. qui liberos. num.

nu.121.Vnde cauendum est à Bar.l.Nesennius.nu.5.ſ.de nego. gest.qui quoad terminos.l.fin.C. de dotis promissione. æquiparat patrem fratri simpliciter dotanti,quem sequitur Andre.Sicul. cons. 69.col.1.libr.3.Iason consil.133.nu.12. 151 lib.4. Nisi eos salues in fratre, qui tãquã hæres patris dotem promittit: nam tũc in eo idem obseruabitur, quod in patre dotem promittente,iuxta regulam. l.2. §.ex his.ff.de verbor.obligat. ac proinde etiam in eo habebit locum decisio. d.l. fin.vt in specie tradit Ruin.consil. 200. num.7.lib.1.Vnde infertur, quòd si frater habens bona communia cum sorore, ex illis dotem promiserit, videtur partem sibi contingentem donasse, vt in eisdem terminis idem in matre esse obseruandum suprà probauimus: quod in specie tenet Bald.l.fin.num.12. C. de dotis promissio.Socin.consi. 5.num.19. lib.4.Ruin.consil.171.nu.1.libr.1. & alij adducti per Baeçam tracta. de non meliorand.filiab.cap.12.num. 10. & asserit receptum Siluan.cons.2.num.20. quidquid cõtrarium, imò quòd videatur promittere animo tantumdem retinẽdi ex bonis communibus, pro constanti teneat Paul.consil.351.num.1.lib.1.argu. l.fin.ſ.de petitio. hæred. quod etiam tenet Faber.l.fin.num. 1. C. de dotis promissio.Campesius de dote.1.part.q. 24. Corras.d.l.qui liberos.à nu.120. Rogeri. de dote.§.2.nu.9.&.10.Sed non est recedendum à prima opinione,quam & suprà probauimus. Neque obstat. d.l. fin. ſ.de petit. hæred. quia limitanda est nõ procedere fauore dotis, saltem in termi nis,de quibus suprà,vt hîc aduertit Ripa nu.141.Corras. d.l. qui liberos.nu. 153. ad finem.Ruinus consi.145.num.9.lib. 4.Limita quartò cõclusionem. d.l.fin.si si pater iam alias filias suas dotauit, tam de bonis suis quàm maternis: nam tunc simpliciter aliam filiam dotans eodem modo videtur dotasse causa æqualitatis seruandæ:arg.l. cũ pater. §.euictis. & qđ ibi Bald.ff.de lega.2.&.l.fin.C.cõmunia vtriusq; iudic. & ita limitat Socin. hîc nu.39.in fine.quẽ sequitur Ruin.nu. 144. Anto.Gomez.l.Tauri.50.nu.19.ad fin.Mascard.post alios de probat.3. parte.conclus.1150.nu.16.† Sed vtiq; hæc limitatio non videtur admittẽda in terminis huius primæ conclusionis,sed tantùm admitti poterit in terminis secundę cõclusionis eiusdẽ legis de qua infrà. Vnde neq; puto admittendã declaratio nem Baeçæ tracta.de non meliorand.c. 11.nu.159.decisionẽ.d.l.fin.non procedere, quando admissa ea interpretatione præiudicaretur legitimæ aliorum filiorum; quia tunc magis interpretandũ est,qꝑ de bonis suis & filiæ videatur promisisse:quia pater dotãdo vnam filiam, non potest legitimæ aliorũ filiorũ præiudicare.Paul.l.vnica.nu.5.C.de inoffi.dotib.qđ & tradit Mascar. de probatio. 3. parte.conclus.1150.nu.14. hæc enim limitatio nimis restringit generalitatem d.l.fin. Neq; obstat ratio in contrarium adducta,quia verius est,promissionẽ patris valere ipso iure,licèt per eam præiudicaretur legitimæ filiorũ,quanuis mortuo patre possint reuocare eam promissionem,quatenus per eam fuit præiudicatum eorũ legitimis.l.vnica.C.de inof. dotib.Ord.lib.4.tit.77.§.4. Vltimò limita,quando alius (cuius non erat officiũ dotare)erat debitor mulieris: nam tunc simpliciter promittendo dotẽ pro muliere,videbitur animũ compensandi habuisse,& consequenter in effectu de bonis mulieris promisisse.l. vxorem.§.pater naturalis.& ibi Bart.ff.de lega.3.tradit Paul.consil.351.num.1. libr.1. Campes. de dote.1.parte.quæstione. 24. in fine. Rogerius de dote.§.2.num.11. Menochius libr.2.de arbitrar. casu.88.à num. 46. Quæ tamen limitatio duas recipit declarationes:prima ponitur à Ruino hîc numer.154.quando debitor promisit nomine dotis quantitatem excedentem debitum:nam cùm in excessu ani-

ctiam si penes se habeat bona filiæ,semper animo donandi videtur dotare,& sic ex bonis proprijs. d.l. fin. Diuersum erit in matre,quæ si penes se habeat bona filiæ,ex illis potiùs videtur dotasse:argumen.l.Nesennius.36.ſ. de negoc. gestis.& agnoscit hanc differentiam glos. dict.l.fin.verbo,paternum.in fine.quam ita interpretatur Bartol.ibi in fine.Palac. repetit.rubric.§.66.num.17. Gregor.l.8. titul.12.partita.5.in glos.1.& est recepta traditio,vt asserit Corneus consil.86. numer.11.lib.4. Similiter pater tutor, vel curator filiæ emancipatæ, ex bonis proprijs,& non filiæ videtur dotasse.l.profectitia.5.§.fin.ſ.de iure dotium.& tamen in eisdem terminis contrarium erit in matre simpliciter dotem promittente pro filia,iuxta regulã generalem.l.cùm post.44.§.1.ĩ. de administrat. tutor. tradunt Corrasi. dict.l.qui liberos.nu.153. Baeça tractat.de non meliorandis filiabus,c.11.num.155.Prout & mater simpliciter dans alimenta filijs, pietatis animo videtur dedisse.l.alimenta.C. de negoc.gest.& tamen si sit tutrix filiorum, vel eorum negocia administret, animo repetendi videtur illa dedisse.l. Nesennius.36.ſ.de negoc.gest.notabiliter Baldus Nouellus de dote.6.part priuileg.3. num.5.Bulgarin.hîc num.30. probat Or
149 dinat.lib.4.tit.68.§.fin. † quidquid contrarium pro cõstanti præsupponat Antonius Gomez.l.Tauri.50.numer.23.ad finem. Denique si pater sit debitor filię, dotem promittendo, non videtur promittere animo compensandi cum debito,vt colligitur ex mente d.l.final.C. de
150 dotis promissione. & tamen diuersum erit in matre,quæ videbitur dotasse,animo compensandi cum debito, vt & in alio quocunque debitore mulieris simpliciter dotante probat.l.vxorẽ. §. pater naturalis.ĩ. de leg.3.& infrà latiùs dicemus. Vnde quod suprà diximus, quòd mater videatur dotare animo donandi, tantùm procedet extra casus suprà relatos,vel etiam quando mater & filia habebant bona communia,quæ pariter administrabãt:nam si ex illis bonis dos simpliciter constituatur,videtur mater donasse eam partem bonorum, quæ ad se pertinebat: vt argum.l.vnicę.§.accedit. C.de rei vxor.actio. tenet Bald.l.fin.nu. 13.C. de dotis promissio. Palac. rep. rubric.§.62.num.31.&.§.66.num.18.Quinimò si mater tutrix filiæ promittat maiorem dotem,quàm valeant bona filiæ, id quod deest,ex suo videtur promittere.Baldus Nouellus de dote.6.parte.priuileg.13.numer.4. Antonius Gomez.l. Tauri.50.num.24.Baeça tractat.de non meliorandis filiabus,cap.11.nume.155. Palac.repet.rubric.§.66.num.14.qui numer.16 admonet, hoc tantùm in matre tutrice esse admittendum,nam alius qui cũque tutor,etiã in his terminis videtur animum repetendi habuisse:allegat.l.cũ post.44.§.1.ĩ.de administ.tutor. & tradit Caualcan. decisione. 34. à num. 3. quæ tamen differentia non est probabilis. Sed videtur distinguendum,iuxta dict.l. cùm post.§.1.vt si tutor ignoranter promiserit maiorem dotem, quàm esset in bonis pupillæ, tunc promissio,quatenus excedit valorem bonorum, nulla sit.l. siue generalis.ſ. de iure dotium. si verò scienter id fecit,tunc ne eius dolus noceat marito,ex suo tenebitur refundere id quod deest, quasi in excessu interpretatiuum habuerit donandi animum.dicta.l.cùm post.§.1. notat Baldus Nouellus de dote.6.part.priuileg.41. & alij adducti per Baeçam tractat.de non meliorandis filiabus.c.15.num.19. † Quæ distinctio pariter videtur recipiẽda in matre tutrice, cum eadem militet ratio. Vtrùm autem præsumi debeat scientia tutoris,vel ignorantia? recurre ad.l. fin. in princip.C.arbitrium tutelæ.Suprà resoluta autem in matre,pariter & in fratre simpliciter dotante recipienda sunt, quia eadem militat ratio, vt hîc admonet Ripa nu.94.Corrasi. d.l.qui liberos. num.

nu.121.Vnde cauendum est à Bar.l.Nesennius.nu.5.ſ.de nego. gest.qui quoad terminos.l.fin.C. de dotis promissione. æquiparat patrem fratri simpliciter dotanti;quem sequitur Andre.Sicul. cons. 69.col.1.libr.3.Iason consil.133.nu.12. 151
lib.4. Nisi eos salues in fratre, qui tãquã hæres patris dotem promittit: nam tũc in eo idem obseruabitur, quod in patre dotem promittente,iuxta regulam.l.2. §.ex his.ĩ.de verbor.obligat. ac proinde etiam in eo habebit locum decisio. d.l. fin.vt in specie tradit Ruin.consil. 200. num.7.lib.1.Vnde infertur, quòd si frater habens bona communia cum sorore, ex illis dotem promiserit, videtur partem sibi contingentem donasse, vt in eisdem terminis idem in matre esse obseruandum suprà probauimus: quod in specie tenet Bald.l.fin.num.12. C. de dotis promissio.Socin.consi. 5.num.19. lib.4.Ruin.consil.171.nu.1.libr.1.& alij adducti per Baeçam tracta. de non meliorand.filiab.cap.12.num. 10. & asserit receptum Siluan.cons.2.num.20. quidquid cõtrarium, imò quòd videatur promittere animo tantum dem retinẽdi ex bonis communibus, pro constanti teneat Paul.consil.351.num.1.lib.1.argu. l.fin.ſ.de petitio. hæred. quod etiam tenet Faber.l.fin.num. 1. C. de dotis promissio.Campesius de dote.1.part.q.24. Corras.d.l.qui liberos.à nu.120.Rogeri. de dote.§.2.nu.9.&.10.Sed non est recedendum à prima opinione,quam & suprà probauimus. Neque obstat. d.l. fin. ſ.de petit. hæred. quia limitanda est nõ procedere fauore dotis, saltem in termi nis,de quibus suprà,vt hîc aduertit Ripa nu.141.Corras. d.l. qui liberos.nu. 153. ad finem.Ruinus consi.145.num.9.lib. 4.Limita quartò cõclusionem. d.l.fin.si si pater iam alias filias suas dotauit, tam de bonis suis quàm maternis: nam tunc simpliciter aliam filiam dotans eodem modo videtur dotasse causa æqualitatis seruandæ:arg.l. cũ pater. §.euictis. & qđ ibi Bald.ĩ.de lega.2.&.l.fin.C.cõmunia vtriusq; iudic. & ita limitat Socin. hîc nu.39.in fine.quẽ sequitur Ruin.nu. 144.Anto.Gomez.l.Tauri.50.nu.19.ad fin.Mascard.post alios de probat.3.parte.conclus.1150.nu.16.† Sed vtiq; hæc limitatio non videtur admittẽda in terminis huius primæ conclusionis,sed tantùm admitti poterit in terminis secundę cõclusionis eiusdẽ legis de qua infrà. Vnde neq; puto admittendã declarationem Baeçæ tracta.de non meliorand.c. 11.nu.159.decisionẽ.d.l.fin.non procedere, quando admissa ea interpretatione præiudicaretur legitimæ aliorum filiorum; quia tunc magis interpretandũ est,qꝑ de bonis suis & filiæ videatur promisisse:quia pater dotãdo vnam filiam, non potest legitimæ aliorũ filiorũ præiudicare.Paul.l.vnica.nu.5.C.de inoffi.dotib.qđ & tradit Mascar. de probatio. 3. parte.conclus.1150.nu.14. hæc enim limitatio nimis restringit generalitatem d.l.fin. Neq; obstat ratio in contrarium adducta,quia verius est,promissionẽ patris valere ipso iure,licèt per eam præiudicaretur legitimæ filiorũ,quanuis mortuo patre possint reuocare eam promissionem,quatenus per eam fuit præiudicatum eorũ legitimis.l.vnica.C.de inof. dotib.Ord.lib.4.tit.77.§.4. Vltimò limita,quando alius (cuius non erat officiũ dotare)erat debitor mulieris: nam tunc simpliciter promittendo dotẽ pro muliere,videbitur animũ compensandi habuisse,& consequenter in effectu de bonis mulieris promisisse.l. vxorem.§.pater naturalis.& ibi Bart.ĩ.de lega.3.tradit Paul.consil.351.num.1. libr.1. Campes. de dote.1.parte.quæstione. 24. in fine. Rogerius de dote.§.2.num.11. Menochius libr.2.de arbitrar.casu.88.à num. 46. Quæ tamen limitatio duas recipit declarationes:prima ponitur à Ruino hîc numer.154.quando debitor promisit nomine dotis quantitatem excedentem debitum:nam cùm in excessu ani-

mum donandi videatur habuisse, eumdem etiam animum debet videri habuisse respectu quantitatis concurrentis cũ debito; ne aliàs vna & eadem dispositio diuerso modo accipiatur, contra regulam.l.iam hoc iure ff.de vulgari. Adducit etiam tradita per Iacobum de Aretio,& Paul.l.huiusmodi.§. cùm pater. ff. de legatis.1. † c oncludentes, quòd licèt, pater qui dotem promisit pro filia, & posteà ei legat dotem simpliciter, videatur animum compensandi habuisse. l. filia. cum ibi notat. C. de legatis. diuersum tamen erit, si legatum excedat quantitatem dotis promissæ, tunc enim non præsumetur donandi animus,& sic dos promissa,& legata peti possunt. Cæterùm hæc declaratio tuta non est, ex.l. cùm post.44.§.1.ff.de administrat. tutorum.& quia vbi alia potest sumi coniectura, nunquam est præsumenda donatio.l. si cùm aurum. ff. de de solution. Neque obstant Ruini rationes, quia cũ sit diuersa ratio, vna & eadem dispositio potest diuerso modo accipi, iuxta notata.l.in testamento.C.de testamento militis. Vsque ad concurrentem igitur quantitatem præsumetur compensandi animus, & in excessu præsumetur animus donandi. Ad secundum respondetur, eam traditionem Iacobi de Aretio,& Paul. non esse veram, imò etiã eo casu vsque ad concurrentem quantitatem præsumi compensandi animũ, concludit Baldus.l. Titia cum testamento.§.qui inuita. ff. de legatis.2. Baldus, Angelus,& Imola.l. si cùm dotem. §. si pater. ff. eodem. Guido tractat. præsumptio num. in fine. Secunda igitur declaratio est, quando id quod promittitur pro dote mulieris, habet functionem cum debito, vt quia debitum, & promissio in quantitate consistant: nam si debitũ cõsistat in quãtitate,& promittatur species, vel è contra, non præsumetur in debitore promittente, compẽsandi animus: cùm enim ius non patiatur de quã

152

153

ritate ad speciem admitti compensationẽ.l. si conuenerit. 18.ff.de pignor. actio. Ordin.lib.4.tit.56. hoc casu non præsumetur compensandi animus, & consequenter promittens dotem videtur donare:& ita Bart.l.huiusmodi. §. cùm pater.num.1.ff.de legatis.1. & ibi Iason nu. 12.Socinus consil.93.num.23.libr.1.Iacobin.l.cùm pater.num.2.ff. de iure dotium.Boerius decisione.137.num.1. ad finem.Tellius.l.Tauri.16.num.2.Adde elegantem decisionem Bald. l. Nesennius.colum.2. ad medium. ff. de negoc. gestis. quòd si pater aliquid legauit filiæ nomine dotis,& deinde frater simpliciter promisit dotem pro sorore, censebitur in dubio promisisse eo animo, vt in promissione legatum dotis includeretur.l.filia.C.de legatis. Anchar.consil. 7. nu.10.Guido tract.præsump. in fine. notabiliter Riminald.consil.230.lib.2.Id tamen (secundũ Bald.) non procedit, quãdo dos legata & promissa non recipiunt functionẽ: † nam tunc in promissione nõ includetur legatũ dotis,& cõsequentervtrũq, peti poterit: extollit Catellian. in memorabilib.verb.frater dotans. Ad de etiam doctrinam Barto.l. 1. §. neque castrẽse.nu.8.ff.de collatio.bonorũ.& authẽ.de duob. fratrib. nu. 16. quòd licèt pater habens penes se bona filij, & subministrans expensas filio in studio, ex bonis filij apud se existentibus videatur eas subministrasse.l.fi.ff. de petitio. hæredit. id tamen non procedet, si bona consistebant in speciebus, & pater subministrabat pecunias: cùm enim tunc cesset compensatio, ex bonis suis censebitur expensas subministrasse. Quod dicit receptum Antonius Gomez.l.Tauri.29.numer.19. verficul. aduertendum tamen:& quanuis ipse contrarium tentet, quasi prædicta declaratio nulla iusta ratione nitatur, & etiam Gregorius relatus iper Garsiam Gallœ cum tracta.de expensis. cap.4.n. 2. ad fin. tamẽ ex suprà traditis cõstat, eã declarationem esse verissimam,& optima ratione niti. Et hæc de prima conclusione d.l. fin. Succedit igitur secunda principalis cõclusio eiusdem legis, quòd si pater promittat dotem de bonis suis, & filiæ, hæc promissio fauore dotis ita accipitur, vt principaliter veniant in promissione bona patris,& bona filię in subsidium, si bona patris non sufficerent: extollit Iason cons.133.num.11.lib.4. Sed pro ratione dubitandi opponitur de regula.l.reos.§.cùm in tabulis. ff. de duobus reis. Ratio autem decidẽdi prouenit ex eo, ꝙ vbi copula, Et, ponitur in materia necessaria respiciente personas coniunctas, tunc dictio, Et, non copulat æqualiter, sed potiùs designat ordinẽ, vt quod primo loco expressum est, præcedat, & illud quod sequitur, veniat in subsidiũ: vt notatur.l.Gallus §.quidam rectè. Sed in specie d.l.fin. copula, Et, exprimitur in materia necessaria.d.l. qui liberos. item respicit personas coniunctas: vnde meritò fit interpretatio suprà relata, † & ita Socin.hîc num.37.Iason num.24.Ripa num.89.Ruin.l.Gallus.§. quidam rectè. num.14.Petrucius.l.1.num.110.ff.de iureiurand. Corras.d.l.qui liberos.nu.149. & hîc.2.lect.num.12. Anton. Gomez.l. Tauri.50.num.21.Mascardus de probation.3.parte.conclusio.1150.nu.6.Cæterũ hanc rationem improbat Alciat.de præs.reg.1.præs.26.ad fin.& meritò, quia secundũ eã, si in specie.d.l.fi.dos ita fuisset promissa: Promitto de bonis filiæ & meis, nõ procederet ille tex. quia secundũ ordinẽ literæ, bona filiæ priùs fuerũt nominata:& tamẽ certũ est etiã in eo casu locũ sibi vẽdicare decisionẽ d.l.fin.vt ibi tradit Bald.nu.1.ad fin. Et ideò verior est ratio, quæ colligitur ex d.l.fin. ꝙ cùm officiũ paternũ sit dotare filias ex bonis suis, secundũ illud verba accipiẽtur, neque cõsiderabitur ordo scripturæ, vt hîc aduertit Soci.Iun.nu.177.ad fin. Et hæc est vera ratio, quidquid aliã assignet Alciat.de prẽsũp.reg.1.præs.26.ad fi.& aliã Cõnan.lib.8.cõmen.c.8.nu.7. Et ex ea infertur, nõ esse verũ qđ tradit Corneo.cõs.16.nu.4.lib.3.decisionẽ d.l.fin. exorbitantissimã esse à iuris regulis, ac ob id nõ esse extendendã ad alios casus: nam imò optima iuris ratione nititur, vt cõstat ex suprà traditis. Pariter etiã cauendũ est à Hieron.Gabriel.cons.156.n.25. dum dicit, hãc secundã conclusionẽ d.l. fin. exorbitare à iuris rationibus: inferẽs, quod si in specie illius text. ea promissio filię fieret,& non genero, quòd non procederet ille text. quod tamẽ ex suprà dictis apertè confunditur. Hanc secundã conclusionem d.l.fin. ita explicatam amplia primò, vt stãte prædicta promissione, bona filiæ tantũ censebũtur venire in subsidiũ, quantũcunq; filia renuntiauerit bonis paternis, & maternis: ita Afflict.decis.178.nu.13. quẽ sequitur Paris.cons.80.nu.4.& 8.lib.3. Contrarium tamen in terminis consuluit Aymon cõsil.84.nu.4. ea ratione, quia filia faciens prædictam renuntiationẽ, nõ potest habere recursum ad bona materna.c. quãuis pactum. de pactis. in. 6. ergo nihil sua interest, quòd bona materna principaliter videantur venire in promissione, vel in subsidium: & sic sumus extra terminos d.l.fin. Quod ita etiam sensit Guillielm.cap.Raynuntius.verb.dotem.nu. 22.Afflictis lib.3.constit. rubr.23.num. 30.in fine. Baeça tracta. de non meliorãdis filiabus.cap.11.numer.165. Pro concordia dicẽdum est, quòd si mulier erat certa secũdùm iuris interpretationem, quòd in ea promissione bona materna non veniebant nisi in subsidiũ,& nihilominus absolutè renuntiauit bonis maternis, vera erit hæc secunda opinio. † Cæterùm si errans, & putans in ea promissione venire bona materna æquè principaliter, vt verba sonabant, illa renuntiatio erranti non præiudicabit. l. mater decedens. ff. de inofficios. testam. facit.l.si superstite. C. de dolo.& in specie ita opiniones concordat Hieron.

154

155

Gabriel.d.consil. 156. num.21.ad med. faciunt quæ in simili tradit Aretin.cons. 65.col.2.vers.præterea. Ampliasecũdò, etsi prædictæ promissioni filia expressum adhibuerit consensum: nam is consensus debet censeri præstitus eo modo,quo promissio principalis intelligebatur:argument.l.cum principalis.ff. de regul.iuris.& ita Socin. hîc num.36. ad finem.Alciat.num. 72. notabiliter Hieron.Gabriel cons.156.num.21. Gregor. l.8.tit.11.part.4.verb.El padre. Contrarium tamen, imò propter prędictum cõsensum, interpretandum esse, bona filiæ etiam principaliter venire in prædicta promissione,tenent Alexan.hîc nu. 17.& Guilliel.Pontan.num.40.Parpalia num.16.Campes.de dote.1.parte.q. 16. num.3.Aymon consil.84.num. 6.ea ratione,quia cùm filia cõsenserit, quòd in promissione bona materna continerentur,non debet audiri, si contra consensum suum veniat. l. generaliter. C.de non numer. pecunia. Item, quando pater promittit dotem de bonis suis, & filiæ,meritò promissio intelligitur de bonis filiæ in subsidium, quia pater suo nomine non potest alienare bona materna ad filiam pertinentia.l. 1.C.de bonis mater.l. generaliter. C. de secundis nuptijs.notabiliter Corne. consil.252. num.13.lib.1.Sed vt ea alienatio valeat, duo copulatiuè debent interuenire; q alienatio fiat nomine filiorum.l.fin. §.si autem. &.§. ipsum autem. C. de bonis quæ liberis.glos. d.l. generaliter.verbo, suo nomine.Item, quòd filij huiusmodi alienationi consensũ adhibeant.l. fin. §. vbi autem. C. de bonis quæ liberis. Vel etiam(quòd idem importat)vt filius faciat eam alienationem,consentiente patre.l.fin.§.filijs autem.C. de bon.quæ liberis.& ibi glos.verb. voluntatem. Fulgos.num.2.Corne.ad finem. † Vnde cũ
156 pater in terminis dequibus suprà,nõ fuerit vsus forma à iure præscripta circa alienationẽ rerũ filiæ, aduersus eũ fiet interpretatio:arg.c.qui contra.de regu.iuris. in.6. & in specie tradunt Bulgarin. hîc nu.32.Alcia.nu.71.Bologne.nu. 109.ad fin.Alcia.de præsũp.reg.1.præsump. 16. ad finem.Corras.d.l.qui liberos.nu.149. Cæterùm si filiæ consensus adhibeatur, quia pater vtitur forma iuris,non debet aduersus eum fieri interpretatio,sed potiùs standum est regulæ.l.reos.§. cùm in tabulis.ff.de duobus reis.Sed his non obstantibus,non est recedendum à prima opinione ob rationem suprà relatã. Neque obstant rationes contrariæ opinionis: nã ad primã respondetur,quòd filia non consensit simpliciter, vt bona materna continerentur in dote,sed eo modo,quo promissio patris secundũ ius intelligebatur. Ad secundã respõdeo,non esse verũ,ideò d.l.fin.in se cũda cõclusione procedere, quia pater nõ sit vsus forma iuris circa alienationem rerum filiæ: nã ea admissa,sequeretur, quòd etsi pater expressè declararet,bona materna æquè principaliter venire in promissione,adhuc locũ haberet decisio d.l.final. ex prædicta ratione:quod tamen est falsum,vt statim dicemus;eo maximè,quia hæc promissio propriè alienatio dici nõ potest,cũ ipsi filiæ in effectu res tradantur.l.seruo legato.§.si testator.ff. de lega. 1.Vera igitur ratio est,quam suprà tradidimus:iuxta quam dicendum est, quòd si pater effuso sermone non esset vsus, sed declararet,quòd bona materna filię æquè principaliter venirent in promissione,& filia consentiret, tunc non procederet d.l. fin. sed prædictus consensus filiæ præiudicaret.l.profectitia.§.penul. ff.de iure dotium.& tenet Socin.hîc nu. 36.ad finem.Socinus Iunior num. 175. ad finem.Hieronym.Gabriel cons.156. num.21.Amplia tertiò.d.l.fin. procedere, etiamsi in promissione dotis exprimatur ea clausula,Pro eo omni,quod filia petere posset,tam pro hæreditate paterna, quàm materna: nam cùm promissio videatur incerta & generalis, adhuc

adhuc admittetur interpretatio de qua in dict.l.fin.& ita Iason consil.133.num.
157 11.lib.4.† Contrarium tamen tenet Baeça tracta.de non meliorand. filiab. cap. 11. num. 153. cuius opinio videtur verior : nam verba prædicta sunt clara, & quæ apertè excludunt interpretationẽ dict.l.fin. quæ nititur præsumpta quadã interpretatione circa verba generalia,& incerta.Corne.cons.16. num.4.libro.3. & infrà dicemus : idquè clarè sentit Panormita.consil.81.ad finem.libr.1.dum dicit, quòd si pater dicat, se dotare pro omni iure quod aliunde filiæ possit cõpetere, includantur in promissione bona materna filiæ; quasi verba clarè excludant interpretationem dict.l. final. subscribit Menoch.consil.81. num.31. libr.1.ergo à fortiori idem erit recipiendum,quando dictum est expressè,quòd dos promittitur pro eo, quod filia petere posset ratione hæreditatis maternæ. Hanc secundam conclusionem.d.l.fin. ita ampliatam limita primò, non procedere in matre, vel fratribus dotantibus modo suprà expresso : nam cùm hi non teneantur dotare nisi in subsidium, necessariò bona filiæ,vel sororis debent in cludi in prædicta promissione; & cùm cesset ratio d.l. fin. necessariò inducenda est regula.l.reos.§.cùm in tabulis.ff.de duob.reis.quod sentit Guido tracta.præsumptionum.in fine.Connan.lib.8. cõmentarior.cap.8.num.2.Limita secundò,quãdo pater clarè declarauit in promissione venire bona materna æquè principaliter: nam cùm interpretatio dict.l. fin. sit fundata in præsumptione, quæ insurgit ex officio paterno, expressum faciet cessare tacitum.l. cùm ex filio.§.1.ff. de vulgari. & ita esse de mente dict.l.fin.multipliciter ponderando, ostendit Vincent.hîc num. 29.& Socinus numer.37.Corneus consilio.16.num.4. lib.3.Et secundùm istam opinionem cõsuluit Imol.cons.28.num.2.& esse receptam cõclusionẽ asserunt Ripa hîc nu.
158 91.& Soci.Iunior nu.173.Hieron.Gabr. cons.156.nu.26. Et hinc est,quòd si pater expresit certam quantitatem,quam dabat de bonis suis, & quã dabat de bonis maternis,standum est expresso;quia d.l.fin.apertè loquitur,quando nulla certa quantitas expressa est, quæ danda esset ex bonis paternis,vel maternis: & ita Vincent.hîc nu.28.Bolognet.num.135. Corras.2.lect.nu.12.Afflictis lib. 3. constit.rub.23.num.30.Baeça tractat.de nõ melioran.filiab.cap.11.nu.138. Gregor. l.8.tit.11.p.4.gl.2.col.2.Bursã. cons.215. num.4.libr.2.† Quinimò si pater nihil promittat, sed det res maternas filię pro eius dote, illę quidem venient in dote principaliter, quia saltem facto constat de voluntate patris. Alexander consil. 149.numer.9.lib.7.post glos.l.fin. verb. dederit. C. de dotis promissione. & ibi Baldus num.23.Adde, quòd licèt verba non sint ita clara,si tamen sunt alia,quæ citra improprietatem non possunt recipere interpretationem dict.l.fin.standũ erit proprietati verborum: & erit concludendum,in eo exemplo bona materna venire æquè principaliter in dotis promissione.Exemplum erit,si pater dicat,se dotare filiæ mille aureos,computato omni eo quòd ipsa possit habere ex bonis maternis : nam tunc venient bona materna æquè principaliter,quia illud verbum, Computato, id videtur virtualiter importare. Corneus consilio 16.numer.4.libr.3.Socinus hîc num.40. Iason numero. 24.Ripa numero. 92.Camillus num. 108. & asserunt receptum Alciatus hîc num.75.Socin. Iunior numer.177.Bolognet.num.111.& Corras. 2.lect.num.12.ad fin.Menoch. consilio 376.num.32 lib.4. & hanc esse cõmunẽ opinionem asserit quoque Hiero. Gabr. cons.156.num.26.Petrucius.l.1.nu.111. ff.de iureiuran. Catellian. in memorabilibus,verb.dos data.Ruinus consilio.19. num.7. libr.3. & latè comprobat Baeça tract.de non melioran.filiabus.cap. 11.

nu.141. Gregorius.l. 8.tit. 11. partita. 4. verb.El padre.colu.2.Mascardus de probatio.3.parte.conclusio.1150.num.20. & ita iudicatum fuisse asserit Gamma decisione.155.num.1. Contrariã tamen opinionẽ, imò quòd & in his terminis adhuc procedat decisio d.l.fin.quia adhuc est incertum, quantum ex bonis paternis,& quantum ex maternis promittatur:atque proinde cum quantitas certa expressa non sit,adhuc obseruandam esse interpretationem d.l.fin. defendit Nouellus de dote.6.parte.priuileg. 6.in fine.dicens se ita consuluisse: & subscribit Iason consil.133.num.11.lib.4.Pontan.hîc num.43.Afflictis decision. 178. num.23.extollit Gerard.singul. 71.& latè defendunt Vincent.hîc num.27.Crotus.l.frater à fratre.num.111.s̃.de cond. indeb.Anton.Gomez.l.Tauri.50.num. 21.& vti magis communem probat Neuizanis consil.16. num.8. alios referens. Sed prima opinio verior est,cùm ex verbis suprà dictis constet, in promissione dotis etiam debere computari bona materna,& sic æquè principaliter, vt in simili considerat Bartolus.l.2.numer.2.ĵ. de duobus reis.Neq; obstãt contraria:†
159 nam ad primum de. d.l.fin.C. de dotis promissione.respondetur, text. significare,quòd vt bona materna æquè principaliter contineantur in dotis promissione, oportet patrem vti verbis claris, & ex quibus cõstet bona materna æquè principaliter venire in promissione: si autem ex expressorum proprietate id colligatur,satis dicetur de hoc clarè cõstare.l.prætor ait.§.1.iuncta glo. verb.expressum.ĵ.de noui oper.nuntiatione. & sic debet cessare interpretatio d.l. fin. Non obstat secundum, quia verba apertè ostendunt,patrem velle in dote computare bona materna, & id quod deesset,dari ex bonis suis: quanuis igitur adhuc sub incerto sit, quantum debeatur ex bonis paternis, & maternis, satis est de hoc posse constare, facto computo, ad quod pater se retulit:argumen.l. ait prætor.§.si iudex.ĵ.de re iudic & aduertit Socin.Iunior hîc numer.178.in fine. Inuenio tamen,quòd Parisius hîc num. 115. concordat opiniones, quòd si filia consensit patri dotanti prædicto modo, procedat prima opinio magis communiter recepta: si autem non consentiat, tunc admittatur opinio Baldi Nouelli, & sequacium;quia factum patris nõ debuit filiæ nocere circa bona materna.l. 1.C.de bonis maternis.& quia vt filia sibi noceat, oportet consentire protestationi factæ per patrem, iuxta plenè relatos per Mascardum de probation. 3.parte.conclusio.1150.num.23.Sed nõplacet,quia licèt filia non consentiat: tamẽ bona patris non debent censeri obligata vltra eius intentionem.l. non omnis.s̃.si certum petat. Et ideò magis cõmunis opinio indistinctè tenenda est, quæ à fortiori procedet,quando in promissione dotis dictum fuerit: Doto dimidiam partem ex bonis maternis, & dimidiam ex bonis meis; quia tunc verba sunt clariora, & expressè excludẽtia interpretationem d.l.fin.Socin. hîc numer.40.Ruinus num.143.Alciat. num. 73.Socinus Iunior numer.178.Et ex his cauendum est ab Angelo §.fuerat.num. 19.& ibi Iason num.100.Instit. de actio. dum tenent,quòd licèt pater exprimat se dotare tantùm ex bonis maternis,adhuc ex bonis suis dotem cogetur soluere:quod & tenet Anton.Gomez.l.Tauri.50.num.21. id enim confunditur ex suprà traditis,& aduersus eos in specie tenet Hieronymus Gabriel consilio. 156. num.26.vbi declarat. Vltimò limita, si pater dotauit aliam filiam,hoc expresso, quòd in dote æquè principaliter includerentur bona materna: nam si posteà aliã filiã dicat se dotare de bonis suis& filiæ,non habebit locum decisio dictæ.l. fin.sed videtur intellexisse, quòd bona filiæ æquè principaliter venirent in promissione, vt sic inter filias æqualitas videatur seruata.l.fin.C.communia vtriusque iudic.† & ita Socin.hîc num. 39.ad finem.Ruinus num.144.Parpalia num. 16.Anton.Gomez.l.Tauri.50. num.19. ad finem.Corras.dicta.l. qui liberos.nu. 156.& licèt Alciat.hîc numer.74. dicat, propter tam leuem præsumptionẽ, non esse recedendum ab interpretatione facta d.l.fin.tamen distinguendũ est,quia si pater dixerit se dotare de bonis suis,& filię,procedet opinio Soci.neq;enim cõiectura,q̃ pater voluerit seruare æqualitatem inter filios,leuis est.l.vt liberis.C. de collatio.Sed si simpliciter dotem cõstituat,iuxta terminos primæ conclusionis dict.l.fin.cùm tunc verba nullo modo importent bona materna venire in dotis promissione;standum erit decisioni d.l.fin. vt hîc aduertunt Ripa nu.93. Socin.Iunior num.175. Vltima conclusio ex.d.l. fin. ea est, quòd si pater inops sit,& promittit dotem de bonis suis, & filiæ,tunc ex solis bonis filiæ dos principaliter videtur constituta. Et est ratio, quia cùm in terminis conclusionis præcedẽtis pater videatur principaliter promittere de bonis suis, propter officium paternum,vt suprà diximus,vtique prædicta promissio ab ipso officio paterno debet declarationem recipere, vt scilicèt videatur facta de bonis patris principaliter, quatenus officium paternum eũ obligat:argumẽ.l.cancellauerat.ĵ.de his quæ in testam.delentur.sed officium paternum non obligat ad dotandum nisi secundùm vires patrimonij.l.si filiæ.ĵ.de legat.3.l.cùm post.70.§.gener. s̃.de iure dotium. ergo & hoc etiam modo promissio dotis accipienda est,vt hîc aduertit Socinus nu.38.Vnde infertur, quòd licèt text.in dict.l.fin.loquatur in patre inope, qui nihil soluere potest pro dote ex bonis suis,& tunc disponat, quòd totum soluatur ex bonis filiæ: tamen si nõ sit ita inops, sed partem dotis possit soluere,tunc pro ea parte,qua potest,soluet de suo,& aliam partem de bonis filiæ:argumen.l.quæ de tota.s̃.de reiuendicat. & ita Socin.hîc num.30. Parpalia num. 16.Alciat.num.79.Corras.dict.l.qui liberos.num. 156. Ad perfectam tamen declarationem huius tertiæ conclusionis, illud quæritur,quãdo pater dicatur inopia tentus,† ita vt prædictæ conclusioni
161 sit locus? Et est dicẽdum, quòd cùm hîc consideretur inopia ratione certi & determinati effectus:scilicèt ad dotem soluendam,is dicetur inops,qui non habet facultates sufficientes ad dotem soluendam:argum.authẽ.de fideiussorib.§.sed neq;.§.colla.1.l.nã is.s̃.de dolo.Bal.auth. præterea.num.4.C.vnde vir & vxor. & in specie Afflictis.decisio.179.ad finem. Mascard.de probation.3.parte.concluſ. 1150.num.12.Si ergo pater non habeat idoneas facultates ad dotem soluẽdam, dicetur inops, & consequẽter locus erit huic tertiæ conclusioni: quod videtur probare tex.dict.l.fin.ad finem.ibi: Substantiam idoneam.à contrario sensu,vbi gloss.verb.idoneam.addit, quòd ille dicetur habere idoneam substantiam,qui habet talem,& tantam,vt possit filiæ dotem soluere, remanentibus penes eũ bonis necessarijs ad se alendum,& familiã, attenta dignitate:quã ibi sequuntur Doctores,Aretin.cons. 17.num. 16. Siluan. consil.2.num.17. facit.c.nullum. 1.30. quæstio.5.ibi,Secũdùm possibilitatem. adiuncta.l.nepos Proculo.ĵ. de verbor. significat.facit etiam.l. sed & si quid.19. §.sufficienter.s̃.de vsufr.. Vera igitur videtur resolutio in hac materia, quòd si pater habeat idoneas facultates ad soluẽdam dotem modo suprà explicato, de bonis suis tenetur dotem præstare: si verò soluta dote,sibi non superfint necessaria ad vitam sustinendam;tũc quasi inopia tentus nihil ex bonis suis soluet, si verò retentis necessarijs ad alimenta aliquam partem dotis possit soluere, eam vtique ex bonis suis soluet, & reliquum ex bonis filiæ, vt post Socinum tradit Mascardus de probationibus. 3. parte.

conclusione.1150.numer.24. Neque huic resolutioni obstat dict.l.fin. versic. poterat enim dum præsupponit, quòd si pater expressè non declarauit,pro qua parte bona filiæ venirent in dote, sed effuso sermone vsus est, in promptum incidit periculum, quia scilicèt,ex suis bonis tenebitur dotem soluere, quanuis facultates idoneas non habeat, vt intellexit Baldus Nouellus de dote.6.parte.priuileg.3.num.2.& hîc num.78.Bulgarin. num.31.&Pontan.numer.43.ad finem. notabiliter Socinus Iunior numer. 170. Brunus consil.89.num.1.Paris. consilio 80.num.2.libr.3.& alij adducti per Baeçam tractat. de non meliorandis filiab. cap.11 num.135.Gregorius.l.8. titu.11.
362 partit.4.in glos. 2.† ex quorum mente resoluendum est, quòd si pater penitus sit inops, tunc semper dos fit soluenda ex bonis filiæ: si verò habeat facultates,ex illis dotem dabit,quanuis per hoc in promptum incidat periculum, id est, non supersint ei bona sufficientia ad se alendum:nam respondetur,huiusmodi interpretationem non posse esse veram,quia text. dict.l. fin. versicul. poterat enim. loquitur in patre, qui idoneas habeat facultates: & intelligendo idoneas,vt ibi per glos.verb.idoneã. apertè
163 corruit prædicta declaratio:&ita intellexit Neuizanis consi.16.num. 8. & Mascardus de probationib.3.parte.conclusion.1150.num.21.Et si obijcias,Quare igitur text.dict.l.fin.in fine dicit,patrem in promptum incidere periculum ? respondetur,quòd dicitur incidere in periculum, quia quandò effuso sermone vtitur, ex bonis suis dotem exoluet, & quanuis ei supersint necessaria ad se alẽdum, tamen in periculum incidit, quia facilè ad inopiam redigi potest. Item dicitur in promptum incidere periculum, quia integram dotem soluet ex bonis suis, non habito respectu ad numerum liberorum: nam quanuis pater teneatur dotem constituere, attento numero liberorum.l.si filiæ.ff.de legat.3. notat Baldus authent.res quæ.num.19. C.communia de legatis. Aretinus consilio.17.columna fin.Gregor.l.8. titu.4. partit.5.verb.A otro.colum.2.ad finem. tamen si dotem filię effuso sermone promisit, tunc ex bonis suis tenebitur dotẽ promissam soluere, non habito respectu ad numerum filiorum, neque quòd alias filias habeat,quas tenetur etiam dotare:quod ita fuisse iudicatum asserit Afflictis decisione.179. Subscribit Parisius hîc num.114.& consilio.80. numero.3. libro.3.Mascardus de probationibus. 3. parte.conclusio.1150. numero.12.quid quid leui fundamento contradicatBaeça tractatu de non meliorandis filiabus. cap.11.numer.159. Quanuis verum sit, quòd mortuo patre poterunt alij filij reuocare dotem, quatenus præiudicat eorum legitimis.Paulus.l. vnica. numer.5. C.de inoffic.dotibus. Afflictis decisio. 86.Ord.libr.4.titulo.77.§.4. interim tamen valebit dotis datio:neque enim iure inuenitur prohibitum,quòd pater nõ possit dare maiorem dotem vni filiæ, quàm alteri.Bald.consilio.328.num.3.libro.3.Alexand.consil.29.colum.2.libr. 3.Afflictis libr.3 constit.rub.23.numer.
163 50.† Ex quibus primò colligitur annotatio ad tradita per Aretinum consilio 17.num.18.dum opiniones videtur cõcordare,quòd aut pater sciens se nõ habere bona sufficientia, promisit dotem prædicto modo; & tunc in promptum incidet periculum:quia scilicèt in solidũ tenebitur, quasi generum deceperit.l. pen.ff.de iure dotium.Si verò fuit ignorãs,tunc nõ tenebitur in solidũ, quia cõstante matrimonio,socer non potest cõueniri à genero, nisi in quantum facere possit.l.ex diuerso.18.ff.cod.id est,deducto ne egeat.Baldus.l.2.in principio. C. quod cumeo.Alexand.l.maritum.nu.2. ff.eod.Cæterùm hæc concordia tuta nõ est; quia ad hos terminos malè inducitur d.l.pen.ff. de iure dotium.neq; enim gener

gener potest dici deceptus per socerũ, cùm ex bonis vxoris ei possit satisfieri. Item malè inducitur beneficium.l.ex diuerso.ff.eod.nam in terminis illius beneficij, si socer posteà pueniat ad pinguiorem fortunam,tenetur dotem in solidũ soluere.l.vnica.§.cùm autem. C. de rei vxor.actio.Bonus text.l.cùm post.44.in fine.ff.de admin.tutor. & tamen in terminis tertiæ conclusionis d.l.fin. C. de dotis promissione. socer non tenebitur dotem ex suo soluere, etsi ad pinguiorẽ perueniat fortunam:nam cùm ex interpretatione legis de suo non videatur dotem promisisse, etsi diues fiat,tamen nõ est cogendus soluere id ad quod se non obligauit.glos.d.l.fin.verbo, pertinent. Connan.lib.8.commentarior.cap.8.numer.7. Infertur secundò vera explicatio ad d.l.fin.versic.poterat enim. C. de dotis promissio.vt ille tex.loquatur, quãdo tempore promissionis pater habebat idoneam substantiam ad soluendam dotem promissam, & præterea à poterat ei superesse vnde se aleret secundùm dignitatẽ;aliàs enim, vel nihil soluet ex bonis suis, vel saltem eam tantùm partem, quam cõmodè soluere possit, facta prædicta deductione, vt hîc admittunt Socin.num.39.& Parpalia num.26. Et hæc est vera explicatio illius text. quidquid aliter explicet Socin.hîc num.39.& Hieronym.Gabriel consilio. 156. num. 21. Quinimò cùm bona intelligãtur,deducto ære alieno.l.subsignatum.§. bona.ff. deverbor.significatio.ad constituendũ, vtrùm patris facultates sint sufficientes ad dotis promissæ solutionem, debet in primis deduci æs alienum promittentis: neque enim in fraudem creditorũ dos promitti vel constitui potest. l.fin. §.1. ff.quæ in fraudem creditor.& ita expressè Bald.l.fin.num.10.C.de dotis promission.Aretin.consilio,17.num. 19. & alij adducti per Baeçam tractat. de non me
164 liorand.filiabus.cap.8.nu.22.† Ad quod expendo d.l.fin.ad finẽ.C.de dotis promissio.dum probat,quòdvt pater de suo teneatur soluere dotem promissam, necessariũ est,quòd habeat idoneam substantiam.Planè non videtur pater habere idoneam substantiam, si ære alieno opprimatur:prout neq; illã dicitur habere,qui soluta dote nõ retinet necessaria secundùm dignitatem suam,ex glos.ibi. verb.idoneam. Vlteriùs & ad complementum istius tertiæ conclusionis. d.l. fin.illud etiam quæritur, vtrùm ei non solùm sit locus, quando pater promisit dotem de bonis suis & filiæ? sed etiam quando simpliciter dotem promisit,nulla facta mentione bonorum filiæ, iuxta terminos d.l.fin.in 1.conclusione? Et gl. d.l.fin.verb.idoneam.ad finem.sentit,q̃ prædictę conclusioni in his terminis nõ sit locus,imò pater simpliciter dotẽ,promittẽs,illã ex suis bonis teneatur soluere,quãtumcunque inopia tentus sit, iuxta generalitatem d.l. fin. in prima conclusione.Idque securè probat Baptist.de priui leg.dotalibus.centuria.3.num.49.Ruin. hîc num.138.in fine.& Soci. Iunior nu. 167.Contrariũ tamen,imò & hanc conclusionem, etiam locum habere in terminis primæ conclusionis.d.l.fin. quasi vtroque casu militet eadem ratio, post Iacob.de Aretio probat Salicet. d.l. fin. num.6.ad finem. C. de dotis promissio. Et hanc esse magis communem opinionem asserit Hieron.Gabriel consil. 156. num.21.& est apertè de mente text.d.l. fin.Adde,quòd Paris.hîc num. 114.existimat, quòd vt pater inops possit dotẽ soluere de bonis filiæ, oportet quòd ipsa cõsentiat;aliàs secus:expendit d.l.fin. ad finem.Sed non placet, quia quando pater est inops,potest tradere bona materna nomine dotis filiæ,etiam si illa nõ consentiat:nam cùm vtiliter gesserit filiæ negocium,cogetur illa ratum habere,iuxta regulam.l.Pomponius.ff. de negoc.gest.tradunt Socin.hîc num.36.ad finẽ.& Socin. Iunior nu. 175. ad finem. Quinimò,vt inquit Gregor.l 8. titu. 11.

par-

part.4.glo.2.ad medium.vbicumque pater satisfecit obligationi sui officij, reliquum potest promittere, & soluere de bonis filiæ,absque illius consensu. Neq; obstat d.l.fin.ad finem.C. de dotis promission.quia loquitur,quando pater habebat idoneam substantiam ad soluendam dotem: & tunc docet Imperator, quòd si pater totam dotem non vult dare ex bonis suis,quòd dotem constituat, etiam de bonis filiæ;quo casu verum est filiæ consensum requiri. l. profectitia. 5. §.pen.ſ. de iure dotium.Vincent.hîc numer. 25. Campes. de dote. 1.parte.quæstione.26.numero. 2. Si autem pater sit inops,tunc etiam ea non consentiente, potest dotem totam dare ex bonis filiæ, vt constat ex suprà traditis. † Adde, quòd licèt quando pater est idoneus, non possit in dote includere bona filiæ sine illius consensu; id in eo sensu accipiendum est, vt si filia non consentiat, possit implorato officio iudicis cogere patrem, vt ex bonis proprijs dotẽ congruam constituat: tamen expromissione facta per patrem, eum conuenire non potest, cùm ab eo in prædicta promissione bona propria filiæ fuerint inclusa: quod ita declarat Socin.hîc num. 37.Ruin.num.137.Socin. Iunior num. 176.Adde Bald.cons.198.num.2.libr.5. & consil.sequen.ad finem.

SVMMARIA EORVM QVAE CONTInentur in interpretatione legis primæ.ff.Soluto matrimonio.in quinta parte.

1 *Lex Iulia prohibuit hypothecari res dotales,etiam volente vxore, & tamen permisit eas alienari illa volente, & qua ratione.*
2 *Explicatur.l.fin.ſ.de pact.dotalib.*
3 *Item.l.in rebus.30.in principio. C. de iure dotium.*
Mulier alienare potest fundum dotalem,marito consentiente.
Si res restituatur vxori constante matrimonio,non desinunt esse dotales.
6 *Fundus dotalis alienari potest,si per hoc conditio vxoris melior fit.*
7 *Ratio propter quam dotales res non alienantur,etiam consentiente vxore.*
8 *Explicatur.l. ita constante.27.ſ.de iure dot.*
9 *In alienatione prohibita requiritur iusta causa & solennitas,vt validè fieri possit.*
10 *Propter æs alienum vxoris,quando res dotales alienari possint.*
11 *Explicatur.l.1.ſ.de fundo dotali.*
12 *Et declaratur differentia inter duos casus ibi expressos.*
13 *Hodie res dotales, etiam volente vxore non alienantur.*
14 *Declaratur auth.siuè à mè.C. ad Velleian.*
15 *Maritus res dotales per se alienatas vẽdicare potest.*
16 *Explicatur.l.quẽadmodum.C.de agricol.& censit.lib.11.*
17 *Maritus in vẽdicando rès dotales alienatas, non debet se fundare in proprio interesse, sed in interesse vxoris,& filiorum.*
18 *Explicatur.l.cum vir. 42.ſ.de vsucapio.*
19 *Quis potest venire contra factum suum inualidum.*
20 *Explicatur regula.l.vendicantẽ.ſ.de euictio.*
21 *Emptor emens rẽ prohibitam, quando possit agere de euictione.*
22 *Refertur communis resolutio.*
23 *Quæ tamẽ eleganter impugnatur.*
24 *Maritus etiam cẽsetur prohibitus facere contractũ super alienatione rerum dotalium.*
25 *Et consequẽter fideiussor,vel promissio de euictione per eum facta non valebit.*
26 *Explicatur.l.etsi is.C.de præd.minorum.*
27 *Vtrum scienter emẽs rẽ prohibitam, possit stipulari pretij restitutionem.*
28 *Mulier aduersus maritum alienantem,& aduersus emptorem scienter ementem rem dotalem potest in litem iurare.*
29 *Si fundus dotalis alienetur emptori ignoranti,alienatio erit nulla, & tamen emptor agẽt de euictione aduersus maritum.*
30 *Mulier indistinctè potest vendicare res dotales per se alienatas.*
31 *Emptor potest agere de euictione,etiamsi in iure errauerit.*
32 *Agitur de intellectu.l.si seruo.20.ſ. qui & á quibus.*
33 *Quãuis maritus efficiatur dñs rèi dotalis alienatæ, non ob id transfertur dominiũ in emptorem,sed necessaria est noua traditio.*
34 *Propter dominium superueniens marito,tollitur vitium reale,quòd videbatur inesse rei dotali alienatæ,non tamen præstat actionẽ emptori,ac si à principio alienatio valuisset.*
35 *Explicatur.c.cùm contingat.de iureiurand.*
36 *Explicatur Ord.lib.4.tit.6.§.1.*
37 *Explicatur.l.fin.§.fin.C.communia de legat.*
38 *Emptor qui scienter emit rem prohibitã alienari,pretiũ amittit, & illud aufert fiscus.*
39 *Error iuris excusat à dolo & mala fide.*
40 *Vtrùm valeat alienatio rei dotalis,collata in tempus quo solutum sit matrimonium.*
41 *Et notabilis assignatur resolutio.*
42 *Explicatur.l.& hæredi.§.filiafam.ſ.de pact.*
43 *Etsi dominium dotis ad mulierem transeat, tamen adhuc potest vendicare res dotales alienatas.*
44 *Si mulier in alienatione rei dotalis deceperit emptorem,contra alienationem venire nõ potest.*
45 *Idque latè comprobatur.*
46 *Mulier delinquendo, in dote sibi præiudicare potest.*
47 *Emptor qui scit verisimiliter rem esse dotalẽ, dolum vxori consentienti opponere non potest.*
48 *Explicatur.l.2.C.si res aliena pignori.*
49 *In donatione propter nuptias transit dominium in vxorem.*
50 *In terminis authent.siue à me. C. ad Velleianum. tempore secundi consensus oportet maritum esse soluendo.*
51 *Expenditur cap.peruenit.de emptione & vẽditione.*

52 *Propter enormissimam læsionem quis potest venire contra proprium iuramentum.*
53 *Tutius tamen est impetrare absolutionem à iuramento.*
54 *Agitur de intellectu authent.siuè à me.cum authentic.si qua mulier.C.ad Velleian.*
55 *Si vxor obligat res suas pro contractu mariti, ipso iure non valet obligatio.*
56 *Si maritus & vxor confiteantur se pretium recepisse,adhuc maritus debet probare vxorem reuera pretium accepisse.*
57 *Quod notabiliter declaratur.*
58 *Dispositioni authentic. si qua mulier. C. ad Velleianum. non possunt partes renuntiare.*
59 *Maritus pro contractu vxoris bona propria obligare potest.*
60 *Agitur de intellectu.l.vir vxori.17.§.1.ſ.ad Velleian.*
61 *Mulier licet res suas alienare possit, tamen pro alieno debito eas obligare non potest.*
62 *Explicatur differentia quam facit dict. l. vir vxori.§.1.*
63 *Explicatur.l.Iubemus.C.ad Velleian.*
64 *Qualiter dos constante matrimonio vxori restitui possit.*
65 *Si rem mihi hypothecatam consentio alij hypothecari,in quo mihi præiudicem?*
66 *Explicatur glossa. 2.l.etiam. C. ad Velleianum.*
67 *In quo differat d.l.etiam.a.l. Iubemus. C. ad Velleian.*
68 *Vt valeat renuntiatio hypothecæ facta per mulierem,oportet maritum esse soluendo.*
69 *Hypothecæ legali mulier renuntiare potest.*
70 *Vtrùm in decisione d.l.iubemus. contineatur aliquid speciale?*
71 *Quod vtiliter & notabiliter explicatur.*
72 *Vtrùm in hac materia sit facienda differentia inter masculum & fœminam?*
73 *Iure ciuili iuramentum non confirmat actũ nullum.*
74 *Et aliud est iure canonico, & qua ratione?*
75 *Res dotales mobiles maritus alienare poterat.*
76 *Si tamen extabant, tenebatur illas vxori restituere.*
77 *Explicatur.l.in rebus.30.C.de iure dot.*

78 *In ea lege differentia constituenda est inter res mobiles alienatas, & immobiles.*
79 *Mulier non potest vendicare res mobiles dotales alienatas, nisi in subsidium, quando maritus non est soluendo.*
90 *Maritus sine cõsensu vxoris potest manumittere seruum dotalem.*
81 *Tamen reuocabitur manumissio si maritus nõ sit soluendo.*
82 *Subiecta restitutioni per contractum si alienentur, adueniẽte conditione, non resoluitur ipso iure alienatio.*
83 *Licèt aliud sit in vltima voluntate.*
84 *Explicatur l. in rebus. §. omnis. C. de iur. dot.*
85 *Res dotales quando vsucapi possint.*
86 *Iure nouissimo maritus nõ potest alienare res mobiles dotales.*
87 *contrarium tamen defenditur.*

INTERPRETATIO
Legis primæ. ff. Soluto matrimonio. in quinta parte.

EGIMVS Hactenus de priuilegijs dotis respicientibus tẽpus matrimonij nondum contracti: nunc ex ordine videndum est de priuilegijs dotis respicientibus tẽpus constãtis matrimonij, inter quæ illud obtinet principatum, quòd res dotales alienari non possunt. Ad cuius explicationẽ præmittendũ est, quòd licèt maritus sit dominus dotis, ita vt ei competat reiuendicatio, & non vxori. l. doce. C. de reiuẽdica. tamen l. Iulia cautum fuit, ne maritus res dotales alienare posit inuita vxore: quę incertũ est, vtrũ ad Augustũ, vel ad Caium Iulium referenda sit, vt inquit Antonius Augustinus in libello de legib. & Senatusconsultus. tit. de lege Iulia de fundo dotali. eius tamẽ meminit Paul. Iureconsl. lib. 2. receptarum sententiar. c. 21. & Iurecõs. l. 1. & l. 4. s̃. de fundo dotali. Iustinianus in princ. Instit. quib. alien. licet. & l. vnica. §. & cùm lex. C. de rei vxor. actio. Ex qua colligendum est, quòd licèt. l. 4. s̃. de fundo dotali. simpliciter dicat, legẽ Iuliam prohibuisse fundum dotalem alienari: tamen ex suprà traditis debet suppleri, scilicèt, inuita vxore: nam ea volente, non prohibebat lex Iulia fundum dotalem alienari, quãuis eum fundum hypothecari, etiam volente vxore prohibuerit: † vt refertur in
1 princip. Instit. quib. alien. licet. vbi Portius admiratur prædictam legem hanc differentiam constituisse, cùm in hypotheca de minori præiudicio agatur mulieris, quã in alienatione. Sed Theophil. ibi rationem reddidit, quia, scilicèt, putauit lex Iulia, quòd mulier non tam facilè consentiret, quòd fundus dotalis alienetur, quàm quòd hypothecaretur. Nã propter minus præiudicium faciliùs in hoc consentiret: & ideò disposuit, quòd neque ea volente hypothecari posset: prout & in simili probatur. l. sed si ego. in fine s̃. ad Velleianum. tradit Iason. l. in suis. num. 28. j̃. de liber. & posthumis. & l. 3. §. ex contrario. num. 71. j̃. de acquir. possessio. Et hæc est vera ratio, quidquid ab ea temere recedat Hippolytus Riminaldusin princip. numero. 28. Institutis quib. alien. licet. & quidquid aliam effingat Socin. Iunior in rubric. numer. 6. j̃. de legatis. 1. & alias Hippolyt. Riminal dict. princip. à num. 5. Insti. quib. alien. licet. & numer. 22. & sequen. Cùm autẽ lex Iulia in vsu fuerit tempore Iurisconsultorum, vt patet ex toto tit. s̃. de fundo dotali constituenda videtur regula, quòd

quòd iure. ff. fundus dotalis non poterat alienari inuita vxore, ea autem volente alienari poterat. Quam conclusionem agnoscit Signorol. l. si æstimatis. nu. 6. j̃. eod. Imol. c. cùm contingat. nu. 26. ad finem. de iure iuran. Anto. Gomez. l. Tauri. 50. nu. 59. ad medium. & constat ex eo quia Iustinianus. l. vnica. §. & cùm lex. C. de rei vxor. actio. asserit se nouè induxisse, vt neque volente vxore hodie fundus dotalis alienari posset. Ex qua conclusione ita comprobata infertur primò intellectus ad. l. fin. s̃. de pact. dotalib. vbi probatur, quòd si fundus dotalis fuit datus marito æstimatus, adiecto pacto, vt soluto matrimonio vxori eodem pretio restitueretur, si consentiẽte vxore fundus alienetur, valet alienatio, & in electione mariti est, fundum vel pretium, pro quo venditus fuit, vxori restituere. Ex qua. l. glos. pen. l. si æstimatis. 51. j̃. eo. colligit, q licèt fundus dotalis alienari non posit, etiam consentiente vxore: tamen si fuerit datus æstimatus, adiecto pacto, quòd soluto matrimonio sub eodem pretio restitueretur vxori, valebit alienatio talis fundi, vxore cõsentiẽte: subscribit Paulus ibi nu. 2. & 5. Imol. l. cùm vir. nu. 15. ad finem. j̃. de vsucapio. Gutierrez tract. de iuramento confirmatorio. 1. parte. c. 1. à nu. 11. Salicet. l. interest. ad fin. C. de vsufr. Nouellus de dote. 7. par. speciali. 1. num. 5. ante medium. & nu. 10. Palac. repet. rub. §. 17. nu. 8. Couar. practicar. quæstio. cap. 28. nu. 4. Sed falsa est hæc collectio: nam quando fundus æstimatus est, adiecto prædicto pacto, æstimatio non inducit venditionẽ, sed res considerat
2 tanquam merè dotalis; vt est tex. expressus. l. cùm post. 70. §. cùm res. s̃. de iure dotium. Et æstimatio ad id tantùm videtur facta, vt si fortè pretium fundi diminuatur, propter deteriorationem vel aliã causam, maritus sub declarata æstimatione teneatur eum restituere. l. si inter virum. 21. C. de iure dotium. † Ergo si merè dotalis censetur, etiam volente vxore alienari nõ poterit. l. 1. C. de fundo dotali. & in specie colligitur ex. l. vnic. §. & cũ lex. ad finem. C. de rei vxor. actio. adiuncta d. l. si inter virum. quod ita aduersus s̃. allegatos concludit Cuman. l. si æstimatis. nu. 3. & ibi Signorol. nu. 7. & num. 19. j̃. eo. Imol. c. cùm contingat. num. 26. ad finem. de iure iur. Socin. cons. 57. nu. 3. lib. 1. & Socin. Iunior hîc nu. 234. Et vltra alios expendo tex. l. interest. 6. C. de vsufr. vbi tex. clarè sentit, quòd vbi fundus æstimatus, soluto matrimonio ex pacto restituendus est vxori, nõ potest fundus ille hypothecari. Supple tu, etiam volente vxore, vt est expressum. in princip. Instit. quib. alienare licet. ergo pariter hodie non debet valere alienatio illius fundi, etiam consentiente vxore, iuxta æquiparationem. l. vnicæ. §. & cum lex. C. de rei vxor. actio. Neque his repugnat d. l. fin. s̃. de pactis dotalib. quia loquitur, secundùm terminos. l. Iuliæ, quæ tempore Iureconsultorum erat in vsu, secundũ quam fundus dotalis alienari poterat cõsentiente vxore: hodie autem cùm neq; consentiente vxore alienari posit. d. l. vnica. §. & cùm lex. C. de rei vxor. actio. dicendum est, hodie non procedere qđ præsupponit d. l. fin. sed prædictum fundum hodie alienari non posse etiamcõsentiente vxore, atque proinde semper vxori esse restituendum, non autẽ pretiũ: quod expressè agnoscit Signorol. l. si æstimatis. nu. 7. j̃. eod. & Fulgos. d. l. fin. s̃. de pact. dotalib. Vnde inferas, quòd hodie in terminis d. l. fin. nihil facit consensus vxoris, sed potiùs obseruanda est distinctio. l. quod si fundus. 11. s̃. de fundo dotali. vt si electio sit mariti, rem, vel pretium restituere, tunc posit fundum tanquam æstimatum alienare, etiam inuita vxore: si verò electio sit mulieris, tũc nõ posit alienari, etiam consentiente vxore, dum pendet electio, vt etiam probat l. 1. C. de fundo dotali. Inferas etiã, quòd in terminis d. l. fin. s̃. de pact. dotalib. principalis dubitatio erat, vtrùm illud pactũ

de fundo reſtituendo ſub eodem pretio, poſſet remitti per vxorem? Et deciditur, nõ poſſe, iuxta regulã. l. de die. ſ. de pact. dotalib. Permanẽte igitur pacto, fundus cenſebatur merè dotalis, iuxta ſuprà tradita, ac proinde eo iure poterat alienari volente vxore, & ſic cùm maritus eſſet debitor fundi, ſecundùm pactũ, & debitor pretij collecti ex alienatione fundi alienati de conſenſu vxoris, ſuccedit regula, quòd in alternatiuis electio ſit debitoris. l. plerumque. 11. §. fin. ſ. de iure
3 dotium. Socin. conſ. 57. nu. 4. lib. 1. †Cærùm hodie cùm fundus, etiã volẽte vxore alienari non poſsit, ſemper maritus ſolius fundi videtur debitor: ac ob id non obſtante alienatione inualida, preciſè fundum dotalem tenetur reſtituere vxori, & per eã vendicari poterit: ad quod videtur text. l. in rebus. 30. in princip. C. de iure dotium. vbi mulier poteſt vendicare res dotales alienatas in tertium, etiã ſi datæ fuerint æſtimatæ. Communis intellectus illius tex. eſt, procedere, quando interuenit æſtimatio, quæ non inducat venditionem. Nouellus de dote. 8. part. priuileg. 6. num. 23. ad finem. Exemplum erit, quando poſt æſtimationem apponitur pactũ, quòd res æſtimata reſtituatur vxori eodem pretio. l. ſi inter virum. 21. C. de iure dotium. Aretin. conſ. 84. nu. 2. ergo bene probat ille text. quòd mulier res prædicto modo æſtimatas, & alienatas, in tertium vendicare poteſt. Supple tu, etiam ſi alienatæ ſint de conſenſu ipſius vxoris, iuxta l. vnicam. §. & cùm lex. C. de rei vxor. actione. vt ſatis colligitur ex generalitate d. l. in rebus. Quòd ſi æſtimatio induceret venditionem, tunc mulier eas res alienatas non poſſet vendicare, niſi in ſubſidium, vt potè quia maritus non eſſet ſoluendo. glo. d. l. in rebus. verbo, æſtimatæ. in fine. & ibi Salicet. nu. 3. Item ſecundò principaliter ex regula ſuprà poſita infertur intellectus ad. l. ſi prędium. 23. C. de iure dotium. vbi à contrario ſenſu tex. probat, quòd quanuis maritus non poſsit alienare fundum dotalẽ, etiam conſentiente vxore. d. l. vnica. §. & cùm lex. tamen è contra mulier fundũ dotalem alienare poterit, marito cõſentiente, vt ex eo text. collegerunt Cyn. & Alberic. ibi. Bald. hîc nu. 8. & latè comprobat Signorol. l. ſi æſtimatis. à nu. 20. ϳ. eod. Celſus conſil. 74. nu. 5. ad finẽ. qui & eam rationem differentiæ adducunt, quia ſi mulier alienet fundum conſentiente marito, perinde eſt, ac ſi maritus eum fundum vxori reſtituiſſet conſtante matrimonio, iuxta. l. quanuis. 21. ϳ. eo. fundus autem reſtitutus deſinit eſſe dotalis. Bald. l. 1. in fine. C. ſine cenſu, vel reliq. ergo tanquam non dotalis optimo
4 iure alienari poteſt. †Tertiò, quia mulier poteſt ſibi præiudicare in dotis reſtitutione, ſi patiatur etiam extraneum ſtipulari, dotem ſibi reſtitui ſoluto matrimonio. l. ex morte. ad finem. C. de pact. conuentis. l. vnica. §. accedit. C. de rei vxor. actio. ergo pariter poterit ſibi præiudicare alienando in tertium de conſenſu mariti. Sed his non obſtantibus, contrarium concludendum eſt; quia ſi maritus non poteſt alienare fundum dotalem, etiam conſentiente vxore: ergo neque vxor conſentiente marito, cùm eadem ſit ratio prohibitionis, & quia aliàs facilè fraudari poſſet prædicta legis prohibitio. Et ita prædictam opinionem improbat Salice. l. ſi prædium. in fine. C. de iure dot. Bart. l. ſi æſtimatis. in fine. ϳ. eod. Imol. c. cùm contingat. num. 22. de iureiurand. & l. cùm vir. nu. 10. ϳ. de vſucapio. Nouellus de dote. 7. parte. ſpeciali. 1. num. 13. Franciſcus Marcus deciſio. 427. nu. 3. in 1. parte. Iaſon conſ. 44. num 4. lib. 1. Campeſ. de dote. 4. parte. q. 22. vbi aſſerit receptum. Quibus adde Paul. conſ. 41. nu. 3. lib. 1. Palac. rep. rub. § 17. n. 8. Xuareztit. De las arras. nu. 51. & ſecurè Riminald. Iunior. in prin. n. 30. Inſtit. quib. alien. licet. Neque repugnat text. d. l. ſi prædiũ. C. de iure dotium. quia reſpondent ſuprà allegati, in eo tex. non eſſe ſumendũ argu-

argumentum à contrario ſenſu, quia eſſet contra diſpoſitionem d. l. vnicæ. §. & cùm lex. Poterit & faciliùs reſponderi, eam legem procedere in terminis legis Iuliæ, quæ permittebat alienationẽ fundi dotalis, conſentiente coniuge: & hac de cauſa præſupponit. d. l. ſi prædiũ. conſentiente marito, vxorem poſſe fundum dotalem alienare. Aliud autem dicendum eſt, attenta diſpoſitione iuris noui. in princ. Inſtit. quib. alienare licet. & ibi in terminis aduertit Balduin. col. 2. Nõ obſtat ſecunda ratio allata pro contraria opinione: nam reſpondetur, falſò prę ſupponere eam rationẽ, maritum ſi velit, poſſe reſtituere res dotales vxori conſtante matrimonio, cùm in contrarium ſit regula. l. vnicæ. C. ſi dos conſtãte matrimonio. auth. de nuptijs. §. dotes. colla. 4. ita vt ſi maritus conſtante matrimonio, eas res reſtituat, nõ liberetur à dotis reſtitutione, neque res reſtitutæ deſinant eſſe dotales, vt ſentit. l. mutus. 76. §. manente. ſ. de iure dotium. reſoluit receptum Ripa. l. 2. in princip. num. 25. ϳ. eod. præterquam in caſibus expreſsis. l. quanuis. 21. ϳ. eo. In illis enim ſpecialiter permittitur dotis reſtitutio conſtante matrimonio, ac proinde in illis valida
5 cenſebitur reſtitutio: † & conſequenter res reſtitutæ deſinent eſſe dotales, & liberè per vxorem alienari poſſunt. Signorol. l. ſi æſtimatis. num. 23. ϳ. eod. quidquid in huiuſmodi alienatione conſenſum mariti adhuc exigat Bald. hîc nu. 8. Celſus conſilio. 74. numero. 5. ad finem. Non obſtat tertia ratio, quia iura in ea allegata procedunt, quando tempore quo dos promittebatur, vèl dabatur, fuit appoſitum pactum, quòd ſoluto matrimonio dos reuertetur ad dantem: valet enim huiuſmodi pactum, ex regula. l. in traditionibus. ſ. de pactis. cæterùm ex poſtfacto non poterit mulier conſentire, vt dos ſibi iam quæſita, alteri reſtituatur, iuxta regulam. l. de die. ſ. de pactis dotalibus. Neque replices de. l. ob res. §. 1. ſ. de pactis dotalibus. vbi ex poſtfacto, conſentiente vxore poteſt apponi pactũ, ꝙ dos alteri reſtituatur: nã reſpõdetur, ꝙ vt text. ille procedat, duo copulatiuè requirũtur. Primũ, quòd pactũ concipiatur in caſum, quo morte mulieris ſoluatur matrimonium. l. 2. ſ. de pact. dotalibus. Item, quòd pactum illud fiat in vtilitatem illius qui mulierem dotauit: tunc enim valebit pactum, ex ratione. l. ſi verò non remunerandi. §. idem Papinianus. ſ. mãdati. vt declarat Nouellus de dote. 7. parte. ſpeciali. 11. num. 9. Crotus. l. 2. in principio. num. 26. ϳ. eod. Quę requiſita in caſu de quo agimus, minimè verificantur: vnde in his terminis non videtur eſſe recedendum à regula l. de die. ſ. de pactis dotalibus. Tertiò principaliter ex regula de qua ſuprà, infertur intellectus ad. l. final. ſ. de iure dotium. ex qua gloſſ. fin. ibi, & Bartolus in ſummario collegerunt, quòd licèt fundus dotalis non poſsit alienari, etiã vxore conſentiente, tamen valebit alienatio de vtriuſque coniugis conſenſu, ſi ea ſit vtilis mulieri: ſubſcribit Baptiſta de priuilegijs dotalibus. centuria. 4. nume. 44. Nouellus de dote. 7. parte. ſpeciali. 1. numer. 6. Socinus Iunior hîc num. 234. ad finem. & conſilio. 28. numer. 9. libr. 2. Corraſ. l. qui liberos. num. 203. ſ. de ritu nuptiarum. Tiraquel. poſt leges connubiales. gloſſ. 8. numer. 73. & Riminaldus in principio. à nu. 182. Inſtit. quib. alien. licet. †
6 Quibus adde Bartol. l. ſi conſtante. num. 96. ϳ. eo. concludentem, regulã eſſe generalem, de conſenſu vtriuſque coniugis poſſe alienari fundum dotalẽ, ſi per hoc mulieris conditio fiat melior, & maritus non remaneat pauperior. Rationem reddit Baldus. l. ſi æſtimatis. in fine. ϳ. eodẽ. & dicit idem Bartol. conſilio 124. num. 2. quòd vbi vtilis eſt alienatio mulieri, videtur facta permutatio fundi cum pecunia de conſenſu vxoris: quæ permutatio valida cenſetur. l. ita cõſtante. 27. ſ. de iure dotium. Adde etiam

Paul.consil.41.num.3.libr.1.concludẽtem, quòd si mulier alienet res dotales pro anima, valebit alienatio de consensu mariti; quia satis vtilis debet censeri ea alienatio,ex ratione.l.sancimus.2. C. de sacrosanct.eccles.Cæterùm aduertẽdum est, prædicta non bene deduci ex dict.l.fin.ſ. de iure dotium. quia in terminis illius text. imminebat alienuũ æs, propter quod oportebat fundum dotalem alienari, & quia vtilius erat alios fundos retinere,permittitur fundi dotalis alienatio de consensu mariti: non ergo ex illo text.colligenda est conclusio generalis de qua suprà, sed illa tantùm, quòd vbi adest iusta causa alienandi fundum dotalem, tunc permittitur illius alienatio,si ex hoc resultet maior mulieris vtilitas. Item tempore. ff. obseruabatur prohibitio.l.Iuliæ,quæ volente vxore,indistinctè permittebat fundi dotalis alienationem: ergo in specie d.l.fin. non potuit facere dubitationem prohibitio legis Iuliæ,sed potiùs regula l.vnica.C.si dos constãte matrimonio. quæ tamen non habet locum si conditio mulieris efficiatur melior, & maritus non reddatur pauperior.Bart.l.si constante. num.96.ff eod. Et eodem modo respondetur ad.l.ita constante.27.ſ.de iure dotium.nam permutatio quæ ibi approbatur,facta fuit, vtroque coniuge consentiente, vt ibi intelligunt omnes. Socin. consil.150.num.13.lib.3.Anton.Gomez. l.Tauri.40.num.82. atque ita ibi etiam non potuit facere dubitationem prohibitio.l.Iuliæ,sed regula.l.de die.ſ.de pactis dotalibus.Cui tamen locus non est, quia præsupponitur,per eam permutationem conditionem mulieris melioré fuisse effectam.† Cæterùm hodie cùm
7 generalis sit prohibitio, vt res dotales neque consentiente vxore alienari possint.l.vnica.§.& cùm lex.C. de rei vxor. action. videtur dicendum indistinctè, eam alienationem non valere, etiam si vtilis sit vxori.argument.l.si fundus.cũ gloss.ff.de rebus eorum. & doctrinæ Bart tol.l cùm hi.§.eam.num.3.ſ.de transact. Ad quod expendo dict.l.vnicam.§.& cũ lex.dum dicit,quòd ideò res dotales nõ possunt alienari, etiam cõsentiente vxore,ne fragilitate naturæ suæ in repentinam deducatur inopiã: aduerto enim, quòd si fundus dotalis vendatur, nõ ob id potest dici, mulierem ad inopiam redigi,cùm pretium fundi retineat. Cæterùm quia pecunia facilè consumi potest,& sic facilè potest sequi prædictum inconueniens,facta fuit prædicta prohibitio: ergo licèt tempore venditionis vtilis videatur alienatio,tamen quia potest sequi inconueniens de quo suprà, adhuc videtur durare legis prohibitio. Et cõfirmatur, quia si sola vtilitas, attento tempore alienationis esset in consideratione,se queretur, quòd etiam si ex postfacto vtilitas cessaret, tamen valida censeretur alienatio: argumento. l.sed an vltro.§.1.ſ.de negoc gestis.Quod licèt admittat Nouellus de dote.7. parte. speciali. 1.num 7. tamen falsum est, ex dict.§.& cùm lex.inducto vt suprà. Pro concordia tamen videtur dicendum, q; si fundus dotalis vtiliter alienetur, & eius loco alius subrogetur, tunc valida cẽseatur alienatio. Et in his terminis procedit text.l.fin.ſ.de iure dotium.nã permittitur alienatio fundi dotalis; vt alij vtiliores retineãtur,vel etiã cẽsetur, vt succedãt loco alienati. gloss.l. murus. 76.verb.emat.ſ. de iure dotium. cessat enim tunc ratio d.§.& cùm lex.explicati vt suprà: & quia prohibitio prædicta principaliter facta fuit in fauorem mulieris.Alexander consilio. 106.numer.4. libro.4. Corneus consilio. 170. num.3. lib. 4. vnde in huiusmodi prohibitione facta in fauorem mulieris, debet subintelligi tacita conditio, nisi ea alienatio sit vtilis mulieri.l.quęcumque. iuncta gloss.verbo,interdicta. C. de bonis quæ liberis.l.cùm hi.§. eam transactionem.ſ.de transactionib.l.non eo minus.

C.

C.deprocurator.cum similibus. de quibus per Iasonem.l.contra iuris. in principio.à num.2.ſ.de pactis.Felin.cap.cum sam.num.8.de iudic.Tiraquellus post leges connubiales,gloss.8.num.56. Si verò fundus dotalis vtiliter alienetur, neque tamen eius loco alius subrogetur, sed retineatur pretium,quod subest con
8 sumptioni, † & amissioni, non valebit alienatio, quantumcumque aliquo respectu vtilis videatur,quia satis est,quòd dos non remaneat ita secura,vt anteà.d. §.& cùm lex.inductus vt suprà.& in simili considerat Alciat.cap.cùm contingat. num.10.ad medium.de iur.iurando. Et iuxta hæc venit etiam explicandus tex. l.ita constante.27.ſ. de iure dotium. dũ probat,fundum dotalem posse conuerti in pecuniam, si id vtile sit mulieri: nã vel debet intelligi iuxta prohibitionem l.Iuliæ,quæ de consensu vtriusque coniugis permittebat fundi dotalis alienationem,vt suprà diximus: vel debet intelligi, quando illa pecunia deponitur ad emptionem alterius fundi, iuxta.l.3. §.quid ergo.ff.de contrario iudicio tutelæ. vel saltem quando deponitur apud mercatorem ad honestum lucrum, ita vt dos secura sit.cap.per vestras. de donatio.inter virum. aliàs enim ex prædicta permutatione, nunquam potest videri facta melior conditio mulieris,iuxta rationem dict.§.& cùm lex. Et ita in terminis Nouellus de dote.7.parte.speciali.1.num.6.Riminaldus in principio. num.195. Institut. quibus alienar. licet. Quinimò si pretium deponatur, vt ex eo alius fundus ematur, & subrogetur loco alienati, in pendenti erit negociũ: nam si hæc subrogatio posteà non fiat, prima alienatio inutilis censebitur, vt sentit.l. si mulier. 21. in fine.ſ.de pactis dotalibus.quam latiùs inducit Nouellus de dote 7.parte.speciali. 1. num. 7. de quo etiam est videndus Molina libro.4.de primogenijs,cap.4.à num.20. Item ex prædictis constat,reijciendam esse nouam opinionem Parpaliæ hîc num.24. existimantis,quòd si alienatio rei dotalis notoriè sit vtilis mulieri, valebit alienatio, quantumcunque ipsa non consenserit illam fieri: allegat.l. cùm hi.§.eam transactionem.ſ.de transactionib. & latè comprobat Riminald. in principio.à num. 186. Institu. quibus alienare licet.Et faciunt pro eis, quæ in simili tradit Palac.rep.rubric.§.68.num. 7.Xuarez titulo,De las deudas.num.12. Antonius Gomez.l.Tauri.54.numer.2. Verùm hæc conclusio ex suprà traditis confunditur; neque enim potest videri facta melior conditio mulieris, si ea inuita fiat alienatio.l.fin.ſ. de vsu & habitatio. † & in specie colligitur ex.l.fin. 9 ſ.de pactis dotalibus. Pariter & venit reijciendum quod tradit Bald. l. cùm hi §.eam transactionem.2. lectura.post principium.ſ.de transactionib. quòd vt valeat alienatio fundi dotalis, satis est, quòd ex alienatione non fiat deterior conditio mulieris: neque exigitur,quòd eius conditio fiat melior: allegat text. quem dicit expressum.l.fin.ſ.de iure dotium.Sed vtique text.ille, & iura similia expressè requirunt ad validitatem alienationis fundi dotalis, quòd mulieris conditio fiat melior; & potiùs docere debuisset,quòd vbi ad validitatem alienationis non requiritur decretum, vel alia solennitas, sufficit sola vtilitas, vt valida censeatur alienatio: si verò solennitas in alienatione requiritur, non sufficit vtilitas, nisi simul solennitas per legem requisita interueniat: quam doctrinam posuit gloss.cap.1.verbo, præsertim.de rebus Ecclesiæ non alienandis.libro.6.gloss.cap.1.verbo,sede.ne se de vacante. Aretinus.l.filius.column. 6. ad medium.ff.de liberis, & posthumis. Adde,quòd Nouellus de dote. 7.parte. speciali.1.numero.6.declarat, quòd vbi venditur fundus dotalis, in manu mulieris est approbare contractum, si fuerit ei vtilis, quantumcunque emptor

velit à venditione recedere: & per contrarium poteſt ab illo contractu recedere, quantumcunque emptor illum approbet. Quod ſanè intelligendum eſt, quando ſine illius conſenſu facta ſit alienatio: nam cùm in eius fauorem irritetur alienatio, in manu eius erit approbare eũ contractum, ſi ſibi fuerit vtilis.cap.ſi qua de rebus. 12. quæſtione 2.l. Iulianus. §. ſi quis colludente. ſ. de action.empti.& notabiliter proſequitur Couarru.practicar.quæſtion.cap.28.numer.10.& Pinelus.l.1.C.de bonis matern.3.parte.à numer.32.& in ſpecie probat.l.ſi æſtimatis.51 in fine.ĵ. eodem. & colligitur ex Ordinat. libro.4. titulo.6. §. 3. Si autem de eius conſenſu facta ſit alienatio,& ea ſit vtilis mulieri, valida cenſebitur: declarando vt ſuprà, & ſic non erit in poteſtate mulieris ab ea recedere.Cùm autem cauſa vtilitatis, & neceſsitatis æquiparentur, cap. vt ſuper.§. fin. de rebus Eccleſiæ non alienan.Rip. hîc numer. 122. inferri videtur, quòd prout ex cauſa vtilitatis permittitur fun
10 di dotalis alienatio, † vt ſuprà dictum eſt, pariter & propter æs alienum vxoris alienatio permittetur: quod probat l.fin.ſ.de iure dotium.l.quanuis.21.ĵ.eo. l.mutus.76.§.1.ſ.de iure dotium. notat Baldus Nouellus de dote.7 parte.ſpecialis.1.numer.8.Cephalus conſilio. 51. numero.21. libro.1. Sed id intelligendum eſt, quando maritus permiſit hanc alienationem fieri: in quibus terminis procedunt iura ſuprà citata: aliàs eo inuito, non poteſt fundus dotalis alienari, etiam vt ſatisfiat æri alieno vxoris, gloſ. 1.in fine.l. quinque legibus.ĵ. de bonis damnator.quam ibi ſequitur Bartol.numero 2.Alexander.l.à diuo Pio.§.in venditione.numer.27.& ibi Iaſon.num.20. ĵ. de re iudicata. Salicetus. l. ob maritorum.numer.5.C.ne vxor pro marito. Iaſon conſilio.44 numer.4.libro.1.Celſus conſilio.7. numero. 5. & videtur text. l. Titia. 63.ſ. de iure dotium. vbi text.probat,ob debitum vxoris non eſſe marito auferendum fundum dotalem,ſed ex bonis alijs vxoris ſatisfaciendum eſſe creditoribus, & ibi notat Baldus:& quanuis gloſſ.penulti. ibi.in fine, id limitet, quando mulier nulla alia bona habet,quàm dotalia: nam ne creditores careant eo quod ſibi debetur,poterit tunc etiam conſtante matrimonio fieri exequutio in ſubſidium in bonis dotalibus; & ſequatur Capicius deciſione.128.à numer.2.tamen longè verius eſt contrarium ex ſuprà traditis, & ex.l.fin.§.ſi à ſocero. ĵ. quæ in fraudem creditor. & in ſpecie prædictam traditionem gloſſ.improbat Fulgoſius dict.l. Titia. & eſt de mente ſuprà allegatorũ, Et iuxta hæc venit intelligendus text. l. 1. ſ. de fundo dotali. dum probat, quòd ex eo quòd maritus non cauit vicino de damno infecto, poterit fundus dotalis alienari: quia eſt alienatio neceſſaria,de qua non intelligitur prohibitio legis Iuliæ. Inuenio, quòd Pardulphus Prateius, in tractatu quem edidit circa legem Iuliam de fundo dotali, intellexit eum text.quòd fundus dotalis tranſeat ad vicinum cum ſua cauſa, ita vt ſoluto matrimonio, per mulierem vendicari poſsit, aſſerens hoc eſſe de mente Baldi in dict. l. 1.in lectura antiqua:adducit etiam.l.ob maritorum. C.ne vxor pro marito.Quæ tamen declaratio apertè eſt contra mentem dict.
11 l.1. † quæ ſentit. eo caſu fundum licitè alienari, & transferri in dominium vicini: ergo vxor fundum licitè alienatũ vendicare minimè poterit, & quia cùm dicat,vicinum miſſum in poſſeſsionem ex cauſa damni infecti, ſi ſecundum decretum interponatur, dominum fieri, ſuccedit regula.l. id quod noſtrum.ĵ. de regulis iuris.Præterea dicta.l.1.ſ. de fundo dotali. proponit duos caſus.Primus eſt, quando vicinus miſſus fuit in poſſeſsionem, quia maritus ei non cauebat de damno infecto. Secundus caſus

ſus eſt, quando fundus tranſit cum vniuerſitate. In hoc autem ſecundo caſu vult,fundũ tranſire cum ſua cauſa,vt nõ poſsit alienari.Vt igitur is ſecundus caſus differat à primo, dicendum eſt, in primo caſu non tranſire cum prædicta cauſa:argumẽ. l. cùm prætor.ſ.de iudic. veriùs ergo dicendum eſt, quòd propter debitum perſonale vxoris,non poteſt fieri exequutio in rebus dotalibus. l. Titia. 63.ſ. de iure dotium. & multo minus propter debitum perſonale mariti.l.ob maritorum.C. ne vxor pro marito.l. 3. C. de priuileg.fiſci. Diuerſum tamen erit in miſsione, quæ fit in poſſeſsionẽ rei,propterea quòd non cauetur de damno infecto: ea enim miſsio non fit propter aliquam obligationem perſonalem mariti, vel vxoris, ſed potiùs propter vitium rei.Bartol.l.ſi finita. §. ſi de vectigalibus.num.4.&.5.ĵ. de damno infecto. Cùm igitur omnis ille qui habet ius in re minante ruinã, teneatur cauere de damno infecto.l.quid de creditore.11.ĵ.de damno infecto. & maritus ſit dominus rerum dotalium.l.doce. C.de reiuendicat.tenetur præſtare prædictam cautionem,quam ſi non præſtet, mittitur actor in poſſeſsionem rei minãtis ruinam ex primo decreto; & ſi maritus perſiſtat in contumacia,interponetur ſecundum decretum, per quod miſſus rei dominus efficitur l.ſi finita.§. Iulianus.ĵ.de damno infecto. Huiuſmodi igitur alienatio, quæ immedietatè fit propter rei vitium, & ex neceſsitate iuris, non cenſetur includi ſub prohibitione legis Iuliæ: notabiliter Riminald. in principio.num. 168. Inſtitut. quibus
12 alienare licet. † & tantùm vxor,ſi maritus fuit in culpa non cauendi, aduerſus illum habebit recurſum:argumen.l.hoc amplius.§.fin.ĵ.de damno infecto. Et pari ratione ſi actor agat reiuendicatione, quæ nullam præſupponit obligationem. §.omnium.Inſtitut. de action. ſed aduerſus quemlibet poſſeſſorem concedi tur.l.de eo.§.fin.ſ.ad exhibend. ſi actor obtineat,etiam conſtante matrimonio in ea re dotali fiet exequutio, ex ratione de qua ſuprà,& probat.l.3.§.1.ĵ.de rebus eorum.tradunt Bald.&Salice.ad finem. l.ob maritorum.C.ne vxor pro marito. Neque prædictis contradicit Bald. dict. l.1.ſ.de fundo dotali.in lectura antiqua, quiá loquitur in ſecundo caſu illius text. quando ſcilicèt, bona dotalia tranſeunt cum vniuerſitate:nam ſiue tranſeant in hæredem,ſiue in fiſcum,ſemper trãſeũt cum ſua cauſa,vt ſcilicèt nõ poſsint alienari, cùm vxori reſtitui debeant:explicat Bald.l.ſi prædium. in fine. C.de iure dotium.& notab.Riminald.in princip.à num.169.Inſtitut.quib.alien.licet.quidquid inuoluat Ruin.l.ſi mora.à num.2.ĵ. eod. In primo autem caſu propoſito in d.l.1.dicendum eſt,ex ſecundo decreto dominium liberè trãſire in eum cui nõ cauetur de dãno infecto, cùm propter vitium rei cohærens in eum transferatur dominium,vt eſt de mente Bart. l. ſi finita.§.ſi de vectigalibus.numer.4. ĵ.de damno infecto.ac ita vera reſolutio eſt, quòd alienatio voluntaria, vel etiam neceſſaria, quæ ortum habuit ab actu voluntario, cenſetur prohibita per legem Iuliam:alienatio autem neceſſaria, quæ fit ratione iuris rei cohærentis,vel etiam illa quæ fit propter ſolam neceſsitatem iuris cum vniuerſitate,non cenſetur prohibita. d.l.1.ſ. de fundo dotali.& ita in effectu Salicet. l. ob maritorum.in fine. C.ne vxor pro marito. Iaſon conſil. 44. num.4.libro.1. Gamma deciſio.188. colum.fin.& alij ſuprà citati.Secunda principalis concluſio ex ſuprà traditis in hac materia ſit, quòd hodie fundus dotalis non poteſt alienari, etiam conſentiente vxore.d.l.vnic.§.& cùm lex.C. de rei vxoriæ action.in principio.Inſtitut.quibus alienare licet.Ratio eſt, quia vt dicunt prædicta iura, mulier habet fragile conſilium: & exornat Tiraquellus l. 1.connubiali.gloſſ.1. à numer. 70.

Et hac ratione multis casibus & fraudibus est exposita.l.2.ſ. ad Velleian.& facilè seducuntur, siue decipiuntur à maritis.auth. vt immobilia ante nupt.dona. ad medium.colum.5.& authē.de æqualitat.dotis.§.his consequens.colla.7.pro sequitur Tiraquel. vbi suprà,à num.77.

13 †& ideò eis facilè iura subueniunt. l. regula. post principium. ſ. de iuris & fact. ignorant.& sic constituerunt, ne etiam illis volentibus,res dotales possent alienari.Hanc conclusionem ita explicatā, amplia primò,vt procedat,etiam si mulier transacto biennio à die primæ alienationis,eam iterumcomprobet,adhuc enim inualida censebitur prædicta alienatio, iuxta generalitatem iurium suprà allegatorum. Alexander hîc num. 34.ita explicans verba Bartoli hîc num. 18.subscribit Camillus numero.156. & asserit receptum Ripa num.106.Alciat. numer. fin. Nouellus de dote. 7. parte. speciali.1.nu.5.versicul.fallit primò. Couarru.cap.quanuis pactum.de pactis. in 6.2 parte.§.1.num.10.inferentes ex hoc elegantem limitationem ad authent.siue à me.C.ad Velleianum.dum probat, quòd si res donatæ propter nuptias alienentur,& transacto biennio à prima alienatione,mulier eam alienationem confirmauerit,ex hoc valida censebitur prędicta alienatio : nam dicunt prædicti,eā authentic. tantùm procedere in rebus donatis propter nuptias, de quibus loquitur,non autem procedet in rebus dotalibus alienatis,vt constat ex suprà traditis : & ita etiam asserit Riminaldus in principio.num.202.Institut.quibus alienare licet Gutierrez de iuramento confirmatorio.1.parte.quæstione.1. nu.92. Est tamen aduertendum, huic ampliationi videri repugnare verba dict.auth. siue à me dum dicit,ibi dispositā, à fortiori esse admittenda in dote:& sic sentit,dispositionem illius etiam procedere in rebus dotalibus alienatis:quod expressit Harmenopulus in promptuario iuris lib.4.tit.9.pagin. 189. & sentiūt Bartol.hîc num.18.Roman.num.22. Sed non est recedendum à recepta ampliatione:neq; repugnat d. auth. siue à me. quia ibi proponuntur duo casus:primus est, quòd res donatæ propter nuptias, non possint alienari, etiam consentiente vxore:secūdus est, quòd si mulier trāsacto biennio iterùm approbet eam alienationem, ex hoc confirmabitur prædicta alienatio.Dum igitur in fine subdit,

14 à fortiori id esse recipiendum in rebus dotalibus, † debet illud referri ad primū casum illius auth. quo res donatæ propter nuptias,etiam volente vxore,non poterant alienari:non autem debet referri ad secundū casum:quod verum esse triplici ratione conuincitur. Prima, quòd ea auth. concedit nouum priuilegiū rebus donatis propter nuptias,vt non possint alienari,etiā volēte vxore: qđ tamē inducit cū modificatione suprà relata, rebus autē dotalibus nullū concedit priuilegiū,cū iā antea esset cōstitutū,vt res dotales nō possent alienari,etiā consentiente vxore,vt suprà dictū est:vnde nulla est ratio , ob quā modificationē factā circa res donatas propter nuptias,ad res dotales extēdamus.Secūda,quiad.auth. dicit,suprà tradita multo magis in dote procedere :qđ necessariò referendū est ad eū casum , quo cauetur, res donatas non posse alienari , etiā cōsentiēte vxore:nā hoc multo magis obtinebit in dote,quæ fauorabilior est: non autē debet referri ad modificationem ibidē expressam,quia minimè verū est,eam modificationem multo magis locū habere in dote,quæ vtique fauorabilior est,quàm donatio propter nuptias:ac proinde cōfirmatio alienationis inualidæ certo casu inducta in donatione propter nuptias, non debet extendi ad res dotales, quæ fortiùs prohibentur alienari. Tertia,quia d. auth.dicit, omnia priuilegia dotis in sua firmitate manere:& sanè cōstat dotis priuilegiū esse, ne res dotales alienentur, etiam consentiente vxore: ergo hoc priuilegium debet firmum manere, non obstante modificatione ibi facta.circa res donatas propter nuptias alienatas,quæ non debet extendi in prę iudicium priuilegij rebus dotalibus concessi,ex gloss. ibi. verb. & multo magis. & ibi Paul. numer.2. Salicet. numero.4. Signorol.l.si æstimatis.numer.28.ff.eod. Amplia secundò prædictam conclusionem, quòd adeò sit inualida alienatio rerum dotalium, vt possit maritus contra proprium factum venire, & etiam constante matrimonio res per se alienatas,ab emptore vendicare, siue reuocare,iuxta regulam.l.quemadmodum.C. de agricol. & censit lib.11. per quam in specie ita tenet gloss. l. vnica. §. & cùm lex. verbo,alienare.C de rei vxor. actio. gloss.in principio.verbo,interdicta. Institu.quibus alien.licet.vbi Angelus.colum.2.asserit ita esse communiter receptum,& ibidem Riminald.num.332.& Campesius de dote.4.patte.quæstio.20. Nouellus de dote.7.parte speciali.1.nu. 15.Antonius Gomez.l. Tauri. 50. num. 63.Pinelus.l.1.C.de bon.mater.3.parte. num.73.Baeça tractat. de non meliorā.

15 filiabus.cap. 34. num. 4. † Contrariam tamen sententiam videtur tenere glos. l.cùm vir.42.verb.conuenit.ff.de vsucapio.dum dicit, marito vendicanti rem dotalem per se alienatam,obstare exceptionem:quam ibi sequitur Angel. numer.4. Pro qua sententia aduersus magis communem vrget.l.cùm vir.42.ff.de vsucapion.Secundò,quia regula generaliseſt , nō posse quē venire contra factū suum.l.post mortem.ſ. de adoptio.l. cū profitearis. C. de reuocandis his quæ in fraudem creditor.Tertiò,quia res dotalis prohibetur alienari in fauorem mulieris.l.vnic.§.& cùm lex.C. de rei vxor. action. & quando actus sit aduersus legis prohibitionem , inductam in fauorē tertij, is qui eum cōtractum fecit,ex sua persona contrauenire nō potest.l.si creditoribus.C.de seruo pignori dato.Bart. l.post mortem.num.1.ſ.de adoptio.Vātius de nullitatib.in tit. quoties & intra quod tempus.num.52. Menochius cōs. 89.num.84.lib.1.Quartò facit, quia prohibitio ad hoc tendit, ne per alienationem dominium transferatur in emptorem.l. 1. C.de fundo dotali. contractus autem ipse venditionis, non est prohibitus per legem, atque proinde maritus vendendo rem dotalem,ratione contractus remanet obligatus de euictione, vt probat Signorol.l.si æstimatis. num. 14. ff.eodem.ergo ei vendicanti potest obij ci exceptio,ex regula.l. vendicantem.ſ. de euiction. Sed his non obstantibus, non est recedendum à prima sententia magis communiter recepta:quia quando quis facit actum prohibitum à iure, quia videtur repugnare publicæ vtilitati,is qui fecit,potest venire contra factū suum.d.l.quēadmodum. C. de agricol. & censit.libr.11. notat Iason.l.iuris gentium.§.si paciscar.nu.4.ſ. de pactis.Campes.de dote.4.parte. quæstio.20.in fine. Neque obstat si dicas.d.l. quemadmodum.procedere in prohibitis fauore publico principaliter,vt tradit Bart.l.si quis pro eo.num.7.ff.de fideiussorib.& in specie aduertit Igneus.l.1.§. si vir aut vxor. num.111.ff. ad Sillanian. quia respondetur,verius esse,respicere vtilitatem publicam secundariò: principaliter enim respicit agros,& culturam ipsorum, quod sine dubio respicit vtilitatem publicam

16 secundariò.† Et ideò meritò Platea.d.l.quemadmodum.num.fin.tradit,quòd si permittitur reuocatio propter vtilitatem publicam secundariò, quæ resultat ex cultura agrorum, à fortiori idem debet recipi in ea vtilitate publica secundariò, quæ resultat ex hominū procreatione, iuxta nostrum textum, adiuncta.l. iustissimè.ſ. de ædilicio edicto. Vnde meritò receptum est, regulam dict.l. quemadmodum. etiam locū sibi vēdicare in prohibitis fauore dotis, vt

vt sentit gloss.in principio. verb.interdicta. Instit.quibus alien. licet. Bartolus.l. post mortem.num.1.ſ.de adoptio. Rodoãdus de rebus Ecclesiæ non alienandis.pagin.462.numer.2.& Vitalis tractatu clausular.pagin.743.numer.15.Imola.l. cùm vir. numero.7.ff. de vsucapion. Nouellus de dote.7.parte.speciali.1 numer. 15. Antonius Nicellus in concordant.glossarum.numer.460. Afflictis libro.1.constitut.rubric.8.numer.33.Antonius Gomezius.l.Tauri. 50.num.63. Vnde consequitur,non esse verũ quod sentit gloss.penult.l.cùm vir.42.ff.de vsucapion.quòd maritus non vendicat res dotales ex proprio iure, neque ex propria persona, quia non audiretur veniens contra factum suum : vendicat igitur ex iure vxoris, & ex illius persona: sequitur Angel.ibi numer.4. & alij relati per Riminaldum in principio. num. 334. Instit.quibus alienare licet. nam prædicta ratio euincit,imò ex proprio iure, & ex propria persona rem alienatam vendicare:& patet ex eo,quòd vendicatio constante matrimonio soli marito competit.l.doce.C. de reiuendica. nam mulieri tantùm soluto matrimonio vendicatio conceditur.l.in rebus. 30.C.de iure dotium. Impossibile ergo est,quòd constante matrimonio maritus res alienatas vendicet ex iure & persona vxoris, cùm ipsa eo tempore ius vendicandi ex sua persona non habeat, vt aduertit Alexander consilio.109.numer.1.libro. 4. Gutierrez de iuramento confirmatorio.1.parte. c.1.num.95.Magis ergo vendicat maritus res alienatas ex proprio iure,& propria persona : & ita Imola.l cùm vir.numero.8.ff. de vsucapion. Nouellus de dote.7. parte. speciali. 1. numer.15. Baeça tractatu de nõ meliorandis filiabus.cap.34. numero.4.

17 †Illud sanè verum videtur, quòd maritus in vendicando,non debet se fundare in proprio commodo, siue præiudicio, quia alienando,illi videtur renuntiasse; sed debet se fundare in commodo siue præiudicio vxoris, & filiorum, ad quorum alimenta fructus rerum dotalium sunt deputati.l.pro oneribus. C. de iure dotium. & hoc respectu dicetur agere ex persona mulieris: vt explicat Imola dict.l.cùm vir. num. 8. Alexand. (ita intelligendus)consil. 109.numer. 8. in fine.libr.4.Corneus consilio.170.numer.3.libr.4.Sigismund.consil.33.num. 2.Antonius Nicellus in concordantijs glossarum.num. 460.ad finem,& sequẽtibus.Vt enim notabiliter dicit Nouell. de dote.7.parte.speciali.1.nu.15. stant hęc simul,quòd maritus agat ex proprio iure,& propria persona, principaliter tamen propter interesse vxoris, & filiorũ. Et quanuis reuocata alienatione, etiam resultet commodum mariti, cùm tamẽ id veniat in consequentiam,non debet esse in consideratione.l.1.ff. de author. tutorum.Gutierrez de iuramento confirmatorio.1. parte. cap. 1. numero.98. Vitalis tracta.clausula.pagina.744.num. 16. Et hac ratione potest reuocare maritus, non obstante iuramento de non contraueniendo, quia iuramentum tertio,id est vxori, & filijs præiudicare non potest.Angel in principio. numer. 5.ad medium.& ibi Riminaldus numer.338. (quem vide)Instit.quibus alien. licet. Gutierrez de iuramento confirmator. 1.parte.cap.1.numer.96. Vitalis tractat. clausularum.pagina.744.numero.15.& Phanuntius de inuentario.7.parte.à numer.171.Et in simili videmus,quòd Prælatus reuocat bona Ecclesiæ malè alienata,etiam per se,fundando se in præiudicio Ecclesiæ principaliter, & auditur, quantumcumque ad eum in consequentiam videatur etiam pertinere vtilitas. cap.si quis presbyterorum.de rebus Ecclesiæ.& ibi Beroius numer. 48. Paulus consilio.189. colum. fin.ad medium. libro. 2. Imola.l. qui superstitis. numero.2.ff.de acquirenda hæredit. tradit etiam in simili Bald.l. cùm à matre.

num.4.

num.4.C.de rei vendicatio.Quo fit, vt soluto matrimonio per mortem vxoris, si res dotales incipiant pertinere ad maritum,vel ratione pacti, vel quia fuit institutus hæres per vxorem, vendicanti obstabit exceptio: quia tunc necessariò vendicat principaliter ad proprium cõmodum,ac proinde cessante ratione de qua suprà,ei vendicanti aduersus proprium factum,obstabit exceptio.l. cùm

18 vir.42.ff.de vsucapion.† Bonus text.l.fundum dotalem.ff. de fundo dotali. explicat Aymon tractatu de indemnitate mulierum.num.22. Similiter si cõsentiẽte vxore,& quasi præiudicio suo renuntianti, maritus vendicet, non audietur: quod ita videtur probare Ordinat. libr. 4.titulo.6.§.3. Sed non placet,quia sic in effectu posset mulier alienationem rei dotalis ratificare: quod ei non licet. dict.l vnica.§ & cùm lex. C.de rei vxor. actione. gloss. in principio. verb. neque. Instit.quib.alien.licet. Neque repugnat prædicta Ordinat. quia loquitur in matrimonio contracto secundùm regni consuetudinem,& sic quando bona cõmunicantur tanquam inter socios,quæ possunt alienari vtroque consentiente, Ordin.dict.libr.4.titulo. 6. in princip. Si verò matrimonium contrahatur secundùm ius commune, tunc cùm alienatio rerum dotalium non valeat, quantumcumque vxor consentiat, procedẽt suprà tradita. Et retenta hac opinione explicata vt suprà, non obstant ea quæ suprà in contrarium fuerunt adducta: nam ad primum de.l.cùm vir. 42.ff. de vsucapion. respondetur procedere, quando soluto matrimonio per mortem vxoris, res dotales transeunt in dominiũ mariti,vel ratione pacti, vel quia vxor eum instituit hęredem.Cùm enim tunc maritus principaliter vendicet ad propriam vtilitatem, potest ei obijci exceptio de proprio facto,vt suprà dictum est.Bonus text.l.fundum dotalem.ff. de fundo dotali. & quia iuris regula est, q. si alienatio fiat à non domino,siue ab eo qui ius vendendi non habuit, & is ex postfacto efficiatur dominus illius rei, vendicãti obijci potest exceptio de alienatione per eum facta.l. rem alienam.ff. de pignor.action. l. si quis alienam. ff. de action.empti. l. qui balneum. §. Titia. ff. qui potior.in pignor. habeantur.Bartol. dict.l.cùm vir.num.10 & ibi Imol.num. 6.Sigismun.consil.33.num. 3.Boeri.decisione.23.à num.13.Non obstat secundum de regula.l. post mortẽ. ff. de adoptio.quia respondemus, imò regulam esse, quòd quis potest venire contra proprium factum, si prætendat minus solenniter fuisse factum; vt in eisdem terminis probat.l.2.C.si aduersus rem iudicat. Neque obstat d.l.post mortem. quia loquitur,quando pater mouet controuersiam emancipationis, quasi inutiliter factæ, mortua iam filia: neque enim tunc auditur, quia præsumitur calumniose eã mouere aduersus hæredes non bene informatos, cùm tacuerit,dum vixit filia, vt ibi intelligunt Iacobus de Aretio,Fulgosius ad finem.Corras. & AEguinarius Baro: sed dum viuit filia, audietur, si alleget, emancipationem inutiliter fuisse factam, vt est expressum dict.l.2.C.si ad

19 uersus rem iudicatam.† Et ideò pro regula constituitur, quòd quis auditur,veniens contra factum suum inutile,& inualidum.c.si quis presbyterorum. de rebus Ecclesiæ. tradit Alexander consilio 143.num.6.libro.1.Iason.l.si donatione. numero.7.C.de collationib. Nicellus in concordant. glossarum, numero. 467. Afflictis libr.1.constitutio.rubric. 8.numer.33.Beroius dict. cap. si quis presbyterorum.num.48.Baeça tractat. de non meliorandis.cap 11.num.82.& latius.c. 34.à numero.2. Menochius consilio.1. num.100. lib.1.Et procedit hoc sine dubio, quando actus est nullus; quia fuit celebratus aduersus legis prohibitionem, quæ prohibuit eum actum fieri, quasi repugnantem vtilitati publicæ,

sal-

saltem secundariò d.l. quemadmodum. C. de agricol. & censit. libr. 11. explicata vt suprà: & colligitur ex resolutione Imol. l. qui superstitis. num. 2. ff. de acquirend. hæreditate. & l. cùm vir. in fine. ff. de vsucapio. Non obstat tertium de regula. l. si creditoribus. C. de seruo pignori dato. nam procedit, quando actus annullatur in fauorem tertij, & faciens talem actum, vult aduersus eum venire principaliter ad proprium commodum, quia tunc quasi alleget propriã turpitudinem, non auditur. Corne. consilio. 170. num. 3. libr. 4. Sed si aduersus illum veniat principaliter ad fauorem alterius, cui p propriũ factum ipso iure prę iudicare non potuit, tunc audiendus est. dict. cap. si quis presbyterorum. & ibi Beroius num. 48. Phanuntius de inuentario. 7. part. à num. 171. Paul. consil. 189. colum. fin. ad medium libr. 2. Cùm igitur hoc casu maritus principaliter vendicet ad vtilitatem vxoris, & filiorum, vt suprà diximus, audiendus est: confirmãdo cum Aretin. consil. 114. num. 3. Non obstat quartum de regula. l. vendicantẽ. ff. de euiction. nam in primis respondetur, eã regulã non procedere, quãdo alienatio fit lege prohibẽte, & resistente, nã tunc cessat ea regula, ex Alberic. & Salicet. ibi Iason. l. iusiurandum. §. procurator. numer. 30. in fine. ff. de iureiurando. Pinelus notabiliter explicans. l. 1. C. de bon. matern. 3 parte. numer. 73. versicu. quæ vulgaria. & Beroius dict. cap. si quis presbyterorum. num. 48. saltem quãdo lex eam prohibitionem fecit, quasi alienatio repugnaret vtilitati publicæ, saltem secundariò, per tradita suprà. † Item
20 regula dict. l. vendicantẽ procedit, quando quis vult vendicare principaliter ad proprium commodum: tunc enim ei potest obijci prædicta regula, si aduersus factum suum velit vendicare. Sed si agat principaliter ad vtilitatem tertij, tunc quia quasi alius vendicat, non potest ei opponi de prædicta regula. Vnde videmus, quòd si pater alienet bona aduentitia filij, illa reuocare potest. l. 1. C. de bonis maternis. l. fin. §. filijs autem. C. de bonis quæ liberis. quia ad filij vtilitatem principaliter vendicat. Salicet. dict. l. vendicantem. Alexander consil. 109. numero 4. libr. 4. Et hinc etiam est, quòd Prælatus alienans res Ecclesiæ, aduersus iuris canonici prohibitionem, potest illas vendicare, quia principaliter ad vtilitatem ipsius Ecclesiæ vendicat, & sic quasi alius. d. c. si quis presbyterorum. & ibi Beroius numer. 46. Adde, neque esse expeditum, quòd maritus alienans res dotales aduersus legis prohibitionem, teneatur emptori de euictione. Ad cuius articuli explicationẽ sciendum est, regulam esse, quòd si res vendita euincatur ab emptore, potest ipse agere de euictione aduersus venditorem, vt pretium restituatur, & soluatur, quatenus sua interest rem euictam non fuisse. l. tenetur. §. si tibi. & §. fin. ff. de action. empti. l. venditor. l. euictare. ff. de euictionibus. l. non dubitatur. l. si cùm quæstio. C. de euictionib. Limitatur tamen hæc regula, nisi emptor sciebat rem esse alienam, vel aliàs prohibitam alienari: neque enim tunc potest agere de euictione, nisi expressè stipulatus sit, quòd re euicta vẽditor teneatur de euictione. l. si fundum. C. de euictionibus. Videndum igitur est, vtrùm hæc eadem distinctio sit obseruanda, quando alienantur res dotales, scienti illas esse tales? Et resoluendum est, quòd si hoc casu sibi emptor non cauit per stipulationem, de euictione minimè agere potest, iuxta dict. l. si fundum. † & tenet Faber. in principio. num.
21 8. Institut. quibus alien. licèt. Cumanus dicta. l. cùm vir. num. 3, & ibi Imola num. 1. ad finem. & numer. 3. ff. de vsucapion. quanuis Bartol. ibi num. 4. contrarium videatur sentire: & idem resoluunt Nicellus in concordant. glossarum. nume. 462. Corneus consilio. 170. num. 5 lib. 4.

Aymon

Aym. tract. de indẽnitate mulierũ. n. 23. Rodoand. tract de reb. eccles. non alien. pag. 470. nu. 23. Si autẽ sibi caueat per stipulationẽ, controuersum est, vtrũ in prædicto casu possit agere de euictione? nã glo. d. l. quemadmodũ. verb. emptor. sentit agere posse de euictione ratione prædictæ stipulationis, & ibi Platea nu. 11. & idẽ sentit gl. fin. c. ad audientiã. de rebus eccles. & latiùs probat Salic. l. fin. nu. 5. C. de litigios. & tãquã receptũ probat Alex. cõs. 109. nu. 2. lib. 4. Vnde & in nostris terminis, si res dotalis vendatur scienti, & ille nihilominus sibi cauit circa euictionẽ per stipulationẽ, admittendus est ad agẽdũ de euictione, iuxta suprà tradita: qđ in specie tenet Fab. in princ. nu. 8. Instit. quib. alien. licet. & alij quos refert Rolã. cons. 67. nu. 2. lib. 4. Igneus. l. 1. §. si vir aut vxor. nu. 111. ff. ad Sillania. & Aym. de indẽnitat. mulierũ. nu. 23. Rodoã. tract. de reb. eccles. non alienã. pag. 470. nu. 20. & latè probat Valas. consult. 83. nu. 12. Cõtrariã tamẽ opinionẽ, imò quòd ille qui emit aduersus legis prohibitionẽ, nõ possit agere de euictione, quantũcunq; sibi cauerit per stipulationẽ, tenet glos. c. 1. §. callidis. verb. ex empto. de prohib. feu di alienat. per Federic. & ibi sequuntur Bal. nu. 22. Aluar. nu. 10. Præposit. nu. 14. asserentes hoc esse magis cõmuniter receptũ. Tiraq. lib. 1. retract. §. 12. gl. 1. n. 12. Pro qua sententia facit regula. l. cum lex. 47. ff. de fideiussorib. vbi si pro contractu prohibito detur fideiussor, non consistit fideiussio: ergo pariter neq; debet consistere stipulatio de euictione, vtraq; enim cẽsetur accessoria cõtractus principalis, ac ita succedit traditio glo. l. si patronus. §. 1. verb. in Fabiana. ff. si quid in fraudem patroni. Prætereà & stipulatio ista videtur continere turpitudinẽ ex vtraq; parte: nã per eã prætenditur, quòd contractus initus cõtra legis prohibitionẽ, & interdictũ, obseruetur, aliàs interesse committatur; ac proinde videtur inducenda regula. l. si plagij. & l. generaliter. ff. de ver
22 bo. oblig. & in specie quòd scienter emẽs rẽ dotalẽ, non possit agere de euictione, quantũcunq; sibi per stipulationẽ caueri t, tenet Imol. l. cũ vir. num. 9. & 11. ff. de vsucapio. Nouell. de dote. 7. p. speciali. 1. nu. 15. ad fin. Cẽpol. caut. 131. nu. 2. & tã quã receptũ sequitur Plot. tract. de in litẽ iuran. §. 11. nu. 7. ad fin. Vitalis tractat. clausularũ, pag. 745. nu. 16. vers. sed si maritus. faciunt quę Gamma decisio. 20. nu. 1. † & probat à fortiori Ord. lib. 4. tit. 6. §. 6. Pro concordia videtur dicẽdũ, q; si ille in cuius fauorẽ facta fuit prohibitio, alienet, nõ possit emptor sciens agere de euictione, quantũcũq; sibi cauerit per stipulationẽ: si verò alienet ille, in cuius fauorẽ non fuit facta prohibitio, tunc emptor sibi cauẽs possit agere de euictione: ita colligitur ex Bar. l. cũ lex. nu. 10. ff. de fideiuss. & Cyn. l. si prædiũ. nu. 3. C. de iur. dot. Vnde & in nostris terminis resoluẽdũ est, quòd si mulier alienet fundũ dotalẽ de consensu mariti, iuxta. l. si prædiũ. C. de iur. dot. emptor nõ aget de euictione, quantũcunq; sibi cauerit per stipulationẽ; quia alienat persona, in cuius fauorẽ facta fuit prohibitio: sed si alienet maritus de cõsensu vxoris, & emptor sibi cauerit per stipulationem, poterit emptor agere de euictione aduersus maritum, quia alienauit ille, in cuius fauorem non fuit facta prohibitio: quam distinctionẽ esse de mente Doctorum, asserit Imol. cap. cum contingat. num. 18. ad finem. & numer. 20. de iureiurand. Baldus Nouellus de dote. 7. parte, speciali. 1. numero. 15. versicul. cõmuniter tamen. & hîc num. 179. Alex. cons. 109. num. 8. lib. 4. & cons. 154. numer. 3 lib 6. Campes. de dote. 4. parte, quæstione. 21. Gutierrez de iuramento confirmatorio. 1. par. cap. 1. à nu. 105. & fuit distinctio Bart. l. cum vir. nu. 1. ff. de vsucapio. & ibi sequũtur Ang. & Cuman. post princ. & eiusdem Bart. auth. vt immobilia ante nuptias donationis. §. 1. nu. 7. collat. 5. Salicet. l. si prædium. num. 5. C. de iure dotium. & l. etsi

is.in fine.C.de prædijs minorum. Ratio huius distinctionis est,quia lex prohibẽs alienationem in fauorem mulieris, tacitè etiam videtur prohibere contractum, ex regula.l. oratio.s̃.de sponsalib. & ideò cum mulier ratione contractus non remaneat obligata,non potest de euictione conueniri:sed marito quidem prohibet alienationem,id est, dominij translationem.l.1. C.de fundo dotali. quia per eam præiudicaretur mulieri,non autem videtur prohibere contractum,cũ per illum non fiat deterior conditio mulieris, vt in simili tradit Alexand.cons.29. nu. 15.lib.7. Ratione igitur contractus non prohibiti maritus remanebit obligatus, & consequenter ea ratione potest conueniri de euictione per emptorem, glos. l.vbi adhuc.verb.mulier. C. de iure dot. & ita in effectu Bart.l. cum lex. num.10. ff.de fideiussor. Ex quo infert ipse ibidẽ num.2.quòd si mulier alienauit fundum dotalem,neque ipsa,neque fideiussor remanebunt obligati, iuxta regulam. l. cũ lex.47.ff.de fideiussor.sequũtur relati per Tiraquel.post.ll.connubiales.glos.4. nu. 14. ita vt si fideiussor soluat, non habeat recursum contra mulierem , quæ nullo modo propter alienationẽ erat obligata.Alber. 1.par.statutor.q.181.Paul. Castren.cons.433.nu.3.lib.1.Si autem maritus alienet,& det fideiussorem, vterq; remanebit obligatus, iuxta supra tradi-
23 ta,† & in simili probatur. l.etsi is. C. de præd.minorum.& sequitur Bald.l. si prædium. num.5.C.de iure dotium. Panor. cap. cum contingat.num 2.& ibi Alcia. num.5. de iureiuran. Cæpolla caut.131. nu.1.Campes. de dote.4. part.quæst.17. Alexand.cons.109.num.8.lib. 4.& asserit receptum Anton.Gomez.l.Taur.50. num.60.Gutierrez de iuramento confirmatorio.1.part.cap.1. nu. 103. Vitalis tractat.clausularum,pagin.736.num.10. Lassarte de decima venditio. c.14.n.33. Ego tamen aduerto, quòd licèt hæc videantur magis communiter recepta,tamen secundum iuris principia non videntur posse admitti, sed magis videtur concludendum, quòd prout vxor alienans rem dotalem,non tenetur de euictione, neque etiam obligatur naturaliter, ac ideò non potest intercedere fideiussor.Bar.l.cũ lex.nu.2.ff. de fideiuss. Tiraquel.post.ll.connubiales.glos.4. nu. 12.Stephanus Lambertengus tractat.de cõtract.sine solẽnitate factis,glos. 16.nu. 5.& nu.9. idẽ etiã est recipiendũ in marito alienante,vt sentit text. l. dotalẽ. cũ gl.s̃.de milit.testam. Considero enim, q̃ hæc alienatio non ideò reuocatur,quòd maritus alienans dñs non sit: nã imò dominus est,& tantũ propter legis prohibitionẽ irritatur alienatio, vt apertè probat principiũ Insti.quib.alien.licet. cũ ergo euictio nõ sequatur ex defectu dominij alienãtis,sed propter legis prohibitionẽ, indistinctè emptor de euictione agere nõ potest.l.minor.cũ ibi notatis.s̃.de euictio.tradit Baeç.tract. de non melioran. filiab.c.34.nu.6.& videtur tex.l. fin.§.final.C.cõmunia de legat. nã si bene aduertas, alienatio rerũ dotalium facta per maritũ, reducitur ad terminos prædicti tex.vt est de mẽte Campes. de dote.4.p. q.21.ad fi.Gãm.decis.20.n.1.Et hac ratione maritũ alienantẽ res dotales,indistinctè non teneri de euictione,tenet Imol. d.l.cũ vir.nu.9.&.11.&.d.c. cũ cõtingat. nu.21.ad fin.& nu.23.Ant. Nicellus in concordant.glossarũ.num.456.ad fin.& nu.462.Cæpolla caut.131.nu.2.&vti verius sequitur Anto.Gom.l.Tau.50.n.61. Peralt.in rub.nu.107.ff.de hæred.instit. & alij relati per Plotũ tract.de in litẽ iuran. §.11.nu.7.ad fin.Valas.consult.83. nu.3. & pariter neq; fideiussor per eum datus obligabitur:quod apud nos expressè probat Ordin.lib.4.tit.6.§.5.Et retenta hac opinione, non obstant supra adducta pro contraria opinione : nam ad primum respondetur, longè verius videri, marito non solũ fuisse prohibitam alienationẽ,id est, translationẽ dominij,sed etiam

etiã& ipsum contractum,per quẽ ad illã peruenitur,vt colligitur ex.l.2. s̃. de fundo dotali.& notauit Imol.d.l. cũ vir. nu. 15.ad fin.Et patet ex eo, quòd prohibitio alienationis specialiter directa est in marit̃, vt constat ex princ. Instit. quib. alien.licet.&l.lex Iulia. s̃.de fundo dotali.Paul. Iurecons.lib.2.receptarũ sentẽt.
24 c.21.ad fin.† Et meritò,quia cũ constante matrimonio maritus sit dominus dotis,ipsi soli competit ius alienãdi constãte matrimonio: vnde oportuit ad eũ dirigi prohibitionẽ,vt scilicèt,quanuis dominus esset,tamen non posset alienare, vt apertè colligitur ex iuribus suprà citatis. Sed negari nõ potest,sub prohibitionẽ alienationis contineri prohibitionẽ contractus,tanquam necessarij antecedentis.l. oratio.s̃. de sponsal. Bal.l. fin.in princ C.ad leg. Falcid. Ruin. cons. 145. nu.5.lib.1.in terminis Valasc.consul.83. nu.3. ergo si maritus faciat contractum aduersus legis prohibitionẽ, minimè ex eo obligabitur.l.non dubiũ. C.de legib. & est de mente.l.dotalẽ.cũ gl. ff.de milit. testa. Neq; obstat ratio Bart.& cõmunis, quòd hæc prohibitio fuit facta marito, quatenus per alienationẽ præiudicatur mulieri, non autẽ quatenus pertinet ad præiudiciũ mariti alienantis, ac proinde semper debet remanere obligatus: nam respondetur, quòd imò si maritus teneretur ratione cõtractus, ageretur de præiudicio mulieris,quia compelli posset ad tradendũ,iuxta traditionẽ glos.§.pretiũ. Insti.de empt.o.& venditio. Itẽ non auderet res alienatas vẽdicare,ne teneatur de euictione: & illa permissio, quòd res dotales per se alienatas vẽdicare posset, per indirectũ ei tolleretur:vnde propter euitanda hæc inconuenientia etiã cõtractus debet censeri prohibitus. Cũ ergo contractus non valeat,indistinctè ratione illius emptor non potest agere de euictione,iuxta suprà tradita. Quinimo cũ stipulatio euictionis respiciat dominiũ, & illius conseruationẽ,quod tamen certũ erat non posse transferri,neq; conseruari in emptore propter legis prohibitionẽ: ergo stipulatio euictionis tanquã accessoria,valere nõ debet.l.non dubium. C.de legib.bonus text.c.2. §.contractus. & ibi Dominic.nu.3.de reb. eccles.lib.6. Et confirmatur,quia prædicta stipulatio ad hoc tẽdit,vt si res alienata ab emptore euinceretur,maritus alienans teneretur de euictione,& sic prætẽditur in effectu.quòd res dotalis vendita , remaneat penes emptorem aduersus legis interdictũ & quòd aliàs soluatur interesse : ergo prædicta stipulatio,tanquã fouens illicitũ,nulla cẽseri debet.l. generaliter. ff.
25 de verb.oblig.+ aduertit Imol.d.l.cũ vir. nu.9.& d.c.cũ contingat. nu.21.Ex quibus etiã videtur corruere opinio Bart.d. l.cũ lex.nu.2.quã suprà retulimus: & videtur dicendũ,quòd cũ contractus maritovideatur etiã prohibitus.l.2.s̃.de fundo dotali. & sic ex eo neq; oriatur obligatio naturalis,neque ciuilis.l.pacta quæ contra.C.de pact. non potuit accedere pignus,vel fideiussor. d.l.cũ lex.47.ff. de fideiuss.& quæ ibi Bar.nu.4 & ita in specie aduertit Nicellus in cõcordant.glossarũ.nu.462.& ante eũ Imol.d.l.cum vir. nu.15.ad fin.& apud nos probat Ordin. lib.4.tit.6.§.1. facit bonus tex.l. si spõsus. §. si vxor viri.s̃. de donat.inter virum, & quod Iaf.l.si non fortẽ.in prin.nu.3. s̃.de cõd.indeb. Neq; pro Bar.facit.d.l. etsi is. C.de predijs minorũ.nã in primis respõdet Imol.d.l.cũ vir.nu.15.ad fin.text.illũ esse intelligendũ,quando emptor ignorauit prædiũ vendi rum esse minoris: nã si scienter emeret,tunc prout nõ valeret alienatio,sic etiã nõ valeret pignoris datio,vel fideiusio ratione illius facta.l. nõ dubium. C. de legib. quod & admittit Paul.d.l.cũ vir.nu.4.&.6.Sed non placet hæc responsio, quia nimis restringit generalitatem. d. l.etsi is. & ideò secundo modo respondet idem Imol. d.l. cũ vir. num.9.ad fin.quòd in.d.l.etsi is. curator nomine minoris vendidit, & eius etiam

nomine vendicat: pignora autẽ pro euictione præstitit proprio nomine: & ideò quanuis minoris alienatio non valeat, tamen pignoris datio facta nomine proprio valebit. Inde ergo inferri nõ potest ad maritum, qui ex proprio iure, & proprio nomine vendicat, vt suprà dictũ est: & ideò pignus, vel fideiussio ab eodem præstita, non valebunt: arg. c. cũ quid. de regulis iuris. in. 6. Potest & verius responderi cum glo. pen. ad fin. d. l. etsi is. quòd si minor prohibitus alienare, præstet pignus pro euictione, nõ subsistet pignoris datio! l. nõ dubium. C. de legib. sed si curator præstet pignus ex bonis suis, subsistet pignus: quia respectu curatoris nulla inuenitur facta prohibitio: & sequũtur cõmuniter Doctores, vt ibi asserit Alber. Paul. l. 1. ad fin. C. de fideiuss. tutor. Paris. cons. 16. à num. 111. libr. 2. & alij adducti per Aym. tractat. de indẽnitate mulierũ. nu. 19. Lassarte de decima vẽditio. c. 14. nu. 33. Inde igitur inferri non potest ad maritum, qui specialiter prohibitus est alienare fundum dotalem, imò iuxta resolutionem de qua suprà, cum ipse quoq; sit prohibitus alienare, pignus ab eo da-
26 tum non subsistet. † Confirmãtur prædicta, quia in specie. d. l. etsi is. curator vẽdidit tanquã curator, & sic nomine minoris, ac proinde in ea venditione non debet considerari persona curatoris, sed potius ipsius minoris, cuius nomine facta fuit venditio. l. illud. 4. §. 1. ſ. de euictio. l. post mortem. ſ. quando ex facto tutoris. l. 1. in fine. C. eod. tit. ergo & pignoris datio eiusdem nomine facta, valere nõ debuit, iuxta suprà tradita: ac ita necessariò videtur dicendum, quòd in terminis d. l. etsi is. curator vendidit tanquam curator, & sic nomine minoris, & tamen nomine ꝓprio obligauit se de euictione, & pignora dedit de bonis proprijs: vnde meritò ex propria persona tenebitur: vt aduertit Salicet. d. l. etsi is. nu. 2. quidquid in uoluat Aym. tractat. de indẽnitate mulierũ, nu. 19. Nam pariter si maritus alienauit fundum dotalem, nõ nomine suo sed nomine vxoris, & tanquam principalis nomine suo se obligauit de euictione, & pignora dedit, vel fideiussores, admittendum est valere huiusmodi obligationem; quia hoc respectu prohibitio facta marito, ad hunc casum non pertinet: quod expressè tenet Bald. l. si prædium. num. 5. C. de iure dotium. Cæpolla caute. 131. Celsus cons. 7. numer. 19. Vitalis tractat. clausularum, pagin. 737. num. 10. ad finem. Gutierrez de iuramento confirmatorio. 1. part. cap. 1. num. 103. in fin. & faciũt bene quę tradit Baeç. de nõ meliorand. filiabus, cap. 35. num. 4. & ad hũc modum poterũt concordari opiniones. Sed quid, si ille qui scienter emit rem dotalem, specialiter stipulatus sit pretij soluti restitutionem, vtrùm hæc saltẽ stipulatio valere debeat? Et videtur dicendum valere, vt in simili probatur. l. final. §. final. C. communia de legatis. & quia emens scienter aduersus legis prohibitionem, non potest agere de euictione, etiã si per stipulationem id sibi reseruauerit: glo. capit. 1. §. callidis. verb. ex'empto. de prohib. feudi alienat. per Federicum. & suprà dictum est: & tamen si stipuletur pretij soluti restitutionem, valida censetur stipulatio. glos. l. quemadmodũ. verb. & emptor. C. de agricol. & censit. lib. 11. & ibi Platea num. 11. notabiliter Peralta in rubric. nu. 107. ſ. de hęred. instituend. & asserit receptum Beroius cap. si quis presbyterorum. nu. 51. de rebus eccles. & Aymon de indemnitate mulierum, nu. 23. Caballinus de euictio. §. 5. nu. 31. Vitalis tractat. clausularum, pagina. 746. num. 17. Valascus consultatio. 83. nu. 12. Contrariam nihilominus opinionem, imò stipulationem pretij restituendi, in
27 prædictis terminis non valere, † defendit Imol. dict. l. cum vir. num. 9. & 11. & d. cap. cũ contingat. num. 21. & asserit receptum Nouellus de dote. 7. part. speciali. 1. nu. 15. vers. quæ etiam. & hic nu. 180. & defendit notabiliter Beroius dict. c. si quis

quis presbyterorum. nu. 51. & sentit Rodoandus de reb. eccles. non alienand. pa-
28 gin. 470. num. 20. & 22. & probat Ordinatio lib. 4. tit. 6. §. 6. Et est ratio, quia qui scienter emit aduersus legis prohibitionem, in huius delicti punitionem amittit pretium solutum. cap. 1. §. callidis. de prohib. feud. alien. per Federic. l. final. C. de litigios. Rodoand. de reb. eccles. pagin. 470. num. 23. & in specie probat Ordinatio lib. 4. tit. 6. §. 6. & infrà dicemus. ergo non debet esse in potestate delinquentis per stipulationem, pœnam hãc legis euitare, & illudere. Neque obstat d. l. final. §. final. C. communia de legatis. quia procedit in re quæ tempore alienationis nõ erat prohibita alienari: & ideò interim dominium transfertur. Cũ igitur attẽto tempore alienationis emptor sciens, adhuc non incurrerit pœnã amissionis pretij, meritò illud recuperat. Inde tamen inferri non potest ad remà principio prohibitã alienari, & quia alienatã, pœna amissionis pretij statim incurritur, in his enim terminis stipulatio pretij restituendi non valet, ob rationẽ de qua suprà: & aduertit Beroius dict. c. si quis presbyterorum. num. 51. ad finẽ. & ante eum Cuman. d. l. cum vir. nu. 3. ſ. de vsucapion. Et confirmatur, quia in specie dict. l. final. §. final. emptor sciens repetit pretium, etiamsi nihil fuerit stipulatus, & sic cõtinet casum specialem aduersus regulam. l. si fundũ. C. de euictio. vt notat Iason. dict. l. final. §. final. num. 2. Couar. resolut. lib. 3. cap. 17. num. 2. vers. ad eam quæstionem. Cassan. consil. 55. nu. 43. Caballinus de euictio. §. 5. nu. 32. Vnde ex eo text. ius speciale continenti, inferri non potest ad alios casus. l. ius singulare. ſ. de legib. in specie Corn. cons. 2. nu. 10. libr. 3. Illud sane verum est, quòd mulier aduersus maritum alienantẽ, poterit probare interesse per iuramentum in litem. l. si filio famil. §. maritum. ſ. eod. & etiam aduersus emptorem, qui mala fide videtur emisse. capit. qui contra. de regulis iuris. in. 6. prosequitur Plotus tractat. de in litem iurand. §. 11. numer. 7. Sed quid si emptor ignorauerit rem esse dotalem? & sic bona fidẽ emerit? In qua quæstione Imol. dicta. l. cum vir. num. 9. & num. 11. & dict. capit. cum contingat. num. 21. existimat emptorem non posse agere de euictione, sed tantùm pretium posse repetere: allegat. l. final. §. final. C. communia de legatis. & quia contractus etiam respectu mariti est nullus. l. cum vir. 42. ſ. de vsucapion. & suprà probauimus: & quando contractus non valet, non potest ratione illius agi de euictione. l. si in emptione. §. item si emptor. ſ. de contrah. emptio. & l. domum. §. final. eod. tit. & quia cum iura permittant illũ iurè suo vendicare, vt suprà diximus: tacitè videntur significare, eum non teneri de euictione; quia aliàs per indirectũ prohiberent à vendicando, ne teneatur de euictione. Sed his non obstantibus, verius & receptius est, hoc casu maritũ teneri de euictione, iuxta regulam. l. si cum successores. & l. venditor. C. de euiction. facit. l. final. C. de litigiosis. & à Doctoribus cõmuniter approbari asserit Isernia cap. 1. numer. 18. de prohib. feud. alien. per Federic. & hoc aduersus Imol. esse magis receptum, affirmat Alexand. consil. 109. à num. 6. lib. 4. Anton. Gom. l. Tauri. 50. num. 61. & hanc opinionem veriorem esse agnoscit Nouellus de dote. 7. par. speciali. num. 15. ad medium. & probat Ordinatio lib. 4. titul. 6. §. 5. vnde neque aduersus hunc possessorem bonę fidei mulier potest prætẽdere interesse, vel iurare in litem: vt resoluit Plotus tractat. de in litem iuran. §. 11. nu. 7. ad fin. Quinimo is fructus perceptos faciet suos, iuxta regulam. l. bonæ fidei. ſ. de acquirend. rerum domin. nam ad hoc sufficit bona fides absque titulo. l. sed & si lege. §. scire. & ibi Bartol. ſ. de petitio. hæred. in terminis Alexand. consil. 154. num. 1. lib. 6. Neque obstant rationes in contrarium allatæ: nam ad primam de

l.final.§.final. C. communia de legatis. respondetur,text. illum in fine probare, possessorem bonæ fidei indistinctè posse agere de euictione, & sic retorquebitur argumentum. Ad secundum respõdeo,quòd quando contractus est nullus in fauorem alterius, & non in fauorem venditoris, stant hæc simul,quòd vendens posit rem vendicare, & nihilominus teneatur de euictione. l.si tibi. C. de euictio. notat Alexand. cõsil.109.nu.7. lib.4.Dec.cons.185.num.6. Ad tertium respondetur,verum quidem esse, quòd si fundus dotalis vendatur per maritum, ignoranti eum esse dotalem, nihilominus venditio erit nulla propter legis pro
29 hibitionẽ: † vt clarè probat dict. l. cum vir.42.ff.de vsucapion.& ibi notant Bart. in princ.& Imol.nu.7. ad finem, ac proinde adhuc maritus fundum iure suo vendicare poterit, iuxta suprà tradita: neque eum tenebitur tradere emptori. Gutierrez de iuramento confirmator. 1.part.cap.1.num.104. Sed quia decepit emptorem, tenebitur ei de euictione.d. l.si tibi.C.de euictio.Ordinat.lib.4. tit.6. §.5. Neque replices, quòd maritus non audebit vendicare fundum dotalem, ne teneatur de euictione,& sic per hoc præiudicabitur mulieri: quia respondetur, quòd aduersus hoc præiudicium succurretur mulieri alio remedio, scilicèt,vt ipsa imploret officium iudicis, vt iubeat ibi esse dotẽ,& res dotales,vbi sunt onera matrimonij, iuxta regulam.l. si is qui. §. ibi dos. s. de iure dotium. & explicat Nouellus de dote.7.par.special.1.nu.15. versic. quid autem si vir.Poterunt nihilominus concordari opiniones,vt si maritus alienet fundum dotalem emptori ignoranti, procedant suprà resoluta, aduersus Imolã:si verò mulier alienet,tunc posit admitti opinio Imol. vt scilicèt, mulier non teneatur de euictione,sed tã tùm emptor pretium posit repetere, vt tenet Faber in princip. à num.7. Instit. quib.alien.licet.Imol.d.l.cum vir.nu.10. post medium.& dict. cap.cum cõtingat. nu.23.Campes.de dote.4.par.quæst.23. quidquid contrarium sentiat glos. final. l.si prædiũ.C.de iure dotium.& ibi Bald. num.2.Salicet.num.3. Et est ratio differentiæ,quia prohibitio,ne fundus dotalis alienaretur, fauorem mulieris respicit,non autem mariti, vt suprà diximus. Si ergo hoc casu posset agi de euictione aduersus mulierem, obuiaretur menti legis,quæ voluit in fauorẽ mulieris alienationem esse nullam: quæ ratio cessat in marito,cui lex noluit fauere.Vnde videmus,quòd decisio.l.cũ vir.42.ff.de vsucapion.disponens,quòd si dominiũ dotis perueniat ad maritum alienantẽ, cõfirmetur alienatio rei dotalis, vt etiam probat.l.penul.s.de fundo dotali.nõ habet locum in muliere alienante: nam et si soluto matrimonio dominium rerum dotalium ad eam transeat.l.in rebus.30. C.de iure dotium.adhuc vendicare po-
30 test res dotales per se alienatas, † vt sentit glos. in princip.verb. interdicta.Insti. quib.alien.licet.& ibi Faber numero.7. Imol.dict.l. cum vir.nu. 10. & 11. & ibi Paul.num.4.idem Imol.dict.cap. cũ contingat.num.22.Nouellus de dote.7. par. speciali.1.num. 14. & asserit receptum Lofredus consil.33.nu.2.ad finem. Ant. Gom.l.Tauri.50.nu.82.Baeça tracta.de no melioran.filiab.cap.11. nu.74. quidquid repugnet Iacob.de Rauen.dict.l. si prædium.C.de iure dotium.quem ibi sequitur Cyn.num.3.Bald.num.1.in fine. & alij adducti per Tiraquel.post. ll. connubiales.glos.8.numer.100.& quidquid dubitet Cassan.in consuetud. Burgund. rub.4.§.1. verb.Contraux. in fine.Ratio differentiæ est,quia si mulier effecta domina dotis,non posset vendicare res dotales,remaneret indotata: quæ ratio cessat,quando ad maritum dominium dotis peruenit,vt aduertit Campes. de dote 4.par.q.22.Xuarez tit.delas arras.nu.54. Poterit sane admitti cõtraria opinio,quã do mulier alienauit prestito iuramento de

de non cõtraueniendo,iuxta.c.cum cõtingat.de iureiuran. nam licet tunc maritus non obstante iuramẽto vxoris,possit fundum dotalẽ vendicare,ex ratione. l.constante.C. de donatio. tamen postquã soluto matrimonio, dominiũ ad eã redit,obstante iuramento, non audiretur si vendicare velit:& ita post Imol. resoluit Lofredus cons.33.num.3. Xuarez tit.Delas arras.nu.54.Et ad cõplementũ prędictorũ notabis,maritũ teneri de euictione,non solũ quando emptor ignorauit fundũ esse dotalẽ, errando in facto, sed etiãsi errauerit in iure,putando fundũ dotalẽ alienari posse: nã quãuis is nõ habeatur pro bonæ fidei possessore, quatenus pertinet ad vsucapionẽ.l.nunquã. ff.de vsucapio. tamẽ quoad alios effectus pro bonæ fidei possessore habetur.l. sed & si lege.§.scire.s. de petitio. hæred.l.2. cum glos.C.si quis ignorans rem minoris. glo.l. si fur.§.1.ff.de vsucapio. Iason.l. Pomponius.§. quæsitũ. nu. 16.ff. de acq. possess.& alij citati per Valas. consult.83. numer.23.versicul.quid item.ac proinde huic tanquam bonæ fidei emptori, concederetur ius agendi de euictione: & ita Imol.dict.l.cum vir. numero.8. ad finem. & dict. capit. cum contingat. numer.21.& cap.ad audientiam.numer.8. de reb. eccles.Aymon.tractat.de indemnitate mulierum. numer.53. Vitalis tractat.clausularum, pagin.746. numer.16. ad fin. † In quo cauendũ est à Bald.No-
31 uello.de dote. 7.p.speciali.1. nu.15. vers. quod procedit.dũ dicit,eũ qui errauit in iure,tunc censeri possessorẽ bonæ fidei, quando est talis persona, in qua tolleretur iuris ignorantia.l.cũ de indebito.§.1. s.de probatio.l.regula.§.1. s. de iuris & fact.ignorantia.& ita etiã in effectu Plotus tract.de in litẽ iurand.§.11.num.8.& Valasc.consultatio.83.num.23.versicul. cæterùm. qui potiùs docere debuissent, quòd si constat de iuris errore,ex eo censebitur inducta bona fides, quoad effectus de quibus suprà: sed in dubio magis præsumetur scientia iuris.l. leges sacratissimæ.C.de legib.nisi emptor fuerit rusticus,vel mulier,in quibus facilè præsumitur iuris ignorantia.l. regula. §. 1.s. de iuris & fact. ignorant.& ita Imol. d.l. cum vir.num.9.& dict.capit.cum contingat. num.21.& in effectu Corne. cons.147. à num.15.lib.2.& notabiliter Garsias tract.de expensis.cap.23.numer.28.Et ad hunc modum debet declarari Ordinat. lib.4.tit.6.§.6. vt per Gammã decis.227. numer.1.Ex quibus ita resolutis infertur intellectus ad.l.cũ vir. 42.ff. de vsucapio. vbi probatur, quòd si maritus alienauit res dotales, scienti,siue ignoranti,& posteà morte vxoris efficitur dominus dotis,res dotales vendicare non poterit:notat glos.l.constante. C. de donation. & ibi Bald.Bartol.hîc num.3.Xuarez titul. De las arras.num.50.Menoch. cons.89. num.53.lib.1. In contrarium tamen vrget.l.si seruo.20.ff.qui & à quibus.vbi manumissio serui alieni non conualescit, etiamsi manumittens postea serui illius dominium consequatur. Huic tamen difficultati respondet Imol. dict.l. cum vir.num.3. quòd in specie dict.l.si seruo. manumissio serui alieni à principio fuit nulla.l. seruo tuo.C. de testamẽtar. manumissio. & ideò ex postfacto non conualescit.l.quod in initio.ff.de regulis iur. Sed in specie dict.l.cum vir.quãuis alienatio non valuerit in fauorem mulieris, tamen quoad præiudicium mariti pro valida habetur.Bartol.dict.l.cum vir. numer.5.& l.cum lex.num.2.ff. de fideiuss. Salicet.l.si prædium.numer.3.C.de iure dotium.& ideò facilius confirmatur,iuxta traditionem glos.l. si testamentum. s.de testam. Quam resolutionem post Cyn.posuit etiam Bald.l.si alienum.§.in extraneis. colum 2.& ibi Imol.numer.9. ad finem.ff.de hæred.instituẽ.Bald.l.cum à matre.numer.9.C.de reiuendicat. Sed non placet hæc solutio, quia falsò in ea præsupponitur, valere alienationem in præiudicium mariti,cùm in contrarium

sit text. dict. l. cum vir. & nos suprà probauimus. Et ideò secundo modo concordat glos. dict. l. si seruo. † & glos. l. si
32 ab eo. C. de liber. causa. quòd dum text. dict. l. si seruo. probat, per superuenientiã dominij non confirmari manumissionem aliàs nullam, debet intelligi, non confirmari, quoad effectum consequendi veram libertatem: sed si manumissor eum velit reuocare in seruitutem, poterit eum manumissus repellere, opposita exceptione, ex regula dict. l. cum vir. vt videtur expressum. l. filiũ. 21. ff. de liber. causa. & dict. l. si ab eo. C. eod. titul. Quã concordiam probat Bartolus dict. l. cum vir. num. 7. & defendit Aymon tractat. de indemnitate mulierum. num. 24. & tã quam nouum tradit Pinel l. 1. C. de bonis maternis. 3. part. num. 83. versicul. limitatur secundò. Ex qua recepta concordia infertur, quòd in terminis dict. l. cum vir. non est intelligendum confirmari alienationem quoad dominium, & actionem, sed tãtùm quoad exceptionem, si emptor possideat, & maritus ex noua causa effectus dominus dotis, velit fundũ alienatũ auocare: & probat l. penult. ſ. de fundo dotali. Neque nouũ est, quid non confirmari quoad dominium, & actionem, & tamen confirmari quoad præstandam exceptionem possessori. l. ill. icitè. ff. de rebus eorũ. l. 1. post princip. ſ. de exceptio. rei vendit. & l. 1. in princip. ſ. de pignorib. & ita hanc declarationem ad dict. l. cum vir. posuit gl. ibi verb. conuenit. & ibi Imol. numer. 4. Gamma decisio. 355. colum. penultim. Sed quia huic declarationi videtur obstare traditio. glos. final. dict. l. cum. vir. quam ibi sequuntur Bartolus numer. 8. Imol. nu. 5. ad finem. quòd sequuta prædicta confirmatione, possessor potest rẽ rem illam vsucapere. & consequenter ei competet actio Publiciana. l. eum qui. in princip. ſ. de Publiciana. ad veram resolutionẽ huius articuli tres casus considerãdi sunt, & tres mouẽdæ quæstiones.

Primus est, vtrùm propter ius superueniens venditori, ita confirmetur alienatio, vt dominium videatur trãslatum in emptorem, absque alia traditione? Et cõcludendum est, nõ transferri dominiũ, sed necessariam esse nouam traditionẽ. l. si à Titio. ſ. de reiuend. l. si à Titio. ſ. de exceptio. reivenditæ. l. apud Celsum. §. si à Titio. ff. de doli exceptio. & tenet glos. final. d. l. cum vir. communiter recepta,
33 quidquid repugnet Paul. ibi numer. 8. † Est & secundus casus & quæstio, vtrùm propter ius superueniens authori, confirmetur titulus quoad præstandam exceptionem possessori? Et dicendum est, quoad hunc effectum indistinctè confirmari. l. illicitè. ff. de reb. eorum. l. penul. ſ. de fundo dotali. tradit Bar. d. l. cum vir. num. 10. Bal. l. cum à matre. num. 7. C. de reiuend. Aymon tracta. de indemnitate mulierum. num. 24. Menoch. cons. 58. à nu. 37. lib. 1. Est & tertius casus, & quæstio, vtrùm confirmetur titulus quoad præstandam actionẽ emptori, acsi à principio valeret venditio? Et est dicendum, quòd si interfit alienantis hanc cõfirmationem induci, quia scilicèt, alias teneretur de euictione, tunc confirmatio producet prædictum effectum. l. rem alienam. ſ. de pignor. actio. l. si quis alienam. 47. ſ. de actio. empti. si verò non interfit alienantis, vt quia non erat obligatus de euictione, tunc confirmatio non producet prædictum effectum, sed tantùm inducet exceptionem in fauorem possessoris, vt suprà dictum est: & ita colligitur ex. l. si seruo. 20. cum glos. ff. qui. & à quibus. & l. 1. in princ. ſ. de pignor. & ita Bar. d. l. cum vir. num. 8. & 10. communiter receptus, vt asserit Boerius decis. 23. à numer. 13. Ex quo inferebat Paul. d. l. cum vir. ad finem. quòd dum in eo text. dicitur confirmari titulum, si dominium dotis ad maritum peruenit, debet intelligi, quando emptor ignorauit rem alienatã esse dotalem, vel si sciuit, tamen cauit sibi de euictione per stipulationem, iuxta l. si

l. si fundum. C. de euictio. aliàs cum nõ teneatur maritus de euictione, & sic sua non interfit, propter dominium superueniens, non confirmabitur titulus, iuxta suprà tradita. Quæ tamen illatio confunditur per d. l. cum vir. vbi text. loquitur tàm in emptore sciente, quàm in ignorante, & tamẽ vult propter superueniens dominium alienantis confirmari titulum alienationis: vt latiùs expẽdit Corn. cons. 170. nu. 5. lib. 4. Gutierrez de iuramẽto cõfirmator. 1. par. c. 1. nu. 104. Et ideò veriùs dicendum est, quòd in d. l. cum vir. principalis dubitatio erat, vtrũ propter dominium superueniens confirmaretur titulus, quoad effectum tollẽdi vitium reale? nam propter prohibitionem legis Iuliæ, fundus dotalis non poterat vsucapi, quasi affectus vitio reali. l. si fundum. ſ. de fundo dotali. prout eâdẽ ratione res furtiua vsucapi non potest. §. furtiuæ. Instit. de vsucapio. Et respondetur, quòd propter dominiũ superueniẽs marito venditori, cõfirmatur alienatio, scilicèt, quoad tollendum illud vitium reale, ita vt extũc ea res efficiatur vsucapibilis, † & hoc siue emptor sciuerit, siue
34 ignorauerit, vt explicat glos. final. d. l. cũ vir. & ibi Bart. nu. 5. & sic non solùm tollitur vitium reale, sed & personale, scilicèt, malæ fidei, quia sciebat fundum dotalem alienari non posse, ac ita non poterat præscribere: nam ex tunc tanquam possessor bonæ fidei considerabitur, vt ibi explicat Imol. num. 5. ad finem. quan uis Bart. ibi num. 12. aliter explicet. Et similiter qua ratione præscribere potest, habebit etiam Publicianam, iuxta regulam. l. eum qui. in princi. ſ. de Publician. nam ad eam inducendam sufficit titulus validus, & possessio. glos. l. nemo plus iuris. ff. de regul. iuris. Sed si vlteriùs quæras, vtrùm propter prædictum ius superueniens, confirmetur alienatio quoad præstandam actionem, ac si à principio valuisset? sequenda est resolutio suprà posita. Vnde d. l. cum vir. ita intelligenda est, vt confirmetur alienatio quoad tollendum vitium reale, & reddẽdam rem vsucapibilem: non verò intelligenda est, quòd confirmetur quoad præstandam actionem, acsi alienatio à principio valuisset. Et patet ex eo, quia supponit possessori, quoad acquirendum dominium illius rei, necessariam esse vsucapionem aduersus maritum alienantem: quod minimè verum esset, si prædicta confirmatio illi præstaret actionem; quia tunc potiùs emptor agere debuisset actione ex contractu, vt scilicèt, res illa iterùm sibi per maritum tradatur, iuxta regulam l. si quis rem. 47. ſ. de actio. empti. Item & ex suprà resolutis infertur explicatio ad c. cum contingat. de iureiurand. dum probat, quòd si mulier alienauit fundũ dotalem, & iurauit non reuocare, quòd tunc propter vim iuramenti non admittetur ad reuocandum: nam ex suprà dictis dicendum est, id procedere, si soluto matrimonio mulier velit reuocare, vel etiam quando ipsa alienauit de consensu mariti: nã tũc neq; ipsa reuocare poterit propter iuramentum, neque maritus propter præstitum consensum, vt explicauit Imol. ibi num. 22. ad finem. & d. l. cum vir. num. 7. ad finem. iuncto nu. 9. ad finem. Corn. cons. 170. num. 3. libr. 4. Nouellus de dote. 7. part. speciali. 1. nu. 15. post princ. Anton. Nicellus in concordant. glossarum. num. 456. Sed si per contrarium maritus alienauit, & iurauit non reuocare, non obstante iuramento vendicare poterit ad vtilitatem vxoris,
35 & filiorum, vt suprà declarauimus: quia iuramentum mariti non valuit in præiudiciũ vxoris & filiorũ. d. c. cũ cõtingat. † & c. quãuis pactum. de pact. in. 6. & ideò non obstante iuramento, in eorum fauorem vẽdicare poterit, etiamsi alienationi vxor consensum præbuerit: nam cùm is consensus non valeat. l. vnica. §. & cum lex. C. de rei vxor. actio. eo non obstãte, ad vtilitatem vxoris vendicare poterit. Nouellus de dote. 7. p. priuileg. 1. nu. 23.

Simi-

Similiter ſi vxor ſola alienauit fundum dotalem, iuxta l. ſi prædium. C. de iure dotium. & præſtitit iuramentum de eo non reuocando, maritus non cõſentiẽs, vendicare poterit, quia iuramentũ vxoris ei preiudicare nõ potuit: & poſt Imol. tradit Lofredus cõſ. 33. ad finem. Ad cõplementum autem articuli videndũ eſt, quid in regno Portugaliæ circa ſuprà tradita ſit conſtitutum. Et in primis Ordin. lib. 4. titul. 6. §. 1. probat, quòd ſi maritus alienauit res immobiles ſine conſenſu vxoris, & pro ſecuritate alienationis dedit pignora, vel fideiuſſores, vel etiã pœnam promiſit, non valent tales donationes, vel promiſſiones: in quo videtur rejicere doctrinam Bart. qui expreſsim cõtrarium dicebat l. cum lex, nu. 2. ff. de fideiuſſor. per l. etſi is C. de prædijs minorum. Sed qui vellet defendere Bart. opinionem, reſpõderet, prædictam Ordinationem procedere quãdo matrimoniũ contrahitur ſecundùm regni conſuetudinem: cùm enim omnia bona cõmunicentur, & ſic conſiderentur tanquam ſocij omnium bonorum, meritò non valent prædicta; quia ſi valerent, in effectu præiudicaretur vxori, quæ alienationi non conſenſit. Sed ſi matrimonium contraheretur ſecundùm ius cõmune, tunc locum haberet doctrina Bart. d. l. cũ lex. num. 2. quia ceſſat prædicta ratio, & ſic valeret datio pignoris, & fideiuſſoris quoad maritum: nullũ enim ex hoc præiudicium infertur vxori, cui in his terminis dos ſemper in ſolidũ reſtituenda eſt. l. final. C. ſoluto matrimonio. Sed nõ placet hæc reſponſio, quia Ordinatio lib. 4. tit. 6. in princ. loquitur generaliter, ſiue matrimonium contraharur ſecundùm regni conſuetudinẽ, ſiue ſecundùm ius commune: vnde ſequẽtes. §. in vtroque
36 caſu videntur intelligendi, † iuxta regu. l. quiſquis. ff. de legat. 3. & quia ſatis videtur præiudicatum vxori, ſi maritus ratione pignoris, vel fideiuſſoris præſtiti, non auderet rẽ alienatam vẽdicare. Et ideò verius videtur, quòd ea Ordinat. reijciat prædictam Bartol. opinionem, quam & nos ſuprà reiecimus. Vlteriùs Ordinatio lib. 4. titul. 6. §. 6. in hac materia diſponit, quòd ſi quis emit à marito rem immobilem ſine conſenſu vxoris, debet reſtituere rem cum fructibus, neque pretium repetere poteſt: quod iuris communis diſpoſitioni videtur conſentaneum: nam qui emit aduerſus legis prohibitionem, amittit pretium. c. 1. §. calidis. de prohibita feudi alienatione per Federicum. & l. quemadmodum. C. de agricol. & cenſit lib. 11. Et diximus ſuprà, & ideò qui ſciẽter emit res dotales, pretium debet amittere: in ſpecie Imol. l. cum vir. num. 9. ff. de vſucapion. & d. c. cum contingat. numer. 21. Campeſ. de dote. 4. par. quæſ. 23. & aſſerit receptum Nouellus de dote. 7. part. ſpeciali. 1. nu. 15. verſi. ſi autem fuit. Valaſc. conſultat. 83. num. 11. Contrariũ tamen, imò quòd emens rem dotalem ſcienter, poſsit pretium repetere, poſt Iacob. de Rauenis tenet Anton. Gomez. l. Tauri. 50. num. 61. poſt medium, dicens, quòd ita cõſuleret, & iudicaret: adducit pro hac opinione l. final. §. final. C. communia delegatis. item auth. qui res. cum gloſ. C. de ſacro eccleſ. vbi qui rem emit ab eccleſia, non adhibitis iuris ſolennitatibus, tenetur quidem rem cũ fructibus reſtituere, ſed pretium repetere poterit, vt etiam tenet gloſ. c. qui vero. 10. q. 2. Et facit vltra eum, quia licèt emens ſciẽter rem alienam, nõ poſsit agere de euictione, niſi per ſtipulationem ſibi cauerit. l. ſi fundũ. C. de euictio. tamen pretiũ repetere poterit, vt cõmuniter eſſe receptũ aſſerit Aretin. l. ſi aliquam rem. nu. 5. poſt princ. ff. de acquirend. poſſeſſ. Sed his nõ obſtantibus, prima opinio verior eſt ex ſuprà traditis. Neque obſtant contraria, nam ad primum de l. final. §. final. C. cõmunia delegatis. reſpondetur, quòd loquitur in re ſubiecta reſtitutioni ſub cõditione: & cum conditio potuerit deficere, non poteſt, dici attento tẽpore alie-

natio-

nationis, fuiſſe alienatam rem prohibitã alienari, & ideò emptor pretiũ non amittit, vt aduertit Iaſon. d. l. fina. §. fina. nu. 1. gloſ. final. c. ad audientiam. de rebus eccleſiæ. Corn. conſ. 2. nu. 12. lib. 3. Couarr. reſolut. lib. 3. cap. 17. num. 2. verſ. ad eam
37 quæſtionem. † Sed ſi tempore alienationis res erat prohibita alienari, emptor amittet pretium, per ſuprà tradita. Non obſtat ſecundum de auth. qui res. cum gloſſ. C. de ſacro eccleſ. quia verius & receptius eſt, quòd ſi quis ſcienter emat rẽ eccleſiæ, aduerſus iuris prohibitionem, amittit pretium. l. iubemus nulli. §. ſanè. C. de ſacro eccleſ. gloſ. final. c. ad audientiam. de rebus eccleſiæ. glo. c. Vulteranę. 12. quæſt. 2. & hanc eſſe receptam ſentẽtiam aſſerit Beroi. c. ſi quis presbyterorũ. num. 51. de rebus eccleſiæ. Non obſtat tertium de traditis per Aretin. l. ſi aliquã rem. num. 5. ff. de acquirend. poſſeſſ. quia verius & receptius eſt, eum qui emit ſciẽter rem alienam, non poſſe pretiũ repetere, niſi hoc fuerit ſtipulatus, vt colligitur ex generalitate. d. l. ſi fundum. C. de euictio. reſoluit Corn. conſil. 2. nu. 12. lib. 3. Palac. rep. rub. §. 65. nu. 63. Couar. reſolu. libr. 3. c. 17. nu. 2. verſ. ad eam queſtionẽ. Propter pactum autẽ de vendendo non amittetur pretium, vt per Valaſ. conſul. 83. num. 5. & num. 10. Neque eſt omittẽdũ, quòd deciſioni Ordin. lib. 4. tit. 6. §. 6. videtur contradicere §. 4. eiuſdem Ordinationis, dum diſponit, eũ, qui emit ſciẽter rem immobilem ſine conſenſu vxoris, poſſe repetere pretium, ſi cõuerſum ſit in vtilitatem coniugum. Sed reſpõdẽdum eſt ex traditis per Gammam deciſio. 227. numer. 3. & Valaſc. conſultat. 83. num. 6. ſcilicèt. d. §. 6. eſſe declarandum, & limitandum per. d. §. 4. quaſi dicendũ ſit. quòd ſi pretium ſit amiſſum caſu fortuito, vel conſumptũ in malos vſus, tunc non poſsit repeti per emptorem. d. §. 6. ſi verò conuerſum ſit in vtilitatem coniugum, tũc repeti poteſt per emptorem; & à fortiori, ſi pretium adhuc ſaluum ſit, & non conſumptum penes coniuges. Quod tamen intelligẽdum exiſtimo, ni ſi fiſcus ſe opponat, & petat pretium ſibi reſtitui, & nõ emptori: nam id quod dictum eſt, ementem ſcienter aduerſus legis prohibitionem pretium amittere, non eſt accipiendum in eo ſenſu, quòd venditor illud ſibi retineat; neque enim ex ſua malitia debet commodum reportare. cap. ex tenore. de reſcriptis. quod non ſatis percepit Valaſc. conſultat. 83. num. 13. ſed dicendum eſt, quòd fiſcus tanquam turpiter quæſitum debeat auferre à vẽditore, iuxta regulam. l. Lutius. ff. de iure fiſci. & ita gloſ. l. quemadmodum. verb. & emptor. C. de agricol. & cenſit. lib. 11. gloſ. cap. 1. §. callidis. verb. ex empto. de prohib. feud. alien. per Federic. & in ſpecie Imol. dicta. l. cum vir. num. 9. ad medium. & dict. cap. cum cõtingat. num. 21. Nouellus. de dote. 7. par. ſpeciali. 1. num. 15. ad medium. Anton.
38 Gomez. l. Tauri. 50. num. 61. ad finem. † & tandem Valaſc. conſultat. 83. num. 13. in fine. Cùm autem de iure fiſci nullus poſsit opponere præter fiſcum: gloſ. l. his conſequenter. §. 1. ff. famil. erciſcun. emptor pretium conuerſum in vtilitatem coniugum interim repetet; ſed ſi fiſcus ſe opponat, eũ excludet, per ſuprà tradita: nam & licèt emens ſcienter res eccleſiæ aduerſus iuris prohibitionem, pretiũ amittat, & illud quæratur eccleſiæ. l. iubemus nulli. §. ſanè. C. de ſacro eccle. Imol. cap. ad audientiam. num. 8. de rebus eccleſiæ. tamen illud debet in pios vſus cõuerti. Beroi. d. c. ſi quis presbyterorum. nu. 51. in fine. Sed ad perfectã explicationẽ d. Ord. lib. 4. tit. 6. §. 4. videndũ eſt, vtrũ in dubio pretium præſumatur conuerſum in vtilitatem coniugũ? & Gãma deciſ. 227. nu. 3. concludit, in dubio eſſe præſumendũ, quòd pretium peruenerit ad vxorem pro dimidia, iuxta dictũ Bar. conſ. 124. nu. 1. Quod dicit ſequendũ in Portugalia, cũ prædictum dictũ Bart. nõ inueniatur cõmuniter reprobatum, atq;

obid

ob id ſequendum ſit, vt diſponit Ordinatio libr. 2. titul. 5. Sed cauendum eſt, quia imò prædictum dictum Bartol. eſt communiter reprobatum; neque enim aliquid præſumitur conuerſum in vtilitatem vxoris, niſi hoc clarè probetur. authent. ſi qua mulier. in fine. C. ad Velleian. vt reſoluit Afflictis deciſion. 209. numer. 3. Viuius libr. 2. communium opinion. 169. Adeo quòd ſi maritus & vxor ſimul rem vendiderunt, non tenebitur mulier, niſi quatenus probetur pretium fuiſſe conuerſum ad eius vtilitatem, iuxta dict. authent. ſi qua mulier. quod ita reſoluit Imol. dicta. l. cum vir. numer. 10. ad finem. & dict. cap. cum cõtingat. numer. 24. Anton. Gomez. l. Tauri. 50. numero. 57. & explicat notabiliter Nouellus de dote. 7. parte, ſpeciali. 1. numer. 15. ad finem. Valaſcus videndus cõſultatio. 83. numero. 7. Si autem maritus vendidit ſine cõſenſu vxoris (vt ſunt noſtri termini) nullus dubitat emptori incumbere onus probandi, aliquid ex pretio fuiſſe conuerſum, in vtilitatem vxoris, iuxta regulam. l. 2. s̃. de probation. tradit Bald. l. mater. numer. 11. C. de reiuẽdicatione. Tiraquel. libr. 1. retract. §. 31. gloſſ. vnica. numero. 4. quidquid ſentiat Valaſcus conſultation. 83. numer. 8. in fine. Si autem emptor emerit ignoranter, & ſic bona fide, certum eſt, pretium ei eſſe reſtituendum, quantumcunque nõ fuerit conuerſum in vtilitatem coniugum, ſed caſu fortuito fuerit amiſſum, vt diſponit Ordinatio libr. 4. titulo. 6. §. 5. & probat. l. emptorem. §. final. s̃. de action. empti. & notab. proſequitur Peralta in rubric. à numer. 104. j̃. de hæredib. inſtituen. Quibus addere debes, quoad hũc effectum cenſeri eſſe bonæ fidei poſſeſſorem illum etiam qui in iure errauit, quia is error liberat à dolo. l. igitur. §. 1. j̃.
39 de liber. cauſa. † & conſequenter à pœna amiſſionis pretij, quæ propter illum incurritur: facit. l. ſed etſi lege. §. ſcire. s̃. de petition. hæredit. in ſpecie Imol. cap. ad audientiam. numero. 8. de rebus eccleſiæ. Gamma deciſion. 227. numer. 1. circa quod videndus eſt omnino Berous capit. ſi quis presbyterorum numer. 44. poſt medium. & ſequent. de rebus eccleſiæ. Vlteriùs & concluſio de qua ſuprà, ſcilicèt, quòd res dotales non poſſint alienari, etiam conſentiente vxore, amplianda eſt, vt procedat, etiam poſtquam ſolutum fuerit matrimonium; neque enim adhuc alienari poſſunt. l. etiã. s̃. de fundo dotali. nam & ſoluto matrimonio adhuc dicitur dos, & res dotalis. l. 3. §. 1. s̃. de fundo dotali. ergo etiam debet habere locum prohibitio legis Iuliæ: & ita ampliat Alciat. cap. cum contingat. poſt princip. de iureiurand. Antonius Gomez. l. Tauri. 50. numero. 59. Vnde receptum eſt, quòd ſeparato matrimonio quoad thorum, non poteſt maritus alienare res dotales, etiam de conſenſu vxoris. Nouellus de dote. 7. parte, ſpeciali. 1. num. 11. Quòd ſi ſolutum ſit matrimonium, & res dotales cũ effectu fuerint reſtitutæ mulieri; quia ex tunc amittitur nomen dotis, & rerum dotalium, vt colligitur ex. l. 3. in fine. s̃. de fundo dotali. & l. rem quam. 11. à contrario ſenſu. C. de iure dotium. ab eo etiam tempore liberè alienari poterunt. Bald. l. 1. in fine. C. ſine cenſu. Ripa in rubric. numero. 71. s̃. eod. Et pari ratione ſi morte mulieris fuerit ſolutũ matrimonium, hæredes eius poſſunt cum effectu alienare res dotales, etiam antequam dos eis reſtituatur; quia iam tunc ceſſat ratio prohibitionis legis Iuliæ. Antonius Gomez. l. Tauri. 50. num. 59. ad finem. & ante eum Socin. in rubric. num. 11. s̃. eod. Signorol. l. ſi æſtimatis. num. 18. j̃. eod. †
40 Et iuxta hæc veni decidenda quæſtio, vtrùm valeat alienatio rei dotalis, collata in tempus, quo ſolutum ſit matrimonium? In qua gloſſ. l. conſtante. C. de donation. per illum textum concludit valere, & ibi probat Baldus: idem Baldus l. cũ

l. cùm maritus. §. final. s̃. de pactis dotalibus. & Nouellus de dote. 7. parte. ſpecialì. 1. numer. 12. & videtur text. l. & hæredi. §. filia familiàs. s̃. de pactis. ex quo colligunt Bartol. & Iaſon ibi, mulierem ſoluto matrimonio poſſe paciſci in præiudicium dotis: quod & tradit Imol l. cùm vir. numer. 11. j̃. de vſucapion. & c. cum contingat. numer. 22. de iureiurand. Iaſon. l. 2. §. quòd ſi in patris. num. 12. j̃. eodem. ergo idem recipiendum eſt, ſi alienatio conferatur in tempus ſoluti matrimonij. l. quod ſponſa. C. de donation. ante nuptias. Contrariam tamen opinionem, imò non valere prædictam alie
41 nationem collatam in tempus ſoluti matrimonij, colligitur ex. l. de die. & l. Atticilinus. s̃. de pact. dotalib. ex quorum iurium ratione cõtrarium tenet Imol. vbi ſuprà: & eius opinionem tanquam veriorem probat Gregorius. l. 19. tit. 3. partit. 6. in gloſ. Heredar. ad finem. & concernunt tradita per Matienço. l. 2. tit. 3. lib. 5. ordinamenti. gloſ. 1. numer. 11. Neque obſtant contraria: nam ad primum de. l. conſtante. C. de donation. reſpondetur, gloſ. non bene ex ea lege deduxiſſe argumentum à contrario ſenſu; nam imò probat, conſtante matrimonio, non valere pactum tendens ad præiudicium dotis in diſtinctè, & ſic etiam ſi conferatur in tempus ſoluti matrimonij: vnde per argumentum à contrario ſenſu tantùm probat, ſoluto matrimonio, aliquo caſu poſſe valere pactum tendens in præiudicium dotis. l. & hæredi. §. filia familiàs. s̃. de pactis. gloſ. l. cùm dos. verbo, nocebit. s̃. de pactis dotalib. Non obſtat ſecundum, quia licèt admittamus, ſoluto matrimonio, valere pactum tendens ad dotis præiudicium, non tamen ſequitur, idem eſſe ſi concipiatur conſtante matrimonio, & conferatur in tempus ſoluti matrimonij: cùm enim lex reſiſtat initio propter fragile conſilium mulieris, in princip. Inſtitut. quibus alien. licet. non ſufficiet conferri in tempus licitum. l. ſi minor. s̃. de ſeruis exportandis. & in ſpecie aduertit Nouellus de dote. 7. parte. ſpeciali. 11. numer. 3. ad finem. Pro concordia tamen videtur dicendum, non valere pactũ, quòd dum viuit mulier, dos remaneat perpetuò alienata, vel quòd non petatur; repugnat enim vtilitati publicæ, quòd mulier ſit indotata: prout neque valet pactum, quòd dos pertineat ad maritum, etiam ſi diuortio ſoluatur matrimonium. l. 2. s̃. de pactis dotalib. l. 1. in princip. j̃. de dote prælegat. Sed ſi pactum conferatur in tempus, quo morte mulieris ſoluatur matrimonium, tunc à ceſſante ratione de qua ſuprà, validum cenſebitur pactum: † vt colligitur ex d. l. 2. s̃. de pactis dotalib. Quam reſolutionem probat Imol. l. ſi ſocer. §. Lutius. numer. 5. & ibi Alexand. num. 6. Vincent. num. 4. j̃. eod. Nouellus de dote. 7. parte. ſpeciali. 11. num. 3. ad quem ſe refert Iaſon. l. & hæredi. §. filia familiàs. s̃. de pact. & probat etiam Gregor. l. 19. tit. 3. part. 6. in gloſ. Heredar. ad finem. Ex quibus infertur intellectus ad d. l. & hæredi. §. filia familiàs. s̃. de pact. nam ſecundùm ſuprà allegatos debet intelligi de pacto collato in tempus, quo morte mulieris ſoluatur matrimoniũ: quod ne videatur diuinatiuum, conſiderandũ eſt, quòd dum filia eſt in poteſtate, actio dotis eſt communis inter patrem & filiam. l. 2. §. quòd ſi in patris. j̃. eod. dubitat igitur Iure cõſul. d. §. filia familiàs. vtrùm filia dum eſt in poteſtate, poſsit facere pactum in dotis præiudicium? & determinat Iureconſultus non poſſe, niſi conferatur in tempus, in quo pater iam nullum ius habeat in actione dotis; & hac ratione requirit conferri in tempus, quo filia ſit emancipata; quia ab eo tempore actio dotis conſolidatur in perſona filiæ. l. vnica. §. videamus. C. de rei vxoriæ actione. Secus ergo ſi pactum conciperetur in tempus, quo morte mulieris ſolueretur matrimonium: nam cùm hoc caſu dos ad patrem debeat

reuerti.l.dos à patre.C. ſoluto mtrimonio.prædictum pactum in præiudicium patris non valebit. Cùm igitur de hoc principalis eſſet dubitatio, quoad alia præſupponendi ſunt termini habiles.l. qui teſtamento.§.1.ſ̃.de teſtamen.& ſic dicendum eſt,valere hoc pactum,etiam in præiudicium mulieris paciſcentis,dũmodò conferatur in tempus, quo ipſa emancipata exiſtente, morte ipſius mulieris ſoluatur matrimoniũ; neque enim aliter poteſt valere prædictum pactum. dict.l.2.ſ̃. de pactis dotalib.& ita in ſpecie clariùs cæteris explicat Alciat.l. 2. in princip.num.14.j̃.eodem. Nouellus de dote.7.parte.ſpeciali.11.numer.3.Iuxta quem intellectum ex dict. §. filia familiàs.colligitur, quòd licèt tempore pacti dos non ſit in ſolidum filiæ,tamen valet pactum collatum in tempus, quo actio
42 dotis in ſolidum eſt futura ſua: † & valebit hoc pactum, quantumcunque tempore,quo interponebatur,pater habebat ius in actione dotis. Nouellus vbi ſuprà. Et pariter quanuis pactũ ſuper re patris, in qua filius communionem non habet, nihil valeat.l.fin.C.de pactis. valebit tamen ſi fiat ſuper re, in qua ipſe communionem habet,& conferatur in tempus habile. Bartol l.filius.in fine.j̃.de ſolutionib.&.l.cùm dominus. §. fin. ad finem j̃. de pecul.legat.Tiraquel.poſt leges connubiales.gloſ.8.num.107. Item ex prædictis infertur expl.catio ad traditionem gloſ.l.conſtante.C.de donationib. dum vult,mulierem poſſe cedere ſpem dotis repetendæ, conferendo ceſsionem in
43 tempus ſoluti matrimonij, quam ibi ſequuntur Bald.& Ioannes Faber,& Salicet. Iaſon. l. ſi conſtante. numer. 232. j̃. eodem.& alij quos refert Tiraquel.lib.1. retract. §.26. gloſ.3.numer. 7. Baeça tractatu de non meliorandis filiabus. c. 32. numer.15. nam tantùm id admitti poteſt, ſi ceſsio conferatur in tempus quo morte mulieris ſoluatur matrimonium, iuxta ſuprà tradita: & ita in ſpecie Lancelot.Decius.l.quæ dotis.poſt princip.j̃. eodem.Gregorius.l.19.tit.13. part. 6. in gloſ.Heredar.ad finem. Prætereà & ex ſuprà traditis infertur explicatio ad id quod ſentit gloſ.l. cùm dos. verbo, conuenit.ſ̃.de pactis dotalib. valere pactum præiudiciale doti,ſi ſoluto iam matrimonio conceptum ſit: quod voluit. Iaſon.l. ſi conſtante.num.234.j̃.eodem. Nouellus de dote.7.part.ſpeciali.1.numer.11. Tiraquel. libr.1.retract.§.26.gloſſ.3.numer.7.nam hoc intelligendum eſt, ſi morte mulieris ſoluatur matrimonium; aliàs enim valere non poteſt.l.licet.ſ̃. de pactis dotalibus. vbi ſoluto matrimonio admittitur pactum præiudiciale doti, ſi adſit iuſta cauſa:quæ iuſta cauſa conſiderari non poteſt, niſi quando mortua eſt mulier, neque eſt ſpes, vt iterum nubat: vt explicat Imola.l. ſi ſocer.§ Lutius.numer. 6.& ibi Vincent. numer. 4. j̃.eodem. Et pariter valebit pactum conceptum in tempus, quo cùm effectu dos ſit reſtituta mulieri; nam cùm tunc ceſſet nomen dotis, valebit pactum illi præiudiciale,per tradita ſuprà, & in ſpecie Nouellus de dote.7.part. ſpeciali.11. num.13.poſt medium.Ripa.l.2. in princip. numer.17. j̃. eodem. Denique infertur explicatio ad id quod ſentit gloſ. dict.l.conſtante.C.de donationib.quòd prout confirmatur alienatio rei dotalis, ſi dominium ad maritum pertinere incipiat.l. cùm vir. 42. j̃. de vſucapionib.ita etiam confirmatur alienatio, ſi ſoluto matrimonio,dominium dotis ad mulierem tranſeat: † & ſequuntur multi quos refert Tiraquellus poſt leges connubiales. gloſſa.8. numer.100. Baeça tractatu de non meliorandis filiabus, cap.11. numer.73. hoc enim confunditur ex ſuprà tradis: neque enim alienatio, vel pactum poteſt valere in præiudicium dotis mulieris, dum ipſa viuit, ac proinde etiam ſoluto matrimonio res dotales alienatas reuocare poterit. gloſſa in principio. verbo, interdicta.

Inſtit.

Inſtit.quib.alien.licet. & nos ſuprà probauimus. Alię multę ampliationes ad cõcluſionem de qua ſuprà,aſsignantur per Bald.Nouellum de dote.7.parte. ſpeciali.1.&. 11. quas omitto. Prædictam igitur concluſionem ita ampliatam limita primò,niſi mulier conſentiat alienationi,animo decipiendi emptorem;vt quia
44 tempore alienationis aſſeruit eam rem non eſſe dotalem,cum tamẽ re vera dotalis eſſet;nam tunc in præiudicium mulieris decipientis,ea alienatio habebitur pro valida; nam dolus mulieris faciet,ne hoc caſu ei competat fauor, de quo.l. vnica.§ & cum lex.C. de rei vxor. actio. vt in ſimili probatur.l.ſi ſine.C.ad Velleianum.&.l.2.C.ſi minor ſe maiorem dixerit.& ita expreſsè Imol.l. cùm vir. numer.12.j̃.de vſucapion.& cap. cum contingat.num.24.ad finem. de iureiurand. Alexand.conſil.109.numer.12.libr.4.& conſil.122.num.2.lib.6. Niconic.in rubric.ſ̃.eodem.numer.138.Tiraquel.poſt leges connubiales,gloſ.8.num.135. vbi multis ſimilibus confirmat,& poſt eum Baeça tractat.de non meliorandis filiab. cap.30.num.12. idem tractar.de debitore inope,cap.16.num.94.in fine.Stephanus Lambertengus tractat.de contractibus ſine ſolẽnitate factis, gloſ.8.à nu.59. Quibus adde tradita in ſimili per Affictis deciſione.343.num.5.& Palac.repetit.rubric.§.21.num.13.& per Purpurat. 1.num.149.C.de ſumma Trinit.& Alciat. de præſumpt.regul.2. præſumpt. 2. num.5.ad finem. Item per Anton. Gomez.l.Tauri.79.nu.4.Baeçam de debito re inope,cap.16.à num. 93. Sed aduerſus hanc limitationem vrgenter facit, quòd iura ſuprà citata tantùm probant, quòd vbi quis mero iure eſt obligatus,& tamen habet aliquod iuris beneficium, quo ſe tueatur aduerſus illam obligationem,quòd propter dolum commiſſum amittit illud beneficium,& conſequenter efficaciter remanet obligatus. dict.l. ſi ſciens.C.ad Velleianum.l.penultim.ſ̃. de iure dotium. l.3. ſ̃.ad Macedonianũ. Si autem actus ſit nullus propter legis prohibitionem (vt eſt in noſtro caſu) q, is actus ipſo iure nullus, propter dolũ partis reddatur validus, iure non probatur,imò adhuc inualidum cenſeri probat.l.à diuo Pio.55. cum gloſ.ſ̃.de ritu nuptiarum. † Et cõprobatur optimo ſimili,nam iuramentum relatum ad futurum,ſcilicet, quia minor iurat non venire contra contractum,etiam iure ciuili, excludit minorem à reſtitutione in integrum,& prætereà confirmat contractum aliàs nullum ratione minoris ætatis; vt quia forſan res immobilis minoris fuit alienata ſine decreto.authent.ſacramenta puberum.C. ſi aduerſus venditio. ſecundùm intellectum Martini communiter receptum,vt ibi per Iaſon. num.47.Tellius.l.17.Tauri.num.108.& Gregorius.l.6. titul.19.partita. 6. verbo, Por razon.&l.16.tit.11.partit. 3. in gloſ. 1. & tamen ſi ſit iuramentum aſſertorium relatum ad præſens tempus, vel præteritum, non habet locum dict. authent.ſacramenta puberum. vt per Bartol.conſil.101.numer.10.& licèt de hoc dubitent Iaſon dict.authent. ſacramenta puberum.num.78.& ibi Curt. Iunior à num.149.& Gutierrez num.133.& nihil auſi ſint determinare,tamen dubitandum non eſt, quòd dict. authent. ſacramenta puberum.tantùm locum habeat in iuramento promiſſorio relato ad futurum, non autem in aſſertorio relato ad præſens vel præteritum,vt tenet Imola.c.cum contingat.nu. 65.de iureiuran. Paul.l.1.nu.3.C.ſi minor ſe maiorẽ dixerit.& tanquã receptũ refert Hippol ſing. 299. atq; proinde quanuis propter hoc iuramẽtũ aſſertorium,etiam falſum, minor excludatur à beneficio reſtitutionis in integrũ,vt eſt expreſsũ.l.3. C.ſi minor ſe maiorẽ dixerit.Bart.d.conſ.105.nu.10. tamen ſi contractus fuerit aliàs nullus, etiam ratione minoris ætatis, non cõfirmabitur per illud iuramẽtũ aſſertoruim;

quia id iure non inuenitur cautum: ſed eo non obſtante, poterit minor adhuc agere de nullitate contractus: quod ita poſt Ioannem Andream tenet Paul. l. 1. num. 3. C. ſi minor ſe maiorem dixerit. Roman. conſil. 12. num. 5. Cremenſ. ſingul. 162. Hippoly. ſing. 299. Curt. Iunior conſil. 118. num. 9. & conſil. ſeq. nu. 1. Pariſ. conſil. 97. num. 20. lib. 1. & refert alios Tiraquel. poſt leges connubiales. gloſ. 8. num. 138. Et quanuis Panorm. conſi. 71. nu. 7. lib. 1. & Corne. cõſ. 121. ad fiñ. lib. 3. & Stephanus Lambertengus de contractibus ſine ſolennitate factis, gloſ. 8. à nu. 107. contradicant, expendentes. l. 3. in fine. C. ſi minor ſe maiorem dixerit. tamẽ cõmunem defendentes, illi ſatisfaciunt Curt. Iunior conſil. 119. num. 3. & Soci. Iunior conſil. 3. à num. 26. libr. 2. Ex qua communi opinione apertè colligitur, q̃ propter dolum & falſam aſſertionẽ, contractus aliàs nullus non confirmatur, ſed adhuc de eius nullitate agi poteſt: quod poſt Iacobum de Bellouiſo in quadam diſputatione, in terminis tradit Paul. conſil. 175. num. 3. libr. 2. & Socin. conſil. 23. num. 14. lib. 4. etiamſi huic dolo ſiue falſæ aſſertioni, accedat iuramentum aſſertorium, vt conſtat ex cõmuni opinione, de qua ſuprà. Sic etiam & in noſtro caſu dicendum eſt, quòd cum alienatio rei dotalis ſit nulla, etiã ſi conſentiente vxore fiat. l. vnica. §. & cum lex. C. de rei vxo. action. etiamſi dolus & falſa aſſertio interueniat ex parte vxoris, non ob id alienatio aliàs nulla cõfirmabitur. Accedat, quòd rerũ dotalium alienatio ideò prohibita eſt; quia per eam obuiatur vtilitati publicæ, de qua in hac. l. vt colligitur ex princ. Inſtitut. quib. aliena licet. vnde dolus mulieris huic bono publico præiudicare minimè potuit, iuxta doctrinam Bartol. l. ſi quis in tantam. num. 12. C. vnde vi. Sed his non obſtantibus, non eſt recedendum à magis communi ſententia: † & pro ea expendo. l. ſiue generalis. ſ̃. de iure dotium. vbi ſi curator minoris promiſit maiorem dotem, quàm facultates minoris nuptę paterẽtur, ipſo iure non valet promiſsio quoad exceſſum, niſi dolus curatoris interuenerit: nam tunc propter dolum, ex ſuo tenebitur exoluere id ad quod non ſufficiunt facultates minoris: quod etiam probat. l. cùm poſt. 44. §. 1. ĵ. de adminiſtratione tutorum. notat Baldus Nouellus de dote. 6. parte. priuilegio. 41. ergo licèt actus ſit in ſe nullus, tamen in præiudicium doloſi habetur pro valido: facit. l. penult. §. fin. ĵ. quod falſo tutor. autho. & congeſta per Baeçam tractatu de non meliorandis filiabus, cap. 32 à num. 11. Denique expendo rationem. l. vnicę. §. & cum lex. C. de rei vxoriæ actione. vbi propter fragilitatẽ conſilij mulieris, lex irritat rerum dotalium alienationem factam de eius conſenſu: ergo ſatis innuitur, mulieribus decipientibus illum fauorem non communicari. l. 2. C. ſi minor ſe maiorem dixerit. l. ſi ſciens. C. ad Velleianum. l. 2. ſ̃. eodem tit. Neque obſtãt rationes ſuprà adductæ in contrarium; nam ad primam de. l. à diuo Pio. cum gloſ. ſ̃. de ritu nuptiarum. reſpondetur, ex eo text. quoad noſtrum propoſitum duas colligi oppoſitiones. Prima eſt, cur ibi in præiudicium mulieris decipientis ſenatorem, matrimonium non habetur pro valido. Secunda eſt, cur ſaltem non habeatur pro valido, quoad effectum vt ſenator deducat ex dote lucrum, iuxta conuentionem factam cum liberta decipiente? Et quoad primũ, reſpondet gloſ. 2. d. l. à diuo Pio. illud ita conſtitui; quia lex prohibebat inter illos matrimonium contrahi: ex qua colligebat Bald. l. non dubium. num. 17. C. de legib. & l. 1. ñum. 4. C. plus valere quod agitur. quòd licèt quando propter dolum contractus irritatur, ſit in poteſtate decepti approbare contractum. l. & eleganter. ſ̃. de dolo. tamen illud non procedit, quando vltra dolum interuenit prohibitio legis, nam tunc non poteſt approbare: ſubſcribit & exornat Corſet. in ſingularib. verb. prohibitoria conſtitutio. Sed verior ſolutio eſt, quòd in eo textu agitur de matrimonio prohibito per legem in fauorem dignitatis ſenatoriæ, ne eorum contaminaretur nobilitas, & ideò neque eſt licitum approbare huiuſmodi matrimonium nullum, neque etiam in odium decepti conſideratur tanquam matrimonium contractum: vt aduertit Deci. l. pacta quæ contra. num. 11. C. de pactis. Curtius Iunior. l. penult. num. 36. eodem tit. Menoch. libr. 2. de arbitrarijs. caſu. 1. num. 7. Sed extra hunc caſum legi prohibitiuæ inductæ in fauorem priuatorũ, per illos renuntiari poteſt, & poſſunt approbare actum prohibitum. l. filio præterito. ĵ. de iniuſt. rupto. cap. tuis. de teſtib. tradit Aretin. l. is cui bonis. colum. antepenult. ad finem. ĵ. de verborum obligationib. Ruin. conſil. 46. ad finem. libro. 5. Hippolyt. Riminald. conſil. 16. à numer. 20. lib. 1. Ad ſecundam difficultatem reſpondeo, quòd cum dos non poſsit dari ſine matrimonio. l. 3. ſ̃. de iure dotium. ſi matrimonium non ſubſiſtit, non poteſt agi de lucro dotis. l. 1. C. de condiction. ob cauſam. & ideò dict. l. à diuo Pio. dicit, recurrendum eſſe ad actionem de dolo, per quam non ſolùm recuperabit damnum, ſed & lucrum amiſſum, vt notat Nouellus de dote. 11. parte. in princip. colum. 2. Sed extra hunc caſum procedit communis, de qua ſuprà num. 43. Prout in ſimili ad. l. quid enim. 15. ſ̃. de dolo. reſpondet Alexand. conſil. 112. num. 3. libro. 6. Neque etiam obſtat ſecunda ratio adducta in contrarium, quòd dolus non confirmat cõtractum aliàs nullum; quia reſpondeo, nos fateri, contractum non confirmari quoad omnes, ſed tantùm in præiudicium doloſi: vnde neque doloſus ſibi præiudicat, niſi reſpectu illius, quem immmediatè decepit, & non reſpectu aliorum quos non decepit. gloſ. final. in princip. l. de ętate. ſ̃. de minorib. Speculator tit. de reſtitutio. in integrum. §. 1. num. 12. Angel. l. 3. nũme. 3. C. ſi minor ſe maiorem dixerit. Lambertengus de contractibus ſine ſolennitate factis, gloſ. 8. num. 65. Quinimò ratione doli, non cenſebitur confirmatus contractus in præiudicium doloſi, ſed tantùm non audietur doloſus opponens de ea nullitate, & ſic quoad eum contractus re vera nullus, habebitur pro valido, iuxta doctrinam gloſ. fin. l. qui habebat. ĵ. de manumiſ. teſtam. vt in ſimili probatur. l. fin. C. de fideicommiſ. vbi propter mendacium non poteſt hæres opponere, q̃ teſtamentum careat debita ſolennitate, vt ibi notat Bald. num. 1. Iaſon. l. ſciendũ. num. 20. ĵ. de verborum obligat. Pariter igitur mulier non audietur ad annullandum contractum, ſi decepit alium: vt in pulchro caſu tradit Alexan. conſil. 59. viſo inſtrumento. num. 12. lib. 1. Purpurat. l. 1. nu. 149. C. de ſumma Trinit. Nõ obſtat tertiũ de doctrina Bart. l. ſi quis in tã tam. nu. 12. C. vnde vi. quia imò cũ mulier dolũ cõmittẽdo delinquat. l. 1. §. nũc tractemus. ĵ. de tutelis & ration'. diſtrahend. ſuccedit regula, quòd mulier delinquendo ſibi præiudicat in dote. l. ſi cõſtante. §. fin. ĵ. eo. l. quinque legib. ĵ. de bonis damnator. c. decreuit. de hæret. in. 6. Adeò quidem, vt licèt lex vel ſtatutũ deneget actionẽ ex contractu, tamẽ ratione delicti incidentis agi poteſt, quia hoc non reperitur prohibitum. eleganter Alciat. de præſump. reg. 2. præſump. 2. nu. 5.

† Vnde licèt cõtrouerſum ſit, vtrũ deciſio auth. ſacramẽta puber. C. ſi aduerſus venditionem. locũ habeat in impubere proximo pubertati: tamẽ illud in cõfeſſo eſt, quòd ſi is aſſeruerit, ſe excedere deciſum quartum annum, quia ita falſò aſſerendo deliquit, propter hoc delictũ ſine dubio cõprehendetur ſub diſpoſitione illius authen. vt eſt dictum Guillielm. de Cuneo. l. qui iuraſſe. in princ. ſ̃. de iureiuran. quem ibi ſequitur Alex. num. 1. ad medium. Iaſ. d. authen. ſacramenta puberum. nu. 21. Anton. Trigona ſing. 91.

& faciunt quæ Paris.consi.97.à num.52. & num.61.lib.1.Hanc communem limitationem ita explicatã & defensam declarabis primò, procedere, quando dolus mulieris probatus fuerit; nam qui allegat,illam dolum commisisse, tenetur id probare.l.quoties.§.qui dolo.s.de probation.expresè Salicet.l.3.in fin.C.si minor se maiorem dixerit. & plures quos refert Lambertengus tractat. de contractibus sine solennitate factis.glo.8.num. 71. Limitando tamen & declarando vt notabiliter per Panorm.consil.71. nu.6. lib.1.& per ea quæ infrà trademus num. 47. Declara secundò, si etiam dolus aduersarij interuenerit; nam tunc non præiudicabit falsa assertio mulieri, sed potiùs dolus cum dolo compensabitur, iuxta regulam .l. viro atque vxore. ff. eodem.l.si duo.s.de dolo.& in specie videtur textus.l. 3.C.si minor se maiorem dixerit.tradit Speculator tit. de restitutio. in integrum.§.1.num.9.& Afflict. decisio.393.num.12. Declara tertiò,vt hæc alienatio habeatur pro valida in præiudicium decipientis, non autem in præiudicium tertij,qui illius doli non fuit particeps,iuxta regulam.l.non debet alteri. ff.de regul.iuris. & in specie ita declarat Tiraquel.post leges connubiales. glos.8. num.141. Baeça tractat. de non meliorandis filiab.c.30.num.12. Et iuxta hæc veniunt explicanda tradita per Gammã decisio.37.num.2. quòd si maritus in cõtractu asseruerit se cœlibẽ,nõ potest prętendere contractum fuisse nullũ ; quia vxor in ea alienatione non cõsensit,iuxta Ordinat.lib.4.tit.6.nam cum contrariũ asseruerit,is dolus ei præiudicare debet.l.2. C. si minor se maiorẽ dixerit. qđ in terminis asserit tenuisse Tiraquel.post leges connubiales.glos.8.num.135. & faciunt quæ Purpurat.l.1.num.149. C. de summa Trinit. id enim ex suprà traditis intelligendum est, vt valeat contractus in præiudicium mariti mentientis: cæterùm mulier quæ dolum non commisit, iure suo alienationem reuocare poterit,iuxta Ordin.lib.4.tit.6.§.3.& illa falsa assertio mariti illum effectum operabitur,vt emptor interim debeat reputari tanquã possessor bonæ fidei.l.3.s.ad Macedonian.Alciat.de præsumpt. regul. 2. præsump.2. nu.5.ita vt in his terminis locum habeat decisio Ordinat. lib. 4.tit.6. §.5. Vltimò limita & declara suprà tradita , si emptor sciuit , vel scire debuit , illum cum quo contrahit,esse coniugatũ: nam tunc falsa persuasio alterius nihil ei proderit,ex ratione.l.cùm donationis. C.de transact.& in materia probat.l.minor vingiti annis , adito præside.33. versicul.planè.s.de minoribus.tradit Tiraq. post leges connubiales.glos.8.num.142. Baeça tractat.de non meliorandis filiab. c.30.nume.12.Anton. Trigona sing.91. num.2.& Lambertengus de contractib. sine solennitate factis,glos.2.num.15.& glos.8.num.66.Quibus adde Paulum cõsil.53.num.3.lib.2.Et eãdem ratione idẽ erit admittendum,si vxor asseruerit rem non esse dotalem,& tamen emptor sciebat vel scire debebat,eam esse dotalem; quia eadem militat ratio:faciunt tradita per Anton.Gomez.l.Tauri.79. nume.4. & Baeçam de debitore inope.c.16.à numer.93. † Neque in hoc articulo est silentio inuoluendum,non eodem modo deprehẽdi dolũ in nostris terminis,quo deprehẽditur in terminis.l. si sciẽs.C.ad Velleian. nã in terminis illius text. dicetur mulier esse in dolo,si præsens fuit,& passa fuit,maritum obligare rem mulieris tanquam propriam.l.2.C.si res aliena pignori.l.mulier.C.de distractio. pignorum.tradit Iason.l.quæ dotis.num.80.ff. eodem.& l.cùm proponas.1.num.10.ad finem C.de pact.& ibi Curtius Iun. numer.5. Ripa.l.qui Romæ.§. duo fratres. num.83.ad medium.ff. de verbor. oblig. Cùm enim res sit mulieris & non mariti,patiendo illum asserere esse suam, videtur tacuisse animo decipiendi emptorem. Sed in nostris terminis,quãuis maritus

47

ritus rem dotalem vendat tanquam prõpriam,& mulier præsens sit & taceat,nõ ob id tacendo,videtur voluisse decipere emptorem;cum constante matrimonio res alienata,verè esset in dominio mariti.l.doce.C.de reiuendicat.Oportet igitur,quòd maritus asserat rẽ non esse dotalem,& mulier tacitè, vel expresim in hoc consentiat;neque enim audietur, si posteà velit dicere,rem esse dotalem: & in his terminis loquuntur suprà citati, & Alexand.consil.59.viso instrumento.numer.12.lib.1. Quinimò ego verius existimo,quòd indistinctè si vxor solũ præsens sit,& taceat,non ob id videatur esse in dolo,nisi aliter probetur, iuxta regulam.l.quoties.§.qui dolo.s. de probatio. & magis credendum est , mulierem tacuisse propter reuerentiam mariti,ne eũ de mendatio argueret:argum.l.penul.ff. de furtis. Bart.l.quæ dotis.nu.23.in princip.ff.eod.Idque colligitur ex recepta traditione.gl.l. Gaius.39.s.de pignor.actio. nam si præsens, qui passus est rem suam vendi,vel hypothecari tanquam alienã, cẽseretur per dolum tacuisse,semper induceretur consensus interpretatiuus , & sic semper sibi pręiudicaret:quod tamen Cõmunis negat. Neque repugnat text.
48 l.2.C.si res aliena pignori. † nam dicendum est,quòd si prẽsente vxore,maritus res vxoris hypothecauit tanquam proprias,vxor tacens non videtur consentire,iuxta suprà tradita:tamen si probetur fraudem ex parte vxoris interuenisse, tunc ne dolus remaneat impunitus , inducetur cõsensus interpretatiuus quoad præiudiciũ vxoris,vt sic excludatur mulier à remedijs recuperandi rem suam,tã ordinarijs,quã extraordinarijs;quia aliàs dolus remaneret impunitus,vt latiùs dicemus.l.quæ dotis.ff.eo. Dolus autẽ iste probabitur,quando mulier expresè asseruit rem esse mariti,vel quando fuit adhibita,vt contradiceret, si res esset sua, quia emptor de hoc dubitabat; nam tũc tacẽdo,videbitur esse in dolo , per tradita suprà:& colligitur ex.l. rectissimè. 14. cum legib.sequent.ff. de liber. causa. Alexand. consil.59.num.12.lib.1.Quid autẽ si maritus non dixit se cœlibem,sed communi opinione pro tali habebatur ; vtrũ valeat venditio in eius præiudicium? quantumcunque vxor non consenserit? vide.l.3.s.ad Macedonian.Alciat.de prę sumption.reg.2.præsumpt.2.num. 5.latè Tiraq.post leges connubiales. glos. 8. à num.144. Limita secundò principaliter cõclusionem de qua suprà,in rebus donatis propter nuptias : nam quanuis hæ non possint alienari,etiam cum consensu vxoris,tamen si alienatio facta sit cum cõsensu vxoris,& post biennium mulier iterum ratificauerit alienationẽ , ex hoc valida censebitur. authen. siue à me. C. ad Velleian. Ad cuius interpretationem in primis est aduertendum,dispositionẽ illius authent.prima facie videri inutilẽ: nam cùm soluto matrimonio res donatæ propter nuptias debeant reuerti ad maritum.c.fin.de donatio. inter virum. debet semper alienatio valida censeri:argum.l.cùm vir.42.ff.de vsucapion.& l. penult.s.de fundo dotali. Huic tamẽ difficultati duobus modis respondet Panormitan.c.cum contingat. nu.3. ad finem. de iureiurand. Primo,quòd donata propter nuptias,cẽsentur tacitè hypothecata vxori pro securitate,& restitutione dotis,& ideò vt alienari possint, requiritur vxoris consensus : subscribit Alciat. ibi num. 18. Sed non placet, quia si hæc responsio esset vera,sufficeret primus vxoris cõsensus,quasi per eum validè censeretur hypothecæ renunciatum,vt est expressum.l. iubemus.C.ad Velleianum.& tamen d.authent. siue à me.geminatum requirit cõsensum post biennium. Vnde prædictæ solutioni necessariò addendũ est,quòd res donatæ propter nuptias, nõ solùm sunt hypothecatæ vxori pro securitate dotis; sed etiam transeunt in mulieris dominium,authen. donationẽ. C. de iure dotium. †Quod dominium ab ea

49

non ſeparatur,donec dos cum effectu reſtituatur.Angel.§.eſt & aliud.num. 1.ad finem.Inſtit.de donat. Quanuis igitur ſi ſolùm cẽſeretur hypothecata, ſufficeret primus conſenſus,vt ſuprà dictum eſt:tamen quia dominium eſt quæſitum mulieri,vt ſibi præiudicet,requiritur geminatus conſenſus,de quo d.authent. ſiue à me.& ita Nouellus de dote.7.part. ſpeciali.9.num.5. Item ſecundò reſpondetur, d.authen.ſiue à me.procedere in donatione propter nuptias, quam ratione pacti mulier poterat lucrari: vt enim in prædicto lucro mulier ſibi præiudicet,requiritur geminatus conſenſus: & ita Panormit.d.c.cum contingat.num.3.ad finem.& ibi Alciat num.17 qui licèt ſubdat,hunc intellectum eſſe diuinatiuum, tamen re vera non eſt; quia apertiſsimè deducitur ex authen. vt immobilia ante nuptialis donationis,poſt prin.collat. 5. & tradunt gloſ.1.d.authen.ſiue à me. & ibi Bart.num.2. Xuarez tit. De las arras. nu.43. Nouel. de dote.7.part. ſpeciali.9. nu.4.ad fin. Vnde colligitur,arras (quas ſecundũ conſuetudinem Hiſpaniæ vxores lucrantur) non poſſe alienari,etiam de cõſenſu vxorum,niſi interueniãt expreſſa d.auth. ſiue à me. Adde,quòd d. authen.vltra geminatum conſenſum,requirit etiam,quòd maritus habeat bona ſufficientia ad dotem ſoluendam tempore quo præſtãtur prædicti conſenſus.Circa quod tamen duę inueniuntur Doctorũ opiniones. Prima eſt, quòd oporteat maritum habere bona ſufficientia tempore quo dos eſt reſtituenda: ita vt non ſufficiat tempore primi, vel ſecundi conſenſus,maritum habere bona ſufficiẽtia ad dotis ſolutionẽ,niſi illa etiam habeat tempore quo dos reſtituitur; nam aliàs non obſtante geminato conſenſu,poterit mulier res alienatas vendicare, ac ſi non fuiſſent alienatæ:ita colligitur ex generalitate d.auth.ſiue à me.& clariùs ex authent.vt immobilia antenuptialis donationis.§.cum verò.collation. 5.& quia quanuis verba ſint dubia,pro dote indubio faciẽda eſt interpretatio.l. in ambiguis.ff.de regul.iur. Et hanc eſſe receptã
50 interpretationem d.auth.ſiue à me.† aſſerit Panorm.c.peruenit.nu.2.& ibi Anchar. nu.3. de emption. & vendit. & ibi Imol.nu.5.& Anton.de Burgos ibi num. 3.dicit receptum Afflict.deciſione.313. num.2.Pariſi.conſil.75.num.17.libr.3.& latiùs comprobat Palac.repet.rubr.§. 17. num.16.& numer.21.Xuarez tit.De las arras.num.43.Didacus de Pace.q. ciuili. 7.nu.58. Purpurat. (vbi ampliat.) l.ex cõuentione.nu.50.C.de pact. Eſt & ſecunda opinio omnino præcedenti cõtraria, quòd ſi tempore ſecũdi conſenſus, maritus habeat bona ſufficientia ad dotis ſolutionẽ,valida cenſeatur alienatio,quantumcunque poſteà bona mariti fuerint diminuta; quia ex eo quod poſteà euenit, legitime factum retractari non debet.c.factũ. de regul.iur.in.6.l.2.ff.de itiner.actuque priuato. & hãc opinionem ſequitur Paul.l.iubemus.colum.fin.C.ad Velleian.&.l.Mæuia.§.fin.num. 3.ff.eod. & ibi Alexan. Colliges etiam ex Alber. d.auth.ſiue à me.in princ.Boeri. deciſio. 23.num.9.& pro conſtanti ſupponit Couarru.c. quanuis pactum. de pactis.in 6. 2.par.§.1.nu.10. Et facit pro hac opinione,quia tempore Digeſtorum poterant alienari res dotales de conſenſu vxoris. in princ.Inſtit.quib.alien.licet. ac ita vt valeret alienatio,ſatis erat,quòd attento tempore factæ alienationis,nõ fieret dotis conditio deterior, quantumcunque ex poſt facto deterior redderetur, vt cõprobat Signorol.l.ſi æſtimatis.num. 9.ff. eod.Nouellus de dote.7.part. ſpeciali. 1. num.7.faciunt etiam tradita per Socin. l.non ſolùm.num.3.ff.eod. Denique pro hac ſententia videtur text. expreſſus. c. peruenit.de emption.& vendit.nam ſecũdùm intellectum gloſ.fin. ibi, propter curſum triginta annorum , præſumitur poſt biennium vxorem ſecundum conſenſum præſtitiſſe,vt valeat alienatio facta

cta de rebus donatis propter nuptias, & præſupponit text.eam alienationem validam eſſe,quantumcunque tempore reſtitutionis dotis marito non reperiantur bona ſufficiẽtia ad dotis reſtitutionem. Et hunc eſſe receptum illius text.intellectum aſſerit Ripa hîc num.104.Iaſon.l.1. num.15.C.qui admitti.Felin.c.ſicut.nu. 30.de re iudicat. ergo ſecundùm hunc communẽ intellectum, ibi videtur textus expreſſus pro hac ſecunda opinione.Sed prima opinio verior eſt,quia aliàs
51 non eſſet ſatis conſultum mulieri. † Neque obſtat d.c.peruenit. quia vxor non allegauit pro ſe hanc cauſam,& ideò nõ cõſideratur.l.ſi adulterium.§.idem Pollioni.ff.de adulter.ſi autẽ allegaſſet,quòd tempore reſtitutionis dotis maritus nõ erat ſoluendo,vtique obtineret,iuxta ſuprà tradita. Illud certum eſt,quòd ſi maritus pro dotis reſtitutione reum principalem dederit,iuxta notata.l.ſi conſtante.§.quoties.ff.eod.bona iſtius aggregabũtur bonis mariti,& ſi facta hac aggregatione,reperiantur bona ſufficiẽtia ad dotis reſtitutionem,ſine dubio valida cenſebitur alienatio. Bald.l. iubemus. col.2. poſt princ.C.ad Velleian.Afflictis deciſ. 312. Palac.in rub.§.17.num.20. quod tamen forti argumento impugnat Fulgoſ. conſil.206.colum.fin. Item & illud certum eſt,quòd ſi mulier iurauerit de non
52 contraueniendo alienationi, non poterit contra eam venire,quantumcunque læſa reperiatur; quia ſcilicèt marito non reperiuntur bona ſufficientia ad dotis reſtitutionem: quod probat generalitas c.cum contingat. de iure iurand. tradit Alexan.conſi.83.num.8.lib.6. Neguſ.de pignoribꝰ.4.memb.2.part.num.83.& aſſerit receptum Palac.rep.rubr.§.17.ad finem.Couarru.c.quanuis pactum.2.part. §.1.num.10.ad medium. de pactis.in. 6. Contrarium tamen conſuluit Pariſ. conſil.73.nu. 18.lib.3.ea ratione, quia cũ maritus non habeat bona ſufficientia ad reſtitutionem dotis,per huiuſmodi alienationem iuratam,dicitur enormiſsimè læſa,& ſtante enormiſsima læſione,quis auditur aduerſus proprium iuramentũ.Panormit.receptus d.c.cum contingat. numer.23.& Pariſ.ſubſcribit Didacus de Pace.q.ciuili.7.num.58.& idem alia ratione tenet Purpurat.l.ex conuẽtione. numer.16.C.de pact. Sed prima opinio verior eſt,ex d.c. cum contingat. dum generaliter dicit, quòd ſi mulier cõſentiat, res dotales,vel donatas propter nuptias, alienari, & iuret non contrauenire, non audietur aduerſus proprium iuramentũ: neque conſiderat, quòd per hoc poteſt mulier dote priuari,& ſic enormiter lædi.Et cõfirmatur,quia in ſpecie d.c. cum contingat.ita iurans tenetur obſeruare iuramentum,vt non poſsit impetrare relaxationem illius iuramenti;quia aliàs parũ operaretur deciſio illius text. vt poſt alios reſoluit Campeſ.de dote.4.parte.q. 15.Anton. Gabriel lib.3. communium, tit.de iure dotium.concluſ.1.num.7. & conſuluit Roman.conſil.437.nume. 11. quidquid contradicat Guido Pape deciſio.224.ergo propia authoritate contrauenire nõ poterit. Pro concordia videtur dicendum, quòd vtrùm aduenerit enormiſsima læſio,debeat attendi tempus contractus,iuxta notata.l.2.C.de reſcind.vendit. † Si igitur attento tempore præſtiti iuramenti, non aderat enormiſsima læſio; quia maritus tunc haberet bona ſufficientia ad ſoluendam dotem,iuramentum eſt omnino ſeruandũ. d.cum contingat. Neque enim poteſt conſiderari enormiſsima læſio,cùm attẽto tempore alienationis & iuramẽti,pro rebus dotalibus detur pretium, quod vicem rerum ſubit.l. quia qui pretio.ff. de vſufr. Qua ratione ſi vxor iurauerit non reuocare alienationem rerum datarum propter nuptias,nunquam audietur aduerſus iuramentum ; quia licèt tũc temporis maritus non habeat bona ſufficientia ad ſoluendam dotẽ,non tamen enormiſsima læſio cõſiderari poteſt, cùm res dotales

dotales ſuperſint, quæ alienari non poſſunt: ſed ſi attento tẽpore iuramenti, neque pretium, neque vtilitas ad vxorem peruenire poſsit ex alienatione, vel aliàs attẽto eo tẽpore clarè conſtaret, mulierem iurantem dote priuari, & conſequẽter enormiter lædi, tunc non obſtante iuramento, audiretur aduerſus prædictã alienationem; quia interueniente leſione enormiſsima, præſumitur dolus interueniſſe. l. ſi ſuperſtite. C. de dolo. notatur l. ſi quis cum aliter. ff. de verbor. obligationib. qui quidem dolus idem operatur, qđ dolus ex propoſito. Cagnol. l. 2. nu. 81. C. de reſcind. vend. ac proinde prout iuramentum dolo vero extortum, non obligaret. d. c. cum contingat. c. quanuis pactum. de pact. in. 6. ita etiam neque obligabit, ſi interueniẽte prędicto dolo præſumpto, præſtetur: vnde taliter iurãs, propria authoritate prædicto iuramento cõtrauenire poteſt: quod ita aſſerit receptũ Deci. conſil. 180. nu. 6. & conſi. 203. nu. 6. & Caſſane. conſil. vltim. Gamma deciſio. 94. num. 3. Molin. lib. 2. de primogen. c. 3. num. 18. Sed verius eſt, quòd hæc ſit iuſta cauſa petendi abſolutionem à iuramento, iuxta c. 1. de iureiurand. Sed ante impetratam hãc abſolutionẽ, aduerſus iuramentum iurans audiri nõ debet, iuxta generalitatem d. c. cum cõtingat. quod ita in terminis tenet Panorm. conſil. 8. num. 6. lib. 2. † Et generaliter, etiam
53 data enormiſsima læſione, neceſſariam eſſe abſolutionem à iuramento, vt iurãs audiri poſsit, reſoluit receptum Pariſ. conſil. 45. num. 52. lib. 1. Siluan. conſil. 13. numer. 8. Pinel. l. 2. C. de reſcinden. vend. 3. part. c. 1. num. 8. Couarru. c. quanuis pactum. de pactis. in. 6. 3. part. §. vltimo. numer. 3 &. 5. notabiliter Gutierrez auth. ſacramenta puberum. num. 96. C. ſi aduerſus venditio. Neque obſtat ratio contrariæ opinionis; quia cum prædictus dolus ſit præſumptus, & potuit attẽta veritate non interuenire, tutius eſt petere abſolutionem à iuramento: argum. c. iuue-
nis. de ſponſalib. & ideò concludit Nauar. in manuali. c. 17. nu. 152. quòd etiam ſtante enormiſsima læſione, in foro conſcientiæ obſeruandum erit iuramẽtum; quia in eo foro præſumptioni nõ ſtatur, quãuis in foro exteriori dolus præſumeretur, iuxta ſuprà tradita: interueniente autem enormiſsima læſione, iuſtiſsima quidem cauſa naſcitur impetrandi abſolutionem à iuramento: quidquid contradicat Menchaca de ſucceſsion. creatione. §. 28. nu. 29. Alia de enormiſsima læſione circa materiam iuramenti, vide per Anton. Gabriel lib. 3. communium, tit. de iure dotium. concluſ. 1. à nu. 5. & Molinã lib. 3. primog. c. 3. à nu. 18. Vltimò ad cõplementum iſtius articuli, ad duo eſt aduertẽdum: primò quòd deciſio d. authen. ſiue à me. non videtur admittenda in regno Portugaliæ, nam conſtat mulierem iterum conſentientẽ poſt biennium, eãdem ratione ſibi præiudicare, qua mulier ſibi præiudicat in Velleiano, ſi poſt bienium iterum conſentiat. l. ſi mulier. 2. C. ad Velleianum. quod ita expreſſum eſt in auth. vt immobilia ante nuptias donationis. ad medium. colla. 5. Sed in regno Portugalię mulier conſentiens poſt biennium, ſibi non prędiudicat in beneficio Velleiani. Ordinat. lib. 4. titul. 12. §. fin ergo pariter debet videri correcta diſpoſio d. authen. ſiue à me. argumen. l. alteri. ff. de adimend. legat. & quæ Crot. l. 1. num. 6. ff. de leg. 1. Nihilominus tamen contrarium tenendum eſt; quia licèt deciſio d. authen. ſiue à me. ſit fundata in ratione d. l. ſi mulier. 2. C. ad Velleian. quæ in regno Portugaliæ inuenitur correcta, non ob id ſequitur, in prædicto regno correctam eſſe authen. ſiue à me. neque enim deficiente cauſa, ob id deficit effectus iam productus in eſſe. l. fin. ff. vnde liberi. Bart. l. 2. §. fin. ff. de donation. † Neque obſtat regula d. l. alteri. ff.
54 de adimen. legat. quia procedit in vltima voluntate, ex qua ius non quæritur ante mortem. c. cum Marthæ. de celebration. Miſſa-

Miſſarum. poſtquam autem ius quæſitũ eſt, non procedit ea regula. Bar. l. Lutius. num. 10. ff. de vulgari. Sigiſmund. conſil. 2. num. 35. facit. l. ſi poſt mortem. §. fin. ff. de contra tabul. & l. fin. ff. de pactis. & in ſimili aduerſus Crot. latè probat Aym. l. 1. à nu. 80. ff. de legatis. 1. Item ſecundò aduertendum eſt, deciſionem d. authen. ſiue à me. hodie videri correctam per diſpoſitionem. authen. ſi qua mulier. C. ad
55 Velleian. quod agnouit Angel. d. auth. ſiue à me. in fin. & fuit opinio Placentini, quem retulit gloſ. in auth. vt nulli iudicum. §. & illud. verb. multoties. collat. 9. ſubſcribit Palac. repet. rub. §. 17. num. 21. Sed reijcienda eſt hæc opinio, cum legũ correctio ſit vitanda, & quia c. peruenit. de emption. & vendit. apertè præſupponit, etiam hodie obtinere deciſionem d. auth. ſiue à me. Neque repugnat d. auth. ſi qua mulier. duo enim caſus in hac materia diſtinguendi ſunt. Primus eſt, quando contractus ſit principaliter ſuper alienatione rei in donationem propter nuptias datæ, & vxor huic alienationi conſenſum præſtitit: & in his terminis procedit d. auth. ſiue à me. quæ in his terminis non inuenitur correcta. Secũdus caſus eſt, quando maritus aliquem contractũ celebrat, in quo directò non agitur de alienatione rerum donatarum propter nuptias, ſed potiùs de obligatione perſonali mariti, cui ipſe ex bonis proprijs tenetur ſatisfacere, & pro ſecuritate eiuſdem debiti obligat res donatas propter nuptias, vel etiam alias ad vxorem pertinentes, de illius conſenſu: vel etiam ipſa vxor obligat ſe, vel res ſuas pro contractu inito per maritum; & in his terminis loquitur dict. authen. ſi qua mulier. C. ad Velleianum. diſponens hanc obligationem vxoris ipſo iure non valere, neque poſteà aliquo caſu confirmari: & ita declarat gloſ. ibi, quam ſequuntur Bartol. Paul. & Salicet. numer. 3. & Fulgoſ. ad finem. qui aſſerit receptum. gloſ. authent. vt nulli iudicum. §. & illud. verb. multoties. & ibi Bartol. collat. 9. Angel. §. eſt & aliud. num. 2. Inſtitut. de donation. Xuarez tit. De las arras. numer. 43. Teſſaurus deciſio. Pedamontana. num. 223. Et eſt ratio, quia mulier faciliùs conſentit, bona ſua propter nuptias obligari, quàm directò per maritum alienari. Teophil. in princip. Inſtitut. quib. alien. licet. & ideò circa prædictam obligationem vberiùs mulieri ſuccurritur. † Vnde ſecundùm iſtum intellectum ex dict. authen. ſi qua mulier. colligitur notabilis concluſio, q̃ vbi vxor obligat res donatas propter nuptias, vel aliàs ſuas pro contractu inito per maritum, vel etiam conſenſit, quòd maritus eas obliget, ipſo iure non valebit ea obligatio, vel conſenſus, etiamſi ſæpiùs conſentiat, niſi quatenus probetur verſum in vtilitatem ipſius vxoris: & ita omnes ibi. Panormitan. conſi. 44. poſt princip. lib. 1. Angel. §. eſt & aliud. num. 2. Inſtitut. de donationib. Paul. conſil. 41. num. 2. libr. 1. Antonius Gomez. l. Tauri 61. num. 2. & notabiliter Matienço. l. 9. titul. 3. lib. 5. ordinamenti. gloſ. 3. Teſſaurus deciſ. 223. num. 6. Et ſecundùm hæc veniunt explicanda verba dict. authent. ſi qua mulier, vt ſic dicamus, Si qua mulier conſentiat inſtrumẽto mariti; id eſt, obligationi mutui, quam maritus cõtraxit nomine proprio, vt ibi exponunt Baldus, & Paul. neque enim ea auth. prohibet maritum & vxorem obligari in eodem inſtrumento, ſed tantùm vxorẽ intercedere vel ſe obligare pro contractu mariti. Paul. conſil. 41. num. 2. libr. 1. Poſſunt etiam prædicta verba accipi in eo ſenſu, vt maritus & vxor non poſsint ſe obligare in eodem inſtrumento; quia quanuis fateantur ſe æquè principaliter mutuum accepiſſe, & ea ratione principaliter ſe obligauerint, tamen vxor non obligabitur, niſi probetur re vera verſum fuiſſe in eius vtilitatem; quia præſumit ius, colorem fuiſſe queſitum: & cùm maritus ſolus mutuum acceperit, vxorem pro eo interceſsiſſe, & falſò, ſiue ſimulatè

mulatè cõfessam fuisse,sibi quoque mutuum fuisse factum:& ita intellexit Bartol.dict.authent.si qua mulier.numer.2. & ibi sequuntur Alberic.Bald.Paul.& Salicet.Imol.l.cùm vir.num.15.ff.de vsucapionib.& cap.cum contingat.nume.26. de iure iurand. & asserit receptum Nouellus de dote.7.part.speciali.1.num.15. ad finem.lib.1.Paris.consil.75.num.14. lib.3.refert alios Tiraquel.lib.1.retract.§. 31.glos.1.numer.5. Antonius Gomez.l. Tauri.50.num.57. Tessaurus decisione. 223.num.4. Viuius libr.2.communium, opinion.169.& ita fuisse iudicatum asserit Afflictis decision.209. num.3. Boeri. decision.23.à num.1. Octauian.decisione.43.à numer.5. † Contrarium tamen, imò quòd si maritus & vxor confiteantur in eodem instrumento se mutuum accepisse, quòd credatur ad quemlibet pro dimidia peruenisse,& consequenter quòd quilibet pro parte sua sit efficaciter obligatus, iuxta regulam.l.reos. §. cũ in tabulis.ff.de duob.reis.tenet Bart. consil.124.num.1.cuius opinionem sequuntur multi relati per Tiraq.lib.1.retract.§. 31.glos.vnica.num.4. & Ronchegallus. l.eandem.in princip.num.57.ff. de duobus reis. Et hanc opinionem Bart. in regno Portugaliæ esse obseruandam asserit Gamma decis.227.num.3. Adde Harmenopulum hanc opinionem probantem in promptuario libr.4.tit 8.pagin. 186.Sed prima opinio omnino tenenda est,quam probat.l.9.titul.3.lib.5. ordinamenti.& ibi Matienço glos.3. num.2. & opinio Bart. contraria magis communiter reprobata est, vt ostendit Aymon consil.91.numer.11. Viuius libr.2. communium, opinio.169.ad finem.Ronchegal.d.l.eãdem.in princip.num.58.ad fin. Octauian.decisione.43.num.5.&.6.Nisi saluetur vt per Tessaurum decision.223. num.15. Neque obstat regula d. §. cum in tabulis. quia ea regula non procedit, quando ius præsumit rem ad vnum in solidum peruenisse (prout præsumit lex in

56

specie dict. authent.si qua mulier.) vnde si pater,& filius in potestate confiteantur dotem recepisse,solus pater in solidũ tenebitur ad restitutionem dotis; quia secundùm communiter accidentia, pater solus administrat,& obtinet bona filij in potestate; maximè si mercator sit. Angel.§.est & aliud.num.2.Instit.de donation.Octauian.decisi.43. Ronchegallus.l.reos.§.cum in tabulis.num.28.ff. de duob.reis. Et ex his infertur annotatio ad tradita per Nouellum de dote.7.part. speciali.1.num.15 ad finem. dum existimat,opinionem cõmunem tantùm esse admittẽdam,quãdo notarius dicit, maritum,& vxorem confessos fuisse; secus si asserat eos pecuniã accepisse, quia tũc ex assertione notarij satis constat,pecuniam pro parte ad vxorem peruenisse, iuxta tradita.l.si ex cautione. C. de non numer.pecun. hæc enim traditio ex suprà traditis confunditur,nam licèt constet,tum temporis ad vxorem peruenisse,non tamen constat cum effectu versam fuisse in eius vtilitatem, cùm secundùm cõmuniter accidentia solus vir administret bona,& verisimile sit, quòd posteà totam pecuniam in se trãstulerit; ac ita non videtur satisfactum regulæ.d. auth.si qua mulier. † si adiũgas.l.pro patre, §.versum.ſ.de in rem verso.tradit in simili Curt.Iunior consil.133.nu.4.& in specie colligitur ex c.peruenit.de emption. & vendit.ibi: In cõmunes vsus. Infertur etiam annotatio ad ea quæ post Carol.tradit Ronchegal.l.eandem. in princip.nu.62.ff.de duob.reis. quòd vbi bona sunt cõmunia inter virum & vxorẽ, qui simul cõtraxerunt,tunc credendũ est,pecuniã pro dimidia ad quẽlibet peruenisse;id enim etiã ex suprà dictis confunditur; quia licèt socij sint,tamen solus maritus administrat,& ad eum verisimile est pecuniam in solidum peruenisse: vnde adhuc militat ratio d.auth.si qua mulier. vt aduertit Cassane.in consuet. Burgũd. rub.4.§.13.nu.4. Infertur etiam, veram

57

esse

esse opinionem Imol.cap. cum contingat.num.26.de iureiuran. quòd si maritus & vxor simul alienauerint fundũ dotalem,interposito iuramento, hæredes mulieris possunt compellere maritum, vt pretium rei dotalis eis restituat, quod præsumptiuè creditur ad eum peruenisse. Denique infertur explicatio ad.l.61. Tauri. quæ hodie est.l.9.tit.3.lib.5. ordinamenti. quæ videtur probare, quòd si vxor intercedat pro marito, non tenebitur,etiamsi dicatur, quid versum fuisse in eius vtilitatẽ: si verò simul cũ marito se obliget, tũc obligabitur,si allegetur & probet quid versum fuisse in vtilitatẽ mulieris: atque ita videtur colligi,quòd quãdo mulier intercedit pro viro,non tenebitur,etiamsi constet versum fuisse in ipsius vtilitatem: quod admittit Anton. Gomez.l.Tauri.61.num.2.vers. aduertẽdum.& ibi Azeuedus à nu.7. Sed verius videtur contrarium,quòd etiam hoc casu obligetur mulier, quatenus probetur versum in eius vtilitatem.Neque repugnat.d.l.9.tit.3.libr.5. ordinamenti. quia procedit habito respectu ad cõmuniter accidẽtia,quia ex fideiussione facta per mulierem pro marito, regulariter nulla vtilitas potest peruenire ad vxorem: si tamen constet peruenisse, vtique tenebitur,vt latiùs probat Matienço ibidem in glo.2.& ibi notabiliter Azeuedus nu.18. quos vide. Conclusionem d.auth.si qua mulier. ita explicatam ampliabis primò procedere,non solùm quando vxor obligat se pro marito,sed etiam quando obligat se pro filio,vel alijs, quos maritus habet in potestate: nam adhuc militat ra-

58 tio illius auth.† & ita Bald.ibi post princ. Angel.§. est & aliud.nu.2. Instit. de donatio.Palac.rep.rubr.§.42.nu.4.Tessaur. decis.223.nu.5. quidquid repugnet Salicet.d.auth.si qua mulier.nu.4. Amplia secundò, vt neque mulier possit renuntiare remedio illius.auth.nã cùm ea prohibeat,& vlteriùs procedat,expressẽ annullando cõsensum, tacitè renuntiationi illius remedij excludere videtur: arg. l.dotl.§.diuersum.ff.de nouat.& ita Bald. l.2.col.39. vers.sed contra.ſ.de iureiurã. Iason.l.non dubium.nu.17. C. de legib. Tiraquel.tract.primogen.q.24. num.6. Et in specie quòd dispositioni dict.auth. si qua mulier, renuntiari non possit, resoluit Bald. d.auth.si qua mulier. asserẽs alios ita tenere.Bolognin.cons.45. nu.6. Iason.l.sciendum.nu.31.in fine.ff.de verbor.obligat.Tessaur. decis.223. nu.3. & iuxta hæc explicãda sunt tradita per Matienço.l.9.tit.3.lib.5. ordinamen.glos.1. nu.8. Adde glo.1.d. auth. si qua mulier. sentientem,neque cũ iuramento illi remedio posse renuntiari: quam sequũtur multi relati per Hippol.l.penul.num.70. ff.de quæstio.& cons.125.num.36.& per Gozad.cõs.26.nu.13. & latè comprobat Bolognin.cons.45.à num.7. Sed non est tuta hęc conclusio, propter dispositionẽ cap.cum contingat. de iureiur.& ita cõtrarium tenet Bar.d.auth. si qua mulier. in fine.& ibi Paul.nu.2.&.4. Bal. cons.5. in fine.lib.5.notab.Rimin.in princ.à nu. 300.Instit.quib.alien.licet.Palac.in rub. §.17.ad finem.Alciat.d.cap.cum contingat.nu.5. vbi tamen gl.saluat. & latè insistit Tessaur. decis.223.à num. 8. Azeued.l.9.Tauri.tit.3.lib.5.ordinam. nu.9. Pro concordia dicẽdum est,quòd si mulier obliget bona sua pro marito,& iuret non contrauenire, tenebitur obseruare iuramentum, iuxta d.c. cum contingat. dum tamen certificata sit de beneficio iuris sibi competẽte.Matienço.l.9. tit.3. lib.5.ordinam.glo.1.nu.8.Et quamuis cõtra iuramentum non audiatur,tamẽ adhuc durabit præsumptio d. auth. si qua mulier.quòd totum ad maritum peruenerit,vt per Imol.d.cap.cum contingat. nu.26.Si sanè mulier iuraret, pecuniam fuisse cõuersam in suam vtilitatem,cessaret præsumptio d.auth. si qua mulier. vt sentit Bald.ibi nu.1.ad finem.& ad hunc modum est explicandus Boer. decis.23. num.7. Decisionem autẽ d.auth. si qua

mulier. ita ampliatam limitabis primò, non procedere, quando maritus & vxor simul ex causa donationis aliquid promiserunt, nã cùm in his terminis cesset ratio d.auth.si qua mulier.inducetur regula.l.reos.§.cũ in tabulis.ff. de duob. reis. † 59
Paul.cons.41.nu.2.lib.1. Limita secũdò, quòd è contra maritus se & bona sua pro debito vxoris obligare poterit; quia hoc iure non inuenitur prohibitum. Speculator tit.de obligatio.& solutio.§.1.nu.8. Bald.d.auth.si qua mulier.num.7. Quinimo & ipsa vxor potest se obligare marito, dum inde nõ resultet donatio; quia tãtũ prohibetur obligare se pro marito, non autem obligare se marito: vt aduersus Bart.l.si vnus.§.pactus ne peteret.nu. 12. ad finem.ff. de pactis. probat Fulgos. ibi nu.11. Limita tertiò, si mulieri obliganti se pro marito, detur in cambiũ aliquid æquiualens; nam tunc valebit obligatio: argum.l.final.ff.de iure dotium.& tenet Bald.d.auth.si qua mulier.num.4. quem sequitur Palac. in rub.§.50.nu.11. & consuluit Bolognin. cons.39. num.8. Vbi tamen hoc intellexit verum esse, si modò res immobilis detur, vel pecunia destinata ad emptionem rei immobilis, iuxta.l.3.§.quid ergo.ff. de contrario iudicio tutelæ. nam si sola pecunia detur mulieri, quæ facilè consumi solet, nõ satis cõsultum videbitur mulieri, per ea quę tradit Alciat.dict.c.cum contingat. num. 10. Vlteriùs & principaliter conclusionem de qua suprà, scilicèt, quòd res dotalis nõ potest alienari etiam vxore consentiente, limitabis, vt non procedat, si mulier consentiat, vt res mariti sibi hypothecatæ alienentur, & sic liberentur ab hypotheca vxoris; huiusmodi enim consensus, siue tacita renuntiatio hypothecæ valebit: text.est.l.iubemus. C.ad Velleian.quem præter ordinarios extollunt Roman. consil.140.post princip.Fulgos. consil. 206. & procedit, siue hypotheca sit tacita, de qua.l.vnica.§. & vt plenius.C. de rei vxor.actio. siue etiã expressa, vt vtrumque clarè probat.l.vnica.§.& cùm lex.C.de rei vxor.action.tradit Neguss.de pignorib.4.membr.2. partis. à nu.84.quidquid inuoluat Crot.l.si cõstãte. 2.lect. nu. 107.ff. eo. & ampliat Afflict. decis.311. Frãch.decis.84 in.1.p. Cæterùm aduersus hanc limitationem nimis videtur vrgere.l. vir vxori. 17.§.1. ff. ad Velleian. vbi mulier passa est, rem sibi obligatã alteri hypothecari, & quæritur vtrùm iuuari debeat Velleiano? & distinguit Iureconsult. vtrùm creditor sciuerit rem esse hypothecatam mulieri? & tunc mulieri concedetur beneficium Velleiani: si autẽ ignorauerit, tunc remedium Velleiani non competet mulieri, vt ibi tradit Bartol.& alij. † Expende igitur, quòd mulier consentiens rem sibi hypothecatam obligari alteri, tacitè suæ hypothecæ videtur renuntiare. l.si debitor.§.1.& l.Paulus. in princ. ff. quib. mod.pignus. vel hypoth. soluit.l.2.C. de remissio.pignoris.& tamen text. dicta. l. vir vxori.§.1. probat regulariter aduersus hunc consensum, siue tacitam renũtiationem, mulieri succurri per Velleianum, nisi creditor ignorauerit eam rem esse quoque hypothecatam mulieri: ergo constat mulierem aduersus tacitam renuntiationem hypothecæ iuuari Velleiano,& consequenter attento effectu, eã renuntiationẽ sibi non præiudicare. l.si dari.ff.de verborum obligation. quod apertè repugnat decisioni dictę.l.iubemus. Huic tamen difficultati respondet Paul.dict.l.iubemus. numer.2. & ibi Salicet.numer.4. Paul.dict.l. vir vxori. §.1. numer.3.ff. ad Velleian. quòd dict.l. iubemus.procedit, quando mulier expressè renuntiauit hypothecæ: nam cũ hæc remissio tantùm respiciat præiudicium mulieris, neque vllam ex eius parte contineat intercessionem, cessat beneficiũ Velleiani. l. quanuis.§. interdum.ff. ad Velleian. Sed si mulier expressè non renuntiauit hypothecæ, sed tantùm consensit marito eam alteri hypothecanti, non

non videtur renuntiare hypothecæ, sed tantùm consentire, vt res sibi obligata, alteri quoque obligaretur: quod videtur in se continere quoddam genus intercessionis pro alieno debito: & ideò tunc obseruatur distinctio dictæ.l. vir vxori. §.1. subscribit Palac.in rubric.§.17.num. 20.ad finem. Sed non placet hæc responsio, quia apertè confunditur per.l. vnicam.§.& cum lex.C.de rei vxor. action. vbi expressè probatur, decisionem dict. l.iubemus. locum habere, siue mulier expressè renuntiet hypothecæ, siue etiã consentiat maritum eam alteri obligare; quia tunc & suæ hypothecæ tacitè videtur renuntiare.d.l.si debitor.§.1.ff. quib. mod.pignus soluitur. Quare secundo loco Bartol.dict.l.iubemus.post princip.& ibi Bald. & Fulgos. intelligunt, eam legem generaliter procedere, vt si mulier consentiat res sibi hypothecatas alienari per maritum, videatur tacitè renuntiare hypothecæ: quæ renuntiatio valet. Cæterùm si tantùm cõsentiat, quod res sibi hypothecatæ alteri obligentur, tunc videtur quædam intercessio, & locum habet Velleianum, dict.l. vir vxori. §.1. † Nam videmus, quòd mulier si velit, res suas alienare potest.l.4.ff. ad Velleian. & tamen pro alieno debito eas obligare non potest, quia videtur quædam intercessio, quæ prohibita est per Velleianum.l. quanuis.8.in princip.ff.ad Velleian. Quam concordiam posuerũt etiam glos.& Bartol. ad finem. dict. l.vir vxori.§. 1.& ibi Fulgos.& Aretin. Sed neque hæc placet, quia præsupponit mulierem consentientem, quòd res sibi hypothecata alteri obligetur, non vidri renuntiare suæ hypothecæ: quod est contra regulam.l.Paulus. in princip. ff. quib. mod.pign.soluit. Neque satisfacit respõsio Paul. dict.l.vir vxori.§.1.numer.2. & dict.l.iubemus.numer.4. Crot.l. si constante.2.lectur.num.108.ff. eodem. speciale esse in muliere, quod patiendo rẽ sibi hypothecatam alteri obligari, non censeatur renuntiasse suæ hypothecæ; quia replicabitur, regulam dict.l. Paulus. in princip. etiam locum habere in mulier re, vt pro constanti tenet Roman. cons. 140. & specialitas respectu mulieris in hoc tantùm consistit, quòd licèt consentiens rem sibi hypothecatam alteri obligari, sibi præiudicet respectu omnium aliorum creditorum, vt colligitur ex generalitate dictæ.l. Paulus. notauit glos. final.l.creditor.§.final.ff.qui potior. in pignorib.& ibi Bartol. Neguss.de pignorib.3.membr.6.part.numer.13. mulier tamen præstando prædictum consensum, tantùm sibi præiudicat respectu illius creditoris, cui patitur rem sibi hypothecatam obligari, non autem respectu aliorum creditorum, vt colligitur ex dict.l. iubemus. tradit Bartol.l. final. in fine.C. de remissio. pignoris.& asserit receptum Neguss. vbi suprà: ergo cum mulier saltem respectu illius, cui consensit rem sibi hypothecatam obligari, videatur renuntiasse suæ hypothecæ, cessat Velleianum, & magis debet induci decisio dict.l.iubemus. Vnde pro vero intellectu dict. l. vir vxori.§.1. aduertendum est, quòd vt constat ex litera illius textus, res illa erat hypothecata mulieri ex duplici causa, scilicèt, ratione dotis, & ratione mutui: & quanuis mulier renuntiauerit hypothecæ ratione dotis, imò fuerit extincta; cùm eo nomine ei satisfactum fuerit per maritum, tamen quoad hypothecam ratione mutui nihil dictum fuit, neque ei fuit renuntiatum tacitè, vel expressè, † neque pro ea aliqua interuenit satisfactio. Ex quo præsupposito dicendum est, in specie dict.l. vir vxori.§.1. nullam habendam esse rationem hypothecæ dotis, cum illa per satisfactionem fuerit extincta. Tantùm ergo superest dubitatio quoad aliam hypothecam contractam ratione mutui: & huius respectu distinguit Iurecons. vt in litera. Videndum ergo est de ratione illius differentiæ: prima enim fa-

cie videbatur dicendum, mulierem posse per Seruianam actionem auocare rem
63 sibi hypothecatã, absque beneficio Velleiani. Cùm enim mulier in eâdem re duas habuerit hypothecas, & limitatiuè vni renuntiauerit, altera salua remanet, iuxta regulam l. si domus. s. de seruit. vrban. prædio. & l. quoties duplici. ff. de regulis iuris. & in specie Roman. cons. 132. in fine. Ergo agendo Seruiana, ratione prædictæ hypothecæ, potuit rem auocare absque beneficio Velleiani. Ratio autem decidendi inde descendit, quia cùm iuxta casum propositum non renuntiauerit mulier hypothecæ ratione mutui, sed quasi tacitè eam sibi reseruauerit: argument. l. cum prætor. s. de iudic. & nihilominus passa fuerit eandem rem alteri obligari, videtur esse quædam intercessio pro debito alieno, & sic locus erit Velleiano. Distinguit nihilominus Iureconsult. vtrùm creditor sciuerit, vel ignorauerit: quoniam vt ex litera illius text. constat, creditor prætendebat rem illam sibi obligari liberam ab hypotheca vxoris: & ideò curauit, quòd mulieri satisfieret de pecunia dotali, pro qua sciebat illi esse hypothecatam. Maritus igitur, qui tanquam liberam obligauit, neque fecit mentionem alterius hypothecæ, qua res erat etiam obligata vxori ratione mutui, vtique decepit creditorem, & vxor præsens, & tacens videtur dolum mariti coadiuuare, & ratione huius doli excluditur à beneficio Velleiani. l. fi. fine. C. ad Velleian. l. mulier. 11. C. de distra. pignor. & est de mente Pauli. d. l. vir vxori. §. 1. post princip. Ex quo intellectu colligitur vera cõcordia inter dict. l. vir vxori. §. 1. & l. iubemus. C. ad Velleianum. vt scilicèt dicamus, quòd si res erat hypothecata vxori ex vna tantùm causa, & de consensu vxoris maritus eãdem rem alienauerit, vel alteri obligauerit, videtur mulier tacitè renuntiasse suæ hypothecæ, saltem in fauorem illius, cui res obligata fuit de eius consensu. Et in his terminis procedit dicta. l. iubemus. † vt constat ex. l. vnica. §. & cum lex. C. de rei vxor. actio. Quòd si res vxori sit obligata ex duplici causa, & limitatiuè vni renuntiat, alteram videtur tacitè conseruare, vt suprà dictum est: & in specie Iason. l. si vnus. §. ante omnia. ad finem. ff. de pactis. Gerard. singul. 32. vnde perinde est, ac si dixisset: Ego reseruo mihi hypothecam ex alia causa mihi competentem, & illi non renuntio, & nihilominus volo quod hæc res mihi hypothecata, alteri obligetur: tacita igitur illa protestatio excludet renuntiationem l. at si quis. §. plerique. ff. de religiosis. consensus autem, quòd nihilominus alteri obligetur, videtur quædam intercessio, & ideò competit Velleianum: & ita in effectu Cuiacius libr. 4. ad Africanum. Et confirmatur, quia propter prædictum consensum mulier, quæ erat antiquior in hypotheca, nunc postponitur alteri creditori posteriori. l. creditor. 12. §. final. ff. qui potior. in pignori. Cùm igitur ratione debiti mariti fecerit hypothecam suam deterioris conditionis, quasi in hoc includatur tacita quædam intercessio pro debito mariti, inducetur Velleianum. Quare si in terminis dict. l. vir vxori. §. 1. vxor non præstaret limitatiuum consensum, sed simpliciter consentiret eam rem alteri alienari, vel obligari; quia tunc is consensus simpliciter præstitus, ad vtramque hypothecam videtur referri, iuxta doctrinam gloss. l. 1. §. sed videndum. ff. de successorio edicto. & consequenter quia tunc tacitè vtrique hypothecæ videtur renuntiasse. l. Paulus. in princip. ff. quibus mod. hypothec. soluitur. non erit locus Velleiano. l. etiam. C. ad Velleianum. sed locus erit decisioni dict. l. iubemus. C. ad Velleianum. Infertur etiam vera explicatio ad dict. l. vir vxori. §. 1. dum inquit, quòd vxor dicebat, eam rem sibi esse hypothecatam ex causa dotis, & quòd creditor curauit, vt mulieri pecunia nomine

mine dotis debita solueretur: nam Bart. ibi in summario credit hac ratione niti decisionem Iureconsult. ibi: quod tamẽ non est verum, nam in eo text. non potuit esse dubitatio de hypotheca ratione dotis, cum præsupponatur illi fuisse satisfactum: ideò autem de prædicto casu fit mentio, vt ostendatur creditorem prætendere, vt res sibi obligaretur libe-
64 ra ab hypotheca vxoris: † & cùm maritus non declarauit, etiam ex causa mutui mulieri rem esse hypothecatam, videtur decipere creditorem, & mulier tacens dolo mariti videtur consentire: & ideò excluditur à Velleiano. l. 2. ff. ad Velleianum. Qualiter autem in dict. l. vir vxori. §. 1. præsupponatur constante matrimonio mulieri posse reddi pecuniam debitam ex causa dotis, aduersus regulam l. vnicæ. C. si dos constante matrimonio. explicant Bartolus, Fulgos. & Aretin. ibi, & eis non relatis Corras. dict. l. qui liberos. num. 231. ff. de ritu nuptiar. Dubitatio igitur in dicta. l. vir vxori. §. 1. tantùm fuit circa hypothecam ratione mutui, de qua nihil dictum fuerat, vt suprà diximus: in qua specie inquit Iureconsult. quòd aduersus mulierem, agentem Seruiana actione, excipiebat creditor, quòd ea res de consensu vxoris sibi fuerat hypothecata: mulier autem replicabat de Velleiano: quam replicationem inquit Iureconsult. tunc prodesse mulieri, quando constaret creditorem sciuisse eam rem fuisse hypothecatam mulieri etiã ex causa mutui. Circa quod aduertendum est, quòd prima facie exceptio creditoris videtur inepta, & replicatio mulieris de Velleiano videtur superflua: quod ex eo ostenditur, quòd cum vxor limitatiuè renuntiauerit hypothecæ ex vna causa, ex altera non videtur renuntiasse. dict. l. iubemus. C. ad Velleianum. sed perinde est ac si dixisset, Consentio rem mihi hypothecatam alteri obligari, dummodò hypotheca ex causa mutui mihi salua sit. Prædictus igitur consensus propter eam tacitam protestationem in nihilo sibi præiudicauit. l. si debitor. §. 1. ff. quib. mod. pignus soluitur. vbi probatur, quòd si quis consenserit rem sibi hypothecatam alteri obligari, adhibitâ protestatione de qua suprà, is consensus nihil ei præiudicat: notant glo. & Bart. ibi. Rom. cons. 94. nu. 6. Socin. cõs. 46. nu. 8. lib. 4. Dec. l. creditor. numer. 1. ff. de regulis iuris. Neguss. de pignorib. 3. membr. 6. partis. numer. 26. ergo in terminis dict. l. vir vxori. §. 1. consensus non potuit præiudicare mulieri in hypotheca mutui, & consequenter neque mulieri fuit necessaria exceptio ex Velleiano, & creditor inepte videtur excepisse de consensu mulieris. Sed huic difficultati respõdetur, quòd dict. l. si debitor. §. 1. loquitur in renuntiatione expressa, & notificata parti: nos autem loquimur de tacita, quæ cum non fuerit notificata parti, ei nihil nocet. l. final. §.
65 item si prædixit. ff. nautæ caupo. & ideò recurritur ad Velleian. † Item si benè aduertas, multum differunt hi casus; Consentio rem mihi hypothecatam alteri obligari, salua causa meæ hypothecæ. d. l. si debitor. §. 1. nam cùm causa hypothecæ salua sit, in nihilo præiudicat consensus: aut, Cõsentio rem mihi hypothecatam alteri obligari, & tamen protestor, quòd per hoc non intendo renuntiare meæ hypothecæ; hæc enim protestatio excludet tacitam renuntiationem, quæ aliàs solet induci ex prædicto consensu. l. Paulus. in princip. ff. quib. mod. pignus soluitur. Sed cum ad causam pignoris protestatio relata non sit, ea salua non manebit: sed vt is consensus aliquid operetur, dicemus mulierẽ mero iure postponi alij creditori: argumento. l. creditor. 12. §. final. ff. qui potior. in pignorib. vnde cum videatur quædam intercessio pro marito, locum habet Velleianũ, iuxta distinctionem positam in dict. l. vir

vxori. §. 1. Sed videndum est, vtrùm suprà resoluta etiam hodie obtineant? Et dubitatio procedit ex decisione authentic. si qua mulier. C. ad Velleianum. ex qua Iacob. de Aretio, & Bartolus ibi numero. 1. collegerunt, quòd siue mulier consentiat obligari res proprias per maritum, siue etiam consentiat, maritum res obligatas vxori, alteri obligare, ipso iure consensus non præiudicat, ac ob id non est necessaria exceptio Velleiani; quanuis si in fauorem alterius, qui non sit maritus, is præstaretur consensus, mero iure mulier sibi præiudicet, & necessaria sit replicatio Velleiani, & hunc esse communem intellectum dict. auth. si qua mulier. asserit Fulgos. ibi numer. 3. qui tamen de eo dubitat; & meritò, cùm contrariũ sit expressum d. l. vir vxori. §. 1. & .l. etiã. &. l. iubemus. C. ad Velleian. & legum correctio semper sit euitanda. Vnde vera concordia est, quòd mulier tacitè, vel expressè, potest renuntiare hypothecæ, quam habet in rebus mariti, etiamsi in fauorem mariti id faciat, vt probant iura suprà citata: sed si patiatur res proprias mulieris pro marito obligari, is consensus hodie ipso iure nõ præiudicabit mulieri. dicta authen. si qua mulier. quanuis iure antiquo eo etiam casu necessaria esset replicatio Velleiani. l. si sine. C. ad Velleianum. & ita Baptist. de priuilegijs dotalibus, centuria. 2. numer. 44. †
66 Et in simili prædictos casus distinguit. l. vnica. §. & cum lex. C. de rei vxor. action. His ita explicatis, conclusionem deductam ex dicta. l. iubemus. ampliabis, procedere non solùm in hypotheca generali, quam mulier habet in rebus mariti. l. vnica. §. & vt plenius. C. de rei vxor. action. sed etiam in hypotheca speciali: nam & huic mulier renuntiare poterit, vt colligitur ex generalitate dict. l. iubemus. & l. Lutius. 11. s. quib. mod. pign. soluitur. l. 2. C. de remissio. pignoris. & est bonus tex. l. quod autem. §. si vxor. s. de donatio. inter virum. tradit Boer. decisio. 23. numero. 9. Contrariũ tamen voluit glo. 2. l. etiã. 11. C. ad Velleianum. resoluens, quòd licèt mulier generali hypothecæ renuntiare possit, non tamen speciali, quæ censetur fortior. l. est differentia. s. in quib. causis pignus tacitè. & sequuntur Cyn. & Salicet. dict. l. etiam. & ibi Paul. numero. 4. asserens pro hac opinione esse tex. auth. siue à me. C. ad Velleianum. & subscribit Palac. repet. rubric. §. 17. num. 19. ad fin. Anton. Gomez. l. Tauri. 50. num. 10. Sed prima opinio verior est. Neque obstat dict. authent. siue à me. nam loquitur in rebus donatis propter nuptias, quarum mulier habet dominium, & maritus administrationem, authent. donationem. C. de iure dotium. & ideò, vt mulier in his rebus sibi præiudicet, requiritur solennitas expressa dict. authen. siue à me. nos autem agimus de rebus mariti, in quibus mulier tantùm habet ius hypothecæ; ad cuius renuntiationem sufficit simplex consensus vxoris, vt suprà dictum est: & ita Nouellus de dote. 7. par. speciali. 9. nu. 5. Amplia secundò, vt mulier possit renuntiare hypothecæ, quam habet in bonis mariti, etiam in fauorem ipsius mariti, ita vt apud eum remaneãt bona libera à prædicta hypotheca. l. etiam. 11. C. ad Velleianum. Et est ratio, quia huiusmodi renuntiatio non potest dici intercessio pro alio, sed mera liberalitas, pro qua non competit Velleianum. l. quanuis. 8. in princip. s. ad Velleianum. neque hæc liberalitas prohibita est inter coniuges. l. si pignus. j. quæ in fraud. creditor. l. 1. §. 1. s. quib. mod. pign. soluitur. l. quod autem. §. si vxor. s. de donatio inter virũ. notat Fulgos. conf. 206.
67 numer. 1. † Vnde infertur à fortiori, in initio matrimonij posse fieri pactum, quòd bona mariti non sint hypothecata pro dote: nam si post quæsitam hypothecã licita est ea renũtiatio. d. l. etiã. 10. C. ad

C. ad Velleian. à fortiori potest impediri hypothecæ origo. l. patre. s. de his qui sunt sui. quidquid post aliquos contradicat Neguſ. de pignorib. 4. membr. 2. p. nu. 88. Et aduertes decisionem d. l. etiã. in eo differre à decisione d. l. iubemus. nam si mulier renuntiat generaliter hypothecæ, quã habet in bonis mariti, iuxta terminos d. l. etiam. omnia bona mariti remanent liberata ab hypotheca, & consequenter mulier hypothecaria indistinctè vti nõ potest. Cæterùm in specie d. l. iubemus. cũ contemplatione certi creditoris renuntiatũ videatur, quoad alios ius hypothecæ saluum manebit: & ita glo. final. d. l. etiam. & ibi Salicet. nu. 3. Paul. nu. 2. idem Paul. d. l. iubemus. nu. 5. Aretin. l. qui superstitis. col. 4. ad fin. j. de acquir. hæred. Neguſ. de pignor. 3. mẽbr. 6. part. nu. 14. Decisionem d. l. iubemus. ita ampliatam limitabis, non procedere, si tempore quo fit hæc renuntiatio hypothecæ, nõ supersunt marito bona sufficientia ad dotis solutionem: nam cùm tunc per eam renuntiationem videatur facta deterior conditio dotis, succedit regula. l. de die. s. de pact. dotalib. & quia tunc in effectu videretur renuntiare petitioni dotis: quod ipsa facere nõ potest. l. vnica. §. & cum lex. C. de reivxor. actio. Et quanuis hęc limitatio controuersa sit apud Doctores, vt refert Fulgos. conf. 206. col. 1. & sequent. tamen magis communiter recipitur, illã enim probat Bart. d. l. iubemus. num. 4. & ibi Paul. colum. 2. Afflictis decisio. 313. num. 3. Paul. consi. 41. num. 1. lib. 1. Alciat. cap. cum contingat. num. 4. de iureiuran. Boer. decis. 23. nu. 9. Anton. Gomez. l. Tauri. 50. nu. 10. Palac. in rubr. §. 17. num. 19. quibus adde Neguſ. de pignorib. 4. membr. 2. part. num. 85. Alexand. conſ. 83. num. 6. lib. 6. Parisium conſ. 75. num. 17. lib. 3. Quinimo si tempore, quo mulier renuntiauit hypothecæ, maritus habebat bona sufficientia ad dotis solutionem, & ea postea fuerunt diminuta, ita vt tempore dotis
68 restituendæ maritus non habeat facultates sufficientes ad soluendam dotem, renuntiatio habebitur pro non facta, & sic mulier poterit agere hypothecaria aduersus tertios possessores. Afflictis decisio. 313. † allegat Imol. cap. peruenit. num. 3. de emptio. & vend. asserens hanc opinionem vti æquiorem fuisse in senatu seruatam: & subscribit Parisius consil. 75. numer. 17. lib. 3. Palac. in rubric. §. 17. num. 21. Didacus de Pace quæstio. ciuili. 7. num. 58. Quæ tamen conclusio tuta non videtur, ex regula. l. 2. j. de itin. actuque priuato. per quam contrarium tenuit Paul. dict. l. iubemus. colum. 2. & l. Mæuia. §. final. num. 3. j. eodem. & ibi Alexan. Signorol. l. si æstimatis. num. 10. j. eodem. Neque contrarium dixit Imol. dict. cap. peruenit. num. 3. quia loquitur in terminis authent. siue à me. C. ad Velleianum. in qua erat expressum, oportere maritum habere bona sufficientia ad solutionem dotis tempore quo mulier consentiebat, maritum alienare res donatas propter nuptias: quod Imol intellexit modo suprà relato, & suprà probauimus nu. 50. Sed & admissa Imolæ opinione, ex ea non bene inferretur ad nostrum casum: nam in donatione propter nuptias transfertur dominium in vxorem, authen. donationem. C. de iur. dotium. & ideò vt sibi præiudicet mulier, multa exiguntur: sed quando mulier in re tantùm habet ius hypothecæ, tunc vt sibi præiudicet, simplex sufficit renuntiatio. dict. l. iubemus. Quanuis igitur admittamus oportere, maritũ habere bona sufficiẽtia tẽpore quo renuntiatur hypothecæ, vt suprà dictũ est: tamen si illa tunc habuit, succedit regula. c. factum legitimè. de regulis iuris. in. 6. nam & videmus, quòd in terminis. l. etiam. 11. C. ad Velleianum. oportet maritum habere bona sufficientia ad solutionem dotis; aliàs ex ea renuntiatione resultaret liberalitas nimis præiudicialis vxori, quæ non admittitur inter coniu-

ges: vt declarat Bartol. dict. l. iubemus. numer. 4. notabiliter Fulgos. consil. 206. colum. 2. Roman. consil. 187. numero. 1. Neguss. de pignorib. 3. membr. 6. partis. numer. 14. Cæterùm si posteà efficiatur non-soluendo, non debet irritari renuntiatio legitimè facta, vt est de mente suprà allegatorum. Secundò limita dict. l. iubemus. procedere in hypotheca conuentionali; huic enim mulier renuntiare poterit: & aliud erit in tacita hypotheca inducta ex dispositione legis, iuxt. l. vnicam. §. & vt plenius. C. de rei vxor. actio. huic enim mulier renuntiare nõ poterit: agumento notat. per gloss. l. assiduis. C. qui potior. in pignorib. & ita Bald. l. etiam. num. 2. C. ad Velleianum. & Baldus Nouellus de dote. 6. part. priuilegio. 68. num. 2. Gregorius. l. 23. tit. 13. partit. 5. in gloss. 2. Crotus. l. si constante, 2. lectur. numer. 107. ff. eod. cõsiderans, quòd mulier renuntians hypothecæ legali, facit dotis conditionem deteriorẽ: non sic si renuntiet conuentionali; quia adhuc ei superest hypotheca legalis: & idem resoluit Gutierrez de iuramento confirmatorio. 1. par. cap. 46. numer. 11. Neguss. de pignorib. 4. membr. 2. partis, numer. 88. Sed non placet hæc limitatio, † quia per eam nimis restringitur ge 69
neralitas. dict. l. iubemus. & absurdum est, plus operari tacitum, quàm expressum. l. qui ad certum. ſ. locati. & denique aduersus eam est text. benè expensus. l. vnica. §. & cum lex. C. de rei vxor. actio. Pro concordia dicendum est, in hoc articulo duas esse quæstiones. Prima est, vtrùm mulier expressam recipiens hypothecã, videatur tacitæ legali renũtiare? & est dicendũ non videri, iuxta traditionem gloss. l. final. verb. contentam. in fine. C. de pactis conuentis. cuius veram rationẽ assignat Neguss. de pignor. 4. membr. 2. partis, numer. 87. Crotus. l. si constante. 2. lectur. numero. 106. ff. eod. & facit quod Bald. l. vbi adhuc. num. 16. C. de iure dotium. quem refert Gregor. l. 23. tit. 13. par. 5. in glo. 2. In secundò autẽ dicendũ est, posse mulierẽ expressim renuntiare tacitæ hypothecæ, prout potest renuntiare expressæ; neque enim datur inter has renuntiationes congrua ratio differentiæ, vt ostendit Negussan. vbi suprà, à numer. 85. Neque obstat ratio contrariæ opinionis, quia cum hæc renuntiatio non possit valere, nisi quando maritus est soluendo, vt suprà diximus numer. 67. non videtur per hanc renuntiationem fieri dotis cõditionem deteriorem; cùm nullum dãnum ei inferatur. Tertia limitatio ad dict. l. iubemus. ea sit, vt hæc renuntiatio tantùm noceat mulieri in ea causa, in qua facta inuenitur, & tantùm quoad eam personam, cuius contemplatione facta fuit, vt vtrumque probat dict. l. iubemus. quã uis extra hunc casum simpliciter renuntians hypothecæ, quoad omnes causas & personas sibi præiudicare soleat. l. Paulus. in princip. ſ. quib. mod. pignus soluitur. gloss. final. l. creditor. 12. §. final. ſ. qui potior. in pignorib. Quod igitur in dict. l. iubemus. disponitur, speciali fauore dotis videtur inductum, vt ibi tradit Paul. numer. 1. Aretin. l. qui superstitis. colu. 4. ad finem. ff. de acquiren. hæred. Sed circa hæc dicta diligenter est aduertendũ, primò quòd dict. l. iubemus. non restringit se ad hypothecam contractã ex causa dotis, sed generaliter loquitur in omni hypotheca, atque ob id illud magis videtur inductum in fauorem mulierũ, propter earum fragilitatem, vt aduertit Paul. dict. l. iubemus. numer. 2. & l. final. in fine. C. de remissio. pignoris. Neguss. de pignorib. 3. membr. 6. partis. numer. 14. † Quinimo si benè aduertas, in 70
d. l. iubemus. nullum videtur contineri speciale; quia generale est, vt renũtiatio facta in certa re, vel causa, ad diuersam nõ extẽdatur. l. si vnus. §. ante omnia. ſ. de pactis. vbi Iason in fine notat, secundùm hanc regulam procedere. l. iubemus. neq; ibi cõtineri aliquod speciale: quod

quod etiam tradit Gerard. singul. 32. Crot. l. non solùm. §. morte. num. 44 ff. de noui oper. Boer. decis. 23. numer. 9. quibus addendus est Roman. consilio. 132. ad finem. & Fulgos. l. creditor. §. final. numer. 1. ad finem. ſ. qui potior. in pignor. Et similiter renuntiatio facta cõtemplatione certæ personæ, ad aliam non extẽditur, gloss. 3. l. Paulus. in princip. ſ. quib. mod. pign. soluitur. & glo. fin. l. 3. C. de remissio. pignoris. & sic etiam in hoc dict. l. iubemus. nullum continet speciale. Ad veram tamen resolutionem aduertendum est, nimis esse cõtrouersum, vtrùm ille qui passus est, rem sibi hypothecatã alteri obligari, videatur renuntiasse suæ hypothecæ generaliter in fauorem omnium creditorum? Nam gloss. 3. dictæ. l. Paulus. in princip. existimat tantùm videri renunciasse in fauorem illius, cuius contemplatione cõsensum præstitit: allegat dictã. l. iubemus. sentiens nullum ibi contineri speciale, & sequitur Fulgos. dict. l. Paulus. in princip. & latiùs l. creditor. §. final. ſ. qui potior. in pignorib. vbi etiam confirmat ex eo, quòd actus voluntarij non extendũtur vltra id, quod necessariò ex illis infertur. l. final. C. ne vxor pro marito. l. 1. §. 1. ff. de itin. actuq; priuato. & eandem opinionem probauit gloss. final. l. 3. C. de remissio. pignoris. Cæterùm glo. final. l. creditor. 12. §. final. ſ. qui potior. in pignor. magis sentit respectu omnium creditorum videri hypothecæ renuntiasse: quam ibi probat Bar. & pro constanti præsupponunt Bartol. & Paul. dict. l. iubemus. Bartol. l. final. ad finem. C. de remissio. pignoris. & magis receptum asserit Aretin. l. qui superstitis. colum. 4. ad finem. ff. de acquiren. hæred. Neguss. de pignorib. 4. memb. 2. partis, numero. 13. Pro qua sententia videtur text. expressus. l. Paulus. in princ. ſ. quib. mod. pignus soluitur. dum dicit, propter prædictã tacitam renuntiationem, meliorem fuisse effectam cõditionem medij creditoris; neque enim illius facta videretur melior conditio, nisi ad illum quoque tacita renuntiatio extenderetur, quantumcunque alterius creditoris contemplatione consensus fuerit ad- 71
hibitus. † Item quia hypotheca per renuntiationem ipso iure tollitur. l. si tibi. §. de pignore. ſ. de pactis. ergo necessariò omnibus debet prodesse creditoribus. Iuxta hæc igitur dicẽdum est, quòd si primam opinionem admittamus, fatendum est in dicta. l. iubemus. nullum contineri speciale: si autem secundam magis communem sequamur, dicendũ est, in dict. l. iubemus. contineri ius speciale fauore mulieris renuntiantis. Pro concordia tamen videtur dicendum, quòd si quis habeat plures hypothecas in re, & renuntiat vnam, ea renuntiatio nunquam extendetur ad hypothecam diuersam, iuxta regulam. l. si domus. ſ. de seruit. vrbanor. prædior. & in specie est text. l. vir vxori. §. 1. ſ. ad Velleia. tradit Roman. consil. 132. ad finem. facit. l. emptor. §. Lutius. ſ. de pact. & in his terminis dicendum est, in d. l. iubemus. nullum contineri speciale, sed generalem esse eam decisionem quoad omnes. Iaſ. l. si vnus. §. ante omnia. ad finem. ſ. de pactis. Gerard. singul. 32. Si autem quis vnam tantùm habeat hypothecam in re, & illam renuntiauerit tacitè vel expressè respectu omnium creditorum, si bi præiudicat. dict. l. Paulus. in princip. Et pari ratione si quis habens plures hypothecas in re, vnam renuntiauerit, respectu renuntiatæ quoad omnes creditores sibi præiudicabit. Quinimo si indefinitè hypothecam renuntiauerit, omnes videtur renuntiasse, iuxta regulam. l. pluribus. 6. ff. de acceptilatio. & doctrinam glo. l. 1. §. sed videndum. ff. de successor. edicto. Vide dum dict. l. iubemus. probat, indefinitam renuntiationem hypothecæ restringi ad eam personã, & cõtractũ, de quo agebatur, & quo ad eas tantũ renũtiantẽ sibi præiudicare, dicendum est, ius speciale ibi contineri fauore

fauore mulierum: nam in alijs casibus contrarium esset dicendum per suprà tradita. Ex quibus subinfertur annotatio ad dictum Salicet.l. final. num.3. C. de remissio.pignor. tractans enim quæstionem, vtrùm renuntians hypothecã simpliciter, quoad omnes sibi præiudicet? distinguendum existimat, quòd si renuntiatio specialiter referatur ad personam illius, cui eadem res secundò loco obligatur, tunc tantùm quoad illũ sibi præiudicat.l. creditor. 12.§. final.s. qui potior. in pignorib. Si autem consensus simpliciter est adhibitus, vt scilicèt debitor posit eam rem alijs obligare, tunc respectu omnium sibi præiudicat.l.Paulus. in princip. s. quib. mod.
72 pignus soluitur.† neq; existimat in hoc faciendam esse differentiam inter masculum & fœminam renuntiantes. Hanc Salicet. distinctionem refert Neguss. de pignorib.3.membr. 6. part. num. 14. inquiens hanc distinctionem sibi satis placere, præterquam in ea parte, dum existimat, non esse in hac materia faciendam distinctionem inter masculum & fœminam renuntiantes. Sed ex prædictis dicendum est, quòd si constet, creditorem tantùm respectu certæ personæ, vel causæ renuntiasse, standum est certo.dict.l.si creditor. 12.§. final. s. qui potior. in pignor. In dubio autem masculus respectu omnium videtur renuntiasse.dict.l. Paulus.in princip.& gloss.final.dict.l.creditor.§. final. si autem fœmina renuntiet, standum est decisioni dict.l.iubemus. Limitando tamen si mulier permisit generaliter marito, vt non obstante hypotheca sua, posset easdem res alijs obligare: nam tunc etiam fœmina quoad omnes videtur renũtiasse: glo. fin.l. etiã. 11.C. ad Velleian. & in his terminis procedet opinio Salicet. suprà relata. Vtrùm autem si mulier renũtiauerit hypothecam respectu certæ personæ vel causæ, & ipsa, vel eius hæres agant hypothecaria àduersus alios creditores, & illi offerant pecuniã, pro qua res erat hypothecata mulieri, iuxta. l. Paulus. §. final. s. quib.mod.pign. soluitur. & præterea petant sibi cedi actiones aduersus alios creditores, iuxta. l. mulier. s. qui potior. in pignorib. habeantur. sint audiendi? videndi sunt Socin. cons. 200. lib. 2. per totum. & Afflictis decisio. 343. à num. 3. His ita explicatis, tertiò principaliter conclusionem de qua suprà, scilicèt, quòd maritus non possit alienare res dotales etiam de consensu vxoris, limitabis, nisi mulier iurauerit quòd non reuocabit res alienatas: nam tunc propter iuramentum, veniens contra alienationem non audietur. cap. cum contingat. de iureiurand.& cap.licet mulieres.eod.tit.libr.6. In contrarium tamen vrget regula.l.non dubium.ad finem.C. de legib.vbi probatur, quòd si cõtractus non valet propter legis prohibitionem, neque iuramentum adhibitum valet: notat Iason ibi num.26. quod etiam probat.l. iuris gentium.§. si paciscar. in fin. s. de pactis. Circa solutionem insistunt, gloss.& Panorm.nu.4. dict. c. cum contingat. communiter tamen approbatur solutio Bart.l.si quis pro eo. num.7.&.8. ff. de fideiussor.quòd aut actus prohibetur per legem, propter publicam vtilitatem principaliter, & in his terminis procedit regula.l. non dubium.C. de legib. vt est expressum cap.si diligenti. de foro competenti.&l.2.cũ glos.C. de agricol.
73 & censit.lib.11.† Si verò propter fauorẽ priuatum principaliter fiat prohibitio, tunc iuramentum confirmat actum prohibitum. dict. cap.cum contingat. cùm enim per iuramentum quæratur Deo obligatio. cap.debitores. de iureiurand. non potuit lex ciuilis hanc acquisitionẽ prohibere: subscribit Panor.d.c.cũ contingat.nu.5.& ibi Imol.nu.36. & asserũt receptũ Couar.c. quanuis pactũ.2. part. §.1.nu.5. de pact.in.6. Francisc. Marcus decisio.427. numer.2.in.1 parte. Rimin. ald. in princip.numer.217.Instit.quib. alien.

alien.non licet. Menchaca de succesio. creatione.§.5.numer.5.&§.28.num.28. Sed quanuis is intellectus in se verus sit, tamen nimis restringit generalitatem dict.l.nõ dubium. ad finem. Quare Fortun.de vltimo fine iuris numero.305.relatis, & reprobatis aliorum responsionibus, concludit.dictã.l. non dubium. vtique probare, actum celebratum aduersus legis prohibitionem, non confirmari iuramento, non tamen negat illud esse seruandum, vt in simili tradit glos. final.l.qui habebat. ff. de manumiss. testament. Sed non placet, quia præsupponit, actum nullum propter legis prohibitionem, non confirmari iuramento, sed tantùm iuramentum esse seruandum: quod licèt etiam existimauerint Portius, & Faber in princip.Instit.quib.alienare licet. Iason. authentic. sacramenta puberum. num.37. C. si aduersus vend. Corras.l. qui liberos.numer.201. s. de ritu nuptiarum.& hîc.2.lectur.numer.20. & latè Ioann.Igneus.l.1.§.si vir vxori.numer.145.ff. ad Sillanian. verius tamen & receptius est, in prædictis terminis non solùm iuramentum esse seruandum, sed & per illud confirmari actum aliàs nullum, vt clarè colligitur ex verbis dict. cap. cum contingat. & cap.quanuis pactum. de pactis.in.6.authentic.sacramẽta puberum.C.si aduersus vend. & concludit Bartol.l.si quis pro eo.numer.8.ff. de fideiussorib. & hanc esse magis receptam opinionem asserunt Aretin. consilio.2.à numer.5.& consil.22. numer.8. Lofredus consil.32.numer.2.Curt.Iun. consil.47.numer.4.Couarru.dict. capit. quanuis pactum.2.parte. §.1. numero.7. vbi elegãter colligit effectus qui ex hac disputatione resultant,& latè Hippolyt. Riminald.in princip.à numer.208.Insti.
74 quib.alien.licet.† Intellectus igitur Fortunij contrarium præsupponens venit rejiciendus. Quare verius resoluendum est, in hoc articulo ius canonicum differre à ciuili: nam iure ciuili quando iramentum interponitur super actu prohibito, neque est seruandum, neque per illud confirmatur actus. dict.l. non dubium.in fine, præterquam si actus sit nullus propter minorem ætatem contrahẽtis, authentic. sacramenta puberum.C. si aduersus vendit. iure autem canonico quicunque actus nullus adhibito iuramento confirmatur. dict.cap. cum contingat. & eleganter prosequitur Paul. repet.dict.authentic. sacramenta puberum.à numer.35.& ibi Corn.numer.32. Paul. authentic. si qua mulier. numer.2. &.4.C.ad Velleian. Aretin.consil.2. numero.16. & hoc esse magis communiter receptum agnoscit Corras.dict.l. qui liberos. nu. 200. Et quanuis Alberic. in dictionario verb.dos.& donatio propter nuptias. scribat, omnibus pensatis, dispositionẽ iuris ciuilis fuisse æquiorem,& iustiorẽ,& ei subscribat Zanetin.in differẽtijs vtriusq; iuris nu.176.tamẽ verius est, dispositionem iuris canonici iustiorem fuisse, vt ostendit Panor.d.c.cũ contingat.nu.5.& Menchac. de success. creat. §.18.nu.62.& ideo dispositio iuris canonici etiam in foro ciuili iubetur seruari. c.licet mulieris.de iureiurã.in.6. Cætera ad hunc articulũ pertinentia, tractata inuenies in prima parte huius legis. Ad pfectã autẽ explicationẽ materiæ, illud restat inquirendũ, quid dicendum sit de rebus mobilibus dotalibus? Et regula cõstituẽda est, quòd cũ lex Iulia tantũ prohibuerit alienationẽ fundi dotalis, & sic rerũ immobilium, tacitè videtur pmisisse, q; res dotales mobiles liberè alienari possent: arg.l.cũ prætor.s. de iudic. atq; proinde hodie dicẽdũ est, q; res mobiles dotales liberè alienari possint, cũ nulla noua inueniatur facta prohibitio de illis nõ alienandis: & ita Harmenop. in prõptuario iuris libr.4.tit.8.pag.185. Azo in summa, tit. de fundo dotali.in fine.glo.1. in princ. Institu.quib.alien.licet.Bar. hîc nu.18.Alciat.nu.123.Signor.l.si æstimatis.n.15.ff.eo.Nouel. de dote. 7.p.speci.1.
num.

num.4.Corraſ.dict.l.qui liberos.nu.207. Contrariam tamen opinionem,imò neque res dotales mobiles per maritũ alienari poſſe, ſentit gloſ. hîc verb. ſemper. dum indiſtinctè dicit, maritum nõ poſſe alienare res dotales:quod etiam ſentit glo.l.libertas.165.ff.de regulis iuris.& magis in hoc inclinat gloſ.l.vnica.§. & cum lex. verb.alienare. C.de rei vxor.action. & magis probant Iaſon hîc numer. 33. Ripa numero.102. Et pro illis vrget. l.ſi æſtimatis. 51.ff.eodem. dum diſtinguit inter res dotales extantes, vel non; quæ diſtinctio propriè verificatur in rebus mobilibus, nam immobiles ſemper extant: & tamẽ in his rebus alienandis per maritum, exigit vxoris conſenſum. Secũdò inducitur.l.res in dotem.43.ſ.de iure dotium. per locum à ſpeciali. Sed his non obſtantibus, non eſt recedendum
75 à prima opinione,ff pro qua videtur tex. l.ſi ex lapidicinis. 33. ſ. de iure dotium. & ibi notat Fulgoſ. & quia maritus poteſt manumittere dotalẽ ſeruũ ſine conſenſu vxoris.l.dotalẽ.62.ff.eo.l. fin.C. de ſeru.pignor.dato.ergo nõ eſt prohibitus alienare res mobiles ſine conſenſu vxoris: nam aliàs ea manumiſsio ipſo iure nõ valeret, iuxta notata.l.ea lege.C. de cõdictio.ob cauſam.Neque obſtant adducta pro contraria opinione, nam ad primum de.l. ſi æſtimatis.51.ff.eod. reſpondet Nouellus hîc num.161. & de dote 7.part. ſpeciali. 1.colũ.3. poſt princip. & numero.10. quòd in rebus mobilibus aſſumitur media via, vt ſcilicèt, immobiles non poſsint alienari etiam conſentiente vxore.l.vnica.§.& cum lex. C. de rei vxor. action. mobiles autem poſsint alienari ea conſentiente.Sed non placet hæc ſolutio, quia tempore.l.ſi æſtimatis. 51.ff. eodem. obſeruabatur prohibitio legis Iuliæ, quæ etiam res immobiles permittebat alienari volente vxore, vt dictum eſt in principio huius partis.Vnde magis placet ſolutio Cumani. l. ſi æſtimatis. numero.2. & ibi Imol. numer.3. Signorol. num.15.ff. eodem.text. illum innuere, quòd ſi res mobiles non dentur æſtimatæ in dotem, ea æſtimatione, quæ inducat venditionem,& maritus illas alienet ſine conſenſu vxoris, ſi extent, non liberabitur maritus præſtando illarum æſtimationem. Et eſt ratio, quia res dotales mobiles dantur vt deſeruiant oneribus matrimonij, & ſoluto matrimonio vxori reſtituantur.l.vnica.§. cum autem.C.de rei vxor. action.vnde ſi extent, tenetur illas maritus præciſè reddere, iuxta regulam.l.ſi ſeruum.§.fina.ff.de verborum obligatio. neque ſufficiet earum offerre æſtimationem,obſtante regula.l.2.§.1.ſ. ſi certum petatur.† Si ergo eas extantes non
76 reſtituat, quaſi dolo deſierit poſsidere, tenebitur ad intereſſe quanti plurimi: & ita Paul.dict.l.ſi æſtimatis. poſt princ. allegat.l. ſi poſſeſſor.13.§. final.ſ. de petitio. hæred.& l.ſi fundus.20.§.in vendicatione.ſ. de pignorib. Et facit,quia generale eſt,quòd aduerſus maritum non reſtituẽtem res dotales, iuratur in litem. l.ſi filio famil.26. §. maritum. ff. eod. per quod iuramentum probabitur æſtimatio rerum, etiam ſecundùm affectionem, vt declarat Plotus tractat.de in litem iurand.§.11.num.7. facit in ſimili l.illud. 37.§. final.ff. de donation. cauſa mortis. Non obſtat ſecundum de.l. res in dotem.43.ſ. de iure dotium. inducta vt ſuprà,quia reſpondetur,ſpecialitatem in eo conſiſtere, vt maritus res conſiſtẽtes pondere,numero, vel menſura, non teneatur eaſdem reſtituere, ſed ſufficiat eiuſdem qualitatis,& bonitatis alias reſtituere; cùm tamen alias res mobiles extantes præciſè teneatur reſtituere, & aliàs teneatur ad intereſſe quanti plurimi, vt ſuprà dictum eſt: & eſt de mente Camilli hîc numer. 154. Anton. Gomez.l. Tauri.50. numer.43. notabiliter Riminald.in princip.à numer.110.Inſti. quib. alien.licet. Et ex prædicta opinione ita defenſa infertur explicatio ad l.lex

l. lex quæ tutores. in fine. C. de adminiſtration.tutor.dum probat, tutorem nõ poſſe alienare res mobiles pupilli, quæ ſeruãdo ſeruari poſſunt: nam ex prædictis dicendum eſt, aliud eſſe in marito, qui in diſtinctè res mobiles dotales alienare poteſt: & ita contra Petrum concludit Bartol. hîc numer. 18. Nouellus de dote.7.parte.ſpeciali.1.colum.3.& latè confirmat Riminald.in princip.à numer.120. Inſtitut.quibus alienare licet. vbi à numer. 132. reſpondet contrarijs: quidquid repugnent Ripa hîc numer. 102.& Socin.Iunior numer.236. Vnde & in regno Portugaliæ licèt maritus non poſsit alienare res immobiles ſine conſenſu vxoris.Ordinat.libr.4.tit.6. tamen res mobiles alienare poteſt ſine eius conſenſu, vt colligitur ex.§.final. eiuſdem Ordinationis. Cæterùm aduerſus hæc ita explicata obijcitur deciſio.l.in rebus.30. C. de iure dotium. vbi mulieri ſoluto matrimonio conceditur reiuendicatio ad repetendas res dotales mobiles,& immobiles à quocunque poſſeſſore: ergo præſupponit res mobiles dotales, licitè per maritum non alie-
77 nari.† Huic difficultati tamen reſpondet Bartol. hîc numer.18.illud nouè induci per dict.l.in rebus. vt licèt maritus poſsit alienare res mobiles dotales, tamen ſi extant, in fauorem mulieris reuocatur alienatio: & quòd ita mulieri competit reiuendicatio, ac ſi nulla vnquam alienatio facta fuiſſet:& ita etiam Bartol.l.ſi æſtimatis. poſt princip. ff. eod. ſubſcribit Alciat. hîc numer. 123. Corraſ.dict.l.qui liberos. numer.208.Ex qua reſponſione colligitur, quòd ſtante noua diſpoſitione dict.l.in rebus.in effectu maritus non poteſt alienare res mobiles dotales, cùm in poteſtate ſit mulieris reſciſſa alienatione eas vendicare: & in ſpecie aduertit Nouellus de dote.8.parte.priuileg.6.numer.23.ad finem.& priuileg.7.ad finem.qui etiam pro hac opinione adducit. l. final.§. ſin autem ſub eõditione.C.communia de legatis. Sed non placet hæc reſponſio, ſi enim maritus iuſtè alienauit res mobiles dotales, ex poſt facto hæc alienatio legitimè facta retractari non debet. c. factum legitimè.de regul.iuris.in.6. Vnde ad veram reſponſionem præmittendum eſt, iure Digeſtorũ ſoluto matrimonio nõ transferri ipſo iure dominium rerum dotaliũ in vxorem, ſed remanere dominium penes maritum, vel eius hæredes; & tantùm ſequuta traditione,per reſtitutionem dotis dominium vxori quærebatur. l.etſi dotis.C. de iure dotium. inducendo vt ibi per Bartol. reſoluit Alexand.l.ſi mora. numer. 2. & ibi Claud. numer.15.ff.eodem. Nouellus de dote. 8.part.priuileg. 6.à numer.1. Quod tamen per nouam diſpoſitionem dict. l.in rebus. emendatum eſt, & nouè inductum,vt ſoluto matrimonio dominium rerum dotalium transferetur ipſo iure in vxorem abſque alia traditione,vt ibi notant Bartol. & Salicetus numer.3.extollit Iaſon.l.ſi conſtante.numer.119.ff. eodem.& l.traditionibus.numer.20.C. de pactis. Niconicius in rubr.ſ. eodem. numer.2.Socin.Iunior hîc numer.239. Ampliando vt per Purpur.l.ex conuentione.à num.67.C.de pactis.non tamen transfertur poſſeſsio ipſo iure,vt reſoluit Teſſaurus deciſio. Pedam.48.quidquid ſentiat gloſ. penultim.l. Pomponius.ſ. famil. erciſcund. ac ita conſtat dict.l.in rebus. tantùm hoc de nouo inducere, quòd licèt iure antiquo res dotales cenſebantur eſſe in dominio mariti, antequam cum effectu eſſent reſtitutę,tamẽ hodie ipſo iure tranſeunt in dominium vxoris. Nouellus de dote.8. parte, priui-
78 leg.6.numer.6. ad finem.† Ex quo præſuppoſito inferendo ad noſtrum caſum, dicendum eſt,quòd dum text. dict.l. in rebus.probat,tam res mobiles, quàm immobiles extantes poſſe vendicari per vxorem, accipiendum eſt in eo ſenſu, vt ſi extent penes maritum, indiſtinctè

dicari posint per mulierem,etiam ante traditionem,quanuis iure antiquo aliud esset : si verò non extent penes maritum ; quia scilicet, ab eo sint alienatæ, tunc distinguendum est inter res mobiles,& immobiles , vt mobiles quidem vendicari non posint à tertio possessore; quia legitimè alienatę sunt; immobiles verò posint ; quia aduersus legis prohibitionem fuerunt alienatæ : & ita in specie Cuman.l.si æstimatis. in fine.ff. eodem. Quinimò Bald. l. 3. numer. 4. C.de iure dotium.&.l.vnica.§. cum autem.numer.1. C. de rei vxoriæ actione. existimat,quòd cum bona mobilia non sint restituenda vxori, nisi elapso anno à die soluti matrimonij. l. vnica. §. exactio.C.de rei vxoriæ actione.rerum mobilium non statim transferetur dominium in vxorem , sed tantùm transacto anno, iuxta regulam.l.Sempronius Atalus.ff.de vsufruct.legat. & defendit Alexand.l.si mora.numer.2.ad medium.ff. eodem. Quod tamẽ tutum non credo, cùm contrarium colligatur ex dict. l. in rebus.dum etiam loquitur de rebus dotalibus mobilibus. Neque obstat Bald. ratio,quia cum annus ille detur marito miserationis gratia,non impedit dominium statim transferri in vxorem,vt sentit Bartol.l.ob res amotas.ff.de action.rerum amotarum. & aduersus Bald. probat Ripa hîc numer.36.Bolognet. num. 165.& Claudius.l.si mora.num.15.ff.eodem.Nouellus de dote.8.part. priuileg. 6.numer.12. Socin. Iunior.l.ita stipulatus.num.227.ff.de verborum obligatio. Illud sanè verum est,quòd cum durante dilatione legali cesset mora,non poterit mulier in litem iurare, quasi per maritum, vel hæredem eius steterit, & fuerit in mora dotem restituendi. Plotus tractat. de in litem iurando.§.11.nu.23. Ad veram tamen resolutionem huius difficultatis distinguendum est , quod aut res dotales mobiles extant penes maritum; & sine dubio vxori competit reiuendicatio. dict.l. in rebus. explicata vt suprà:aut non extant penes eum,quia scilicet ab eo fuerunt alienatæ, & si quidem maritus fuerit soluendo , non poterit eas vxor vendicare à tertijs possessoribus,sed agendo actione personali dotis, potest cogere maritum,vt vel præcisè eas restituat , vel earum soluat pretium cum interesse quanti plurimi, iuxta.l.si filio familiàs. 26. §. maritum.ff. eodem.facit regula.l.mater. C. de reiuendicat.l.si possessor.23.§.fin.ff.de petition. hæredit.bonus text.l.si filio familiàs. 19. &.l.illud.37.§.final.ff.de donation.causa mortis. † quo habito interesse, ipsam rem haberevidetur.l.quia qui pretio.46. ff.de vsufruct.Si autem maritus non sit soluendo,tunc in subsidium concedenda videtur vxori reiuendicatio vtilis aduersus tertios possessores, ne aliàs dote sua careat : in qua specie potest etiam intelligi dict.l. in rebus. vt aduertit Anton.Costanus tractat.de dotibus, cap.5. num.15.& ante eum glos.1. in princip. Institut.quibus alienare licet.Bolognet. hîc.num.166. Et confirmatur, quia d.l. in rebus.etiam pro rebus æstimatis concedit vxori reiuendicationem: quod tamen generaliter accipi non potest,cùm certum sit,maritum res æstimatas licitè alienare,& tantùm ad earum æstimationem teneri.l.si cùm dotem.10.C. de iur. dotium.l.si æstimatæ.52.ff. eod.l. item si non.13.ff.de pact.dotalib. Vnde necessariò d.l.in rebus.quoad res æstimatas debet accipi,scilicet in subsidium , si maritus non sit soluendo, ex glos. ibi , verbo, æstimatæ.in fin.& ibi Salic. num.5. Nouellus de dote.8.parte, priuileg.7.Ruin. consil.163.numer.1.lib.4. Purpurat.l.ex conuentione.à num.61.C. de pact. Anton.Gomez.l.Tauri.50.num.44. ad fin. Pinel.l.1.C.de bon.matern.3.par.nu.15. ergo dum etiam loquitur de rebus mobilibus, eadem interpretatio admittenda est,iuxta regulam.l.iam hoc iure.ff.de vulgari. Accedit, quòd dict. l. in rebus. loquitur in rebus,quas soluto matrimonio, tenetur maritus vxori restituere: sed maritus neque res æstimatas, neque mobiles iustè alienatas,tenetur restituere, vt suprà dictum est : ergo intelligenda est,tantùm in subsidium mulieri concedere reiuendicationem aduersus tertios possessores:argumen.l. mater. C. de reiuendicat. & ita in effectu Bolognet. hîc numer.166.Quinimò in hac specie, in qua in subsidium vxori conceditur reiuendicatio, si possessor vxori vendicanti offerat pretium , eam excludet à vendicatione: prout & excludenda esset,si maritus ei offerat pretium prædictarum rerum,ex Iason.l. traditionibus. numer.20.C.de pactis.Couarru. practicarum cap.28.numer.8. ad finem. Vincent. de Franchis decisione.38. num.2. quidquid controuertat Purpuratus.l. ex
80 conuentione. numer.59. C. de pactis. † Illud certum est, nouam dispositionem. dict.l.in rebus.tantùm procedere,quando mulieri viuenti facienda est dotis restitutio : nam si ea mortua , dos sit, restituenda eius hæredi , non retransfertur dominium ipso iure in eũ,sed secundùm antiqua iura, necessaria est actualis restitutio,vt dominium transferatur. Bartol. l.Nesennius.§.fin.ad finem.ff. de re iudicata. Alexand.l.si mora. numer. 2. ad finem.ff.eodem. Purpuratus.l. ex conuentione. numero.64.C. de pactis.& asserit receptum Ruin.consil.163.numer.1. in fine.lib.4. Ex quibus ita resolutis infertur intellectus ad.l. dotalem. 62. ff. eod. &.l.final.C.de seruo pignor.dato. in quibus probatur, maritum sine consensu vxoris posse manumittere seruum dotalem : nam Baldus Nouellus de dote. 8. parte.6.priuilegio.numer.23. existimat, illa iura hodie esse correcta per dispositionem dict.l.in rebus. nam cùm rerum mobilium dominium transferatur ipso iure in vxorem, serui dotalis manumissio, tanquam facta à non domino , non debet subsistere.l.1.C.de seruis qui à nõ domin.manumittuntur. Cæterùm cùm legum correctio semper sit euitanda,verius est , prædicta iura etiam hodie locum obtinere: quod tenet Bartol.l. dotalem.ff.eodem.& ibi Imol.numer.4.Paulus numer.3. Neque obstat dict.l. in rebus. quia respondet Paulus dict.l. dotalem.numer.3.esse intelligendam, in rebus mobilibus,quarum alienatio retractari potest,& sic non procedet in libertate,quæ suapte natura irreuocabilis est. §.semel. Institut.quibus ex causis manumittere non licet. subscribit Alciat. hîc numer.123.& Socinus Iunior num. 236. & Corrasius dict. l. qui liberos. numer. 208. Sed non placet hæc responsio;quia præsupponit,alienationem rerum dotalium mobilium , irritari per dispositionem dictę.l. in rebus. cuius contrarium verius esse suprà ostendimus: & ideò verius resoluendum est,quòd manumissio serui dotalis, etiam hodie mero iure valebit, prout & valet alienatio cuiuslibet rei dotalis mobilis. Cæterùm prout alienatio rei mobilis irritatur,si maritus non sit soluendo,vt suprà diximus; sic etiam reuocabitur manumissio serui dotalis, si maritus non sit soluendo : quod probat.l.dotalem.21.ff.de manumission. l.1. C.de seruo pignori dato.tradit Salicet. l. 3.numer.2.C.de iure dotium.Baptist.de priuileg. dotalibus,centuria.1. num. 25. Corrasius dict.l.qui liberos.numer.208. & Bolognet.hîc numer.163.Quibus adde glos.1.l.dotalem.62.ff.eodem. † glos. final.l 3. C. de iure dotium. & glos. 1. in princip.Institut.quibus alien. licet. Neque in his terminis obstat regula dict.§. semel. Institut. quibus ex causis manumit. non licet.quia non procedit, quando dominus est temporalis: nam tunc finito eius dominio, retractatur manumissio , saltem quando manumittens non sit soluendo , vt constat ex suprà traditis : facit.l. in bello. 12.§. manumittendo.ff de captiuis . Addendo tamen, quòd si seruus manumissus offerat
81 sui

ſui pretium, conſeruabitur in libertate; quia iam tunc ceſſat dotis prę iudicium. gloſ.l.2.C.de ſeruo pignor.dato.& ibi Salicet.num.2.Alciat.hic nu. 123. Corraſi. d.l.qui liberos.nu.208. facit.l. ſi ſeruum. 70.in princip.ff.de aquir.hęredit.Ex quibus facilè colliges,quòd licèt maritus tã quam dominus rerum dotalium poſsit ſeruum dotalem manumittere. l. fin. C. de ſeruo pigno. dato.tamen illius eſtimationem tenetur vxori reſtituere , aliàs enim fruſtra exigeretur, quòd tempore dotis reſtituendæ maritus ſit ſoluendo: quod ita aduerſus Bart.expendit Imol.l. dotalem.numer.4.ff.eodem.Campeſ. de dote.4.part.q.46. Quibus adde bonum text.l.in ſumma.65.§.ſi ſeruum.ſ.de condiction.indeb. &.l.ſi is cui.39.ff.de donation.cauſa mortis.Quod ſanè intelligas, quando maritus manumiſit ſeruum dotalem ſine vxoris conſenſu: nam ſi ea cõ ſentiente manumiſerit,minimè tenebitur vxori pretium ſerui reſtituere: argumen.l.quòd autem.§.fin.ſ. de donation. inter virum.&.l.quod ſi vir.63.ff. eodem. & conſequenter non retractabitur manumiſsio,quantumcunque maritus non ſit ſoluendo.Salicet.l.3.num.2.C. de iure dotium.&.l. 1. poſt princ.C.de ſeruo. pignor.dato. Eſtque caſus ſpecialis in quo fauore libertatis mulier conditionem dotis poteſt deteriorem reddere. Signorol.l.ſi eſtimatis.num.12.ff.eodem. Vlteriùs ex ſuprà reſolutis infertur intellectus ad.l.fin.§.ſin autem ſub conditione.C.communia de legatis . vbi probatur, quòd alienatio rerum ſubiectarum fideicomiſſo,adueniente conditione reſtitutionis,reſoluitur ipſo iure: † procedet enim in ſubiectis reſtitutioni per vltimam voluntatem: & diuerſum eſt in ſubiectis reſtitutioni per contractum:nã ſi hæc alienentur,non retractatur alienatio,etiamſi poſteà aduenerit conditio reſtitutionis.l. 3. C.de iure dotium. & ibi notant Bartol.& Bald.numer.7. Salicet. numer.2.Iaſon.l.fin.§.ſed quia.nume.4. C.communia de legatis. & authent. res quę.numer.2.in.4. limitat. eodem titul. Vnde & cum res dotales ſubiaceant reſtitutioni ex vi contractus dotis,alienatio licitè facta non retractabitur, quantumcunque adueniat conditio dotis reſtituendæ:ad quod expendo.l. ſi filio familiàs.19.&.l.illud.37.§.fin.ff.de donati. cauſa mortis.dum probant,q; ſi res donatæ cauſa mortis interim alienentur, donator donationem reuocans, poteſt agere aduerſus donatarium alienantem, vt rei alienatæ pretium reſtituat , vel intereſſe ſoluat,ſignificans donatorem aduerſus tertios poſſeſſores,in quos res alienatæ ſunt, agere non poſſe,vt aduerſus Bartol. obſeruant Cumanus, & Imola ibi. Addendo tamen, quòd ſi donatarius non fuerit ſoluendo, tunc in ſubſidium concedetur donatori cauſa mortis vtilis actio aduerſus tertios poſſeſſores: argumen.l.in rebus.30. iuncta gloſſ. verbo, æſtimatæ. C. de iure dotium. Et magis in ſpecie comprobatur prædicta differentia; quia ſeruus ſubiacens reſtitutioni ex vi vltimæ voluntatis, interim manumitti non poteſt.l. generaliter.29. ff.qui & à quibus.& tamen ſeruus ſubiacens reſtitutioni ex vi contractus, interim manumitti poteſt. l. ſeruum.21.ff.de manumiſsion. l. 1. C. de ſeruo pignori dato. notat gloſ. 1.in princip. Inſtit. quibus alienare licet. Quinimò probat l.ſi is cui.39.ff.de donation. cauſa mortis, ſerui donati cauſa mortis valere manumiſsionem, etiamſi ille ſeruus ita ſubiaceat reſtitutioni , vt adueniente conditione reſtitutionis , dominium manumittentis ipſo iure reſoluatur.l.ſi mortis. 29. cum.l. ſequent.ff. de donationib. cauſa mortis. Et eſt ratio, quia donatio cauſa mortis , attento initio aſsimilatur contractibus. l. inter mortis.ff. de donationib.cauſa mortis . & ſic ſeruus videtur ſubiacere reſtitutioni , quaſi ex contractu, atque ita inducetur regula l.ea lege. C. de condictione ob cauſam.

82

Vnde

Vnde cauendum eſt à Bartol.l.illud.§.final.in fine.ff. de donation . cauſa mortis. dum prædictam reſtitutionem æquiparat reſtitutioni,quæ debet fieri ex vi vltimæ voluntatis. † Aduerſus quem eſt text.l.ſi is cui.30.ff.de donatio.cauſa mortis.inducta vt ſuprà:& quia differentia ſuprà relata inter contractus,& vltimas voluntates, accipienda videtur in prædictis terminis, quando ſcilicet res ita ſubiacet reſtitutioni ex contractu, vt aduenìente conditione,dominium alienantis vel manumittentis,ipſo iure reſoluatur; aliàs inanis eſſet prædicta differentia, cùm extra prædictos terminos certum ſit,prohibitionem de non alienando, etiam expreſſam, non impedire in contractibus dominij translationem factam aduerſus prædictam prohibitionem. dict.l. ea lege.C.de condiction. ob cauſam. Denique ex prædictis infertur explicatio ad.l.in rebus.30.verſicul. omnis.C.de iure dotium.dum pręſupponit, res dotales mobiles , & immobiles vſucapi non poſſe conſtante matrimonio: nam illud verbum,Vſucapi , propriè verificatur in mobilibus: ſi ergo res mobiles dotales conſtante matrimonio vſucapi non poſſunt, ſatis innuitur neque conſtante matrimonio alienari poſſe, vt hic expendit Iaſon nume.33.nam quod vſucapi non poteſt, neque alienari poteſt.l. vbi lex.ff. de vſucapionib. l. ſi fundum.ſ.de fundo dotali. quod repugnat ſuprà reſolutis. Sed huic inductioni reſpondet Socinus Iunior hîc numer.236. quòd regula d.l.vbi lex.procedit, quando res vſucapi non poteſt propter vitium rei; vt quia eſt res ſacra;aliàs ea regula non procedit. Quæ tamen reſponſio non eſt tuta,generale enim eſt, prohibita alienatione , cenſeri prohibitam vſucapionem.l. ſi fundum.ſ. de fundo dotali,ex ratione.l.alienationis verbum. ff.de verborum ſignificat.quidquid controuertat Pinel.in authen.niſi tricennale.à numer. 28. C. de bonis maternis. & per argumentum à contrarijs, prohibita vſucapione,debet etiam cenſeri prohibita alienatio. Et ideò melius reſpondendum eſt,quòd dicta.l.in rebus. §. omnis. non probat rerum mobilium conſtante matrimonio prohibitam eſſe vſucapionem,ſed illud tantùm, quòd dum cõſtat matrimonium , non incipit curſus vſucapionis aduerſus mulierem: nam cùm illa eo tempore ſit impedita per ius agere.l.docc.C.de reiuendication.ſuccedit regula.l.1.§.fin.C. de annali exception. & aduertit Crot.hîc num.115. † Si ergo quæras,vtrùm in prædictis bonis prohibita ſit vſucapio? dicendum eſt,in immobilibus quidem eſſe prohibitam.l. ſi fundum.ſ.de fundo dotali. in mobilibus autem prohibitam non eſſe ; quia neque illa prohibentur alienari,vt ſuprà dictum eſt. Illa tamẽ adhuc ſupereſt difficultas, quòd d.l.in rebus.§.omnis. probat, ſoluto matrimonio res dotales , mobiles , & immobiles vſucapi poſſe:quod prima facie non videtur procedere: nam cùm ſoluto matrimonio,ſaltem res immobiles alienari non poſsint.l.etiam.ſ. de fundo dotali.ergo neque vſucapi.l.ſi fundum.ſ. de fundo dotali. Sed reſpõdendum eſt, text.d.l.in rebus.§. omnis. non probare, res dotales ſoluto matrimonio vſucapi poſſe,ſed potiùs quòd in illis caſibus, in quibus res dotales vſucapi poſſunt, tamen ea vſucapio non incipiet niſi à tempore ſoluti matrimonij, quia ab eo tempore incipit mulieri competere ius agendi. Riminaldus in princip.numero.134. Inſtitut. quibus alienare licet. Si autem quæras, in quibus caſibus res dotales vſucapi poſsint ? recurrendum eſt ad iuris principia , & reſoluendum , res dotales immobiles , etiam ſoluto matrimonio, vſucapi non poſſe:nam cùm adhuc duret iuris prohibitio, quandiu actualiter non ſint reſtitutæ. l. etiam. ſ. de fundo dotali . locum habet regula dictæ.l. ſi fundum. Intelligendo tamen de præſcriptione longi temporis:

83

84

nam si fuerit longissimi temporis, indistinctè possessorem securum reddet, iuxta generalem regulam.l.sicut.C.de præscript.triginta annorum.vt resoluit Nouellus de dote.7.part.speciali. 1. colum. 2.&.4.Balb.de præscriptio.1.part.6.principalis.num.10.Gomez.§.fuerat. nu. 41. Institut. de action. quidquid contrariũ pro constanti teneat Iason hîc num. 33. Item si res immobiles dotales datæ sint æstimatæ; nam quanuis tunc vxori in subsidium concedatur vtilis reiuendicatio aduersus tertios possessores.glos.d.l.in rebus.verb.æstimatæ.in fine.& suprà dictum est: tamen aduersus hanc subsidiariam actionẽ admittetur præscriptio longi temporis: vt tenet glo.d.l.in rebus.
85 verb.vsucapionem.in.3.&.6.solutione.† & ibi Bald.num.11.Salicet.num. 8. in fine.Paul.l.cùm vir.num.5.ad finem.ff. de vsucapion.Camillus hîc num.154.Et pari ratione quãuis in rebus mobilibus alienatis detur vxori in subsidium vtilis reiuendicatio aduersus tertios possessores, vt suprà probauimus, tamen aduersus hanc subsidiariam actionem tuti erunt possessores, si per triẽnium cum bona fide eas res possederunt: & ita procedet
86 quod præsupponit d.l.in rebus.§.omnis. Vltimò ad complementum huius articuli est aduertendũ, grauissimos Doctores existimare, saltem iure nouissimo authẽticorum, prohibitum esse maritis res dotales mobiles alienare, neque confirmari alienationem, nisi transacto biennio vxor illam iterum ratificauerit: addunt authen. siue à me.in fin.C.ad Vellejan.dum dicit, suprà disposita in rebus donatis propter nuptias alienandis, à fortiori esse admittẽda in rebus dotalibus: quod ipsi ita interpretantur, vt quanuis in rebus donatis propter nuptias prohibitio tantùm facta sit circa immobiles, tamen in dotalibus fortior erit prohibitio, vt sic neque immobiles, neque mobiles alienari possint, nisi interueniat solennitas ibi expressa. Quod & vlteriùs confirmatur ex auth. vt immobilia ante nuptias donationis.collat.5.versicul.multo potiùs.nam dum loquitur in rebus donatis propter nuptias, restringit se ad bona immobilia, vt ibi notauit glos.2. & tamẽ posteà loquens in rebus dotalibus, non restringit se ad immobilia, sed generaliter concepta fuit prohibitio: ac ita colligitur, malè Yrnerium, etiã in rebus dotalibus addidisse illud verbum, Aliquid immobile; nam illud non reperitur in corpore, & Yrnerius nõ habuit potestatem legis condendæ, neque aliquid ex suo addendi: vt ibi etiam aduertit gloss. penult.Bart.& alij: & ita quòd iure nouissimo maritus non possit alienare res dotales mobiles, etiam de consensu vxoris, tenet glos.d.auth.siue à me.verbo, & multo magis.& sequuntur ibi Bartol. & alij.Bart.hîc num.18.& defendit Bolognet.num.170.& receptum esse affirmãt Vincent.hîc num.50.Iaſ.num.33. Crot. num.115.Ripa num.103.Bolognet. numer.164.Corraſ.d.l.qui liberos. nu. 205. Riminald.in princip.num.128.Inſt.quibus alien.licet.& Petrus Gregorius in syntagmate iuris, lib.9.c.22.num.14.Quæta men cõmunis traditio reijcienda est:† nam cùm certum, sit iure antiquo maritum solum posse alienare res dotales mobiles, vt suprà probauimus, & id expressim non inueniatur correctum, succedit regula.l.præcipimus.in fin.C. de appellation.vt aduertit Fulgos.d.authent.siue à me.ad finem.Nouellus de dote.7.parte. priuileg.1.num.5.versic.quid autem.& hîc nu.163.& in puncto iuris magis probant Crot.hîc num.116.Camil.nu.157. Alciat.num.124.Ripa nu.103. Bologne. num.164.Corraſ.d.l.qui liberos.nu.207. & hîc.2.lectur.num.20.ad medium.Anton.Costanus de dote.c.5.nu.15.Igne. l.1.§.si vir.à nu.100.ff. ad Sillanian.Riminald.in princip.à num.132. Inſtit.quib. alienare licet. & apud nos probat Ordinat.lib.4.tit.6.§.fin. Neque obstant adducta pro contraria opinione: nam ad primum

primum de d.auth.siue à me. respondetur, differentiam, quæ ibi fit inter res donatas propter nuptias, & res dotales, illud respicere, quòd res immobiles donatę propter nuptias, poterunt alienari interuenientibus solennitatibus ibi expressis, dotales autem immobiles nullo modo, vt suprà probauimus: ergo non probat, etiam res mobiles dotales non posse alienari per maritum, vt prædicti præsupponunt. Neque etiam obstat auth.vt immobilia ante nuptias donationis.ver-
87 sic.multo potiùs.collat.5.quia respondetur, d.authen.quoad res donatas propter nuptias, expressè se restrinxisse ad res immobiles; & dum subdit, multo magis id procedere in rebus dotalibus, debet intelligi, retentis eisdem terminis, vt scilicet immobiles dotales, neque adhibitis illis solẽnitatibus alienari possint. Meritò igitur Yrnerius, etiam in rebus dotalibus expresit verbũ, Immobilia: quod licèt clarè in corpore nõ inueniatur expressum, tamen saltem tacitè ex mente continetur. Neque est vllo modo admittendum, d.authen. inducere, maritũ hodie non posse alienare res dotales mobiles, cum id clarè expressum nõ sit, & correctio iuris antiqui semper euitanda sit. Quòd si nihilominus magis cõmunem opinionẽ admittas, eam limitabis nõ procedere in seruo manumisso per maritũ: nam huiusmodi alienatio, etiam hodie valebit fauore libertatis, dummodò maritus soluendo sit.l.dotalem.62.ff.eod. & ibi Paul.num.3.& Imol.num.4.& clariùs Nouellus de dote.8.parte.priuileg.6. numer.23.Bolognet.hîc num.163. † Item limitabis, non procedere in rebus mobilibus dotalibus venalibus, prout sunt merces; nam ne impediatur comercium, & natura prędictarum rerum, maritus solus etiam hodie illas alienare poterit, neque eas vxor per vẽdicationem, vel hypothecariam à possessoribus auocare poterit: argu.l.nemo ex socijs.ff. pro socio.nisi in subsidium, vt suprà tradidimus: & ita Bald.l.vbi adhuc.nu.19.C.de iure dotium.Paris.cons.69.num.3.libr.4. Couarru.practicar.quęstio.c.29. num.1. ante finem. Et hæc satis in hoc articulo & materia.

SVMMARIA EORVM QVAE CONTInentur in interpretatione legis primæ. ff. Soluto matrimonio. in sexta parte.

1 *TAcita hypotheca dotis præfertur alijs hypothecis tacitis anterioribus.*
2 *Non tamen præfertur alijs hypothecis tacitis priuilegiatis.*
3 *Pecunia mutuata ad emendam militiam, quã dò præferatur hypothecæ dotis.*
4 *Tacita hypotheca dotis non præfertur hypothecis expressis anterioribus.*
5 *Contrarium tamen verius esse ostenditur.*
6 *Quòd in hypothecis prior tempore præferatur, iuris est prærogatiua.*
7 *Explicatur.l.in rebus.C.de iure dotium.*
8 *Si mutuatur pecunia ad quid emendum, non inducitur tacita hypotheca.*
9 *Dos magis priuilegiata est, quàm fiscus.*
10 *Si ex statuto tacita hypotheca habeatur pro expressa, idem operabitur, quod expressa.*
11 *Explicatur.l.quanuis.C.de pignorib.*
12 *Explicatur auth.de æqualit.dotis.§. his consequens.collat.7.*
13 *Priuilegium prælationis soli mulieri conceditur.*
14 *Tamen in filios ex eodem matrimonio transit.*
15 *Mulier non habebit ius prælationis aduersus aliam mulierem dotem repetentem.*

16 *Hypotheca competens donationi propter nuptias, non habet ius prælationis.*
17 *Expressa hypotheca dotis præfertur alijs expressis posterioribus.*
18 *Si res hypothecata alij creditori tradatur, qualiter sucurratur mulieri.*
19 *Quod habetur ex re hypothecata, non censetur hypothecatum.*
20 *Quãdo pecunia est hypothecata in genere, semper repeti potest.*
21 *Agitur de intellectu. l. pecunia. C. de priuileg. fisci.*
22 *Potior ratione priuilegij inter personales, etiã reuocat solutum sequentibus creditoribus.*
23 *Quando accipiens sciebat esse potiores creditores, semper ab eo reuocabitur solutum.*
24 *Agitur de intellectu. l. pecunia. C. de priuilegio fisci.*
25 *Agitur de intellectu. l. fin. §. & si præfatam. C. de iure deliber.*
26 *Dos confessata consideratur ac si verè tradita esset.*
27 *Etiamsi adhuc durent tempora querelæ non numeratæ dotis.*
28 *Renuntiatio querelæ facta per maritum, quando ei noceat.*
29 *Confessio receptæ dotis facta constante matrimonio, præsumitur animo donandi facta.*
30 *Contrarium tamen verius esse ostenditur.*
31 *Et multa pro hac opinione adducuntur.*
32 *Confessio receptæ dotis cum renuntiatione querelæ, facta constante mntrimonio, non inducit præsumptam donationem.*
33 *Cõfessio mariti post lapsa tempora præiudicat etiam creditoribus.*
34 *Etiamsi de vera numeratione creditorum constet.*
35 *Explicatur auth de temporib. non solutæ dotis. §. si autem. collat. 7.*
36 *Declaratur. l. pen. C. de non numer. pecun.*
37 *In hac materia differentia est inter augmentum dotis confessatæ, & confessionem dotis receptæ.*
38 *Et quæ sit ratio huius differentiæ.*
39 *Confessio dotis receptæ, verisimilis est, ac ob id præsumitur vera.*
40 *Fraudulenta confessio mariti indistinctè non nocet creditoribus.*
41 *Si maritus diu aluit vxorem, quasi dotem dederit, cõfessio dotis receptæ præsumitur vera.*
42 *Renuntiatio querelæ facta per maritum, dum durant tempora, non nocet creditoribus.*
43 *L. penult. C. de non numer. pecun. non procedit, quando sententia fertur aduersus principalem debitorem.*
44 *Reijcitur quædam concordia Socini.*
45 *Creditoribus ignorantibus querelam competere, concedenda est restitutio.*
46 *Explicatur. l. fin. C. de non numer. pecun.*
47 *Iuramentum tantùm intelligitur in eo quod expressè iuratum est.*
48 *Si maritus confiteatur ab extraneo dotem recepisse, adhuc habet querelam.*
49 *Explicatur dictum Bald. in rub. num. 4. C. de priuileg. dotis.*
50 *Intellectus. l. in contractibus. §. sed quoniã. C. de non numerat. pecun.*
51 *Quæ notabiliter exemplificatur.*
52 *Et reijcitur quædam consideratio Ruini.*
53 *Explicatur litera d. §. sed quoniam.*
54 *Text. ille procedit, quando ex interuallo fit cõfessio.*
55 *Explicatur Bald. l. pollicitatione. in fine. C. de donation. ante nupt.*
56 *Geminata confessio, quando excludat querelã non numeratæ dotis.*
57 *Idque nouè explicatur.*
58 *Agitur de intellectu. l. cùm fidẽ. C. de non numerat. pecun.*

INTER-

INTERPRETATIO

Legis primæ. ff. Soluto matrimonio. in sexta parte. In qua agitur de priuilegijs doti competentibus soluto matrimonio.

IN Hac sexta parte interpretationis huius legis agemus de priuilegijs doti cõpetẽtibus soluto matrimonio: inter quæ illud obtinet principatum, quod describitur. l. assiduis. C. qui potior. in pigno. habeantur. &. §. fuerat. Instit. de action. Sed quia DD. inuolutè admodum procedunt in illius declaratione, ad veram illius explicationẽ in primis aduertendũ est, quòd licèt maritus habeat tacitam hypothecam l. vnica. §. & vt plenius. C. de rei vxor. actio. tamen illa nõ prefertur alijs anterioribus; quia hoc iure cautũ non inuenitur. Azo in summa. C. de rei vxoriæ action. in fin. glos. d. §. & vt plenius. verb. ex vtroque. & ibi Salicet. in princ. Iason. §. fuerat. num. 139. Instit. de action. & Gregorius. l. 23. tit. 13. partit. 5. in glos. 1. Quo præhabito, in hac materia quatuor constituo conclusiones: quarum prima sit: Mulier habens tacitam hypothecam pro dote, iuxta dispositionẽ. l. vnicę. §. & vt plenius. C. de rei vxor. action. præfertur creditoribus anterioribus habentibus tantùm hypothecas tacitas, iuxta tit. s. quib. in causis pignus. ad quos terminos priuilegium d. l. assiduis. restringit glos. ibi verb. licet. approbans Bulgari. opinionem, quam omnes sequuntur: & ita etiam glos. §. fuerat. verb. creditoribus. Institut. de actio. vbi Iason. num. 72. asserit hanc esse receptam opinionem. Pontan. hîc nume. 65. Nouellus de dote. 10. parte. num. 1. Lambertinus de iure patronat. 8. articul. 5. q. principali. 1. parte. lib. 1. num. 27. Negus. de pignorib. 4. memb. 2. partis. nu. 86. Gozad. consi. 28. num. 30. Et in hac conclusione omnes conuenire asserit Bolognetus hîc. num. 172. Matienço. l. 7. tit. 16. libr. 5. ordinamenti. glos. 5. num. 3. probat

1 l. 35. tit. 13. partit. 5. † Ac ita licèt habens tacitam hypothecam anteriorem, præferatur posteriori creditori habenti hypothecam tacitam siue expressam, etiamsi sit fiscus. l. vnica. C. rem alien. gerentib. Panormit. consil. 102. col. 2. ad fin. libr. 2. Negus. de pignorib. 4. memb. 2. part. numer. 98. Cassane. in catalogo glorię mundi. in. 12. part. consideratio. 99. post princip. tamen speciale est in dote, vt tacita hypotheca præferatur tacitis anterioribus. Salicet. d. l. assiduis. in princ. Couarru. resolut. lib. 1. c. 17. num. 1. versic. secũda cõclusio. vnde à fortiori expressa hypotheca dotis, præfertur tacitæ anteriori, vt tradit Matienço l. 7. tit. 16. lib. 5. ordinamen. glos. 5. num. 4. Gutierrez. 3. parte. ad. ll. Regni. q. 99. nu. 4. Negus. de pignorib. 4. memb. 2. part. numer. 99. Iuxta quam conclusionem ea insurgit dubitatio, si quis habeat tacitam hypothecam anteriorem, & tamen priuilegiatam, id est, quæ licèt posterior sit tempore, tamẽ ex priuilegio præferatur alij tacitæ, vel expressæ, etiã anteriori, iuxta. l. interdũ. cum. l. seq. s. qui potior. in pignor. vtrùm etiam & huic tacitę hypothecę anteriori priuilegiatæ prę feratur hypotheca dotis tacita posterior? Et Salicet. authent. quo

quo iure. nu. 3. C. qui potior. in pignor. habeantur. pro constanti habet, etiam huic præferri hypothecam tacitam dotis posteriorem: quod & probat Neguss. de pignorib. 2. memb. 5. partis. nume. 16. Gregor. l. 30. tit. 13. partit. 5. verbo, El postrimero. Matiençó. l. 7. tit. 16. lib. 5. ordinamen. glos. 5. nu. 8. & asserit receptum Couarru. resolut. lib. 1. c. 7. num. 3. ad fin. & pro illis vrget generalitas d. l. assiduis. Item videtur text. expressus. authent. de æqualit. dotis. §. his consequens. collat. 7. vbi disponitur, tacitam hypothecam dotis habere priuilegium, vt præferatur alijs tacitis etiam priuilegiatis: ergo debet intelligi, etiamsi aliæ priuilegiatæ, sint priores tempore, aliàs tacita hypotheca dotis non præferretur illis ex priuilegio, sed potiùs ex iure communi c. qui prior. de regulis iuris. in. 6. Contrariam nihilominus opinionem, imò tacitam hypothecã dotis non præferri alij tacitæ, aliàs priuilegiatæ, sed inter eas obseruari regulam. l. sed & milites. ff. de excusation. tutor. & l. verùm. §. fin. ff. de minorib. tenet glos. authen. de æqualit. dotis. §. his consequens. verbo, posterior. collat. 7. Cyn. auth. quo iure. C. qui potior. in pignor. habeantur. Nouellus de dote. 10. parte. num. 34. Alciat. hîc num. 21. & asserit receptum Bolognet. num. 295. & latè comprobat Gutierrez ad. ll. Regni. 2. parte. q. 99. à nu. 20. & num. 26. dicens etiam receptum. Adducitur pro hac sententia. l. 2. C. de priuileg. fisci. vbi tacita hypotheca dotis, non præfertur tacitæ hypothecæ fisci, sed inter eas obseruatur regula. c. qui prior. de regul. iuris. in. 6. notat glos. d. l. 2. Angel. Aretin. §. fuerat. num. 15. Instit. de actio. additio Capellæ Tholosanæ. q. 271. col. fin. ergo pari ratione neque præferetur alij hypothecę anteriori aliàs priuilegiatę. Præterea est text. expressus d. authen. de æqualit. dotis. §. his consequens. collatio. 7. nam dubitatur in eo tex. vtrùm tacita hypotheca aliàs priuilegiata (etiãsi posterior sit) debeat præferri tacitæ dotis hypothecę? Et determinat non præferri, sentiens apertè, quòd si illa esset prior tempore, sine dubio esset præferẽda tacitę hypothecæ dotis, vt ibi expendit glos. verb. posterior. † Et retenta hac opinione, non obstãt suprà adducta pro contraria opinione; quia ad primum de d. l. assiduis. respondetur, eius generalitatem procedere respectu habentium hypothecas tacitas non priuilegiatas; nam respectu habentium priuilegiatas, nullũ habet dos priuilegium, sed obseruatur regula. c. qui prior. de regul. iur. in. 6. & asserit receptum Bolognet. num. 295. Non obstat secundum de authen. de æqualit. dotis. §. his cõsequens. collat. 7. quia si bene aduertas, mens illius text. est, tacitam hypothecam aliàs priuilegiatam non esse præferendam tacitæ hypothecæ dotis anteriori, ratione de qua per Bart. l. interdum. num. 2. in fin. ff. qui potio. in pignorib. Negussan. de pignoribus. 2. memb. 5. part. num. 16. ad finem. sentit igitur inter eas obseruandam esse regulam iuris cõmunis, de qua in c. qui prior. de regul. iuris. in. 6. Et ex his infertur explicatio ad d. §. his consequens. in fine. nam præmittens, tacitam hypothecam aliàs priuilegiatam non præferri tacitæ hypothecæ dotis anteriori, subdit aliud esse, si pecunia mutuetur marito pro emenda militia. iuxta. l. fin. C. de pignorib. hæc enim hypotheca præferetur tacitæ hypothecæ dotis, etiam anteriori. Cæterùm Baldus Nouellus de dote. 10. part. num. 33. Negussan. de pignorib. 2. memb. 5. part. num. 21. existimant, non præferri hypothecæ dotis anteriori, imò illi cedere, iuxta regulam. c. qui prior. de regul. iur. in 6. probat Cephal. consi. 704. à nu. 20. lib. 5. Sed falsa est hæc opinio; quia cùm dictũ esset, hypothecas aliàs priuilegiatas non præferri tacitæ hypothecæ dotis anteriori, vt bene procedat ea limitatio (nisi mutuatum sit pro militia emenda) debemus intelligere, vt ea hypotheca præferatur tacitæ hypothecæ dotis, etiam anteriori:

teriori: quod ita pro constanti tenet Salic. auth. quo iure. nu. 3. C. qui potiores in pignor. Alciat. lib. 8. parergon. c. 5. Boscheus tract. de legit. nupt. lib. 7. n. 23. Bolognet. hîc nu. 195. & 206. Ratio specialitatis videtur esse, quòd militia pertinet ad alimenta, & panes ciuiles, qui ex publico aliquibus dabantur: vt explicat Alciat. l. in quartam. nu. 40. ff. ad leg. Falcid. & lib. 8. parergon. cap. 5. & ideò in fauorem alimentorum hæc specialitas videtur introducta, vt hîc tradit idem Alciat. num. 21. Quę tamen ratio non est generalis; nam, Militia, multa alia significat, vt prosequitur Connanus lib. 4. cõmentarior. c. 15. & Tellius. l. Tauri. 26. nu. 8. quare prædictam prælationem habere locum in mutuo facto ad emendum
3 quodcumque officium publicum, † existimat Bolognet. hîc nu. 206. Meliùs igitur respondendum est, dict. §. his consequens, nõ probare generaliter hypothecam ratione mutui facti ad emendam militiam, præferri simpliciter tacitæ hypothecæ dotis anteriori, sed ad hanc prę lationem faciendam requirit, quòd de mutuo illo constet per scripturam habentem testes subscriptos. Item q̃ fiat pactum inter creditorem & debitorem, vt adueniente casu militiæ creditor habeat potiora iura, quàm alij creditores; hoc enim pactum cõfirmat Imperator ibi. Item quòd de veritate constet, id est, quòd constet mutuum re vera fuisse numeratum, ita vt non sufficiat confessio mutui accepti: vt in simili tradit glos. l. assiduis. ad fin. C. qui potior. in pignor. verb. datæ. His igitur omnibus cõcurrentibus, prædicta hypotheca præfertur tacitæ hypothecæ dotis, etiam anteriori: vt aduertit Connan. lib. 4. cõmentarior. c. 25. nu. 2. eleganter concludens, q̃, si prædictum pactũ de hac militia præferenda, expressum non fuerit, non procedet prærogatiua d. §. his consequens. Ex quibus vltra alios colliges, quòd hypotheca dotis anterior præferetur tacitę hypothecæ aliàs priuilegiatę, etiamsi inter creditorem, & debitorẽ interueniat pactum, q̃ illa præferatur anterioribus; neque enim hoc pactũ alijs creditoribus nocere debet, ex regula. l. debitorum. C. de pact. Limitatur tamen hoc in hypotheca contracta ratione mutui facti ad militiã emendã, in hoc enim casu prędictum pactũ efficiet, quòd hæc hypotheca etiã posterior, præferatur hypothecę dotis anteriori; quia cùm militia pẽdeat ex munificentia principis. authen. de exhiben. reis. §. optimũ. collat. 5. potuit princeps approbare illud pactũ, etiam in præiudiciun aliorum creditorum: vt in simili tradit glos. l. assiduis. C. qui potior. in pignor. Secunda principalis conclusio in hac materia sit, quòd mulier habẽs tacitam hypothecã in bonis mariti, nõ præferetur creditoribus anterioribus habẽtibus expressas hypothecas: quam cõclusionem post longam disputationẽ firmauit Accursius sequutus Bulgarum in d. l. assiduis. verb. licet. &. §. fuerat. ver. creditoribus. Instit. de action. vbi Ias. nu. 72.
4 asserit receptum. † Et hanc opinionem consuetudine esse receptã asserit Andr. Sicul. c. ex literis. num. 9. de pignor. Anton. Gomez. latè cõprobans. l. Tauri. 50. num. 39. Cephal. cons. 704. nu. 29. libr. 5. Ripa. l. 2. in prin. num. 8. ff. de priuileg. creditorum. & disputãdo defendit Corras. l. qui liberos. à num. 243. ff. de ritu nuptiarum. Donellus tractat. de pignorib. tit. qui potior. in pignor. habeantur. colum. pen. Et secundùm istam opinionẽ consuluit Paris. consil. 102. num. 6. libr. 3. Gozadin. consil. 28. num. 30. &. 34. & secundùm eam iudicauit Capella Tholosana, q. 27. & in decisiuis ab hac opinione nõ esse recedẽdum admonet Corne. consil. 182. num. 8. libr. 1. & Socin. Iunior hîc num. 242. & etiam probat. l. 33. tit. 13. partit. 5. & ibi notat Gregor. verbo, Entonce. Couarru. resolut. lib. 1. cap. 7. num. 1. versic. tertia conclusio. Matiençó. l. 7. titul. 16. lib. 5. ordinamenti. glos. 5. num. 4.

Gutier-

Gutierrez.3.par.ad.ll.Regni.q.99.nu.7. Neguſ.de pignor.4.memb.2.part. num. 100.& Petrus Gregorius in ſyntagmate iuris.lib.9.c.24.nu.4. Et procedit, etiam ſi hypotheca vxoris poſterior,ſit expreſſa,vt contra Angel.reſoluit Couarru.reſolut.lib.1.c.7.num.1.verſic.quinta concluſio.& latiùs Gutierrez ad.ll. Regni.3. part.q.99.nu.8.de quo tamen vide infrà nume.16. Et pro hac ſententia primò adducitur,quòd fiſcus non prefertur anterioribus creditoribus, habentibus expreſſas hypothecas. l. ſi pignus. 8.ſ. qui potior.in pignor. ergo neque dos: arg.l. 2.C.de priuileg.fiſci.Secundò,quia regula eſt generalis,quòd prior tempore, potior eſt iure.c.qui prior.de regul.iuris.in 6.&.l.2.&.l.qui balneum.ſ.qui potior. in pignor.Et in habentibus hypothecas expreſſas,non inuenitur ab hac regula receſſum:ergo illi adhærendum eſt.l.quoties.& ibi Bart.ſ.ſi quis caution. Tertiò, quia licèt hypotheca dotis illud habeat priuilegium,vt preferatur hypothecis tacitis anterioribus.d.l.aſſiduis.ſecundùm cõmunem intellectum,non ob id ſequitur debere preferri expreſsis hypothecis anterioribus,cùm fortius cẽſeatur quod quis acquirit mediante facto ſuo, quàm aliunde.l.ſi quid bello.cum gloſ.ĵ.de captiuis. ac proinde lex faciliùs denegat ſuum auxilium,quàm tollat illud quod quis propria conuentione acquiſiuit.gl. l.1.C.ſi aduerſus venditio.Paul.cõſ. 440. colum.2.lib.1. Quartò, quia diſpoſitio hominis ſolet excludere diſpoſitionem legis.l. & habet. §.1.ĵ. de precario.l. fin. C.de pact. conuentis.l.cùm ex filio. §.1. ĵ.de vulgari.ergo expreſſa hypotheca,tã quam fortior debet præferri tacitæ.Neque videtur ferendum,quòd ius quæſitum anterioribus creditoribus ex propria conuentione, tollatur ex eo quòd poſteà maritus dotem ſuſcepit.l. filius. C.de pact.l.trãſactione matris.C.de trã ſact.Quinto videtur tex.l.vbi adhuc.29. C.de iure dotiũ.ibi: Posterioribus creditoribus,à contrario ſenſu.Sed his nõ obſtantibus,verior videtur contraria opinio, † imò quòd tacitá hypotheca dotis 5 preferatur quibuſcũque hypothecis anterioribus,etiam expreſsis:quæ fuit opinio Martini relati per gloſ. d.l. aſſiduis. verb.licet.quam vti veriorẽ probant Petrus ibi col.2.Iacob.de Aretio ad finem. Cyn.col. 3. & eſſe magis de mente iuris aſſerit Faber. §. fuerat.num.7. Inſtit.de actio.& eam vti veriorem probant Cardin.c.ex literis.col. 2. & ibi Panor. nu. 8. de pignorib.Socin.Iun.conſil.10.nu.12. &.14.lib.3.& latè defendit Cror.hîc nu. 68.poſt Iaſ.2.lect.nu. 12. & tanquam in puncto iuris veriorẽ ſequitur Bolognet. hîc num.21.& à nu.174.poſt Ang.auth. de æqual.dotis.§.his conſequens.collat. 7.& eandem probat Boſcheus tract. de legitim.nup.lib.7.à num.18.Anton.Vſillus.§.fuerat.à num.54.Inſtit. de actio. & ibi Minſingeri.nu.13.Corraſ.num.8.Anton.Coſtan.tract.de dorib. c.7.num. 5. & latè Petrus Venderanus tract. de priui leg.creditor.c.4.& Vaconius in declarationibus iuris.c.92.Et ſecundùm iſtã opinionem fuiſſe iudicatum in camera Imperiali aſſerit Minſingerius centuria. 4. deciſionũ,obſeruation.13.& Corraſ.hîc 2.lect.num.21.aſſerens primores Senatores affirmaſſe multis decretis Senatus Tholoſani hanc opinionem fuiſſe comprobatam.Quibus addo Harmenopulũ hanc eãdem opinionem probantem in promptuario iuris lib.4.tit.8.pagin.184. Pro qua ſententia videtur tex.expreſſus d.l.aſſiduis. ibi: Contra omnes habere creditores:ergo & contra habentes expreſſas hypothecas. Neque obſtat quòd text. loquatur in creditoribus vallatis priuilegio prioris temporis, & ſic in his,qui ratione ptiuilegij legalis ſunt potiores, & non ex propria conuentione, vt ibi expendit gloſ.verb.licet.poſt principium. nam replicabitur, imò illa verba conuenire etiam creditoribus habentibus hypothecas expreſſas:nam & hi priuilegio

uilegio anterioris temporis dicuntur 6 muniti:† nam regulariter prioritas temporis, non inducit prælationem inter creditores:l.priuilegia. ĵ. de priuilegijs creditorum. l. procuratoris. §. planè. ĵ.de tributoria actione. præterquam in hypothecis, in quibus procedit regula cap. qui prior. de regulis iuris. in 6. Habito igitur reſpectu ad leg. priuilegia. creditores habentes expreſſas hypothecas, diountur muniri priuilegio anterioris temporis. Præterea & alijs multis locis dict.l.aſſiduis. videtur probare hanc opinionem, vt latè deducunt Bolognetus hîc numero. 176. & Vaconius dict.declaratione.92. Item & ſecundò pro hac opinione facit textus authentic. de æqualitate dotis. §. his conſequens. in principio. collatione.7. & in authentic.de priuilegijs dotis hæreticæ. ad medium.collatione.8. &. §. fuerat. Inſtitut.de actionibus.in quibus generaliter dicitur, hypothecam dotis præferri hypothecis anterioribus. Tertiò videtur textus l.in rebus. 30. C. de iure dotium. vbi expreſſè dicitur, mulierem præferri omnibus creditoribus anterioribus: & ſic etiam habentibus expreſſas, vt ibi notat gloſſ. verb. anteriores. quem textum ad hoc expendit, & extollit Minſingerius dicta centuria.4.obſeruatione.13.ad finem. &.§. fuerat.numero.13. Inſtitut. de actionibus. Qui tamen text.parum facit pro hac ſententia, quia loquitur in rebus dotalibus extantibus, in quibus certum eſt, mulierem indiſtinctè præferri, vt ibi notat Baldus numer. 1.Ripa hîc numer.1 poſt medium.&.l. 2. §. final. numer.20.ĵ.de priuilegijs creditorum.vendicans enim rem ſuam extantem, non indiget priuilegio prælationis, neque poteſt excludi per aliquem creditorem. authentic. vt exactione inſtante dotis. verſiculo,his igitur.collatione.7. facit.l. ſi ventri.§.in bonis.ĵ.de priuilegijs creditorum.per quam dixit Bald.dict.l.in rebus.numer.1. quòd omnis qui prætendit dominium actu permanens alicuius rei,/præferendus eſt cuilibet alij creditorij ſubſcribit Antonius Gomezius l.Tauri.50.num.42. & explicat Franciſcus Purpuratus. l.ex conuentione.nu. 62.& numero. 71. C.de pactis. Quod procedit etiam, quando mulier vẽdicat rem per vtilem vendicationem in ſubſidium;quia maritus non eſt ſoluendo,vt colligitur ex generalitate d.l.in rebus.& tradit Nouellus.de dote.11.parte.§. hactenus.num.10. Aretinus conſilio. 32. num.4.Purpurat.l.ex conuentione.nu. 67.C.de pactis. Ex illo igitur text. malè infertur ad noſtrum caſum, in quo non agimus de rebus dotalibus repetendis, ſed potiùs de rebus mariti hypothecatis vxori ad ſecuritatem dotis, in quibus Communis denegat prælationem mulieri aduerſus creditores habentes hypothecas expreſſas anteriores. † Quæ differentia ex eo manifeſta fit, quòd in 7 rebus dotalibus mulier præfertur abſque priuilegio authent.vt exactione inſtante dotis. §. his igitur. collatione. 7. & tamen vt præferatur in rebus mariti ſibi hypothecatis, opus fuit priuilegio dict.l.aſſiduis.aduertit Aretinus conſil. 32. num.4. Quinimò retorquebitur dict.l.in rebus.aduerſus Minſingerium: nam ſi ſpeciale eſt, vt in rebus dotalibus repetendis præferatur mulier habentibus hypothecas expreſſas anteriores, aliud videtur dicendum.in rebus mariti vxori hypothecatis, vt aduertit Ripa.l.12. §.final.numer.20.ĵ.de priuileg. creditorum. Poterit nihilominus induci dicta.l. in rebus. pro hac opinione quam defendimus, ſi ei adiungas dict. l.aſſiduis. verſiculo, cùm enim. vbi quo ad materiam prælationis, text. æquiparat, res dotales extare, ſiue eſſe conſumptas, & diſſipatas: ſed in extantibus certum eſt, mulierem omnibus alijs creditoribus præferri, vt ſuprà dictum eſt: ergo idem recipiendum

est in consumptis, quando propter illas mulier agit hypothecaria aduersus bona mariti. Quartò facit, quia in d.l.assiduis. Iustinianus reprehendit antiquos legislatores, qui mulieribus concesserũt ius prælationis quoad actiones personales, & circa hypothecas nullam prælationem eis concesserunt, sed creditorem anteriorem præferebant; ex quo eueniebat, mulieres dotibus suis priuari: nam vtique eâdem reprehensione dignus esset Iustinianus, si priuilegium prælationis tantùm concederet mulieri, respectu creditorum habentium tacitas hypothecas; cũ tunc facile sit creditoribus eludere priuilegium dict.l.assidus. contrahendo expressas hypothecas; & sic mulierem dote sua priuare. Quintò, quia rationes expressæ dict.l. assiduis. ita concludunt in prælatione, respectu tacitæ hypothecæ, prout concludunt ratione expressæ, vt etiam agnoscit Bartolus ibi num. 6. in fine. ergo in vtrâque debet locum habere. l. illud. 8 §. ad legem Aquiliam. † Neque facilè inter tacitum & expressum admittenda est differentia. l. cùm quid. §. si certum petatur. Vltimò, pro hac parte videtur text. expressus. authen. de æqualita. dot. §. his consequens. collatio. 7. nam expẽdo, quòd inter exempla ibi relata ponitur illud, quando pecunia mutuatur ad rem emendam; quo casu certum est nõ contrahi tacitam hypothecam. l. quanuis. 17. C. de pignorib. notat glos. d. §. his consequens. verb. agrum. & ideò oportet, quòd expressè contrahatur, quanuis expressè contracta habeat priuilegium prælationis. l. licèt. C. qui potior. in pignor. habeantur. l. 30. ad finem. tit. 13. partita. 5. tradit Ias. l. qui Romæ. §. Callimachus. num. 5. ff. de verbor. obliga. Negus. de pignorib. 2. memb. 5. part. nu. 19. Stracha de decoctorib. vlti. parte. num. 5. Gutier. 3. parte. ad leges regni. q. 98. nu. 3. & 5. Ponitur & præterea aliud exemplum in d. §. his consequens. quando mutuatur ad rem reficiendam; quo casu certũ est, inducitacitam hypothecam. l. 1. §. in quib. causis pignus tacitè. cum priuilegio prælationis. l. interdum. 5. §. qui potior. in pignor. habeantur. Applicando igitur prædicta exempla decisioni d. §. his consequens. apertè probabit ille text. quòd hypotheca aliàs priuilegiata, siue tacita, siue expressa, non præferetur tacitæ hypothecæ dotis anteriori, sed inter eas obseruabitur regula. c. qui prior. de regul. iuris. in 6. vt notauit glo. d. §. his cõsequens. verb. posterior. communiter recepta, vt post alios asserit. Matiençe. l. 7. tit. 16. lib. 5. ordinamenti. glos. 5. nu. 8. Si igitur à pari procedunt prædictæ hypothecæ, quemadmodum certũ est in prædictis exemplis, eas hypothecas præferri hypothecis expressis anterioribus. d. l. licet. & dict. l. interdum. idem admittendum est in hypotheca dotis, quæ quoad ius prælationis, illis æqualis censetur. Item dict. §. his consequens. quoad effectum prælationis, à pari iudicat expressam hypothecam, & tacitam, vt suprà ponderauimus: ergo etiam quoad prelationem doti concessam, inter prædictas hypothecas non est faciẽda differentia. Et retenta hac sententia, quæ verior est, nõ obstãt suprà adducta pro cõtraria opinione. Nam ad primum, quòd prout fiscus non præferatur habẽtibus hypothecas expressas anteriores. l. si pignus. §. qui potior. in pignor. ita etiam nõ debet præferri dos. l. 2. C. de priuil. fisci. respondetur, quòd licèt fiscus, & dos, si inuicẽ concurrant, à pari iudicẽtur quo ad effectum prælationis. d. l. 2. C. de priuilegijs fisci. † tamen respectu aliorum 9 creditorum fiscus minus priuilegiatus est quàm dos. Patet, quia omnes concedunt, dotẽ præferri creditoribus habẽtibus tacitas hypothecas anteriores, vt suprà diximus: & tamẽ fiscus nõ habet tale priuilegiũ, neq; præferẽ creditoribus habẽtibus tacitas hypothecas anteriores. l. vnica. C. rem alienam gerentibus. adiunctis. l. pro officio. C. de admin. tutorum. & tenet glo. d. l. assiduis. Bart. l. si is qui. nu. 1. ff. de iure fisci. Platea. l. vnica. nu. 4. C. pœnis fiscalib. creditores. lib. 10. & est magis recepta sententia, vt asserit Nouellus de dote. 10. parte. num. 2. & Negus. de pignorib. 2. mẽb. 5. partis. nu. 42. & notabiliter Paul. Castrens. consil. 38. à num. 29. lib. 3. & id fatetur Gregor. l. 33. tit. 13. part. 5. in verb. Obligado. Et secundũ hanc opinionem cõsuluit Alexand. cons. 58. num. 5. libr. 7. Gutierrez. 3. parte. ad leges regni. quæs. 99. num. 16. quidquid ius prælationis aduersus tacitas hypothecas fisco concesserit glos. l. si pignus. §. qui potior. in pignor. & glos. l. eos. C. eo. titulo. & hãc opinionem probauerit Bald. d. l. assiduis. num. 5. Ripa. l. priuilegia. num. 46. ff. de priuileg. creditorũ. Cephal. cons. 86. num. 2. lib. 1. Nauar. in manuali cap. 17. num. 50. Quorũ opinio obseruabitur in regno Castellæ, propter. l. 33. tit. 13. part. 5. quæ expressè hãc probat opinionem, vt ibi obseruat Gregor. verb. Obligado. Matiençe. l. 7. titu. 16. lib. 5. ordinamen. glos. 5 num. 5. Gutierrez. 3. parte ad leges regni. q. 99. nu. 7. Non obstat secundum, quia respondetur, regulam. c. qui prior. de regul. iuris. in. 6. inueniri limitatam fauore dotis, siue hypotheca sit tacita, siue expressa, vt colligitur ex generalitate dict. l. assiduis. Non obstat tertiũ, quia q, prior tempore, potior sit iure, etiam priuilegium legis est, hypothecis concessum, aduersus regulam. l. priuilegia. ff. de priuilegijs creditorum. ac ita lex moderans eam regulam in certo casu, magis proprium priuilegium videtur limitasse, ita vt hoc etiã casu verificetur traditio glos. l. 1. C. si aduersus vendit. & cùm hoc priuilegium dotis sit speciale, debet censeri derogasse priuilegio generali d. cap. qui prior. iuxta regul. l. in toto. ff. de regul. iur. quæ etiam habet locum in priuilegijs tribuẽtibus ius ad rẽ. Dec. c. 1. nu. 9. de rescript. Nõ obstat quartũ de regul. l. fin. C. de pactis cõuentis. quia procedit in introductis per legẽ in subsidium: nã aliàs prouisio hominis nõ solet tollere prouisionẽ legis, † iuxta traditionem glo. receptæ. l. 10 2. verb. repellere. C. de iure emphyt. Negus. de pignorib. 4. mẽb. 2. partis. nu. 90. Neq; nouum est, priuilegium per legem tẽpori concessum, aliquo particulari casu limitari. l. pen. §. de religios. Nõ obstat quintũ de. l. vbi adhuc. 29. C. de iur. dot. quia tãtùm probat, mulierem præferri posterioribus creditoribus; nihil autem dicit de anterioribus, quia tẽpore illius legis adhuc non fuerat edita. l. assiduis. C. qui potior. in pignor. quæ de nouo cõcessit, vt etiam anterioribus præferatur. Quod ex eo cõstat. quòd d. l. vbi adhuc. fuit edita ante. l. in rebus. 30. C. de iure dotium. cùm in fine illius fiat mẽtio decisionis d. l. vbi adhuc. & post vtramque fuit edita d. l. assiduis. quia illarum facit mentionẽ, & ibi notauit glos. verb. constitutiones. & in specie aduertit Bolognet. hîc num. 21. ad finẽ. & ita ex his cõstat opinionẽ aduersus communem veriorẽ esse. Quam tamẽ ita debes declarare, vt si mulier habeat generalem, & specialem hypothecam, cogenda est à speciali incipere, iuxta. l. 2. C. de pignoribus. tradit Ripa. l. priuilegia. num. 19. ff. de priuilegijs creditorum. Aymon consilio. 77. numero. 16. Couarru. resolution. libro. 3. cap. 18. numero. 3. Quòd si nihilominus communem amplectaris, illud vtique admittere debes, quòd hypotheca dotis posterior, præferatur tacitæ anteriori, etiamsi statuto cautum sit, quòd hæc tacita habeatur pro expressa: nam cùm attenta veritate, tacita sit, locum habebit dotis priuilegium. Vnde cauendum est ab Andrea Siculo cap. ex literis. numero. 10. de pignoribus. contrarium resoluente, ea ratione, quia cùm statutum disposuerit, vt hæc tacita habeatur pro expressa, vt talis debet iudicari: quod & consuluit Romanus consilio

147. & subscribit Neguſ. de pignorib. 4. memb. 2. partis num. 97. ad finem. & admittit Ripa hîc num. 27. id enim ex suprà traditis confunditur. Neq; obstat ratio adducta in contrarium, quia quoad hunc effectum debet attendi veritas, & non fictio: quod patet, quia ius constituit tacitam hypothecam vxoris haberi pro expreſſa. l. vnica. §. & vt plenius. C. de rei vxor. actio. & tamen Doctores in hoc articulo eã conſiderant tanquã tacitam. & non tanquam expreſſam, vt conſtat ex ſuprà traditis, & aduertit Bolognet. hîc num. 69. Quòd ſi opinionẽ aduerſus communem ſequaris, quæ ſine dubio verior eſt: tamẽ ne communis omnino videatur deſerta, ſaluari poterit, quando ex eo quòd mulier viuit pompoſè, & laſciuè, maritus fuit coactus cedere foro, vel incidit in inopiam, his enim caſibus mulier non vtetur priuilegio prælationis, aduerſus quoſcumque mariti

11 creditores: † ita Ioannes Andre. c. ex parte. de conſuetud. duriùs concludens, his caſibus etiã poſteriores creditores mulieri eſſe præferendos: ſubſcribit Ripa. l. priuilegia. num. 44. ĩ. de priuileg. creditorum. Pelaez de maioratu. 4. parte. quæſtione: 1. limitatio. 2. nu. 8. ad medium. De qua tamen concluſione meritò du-

12 bitari poteſt, quia iure non probatur, neque propter prædictam culpam debet vxor priuilegio priuari, ſaltem illo generali, de quo in cap. qui prior. de regulis iuris. in. 6. Secũdò procedet cõmunis, quando quis habet expreſſã hypothecã, aliàs priuilegiatã: nam huic ſi fuerit anterior, non præfertur tacita hypotheca dotis: text. eſt authẽt. de æqualit. dotis. §. his conſequens. collatione. 7. vbi text. probat, neque præferri tacitæ hypothecæ anteriori aliàs priuilegiatæ. Ad cuius text. intellectum debes aduertere, in eo text. coniũgi tanquam paria, ea quæ non ſunt eiuſdem rationis: nã primum exemplum ibi poſitum de mutuã te pecuniam vt domus ematur, ita accipiendum eſt, vt in eo non cenſeatur cõtracta tacita hypotheca, vt eſt expreſſum l. quanuis. 17. C. de pignorib. notauit gloſſ. d. §. his conſequẽs. verb. agrum. & gloſſ. 1. in fine l quod quis. 18. ĩ. de priuileg. creditorum. & aſſerit receptum Neguſ. de pignorib. 2. membr: 5. partis. num. 3. Ripa. l. 1. num. 10. ſ. in quib. cauſis pignus. & diximus ſuprà. Quod pariter recipiẽdum eſt, quando mutuatur pecunia ad conſtruẽdam domum de nouo, vel etiam nauem. Bartol. l. interdum. in fine. ſ. qui potior. in pignor. Iaſ. l. creditor. num. 4. ſ. ſi cert. petatur. quidquid contrarium ſentiat gloſſ. 1. authẽ. quo iure. C. qui potior. in pignor. quam ſequuntur multi relati per Couarr. reſolutio. lib. 1. cap. 3. num. 7. Vnde oportet, quòd his caſibus expreſsim caueatur de hypotheca: quæ ita expreſsim conſtituta, illud obtinet priuilegium, vt præferatur creditoribus anterioribus, etiam habentibus hypothecas expreſſas. l. licet. C. qui potior. in pignoribus. Cæpolla cautela. 124. num 1. Gutierrez ad leges regni. 3. parte. quæſtione. 98. num. 3. & diximus ſuprà. Quod priuilegium locũ habet, ſiue hæc expreſſa hypotheca conſtituatur tempore mutui dati, ſiue ex

12 poſtfacto, † vt colligitur ex generalitate dict. l. licet. reſoluit Ruinus conſilio 214. num. 10. lib. 1. Curtius Iunior conſilio. 146. & ſequentib. & aduerſus Neguſ. probat Stracha de mercatur. titulo de decoctoribus. vltima parte. nu. 5. In alio autẽ exẽplo, poſito in d. § his conſequẽs. de mutuo dato ad reficiẽdam, vel reparandam rem, fatendum eſt, tacitã contrahi hypothecam. l. 1. ĩ. in quibus cauſis pignus. cum priuilegio prælationis. l. interdum. 5. vbi ponitur ratio. ſ. qui potior. in pignor. & notabiliter explicat Minſingerius in deciſionib. cameræ cẽturia. 1. obſeruatio. 60. & Gutierrez ad leges regni 3. par. q. 98. n 2. Ex illo igitur text. d. §. his conſequens. ita expenſo, apertè colligitur, quòd ſi hypotheca dotis

dotis concurrat cum alia hypotheca expreſſa, vel etiam tacita, aliàs priuilegiata, illi non præferet, ſed tanquã inter pariter priuilegiatos obſeruabitur regula cap. qui prior. de regulis iuris. in. 6. vt aduertit gloſſ. dict. §. his conſequens. verbo, poſterior. communiter recepta. Vnde apertè conſequitur, quòd ſi poſt contractum matrimonium, maritus contrahat cum aliquo, & ei expreſſè hypothecet aliquam rem, etiam ſpecialiter, mulier habens tacitam hypothecam tãquam anterior, indiſtinctè creditoribus poſterioribus præferetur: quod ſentit gloſſ. dict. §. his conſequens. verbo, poſterior. Speculator titulo de obligation. & ſolution. §. 1. num. 45. Bartol. Fulgoſ. Alberic. & Salicet. dict. l. interdum. ſ. qui potior. in pignorib. Neguſ. de pignorib. 4. memb. 2. partis. num. 98. Afflictis deciſione. 306. Parpalia hîc num. 37. Socin. Iunior conſilio. 10 num. 11. lib. 3. & aſſerit receptum Couar. reſolutio. lib. 1. c. 7. num. 2. &. 3. quanuis priuilegium. l. licet. C. qui potior. in pignorib. etiam aduerſus hypothecam dotis anteriorem obtinere, teneat Cępolla cautel. 124. ad fin. Nouellus dote. 10. parte. num. 3. Neguſ. de pignorib. 2. memb. 5. partis. num. 17. Gregorius. l. 30. tit. 13. partita. 5. verbo, El poſtrimero. quorum opinionem dixit probabilem Alciat. hîc num. 21. & eam tanquam æquiorem ſequitur Matienço. l. 7. titul. 16. libr. 5. ordinamenti. gloſſ. 5. num. 8. Sed apertè confunditur per d. §. his conſequens. expenſum vt ſuprà. Cõſequitur etiam, quòd ſi hypotheca dotis fuerit poſterior, non præferetur prædictis hypothecis aliàs priuilegiatis anterioribus, imò tunc illis poſtponetur, vt clarè inſinuat dict. §. his conſequens. & ibi notat gloſſ. verbo, poſte-

13 rior. † & per locum ab ſpeciali ſentit, quòd hypotheca dotis poſterior, præferetur aliis hypothecis anterioribus, ſiue expreſsis, ſiue tacitis: nam cùm tex. dict. §. his conſequens. probet, non præferri hypothecis aliàs priuilegiatis, ſiue fuerunt tacitæ, ſiue expreſſæ, apertè ſentit præferri aliis non priuilegiatis, ſiue tacitis, ſiue expreſsis, pro opinione quam defendimus. Et tenebis menti, hoc priuilegium prælationis ſoli mulieri concedi, ita vt tanquam merè perſonale, neque poſsit alteri cedi, neque ad hæredẽ mulieris tranſire, vt colligitur ex. §. fuerat. in fine. Inſtitut. de action. & eſt expreſſum. l. vnica. C. de priuileg. dotis. & receptam eſſe ſententiam reſoluit Iaſon. d. §. fuerat. numer. 94. Ripa. l. 2. §. final. numer. 18. ĩ. de priuilegijs creditor. Neguſ ſantius de pignoribus. 4. memb. 2. partis. numer. 94. Contrarium tamen tenet Gomez. dict. §. fuerat. numer. 36. motus ex eo, quia priuilegium tacitæ ſtipulationis, & tacitæ hypothecæ æquiparantur. l. vnica. §. & vt pleniùs. C. de rei vxoriæ actione. Sed priuilegium tacitæ ſtipulationis tranſmittitur ad hæredem mulieris. l. vnica. §. illo proculdubio. C. de rei vxoriæ actione. ergo pariter & priuilegium tacitæ hypothecæ cum ſua prælatione ad eum tranſire debet. Item quia hoc priuilegium conceſſum eſt doti: ergo ſimul cum dote ad quemcunque tranſire debet. l. in omnibus cauſis. ĩ. de regulis iuris. Sed his non obſtantibus, non eſt recedendum à recepta concluſione: pro qua eſt text. clarus. authentico, vt exactione inſtante dotis. poſt principium. collatione. 7. dum inquit, hoc priuilegium prælationis non competere creditoribus mulieris, neque eius hæredibus, & meritò, quia cùm huiuſmodi priuilegium perſonale cenſeatur. dict. §. fuerat. in fine. ſuccedit regula. l. quia tale. ĩ. eodem. Neque obſtant Gomezij rationes: nam ad primam reſpondetur, verum quidem eſſe, quòd priuilegium tacitæ hypothecæ, quaſi doti conceſſum, tranſit in quẽcumque, cum ipſa dote, vt agnoſcit Bart. hîc nu. 1. cõmuniter receptus, vt aſſerit Neguſſan. de pignoribus.

4.memb.2.partis.num.30.Cæterùm priuilegium prælationis huic tacitæ hypothecæ conceſſum, tanquam merè perſonale in alium non tranſibit.l.vnica.C.
14 de priuileg.dotis. † Illud vtique verum eſt, priuilegium hoc prælationis in filios mulieris tranſire. l. aſsiduis. §. exceptis. C.qui potior.in pignorib.Bart.hîc nu.8. Baptiſt.de priuileg. dotalib. centuria. 1. num.21. Addendo tamen, non tranſire ad eos, tanquam ad hæredes matris, ſed tanquam ad filios, ratione ſanguinis. gloſſ.2.l. vnica.C. de priuil.dotis. ita vt dos data matri, quæ ſecundùm conſuetudinem tranſit ad eius filios, iuxta nota ta.l dos à patre. C. ſoluto matrimonio. tranſeat ad eos cum priuilegio prælatio-
15 nis, etiamſi matris non ſint hæredes. Iaſ. d §.fuerat.nu.94. Nouellus de dote. 10. parte.num.26. Et eſt text.in authent. vt exactione inſtante dotis. poſt princ.col la.7. vbi exprimitur priuilegium prælationis non concedi hæredibus, ſed filijs. Vnde colligitur, quòd dum d.l.vnic. C. de priuileg.dotis.probat, priuilegiũ prælationis cõceſſum doti quoad actiones perſonales, non tranſire ad hęredem, debeat limitari, vt tamen tranſeat ad filios ſuſceptos ex eo matrimonio: vt ibi expreſsit gloſſ 2.& gloſ.1.l.etiam. 19. Ĵ.eo. gloſſ.authen. vt exactione inſtante dotis.verb.vt hæredibus. colla. 7. Reſoluit Alexand.l.etiam.in princip.num.3.Ĵ.eo. faciunt tradita per eundem Alex.l. Neſennius.§.fin. num.3.Ĵ.de re iudicat. Vnde cauendum eſt à Bart.hîc num. 7. dũ generaliter dicit, priuilegium prælationis quoad actiones perſonales, non tranſire in alium. Cauẽdum etiam eſt à Bar. hîc num.8.dum dicit, priuilegium prælationis quoad hypothecas, non tranſire in hæredes,& tamen trãſire in filios: quaſi velit, priuilegium prælationis quo ad perſonales actiones, non tranſire in filios, cùm de eo numero præcedenti expreſſè dixerit in alium non tranſire, vt expendit Paul. l. etiam.in princ. nu. 2.Ĵ.eo. Cui Bart. opinioni ſubſcribit Aretin.hîc colum.antepenult. poſt mediũ. & defendit Gomez. d. §. fuerat. nu.36. & ſequen.id enim ex ſuprà traditis apertè confunditur. Addendo tamen, quòd vt huiuſmodi priuilegia tranſeant ad filios, oportet eſſe procreatos ex eodem matrimonio, vt colligitur ex dict. l. aſsiduis.§ exceptis.& aduerſus gloſ. 1.l.etiã in princ.Ĵ.eo.reſolũit Alexand.ibi nu. 3. Iaſon.l.ſi cum procuratore.num.8.Ĵ. de re iudic.Socin. conſil. 84. num.3.libr.1. Ruin.conſ.163.num 2.libr.4 Menoch. conſ.40.num 35.lib.1.& aſſerit receptũ Nouel.de dote.10.parte.nu.26. Nẽguſ. de pignorib.4.memb.2.partis. num.95.
15 † Et ſecundùm iſtam opinionem conſuluit Alexan.conſ.58.num.4.lib.7.Quinimò non ſolùm tranſit ad filios, ſed etiã ad quoſcumque alios deſcendentes ex prædicto matrimonio, vt eſt expreſſum in authẽ. vt exactione inſtante dotis.ad mediũm.colla.7.& reſoluit Alex. l.etiam in prin n.3.Ĵ.eo.Iaſ §.fuerat.nu. 94.Inſtit.de action. Vltimò aduertendum eſt, huiuſmodi priuilegium prælationis non obtinere vires in præiudiciũ alterius mulieris, ſuam etiam dotẽ repetentis; ſed tunc inter eas obſeruabitur regula.c.qui prior. de regul. iuris. in.6. quod expreſſè probat d.l.aſsiduis.§. exceptis.& auth. vt exactione inſtante dotis.ad mediũ.colla.7. reſoluit Nouel. de dote.10.parte.nu.28.Purpurat.l. ex conuentione num.66.C.de pact.Baptiſt.de priuil.dotalib.cẽtu.1.n.22.Neguſ.de pignorib.4.memb.2.partis.num.96 declarando tamen cum Aretin.conſil.32.nu. 5.Et pari ratione ſi fiſcus & dos concurrant, obſeruabitur inter eos regula d.c. qui prior.vt eſt expreſſum.l.2.C. de priuil.fiſci. & reſoluit Nouell. de dote.10. parte.num.28.Neguſ.de pignorib.4.mẽbro.2.partis.num.108.Neque obſtat, q in hac materia prælationis magis inuenitur priuilegiata dos, quàm fiſcus, vt ſuprà diximus: & quãdo concurrunt duo pri-

priuilegiati, ſemper præfertur ille qui in ea materia magis reperitur priuilegiatus.l.verum.§.fin.ſ.de minorib. quia reſpondetur, argumẽtum cõcludere, quãdo omnia eſſent paria, vt quia non conſtaret de prioritate, vt hîc aduertit Socin.num.15.Cæterùm ſi minus priuilegiatus prioritate tẽporis ſit munitus, prę ferẽdus venit ex regula. c. qui prior. de regul.iuris.in.6.Et tenebis mẽti, hoc priuilegium prælationis non eſſe conceſſum rebus donatis propter nuptias, vt eſt expreſſum. d.l.aſsiduis. ad finem.& auth.de æqualitat.dotis.§. his cõſequẽs. colla.7. quæ quidẽ iura ſupponunt pro bonis donatis propter nuptias, bona alia mariti cẽſeri tacitè hypothecata; & tamen huic tacitæ hypothecæ non eſſe
16 conceſſum priuilegiũ prælationis, † notat Bald.l.vnica.num.26. C. de priuileg. dotis.Aretin.hîc col.antepen. ad med. Baptiſt.de priuil. dotalib. cẽturia.1.nu. 23. & eleganter proſequuntur Neguſ. de pignorib.4.memb.2.partis. num. 64. Anton.Gomez.l.Tauri.50.nu.41. Quibus adde text.in authẽtic. vt immobilia ante nuptias donationis.poſt principiũ. colla.5. declarando tamẽ vt per Panor. cap.ex literis.num.9.& ibi Andre.Sicul. num.13. de pignorib. Neguſ.vbi ſuprà. num.65.Couar.reſolutio.libr.1.c.7.nu. 1.verſ.eodẽ pacto.Et ita eſt explicandus Cephalus conſ.762. à num.5 libr.5. quẽ vide.Tertia principalis concluſio in hac
17 materia ſit, quòd licèt tacita hypotheca dotis, præferatur alijs hypothecis tacitis anterioribus, vt ſuprà diximus: tamẽ expreſſa hypotheca dotis non præferetur alijs expreſsis anterioribus: ita Salic. d.l. aſsiduis.num.3.ad finem.& probant Socin.hîc num.fin.Ripa num.1.Bulgarin. num.43.Crot.num.69.Alciat.num.17. Vincent.num.52.Ripa.l.2.in principio. num.8.&.§.fin. num.20.Ĵ.de priuil.creditor.Corraſ. d.l. qui liberos.num.235. Couar.reſolutio.lib.1.cap.7. num. 1. ad finem, Gutier.ad leges regni.3.parte. q. 99. num. 8. quia hoc etiam caſu militat ratio gloſ.d.l. aſsiduis. quòd lex non ſolet nocere iuri, quod quis ex propria cõuẽtione acquiſiuit: & quia fiſcus habens expreſſam hypothecam, non præfertur alijs creditoribus habẽtibus expreſſas anteriores.l.ſi pignus.8.ſ.qui potior.in pignor.ergo idẽ recipiẽdum eſt in dote, iuxta æquiparationem.l.2.C. de priuil.fiſci. Contrariam tamẽ ſentẽtiam, imò quòd qua ratione tacita hypotheca dotis prę fertur alijs tacitis anterioribus, eâdem etiam expreſſa hypotheca dotis debet præferri alijs expreſsis anterioribus, tenet Angel.auth.de æqualit.dot.§. his cõ ſequẽs.colla. 7. & ſubſcribit Aretin. hîc col.antepen.ad mediũ. & latè defendit Iaſon.2.lectu.à num.5. & magis probat Nouel.de dote. 10. parte.num.36.Soci. Iunior hîc num.242.& conſ.10.nu. 14. lib.3. Quæ opinio indubitata redditur, ſi eam opinionẽ admittas, quã tanquam veriorem defendimus, quòd tacita hypotheca dotis præferatur alijs expreſsis anterioribus. Sed & admiſſa magis communi, quòd alijs tantùm tacitis præferatur, adhuc opinio Angel. videtur verior, per text.d.l.aſsiduis. vbi Iuſtinianus reprehẽdit veteres, qui cùm dediſſent prę lationẽ vxoribus quoad actiones perſonales, eandẽ eis nõ tribuerunt circa hypothecas: quorum defectum ſupplẽs ſubdit, ſe eandẽ dare prælationẽ vxoribus circa hypothecas. † Expẽde igitur, quòd veteres non debuerunt præbere hanc prælationẽ vxoribus, niſi quoad expreſſas hypothecas: nam tacitæ illis fuerunt incognitæ, vt potè nouè introductæ per Iuſtinianum.l.vnica.§.& vt pleniùs. C. de rei vxor.actio. ergo ſuppletio Iuſtiniani propriè intelligẽda eſt, vt quoad expreſſas hypothecas prælationẽ conceſſerit: & ad rationes contrarias ſuprà ſatisfecimus. Illud certum eſt, quòd tacita hypotheca mulieris anterior, præferenda eſt expreſſæ hypothecæ alterius poſteriori: nam cùm DD. dubitent, vtrùm

tacita hypotheca præferatur expreſſæ anteriori, pro conſtanti habent, quòd præferatur expreſſæ poſteriori; & quia licèt cum communi, tacitis hypothecis non concedamus ius prælationis reſpectu expreſſarum, non tamen ei debet denegari ea prælatio, quæ ſecundùm regulas ordinarias competit. c. qui prior. de regulis iuris. in. 6. & videtur tex. l. vnica. C. rẽ alienam gerẽtibus. & ita pro cõſtãti tenet additio Capellæ Tholoſanæ. quæſtio. 217. ad finẽ. & alij ſuprà relati, & Gutier. de iuramẽ. confirmator. 1. parte. cap. 46. num. 7. & ad leges regni. 3. parte. q. 99. num. 9. Et facit, quia regula d. c. qui prior. & in tacitis, & in expreſsis hypothecis locum ſibi vendicat. Fulgoſ. conſil. 132. num. 1. Vnde cauẽdum eſt ab Angelo Aretin. §. fuerat. num. 12. Inſtitut. de action. dum tenet tacitam hypothecam dotis non præferri expreſſæ poſteriori, & ita meritò illum reprehendit Neguſ. de pignorib. 4. membr. 2. partis. num. 98. Couarr. reſolut. lib. 1. cap. 7. num. 1. verſ. quarta concluſio. Et pariter mulier habens hypothecam expreſſam, præfertur creditoribus habẽtibus tacitas: nam ſi habẽs tacitam, illis præfertur, vt ſuprà diximus, à fortiori ſi habeat expreſſam: & poſt Salic. concludit Neguſ. de pignoribus. 4. mẽb. 2. partis. num. 99. Couar. reſolu. lib. 1. cap. 7. num. 1. verſic. ſecunda concluſio. Iuxta quæ inſurgit neceſſaria dubitatio, ſi maritus tradat creditoribus res, in quibus vxor habebat ius prælationis, quo iuris remedio ei cõſulatur? Et quidẽ ſi res illæ extant penes creditores, certũ eſt, mulierẽ earum poſſeſsionẽ auocare poſſe per hypothecariam. l. ſi cùm vẽditor. 66. §. de euiction.

18 †Bonus text. l. fin. §. etſi præfatam. verſi. ſin verò hæredes. C. de iure deliber. in terminis Purpurat. l. ex conuẽtione. nu. 62. C. de pactis. Quinimò ſi is creditor, ſciẽs mulierẽ ab eo rẽ auocare poſſe, prędictam rẽ in tertium alienauerit, conueniri poterit, ac ſi poſſideret, cùm dolo deſierit poſsidere. l. ſi fundus. 16. §. in vẽdicatione. §. de pignorib. quòd ſi bona fide in tertium alienauerit, tunc ipſe creditor conueniri non poteſt, cùm neque rẽ poſſideat, neq; dolo eã deſierit poſſidere: vnde neceſſariò cõueniẽdus eſt ille, qui rẽ hypothecatam poſsidet, quia ad eum tranſiuit cum ſua cauſa. c. ex literis. de pignorib. & eſt text. l. 1. §. de diſtractio. pignorum. tradit Bar. l. pupillus. poſt princip. & ibi Angel. num. 1. ff. quæ in fraudem creditor. Quòd ſi prædicta res perẽpta eſt, vel etiam fuit præſcripta per poſſeſſorem bonæ fidei, ita vt ab eo auocari non poſsit, tũc in ſubſidium dabitur actio aduerſus primum creditorẽ, qui rẽ mulieri hypothecatam alienauit in tertiũ bona fide, & ſic fuit cauſa, ob quam mulier excludatur à iure ſuo: ita gloſſ. fin. l. 1. §. de diſtraction. pignorum. quæ relata ad text. ſentit, totum pretiũ, quod accepit creditor ratione prædictę alienationis, eſſe mulieri in eo caſu reſtituẽdum, & cum ea tranſeunt Baldus & Alberic. ibi. Cęterùm Bart. Fulgoſ. & Salic. ibidẽ exiſtimant, quòd tantùm à prędicto creditore auocari poſsit ea pars pretij, quam habet vltra ſuum debitum, & ſic ex cauſa lucratiua: eam autẽ partẽ pretij, quæ ſibi re vera debebatur, reddere non tenetur, quia hanc videtur habere ex cauſa oneroſa, & ſic reſtituere nõ tenetur, iuxta notata. l. mater. C. de reiuẽdicat. & ita etiam Paul. conſil. 62. col. 1. ad medium. lib. 1. Faber. §. itẽ ſi quis in fraudẽ. num. 25. ad finẽ. Inſtit. de action. Alexand. conſil. 108. num. 10. lib. 5. Neguſ. de pignorib. 4. mẽbr. 2. partis. num. 58. Grammatic. q. 1. num. 8. poſt deciſiones. Sed ad veram reſolutionem diſtinguendum eſt: † aut enim prædicto creditori debebatur ſpecies, aut pecunia. Primo caſu dicendum eſt, quòd ſi ea res non poteſt recuperari à poſſeſſore, tũc pretium non poteſt repeti à creditore, quaſi hypothecatum ipſi repetẽti: nam regula iuris ciuilis eſt, quòd pretium habitum

19

bitum, ex re hypothecata alienata, non cenſetur hypothecatum: vt colligitur ex d. l. 1. §. de diſtract. pignor. l. quanuis. C. in quibus cauſis pignus. l. idemque. §. fin. §. qui potior. in pignorib. tradit Bart. l. qui à debitore. in fine. ff. quæ in fraudẽ creditor. Iaſon. §. item Seruiana. nu. 39. Inſtit. de actio. & l. ſi eum ſeruum. num. fin. & ibi Alciat. nu. 6. §. ſi certum. petat. Vnde prælatio, quæ in hypotheca conſiderari poterat, in pretio conſiderari nõ poteſt, ac proinde re hypothecata perẽpta, non totum pretium, ſed quatenus pretium creditor videtur habere ex cauſa lucratiua, ab eo reperi poterit ex æquitate. l. ſi me & Titium. §. ſi certum petat. & ita Bartol. l. 1. ad finem. §. de diſtract. & ita Bartol. l. 1. ad finem. §. de diſtract. pignorum. Neguſſant. de pignoribus. 1. mẽbro: 5. partis num. 48. Cæſar de Vrſilis in additio. ad Afflictis deciſio. 290. numer. 5. Neque obſtat replicatio Neguſ. de pignorib. 4. mẽb. 2. partis. numero. 59. quòd licèt prædicta vera ſint regulariter: tamẽ non debent admitti in dote, quia cùm illa cenſeatur ius vniuerſale, vt dictum eſt in rubric. §. eodẽ, in tertia parte. in ea pretium ſuccedit loco rei. l. ſi rẽ & pretium. §. de petition. hæredita. ac proinde prout res erat hypothecata, ita etiam debet cenſeri hypothecatum pretium, quod ſuccedit loco ipſius rei: expreſſè Capicius deciſione. 78. ad finem, quia reſpondetur, actionem perſonalem dotis, cenſeri poſſe vniuerſalem; non ſic hypothecariam, vel reiuẽdicationem, per quas ſingulæ res petuntur, imò cenſentur ius particulare, & conſequenter pretium non debet ſuccedere loco rei, neque cenſeri hypothecatum: quod pro conſtanti tenet Bart. l. 1. in fine. & ibi Salice. §. de diſtract. pignorum. & tradit Neguſſant. de pignoribus. 4. membr. 2. partis. num. 59. Hieronymus Gabriel conſil. 37. num. 4. Iuxta quæ venit explicandus text. l. ſi conuenerit. 18. in princip. §. de pignor. actio. dum probat, quòd ſi nomẽ debitoris ſit datum

20

in pignus, & ſoluatur ſpecies, ea ſpecies cẽſetur hypothecata, vt tradit Paul conſil. 62. col. 1. lib. 1. Nam eſt aduertẽdum, ſub hypotheca nominis, illud omne, qđ ſoluitur ratione illius nominis, venire ſub hypotheca. l. nomẽ. C. quæ res pignori. & ideò nihil mirum, ſi quod ſoluitur, pignori ſit obnoxium. † Capicius de ciſio. 78. num. 3. Diuerſum erit, quando res certa hypothecata eſt, nam tunc pretium habitum ex re hypothecata, non cenſetur hypothecatum, & ſuprà dictũ eſt. In ſecundo autem caſu, quando pecunia erat hypothecata, & maritus illam tradidit alteri, qui bona fide illam conſumpſit, vxor illam poterit condicere ab illo ſecundo creditore: quia genus perire non poteſt. l. incendium. C. ſi certum petat. & ita Bartol. l. pupillus. ante finẽ. ff. quæ in fraudem creditorũ. ſubſcribit Paul. conſil. 62. colum. 1. ad finẽ. lib. 1. Thomaſius Grammaticus. q. 1. nu. 5. poſt deciſiones. & receptam eſſe opinionẽ aſſerit Stracha tractatu de mercatura. tit. de decoctoribus. vlti. partic. vlti mæ partis. Cephalus conſil. 86. in fine. lib. 1. Matienço. l. 7. tit. 16. lib. 5. ordina. gloſſ. 5. num. 16. Non eſt tamen omittẽdũ, quòd Cuman. d. l. pupillus. nu. 5. aduerſus hanc communem traditionẽ arguit, ex eo quòd pecunia non poteſt videri hypothecata priori creditori in genere, ſed magis in ſpecie, & ideò ſequuta conſumptione bona fide, nihil reperi poteſt: ſubſcribit Cephalus. cõſ. 555. n. 7. lib. 4. Phanuncius de inuẽtario. 5. parte. nu. 174. Thomaſ. Grãmat. q. 1. nu. 7. poſt deciſiones. Sed defendẽdo cõmunem, prædictæ rationi facilè reſpondetur. Primò, quòd pecunia in genere hypothecari poteſt. l. idemque. §. fin. §. qui potio. in pignorib. vnde quando ſoluitur creditori, cum ſua cauſa in eum trãſit. c. ex literis. de pignorib. Cũ igitur pecunia in genere debita, nunquã poſsit dici extincta, & conſequẽter neq; cõſumpta, quaſi ſemper extet, per hypothecã vẽdicari po-

poterit.l.fi fundus.§.in vẽdicatione.ff.de pignor.facit quod Bal.l.mater.nu.15.ad fi.C.de reuẽdic. Licèt igitur,quãdo ſpecies vel quantitas in ſpecie hypothecatur,ſi res pereat,in conſequẽtiam hypothecata tanquã acceſſoria cẽſeãtur extincta,vt ſuprà diximus nu.19.tamẽ quãdo pecunia in genere hypothecatur,cũ pecunia in genere non poſsit videri cõſumpta d.l incẽdium. C.ſi cert.petat.pariter & hypotheca videtur durare,vt clarè eſt de mẽte Bart. d.l. pupillus. ad fin. quidquid cauilletur Thomaſ. Grãmati. q.1.nu. 7. poſt deciſiones. & ideò text. l.deniq;.ff.de iure fiſci.dicit,q; res,& non perſona conuenitur, vt ibi per glo.quidquid aliter explicet Coſta ſelectar. lib.2. c.15.ad finem.Itẽ & ſecundò reſpondetur,quòd licèt admittamus,conſumpta pecunia videri extinctã hypothecã: tamẽ ne alicui ſine facto ſuo, ius quæſitũ tollatur.l.id quod noſtrũ.ff de regul.iuris lex conceſsit potioricreditori condictionẽ ex lege,ad reuocãdam pecuniã poſteriori ſolutam,vt probat.l. fin. §.etſi præfatã. ad finem. C. de iure deliber. & l pecuniã.C.de priuil.fiſci. & ibi expreſſè Salicet.ad finẽ. & ante eum Ioannes Andre.in additio.ad Specul. tit.de obligat.& ſolut. in rub. col.pen.poſt prin.& eſt de mẽte omniũ,vt oſtẽdit Stracha de merca.tit.de decoctorib.vlt.p.§. fi.n.31. Cephalus conſil.86.in fin.lib.1. Gutier. ad leges regni.3.parte.q.100.n.9.Capic. deciſ.78.n 5. Ex quibus iã infertur vera reſolutio ad quæſtionẽ motam per Afflictis deciſio.190.Nã cuidã creditori erãt obligata omnia bona debitoris: poſteà debitor ex cauſa trãſactionis dedit quatuormilliaducatorũ alteri creditori,quę prior creditor volebat reuocare: quæritur vtrùm poſsit?& Afflictis ibidẽ nu. 6. refert fuiſſe iudicatum, reuocare non poſſe,iuxta regulam.l.pupillus.ff. quæ in fraudẽ creditor.&.l.ſi nõ expedierit §.1. ff. de bon.autho.iudic. & quia ex contraria opinione totus mũdus eſſet in litibus, & impediretur cõmerciũ inter mercatores. Neq; obſtat d.l.pecunia.C.de priuil.fiſci.quia reſpõdet Afflict.d.n.6.eſſe intelligẽdã de creditore priuilegiato,& nõ habet locũ in creditore potiori ratione hypothecæ; quia is nõ dicitur priuilegiatus creditor:ſubſcribit Pariſ conſi. 69.nu.2.lib.4.Boſſius tractat. de fiſco,& eius priuileg.nu.34.Grãmat.q.1.in fine, poſt deciſiones. Ioſeph.in deciſio.Peruſina.45.nu.4.Phanunt.de inuentario.5. par.nu.147.Couar.pract.quęſt.c.29.nu. 2.Gutier.ad leges regni.3.part.q.100.n. 5.&.7.Cęterũ hæc opinio ex ſuprà tradi tis apertè cõfunditur: & ita etiã prædictã Afflictis deciſionẽ in ſpecie impugnat Stracha de decoctorib.vlti.partic.vltimę par.à nu. 30.& Cęſar de Vrſillis in additio.ad Afflict.d.deciſ.190. nu.5. & ſecurè Capic.deciſ.78.nu.1. Et vtiq; aduerſus Afflict.& ſequaces eſt tex.expreſſus.d.l.pecunia.C.de priuil.fiſc.Neq; ſatisfacit reſpõſio illi aſsignata per Afflict. d.deciſ.190.nu.6. q; procedat † in habẽte hypothecã priuilegiatam & nõ in eo qui tantũ habet hypothecã nõ priuilegiatã,vt eũ interpretatur Couarr.pract. quæſtio.c.29.nu.2.& Gutier.3.par.ad leges regni.q.100.nu.2.&.3. ex quo inferunt,falſum aſſeruiſſe Anton.Capic.deciſ.78.nu.5.&.6.d.l.pecunia.etiã procedere in debitore priuilegiato,nõ ratione hypothecæ, ſed ratione priuilegij inter perſonales actiones: nã circa hãc reſpõſionẽ in primis eſt aduertendũ, q; in ea præſupponitur in d.l.pecunia.agi de hypotheca priuilegiata: quod tamẽ minimè verũ eſt, nã agit de tacita hypotheca fiſco cõpetẽte:quæ tacita hypotheca nõ eſt priuilegiata,ſed regulatur ſecundũ regulã cõmunẽ.c.qui prior.de regul. iur.in.6.vt cõſtat ex.l.vnica.C. rẽ alienã gerentib.tradit Neguſ.de pignor.4.mẽbro.2.par.nu.98.ergo non eſt verũ,quòd in d.l.pecunia. agatur de priori,ratione hypothecæ priuilegiatæ,ſed tantùm de potiori, ratione ſimplicis hypothecæ, iuxta

21

iuxta.l.eos.C.qui potiores. in pignorib. Item quia præſupponitur in prædicta reſponſione,quòd Afflictis reſpõdeat modo ſuprà relato. Quod tamen non eſt verum,quia Afflictis ſimpliciter vult d. l.pecunia.non habere locum in potiori, ratione hypothecæ, ſed tantùm in creditore priuilegiato,iuxta terminos tituli.ff. de priuilegijs creditorum. & ſic de creditore priuilegiato inter perſonales actiones. Quæ reſponſio etiam falſa eſt; quia d.l. pecunia. agit de fiſco, qui præfertur ratione tacitæ hypothecæ, iuxta l.1.C.in quibus cauſis pignus tacitè contrahatur. & non ratione priuilegij inter perſonales. Item nulla poteſt dari ratio differentiæ inter potiorẽ ratione hypothecæ,vel priuilegij inter perſonales: & ideò talis reſponſio admittẽda non eſt. Et patet ex eo,quia gloſſ.2.d.l.pecunia. dubitat,vtrùm illud quod ibi deciditur in fiſco potiore ratione tacitæ hypothecæ, habeat etiam locum in potiori,ratione priuilegij inter perſonales?Et concludit,idem eſſe admittendum:quod & tenuit gloſſ.l. ſed an hic. ff. quod cum eo. gloſſ.l.deferre.§.fin.ff.de iure fiſci.& probat Paulus & Salicet.dict.l.pecunia.Bartol.& Angelus num. 1.l. pupillus.ff. quæ in fraudẽ creditorũ,& tãquã cõmunem probat Romanus conſilio.111. & Iaſon l.intereos.numer.8.ff.de re iudicat. Cephalus conſil.86.num.4.libr.1. Gregor. l.11.titul.14.partita.5.verb.Han demãda.in fine. quidquid controuertat Cumanus dict.l. pupillus. num. 6. & poſt eum Cephalus conſil.555.numero.12. libro.4. Ex quorum mente apertè colligitur, quòd faciliùs ille qui eſt potior ratione hypothecæ,reuocat, quàm ille qui eſt potior ratione priuilegij inter perſonales,contra id quod ſentit Afflictis ſuprà relatus. Item quòd ille qui tantùm ratione priuilegij inter perſonales eſt potior, etiam reuocat iuxta terminos dicta.l.pecunia. Ex quo patet labi Couarru. practicarũ quæſtionum cap.29.numer.2. dum carpit Antoniũ Capicium deciſion.78.numer.5.&.6.renentem.d.l. pecunia. procedere etiam in creditore priuilegiato inter perſonales:quod Couarru.dicit eſſe contra mẽtem omnium: nam verius eſt,id quod Capicius dicit,eſſe ſecundùm omnium mentẽ,vt conſtat ex ſuprà traditis. Et retenta hac opinione aduerſus Afflictis & ſequaces,non obſtabunt rationes pro eorum opinione adductæ.: nam ad primam reſpondetur,quòd dict.l pupillus.ff.quæ in fraudem creditorum. cum ſimilibus,procedunt, quando creditores ſunt pares, vt regulariter contingit in creditoribus habentibus perſonales actiones.l.priuilegia.ff. de priuilegijs creditorum.l.11.tit.4. partita.5. nam ſi tũc omnes concurrant ad petendum, obſeruabitur diſtinctio dictę.l. pupillus. ſi verò omnes non concurrant, tunc ille qui fuit diligens in credito ſuo petendo, ſolutum ſecurè retinet: neque alij creditores reuocabunt, ex ratione d.l. pupillus.in fine. Diſtinguendo tamen cum Iureconſult.l. ſi nõ expedierit.§.1. ff. de bonis authoritate iudicis.tradit glo. 2.l.intereos.ff. de re iudicat.Baldus conſilio.432.caſus talis eſt.libr.1. Romanus conſilio.111.in fine.Alexand.l.fin.§.etſi præfatam.num.8.C.de iure deliber.Riſpa.l.priuilegia.num.57. ff. de priuilegijs creditorum. proſequitur Matienço.l.7. titulo.16.libro.5.ordinamẽti.gloſſ.5.numero.15. Si autem creditores non ſint pares, non habent locum prædicta iura,ſed locus eſt deciſioni dict.l.pecunia. &.l.nam & hic.ff.quod cum eo.&.l.procuratoris.§ planè.ff. de tributario actione. Vnde Gregorius.l.11.titul.14.partita.5.gloſſ.A que vence.&.l.9.titulo.15. partita.5.verbo, Venee. & Matienço.l. 7.titulo.16.libro.5.ordinamenti.gloſ.5. numero.16.generaliter dicunt,creditores priuilegiatos poſſe auocare ſolutum poſterioribus creditoribus. Vnde reijciẽda eſt noua diſtinctio Matthæi Bruni

tra-

tractatu de cession. bonorum. quæstione. 24. principali. numer. 7. dum distinctionem suprà relatam circa creditores pares, applicat etiam creditoribus priuilegiarijs, sic limitans d. l. pecunia. Quod tamen est contra illius generalitatem, & mentem omnium, vt per Cumanum l. inter eos. num. 2. & ibi Iason. à num. 7. ff. de re iudicat. Non obstat secunda ratio Afflictis, quia licèt creditores non sint securi, satius est id permitti, quã nõ sucurrere creditoribus qui sibi per hypothecariam prouiderunt: argumento l. ita vulneratus. versicul. quod si quis. ff. ad legem Aquiliam. aduertit Stracha de decoctoribus. vltima particula vltimæ partis, num. 31. Vnde videmus, quòd licèt data pecunia aliena, & sequuta consumptione, reconcilietur mutuum. l. nã et si fur. ff. si certum petatur. & etiam recõcilietur solutio. l. Cassius. ff. de solutio. tamen si ille qui dedit pecuniam alienã, non sit soluẽdo, succurretur domino pecuniæ per actionem in factum, aduersus illum qui pecuniam re vera alienam cõsumpsit, vt per Zasium. l. si à furioso. num. 11. ff. si certum petatur. Ad perfectam tamen explicationem huius articuli & quæstionis, illud in primis pro certo tenendum est, hanc quæstionem tantùm locum habere, quando primus debitor non est soluendo: nam reuocatio tantùm conceditur in subsidium. authentic. hoc si debitor. C. de pignoribus. & ita Ioannes Andreas in additio. ad Speculum, titulo de obligationib. & solutionib. in rubric. columna pẽultima. Bartolus & Angelus num. 11. in fine. l. pupillus. ff. quæ in fraudem creditorũ. Baptista de Sancto Blasio de priuilegijs dotalibus. centuria. 1. num. 20. Cephal. consilio. 86. à num. 12. libro. 1. Menoch. consil. 25. num. 10. libr. 1. & probat Ordinatio. lib. 3. titul. 74 in fine princip. Item, quòd si ille cui facta est solutio, sciebat esse alios creditores potiores, & nihilominus accepit solutionem, sine dubio per hypothecariam conueniri potest: quasi dolo desierit possidere. l. si fundus. §. in vendicatione. ff. de pignoribus. & in specie probat. l. deferre. §. final. ff. de iure fisci. tradit Iosephus decisione Perusina. 45. numero. 20. & idem erit si præstet cautionem de restituendo potiori. l. ex facto. 53. §. final. ff. de peculio. nam tunc ratione cautionis cõuenietur. Salicet. l. pecunia. ad fin. C. de priuil. fisci. ac si illi nulla esset facta solutio. Paul. consil. 285. visis. post princip. libr. 1. Tota igitur dubitatio remanet, quando creditor secundus ignorabat esse alios creditores potiores, & acceptam pecuniam bona fide consumpsit: in quibus terminis vera resolutio pendet ex vero intellectu dict. l. pecunia. C. de priulegijs fisci. quæ quidem duos habet intellectus. Primus est, quòd contineat priuilegium speciale fauore fisci, vt ibi tradit Fulgosius & l. cùm fundus. §. seruum tuum. colum. fin. ff. si certum petatur. & l. ex facto. §. fin. ff. de peculio. Cumanus. l. pupillus. numero. 5. in fine. ff. quæ in fraudem creditorum. Alciatus. l. filiusfamilias. numero. 4. ff. si certum petatur. & pro constanti tenet Costa selectarum. libr. 2. cap. 15. ad finẽ. & in puncto iuris verius existimat Couarru. practicarum quæstionum. cap. 29. numero. 1. Quibus adde Bald. l. fin. numer. 3. in fine. C. depositi. & Roman. consil. 111. num. 1. & est de mente glos. l. quia autem. §. sciẽdum. verb. edictum. ff. quæ in fraudem credit. Menoch. consil. 25. num. 1. & 2. libr. 1. Et pro hac opinione potest expendi d. l. pecunia. C. de priuileg. fisci. ibi, Extraordinario iure, id est, speciali, vt ibi exponit Salic. post princip. Contrariã tamen opinionẽ, imò illũ tex. generaliter procedere in eo qui ratione hypothecæ, vel ratione priuilegij personalis erat præferẽdus alijs creditoribus, tenet gl. 2. d. l. pecunia. & sequũtur Angel. Paul. & Salic. ibi, & esse magis cõmunẽ opinionẽ fatetur Cuma. d. l. pupillus nu. 5.

num. 5. in fine. Afflictis decis. 190. nu. 3. Bossius tractat. de fisco, & eius priuileg. num. 34. & asserit receptum Cephalus cons. 86. num. 4. lib. 1. & Strach. de decoctorib. vltima part. vltimæ partis, nu. 30. Matien. l. 7. tit. 16. lib. 5. ordinam. glos. 5. nu. 16. & tenent alij citati per Gutierrez ad leges regni. 3. part. quæst. 100. num. 2. &. 5. & ita in practica obtinuisse asserit Auend. l. 32. Tauri. glos. 1. num. 8. Et pro illis facit, quia in dubio non est dicendũ, aliquid speciale esse in fisco, glos. recepta l. 1. C. de petit. hæred. Neq; obstat põderatio d. l. pecunia. quia ideò ibi dicitur, fiscũ extraordinario iure niti, quia fiscus simpliciter contraxit cum debitore, & tamen præfertur, ratione scilicèt tacitæ hypothecæ, quæ fauore fisci inducitur. l. 1. C. in quib. causis pignus tacitè. quod secus est in alijs creditoribus. l. priuilegia. ff. de priuil. cred. Respectu igit̃ aliorũ creditorum, dicitur eo casu extraordinario iure niti, vt per Salicet. d. l. pecunia. ad
24 finẽ. † Cæterùm si in priuatis detur eadem prærogatiua, vel ratione hypothecæ expressæ, vel tacitæ, vel ratione priuilegij inter actiones personales idem eti ã admittetur, cùm per omnia militet eadẽ ratio. Et iuxta hæc facilè cõponetur ea controuersia Doctorũ, vtrùm decisio d. l. pecunia. procedat etiam quando secũdus, creditor erat ex causa onerosa? nam Faber. §. item si quis in fraudem. nu. 25. ad finem. Insti. de actio. existimat, quòd tunc non reuocabitur, nisi id quod habere videtur ex causa lucratiua, id est, vltra debitum suum: nã quod sibi re vera debebatur, & sic ex causa onerosa, reuocari non potest: subscribit Grãmatic. q. 1. num. 5. & 7. post decisiones Alciat. l. si filius fami. nu. 5. ff. si certũ petatur. Cephal. cons. 86. num. 22. lib. 1. & cons. 155. num. 10. libr. 4. Menoch. cons. 25. nu. 13. & nu. 17. lib. 1. Petrus Surd. cons. 4. à nu. 13. Cõtrariũ tamẽ, imò. d. l. pecunia. procedere etiã in eo, quod secundus creditor videtur habere ex causa onerosa, esse de mẽte DD. magis cõmuniter, asserit Couar. practic. c. 29. nu. 2. cui subscribũt Gutier. ad. ll. regni. 3. part. q. 100. nu. 4. & Auend. l. Tau. 32. glo. 1. nu 7. in fine. Sed ex prædictis resoluendũ est, quòd admissa hac secũda opinione, quòd. d. l. pecunia. procedat in quocunq; debitore priuato, sine dubio verior est opinio Couarr. cum pro eo sit tex. expressus. l. deferre. §. final. ff. de iure fisci. facit. l. qui autẽ. §. sciendũ. iuncta glo. verb. edictum. ff. quæ in fraud. creditor. & opinio Fabri tãtùm admitti potest, quando omnes creditores erant pares, & in eorum fraudẽ facta fuit alienatio; tũc enim obseruabitur distinctio l. penul. C. de reuoc. his quæ in fraudem creditorum. admissa autẽ opinione cõtraria, quòd. d. l. pecunia. specialiter procedat in fisco, dicendũ est, idem admittẽ dũ esse in dote, iuxta æquiparationẽ. l. 2. C. de priuileg. fisc. & ita vidisse iudicatũ asserit Couar practic. quæst. c. 29. nu. 1. ad fin. & probat Menoch. cons. 25. nu. 4. lib. 1. Et ideò licèt Ordinatio Portugaliæ lib. 3. tit. 74 multa circa prælationẽ creditorum innouauerit: tamen limitanda est non procedere in hoc speciali priuilegio, fisco & doti concesso, ex doctrina glo. l. 3. C. de silentiar. lib. 12. Item & iuxta suprà dicta venit explicandus text. l. final. §. & si præfatã. C. de iure de liber. ad fin. nam licèt Cuman. l. pupillus. nu. 5. ad fin. ff. quæ in fraud. credit. dicat speciale esse, quando hæres conficit inuẽtariũ, & soluit creditoribus: & ratione specialitatis assignet Phan. nu. de inuẽtario. 5. p. nu. 147. ad fin. & seq. & aliter etiã respõdeat Couar. practic. quæst. c. 29. num. 1. quẽ sequitur Gutierr. ad. ll. regni. 3. parte q. 100. nu. 14. tamẽ quoad hunc casum verior intellectus est, quòd procedat ob rationem de qua suprà: & ideò potiores creditores reuocabũt solutũ posterioribus, per condictionẽ ex illa lege. Iason. d. §. & si præfatã. nu. 1. vers. quinta vtilitas. & Matth. Brun. tract. de cessio. bonorũ. q. 24. principali. num. 6. Succedit igitur

quarta & vltima concluſio in hac materia, Quòd ſi de dote ſoluta, ſiue recepta, non conſtet, niſi per mariti confeſsionẽ, mulier in ea dote confeſſata repetenda non habebit ius prælationis, de quo ſuprà: quod ita apertè ſentit d.l. aſsiduis. ad finem. & ibi glo. verb. datæ. quam aſſerit receptam Socin. hîc nu. 87. Tiraq. lib. 2. retract. §. 4. gl. 6. nu. 14. Cagnol. l. 2. n. 20. C. de pact. inter emptor. defendit Iaſon §. fuerat. nu. 91. Inſtit. de actio. & receptã eſſe opinionem aſſerit Minſinger. in deciſionib. cameræ, centur. 1. obſeruat. 61. & alij allegati per Maſcard. de probatio. 1. part. concluſ. 566. nu. 1. per Gutierrez de iuramento confirmator. 1. part. c. 15. nu. 1. & defendit Valaſc. conſult. 6. à numer. 12. Contrariã tamen opinionem, imò quòd etiam in dote confeſſata mulier habeat ius prælationis, ſenſit Bar. d.l. aſsiduis. nu. 11. dicens ita cõmuniter obſeruari: quia confeſsio pro veritate habetur. l. generaliter. C. de non numer. pec. niſi marius ſit intra tempora opponendi exceptionem non numeratæ dotis, nã tunc prædicta exceptione oppoſita, nõ ſtabitur prædictæ confeſsioni, ſed mulieri incũbet onus probandi dotem marito dediſſe, iuxta. tit. C. de dote cauta. & ita
26 etiam Fulgoſ. conſ. 132. nu. 1. † notabilit. Aretin. cõſ. 86. nu. 3. & Rimin. conſ. 216. à nu. 3. libr. 2. & cõmuniter eſſe receptũ aſſerit Anton. Rube. conſ. 78. numer. 9. Aym. conſ. 40. num. 6. & multos alios refert Tiraq. lib. 1. retract. §. 1. glo. 18. num. 88. Matien. l. 7. tit. 16. lib. 5. ordinam. gl. 5. nu. 11. ac ita conſtat articulũ eſſe valde controuerſum: circa quẽ inſiſtunt Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 13. & Petr. Gregor. in ſyntagmate iuris li. 9. c. 24. Vt tamen perfectè declaretur, duo caſus diſtinguendi ſunt. Primus eſt, vtrũ prædicta confeſsio præiudicet marito? Secundus, vtrùm etiam præiudicet creditoribus mariti? Et quoad primũ caſum concluſio conſtituenda eſt, confeſsionẽ mariti ei præiudicare, iuxta regulã. l. generaliter. C. de non numer. pecun. & in terminis ſenſit glo. fin. l. 1. C. de dote cauta. & meritò, quia confeſsio probat verã & realem numerationem. l. pecunię. & ibi Bal. C. de ſolutio. l. fin. ſ. de inſti. actio. adeò quòd ſtatutum loquens in ſolutione, verificetur in confeſsione factę ſolutionis. l. ſi acceptolatum. §. fin. ſ. de acceptilatio. Bald. l. ſi non ſortem. §. indebitũ. col. 2. verſ. quid de exceptione. ſ. de cõd. indeb. Dec. l. 2. §. fin. nu. 15. ſ. ſi cert. peta. ac proinde dos cõfeſſata, quoad mariti cõfitẽtis præiudiciũ, habebit prærogatiuam dotis numeratę, vt ſentit gl. l. exigere dotem. 65. verb. dotale. ſ. de iudic. & ibi Angel. & eſt recepta ſententia, vt aſſerit Nouellus de dote. 10. par. nu. 4. Bulgarin. hîc nu. 47. Afflict. deciſ. 402. nu. 12. Neguſſ. de pignor. 4. memb. 2. par. nu. 76. Adeò quòd ſtatutum expreſſe loquens in dote data, verificetur etiam in dote confeſſata, quatenus pertinet ad præiudicium confitentis. Bar. conſ. 132. Octauian. deciſ. 20. nu. 10. Cagnol. l. 2. n. 22. C. de pactis inter emptor. Hęc concluſio ita cõ probata, ampliatur primò, vt prædicta confeſsio pariter præiudicet hæredibus mariti; neque enim audiuntur aduerſus defuncti confeſsionem, auth. quod obtinet. C. de probatio. Aymon. conſ. 125. num. 2. & in ſpecie hanc ampliationem tradiderunt Bald. Nouellus, & Neguſſa. ſuprà citati. Bellon. conſ. 15. num. 10. Menoch. conſ. 7. nu. 8. lib. 1. Amplia ſecũdò, etiamſi maritus ſit conſtitutus intra tẽpora opponendi exceptionem non numeratæ dotis, de quibus. l. fin. cum auth. ſeq. C. de dote cauta. neq; enim præſumptio eſt pro marito, quòd dotem non acceperit, niſi ille intra prædicta tempora exceptionem non numeratæ dotis opponat. l. ſi ex cautione. C. de non nume. pecun. ibi: Oppoſita exceptione. Antequam igitur opponatur exceptio, prædicta confeſsio mero iure præiudicat confitenti. † Angel. §. actionum. numer. 13.
27 Inſti. de actio. Rip. l. 1. §. ſi quis ita. nu. 37. verſ.

verſ. fortius dico. ſ. de verb. obligat. Poſtquam autem exceptionẽ obiecerit maritus, prædicta confeſsio in effectu ei nõ præiudicabit, quia tunc onus probandi dotem fuiſſe numeratam, incumbit ipſi mulieri. d. l. ſi ex cautione. & agnoſcit Bart. d. l. aſsiduis. nu. 11. Fulgoſ. conſ. 132. nu. 1. Rimin. conſ. 216. à nu. 3. lib. 2. Nouellus de dote. 10. par. nu. 4. prout è contra ſi lapſum ſit tempus, intra quod exceptio non numeratæ dotis habet prædictum priuilegium, de quo auth. quod ſocum. C. de dote caut. Anchar. conſ. 307. Guido deciſ. 204. nu. 1. Baptiſt. de priuileg. dotalib. centur. 1. nu. 9. prædicta confeſsio plenè præiudicat marito, quia pro vera habetur, donec ipſe probauerit contrarium, vt ſuprà dictum eſt: & tradunt Socin. hîc nu. 77. & conſ. 82. col. 1. libr. 3. Gozad. conſ. 42. nu. 13. Afflict. deciſ. 402. num. 11. ad finem. Rolan. conſ. 85. num. 42. lib. 2. Aymon. conſ. 40. num. 6. quibus adde Fulgoſ. conſ. 190. num. 1. ad finem. Hanc cõcluſionem ita ampliatam limita primò, niſi maritus in inſtrumẽto dotis renuntiauerit exceptioni non numeratæ dotis: nam tunc confeſsio, adiuncta prædicta renuntiatione ei nocebit, etiãſi intra tempora conſtituta exceptionẽ non numeratæ dotis opponat, quia cum prædictæ exceptioni renuntiauerit, renuntiatio ei nocere debet. l. penul. C. de pactis. & ita in ſpecie glo. l. fina. verb. vel. C. de dote cauta. Bar. d. l. aſsiduis. nu. 11. Gozad. conſ. 42. num. 13. Menoch. conſil. 7. nu. 8. lib. 1. Sed eſt aduertẽdũ, quòd contrariam opinionem, imò quòd non obſtante renuntiatione, confeſsio non noceat marito, ſi opponat exceptionem intra cõſtituta tẽpora, ex ratione. l. doli. §. diuerſum. ſ. de nouatio. tenet glo. l. ſi ex cautione. C. de non numer. pecunia. Portius. §. 1. ad finem. Inſti. de literarum obligat. & plures alij, quos refert Rebuff. 1. tom. ad. ll. Gallicas, tit. de chirographis, art. 2. n. 27. pag. 211. Caballinus milleloquio. 671. † adeò quòd cõcludat Speculi-
28 tit. de obligatio. & ſolutio. §. 1. num. 3. & Bal. l. in contractibus. num. 6. C. de non numer. pecun. confeſsionem non nocere marito intra conſtituta tempora, etiã ſi faciat pactum de non opponenda exceptione non numeratæ dotis. Pro concordia dicendum eſt, quòd aut renũtiatio fit incontinenti, id eſt, eodem tempore, quo facta fuit confeſsio, & tunc renũtiatio nihil nocet, ex ratione. d. l. doli. §. diuerſum. & l. ſi mulier. 2. C. ad Velleianũ. aut fit ex interuallo, & tunc à ceſſante ratione de qua ſuprà, nocebit: & ita cõcordat Socin. hîc nu. 76. Bolognet. nu. 252. Nouell. de dote. 10. par. nu. 5. Anton. Gomez. l. Tauri. 50. nu. 52. Valaſc. conſulta. 5. nu. 12. Prout & ſimilis diſtinctio fit circa renuntiationem exceptionis nõ numeratæ pecuniæ, vt poſt alios reſoluit Felin. c. ſi cautio. nu. 48. de fide inſtrumentor. Dec. l. qui pecuniam. nu. 4. ſ. ſi cert. peta. & probat Ordin. lib. 4. tit. 47. in princip. Vnde cauendũ eſt à gl. l. ſi ex cautione. C. de non numer. pecun. dum exiſtimat renuntiationem in cõtinẽti factã in hoc nocere marito, quòd faciat amitti priuilegium iure conceſſum prædictæ exceptioni, ita vt etiam intra conſtituta tempora, ei debeat incũbere onus probandi, nõ fuiſſe ſibi ſolutam dotẽ, vel pecuniã, & ſequitur Faber. in princ. nu. 4. Inſti. de literarum obligatio. Cardinal. cap. final. numer. 9. de ſolutio. Rebuf. 1. tom. ad. ll. Gallicas, titu. de chirographis, artic. 2. numer. 30. & probat. l. 9. in fine. tit. 1. part. 5. & ibi notat Gregor. in glo. fin. ampliãdo vt per Hippolyt. ſingul. 222. Caballinũ milleloquio. 671. ad finẽ. Sed verius eſt, quòd cum huiuſmodi renuntiatio non valeat ex ratione dict. l. doli. §. diuerſum. nihil nocere debet renuntianti. l. 4. §. cõdemnatum. ſ. de re iudicat. atque proinde ea nõ obſtante, exceptio oppoſita intra conſtituta tempora, habebit priuilegium iure conceſſum, vt tenẽt ſuprà allegati, & probat Ordin. d. lib. 4. titu. 47. in princ. quæ licèt loquatur in exceptione

non numeratæ pecuniæ, tamen etiã locum habebit in exceptione non numeratæ dotis, iuxta æquiparationem. l. in contractibus §. fina. in fine. C. de non
29 numer. pecunia. † Secundò limita, vt suprà resoluta procedant, quando confessio dotis receptæ fit ante contractũ matrimonium: nam tũc præsumetur facta ex cupiditate contrahendi matrimoniũ. Portius. §. 1. num. 4. ad medium. Institu. de literar. obligatio. & ideò conceditur prædicta exceptio: sed si constante iam matrimonio, prædictam maritus faciat confessionem, indistinctè ei non nocebit prædicta confessio, quia tunc præsumitur facta animo donandi vxori: quæ donatio non valet inter coniuges, nisi morte donantis confirmetur: quod colliges ex. l. 2. cum glo. C. de dote cauta. & ita Bulgarin. hîc nu. 48. Nouellus de dote. 10. par. nu. 7. & alij relati per Roland. cons. 74. nu. 1. libr. 4. Valasc. consultat. 5. nu. 3. & nu. 15. Quanuis opiniones diuersas Doctorum in hoc articulo referat Menoch. lib. 3. præsump. 12. à nu. 58. & Mascard. de probatio. 1. par. concl. 566. nu. 8. nã pro prædicta opinione facit, quia cũ constante matrimonio, donatio sit prohibita inter coniuges, confessio dotis receptæ, tanquam facta inter personas prohibitas, præsumitur simulata. l. qui testamentum. cum glo. ſ. de probatio. & consequenter nihil marito nocere debet: & ita Bar. l. si diuortio. num. 3. ĩ. de verbor. oblig. Gutier. de iuramẽto confirmator. 1. par. c. 15. nu. 2. Alex. cons. 142. num. 3. lib. 5. defendit Socin. hîc nu. 101. in fin. asserens hãc esse receptam resolutionẽ: quod etiam post eum asserit Anto. Rub. cons. 78. num. 2. Bellon. cons. 4. nu. 8. & cons. 47. nu. 3. Gozad. cons. 28. num. 22. Grat. cons. 36. nu. 4. lib. 1. Ruin. cons. 183. nu. 1. lib. 1. Lofred. cons. 22. num. 1. multasque illationes ex hac conclusione facit Crot. l. si constante. 2. lect. à nu. 147. ĩ eod. Et iuxta hæc etiam resoluit Angel. §. fuerat. nu. 15. ad med. Instit. de action. quòd confessio facta ante matrimoniũ, nocebit marito, si lapsa sint tempora à iure constituta: secus si fiat cõstante matrimonio; nã cũ tũc videatur includere donationẽ prohibitã inter coniuges, neq; marito, neque creditoribus mariti nocebit: subscribit additio Capellæ Tholosa. q. 271. Sed his non obstantibus, contrariũ videtur verius, imò quòd etiãsi confessio fiat constante matrimonio, adhuc præsumatur facta spe futuræ numerationis, nõ autem animo donandi: ac proinde quòd debeat admitti eadẽ distinctio, quæ fit in confessione facta ante matrimoniũ: quod sentit Bart. d. l. assiduis. numer. 11. dũ generaliter vult, confessionẽ dotis receptæ semper videri factam spe futuræ numerationis: & id tanquam verius sequitur Alex. l. si diuortio. nu. 7. ĩ. de verbor. obligat. Aretin. cons. 86. nu. 4. Felin. c. si cautio. num. 73. de fide instrum. †
30 latè Rolan. cons. 74. à nu. 9. libr. 4. & plures, quos refert & sequitur Couarr. resol. lib. 1. c. 7. nu. 4. vers. sed quod etiam. adde Rimin. cons. 134. nu. 20. lib. 1. Purpur. l. 2. §. creditum. nu. 30. ſ. si cert. petat. Bolognet. hîc num. 174. & col. final. & glos. notab. l. final. verb. vel. C. de dote caut. Pro qua opinione primò facit, quòd in dubio nõ est admittenda præsumptio donationis, vbi alia coniectura sumi potest. l. si cũ aurũ. ĩ. de solutio. & in specie videtur tex. auth. de tempor. non solutæ dotis. §. si autẽ. colla. 7. vbi tex. probat, quod si maritus confessus fuit accepisse dotẽ, & passus est labi decẽniũ, iam non audietur ipse, neque hæres eius, si alleget non fuisse numeratam dotẽ. Expende igitur, q; ille tex. generaliter loquitur, & potest etiã intelligi quando confessio facta fuit cõstãte matrimonio, vt ibi per glo. verb. restitutionem. Si igitur hoc casu videretur confessio facta animo donandi, non debuit exigi decenniũ ad confirmationem confessionis, sed potiùs mors mariti. l. cũ hic status. 33. in princ. ſ. de donat. inter vir. vt aduertit Anchar. consil. 307. num. 2.

num. 2. Felin. cap. si cautio. numer. 73. de fide instrumen. Item & indistinctè maritus posset eam donationem reuocare: quod tamen text. illi denegat post decẽnium. Neque obstat quòd tex. ille dicit, post decẽnium non posse allegare dotẽ sibi non fuisse solutam, quantumcunq; numerata non sit, & cõsequenter quòd præsumatur donandi animus, quia respondetur, quòd text. ille probat, non quidem à principio, sed potiùs post decẽnium præsumi donãdi animum: vt aduertit Bolognet. hîc num. 169. Item verius esse, neque text. illum sentire, post decẽnium præsumi donandi animum, sed illud potiùs significare, tantam vim esse illius præscriptionis decennalis, vt maritus cogatur restituere dotem, quã fortè nõ accepit; quia lex præsumit adeò verè fuisse numeratam dotem, vt illi cõtrarium dicenti deneget audientiam, vt est de mente Socin. hîc num. 101. & Sigismundi cons. 22. numer. 2. ad finem. & num. 8. ac ita tex. ille efficaciter probat
31 prædictam opinionem. † Quam tertiò coadiuuat generalitas tituli. C. de dote cauta. quæ potest etiam intelligi, quãdo maritus cõfessus est se accepisse dotem constante iam matrimonio. l. cum multæ. C. de donatio. ante nupt. Et retenta hac opinione, non obstant suprà adducta pro contraria opinione: nam ad primum de. l. 2. C. de dote cauta nõ numerata. respondeo, text. illum loqui in casu claro, quando cõstabat maritum animo donandi prædictam cõfessionem fecisse, & vult necessariam esse mortem mariti, vt ea confessio facta animo donandi confirmetur; quanuis si animo donandi facta esset ante matrimonium, statim irreuocabiliter valeret. l. 1. C. de donatio. ante nupt. Aymon. cõs. 40. num. 1. sed si simus in dubio, non præsumetur donãdi animus, sed potiùs credetur facta cõfessio spe futuræ numerationis, iuxta suprà tradita: & in specie aduertit Purpur. d. §. creditum. num. 30. Non obstat secundum de. l. qui testamentum. cum glos. ſ. de probatio. quia respondet Couarr. suprà relatus, tex. illum procedere in confessione, quæ fit inter personas prohibitas in vltima voluntate: nam cùm hæc nõ possit præsumi facta spe futuræ numerationis, iuxta traditionem glo. l. 1. C. de falsa causa adiect. legat. quã exornat Rebuf. 1. tom. ad. ll. Gallicas, tit. de chirographis, artic. 2. num. 43. meritò creditur facta in fraudem, & animo simulandi: quod ita etiam aduertit Paul. cõs. 383. circa col. penul. lib. 2. Roman. cons. 445. num. 7. Campes. de dote. 1. par. quæst. 52. num. 5. Felin. cap. si cautio. numer. 73. ad finem. de fide instrument. Sed non placet hæc responsio, quia tradita in dict. l. qui testamentum. etiam locum sibi vendicant in confessione facta inter viuos. l. 1. & ibi Bar. C. de natural. liberis. Paul. cons. 86. nu. 1. lib. 2. Et ideò melius respõdetur, tradita in dict. l. qui testamentum. esse limitanda, nisi adsit aliqua probabilis coniectura, quæ excludat præsumptã fraudem, quæ in nostro casu videtur adesse, scilicèt, quòd facta fuerit spe futuræ numerationis: quam coniecturam probabilem facit generalis legis dispositio, quæ huic confitenti tribuit exceptionẽ nõ numeratæ dotis: & ita aduertit Clau.
32 l. si diuortio. num. 8. ĩ. de verbor. oblig. † Faciunt quę in simili tradit Hippoly. singul. 610. & Menoc. consil. 100. à nu. 230. lib. 1. & Tiraq. l. si vnquam. verb. donatione largitus. à nu. 100. C. de reuocan. donat. Hæc igitur sufficiens erit coniectura ad tollendam præsumptam fraudem: quæ addenda est alijs coniecturis, quas refert Socin. cons. 130. nu. 19. lib. 4. Riminald. consil. 134. numero. 19. libr. 1. Aymon consil. 40. num. 4. Illud certum est, quòd si maritus confiteatur se accepisse dotem à fratre vxoris, vel alia persona, tunc cum hæc confessio non sit facta inter personas prohibitas, plenè præiudicabit confitenti, iuxta regulam. l. generaliter. C. de non numeratæ

pecunia. tradit Decius consil. 536. nu. 9. Ruin. consil. 183. numero. 4. libr. 1. Item hæc dubitatio procedit, quando non cõstat de dotis promissione: nam si de ea constet, confessio receptæ dotis plenè probat, vt infrà dicemus numer. 51. Et ex his ita resolutis subinfertur annotatio ad tradita per Nouellum tractat. de dote. 10. part. numer. 6. dum dicit, quòd si maritus constante matrimonio confessus sit se dotem recepisse, & renũtiet querelæ non numeratæ dotis, præsumẽdus sit donandi animus, & sic huiusmodi confessio non præiudicabit marito, si velit eam reuocare, neque etiam mariti hæredi, si mariti voluntas mutata probetur. Socin. hîc numer. 100. Claud. nu. 29. & asserit receptum Alexand. consil. 142. colum. 2. lib. 5. Gozad. consil. 28. nu. 21. Anton. Rubeus consil. 119. Crot. l. si constante. 2. lectur. num. 147. ff. eod. Bellon. consi. 47. num. 3. Ruin. consi. 137. num. 3. lib. 4. Et facit pro illis, quòd qui renuntiat exceptioni non numeratæ dotis, nõ potest videri confessus spe futuræ numerationis, atque proinde præsumetur donandi animus, etiamsi confessio, & renuntiatio factæ sint in continenti: nã quanuis renuntiatio in continenti facta censeatur nulla, ex ratione. l. doli. §. diuersum. ff. de nouat. tamen quia ex actu nullo colligitur voluntas. l. final. ff. de reb. eorum. præsumptus donãdi animus, collectus ex prædicta renuntiatione inualida, efficacem inducet donationem: vt aduertit Aretin. consi. 86. num. 4. Socin. hîc numero. 100. Costa. l. si ex cautione. 6. fallentia. num. 3. C. de non numerata pecunia. Sed hæc prædictorum opinio mihi non placet, siue renuntiatio non numeratæ dotis fiat in cõtinenti, siue ex interuallo. Primò probatur, quia cum confessio facta etiam constante matrimonio, præsumatur facta spe futuræ numerationis, vt suprà probauimus, renũtiatio in cõtinenti facta, huiusmodi præsumptionem tollere non debet, ex ra-

33 tione. l. doli. §. diuersum. ff. de nouatio. † & in specie glo. in. l. si ex cautione. C. de non numera. pecunia. atque ita explodit ratio Areti. & Socin. suprà relata. Negamus enim animũ donãdi præsumi ex eo, quòd cõfessio dotis receptæ sit facta constante matrimonio, & simul sit renũtiatum exceptioni nõ numeratæ dotis, vt constat ex suprà traditis. Præterea, q. & idem donandi animus non præsumatur, si prædicta renuntiatio sit facta ex interuallo, defendit Bologne. hîc n. 252. Et constat ex eo, quòd licèt propter renuntiationẽ exceptionis ex interuallo factã, renuntians excluditur à priuilegio prędictę exceptionis, nõ tamen excluditur ab allegatione prędictę exceptionis, si in se assumat onus probandi, vt resoluit Salicet. l. si ex cautione. num. 17. & 23. & ibi Costa. 1. limitat. nu. 1. C. de non numer. pecun. Caballinus milleloquio. 673. Ergo per prędictam renuntiationem non necessariò concluditur, quòd nõ fuerit facta confessio spe futurę numerationis. Prętereà maritus, qui non proponit exceptionem intra constituta tempora, tacitè censetur illi renuntiare. l. 1. C. de in integr. restit. glo. final. l. si ego. §. de nego. gest. & in specie tex. auth. de temporib. nõ solutæ dotis. §. si autem. colla. 7. Quæ vtique tacita renuntiatio non inducit donationem; quia si illam induceret, cũ esset facta cõstante matrimonio, ab initio non valeret: quanuis id non satis perceperit Socin. hîc num. 101. ergo idem debet admitti in expressa renũtiatione prædictæ exceptionis, vt scilicèt, per eã non inducatur donatio. Quanuis enim expressa renuntiatio per momentũ perficiatur, tamen æquipollet tacitæ renuntiationi, quæ colligitur ex tempore & actibus successiuis. l. filio. C. de iure deliber. Bar. l. qui in aliena. §. 1. nu. 4. ff. de acq. hæredi. Quibus rationibus, quòd etiam in prædicta specie non debeat præsumi donandi animus, cõcludit Bulgarin. hîc num. 48. Bolognet. numer. 252. Couarr. resol.

resolut. libr. 1. cap. 7. numer. 5. ad finem. qui ibidem num. 4. declarat, quæ vtilitates ex hac disputatione insurgant. † Et 34 hæc de prima conclusione. Succedit igitur secunda, Quòd cõfessio mariti post lapsa tempora, præiudicat etiam creditoribus mariti, ita vt vxor habens pro se prædictam confessionem mariti, debeat eis præferri, iuxta priuilegium. l. assiduis. C. qui potior. in pignorib. vbi glos. verb. suum robur. ad mediũ. hoc sensit, & expressit Bart. ibi nu. 11. sensit etiam glo. 1. l. neque. C. de compẽsatio. & ibi Fulgos. num. 2. subscribit Alex. hîc numer. 35. & cons. 90. num. 5. lib. 3. & asserit receptum Nouellus de dote. 10. par. nu. 12. Afflict. decis. 402. num. 11. ad finem. Socin. consil. 91. num. 1. lib. 1. Anto. Rube. cons. 78. num. 4. & 9. Gozad. cons. 42. numer. 13. Anton. Gomez. l. Tauri. 50. numero. 52. Roland. consilio. 74. numero. 10. libr. 4. Quibus adde Fulgos. consil. 132. num. 1. & Andream de Isern. notabiliter explicantem in feudis, titul. de statutis & consuetudinib. numer. 23. Sed in contrarium vrget text. d. l. assiduis. ad finem. qui apertè sentit, oportere constare, dotem datam esse, vt sit locus priuilegio illius tex. Secũdo facit. l. in cõtractibus. in princip. C. de non numer. pecun. vbi qui confitetur accepisse pecuniã, elapso biẽnio, nõ auditur, neque eius successores; tacitè significans, propter lapsum temporis non præiudicari creditoribus cõfessi. Tertiò videtur text. auth. de temporib. non solutæ dotis. §. si autem. collat. 7. vbi probatur, quòd maritus qui non opposuit exceptionem non numeratæ dotis, videtur velle, quòd etiamsi non sit accepta dos, tamẽ restitueretur mulieri: quã vtique voluntatem non posse creditoribus nocere, certum est. l. debitorum. C. de pactis. Vltimò videtur text. l. penu. C. de non numer. pecun. vbi creditores audiuntur, etiam si debitor confessus, excluſus sit ab exceptione non numeratæ pecuniæ. Et ita his rationibus hanc contrariam opinionem post Bald. probarũt Bulgarin. hîe numer. 50. Socin. num. 90. Angel. §. fuerat. numero. 15. & ibi Iason num. 75. Instit. de actio. Felin. cap. si cautio. numer. 84. ad finem. de fide instrum. Roman. consil. 445. & latè Valasc. consultatio. 6. à numer. 12. ac ita constat articulum esse valde controuersum. Inuenio tamen, quòd Angel. hîc numer. 10. Paul. numer. 6. Imol. numer. 8. concordant opiniones hoc modo, quòd si creditores probant se actualiter numerasse, vxor autem habet tantùm pro se cõfessionem mariti, non vtetur priuilegio d. l. assiduis. aduersus prædictos creditores; quia cùm tunc constet eos agere de dãno vitando, & vxorem de lucro, inducetur regula. l. final. §. licentia. C. de iure deliberandi. † Si autem creditores, sola 35 etiam confessione mariti tuti sint, cùm sint in pari causa, inducetur regula. l. in ambiguis pro dote. ff. de regulis iuris. & consequenter aduersus eos vtetur vxor priuilegio dict. l. assiduis. subscribit Angelus. §. fuerat. numer. 15. Instit. de actio. additio Capellæ Tholosonæ, quæst. 271. Minsingerius in decisionib. cameræ. cẽturia. 1. obseruatio. 61. ad finem. declarando vt hîc per Alexand. num. 35. Socin. numer. 88. Claud. num. 31. Decium cons. 96. num. 3. Gozad. consil. 28. num. 28. & cons. 42. num. 13. ad finem. quidquid contrarium sentiat Valasc. consultatio. 6. num. 8. Sed declarationem Alexand. suprà relatam non esse ad propositum, ostendit Bolognet. hîc num. 260. & ego credo distinctionem suprà relatam minimè esse admittendam, sed indistinctè tenendam esse primam opinionem. Cui mininè obstant ea quæ suprà adducta fuerunt pro contraria opinione: nam ad primum de d. l. assiduis. ad finem. respondetur, satis constare de dote data, quando adest confessio mariti. l. pecuniæ. C. de solutio. & elapsa sunt tẽpora proponendi exceptionẽ nõ numeratę dotis. l. si quis posthac. adiũcta

glo.2.C.de bonis proscriptorum.l.1.ad-iuncta glos.fin.C.de dote cauta. glo.1.l. neque.C de compensatio.& ibi Fulgos. num.2.& cons.132.num.1.& cum à cõmuniter accidentibus dos detur maritis, nulla est ratio,cur hanc confessionẽ falsam existimare debeamus: vt hic aduertit Cuman.num.7. vnde meritò ea confessio tanquam vera etiam creditoribus nocebit. Non obstat secundũ de.l incõtractibus.in princip.C. de non numera. pecunia. quia respondetur,ideò Imperatorem se restrinxisse ad successores confitentis; quia his indistinctè nocet confessio, creditoribus autem non ita indistinctè nocet,sed obseruata distinctione de qua infrà. Non obstat tertium de authen.de temporibus non solutæ dotis.§. si autem.colla.7. quia aduertendum est, tex.illum prima facie significare, post lapsa tempora, neq; maritum , neque eius hæredem audiri debere, si allegent non fuisse numeratam dotem,quantumcunque onus probandi hoc in se velint assumere: quod etiam significat.l.cum vltra. C.de non numer.pecun.& l. si non sin-
36 guli.C.si cert. petat.† & in specie sentit glo.penul.auth.quod locum.C. de dote caut.& latè comprobat Costa.l.si ex cautione.vltim.fallentia.à num.4.C.de non numer.pecun.& probat.l.9. tit.1. part.5. Qua admissa opinione,respondendum est,confessionem mariti, non præiudicare creditoribus,in eo sensu,quòd nihilominus creditores audientur, si velint in se assumere onus probandi,quòd dos nõ fuerit numerata marito.l.penulti. C. de non numer.pecun.Sed quia verius & receptius est, non solùm creditores, sed & maritum esse audiendum post lapsa tẽpora,si in se assumat onus probandi , dotem re vera ei non fuisse numeratã:glos. l. in contractibus. verb. nullo modo. C. de non numer.pecun.glo.in princ.verb. obligetur.Instit. de literarum obligatio. & asserit receptum Fu'gos. l. sub specie. num.final.C.de postu'and. Socin. consil.68.num.4.libr.4. Caballinus milleloquio.673. probat Ordinat.lib.4.titul.47. §.penul. ideò secundò respondeo,quòd dum text.dict auth.de temporibus non solutæ dotis.§.si autem.dicit, quòd palã est,maritum qui non opposuit exceptionem, velle vt dos non accepta restituatur; non est intelligendus de voluntate primaria, quia tunc induceretur donatio,quæ non valet inter coniuges: sed debet intelligi de voluntate secundaria; nã cùm ius disponat,elapso tempore cõfessionem præsumi veram , donec contrarium doceatur, in consequentiã prædictæ iuris constitutionis censetur maritus velle id quod ius eo casu constituit. l.si duo.ff.de acquir.hæred. & est de mẽte relatorum per Sigismundum cons.22. num.2. ad finem.& num.8. & cùm hæc voluntas veniat consequutiuè ad dispositionem legis, magis dispositio legis cẽsetur, quàm dispositio hominis.l.si in testamento.ff.de vulgar.Alciat.l.4.§.Cato. num.104.ff.de verbor.obligatio.ac ob id hoc casu magis dispositio legis videtur nocere creditoribus,quàm voluntas debitoris confitentis.Prout & filius nõ potest repudiare hæreditatem in præiudicium patris.l.final.C.de bon. quæ liber. & tamen negligendo ei præiudicare potest in hæreditate; quia tunc magis ius, quàm filius præiudicium videtur inferre.l.1.C.qui admitti. & ibi Decius à numer.5.† Non obstat vltimum de. l. pen.
37 C.de non numerat.pecunia. quia mens illius text. est, quòd licèt regulariter me inuito, non possit quis vti iure in meum fauorem introducto,ad suum proprium commodum.l. si iudex circumuento. §. de minorib. tamen creditoribus mariti, propter proprium interesse, permittitur opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, etiam inuito debitore confitente, vt ibi declarat glos.1. Bal. Paul. & Salicetus, Roland. consilio.74. colum.penultim. ad finem.libr.4. Non igitur inde inferri potest, creditores prædicta

prædicta exceptione vti posse, etiãsi debitor ab ea sit exclusus per lapsum tẽporis legalis.Quinimo si finis d.l.pen. coniungatur cum principio,apertissimè colligetur, creditoribus nõ licere ea vti exceptione,nisi intra tempus , intra quod principalis debitor ea vti poterat , vt ibi agnoscit Salicet.& Fulgos.l.neque.nu.2. C.de compensatio. Alexan.hîc num.35. Bulgarin.num.58. Anto. Rube. cons.78. nu.4. Anto.Gomez.l.Tauri.50. num.52. Andr.de Isern. videndus in feudis, titul. de statutis,& consuetudinib. numer.24. Rolan.d.cons.74.colum. pen. ad finem. lib.4.Valasc.consult.6.num.4. Quanuis mentẽ.d.l.pen.non satis perceperint Roman.cons.445. num.10. neque Gozad. cons.28.numer.19. neque etiam Valasc. consultat.6 num.14. Neque est omittẽdum,quòd Bulgarin. hîc num.52. concordat opiniones,vt priuilegia doti concessa regulariter etiam locum habeant in dote confessata , præterquam quoad priuilegium.d.l. assiduis. quod soli dotati datæ inuenitur cõcessum:& per tempo-
ris lapsum licèt confirmetur confessio; & inducatur præsumpta datio , tamen non inducitur vera datio; auth.de temporibus non solutæ dotis.§. si autem.collat.7.& subscribit Anton.Rube. cons.78. num.10.Sed non placet hęc concordia, quia Bart.d.l.assiduis. numer.11. apertè vult,quòd si lapsa sint tempora , mulier possit vti priuilegio illius legis aduersus creditores mariti ,& meritò ; quia præsumptio iuris pro liquidissima probatione habetur.glos.l.pen.C.de periculo tutorum. Minus placet alia concordia Cõuar.resol.lib.1.c.7.nu.6.vers. quid præterea. quòd aut confessio dotis receptæ facta est ante consummatũ matrimoniũ, & si labantur tempora, ea confessio nocebit creditoribus: sed si facta sit cõsummato iam matrimonio, nihil eis nocebit; quia vel videtur facta in fraudem creditorum, auth. sed iam necesse.C.de donatio.ante nupt.vel præsumitur facta
38 animo donandi; † quia post consummatum matrimonium augetur amor & affectio inter coniuges. Paul. cons.383. circa col.1.lib.2. Aretin.cons.86.num.3. Palac.repet.rubric.§.55.num.2. Quæ cõcordia videtur esse etiam de mente Bar. l.si constante. num.100.ff.eod.vbi Crot. 2.lectur.numer.147.asserit receptum,& Socin.hîc nu.102. ad finem. Sed & hæc concordia cõfunditur ex suprà traditis: concluſimus enim, confessionem dotis factam constante matrimonio,præsumi factam spe futuræ numerationis,& non animo donandi: ergo & hæc confessio post lapsa tempora debet præiudicare creditoribus; quia adhuc militant rationes de quibus suprà: vt etiam aduertit Claud.hîc col.5.ad finem. nam confessio dotis facta constante matrimonio, post lapsa tempora habet omnia priuilegia veræ dotis. Aretin.cons.86.numer.3. Bald.Nouellus de dote.10.par.num.12. Neque obstat d.authẽ. sed iam necesse. C.de donatio.ante nuptias. nam tex.ille agit de augmento dotis, non autem de dotis promissione:& quanuis Bart. ibi in princip.& l.si constante.num.100.ff. eo. intelligat tex. illum etiam procedere in dote promissa, de qua alias non constat: quod cõmuniter receptũ asserit Bellon. cons.47.num.4.Couar.resol.lib.1.cap.7. num.7.Viuius lib.2.cõmuniũ,opinio.69. tamen nõ videtur verũ,& apertissimè cõ cõfunditur per auth.de æqualit.dotis. §. aliud quoque.colla.7. vbi expressa cõstituitur differẽtia quoad nostrã materiã, inter dotis promissionem à principio factam,& inter augmentũ dotis posteà factum:nã in dotis promissione vult nullã fraudẽ præsumi,in augmẽto autẽ dotis dicit fraudẽ præsumi,si illud consistat in rebus mobilibus : ergo text. ille apertè sentit; quòd si cõstante matrimonio maritus confiteatur se dotem recepisse, nullã præsumetur fraus: quanuis in eisdem terminis præsumeretur fraus , si ageretur de augmento dotis: quod ita

expen-

expendit Andr.de Iſernia in feudis, tit. de ſtatutis,& conſuetudinibus.num.23. Dec.conſ.96.num.2. & etiam Bulgarin. hîc num.54.Quiaddit, inter dotem promiſſam,& augmentum dotis, manifeſtã
39 eſſe rationem differentiæ: † quia à communiter accidentibus, in matrimonijs ſolet dos promitti, & ſolui.Cõfeſsio igitur quòd ſit recepta, veriſimilis eſt, & ideò admittenda cap. inſpicitur. de reg. iuris.in.6. ſed dos poſtquam data eſt, nõ ſolet augeri: & ideò ex inſolitis faciliùs fraus præſumitur: arg.l.3.C.de nauicul. lib.11.& glo.l.6.ff.de cond.inſtitut. Qua etiam ratione differẽtiam eſſe inter prędictos caſus agnoſcunt Aretin. conſ.86. num.3.ad finem. Ruin. conſ.137. nu.5. lib.4.Couar.reſolut.lib.1.c.7.nu.6. verſi. in contrariam ſentẽtiam. Et patet ex eo, quia etſi conſtet vxorem dediſſe augmẽtum dotis in mobilibus,adhuc fraus præſumetur.d.auth. ſi iam neceſſe.& tamen ſi conſtaret dotẽ datam, vel promiſſam in mobilibus, nullus dubitaret,maritum ad dotis reſtitutionem eſſe obligatũ, vt vtrumque probatur auth.de æqualit.dotis §.aliud quoque.verſ.ſi autem.colla.7. ergo inter dotis promiſsionem, & eius augmentum, neceſſariò eſt agnoſcenda differentia: vt aduertit Ruin. conſ.137. num.5.lib.4.Poterit ſane admitti contraria opinio,quando conſtaret,à principio maritum vxorem indotatam accepiſſe, iuxta.l.final.C. de repud. nam ſi poſteà confiteatur ſe dotem ab ea vxore accepiſſe,fraus præſumetur,quia in his termi nis incipit militare eadem ratio, quæ in augmento dotis: & ita Bulgarin.hîc nu. 54.& ante eum Fulgoſ.conſ.216.colu.2. Baptiſt.de priuileg.dotalib.centur.2.nu. 20.Quòd ſi dos antè promiſſa ſit,& maritus etiam conſtante matrimonio fatea tur ſe dotẽ accepiſſe, nulla eſt ratio cur fraus præſumenda ſit. l. in contractibus. §.ſed quoniam.in fine.C.de non nume. pecunia.Paul.conſ.383.col.1.verſ. ſecun dus caſus.lib.2.& Fulgoſ.conſ.216.col.2. Anton.Rubeus conſ.78.numer.10. poſt medium.& dicemus latiùs infrà nu. 53. Roland.conſ.74.num.4.lib.4.Valaſc.cõſultat.5.nu.9.& conſulta.6.nu.11. quidquid ipſe contradicat ibidẽ nu.15. Quinimo ſi non conſtet,vxorem à principio ſine dote fuiſſe ductam, in dubio cõfeſſio præſumetur vera,& non ſimulata:cũ enim à cõmuniter accidentibus, dos ſoleat promitti, & dari, in dubio hoc debet videri factum.l. neque natales. cum gl.C.de probatio.& conſequenter con-
40 feſsionem dotis receptæ eſſe veram:† vt colligitur ex generalitate auth.de æqualitat.dotis.§.aliudquoque.collat.7.quidquid dubitet Bulgarin. hîc num.54. Et confirmatur,quia à communiter accidẽtibus,mulieres iuris ignaræ dãt dotes maritis,& de illis confidentes, non curant accipere apocham dotis ſolutæ: quare mariti bonam fidem agnoſcentes, conſtante matrimonio confitentur dotem promiſſam accepiſſe.Nulla igitur eſt ratio, cur in huiuſmodi confeſsione fraudem admiſſam eſſe præſumatur: vt aduertit Paul.conſ.383.col.penult.lib.2.Et quanuis ipſe putet huiuſmodi confeſsio nem tantùm nocere marito confitenti, & eius hæredi, non ſic creditoribus: verius eſt & illis nocere, ſi lapſa ſint tempora opponendi exceptionem non numeratæ dotis, iuxta ſuprà reſoluta, & tenet Afflict.deciſ.402.num.13.Anton.Gabr. lib.3.communium,titu. de iure dotium, concluſ.4.nu.2. Quinimo quanuis Soci. hîc nu.102.exiſtimet, prædicta tantùm eſſe admittenda, quando dotis promiſſio præceſſit matrimoniũ, & ita etiã Afflict.deciſ.402.nu.2. verius tamen eſt, q etſi conſtante iam matrimonio facta ſit dotis promiſsio,tamẽ confeſsio dotis receptę præſumetur vera,quia ſatis eſt promiſsionẽ præceſsiſſe dotis receptæ confeſsionẽ: quod ita receptum eſſe aſſerit Ruin.cõſ.183,col.pen.ad fin.libr.1.Ant. Gabr.d.lib.3,cõmuniũ,tit.de iure dotiũ, cõclu.4. num.1.ad finem. Ex quibus cauendum

uendum eſt à traditis per Anton. Gom. l.Tauri.50.nu.52.ad finem. dum inquit, quòd ſi confeſsio dotis receptæ ſit facta conſtante matrimonio, & maritus habeat creditores, præſumetur confeſsio ſimulata,ſi dos conſiſtat in bonis mobilibus: allegat authent.ſed iam neceſſe.C. de donatio.ante nuptias.quæ tamen loquitur in augmento dotis,neque procedit in promiſsione dotis,vt ſuprà dictum eſt.Illud certum eſt etiam in augmento dotis præſumptionem.dict.authent.ſed iam neceſſe. tantùm prodeſſe creditoribus antiquioribus, non autem illis, qui poſt confeſsionem augmenti dotis inceperunt eſſe creditores; neque enim hoc caſu mulieri debet denegari priuilegium generale. cap. qui piror. de regul. iuris.in.6.& ita Bald.conſ.352.numer.2. lib.3.Fulgoſ.conſ.216.ad finem. Rimin. conſ.134.num.13.lib.1. facit.l.in fraudẽ creditorum.10.ff. qui & à quibus. niſi ex manifeſtis indicijs cõſtet de animo fraudulento confitentis: nam tunc ea fraudulenta confeſsio indiſtinctè creditori-
41 bus non nocebit.† Bart.d.authentic.ſed iam neceſſe.ad finem. Gozadin. cõſ.28. num.26.Bellon.conſ.47.num.4.in fine, Couarr.reſolut.libr.1.capit.7. numer.7. quidquid inuoluat Bulgarin. hîc nu. 57. Prætereà & illud certum eſt,quòd ſi augmentum fiat in rebus immobilibus, ceſſat omnis fraudis ſuſpicio. dict. authent. ſed iam neceſſe.notat Ripa hîc num.26. vnde à fortiori idem erit quando confeſsio dotis receptæ conſiſtat in immobilibus.Claud.hîc numer.30. Couar. reſolutio.lib.1.cap.7.ad finem.Illud denique certum eſt, quòd ſi pro confeſsione dotis receptæ adſint aliquæ probabiles coniecturæ, tunc vera præſumetur, etiã in præiudicium creditorum. Aymoncõ ſil.40. numer.4.& Neuizanis conſil.57. numer.8.Menoch.conſil.7.numero.10. lib.1.Cuius rei exemplum proponitur à Bald.in rubric.num.4.verſic. vnde quæritur.C.de priuileg.dotis.quando maritus vxori præſtitit alimenta, tanquam tali: nam ex hoc redditur veriſimile,dotem recepiſſe,vt confeſſus eſt, quia aliàs credendum eſt, quòd eam à domo expelleret, iuxta.l.final.C. ad Velleianum. & ei etiam denegaret alimenta: gloſſ. authen. de non eligendo ſecundò nubentes.verb.onera.collatio.1. ſubſcribit Dec.conſ.536.num.10.Coſta.l.ſi ex cautione.7.fallentia.numer.2.C.de non numerat.pecunia. Contrarium tamen tenuerunt Socin.hîc num.80. & num.94. Bolognet.num.255.ad finem. per auth. quod locum.C. de dote cauta. vbi querela nõ ſolutæ dotis proponitur per maritum, quantũcunque diu durauerit matrimonium, & vxorem aluerit; quia ſcilicèt credendum eſt, ſpe futuræ numerationis omnia prædicta facta fuiſſe; & conſequenter talis confeſsio non debet præiudicare creditoribus: ſubſcribit Gozadin.conſil.28.num.23.&.32. Bellon.conſ.48.num.2. poſt Nouellum de dote.10.part.num.15.Couar. reſolutio. lib.1.cap.7.num.6.verſicu.ſic ex confeſ-
42 ſione.† Sed cauendum eſt, quia idem Socin.conſi.82.nu.3.lib.3. inquit;quòd, quidquid ipſe diſputando tenuerit, opinio Bald.ſuprà relata eſt vera & communis,à qua in iudicando non ſit recedendum: quod etiam fatetur Gozadin. ſibi contrarius conſil.42.numer.13.Menoc. conſ.7.num.10.lib.1.Neque obſtant Socin.fundamenta, quia ad primum de d. authen.quod locum.reſpondeo Bald.lo qui, quando maritus præſtitit alimenta vxori tanquã dotatæ, vt quia declarauit ex fructibus dotis eam alere:quòd ſi ſimpliciter præſtitiſſet alimenta, poſſet procedere d.auth.quod locum. Item & ſecundò reſpõdeo;d.auth.procedere,quãdo maritus impugnat cõfeſsionẽ ſuam, oppoſita exceptione non numeratæ dotis: nam tunc propter iſtam negationẽ, eneruatur præſumptio, quæ erat pro confeſsione dotis, & conſequenter omnia præſumentur facta ſpe futuræ nume-

numerationis: ſed ſi maritus confeſsionem ſuam non impugnat, tunc ex ea adiuncta alia præſumptione, quæ inſurgit ex præſtatione alimentorum, confeſsio vera præſumetur, & conſequenter hæredi & creditoribus confitentis præiudicabit. Nam & generale eſt, quòd quanuis confeſsio aliàs ſoleat præſumi ſimulata, tamen ſi corroboretur aliqua veriſimili præſumptione, vtique præſumetur vera, ſublata præſumptione contraria: arg. l. diuus. §. de reſtit. in integ. & notabiliter proſequuntur Menoch. conſ. 100. à numer. 230. lib. 1. Tiraq. l. ſi vnquam. verb. donatione largitus. nu. 100. C. de reuoc. donatio. Ad complementum autem materiæ illud reſtat inquirendum, vtrùm quemadmodũ lapſus temporis, quo proponi debuit querela non numeratæ dotis, præiudicat creditoribus, vt ſuprà reſolutum eſt? pariter etiam eis noceat, ſi durante tempore, quo querela proponi poruit, maritus confeſſus, prædictæ querelæ ſolenniter renuntiauit? Et quidem hanc renuntiationem nocere marito, & eius hæredi, exiſtimat gloſſ. l. final. verb. vel. C. de dote cauta. Quinimo creditoribus præiudicare ſenſit Bart. d. l. aſsiduis. num. 11. Bulgarin. hîc num. 62. Camill. num. 161. & tanquam receptum defendit Bolognet. à num. 266. ſequitur etiam Anton. Gomez. l. Tauri. 50. num. 52. Gozadin. conſ. 42. num. 13. Moti ex eo, quia quando ſunt lapſa tempora proponendi exceptionem, ea confeſsio nocet creditoribus, vt ſuprà dictũ eſt: & tamen prædictus lapſus, nihil aliud operatur, quàm tacitam quandam prędictæ exceptionis renuntiationem. l. 1. C. de in integr. reſti. glo. final. l. ſi ego. §. de negoc. geſt. Quod igitur receptum eſt in tacita renuntiatione querelæ, à fortiori recipiẽdum eſt
43 in expreſſa. l. qui ad certum. §. locati. †
Item cõfeſsio mariti in dubio præſumitur vera, & non ſimulata. l. pecuniæ. C. de ſolutio. Non igitur iuſtam cauſam querelandi habent creditores, ſi ipſe bonam fidem agnoſcens, prædictæ exceptioni renuntiauerit: argument. l. patrẽ. ff. quæ in fraudem creditor. l. quories. §. ſi cut. in fin. ff. de adminiſtr. tutor. Contrariam nihilominus opinionem, imò renuntiationem querelæ factam per maritum intra tempora illam proponendi, nihil obſtare creditoribus, tenet Matthe ſil. ſingul. 193. Alexand. hîc num. 35. Socin. num. 89. Iaſon. §. fuerat. nu. 90. Inſti. de actio. Valaſc. conſultatio. 6. numer. 6. Mouentur, quia non debet eſſe in facultate debitoris, fraudare creditores. l. 1. §. ſi culpa. ff. ſi quid in fraudem patroni. neque eius renuntiatio creditoribus nocere debet. l. debitorũ. C. de pactis. & quia prædicta exceptio competens marito, cenſetur peremptoria. authent. hanc autem. C. de non numer. pecunia. & renuntians exceptioni peremptoriæ, cenſetur donare. l. ſi quis delegauerit. ff. de nouat. quæ donatio inter coniuges non valet. Tertiò, quia ſi maritus non obſtante exceptione eſſet condemnatus, hæc ſentẽtia nõ præiudicaret creditoribus. l. penult. C. de non numer. pecun. ergo multo minus mariti renuntiatio. Sed vtique qui vellet defendere opinionem Bar. facilè his rationibus reſpondere poſſet: nã ad primam dicetur, renuntiationem mariti non fraudare creditores, cum potiùs credẽdum ſit eum accepiſſe pecuniam, vt confeſſus eſt, & renuntiãdo ãgnouiſſe bonam fidem. Ad ſecundum reſpondetur, nos loqui quãdo ſumus in dubio, vtrùm in veritate exceptio competeret marito? nam ſi conſtaret re vera competere, & eũ nihilominus renuntiaſſe, tunc fatendum eſſet, quòd ea renuntiatio induceret donationem, quam pro libito maritus poſſet reuocare. Ad tertium de l. pen. C. de nonnumerat. pecunia. reſpõdetur, text. illum tantùm probare, quòd ſententia lata contra creditores in exceptione nõ numeratę pecunię, ſiue dotis,
44 nihil præiudicat debitori principali, †
neque eius defenſoribus: vnde nõ benè ex

ex eo infertur, idem eſſe dicendũ, ſi ſententia lata ſit aduerſus principalem debitorem, vt neque illa pręiudicet creditoribus: nam videmus, quòd ſentẽtia lata aduerſus legatarium, non nocet hæredi. l. 1. ff. de except. rei iudicatæ. & tamẽ è
45 contra lata aduerſus hęredẽ, nocet legatarijs. l. Papinianus. §. ex cauſa. ff. de inoff. teſtam. l. ſi patroni. §. fin. ſecundùm vnũ intellectum. ff. ad Trebellian. Et eſt ratio differentiæ, quia creditores propter proprium intereſſe, admittuntur ad proponendam querelam non numeratæ dotis, neque debitor ab illa proponẽda eos prohibere poteſt. d. l. pen. C. de non numer. pecun. Vnde ſentẽtia aduerſus eos lata, meritò nõ præiudicat debitori principali, iuxta regulam. l. ſæpè. ff. de re iudicat. ſententia autem lata aduerſus debitorem principalẽ, neceſſariò nocet omnibus his, qui ab eo cauſam habẽt. l. apud Celſum. §. de authoris. ff. de doli except. Cæterùm quanuis opinio Bart. ad hunc modum defendi poſsit, magis nihilominus placet cõtraria ſententia; cùm enim prædicta querela cõpetat creditoribus, etiam inuito debitore. l. pen. C. de non numer. pecunia. non debuit eſſe in poteſtate debitoris, in eo iure per renũtiationem illis præiudicare. l. fin. §. de pactis. & l. debitorum. C. de pact. & quod Bart. l. ſi perluſorio. §. 1. nu. 4. ff. de appellat. Et retenta hac opinione, non obſtãt rationes ſuprà adductæ pro Bart. opinione: nam ad primam reſpondetur, diuerſam eſſe rationem inter tacitam renũtiationem, quæ habet fomẽtũ legis, & inter expreſſam, quæ ſolo facto hominis conſiſtit, vt in ſimili traditur. l. 1. C. qui admitti. Ad ſecundum reſpondetur, quòd dum tempora durant, non creditur dos data marito, ſaltẽ in præiudicium creditorum. d. l. pen. C. de non num. pecun. Vnde dum durant tempora, renuntiatio mariti nihil eis pręiudicare poteſt: prout & dum tẽpora durant, confeſsio mariti eis nõ præiudicat. Bart. receptus. dict. l. aſsiduis. nu. 11. & in his terminis poteſt admitti dictũ gloſ. d. l. aſsiduis. ad fin. verb. datæ. vt priuilegiũ ibi conceſſum, non habeat locum in dote confeſſata, ſcilicet in præiudiciũ creditorũ, dũ durant tẽpora opponendi exceptionẽ. † Neque placet cõcordia Soci. hîc. nu. 100. q renuntiatio querelę facta ante conſummatũ matrimoniũ, noceat creditoribus: ſecus ſi eo iam conſtante fiat: nam cũ tunc præſumatur facta animo donandi, meritò creditoribus non pręiudicabit: nã prædicta differentia ſuprà reiecta fuit: & ideò firmiter tenendũ eſt, eam renũtiationem dum durant tẽpora, indiſtinctè non nocere creditoribus. Quinimò & quod ſuprà diximus, quòd tacita renuntiatio inſurgẽs ex lapſu tẽporis, nocet creditoribus, intelligendũ eſt, quando illi fuerint præſentes: nam ſi fuerint abſentes, & ſic propter iuſtũ impedimentũ non propoſuerũt querelã, poterũt implorare reſtitutionẽ in integrũ, iuxta doctrinã Bart. l. 1. §. ſi quis autẽ propter. ff. de itin. actuq; priuat. & admittentur ad proponẽdam querelã cum ſuo priuilegio. l. in contractibus. in princ. iuncta gloſ. verb. potituris. C. de non num. pecun. Alex. hîc nu. 35. ad fin. Socin. nu. 90. in fin. Valaſ. conſult. 6. nu. 5. ad fin. Ruin. conſ. 185. nu. 3. lib. 1. Gozad. conſ. 20. nu. 20. Addens, in dubio præſumendã eſſe iuſtam ignorantiam, iuxta regulã. l. verius. §. de probat. Contrarium tamen tenẽt Bulgarin. hîc nu. 58. Nouellus de dote. 10. par. nu. 12. Anton. Rube. conſ. 78. nu. 10. ad fin. Expendunt d. l. pen. C. de non num. pecun. dum generaliter probat, tũc creditores prædicta exceptione vti poſſe, quando principalis debitor eâdẽ vti poteſt. Secũdò, quia lapſus temporis conſideratur principaliter reſpectu perſonæ mariti. authent. de temporibus non ſolutæ dotis. §. ſi autem. collat. 7. ergo ignorantiæ creditoris reſpectus haberi non debet. Tertiò, quia poſtquam lapſa ſunt tempora, lex præſumit retro confeſsionem

fuisse veram.l.sub specie.C.de postulan. ergo indistinctè debet nocere creditoribus. Sed his non obstantibus, nõ est recedendum à prima opinione. Neque obstant Bulgarini rationes, nam ad primam respondetur,d.l.pen.C.de non numerat.pecun.non negare,etiam post lapsa tempora creditoribus ob iustum impedimentum posse succurri: nam restitutio nunquam censetur exclusa. glos.fin.
46 l.postquam liti.C.de pactis. † Ad secundũ respondetur,quòd licèt marito scienti exceptionem sibi competere, noceat irreuocabiliter lapsus temporis, non sic debet nocere creditoribus ignorãtibus eam competere. Ad tertiũ respondetur, quòd præsumitur quidem vera solutio in prẹiudicium mariti,& etiam creditorum sciẽtium: nam si fuerint ignorãtes, eis succurretur per restitutionẽ, etiam
47 aduersus præsumptionem iuris & de iure,& resoluit Alexan.l.si infanti.nu.9.C. de iure delib.facit.l.cũ quidam.in princ. ff. de acquir.hæred.& ita constat,opinionẽ Alex.suprà relatam esse veriorẽ. Quã tamen declarabis cum Anton.Rube.cõsil.78.nu.10.Et ex his ita resolutis infertur annotatio ad tradita per Bald.l. fin. num.9.& ibi Salic.num.2.C.de non numer.pecun.nam declarantes illum text. asserunt non procedere, si debitor iurauerit se re vera habuisse pecuniam, quã confitetur accepisse, vel etiam iurauerit,vera esse omnia contenta in instrumento;tunc enim si opponat exceptionem non numeratæ pecuniæ,nõ audietur; quia ei obstat iuramentum assertorium:quod receptum asserit Socin. consil.83.num.2.lib.3.Gozad.consil.42. nu. 13.& alij relati per Menoch.consi.7.nu. 11.lib.1.ac ita quanuis iuramentum appositum solutioni,vel restitutioni, non excludat maritum ab exceptione dict.l. fin.C.de non numer.pecunia.tamen appositum receptioni,excludit iurantem à prædicta exceptione,secundùm suprà allegatos. & Ruin.l.nemo potest.num.57. ad fin.ff. de leg. 1.& defendit Bolognet. hîc nu.256. & Caballinus milleloquio 670.& alij relati per Valasc. consultat.5. num.19. Quanuis hæc non satis perceperit Rebuff.1. tomo ad leges Gallicas. tit.de chirographis,artic.2.à num. 23.& quidquid repugnet Socin.hîc num. 82. Et pari ratione idem erit,si maritus simpliciter iurauerit se recepisse dotem; neque enim audietur si posteà dicat contrarium,quia ei obstat iuramentum, vt resoluit Costa.l.si ex cautione. fallent.9. C.de non numerat. pecun. Couarru. c. quanuis pactum.1.parte.§.3 num.11.de pactis.in.6.Menoch.consil.39. num. 20. lib.1.Bolognet.hîc num. 256. quidquid contrarium pro constanti habeat Ruin. l.nemo potest.num.58.ad finem ff.de lega.1.Quę sanè intelligenda sunt quoad
47 præiudicium mariti & hæredum, † non autem in prẹiudicium creditorum,quia iuramentum alteri præiudiciale, illi nihil nocet.cap.cum contingat.de iureiurand. Et patet,quia ob prædictam rationem dicunt suprà allegati,iurantem modo de quo suprà,non esse audiendum, si velit opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ; quia allegando sibi non fuisse numeratam pecuniam,etiam allegat se falsò iurasse: & nemo auditur allegans propriam turpitudinem.l.aliàs. ff. de iureiurando. neque etiam hæres admittitur ad allegandam turpitudinem defuncti. l.filios. C. de reuocandis his quæ in fraudem creditorũ. Quæ ratio apertè cessat in creditoribus,qui tanquam tertij possunt allegare turpitudinem, & periurium mariti confitentis, iuxta notata.l.post contractum.ff.de donationib.tradit Iason.l.nemo potest. numer.48.ff. de legatis.1. Gozadin. consil. 28.num.27.Bellon.consil. 48. num.4. in fin. Anton.Gabriel lib.3.communium, tit. de donation. conclusio. 3. num. 13. Similiter & licèt renuntiatio facta cum iuramento de non contraueniendo, non consentiat, debitorem contrarium dicen-

dicentem audiri.Bart.l.fin.1.lect. C. de non numer.pecun. Socin. hîc num.83. Bolognet.num.256.notabiliter Ruin.l. nemo potest. num.43.ad fin.ff.de lega.1. tamen non nocebit creditoribus, si ad proprium interesse excipiant de nõ numerata pecunia, iuxta suprà tradita: & notabiliter Bellon. consil.48. à nume.5. Denique subinfertur annotatio ad tradita per Socin.hîc num.103.dum cõcludit,quòd si maritus constante matrimonio iuret,se recepisse dotem, vel etiam iuret, omnia contenta in instrumento esse vera,quòd nihilominus audietur, si alleget dotem sibi non fuisse numeratã; quia hæc confessio præsumitur simulata,& facta ex causa donationis.l.2.cum glos. C. de dote cauta. iuramentum autem non confirmat contractum simulatum. glos.l. emptione. C. plus valere quod agitur. & consequenter non impediet opponi de simulatione:subscribit Gozadin.consil.28.num.25.Ruin. consil.154.à num.5.lib.5.& consil.135.à numer.10.& consil.190.num.8.lib.1. Qui eam etiam adducit rationem; quia cum stante iuris prẹsumptione, constet de periurio,ex periurio iam detecto potest quis se iuuare, etiam allegando propriam turpitudinem, iuxta tradita per Bartol.l.& per iusiurandum §.fin. num.
48 6.ff. de iureiurand. † Quæ tamen ratio non est omnino tuta, vt latiùs ostendit idem Ruin.l.nemo potest. à numer. 57. ff.de leg.1.Et ideò verior ratio est, quòd iuramentum refertur ad expressum, vt scilicet verum sit, quod expressè iuratũ est: vnde non debet extendi ad diuersum, quod fortè inter partes agebatur, scilicet ad simulatam donationẽ. Quare & in terminis.l.fin. C. de non numerata pecunia quanuis maritus non possit opponere exceptionem non numeratæ dotis, quando iurauit omnia contenta in instrumento esse vera, vt suprà diximus,non tamen ob id impedietur opponere simulationem cõfessionis, ad quam iuramentum non referebatur,neque potuit referri,ex gl.l.3.C.plus valere quod agitur.& ita Bellon.cons.47.nu. 7.& nu.10.& cons.seq.nu.4. latè Valasc. consultat.5.à nu.10.Menoch. lib.3.præsumpt.præsump.12.à nu.41. Quo fit, vt licèt vera donatio facta inter virũ & vxorem,confirmetur iuramento.Bart.receptus.l.si quis pro eo.ad fin.ff.de fideiussorib.tamen tacita donatio,quæ colligitur ex simulata confessione facta constante matrimonio,non confirmatur iuramento:cũ enim iuramentũ referatur ad confessionẽ,non potest cõfirmare donationem,quæ sub illa simulatè latebat; cùm iuramentũ ad eam minimè fuerit relatum:arg.c.pen.de iur.iuran. quod est de mente Bart.l.cùm quis decedẽs.§. Titia. ff.de leg.3.& in specie tenent plures relati per Anton.Gabr.lib.3.cõmuniũ,tit.de donat.cõclus.3.nu.3.Couarru. omnino vidẽdus.lib.1.resol.c.7.nu.5.& declarat Valasc.cõsult. 5.nu.21. Sed ex suprà resolutis veriùs resoluendum est, q̃ admissa opinione,quòd confessio dotis receptæ præsumatur simulata, si fiat cõstante matrimonio,optimo iure procedunt suprà tradita:admissa autem opinione (quam magis probamus)scilicet,quòd prædicta cõfessio præsumitur facta spe futurę numerationis,dicendũ est,quòd si interueniat iuramentũ assertorium, ea cõfessio præiudicabit marito & hæredi, non autem creditoribus,per suprà tradita. Vltimò ad cõplementum huius articuli,duo sunt cõnumeranda.Primũ,quod ex sententia Salic.tradit Iaſ.§.fuerat.nu.89.Instit.de actio. q̃ marito confitenti se dotẽ accepisse ab vxore, conceditur querela non numeratæ dotis: si verò cõfiteatur se dotem accepisse ab extraneo,qui fortè pro muliere dotẽ promisit, non concedetur confitenti prædicta querela,
49 sed cõfessio vera præsumetur: † subscribit Palac.rep.rub.§.30.num.12. Hippolyt.singul.345. Anton. Rube. consil.78. colum.vltima.Bellon.consil.48. num. 5.

Sed cauendũ eſt,quia hęc traditio apertè falſa eſt, & contra text. expreſſum in authen.de temporib.non ſolutę dotis.§. ſi autem.collat.7.ibi: Siue alter quiſquã. nam probat expreſsè,querelam competere,ſiue dotem promiſerit mulier, ſiue alius quicunque: idem etiam probat.l. fin.C.de dote cauta.& l.ſi preſens.18.C. de Epiſcop.audient.& ibi notat gloſ.penult.& fin. & ita in ſpecie prædictorum opinionem improbat Coſta.l. ſi ex cautione.15.fallentia.nu.3.C.de non numerat.pecunia.Anton.Gomez.l. Tauri.50. num.52.Couarru.reſolut.libr.1.c.7.numer.6.verſic.eſt & alia.Valaſcus conſultation.5.num.14. Quibus adde Signorol.conſil.253.colum.penult.ad finem. Et iuxta hæc venit etiam explicandum dictum Bald.in rub.nu.4.C de priuileg. dotis.dum tenet,quòd ſi maritus confiteatur ſe dotem accepiſſe ab extraneo, præſumitur confeſsio vera, & conſequẽter prædicta dos confeſſata habebit priuilegia veræ dotis: quem (hoc modo intelligentes) ſequuntur Baldus Nouellus de dote.10.parte.num.14.Crot.l.ſi conſtante.2.lect.num.150.Leodem. Bellon. conſil.47.num.9. Cæterùm Claud. hîc num.35.ſubdit hoc eſſe intelligendum, quando ille extraneus ex perſona ſua eſſet obligatus ad dotis præſtationẽ, aliàs cùm extraneus ſimpliciter dotando videatur donare vxori.l. vnica. §. accedit. C.de rei vxor.action. quaſi confeſsio ſit facta ad commodum vxoris,non præſumetur vera. Sed aduertendum eſt,quòd Bald. vbi ſuprà non dicit id, quod ſuprà allegati ei imponũt, ſcilicet,quòd cõfeſſio dotis receptæ ab extraneo, præſumatur vera;cùm in cõtrariũ ſit text.l.fin.C. de dote cauta. Tantùm ergo dicit Bald. quòd ſi maritus conſtante matrimonio, renũtiet querelæ ad cõmodum vxoris, non valebit hæc renuntiatio, cùm in effectu contineat donationem prohibitã
50 inter coniuges.† Et aliud erit dicendũ,ſi huiuſmodi renuntiatio fiat in fauorem extranei,qui dotẽ promiſit: nã licèt reſultet donatio,tamẽ valida cẽſebitur inter maritũ, & extraneum, & ex perſona extranei tranſibit validè ad vxorẽ, iuxta l.vnicam.§.accedit.C.de rei vxo.action. & ita notabiliter explicat Ruin.cõſ.183. nu.4.lib.1. Qui & illam rationem addit, quòd cum maritus nõ ſit prohibitus donare extraneo,non tanta colligitur præſumptio ſimulationis, quando maritus confitetur dotẽ ab eo extraneo accepiſſe,quanta colligitur,quando ea cõfeſsio fit in fauorẽ perſonę vxoris, cui maritus prohibetur donare,iuxta notata l.quite ſtamentum.ſ.de probation.& ita etiam Deci.conſil.536.nu.9. Sed vt omnia ſuprà dicta perfectè intelligantur, diſtinguẽdũ eſt,quòd aut præcedit promiſsio dotis,& maritus renuntiat querelæ non numeratę dotis, & locum habet deciſio Bald.in rub.num.4.C.de priuileg. dotis. explicata vt ſuprà. Si autẽ aliter non cõſtat de dotis promiſsione præcedẽte, ſed tantùm reperitur cõfeſsio dotis receptę facta conſtante matrimonio,cum renũtiatione querelæ; tũc dicendũ eſt, quòd ſi hæc confeſsio reſpiciat perſonam vxoris,præſumetur facta animo donandi: ſi autem reſpiciat fauorem extranei, potiùs præſumetur facta ſpe futuræ numerationis,vt exiſtimant Deci.& Ruin. ſuprà citati.Quanuis verius ſit,quòd vtroque caſu præſumetur confeſsio facta ſpe futuræ numerationis. authent. de temporib. non ſolutæ dotis.§. ſi autem. collat.7.Bolognet.hîc num.274.& latè ſuprà probauimus.Quòd ſi præcedat dotis promiſsio,& ſequatur confeſsio dotis receptæ,etiam conſtante matrimonio, tunc etiam reſpectu vxoris confeſsio præſumetur vera,non autem credetur, quòd ſit facta animo donandi,vel etiam ſpe futuræ numerationis. l. in contractibus.§.ſed quoniam. ſecundùm communem intellectum.C. de non numerata pecunia. Afflictis deciſione.402. numer.12. & diximus ſuprà numer.41.

Et

Et idẽ admittetur à fortiori,quando maritus confeſſus fuerit,dotem promiſſam ab extraneo recepiſſe, vt hîc explicat Paul.in fine.Ruin.conſil.183.col.penul. ad finem.libr.1.Bellon.conſil.4. num.7. & infrà latiùs dicemus: & ad hunc modum eſt explicandus Claud. hîc nu. 35. Secundò adde in hac materia text. ſingularem.l.in contractibus.§.ſed quoniã. C.de non numerat.pecunia.qui probat, quòd ſi præceſsit inſtrumentum dotale,in quo dos fuit promiſſa marito,& poſteà maritus confitetur ſe accepiſſe dotem,& de hoc præſtat ſecuritatem, ſiue apocham,præſumetur vera cõfeſsio,neque audietur maritus, ſi velit opponere exceptionem non numeratæ dotis: quẽ
51 text. † ita intellexerũt Petrus,Cyn.Fulgoſ.& Salicet. & Paul. ibi,Socin. hîc numer.78.Bolognet.numer.254. & plures alij quos refert Couarru.reſolut. lib. 1.c. 7.numer.6.& Anton.Gabriel lib.3.com munium,tit.de iure dotium. concluſio. 4.& Valaſcus conſultatione.5.num.9.& Menoch.lib.3.præſumptio.12. num. 53. Quibus adde Guidon. conſil.204.nu.1. Paul.Caſtrenſ.conſil.383. colum.1.verſic.ſecundus.lib.2.Fulgoſ.conſil.206.colum.2.Anton.Rube.conſil.78. num. 10. Baptiſt. de priuileg. dotalib. centuria.1. num.8.Antonium Gomez. l. Tauri.50. numer. 52. Gabriel.Quemada.quæſt. 4. numer. 5.& receptiſsimam eſſe ſententiam affirmant Bellon.conſil.4. num. 7. Phanuncius de lucro dotis, gloſ. 10. numer.3.pagin.421. Vnde licèt confeſsio facta conſtante matrimonio, ſecũdùm magis communem opinionem præſumatur ſimulata, & facta animo donandi,ac ob id neque præiudicet marito, neque creditoribus: tamen ſi conſtat præceſsiſſe inſtrumẽtum dotale, in quo dos promiſſa fuit, tunc confeſsio etiam facta conſtante matrimonio præſumetur vera, ita vt aduerſus eam minimè concedatur querela non numeratę dotis,vt colligitur ex generalitate d. §. ſed quoniam.in fine. Quinimò & iuxta generalitatem illius text. id procedet, etiam quando promiſsio dotis,& confeſsio dotis receptæ factæ fuerint conſtante matrimonio,vt hîc tradit Paulus ad finem. Nouellus de dote.10.part.num.18.Ruinus conſil.183.colum.penult.ad finem. lib.1.Afflictis deciſione.402.numer.14. Quibus adde Paul.conſil.383.colum.1. verſic.ſecundus. lib.2. Fulgoſ.conſ.216. colum.2.Sigiſmund.conſil.22.numer.2. quidquid contradicat Socinus hîc numer.102.& Ruin.conſil.56.num.4.lib.5. Item cum prædicta confeſsio in his terminis præſumatur vera, non ſolùm nocebit marito confitenti,ſed & etiam creditoribus. Afflictis deciſion.402.num.9. Bolognet.hîc nume.271. & alij adducti per Anton.Gabrielem lib.3.cõmunium, tit.de iure dotium.concluſio.4. num. 2. & aſſerit receptum Bellon.conſil.4. numer.7.Maſcard.de probationib.1.parte. concluſ.566.num.9.quidquid leui fundamento contradicat Socin. hîc num. 95.& Gratus conſil.36.à num.14. libr.1. & alij quos adducit Maſcardus vbi ſuprà
52 num.10.† Atque proinde ſi confectum ſit inſtrumentum,quo dos promiſſa fuit marito,& ille antequam faceret confeſsionem dotis receptæ, obligauit bona ſua creditoribus, ſequuta poſteà confeſsione dotis receptæ (quæ vera præſumitur) præferenda venit vxor creditoribus; quia circa prælationem hypothecæ non conſideratur tempus ſolutionis,ſed tempus factæ obligationis.l.1. ſ.qui potior. in pignor. habeantur. nam quanuis text.ille loquatur,quando conſtat de vera numeratione poſteà interueniente, tamen idem erit admittendũ,quando preſumptiuè de ea conſtiterit:quod ita deciſum fuiſſe aſſerit Afflict. deciſ.402.à nu.10.& ſubſcribit Couarru. reſol.lib.1.c.7.nu.6.verſ.cæterùm. quidquid repugnet Nouel. de dote.10. part. nu.18. Ratio autẽ prædictæ cõcluſionis redditur à Cyn.d.§.ſed quoniam.in.2.q.

quia in prædictis terminis maritus iam habebat vxorem obligatam ex promissione,& prętereà iam fruebatur optatis nuptijs: vnde non est verisimile, quòd maritus animo donandi, vel spe futuræ numerationis,eam confessionem fecerit,sed potiùs credendum est, dotem re vera fuisse numeratã,prout maritus confessus est: subscribit Roman.consil.445. num.8.Afflict.decis.402.nu.2.& nu.12. Ruin.cons.183.col.pen.ad fin.lib.1.Nouell. de dote. 10.par.nu.18.Bellon. consil.4.num.7.& Mascardus de probation. 1.part.conclus.566.num.8. Inuenio tamen,quòd hanc rationem impugnat Felin.c.si cautio.nu.82.de fide instrumentor. quia ea admissa, sequeretur , quòd ommnis confessio facta per maritũ constante matrimonio,præsumeretur vera: quod tamen repugnat communibus traditionibus.Sed facilè respõdetur,Cynũ & sequaces non solùm fundare rationẽ in eo,quòd maritus iam fruebatur optatis nuptijs,vt Felin.præsupponit,sed etiã in eo,quòd habebat iam obligatam vxorem ex promissione:& ex his simul iunctis colligunt rationem,adeò quòd Salicet.d.§.sed quoniam.num.penul.ad fin. existimauerit,quòd si præcessit promissio dotis,& maritus ante consummatum matrimonium fuerit cõfessus dotem recepisse,non procedet ille text;quia credendum est,fuisse confessum,vt faciliùs optatis nuptijs frueretur: quod & tenet Bald.Nouellus de dote.10. par.num.18. ad medium.Ruin.consil.183.colum.fin.
53 lib.1.† Sed nõ placet,quia est cõtra generalitatẽ d.§. sed quoniã. in fin. satis enim est,sponsum, cùm velit,posse vti optatis nuptijs:argum.l. pen.ff. de milit. testam. Illud vtique fatendum est, faciliùs procedere decisionem dict.§.sed quoniam. quando consummato iam matrimonio facta fuerit confessio, quidquid contrarium dicat Socin.hîc num.102.Ex prædictis autem colligendum est,dict.§. sed quoniam.tantùm procedere in confessione dotis receptæ, non autem procedere in exceptione non numeratæ pecuniæ; quia in ea cessat ratio suprà assignata,& semper credendum est,factam fuisse confessionem, vt debitor à creditore faciliùs consequeretur optatam pecuniã:quod ita colligitur ex mente d.§. sed quoniam.dum restrinxit se ad casus ibidem expressos:& ita Costa.l.si ex cautione. fallẽtia.15.nu.1.C.de non numerat.pecun.quidquid contrarium existimauerit Bald.Nouellus de dote.10. par. num.18.& hîc num.211. Cæterùm aduertendum est, quòd licèt suprà resoluta communiter sint recepta,& etiam vera videantur, tamen illa impugnat Costa.l.si ex cautione.fallentia.14. num. 3. & latiùs fallentia. 15. C.de nõ numerat. pecun. motus præsertim per text.l.fin.C. de dote cauta nõ numerat.ibi: Siue pollicitatio tantũ sequuta sit.ex quibus verbis colligit Areti.l.2.§. creditũ. col. pen. ad fin.ff.si certum petat. querelæ non solutæ dotis tunc propriè locum esse,quãdo post dotis promissionem sequuta est mariti confessio.Secundò adducit text. auth.de temporib.non solutæ dotis.§.sive autem.collat.7.ibi : Siue mulier tanquam dotem offerens: & idem etiã vult Valasc.consultation.6.num.15. Sed his non obstantibus,non est recedendum à communibus traditionibus ; quæ bene deducuntur ex litera d. §. sed quoniam. ibi: Doraliũ instrumentorũ: nam ea verba etiam verificantur in instrumentis,in quibus dos promissa est, iuxta notata.l. exigere dotem.ff.de iudic. Quinimò in eo sensu assumi in d.§. sed quoniam. patet ex eo,quòd text.posteà facit mẽtionem securitatis receptæ dotis: ergo instrumenta dotalia debent referri ad ea instrumenta,quibus dos promissa est,& non ad instrumenta,in quibus maritus
54 confitetur se dotem recepisse,† quia tũc frustrà text.faceret mentionem de securitate receptæ dotis:vt aduertit Salicet. d.§.sed quoniam.atque ita tex. ille bene expen-

expensus probat cõmunes traditiones. Neque obstant Costæ rationes, nam ad primam de.l.fin.C.de dote cauta. respõdetur cum glos.ibi,verb.vel.tex. illum esse intelligendũ quando pollicitatio dotis facta est in instrumento,& maritus in eodem instrumento confitetur se dotem recepisse;tunc enim competet marito querela nõ solutæ dotis; & sequitur Salicet.ibi.ad fin. Et est ratio, quia cùm vtrũque in continenti actum fuerit,facilè credetur spe futuræ numerationis id factum esse,per ea quæ in materia tradit Curt.Senior consil.55.col.3. Sed si promissio dotis præcedat,&ex interuallo sequatur dotis receptæ cõfessio, procedet d.§.sed quoniam.vt colligitur ex illis verbis,ibi: Postquam, nam illud verbum ex sua natura interuallum designat. glos.2. l.pacta conuenta.ff. de contrahend. emption.glos.l.cùm fundum. verb. posteà. ff.de vi & vi armat.Corset.sing.220. verbo,posteà.quam resolutionem vti nouã probat Couarru.resolut.libr.1.c.7.nu.6. post princ. Potest etiam responderi ad d.l.fin.procedere,quando præcessit mariti confessio , & posteà sequitur dotis pollicitatio;tunc enim euidens est,confessionem mariti factam fuisse spe futuræ promissionis,vt agnoscit Ang. l.penult. §.mulier. num.2.ff. eod. & in his terminis accipiendam esse d.l.fin. dicit glibi,verb.vel. ad finem.Panorm. consil.73. num.1.lib.2.Socin.hîc num. 78. & facit quod notabiliter tradit Fulgos.cõs. 136. numer.1. Adde,quòd Couarru. resolut. lib.1.c.7.num.6.post princ.existimat d.l. fin.posse etiam intelligi, quãdo non interuenit vlla promissio dotis expressa, sed tacita,collecta ex eo quòd voluntate soceri,vel vxoris maritus confessus est se dotem recepisse,iuxta text.l. si voluntate.C.de dotis promission. & tradit Socinus hîc nu.95. hæc enim tacita promissio sequetur naturam cõfessionis ex qua deducitur:argum.l.3.§.fin.ff.de seruit.rusticor.ac ita ea non obstante, locus erit
55 querelæ non solutæ dotis: † & ideò vt sit locus decisioni.d.§.sed quoniam. explicatæ vt suprà, oportet clarè constare de promissione dotis præcedente. Gratus consil.36. à nu.11.lib.1. Qui intellectus admitti potest ea ratione ; quia tũc vtrumque factum videtur in continenti: nam si ex interuallo fiat confessio, sufficiet tacita promissio,vt maritus excludatur à querela non solutæ dotis.d.§.sed quoniam.& infrà dicemus. Non obstat secundum de auth.de temporib. non solutæ dotis.§.si autem.collat.7.quia loquitur quando mulier quasi dotem offerẽs, obligat se instrumento dotali,& in eodẽ maritus confitetur se dotem accepisse; tunc enim competet marito querela nõ numeratæ dotis: secus si ex interuallo confiteatur; iuxta suprà resoluta. Adde, quòd d.§.sed quoniam. explicatus vt suprà,debet intelligi in eo sensu,quòd maritus non habebit querelam non solutę dotis,scilicet cum priuilegio: sed si velit assumere in se onus probandi dotem sibi non fuisse solutam , vtique audietur, iuxta tradita in simili.l.si ex cautione.C. de non numer.pecun.& ita Afflictis decis.402.nu.2. & priùs Paul.l.pen.§. si vir. nu.3.ff. eod. & in hoc sensu admittetur opinio Valasc.consultat.6.num.15.quòd hęc confessio non noceat creditoribus. Adde etiã, quòd licèt suprà dixerimus, sine dubio competere querelã non solutæ dotis, quando constat ,post cõfessionem mariti,interuenisse dotis pollicitationem.Angel.d.l.pen.§.mulier.num.2. ff.eod. Curt.Senior consil.55.col.3.ad finem.tamen id non est simpliciter verũ, sed est recurrendum ad resolutionem Bald.l.pollicitatione. in fin. C. de donation.ante nuptias.quòd si maritus confessus est,dotem ab vxore accepisse , & posteà extraneus dotem promittat pro muliere,ex hoc quidem constat, maritũ confessum fuisse se dotem accepisse,spe illius futuræ promissionis: sed si is extraneus dotem promittens,non sit soluen-

do, vel ex alia causa dotem promissam non soluat, tenebitur nihilominus maritus vxori dotem restituere, quam confessus est se recepisse; quia ea promissio dotis facta per extraneum, respectu vxoris & mariti, subijt vicem solutæ, & traditę dotis: argum. l. quanuis. §. interdum. ſ. ad Velleian. l. vir ab eo. ſ. de iure dotium. & sic cum promissio illa cesserit loco solutionis, tenebitur maritus dotem restituere, ac si illam accepisset: † vt in simili
56 probatur. l. inter causas. §. abesse. ſ. mandati. quod etiam tenent Bart. & Imol. in fine. l. penult. §. si vir. ff. eod. Cagnolus. l. 2. nu. 20. C. de pact. inter empto. Soci. cõs. 130. nu. 18. lib. 4. Et eadẽ ratione, sequuta promissione extranei, cum dos cẽseatur soluta quoad maritum, minimè vti poterit ille querela non numeratæ dotis. Couarru. resol. libr. 1. c. 7. num. 6. versic. est & alia. Si autem maritus fateatur se dotem accepisse ab vxore, & illa posteà dotem promisit, vtique in hac specie apparet, factam fuisse confessionem spe futuræ promissionis per vxorem, ipsa tamen repetere non poterit dotem, quã nunquam soluit. Paul. l. pen. §. si vir. numer. 4. ff. eodem. Purpurat. l. 2. §. creditũ. nu. 29. ſ. si certum petat. iniquum enim esset, vt qui dotem promisit, & nunquã soluit, illam possit repetere tanquam solutam. Et pari ratione idem dicetur in patre dotem promittente pro filia familiàs; nam cùm actio ad repetendam dotem sit communis inter patrem & filiã. l. 2. §. quòd si in patris. ff. eodẽ. ratio, quæ excludit filiã à repetitione dotis in prædicto casu, debet etiam excludere patrem. Bald. d. l. pollicitatione. in fin. C. de donation. ante nuptias. Felin. c. si cautio. num. 83. de fide instrumentor. quod non satis percepit Purpurat. d. §. creditũ. num. 29. Vltimò adde, quòd d. l. in contractibus. §. sed quoniã. alium etiam habet intellectum, quòd instrumentũ dotale, de quo ibi, accipiatur pro instrumẽto, in quo maritus confitetur se dotem recepisse, iuxta text. l. fin. C. de dote cauta. & deinde maritus iterum dedit securitatem dotis solutæ; & ratione istius geminatæ cõfessionis excludetur maritus à querela non solutæ dotis: & ita intellexit glos. d. §. sed quoniam. verb. penitus. colligens eam notabilem cõclusionem, quòd geminata dotis receptæ confessio facta in scriptis, excludit maritũ à querela non solutę dotis: & sequuntur Bald. Bart. & Alber. ibi. Bolognet. hîc nu. 254. & alij adducti per Rebuff. 1. tom. ad leges Gallicas. tit. de chirographis, artic. 2. num. 62. pagin. 217. & latè defendit Costa. l. si ex cautione. 14. fallẽtia. à num. 2. C. de non numer. pecun. Menoch. lib. 3. præsumpt. præsump. 12. nu. 54. Quibus adde Socin hîc. num. 95. Felin. c. si cautio. num. 82. de fide instrumentor. Afflictis decis. 110. nu. 1. & Caballinum milleloquio. 675. Valascus consultation. 5. nu. 10. Qua etiam ratione receptũ est, quòd geminata cõfessio mutui recepti, excludit debitorem à querela nõ numeratæ pecuniæ. Panorm. c. si cautio. num. fin. de fide instrumentor. Alex. l. si duo. §. Marcellus. num. 3. ſ. de iureiurand. Iaſ. l. error. num. 18 C. de iuris & fact. ignorant. & l. 2. §. creditum. num. 19. ſ. si certum petat. Hippolyt. l. 1. §. quæstioni. numer. 3. ff. de quæstion. † Est tamen aduer
57 tendum, quòd hunc secundum intellectum, tanquam falsum reijciunt Petrus, Cyn. & Salicet. num. penul. d. §. sed quoniam. Faber in princ. num. 12. Instit. de literar. obligatio. Roman. cons. 445. numer. 8. Felin. d. c. si cautio. num. 56. Dec. l. 11. num. 30. C. de pact. Et hanc esse cõmunem opinionem asserit Gratus consil. 36. à num. 17. lib. 1. & esse opinionem æquiorem, quam praxis recepit, affirmat Rebuff. 1. tom. ad leges Gallicas. titul. de chirographis, artic. 2. num. 62. ad finem. & Caballinus milleloquio. 675. ad finẽ. & quia aliàs facilè eluderetur dispositio iuris concedens maritis confitentibus exceptionẽ non numeratæ dotis, cum priuilegio. Pro concordia harũ opinionum dicendum est, in confessione dotis admittendam esse primam opinionẽ, quòd geminata confessio dotis receptæ excludat prædictam querelam, ea ratione; quia speciale est in confessione dotis, vt includat tacitam promissionẽ dotis in fauorem illius qui fatetur eam accepisse. l. si voluntate C. de dotis promis sion. Cùm igitur prima illa confessio; etiam in se cõtineat tacitam promissionem dotis, si posteà fiat secunda confessio dotis receptæ, reducimur ad terminos d. §. sed quoniam. secũdùm primum intellectum, vt hîc aduertit Socin. num. 95. Vnde infertur, hoc casu maritum excludi à querela non receptæ dotis; non tam propter geminatam confessionem; vt existimabat Costa. l. si ex cautione. 14. fallentia. num. 4. C. de non numerat. pecun. sed potiùs quia secunda cõfessio videtur facta post promissionem dotis præcedentem, ac ita fit locus decisioni d. §. sed quoniam. secũdùm primum intellectum. Si verò agamus de exceptione non numeratæ pecuniæ; quia tunc cessat ratio de qua suprà, verius est, geminatam confessionem pecuniæ acceptæ, non solùm non excludere confitentem à prædicta exceptione, imò magis eius
58 intentionem adiuuare: † nam ex quo secunda interuenit confessio, apparet tẽpore primæ non interuenisse solutionẽ, sed potiùs factam fuisse spe futurę numerationis. Nũquam igitur potest dici geminata confessio pecuniæ re vera receptæ: vnde nihil impedit confitentẽ vti prædicta exceptione: ad quod expendo l. cùm fidem. cum ibi notatis. C. de non numerata pecunia. nam probat, quòd agnoscens fidem cautionis, excluditur ab exceptione non numeratæ pecuniæ: notat Salicet. l. si ex cautione. num. 18. C. de non numerat. pecunia. Quærunt
59 igitur DD. qualiter quis dicatur agnouisse fidem cautionis? Et Petrus, Cyn. Alberic. & Angel. ibi, respondent, quòd dicitur agnoscere fidem cautionis, si soluit partem debiti contenti in cautione; sed si tantùm pro eodem debito sæpiùs caueat, vel etiam sæpiùs extrà iudicium fateatur se accepisse, non dicetur agnouisse fidem cautionis, & consequenter non excludetur à querela non numeratæ pecuniæ: subscribit Afflictis decisione. 110. in fin. ergo de mente prædictorum est, quòd geminata confessio eiusdem debiti non excludit confitentem à querela non numeratæ pecuniæ. Neque repugnat text. l. cũ notissimi. §. imò. C. de præscriptione triginta annorum. ibi: Ad agnoscendum suum debitum secundam cautionem. qui videtur probare, quòd qui fecit secundam cautionem, videtur agnoscere debitum præcedens: per quem text. aduersus suprà allegatos tenuit Bald. dict. l. cùm fidem. numer. 2. nam respondetur, quòd in terminis d. §. imò. cõstabat secundam cautionem, vel confessionem; fuisse factam eo animo, vt debitum agnosceretur: nos autem loquimur, quando de hoc nõ apparet; sed sumus in dubio; nam tunc non præsumetur secunda cautio, vel confessio facta animo agnoscendi debitum, sed potiùs causa ostendendi primam cõfessionem fuisse factam spe futuræ numerationis, vt suprà dictum est. Et confirmatur, quia dict. l. cùm fidem. loquitur etiam in casu claro, vt quia dictum est, debitorem soluere illam quantitatem ratione cautionis per eum factæ, vt ibi declarauit Bart. & ex litera colligitur, quòd si soluerit simpliciter aliquam quantitatem, nõ exprimendo quòd eam soluit ratione cautionis per se factæ, & tanquam partem summæ in prædicta cautione contentę, non videbitur agnouisse fidẽ cautionis, ac proinde adhuc poterit vti querela nõ numeratę pecuniæ cum suo priuilegio:
59 † vt explicat Salicet. d. l. cùm fidem. Angel. Aretin. §. idem iuris. numer. 38. Instit. de exception. notabiliter Costa. l. si ex cautione. 7. fallentia. numer. 4. C. de non

non numer. pecun. Sic igitur in & nostro casu dicendum est,quòd si secunda cautio,vel confessio expressim fiãt causa agnoscendi debitum, siue priorem cautionẽ,inducetur d.l. cùm fidem. In dubio autem hoc non præsumetur, sed potiùs illud quod suprà tradidimus. Et hæc satis in hac materia.

SVMMARIA EORVMQVAE CONTInentur in interpretatione legis primæ.ff.Soluto matrimonio.in septima parte.

1 *Causa primipili,nimis est specialis in fauorem fisci.*
2 *Quis dicatur primipilus.*
3 *Primipilus est officium administrandi.*
4 *In quibus officijs disposita in primipilo hodie verificari possint.*
5 *Quæ dicatur vtilitas publica principaliter.*
6 *Vtilitas fisci non censetur publica principaliter.*
7 *Quid dicatur fiscus.*
8 *Fiscus & ærarium publicum differunt.*
9 *Principes Romani duplex ærarium habebãt.*
10 *Explicatur.l.vnica.§.fin.C de caduc.tollend.*
11 *Patrimonium principis in quo differat a fisco.*
12 *Vtilitas fisci qualiter respiciat particulares.*
13 *Priuilegia dotis principaliter in fauorem priuatum fuerunt introducta.*
14 *Explicatur Bart. hîc num.25.*
15 *Actus quando dicatur respicere vtilitatem publicam secundariò.*
16 *Fauor Ecclesiæ quando sit præferendus.*
17 *Semper magis priuilegiatum præferri solet.*
18 *Explicatur.l.1.C.de secund.nuptijs.*
19 *Vtilitas fisci aliquando priuatæ vtilitati succumbit.*
20 *Fiscus non censetur priuilegiatus,nisi in casibus iure expressis.*
21 *Explicatur.l.1.§.sunt qui putant.ff. ne quid in flumine publico.*
22 *Quæ dicatur dos profectitia.*
23 *Priuilegia doti concessa,vtrùm communicentur scholaribus?*
24 *Priuilegia scholaribus eisdem rationibus fuerunt concessa,quibus in dote priuilegia mulieribus fuerunt concessa.*
25 *Non minus interest Reipublicæ repleri doctis hominibus, quàm liberis.*
26 *Pater vtrùm cogatur filio necessaria in studio submministrare?*
27 *Refertur communis resolutio,& defenditur.*
28 *Pater ex bonis propijs præsumitur subministrare necessaria filio existenti in studio.*
29 *Pater non tenetur filio habenti bona, impensas subministrare.*
30 *Valet donatio facta filio in potestate ex causa studij.*
31 *Explicatur.l.quæ pater.§1.ff.familerciscund.*
32 *Expenditer.l.si extraneus.in fin.ff. de cõd.ex ob causam.*
33 *Et notabilis ponitur resolutio.*
34 *Pater non potest reuocare donationem factam filio familiàs ex causa studij.*
35 *Scholaris nõ tenetur conferre donationem ex causa studij,neque in legitimam imputare.*
36 *Etiam si res donatæ adhuc extent.*
37 *Scholaris libros sibi donatos non tenetur conferre.*
38 *Explicatur doctrina Bart.l.1 §. neque castrẽse.num.2.ff.de collation.bonorum.*
39 *Libri dati filio eunti ad studium,nõ censentur castrense peculium.*
40 *Donatio facta ex causa studij, non requirit insinuationem.*
41 *In donatione propter nuptias requiritur insinuatio.*
42 *Quid specialiter induxerit.l.fin.in princip.C. de iure dotium.*
43 *Quando in donatione causa mortis requiratur insinuatio.*
44 *Explicatur auth.vt fratrũ filij.§.illud colla.9.*
45 *Viaticum scholaris retineri nõ potest prætextu debiti.*

Cessio

46 *Cessio actionis quandoposit fieri in scholarẽ.*
47 *In potentiorem ratione priuilegij non potest cedi actio.*
48 *Ac proinde regulariter, neque in scholarem.*
49 *Explicatur cap. fin. de alienation. iudic.mutandi.*
50 *In scholari vertitur vtilitas publica secundariò.*
51 *In scholis ædificandis agitur de vtilitate publica principaliter.*
52 *In locatione ædium præfertur scholaris.*
53 *Dummodo ædes solitæ sint locari.*
54 *Faber ferrarius potest prohiberi, ne habitet iuxta scholas.*
55 *Priuilegia concessa magistris, quando discipulis videantur concessa.*
56 *Intellectus.l.1.C. de excusat. artific.lib.10.*
57 *Priuilegium excusans à muneribus publicis, aduersatur publicæ vtilitati.*
58 *De causis scholarum tractatur tẽpore feriarum.*
59 *Quando plures concurrunt,præfertur ille qui præuenit.*
60 *Quod tamen eleganter declaratur.*
61 *In hac materia semper aptitudo loci, & consuetudo ciuitatis inspicienda est.*
62 *Non exercenti officium,priuilegia officio data non competunt.*
63 *Scholaris vagus,& parum studẽs,non gaudet priuilegijs scholaribus concessis.*
64 *Quod multipliciter confirmatur.*
65 *Et vera ponitur resolutio.*
66 *Scholaris domi studens, & non ingrediens scholas,gaudet priuilegijs scholarium.*

INTERPRETATIO Legis primæ. ff. Soluto matrimonio. in septima parte.

IN Hac septima & vltima parte agemus de oppositionibus & quæstionibus Bartoli. In primis igitur dum is text. probat,interesse Reipublicę dotes conseruari, atque ob id dotem semper,& vbique præcipuam esse, oppo 1
nitur de.l.satis notum.C. in quib. causis pignus.vbi propter debitum publicũ fisci,fit exequutio in dote vxoris; quæ vtique fieri non posset, si vera esset regula huius text.& illius ratio. Sed huic oppositioni respondet Bart hîc nu.24. speciale esse in eo quod debetur fisco ex causa primipili: nam pro eo debito in subsidiũ fiet exequutio in dotevxoris.d.l.satis notũ.sed pro alio quocunque debito publico,non fiet exequutio in dote vxoris. l. vxorem.11.C.de decurion.lib.10. & ibi Platea.l.3.C.de priuileg.fisci.Estque cõmuniter recepta hæc Bart.solutio, vt asserunt Neguſ.de pignorib.4.mẽb.2. par. nu.109.Alciat.de præsumpt.regul.3.præsumpt.41.ad fin.Couarru.resol.libr.1.c. 16.nu. 6.in fin. Et facit pro hac respõsione;quia alia multa specialia in debito ex causa primipili, in iure inueniuntur expressa.† Nam licèt causa fisci non præferatur causæ dotis anteriori.l.2.C. de priuil.fisc.tamẽ si debitũ procedat ex causa primipili, causæ dotis indistinctè præfertur.l.vtilitas.C. de primip.lib.12.Itẽ quãuis filius nõ teneatur pro debitis patris, si eius hæres nõ fit.l.1.C.ne filius pro patre.tamẽ si pater sit debitor ex causa primipili,filius tenetur pro eo debito fisco satisfacere,quantũcunque hæres patris non fit.l.fin.C. de primipilo. lib.12. Itẽ licèt fiscus nõ possit agere aduersus debitores debitoris sui, nisi debitores sint etiam ex causa fisci.l.3.§.multa.ff. de iure

fisci.

fiſci.tamen aduerſus debitores primipili,indiſtinctè agere poteſt, etiã ante excuſſum principalem,vt colliges ex.l.ſi tutores.11.C. de compenſatio. Denique licèt fiſcus ante diem nõ poſsit exigere debitores fiſcales.l.iuſtas.C.de iure fiſc. lib.10.tamẽ debitores primipili poterit cogere,vt ante diem ſoluãt, deducto interuſurio medij temporis.l.1.C.de condict.ex lege.adiuncta gloſ.fin. & quãuis DD.extendant illũ text.ad quemcũque alium fiſci debitorem, vt ſi ſuperueniat publica neceſsitas cogi poſsit ante diem ſoluere,vt per Hippol.ſing.355. Anton. Gabr.lib.2. cõmuniũ. tit. de dilatio. cõcluſ.1.nu.27.Boſsiũ tract.de fiſco & eius priuilegijs.nu.33.tamen verius eſt,d.l.1. ſpecialiter procedere in eo,quod debetur ex cauſa primipili, vt ex litera cõſtat, & aduertit Cuiacius l.3.in fin.C. de primipilo.lib.12.& ante eum Cyn.l. vnica. §.exactio.6.q. C. de rei vxor. action. Ex quibus ceſſat dubitatio Nouelli de dote 8.part.priuileg.27.nu.1. vtrùm quòd in d l.1.diſponitur fauore fiſci, ſit etiam admittendum fauore dotis? nam dicendũ eſt,quòd cũ diſpoſitum in d.l.1. non procedat generaliter in debito fiſcali,ſed tãtum in debito fiſci ex cauſa primipili,nõ debet fieri extẽſio ad cauſam dotis;quia cauſa primipili doti præfertur. l. vtilitas. C.de primipilo.lib.12. Sed vidẽdum eſt de ratione harum ſpecialitatum: & Panorm.c.ex parte.col.vltim. de conſuetudine.duas aſsignat. Prima eſt, quòd primipilus dicebatur,qui prima pila, id eſt, tela ferebat in bello; & quia ſi malè adminiſtraret hoc officium, hoc cedebat in maximum Reipublicæ detrimẽtum, ideò conſtitutum eſt, vt pro ea culpa etiam in dote vxoris fieret exequutio. Quæ tamẽ ratio cõmentitia eſt, & minimè concludens. Secũdã igitur aſsignat, ideò hoc fuiſſe conſtitutum, vt primipilus magis incitaretur ad bene gerendum officium ſuum,conſiderãs obligationem,& gemitus vxoris,& filiorum,ſi malè adminiſtraret:ſubſcribit Ripa.l.priuilegia. num.44.ff. de priuileg. creditor. Sed & hæc ratio nimis vaga eſt, & quæ concluderet, idem eſſe admittendum in alijs cauſis publicis,vltra caſum primipili:cuius contrarium ſuprà reſoluimus. Aliam igitur rationem,non tamen ſatis aptam,aſsignat Bolognet.hîc num. 194. & ideò ad explicationem veræ rationis, præmittendum eſt, quòd primipilus dicitur Centurio,qui aquilæ(id eſt,vexillo legionis) præerat,vt probat.l.16. titul. 9. partit.2.† & qui in prima acie legionis quatuor centurias gubernabat, eiuſque milites primipilares dicebãtur,& in ſummo honore habebantur: nam ſemper maximi fuit honoris, primæ exercitus parti præeſſe:iſque primipilus tanquam caput,commoda & ſtipendia totius legionis penes ſe habebat:vt tradit Vegetius lib.2.de re militari.c.8. & ex eo tradunt Alexand.ab Alexand. lib.1. genialium dierum.c.5. Alciat.in rubric. C. de primipilo.lib.12. Corraſius lib.5 miſcelleanorum,cap.4. Anton. Auguſtin. libr. ſingulari ad Modeſtinum,pag.345. Couarru.reſolut.lib.1.c.16. num. 7.& ante eos Lucas de Penna in rubr.&.l. vtilitas. ad finem.C.de primipilo.lib.12. Gregorius.l.16.tit.9.part.2. in gloſ. 2. quidquid aliter explicent gloſ. & Platea in rub. C. de primipilo. libr.12.gloſ.l. officiales. verbo, primipili. C. de Epiſcopis & clericis.& gloſ.1.l.pater.23.ff. de adimendis legatis. Addit Alciat.in dict. rubric. C. de primipilo. lib. 12.quòd primipilo annona quoque militaris concedebatur diuidenda per capita militum: cui ſubſcribit Pirrhus ibi,& Bolognet. hîc nu. 202. Claudius Cotareus lib.1.de iure militari,cap.22.& Cuiacius.l.3. C. de cohortalibus.lib.12.Couarru.reſolution.lib.1. cap.16.num.7.Rota deciſione.812. numer.31. in.1.parte nouiſsimarum. Cæterùm Corraſius lib.5.miſcelleanorum, cap.4.numer.7. id verum eſſe non credit; quia cura annonæ pertinebat ad præfectũ legionis:vt tradit idẽ Vegetius lib.2.de re militari.cap.9. ergo non pertinebat ad primipilum:&etiam perſtrinxit Antonius Auguſtinus libr. ſingulari ad Modeſtinum.pag.346.ad finem.Sed quidquid ipſi exiſtiment, annonæ militaris curam primipilo committi, probat.l.3.&.7.&.8. C.de cohortalib.libro 12.& clariùs exprimitur.l.6.titul.4. libr. 8.codis Theodoſiani,dum dicit: Primipilaribus, qui ad paſcendos milites,ſolẽniter ad limina deſtinantur. Neque cõtradicit Vegetius dict.lib.2.cap.9.quia licèt dicat, curam annonæ ad officium præfecti legionis pertinere, non ob id negat,ius adminiſtrandi, & diſtribuendi inter milites,immediatè ad primipilũ pertinere.Quinimò Alciatus vbi ſuprà, referendo quendam Græcum authorẽ, exiſtimat,militarem annonam primipilum appellari: ſubſcribit Couarru. reſolution.lib.1.cap.16.numer. 7. multa iura ad hoc inducens:quæ tamen hoc nõ probant. Quare verior videtur explicatio Lucæ de Penna l. vtilitas. ad finem. C. de primipilo.lib. 12. primipilum eſſe
3 officium adminiſtrationis pecuniæ: † quia primipilus tanquam caput legionis apud ſigna conſeruabat dimidium ſtipendij militum. Vegetius de re militar. libr. 2.c.20. & etiam eorum commoda, vt ibi tradit.c.8. Quòd ſi ea non redderet militibus,vel non diſtribuebat,vt debuit,vel etiam aufugit,non redditis prædictis,tunc & dos mulieris pro huiuſmodi debito tenebatur,vt colligitur ex l.officiales.C.de Epiſcop.& cleric.& l.1.C. de priuilegijs fiſci.Et per cõtrarium primipilus qui bene officium gerebat,multa cõmoda percipiebat, vt tradit idem Vegetius dict.lib.2.cap.21.& colligitur ex.l.1.C.de primipilo.libr.12.&.l.pater. 23.ff.de adimend.legatis.&.l. pater filiũ. §.Iulianus.ff. de legatis.3. Iuxta prædicta igitur dicendum eſt,ideò dotem vxoris, & bona filiorum obligari pro debitis primipili,quia fraudatio ſtipendiorum, &

præmiorum militum videtur tẽdere ad euerſionẽ Reipublicæ:nam milites priuati ſuis ſtipendijs,ſigna,& exercitũ deſerũt,quo vtique Reſpublica permanet, & defenditur,& conſeruatur.Corraſ.libr.5. miſcellaneor.c.4.nu.5 & hîc.2.lectur.nu.2.Bologne.hîc nu.202.Siue, vt inquit Alciat.de præſump.regu.3.præſ. 41. ad finem.cùm apud primipilum collocarẽtur,non ſolùm ſtipẽdia,ſed & annona militum, magnum periculum totius exercitus vertebatur, ſi primipilus illa non bene diſtribueret:& ideò vt metu pœnæ territus,officio ſuo bene fungeretur,conſtitutum fuit, vt pro mala adminiſtratione dos vxoris,& bona filiorũ eſſent obligata:q d & probauit Balduin. tractat.de pignorib.cap.7.column.4. & Donellus eod. tract.pagina. 578. ad fin. Couar.reſolution.libr.1.cap.16. num.7. Vnde inferri videtur, quòd cùm huiuſmodi officium hodie non ſit in vſu. Paulus.l.1.poſt princip.C. de priuileg. fiſci. hodie prædictæ ſpecialitates locum nõ habebunt.Cæterùm Angel.d.l.1.exiſtimat,etiã hodie prædicta iura practicari poſſe in theſaurario generali principis, vel in eo qui dicitur prouiſor,exercitus. in quibus videntur militare hodie rationes ſuprà relatæ: & ita etiam Bolognetus hîc numer.202.in fine.Capicius deciſione.129.nume.15. & Peregrinus de iure fiſci.libr.6.tit.6.num.43.facit.l.officiales.C.de Epiſcop.& cleri. & diximus ſupra in prima parte huius leg.ad finem.
4 † Cęterùm cùm primipilus olim haberet penes ſe ſtipendia,& præmia militũ, quæ illis diſtribuebat; & hęc hodie non fiant per prædictos officiales, ampliùs deliberandum eſt. Illud vtique certum eſt, prædicta procedere, etiam ſi vxor contraxit matrimonium,antequam maritus fieret primipilus; quia adhuc militant rationes ſuprà relatæ: quidquid repugnet Socinus Iunior hîc num.261. Item procedere tantùm reſpectu dotis vxoris,in qua faciliùs admittitur exe-

quutio propter debita mariti ex ratione l. docc C. de reiuend. Nõ fiet igitur exequutio in bonis paraphernalibus vxoris, in quibus maritus ſolam habet adminiſtrationem: nam in illis tanquam omni no alienis, ex cauſa primipili nulla fiet exequutio, vt eſt expreſſũ l. 1. C. de priui leg. fiſci. quã ita intelligunt gloſ. Angel. Paul. & Salicet. ibi & Platea. l. vxorẽ. ad fin. C. de decurio. lib. 10. Balduin. tract. de pignorib. c. 7. col. 4. Corraſ. hîc. 2. lectur. nu. 2. facit. l. vnica. C. vt nullus ex Vicarijs. lib. 11. His ita explicatis, vlterius aduerſus iſtum tex. dum dicit, intereſſe Reipublicę vt dotes cõſeruẽtur, opponitur de. l. vtilitas. C. de primipilo. lib. 12. vbi probatur, ideò fiſcum agentem ex cauſa primipili præferri cauſæ dotis, quia vtilitas publica præfertur priuatæ: ergo vtilitas dotis non cenſetur publica, ſed priuata. In qua difficultate reſoluenda, vt clariùs procedamus (ſequendo ordinem Bart. in præſenti) duo caſus diſtinguendi ſunt. Primus, quæ dicatur vtilitas publica, & quot modis conſideretur. Secundus, in quibus caſibus vtilitas publica, alij vtilitati publicæ vel priuatæ præferatur? Et primum caſum tractat Bart. hîc num. 25. Sed vt eius dicta meliùs percipiantur, pro fundamento prę-
mittendum eſt, quòd lex ciuilis prætendit ſemper vtilitatem communitatis, & etiam ſingulorum, vt inde etiam reſultet vtilitas communitatis, cap. erit autẽ lex. 4. diſtinctione. atque ita habito reſpectu ad legem ciuilem, bonum publicum, & priuatum, ſunt correlatiua, neq; datur vnum ſine alio: nam ſi detur bonum commune: ergo & ſingulorum; & ſi detur bonum priuatum habito reſpectu ad legem, reflecti debet ad bonũ publicum. d. c. erit autem lex. 4. diſtinctio. explicat Bologne. hîc nu. 191. Quo præſuppoſito, dicendum eſt, bonũ commune, ſiue publicũ quatuor cõſiderari modis: nã aliquod eſt bonũ publicũ, quod æquale affert cõmodum cõmunitati, id eſt, hominibus ſimul & cõiũctim conſideratis, vel conſideratis ſingulariter, id eſt, particulariter, & de per ſe. l. pupillus. 237. §. munus. ff. de verbor. ſignif. vbi Alciat. nu. 2. notat, illud propriè dici bonũ publicum: huiuſque boni publici propo nuntur exempla. l. 1. §. huius ſtudij. ff. de iuſt. & iure. † nam in exemplis ibi propoſitis vtilitas reſpicit omnes cõiunctim cõſideratos: & ſic conſeruationẽ totius Reipublicæ, vt explicat Socin. hîc num. 55. Item & æqualiter reſpicit ſingulos homines, qui ſeparatim conſiderati, parem inde vtilitatem conſequuntur. Bar. hîc num. 25. Bologne. num. 192. Item & ſecundo modo conſideratur vtilitas publica in fiſco: nam vtilitas fiſci dicitur reſpicere bonum publicũ. l. vtilitas. C. de primipilo. lib. 12. Et in hoc tantũ differt à prima vtilitate publica, de qua ſuprà; quia illa æqualiter reſpicit ciues, ſiue cõſideratos ſub nomine vniuerſitatis, ſiue conſideratos ſeparatim, & vt ſingulos Hæc autẽ ſecunda vtilitas reſpicit principaliter ciues in cõmuni, & collectiuè conſideratos: quia per diuitias fiſcales defenditur Reſpublica ab hoſtibus, & aliæ parantur vtilitates cõmunes, nõ autẽ reſpiciunt vtilitatẽ ſingulorum æquè principaliter, ſed tantũ in quandam conſequentiam, vt explicant Bar. hîc nu. 25. Alciat. nu. 46. Socin. Iunior nu. 253. Bologne. n. 192. Alcia. l. pupillus. §. munus. num. 3. ff. de verbor. ſignifica. Vnde colligebat Crot. hîc nu. 63. quod cauſa fiſci tanquam principaliter publica, regulariter præferetur cauſæ dotis, quæ tantùm ſecundariò publica eſt. Sed eſt aduertendum, quòd dum hi præſupponunt, cauſam fiſci cenſeri principaliter publicam, id non videtur verum: nam contrarium videtur probare tex. l. vnica. §. fin. C. de caduc. tollend. vbi vtilitas fiſci cõſideratur tãquã priuata ipſius principis, non autẽ tãquã publica, & ibi notant Salicetus, & Corneus: vnde & paſsim iura diſtinguunt publica iura à fiſcalibus.

l. 2.

l. 2. §. hoc interdictum ad ea loca. ff. nequid in loco publico. l. in fraudem. 45. §. nec inſtrumẽta. ff. de iure fiſci. l. pacta conuenta. §. fin. ff. de contrahend. empt. l. publicas. C. de ferijs. & totus titulus. C. ne Reſpub. vel fiſcus. agnoſcit Alberic. l. Reſpublica. nu. 3. C. ex quib. cauſis maiores. & ideò gloſ. hîc. verb. & Reipublicæ. (allegando d. l. vnicam. §. fin. C. de caduc. tollend.) ſentit, vtilitatem fiſci non cenſeri publicam, ſed potiùs priuatam
6 ipſius principis: † vt hîc expendunt Parpalia. num. 33. Ripa num. 112. Quinimò hoc eſſe communiter receptum à DD. aſſerit Claud. hîc num. 39. & pro conſtãti præſupponit Camillus hîc num. 176. Neque repugnat tex. in d. l. vtilitas. quia loquitur in caſu ſpeciali, quando ſcilicèt aliquid debetur fiſco ex cauſa primipili: extra enim eũ caſum nõ procedit illius deciſio, & conſequẽter neq; ratio in eo expreſſa, vt probat. l. 2. C. de priuil. fiſci. & agnoſcit Bart. hîc nu. 24. in fin. Alcia. de præſump. reg. 3. præſ. 41. ad fin. Et vltra eos ratio ſpecialitatis eſt, quia debitũ primipili contrahitur propter principaliter deſtinata ad ſtipendia, & annonam militum, vt ſuprà diximus: vnde meritò tunc dicitur agi de vtilitate publica principaliter, cùm in militibus conſiſtat defenſio, & cõſeruatio totius Reipublicæ: facit. l. miſsi. C. de exactorib. tribut. libr. 10. Quæ ratio ceſſat in alijs redditibus fiſcalibus, in quibus magis videtur agi de vtilitate priuata ipſius principis. d. l. vnica. §. fin. C. de caduc. tollend. Inuenio tamen, q; Parpalia hîc nu. 33. & Ripa num. 112. concordant opiniones, q; ſi inſpicia-
mus perſonam principis, vtilitas fiſci dicetur priuata vtilitas ipſius principis: ſi verò reſpiciamus finem, ad quem hi redditus fuerunt inuenti, ſcilicèt ad publicas neceſsitates, & defenſionẽ Reipublicæ, vtique hoc reſpectu dicẽtur pertinere ad vtilitatem publicam principaliter. Sed non placet hæc concordia, quia ſecundùm eam nunquam verificaretur id quod probat d. l. vnica. §. fin. C. de caduc. tolend. Nã ſemper vtilitas fiſci conferetur publica, habito ſcilicèt reſpectu ad finem, à quo omnia denominari debent, vt per Tiraq. lib. 1. retract. §. 1. gloſ. 7. num. 44. Adde, neque eſſe verum, redditus fiſcales ad eum finem fuiſſe inuẽtos, vt ex illis ſuccurreretur neceſsitatibus publicis: nam imò hi redditus per populum principi fuerunt aſsignati, vt ex illis honorificè, & ſecundùm dignitatem ſe & familiam aleret, & alia principi incumbentia faceret, & vt ſubditos, & Rempublicam ab hoſtium incurſu defenderet, vt probat elegans. l. 11. titu. 28. partit. 3. & tradit Lucas de Penna. l. 1. colum. antepen. poſt principium. C. vt Ruſticãni ad nulla obſequia. libr. 11. Roland. conſil. 1. num. 116. libr. 2. Cùm igitur hi redditus æquè principaliter fuerint deſtinati, etiam ad ea quæ reſpiciũt priuatam vtilitatem principis, nõ debẽt conſiderari tanquam ſimpliciter reſpicientes vtilitatem publicam, per ea quæ tradit Bart. l. ambitioſa. num. 19. ff. de decret. ab ord. faciend. † Ad veram igitur reſolutionem huius difficultatis præ-
7 mittendum eſt illud quod dicit glo. l. in prouincijs. verb. fiſcalis. C. de numerarijs, & actuarijs. lib. 12. quòd antiquitus conſuetudo fuit Romanorum, pecuniam ex tributis habitam, in marſupio à principio ponere: ſed ſi marſupium non ſufficeret ad illas capiendas, tunc reponebantur in fiſco, id eſt, in ſacco: quod & Imperatores obſeruarunt. Cùm autẽ poſteà neque ſacci ſufficerent ad capiẽdas pecunias, repoſitæ ſunt in quadã domo, quæ vocabatur ærariũ, quia ſcilicèt, æs, ideſt, pecunia, in ea reponebatur: quã glo. traditionẽ probãt omnes ibi, & Caſſane. in conſuetu. Burgun. rub. 2. in prin. nu. 2. Salicet. in rub. nu. 1. C. de priuileg. fiſci. Platea in rubr. num. 11. C. de iure fiſci. libr. 10. Boſsius tractat. de fiſco & eius priuilegijs. nu. 1. Et confirmatur, quia vt poſt Hugutionẽ tradit Salic. in rub. n. 1.

de contrahend.emptiò. & tradit Caſſaneus in conſuetud.Burgund.rubri. 2. in princip. num. 6. & colligitur ex mente ſuprà allegatorum, quanuis Bald.l.1.nu. 6.C.de hæred.vel action. vendit.exiſtimet,ea quæ ſunt de æterno patrimonio principis,multum differre à rebus fiſcalibus,quæ conſiſtunt in alijs rebus diffe
11 rẽtibus à patrimonio regni: † quod etiã ſentit Alberic.in rubr.in princip.ff.de iure fiſci.Boſsius tractat.de fiſco,& eius priuileg.num.3.Sed verius eſt contrarium, ex ſuprà traditis , & contrarium reſoluit Platea in rubr.num. 10. C. de iure fiſci. lib.10.inquiẽs,quòd patrimonium principis nihil differt à fiſco:vt &ſentit Seneca lib.7.de benef.cap. 6.ad finem. quanuis patrimonium quod habet tanquam priuatus,differat à fiſco. l. bene à Zenone.C.de quadrien.prę ſcriptio. explicat Iaſon.l.1.poſt principium.ſ.de offi.procurator.Cęſaris.Caſſanc.in conſuetud. Burgund.rub.2.in princip.num.9. Cæterùm cùm hodie principes non ſoleãt habere prædicta æraria diſtincta,ſed om
12 nes redditus ſimul colligantur,& adinuicem confundantur, videndum eſt, vtrũ hodie poſſet dici,in fiſco verti publicam vtilitatem principaliter? Et ego concluderem, quòd cùm fiſcus conſiſtat ex bonis ita confuſis,& illa ſoleat princeps in publica & priuata commoda conuertere,is dicitur caſus mixtus, ac proinde , ſi materia ſit fauorabilis,vel indifferẽs, diſpoſitio loquẽs de vtilitate publica,etiam in fiſco verificabitur , iuxta regulam.l.ſi ita ſcriptum.ff.de liber. & poſthum.& in ſpecie colligitur ex.l. inter publica. 17. §.fin.iunctis ibi traditis per Alciat.nu.4. ff.de verbor.ſignifica. Si verò materia ſit exorbitans, vel odioſa, contrarium erit dicendum,quia in ea ſub ſimplicibus nõ continetur caſus mixtus. l. vim paſſam. §.præſcriptione cùm gloſſ.ff.de adulter. latè Tiraquell. poſt leges connubiales. gloſſ.5.num.71. Neque eſt omittendũ, quòd dum Bart.& alij ſuprà citati pro cõ ſtanti habẽt, vtilitatem publicam , quæ in fiſco videtur verſari , reſpicere ciues collectiuè conſideratos;quòd verius videtur,eos etiam reſpicere tanquam ſingulos:nam ſi fiſcus ſit diues, non imponentur collectæ ſubditis.Cyn. receptus l.neminẽ.C.de ſacroſanct.eccleſ. Quæ vtilitas ſubditos tanquam ſingulos videtur reſpicere : cùm & tanquam ſinguli collectas ſoluant.gloſſ.l.1.§.quod ſi nemo.ſ. quod cuiuſque vniuerſ. nomine. Item bonus princeps ex bonis proprijs debet ſuccurrere neceſsitatibus ſubditorum.Ariſtoteles libr.4.Ethicorum.ergo vtilitas fiſci apta eſt afferre vtilitatẽ, etiam in particulari : & ita arguunt Socin.hîc num. 57. Parpalia num. 33. qui relinquunt cogitandum. Ripa autem hîc num.113.dicit,facileme ſſe ſolutionem,quòd vtilitas reſultans ex bonis ſiſcalibus,reſpicit quidẽ ſingulos, non tamen tanquam ſingulariter conſideratos ſed tanquam collectiuè,& ideò prædicta vtilitas non videtur afferre vtilitatẽ in particulari:† argum.l. in tantum.§. vniuerſitatis.ſ.de rerum diuiſione.Quę tamen reſponſio difficultatem non tollit:nam cùm propter diuitias fiſcales impediatur collectas imponi ſubditis,quæ vtique imponuntur ciuibus tãquam ſingulis. Bart.l.4.§.actor.ff.de re iudicat.adhuc remanet difficultas. Quare Camillus hîc nu.173.reſpondet, q̃ fiſcus ſemper præſumitur diues,& ſoluendo.l.2.ſ. de fundo dotali.l.1.§. ſi ad fiſcum. cum glo.ff.vt legator. ſeu fideicom. nomine. Catellian.in memorabilib. verb. fiſcus. 2.Vnde cùm ſemper diues ſit , non poteſt verificari illud , quòd propter diuitias fiſcales impediantur collectæ. Sed etiam non placet,quia quanuis ea ſit iuris præſumptiò,tamẽ ſæpe euenit,vt reditus fiſcales non ſufficiant ad ſubueniẽdum neceſsitatibus publicis, & ideò ſæpius deuenitur ad impoſitionem collectarum.Lucas de Penna.l.1.colũ.3.poſt mediũ.C.de ſuperindict.lib.10. Afflict. in

in rubr.quæ ſint regalia. num. 89.ac ita cõſtat diuitias fiſcales hoc reſpectu poſſe afferre vtilitatem in particulari. Magis ergo placet ſolutio Socini Iunioris hîc num.255.quòd Bart. conſiderat diuitias fiſcales per ſe , & habito reſpectu ad finem,ad quem fuerunt inuentæ,nõ autẽ habitò reſpectu ad id quod ex noua aliqua cauſa contingere poteſt: nam & hi caſus aduentitij non ſolent eſſe in conſideratione.l.Iulianus.ff.qui & à quibus. maximè quandoactus ſuapte natura ad illum caſum non eſt ordinatus. l.nõ omne.ff.de ſtatuliber.Bart.l.ſi vt certo.§.interdum.poſt principium.ſ. commodati.Tertia vtilitas publica conſiſtit in dote,quæ principaliter quidẽ eſt priuata:tamen quia ad hoc eſt ordinata,vt ex matrimonio naſcatur proles,qua ciuitas repleatur liberis hominibus, dicitur vtilitas publica,vt colligitur ex iſto tex. &.l.cùm ratio. §. 1.ff.de bon. damnator. Quæ quidem tertia vtilitas publica in eo conuenit cum ſecunda,quia etiã per homines Reſpublica defenditur & conſeruatur.Cõuenit etiam cũ prima, quia ex hominibus fiunt Magiſtratus, & Sacerdotes,in quibus propria publica vtilitas cõſiſtit,vt hîc explicant Bart. nu. 25. Alciat.num.47.Socin.Iunior num.256. Alciat.l.pupillus.§.munus.nume.3.ff.de verbor.ſignificat.Ex quorum dictis duo colligenda ſunt. Primum ,quòd vtilitas dotis principaliter eſt priuata,& ſecun-
13 dariò tantùm publica, de quo dictũ eſt in prima parte huius legis.† Vnde conſequitur,priuilegia doti conceſſa,principaliter fuiſſe inducta in priuatum fauorem mulierum: & ſecundariò propter bonum publicum. Contrarium tamen tenet Ripa hîc nu.114.conſiderãs,Bart. quidem velle, fauorem reſultantem ex priuilegijs dotalibus , principaliter eſſe priuatum: non tamen inde inferri poteſt , priuilegia dotis fuiſſe cõceſſa propter fauorem priuatum principaliter, quia imò propter bonum publicum, vt colligitur ex iſto tex.Sed apertè labitur, quia ſi priuilegia doti fuerunt conceſſa, & in dote verſatur vtilitas priuata principaliter,verum eſt dicere, in fauorẽ priuatum principaliter,ea priuilegia cõceſſa fuiſſe,vt eſt expreſſum d.l.aſsiduis.C. qui potiores in pignor. Secundò colligendum eſt, quòd vt actus dicatur reſpicere vtilitatem publicam ſecũdariò, ſatis eſt,quòd ſaltem aptitudine ea vtilitas publica reſultare poſsit, vt colligitur ex exemplis ſuprà relatis.Quod ſanè intelligendum eſt, quãdo actus ſuapte natura ordinatur ad prædictam vtilitatem publicam:aliàs nõ dicetur reſpicere vtilitatem publicam ſecundariò,quantumcunque propter aliquem euentum extrinſecum prædicta reſultet vtilitas , vt in ſimili tradit Bart.l.ſi vt certo.§. interdum.poſt principium.ſ. commodati.& in ſpecie explicant Socin. hîc num. 61. Camillus num.178.in fine.Vltima vtilitas publica dicitur conſiſtere in diuitijs ſubditorum:nam licèt hæc vtilitas principaliter ſit priuata, tamen & ſecundariò dicitur publica. auth.vt iudices ſine quoquo ſuffragio.§.cõſiderauimus.collatio.2.§.fin.Inſtitut. de his qui ſunt ſui. Qualis autem vtilitas publica ſecũdariò reſultet ex diuitijs ſubditorum,explicat Bart.hîc nu.25.Cuius tamen verba ſunt corrupta,& debent explicari,prout referuntur per Alexan.hîc num.44.ſcilicèt, quòd reſultet vtilitas publica,quæ poſsit verificari reſpectu vniuerſi,ita vt diuitię non ſint aptæ afferre aliquam vtilitatẽ ciuibus in particulari,ſed tantùm in vniuerſo.Quæ verba obſcura † declarat So-
14 cin.hîc num.61.Ripa num.117 Alciat. num.48.Socin Iunior num.258. quòd diuitiæ ſubditorum ſunt aptę afferre vtilitatem Reipublicæ, & ciuibus particularibus,conſideratis collectiuè, & non diſtributiuè : nam ſi immineat neceſsitas publica,poterit Reſpublica vti diuitijs ſubditorum, ad eam neceſsitatẽ publicam propulſandam;ex quo reſultabit

quidem vtilitas ciuibus particularibus, non conſideratis diſtributiuè, & particulariter, ſed conſideratis collectiuè, & ſub vniuerſitate. Et declarando hoc modo, ceſſant difficultates, quas circa hoc excitant Imol. hîc num. 12. in fine. & Alexã. num. 45. quòd propter vtilitatem publicam poteſt princeps auferre res ſingulorum. l. item ſi verberatum. §. 1. ſ. de reiuend. Item q, ex diuitijs particulariũ, poteſt ſuſtineri bellum ad defenſionem Reipublicæ: nam reſpõdetur, quòd etiã his caſibus prædicta vtilitas reſpicit ciues tanquam vniuerſos, non autem tanquam ſingulos, ſiue in particulari. Sed adhuc aduerſus Bart. aliud obijcitur, q, fruſtrà hæc quarta vtilitas videtur diſtincta à tertia, cùm in effectu vtraque eadem eſſe videatur. Sed huic difficultati reſpondent Alciat hîc num. 48. Bolognetus num. 192. ad finem in hoc differre prædictas vtilitates, quòd hæc vltima per magis remotas conſequẽtias tendit ad vtilitatem publicam ſecundariò: nãdos & matrimonium ſuapte natura ad hoc ordinantur, vt proles ſuſcipiatur. c. fin. de conſtit appoſitis. ex quo reſultat ea vtilitas publica, de qua in hoc text. & l. cùm ratio. § 1 ff. de bon. damnator. Sed diuitiarum congregatio ſuapte natura non tendit ad hoc, vt inde reſultet ea vtilitas publica ſecũdariò, de qua ſuprà, ſed directò ad hoc tendit, vt congregans illis vtatur ad libitum. l. in re mandata. C. mandati. per remotas autem cõſequentias etiam ad illud videtur pertinere, vt per illas ſuccurratur publicis neceſsitatibus. l. vnica. C. vt nemini liceat in emptione ſpecierũ. lib. 10. Et eſt ratio, quia non ſolùm nobis nati ſumus, ſed & Reipublicæ. l. 1. §. & generaliter. ff. de vẽtre in poſſeſsio. mittend. Hac igitur de cauſa diuitiæ per magis remotas conſequẽtias dicuntur reſpicere vtilitatẽ publicam ſecundariò. † Ex quibus colligitur elegans declaratio ad tradita ſuprà, quòd actus non dicitur reſpicere vtilitatem publicam ſecundariò, ſi actus ex ſua natura ad hoc non ordinatur, ſed tantùm à caſu ea vtilitas prouenit: nam ex prædictis dicendum eſt, ſatis eſſe q, ad hoc ordinetur, etiam per remotas cõſequentias. Illud ſanè aduertendum eſt, hanc vltimam vtilitatem publicam procedere, ſi diuitiæ ſubditorũ conſiderentur in genere: nam ſi in ſpecie conſiderentur, hæc publica vtilitas nihil differt à præcedentibus. Si enim diuitias conſideres in ſpecie, reſpectu mulieris nubẽtis, reſultabit tertia publica vtilitas, de qua ſuprà; quia ſic faciliùs, & decẽtiùs nubet. Item ſi applices diuitias homini electo ad Magiſtratũ, reſultabit prima vtilitas publica, quia dies faciliùs eligitur ad magiſtratum. l. ad ſubeũda. & ibi Platea num. 1. C. de decurio. lib. 10. Alexan. cõſil. 52 num. 43. lib. 4. Quod ita in ſpecie ſenſit Bar. hîc num. 25. ad hunc modum explicatus per Socinum hîc num. 61. Parpaliã num. 35. Ripã nu. 119. quidquid aliter explicet Vincen. hîc nu. 58. Et hæc de primo articulo. Succedit igitur ſecundus, quænam ex illis vtilitatibus publicis alteri præferre debeat? Et profundamẽto præmittendum eſt, bonũ ea ratione cenſeri melius & præclarius, qua eſt communius, & latiùs patet. Ariſtoteles. 1. Ethicorũ. atque proinde bonum quantum eſt cõmunius, debet præferri alij bono minus cõmuni. c. bonæ. 1. de poſtulat. prælator. c. licet. de regular. lib. actione. 66. §. Labeo. ſ. pro ſocio. & ibi notauit gloſſ. verb. verũ. adeò quòd bonũ publicum minus commune, in comparatione boni magis cõmunis, cõſideratur tãquam bonũ priuatũ. c. bonæ. 1. de poſtulat. prælator. c. ſcias. 7. q. 1. l. vtilitas. C. de primipilo. lib. 12. l. cætera. §. ſed etſi quis. & ibi Paul. & Iaſon. nu. 3. ff. de lega. 1. Quo præſuppoſito, ex Bart. hîc num. 26. in hac materia prima ſit cõcluſio. Vtilitas publica, ã qua. l. 1. §. huius ſtudij. ſ. de iuſt. & iure. tanquam magis cõmunis & latiùs patens, debet præferri aliis

15

omnibus alijs vtilitatibus publicis. Quæ concluſio communiter recipitur, vt hîc aſſerunt Ripa num. 110. Socin. Iunior
16 numero. 259. † qui ex hoc infert, quòd ſi concurrant fauor dotis, & fauor eccleſiæ, debet præferri fauor eccleſiæ, tanquam dignior, & communior: allegat. l. ſunt perſonæ. in fin. ſ. de religioſ. & ſumptib. funerum. Quod ſanè accipiẽdum eſt, quando agitur de Sacerdotibus & eccleſia directò, & immediatè: aliàs enim non habet locum prædicta traditio. Vnde eccleſia agẽs pro debitis
17 ſuis, non præfertur priuatis, imò poſtponetur, ſi res illæ ſint priuatis hypothecatæ. l. eos. C. qui potior. in pignoribus habeantur. quia non inuenitur iure cautũ, vt bona debitoris ſint tacitè hypotheca ta pro debitis eccleſiæ. Item neq; reperitur, quòd eccleſia circa ius prælationis in hypothecis aliquod habeat priuilegium; & in his terminis procedunt ea, quæ prædictę concluſioni obijcit Bolognet. hîc num. 193. Et ſimiliter concluſio de qua ſuprà, procedet in his, quæ cõpetunt eccleſiæ, vel Sacerdotibus tanquam talibus: nam in his quę eis competunt vt cuilibet priuato, tunc prædicti non præferentur, ſed locum habebit regula. l. verum. §. fin. ſ. de minorib. Prout in ſimili diſtinguit Caietanus in ſumma, verb. excommunicatio. cap. 31. verſ. quinto nota. & Nauar. in manuali, c. 27. nume. 119. Concluſio ſecunda ſit, Quòd vtilitas de qua ſuprà, quæ in fiſco conſiſtit, non præferetur tertię vtilitati publicæ ſecundariò, quæ conſiſtit in dote; quia dos, & fiſcus pari paſſu ambulant. l. 2. C. de priuileg. fiſci. Bart. hîc nu. 26. receptus ex Parpalia hîc num. 36. Socin. Iunior hîc num. 260. Crot. nihilominus hîc num. 63. hanc concluſionem non admittit, ea ratione quòd in fiſco vertitur publica vtilitas principaliter, & in dote vtilitas publica ſecundariò. Planè vtilitas publica principaliter fauorabilior eſt, & potentior, quam publica ſecundariò, vt colligitur ex cap. ſi diligenti. de foro competent. adiuncto cap. cùm contingat. de iureiurando. Ergo vtilitas fiſci tanquam dignior præferri debet. Sed ſaluando communem reſpondendum eſt, in fiſco non verti vtilitatem publicam principaliter, ſed potiùs priuatam ipſius principis, vel ſaltem mixtam, publicam ſcilicèt, & priuatam principis, vt ſuprà probauimus: quæ mixta vtilitas non præfertur vtilitati publicæ ſecundariò: vt probat dict. l. 2. C. de priuileg. fiſci. † Si ſanè eſſet ærarium publicum deputatum ad neceſsitates publicas principaliter, tunc hæc vtiq; tanquam dignior eſſet præferenda, ſecundùm Croti argumentum, & eſt de mente Bolognet. hîc num. 196. & probatur l. vtilitas. C. de primipilo. libr. 12. ſemper enim id quod magis priuilegiatum eſt, præferri ſolet. Bartolus authentic. quas actiones. nu. 3. C. de ſacroſanct. eccleſijs. Iaſon. l. cætera. §. ſed etſi quis. num. 4. ff. de legatis. 1. Neque etiam obſtat argumentum Iaſon. hîc num. 36. concludentis, imò cauſam dotis, fauorabiliorem eſſe, quàm fiſci: nam in dubijs quæſtionibus iudicatur pro dote. l. in ambiguis. ff. de regulis iuris. Et tamen in eiſdem terminis contrarium in fiſco obſeruatur. l. non puto. ff. de iure fiſci. quia reſpondetur, Communem non dicere, quòd in caſibus in quibus dos eſt priuilegiata, cẽſeatur etiam fiſcus priuilegiatus, ſed tantùm quòd caſu quo priuilegiati inueniãtur, priuilegia cenſeantur ęqualia, atque proinde inter eos obſeruetur regula. c. qui prior. de regulis iuris. in. 6. vt eſt expreſſum. l. 2. C. de priuileg. fiſci. quæ nõ ſolùm procedit, quando fiſcus & mulier agunt aduerſus tertium (vt ſunt termini illius tex.) ſed etiam quando inter ſe cõtẽdunt; cùm enim paria ſint priuilegia, obtinebit poſſeſſor. §. commodum. Inſt. de interdict. & tradit Salicet. l. 2. num. 3. C. de priuileg. fiſci. Socinus Iunior hîc num. 260. Sit tertia concluſio, Quòd ſi

aga

agatur de iure quærendo, vtilitas priuata præfertur vtilitati publicę, quę in fisco versatur. Bartolus hîc numer. 26. allegat. l. 1. C. de secund. nupt. & l. vnica. §. fin. C. de caduc. tollend. & cõmuniter recipitur, vt asserit Parpalia hîc nu. 36. Et est ratio, quia princeps semper debet effugere omnẽ suspicionẽ cupiditatis, & auaritiæ. l. pen. cũ glos. ff. de hæred. instituen. Sed circa hanc Bart. conclusionẽ de duobus est videndũ. Primò vtrũ probetur in iuribus per eũ adductis? Secũdò, vtrum sit in se vera? Et in primis quoad. l. 1. C. de secund. nup. aduertendũ est, illius decisioni obstare, quod ablatũ ab indigno, fisco applicabatur. l. Papinianus. §. meminisse. ff. de inoffic. testa. ergo idẽ dicendũ fuit in terminis d. l. 1. Sed respõdendũ est, q; in d. l. 1 aufertur à muliere quasi indigna, propter læsos mores ciuiles, quia scilicèt, nupsit ante annũ luctus: quod repugnat bonis moribus ciuilibus: † & ideò ablatũ ex ea causa, non applicatur fisco. Si igitur auferretur ab aliquo tanquã ab indigno, propter verũ delictum, tunc fisco applicaretur. l. Claudius. ff. de his quib. vt indignis. & l. Lutius. ff. de iure fisci. & ita Bald. l. 3. ff. de testament. Alexã. l. hæreditas. nu. 4. C. de his quib. vt indignis. Ruin. consil. 162. nu. 9 lib. 4. cum similibus. de quibus per Ioann. de Garronib. l. 1. C. de secũd. nupt. nu. 50. & n. 61. Quibus addere debes, etiã fisco locũ fieri, quãdo quid aufertur propter lęsos bonos mores naturales, siue iuris gentiũ. l. fin. C de pact. adiuncta. l. quidã. §. fin ff. de donatio. quidquid circa intellectũ illorũ iuriũ latè insistant Dec. l. 1. nu. 13. C. de secund. nupt. & ibi Ioan. de Garronib. nu. 63. Cagnol. l. fin. num. 121. C. de pact. Iuxta prædicta igitur ex d. l. 1. non est colligẽdũ, quòd vbi agitur de iure quærendo, priuata vtilitas est præferenda fisco, imò regula est constituenda in contrarium: quæ tamen limitanda est in specie d. l. 1. C. de secund. nuptijs. ob rationem suprà assignatam, & sic non probat Bart. opinionem: quã etiam non probat. l. vnica. §. fin. C. de caduc. tollend. nam si bene aduertas, ibidem magis videtur agi de iure iam quæsito fisco, quàm de iure quærendo: nam omnia caduca per legem Papiam erãt applicata fisco: & tamen in ipsis caducis Iustinianus præfert vtilitatem subditorum ipsi fisco, ea ratione, quia caduca applicari fisco, nulla iusta ratione fuerat inductum, vt aduertunt Bald. hîc col. 4. ad finẽ. Claud. num. 39. Zasius num. 41. Vel potiùs quia caduca fuerunt applicata fisco propter necessitates bellorum, & nõ secundùm iuris rationes, & ideò sequuta pace debuerunt reuocari, vt constat ex l. vnica. in princ. C. de caduc. tollen. atque ita probat d. l. vnica. §. fin. quòd vtilitas subditorum præfertur fisco, in his quæ ad fiscum pertinere possunt, non secundùm iuris rationes, sed propter bellorum necessitates, quę posteà cessarũt, ita vt ibidem videatur contineri casus specialis, vt ibi tradit Corne. & Alciat. hîc nu. 50. probatque ille text. in his terminis, vtilitatem subditorum considerari tanquam publicam, & vtilitatem fisci, tãquam priuatam: † vt ibi notãt Cyn. & Salicet. quia scilicèt in prędictis terminis pro priuatis adsunt iuris rationes, & non pro fisco: & ideò vtilitas priuatorũ in præiudicium fisci consideratur tanquam publica, vt ibi est de mente Salic. & Claud. hîc num. 39. Parpaliæ nu. 36. Quibus adde bonum text. l. actione. 66. §. Labeo. iuncta glos. verb. verum. ff. pro socio. Prout è contra, quando vtilitas fisci est communior, eius collatione etiam dos consideratur tanquam vtilitas priuata. l. vtilitas. C. de primipilo. lib. 12. Ex quibus ita explicatis infertur annotatio ad tradita per Aymon. consil. 9. n. 38. Hippolyt. Riminald. consil. 59. à num. 110. libr. 1. dum generaliter dicunt, principẽ generaliter velle, vtilitatem priuatorũ præferri suo fisco: & hac ratione iubent in dubio aduersus eum iudicari. l. non pu-

18

19

puto. ff. de iure fisci: nam id falsum esse apparet ex suprà traditis, & l. vnica. §. final. loquitur in casu speciali, vt suprà ostendimus. Infertur etiam contra Bartolum, & suprà allegatos, in proposito, ita regulam esse constituendam, quod licèt agatur de iure quærendo: tamen fisci vtilitas præferatur vtilitati priuatorum. l. 1. C. de iure fisci. libro. 10. Limitatur tamen, si quis puniatur, quia lædit bonos mores ciuiles. l. 1. C. de secundis nuptijs. explicata vt suprà. Vel etiam quando in fauorem fisci aliquid inductum est, aduersus iuris rationes propter necessitates publicas: nam tunc cessante causa bellorum, priuata vtilitas venit præferenda fisco, dicta. l. vnica. §. final. C. de caduc. tollend. explicata vt suprà. Quarta conclusio ex Bartol. hîc nu. 26. ea est, Quòd si agatur de iure iã quæsito, tunc vtilitas fisci præferenda est vtilitati priuatorum. l. penultim. ff. de priuilegijs creditorum. & totus titulus ff. de iure fisci. Sed obstat. l. si fundum. C. qui potiores in pignoribus. vbi in hypothecis fiscus non præfertur priuatis, sed inter eos obseruatur regula cap. qui prior. de regulis iuris. in. 6. Sed respondendũ est, conclusionem esse accipiendam, vt in iure quæsito sæpius fiscus præferatur priuatis: non tamen semper, & ideò pro regula cõstituitur, quod fiscus non censetur priuilegiatus, nisi in casibus iure expressis. glos. l. 1. C. de petitione hæred. † Quinta & vltima conclusio sit, Quòd vtilitas publica secundariò, præfertur vtilitati merè priuatæ. authentic. res quæ. C. communia delegatis. & communiter recipitur, vt asserit Iason hîc numer. 38. Et hac ratione in dubijs causa dotis præfertur. l. in ambiguis. ff. de iure dotium. Et pariter cùm etiã in causa studij vertat publica vtilitas secundariò, quia interest Reipublicę repleri sapientibus hominibus. glos. fin. l. vnica. C. de studijs liberalib. vrbis Romæ. libr. 11. Vincent. hîc num. 61. Iason l. stipulatio. §. habet. nu. 11. ff. de nouí operis nuntiatio. prout causa dotis præfertur vtilitati priuatæ, ita etiam & causa studij. Zasi. hîc num. 42. Adde tamen, quòd magna vtilitas priuata, præfertur publicæ vtilitati paruæ. l. 1. §. sunt qui putant. ff. ne quid in flumi publico. per quam ita concludit Alex. hîc nu. 46. Iason nu. 39. Ripa nu. 111. Alciat. nu. 50. Zasi. nu. 43. Lancelot. Dec. col. penul. post medium. Claud. nu. 40. Parpal. nu. 36. ad finẽ. Camillus nu. 179. tradit etiã Dec. c. 3. nu. 3. de prębend. & consil. 244. nu. 8. Sed non placet hæc declaratio, cùm in contrariũ sit regula generalis auth. res quæ. C. cõmunia de legat. & l. vtilitas. C. de primipilo. lib. 12. Neque prędictorũ opinionẽ probat d. l. 1. §. sunt qui putãt. quia loquitur in ædificante in ripa, & sic in suo. §. riparum. Insti. de rerum diuisio. quo casu licèt ex opere facto in re propria, resultet aliquod paruũ incommodũ publicũ, tolerabitur: quãdo enim priuata vtilitas est separata à publica, licitè quis propriam vtilitatem prębet publicæ: arg. l. præses. C. de seruit. tradit glo. c. bonæ. 1. verb. cõmunem. de postula. prælator. & ibi Panor. nu. 11. glo. c. licet. de regular. Panor. c. fin. in fine. de voto. cũ similib. de quibus per Ripam hîc nu. 120. & Bolognet. nu. 196. Quibus adde Salicet. l. vnica. §. fin. C. de caduc. tollend. ad fin. Vnde si in specie d. §. sunt qui putant. illud opus non fieret in proprio, non procedet ille text. neque enim in alienum licitum est facere, quod mihi prodest, & alteri non nocet. Aretin. cons. 30. nu. 1. ad finẽ. † Poterit sanè saluari Communis traditio, quando priuata vtilitas omnino extingueretur, & publica parũ lædereturnam tũc priuata vtilitas esset præferenda. Panor. c. fin. ad finem. perillũ tex. de voto. Felin. c. nonnulli. in prin. n. 16. ad fin. de rescriptis. Illud certũ est, quòd possum cõseruare meam vtilitatem priuatã, etiam cũ damno, & iniuria alterius, cessante dolo. l. 1. §. denique. ff. de aqua plu-

20

21

pluuia.l.qui seruãdarum.s. de præscriptis verbis.l.si quis fumo.s.ad legem Aquiliam. Zasius hic num.44. Cui adde Bald. l.vnica.num.58. C. de sentent. quæ pro eo quod interest. Explicatis oppositionibus Bartoli.iã ad eius quæstiones deueniendum est. Quærit igitur primò Bart. hic nu.27. de qua dote loquatur is text? & cum gloss. 1.hic concludit intelligendum esse,tam in dote profectitia, quàm in aduẽtitia. Sed ad cognitionem terminorum videndum est, quæ dicatur dos profectitia, & quæ aduentitia? Et ex mente glo. l.2.§. quòd si in patris. verb. profecta.in fin.ff.eodem. dicendum est, quòd vt dos dicatur profectitia,duo copulatiuè requiruntur,scilicèt, quòd dos data sit à patre, vel ab alio patris contẽplatione: item quod detur filiæ in potestate: altero ex his deficiente, impropriè dicetur dos profectitia: sequitur Bald.l.auia.numer.5.C.de iure dotium. Parpalia hîc numer.37.ad medium. Sed cauendum est, quia Bartol.hîc numer. 27.sentit contrarium,dum dicit, quòd licèt nomen peculij non cadat in filiũ emancipatum.l.fin.§.fin. C. de inoffic. testamen.tamen nomen dotis profectitiæ cadit in filiam emancipatam, dummodò dos data sit per patrem, vel per alium, eius contemplatione. l. profectitia.§.penult.s.de iure dotium. & communiter recipitur, vt asserit Bolognet. hîc num.208. & latiùs comprobat Soci. Iunior num.264. Adde Vlpianum in institutio.tit.6.versic.dos.idem clarè resoluentem,& Connan.libr.8.commentar. cap.10.in princip. Alciat.l.Lutius. 2.numer.58.ff.de hæredib.instituend. Pro resolutione dicendum est, quòd si quæratur,vtrùm dos sit profectitia quoad effectum,vt actio communis sit inter patrẽ, & filiam, iuxta. l.2.§. quòd si in patris.ff.
22 eod.vera sit prima opinio, † ita vt si dos data sit filiæ emancipatæ,pater in ea nullam habeat communionem, sed in solidum efficiatur filiæ.l.vnica.§.videamus. C.de rei vxor.action.Alexan.d.§. quod si in patris.num.5.& ibi Vincent. nu.17. Ripa nu.14.Iacob.l.profectitia.s.de iur. dot. Cæterùm quoad omnes alios effectus dos censebitur profectitia, si à patre data sit,etiam filiæ emancipatę.l.profectitia. in princ.s.de iure dotiũ. & ideò dos data per patrem filiæ emancipatæ, tanquam profectitia confertur.l. 1.ff.de collatio.dotis l.filiæ dotem.C. de collation.quæ non conferretur,si censeretur aduentitia.l.fin.C.de collatio.Item dos aduentitia filię non reuertitur ad patrẽ, sed remanet penes filię hęredes.Cõnan. lib.8.commentarior.cap.10.in princ. & tamen dos profectitia data per patrem filiæ emancipatæ,reuertitur ad patrem, si morte filiæ soluatur matrimonium.l. dos à patre.C.solut.matrimon.Quæ regula etiam locũ habet in dote data per patrem filiæ emancipatæ, vt colligitur ex.l.si ab hostibus.11.in princip. &.l. filiæ meæ.60.ff.eo.&.l.si filia.5.s. de diuor. text.optimus.l. pater filiæ. 71.s. de euiction.& ibi notat Fulgos.num.3. Ratio ponitur.l. iure succursum. 7. in princip. s.de iure dotium. de quo latiùs agemus, l.2.§.quòd si in patris.ff. eodẽ. Secundò quæritBar. Vtrùm,si mulier secundò nupsit,antequam dotem repeteret ab hæredibus primi mariti ,in hac dote repetenda vtatur priuilegijs dotis repetitioni concessis? Et Bartolus hîc numer. 28. concludit, illi competere: & communiter recipitur,vt asserunt Alexand. hîc num.4.Bolognet.num.209. Socin.Iun. num.265.& videtur text.l. assiduis. versicul.exceptis. C. qui potiores in pignoribus. nam si ibi mortua matre filij, repetentes dotem, habent priuilegia doti concessa , quanuis iam eo tempore nulla sit spes futuri matrimonij, à fortiori igitur illa habebit mulier si secundò nubat. Item mulier secundò nubẽs tacitè videtur promittere marito eam dotẽ, quam primo dederat. l. dotẽ quę. 31.s.de iure dotium.Boeri.decisio.137. nu.1.

numer.1. Adeò quòd si illam non tradat, possit à secundò marito expelli à domo.l.final.C. ad Velleianum. meritò ergo dotis priuilegia ei concedenda sunt,
23 cum duret fauor matrimonij ,† vt hic aduertit Camillus numero.184. in fine. Tertia principalis quæstio Bartoli est, Vtrùm mulieri sterili competant priuilegia doti concessa? & cõcludit competere; & cõmuniter recipitur, vt asserit Bolognet.hîc nu.210.cuius quęstionis examinationem omittimus ; quia de ea latè egimus in prima parte huius legis. Quarta & vltima quæstio est, Vtrùm priuilegia doti concessa, videantur etiam concessa scholaribus in studio degentibus? & glos.final. hîc sentit etiam locum habere, dum dicit hunc text. præstare argumentum ad ea quæ notantur per gloss.l.vnica.C.de studijs liberalib. vrbis Romæ. libr.11. quòd faber non potest malleare circa scholas, & impedire studia, in quibus versatur publica vtilitas, quæ semper est præferenda ,& sic coniungendo vtramque gloss. apertè de earum mente est , eandem publicam vtilitatem, quæ versatur in dote , videri etiã versari in causa studij . Bartolus hîc numer.30. arguit ad partes, sed nos vt distinctiùs procedamus, tres in proposito constituimus conclusiones. Prima est: Causa dotis, & studij æquiparantur glos. fin.l.vnica.C.de studijs liberalibus vrbis Romæ lib.11. Bartolus hîc in fine.Iason. nu.51.Ripa nume.139.Dec.cap.1.num. 19. de probation.& l. final. numero.19. C. de edendo. Alexand.l. ita stipulatus. numer.28.ff. de verborum obligationib. Ruin.consil.101.numer.12.versicul.tertio.libr.1. quibus adde.l.qui filium.ff.vbi pupillus educari debeat.& æquiparationem.l.cum plures.§. penultim.ff. de admin.tutor. Hanc tamen receptam conclusionem impugnat Bolognet. hîc numer.235. ea ratione , quia iure id cautũ non reperitur,& iura specialia non sunt extendenda ad alios casus. Sed ab his rationibus facilè communis opinio defendi potest, si consideres,priuilegia doti fuisse concessa propter rationes expressas.l.assiduis.versiculo,quis enim.C. qui potiores in pignorib. quæ rationes etiam repetuntur in causa studij , vt patet ex authen.habita.versicu. quis enim.
24 C.ne filius pro patre. † Cũ ergo in vtraque causa eędem sint expressæ rationes, quod in vna dicitur, satis cautum in alia censeri debet.l.his solis.C. de reuocand. donatio.Item causa studij & dotis æquiparantur.l. cum plures.§.penultim.ff. de admin.tutor.ergo dictum in vno, etiam in alio censeri debet dispositum, quãcũq; materia sit exorbitans. glo.fin.communiter recepta.l.si quis seruo.C.de furtis. Ex quibus etiam venit reijcienda concordia,quam inter prædictas opiniones assignat idem Bolognet. hîc numero.239.quòd ea, quæ conceduntur doti,ex eo quòd sit causa pia, & fauorabilis, competant etiam causæ studijs , vtpote quòd in diebus feriatis procedatur, & breuiores dentur dilationes: sed alia priuilegia,quæ conceduntur doti , tãquam doti,non competent causæ studij ; quia hoc casu non inueniuntur dos & causa studij æquiparata: hæc enim concordia ex præcedentibus confunditur : nam imò dos,quatenus dos est,& causa studij æquiparantur, & regulariter priuilegia doti , tanquam tali concessa videntur. Dec.consil.35.ad finem. Ex prædicta igitur conclusione ita defensa infertur primò,quòd si dos , & causa studij concurrant , nulla alteri præfertur , ea ratione quòd magis sit priuilegiata , vt in simili probatur.l.2.C.de priuileg. fisc.vnde dũ text.dict.l.assiduis.versicu.exceptis.probat,causam dotis non præferri alteri causæ dotis, ampliandus est, vt neque præferatur causæ studij per suprà tradita , & ita Bartolus hîc in fine.cum quo alij trãseunt, vt asserit Camillus hîc num. 189. & Corrase.1.lectura.numer.22.Pontan. nu.7. Neque obstat si dicas,imò causam

dotis videri fauorabiliorem, quia ex ea poteſt ſequi eadem vtilitas, quæ ex ſtudio, ſcilicèt, quòd gignantur homines, qui adminiſtrent Rẽpublican. Item, & alia, quòd ciuitas repletur liberis hominibus: quæ vtilitas reſultare non poteſt ex cauſa ſtudij: & ideò cum duplex ratio vrgeat pro dote, præferri debet, capit. 1. de tregua & pace. auth. itaque. C. communia de ſucceſsio. huic enim difficultati reſpondet Socin. hîc num. 68. quòd ex cauſa ſtudij producitur immediatè illa vtilitas, quòd efficiuntur homines docti & habiles ad adminiſtrandam Rẽ publicam: quæ vtilitas immediatè non reſultat ex matrimonio, niſi interueniat
25 ſtudium. † Planè non minus intereſt Reipublicæ repleri liberis hominibus, quam gubernari per homines doctos & literatos. cap. cum ex eo. de electio. in. 6. cap. final. de magiſtris. Infertur ſecundò, quòd priuilegia doti conceſſa, debẽt cenſeri tacitè communicata cauſæ ſtudij, iuxta rationes ſuprà relatas, atque proinde prout fauore dotis inducitur tacita hypotheca. l. vnica. §. & vt plenius. C. de rei vxor. actio. cum priuilegio prælationis d. l. aſsiduis. pariter pro creditis doctorum, vel ſcholarium, bona debitorum debent cenſeri tacitè hypothecata, cum prædicto priuilegio prælationis: quod apertè ſentit Bart. hîc in fine, dum allegat dict. l. aſsiduis. verſ. exceptis: & expreſſerunt Angel. hîc in fine. Iaſon num. 51. Ripa num. 139. Alciat. num. 8. quod aſſerit receptũ Boſcheus tracta. de legit. nuptijs. lib. 6. numer. 42. Horatius Lutius de priuileg. ſcholariũ, priuil. 34. & defendit Socin. Iunior hîc num. 277. quidquid repugnent Camillus hîc numer. 190. Pariſ. num. 218. Bolognet. numer. 235. ad finẽ. Similiter & ſtante prædicta æquiparatione, prout inſtrumentum dotis in dubio præſumitur prius factum, vt dictum eſt in ſecunda parte huius legis, pariter & inſtrumentum, in quo continetur debitum ex cauſa ſtudij, præſumetur anterius. Bald. hîc colu. penultim. ad medium. Pontan. num. 7. Decius. l. final. numer. 19. C. de edendo. & cap. 1. numer. 19. de probatio. Alciat. hîc numer. 8. & admittit Bolognet. numer. 236. Præterea & ex prædicta æquiparatione conſequitur, quòd prout pater inuitus cogitur dotare filios. l. qui liberos. ſ. de ritu nuptiarum. pariter & filijs ſtudentibus cogetur neceſſaria ſubminiſtrare: & ita gloſſ. l. ſed Iulianus. §. proinde. verb. ſolebat. ſ. ad Macedonia. quam probat Paul. l. Macedoniani. numer. 3. C. ad Macedonian. aſſerens ſe ita conſuluiſſe, & re vera conſuluit conſil. 242. colum. 2. lib. 2. & idem tenet Imol. l. quidam cum filium. in fine. ĵ. de verbo. obligation. Andr. Sicul. conſil. 37. à numer. 26. libr. 2. & eſſe receptam ſententiam aſſerit Pinel. l. 1. C. de bon. matern. 1. part. numero. 55. & latè comprobat Horatius Lutius de priuileg. ſcholariũ,
26 priuileg. 16. † Contrariam tamẽ ſententiam, imò patrem non compelli ad ſubminiſtranda filio neceſſaria in ſtudio, tenet Bartolus. l. 1. §. neque caſtrenſe. num. final. ĵ. de collatio. bonorum. & authen. de duobus fratribus. numer. 16. in fine. & ſequent. Roman. conſil. 145. Iaſon authent. res quæ. col. final. verſic. decimò. C. communia de legatis. Ripa hîc num. 140. in fine. Alciat. numero. 8. Boſcheus de legit. nuptijs. libr. 6. numer. 44. & eſſe magis receptum aſſerit Anton. Gomez. l. Tauri. 29. numer. 18. & Garſias de expẽſis, cap. 3. numer. 52. Sed nihilominus prima opinio videtur probabilior per text. l. qui filium. ĵ. vbi pupillus educari debeat. ex quo Bald. ibi colligit, quod ille, qui tenetur alicui alimenta præſtare, debet etiam ei præſtare neceſſaria ad adipiſcendam ſcientiam. & hac de cauſa. l. de bonis. §. non ſolùm. ĵ. de Carbo. edicto. & l. final. C. de alimentis pupillo præſtand. appellant hanc impenſam neceſſariam: vnde tutor præceptoribus pupillorum tenetur mercedem conſtituere.

tuere. l. cum plures. 13. §. fin. ĵ. de admin. tutor. ergo à fortiori pater: prout arguit Bald. auth. ex teſtamento. num. 5. C. de collatio. Pro concordia amplectẽda eſt reſolutio gloſ. pen. l. Macedoniani. C. ad Macedonia. quòd à principio pater inuitus nõ cogetur filium mittere ad ſtudiũ; quia nulla reperitur lex, quę eum ad hoc obliget: imò eſt in poteſtate patris eligere officium, cui filium addicat: ſi autem filiũ ſpontè miſit ad ſcholas, & is habeat aptum ingeniũ ad promouẽdum in ſciẽtijs, cogetur pater ei neceſſaria ſubminiſtrare, per rationem ſuprà relatam: & ita etiam Bald. l. omnimodo. §. imputari. nu. 7. C. de inoffic. teſta. Dec. l. ſi donatione. num. 40. & in auth. quod locum. nu. 7. C. de collatio. & conſ. 177. & alij relati per Aymon. conſ. 125. nu. 8. Iacob. l. vnica. n. 92. C. ne liceat potentior. & Spino in Specul. teſtamẽ. glo. 18. nu. 79. quidquid contrarium eſſe receptum falsò aſſerat Anton. Gomez. l. Taur. 29. nu. 18. & Garſias de expenſis, c. 3. nu. 52. Quinimo & à principio cogendus eſt pater ſubminiſtrare filio neceſſaria, vt ſaltem addiſcat primas literas, & Grãmaticam, ſecũdùm patriæ conſuetudinem. Bar. l. de bonis. §. non ſolùm. ĵ. de Carbo. edict. Alexan. hîc nu. 55. Rip. nu. 140. in fine. Iaſ. l. quidam cum filium. nu. 33. ĵ. de verbor. obligat. Gregor. l. 5. tit. 15. par. 6. verb. Y las deſpenſas. Padill. auth. res quæ. nu. 92. C. cõmunia de legat. Tell. l. Tau. 17. nu. 115. †
27 Sed eſt aduertendum, aduerſus hanc reſolutionem nimis vrgere, quòd admiſſa prædicta opinione ſequeretur, quòd fratres mortuo patre cogerentur ex bonis cõmunibus ſubminiſtrare neceſſaria fratri ſtudenti; quia obligatio patris ad eos tranſire debuit. l. 2. §. ex his. ĵ. de verborũ obligat. & tamen contrarium tenet Bar. auth. de duobus fratribus. nu. 17. Inquiẽs fratres ad hoc non teneri, quia pater ad hoc non erat obligatus, & communiter recipitur, vt aſſerit Nauarrus in manuali cap. 17. nu. 161. ad fin. Bolognin. authen. habita. nu. 267. C. ne filius pro patre. Prętereà videtur tex. l. quæ pater. 51. ſ. famil. erciſc. fruſtra enim Iureconſ. recurreret ad coniecturas, ſi pater inuitus eas impẽ ſas cogeretur ſubminiſtrare filio ſtudenti, & ita quòd pater ad hoc non poſsit cõpelli aliquo iuris remedio, ſed quòd tantùm ex cauſa pietatis id debeat facere, tenet Salicet. l. Macedoniani. nu. 5. C. ad Macedonian. Bolognin. d. auth. habita. nu. 266. Neq; in his terminis æquiparatio dotis, & impẽſæ ſtudij bona eſt, cùm militet diuerſa ratio; quia pater cogitur dotare filias, ne aliàs facilè fornicentur in dedecus patris & familiæ: authentic. de æqualit. dotis. §. his conſequens. collatio. 7. quæ ratio ceſſat in filio ſcholari. Sed concordando opiniones, dicẽdum eſt, quòd pater filio miſſo ad ſtudium cogitur neceſſaria ſubminiſtrare, ne aliàs impediatur bonum publicum, & filius cum dedecore & temporis iactura à ſtudio abducatur. Corn. authen. ex teſtamento. nu. 30 C. de collat. Quod tamen limitandum eſt, ſi filius habeat bona ex quibus neceſſaria percipiat; tunc enim non cogetur pater illa ſubminiſtrare. Alciat. hîc nu. 8. & infrà latiùs dicemus. Et hac ratione fratres non tenentur fratri ſubminiſtrare neceſſaria mortuo patre; quia iam tunc habet legitimam, ex qua poſsit neceſſaria habere. l. & ſi filiũ ĵ. de munerib. & honorib. Quòd ſi legitima non ſufficiat ad perferendos ſumptus ſtudij, alij fratres ex legitimis non cogentur neceſſaria ſubminiſtrare: argum. l. vnicæ. C. de inoffic. dotib. ſed hæredes extranei cogentur, ex regula. l. 2. §. ex his. ĵ. de verborum obligat. & in ſpecie colligitur ex. l. & ſi filiũ. in fine. ĵ. de muner. & honor. Illud certũ eſt, quòd ſi dũ pater viuebat, filius in ſtudio contraxit aliquod debitum, ex communi illud ſoluendum eſt. l. ſi vni. §. 1. ſ. famil. erciſcun. tradit Bart. l. 1. §. neque caſtrenſe. in fin. ĵ. de collatio. bonorum. & auth. de duob. fratrib. nu. 18. Bolognin. d. auth. habita.

numero.267.in fine.Nauarr.in manuali
28 cap.17.nu.161. ad finem. † Item quòd licèt bona sint indiuisa,fratres tenentur fratri mittere necessaria ad prosequendum studium, ex portione quæ ad illum pertinere potest.Garsia de expensis. c.3. num.53. Prætereà & ex prædictis consequitur,quòd prout pater præsumitur dotare filiam ex proprijs bonis, etiamsi penes se habeat bona filiæ.l.final. C. de dotis promissio. idem etiam erit in expẽsis factis cum filio in studio : nam etiam ex bonis proprijs videbitur illas fecisse,quãtumcunque penes se habeat bona propria filij : quod colligitur ex generalitate l.quæ pater.51.ſ. famil.erciſc.& in specie tenet Horat.Lutius de priuileg. scholar. priuil.16.in.5.limit.&sentit.l.5.ti.15.p.6. in sua generalitate.& Ordin.lib.4.tit.77. §.5. Et confirmatur, quia prout dos in dubio censetur data, vel promissa animo donandi mulieri. l. vnica. § accedit. C.de rei vxor.actio. ita etiam datum ex causa studij simpliciter, animo donandi censetur datum.Ruin.cõs.101.num.12. vers.præterea.lib.1. Contrariam tamen opinionem, imò quòd pater habens penes se bona filij, ex illis potiùs videatur subministrasse impensas factas causa studij, videtur probare text.l. final.ſ.de petitio.hæred.& ibi notat Bart.Alber.in fi. Angel.num.1.& Paulus nu.2.idem Bart. l.1.§. neque castrense.num.8.ff.de collat. bonorum. & tractat.de duob. fratribus. num.16.Paul.cons.415.num.2.lib.2.Angel.Aretin.§.final.nu.12.Insti. de societ. & asserunt receptum Rip.hîc num.141. Alciat.nu.8.Curt.Iunior auth. quod locum.numer.28.C.de collation.Gregor. l.5.titul.15.partit.6.verb.Y las despensas. Nauarrus in manuali cap.17. num.160. ad finem. Bolognet. hîc numero. 238. Boscheus tracta. de legit. nuptijs. libr.6. num.44.Garsias Gallœcus, qui alios refert tracta.de expensis cap.4.numero.2. Sed his non obstantibus,prima opinio verior est, ex suprà traditis : cui minimè obstat dict.l.final.ſ.de petit. hæred. quia loquitur in erogatione facta per patrẽ in honorem filij,quæ in dubio censetur facta ex fructibus rerum filij apud patrẽ existentium : inde tamen inferri nõ potest ad erogationem factam ex causa studij,quæ longè fauorabilior est. Et patet, quia decisio dict.l.final.ſ. de petitio. hæred. non habet locum, in dote data filiæ, quæ etiam in illis terminis censetur data ex bonis patris dict.l.final.C.de
29 dotis promissio.† & aduertunt Ripa hîc num.141. Alciat.nu.8.Corras. dict.l.qui liberos.numer.153.ad finem. ergo idem recipiendum est in erogatione facta ex causa studij, iuxta suprà tradita. Illud vtique certum est,quòd ex bonis maternis tenetur pater filio ministrare necessaria, etiamsi per hoc præiudicetur illius vsufructui: vt colligitur ex mente suprà relatorum numer.26. quòd pater ex suo tenetur mittere necessaria filio, vt studium prosequatur, quidquid contrariũ sentiat Garsia tracta.de expensis capit.3. numer.53.non autem cogetur ex bonis proprijs mittere expẽsas,quandiu supersunt bona materna,vt colligitur ex mẽte suprà allegatorum, quidquid contrariũ sentiat Spino in Specul.testamentorum. glo.18.num.79.ad medium. Illud sanè verum est, quòd licèt pater cogatur dotare filiam etiam diuitem, vt dictum est in secunda parte huius legis,tamen non cogetur subministrare filio diuiti impensas in studio. Alcia.hîc nu.8.Bosch. lib.6. de legit.nuptijs. num.44. & diximus suprà num.27. militat enim diuersa ratio, quia pater cogitur filiam diuitem dotare, quia sic nobiliores obtinebit nuptias, & meliùs tractabitur à marito: quæ ratio cessat in filio scholari habente bona, & quãdo militat diuersa ratio etiã in æquiparatis,diuersum ius constituitur. Alex. l.si insulam.nu.4.ad finem.ff. de verborũ oblig. Qua etiam ratione auth. res quæ. C.cõmunia de legatis. permittẽs alienationem rerum fideicõmisso subiectarũ,

propter

propter causam dotis, non procedet in alienatione facta ex causa studij; quia militat diuersa ratio: nam pater filiã semper tenetur dotare, pater autem à principio non cogitur filium mittere ad studium,vt suprà dictum est: & ita resoluit Padilla dict.authen. res quæ.num.91.& Alciat.hîc num.8. Denique ex prædicta æquiparatione consequitur,quòd prout fauore dotis valet donatio facta filiæ in potestate.l.Põponius.36.in fine.ſ. famil. erciſcund. ita etiam valebit donatio facta filio in potestate ex causa studij: quod tenet Angel. hîc in fine.& Bald. colu.penul.Iason ad finem. asserens ita esse cõmuniter receptũ,&Corras.1.lect. num.22.Pontan.88.& defendit Camil. hîc num.192. Curt.Iunior authen. res quæ.num.43.C. communia de legatis. Ruin.cons.101.numer.12.versic.tertio. lib.1.Crot.l.frater à fratre.num.87.ſ. de condict.indeb.& ibi Cagnol.num.334. Loazes.l. filius famil.§. diui.num.34. & nu.36.ff. de legat.1. Iacobil.vnica. nu.62. C.ne liceat potentior.& esse magis receptum asserit Gomez Arias.l.Taur.17.numer.34.& plures refert. Tiraq.tracta.de priuilegijs piæ causæ,in præfatione. numer.26. Dueñas regul.87. Horatius Lutius de priuileg. scholar. priuileg.22.in princip.& probat.l.3.in fine.tit.4.part.5. & ibi notat Gregor.in glos.final. & apud nos probat Ordinat.lib.4.titul.77.§.5.& hanc esse veriorem & receptiorem opinionem asserit Garsias Gallœc.tract. de expensis,cap.4. num.1. Contrariam ta-
30 men opinionem,† imò non valere donationem factam filio in potestate, etiã ex causa studij, videtur probare text.l. quæ pater.51.ſ.famil.erciſcund.dum restringit se ad filium emancipatum, per quem post Imol.contrarium tenet Alexand.hîc num.55.& hanc esse magis cõmunẽ opinionẽ,asserit Rip. hîc nu.140. Alciat.nu.8.& probat Aretin. cons.18. nu.6.Dec.auth.quod locum.nu.3.&.l.si donationẽ.nu.41. C. de collat. Corras.l. frater à fratre.§.quæsitũ.nu.63.ſ. de cõd. indeb.Bolognet.hîc nu.237.Padil.auth. res quæ.num.93. C.cõmunia de legatis. Andr.Angul.de melioratio.l.1. glos.10. nu.8.Mench.de succeſſ.creatio.§.30.numer.212.Hippol.Rimin.in princ. Instit. de donat.nu.514.qui etiam asserit receptum,&Tell.l.Tau.17.nu.114.post Iaso. sibi cõtrariũ. l. filiæ licet.n.2.C.de colla. Pro qua sententia adducitur consilium Paul.Castr.cons.345.nu.1.lib.1. quòd illud quod vulgò dicitur, valere donationem factã filiæ in potestate ex causa dotis.d.l.Pomponius accipiendũ est, quando pater res dotales tradit genero, vel nurui: nam si tradat filiæ,vel filio, vt prosedet marito in dotẽ,vel vxori in donationem propter nuptias,nõ valebit talis datio,neq; dominiũ in filiã, vel filiũ trãsfertur,quia hoc iure cautũ nõ reperitur: & quia cum ante matrimoniũ neq; dos dicatur.l.3.ſ.de iure dotium.neq; potest cõsiderari dotis fauor,& quia alias faciè fraudari posit prohibitio.l.2.C.de inoffic.donatio.subscribunt Bolognet.hîc nu.238.& Rip.num.141.& alij relati per Tell.l.Tau.17.nu.79.&l.Tau.26.nu.5.& l.Tau.22.nu.27. Vnde cũ datũ ex causa studij,tradatur ipſi filio in potestate, nõ debet valere prædicta datio,ac ita articulus redditur difficilis. Sed inter has opiniones quãdã concordiã ponit Greg.l.5. tit.15.p.6.verb.Los libros.col.1.ad med. Ego autẽ in distinctè primã opinionẽ veriorẽ esse existimo,& magis receptam. Neq; obstant rationes contrariæ opinionis,nã ad primã de.l.quæ pater.51.ſ. famil.erciſcun.respondet Iaſ.hîc in fine,q, rex ille restringẽs se ad filiũ emancipatũ, tantũ à contrario sensu videtur ptobare, aliud esse in filio in potestate: quod quidem argumentum à contrario sensu nõ est admittendum,quando iuris rationes contrarium suadent,iuxta notata.l.conuenticula. C. de Episcop. & cleric. subscribit Loazes.l.filius fam.§. diui. nu.37. ff.de leg.1. Potest etiam respõderi, quòd

31 in eo tex præcipua dubitatio erat,† vtrũ pater mittens impensas filio in scholis degenti, videatur animo donandi eas misisse? Ideò autem quæstionem proposuit in filio emancipato; quia in eo maior erat dubitatio, quàm in filio suo, cui pater faciliùs debuit videri donasse: vnde quod texus ille determinat in filio emancipato, à fortiori admittendũ est in filio in potestate, vt ibi admonent Alberic. Florian. & Paul. post princ. in nouis prælectionib. Bald. cons. 363. verba, in princip. lib. 3. Corra. l. filium. nu. 224. C. famil. erciscun. Garsias Gallœc. tracta. de expẽsis. cap. 4. num. 1. ad finem. & infrà latiùs dicemus. Vel etiam si vrgeas, responderi potest, Iureconsult. proposuisse quæstionem in filio emancipato, & tacitè insinuasse aliud esse in filio in potestate; quia quod simpliciter traditur filio in potestate, non censetur illi donatum, sed potiùs in peculium concessum, iuxta notata l. si donatione. C. de collat. & plenè Tellius l. Tauri 26. num. 1. Non igitur negat ille tex. quòd si pater vteretur verbo, Dono, vel aliàs constaret de animo donandi, ea donatio valeret, vt in specie aduertit Ruin. consilio. 102. num. 12. vers. præterea. lib. 1. Sed nõ placet hæc Ruini solutio, quia ex ea sequeretur, quòd datum simpliciter filio in potestate, tanquam datum in peculium veniret diuidendum cum fratribus, iuxta not. l. certum. C. famil. erciscund. & expressit Menchac. de succesio. creatione. §. 30 nu. 213. & tamen in fauorem studij verius est contrarium, vt colligitur ex. d. l. quæ pater. secundùm vnum intellectũ, & sentit Bald. in additio. ad Bar. tract. de duob. fratrib. col. 2. ante finem. Non obstat secundũ de consilio Paul. suprà relato, quia in primis respõderi potest, illud non esse verum, & confundi per l. si extraneus. in fine. ſ. de cõd. ob causam. vbi probatur, quòd si pater donauerit filiæ ex causa dotis; & postea matrimoniũ sequutum non est, poterit tamen filia retinere datum ex causa dotis, si euidentissimè constet, hanc fuisse patris voluntatem; vt ibi notant Fulgos. num. 3. Alex. num. 4. Iason num. 16. extollit Alex. l. 2.
32 §. quòd si in patris. nu. 1. ad finẽ. ff. eod. † & ibi Vincent. num. 3. Parpal. nu. 8. Alex. l. si cum dotem. in princip. num. 7. ff. eod. Iacobin. l. profectitia. in princ. num. 8. ſ. de iure dotium. Curt. Iunior auth. quod locum. in fine. C. de collatio. quibus adde Socin. cons. 100. num. 3. lib. 3. Expende igitur, quòd secundùm iuris regulas, voluntas patris non potest facere, quòd filius in potestate aliquid proprium habeat, nisi in casu, quo ius specialiter id permittat. Bart. l. 1. num. 10. ff. de regula Catonian. Paul. l. si in testamẽto. num. 3. ff. de vulgar. Aretin. l. cum hæres. 2. notab. ff. de acquir. hæred. ergo d. l. si extraneus. in fine. apertè probat, ius permittere, quod donatum per patrem ex causa dotis filiæ in potestate, valeat, quantumcũque matrimonium sequutũ non sit, atque ita text. ille apertè confundit considerationem Paul. Castrens. vt in specie aduertit Baptist. l. frater à fratre. nu. 124. ſ. de condict. indeb. Item expendo. l. Gaius. 46. in fine. ff. eod. vbi text. præsupponit, quòd filia in potestate retinet dotẽ datam ab auo, & sic aduentitiam: ergo filia familia capax est dotis; aliàs neque dotis aduẽtitiæ capax esset, attento tẽpore Digestorũ, quo filius fam. neq; aduẽtitiorũ capax erat, iuxta notata. l. placet. ff. de acquir. hæred. & in specie aduertit Nouellus de dote. 6. par. priuileg. 33. Neque obstat Paul. ratio, quia quanuis dos ante matrimoniũ non sit, tamẽ cũ detur contemplatione matrimonij, debet obtinere dotis priuilegia: argumẽt. l. 3. ff. de priuileg. credit. Pro concordia tamen harum opinionum dicendum est, quòd si pater dedit aliquid filiæ cõtemplatione matrimonij in genere, nulla expressa certa persona, cum qua matrimonium sit contrahendũ, proceder opinio Paul. Castren. quia alias facilè eluderetur prohibitio.

hibitio. l. 2. C. de inoffic. donatio. Si verò detur respectu matrimonij contrahendi cum certa persona, fauore matrimonij de proximo contrahendi valet ea donatio. l. vt liberis. C. de collatio. iuncta glo. verb. in ipsos. & in specie Guido decisio. 145. ad finem. Dec. cõs. 414. nu. 13. Paris. cons. 16. num. 24. libr. 2. Tell. l. Tauri. 17. num. 71. Roland. cons. 44. à num. 9. lib. 4. addendo, quòd etsi illud matrimonium certum effectu careat, retinebitur donatio per filiam, si constiterit de animo patris; quia quod à principio legitimè videtur donatum, ex eo quod postea euenit, retractari non debet. l. 2. ff. de itin actuq; priuato. quod probat. l. si extraneus. in fine. ſ. de condictio. ob causam. & l. Gaius. 46. ff. eod. & ad hunc modum explicãdi sunt Bald. l. final. §. filiæ. ff. de legatis. 2. Iason cons. 171. num. 2. lib. 4. Catellianus in memorabili. verb. donatio inter patrem. Socin. Iunior consil. 44. nu. 1. & 6. lib. 1. Decian. cons. 31. numer. 161. lib. 1. dum simpliciter dicunt, speciale esse fauore dotis, vt parer ex ea causa validè donet filiæ in potestate. Hanc igitur resolutionem applicando nostræ quæstioni, dicendum est quòd cum scholari semper fiat donatio respectu certi studij, valere debet, prout & valet donatio facta filiæ famil. ratione certi matrimonij. Et confirmatur, quia si pater filiæ iam nuptæ aliquid donat, quasi augmentum dotis, valet ea donatio, quia dos, & augmẽtũ dotis à pari procedunt. l. etiam. C. de iure dotium. & ita Crot. l. frater à fratre. nu. 86. ſ. de condict. indeb. Catellian. in memorabili. verb. donatio. inter patrem. Socin. Iunior cons. 44. num. 5. lib. 1. ergo pariter debet valere donatio facta filio famil. existenti in studio: quod in specie probat. l. si longius. §. 1. ſ. de iudic. & l. cũ filius famil. 17. §. si cert. petatur. vbi filius famil. pro expensis missis ad studium habet vtilem actionem, quasi iure speciali valeat ea donatio. Vnde consequitur, quòd cum prædicta donatio à principio
33 valeat, nõ poterit pater eam amplius reuocare, iuxta regulã. §. perficiũtur. Instit. de donatio. & l. perfecta. C. de donatio. quæ sub modo. & ita in specie Gomez. Arias. l. Tauri. 17. numer. 34. & ibi Palac. num. 67. Cifuentes col. 2. Segura. l. vnũ ex familia. §. sed etsi fundum. num. 128. ff. de legat. 2. Loazes. l. filius famil. §. diui. nu. 36. ff. de legat. 1. Cõtrariũ tamẽ tenet Tell. l. Tau. 17 nu. 114. per doctrinã Bar. l. 1. §. neque castrense. num. 3. ff. de collat. bonorum. dum concludit, quòd si pater donet libros filio studenti, non valet ea donatio à principio, nisi scholaris efficiatur doctor: quia tunc confirmabitur donatio, quia transit in peculium castrẽse. l. iubemus. & ibi Bartol. C. de silentiar.
34 lib. 12. † quod ita etiam resoluit Bald. l. filiæ cuius. num. 10. C. famil. erciscund. & asserit receptum Alexan. l. si donatione. num. 19. & ibi Decius num. 40. C. de collatio. Bolognet. hîc num. 237. & alij quos refert Matienço. l. 3. tit. 8. lib. 5. ordinament. glos. 2. num. 3. Ergo apertè sentiunt, patrem donationem factam filio scholari, tanquam inualidam reuocare posse, antequam filius doctor efficiatur. Sed nihilominus prima opinio verior est. Neque obstat doctrina Bart. d. l. 1. §. neque castrense. num 3. quia Bart. non tractat de validitate donationis factę filio scholari; hæc enim indistinctè valet per suprà tradita: quidquid in contrariũ præsupponat Aretin. cons. 17. num. 6. sed tantùm tractat, vtrùm datum per patrẽ sit conferendum: & distinguit: quòd si hæc donatio fiat filio doctori, vel qui postea doctor efficiatur, nõ sit donatio per filium conferenda; quia in prædictis casibus transiuit in peculiũ castrense. l. iubemus. C. de silentiar. lib. 12. & peculiũ castrense, secundùm regulas ordinarias non confertur. l. 1. §. neque castrẽse. ff. de collatio. bonorum. quod ampliat Rolan. cons. 11. num. 19. lib. 2. procedere, etiam quando filius efficitur licentiatus. Cæterùm si pater moriatur antequam filius

efficiatur doctor,tunc ſecundùm regulas ordinarias huiuſmodi donatio eſt ab eo conferenda fratribus: nã cùm à principio valuerit,conferenda venit. l. vt liberis. C. de collatio. Similiter & eſt ei imputanda in legitimam: nam licèt donatio,quæ à principio valet,non ſit imputãda in legitimam,niſi tempore donationis id ſit expreſſum.l. ſi quando.§. & generaliter. C.de inoffic. teſtam. id tamen procedit in donatione ſimplici: nã donatio ob cauſam, indiſtinctè imputatur in legitimam.l.quoniã nouella.& l. omnimodo.§. imputari. C. de inoffic. teſtã. Rationem differentię aſsignant Rip.l.in quartam.num.148.ff. ad leg.Falcid. Tell. l.Tauri.26.num.3. Prout igitur donatio ex cauſa dotis imputatur in legitimam, quia cẽſetur donatio ob cauſam.l. quoniã nouella. C.de inoffic. teſtanita & donatio facta ex cauſa ſtudij imputari de-
35 buit filio in legitimam.† Sed quanuis ſecundùm regulas ordinarias, ita videretur dicendum, tamen fauore ſtudij aduerſus prædictas regulas inductum fuit, quòd filius ſcholaris huiuſmodi donationem factam cauſa ſtudij, neque teneatur conferre,neque in legitimam imputare, vt eſt expreſſum.l.quæ pater.51. ff. famil.erciſcun.idque voluit docere Bar. dict.§ neque caſtrenſe.num.3.(quanuis eius verba ſint defectiua)ſed ſuppleri debent modo ſuprà relato,ex eodem Bart. tract.de duob.fratrib.num.15.& prædicto etiam modo eum refert Bald.l.filiæ cuius.numer.10.in fine.C. famil. erciſc. & hanc ſpecialitatem fauore ſtudij indu ctam agnoſcit Cuman.conſ.40. Alciat. de præſumptio.regula. 1. præſumptio.7. in princip. Rebuff.de priuileg.ſcholariũ, priuileg.55. Auchdan. reſponſo.17. colum.2.& probat.l.5.titulo. 4.partit.5. & l.5.titul.15.partit.part.6. & latiùs deducit Garſias Gallœcus tracta. de expenſis, cap.4.numero.7.& ad hæc reducendus eſt Bolognin. in authentic.habita.num. 268. C.ne filius pro patre.Ex quibus iam colligitur elegans explicatio ad dictã. l. quæ pater. nam licèt proponat quæſtionem in filio emancipato, tamen idem recipiẽdum eſt in filio in poteſtate; quia in vtroque militat idem fauor ſtudij, propter quem liberatur filius à neceſsitate conferendi,& imputandi in legitimam prædictam donationem:& Iureconſult. tantùm proponit quæſtionem, vt euenit: vnde ex prædictis verbis non poteſt ſumi argumentum à contrario ſenſu.glo. l.vnica.C.quando non petẽt. partes.in ſpecie Iaſon hîc in fine. & Pontanus num.88. ad finem. prout & quæſtio ibi propoſita, vtrùm impenſa præſumatur miſſa animo donandi,tam in filio emancipato, quàm in poteſtate locum habet, vt ſuprà probauimus, quidquid repugnet Bolognet.hîc numer.237. fuit autem propoſita quæſtio in filio emancipato; quia in eo erat maior dubitandi ratio,vt ibi tradunt Oddoffredus,Alber. Florian.&Paul. Caſtr. Bald. conſil.363. verba.in princip. libr.3. Corraſ. l. filium quem habentem n.224.C.famil. erciſc. nã cũ hæ expenſæ cedant loco alimentorũ,iuxta notata.l. Stichus. ff. de lega.3. Alex.l.alimenta.nu.10.C.de nego.geſt. certum eſt,patrẽ magis aſtrictũ eſſe præſtare alimenta filijs in poteſtate. l. quidã cum filiũ.& ibi Iaſ.nu.6.ff.de verb.oblig. & in ſpecie aduertit Mench. de ſucceſſ. creatio.§.30.nu.222. ergo etiam faciliùs filio in poteſtate prædictæ impenſæ de-
36 bent cenſeri donatæ: quod inſinuat Ordin.lib.4.tit.77.§. 5.† Et aduerte, dict.l. quæ pater. eſſe intelligendã,etiã quãdo extant res donatæ, vt colligitur ex eius generalitate; & quia aliàs parum operaretur ſpecialitas dict.l.quæ pater.cũ certum ſit, iam conſumpta,neque conferri,neque in legitimam imputari.l.ea demum.C.de collatio.l.1.§.confertur.ff.de collat.bonor.& ita in ſpecie Bal.conſ.21. in princip.lib.1.Alexand.l. ſi donatione. nu.20.ad fin.C.de collat.Ruin.cõſ.101. nu.12.lib.1.quanuis Alber.d.l.quę pater. ad

ad finem. intelligat eum tex. de expenſis iam conſumptis,& quæ non extabãt, & etiam Cyn.l.filiæ licet.ad finem.C.de collat.Paul.l.quibus diebus.§.1. ad fin.ff. de condit.& demonſtrat.& l.filiæ cuius. num.3.C.famil.erciſcun.Corn.authen. ex teſtamento.nu.51.ad finem.& auth. quod locum.col.2.in princ.C. de collat. Tellius.l.Tauri.17.num.115. Sed prima opinio longè verior eſt ex ſuprà dicta ratione:niſi dicas, quòd & conſumpta tenetur quis conferre,quãdo ex illis factus eſt locupletior.Ant.Gom.l.Taur.29.nu. 16.in fine.& tamẽ ſcholaris nõ confert illa,ex priuilegio.d.l.quæ pater. Retenta autem prima opinione, ex ea infertur, quòd libri donati per patrẽ filio ſtudẽti, etiamſi extent,tamen non ſunt ab eo cõferendi, neque imputãdi in legitimam: quod tenet gloſ.l.filiæ cuius.C.famil.erciſcun.Paul.d.l.quæ pater.nu.1.Cuman. conſ.40.num.3.Ant.Gomez.l. Taur.29. nu.17.&Garſias tract.de expenſis.cap.4. nu.6.Quam ſententiam apud Hiſpanos probat.l.5.tit.15.part.6.& ibi notat Gregorius verb.Los libros.notab. Matiençó l.3.tit.8.lib.5. ordin.glo.2.nu.6.& apud nos Ordinat.lib.4.tit.77.§. 5. Cauendũ igitur eſt à Bald.l.ſi donatione.num.5.& ibi Fulgoſ.num.6.C.de collatio.Bald. cõſil.21.in.2.dubio.lib.1.Corn.auth. ex teſtamento num.51.C.de collation.Ripa l.in quartam.num.172.ff. ad leg. Falcid. Nauar. in manuali cap.17.num.159.Rebuf. de priuileg. ſcholar.priuileg.56. dũ conſiderantes donationem factam ex cauſa ſtudij, tanquam quamlibet donationem ordinariam,quoad collationem librorum diſtinguunt, quòd ſi libri ſint donati per patrem filio emãcipato; quia ea donatio à principio valet, non eſt quidem ei imputanda in legitimam, niſi tempore donationis id ſit expreſſum.l.ſi quando.§. & generaliter. C. de inoffic. teſtament.& tamen quaſi valida à prin-
37 cipio, ſit per ipſum filium conferenda. l. vt liberis.C.de collatio.† Si autem facta ſit filio in poteſtate, quæ à principio nõ valet; ſed morte patris confirmatur.l. antepenul.C.de donatio inter virum.quaſi habeat vim relicti,non eſt conferenda.l.ſi donatione.C.de collatio. & tamẽ quaſi relictum ei imputatur in legitimã. l. filium. ſecũdùm vnum intellectum. C. famil. erciſcund. Sed aduertendum eſt, prædicta quidem procedere attentis regulis ordinarijs collationis & imputationis,vt proſequitur Roland.conſ.11. à num.31.lib.2. Cæterùm in noſtra materia minimè procedunt: nam cùm ſpeciale ſit, vt donata ex cauſa ſtudij, non cõferãtur,dicẽdũ eſt,quòd licèt donatio à principio voluerit, tamen ſpeciali fauore ſtudij non eſt conferenda per filiũ. Bald.in additio.ad Bartol.tract.de duob. fratrib.col.2.ante finem. Alexan.l.ſi donatione.num.20. C.de collatio. Ex quibus venit explicanda diſtinctio Bartol. l.1.§.neque caſtrenſe.num.2.ff.de collat. bonor.nam tractans quæſtionem, vtrũ libri ſint conferendi per filiũ ſcholarem? diſtinguit, Quòd aut pater emit nomine filij libros, & tamen illi non tradidit: & tunc dicit, quòd ſiue filius ſit doctor, ſiue ſcholaris, nunquam ei pater videatur donaſſe libros;quia vt pater videatur donare, ſiue in caſtrenſe peculium, ſiue alio modo, requiritur traditio.l.1. C. de caſtrenſi pecul.lib.12.l.2.C. ſi quis alteri l.ſi filij. C. de donatio inter virum. & conſequenter prædicti libri tãquam bona communia diuidentur inter fratres. l. certum.C.famil.erciſcund.& communiter recipitur hæc concluſio, vt aſſerit Decius.l. ſi donatione. numer.40. C. de collatio. Nauar.in manuali capit.17. numer.159. & ideò.l.5.titul.15. part.6. requirit libros eſſe datos filio, quaſi id ſit neceſſarium, vt videantur donati, vt ibi expendit Gregor.verb.Los libros. & eadem inductione idem probat Ordinat.
38 lib.4.titul.77.§.5.†Quòd ſi pater nomine filij emerit libros, & ei tradiderit, videtur quidem illos donaſſe.l. quæ pater.51.

ter. 51. ſ. famil. erciſcund. & probat. l. 5. titul. 15. partit. 6. & ſi fuerit filius doctor, illa donatio efficitur peculium caſtrenſe, ex ratione l. fori. C. de aduocat. diuerſor. iudicior. & ſic non debet cõferri, neque imputari. l. 1. §. neque caſtrenſe. ĩ. de collation. bonorum. & idem erit ſi viuo patre doctor efficiatur: argumento. l. ſiue emancipatis. C. de donation. & communiter recipitur, vt aſſerit Viuius lib. 2. communium, opinio. 126. ſi verò filius ſit ſcholaris, tunc etiam libri empti eius nomine, & traditi, videntur donati. dict. l. quæ pater. Vtrùm autem ſint conferẽdi? recurrendum eſt ad ſuprà tradita. Ex quibus cauendum eſt ab Angel. l. filiæ licet. numer. 3. C. de collation. dum dicit, libros traditos filio, non videri donatos; quia pater id facit ex neceſsitate, gloſ. l. Macedoniani. C. ad Macedonian. quæ neceſsitas excludit animum donandi. l. rem legatam. ĩ. de adimend. legatis. conſonat traditio Bald. l. Macedoniani. numer. 2. C. ad Macedonian. quam probat Decius. l. ſi donatione. numero. 40. C. de collatio. & Bolognet. hîc nu. 237. id enim ex ſuprà dictis confunditur: nã fauore ſtudij ſemper libri filio cenſentur donati. dict. l. quæ pater. Neque obſtat Angel. ratio, quia licèt pater teneatur ſubminiſtrare filio neceſſaria, non tamen ita tenetur ſubminiſtrare, vt illa liberè tranſeant in dominium filij, ſed vel poteſt ſubminiſtrare animo donandi, vel repetendi: in dubio autem præſumetur animus donandi fauore ſtudij. dict. l. quæ pater. Alciat. de præſumptio. regula. 1. præſumpt. 17. in princip. & Horatius Lutius de priuileg. ſcholarium, priuileg. 26. & in ſpecie aduerſus Angel. tradit Gregor. l. 3. titul. 4. part. 5. in gloſ. final. Adeò, quòd ſi pater mittat pecuniam filio, vt ipſe libros emat, hæc pecunia cenſetur filio donata; quia militat eadem ratio, quæ in libris emptis per patrem nomine filij, & ei traditis: vt aduerſus Antoniũ de Butr. conſilio. 38. ad finem. probat Dec. l. ſi donatione. numero. 41. C. de collatio. Gregor. l. 5. titul. 15. par. 6.
39 in verb. Los libros. † Adde in propoſito nouam opinionem Garſiæ Gallœc. tractat. de expenſis, cap. 4. numer. 7. ad fin. quòd libri empti filio eunti ad ſtudium, debẽt cenſeri eius caſtrenſe peculium. Mouetur, quia. l. 3. titul. 4. part. 5. &. l. 5. titul. 15. part. 6. coniugunt donationem factam ſcholari, & militi: ſed donatio facta mili eunti ad caſtra, armorum, vel aliarum rerum mobilium, tranſit in caſtrenſe peculium. l. ſi filius. C. famil. erciſcund. l. 1. C. de caſtrenſ. peculio. libr. 12. l. 4. cum gloſ. ĩ. de caſtrenſ. peculio. ergo idem debet dici in libris datis filio eunti ad ſtudium: quam æquiparationem admittit etiam Cyn. l. filiæ licet. ad finem. & ibi Angel. numer. 2. C. de collation. Sed id falſum eſſe apparet ex eo, quòd nullibi in iure probatur, quod ſcholaris dicatur habere peculium caſtrenſe. Bartolus receptus. l. 1. §. neque caſtrenſe. numero. 2. ad finem. ĩ. de collation. bonorum. Neque ea ſimilitudo de milite ad ſcholarem bona eſt; quia miles tendens ad caſtra, miles cenſetur. l. penultim. ĩ. de milit. teſtament. vnde merito ei datum, cenſetur caſtrenſe peculium. Quæ ratio ceſſat in ſcholari, quia multa contingere poſſunt, ne fiat doctor, vel aduocatus: argumento §. illud. Inſtit. de rerum diuiſio. & ideò interim non videtur habere peculium caſtrenſe. AEquiparatio igitur facta per prædicta iura, ita exaudienda eſt, quod vtroque caſu valeat donatio, & vtroque caſu ceſſet collatio & imputio, diuerſa tamen ratione: nam in milite & doctore ceſſat; quia donatio tranſit in caſtrenſe peculium, ac ita ſuccedit regula. l. 1. §. neque caſtrenſe. ĩ. de collatio. bonorum. & in ſcholari ceſſat imputatio & collatio, non ex prædicta ratione, ſed ſpeciali fauore ſtudij, dict. l. quæ pater. & diximus ſuprà. Ex quibus etiam conſtat, cauendum eſſe

à Camillo hîc numer. final. dum dicit, quòd donatio ex cauſa ſtudij, dicitur donatio ob cauſam: ergo eſt in legitimam imputanda, prout & dos eâdem ratione imputatur. l. quoniam nouella. C. de inofficioſ. teſtament. Nam dicendum eſt, attentis regulis communibus, ita eſſe dicendum, ſed tamen non imputari donatum ex cauſa ſtudij; quia hoc priuilegium conceſſum eſt ſcholaribus. dict. l. quæ pater. 51. ſ. famil. er-
40 ciſcund. & ſuprà diximus. † Vlteriùs ad complementum materiæ addẽdum eſt, quòd prout donatio facta ex cauſa dotis non requirit inſinuationem. l. final. in princip. C. de iure dotium. l. 9. titulo. 4. partit. 5. pariter & donatio facta ex cauſa ſtudij, non indigebit inſinuatione, iuxta æquiparationem de qua ſuprà: & ita Rebuff. de priuileg. ſcholariũ, priuileg. 64. aſſerens hanc eſſe receptam ſententiam, & ſubſcribit Dueñas regul. 224. in. 6. fallentia. & latè probat Horatius Lutius de priuileg. ſcholarium, priuileg. 23. Sed eſt aduertendum, quòd Jaſon hîc numer. 52. pro conſtanti habet, in donatione facta ſcholari, neceſſariam eſſe inſinuationem, & ei ſubſcribit Loazes. l. filius famil. §. diui. numer. 36. ĩ. de legatis. 1. & comprobat Hippolytus Riminaldus in princip. Inſtitu. de donatio. à numero. 510. & ante eos Cuman. conſil. 28. ad finem. Jaſon. l. 1. in. 1. lectur. numer. 35. C. de ſacroſ. eccleſijs. Pro qua opinione facit, quòd omnis ſimplex donatio, ſiue certæ quantitatis, ſiue quotæ partis bonorum, ſi excedit legitimam ſummam, requirit inſinuationem. l. ſancimus. §. ſed & ſi quis. C. de donatio. ergo etiam procedet in cauſa ſtudij, quæ non reperitur excepta. Secundò facit auth. eo decurſum. C. de donation. ante nuptias, dum probat, quòd ſi quis pro marito det vxori donationem propter nuptias, videtur quidem prius donatum marito, & ab eo fictione breuis manus in vxorem tranſlatum. l. 3. §. final. ſ. de donatio. inter virum. & tamen in hac ficta donatione, quæ videtur facta marito, requiritur inſinuatio. Et pari ratione, ſi quid directò detur marito, vt det vxori in donationem propter nuptias, requiretur inſinuatio. Pariſius conſilio. 16. numero. 27. libr. 2. reſoluens quod. l. final. §. 1. C. de donation. ante nuptias. requirens inſinuationem in donatione propter nuptias, hodie procedet, quando prædicta donatio fictè, vel verè priùs videtur facta marito, vt conuertat in donationem propter nuptias: ſubſcribit Tellius l. Tauri. 22. numero. 25. Et in caſu notabili noſtro ſimili tradit Nouellus de dote. 6. parte, priuilegio. 48. numero. 2. Expende igitur, quòd prædicta donatio fit, vt conuertatur in donationem propter nuptias vxoris, & ſic videtur fieri ob cauſam. Bartolus. l. final. C. de do-
41 natio. ante nuptias. † Et tamen, quia ea cauſa non reſpicit vtilitatem donantis, tanquam in ſimplici donatione requiritur inſinuatio: nam vt dicatur donatio ob cauſam, oportet quòd cauſa reſpiciat vtilitatem alterius, & non donantis, iuxta ea quæ tradit Paulus. l. 1. numero. 2. ĩ. de donation. Aretin. conſilio. 17. numero. 9. Iaſon. l. inter eos. 2. notabil. ĩ. de re iudicat. Decius. l. vt liberis. in fine. C. de collation. Ergo idem dicendum in dato filijs ob cauſam ſtudij. Sed his non obſtantibus, prima opinio verior eſt, ſcholares enim tanquam pauperes conſiderantur. authentic. habita. C. ne filius pro patre. & donatio facta pauperi pia cenſetur. l. illud. & ibi Bald. numero. 1. C. de ſacroſ. eccleſijs. vnde & donatio facta ſcholari ex cauſa ſtudij dicetur facta ad pias cauſas, vt in ſpecie tenet Bolognet. dict. authentic. habita. numero. 283. & alij relati per Tiraquell. in tractatu de priuilegijs piæ

causæ,in præfatione numero.26. In donatione autem ad pias causas, certum est non requiri insinuationem.l. penultim. in princip. C. de donation. Bartolus..l illud. numero. 5. C. de sacrosan. ecclesijs. Felinus capit. ecclesia. numero.82. de constitutio. Rebuff. 2. tomo. ad leges Gallicas, titulo de donation. insinuandis , articulo. 1. gloss. 1. à numero.36. Dueñas regula. 224. in.6. limitat. ergo neque debet requiri in donatione facta scholari , quæ facta censetur ad piam causam. Neque obstant adducta in contrarium: nam ad primum respondetur , regulam generalem esse limitandam , in donatione facta scholari ; quia in ea tanquam facta ad piam causam non requiritur insinuatio, per suprà tradita .Et facit, quia scholaris non tantùm propter se studet , sed ob publicam vtilitatem, dict. authentic. habita. & in terminis l. 5. in fine. titulo. 15. partit. 6. ergo non debet requiri insinuatio , eadem ratione , qua in dote non requiritur insinuatio , quia in ea videtur etiam verti publica vtilitas. l. final. in princip. C.de iure dotium. † Non obstat se-
42 cundum argumentum, quia pro eius solutione aduertendum est, quòd dos respectu mariti censetur haberi ex causa onerosa , respectu autem mulieris, censetur habita ex titulo lucratiuo.l.final.§. si à socero. ff. quæ in fraudem creditor. ac proinde respectu mariti dos nunquam insinuatione indiguit, ex parte autem mulieris , tanquam in mera donatione , necessaria erat iure antiquo insinuatio : sed Iustinianus noue induxit, vt hodie, neque respectu mulieris necessaria esset insinuatio: & hoc fauore dotis. l. final.in principio. C. de iure dotium. explicat notabiliter Pinelus. l. 1. C. de bonis maternis.3.part. numero.62. versiculo, infertur. 31. In denatione autem propter nuptias , totum contrarium iure antiquo obseruabatur: nam si alius daret marito , vt transferret in donationem propter nuptias , tunc cùm in persona illius mera esset liberalitas, necessaria erat insinuatio. l. final. §. 1. C. de donation. ante nuptias. ex parte autem mulieris non requirebatur insinuatio; quia nulla liberalitas in eius personam conferebatur : nam accipiebat illam pro securitate dotis , & sequutâ dote tenebatur eam restituere marito. cap. fin. de donatio inter virum. & quanuis posteâ authentic. vt sponsalitia largitas. in princip. collat.9. constituerit in donatione propter nuptias , etiam ex parte mariti non requiri insinuationem, tamen posteà authentic. vt fratrum filij. §. illud quoque. collatio.9. constituit ius antiquum seruari , & ex parte mariti requiri insinuationem. Ex quo consequitur,quòd dũ Doctores suprà relati dicunt, in donatione propter nuptias hodie insinuationem requiri, accipiendi sunt, quando traditio fit marito: qui verò dicunt, in donatione propter nuptias hodie insinuationem non requiri, inter quos sunt Decius consil. 239. numero. 3. ad finem , Dueñas alios referens regu.224. in.2. limitatio. Rebuff. 2. tomo ad leges Gallicas, titul. de insinuandis donatio. articul. 1. gloss. 1. numero. 20. pagin. 370. accipiendi sunt respectu mulieris: & ita expressè Parisius consil.16. à numer. 27. libr.2. ita vt meritò Bald. in authentic. eò decursum. numero.1. C.de donatio. ante nuptias. tradiderit, hac in re fauorabiliorem esse causam
43 mulieris , quàm mariti: † nam pro muliere militat , ratio publicę vtilitatis, de qua. l. 1. ff. eodem. Quæ ratio cessat in marito : & ideò meritò causa mulieris circa dotem dicitur esse fauorabilior quàm mariti . Prout etiam videmus, quòd pactum de lucranda dote , vel parte

parte illius, ex parte mariti requirit insinuationem:& tamen pactum de lucran 44
da donatione propter nuptias , vel parte illius, ex parte mulieris non requirit insinuationem; vt vtrũque probat d.§. illud quoque.& ibi Angel. post princip. & dict.authent.eò decursum. C. de donation.ante nuptias. glos.auth.vt sponsalitia largitas.in princip.verb. vel apud virum.collat. 9. notat Guido decisione 325.numer.2.Antonius de Canario tractat.de insinuation.2.part.numer.4. Roland. de lucro dotis,quæst. 53. numer.2. Dueñas regula.224.in.2. limitatione.Et circa rationem differentię laborant Odofredus & Fulgosius.numer.1.dict.authent.eò decursum . tamen ea vera videtur,quòd lucrum donationis propter nuptias ex parte mulieris auget dotem, & ideò eius fauore non est necessaria insinuatio.l.final.C.de iure dotium.quę ratio cessat in marito , & ideò in eo obseruatur regula. l.sancimus.C. de donation. Ex quibus ita deductis constat, prędictum argumentum nobiscum non pugnare , imò retorqueri posse pro nostra opinione : nam prout fauor dotis efficit,ne in lucro donationis propter nuptias ex parte mulieris requiratur insinuatio, idem fauor studij debet efficere; vt scilicet in donatione ex ea causa facta, non requiratur insinuatio. Et confirmatur , quia si donatio fiat viro, ea causa adiecta, vt nobiliores assequatur nuptias , in ea donatione non requiretur insinuatio:nam prout ea non requiritur in donatione facta ex causa dotis.l. final.in principio.C. de iure dotium. ita etiam non debet requiri in donatione facta causa matrimonij contrahendi: argumen.cap.final. de re iudicat. & ita Guido decision.145.Decius consil.414. numer.15.& asserit receptum Riminaldus in princip.Instit.de donation.num. 494.in fine.Tellius.l. Tauri.22.num.28: & sentit l.9. titul.4. partita.5. ergo pariter & donatio facta in fauorem studij, insinuationem exigere non debet. † Quinimò vt prædicta fundamentaliter intelligantur , est aduertendum , quòd dum text. authent. vt fratrum filij. §. illud.collation. 9.probat,quòd pactum de lucranda dote, ex parte mariti requirit insinuationem , non autem pactum, quòd vxor lucretur donationem propter nuptias; quòd ea distinctio videtur repugnare iuris principijs: nam imò pactum de lucranda dote per maritum, nõ debuit exigere insinuationem, cùm illud lucrum propter sustentata onera matrimonij deferatur : quod ita hac ratione in specie tenuit Phanuntius de lucro dotis.glos.8.num.12. & tamen insinuatio debuit exigi à patre mulieris, quia ea non sustinet onera matrimonij, & sic in eius persona merum censetur lucrum : ergo debuit exigi insinuatio: quod in specie tenet Romanus consil. 406. ad finem. Sed respondendum est, quòd dict. §. illud quoque. probat, eam donationem in fauorem mulieris haberi pro insinuata, vt aduertit Fulgos.authent.eò decursum.num.1.C.de donation.ante nuptias. & ibi Salicet. in fine. Et est ratio , quia lex imposuit marito onus insinuandi prædictam donationem,& ne negligentia mariti vxori noceat,lex supplet insinuationem, vt apertè colligitur ex dict.§.illud. notat Aretinus consil.123.numer.7.Præterea dum text.dict.§. illud. probat in pacto de lucranda dote , ex parte mariti requiri insinuationem , debet intelligi, quando illud pactum fuit interpositum , habito solùm respectu ad casum mortis , vel similem : nam tunc quasi , in pacto lucratiuo requiretur insinuatio : si enim illud sit interpositum habito respectu ad onera matrimonij (prout in dubio præsumitur.glossa final.l. si donaturus. §. final. ff. de condictione ob causam.) tunc tanquam lucrum proueniens

ex cauſa oneroſa inſinuationem non exiget, vt in ſpecie declarat Ruinus conſil. 126. numer. 8. lib. 1. & Rolandus de lucro dotis, quæſt. 53. numer. 5. & in ſimili tradit Romanus authent. ex teſtamento. numer. 17. ad finem. C. de collation. & facit quia dict. §. illud. loquitur in donatione propter nuptias facta mulieri, quæ non poteſt videri facta propter onera matrimonij, quæ ei non incumbunt, ſed ex mera liberalitate, & habito
45 reſpectu ad ſolum caſum mortis. † Vnde dum poſteà facit mentionem de pacto lucrandæ dotis per maritum, debet in eodem caſu intelligi, quando ſcilicet illud pactum interponitur ex mera liberalitate, & habito ſolùm reſpectu ad caſum mortis mulieris: vt facta ſimili ponderatione, ferè in terminis tradit Romanus conſil. 406. ad finem. vnde pariter & donatio facta propter onera ſtudij. dict. authen. habita. inſinuatione egere non debet. Vltimò ex ſuprà dicta æquiparatione infertur, quòd prout dos prætextu alicuius debiti retineri non poteſt. l. vnica. §. taceat. C. de rei vxoriæ actione. ita etiam prætextu debiti retineri non poterit ſalarium Doctoris, vel viaticum ſcholaris: & ita Alberic. l. 3. C. de compenſation. Ripa hîc in fine. Alciat. numer. 8. Rebuff. de priuilegijs ſcholarium, priuilegio. 168. Boſcheus de legitimis nuptijs, lib. 6. numer. 44. Horatius Lutius de priuilegijs ſcholarium, priuilegio. 20. & ideò dicit Bald. l. final. §. final. ad finem. C. de bonis quæ liberis. quòd in diuiſione hæreditatis, non poſſunt fratres ex ea aliquid retinere, eo prætextu quòd ſcholaris debeat conferre illud, quòd pater cum eo conſumpſit in ſtudio, cum huiuſmodi collatio iure fieri non debeat. l. quæ pater. 51. §. famil. erciſcund. & hæreditas ſit neceſſaria ad ſuſtinenda onera ſtudij. Similiter & prout promiſsio incerta valet fauore dotis. l. cùm poſt. 70. §. gener. ff. de iure dotium. ſic etiam valebit fauore ſtudij. l. Stichus. 12. ff. de legatis. 3. tradit Alexan. l. ita ſtipulatus. numer. 28. ff. de verborum obligationib. Bologninus authentic. habita. numer. 283. C. ne filius pro patre. Bolognet. hic nnmer. 239. & Corraſius. 1. lectura. numero. 22. Item prout valet alienatio rei litigioſæ fauore dotis. l. final. ad finem. C. de litigioſ. Ordinat. libro. 4. titulo. 45. §. final. Afflictis libr. 2. conſtitut. Rub. 41. numer. 17. ita etiam valere debet, ſi fiat ex cauſa ſtudij, iuxta ſuprà tradita, quidquid contrarium ſentiat Rebuff. de priuilegijs ſcholarium, priuilegio. 177. verſicul. ſeptimò. Illud vtique verùm videtur, quòd prout in potentiorem ratione priuilegij non
46 poteſt fieri ceſsio actionum. cap. final. de alienation. iudicij. † Ordinat. libr. 3. titul. 84. §. final. Salicet. l. per diuerſas. ad finem. C. mandati. Xuarez allegatio. 19. numero. 1. etiam ſi fiat prætextu dotis, vt pro conſtanti tenet Brunus conſilio. 114. à numer. 82. pariter etiam non poterit fieri ceſsio actionum in ſcholarem, qui potentior cenſetur ratione priuilegij: & ita Guido deciſione. 273. Rebuffus. l. vnica. num. 348. C. de ſentent. quæ pro eo quod intereſt. Contrarium tamen tenet Iacob. l. vnica. numer. 62. C. ne liceat potentioribus. Dueñas regula. 87. Adducunt pro ſe authoritatem Angel. hîc in fine. quem etiam ad hoc allegat Rebuffus de priuilegijs ſcholarium, priuilegio. 177. Sed vtique Angel. tantùm dicit valere donationem factam per patrem filio familiàs ex cauſa ſtudij, de validitate autem ceſsionis actionum nihil agit. Sed quid ſi ceſsio fiat per patrem filio ſcholari? Et vtique in Caſtella. l. 18. tit. 7. libr. 1. ordinamenti. §. Pero por quanto. conſtitutum eſt, quòd hæc ceſsio poſsit fieri per patrem filio ſcholari, dummodo iuret; quòd facit eam ceſsionem, vt filius ſuſtineat ſe in ſtudio, & quòd ex ea nulla ad eum debet

debet reſultare vtilitas, vel ad alios filios, & quòd ſit prædicta ceſsio abſque vlla fraude: notat Dueñas regul. 81. in. 7. ampliatio. Lara. l. ſi quis à liberis. §. parens. numer. 27. ff. de liber. agnoſcend. & notabiliter proſequitur Rebuff. 2. tomo ad leges Gallicas. titul. de ceſsion. action. articul. 2. glo. 3. Quod in Francia latiùs permiſſum eſt: nam non ſolùm pater poteſt facere prædictam ceſsionem filio ſcholari, ſed & alijs conſanguineis ſcholaribus, præſtito iuramento ab vtraque parte, quòd nulla fraus, vel ſimulatio interuenit in hac ceſsione: prout aſſerit Rebuff. l. vnica. numer. 349. C. de ſentent. quæ pro eo quod intereſt. & de priuilegijs ſcholarium, priuilegio. 177. & proſequitur idem. 2. tomo. ad leges Gallicas, titul. de ceſsion. action. artic. 2. gloſ. 4. & ſequent. Horatius Lutius eod. tract. priuilegio. 55. Cùm autem hoc ſpecialiter ſit admiſſum, quando prædictæ perſonæ faciunt ceſsionem in ſcholarem, ex eorum mente colligitur, aliud eſſe dicendum, quando prædicta ceſsio ſit per patrem, vel alium in aliquem potentio-
47 rem ratione priuilegij, † qui tamen non ſit ſcholaris: notat Rebuff. dict. priuilegio. 177. in. 2. limitation. verſicul. notandum. & 2. tomo ad leges Gallicas. tit. de ceſsion. action. artic. 2. gloſ. 6. à nume. 2. Dueñas regula. 87. in fine. Contrariam tamen opinionem, imò validam eſſe ceſsionem factam filio, vel conſanguineo potentiori, ratione priuilegij, etiam ſi ſcholaris non ſit, tenent multi, quos refert Tiraquellus in præfation. 1. libri retract. num. 53. & l. ſi vnquam. in princip. numer. 17. C. de reuocand. donatione. per notata per gloſ. & Doctores. l. ſi ita quis. §. ea lege. ff. de verborum obligation. Sed ad veram reſolutionem aduertendum eſt, q, aut ceſsio ſit in potentiorem ratione officij, & tunc indiſtinctè non valet ceſsio, imò cedens, & ceſſionarius incidunt in pœnas præſcriptas in. l. 1. & 2. C. ne liceat potentorib. Ordinat. lib. 3. titul. 84. in princip. de quare agunt Aymon conſil. 105. à numer. 43. & Dueñas regula. 88. & in his terminis, etiamſi ceſsio fiat in filium, vel conſanguineum, locus erit prohibitioni prædictorum iurium, niſi clariſsimè conſtiterit, quòd non animo vexandi, ſed ex iuſta cauſa facta ſit ea ceſsio: nam tunc admittetur, ſi iudici viſum fuerit. Panormitan. cap. fin. numer. 4. de alienatione iudicij. Dueñas regula. 88. ad finem. & plures citati per Antonium Gabrielem libr. 2. communium, tit. de actionib. concluſion. 5. numer. 14. Si autem ceſsio fiat in potentiorem ratione priuilegij, & fiat à debitore, non valet ceſsio, ſi fiat cauſa mutandi iudicium, quanuis tunc non incurrantur pœnæ, de quibus ſuprà: quod probat l. penultim. & ibi Bartol. ff. de alienation. iudic. cap. fin. de alienation. iudic. & ibi Innocent. Hoſtienſ. & Imola. numer. 3. Roman. conſil. 518. in fine. In dubio autem præſumetur facta cauſa mutandi iudicium, niſi clarè conſtiterit de contrario. Salicet. l. per diuerſas. in fine. C. mandati. Quòd ſi creditor eam faciat ceſsionem in potentiorem, ratione priuilegij, certum eſt eam valere; quia tunc non poteſt videri facta cauſa mutandi iudicium, cùm actor forum rei ſequi debeat. cap. cum ſit generale. de foro competent. † Atque obid ceſſante ratione
48 de qua ſuprà, valida debet cenſeri ceſsio. Salicet. vbi ſuprà, Xuarez allegation. 19. numer. 1. Balbus deciſione. 87. Guido deciſione. 273. ad quem modum eſt explicandus Afflictis lib. 1. conſtit. rubric. 37. numer. 18. ad finem. Si ſanè ille, in quem facta fuit ceſsio per creditorem, illud habeat priuilegium, vt reos poſsit trahere ad ſuum iudicem; quia tunc incipit militare ratio de qua ſuprà, hæc ceſsio tanquam fraudulenta, & ſimulata, non valebit: quod probat cap. fin. de alienation. iudicij. ſecundùm communem intellectum, quem ibi refert Pa-

norm. num. 3. Balb. decision. 87. in fine. Vnde cum scholaris, etiam actor, habeat priuilegium trahendi reos ad suos iudices. authen. habita. C. ne filius pro patre. semper cessio in eum facta præsumetur fraudulenta, siue fiat à debitore, siue à creditore, nisi aliàs clarissimè constet, ex iusta causa, & bona fide factam fuisse. l. qui stipendia. C. de procuratorib. Panormitan. cap. fin. numer. 4. de alienation. iudicij. Vnde infertur, quòd in his terminis, etiam si cessio fiat in coniunctum, non valebit; quia præsumetur simulata, coniunctio enim magis coadiuuat præsumptionem fraudis: argument. authent. in quibuscunque. C. de sacrosan. eccles. & l. data. C. de donation. Bartol. l. post contractum. numer. 3. ff. de donation. & in specie tenent Salicet. & Xuarez suprà allegati. Guido decision. 273. Vnde in regno Portugaliæ non valebit cessio facta in filium scholarem, cùm in eo regno dispositio iuris communis obseruanda sit, iuxta Ordinat. lib. 2. titul. 5. Quanuis in regno Castellæ, & Franciæ, contrarium sit obseruandũ propter particulares leges illorum regnorum, vt suprà retulimus. Infertur etiam, non esse veram opinionem Panormitan. c. fin. num. fin. de alienat. iudicij. dum tenet, in clericum posse fieri cessionem actionum per viam donationis: hoc enim repugnat dict. c. fin. vbi fit mentio de cessione facta per viam venditionis, vel donationis, & vtroque casu probat non valere cessionem; quia præsumitur simulata, † si clericus vel ex priuilegio, vel 49
ex consuetudine, potest trahere reum ad suum forum, vt suprà diximus: & asserit receptum Balb. decisione. 87. Si sanè clericus tale non habeat priuilegium, tunc valebit cessio ei facta per creditorem. Salicet. l. per diuersas. in fin. C. mandati. & suprà dictum est. Et iuxta hęc venit etiam resoluendum, quod tradit Aymon consil. 105. ad finem. quòd cessio facta in clericum, vel Ecclesiam, non valet; quia dicitur facta in potentiorem ratione facultatis conueniendi: nam distinguendum est, vt suprà, quòd si fiat cessio in aliquem, qui non sit potentior, neque ratione officij, neque priuilegij, tunc fatendum est, coniũctionem sanguinis multum conferre ad validitatem cessionis: nam quanuis cessio actionum non valeat in casibus expressis. l. per diuersas. C. mandati. inter quos ille est præcipuus, quando cessio fit simpliciter nullo expresso titulo, tamen in eisdem terminis valebit cessio facta in consanguineum; quia propter coniunctionem credendum est, factam fuisse animo donandi: argumen. l. si seruus. ff. de donationib. inter virum. cap. requisisti. de testament. Vnde cum adsit præsumptus titulus donationis, valida debet censeri prædicta cessio actionum: & expressè Ruin. consil. 126. numer. 18. ad finem. lib. 3. Antonius Gabriel lib. 2. communium, titul. de action. conclusione. 5. numer. 33. nam & quando constat de expresso titulo donationis, valida censetur cessio. dict. l. per diuersas. in fine. notat Romanus consilio. 518. numer. 1. & latè prosequitur Antonius Gabriel vbi suprà. à numer. 39. Et hæc de prima conclusione. Sequendo igitur ordinem suprà traditum, sit secunda principalis conclusio in hac materia, Quòd in studio, & scholaribus, dicitur verti publica vtilitas. glos. fin. l. 1. C. de studijs liberalibus vrbis Romæ. libr. 12. quod probat. l. 1. C. qui ætate se excusant. lib. 10. & ibi notant Oddofred. doctorum enim virorum scientia Respublica melius gubernatur. §. fin. in procœmio Instit. §. discipuli. in procœmio Digesti veteris. & scientia prædictorum totus illuminatur orbis, & vita subiectorum informatur ad obediendum Deo, & principi. authent. habita. C. ne filius pro patre. Intellige autem versari in prædictis vtilitatem publicam, scilicet secundariò, vt suprà diximus: † 50
&

& explicant Vincentius hîc num. 61. Iason. l. stipulatio. §. habet. num. 11. ff. de noui oper. nam prout vtilitas illa, quòd Respublica repleatur liberis hominibus, dicitur esse secundaria, vt diximus in prima parte huius legis: ita etiam & vtilitas quæ resultat ex hominibus doctis, debet censeri publica secundariò; quia eadem militat ratio: & ita Socinus hîc num. 68. Felin. cap. nonnulli. in princip. numer. 16. versic. similiter. de rescriptis. Vnde consequitur, quòd omnia illa, quæ propter vtilitatem publicam secundariò, iure constituta sunt, debent etiam admitti in casibus studij, in quibus eadem versatur publica vtilitas: & ita in specie sentit glos. fin. dict. l. 1. C. de studijs liberalib. libr. 12. Bartol. hîc ad finem. Socin. numer. 64. Iason numer. 45. Ripa num. 134. Nouellus de dote. 6. parte. priuileg. 46. & 57. Decius cap. 1. num. 19. de probationib. & l. fin. numer. 19. C. de edend. Ripa cap. 1. num. 95. de iudic. Curtius Iunior auth. res quæ. nume. 43. C. communia de legatis. Vnde infertur, quòd prout fauore publico quis cogitur vendere rem suam. l. si locus. §. cum viã. ff. quemadmodum seruit. amittant. Alberic. & Iason. l. neque emere. C. de iure de liberand. Anton. Rube. consil. 92. & pari ratione fauore religionis. l. si quis sepulchrum. ff. de religiosis. & l. locum. ff. de vsufruct. ita etiam quis compelletur vẽdere domum, vt fiant scholæ; quia eadem versatur publica vtilitas: & ita expressè Guillielm. de Cuneo. l. decernimus. ad finem. C. de Episcop. & clericis. quẽ sequitur Platea. l. 1. in fine. C. de studijs liberalib. vrbis Constantinopolit. lib. 11. Cæpolla de seruit. vrban. prædior. cap. 82. num. 5. Petrus Lesnauderius tractatu de Doctoribus. 2. par. §. 26. Est tamen aduertendum, quòd iura suprà citata, non videntur probare prædictam conclusionem, quia procedunt, quando agitur de vtilitate publica principaliter, prout est via publica. l. 2. ff. de via publica. item & religio. l. 1. §. huius studij. ff. de iustitia & iure. Inde igitur inferri non potest, ad scholas, in quibus agitur de vtilitate publica secundariò, vt suprà diximus. Sed responderi potest, quòd licèt in scholaribus videatur agi de vtilitate publica secundariò, tamen in ipsis scholis videtur agi de vtilitate publica principaliter; † quia militat eadẽ ratio, 51
quæ in casibus expressis d. §. huius studij. Atque proinde quoad scholas constituendas optimè inducitur dict. l. si locus. §. cum via. ff. quemadmodum seruit. amittãtur. Qua etiam ratione quemadmodum quis fauore publico, vel religionis, prohibetur altiùs tollere ædes suas, si ex hoc præiudicatur loco publico, vel religioso. Salicetus post Petrum, & Cynum. l. altiùs. C. de seruitutib. ita etiam neque poterit quis tollere ædes, si per hoc præiudicatur luminibus scholarum. Cæpolla de seruitut. vrbanorum prædiorum. cap. 39. fallentia. 10. Adde, quòd cum vtilitas publica etiam secundariò præferatur merè priuatæ. authen. res quæ. C. communia de legatis. fauore huius publicæ vtilitatis cogetur quis locare ædes suas Doctori, vel scholari. Iason hîc numer. 48. Socinus regula. 436. numer. 36. Iason ad Portium. §. final. numer. 5. Instit. de location. Lesnauderius tractatu de Doctoribus. 2. part. §. 27. Rebuff. de priuilegijs scholarium, priuileg. 7. in princip. & quidem iusto pretio taxando per ciuitatem. Panormitan. cap. 1. numer. 6. de emptio. & vendition. Ripa hîc in fine. Dueñas regula. 213. numer. 2. Horatius Lutius de priuilegijs scholarium, priuil. 39. Quod sanè intelligendum est, in domibus locari solitis: nam tunc propter publicam vtilitatem, quæ videtur versari in scholaribus, alijs merè priuatis præferendi sunt. l. vtilitas. C. de primipilo. lib. 12. & ita est de mente Bologneti hîc nu. 232. ad fin. In quibus etiam terminis admittẽdum est, quòd licèt dominus finita locatione,

posit ædes locare cui velit.l.ne cui.C.de locato. tamen si domus locetur scholari,finita locatione expelli non debet, sed cuilibet alteri conductori debet præferri,ex glos.ibi,verb.locandi. & Alber. glo.l.fin.verb.maneat.C.de locatio.prædiorum ciuilium.lib.11.Ripa hîc in fin. Mantua consil.48.num.3.lib.1. Dueñas regula.213.num.3. Rebuff. de priuileg. scholarium,priuileg.9.† Sed si ędes non 52
sint solitæ locari, dominus inuitus non est compellendus eas scholari locare,ex regula.l.præses.C.de seruit. Quinimò si scholaris in ædibus locatis habitet, propter superuenientem necessitatem potest dominus ædium scholarem ab habitatione expellere,iuxta.l.æde.C.de locato.vt in specie tenet Valasc. de emphyteu.q.22. nu.5. Ex his autem ita resolutis infertur,cauẽdum esse à traditis per eundem Valasc.de emphyt. q.24. nu.2. versic.rursus.dum tentat,quòd scholaris 53
in domibus conduci solitis,non præfertur alijs conductoribus,inducens text. c.1.de locato. vbi necessarium fuit fieri statutum in fauorem scholarium,vt alijs cõductoribus præferrentur;& sic sentit, quòd cessante statuto aliud esset dicendum: id enim confunditur ex suprà dictis,& inductio d.c.1.de locato. fragilis est:in eo enim text.prohibentur Doctores,vel scholares cõducere ædes locatas alijs Doctoribus,vel scholaribus,illis inuitis,vt ibi notat glos.2.Rebuff.de priuileg.scholarium,priuileg.10. & hoc quidem sub pœna excommunicationis,ad quod fuit necessarium statutum: nam eo semoto; priuilegiatus aduersus pariter priuilegiatum,nõ vteretur prædicto priuilegio.l.sed & milites.10.ff.de excusat.tutor.Item quoad pœnam excõmunicationis ibi expressam necessariũ fuit statutum,quòd prædicta pœna non cõprehendit locatorem,glos.2.d.c.1. de locato. & ibi Panorm. num.13. declarando vt per Rebuff.d.priuileg.10.ad finẽ. Quinimò prædicta pœna tantùm habet locum in vniuersitate Bononiæ,de qua agitur in d.c.1.neque habebit locum in alijs vniuersitatibus,vt ibi tradunt Ioan. Andr.& Panormit.num.10. Armilla aurea, verb. excommunicatio. versic. 91. notabiliter Rebuff.d.priuileg.10.versic. amplia,quòd si scholaris concurrat cum alio cõductore,qui non sit scholaris, prę ferri debet, iuxta suprà tradita. Infertur etiam,cauendum esse à Bolognin.authen.habita.nu. 369. C. ne filius pro patre.dum præsupponit,dominum esse expellendum à proprijs ædibus,si illis scholaris indigeat.Vnde infertur, quòd à fortiori si scholaris in ædibus iam habitet, non poterit expelli per dominum, etsi illis indigeat ad proprios vsus, sic limitata.l.æde. C.de locato. & subscribunt Ripa hîc in fin.Rebuff.de priuileg. scholarium,priuileg.8. Dueñas regul. 213. numer.1. Horatius Lutius de priuilegijs scholariũ, priuileg.40. † id enim falsum est ex suprà traditis,& tantum eorũ sententia admitti potest, quando ædes ita sunt necessariæ,vt scholaris alibi habitationem idoneã non inueniat:nam tunc propter publicam vtilitatẽ,ędes per dominum relinquendę sunt scholari, ne publica vtilitas impediatur:argument.l. decernimus. & ibi notat Guilliel. C. de Episcop.& cleric.&.l.2. §. iuris ciuilis.in fine.ff.de origine iuris.& in specie Ias.hîc num.48.post Bart.nu.30.Pontan.in fin. Illud certum est,quòd si scholaris suo tẽpore non soluat pensionem,poterit per dominum ædium expelli, vti quilibet alius conductor expelli potest.l. æde.C. de locato.l.quero.§.inter locatorem.ff.locati.& post Angel.tradit Iason auth. quirem.num.15.C.de sacrosan.eccles.Illud postremò tenebis.menti, quòd prout in causa dotis proceditur summariè, & in diebus feriatis, vt probauimus in prima parte huius legis,pariter etiam & in causis scholarium procedetur prædicto modo, ne impediatur publica vtilitas. Panor.c.fin. ad finem. de iudic. Bolognet. hîc

hîc num.232.ad finem.& num.239. Rebuff.de priuileg.scholarium, priuileg. 4. & infrà latiùs dicemus. Tertia & vltima conclusio in hac materia sit: Faber malleus iuxta scholas, & sic impediens lectiones audiri,expelli poterit,ne publica vtilitas impediatur.glo.fin.l.vnica.C.de studijs liberalib.vrbis Romæ.lib.11.subscribit Roman.hîc num.31.Alexan. numer.51.Socin.num.64.Ias. num.45.Parpal.num.44.Ripa numer.129.Platea.l.2. post princ.C.qui ætate se excusant. libr. 10. Cæpolla de seruit.vrbanor.prædior. c.43.num.3.Panorm.c.1.ad finem.de iudic.& ibi Felin.num.16.idem Panormitan.c.1.num.13.versic.7. de probation. Ioannes de Amicis consil.104 nume.5. Viuius lib.2.communium, opinion. 88. & quanuis Bart.hîc num. 30. dubius in hoc videatur,& articulũ disputet ad partes,& post eum Bolognet. hîc à nu.213. 54
tamen pro communi opinione † videtur text.l.vnica,in fine.C.de studijs liberalib.vrbis Romæ.lib.11.dum prohibet, discipulos sibi inuicẽ obstrepere, ne linguarum confusio, vel vocum, mentes quorundam,aut aures à studio auertat. Quæ ratio etiam militat in nostro casu, atque ita succedit regula.l.his solis.C.de 55
reuocand.donation.Neque est audiendus Vaconius lib.1.declaration.iuris. declaratio.21.num.16.contendens, artifices esse partem ciuitatis,sine quâ consistere non potest.Aristoteles lib.7.politicor.c.8. Doctores autem non esse partẽ ciuitatis;quia illiterati possunt iudicare. l.certi.C.de iudic. ex quo infert,fabrum esse præferendum scholari: replicabitur enim,imò illam censeri beatam Rempublicam, quam docti administrãt,in quo sine dubio vertitur magis publica vtilitas,quàm in fabro,quẽ ciuitas bene gubernata,nunquam fecit ciuem. Aristotel.lib.3.politicor.c.3.& tradit Platea.l. 2.post princip. C. qui ætate se excusant. lib.10.& latiùs comprobat Horatius Lutius de priuileg.scholar.priuileg.46.Menoch.lib.2.de arbitrarijs,casu.237.à numer.11. Amplia,idem esse in quocũque alio,qui suo officio,vel artificio aliquod impedimentum affert studijs,quia militat ratio suprà assignata:quod ita in notabili casu consuluit Iason consil.218.libr.2.quidquid de ea decisione dubitet Alciat.lib.8.parergon,c.11.& Menoch. lib.2.de arbitrar.casu.237.à nu.27. Amplia secundò,idem esse in fabro habitante iuxta domum Doctoris legẽtis, ac ita impediente eius studium; adhuc enim militat ratio de qua suprà.Bart. hîc in fine,communiter receptus,vt asserit Ripa hîc num.132. Iason consil. 218. ad finẽ. lib.2.nisi consuetudo sit in contrarium, quoniam illi stabitur.l.2.C.quę sit longa consuetudo.Bart.hîc nu.30. Quam cõsuetudinem vigere in regno Neapolitano,asserit Ioan.de Amicis consil. 104. à num.10.Viuius lib.2.communium, opinion.88.in fine.&Ripa hîc num.130.ad finem. Amplia tertiò,procedere etiam in fabro malleante iuxta domum scholaris,& sic impediente eius studium; cũ enim tunc videatur etiam impediri vtilitas publica.auth.habita.C.ne filius pro patre. adhuc videtur militare ratio de qua suprà.† Et quia priuilegia concessa magistris, etiam discipulis cẽsentur communicata.l.legatis.§.ornatricibus.ff.de legatis.3.l.fin.C.de excusation. artificum. lib.10.Et ita hanc ampliationem probauit Bart.hîc in fine. & defendunt Iason num.46.Socin.à num.64. Ripa nu. 134. Camil.num.187.& hanc esse communẽ opinionẽ asserunt Socin.Iunior hîc numer.276.Viuius libr.2. cõmunium, opinion.88.Menoch.lib.2. de arbitrar. casu 237.num.4.Contrarium tamen, imò id quòd in Doctore dicitur,non esse extẽdendum ad scholarem, tenent Imol. & Vincent hîc ad fin.& magis probãt Alexand.nu.54.& latè Bolognet.à nu.227. & videtur esse de mente Bart.d.§. ornatricibus.dum intellexit,regulã illius tex. procedere in materia,in qua fit larga in-

terpretatio,quaſi aliud dicendum ſit in priuilegijs,in quibus ſtrictè proceditur. c.in his. de priuileg. Vnde pro regula cõſtituitur, priuilegia conceſſa magiſtris, quæ tendunt in preiudiciũ tertij,nõ cõmunicari diſcipulis. Bart.l.1.§. neque caſtrenſe.num.3.ff.de collation.bonorum. & tractat.de duob.fratrib. nu.15. Felin. in rubr.de magiſtris.verſic.tertium.& videtur tex.l.1.C.de excuſatio. artificum. lib.10.vbi gloſ.3.colligit,priuilegia conceſſa magiſtris,ad diſcipulos non extendi. Sed his non obſtantibus,non eſt recedendum à prima opinione magis cõmuniter recepta:nã prout ſcholares prohibentur ſibi inuicem obſtrepere, ne impedimentum ſtudijs inferatur. dict.l. vnica. C. de ſtudijs liberalib. libr.11. ea prohibitio debet extendi ad omnes eos, qui impedimentum aliquod ſtudijs aferũt.l.regula.§.fin.ff.de iuris & fact.ignorãt.& quia in ſcholaribus probabilis ſpes eſt,quòd Rempublicam gubernabunt. d.auth.habita.&.l.1.C.qui ætate ſe excuſant.lib.10.ibi: Spem: ergo & priuilegia conceſſa magiſtris,propter hanc ſpẽ debent communicari ſcholaribus: argum.
56 l.2.§.fin.ff.de priuileg.creditor. † Si ſanè ſcholaris notoriè eſſet rudis ingenij, & cuius profectus nõ ſperetur, huic forſan prædictum priuilegium non competeret:& in ſimili tradit Bald.l.Macedoniani.num.1.C.ad Macedonian. Neque obſtant adducta in contrarium, quia ad primum reſpõdetur,in ſtudio agi de publica vtilitate,ſaltem ſecundariò,vt ſuprà diximus: vnde fauore illius lata debet admitti interpretatio.l. hoc modo. ff. de condition.& demonſtrat.ac ob id priuilegia conceſſa magiſtris ratione ſtudij, debẽt extendi ad ſcholares,iuxta doctrinam Bart.d.§.ornatricibus.prout aduertunt Iaſon hîc num.48.Socin. num. 64. Parpalia.l.placet.nu.22.C.de ſacroſanct. Eccleſ. Neque repugnat doctrina Bartol.d.§.neque caſtrenſe.num.3.quia tantùm negat,nomen caſtrenſis peculij cõ-
uenire ſcholaribus,quia adhuc non militant;non tamen dicit conceſſa priuilegia doctoribus, non extendi ad ſcholares,imò contrarium ſentit,vt ſuprà explicauimus. Non obſtat ſecundum de.l.1. C.de excuſation.artificum.libr.10. nam in primis eſt aduertendum, quòd Bart. & Angel.ibi intelligunt, imò in eo text. priuilegia conceſſa magiſtris, diſcipulis communicari:& ſubſcribit Soci. Iunior hîc num.276.expendens verba d.l.1. & ſecurè probat Bolognet.num.217. Sed id falſum eſt, cum certum ſit priuilegia magiſtris conceſſa, diſcipulis non communicari.l.ſemper.§. pen. ff. de iure immunitatis.aduertit Platea.l.1.in fine. C. excuſation.artificum.lib.10.Quare Garſias Gallœcus tractat de expenſis.cap.4. num.8. exiſtimat text.d.l.1. procedere in priuilegijs conceſsis magiſtris artium mechanicarum, & ideò diſcipulis non communicari: vnde ex eo non eſt inferendũ,idem eſſe in priuilegijs conceſsis magiſtris artiũ liberaliũ, & maximè earũ,per quas Reſpublica gubernatur.Sed etiã non placet,quia deciſio illius tex. in quibuſcunque diſcipulis procedit,vt ſuprà tradidimus.Quare veriùs reſpõdendũ eſt,d.l.1.C.de excuſation. artificum.
57 lib.10. † loquii in priuilegio immunitatis conceſſo à publicis oneribus magiſtris, huiuſmodi enim priuilegium diſcipulis non communicabitur,quia magiſtris videtur conceſſum ratione ſcientiæ,& dignitatis, & ideò meritò non competit diſcipulis, quibus prædicta non conueniunt:vt colligitur ex Bart. d.§.neque caſtrenſe.nu.3. & expreſſerunt Socin. hîc num.66.Iaſon.num.48.Alciat.num. 54. Et hinc eſt,quòd priuilegium excuſans à muneribus publicis,conceſſum Doctoribus,& magiſtris per.l. medicos. C. de profeſſorib.& medic.lib.10.non competit ſcholaribus.l.1.&.2.C.qui ętate ſe excuſant.lib.10.notat Alberic.lib.2. ſtatutor.q.211. Poteſt etiam & alia ratio aſsignari,quòd priuilegium excuſans à muneribus

neribus publicis,cenſetur aduerſari publicæ vtilitati.l.vacuatis. C. de decurio. lib.10.notat gloſ.l.ſi ita ſcriptum.43. verbo,vocabulo.in fin. & ibi notat Imol. ff. de legat.2. Cùm igitur publica vtilitas, quæ verſatur in ſcholaribus, repugnet alij vtilitati publicæ,quæ conſiſtit in publicis oneribus, ſe inuicem excludunt, & ideò non fit extẽſio ad diſcipulos: ſed extra hunc caſum admittenda eſt communis traditio ſuprà defenſa:& ita in effectu Socin.hîc num.67.in fine.Amplia quartò cõcluſionem de qua ſuprà,quòd ſi fuerint plures ſcholares habitantes in vna domo,& vnus altiùs legendo, alios in ſtudijs impediat, poterit cogi, vt vel ſubmiſsiùs legat, vel aliam quærat domum: quod argum.l.1.C.de ſtudijs liberalib.libr.11. tradit Speculator tit.de iudic.§.generalia. nu.12. ſubſcribit Felin. c.fin.num.fin.de iudic.notabiliter Ripa hîc à num.135. neque enim permittendum eſt,aliquid fieri,propter quod ſcholaris auocetur à ſtudio,vel in eo detrimẽtum patiatur.Angel.l.colonos.in fin. C. de agricol.& cenſit.lib.11.Claud. hîc in fine. Amplia quintò,vt ſi ſit aliquis egrotus,cuius ſaluti,teſtimonio medicorum, faber iuxta malleans,notabile præiudicium inferat,poteſt expelli,vel ſaltem interdici,ne interim malleet; quia Reipublicæ intereſt vitam,& ſalutem hominũ conſeruari.l.cùm ratio.§.1.ff. de bon. dãnatorum.& ita Cæpolla de ſeruit. vrbanor.prędior.c.43.num.32.Ripa hîc numer.129. Alciat.nu.56.Bolognet. num. 218.& eleganter proſequitur idem Al-
58 ciat.lib.8.parer.cap.11. † In quibus locis etiam tractant,quando ex pulſatione cãpanarum ęgroto fit præiudicium. Vltimò amplia,vt de huiuſmodi cauſa expulſionis poſsit tractari feriarum tempore:nam cùm videatur agi de fauore publico,ſuccedit regula.l.publicas.C.de feriis.& ita in ſpecie Iaſon hîc num.45.& l.1.§.ſed excipiuntur.num.2. ff. de ferijs. Felin.c.fin.num.fin.de iudic. Deci.c.17. nu.19.verſic.7.de probation.&.l.fin.numer.19.C.de edendo & conſil.70.in fin. Qua etiam ratione receptum eſt, quòd generaliter de cauſis ſcholarium, poſsit tractari tempore feriarum,vt ſuprà tetigimus,& tenet in ſpecie Speculator tit. de ferijs.§.ſequitur.num.4.Anton.& Panormit.in fine.c.fin.de iudic.Felin.c.nõ nulli.num.16.de reſcript.& alij quos refert Horatius Lutius de priuileg.ſcholarium,priuileg.74. Et pari ratione appellatio interpoſita à ſentẽtia,qua faber iubetur expelli,non impediet illius ſententiæ exequutionem, quia cum hæc cauſa propter bonum publicum celeritatẽ requirat, ſuccedit regula.l.fin.ff.de appellation.recipiend.& in ſpecie Rebuff.de priuileg.ſcholarium,priuileg. 6. Et idem erit,ſi agatur de alia quacunque cauſa, quæ ſtudio afferat impedimẽtum: nam cum celeritatem requirat, inducetur regula d.l.fin.quod tenet Bald.l.vnica.nu. 6.ad finem.C. ſi de momentan. poſſeſs. Iaſon hîc num.45.Pontan.num.85.Alexan.ad Bar.l.1.§.fin.num.4.C. de ſtudijs liberalib.vrbis Romæ.lib.11. Prædictam concluſionem ita ampliatam primò limitabis,niſi faber prævenerit,vt quia iã in eo loco habitabat, antequam ſcholæ fierent, vel etiam antequam doctor, vel ſcholaris in ædibus illis habitaret; cum enim faber prævenerit,præferendus videtur,& conſequenter non debet expelli,ex ea regula,quæ habet,quòd ſi plures concurrant,ille præferendus eſt.qui prævenit.l.ſi pluribus.in fine.ff.de legat. 1.& ita hanc limitationem aſsignauit Bart. hîc num.30. Parpalia num.44.Ripa numer.130.Alciat nu.51.Iaſon conſil.218. ad fin.libr.2.& aſſerit receptum Menoch.lib.2.de arbitr.caſu.237.numer.17. †
59 Hanc tamen limitationẽ impugnat Camillus hîc nu.185.quia cauſa ſtudij fundata eſt in publica vtilitate,vt ſuprà diximus:& ideò etiam illi,qui prævenit, debet præferri.l.pen.ff.de priuileg.creditorum.& quia prout dos habet priuilegiũ,

quòd

quòd præferatur anterioribus creditoribus.l.aſsiduis. C. qui potior. in pignor. idem etiam videtur admittendũ in ſcholari,iuxta æquiparationem de qua ſuprà. Neque (ſecundùm eum) obſtat regula. l.ſi pluribus.in fin.ff.de legat.1. nam procedit in his,qui habent æquale ius,vt declarat Roman.conſil.47.nu.1. Sed ſi ille, qui concurrit,habet fortius ius,& magis priuilegiatum, debet præferri etiam illi, qui præuenit:argum.l contra pupillũ.§. fin.ff.de re iudicat.& quod glo.l.ciues.C. de incolis.lib.10. Pro concordia tamen videtur reſoluendum,quòd ſi ſcholæ cõmodè ædificari poſſunt in alio loco, tũc faber qui pręuenit,expelli nõ poterit, ex ratione illa naturali pręſcripta.l.2.§.item Varus.ff.de aqua pluuia. & quia magna vtilitas priuata,ſolet præferri modicæ vtilitati publicæ.l.1.§.ſunt qui putant. ff. ne quid in flumine publico. Denique qui prævenit,ſemper præferri ſolet.d.l.ſi pluribus.ff.de legat.1.nam quod ſuprà diximus,habentem fortius ius, præferri prævenienti,procedit,ſi ambo ſimul & eodem tempore concurrant:ſecùs ſi diuerſo tempore: nam tunc regulariter qui prævenit in tempore,præferendus videtur.c.ſi à ſede.de præbend.in.6. explicat Decius conſil.640.num.3. Neque in his terminis obſtat inductio dict. l. aſsiduis. quia non habet locum,quando prior ex proprio facto,& conuentione ius quæſitũ habet,vt ibi tradit gloſ. recepta. Porrò faber in noſtro caſu proprio iure nititur. Item in ſpecie dict.l.aſsiduis.mulier prætendebat probabile intereſſe, vt ſcilicet dotem ſuam recuperaret, & in noſtro caſu ceſſat intereſſe probabile,cùm æquè commodè ſcholæ alio loco poſsint cõſtitui: atque proinde in his terminis
60 limitationem ſuprà relatam † admittũt Ripa hîc num.130.in fin. & aſſerit verã & receptam Menochius libr.2.de arbitrar.caſu.237.à num.17. Et pari ratione idem erit admittendum, ſi Doctor, vel ſcholaris,in alio loco commodè habitare poſſunt. Cæterùm ſi ſcholæ æquè cõmodè alio loco conſtitui nõ poſſunt,vel etiam Doctor,vel ſcholaris alio loco cõmodè habitare non poſſunt,faber etiam qui pręuenit,ſemper expelli debet; quia ſemper vtilitas publica debet præferri priuatæ.l.vtilitas.C.de primipilo.lib.12. & ſaltem iudex ſemper iudicare debet, quòd præcedat vtilitas publica. Panormitan.c.bonæ.1.nu.11.de poſtulat.prælator. & Bolognet. hîc num. 196. quod ita in ſpecie concludit Ripa hîc nu.130. &Menoch.d.caſu.237.à num.23.vbi numer.26.fortiùs concludit, quòd ſi faber alibi,& ſine incõmodo habitare poteſt, expelli debet,quantumcunque Doctor, vel ſcholaris alibi quoque commodè habitare poſsint,ſi ratione alicuius maioris commoditatis prætendat in eo loco habitare; quia in re pari vtilitas publica debet præferri priuatæ.auth.res quæ.C.cõmunia de legatis.& in his terminis propriè inducetur deciſio.d.l. aſsiduis. Sed non putò verum; quia cũ faber iam pręuenerit,& in domo ſua habiter, fortius ius videtur obtinere; quia turpiùs ejicitur,quàm non admittitur hoſpes.c. quẽ admodum.de iure iurand. & cum faber ex propio facto & conuentione ius habeat,& præcedat tempore, priuilegium Doctoris,vel ſcholaris ſuperueniens, illi præiudicare non debet, iuxta traditionem.gloſ.receptæ.d.l.aſsiduis. Si ſanè ſimul & eodem tempore concurrerent, tunc in prædictis terminis Doctor, & ſcholaris præferẽdi eſſent ex ratione d. authem.res quæ. Vnde à fortiori, ſi Doctor,vel ſcholaris prævenerint, poſſunt prohibere, ne faber conducat domum in loco,in quo eorum ſtudijs inferat prę iudicium,vt eſt de mente omniũ, quidquid repugnat Bolognet.hîc num. 219. ad fin.& ſeq. Illud ſanè verum eſt,quòd quando huic præiudicio aliter cõſuli poteſt,quàm per expulſionem, hoc remedium eſt potiùs eligendum:argum.l.1.ſ. ſi quis caution. & tradit Bolognet. hîc num.

61 num.224. † Item quòd ſi faber habitare velit in loco,in quo fabri habitare ſolẽt, tunc nullo modo expelli poterit,vel impediri eius habitatio; quia in hac materia ſemper aptitudo loci,& conſuetudo ciuitatis conſideranda ſunt,vt hîc admonet Bart.in fin. Vnde per contrarium ſi faber velit habitare in loco, in quo Doctores,vel ſcholares habitare ſolent, indiſtinctè expelli,& impediri poteſt. Panormit.c.fin. in fine. de iudic. Alexand. hîc num.51.verſic. & quanuis. Parpalia num.44.Ripa nu.130. Iaſon conſil.218. ad finem.lib.2. Limita ſecundò principaliter concluſionem de qua ſuprà,non procedere in Doctoribus,qui neq; ſunt lectores,neque aduocati:item neque in ſcholaribus,qui vagantur,& non ingrediuntur ſcholas ad audiendas lectiones: nam his priuilegia Doctorum, vel ſcholarium minimè competunt,& conſequẽter fabrum malleantem expellere nõ poterunt; quia in his ceſſat ratio expreſſa d.l.vnica.C.de ſtudijs liberalib.vrbis Romæ.libr.11.& ita in ſpecie limitat Parpalia hîc num.final.& tenent alij relati per Raudenſem lib.1.de analogis. c. 37.nu. 89. Addit Parpalia vbi ſuprà, cætera priuilegia ſimpliciter conceſſa ſcholaribus, competere illis etſi non ſtudeant: allegat dictum Bart.l.1.C.de tyronibus. lib. 12.quòd ſcholaris vagus gaudet priuilegio ſcholarium. Item authoritatem gloſ. in proœm.6.verb.commorantibus, quæ ſentit ſcholarem in ſtudio commorantem gaudere priuilegijs ſcholarium,etiã ſi parum ſtudeat,& ibi ſequitur Dominic.nu.23. & alij quos refert Tiraquel. tractat.ceſſante cauſa.1.parte.num.207. Maſcardus de probationib.3. part. concluſion.1291.à numer.11. Et facit,quòd hæc eſt vera reſolutio in hac materia, q̃ aut priuilegium conceditur ratione exercitij,& non exercenti officium illud non competit.l.qui ſub prętextu.C. de ſacroſanct.eccleſ.& ibi Bart.aut competit ratione ordinis,vel dignitatis,& illud competit etiam non exercenti officium;quia ſatis eſt ſubeſſe ordinem, vel dignitatem.l.maximarum.& ibi Bart.C.
62 de excuſation. muner. libr.10. † tradit Deci.l.ſcrinarios.num.15. C. de teſtam. milit. Sed priuilegia regulariter conceduntur ſcholaribus ratione ordinis;quia ſcilicet matriculatus eſt tanquam ſcholaris,& gerit habitum ſcholaſticum, ergo prædictis priuilegijs gaudere debet, etſi nihil ſtudeat, vt aduertit Gomez. in regula de impetrantibus beneficia vacantia per obitum familiarum. Cardinal.q. 13.colum.6.ad fin.Sed in cõtrarium vrget, quòd priuilegia fuerunt conceſſa ſcholaribus,vt eorum doctrina orbis illuminaretur. auth. habita.C. ne filius pro patre.l.1.C.qui ætate ſe excuſant. lib.10. Porrò ſcholaris vagus nunquam doctus efficitur. gl.l.1.C.de tyronib.lib.12.quã extollit Cæpolla.l. quis ſit fugitiuus. §. erronem.num.5.ff.de ædil.edicto.And. Sicul.de præſtant.Cardinalium.1.parte. q.10.nu.9. & pariter qui parum ſtudet, etiam parum ſcit.gloſ.l.vnicuique.C.de proximis ſacro.ſcrinio.lib.12. ergo cum in prædictis ceſſet cauſa priuilegij,debet etiam ceſſare priuilegium.l. Titia Seio. §.vſuras.ff.de leg.2.l.adigere.§.quanuis.ff. de iure patronat. Vnde pro regula conſtituitur,quòd priuilegia conceſſa alicui propter aliquod exercitium,ſi illud non exercet,nõ gaudet prædicto priuilegio. l. qui ſub prætextu.& ibi Bar.C.de collegiat.libr.11.l. qui ſub prætextu. C. de ſacroſan.eccleſ. Quibus rationibus priuilegia cõceſſa ſcholaribus,nõ competere illis,qui non ſtudent,tenet Panorm.c.1. in fin. de iudic. Feli. in rub.de magiſtris. ad finem.Ripa hîc num.138. Bolognet. num.233. Riminal.l. ſcriniarios.num.1. C.de teſtamen.militis. refert alios idem tenentes Tiraquel.in tract. ceſſante cauſa.1.part.nu.206. Inuenio tamen, quòd Bolognin.dict.authen.habita.num.296. concordat opiniones, vt ſi ſcholaris ita ſit vagus, vt omnino deſperetur de eius profe-

profectu, tunc non gaudeat priuilegijs ſcholaribus conceſsis, iuxta doctrinam gl.l.1.C.de tyronib.lib.12. notat Alber. l. nec nõ.in prin.ſ.quib. ex cauſis maior. aut non eſt ita vagus, ſed parum ſtudet; & tunc gaudebit prędictis priuilegijs: allegat Bart.l.1.C.de tyronib.lib.12.Et ſatis conſonat concordia Ripæ. c.1. num.
63 94.de iudic. † quòd aut ſcholaris eſt om 64
nino vagus; & non gaudet priuilegijs ſcholariũ: aliàs ſecùs. Sed ego verius exiſtimò, quòd ſi ſcholaris parum ſtudet, & id ſit notorium, non debeat gaudere priuilegijs ſcholaribus conceſsis, per.l. quiduas.6.in fine.princ.ff.de excuſation. tutorum. vbi priuilegium non competit ei, qui circa operationem negligenter ſe habuit: quem text.in terminis ad hoc notauit Curian.hîc in fine.faciunt pulchra verba tex.l.ſi quis.in fine.C.de domeſticis & protectorib.lib.12. & in ſpecie colligitur ex c.cum ex eo.de electio. in.6.ibi: Literarum ſtudijs inſiſtentes. Et quia priuilegia conceduntur ſcholaribus propter ſpẽ profectus.l.1.C.qui ætate ſe excuſant. libr.10. quæ ſpes non datur in eo qui parum ſtudet.glo.cap.tum ex literis.verb. inſtructus. de reſtitut. in integrum.gloſ.l.vnicuique.C. de proximis ſacror.ſcrinior.lib.12.Et cõfirmatur, quia cùm prædicta priuilegia fuerint cõceſſa ſcholaribus propter ſpem profectus, & is probabiliter ſperari non poſsit in eo, qui parum libris incumbit: ergo huic prędicta priuilegia competere non debent.l.ſemper.§.negociatores.&.§.final.& ibi Bart.ff.de iure immunitatis. & ita in ſpecie tenet Feli.in procemio Gregoriano.numer.42.& ſequent.ſentit Panormit.c.1.num.penult.de iudic. Bolognet.hîc num.233. Vnde meritò Cæpolla poſt Fulgoſ. l. quis ſit fugitiuus. §. eronem.num.4.ſ.de ædil.edicto. concludit, quòd ſcholaris, quãuis omnino nõ deſerat ſtudium, ſi tamen frequenter vagatur, & ſerus ad libros redit, non debet gaudere priuilegijs ſcholarium. Quinimò ſcholaris, qui ingreditur ſcholas, & parum attentè audit lectiones, nõ debet gaudere prædictis priuilegijs, vt ſentit gloſ.fin.l.vnica.C. de ſtudijs liberalib.vrbis Romæ.lib.11. expreſsit Cardinal.in procemio Clementinar.num.3. Panormitan.c.1. num. penult. de iudic. Parpalia.l.placet.num.71.C.de ſacroſanctis eccleſ. † Adde Andr.Sicul.in procemio Clementinarum.verb.ſalutem. numer.9.reſoluentem, quòd ille qui commoratur in collegio, & non ſtudet, expellendus eſt à collegio: quod ita dicit ſeruari in famoſo collegio Hiſpanorum, in ciuitate Bononienſi conſtituto: quod & tenent relati per Raudenſem de analogis lib.1.cap.37.numer.92. Sed verior videtur reſolutio in hac controuerſia, quòd aut ſcholaris vagus eſt, & iners, & nihil, vel parum ſtudet, & huic non debent competere priuilegia ſcholaribus conceſſa, per rationes ſuprà allegatas, & probat Alciat.hîc nume.57. Vnde dixit Bald.l.ſi filius familiàs. poſt princip.C.famil.erciſcund. quòd ſi filius ſcholaris nõ bene ſtudet, nõ gaudet priuilegio.l.quæ pater. 51.ſ.famil.erciſc. imò cùm tunc libri non ſint arma illius, tanquam bona communia veniunt diuidenda inter fratres.l.certum.C.famil.erciſcun. Neque præſumendum eſt, patrem donaſſe libros, vel quid aliud filio ſcholari, qui miſer & ignorans remanſit. Angel.l.filiæ licet.num.3.C.de collation. tradit Gregorius.l.5.tit.15.part.6.verb.Y las deſpeſas. ad fin. Quod à fortiori erit admittendum, ſi datum ad libros emendos, filius in malos vſus conſumpſerit: nam tunc illud fratribus tenebitur cõferre; quia ob prædictam rationem non debet ei competere priuilegium d.l. quæ pater. Bald. authent.quod locum.num.3.C. de collation.& ibi Iaſon num.3. Deci.num.7. Corraſi.l.filium quem habentem.num. 226.C.famil.erciſcun. Nauar.in manuali,c.17.num.164. Garſias Gallœcus alios referens, tractat.de expenſis.c.4.num.3.

Et

Et confirmãtur prædicta, quia ſtudium, dicitur vehemens applicatio animi ad aliquid peragendum, cum ſumma volũtate. Bald.l.1.§.huius ſtudij.num.4.ſ. de iuſtit.& iure. Iaſon conſil.149.col.1.poſt medium.lib.4. Si igitur ſcholaris non vehementer applicat animum ad adipiſcẽdam ſcientiam, non debet gaudere pri-
65 uilegijs propter ſtudium conceſsis. d. authen.habita. † Quinimò ſentit Ripa hîc num.183.in fine. quòd non debet gaudere priuilegijs, niſi perfectè ſcientiam acquiſiuerit, ita vt in ea ad Doctoratus apicem peruenerit: allegat Dec. conſil. 177.reſoluentem, legatum factum filio ſub conditione, ſi ſtuduerit in aliqua ſcientia, debere intelligi, ſi ſtuduerit cũ effectu, & conſequenter ſi ita in ea profecerit, vt ad Doctoratus gradum perueniat: quod & conſuluit Iaſon conſi.149. col.1.ad finem.lib.4.& tenent alij relati per Raudenſem de analogis.libr.1.cap. 37.à nu.90. Quod tamen mihi non placet, ſatis enim eſt ſcholarẽ ſtuduiſſe ſufficienter, & mediocrem notitiam ſcientiæ acquiſiuiſſe, vt dicatur ſtuduiſſe, vt hîc ſentiunt Alciat.num.58. & Bologn. num.233. Menoch.lib.2.de arbitrar.caſu.237.à nu.32. Adde, quòd tentari poteſt, q, ſi ſcholaris matriculatus ſit, quãuis non ſtudeat, debeat gaudere priuilegijs ſcholaribus conceſsis, propter ſpẽ, quòd ad ſtudium & libros reuertetur: quod ſentiunt Alciat.hîc nu.58.& clariùs Bolognet.nu.233.ad fin. Quod tamen videtur eſſe contra mentem ſuprà allegatorum, qui ſcholari non ſtudenti ſimpliciter denegãt priuilegia ſcholaribus cõceſſa. Vnde in ſpecie Bart.l.qui ſub prætextu nu.1.C. de collegiatis.libr.11. Bal. in procemio Digeſti veteris.n.7.& Felin. in procemio Gregoriano.nu.42. Iaſon.l. ſcriniarios.nu.5.C. de teſtament. milit. concludunt, quòd ſi ſcholaris ſit matriculatus, & tamen non ingrediatur ſcholas, non debet gaudere priuilegijs ſcholaribus conceſsis. Vnde veriùs videtur dicendum, quòd ſi conſtet, ſcholarẽ domi ſtudere, debeat gaudere prędictis priuilegijs, quanuis non ingrediatur ſcholas, quia rationes expreſſæ d. auth. habita. etiam hoc caſu videntur militare, vt ibi aduertit Iſernia nu.14. Alex.ad Bart. l.1.in fine.C.de tyronib.lib.12. maximè ſi ſit prouectus, & veteranus, & dubia cũ Doctoribus communicet, quæ in patria ſua non poſſet ita commodè reſoluere. Bald.l.ſi cùm dies. §. ſi arbiter. in fine.ſ. de arbitris. Alexand.ad Bart.l.1. num.4. C.de agentibus in rebus.lib.12. Iaſon.l. ſcriniarios.nu.7.C.de teſtam.milit.& ibi
66 Riminald.num.1. † Et ex his infertur annotatio ad dictum Barto.per illum text. l.1.C.de aduocat. diuerſor. iudic. quòd aduocatus, qui depoſuit officium aduocationis, debet nihilominus gaudere priuilegijs aduocatis conceſsis: ſubſcribit Riminald.l.ſcriniarios.n.1.C.de teſtam. milit. id enim non eſt verum generaliter, ſed ſpecialiter procedit in eo caſu, in quo princeps id ſpecialiter ita declarauit: nam aliàs ſi priuilegiũ conceſſum ſit propter officium, quod quis àſe aſſumit, & non ab alio, debet continuò ſe exercere in illo, vt prędicto vtatur priuilegio. Bart.l.legatis.in princ.nu.4.ff.de legat.3. Bald.in rub.in fin.C.de conſti. pecunia. Et hæc ſatis in hac materia.

SVMMARIA EORVM QVÆ TRACTANtur in interpretatione legis secundæ in princ.ff.Soluto matrimonio.in prima parte.

1 IN quo sensu accipiendum sit, quòd dos datur, vt perpetuo sit penes maritum.
2 Res immobilis dotalis, etiam iure Digestorũ statim erat restituenda.
3 Maritus etiam diues non tenetur restituere mobilia, nisi post annum.
4 Iure Digestorum in quibus mobilibus dabatur dilatio marito ad restituendum.
5 Maritus fructus perceptos ex mobilibus durante dilatione legali, non tenetur vxori restituere.
6 Idque aduersus multos defenditur.
7 Agitur de intellectu, l. vnicæ. §. exactio. C. de rei vxor. actio.
8 Lucra quæsita ex pecunia dotali, non restituũtur vxori.
9 Agitur de intellectu. l. diuortio. 8. §. non solum. ĩ. eod.
10 Non acquiruntur marito partus ancillarũ, vel quod seruus dotalis acquirit, non ex operis suis, vel re mariti.
11 Fructus dotem augent.
12 Mobilium dominium retransfertur hodie ipso iure in vxorem.
13 Explicatur. l. 3. in princ. s̃. de vsuris.
14 Dilatio legalis quando afferat lucrum.
15 Dilatio legalis à principio liberat maritum à mora.
16 Quando quis licite possit recipere fructus ex re aliena.
17 Si vxor sit dives, maritus, vel eius hæres nõ tenentur eam alere ex fructibus mobilium.
18 Obligatio alendi vxorem incumbẽs marito, soluto matrimonio, cessat.
19 Explicãtur dicta Bartol. l. diuortio. in princ. nu. 5. ĩ. eo.
20 Taxantur quædam dicta Pauli Castrens. & aliorum.
21 Si vxor sit dives, & prægnans, nomine partus ei constituuntur alimenta.
22 Maritus vxorem inopem tenetur alere ex fructibus mobilium soluto matrimonio.
23 Quando mulier dicatur inops.
24 Maritus vxori infirmæ tenetur alimenta præstare.
25 Vxor habens alimenta à marito vel eius hærede, tenetur ei operas præstare.
26 Et quas operas tenetur præstare.
27 Multum differt, deberi alimenta ex dispositione legis, vel testatoris.
28 Quando percipiens alimenta, teneatur habitare in domo præstantis alimenta.
29 Si mulier honeste in cãdem domo habitare nõ potest, extra illi sunt alimenta præstanda.
30 Hæres mariti nunquam vltra quantitatem dotis tenetur vxori alimenta præstare.
31 Alimenta hæc tantũ debentur vxori dũ viuit.
32 Mulier, quæ non petijt alimenta, ab illorum petitione excluditur.
33 Quod tamen notabiliter declaratur.
34 Qualiter succurratur vxori, quando hæres mariti differt adire hæreditatem.
35 Maritus potest renuntiare dilationi legali.
36 Post annum hæres mariti non tenetur eius vxorem alere.
37 Explicatur. l. fin. C. de bon. maternis.
38 Reddita semel dote, cessat priuilegium, quòd non conueniantur coniuges vltra id quod facere possint.
39 Ex quo notabilis sit illatio.
40 Ob retardatam solutionẽ, mulier neque alimẽta neque quid aliud recipere potest.
41 Circa quod multos labi ostenditur.
42 Non valet pactum, quòd vxor quid recipiat, donec dos soluatur.
43 Neq; vxor quid potest recipere licite licet ppter potẽtiã hæredis retardetur dotis restitutio.
44 Interesse damni emergẽtis, quãdo peti potest.
45 Et quando dicatur, vxorem incurrisse damnũ ob dotem non restitutam.
46 Vxor nõ potest recipere alimẽta, licet hæres cõstitutus in mora dotem non restituat.
47 Iustum vel iniustum, non in prauitate, vel bonitate intentionis consistit, sed in operum exteriorum æqualitate, vel inæqualitate.
48 Interesse lucri cessantis etiam debetur.
49 Et in quibus casibus mulier illud petere possit.
50 Et qualiter probari debeat.
51 Mulier potest potere interesse lucri cessantis, si ex pecunia restituenda posset annuos reditus emere.
52 Interesse debet probari per duos testes.
53 Propter adulterium vxor amittit dotem.
54 Et præterea dotalitium: & quid dicatur dotalitium.
55 Non tamen amittit bona paraphernalia.
56 Circa quod tamẽ elegãs adhibetur distinctio.
57 Vtilius est marito agere ciuiliter ad separationem thori propter adulterium vxoris, quã eam accusare criminaliter.
58 Maritus iure communi si vxorẽ accusat criminaliter, dotem non lucratur.
59 Agitur de intellectu authẽt. sed nouo iure. C. de adulter.
60 In quo in hac materia leges Hispaniæ discordent a iure ciuili.
61 Propter adulterium ficte probatum non amittitur dos, neq; etiã per probatũ præsũptiue.
62 Si filij supersunt, quid de dote adulteræ sit constituendum.
63 Circa quod elegans ponitur resolutio.
64 Adulter iure communi non amittit bona.
65 Mulier post mortẽ mariti committens adulterium, non amittit dotem.
66 Et reijciuntur multæ DD. concordiæ.
67 Explicatur auth. de restitutio. & ea quæ parit. §. fin. colla. 4.
68 Et quid in regno Castellæ circa hoc sit obseruãdum.
69 Mulier amittit dotem, si probetur cum aliquo turpiter lusisse.
70 Contrarium tamen defenditur.
71 Explicatur. cap. 1. §. 1. quibus modis feudum amittatur. 1.
72 Propter oscula & amplexus nõ probatur adulterium.
73 Nisi accedant circũstantiæ loci, & temporis.
74 Exhenditur. c. literis. de præsumptio.
75 Ficta probatio multũ differt á præsumpta.
76 Propter adulteriũ præsumptiue probatũ amittetur dos, si ciuiliter agatur.
77 Et vtrum idem sit, si agatur criminaliter?
78 Quis dicatur adulter manifestus.
79 Adulterium quia est difficilis probationis, per coniecturas censetur probatum.
80 Et etiam omne crimen quod occulte committi solet, ac ita difficulter probatur.
81 Neque tunc procedit regula, quòd in criminibus probandis requiritur probatio indubitata.
82 In criminalibus non coniunguntur probationes diuersi generis ad plenam probationẽ.
83 Explicatur. c. affecte. de præsumptio.
84 Et expenditur text. elegans in hac materia. c. præterea. 27. de testib.
85 Quæ dicantur indicia indubitata.
86 Refertur magis communis opinio.
87 Et refertur quædam concordia Aretini, & Decij, & reijcitur.
88 Et noua concordia assignatur.
89 Præsumptiones debent esse vrgentissimæ, vt cẽ seatur probatum delictum.
90 Explicatur. l. fin. C. de probatio.
91 Quando delictum probatur præsumptiue, potest procedi ad pœnam corporis afflictiuã.
92 In rebus humanis probandis, non requiritur certitudo euidentiæ, sed sufficit certitudo fidei.
93 Explicatur Bar. l. 1. §. idẽ Cornelio. ĩ. de quæs.
94 Propter adulterium commissum in matrimonio putatiuo amittitur dos.
95 Explicatur Ord. lib. 5. tit. 17.
96 Quæ multipliciter declaratur.
97 Mulier adultera non excusatur eo prætextu, quòd maritus iniuste eam expulit à domo.
98 Si maritus habeat concubinam, vxor adultera non amittit dotem.
99 Quando mutua delicta cõpensatione tollãtur.
100 Maritus habens concubinam, vxorem occidere potest ex permissione statuti.
101 Maritus adulteram admittens, vel rem cum ea habens, illam accusare non potest.
102 Maritus retinens adulteram, censetur leno.
103 Explicatur. l. castitati. C. de adulter.
104 Maritus adulterium remittens, ob nouum vxorẽ accusare potest.
105 Agitur de intellectu. l. transigere. C. de transactio.

106 *Non valet pactum, quòd maritus non possit accusare vxorem ob adulterium futurum.*
107 *Remittens iniuriam, non potest amplius de ea agere.*
108 *Non obstante remissione, quilibet de populo potest delinquentē accusare.*
109 *Remissio principalis, quando præiudicat sequētibus.*
110 *Explicatur Ord. lib. 5. tit. 1. §. 3.*
111 *In Castella facta transactione, delinquens corporaliter non punitur.*
112 *Super adulterio iure Hispaniæ paciſci potest.*
113 *Neque alius accusare potest adulteram, quàm maritus.*
114 *Si maritus remittat etiam post condemnationem, adultera liberanda est.*
115 *Remissio adulterij debet fieri gratis, & nō per pecuniam.*
116 *Quando maritus moritur post litem contestatam, iudex ex officio potest persequi accusationem adulteræ.*
117 *Aliquæ sunt personæ, quæ vltra annum admittuntur ad accusandum adulterium.*
118 *Quod notabiliter explicatur.*
119 *Hæres mariti vxorem de adulterio accusare non potest.*
120 *Refertur opinio contrarium tenentium.*
121 *Agitur de intellectu. l. rei iudicatæ. §. 1. ĵ. eo.*
122 *Actio de moribus quando competebat.*
123 *Hæres condemnatus cur non potest excipere de adulterio.*
124 *Hæres ex persona sua non potest agere pro offensa defuncti.*
125 *De adulterio vxoris regulariter excipi potest, & quomodo.*
126 *Exceptio adulterij impugnat sententiam, qua hæres condemnatus est ad dotem mulieri restituendam.*
127 *Actio competens ad vindictam, nunquā transit ad hæredem.*
128 *Ius reuocandi feudum transit ad hæredem, & quare.*
129 *Maritus qui tacuit, quando non videatur vxori remittere adulterium.*
130 *Actio petendi dotem propter adulterium, non transit aduersus hæredes adulteræ.*
131 *Agitur de intellectu. l. fin. C. de adulter.*
132 *Reijciuntur multorum intellectus.*
133 *Et verus, & magis communis assignatur.*
134 *Explicatur materia. l. fin. C. de reuoc. donatio.*
135 *Res donatæ non transeunt ad hæredem ingrati ratione delicti.*
136 *Quando pœna imponitur ipso iure, transit ad ucrsus hæredem.*
137 *Quod tamen eleganter declaratur.*
138 *Pœna caducitatis, quæ in contractum transiuit, indistinctè transmittitur.*
139 *Regula. l. vnicæ. C. quando actio ciuilis. nō habet locum in accusatione adulterij.*
140 *Punitio adulterij pertinet etiam ad iudicem ecclesiasticum.*
141 *Nō valet pactū, q; si morte mariti soluatur matrimoniū, dos pertineat ad hæredes mariti.*
142 *Explicatur. l. & hæredi. §. filiæ a. s̄. de pactis.*
143 *Etiā in rebus mobilibus dotalibus mulier non poterat facere deteriorē dotis conditionem.*
144 *Dos data per patrē, vt præmortuo marito, dos pertineat ad generi hæredes, inualidum esse censetur.*
145 *Expēditur. l. aliud est. s̄. de pact. dotalib.*
146 *Si extraneus dotet mulierem, non valet pactū, quòd ea viua, ad alium pertineat.*
147 *Explicatur. l. ob res. §. 1. s̄. de pact. dotalib.*
148 *Explicatur. l. quoties. vers. cæterū ĵ. eo.*
149 *Agitur de intellectu. l. 1. ĵ. de dote prælegat.*
150 *Et in quibus terminis illa lex sit exēplificāda.*
151 *Liberis existentibus, quādo dotis conditio fiat deterior.*
152 *Agitur de intellectu. l. fi. in prin. C. de Episc. & cleric.*
153 *Debet esse matrimonium copula consummatum, vt sit locus dotis lucro.*
154 *Mors ciuilis quādo æquiparetur naturali.*
155 *Ingressus religionis quoad vsum matrimonij, operatur eūdē effectū, quē mors naturalis.*
156 *Bona professentis religionē transeunt in monasterium cum sua causa.*
157 *Valet pactum, quòd præmoriente marito donatio propter nuptias remaneat penes vxorem, vel eius hæredes.*
158 *Donatio arrarū facta vxori putatiuæ, valida censetur.*
159 *Parens iure antiquo pro singulis liberis quartam dotis partem poterat retinere.*

160 *Explicatur authē. vt fratrum filij. §. penult. colla 9.*
161 *Pactum lucrandi dotem, vtrùm reuocetur per susceptionem filiorum?*
162 *Lucrum dotis vtrùm habeatur ex causa lucratiua, vel onerosa?*
163 *Pactum lucrandi dotem, quando requirat insinuationem.*
164 *Pactum reciprocum lucrandi, quando indigeat insinuatione.*
165 *In pacto lucrandi dotem, semper censetur habitus respectus ad onera matrimonij.*
166 *Quando quis in donando cogitauit de liberis, cessat reuocatio ex. l. si vnquam. C. de reuoc and. donatio.*
167 *Dotis promissio quando reuocetur per susceptionem liberorum.*
168 *Et quid si pater hanc faciat promissionem pro filia.*
169 *Si pater meliorauit filium in tertio, reuocatur ea melioratio per susceptionem aliorum filiorum.*
170 *Dos inofficiosa etiam constante matrimonio reuocatur.*
171 *Explicatur. l. si totas. C. de inoffi. donatio.*
172 *Agitur de intellectu. l. fin. §. si à socero. ĵ. quæ in fraudem creditor.*
173 *Filius non reuocat alienata per patrem, etiā si minori pretio sint vendita quam valerent.*
174 *Filia abstinens ab hæreditate paterna, tenetur ex dote supplere legitimam fratrum.*

INTERPRETATIO
Legis secundæ in principio. ff. Soluto matrimonio. in prima parte.

IN Principio huius legis tres colliguntur cōclusiones. Prima in sensu directo: Quòd postquam solutum est matrimonium, dos per maritum est restituenda vxori. Secunda à sensu cōtrario: Quòd dū durat matrimoniū, dos vxori restituenda non est. Tertia in sensu directo: q; mulier non potest cogere maritū, vt promittat dotis restitutionē alteri, si ex tali promissione aliquod incōmodū suspectū habeat. De his tribus conclusionibus sigillatim agemus: sed quia materia est amplissima, harū cōclusionū explicationem in duas diuidemus partes. In prima declarabit prima & principalis cōclusio huius tex. In secūda autē parte agetur de explicatione aliarū duarū cōclusionū. Sequēdo igitur hūc ordinē aduersus primā huius tex. conclusionē opponitur de. l. 1. s̄. de iure dot. dum probat, dotē dari marito, vt perpetuò sit apud eū: ergo etiam soluto matrimonio dotē nō debet restituere. Cui difficultati variè respondent DD. vt hîc referunt Claud. post prin. Parpal. nu. 4. & Corras. à nu. 13. Pontan. nu. 1. Sed clara respōsio
1 est, q; d. l. 1. ☩ probat, dotem dari, vt perpetuò sit penes maritū: quoniā autē soluto matrimonio, cessat nomē mariti, cessant etiāverba illius tex. cuius mens fuit, vt quēadmodū matrimoniū suapte natura est perpetuū. in prin. Insti. de patria potestat c. sic etiā & dotis datio eo modo censetur facta. Cæterū prout morte, vel diuortio soluitur matrimonium. l. 1. s̄. de diuort. in consequētiā soluetur & ipsa dotis datio. Recipit tamē hęc cōclusio tres notabiles declarationes, circa quas latiùs insistemus. Prima igitur est, q; dū tex. dicit, soluto matrimonio dotē restitui vxori, non est intelligēdū, q; statim restituatur, sed distinguendū est, quòd iure Digestorū restituebatur dos, annua, bima, trima die, id est, in tribus annis, scilicet,

licèt,in quolibet anno tertia pars dotis: ſed iure Codicis immobilia ſtatim reſtituuntur,ſed mobilia tranſacto anno; & ita declarauit glo.2.hîc per.l. vnicam.§. exactio.C.de rei vxor.actio.& ſubſcribit Anto.Gomez.l.Tauri.50.nu.46. Ex qua quidem glo. declaratione colligũtur in propoſito duæ concluſiones. Prima eſt, quòd iure Digeſtorum,tam immobilia, quã mobilia data in dotẽ,non ſtatim reſtituebãtur ſoluto matrimonio, ſed annua,bima,trima die:idq; etiã ſenſit glo. l.diuortio.8.§.interdum.verb.reddet.ĵ. eo.Sed verius eſt, q; etiã iure Digeſtorũ immobilia ſtatim reſtituebantur, vt eſt expreſſũ in d.§.exactio.& ita in hoc glo. cõmuniter reprobari aſſerit Ripa hîc.n. 6.Corraſ.lib.5.miſcel.c.6.in princ. Pontan.hîc nu.5.Adde tex.clarum.l.cùm in fundo.81.§.ſi fundus.s̃. de iure dot. qui probat,immobilia ſtatim reſtitui, mobilia autem ſtatuto tempore:eleganter addens,q; ſi vendatur res immobilis dotalis,pecunia quæ eius loco ſucceſsit, non debet ſtatim reſtitui,ſed ſtatuto tempore:extollit Roman.ſingu.225.&.l.diuortio.§.interdum.nu.24.ĵ.eo.Follerius in practica criminali.pag.97.nu.12. Tiraq.lib.1.retract.§.1.glo.7.nu.107. Petr. Gregor.in ſyntagmate iuris.libr.9.c.22. nu.18. Nam quanuis ea pecunia ſubrogetur loco rei immobilis,cùm tamen nihilominus res mobilis ſit, ſequitur naturã aliorum mobiliũ, quatenus pertinet ad dotis reſtitutionẽ:neq; enim ſubrogatum ſapit naturã illius cuius loco ſubrogatur,quando in eo eſt diuerſa ratio, & habet ex ſe diuerſam naturã ab eo,cuius loco ſubrogatur.Bart.l.1.§.hæc actio.colum.1.ad fin.ĵ.ſi quis teſta. liber eſſe iuſſus fuerit.Alex.conſ.106.nu.17.lib.3.exornat Tiraq.lib.1.retract.§.32.glo.vnic. à nu.20.Vnde cauendũ eſt à Gamma deciſio.71.col.fin.& deciſio.123.col. pen. qui immemor deciſionis d. l. cũ in fundo.§.ſi fundus.dicebat, pecuniã ſubrogatam loco rei immobilis dotalis,ſtatim eſſe reſtituendam, prout & res immobi
2 lis ſtatim erat reſtituenda.† Concluden dũ igitur eſt,q; quatenus pertinet ad rei immobilis reſtitutionem, nulla eſt differẽtia inter ius Digeſtorũ,& ius Codicis, ſed vtroque iure immobilia ſtatim reſtituuntur, vt eſt expreſſum d. §. exactio. notat Iaſon.l.diuortio.in princ.num.19. verſ.tenendum.ĵ. eodẽ. & ſi per dolum, vel malitiam retardaretur reſtitutio,poterat mulier per iuramentum in litem intereſſe probare.l.ſi filiofa.§.maritum. ĵ.eod.Plotus tracta. de in litem iurand. §.11.nu.22.Sit ſecũda concluſio ex glo. Quòd mobilia,vel ſe mouentia,etiã hodie non reſtituuntur ſtatim,ſed tantùm elapſo anno à die ſoluti matrimonij, vt clarè probatur in d.§.exactio. notat Panor.conſ.19.ad finem.lib.2.Iaſon.§. fuerat.nu.23.Inſtit.de actio.Sed videndum eſt de ratione huius differentiæ,cur immobilia dotis ſtatim reſtituantur, mobilia autẽ poſt annũ.Et Bar.l. diuortio.§.interdũ.nu.2.ĵ.eo.exiſtimat, rationem cõcludentem,nullam reddi poſſe, ſed id ita fuiſſe conſtitutum, quia principi placuit:& ad Bart.ſe remittit Iaſon d. §. fuerat.nu.27.& cum eo tranſit Campeſius de dote.3.parte.quæſt.200. Cæterũ Iacob.de Arenis exiſtimauit, rationem differẽtiæ inde proceſſiſſe,quòd immobilia patent, & ſtatim reſtitui poſſunt; non ſic mobilia, quæ facilè conſumuntur,& ideò cùm difficilis eſſet reſtitutio, prædicta dilatio anni conceſſa fuit.Quã rationem probarunt Petrus,& Cyn. d.l. vnica.§.cùm autem.C.de reivxor.actio. Anton.Coſtan.tracta.de dote. c.6. nu. 18.Anton.Gomez.l.Tauri. 50. num.46. & in effectu Corraſ.lib.5. miſcel. cap.6. num.4.& hîc num.20.in.1.lectura.&.2. lect.num.6.inferentes, quòd ſi maritus, vel eius hæres ſit dives, ita vt ſtatim facilis eis eſſet mobilium reſtitutio, tunc à ceſſante ratione,de qua ſuprà,non cõpeteret eis prædicta dilatio annalis: q& & cum quadam declaratione admittit

Paul.

Paulus.l.diuortio.§.non ſolùm. num.3. ĵ. eodem. Et facit, quia dilatio legalis, quæ miſerationis gratia conceditur condemnatis,iuxta.l.ſi cùm militi.§. final.s̃. de compenſation. non competit debitori,cui facile eſt ſtatim ſoluere, vt ſentit gloſſ.l.ſi debitori.s̃. de iudic. & reſoluit Ripa.l.ita ſtipulatus.numer. 81.ĵ.de verborum obligationibus. Sed vtique
3 hæc ratio non eſt admittenda, † quia ex ea ſequeretur, quod prædicti concedunt:quod tamen eſt falſum,& contra generalitatem dict. §. exactio. per quam receptum eſt, prædictam dilationem competere etiam marito diuiti,& cui facile ſit mobilia ſtatim reſtituere, vt reſoluit Iaſon. §. fuerat. numero.28. Inſtitut. de actionib. Boerius conſilio 50.nume.19. Plotus tractatu de in litem iurando.§.11.num.23.ad finem. Baptiſta.l.curabit.num.87.C. de action. empti licèt nihil determinet Petrus Gregorius in ſyntagmate iuris.libro.9. cap. 22.numer.5.& defendit Aretinus.l. diuortio.§.quod in anno. columna final. ad medium.ĵ eodem. Quod & ex eo cõſtat,quòd dict.§ exactio.probat,iura, & actiones non eſſe cedendas, niſi poſt annum:& tamen certum eſt,facilem eſſe harum reſtitutionem: & ita à prædicta ratione Iacobi de Arenis receſsit Bartolus dict.l diuortio.§.interdum.numer.2.ĵ.eodem.Salicetus.l. vnica.§.exactio.ad finem. C. de rei vxoriæ actione. Campeſius de dote.3. parte.quæſtione 200.Neque obſtat id quod ſuprà ex Ripa retulimus,quia ipſe Ripa agnoſcit, diuerſum eſſe in dilatione, quæ conceditur marito per dict.§. exactio.eam rationem differentiæ adducens, quòd cùm maritus,vel hæres teneantur intra illum annum alere vxorem, vt ibi per gloſſ. in alio releuãtur,vt indiſtinctè fructibus rei mobilis fruantur intra annum,iuxta regulam.l.eum qui.in principio.s̃.de iureiurando. Quæ tamen ratio tuta non eſt,quia longè verius eſt, maritum intra annum non teneri alere vxorem, vt infrà oſtendemus: & ideò meliùs reſpondetur ad illud dictum Ripæ, vt infrà dicemus.Quare Aretin.l.diuortio.§.interdum.ad finem.ĵ.eod. aliam aſsignat rationem differentiæ, quòd legislatores habuerunt reſpectum ad communiter accidentia: ſolent enim dari in dotem immobilia magnivaloris,mobilia autem paruæ æſtimationis.Magnum igitur prę iudiciũ eſſet mulieris, ſi immobilia pretioſa ſtatim non reſtituerentur: quòd prę iudicium ceſſat,ſi mobilia paruæ eſtimationis ſtatim non reſtituantur.quam rationem præſenſit Salicet. dict.§. exactio.in fine. Sed non placet,
4 † quia ſæpe in dotem ſola pecunia datur, vel etiã mobilia magnæ æſtimationis.Quare ad veram rationem huius differentiæ aduertendum eſt, quòd iure antiquo Digeſtorũ non dabatur legalis dilatio in omnibus mobilibus, ſed tantùm in his,quæ pondere,numero, & menſura conſiſtebant,hæc enim annua,bima,trima die reſtituebantur,vt aſſerit Iuſtinianus.l.vnica.§.cùm autem. in principio. C.de rei vxor.action.& tradit Vlpianus in Inſti.tit.6.quia ſcilicèt,in his nõ eædẽ res, ſed aliæ eiuſdem qualitatis reddendæ ſunt.l. res in dotem.43.s̃. de iure dotium.& ideò quia facilis non erat reſtitutio, data erat prædicta dilatio, quam poſteà Iuſtinianus reſtrinxit ad annum, & in compenſationem huius oneris, illum fauorem tribuit maritis, vt pro omnibus rebus mobilibus haberent dilationem legalem, vt apertè colligitur ex dicto.§. exactio. Ex qua ratione infertur primò explicatio ad tradita per Ripam.l.ita ſtipulatus.numer.81.ĵ.de verborum obligationibus.dum reſoluit, quòd licèt dilatio legalis non ſit concedenda illi, qui poteſt ſtatim ſoluere, diuerſum eſt in marito, qui indiſtinctè habet dilationem annalem. dicto.§. exactio. Nam reiecta ratione differentiæ ab eo tradita, vera

colligitur ex ſuprà dictis. Infertur ſecundò, cauendum eſſe ab Harmenopulo in promptuario. lib. 4. c. 8. pag. 186. dum dicit, etiam hodie dilationem legalem nõ competere, niſi pro mobilibus conſiſtẽtibus pondere, numero, & menſura, contra clara verba d. §. exactio. illam concedentia in quibuſcunque mobilibus, ob rationem de qua ſuprà. Reſoluendũ igitur eſt, mobilia non eſſe hodie reſtituenda niſi poſt annum. Sed circa hanc concluſionem aliquæ inſurgunt dubitationes. Prima eſt, ſi maritus durante dilatione legali, aliquos fructus, vel vtilitatem percepit ex rebus mobilibus, vtrùm illos irreuocabiliter faciat ſuos, vel tranſacto anno eos teneatur in vxorem transferre. In qua dubitatione gloſſ. d. §. exactio. verbo, reſtituendis. ad finem. exiſtimat, maritum eam vtilitatem irre-
5 uocabiliter facere ſuam: † quod etiam ſentit gloſſ. 2. l. diuortio. 8. in principio. ĩ. eod. & ibi Bart. num. 5. glo. l. pen. ĩ. vt in poſſeſſ. legator. Et hanc eſſe receptam ſententiam aſſerit Alexand. conſil. 48. num. 5. lib. 3. Iaſon. l. diuortio in princip. num. 19. & ibi Vincent. num. 8. ĩ. eodẽ. Couarr. de ſponſalib. 2. parte. cap. 3. §. 9. num. 9. Viuius libr. 2. communium. opinione. 320. & eãdem receptam eſſe agnoſcit Garſias Gallœcus tractat. de expenſis. cap. 8. num. 29. ad finem. Ratio huius opinionis eſt, quia vbi data eſt dilatio per legem, quod interim percipitur, pertinet ad vtilitatem eius, cuius fauore inducta fuit dilatio. l. ſi conſtante. 25. §. quoties. ĩ. eod. l. ſi mulier. 22. §. rerũ. cum gloſſ. ĩ. de action. rerum amotarũ. Item quia aliàs parum prodeſſet marito, vel hæredi prædicta dilatio legalis, ſi fructus durãte dilatione perceptos tenere tur vxori reſtituere. Contrariam tamen opinionem, imò quòd tranſacto anno, vtilitas interim percepta ſit reſtituenda vxori, & quòd dilatio legalis eam tantũ afferat vtilitatem, quòd ea durante poteſt maritus vti fructibus, vel vtilitate percepta, tenet Bartolus. l. ſi conſtante. §. quoties. num. 9. ĩ. eodem. Paul. l. diuortio. §. non ſolum. num. 2. ĩ. eod. Alex. l. diuortio. in principio. num. 18. ĩ. eodẽ. Ruin l. ita ſtipulatus. 2. lectu. num. 13. ad finem. ĩ. de verborum obligation. Quod aſſerit receptum Alexand. conſil. 27. nu. 2. lib. 4. Capicius deciſio. 24. num. 4. Anton. Gomez. l. Tauri. 50. num. 47. Quibus adde Bald. Nouellum idem aſſerentem, de dote. 8. parte. priuileg. 6. num. 12 ad finem. idque acriter defendit Zaſius lib. 2. ſingularium reſponſor. c. 3. & Garſias tractat. de expenſis. cap. 4. à num. 30. Pro qua ſentẽtia primò adducitur generalitas dict. §. exactio. dũ generaliter dicit, fructus rerum dotalium eſſe reſtituẽ dos vxori. Secundò expenditur. l. diuortio. 8. §. non ſolum. ĩ. eodem. vbi agitur de fructibus rerum mobilium dotaliũ, & probat, quòd prædicti fructus percepti intra annum, quo ſoluitur matrimonium, ſunt diuidendi pro rata inter coniuges: & tamen ſi verum eſſet, fructus perceptos durante dilatione legali, ad maritum irreuocabiliter pertinere, tunc fructus non eſſent diuidendi pro rata, ſed potiùs pars mulieris ad maritum pertineret, quia verum eſſet dicere, omnes illos fructus fuiſſe perceptos durante dilatione legali: & ita inducit Iacobus de Aren. dict. §. exactio. inquiens, eſſe
6 text. expreſſum pro hac parte. † Tertiò, quia omnium rerum dotalium dominium tranſit ipſo iure in mulierem, ſoluto matrimonio. l. in rebus. 30. C. de iure dotium. ergo nulla eſt ratio, ob quam maritus fructus ſcienter perceptos ex re aliena, irreuocabiliter faciat ſuos, aduerſus regulam. l. certum. C. de reiuendicat. Sed his nõ obſtantibus, prima opinio tanquam verior, & magis communis probanda eſt, ea ratione, quia olim dilatio erat triennalis, & tantùm conceſſa in rebus mobilibus, quæ pondere, & numero conſiſtebant, vt ſuprà dictum eſt: in quibus certum erat

erat, finita dilatione nihil eſſe reſtituendum vxori, ex ratione. l. res in dotem. 43. ĩ. de iure dotium. & in pecunia agnoſcit Bartolus. l. ſi conſtante. §. quoties. numero. 9. ĩ. eodem. & infrà dicemus. Ergò cùm poſteà Iuſtinianus eam dilationem reſtrinxerit ad annum, extenderit tamen ad omnes res mobiles, cum eâdem natura videtur extendiſſe. l. ſed ſi manente. ĩ. de precario. & cõſequenter, vt finita dilatione nihil reſtituatur vxori. Neque obſtant adducta pro contraria opinione: nam ad primum de. l. vnica. §. exactio. C. de rei vxoriæ actione. reſpondetur, quòd imò ſi bene aduertas, text. apertè probat, quòd fructus, vel vſuræ in rebus dotalibus mobilibus non debentur niſi poſt annum: in immobilibus autem illico debentur à tempore ſoluti matrimonij. Et eſt ratio differentiæ, quia in rebus mobilibus, durante dilatione legali, mora conſiderari non poteſt in marito. l. ſi pupillus. ĩ. de verborum obligationibus. & conſequenter neque tenebitur maritus ad fructuum reſtitutionem, vt probat. l. ſi longis. 7. C. de exequution. rei iudicatæ. adiuncta. l. ſi cùm militi. §. final. ĩ. de compenſationib. Elapſo autem anno, tenebitur; quia tunc dies interpellat pro homine, & conſequenter videtur maritum in mora conſtituere. l. magnam. C. de contrahen. & committend. ſtipulatio. In rebus autem immobilibus, quæ ſtatim ſunt reſtituendæ, illicò à principio videtur incurſa mora. dicta. l. magnam. adiuncta doctrina gloſſ. 1. l. ſi mora. ĩ. eodem. & ibi in ſpecie notat Aretinus numero. 3. Vnde meritò in illis veniunt fructus à
7 tempore ſoluti matrimonij. † & ita explicando, text. ille magis probat opinionem, quam defendimus. Neque replices de dicto. §. exactio. verſicu. fructibus. vbi generaliter dicit, fructus mobilium eſſe reſtituendos mulieri, quia reſpondetur, illum verſiculum eſſe appendicem dictorum præcedentium, & ſic eſſe explicandum iuxta diſtinctionem factam in principio, vt ſcilicèt, in immobilibus veniant à die ſoluti matrimonij; in mobilibus autem à die finitæ dilationis legalis, iuxta ſuprà tradita: quod aduertit Iaſon. l. diuortio. in principio. numero. 19. ad finem. ĩ. eodem. & ſentit Aretinus dict. l. diuortio. §. quod in anno. in fine. & expreſsim ità dict. §. exactio. accepit Harmenopulus in promptuario. libr. 4. cap. 8. pagina. 186. Corraſius. l. diuortio. in principio. numero. 15. ĩ. eodem. Neque etiam obſtat, ſi replices, dict. verſic. fructibus. per ſe ſtare, & diuerſum caſum à præcedentibus continere, vt contendit Zaſius libro. 2. ſingularium reſpõſorum, cap. 3. numero. 11. & Garſias Gallœcus tractatu de expenſis cap. 8. numero. 32. & numero. 34. quia imò ex contextura literæ patet, dictum verſiculum, fructibus. venire continuatiuè ad præcedentia, & ob id debere recipere interpretationem, de qua ſuprà. Et patet ex eo, quia in terminis dict. §. exactio. non debentur fructus, vel intereſſe, niſi ab eo tempore, quo reſtituere debens, conſtituitur in mora, vt ſatis colligitur ex mente illius texti, & tradit Socinus conſilio. 126. numero. 5. libro. 1. & conſilio 180. numero. 5. libro. 2. Plotus tractatu de in litem iurando. §. 11. numero. 34. Sed in mobilibus maritus non conſtituitur in mora, niſi elapſo anno, vt ſuprà diximus: ergo antea non debet teneri ad fructuum reſtitutionem. Et confirmatur, quia dict. §. exactio. verſiculo, ſin autem. coniungit fructus, & vſuras: ſed in mobilibus pro pecunia certum eſt vſuras non deberi, niſi elapſo anno, vt probatur in dicto. §. exactio. notat Bartolus rationem reddens. l. ſi conſtante. §. quoties. numero. 9. ĩ. eodem. Ergo eadem interpretatio admittenda eſt

quoad

quoad fructus, iuxta regulam. l. iam hoc iure. ff. de vulgari. Ex quibus constat, non bene mentem d. §. exactio. percepisse Anton. Gomez. l. Tauri. 50. num. 47. dum dicit, quòd si res mobilis ex se producat fructus (vt quia sit nauis, vel animal) hi fructus elapso anno sunt restituendi vxori, etiam si percipiantur
8 durante dilatione legali. †Siverò res mobilis ex se non producat fructus, vt est pecunia. l. vsura. 119. ff. de verborum significatione. si durante dilatione legali, maritus ex ea aliquod lucrum percipiat, non tenebitur restituere mulieri, quia durante prædicta dilatione, licitè pecunia dotali vtitur. Quam Gomez. resolutionem, tanquam nouam, & concordantem opiniones, extollit Garsias d. tract. de expensis. cap. 8. numer. 3. Sed vtique ea resolutio non est noua, quia priùs fuit Bart. l. si constante. §. quoties. nume. 9. ff. eodem. & eam probat Paulus. l. diuortio. §. non solùm. num. 2. ff. eodem. & Alexã. dict. l. diuortio. in principio. num. 18. & asserit receptam idem Alexand. consil. 27. num. 2. libr. 4. Capicius decisio. 24. num. 4. Matienço. l. 3. titul. 1. libr. 5. ordinamenti. glos. 2. num. 35. Vnde neq; vsurarius, vel fur, tenetur restituere, quod ex pecunia furata, vel vsuraria percepit; quia magis ex industria videtur quærere. Diuus Thomas. 2. 2. quæstione. 88. articul. 3. & alij relati per Nauar. in manuali. cap. 17. à num. 25. Couarr. resolution. lib. 3. cap. 3. num. 6. versicu. sed ad huius. Præterea neque videtur vera, quia cùm durante dilatione legali, in marito non posit considerari mora. l. si pupillus. ff. de verborum obligationib. succedit regula, quòd ante moram non debentur fructus. l. initio. C. de pactis. inter emptor. & in materia probat. l. si longis. 7. in fine. C. de exequution. rei iudicatæ. Constat igitur, dict. §. exactio. magis probare opinionem, quam defendimus. Non obstat secundum de. l. diuortio. 8. §. non solùm. ff. eodem. quia respondetur, quòd loquitur in lana, & fœtu ouium, & iure Digestorum tantùm erat concessa dilatio pro rebus mobilibus consistentibus pondere, numero, & mensura, vt suprà diximus: cessante ergo dilatione legali, meritò præsupponitur, illos fructus pro parte ad mulierem pertinere: & ita Imola dict. §. non solùm. post principiũ. & ibi Paulus numer. 2. Cortasius. l. diuortio. in principio. numer. 15. ff. eodem. Cãpesius de dote. 2. parte. quæstione. 28. Sed non placet hæc solutio, quia sequeretur, dict. §. non solùm. hodie non procedere, quia hodie pro omnibus mobilibus concessa est dilatio legalis. dict. §. exactio. Quod licèt suprà allegati admittant, tamen reijcendũ est, quia euitanda est legum correctio. l. præcipimus. in fine. C. de appellationibus. Item expendo. l. vnicam. §. cumque. C. de rei vxoriæ actione. vbi probatur, fructus mobilium, pro rata temporis esse diuidendos inter coniuges: & sic quòd pars illorum statim est restituenda vxori: & tamen idem Iustinianus dicta. l. vnica. §. exactio. iam concesserat dilationem annalem in omnibus mobilibus resti-
9 tuendis: †ita vt meritò Zasius dict. lib. 2. singularium responsorum. cap. 3. numero. 11. & Garsias tractat. de expensis cap. 8. numer. 30. asseruerint, ad dict. §. non solùm. mortalem animam respondere nõ posse, nisi quid suppleat, veldiuinet. Ego tamen pro vera responsione in hac materia duos casus distinguendos esse existimo. Primus est, quando pendente dilatione legali, & sic post iam solutum matrimonium fructus nati, & curati sunt. Et in his terminis procedit magis communis opinio, quam defendimus. Secundus est, quando ante factum diuortium fructus iam nati erant; & tunc pro rata sunt diuidendi inter coniuges, & consequenter sua pars statim est restituenda vxori. Et in his terminis procedit dict. §. non solùm. l. diuortio. 8. ff. eodem. & l. vnica. §. cumque. C. de

C. de rei vxor. action. Ratio differentiæ est, quia primo casu, cùm fructus quoad omnia videantur percepti pendente dilatione legali, in fauorẽ mariti æquũ est, eos fructus in solidum ad eum pertinere. l. in fideicommissariam. 18. ff. ad Trebellian. & in materia probat l. si longis. 7. C. de exequution. rei iudicatæ. iuncta l. si cũ militi. §. fin. ff. de compensatio. In secundo autem casu, cũ ante dilationẽ legalem fructus nati, & curati sint, inducitur illa æquitas, quòd pro rata diuidantur inter coniuges. l. diuortio. 8. in prin. ff. eod. Neque fere addum est, quòd maritus velit partem fructuum ratione onerum quæ sustinuit, dum constitit matrimonium, & quòd aliam partem velit habere, quasi percepti sint pendente dilatione legali: neque enim iuris rationes patiuntur, vt ijdem fructus diuerso modo censeantur. c. quia circa. de priuileg. & cap. cognouimus. 12. quæstion. 2. Iuxta quæ venit explicandus text. in l. si marito. 32. §. fin. ff. eod. qui loquitur in fructibus mobilium, & tamen probat eos augere dotẽ, & sic pro nulla parte ad maritum pertinere: vt expendit Alexand. l. diuortio. §. interdum. num. 3. ff. eodẽ. quod videtur repugnare suprà resolutis. Sed respondendum est, text. loqui in fructi-
10 bus mobilium, †quos etiam constante matrimonio, maritus non facit suos, vt sunt partus ancillarum, & quod seruus dotalis acquirit, non ex operis suis, neque ex re mariti: nam huiusmodi fructus percepti, etiam constante matrimonio, non transeunt in dominium mariti. l. vnica. §. cumque. C. de rei vxor. action. sed augent dotem, & simul cum alia dote sunt restituẽdi mulieri. Sed si fructus mobilium tales essent, quòd percepti constante matrimonio transirent in do-
11 minium mariti, vt est regulare. l. dotis fructus. 8. in principio. ff. de iure dotium. tunc non augerent dotem, sed recurrẽdum esset ad distinctionem, de qua suprà. Item & ex prædictis venit explican-

dus text. l. diuortio. 8. §. interdum. ff. eod. dum probat, quòd si pendentibus fructibus interueniat diuortium, fundus cum fructibus restituendus est: præstita tamen cautione de sua parte reddendi marito: Si verò perceptis iam fructibus interueniat diuortium, probat, partem suam esse restituendam vxori: neque vllam facit mentionem de cautione prę standa per maritum. Cuius differentiæ rationem Doctores eam esse existimãt, quia cùm primo casu fructus pendeant, censetur inesse tacita conditio, Si percipiantur: argumento. l. 1. ff. de cond. & demonstration. & ideò interim cautio est præstanda per vxorem de restituenda parte sua marito. In secundo autem casu, cùm fructus iam percepti sint, nulla videtur subesse tacita conditio, & sic sua pars statim est restituenda vxori: vnde nulla cautio necessaria est: & ita explicant Baldus & Imol. d. §. interdum. post principium. & tandem Alexand. ad finem. Vincent. num. 10. Campes. de dote. 3. parte. quæstio. 199. Cui tamen rationi obstat, quòd fructus percepti censentur res mobiles. l. fi. ff. de requir. reis. & sic eos maritus non tenetur statim restituere, sed post annum. d. §. exactio. ergo interim cautio per eum præstanda fuit. Cui tamen difficultati respondent suprà allegati, quòd in dicto. §. interdum. agitur de restituendo fundo, & sic re immobili: prout igitur res immobilis statim restituenda est, ita etiam & fructus statim restituẽdi sunt, qui tãquã accessorij sequuntur naturam principalis. cap. accessorium. de regulis iuris. in 6. Sed non placet hæc responsio, quia fructus per se considerantur, & tanquam tales dotem augent. l. si marito. 32. §. fin. ff. eodem. † vnde per se considerati, res mobiles censentur: & sic debet induci dictus. §. exactio. Vnde videmus, quòd fructus percepti ante matrimonium, & qui ob id augent dotem. l. si ante. ff. eodem.

non

non restituuntur, nisi post annum, tanquam res mobiles, vt tradit Nouellus de dote. 2. parte. num. 10. Melius igitur ex suprà traditis respondendum est, quòd d. §. interdum. loquitur in fructibus natis, & curatis constante matrimonio, qui diuiduntur pro rata, etsi ex bonis mobilibus percepti sint: sed si pendente dilatione legali, & sic post solutum iam matrimonium nati sint, & curati, percepti ex rebus mobilibus pertinebunt ad maritum, vel eius hæredem, iuxta opinionẽ quam defendimus: text. igitur. d. §. non solùm. l. diuortio ff. eodem. non impugnat prædictam sententiam, sed tantùm eam declarat. Non obstat tertia ratio, q; soluto matrimonio, dominium rerum mobilium ipso iure transit in mulierem. l. in rebus. 30. C. de iure dotium: maritus ergo fructus perceptos ex re aliena, suos non debet facere: quo argumento vtitur Roman. l. diuortio. §. ob donationes. nu. 8. ff. eod. nam respondet Aretinus d. l. diuortio. §. quod in anno. column. fin. post principium. quòd si bene meminit, d. l. in rebus. loquitur in rebus immobilibus, non autem in mobilibus. Sed fallitur, quia imò apertè loquitur etiam in mobilibus: notat Socinus Iunior. l. ita stipulatus. num. 227. ff. de verborum obligationibus. & quidem in quibuscunq; mobilibus: quidquid eum restringat Alexand. l. si mora. num. 2. ad medium. ff. eodem. Vnde aliter responderi potest cum Baldo. l. vnica. §. cùm autem. num. 1. C. de rei vxoriæ actione. & l. etsi dotis. numero. 4. C. de iure dotium. quòd dum text. d. l. in rebus. loquitur etiam in mobilibus, debeat intelligi, vt in illis transferatur dominium in mulierem, scilicèt transacto anno, antea enim transferri non potest, obstante regula. l. Sempronius Attalus. ff. de vsufruct. legato. Sed non placet, quia nimis restringit generalitatem dict. l. in rebus. † Quinimò prædicta. l. in fine. contrarium præsupponit, cùm dicat, à die soluti matrimonij inchoari vsucapionem aduersus mulierẽ: quod non esset verum, si dominium nõ trãsferretur in eam nisi post annum: cũ enim antea ei non competeret reiuendicatio, neque anteà aduersus eam potuit inchoari vsucapio, obstante regula l. 1. §. fin. C. de annali except. atq; ita q; in rebus mobilibus dotalibus, dominiũ transferatur in mulierem à die soluti matrimonij, tenet Bartolus. l. ob res amotas. ff. de action. rerum amotarum. & asserit receptum Baldus Nouellus de dote. 8. parte. 6. priuileg. numer. 12. ad finem. Socinus Iunior l. ita stipulatus. num. 227 & ibi Ripa numer. 78. ff. de verbor. obligationib. Bolognetus. l. 1. numer. 165. ff. eod. Neque obstat Bald. ratio: quia cùm hæc dilatio detur miserationis gratia, & tantùm impediat effectum exactionis. d. §. exactio. non est efficax ad impediendum ortum actionis, vel dominij translationem. Bartolus. l. iuris gentium. §. vt puta. ad medium. ff. de pactis. & l. ita stipulatus. num. 36. ff. de verborum obligation. Bolognet. l. 1. num. 165. versicul. non obstat. ff. eodẽ. vnde adhuc integra manet difficultas. Tertio igitur loco Baldus Nouellus de dote. 8. parte. priuileg. 6. num. 12. ad finem. respondet, quòd dilatio legalis efficiet, vt maritus interim iustè fructus videatur possidere, & illis vti: sed transacto anno, vel illos, vel eorum æstimationem vxori tenebitur restituere, iuxta. l. certum. C. de reiuendication. Quæ responsio etiam non placet, quia impugnat communem quam defendimus: & dilatio etiam concessa miserationis gratia, operatur, vt interim percipiens fructus, suos faciat. l. si lõgis. 7. C. de exequution. rei iudicatæ. quam latiùs inducit Aretinus. l. diuortio. §. quod in anno. columna fin. post principium. ff. eodem. Boerius decisione 45. numer. 4. & probat dict. §. exactio. secundùm intellectum, de quo suprà. Neque obstat, si replices cum Romano. l. diuortio. §. ob donationes. num. 8. ff. eod. quòd

12

quòd dilatio concessa miserationis gratia, excusat quidem à mora, sed tamen lucrum non affert. l. 3. in prin. ff. de vsuris. quia respondetur, imò etiam lucrum afferre, vt constat ex suprà traditis, & probatur. l. si constante. §. quoties. ff. eo. Neque obstat d. l. 3. in princ. ff. de vsuris. quia ad eius verum intellectum est aduertẽ-

13 dum, † quòd aut loquimur in actione stricti iuris, in qua non veniunt fructus à tempore moræ, sed à tempore litis contestatæ. l. cùm fundus. in princ. ff. si certũ petatur. quo casu dicendum est, fructus quidem deberi à tempore litis contestatæ, vsque ad sententiam: sed lata sententia, & competente dilatione legali, concessa miserationis gratia, iuxta. l. si cum militi. §. fin. ff. de compensatio. fructus nõ debebuntur, vt est expressum. l. si longis. 7. C. de execut. rei iudicat. Et est ratio, quia lata sententia, expirat litis contestatio. l. Græcè. §. & post litem. ff. de fideiussorib. & consequenter effectus qui ex illa producuntur. Sententia autem id non potest efficere propter dilationem concessam à lege, de qua. l. 2. C. de executio. rei iudicat. aut loquimur in contractibus bonæ fidei, quorum proprium est, venire fructus à tempore moræ. l. mora. §. in bonæ fidei. ff. de vsuris. & in his terminis procedet distinctio posita. l. 3. in princ. ff. de vsuris. loquitur enim in persecutione fideicommissi: & sic in actione ex testamento, quæ obtinet naturã actionis bonæ fidei. l. in minorum. C. in quibus causis in integr. restitutio. In huiusmodi igitur actionibus, aut mora nõ præcessit litis contestationem, & post sententiam fructus non debentur durante dilatione legali, quia cùm hoc casu litis contestatio fictam moram induxerit. l. 2. C. de fructibus, & litium expensis. & ipsa lata sententia censeatur extincta. l. Græcè. §. & post litem. ff. de fideiussoribus. etiam & ipsa ficta mora debet censeri extincta, vt aduertit Fulgosius dict. l. 3. num. 11. ff. de vsuris. Si verò mora præcessit litis contestationem: tũc etiam durante dilatione legali, fructus debebuntur: nam cùm dilatio legalis respiciat sententiam, & fructus hoc casu debeantur, non tam ratione sententiæ, quàm moræ, quæ præcesserit litis cõtestationem, litis contestatio, vel sententia posteà sequutæ, non debent deterio rem reddere conditionem actoris. l. aliã. ff. de nouation. Iuxta quæ venit explicanda ratio Iureconsulti, d. l. 3. in principio. ff. de vsuris. dum dicit, quòd intercapedo temporis tribuit dilationem, & non affert lucrum: † nam concludit ea ra-

14 tio, quando mora præcessit litis contestationem. Neque enim æquum est, dilationem respicientem sententiam, liberare victum à fructibus, qui ratione moræ anteà incursæ ad illos tenebatur. l. euidenter. ff. de exception. rei iudicatæ. Sed si sola litis contestatio moram induxerit, tunc intercapedo temporis non solùm dilationem tribuit, sed & lucrum affert. l. si longis. 7. C. de executio. rei iudicat. Quod quidem lucrum directò nõ affert sententia condemnatoria, sed dilatio concessa per legem aduersus exequutionem sententiæ. Neque obijcias, quòd si litis contestatio inducit moram, à fortiori sententia condemnatoria eã debet inducere, vt sentit Curt. Iunior. l. vinum. num. 27. ff. si certum petatur. nã respondetur, quòd sententia quidem cõdemnatoria debitum constituit. l. Iulianus verum debitorem. ff. de cond. indebiti. suspensum tamen sub dilatione legali. l. 2. C. de execut. rei iudicat. Quæ dilatio necessariò excusat à mora. l. si pupillus. ff. de verbor. obligarion. dilatione autẽ cessãte, mora cẽsebitur inducta, ex regula. l. magnã. C. de contrahend. & cõmitt. stipulatio. expressè. Aretin. l. si mora. num. 3. ff. eodẽ. Et iuxta hæc venit explicandus text. l. 3. in fine princip. ff. de vsuris. dum dicit, quòd tempus post sententiam est immune à soluendis fructibus: nam id est verum, quando mora in-

ducitur per ſolam litis conteſtationem: nam tunc lata ſententia, fructus non debentur.l.ſi longis.7.C. de exequutio. rei iudicat.ob rationem de qua ſuprà. Et ad hunc modum eſt explicanda doctrina Bartoli.l.3.§.in hac.num.12.& num.14. ſ.commodati.dum dicit, quòd intereſſe quanti plurimi non debetur durante dilatione legali, nam id limitādum eſt, niſi ratione moræ ante litem conteſtatā incurſæ, prædictum intereſſe inceperit deberi, iuxta.l.3.§.fin.ſ.de action. empti.nam tunc etiam durante dilatione legali, illud debebitur, iuxta diſtinctionē dict.l.3.in princip.ſ. de vſuris & ibi in ſpecie aduertit Fulgoſius num. 6. Item & iuxta prædicta venit explicanda gloſſ. dict.l.3.verb.neque lucrum.ſ. de vſuris. dum illius text. diſtinctionem dicit accipiendam eſſe de fructibus percipiendis; quaſi ad perceptos indiſtinctè con-
15 demnatus teneatur: † nam ex prædictis dicendum eſt, imò & in perceptis eam diſtinctionem locum ſibi vendicare, cū & in illis militent rationes ſuprà aſſignatæ, vt ibi aduertit Fulgoſ. num. 11. Denique ex prædictis colligitur, quòd licèt dilatio, de qua in dict.§.exactio. ſit conceſſa marito, vel eius hæredi miſerationis gratia.l.ſi donaturus.§. fin.ſ.de condict. ob cauſam.& ibi notat Iaſ. num. 9. Bart. l.iuris gentium.§. vt puta.ad medium. ſ. de pactis. Aretin. l. diuortio. §. quod in anno. colum. penult. ad finem. ſ. eodem. Ripa. l. ita ſtipulatus nu. 79. ſ. de verbor. obligatio. tamen cùm hæc dilatio inſit ab initio, antequam in marito, vel eius hærede poſsit conſiderari mora, ea durante, maritus, vel eius hæredes, non tenebuntur ad fructuum reſtitutionē. d.l. 3. in princ. ſ. de vſuris. & eſt expreſſum. l. ſi longis. 7 C. de exequutio. rei iudicat. Aduertendum tamen eſt, ex ſuprà traditis non omnino videri diſſolutam difficultatem ſuprà motam: nam prædicta procedunt, quando condemnatus eſt adhuc dominus rei, licèt reuocabilis: nos autem loquimur, quando rei mobilis dominium ipſo iure translatum eſt in mulierem; quo caſu abſurdum videtur, vt maritus fructus perceptos ex re aliena ſuos faciat, quantumcunque duret dilatio legalis. Sed reſpondēdum eſt, quòd ſi quis nūquam fuit dominus rei, abſurdum procedet: ſed ſi quis fuit dominus rei, & ex diſpoſitione legis deſijt eſſe dominus, non eſt abſurdum, quòd prędictę rei faciat fructus ſuos, ſiipſa lex, quæ ab eo abſtulit dominium, ei ſimul conceſſerit dilationem ad reſtituendū: lex enim ex iuſta cauſa marito hanc cōceſsit dilationem, vt ſuprà oſtendimus, in qua tacitè videtur conceſsiſſe, vt vtilitas interim percipienda ad eum pertineret.l.ſi conſtante.§.quoties.ſ.cod. Bald. authen.& qui iurat. num. 39. in fin. C. de bon. author. iudic. poſsidend. Planè lex ex iuſta cauſa poteſt facere, quòd quis fructus perceptos ex re aliena, quam iuſtè retinet, ſuos faciat, neque teneatur
16 ad eorum reſtitutionem. † gloſſ. authēt. de exhib. reis. §. ſi verò ſemel. verb. ſeruā di: collatio. 5. & ibi Angel. columna. 2. ad finem. Bald. l. conſentaneum. nume. 35. C. quomodo & quando iudex. & conſil. 57. ad hoc num. 1. lib. 4. facit. l. Fulcinius. §. fin. ſ. quib. ex cauſis in poſſeſſ. eatur. & l. pen. in princip. ſ. vt in poſſeſsio. legato. Ex quibus opinio prima optimè remanet defenſa: & ex ea cauendum eſt à Iaſone. l. diuortio. in principio. numer. 19. verſ. ſecundò & fortiùs. ſ. eod. dum dicit, falſò præſupponere DD. hæredes mariti lucrari fructus perceptos durante dilatione legali: quia imò poſt annum tenētur eos reſtituere vxori: nam ex ſuprà traditis conſtat, præſuppoſitum DD. eſſe verum, & magis communiter receptum. Et hæc de prima dubitatione. Succedit igitur ſecunda dubitatio circa ſuprà tradita, vtrùm maritus fructus perceptos durante dilatione legali, liberè faciat ſuos? an verò ex illis teneatur vxorem alere? In qua dubitatione magis

gis communiter approbatur diſtinctio gloſſ. d.l. vnica. §. exactio. verb. reſtituendis. ad finem. quòd aut mulier eſt dives, & ex fructibus immobilium ſtatim reſtituendis tutorum, vel etiā ex fructibus paraphernalium poteſt ſe alere; & tunc maritus, vel eius hæres nihil ei tenebuntur præſtare alimentorum nomine: ſi verò mulier ſit inops, neque aliunde habeat vnde ſe alat, tunc maritus, vel eius hæres tenentur mulieri alimēta præſtare ex prædictis fructibus. Quam reſolutionem probauit etiam gloſſ. 2. l. diuortio. 8. in principio. ſ. eodē. & ibi Bartolus num. 1. & communiter recipi aſſerit Socinus ibidem num. 17. Angelus. §. fuerat. num. 6. Inſtit. de action. Anton. Gomez. l. Tauri. 50. num. 48. & plures alij quos retulit Lara. l. ſi quis à liberis. §. ſi quis ex his. nu. 117. ſ. de liberis agnoſcendis. & Matienço. l. 3. titul. 1. libr. 5. ordinamenti. gloſſ. 2. num. 19. Quibus adde Plotum tracta. de in litem iurando. §. 11. nu. 23. Baptiſtā. l. curabit. num. 86. C. de action. empti. Secundùm quam diſtinctionem cō ſuluit Bald. dict. conſil. 29. libr. 2. Cardin. conſilio. 78. ad finem. & tradit Teſſaurus deciſion. Pedamontana. 43. num. 1. & pro illa videtur text. l. penult. in fine. ſ. vt in poſſeſsio. legator. &. l. curator. in ſua ratione. ſ. de ventre in poſſeſsio. mittendo. Et ex hac communi reſolutione duæ in propoſito colligendæ ſunt concluſiones. Prima eſt, Quòd ſi mulier ſit dives, & habeat vnde ſe alat, neque maritus, neque eius hæres ex prædictis fructibus aliquid tenentur dare vxori. † Et
17 hæc prima concluſio communiter recipitur, vt aſſerunt Socin. dict. l. diuortio. in principio. num. 16. & ibi Iaſon num. 19. verſic. circa ſecundam. & Corraſ. nu. 16. Anton. Gomez. l. Tauri. 50. num. 48. & Matienço. l. 3. tit. 1. libro. 5. ordinamē. gloſſ. 2. num. 27. inquientes, rationem eſſe, quia quando ex diſpoſitione legis debentur alimenta, non debent præſtari ei qui habet vnde ſe alat. l. ſi quis à liberis. §. ſi quis ex his. num. 123. & magis probat Garſias Gallœcus tract. de expenſis. cap. 8. num. 37. & Minſingerius in deciſio. cameræ. centuria. 1. obſeruatio. 64. Teſſaurus deciſio. Pedamont. 43. num. 4. Mouetur per text. l. ſi cùm dotem. §. ſin autem in fœuiſsimo. ſ. eodem. dum probat, mulierem eſſe alendam ex fructibus dotis. Cū igitur dos huic oneri ſubiecta ſit, ſemper cum eodē onere videtur apud maritum reſidere. l. 2. ſ. de aliment. & cibar. legat. Secundò, quia ſi maritus tenetur ex fructibus dotis vxorē alere, & alia onera matrimonij ſuſtinere. l. dotis fructus. 8. in principio. ſ. de iure dotium. l. final. ſ. de doli exceptio. hæres eius, qui mobilia dotis retinet, non debet eſſe melioris conditionis quàm maritus. l. 2. §. ex his. ſ. de verborum obligationib. Sed his non obſtantibus nō eſt recedendum à recepta concluſione; quia cùm lex durante dilatione legali, interuſurium medij temporis concedat marito. l. ſi conſtante. §. quoties. ſ. eodē. vtique fructus liberè debet ſuos facere. Neq; obſtant rationes adductæ in contrarium, quia ad primam reſpondetur. quòd mulier alenda eſt ex dote, dum durat matrimonium: eo enim ſoluto, extincta videtur prædicta obligatio. Baldus. l. quòd in vxorem. nu. 1. C. de negoc. geſt. Ancharran. conſilio. 150. in quæſtione.
num. 4. † Quanuis igitur maritus, vel hę
18 res retineat mobilia dotis intra annum: cùm id faciat ex permiſsione legis, non ob id teneri debent ad alendam vxorē:

cùm per ſolutionẽ matrimonij, ea obligatio fuerit extincta: & eodem modo reſpondetur ad ſecũdam rationem. Ex qua concluſione ita comprobata infertur, cauendum eſſe à Bartolo.l.diuortio. in principio.num.2.ff.eodem. & ibi Bal. colum.2.ad medium. Vincen.colum.7. à Baptiſt.tracta.de priuileg.dotalib.centuria.4.num.11. Ripa.l.ita ſtipulatus.numer.81.ff.de verbor.obligation. dum dicunt, ideò maritum, vel eius hæredem facere fructus ſuos perceptos durante dilatione legali; quia tenetur vxorem interim alere, atque ita ſuccedit regula.l.ſecundùm naturam. ff. de regulis iuris. id enim ex ſuprà dictis confunditur: nam ſi mulier ſit diues, maritus, vel hæres non tenentur ei alimenta præſtare: & nihilominus faciunt fructus ſuos perceptos durante dilatione legali. Infertur ſecundò, cauendum eſſe à Bart.l.diuortio.in principio.num.5.ff.eodẽ. dum quærit, ſi hæres mariti plus percipiat ex fructibus mobilium, quàm conſumat in alimentis mulieris, teneatur vxori id q, ſupereſt reſtituere? Et concludit non teneri: quia quemadmodum maritus, ſi conſtaret matrimonium, prædictos fructus excedentes onera faceret ſuos, idẽ recipiendum eſt in eius hærede; quia adhuc cenſetur durare matrimonium. l. final.C.de bonis maternis. Et quia prout ſi hęres minus percepiſſet, teneretur ſupplere id quod deeſt ad alimenta ex bonis proprijs: ita & id quod excedit, licitè retinebit.l.ſecundum naturam. ff. de regul.iur.& cõmuniter recipitur hæc traditio Bartoli, vt aſſerit Iaſon dict.l.diuortio.in principio.num.25.ad finem. Sed cauendum eſt, quia Bart. præſupponit, quòd hæres mariti fructus perceptos durante dilatione legali, tenetur vxori reſtituere: cuius contrarium eſſe verius, & receptius ſuprà probauimus. Item præſupponit, quòd hæres mariti, durante dilatione legali, tenetur indiſtinctè alere mulierem ex fructibus: & tamen ſi mulier ſit diues, contrarium eſt verius & receptius. Item & hoc admiſſo, adhuc rationes quibus Bartol. mouetur, non ſunt veræ: nam in primis arguit de marito ad hęredem; quæ argumentatio in
19 his terminis eſt inualida: † nam maritus ideò tenetur, quia conſtat matrimoniũ: ſed reſpectu hæredis præſupponitur eſſe iam ſolutum per mortem mariti; quo caſu extincta cenſetur obligatio alendi vxorem, vt ſuprà diximus, & conſequẽter non poteſt videri adhuc conſtare matrimonium, quatenus ad onera matrimonij pertinet, vt aduertit Aretinus l.diuortio.num.4.ff.eodem. Corneus cõſilio.129.num.7.libr.1. Et hinc eſt, quòd maritus tenetur alere vxorem habentẽ bona.l.quod in vxorem.C. de negocijs geſtis. cùm ibi notat. & tamen diuerſum eſt in mariti hærede, vt ſuprà probauimus. Item maritus accipiens vxorem indotatam, tenetur eam alere.l. quod ſi nulla.ſ.de religioſ. & tamen ſoluto matrimonio, hæres ad hoc non cogetur, quia non inuenitur iure cautum: neque enim Doctores eum obligant, niſi quando hæres ex mobilibus retentis vtilitatẽ percepit, vt conſtat ex ſuprà traditis: & in ſpecie aduertunt Alexander.l.diuortio.in principio.num.20.& ibi Iaſon nu. 26.ff. eodem. quidquid contrarium videatur ſentire Bartolus tractat.de alimẽtis.num.48. Baldus conſilio. 58. num.7. lib.2. Denique Bartol.pro conſtanti habet, quòd ſi fructus mobilium non ſufficiant ad præſtanda alimenta vxori, hæres mariti tenetur ſupplere ex bonis proprijs id quod deeſt: quod tamen apertè falſum eſt: cùm enim Doctores eum non cogant ad præſtationem, niſi quia percepit fructus mobilium dotalium, limitata cauſa, limitatum debet produce re effectum.l.cancellauerat.ff.de his quę in teſtamento delentur. & conſequenter non tenebitur præſtare alimenta, niſi quatenus fructus ſufficiunt.l.cũ vnus. 10.§.fin.ff.de alimentis, & cibar.legatis.

&

& ita in hoc Bartoli opinionem improbant Vincent.dict.l.diuortio.in princip. columna.8. poſt medium.& ibi Iaſ. nu. 26. Campeſ.de dote.2.parte. quæſtione 16.num.3. Capicius deciſio.24. num.5. Lara dict.§.ſi quis ex his.num. 124. Matienço.l.3.titu.1.lib.5.ordinamenti.glo. 2.num.29. Neque placet concordia Alexan.d.l.diuortio.num.20. quam ibi probat Socin.num.17. † quòd ſi mulier de-
20 derit dotem marito, locum habeat opinio Bartoli reprobata: ſi verò nulla dos ſit data, procedat opinio contra Bartol. nam prædictæ rationes euincunt, indiſtinctè hæredem mariti non teneri ex bonis proprijs ſupplere alimenta vxoris. Tertiò ex prædictis infertur, cauendum eſſe à traditis per Paulum Caſtrenſ.poſt Angelum.l.diuortio.in principio. num. 6.&.7.ad finem.& §.non ſolùm.num.2. ff. eodem.dum reſoluit, quòd ſi mulier non petijt alimenta ab hærede mariti, vel etiam iure illa petere non poterat, quia habebat aliunde vnde ſe aleret: tũc hæres fructus perceptos durante dila-
21 tione legali, tenetur mulieri reſtituere. Si verò ei præſtitit alimenta pro rata alimentorum, non tenebitur reſtituere: ſi quid autem excedit alimenta, reſtituet: argumento.l.in inſulam. 43.§.fructus.ff. eodem. Quam diſtinctionem in puncto iuris putat veram Alexand.l. diuortio.in principio.num.18.& ibi Claud.columna.2.in principio. Vincent.column. 8.poſt principium. Campeſius de dote. 2.parte.quæſtione.16.num.3. Couarru. de ſponſalib.2.parte.cap.9.num.9. ad finem. Nam & hæc ex ſuprà reſolutis reijcienda ſunt: in primis quia preſupponit, hæredem teneri reſtituere vxori fructus perceptos durante dilatione legali: cuius contrarium ſuprà probauimus: ac proinde ſiue hæres præſtiterit alimenta vxori, ſiue non præſtiterit, nunquam prædictos fructus tenebitur reſtituere: vt aduertit Lancelot. Decius dicta.l.diuortio.columna.2. ad finem. & conſequenter ſi quid ſupereſt vltra alimenta, retinebit: quidquid contrarium dicat, Doctores ſentire Vincent. dict.l.diuortio.columna.8.& num.11.ad finem. Illud certiſsimum eſt, quòd ſi dos non ſit reſtituenda mulieri, ſed alteri, iuxta terminos.l.vnicæ.§.accedit.C. de rei vxor. actione. hæres mariti mobilia dotis retinebit intra annum, neque ex fructibus interim perceptis aliquid ei reſtituet; quia huius reſpectu ceſſat ratio Doctorum, quòd maritus tenebatur alere vxorem: quod ſentit gloſſ.hîc.verbo, neque cogitur. Bartolus num.10. Alexand. nu. 17. Socinus num.16. Ripa num.33. Aretinus conſilio.98.num.1. Ampliando, vt hîc per Ruinum num.4. quidquid contrarium pro conſtanti habeat Zaſius libro.2.ſingularium reſponſor.cap.3. numer.12.ad finem. Quinimò hoc caſu cùm hæres mariti nihil percipiat ex dote mulieris, cùm non ei, ſed extraneo ſit reſtituenda, minimè tunc ex fructibus perceptis tenebitur eam alere. Lara d. §.ſi quis ex his.num.120. † neque etiam illum, cui prædicta dos reſtituenda eſt; quia id iure cautum non inuenitur, vt ſtatim dicemus. Limitabis tamen prædicta, ſi mulier fuerit prægnans, nam tunc ventris nomine ſunt ei alimenta præſtanda, quantumcunque dotem habeat, & diues ſit.l.1.§.mulier autem.ff.de ventre in poſſeſſionem mittendo. quia non tam ei, quàm illi qui in vtero eſt, videntur præſtari. l.curator. ff. de ventre in poſſeſſionem mittendo.& ita limitat Romanus.l.diuortio.in princip.nu. 15. & ibi Socinus num.16.ad finem. Anto. Gomez.l.Tauri. 50. num. 49. ad finem. Lara dict.§.ſi quis ex his.num.116. Matienço.l.3.titulo.1.libr. 5. ordinam.gloſ. 2.numer.33. Et hæc de prima concluſione. Succedit igitur ſecunda, Quòd ſi mulier ſit inops, neque habeat aliunde vnde ſe alat, tunc maritus, vel hæres ex fructibus perceptis durante dilatione legali, & ſic intra annum, tenen-

tur eam alere: quam asserit receptam Socin.dict.l.diuortio.inprincipio.num. 17.& ibi Corras.num.15.Iason.§.fuerat. num.23.Institu.de actionib. Catellian. in memorabilibus.verbo,dos soluto matrimonio.Hippolytus Riminaldus consilio.451.num.26.libr.4.Rebuff.1. tom. ad leges Gallicas.titu. de sententijs prouisionalib.articul.3.glos.1.num.10.Anton.Gomezius.l.Tauri.50.numer.48.& plures quos refert Lara dict. §. si quis ex his.num.117.& Pinel.l.fin.num.6. C.de bonis maternis. & Tessaurus decisione Pedamontana.43.num.1.Matiençoo.l.2. tit.9.lib. 5.ordinamenti.glos.1.num.10. defendit Zasius lib.2.singularium respõ sor.cap.3.à num. 9. Et secundùm istam opinionem consuluit Bald. consilio.92. libr.2.Cardinal.consil.78.ad finem.Paulus consilio.428.numer.3.libr.2. Et colligitur ex.l.penultim.ff. vt in possession. legator.& ex ratione.l.curator.ff. de ven tre in possessionem mittendo. Contrariam tamen opinionem, imò quòd neque hoc casu, maritus,vel eius hæres teneantur ex fructibus perceptis durante dilatione legali,alimẽta præstare vxori,tenent Cyn.& Petrus quæstione. 6.l. vnica.§.exactio. C. de rei vxor. action. Rofredus quæstio.Sabbatina.27.nu.10.
22 quia id iure cautum non reperitur: † & quia certum est, debitorem non teneri alere creditorem, quantumcunque inopem.l. Fulcinius. in principio.ff. quib. ex causis in possession.eatur. Et quia cùm mulier habeat actionem dotis, quã possit vendere,& inde se alere,nunquã potest dici inops. Quam opinionem in pũcto iuris esse veriorem asserit Panor.cõs. 39.num.5.lib.2. Sed his non obstantibus, non est recedendum à cõmuni sententia;quia legẽ deferẽtẽ lucrũ fructuũ marito intra annum,non est verisimile de hoc casu intellexisse, quo mulier esset inops,neque posset se alere nisi ex dote:arg.l.2.C. de patrib.qui filios.& l.1.ff. de offic.Consulis.& quia, vt inquit Bal.
23 auth.& qui iurat.nu.39.ad finem.C. de bon.author.iudic.alimenta hoc casu nõ præstantur vxori ratione moræ,sed quia dos est proprium patrimonium mulieris.l.3.§.sed vtrùm.in fine.ff. de minor.& iniquum esset,eam nõ posse se alere ex
19 sua dote,si alia bona non habeat: vt in simili tradit Bart.l.maritum.num.4.ff. eo. & conferunt tradita per Guillielm. cap. Raynuntius.verb.& vxorem. decisio. 5. à num.244. Neque obstant rationes cõtrariæ opinionis: nam ad primam respõdetur, satis prædictam cõclusionem deduci ex æquitate naturali, & iuris ratione;quod sufficit.l.scire oportet.§. sufficit.ff. de excusat.tutorum. Non obstat secunda, quia debitor retinet bona propria;ex quibus non tenetur præstare alimenta creditori: nos autem loquimur in dote,cuius dominium, soluto matrimonio translatum fuit in vxorem.l. in rebus.30.C.de iure dotium. vnde æquũ est,ex sua dote alimẽ neq; cogi debet actionem vendere, si ex fructibus potest alimenta percipere: argu. l. Imperator. in fine.ff. ad Trebellian.&.l.si is qui.ff. de cessio.bonorum.Et ex hac opinione ita defensa infertur annotatio ad tradita per Bartolum.l.si cõstante.§. quoties. nu. 9. ff.eodem.dum tenet,quòd lucrum habitum ex pecunia dotali, mariti hæres nõ tenetur restituere vxori post finitam dilationem legalem: cuius opinio communiter recipitur, vt suprà diximus: nam id declarandum est, vt si mulier sit inops; neque possit aliunde se alere, tunc hæres mariti cogetur ex lucro pecuniæ eã alere, quia militat ratio de qua suprà. Et in his terminis potest procedere opinio tenentium contra Bar. † vt est Imol. l. diuortio.in princip.colum.2.ff.eod.Alexã. consil.27.num.6.in fine.lib.4.Anto. Gomez.l.Tauri.50.num.47.Anton.Capic. decisio.24.num.3.&.4.Matiençoo.l.3.tit. 1.lib.5.ordinamenti.glos.2.nu.21. Sed ad perfectam explicationem huius conclusionis, videndum est, quando mulier dica

dicatur inops, ita vt hæc conclusio verificari possit? Et Aretin.cons.98. nu. 3.eã dici inopẽ existimat,quæ non habet parentes, vel alios qui iure obligati sint ei præstare alimẽta:allegat Bart.l. quod in vxorẽ.in fin.C.de negoc.gest.& subscribit Rebuf.1.tom.ad leges Gallicas.tit.de sentent.prouisionalib.arti.3.glo.1.n.12. Sed hæc declaratio vera nõ est: cũ enim mulier possit cogere hæredes mariti, vt ex sua dote sibi alimẽta ministrẽt, cessat obligatio parentũ,& aliorum,quæ merè subsidiaria est.l.si quis à liberis.§.sed si filius.ff.de liber.agnosc.& ita post Salic. tenet Alex.l.diuortio.in princip.nu.16.& ibi Socin.num.17.Vincen.nu.11.Ruin. num.3.ff.eod. Campes. de dote.2.parte. q.16.num.1.Socin.consil.64.nu. 3.libr. 4.Capic.decis.24.num.7.& in fine.Matiençoo.l.3.tit.1.libr.5.ordinamenti. glo. 2.num.22. Neque obstat ratio Aretini, deducta ex doctrina Bart.l. quod in vxorem.ad finem.C.de negoc. gest.nam in primis respõderi potest, eam doctrinam Bart.non esse veram,quia maritus tenetur alere vxorẽ,etiam indotatam,quanuis patrem habeat: vt esse receptum asserũt Socin.consil.64.in fine.lib.4.Lara.l.si quis à liberis.§.si quis ex his.nu.32.ff. de liber.agnoscẽd.adducentes authoritatẽ Saliceti.l.vnica.§.exactio.num.31.C.de rei vxor.actio. Sed non placet hæc respõsio:nam imò opinionẽ Bart.d.l.quod
28 in vxorem.probat Paul.ibi num.3.& alij communiter.Angel.§.fuerat.num.9.Institut.de action.Vel pro concordia dicendum est, quòd aut vxor præstat operas marito; & sine dubio maritus tenetur eam alere pro operis, quantumcun-
24 que vxor parentem habeat: † aut vxor non præstat operas marito, quia fortè est infirma; & tunc si non attulit secum dotem,ex cuius fructibus possit se alere, pater cogendus est ei alimenta præstare,non autem maritus:ex Bartolo dict l. quod in vxorem. vbi Alexand. in fine ita resoluit. Vnde inferendo ad nostrum casum, cùm vxor hæredibus mariti teneatur præstare operas, prout tenebatur marito,vt statim dicemus,meritò eis potiùs, quàm patri mulieris, incumbit onus alendi. Item cùm maritus dotẽ non acceperit,& propter infirmitatem vxoris,operis illius vti non possit, æquũ est,onus alendi potiùs parenti mulieris incumbere: sed quando ipsa dotem secum attulit, ex cuius fructibus ali possit, si propter dilationem legalem ei dos statim non restituitur, æquius est eam ali per illos qui dotem suam retinent. Et in his terminis loquitur Salicet. dict. §.exactio. numer.31. Veriùs ergo dicetur in nostro proposito, eam mulierem dici inopem,quæ ex redditibus aliorum bonorum non potest congruè se alere: tunc enim id quod deest, æquissimum est, ex fructibus dotis propriæ suppleri, vt tradit Socinus.l. diuortio. in princip. num.19.ff.eodem.& post alios Plotus tractatu de in litem iurando.§.11.num.23. Aymon consilio.199.numer. 6. Menochius consil.81.num.fin.libr.1.Cui autẽ incumbat onus probandi hanc inopiã, tradit Tessaurus decisio. Pedamontana 43.numer.5.Adde in hac materia,quòd casu quo mulieri inopi hæres mariti cogatur alimenta præstare, & illa compelletur operas hæredi præstare: glos.fin. l.sicut.ff. de oper.libertorum.Bartol. l.diuortio.in principio.num.3.ff.eodem.receptus,vt ibi asserit Alexand.numer.28. Aretinus num.3.ad finem.Claud. colũ. 3.ad finem.Vincent.num.16. Bart. tractat.de alimentis.num.48.Bald.consilio 86.num.1.lib.2.Anton.Gomez l.Tauri 50.num.48.vers.adde tamen.Ruin.consil.35.num.8.lib.2.Adeò quòd si nõ præstat operas,valor ipsarum ei possit deduci ex alimentis præstandis.Barto.l.diuortio.in principio.num.4.in fine.ff.eo. Angel.§.fuerat.nu.6.Institu.de action. Capicius decisio.24.nu.10. Prædictã tamẽ cõmunem traditionẽ impugnat Lara.l. si quis à liberis.§.si quis ex his. num.162.

ſ. de liberis agnoſcendis. ea ratione, quia hęres mariti ideò cogitur alere mulierem inopem, quia cùm percipiat fructus mobilium dotis, æquum eſt, onus alendi ſubire. l. ſecundùm naturam. ſ. de regulis iuris. pro alimentis igitur, quæ neceſſariò præſtat, nihil ab vxore exigere poteſt. l. ſi arrogator. s. de adoption. l. ab eo. C. de fideicommiſ. Sed defendendo Communẽ, huic rationi facilè reſpõ
25 detur, † quòd lex ſimpliciter defert lucrum hæredi mariti intra annum, à die ſoluti matrimonij. l. ſi conſtante. §. quoties. ſ. eodem. Cùm igitur ex lucro ſibi ſimpliciter delato, cogatur mulieri inopi alimenta præſtare, iuſtè poteſt ab illa exigere operas. gloſſ. fin. dict. l. ſicut. ſ. de operis libertorũ. Sed videndum eſt, quas operas vxor hæredi mariti teneatur præſtare? & gloſſ. fin. d. l. ſicut. dum generaliter operarum meminit, videtur ſentire, quòd officiales, & artificiales teneatur præſtare: & ita ſecurè Paul. l. diuortio. in princip. num. 10. ſ. eodẽ. Bald. l. aſſiduis. num. 4. & ibi Angel. num. 3. C. qui potior in pignor. habeantur. ſubſcribit Andre. Sicul. conſil. 63. num. 14. libr. 2. Capicius deciſio. 24. num. 10. & aſſerit receptum Aretin. l. diuortio. in prin. nu. 3. ad finem. ſ. eod. Contrariam tamẽ opinionem, imò quòd teneatur mulier operas tantùm officiales præſtare, non autẽ artificiales, poſt multos aſſerit receptũ Lara d. §. ſi quis ex his. nu. 160. & Anton. Queſada in tractat. diuerſarum quæſtionum iuris. cap. 25. num. 5. Sed vtique fal luntur: nam Bart. l. diuortio. in princ. nu. 3. ſ. eodem. & clariùs. l. Gaio. §. Imperator. ad finem. ſ. de aliment. & cibar. legatis. diſtinguit, vtrùm alimenta debeantur ex diſpoſitione legis, vel diſpoſitione teſtatoris. Primo caſu vult, percipientem alimenta teneri operas etiam artificiales præſtare. In ſecundo autem caſu tantùm obſequiales. Et hanc eſſe communem diſtinctionem aſſerit Gratus conſil. 87. ad finem. lib. 2. & Paul. de Mõ tepico. l. Titia cum teſtamẽto. §. fin. nu. 162. ſ. de legat. 2. (quanuis eius litera videatur corrupta.) Vnde & vxor, quã ex diſpoſitione legis maritus tenetur alere, debet exhibere marito etiam operas artificiales: vt ſentit gloſ. fin. d. l. ſicut. ſ. de oper. libertor. & glo. 2. l. ſi vxorem. C. de cond. inſertis. gloſ. cap. quod Deo. 33. q. 5. ſentit Bartolus. l. Gaio. §. Imperator. in fine. s. de alimentis & cibar. legatis. Baldus. l. 1. num. 7. & ibi Salicet. num. 3. Iaſ. num. 2. C. de legatis. Rota antiquior de donation. inter virum & vxorem. num.
26 3. in collectis per Biſnegrum. †. Palac. in rubric. §. 50. num. 33. Xuarez titulo, De los pleytos. num. 12. Afflictis deciſio. 44. num. 30. Auenda. reſponſo. 8. num. 8. Et hanc eſſe communem opinionem aſſerit Aretin. l. diuortio. in princip. num. 3. in fine. ſ. eod. & Corne. l. 1. num. 1. ad finem. C. de bon. quæ liberis. Contrariam tamen opinionẽ, imò quòd tantùm operas officiales marito vxor teneatur præſtare, non autem artificiales, latè probat Antonius à Prato inter conſilia Alexandri, conſilio. 133. libro. 4. per totum. ad quem ſe refert Tiraquellus. l. 1. connubiali, gloſſ. 1. numero. 2. Idem tenet Capra conſilio. 72. numer. 15. Gerardus ſingular. 99. numer. 4. & idem poſt alios latè probat Lara. l. ſi quis à liberis. §. ſi quis ex his. à numer. 226. ſ. de liberis agnoſcendis. & Queſada de diuerſis quæſtionibus iuris. cap. 25. numer. 5. Baeça de debitore inope. cap. 3. numero. 16. ad finem. facit. l. penultima. ſ. de obſequijs. Sed reſoluendum eſt, quòd ſi fructus dotis non ſint ſufficientes ad alendam vxorem, tunc ſine dubio vxor operas artificiales tenetur præſtare marito; vt tradit Panormitanus cap. literas. numero. 28. de reſtitutione ſpoliatorũ. quem ſequitur Gerardus ſingulari. 99. in fine. Xuarez titulo, De los pleytos. numero. 14. Palacius repetition. cap. per veſtras. 3. notabili. §. 20. numero. 3. folio 208. Baeça de decima tutoris. cap. 2. nu. 12.

n. 12. in fin. & de debitore inope. c. 3. n. 17. Sed etſi fructus ſufficientes colligantur ex dote, adhuc verius eſt, quòd operas domeſticas artificiales teneatur præſtare, vt quæ conſiſtunt in filãdo, vel texendo. Vnde Bald. conſi. 176. Cęcilia. num. 4. lib. 1. inquit, quòd mulier tenetur præſtare marito operas obſequiales, & familiares. l. ſicut. cum glo. ſ. de oper. libertorum. ſed pro marito non tenetur negociari, neque operas præſtare, quæ ſint extra domeſticas: ita clarè ſentit Bal. l. ſi vxorem. num. 6. C. de conditio. inſertis. quem ita interpretatur Alciat. de prę ſumptio. regul. 3. præſump. 26. num. 4. & in effectu Ripa reſponſo. 124. numer. 4. Deci. conſil. 81. num. 4. & ita de conſuetudine obſeruari aſſerit Fulgoſ. l. ſi mulier. §. 1. num. 3. s. de donatio. inter virũ. Palac. rep. rubric. §. 45. num. 4. in fine. Et ad hunc modum debet componi alia controuerſia DD. nam Alciat. reſponſo 243. num. 6. aſſerit, filium famil. operas etiam artificiales teneri præſtare patri: cuius contrarium reſoluit Baeça de decima tutoris. cap. 2. num. 12. & Lara. l. ſi quis à liberis. §. ſed ſi filius. num. 137. ſ. de liber. agnoſcend. Sed ex ſuprà traditis
27 concordandæ ſunt opiniones. † Et ex his ita deductis colliges, magnam eſſe differentiam, vtrùm alimenta debeantur ex diſpoſitione legis, vel ex diſpoſitione teſtatoris? Nam primo caſu percipiens alimenta tenetur operas, etiam artificiales præſtare, declarando, vt ſuprà: ſed quando ex diſpoſitione teſtatoris, tunc percipiens nullas operas præſtare tenetur. l. libertis quos. §. 1. ſ. de alimen. & cibar. legatis. niſi teſtator iubeat legatarium alimenta percipere in domo teſtatoris: nam tunc quia teſtator in fauorem hæredum id videatur iuſſiſſe, tenebitur legatarius operas officiales præſtare: non autem artificiales. Bartol. l. Caio. §. Imperator. ad finem. ſ. de alimentis & cibar. legatis. eleganter Baldus. l. 1. num. 7. C. de legatis. & ibi Salicetus numer. 3. Iaſon num. 2. Alexand. conſil. 100. nu. 1 libr. 1. Dilectus de arte teſtandi. cautel. 56. num. 1. tit. 6. Corne. conſil. 184. num. 10. libr. 3. Corraſ. l. diuortio. in principio. num. 16. ſ. eod. Et quanuis Andre. Sicul. conſil. 63. num. 14. libr. 2. teneat, hoc caſu legatarium teneri præſtare etiam operas artificiales, verius eſt contrarium, vt conſtat ex mente ſuprà allegatorum: & aduertit Paulus de Montepico. l. Titia cum teſtamento. §. fin. num. 162. ſ. de legatis. 2. Niſi eum ſalues in caſu de quo notabiliter agit Capra conſilio. 72. nu. 17. Adde & aliam differẽtiam, quòd habens alimenta ex diſpoſitione legis, tenetur habitare in eâdem domo, in qua habitat ille qui alimenta præſtat: & ideò mulier inops, quæ intra annum percipit alimenta ab hærede mariti, tenetur habitare in eâdem domo, in qua ipſe habitat: quia ſic facilius erit hæredi præſtare alimenta, vt poſt Speculator. titul. qui filij ſint legitimi. num. 30. tradit Paul. l. diuortio. in princip. num. 9. ſ. eodem. & ibi Bald. colum. 2. poſt medium. Angelus. §. fuerat. num. 6. Inſtit. de actio. Corne. cõſil. 129. num. 13. lib. 1. A Emilianus conſ. 146. num. 13. declarando tamen, vt per Nattam conſilio. 387. num. 5. lib. 2. Et tamen ſi alimenta debeantur ex diſpoſitione teſtatoris, non tenetur legatarius in eâdem domo habitare cum hærede teſtatoris: † ſed alibi moranti alimenta
28 exhibenda ſunt. l. 4. §. final. ſ. de alimentis & cibar. legatis. l. cùm hi. §. vult igitur. & ibi Angelus. s. de tranſactionibus ſubſcribit Franciſcus Marcus deciſion. 323. numero. 5. & aſſerit receptum Lara dicto. §. ſi quis ex his. numero. 201. Aymon conſilio. 205. numero. 2. quidquid contrarium reſoluat Menochius libro 2. de arbitrarijs. caſu. 170. numero. 9. niſi teſtator expreſſè declarauerit, quòd in domo hæredis præſtanda eſſent alimenta: nam tunc inuitus non cogeretur hæres in alio loco illa præſtare. l. q d legatur. s. de iudicijs. Horoſcius. l. cùm hi. §.

hi. §. vult igitur. num. 5. ff. de transactio. hæres tamen volens, etiam inuito legatario, poterit in alio loco alimenta præstare: nam cùm ea adiectio, quòd præstaretur in domo, videatur facta in fauorẽ hæredis, iuxta tradita per Bart. l. Caio. §. Imperator. ff. de alimẽt. & cibar. legatis. poterit is fauori suo renuntiare l. pen. C. de pactis. in specie Ruin. consil. 45. nu. 4 lib. 2. quidquid repugnet Angel. tract. de testamẽtis. gloss. 45. num. 1. Et iuxta hæc veniunt explicanda tradita per Bartolum. l. diuortio. in principio. num. 4. ff. eodẽ. dum concludit, mulierem cui præstanda sunt alimenta per hæredẽ mariti, non teneri cum eo cohabitare in eâdẽ domo, sed quòd alimẽta ei præstanda sint, vbicunque habitauerit: allegat l. 4. §. fin. ff. de alimẽtis & cibar. lega. Quæ tamẽ loquitur in alimentis debitis ex dispositione testatoris, vt aduertit Iason d. l. diuortio. num. 25. in quibus terminis vera est Bart. conclusio, ex eodẽ. l. libertis. 1. §. Lutius. in fine. ff. de alimẽtis & cibar. legatis. & nihilominùs Iason asserit id quod Bart. vult, esse receptum communiter: quod etiam asserit Vincen. ibi num. 17. Capicius decisione. 24. num. 8. Matiẽ. l. 3. tit. 1. lib. 5. ordin. glo. 2. nu. 23. Lara. l. si quis à liberis. §. si quis ex his. nu. 201. ff. de liber. agnoscẽ. Sed verius est, ꝙ quando mulieri præstanda sunt alimenta ex dispositione legis, præstãda ei sunt in domo hæredis, iuxta suprà tradita: & quia cùm hæres ad hanc præstationem succedat loco mariti, prout maritus tantùm tenebatur illa præstare vxori in domo sua, vt notabiliter probat Speculat. titulo, qui filij sint legitimi. num. 31. ita etiam hæres eius loco succedens, illa tã tùm præstabit in domo sua. Bald. authẽ. hoc locum. num. 3. C. si secundò nupserit mulier. faciunt bene tradita per Ruinum consil. 45. num. 6. & in fine libr. 2. †

29 Si sanè mulier commodè, vel honestè non posset habitare cum hærede mariti, tunc in alia domo moranti præstanda essent alimenta; facta tamen diminutione pretij operarum, quas mulier hæredibus mariti tenebatur præstare: si in eâdem domo habitaret, iuxta suprà tradita: & ita in specie Baldus dict. l. diuortio. columna. 2. ante finem. & ibi Paulus num. 10. Quinimò & Bartol. ibi num. 4. bene expensus idem sentit, & subscribit Aretinus ibidẽ column. 2. in princip. & Vincent. num. 17. Paulus consil. 428. num. 3. libro. 2. Capicius decisione. 24. numero. 10. & prosequitur Lara dict. §. si quis ex his. à num. 179. & Rolandus consilio. 89. num. 14. libro. 3. Neque in hoc articulo placet consideratio Baldi consilio. 58. num. 7. libro. 2. quòd si alimenta præstentur in domo mariti, tunc debẽt præstari eo modo, quo viuo marito præstabantur: si autem extra domum mariti, tunc præstabuntur secundùm dotis quantitatem: verius enim est, quòd hæres mariti nunquam tenetur præstare alimenta mulieri, nisi secundùm quantitatem dotis: imò secundùm quantitatem fructuum, quos ex mobilibus percipit: vt est de mente Doctorum dict. §. exactio. Adeò quòd si illi non sufficiant ad præstationem alimentorum, non teneatur hæres ex suo supplere, vt suprà diximus. Ex quibus inutilis redditur cautela Baldi. authentic. & qui iurat. num. 39. ad finem. C. de bon. author. iudic. quòd si fructus mobilium non sufficiant ad præstationem alimentorum, hæres ante annum mobilia restituat vxori: nam dilationi in fauorem suum inductæ renuntiare potest, iuxta regulam. l. penult. C. de pactis. extollit Alexan. l. diuortio. in principio. numero. 21. ff. eodem. & ibi Pontan. num. 17. Iason. l. qui Romæ. in princip. num. 6. ff. de verbor. obligation. Gregor. l. pen. tit. 11. part. 4. verbo, Vn año. ad medium. Anton. Gomez. l. Tauri 50. num. 48. in. 3. limitatio. Matiẽço. l. 3. tit. 1. lib. 5. ordina. gloss. 2. nu 31. nã ex prædictis resoluendum est, dictum quidem esse in se verum; cautelam autẽ esse su-

perfluam: cùm hæres nunquam teneatur præstare alimenta mulieri vltra quã
30 titatem fructuum perceptorum. † Infertur etiam annotatio ad dictum Cyni l. vnica. §. exactio. q. 6. C. de rei vxor. actio. quòd curent hæredes tantã quantitatẽ mobilium restituere vxori, vt ex illorum fructibus possit se alere: tunc enim securè lucrabuntur fructus ex reliquis mobilibus, durante dilatione legali: & sequitur Alex. d. l. diuortio. in princip. nu. 18. & ibi Ruin. à num. 1. asserens, hoc esse magis de mente iuris: & sequitur Lara d. §. si quis ex his. num. 121. Matiẽço. l. 3. titul. 1. lib. 5. ordinamẽti. glos. 2. num. 32. Sed & hoc dictum paruam vtilitatem affert hæredi: nam cùm secundùm quantitatem fructuum teneatur alimẽta præstare, nihil interest, quòd prædictam restitutionem mobilium faciat, vel omnes retineat, & ex illis alimenta præstet. Si sanè immobilia etiam sint in dote, curet maritus hæres ea statim restituere: nam si ex illorum fructibus mulier possit se alere, cessabit obligatio hæredis, & securè fructus mobilium suos faciet, vt aduertit Corneus consil. 129. num. 7. lib. 1. Vtilior igitur erit cautela, quam tradit idẽ Bald. dict. auth. & qui iurat. num. 39. in fine. ꝙ si hæres velit se liberare à molestia præstandorum alimentorum, restituat statim mobilia vxori, deducto interusurio medij temporis, iuxta l. si constãte §. quoties. ff. eodem. subscribit Alexan. dict. l. diuortio. num. 21. ad finem. & ibi Lancelot. Dec. colum. 2. verficu. quid autem. Vincent. numer. 12. Iason. l. stipulatio ista. §. inter certam. num. 1. ad finem. ff. de verborum obligationib. Catellian. in memoralib. verbo, dos soluto matrimonio. Antonius Gomezius. l. Tauri. 50 num. 48. verficul. tertio. Lara d. §. si quis ex his. numer. 133. quidquid reluctetur Claudius dict. l. diuortio. colum. 2. post medium. Sed vltra alios aduertendum est, quòd ex hoc interusurio medij temporis debet deduci id quod hæres mulieri dare tenebatur alimẽtorum nomine, si statim non restituisset: vnde etiã & prædicta cautela inutilis redditur. Ad complementum autẽ istius articuli aduertendum est, hanc cõclusionem procedere, quando in dote non sunt immobilia: nam si sint, cùm illa statim sint restituẽda, non potest vxor dici inops; & sic non est alẽda per hæredẽ mariti, Corneus consil. 129. num. 7. libr. 1. Quesada de diuersis quæstio. iuris. cap. 25. nu. 17.

31 † Itẽ deberi hæc alimẽta vxori inopi, dũ viuit: nam ea mortua, non debẽtur eius hæredi quantumcunque inopi: nã vxori dantur alimenta propter reliquias matrimonij: argumen. l. 2. ff. de actio. rerum amotarum. & l. fin. C. de bon. mater. Baldus consil. 86. nu. 1. libr. 2. Matiẽço. l. 3. titul. 1. lib. 5. ordinamen. glos. 2. num. 20. ad finem. Quæ ratio cessat in hærede, & ideò respectu hæredis vxoris, restituere debens plenè debet frui dilatione legali, iuxta l. si longis. 7. C. de exequution. rei iudicatæ. quod ita sentit gloss. 2. l. diuortio. 8. in principio. ff. eodẽ. & ibi expẽdit Paul. num. 5. & asserit receptum Iason ibidem. num. 23. Qua etiam ratione concludit Aretin. consil. 89. num. 1. & 2. quòd si dos sit restituenda patri mulieris, vel extraneo, iuxta terminos. l. vnicę. §. accedit. C. de rei vxoriæ actione. prædicti non sunt alendi intra annum, etiã si inopes sint: subscribit Antonius Gomezius. l. Tauri. 50. numero. 48. nam & dilatio legalis, de qua dict. l. vnica. §. exactio. soli marito, vel hæredi, qui illius repræsentat personam, conceditur, non autem alteri personæ, quæ dotem debeat restituere. Panorm. consil. 19. in fin. libr. 2. Et à fortiori, si mulier durante dilatione legali alteri nupserit, liberabitur hæres mariti ab obligatione eam alendi; quia iam videtur habere vnde se alat, cùm nouo marito incumbat onus eam alendi. l. quòd si nulla. ff. de religiosis. & ita Bartol. consilio 128. num. 1. Ias. §. fuerat. num. 25. Instit.

de

de action. Alexand. consil. 141. nu. 6. lib. 5. Aymon cons. 912. num. 5. Viuius lib. 2. communiũ. opinione. 320. ad finẽ. nisi secundus maritus sit inops, & non habeat vnde vxorem alere possit. Couarr. de sponsalib. 2. parte. cap. 3. §. 9. num. 10. quem ita intelligit Matiençolib. 3. titul. 1. lib. 5. ordinam. glos. 2. num. 34. Quibus adde Bald. consil. 86 punctus. nu. 1. lib. 2. Vel etiam quando mulier secundo marito promisit dotem, & quia eam nõ præstat, per illũ expellitur, iuxta. l. fin. C. ad Velleian. nam tunc ne expellatur, potest petere alimẽta ab hærede primi mariti: & vide Rebuff. 1. tom. ad leges Gallicas. tit. de sententijs prouisionalib. artic. 3. glos. 1. numer. 12. Sed quid si mulier inops, quæ potuit petere alimenta durante dilatione legali, tacuit, & omisit petere alimenta? Vtrùm post annum præ-
32 terita alimẽta petere possit? † Et Paul. l. diuortio in princip. num. 6. negat mulierẽ præterita alimenta petere posse, cùm rei euentus iudicauerit, eam aliunde potuisse alere se: quam Pauli opinionem retulit Alexand. ibi num. 29. addens, quòd tamen contrarium voluit Bald. l. de alimẽtis. in fine. C. de transactio. ipse nihilominus opinionẽ Paul. magis probat. quod etiam faciunt Vincentius ibi nu. 11. Iaſ. nu. 21. Claud. col. 2. post princip. Capic. decision. 24. num. 9. Tessaurus decisio. Pedamon. 44. num. 1. Gamma decis. 62. num. 4. Padill. l. de alimẽtis. num. 14. C. de transaction. Addit tamẽ Paul. suprà relatus, quòd si mulier petijt alimẽta ab hęredibus mariti, & quia illi non præstiterunt, sumpsit mutuam pecuniam pro se alenda, tunc poterit alimenta præterita petere, quia cessat ratio, de qua suprà: & videtur text. l. fin. ff. de in rem verso & est doctrina Bart. l. libertis quos. §. 1. num. 3 ff. de aliment. & cibar. legat. & subscribunt relati per Neuizanis consilio. 74 num. 3. & per Menochium consilio. 7. num. 18. & consilio. 81. num. 61. libr. 1. Anton. Gomez. l. Tauri. 50. num. 48. versicul. quartò. & Matiẽço. l. 3. tit. 1. libr. 5. ordinamẽti. glos. 2. nu. 25. Sed est aduertẽdum, quòd Bald. cons. 58. num. 7. libro. 2. existimat, q licèt mulier inops sit alita per fratrem, nihilominùs hæredes mariti tenebuntur alimenta præstare; quia satis est, quòd alimenta eorum nomine non receperit: quod & voluit Bald. d. l. de alimentis. in fine. C. de transactionib. & tanquam receptum probat Lara. dict. §. si quis ex his. num. 138. Sed prima opinio longè verior est: nam cùm hæres mariti debeat hæc alimẽta in subsidium, quando mulier aliter se alere nõ potest, si aliunde sit alita, cessat obligatio hæredis: argument. l. si quis à liberis. § sed si filius. ff. de liberis agnoscendis. ac proinde si per fratrem, vel alium, causa pietatis sit alita, non potest habere recursum aduersum hæredem mariti nomine alimentorum. Poterit sanè admitti opinio Bald. in duobus casibus: primus est, quando mulier petijt alimenta ab hærede mariti, & sic per interpellationem eum in mora vera constituit, iuxta regulam. l. si ex legati causa. ff. de verbor. obligationib. nam licèt posteà per fratrem, vel alium causa pietatis sit alita, potest nihilominus petere alimenta ab hærede mariti: cùm enim tẽpore petitionis constet, non habuisse vnde se aleret, constituta iam obligatio dissolui non debuit, ex eo quòd causa pietatis posteà
33 ab alio obtinuit alimenta: † quod ita sentit Baldus consilio. 58. num. 7. libr. 2. Decius. l. de alimentis. num. 6. C. de transactionib. Similiter licèt Paulus d. l. diuortio. nume. 6. & alij suprà citati senserint, quòd non sufficiat hæc interpellatio, nisi simul accipiat pecuniam mutuam pro se alenda, verius est, quòd sufficiat interpellatio, prout sine dubio sufficit, quòd sumpserit mutuam pecuniam pro se alenda: neque enim potest videri habuisse vnde se aleret, cùm tantundem debeat, vt est text. l. final. ff. de in rem verso. Bartolus. l. libertis quos. §. 1. nu. 3. ff. de

alimentis & cibar. legatis. Secundò saluari potest dictum Bald. in alimentis debitis ratione contractus, vel testamenti, & sic quæ peti poterant iure actionis: hæc enim semper peti possunt, quantũcunque legatarius, vel contrahens, aliũde habuerit alimenta. l. de alimentis. C. de transactio. & ibi Dec. numer. 5. Padilla numer. 13. Adeò quòd etsi ante petitionem decedat, tamen actionem ad hæredes transmittet. l. 3. ff. de alimentis & cibar. legatis. tradit Gigas de pensionibus, quæstion. 52. numer. 5. Neque est omittendum, quod circa dictum Paul. de quo suprà, aduertit Iason. dict. l. diuortio. numer. 21. quòd ipse & sequaces præsupponunt, mulierem posse sibi præiudicare circa alimenta, scilicèt, si non interpellauerit hæredem, & causa pietatis per alium sit alita: quod tamen (secundùm eum) repugnat dicto Bald. cap. iurauit. numer. 6. de probatio. quòd mulier non potest renuntiare alimentis dotis; quia sunt appendices ipsius dotis: subscribit Iason. l. cum hi. in princip. numer. 2. ff. de transactio. Dec. dict. l. de alimentis. num. 6. Sed facilè respondetur, quòd mulier in casu de quo suprà, propriè non renuntiat alimentis: sed quia adhuc non constat, vtrùm hæres obligatus sit ad eam alendam; quia oportebat constare eam non habere vnde se aleret: cùm igitur posteà se aluerit, constat, quòd à principio hæres ad eam alẽdam non tenebatur, & sic nihil ab eo eo nomine petere potuit: quare si hæredem interpellauit, quasi non haberet vnde se aleret, neque hæres contradixit; quia propter moram & tacitam cõfessionem hæredis, constitit à principio alimenta deberi, ex eo quod posteà euenit, obligatio iam contracta euanescere
34 non debuit. † l. 2. ff. de itinere actuque priuato. Illud vltimo loco tenebis mẽti circa prædicta, quòd si hæres institutus differt adire hæreditatem, neque mulier inops habeat vnde se alat, iussu iudicis certa quantitas bonorum separabitur, quæ nomine alimentorum assignabitur mulieri: quod ita fuisse iudicatum asserit Rebuff. 1. tomo ad leges Gallicas, titul. de sentent. prouisionalib. articul. 3. glos. 1. numer. 14. Lara dict. §. si quis ex his. num. 141. Sed quid si tempore contracti matrimonij conuentum sit, quòd soluto matrimonio dos restituatur certo tempore, vtrùm nihilominus locum habeat dilatio legalis, de qua in dict. §. exactio? & consequenter locus sit suprà resolutis? Et Masuerius in praxi, titul. de dote, numer. 29. existimat, tempore conuento faciendam esse dotis restitutionem, neque obseruandam esse dilationem legalem: nam cùm ea dilatio introducta sit in fauorẽ mariti & hæredis, poterunt illi renuntiare. l. penult. C. de pactis. expressè Vlpianus in institutio. titul. 6. & ita seruari de consuetudine asserit Anton. Gomez. l. Tauri. 50. num. 46. ad finem. Mariençolib. 3. titul. 1. lib. 5. ordinamenti. glos. 2. num. 24. Quinimo addit Masuerius vbi suprà, quòd si conuentum sit tempore celebrati matrimonij, vt statim res dotales tradantur, tacitè etiam videtur conuentum, vt & eo soluto statim restituantur: argument. l. final. ff. de acceptilatio. de quo videndus est Boerius consil. 50. numero. 18. & Rebuff. 1. tomo ad leges Gallicas, titul. de sentent. prouisionalib. articul. 3. glos. 1. numer. 11. Præterea si maritus promittat dotem statim restituere soluto matrimonio, vt pactum aliquid operetur, etiã mobilia sunt statim restituenda; quasi tacitè dilationi legali sit renuntiatum. Bartolus. l. si diuortio. numer. 5. ff. de verborum obligation. & ibi Alexan. num. 4. & hîc numer. 17. Socin. numer. 16. in fine. Ripa numer. 33. Sadolet. l. 3. num. 33. ff. de legat. 1. Et quanuis contrariũ velint Paul. hîc numer. 15. Aretin. numero. 15. Iason dict. l. diuortio. numer. 14. argum. l. 2. in fine. princip. ff. de priuileg. creditor. tamen prima opinio verior est per. l. 1.

§. verum ℣ de dote prælegata. vbi maritus legans dotem vxori, videtur tacitè renuntiare dilationi legali ; quia aliàs inutile redderetur legatum : quæ ratio
35 etiam militat in promissione . † Procederet sanè contraria opinio , quando promissio posset aliquid operari, quanuis non censeatur renuntiatum dilationi legali, vt tradit Iason dict. l. diuortio. numero. 14. de quo vide Bartolum. l. Stichum. §. 1. numer. 1. ℣. de nouatio. Vnde colliges , quòd maritus potest pacisci, quòd teneatur statim dotem restituere, renuntiando dilationi legali : quod tamen mulier facere non potest in præiudicium dotis. l. & Atilicinus. cum ll. sequent. s̃. de pactis dotalib. Ripa. l. ita stipulatus. numer. 75. ℣. de verborum obligation. Et ex his subinfertur intellectus ad. l. iuris gentium. §. vt puta. s̃. de pactis. vbi text. probat, quòd si post diuortium conuenit, vt dos statim reddatur, hoc non valet; ne ex pacto nascatur actio: quod suprà resolutis videtur aduersari. Sed respondendum est, tex. non dicere pactum esse inualidum, sed tantùm ex eo non dari actionem . Et si replices, quòd cũ post diuortium sit nata actio ad dotem petendam, potuit mulier ea agere : & si maritus excipiat de dilatione legali , replicabit mulier de pacto : quia licet pactum non producat actionem, prodest tamen ad excipiendum & replicandum. l. si vnus. §. pactus ne peteret. s̃. de pactis. cum ibi not. respõdent Bartol. Bald. & alij, dict. §. vt puta. Iureconsult. tantùm negare, ex pacto directò agi posse ; non tamẽ negare prodesse ad replicandum, si prædicto modo agatur. Et quanuis Iason ibidem numero final. reprobet hunc communem intellectum; quia secundùm eum decisio. d. §. vt puta. esset imposita verbis, & non rebus, contra regulam l. 2. in fine. C. communia de legatis. tamen respondetur , satis rebus imponi, cùm probet, pactum aptum ad replicandum, ineptũ esse ad agendum, vt etiam probat. l. siue apud acta. C. de transactio. Vlteriùs dubitatur in hac materia, si mulier sit inops, vtrùm elapsa dilatione legali, hæres mariti teneatur ei alimenta præbere ? Et Ricardus Malumbre. l. final. C. de bonis maternis. per illum tex. (probantem, mulierem viduam videri esse in matrimonio) concludit, quòd prout maritus durante matrimonio tenebatur eam alere, ita etiam & hæres eius tenebitur eam alere, dũ durauerit viduitas : & subscribunt Cyn. & Alberic. ibi. qui licèt generaliter loquantur, tamen Bal. ibi num. 1. restrinxit, quando mulier esset inops, neque ex dote posset se alere : & subscribunt Fulgos. & Paul. ibidem vterque numer. 2. Corne. num. 3. Paul. l. diuortio. in princip. num. 8. & ibi Alexand. num. 27.
36 Socin. nu. 17. post medium. ℣. eodem. † Paul. consil. 147. numero. 2. lib. 2. & consilio. 428. numer. 3. ad finem. eod. libr. 2. Rogerius de dote. §. 11. num. 4. Pontan. l. diuortio. in princip. num. 20. ℣. eodem. alios refert Hippolytus Marsilius. l. vnica. numero. 57. C. de raptu virginum. Palac. rep. rubric. §. 62. num. 26. Pro qua sententia vltra dict. l. final. C. de bon. maternis. adducitur l. filij libertorum. §. vidua. ℣. ad municipales. Et quia prout maritus habet priuilegium , ne conueniatur vltra quàm facere potest. l. maritum. ℣. eod. & sic in effectu pro suis alimentis retinet dotem vxoris ; idem debet admitti in muliere respectu mariti , ne ab impari iudicentur, vt arguit Fulgos. l. finali. in fine. C. de bonis maternis. & conducunt notab. tradita per Guilliel. capit. Raynuntius. verb. & vxorem. decisio. 5. nu. 244. ad finem. & sequent. Sed his nõ obstantibus, verior opinio tenet contrarium: neq; enim iure cautum inuenitur, quòd soluto matrimonio, maritus ; vel eius hæres cogatur mulieri alimẽta præstare : succedit igitur regula l. illã. C. de collat. Et quia quãdo maritus est diues & mulier inops, quarta pars bonorũ mariti ei

ei debetur, auth. præterea. C. vnde vir & vxor. notab. Socin. consilio. 121. à numero. 44. libr. 4. Cùm ergo prædicto modo mulieri sit consultum , non est cogendus vlteriùs hæres ei alimenta præstare : quod ita tenent Roman. l. diuortio. in princip. numero. 17. & ibi Cuman. numer. 3. ℣. eodem. Hippolyt. Riminal. consil. 451. num. 63. libr. 4. latè Lara. l. si quis à liberis. §. si quis ex his. à num. 149. ℣. de liberis agnoscendis. & asserit receptum Capitius decisio. 65. in fine. & Tessaurus decisio. Pedamont. 44. num. 2. probat etiam Pinel. l. final. nu. 8. C. de bonis maternis . qui pro hac sententia considerat authoritatem glos. d. §. exactio . dum tantùm obligat hæredem mariti ad alimenta præstanda vxori inopi, quando durante dilatione legali retinet eius dotem: ergo elapso anno, & sic cessante dilatione legali , ad prædicta alimenta minimè teneri debet: quam cõsiderationem extollit Matiẽço. l. 3. tit. 1. lib. 5. ordinamenti. glo. 2. num. 26. & l. 2. tit. 9. libr. 5. ordinamentĩ. glos. 1. num. 10. Sed vtique hęc inductio fragilis est: nam glos. dict. §. exactio. loquitur in muliere habente dotem , ex cuius fructibus possit se alere: nam tũc si retineatur per hæredem mariti, ab eo alenda est intra annum , & eo elapso, cùm ei dotem restituat, cessat obliga-
37 tio hæredis. † nos autem loquimur, vel quando nulla dos data fuit à principio, vel ex postfacto fuit amissa, vel diminuta, vel etiam tã parua est, vt ex illius fructibus mulier minimè se possit alere: in quibus terminis locum habet controuersia Doctorũ suprà relata, vt aduertit Bald. dict. l. final. C. de bonis maternis. & Paul. l. diuortio. in princip. num. 8. ℣. eod. In qua tamen controuersia verior videtur hæc secunda opinio, propter rationes suprà relatas. Neque obstant suprà adducta pro contraria opinione : nam ad primum de. l. final. C. de bonis maternis. vno modo respondet glos. dict. §. exactio. verb. restituendis. ad finem. quã probat Palac. repet. rubric. §. 11. num. 5. Alio etiam modo respondet Aretin. l. diuortio. in princip. numer. 4. ℣. eod. Sed meliùs responderi potest, viduam videri permanere in eodem matrimonio, per fictionem iuris, vt tradit Tiraquel. tracta. cessante causa. 1. parte, num. 33. nam attenta veritate, per mortem fuit solutum matrimonium , & sic illa impropriè dicitur vxor. l. 1. iuncta glos. 1. C. vnde vir & vxor. saltem quoad dotem, quę hoc casu repetitur per vxorem: illa ergo fictio non considerabitur, quatenus pertinet ad onera matrimonij; quia illa verum matrimonium exigunt. l. pro oneribus. C. de iure dotium. Bald. l. quod in vxorem. numer. 1. & ibi Corn. num. 2. C. de negoc. gestis. idem Corn. consil. 129. num. 7. lib. 1. Non obstat secundũ de. l. filij libertorum. §. vidua. ℣. ad municipales. quia tantùm probat, mulierem gaudere priuilegijs, quibus viuo marito fruebatur, in memoriam bene transacti matrimonij. l. 2. ℣. de actio. rerũ amotar. facit. l. final. ℣. de decurio. & l. filia. s̃. de senatorib. inde tamen inferri non potest, quòd hæres mariti teneatur eam alere, cùm de graui præiudicio hæredis agatur, vt aduertit Aretin. l. diuortio. in princip. num. 4. ℣. eodem. Non obstat tertiũ de regula l. maritum. ℣. eod. quia ea tantùm probat, ratione dotis datæ non posse fieri exequutionem in bonis mariti, nisi quatenus ipse facere possit: † facta autem exequutione prædicto
38 modo, etsi maritus posteà omnia bona amittat, non tamen tenebitur vxor maritum inopem alere ; quia hoc iure cautum non reperitur, quidquid controuertat Socin. l. diuortio. in princip. numer. 18. ℣. eodem. Pariter igitur mulier promittens dotem , non tenebitur vltra id quod facere possit. l. non tantũ. ℣. de re iudi. cæterũ facta ita exequutione, & dote reddita, nullibi probatur, quòd maritus, vel eius hæres soluto matrimo-

nio teneatur eam alere. Neque hac in re placet mihi concordia Alexand. l. diuortio. in princip. num.27.ff. eod. quòd in prædicto casu sit in electione mulieris, vel petere sibi alimenta præstari, vel petere quartam ex bonis mariti, iuxta authentic. præterea. C. vnde vir & vxor. quod etiam est de mente Cuman. dict. l. diuortio. in princip. num.3. & ibi Aretin. num.4. Vincent. num.15. Hippolyt. l. vnica. num.217. C. de raptu virginum. Lara dict. §. si quis ex his. num.155. & in praxi esse obseruandum asserit Anton. Gamma decisio.62. num.6. id enim ex suprà dictis confunditur: quando enim hæres mariti non retinet dotem vxoris, nullibi probatur, quòd teneatur ex suo eam alere, vt constat ex suprà traditis. Ex quibus etiam infertur, quòd transacto anno, hæres nihil tenebitur dare vxori nomine alimentorum, etiamsi adhuc ei dotem non restituerit, quidquid contrarium existimet Matienço. l. 2. titul. 9. lib. 5. ordinament. glos. 1. num. 10. in fin. Contra quem facit, quia trãsacto anno, hæres efficaciter tenetur dotem restituere cum fructibus siue vsuris. dict. §. exactio. ergo iam mulier non potest dici inops: argument. l. qui actionem. ff. de regulis iuris. & consequenter debet cessare obligatio hæredis, quoad præstationem alimentorum, iuxta suprà tradita: nam & videmus, quòd cum immobilia statim sint restituenda vxori, dict. §. exactio. & sic res & fructus dotales ad vxorem pertineant, non potest vxor prætendere, vt sibi interim alimenta præstentur. Corn. consil. 129. num. 7. lib. 1. Garsias Gallœcus tracta. de expensis, capit. 8. num. 35. Gamma decisio. 71. num. 6. nã iuris interpretatione iam videtur habere bona, ex quibus se alat, dict. l. qui actionem. ff. de regulis iuris. & sic cessat actio subsidiaria, qua hæres mariti tenetur mulierem alere, vt aduertit Imol. l. diuortio.
39 in princip. num. 5. ff. eodem. † Vnde infertur, quòd cum elapso anno hæres nõ teneatur mulierem alere, si nihilominus ei alimenta præstet, fiet compensatio alimentorum cum fructibus, & id tantùm, in quo excedunt fructus, mulieri restituetur: argument. l. in insulam. §. fructus. ff. eodem. & ita Bald. l. diuortio. in princip. colum. 2. ad finem. & ibi Imol. num. 5. & 6. ff. eodem. Anton. Gomez. l. Tauri. 50. num. 48. versic. quinto. iuxta quæ est explicandus Socin. consil. 126. num. 5. lib. 1. Vnde non placet traditio Paul. dict. l. diuortio. in princip. nu. 6. post medium. quòd si finito anno hæres cœpit viduæ alimenta præstare, potest cogi ad illorum præstationem, donec cum effectu dotem restituat; quia hæres qui est in mora restituendi, non debet esse melioris conditionis, quàm quando nõ erat in mora. l. Seruius. ff. quod vi aut clam. quod & tanquam nouum tradit Matienço. l. 2. titul. 9. lib. 5. ordinament. glos. 1. num. 10. ad finem. id enim ex suprà traditis apertè cõfunditur: nam cũ transacto anno, hæres mariti teneatur fructus mobilium restituere, dict. §. exactio. non est cogendus alimenta pro illis præstare. l. 2. §. 1. ff. si certum petatur. quantumcunque semel voluntariè alimenta præstiterit. l. final. C. ne vxor pro marito. sed alimenta præstita imputabuntur in fructus, vt suprà diximus. Illud igitur tantùm dubitationem recipit, si pecunia dotalis non restituatur, vtrùm propter moram hæredis mulier petere possit alimenta? præsuppositio, quòd pecunia ex se fructus non producit. l. vsura. 119. ff. de verborum signific. Et vtique resoluendum est, quòd licèt trãsacto anno, hæres teneatur vsuras pecuniæ soluere vxori, iuxta modum perscriptum in dict. §. exactio. (tamen hodie cùm vsuræ sint prohibitæ) ob retardatam solutionem, neque alimenta, nec quid aliud vxor petere potest, quia quidquid eo nomine haberet, vsura esset, quam recipere minimè potest. cap. super eo. de vsuris. & ita Paul. l. diuortio. §. in

40 8. in princip. numer. 6. ad finem. ff. eod. † Ancharran. consil. 150. numer. 4. & receptam esse sententiam asserit Grammaticus decisio. 103. numer. 91. notabiliter Ruin. consil. 49. num. 14. lib. 2. Neuizan. consil. 74. numer. 3. Anton. Rubeus consil. 55. per totum Couarr. resolutio. lib. 3. cap. 1. num. 3. vers. sexto. & communem esse Canonistarum opinionem asserit Afflictis decisio. 284. numero. 1. & latè Tessaurus decision. Pedamontana. 43. numer. 2. Et patet ex eo, quia cap. salubriter. de vsuris. permittens vsuras fauore dotis, loquitur in marito, qui sustinet onera matrimonij, in quorum compensationem licitè vsuras recipit: quæ ratio cessat in muliere, & ideò ratione retardatæ solutionis, nihil recipere potest cap. in ciuitate. de vsuris. & ita Bartol. l. at qui natura. § non tantùm. numer. 1. ff. de negoc. gestis. & l. in insulam. §. vsuras. ad finem. ff. eodem. & consilio. 128. Panormitan. consilio. 39. lib. 2. & Anton. Rubeus consil. 55. per totum. Plotus tractat. de in litem iurand. §. 11. numer. 24. & alij suprà citati, & vltra eos Menoch. consil. 7. numer. 12. lib. 1. Alexand. consil. 141. à num. 4. lib. 5. Quesada de diuersis quæstio. iuris. cap. 25. numer. 17. quidquid contrarium pro constanti præsupponat Molina lib. 4. de primogen. cap. 5. nu. 6. & quidquid inter maritum & vxorem in hac quæstione nullam esse constituendã differentiam contendat Tessaurus decisio. Pedamontan. 43. num. 4. Vnde si prædium assignetur mulieri, vt ex eo fructus percipiat, donec dos ei restituatur, fructus perceptos tenebitur in dotem imputare, quia aliàs vsuram committeret. Anchar. consil. 150. num. 5. Antoninus in summa. 2. par. tract. de vsuris, cap. 7. §. 29. & asserit receptum Neguss. de pignor. 5. memb. 5. par. nu. 17. Molin. lib. 4. de primogen. cap. 5. num. 8. & probat Ordinatio Portugaliæ lib. 2. titul. 17. §. 17. quidquid contrarium videatur sentire Bal. auth. & quiiurat. num. 39. C. de
41 bonis authorit. iudic. possidendis. & illũ nitatur defendere Bal. Nouellus de dote. 8. par. priuileg. 22. Dec. l. si quis neque causam §. final. num. 4. ff. si cert. petatur. Amplia hæc procedere, etiamsi in instrumento dotali dicatur, quòd vxor nomine alimentorum, vel interesse aliquid re recipiat, donec dos restituatur; videtur enim color quæsitus, & semper ex prædicta receptione videtur resultare vsura prohibita. † Anchar. d. cõs. 150. num. 7. Alexand. l. diuortio. in princip. nu. 23. ad finem. ff. eodem. Negussan. de pignorib. 5. membr. 5. par. in fine. Baptist. Ferretus cons. 247. num. 17. lib. 2. Amplia secũdò, etiamsi maritus in suo testamẽto caueat, quòd aliquid annuatim soluatur vxori, donec ei dos cum effectu restituatur: nã cùm id sit vsura, testator in suo testamento non potest cauere, vt vsura soluatur. Bart. receptus. l. 3. §. final. in fine. ff. de annuis legatis. & in specie tradit Ripa. l. nemo potest. numer. 22. ff. de legat. 1. Ruin. cons. 53. à num. 23. lib. 2. Anton. Rubeus cons. 55. Cagnol. l. curabit. numer. 14. C. de actio. empti. latè Palac. repet. c. per vestras. 6. notab. in princ. num. 8. pag. 245. quibus adde Anchar. cons. 93. verba. Baptist. Ferretum cons. 247. num. 18. lib. 2. Guilliel. cap. Raynuntius. verb. si absque liberis. tract. de compendiosa, à nu. 229. & alios relatos per Tessaurum decis. 43. num. 2. & probat Ordinatio Portugaliæ lib. 2. tit. 17. §. 17. & notab. ampliat Catellian. verb. vsuræ. el. 2. ad finem. & Crot. cons. 86. à nu. 3. lib. 1. Tertiò amplia, non valere conuentionem, quòd ratione retardatæ solutionis aliquid soluatur mulieri: nam cùm huiusmodi pactum inducat vsuram, vt suprà dictum est, prædictũ pactum valere non potest siue sit soluendum à marito, siue ab eius hærede, iuxta regulam. l. pacta quæ contra. C. de pact. & ita Ancharran. cons. 150. num. 6. & alij adducti per Caualcanum decisio. 3. numer. 30. in. 1. par. & per Tessaur. decis. 43. nu. 2. in fine. Et ex prædicta cõclusione

ita comprobata inferri videtur, non esse tutum dictum Soti lib. 6. de iustit. & iur. quæst. 1. artic. 2. col. final. post medium. quod probat Nauar. capit. 1. 14. quæst. 3. num. 75. quòd si dos non restituitur mulieri suo tempore, potest illa saltu dote, licitè recipere alimenta; quia qui recipit dotem, tacitè videtur se obligasse ad alimẽta præstãda, donec dos restitueretur, ita vt hoc casu alimenta non videantur percipi ratione retardatę solutionis, sed ratione tacitæ promissionis, quæ resultat ex natura & fine ipsius dotis: quod & tenent alij relati per Menoch. cons. 8. nu. 20. ad fin. lib. 1. & Tessaurum decisio. 43. num. 4. ad finem. hæc enim opinio ex præcedentibus confunditur, nam cùm maritus, vel eius hæres debeant pecuniã dotalem in genere, si quid vlterius recipiatur, semper videtur recipi ratione retardatæ solutionis: ac ita semper resultat vsura prohibita. c. in ciuitate. de vsur. & in terminis Anchar. cons. 150. num. 4. Alexand. l. diuortio. in princip. num. 23. ad finem. ff. eod. Socin. cons. 126. num. 5. libr. 1. Catellian. in memorabilib. verb. dos soluto matrimonio. Purpurat. l. rogasti. §. si tibi. num. 47. ff. si certum petatur. & alij relati num. præced. & probat Ordinatio Portugaliæ lib. 2. tit. 17. §. 17. Neque obstat ratio adducta in contrarium, quia fatẽdum est, dotis dationem ex sui natura inducere quandam tacitam promissionem dandi alimenta vxori. l. dotis fructus. 8. in princip. ff. de iure dotium. Cæterùm hæc tacita promissio restringitur ad tempus constantis matrimonij: nam eo soluto, cum cesset matrimoniũ, & verum nomen dotis, debet etiam cessare obligatio mariti ex eo resultans: arg. l. final. ff. si quis cautionib. & in specie tradit Bald. l. quod in vxorem. num. 1. C. de negoc. gest. Anchar. cons. 150. numer. 4. Cùm igitur soluto matrimonio, videatur cessare ea tacita promissio alẽdi vxorem, & consequenter semper alimenta videãtur percipi ratione retardatæ solutionis, vtique resultat vsura prohibita, quæ neque fauore dotis, vel alterius piæ causæ permittitur. cap. super eo. de vsur. quæ ratio euincit id procedere, etiamsi vidua sit pauper, neque habeat bona ex quibus possit se alere, nisi dotem, quę nõ restituitur: quidquid contrarium sentiat Alexan. l. diuortio. in princ. num. 24. ff. eo. Ruin. cons. 104. num. 3. lib. 4. & Menoch. post alios cons. 7. num. 17. lib. 1. Item ex prædictis infertur annotatio ad tradita per Iason. cons. 92. nu. 4. vers. secũdo principaliter. libr. 1. dum post Laurentiũ de Rodulphis tracta. de vsuris. quæst. 65. cõcludit valere pactum, quòd donec dos reddatur vxori, ipsa certum quid percipiat; quasi id non inducat vsurã, sed pœnam quandam conuentionalem, cuius metu dotem restituere debẽs, magis in-
42 stigetur ad eam citò reddendam, † quæ vtique pœna cõuentionalis permissa est, iuxta notata. l. cum allegas. C. de vsuris. Sed id etiam ex suprà traditis confunditur: cùm enim hoc pactum in effectu cõtineat, quid solui ratione retardatæ solutionis, in effectu vsuram inducit. capit. in ciuitate. de vsuris. Neq; obstat Iason. fundamentum, quia quando pœna apponitur dationi quantitatis, exigi non potest, quia præsumitur posita in fraudem vsurarum. l. pecuniæ. §. 1. & ibi Fulgos. ff. de vsuris. l. Iulianus. §. idem Papinianus. & ibi glo. ff. de actio. empti. l. cum allegas. & ibi glo. C. de vsuris. Quod procedit etiãsi partes non sint solitæ fœnerari: vt resoluit Alex. l. stipulario. ista. §. alteri. nu. 11. ff. de verbor. obligat. & hîc num. 24. & latè prosequitur Purpura. l. rogasti. §. si tibi. à num. 79. ff. si certum petat. Palac. repet. cap. perueſtras. 6. notab. in princ. num. 8. pagi. 245. probat Ordinatio Portugaliæ lib. 4. tit. 44. post princ. Infertur etiam ex prædictis annotatio ad tradita per Grat. cons. 56. num. 3. lib. 1. dum tenet, quòd si vidua iterum nubat, hæres primi mariti tenetur alimenta dare secundo marito, quãdiu dotẽ non restituit, quia scilicèt, non

non reddita dote, secundus maritus nõ tenetur vxorem alere: ad quòd allegat Bart. cons. 128. in fine. id enim ex suprà traditis confunditur. Neque Bar. authoritas repugnat: quia loquitur, quando hęres primi mariti promisit secundo marito restitutionem dotis: nam tunc inducetur decisio, & ratio. c. salubriter. de vsuris. Præterea & vlteriùs ex suprà traditis infertur annotatio ad tradita per Iason. l. de quibus. num. 71. ff. de legib. & Plotũ de in litem iurand. §. 11. nu. 25. dum concludunt, quòd si per dolum, & calumniã hæredis mariti retardetur dotis restitutio, debebitur interesse mulieri, probandum per eius iuramentum in litem, iuxta notata. l. si filio fam. §. maritum. ff. eod. nam cùm suprà concluserimus, mulierẽ ratione retardatæ solutionis nihil petere, vel accipere posse absque labe vsuræ, non video qualiter hoc interesse deduci posit in iudicio: neque enim potest agi de probanda qualitate, nisi prius constet de substantia. l. 4. §. si modus. ff. de action. empti. exornat Aymon cons. 21. num. 5. Vnde pariter neq; tutum videtur quod tradit Antonin. 2. part. tit. de vsuris. c. 7. §. 29. quòd si propter potẽtiam hæredis mariti, mulier non potest obtinere dotis restitutionem, licitè interim potest petere & percipere alimenta, & latè comprobat Tessaurus decisio. Pedamontan. 45. id enim etiam ex suprà dictis confunditur. † Quinimo dicendum est, nõ valere
43 statutũ, vel consuetudinem, quòd ratione retardatæ solutionis dotis, mulier interim quid percipiat: cùm enim in effectu inducat vsurã percipi posse, tale statutũ valere nõ potest. Clem. 1. de vsuris. vbi Ioann. de Lignano concludit non valere statutum, quòd donec dos restituatur vxori, soluantur quinque pro centenario: & sequuntur plures, quos referunt Plot. tract. de in litem iurand. §. 11. num. 32. & l. si quando. num. 470. C. vnde vi. Couar. resolut. lib. 3. cap. 1. num. 3. vers. septimo. adde Panor. hoc notabil. comprobantem cons. 39. à num. 3. lib. 2. Anton. Rub. cons. 55. quidquid prędictũ statutum, vel etiam consuetudinem valere contendat Bald. l. final. §. præterea. num. 5. C. de iure dotium. & Iason alios referens cons. 92. nu. 4. vers. quarto principaliter. lib. 1. Alexan. cons. 63. numer. 6. lib. 4. Ioann. Baptist. l. curabit. nu. 91. C. de actio. empti. & ibi Cagnol. num. 16. quod de consuetudine in regno Neapolitano seruari, tradit Vincen. de Franch. decisio. 338. in. 2. part. & in regno Franciæ ita iudicari asserit Petrus Gregorius in syntagmate iuris lib. 9. cap. 22. num. 5. Sed prima opinio indistinctè verior est per suprà tradita, quidquid distinguat Antonin. 2. par. tit. de vsuris. cap. 7. §. 31. Vltimò infertur annotatio ad tradita per Burgos de Pace cõs. 4. nu. 28. Thom. Grammat. decis. 103. num. 98. & nu. 101. Tessaurum decisio Pedamont. 45. nu. 3. & per Molin. lib. 4. de primogenijs cap. 5. num. 6. vbi tenent valere pactum, quòd donec dos restituatur, soluatur aliquid moderatum vxori, sub nomine interesse: id enim etiam ex suprà traditis cõfunditur: & in specie non valere huiusmodi pactũ, quòd nomine interesse quid soluatur, si dotis restitutio retardetur, tenet Anchar. cons. 150. num. 7. Alex. l. diuortio. in princ. num. 23. ad finem. ff. eod. & alij quos suprà retulimus numer. 41. Pro concordia tamen harum opinionum dicendum est, non sufficere in instrumento dotali quid promitti vxori nomine interesse, si dos non soluatur, neque illa poterit obtinere solo instrumento dotali nitens: sed si articuletur & probetur interesse damni emergentis, vel lucri cessantis, illud obtinebit: nam certum est etiam hodie licitè peti, & percipi posse interesse, siue sit damni emergentis, siue lucri cessantis. glos. recepta. c. cõquestus. de vsuris. ergo etiam pro dotis restitutione retardata potest vxor petere, & percipere interesse damni emergentis, vel lucri cessantis: & ita post alios Afflictis

decis.284. num.3.& Neguſ.de pignor.5. mẽb. 5. part.nu.final.Couar.reſol.lib.3. cap.1.num.3.verſ.ſexto. & proſequitur Menoch. cõſ.7.à nu.15.lib.1. Anguiſol. conſ.2.lib.5.& alij quos refert Teſſaurus deciſio.Pedamon.45.numer.2. Si igitur mulier in petendo intereſſe, nitatur ſola promiſsione facta in inſtrumento, non audietur,quaſi vſuram petat: ſi autem articuletur & probet intereſſe dãni emergentis,vel lucri ceſſantis,obtinebit,vt illud ei ſoluatur,non tam ratione promiſſionis factæ per maritum, quàm ratione intereſſeverè probati.Dicetur autem in hac materia intereſſe damni emergẽtis, quando mulier eſt inops,& non habeat vnde ſe alat,niſi ex dotis fructibus: nã ſi aliunde alimenta quæſiuit, id tanquam damnum emergens petere poterit: & ita poſt Laurentium de Rodulphis tradit Iaſon conſ.92.num.4.verſ. ſecundo principaliter.lib.1.Neguſſ. de pignorib. 2.membr.3.part.num.17.& alij adducti per Menoch.conſ.7.num.18.lib.1.&per Caualcan.deciſio.3.num.31.in.1 par.& Teſſaurum deciſion. Pedamontana.43. num.3.Conſonat dictũ Cardin.Clem.1. numer.8.de vſuris. quod vbi mulier eſt inops, neque habeat vnde ſe alat, licitè poteſt petere alimenta ſub nomine dãni emergentis, quia ſi dos ſibi fuiſſet reſtituta, ex ea potuiſſet ſe alere:ſubſcribit Alexand.conſ.200. num.7.lib.6. Neguſ. de pignorib.5.memb.5 part. numer.17. Cagnol.l.curabit.num.17. C. de action. empti. Bald. Nouellus de dote. 8. parte, priuileg.22.& alij adducti per Aymon. conſ.189. nu.6.&.7. ad finem. Menoch. conſ.7.num.17.lib.1. Sed aduertendum eſt, hoc exemplum non videri aptum: pone enim,vxori fuiſſe traditam dotem ſuo tempore, vtique mulier ex pecunia dotali reſtituta debuit ſe alere, & ſic illa cõſumere pro modo alimentorum. nunc autem petendo prædictum intereſſe alimentorum, & præterea integram dotem, magis videtur agere de lucro, quàm de damno vitando: & ita in terminis aduertit Couar.reſolut.lib. 3. cap.1. numer.3. verſ.ſexto. Sed ſaluando Communem, dicendum eſt, eam intelligendam eſſe duobus concurrentibus, ſcilicèt, quòd mulier accepit mutuas pecunias, vt ſe aleret, iuxta text.l.ſi id quod.§. illud conſtat.ff. de donatio. inter virum. & tradit in ſimili Bar.l.libertis quos.§.1.ad finem. ff. de alimentis & cibar. legatis. Item, quòd pecuniam dotalem receptam potuit ponere ad honeſtum lucrum, iuxta cap.per veſtras. de donatio. inter virum & vxorem. nam his duobus concurrentibus,apertè videtur agi de intereſſe dãni emergentis:de quo etiam vidẽdus eſt Alexand.conſ.221.num.4.lib.2.& Menoch.conſ.7.num.15.lib.1. Et circa hoc exẽplũ duo notare debes. Primũ, quòd mulieri incumbit onus probandi, ſe eſſe inopem, & quòd aliunde non potuit ſe alere. Alexand.conſ.141.num.4.lib.5.& Aymon conſ.327.nu.120. quanuis non teneatur probare,quòd ſi dos ſibi fuiſſet ſoluta ſuo tempore, illud damnum paſſa non fuiſſet; quia id iure præſumitur, abſque alia probatione, vt eſſe de mente Doctorũ aſſerit Ruin.conſ.140.nu.6: lib.4. Item, quòd hoc intereſſe damni emergentis, debetur etiã non ſolito negociari. Cagnol.l.vnica.numer.48.C.de ſentent.quæ pro eo quod intereſt. Mascardus de probatio.2.part. concluſ.933. numer.16. Item & notandum eſt, quòd nouiſsimè tradit Ludouicus Peguera deciſio. Catalanica.33.num.10. quòd vt intereſſe dãni emergentis debeatur,oportet quòd creditor præueniat debitorem, admonendo eum de damno quòd incurreret, ſi ſuo tempore debitum non ſolueretur, alias peti non poterit: allegat Sotũ de iuſtitia & iure lib.6. quæſtion.1. articul.3.in.3.concluſio. Sed falſum eſt, quia Sotus loquitur, quando creditor vult petere damnum, nulla præcedente culpa vel mora debitoris: nã tunc oportet,quòd debitorem præmoneat de dãno

no imminenti, vt & tradit Nauar.in manuali cap.17.num.211. Fabius Genuenſis tractat.de cambijs,cap.final. num.38. ſi autem mora debitoris præceſſerit, indiſtinctè debebitur intereſſe dãni emergentis,vt eſt de mente omnium Doctorum:facit.l.cum quidam.in fine princip. ff.de vſuris.& ita eſt declarandus Alexander conſ.221. num.4.lib.2. Et iuxta hæc venit explicanda notabilis traditio Imolę.l.diuortio.in princip.num.6.ff.eodem. quòd ſi mulier ſit diues, & habeat vnde ſe alat, nihil poteſt petere ratione retardatæ ſolutionis dotis; & idẽ ſi ſit inops, & tamen non curauit dotem petere abhærede mariti,quia magis volebat ab eo interim alimenta obtinere: his enim caſibus quidquid vxor receperit vltra dotem,vſura erit: argument.cap. in ciuitate. de vſuris. ſi autem ipſa dotem petijt in iudicio,neque per eam ſtetit, quominus dotem reciperet, tunc interim licitè alimenta percipiet: nam ſi hæres mariti, etiam durante dilatione legali, tenetur hoc caſu vxori defuncti alimenta præſtare, à fortiori tenebitur, quando propter moram, vel culpam ſuam dotẽ non reſtituerit vxori: argumen.l. non ſolũ. 1. ff. de noxalib. ſubſcribunt Alexand. d.l. diuortio. nu.24. ad finem. Claud.nu.14. Alex.conſ.141.nu.7.lib.5.Iaſon conſ.92. col.8.verſi.quinto.lib.1.Aym. conſ.189. nu.7.ad finem. Afflict.deciſio.244.nu.2. & 4. Neuizan.conſ.74.num.3.& plures, quos refert Menoch.conſ.7.num.13.& num.17.lib.1.&Caualcan.deciſio.3.nu. 31.in.1. part. & Cagnol.d.l.curabit. nu mer.17.C.de actio.empt.& receptã eſſe reſolutionem aſſerit Plotus tractat.de in litem iurando.§.11.nu.24.verſic. primo. Baptiſt.d.l.curabit.nu.88.Cæterùm hæc Cõmunis reſolutio ſimpliciter accepta, apertè cõfunditur ex ſuprà traditis†: nã ſi mulier ratione retardatæ ſolutionis nihil recipere poteſt, quia eſſet vſura, vt ſuprà allegati fatentur: diligentia mulieris hanc iuris conſtitutionem mutare non potuit: argumen.l.ſi filia.in princip.ff.famil.erciſcun. Neque obſtat ratio in contrarium adducta, nam manifeſta eſt differentia inter prædictos caſus: nã quando hæres ex permiſsione legis dotem re retinet, obligatur vxori inopi alimenta præſtare,non quidem ratione retardatę ſolutionis, ſed quia non eſt veriſimile, legem voluiſſe hoc caſu ſuum beneficiũ prodeſſe hæredi mariti, in tã graue mulieris præiudicium, per tradita ſuprà: ſed quando elapſus eſt annus,& ſic non agitur de beneficio legis, ſed proceditur ſecundùm ius commune, ceſſat prædicta ratio,& ſuccedit regula,quòd mulier ratione retardatæ ſolutionis nihil recipere
46 poteſt.† Et confirmatur, quia ſi per lapſum diei, vel interpellationẽ hæres cõſtituatur in mora reſtituendi pecuniam dotalẽ, non ob id pecuniæ vſuras tenetur ſoluere vxori.Bartol.l.ſi conſtante.§. quoties.nu.9.ff.eo. cõmuniter receptus, vt aſſerit Plot.tract.de in litem iurando. §.11. num.27. ergo apertè corruit communis traditio.Neque hac in re audiendus eſt Aymon. conſ. 912. num.7. dum dicit,Doctores communiter ſentire, in hac materia eſſe conſtituendam differẽtiam inter moram quæ contrahitur per lapſum certi diei,& inter eam, quæ contrahitur mediãte interpellatione extraiudiciali, vel iudiciali:allegat traditionẽ Imol. ſuprà relatam: neque enim video probabilem rationem differentiæ inter prædictas moras: & ita illas æquiparat Grammatic.deciſio.103.numer.95. neque Imol.ſuprà relatus contrarium ſentit: nam illud tantùm vult, quòd ſi mulier non conuenit hæredem in iudicio ſuper dotis reſtitutione, ea mente,& intentione, vt interim ab eo habeat alimenta, inducetur vſura prohibita: ſed quando fecit quod in ſe fuit, vt dos ſibi reſtitueretur, ceſſat prædicta coniectura, & ideò poteſt tunc licitè petere alimenta ſibi dari, quæ viuo marito percipiebat, vt etiam colliges ex

Alexand. consil.74.numero.15.lib.5. ad quem modum sunt explicandi Ruin. consil.104. num.10.lib.4. Aymon. consil.89.num.3. & sic Imol.non constituit differentiam inter moras, sed potiùs quoad intentionem mulieris. Quanuis & hæc Imol. ratio probabilis non sit; quia supponit, etiam extincta dilatione legali, durare obligationem hæredis mariti ad alimenta præstanda vxori inopi, si hæredis culpa dos ei non restituatur: quod licèt dicat receptum Gratus consil.56. visis-nu.5.lib.1.& Anton. in summa.2.part.tit.de vsuris.c.7.§.31. tamen verius esse contrarium latè suprà ostendimus:& quia cùm verum sit,mulierem ratione retardatæ solutionis pecuniæ, nihil recipere posse vltra sortem; vt suprà dictum est, nullo casu admittẽdum
47 est, illas licitè posse recipere: † vt in specie aduertit Couar.resolut.lib.3. capit.1. numer.3.versicul.sexto.Et facit,quia iustum & iniustum non in prauitate, vel bonitate intentionis consistit, sed in operum exteriorum æqualitate, vel inæqualitate. Thomas.2.2.quæstione.59. articul.2.Nauarr.in manuali cap.17. numer.212. Tantùm igitur traditio recepta Imolæ saluari potest, quando propter retardatam solutionem mulier passa est interesse damni emergentis, vt suprà dictum est. Adde aliud exemplum damni emergentis,quando mulier ex eo quòd sibi non fuit tradita pecunia dotalis, coacta fuit accipere pecuniam sub cambijs, vel incidit in pœnam promissam in aliquo contractu; nam tunc & cambia, & æstimationem pœnæ incursæ poterit petere ab hærede mariti, tanquam interesse damni emergentis,si ille fuit in mora dotem restituendi.l. Lutius Titius.s.de action.empti. l.numis.s. de in litem iurando.l.3.§. final.s.de eo quod certo loco. Roman. consilio.101. Curtius Iunior.l.vnica.numer.40.in fine.C. de sententijs quæ pro eo quod interest. Alciat.responso.320.numer.1. notabiliter Hippolytus Riminald. consilio.67.à numer.9.lib.1.& consilio.52.à numer.31.libr.1. Aymon alios referens consil.912. num.10. Perez titul.2.lib.8. ordinamenti. pagin.22.colum.2. Et alia exempla interesse damni emergentis proponunt Soto lib.6. de iustitia & iure. quæstione.1.articul.3. in princip. & Nauarr.in manuali cap.17. numero.111.& numero.112. ad finem. Potest etiam & petere mulier interesse lucri cessantis, iuxta.l.3.§.final.s.de eo quod certo loco. & l. si commissa. j. rem ratam haberi. quorum iurium decisionem etiam in nostra materia locum sibi vendicare cõstat ex Doctoribus latè cõgestis per Aymon. consil. 912. num.11. Siluan. consilio.10.numer.9.Bolognin. consilio.19. numer.1.Ruin.consil.49. num.14.lib.2. latissimè Bolognet. consil.14. numer.2. Menochium consil.7.à numer.16.lib.1. & ideò meritò Imol.l.diuortio. in princ. numer.6.j. eodem. admonet, quòd mulier in libello non petat alimenta, vel quid aliud propter retardatam solutionẽ dotis; quia hoc saperet vsuram: argum. capit. in ciuitate. de vsuris. sed debet se fundare in interesse lucri cessãtis,quod esset habitura, si dos suo tempore illi fuisset restituta: subscribit Alexand. ibi numer.23.& numero.25. Afflictis decisio.284.numer.3.Paris.consil.64.colu.1. libr.4. Est sane aduertendum,inter hoc interesse lucri cessantis, & præcedens damni emergentis, eam esse notabilem differentiam, quòd quando agitur ad interesse damni emergentis, non requiritur,actorem probare,quòd si pecuniam habuisset, damnũ illud non esset passus: nam ex eo quòd constat de damno, præsumitur quòd illud non incurrisset, si dos suo tempore fuisset restituta, vt post Ruin. suprà tradidimus numer.44. Quando autem agitur ad interesse lucri cessantis, non sufficit constare, quòd creditor desijt lucrari,sed oportet probare, quòd creditor verisimiliter, & quasi

& quasi certitudinariè aliquid esset lucraturus, si pecunia debita ei suo tempore fuisset soluta, vel pecunia dotis suo tempore fuisset mulieri restituta:vt colligitur ex traditis per Paul. & Iason.l.3. §. final.s. de eo quod certo loco. obseruat in specie Ruin.consil.104.numer.6. lib.4. Aymon consil. 320.nu. 6. Est & alia differentia, quòd vbi agitur de interesse damni emergentis,non requiritur,quòd mulier sit solita negociari cum pecunia,sed indistinctè debetur. l. Lutius Titius.s. de action.empti. Alexand. consil. 31. numer.9. lib.6. Plotus tracta. de in litem iurando. §. 11. numero. 29. Hippolytus Riminaldus consilio.346. à numer.1.lib.3.Gutierrez de iuramento confirmatorio.1.parte cap. 2. numer. 4. Et tamen quando agitur de interesse lucri cessantis,regulariter requiritur,quòd illud petens, sit solitus cum pecunia negociari.dict.l.3.§.final.s.de eo quod certo loco.tradit post alios Perez tit.2.lib.8. ordinamenti. pagin.22.notabiliter Soto lib.6.de iustitia & iure.quæstion.10.articul.2.in fine. Item & multa alia requiri, vt prædictum interesse licitè petatur, explicat Angelus in summa,verb. vsura. numero.16.versicul.quid de illo. Plotus tractat.de in litem iurando.§.11.nu.30. Rebuff.l. vnica. C. de sentent. quæ pro eo quod interest.glos. vltim. numer. 14. de quibus tamen requisitis omnino videndus est Nauarr. in manuali cap.17. numero.212. Illud tamen vtriusque interesse commune est,vt regulariter nõ incipiat deberi, nisi à tempore moræ. l. socium qui. cum glos.s. pro socio. l. cum quidam. in fine princip.s. de vsuris. Gagnol.l.curabit.numero.53. C. de actio.empti. & ibi Baptist.numero.109. Hippolytus Riminaldus consil. 52. numer. 54. lib.1. Quod verum intelligas, si interesse non fuit deductum in pactum: nam si in pactum fuit deductum, vtique absque mora debebitur interesse damni emergentis, per suprà tradita: item
49 & interesse lucri cessantis: vt eleganter probat, & declarat Nauarrus videndus in manuali cap. 17. numero.211. quidquid dubitet Soto lib.6.de iustitia & iur. quæstione.1.articul.3.in conclusione.3. de quo tamen videndus est Baptist.l.curabit.numero.113.C.de actio. empti. & Gutierrez de iuramento cõfirmatorio.1.parte capit.2. numer.5. Huius autem lucri cessantis exemplum erit, si mulier erat industriosa, & solebat cum pecunia negociari: nam tunc interesse lucri cessantis ei solui debet, quod verisimiliter esset habitura,si pecunia ei suo tempore fuisset soluta: † & ita Imol. dict.l.diuortio. in princip.numero.6. & ibi Roman. numer.17. ad finem.j. eodem.Nouellus de dote.8.parte, priuileg.22. ad finem. Negussan.de pignorib.5.membr.5.part. ad finem.Palac. repetit.cap. per vestras. 6.notab.in princip.colum. penultim. ad finem. pagin.245. Plotus tracta. de in litem iurando.§.11. num.28. Ex quorum mente colligitur, quòd vt debeatur huiusmodi interesse mulieri, oportet quòd sit solita negociari cũ pecunia, aliàs minimè debebitur prædictum interesse. Alexan.l.diuortio. in princ. nu.25.Dec. consil.116.in princ.& consil.441. in fine. Ruin.cõs.48.nu.3.lib.5. Rationem reddit idem Ruin.consil.104.num.7. lib.4. Et ideò neque doctor,miles,vel persona ecclesiastica, huiusmodi interesse prætendere potest.Perez titul.2.lib.8.ordinam. pag.22.col.2.neque alius, qui cum pecunia,aut non vult,aut nõ potest negociari. Nauar.in manuali cap.17. num.212. ad finem. Ad quem modum accipienda sunt tradita in proposito per Molinam lib.4.de primogenijs, capit.5.numero.6. Quinimo non solùm hoc requiritur, sed etiam quòd prędictum interesse fuerit in potestate propinqua illud acquirendi, vt explicant Paulus, & Iason l.3. final. s. de eo quod certo loco. Afflictis decisio. 20. Hippolytus Riminaldus consilio. 52. numero.46. lib.1. & latiùs

& latiùs consil. 218. à numero. 99. lib. 2. Menoch. lib. 2. de arbitrar. casu. 119. numer. 2. & Roland. consil. 35. numero. 11. lib. 1. Natta consil. 450. numero. 6. lib. 2. Aymon consil. 330. numer. 6. Hippolyt. Riminald. consil. 52. à numer. 40. lib. 1. & Mascardus de probatio. 2. part. conclus. 933. numer. 17. Prosper. Pasethus consilio. 126 numer. 17. Aymon consil. 320. numer. 6. Perez titu. 2. lib. 8. ordinamen. pagin. 22. Anton. Gamma decisio. 110. à numer. 21. refert alios Baptist. l. curabit. numer. 117. C. de actio. empti. & ita iudicasse Rotam asserit Mohedanus decisio. 218. numer. 2. & prosequitur Ludouicus à Peguera decisio. 33. num. 2. Cæterùm Cagnol. l. vnica. numer. 42. C. de sentent. quæ pro eo quod interest. & l. curabit. num. 67. C. de action. empti. & l. quatenus. numer. 19. ff. de regulis iuris. asserit praxi esse receptum, quòd vt hoc interesse debeatur, sufficiat creditorem probare, se esse mercatorem, & solitum cum pecunia negociari; & quòd alij mercatores similis conditionis, tot eo anno
50 lucrati sint: † quæ ipse verisimiliter etiã fuisset lucraturus, si pecuniam habuisset: allegat tradita per Aretin. l. continuus. §. cum ita. 7. notab. ff. de verborum obligatio. quia sufficit probationẽ concludere secundùm cõmuniter accidentia. l. neque natales cum glos. C. de probatio. & ita iudicatum fuisse asserit Rota Genuæ. 139. numer. 9. Et hanc esse veriorem sententiam, & praxi receptam asserit Baptist. d. l. curabit. num. 117. & Bursatus consil. 68. à num. 21. & à num. 31. lib. 1. & Bolognetus consil. 13. colum. 3. ad finem. & sequent. Rebuff. l. vnica. numer. 604. C. de senten. quæ pro eo, quod interest. plures refert Mascardus de probationib. 2. parte. conclusion. 933. num. 19. & varias Doctorum authoritates in hac controuersia recitat Anton. Gabriel lib. 3. communium, titul. de solutionib. conclusio. 10. à nu. 3. Est aliud exemplum huius interesse lucri cessantis, si mulier probaret, quòd si pecuniam habuisset, potuisset quid frugiferũ emere, ex quo vtilitatem perciperet; quam amisit, quia pecunia suo tempore soluta non est. Paul. l. diuortio. in princip. nu. 6. in fine. & ibi Lancelot. Decius colu. 3. in princip. Claud. nu. 19. asserunt receptũ Cagnol. l. vnica. num. 44. C. de sentent. quæ pro eo quod interest. Aymon. consil. 89. nu. 4. quam sententiam probauit etiam Alexand. consil. 200. num. 3. lib. 6. & consil 31. nu. 3. eod. lib. 6. Gratus consil. 56. nu. 6. lib. 1. Rolan. consil. 35. nu. 16. lib. 1. Neuizanis consil. 77. nu. 24. Grammaticus decisio. 103. à nu. 93. & notab. Bursatus consil. 68. num. 11. & num. 17. lib. 1. Mascardus de probatio. 2. part. conclusio. 933. nu. 24. Quod tamẽ exemplũ impugnat Alexand. dict. l. diuortio. numero. 25. ea ratione, quia hoc interesse tantùm potest peti per eum, qui solitus est cum pecunia negociari, & suprà dictũ est. Planè emere fundum prędictũ, nõ est actus ex se quæstuarius, neque in quo possit verificari consuetudo negociandi: & subscribit Ruin. consilio. 104. num. 7. lib. 4. & consil. 48. num. 3. lib. 5. Natta consil. 450. à num. 3. lib. 2. Sed prima opinio verior est. Neq; obstat Alexandri ratio, quia non requiritur præcisè, vt petẽs hoc interesse, sit solitus cum pecunia negociari: sed illud exigitur ad hunc effectũ, vt huiusmodi lucrũ reddatur verisimile: sed si aliunde constet esse verisimile, vtique peti poterit, vt aduertit idem Alexand. consil. 31. num. 9. lib. 6. Menoch. consil. 7. num. 16. lib. 1. Roland. consil. 35. nu. 17. lib. 1. & satis Nauar. in
51 manuali cap. 17. num. 212. ad finem. † Et hinc est, quòd si mulier secundùm patriæ consuetudinem posset annuos reditus emere, si pecuniam habuisset; huiusmodi interesse tanquam lucri cessantis peti poterit. Anton. Rub. consil. 108. in fine. Couar. resolut. lib. 3. cap. 1. nu. 3. verficul. sexto. in fine. Menoch. consil. 7. num. 16. lib. 1. Molina libr. 4. de primog. cap.

cap. 5. numer. 5. quem vide. & Mascardus dict. conclusio. 933. numer. 24. Et in his terminis sub nomine interesse potest percipi aliquid singulis annis: quidquid sentiat Ancharran. consil. 150. à numer. 7. & Baptist. Ferret. cons. 247. à nu. 23. lib. 2. & ad hunc etiam modum est limitãda Ordinatio Portugaliæ. lib. 2. tit. 17. § 17. Addẽdo tamen, q; non sufficiet probare, quòd si pecuniam habuisset, posset fundum emere, vel redditus annuos: sed oportet probare, quòd ille fundus esset venalis, vel etiam annui reditus, & quòd propter defectum pecuniæ illos non emit, vt in simili tradit Bart. l. tutor qui repertorium. §. si post. ad finẽ. ff. de administratio. tutorum. & in specie Roland. consil. 35. num. 18. libr. 1. Natta consil. 450. numer. 7. lib. 2. Aymon consil. 8 numer. 4. idem latè Plotus tractatu de in litem iurando. §. 11. numer. 30. & vide omnino Alexand. consil. 221. numer. 4. libr. 2. & Gutierrez de iuramento confirmatorio. 1. part. cap. 2. numer. 6. & iuxta hæc explicanda sunt tradita per Molinam lib. 4. de primogen. cap. 5. numer. 6. Additur & tertium exemplum prædicti interesse, quando mulier allegauerit, quòd potuit ponere pecuniam penes mercatorem ad honestum lucrum, iuxta cap. per vestras. de donation. inter virum. nam & huiusmodi lucrum ei erit soluendum. Bartol. l. diui. in fine. ff. ad legem Falcidiam. Alexand. consil. 200. numer. 3. libr. 6. Nouellus de dote. 8. parte. priuilegio. 22. ad finem. Negussan. de pignorib. 5. membro. 5. partis. ad finem. Palac. repet. cap. per vestras. 6. notabili. in prin. col. penul. ad fin. pag. 245. Grãmat. decis. 103. nu. 95. Cagnol. l. curabit. nu. 17. C. de action. empt. dummodo constet, quòd si pecuniam habuisset, eam re vera apud mercatorem esset depositura. Aymon consil. 89. numer. 4. & ita explicandus est Roland. consil. 35. numer. 18. lib. 1. Ex quorum mente cauendum est à traditis per Ruin. l. diuortio. in prin
cip. à nume. 5. ff. eodem. dum contendit, quòd vbi hæres mariti est in mora restituendi pecuniam dotalem, tenetur eam ponere penes mercatorem ad honestũ lucrum, aliàs tenebitur ad interesse: nã hanc obligationem incumbere hæredi, iure non probatur: & vt interesse hoc debeatur, oportet probari, quòd re vera vxor pecuniam esset depositura penes mercatorem, vt constat ex suprà traditis. Ad complementum autem articuli, illud memoria tenendum est, quòd interesse ex se est difficilis probationis. l. final. ff. de prętor. stip. & quòd debet plenè
52 probari per duos testes. † Deci. l. vnica. num. 70. C. de sentent. quæ pro eo quod interest. Gamma decision. 110. num. 16. adeò quòd si illud petens, vnum tantùm testem habeat, non debeat actori deferri iuramẽtum in supplementum probationis. Bald. l. vnica. in fin. C. de sentent. quæ pro eo quod interest. Iason. §. curare. num. 59. Institut. de action. Aymon consil. 320. in fine. Gãma vbi suprà. Natta consil. 490. Hippolyt. Riminal. consil. 52. à nu. 34. lib. 1. declarando vt per eũdẽ Nattam consi. 510. nu. 7. lib. 3. de quo est videndus omnino Phanuntius de in litem iurando. 4. memb. 1. part. num. 30. pagin. 22. Quod tam habet locum in interesse lucri cessantis, quàm dãni emergentis. Afflictis decision. 248. nu. 3. Item debent testes rationem sui dicti, etiam non interrogati, reddere. Roland. consil. 35. nu. 14. lib. 1. Prosperus Paset. consil. 126. numer. 18. post Deci. consil. 323. num. 6. Præterea quòd in casu, in quo de huiusmodi interesse constet, non debet fieri plenaria condẽnatio: nam quia huiusmodi lucrum magis videtur speratum, quàm debitum, debet de summa interesse probata, aliqua fieri diminutio, vt tradit Rebuff. l. vnica. C. de sentent. quę pro eo quod interest. glos. vltim. numer. 13. Siluan. consi. 10. ad finem. Hippolyt. Riminald. consil. 52. numer. 57. libro. 1. Palac. repet. cap. per vestras. 6. notabili.

tabili.in princip.nume.5. poſt medium. pagin.244. Gamma deciſion. 110. à numer.14.notabiliter Soto lib.6.de iuſt. & iure.q.1.artic.3.ad finem. ita vt non debeat accipere totum intereſſe,quod veriſimiliter ſperatur,ſed tantùm id quod valet ea veriſimilis ſpes:nam potuit multis modis ea ſpes ad irritum deduci, & potiùs damnum,quàm lucrum obtinere,vt poſt Soto explicat Ludouicus à Peguera d.deciſione Catalanica. 33. num. 11.& meliùs & reſolutiùs Nauarr.in manuali,cap.17.numer.211.ad medium.Et hæc ſatis in hac materia. Succedit igitur ſecunda principalis limitatio ad regulam noſtri text.vt ſi culpa mulieris ſoluatur matrimonium,dos ei reſtitui non debet,ſed potiùs penes maritum remanere. l. conſenſu. §. 1. C. de repudijs. l.vnica.§.taceat.C. de rei vxoriæ actione. Si ergo propter adulterium vxoris fiat diuortium,dos per maritum retinebitur,tam iure ciuili, quàm canonico,vt probant iura ſupra citata. &. l. miles. 11. §.ſocer.ff. de adulter. &.c. plerunque. de donation.inter virum. & eſt receptiſſima concluſio,vt aſſerit Iulius Clarus in
53 praxi. §. adulterium. numer.13.† Solus Camillus Plautius in rubric.C. de eden do.à numer. 46. contrarium tentat, ea ratione, quia adulterium non eſt cauſa immediata amiſsionis dotis, ſed potiùs diuortium,quod propter illud inter coniuges fiebat,vt probat dict.l.conſenſu. §. 1. Sed hodie certum eſt, propter adulterium non poſſe fieri diuortium inter coniuges.cap.ex publico.cum ibi notatis.de conuerſion. coniugatorum. ergo adulterium hodie non inducet amiſsionem dotis. Sed non eſt recedendum à recepta concluſione,quam ab hoc argumento defendit Menoch.lib.2. de arbitrar.caſu.287.à numer. 12. & vltra eum reſponderi poteſt, diuortium non eſſe cauſam amiſsionis dotis, nam imò eſt adulterium, vt colligitur ex Nouella Leonis.19.relata per Harmenopulũ in promptuario,lib.6.cap.2.& in ſpecie aduerſus Camillum probat Cæſar Coſta lib.1.variarum dubitation.iuris. cap. 37. declarando tamen vt infrà. Item admiſſo eius præſuppoſito,reſpondetur, quòd hodie ſeparatio quoad thorum permittitur propter adulterium. c. ſignificaſti. de diuortijs. quæ quidẽ ſeparatio quoad thorum, cum ſucceſſerit loco diuortij, quoad vinculum, obtinebit omnes effectus, quos iure ciuili obtinebat diuortium quoad vinculum, vt reſoluit Iaſon l.1.numer.2.verſic.quartò. & ibi Decius numer.10.C.vnde vir.Ripa hîc num.31. Socin.Iunior conſil. 42.numer.4. libr.2. Atque ita pœna præſcripta dict.l. conſenſu.§.1. etiam obtinebit in ſeparatione, quæ hodie fit quoad thorum, propter adulterium.Illud vtique argumento Camilli dandum eſſet, quòd ſi vxor commiſit adulterium, & maritus non curauit petere ſeparationem quoad thorum; cùm nullum diuortium interuenerit,non amittetur dos:& meritò, quia tacendo videtur remiſiſſe adulterium, quod ſciebat commiſſum: argument. l.final.C.de reuocan.donation. propter quam remiſsionem ceſſat pœna amiſſionis dotis.l.ſi vxor.§. ſed & ſi qua. &. l. quæſitum. §. 1. ff. de adulterijs.l. abolitionem.C.eodem tit.l.15.tit. 17.partit. 7.probat cap.plerunque. de donationibus inter virum.tradit Boerius deciſio-
54 ne.398. à numer.3. † Prædictam limitationem ad regulam huius textus ita comprobatam, ampliabis, vt per Palacios repetition.rubric. §.20. à numer. 1. & vltra eum ampliabis, vt propter adulterium, vxor non ſolùm amittat dotem, ſed & dotalitium, vt eſt expreſſum.cap.plerunque.de donationib. inter virum.vbi gloſ.verbo,Dotalitium. duobus modis illud verbum exponit. Primò,quòd illud verbum, Dotalitium, verificetur in donatione propter nuptias,quam mulier ex pacto debebat lucrari: nam ſequuto adulterio, tale lucrũ non

non obtinebit,ex ratione. l. ſi ab hoſtibus. 11.§. final.ff. eodem. & proſequitur Roland.conſil.50.à numer.10.lib.1.Vnde apud nos vxor adultera amittet arras,quas aliàs debebat lucrari,iuxta Ordinat.libr.4.tit.9.§. final. quod in ſpecie probat.l.15.titul.17.partita.7. tradit Palac.repet.rubric.§.20.numer.1. & Bolognin.conſil.13.numer.6. Exponitur ſecũdo,vt illud verbum,Dotalitium,verificetur in bonis paraphernalibus, quæ licèt ſint mulieris quoad dominium, & mariti quoad cuſtodiam,& adminiſtrationem.l.ſi ego.§. dotis.ff. de iure dotiũ. tamen etiam amittentur propter adulterium:in quo gloſ. illa ſingularis reputatur à Romano ſingul. 311.Felin. cap. paſtoralis.col.3. de iudic. Iaſone in rubric.numer.3.C. de iudic. Gerard. ſing. 48.Catellian.in memorabilib.verb.mulier propter.& alij quos referunt Carrerius de homicidio.§.6.numer.253. Boerius deciſione.338.numer.2.Iulius Clarus in praxi.lib.5. §.adulterium. num.15. vbi aſſerit hoc communiter receptum poſt Couarru.de ſponſalib.2.part.cap.7. §.6.numer.2.Idem etiam aſſerunt Perez l.2.tit.15.lib.8.ordinamenti. pagin.290. Coſta cap. ſi pater. 1. parte. verbo, legauit.numer.46.de teſtament. in.6. & defendit Antonius Coſtanus tractatu de dotibus,cap.6 1.numer.25.& videtur pro illis text.l.1.tit.16.lib.3. Codicis Theodoſian.Contrariam tamen opinionem, imò quòd mulier non amittat bona paraphernalia propter adulterium, tenet Panormitan.cap.plerunque. num. penult.de donation.inter virum. & ibi Præpoſit.numer.5. Deci.cap. paſtoralis. numer.7.de iudic. Angel. in ſumma, verb. adulterium. §.4. & Doctores ita tenere aſſerit Silueſter verbo, adulterium. numer.8.Corraſ.hîc numer.14.Anguſſola conſil.9.lib.5.& pro illis videtur text.authen.vt liceat matri & aviæ.§. quia verò
55 plurimas.collat.8. † vbi text probat,propter adulterium, mulierem amittere dotem & donationem propter nuptias, & ſi filios non habeat, amittere etiam bona propria, quæ æquiualeant tertiæ parti dotis amiſſæ: ergo clarè probat ille text. non amittere omnia paraphernalia, vt Communis præſupponit. Neque obſtat dict.cap.plerunque. ibi: Dotalitium; quia illud verbum nõ deſignat bona paraphernalia,vt Communis exiſtimat, ſed vel quartam partem bonorum,quam vxor inops debet habere ex bonis mariti,iuxta authent.præterea.C. vnde vir & vxor. hanc enim vxor adultera amittet, & tradit Boſcheus tractatu de legitimis nuptijs.libr.6.à num. 37. Vel etiam ſignificat doherium,id eſt, dimidiam partem bonorum mariti,quam vxor videtur habere in doherium conſuetudinarium; hoc enim dotalitium appellari, aſſerit Rebuffus. 1. tomo ad leges Gallicas.titul.de ſententijs prouiſionalibus,articul.1.gloſ.3.num.2. Hoc igitur dotalitium habendum ex bonis mariti, amittit adultera, ex ratione. l. ſi ab hoſtibus. 11.§.final.ff. eod. Vel pro concordia opinionum videtur dicendum, bona paraphernalia in duas diſtribui ſpecies. Prima eſt,quando paraphernalia conceduntur in adminiſtrationem mariti, & pro quibus ipſe agere poteſt abſque alio mandato vxoris, iuxta.l.final. C.de pactis conuentis. Secunda eſt, quando paraphernalia retinentur ſub adminiſtratione & dominio vxoris, & ſunt omnino ſeparata à dote, ita vt pro illis maritus abſque mandato vxoris non admittatur. l. maritus. C. de procuratoribus. quam diſtinctionem prædictorum bonorum poſuit Baldus conſil.478. quædam ſunt. numero.1.libro.5.Socinus conſilio. 82. numero.8. ad medium.libro.4. Menochius conſilio.56.numero.2.libr.1. poſt Iaſon.l. maritus. numero.11.C. de procuratoribus. In prima igitur ſpecie prædictorum bonorum poterit admitti communis opinio, vt illa etiam amittat

vxor propter adulterium: in secunda autem specie procedat contratia opinio, & procedet id quod probat authent. vt liceat matri & auiæ. §. quia verò plurimas. collat. 8. inducta vt suprà. Cæterùm quanuis hoc ita tẽtari possit, ego verius existimò, paraphernalia indistinctè non
56 amitti propter adulterium: † nam amittitur quidem dos, cuius dominium interim est mariti. l. doce. C. de reiuendication. & sic faciliùs permittitur, vt illam retineat: argument. l. per retentionem. C. de vsuris. non sic amittentur paraphernalia, quorum dominium maritus non habet: & quanuis ius administrandi habeat, illud est fragile, & ad libitum mulieris reuocabile. l. hac lege. C. de pactis conuentis. ac proinde quoad nostrum propositum, non debet esse in cõsideratione: argumen. l. qui sic. ff. de solution. Poterit sanè admitti cõmunis opinio, quando expressè cautum est, vt dominium paraphernalium transferatur in maritum, vt fieri posse præsupponit. l. si ego. §. dotis. ff. de iure dotium. explicat notabiliter Ruin. consil. 222. à numer. 7. lib. 1. nã huiusmodi paraphernalia amittet adultera eâdem ratione, qua & amittit dotem, prout & videmus, quòd donationis propter nuptias dominium transfertur in vxorem. authent. permissa. C. de donation. ante nuptias. authent. donationẽ. C. de iure dotium. Vnde licèt soluto matrimonio debeat reuerti ad maritum. cap. fin. de donation. inter virum. tamen quia vxor interim domina est, illam lucrabitur propter adulterium mariti, vt probat cap. 1. vt lite non contestata. & ibi notat glos. 1. tradit Iulius Clarus in praxi. §. adulterium. num. 15. Sed videndum est, quid circa hoc sit constitutum in regno Portugaliæ? Et Ordinat. lib. 5. titul. 15. §. 5. & titul. 16. §. 2. probat, quòd si maritus accusat criminaliter vxorem de adulterio, & illa sit conuicta & condemnata ad mortem naturalem, tunc lucrabitur maritus non solùm dotem, sed & alia quæcunque bona vxoris: quæ Ordinat. ad plura est expendenda. Primò, quòd restringendo se ad accusationem criminalem, videtur sentire, quòd si maritus agat ciuiliter de adulterio ad separationem thori, iuxta cap. tuæ. de procuratoribus. tunc non lucrabitur maritus dotem adulteræ: quæ fuit opinio Bartol. l. males. §. socer. in fin. ff. de adulter. concludẽtis, quòd maritus non lucrabitur dotem vxoris adulteræ, nisi eam accuset criminaliter, & se subscribat ad pœnam talionis: subscribit Alexand. l. rei iudicatæ. nu. 33. ff. eodem. Nihilominus hæc collectio non est vera, quia tam iure ciuili, quàm canonico receptum est, quòd si maritus agat ciuiliter de adulterio, eo probato, dotem lucrabitur. l. cùm mulier. 49. ff. eodem. cap. plerunque. de donation. inter virum. †
57 Quod procedet, etiãsi agat de adulterio, accusando vxorem: ad separationem thori: nam quanuis ea causa videatur esse quodammodo criminalis. cap. tuæ. de procuratoribus. tamen cum non agatur ad pœnam ordinariã delicti, magis ciuiliter videtur agi. cap. per tuas. ad fin. de Simonia. & hac ratione in ea admittitur procurator, nec ea est necessaria inscriptio ad pœnam talionis. dict. cap. tuæ. Quanuis igitur hoc casu magis ciuiliter videatur agi, nihilominus tamen maritus non solùm obtinebit separationem thori, sed & dotem lucrabitur, vt est expressum dict. cap. plerunque. tradit Romanus. l. Lutius. numer. 23. ff. eodem. Quinimò si bene aduertas, vtilius est marito agere ciuiliter ad separationem thori propter vxoris adulterium, quàm accusare criminaliter; nam primo casu dotem lucratur, vt suprà dictum est; non sic accusando vxorem criminaliter; quia tunc non lucrabitur dotem, sed potiùs illa aplicabitur personis expressis auth. sed hodie. C. de adulter. Quod aduertit Paul. l. rei iudicatę. §. 1. nu. 3. ff. eod. & cons. 147. nu. 3. lib. 2. Imol.

Imol. l. cùm mulier. num. 18. ff. eodem. & clariùs Panormitan. c. gaudemus. ad fin. de conuersion. coniugator. & ante eos glos. fin. d. authen. sed hodie. C. de adulter. Quanuis, vt inquit Paulus Castrensis consil. 277. in causa. numer. 3. lib. 2. de adulterio vxoris non solet proponi querela coram iudice, nisi per viles homines & impotentes, qui de verecũdia penes homines non curãt, qui viles & cornutos reputant homines, qui per se non vindicant delictum adulterij, sed recurrũt ad iudicem: & latiùs prosequitur Boer. eleganter declarans, decisio. 298. & Iacobus Machellus patriconio. 51. per totum. Neque repugnat Ordin. d. lib. 5. tit. 15. §. 5. nam quanuis fecerit mentionem accusationis criminalis, non ob id sentit, maritum non lucrari dotem, si ciuiliter agat de adulterio, vt in specie obseruat Alexand. consil. 189. num. 8. in fine. lib. 6. sed potiùs dicendum est, quòd restringendo se ad casum, quo adultera criminaliter accusatur, tacitè relinquit dispositioni iuris communis alium casum, quãdo scilicet ciuiliter agitur ad separationem thori, & amissionem dotis: nam & l. 1. & 5. tit. 20. libr. 8. ordinamenti. probant, quòd si maritus criminaliter accuset adulteros, illi sunt ei tradendi, vt de eorum vita disponat ad libitum: quoad accusationem autem ciuilem videtur significare, quòd obseruetur dispositio iuris communis, vt in specie obseruat Antonius Gomez. l. Tauri. 80. numer. 47. ad finem. Neque etiam obstat doctrina Bart. d. l. miles. §. socer. in fine. ff. de adulter. nam cum vult, quòd maritus non lucratur dotem, nisi adulteram accuset criminaliter, minimè verum est: nam imò tunc demũ lucrabitur, si ciui-
58 liter agat, vt suprà dictũ est: † & ita Bartol. in hoc communiter reprobari asserit Alexand. l. cùm mulier. num. fin. ff. eodem. & consil. 189. num. 8. libr. 6. Menochius consil. 31. num. 33. lib. 1. Iulius Clarus lib. 5. §. adulterium. nu. 13. ad finem.

Iuxta hæc igitur resoluendum est, quòd tam in regno Portugaliæ, quàm Castellæ, si maritus agat de adulterio ciuiliter, obseruanda est dispositio iuris communis, vt sic maritus lucretur dotem, & paraphernalia vxoris, de quibus suprà, non autem alia bona vxoris: quod satis significat Ordin. d. libr. 5. tit. 15. §. 5. quanuis Antonius Gomez. l. Tauri. 80. num. 47. versi. item etiam. perperam dicat, quòd maritus ciuiliter agendo de adulterio vxoris, lucretur dotem, & omnia alia bona illius. Vlteriùs est expendenda prædicta Ordin. dum in sensu directo probat, quòd si maritus accusauit criminaliter adulteram, & ea sit condemnata ad mortem naturalem, tunc maritus non solùm lucrabitur dotem, sed & omnia bona vxoris: quod etiam in Castella constitutum est per. l. 1. & 5. tit. 20. libr. 8. ordinamenti. quæ vtique leges videntur discrepare à iure communi: nam eo iure si adultera criminaliter accusata condemnabatur, maritus non lucrabatur dotem, neque bona vxoris, sed illa detrudebatur in monasteriũ; bona autem illius applicabãtur personis expressis authent. sed hodie. C. de adulterijs. tradit Paul. l. rei iudicatæ. §. 1. num. 3. ff. eodem. & consil. 147. num. 3. lib. 2. Panormitan. c. gaudemus. ad finem. de conuersion. coniugator. Alexan. l. cùm mulier. in fin. ff. eodem. Cagnol. in rub. num. 34. ad fin. C. de edendo. Anton. Gomez. l. Tauri. 80. nu. 47. ad finem. Ne autem leges illæ videantur omnino discrepare à dispositione iuris communis, aduertendum est, in hoc articulo duo inueniri iura, quæ sibi adinuicem aduersari videntur: nam textus authent. vt liceat matri & auiæ. §. quia verò plurimas. versicul. si de adulterio. collation. 8. videtur probare, quòd si mulier accusetur criminaliter de adulterio, & conuincatur, maritus misso libello repudij dotem lucrabitur: quod ita ex eo text. colligit glos. 1. &. 2. auth. sed nouo iure. C. de adulter.

& magis probant Bald.& Salic. vterque. ad fin.auth.ſed hodie.C. de adulter. Salicet.l.fin.num. 3.C.eod.tit. † & pro cõſtanti Bart.l.miles.§.ſocer.ad finem.ff. de adulter.Bald.conſil.221.in princ. libr.2. probat l.15.tit.17.partita.7. & ibi notat Gregor.verbo,La dote. Contrarium tamen, imò prædicto caſu maritum non lucrari dotem,ſed dotem,& bona mulieris adulteræ applicari certis perſonis, probat auth. vt nulli iudicum. §. ſi verò quando. collat.9. à qua deſumitur auth. ſed hodie.C. de adulter.per quas Curti. Iunior in rub.num.28.C. de edendo. & Socin.conſi.111.ad finem.lib.3.dixerũt, maritum accuſantem criminaliter vxorem de adulterio,hodie non lucrari , & ſic conſtat prædicta iura ſibi aduerſari. Quare varias concordias inter prædicta iura recitant gloſ.& Salic. d.authen.ſed hodie. Imol.l.cùm mulier.à nu.16.ff. eodem.& ibi Alexand.num.fin. Roman.l. Lutius.num.15.ff.cod.Aretin.l. rei iudicatæ.§.1.col.2.ad fin.& ſeq.ff. eod. Sed illis omiſsis,vera concordia inter prædicta iura,illa eſſe videtur,quòd d.auth.vt liceat matri & auiæ. §. quia verò plurimas.verſic.ſi de adulterio. apertè loquitur,quando maritus conuictæ, vel condemnatæ vxori adulteræ repudium miſit,& conſequenter declarauit,quòd cũ illa nolebat ampliùs habitare; tũc enim lucrabitur dotem, modo ibi declarato. Si autem non miſit repudium, vel aliter non declarauit volũtatem ſuam,ſed paſſus eſt,eam detrudi in monaſteriũ; quia ſpes eſt reconciliationis,expectatur biẽnium:quòd ſi illam intra biennium non reconciliauerit,vel ante biennum mortuus eſt,tũc non lucrabitur dotẽ,ſed bona applicabuntur modo expreſſo auth. vt nulli iudicum. §. ſi verò.collat.9. & in auth.ſed hodie.C.de adulter. quæ concordia eſt de mẽte Baldi Nouelli de dote.7.part.ſpeciali.11. num.5. vbi fortiùs voluit, quòd etſi maritus à principio nõ miſit adulteræ repudij libellum,ſed paſſus eſt, eam detrudi in monaſterium; & tamen ante biennium libellum repudij miſit,ſtatim lucrabitur dotem , neque tunc habebit locum d.auth. ſed hodie. C.de adulter. † Et eſt ratio,quia quãdiu maritus repudium non mittit vxori, nihil lucratur ex dote,vel bonis vxoris, vt ſuprà tradidimus. Ex his igitur conſtat, prædictas leges Hiſpanię in eo diſcordare à iure communi, quòd muliere cõuicta de adulterio,indiſtinctè dotẽ, & alia bona vxoris deferunt marito, quantumcunque ei repudium non miſerit. Item & in eo,quòd iure cõmuni tantùm maritus lucrabatur dotem, & ex alijs bonis tertiam partem valoris dotis amiſſæ, vt expreſſum eſt in d.auth. vt liceat matri & auiæ.§.quia verò plurimas.verſic.ſi de adulterio,colla.8.prędictæ autem leges, omnia bona adulteræ addicunt marito. Denique & in eo quòd iubent adulterã condemnari ad mortem naturalem: nã iure communi adulter quidem cõdemnabatur ad mortem naturalem. l. quanuis.2. de adulterijs. adultera autem non cõdemnabatur ad mortem naturalem, ſed verberata detrudebatur in monaſterium.d.auth.ſed hodie. c.gaudemus. de conuerſion.cõiugator.& ibi glo.fin.quo modo iudicaſſe curiam Burdigalenſem aſſerit Boerius deciſio. 297.nu. 12. item & curiam Neapolitanam,affirmat Grãmatic.deciſ.31. & latiùs proſequitur Roland.conſil.35.num.4. lib.2. Iulius Clar. lib.5.§.adulterium.num.7. & tamen leges Hiſpaniæ,etiam adulteram permittunt condemnari ad mortem naturalẽ. Quinimò Ordinat.libr.5.tit.15.§.6.probat,quòd ſi adultera non fuerit cõdemnata ad mortem naturalem , ſed ad aliã pœnam mitiorem,maritus non lucrabitur bona vxoris; & ſic ſentit , quòd neq; dotẽ.Et videtur eſſe ratio,quòd vt amittat dotem adultera,oportet quòd ſit cõuicta de adulterio per veras probationes.authẽt.vt liceat matri & auiæ.§.quia verò plurimas.verſic.ſi de adulterio.collat.8.

59 60

lat.8.notat Ancharran.conſil.408.nu.4. & Zaſi.hîc.num.23. Auendan. reſponſ. 24.num.7. Si igitur mulier non cõdemnetur ad mortem naturalem , propter defectum verarum probationum,meritò præſupponitur , quòd neque dotem, neque bona lucrabitur maritus.Sed aduerſus hanc declarationem vrget, quòd licèt præſumptiones nõ ſufficiant ad imponendam pœnam corporalem.l.fin.C. de probation. tamẽ videtur ſufficere ad amiſsionem dotis,vt colligitur ex exemplis relatis. l. conſenſu.C.de repud. † & in ſpecie obſeruant Parpal.hîc num. 23. & Crot.à num.19. qui eleganter aduertunt, Ancharran.d.conſil.408.num.4.lo qui in adulterio fictè probato, ſcilicèt propter abſentiam,& cõtumaciam mulieris accuſatæ de adulterio; neque enim tunc amittetur dos, quia creditur magis propter contumaciam fuiſſe cõdemnatam,quã quòd de veritate adulterij conſtiterit.l.ſi ideò.& ibi Bart.ff.de euiction. nos autem loquimur,quãdo adulterium præſumptiuè probatur; quod videtur ſufficere ad amiſsionem dotis,quia præſumptio pro liquidiſsima probatione reputatur.gloſ.l.pen.C.de peric. tutorum. Et in ſimili hanc differentiam inter fictã & præſumptam probationem obſeruãt Coſta.l.qui duos.§.cum in bello. verbo, diuus.num.2.ff.de rebus dubijs.Gamma deciſione.270.colum.fin. & infrà latiùs dicemus. Pro concordia dicẽdum eſt, quòd ſi maritus accuſet vxorem criminaliter de adulterio,quia tunc videtur ſe obligaſſe ad probãdum adulterium per probationes meridiana luce clariores. l. fin.C.de probation.ſi hoc non præſtiterit,nihil lucrabitur,quantũcunque mulier propter præſumptionem in aliqua pœna fuerit cõdemnata: & in his terminis procedet,quod ſentit auth. vt liceat matri.§.quia verò plurimas. verſic. ſi de adulterio.collat.8.& Ordin.lib.5.tit. 15. §.6. Si autem ciuiliter agatur de adulterio,tunc certum eſt, quòd maritus dotẽ lucrabitur,etſi de adulterio tantùm cõſtet per præſumptiones.c.literis.de præſumption. nam quanuis vbi agitur criminaliter,non ſufficiant etiam violentę præſumptiones ad condemnationẽ corporalẽ.c.literas.ad fin. de præſumption. tamen ſi ciuiliter agatur ad condemnationem,ſufficiunt præſumptiuæ probationes,vt receptum aſſerit Gratus conſil.136.num.22.lib.1.ſaltem quando fuerint violentæ,& vrgentes. Alciat.reſponſo.2.num.20.& de præſumptio. regul.2. præſumpt.9.nu.5. Neque eſt omittendum,quòd Ordinat.lib.5.tit.15.§.6.probat, quòd ſi adultera condemnetur ad mortem naturalem,tunc demum maritus lucratur dotem,& bona vxoris, ſi ex eo matrimonio,vel alio,filij non ſuperſint: eſt ergo videndum ſi filij prædicti ſuperſint,quid de bonis adulteræ ſit faciendum? † Et videtur dicẽdum,quòd maritus illa habeat dũ viuit,ſed eo mortuo,neceſſariò relinquẽda ſint filijs adulteræ:ita videtur probare text.auth.vt liceat matri & auia.§.quia verò plurimas. verſic.ſi vir.& ibi gloſ.verb. continẽtur. collat.8.l.conſenſu.§.1.verſic. ſi verò. C. de repud.& ità Couarru. de ſponſalib.2. parte.c.7.§.6.num.4.Gregor.l.15.tit.17. partita.7.verb.Del marido.Auendan.in repertorio,verb.adulterio .ad finem.Vnde dum gloſ.1.c.1.vt lite non conteſtat. dicit,quòd prædicta bona ſeruãtur filijs, debet intelligi,ſcilicet poſt mortem mariti,vt ibi explicat Andr.Sicul.nume.61. Bertran.l.hac edictali.nu.58.C. de ſecũdis nuptijs. Petrus Tholoſanus in ſyntagmate iuris,lib.9.c.23.num.12.& adhũc modum videtur etiam explicandi Zaſi. hîc num.23.& Roland. conſil. 50.nu. 8. lib.1.& Boerius deciſion.338.num.6. Palac.rep. rub.§.20. num. 1.ad finem. dum ſimpliciter dicunt, quòd ſi adultera habeat filios,maritus non lucra tur dotem; nam debent intelligi,ſcilicet irreuocabiliter:nam dum viuit,habebit dotis vſumfructum. Vnde pariter & quod Cremẽſ.

61 62

sing.86.dicit,quòd si adultera habeat filios ex alio matrimonio,maritus non lucratur dotem:allegando Bald.l.hac edictali,num.5.C.de secund.nuptijs.& subscribunt Palac.repet.rub.§.20.num.1.& Cassane.in consuetud.Burgund.rubr.6. §.1.nu.8.& rub.4.§.6.in glo. Sera tenue. num.25.pagin.618.Boeri.decision.338. num.6.Roland.consil.50.num.8.libr.1. intelligendum est, postquam maritus fuerit mortuus; nam dum viuit,obtinebit vsumfructum dotis, iuxta suprà tradita: & expressè Auendan. in dictionario,verb.adulterio. Sed cauendum est, quia Ordinatio suprà citata apertè sentit,q; si supersint filij ex eodem matrimonio, vel alio, maritus nihil lucratur, sed omnia bona adulteræ deferũtur filijs:id quod etiam sentit.l.1.tit.20.libr.8. ordinamenti. dum dicit,quòd si adultera habeat filios,illi debẽt succedere in bonis. Pro concordia dicendũ est,quòd si mulier quidem propter adulterium patiatur pœnam mortis, bona eius statim ad filios pertinent,quoad proprietatem, &
63 vsumfructum : † ita enim clarè probat Ordinat.d.lib.5.tit.15.§.6.& d.l.1. tit.20. lib.8.ordinamenti. expendendo verbũ, Heredem. quòd præsupponit adulterã esse mortuam.l.1.ſ.de hæred.vel action. vend.& in specie Auendan. responſ.24. num.3.&.4.& in dictionario,verb.adulterio. Si verò agatur ciuiliter, ita vt mulier non moriatur, obtinebit maritus vsumfructum illorum bonorum, dum viuit adultera: & in his terminis procedunt leges suprà allegatę; quia iure ciuili adultera non occidebatur. d.auth. sed hodie.C.de adulter. sed adultera mortua,plenò iure succedent liberi, iuxta suprà tradita.Quod etiã videtur admittẽdum in liberis alterius matrimonij: nam si adultera occidatur,vel aliàs moriatur, bona pertinebunt ad liberos primi matrimonij,vt sentiunt suprà allegati: sed dum ea viuit,maritus habebit vsumfructum dotis:quod sentiũt Bald.l.hac edictali.num.5. & ibi clariùs Bertran.num. 58.C.de secund.nuptijs.Florian. disp.1. num.12.vers.secundò præmitto.Et meritò,quia suprà allegati ea ratione se fundãt,quòd quemadmodum mulier, quæ transiuit ad secundas nuptias, nõ potest præiudicare filijs primi matrimonij, donando,vel aliàs alienando in secundum maritũ.d.l.hac edictali.ita etiam neque delinquendo.l.Imperator.ĵ. de fideicõmiss.libertatib.Quæ quidem ratio tãtùm euincit,postquam mulier alienans, vel delinquens fuerit mortua:nam ea viua, non possunt filij reuocare donatum, vel aliàs alienatum in secundum maritum. authẽt.de nuptijs.§.quia verò hactenus. collat.4.tradit Cyn.d.l. hac edictali.q.2. & ibi Bald.num.5.Bertran.num.58.Florian.d.disput.1.num.12.versic.secundò præmitto. Et expendes, quòd Ordin.d. lib.5.tit.15.§.6.vult,bona mulieris deferri insolidum ad filios primi matrimonij, quanuis iure communi maritus debuit admitti ad ęqualem portionem cum filijs,iuxta d.l.hac edictali. vbi id clarè sentit Bald.num.5.& Bertrand.nu.58. Cre-
64 mens.sing.86.& alij suprà citati.† Vnde in specie dicebant Bald.c.1. num.21.vt lite non cõtestata,& ibi Andr.Sicul. numer.64.Couarru.de sponsal.2. part. c.7. §.6.num.4.ad finem.& Rolan.post alios de lucro dotis.q.27.num.6. quòd si propter adulterium dos deferatur marito, mortua adultera,in primis debet deduci legitima filiorum primi matrimonij, & ex alijs bonis,quæ supersunt, fiet diuisio inter maritum, & filios primi matrimonij,ita vt maritus habeat ęqualẽ partem cum quolibet filiorum: nam id minimè procedet, quando adultera condemnatur ad mortem,vt constat ex prędicta Ordinatione. Si sanè ageretur ciuiliter propter adulterium, admittenda esset ea cõmunis traditio,quæ in his terminis iure regio non inuenitur correcta. Postremò notabis,quòd.l.1.tit.20.libr.8. ordinamenti. disponit, maritum etiam lucrari

lucrari bona adulteri filios non habẽtis: in quo discrepat à iure cõmuni:nam illo iure adulter quidem cõdemnabatur ad mortem.l.quanuis.2.C.de adulter. non tamen cõdemnabatur in amissione bonorum, vt constat ex ea lege, cum qua concordat.l.15.tit.17.partita.7.& ita in specie notat Auendan.respõs.24.in princip.Cui tamen addere debes, quòd imò iure communi etiam adulter bona amittebat,non tamẽ applicabantur marito, sed potiùs filijs adulteri, si eos haberet; sin minus, applicabantur fisco. auth. vt liceat matri.§.quia verò plurimas. collatione.8. In regno igitur Castellæ,bona adulteri acquirentur marito; quia ita cõstitutũ fuit per prædictam legem. In regno autẽ Portugaliæ quoad bona adulteri obseruabitur dispositio iuris cõmunis; quia Ordin.d.lib.5.tit. 15.§.6.tantũ loquitur de bonis adulteræ:quoad bona igitur adulteri recurrendum est ad ius commune,vt prœcepit Ordin.lib.2.tit.5. Vlteriùs & secundam conclusionem,de qua suprà, quòd mulier propter adulterium amittat dotem,ampliabis procedere,etiam quãdo mortuo iam marito, vidua stuprum commisit:nã adhuc dotem amittet,vt concludit Paul. Castrẽs. l.sororem. C. de his quibus vt indignis. &.l.fideicõmissum.ad fin.C. de fideicõmiss.& consil.147.reuocatur.lib. 2. quod consilium ad literam recitat Pręposit.c. plerunque.num.3.de donation.inter virum.& subscribũt Iason hîc num.6. Pon
65 tan.num.7.Zasi.num.22. † Hippol. singul.234.ad finem.& sing.416.Catellian. in memorabilib.verb.mulier propter.in fine.Gerard. singul.48.refert alios Matienço.l.5.tit.9.lib.5.ordinamenti.glo.8. num.8.& asserit receptum Bellon.in rubr.num.96.C. de edendo.& latè comprobat Anton. Costan. de dotibus. c.6. nu.31. Auiles de prætorib. in procœmio, pag.10.nu.45.Dueñas reg.12.in.3. limitatione.Palac.repet.rub.§.67. num.2.& num.6.ea moti ratione, quia mulier vidua,adhuc censetur in primo matrimonio.l.fin.C.de bonis maternis.& hac ratione retinet priuilegia, quæ habebat viuo marito.l.fœminæ.ſ.de senatoribus.l. mulieres. C. de dignitatib. libr.12. ergo etiam quoad onera debet censeri esse in priori matrimonio.l.secundùm naturam.ĵ.de regul.iuris. His tamen non obstantibus, cõtrarium verius & receptius est,imò quòd mulier vidua stuprum cõmittens,nõ amittat dotem,vt post multos resoluit Pinel.l.fin.num.9.C.de bon. matern.Padilla.l.fideicõmissum.num.4. C.de fideicõmiss.Molina lib.1.de primo gen.c.9.num.55.Costa.c.si pater.1.parte.verb.legauit.num.41.Matienço.l.5.titul.9.lib.5.ordinam.glos.8.à num.10. Iulius Clarus in praxi criminali.§. stuprũ. nu. 5. Et secundùm hanc opinionẽ latè consuluit Aymon consi.205.num.27.& à nu.3.& consil.304.col.fin.Roland,consil.86.à num.20.lib.2.Et hanc esse hodie magis cõmunem opinionem,asserit Socin.Iunior consil.111.nu.7.lib.3.Corrasi.hîc nu.21. Pro qua sententia videtur esse text.auth.de restitutione. & ea quæ parit.§.fin.collat.4.dum probat, quòd si mulier vidua cõmittat stuprũ intra annũ luctus,amittet illa bona quę habuit à marito:ergo post annũ,neque hæc amittet:intra annũ autẽ amittet quidem ea quæ habuit à marito, non autẽ dotẽ quã non habuit à marito, sed censetur esse propriũ patrimoniũ ipsius mulieris.l.3.§.
66 sed vtrũ. in fine.ſ.de minorib. † Ex qua inductione patet,reijciendã esse concordiã Alciat.de præsumption.regul.2.præsumpt. 9.nu. 5. quòd si mulier cõmittat stuprũ intra annũ luctus, tũc amittat dotẽ; sed eo elapso,non amittat : subscribit Couarru.de sponsal.2.par.c.7.§ 6.nu.11. allegant tex.in d.auth.de restit.& ea quę parit.§.fin.collat.4.& ante eos eãdẽ concordiã assignauit Ioannes de Garronib. auth.eisdẽ.nu.21.C.de secund.nup.quẽ retulit Rolan.consil.86.nu.41.& nu. fin. libr.2.nam hæc concordia apertè confunditur

funditur per d.§.fin.(quem prędicti malè pro se allegant) nam si cõmittens stuprum intra annum luctus,tantùm amittit donata per maritum: ergo non dotẽ propriam; neque enim eadem est ratio lucri amittendi,vel damni incurrendi.l. fin.C.de codicillis:& ita contrarium sentiunt Crot.hîc num.11.Ripa num. 8.& clariùs Alciat.nu.4.Aymon consil. 205. num.27.Socin. Iunior consil.111.nu.4. lib.3.Iulius Clarus lib.5.§.stuprum.nu.5. in fine. Et in specie prædictam concordiã improbant Crot.l.4.§.Cato.2.lectur. num.78.ff.de verbor.obligation.Anton. Gomez.l.Tauri.80.num.70.ad fin. Pinelus.l.fin.num.11.C.de bonis mater.Costa.c.si pater.1.part.verb.legauit.nu. 42. Molina lib.1.de primogen.c.9.num.55. versi.hæc autem. Quanuis illud verum sit,quòd pœnæ impositæ per.l.1.C.de secund.nupt.mulieri contrahenti nuptias intra annum luctus,à fortiori locum habebunt in ea,quæ intra prædictum annum luctus stuprum cõmisit.l. his solis. C.de reuocand. donation. tradit Palac. repet.rub.§.67.num.3.& num.17.Iulius Clarus lib.5.§.stuprum.à num.6.Pinel.l. fin.num.18.C.de bonis matern. Matiẽço.l.5.tit.9.lib.5.ordinamen.glo.8.nu.5. & probat.l.3.tit.12.partit.4. & notabiliter prosequitur Costa.c.si pater.1.parte. verb.legauit.nnm.34.Adde,quòd Peralta.l.cùm quidam.num.8.ff.de legat.2. aliter concordat opiniones, quòd si vidua stuprum cõmittens,iam recuperauit dotem ab hæredibus mariti, tunc illam nõ amittet,aliàs enim denegabitur ei actio ad dotem recuperandam.Cæterùm neque hæc concordia admittẽda est; quia
67 iure non probatur: † & contra eam vrget.l.si vxor.13.versic.quanuis.ff.de adulter.ibi, Impunè.&c.12.de feudo sine culpa non amittendo.ibi: Viuente marito,à contrario sensu: & ita prædictã Peraltæ concordiam in specie impugnat Molin. lib.1.de primogen.c.9.num. 55.versi. similiter. Constat igitur,non esse recedẽdum à clara decisione d.auth. de restitution.& ea quæ parit.§.final.collat.4.quæ vtique in regno Portugaliæ obseruanda est: nam cùm in eo regno nulla sit lex, quæ contrarium disponat,obseruãda est decisio iuris cõmunis, vt præcipit Ordinat.lib.2.tit.5.atque ita si vidua intra annum luctus stuprum cõmittat, priuabitur in eo regno legatis,siue donatis per maritum:post annum autem stuprũ cõmittens,nihil amittet.Costa.c.si pater.1. parte.verb.legauit. num.35.Roland.cõsil.86.num.37.libr.2.Matiençó.l.5.tit.9. lib.5.ordinamen.glos.8.num.5. Neque obstat argumentum contrariæ opinionis suprà relatum,quòd vidua adhuc cẽsetur esse in primo matrimonio; quia id procedit per fictionem:& in pœnalibus pœna imposita in casu vero, non habet locum in ficto.l.3.§. hæc verba.ff. de negoc.gest.& in specie aduertit Aymon latè comprobans consil.205.à numer.33. Quinimò quæsita constante matrimonio,quæ in Castella cõmunicantur inter coniuges, non amittet vidua stuprũ cõmittens,etiã intra annum luctus,quia propter mutuam acquisitionem, illa lucra nõ censentur acquisita ex titulo lucratiuo,sed potiùs ex oneroso: argum.l. de fideicõmisso.C.de transaction.& in specie Couarru. de sponsal 2. parte. c.7. §.1.num.8.ad fin.Anton.Gomez.l.Tauri.50.num.69.Pinel.l.fin.nu.3.C.de bonis maternis.Tellius.l.Tauri.14. ergo d. auth.de restit. & ea quæ parit. §. fin. collat.4.priuans viduam stuprum cõmittẽtem intra annum luctus,donatis per maritum,non debet verificari in prædictis lucris reciprocis inter coniuges,quæ nõ ex donatione cẽsentur prouenire.l.si pater puellæ.& ibi Paul.C.de inoffic.testament.Ripa.l.fœminæ.num.39.C.de secund.nupt.faciunt quæ Palac. rep. rubr.
68 §.67.nu.17.† Vnde à fortiori neque amittet eam partem bonorum,quæ secundũ regni Portugaliæ cõsuetudinem, ex bonis mariti acquisiuit ratione mutuæ cõmunicationis bonorum; quia in ea euidentiùs constat de titulo oneroso,proueniente ex mutua societate consuetudinaria,vt aduertit Pinel.l.1.C.de bon.maternis.1.part.num.37.quidquid contrauertat Tellius.l.Tauri.14.ad mediũ. Vnde in Cantabria,vbi bona cõmunicãtur
69 etiã inter cõiuges, iudicatũ fuit, medietatem acquisitam ratione prędictæ consuetudinis, viduam stuprum cõmittentem non amittere,vt asserit Padilla.l. fideicõmissum.nu.5.C.de fideicõmis.Cæterùm in regno Castellæ videtur dicendum,quòd quocunque tempore vidua stuprum cõmittat,debet amittere dona ra per maritũ,vt videtur probare.l.9. tit. 12.lib.3. fori legum, in sua generalitate, quam ad id expendit Palac.rep.rubric.§. fin.num.2. Anton. Gomez. l. Tauri. 14. num.17.ad fin.Padilla.l. fideicõmissum. nu.6.C.de fideicom.Quod etiam à fortiori videtur probare.l.5.ad fin. tit.9.lib. 5.ordinamen.vbi vidua,quæ in honestè vixit, priuatur etiam medietate lucrorũ quęsitorum cõstãte matrimonio: quam ad id expẽdit etiã Anton.Gomez.l.Tauri.50.num.fin.Couarru.de sponsal.2.parte.c.7.§.6.num.12. Sed longè verius est, etiam in regno Castellæ obseruandam esse decisionem authent.de restit.& ea quæ parit.§.fin.collat.4.cum qua cõcordat.l.3.tit.12. partita.4. & latè defendit Costa.cap.si pater.1.parte.verb.legauit. num.35.quem sequitur Matiençó.l.5. titul.9.lib.5.ordinam.glos.8.num.6. Neque obstant leges Castellæ in contrariũ allegatæ; quia.l.9.tit. 12.libr. 3. foro legum,contradicit prædictæ.l.partit.3.tit. 12.partita.4.& ideò prædicta lex fori nõ est obseruanda,nisi probetur vsu,& consuetudine fuisse receptam,iuxta resolutionem Gregorij Lopez.l.8.tit.12.partita.5.in glos.Cada vno.Item prędicta lex fori loquitur in vidua,quę bonam vitam nõ egerit,& sic videtur loqui in ea, quæ contraxerit habitũ malè viuendi,& more meritricio stupra admittat: argum.l.

his solis.iuncta glos.pen. C. de reuoçan. donat.& ita in specie Costa d.c. si pater. verb.legauit.nu.40.in.1.part.& sequitur Matiẽço vbi suprà. Neque etiam obstat l.5.ad fin.tit.9.lib.5.ordinam. nam loquitur in ea,quæ luxuriosè viuit,& sic in ea,
69 quæ viuit more meritricio:† argum.l.& mulieri.ff.de curator.furios.l.fin.§.penul. C.de sententiam passis. & in materia.l. his solis.iuncta glos.pen.C.de reuoc.donation.& ad hunc modum prædictã legem interpretatur Costa d. verb. legauit.à num. 38. Padilla.l. fideicõmissum. num.7.C.de fideicõmis.Menchaca illustrium quæstion.c.104.nu.6. & Matiençó.l.5.tit.9.lib.5.ordinamen.glo.8. nu.7. Gutierrez ad leges Regni.2.part.q.122. Amplia tertiò conclusionem de qua suprà,vt mulier amittat dotem si probetur cum aliquo turpiter lusisse,scilicet amplexando & osculando: nam licèt non constet ab eo fuisse carnaliter cognitã, tamen propter prædicta poterit maritus agere ad separationem thori, & dotem lucrabitur:quod videtur probare text.c. 1.§.1.quibus modis feudum amittatur. 1.Item.l.quod ait lex.23.in princip.ff. de adulter.vbi probatur,patrem posse occidere filiam familiàs repertam in actibus Venereis,scilicet osculãdo,& amplexãdo, vt ibi exponit glos. ergo à fortiori propter eam causam vxor dotem amittet.l.in suis.in fine.ff.de liber.& posthum. Denique adducitur.l. consensu. §.1.C. de repudijs. vbi iusta causa repudij, & dotis amittendæ existimatur,si vxor ignorante viro,conuiuium virorum adiuerit: ergo à fortiori si patiatur se amplexari & osculari: & ita hanc ampliationem in specie posuit Baldus cap. tuæ. numer.4.de procuratoribus cui subscribunt Crotus hîc numero.20. Ripa numer.9.Pontanus numer. 6. Felinus cap. præterea.numero. 3. de testibus. Palacius in rubrica. §. 78. numer. 12. Carrerius de homicidijs.§. 6.numer.254.Bernardus Diaz regula. 216. Catellianus in

in memorabilib.verbo, mulier propter. Curt.Iunior in rubric.à nume. 28.C.de edendo.& ibi Bellon. numer. 81. asserit hanc esse receptam sententiam, & Ripa in rubr.nu.17.C.de iudic. Iulius Clarus lib.5.§.adulterium.num.16. latè Perez.l.2.tit.15.lib.8. ordinam. pagin. 292. & sequent.& eandem esse communem fatetur Cæsar Costa lib.1. variarum dubitationum iuris,cap.39.& probat Lara. l.si quis à liberis.§. si quis ex his.num. 77.
70 ff.de liber.agnosc. † Hæc tamen ampliatio tuta non est,quia ius inducit tantùm amissionem dotis propter adulterium vxoris.cap. plerunque. de donation. inter virum & vxorem. oscula autem, & amplexus non inducunt adulterium:argum.c.1.de matrimonio contracto contra interdictum Ecclesiæ, quanuis illius sint præambula.glos.l.1.verb. propter. ff. de extraord.criminib.notabiliter Petrus Tholosanus in syntagmate iuris, libr. 9. cap.23.à num.13.& comprobatur ex traditis per Thomam.2.2.q.151. artic.4. in corpore,quòd pudicitia,& castitas diuerso modo læduntur: nam pudicitia læditur per signa venereorum, vt sunt oscula, & amplexus: castitas autem læditur per veneream cõmixtionem: ergo cum per osculũ,& amplexus non lædatur castitas,neque etiam potest dici committi adulteriũ. Accedat,quòd oscula, & amplexus secundùm suam speciem non solùm non inducunt adulterium, sed etiã neque peccatum mortale,nisi fiant causa libidinis. Thomas. 2.2. q.154. artic.4. & in multis regionibus ex consuetudine nullam videntur continere turpitudinem,vt prosequitur Petrus Tholosanus in syntagmate iuris,lib.8.cap.8.à numer.25.ergo non est dicendum propter illa simpliciter probata,pœnam amissionis dotis esse inducendam: & ita hanc opinionem aduersus Bald.& sequaces, magis probant Decius in rub.num.2. C. de eden.& ibi Bellon.num.83. Cagnol. à num.31.Deci.in rubr.1.lectur.num.1. de iudic.& ibi Beroius numer.22.asserit receptum: subscribunt Parpal. hîc numer.25. Alciat. num.6. Anton. Costan. de dotib.cap.6.à num.36.Menoc.libr.2. de arbitrar.casu.287.à num.7. & Corrasi.hîc nu.15.& Bald.sentẽtiam à plerisq; improbari asserit Alciat.lib.4.parergon. cap.10.Couarru.de sponsalib.2.parte.c. 7.§.6.num.3.Padilla.l.transigere.nu.87. C.de transaction.Petrus Gregor.in syntagmate iuris,lib. 9.cap.23.à numer.13. & horum opinionem, attẽta dispositione iuris ciuilis, defendit Cæsar Costa libr.1. variarum dubitation. iuris,cap. 39. & videtur in specie tex.l.consensu.C.de repud.& auhent.vt liceat matri.§. prædictis itaque.collat.8.vbi enumerantur casus,propter quos vxor repudiari potest, & propter quos debet amittere dotem; & tamen inter illos non enumerantur oscula,& amplexus. Et retenta hac opinione, non obstant adducta pro contraria:nam ad primum de cap.1.§.1.quibus
71 modis feudum amittatur.1. † respondetur, loqui in feudo, quod facilius amittitur,quàm dos:nam feudũ est feudatarij tantùm quoad vtile dominium, dos autem est propriũ patrimoniũ mulieris.l.3.§.sed vtrùm.in fine.ff.de minorib. & quia feudatarius debet abstinere ab omni graui, & inhonesta domini iniuria.cap.1.§.porrò.quæ fuit prima causa benef. amittendi. quam ei videtur inferre, si turpiter cum vxore eius luserit: & hac de causa speciale esse in feudo, quòd propter prædictam causam feudum amittatur,tradit Alciatus lib.4. parergon.c.10.Menoch.lib.2.de arbitr. casu.267.num.4.& casu.287. numer.10. Corrasi.hîc num.15. Inde igitur inferri non potest ad dotis amissionẽ, quia non inuenitur iure cautũ, quòd propter grauem iniuriam illatam marito,mulier dotem perdat: eo maximè,quia feudatarius est domino astrictus per iuramentum,tanquam vassallus,& ratione prædicta tenetur domino reuerẽtiã exhibere, &

& nullo modo eius honorẽ lædere: quæ obligatio in vxore non reperitur,quæ tanquã viri socia creata est, Genesæos.2. vt aduertit Nauarr.in rubr.9.de iudic.Et hinc est, quòd mulier committens stuprũ,etiam intra annũ luctus, dotem nõ amittat, vt suprà probauimus: & tamen si feudatarius stuprum committat cum vidua vxore domini, saltem intra annũ luctus,feudum amittit,vt eleganter probat Ioann.de Garronibus.l.1.numer.76. C.de secund. nupt.Ripa.l. final. nu.207. C.de reuocand.donatio. Non obstat secundum de.l.quod ait lex.23. cum glos. ff. de adulter.nam respondetur, non videri veram eam glos. expositionem: nã Vlpianus clarè sentit,quòd vt pater filiã fam. possit occidere, oportet quod eam deprehendat in ipsis actibus venereis,id est, in ipsa coitus turpitudine, vt ibi traditBudæus,cui subscribũt Bellon.in rub. num.91.& ibi Cagnol.nu.31.C.de edendo.Couar.de sponsalib.2.part.cap.7.§.7.
72 num.3.& Corrasi.hîc nu.15.ad finem. † Ioann. Gratianus regula.496. à num.1. Non obstat tertium de.l.consensu. §.1. C.de repud. quia in eo text. propter circunstantiam loci, & temporis, & etiam personarum, saltem præsumptiuè probatur adulterium, vt aduertit Cagnol. in rubr.num.32.C.de edendo. quod tamẽ neque verè,neque præsumptiuè probatur ex solis osculis, & amplexibus.cap.1. de matrimonio contracto contra interdictũ ecclesiæ,& suprà dictum est: quanquis per illum text.Cæsar Costa lib.1. variarũ dubitatio. iuris. c.39. teneat, quòd iure ciuili propter oscula mulier dotem amittat. Pro concordia tamen harum opinionum videtur dicendum, quòd si
73 constat,solùm amplexus,& oscula interueniſſe, non amittetur dos; quia etiam tunc constat non interueniſſe adulterium: quod necessarium est ad dotis amissionem. dict.cap. plerunque. de donatio.inter virum.& ita Alciat.lib. 4. parergon cap. 10. & tanquam receptũ tradit Gratus cons.50.numer.26.lib.2. Nauarrus in rubr.num.10.de iudic. Vnde si maritus agat ad thori separationem, & dotis lucrum, & solùm vxori objiciat oscula,& amplexus,non audietur; quia nõ inuenitur iure cautum, quòd propter illam causam separetur matrimonium, & dos amittatur: neque etiam si objciat factam sibi iniuriam per vxorem,& animũ adulterandi ex parte ipsius vxoris; quia propter hoc nõ inuenitur iure cautum, quòd dotẽ amittat: quidquid existimet Bolognet. in rubric.num.28.C. de edendo.& pœnę non sunt inducendæ,nisi in casibus iure expressis. auth. de non eligẽdo secundò nubentes. §. cum igitur. collat.1.glo.cap. final. de iure patronat. Aymon cons.205.num.31.Vnde in specie inquit Bal.l. si quis non dicam. nu.1. ad finem.C.de episco.& cleric.quòd vbi tantùm interuenerunt oscula & amplexus,non punitur mulier tanquam adultera, sed propter impudicitiam punitur extraordinariè alia mitiori pœna:allegat glos.l.1. verb.propter.ff. de extraord.criminib.subscribit additio Ang.de malefi. verb.Che me ha adulterato. num.43.ad finem. declarans id procedere, quando constat,vlteriùs non fuisse processum:& faciunt tradita per Iulium Clarũ in praxi criminali.§.final.quæst.83.num. 6. & vera videtur hæc conclusio, quidquid distinguat Rainald.Corsus lib.3.indagationum iuris.cap.17. & contrarium defendat Corras.hîc num.17.in.1.lectur.& 2.lect.num.7.Si verò simus in dubio,neque constet,vtrùm vlteriùs fuerit processum, tunc probatis osculis & amplexibus, præsumptiuè probatum videtur adulterium: † vt tenet Alber.l. itẽ apud Labeonem.§. appellare.nu.2.ff.de iniur. & tanquam receptum tradit Iulius Clarus lib.5.§.adulterium.num.16. & alij relati per Mascardum de probatio.1.parte, conclusio.64 Contrarium tamen tenet Dec.in rubric.num.2.C.de edendo. inquiens, quòd si maritus objiciat adulte-

rium vxori, & tantùm probet oscula & amplexus, non videtur probasse concludenter adulterium vxoris: quod & in casu fortiori tenuit Bald. consil. 445. super prædictis, num. 1. lib. 2. quòd non probatur adulteriũ ex eo quòd iuuenis cũ muliere inueniatur in camera, caligis dissolutis; quia non inde necessariò infertur, quòd actum Veneris expleuerit, cum potuit sic agere, vt adulteraret, & tamen nõ perfecit, & sic potiùs videtur probatus conatus, quã consummatio delicti: sequitur Aymon cons. 205. nu. 21. Mascardus de probationib. 1. part. conclusio. 57. numer. 5. alios referens. Sed videntur concordandæ opiniones, quòd probatio solorum amplexuum & osculorum, non probat concludenter adulterium, nisi aliæ circunstantiæ adijciantur, vt poteloci & temporis; vt putà quia etiam probatur in loco secreto fuisse repertos, & per tantum tempus ibi fuisse, vt potuissent consummare adulterium; quamuis enim tunc reperiantur in solis osculis & amplexibus præsumptiuè probatur, iam antea adulteriũ comisisse id quod apertè sentit Bart. l. quod ait lex. in princip. & l. capite quinto. nu. 2. ff. de adulter. dum dicit, quòd si quis repertus est in loco secreto cum muliere in osculis & amplexibus, ex hoc probatur adulterium: quod etiam tenuit Panormitan. cap. cum non ab homine. num. 19. de iudic. & cap. præterea. el. 2. nu. 2. de testib. Salicet. l. Gracchus. num. 9. C. de adulter. Angel. de malefic. verb. Che me ha adulterato. nu. 9. & tractat. de testamentis. glos. 46. nu. 4. Hippolyt. l. vnica. num. 1. C. de raptu virginum. & satis Raynald. Corsus lib. 3. indagationum iuris. cap. 17. & post eos Roland. cons. 34 numer. 7. lib. 2. resoluens, quòd adulterium probatur, non solùm quando fit deprehensio in ipso coitu, sed etiam quando in loco secreto inueniuntur se osculantes & amplexantes: quod etiam tradit Ruin. consil. 149. numer. 4. lib. 5. Padilla. d. transigere. nu. 86. C. de transactio. Quibus addendum est, prædicta non sufficere, nisi etiam adsit circunstantia temporis; vt quia scilicèt, probatur, per tantum tempus in loco secreto fuisse, vt possent adulterium com-
74 mittere: † nam tunc verum est, quòd etsi in solis osculis & amplexibus deprehendãtur, tamen præsumptiuè censebitur probatum adulterium, vt sentiunt suprà allegati: & expressit Bolognet. in rubr. C. de edendo. num. 19. ante finem. & ante eum Panormitan. cap. tertio loco. num. 10. de probation. & Ruin. cons. 53. numer. 1. lib. 5. Et videtur text. capit. neque aliqua. 27. quæstion. 1. & cap. dixit Dominus. 32. quæstion. 1. dum dicit, quòd vbi est fornicatio, vel fornicationis suspicio, vxor dimitti potest, & consequenter amittit dotem, dict. cap. plerunque. de donatio. inter virum. Et hinc etiam probat cap. literis. de præsumptio. quòd si inueniantur nudus cum nuda in loco secreto, etsi non probetur se cõmiscuisse, tamen præsumptiuè censetur probatum adulterium, propter circunstantiam loci & temporis: vt tradit Anton. Gomez. l. Tauri. 80. numer. 50. non probata autem prædicta qualitate temporis, non præsumetur adulterium ex solis amplexibus & osculis in loco secreto: vt consulit Gratus consil. 50. num. 26. lib. 2. & tradit Nauar. in rubric. de iudic. numer. 10. atque proinde, si accusatus de adulterio restringat negatiuã, probando, quòd ratione loci, vel temporis non potuit perficere adulterium, debet absolui, quantumcunque probetur interuenisse oscula & amplexus: quod tradunt Bellon. in rubric. C. de edendo. num. 76. & ibi Cagnol. nu. 31. ad finem. quidquid repugnet Curt. Iun. ibi numer. 28. & Bolognet. numero. 25. Ex quibus colligitur saluatio ad dictum Baldi dict. capit. tuæ. de procuratorib. num. 4. vt procedat, quando probantur oscula & amplexus cum circunstantia loci, & temporis; nã tunc præsumptiuè pro-

probatur adulterium, & consequenter, mulier amittet dotem, non quidem ob id quod passa est se tangi & osculari: sed quia propter prædictas circunstantias probatas, præsumitur adultera, vt aduertit Alciat. lib. 4. parergon. cap. 10. & Nauar. in rubric. de iudic. num. 10. Infertur etiam ex mente prædictorum, quòd dos amittitur, non solùm quando adulteriũ verè probatur, sed etiam quando præsumptiuè: & videtur text. cap. dixit Dominus. 31 quæst. 1. inductus vt suprà, & suprà probauimus. Vnde cauendum est ab Anchar. consil. 408. num. 4. dum sentit, quòd vt dos amittatur, oportet adulterium probari per veras probationes, auth. vt liceat matri. §. quia verò plurimas. versic. si de adulterio. collat. 8. ergo non sufficiet probare adulterium fictè. l. 3. §. hæc verba. ff. de negoc. gest. neque etiam præsumptiuè, vt hîc addunt Zasi. num. 23. Auendan. responso. 35. & lib. 1.
75 de exequen. mandatis, cap. 22. num. 6. † Sed id ex suprà dictis manifestè confunditur, & ita contrarium tenet Parpal. hîc num. 23. Crot. à num. 19. Neque si bene aduertas, contradicit Ancharran. d. consilio. 408. num. 4. quia loquitur, quando adulterium probatur fictè, scilicèt, per contumaciam mulieris accusatæ; nam tunc dos non amittetur, ex ratione. l. si ideò. ff. de euictio. & iuxta regulam. l. 3. §. hæc verba. ff. de negoc. gestis. & admittit Parpalia hîc numer. 24. Sed dum Zasius, & Auendanus addunt idem esse, si adulterium probatur præsumptiuè, non est vera prædicta additio, nam ficta probatio omnino differt à vera: atque proinde dispositio requirens probationem veram, non potest verificari in ficta. l. 3. §. hæc verba. ff. de negoc. gestis. Panormitan. cap. at si clerici. in princip. nu. 11. de iudic. præsumpta autem probatio, vera & liquida censetur: glos. l. penultim. C. de pericul. tutorum. & ideò dispositio requirens veram probationem, etiã in hac præsumpta verificabitur. Ripa cap. cum ecclesia. numer. 23. ad finem. de causa possessio. notabiliter Alciat. de præsumptio. in. 3. part. numero. 3. Adeò quòd etiam in causa criminali, vera probatio, & præsumpta à pari procedant, vt probat Crotus. l. nemo potest. num. 13. ff. de legatis. 1. Et hanc differentiam in simili inter præsumptum & fictum, obseruant Costa. l. qui duos. §. cum in bello. verb. diuus. numero. 2. ff. de reb. dub. Gamma decisio. 270. colum. final. & notabiliter Beroius cap. at si clerici in princip. numero. 110. de iudic. tradit, quòd fictum & præsumptum, etiam præsumptione iuris, & de iure, differũt natiuitate, & substantia, vt constat ex doctrina glos. l. vnica. §. accedit. verb. præsumatur. C. de rei vxor. action. Alciat. de præsumptio. 1. part. numer. 4. vnde quanuis statutum non verificetur in casu ficto, ve-
76 rificabitur tamen in præsumpto. † Et ex his etiam cauendum est à traditis per Curt. Iunior. l. transigere. numer. 41. & ibi Padilla numero. 85 ad finem. C. de transactio. Auendan. responso 24. nu. 1. dum æquiparant adulterium fictum, & præsumptũ: & vltra suprà tradita, quòd propter adulterium præsumptiuè probatum, amittatur dos, probatur ex eo, quia quando agitur ad separationem thori, & amissionẽ dotis, dicitur ciuiliter agi, cap. tuæ. de procuratorib. Paul. consil. 147. numer. 3. lib. 2. Planè quamuis in causa criminali non sufficiant præsumptiones, etiam violentæ, ad condemnandum. cap. literas. ad finem. de præsumptio. l. absentem. ff. de pœnis. tamen sufficient in causa ciuili, in qua agitur de pœna pecuniaria, & non corporali, vt esse receptum asserit Gratus consil. 136. numer. 22. lib. 1. saltem quando præsumptiones fuerint vrgentes. Alciat. responso. 2. numer. 20. & de præsumptio. regul. 2. præsumptio. 9. num. 5. Bossius in praxi titul. de conuictis, à numer. 50. Menoch. consil. 31. numer. 25. lib. 1. & de recuper. possess. 15. remedio.

num.395. Quinimo Aymon consil.73. num. 19. ad finem. & consil. 178. nu.1. concludit, quòd etiam in criminalibus ad imponendam pœnam corporalem, sufficient vrgentes præsumptiones, dũ modo per illas non procedatur ad pœnam capitis: sequitur Iulius Clarus in praxi.lib.5.§.final.quæstio.20.num.6.ad fin. Hieronym.Gabriel consil.180.num.21. ad finẽ. de quo tamen infrà latiùs dicemus. Item & ex his insurgit quarta ampliatio ad conclusionem de qua suprà, quòd etiam quando adulterium probatur præsumptiuè, locum habent pœnæ impositæ per ius mulieri adulteræ: pro quo videtur tex. cap.literis. de præsumptio. vbi si in lecto inueniantur nudus cum nuda, præsumptiuè probatur adulterium: quæ præsumptiua probatio, sufficit ad imponendam pœnam ordinariam delicti, etiamsi de eo criminaliter agatur, vt ibi tenent Panormitan. ad finem. Felin. in princip. Menoch. consilio.31. num.25.lib.1. & asserit ab omnibus receptum Anton.Gomez. l. Tauri. 80.num.50. Perez.l.2.titul.15.lib.8.ordinamenti.pagin.291.colu.2. Vnde glo.1. l. Gaij Cassij. 31.ff. de fideicommiss. libertat. sentit valere hanc consequentiam: Titius iacuit cum Berta: ergo illam adulteravit: quam extollit Bald.capit.1.num.17. quib.mod.feudum amittat. Alexand.consil.77. num.2. lib.7. refert alios Mascardus de probation.1.parte, conclusio. 59.à num.6. Consonat dictum Castrens. consil.45. licèt.column. final. versicul.tertio.libr.1. quòd si constet,quem simul cum muliere dormiuisse, creditur eam cognouisse. Sed nihilominus aduersus hanc conclusionem nimis vrget, quòd pro regula constituitur
77 in causa criminali, quem per præsumptiones non esse condemnandum. † l. absentem.ff. de pœnis.capit.literas.ad finem.de præsumptio. tradit Bartolus. l. quod Nerua. numer.15.ff.depositi. Dec. consil.175.num.6. & consil.189. nu.13. Item & secundò, quòd licèt adsint vrgentissimæ præsumptiones delicti commissi, nunquã tamẽ ex illis procedendũ est ad pœnã ordinariã delicti, sed semper pœna est minuenda. cap. afferte. de præsumptio. & est doctrina Innocen. c. quia verisimile. eod.titul. Alexand. consilio.115. nu.8.lib.3. prosequitur Hippolytus in practica.§. diligenter.à num.21. Grãmaticus decision.42.nu.14. Boerius decisio.164.à nu.6. Tiraquell. de pœnis temperand.causa.27.à nu.2.Palac. in allegatio.hæresis.§.11. Menoch. libr.2. de arbitrar.casu.279. nu.4. Gregorius. l.26. titul.1.partit.7.verb. dubia. & notabilit. Hieronym.Gabriel consil.180. à nu.20. Et ratio est, quia coniecturæ & indicia non sunt probationes directæ, sed inflexæ, & referentes modum probationis. Bald.l.si constante.§.si maritus.in fine.ff. eod. Et procedũt prędicta, etiamsi præsumptiones ita coarctent mentem iudicis, vt aliter factum credere non possit; vt quia visus est quis exire de loco certo pallidus,& cum ense sanguinolento, & & ibidẽ inueniatur homo mortuus; adhuc enim propter istam violentam præsumptionem, non est ille condẽnandus ad pœnam ordinariã delicti: quod ita fuisse consultum per omnes Doctores Italiæ, asserit Gandinus tractat. maleficiorum titul. de prẹsumptio. & indicijs. ad finẽ. Paul. Castrens. notab. cons.299. colum.penult. post medium.libr.2. Cæpolla consilio criminali.32.numero.21. Angel.de maleficijs.verb.quod fama publica. numer.28. Anton. Gomez. 3. tomo, cap.12.numer.25. Palac.allegation. hæresis.§.11. Hippolytus in rubric. C. de probatio.numer.241. & consil.7. numer.36. & ita in praxi esse receptum asserit Viuius lib. 2. communium opinione.56. & notabiliter Iulius Clarus in praxi, lib.5.§.final.quæstio. 21. numero.40. & Mascardus de probationib.3.part.cõclusio.1222.à numer. 55. & numero.73. quidquid contrarium sentiat Ioannes Andr.

Andr. in additio.ad Speculum, titul. de probationib.§.videndum restat. liter.E. Vrget & tertiò dictum Matthesilani singul.119. quòd præsumptiua illa probatio adulterij, de qua capit. literis. de præsumptionib. sufficit quidem in causa ciuili ad condemnationem, non autem in causa criminali; neque enim propter eam præsumptionem imponetur pœna ordinaria delicti: subscribit Iason l.1.numer.29.C. de seruis fugitiuis. & l. non hoc. numero.15. C. vnde legitimi. Angelus de malefic. verb.quod fama publica. numero.23. Corn. consil. 192. ad finem.lib.4.Menoch.consil.31.num.25. lib.1. Aymon consil.205. numero.20. & Mascardus de probationib. 1.part. conclusio.59. numer.10. & numer.20. & videtur pro illis text. cap. præterea. 27. de testib. qui probat,solam violentam præsumptionem absque alijs adminiculis non sufficere, vt quis condemnetur
78 ad pœnam ordinariam adulterij. † Cæterùm quanuis hæc videantur vrgere, non tamen est recedendum à conclusione suprà posita; quæ magis recepta est. Pro qua facit, quòd deprehensus in actu nimis propinquo adulterio, dicitur adulter manifestus. Bartolus.l.2.num.1. ff.de furtis.quem ita explicat Angelus de maleficio. verb. Che me ha adulterato. numer.41. Decius cap.cum non ab homine.numer.11.& ibi notab.Alciat. numer.27. de iudic. idem Decius cap. tertio loco. numero.13.de probationib. Si ergo censetur adulter manifestus, debet puniri pœna ordinaria delicti, ac si de eo esset conuictus. cap.de hoc.de Simonia. & ibi Panormitan. Item adulterium suapte natura est difficilis probationis; quia directò probari non potest, vt notabiliter prosequitur Gratus consilio. 50.à numer.1. libr.2. & est doctrina Bartoli.l.2. §.final. in fine.ff. de adulter. Angeli de malefic. verb. Che me ha adulterato.numero.41.Felin. cap. præterea.numero.2. de testib. Decij in rubric. numero.2. C. de edendo. & ibi Curt. Iunior num. 16. Hippolytus consil.1. numero.47. Pariſi. consil.54.numer.62.lib.4. Socin.Iunior consil. 32.numer.13.lib.2.Menoch.cõsilio.31.numer.18.lib.1. & alij relati per Mascardum de probationib.1.part. conclusio.57.à numer.3. Succedit igitur ea communis traditio, quòd in his quę suaptè natura sunt difficilis probationis, præsumptiones videntur inducere plenam & legitimam probationem. l. non omnis. §. à barbaris.ff. de re militari.cap. præterea.27. de testib.tradit Angel. consil.218.numer.7. Niuezanis consilio.27. numer.12. Cassadorus decisio.7. ad fin. de dolo & contumacia. & Rota decisio. 613. numer.2. in. 3.part. nouissimarum. Addo Paul.Castren. consil. 243. colu.2. in princ. lib.2.notabiliter resoluentem, quòd si agatur de negocio, in quo soleãt adhiberi; & parari probationes per testes, vel instrumenta; ad illius negocij probationem requiruntur plenæ, & exactæ probationes; quia tunc contra liquidè non probantem, insurgit iuris præsumptio desumpta à communiter accidentibus.l.neque natales, cum glos. C.de probatio. Si verò tale sit negociũ, quod consueuit celebrari occultè, vel quod suaptè natura liquidò probari nõ potest, tunc alleuiatur onus probationis, neque ita exacta requiritur probatio, sed sufficient coniecturæ, quæ inducant iudicem ad credulitatem.l. non omnis.§. à barbaris.ff. de re militar. aliàs enim veritas facilè periret: cui tamen iura semper fauent, ne pereat.l. final.ff. de probatio.
79 † Et in specie, quòd ad probandum adulterium sufficiant præsumptiones, propter rationem de qua suprà, probat cap. literis. de præsumption. cap. maritis.cum glo.de adulter.Bartolus.l.2. §.final.in fine.ff.de adulter.tradit Alciat. cap.cum non ab homine. numer.27. de iudic. prosequitur Gratus consilio.50.à numer.3.lib.2. dum modò sint propinquæ, & inferentes delictum, & perfe-

ctè probentur, vt ipse tradit ibidem à numer. 33. Addo prædictis Bellameram decisio. 689. colum. 10. versicul. octauo. tradentem, quòd probatio conueniens naturæ rei, censetur sufficiens, quoniam aliter res non posset probari, licèt in alia materia ea probatio non censeretur sufficiens; quia lex contenta est ea probatione, quæ fieri potest; ne aliàs res reddatur improbabilis Felin. cap. veniens. 2. num. 21. de testib. Et confirmatur, quia vt inquit Dec. in rubr. colum. penultim. versicul. primus. de probation. quando materia est talis, quòd per solas coniecturas fieri possit probatio, tunc præsumptiones censentur liquidissimæ probationes: subscribit Menoch. consil. 5. numer. 17. lib. 1. Et tetenta hac opinione, non obstant adducta in contrarium: nã ad primum, quòd ex præsumptionibus nemo est condemnandus in causa criminali, respondetur, quòd. l. absentem. ff. de pœnis. tantùm dicit, neminem ex suspicionibus esse condemnandum: verbum autem, Suspicio, significat coniecturam sumptam ex leuibus signis, vt tradit Thomas. 2. 2. quæstion. 60. artic. 3. in corpore. glos. & Bald. ad finem. l. quãuis. la. 2. C. de adulter. Simancas in Enchiridio. cap. 41. numer. 1. Ex huiusmodi igitur suspicione nemo est condemnandus in causa criminali, imò venit absoluendus, vt tradit Hierony. Gabriel consil. 180. num. 21. In quibus terminis admitti potest noua opinio Sarmienti lib. 1. selectar. cap. 1. quòd si crimen non est plenè probatum, reus venit absoluendus, etiamsi aduersus eum sint aliquæ præsumptiones: quam repetit lib. 7. selectar. capit. 7. vbi latè confirmat. Extra autem hos terminos, si præsumptiones fuerint vrgentes, potest sequi condemnatio. Bald. l. si qui. in fine. C. de adulter. quia huiusmodi præsumptiones pro liquidissima probatione habentur. l. licet Imperator ff. de legatis. 1. tradit Alciat. de præsumption. 3. parte, numer. 3. Quam resolutionem colliges ex cap. accusatus. in princip. de hæretic. 80 in. 6. † Vel etiam dici potest, quòd aut agitur de delictis, quæ suaptè natura clarè probari possunt; & in his etiam violentæ præsumptiones non sufficient ad condemnandum in causa criminali. l. final. C. de probationib. aut agitur de delictis, quæ occultò committuntur, ac ob id sua natura sunt difficilis probationis; & tunc sufficient violentæ præsumptiones, etiam ad condemnandum, per suprà tradita. Quam cõcordiam in specie sentit Paul. consil. 299. colum. penul. ad medium. lib. 2. Hippolytus in rubric. C. de probationib. numer. 238. versicul. fatendum tamen est. Quod receptum à Doctoribus asserit Carrerius de homici. in princip. numer. 105. versicul. ex quibus omnium dictis. pagin. 62. & Corras. hîc. 2. lectur. numer. 7. ad finem. & eam obseruare curiam asserit Cassan. in consuetudin. Burgun. rubric. 1. §. 2. glos. E la preuue. numer. 59. pag. 102. & latè Mascardus de probationib. 3. part. conclusi. 1124. num. 8. & conclusio. 1222. nu. 26. & tradit etiam Aymon cons. 178. nu. 2. Rota decisio. 613. numer. 2. in. 3. par. nouissimarum. Cassador. decis. 7. ad finem. de dolo & contumac. Et prædicta, quando agitur de probatione copulæ, admittit Paris. consil. 170. numer. 73. libr. 4. Menoch. consil. 31. numero. 18. libr. 1. & notabiliter Mascardus de probation. 1. part. conclusio. 57. à numer. 6. Quibus adde Hostiensem in summa titul. de filijs presbyteror. nu. 1. ad finem. inquientem, quòd in his, quæ occultò cõmittũtur, & certa probatio haberi non potest, indicia probabilia, & vrgentes præsumptiones habentur pro sufficiente probatione. l. non omnis. §. à barbaris. ff. de re militari. Quod etiam tradit Paris de Put. in tracta de syndicatu. verb. testis. cap. 2. num 7. pagin. 434. inquiens, quòd in his, quæ cõmuniter solẽt fieri in secreto, proceditur per coniecturas & præsumptiones

nes: & magis in specie Bald. l. quicũque. nu. 25. C. de seruis fugitiuis. asserit, quòd in delictis secretis, propter difficultatem probationis, deuenitur ad torturam, & nonnunquã ad condẽnationem per sola indicia, si ita sint certa, vt vix abnegari valeant. l. milites. C. de quæstion. subscribit Paris de syndicatu. verb. tortura. cap. 1. num. 9. pag. 438. & similia adducit Boerius decisio. 164. num. 4. Denique regulà generalis est, quòd in his, quę suaptè natura difficulter probari possunt, sufficit probatio per coniecturas, vel probationes, quæ in alijs causis non censerẽtur sufficientes. Alex. cons. 23. ad finem. lib. 2. Castillioneus cons. 21. ànu. 2. Curt. Sen. l. admonendi. à nu. 102. ff. de iureiur. Neuizan. cons. 27. à num. 12. ita vt in his delictis, habita relatione ad probationẽ aliorum delictorum, minores probationes videantur exigi. † Anchar. cap. in fi- 81 dei fauorẽ. in fine. de hæret. in. 6. Albert. in assertionib. Catholic. q. 23. numer. 90. Neq; huic resolutioni obstat, si obijcias, quòd etiam in his delictis, quæ suaptè natura occultè cõmittũtur, requiritur probatio vera, & indubitata, neque sufficiũt coniecturæ etiam violẽtæ, vt in crimine falsi probat. l. iuris gentium. §. quod ferè. cum glo. ff. de pactis. tradit Dec. cõs. 189. Lætatus. numer. 3. Cur. Iunior cons. 132. numer. 10 & cons. 116. numer. 6. Gratus cons. 60. numero. 16. lib. 2. Socin. Iunior cons. 39. numero. 44. &. 77. & consil. 61. numer. 9. lib. 2. Bosius in praxi, titul. de conuictis. numero. 46. & tit. de officiali corrupto pecunia. nu. 14. ad finẽ. Iulius Clarus in praxi. §. final. q. 20. nu. 6. ad fin. nam respondendũ est, argumentũ regulariter concludere: cæterùm in delictis, quæ suaptè natura difficulter probari possunt, sufficiẽt etiam ad cõdemnandum, cõiecturæ violentæ, & quæ ita arctent animum iudicis, vt nõ possit aliud credere. Bald. l. quicunque. numero. 25. C. de seruis fugitiuis. & Panormitan. cap. tertio loco. numer. 8. de probationib. & idem Panormitan. capit. literis. ad finem. per illum text. de præsumptio. & ibi Felin. in princip. idem Felin. cap. præterea. 27. numer. 2. de testib. Et in his terminis hanc esse communem opinionem asserit Anton. Gomez. l. Tauri. 80. num. 50. & colligitur ex traditis per Boerium decisio. 261. in princip. Etiamsi agatur de imponenda pœna corporali. Hippolyt. in rubric. C. de probation. numero. 238. versicul. fatendum. Sarmiento lib. 1. selectar. cap. 1. à numero. 6. quidquid reluctetur Aymon consil. 73. à numer. 19. ad finem. & dubitet Iulius Clarus libr. 5. §. adulterium. numer. 16. ad finem. &. §. final. quæstio. 20. numer. 6. ad finem. Aduersus quos facit, quòd in criminalibus regulariter non coniunguntur probanes diuersæ speciei ad inducendum plenam probationem. glos. cap. veniẽs. el 1. verb. illorum. de testib. & receptam esse sententiam asserit Hippolytus cons. 88. numer. final. Gratus consil. 47. numer. 6. libr. 2. Paris. consil. 152. numer. 24. libr. 4. Anton. Gomez. 3. tomo, capit. 12. numero. 26. Iulius Clarus libr. 5. §. final. quæstio. 63. numero. 9. quia scilicèt, ex coniunctione prædictarum probationum diuersi generis, non resultat vera probatio: sed tantùm præsumpta, quæ in criminalibus non sufficit ad cõ- 82 demnandum. † Bald. cap. 1. §. cum autem. numero. 8. de controuers. inuestit. Iason repet. l. admonendi. numero. 219. ff. de iureiurand. Bosius in praxi, titulo de conuictis. nu. 24. & tamen receptum est, huiusmodi coniunctionem admitti in delictis, quæ suaptè natura occultò committuntur, etiamsi agatur de imponenda pœna ordinaria delicti. cap. præterea. 27. de testib. & ibi Panormitanus. 1. notab. Aretin. capit. veniens. 1. numero. 25. ad finem. & ibi Felin. numero. 13. de testib. Aretin. consilio. 13. numer. 9. versicul. in criminalibus. Dec. consilio. 577. viso. numero. 12. Socin. Iunior consil. 32. num. 12. lib. 2. Menoc.

consil. 31. numer. 19. lib. 1. Aymon cons. 73. num. 20. Anton. Gabriel lib. 1. cõmunium, tit. de probatio. conclusio. 1. numer. 30. Ergo de mente prędictorũ est, in prædictis delictis vrgentes, & violentas præsumptiones sufficere ad plenam condemnationem: quod in specie tenent Bald. & Roman. l. excipiuntur. ff. ad Sillanianum. & alij relati per Boerium decisio. 164. numer. 5. Denique in prædictis delictis admitti potest, quod dicit Bald. consil. 204. longum est. column. final. libr. 3. quòd lex ciuilis habet illud pro probato, cuius contrarium non est credibile, neque potest persuaderi alicui bono viro, ad cuius arbitrium probationes referuntur. l. 3. versicul. tu magis. ff. de testib. quod etiam tradit Alexand. de Næuo consil. 18. à num. 7. inquiens, quòd si in prædictis delictis iudex propter indicia & præsumptiones inducitur ad credulitatem, potest in illis procedere ad condemnationem: de quo videndus est Boerius decisio. 161. numer. 1. Non obstat secundum argumentum de capit. afferte. de præsumptionib. quia respondeo, text. illum minimè probare, quòd ex eo colligit Innocent. cap. quia verisimile. de præsumption. nam si bene aduertas, mulier ibi agebat ciuiliter ad filij restitutionem, vt ibi notat Anton. numer. 7. & Bossius in praxi, titul. de conuictis. numer. 43. Etsi obijcias, quòd cum in iudicio ex illa vrgenti præsumptione constiterit de plagio alterius mulieris, debuit sequi illius condemnatio: respondetur cum Panormitan. ibi numer. 6. quòd cum à principio actum fuerit ciuiliter, etsi in ea causa incidenter constitit de delicto, non tamen potuit sequi cõdemnatio. cap. 2. de confessis. cap. 1. de exceptio. l. Lutius. ff. de his. qui notant infamia. nam probatio facta in causa ciuili, nihil nocet in criminali. glos. l. si quis à se. verb. destinatus. C. ad legem Iuliam. de vi publica. Bartolus. l. 2. §. 1. numer. 5. ff. vi bonorum raptorum. Panormit. cap. qualiter. el. 2. numer. 34. de accusatio. Bossius in praxi, titul. de conuictis. numer. 19. † & consequenter ex prædicta præsumptione, siue probatione facta in causa ciuili, non potuit sequi condemnatio criminalis. Quare si ea mulier, quæ vicit, & obtinuit filij restitutionem, posteà egisset criminaliter de plagio, iuxta. l. 1. & l. si præses. C. ad legem Flauiam. de plagiar. vtique faceret aliam, quæ plagium admisit, criminaliter condemnari: nam cùm omnium consensu, præsumptio, de qua in dict. cap. afferte. sit violenta, & agatur de crimine occulto, & difficilis probationis, ea sufficeret ad condemnationem criminalẽ, ex traditis ibi per Felin. numer. 10. & suprà diximus. Vnde constat circa intellectum dict. capit. afferte. non bene se gessisse Sarmiento lib. 1. selectar. cap. 1. num. 8. Non obstat tertiũ argumentum de authoritate Matthesil. singul. 119. quia respondetur, eius dictũ regulariter admitti posse in delictis, & limitari debere in delictis, quæ occultò committi solent: nam in his sufficient violentæ præsumptiones, etiam ad condemnandum in causa criminali, vt constat ex suprà traditis. Quare (quidquid ipse sentiat) in specie cap. literis. de præsumptionib. violenta præsumptio, de qua ibi, sufficiens censebitur ad probationem adulterij, etiamsi de eo puniendo criminaliter agatur, vt ibi tenet Panormitan. in fine. & Felin. in princip. & asserit receptum Anton. Gomez. l. Tauri. 80. numer. 50. & suprà diximus. Neque pro Matthesilano facit dict. cap. præterea. 27. de testib. quia text. ille vocat violentam præsumptionem, eam quæ insurgit ex fama publica, quæ per se sola, minimè inducit plenam probationem in criminalibus, iuxta notata. l. 3. §. eiusdem. ff. de testib. & ideò exiguntur alia adminicula, vt illa coniuncta cum præsumptione, quæ insurgit ex fama publica, plenam inducant proba-

probationem, vt aduertit Aretin. consil. 13. numer. 9. ad medium. Ripa. l. admonendi. numer. 209. ff. de iureiuran. † Et eâdem ratione, si ibi concurrant plures vrgentes præsumptiones, vtique ex illis censeretur probatum delictum, etiã quoad pœnam criminalem. Vnde ex eo text. vera colligitur resolutio in hac materia, vt regulariter vnica præsumptio, etiam violenta, non sufficiat ad condẽnandum in causa criminali, vt etiã probat capit. literas. ad finem. de præsumptio. tradit Aretin. cap. tertio loco. numer. 17. de probatio. inducens. l. 3. §. effracturæ. ff. de officio præfecti vigilum. subscribit Bossius in praxi, titul. de conuictis. num. 27. Facit, quia vbi fit probatio per coniecturas, regulariter vna non sufficit, sed plures requiruntur. l. milites. §. oportet. C. de quæstio. Bald. consil. 154. instrumentum. in fine lib. 2. Aymon cõsil. 57. num. 5. Et quanuis Aretin. vbi suprà subdat, quòd potest esse indicium adeò indubitatum, vt æquipolleat pluribus, & consequenter sufficiat ad condemnationem, ipse tamen fatetur hoc rarò posse contingere. Cæterùm si fuerint plures præsumptiones vrgẽtes, cõiungentur & consequenter sufficient etiam ad condemnationem in causa criminali, in delictis, quæ occultò committuntur, vt constat ex suprà traditis. Quinimo expende, quòd in dict. cap. præterea, aderat fama. quæ ex se in criminalibus, neque semiplenam inducit probationem, neque indicium sufficiens ad torturam, vt resoluit Iason. rep. l. admonendi. num. 207. ff. de iureiurand. Iulius Clarus lib. 5. §. final. quæstion. 21. num. 2. Item aderat vnus testis de visu, vel auditu proprio: qui etiam concludenter non probat adulterium. Bart. l. 2. §. final. ad finem. ff. de adulter. & tamen ex his duobus imperfectis, cum alijs adminiculis perfecta inducitur probatio, etiam ad condemnandum in criminalibus, vt probat dict. cap. præterea. intelligendo quòd in eo agitur de probatione copulæ, quoad omnem effectum, & sic etiam quoad effectum puniendi adulterium: vt ibi per gl. fin. in vltimo intellectu, quẽ probat Aretin. ibidem num. 6. Idem cap. veniens. 1. nu. 25. ad finem. & ibi Felin. num. 13. de testib. Aretin. cons. 13. nu. 9. versi. in criminalibus. Ac ita ex dict. cap. præterea. ita inducto manifestè colligitur, quòd in delictis quæ occultò committũtur, probationes ex se imperfectæ coniũguntur ad plenam probationem, si adsint alia indicia, & adminicula: quod tenent suprà relati. Ex quibus ita resolutis infertur vera explicatio ad dict. l. fin. C. de probatio. dum probat, in causa criminali requiri probationes factas per testes idoneos, vel indicia indubitata, & luce meridiana clariora, † vel etiam certa. c. sciant. 2. quæst. 8. cap. excommunicamus. §. final. de hæretic. Quæstionis igitur est, quæ dicantur indubitata indicia, vel certa, quæ sufficiant in causa criminali ad cõdemnationem? circa quod tres diuersas Doctorum opiniones refert Iulius Clarus lib. 5. §. final. quæstion. 20. numero. 6. magis tamen communis interpretatio est, illa dici indicia indubitata in nostro proposito, quæ lex talia esse declarauit, expressè constituendo, vt propter illa procedatur ad pœnam capitalem. Exemplũ erit. l. hi qui. C. de adulter. cui consonat Ordinatio lib. 5. tit. 17. §. final. Aliud. l. eos. ff. de custodia reorũ. concordat Ordinat. lib. 5. titu. 35. §. pen. Aliud. l. si tutor. & ibi Bal. C. de interdicto matrimonio. Et aliud ponitur apud nos in Ordinatio. lib. 5. titu. 76. & ad hũc modum verba dict. l. final. C. de probat. interpretatur Bald. ibi numer. 2. Paul. ad finem. Bald. l. si qui adulterium. in fine. C. de adulter. Gandinus tractat. maleficiorum, titul. de præsumptio. & indicijs. ad finem. Panormitan. capit. accedens. num. 6. de accusatio. Felin. capit. afferte. nu. 7. de præsumptio. Alciat. de præsumptio. reg. 2. præsump. 6. num. 2. defendit Hippol.

Hippolyt. in rubric. C. de probatio. à numer. 239. Bosius in praxi, tit. de cõuictis. à num. 34. Anton. Gomez. 3. tomo, cap. 12. num. 15. post medium. Beroius consil. 193. num. 4. & num. 12. lib. 3. & elegãter explicat Hieronym. Gabr. cõsil. 180. à num. 20. Mascardus de probation. conclusio. 1222. nu. 51. & num. 59. in. 3. par. Ex quorum mente colligitur, quòd licèt indicia sint cognita, & specialiter approbata per legem, tamen non sufficient ad condemnationem in causa criminali; quia quoad hunc effectum, vlteriùs requiritur, quòd lex disponat, ex illis posse procedi ad condemnationem criminalem: & ita Cagnol. l. 1. nu. 123. ℣. si certum petatur. Decianus cons. 88. à nu. 4. lib. 3. Et est ratio, quia vt inquit Bald. c. 1. §. conuenticula. nu. 8. de pace iuramento firmãda. appellatione probationis venit etiam coniecturalis, dummodò lex habeat coniecturam pro veritate. Quinimo non sufficit, quòd specialiter sint approbata per legem, vt ex illis fiat condẽnatio, nisi specialiter declaratum sit, vt ex illis procedatur ad condemnationem in causa criminali. Matthesil. sing. 119. Angel. de malefic. verb. quod fama publica. num. 25. Corn. cons. 192. ad finem. lib. 4. Beroius consil. 193. num. 4. & numero. 12. lib. 3. Vincent. de Franchis decis. 372. nu. 2. in. 2. part. Ad quem modum debet declarari glos. l. absentem. verb. damnari. in fine. ff. de pœnis. Bald. l. si qui. in fine. C. de adulter. Panormitan. cap. accedens. num. 6. de accusatio. dum dicunt, quòd vbi delictum probatur per præsumptionem legis, potest sequi con-
86 demnatio etiam in causa criminali: † nã accipiendi sunt in præsumptione legis, specialiter approbata per legem, etiam quoad effectum cõdemnationis in causa criminali, quo casu nihil diminuetur de pœna ordinaria. c. de hoc. de Simon. & ita in specie Felin. cap. afferte. num. 7. de præsumptio. Curt. Iunior. l. 1. nu. 46. ℣. si certum petatur. Albertinus in assertionib. Catholic. quæstion. 30. num. 41. idque meritò, nam cum lex præsumat, & super præsumpto disponat tanquam super certo, illa indicia efficiuntur indubitata legi: ergo etiam debent fieri indubitata iudici, si non vult facere litem suã: vt aduertit Bald. dict. l. final. numer. 2. C. de probatio. Bosius in praxi tit. de conuictis. num. 29. Adde Hippolyt. notabiliantem singul. 116. Sed quanuis is intellectus in se verus sit, tamen negari non potest, multum restringere d. l. final. C. de probation. Item secundùm prædictum intellectum, ea lex redditur indubitabilis: cui enim esset dubium, quem condemnandum esse propter indicia indubitata, id est, propter quæ specialiter lex præcepit condemnationem fieri? imò si bene aduertas, non dicetur tunc fieri condemnationem propter indubitata indicia, sed potiùs propter statutum & dispositionẽ legis: nam vt inquit Bald. l. siue possidetis. num. 6. C. de probatio. præsumptio iuris & de iure, transit in statutum legis: & hac ratione appellatur præsumptio iuris, quia à iure inuẽta est: & de iure, quia de ea factum est ius: subscribit Curt. Iunior consil. 4. numer. 16. Alciat. de præsumptio. 2. part. numer. 3. Quare magis de mente dict. l. final. esse videtur, quòd indicia indubitata sufficiunt ad cõdemnationem, etiam in causa criminali, quantumcunque per legẽ specialiter non inueniantur approbata ad prædictum effectum: quod ita post Ioann. Andr. magis probat Imol. l. final. numer. 11. ℣. de hæredib. instituen. Panormitan. cap. tertio loco. numer. 9. de probation. & capit. afferte. numer. 6. de præsumptio. & cap. vestra. numer. 13. de cohabitatio. clericor. & consil. 113. nu. 3. libr. 2. Paris de Puteo tractat. syndicatus. verb. tortura. capit. 1. numero. 7. pagina. 438. Beroius consilio. 199. numero. 8. libr. 3. & alij quos refert & & sequitur Felin. d. cap. afferte. num. 10. Cassan. in consuetud. Burgund. rubr. 1. §. 2. glos. Ela preuue. numer. 18. pag. 102. expendẽs. d. l. final. C. de probatio. & asserens curiam ita seruare. Iulius Clarus in praxi. §. final. quæst. 20. num. 6. & multos alios refert Mascardus de probatio. 2. part. conclusio. 865. à numer. 2. probat etiam Purpura. l. admonendi. num. 242. ℣. de iureiurand. Menoch. lib. 2. de arbitrar. casu. 279. à num. 2. Sarmiento selectar. lib. 1. cap. 1. à numer. 6. † Sed quia
87 hæc opinio repugnat magis Cõmuni suprà relatæ num 77. quam etiam affirmat Decian. consil. 115. num. 11. libr. 3. procõcordia videtur dicendum, cum Dec. cap. tertio loco. num. 13. de probation. quòd si indicia adeò sunt violenta, & vrgentia, vt iudex aliud credere nõ possit, tunc hæc indicia sufficiant etiam in criminalibus, ad pœnam ordinariam imponendam. d. l. final. aliàs procederet communis opinio: id quod iudicis arbitrio est relinquendũ. Quã concordiam ante eum posuit Aretin. dict. cap. tertio loco. num. 17. resoluens, quòd iudex potest condemnare propter indicia indubitata, quando sunt talia, quæ inducũt quasi notorium, & ponunt factum quasi ante oculos: & ita etiam Beroius cons. 199. num. 8. lib. 3. aliàs verò quantumcunque indicia sint verisimilia, & vrgentia, non sufficiunt ad condemnationẽ in criminalibus: quam resolutionem posuit idẽ Aretin. cap. veniens. 1. num. 26. de testib. & est de mẽte Bar. l. quod Nerua. nu. 14. iuncto num. sequent. ℣. depositi. & Salic. l. final. numer. 3. C. de probatio. & clarè Bald. l. milites. num. 5. C. de quæstio. Panormit. cons. 113. num. 2. in fine. lib. 2. Et facit, quia secundùm Bald. l. ea quidem. nu. 8. C. de accusat. indiciũ indubitatũ, est demõstratio per signa differẽtia, per quę animus in aliquo tanquam in existẽte quiescit, & plus inuestigare non curat: vel est violenta præsumptio, adeò arctans mentem iudicis, vt ei contrarium persuaderi non possit, neque eius intellectus verti possit in oppositam cõscientiam: subscribit Brun. de indicijs. 1. part. q. 1. num. 3. Aymon cons. 178. num. 9. & exempla proponit Menoch. lib. 2. de arbitrar. casu. 270. nu. 10. & casu. 276. nu. 2. Talia igitur indicia sufficientia sunt ad condemnationem. Simancas in Cathol. Instit. titul. 50. nu. 5. Menoch. de arbitra. 2. part. casu. 279. à num. 4. & Mascard. de probatio. 3. part. conclusio. 1386. nu. 23. Et confirmatur, quia perfecta probatio, nihil aliud est, quàm inductio animi iudicis ad perfectè credendũ rem ita esse. l. quingenta. ℣. de probatio. Bart. l. admonendi. nu. 15. ℣. de iureiur. Paul. cõs. 169. num. 4. lib. 2. Aym. cons. 73. nu. 20. ergo cum ex indicijs indubitatis idem effectus resulter, delictum per illa debet cen-
88 seri plenè probatum. † Alex. de Næuo cons. 18. à num. 7. Cæterùm quãuis hæc distinctio videatur probabilis, tamen negari non potest esse contra mentem magis communis opinionis suprà relatæ numer. 77. vt in specie aduertit Bosius in praxi tit. de conuictis, numer. 42. & vltra eum Paul. Castrens. cons. 299. visa inquisitione. num. 4. lib. 2. & notab. Mascard. de probatio. 2. part. concluſ. 865. num. 5. Et ideò verius resoluendum est, regulariter indicia indubitata, etiam prædicto modo sumpta, nõ sufficere ad condẽnationem in causa criminali, per tradita suprà: limitari tamen, si agatur de delictis, quæ suaptè natura occultò cõmittũtur, atq; propterea difficulter probari possũt: nã in his sufficiẽt indicia indubitata, modo de quo suprà accepta, etiã ad condẽnationem in causa criminali. c. literis. secundũ magis cõmunẽ intellectũ. de præsumpt. tradit Bosius in praxi tit. de partu suppositio. nu. 33. ad fin. & ita curiã seruare asserit Cassan. in consuetud. Burgun. rubri. 1. §. 2. verb. Ela preuue. nu. 19. pag. 102. & ante eos Bal. l. quicunque. nu. 25. C. de seruis fugit. & alij quos refert Mascard. de probat. 3. par. concl. 1222. nu. 26. & ideò in adulterio ad probationẽ sufficiũt indubitata indicia. Bart. l. 2. §. final. in

in fine.ff. de adulter.& colligitur ex doctrina eiusdem Bart.l.in illa.in fine.ff. de verbor.obligat. quòd in casibus, in quibus non potest dari liquida probatio,sufficit iudicẽ ex vehementi opinione conscientiã suam formare.l. non omnis. §. à barbaris. ff. de re militari. & pro regula constituitur, quòd in his,quæ suapte natura sunt difficilis probationis, vrgentes præsumptiones habentur pro plena probatione, vt prosequitur Iason. l. prætor ait.§. ait prætor.à num.20.ss. de edendo. Neuizanis consi.27.num.12.ita vt in his delictis plenæ censeantur probationes, quæ in alijs delictis probandis imperfectę cẽserẽtur. Iason.l.de pupillo.§. si quis ipsi prætori.numer.10. ff. de noui operis. Cassan.in consuetud. Burgund. rubri.1. §.5.versicul.Sin la gracè.numer.133. pagin.233.Et hac ratione Ancha.cap.in fidei fauorem.in fine.de hæretic.in.6. magna authoritate affirmat,in delictis occultis non requiri ita exactam probationem,vti in alijs delictis:prout aliquando leges propter immanitatem criminis contentæ sunt,quòd de eo constet per argumenta probabilia. cap.1. de homic. in.6.tradit Bossius in praxi titul. de conuictis, num.55.Iulius Clarus libr.5.§.Assassinium.num.6.Plaça de delictis capit.
89 19.numero.19.† Intellige tamen semper, non quascunque præsumptiones sufficere ad condemnandum,sed oportere esse vrgentissimas. Menoch. consilio.82. numer.143. ita vt præsumptiones, quæ sufficerent ad condemnandũ in causa ciuili,non censeantur sufficientes ad condemnandum in causa criminali, quantumcunque de delictis occultis agatur:Dec. consil.175. numer.6. Grammatic. decisio 42. numero.14. Et meritò, quia cùm causa criminalis grauior censeatur ciuili.l.in seruorum. in fine.ff. de pœnis. Oldrad. consil.192. in princip.in causa criminali semper cautiùs est procedẽdum l.1.§. sed & si quis. ff. de Carbon.edicto.Si tamen agatur de delictis occultis,& indicia sint indubitata, ex illis potest procedi ad imponendam ordinariam pœnam delicti, vtcõstat ex suprà traditis: quidquid reluctetur Auendan.responso.35.numer.5. Est nihilominus aduertendum, quòd licèt hæc in se vera sint, tamen applicata decisioni dict.l.final.C. de probatio. multum restringũt eius generalitatem,quæ in quibuscunque delictis probat, indicia indubitata sufficere ad imponendam pœnam ordinariam delicti: & ideò vt hæc fundamentaliùs percipiantur, sciẽdum est, quòd credere aliquid firmiter, potest duobus modis considerari. Primo, quando credo quid ita esse, absque aliqua hæsitatione actuali; & tamẽ cùm aliqua hæsitatione virtuali, ita vt si me aliquis interrogaret, vtrùm illud habeã pro indubitato, vel quod existimem illud posse non esse verum, verisimiliter responderem, quòd forsitan non erit verum, sed pro nunc credo firmiter ita verum esse.Secundo,quando credulitas est ita firma, vt neque actualem, neque virtualem habeam dubitationem, ita vt si quis me interrogaret, responderem illud esse verissimum, neque alicui dubitationi locum esse relictum: quæ credulitas dicitur assertiua: vt explicat Caietan. 2.2.quæstion.60.articul.3. Nauar. in rubric.numer.50.de iudic. Iuxta quæ dicendum est, quòd si simus in delictis, quæ occultò committuntur, ex prima specie credulitatis potest procedi ad pœnam ordinariam; quia attenta materia, illa censentur indicia indubitata, quanuis in alijs delictis talia non cen-
90 serentur,vt constat ex suprà traditis. † Et quia quanuis iudex habeat in prædictis delictis credulitatem cum aliqua hæsitatione, debet tamen deponere hæsitationem, conformando se cum iuris dispositione, quæ in huiusmodi delictis præsumptiones vrgentes iubet reputari pro plena probatione, vt suprà diximus:in alijs autem delictis nõ suffi-

sufficiet prædicta credulitas: quia tunc illa indicia non debent censeri indubitata,cùm aliqua adsit hæsitatio, saltem virtualis:& sic sumus extra terminos d.l. fi. C.de probat. Et cõfirmatur, quia in exẽplis in diciorũ indubitatorum positis per Ioan.Andre.in additio.ad Specul.tit. de probatio.§.videndũ restat.litera.E.& Panorm.cap.tertio loco.num.9.de probat. Bart.l.fin.num.5.ff.de quæstio.& per Paridem de Syndicatu.verbo tortura.cap. 1.à num.2.pag.437.& per Carrerium de homicid.in prin.nu.103.pag.73.semper subest aliqua solicita dubitatio, vtrũ per illa indicia plenè,& perfectè censeat probatum delictum? saltem quoad effectũ imponendi pœnam ordinariam, vt in specie tradit Gandinus tract.maleficior. tit.de præsumptio.& indicijs.ad finem. Felin.cap.afferte.num. 10. de præsum. Bossius in praxi. tit.de conuictis.nu. 45. Gregor.l.26.tit.1.part.7. in glos.Dubda. Vnde meritò receptum est, propter illa non posse procedi ad condemnationẽ
91 ordinariam, iuxta suprà tradita. Quod à fortiori admittendũ erit, quando propter probationes rei debilitantur præsumptiones, quæ aduersus eũ vrgebant. Alexãd.consil.15.nu.2.lib.1. Sed si propter indicia indubitata perducatur iudex ad secundam speciem credulitatis, tũc in omnibus delictis potest procedi ad pœnam ordinariã,per tradita suprà. Et in his terminis procedet generalitas d.l.fin.C.de probatio. quam ita expressim intellexerunt Ioann.Andre.in additionib.ad Speculum.titu. de probation. §.videndum restat.litera.E.Bald. l. milites.num.5.C.de quæstio.Panor.cap.tertio loco.num.8.de probation. & consil. 113.nu.2.in fine.lib.2.Imol.l.fin.nu.11. ss.de hæredib.instituend. Roman.l.excipiuntur.num.3.ff.ad Sillanian.Menoch. lib.2.de arbitrar.casu.279.nu. 4.& Mascard.de probatio.3.parte.conclus.1386. num.22.& ante omnes Speculator tit. de probatio.§.videndum restat. nu. 19. Villadiego de hæretic.q.13. num.2.concludens etiam in crimine hæresis, ad cõdemnandum sufficere indicia indubitata: & tenent etiam alij suprà relati nu. 86.ad finem. Et ad hunc modum potest resolui is articulus difficillimus. Ad cuius complementum quatuor annotanda sunt.Primũ,quòd vbi per indicia probatur delictum,cum aliqua tamen hæsitatione,non solùm non potest procedi ad pœnam ordinariam,sed neque ad aliquam pœnam corporis afflictiuam, sed tantùm fiet condemnatio ad pœnam pecuniariam:ita Hippoly. post alios in practica.§.quoniam.num.95.Grammat. decisio.23.nu.3.Auenda.responso.35.nu. 2.Anton.Gomez.3.tom.cap.12.nu. 25. Cassane.in consuetud.Burgund.rubr.1. §.5.verb.Al albitrage.num.22.pag.174. Carrerius de homicid.in princ.nu. 103. pag 72.Bossius in praxi.tit. de conuictis. num.34.Tiraq.tractat.de pœnis temperandis.cap.27.Menoch.lib.2. de arbitrarijs.casu.279. à num.4. † Contrarium tamen,imò in prædictis terminis procedi posse ad pœnam corporis afflictiuam,& tantùm ad pœnam capitis nõ posse procedi,comprobat Auend.libr. 2. de exequend.mandatis.cap.16.à numer.17.& Neuizanis consil.75.num.7.Inuenio,q; Aretin.c.tertio loco.num.15. ad finem. de probatio.concordat opiniones, q; si agatur de imponenda pœna corporali leui,scilicèt, vsque ad fustigationem,sufficiet delictum probari per vehementẽ præsumptionem.l.3.§.1.ss.de officio præfecti vigilum. sed si de grauiori imponẽda pœna agatur,illa imponi non potest, quando per sola indicia probatur delictum:quod & tenet cap.constitutis. nu. 19.de testib.subscribunt Angel. de malef.verb.quod fama publica.numer.26. Felinus cap.afferte.num.8. de præsumptionib. Carrerius de homicid. pag.72. colum.2.Bossius in praxi.titu. de conuictis.numer.36. Nouellus in praxi criminali.pagina.491.num.22.Claudius. l.de

pupillo.§.si quis ipsi prætori.numer. 26. ff.de noui operis nuntiatione. Sed longè verius est, quòd imò propter vrgentes probationes commissi delicti, possit procedi ad pœnam corporalem graué, si qualitas indiciorum,& præsumptionũ id exigat Aymon consil.178.num.1.Iulius Clarus libr.5.§.fin.quæstione.20.numer.6.ad finem.Nam & videmus,quòd propter minorem ætatem,lex iubet mitigari pœnam ordinariam.l.auxilium. §. in delictis. ff. de minoribus. Et tamen is propter delictum potest deportari, vel etiam damnari in metallum. §. 1. & ibi Angelus num.1.Institut. quibus modis tutela finitur.ergo eâdem ratione quanuis recedatur à pœna ordinaria legis, quando delictum probaturper indicia: tamen potest procedi ad grauem pœnam, si qualitas indiciorum id exigat. Item & secundò in hac materia memorandum est, quòd suprà traditum, scilicèt,quòd non proceditur ad pœnam ordinariam delicti,quando illud probatur per indicia,intelligendu m est, quando hæsitatur, vtrùm per illa indicia sit perfectè probatum delictum?nam si de hoc constat, ad pœnam ordinariam procedi potest, etsi fortè dubitetur, vtrùm qui de indicijs deposuerunt,falsum, an verũ
92 dixerint?†Nam & quãdo delictum probatur per duos testes omni exceptione maiores,proceditur ad pœnam ordinariam:quanuis possit dubitari, vtrùm illi falsò,vel verè deposuerint?nam vt notabiliter tradit Cajetan.2.2.quæst.60. arti. 3. in rebus humanis probãdis nõ requiritur certitudo euidentiæ,quia etsi adsit probatio testium,vel etiam propria hominis confessio,non propterea euidens fit intellectui, illud delictũ per accusatũ fuisse perpetratum: nam potuerunt,& testes & confessus mentiri: sufficit igitur certitudo fidei, quoniam idonei testes, vel propria confessio sufficientes causæ sunt ad terminandum nostrum intellectum, vt fidem adhibeat prædictis probationibus,& credat indubitatè ita rem gestam fuisse. Tertiò & illud in hac materia memorandum est, quòd si plenè constet de facto, præsumptio iuris circa animum delinquentis, sufficiẽs est ad pœnam ordinariam imponendã, vt efficaciter probat.l.1. C. ad leg.Corneliam.de sicar.& l.si non conuicij. C. de iniurijs. & esse receptum asserit Cagnol.l.1.nu.121. & num. 125.ff.si certum petat.Bossius in praxi titul.de conuictis. num.56.Suprà igitur tradita intelligenda sunt,quando de ipso delicto non constat nisi per indicia, & præsumptiones: nam tunc regulariter pœna ordinaria imponenda non est:Bartol.l. quod Nerua.nume.15.ff.de positi. & tractat.testimonior.num.108.Et secundùm hæc explicanda est glossl.absentem.verb. condemnari.ad finem.ff.de pœnis. Panorm. cap.accedens.num.6. de accusatio. Tiraquel.de pœnis temperand.causa.27.à num.10.Deci.l.1.1.lectur.num.18.& latiùs.2.lectur.à num.62.ff.si certum petat. Crot.l.nemo potest.nu.13.ff. de legat.1. Sarmiento lib.1.Selectar. cap. 1. à nu.9. dum dicunt,quòd si constet de delicto per iuris præsumptionem, imponenda est ordinaria pœna delicti; quia præsumptio iuris censetur esse liquidissima probatio:nam accipiendi sunt,quando plenè constat de facto,& præsumptio iuris versatur circa animum delinquentis;nã tunc verum est, nihil esse diminuendũ de pœna ordinaria:secus si de facto,siue delicto constet tantùm per præsumptiones,nam tunc recurrendũ est ad distinc-
93 tionem de qua suprà. † Quartò & vltimò in hac materia illud memoria tenendũ est,quòd si delictũ probetur per vnũ testem,& præterea adsint indicia,& alia adminicula,poterit tunc procedi ad pœnam ordinariam delicti.l.1.§. idem Cornelio.& ibi Bart.in fine. ff. de quæstion. Aretin.c.tertio loco.nu.16.de probatio. Socin.l.non vtique.colum.fin.ff. de exceptio.Felin.cap.veniens.1. numer.13. de

de testib.Brunus tracta. de indicijs. 4. q. 1.partis.num.2.Nouellus in praxi criminali.pagin 491.num.22.Et quanuis principale dictum Bartoli de quo suprà, dũ loquitur de vno teste,& fama:& volentis isto casu ex his induci plenam probationem,communiter sit reprobatum,vt post Iason.asserit Bossius in praxi.tit. de conuictis.nu.22.tamen si vltra vnum te- 94
stem,& famam, adsint alia adminicula, quòd tunc censeatur delictũ plenè probatum,saltẽ quando est delictum,quod suapte natura occultò cõmittitur , probat cap.præterea.27.de testib. & asserit receptũ Bossius eo.tractat. de conuictis. nu.47. Neque in his terminis obstat regula.l.absentem.ff.de pœnis. quòd ex præsumptionibus nemo est condẽnandus:nam hoc casu mixtim insurgit probatio ex testibus, & præsumptionibus: quę mixta probatio non includitur sub prædicta regula, vt in simili tradit Bart. l.certi condictio.§.quoniam. numer.4. ff.si cert. petatur.Et in his terminis Aretin.cap.veniens.1.num.26. ad finem.de testib.Ex quibus cauendum est à Dominico cap.1.§.1.num.7.de vsuris.in. 6.dũ dicit,quòd vnus testis,cum fama,& alijs adminiculis,non inducit plenam probationem in criminalibus,si agatur de imponenda pœna totali delicti: nam id confunditur ex suprà traditis, & in specie improbat Felin.cap.veniens.1.num. 13.ad finẽ.de testibus. Anton. Gabriel lib.1.cõmun.titul.de probationib. conclusio.1.num.16.Amplia quintò & vltimò conclusionem de qua suprà,vt propter adulterium dos amittatur, etiam si matrimonium in veritate esset inualidum:nam si communi opinione reputabatur validum, mulier adulterium cõmittens,amittet dotem:argum.cap. nuper.in fine.de bigamis.& in specie glos. fin.cap.plerumque.de donatio. inter virum. quam omnes ibi sequuntur.Palac. rep.rubr.§ 36.num. 3.Couar.de sponsalib.2.parte.cap.7.§.6.in principio.Phanũ cius de lucro dotis.glossl.3. nu.19.Tiraqalios referẽs post leges connubiales.glo. 8.nu.265.Iulius Clarus lib.5.§.adulteriũ. nu.14.& asserit receptũ Aymon de anti quit.tẽporis.4.parte.§.videamus.nu.12. pagin.165. Contrariam tamen opinionem, imò non amitti dotem propter adulterium commissum in matrimonio putariuo,†tenet glossl. consensu.§. vir quoque.verb.sibi habere. ad mediũ. C.de repudijs. quam ibi probant Cyn. & Salicet.& Andre.Sicul.cap. 1. nu. 63. vt lite non contestat.Corrasius.l.qui liberos.nu.55.ff.de ritu nuptiarum. & alij quos refert Aymon consilio.205.num. 39.& magis probat Tiraquell.post leges connubiales.glossl.8.nu.238.Anton.Gomez.l.Tauri.50.nu.56.Xuarez titul. De las ganancias.à nu.13.Et videtur pro illis text.l.si vxor.13.§.sed si ea.ff. de adulter. vbi probatur,in hac specie vxorem non posse accusari per maritum de adulterio iure mariti, sed iure extranei : ergo dotem non lucrabitur, cùm id lucrum marito tantùm accusanti adulteriũ deferatur.dict.cap. plerũque. de donatio. inter virum. Qua etiam ratione maritus vxoremputatiuam repertam in adulterio, occidere non potest virtute statuti; cùm quasi extraneus consideretur.l. marito.24.§.fin ff.de adulterijs.& ibi notabiliter Bart.nu.2.Palac.repet. rubri.§. 36.nu.4. Tiraquellus post leges connubiales.glossl.8.num. 246. Antonius Gomezius.l.Tauri. 50. num.56.&.l.Tauri 80.numer.48. Pro concordia tamen harum opinionum distinguendum est, quòd si maritus putatiuus agat ad separationem thori,& amissionem dotis propter adulterium, & pro se obtineat sententiam, vxor posteà opponens de inualiditate matrimonij,non audietur,iuxta regulam.l.res iudicata.ff. de regulis iuris. Et in his terminis procedit glossl.fin.d.c. plerumque.vt tradit Iulius Clarus in praxi criminali.§.adulterium.num.14. Cæterùm si mulier accusata,ante sententiã

opponat de inualiditate matrimonij,& eam probet, non adiudicabitur marito dos; quia neque adulterium videtur cõmissum,cùm non fuerit matrimonium. l.1.C.de condictio.ob causam.& ita opiniones concordat Ioã.Andre.dict. cap. plerumque.& ibi sequũtur Anchar. nu. 7.ad finem.& Nouellus de dote.11.parte.§.hactenus.num.36.Xuarez titul.De las ganancias.num.14.Anton. Gomez. l.Tauri.80.num.48. Est tamen aduertendum,q̃ in Castella lex lata est,qua cauetur,adulteriũ cõmissum in matrimonio putatiuo,perinde puniri,ac cõmissũ in vero matrimonio.l.Tauri.81.quæ hodie est.l.4.tit.20.lib.5. ordinamẽ. Quod similiter in regno Portugaliæ constitutum fuit per Ordinationem libro.5. titulo.17. quòd vxor putatiua possit accusari de adulterio per maritum, ac si matrimonium esset verũ:† & quòd eo
95 probato,mulier condẽnabitur ad mortem naturalem,ac si verum fuisset adulteriũ:in quo tacitè significat,quòd & illã repertam in adulterio occidere poterit, iuxta consequentiam qua vtitur Iurecõsult.l.marito. 34.§.fin.in fine.ff.de adulterijs.& quod ibi Bart.num.2.Quod tamẽ limitat prædicta Ordinatio, nisi maritus sciret impedimentũ,propter quod non valeret matrimoniũ:nam tunc ne exdolo suo cõmodũ reportet, neq, vxor putatiua condẽnabit ad mortẽ naturalẽ probato adulterio,sed tãtũ pœna arbitraria punietur.Et similiter maritus repert inã adulterio propria authoritate occidere non poterit:quod & in his terminis admittebat Tiraquellus post leges connubiales.glosſ.8.numero. 246. Aduerte tamen,Ordinationem Portugaliæ partim conuenire cum lege Castellæ.4. titulo.20.libro.8.ordinament. partim ab ea recedere: conueniunt quidem in eo, quòd vtrâque lege matrimonium putatiuum punitur propter adulterium: discordant verò in eo, quòd lex Portugaliæ distinguit inter maritum scientem impedimentum, vel ignorantem: lex autem Castellæ indistinctè adulterium punit,atque si verum esset matrimoniũ. Item lex Castellæ vult, quòd propter prædictum adulterium, vxor putatiua amittat omnia bona,atque si vera esset vxor:notat Antonius Gomezius.l.Tauri.80.numero.48.post medium. & tamẽ lex Portugaliæ constituit, quòd licèt maritus accuset vxorem putatiuam propter adulterium, & ob id faciat eam condemnari ad mortem naturalẽ, non ob id lucrabitur bona ad vxorem pertinentia;quanuis illa lucraretur,si verum esset matrimonium.Ordinatio libro. 5.titulo 15.§.6.Prædicta tamen Portugaliæ lex tres recipit notabiles declarationes.Prima est,procedere,quando maritus putatiuus accusauit vxorem criminaliter, vt ad mortem naturalem condemnaretur. Cæterùm si ciuiliter agatur ad thori separationem, & dotis amissionem,obseruãda videtur distinctio suprà relata. Declara secundò procedere, quando de matrimonio putatiuo non constat, nisi per communem reputationem vicinix, iuxta.l. si vicinis. C. de nupt. Nam si vlteriùs maritus ostendat instrumentum dotale, per quod con-
96 stet de matrimonio,† & promissione dotis: tunc maritus putatiuus faciens condemnari adulteram ad mortem naturalẽ,etiam eius bona lucrabitur, vt à fortiori probat Ordinatio libro.5.titulo 17.§.1.ad finem. Estque notabilis effectus, quem producit instrumentum dotale, quòd & iure ciuili multos alios operabatur,de quibus per Angelum. §. fin. num.7. Institut. de nupt. Tertia declaratio sit, prædictam Ordinationem procedere,quando ambo coniuges pariter sciebant impedimentum, vel etiã quando maritus solus sciebat impedimentum. Nam si ponas,mulierẽ sciuisse impedimentum,& maritum ignorasse, vtique mulier putatiua de adulterio cõuicta, bona sua amittet; ne aliàs sequatur

tur absurdũ, quòd mulier scienter contrahens illicitũ matrimonium, & cõmittens adulterium,efficiatur melioris conditionis,quã si licitè,& validè matrimonium contraheret: vt in simili probat.l. qui pupillam.7.ff. de adulter.& in specie tenet Corras.l.qui liberos.nu.55.ff. de ritu nuptiarum.& notabiliter Aymon cõsil.205.nu.39. Neque huic declarationi repugnat generalitas d.Ord.lib.5.tit.17 nam intelligenda est, quando mulier ignorabat impedimẽtum: quod in dubio in ea præsumitur, saltem quoad effectũ ne dotem amittat. Bart.l. fin.nu.4. ff. de condi.sine causa.& l.si adulteriũ.in princip.nu.11.ff.de adulter.si autẽ constet sciuisse,procedẽt suprà tradita. Et notabis, quòd committens adulterium cum ea, quæ cõmuni reputatione habebatur p non nupta,non est condemnandus pœnis veri adulteri, vt colligitur ex Ordin. lib.5.tit.15.in princip.tradit Gamma decisione.169.ipsa tamen,quæ sciebat se esse nuptam,punietur tanquam adultera: scientẽ enim cõmunis reputatio nihil excusat.Tiraq. post leges connubiales. glo.8.n.159. Conclusionẽ suprà positã, scilicèt, quòd mulier adúltera amittat dotem,prædictis modis ampliatam, limitabis primò, si mulier propter sæuitiã mariti ab eius domo aufugiat, & ab eo ita eiecta adulteriũ cõmittat: tunc enim maritus non poterit eam accusare de illo adulterio;cuius ipse causa fuit:ita post Anchar.limitat Palac.rep.rub.§.20. nu. 4.Tiraquel.l.1.connubiali.glo.1.nu.24. & à fortiori neq; eã poterit conuenire ciuiliter ad dotis amissionẽ.Couar. de spõsalib.2.parte. cap.7.§.5.nu.2.post med. Ferronius in consuetud.Burdegal.lib.1. tit.4.§.1.colum.2.ante medium. Sed falsa est hæc limitatio,& contra tex.c.significasti.de diuort.†.neque culpa mari
97 ti potest dici cõmissum fuisse adulteriũ: cùm illius culpa ad illud minimè fuerit ordinata.l.non omne.ff.de statuliber.l.si is qui.ff.de actio.& obligatio. Et ità contrariam opinionem probat Cuman.cõs. 175.nu.4.quem sequitur Deci. consilio 530.nu.4.Roland.cons.50.nu 8.lib.1. & nemine relato Lara.l.si quis à liberis.§.si quis ex his.nu.210.ff.de liber.agnoscẽ.Et ideò neque mulier excusatur ab adulterio,si propter famem dicatur illud commisisse.Menoch. consil.31.nu.30.lib.1. Et confirmatur ex notabili resolutione Panor.c.discretionem.num.8.de eo qui cognouit consanguineam vxoris.quam probat Præposit.c.significasti.col.2.post mediũ.de diuor.Nauar.in manuali.cap. 22.num.24. Limita secũdò, nisi mulier adultera probet,quòd eo tempore maritus habebat concubinam, vel cũ aliqua alia muliere adulterium commiserat; neq; enim tunc mulier propter adulterium amittet dotem,sed magis inducetur regula l.viro,atque vxore.ff.eod.& in specie colligitur ex cap.pen. de adulter. vbi notauit glosſ.pen.ad medium.& quia iniquum est,maritum exigere ab vxore eam pudicitiam, quam ipse non seruat; vt aliàs inquit Iureconsl.si vxor.13.§.iudex.ff. de adulter. Quam limitationem posuit Ripa hîc nu.8.Alciat.nu.7.Palac. in rub.§.20.num.3.Deci.l.semper in cõtractibus.nu.5.ff.de regul.iur.Hippolyt. singular.234.&.l.1.§.item diuus.nu. 5.ff. de sicarijs.Carrer.de homicid.§.6.num. 255.Couar.de sponsalib.2.parte. cap.7. §.6.nu.5.Et secundùm hanc limitationẽ consuluit Paul.consil.402.lib.1.Bologn. consil.23.nu.2.Roland.consil. 50. nu.5. lib.1.Beroius consil.45.num.5.libr. 2.& probat.l.6.tit.9.partit.4.&ibi notat Gregor.glo.2. Sed circa hanc limitationem in primis est aduertendum, quòd tex.in authentic.vt liceat matri & auiæ.§. quia verò plurimas.versiculo,si quis in sua domo.collatione.8. probat, quòd si maritus habeat concubinam in domo cum vxore, vel etiam extra domum, non potest ob id mulier marito repudium mittere,nisi priùs eum moneat,vt à prędicto delicto desistat: & ibi notat glosſ.

verb.non abſtinuerit.Pariſius conſil. 54. num.40.libro.4.Marcus Mantua conſil. 64.numero.18.libr.2. Ergo ante prædictam monitionem, videtur,quòd habere concubinam, nihil noceat marito. †
98 Sed vtique id falſum eſt, quia iure non probatur. Neque obſtat prædicta auth. quia eius mens eſt,vt maritusadulteram vxorem, etiam non monitam repudiare poſsit; non ſic vxor poſsit repudiare maritum adulterium committentem, niſi eum priùs moneat: nam &.l.1.titul. 16.libr.3.codicis Theodoſiani. permittit marito vxorem repudiare,ſi mœcha ſit: & tamen vxor non poteſt repudiare maritum,quaſi mulieribus deditum:notat Tiraquellus.l. 1. connubiali. gloſſ.1. numer.43.Quæ tamen differentia hodie ſublata eſt,quia quoad diuortium, ſi ciuiliter agatur, maſculus & fœmina,à pari procedunt.cap.Apoſtolus.32.quæſtione.7.cap.2.de diuort.atque proinde propter adulterium mariti,mulier ab eo ſeparari poteſt, licèt non præcedat monitio,cap. 1.vt lite non conteſtat. & ibi Panormitanus numer.3. Rolandus conſilio.50.nu.5.lib.1.Deci.l.ſemperin contractibus.num.6.ff.de regulis iuris.Iulius Clarus in praxi criminali.§. adulterium. numer. 15. Rojas ſingular. 214. in fine. & aduerſus Pariſium obſeruat Hieron. Gabriel conſilio.161.numer. 6. Item vt ipſa amittit dotem propter adulteriũ, & maritus amittet donationem propter nuptias,& illam lucrabitur vxor, vt eſt expreſſum cap. 1.vt lite non conteſtata.& tenent ſuprà allegati:quidquid inaduertenter contrarium dicat Guido
99 Pape ſingular. 885.in fine. & Tiraquell. l.1.connubiali. gloſſa. 1. primæ partis, numero.45. ad finem. Præterea & aduertendum eſt, quòd ex prædictis colligebat Hippolytus.l.1.§ item diuus. numero.6.ff.de ſicar.&.l.patre, vel marito. numer.14.ff.de quæſtion. quòd maritus habens per legem poteſtatem occidendi vxorem adulteram, non poterit vti hac poteſtate,ſi conſtiterit eò tempore, illum habuiſſe concubinam, vel aliàs adulterium commiſiſſe: ſubſcribit Carrerius de homicid. §.6.nume.248.& Couar.de ſponſalibus. 2. parte. cap. 7. §.7. numer.7.dicens tamen, ſuper hoc eſſe cogitãdum:& facit pro eis ratio.l.ſi vxor. 13.§.ſi iudex.ff. de adulterijs. Quod eſt valde notabile ad explicationem Ordinatio.libr.5.titul.16. Cæterùm hæc collectio tuta non eſt, ex generalitate prædictæ Ordinationis: & quia hęc occiſio vxoris propria authoritate,magis aſsimilatur accuſationi criminali.Paulus.l. rei iudicatæ.§.1.numer.4.ff.eodem.quemadmodum igitur mulier non poteſt criminaliter accuſare maritum de adulterio. l.1. C.de adulterijs. pariter neque propter mariti adulterium, poterit eum excludere à poteſtate occidendi vxorem propria authoritate: quæ prædictę accuſationi criminali aſsimilatur: & ideò quoad prędictum ius occidendi propria authoritate,maritus & vxor non procedunt à pari,vt probat.l.marito. 24. ad finem.ff.de adulterijs.tradit Tiraquellus l.1.connubiali.gloſſ.1.numer.43. Neque obſtant Hippolyti & ſequacium rationes:nam eſt aducrtẽdum,in hac materia duos caſus eſſe diſtinguendos.Primus eſt,vtrùm prædicta delicta inter cõiuges mutua compẽſatione tollãtur? Secundus eſt, vtrùm vxor adultera poſsit excipiendo, excludere maritum ab accuſatione,ex eo quòd ille habeat concubinam, vel aliàs adulterium commiſerit? Quoad primum caſum dicendum
99 eſt,† quòd ſi agatur ciuiliter ad thori ſeparationem,& dotis amiſsionem, iuxta cap.tuæ. de procuratorib. tunc locum habet regula, quòd prædicta delicta mutua compenſatione tollantur, cap. pen. de adulter.l.viro atque vxore.40.ff. eod. Si autem maritus accuſet vxorem criminaliter,non habet locum prædicta regula: ſed ſuper vtroque crimine procedetur.l.neganda.C.qui accuſar. non poſſunt.

ſunt.l. vxor.13.§. iudex.ff. de adulterijs. facit.l. ſi ambo. 10.§. 1. ibi, Pecuniariter, à contrario ſenſu. ff. de compenſationib. agnoſcit hanc differentiam Bartol.l. viro,atque vxore.numero. 2.ff. eodem. communiter receptus, vt ibi aſſerit Vincentius numer.7.Panormitanus cap.penulti.numer.5.&.6. de adulterijs.& ibi Ananias numer. 5. Palacius repetit.rubric. §.20.ad finem. probat l. 3. in fine. titulo.20.libro.8.ordinamenti. Et eſt ratio differentiæ, quia quando agitur ciuiliter de adulterio, principaliter agitur ad priuatam vtilitatem: & ideò meritò delicta mutua compenſatione tolluntur.l.in arenam. C.de inofficioſo teſtament. Sed quando procedit, criminaliter, agitur ad intereſſe publicum principaliter. l. licitatio. §. quod illicitè.ff. de publicanis. l. ita vulneratus. ff. ad ad legem Aquiliam. & ideò priuatorum compenſatio, non debet nocere iuri publico.l. iuris gentium. §. ſi paciſcar. ff. de pactis. & ita in ſpecie poſt Tyndarum tradit Decius cap.dilecti.numero. 14.ad finem.de exceptionibus. Vnde pariter neque delictum mariti, eum debet priuare facultate occidendi vxorem propria authoritate:cũ hoc etiam ad ius publicum pertineat. quia lex facit exequutorem maritum ad puniendum adulterium vxoris. l.ſi marito. 24. §.fin.ff. de adulterijs. &ibi Bartolus numero.2. Quoad ſecundum caſum diſtinguendum eſt, quòd mulier oppoſita exceptione poteſt excludere maritum impudicum, etiam ab accuſatione criminali. l. ſi vxor. 13.§ iudex.ff. de adulterijs.l. cùm mulier. 49.ff. eodem. & ſecundùm legem Antonini,relatam per diuum Auguſtinum libro. 2. ad Pollencium. & per Antonium Concium libro.2.lectionum ſucciſiuarum. cap. 7. Inde tamen inferri non poteſt ad caſum Hippolyti: †nam quanuis mulier maritum,quaſi minus legitimum accuſatorem, poſ-
100 ſet repellere ab accuſando, tamen ſemper adulterium illius erat punibile, & poterat accuſari per quemlibet ex populo: adeò quòd is nouus accuſator non poſsit repelli per exceptionem lenocinij; quia in prædicto accuſatore ceſſat ratio repellendi, quæ eſt in marito. Salicetus.l. 1. numero.4. &.10. C. qui accuſare non poſſunt. Imola. l. is qui reus.numero.19.ff.de publicijs iudicijs. &ante eos Angelus.l ſi vxor. §. iudex.ff. de adulterijs.& ſubſcribit Gregorius.l.7.titulo.17.partita.7. gloſſa penultima. ad finem. ac ita conſtat,quòd cùm prædicta exceptio non perimat delictum, ſed tantùm differat accuſationem, tanquam dilatoria proponenda eſt ante litem conteſtatam, iuxta regulã.l.penultimæ.&.l. final. C.de exceptionibus. & in ſpecie probat.l.ſi maritus. 15.§. præſcriptiones.ff. de adulterijs. Quinimò in regnis Caſtellæ,& Portugaliæ, maritus minimè prætextu lenocinij per vxorem repelli poterit ab accuſando: cùm enim in prædictis regnis nullus poſsit accuſare adulterium præter maritum, exceptio lenocinij non repellet maritum ab accuſatione; né aliàs adulterium remaneat impunitum: ſed potiùs ſuper vtroque crimine procedendum eſt,& vterque tam vxor,quàm maritus leno debent puniri: quod apud nos probat Ordinatio libro.5.titulo.15.§. final. & vſus in Hiſpania admiſit: quanuis ad prædicta non aduerterit Gregorius.l.7. titulo.17.partita.7.in gloſſ. penultima. proconſtanti tenens,vxorem per maritum repelli poſſe prætextu lenocinij. Addens tamen, hanc exceptionem in Hiſpania eſſe peremptoriam: cùm nullus alius adulterium accuſare poſsit, præter maritum: quanuis iure communi dilatoria ſit, & ante litem conteſtatam opponi debeat.dicta.l. ſi maritus. §. præſcriptiones.ff. de adulterijs. & ſuprà dictum eſt. Cùm igitur

adulterium adhuc sit punibile, meritò maritus potest vti ea potestate, qua lex eum facit exequutorem, & punitorem adulterij vxoris: ac ita cõstat, opinionem Hippoly. nõ subsistere. Constat etiã, regulã d. l. si vxor. 13. §. iudex. ff. de adulterijs. generaliter procedere: quia si maritus habeat concubinã, vel aliàs cõmittat adulteriũ, repelli potest per vxorẽ ab accusatione, iuxta rationẽ illius tex. & con- 101
stat ex suprà traditis, & tradit Cuiac. nouella. 22. col. 4. quanuis gloss. 1. Alber. & Angel. nu. 2. d. §. iudex. eũ text. restingãt ad eã impudicitiã mariti, quę insurgit ex illius lenocinio: & eis subscribat Tiraq. l. 1. cõnubiali. glo. 1. nu. 44. Gregor. l. 9. tit. 17. part. 7. in glo. tali. Limita tertiò princi palẽ conclusionem, quòd vxor adultera amittat dotem, id non procedere, si cõiuges reconcilientur: nã sequuta reconciliatione, dos nõ amittetur. c. plerũq; in fine. de donation. inter virũ. sed omnia ad pristinũ statum reducuntur. l. si mulier. ff. eo. l. dotẽ. & l. diuus. s. de iure dot. Hieron. Gabriel cons. 161. nu. 3. Hæc autẽ reconciliatio dupliciter potest interuenire, scilicèt expressa, cũ remissione adulterij cõmissi, de qua loquitur text. l. si maritus. 25. §. si negauerint. ff. de adulter. probans, quòd ex tunc nõ audietur amplius maritus; si vxorem velit accusare de adulterio: notat Alexan. l. iuris gentium. §. si paciscar. ad finem. s. de pactis. Potest etiam contingere tacitè, vt quia sciens adulteriũ, eam non exclusit à domo, vel etiã exclusam postea recepit, & cum ea conuersatur: ex hoc enim inducitur tacita reconciliatio, ita vt amplius prætextu prædicti adulterij vxorem accusare non possit. l. si vxor. 13. §. fin. & l. quæsitum. 40. §. fin. ff. de adulter. l. crimẽ. 11. C. eod. c. quod autẽ. cum seq. 23. q. 1. notat glo. 3. d. c. plerumque. Aflict. libr. 2. constitut. rub. 11. num. 1. & probat. l. 8. tit. 17. partit. 7. Quę reconciliatio admittitur etiam post latam sententiam diuortij, vel postquam vxor fuerit damnata de adulterio. authẽ. sed nouo iure. C. de adulter. & etiã si adultera renuat hãc reconciliationem, ex ratione. l. euidenter. ff. de exceptio. rei iudicatæ. tradit Panor. c. ex literis. num. 12. de diuortijs. notabiliter Felin. c. lator. num. 9. de re iudicat. quanuis è contra maritus inuitus non cogatur eam recipere, etiam emendatã. c. gaudemus. de conuersio. coniugator. & ibi glos. 1. † Adde prædictis, quòd etsi non probetur, maritum in domum vxorẽ adulterã reduxisse, & tamen probetur rem habuisse cũ ea; quia tũc eius mores videtur approbasse, non poterit amplius eam accusare de eo adulterio. l. si vxor. 13. §. fin. in fine. ff. de adulter. glo. fi. post princip. c. fin. de adulter. quam ibi dixit receptam Anan. nu. 4. Panor. nu. 7. idem voluit glo. cap. 1. 32. q. 2. Alberic. l. consensu nu. 9. C. de repud. & esse receptam sententiam asserit Couar. de sponsalib. 2. parte. cap. 7. §. 6. num. 7. Iulius Clarus lib. 5. §. adulterium. nu. 18. Catellian. in memorabilib. verb. vxor suspecta. ad finem. Padill. l. transigere. num. 94. C. de transactio. Et secundùm istam opinionẽ consuluit Bolognin. consil. 23. num. 4. & ita fuisse iudicatũ asserit Gamma decisione. 273. & decisione. 234. num. 6. Sed est aduertendum, aduersus omnia suprà resoluta vrgẽter facere, quòd stultus est & insipiens, qui vxorem adulteram retinet. Prouerbiorum. cap. 18. ad finem. & refertur. c. 1. 32. quæstione. 1. imò patronus censetur turpitudinis, qui vitiũ vxoris celat. cap. quemadmodũ. §. fin. de iur. iurand. cap. 1. 32. quæstion. 1. cap. si vir. de adulter. atque proinde qui vxorem deprehensam in adulterio retinet, reus lenocinij censetur. l. 2. C. de adulterijs. & cap. apud misericordem. versi. crimẽ. 23. q. 1. & tanquã leno accusari potest. l. constante. in fine. C. de adulter. per quæ iura dixit Cataldinus tractatu syndicatus. num. 129. quòd pariter punitur retinens vxorem deprehensam in adulterio, vel eã tradẽs alteri ad adulterãdũ, quod

quòd etiam probat. l. 2. §. lenocinij. ff. de adulter. Quod procedit, siue dãnatã de adulterio retineat, vel etiam eã notoriè adulterã non expellat; quantũcunque si mulet ignorantiam. l. fine metu. 17. ad finem. C. de adulter. Et meritò, quia qui de comperto vxoris adulterio non indignatur, vxoris leno præsumitur. l. mariti lenocinium. 29. in principio. ff. de adulterijs. notat Ferrati. cautel. 14. num. 6. Silua nuptialis lib. 1. num. 31. Brunus tracta. de cessio. bonorum. quæstione. 1. ad finẽ. 4. quæstionis principalis. Adde Caietan. in opusculis, quæstione. 26. ad finem. cõcludentẽ, quòd vbi mulier notoriè est adultera, tenetur maritus, vel eam dimittere, vel corrigere, propter scandalũ actiuum: quia non facilè credetur, vxorem publicè adulterari, sine tacito mariti cõsensu. Si ergo his casibus maritus consideratur tanquam leno, necessariò consequitur, quòd etiam cessante remissione, vxorem de adulterio accusare non
102 poterit. † l. 2. §. si publico. ff. de adulterijs. quod ita in specie admisit Paulus consil. 402. libr. 1. quem sequitur Bolognin. consilio. 23. num. 3. Silua nuptialis libr. 1. nu. 127. Pro concordia tamen dicendũ est, quòd si maritus vxorem retineat persistentem in adulterio, neque volentem emendari, vtique leno præsumetur. l. 2. C. de adulter. c. penultim. ad finem. 32. 103
quæstione. 1. nisi eam retentam accuset de adulterio: quod hodie ei licitum est, per authen. sed nouo iure. C. de adulterijs. quanuis iure antiquo diuersum esset. l. constante. ff. de adulterijs. notabiliter Fulgos. consilio. 135. nu. 2. Quinimò si maritus cum prædicta vxore rẽ habeat, peccabit mortaliter, vt colligitur ex cap. si quis vxorem. 32. quæstione. 1. nam potiùs tanquam caput tenebatur eam corrigere re, & verbo, etiam debitum subtrahendo: & denique occurrere scandalo actiuo, ne patronus turpitudinis videatur. Caietan. in summa. verb. matrimoniũ. §. vsus matrimonialis. versi. si vero. & in opusculis quæst. 26. ad finẽ. Couar. de sponsalib. 2. parte. cap. 7. §. 2. nu. 4. Iulius Clarus lib. 5. §. adulterium. nu. 18. declarando tamen, vt per eos, & per Nauar. in manuali. cap. 22. nu. 22. ad finẽ. notabiliter Matiençó tit. 1. lib. 5. ordinament. in rub. glo. 1. nu. 101. Alfonsus à Veracruce in Speculo coniugior. 3. part. artic. 2. in. 2. cõclusione. Si autem adultera emẽdata sit, & pœniteat prioris vitæ, tunc licitè maritus illam recipit, & ad reconciliationẽ admittit. c. si vir. de adulter. cap. quẽadmodũ. §. fin. de iureiur. & c. siquis vxorem. & c. quod autem. 32. q. 1. notabiliter Colonien se concilium. tit. de Sacramento matrimonij. §. quòd si dixeris. pagina. 185. Alfonsus à Veracruce in Speculo coniugior. 3. parte. artic. 2. in. 1. conclusione. Poteritque hanc reconcilia tionem sæpius facere. d. c. quemadmodum. §. fin. Neque repugnat cap. si vir. de adulterijs. si intelligatur cũ glos. fin. ibi cõmuniter recepta. Neq; est omittẽdum, quòd qui condemnatam de adulterio ducit, vel reducit, tanquã leno punitur. l. castitati. 9. C. de adulter. l. si metu. 17. eodẽ titul. vbi tamen glo fin. dicit hoc hodie esse correctum: quia maritus impunè vxore condẽnatam de adulterio, reducere potest, & eam reconciliare: allegat auth. sed hodie. C. de adulter. vbi glo. 2. idẽ tenet. † Sed est aduertendum, d. l. castitati. in duobus casibus punire maritũ, tanquã lenonem, qui vxorẽ condẽnatã de adulterio recipit. Primo, quãdo maritus eã reducit. Secũdo, quando aliquis de nouo eã ducit vxorẽ. Primo casu fatendũ est, ius antiquum esse correctũ per d. auth. sed hodie. & sic hodie licitè maritus cũ vxore cõdẽnata de adulterio recõciliatur: vt etiã probat. c gaudemus. de conuersio. coniugator. & ibi notat glo. & etiam glos. 1. c. tuæ. de procuratoribus. Barto. consilio. 175. num. 1. ad finem. & l. transigere. numero. 13. C. de transaction. Gamma decisione. 233. post princip. probat Ord. lib. 5. tit. 15. §. 2.

dum

dummodo emendata sit. Cyn. Alberic. & Angel.d.l.castitati. & suprà diximus. In secundo autem casu concludendum est,quòd si si quis damnatam de adulterio ducat de nouo, punietur tanquam leno.d.l.castitati. quæ in hoc casu non inuenitur correcta:& ita Iacobus Butricar.& Angel ibi concludunt, & etiam Salicet.d.auth.sed hodie. num. 2.C. de adulter.& sentit glo.cap.apud misericordem.verb.vxorem.32.q. 1. Est tamen aduertendum,tam iure communi, quã regio,hunc casũ rarò verificari posse:nã iure communi adultera mortuo marito qui cum ea non fuit reconciliatus,iubetur facere professionem in monasterio: & ibi perpetuò manere.d.authẽ.sed hodie.notat gloss.d.cap.gaudemus. vnde cùm matrimonium iam contrahere nõ posit,frustrà quæritur, vtrùm illam ducens puniatur tanquam leno. Secundũ autem leges Hispanię adultera condemnatur ad mortem naturalem,vt suprà diximus: vnde etiam frustranea redditur prædicta quæstio .Nisi dicas procedere posse, quando adultera aliqua occasione euasit pœnam mortis, vt exprimit d. l.castitati.& declarat glo.nam tũc,si aliquis eam ducat vxorem, censebitur leno.Sed neq; hoc casu videtur posse procedere:nam olim verificari poterat,quia sequuto diuortio,vxor poterat conuolare ad alias nuptias,etiam viuo primo marito.l.consensu.C.de repud. & ideò tũc verificabatur quod suprà diximus,vt colligitur ex.l.reas.s. de ritu nuptiarũ. Sed cùm hodie viuo primo marito, non possit conuolare ad alias nuptias,cap. ex publico.de conuersio.coniugatorũ. cessat decisio prædictorum iurium: eo autem mortuo,impunè duci potest: quanuis propter condemnationem de adulterio infamis censeatur.l.palam.§.final.s.de ritu nuptiarum.& ita vsus obseruat.† Vltimò addendum est,quòd licèt quando maritus vxorem nõ dimittit,vel aliàs eius probat mores,non posit illam accusare.l.si vxor.13.§.fin.ff. de adulterijs. id intelligendum est de adulterio præterito:nam si nouum committat,poterit de eo accusari.cap.quemadmodum. §. fin. de iureiurando. Corne. consilio. 102.à num.9.libr.1.tradit gloss.cap. plerumq;. de donationib.inter virum.Palac. repe. cap.pervestras.§.9.num.18.pagina.141. ex hoc reprobans Salicetũ contrarium sentientem.l.quoniã.in fine. C.de adulterijs. quem licèt sequatur Angelus de malefic. verbo, Che me ha adulterato. num.49.tamen additio ibi num. 50. reprobat:& etiã Cifuent.l.80.Tauri.nu.7. Gregor. l.8. tit.17.par.7.Villalpãd. l.22. tit.1.p.7.§.14.à nu.2. Couar.de sponsal. 2.parte.cap.7.§.6. num. 7. Qui eleganter aduertit, neque esse admittendam opinionem Palac.dict.repet.cap.per vestras.§ 9.num.22. existimantis, quòd si mulier nouum committat adulterium, poterit per maritum accusari, etiam de adulterio præterito, & iam remisso: nã id falsum est ex regula.l.qui res.§.aream. ff.de solution. & in specie colligitur ex cap.si illic.23.quæstione. 4. & ibi notat gloss.verbo,recidiuo. & ex doctrina Bartoli.l.non solùm.§.iniuriarum. num. fin. ff.de iniurijs. Vlteriùs & circa suprà resoluta aduertendum est, illa magnam pati difficultatem ex regula.l.transigere.C.de transactionib. vbi probatur,super crimine adulterij non esse licitum transigere,vel pacisci: quod & probat.l. de crimine.10.C.de adulterijs. &.l. miles.11.in principio.ff.de adulterijs.& probat.l.22.titulo.1.partit.7. & ibi Gregor. verbo,De adulterio.reddit rationem:& alias etiam Padilla dict.l.transigere. à numer.70.& Iulius Clarus libro. 5. §. final. quæstione. 58.numer.11.Ergo malè pręsupponitur in suprà resolutis, maritum tacitè, vel expressè posse remittere crimen adulterij vxori, cùm in effectu hoc sit pacisci, vel transigere super adulterio : quod iure inuenitur prohibitum. Ad veram tamen resolutionem

104

nem huius difficultatis,in hac materia duo casus distinguẽdi sunt.Primus, quãdo maritus remisit vxori accusationem adulterij,ante litem contestatam. Secũdus,quando post litis cõtestationem id fecit.In primo casu.l.si maritus. 25.§. si negauerit.ff.de adulter. ꝓbat valere hãc remissionẽ,ita vt maritus non possit amplius accusare vxorem de adulterio. In his igitur terminis insurgit dubitatio ex d.l.transigere. sic inducendo: Vbi quis transigit nulliter, non obstante transactione nulla,potest iterum accusare.l.3. §.si is qui.ff.de sepulch.violato. ergo si in nostris terminis prædicta remissio non valuit,obstante regula d.l.transigere. debuit posse maritus iterum vxorem accu

105 sare.† Sed huic difficultati respondet Bart.d.l.transigere.num.13.& d §. si negauerit. ante num.1.& num. 4. speciale esse in marito paciscente super adulterio vxoris, vt si remiserit accusationem adulterij,nõ possit iterum accusare,quãtumcunque ea remissio non valuerit:& rationem specialitatis dicit colligi ex.l. miles.11.§.socer.ff.de adulteri s.subscribit Alexan.l.iuris gentium.§. si pacisc. in fine. s.de pactis. Sed clarior est responsio Cyni dict.l.transigere.in.7.oppositione.quòd maritus duplici iure potest accusare vxorem; vel iure mariti intra sexaginta dies,computandos à die diuortij,intra quos præfertur omnibus alijs accusare volentibus.l.iure mariti.6. C. de adulter. neque tenetur de calumnia ac ob id non obligatur se subscribere ad pœnam talionis.l.quanuis.30.ad mediũ. C.de adulterijs. notabiliter Franciscus Marcus decisio.742.in.2.parte.Id igitur ius accusandi priuilegiatum, per remissionem mariti omnino amittetur: quia ius speciale faciliùs tollitur. l. eius militis.§.militia missus.ff.de militar. testamẽ. quanuis id non satis perceperit Cuiaci. libr.19.obseruationum. cap.39. ad finẽ. Item potest maritus accusare vxorem iure extranei,id est, tanquam quilibet de populo:quo casu verum est, non obstante remissione, vel transactione nulla,posse nihilominus accusare vxorem, vt sentit dict.l.transigere. vbi Iason numer.16.ita resoluit, & afferunt receptũ Purpurat.ibidem numer.79. Padill.numer.91.Et vltra alios efficacior ratio differentiæ inter prædictos casus est,quòd accusatio iure mariti defertur marito propter iniuriam priuatam:quæ illi specialiter infertur per adulterium vxoris. l.quanuis.30.C. de adulterijs. priuatam autem iniuriam quilibet remittere potest.§.final.Institut.de iniurijs. l.si tibi.§. quædam.s. de pactis.& in specie Bartol. consilio.175.numer. 1. Gregorius. l. 22 titulo. 1. partita. 7.in glossa,El marido. Cæterùm accusatio iure extranei marito competit iure publico:& ideò remissio nihil ei præiudicabit in eo.l.iuris gentium.§.si pacisc.ar. s. de pactis. Bonus text.cap.quemadmodum.§.fin.de iureiurando.vbi gloss.verbo, desistat. colligit,quòd valet pactum,& iuramentum, quatenus tangit rem familiarem,vel in iuriam priuatam: non autem quatenus tangit iniuriam publicam: † subscribit

106 Panormitanus ibi numero.14 inferens, quòd non valet pactum,neque iuramẽtum, vt maritus non accuset criminaliter vxorem propter adulterium futurum,quanuis valeat pactum, quòd propter futurum adulterium, eam non accusabit ciuiliter ad separationem thori, & amissionem dotis : quia primo casu agitur de renuntiatione iuris publici: in secundo autem agitur de renuntiatione iuris priuati: subscribit Additio. Angeli de maleficijs.verbo, Che me ha adulterato.num. 50. Ex quibus ita resolutis colligitur, quòd in specie dict. §. si negauerit. quanuis propter remissionem maritus non possit accusare vxorem iure mariti: tamen non obstante prædicta remissione, poterit eam accusare iure extranei, nisi per alium fuerit præuentus , iuxta regulam

l.3.

l.3.§.si is qui.ff.de sepulch.violat.quilibet enim iniuriam publicam prosequi potest,quanuis propriam, & particularem omiserit.l.qui cœtu.§.fin.ff. ad leg.Iuliã. de vi publica. & est de mente Cyni & aliorum suprà relatorum: quanuis contrarium colligatur ex ratione alia Bart. suprà relata,& ex Cuiacio libr.19.obseruatio.cap.39.ad finem. Colligas etiam elegantem explicationem ad materiã d.l.transigere.vt si transactio, vel pactio fiat per maritum super adulterio,excludetur quidem maritus ab accusatione iure mariti,propter rationem de qua suprà: cæterùm poterit nihilominus accusare tanquam extraneus:quia in hoc iure pactio,vel transactio inutilis,ei nocere non potuit,ex ratione.l. iuris gentiũ. §.si paciscar.ff.de pactis. Et in his terminis accipienda est glosſ.fin.in fine. l.accusationẽ.C. qui accusare non possunt. dum dicit,quòd in casibus,in quibus nõ potest transigi, qui inutiliter transegit, non impedietur iterum accusare. Quare si maritus exprimat se nolle accusare etiam iure extranei, non obstante hac remissione, poterit nihilominus eo iure accusare. Quare & in secunda parte dict.l.transigere. dum disponitur, super criminibus non ingerentibus pœnam sanguinis,non esse licitam transactionẽ, intelligendum est, quòd si ea crimina sint publica, non obstante inutili transactione,poterit transigens iterum accusare,vt tradit glosſ.fin.in fine. in dict.l.accusationem. & glosſ.dicto.§. si paciscar. verbo,non liceat.in fine. & asserit receptum Alexand.dict.l.transigere.numer. 19.Parisius consilio.150.numero.4.libr. 4.quidquid inuoluat Iulius Clarus libr.
107 5.§.fin.quæstione.58.numero.3.†Quatenus autem prædicta delicta respiciunt vtilitatem priuatam, volenti iterum accusare ad eundem effectum,obstabit remissio,siue transactio:nam remissio, & transactio non solùm faciunt cessare rancorem animi, vt admittit Bartolus dict.consilio.175.num.1. Alexander d. l.transigere.numer.5. & ibi Iason num. 6. sed etiam impediunt processum,quatenus pertinet ad particulare interesse remittentis, vt colligitur ex suprà traditis:& in simili disponit Ordinatio libr.5. titulo.42.§.21. Et hæc de primo casu. In secundo autem, quando maritus destitit ab accusatione adulterij,post litem contestatam, certum est, eum amplius non admitti ad accusandum, neque iure mariti,neque iure extranei: vt est expressum.l.quæsitum.40.§.fin.ff.de adulterijs.&.l.2.§.marito.eodem titul.l.abolitionem.16.in fine. C. de adulterijs.l.8. titul.17.partit 7.Alexander dict.l. transigere.num.19. Non quidem ratione remissionis, vel transactionis, quæ etiam hoc casu nulla est; sed quia desistens ab accusatione iam incepta, non impetrata abolitione, incidit in Turpillianum: & consequenter efficitur infamis; & ideò indistinctè ab accusatione repellitur.l.2.ff.ad Turpillianum.l.2. C.eodem titulo.tradit Bartolus dicto.§.si negauerit.in fine. Hoc tamẽ casu quilibet alius de populo,accusationem ab eo intermissam prosequi poterit.l. constante. 26. in fine.ff.de adulterijs.Grammaticus decisione.31.numer.5.quanuis hæc non satis perceperit Afflictis libr. 2. constitut. rubric.11.num.4.Quòd si nullus sit,qui omissam accusationem persequi velit, tunc iudex ex officio poterit prosequi accusationem ex eisdem actis; quia delictum mariti iuri publico consistenti in puniendis delictis præiudicare non potuit.l.2.in fine.C.de abolitio.Gregorius.l.22.titulo.1.partit.7.glo. En el cuerpo.columna.1.Vnde meritò Boerius de cisione.91.numero.2. pro regula constituit,quòd post litem contestatam, non obstante transactione, vel remissione, alius potest prosequi eandem accusationem,& instantiam, vel etiam iudex ex officio: declarando tamen cum Iulio Claro libr.5.§.fin.quæstio.58.numer.4.

Qui-

Quinimò etiam in criminibus ingerentibus pœnã sanguinis,in quibus ius permittit transactionem fieri. d.l.transige-
108 re.in prima parte,† quanuis transigens nõ admittatur ad accusandum iterum, tamen si crimen fuerit publicum, quilibet alius admittetur ad accusandum,vel iudex ex officio procedet, vt prosequitur Anton.Gomez.3.tomo.cap.3.num. 55.Padilla d.l.transigere.num.51.Et pariter si delictum sit priuatum, nõ obstante remissione,admittetur alius cuius interest. Exemplum erit, si iniuria sit facta alicui,ita vt censeatur etiam illata cognatis.l.lex Cornelia.cum glosſ.ff. de iure iurand.nam si principaliter offensus remittat propriam iniuriam,ea tamen remissio non nocebit cognatis,qui suo iure actionem iniuriarum intendere possunt:& ita Bart.d.l.transigere.numer.18. Marant.in praxi.6.parte.in princip.à numer.98.pagin.306.vbi num.61.asserit id communiter receptum. Sed in contrarium facit id,quod post alios resoluit Couarru.resolut.lib.2.c.10.num.5.versic.9. quòd vbi delictum deducitur in iudiciũ tanquam publicum,remissio,vel transactio accusantis, nihil præiudicat alijs, quominus ex se accusare possint, iuxta suprà tradita. Cæterùm si tanquam priuatum crimen deducatur, vt quia quis agit de propria iniuria,si is remittat, vel transigat,alij non admittentur; quia satis est transactionem fuisse factam cum legitimo,& potiori accusatore: subscribit Padilla d.l.transigere.num.51.& ita cõsuetudine obseruari asserit Iulius Clarus libr.5.§.fin.q.58.num.3. Pro resolutione dicendum est,quòd pro iniuria facta vni,certæ sunt personæ, quæ ex propria persona admittuntur ad agendum, ac si eis principaliter ea iniuria fuisset facta.de quibus.l.1.§ fin.cum.l.sequent.ff. de iure iurand.§. patitur. Instit. eodem. Quædam verò personæ admittuntur pro iniuria illata alteri,non quidẽ ex propria persona,neque quasi iniuria eis principaliter facta sit,sed ex persona iniuriati: quasi in consequentiam ea iniuria ad eos resultauerit.l.1.& seq.ff.de libera.causa.ptour sunt fratres,vel affines iniuriati. glosſ.l.lex Cornelia.ff. de iniurijs. Inter
109 quos casus ea est notabilis differentia,† quòd primo casu, cùm prædicti censeãtur esse principaliter iniuriati, non obstante remissione,vel transactione iniuriati,possunt suo iure agere actione iniuriarum,iuxta regulã.l.si vnus.§.ante omnia.ff.de pactis.Sed in secundo casu,cùm alij non censeatur principaliter iniuriati,neque ex persona sua agant,sed ex persona iniuriati.Bart.receptus.l.si ita stipulatus.§. Chrysogonus.ad finem.ff.de verborum obligation. si principaliter iniuriatus remittat, ipsi agere non possunt, scilicet ciuiliter: argum.l.3.§.fin.ff.de seruit.rusticor.prædior. poterunt tamen criminaliter agere ad vindictam publicam,vt explicat Bart.l.lex Cornelia.numer.1.ff.de iniur.&.l.fin.num.7.ff. de priuat.delictis.& notabiliter Maranta videdus in praxi.6.parte.num.61.pagin.307. Vnde constat, remissionem principaliter offensi,non præiudicare consanguineis, quominus criminaliter accusare possint: & ita procedit quod dicit Bart. dict.l.transigere.num.18.& sentit idem l.1.§.vsque adeò. num.1.ff. de iniur. Neque enim ille dicitur præmisse accusationem,qui transegit. Bald.d.l. transigere.col.fin.& quia aliàs inania redderentur iura,quæ dicunt,quem accusare posse pro se,& suorum iniuria. l. neganda. C.qui accusar.non possunt.l.si fœmina. C.ad Turpillianum.iuxta quæ est explicandus Iulius Clar.lib.5.§.fin.q.58.nu.4. Neque est omittenda in hoc articulo apud nos Ord.lib.5.tit.1.§.3.quæ in primis declarat,qui sint illi,qui possint prosequi iniuriã,vel offensam suorũ: quod iure cõmuni erat cõtrouersum,vt cõstat ex traditis per glosſ.1.l. si fœmina.C. ad Turpilian.Marãt.in praxi.6.par.nu.62. pagin.309.Padilla.d.l.transigere.nu.55.

Prætereà & disponit prædicta Ordinatio, quòd etiãsi quis fuerit accusatus per aliquem, & absolutus, potest nihilominus consanguineus offensi, qui non fuit citatus, iterum accusare: quod etiam probat Ordinat. lib. 5. tit. 73. §. 1. & sic apud nos non solùm consanguineus, vel affinis, non excluditur ab accusatione, propter trãsactionem, vel remissionem per alium factã, sed etiam neque excluditur, si primus perseuerauerit in accusatione, & accusatus fuerit absolutus. Neque hoc discrepat à iure communi: nam licèt quis regulariter accusatus de delicto, & absolutus, non possit iterum accusari. l. qui de crimine. C. de accusation. c. de his. de accusation. ex ratione. l. licet. §. fin. s. nautæ, caupones & stabular. tamen si ille, qui de nouo accusat, prosequitur suam, vel suorum iniuriam, admittendus est ad iterum accusandum, si probauerit se fuisse absentem, vel aliàs ignorasse primam accusationem, vt probat
110 l. si cui. §. eisdem. ſ. de accusation. † l. si maritus. 1. §. fin. ſ. de adulter. tradit glos. l. 3. §. si tamen. verbo, amplius. ſ. de libero homine exhibend. & glos. 2. l. qui de crimine. C. de accusation. & est recepta traditio, vt asserit Anton. Gomez. 3. tomo. cap. 1. num. 26. & probat. l. 12. ad finem. tit. 1. partit. 7. In eo tamen videtur discrepare prædicta Ordinatio à iure communi; quia iura suprà citata, vt consanguineus admittatur ad iterum accusandũ, exigunt, quòd volens accusare, probet se ignorasse primam accusationem: & tamen prædictæ Ordinationes indistinctè
111 admittunt consanguineum ad accusandum, si non fuerit citatus, vtrùm accusare velit? Quod forsan deductum est ex l. 3. C. de accusation. & quia quibus competit ius accusandi, citãdi sunt ad declarandũ, vtrùm velint accusare. Bal. l. quanuis. 2. ad medium. C. de adulter. Boer. de cision. 120. nu. 8. Sed tutius videtur, prædictas Ordinationes tantùm procedere, quando agitur de accusatione homicidij: in accusatione autem aliorum delictorum obseruanda videtur decisio. l. si cui. §. eisdem. ſ. de accusario. Circa quod videndus est Gregor. l. 12. tit. 1. partit. 7. in glos. Sobre que le ouiessen. Et tenebis menti, quòd dum prædictæ Ordinationes admittunt consanguineum non citatum, ad iterum accusandum delinquẽtem aliàs absolutum, non idem erit recipiendum si ille fuerit cõdemnatus: nam tunc non audietur consanguineus, qui velit iterum accusare: vt est text. l. sepulchri violati. ſ. de sepulch. violato. Et est ratio, quia pro vno delicto non potest quis duplici pœna conteri. c. at si clerici. §. de adulterijs. in fin. de iudic. & ita hãc differentiam expresè constituit Bart. l. si maritus. 1. §. fin. num. 1. ad finem. ſ. de adulter. Anton. Gomez. 3. tomo. c. 1. numer. 27. nisi accusatus sufficienter non sit punitus, tunc enim consanguineus admitteretur ad iterum accusandum. Maranta videndus in praxi, pagin. 320. numer. 94. Quod tamen rarò verificari potest, cum præsumendum sit pro iudice, qui tulit primam sententiam. l. 2. C. de offic. ciuilium iudic. His ita explicatis, ad complementum materiæ vidẽdum est, qualiter decisiones d. l. transigere sint receptæ in regno Castellæ, & Portugaliæ? Et vtique decisiones illius in regno Castellæ approbantur. l. 22. tit. 1. part. 7. vbi tamen illud nouum additur, quòd facta transactione cum accusatore, accusatus pro eo delicto corporaliter puniri non
112 potest, † neque condemnari ad mortẽ: quanuis in terminis iuris communis contrarium sit receptũ, vt ibi latè disputat Gregor. verb. En el cuerpo. col. 2. & seq. Anton. Gomez. 3. tomo. c. 7. nu. 56. Vbi tãdem asserit, cõclusionem de qua suprà, in regno Castellæ consuetudine in iudicijs esse receptam, & etiam Padilla alios referens d. l. transigere. num. 50. & vide omninò Matiençò. l. 2. tit. 1. lib. 5. ordinamenti. glos. 7. numer. 1. In regno autem Portugaliæ, in praxi multum recessum

cessum est à decisionibus d. l. transigere. Et circa hanc materiam in eo regno ita distinguitur: quòd si sint talia delicta, in quibus etiam parte offensa non accusante, iudex potest procedere ex officio ad puniendum; quæ exprimuntur lib. 5. tit. 42. in princ. iuncto. §. 4. in his, non obstante remissione partis, promouet iudex accusationem ex officio: ex ratione. l. iuris gentium. §. si paciscar. s. de pactis. Et quidem ex eisdem actis. l. 2. C. de abolitio. Bart. in dict. l. transigere, num. 19. notab. Anto. Gomez. 3. tomo. c. 1. num. 36. & Iulius Clarus lib. 5. §. fin, quæst. 58. nu. 3. Si verò crimina non sint huiusmodi, tunc sequuta remissione, vel transactione partis, amplius per eum vel per alium de eo delicto tractari non potest; argum. l. si quis dicat. ſ. de manumissio. Quæ quidem distinctio licèt in cortice videatur discrepare à dict. l. transigere, tamen à mente illius minimè discrepat: nam vt declarat Iulius Clarus lib. 5. §. fin. quæst. 58. num. 3. ad medium. in casibus, in quibus parte non accusante, iudex ex officio potest procedere ad accusationem, parum operatur partis remissio, quia ea non obstante, iudex procedere potest ad punitionem delicti: in casibus autem, in quibus non potest procedere, nisi ad querelam partis, remissio partis superueniens, extinguet omnem processum, & accusatus est omnino absoluendus, & idem in effectu Padill. dict. l. transigere à nu. 47. Quę resolutio optimè concinit practicæ regni
113 Portugaliæ. † Cæterùm, quia dict. l. transigere specialiter prohibet super adultero transigi, vel paciſci, videndum est, quid circa hoc in prædictis regnis sit constitutum. Et est dicendum, quòd licèt crimen adulterij iure communi sit publicum. §. item lex Iulia. Instit. de public. iudic. & hodie non quilibet de populo admittatur ad accusandum, sed tantùm personæ expressæ. l. quamuis. C. de adulter. vt ibi notat Salicet. num. 5. Anton. Gomez. l. Tauri. 80. num. 49. tamen in regnis Castellæ, & Portugaliæ, nullus præter maritum adulterium accusare potest, vt in regno Castellæ probat l. 3. tit. 7. lib. 4. foro legum, & in Portugalia Ordin. lib. 5. tit. 15. §. 3. Quod etiã in Francia obseruari, vt solus maritus adulterium acuset, asserit Rebuf. 1. tomo ad leges Gallicas, in præfatio. nu. 180. Cùm igitur secundùm prædictas leges crimẽ adulterij potiùs censeatur priuatum ipsius mariti, si ipse ius accusandi remittat, libera remanebit vxor; cùm alius eã accusare non possit. Et ita Villalpando. l. 22. tit. 1. part. 7. §. 15. num. 2. & apud nos probat Ordin. libr. 5. tit. 15. §. 2. & libr. 5. tit. 42. §. 3. Quas leges ampliabis procedere, etiam quando sponsa de præsenti cõmittit adulterium: nam licèt ipsa etiam possit accusari de adulterio. l. si. vxor. 13. §. diuus Seuerus. ſ. de adulter. l. 3. tit. 20. libr. 8. ordinam. tamen solus sponsus de præsenti eam accusare potest, & nullus alius. Auiles de prætorib. cap. 1. verb. mugeres. à numer. 13. pagin. 70. Auendan. responso. 24. nu. 6. Amplia secũdo, vt neque iudex ex officio aduersus adulterã procedere possit, neque per inquisitionem generalem, vel specialem: cùm soli marito ius accusandi concedatur: & ita Gregor. l. 2. titul. 17. part. 7. in glos. 3. Padilla dict. l. transigere, numer. 92. Villalpando. l. 22. tit. 1. part. 7. §. 16. nume. 1. & apud nos probat Ordinat. libr. 5. titul. 16. §. 1. & titul. 15. §. 3. Quę addit, neque etiam ipsum adulterum accusari posse per alium, quàm maritum. Limitando tamen prædicta, ex traditis per Bernard. Diaz in pract. criminal. canonica, c. 79. Amplia tertiò, vt quamuis maritus sit absens, vel furiosus, adhuc nullus poterit accusare adulterium vxoris: iuxta generalitatem prædictarum legum, vt in specie tradit † Anton. Gomez. l. Tauri. 80. numer. 49. & apud nos probat Ordinatio, per locum ab speciali, l. 1. tit. 18. lib. 4. extrauag. cuius meminit

Gamma in tractat. de sacramentis præstand. q. 4. numer. 9. Vltimò amplia per Ordin. lib. 5. tit. 15. §. 2. probantem, quòd si maritus parcat vxori adulteræ; siue ante accusationem inchoatam, siue ea pẽdente; imò etiam post sententiam condemnatoriam, vxor libera redditur ab illo crimine: cùm nullus alius eam accusare possit. Quæ quidem Ordinatio adtria valde notabilia est expendenda. Primò, dum permittit marito remittere accusationem adulterij, ante receptum nomen inter reos: concordat. l. si maritus. 25. §. si negauerit. ff. de adulterijs. &. l. 8. tit. 17. partit. 7. Item & secundò, dum probat etiam pendente accusatione, maritum posse ab ea recedere: ac ita videtur corrigere. l. abolitionem. C. de adulter. quæ probat, maritum hoc casu desistẽtem ab accusatione, incidere in Turpillianum, & reddi infamem: quod & cõmuni opinione receptum esse affirmat Iulius Clarus lib. 5. §. fin. q. 58. num. 3. in fin. Vbi tamẽ asserit consuetudine contrarium esse receptum: quæ consuetudo proculdubio in Hispania obseruatur. Et est ratio, quia iure communi non permittebatur marito transigere, vel paciscì super adulterio. d. l. transigere. &. l. de crimine. C. de adulter. & ideò si transigebat, meritò incidebat in Turpillianũ. Cæterum cùm leges Hispaniæ huiusmodi pacta & remissiones admittant, propter illas non debet quis pœnam incurrere: argumen. l. Gracchus. C. de adulter. & in simili considerat Iason dict. l. transigere. num. 11. Denique & tertiò ponderanda est ea Ordinatio, dum probat etiam post sententiam condemnatoriã, posse remitti adulterium per maritũ, & vxorem ipso iure liberare: quod etiam in regno Castellæ sentit. l. 15. in fine. tit. 17. partit. 7 & notat Auendan. responso. 24. num. 6. Quanuis iure communi hoc sit controuersum, vt refert Iulius Clarus libr. 5. §. fin. q. 58. num. 11. ad fin. & in regno Neapolitano contrarium obseruetur, vt refert Afflictis lib. 2. constit. rubr. 11. numer. 6. Atque ita constat, in regnis Hispaniæ non esse admittenda ea, quæ tradit idem Afflictis lib. 3. constit. rubr. 42. num. 11. &. 12. quòd si maritus remisit adulterium, postquam iam constabat de crimine, quòd non obstante remissione mariti, iudex poterit nihilominus adulterium punire: quia cùm de eo cõstet in iudicio, redditur notorium. c. super quibusdam. de verbor. significat. & in delictis notorijs, iudex ex officio suo procedere potest ad punitionem. c. de manifesta. 2. q. 1. subscribunt Grammatic. decision. 31. num. 6. & declarat idem
114 Afflictis decision 176. † Id enim ex suprà traditis confunditur: nam si etiam post sententiam condemnatoriam, marito remittente adulterium, vxor est liberanda, vt probant prædictæ leges; à fortiori idem erit recipiendum, quando tantùm de delicto constat in iudicio: nã cùm secundùm prædictas leges nullus alius accusare possit adulterium præter maritum; neque iudex ex officio aduersus eam procedere potest, cùm hoc remedium nimis extraordinarium censeatur. Fulgos. consil. 135. in princip. declarando tamen vt infrà nu. 116. Prædictã tamen Ordinationẽ ita expensam limitabis primo, vt licèt vxori possit remitti adulteriũ quocunque tẽpore, propter fauorẽ matrimonij, tamen adultero nullo tempore hanc remissionem facere maritus potest, vt scilicet ea mediante, liberatus remaneat adulter: ita expressè Ordinat. lib. 5. tit. 15. §. 4. Quam differentiam etiam in terminis iuris cõmunis admittebat Cataldinus in tract. Syndicatus. nu. 129. Quanuis apud Hispanos. l. Tauri. 80. quæ hodie est. l. 2. titul. 20. lib. 8. ordinamenti. constitutum sit, & adultero, & adulteræ simul maritum parcere debere; vel nulli: notat Gregorius. l. 22. tit. 1. partita. 7. verbo, El marido. in fine. Ex differentia autem suprà posita colliges, quòd dum dicta. l. transigere. probat, super

super adulterio transigi non posse, procedet in regno Portugalię respectu adulteri; nam respectu vxoris transigi, & paciscì potest. Item colliges, quòd cùm remissio facta adultero non valeat, ea non obstante, mutata volũtate maritus eum iterum accusare poterit, iuxta regulam l. 3. §. si is qui. ff. de sepulch. violat. Contrarium tamẽ præsupponit prædicta Ordinatio, & meritò: nam cum iure mariti tantùm illi competat accusatio, remissio semper eum excludet à prædicto iure. l. si maritus. 25. §. si negauerint. ff. de adulter. & diximus suprà: cùm ergo non possit iam accusare nisi tãquam extraneus, & per leges Hispaniæ extranei excludãtur ab accusatione adulterij, meritò maritus ampliùs accusare non poterit. Procedet igitur iudex ex officio aduersus adulterũ, quem remissio mariti liberare non potuit. Grammatic. decision. 31. nu. 2. per l. 2. C. de abolitio. quod & probat prædicta Ordinatio: constituens tamen, quòd propter scandalum, adulter in prædicto casu non condemnetur ad pœnam mortis; quia scandalum esset, adultera liberata per remissionem mariti, adulterum ad mortem condemnari.
115 † Limita secũdò prædictam Ordinationem, procedere, quando illa remissio facta fuit per maritum gratis, nulla accepta pecunia, nam si ea accepta, remissionem faciat, nihil valebit ea remissio. l. de crimine. C. de adulter. l. fin. ff. de præuaricatorib. Ratio colligitur ex. l. miles. 11. §. socer. ff. de adulterijs. quod ita tradit Azo in summa. C. de transaction. nu. 4. & probat. l. 22. tit. 1. part. 7. & ibi Gregor. verb. 116 El marido. Vnde concludit Palac. rep. rubr. §. 34. nu. 4. quòd si vir remittat vxori adulteriũ, adiecto pacto, vt aliquid lucretur ex dote vxoris, nihil valebit huiusmodi conuentio: arg. l. si liberis. ff. de pactis dotalib. subscribit Auendan. responso. 24. nu. 6. vers. quæ suprà dicta. Et hinc inoleuit practica, quòd mariti profitentur, se gratis recedere ab accusatione adulterij, vt tradit Padill. d. l. transigere. nu. 95. Adde Afflict. lib. 2. cõstit. rub. 11. nu. 5. generaliter resoluentẽ, non valere transactionẽ, si maritus ab vxore, vel ab alio accepit pecuniam, vt desisteret ab accusatione adulterij: atque ita colliges, quòd quatenus d. l. transigere. prohibet super adulterio trãsigi, vel paciscì, quoad verbum, Transigi, etiam procedet in regnis Hispaniæ: secus quoad verbum, Paciscì: notat Villalpando. l. 22. tit. 1. partita. 7. §. 18. num. 3. Padilla. d. l. transigere. num. 108. Iulius Clarus in praxi. libr. 5. §. fin. q. 58. num. 19. Quibus addes, quòd licèt non valeat remissio, facta sub pacto lucrum afferente marito, vt suprà ex Palac. retulimus, tamen valebit, si fiat sub alio quocunque pacto, lucrum non afferente, vt tradit Gamma decision. 63. & decision. 368. Limita tertiò prædictam Ordinationem per. l. fin. tit. 1. lib. 3. extra uagantium, quæ probat, quòd si maritus lite cõtestata super adulterio, moriatur, antequam accusationem peragat, debet iudex ex officio procedere in ea accusatione, nisi adsit pars, cui ius accusandi competat. Ex qua Ordinatione tria colligenda sunt. Primũ, quòd si maritus decedat ante litem contestatam super adulterio, nullus alius vxorem accusare potest, neque etiam iudex vt suprà diximus. Quod verum intelligas, siue maritus sciuerit adulterium, siue ignorauerit; quia semper militat ea ratio, quòd secũdùm leges Hispaniæ, nullus habeat accusationem adulterij, præter maritum: & ita Gregor. l. 3. tit. 17. part. 7. verb. Defpues. ad finem. † Secundò colligitur ex ea Ordinatione, quòd si maritus moriatur post litem contestatam super adulterio, poterit iudex procedere ad punitionẽ ex officio. Ratio est, quia post institutam accusationem, si accusator non peragat accusationẽ, vel quia nolit, vel quia non possit, iudex ex officio illam peragit. l. penultim. in princip. ff. de public. iudic. &. c. 1. &. 2. de collusion. detegend.

Quod tamen videtur intelligendũ, quãdo tempore mortis mariti iam cõstabat de adulterio, nam tunc meritò iudex tã quam super crimine notorio procedere potest. cap. de manifesta. 2. q. 1. nam aliàs cum nullus extra maritum accusare possit adulterium, secundùm leges Hispaniæ, inducenda videtur regula. l. rescripto. §. final. ff. de muner. & honorib. & ita Angel. l. 1. num. 4. C. de generali abolitione. Sed vèrius est contrarium, ex generalitate prædictæ Ordinationis; & quia Angel. argumentum concluderet, quando ante institutam accusationem maritus decederet: nam post eam constitutã, debet habere locum regula. l. penultim. in princip. ff. de public. iudic. & ita aduertunt Afflictis lib. 3. constit. rub. 42. num. 2. Grammatic. decisio. 31. num. 6. Vincen. de Franchis, quem vide, decisione. 240. nu. 4. in. 2. part. Neque est omittendum, prædictam Ordinationem sentire, iudicem hoc casu posse prosequi accusationem ex eisdem actis, & instantia: quod videtur repugnare iuri communi: nam vt iudex procedat ex eisdem actis, vel vt alius admittatur ad accusandum, oportet quòd hæc accusatio inchoetur intra triginta dies, computandos à morte primi accusatoris. l. libellorum. §. fin. ff. de accusation. & ibi Bart. num. 6. illis verò transactis, poterit quidem formari noua accusatio. l. accusaturus. ff. de adulterijs. sed nouo processu, & noua instantia opus est. Salice. l. qui. de crimine. num. 7. C. de adulter. Anania. c. 2. nu. 2. de collusion. detegenda. notabiliter Ant. Gomez. 3. tomo. c. 1. num. 36. Sed resoluendum est, quòd quidquid sit iure communi constitutum, tamen consuetudine generali obtẽtum est, vt indistinctè ex eisdem actis fiat repetitio, vt asserit Anton. Gomez. 3. tomo. c. 3. num. 55. ad finem. Iulius Clarus lib. 5. §. fin. q. 58. num. 3. ad fin. Vnde & in regno Portugaliæ, semper ex eisdẽ actis fit repetitio accusatio-
117 nis. † Ord. lib. 5. tit. 1. §. 13. & tit. 42. §. 14.

Item & tertiò ex prædicta Ordinatione colligendum est, etiam in regno Portugaliæ esse personas, quibus competat ius accusandi adulterium, vltra maritum: quod repugnat suprà resolutis. Sed dicẽdum est, quòd leges Castellę, & Portugaliæ, quæ nulli alij quàm marito concedunt ius accusandi adulterium, procedunt quando maritus viuit: quid autem sit dicendum, eo mortuo, nihil declarãt, ac ita eo casu obseruandum videtur ius cõmune, vt in specie admonet Fulgos. cõsil. 135. num. 2. vnde in prædicto casu ad accusandum adulterium, admittemus personas expressas. l. quanuis. 30. C. de adulter. Ad cuius explicationem debes aduertere, quòd secundùm magis cõmunem intellectum, ibi nouè disponitur, q licèt iure communi quilibet de populo posit accusare adulterium. l. 1. ff. de public. iudic. tamen hodie non possunt, nisi personæ ibi expressæ: quæ admittẽdæ sunt, siue sint cognati mulieris, siue etiã cognati mariti, vt ibi tradit Salic. nu. 11. & Vincent. de Franchis decision. 94. & decision. 240. nu. 1. in. 2. part. Item quòd tunc demum illi admittuntur ad accusandum, si separatum sit matrimonium inter coniuges; nam antea, neque prædicti admittẽtur ad accusandum, ex ratione. l. constante. ff. de adulter. nam soli marito permittitur, vt constante matrimonio vxorem accuset de adulterio. auth. sed nouo iure. C. de adulter. & ita in terminis declarat Fulgos. consil. 135. nu. 2. sentit Bart. l. miles. §. volenti. ff. de adulterijs. quidquid contrarium pro constanti teneat Cuacius lib. 2. obseruation. c. 22. soluto autem matrimonio quacunque ratione, tãtùm admittentur ad accusandum personæ expressæ d. l. quanuis. & ibi tradit glos. verb. fœdare. quam sequũtur Bald. & Salicet. Gregor. l. 3. tit. 17. partita. 7. verb. Cada. quidquid contrarium existimet Cuiac. suprà relatus. Ad hunc igitur modum potest intelligi, & exemplificari Ordinatio suprà allegata, quæ etiam

etiam verificari potest in casu Ordinat. lib. 5. tit. 17. §. fin. Et ex his infertur explicatio ad. l. 3. tit. 17. partit. 7. dum probat, soluto matrimonio, quemlibet de populo accusare posse adulterium: nam Gregor. ibi, verb. Cada. existimat, eam legẽ hodie non procedere; quia cum per. l. 3. tit. 7. lib. 4. foro legum. solus maritus accusare possit adulterium, impossibile est, q quilibet de populo admittatur ad illud accusandum. Sed respondendum est, id verum esse, si maritus viuat: nam si mortuus sit, obseruanda videtur prędicta lex Partitæ: quidquid id neget Gregor. ibi, verb. Despues. ad fin. considerans, quòd cum stante prædicta lege fori, adulteriũ sit crimẽ priuatũ ipsius mariti, etiam eo mortuo, nullus alius adulterium accusa-
118 re poterit. † Sed dicendum est, id verũ esse, quando maritus decessit ante litem contestatam super adulterio, tunc enim nullus admittetur ad accusandũ, ex ratione. l. constante. ff. de adulter. & l. quanuis. 30. iuncta glos. verb. fœdare. C. de adulter. sed si decedat post litem cõtestatam, tunc alius præter maritum ad accusandũ admittetur, vel etiam iudex poterit procedere ex officio, iuxta. l. pẽult. in princ. ff. de public. iudic. & ita hos casus in specie distinguit Afflictis libr. 3. constit. rubr. 42. num. 12. ad fin. & Grammatic. decision. 31. num. 6. In eo tamen erit differentia, quòd in regno Castellæ in prædictis terminis, quilibet de popu-
lo admittetur ad accusandum adulte- 119
rium, iuxta. l. 3. tit. 17. partit. 7. quæ videtur approbasse opinionem glos. l. quanuis. 30. verb. proximis. C. de adulter. quæ interpretatur illum text. vt personæ ibi expressæ præferantur omnibus alijs accusare volentibus: sed illis cessantibus, quilibet de populo admittatur ad accusandum: in regno autem Portugaliæ tãtùm personæ expresse in d. l. quanuis. in terminis de quibus suprà, admittẽtur ad accusandum; quia is est verus, & cõmuniter approbatus intellectus. d. l. quãuis. vt ibi asserit Salicet. num. 5. & suprà dixi ximus: atque proinde obseruãdus in regno Portugaliæ, iuxta præceptum Ordinat. lib. 2. tit. 5. Limita quartò prædictã Ordinationem, quòd vt propter remissionem mariti adultera liberetur, oporteat, quòd hæc remissio ostẽdatur facta per tabellionem in ipsis actis accusationis; cui & maritus remittẽs, & iudex causæ debent subscribere: ita disponit Ordinat. lib. 5. tit. 15. §. 2. Quod tamen nõ est intelligendum requiri pro forma, sed ad facilioré probationem prædictæ remissionis: nam idem erit, si remissio ostendatur facta extra acta per publicam scripturam, vt sæpiùs fuisse iudicatum asserit Gamma decis. 273. post prin. Vel etiã dicendum, illud requiri, vt mulier statim fiat libera à carcere, vt ea Ordinatio præcipit: nam si aliter fiat, & mulier alleget, maritum tacitè, vel expressè ei recõciliatum esse, non quidem statim liberabitur à carcere, sed postquam id in iudicio probauerit. Vltimò limita prædictam Ordinationem, si vltra adulterium concurrat etiam crimen incestus, vel similе: nam licèt tunc propter remissionẽ mariti liberetur adultera à pœna adulterij, tamen de alio delicto puniri, & accusari poterit. l. si adulterium cum incestu. in princip. ff. de adulter. & expressè Gregor. l. 2. tit. 17. partit. 7. in glos. 2. Gamma decis. 273. nu. 2. & apud nos probat Ordin. lib. 5. tit. 15. §. 2. & §. 4. ad finem. Quę omnia menti tenenda sunt. † Quartò & vltimò conclusionem de quà suprà, scilicet, quòd mulier adultera amittat dotem, limitabis procedere, quando maritus viuus adulteram accusauit, & fecit eam condemnari: nam eo mortuo, hæres eius vxorẽ de adulterio accusare minimè poterit, quoad effectum lucrandi dotem: ita probat text. l. rei iudicatę. 16. §. 1. in fine. ff. eodem. cum quo cõcordat l. 1. tit. 13. lib. 3. Codicis Theodosiani. Itẽ quia ius accusandi vxorem adulteram, & lucrandi dotem, conceditur marito

propter iniuriam, quæ ei videtur illata per adulterium. l. miles. 11. §. socer. ff. de adulter. l. quanuis. 30. C. eod. tit. Et certũ est, actionem iniuriarum ad hæredes nõ transmitti. l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis caution. §. non autem. Instit. de perpetuis & tempor. action. Item neque parum vrget pro eâdem sententia. l. fin. ad fin. C. de reuocan. donation. Quibus rationibus prædictam limitationem probarunt Bald. Paul. & Duaren. l. rei iudicatæ. §. 1. ff. eod. Bald. l. cùm mulier. num. 4. & ibi Imol. num. 19. ff. eod. Bald. cap. tuæ. num. 3. de procurator. Sebastianus Medices tractat. Mors omnia soluit. 2. part. à num. 17. Octauian. decis. Pedamontana. 77. num. 10. Alban. consil. 25. nu. 11. Roman. consil. 286. Paul. consil. 402. in fine. libr. 1. & asserit receptum Ripa hîc num. 10. & Corrasi. num. 20. in. 1. lect. & 2. lect. num. 11. Anton. Gomez. l. Tauri. 80. num. 68. Vincent. de Franchis decisio. 184. in prin. in. 1. part. Id quod etiam probauit Gregor. l. 3. tit. 17. partit. 7. in gl. Despues. ad fin. eam nouam adducens rationem, quòd cùm per. l. 3. tit. 7. libr. 4. foro legum, soli marito competat ius accusandi adulteram, eo mortuo, nulli alij competere potest: cui subscribunt Auiles de prætorib. in proœmio, pag. 11. colum. 1. ad fin. Perez. l. 2. tit. 15. lib. 8. ordinament. pag. 191. col. 1. Anton. Gomez. l. Tauri. 80. num. 49. Addo Bald. idem tenẽtem cons. 221. lib. 2. Et hanc esse magis cõmunem opinionem, multis allegatis, ostendit Anton. Gabriel lib. 7. cõmunium, tit. de criminalib. conclus. 35. numer. 8. & Matiençio. l. 5. tit. 9. lib. 5. ordinamen. glos. 8. num. 15. & apud nos probat Ordin. per locum à speciali, libr. 5. tit. 17. §. fin. Contrariam tamen opinionem, imò hæredes mariti posse accusare vxorem de adulterio per eam commisso, dũ
120 viuebat maritus; † si modò maritus adulterium ignorauit, & quòd tunc perlata querela dotem lucrentur, tenet Alex. l. rei iudicatæ. num. 5. & ibi Aretin. §. 1. ad fin. ff. eodem. Præpos. c. plerunque. numer. 2. de donation. inter virum. & asserunt receptum Couarru. de sponsalib. 2. part. c. 7. §. 6. numer. 9. Costa. c. si pater. 1. part. verb. legauit. num. 32. de testam. in 6. & defendit Nellus tractat. bannitorũ. 1. part. 2. temporis. num. 29. Anton. Costanus tractat. de dotib. c. 6. à num. 28. & Corrasi. hîc num. 20. in. 1. lect. &. 2. lect. num. 11. Tiraquel. l. si vnquam. verb. susceperit liberos. nu. 217. Pro qua opinione facit, quòd actio pœnalis solet transire ad hæredem illius, in quem delictum commissum fuit. §. non autem. Instit. de perpet. & tempor. action. l. 1. ff. de priuatis delictis. Item videtur text. expressus. l. fin. C. de adulter. vbi mortua vxore, si hæredes illius dotem repetant, potest illis obijci exceptio adulterij cõmissi per vxorem mortuam: notat Roman. consil. 286. ergo à fortiori transibit ea exceptio ad hæredes mariti, in quem delictũ commissum fuit. d. §. non autem. Instit. de perpet. & tempor. action. Ad veram tamen concordiam harum opinionum distinguendum videtur, vt si maritus, dum viuebat, sciuit adulteriũ, & tacuit, hæredes illius non possint opponere exceptionem adulterij comissi per vxorẽ; quia maritus sciens adulterium, & tacẽs, censetur illud remittere. l. fin. in fine. C. de reuocan. donat. c. fin. de donation. l. omnimodo. C. de inof. testam. & in hoc casu omnes concordare asserit Campes. de dote. 7. part. q. 227. Andr. Sicul. c. fin. nu. 13. de donat. Crot. consi. 116. num. 1. lib. 1. Octauian. decision. Pedamontana 132. num. 5. Gamma decis. 234. num. 2. & 4. Vincent. de Franchis decision. 184. post princ. Rogerius de dote. §. 8. nu. 76. Alexan. consi. 189. à num. 1. lib. 6. & prosequuntur Hippoly. l. vnica. num. 80. C. de raptu virginum. & Anton. Gabriel libr. 7. communium, tit. de criminal. conclusio. 35. num. 8. Tiraquel. l. si vnquam. verb. susceperit liberos. num. 217. Sebastian. Medices tract. Mors omnia soluit.

2. part. num. 20. Quæ conclusio etiam locũ habet in pœnis ipso iure incursis; neque enim hęres de illis opponere potest, si defunctus sciens tacuit; quia videtur eas pœnas remisisse, vt tradit Ripa. l. fin. num. fin. C. de reuocan. donation. Iulius Clarus. §. feudum. q. 64. num. 2. Carol. in consuet. Paris. §. 30. num. 127. Vincent. de Franchis decisio. 184. num. 6. Si verò maritus ignorauit adulterium vxoris, ac ita decesit, locum habet controuersia, de qua suprà: nã allegati pro prima opinione, indistinctè loquentes, sentiunt, etiam hoc casu ius accusandi adulteriũ non transire ad hæredes: quod etiã probat Angel. de malefic. verb. Che me ha adulterato. num. 29. Rogerius de dote. §. 8. num. 77. Sebastianus Medices tractat. Mors omnia soluit. 2. part. num. 20. Roman. consil. 286. & alij relati per Anton. Gabriel. d. conclusione. 35. numer. 10. & hanc esse communem opinionem asserit Boeri. decis. 338. num. 7. Corrasi. hîc num. 30. in. 1. lect. &. 2. lect. num. 11. Perez. l. 2. tit. 15. lib. 8. ordinam. pag. 291. co
121 lumn. 1. † Sed tenentes secundam opinionem, apertè contrarium concludũt: quibus accedunt Ripa sibi contrarius. l. fin. num. 205. C. de reuocand. donation. Ruin. consil. 155. num. 1. libr. 3. Campes. de dote. 3. par. q. 226. Gamma decis. 234. num. 2. & nu. 5. ad finem. Quibus adde Bald. consil. 303. lib. 3. & plures quos refert Gabriel d. conclusion. 35. num. 9. & videtur probare Ordinat. bene expensa, lib. 5. tit. 17. §. fin. vnde constat, articulũ esse valdè cõtrouersum. Cæterùm quia vera illius resolutio pendet ex vera interpretatione d. l. rei iudicatæ. §. 1. ff. eodem. circa illius intellectum latiùs insistemus. Ad veram igitur illius explicationẽ aduertendum est, quòd dum text. ille probat, hæredem mariti non posse obijcere de moribus vxoris, quidam declarant text. illum esse intelligendum, quando hæres defuncti mariti vult opponere de malis moribus vxoris, non lædẽtibus tamen matrimonium: vt quia mulier sit ebriosa, vel rixosa: quanuis enim propter hos malos mores, maritus iure antiquo dotẽ potuisset retinere. l. vnica. §. taceat. iuncta glos. verb. mores. C. de rei vxoriæ action. tamen horum morũ coërtio non transibat ad hæredes. d. l. rei iudicatæ. §. 1. ff. eod. & ita Petrus Tholosanus in syntagmate iuris, lib. 9. c. 23. num. 16. Sed si opponatur de malis moribus lædẽtibus matrimonium, vtpotè de adulterio; tũc ius obijciendi transibit ad hæredes mariti, etiam quoad effectum lucrandi dotẽ. l. fin. C. de adulter. vbi Salicet. num. 5. ita resoluit: & Bald. c. tuæ. num. 2. de procurator. & ita etiam in effectu Græci glossatores interpretantur d. l. rei iudicatæ. §. 1. ff. eod. dum ibi dicunt, hæredem mariti non posse punire mores vxoris: & tamen mortuo marito rectè posse instituere accusationem adulterij. d. l. fin. C. de adulter. Sed nõ placet is intellectus, quia confunditur authoritate Vlpiani in instit. tit. 6. versic. morum nomine, inquiẽtis, nomine morum grauiorum, retineri sextam partem dotis; leuiorum autem octauam: & subdit, graviores mores appellari adulterium: leuiores verò omnes reliquos: ergo dum d. l. rei iudicatæ. §. 1. probat, hæredes mariti non posse accusare mores vxoris, † satis probat, neque
122 adulteriũ posse accusare; quod videtur pertinere ad mores graviores: & ideò. l. 1. tit. 13. lib. 3. Codicis Theodosiani. probat, iudicium de moribus indistinctè ad hæredes mariti non transire: notat Reuardus lib. 4. variorum. c. 13. in fin. Item admisso intellectu, de quo suprà. d. l. rei iudicatæ. §. 1. ff. eod. remaneret correcta, cũ iam hodie per Iustinianũ sit sublatũ iudicium de moribus. l. vnica. §. taceat. C. de rei vxor. action. Præterea iudicium de moribus, & accusatio adulterij, pertinent ad vindictam, vt sentit. l. vnica. tit. 20. lib. 9. Codicis Theodosiani. & pro tanta iniuria marito irrogata. Harmenopulus in promptuario libr. 6. tit. 2.

Vnde vtrunque iudicium non debet ad hæredes transire. §. non autem. & ibi Theoph. Instit. de perpet. & tempo. actio. Meritò igitur communiter DD. ex d.l.rei iudicatæ.§.1. colligunt, hæredes mariti non posse accusare vxorem de adulterio commisso in vita mariti: vt ibi tradit Aretin.col.2.ad med. & ante eum Bald.inquiens,quòd prædicta accusatio magis ad vindictam pertinet, & ideò ad hæredem non debet transire.l. 2.§.cum emancipatus.ff.de collat. bono. Id quod receptum esse asserit Greg.l.3. tit.17.par.7.verb.despues.& probat clarè.d.l.1.tit.13.lib.3.Codicis Theodosiani,& ibi additio. Reiecta igitur prædicta responsione,succedit secunda,quæ fuit Anton.Costani de dotib.c.6.nume.29. quòd dict.l.rei iudicatæ,§.1.intelligatur, quando maritus sciuit adulterium,& tacuit; tunc enim hæres non admittetur ad accusandum,quia illud maritus videtur remisisse.Si verò maritus illud ignorauit,tunc admitteturhæres ad accusandum, iuxta s. tradita.Sed neque is intellectus placet: quia si in specie d.l.rei iudicatæ.§.1. maritus ignorauit adulterij vxoris,non debuit per viam regulæ denegare hæredibus mariti, ius opponendi de moribus vxoris, imò debuit eos admittere: quia in dubio præsumendum est maritum ignorasse adulterium vxoris, & obid de eo conquestum non fuisse:iuxta regulam.l.verius.s.de probatio. tradit Signorol.consi.50.in fin.Salic.l.fi. num.4.in fin.C.de adult.Præpositi.c. plerumque.num.2.ad finem,de donatio.inter virum.Præterea prædictus intellectus
123 aperte diuinat, † & ideò ad veram interpretationem d.l.rei iudicatæ.§.1.aduertendum est,in eo text. proponi casum, quando hæres fuit condemnatus in solidum ad dotis restitutionem,& ipse opposita compensatione , vult liberari ab illa dotis restitutione in solidum:quo casu docet Iureconsl.eum liberari posse, si obijciat compensationem de rebus do-

natis per maritum vxori , vel de rebus amotis per ipsam vxorem:non verò posse obijcere compẽsationem,de eo quod mulier videtur amittere ex dote propter malos mores,id est,adulterium: & significat,rationẽ differentiæ in eo consistere,quòd prima compẽsatio pertinet ad causam pecuniariam: secunda verò magis pertinet ad morum coertionem. Quę ratio differentię ita explicanda est, vt prima cõpensatio,quia fit de eo,quod diminuebat patrimonium defuncti,merito per hæredem fieri potest:nõ sic secũda,quę magis ad vindictam pertinet.Recepta enim est resolutio in hac materia, quòd si actio,etiam pœnalis,datur propter damnum illatum patrimonio meo, quasi rei persequutoria transit ad hæredem.Si verò detur propter aliã causam, tunc quia magis pertinet ad vindictã,ad hęredem nò transibit:ita glo.l.2.§.emãcipatus.verb magis.ff.de collatio. bonor. glo.l.prętor ait 7.§.si dicatur.verb. principaliter.ff.de iniur.sentit glos.l.2.l.vnica. C.quando actio ciuilis.tradit Bart l. 1.§. penul.num.3.ff.de priuat. delictis. Imol. 121
l.interdum.post princip.ff. de public.iudic.Alex.l.pœnales.nu.4.ff. ad.l. Falcid. Socin.l.fin.§.hoc iudicium.num.3.s. ne quis eum,qui in ius vocatus est.Iason in l. pœnales.nu.96. Instit.de actio.Rationem differentiæ assignat Bald.l..vnica, num.12.C.ex delict defunctor.Sed clariorem assignat Theoph.§. non autem Instit.de perpet.& tempo. actio. vbi inquit , ideò actionem iniuriarum ad hæredes non transire (vt in eo text.probatur)quia quoties delictum fortunas defuncti minuit,tunc & hæres(vt qui lęsus & ipse est)agere ex delicto poterit:quod accidit in actione furti , & vi bonorum raptorum: iniuria autem quæ defuncto illata est,nullũ fortunis eius damnũ intulit: & sic meritò hæres(vt qui nõ sit & ipse læsus)non habebit actionem iniuriarum:facit.l.pen.s.de in ius vocand.& ibi
124 notat Soc. in princ. † Facit etiam ratio Iureconsl.

Iureconsl.l.si cum exceptione.14.§. post annum.in fin.s.quod metus causa. Vnde text.d l.rei iudicatæ. §. 1. ita explicatus, efficaciter videtur probare opinionem illorum qui tenent,ius accusandi adulterium indistinctè non transire ad hæredem. Item & efficaciter impugnat opinionem Bart.l.fin. num. 8.ff. de priuatis delictis.dum tenet, quòd licèt actiones ad vindictam tendẽtes, non trãseant ad hæredes offensi, tamen ipsi ex propria persona eas intendere possunt; quia iniuria videtur facta defuncto, quem ipse
125 repręsentat:allegat.l.1.§.2.ff.de iniur.sub scribit Capicius decis. 35. Et facit quia per adulterium toti familiæ mariti grauis iniuria videtur illata.l.quanuis.30.iũctis ibi notatis per Salicet.num.11.C.de adulter.l. miles. 11. §.socer. ff.de adulter. Alex. consi.79.num.28.lib.5. Bolognin. consil.23.num.1.ergo & hæredi, qui nõ tolùm censetur de eius familia,sed & illius personam repręsentat, & sic suo nomine de ea iniuria agere poterit. Cæterùm hęc opinio apertè confunditur per d.l.rei iudicatæ.§.1.intellectam vt suprà: & quia non est verum,pro iniuria illata defuncto, hæredem ex propria persona agere posse: cùm cõtrariũ doceat Bart. receptus.l.si ita stipulatus. §. Chrysogonus.in fine.ff.de verbor.obligation. Neque obstat dict.l.1.§.2.ff. de iniurijs. quia procedit in iniuria facta cadaueri : & nõ idem erit,si viuo defuncto iniuria illata sit: vt constat ex suprà traditis : & ita in specie Bart.opinionem impugnant Baldus.l.vnica.num.fin.C.ex delict.defuncto.Gregor.l.25.titul.1.partita.7.in glos. Por juyzio. Sed aduersus d.l. rei iudicatæ.§.1.explicatam vt suprà , illud vrgere videtur,quòd text.agit de compensatione,quæ per viam exceptionis solet opponi,& sic videtur probare,quòd hæres defuncti non potest opponere de adulterio vxoris , etiam per viam exceptionis: & tamen contrariũ videtur verius; quia si hæres dotem penes se habeat, vxorem adulteram repellere poterit, opposita adulterij exceptione: vt à fortiori videtur probare tex.l.fin.C.de adulterijs.per quem ita concludit Roman.l.rei iudicatæ.§.1.numer.12.ff.eodem. Imol.l. cùm mulier.num.19.ff.eodem.Crotus consil. 116.num.2.lib.1.& alij relati per Anton. Gabrielem lib.7.communium,tit.de criminalib.consil.35.num.9. & asserit receptum Costa cap.si pater.1.part. verb. legauit.num.32.de testam. in.6. Vincent. de Franchis decision.184.num.3. & numer.11. Huic tamen difficultati respõderi potest, † imò verius videri, quòd hæres defuncti , neque per viam exceptionis de adulterio vxoris obijcere potest,vt efficaciter videtur probare dict. l. rei iudicatæ. §. 1. & ibi expresè tenet Bald.idem.l.cùm mulier.15. oppositio.ff. eodem.Roman.consil.286. Ancharran. c.plerunque. num.10.de donatio. inter virum.Afflict.c.1.§.porrò. num.64. quæ fuit prima causa benef.amittendi.Crot. hîc num.13. & alij adducti per Anton. Gabrielem vbi suprà num.10.Quinimò hanc esse communem opinionem asserit Ripa hîc num. 10. Anton. Gomez.l. Tauri.80.num. 68. Octauianus decisione Pedamontana.77.numer.10.& bene facit quod Ripa.l.fin.num.208.C.de reuocand.donation. Sed non placet hæc responsio,quia verior est prima opinio: pro qua est text.d.l.fin.C.de adulter. nã si maritus ibi potest excipere de adulterio aduersus hæredes vxoris mortuæ, à fortiori hęres mariti poterit excipere de adulterio commisso per vxorem dotem repetentem;cùm scitum sit,faciliùs pœnam transire ad hæredes offensi, quàm transeat aduersus hæredes delinquentis, vt probat tex.§.non autem. Institut. de perpet.& tempor.action.l.huius. §.1. ff.quod falso tutor.author. notat Ruinus consil.10.à numer.5.lib.1.& consil.259. num.13.eod.libr.1. Menoch. consil. 99. num.153.lib.1.Et est ratio,quia mortuo offenso,delictum remaneret impunitũ, si hæ-

si hæres illius, satisfactionem offensę petere non posset: quæ ratio cessat, quãdo moritur deliquens: imò cum eius morte delictum censeatur extinctum, l. defuncto. ff. de public. iudic. offensus ratione delicti iam extincti, aduersus eius hæredes non potest recursum habere. l. si pœna. 20. ff. de pœnis. l. vnica. C ex delict. defunctor. Et retenta hac sententia, nõ obstabit tex. dict. l. rei iudicatæ. 16. §. 1. ff. eodem. quia aduertendum est, loqui, quando postquam hæres condemnatus fuit in solidũ dotem restituere, opponit de adulterio: nam tunc meritò non auditur etiam excipiens; quia post sententiam, exceptio opponi non potest. l. peremptorias. C. sententiam rescin. non posse. Neque obstat, quòd in specie dict. l. rei iudicatæ. §. 1. potest etiam post sententiam opponi de rebus donatis, vel amoris; quia respondetur, quòd prędictę exceptiones non impugnant sententiã, sed tantùm illius moderantur exequutionem: & ideò post sententiam opponi possunt, iuxta notata. l. ex diuerso. §. fin. ff. eod. † Exceptio autem adulterij in effectu impugnat sententiam, cum propter eam hæres condemnatus ad restitutionem dotis in solidum, velit dotem retinere, & non restituere: & ideò talis exceptio post sententiam non admittitur. dict. l. peremptorias. Ex qua explicatione, ex d. l. rei iudicatæ. §. 1. ff. eod. vera colligitur resolutio in hac materia, vt hæres mariti per viam actionis, non possit petere dotem quasi amissam propter adulterium; quia cùm huiusmodi actio ad vindictam videatur pertinere, ad hæredem offensi mariti transire nõ debet, iuxta suprà tradita, & dicemus infrà. Sed si hæres mariti penes se retineat dotem; tunc aduersus vxorem dotem repetentem, potest excipere de adulterio, & repellendo eam, dotem retinere, dummodo excipiat ante sententiam, iuxta dict. l. peremptorias. & suprà tradita: nam & in simili videmus, quòd maritus si dotem possideat, potest excipere de adulterio aduersus hæredes mulieris. l. fin. C. de adulter. & tamen si illam non possideat, prætextu adulterij illam petere non potest ab hæredibus vxoris, vt post Bald. tradit Andr. Sicul. cap. penult. numer. 33. de consuet. & infrà latiùs dicemus. Vnde colligitur elegans limitatio ad. §. non autem. Inst. de perpet. & tempor. action. & l. penultim. ff. de in ius vocando. dum probant, actiones competentes ad vindictã, minimè ad hæredes transire; vt scilicet procedant, quando hi non possident rem, ac ita opus est illã iure actionis petere: nam si possideant, opposita exceptione, possunt excludere delinquentem, vel hæredes eius, quantumcunque punitio illius delicti, magis vindictam videatur respicere: quod tenet glos. l. 3. §. quod autem in. 2. solutione. ff. quod quisque iuris. quam extollit ibi Paul. numer. 3. Xuarez allegatione. 26. ad finem Ripa l. fin. numer. fin. C. de reuocand donation. Anton. Gabriel lib. 7. communium, tit. de criminalib. cõclusion. 35. in fine. Infertur etiam, reijciendam esse opinionem illorum, quos suprà retulimus, quòd si maritus ignorauit adulterium vxoris, tunc hæres illius potest accusare vxorem de adulterio: hoc enim ex suprà dictis apertè confunditur: nam cùm hæc actio pertineat ad vindictam ex sui natura, non potest transire ad hæredem: ergo ignorantia defuncti nõ debuit eius naturam mutare, vt aduertit Ruin. consil. 10. numer. 6. lib. 1. Tãtùm ergo saluari possunt, quando hæres defuncti penes se dotem retinet: nam rũc opposita exceptione adulterij, poterit vxorem excludere, iuxta suprà tradita. † Infertur etiam, falsum esse, quod post Ioan. Andr. tradit Alexan. l. rei iudicatæ. num. 5. ff. eodem. quòd licèt actio competat ad vendictam, tamen data ignorantia defuncti, transibit ad hæredem defuncti: subscribit Hippolyt. l. vnica. num. 89. C. de raptu virginũ. Ruin.

Ruin. consil. 155. colum. 2. post princip. lib. 3. Qui etiam confirmant ex eo, quòd si vassallus committat felloniam, dominus potest reuocare ab illo feudum, vt habeat vltionem suæ iniuriæ. capit. 1. §. denique. quæ fuit prima causa benefic. amittendi. & tamen si dominus feudi ignorans felloniam decesserit, poterit eius hæres reuocare feudum à prædicto vassallo: vt tenet Iacobus de Bellouiso capit. 1. §. 1. quibus modis feudum amittatur. Salicet. l. omnimodo. numero. 6. C. de inofficios. testament. & l. 1. in fine. C. de reuocand. donation. quorum opinionem asserit receptam idem Ruin. consil. 159. num. 13. libr. 1. & Iulius Clarus. §. feudum. quæstione. 64. numero. 1. ad finem. Anton Grabriel libr. 7. communium, titul. de criminalibus, conclusion. 35. numer. 4. Octauian. decisione Pedamontana. 29. numero. 13. Et facit text. l. final. C. de reuocand. donation. vbi text. clarè sentit, quòd si donator ignorauerit ingratitudinem donatarij, poterit eius hæres reuocare donationem: & esse receptum asserit Ripa ibi numer. 208. & tamen illa reuocatio donationis, propter vitium ingratitudinis conceditur, quæ ad vindictam videtur pertinere, & propter iniuriam factam donanti. Imol. cap. final. numer. 2. & numer. 8. de donationib. Curtius Iunior consilio. 142. numero. 12. Isernia capit. 1. §. porrò. numero. 30. & ibi Afflictis numer. 56. quæ fuit prima causa benefic. amittendi. Ergo pari ratione quanuis actio competens propter adulterium mulieris, videatur ad vindictam pertinere. Ancharran. cap. tuæ. numer. 4. de procuratorib. tamen transmittetur ad hæredem mariti, qui ignorauit adulterium vxoris. Qua ratione ita concludit Nellus tractat. bannitor. 1. parte. 2. temporis, quæstione. 29. Salicet. l. final. numero. 5. C. de adulterijs. Cæterùm hæc opinio ex suprà dictis confunditur: nam cùm actio ad vindictam non transmittatur, ignorantia defuncti hanc iuris dispositionem mutare non potuit: argumento. l. si filia. 20. in princip. ff. famil. erciscund. & l. final. ff. de suis & legitim. hæredib. & suprà diximus. † Neque obstant in contrarium adducta, quia dominus feudi, repetit feudum tanquam rem propriam & familiarem: vnde ea actio magis rei persequutoria est, & ideò meritò ad hæredem transit, si defunctus ignorauit felloniam: nam si sciret, hæres non posset reuocare, quasi defunctus tacendo, eam felloniam remiserit, vt susuprà dictum est. Sed inde inferri non potest ad dotem amissam propter adulterium: hæc enim actio cum competat ad id quod nunquam fuit irreuocabiliter mariti, tanquam ad vindictam tendens, non transmittetur ad hæredem: neque est curandum de ignorantia, vel scientia defuncti, vt suprà diximus: notat Ruin. consilio. 10. numer. 6. libr. 1. Et eodem modo etiam respondetur ad. l. final. C. de reuocan. donation. quia in eo textu reuocatur id, quod aliquando fuit donatoris, & sic videtur magis agi de actione pro re familiari competente: argumento l. videamus. 2. §. si actionem. ff. de vsuris. & ideo meritò tunc distinguitur, vtrùm donator sciuerit, vel ignorauerit ingratitudinem, ob rationem de qua suprà, vt explicat Ripa dicta. l. final. numero. 205. Antonius Gabriel dict. titul. de criminalibus, conclusion. 35. numero. 15. Rolandus consilio. 81. numero. 16. libr. 3. Molina libr. 1. de primogenijs capit. 9. numero. 37. Hippolytus Riminaldus consilio. 1. numero. 28. libr. 1. Inde igitur malè infertur ad actionem, qua petitur dos amissa, quia ad meram vindictam pertinet. Ancharran. capit. tuæ. numer. 4. de procuratorib. & est expressum l. 1. tit. 13. lib. 3. Codicis Theodosian. cũ additio. atque

ob id ad hæredem indiſtinctè tranſmitti non poteſt. Et iuxta hæc venit explicãda Ordin. lib. 4. tit. 55. §. penul. dum probat, vitium ingratitudinis ex vtrâq; parte non tranſire ad hæredes: nã reſpectu hæredis donatoris debet diſtingui, vtrũ donator ſciuerit, vel ignorauerit vitium ingratitudinis? vt deducitur ex dict. l. final. C. de reuocand. donatio. cuius hæc eſt recepta interpretatio, vt ibi aſſerit Ripa num. 206. & Peregrinus de iure fiſci lib. 2. tit. 8. num. 12. Vnde in terminis d. l. final. C. de reuoc. donatio. item & in terminis feudi amiſsi propter ingratitudinem, admitti poterit ea cõmunis traditio Doctorũ, quòd ſi dominus ſciuit, & tamen conſtat nõ habuiſſe animum remittendi, tunc hæres eius poteſt reuocare feudum. Iulius Clarus. §. feudũ. q. 64. ad finem. Maſcardus de probatio. 3 part. concluſio. 1263. nu. 25. Quod exemplificant, quando defunctus poſt ſcientiam ita repentè deceſsit, vt non habuerit tẽpus reuocandi. Alexand. l. rei iudicatæ. nu. 4. ff eod. Campeſ. de dote. 3. par. quæſtio. 228. Boer. deciſio. 338. nu. 8. Menoc. conſ. 31. nu. 33. lib. 1. & conſil. 99. nu. 182. lib. 1. & Peregrinus de iure fiſci, lib. 2. titul. 8. nu. 11. Matien. l. 5. tit. 9. lib. 5. ordin. gloſ. 8. nu. 16. Vel ſi ſæpiùs fuit conqueſtus de delicto vaſſalli, vel donatarij, & propter aliquam iuſtam cauſam diſtulit accuſationem; nam tunc etiam admittetur hæres ad reuocandum; quia ceſſat præſumptus animus remittendi: † argu.
129 l. 1. §. final. ff. ad Sillanian. tradit Alexand. l. rei iudicatæ. num. 5. ff. eod. & conſ. 189. num. 2. lib. 6. Campeſ & Boer. vbi ſuprà. Catellian. in memorabil. verb. maritus expellens. Menoc. conſ. 31. nu. 133. lib. 1. Gamma deciſio. 234. col. final. Crot. conſil. 116. num. 3. lib. 1. Vincen. de Franchis deciſio. 184. nu. 6. & Matienç. vbi ſuprà. numer. 17. Sebaſtianus Medices tracta. Mors omnia ſoluit. 2. p nu. 19. Inde tamẽ inferri non poteſt ad actionem competentem ad dotis amiſsionẽ propter adulterium vxoris, nã in hac non eſt inſpicienda animus mariti, ſed tãtũ iuris regula, quòd actio competens ad vindictam, nõ trãſmittitur ad hæredem, vt ſuprà dictũ eſt: quanuis ſuprà allegati etiam his terminis ſuprà tradita malè applicẽt, & poſt eos Matienço. l. 5. tit. 9. lib. 5. ordinamen. gloſ. 8. à nu. 16. & Vincen. de Franch. deciſio. 184. nu. 6. & nu. 11. & Peregrin. de iure fiſci, lib. 2. tit. 8. nu. 13. Vnde pariter corruit, quod tradit Bal. Nouell. de dote 7. par. ſpeciali. 11. num. 8. quòd ſi maritus expulit adulterã à domo, vel illa propter adulteriũ aufugit, quòd tunc ceſſat præſumptus animus remittendi adulteriũ; & conſequẽter eo mortuo, hæres admitteretur ad agendum pro amiſsione dotis: quod & tenent plures relati per Matien. d. l. 5. tit. 9. lib. 5. ordinam. glo. 8. num. 17. Crot. conſ. 116. nu. 5. libr. 1. nã id etiã ex ſuprà dictis manifeſtè confunditur, cùm in hac materia ad ſolas iuris regulas debeat haberi reſpectus. Et pariter corruit diſtinctio Bald. conſ. 88. lib. 1. quòd hæres mariti admittetur in prædictis caſibus ad petendam dotem, ſi fuerit de ſuis hæredibus: ſecus ſi fuerit extraneus: quod probat Boer. deciſio. 338. num 8. in fine. Matien. d. glo. 8. nu. 17. in fine. nam indiſtinctè dicendũ eſt, ad nullũ hæredẽ trãſire prædictam actionem, cũ ad vindictã detur, iuxta ſuprà reſoluta: & ita Octauian. deciſ. Pedamon. 77. nu. 10. vel ſi trãſeat, ad omnes hæredes pariter debere tranſire, vt poſt Alexan. probat Vincen. de Franch. deciſion. 184. à num. 10. in 1. parte, & deciſion. 240. numero. 2. in 2. parte: de quo eſt videndus omnino Bald. conſil. 221. nam quandoque. lib. 1. Præterea & ex ſuprà traditis infertur intellectus ad. l. final. C. de adulterijs. vbi videtur probari, quòd accuſatio adulterij tranſit aduerſus hæredes adulteræ defunctæ: quod prima facie videtur procedere non poſſe: nã ſi actio nõ tranſit ad hæredes mariti, à fortiori neque debet tranſire aduerſus hæredes adulteræ, cùm certum ſit, faciliùs actionem pœnalem tranſire ad hæredes offenſi, quàm tranſeat aduerſus hæredes delinquẽtis. l. huius. §. 1. ff. quod falſ. tuto. author. l. pœnales. 32. ſ. ad legem Falcid. l. 1. ff. de priuat. delict. §. non autem. Inſti. de perpet. & tempor. actio. quia cũ morte delinquentis extinctum cenſeatur delictum. l. defuncto. ff. de public. iudic. pœna delicti iam extincti, non debet tranſire aduerſus hæredes, qui non deliquerunt. †
130 l. 3. C. ſi pendente appellatio. mors interuenerit. Sed huic difficultati reſpondendum eſt, veriſimum quidem eſſe, vt neque accuſatio, neque actio cõpetens ratione adulterij, tranſeat aduerſus hæredes adulteræ, per rationem ſuprà aſſignatam: per quam ita concludit Bald. cap. penul. nu. 8. & ibi Andr. Sicul. nu. 33. de conſuetud. Cuman. conſ. 164. nu. 4. Anton. Gomez. l. Tauri. 80. nu. 69. Imò ſi adultera accuſata criminaliter de adulterio, deceſsit antequam eſſet con-
131 demnata, hæredes illius in nihilo tenebuntur, iuxta regulam. l. ex iudiciorum. ff. de accuſatio. Ordin. lib. 3. tit. 65. §. pen. & ita in terminis Bald. cap. penult. nu. 8. de conſuetud. Palac. rep. rubr. §. 34. nu. 5. Auiles de prætorib. in proœmio. pag. 11. col. 1. ad finem. Quibus adde Alberic. l. conſenſu. num. 4. C. de repud. Si verò ciuiliter agatur ad dotis amiſsionem, tunc vt tranſeat actio, requiritur ſaltem litis conteſtatio. l. vnica. C. ex delict. defunct. l. omnes pœnales. 25. ff. de actio. & obligatio. l. pœnalia. ff. de regulis iuris. Neque repugnat text. dict. l. final. C. de adulterijs. quia reſpondet gloſ. penultim. ibi: quòd in eo text. mulier deceſsit, poſtquam factum fuerat diuortium, propter adulterium inter coniuges: & hac ratione ius accuſandi tranſit aduerſus hæredes mulieris: & aliud eſſet dicendum, ſi morte mulieris ſolueretur matrimoniũ: ſubſcribit Alexand. l. rei iudicatæ. num. 5. ad finem. ff. eodem. & aſſerit receptum Anton. Gomez. l. Tauri. 80. numero. 69. Quibus adde Imol. capit. final. num. 27. de donationib. Cæterùm hæc reſponſio difficultatem non tollit, neque enim video rationem, propter quam diuortium illum operetur effectum, vt accuſatio adulterij tranſeat aduerſus hæredes mulieris, obſtante regula. l. 1. ff. de priuatis delictis. & vt ea tranſeat, requiratur litis conteſtatio, vt aduertit Crotus conſilio 116. num. 4. libr. 1. Præterea neque congrua videtur ratio differentiæ, vtrùm morte, vel diuortio ſoluatur matrimonium: & ideò deciſioni illius legis locus eſt, etiamſi morte ſoluatur matrimoniũ, vt tenẽt plures relati per Antonium Gabrielem lib. 7. communium, titul. de criminalib. concluſion. 35. num. 11. Neque dicas, dict. l. final. loqui tantùm in eo caſu, quo poſt diuortium mulier moritur; quia ideò diuortij facta eſt mentio, quia agebatur de impedienda libertate, donec conſtaret de adulterio: quod quidẽ impedimentum non poterat conſiderari, niſi poſt diuortium. † Sed quoad noſtrum effectum nihil intereſt, quomodo matrimonium ſoluatur, ex Saliceto ibi num. 4. Vnde ſecundò modo reſpondet Cyn. dict. l. final. C. de adulterijs. tex. illum procedere, quando maritus ignorauit adulterium vxoris defunctæ, vel aliàs viua vxore fuit impeditus de illo agere, & tunc ea mortua, aduerſus hæredes mulieris de adulterio agere poterit: ſequuntur Bald. ibi num. 1. Salicet. numer. 4. Anania capit. intelleximus. nu. 7. de adulter. Campeſ. de dote. 3. part. quæſtion. 229. Ripa. l. final. numer. 221. C. de reuocan. donatio. Tiraquel. l. ſi vnquam. verb. donatione largitus. num. 217. Quibus adde Roman. conſil. 286. Sed & hæc reſpõſio falſa eſt ex ſuprà reſolutis: cùm enim hæc accuſatio pertineat ad vindictam, ſuccedit regula. l. vnicæ. C. ex delictis defunctor. quam ignorantia mariti mutare non potuit, vt ſuprà diximus. Aliam igitur reſponſionẽ ſentiunt Cyn. Alber. Ang. Fulgoſ. & Salic. nu. 3. d. l. fin.

quòd aut maritus vult accusare criminaliter vxorem; & hanc accusationem verum est aduersus hæredes non transire, ex regula. l. defuncto. ff. de publicis iudic. l. pœna. 20. ff. de pœnis. l. 3. C. si pendente appellatio. etiamsi mulier decedat post nomen receptum inter reos: nam si ante sententiam condemnatoriam decedat, pœna delicti aduersus hæredes non transit. l. ex iudiciorum. ff. de accusatio. quæ generaliter procedit, siue crimen sit publicum, siue priuatum, dum modò pro eo criminaliter agatur, ex glos. penultim. ibi & Bartol. ad finem. glos. & Bartol. l. defuncto ff. de public. iudic. Angel §. non autem. num. 3. Instit. de perpet. & tempor. actio. Sed si maritus ciuiliter velit agere ad solam dotis amissionem, iuxta practicam Bal. l. cum mulier. 13. oppositione. ff. eodem. ea accusatio ciuilis transibit aduersus hæredes mulieris defunctæ: & in his terminis est accipienda dict. l. final. C. de adulter. quia pecuniaria pœna non extinguitur morte delinquentis. l. Caius. ff. ad Sillanian. Sed neque hæc responsio vera est, quia etiam quando agitur de pœna pecuniaria, ea non transit ad hæredes delinquentis, nisi cum defuncto lis contestata sit, vel quid ex delicto ad hæredem peruenit. l. vnica. C. ex delict. defunctor. l. 17 ff. de priuat. delictis. §. his verbis. Insti. de lege Aquil §. non autem. Instit. de perpet. & tempor. action. tradit glos. penultim. dict. l. ex iudiciorum. ff. de accusatio. & ibi Bartolus. licèt hoc iuris principium non satis perceperint Menoch. consil. 99. num. 183. libr. 1. neque Hippolytus Riminalus consil. 1. nu. 34. lib. 1. Cùm igitur in specie dict. l. final. C. de adulter. non constet litem fuisse cõtestatam cum adultera super amissione
132 dotis, neque ex delicto defunctæ aliquid peruenit ad hæredem: nam dos quæ peruenit, ex adulterio quæsita non est: ergo pœna amissionis dotis aduersus hæredes transire non debuit, vt adduertit Rogerius tracta. de dote. §. 8. numero. 78. Minus satisfacit alia responsio Salicet. dict. l. final. quòd in eo text. maritus præparauerat se ad accusandũ vxorem de adulterio: quæ præparatio sufficiens fuit, vt aduersus hæredes mulieris accusatio transiret: & ideò inhæredem transmittitur accusatio: argumento. l. quemadmodum. ff. de inofficios. testam. hæc enim responsio, vltra quòd sit diuinatoria, est in se falsa: nam in hac materia iura præcisè requirunt litis contestationem. l. vnica. C. ex delict. defunctor. l. ex iudiciorum. in fine. ff. de accusatio. rationem reddunt Salicet. l. vnica. nu. 2. C. ex delict. defunctor. Angel. §. non autem. num. 3. Instit. de perpet. & tempor. actio. ergo si lis actualiter contestata nõ sit, non sufficient præparamenta, vt in specie tenent Faber, & Angel. numer. 9. dict. §. non autem. Ripa hîc numero. 10. in quo labitur idem Ripa. l. final. nu. 280. post medium. C. de reuocand. donatio. Reiectis igitur prædictis responsionibus, vera responsio est, quòd in terminis. l. final. C. de adulterijs. maritus habebat penes se dotem vxoris, vt colligitur ex eo text. ibi: Restituatur. probat ergo text. quòd licèt maritus per viam actionis non posit quid prætendere aduersus hæredes adulteræ, vt suprà probauimus: tamen si maritus penes se dotem habeat, potest repellere hæredes adulteræ dotem repetentes, opposita adulterij exceptione: & ita glos. l. vnica. §. illo proculdubio. verb. pactionibus. C. de rei vxor. actio. Ancharran. cap. final. num. 5. de donatio. quem ibi sequitur Andr. Sicul. numero. 13. ad finem. Curt. Iunior de feudis. 4. par. nu. 157. ad finem. Rip. l. final. num. 214. C. de reuocand. donatio. & hîc num. 10. Ruin. consilio. 10. num. 7. libr. 1. Balduin. §. non autem. Instit. de perpet. & tẽpor. actio. Et pariter hæredes eius dotẽ retinentes, eâdem exceptione vti possunt. Guido sing. 850. vers. nã quã doque. quidquid contrariũ sentiat Bald. cons.

consil. 22. post princip. libr. 2. & etiam Alberic. l. consensu. num. 4. C. de repud. & Rota decision. 13. in. 3. libro. partis. 3. nouissimarum. Adde Ancharran. capit. plerunque. nu. 11. de donatio inter virum. notabilit. Anan. cap. intelleximus. num. 7. de adulter. Ex quibus colligitur elegans limitatio ad. l. vnicam. C. ex delict. defunctor. dum probat, actionẽ pœnalem nõ transire aduersus hæredes delinquentis, nisi lis fuerit contestata cum defuncto: hæc enim regula procedit, quando aliquid petendum est ab hæredibus delinquentis, per viam actionis: nã si hæredes delinquentis aliquem conueniant, potest ille excipere de delicto defuncti ciuiliter, & rem illam retinere pro quantitate pœnæ, quantũcunque lis nõ fuerit cõtestata cum defuncto: quod expressè tenet glos. l. 3. §. quod autem. in
133 2. solutione. ff. quod quisq; iuris. † quam ibi extollit Paul. nu. 3. Xuarez allegatio. 26. ad finem. Ripa. l. final. num. fin. C. de reuoc. donatio. Anto. Gabr. lib. 7. cõmunium, tit. de criminalib. conclusio. 35. ad finem. & Octauian. decis. 29. numer. 13. Quibus adde omnino Bal. cons. 221. nã quandoq; lib. 2. Neq; nouum est, constituere differentiam inter ea quæ petẽda
134 sunt iure actionis, & inter ea, quæ opposita exceptione iure retentionis obtineri possunt: nam videmus, quòd adulteriũ ciuiliter, vel criminaliter accusari nõ potest, nisi intra quinquenniũ. l. adulter. C. de adulter. l. si mariti. §. hoc quinquennium. ff. de adulter. Iulius Clarus lib. 5. §. adulterium. num. 20. & tamen per viam exceptionis, de eo perpetuo opponi potest, iuxta regulam. l. purè. §. final. ff. de doli exceptio. vt post Bald. tradit Menoch. cons. 31. num. 34. lib. 1. Et vltra alios expẽdes, quòd d. l. final. C. de adulter. fuit condita per Iustinianum, ex cuius constitutione dominium rerum dotalium transferebatur ipso iure in mulierem. l. in rebus. 30. de iure dotium. ita vt solam possessionem maritus videatur habere. Bal. Nouellus de dote. 8. part. priuil. 6. nu. 17. & tamen hæc possessio sufficit, vt opposita exceptione adulterij, maritus possit se defendere aduersus hæredes mulieris dotẽ repetẽtes. Exqua resolutione in hac materia verissima, multa notabilia inferri possunt. Primum est, quòd si in specie d. l. final. C. de adulter. dos non fuisset tradita marito, sed tantùm promissa, ita vt necessarium esset, maritum dotem promissam petere iure actionis, tunc non procederet ille text. sed excludendus esset maritus, ex regula. l. vnicæ. C. ex delictis defunctor. quod sentit Bald. l. final. num. 2. C. de adulter. & cap. penul. nu. 8. de consuetud. & expressit Anchar. c. fin. num. 5. de donatio. & ibi Imol. nu. 27. & & alij suprà allegati: quidquid inuoluat Anan. c. intelleximus. num. 7. de adulter. Vnde licèt sponsa de præsenti adulteriũ committens amittat dotem. l. si vxor. 13. vers. c. diuersum. C. de adulter. l. nihil interest. C. de actio. rerum amotarũ. Bald. cap. accedens. in fine. de procurator. Palac. repet. rubr. §. 20. num. 1. tamen si illa moritur antequam lis sit cõtestata super amissione dotis, non potest maritus iure actionis petere actionem promissam si-
134 bi tradi, iuxta suprà tradita. † Item ex prędicta resolutione infertur elegans explicatio ad. l. final. cũ materia. C. de reuoc. donatio. nam dicendum est, quòd si ingratus decesserit, antequam lis contestata esset cum eo super ingratitudine, aduersus eius hæredes ius reuocandi minimè transibit, iuxta regulam. l. vnicæ. C. ex delict. defunctor. & ita Anchar. cap. final. numer. 5. de donatio. & ibi Imola numero. 43. Ruin. consil. 10. numero. 7. lib. 1. Ripa l. final. num. 211. C. de reuoc. donatio. & noua ratione Imol. cap. fina. num. 43. de donatio. & Afflictis capit. 1. §. porrò. num. 56. post Iserniam ibi numero. 30. quæ fuit prima causa benefic. amitten. In quo labitur Ruin. cons. 167. num. 28. in fine. lib. 1. dum dicit, quòd licèt ingrato viuẽte, testator nõ egerit de

ingratitudine, eo mortuo, potest de ingratitudine agere: dicens esse text. expressum l. final. C. de reuoc. donatio. vbi etiam mortuo ingrato, potest fieri reuocatio: quod etiam voluit Hippol. Rimin. cons. 1. num. 39. lib. 1. Sed id ex suprà dictis apertè confunditur: neque d. l. final. C. de reuoc. donatio. probat cõtrarium; nã in sensu quidẽ directo probat, quòd hæres donatoris, qui sciuit ingratitudinem, & tacuit, non potest reuocare donationẽ, neque ab ingrato, neque ab eius successoribus: à contrario autem sensu probabit, quòd si donator ignorauit, tũc eius hæres poterit reuocare ab ingrato, scilicèt, generaliter, quia cùm hæc actio videatur dari propter rem familiarem, transibit ad hæredem, vt suprà diximus: sed aduersus successores ingrati non ita generaliter potest admitti prædictũ argumentum à contrario sensu, sed illud est restringendum secundùm iuris regulas, iuxta notata l. 2. C. de cond. insertis. & sic transibit reuocatio etiam aduersus successores ingrati, quando **reuocatio** prætenditur ex eo, quòd ingratus nõ steterit conuentis: nam cùm hæc reuocatio magis videatur pendere ex cõuentione, quàm ex delicto, transibit aduersus hæredes, iuxta regulam l. vnicæ. C. vt action. ab hæredib. & expressè Salicet. d. l. final. num. 4. C. de reuocan. donatio. Afflictis c. 1. §. porrò. nu. 56. quæ fuit prima causa benefic. amittend. Octauian. decisio. 29. num. 13. ad finem. quidquid repugnet Ripa. d. l. final. num. 209. C. de reuoc. donatio. Sed si reuocatio fiat ratione delicti ingratitudinis, tunc aduersus successores ingrati reuocatio non conceditur, quantumcunque donator ignorauerit ingratitudinẽ, cum obstet regula. l. vnicæ. C. ex delict. defunct. & colligitur ex generalitate l. his solis. C. de reuoc. donatio. & in specie Ruin. cons. 10 num. 4. lib. 1. Neque replices, quòd res semper reperiuntur penes hæredes ingrati, & ob id aduersus eum concedenda semper est

135 reuocatio, † iuxta regulam d. l. vnicæ. C. ex delict. defunctor. quia respondetur, quòd non sunt apud eum ex delicto, sed potiùs ex titulo donationis: & ideò cessat regula d. l. vnicæ. vt aduertit Imol. c. final. num. 44. de donatio. Ripa d. l. final. num. 213. C. de reuoc. donatio. Illud sanè verum est, quòd si donatio per promissionẽ sit celebrata, & hæredes ingrati eam petant per cõdictionem. l. si quis argentum. §. penul. C. de donatio. opposita exceptione ingratitudinis, indistinctè à petitione repelli poterunt: argum. l. final. C. de adulter. & suprà resolutorũ: & in specie Faber. § sciendum. numer. 1. Instit. de donatio. Anchar. c. final. nu. 5. de donatio. Dec. l. 3. §. hoc autem. ad fin. ff. quod quisque iuris. Rip. l. final. nu. 214. C. de reuoc. donatio. Carol. in consuet. Paris. §. 30. num. 129. Octauian. decis. 29. num. 13. quod est notandum ad explicationem Ordinat. lib. 4. tit. 55. §. penultim. Et pari ratione eadem resolutio videtur admittẽda in feudo, cum de reuocatione donationis propter ingratitudinem, ad reuocationẽ feudi propter felloniã, validum sit argumentum. c. 1. §. porrò. versic. prędictis. quæ fuit prima causa benefi. admittend. & consequenter dicendum est, quòd hæres domini ignorantis felloniam, admittetur ad reuocationẽ, per tradita suprà. Cæterùm aduersus successores vassalli felloniam committẽtis, non admittetur reuocatio, nisi lis contestata fuerit cum vassallo, iuxta regulam l. vnicæ. C. ex delict. defuncto. notabilit. Octauia. decisio. Pedamon. 152. num. 3. Et hoc respectu nõ habet locum illa distinctio, vtrùm dominus sciuerit, vel ignorauerit? in specie Ruin. cons. 10. nu. 8. & cons. 159. num. 13. libr. 1. Curt. Iunior cons. 142. numer. 12. & fatis Octauian. in decisione Pedamon. 152. num. 3. quanuis Panormitan. cap. final. num. 8. de donatio. & Salic. l. final. in fine. C. de reuoc. donatio. & Octauian. decis. 29. num. 13. & Ruin. sibi contrarius cons. 70. nu. 13.

ad

ad finem. lib. 5. & Bursatus cõs. 91. nu. 10. lib. 1. & Menoch. cons. 99. nu. 182. lib. 1. & Mascardus post alios de probatio. cõclusi. 1263. nu. 24. existimauerint, quòd si dominus ignorauit felloniã, aduersus
136 hæredes vassalli potest fieri reuocatio. † Quinimo licèt Bald. cap. Imperialem. §. insuper. num. 7. de de prohib. feud. alien. per Federic. hoc limitet, quando pœna incurritur ipso iure; quia hæc indistinctè transibit aduersus hæredes delinquẽtis: allegat. l. cõmissa. ff. de publican. l. Gaius. ff. ad Sillania. glos. receptã. l. 3. §. quod autem. ff. quod quisque iuris. & subscribat Socin. cons. 66. num. 19. lib. 3. Curt. Iun. cons. 152. num. 12. & idem teneat Bursatus consilio. 91. lib. 1. & Decianus post alios cons. 4. à num. 20. lib. 1. tamen neq; hoc dictum videtur verum, quia prædicta pœna ipso iure imposita, nõ incurritur, nisi postquam dominus declarauerit volũtatem suam. l. 2. C. de iure emphyt. Bart. auth. qui rem. nu. 3. C. de sacrosan. eccles. Panorm. c. potuit. vltim. notab. de locato. ita vt ante domini declarationẽ, pœna caducitatis nõ videat esse in actu, sed in potentia. Bal. auth. qui rem. nu. 6. 137
ad finem. C. de sacrosanct. eccles. Dec. cons. 206. nu. 8. Cùm igitur ante domini declarationẽ videatur agi de pœna de nouo committenda, si interim delinquens decedat, inducetur regula. l. vnicę. C. ex delict. defunct. quod ita in specie tenet Cuman. cõs. 164. num. 4. quem sequitur Ruin. cons. 128. numer. 8. & cons. 168. & nu. 20. lib. 1. Benintẽdis decis. 37. nu. 17. Cephalus cons. 152. nu. 99. lib. 2. Celsus cons. 33. num. 8. Octauia. decis. 132. nu. 6. & decis. 77. num. 11. notabil. Beroi. cons. 49. à num. 14. lib. 3. quod etiam his non relatis, resoluit Iulius Clarus. §. feudum. quæstio. 65. & ante eos ita etiam in specie concludit Bald. l. final. num. 4. C. de reuoc. donatio. quem sequitur Alexand. cons. 173. num. 7. lib. 2. Iason. l. 2. num. 8. & num. 23. C. de iure emphyt. Dec. consil. 185. num. 9. Quibus adde Cassador. decis. 2. num. 2. & decis. 3. nu. 3. de locato. Gigant. de pensio. quæst. 74. numer. 3. & quæst. 77. ad finem. Mascardũ de probatio. 3. par. conclusio. 1263. num. 23. Vnde constat, non rectè Ripam. l. final. nu. 236. C. de reuoc. donatio. asseruisse, communiter esse receptum, ius declarandi caducitatem, transire aduersus hæredes caducitatem incurrentis; id enim ex suprà dictis confunditur: & ita etiam contrariũ magis esse receptum asserit Anton. Gabriel lib. 3. cõmuniũ, tit. de iure emphyt. conclus. 3. in fine. Gamma decision. 175. num. 2. & Azeuedus l. 1. tit. 4. lib. 4. ordinamen. à num. 70. Item constat, immeritò opinionem Cumani suprà relatã fuisse improbatã à Ruin. cons. 167. à nu. 28. lib. 1. & Hippol. Rimin. cõs. 1. n. 35. lib. 1. Menoch. cons. 99. num. 183. libr. 1. nam imò opinionem Cumani verissimam esse constat ex suprà relatis: & contraria opinio tantùm admitti potest in pœnis ita incursis ipso iure, vt nulla sit necessaria hominis declaratio, vel factum: vt opiniones concordat Ant. Gabriel lib. 7. communium, tit. de criminalib. conclusio. 35. num. 18. † Vnde qui velit pœnam caducitatis trãsire aduersus hæredes delinquẽtis, ea vtatur cautela, vt prædictas pœnas deducat in conuentionem: nam tunc indistinctè transibunt aduersus hæredes, quia magis ex conuentione videtur debitę: ac ita succedit regula. l. vnicę. C. vt actio. ab hæredib. & l. ex depositi. & l. ex contractibus. ff. de actio. & obligar. l. si hominem. §. 1. ff. depositi. & ita Bal. l. final. num. 1. & ibi Salicet. num. 4. C. de reuoc. donat. vbi Ripa num. 208. ad finem. asserit receptum Octauian. decis. 29. nu. 13. Anto. Gabr. lib. 7. communium, titul. de criminalib. conclus. 35. num. 14. Vnde licèt propter felloniam vassalli decedentis, feudum nõ possit auferri ab eius successore, vt suprà conclusimus: tamen si in concessione feudi expressum est, quòd vassallo felloniam committente, feudum ad dominum rediret; ratione

huius conuentionis feudum ab hærede vassalli reuocari poterit: & ita Afflictis cap. 1. §. porrò. num. 56. quæ sit prima causa benef. amitten. Carol. post alios in cõsuetu. Pariſ. §. 30. nu. 126. Similiter ſi emphyteuta cadat in cõmiſſum, & ante declarationem domini decedat, declaratio non poteſt fieri per dominum aduerſus eius hæredem. Guman. cõſ. 164. num. 4. & ſuprà diximus: tamen ſi expreſſè conuentum eſt, quòd ſi emphyteuta nõ ſoluat penſionem, vel alienet ſine domini conſenſu, emphyteuſis amittatur, tunc ratione conuentionis poteſt fieri declaratio aduerſus emphyteutæ hæredem. Cagnol. auth. qui rẽ. nu. 39. C. de ſacroſ. eccle. & Decianus conſ. 4. num. 24. lib. 1. Neque huic reſolutioni obſtat difficultas mota per Curt. Iunior. tracta. feudorum. 4. par. num. 156. verſ. aliud tamen. & poſt eum Octauian. deciſ. 29. num. 13. ad finem. & Burſatus conſ. 91. nu. 7. lib. 1. quòd ex natura feudi, vel emphyteuſis, tacitè videtur conuentum inter partes, quòd ſi illi nõ obſeruarent ea, ad quæ tenentur ſecũdum naturam prędictorum contractuum, feudum, vel emphyteuſis amitteretur: ergo ſecundùm traditionẽ ſuprà relatam amiſsio debuit indiſtinctè tranſire aduerſus hæredem emphyteutæ, vel feudatarij, venientium cõtra prædictam tacitam conuentionẽ: quia reſpõdetur, quòd hac ratione ius declarandi
138 caducitatem indiſtinctè tranſire aduerſus hæredes prædictorum, † concludũt Andr. de Iſern. cap. 1. §. porrò. nu. 30. & ibi Afflict. num. 53. quæ fuit prima cauſa benef. amittend. & Burſat. d. conſ. 91. numer. 7. lib. 1. Sed quia hoc repugnat magis cõmuni reſolutioni, de qua ſuprà, melius reſpondetur, quòd aut ratione conuentionis quis tenetur aliquid præſtare; & ſi non præſtet, ex diſpoſitione legis incidit in aliquam pœnam; & tunc licèt cõuentio principalis tranſeat aduerſus hæredes. l. vnica. C. vt actio ab hæred. tamẽ pœna legis poſita aduerſus contrauenientes, non tranſibit aduerſus eos, ſed obſeruabitur regula. l. vnicæ. C. ex delict. defunctor. vt defendit Rip. l. final. nu. 208. C. de reuoc. donatio. Ratio colligitur ex traditis per Alciat. l. 4. §. Cato. num. 107. ff. de verbor. obligat. Sed vbi pœna legis expreſſè deducitur in conuentionem, procedet communis opinio ſuprà relata: & vide Bart. l. 1. numer. 1. ff. de priuat. delict. declarantem, vtrùm delictum incidẽs in contractu, tranſeat aduerſus hæredem? Vltimò ex ſuprà reſolutis infertur vera deciſio illius dubiæ quæſtionis, vtrùm ſi maritus accuſauit ciuiliter vxorem ad dotis amiſsionem, poſsit poſteà eandem accuſare criminaliter de adulterio? In qua quæſtione Anchar. cap. tuæ. num. 6. & ibi Panorm. nu. 5. de procurat. exiſtimant, quòd illam criminaliter accuſare non poterit: & etiam Soto in. 4. diſtinct. 37. quæſt. vnica, artic. 3. colum. final. ea moti ratione, quòd licèt regula ſit, quẽ poſſe agere ciuiliter pro vna cauſa, & poſteà pro eãdem agere criminaliter, vel è contra. l. vnica. C. quando actio ciuilis præiudicat criminali. & notat Paulus. l. rei iudicatæ. §. 1. num. 3. ad finem. ff. eod. Maranta in practica, pag. 82. nu. 5. Iulius Clarus in praxi, libr. 5. §. final. q. 2. num. 7. id tamen non procedit, quando vtraque actio tendit ad vindictam: nam tunc vna electa, ad aliam non poſſum redire; ſiue in prima electa obtineam, ſiue ſuccumbam. l. prætor edixit. 7. §. ſi dicatur. ff. de iniur. Bart. l. 2. §. 1. num. 3. ff. vi bonorum raptorum. Panor. c. de his. nu. 6. de accuſatio. Boer. deciſ. 289. nu. 6. & aſſerit receptũ Couar. reſolut. lib. 2. c. 10. nu. 1. ad finem. Sed accuſatio ciuilis cõpetẽs pro adulterio, pertinet ad vindictã, vt ſuprà probauimus: ergo vna electa, maritus ad aliã redire nõ poteſt: & videtur expreſſum. l. vnica. victum ciuiliter, poſſe criminaliter. ti. 20. lib. 9. Codicis Theodoſiani. vbi pro regula cõſtituitur, quòd qui ciuiliter agit, non prohibetur poſteà accuſare criminaliter: à qua regula excipitur

pitur actio de moribus, qua ſi actũ eſſet, non poterat maritus vxorem criminaliter accuſare: ergo idem dicendum eſt in actione ciuili pro adulterio, quæ ſucceſsit loco actionis de moribus. l. vnica.
139 §. taceat. C. de rei vxor. actio. † Contrariam tamen opinionem, imò quòd regu 140 la l. vnicæ. C. quando actio ciuilis præiudicet criminali. etiam locum habeat in accuſatione adulterij, pro conſtanti tenet Salicet. auth. ſed hodie. col. 2. C. de adulter. Imol. l. cum mulier. num. 18. ff. eod. Anto. cap. tuæ. num. 18. & ibi Imol. num. 12. de procuratorib. Sed prima opinio verior eſt, nam maritus agendo ciuiliter pro adulterio, in effectu petit vindictam ſuæ iniuriæ, quam lex hoc caſu pecuniariam eſſe voluit: ergo hæc actio magis ad vindictam competit. l. 2. §. cum emancipatus. ff. de collatio. bonorum. ergo inducenda eſt traditio de qua ſuprà. Item adduco text. l. miles. 11. §. ſocer. ff. de adulter. vbi ſocer, tanquam quilibet de populo, profeſſus eſt, ſe velle accuſare nurum de adulterio, & poſteà omiſſa accuſatione criminali, voluit eam accuſare ciuiliter ad dotis amiſsionem: quod tamẽ ei denegat Iurecõſult. quia priùs profeſſus fuerat, ſe velle eam accuſare criminaliter, vt aduertit Roman. l. Lutius. à numer. 11. ff. eod. ergo à fortiori qui accuſauit criminaliter, non poterit poſteà accuſare ciuiliter, vel è contra: vt ibi ſentit Angel. num. 1. Quod indubitatum eſt, ſi maritus vxorem criminaliter accuſauit; cùm enim tunc vxor detrudatur in monaſterium, & bona applicẽtur certis perſonis, auth. ſed hodie. C. de adulter. fruſtra poſteà maritus aget ciuiliter ad dotis amiſsionẽ, quæ iam ad vxorẽ non pertinet, vt tradunt Imol. l. cũ mulier. nu. 18. ad finem. ff. eod. Paul. l. rei iudicatæ. §. 1. nu. 3. ad finem. ff. eod. Vltimò loco ad cõplemẽtũ materiæ illud memorandũ eſt, quòd adulterium eſt mixti fori, cuius cognitio pertinet, tam ad iudicẽ eccleſiaſticum, quàm ſeculare. c. 1. de offic. ordin. & ibi gloſ. & DD. & hac ratione eccleſiaſticus laicum excõmunicat, ratione adulterij. c. intelleximus. de adulter. & ibi Panorm. num. 1. Item & punit alijs pœnis, vt proſequitur Couar. de ſponſalib. 2. par. c. 7. §. 7. nu. 20. Iulius Clarus lib. 5. §. adulterium. nu. 7. &. §. final. q. 37. nu. 3. † ita vt quoad punitionẽ adulterij ſit locus præuentioni inter iudicẽ eccleſiaſticum & ſeculare, iuxta notata. c. cum ſit. de foro compet. & ita Guido deciſio. 178. nu. 1. & notab. Ripa reſponſo. 110. & apud nos probat. l. 13. tit. 2. §. 5. lib. 2. extrauagãtiũ, vbi tamẽ ſe reſtringit ad adulteriũ notoriũ: quæ reſtrictio non videtur iuſta; quia quando crimẽ eſt notorium, generaliter eccleſiaſticus ſe intromittere poteſt, ratione præſumptæ negligẽtiæ ſeculariũ, vt in ſpecie tradit Alciat. c. 1. nu. 16. de offic. ord. Vt igitur ſit aliqua ſpecialitas in adulterio, intelligẽdum eſt, quòd etiam de non notorio cognoſcet eccleſiaſticus: quod colliges ex Panor. c. cum ſit generale. nu. 23. & ibi Felin. nu. 11. de foro compet. Rip. d. reſponſ. 110. Et vtrũ hoc caſu, punitus in vno iudicio; poſsit in alio puniri pro eodẽ adulterio? vide Afflictis c. 1. § pœnarum. num. 16. quæ ſint regalia. Si verò maritus ratione adulterij agat ciuiliter, quoad ſeparationẽ thori, & mutuę cohabitationis, ſine dubio huiuſmodi cognitio ad ſolũ eccleſiaſticũ pertinet. c. tuę. de procurator. nã cùm agatur de viribus matrimonij diſſoluendis, huiuſmodi cognitio ad ſolum eccleſiaſticum debet pertinere. c. tuam. de ord. cognitio. & ita poſt alios Iaſo. l. ex ea parte. §. 1. num. 3. ff. de verbo. obligat. Couar. de ſponſ. 2. par. cap. 7. §. 6. num. 8. Anton. Gom. l. Tauri. 80. num. 47. ad fin. Iulius Clarus vbi ſuprà. Soto in. 4. diſtinct. 37. quæſtio. vnica. art. 3. col. final. Rupellan. lib. 1. inſtitutio. forenſium, cap. 25. col. 2. quidquid Dec. conſ. 212. num. 2. contendat, quòd ſi ſimul agatur de ſeparatione thori, & amiſsione dotis, ea cognitio ſit mixti fori: id quod, quando nulla eſt controuerſia

trouersia de viribus matrimonij, admittit Afflictis lib.2.constit.rubr.11.§.2. tamen verius est contrarium, ex suprà traditis. Tertia principalis limitatio ad regulã deductã ex isto text. (scilicèt, quòd soluto matrimonio dos sit restituenda vxori) ea sit, vt non procedat, si tempore contracti matrimonij, pactum fuerit interpositũ, quòd soluto matrimonio maritus lucraretur dotem: nam tunc soluto matrimonio, maritus non cogetur eam restituere, sed eam retinere poterit ratione pacti: & ita limitat glos.2. hîc † allegat tex. auth. de sanctiss. Episcop. §. spõsalibus quoque. versic. si verò constante. collatio.9. Sed vt in hoc articulo distinctiùs procedamus, duę in proposito sunt constituendæ conclusiones. Prima est, quòd pactum ita initum, vt si morte mariti soluatur matrimoniũ, dos ad eius hæredes pertineat, inualidum sit, & iure improbatum. l.1. in princ. ff. de dote prælegata. l. final. cum glo. C. soluto matrimonio. notat Paul. cons. 11. nu. 1. lib. 1. & est tex. optimus. l. 2. §. de pactis dotalib. qui etiam probat, pactum generale de lucrãda dote, non comprehẽdere casum, quo morte mariti soluatur matrimonium: ex quo colligebant Bal. & Fulgos. ibi, quòd sub verbis generalibus nunquam comprehenditur casus impossibilis de iure: & ita etiam Bart. consil. 126. numero. 1. quod tamen tex. ille non videtur probare; quia pactum lucrãdæ dotis in eo tex. non erat generale, vt prædicti præsupponunt, nam pactum erat, quòd soluto matrimonio dos remaneret penes maritũ; ex quibus verbis colligitur, quòd maritur debebat superuiuere, aliàs dos apud eum non posset remanere: quod ita aduertit Bald. Nouellus de dote. 7. part. priuil. 11. nu. 2. Sed aduersus Nouelli cõsiderationẽ replicari potest, quòd pactũ erat generale, vt dos apud maritum remaneret, quocunque modo solueretur matrimonium, & sic etiamsi per diuortium, quo casu verba pacti verificari poterant,

141

etiamsi maritus & vxor viuerent: de quo tamen casu pactum non subintelligitur: quia vt subdit Iureconsul. dict. l. 2. pactũ, quòd viua muliere, dos apud maritũ maneat, tanquam iure improbatum, & vtilitati publicę repugnans (quæ in dotibus consistit) inualidum esse censetur, vt ibi tradit glos. 2. Bart. cons. 126. num. 1. Nouellus de dote. 7. parte, speciali. 11. nu. 1. Boer. decis. 208. num. 1. & asserit receptũ Zasi. hîc nu. 13. In cõtrariũ tamẽ vrgere videtur. l. & hæredi. 22. §. filia famil. ff. de pactis. quæ probat, valere pactum, quòd mulier soluto matrimonio non repetat dotem, postquam facta fuerit sui iuris: quod etiã videtur probare. l. cum dos. 7. versic. si verò. ff. de pactis dotalib. quod apertè repugnat suprà resolutis. Sed defendendo Cõmunẽ, ad dict. §. filia fam. respondet glos. 1. ibi ad finẽ. quòd illud pactum fuit celebratum ante cõtractas nuptias, & ideò validum esse censetur: nam si post contractas nuptias esset conceptum, minimè valeret. l. 2. ff. de pactis dotalib. Quam glos. responsionem probat Angel. dict. §. filia fam. ex ea colligẽs notabilem limitationẽ ad iura suprà cita: † vt non procedant, si pactum lucrandæ dotis sit celebratum ante contractas nuptias: vt in simili eandẽ differentiam constituit Iureconsul. l. quęris. ff. de pact. dotalib. Sed vtique hæc responsio non solùm diuinat, quoad terminos dict. §. filia famil. sed etiam est in se falsa; quia pactum præiudicãs doti, non valet, etsi ante contractas nuptias celebretur. l. & Atilicinus. ff. de pactis dotalib. vbi non valet pactũ ante nuptias conceptũ, quòd dos vlteriori die restituatur vxori: ergo multo minus valere potest, si cõtineat quòd tota dos non restituatur. l. vt autem. eod. tit. facit. l. Pomponius. eod. tit. & ita non valere pactum pręiudiciale doti, quocũque tempore celebretur, asserit receptũ Iason. l. si cõstante. num. 180. ff. eod. Nouellus de dote. 7. part. speciali. 11. num. 3. Alexand. l. si socer. §. Lutius. num. 6. ff. eo.

142

Neq;

Neque repugnat tex. d. l. quæris. ff. de pactis dotalib. nam pactũ celebratum ante nuptias, continebat, quòd ex fructibus dotis satisfieret creditoribus mulieris: quod pactum valet, quia magis præiudicat marito, quàm doti: ideò autem valet, quia ante nuptias maritus licitè donat sponsæ. l. 1. C. de donatio. ante nuptias. Nos autem agimus de pacto doti præiudiciali, quod indistinctè nõ valet, ob rationem, de qua suprà. Quare secũdo loco Bart. d. §. filia famil. respõdet, quòd ibi prædictum pactum fuit celebratũ postquam solutũ erat matrimoniũ, quo tẽpore mulier in dote sibi præiudicare potest. glos. l. cũ dos. verb. nocebit. in fine. ff. de pact. dotal. & hunc esse necessariũ intellectũ. d. §. filia famil. asserit Nouell. de dote. 7. par. speciali. 11. nu. 3. & vti receptum probat Iason. §. quòd si in patris. nu. 12. ff. hac l. Sed & is intellectus nõ solùm diuinat, sed est in se falsus; quia etiã soluto matrimonio mulier sibi non potest præiudicare in dote, nisi aliqua iusta causa id permittat. l. licet. ff. de pactis dotalib. Pontan. §. 1. ff. hac l. numer. 9. & post Imol. resoluit Alex. l. si socer. §. Lutius. numer. 6. ad finẽ. ff. eod. & ibi Vincen. nu. 4. Nouellus de dote. 7. parte, speciali. 11. num. 13. qui declarat, quæ in hoc articulo dicatur iusta causa, post glo. final. dict. l. licet. † Vnde meritò prædictam responsionem tanquam in se falsam improbat Alexand. §. quòd si in patris. numer. 3. ff. hac. l. & Ripa hîc numer. 17. Qui tamen addit, posse admitti id quod prædicta solutio præsupponit, in rebus dotalibus mobilibus, vel in pecunia dotali, quorũ lex Iulia non prohibet alienationem. Quæ tamen solutio admitti non potest, ex dict. l. licet. ff. de pactis dotalib. quæ loquitur in rebus, ad quarum restitutionem marito concedebatur dilatio legalis, quæ iure Digestorum non concedebatur nisi in rebus dotalibus mobilibus, pondere, numero, & mensura consistentibus. l. vnica. §. cum autẽ. C. de rei vxor. actio. l. cum in fundo. 81. §. si fundus. ff. de iur. dot. ergo efficaciter probat d. l. licet. quòd etiã in rebus mobilibus dotalibus, soluto matrimonio mulier paciscẽdo sibi præiudicare non potest, nisi adsit iusta causa. Ad verũ igitur intellectum d. §. filia famil. recurre ad tradita. l. 1. ff. eod. 5. parte, num. 41. Hanc conclusionem ita defensam ampliabis primò, vt prædictum pactum non valeat, quantumcunque ex eo matrimonio supersint liberi: adhuc enim pactum præiudiciale doti non valebit: vt est expressum. l. 2. ff. de pactis dotalibus. & ibi notauit glos. l. 1. ff. de dote prælegat. tradit glos. l. si dotali. 48. ff. eod. notabilit. Nouellus de dote. 7. par. speciali. 11. numero. 2. atque ita colliges, quòd dum mulier viuit, ea sola est domina dotis, neque in ea filij aliquod ius prætendere possunt. Bald. consil. 495. nu. 16. lib. 5. Adde quòd neque prædictum pactum consuetudine confirmari potest. Fulgos. cons. 66. ad finem. Secundò amplia, prædicta procedere, etiam quando pater pro muliere dotem dedit, nam adhuc non valebit pactum, quòd præmortuo marito, aliqua pars dotis remaneat penes hæredes mariti: tex. est. l. quãuis. 3. C. de pactis conuentis. notat Bart. cons. 126. nu. 1. Socin. hîc à nu. 5 Iason. nu. 8. Alciat. num. 14. Zasi. num. 13. & receptã esse sententiam asserit Nouellus de dote, 7. part. priuileg. 11. num. 15. Boer. decis. 208. num. 2. Cõtrarium tamen post Roman. defendit Crot. hîc num. 22. ea ratione, quia in hac specie cessat ratio expressa l. 2. ff. de pactis dotalib. nam etsi valeat pactum, mulier non remanet indotata, cùm possit cogere patrem, vt nouam dotem sibi constituat. authentic. quod locum. C. de collatio. adducit etiã l. cum dos. 7. in princip. ff. de pactis dotalibus. † & respondet ad d. l. quanuis. C. de pactis conuentis. quòd in eo casu pater erat iam mortuus, & sic non habebat filia personam, quam cogere posset ad nouam dotem constituendam: &

143

144

hac

& hac de causa prædictum pactum inualidum censetur. Sed vtique hæc respõsio ad dict. l. quãuis. apertè diuinat. Item falsò præsupponit, mortuo patre, non habere filiam quem cogat ad nouam dotẽ constituendam: nam imò poterit cogere hæredes patris. l. si quis à liberis. §. item rescriptum. ff. de liberis agnoscend. vt & agnouit Crotus hîc numero. 50. propter hanc rationem recedens à prædicto intellectu. Non est igitur recedendum à communi ampliatione. Neque obstant adducta in cõtrarium, nam ad primum respondetur, facilè posse contingere, quòd pater efficiatur pauper, & non possit iterum filiam dotare: qui casus aduentitius fauore dotis est in consideratione: & ita Cyn. l. quanuis. C. de pactis conuẽtis. Nouellus de dote. 7. parte, speciali. 11. numer. 15. & speciali. 12. Cùm igitur ob specialem fauorem dotis, habito respectu ad futurum euentum, pactum fuerit irritatum, ex eo quod posteà euenit, valere non potest, iuxta regulam. l. quod ab initio. ff. de regulis iuris. Vnde licèt tẽpore matrimonij soluti pater sit diues, & qui possit filiæ nouam dotem constituere, non ob id confirmabitur pactum à principio nullum. dict. l. quod ab initio. quidquid contrarium sentiat Nouellus de dote. 7. part. speciali. 11. numer. 10. ad finem. Neque etiam obstat. l. cum dos. in princip. ff. de pactis dotalib. quia debet declarari cum glos. ibi verb. velit. vt tempore dotis possit pater ponere pactum, quod velit, dum modò ex eo non sequatur, filiam indotatam remanere; tunc enim non valebit: vt est expressum dict. l. quãuis. C. de pactis conuentis. ad quod expendo. l. aliud est. ff. de pactis dotalib. vbi pactum interpositum à patre, quòd soluto matrimonio dos vlteriori die reddatur, censetur inualidum: ergo à fortiori non valebit, si contineat, quòd dos soluto matrimonio omnino non reddatur. Quinimo probat ille textus, pactum prædictum non nocere filiæ, etiamsi patri hæres extiterit, nisi ipsa quoque pacto expressum consensum adhibuerit. Et quanuis gloss. final. ibi dicat, supplẽdam esse dictionem, Maximè, quia satis est, filiam patri hæredem existere, vt teneatur eius pacto stare, etiam in illius præiudicium celebrato. l. cum à matre. C. de reiuendicatio. & subscribat Odoffred. ibi, & Nouellus de dote. 7. parte, speciali. 11. numero. 10. ad finem. & numero. 16. tamen per hunc intellectum manifesta fit literæ violatio: & ideò Fulgos. dict. l. aliud est. † magis existimat, filiam, etiam 145
hæredem patris, posse venire contra pactum patris, ea ratione, quia mortuo patre dos consolidatur in persona filiæ. l. vnica. §. videamus. C. de reiuxoriæ actio. Iure igitur hoc proprio contra pactum patris veniet. Secundùm quem intellectum ex dict. l. aliud est. notabilis colligitur conclusio, quòd tunc demum hæres non potest venire contra factum defuncti, quando fundaret se in iure hæreditario, & quod ei competit ex persona defuncti: sed si nitatur proprio iure aliunde habito, poterit venire contra factum defuncti: & videtur text. expressus pro hac cõclusione. l. Seia. 73. §. de euict. quã securè probant & admittunt Alciat. l. filius famil. §. diui. ad finem. ff. de legatis. 1. Crotus. l. si is qui. numer. 11. in fine. ff. de vsucapion. Dec. consil. 445. numero. 55. Tiraquel. libr. 1. retract §. 1. glo. 9. nu. 53. & lib. 1. retractuum. in fine. numer. 104. & latiùs comprobat Menoch. cons. 104. à numero. 54. Sed subsistendum est, quia verius videtur, quòd non audiatur hæres veniens contra factum defuncti, etiamsi nitatur proprio iure aliunde habito, vt clarè probat. l. 3. C. de rebus alienis. & l. siue possessio. C. de euictio. & quia quis non potest venire contra proprium factum, etiamsi ex noua causa acquirat dominium. l. 1. in princip. §. de exceptio rei venditæ. l. vendicantem. §. de euiction. ergo neque ex nouo iure hæres illius audietur, cùm

cùm repræsentet personam defuncti: & ita suprà allegatos improbat Pinel. l. 1. C. de bonis matern. 3. part. num. 82. versic. infertur quintò. Neque eos adiuuat d. l. Seia. §. de euiction. quia procedit, quando conuentus noluit excipere, sed magis voluit rem euinci, vt posset agere ad duplum, iuxta distinctionem d. l. 3. C. de rebus alienis. hoc enim casu actione hæreditaria hæres agere non posset aduersus possessorem; quia actio sibi competens, per additionem fuit confusa. l. debitori. C. de pact. Sed fundans se in proprio iure aliunde habito, audietur, licèt posteà de euictione teneatur? & hoc respectu verificãtur verba d. l. Seia. Quare Alciat. §. quòd si in patris. num. 37. ff. hac. l. existimat, ideò in terminis dict. l. aliud est. filiam hæredem posse venire contra pactum patris, quia pater videtur pactus de solo iure suo, & ideò nihil nocet filiæ. Sed etiam non placet, quia hæres non potest venire contra factum defuncti, etiam nomine proprio celebratum. l. cũ à matre. C. de reiuendic. & ideò ad veram explicationem d. l. aliud est. duo præmittenda sunt. Primũ, quòd licèt quis possit renuntiare proprio fauori, tamen fauore dotis dispositum est, quòd mulier non possit renuntiare suo fauori in præiudicium dotis. l. de die. cum. ll. seq. §. de pactis dotalib. notauit gos. l. pen. verbo, antiqui. & ibi Gozadin. num. 8. C. de pact. Rationem assignauit Bart. l. ius publicum. num. 7. §. de pactis. circa quam videndus est Crotus. l. 1. nu. 8. §. eodem. Secundò est præmittendum, quòd ea ratione hæres non potest venire contra factum defuncti, quia cogẽdus est ratum habere factum defuncti, & ei cõsensum suum præbere; quia defuncti personam repræsentat, vt probat. l. si ab eo. C. de liber. causa. Ex quibus præsuppositis inferendo ad intellectum d. l. aliud est. dicendum est, quòd ideò filia hæres potest venire cõtra factum patris; quia illud erat 146
præiudiciale doti, in quo ipsa non potebat consentire etiam expressim: ergo neque tacitè siue fictè: nam quòd non fieri potest expressim, neq; etiã tacitè siue fictè. l. qui ad certum. §. locati. bonus textus. l. sed si vir. §. si vir vxori. ff. de donationib. inter virum. & quod glo. fin. l. si vxor filio. 20. eod. tit. Et secundùm istum intellectum colligitur notabilis conclusio ex d. l. aliud est. vt hæres nõ teneatur seruare factum patris; quando est positum super re, in qua hæres expressim consentire non poterat propter legis resistẽtiã, quia eo casu manifestè cessat ratio. l. si ab eo. C. de liber. causa. Pro qua conclusione expendo doctrinam Bartol. l. post mortem. num. 1. §. de adoption. dum dicit, quòd si quid est prohibitum in fauorem alicuius, is poterit venire contra factum suum: allegat. l. 1. C. de prædijs minorum. subscribit Alexan. consil. 103. numer. 14. lib. 2. Menoch. consil. 89. nu. 87. lib. 1. nam loquitur Bart. in minore, qui fauori suo renuntiare non potest. l. 2. C. de vsucap. pro emptore. Bart. receptus. l. filius familiàs. §. diui. num. 2. ff. de legat. 1. vnde poterit venire contra factũ suum, & pariter eius hæres qui illius personam repræsentat, iuxta tradita per Aym. consil. 200. num. 7. & Anton. Gabriel libr. 6. communium, tit. de regul. iuris. concluſ. 11. num. 31. & eis non relatis Pinel. l. 1. C. de bon. matern. 3. par. num. 83. versic. limitatur. 16. Et exista noua conclusione infertur cõcordia inter opiniones suprà relatas: nam dicendum est, hæredem ex proprio iure venire posse contra factum defuncti, quando erat tale pactum, cui non poterat consensum expressum præstare propter legis resistẽtiam. d. l. aliud est. explicata vt suprà: alias obseruabitur regula generalis d. l. cùm à matre. C. de reiuendic. Infertur etiam explicatio ad d. l. aliud est. dum probat, quòd si mulier à principio consensit pacto paterno; & fuit eius hæres, non potest venire contra illud pactum. † Fulgos. ibi vno modo declarat: alio Alciat. §. quòd si in patris.

tris.num.37.ff.hac.l. Sed vera explicatio est,quòd mulier quæ posteà dominium dotis consequuta est,non potest venire contra factum suum.l.vendicãtem.§. de euiction.l.cùm vir.ff.de vsucapio. neque consideratur dotis pręiudiciũ, quia per hæreditatem paternam illud videtur resarcitũ. His ita explicatis,vlteriùs ex his quæ diximus suprà,inferri videtur,quòd si extraneus dotem promittat pro muliere,adhuc non valebit pactum, quòd præmoriente marito, dos remaneat penes eius hæredem;quia adhuc militat ratio.l.2.§.de pact.dotalib.&.l.quanuis.C. de pactis conuent.Quod ita tenet Bart. consil.126.num.1.Aretin.l.rei iudicatæ. §.socero.in fin.ff. eodẽ. defendunt Ripa hîc num.16.Vincent.num.11.& asserũt receptum Alciat.num.15.Zasi.num.14. Parpal.num.36. Contrarium tamẽ,imò valere prædictum pactum per extraneũ dotantem interpositum,tenent Socin. hîc num.16.Ias.num.8.& num.17.Crot. num.25.Duaren.col.1.Boeri. decis.208. nu.2.& alij quos refert Roland.de lucro dotis.q.28.nu.2.Adducunt pro hac sententia.l.ob res.20.§. 1.§. de pact. dotalib. & regulã.l.quoties.C.de donat.quæ sub modo. Sed his non obstantibus,non est recedendum à magis recepta sententia, pro qua est text.l.vnica.§.accedit.C. de rei vxor.action.vbi extraneo dotãti mulierem permittitur,vt in continenti possit stipulari,soluto matrimonio dotẽ ad se reuerti:ergo nõ poterit stipulari quòd penes maritũ remaneat, & sic mulier sit indotata. Neque obstãt contraria: nam ad primum de.l.ob res.20.§.1.§. de pactis dotalib.respondetur,text.illius generalitatem esse restringendam, nisi ex eo pacto resultet aliquid,quod videatur publicæ vtilitati præiudicare,hanc enim conditionem etiam in traditione rei suæ, dotans apponere non potest: argu.l.2.§. de pact.dotalib.Neque noua est hæc restrictio:nam &.l.cùm dos.7.in princip. §. de pact.dotalib.generaliter dicit, patrẽ dotãtem filiam,posse apponere pacta quæ voluerit:& tamen prædicta generalitas restringitur modo de quo suprà, vt ibi per glos.verb.velit. quæ allegat text. expressum.l.quanuis.C. de pact. conuent. Quę restrictio à fortiori recipienda est, quando extraneus dotando,prædictum pactum apponit:nam pater paciscẽs potuit cogi iterum dotare filiam. authent. quod locum.C.de collation.ad quod tamen extraneus dotans cogi non potest, vt aduersus Socin.& Ias.aduertit Parpalia hîc num.36. Vnde & dum d.l. ob res.
147 §. 1. probat, † quòd si extraneus dotet, potest etiam ex interuallo stipulari dotẽ sibi restitui soluto matrimonio,si mulier consentiat;limitandum est,non procedere,si pactum contineat, quòd dos apud alium remaneat, vt hîc aduertunt Vincent.num.11.Ripa.num.16.Corras. nu.24.ad fin. Quod ex eo constat,quòd si extraneus dotet,& in continenti non stipuletur dotis restitutionem, censetur donare mulieri.d.l.vnica.§.accedit.ergo si mulier ex interuallo patiatur, extraneum stipulari dotis restitutionem, sibi non præiudicabit,iuxta regulã.l. de die. §.de pact.dotalib. præterquam si hoc pactum fiat in fauorẽ ipsius extranei, qui dotauit; nam tũc videtur mulier animo remunerandi consentire.l.si verò nõ remunerandi.§.idem Papinianus.§. mãdati.& fauore remunerationis lex permittit, vt etiam in dote mulier sibi possit prę iudicare:argum.l.quod autem.§.si vir.§. de donat.inter vir.Et hac ratione procedit,quod insinuat d.l.ob res.§.1.vt tradit Bald.Nouellus de dote.7.par.special.11. num.9.Crot.hîc num.27.& nu.52.Ripa nu.31.Alciat.nu. 31. idem Alciat.§. seq. num.38.Iason.l. si constante. nu. 178.ff. eod.Quę ratio cessat,si extraneus pacisca tur,vt alteri dotis restitutio fiat: atque proinde quantũcunque mulier consentiat,illud pactũ doti præiudiciale nõ valebit. Prout igitur in hoc secundo casu necessariò intelligendum est, quando extraneus

extraneus dotans ex interuallo paciscitur sibi dotis restitutionem fieri, eadem interpretatio debet admitti in primo casu,iuxta regulã.l iam hoc iure.ff. de vulgari. Quod & euidentiùs constat ex eo, quia quidquid suprà allegati sentiãt, verius est, quòd in specie d.l.ob res. §.1. in secundo casu tantùm valeat illud pactũ, quando extraneus ex interuallo paciscitur dotis sibi restitutionem fieri,si morte mulieris soluatur matrimonium;quia tunc cessat ratio, quòd vxor remanebit indotata.Sed si pactum ita cõciperetur, vt diuortio,vel morte mariti solueretur matrimonium,mulier teneretur dotem restituere extraneo dotanti, nõ valeret illud pactũ iuxta regulam generalẽ. l. 2.
148 §.de pact.dotalib. † & ita Bald. Nouell. de dote.7.part.priuileg.11.num.9.& necessarium esse intellectũ asserit Alex.hîc nu.13.Socin.nu.10.Vincent.nu. 33.idẽ Vincẽr.l.quę dotis.nu 9.ff.eod.Et pro eo est textus bene expensus.l.aliud est.§.de pact.dotalib.nam maritus dederat dilationem socero ad tradendã dotem:& tamen non valet pactũ, quòd eandẽ dilationem habeat ad restituendã dotẽ:notat Bald.l.vt autem.§.de pact. dotalib. & & sic etiã in remunerationem non valet pactum præiudiciale doti,dũ mulier viuit:& ad hoc reducendus est Signorol.l. si æstimatis.nu.11.ff.eod. Prout igitur secundus casus necessariò prędictã recipit interpretationẽ, eandẽ debet recipere & primus casus. Neque etiam obstat.l. quoties.C.de donat.quę sub modo.quia non procedit,quando conditio præiudicat doti,vt colligitur ex.l.vnica.§. acce- 149
dit.C.de rei vxor.actio.inducta vt suprà. Item & ex prædictis infertur explicatio ad.l.quoties.30.vers.cæterũ.ff.eod.vbi pater etiã ex interuallo potest sibi appropriare actionẽ dotis,si filia consentiat;id enim intelligendũ est,quando pater suę personę dotẽ appropriat;quia tũc agitur de paruo filiæ præiudio, eũ pater cogatur eã dotẽ reseruare filiæ.auth.sed quãtis.C.de rei vxo.actio. Vnde aliud esset, si stipularetur,eã dotẽ restitui alicui extraneo,nã tunc propter magnũ filiæ prę iudiciũ,non valeret ea stipulatio.d.l.2.§. de pact.dotalib.vt aduertit Lãcelot.Deci.§. quòd si in patris.col.2. post mediũ ff.hac.l.Et quanuis.Claud.ibi nu.8.& Parpal.nu.8.& Corras.nu.13.videantur cõtradicere,tamen pro Lanceloto vrget l. aliud est.§.de pact.dotalib. & quia pater à principio potest quidẽ sibi appropriare dotis restitutionem l.quoties.in prin ff.eod. dũ modo tẽpore soluti matrimonij dies sit,ita vt filiã possit iterũ dotare.glos.§.quòd si in patris, verb. sui iuris. ff.hac.l.& tamen in continenti non potest pacisci, quòd muliere viua, dos ad aliũ pertineat.l.quanuis.C.de pact. conuent.Et pari ratione nõ valebit pactum, quòd gener alteri dotẽ restituat, & non vxori.Claud. §. quòd si in patris. nu. 8.ff. hac.l.& ad hunc modũ debet declarari l.3.§.sed vtrùm.in fin.§. de minor. Hanc conclusionem ita ampliatam limita primò,valere pactũ,q. dos remaneat penes maritum,si liberi extent,& matrimoniũ soluatur per diuortiũ: ita videtur probare text.l.1.in princ.ff. de dote prælegat.& ita glos.fin.l.2.§.de pact.dotalib glos.vnica.ad fin.l.si dotali.48.ff.eod.Bald. consil. 7.ad finẽ.libr.1.Imol.l.si socer.§. Lutius. nu.5.ff.eod.& ibi Alex.nu.6.Vincen.nu. 4.Aretin.l.rei iudicatæ.§.socero.ad fin.ff. eod.Vincent.l.quæ dotis.nu.9. post medium.ff.eod.& multis rationibus cõprobat Socin.hîc num.7.Huic tamen limitationi videtur obstare regula & ratio d.l.2.§.de pact.dotalib. † Sed respondet Nouellus de dote.7.part.speciali.11.nu. 2.& 4. sequendo antiquos, prædictam limitationẽ esse accipiendã,quando culpa mulieris per diuortiũ fuerit solutum matrimonium:nam cùm hoc casu ex dispositione iuris illa amittat dotem.l. consensu.C.de repud.etiam in eo toleratur prædictum pactum. Hæc tamẽ responsio tuta non est: neque enim verisimile

est,maritum pactum hoc modo accepisse;cùm prædicto casu etiam liberis non extantibus,dotē retinere posset.Neque dicas,quòd propter diuortiū culpa vxoris celebratum,ipsa non amittebat dotem,sed tantùm maritus poterat retinere sextam partem dotis pro singulis liberis,dum modò hæ sextæ dimidiam partem dotis non excederent,vt inquit Vlpianus in instit. tit.6. & ibi Cuiac. Duaren.l.si dotali.ad fin.ff.eod.& sic pactum quòd soluto matrimonio,& liberis existentibus,tota dos retineretur per maritum,vtilissimū erat marito,& multum operabitur:nam respondetur,quòd imò apud Iurecōsult. si mulieris culpa per diuortium soluebatur matrimonium,ipsa totam dotem amittebat.l. Lutius. 39. ff. eod.l.cùm post.70.iuncta glos. s. de iure dotium.l.si filia.iuncta glos.2.s.de diuortijs.l.si dotem.24.C. de iure dotium.l. 1. &.2.tit.16.libr. 3. Codicis Theodosiani. Neque repugnat authoritas Vlpiani suprà relata; quia loquitur,quando nomine liberorum retinetur dos, etiamsi culpa mulieris legibus non cognita, neque punita,diuortium interueniebat,vt colliges ex l.vnica.§.taceat.versic.fileat. C. de rei vxor.action.Sed quando culpa legibus punita,interueniebat diuortium, tota dos amittebatur,vt supra dictū est. Vnde constat,pactum de quo suprà,nō posse recipere eam interpretationem, quā Baldus Nouellus ei vult adaptare. Prout etiam neque illam potest recipere interpretationē,vt illi sit locus, etiam si culpa mariti diuortium interueniat, quia secundùm hanc interpretationem aperiretur via malitijs, contra regulam l.in fundo.s.de reiuend.& ex malitia sua lucrū maritus reportaret, contra regulā l.siue hæreditaria.s.de negoc.gest.&.l. si ab hostibus.11.§.fin.ff.eodem.vt aduertit glos.d.l.1.verb.interuenit.ff.de dote præ
150 legat. † quæ propterea concludit, pactū esse intelligendum,quando casu fortuito diuortium interuenit; vt quia aliquis ex coniugibus hostium potitus est, vel etiam diuortiū interuenit de vtriusque consensu,vel etiam par culpa vtriusque interuenit, ita vt locus sit regulæ.l. viro atque vxore. 40.ff. eod. his enim casibus prædictum pactū valebit, & suum operabitur effectum:sequitur Bart.d.l.1.nu.3. & ibi Alberic.& alij.ff.de dote prælegat. Socin.hîc num.7. Neque in his terminis obstat regula.l. 2.s. de pact.dotalib. quia debet limitari non procedere, quando pactum concipitur in casum quo liberis interuenientibus per diuortium soluatur matrimonium, his enim duobus concurrentibus, toleratur hoc pactum, vt est expressum.l.1.in princ.ff.de dote prælegata. notat Aretinus.l. rei iudicatæ. §. socero.ad finem.ff.eodem.post glos. fin. l.2.s.de pact.dotalibus. Et est ratio,quia interuenientibus liberis, iam quodammodo videtur satisfactum vtilitati publicæ:& cùm onus eos alendi incumbat patri.l.vnica.§. taceat.versicul.fileat. C. de rei vxoriæ actione. Ruinus consil. 8. numer.1.lib. 2. vt prædictum onus faciliùs toleretur,admissum fuit prædictum pactum, dum modo per diuortium solueretur matrimoniū. Quod ea ratione videtur inductum, vt sic faciliùs matrimonia conseruarentur,neque facilè dissolueretur metu,ne maritus ratione pacti dotē lucraretur; repugnat enim diuortium perpetuitati matrimonij. Vnde infertur, quòd si vnum ex prædictis requisitis deficiat, non valebit prædictum pactum.Si igitur conceptum esset in eum casum, quo morte mariti soluetur matrimonium,vt eo casu liberis existentibus dos retineretur per hæredes mariti, non valeret prædictum pactum; quia cessat vnum ex prædictis requisitis: quod probat.l.quanuis.C. de pact. conuentis.l.2.cum glos.fin.s.de pactis doralibus.& dict.l.1.in princip.ff.de dote prælegata. Bartol.consil.126.numer. 1. Fulgos. consilio. 66. ad finem. & ampliat notabiliter Aretinus.l. rei iudicatæ.§. socero.

socero.in fine.ff. eodem. Infertur etiam, quòd si pactum ita esset conceptum, vt si morte mulieris solueretur matrimonium,liberis existētibus,dos retineatur; valeret pactum, cùm mortua muliere, cesset consideratio, quòd possit iterum nubere:& probat text.d.l.1.in princ.ff.de dote prælegata. qui videtur sentire,liberis non existentibus,non valere prædictum pactum. Cōtrarium tamē probat l.si pater.12.in princ.s.de pactis dotalib.
151 & notat glos.fin.l.2.eodem tit. † Neque obstat d.l.1.ff.de dote prælegata. quia licèt dicat,receptum esse,vt liberis existētibus,dotis conditio deterior possit fieri in duobus casibus, non ob id potest inferri,quòd liberis non existentibus,non possit fieri deterior dotis conditio. Sed quoad hoc recurrēdum est ad iuris principia,& dicendum,quòd si diuortio soluatur matrimonium, oportet liberos extare, quia viua muliere, directò pactū impugnat publicam vtilitatem, de qua
152 l.1.s.eod. & ideò vt prædictum pactum valeat,requiruntur illa duo,de quibus suprà. Sed quando morte mulieris soluitur, quia tunc cessat consideratio prædictæ vtilitatis publicæ,indistinctè valebit pactum,vt probatur d.l.si pater.2.in princip.s.de pact.dotalib. notabiliter Areti. l.rei iudicatæ.§.si à socero. ad fin. ff. eod. post glos.fin.l.2.s. de pactis dotalib. siue dos sit profectitia. l. si conuenit.6.C. de pact. conuentis.siue sit aduentitia,ac ob id in totum filię.§.quòd si in patris.ff.hac. l.non obstante patria potestate.l. Gaius. 45.ff.eodem.& Nouellus de dote.6.part. priuilegio.33. nam etiam hoc casu indistinctè pactū valebit.d.l. 2.cùm glos. fin. s.de pact.dotalib.Sed cùm hodie diuortia iure canonico sint prohibita.glos.1.l. diuortio.s. de negoc. gestis. videndum est, qualiter hodie prædictum pactum verificari possit? Et est dicendum,quòd in casibus,in quibus iure canonico hodie permittitur separatio quoad thorū, verificabitur prædictum pactum; quia hæc separatio quoad thorum, succesit loco diuortij iuris ciuilis,& eosdem operatur effectus,quos diuortium, vt diximus in secunda parte rubricæ : atque proindè si culpa vtriusque prædicta separatio fiat,vel etiam sine culpa illorum, iuxta tradita per Paulum consil.65.ad finem.lib.1. in illis casibus prædictum pactum verificabitur, ex glos.dict.l.1. verbo,interuenit.ff.de dote prælegat. quidquid ad contrarium illam citauerit Bartol.ibi num. 3. Quòd si ius canonicum non permittat separationem quoad thorum,tunc minimè prædictum pactum verificabitur. Quinimò licèt suprà diximus prædicto pacto locum esse, si casu fortuito soluatur matrimonium,vt quia mulier hostium potita est, vel quia de vtriusque consensu diuortium interuenit, tamen in his duobus casibus hodie non verificabitur prædictum pactum; quia neque hodie per captiuitatem soluitur matrimonium, † vt diximus in secunda parte rubricæ : neque etiam hodie de vtriusque coniugis consensu potest solui matrimonium, authquod hodie.C.de repudijs. Sed quia nihilominus etiam hodie quoad thorum, & cohabitationem, permittitur separatio de vtriusque consensu,si religionem ingrediatur. dict. authent. quod hodie. & cap.cum sis.&.c. significauit. de conuersion. coniugatorum. videndum est, vtrùm saltem hoc casu prædictum pactum verificari possit? De quo habemus text.l.fin. in princip.C. de Episcopis & clericis. ex quo duæ colliguntur conclusiones. Prima est, quòd si matrimonium tantùm erat de præsenti, & vxor de consensu mariti ingreditur religionem; quia tunc matrimonium soluitur etiam quoad vinculum.c.2.de conuersio.coniugat. locus erit prædicto pacto; quia verum est dicere,diuortio fuisse solutum matrimonium. Neque hoc casu ad validitatem pacti requiritur liberos extare, iuxta.l.1.ff. de dote prælegata.

quia cum in muliere ingreſſa religionẽ, ceſſet ſpes nuptiarum, ceſſat etiam ratio.l.2.ſ.de pactis dotalib. Item prout ſi morte mulieris ſolueretur matrimoniũ, pactum illud verificaretur, etiamſi liberi non extarent. l. ſi pater. 12.in princ.ſ. de pact.dotalib.ita etiam debet verificari,ſi mulier ſit ingreſſa religionem, quia ex ingreſſu quoad nuptias attinet, reſultat idem effectus, qui ex morte naturali,atque proinde inducenda eſt regula l.Gallus.§.& quid ſi tantum.& gloſ. Clementin.1.verb.morte.de election.& ita hanc primam concluſionem probarũt Bart.Bald.Angel.& Paul.dict.l.fin. C.de Epiſcop.& cleric.Et ſecũdùm iſtam opinionem conſuluit Iaſon conſil.135.circa.lib.1.& eſſe receptam opinionem aſſerit Roland.de lucro dotis.q.95.nu.14. & num.19.quod etiam aſſerit Beroius.c. in præſentia.num.477. de probationib. Boeri.deciſ.22.num.39. Contrariam tamen opinionem,imò in prædictis terminis nõ verificari pactum,tenet Anchar. conſil.273.& conſil.438.incipit,ego autem.Socin.conſil.8.num.12.lib.3.Felin. in rubr.colum.4.de ſponſalib. & latè cõprobat Phanuntius de lucro dotis,pag. 79.à num.11.Mouetur; quia ſi in prædictis terminis pactum verificaretur, retraheretur mulier ab ingreſſu religionis ne propter pactum dotem ſuam amitteret: ergo prædictum pactum ad hunc caſum
153 trahi non debet, † iuxta notata authen. niſi.C.ad Trebellian. Secundò,quia pactum lucrandæ dotis non verificatur,niſi poſtquam matrimonium fuerit copula conſummatum: adeò quòd ſi mulier decedat ante conſummatum matrimonium,non ſit locus prædicto pacto,vt reſoluunt Paul.& Socin.l.cùm fuerit.ĵ. de cond.& demonſtrat.& aſſerit receptum Roland.de lucro dotis.q.106.nume. 33. Sed non eſt recedendum à magis communi ſententia. Neque obſtãt in cõtrarium adducta,quia ad primũ reſpondetur, non eſſe veriſimile, quòd illa quæ feruore charitatis relictis nuptijs,ingreditur religionem, metu amittendæ dotis,retrahatur ab ingreſſu religionis, vt aliàs conſiderat Couarru.reſolut.libr.1. c.19.num.10.ad finem. Ad ſecundũ reſpõdetur, cõmunem illam traditionem eſſe limitandam, niſi per factum vxoris matrimonium copula conſummari nõ poteſt: nam tunc perinde habebitur, ac ſi copula eſſet cõſummatum quoad præiudicium mulieris, & conſequenter locus erit prædicto pacto, vt colligitur ex d.l.fin.C.de Epiſcop.& cleric.tradit Baldus.l.non ſine.num.5. C. de bonis quæ liberis.Paul.conſil.154.ad fin.lib.1. Alexand.conſil.129.num.12.lib.7.& in ſpecie notat Bald.conſil.110.lib.2.inquiẽs, quòd vbi ſtetit per mulierem matrimonium conſummare; quia potiùs voluit ingredi religionem, locus erit pacto de lucranda dote, ac ſi matrimonium eſſet copula conſummatũ. Secunda concluſio ex d.l.fin. ea eſt, quòd ſi poſt matrimonium copula cõſummatum, mulier ingrediatur religionem de conſenſu mariti,locus erit pacto lucrãdę dotis,atque ſi morte naturali ſolutum fuiſſet matrimonium. Sed obſtare videtur huic concluſioni, quòd poſtquam matrimoniũ eſt copula cõſummatum, per ingreſſum religionis non ſoluitur matrimonium quoad vinculũ.c.ex publico.de conuerſion.coniugator. ſed tãtùm quoad thorum, & mutuã cohabitationem, & etiã quoad copulam.gloſ.& Panorm.c. chariſsimus.de conuerſion.coniugator.Dominic.c.1.nu.10.de voto. in.6. Roman. ſing.521.Cùm igitur nõ ſoluatur quoad vinculum,non videtur ex ingreſſu reſultare idem effectus,qui reſultat ex morte naturali,per quam matrimonium ſoluitur quoad vinculum : ergo prædictum
154 pactum eo caſu non verificatur, † ſed magis debet expectari mors naturalis mulieris, iuxta regulã. l. Statius Florus. §.fin.ĵ.de iure fiſci. quod ita poſt Imol.tenet Alexand.l.ſi cum dotem.in princip. num.

num.12.ĵ.eod.& ibi Claud.num.9. Nouellus de dote.7.part.ſpeciali.11.num.4. qui etiam expendunt.l.2.ſ.de pact.dotalib. vbi pactum lucrandæ dotis non valet,niſi quando morte naturali mulieris
155 ſoluitur matrimonium, vt probatur.l.ſi pater.12.in princ.ſ.de pact.dotalib. Sed his non obſtãtibus verius eſt, etiam hoc ſecũdo caſu locum eſſe pacto prędicto, vt tenet Roman.l.ſi cum dotem.in princip.num.15.ĵ.eod.& videtur tex.d.l.fin. in princ.ſ.de Epiſcop.& cleric.nam magis cõmunis intellectus illius text. eſt,vt reſtringatur ad terminos iuris canonici, ſcilicet,quando conſummato matrimonio coniux ingreditur religionẽ de conſenſu alterius. Panormit.conſil.1.col. final.lib.1.Alexan.l.ſi cum dotem.in principium.num.11.ĵ.eod.Soto in.4. diſtinct.27. q.1.artic.4.col.4.verſic.ad primum.& tamen text.ille probat,hoc caſu verificari pactum lucrandę dotis,ac ſi vxor ingreſſa religionem re vera decederet. Itẽ pro eâdem opinione induco authen.ſed hodie.in fin.C.de adulter. nam probat ſecundùm communem intellectũ, quòd ſi maritus accuſat criminaliter vxorẽ de adulterio,eo probato,mulier detruditur in monaſterium,& eius bona diuidũtur inter perſonas ibi expreſſas:ſubdit tamẽ text.pacta dotalia omni caſu eſſe marito obſeruanda: ergo ſentit text.quòd ſi mulier etiam inuita includatur in monaſterio,maritus lucratur dotem, atque ſi illa mortua eſſet, & tamen eo caſu certum eſt,non ſolui matrimonium quoad vinculum.c.ex publico.de conuerſion.coniugator. Neque obſtant adducta in contrarium : nam ad primum reſpondetur, in hoc articulo, vtrùm mors naturalis & ciuilis à pari procedant ? varias eſſe DD. traditiones : nam gloſ.c. placuit.17.q.1. &.c.ſuſceptum.de reſcript.in.6.docent, mortem ciuilem non æquiparari naturali,niſi in caſibus iure expreſsis:& hanc eſſe magis cõmunem traditionem aſſerit Viuius lib.2.cõmuniũ,opinione.190. Sed receptior reſolutio eſt, q vbi mors ciuilis operatur eundem effectũ quoad caſum, de quo agimus, quem operatur mors naturalis,tunc procedit æquiparatio.l.Gallus.§.& quid ſi tantùm. † & ita Gratus conſil.21.num.69.libr.2. Molina lib.1.de primog.c.13.num.94. Sed quatenus pertinet ad matrimoniũ, & vſum illius,eundem operatur effectum mors ciuilis,procedens ab ingreſſu religionis, quem operatur mors naturalis,vt explicat notabiliter Bald.l.fin.nu.8.C. de Epiſcop.& cleric.Nouellus de dote. 7. part. ſpeciali.11.num.8.verſi.quando autem. Alciat.lib.2.de verbor.ſignific.num.26. ergo meritò hoc caſu æquiparantur.Neque replices,quòd per mortem naturalem ſoluitur ita matrimonium,vt poſsit ſuperſtes alias nuptias contrahere:quod tamen non licet illi,qui remanet in ſeculo:cùm enim matrimonium non ſoluatur quoad vinculum.d.c.ex publico. de conuerſion.coniugator. remanẽs in ſeculo,non poteſt ad alias nuptias conuolare: quia reſpondetur,quòd vt æquiparatio mortis ciuilis & naturalis bona ſit, non eſt neceſſum, quòd quoad omnia ex vtrâque idem reſultet effectus,ſed ſatis eſt,quòd in caſu particulari; de quo agitur,idem videatur reſultare effectus. Bald.d.l.fin.num.8.C.de Epiſcop. & cleric.Fortun.§.& quid ſi tantùm.num.47. ad fin.Planè in noſtro caſu tãtùm quæritur,vtrũ quoad ipſos cõiuges connexè conſideratos,reſulter idem effectus, qui ex morte naturali? Et dicendum eſt reſultare,cum non poſsint inuicem cohabitare,neque coniungi,vel vti alijs matrimonij effectibus: vnde meritò dicimus, hoc reſpectu eundem ex vtrâque reſultare effectum;& ideò verificari pactum, de quo ſuprà:quod probat. l.fin.ad finẽ. C.de Epiſcop. & cleric.& authẽt.de ſanctiſsimis Epiſcopis.§.ſpõſalibus. collat.9. Neq; his repugnat regula l.Statius Florus.§.final.ĵ.de iure fiſci.quia ibi quæſtio erat, apud quem interim deberet eſſe

fideicõmissum? & quoad hãc quæstionẽ nõ resultabat idem effectus ex morte ciuili grauati, qui ex naturali; nã si pẽdente morte ciuili, fideicõmissarius decederet, nihil erat habiturus ex fideicõmisso. l. hæres meus. ℣. de cond. & demõstrat. & in specie obseruat Bald. l. fin. numer. 8. C. de Episc. & cleric. quę ratio cessat in lucro delato ratione pacti. §. ex cõ
156 ditionali. Instit. de verbor. obligation. † & ideò ex hac morte ciuili idem resultat effectus, qui ex naturali, & sic verificatur pactum. authen. sed hodie. in fine. C. de adulter. expẽdit Roman. l. Lutius. num. 19. ℣. eo. Minus etiam repugnat regula. l. 2. ℟. de pact. dotalib. quia nõ potest habere locum in muliere ingressa religionem, in qua cessat omnino spes contrahendi alias nuptias: & ideò nihil repugnat vtilitati nuptiarum, prædictum pactum verificari. Nouellus de dote. 7. parte, speciali. 11. num. 5. ad finem. Ex quibus venit reijcienda omnino noua opi- 157 nio Phanuntij de lucro dotis, pagin. 88. à num. 28. dum cõtendit, in nostris terminis, etiam mortua vxore naturaliter, non verificari pactum lucrandę dotis, sed dotem integram ad monasterium pertinere; quia cùm monasteriũ sustineat onera, & non maritus, apud monasteriũ debet esse dos, iuxta regulam. l. is qui. 57. §. 1. ℟. de iure dotium. hoc enim ex suprà resolutis cõstat esse falsum, bona enim trãseunt in monasterium cum suo onere, teneturque monasterium omnibus debitis ingressi satisfacere. Roman. cõs. 292. pro habenda. Iason auth. ingressi. nu. 44. C. de sacrosanct. eccles. ergo etiamsi mulier ingrediatur religionem, semper debet esse locus pacto lucrandæ dotis. Neque obstat ratio Phanuntij, quia monasterium non sustinet omnia onera, quæ incumbunt doti: & argumento Phanũtij tantùm illud dari potest, quòd cogetur maritus ex dote dare necessaria mulieri, dum viuit, ne aliàs sit oneri monasterio: & conclusio communis de qua sit prà, sine dubio procedet, quãdo mulier ingreditur religionem incapacem bonorum in communi, & in particulari; quia huiusmodi ingressus morti naturali omnino æquiparatur. Bar. l. cùm pater. §. hæreditatem. 1. ℣. de legatis. 2. & latè in specie comprobat Roland. de lucro dotis q. 95. Faciunt quæ notabiliter tradit Alexand. consil. 13. à num. 1. lib. 3. & Fortun. §. & quid si tantùm. à num. 72. Item & illud certum est, quòd si ambo coniuges de communi cõsensu ingrediantur religionem, tunc non est locus pacto lucrandæ dotis, sed vnusquisque suum recipit, vt colligitur ex authen. de sanctiss. Episcop. §. sponsalibus. ad finem. collat. 9. tradit Alexand. l. si cum dotem. in princ. num. 13. ℣. eod. Et est ratio, quia cùm pactũ contineat, quòd vxore prædecedẽte in matrimonio, maritus lucretur dotem, si simul ingrediantur religionẽ, nõ potest dici vxorem præmori, imò ambo simul videtur decessisse. † 1 cùm hic status. §. si ambo. ℟. de donation. inter vir. l. si inter virum. ℣. de rebus dubijs. & sic minimè verificatur prędictum pactum. An chartan. consil. 438. Palac. rep. rub. §. 74. ad finem. Denique & illud in hoc articulo annotandum est, quòd licèt nõ valeat pactum, vt pręmoriente marito, dos remaneat penes eius hæredes. l. 2. ℟. de pactis dotalib. l. quanuis. C. de pact. conuẽtis. tamen valet pactum, quòd donatio propter nuptias remaneat penes hæredes vxoris, etiam si illa ante maritum decedat: ita videtur probare tex. l. quod scitis. 3. iuncta glos. verb. ex matre. C. de bonis quæ liberis. & ibi notat Bald. & subscribit Lancelot. Decius hîc col. 1. ad medium. Claud. & Aretin. & asserunt receptum Parpal. hîc nu. 3. Ias. nu. 9. Contrariũ tamẽ tenet Bar. d. l. quod scitis. inducendo regulam. l. 2. ℟. de pact. dotalib. adiuncta auth. æqualitas. C. de pactis conuentis. & subscribunt Zasi. hîc num. 18. Corrasi. num. 24. & verius putat Parpalia nu. 37. Gammarus in tractat. extensionum

sionum. num. 136. Sed quanuis opinio Bart. in terminis iuris cõmunis forsan verior sit, tamen cũ per cõsuetudinem hodie abrogata sit dispositio d. auth. æqualitas. vt ibi asserit glos. recepta. & ratio. l. 2. ℟. de pact. dotalib. apertè cesset in marito donante propter nuptias, prima opinio hodie probanda est, vt hîc admonẽt Ripa num. 18. Alciat. nu. 16. Ex quo infertur elegãs explicatio ad Ordin. lib. 4. tit. 9. §. fin. scilicet, quòd valeat pactum, quòd vxor lucretur arras, etiãsi ante maritum moriatur. Quinimò videtur, quòd & cessante pacto hoc sit admittendum: nam licèt donatio inter virum & vxorẽ à principio inualida, non confirmetur morte mariti, si vxor prædecesit. l. à marito. &. l. etiam. C. de donation. inter virum. tamen donatio arrarum, cũ à principio sit valida propter legis cõfirmationem, inducenda videtur regula. l. perfecta. C. donation. quæ sub modo. &. §. ex conditionali. Instit. de verbor. obligat. Quod ita apud Castellanos cautum reperitur. l. Tauri. 51. & ibi notat Gomez. num. 14. quæ hodie est. l. 3. tit. 2. lib. 5. ordinam. & tradit etiam Couarrũ de sponsalib. 2. part. c. 3. §. 7. num. 12. † Quinimò
158 existimat Palac. repet. rubr. §. 36. num. 9. quòd licèt donatio facta vxori putatiuę, indistinctè non valeat, neque morte mariti cõfirmetur. l. cùm hic status. §. si quis sponsam. ℟. de donation. inter virum. tamen arræ datæ vxori putatiuæ, apud eã debẽt remanere, quia prædictæ arrę dãtur in præmiũ pudicitię amissæ. l. res vxo 159 ris. & ibi Bald. C. de donation. inter virũ. Palac. rep. rub. §. 12. num. 11. Ant. Gomez. l. Taur. 50. nu. 12. Couar. vbi suprà. Cùm igitur putatiua vxor pudicitiã amiserit, arras datas in illius amissionis remunerationẽ, retinere debet. Sed id impugnat Anton. Gomez. l. Taur. 50. nu. 7. & meritò, quia arræ non cõfirmantur per legẽ, propter amissam pudicitiã simpliciter, sed propter pudicitiã amissam per copulam matrimonialẽ. Si igitur illa vxor nõ fuit, adhuc militat ratio. d. §. si quis sponsam. Vltimò tenebis menti, q̃ prædictũ pactũ improbatũ per. l. 2. ℟. de pact. dotalib. tamen cõfirmabitur iuramento: arg. c. cum contingat. de iureiur. & ita Nouel. de dote. 7. par. special. 11. nu. 14. Vbi tamen hoc intellexit, vbi in pacto iurato esset specialiter expressum, vt dos remaneret penes hæredes mariti, etiamsi ipse moreretur ante vxorẽ: nam si pactũ generaliter sit conceptũ, q̃ quocũque modo soluatur matrimoniũ, maritus lucraretur dotẽ; prout pactum illud generale, nõ censetur includere casum, quo morte mariti solueretur matrimoniũ. d. l. 2. ℟. de pact. dotalib. ita neque iuramentũ videtur eum casum includere. l. fin. C. de non nume. pecun. subscribunt Ripa hîc nu. 15. Alciat. num. 14. Deci. consil. 536. à nu. 6. Et ad hunc modũ est explicãdus Bart. cons. 126. ad fin. & Aretin. l. rei iudicatæ. §. socero. in fin. ℣. eod. dum generaliter dicũt, illud pactũ neque iuramento confirmari. Et hæc de prima cõclusione in hac materia. Succedit igitur secunda conclusio, quòd pactũ, q̃ si morte mulieris soluatur matrimoniũ, maritus dotem lucretur, validũ esse censetur: quod probat. d. l. 2. ℟. de pact. dotalib. & l. 1. in prin. ℣. de dote prælegat. notabiliter Boeri. decis. 244. nu. 1. magis enim in his terminis videtur agi de præiudicio patris, ad quẽ mortua filia, dos debuit reuerti. l. dos à patre. C. solut. matrimon. qui vtique indistinctè sibi potuit præiudicare. l. si conuenit. 6. C. de pactis conuent. † Potuit etiam filia sibi præiudicare, quia ea mortua, cessat consideratio vtilitatis publicæ, de qua. l. 1. ℟. eod. Sed ad pleniorem huius conclusionis explicationem illud in primis memorandum est, quòd tradit Vlpianus in Institution. titul. 6. quòd etiam cessante pacto, poterat maritus pro singulis liberis quartam partem dotis retinere. Vnde si ratione liberorum maritum volebat totam dotem lucrari, oportebat pactum de hoc concipi,

vt

vt præſupponit.l.ſi dotali.48.ĩ.eod. Vnde in ſpecie.l.inter ſocerũ. §. cum inter. ĩ.de pactis dotalib. pactum expreſſum, quòd mortua filia in matrimonio ſine liberis,dos ſocero reſtitueretur, parũ prodeſt ſocero; quia & eo ceſſante, dos ei erat reſtituẽda.l.dos à patre.C.ſolut. matrimon. tamen quod colligitur ex iſto pacto per argumentum à contrario ſenſu,ſcilicet,quòd liberis extantibus, dos non reſtituatur ſocero, multum operatur,vt conſtat ex ſuprà traditis, & hodie multo magis operabitur; quia,quidquid exiſtimet Duaren.l.ſi dotali.ĩ.eod.hodie retentio quæ marito permittebatur nomine filiorum, per Iuſtinianum ſublata eſt.l.vnica.§.taceat.verſic.ſileat.C.de rei vxoriæ actione. Sed quid ſi pactum ſimpliciter concipiatur,vt mortua in matrimonio muliere,dos retineatur per maritum; nulla facta mentione liberorum? Et eſt dicendum,verificari pactum, ſiue liberi extent,ſiue non extent,iuxta pacti generalitatem.l.ſi pater.12.in princip.ĩ. de pact.dotalib.l.ſi conuenit.6. C.de pactis conuentis.l.vnica.iuncta gloſ.fin.C. ſi dos conſtante matrimon.authent. de nuptijs.§.dotes.collat.4.& tradunt Paulus hîc numer.7.Socin.num.3 Ripa numer.12. Alciat.numer.11. & ſuprà diximus.Subdit tamen Paul.vbi ſuprà,quòd ſi maritus tranſeat ad ſecunda vota, tenetur huiuſmodi lucrum reſeruare filijs primi matrimonij.authent.de nuptijs.§. dotes.collat.4.& authen.de non eligendo ſecundò nubentes.§.1.collatio.1.authen.vxore.C.de ſecund.nuptijs.ſubſcribit Ruin.conſil.101.num.4.lib.1.Rolan. de lucro dotis.q.86.num.7. Sed eſt aduertendum,quòd gloſ.fin.l. vnica. C. ſi dos conſtante matrimon.exiſtimat,iura adducta per Caſtrenſ. eſſe hodie correcta per authent. neque virum quod ex
160 dote. §.1. collatione.8. † vbi probatur, quòd etiamſi maritus non tranſeat ad ſecundas nuptias,tamen filijs tenetur hoc lucrum reſeruare.ſubſcribit Socin. hîc nu.4.Anton.Rubeus.l.Titia Seio.§. Imperator.num.120.ĩ.de legat.2.& Coraſ. hîc nu.21. Sed dicendum eſt, neutram opinionem eſſe veram: & eſt reſoluendum,quòd licèt circa hoc lucrum ius variè diſpoſuerit, vt refert Ruin.d. conſil. 101.num.4.libr.1. tamen vt ipſe ibidem aſſerit, magis cõmuniter receptum eſt, hodie ſtandum eſſe deciſioni authen.vt fratrum filij.§.pen.colla.9.vbi probatur, quòd ſi in hac ſpecie maritus, vel vxor non tranſierunt ad ſecũdas nuptias,quilibet retinet ex hoc lucro æqualem portionem cum quolibet ex liberis, de qua ad libitum diſponere poteſt. Item in vita retinet vſumfructum totius lucri, & eius morte conſolidatur in perſona filiorum,vt in ſimili probatur.l.fœminæ.§.illud.C.de ſecund.nupt. & ad hunc modum eſt explicandus Roland. de lucro dotis.q.86.ad fin. Ex prædictis autẽ apertè colligitur, pactum de lucranda dote, nõ reuocari per ſuſceptionẽ liberorum, quantumcunque in pacto de liberis nõ fuerit facta mentio; & cõſequẽter quòd deciſio.l.ſi vnquam.C.de reuoc. donat. in prædicto pacto locum ſibi non vendicat: quod tradit.Alex.conſil.162.à nu.3. lib.6.Socin.conſil.53.num.9.libr.4. Parpal.hîc num.34.Ripa.l.ſi vnquam.num. 47.C.de reuocand.donation.vbi Tiraquel.verb.donatione largitus.num.191. alios refert, & Anton.Gabriel lib.3.communiũ,tit.de donat.concluſ.2.num.82. Contrariam tamen opinionem,imò pactum lucrandæ dotis reuocari per ſuſceptionem liberorum,tenent Socinus hîc num.4.Vincent.nu.13. quia quæſitum ratione huius pacti,vtique lucrum cenſetur,vt probat.l.ſi ab hoſtibus.11.§.fin. ĩ.eodem. ergo inducenda eſt deciſio d. l.ſi vnquam. Sed non eſt recedendum à recepta opinione, quæ apertiſsimè ex ſuprà relatis deducitur. Neque obſtat ratio in contrarium adducta; quia reſpõdetur,quòd licèt lucrum ſit, tamẽ defertur ex pacto interpoſito propter onera

onera matrimonij, quæ maritus ſuſtinuit. gloſ. communiter recepta. l. ſi donaturus.§.fin.ĩ.de cond.ob cauſam. Roland.de lucro dotis.q.4. num. 10. Planè lucrum,quod defertur propter cauſam oneroſam,non conſideratur tãquam lucrum,ſed potiùs tanquam onus.l.1.§. lucratiuas.C.de lucrat.deſcription.lib.10. & colligitur ex traditione gloſ.l. ſi duo.
161 verb.ſcire.ĩ.de acquir. hæredit. † quòd quando lucrum trahit originem à damno,de eo iudicatur tanquam de damno; vbi autem damnũ trahit originem à lucro,de eo iudicatur tanquam de lucro: notat Iaſon.l.ſi emancipata.in princ. C. iuris & fact.ignorãtia. Cùm igitur iſtud lucrum obtineatur propter onera matri 162 monij præcedentia, de eo iudicandum eſt,vti de habito ex titulo oneroſo, & nõ lucratiuo: vnde meritò in illo non habet locum deciſio dict.l.ſi vnquam.quæ tantùm locum ſibi vendicat in his quæ obtinentur titulo lucratiuo. Iaſon conſil.171.colum.3.lib.4.& in ſpecie Coraſi.hîc numer.21.ad finem. Sed aduerſus hanc reſponſionem replicari poteſt, q̃ imò prædictum lucrum, tanquam merum lucrum in iure conſideratur,vt latè comprobat Decius.l.1.num.17.C.de ſecund.nuptijs.&.l.reprehendenda.nu.7. C.de inſtit.Ripa.l.fœminę.num. 62. C. de ſecund. nupt. Bertran.l. hac edictali. num.41.C.eodem tit.& plures quos refert Phanuntius de lucro dotis, gloſ. 8. à nu.8. Et probatur ex eo,quòd pater tenetur reſeruare filijs primi matrimonij dotem, quam acquiſiuit ratione prædicti pacti.auth.vxore.C. de ſecund. nupt. Quod tamen non eſſet verùm ſi prædictum lucrum cenſeretur quæſitum ex cauſa oneroſa:nam vt inquit Bald.l. hac edictali.num.3.C.de ſecund.nuptijs.iura diſponentia,lucra reſeruanda eſſe liberis primi matrimonij,non comprehẽdunt ea,quæ obtinentur ex titulo oneroſo:& aſſerunt receptum Bertran.conſil.212.num.4.lib.2. Obſtat etiam,quòd pactum de dote lucranda, requirit inſinuationem, vt probat auth. vt fratrum filij.§.illud. collat. 9. & ibi notat Angel. Rebuff.2. tomo ad leges Gallicas.tit. de inſinuand. donation. artic.1. gloſ.1. numer.32.& Roland.de lucro dotis. q.53. à numer.2. ergo non habetur ex titulo oneroſo; quia tunc non eſſet inſinuatio neceſſaria,iuxta notata.l. Aquilius. ĩ.de donationib.& per Dueñas regul.224.in 13.limitatione. Facit & illud, quòd pro oneribus matrimonij ius tantùm concedit marito fructus dotis,dum durat matrimonium.l.diuortio.8.in princip.ĩ. eodem.ergo quod ratione onerum habetur poſt ſolutum matrimonium,merum lucrum cenſeri debet. † Meritò igitur Bald.conſil.276.verba.num.2.libr.3.inquit,quòd titulus oneroſus dotis, ſoluto matrimonio,conuertitur in cauſam lucratiuam: proſequitur Bertran.l.hac edictali.num.41.C.de ſecund.nupt.Sed his non obſtantibus,non eſt recedendum à reſponſione ſuprà tradita,vt autem meliùs tollantur adducta in contrarium,aduertendum eſt; quòd licèt matrimonium contineat onera.l.dotem.ĩ. de caſtrenſ. peculio. tamen in compẽſationem illorum onerum,conceduntur marito fructus dotis.l.pro oneribus. C. de iure dot. quidquid igitur maritus vltra acceperit, lucrum debet cenſeri: neque enim ius patitur,vt pro eiſdem oneribus bis compenſatio exigatur.l.bona fides.ĩ.de regulis iuris. quia tamen frequenter fructus dotis non ſufficiunt ad onera, vt inquit Summus Pontifex cap.ſalubriter.de vſuris. in compenſationem onerum, quæ fructus dotis excedunt,hoc lucrũ ex pacto,vel ſtatuto defertur marito. Quatenus igitur cõſtat,onera exceſsiſſe quantitatem fructuum, non cenſebitur lucrum,ſed potiùs remuneratio onerum, quæ ſuſtinuit maritus vltra fructuum quantitatem; & conſequenter haberi ex cauſa oneroſa; quia quantum datur, tãtũ eſt adẽptũ eſt proprio patrimonio.

Bald.

Bald.l.hac edictali.C.de secund.nuptijs. num.3.& per contrarium si constet fructus suffeciſſe ad onera matrimonij, id quod maritus vltra lucratur, merum lucrum cẽsebitur. Si verò sumus in dubio, quia onera potuerunt excedere fructus, vel nõ excedere, & tamen nihilominus pactum,vel statutum simpliciter defert prædictum lucrũ, censebitur casus mixtus,participans ex lucro,& damni compensatione.Iuxta quæ venit explicanda glos.l.si donaturus.§.fin.verb. dũtaxat.ff. de condition.ob causam.quòd lucrum quod defertur marito, non videtur haberi ex titulo lucratiuo,sed potiùs ex onerosо, quia præcesserunt onera matrimonij:subscribit Roman.ibi num.7.Iason.l. si ab hostibus.§.fin.in fine.ff.eod.Ruinus consil.11.num.5.lib.5.hoc enim dictum non videtur verum, cum pro oneribus sit iam satisfactũ marito per fructus dotis:tantùm ergo procedet,quando constiterit fructus nõ suffeciſſe ad onera matrimonij,& hoc lucrum respondere illi exceſſui;tunc enim vera est prędictorũ traditio,vt agnoscit Bald.l.hac edictali. num.3.C.de secund.nupt. & suprà diximus: nam si per contrarium constiterit, fructus ad onera suffeciſſe, merũ lucrũ censebitur,vel etiam in eo quod excedit onera, quæ maritus sustinuit vltra fructus dotis,vt in simili tradit Ruin.consil. 60.nu.16.lib.3.Ripa.l. si vnquam.nu.28. C.de reuocan.donat. Si autem simus in dubio; quia lucrũ potuit excedere onera vltra fructus,vel non excedere, reputabitur tanquam quid mixtum, constãs ex lucro & resartione damni, vt suprà diximus. Ex qua resolutione inferendo ad nostram quæstionem,dicendũ est,quòd dispositio d.l.si vnquam.in dubio nõ verificabitur in hoc lucro: nam cùm prædicta lex loquatur in donatis, non potest comprehendere hunc casum mixtum:argum.c.statutũ. de election. in. 6. Qua etiam ratione non habet locum in quacunque donatione ob causam; quia propriè non dicitur donatio:& ita Ripa d.l.si vnquam.num.25. Ruin. consil. 60. nu.16.lib.3. & alij relati per Anton. Gabrielem lib.3.communium,tit. de donation. cõclus.2.nu.41. Comprehendetur tamen in terminis.l.fœminę.C.de secũdis nupt.quia ea dispositio generaliùs cõcepta est,vt scilicet vxor secundò nubẽs nõ solùm donata per maritũ reseruaret filijs primi matrimonij,sed etiam habita ratione pacti, quòd aliquid lucraretur ex bonis mariti, vt ille textus clarè probat,& ibi notat gl.verb.nuptiarũ. Quod posteà similiter extensum est ad maritũ secundò nubentem.l. generaliter. C. de secund.nupt. Et sic ex his iuribus simul iũctis apertissimè colligitur, q̃ in ea materia non solũ reseruãtur filijs primi matrimonij habita ex mera donatione,sed & lucra mixta,prout sunt lucra ex dote: quidquid contrarium dixerint Bald. l. hac edictali.num. 3.C. de secund. nupt. & Deci.l.1.num.17.C.eod.tit. Vnde cũ hoc ita fuerit expressum, cessat omnis dubitatio:quidquid aliter & variè respõdeat Ripa d.l.fœminæ.nu.62.Et pari ratione etiã donatio ob causam reseruandа est filijs primi matrimonij,vt sentit d. l.fœminæ.& ibi notat glos.verb.sponsaliũ.& tantùm ea donatio ob causam nõ includetur in illa lege, quando causa talis est, vt faciat donationem transire in contractũ merè onerosum:nam tantùm habitum ex causa merè onerosa excluditur à dispositione illius.l. vt ibi per Ripam à num.38.Anton. Gabriel.alios referentẽ lib.3.communium,tit.de secũd. nupt.conclus.1.à num.39. Non obstat secundũ de authen.vt fratrum filij. §. illud.collat.9.quia aduertendum est,text. illum probare,quòd pactũ lucrandę dotis ex parte mariti,requirit insinuationẽ, quam tamen non exigit pactum lucrandi donationẽ propter nuptias ex parte vxoris, vt ibi notat Angel. post princip. glos.auth.vt sponsalitia largitas. in princip.verb.apud virum.collation.9.Guido

decis.

decisio.325.numer.2. Anton. Canarius tractat.insinuationum. 2.part.numer.4. Rolandus alios referens de lucro dotis quæst.53.num.2. Dueñas regul.224. in
163 2.limitatione.† ita vt in hac re melioris videatur esse cõditionis fœmina, quàm vir.Bald.auth.eò decursum. nu.1. C. de donat. ante nuptias. Quod prima facie videtur repugnare omnibus iuris principijs: nam imò pactum lucrandi dotẽ ex parte mariti, nõ debuit exigere insinuationem,cum propter onera matrimonij lucrum ei deferatur: quod hac ratione in specie admisit Phanuntius de lucro
164 dotis, glos.8. num.12. & tamen debuit exigi, quando mulier aliquid lucratur; quia cùm ipsa non sustineat onera matrimonij, videtur agi de mero lucro; vnde debuit exigi insinuatio: vt in terminis hac ratione cõcludit Roman. cons.406. ad finem. immemor tamen se loqui contra text.d.§. illud. Vnde ad veram explicationem huius difficultatis aduertendum est, primò quòd ex d. §. illud. non bene colligitur, quod suprà allegati dicunt,scilicèt, quòd in donatione propter nuptias lucranda,ex parte mulieris, nõ requiratur insinuatio: nam imò text. ille clarè probat,prædictum lucrum esse insinuandum; & tantùm illud nouè addit, quòd si fortè non sit insinuatum per maritum(cui ille tex. hoc onus imponit) habebitur pro insinuato; quasi lex suppleat insinuationem omissam propter culpam mariti, vt aduertit Fulgos. auth. eò decursum.num.1.C. de donatio. ante nuptias. ne scilicèt, aliàs negligentia mariti vxori noceat. Aretin. consil.123. num.7. Item & secundò est aduertendum; quòd tex.dict.§.illud quoque. prima facie videtur probare, quòd licèt inter coniuges interueniat pactũ reciprocũ,quòd in certũ casum vir lucretur partem dotis, & in eundem mulier certam partẽ donationis propter nuptias, tamẽ adhuc exigitur insinuatio: nam text.ille probat, quòd pactum de lucranda certa parte dotis per maritum, tacitè in se continet pactum de lucranda æquali parte ex donatione propter nuptias per vxorem. authent.æqualitas. C.de pactis conuentis. Hippolyt.Riminald.consilio.16. num.16.lib.1.& tamen adhuc exigitur insinuatio: quod tamen videtur repugnare receptis conclusionibus, quòd in pactis, vel donationibus reciprocis, minimè est necessaria insinuatio, iuxta notata l. Aquilius.ff. de donatio. & in specie glos. auth. vt fratrum filij.verb.actionem. in fine.collat.9. & ibi Angel.Ruin. consil.126. num.8.lib.1.† ampliando vt per Alexan.consil.83.num.18.lib.2. Sed & huic difficultati respondendum est, quòd si pactum reciprocũ lucrandi, expressè sit interpositum inter coniuges, non indigebit insinuatione, iuxta suprà tradita: facit.l.quod autem.§. si vir.ff. de donatio. inter virum. neque reuocabitur per susceptionem liberorum. Ripa dict.l.si vnquam.numer.47.Rebuff. 2.tomo ad leges Gallicas,tit. de insinuandis donatio.articul.1.glo 1.num.23.Neque est reseruanda per vxorem liberis primi matrimonij.Ripa.l.fœminę.num.38. C. de secund.nupt. neque tanquam inofficiosa donatio potest reuocari per ascendẽtes vel descẽdẽtes.l.viuus libertus.ff. si quid in fraud.patro.Palac.rep.rub.§.50. num.17. Sed quando pactum reciprocum expressum non est, sed tantùm maritus paciscitur de lucranda dote, quanuis ex iuris dispositione idem pactum censeatur factum in fauorem mulieris, vt tantumdem lucretur ex donatione propter nuptias.dict.authent.æqualitas. tamen censetur factum, quatenus pactum valet in fauorem mariti. Cùm igitur pactum illud in fauorem mariti non valeat vltra legitimam summam. l. sancimus.C.de donatio. neque vlteriùs in fauorem vxoris censebitur interpositũ. Item & tertiò aduertendum est, quòd dum text. dict. §.illud quoque. videtur exigere insinuationem ex parte mariti,

si interponitur pactum lucrandæ dotis, debet necessariò intelligi, quando constat, illud fuisse interpositum, nullo habito respectu ad onera matrimonij, sed tãtùm fuisse factum ex mera liberalitate, quasi donatio facta sub conditione mortis mulieris: si enim cõceptum esset, habito respectu ad onera matrimonij, quæ maritus sustinuit & sustinere debet, prędictum lucrum, tanquam donatio ob causam, insinuatione non indigebit: ita expressè Roland. de lucro dotis, quæstione. 53. num. 5. & in simili considerat Roman. authent. ex testamento. nu. 17. ad finem. C. de collat. Et pro illis potest expendi text. in dict. §. illud quoque. nã agit de donatione propter nuptias facta mulieri, & de qua lucranda pactum fuit interpositum: quod pactum ex mera liberalitate debet censeri interpositum, cùm mulieri nulla onera incumbãt: vnde dum posteà facit mentionem de pacto lucrandæ dotis per maritum, debet eodem modo intelligi, quando scilicèt, illud pactum ex mera liberalitate fuit in
165 terpositum, † nullo habito respectu ad onera matrimonij: vt & facta simili ponderatione ferè in terminis Roman. consil. 406. ad finem, ita explicat. l. 1. &. 2. C. de bonis quæ liberis. Sic igitur dicemus, quòd si pactum lucrãdæ dotis interponitur ex mera liberalitate, necessaria erit insinuatio, & etiam inducetur dict. l. si vnquam. sed si habito respectu ad onera matrimonij, neque erit necessaria insinuatio, neque inducetur dict. l. si vnquã. vt suprà diximus. In dubio autem in huiusmodi pacto præsumitur semper habitum fuisse respectum ad onera matrimonij. glos. recepta. l. si donaturus. §. final. verb. dumtaxat. s. de condictio. ob caus. Roland. de lucro dotis, quæstione. 4. numero. 10. Vel etiam potest intelligi, quãdo constat, fructus dotis suffeciſse ad 166 onera matrimonij; nam tunc tanquam in mero lucro necessaria erit insinuatio; sed in dubio cum videatur casus mixtus, vt suprà diximus num. 162. non requireretur insinuatio, quia illa neque in donatione ob causam exigitur. Bartol. receptus. l. Aquilius. num. 3. ff. de donation. Non obstat tertia ratio, quia licèt soluto matrimonio, onera nõ considerẽtur, nihil impedit, partes habere respectum ad onera iam præterita, & quæ maritus sustinuit dum constitit matrimonium, vt declarat Iason dict. l. si donaturus. §. fin. num. 13. Quæ cõsideratio excludit nomen meræ liberalitatis, & consequenter faciet cessare dispositionem dict. l. si vnquam. vt ibi per Ripam num. 48. intelligendo tamen iuxta suprà tradita nu mer. 162. Ex communi igitur opinione ita defensa, iam infertur explicatio ad Ordinationem lib. 4. tit. 9. §. final. vt scilicèt donatio arrarum (de qua ibi fit mẽtio) requirat insinuationem, quia assimilatur donationi propter nuptias cum pacto de ea lucrãda: ergo insinuatio exigitur, iuxta suprà tradita. Nisi dicas, quòd arræ censentur datæ in præmium amissæ pudicitiæ. l. res vxoris. & ibi Bald. C. de donatio. inter virum. & ideò non est necessaria insinuatio. l. Aquilius. ff. de donatio. & ita vsus obseruat: & eâdem ratione non reuocãtur per susceptionem liberorum, vt expressè tradit Ripa dict. l. si vnquam. num. 48. Infertur etiã, non esse veram opinionem Socini consil. 53. num. 7. libr. 4. quòd si mulier dum contrahit matrimonium, fecit aliquam donationem simpliciter, illa non reuocabitur susceptis posteà liberis: quia verisimile est, cogitasse, quòd liberos esset susceptura; cùm matrimonium ad hunc finem contrahatur. l. 1. s. eod. l. 2. in fine. C. de indict. viduit. tollend. & quando donans verisimiliter cogitauit de liberis, & nihilominus simpliciter donauit, cessat reuocatio ex dict. l. si vnquam. † vt tradit Bartol. l. Titia Seio. §. Imperator. numer. 8. ff. de legatis. 2. communiter receptus, vt hìc asserit Crotus numer. 17. Et hac ratione opinionem Socini probauit

nit Anton. Rubeus dict. §. Imperator. nu mero. 133. Sed confunditur ex suprà tra ditis. & ex authentic. de nuptijs. §. dotes. collation. 4. & l. vnica. C. si dos constante matrimonio. in quibus probatur, per susceptionem liberorum non rescindi pactum de lucranda dote, quod solet cõmuniter interponi in contractu matrimonij. Vnde si vera esset opinio Socini, inanis redderetur dubitatio Doctorum, cur prædictum pactum non reuocetur per susceptos liberos? cùm planum esset 167 respondere, non reuocari, quia de liberis videbatur cogitatum. Magis ergo dicendum est, quòd si in contractu matrimonij interponatur pactum sapiens meram donationem, ilud reuocetur susceptis liberis, iuxta decisionem dict. l. si vnquã. quod ita tenet Alexand. consil. 162. lib. 6. & latè Ripa dict. l. si vnquam. à num. 46. Neque obstat Socini ratio, quia magis credendum est, mulerem pudore victam, de liberis suscipiendis non cogitasse; vel potiùs credidisse, quòd illos non esset habitura, vel saltem quòd posset illos nõ habere, & quòd tantũ donabat in casum, quo illos non haberet: & assumenda est hæc præsumptio, ne aliàs credamus alienas successiones suæ soboli prætulisse, aduersus rationem textus. l. cum acutissimi. C. de fideicõmiss. & ita Corneus consilio. 30. lib. 4. Parpal. hìc num. 33. Bernardus Diaz regul. 213. in. 8. limitatio. & apud nos probat Ordinatio libr. 4. titul. 9. in princip. His aptè annectitur ea quæstio, vtrùm decisio dict. l. si vnquam. locum habeat in dona-
tione facta mulieri [illegible] dotis? ex mente Doctorum duæ qua quæst[illegible] sunt constituendæ conclusiones. Prima est: Si extraneus donauit mulieri ex causa dotis, huiusmodi donatio reuocatur susceptis liberis; quia cùm tunc in persona mulieris simplex donatio videatur consistere. l. vnica. §. accedit. C. de rei vxor. action. l. ex morte. in fine. C. de pactis conuentis. glos. final. l. Mæuia. 50. §. final. ff. eodem. ergo in his terminis debet induci decisio dictę. l. si vnquam. & ita in specie Alexand. consil. 71. libr. 4. Iason consilio. 171. colum. 5. libr. 4. subscribit Tiraquell. dict. l. si vnquam. verb. donatione largitus. numer. 196. Gregor. l. 8. titulo. 4. partit. 5. in glos. otro. ad finem. Baeça tractatu de non meliorand. filiabus, capit. 9. numer. 67. Corrasi. hìc numero. 21. Valascus consultation. 31. à numer. 2. † Quod procedet, etiãsi mu- 167
lier, cui facta fuit prædicta donatio, matrimonium contraxit, & posteà donans liberos susceperit, nam statim à manu mulieris, etiam nuptæ, reuocabitur donatio, vt sentit Alexand. suprà relatus, & ex eo collegit Parpalia hìc numero. 42. Tiraquellus dict. verb. donatione largitus. numero 196. Baeça tractat. de non meliorand. filiabus, capit. 32. numero. 6. debuit enim maritus illius mulieris cogitare, quòd donans poterat filios suscipere, & sic posse reuocari donationem ex dispositione dict. l. si vnquam. quod si non cogitauit, sibi imputet: argumento. l. si quis domum. §. hìc subiungi. suprà locati. in contrarium tamen vrget. l. final. §. si à socero. ff. quæ in fraudem creditor. vbi constante matrimonio, dos in fraudem data non reuocatur per creditores à marito, quia maritus videtur habere dotem ex causa onerosa. Item maritus æquiparatur emptori. l. ex promissione. 18. ff. de actio. & obligatio. l. sicut. 8. §. sed & si permiserit. s. quibus mod. pignus. dicimus respectu non potest uocat venditionem, [illegible] quæ non retum ex titulo oneroso. Socinus habiro. 9. C. de pactis. Tiraquellus dict. verb. donatione largitus. numer. 2. Pro concordia videtur dicendum, quòd si donatio ex causa dotis facta fuit mulieri, & ipsa posteà donatum tradidit marito ex causa dotis, inducetur dict. l. si vnquã.

etiam constante matrimonio; quia cùm prædicta donatio in persona mulieris, cui facta est, sit subiecta huic reuocationi, cum sua causa videtur translata in maritum. l. alienatio. §. de contrah. emption. Si verò traditio per donatorem, & promissio sint factæ ipsi marito, ita vt ipsi soli competat actio, iuxta. l. si pater marito. C. de dotis promissio. videtur tunc inducenda decisio, & ratio text. dict. §. si à socero. & ita concordat Iason consilio. 171. column. 5. ad finem. libr. 4. Roland. consilio. 83. ad finem. libr. 3. Quæ resolutio videtur etiam admittenda in donatione ex causa dotis facta per fratrem sorori, in casu quo non poterat cogi sororem dotare; quia in his terminis militat eadem ratio. Baeça tractat. de non meliorand. filiabus, capit. 12. à numero. 35. † Secunda conclusio sit, quòd si pater donauerit filiæ ex causa dotis, hæc donatio non reuocatur ex dispositione dict. l. si vnquam. nam hæc donatio non potest dici simplex, sed ob causam, vt scilicèt, pater se liberaret ab obligatione legali; qua tenebatur dotare filias. gloss. l. cum multæ. 20. verb. antiqui. C. de donatio. ante nuptias. Porrò decisio dict. l. si vnquam. non habet locum in donatione ob causam, vt ibi tradit Angel. communiter receptus ex Roman. consilio. 26 numero. 7. & ita in specie hac ratione hanc secundam opinionem probauit Iason consilio. 171. libr. 4. Socin. consilio. 147. numero. 16. libr. 2. Decius consilio. 181. numer. final. Tiraquellus [illegible] numer. 196. ad finem. [illegible] titulo. 4. partit. 5. in gloss. Gregor. post medium. Baeça tractatu de non meliorand. filiabus, capit. 9. à numero. 64. Valascus consultatione. 31. num. 4. Sed huic secundæ conclusioni nimis videtur obstare dict. §. si à socero. dum probat, quòd si pater dedit dotem filiæ in fraudem creditorum, soluto matrimonio creditores reuocant dotem à filia, quasi illam habeat ex causa donationis: extollit Bald. l. si successione. in fine. C. de reuocand. his quæ in fraudem creditor. Alexand. l. in fideicommissariam. colum. 1. in fine. ff. ad Trebellianum. & consilio. 208. numero. 9. libr. 7. Crotus. l. si constante. 2. lectur. numero. 128. ff. eodem. exornat Pinel. l. 1. C. de bonis maternis. 3. parte, numero. 62. versicul. infertur. 31. Beroius capit. ex literis. numerō. 29. de iure patronatus. ergo saltem respectu personæ filiæ, videtur inducenda decisio dict. l. si vnquam. vt scilicèt per susceptionem aliorum filiorum reuocetur donatio, quamuis effectualis exequutio reuocationis faciendæ tantùm fiat soluto matrimonio: quod securè tenet Antonius Gabriel libr. 3. communium, titul. de donatio. conclusion. 2. numero. 42. Sed pro vera resolutione aduertēdum est, quòd vbi donatio fit extraneo, susceptis liberis per donatorem, in totum reuocatur donatio. dict. l. si vnquam. Ordinatio libr. 4. titulo. 9. in principio. Sed si donatio sit facta filio, alijs posteà susceptis non reuocatur donatio in totum, sed tantùm pro legitima competenti filijs posteà natis. l. si totas. C. de inofficiosis donationib. secundùm cōmunem intellectum, quem defendit Baeça tractatu de non meliorand. filiabus, capit. 9. à numer. 98. † Et rationem reddit Anton. Rub. l. Titia. Scio. §. Imperator. num. 105. ff. de legatis. 2. Vnde ita dicendum est in nostro casu, in quo etiam reuocabitur in totā in eo casu particulari de quo per Ripā dict. l. si vnquam. num. 48. ad finem. Cū autē suprà tradita iure cōmuni sine dubio procedant, tamē in regno Castellæ dubitationē recipiūt ex l. 9. tit. 5. lib. 3. foro legū. & l. 3. tit. 8. libr. 5. ordinā. quibus

168

169

consti-

cōstituitur, omnia bona patris, esse legitimam filiorum, præter quintum, de quo pater ad libitum disponere potest, & præter tertium, in quo vnum ex filijs meliorare potest. Pone igitur, patrē fecisse donationem vni filio, & eum in tertio melioràsse, & posteà alios suscepisse: Quæstionis est, vtrùm non solùm reuocetur donatio, quoad legitimam filij posteà nati, sed & quoad tertium, in quo primus filius fuerat etiam melioratus? Et Bernardus Diaz regul. 213. in. 4. limitat. existimat, meliorationem tertij in totum reuocari, quia ideò videtur pater melioràsse, quia non cogitauit deliberis posteà suscipiendis: ergo posteà susceptis, reuocabitur melioratio, vt sic inter omnes filios possit meliorare, quem potiùs elegerit: & subscribit Gregor. l. 8. tit. 4. p. 5. in glos. A otro. post princ. Cōtrarium tamen, imò donationem quidē reuocari, quoad legitimam filij posteà nati, non autem reuocari meliorationē factam in tertio, tenet Castill. l. Tau. 12. verb. Siguiente. col. 5. Couar. resolutio. lib. 1. cap. 19. num. 4. versicul. cæterùm. Baeça tracta. de non meliorand. filiabus, cap. 9. à numer. 45. Sed nihilominus prima opinio verior est, nam cùm melioratio tertij respiciat commodum omniū filiorum, non est credendum, patrem voluisse habere effectum in meliorato, antequam omnes filij nati essent: argumento. l. final. ff. de assignand. libertis. vnde inducēda videtur decisio dict. l. si vnquam. Et facit, quia si Princeps concessit patri, vt posset meliorare vnum ex filijs, alijs posteà natis, facta illa melioratio reuocatur. Gregor. l. 32. titul. 9. part. 6. in glos. magna. colum. final. versicul. quid autem. quem sequitur Didacus de Pace quæstione ciuili. 1. numer. 22. ad finem. Parladorus quotidianar. quæstio. cap. 7. ad finem. Quæ vtique controuersia cessat in regno Portugaliæ, in quo omnia bona patris, cēsentur esse legitima filiorum, præter tertium, de quo ad libitum disponere potest. Ordinatio libr. 4. titul. 75. §. 1. Quod & in regno Castellæ obseruatur in non habente descendentes, quantumcunque habeat ascendentes. l. 1. titul. 8. libr. 5. ordinamenti. Cùm igitur in eo regno de prædicto tertio possit pater ad libitum disponere, neque in eo filij possint prætendere aliquod ius eis competere, non inducetur dict. l. si vnquam. nam in regno Castellæ quo ad quintum, de quo pater ad libitum disponere potest, etiam communiter cōcluditur, quoad illum nullam fieri reuocationem propter liberos posteà susceptos: † vt tradit Bernard. Diaz suprà relatus: & Couar. resolutio. lib. 1. cap. 9. à numer. 4. versicul. cæterùm. & esse de mente omnium asserit Baeça tractat. de non meliorand. filiabus, cap. 9. num. 47. Ex quibus venit explicanda Ordinatio libr. 4. titul. 77. §. 4. dum disponit, quòd si pater dotauit filiā inofficiosè, alij filij reuocant dotem, quatenus per eam præiudicatur illorum legitimis: & tamen quòd tertium patris remanet obligatum ad dotis constitutæ satisfactionem; vt & id procedat, si reuocatio fiat ex dispositione. l. si vnquam. C. de reuocand. donation. vt suprà dictum est. Quod & pariter admittendum est in regno Castellæ, in quo etiamsi reuocetur dos tanquā inofficiosa, tamen tertium & quintum patris remanet obligatum ad dotis satisfactionem. l. 3. titu. 8 lib. 5. ordinamenti. nam idem etiam erit admittendum, si reuocatio fiat per superuenientiam liberorum: quidquid inter hos casus differentiam constituat Bernard. Diaz regul. 213. in. 4. limitat. & Baeça tractat. de non meliorand. filiabus cap. 9. à num. 71. Quinimo Gregor. l. 8. titul. 4. par. 5. verb. A otros. ad finem. existimat, quòd tunc demum inducetur reuocatio dotis per superuenientiam liberorum, si pater dotem dedit maiorem, quàm gener mereretur; quia tūc credendum est, tantā dotē dediſſe, quia desperabat, se alios filios

170

esse habiturum. Si igitur contra spem il los suscipiat, inducetur d.l. si vnquam. vt ibi per Ripam num. 48. ad finem. Cæterùm si pater ideò dedit amplam dotẽ; quia voluit sibi comparare generum diuitem,& nobilem; quia tunc proprium gessit negocium, honorem sibi,& familiæ acquirendo, illa dotis datio, quasi donatio ob causam, ob superuenientiam liberorum reuocari non potest: iuxta receptam doctrinam Angel. d.l. si vnquã. Ego autem potiùs ita distinguerem, considerando, quòd pater tenetur dotare filias, attentis qualitatibus expressis. l. si filiæ. ff. de legatis. 3. & si attentis prædictis qualitatibus, legitima filiæ non sufficit ad congruam dotẽ constituendam, tũc ex alijs bonis patris dos congrua supplẽda est, auth. res quæ. C. communia de legatis. Dec. cons. 26. num. 4. & cons. 180. num. 2. atque ita cùm quod in isto casu datur vltra legitimam ex necessitate debeatur, tanquam donatio ob causam, ob superuenientiam liberorum non reuo-
171 cabitur, † neque filij qui posteà nascuntur, possunt prætendere ex hoc sibi factã fuisse iniuriam; cùm viuo patre, nihil eis debeatur ex illius bonis. l. 1. §. si impuberi. ff. de collat. bonor. Quòd si attẽtis prædictis qualitatibus, dos reperitur excessiua quatenus excedit, reuocabitur per d. l. si vnquam. nam quatenus dos excedit debitum legale (etiam in patre) mera cẽsetur liberalitas,& titulus lucratiuus. cap. relatum. 2. de testamen. ibi: Iuxta seruitij meritum. Dec. cons. 20. num. 3. & alij relati per Tiraq. d. verb. donatione largitus. num. 69. Baeça tracta. de non meliorand. filiab. cap. 32. num. 8. quem etiam vide cap. 9. à num. 92. Et tenebis menti, quòd in reuocatione legitimæ, quæ fit iuxta. l. si totas. C. de inoffic. donation. filius qui posteà nascitur, debet considerari quasi natus tempore quo facta fuit donatio fratri per patrem, quo tempore attento, reuocara cẽsebitur donatio, quatenus eius legitima tunc valeret: vt de-
clarat Cassan. in consuetud. Burgun. rubric. 7. §. 12. num. 8. Item, quòd si dos nõ reuocatur ex dispositione d.l. si vnquã. sed quia inofficiosa est, socer quidẽ dum viuit, non potest eam facere reuocationẽ; quia non facilè debet audiri veniens cõtra proprium factum. l. post mortem. ff. de adoptio. & tradit post alios Baeç. tractat. de non meliorand. cap. 32. num. 11. Quinimo neq; filij viuo patre, ex ratione d.l. 1. §. si impuberi. ff. de collat. bonor. vt post Ioannem Andr. & alios tradit Segura. l. cohæredi. §. cum filiæ. nu. 129. & sequent. ff. de vulgari. & alij adducti per Matienç. l. 1. tit. 2. lib. 5. ordinam. glos. 4. nu. 2. & l. 3. tit. 8. lib. 5. ordin. glo. 7. nu. 4. Mortuo autem patre, cõtrouersum est, vtrùm hæc reuocatio dotis possit fieri viuo marito? videtur enim constante matrimonio prædictam reuocationẽ non esse concedendam, ex. l. final. §. si à socero. ff. quæ in fraudem creditor. per quam ita in terminis tenet Segura d. §. cum filiæ. nu. 130. Bernard. Diaz regul. 215. Palac. l. Tauri. 17. nu. 44. & ita fuisse iudica-
172 tũ asserit Afflictis decis. 86. ad finem. † & Thom. Grãmat. decis. 90. nu. 3. & multis relatis, hanc esse cõmunem opinionẽ asserit Matien. l. 1. tit. 2. lib. 5. ordinamen. glos. 4. nu. 3. Contrariũ tamen, imò alios filios posse reuocare dotẽ inofficiosam, etiam constante matrimonio, verius existimat Paul. l. vnica. ad finem. C. de inoffic. dotibus. & Ripa. l. 1. numer. 68. ff. eod. & multis relatis, hanc esse communem opinionem asserit Matien. l. 3. tit. 8. lib. 5. ordinamen. glos. 6. num. 3. & contra authoritatem Senatus Neapolitani defendit Cæsar Vrsillus ad Afflictis decisio. 86. Et vtiq; videtur pro ea textus in sua generalitate, in d.l. vnica. C. de inoffic. dotibus. Quod in regno Castellæ expressè probat. l. Tau. 29. quæ hodie est. l. 3. tit. 8. lib. 5. ordinamen. & in regno Portugaliæ probat Ordinat. lib. 4. tit. 77. §. 4. Neque obstat text. d.l. final. §. si à socero. ff. quæ in fraudem creditor. quia respondet

Couar.

Couar. de sponsalib. 2. part. cap. 8. §. 6. numer. 12. ad finem. quòd titulus dotis non censetur omnino oneros us, & ideò admittitur reuocatio etiam constante matrimonio. Quæ tamẽ responsio est contra d. §. si à socero. vbi titulus dotis quoad generũ, cẽsetur oneros us, saltem quoad hunc effectum, ne constante matrimonio fiat reuocatio. Secundo igitur modo post Carol. respondet Baeça tractat. de non meliorã. filiab. cap. 32. num. 10. quòd dos quatenus excessiua est, censetur mera donatio: & ideò excessus reuocatur etiam cõstante matrimonio: quod & latè comprobat Matien. l. 3. tit. 8. lib. 5. ordinamen glo. 6. nu. 4. Sed neque hæc responsio difficultatem tollit: in primis, quia non est generalis; pone enim, generum tota hac dote dignum esse; vtique totam videtur habere ex titulo oneroso: vt expressè aduertit Cuman. d. §. si à socero. nu. 2. ad finem. Item licèt tota dote non sit dignus, adhuc dos quatenus est excessiua, ab eo auferri nõ potest, nisi probetur generum participasse fraudem: cùm enim dotem ex causa oneros a videatur habere, succedit regula, quòd ab habente rem titulo oneroso, non potest fieri auocatio, nisi constet, emptorẽ fraudem participasse. l. qui autem. §. hoc edictum. & §. simili modo. ff. quæ in fraudem creditor. & in specie probat d. §. si à socero. tradit Nauar. in apologia de redditibus. q. 2. monitu. 26. num. 2. Quod procedit, licèt emptori sit tradita res pro minori pretio, quàm valeat, adhuc enim videtur habita ex titulo oneroso. l. 2. C. de rescind. vend. nisi probetur donandi animus. l. si quis donationis. ff. de cõtrah. emptio. tradit Tellius. l. Tauri. 28. nu. 2. †
173 & in specie probatur ex eo, quòd filius non reuocat alienata per patrem titulo oneroso, etiam si alienatio facta sit minori pretio, quàm res valeat, nisi aliter constet de donandi animo. glos. magna. ad finem. l. 1. C. de inoffic. donatio. & ibi Bal. nu. 14. Salicet. num. 10. notabiliter Costa
174 Paul. C. de collatio. † Et licèt ab hac obligatione

cap. si pater. 3. par. verb. priuare non possit. num. 23. de testamen. in. 6. ergo pariter filius à marito non reuocabit dotem, quam maritus videtur habere ex titulo oneroso. l. ex promissione. 18. ff. de actio. & obligatio. nisi aliter constet de donãdi animo. Tertio ergo loco respõdet Hispanus Arias. l. Tauri. 27. num. 12. Andr. de Angulo de meliorat. l. 7. glos. 2. à nu. 7. & Antõn. Gomez. l. Tauri. 29. num. 34. ad finem. quòd in specie d. §. si à socero. ideò non conceditur reuocatoria; dum constat matrimonium; quia per eam tota auocaretur dos,& sic cogeretur maritus in dotatam vxorem habere: quod esset absurdum: in casu autem de quo agimus, nõ reuocatur tota dos, quia semper remanet dos penes maritum, quatenus valet legitima vxoris,& tertium defuncti, vt suprà diximus: & ideò cum cesset ratio de qua suprà, admittetur hæc reuocatio, etiam constante matrimonio, vt æqualitas inter filios seruetur. Quòd si facta hac reuocatione, maritus inueniat se habere minorem dotem, quàm ei fuerit promissa, sibi imputet, quòd non acceperit fideiussores à socero pro securitate dotis, vel nõ procurauerit alios filios consentire: nam si consentirent, nõ possent reuocare dotem quasi inofficiosam. l. non videtur. ff. si quid in fraudem patroni. Xuarez. l. quoniã in prioribus. 10. ampliat. numer. 46. C. de inoffic. testamen. Baeç. tract. de non meliorã. filiab. c. 10. nu. 64. Sed neque etiam placet, cùm obstet regula. l. quæ de tota. ff. de reiuendic. Alias etiam responsiones tradit Grãmat. decisio. 90. num. 3. & alias Arias. d.l. Tau. 27. nu. 12. sed nulla tollit difficultatẽ, & ideò ego respondeo, dict. §. si à socero. limitandum esse, non procedere, quando fit reuocatio eo prætextu, quòd per dotem fit præiudicatum legitimæ aliorum filiorũ. Et est ratio, quia filia tenetur dotẽ conferre fratribus, etiam si adhuc constet matrimonium. l. dotis. & ibi Bald. &

gatione cõferendi posit se liberare, abstinendo ab hereditate paterna. l. final. ff. de collatio. dotis. id tamen ita ei permittitur, si ex dote excesiua suppleat legitimam aliorum fratrum. auth. vnde si parens. C. de inoffic. testamen. in terminis Bald. l. si emancipati. in fine. C. de collat. nam cùm ipsa sit quę teneatur conferre, & respectu illius dos censeatur titulus lucratiuus. d. §. si a socero. meritò ad hoc compelli poterit, non attento quòd constet matrimonium: quod ante cõditam legem Tauri, ita fuisse iudicatum asserit Palac. rep. cap. per vestras. 3. not ab. §. 22. num. 10. pag. 217. Et hac etiam ratione l. vnica. C. de inoffic. dotib. generaliter constituit, q; dos inofficiosa reuocetur, quatenus opus est, vt legitima aliorum filiorũ suppleatur, vt ibi notat Paul. nu. 5. Campes. de dote. 1. par. quæst. 55. Et sic constat in his terminis minimè obstare d. §. si a socero. quia in nostra materia, reuocatoria non dirigitur aduersus maritum, sed potiùs aduersus mulierem, quæ tenebatur dotẽ conferre fratribus: à qua obligatione non potest se liberare, nisi supplendo legitimam aliorum fratrum. auth. vnde si parens. C. de inoffi. testam. & cum eâdem conditione videtur ad maritum transiuisse. l. Pomponius. §. cũ quis. ff. de acquirend. possess. Qua ratione id procedet, siue dos consistat in rebus immobilibus, siue in pecunia, quæ consumpta sit: quidquid distinguat Cæsar Vrsillus ad Afflictis decision. 86. column. final. & quidquid in simili post Federic. de Senis distinguat Hippolytus sing. 67.

SVMMARIA EORVM QVAE TRACTANTVR in interpretatione legis secundæ in princip. ff. Soluto matrimonio. in secunda parte.

1 *Maritus non potest restituere dotem vxori constante matrimonio.*
2 *Explicatur. l. sed si vir. §. quod vir vxori. ff. de donatio. inter virum.*
3 *Per restitutionem dotis cõstante matrimonio, maritus non liberatur.*
4 *Promissio non cõfirmatur per mortem mariti.*
5 *Maritus inuitus non cogitur restituere dotem constante matrimonio.*
6 *Cui incumbat onus probandi, vxorem amisisse res dotales sibi restitutas.*
7 *Agitur de intellectu. l. quanuis. ff. eod.*
8 *Et reijcitur quædam explicatio Cuman.*
9 *Et vera assignatur resolutio.*
10 *Non potest dos matris consumi ob filiarum dotem.*
11 *Propter dedecus euitandum, mulier nõ potest absumere dotem.*
12 *Mulier quando in dote sibi possit præiudicare.*
13 *Acceptilatio facta de mandato vxoris quãdo valeat.*
14 *Ex restitutione dotis facta constante matrimonio resultat donatio prohibita inter coniuges.*
15 *Explicatur Bart. l. sane. ff. de iure dotium.*
16 *Quando socer restituens dotem filio, liberetur.*
17 *Socer si restituat dotem filio secum habitanti, non liberatur,*
18 *Agitur de intellectu. l. si constante. C. de donatio. ante nuptias.*
19 *Maritus non cogitur promittere dotis restitutionem alteri, si incommodum suspectum habeat.*
20 *Interest habere instrumentum debiti, & probationes paratas.*
21 *Interesse facilioris probationis habetur in consideratione.*

Etiam

22 *Etiam soluto matrimonio mulier nõ potest sibi in dote præiudicare.*
23 *Si extraneus dotem promittat, vtrùm maritus debeat promittere restituere alij, etiamsi incommodum suspectum habeat?*
24 *Agitur de vero intellectu huius tex. in secunda parte.*
25 *Et in quo differat secundus intellectus à primo.*
26 *Maritus soluto matrimonio cogitur satisdare pro dotis restitutione.*
27 *Stipulatio per quam dos restituitur extraneo, censetur esse stricti iuris.*
28 *Explicatur. l. in omnibus. ff. de iudic.*
29 *Quando datur dilatio per legem, semper cauendum est creditori.*
30 *Si maritus alteri promittat dotis restitutionẽ, quando teneatur in solidum.*
31 *Aduersus extraneum marito nullum competit priuilegium.*
32 *Quando habeatur in consideratione id quod euenire potest.*
33 *Præsens status rei facit considerari id quod verisimiliter euenire potest.*
34 *Nunquam proceditur ad capturam nisi præcedat informatio.*
35 *Nõ teneor cõcedere de nouo quid fieri in meo, quando mihi non nocet & alteri prodest.*
36 *Explicatur glo. fin. l. si cui. ff. de seruitut.*
37 *Pro pignore potest dari aliud æque idoneum.*
38 *Fauore datis faciendum est quod doti prodest, & alteri non nocet.*
39 *Quando quis cogatur vendere rem suam.*
40 *Differentia est in hac materia inter cõtractus, & vltimas voluntates.*
41 *In meo possum facere, quod mihi prodest, licet alteri non noceat.*
42 *Inuiti vassalli quando alienari possunt.*
43 *Explicatur capit. 1. §. ex eadem lege. de lege Conradi.*
44 *Si vendatur feudum, & vassalli transeunt inconsequentiam.*
45 *Explicatur cap. 1. de capitaneo qui curiam vendidit.*
46 *In eo text. vt veniant vassalli, sufficiunt verba generalia.*
47 *Vassalli vendi non possunt, si agatur de eorum graui præiudicio.*

INTERPRETATIO Legis secundæ in principio ff. Soluto matrimonio. in secũda parte.

SECVNDA principalis cõclusio, quæ colligitur ex isto tex. à sensu contrario, ea est, q; constãte matrimonio dos non est restituenda vxori: quam expresse probat. l. vnica. C. si dos constante matrimonio. & colligitur ex. l. sic pro rata. ff. de religiosis. & notat Anchar. cons. 238. num. 1. Baptist. de priuileg. dotalib. centuria. 1. num. 40. Ratio huius conclusionis est, quia si dos constante matrimonio restituatur, creditur quòd mulier eã sit perditura. l. mutus. §. manente. ff. de iure dot. & ideò ne mulier facilè in dotata maneat, prohibita fuit prædicta restitutio: & ita Lancel. Dec. hîc col. 1. ad finem. Socin. num. 8. ad finem. Crot. num. 32. Socin. Iunior cons. 55. num. 19. lib. 2. Quæ tamen ratio non est vera, quia nõ est admittẽda præsumptio, quòd mulier sit dotẽ perditura, aduersus regulã. l. cũ de indebito. ff. de probat. Itẽ neq; dos restituẽda esset mulieri soluto matrimonio, quia semper militaret prædicta præsumptio. Neq; obstat d. §. manẽte. nã tantùm dicit, quòd etiã in casibus, in quibus ius permittit, vxori dotem

dotem restitui constante matrimonio: non tamen debet restitui vxori perdituræ; vt etiam probat. l. si cum dotem. §. 1. & ibi Bartolus num. 3. ff. eod. facit. l. si quis cum sciret. ff. de vsucapion. pro emptore. † Verior igitur ratio colligitur 1
ex l. vnica. C. si dos constante matrimonio. & authentic. de nuptijs. §. dotes. collation. 4. quòd restitutio dotis facta vxori constante matrimonio, continet in se quandam donationem, quæ prohibita est inter virum & vxorem. Quam rationem sentit glos. hîc verb. dos. in fine. & eam asserit receptam Parpal. hîc numero. 51. Zasi. num. 32. Pontan. numer. 15. Crotus numero. 30. & notabiliter prosequitur Corras. hîc numer. 12. & eam probat Connan. lib. 8. cõmentariorum, capit. 10. num. 7. Est tamen aduertendũ, quòd neque prædicta ratio sufficienter videtur colligi ex iuribus suprà citatis: quia prædicta iura loquuntur, quando pactum erat interpositum de lucranda dote per maritum, vt etiam aduertit Cuman. consilio. 26. ad finem. Alberic. l. si prædium ante finem. C. de iure dotiũ. in quibus terminis si fiat restitutio constante matrimonio, & sic tacitè renuntietur pacto, manifesta resultat donatio. Cæterùm nõ probant prædicta iura, cessante pacto, ex restitutione illa resultare donationem prohibitam inter coniuges, vt aduertit Alberic. l. si prædium. num. 2. C. de iure dotium. Et patet, quia donatio resultans ex eo, quòd fit solutio ante diem, non est prohibita inter coniuges. l. sed si vir. 32. §. quod vir vxori. ff. de donatio. inter virum. extollit Roman. singul. 642. Anton. Gomez. l. Tauri. 50. numer. 66. versicul. septimo. Xuarez in euidentialibus. l. quoniam in prioribus. numer. 7. C. de inofficios. testam. Sed his non obstantibus, non est recedendum à recepta ratione suprà relata. Neq; obstant difficultates suprà motæ, quia ad primam respondetur, quòd dict. l. vnica. in princip. C. si dos cõstante matrimonio. & clariùs authent. de nuptijs. §. dotes. collatio. 4. proponunt regulam generalem, dotẽ non posse restitui constante matrimonio, quia inde resultat donatio prohibita: & quãuis posteà proponant exempla, quãdo pactum erat interpositum de lucranda dote per maritum, non ob id regula generalis cessat, vel restringitur ad illud exemplum. l. regula. §. final. ff. de iuris & fact. ignorant. Et satis constat ex eo, quòd dum constat matrimonium, fructus pertinent ad maritum. l. dotis fructus. 8. in princip. ff. de iure dotium. Si ergo constante matrimonio fiat dotis restitutio, in effectu maritus donat fructus vxori: quæ donatio prohibita est inter coniuges. l. quæris. ff. de pactis dotalib. tradunt Cyn. & Alber. dict. l. vnica. C. si dos constante matrim. Non obstat secundum de. l. sed si vir. §. quod vir vxori. ff. de donatio. inter virũ. † 2
nam vltra responsionem Corras. l. qui liberos. numer. 232. ff. de ritu nuptiar. aduertendum est, quòd id quod debetur in diem, etiam attento præsenti statu, verè debitum est. l. in diem. ff. de condict. indeb. Si igitur soluatur ante diem, habito respectu ad debitum principale, nulla resultat donatio: & quanuis eo respectu videatur resultare donatio, quòd executio fiat ante diem, ad quam executionẽ debitor ante diem compelli non poterat, tamen cùm hæc donatio solam respiciat anticipatam exequutionẽ, non censetur prohibita, vt explicat Peralta. l. 3. §. final. num. 71. ff. de hæredib. instituend. Ergo ex eo tex. non potest inferri ad restitutionem dotis, quæ fit constante matrimonio: nam prædicta restitutio debetur sub conditione, Si soluatur matrimonium, iuxta notata. l. si constante. §. 1. ff. eod. Attento igitur præsenti statu, restituitur id quod erat omnino indebitum. l. sub conditione. ff. de condict. indeb. & hac ratione videtur resultare prohibita donatio inter coniuges. Vel clariùs etiam responderi potest, quòd inter coniuges, ea cẽsetur prohibita donatio, per quam dans efficitur pauperior, & accipiens locupletior. l. sponsus. §. si concessa. ff. de donatio. inter virum. Planè in specie. l. sed si vir. §. quod vir vxori. maritus debebat vxori pecuniam in diem, vt constat ex litera illius text. quæ quidẽ pecunia ex se fructus non producit. l. vsura. 119. ff. de verborum signification. & quanuis si ante diem non solueret, posset quid lucrari cum pecunia soluta, tamen cùm id sit incertum. l. final. ff. de periculo & cõmodo rei venditæ. & præterea in industria consistat, non est in consideratione, neque talis lucri amissio ex parte mariti soluentis ante diem dicitur damnum. l. qui autem. ff. quæ in fraudem creditor. & ideò valet talis donatio inter coniuges. Cæterùm quando maritus debet in diem rem ex se fructus producentem, si ante diem restituat, efficitur pauperior; quia amittit fructus, ad quos acquirendos habebat iam ius quæsitum, & ex suis proprijs bonis sustinet onera matrimonij, quæ ex fructibus dotalium rerum debebat sustinere: & ideò resultat donatio prohibita inter coniuges, vt est expressum. l. quæris. in fine. ff. de pactis dotalib. notat glos. final. l. de fructibus. ff. de donation. inter virum. & in simili prædictos casus distinguit Bart. l. si constante. §. quoties. numer. 9. ff. eod. Non valebit igitur dotis restitutio facta constante matrimonio, neque ex ea dominium transferetur, neque maritus remanebit liberatus, vt dictum est in princip. huius legis, numer. 8. & statim latiùs dicemus: tamen si mulier ex pecunia, quę re vera erat mariti, aliquid sua industria acquisiuit, suum faciet; neque restituet, vt probat. l. ex annuo. §. 1. ff. de donatio. inter virum. & ita limitabitur dict. l. vnica. C. si dos constante matrimonio. vt procedat, quando dos restituta consistit in re ferente fructus: & aliud erit, si consistat in pecunia, per suprà tradita. Ex qua communi ratione ita defensa infertur primò, verum esse, quod tradit glos. 2. hîc ad finem. quòd ex hac restitutione dotis facta constante matrimonio, maritus nõ liberatur ab actione dotis: nam cùm ex ea resultet prohibita donatio, ex ea nullum ius transferri potuit. l. 3. §. sciendum. ff. de donatio. inter virũ. & in specie colligitur ex. l. quanuis. ff. eo. l. si pro rata. ff. de religios. & sumptib. funerum. † & receptum esse asserũt Cyn. 13
Alberic. & Salicet. dict. l. vnica. C. si dos constante matrimonio. Nouellus de dote. 7. par. priuilegio. 28. Socin. hîc num. 8. Vincen. nu. 15. Crotus num. 30. Ripa numero. 25. Padilla. l. post mortem. nu. 20. C. de fideicommiss. notabiliter Corras. l. qui liberos. à num. 233. ff. de ritu nupt. Solus Aretin. hîc num. 4. contradicit, ea ratione, quia cùm hæc annullatio inducta sit in fauorem mariti restituentis ante tempus. dict. l. vnica. prædicta annullatio ad eius præiudicium non debet extendi. l. Iulianus. §. si pupillo. ff. de action. empti. Sed facilè respondetur, quòd cũ propter iuris prohibitionem, nullum ius fuerit quæsitum mulieri, in necessariam consequentiam maritus non debet remanere liberatus: & quod inducitur in fauorem, propter necessariam consequentiam, potest in odium retorqueri. l. cum oratione. §. final. ff. de excusatio. tutor. Et hæc est vera respõsio, quidquid alirer respondeant Socin. hîc num. 8. ad finem. Crotus num. 32. Infertur secundò, quòd cùm prædicta restitutio consideretur tanquam donatio prohibita inter coniuges, morte mariti in eâdẽ persistentis voluntate confirmabitur, iuxta regulam. l. cum hic status. 33. in princip. ff. de donatio. inter virum. & ita Crot. hîc nu. 33. Ripa nu. 25. ad finem. Duaren. ad fin. & Corras. nu. 12. ad fin. idem Corras. l. qui liberos. num. 234. ff. de ritu nuptiar. Contrariam tamẽ opinionem probant Iason hîc numer. 11. Vincen. numer. 17. Zasi. numero. 32. per text. l. vnica. C. si dos constante matrimonio. dum dicit,

mortua

mortua vxore, dotem restituendam esse marito cum fructibus: nam si ea donatio morte confirmaretur, neque dos esset restituenda marito, neque fructus. l. antep. C. de donatio. inter virum. Sed huic inductioni facilè respõderi potest, quòd in specie dict. l. vnicæ. maritus superuixit vxori, vt ex litera constat. Planè vt donatio confirmetur morte, oportet quòd maritus donans decedat ante vxorem, aliàs secus. l. etiam. & l. à marito. C. de donatio. inter virum. vnde si in specie d. l. vnicæ. maritus decederet ante vxorem, confirmaretur retrò restitutio quoad fructus. dict. l. antep. C. de donat. inter virum. & sentiunt suprà allegati, quidquid contrarium pro constanti teneat Zasi. hîc num. 32. ad finem. † quo
4 quidem casu hæredes mariti non censebuntur liberati ipso iure, cùm prædicta restitutio, magis fuerit donatio, quã solutio, vnde conuenti debent se defendere opposita doli exceptione. l. apud Celsum. §. si quis pupillo. ff. de doli exceptio. tradunt glos. 2. hîc, & Bar. numer. 7. Zasi. nu. 32. Ripa num. 26. Nouellus de dote. 7. par. priuil. 28. in fine. & ita est explicandus Corras. l. qui liberos. nu. 234. ff. de ritu nuptiarum. Si sanè maritus cum effectu constante matrimonio dotem non restitueret, sed tantùm promitteret eam restituere constante matrimonio, talis promissio non confirmaretur morte mariti. l. Papinianus. ff. de donatio. inter virũ. & consequenter ex ea nulla actio vxori cõpeteret. Fulgos. l. iuris gentiũ. §. quinimo. nu. 12. ff. de pactis. Hanc secundam conclusionem huius tex. ita explicatam limita primò, quòd licita sit restitutio dotis cõstante matrimonio, in casibus, quibus id lege permissum est, vt inquit tex. auth. de nuptijs. §. dotes. collat. 4. & l. sic pro rata. §. 1. ff. de religios. qui quidem casus inueniuntur expressi. l. quãuis. cum l. sequen. ff. eod. & §. manente. l. mutus. ff. de iure dotium. qui omnes ad tres reducũtur. Primus, quando adest vrgens necessitas, quia scilicèt mulier tenetur soluere æs alienum paternum, quia ei hæres extitit: nam tunc vt liberetur mulier ab ære alieno, licitè ei restituitur dos cõstante matrimonio. Secundus est, propter euidentem vtilitatem mulieris, iuxta text. l. final. ff. de iure dotium. Tertius est, propter causam pietatis, vt quia mulier ex dote restituta, vult alimenta præstare filijs susceptis ex alio matrimonio, vel redimere maritum, vel consanguineos à captiuitate: & ita explicat Bald. l. quanuis. post princip. ff. eod. Anchar. cõsil. 238. nu. 1. Nouellus de dote. 7. parte, speciali. 29. nu. 1. Zasi. hîc num. 34. Baeç. de debitore inope, cap. 3. nu. 18. Cui tamẽ limitationi videtur obstare, quia adhuc militat ratio de qua suprà, quòd ex hac restitutione resultat donatio prohibita inter coniuges. Item in prædictis casibus res dotales restituuntur, vt impendantur & consumantur: quod repugnat generali prohibitioni princip. Instit. quibus alien. licet. Sed defendendo cõmunem limitationem, ad primam difficultatem respondetur, quòd ea demum donatio est prohibita inter coniuges, per quam donans efficitur pauperior, & simul accipiens efficitur locupletior, vt suprà dictum est. Planè in exemplis suprà positis quanuis maritus donans efficiatur pauperior, tamen vxor accipiens non efficitur locupletior, cùm acceptũ, vel consumat in exsoluendo ære alieno, vel conuertat in pios vsus, vt aduertit
5 Cuman. l. quanuis. numer. 1. ff. eodem. † Illud vtique verum est, quòd cum his casibus de tacita agamus donatione, & donatio exigat voluntatem donantis. l. si ego. ff. si certum petatur. prædicta intelligenda sunt, quando maritus spontè consentit, eam fieri dotis restitutionem: nam inuitus etiam in prædictis casibus illam minimè facere compelletur: & ita gl. ff. l. mutus. §. 1. verb. reddi. ff. de iure dotium. Alexand. l. quanuis. numero. 5. ff. eodem. Campes. de dote. 3. part. quæst. 9

Cõnan.

Connan. libr. 8. commentariorum. cap. 10. num. 7. ad finem. & notabiliter Bald. Nouellus de dote. 7. part. priuilegio. 29. num. 2. Ad secundam autem difficultatem respondetur, speciale esse in prædictis casibus, vt propter illos res dotales licitè alienari possint, & possit mulier sibi præiudicare in dote, expendendo res dotales restitutas in prædictas causas. Ruinus consilio. 41. numer. 4. libr. 5. Socinus Iunior consilio. 55. numero. 19. libr. 2. Gamma decisione. 318. post principium. dummodo vxor illas res acceptas in prædictos vsus conuertat: nam alias quasi maritus mulieri perdituræ restituerit, minimè liberabitur, vt colligitur ex. l. mutus. §. manente. ff. de iure dotium. & videtur text. l. si cùm dotem. §. si post. ff. eodem. & ibi tenet Bartolus numero. 3. Alexander. l. quanuis. numero. 5. ff. eodem. Campesius de dote. 3. parte. quæstione. 13. Palacius repetione cap. per vestras. 3. notabili. §. 21. numero. 5. pagina. 185. Grammaticus decisione. 103. numer. 29. ad medium. Quibus adde glos. penultimã. l. final. ff. de iure dotium. quæ vult, oportere mulierem dotem traditam non perdere, vt maritus liberetur. Sed est aduertẽdum, prædicta iura non probare hanc conclusionem, nam tantùm dicunt, maritum non liberari, si dotem restituat ex legitimis causis vxori perdituræ. Sed si mulier esset industriosa, ita vt non esset verisimile, quòd sit perditura dotem; quantumcunque postea mulier eam amittat, videtur liberandus maritus, vt colligitur ex. l. si cùm dotem. §. si post. in fine. ff. eodem. & ibi notant Paulus & Imola, Baldus Nouellus de dote. 7. parte. priuilegio. 34. numero. 3. Socinus Iunior consilio. 55. numero. 13. & numer. 19. libro. 2. Ex quibus venit explicanda glos. hîc. verbo,
6 dos. in fine. † dum dicit, quòd si maritus restituit dotem constante matrimonio, non liberatur, nisi quatenus ex ea restitutione mulier locupletior facta sit: nam id procedit, quando animo donãdi facta fuerit prædicta restitutio, vt tradit Baldus. l. debitor. post principium. ff. de iure dotium. nam tunc verum est, maritum non liberari, nisi quatenus mulier locupletior facta sit. Ripa hîc numer. 25. tamẽ si ex legitimis causis fiat ea restitutio, semper liberabitur maritus, nisi constet vxori perdituræ restituisse, iuxta suprà tradita. Infertur etiam annotatio ad tradita per Bartolum dict. §. si post. numero. 4: dum tractat, cui incumbat onus probandi, vxorem non perdidisse res dotales restitutas: & sentit patri mulieris incumbere onus, & non marito. Contrarium, imò quòd incumbat marito, tenet Alexander ibi ad finẽ. Campes. de dote. 3. parte. quæst. 10. Sed ex prædictis dicendum est, quòd marito incumbet onus probandi, quòd restituerit dotem vxori non perdituræ: hoc enim probato, frustra quæritur, cui incumbat onus probandi; cùm etsi constet, dotem perdidisse mulierem, tamen maritus sit liberatus, vt constat ex suprà traditis. Vt tamen maritus magis securus sit, melius faciet, si dotem non restituat vxori, sed potiùs ipse in prædictos casus dotem consumat: nam & hoc ei licere probat. l. sed etsi ideò. 22. ff. eodem. Quanuis in eo sit differentia, quòd restituendo vxori ex prædictis causis, ipso iure liberatur. principium. Instit. quibus modis tollit. obligatio. Signorolus. l. si æstimatis. numero. 23. ff. eodem. sed quando ipse in prædictos vsus conuertit, liberatur tantùm opposita doli mali exceptione, vt probat dicta l. sed etsi ideò. 22. ff. eodem. tradit Bartolus. l. quanuis. numero. 4. ad finem. ff. eodem. Claudius. l. 3. ad finem. ff. eodem. Sed ad perfectam declarationem huius articuli aduertendum est, quòd in dict. l. quanuis. proponunt exẽpla, in quibus versari videtur diuersa ratio. Nam primò dicit, prædictas res

dotales reſtitui poſſe conſtante matrimonio,& poſſe alienari propter æs alienum mulieris: quod quidem de plano videtur procedere, quia prohibitio de non alienandis rebus dotalibus,non debet habere locum in præiudicium creditorum. l.filiusfamil. 117.§. diui ĩ. de
7 legatis.1.† l.alienationes. s. famil. erciſcund. & in ſpecie Paulus conſilio. 435. numer.3.libro.1.Lambertengus de contractibus ſine ſolennitate factis.gloſſ.1. numer. 2.Aliud exemplum eſt,quando res dotales traduntur, vt aliæ vtiliores emantur: quod etiam de plano procedit, cùm vtilior res loco alienatæ ſubrogetur.l.fin. s. de iure dotium. Quoad alia verò exempla propoſita in dicta.l. quanuis. controuerſia eſt apud Doctores:nam Bald.ibi in fine exiſtimat,exempla ibi relata non reſtringere regulam, ac proinde text. illum generaliter procedere, vbicunque cauſa honeſta & pia idem ſuaſerit: ſubſcribit Ancharranus conſilio.238. num. 1. Baldus Nouellus de dote. 7. parte. ſpeciali. 29.numero.1.Ruinus conſilio.41. numero.4. libro.5.Crotus conſilio.74. à numer. 8. libro.1.Baeça tractatu de non melioran. filiabus. cap.11.numer.45.ad finem. expendens generalem rationem dictæ.l. quanuis.ibi:Quia iuſta,& honeſta.Quę tamen opinio non videtur vera; quia per eam nimis reſtringerentur iura generaliter prohibentia res dotales alienari poſſe. Neque obſtat generalis ratio .l. quanuis. ĩ. eodem. quia imò ſi bene aduertas,retorqueri poteſt: nam requirit; quòd cauſa alienandi ſit iuſta & honeſta. Planè verbum, Iuſta, idem ſignificat, quòd legitima, ſiue per leges approbata, vt in ſpecie probat.l. vnica. C. ſi dos conſtante matrimonio. l.ſic pro rata. §. 1. s. de religioſis.authẽtic. de nuptijs. §. dotes.collatione.4.faciunt quæ Pinelus.l.2. numer. 6.C. de bonis maternis. Cùm igitur requiratur, quòd cauſa ſit per legem approbata, ſatis innuitur ,quòd ex omnibus alijs per legem non approbatis non poteſt fieri ea alienatio, etiam ſi pia & honeſta ſit: quod clariùs colligitur ex. l. mutus. §. manente.s. de iure dotium. Quare Cumanus dict.l.quanuis. ĩ.eodem. contendit, dotem non poſſe alienari, niſi ex cauſa iuſta & pia, & neceſſaria,ſaltem neceſsitate cauſatiua: ad quod expendit exempla propoſita in dicta.l. quanuis. Primum enim eſt, quòd dos reſtituitur, vt mulier alat filios ſuos : quod pertinet ad neceſsitatem præciſam.l.1.§.1.ĩ.de tutel.& ratio. diſtrahend.in terminis Bald.conſil.213. occurrit.numer.2.libro.2.Paulus conſil. 435. numer.3.lib.1. Aliud exemplum eſt, quando dos reſtituitur, vt mulier redimat conſanguineum captiuum: quo caſu datur neceſsitas cauſatiua. authentic.ſi captiui.& ibi notatur.C.de Epiſcopis & clericis. Ergo ex prædictis exemplis vera videtur Cuman. collectio.† quam etiam probat Paulus conſi-
8 lio.435. numero.3.&.4. libro.1. Baldus Nouellus de dote.6.parte.quæſtion.63. Socinus Iunior conſil. 55. numer.19.libro..2 Sed neque hæc declaratio tuta eſt:nam d. l. quanuis. loquitur generaliter, quando dos traditur, vt mulier redimat conſanguineum captiuum: qđ poteſt intelligi etiam quando mulier non poteſt ſuccedere ab inteſtato illi cõſanguineo,vt agnoſcit Bartolus ibi num. 9.Imol.ad finem.Alexan.num.11.Campeſ.de dote.3.parte.q.11.quo caſu ceſſat neceſsitas cauſatiua, de qua in dict. authen.ſi captiui.vt ibi notatur: & tamen propter ſolam pietatẽ ſanguinis fit prædicta permiſsio. Quod & confirmari poteſt ex latè congeſtis per Tiraquell.poſt leges connubiales.gloſ. 8.à numer.282. & Pelaez de maioratu.4.parte. quæſtione.1.limitatio.4.à numero.12.Præterea & dicta.l.quanuis. cum .l. ſequenti.ĩ. eodẽ.probat, & dotẽ licitè reſtitui, quãdo mulier vult redimere à carcere patrem, vel

vel conſanguineum: quo caſu nulla neceſsitas præciſa, vel cauſatiua in muliere conſiderari poteſt: vt tradit Baldus.l. ſed etſi ideò.in fine.ĩ.eodem.Imol.dict. l.quanuis.num.3.Alexand.l. Marcellus. §.res quæ. num.3.ĩ.ad Trebellian. Campeſius de dote.3.parte.quæſtio.12.quid quid contrarium præſupponat Gamma deciſione.318.numer. 1. Et patet, quia dict.l.quanuis.etiam procedit ,quando dos reſtituitur,vt maritum liberet à carcere Crotus conſilio.74.à num.11. libr. 1.& dicemus numer.ſequenti. quo caſu nulla omnino datur neceſsitas ex parte mulieris. Ad veram igitur explicationẽ dicendum eſt,quòd licèt exempla non reſtringant regulam : tamen declarant, in quibus terminis illa accipienda ſit. gloſſ.2.l.nunquam plura.ĩ.de priuat. delict. Planè ſi benè aduertas, in omnibus exemplis propoſitis in d.l. quanuis. agitur de conſeruatione perſonæ,vel libertatis illius,pro quo dos impenditur:nam quando dos reſtituitur ad alimenta filiorum, videtur agi de conſeruatione vitæ illorum.l.necare.ĩ. de liber. agnoſcend. Item,quando dos reſtituitur ,vt conſanguinei liberentur à captiuitate, vel à carcere,apertè agitur de conſeruanda illorum libertate. Ex quibus ita expenſis cõſtituendum eſt,quòd vt dos iuſtè, & licitè reſtituatur conſtante matrimonio,& licitè abſumatur per mulierem , duo copulatiuè requiruntur,ſcilicèt,cauſa iuſta & honeſta, reſpiciens conſeruationẽ vitæ,vel libertatis. Item quòd ſint perſonæ ſanguine mulieri coniunctæ.† Alte-
9 ra autẽ cauſa ex his deficiente,locus erit prohibitioni,de qua in principio. Inſtit. quib.alien.licet. Vnde infertur ,quòd ſi mulier velit,quem alere, qui ei nõ ſit ſanguine coniunctus,non procedet d.l.quãuis.ĩ. eodem. quanuis ea cauſa iuſta, & honeſta videatur. Et ſimiliter ſi velit redimere captiuũ ſibi ſanguine non coniunctum,non procedet d.l.quãuis. quia deficit vnum ex prædictis requiſitis: & ita Nouellus de dote.6.parte. priuil. 63. Palac.rep.cap.per veſtras.3. notab. §.26. à num.4.pagin.161.Pro alendo ſanè marito procedet d.l.quanuis.quia concurrunt prædicta requiſita, ſi aduertas ad l aduerſus.C.de crimi. expilatæ hæredit & eſt expreſſum.l.mutus 76 in fine.s.de. iure dotium.tradit Nouellus de dote.7. parte.priuileg.34.num.3.Beroius conſil. 36.num.14.lib.2.Crotus conſil.74.à nu. 11.lib.1.Vincent.deFranchis deciſ.237. num.4.in ſecũda parte. Infertur etiam, quòd ſi non agatur de conſeruanda vita,vel libertate conſanguinei, non procedet dict.l.quanuis. Adeò, quòd ſi agatur de honore conſanguinei conſeruando, non procedat dicta. l. quanuis. quia hoc iure cautum non inuenitur: neque eſt eadem ratio in eo, quæ eſt quando agitur de conſeruanda libertate,vel vita illius.l.libertas.ĩ.de regul iuris.& ita aduerſus Cuman. ſentit Alexand.l. quanuis.in fine.ĩ.eod.Campeſ.de dote. 3.parte.quæſtione.11. quidquid Cuman. ſequatur Gamma deciſ.318.num.2. Infertur etiam vera explicatio ad verba dict. l.quanuis.ĩ.eodem.dum requirit iuſtam cauſam, & honeſtam: nam ex prædictis dicendũ eſt,requiri iuſtam cauſam, id eſt, reſpicientem conſeruationem libertatis, vel vitæ, quia hanc tantùm pro iuſta lex agnoſcit, & honeſta, ſcilicèt ratione conſanguinitatis, vt conſtat ex ſuprà traditis. Infertur etiam, non eſſe veram opinionem Palacij in rubric. §.49. numero. 3. dum ex dicta l. quanuis. colligit, quòd pro filia maritanda, & dotanda, licitè dos reſtituitur mulieri, & in eam cauſam per illam abſumitur: quia eſt cauſa iuſta,& honeſta: quod etiam probat Anton. Gomezius.l. Tauri. 50. numero. 25. ad medium. Baeça tractatu de non melioran dis filiabus. cap. 11. numero. 45. & videtur text.l. cùm vxor. 85. s. de iure dotium. Sed illis apertè aduerſatur
10 †dictũ Speculator.tit.de empt.& vẽd. §.

tertio loco.numer. 11. quòd res dotales matris non possunt alienari eo prætextu,vt ex illis filiæ dos constituatur: quia id iure cautum non reperitur: subscribit Imola cap. cùm contingat. num.25. de iureiurando. Aretinus.l.1.colum. penultima.ad medium.&ibi Alexand. nu. 39.s.eodē.Campes.de dote.4.parte.quæ stione.25.Palac.rep.rubric.§.66. nu. 13. Ergo apertè ex hoc superior confunditur opinio. Pro qua non facit.l. quanuis j.eodē.quia vt suprà diximus,requiritur causa iusta,& honesta: & licèt secunda in filia dotanda verificari possit; non sic prima: neque enim dotare filiam pertinet ad conseruationem vitæ,vel libertatis, sed potiùs ad conseruationem honoris:quæ causa in hac materia non attenditur,vt suprà diximus. Neque obstat etiam.l.cùm vxor. 85. s. de iure dotium. quia loquitur in pecunia dotali, quæ nō prohibetur alienari.l.res in dotem. s.de iure dotium. & ideò potest conuerti in causam dotis filiæ.l.siue vxor.s.de donation.inter virum. Non igitur procederet in re dotali, quæ prohiberetur alienari,vt aduertit Aretinus.l.1.colum.penultima.ad medium.s.eodem. Infertur etiam annotatio ad dictū Bar l.quanuis. num.8.j.eodē.dum tenet,quòd dos potest consumi in prædictas causas,si vxor consensum suum adhibuit: nam aliàs procedet regula.l. final. C. de negocijs gestis. Vbi tamen Baldus num.7.limitat, nisi dos sit consumpta pro redimendo consanguineo mulieris existente in captiuitate, vel carcere· tunc enim prędictam consumptionem cogetur ratam habere. cap.ipse. 23. quæstione.4. l.at si quis.§.Labeo.s.de religiosis. Quod ampliat Cumanus dict. l. quanuis. in fine. procedere, quando dedecus esset mulieri non redimere consanguineum à carcere: nam & tunc cogetur ratum habere: subscribit Gamma decisione 318.numero.2. Quod tamen non puto verum, obstante regula generali. l. final.C. de negocijs gestis. nam dicta. l. quanuis. tantùm loquitur,quando mulier sponte sua vult res dotales absumi in prædictas causas: notat Nouellus de dote.6. parte. quæstione. 63. Neque est verum, quod suprà allegati præsupponunt, quòd propter dedecus vitandum, possint per mulierem res dotales 11
alienari: † quia in hac materia prædicta causa iusta non reputatur,per suprà tradita: & in specie Alexander. l. quanuis. in fine. j.eodem. Campesius de dote.3. parte. quæstione. 11. Denique infertur annotatio ad dictum Baldi consilio 5. libro. 5. dum tenet, quòd si mulier obliget se pro marito, vt ille liberetur à carcere, non valebit prædicta obligatio, iuxta generalitatem authentic. si qua mulier. C. ad Velleianum. nam hoc dictum confunditur per dictam.l. quanuis. j.eodem. &.l. mutus. 76. in fine. s. de iure dotium. & contrarium pro constanti tenet Gamma decisione.318.numero. 1. Crotus consilio. 74. à numero.11.libro.1. Vincentius de Frā chis decisione.237.numero.4. in secunda parte. Quinimò & pro exoluendo voto patris, vel mariti,dos consumi potest: quia agitur de salute animæ,quæ vitæ præfertur.l.sancimus. C. de sacrosanct. ecclesijs. & expressè tenet Bartolus. l.quanuis.numero.4. j. eodem.& ibi Imol.numero.1. ad finem.Baeça de debitore inope.cap.3.numer.18.notabiliter Vincentius de Franchis dicta decisione.237.num.4. Et sic constat,dictam authentic. si qua mulier. in his terminis locum habere non posse.Secundò principaliter limita conclusionem, de qua suprà,per.l.sanè.39.s.de iure dotium.Ad cuius declarationem debes aduertere,q̄ ea lex continuatur cùm.l.prędced.in qua dictum fuerat,q̄ si constante matrimonio,pecuniam promissam marito per debitorem vxoris, ipse maritus acceptam tulerit de mandato vxoris, vtique perdit maritus dotem, id est, eam pecuniā sibi

sibi promissam dotis nomine: quia post acceptilationem,non habet actionem ad illam petendam. Subdit igitur d.l.sanè.quòd mulier propter mandatū tenetur reddere marito tantam pecuniam,quantam de eius mandato maritus acceptam tulit debitori dotis promissori;& si eam non reddidit, tenebitur,soluto matrimonio, eam pecuniam in dotem compensare, ad quam reddēdam poterat cogi per maritum actione mandati. Habet igitur illa lex duas difficultates. Prima est, quòd secundùm prędicta potuit vxor conditionem dotis deteriorem reddere: cùm propter acceptilationem eius mandato factam, teneatur nouam pecuniam dare; & quasi nouam dotem constituere: q̄d vtique repugnat regulæ.l. de die.s.de pactis dotalibus:Secunda difficultas est, q̄ interueniente acceptilatione de mandato vxoris,perinde est, ac si maritus eā pecuniam accepisset, & rursus de mandato mulieris eam transferret in debitorem.l.vir ab eo.50.in fine. s. de iure dotium. & consequenter perinde etiam haberi debet, ac si per maritum ea pecunia fuisset tradita vxori, & in continenti breui manu per eam translata
12 in maritum,vt traderet debitori.†l.3.§. final.s.de donationib. inter virum. ergo dos restitui potest constante matrimonio:quod repugnat suprà traditis. Sed nihilominus defendendo decisionem Iureconsulti, ad primam difficultatem respondet Baldus Nouellus de dote.7. parte. speciali.34. nume.2. quòd regula l.de die.. respicit personam mariti,ita vt
13 in eius fauorem non possit fieri deterior conditio dotis; in fauorem autem extranei id non inuenitur prohibitum: & ita etiam Imola.l.penultima. §.si vir. post principium. j. eodem. Afflictis decisione.349.num.23. Sed ego nullam video probabilem rationem huius differentiæ: & ideò verius respondendum est,regulam dictæ.l. de die. procedere, quando dos est restituenda vxori,vt tūc per pactum non possit fieri deterior eius conditio:vbi autem dos non est restituē da vxori, cessat illius text. regula. Et si vlteriùs quæras,quando dos non sit restituenda vxori? respondetur,id verificari,quando dos consistit in mobilibus, quæ hodie alienari possunt consentiente vxore, vt probauimus.l.1.in quinta parte. ad finem. s. eodem. Cùm enim res mobiles dotales validè fuerint alienatæ, cessat earum restitutio. Item verificari in rebus consistentibus ponderę, numero, & mensura, quas maritus solus alienare potest. l. res in dotem. s. de iure dotium. Vnde si maritus solus pecuniam dotalem acceptam ferat,debitor quidem remanebit liberatus;quia maritus solus de pecunia dotali potuit ad libitum disponere; sed nihilominus tenebitur soluto matrimonio,maritus eam pecuniam restituere vxori, ac si per debitorem ei soluta fuisset. l. vir ab eo. 50. s.de iure dotium.l.penultima.§.si vir.j. eodem. & hac ratione ea dos dicitur marito perire. l. debitor. 38. s. de iure dotium. Et idem erit recipiendum, si maritus animo nouandi pecuniam dotalem, à debitore fuerit stipulatus, iuxta. l. dotem. 36. s. de iure dotium. nam propter nouationem prima obligatio pecuniæ dotalis remanebit extincta; & consequenter ab ea obligatione debitor remanebit liberatus, & eius loco noua obligatio,& nouum debitum subrogabitur: & hæc noua obligatio,quasi diuersa à dotali, semper periculo mariti erit: † vt aduersus glossam dictæ. l. dotem. s. de iure dotium. concludit Imola.l.penultima.§.si vir. columna.2. j.eodem.Quòd si acceptilatio, & nouatio factæ sint de mandato vxoris, magis hæc videbuntur pertinere ad præiudicium, & periculum vxoris, per suprà tradita: quidquid inuoluat Baldus Nouellus de dote. 7. parte. priuilegio,

34.num.2.Ex quibus colligitur,mulierē etiam hodie de consensu mariti posse alienare,& absumere pecuniam dotalē, & similiter quascunque res mobiles: vt hîc notat Ripa num.17. quantumcunque per hanc absumptionem fiat paupe rior. Quanuis Bald.l.debitor. ad finē.ff. de iure dot.existimauerit,ita demū vale re acceptilationē factā de mandato vxo ris,si ex hoc illa nō efficiatur pauperior: & subscribit Alexand.hîc nu. 9. in fine. Vincent.num.29.& nu.33.Infertur etiā vera explicatio ad.l.pen.§.si vir.ff.eod.dū à cōtrario sensu probat,quòd si gener de consensu,& mandato vxoris, acceptam tulit socero dotē promissam,remanet li beratus ab obligatione dotē restituendi; etiam si socer posteà efficiatur non solu ēdo. Imol. ibi opponit de regula.l. de die.ff.de pact.dotalib.& variè respondet. Sed vera respōsio est,quòd text.d.l.pen. §.si vir.ff. eod. intelligatur, quando dos consistebat in pecunia:nam si eam mari tus accepto ferat de mandato vxoris, in effectu non tenebitur ad dotis restitu-
tionem,vt suprà diximus. Neque dicas, hunc intellectum esse diuinatiuum: nā debes aduertere,quòd text.ille in sensu directo probat, quòd si sine cōsensu vxo ris maritus accepto tulit dotem socero, qui non erat soluendo, dos est periculo mariti;& sic præsupponitur,socerum es se liberatū,vt ibi expēdit Cuma. Quod quidē verum esse non potest,nisi quan do dos consistit in pecunia: nam aliàs fa ctum solius mariti, nullū effectū potuit operari circa res dotales.in princip.Inst. quib.alien.licet.Intelligas ergo,quando dos consistebat in pecunia, de qua solus maritus disponere poterat.l.res in dotē. ff.de iure dotiū.vnde& argumentū à cō trario sensu, in eisdem terminis accipiē
14 dum est. † Non obstat secunda difficultas suprà mota:nam respondetur, quòd ideò restitutio dotis constāte matrimonio fieri non potest, quia inde videtur resultare donatio prohibita, vt suprà di-
ximus, in principio : quæ ratio cessat in hoc casu, cùm mulier propter mandatū teneatur,vel tantundē reddere,vel com pēsare in dotē.d.l.sanè.ff.de iure dotium. Neque est omittendum,quòd Bart.Bal. & Fulgos. colligunt ex d.l.sanè. quòd si pater pro filio accipiat dotem, iuxta.l.si cùm dotē.§.trāsgrediamur.ff. eo.& quia bene non conueniebant, pater de con sensu nurus tradidit dotē filio, remane bit socer liberatus ,quantumcunque fi lius efficiatur posteà non soluēdo : sub scribunt Paul. hîc num.10.Alexā.nu.8. Zasi.num.34.ad fin.Baptist.l.frater à fra tre.num.117.& ibi Crot.nu.100.ff.de cō dict.indeb.Crot.cons.74.num.21.lib.1. Afflict.decisio.349.num.2.Ruin.consil. 144.num.13.libr. 5. Sed circa hæc dicta Bart. ad plura est aduertēdum.Primò,ꝙ ipse proponit quæstionē in filio emanci pato,in quo quæstio redditur indubita bilis: nam hoc casu pater nō solū potest dotē restituere, sed etiā ad hoc cogi po test : nam cùm filius emancipatus liber sit à patria potestate,potest seorsum à pa tre habitare,& ei necessariò dos restituē da est,vt satisfiat regulę, Quòd vbi sunt onera,ibi debeat esse dos.l.is qui.57.§.1. ff.de iure dotium. & quia patre mortuo certū est,dotē debere restitui filio: quia morte patris fuit effectus sui iuris.l.si ma ritus.47.in fine.ff.famil.erciſc.ergo idem recipiēdum est,si viuo patre fuit sui iuris, iuxta æquiparationem.l.vnicæ.§.videa mus.C.de rei vxor.actio. & ita in specie aduertit Fulgos.d.l.sanè.& post alios re soluit Alexand.l.si cùm dotē.§.transgre diamur.num.8.ff.eodē.Baptist.d.l.frater à fratre.num.119.& ibi Crot. num.99. ad fin.Cæpolla cautel.115.nu. 1.ad fin. Vincē.de Franchis decis.381. post prin. in.2.p.& omnes in hoc cōuenire asserit Boer.decis.195.n.4. Ergo si in prædicto casu pater ex necessitate legis dotē resti tuit filio emācipato, vtiquè debet rema nere liberatus:argu.l.1.C. de his qui ve niam ætatis impetrauerunt. ergo si re-
manet

manet liberatus, frustrà quæritur vtrū pater conueniri possit,si posteà filius ef ficiatur non soluēdo?vt aduersus Bar. ad uert it Bald. Nouellus de dote. 7. parte. priuileg.34.nu.3.Ripa hîc nu.27. Crot.
15 d.l.frater à fratre.nu.100.ad finē : † Pro concordia dicēdum est,quòd filius emā cipatus potest quidē habitare seorsum à patre, propter rationes suprà allegatas: & si seorsum habitet, locū habēt suprà tradita aduersus Bart. si verò nihilomi nus filius nolit suo iure vti, sed pręeligat cum patre habitare; tunc locum habe bit traditio Bart.suprà relata:nam quan do emācipatus habitat cū patre, potest quidē pater ei restituere dotem, si velit: tamen ad hoc non cogitur,quia ei simul habitāti commodè potest subministra re necessaria ex dote:si ergo sponte resti tuat,necessarius est nurus cōsensus, iux ta regulam.l.si mandato.45.§.1.ff. man dati.quo interueniēte,ipso iure socer li beratur,& ideò non est opus aliquā cau tionē à filio exigere,vt sensit Bart.d.l.sa nè.& expēdit Nouellus de dote. 7. par te.priuileg.34.num 5.ad finē.Si ergo si ne consensu nurus hanc faciat restitu tionē,nō liberabitur ipso iure : ac ob id si cautè tunc vult restituere, exigat cau tionē à filio de liberando patrem: argu. l.pater dotem.8.ff.de dote prælegat. no tat Bald.l.2.num.2.C.famil.erciſc.Alcia. hîc nu.19.ad finē.& Nouell. de dote.7. parte.priuileg.34.nu.3.ad finē.Sed quid si filius fuerit in potestate ?Et Alexā.hîc nu.8.Ripa num.27.Alciat.nu.19.& No uellus vbi suprà,existimant, socerum re stituentē dotē, etiam de cōsensu nurus, nū quā liberari ipso iure,ea ratione, quia cùm socer esset obligatus nurui ad dotis restitutionē. d. §.transgrediamur. si per prædictam restitutionem remaneret li beratus à nuru, in effectu videretur nu rus donasse socero.l.si mulier.ff.de cond. ob causam.Donatio autē inter socerum & nurum prohibita est, si filius est in po testate patris.l.3.§.1.ff.de donatio. inter
virum.& quia si socer liberaretur,nurus consentiēdo faceret dotis conditionē deteriorē; cùm mulieris interſit plures habere debitores.l.4.§.fin.in fin. ff.de li ber.legata.quod tamē ipsa facere nō po test.l.de die.ff.de pact. dotalib. Contra rium tamē tenet Socin.hîc nu. 9.† quia si maritus de consensu vxoris potest libe rare debitorē ex causa dotis,vt suprà di ximus;à fortiori si socer de consensu nu rus filio dotē restituat, debet liberari,cū tunc de minore eius præiudicio agatur: & quia cùm secundùm iuris regulas dos debeat esse penes maritum.l. doce. C. de reiuend.res de facili reuertitur ad suā naturam.l.si vnus.§.pactus ne peteret .ff. de pact.Bonus text.l.si liberis.ff.de pactis dotalib.& in simili tradit Alexand.l.si so cer.§.Lutius.num.4.ad finem.ff. eodē. Pro concordia dicendum est,quòd si fi lius sit in potestate,& habitet simul cum patre,tunc si pater volens ei dotem re stituat,etiam de consensu nurus,non re manebit liberatus; quia in effectu esset donatio inter patrē,& filium; quæ non valet.l.2.C.de inoffi.donatio.Si verò fi lius in potestate de eius licentia seorsùm habitet, tunc vt commodiùs ,filius susti neat onera matrimonij,dos ei restituen da est: vt post Angelum& Imol.resoluit Alexand.d.§.transgrediamnr.nu.9. Cro tus d.l.frater à fratre.num.99. Nouellus de dote.7.parte.priuileg.34.num.4.Boe rius decisione.195.à num.4. non quidē, vt pater inuitus adhoc compellatur,pro pter regulā.l.lis nulla.ff.de iudic. &.l.ne que filio.ff.de furtis.sed sufficiet filio sub ministrare necessaria ex dote. Roman. d.§.transgrediamur.num.20.Sed si spon te dotem filio restituat, necessarius erit nurus consensus,iuxta regulam.l.si man dato.45.§.1 ff.mandati.quo interuenien te,socer remanebit liberatus, quantum cunque filius posteà efficiatur non so luendo.l.pen.§.si vir.à contrario sensu.ff. eod.facit.l.sed an vltro. §.1. ff. de negoc. gest.& in specie Nouellus de dote.7.par

te,priuilegio.34.num.3.ad medium. & num.6.& in effectu Vincen.de Franch. decisio.381.nume.4.in.2.parte. Neque in his terminis obstant rationes Alexan. & sequacium suprà relatæ: quia ad primam respondetur,inter socerum & nurum prohibitam esse donationem. l.si cùm mulier.51.ſ.de donation. inter virũ. Quod in nostro casu verificari nõ potest,cùm lucrum liberationis compensetur cum restitutione dotis. Ad secundam respondetur,non videri factam dotis conditionem deteriorem,si dos restituatur marito,vt commodiùs onera matrimonij sustinere possit:argu.l.quanuis. 21.ſ.eodem. Si sanè filius in potestate non habitaret seorsumà patre,quia tunc nulla ratio suadet, prædictam restitutionem dotis fieri filio in potestate,tanquã mera donatio non valebit, vt suprà dictum est, & consequenter socer non remanebit liberatus; quantumcunque
17 accesserit nurus consensus,† vt sentiunt Alexander hîc numer. 8. Ripa num.27. Alciatus num. 19. Prout neque liberaretur socer dotem restituens filio de cõsensu nurus, si filius esset suspectus de dilapidatione: argumento. l. si cùm dotem.ſ.si post.ſ. eodem. Et quia tunc ex tali restitutione manifestè dotis conditio redditur deterior, atque ita inducetur regula.l.de die.ſ.de pactis dotalibus. & ita post Imol. Alexand. dict.ſ.transgrediamur.numer.9.Baptista dict.l. frater à fratre.numer.118.Boerius decisio. 195. numero.9. Meliusque faciet pater hoc casu non restituere dotem, quàm committere se fragilitati cautionis:argumẽto.l.qui ita.ſ.1.ſ. ad Trebellian. & in specie Menochius consilio.33. numer. 26. libro.1. Limitabis tertiò principaliter conclusionẽ de qua suprà, scilicèt, quòd dos non sit restituenda constante matrimonio, quòd tamen constante matrimonio, dos diminui potest: quæ dotis diminutio pariter censebitur facta in donatione propter nuptias. Ita videtur probare text.l.si constante. versicul. sed etsi è contrario.C. de donatio. ante nuptias. per quem ita tenet Paulus hîc nu. 9.ad finem. Et est ratio differentiæ secũdùm Cynum d.l.si constante. quòd restitutio dotis,facta constante matrimonio,inducit donationem prohibitam inter coniuges:quam tamen non inducit dotis diminutio:nam cùm etiam ex donatione propter nuptias æqualis diminutio fiat,videtur resultare quædam reciproca donatio, quæ permissa est inter coniuges.l.quod autem.ſ.si vir.ſ. de donatio.inter virum. Quæ tamen ratio nõ est concludens;quia longè maiorem vtilitatem recipit mulier ex dotis diminutione,quàm maritus accipiat ex donatione propter nuptias diminuta:quia dotis diminutæ maritus amittit fructus, & illos acquirit vxor: & tamen donationis propter nuptias mulier non amittit fructus,cùm illi ad eam non pertineant. glosſ.auth.dos data. C.de donatio. ante nuptias. ergo prædictæ donationes non possunt considerari tanquam reciprocæ;vt aduertit Salicet.d. l. si constante. num.4.cui subscribunt Alexand.hîc nu. 9.Claud.num. 11. Socin. nu.9.Ripa nu. 28.Alciat.num.35. Vincen.numero.26. Quare glosſ.d.l.si constante.verb.Firma.
18 duos ad illum tex.assignat intellectus.† Primum,quòd decisio illius tex. restringatur ad casus expressos.l.quanuis.21.ſ. eo. Qui tamen intellectus nõ solùm diuinat,sed reddit indubitabilem decisionem.d.l.si constante . nam si restitutio dotis,& absumptio in illis casibus conceditur,etiamsi non fiat diminutio donationis propter nuptias,à fortiori concedetur,quãdo etiam pro rata diminuitur donatio propter nuptias:vt hîc aduertit Claud.num.12. Secũdus intellectus est, quòd d. l. si constante. loquitur in dote promissa,quæ constante matrimonio diminui potest: cæterùm dos data minui non potest constante matrimonio:quia si restitutio illius non conceditur; quia resultat donatio prohibita. l. vnica. C.si dos constante matrimonio.àfortiori nõ concedetur diminutio, ex qua euidentiùs resultat donatio prohibita. Et hunc intellectum probat Salicet.d.l. si constãte.num.3.Cuman.hîc num.3.Alexand. num.9.Ripa num.28.Alcia.num. 22.Secundùm quem intellectum probat d.l.si constante.posse maritum dotẽ promissam remittere in fauorem vxoris quocunque tempore:extollit Roman. sing. 605.aliàs singul.599.Boeri.decis. 22. nu. 22.Tiraquel.lib.2.retract.in fine.nu.59. Quibus adde Bald.l.debitor.in fine.ſ.de iure dotium.& rationem reddit Vincẽt. hîc nu.27.Sed vtiq; is intellectus restringit generalitatem d.l.si constante. neq; est in se verus:hæc enim remissio dotis, in se includit donationem.l. si quis dele gauerit.ſ.de nouatio.Quæ donatio,constante matrimonio, prohibita est inter coniuges:& est tex. expressus.l.si quis p vxore.ſ.penul.ſ.de donatio. inter virũ. Et ita prædictum intellectum tanquam in se falsum improbant Claud.hîc num. 11.Crot.nu.49. Alium etiam intellectũ ad d.l.si constante.assignat Soci.hîc nu. 9. quem tanquam diuinatiuum improbat Vincen.hîc num.26. Mihi placet intellectus Crot.hîc nu.50.quòd dicta.l.si constante.pariter procedat in dote data,& promissa: & sit ratio,quòd in principio illius.l.permissum erat,etiam constante matrimonio,dotem augeri posse, & donationem propter nuptias, declarando vt per Panorm.consil.46. à num. 1.libr.1. Ex qua permisione maiorem vtilitatem consequebatur maritus:quia augmenti dotis lucratur fructus. l. pro oneribus.C.de iure dotium. augmenti autem donationis propter nuptias,mulier fructus non consequebatur.glosſ.1. authen.dos data.C.de donatio. ante nuptias. vnde vt quasi compensatio huius oneris inducere tur, & vt grauatus in vno,in alio releuaretur,iuxta regulam.l. eum qui.in princip.ſ.de iureiurando. in
19 ductum fuit,dotem minui posse constãte matrimonio,† quanuis ex huiusmodi diminutione mulier maiorem vtilitatem consequeretur,quàm maritus,vt suprà dictum est.Et hæc de secunda cõclusione huius tex. Succedit igitur tertia & vltima illius cõclusio. Quòd maritus etiam ab initio non cogitur promittere dotis restitutionem alteri, si aliquod incommodum suspectũ habeat.Quæ conclusio duobus modis explicatur à glosſ. hîc verb.neq; cogitur.Primo,quòd mulier ab initio,scilicèt, quando dotem dedit marito,voluit,quòd ipse promitteret dotis restitutionem alteri. Quærebatur, vtrùm ad hoc inuitus compelli posset? Et respondetur,cogendum esse,nisi aliquòd incommodum suspectum habeat: quem intellectum verum esse in se dicit Bartolus hîc num.8. Quinimò esse receptum intellectum asserit Ripa hîc num. 31. Sed illi obstat, quòd si mulier tempore datę dotis declarauit, quòd maritus promitteret dotis restitutionem alteri, cogendus erat maritus saltem causati uè eam promisionem facere, quanuis incommodum suspectum haberet,cùm mulier aliter dotẽ tradere nollet. Et tamen is tex. præsupponit, maritum non esse cogendum prædictam promisionem facere; neque præcisè, neque causatiuè, si aliquod commodum suspectũ habeat: & ideò Paul.hîc num.10.ad fin. dicit,huic primo intellectui addendum esse, quòd mulier à principio simpliciter dotem promisit marito, & posteà tempore traditionis volebat, quòd maritus promitteret alteri dotis restitutionem : & respondet Iureconsultus, maritum ad hoc non esse cogendum,si in commodum suspectum habeat, etiam causatiuè: quia licèt mulier aliter nollet dotem tradere, tamen ratione promissionis præcedentis poterat ad hoc cogi: & ita esse de mente omnium asserit Claudius hîc numero.32.Ripa numero 31.ad finem. Ex quo communi intellectu

lectu ita explicato colligendũ eſt, quòd tempore dotis traditæ cogendus eſt maritus promittere dotis reſtitutionem alteri, quem mulier declarauerit, ſi aliquod incommodum ſuſpectum non
20 habeat. † Et eſt ratio ſecundùm gloſ. hîc. verbo, ſuſpectum. quia intereſt mulieris habere inſtrumentum, & probationes: id eſt, vt facto inſtrumento, quo maritus promittat alteri dotis reſtitutionem, mulier habeat faciliorem & clariorem probationem dotis traditæ, vt hîc exponit Iaſon numer. 34. Vnde ex hac gloſſ. adiuncto tex. colligitur, quòd vbi debitor confitetur debitum, poteſt creditor, implorato officio iudicis cogere debitorem, vt ſibi faciat inſtrumentum publicum debiti, vt ſic habeat faciliorem, & clariorem probationem: & ita Paul. hîc num. 16. qui ad hoc allegat gloſſ. l. chirographis. verbo, ad no
21 uationem. ff. de adminiſtration. tutor. & vtique generalis regula eſt, quòd debitor contractus celebrati inſtrumentum debiti facere tenetur. l. ſicut. C. de liber. cauſa. l. ſi cum exceptione. §. ſed & ſi quis. in fine. ſ. quod metus cauſa. l. 2. cũ gloſſ. C. de diſcuſſor. libr. 10. tradit Alexand. conſilio. 58. numer. 8. lib. 3. & conſilio. 39. num. 1. lib. 5. Idque tacitè videtur promiſſum, quia ita conſuerum eſt fieri. l. quòd ſi nolit. §. quia aſsidua. ſ. de ædilitio edicto. Baldus. l. inſtrumenta. numero. 4. C. de fideicommiſſ. Iaſon. l. certi condictio. §. ſi numos. numer. 23. ſ. ſi certum petatur. & Gutierrez. 3. parte. ad leges regni. quæſtione. 94. num. 4. Adde Bald. conſil. 458. in fine. libr. 1. dicentem, quòd de quibus rebus contrahimus, de eiſdem cautionem, id eſt, ſcripturam, facere debemus, ne fortuitis caſibus, probationis copia ſubtrahatur: quod & tradit Peruſin. cap. 1. numer. 4. de renuntiation. in. 6. & notabiliter proſequitur Alexand. l. ſi finita. §. eleganter. à num. 30. ff. de damno infect. Tiraquel. lib. 1. retract. §. 29. gloſſ. 5. Quod verum eſt, etſi nulla cauſa denouo ſuperueniat, vt eſt de mente Bartoli hîc num. 20. & eſſe receptum aſſerunt Ripa hîc num. 48. Alciat. num. 51. fateri enim veritatẽ, nemini grauoſum eſſe debet. Bald. cap. ſignificaſti. num. 3. de teſtib. niſi debitor aliquod præiudicium conſiderabile prę tendat, ſi per inſtrumentum ſe obliget, vtpote quia inſtrumentũ habet exequutionem paratam: tunc enim non cogetur illud facere: argum. huius text. & in ſpecie Angel. l. in omnibus. in fin. ſ. de iudic. & ibi Iacob. ad finem. Iaſon. l. ex ea parte in principio. num. 11. ff. de verbor. obligatio. Quibus adde Gutierrez in. 3. parte. ad leges regni. q. 94. à nu. 5. Et ad hunc modum eſt explicandus Alexan. l. ſi finita. §. eleganter. num. 30. ad finem. ff. de damn. infecto. Collige etiam ex prędictis, quòd intereſſe facilioris probatio
nis eſt in iure cõſiderabile: † notat Clau. hîc num. 35. adducens gloſſ. l. ita tamen. §. ſi pater. ff. ad Trebellian. & tradit idem Claud. l. qui bis idem. num. 3. ad finem. ff. de verbor. obligatio. Secundò principaliter ex prædicto communi intellectu colligendum eſt, quòd licèt regulariter debitor inuitus non poſsit alteri delegari, etiamſi nullum incommodum ſuſpectum habeat. l. 1. & l. neque creditoris. C. de nouatio. glo. l. ſi pecuniam. §. 1. verbo, reſtituturum. ad fin. ſ. de cond. ob cauſam. & tradunt Imol. hîc numero. 6. Claud. n. 32. Parpalia nu. 92. Ripa. n. 44. tamen ſpeciale eſt in dote, vt maritus debitor dotis inuitus poſsit alteri delegari, ſi nullum incommodum ſuſpectum habeat: notat gloſſ. hîc. verbo, ſuſpectũ. Bart. num. 12. & eſſe receptam ſententiam aſſerunt Iaſon hîc num. 32. Ripa num. 44. Pontan. numer. 4. Nouellus de dote. 9. parte. priuileg. 28. Baptiſt. de priuil. dotalibus. cẽturia. 1. num. 42. & centuria. 3. num. 9. Et huius ſpecialitatis ratio eſt, quia in dote obſeruatur id qđ æquum & bonum eſt. l. eas. ſ. de capitis diminutione. l. iure ſuccurſum. §. fin. ſ. de iure

iure dotium. & æquitas dictat, quem debere facere id quod ſibi non nocet, & alteri prodeſt. l. 2. §. tem Varus. ff. de aqua pluuia arcend. & ita Alciat. hîc num. 50. Aduertes tamen, quòd cùm hæc promiſsio mariti fiat in fauorem extranei, neque fingetur ſtipulatio, neque pactũ nudum ſufficiet ad præſtandam actionem extraneo, ſed requiretur ſtipulatio expreſſa, vt extraneus actionem habeat: quod ſentit text. hîc, ibi, Stipulanti: tradit Baldus Nouellus de dote. 6. parte. priuileg. 2. numer. 11. Vtrùm autem è contra maritus poſsit mulieri delegare ſuũ debitorem pro dotis reſtitutione? vide Alexand. l. ſi cùm dotem. §. ſi mulier. num. 5. ff. eodem. Tertiò ex prædicto intellectu colligendum eſt, quòd de conſenſu mulieris, dotis reſtitutio poteſt alteri promitti. Sed obſtat, quòd propter hunc conſenſum mulier remanet indotata: vnde talis conſenſus ei præiudicare non debet. l. 2. ſ. de pactis dotalibus. Cui difficultati reſpondet Iaſon. §. ſequente. num. 12. text. eſſe intelligendum, quando is conſenſus ſoluto matrimonio præſtitus eſt; quia hoc tempore mulier ſibi poteſt in dote præiudicare. gloſ. l. cùm dos. verb. nocebit. in fine. ſ. de pactis dotalibus. Quæ tamen reſpon
22 ſio falſa eſt: † quia etiam ſoluto matrimonio, mulier ſibi non poteſt in dote præiudicare. l. licèt. ſ. de pactis dotalib. & ſuprà probauimus: & ideò verius eſt, textum iſtum eſſe intelligendum, quando mulier conſenſit, dotem alteri promitti, caſu quo morte mulieris ſolueretur matrimonium: nam cùm tunc ceſſet ratio de qua ſuprà, valebit is conſenſus. dict. l. 2. ſ. de pactis dotalibus. & ita Alexander. §. ſequente. num. 3. Ripa hîc numero. 31. ad finem. Vnde dum gloſſ. hîc. verbo, ſuſpectum. poſt principium. docet, quòd mulier ſoluto matrimonio poteſt donare dotem extraneo, accipiendum eſt, quando donatio fuit collata in tempus, quo morte mulieris ſolueretur matrimonium: aliàs enim non valeret, vt conſtat ex ſuprà traditis: & declarant Iaſon hîc numer. 27. Parpalia numer. 81. & numero. 92. Illud certum eſt, quòd ſi maritus conſtante matrimonio de voluntate mulieris promittat reſtituere dotem alteri, animo nouandi ſuam obligationem, qui tamen non ſit ſoluendo, per huiuſmodi delegationẽ maritus non remaneret liberatus. gloſſa. l. ſi cùm dotem. §. ſi mulier. verbo, manebit. ad finem. ff. eodem. & ibi Baldus & Angelus, Bartolus conſilio. 121. in fine. Crotus conſilio. 74. numer. 7. libr. 1. Et ideò non cogetur maritus huiuſmodi promiſsionem facere, ne pro eâdem dote, duobus remaneat obligatus, vt admonet Alexander hîc num. 7. Pontanus numero. 4. Tu autem aduerte, quòd gloſſa. dict. §. ſi mulier. verbo, manebit. ad finem. fundat ſe in ea ratione, quòd prout maritus non poteſt dotem reſtituere conſtante matrimonio. l. vnica. C. ſi dos conſtante matrimonio. ita etiam neque poterit animo nouandi alteri promittere dotis reſtitutionem: quia nouans ſoluit. l. ſi mulier. ſ. de cond. ob cauſam. ſubſcribit Bologninus dict. §. ſi mulier. in nouis interpretationibus. Quæ tamen ratio apta non eſt: quia quando promiſsio fit extraneo de dotis reſtitutione, quæ nõ incipit, niſi ſoluto matrimonio, virtualiter confertur promiſsio in tempus ſoluti matrimonij; & ideò ceſſat ratio dictæ. l. vnicæ. & magis ſuccedit regula. l. ſi eum. §. final. cum. l. ſequenti. ſ. de donationib. inter virum. Ad perfectionem autem huius articuli, illud reſtat inquirendum, vtrùm ſuprà reſoluta etiã procedant, quando extraneus dedit dotem pro muliere? iuxta. l. vnicam. §. accedit. C. de rei vxoriæ actione. Et gloſſ. hîc. verbo, neque cogitur. exiſtimat, ſuprà dictis locum non eſſe, imò maritum cogẽdum eſſe, dotis reſtitutionem promittere

23 mittere illi extraneo, † etiamsi incommodum suspectum habeat: allegat d.§. accedit.Bart.autem hîc nu.8.dicit,glos. posse admitti, quando extraneus in continenti paciscitur sibi dotem restitui,iuxta terminos d.§.accedit.Si verò ex interuallo de consensu mulieris stipuletur sibi dotem restitui, vel alteri, inducetur dispositio huius text. secundùm primũ intellectum:in quo sentit Bart.maritum cogendum esse hanc promissionem facere, si incommodum suspectum non habeat.Ceterùm Alex.hîc num.13.hoc impugnat ea ratione, quia si extraneus dotans non paciscitur in continenti sibi dotem restitui,videtur donasse mulieri, d.§ accedit.Non potuit igitur mulier ex interuallo consentire,quòd dos iam sua alteri restitueretur,d.l.2 s̃.de pact.dotalib.Socin.autem num.10.Bart.saluat,cõsiderans,quòd si hæc promissio fieret extraneo dotanti sine consensu mulieris, procederet ratio Alex. iuxta regulam.l. id quod nostrum.j̃.de regul.iuris.Si autẽ accedat consensus mulieris, verum est quod sentit Bart.in eo sensu,vt ille extraneus accipiens hanc promissionem mariti,remaneat obligatus vxori ad dotem restituendam: nam cùm tunc tantũ inueniatur translata obligatio de vna persona in aliam,hoc non inuenitur prohibitum.l.debitor.s̃.de iure dotium. & subscribit Parpalia hîc num. 92. Tu autem aduerte,quòd licèt extraneus dotãs,possit in continenti sibi stipulari dotis restitutionem.d.§. accedit. non tamẽ etiam in continenti potest stipulari,dotem alteri restitui,vt colligitur ex d. §. accedit. ibi: In propriam personam. quidquid Bart.& alij suprà citati contrarium pro constanti habeant. Item, quòd licèt suprà allegati præsupponant, quòd etiam de consensu mulieris non potest extraneus, qui dotauit,ex interuallo sibi stipulari dotis restitutionẽ, in contrarium videtur tex.l.ob res.§.1. s̃. de pact.dotalib. quẽ adid notauit Bald.Nouell.de dote, 7.parte. priuileg. 11.num.9. & aduersus Alex.& Socin.in specie admonẽt Crot. hîc nu.52.Ripa nu.31. Sed resoluendũ est, imò prædictam stipulationem non valere,nisi concipiatur in casũ,quo morte mulieris soluatur matrimonium,vt suprà resoluimus in principio huius legis, Et in his terminis procedit id quod Bar. præsupponit,quòd tenetur maritus hãc promissionem facere, nisi incommodũ
24 suspectum habeat: † quanuis vtique mẽs Iureconsi.in præsenti non fuerit tractare de extraneo dotante mulierem, sed potiùs de ipsa muliere se dotante,& dotem tradente, vt hîc ostendunt Socin. nu.10.Vincẽ.n.33.Et hæc de primo glo. intellectu.Succedit igitur secũdus gl.intellectus,q̃ tex.intelligatur,quãdo soluto iam matrimonio,mulier vult,q̃ maritus p̃mittat alteri dotis restitutionẽ: nã cogetur maritus id facere, nisi incõmodũ suspectũ habeat.Qui intellectus magis videtur esse de mẽte literæ,cõtinuando vers.fin.cũ principio legis, vt hîc tradit Bar.n.8.& subscribit Paul.n.11.&alij cõmuniter.Solus Alcia.hîc nu.33.hunc intellectũ improbat, quasi nõ cõueniat ductui verborũ Iureconsi.& illi videntur repugnare ea verb.tex.Ab initio.& quia secundũ illũ, text. ageret de incõmodo de præsenti: nã cũ soluto matrimonio, maritus teneatur satisdare.l. si cõstante. §.queties.j̃.eo.de prẽsenti ei laboriosum esset inuenire fideiussores: & quia semper in exigendo, maiorẽ potest sperare humanitatem ab vxore, quàm ab extraneo:& tamẽ is text. apertè loquitur de eo incommodo,quod maritus suspicatur posse incurrere ex futuro euentu. Et confirmatur vltra Alciat. quia quando maritus promittit alteri dotis restitutionem, tenetur dotem in solidum soluere.l.Nesennius.41.j̃.de re iudicata. & tamen si dos restituatur vxori, non tenetur restituere, nisi quatenus facere potest. l. si post. 28. j̃. eodem. Et in specie hanc differentiam annotauit

Zasius

Zasius l. maritum.numer. 15.j̃. eodem. ergo semper in hac promissione adest incommodum de præsenti, & semper maritus posset allegare, incommodum habere suspectum. Sed his non obstantibus, non recedo à communi intellectu: pro quo considero, quòd textus in principio agit de restitutione dotis, quæ debet fieri mulieri soluto matrimonio, & continuatiùe procedit, vnde & secunda pars text. in eisdem terminis est accipienda. Neque repugnat verbum, Ab initio,quia ita interpretandum est, vt cum text.in principio diceret, soluto matrimonio dotem esse restituendam vxori,subdit,quòd si ab initio (id est, antequam ei dos cum effectu restituatur) velit mulier,quòd dotis restitutio alteri promittatur,cogendus est maritus hanc promissionem facere, si aliquod incommodum suspectum non habeat. † Neque est verum,quòd si maritus promittat dotem restituere extraneo,teneatur ei dotem integram soluere, sed obseruanda est distinctio. l. si prior. j̃. eodem. de qua infrà agemus. Neque putes, hunc secundum intellectum, nihil differre à primo intellectu suprà relato: nam in eo maximè differunt, quia si admittas primum intellectum, vt tempore,quo tradebatur dos,promisit maritus restituere extraneo, non tenebitur maritus extraneo fideiussores præstare: nã prout illos mulieri eo tempore non tenebatur dare.l. 1. C. ne fideiussor. dotiũ dentur. ita neque tenebitur illos prẽstare extraneo,qui loco vxoris succedit. Si autem secundum intellectum admittas, maritus non solùm tenebatur promittere extraneo, sed & dare fideiussores;quia eo tempore tenebatur etiam illos dare vxori.l.si constante.§.quoties. j̃. eodem.etiamsi nulla causa de nouo superuenerit; quia cùm illa dilatio detur marito ex benignitate. l. vnica. §. exactio.C.de rei vxoriæ actione,indistinctè
25 26 † nam admisso hoc exemplo,incommodum mariti esset de præsenti: cùm tamen text.agat de eo incommodo,quod ex futuro euentu maritus suspectum habet, vt hîc aduertunt Paulus numer. 14. Alexander numer.15.Item si soluto matrimonio, maritus tenetur præstare cautionem mulieri,dict.§.quoties.nullum incommodum maritus allegare potest,si eandem cogatur extraneo præstare,vt hîc aduertit Alciat.numer.35.Et ad rationem Socin.respondetur,nullum verti speciale,si maritus cogatur soluto matrimonio satisdare,dict.§.quoties.etiamsi nulla causa de nouo superueniat: nam imò hoc generale est in eo cui causa benignitatis concautio præstanda est. l. vniuersa. C. de precibus Imperator. offerend.l. si debitori.cum glos.s̃.de iudicijs. tradunt Ripa hîc numero. 39. Baldus Nouellus de dote.9.parte,speciali.29. & si non inueniat fideiussores, cogetur dotem statim restituere, deducto interusurio medij temporis.dict.§.quoties.& aduersus Paulum optimè deducunt Ripa hîc nu. 60. & Nouellus dict.speciali. 29. numero. 2. Sed ad perfectam text. declarationem, videndum est,quando maritus possit allegare,se incommodum suspectum habere? Et glos. hîc verbo, neque cogitur. exemplificat, quando laboriosum esset marito inuenire fideiussores. Quod Socin.hîc numer.11.confirmat ex eo,quia specialiter receptum est, maritum obligatum mulieri, etiam inuitum cogi se alteri obligare, contra regulam.l.1. &.l. neque creditores.C. de nouation. Item specialiter receptum est,quòd licèt causa de nouo non superueniat, teneatur satisdare,vt suprà dictum est, contra regulam.l.in omnibus.s̃.de iudicijs. & fauore dotis duo specialia non admittuntur.l.1.C.de dotis promissione. subscribit Ripa hîc numer. 38. Cæterùm hoc glos.exemplum neque literæ conuenit, neque est in se verum:

ceditur dilatio.l. vniuersa. C. de precibus Imperator. offerend. & aduertunt Alexand.hîc numer.15.Ripa.l.ita stipulatus.numer.80.ff. de verborum obligationib. Ex quibus etiam cauendum est à traditis per eundem Socin. hîc num. 12.dum tenet,quòd si extraneus det dotem pro muliere, & stipuletur eam sibi reddi soluto matrimonio, iuxta.l. vnicã. §.accedit.C.de rei vxoriæ actione.quòd soluto matrimonio, non tenebitur maritus ei præstare fideiussores de dote restituenda,si laboriosum ei sit illos inuenire; quia cum maritus in vno grauetur, quòd sine iusta causa tenetur præstare fideiussores, in alio debet releuari, si ei laboriosum sit eos inuenire. iuxta regulam.l. eum qui.in principio.ff. de iureiurando. hæc enim traditio etiam ex suprà dictis confunditur: nam cum dilatio detur miserationis gratia, in nullo grauatur maritus, si iubeatur cautionem præstare.dict.l.vniuersa.C. de precibus Imperator. offerend. Neque obstat Socin.ratio,quia imò secundùm rigorem, maritus debuit statim dotem restituere, & quanuis ex benignitate ei concedatur dilatio, de qua. l. vnica. §. exactio.C.de rei vxoriæ actione. in alio grauatur,quòd sine causa noua superueniente,iubetur fideiussores dare, vt hîc aduertit Alexander numer.15. & sic ratio Socin. aduersus eum retorqueri potest, vt hîc tradunt Ripa numer.39.Alciat.numer.35. Reiecto igitur prædicto glo.exemplo,dicendum est,textum esse exemplificandum,vt hîc per glos. verb. suspectum. & infrà dicemus, & tradit Paulus hîc numero.14.Et notabis,quòd cum dilatio legalis solùm concedatur marito in rebus mobilibus restituendis, immobilia autem statim sint restituenda, si dos consistat in immobilibus, nulla est præstanda cautio, neque valebit consensus mulieris, † quo in aliquo impediatur dotis restitutio.l. licet. ff. de
27

pactis dotalibus. Defenso igitur sic hoc secundo intellectu,illud restat inquirendum,vtrùm illi sit locus,si extraneus det dotem pro muliere, iuxta d. §.accedit? Et glos.hîc verbo,neque cogitur.ad medium.concludit in his terminis, illi locum non esse; quia vt suprà diximus,maritus tenetur vxori dare cautionem de dote restituenda.dict. l. si constante. §. quoties.ff.eodem. quia actio competens mulieri pro dotis restitutione, est bonæ fidei:& ideò meritò cauet maritus. l.in omnibus.ff.de iudicijs. Actio autem competens extraneo in prædictis terminis,est stricti iuris, pro qua satisdatio non præstatur.dict.l.in omnibus. à contrario sensu.Ex qua glos.opinione quinque notabilia colligenda sunt. Primum, quòd licèt actio mulieri competens ad dotem repetendam, sit bonæ fidei. §. fuerat. Institut.de actionib.tamen competens extraneo dotis restitutionem stipulanti,est stricti iuris: & quanuis hoc sit controuersum,vt hîc refert Alexander numer.14. tamen hæc est magis recepta sententia, vt asserit Iason. l. de diuisione.numer.10.ff.eodem.&.§. fuerat. numer.14. Institut. de actionib. Purpurat.l.singularia.num. 40. ff. si certum petat. Secundò colligendum est, quòd dilatio legalis concessa marito ad restituenda mobilia data in dotem, iuxta d.§.exactio.conceditur etiam ei, quando dos venit restituenda extraneo, iuxta terminos dict. §. accedit. aliàs frustra glo.disputaret,vtrùm maritus teneretur illi extraneo satisdationem præstare: & ita Bart.hîc num.10.Alex.num.17.Ripa num.33.& vidè quod Panormitan. consil.19.ad finem.lib.1. Item & tertiò colligendum est,regulam dict. l. in omnibus.ff.de iudicijs.non procedere in contractibus stricti iuris,vt ex ea videtur colligi à contrario sensu. Sed falsa est hæc tertia conclusio, quia verius, & receptius est, regulam d.l.in omnibus.etiam locum

locum sibi vendicare in contractibus stricti iuris,vt probat.l.si creditores.ff. de priuilegijs creditorum. resoluit Iason l.si constante.numero.58.ff. eodem. Ripa hîc numer.34.Afflictis decision. 108. quidquid repugnent Crotus hîc num. 55.& Alciat.num.38. Neque repugnat
28 dict.l.in omnibus. † nam respondet Fulgosibi, quòd ideò Iureconsultus restrinxit se ad contractus bonæ fidei, quia in illis propter iustam causam superuenientem, iure actionis potest cogi debitor ad satisdandum, quia in his actionibus venit quod bonum & æquum est, licèt non fuerit expressum.§.vnico.ad fin. Instit. de obligation.quæ ex consensu.l. quia tantundem.ff. de negoc. gestis.& non idem admitteretur in contractibus stricti iuris, in quibus tantùm venit id, quod verbis inuenitur expressũ. l. quidquid astringendæ.ff. de verborum obligation. atque proinde licèt iusta causa superueniat, non potest debitor iure actionis cogi ad satisdandum, sed implorato iudicis officio id impetrare poterit. l.si creditores.ff. de priuilegijs creditor. Planè multum interest,aliquid peti posse iure actionis, vel implorato iudicis officio,vt prosequitur Purpurat. l. 1. à numer.116.ff.de iurisd. omnium iudicum. Quartò ex glos. colligendum est, quòd in contractibus bonæ fidei,si iusta causa superueniat, cogendus est debitor fideiussores præstare, etiamsi ei laboriosum sit eos inuenire: & contrarium dicetur in contractibus stricti iuris: subscribit Bartol.numer.11. Zasius numer. 36. & ab hac opinione in iudicando non esse recedendum, asserit Claud. hîc numer. 19.Iason.§.actionum. numero.64. Institut.de action. Sed cauendum est, quia verius & receptius est, q̃ superueniente iusta causa,etiam in contractibus stricti iuris cogendus est debitor cauere, etiamsi laboriosum ei sit inuenire fideiussores, vt hîc resoluit Alexander numer.14.ad finem.Afflictis decision.108. numer.3. Quod in nostris terminis redditur indubitabile: nam cùm hæc dilatio detur marito miserationis gratia, semper extraneo debet satisdare,si prædicta dilatione velit vti.l. vniuersa.C. de precib.Imperator.offerend.& suprà dictum est. Vltimò ex glos. colligendum est,quòd etiãsi quis habeat dilationem legalem, non tenetur satisdare, nisi iusta causa satisdandi superueniat: ita enim clarè sentit glos.dum allegat. l. in omnibus. ff. de iudicijs. Sed etiam est falsum, quia vbi per legem datur dilatio miserationis gratia, semper satisdandum est, etsi nulla iusta causa superue-
29 niat,dict.l.vniuersa. † Paulus hîc num.6. Ripa numero.39. qui asserit receptum Regula igitur dict.l.in omnibus.procedit in dilatione conuentionali, qua durante,non est cauendum, nisi iusta causa superueniat: adeò quòd si ea iam suberat tempore conuentionis, non possit propter eam debitor cogi ad satisdandum;& sibi imputet creditor, qui cum tali debitore contraxit, non recepto priùs ab eo fideiussore: quod probat.l.si creditores.ff. de priuilegijs creditorum. &.l.si is à quo. §. final. ff. vt in possessio. legatorum. tradit Alexander. l. pecuniam.numer.4.ff.si certum petatur.cum similibus,de quibus per Ripam hîc numer.37.Alciat.num.44. Antonium Gomez.l.Tauri.40.numero.78.probat Ordinat.libr.3.titul.20. in fine. Ex quibus inferendo ad quæstionem motam per glos. resoluendum est, quòd si is extraneus, qui stipulatus est dotem sibi restitui, velit, quòd maritus promittat alteri illius dotis restitutionem,ad id non est cogendus maritus contra regulam.l. 1.&.l.neque creditoris. C.de nouation. Neque repugnat is text. quia procedit speciali fauore dotis, vt suprà diximus: quæ specialitas cessat, quando dos est restituenda extraneo, & est conuertenda in eius vtilitatem. Cæterùm prout mulieri hoc casu tenetur satisdationem

præstare.l.si constante.§. quoties.ĩ. eod. eandem præstabit extraneo,cui dos restituenda est; quia vtroque casu militat eadem ratio, vt constat ex suprà traditis. Restat videre de veris exemplis huius text. quando possit allegari per maritum, se ex delegatione suspectum habere incommodum. Et multa quidem proponuntur exempla à glos. hîc verb. suspectum. Quorum primum est, si ille, cui facienda sit promissio,sit vir rixosus, & litium amans; cum isto enim nullum negocium habendum est: argumen. l.si seruos. in fine. ſ. de pignor. actione.&.l. si bene.ſ.de vsuris. Si ergo maritus hoc incommodum alleget, non est cogendus prædicto dotis restitutionem promittere: subscribunt & exornant Iason hîc à numer.19. Ripa à numer. 40. Parpalia numer.78. Mantua singul. 7. Quibus adde,quòd homo rixosus, & perturbator publicæ quietis, potest à ciuitate expelli.l.1. §. quies. ſ. de offic. præfecti vrbis. l.fin.ſ.de offic. procurator. Cæsaris.tradit Claud. hîc num. 20. † Secundum exemplum est,quando ille, cui facienda est promissio, est homo potens; nam potentioribus pares esse non possumus. l. 3. ſ. de alienation. iudic. quod exemplum esse notabile dicit Bartolus hîc num.15.& confirmat Ripa à num. 42.exornat Iason à numer.23. & Parpalia num.78. Addit & glos.tertium exemplum, si mulier velit, maritum dotem promittere alteri, cui ipsa vult donare; neque enim ad hoc cogetur maritus, qui ab eo extraneo potest conueniri in solidum pro dotis restitutione.l.Nesennius.41.in principio.ĩ. de re iudicat. ab vxore autem conueniri non potest, nisi quatenus facere potest. l. maritum.ĩ. eodem. ergo ex prædicta promissione maritus incommodum suspectum habet:& probat Zasius.l.maritum.numer. 15.ĩ.eodem. Sed cauendum est, quia etsi maritus de consensu vxoris, promittat alteri dotis restitutionem, vel id, quod debet vxori, non potest conueniri per illum tertium, nisi quatenus facere potest.l.si prior.33.ĩ.eodem.l. quod si maritus. in principio. ſ. de constituta pecunia. Neque obstat textus dicta.l. Nesennius. quia respondet glos. fin. ibi, procedere, quando certa quantitas exprimitur restituenda nomine dotis; nam tunc verum est, quòd maritus quantitatem expressam tenetur tertio restituere, neque potest vti priuilegio, ne conueniatur vltra quam facere possit: & ita etiam Bart. hîc num. 18. quem sequitur Alexander numer.19. & Iason numer.26.& asserit receptum Crot.numer.56. Ratio differentiæ est, quia tertius, cui maritus promisit dotis restitutionem, agit ex propria obligatione, neque aliquam reuerentiam debet marito, & ideò quantitatem expresè promissam exiget in solidum, vt colliges ex dict.l.Nesennius.in principio. &. l. si id quod.§.final.ĩ.de donation.Sed quando maritus promittit restituere id,quod debet nomine dotis, vel simpliciter dotis restitutionem, ex vi promissionis non videtur se obligasse, nisi ad id quod cum effectu deberet nomine dotis.l.1. in principio.ĩ. de dote prælegata. quasi igitur tacitè sibi reseruauerit priuilegium. l. maritum.ĩ. eodem. in solidum conueniri non poterit per extraneum: & ita in effectu Iason dict. l. Nesennius. in principio.numer. 8.ĩ. de re iudicata. Vnde inferas, non esse verum,quod tenuit Bolognet.l.quæ dotis.nume. 76.ĩ. eodem.quòd maritus alteri promittens dotis restitutionem, non potest exigi, nisi quatenus facere potest; † quia promittendo certam quantitatem,tacitè videtur renũtiare proprio priuilegio; quæ renuntiatio non valet.l. alia. §. eleganter.ĩ.eod. hæc enim cõsideratio ex suprà traditis exploditur,neque enim maritus hoc casu conuenitur in solidum, quasi tacitè renuntiauerit priuilegio, sed quia extraneus eum cõuenit ex propria obligatione, qui ei nõ debet reuerẽtiã, & sic cessat ratio priuilegij: adeò quod Crot.hîc numer.56.per contrarium tenuerit,facta delegatione,nullum omnino marito competere priuilegium,quia in extraneo cessat ratio priuilegij expressa d.§.eleganter. Sed non aduertit, Doctores non dicere,priuilegium competere marito aduersus extraneum, cui promisit dotis restitutionem: nam verum est,illi indistinctè non cõpetere,ex ratione de qua suprà,sed ex vi verborum maritus eo vti poterit; quasi tacitè illud sibi reseruauerit,vt suprà declarauimus. Vnde tutius erit marito,in promissione quam facit extraneo, expresè declarare, quòd non promittit extraneo dotis restitutionem,nisi quatenus facere possit; vt cesset dubitatio: neque enim cogendus est promittere extraneo dotis restitutionem,alio modo,quã quo vxori erat obligatus eam restitutionem facere.Bart. hîc num.21. optimè explicatus per Ripam num.62. Illud autem incommodum,quod etiam glos. considerat in hoc exemplo,quòd postquam mulier donauit extraneo,nihil potest relinquere marito.l.cũ maritus.§.fi.ſ.de pact. dotalib. omnino reijciendum est; quia semper maritus illud incommodum allegare posset, & sic inanis redderetur regula affirmatiua huius text. maximè cùm id incommodum in lucri amissione consistat.Bart.hîc numer.19. Claud. numer.22.quod vtique cùm nulla certa spe, neque probabili fundetur, non debet esse in consideratione. l. stipulatio hoc modo.ĩ.de verbor.obligation.l.post emãcipationem.§. fin.ĩ. de libera. legat. tradit Ripa hîc num.59.quidquid aliter explicent Alexand.hîc num.19. Parpal. num. 83. Dum autem glos. in prædictis exemplis præsupponit, esse incommodũ considerabile,si maritus alleget, posse per tertium in solidum conueniri,manifestè colligitur,audiendam esse allegationem illius,qui dicit se in futurum posse effici pauperem. † Aduersus quod gl. opponit de regula.l. Iulianus.ĩ. qui & à quib. quòd non est in consideratione id quod euenire potest.Cui difficultati respondet glos. audiri hanc allegationem, quando ille qui eam allegat, possidet bona sita in loco periculoso:allegat.l.8.&.l. verum.12.§.si locupleti.ſ.de minoribus. ampliãs ad eum qui habet prædicta bona sita in montibus,quæ facilè aquis dilabuntur, & diluuntur: subscribit Alexand.hîc numer.20.Ripa num.51.communis vt asserit Parpalia num. 87. Pinelus.l.1.C.de bonis maternis.3.parte. numer.27. Et pariter si bona consistant in mercibus, quæ subiacent periculis maris,& terræ.l.3.cum.l.sequent.ĩ.de donation.causa mortis. Ripa hîc numer. 52. Vel etiam sunt obnoxia vsuris,quæ facilè totas exhariunt facultates. cap. quoniam.& cap.quanto. de vsur. tradit glos. l.qui habebat.verbo, deducta.ĩ.de legatis.3.Alexander numer.20.Parpalia numer.88.vel etiam si sint bona, quæ non possint alienari.l.final.§.sed quia.C.communia de legatis. nam illa habens, pauper censetur, vt hîc sentit glos. & explicat Ripa numero.53. quamuis Claudius hîc numer.25.& Parpalia numer. 89. aliter glos. interpretentur. Ex vniuersis autem his exemplis, & doctrina glos.explicata vt suprà, tria in proposito colligenda sunt. Primum,quòd licèt iuris præsumptio sit, quòd quis in futurum efficietur diues.l. si defunctus. C. arbitriũ tutelæ. hæc tamen præsumptio cessat,quando præsens status bonorum repugnat prædictæ præsumptioni; nam tunc potiùs præsumetur, quòd efficietur pauper.Secundum,quòd licèt futura non sint in consideratione. l. Iulianus. ĩ.qui & àquibus.neque tristis euentus sit expectandus.l. inter stipulantem. §.sacram.ĩ. de verbor. obligationib. hæ tamen regulæ non procedunt, quando præsens status rerũ indicat, hunc futurũ euentũ etiã tristẽ facilè euenire posse.

Parpal.hîc nu.86.nam ſemper conſideratur id,quod attento præſenti ſtatu veriſimiliter euenire poteſt c.fin. de homicid.in.6.Bart.l.diuus.num.7.ff. ad legem Cornel.de ſicar.& ibi Villameta nu. 66. Vel quãdo præſenti rerum ſtatu attento,ille triſtis euentus ſæpiùs contingere
33 ſolet.† Socin.conſil.156.num.21.lib.2. Collige & tertiò,non eſſe quem ſuſpectum de paupertate,vel quòd non poterit ſoluere id quod debet,niſi quãdo præſens ſtatus rerum eum veriſimiliter ſuſpectum reddit, & ſic adſunt probabiles cõiecturæ huius præſumptionis . Quod Bald.hîc col.2. ad fin. applicat quæſtioni,quando creditor iurat ſe habere debitorem ſuſpectum de fuga , & ideò petit eum incarcerari; nam debet iudex eum
34 interrogare de cauſa ſuſpicionis,& ſi bonam rationem allegauerit, audiet eum iudex; aliàs repellet : & ſic ſentit Baldus, quòd ad concedendam capturam debitoris ſuſpecti de fuga, ſufficit probare cauſas ſuſpicionis per iuramentum creditoris,quia aliàs periculum eſſet in mora.ſubſcribit Imol.hîc num. 6. ſubdens, quòd poſt captum debitorem fiet iuſtificatio capturę per veras probationes:& ita etiam Alexand.conſil.19.libr.3.& ſequitur Iaſon hîc num.29.& ita in practica ſæpiùs vidiſſe obſeruari, aſſerit Crot. hîc nu.38.& eſſe magis receptã ſentẽtiã aſſerit Iaſl. apertiſsimi. n.22.C. de iudic. Pariſ.conſil.99.num.32.lib.3. Contrariã tamen opinionem,imò quòd ad decernendam capturam debitoris,quaſi ſuſpecti de fuga,non ſufficiat iuramentũ creditoris,ſed requiratur vera probatio ſuſpicionis fugę,concludit Alex.hîc num. 22.&.l.ſi fideiuſſor. §. fin. num.12.ſ. qui ſatisd.cogantur.& eſſe magis receptum aſſerit Claud.hîc num.25.& Parpal. numer.75.Decius conſil.75.num.1. verſic. quartò hoc. Et eſt ratio,quia captura infamat apud bonos,& graues , & inducit damnũ irreparabile.Bald.l.vnica ad medium.C.in integr.reſtit.poſtulat.Iaſon.l. 4.§.cõdemnatum.num.23.ff.de re iudicat.Neuizan.conſil.52.nu.8.Neque obſtat ratio cõtrariæ opinionis; quia ad euitandum periculum fugæ,poſſunt interrogari teſtes per modum informationis,debitore non citato:argum.l.ait prætor.§.ſi debitorem.ff. quę in fraudem creditor.& ibi notat Bart. num. 6.& in ſpecie Salic.l.fin.in fin.C.de quæſtion. Alexan.conſil.180.num.8.lib.2.Anton.Rube.l.vinum.nu.90.ſ.ſi certum petat. Ex qua ratione venit reijciendum id quod ſentit Decius conſil.75. col. 2. ad finem. quòd ſi non ſolùm adeſt ſuſpicio fugæ, ſed etiam adeſt periculum inſtantis fugæ, tunc ad capturam ſufficiet iuramentũ creditoris; quia tunc apertiſsimè conſtat,periculum eſſe in mora: † ſubſcribit Pariſ.conſil.99.num.32.lib.3. Menoch. lib.2.de arbitrar.caſu.87.num. 3. nãhoc dictum ex ſuprà dictis confunditur.Vnde & in cauſa criminali nunquam proceditur ad capturã, niſi præcedat informatio delicti commiſsi per capiendum. Boſsius tractat.de captura.num.3.& Iulius Clarus in praxilib.5.§.fin.q.28.nu.2. Verius ergo eſt,hoc totum eſſe relinquendum iudicis arbitrio : argum.l.ſi fideiuſſor.§.fin.ſ. qui ſatisdar. cogantur. tradit Ripa hîc num.57.Menoch.vbi ſuprà numer.6.probat Ordin.lib.3.tit.20.§. pen. Quæ tamen addit,in hoc caſu ſatis eſſe conſtare de debito per teſtes , qui ſaltem præſumptiuè probent debitum: nãſi iudici tunc videatur,illum debitorem eſſe ſuſpectum de fuga, decernet illius capturam,quãuis iure communi vt decernatur captura, oporteat conſtare de debito,per veram probationem inductã per inſtrumentum publicum.l.litibus.& ibi Bar.C.de agricol.& cẽſit.lib.11.l. per hanc. & ibi Bart. C. de erogation. militar.annonæ.lib.12. Deci.conſil. 75. col. fin.Pariſius conſil.99.num.5.lib.3. Ripa hîc num.58. His ita explicatis,illud vltimo loco ſupereſt tractandum , quod ex fine huius text. colligitur, ſcilicet, quem cogen-

cogẽdũ eſſe facere , quod ſibi nõ nocet, & alteri prodeſt. In quo articulo ex Bar. hîc.nu.13. ſit prima concluſio: Quòd ſi quis prætendit,quòd in meo aliquid faciam de nouo,quod mihi non nocet, & alteri prodeſt,non cogor id facere: allegat.l.binas ædes.ſ.de ſeruit.vrbanor.prędiorũ.Intellige tu,iunctis ibi notatis per Bart.nu.1:nam probatur ibi, quòd ſi per contractum inter viuos transferatur aliquod prædium,non ob id cenſetur conceſſus aditus ad prædium, quanuis abſq; eo translatio prædij inutilis remaneret: quod etiam probat.l.via conſtitui.§. fin. de ſeruit.ruſticor.prædior.& l.in vendẽdo.ſ.de contrah.emption.Et eſt recepta traditio,vt aſſerit Cæpolla de ſeruit. vrbanor.prædior.c.38.col.2.Iaſ.hîc.num. 32.&.l.ſi fundum ſub conditione. §. qui fundum.num.11.ff.de legat.1.Boeri. deciſ.322.num.4. quidquid contrarium tẽtet Curt.Iunior.l.2.num.53.ſ. de iuriſd.
35 omnium iudic.Ripa hîc num.45. Colligitur igitur ex ſuprà dictis, quòd nõ teneor de nouo concedere in meo,etiam illud ſine quo alius remaneret in damno. Regula igitur generalis cõſtituenda eſt,quòd non poſſum cogi aliquid facere in meo , ſiue agens in hoc prætendat lucrum.l.1.&.l. neque creditores. C. de nouation. ſiue etiam prætendat damni euitationem,vt ex mente Bart. collegit Iaſon hîc num.33.ad finem. Ruin.l. ſer-
36 uii electione. §. Labeo. nu.20.ff. de leg.1. & aſſerit receptum Parpal. hîc num. 92. quidquid Bald. Nouellus de dote.8.parte.priuileg.27.in princ. docuerit , quòd non teneor facere , quod mihi non nocet,& alteri prodeſt,ſi agatur de lucro; ſecùs ſi agatur de damno vitando. Ex qua concluſione infertur primò explicatio ad.l.vſuras.C.de ſolution. quæ ex iuſta cauſa permittit fieri ſolutionem in alio loco, neque enim debet intelligi de ea iuſta cauſa,quæ prodeſt creditori; & nõ nocet debitori:hæc enim iuſta cauſa nõ ſufficeret ex ſuprà traditis ; & aduertit Socin.hîc num.17. Infertur ſecundò,cauendum eſſe à Socin.Iuniore conſ.76.à num.13.lib.2.dum aſſerit,quòd quis debet pati fieri in ſuo , quod ſibi nõ nocet, & alteri prodeſt:hoc enim manifeſtè cõfunditur ex noſtra concluſione , & iura quæ ipſe adducit,in diuerſis terminis loquuntur,vt infrà oſtendemus. Infertur tertiò annotatio ad tradita per gloſ. fin. l.ſi cui.ſ.de ſeruit.dũ tenet, quòd ſi quis debeat ſeruitutẽ per certam partẽ fundi , ex quo magnum incommodum ſuſtinet,cogendus eſt ille, qui habet ſeruitutem, per aliam partem fundi ea vti , ſi hoc ei non noceat: allegat.l.2.§.penul.ſ. de religioſ.& ſubſcribunt Bartol.Bald.& Paul.d.l.ſi cui.Iaſon.l.1.§.fin.num.8.ff.de noui oper.Alexan.hîc num.penul.Ripa num.45.& eſſe receptam opinionem aſſerit Pinel.l.2.C.de reſcind.vend. pagin. 82.nu.25. hæc enim opinio ex ſuprà dictis videtur cõfundi: nam cùm præſupponatur,ſeruitutem iam eſſe conſtitutã, non poteſt cogi dominus ſeruitutis aliquid de nouo facere,quanuis ſibi nõ noceat,& alteri profit: & ita etiam g'oſ. opinionem improbant Angel.& Florian.d. l.ſi cui.Iaſon.l.2.§. mutui datio. col. pen. verſic.decimò fallit.ſ.ſi certum petatur. & ibi Alciat.num.15.in fine. Inuenio tamen,quòd Bald.Nouellus de dote.8.parte,priuileg.27.ad finem.concordat opiniones, † quòd aut dominus fundi ſeruientis,vult locum ſeruitutis mutare, vt euitet damnum,& poterit id facere.glo. fin.d.l.ſi cui.quia tũc prætendit reducere fundum ad priſtinam libertatem , & conſequenter militat regula.l.2.§.itẽ Varus.ff. de aqua pluuia.Si verò hoc prætendat ad merum lucrũ,vt quia in loco ſeruiente vult plantare arbores , tunc non audietur. dict. l. ſi cui. ſ. de ſeruitutib. & l.fin.ſ.de vſu & habit. Sed nõ placet hæc concordia,quia cũ præſupponatur , ſeruitutem eſſe iam conſtitutam,nõ poteſt cogi illam habens,aliquid facere de nouo,etiãſi alius prætẽdat damnũ euitare,

vt constat ex suprà traditis, & aduertit Parpal.hîc nu.107. ad medium. qui aliâ etiam tradit concordiam, quę mihi non placet. Et ideò ad veram resolutionem aduertẽdũ est, q; si quis habeat seruitutẽ itineris, vel viæ, per aliam partem fundi, non efficitur dominus loci, in quo seruitutem habet, sed tantùm habet illius vsum. l. loci corpus. in princip. ff. si seruit. vend. l. si duo. ff. de seruit. rusticorũ prædior. Cùm igitur dominium étiam loci seruientis, in antiqui domini potestate permaneat, potest ille facere in suo qđ sibi prodest. l. fluminũ. §. fin. ff. de damn. infect. l. 1. §. deniq;. ff. de aqua pluuia. Neque replices, quòd etiam in meo nõ possum facere quid, per quod præiudicetur seruituti debitę; vt tradunt omnes dict. l. fluminum. §. fin. Beroius consil. 139. numer. 24. lib. 3. Hippolyt. Riminal. consil. 86. num. 14. lib. 1. quia id procedit, quando id quod ego facio, infert damnum ei, cui debetur seruitus: nam id ius fieri prohibet. Bart. l. si cui. ad finem. ff. de seruit. Aym. consil. 226. post medium. Sed quãdo prodest facienti, & non nocet habẽti seruitutem, id iure permittitur, per suprà tradita: ita vt si bene aduertas, in hac materia, leges æquitatem sequutæ, mediam viam videntur approbasse: nam in meo possum facere, quod mihi prodest, etiamsi alteri noceam, dũ modò illi seruitutem non debeam. l. 1. §. denique. ff. de aqua pluuia. Si verò seruitutẽ illi debeam, possum quidem facere, quod mihi prodest, & habenti seruitutem nõ nocet, vt constat ex suprà traditis. Vnde ille cui debetur seruitus, cùm non faciat in suo, sed in alieno. l. loci corpus. in princip. ff. si seruit. vend. non potest facere in alieno, quod sibi prodest, & domino nõ nocet; ac proinde electa semel via, varia
37 re non potest. l. si cui. & ibi Bart. ad fin. ff. de seruit. † Neq; etiã aliquid facere, per quod seruitus efficiatur durior. l. si seruitutes. §. si stillicidiũ. & l. cuius ędificiũ. ff. de seruit. vrbanor. prædior. Aymon cõsil. 226. num. 4. Quinimo neque aliquid de nouo facere, inuito domino prædij; quantumcunque conditio seruitutis deterior non reddatur, vt cõstat ex suprà traditis. Meritò igitur Aretin. consil. 30. numer. 1. ad finem. tradit, quòd in re mea possum facere, quod mihi prodest, non autem in re aliena, etiãsi illud mihi prosit, & domino rei nõ noceat. Et hinc est, quòd cum dominiũ pignoris remaneat in bonis debitoris. l. neque pignus. C. de pignor. action. potest debitor, etiam inuito creditore, pro vno pignore aliud æquè idoneum præstare, & cogetur creditor illud recipere. Cremens. singul. 54. Deci. & Cagnol. l. plus cautionis. ff. de regul. iuris. Neguſ. de pignor. 1. membr. 3. par. num. 21. Et tamen aliud est in debitore, vel fideiussore; neque enim cogetur creditor alium æquè idoneum debitorem recipere; quia cessat ratio de qua suprà. l. 1. & l. neque creditores. C. de nouation. neque etiam alium fideiussorem æquè idoneum. l. si mandato. 45. §. 1. ff. mandati. notat Alexand. hîc num. 8. Iaſ. num. 3. Pontan. num. 4. idem Iaſ. l. si domus. §. si fundus. num. 31. ff. de leg. 1. Infertur quartò & vltimò annotatio ad doctrinam Bart. l. quominus. nume. 23. ff. de fluminib. quòd si deduxi aquam ex flumine publico, postquam fuerit ingressa fundum meum, nullus me inuito eã deducere potest in fundum suum; quia in alieno non potest quis facere, quod sibi prodest, & alteri non nocet, per suprà tradita: subscribit Iason hîc num. 33. Ripa num. 47. Parpal. num. 107. Iason. l. rescripta. num. 6. C. de precib. Imperator. offerend. quidquid post aliquos controuertat Alciat. hîc nu. 47. Cephal. consi. 130. num. 14. lib. 1. declarando tamen vt per Bald. l. vnica. num. 58. C. de sentent. quę pro eo quod interest. Prędictam conclusionem ita explicatam limitabis, nõ procedere fauore dotis; nam tunc cogetur quis facere, quod sibi non nocet, & alteri prodest, vt colligitur ex isto text. in fine,

38 ne, notat Bart. hîc num. 13. † Iaſ. num. 3. Pontan. num. 4. Nouellus de dote. 8. parte. priuileg. 27. num. 1. Rationem specialitatis suprà tradidimus. Vnde cauendũ est à Bald. l. si pater. ad mediũ. C. de collation. dum tenet, quòd licèt creditor
39 non cogatur mutare debitorem. l. si mãdato. 45. §. 1. ff. mandati. tamẽ debitor cogetur mutare creditorem: allegat istum text. qui tamen procedit speciali fauore dotis. & extra hunc casum contrarium est dicẽdũ est, ex. l. 1. & l. neque creditores. C. de nouation. Pariter etiam cauendum est à Socin. Iuniori consil. 76. num. 15. lib. 2. generaliter etiam regulam huius text. accipiente. Limita secundò, quãdo celebratus est contractus inter aliquos, & in eo aliquid incidit, quod resarciri potest absque damno vnius, & cum commodo alterius; nam id præstandum est. l. in creditore. 38. ff. de euictio. quam ad hos terminos restringit Bar. hîc numer. 13. Alciat. num. 50. quanuis Socin. Iunior d. consil. 76. num. 14. lib. 2. generaliter eam accipiat; quasi probet, semper faciendum esse, quod mihi non nocet, & alteri prodest. Quinimò si bene aduertas. d. l. in creditore. procedit in eo, qui ab alio habet causam: nam vt is euitet damnum, quod incurrit ratione contractus, debet alter cogi facere id, quod sibi non nocet, & alteri prodest in prædicto contractu. Tertiò limita fauore religionis: nàm aduersus regulam, de qua suprà, cogetur de nouo facere in suo quod prodest Ecclesiæ, & sibi nõ nocet; quia scilicèt præstatur rei æstimatio. l. si quis sepulchrum. ff. de religios. Bart. hîc numer. 13. Sed ad illius legis intellectũ debes aduertere, quòd text. ille propriè loquitur, quando agitur de concedenda seruitute de nouo, sine qua locus religiosus remaneret inutilis, ita vt propriè pertineat ad limitationẽ. l. via constituí. §. fin. ff. de seruit. rusticor. prædior. & l. in vendendo. ff. de contrah. emptio. vt aduertit Couarru. resolut. lib. 3. c. 14. à num. 8. versic. item neque. Sed ex idẽtitate rationis idem erit, si quid sit necessarium ad Ecclesiam de nouo constituẽdã, vel etiam ampliandam, vt dominus ad hunc effectum cogatur rem suam vẽdere. † Iason hîc nume. 3. Pontan. nu. 4. & alij adducti per Couarru. d. c. 14. nu. 7. Ant. Gom. l. Taur. 70. nu. 27. agitur enim tũc de fauore publico principaliter. l. 1. §. huius studij. ff. de iust. & iur. cui priuata vtilitas debet cedere. authent. res quæ. C. communia de legat. Vnde non idem admittetur in re particulari Ecclesiæ ampliãda, cùm cesset prædicta ratio, vt aduertunt Alciat. hîc num. 49. Parpalia num. 107. quidquid contrarium sentiant Iason hîc nu. 33. Ripa nu. 47. Atq; ita colliges, d. l. si quis sepulchrum. specialiter precedere fauore publico religionis: vnde ad alios casus extendi non debet. l. ius speciale. ff. de legib. Quare &. l. 2. §. pen. ff. de religios. probans, seruitutẽ posse reijci in alium locum, vt locus debens seruitutẽ efficiatur religiosus, etiã specialiter fauore religionis videtur procedere, vt existimat Corrasi. l. si cui. ad finem. ff. de seruit. Couarru resolut. libr. 3. c. 14. num. 8. versic. item communis. Sed verius est, procedere generaliter in quacunque materia, vt sentit glo. fin. l. si cui. ff. de seruit. & post Bald. tradit Parpal. hîc num. 107. ad medium. Nouellus de dote. 8. part. priuileg. 27. num. 2. Et est ratio differentiæ, quia in specie d. l. si quis sepulchrum. prætenditur, quòd quis patiatur in suo de nouo fieri, quod sibi nõ nocet, & alteri prodest, aduersus regulam iurium suprà allegatorum: vnde meritò inducitur regula. l. ius singulare. ff. de legib. Sed in d. l. 2. §. penul. quis facit in re propria, id quod sibi prodest, neque nocet alteri habẽti seruitutẽ in eo loco: quod generaliter licitum est. l. fluminum. §. final. ff. de damn. infect. & suprà diximus. Cùm igitur nihil ibi contineatur aduersus iuris regulas, succedet regula. l. illud. ff. ad legem Aquiliam. Limita quartò, fauore

uore vltimæ voluntatis, quia cogetur quis facere quod ſibi nõ nocet, & alteri prodeſt. l. quia poterat. ℣. ad Trebellian. nam & in illa videtur agi de fauore publico. l. vel negare. ℣. quemad. teſtam. aperiantur. Quare licèt in cõtractibus quis non cogatur præſtare aditum, ſine quo fundus venditus remaneret inutilis. l. in vendendo. ſ. de contrah. emption. & ſuprà diximus, tamen aliud eſt ſi fundus legetur, cui neceſſarius ſit aditus; nam in vltima volantate is tacitè cenſetur legatus. † l. binas ædes. in fin. ſ. de ſeruit. vrbanor. prædior. & ibi Bart. num. 1. Boerius deciſion. 322. nu. 8. atque ita ſi bene aduertas, prima limitatio, tertia & quarta, ad vnam rediguntur, ſcilicet, vt quis cogatur facere, quod ſibi non nocet, & alteri prodeſt, fauore publico id ſuadente: quod probat. l. ſi locus. §. via publica. ſ. quemad. ſeruit. amittant. l. 1. §. ſunt qui putant. ℣. ne quid in flumine publico. tradit Alciat. hîc num. 52. Couarru. reſolution. lib. 3. c. 14. num. 8. Et hæc de prima concluſione. Secunda concluſio in hac materia ſit, quòd poteſt quis cogi, vt patiatur in ſuo refici, & reædificari illud, qđ mihi prodeſt, & ei non nocet: in quibus terminis propriè procedit regula. l. 2. §. item Varus. ℣. de aqua pluuia. Bar. hîc numer. 13. cũ quo alij tranſeunt: nam videmus permitti ei, cui ſeruitus debetur in alieno prædio, ea agere, quæ ad ſuæ ſeruitutis vſum ſunt neceſſaria, ſi ex hoc fundo alieno nullum præiudicium inferatur. l. ſi iter. ſ. de ſeruitut. l. ſeruitutes. §. ſi duo. ſ. de ſeruit. vrbanor. prædior. l. refectionis. & ibi Bart. ſ. communia prædiorum. tradit Aymon conſil. 226. nume. 3. ad finem. Vnde cauendum eſt à Socin. Iuniore conſil. 76. à num. 13. lib. 2. à Cephal. conſil. 130. à num. 13. lib. 1. Menoc. conſil. 51. num. 45. & conſil. 62. num. 16. lib. 1. Aymone conſil. 748. num. 18. lib. 5. Menoch. de retinend. poſſeſſ. remed. 5. num. 112. dum ex d. §. item Varus. colligunt regulam generalem, quòd ego cogor facere id, quod mihi non nocet, & alteri prodeſt: tex. enim d. §. item Varus. eſt reſtringendus ad caſum, de quo ſuprà, & extra illum non poteſt quis cogi, vt patiatur in ſuo fieri id, quod ſibi non nocet, & alteri prodeſt. l. diuus. ſ. de ſeruit. ruſticor. prædior. l. fin. §. ſi ſtercus. iuncta gloſ. verb. teneatur. ℣. quod vi aut clã. tradit Couarru. practicar. quæſtio. c. 37. num. 3. ad medium. Illud igitur potiùs admittendum eſt, quod tradit Nouellus de dote. 8. part. priuileg. 27. ad finem. vt poſsim cogi in re mea pati fieri id, per quod res redditur ad priſtinam naturã; fauor enim refectionis hoc admittit, vt explicat Cuman. d. §. item Varus. in fine. † & ſentiunt Bartol. hîc num. 13. Alciat. num. 50. ad fin. & Parpalia num. 99. Vltima concluſio ſit, quòd in re mea poſſum facere quod mihi prodeſt, quamuis alteri noceam. l. fluminum. §. fin. cum. l. ſeq. ℣. de damn. infect. l. 1. §. denique. ℣. de aqua pluuia. vbi hoc limitatur, niſi id faciam malo animo, & ad æmulationem alterius: & latè Cephal. conſil. 130. à numer. 13. lib. 1. De quo tamen oportet cõſtare; quia in dubio non præſumitur, vt hîc tradũt Alciat. ad fin. Iaſ. l. quominus. à nu. 22. ℣. de fluminib. Ex quibus infert Cumanus. l. 1. §. idem labeo. 2. ℣. de aqua pluuia. quòd quis poteſt diuertere aquã à ſolito curſu, poſtquam ingreſſa eſt ſuũ fundum, licèt ex hoc ſequatur damnum vicini: ſubſcribit Hippoly. Riminald. cõſil. 86. num. 16. lib. 1. Vbi tamẽ addit, dictum Cuman. procedere, quando auertens aquam non debet ſeruitutem vicino; nam ſi illam deberet, nõ poſſet auertere aquã à ſolito curſu. l. ſi tibi. C. de ſeruit. Item ſi auertens nihil immittat in alienum. l. ſicuti. §. Ariſto. ſ. ſi ſeruit. vẽdicet. Denique ex prædictis infertur vera reſolutio ad quæſtionem, quam remiſſiuè tangit Bart. hîc num. 14. vtrùm vaſſallus inuitus cogatur præſtare iuramentum alteri perſonæ de voluntate domini? Et reſoluendum eſt, vaſſallos per ſe conſideratos, nõ poſſe inuitos in aliũ trãſferri, iuxta regulã. l. 1. & l. neque creditoris. C. de nouation. & in ſpecie probat. c. Imperialẽ. §. prætereà ducatus. de prohib. feud. alienat. per Federicũ. tradit gl. 1. l. inuitus. in prin. ℣. de fideicom. libert. Alex. hîc nu. 29. Ripa nu. 46. notab. Gomez. §. itẽ Seruiana. nu. 41. Inſt. de actionib. Iulius Clar. §. feudum. q. 28. num. 1. Quibus adde Bald. conſ. 97. nu. 1. libr. 3. Si autem alienentur terrę feudales, vaſſalli tranſibunt ſimul cum terris alienatis, etiãſi non conſentiant, iuxta regulam. l. quædam ſunt. ℣. de acq. rerum domin. c. ex literis. de iure patron. & in ſpecie eſt text. c. 1. §. ex eâdem lege. de lege Cõradi. tradit Bal. l. 1. nu. 9. C. cõmunia de legatis. & c. fin. in princ. nu. 4. de offic. delegat. & reſoluũt Alex. hîc nu. 29. Parpal. nu. 106. & hanc eſſe cõmunẽ reſolutionem aſſerit Anton. Rube. conſ. 96. nu. 2. Roland. conſil. 1. nu. 88. lib. 1. poſt Deci. conſil. 61. col. 2. Iulius Clar. §. feudum. q. 28. num. 2. Quibus adde Alex. conſil. 25. nu. 21. libr. 5. Quod non ſolùm procedit in vaſſallis ratione feudi, ſed etiã in vaſſalis ratione iuriſdictionis, iuxta tex. c. 1. qualiter vaſſallus iurare debeat fidelitatẽ. nã ipſi per ſe conſiderati, non poſſunt
42 inuiti trãsferri in alterius iuriſdictionẽ, † ſed cũ territorio, & vniuerſitate tranferri poſſunt. Corne. conſ. 321. nu. 4. lib. 4. In contrariũ tamẽ vrget dictũ Hoſtienſ. c. dilecti. de maiorit. & obed. quòd dominus nõ poteſt locũ ſubijcere alteri, inuitis vaſſallis: & cõmuniter recipitur, vt ibi aſſerit Felin. col. 2. Menoch. conſ. 32. nu. 22. lib. 1. ergo apertè volũt, quòd etiã trãſlato loco, tamẽ inuiti vaſſalli trãsferri nõ poſſunt: & meritò, quia intereſt vaſſallorum non mutare dominos. c. auditis. de preſcript. vnde ſuccedit regla. l. id quod noſtrum. ℣. de regul. iur. Sed quia vera reſolutio iſtius articuli pẽdet ab intellectu c. 1. §. ex eâdẽ lege. de lege Cõradi. diligẽtiùs circa illius intellectũ inſiſtemus. Eſt ergo aduertendum, ibi probari, Cõradũ lege conſtituiſſe, feudũ non poſſe alienari ſine conſenſu vaſſallorũ: & licèt tex. ſubdat, Mediolani hoc nõ obſeruari, ſed poſſe vaſſallũ inuitũ transferri in dominũ ſuperiorẽ, vel ęqualẽ, tamen ea cõſuetudo Mediolani obſeruanda erit, in alijs autẽ ciuitatibus, vel prouincijs lex Conradi obſeruanda eſt; quia tanquam generalis omnes ligat. l. leges ſacratiſſimæ. C. de legib. & in ſpecie probat. c. 1. §. prætereà ducatus. de prohib. feud. alienat. per Federic. & ita explicãt Andr. de Iſern. & Aluarot. d. §. ex eâdem lege. Aluarot. d. §. prætereà ducatus. nu. 4. ad fin. Vnde cauẽdũ eſt ab Imol. & Aretin. hîc ad fin. à Guidone deciſ. 560. num. 1. dum per dict. §. ex eâdem lege. pro conſtanti habent, quòd vaſſallus etiã ſine ſolo trãſferri poteſt inuitus in dominum maiorem, vel æqualem: nam extra Mediolanũ contrarium eſt verius ex ſuprà traditis: & notauit Alex. hîc num. 29. Eſt & ſecunda concluſio ex d. §. ex eâdem lege. quòd dominus non poteſt alienare feudũ per partes, ne vaſſallus inuitus cogatur pro vno domino duos agnoſcere: quod etiã probat d. §. prætereà ducatus. de quo videndus eſt Pariſ. conſ. 22. à nu. 91. lib. 1. Aymon conſil. 318. num. 5. Vltima concluſio ex d. §. ex eâdem lege. ea eſt, quòd vaſſalli etiã inuiti poſſunt trãſferri in alium ſimul cum curia ſiue vniuerſitate: † notauit gloſ. cap. ſi quis fecerit. quo tempore miles. & gloſ. fin. dict. §. prætereà ducatus. vbi dicit, quòd ſi dominus totam curiam vendidit, tranſeũt vaſſalli etiam inuiti: ſecùs ſi non vniuerſa curia, ſed tantùm feudum particulare illius alienetur: & eſt magis recepta ſententia, vt aſſerunt ſuprà relati. Contrarium tamen tenet Aluarot. dict. c. ſi quis fecerit. num. 1. quo tempore miles. quem ibi ſequitur Prępoſit. poſt princip. contendentes, in ſolo Mediolano id fieri poſſe; quia ibi viget talis cõſuetudo: & pro illis videtur tex. c. 1. de capitaneo
43 qui curiam vendidit. adiuncta ratione, quam

quam ibi tradit Aluarot. 1. notabili. Inuenio quòd Felin. c. dilecti. col. 3. versic. considera. de maiorit. & obedien. cõcordat opiniones, quòd si alienetur vniuersitas omnium bonorum, in quibus sint aliqua feudalia, tunc cum ea vniuersitate bonorum, trãsibunt vassalli etiam inuiti. cap. ex literis. de iure patronat. sed si sola vniuersitas feudalis alienetur, id fieri non potest inuitis vassallis. Quæ tamẽ concordia non est vera; quia apertè cõfunditur per d. §. ex eâdem lege. in fin. vbi fortiùs probatur, quòd etsi feudalia omnia non alienentur, alienetur tamen curia feudalis, siue terra feudalis integra, transeunt vassalli etiam inuiti. Neque dicas, text. illum procedere secundùm consuetudinem Mediolani obseruatam, vt tentauit Aluarotus suprà relatus; quia replicatur, imò in hac parte text. generaliter procedere: nam quod allegatur de consuetudine Mediolani in principio illius text. eò pertinet, quòd etsi nõ vendatur curia, siue terra, cui adhæret feudum, possunt vassalli per se vendi, secundùm Mediolani consuetudinem, dũmodò fiat translatio in dominum maiorem, vel æqualem. Sed quando venditur castrum, siue terra, cui inhæret feudum, generale est, vt vassalli etiam inuiti transeant: argumen. l. quædam sunt. ff. de acquir. rerum dominio. quod apertè voluit Bald. l. 1. num. 9. C. communia de legatis. inquiens, quòd si solùm vassallagium vendatur, non potest id fieri inuitis vassallis: sed si vendatur castrum, vel aliqua vniuersitas, cui feudum adhæret, tunc simul transeunt vassalli etiam inuiti. † Idem tradit Bald. cap. fin. in princip. num. 4. de offic. delegat. & cap. Imperialem. §. præterea ducatus. num. 9. de prohibit. feud. alienat. per Federic. Imol. & Aretin. hîc ad finem. Alexand. num. 29. Roman. consil. 26. ad finem. Panormit. c. auditis. num. 21. de præscriptionib. Zasius de feudis. 7. part. num. 57. inquiens, dictum Hostiens. cap. dilecti. de maioritat. & obedien. suprà relatum, esse limitandum, nisi dominus vendat territorium vel castrum, cui adhæret feudum; tunc enim transeunt vassalli etiam inuiti: allegat d. §. ex eâdem lege. in fin. & ita patet hanc esse magis communem opinionem. Cui non obstat text. c. 1. de capitaneo qui curiam vendidit. vbi probatur, quòd vendita curia, non cẽsentur vẽditi vassalli illi cohærentes. Et est ratio secundùm Aluarot. ibi. 1. notabili. quòd vassalli inuiti alienari non possunt, ac ita videtur text. ille probare, vassallos non trãsire cum curia vendita: quod apertè repugnat suprà resolutis; quia respondetur, eam rationem Aluaroti non esse veram; quia si text. ille procederet propter defectum potestatis; quia scilicet, inuiti vassalli alienari non possunt, sequeretur, quòd etsi expressum esset, quòd vassalli venirent in venditione, tamen non valeret ea alienatio absque eorum consensu: quod tamen est contra text. d. c. 1. de capitaneo qui curiam vendidit. vbi probatur, eos venire in venditione, si id sit expressum: quòd igitur nõ veniant, magis procedit ex defectu voluntatis præsumptæ. Quare vidẽdum est, vnde is defectus voluntatis colligatur? Et Aretin. hîc ad finẽ. existimat inde colligi, quòd cùm ea curia fuerit data in feudũ, & sic transierit in vtile dominium feudatarij, hoc ius iam alteri concessum, in generali venditione non videtur includi: quod & sentit Bald. d. c. 1. post princ. de capitaneo qui curiam. & l. in testamẽto. nu. 2. C. ad leg. Falcid. inquiens, quòd illa venditio curiæ intelligitur facta sine præiudicio iuris alieni: vnde vassallus nõ cogetur habere dominũ emptorẽ, quia nõ potuit vẽditor alienare id, quod iam in aliũ translatum erat: subscribit Xuarez allegation. 7. nu. 2. Sed & hæc ratio vera non est, neq; enim quærimus, vtrũ dominiũ vtile iam in alterũ translatũ, veniat in vẽditione? hoc enim certũ est nõ venire, ex ratione l. si domus. §. fi. ff. de leg. 1.

probat

probat ord. libr. 2. tit. 25. in princip. sed quæstio est, vtrùm dominum directum quod remanet penes dominium vẽden-
45 tem, veniat in venditione? † Et videbatur dicendum venire, iuxta regulã. l. qui tabernas. ff. de contrah. emptio. & c. ex literis. de iure patronatus. & tamen contrarium probat d. c. 1. de capitan. qui curiã vendidit. Quare circa illius text. rationẽ insistunt Zasius de feudis. 7. par. à nu. 59. Beroius. c ex literis num. 63. de iure patronat. quibus adde Bald. l. si plures. nu. 8. C. de condit. inser. Sed vera ratio est, quia d. c. 1 loquitur in capitaneo curiam vendente, qui cum habeat solum vtile dominium feudi, si illud conferetur trãsferre in emptorem, omnino remaneret exclusus à feudo, & ideo in dubio nõ cẽsetur vendidisse ius vassallagij, sed potius illud tanquam personæ suæ cohærens reseruasse. arg. l. vxorem. §. legauerat. ff. de lega. 3. vnde text. ille non procederet, si dominus directus curiam simpliciter vendat: quia cum ius suum videatur vendidisse, vassalli cum vniuersitate transibunt, vt supra dictum est: & ita post Iacob. de Bellouiso, declarat Afflictis d. c. 1. nu. 89. de capitan. qui curiam vendidit. Vnde colligo saluationem ad rationem Aluarot. dict. c. 1. in. 1. notab. de capitan. qui curiam vendidit. suprà reprobatam: nam cum secundùm prædictam declarationem capitaneus vendẽs non videatur vendidisse totum ius suũ, ob rationem de qua supra, meritò vassalli non veniunt in venditione: recepta enim resolutio est in hac materia, quòd si vendatur castrum, vel terra, & tamen non in totum, sed pro parte, vassalli inuiti non veniunt in ea alienatione. d. §. ex eâdem lege. infi. Et eâdem ratione si vendẽs, in feudo aliquod ius sibi reseruauit, tunc etiam inuiti vassalli non venient in venditione. Afflict. c. si quis fecerit nu. 12. quo tempore miles. Quo casu oportet omnes vassallos cõsentire: nec enim in hac materia maior pars præiudicat mi-
46 nori: argumen. cap. fina. de his quæ fiunt à prælatis. Ancharr. consi. 10. num. 6. Gomez. §. item Seruiana. nu. 41. ad finem, Institut. de action. † Et tenebis mente, quòd licèt dict. cap. 1. de capit. qui curiã vendidit. requirat expressionem, vt vassali veniant in venditione, tamen sufficient verba generalia, ex quibus id possit colligi: vt quia dicatur vendi castrum cum omnibus suis pertinentijs, argum. l. si quando. C. de bonis vacantib. lib. 10. & tenet Afflictis dict. c. 1. numer. 8. Brunus consil. 35 num. 2. & 9. Natta consil. 405. ad finem. Hippolyt. Riminal. cons. 6. numer. 127. libr. 1. quibus adde Bald. consil. 245. Villa. libr. 3. Et adde, quòd per contrarium vassalli, inuito domino, indistinctè non possunt alium recognoscere in dominum. Panor. cap. cum olim, numer. 28. de re iudicat. Paul. consi. 366. viso & examinato. libr. 2. Ruin. consi. 70. numer. 13. libr. 5. Gozad. consil. 9. nume. 70. adeò quod absque consensu domini, non possunt se facere censuales alterius domini. Bald. cap. licet causam. num. 13. de probat. Vltimò adde, quòd licèt vassali inuiti alienari possint cũ vniuersitate, vt suprà dictum est: id tamen non procedet. quando princeps, vel dominus directus verbis vniuersalibus promisit, ex nulla causa vassallos alienare, tunc enim iuxta vniuersalitatẽ promissionis, neq; seperatim, neq; cõiũctim alienari possunt, iuxta regulam. l. Iulianus. ff. de lega. 3. & c. solitæ. de maior. & obedient. & ita in specie sentit Bald. consil. 49. dominus. lib. 3. & expresit Aymon consil. 241. col. 12. versic. 4. & vltimò. Et confirmatur, quia tunc prohibitioni iuris communis videtur accessisse prohibitio hominis: vt igitur noua hæc prohibitio hominis aliquid operetur, intelligendum est, inhibitam esse alienationem, etiam in casibus aliàs permissis, argumen. authen. de alienatio. & emphyteusi. §. sanctissimas. collat. 9. Et in specie colligitur ex Iasone l. filius familiàs. §. diui. numer. 29. ff. de

legat. 1. & Menoch. consil. 263. numer. 31. libr. 3. & in materia ita arguunt Xuarez allegat. 9. numer. 7. versi. præterea. Aymon consil. 241. col. pen. versic. ista ratio. Præterea neque procedit communis traditio, de qua suprà, quando ea alienatio fuerit nimis præiudicialis vasſalis, vel regno; tunc enim inuitis vaſſallis, non valebit: argũ. doctrinæ Bart. l. 3. §. planè. ĩ. quod viaut clam. † & tradũt Aretin. hîc ad finem. Parpalia num. 107. Neuizan. consil. 12. à nume. 66. inter feudalia Bruni. Qualiter autem his casibus vaſſalli debeant reclamare, & contradicere alienationi, declarat Pariſ. consi. 22. numer. 98. libr. 1. Hippolyt. Riminald. consil. 6. numer. 131. libr. 1. Et hæc satis in materia principij huius. l. 2.

SVMMARIA L. 2. §. QVOD si in patris. ff. Soluto matrimonio.

1 *Filia iure communi per matrimonium non efficitur ſui iuris: & aliud eſt ſecundùm leges Hiſpaniæ.*
2 *Explicatur. l. Pomponius. s. famil. erciſc.*
3 *Cur vxor dicatur naturaliter poſſidere res dotales?*
4 *Quando quid ſimpliciter datur per patrem filio, cenſetur in peculium conceſſum.*
5 *Quando donatio fit filiæ cauſa contrahendi matrimonium, valida cenſetur.*
6 *Expenditur. l. ſi extrancus. in fine. s. de condict. ob cauſam.*
7 *Et elegans ponitur reſolutio in hoc articulo.*
8 *Pater in dubio non videtur velle, quod actio dotis ſit inſolidum filiæ.*
9 *Explicatur. l. filiæ cuius. C. famil. erciſ.*
10 *Quando locus eſt imputationi in legitimam?*
11 *Quando dicatur dos profectitia?*
12 *In regno Caſtellæ, & Portugaliæ nunquam actio eſt communis inter patrem, & filiam.*
13 *Reijcitur quædam traditio Antonij Goueani circa literam huius text.*
14 *Pater quando dicatur agere adiuncta perſona filiæ?*
15 *Filia poteſt petere dotem aduentitiam ſine cõſenſu patris.*
16 *Refertur contraria opinio, & concordia inter opiniones aſſignatur.*
17 *Explicatur authen. de æqualitate dotis. §. illud quoque. collatio. 7.*
18 *In dote aduentitia pater non habet vſumfructum.*
19 *Explicatur. l. 1. & 2. C. de bonis quæ liberis.*
20 *Explicatur regula & deciſio. l. fin. §. neceſſitate. C. de bonis quæ liberis.*
21 *Pater in dote filiæ quæſita ſemper cenſetur legitimus adminiſtrator.*
22 *Agitur de intellectu. l. filiæ dotem. C. de collation.*
23 *Pater in dote profectitia, quæ in ſolidum quæritur filiæ, habet vſumfructum.*
24 *Dos aduentitia reſtituitur vxori, & non patri, qui eam habet in poteſtate.*
25 *Explicatur. l. dotale. s. de fundo dotali.*
26 *Actio dotis in ſolidum eſt patris & filiæ.*
27 *Actio perſonalis poteſt apud duos eſſe in ſolidum, licet non dominium.*
28 *Reiuendicatio competens pro dote, non eſt cõmunis inter patrem, & filiam.*
29 *Et in ſolidum cenſetur filiæ.*
30 *Et tamen patre præſente, eam non exercebit, ſed pater.*

Deciſio

31 *Deciſio. l. in rebus. 30. C. de iure dotium. etiã in dote profectitia locum habet.*
32 *In quo ſenſu in iſto text. dicatur, excluſa filia, patrem habere integram actionem dotis.*
33 *Quæ ratione fuerit inductum, vt actio dotis ſit communis inter patrem & filiam.*
34 *Refertur ratio Bart. hîc nu. 5. & reijcitur.*
35 *Et vera, & noua aſſignatur ratio.*
36 *Dos profectitia data filiæ emancipatæ, reuertitur ad patrem, ſi morte filiæ ſoluatur matrimonium.*
37 *Explicatur. l. dos à patre. C ſoluto matrim.*
38 *Dos profectitia data filiæ in poteſtate, indiſtinctè ad patrem reuertitur.*
39 *Pater non poteſt petere dotem, ne perimatur ius filiæ ſine illius conſenſu.*
40 *Filia fam. proprio delicto non præiudicat patri in dote profectitia.*
41 *De dote profectitia filia nihil diſponere poteſt.*
42 *Etiam excluſo patre, filia pro dote profectitia agere non poteſt ſine illius conſenſu.*
43 *Pater cenſetur legitimus adminiſtrator filiæ in dote profectitia.*
44 *Differunt, patrem agere de conſenſu filiæ, vel adiuncta perſona filiæ.*
45 *Explicatur. l. 3. §. final. ĩ. de actio. rerum amotarum.*
46 *Agitur de cõcordia huius text. cum l. cum dos. verſ. ſi vero. s. de pact. dotalib.*
47 *Pactum non nocet filiæ, niſi in caſibus, in quibus ipſa poteſt ſibi præiudicare in dote.*
48 *Referuntur variæ cõcordiæ Doctorũ inter iſtũ textum, & l. cum dos. s. de pact. dotalib.*
49 *Et illis reiectis, probatur ſecũda cõcordia tradita per gloſ. hîc verb. amiſſam.*
50 *Et reſpondetur his, quæ contra eam adducuntur.*
51 *Aſſignatur concordia inter l. ſi vnus. in princ. s. de pactis. & l. ſi rem. §. final. ĩ. de nouationib.*
52 *Acceptilatio non recipit diem, neque conditionem, & tamen illa recipit delegatio.*
53 *Delegatio de qua in hoc text. nihil aufert ex iure filiæ, dum eſt in poteſtate.*
54 *Si filia ſit excluſa à iure ſuo, fruſtra requiretur eius conſenſus.*
55 *Per delegationem conditionalem interim filiæ ſibi non præiudicat.*

INTERPRETATIO Legis ſecundæ. §. Quod ſi in patris. ff. Soluto matrimonio.

DICTVM ERAT in principio huius legis, ſoluto matrimonio dotem vxori eſſe reſtituendam, & eius mandato cogendũ eſſe maritum dotis reſtitutionem alteri promittere, ſi nullum incommodum ſuſpectum habeat: ſubdit nunc Iureconſult. in hoc. §. prædicta eſſe intelligẽda in mulicre ſui iuris: nam ſi ſit in poteſtate patris, non poteſt ei fieri dotis reſtitutio ſine patris conſenſu: & multo magis non poterit cogi maritus alteri dotis reſtitutionem promittere de mandato vxoris, niſi etiam accedat patris conſenſus. Ad perfectam autem huius. §. explicationem tria præmittenda ſunt. Primum, quòd iure communi attento, filia in poteſtate per matrimonium non liberabatur à patria poteſtate, vt apertè colligitur ex iſto tex. & ex l. ſi vxorem. & ibi

notauit glos. C. de condit. insert. glos. in princip. verb. parentis. Instit. de Senatus cõsul. Tertulliano. latè Tiraquel. l. 1. cõnubiali, à nu. 1. Quanuis in regno Portugaliæ, contracto matrimonio per verba de præsenti, filij cẽseantur esse sui iuris, ex dispositione Ordinat. lib. 1. tit. 67. §. 4. & in regno Castellæ post matrimonium, & velationes solẽniter factas in Ecclesia. l. Tauri. 47. quæ hodie est. l. 8. titul. 1. libr. 5. ordinamenti. † Est & secundò præmittendum, quòd iure Digestorum quidquid quærebat filius, patri iure patriæ potestatis acquirebatur. l. placet. ĩ. de acquirend. hæred. qua de causa donatio facta filiæ in potestate per patrem, censebatur inutilis. l. 2. C. de inofficios. donatio quia scilicèt cum donatum filiæ rursus ex potestate legis patri veniebat acquirendum, perinde habebatur, ac si pater sibi ipsi donaret; vnde meritò talis donatio inutilis censetur. l. 2. ĩ. de stipulatio. seruo. & cap. final. de institutionib. & ita glos. 1. l. 2. C. de inoffic. donatio. quam dicit receptam Aretin. cons. 17. num. 4. Anton. Gomez. l. Tauri. 17. num. 4. Qua etiam ratione procedit regula Iuliani, de qua. l. si seruo. 32. §. & generaliter. s̃. de vsufruct. quòd si illud quod quis stipulatur ab alio, mihi quærendum est, si is à me illud idem stipuletur, nihil agit: notat Bartol. l. frater à fratre. num. 11. s̃. de cond. indeb. quæ etiam hodie locum habebunt in profectitijs, in quibus nihil innouatum est. l. cum oportet. C. de bon. quæ liberis. Tertiò & vltimò præmittendum est, etiam iure Digestorum filiam capacem esse dotis. l. Pomponius. 36. in fine. s̃. famil. erciscund. & ibi Bald. & Florian. & consequenter datum, vel competens ex causa dotis filiæ famil. non transferebatur in patrem ex potestate legis. l. Gaius. 46. in fine. ĩ. eod. Nouellus de dote. 6. part. priuilegio. 35. Et pari ratione si pater donaret filiæ in potestate ex causa dotis, valebat huiusmodi donatio, cùm in dote cesset ratio suprà assignata, vt apertè colligitur ex dict. l. Pomponius. notat Cardinal. cons. 111. num. 1. & consil. 152. nu. 1. Alexand. cons. 117. num. 21. libr. 6. Iason consil. 171. num. 2. lib. 4. Dec. consil. 239. num. 1. ad finem. Nouellus de dote. 6. part. priuilegio. 80. Catellian. in memorabilib. verb. donatio inter patrem. Couar. cap. quanuis pactũ. de pactis. in. 6. 3. part. §. 1. ad finem. Hãc tamen receptam sententiam impugnat Fulgos. dict. l. Pomponius. num. 3. & in effectu Paulus consil. 345. circa num. 1. lib. 1. dum tenet, donatum ex causa dotis valere, quando traditio fit marito: nã si traderetur ipsi filiæ in potestate, non valeret datio, iuxta regulam. l. 2. C. de inofficios. donatio. subscribunt Ripa. l. 1. num. 141. s̃. eod. & ibi Alciat. num. 8. & alij relati per Tellium. l. Tauri. 17. nu. 79. Pro quibus induci potest dict. l. Pomponius. in fine. ibi: Filiã naturaliter dotem possidere. sentit enim, donationem factam filiæ ex causa dotis, non valere, sed regulari ad modum aliarum donationũ factarũ filiæ in potestate, ex quibus neque dominium, neque ciuilis possessio transfertur, sed tantùm naturalis, si donatum illi tradatur. l. 2. §. filium. ĩ. de vsucapione pro hærede. Sed his non obstãtibus, non est recedendum à magis receptа sententia. † Neq; obstat ponderatio suprà facta ex verbis d. l. Pomponius. in fine. nam aduertendum est, ibi tradita fuisse prædia per patrem filiæ ex causa dotis, ea lege, vt reditus ad generum pertinerent, id est, vt ipsa illa traderet marito, qui fructus illorum perciperet, & ex illis onera matrimonij sustineret, vt colliges ex auth. de æqualit. dotis. §. illud quoque. in princip. collation. 7. & clarè exprimunt Alberic. & Paul. in in nouis prælectionibus in dict. l. Pomponius. & clarè colligitur ex verbis Iureconsulti in dicta. l. Pomponius. dum dicit, patrem voluisse ea prædia esse dotis: ergo tradenda erant marito,

marito; quia aliàs esse dotis non potuissent. l. de diuisione. 5. in fine. ĩ. eodẽ. l. dotale. §. dotale. s̃. de fundo dotali. Vnde infertur, perinde habendum, ac si à principio fuissent tradita genero: nam vt notabiliter inquit Bald. l. 2. num. 5. de inofficios. donatio. etiamsi dos tradatur mulieri, cùm tamen sit transferenda in maritum, occultatur vnus actus, & perinde est, ac si traditum esset soli marito: argumento. l. 3. §. final. s̃. de donatio. inter virum. subscribit Guido decisio. 145. nu. 1. Infertur etiã, quòd ideò in d. l. Põponius. in fine dicitur, filiam naturaliter illa prædia tenere; quia propter promiscuum vsum, illa etiam videtur possidere. l. sciendum. §. si fundus. s̃. qui satisdar. cogantur. & ibi glos. verb. intelliguntur. Iason. l. 3. §. ex contrario. numer. 43. ĩ. de acquirend. possessio. bonus text. l. in rebus. 30. iuncta glos. verb. naturali. C. de iure dotium. & l. 1. ĩ. de action. rerum amotarum. Ex quo clarè resoluitur difficultas suprà mota; nam in specie. l. 2. §. filium. ĩ. de vsucapione pro hærede. ideò filius in potestate dicitur res donatas per patrem, naturaliter possidere, quia propter iuris resistentiam ciuiliter eas possidere non potest. l. 3. §. sciendum. s̃. de donatio. inter virum. sed tantùm naturaliter; quia resistentia iuris ciuilis huiusmodi possessionem impedire nõ potuit. l. 1. §. si vir vxori. ĩ. de acquiren. possessio. Cæterùm in dict. l. Pomponius. nõ ea ratione dicitur, filiam naturaliter tenere prædia dotalia; quia respectu dotis in filia nulla inuenitur iuris resistentia, imò Iureconsult. fatetur, eam dotis capacem esse. Tãtùm igitur naturaliter dicitur possidere, quia cùm ea prædia tradita sint in dotem marito, ipse dicitur prædia verè possidere. l. doce. C. de rei uendic. & vxor naturaliter propter promiscuos vsus, & promiscuã vtilitatem. † Infertur etiam vera explicatio ad id quod sentit Iureconsult. in dict. l. Pomponius. quòd si filia non esset capax dotis, tunc in diuisione hæreditatis non posset ea prędia prędicta retinere: quod tamen videtur repugnare iuris principijs: nam licèt extra causam dotis, donatio non valeat inter patrem & filium in potestate. l. 2. C. de inofficios. donation. tamen morte patris confirmatur. l. donationes quas parentes. C. de donat. inter virum. ergo etsi non valuisset, tamen potuit filia mortuo patre illa retinere propter prædictã confirmationem. l. sequens quæstio. ĩ. de legat. 2. l. 1. C. de donatio. inter virum. tradit Palac. repetit. rubric. §. 69. à num. 2. Sed huic difficulta ti respondet Fulgos. dict. l. Pomponius. in fine. Iureconsult. voluisse significare, quòd cùm filia dotis capax esset, indistinctè prædia prædicta retinere poterat, nõ facta distinctione, vtrùm pater perseuerauerit in eâdem voluntate, vel non perseuerauerit: cùm enim ea donatio valida sit à principio, succedit regula l. perfecta. C. de donation. quæ sub modo. & tamen si alia esset donatio, cuius filia capax non esset, adhibenda esset prædicta distinctio: neque enim si pater mutasset voluntatẽ, posset filia prædia donata retinere, dict. l. donationes quas parentes. sed illa tanquam communia venirent diuidenda inter fratres. l. certum. C. familiæ erciscund. Corneus consil. 108. numero. 2. libr. 4. quæ responsio satis admitti potest. Sed & alio modo responderi potest, Iureconsult. dict. l. Pomponius. significare, q̃ si ageretur de donatione, cuius filia nõ esset capax, mortuo patre nõ posset prædia donata retinere; quia quando pater simpliciter tradit filio in potestate, videtur in peculium concedere. l. final. ĩ. de pecul. legat. etiamsi exprimat verbum, Dono; quia impropriatur, & exponitur, id est, in vsum, & administrationem concedo, vt asserit receptum Iason 1. si donatione. columna. 1. ad medium. C. de collation. Planè data in peculium, certum est

præcipua retinere non posse, sed potiùs tanquam communia diuidenda esse inter fratres. l. certum. C. famil. erciscund. l. filiæ licet. in fine. C. de collatio. † Cæterùm quanuis hæc responsio colorata videatur, tamen mihi non placet: nam suprà tradita locũ habent, quando simpliciter res traduntur filio, nullo expresso titulo, vt declarat Bart. l. final. ff. de pecul. legato. Couarr. cap. Raynaldus. §. 2. num. 6. ad medium. de testamen. Tellius l. Tauri. 26. nu. 1. Si autem dicat tradere ex causa donationis, verius & receptius est censeri donasse, iuxta verborum proprietatem, vt aduersus Iason. asserit recep 5 rum Curt. Iunior. l. si donatione. nu. 5. C. de collatio. nisi ex subiecta materia cõtrarium colligatur. Bart. l. 1. §. neque castrens. num. 9. &. 10. ff. de collatio. bonor. Ad quem modum est explicandus Bald. cons. 394. notandus. num. 1. lib. 3. Aym. cons. 39. num. 9. Cùm igitur in specie d. l. Pomponius. præsupponatur, quòd etsi constaret de animo donandi, filius non posset ea prædia retinere, non potest admitti prædicta responsio. Veriùs igitur, & subtiliùs responderi potest, quòd vt suprà diximus, prædia donata filiæ, erãt tradenda genero tanquam dotalia, vnde perinde est ac si à principio genero fuissent tradita. l. 3. §. final. ff. de donatio. inter virum & vxorẽ. Bald. in specie. l. 2. num. 5. C. de inoffi. donatio. quem suprà retulimus: quod quidem nihil obstat doti, cuius filia capax est, & quæ propter promiscuum vsum & vtilitatem, etiam prędicta prædia videtur possidere. Et diuersũ esset in alia donatione, cuius filia capax non esset; quia translatio facta in alium de volũtate patris, quasi de rebus patris, impediret prædictæ donationis inualidæ confirmationem: nam iubẽdo eas tanquam suas in alium transferre, tacitè reuocat donatum filiæ: ex quo impeditur prædicta confirmatio. l. cum hic status. 33. §. qui quasdam. ff. de donatio. inter virum. l. si maritus. 2. C. eod. tit. tradit Roman. cons. 284. nu. 5. Item ex prædictis infertur annotatio ad tradita per Socin. Iun. cõs. 44. nu. 4. lib. 1. dũ inquit, d. l. Pomponius tantùm procedere, quãdo contracto iam matrimonio, pater tradidit prædia filiæ ex causa dotis, vt colligitur ex eo text. ibi, Genero: nam tunc fauore dotis donatio valebit. Si autem ante contractas nuptias donaretur filiæ, nõ valeret ea donatio, iuxta regulam generalem. l. 2. C. de inoffic. donatio. neque enim in hac specie fauor dotis considerari potest, cum ante matrimonium dos non subsistat. l. 3. ff. de iure dotium. Quã declarationem † ad d l. Pomponius. ante eum posuit Paul. cons. 345. nu. 1. lib. 1. inquiens, quòd hæc donatio facta ante cõtractum matrimonium, magis debet dici facta ob causam contrahendarum nuptiarum, quàm causa dotis, cũ dos ante nuptias non dicatur. l. Titio centum. §. final. vers. ante nuptias. ff. de conditio. & demonstr. atque proinde quanuis fauore dotis inueniatur inducta specialitas, de qua in d. l. Pomponius. non tamẽ is fauor inuenitur concessus donationi, quæ fit ob causam nuptiarum: vnde in ea videtur admittẽda regula d. l. 2. C. de inoffic. donation. subscribunt relati per Tellium. l. Tauri. 17. nu. 79. Sed hæc declaratio apertè cõfunditur per d. l. Pomponius. vbi pater tradidit prædia filiæ, vt posteà illa marito traderet; & tamẽ præsupponitur, à principio eam donationẽ valuisse: & ideò glos. penult. ibi collegit, donationem factam filiæ ex causa dotis, in eam transferre dominium & possessionem rei donatæ, & subscribunt ibi Bald. Paul. & Florianus. Bart. l. post dotem. numer. 16 ff. eod. Guido cons. 12. num. 1. & decisio. 145. num. 1. Loazes. l. filius famil. §. diui. num. 34. ff. de legat. 1. Iason in lectura. l. frater à fratre. col. 20. post princ. & ibi Crot. num. 86. Cagnol. num. 233. ff. de condict. indeb. & sic patet contra prædictum tex. loqui Paul. & alios suprà citatos, dum pro constanti habent, donationem

4

nationem factam filiæ ante contractum matrimonium, vt posteà in maritũ trãsferat, nõ valere. Aduersus quos etiã expendo tex. l. si extraneus. in fine. ff. de cõdict. ob causam. vbi probatur, quòd si pater donauit filiæ ex causa dotis, & matrimonium posteà sequutum non est, filia tamen in potestate retinebit dotem, si euidentissimè constiterit, hanc fuisse patris voluntatem, vt ibi expendunt Rom. num. 3. Alexand. num. 4. Iason num. 16. extollunt Alexand. hîc numero. 1. ad finem. Vincent. numero. 3. Parpalia numer. 8. Alexan. l. si cum dotem. in princ. n. 7. ff. eod. Iacobin. l. profectitia. in princ. num. 8. ff. de iure dotium Campes. de dote. 3. part. quæst. 66. col. final. † Curt. Iun. auth. quod locum. in fine. C. de collatio. Socin. cons. 100. num. 3. lib. 3. Iason consilio. 171. col. 4. lib. 4. & Baeça tractat. de non meliorand. filiab. cap. 21. numer. 21. Catellian. in memorabil. verb. donatio inter patrem. Loazes. l. filius fami. §. diui. num. 35. ff. de legatis. 1. Expende igitur, quòd pater, etsi maximè velit, tamen nõ potuit efficere, quòd filia in potestate esset capax dominij alicuius rei, nisi in casibus iure expressis. l. placet. ff. de acquirhæred. iuncta regula. l. nemo potest. ff. de legat. 1. tradit Bart. l. 1. num. 10. ff. de regu. Catonian. Paul. l. si in testamento. nu. 3. ff. de vulgari. Aretin. l. cũ hæres. 2. notab. ff. de acquir. hæred. ergo d. l. si extraneus. in fine. expressè probat, leges permittere, vt patre consentiente, filia famil. sit capax dotis, quantumcunque non sit cõtractum matrimonium: quod ita expendit Baptist. l. frater à fratre. nu. 124. ff. de condict. indeb. Cur autem in d. l. si extraneus. requiratur, quòd euidentissimè constet de patris voluntate, elegãter aduersus Decium explicat Aym. cons. 611. à num. 3. lib. 4. Item expendo. l. Gaius. 46. in fine. ff. eod. vbi text. præsupponit, filiã famil. soluto matrimonio posse retinere dotem sibi datam perauum: & tamen certum est, soluto matrimonio, & facta restitutione dotis, cessare nomen dotis, & fauorem. Bal. l. 1. in fine. C. sine censu. ergo filia capax est dotis, quãtumcunq; cesset consideratio matrimonij contracti. Neq; repugnant verba d. l. Pomponius. ibi: Genero: nam illud verbum est generale, & potest etiam verificari in genero, scilicèt, destinatione, quanuis adhuc matrimoniũ contractum non sit, vt colligitur, ex. l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de condit. & demonst. Neq; etiã obstat, quòd ante matrimonium nõ dicitur dos, quia respondetur, quòd causa immediata propter quam doti priuilegia cõcessa sunt, est ipsum matrimoniũ. l. 1. ff. eo. & ibi diximus in. 1. par. Fauor igitur competens doti, à fortiori competet causæ principali, id est, ipsi matrimonio: argum. cap. final. de re iudicat. & in terminis Dec. cons. 414. num. 13. Paris. consil. 16. num. 24. lib. 2. Roland. cons. 70. à num. 3. lib. 4. Tellius. l. Tauri. 17. num. 71. qua de causa prout donatio facta filiæ famil. ex causa dotis, valida est. d. l. Pompo ponius. pariter valebit ea, quæ illi facta est gratia matrimonij cõtrahendi. Guid. 7 decis. 145. num. 4. † & ante eum Oldrad. cons. 10. in princ. Berengarius. l. in quartam. 3. part. num. 73. ff. ad legem Falcidiã. latè Natta cons. 609. lib. 4. Roland. cons. 70. lib. 4. & est bonus text. l. vt liberis. C. de collatio. iuncta glos. verb. in ipsos. Poterit sanè admitti contraria opinio, quãdo donatio esset facta ratione matrimonij incerti, videlicèt, vt possit faciliùs matrimonium cõtrahere; quia tunc cessat ratio suprà assignata, ac ob id videtur inducenda regula. l. 2. C. de inoffic. donat. vt diximus. l. 1. in. 7. part. ff. eod. num. 33. Prout si filiæ aliqua tradantur bona paraphernalia, quæ habeat extra dotem, non valet ea donatio; quia tunc cessat fauor dotis, vt in specie tenent Roman. & Aretin. num. 3. l. placet. ff. de acquirend. hæred. Alex. cons. 117. nu. 22. lib. 6. Ripa hîc num. 13. ad finem. Catellian. in memorabil. verb. donatio inter patrem. ad

finẽ. Vlteriùs & ex suprà dictis infertur explicatio ad verba tex.d.l.Pomponius. ibi,Et matrimonium post mortem quoque patris steterat.in quibus videtur sentire Iureconsult. quòd si tempore mortis patris iam solutum esset matrimoniũ, filia non habeat præcipua prędia data in dotem,vt ibi expẽdit Fulgos.nu.2. Cardinal.cons.152.num.2. Sed in contrariũ vrget doctrina Bart.l.post dotem.nu.27. ff. eod. quòd si pater tacitè, vel expressè donauit filiæ in potestate integram dotis actionem, dos in solidum efficitur filiæ.l.si cum dotem. in princip. secũdùm vnum intellectum,infrà eodem, ac proinde filia dotem integram retinebit, & de ea ad libitum poterit disponere sine patris consensu: subscribit Imola consilio.100.nu.3.Paul.cons.11.num.1.lib.1. & cons.372.num.1.cod.libr.1. Alex. hîc num.1.Vincent.num.2. Ripa numer.3. Crotus num.4.Socin. cons.100. num.3. lib.3. Campes.de dote.3.part.quæst.66. Nouellus de dote.6.part.priuileg.80.Alciat.respons.299.num.1.Anton Rubeus cons.25.numer.final.Neuizan. cons.95. num.22.Menoch.cons.84.nu.63.libr.1. Anton.Gomez.l.Tauri.50.nu.28. Adeò quòd mortua filia,ea dos non pertineat ad patrem, sed potiùs ad hæredes filiæ. Bart. vbi suprà.Paul.cons.372.nu.1.lib.1. Paul.de Montepic.l.in quartam.nu.234. & ibi Ripa num.191.ff. ad leg.Falcid.Capitius decis.176.nu.4.Alciat.respon.299. nu.2.ergo & in terminis d.l.Pomponius. cum pater donauerit prædia filiæ ex causa dotis,semper filia ea præcipua retinere debet,etiamsi viuo patre fuerit solutum
8 matrimonium. † Sed huic difficultati respondendum est, adducta in cõtrariũ procedere,quando clarè constiterit, patrem voluisse, vt actio dotis esset in solidum filiæ: sed in dubio non creditur patrem id voluisse, sed potiùs voluisse id quod ius disponit.l.vxorem.§.testamento.& ibi Bart.ff.de legat.3. & consequenter quòd actio communis esset inter patrem & filiam,& sic quòd soluto matrimonio viuo patre, dos ad eum reuerteretur.l.dos à patre.C. soluto matrimon. l.final.C.communia vti iusque iudi.si tamen matrimonium duret,tempore quo pater moritur, dos in solidum cõsolidatur in persona filiæ.l. vnica. §.videamus. C.de rei vxor.actio.& ideò tunc præsupponitur in d.l. Pomponius. filiã integra prædia retinere. Vltimò infertur explicatio ad d.l.Pomponius. dum vult,prædia data in dotẽ, præcipua remanere penes filiam, neque esse communicanda cum fratribus simul institutis: nam contrariũ videbatur dicendum, imò filiam famil. prædicta prædia debere fratribus cõferre, iuxta titulũ. ff. de collatione dotis. & est expressum auth.de æqualit.dotis.§. illud quoque.collat.7. Sed & huic difficultati respondetur,in specie d.l.Pomponius.præsupponi,filios esse institutos, & consequenter factum fuisse testamentum.l.proximè.ff.de his quę in testamen. delentur.l.final.ff.de iure codicillorum. Planè facto testamento,isto iure Digestorum non erat locus collationi, nisi id testator declararet.l.1.C.de collatio. præcipua enim dubitatio in d.l. Põponius: in eo cõsistebat, vtrùm illa traditio prædiorum facta filiæ in potestate, à principio valeret? Et respondẽtur valere fauore dotis: ex quo sequitur,quòd semper filia prædicta prædia retinere poterit præcipua: quãuis si prædicta donatio à principio nõ valeret, patre persistente in eâdẽ voluntate confirmaretur. l.donationes quas parentes.C.de donat. inter vir. aliàs venirent diuidenda inter fratres.l. cum de bonis.C.de donatio. Vnde infertur, quòd id quod præsupponit d.l. Pomponius.hodie non procedet; quia hodie etiã ex testamẽto locus est collationi, ni si testator contrariũ disponat.auth.ex testamento.C.de collatio. vnde hodie in specie d.l.Pomponius.filia non retinebit prædia data in dotem præcipua, sed illa tenebitur conferre fratribus: & ita gloss. final.

final.d.l.Pomponius.Cardina.cons.152. numer.2.Berengar.l.in quartam.3.part. num.73.ff. ad leg.Falcid.Rolan. cons.70. nu.14.libr.4.† Sed vltra alios illud quod
9 probat d.l.Pomponius.etiam hodie procedet in eo sensu,vt si filia velit,pręcipua illa prædia retineat, dum ex alijs bonis hæreditarijs suppleantur portiones aliorum fratrum, vt à fortiori probat text.l. filiæ cuius.C.famil.erciscund.vbi probatur, quòd licèt donatio facta filio famil. morte patris non confirmetur, tamen illum operabitur effectum, vt in diuisione hæreditatis, donatum adiudicabitur filio, & ex alijs bonis hæreditarijs aliorũ fratrum supplebuntur portiones: prout eum text. intellexit Salicet.ibi num.1.cuius intellectum probauit Imol.l.continuus.§. illud.colum.2. ad finem.ff.de verborum obligation. Corn.auth.ex testamento.num.39. C.de collatio. Vnde licèt donatum filio famil. & non traditum, non confirmetur morte patris. l. 2. C.si quis alteri vel sibi.facit. l. Papinianus. ff. de donation. inter virum. ac ob id veniat diuidendum inter fratres. l. si donatione.in.2.par.C.de collatio.quam ita interpretantur Corn. ibi in princip. & Riminald.num.5. tamen in diuisione donatum applicabitur illi filio, cui donatum est, & ex reliquis bonis alijs fratribus satisfiet.dict.l.filiæ cuius. secundũ intellectum, de quo suprà. Sed adhuc in terminis dict.l.Pomponius.illud difficultatem facit,quòd licèt iure Digestorum,facto testamento,dos non conferebatur,tamen eodem iure veniebat imputanda filię famil. in legitimam,quantumcunque factum esset testamentum. l.quoniam nouella.C.de inofficios.testament. prout & donatio facta filio in potestate,quæ morte patris confirmabatur, non veniebat conferenda.l.si donatione.in.1.part.C.de collatio. & tamen indistinctè veniebat imputanda filio in legitimam.l.filium.secundùm vnum intellectum.C. famil.erciscund.l.etiam.§. penultim.ff. de bon.libertor. tradit Alexand. consil.117. num.23. lib.6. Ripa.l. in quartam.num.144.ff. ad leg. Falcidiã. ergo malè præsupponit dict. l. Pomponius, quòd filia prædicta prædia retinet præcipua. Sed respondendum est, tunc demum locum esse imputationi in legitimam, quando filius ex testamento patris nõ obtinebat integram legitimam,
10 ita vt posset agere querela: † nam tunc ad excludendam querelam, illa de quibus suprà, imputabantur in legitimam, vt sic filius habẽs integram legitimam, ad querelam admiti non posset: quod colliges ex.l.quoniam nouella.C. de inoffic.testam.l.vnica. §. videamus. C. de rei vxor.action.l.penul. C. de collation. tradit Menchac. de succes. creat. §.30. nu.264. Cùm igitur in d.l. Pomponius. proponatur, filiam fuisse institutam cũ alijs fratribus;& sic integram legitimam habuisse, meritò imputatio non fuit inconsideratione: facit.l.si pater pro filia.ff. de collatio.dotis. Vltimo loco pro coronide d.l.Pomponius. illud pro certo tenẽdum est,quòd si filiæ iam nuptæ pater aliquid dederit ex causa dotis, illud censebitur augmentum dotis, & censebitur vnum & idẽ cum dote data à principio.l.etiam.C.de iure dotium. l. inter socerum.§. cum inter.ff.de pact. dotalib. & consequẽter valebit,& obtinebit omnia priuilegia doti concessa. Ias. in rub. ad finẽ.ff.cod. Crotus.l. frater à fratre.numer.86.ff. de cond. indeb. Catellian. in memorabilib.verb.donatio inter patrẽ. Iason consil.171.colum.4. ad medium. lib.4.& in notab.casu tradit Paul. Castr. l. cum pater. §. pater filiæ. num.3.ff. de lega.2.Alexand.consil.117.lib.6. His ita præmissis, vtiliter colligendum est ex hoc text.quòd vbi pater dat dotem pro filia in potestate,actio dotis communis efficitur inter patrem & filiam. Est tamẽ aduertẽdum, text. istum apertè sentire, quòd vt hæc conclusio procedat, duo copulatiuè requiruntur. Primum est, quòd

quòd dos sit data pro filia in potestate: nam vt inquit Ruin.l.Gallus.§.& quid si tantùm. num.9.& numer.20. vt actio sit communis inter patrem & filiam, oportet.quòd dos data sit pro filia in potestate. Itẽ requiritur, quòd dos à patre profecta sit, id est, ab eo detur, vel ab alio, eius tamen contemplatione. l. profectitia.5. in princip. ff. de iure dotium. Sed non procedunt hæc requisita absque dubio: nam primum requisitum dubium redditur ex eo, quòd dos data per patrẽ, dicitur profectitia, etiamsi detur pro filia emancipata.l.profectitia.5.§. penult.
11 ff.de iure dotium. † Secundum etiam dubium redditur authoritate Vlpiani in institutionib. titulo.6. inquientis, quòd si in potestate patris filia sit,pater, adiuncta persona filiæ, habet actionem; neque interest,aduentitia sit dos, vel profectia: ergo etiam pro dote aduentitia, actio communis est inter patrem & filiam in potestate.Sed non recedendo à notabili desumpto ex litera huius text. ad primã difficultatem respondeo, dotem profectitiam duobus modis cõsiderari posse. Primo quoad effectum, vt actio dotis sit communis inter patrem & filiam; &. verissimum est huius text. notabile: requiritur enim quoad hunc effectum, quòd filia sit in potestate: nam si fuerit emancipata,actio dotis profectitiæ non erit communis inter patrem & filiam, sed potiùs in solidum erit filiæ, vt tradit glos.hîc verb. profecta.referẽdo opinionem Ioannis, quæ communiter approbatur, vt hîc asserunt Alexand. num.5. Vincen.num.17.Ripa num.14.Iacobin. l.profectitia. §. penul. ff. de iure dotium. Anton.Gomez.l.Tauri.50.num.28. Capitius decis. 176. num.4.Connan. lib.8. commentarior.cap.10.num.4.ad finem. Alciat.l.Lutius.2.num.57.ff. de hæredib. instituen. Et quanuis Crotus hîc nu.34. contrarium tentet, tamen pro communi inducitur is text.nam in princip. huius legis dictum fuerat, filiam, scilicèt sui iuris, posse petere dotis restitutionem, vel delegare maritum, vt alteri dotem restituat: subditur in hoc. §. quòd si filia sit in potestate, & dos à patre profecta sit, filia sola dotem petere non potest; quia actio est communis inter patrem & filiam: ergo apertè sentit, quòd si filia sit sui iuris, solam dotem petere potest; quia actio est illius in solidũ, & non communis. Probatur etiam ex eo, quòd si tempore datæ dotis filia sit in potestate, & tamen posteà efficiatur sui iuris, exinde dos consolidatur in persona filiæ, ita vt actio dotis sua sit in solidum, & non communis.l.si socero.45. in fine princip.ff.eod.l.vnica.§. videamus.C. de rei vxor.action.& colligitur ex l. in insulam.43.in princip.ff. eo.adiuncto.§.cum autem. Instit.quib.mod.ius patriæ potestatis. ergo à fortiori idem admittẽdum erit, quando tempore dotis datæ filia iã erat sui iuris. Meritò igitur Baeça tracta. de non melioran.filiabus,c.21. num.18. post Xuarez resoluit, quòd cùm l.Tauri.45. constitutum sit, filiam nuptã, post velationes ex potestate legis effici sui iuris; quòd in Hispania nunquam actio erit communis inter patrem & filiam, sed in solidum efficietur filiæ,iuxta.l. vnicam.§. videamus. C.de rei vxor. action. quod etiam tradit Anton.Gomez.l.Tauri.50. nu.28.
12 † Quod in regno Portugaliæ à fortiori procedet, cũ per matrimonium solum de præsenti filia ex potestate legis efficiatur sui iuris. Ordinat.lib.1. tit.67.§.4. Potest & secundo modo considerari dos profectitia, scilicèt, quatenus differt ab aduentitia: & hoc respectu dicendum est, quòd vt dicatur profectitia, satis est profectam esse à bonis patris dotantis, quantumcunque dos detur pro filia emancipata: & ita procedit.l.profectitia.5.§.penultim.ff.de iure dotium. & colligitur ex Vlpiano in institutionib.titul.6.versicul. dos. sentit Bartolus.l.1.numer.27.ff. eodem. & ibi latiùs Socin.Iunior numero.264.Bartol. hîc

hîc numero.4.Ripa numero.14. ad medium. Connan. libr.8. commentario. capit. 10. in principio. Vnde cauendum est à gloss. hîc verbo profecta. ad finem, dum sentit, impropriè dici dotem profectitiam, si detur filiæ emancipatæ: quod & voluit Bald.l. auia.numero. 5. C. de iure dotium. Parpal.l. 1.num. 37. ad medium.ff. eodem. Vincent.hîc num.12. Gregorius.l.2. titul. 11. part. 4. in gloss. 1. nam hoc falsum est: vt enim dos propriè dicatur profectitia, satis est ex bonis patris proficisci, quantumcunque detur filiæ emancipatæ, vt clarè probat dict.l. profectitia.§. penultim. ff. de iure dotium. Neque repugnat is text. neque enim requirit, quòd filia sit in potestate,quoad effectum,vt dos dicatur profectitia, sed tantum quoad effectum, vt actio dotis profectitiæ sit communis inter patrem & filiam. Quinimo poterit retorqueri is text. nam vt bona sit aduersatio illius ad principium legis,debes intelligere,vtroque casu dotem esse profectitiam: quæ tamen habet diuersam naturam, si detur filiæ emancipatæ, vel filiæ in potestate,vt colligitur ex suprà traditis.Non obstat etiam secunda difficultas ex authoritate Vlpiani in institutionibus titulo. 6. quia inuenio, quòd Antonius Goueanus lib. 1.variarum lectionum,capit. 44. existimat,verba huius tex.A patre profecta sit, fuisse addita per Tribonianum Digestorum cõpilatorem,nõ autem fuisse verba Vlpiani, qui in dict. titulo. 6. apertè scribit, tam aduentitiæ,quàm profectitiæ dotis nomine, patrem agere adiuncta persona filiæ; tacitè significans, dotem aduentitiam iure patriæ potestatis patri acquiri.Quod confirmat ex eo, quòd filia dotem aduentitiam fratribus tenetur conferre.l. filiæ dotem. C. de collatio. quanuis hodie contrarium statutum sit.l. finali. C. de collationibus. Item & hodie sola filia potest agere actione dotis aduentiæ, adhibito tamen consensu patris. l. finali. §. necessitate. C. de bonis quæ liberis. Hæc ille, quem sequitur Cuiacius in notis ad Vlpianum, titul.6. Sed cauendum est, hæc enim traditio in
13 omnibus sui partibus falsa est: † nam in primis is text. apertè probat, dotis aduentitiæ actionem non esse communem inter patrem & filiam, sed esse in solidum filiæ: quod etiam insinuat.l. profectitia. §. penult.ff. de iure dotium. & tradit gloss. hîc verbo profecta. Bartol.numer. 3. & esse receptissimam sententiam asserunt Iason hîc numer. 15. Ripa numero. 9. & omnes in hoc conuenire asserit Zasius hîc numero. 15. Nouellus de dote. 6. parte. priuilegio. 33. Ioannes Riminaldus. 1. filiæ dotem.numer.1.& ibi Curtius Iunior numer. 16. C. de collationib. Siluanus consilio. 2. numer. 32. Præterea neque est verum, dotem aduentitiam iure patriæ potestatis patri acquiri, cùm in contrarium sit text.l. Gaius ff. eodem, & ibi notat Paulus numer. 2. tradit idem Paulus. l. filiæ dotem. numer. 4. & ibi Curtius Iunior. numero. 16. C. de collationib. Neque repugnat authoritas Vlpiani dict. titul. 6. quia tantùm dicit, pro dote aduentitia patrem agere, adiuncta persona filiæ: ex quo minimè infertur, quod Goueanus existimat, actionem esse communem inter patrem & filiam: nam sciendum est, in hac materia duos esse diuersos agendi modos, scilicet, quòd pater agat de consensu filiæ, vel agat adiuncta persona filiæ: vt colligitur ex isto text. versic. sed vtrum. Primo modo dicitur agi, quando pater repetit dotem proprio nomine, de consensu tamen filiæ, propter præiudicium, quod ei inferri potest. l. filiusfam. 8. §. sed ersi filia. ff. de procurato. Secũdo autem modo dicitur agi, quando pater repetit dotem, tam nomine suo, quàm filiæ, deducendo in iudicium vtriusque ius, vt hîc explicat Alciat.

ciat.numer.33.& infrà latius dicemus. Inter hos agendi modos ea est differentia,quòd si primo modo agatur, cum pater agat proprio nomine, & suum ius principaliter deducat in iudicium, non vtetur priuilegijs doti concessis: si autem secundo,quia etiam ius filiæ principaliter deducitur in iudicium, locum habebunt priuilegia dotis repetitioni cõcessa: ita Bart.l.post dotem. numer. 35. ad finem ff. eod. Iason hîc numer.11.
14 † & infrà latiùs dicemus. Ex quibus infertur,quòd si pater agere velit primo modo pro dote aduentitia, non audietur: quia cum in illa nullum ius habeat ex propria persona,si suo nomine velit agere pro dote aduentitia, tanquam actione carens non audietur.l.si pupilli. §.fin. ff. de negoc.gest. & hoc modo procedet id quod insinuat is text. Si autẽ agat secundo modo, audietur in iudicio; cũ filiæ ius principaliter deducat in iudiciũ: & in his terminis loquitur Vlpianus in institutio.tit.6. Et confirmatur,quia licet speciali iure aliqua actio quæratur filiæ familiàs: tamen propter authoritatem patriæ potestatis, exercitium illius actionis conceditur patri,& non filiæ familiàs.l.filius familiàs.8.in principio.ff.de procurator.l.sed etsi vnius.§.si filio.ff. de de iniurijs. tradit glos. fin. l. si longius. §. 15
fin.ff.de iudicijs. & ibi Bart.& Paul. vterque.numer.2.Ruin.l.2.num.35.ff. de vulgari. Vnde pater pro dote aduentitia filiæ aget, adiuncta persona filiæ, id est, deducendo in iudicium ius filiæ, tanquam eius legitimus administrator.Neque replices, filiam familiàs non solùm habere actionem dotis aduentitiæ, sed & illius exercitium,vt colligitur ex.l.Gaius.46.ff.eodem.vbi actio vtilis conceditur nepti ad dotem aduentitiam repetendam; neque fit mentio consensus aui, sub cuius potestate neptis erat cõstituta; vt ibi expendit Paul. numer. 2. quia respondetur, non inconuenire, quòd filia familiàs suo nomine habeat exercitium actionis, & nihilominus pater possit & debeat agere eius nomine, deducendo illius ius tanquam administrator;vt apertè colligitur ex authent. de æqualitate dotis.§.illud quoque. collation.7.tradit glos.in.l.cum dos. verb. neque proderit. ff. de pactis dotalib. & dicemus.§. fina.ff. hac. l. nisi ipsa expresse contradicat: ad quod reducendus est Duaren.l.Gaius.ff. eodem. Et ex his venit resoluenda ea dubia quæstio, vtrùm mulier sub potestate patris existens,possit hodie petere dotem aduentitiam absque patris consensu? Nam magis communis opinio existimat, non esse necessarium patris consensum, vt hîc tenet glos. verb. profecta. sic communiter explicata & intellecta; vt hîc asserunt Alexand. numer. 4. Iason numer. 17. Claud. numer. 6. Pontan. numer.11.tenet etiam glos.authent.quod locum. verbo,& cum mater. C.de coll. glos.authent. de æqualit. dotis.§.illud quoque,verb. hoc valere.colla.7.Et probat Bald.Nouel.de dote.6.par. priuileg. 34. &. 9.par.priuil.8. numer. 1. Iacobin. l. profectitia. in princip. numer. 9. ff. de iure dotium. Vincent.l.post dotem. numer.31.ff. eodem. Campes. de dote. 3. part. quæstion. 69. ad finem: & receptam esse opinionem asserit † Alexand. consil.20.numer.10.libr.2. Anton. Rube.consil.166.numer.4.Neuizanis.consil.18. numer. 7. defendit Crot. l. frater à fratre.numer.62.ff.de condictione indeb. Expenditur pro hac sententia is text. ibi, Profecta sit, à contrario sensu; sentit enim, quòd vbi dos est aduentitia, filia eam petere potest absque patris consensu. Item expenditur.l. Gaius. 46. ff. eodem,vbi probatur, mulierem etiam iure Digestorũ petere posse dotem aduentitiam, absque consensu illius; in cuius potestate est: vt ibi expendit Paul. nume 2. quæ decisio hodie non inuenitur correcta, vt tradit glos. magna post medium. l. fina §. necessitate. C. de

de bonis quæ liberis. Contrariam tamẽ opinionem,imò filiam hodie non posse petere dotem aduentitiam absque patris consensu,iuxta generalem regulam l.fin.§.necessitate.C.de bonis quæ liberis.tenent Roman. & Alexand. hîc nu. 4.Ripa nu.11.Alciat.nu. 12. & Duaren. & Corras.num.7.Alcia.lib.4. parergon. cap.8. Anton.Gouean.libr. 1. variarum lectio.cap.44.Pro qua sententia videtur tex.authentic.de æqualitat.dotis.§.illud quoque.colla 7.vbi tex.loquitur etiam in dote data per matrem: & sic in dote aduentitia,& tamen probat,filiamfam. eam petere non posse sine patris consensu,vt expendit Riminald.authen. quod locum.num.5.C.de collatio. Neque dicas cum Zasio, hîc nu.16.ad finem, tex. illum tantùm loqui in dote profectitia: nam imò etiam loquitur de dote data per matrem&, sic de aduẽtitia: & tamẽ vtroque casuvult,filiamfamil.eam petere non posse,sine patris consensu. Et tenendo hanc opinionẽ, ad adducta pro contraria opinione facilè respondetur: nam is tex.sentit quidem,actionem dotis aduentitiæ non esse communem inter patrem & filiam, ac proinde non esse necessarium consensum patris eo modo,quo exigitur,quando prædicta actio est communis:non tamen negat,saltem debere interuenire consensum patris, qui exigitur,quando filiafa. vult petere aduẽtitia.d.l.fin.§.necessitate. C.de bo-
16 nis quæ liberis. † Et eodem modo respõderi potest ad.l.Gaius. 46.ff. eodẽ.vt aduertit Curtius Iunior authen. quod locum.numer.44.C. de collationib. Pro concordia tamen harum opinionum videtur dicendum, quòd si dos sit aduẽtitia & magna, tunc filiafamil.eam possit petere sine patris consensu: secus si sit parua: & ita videtur distinguere text. authen.quod locum.C. de collationib. & ibi notant Cyn.Iacob.de Arenis.Decius num.6.Curtius Iunior numero. 50. Pontanus hîc num. 11. Quæ tamen distinctio nulla probabili ratione nititur,imò quando dos est magna, magis debuit requiri patris consensus, cùm de maiori præiudicio agatur.Neque repugnat dict.authen.quod locum.quia ea authen.collecta fuit in epitomem per Irnerium, qui non habuit potestatem legis condendæ: & ideò recurrendum est ad originale,quod est in authent. de æqualita.dotis.§.illud quoque.collat. 7. vbi text. non concedit filiæfam. simpliciter dotem petere sine patris consensu, quando dos est magna; sed addit, quòd pater prius requiratur, vt vel ipse agat, vel patiatur filiam agere:& si pater contumax sit,tunc conceditur,filiamfamil. solam agere:ergo satis innuitur, quòd etiam quando dos est magna,filiafamil. eam non potest petere sine patris consensu;aliàs frustrà exigeretur, quòd ille prius requiratur, vtrùm velit agere, vel patiatur filiam agere,vt aduertit Alcia. lib.4.parergon.cap.8. Vnde ex illo text. videtur colligi, quòd siue dos aduentitia sit parua,siue magna,filiafam. eã petere non potest sine patris consensu: qđ apertè repugnat communi opinioni de qua suprà.Sed defendendo illam,respondendum est,quòd dict.§. illud quoque. non probat generaliter, quòd in dote profectitia,& aduentitia,filia agere non potest sine consensu patris sed loquitur conditionaliter, quòd in casibus,in quibus filia agere non potest sine consensu patris,procedatur modo de quo ibi. Est ergo videndum,in quibus casibus illa cõditio verificetur? Et est dicendum, verificari quidem in dote profectitia, iuxta istum textum: in aduentitia vero,quando filia esset dotem perditura; nam tũc non videtur admittenda sine patris cõsensu, cuius interest, dotem non tradi perdituræ,ne de nouo cogatur eam dotare:argumento.l.si cùm dotem.23.§.si post.ff.eodem.&.l.mutus.§.sed si manente.ff. de iure dotium. † & quæ tradit Me- 17
nochius libr. 2. de arbitrarijs. casu. 242.

numer.9. & ad hunc modum prædictæ poterunt concordari opiniones. Et notabis, quòd dict.§. illud quoque ideò si pater non vult consentire, admittit filiam ad agendum, si dos magna sit, quia videtur agi de magno eius præiudicio, & etiam fratrum, quibus dos veniebat conferenda: quando verò dos est parua, si pater non consentit, non admittitur filia: quia de leui prædictorum præiudicio videtur agi: & ideo contra iuris regulas ordinarias filia non admittitur; licèt aliter explicet Alciatus libro.4.parergon.cap. 8. Et ex his venit etiam resoluenda alia quæstio, vtrùm in dote aduentitia pater habeat vsumfructum? Nam Socinus hîc numer.2.resoluit, patrem vsumfructum non habere: & subscribunt Iason numer. 19. Claud. numer.6.& asserit receptum Zasius numer.16.Baldus Nouellus de dote.6.parte.priuilegio.33.&.36. Aymon consilio 84. num.7.& defendunt Corne.l.1. colum.2. C. de bonis quæ liberis. Dec.authent.quod locum num.6. & ibi Riminald.num.5.C.de collationib. Crotus.l. frater à fratre.num.63.ſ.de cond. indebitis. Fundamẽtum huius opinionis est l.Gaius.46.ĵ.eodem.vbi filiafamil.etiam iure Digestorum dotem aduentitiam integram habebat: vnde & hodie illam habere debet, cùm hoc non inueniatur correctum. Contrariam tamen sententiam, imò patrem in dote aduentitia habere vsumfructum, iuxta regulam generalem.l.cùm oportet.C.de bonis quæ liberis. defendunt Alexand. hîc nume.4. Pontanus num.12.Vincent.numer. 15. Ripa num.13. Corras.num.7. Alexand. authen.quod locum.num.6.& ibi Curt. Iunior num.47. C.de collatio. Alciatus lib.4.parergon.cap.8.& hîc numer. 13. & etiam Duaren. Iacobin.l. profectitia. in princip.num.12.ſ.de iure dotiũ. Campes.de dote.3.parte.quæstione. 69. Anton.Rube. cons.166.nu.4.& consil.25. nu.14. & pro cõstanti præsupponit Aymon cons.39.nu.4.ad quod etiam addu cunt.l.1.&.2.C.de bon. quæ liberis. Sed non est recedendum à prima opinione,
18 quę verior,& receptior est:& provera resolutione duo casus distinguendi sunt.† Primus est, quando cõstat matrimoniũ, & certum est, patrem non posse in dote aduentitia prætendere vsumfructum, cùm illius fructus sint deputati ad onera matrimonij.l.pro oneribus.C.de iure dotium. nisi ponas, patrem pro filia sustinere onera matrimonij, iuxta.l. final.in princ.ĵ.de doli exceptio. tunc enim fructus dotis aduentitiæ ad eum pertinebunt, non sub nomine vsusfructus, sed iuxta regulam, quòd fructus illi debent cedere personæ, quæ sustinet onera matrimonij.l.si is qui.§.1.ſ. de iure dotium. & ita Roman.in authẽt. ex testamento. nu.21.C.de collatio. ita explicans Bart. in.l.contra nuru n.§.quoties.nu. 2. ĵ.de actio.rerum amotarum.& ideò cùm fructus dotis deputentur oneribus matrimonij, etiam quando dos constante matrimonio restituitur mulieri, quia maritus vergit ad inopiam, vt cõstat ex.l.vbi adhuc. 29. ad finem. C. de iure dotium. pater in ea dote minimè vsumfructum prætendere potest. Roman. auth. quod locum.nu.5.&ibi Curt.Iunior nu. 46.C.de collatio. Riminald. consil. 599. num.1.lib.3. Casus secundus est, quãdo soluto matrimonio, dos aduẽtitia reuertitur ad filiamfam.& in eo dicendũ est, patrem non debere habere vsufructum, per.l Gaius.46.ĵ.eod. inductam vt suprà. Et hac ratione dos dicitur, proprium patrimonium mulieris.l.3.§. sed vtrùm.in fine.ſ.de minorib. Neque obstant rationes suprà adductæ pro contraria opinione: nam ad primam de regula generali l.cùm oportet.C.de bon.quæ liberis. respondetur, eam procedere in illis bonis aduẽtitijs, in quibus ,pprietas, & vsusfructus patri quærebatur iure patriæ potestatis: in his enim hodie pater habebit solum vsumfructum: sed si sint aduentitia,

titia, in quibus iure antiquo nihil quærebatur patri, text.ille non loquitur, ac ob id hodie standum est decisioni.l. Gaius.46.ĵ.eodẽ.quæ non inuenitur correcta. Non obstat secundum dc.l.1.& 2.C.de bon.quæ liberis. quia loquuntur in lucris nuptialibus, ratione pacti, vel ex dispositione legis ad filiumfam. pertinentibus: vt expressum est.l.cùm oportet.in princ.C.de bonis quæ liberis. nã in his pater habebit vsumfructum: quia iure antiquo in totum ratione patrię potestatis ei debuerunt acquiri. Inde igitur inferri non potest ad dotem aduentitiam filiæfam. delatam, quæ iure antiquo in nihilo quærebatur patri.l. Gaius. 46.ĵ.eodem. & aduertit Riminaldus d. authen.quod locum.num.5. Quinimò Roman.authent.ex testamento.nu.17. ad finem.C.de collation. contendit, d. l.1.&.2.C.de bon.quæ liberis. procedere in meris lucris, non autem in lucris fi-
19 lio delatis propter onera matrimonij,† quæ sustinuit; nam in his pater non habebit vsumfructum: argumen. doctrinæ gloss.fin.l.si donaturus.§.fin. ſ.de condictio.ob causam. Quod tamen non puto verum, propter generalitatem.l.quæcũque.C.de bonis quę liberis. Ex quibus consequitur elegans comprobatio ad opinionem magis communem, quam suprà defendimus, scilicèt, quòd filia regulariter potest petere dotem aduentitiã sine consensu patris: recepta enim conclusio est in hac materia, quòd in his in quibus patri vsusfructus nunquã quæri potuit, potest constitutus in patris potestate agere, & de ea re ad libitũ disponere sine patris consensu. authen. vt liceat matri, & auiæ in principio. collatio.8.c.fin ad finem.de iudic. in.6. docet Bartolus.l.fina.§.necessitate.num.2. C.de bonis quæ liberis, &.l.si longius.§. 1.numer.3.ſ.de iudic. & asserit receptũ Angelus.§.actiones autem.colum.fina. & ibi Gomezius numer.17. Institut. de actionib. Afflictis decisione.180.num.3, Palacius in rubric.§.42.num.9. Iason.l. penultim.colum.2.ad finem. C. qui testament.facere possunt. & alij adducti per Vantium de nullitatib. pagina. 326. nu.41. Neuizanis consi.18.num.8.quid quid post aliquos repugnet Menoch. de recuper.possessio.15.remed.nu.305. Et iuxta hæc venit explicandus text.l.final.§.necessitate.C. de bonis quæ liber. vbi in aduentitijs filiusfamil. non admittitur ad agendum sine patris consensu: etiamsi in illis pater non habeat vsumfructum: nam ex prædictis dicendum est, eam regulam procedere in aduentitijs, in quibus pater potuit habere vsũ fructum, si voluisset, & propter aliquod factum eo priuatur, vel sua voluntate, vel dispositione legis: tunc enim filius agere non poterit sine patris consensu. Sed vbi à principio vsusfructus nunquã potuit quæri patri, pro illis bonis filius agere poterit sine patris cõsensu. d. auth. vt liceat matri, & auiæ. in principio. collatione.8. Ita hanc resolutionem posuit Otto glossator antiquus, relatus per glossam dict.§.necessitate. & probarunt ibi Bartolus num.2.& num.11. Ripa.l.1.§. fuit quæsitum.num.3.ĵ.ad Trebellianũ. & asserit receptum Alexand.consil.106. num.2.ad finem.libro.1. & alij relati per Neuizanis consilio.18.num. 8. & Vantium de nullitatib.pag.326.numer. 41.†
20 quidquid Iason.l.3.nu.15.ĵ. eodem. falsò asserat, hanc distinctionem communiter non teneri, & quidquid eam impugnet Decius authentic.quod locum. numer.6.C.de collationib. & Menoch. de recuperand. possessio. 15. remedio. num.315. Ad complementum autem articuli videndum est, si actio dotis profectitia, in totum consolidetur in persona filiæfamil. ex donatione paterna, tacita, vel expressa, iuxta.l.si cùm dotem. in principio. cum ibi notaris ĵ eodem. vtrũ huiusmodi dotem profectitiam filiafamil. possit petere sine patris consensu? Et Baldus Nouellus de dote.9.parte.priuileg.

uilegio.8.num.2.ad finem.concludit,filiam sine patris consensu hanc dotem petere posse,quia cùm in solidum sit filiæ,militat eadem ratio, quæ in dote aduentitia.Neque secundùm eum repugnat authen.quod locum.C. de collatio. quia procedit,quando actio dotis profectitiæ,est communis inter patrem & filiam, iuxta hunc text. Sed si actio dotis profectitiæ in solidum sit filiæ,sine consensu patris,illam petere poterit: subscribit Vincent.hîc num.2.& num.12. ad finem.Antonius Rube.consil.25.num.15 Riminald.consil.599.num.1.libro. 3.cõsonat decisio Baldi.l.penult.num. 2. C. de falsa causa adiecta legato. quòd cùm in prædicta dote pater non habeat vsũfructum,poterit de ea filia ad libitum disponere.authen.vt liceat matri, & auiæ. in principio.collatio.8. Quãuis aliud sit, quando pater in re habet vsumfructum. l.fin.§.filijs autem.C.de bonis quæ liberis.Quam distinctionem probat Paulus consil.381.numer.2.libro.1. & alij relati per Aymon.consil.39.num. 2. & consil. 84.nu.3. Antonium Rube. consil. 166. num.3.Neuizan.consil.95.numero.11. His tamen non obstantibus, contraria opinio videturverior,pro qua facit,quia licèt actio communis aliqua ratione cõ solidetur in persona filiæ, tamen pater remanet legitimus administrator illius; vt hic sentit Bart. numer. 7. optimè explicatus per Vincentiũ numer. 22. post glosſ.l.cùm dos. verbo, neque proderit. ſ.de pactis dotalibus. ergo filia sine patris consensu agere non potest l.1.C.de bonis maternis l.fin.§.vbi autem. C. de bonis quæ liberis. Neque satisfacit responsio Baldi Nouelli de dote. 9. parte. priuilegio.8.numero.2. ad finem. quòd doctrina Bartoli procedit, quãdo à principio fuit actio communis, & ex postfacto consolidatur in persona filiæ & aliud sit dicendum, quando à principio filiæ actio fuit quæsita in solidum; nam cùm in ea nunquam pater ius habuerit, non

21 potest censeri legitimus administrator illius:quia replicabitur, quòd si pater voluisset,hæc actio posset esse communis: si ergo facto illius desijt esse communis, nihilominus censebitur legitimus administrator:† argum.l.fin.§.necessitate.C. de bonis quæ liberis adiunctis suprà traditis: & in specie dicit receptum Ruin. l.2.num.35.ſ.de vulgari.& Curt. Iunior consil.152.nu.3.Item & pro hac opinione vrget,quòd huiusmodi dos profectitia,quæ consolidata est in persona filiæ, quanuis soluto matrimonio non reuertatur ad patrem.Barto.l.post dotem.nu. 27.ſ.eodem.tamen in ea,saltem iure patriæ potestatis, pater habebit vsumfructum,vt colligitur ex.l.fin.vers.si tamen. C.communia vtriusque iudic.authent. de æqualitate dotis.§.si qua verò. collat. 7. resoluunt Socin.hîc num. 4. Alciat. num.18. Et hanc esse communem opinionem asserit Curt.Iunior consil.152. num.3.Siluan.consil.2.numer.67.quidquid contrarium pro constanti teneat Bald.d.l.pen.nu.2.C. de falsa causa adiecta legato.quem sequitur Anton.Rube. consil.25.num.14. ad finem. Riminald. consil.599.num.1.lib.3.& notab. Bald. Nouellus de dote.9.parte.priuileg.8.ad finem.Si ergo pater in prædicta dote habet vsumfructum,filia sine consensu patris agere non poterit.d.l.1.C. de bonis maternis.neque de prædicta dote disponere.l.final. §. filijs autem. C. de bonis quę liberis.Paul.consil.381.num.2.libro 1.Aymon consil.39.num. 4. Et retenta hac opinione,non obstabit fundamentum communis opinionis:quia respondeo, Doctores male arguere de dote aduentitia ad dotem profectitiam, quæ ex donatione paterna in solidum efficitur filiæ;quia hæc adhuc censetur profectitia, ac ob id malus ius in ea pater debet habere, quàm in aduetitia:argumento.§.1.Institut. per quas personas vobis acquiritur.Et hinc est,quòd dotẽ aduentitiam filia fratribus non tenetur con-

conferre.l.fin.C.de collationibus.etiam iure Digestorum,vt colligitur ex. l. Gaius.46.ſ.eodem.& tamen prædictam dotem profectitiam fratribus tenetur conferre:quod mihi probat text.l. filiæ dotem.4.C.de collationib. vbi text. videtur probare,dotem aduentitiam conferendam esse,contra regulam.l.fin.C.de collatio. Quare Doctores laborant circa illius text.intellectum,& Anton.Goueanus libr.1 variarum lectionum. cap. 44.existimat,ideò conferri,quòd eo iure dos aduentitia quærebatur patri iure patriæ potestatis, † & ideò per eam veniebat conferenda; quanuis fateatur hodie diuersum esse propter dispositionẽ d.leg.fin.C. de collatio. Sed non placet,quia verius est,iure Digestorum dotem aduentitiam patri non quæri iure patriæ potestatis,vt probat.l. Gaius. 46. ſ.eod.Quare Paul.Castrens.d.l.filiæ dotem.num.2.&.4.&ibi Riminal.num. 1. Curt.Iunior num. 15. intelligunt,in eo text.contineri ius nouum,scilicèt,quòd dos aduentitia conferatur:nam iure Digestorũ hoc cautũ nõ reperiebatur:id tamen posteà fuit correctum per.l. vt liberis.C.de collatio. vbi quis tantùm conferre iubetur id quod processit à substãtia illius,de cuius hæreditate agitur. Sed non placet,quia ex verbis dictę.l.filię dotem.non constat, ibi ius nouum constitui,sed potiùs referri id quod receptum erat. Et ideò meliùs respondetur,quòd dict.l.filiæ dotem. loquitur de dote aduentitia, quæ tamen ex substãtia patris processit: vt ibi aduertit Iason colum.1. ad finem.& Gregor.l.2.tit.11.part. 4.in glosſ.1.ad finem. Hanc autem iubetur filia conferre: quod propriè exemplificatur in nostris terminis,quando dos profectitia ita data est filiæ, vt in solidũ eius efficeretur,vel etiam quando ei data est propter benemerita:quãuis enim tunc censeatur aduentitia.glosſ.authẽt. vnde si parens. C. de inof.testamento. tamen quia ex bonis patris processit,ve

22

nit conferenda, si de patris successione agatur.l.quoniam nouella.C.de inoffic. testamento.&.l.vt liberis.C.de collatio. Et confirmãtur prædicta,quia cùm dos aduentitia in nihilo quæratur patri.l.Gaius.46.ſ.eodẽ.non potest respectu illius considerari tanquam legitimus administrator:& tamen aliud est dicendum in dote profectitia, etiam quæ in solidum quæritur filiæ: quia cùm processerit à patris substantia,censetur esse illius legitimus administrator.Bart.hîc numer.7. post glos.l.cùm dos.verbo,neque proderit.ſ.de pact.dotalib.vnde succedit regula.l.1.C.de bonis maternis.Neque repugnat quòd suprà tradidimus, quòd etiã in dote aduentitia pater agit tanquam administrator filiæ:nam tunc magis accedit naturæ procuratoris: argumento l.maritus.C.de procura.in dote autẽ profectitia proprius est administrator, quẽ filia remouere non potest, & ideò sine eius consensu agere non potest.d.l.1.C. de bon.maternis.facit.l.filiusfamil. 8.in principio.ſ. de procuratorib. Nõ obstat etiam secundùm de dicto Bald.l.pen.numero.2. C.de falsa causa adiecta legato. quia dum præsupponit, patrem in dote profectitia non habere vsumfructum, contrarium videtur verius, & receptius vt suprà resoluimus.† Vel dicendum est, quòd si pater expressè dixit, se donare prædictam dotem filiæ, quoad proprietatem,& vsumfructum; tunc cùm hæc donatio valeat fauore dotis.l. Pomponius.ſ.famil.erciscund. nullo colore amplius in dote ius vsusfructus prætẽdere poterit,vt est de mente Ripæ hîc nu.14. sed si simpliciter donauit, nihilominus soluto matrimonio, retinebit in prædicta dote vsumfructum; quia in dubio huic iuri non debet videri renuntiasse: argumen.l.cùm de indebito.ſ.de probationib. & ita poterunt concordari opiniones.Et iuxta hæc venit explicandũ dictum Baldi.l.fin.in fine princip.C.de iure dotiũ. quòd donatio ante nuptias

23

aduentitia reuersa ad filium, efficietur il
lius quoad proprietatem, & quoad vsũ-
fructum censebitur patris, iuxta l. cùm
oportet. C. de bonis quæ liberis. sequi-
tur Alexand. hîc numer. 4. nam est di-
cendum, quòd filius solus prædictam
donationem petere non potest, iuxta
suprà tradita: & est expressum l. quæcũ-
que. C. de bonis quæ liberis. Secundò
principaliter ex mente huius text. à cõ-
trario sensu colligendum est, quòd dos
aduentitia, soluto matrimonio restituẽ
da est vxori, & non patri: & quòd proin
de ipsa sola eam petere potest. l. Gaius.
46. ff. eodem. tradit Baldus Nouellus de
dote. 6. parte. priuilegio. 33. Inuenio
tamen, quòd Cuiacius libro. 9. obserua-
tionum. cap. 4. contrarium tenet, con-
tendens, dotem aduentitiam, soluto
matrimonio, non esse restituendam mu
lieri, sed potiùs remanere penes mari-
tum, etiam cessante pacto lucrandæ
dotis. Ad quod adducit Vlpianum in
institutio. titul. 6. apertè dicentem, quòd
aduentitia dos semper remanet penes
maritum, præterquam his qui dedit, vt
sibi redderetur, stipulatus fuit. Addu-
cit etiam pro eâdem sententia. l. mulier.
in principio ff de conditio. institit. & l. sed
& si. 23. ſ de euictionib. & l. dotale. ſ. de
fundo dotali. Sed his non obstanti-
bus, non est recedendum à recepta con
clusione: pro qua est text. l. vnica. §. acce
dit. C. de rei vxoriæ actione. vbi si dos
detur mulieri per extraneum, compe-
tit actio ex stipulatu mulieri, ad pete-
dam dotem, nisi dans stipulatus sit sibi
24 reddi.† Neque obstant rationes Cu-
iacij: nam ad primam de authoritate
Vlpiani in institutio. titul. 6. responde-
tur, illud quod dicit Vlpianus, ita esse
accipiendum, vt quanuis dos profecti-
tia, mortua filia, reuertatur ad patrem.
l. dos à patre. C. soluto matrimonio. nõ
sic aduentitia ad eum reuertetur. Reti-
nebitur igitur per maritum, donec sci-
licèt, per hæredes mulieris repetatur.
Bartolus. l. post dotem. numero. 27. ff.
eodem. Non obstat secundum de.
l. mulier. in principio. ff. de conditioni-
bus institutionum. quia respondet
gloss. ibi, ideò Iureconsultum præsuppo-
nere, dotem promissam pertinere ad
maritum, quia interpositum fuerat
pactum de lucranda dote. Vel me-
liùs cum Bartol. & Cuman. ibi respon-
detur, ibi agi de dote promissa, quæ ex
promissione debebatur marito, & ad
quam petendam mero iure habebat
actionem, & ideò verificari poterat acce
ptilatio, quam mulier ab illius patre
exigebat. Et eodem modo responderi
potest ad leg. sed & si. 23. ſ. de euictio-
nib. Neque etiam obstat. l. dotale. ſ.
de fundo dotali. nam imò bene expen-
sa in contrarium retorqueri potest; nam
quidquid ibi senserit gloss. & Salicetus,
vera casus positio est, quòd maritus scri
psit ad vxorem, vt fundus dotalis de-
sineret esse dotalis, & consequenter ex
causa donationis per maritum retinere-
tur: quas literas mulier recipiendo vi-
detur approbasse. l. si filiusfamil. 1. ſ. ad
Macedonianum. & propterea mortua
vxore, maritus retinebit prædium, qua-
si confirmata donatione per mortem
vxoris, iuxta l. cùm hic status. 33. in prin
cipio. ſ. de donationibus inter virum.
& eleganter aduertit Fulgosius dicta. l.
dotale. Et si obijcias, hanc donationem
solis verbis factam, morte non confir-
mari. l. Papinianus. ſ. de donationibus
inter virum. respondetur, in dict. l. dota-
le. præsupponi, prædium dotale tempo-
re donationis esse penes maritum: vn-
de titulus donationis superueniens, ha-
bet vim traditionis. l. qua ratione. §. in-
terdum. ff. de acquirendo rerum domi-
nio. l. quædam mulier. ſ. de reiuendicat.
quæ quasi traditio sufficiens est ad cõ-
firmationem donationis. l. 2. cum gloss.
C. de dote cauta. Cùm igitur requi-
ratur donatio, satis innuitur, cessante
donatione, per maritum retineri non
posse:

posse: vnde, quidquid dicat Cuiacius,
25 communis opinio tenenda est.† Ter-
tiò principaliter ex isto text. colligendũ
est, quòd licèt bona profectitia etiam
hodie in totum acquirantur patri, iure
patriæ potestatis. §. 1. Institut. per quas
personas vobis acquirit. l. cùm oportet.
in principio. C. de bonis quæ liberis. ta-
men speciale est in dote profectitia, vt
actio pro illa competens, sit commu-
nis inter patrem & filiam: notat gloss.
hîc. verb. profecta. Paulus consilio. 345.
numer. 1. libro. 1. Circa quod tamen no
26 tabile de tribus nobis videndum est.
Primum, quomodo hæc communio
actionis accipienda sit? Secundum, qua
ratione fuerit inducta. Tertium, qui
effectus resultent ex hoc quòd actio
dotis sit communis inter patrem, & fi-
liam? Et quoad primum gloss. hîc. verb.
omissam. ita declarat, quòd vna tantũ
sit actio, quæ tamen in solidum compe-
tat filiæ, & etiam in solidum competat
patri, iuxta regulam. l. placet. ff. de acqui
rend. hæredita. subscribit Bartolus. §. itẽ
si voluntate. numer. 4. ff. hac lege. & alij
communiter, vt hîc asserit Parpalia nu-
mero. 62. Quam declarationem posuit
etiam gloss. 2. l. 3. ff. eodem. communiter
recepta, vt ibi asserunt Socinus num. 11.
Vincentius num. 17. Campesius de do-
te. 3. parte. quæstione. 73. Sed huic cõ
muni declarationi nimis videtur obsta-
re, quòd præsupponit, vnam, & eam dẽ
actionem, duobus competere in solidũ,
aduersus regulam. l. si vt certo. §. si duo-
bus. ſ. commodati. Item præsupponit,
prædictam actionem in solidum patri
competere: & tamen is text. ad me-
dium. ibi: Dotis actio integra, signifi-
cat, actionem integram dotis non com
petere patri in solidum, nisi postquam
filia à iure suo per pactum fuerit exclu-
sa. Denique Iureconsulti dicunt, hanc
actionem esse communem: & illud di-
citur commune, quod non est alicuius
in solidum, sed pro parte. l. illud. ſ. de
ritu nuptiarum. Et confirmatur ex
verbis. l. qui hominem. 34. §. gener. ff.
de solutionib. vbi dicitur, quòd filia est
quasi socia, & particeps obligationis
dotis: ergo non est verum, ei actionem
competere in solidum, sed tantùm pro
parte. l. si socius. ſ. si certum petatur. Qui
bus rationibus actionem dotis nõ com-
petere in solidum patri, neque filiæ, sed
tantùm pro parte, defendit Campesius
de dote. 3. parte. quæstione. 77. ad finẽ.
His tamen non obstantibus, non est
26 recedendum à recepta declaratione: †
pro qua est text. l. non solùm. 39. §. quæ-
ritur. ſ. de procuratoribus. versicul. si de
dote. vbi text. probat, quòd si pater, filia
absente, velit dotem petere, tenetur
cauere, filiam rem ratam habituram:
& diuersum esse, si agat actione iniuria-
rum, quia duæ sunt actiones, altera pa-
tris, & altera filiæ: ergo apertè probat
textus ille, actionem dotis vnam es-
se, quæ in solidum competit patri &
filiæ, non diuisam. Neque obstant dif-
ficultates suprà motæ: quia ad pri-
mam de regula. l. si vt certo. §. si duo-
bus. ſ. commodati. respondet Paulus
hîc numero. 2. esse mirabile, quòd
substantia vnius actionis sit apud duos
in solidum, cùm tamen dominium in-
corporale non possit esse apud duos
in solidum: neque aliter explicat ra-
tionem. Et ideò respondendum est,
textum istum agere de actione perso-
nali ad petendam dotem: & nullum
est inconueniens, quòd vna, & ea-
dem res debeatur duobus in solidum
personaliter. l. si is qui. 17. ff. de actio-
nibus & obligationibus. Bartolus. l. si
pluribus. numero. 2. ad finem. ff. de
legatis. 1. & ibi Iason numero. 33.
Et est ratio, quia huiusmodi debitum
non minuitur per concursum, sed qui
præuenit, præferendus est. l. si plu-
ribus. ff. de legatis. 1. Planè ius, quod
per concursum non minuitur, be-
ne potest esse apud duos in solidum.

l.in concedendo.ff. de de aqua pluu.a arcenda.l. final.ff.vti possidetis. & ita in specie Baldus .l.in rebus.numero. 6. ad finem. C.de iure dotium. & eâdem ratione tacita hypotheca competens pro rebus, competet patri & filiæ in solidũ: quia nihil impedit rem esse hypothecaram duobus in solidum.l.1.&.2.C. si vnus ex pluribus.Aliud tamen est in dominio, quod necessariò per concursum recipit diminutionem, & ideò apud duos non potest esse in solidum. dict.l.si vt certo. §.final.ff. commodati. l.Pomponius.40.§.1. in fine.ff. de procuratoribus.tradit Bartolus.l.si pluribus. numero.2.in fine.ff.de legatis.1.Et pariter neque quasi dominium poterit esse apud duos in solidum, vt resoluit Iason l.3.§. ex contrario.numer.53.ff.de acquirenda possessione.contra Aretin.ibi numer. 36. Ex quibus infertur explicatio ad istum text. dum dicit, quòd dos profectitia sit communis inter patrem & filiam; neque enim intelligendum est, substantiam dotis esse communem quoad dominium,sed quòd actio personalis competens pro petenda dote, est cõmunis inter patrẽ &filiã, vt colligitur ex supràtraditis,& ex.l.qui hominẽ.34. §.gener.ff.de solutionib.sentit glossff.hîc. verbo,dos.Quod confirmat Bart. nu.1. ex eo quia dos est in dominio mariti. l. doce. C. de reiuendicatio. confirmando vt hîc per Iasonem numero. 22. Ergo impossibile est, quòd dominium
27 dotis sit commune inter patrem & filiam.† Sed cauendum est, quia consideratio Bartoli tantùm concludit, dum constat matrimonium:nos autem loquimur,quando soluto matrimonio, dos repetitur; quo casu dominium dotis non est amplius mariti. l.in rebus. 30. C. de iure dotium. vnde consideratio Bartoli redditur inanis, vt hîc aduertit Ripa num.14.Nisi saluando Bart. dicas, eum respexisse ad ius Digestorum; quo, soluto matrimonio, dominium dotis non retransferebatur ipso iure in mulierem, sed apud maritum remanebat, & necessaria erat traditio. Bartolus receptus.l.si mora.num.4.ff.eo. Et hoc respectu cõcludens est ratio Bartoli. Infertur secundò, quòd cùm pro rebus datis in dotem,hodie concedatur reiuendicatio.dict.l.in rebus. & reiuendicatio præsupponat dominium ex parte agentis.l. in rem actio. 24. ff. de reiuendicatione. prout dominium dotis non potest esse commune inter patrem & filiam, vt suprà resoluimus, ita etiam neque reiuendicatio dominium præsupponens,inter eos potest esse cõmunis:quod ita resoluit Alexander. l. 3. numer.6.& ibi Vincent.numero.18.Socinus numer.14.Claudius num.9.ff.eodem.Campesius de dote.3. parte. quæstione.76. Baldus Nouellus de dote.8. parte.priuilegio.6.numer.8. Purpurat.l. ex conuentione.numer. 65. C. de pact. Sed non est omittendum, quòd Baldus l.3.ad finem.& ibi Aretin.numer.3.ff.eodem,aduersus suprà allegatos concludunt,etiam reiuendicationẽ competentem pro dote vendicanda,communem esse inter patrem & filiam, iuxta generalem regulam huius text. Neque secundùm eos obstat regula.l. si vt certo, §.si duobus.ff.commodati. quia non procedit in dominio connexo, quale est dominium in persona patris, & filiæ in potestate,quia hi vnica censentur persona. l.fin.C.de impuber.& alijs. ita vt attenta hac fictione,dominium non videatur esse apud duos, sed potiùs apud vnum: subscribit. Iason.l. si is qui.numer. 200.ff. de vsucapionibus. Sed non placet, † quia in hac materia pater & filia
38 non considerantur tanquam vna persona, sed tanquam diuersæ, vt colligitur ex isto textu. Neque respondeas, textum istum procedere in actione personali, & aliud esse dicendum in actione reali: hæc enim differentia iure nõ probatur: & ita prædicta opinio Baldi co-

communiter reprobatur, vt asserit Socinus.l.3.num.13.ff.eodem. Campes. de dote.3.par.q.76.Aliter igitur respondet Aretin.l.3.col.4.ad medium.ff.eo. quòd regula dict.l si vt certo.§. si duobus.procedit in dominio quod acquiritur me-
29 diante traditione: prout enim traditio eodem tempore non potest fieri duobus.l.3.§.ex contrario.ff.de acquiren.possessio.ita etiam neque in duos dominiũ transferri potest in solidum: sed quando dominium transfertur ex dispositione legis, nihil impedit, dominium esse apud duos in solidum: allegat. l. si pluribus.in fine.ff. de legatis. 1. qui tamen text.nõ probat Aretini cõsiderationẽ,vt ibi ostendit Iason num. 33. Et præterea confunditur Aretini opinio,quòd in hęredes transfertur dominium ex dispositione legis.l.cùm hæredes.in princip.ff. de acquirend.possess.& tamen vni duo non possunt esse hæredes in solidum.l. quod contra.§.vni duo.ff. de regulis iur. ergò neque dominium translatum ex dispositione legis,potest esse apud duos in solidum.Qua ratione Aretini responsionem impugnat Socin.l.3. num.13.ff. eodem.Pinel.l.1.3.parte.num. 10. C.de bonis maternis. Cùm igitur tenentes contra Communem,non bene respondeant ad regulam d.§.si duobus.non est recedendum à communi suprà relata. Ad cuius declarationem videndum est, dato quòd dominium dotis non sit cõmune inter patrem & filiam,iuxta suprà tradita,cuius nam sit in solidum? Et Ripa hîc num.14.videtur sentire,quòd sit penes patrem:nam cùm dos profectitia,soluto matrimonio incorporetur cum patrimonio patris.l.fin.C. cõmunia vtriusque iudic.Paul.consil.11.num.1. ad medium.lib.1.Campes. de dote. 3. parte.q. 74.in fine.dominium dotis ei videtur acquiri:quia tamen pater tenetur reseruare eam dotem filiæ.authen.sed quianuis. C.de rei vxor.actio.hoc respectu prædictum dominium potest dici commune inter patrem & filiam.l.3.ff.eod.Sed hęc Ripæ consideratio non placet, quia aduersus eam vrget.l.in rebus.30. C.de iure dotium. vbi soluto matrimonio, dominium rerum dotalium ipso iure retrãsfertur in mulierem:†ergo eius est dominium, & reiuendicatio, non autem patris. Neque obstat Ripæ consideratio; quia aliud est quærere, cui à principio dominiũ dotis profectitiæ quæratur? & respondendum est,acquiri filiæ:aliudverò quærere,vtrũ filia hoc dominium teneatur transferre in patrem, vt sic dos profectitia in eius incorporetur patrimonio?& respondendum est,teneri.d.l. fin.C.communia vtriusque iudic. Et minus placet Ripæ consideratio,quòd dominium dotis potest dici esse commune,quia pater tenetur illud restituere filiæ iterum nubenti: nam ad hanc conseruationem in primis pater non tenebatur iure Digestorum.Bart. receptus l. post dotẽ.nu.23.ff.eodẽ. Neq; obligatio dotem reseruandi,potuit inducere prędictã cõmunionem,cùm prædicta obligatio,antequàm filia iterum nubat,sit in suspenso.l.item quia.§.pen.ff.de pact. & sic dos interim non potest dici communis,sed spes est,quòd sequutis nuptijs efficietur cõmunis.Verius ergo est, quòd attento principio,dominiũ dotis acquiratur vxori,iuxtà d.l.in rebus.quod asserit receptum Röman.l.3.nu.13.ff.eod.& sic filia sola ex propria persona habebit vendicationem dotis.Addendo tamen, quòd præsente patre,filia prædictã actionem exercere non potest,sed pater eius nomine eam exercebit: quia etiamsi filia capax sit actionis; tamen dum est in potestate, patre præsente eam exercere non potest.l.filiusfamil. 8. in principio. ff.de procuratorib. Neque obstat. l. Gaius.46.ff.eodem. vbi filia sola per vtilem actionem petit dotem,vt ibi notat Paulus numero. 2. quia loquitur in dote aduentitia: in profectitia enim procedet quod suprà diximus. Similiter quem-

quemadmodũ exactũ per actiones, quarũ filia est capax, iure patriæ potestatis acquiritur patri, iuxta regulam l. placet. ĩ. de acquirenda hæreditate. & tradit Baldus Nouellus de dote. 8. parte. priuileg. 6. nu. 6. & l. 1. num. 251. s̃. eodem. pariter & exactum per reiuendicationem ex dote profectitia, iure patriæ potestatis acquiretur patri, & in eius dominio incorporabitur. dict. l. final. C. communia vtriusque iudic. Vnde colligas in nostro proposito, eam esse differentiam inter actionem personalem dotis, & reiuendicationem, quòd actio personalis semper communis est, & ideò patre præsente, filia agere non potest nisi de patris consensu. text. hîc, & eo absente tenetur cauere de illius ratihabitione. l. non solùm. §. item quæritur. s̃. de procuratoribus. reiuendicatio autẽ
30 filiæ soli competit: † patre tamen præsente ea vti non potest, sed pater filiæ nomine aget, iuxta suprà tradita. Patre autem absente, ipsa agere poterit, nulla præstita cautione, cùm prædicta actio illius solius sit. l. si longius. §. final. s̃. de iudicijs. & ibi gloss. final. Et ex his facilè componetur cõtrouersia doctorum, vtrùm decisio dictæ. l. in rebus. locum habeat in dote profectitia? In qua quæstione Imola & Alexander numero. 6. Claudius numer. 9. l. 3. ĩ. eodem. Cephalus consilio. 256. numer. 27. libro. 2. existimant, prædictam legem non procedere in dote profectitia: nam cùm dominium non possit esse commune, vt suprà probauimus; & in dote profectitia semper detur communio, iuxta istum textum, dict. l. in rebus. in dote profectitia locum habere non potest. Ad quod expendunt verba dictæ. l. in rebus. ibi: Ab initio vxoris fuerunt: quæ verba minimè conueniunt doti profectitiæ, quæ ab initio non fuit mulieris, sed patris: subscribit Baldus Nouellus de dote. 8. parte. priuilegio. 6. numer. 6. Sed contrarium, imò decisionem dictæ. l. in rebus. etiam locum sibi vendicare in dote profectitia, asseritreceptum Romanus. l. 3. num. 13. ĩ. eodem. aliàs enim magnum inferretur mulieri præiudicium, nam translato in eam dominio, omnibus creditoribus veniet præferenda, iuxta dictam. l. in rebus. & non translato in eam dominio, non præferretur creditoribus habentibus hypothecas expressas anteriores, iuxtà communem. l. assiduis. C. qui potiores in pignoribus habeantur. quæ postrema opinio verior videtur. Neque obstant rationes contrariæ opinionis, quia ad primam respondetur, non bene sequi. Dominium non potest esse commune inter patrem & filiam: ergo dominium non transferretur in mulierem ex dispositione dictæ. l. in rebus. sed illud potiùs sequeretur, quod ipso iure transferetur in mulierem: quod tamen non erit commune inter patrem & filiam, declarando, vt suprà. Neque etiam obstat secundum ex verbis dictæ. l. in rebus. ibi: Ab initio vxoris fuerint, quia præ
31 dicta verba debent exponi, ab initio, id est, à tempore contracti matrimonij, † antequam traderetur marito, vel etiam postquam traderetur: quia saltem per fictionem, priùs dominium videtur quæsitum mulieri. l. 3. §. final. s̃. de donation. inter virum. & aduertit Baldus Nouellus dote. 8. parte. priuilegio. 6. numer. 7. & l. 1. numer. 282. s̃. eodem. aliàs sequeretur, neque dict. l. in rebus procedere in dote aduentitia, quæ etiam ab initio vxoris non fuit, sed dotantis: & tamen omnes concedunt, illud priuilegium in in dote aduentitia locum sibi vendicare. Præterea & ex prædictis constat labi Alexand. l. 3. numer. 6. ĩ. eodem. dum vult, dominium dotis transferri in ipsum patrẽ: prout & facta exequutione, sine dubio incorporatur cum eius patrimonio. l. fin. C. communia vtriusque iudic. subscribit Cephalus consilio. 256. nu. 28. libr. 2. nam & id ex suprà traditis con-

confunditur. Neque obstat Alexand. ratio, quia nõ bene arguitur de exequutione ad actionem, quæ competit ad petendum: nam videmus, filium habere quasdam actiones, quæ patri non acquiruntur. l. filius famil. ĩ. de actio. & obligationib. & tamen exactum per illas, patri quæritur, vt suprà diximus. Denique infertur, non esse in hoc articulo admittendam nouam opinionem Romani. l. 3. numer. 13. ĩ. eodem. quòd dominium naturale dotis sit apud filiam, & dominium ciuile penes patrem, vt in simili distinguitur in dicta. l. in rebus. quia admissa hac opinione, duæ essent reiuendicationes diuersæ, prout essent etiam duo dominia diuersa: & tamen in hac materia ita dicimus actionem esse communem, vt vna tantùm sit actio in substantia, patri & filiæ in solidum cõpetens. l. non solùm. §. item quæritur. versiculo, si de dote. s̃. de procurator. Et hęc de prima difficultate suprà mota aduersus tertium notabile, delumptum ex hoc text. & explicatum vt suprà. Non obstat igitur secunda difficultas aduersus idem notabile excitatum ex verbis huius text. ibi: Integra dotis actio. nam respondet Socinus hîc numer. 20. ad medium. & l. 3. numero. 11. ĩ. eodem, quòd ideò exclusa filia per pactum, dicitur integram actionem patri competere, quia ab eo tempore poterit solus agere sine filiæ consensu; anteà enim non videbatur integra actio, quia filiæ consensus exigebatur. Potest etiam responderi, quòd text. is in fine dicit, pactum filiæ patri non nocere, ac proinde non obstante filiæ pacto, integram actionem competere patri, vt ante pactum
32 filiæ competebat. † Non obstat etiã vltima difficultas deverbis. l. 3. ĩ. eodem. quia respondetur, actionem non dici communem in eo sensu, vt cuilibet ea actio cõpetat pro dimidia; cùm certũ sit, competere cuilibet in solidum. l. non solùm. §. item quæritur. versiculo, si de dote. s̃. de procuratoribus. Dicitur ergo communis in eo sensu, vt communiter ea vti possint, interueniente amborum consensu, ita vt vnus agat in solidum, & alter assistat, & consensum præbeat. Potest etiam dici communis in eo sensu, quia facilè consolidari potest in persona patris. l. fin. C. communia vtriusque iudicij. vel etiam in persona filiæ. l. vnica. §. videamus. C. de rei vxoriæ actione. vt declarat Paulus Castrensis. l. qui hominem. §. si gener. ad finem. ĩ. de solutionibus. Pontanus hîc numero. 16. & sequentibus. Cephalus consilio. 709. à numer. 2. libro. 5. Et hæc de prima quæstione mota in hac materia. Succedit igitur secunda quæstio, qua nam ratione hæc communio actionis inter patrem & filiam fuerit inducta? Et glossa hîc. verbo, dos. eam assignat rationem, quia si actio dotis ita in solidum concederetur filiæ, vt ipsa sola dotem posset petere, facilè dotem exactam potuisset consumere, & sic inferretur magnum præiudicium patri, qui cogeretur eam iterum dotare. authentic. quod locum. C. de collationibus. & communiter recipitur hæc ratio, vt asserunt Socinus hîc numero. 14. Zasius numero. 10. Corrasius numero. 2. Antonius Gomezius. l. Tauri. 50. numer. 28. Baeça tractatu de non meliorandis filiabus. cap. 16. numer. 29. consonat quod tradit gloss. l. si constante. verbo, mariti. ad medium. ĩ. eodem. quæ vult, quòd si maritus vergat ad inopiam, potest socer petere, vt cogatur constante matrimonio dotem restituere, vt euitet damnum, quod ei incumbit, si cogeretur nouam dotem filiæ constituere: quæ traditio recepta est, vt asserit Beroius in rubrica. numero. 80. de iure patronat. Sed huic cõmuni rationi nimis obstat, quia ea admissa, etiam dos profectitia datæ filiæ emancipatę, debuisset esse communis inter patrem & filiam: nam idẽ patri immi-

imminet periculum: nam dote conſum
pta per filiam emancipatam,cogetur pa
ter illam iterum dotare.authen.ſed quã
uis.C.de reivxor.actione.adiuncta.l.fin.
C.de dotis promiſsio. & tamen certum
eſt,actionem dotis datæ filiæ emancipa
tæ, non eſſe communem inter patrem
& filiam,ſed potiùs in ſolidum eſſe filię
33 emancipatæ,vt ſuprà probauimus.† Ne
que huic difficultati ſatisfacit reſponſio
Socini hîc num.15.Vincent.num.19.ad
finem. quòd pater non tenetur iterum
dotare filiam emancipatam, etiamſi ca-
ſu fortuito illa amittat dotẽ: falſa enim
eſt hæc reſponſio, vt colligitur ex auth.
quod locum. C. de collationib. adiun-
cta. l. final.C. de dotis promiſsione. Et
aduerſus Socinum obſeruant Ripa hîc
numer.15.Crotus num. 37.Boerius de-
ciſione.151.numer. 6. Baeça tractat. de
non meliorandis filiabus.cap.16.à num.
34 30. Molina libr.2-de primogen. cap.16.
numer.25.Vnde pari ratione venit reij-
ciendum , quod tentauit Ripa hîc nu-
mer.16. quòd pater qui ſemel dotauit fi
liam in poteſtate , & illa etiam ſine cul-
pa ſua amiſit dotem, non tenetur ei pa-
ter nouam dotem conſtituere : allegat
l.pater filiæ.71. ſ.de euictionib. quod &
tenet Vincentius hîc num. 20. nam &
id apertè falſum eſt,& contra text. dict.
authen.quod locum.& doctrinam Bart.
l.ſi cùm dotem.§.1. num.2.ĩ.eodem.&
ibi Alexand.numer.6. & aſſerit receptũ
Ruin.conſilio.121.num 8.libro.5. Ne-
que repugnat text.dict.l. pater filiæ. 71.
ſ.de euiction.quia loquitur in dote eui-
cta conſtante matrimonio : nam cùm
pater non teneatur de euictione, vbi
dos incepit à datione.l.1. C. de iure do-
tium. non cogetur filiæ nouam dotem
dare, ſed maritus eam tenebitur alere;
quantumcunque propter euictionem
remanſerit indotata. Cæterùm ſi ſoluto
eo matrimonio , filia ſecundas ineat
nuptias , cogetur pater illam iterum do
tare,iuxta authentic.quod locum.C.de
collationib.& aduertunt Crotus hîc nu
mer.38.Ruinus conſil.121.numer.8. ad
finem.libro.5. Conſtat igitur,rationẽ
gloſſ.ſuprà relatam non eſſe concluden
tem : quam etiam ex alijs improbat Pau
lus hîc numer.6.Ripa numer.16.Baeça
tractatu de non meliorandis filiabus. c.
16.numer.31.Quare Bartolus hîc num.
3. aliam aſsignat rationem , inquiens,
quòd ratio ob quam in fauorem patris
inducta fuit communio dotis , eſt illa
quam ſuprà ex gloſſ.retulimus.In fauo-
rem autem filiæ inducta fuit , ne pater
dotem exactam ſine conſenſu filiæ,con
ſumeret, & ſic filia remaneret indota-
ta.l.ſi cùm dotem. §. eo autem tempo-
re.ĩ. eodem. Et hãc Bartoli rationem
eſſe communiter approbatã aſſerit Al-
ciatus hîc numer.2.Campeſius de dote.
3.parte.quæſtione.71. Antonius Gome
zius.l.Tauri.50.numer. 28.† Sed ne-
que hæc ratio tuta eſt : primum enim
membrum illius ſuprà reprobatum fuit.
Secundum autem,quanuis approbetur
à Paulo hîc num.6.Panormitan.cap.pe-
nult.num.5.in fine. de raptorib. & de-
fendat Ripa hîc num.16.tamen non eſt
verum, quia non eſt credendum,patrẽ
dotem filiæ ſibi traditam perditurum:
argumen.l.fin.C.de curator.furioſi.Ne
que obſtat d. l. ſi cùm dotem.§. eo autẽ
tempore.quia procedit in patre vili, ad-
uerſus quem prædicta præſumptio ad-
mitti poteſt. Item certum eſt,hanc cõ-
munionem durare,quandiu dos exacta
non eſt: nam poſteà in totum applica-
tur patrimonio patris.l.final.& ibi Salic.
C.communia vtriuſque iudicij.Et tamẽ
ſecundùm Bart.rationem,etiã poſt exa-
ctam dotem debuit durare communio:
quia prædictum periculum timeri pote
rat,vt hîc aduertit Parpalia num.21. De
niq; cùm pater cogatur iterum dotare fi
liam.d.authen. ſed quanuis. ceſſat peri-
culum à Bart. conſideratum. Aliam er-
go rationem aſsignauit Alciat. hîc num.
2. Aliam Parpalia numero. 22. Aliam
Claud.

Claud. & aliam Zaſi.nu. 9. aliam deniq;
Grot.nu.36.ſed nulla videtur cõcludẽs,
& ideò pro vera ratione conſiderãdum
eſt, quòd filia familiàs eſt capax dotis.l.
Põponius.ſ.famil.erciſc. & dum conſtat
matrimoniũ, dos conſideratur tãquam
quid ſeparatũ à bonis patris.l. filium.ĩ.de
collatio.bonor.& tanquã patrimonium
proprium ipſius filiæ.l.pater filiæ.71.ſ.de
euictio.l.3.§.ſed vtrùm.in fin.ſ. de mino
rib.tradit Neuizan.conſ.95.num.20. Ac
proinde dum conſtat matrimoniũ, nul-
lum ius pater videtur habere in dote,ſed
illud in ſolidum cẽſetur filiæ. Salic.l. dos
à patre.ad fin.C.ſolut.matrim.Paul.con
ſil.11.nu.2.ad medium.lib.1. Alciat. hîc
num.21.& notabiliter Beroi.c. Raynun
tius.à nu.135.de teſtam. Soluto autem
matrimonio,incipit cõpetere repetitio:
quo caſu duæ rationes contrariæ viden-
tur concurrere: vna quæ facit pro filia,
ſcilicet, quòd ipſa capax eſt dotis;& no-
men dotis,& eius priuilegia durant etiã
ſoluto matrimonio.l. etiam. ſ. de fundo
35 dotali.† Pro patre autem concurrit alia
ratio,quòd habet filiam in poteſtate , &
dos eſt profectitia;& profectitia etiã ho
die patri acquiruntur iure patriæ pote-
ſtatis.§.1.Inſt.per quas perſonas nobis ac
quiritur. In hoc igitur concurſu contra-
riarum rationũ electa eſt media via,iux-
ta regulam.l.pater familiàs. 40.ĩ. de hæ-
red.inſtit.& conſtitutum,quòd actio cõ
petens ad dotis repetitionem,eſſet com-
munis inter patrem,& filiã , vt ſuprà di-
ctũ eſt,declarando vt ſuprà diximus. Ex
qua ratione colligitur,hanc cõmunionẽ
non incipere,niſi à tẽpore ſoluti matri-
monij:nã eo cõſtante,cũ pater ius nõ ha
beat in dote,cõmunio cõſiderari nõ po-
teſt,vt probauimus in num.præcedenti,
quidquid cõtrariũ ſentiat Bar.l.poſt do-
tẽ.nu.29.ad fin.ĩ.eo.Quinimò nõ durat,
niſi quãdiu exactio facta non eſt : nam
poſtquã dos fuerit exacta, ceſſat nomẽ
dotis,& eius priuilegia.Bald.l.1.in fin.C.
ſine cẽſu.& cõſequẽter inducetur regu-
la.l.placet.ĩ.de acq.hæred.Quod in ſpe-
cie probat.l.fin.& ibi Salic. C. cõmunia
vtriuſq.iudic. cũ onere tamẽ reſtituẽdi
eã filiæ iterũ nubenti.auth. ſed quanuis.
C.de rei vxo.actio.& explicãt Claud.hîc
nu.3. Parpal.nu.28. Alciat.nu.29. Paul.
conſ.11.nu.2.poſt medium.lib.1.Cãpeſ.
de dote.3.par.q.74.in fin. Anton.Rube.
cõſ. 166.nu.4.ad fin. Et hæc de ſecunda
quæſtione principali ſuprà mota. Succe
dit igitur tertia & vltima quęſtio,Qui ef
fectus ex prædicta cõmunione reſultẽt?
Et dicendum eſt,multos reſultare: quo-
rum primus eſt,quòd dos cõmunis,quo-
cunque modo ſoluatur marrimoniũ, ad
patrem redit , & cũ eius patrimonio in-
corporatur.l.Titia.35.ĩ.eo.l. dos à patre.
C.ſolut. matrimonio. Et tamẽ diuerſum
erit,ſi dos profectitia nõ ſit cõmunis in-
ter patrẽ & filiã: vt ſi ponas, dotem datã
fuiſſe filiæ emancipatæ;hæc enim nõ eſt
cõmunis inter patrẽ & filiã, vt ſuprà pro
bauimus. Si ergo ſoluatur matrimoniũ,
hæc dos nõ reuertetur ad patrem,ſed ad
mulierẽ,vel eius hæredes pertinebit :& ita gloſ.l.pater filiæ.71. verb.vno caſu. ſ.
de euiction.cõmuniter recepta, vt aſſe-
rit Vincen.l.poſt dotem.num.31.ĩ.eod.
Paul.de Mõtep.l.in quartã.nu. 234.ĩ. ad
leg.Falci.& probat Alex.l. ſi ab hoſtibus.
nu.4.ad fin.& nu.5.ĩ.eod.Cõnan.libr.8.
36 cõmentar.c.10.nu.4.ad fin.† Inducitur
pro hac ſentẽtia.l.vnica.§.videamus. C.
de rei vxor.actio. vbi per emãcipationẽ
dos conſolidatur in perſona filiæ: ergo à
fortiori idẽ erit, ſi à principio dos detur
filiæ emãcipatæ. Si ergo illa dos eſt in ſo-
lidum filiæ emancipatę,ad eius hæredes
tràſmitti debet,vt arguunt Paul.de Mõ-
tepico d.l. in quartam. nu.234. & ibi Ri-
pa num.195. Adducitur ſecundò.l. vni-
ca.§.accedit. C.de rei vxor.action. quòd
dos data filiæ emancipatæ,ſtatim in ſoli-
dum illi acquiritur, niſi pater ſtipuletur
dotem ſibi reſtitui ſoluto matrimonio.
Tertiò adducitur.l.dos à patre.C.ſoluto
matrimonio.ibi, Filia familiàs. à cõtra-

rio sensu. Sed aduertendum est, hanc cõ
clusionem non esse simpliciter verã, sed
potiùs distinguẽdum esse, quòd aut dos
profectitia, data est filiæ familiàs; & tunc
quocũque modo soluatur matrimoniũ,
ad patrem reuertetur. l. dos à patre. C. so
luto matrimonio. aut data est filiæ emã
cipatæ; & tunc si diuortio soluatur ma
trimonium, dos non reuertetur ad pa
trem, vt colliges ex l. filiæ meæ. 60. ff. eod.
& l. si filia. 5. §. de diuortijs. si verò morte
filiæ emancipatę soluatur matrimoniũ,
dos reuertetur ad patrẽ, vt expresè pro
bat text. l. pater filiæ. 71. §. de euiction. &
l. si ab hostibus. 11. in princ. ff. eod. Colli
gitur etiam ex mente. l. profectitia. 5. §. pe
nul. §. de iur. dot. dum distinguit, vtrùm
dos data filię emancipatæ, sit aduentitia,
vel profectitia. Cùm enim aduẽtitia nul
lo casu ad patrem reuertatur. auth. quod
locum. cum glos. C. de collatio. glos. hic
verb. profecta. cõmuniter recepta secun
dùm Ias. num. 15. vt dos profectitia ab ea
differat, dicẽdum est, eam dotem aliquo
casu reuerti ad patrem, quando scilicèt
morte filiæ emancipatę soluitur matri
monium, vt suprà dictum est. Et ratio ex
primitur. l. iure succursum. 7. in prin. §. de
iure dotium. & facit ratio text. l. 2. C. de
bon. quæ liberis. Et hac ratione Vlpianus
in institutio. tit. 6. generaliter dicit, quòd
mortua filia, dos reuertitur ad patrem:
& ita hãc opinionem probauit Cuman.
hîc nu. 4. Fulgos. l. pater filiæ. num. 3. §. de
euiction. & l. auus. post prin. §. de iur. dot.
Ruin. l. si ab hostibus. in princ. ff. eod. An
ton. Gouean. libr. 2. variarũ lectio. c. 4. &
Corras. hîc nu 5. Et retenta hac senten
tia, nõ obstant suprà adducta pro magis
37 cõmuni opinione: † nam ad primũ de
l. vnica. §. videamus. C. de rei vxor. actio.
respondetur, nos fateri, dotem profecti
tiã per emancipationẽ cõsolidari in per
sona filiæ, & suã effici in solidũ: & eâdem
ratione, si dos profectitia à principio de
tur emancipatæ: sed conteridimus cũ
eo onere fieri hanc consolidationem, vt
mortua filia, dos reuertatur ad patrẽ. d. l.
iure succursum. 7. in princ. §. de iure dot.
tradit in simili Ruin. l. Gallus. §. & quid si
tantùm. nu. 9. Non obstat secundũ de. l.
vnica. §. accedit. C. de rei vxor. actio. quia
respondetur, tex. procedere, quando pa
ter velit, vt quocunque modo soluatur
matrimoniũ, dos ad eũ reuertatur; tunc
enim tẽpore datę dotis oportet hoc mo
do stipulari: q; si nõ stipuletur, tũc si dos
detur filiæ emancipatæ, in vno tantũ ca
su dos ad eum reuertetur, si morte filiæ
soluatur matrimoniũ, vt suprà dictũ est:
& ita in effectu Anton. Gouean. lib. 2. va
riar. lection. c. 4. ad fin. Non obstat tertiũ
de. l. dos à patre. C. solut. matrim. quia in
primis responderi potest cũ Anton. Go
uean. vbi suprà, illud verbũ, Filiæ fami
liàs, esse subditicium, & verisimilius esse,
Imperatorẽ de filia simpliciter fuisse lo
cutũ, vt & locutus est Vlpianus in institu
tion. tit. 6. vers. mortua. Sed nõ placet lite
ræ emendatio, & ideò aliter respondet
Ruin. l. si ab hostibus. in prin. nu. 3. ff. eod.
Sed longè verius respõderi potest, quòd
in d. l. dos à patre. Imperator respõdit se
cundũ casus contingentiã, vnde ex ver
bis facti narratiuis, non est licitũ argue
re. glos. l. vnica. C. quando nõ petẽtium
partes. Quod ex eo cõstat, quòd d. l. dos
à patre. dicit, mortua filia familiàs, dotẽ
ad patrẽ reuerti: & tamẽ certũ est, q; eo
casu quocunq; modo soluatur matrimo
niũ, dos ad patrẽ reuertitur. l. Titia. 35. ff.
eod. l. pater filiæ. 71. §. de euictio. l. fin. C.
cõmun. vtriusq; iud. & l. 2. C. de bon. quæ
38 libe. † Ex qua opinione ita defensa infer
tur primò annotatio ad ea quæ tradit
Bald. cons. 2. num. 1. lib. 3. Paul. cons. 310.
nu. 1. lib. 1. & cons. 381. nu. 4 eo. lib. 1. Car
dinalis consil. 152. num. 3. quòd mortua
filia, dos profectitia reuertitur ad patrẽ,
non autem pertinet ad hæredes filiæ:
nam id procedet, siue dos profectitia de
tur filiæ in potestate, siue filiæ emãcipa
tæ, vt constat ex suprà traditis: & tradit
Cephalus consil. 709. à numer. 5. libr. 5.

Infe-

Inferas secundò explicationem ad. l. vni
cam. §. accedit. C. de rei vxoriæ actione.
dum facit differentiam inter dotem da
tam filiæ in potestate, vel filiæ emanci
patæ; quia in primo casu fingitur stipula
tio in fauorem patris, non sic in secũdo:
nam ex prædictis dicendum est, in hoc
esse similitudinẽ inter prædictos casus,
quòd si morte soluatur matrimoniũ, dos
vtroque casu ad patrem reuertetur. l. iu
re succursum. 7. in princ. §. de iure dotiũ.
Tertius effectus, qui resultat ex eo quòd
actio sit communis inter patrem & filiã,
ille est, quòd pater non potest dotem pe
tere sine consensu filię, vt probat is text.
Ex quo colligebat Iason. l. serui electio
ne. §. Labeo. nu. 15. ff. de leg. 1. quòd licèt
id quod est commune, dicatur meum,
quoad disponendum de parte mea. l. 2.
ff. de condition. institution. l. 1. C. qui te
stam. facere possunt. Bart. d. §. Labeo. ad
medium. tamen fauore dotis actio com
munis nõ dicetur cuiuslibet, quoad dis
ponendũ de parte sua: quæ tamen collec
tio iusta non est; nam actio dotis nõ di
citur cõmunis, quasi pater & filia habeãt
in ea partem, vt Ias. præsupponit, sed vni
ca est actio, & indiuisibilis, quæ vtrique
cõpetit in solidũ, vt suprà declarauimus.
Melior igitur collectio erit, q; licèt quis
actione sibi in solidũ competenti possit
vti ad libitũ. l. in re mandata. C. mandati.
tamen aliud erit in dotis actione cõmu
ni; neque enim vnus sine alio ea actione
vti potest, ne aliàs factum patris aliquod
præiudicium filiæ afferat circa dotẽ, quę
proprium est patrimoniũ filiæ. l. 3. §. sed
vtrùm. in fin. §. de minorib. & ita Meno
ch. lib. 2. de arbitrar. casu. 242. post princ.
& Cephalus cons. 709. à nu. 2. lib. 5. Quæ
explicatio mihi non placet, neque enim
ex eo quòd pater solus dotem petat, in
fertur præiudicium filiæ considerabile,
cum vel ipsam dotem ei teneatur cõserua
re, vel ex suo de nouo dotare. auth. sed
quanuis. C. de rei vxor. action. Verior igi
tur explicatio est, quòd actio ad dotẽ re
petendam, est etiã in solidũ filiæ: si ergo
solus pater ageret, & dotẽ recuperaret,
consumeretur etiã actio filię in solidũ il
li competens: quod tamen sine facto &
volũtate filiæ fieri non potest, iuxta re
39 gulam. l. id quod nostrũ. ff. de regul. iur. †
Et hac etiã ratione pater solus non po
test recipere dotis solutionẽ spõte obla
tam. l. 3. ff. eod. l. qui hominem. 34. §. si gene
ner. ff. de solution. quia cũ per solutionẽ
perimatur obligatio. in princ. Inst. quib.
mod. tollitur obligatio. militat ratio de
qua suprà. Et pariter neq; pater solus po
test delegare generũ alteri; quia & dele
gatio loco solutionis est. l. quanuis. 8. §.
interdum. §. ad Velleian. & similiter è cõ
tra neque filia sola dotem petere potest,
neque illius recipere solutionem, vt pro
bat is text. & notat Iason num. 7. & Ripa
nu. 17. adeò quòd licet mulier possit re
nuntiare hypothecæ, quam habet in bo
nis mariti. l. etiã. & l. iubemus. C. ad Vel
leian. tamen hæc renuntiatio patri non
nocebit in actione communi, ex regula
l. non debet alteri. ff. de regul. iuris. & ita
Bar. §. voluntatem. num. 2. ff. hac. l. Alex.
hîc nu. 2. Anton. Rub. consil. 25. nu. 12.
Neuizan. cõs. 95. nu. 4. Cephal. cõs. 256.
num. 31. lib. 2. Item quanuis mulier pro
pter adulterium amittat dotem. cap. ple
runque. de donation. inter virum. vel si
eius culpa interuenit diuortium. l. cõsen
su. C. de repud. tamen si dos profectitia
sit, & cõmunis, nõ amittetur, imò exclu
sa filia propter proprium delictum, pater
solus habebit actionem ad dotem repe
tendam: quod ita probat tex. auth. è con
tra. C. de repud. sentit glos. l. consensu. §.
1. verbo, sibi habere. in fine. C. de repud.
Bartol. §. voluntatem. num. 1. ff. hac. l. &
hanc esse communem opinionem asse
runt Alex. hîc num. 2. Ias. num. 7. Crot.
num. 17. Anton. Rube. consil. 25. nu. 12.
Ruin. consil. 155. nu. 1. libr. 3. Neuizanis
consil. 95. nu. 3. Cephal. consil. 256. nu
mer. 30. lib. 2. & meliùs quàm alibi com
probat Claud. §. voluntatẽ. nu. 7. ff. hac. l.

Caballin. miscellaquio. 527. Boeri. decision. 338. num. 5. Cassan. in consuetud. Burgund. rubr. 4. §. 6. verbo, Serà tenue. num. 20. pagin. 616. Contrarium tamen, imò in prædictis casibus filiæ delictum patri nocere, sentit glo. fin. l. si dotem. C. de iure dotium. & ibi Salicet. num. 3. & idem. l. 3. num. fin. C. de bonis proscriptor. & post Cuman. defendit Crot. hîc num. 20. Adducunt text. in authen. vt liceat matri & auiæ. §. quia verò quædam mulieres. collat. 8. vbi filia familiàs amittit dotem, si culpa eius interuenit diuortium. Sed non est recedendum à com-
40 muni opinione: † pro qua vrget, quòd pater habet spem, quòd exclusa filia, dos cõsolidetur in illius persona, iuxta istum text. hæc igitur spes probabilis impediet, ne delictum filiæ, patri in hoc iure præiudicet, iuxta doctrinam Bartol. l. si quis in tantam. num. 12. C. vnde vi. & in specie tradit Imola. l. si filius familiàs. numer. 4. ff. de damno infecto. & post alios Ruin. consil. 24. num. 13. ad finem. lib. 5. 41
Menoch. de recuper. possess. 9. remedio. num. 88. Neque repugnat text. authen. vt liceat matri & auiæ. §. quia verò quædam. colla. 8. quia dum text. in princ. probat, mulierẽ diuertentẽ sine causa, amittere dotem, & illam acquiri marito, debet intelligi de dote data per mulierem ex bonis proprijs, vel de dote aduẽtitia, quæ amittitur propter prædictã causam. l. si dotem. C. de iure dotium. nõ autem procedet in dote profectitia, quę cõmunis sit inter patrem & filiam. auth. è contra. C. de repud. nisi ponas tempore delicti, dotem esse consolidatam in persona filiæ; nam tunc & hæc amittetur ex generalitate. l. si dotem. C. de iure dotium. & ad hunc modum est explicandus Vlpianus in institution. tit. 6. Neque obstat, quòd text. d. §. quia verò quædã. versic. si verò filios. loquitur etiam in parentibus habentibus filiam in potestate; quia loquitur in diuerso casu, quãdo scilicet agitur de diuidenda alia hereditate filiæ præter dotem, & quæ substantia diuidenda, necessariò debet consistere in aduentitijs, eodem modo & prima pars in dote loquens videtur accipienda. l. vtrùm. & ibi Bald. & Angel. ff. de petitio. hæred. & in specie aduertit Claud. §. voluntatem. num. 7. ff. hac. l. Quinimò si benè aduertas, tex. d. §. quia verò quædam. versic. si verò filios. non loquitur in parẽtibus habentibus filiam in potestate iuxta titulum. Instit. de patria potestate. nã loquitur etiam in matre, quam certum est, non habere filiam in potestate. §. fœminæ. Instit. de adoption. Vnde debet intelligi de parentibus habentibus filios sub sua administratione, & sic nihil facit aduersus opinionẽ, quam defendimus. Denique quanuis filia de dote aduentitia, vel etiam profectitia, in qua pater nõ habet communionem, possit ad libitum disponere, vt suprà diximus, tamẽ si dos profectitia fuerit communis, nihil valebit dispositio filiæ facta sine patris cõsensu, iuxta istum text. † notat Paul. consil. 381. num. 4 libr. 1. Cephalus consil. 256. nu. 32. libr. 2. etiam per viam donationis causa mortis, vel alterius vltimę voluntatis. Corne. consil. 224. num. 6. lib. 3. neque alio quocunque titulo. Anton. Rube. cõsil. 25. num. 13. & consil. 166. num. 2. Neuizan. consil. 95. num. 5. Menoch. libr. 2. de arbitrar. casu. 242. num. 4. Ampliando vt per Aymon. consi. 39. num. 10. & alio etiam modo per Anton. Rub. consil. 25. nu. 25. Et hæc de secundo effectu. Tertius igitur effectus est, q; pater nõ potest iubere, vt gener alteri dotem restituat, neque huiusmodi iussus potest nocere filiæ factæ sui iuris, vt probat is text. vers. cæterùm. & l. 3. ff. eodem. Ratio colligitur ex suprà traditis. Est tamen expendendum, text. probare, prædictũ iussum non nocere filiæ factæ sui iuris, & sic innuit ei nocere dum est potestate, vt etiam agnoscit Bar. hîc num. 6. & tamen secundùm rationem suprà assignatam indistinctè filiæ nocere non debuit. Cui difficultati respondet Cuman. hîc num. 2. factum patris magis nocere filiæ in potestate, quàm è contra: nam factum patris indistinctè nocet filiæ, dũ est in eius potestate, vt innuit is text. d. versic. cæterùm. & tamen factum filiæ indistinctè patri non nocet, vt tex. subijcit. Et est ratio differentiæ (secundùm eum) quia licèt actio sit communis inter patrem & filiã, tamẽ exercitium actionis est solius patris. l. filius familiàs. 8. §. sed etsi filia. ff. de procurator. notauit glos. 2. l. 3. ff. eodem. & ibi Bart. num. 5. Paul. hîc num. 2. Zasius num. 11. Paul. consil. 11. numer. 1. ad medium. lib. 1. & rationem reddit Socin. l. 3. num. 11. ff. eodem. Cùm igitur filia, dum est in potestate patris, non habeat exercitium actionis, in effectu patris factum ei nocebit, dum est in potestate; quia scilicet caret exercitio actionis, vt hîc per glos. verb. sui iuris. ita vt si bene aduertas, factum patris directò filiæ non noceat, sed potiùs patria potestas interim impedimentum affert filiæ; quia exercitium actionis non habet, vt hîc declarant Iaſ. num. 6. Parpalia num. 32. & nu. 40. Quæ tamen Doctorũ traditiones tutæ non videntur, nam exclusa patre per pactum, vel alium modum, dos consolidatur in persona filiæ, vt ex mente Bart. hîc nu. 7. collegit Vincent. nu. 22. ad fin. ergo filia actione iam perfectè sua, vti potest absque patris consensu. l. Gaius. 46. ad fin. ff. eod. Nouellus de
42 dote. 9. part. priuileg. 8. num. 1. † Neque igitur pactum patris, neque patria potestas, potest esse impedimento filiæ, quominus actione sua liberè vtatur. Veriùs ergo dicendũ est, quòd vbi actio à principio fuit cõmunis inter patrem & filiã, & pater postea per pactum à iure suo se exclusit, ita vt dos consolidetur in persona filiæ, tamẽ dum est in potestate, ea vti non poterit absque patris consensu: arg. l. fin. §. necessitate. C. de bon. quę liber. & quia in his terminis pater censetur legitimus administrator filiæ, quoad hãc dotem, vt ex mente Bart. hîc num. 7. collegit Vincent. nu. 22. & sentit glo. l. cũ dos. verb. neque proderit. ff. de pact. dotalib. vnde succedit regula. l. fin. §. vbi autem. C. de bon. quæ liber. & l. 1. C. de bon. matern. Si ergo pater filiæ non adhibeat cõsensum, illa non audietur in iudicio: & in hoc sensu dicetur ei nocere factum patris, dum est in illius potestate, vt hîc aduertit Alciat. nu. 33. quidquid inuoluat Corras. nu. 15. Si autem dos à principio fuisset consolidata in persona filiæ, ita vt nunquam pater in ea habuisset cõmunionem, tunc filia absque consensu patris ea vti poterit. l. Gaius. 46. ff. eod. tradit Nouellus de dote. 9. part. priuileg. 8. ad finẽ. Et pariter si pater post pactum, consentiat filiam agere, audietur illa in iudicio, & consequẽter factum patris ei nõ nocebit, etiam dum est in potestate. auth. quod locum. C. de collation. & explicant Bart. hîc nu. 7. Ripa nu. 21. Similiter & pater, qui per pactũ se exclusit, & sic ex propria persona agere non potest, tamẽ tãquã administrator filiæ in potestate, eius nomine dotẽ petere poterit: argu. l. 1. C. de bon. matern. tradit glos. l. cùm dos. verb. neque proderit. ff. de pact. dotalib. Bart. hîc nu. 7. & receptam esse sententiam asserit Curt. Iun. consi. 152. num. 3. Neque obstat argumentum Iasonis hîc nu. 30. quòd in profectitijs nõ potest considerari pater, tanquam legitimus administrator filiæ in potestate cõstitutæ; quia iure Digestorũ profectitia in totũ acquirebãtur patri: & ita hodie. §. 1. Inst. per quas personas vobis acquiritur. Porrò pater tunc dicitur bonorũ legitimus administrator, quando in illis habet solum vsumfructum. l. 1. C. de bonis matern. quoniam huic argumento respondetur, q; si profectitia talia erant, quorum filia familiàs capax esset, horũ etiam pater dicebatur legitimus administrator: hoc enim significãt iura, quæ dicũt, in his exercitium patri competere. †
43 l. filius familiàs. 8. in princ. ff. de procurat.

nam in effectu est dicere, patrem horũ bonorum administratorem esse, vt hîc aduertit Vincet. num. 22. Vnde licèt pater sit exclusus propter pactũ à proprio iure, non tamen excludetur ab eo iure, quod nomine filiæ intendere potest, tãquã eius legitimus administrator, vt hîc aduertunt Parpalia num. 41. Ripa. num. 21. & deducitur ex mente. l. 1. C. de bonis matern. Quartus effectus, qui resultat ex eo quòd actio sit cõmunis, ille est, quòd si filia iubeat, vt alteri promittatur dotis restitutio, patri nihilominus integra remanet actio dotis petẽdæ: & ideò non obstante prædicta delegatione, vel solus poterit petere dotem, vel adiuncta persona filiæ: text. hîc versic. sed vtrùm. Ex quo manifestè colligitur, in hac materia duos esse agendi modos, vel quòd pater solus agat, vel agat adiuncta persona filiæ. Quod Bart. §. item si volũtate. num. 3. ĵ. hac. l. ita declarat, quòd cũ actio dotis sit in solidũ patris & filiæ, quilibet potest agere proprio nomine, & ad propriam vtilitatem, dummodo alterius accedat cõsensus. Potest etiam agere adiuncta persona filiæ, id est, ad suam, & filiæ etiam vtilitatem: & ita etiam Bar. l. 3. §. fin. num. 1. ĵ. de actione rerum amotarum. & communiter esse receptum resoluit Ripa. §. itẽ si volũtate. nu. 6. ad fin. ĵ. hac. l. Sed nõplacet hæc explicatio, q̃ pater posit agere ad vtilitatem suam & filiæ, ita vt cuilibet sua pars dotis acquiratur: nam in hac materia receptum est, quòd quocunque modo agatur, dos restituta incorporatur in patrimonio patris. l. fin. C. cõmunia vtriusque iudicij. & aduertit Claud. hîc col. fin. & ideò magis placet explicatio Alciat. hîc num. 33. quòd pater cum habeat actionem in solidum, poterit agere nomine suo, dũmodo filia consentiat. Item potest agere adiuncta persona filiæ, id est, deducẽdo in iudiciũ ius etiã filiæ, cui eadem actio in solidum cõpetit, petẽdo quòd ex vtriusque iure simul fiat dotis restitutio: quæ restituta incorporabitur in patrimonio patris. d. l. fin. C. communia vtriusque iudic. nam vtrique restitutio nõ potest fieri in solidum, quantumcũque videatur id exigere natura actionis; quia obstat regula. l. 3. §. ex contrario. ĵ. de acquiren. possess. † Inter hos autem agẽdi modos multæ sunt differẽtiæ: nam si pater agat adiuncta persona filiæ, & sic deducendo in iudicium etiam ius filiæ, vtetur priuilegijs concessis dotis restitutioni. Quibus tamẽ vti non poterit, si agat proprio nomine, etiã de consensu filiæ, quia priuilegia dotis non repetiuntur concessa patri suo nomine repetenti: & ita Bart. l. post dotem. num. 35. ĵ. eodem. Iason hîc num. 11. Socin. num. 20. Crot. num. 25. Parpalia num. 58. Est & alia differentia, quòd si pater agat nomine proprio de consensu filiæ, non tenetur illam defendere, si eius nomine prõ alia causa reconueniatur: nam cum in iudiciũ ius suum tantùm deduxerit, succedit regula. l. si quis in rem. 34. s̃. de procurator. & tamẽ si agat adiuncta persona filiæ, tenetur illam defendere in causa reconuentionis: nam cum tanquam procurator filiæ, ius suum etiam deduxerit in iudicium, locũ habet regula. l. seruum quoque. §. prætor ait. s̃. de procurator. tradit Alexand. hîc num. 2. ad finem. Et pro hac differentia est text. elegans. l. 3. §. fin. & ibi notat Bartol. num. 1. ĵ. de action. rerum amotarũ. & ad hunc modum debet explicari. l. nõ solùm. 39. §. quæritur. versic. si de dote. s̃. de procurator. Prætereà est alia differẽtia, quòd si filia fecit pactum in præiudicium repetitionis dotis, si pater agat nomine proprio, pactũ illud nihil patri nocebit, iuxta regulam. l. filius. C. de pactis. Quinimò cum filia per pactum eliserit ius suum. potest pater solus agere sine cõsensu filiæ: vt probat is text. versic. item si voluntate. & tamẽ si hoc casu pater agat adiũcta persona filiæ, pactum filiæ ei nocebit, vt est text. l. cùm dos. s̃. de pact. dotalib. cùm enim hoc casu etiam ius filiæ deducat

deducat in iudicium, quod per pactum elisum erat, meritò ei obstabit exceptio pacti. l. si vnus. §. pactus ne peteret. s̃. de pactis. Neque obstat, quòd pater etiam ius suum deduxerit, vnde pactum filiæ ei non debet nocere, iuxta regulam. l. si vnus. §. ante omnia. s̃. de pact. quia cum actio vna tantùm sit in substantia, & ex ea vtrique competeret ius in solidum, & & illud idem ius in iudicium fuerit deductum, si propter pactum eliditur ius, quod in solidum erat filiæ, in necessariã consequentiam etiam patri præiudicatur: argum. l. 3. §. fin. ĵ. de duobus reis. & est expressum. l. 3. §. fin. ĵ. de action. rerũ amotarum. Ex qua differentia infertur annotatio ad tradita per Soci. hîc nu. 7. nam agens de intellectu. l. 3. §. final. ĵ. de 45 action. rerum amotarũ. † resoluit, quòd quando filia familiàs committit delictũ, propter quod non amittat dotem, & tamen propter illud mulieri repetenti dotem à marito, obstet exceptio tunc, quia actio est communis inter patrẽ & filiã, & propterea pater necessariò debeat agere adiuncta persona filiæ, iuxta istũ text. patri repetenti obstabit illud filiæ delictum. Sed quatenus Socin. præsupponit, quòd in prædicto casu pater non potest agere nisi adiuncta persona filiæ, falsum est, quia imò potest agere nomine proprio de cõsensu filiæ: quo casu delictum filiæ, vel pactũ ei minimè nocet, iuxta sup tradita. Quòd si egerit adiũcta persona filiæ, tunc delictum filię ei nocebit. l. 3. §. fin. ĵ. de action. rerum amorum. & imputet sibi pater, qui talem agendi modum elegerit. l. si mulier. §. fin. s̃. quod metus causa. §. cæterùm. Instit. quod cũ eo. Item ex predictis infertur annotatio ad tradita per Ripam. §. item si voluntate. nu. 1. ĵ. hac. l. dum dicit, pactum filiæ tũc patri nocere, quãdo dos consolidatur in persona filiæ, aliàs secus: nam imò etsi cõsolidata sit in persona patris, ei nocebit pactum filię, si adiũcta eius persona agat, vt probat. l. cùm dos. s̃. de pactis dotalib. adiuncto. §. item si voluntate. ĵ. hac. l. Itẽ etsi actio non sit consolidata in persona patris, tamen pactum filiæ ei non nocebit, nisi adiuncta persona filiæ agat: argumen. l. 3. §. fin. ĵ. de action. rerum amotarum. Vnde ex suprà resolutis verius dicẽdum est, quòd factum filiæ indistinctè patri non nocet, si agat nomine proprio de consensu filiæ; & quòd tamen indistinctè ei nocebit, si agat adiuncta persona filiæ. Ad complemẽtũ autem istius materiæ non est omittendũ, quod probat is text. in fine. quòd si sola filia iubeat, maritum alteri promittere dotis restitutionem, hæc delegatio nocet ei, postquã facta fuerit sui iuris. † Quod quidẽ prima facie videtur procedere non posse: nam imò ei statim nocere debuit, quantumcunque patri agẽti nomine proprio nõ noceret, vt est expressum. l. cùm dos. s̃. de pact. dotalib. Item si ista delegatio à principio non nocuit filiæ, dum erat in potestate, neque ex post facto ei nocere debuit, postquam facta fuit sui iuris, iuxta regulam. l. quod in initio. ĵ. de regul. iuris. Augetur difficultas ex traditis per Paulũ cons. 381. num. 4. libr. 1. quòd alienatio aduẽtitiorum, in quibus pater habet vsumfructum, quæ facta per solum filium à principio non valuit. l. fin. §. filijs autẽ. C. de bonis quæ liberis. ersi postea vsusfructus consolidetur cum proprietate, tamen alienatio à principio inutilis non conualescet: & prosequitur. Aymõ consil. 39. à num. 10. Defendendo tamẽ decisionem Iureconsulti, prędictæ difficultati respondendum est, pactum filiæ statim illi nocere, non tamen perfectè, quia non obstante pacto, pater potest repetere dotem nomine proprio, quam filiæ iterum nubenti tenetur tradere, authen. sed quamuis. C. de rei vxoriæ actione. tamen postquam fuerit facta sui iuris, pactum perfectè filiæ nocebit; quia iã neque ipsa, neque pater prædictam dotẽ cum effectu repetere potest. Vnde licèt pater dotem profectitiam non amittat

propter adulterium filiæ, vel diuortium eius culpa factum. auth. è contra. C. de repud.& suprà diximus.num.39. tamen si ea dos posteà consolidetur in persona filiæ,iuxta.l.vnicã.§. videamus. C. de rei vxor.actione. vtique per maritum ab ea auocari poterit,& sic delictum antea cõmissum,perfectè ei incipiet nocere.Bartol.§.volũtate.num.1.ff.hac.l.Parpal. hîc num.54.Ruin. consil.155. post princip. lib.3.Et hoc modo facilè respõdetur ad regulam.d. l.quod in initio. ff. de regulis iuris.negamus enim,hoc pactum à principio non valuisse: cùm in contrarium sit regula, quòd filius familiàs ex omni contractu obligatur.l. tam ex contractibus. ff. de iudicijs. l. filius familiàs. 2. ff. de action.& obligation. maximè quãdo filia familiàs paciscitur super dote,quæ cẽsetur eius patrimonium.l.3.§ sed vtrùm. in fin.ff. de minorib. vnde meritò prædictum pactum à principio validum, cum effectu illi nocebit, postquã facta fuerit
47 sui iuris.l.& hæredi.22.§.pen.ff.de pact.† quod tamẽ nõ noceret,si super re omnino paterna filia familiàs pactum conciperet:nam hoc pactum à principio inutile.l.seruus.C.de pact.non potuit ei nocere factę sui iuris.Bart.l.filius.ad finem. ff. de solution. tradunt in specie Iason hîc num.8.Parpal.num 54. Et notabis, quòd dum is tex. præsupponit,pactũ factum circa dotis restitutionem, præiudicare filiæ,postquam facta fuerit sui iuris, necessariò restringendum est ad casus, in quibus mulier dum viuit, sibi in dote præiudicare potest , de quibus hîc per Alciat.num.38.Parpal. num. 57. nam & quòd is text.præsupponit,valere delegationem dotis restituendæ factam per patrem cum consensu filiæ, ad prædictos terminos restringendum est,ex Alexan. hîc num.3.quidquid aliter explicent Ripa hîc num.17.& Alciat. num.38. His ita explicatis,vltimò ex isto text. versic. sed vtrùm.colligendum est, quòd si filia sola iubeat maritũ alteri promittere dotis restitutionem, non obstante delegatione,pater potest dotẽ repetere, siue solus,siue adiuncta persona filiæ. Quæ tamen cõclusio maximas patitur difficultates.Prima est, quòd facta delegatione, prior actio euanuit.l. 2. C. de nouation. ergo pater sine actione petere nõ potest in iudicio.l.si pupilli.§.fin.ff.de negoc.gestis. Secũda est, quòd licèt admittamus, non obstante delegatione filiæ, patrem agere posse, tamen si agat adiuncta persona filiæ,ei debuit nocere delegatio facta per filiam,vt est expressum. l. cũ dos. versic.si verò.ff.de pact.dotalib.text. igitur noster contrarium probans procedere non potest. Sed defendendo decisionem Iurecõsulti,ad primam difficultatẽ,respondetur, quòd delegatio perimit priorem actionem,quando ritè facta est.d.l.2.C.de nouation.& delegatio actionis dotis communis inter patrem & filiam, non potest videri ritè facta, si non adfuit patris consensus, iuxta istum textum,& ideò quasi non ritè facta,non extinxit priorem actionem l.non abstulit.C.de nouation. Ad secundam difficultatem variè conatur respondere glo. hîc verb.amissam.& glos fin.dict.l. cùm dos.Sed magis recepta respõsio est, hoc verbum, Adiũcta persona filiæ, duobus modis accipi posse,scilicet,quãdo pater deduxit in iudicio ius proprium , & ius filiæ,agẽdo ad vtriusque vtilitatem ; vel quando solùm deduxit ius suum , & ad propriam vtilitatem , de consensu tamẽ filiæ. In primo casu procedet d.l. cũ dos. versic.si verò.cùm enim etiam deduxerit ius filię, meritò delegatio filiæ nocebit ei. In secundo autem casu , cum solũ deduxerit ius suum, procedet is textus: & ita in effectu concordat Bar.§.item si voluntate.num.3.ff.hac.l. communiter receptus, vt ibi asserit Ripa num.6 ad finem.Zasius hîc num.26. Sed ab ea recedunt Paul.& Aretin.hîc col.2.ad finẽ. & meritò,quia verbum , Adiuncta persona filię,tantùm significat, ius filię etiã deduci

deduci in iudicio,vt probat.l.3.§. final.ff. de action.rerum amotar. &.l. non solũ. §.queritur. ad fin.ff.de procurator. Alio igitur modo concordat glos.fin.d.l.cùm dos.quòd si filia tantũ paciscatur in præiudicium actionis communis,hoc pactũ non nocebit patri,etiam agenti adiũcta persona filiæ:& in his terminis procedit is text. Sed si filia vlteriùs promisit pœnam,si contra pactum veniret,tũc si pater agat adiũcta persona filiæ , pœnã incurret,iuxta text.d.l.3.§.fin.ff. de action. rerum amotarum. & in hoc sensu procedit d.l.cùm dos.versic. si verò. quòd pactum nocet patri,si agat adiuncta persona filiæ : subscribunt Fulgos. ibi Paul. & Alexand.hîc num.9.Socin.ad finem. & probat etiam Duaren. Sed neque hæc concordia admittenda est, cum apertè diuinet quoad terminos d.l.cùm dos. vt
48 hîc aduertit Claud.ad fin. † Aliter igitur concordat Alciat.hîc num.36.distinguendo,quòd aut pactum expressè conceptũ est ea mente,vt patris iuri, & filiæ noceret,& in his terminis procedet d. l. cùm dos.versi.si verò.aut simpliciter cõceptũ est,nulla facta expresione;& procedet noster textus.Et est ratio, quia pactum simpliciter conceptum , tacitè videtur collatum in tẽpus quo filia efficiatur sui iuris,& sic dos fuerit consolidata in eius persona.l. vnica.§. videamus. C. de rei vxor.action. & agnoscunt Paul.Iason, & Duaren.hîc. Vnde meritò patri agenti etiam adiuncta persona filiæ, nihil obijci potest, cum ante implementũ tacitæ conditionis,in nihilo filia iuri suo præiudicauerit.Sed neque hæc concordia placet;quia manifesta est diuinatio, quòd in terminis d.l.cùm dos. fuerit expressum, quòd filia patri & sibi volebat præiudicare.Aliter etiam concordat Ripa.§.item si voluntate.in fine. quòd d. l. cùm dos.procedat, quando pater petit dotem constante adhuc matrimonio,vt quia gener vergebat ad inopiam, iuxta l.si constante.ff. eodem. tunc enim patri agẽti adiuncta persona filiæ, nocebit pactum à filia interpositũ ; quia adhuc incertũ erat, vtrùm ea dos deberet reuerti ad patrem, vel deberet consolidari in persona filię.sed si repetat soluto iam matrimonio,cùm certum sit ad patrem debere reuerti.l.dos à patre.C.solut. matri mon. indistinctè pactum filię, patri non nocebit,iuxta istum textum. Sed & hæc concordia diuinatiua est , prout & diuinatiua est alia concordia, quam tradit Zasi.hîc num.26.& lib.2.singular. intellectuum cap.1.num.6.&.2.par. antynomiarum.ad fin.& ideò non refero.Mihi igitur placet concordia, quam secundo loco assignauit glo.hîc verb.amissam.in hoc articulo, distinguendum esse inter delegationem factam per solam filiam, & inter pactum ab ea sola interpositũ:in primo casu loquitur is textus : in secundo autem procedet d.l.cùm dos. quã cõcordiam probarunt Aretin.hic col.2.ad finem. Socin.num.20. Iason numer. 34. Claud.num.10.Connanus libr. 8. commentarior.c.10.num.6. Et hanc concordiam vltra alios confirmo, considerãdo, quòd delegatio de qua. l. delegare. ff. de nouation. permit priorem actionem. l. 2.C.de nouatio.& sic valere non potuit in præiudicium patris non consentientis,iuxta regulam. l. id quod nostrum. ff. de regulis iuris.pactum autem non peri
49 mit actionem, † sed elidit eius vires. l. si vnus.§.pactus.ne peteret.ff.de pact.ac ita non obstãte pacto filiæ, adhuc superest actio salua patri : neque elisio causata à pacto filiæ , debet patri nocere , etiamsi pactum esset in rem cõceptum.l.si vnus. in princ.ff. de pactis. Ratio colligitur ex regula.l.si vnus.§.ante omnia.ff. de pact. Delegatio igitur facta per solam filiã nõ potest valere,propter rationẽ suprà traditam,ac ita patri quocunque modo agẽti nocere non potest,iuxta regulam.l. 4. §.cõdemnatum.ff.de re iudicat. Vel si dicas,faciendam esse interpretationẽ, qua actus valeat.l.quoties.ff. de rebus dubijs,

respon-

respondetur,ita faciendam esse, vt iuribus patris non præiudicetur, ac ita tacitè censebitur collata in tempus,quo filia efficiatur sui iuris,& sic dos in eius persona consolidetur.l.vnica.§.videamus. C. de rei vxoriæ action.nam cum tunc cesset patris præiudiciũ, confirmabitur delegatio in filiæ præiudicium, vt is textus in fine clarè significat,& suprà diximus. Si ergo pendente hac tacita cõditione, pater agat adiuncta persona filiæ,nõ nocebit ei delegatio, cuius vires videntur pendere,donec impleatur conditio.l.cedere diem ff.de verborum signifi. Pactũ autem factum per filiam,cùm neque perimat actionem,neque etiã elidat in patris præiudicium, vt suprà probauimus, statim valere potest,& consequenter statim potest operari effectum suum, iuxta regulam.§.omnis.Instit.de verbor. obligation. Si igitur pater agat nomine proprio,non obstabit ei exceptio,à pacto filiæ procedens,iuxta regulam.l.si vnus.§. ante omnia.ff.de pact. Si autem adiuncta persona filiæ,ei quoad ius filiæ nocebit exceptio procedens ex pacto ipsius filiæ;& sic cùm pro ea parte irritetur iudicium,in totum debet censeri irritatũ, iuxta regulam.l.in hoc iudicio. 28.ff. famil. erciscund. & hac ratione procedit distinctio d.l.cùm dos.Videat igitur pater qualiter agat,nam si solùm ius suum deducat, non nocebit ei pactum; secùs si agat adiuncta persona filiæ,ob rationẽ de qua suprà. Via igitur quã elegerit, sibi pateat.l.si mulier.§.fi.ff.quod met. causa. & si deteriorem elegerit, sibi imputet.§.cæterùm.Inst.quod cum eo. Non est tamen omittendum,quòd hanc cõcordiam glos. impugnant Dyn. & Bart. num.2.ad fin.§.item si voluntate.ff.hac.l. ea ratione,quia si pactum interpositum à sola filia, nocet patri, si agat adiuncta persona filiæ.d.l.cùm dos. à fortiori debet ei nocere delegatio facta per solam filiam,quæ maioris est authoritatis, quã pactum. Vnde reus stipulãdi etiam socius,non potest paciſci in præiudicium correi.l. si vnus.in princip.ff.de pactis.& tamen potest delegare in præiudicium correi.l.si rem.§.fin.ad finem.ff. de nouation.tradit Roman.consil.209.nume. 3. Sed ab hoc Bart.argumento facilè concordia glo.defendi potest,si consideres, Bart. malè equiparare actionẽ competẽtem duobus reis stipulandi, actioni dotis communi inter patrem & filiam : nã in duobus reis, duæ oriũtur actiones diuersæ.l.eãdem.§ fin.ff.de duobus reis. † 50
ac proinde de sua actione quilibet ad libitum disponere potest. l. si rem.§. fin. ff. de nouation.actio autem dotis communis vna tantùm est, & de qua pater sine filia, vel è contra disponere non potest: ergo de vno casu ad alium non subsistit argumentum,vt in specie probat.l. non solùm.§.quęritur.in fin.ff.de procurator. Item quòd reus stipulandi possit delegare,& non possit paciſci in præiudicium correi,ex eo procedit , quòd licèt duæ sint actiones, tamẽ vnum est debitum, & quilibet correus solidum petere potest,& recipere , & sequuta solutione, vtriusque perimere obligationem.l. 3.§. fin.ff.de duob.reis.dict.l.si rem.§.fin.ff. de nouation. Meritò igitur potest delegare in præiudicium correi;quia in effectu videtur recipere solutionem.l. quanuis. 8.§.interdũ.ff.ad Velleian. & sic perimet etiam correi obligationem. Quæ ratio cessat in pacto de non petendo , neque enim illud pactum solutio est;quia sic perimeret ipso iure.in princ. Instit. quibus modis tollitur obligatio.& tamen pactũ illud tantùm præstat exceptionem.l. si vnus.§.pactus.ne peteret.ff.de pactis. Ex illa igitur differentia malè arguitur ad nostrum casum , in quopater sine filia, vel è contra,nõ potest recipere solutionem.l.3.ff.eodem.l.qui hominem. 34. §. si gener.ff.de solution. & sic neque perimere eam actionẽ,quæ semper fuit vnica, iuxta regulam. l. id quod nostrum.ff. de regulis iuris. Et iuxta hęc facilè componetur

ponetur ea antynomia,quę videtur esse inter.l. si vnus.in princ. ff. de pact. &.l.si rem.§.fin.ff.de nouatio.nam d. l. si vnus. probat,correum nõ posse nouare actionem in præiudicium correi, & tamẽ d.l. si rem. §.fin. cõtrarium probat : & varias cõcordias inter prædicta iura refert Rõchegallus.l.3.in prin.à nu. 40.ff. de duob. reis. Sed vera cõcordia est,quòd correus non possit nouare ; neque enim qui nouat,recipit solutionem, sed tantùm vnã actionem subrogat loco alterius. Bart.l. ex duobus.num.27.ff.de duob.reis.& nõ valet cõsequentia, Correus solus potest recipere solutionem,& præiudicare alij correo.d.l.3.§.fin.ff.de duobus reis.ergo poterit nouare , vt constat ex instantijs quas refert Iureconsul.d.l.si vnus. Limita,si constiterit,reum nouasse actionem animo liberandi debitorem : nam tunc ac si solutionẽ recepisset , valebit nouatio,& debitor remanebit liberatus:is est casus d.l.si rem.§.fin.quæ in his terminis clarè loquitur,& huic casui adaptantur rationes ibi expresę: & ad hoc reducendus est Aretin. quem vide.l. ex duobus. 51
nu.12.ff.de duob.reis † Neque est omittendum,quòd Ripa §.item si voluntate. numer.6.ff. hac.l. alia ratione improbat prædictam glos. concordiam ; considerat enim,quòd delegatio continet in se pactum.l. quanuis. §. interdum. versic. planè.ff.ad Velleian. Vnde licèt delegatio facta per solam filiam,non valeret in vim delegationis, debuit tamen valere in vim pacti.l.si vnus.§.fin.ff.de pactis. ergo etiam in delegatione facta per filiam reducimur ad terminos dict.l. cùm dos. intellectæ vt per glos.Et confirmari potest hæc Ripæ consideratio,q. hoc casu nõ valet delegatio ratione materię;quia scilicet facta fuit de actione, quæ erat communis cum patre : & quando actus non valet ratione materiæ, semper valet vt valere potest.glos. dict.l. si vnus.§. fin.communiter recepta,vt per Alciat.l. 1.§.si quis ita.numer. 41.ff. de verborum obligationib. Sed facilè respondetur,in nostro proposito malè argui de acceptilatione ad delegationẽ, quia est diuersa ratio inter eas; quia acceptilatio fit simpliciter ad liberandum,& censetur ficta solutio.§.item per acceptilationem. Instit.quibus modis tollitur obligatio.& ideò non fit contra eius naturam, si valeat in vim pacti de non petendo: cæterùm delegatio non dirigitur directò & simpliciter ad liberandum,sed dirigitur quidem ad liberãdum debitorem à delegãte, dũ modò de nouo obligetur illi, cui delegans eum delegauit.l. 1.C.de nouation. Si igitur alteri obligari non potuit,contra intentionem partis ex delegatione inutili resultaret pactũ simplex de non petendo , contra regulam. l. non omnis.ff.si certum petat.& quia inducta ad obligandum , non possunt inducere simplicem liberationem. l. legata inutiliter.& ibi Iason numer.6.ff. de legatis.1. Si sanè in terminis huius textus sola filia acceptilationem interposuisset, non posset videri collata acceptilatio in tempus quo illa efficeretur sui iuris,iuxta hunc textum in fine; quia licèt delegatio possit recipere tacitam & expressam conditionem.l. in diem.ff.de nouation.non sic acceptilatio, quæ neque tacitam,neque expressam conditionem admittit. † l.in diem.ff.de acceptilation. 52
l. actus legitimi.ff.de regulis iur.& consequenter respectu filiæ resolueretur in vim pacti,iuxta d.l,si vnus.§.fi.ff. de pact. & sic induceretur decisio d.l.cùm dos. explicata vt suprà:& in his terminis procederet consideratio Ripæ suprà relata. Ex prædicta igitur concordia ita defensa infertur primò explicatio ad.l.& hæredi.22.§.filia familiàs.ff.de pact.nam cùm in specie ibi proposita filia pacta fuerit, nè dotem peteret, postquam esset facta sui iuris,vtique in illis terminis pater posset agere etiam adiuncta persona filię;cũ pendente conditione , nulla ei posset obijci exceptio, etiam ex persona filiæ,

vt probat is text.in fine.explicatus vt suprà:& aliud esset, si pactũ simpliciter esset conceptum,tunc enim locum haberet decisio.l.cùm dos.versic.si verò.s.de pactis dotalibus. Vnde cauendum est à glos.& DD.dict.§.filia familiàs. dum dicunt,text.illum procedere,etsi expressa non esset prædicta conditio, quòd filia non peteret,postquam facta esset sui iuris : nam secundùm eos tacitè subintelligitur illa conditio, iuxta istum text. in fin.Quod tamen non est verum,quia is text.loquitur in delegatione:in pacto autem minimè subintelligitur prædicta conditio,nisi sit expressa, vt constat ex suprà traditis. Secundò infero annotationem ad tradita per Socin. hîc nu. 20. ad medium,dum dicit,quòd in casu huius text.delegatio facta per filiam, non tollit à principio ius filiæ,sed tantùm dũ est in potestate, eo vti non potest propter delegationem;sed postquam facta fuerit sui iuris, tunc per delegationem omnino extinguetur ius filiæ ; quia ab eo tempore incipit habere omnimodũ effectum:nam ex prędictis potiùs dicendum est, quòd delegatio facta à principio per filiam,non extinguit à principio actionem; quia sic patri in iure suo omnino præiudicaretur : & hac ratione vt actus valeat, subintelligitur tacita conditio,quasi fuerit delegatio collata in tempus,quo illa effecta esset sui iuris, & sic cessaret consideratio præiudicij paterni. Vnde cùm tacita conditio , videatur inesse, interim ,& filia ,& pater, efficaciter possunt agere ad repetitionem dotis,& delegatio incipiet vires habere ab eo tempore , quo in sola persona filiæ dos consolidaretur.l.vnica.§.videamus.
53 C.de rei vxoriæ action. † Tertiò infero annotationem ad tradita hîc per glos. verbo,amissam.in principio.dum sentit, hanc delegationem nihil auferre de iure filiæ delegantis,sed perinde haberi,ac si delegatio facta non esset: quod ita esse de mente Doctorũ asserit Vicen. hîc numer.26.versi.aduerte. Qui tamen in contrarium expendit istum text.ibi,Integra actio. innuit enim, q, solus pater possit agere sine consensu filiæ;quia per delegationem filia amisit ius quod habebat ; adducit etiam.l.cùm dos.versic. si verò.s.de pactis dotalibus.vbi hoc casu relinquitur potestati patris , vel quòd solus agat , vel adiuncta filiæ persona; quasi de necessitate nõ teneatur adiungere filiæ personam:& subscribit Parpalia hîc numer.59. Sed vera resolutio est, quòd in delegatione vera sit opinio glos.& communis:nam cùm propter rationem suprà relatam , in ea subintelligatur tacita cõditio, Postquam filia fuerit sui iuris, interim nihil ex iure suo videtur amittere, vt sentit.l. & hæredi. 22. §.filia familiàs.s.de pact. Neque obstat is text.ibi,Integra actio.quia tantùm innuit,propter delegationem illam, in nihilo diminui ius patris , atque proinde posse etiam agere adiuncta persona filiæ. Item posse agere proprio nomine, de consensu tamen filiæ;quia pendente conditione, nihil mutatum est ex antiqua actione: argumen.l.cedere diem. ff. de verborum significat.Sed si filia paciscatur simpliciter; quia pactum ei statim præiudicat , procedit distinctio.l. cùm dos.versic.si verò.s. de pactis dotalibus. Vltimò infertur annotatio ad tradita per Paul.§.item si voluntate. numer. 5.ff. hac.l.dum colligit ex isto text. quòd licèt filia sit exclusa à iure agendi, non ob id censetur exclusa à iure consentiendi, si pater agere velit : iuxta quod quærit, quid operetur hoc casu is filiæ consensus? Et concludit , quòd si maritus delegatus per mulierem , soluerit alteri , & deinde à socero conueniatur, quasi indebitè soluerit,iuxta.l.qui hominem.34. §.si gener.ff.de solution.poterit gener illi iterum soluere , etiam contradicente filia:sed si adhuc non soluerit dotem,po-
54 terit gener illum repellere, si perat sine consensu filiæ. † Cæterùm Alexand.hîc ad

ad finem , non admittit hanc Paul. distinctionem, sed vult quòd gener conuentus per socerum,semper ei possit opponere de defectu consensus filiæ:quod tamen non admittunt Claud. hîc num. 11.Parpalia.num.58.ea ratione, quia cũ filia propter delegationem sit exclusa à iure suo,frustra videtur requiri eius consensus : argum.l.hæc stipulatio.§.diuus.ff. vt legato. seu fideicommissor.nomine. Sed ex supra resolutis ita componenda est hæc controuersia,vt si filia sola deleget maritum , vt alteri restituat dotem, quia tunc delegatio videtur collata in tempus,quo illa fuerit sui iuris , interim nihil ex iure suo videtur amittere.glos. hîc verb.amissam in princ.communiter recepta,& consequenter pater non potest agere sine filiæ consensu:nec etiam recipere solutionem,iuxta regulam. l. 3. ff.eod.& in specie sentit is tex. in fin.quic quid suprâ allegati contrarium præsupponant.Si verò filia faciat pactum de dote non petenda : quia istud pactum statim ei præiudicat, & consequenter filia
55 in effectu se excluserit à iure suo,poterit pater agere sine filiæ consensu, qui hoc casu necessarius non est:argum.l.hæc stipulatio.§.diuus.ff. vt legator. seu fideicõ. nomine: & in specie colligitur ex.l.cum dos versi.si verò.s.de pact. dotalib.Ex quibus cauendum est ab Alex. hîc in fine, dum contendit,imò propter delegationem filiam statim ius suum amittere:cõsiderando,quia dum filia est in potestate,non potest petere dotem , vt probat is tex.ad finem : item neque postquam effecta est sui iuris,agere potest,quia delegatio ei obstat.Ergo verum est dicere, delegationem omni casu excludere filiam à iure agendi : nam respondetur, quòd cùm delegatio tacitè videatur collata in tempus , quo filia sit sui iuris , interim delegatio ei præiudicare non potest,vt suprà diximus. Vnde dum text. hîc sentit , quòd filia agere non potest, dum est in potestate , non procedit ex eo,quòd delegatio eius iuribus præiudicauerit , sed potiùs quia dum filia est in potestate,& dos est profectitia, ius exercendi actionem competit patri , & non filiæ.l.filius fam. 8. §. sed & filia.s.de procurat. † quia tamen interim ius filiæ saluũ remanet,pater nõ potest agere sine illius consensu,nec recipere solutionẽ.l. 3.ff.eo. Et hæc satis in materia huius.§.

SVMMARIA LEGIS SECVNDÆ.

§. finali. ff. Soluto matrimonio.

1 *Non contradictio,est medium inter nolle, & velle.*

2 *Qui tacet,proprie neque consentit , neque dissentit.*

3 *Quare in hac materia sufficiat non contradictio.*

4 *Si filia habeat iustam causam contradicendi, eius non contradictio non habetur pro consensu.*

5 *Et traditur praxis huius conclusionis.*

6 *Si agatur de magno filiæ præiudicio, non sufficiet eius non contradictio.*

7 *Expressus consensus non rescinditur propter metum reuerentialem.*

8 *Tacitus consensus non præsumitur,quando fit actus coram persona, cui debetur reuerentia.*

9 *Explicatur.c.1.§.porrò de desponsatio. impuber.lib.6.*

10 *Filia non contradicens licet habuerit iustam causam contradicendi , non habetur pro consentiente.*

11 *Si filia habens iustam causam contradicendi, expresse consensit patrem agere , sibi præiudicat.*

12 *Nisi adsit iustus timor amittendi dotem.*

13 *Explicatur.l.dotem.ff.eo.*
14 *Filia non potest petere dotem absque expresso patris consensu.*
15 *Atque ita in hac materia differentia est constituenda inter patrem petẽtem dotem, & inter filiam.*
16 *Explicatur.l.filiusfa.§.sed etsi filia.ff.de procuratorib.*
17 *Patris contradictio etiam sine iusta causa impediet, solam filiam petere dotem.*
18 *Pater tacens, quando in hac materia videatur consentire.*
19 *Satis est in hac materia, filiam ex post facto consentire.*
20 *Explicatur.l. fina. §. necessitate. C. de bonis quæ liberis.*
21 *Explicatur.l.si cum dotem.§. eo autem tempore.ff.eo.*
22 *Si filia sit furiosa, pater solus dotem petere potest.*
23 *Consensus fingi non potest in furioso.*
24 *Neque in hoc text. fingitur: quia sufficit non contradictio, quæ in furioso verificatur.*
25 *Explicatur. l.si cum dotem. §. si soluto. ff. eodem.*
26 *Explicatur Ord.lib.4.tit.6.*
27 *Pater potest agere ad dotem, licet filia ante furorem haberet iustam causa contradicendi.*
28 *Verbũ, voluntas, verificatur in tacita voluntate, siue ficta.*
29 *Consensus vbi requiritur, sufficit præsumptus.*
30 *Nisi lex expressum requirat consensum.*
31 *Quando consensus debet probari per instrumentum publicum, adhuc sufficiet præsumptus consensus.*
32 *Si filia sit absens, pater tenetur cauere de rato.*
33 *Etiam si constet filiam nõ habere iustam causam contradicendi.*
34 *Explicatur.l.non solum.39.§.quæritur.ff. de procuratorib.*
35 *Pro iniuria filij duplex actio conceditur.*
36 *Explicatur.l.sed etsi vnius.17.§.filiofa.ff.de iniur.*
37 *Explicatur.l.etsi sine.§.fina.ff. rem ratam haberi.*
38 *Procurator patris quando teneatur cauere de rato.*
39 *Quando absens, & furiosus æquiparentur.*
40 *Pater legitimus administrator bonorum filij, non potest agere sine consensu filij præsentis.*
41 *Quanuis eo absente, agere possit nulla præstita cautione de rato.*
42 *Venditor tenetur denuntiare emptori litem, vt possit agere de euictione.*
43 *Non tamen requiritur, quòd in denuntiatione exprimat, quòd veniat ad eum defendendum.*

INTER-

INTERPRETATIO LEGIS Secundæ. §. finali. ff. Soluto matrimonio.

HIC. §. venit ad declarationem. §. præcedẽtis, & cõtinet tres partes: in prima agit de filia præsenti: in secũda de filia furiosa: in tertia de filia absenti: de singulis separatim agemus. Ad verã autẽ explicationẽ huius text. & materiæ præmittẽdũ est, quod tradit gl. l.1.§.scientiã.verb.velle.ff. de tributor. actione. dari medium inter nolle, & velle: quod quidẽ medium cõsistit in simplici carentia voluntatis, & nolũtatis, id est, in nõ cõtradictione. Bar. l. iam dubitari. in princ. & ibi Imol. nu. 1. ff. de hæred. instit. Deci. l. qui se patris. num. 17. C. vnde liber. quo fit, vt multum differat, requiri alicuius volũtatem ad actum faciendũ, vel sufficere illius non cõtradictionem: nam quando requiritur voluntas alicuius, requiritur positiuè de ea constare: vbi autem sufficit non contradictio, nõ requiritur constare de eius voluntate, sed tantùm quòd non constet, eum expresse repugnare, & contradicere: text. elegans. l. Pomponius. 40. §. fina. ff. de procurator. † colliges ex Bart. hîc numer. 5. & l. 2. num. 1. ff. de exceptio. rei iudicat. & ibi Socin. numer. 10. Addo text. l. fideicommissa. 11. §. sic fideicommissum. ff. de legat. 3. vbi probatur, quòd licet legatum relictum sub conditione, Si hæres voluerit, inualidum censeatur. l. senatus. 45. §. legatum. ff. de legat. 1. tamen legatum relictum sub conditione, Nisi hæres noluerit, validum censetur; ea ratione, quia prædicta conditio resoluitur in eam, Nisi hæres contradixerit, si hæres non repugnauerit; vt ibi exponunt Alberi. & Cuman. Costa selectar. libr. 1. c. 24. num. 1. Secundùm quam interpretationem, quanuis legatum quodammodo videatur pendere à voluntate hæredis, illud tamen est secundariò, & minus principaliter, nam prædicta cõditio verificari potest absque eo quòd interueniat voluntas positiua hæredis, vt est tex. l. Pomponius. 40. §. fin. ff. de procurat. & patet, quia si ponas, hæredem effectũ esse furiosum (nam is non potest dici velle, neque cõsentire. l. si tibi. 8. §. vnius. ff. de option. legat.) & tamen quia etiam verum est dicere, eum non contradicere neque repugnare. l. in eo. 45. §. deinde ff. de riptu nuptiarum. prædicta conditio censebitur purificata, vt tradit Alber. dict. §. sic fideicommissum. Peralta. l. 1. nume. 90. ff. de legat. 2. Costa selectar. lib. 1. cap. 24. numer. 4. Ex quibus infertur explicatio ad istum text. in quo dubitat Iureconsul. vtrùm requiratur voluntas, vel consensus filiæ, vel sufficiat eius non contradictio? & respondet sufficere non contradictionem: nam dicendum est, in hac materia sufficere illud medium, quod datur inter nolle, & velle: nam quanuis de voluntate filiæ, & mandato non constet, tamen vt pater in iudicio petere possit dotem, satis est, quòd non appareat de eius cõtradictione: vt in simili probatur d.l. Pomponius. 40. §. fina. ff. de procurator. & clarè colligitur ex isto text. in. 2. parte. dum probat, patrem admitti ad agendum, si filia sit furiosa: nam furiosa quidem nec velle, vel nolle dicitur, vt suprà diximus: & tamen quia etiam verum est, illam nõ contradicere, admitteretur pater. Quare dum in. §. præcedenti dicitur, patrẽ nõ posse petere dotem sine consensu filiæ,

non debet intelligi de voluntate positiua, siue comprobatoria, sed potius de non contradictione, iuxta istum tex. Itẽ & secundò præmittendum est, tacere, propriè loquendo, esse etiam quoddam medium inter consentire, & dissentire: nam qui tacet, propriè loquendo, neque consentit, neque dissentit, sed potiùs dissimulat, siue habet se indifferenter, tam ad cõsensum, quam ad dissensum: quod probat. c. is qui tacet. de regul. iuris in. 6. & l. qui tacet. 185. ff. de regul. iuris. notauit glo. Clem. sæpe. verb. non contradicẽtibus. de verbor. significat. Bar. l. quæ dotis. num. 21. ff. eo. adeò quidem, vt si hoc medium sufficiat ad constituendum actum de quo agitur, tunc taciturnitas non applicabitur alicui extremorum, sed secundùm suam propriam naturam accipietur pro eo medio, quod est inter consentire, & dissentire. l. 1. §. scientiam. ff. de tributor. actio. Bart. d. l. quæ dotis. num. 21. ff. eo. Panor. c. nonne. col. 2. ad finem. de præsumptio. & ibi Felin. num. 5. ad medium. Cum igitur in nostra materia, vt pater admittatur ad agendum, sufficiat filiæ non contradictio; taciturnitatem illius non applicabimus alicui extremorum, † sed dicemus, quòd cũ is qui tacet, non contradicat, hoc sufficiet, vt pater admittatur: quod probat is text. in fine, dum dicit, quòd si filia sit absens, & sciat patrem agere, ex hoc videtur consentire: nec enim tex. accipiendus est de præsumpto consensu: nam cum hæc exactio possit esse perniciosa filiæ, si sciat, & taceat, non debet videri consentire. Bar. l. quo enim §. 1. num. 1. ff. rem ratam haberi. tamen quia sufficit non contradictio, taciturnitas per se considerata, nec applicata alicui extremorum, idem operabitur, quod consensus. Iuxta quod etiã veniunt explicãda verba huius tex. quæ habent, filiam quæ non contradicit, videri consentire: neque enim de consensu positiuo accipiẽda sunt, sed potius quòd non contradictio idem in hac materia operabitur, quod consensus; vt est de mente glos. hîc verb. contradicat. Bart. nu. 4. &. 5. Quæ expositio confirmatur ex eo, quia text. subijcit, quòd si filia sit furiosa, pater admittatur ad agendum, quasi filia consentiat: neque enim potest intelligi de præsumpto cõsensu, qui non cadit in furioso. l. qui ad certum. supra locati. sed potius quòd illa non contradictio in hac materia idem operatur, quod verus cõsensus: vt est de mente Bar. hîc num. 4. Ripæ. num. 8. Cardinal. cons. 56. num. 2. Vnde infertur, cauendum esse à Cagnol. in rubr. num. 20. C. de pactis. & l. semper qui non prohibet. num. 7. ff. de regul. iuris. dum agens de explicatione verborum huius text. declarat, quòd quia in hoc text. non agitur de mero & indubitato filiæ commodo, non præsumitur quidem consentire: quia tamen neque apparet agi de eius incommodo, fingitur consentire: hæc enim explicatio ex prædictis confunditur: neq; enim in hac materia præsumitur, vel fingitur consensus; quia sufficit non contradictio, quæ à consensu differt. d. l. Pomponius. 40. §. fina. ff. de procurator. & tamen in hac materia idem operabitur, quod verus consensus. Item ex prædictis infertur, in hac materia non opus esse tractare articulum, vtrùm tacens præsumatur consentire? cum enim in ea sufficiat non contradictio, frustra suscipitur prædicta quæstio: quanuis id non perceperit Zasi. hîc num. 3. Illud igitur potiùs inquirendum venit, qua nam ratione constituerint Iureconsi. vt in hac materia nõ requiratur consensus, sed sufficiat non contradictio? † Et omissa ratione Bald. consil. 1. numer. 2. libr. 1. dicendum est cum Bart. l. quæ dotis. nu. 19. ff. eo. quòd cùm filia non possit contradicere sine iusta causa. l. si cum dotem. 23. §. eo autem tempore. in fine: & l. dotem. 38. ff. eo. propter solam præsentiam cum taciturnitate, vel ob solam scientiam, si fuerit absens, videbitur consentire: quanuis extra hunc casum diuersa sit iuris præsumptio. l. in delictis. in princ. ff. de noxalib. Sed circa hanc Bart. rationem ad plura est aduertendum. Primò, quia videtur præsuponere, quòd filia in prædictis casibus præsumitur cõsentire: neq; enim id verum est, vt constat ex supra traditis: & potiùs dicere debuisset, quòd cùm non contradicat, perinde est, ac si apertè consentiret. Secundò, quia Bart. non aperit rationem, cur in hac materia sufficiat non contradictio: quæ est nostra quæstio. Tertiò, quia præsupponit, quòd si filia habeat iustam causam contradicẽdi, quamuis præsens sit, & taceat, non habebitur pro consentiente: nam cùm in hac materia sufficiat non cõtradictio, & verum sit dicere, prædictam filiam non cõtradicere, videtur admittendus pater, iuxta suprà tradita: quod satis colligitur ex generalitate huius text. vt hîc expendit Paul. num. 2. & confirmat Socin. num. 4. Quòd si in terminis huius text. filia non haberet iustã causam contradicendi, frustra dubitaret Iureconsul. vtrùm requireretur filiæ consensus, vel sufficeret eius non contradictio? cùm si non haberet iustam causam contradicendi, etiam ea expresè repugnante, admittendus esset pater ad agendum. l. dotem. 38. ff. eo. ergo is tex. ita inductus probat, quòd etiamsi filia habeat iustam causam contradicendi, si tamẽ taceat, pater admittatur. Præterea expẽdit, quòd tex. §. præced. vult, quòd pater non admittatur ad petendam dotem sine consensu filiæ; & sic loquitur, quãdo filia habebat iustam causam contradicendi: nam aliàs pater sine filiæ consensu admitteretur. l. dotem. 38. ff. eodem: vnde noster tex. declaratiuè ad illum. §. veniens, in eisdem terminis debet intelligi. Denique expendit, quòd is tex. probat sufficere filiæ taciturnitatem, nisi expresè contradicat: & sic vult, quòd filia contradicente, non possit agere. Quod necessariò intelligendum est, quando illa habebat iustam causam contradicendi: nam aliàs nõ posset cõtradicere, vt suprà dictum est †: ergo vt exceptio sit de regula, intelligendũ est, sufficere filiæ taciturnitatẽ, etiãsi habeat iustã causam contradicendi: subscribunt Ripa hîc num. 13. & Alciat. nu. 4. probat etiam Socin. l. seq. num. 10. Sed nihilominus traditio Bart. à prædictis difficultatibus defendi potest: ad primam enim respondetur, Bar. ita intelligendũ esse, vt filia prẽsens, si non habeat iustam causam contradicendi, perinde habeatur, ac si consentiret: nam re vera in hac materia non requiritur consensus præsumptus, sed sufficit nõ contradictio, vt suprà dictum est. Ad secundam autem difficultatem respõdetur, imò ex verbis Bart. veram rationem nostri quæsiti colligi: nam cùm tunc demum sufficiat nõ contradictio, quando filia non habet iustam causam cõtradicẽdi, de nullo ferè præiudicio filiæ agitur, cũ patre teneatur dotem conseruare, vel de suo nouã constituere, & ideò meritò sufficit non contradictio: eo maximè, quia semper præsumptio est, patrem pro commodis filiorum inuigilare. l. fi. C. de curator. furios. Ad tertiam difficultatẽ respõdetur, imò verius & receptius esse, tũc demũ sufficere nõ cõtradictionem, quãdo filia nõ habet iustã causam cõtradicẽdi, aliàs enim non sufficiet nõ contradictio, imò requiretur consensus expressus: quia prædicto casu tacendo magis videtur dissentire, quia de graui eius videtur agi præiudicio: ita Bart. l. si cũ dotem. §. eo autẽ tempore. nu. 4. ff. eod. quẽ ibi sequitur Alex. nu. 10. idem tenet Bar. l. Titia cum testamento. §. qui inuita. in. 1. oppositione. ff. de legat. 2. & ibi Peralta nu. 1. defendunt Aret. hîc col. pen. ad fi. Ias. nu. 7. Vincen. nu. 5. & Crot. n. 7. Et probatur ex eo, quia quãdo agitur de graui alterius præiudicio, præsens, & tacẽs habetur pro dissentiente. l. filiusfa. 8. §. inuitũ. ff. de procurator. l. qui vas. 46. §. vetare. ff. de furt. Neq; obstãt rationes suprà relatæ in cõtrariũ:

nem ad primum reſpondetur, verius eſſe, patrem non poſſe agere ſine conſenſu filiæ, ſiue illa habeat iuſtam cauſam contradicendi, ſiue non habeat: vt colligitur ex generalitate.§.præcedentis. Vnde meritò dubitatur in hoc text. vtrùm requiratur conſenſus poſitiuus filiæ, vel ſufficiat non contradictio? Et deciditur ſufficere non contradictionem, quia de nullo ferè præiudicio filiæ agitur: ſed ſi de magno eius præiudicio ageretur, tũc à ceſſante ratione non ſufficeret nõ contradictio, ſed requireretur conſenſus poſitiuus: & eodem modo reſpondetur ad ſecundã ponderationem. Ad tertiã autẽ reſpondetur, hanc materiam vltra DD.
5 † ita eſſe explicandam, vt pater ſolus nõ admittatur ad petendam dotem, niſi faciat articulum, quòd filia ſcit, & non cõtradicit; tunc enim admittetur ſine filiæ conſenſu, iuxta iſtum tex. Si verò filia expreſsè contradicat, nulla iuſta cauſa contradicendi allegata, non audietur quidẽ pater, antequam iudex pronũtiet, illum eſſe audiẽdum, quia filia nullam iuſtam cauſam contradicendi allegat, vt colligitur ex.l.Titia 36 ff.eod.l.poſt nuptias.29. §.de iure dotium.tradit Crot.hîc.nu. 11. Sentit Xuarez.tit. De las deudas.nu.21. Quòd ſi filia contradicat, expreſſa iuſta cauſa, non admittetur pater, antequam iudex pronuntiet ſuper iuſtitia cauſæ: vt colligitur ex.l.ſi cum dotem. 23.§. eo autem tempore.ff.eod.ſentit glo. 1.l. Titia cum teſtamẽto.§.qui inuita.ff. de leg. 2. Aretin.hîc col.fin.Menoch.libr. 2. de arbitrar.caſu.242.nume.9. Vnde dum is text.dicit, quòd oportet filiam non contradicere, intelligendum eſt, quòd ſi filia contradicat, pater non admittetur, niſi iudex priùs eam licentiam ei tribuat, explicãdo vt ſupra: vnde apertè corruit Socini ponderatio. Vel pro concordia dicendum eſt, quòd aut iuſta cauſa eſt notoria iudici; & tunc etſi filia non contradicat, iudex tamen ex officio patrem abagere do debet repellere, vt colligitur ex l.ſi cum dotem.23.§. eo autem tempore.ff eod.& ibi notat Bar.num.4. Vincẽt. hîc.num. 5.ad finem, Ripa.num. 13.ad finem.dotis enim cauſa pia cenſetur. l. cũ is.§.ſi mulier. ff. de condict. indeb. & in cauſis pijs iudex, etiam non requiſitus, interponit officium ſuum. Bart. l. 4. §.hoc autem iudiciũ.4.oppoſitione. ff. de dãn. infecto. Item cauſa dotis reſpicit vtilitatem publicam.l.1.ff.eod.& in cauſis reſpicientibus vtilitatem publicam, iudex nõ requiſitus interponit officium ſuũ. Bart. d.§.hoc autem iudicium.in.5. oppoſitione. Si autem iuſta cauſa contradicendi non ſit nota iudici, & tantùm ſit nota filiæ, quæ tacuit, & non contradixit, dicendum eſt, valere exactionem factam per patrem, iuxta generalem regulam huius text. quod tenet Paul.hîc num. 2. & Socin.num.4. † Contrarium tamen ſentiunt ſupra relati: quia cum hoc caſu videatur agi de magno filiæ præiudicio, tacendo debet haberi pro diſſentiente. l. qui vas.§.vetare. ff. de furtis. & credendũ eſt tacuiſſe propter reuerentiam paternam. l. pen. ff. de furtis. Sed reſoluendum eſt, quòd exactio præſumetur iuſta & valida, ſi filia non contradicat, ex generalitate huius text. & ita procedit prima opinio. Si autem filia poſteà faciat articulum, quòd ſuberat iuſta cauſa contradictionis, & ipſa propter metum reuerentialem non contradixit; ſi hoc probauerit, iudex pronuntiabit, exactionem factam per patrem, fuiſſe minus legitimã, atque proinde locum eſſe deciſioni legis. qui hominem. 34.§.ſi gener. ff. de ſolution. & in his terminis procedet ſecunda opinio: & facit.l.dotem. 38. ff. eod. nam qua ratione exactio facta per patrem ſine conſenſu filiæ, confirmatur ex poſt facto, ſi appareat, filiam non habuiſſe iuſtam cauſam contradicendi, ita etiam per argumentum à contrarijs, exactio facta ſine contradictione filiæ, debet pronuntiari minus legitima, ſi poſteà conſtet de iuſta cauſa contradictionis, & filiã non
6

non contradixiſſe propter reuerentiam paternam. Eſt tamen aduertendũ, quòd vt filia obtineat, debet articulare modo ſupra expreſſo: quia iuris præſumptio allegãda eſt. l. ſi adulterium cum inceſtu. §. idem Pollioni. ff. de adulter. cæterum, tantùm tenetur probare, quòd iuſta cauſa contradicendi ſuberat: nam hoc probato, præſumptiuè probat, propter reuerentiam paternam tacuiſſe. l. pen. ff. de furtis. Præſumptio autem iuris, quanuis ſit alleganda, non tamen eſt probanda. d.§.idem Pollioni. & ita in ſpecie Bart. l. quæ dotis. nu. 23. ff. eod. allegat. l. 1. §. quæ onerandæ. ff. quarum rerum actio nõ detur. & communiter recipitur, vt ibi aſſerit Bolognet. num. 127. Eſt nihilominus. aduertendum, quòd Panor. c. nonne. col. pen. ad finem. de præſumptio. improbat hanc Bar. doctrinam, per. c. 1. §. porrò. de deſponſat. impuber. lib. 6. vbi adeſt coniunctio ſanguinis habens reuerentiam annexam. l. veluti. ff. de iuſt. & iure. & tamen filius tacens videtur conſentire, etiam in actu qui requirit omnimodam libertatem. c. cum locum. de ſpõſal. Neque obſtat tex. d. l. 1. §. quæ onerãdæ. quia non probat id quod Bar. dicit: requirit enim, cauſa cognita conſtare prætori, quòd ob reuerentiam libertus patrono fecit promiſsionem. Oportet igitur aliquas concurrere circunſtãtias, ad hoc vt reuerentia excludat præſumptum cõſenſum, vtpote quia patronus erat terribilis, & qui ſolebat ſæuire in repugnãtes.
7 † Quam Panor. conſiderationem aduerſus Bar. probant Socin. hîc. numer. 7. Alexand. l. quæ dotis. num. 27. & ibi Iaſon. num. 96. ff. eodem. Alex. l. interpoſitas. num. 5. C. de tranſactio. & hanc opinionem aduerſus Bar. communiter probari aſſerit Vincent. hîc. nume. 4. & Gutierrez de iuramento confirmatorio. 1. par. cap. 1. num. 15. Sed ad veram reſolutionem duo caſus diſtinguendi ſunt: aut enim interuenit expreſſus cõſenſus; qui tamen prætenditur reſcindi, quaſi fuerit interpoſitus per metum reuerentialem; & hoc caſu dicendum eſt, quòd etſi clare conſtet, propter metum reuerentialẽ, expreſſum conſenſum interueniſſe, nõ ob id reſcindetur expreſſus conſenſus: quia ſecundùm magis communem opinionem ſolus metus reuerentialis non eſt ſufficiens, vt propter eum actus expreſſus debeat reſcindi. l. ſi patre cogente. ff. de ritu nuptiarum. colligitur ex. c. quanuis pactũ. de pactis in. 6. tradit glo. c. præſens. 20. quæſt. 3. & contra glo. d.§. quæ onerandæ. id eſſe receptum aſſerit Couarru. de ſponſal. 2. par. c. 3 §. 6. nu. 4. Gutierrez de iuramento cõfirmator. 1. par. c. 1. num. 15. declarando vt per Xuarez allegatio. 24. num. 6. Vt ergo propter metum reuerentialem reſcindatur expreſſus cõſenſus, requitur quòd vlteriùs probentur minæ, vel verbera, vel quid aliud, quod adiunctum metui reuerentiali, inducat metum ſufficientem ad reſcindendum actum. Bart. dict. §. quæ onerandæ. in fin. communiter receptus, vt aſſerit Padill. l. interpoſitas. nu. 16. C. de tranſaction. Molin. lib. 2. de primoge. c. 3. nume. 9. declarando vt per Afflictis deciſ. 246. num. 3. & in his terminis procedit opinio Panor. Secundus caſus eſt, quando interuenit tacitus conſenſus, ſiue præſumptus, qui deducitur ex præſentia cum taciturnitate: & tunc ſi agatur de præiudicio tacentis, tacendo non videtur conſentire, ſed magis diſſentire, & propter metum reuerentialem tacuiſſe. l. pen. ff. de furtis. & in his terminis procedit doctrina Bar. d. l. quæ dotis. num. 23. quam in illis eſſe communiter receptã aſſerit Felin. c. cauſam matrimonij. nu. 4. de offic. delegat. Crotus. l non ſolùm. §. morte. num. 101. ff. de noui operis nuntiat. & hîc num. 13. † nam præſumptus conſenſus facilè eliditur, cum dubius ſit, & incertus. Couarr. de ſponſal. 2. par. c. 3. §. 6. numer. 6. Vnde meritò Bolognet. l. quæ dotis. nu. 128. ff eod. inuehit in DD. qui æquiuocantes, diuerſæ rationis caſus
8

ſimul confundunt,vt hîc etiam aduertit Crot.nu.16. Quinimo expende,Bart. d. l.quæ dotis.num.23.apertè ſentire,quòd in illo qui debet reuerentiam, præſumitur diſſenſus,etiamſi de magno eius præ 9
iudicio non agatur : nam præſupponit, quòd inter coniunctos præſumitur conſenſus ex præſentia,& taciturnitate,etiã-ſi agatur de actu præiudiciali:allegat.l. ſi ſeruus.§.de donatio. inter virum. Quod tamen limitat,ſi coniuncta perſona debeat reuerentiam illi , qui actum facit. Tunc ſic.d.l. ſi ſeruus.tantùm procedit, quando agitur de paruo præiudicio coniunctæ perſonæ tacentis : ſecus ſi agatur de magno illius præiudicio , vt poſt alios reſoluit Purpu.l.cum quid.num.127.§. ſi certum petat.Ruin.conſ.171.nu.13.lib. 1.Couarr.c.Ioannes.num.4.de teſtamẽtis.vt ergo exceptio fiat de regula , Bart. apertè ſentit,quòd etiam quando agitur de paruo præiudicio cõiunctæ perſonæ, tacens non videtur conſentire,ſi debeat reuerentiam illi quî actum facit: & ita Bolognet,d.l.quæ dotis.num.123.ad fin. ff.eod.contra Roman.ibi num.39.& Alexand.l.interpoſitas.num.5 in fi.C.de trãſactio.Zaſi.hîc num.3.Aduerſus quos etiam vrget regula illa notabilis , quòd propter reuerentiam non creditur quis conſentire,etiam in illis caſibus , in quibus aliàs tacens & præſens præſumitur conſentire:quam regulam proponit gl. c.vnuſquiſque. verb ſaltantium. in fi.22. quæſt.4.& glo.1.c.plerumque.2.q.7.cũ ſimilibus,de quibus per Alexan.l.ſi cum dotem.§.eo autem.num.12.ff.eo.Felin. c.cauſam matrimonij.nume.4. de offic. delegat. & c.nonne.num.22.de præſumptio.Neque prædictæ reſolutioni repugnat.c.1. §. porrò. de deſponſ. impuber. lib.6.nam loquitur in ſponſalibus contractis per patrem pro filijs præſentibus , & tacentibus:qui actus non cenſetur præiudicialis, imò vtilis & proficuus , vt agnoſcit Alex.l.quæ dotis.num.27.ad finẽ ff.eo.& l.interpoſitas.num.5.C. de tranſactio. Felin. c. cauſam matrimonij. nu. 4. ad finem.de offic.delegat.Crot. hîc nu. 14.Cum igitur videatur agi de actu fauorabili,meritò tacens videtur conſenti re.† l.qui patitur.18.§.mandati. Qua etiam ratione valet legitimatio & adoptio,ſi filius ſit præſens & taceat; nam hi actus ex ſe cẽſentur fauorabiles filio ; cũ per patrem fiãt, qui ſemper præſumitur bene conſulere filijs.l. final. C. de curat. furioſi.l.iſti quidem. in fin. §. quod metus cauſa & in ſpecie eſt tex.cum gl. l.in adoptionibus.§. de adoptio. tradit Tellius.l.Tauri.15.num.15. Exea de pactis, num.17.& ante eos Felin.c. nonne. nu. 19.de præſumptio.Ex prædictis ergo caſibus malè infertur ad caſum præiudicialem,in quo tacens ſemper videtur diſſẽtire,maxime quando debet reuerẽtiam illi qui actum facit.Quare & in terminis d.§.porrò. ſi illa ſponſalia eſſent indigna filio,&ei præiudicialia,propter taciturnitatem non præſumeretur conſenſus,ſed magis diſſenſus:quod admittit Alexã.l. quæ dotis.num.27.ad fin.ff.eo. &.l.interpoſitas.num.5.in fin.C.de tranſactio. Et iuxta hæc veniunt explicanda , ſiue potiùs emendanda,tradita per Panor. cap. nonne. col. pen. ad finem. de præſumptionib.dum vult,d.§.porrò non procedere,quando ſimul cum metu reuerentiali interuenerunt minæ , vel verbera: nam ſi ſolus metus reuerentialis interueniſſet, adhuc locus eſſet illius text. deciſioni:ſubſcribit Felin.d.c.nonne.col.fin. Hippolyt.ſing.147. nam potius docere debuiſſent ex ſupra reſolutis , quòd ſi agatur de expreſſo conſenſu reſcindendo,tunc ſit vera traditio Panorm. Sed ſi agatur tantùm de præſumpto conſenſu excludendo,tunc ſufficiet ſponſalia eſſe præiudicialia filio,ne videatur conſentire , ſed potius tacuiſſe propter reuerentiam paternam.arg. d. l. pen.ff. de furtis. Et pariter etiam veniunt emendãda tradita per Riminald .l.interpoſitas col. 2. ad fin.C.de tranſactio. Couar.de ſpõſal. 2.par.

2.par.cap.3.§.6.num.6.dum dicunt, matrimonium non tenere, quando filius tacuit propter metum reuerentialem patris:nam ex ſupra traditis potiùs docere debuiſſent,quòd ſi agatur de actu præiudiciali filio , tacens non videtur conſentire , ſed magis diſſentire,& tacuiſſe propter reuerentiam paternam, ita vt quoad hunc effectum non requiratur metus reuerentialis , ſed ſola reuerentia ſufficiat. Vbi ſanè conſenſus eſſet expreſſus; tunc ad illum reſcindendũ neceſſarius eſſet metus reuerentialis ſimul cũ minis,vel verberibus, vt ſupra
10 dictum eſt. † Ex quibus ita reſolutis in ferendo ad noſtrum caſum , dicẽdum eſt, quòd vbi adeſt iuſta cauſa contradicendi,& filia tacuit,videtur habuiſſe animũ diſſentiendi , & tacuiſſe propter reuerẽtiam paternam; ac ita reuocabit exactionem factam per patrem , tanquam minùs legitimè factam : vt in ſimili tradit Archidiaco.c.de eo.nu.1.diſtinctio. 50. quem ibi ſequitur Dominic. in fine. Felin.c.cauſam matrimonij.nume.4.ad finem.de offic.delegati. quicquid Socin. hîc num.4.vltra reuerentiam exigat minas,vel verbera.Et ex his cauendum eſt
11 à traditis per Peraltam.l. Titia cũ teſtamento.§.qui inuita.nume.1.ad finem.ff. de legat.2.dum vult,quòd reuerentia paterna excludit quidem præſumptum cõſenſum,inſurgentem ex præſentia cum taciturnitate , non tamen inducit diſſenſum ; quia in hac materia expreſſus diſſenſus filiæ nihil facit , ſi non habet iuſtam cauſam contradicendi:nam imò ex prædictis dicendum eſt, quòd ſi agatur de actu præiudiciali , filia tacens videtur diſſentire : nam ſi diſſentire non videretur , ſemper legima cenſeretur patris exactio,cum ad eam ſufficiat non cõtradictio filiæ. Potiùs igitur docere debuiſſet,quòd ſi adeſt iuſta cauſa contradicendi, quia tunc agitur de filiæ præiudicio , ſemper tacens videtur diſſentire , & tacuiſſe propter reuerentiam paternam : ſi autem non conſtat de iuſta cauſa contradicendi ; quia tunc videtur ceſſare præiudicium,tacens non habebitur pro conſentiente vel diſſentiente ; quia ſufficit non contradictio: quòd ſi nihilominus expreſsè filia contradicat , etiam ſine iuſta cauſa , non audietur pater , antequam prætor hoc illi permittat , per tradita ſupra. Adde , quòd etſi filia ignorauit iuſtam cauſam ſubeſſe, & tamen poſtea eam ſciuit , poteſt venire contra exactionem factam per patrem , ope reſtitutionis in integrum, iuxta doctrinam Bar.l.1.§.ſi quis autem. ff. de itinere,actuque priuato: & ita Soci. hîc numer. 4. addens illam rationem, quòd ignorans non videtur conſentire: quæ ratio parum efficax eſt,quia etſi nõ videatur conſentire , ſatis eſt quod non contradixerit,vt legitima cenſeatur exactio , & ideò neceſſaria eſt reſtitutio. Per contrarium autem ſi filia ſciebat ſub eſſe iuſtam cauſam contradicendi , & pater tempore quo egit actione dotis, propoſuit , nullam ſubeſſe cauſam contradictionis,& filia tacuit , videtur expreſsè confiteri prædictam cauſam non ſubeſſe. † cap.olim.1.de offic. delega.tradit Aymon conſil.1.numer. final. vnde quaſi expreſsè conſenſerit , quòd pater ageret , quanuis adeſſet iuſta cauſa contradicendi , locum habebunt ea , quæ ſtatim reſoluemus. Quid autem , ſi iuſta cauſa ſuberat , & nihilominus filia expreſsè conſenſit, quod pater ageret? Et Paul.hîc numer.2.pro conſtanti habet, quòd filia non poſsit reuocare exactionem,quaſi minus legitime factam; quia conſentiendo , iuri ſuo videtur renuntiaſſe ; ſubſcribunt Vincent.hîc nume. 2.Alciat.numer.5. & tradit etiam Bart. l. ſi cum dotem. §. eo autem tempore. num.4.& ibi Alexan.num.10.ff.eo. Contrariam tamen opinionẽ defendit Crot. hîc num.8.expendens. l. ſi cum dotem. 23.§.eo autẽ tempore ff. eo. nã in princ. text.loquitur,quando filia expreſsè conſentit

ſenſit.quòd pater ageret, & antequam pater litem conteſtaretur,diſſenſit;& retento eodem themate, reſpondet Iureconſul.quod iudex ex cauſa poteſt patrẽ repellere: ergo ſenrit id procedere, etiã quando filia expreſsè conſentit. Secundò,quia etiam filia contradicente ſine iuſta cauſa,pater admittitur ad agẽdum l.dotem.38.ff.eo. Ergo vt contrariorum eadem ſit diſciplina,repelletur pater ex iuſta cauſa, etiamſi filia expreſsè conſentiat. Quæ tamen rationes Croti parum ſunt efficaces, nam ad primam de dict.§.eo autem tempore. reſpondetur, text.loqui in filia,quæ à principio conſenſit; quæ tamen poſtea ante litem cõteſtatam reuocauit conſenſum : quare & ſequentia in eiſdem terminis accipienda ſunt. Ad ſecundam rationem reſpondetur,quòd diſſentiens filia ſine iuſta cauſa, habetur pro non diſſentiente.l. dotem.38.ff.eo. quæ verò conſentit, non obſtante quòd adeſſet iuſta cauſa contradicendi, videtur iuri ſuo renuntiaſſe: argum.l.commiſſoriæ. C. de pact.inter emptor.& ſic per contrarium perinde haberi debet, ac ſi nullam iuſtam cauſam contradicendi habuiſſet. Poterunt tamen concordari opiniones, quòd ſi propter iſtum conſenſum immineat periculum, quòd filia conſentiens remanebit indotata, quia ſcilicet timor eſt,ne pater conſumat dotem,neque habeat bona, ex quibus nouam dotem poſsit conſtituere, tunc expreſſus conſenſus filiæ non nocebit, iuxta regu
12 lam.l.2.ſ. de pactis dotalib. † & ſic quaſi non conſenſerit, habebunt locum ſupra reſoluta: hoc autem periculo ceſſante,conſenſus filiæ tendens in fauorẽ patris, indiſtinctè illi nocebit.l.quoties. 30.ff.eo. His ita explicatis,ad perfectam declarationem huius text. in. 1. parte, dum probat, quòd ſi filia euidenter contradicat,tunc ſolus pater non audietur, ſi dotem petat, aduerſus illum opponitur de.l.dotem.38.ff.eo.vbi probatur,dotem videri exactam de conſenſu filiæ, etiamſi expreſsè contradixerit;dummodo non habuerit iuſtam cauſam contradicendi. Sed ad veram reſponſionem aduertendum eſt,text.d.l.dotem . duos habere intellectus. Primus ponitur per gloſ.1.ibi, quòd in eo caſu pater egit tacente filia : & ſecundùm iſtum intellectum probabit tãtum ille text. quòd dos ſemper videtur exacta de conſenſu filiæ, ſi ea tacente exacta ſit, & ei non competebat aliqua iuſta cauſa contradicendi: & ſubſcribit Bart.l. Titia. in fine.ff.eo. Vnde à contrario ſenſu probabit,quòd ſi filia taceat,& tamen habeat iuſtam cauſam contradicendi, non videtur conſentire, imò magis diſſentire, & tacuiſſe propter reuerentiam paternam,prout ſupra probauimus: & ſecundùm iſtum ſenſum.d.l.dotem non pugnat cum iſta.l. imò magis cum ea concordat.Secundus intellectus aſsignatur à gloſ.in dict.l.dotem. quòd in eo text. filia expreſsè contradixit,& quòd nihilominus pater iuſtè dotem videtur exegiſſe,quia illa non habebat iuſtam cauſam contradicendi: nam quæ ſine iuſta cauſa contradicit, iuris interpretatione habetur pro non diſſentiente : & hunc intellectum probauit gloſſ. hîc verb.contradicat,& gloſſ.1.l.Titia cum teſtamento.§. qui inuita.ff.de legat.2.& rationem reddit Ruin. l.ſerui electione.§ Labeo numer.19.ff.de legat.1.& ſecundùm iſtum ſenſum videtur contradicere huic textui. Sed reſpondendum eſt,admiſſo hoc intellectu,dict.l.dotem. non ita eſſe accipiendam,quaſi contradicente filia, ſine iuſta cauſa, pater propria authoritate poſsit dotem petere;repugnat enim regula huius text.qui contradicente filia, non admittit patrem ſimpliciter ad dotem petendam : quod etiam probat.l. Titia. 35.ff. eo. & l. poſt nuptias. 29.ſ. de iure dotium. eo maximè, quia nunquam horum iurium deciſio verificari poſſet, ſi pater propria autho-

authoritate poſsit agere,quando filia cõtradicit ſine iuſta cauſa; cùm præſumptio iuris ſit,quòd ea patri repugnet ſine cauſa,antequã id probauerit: filiæ enim incumbit onus probandi ſe contradicere ex iuſta cauſa.gloſ.final.l. Titia. 35.ff. eo. communiter recepta,vt aſſerit Alexand.l.ſi cum dotem.§. eo autem tem-
13 pore. ad finem.ff. eo. † Accipienda igitur eſt dict.l.dotem.in hoc ſenſu, quòd ſi filia contradicat,nec alleget, vel probet iuſtam cauſam contradicendi,tunc iudex decernet,patrem audiendum eſſe, non obſtante contradictione filiæ: quod ita pro conſtanti tenet Aretin.hîc col.fina.dicens,hac ratione patrem abſente filia non poſſe dotem exigere, niſi priùs pręſtita cautione de rato,vt probat is text.in fine:quia ſi filia præſens eſſet, & contradiceret,etiam ſine cauſa iuſta, pater non poſſet agere, niſi priùs per iudicem ei permittatur: nã ſi propria authoritate poſſet facere,filia abſente,minimè exigeretur cautio de rato.l.qui poteſt inuitis.ff.de regul. iuris . & in ſpecie quod pater non admittatur in his terminis , niſi per prætorem ei permittatur, ſentit Xuarez titul. De las deudas, numer.21.Menoch. libr.2.de arbitrar.caſu 242. à numer. 7. & nos ſuprà probauimus:& ſic intelligendo, text. ille minimè pugnat cum noſtro. Adde, quòd Cuman.dict. l. dotem. alio nouo ſenſu accipit illum text.ſcilicet,quòd pater,cõtradicente filia, dotem exegit: quare filia dotem repetebat,iuxta.l.3.ff.eo. pater verò allegabat, filiam non habere cauſam contradicendi,ac ob id exactionem per eum factam teneri ratam habere, iuxta regulam.l.Pomponius.ſ.de negoc. geſt . ſubdit Iureconſul. patrem audiendum eſſe, vt in ſimili probatur.l. 4. ff. eo. vbi gloſ.final.in hoc ſenſu videtur accepiſſe dict.l.dotem, & ſubſcribit Socin. hîc numer. 11. ad finem., confirmans ex eo, quòd quis poteſt petere confirmari id quod de nouo concedi
14 debet. Angel. l. ſi finita. numer. 1.ff. de damn.infect.Iaſon.l.ſi pacto.numer.11. C.de pactis. Decius cap. cum ceſſante. ad finem.de appellationib.& ſecundùm iſtum ſenſum dict.l. dotem non pugnabit cum noſtro textu, ſed potius illum declarabit, vt quanuis pater, contradicente filia,non poſsit dotem exigere, & quanuis exactio facta per patrem,contradicente filia,minùs legitima cẽſeatur: tamẽ poteſt pater impetrare à iudice, vt illa cõfirmetur; quia filia non habet cauſam cõtradicendi.† Et cõfirmatur,quia prout à principio ex permiſsione iudicis pater poteſt petere dotẽ, contradicente filia,ſi illa ſine iuſta cauſa contradicat,vt ſupra probauimus,idem admittẽdũ eſt, quando ob prædictam cauſam iudex confirmat exactionem iam factam: argumen.l.fina.C. ad Macedonian. Secundò principaliter aduerſus iſtum text. dum probat, quòd vt pater ſolus dotem petere poſsit, ſufficiat filiæ non contradictio, opponitur de.l. ſi cum dotem. §. 1.ff. eo. vbi probatur, quòd filia non poteſt validè exigere dotem, abſque patris voluntate ; & ſic ſentit non ſufficere patris non contradictionem , ſed requiri eius voluntatem poſitiuam : quod ibi ſentit gloſ. 1. communiter recepta , vt ibidem aſſerit Alexand.numer. 5. quod & tradit Bart.l.3.column.2.ff. eo. & ibi Alexand.colum.penult. & aſſerunt receptum Iaſon. hîc num.8. Alciat. num. 5. Ruin.l. 2. nu. 31.ff. de legat.1. qui pro hac ſententia expendit authen. quod locum.C.de collationib.ibi,Conſenſit,ergo expreſſus requiritur patris conſenſus, iuxta doctrinam Ioannis Andreæ cap. final.de iudic. in. 6. Qua igitur ratione filia non admittitur ad agendum abſque conſenſu paterno,idem è contra videbatur dicendum.Sed huic difficultati reſpõderi primò poteſt, imò verius eſſe, quòd prout ſufficit non contradictio filiæ,vt pater dotem poſsit petere,ſic è cõtra ſufficiet non contradictio patris , vt

filia

filia admittatur ad petendam dotem, iuxta æquiparationem. §. præcedentis: quod ita tenet Bal. & Salic. authen. quod locum. C. de collatio. Roman. l. ſi cum dotem. §. 1. ff. eod. & defendit Crot. hîc numer. 12. & pro eis facit bonus text. l. in ſponſalibus. 7. ſ. de ſponſalib. facit etiam. l. filius familiàs. §. ſed & filia. ſ. de procuratorib. vbi filia dotem repetit, etiamſi non accedat expreſſus patris conſenſus. Sed non eſt recedendum à magis recepta ſententia, & pro reſolutione adductorum in contrarium diſtinguendi ſunt duo caſus. Primus eſt, quando filia agit, & pater tacet, iuxta terminos huius text. & tunc dicendum eſt, non videri filiam iure & legitimè agere, quia vt filia admittatur ad agendum, requiritur conſenſus patris. authent. quod locum. C. de collationib. Ergo non ſufficit non contradictio, quæ eſt medium inter conſenſum, & diſſenſum, vt ſuprà diximus in princip. & ita Claud. l. 3. numer. 11. ff. eodem. & ſic in his terminis neceſſariò eſt conſtituenda differentia inter pa-
15 trem & filiam † Et eſt ratio differentiæ, quia quando pater agit, de modico filiæ præiudicio videtur agi, vt ſupra diximus: quæ ratio ceſſat in filia, quæ ſæpius aduerſus propria commoda properat. l. ſi pater. C. de ſponſalib. Item quia licèt actio ſit communis inter patrem & filiam, tamen exercitium 16
eſt ſolius patris. l. filius familiàs. §. ſed & filia. ſ. de procuratorib. vt igitur pater vtatur actione, cuius exercitium illi de iure competit, ſufficit filiæ non contradictio, vt in ſimili aduertit Ruinus. l. ſerui electione. §. Labeo. numer. 19. ff. de legat. 1. Sed filia non habet exercitium actionis communis, niſi patris conſenſus ei accedat. authentic. quod locum. C. de collationib. & ideò patris requiritur conſenſus poſitiuus, & non ſufficiet non contradictio. Et hinc eſt, quòd licèt pater dotem petere poſsit, ſi filia ſit furioſa, quia verum eſt, eam non contradicere: text. hîc in. 2. parte, tamen ſi pater ſit furioſus, filia non admittitur ad petendam dotem, ſed vel curator patris furioſi aget de voluntate filiæ, vel ſi non adſit curator, ipſa admittetur ad agendum, præſtita tamen cautione de rato. l. ſi cum dotem. 23. §. ſi ſoluto. ff. eodem. & ibi notat gloſſ. & Iaſon hîc numer. 13. quia cum conſenſus patris requiratur, vt ſuprà dictum eſt, certum eſt furioſum non conſentire. l. qui ad certum. ſ. locati. Neque prædictis repugnat æquiparatio. §. præcedentis: nam æquiparatio facta, illud reſpicit, quòd vnus ſine alterius voluntate agere non poſsit: deinde in hoc. §. declaratur quæ voluntas filiæ requiratur? & reſpondet ſufficere illius non contradictionem: cum autem text. reſtingat ſe ad filiam, ſatis indicat, patris voluntatem poſitiuam requiri, vt filia agat: argumen. l. cum prætor. ſ. de iudic. ob rationem ſuprà aſsignatam. Neque repugnat. l. in ſponſalibus. 7. ſ. de ſponſalib. vbi pater videtur conſentire filiæ, niſi expreſsè contradicat: nam ſpecialiter procedit in matrimonio & ſponſalibus; quorum fauore pater tacens videtur conſentire: bonus text. l. ſi furioſi. C. de nuptijs. ſed extra hunc caſum, expreſſus patris conſenſus requiritur, vt filia agat, vel petat, iuxta ſuprà tradita. † Et minus repugnat. l. filius familiàs. 8. §. ſed & filia. ſ. de procuratorib. quia in eo text. exprimuntur duo caſus, in quibus filia poteſt petere dotem ſine patris conſenſu. Primus eſt, quando pater eſt abſens: nam tunc ipſa admittitur ad agendum, iuxta regulam. l. ſi longius. §. 1. ſ. de iudic. præſtita tamen cautione de rato: nam cùm illa actio ſit quoque patris abſentis, neceſſaria eſt prædicta cautio. l. ſi cum dotem. 23. §. ſi patri. ff. eodem. Bartolus. l. ſi conſtante. numer. 29. ff. eodem. Secundus caſus eſt, quando

quãdo pater eſt turpis perſona, & ſuſpectus de dilapidatione, tunc enim filię cõceditur actio. Et eſt ratio, quia hoc caſu pater priuatur per ius communione actionis, & actio conſolidatur in perſona filiæ: vnde actione iam in totum ſua meritò ſola vti poteſt. Vincent. hîc nu. 5. Claud. l. 3. num. 11. ff. eod. Neque repugnat, quòd in dict. §. ſed etſi filia. prædicti duo caſus æquiparantur, quia æquiparatio procedit quoad effectum, vtrùm in illis filia poſsit conſtituere procuratorẽ? Sed quoad alios effectus differentia eſt inter prædictos caſus, vt conſtat ex ſuprà traditis. Quinimò quando pater eſt turpis perſona, & ſuſpectus de lapidatione, filia ſola admittetur ad petendã dotem, etiamſi pater expreſsè contradicat: nam cùm hoc caſu actio ſit conſolidata in perſona filiæ, minimè attendetur patris contradictio: & ita colligitur ex. l. ſi cum dotem. 23. §. eo autem tempore. ff. eodem. tradit Alexand. authen. quod locum. nume. 3. C. de collation. cuius opinionem dixit veriorem Claud. l. 3. num. 10. ff. eodem. inducens pro ea text. l. ſed etſi vnius. 17. §. filio familiàs. verſic. interdum. ff. de iniurijs. Vnde cauendum eſt ab eodem Alexand. l. 3. colum. pen. poſt princ. ff. eodem. dum dicit, quòd ſi pater eſt vilis & ſuſpectus, filia poteſt agere ſine eius conſenſu expreſſo, & quòd tamen requiritur tacitus, qui colligitur ex non contradictione: nam verius eſt nullum requiri, cũ neque eius expreſſa contradictio in his terminis attẽdatur vt ſupra diximus: extra ergo prædictos caſus ſpeciales, regula conſtituenda eſt, filiam ſine expreſſo conſenſu patris, dotem petere non poſſe. Quinimò licèt filię contradictio ſine iuſta cauſa non impediat patrem agere. l. dotem. 38. ff. eodem. explicata vt ſuprà, tamen patris contradictio, etiam ſine iuſta cauſa, impediet filiã
17 agere: † nam cùm exercitium actionis patris ſit. d. l. filius familiàs. §. ſed etſi filia. ſ. de procurator. inuitus eo iure priuari non debet. l. id quod noſtrum. ff. de regulis iuris. & in ſimili obſeruat Ruin. l. ſerui electione. §. Labeo. num. 19. ff. de legat. 1. Vnde cauendum eſt à Paulo, Fulgoſ. & Alexand. num. 3. authent. quod locum. C. de collation. & ibi etiam Curt. Iunior num. 3. dum pro conſtanti tenent, quòd ſi pater non habeat iuſtam cauſam contradicendi, admittetur filia ad agẽdum ſine illius conſenſu. Cauẽdum etiam eſt ab Alexand. l. 3. colum. penult. poſt principium. ff. eodem. dum vult, quòd ſi pater nõ habeat iuſtam cauſam contradicendi, tunc non requiritur eius expreſſus conſenſus, vt filia agat, ſed ſufficiet tacitus: nam imò ſemper vt filia agat, requiritur eius expreſſus conſenſus, neque ſufficit non cõtradictio, vt conſtat ex ſuprà traditis. Et hæc de primo caſu. Secundus caſus principalis eſt, quando interuenit conſenſus patris non expreſſus, ſed tacitus; ſiue præſumptus, vtrùm is ſufficiat vt filia videatur rite dotem petere? & requiri expreſſum, neque ſufficere tacitum, ſentit Ioan. Andr. cap. fin. de iudic. in. 6. quem ſequitur Iaſon hîc numer. 6. Alexand. l. 3. colum. penult. ad medium. ff. eodem. Ruin. l. 2. num. 32. ff. de legat. 1. Sed longè verius eſt contrarium, imo tacitũ & præſumptum ſufficere, per regulam. l. cùm quid. ſ. ſi certum petatur. nam & in terminis. l. fin. §. neceſsitate. C. de bonis quæ liberis. conſenſus patris requiſitus ad ſolennitatem iudiciorum, ſi tacitus ſit & præſumptus, ſatisfactum videtur legi, vt ibi tradit Bald. numer. 20. quem ſequitur Socin. conſil. 112. num. 8. ad medium. lib. 1. Caſſane. in conſuetud. Burgund. rubr. 4. §. 7. gloſ. Si cem. numer. 11. Xuarez titul. De las deudas. num. 29. ad fin. & notabiliter proſequitur Tellius. l. Tauri. 12. nu. 18. Quare ſi pater ſit præſens & tacens, dum filia agit; quia videtur tacitè conſentire, is tacitus conſenſus ſufficiet, vt filia videatur ritè agere: & conferunt cumulata per Matienço l. 3. titul. 3. libr. 5. ordinamenti gloſſ. 1. à

num.7.quidquid contrarium exiſtimet Alexand.authen.quod locum.nume. 3. C.de collation. † Et vera reſolutio eſt, quòd in patre non ſufficiet non contradictio,ſed neceſſarius erit conſenſus, vt ſuprà reſoluimus,expreſſus ſcilicet, vel præſumptus,per ſuprà tradita.Vt autem is præſumptus conſenſus deducatur, diſtinguẽdum eſt iuxta traditionem. gloſ. I.Gaius.39.ſ.de pignor.action. quam aſſerit receptam Neguſſan.de pignorib.4. membro.2.partis.numer.152. quidquid Socin.hic num.6. falſò aſſerat eam eſſe communiter reprobatam. Sed mihi verius videtur,quòd pater tacens quando filia agit,ſemper videatur conſentire:nã cum non agatur de magno illius præiudicio, ſuccedit regula, quòd quando nõ agitur de magno præiudicio, ex præſentia inter coniunctos preſumitur conſenſus.l.ſi ſeruus.ſ.de donatio.inter virum. Bartol.l.quæ dotis.num. 23.ff. eodem. & quanuis ipſe limitet,quando perſona cõiuncta debet alteri reuerentiã,quia tunc magis propter reuerentiam videtur tacuiſſe , id quidem verificabitur in filia patiẽte patrem agere, per tradita ſuprà, non autem in patre reſpectu filiæ , qui illi non debet reuerentiam,vt hîc aduertit Crot.num.12.ad finem. Præterea à patri primo loco competebat exercitium actionis.l.filius familiàs.8.§. ſed etſi filia. ſ.de procuratorib. ſi ergo ſciat & patiatur filiam agere,hæc ſcientia ei præiudicare debet.l.ſæpè.verſic. ſed ſcientibus. ff. de re iudicat. Si ſanè ageretur de magno patris præiudicio, ſi filia dotem recuperet,tunc ex ſcientia & patientia nõ præſumeretur conſenſus, ſed magis diſſenſus ex traditis ſuprà:& in his terminis admitti poteſt opinio Alexand.authen. quod locum.num.3. C. de collationib. Vltimò aduerſus iſtum text. dum, probat,quòd ſufficit filię non contradictio, vt pater ritè videatur dotem petere,opponitur de.l.ſi cum dotem.23. §. eo autem tempore.ff.eod.vbi probatur , quòd oportet conſenſum filiæ adhiberi tempore litis conteſtatæ per patrem ſuper dotis petitione , adeò quòd ſi ante conſenſit,& tamen eo tempore pœnituit,pater dotem petere non poſſit. Sed facilè reſpondetur, ex illo text.noſtrum explicandum eſſe:nam cum is conſenſus , ſiue non contradictio exigatur , vt iudicium ſubſiſtat,meritò tempore litis conteſtatæ debet interuenire , à quo iudicium initium ſumit.§.fin.Inſtitut. de pœna temere litigantium.tradit Bald.l. fin.§.neceſsitate.numer.15.C.de bonis quę liberis. Vnde cõſequi videtur,quòd ſi eo tempore conſenſus non adhibeatur,non ſubſiſtet iudicium , quantumcunque filia illud poſteà ratum habeat: argumen.cap.auditis.de election. † nam & receptum eſt,quòd in ſpecie d.§. neceſsitate. non ſufficit conſenſum patris ex poſt facto interuenire:argum.l. quid ergo.in principio.ſ. de his qui notantur infamia.& aſſerit receptum Vantius de nulitatib.pagin.327.numer.44. Sed his non obſtantibus,verius eſt , quòd vt iudicium ſubſiſtat in hac materia, ſatis ſit filiam ex poſt facto conſentire:nam conſenſus filiæ videtur requiri propter præiudiciũ,quod ei inferri poteſt,quia actio dotis erat quoque illius. Planè vbi cõſenſus alicuius requiritur propter præiudicium,quod ei inferri poteſt,ſufficit iſtũ conſenſum ex poſt facto interuenire.l. fin.C.ad Macedonian.reſoluit Cuman. conſi.178.Theſaurarius.circa finem.Iaſ. l.ſi quis mihi bona.§.iuſſum.nume.45.ff. de aquirend.hæredit. Deci. conſil. 503. numer.5. Tiraquel.poſt leges connubiales.gloſ.6.à num.37.Quod ita expreſsim per hanc rationem tenent Paul.& Alexand.numer.1.dict.§. eo autem tempore.& Riminald.conſil.599.numer. 2.lib. 3. Neque obſtant rationes adductæ in contrarium:nam ad primum de dict.§. eo autem tempore. reſpondetur , textũ quidem probare, requiri, conſenſum filiæ adeſſe tempore litis conteſtatæ , vt iudicium

iudicium à principio ſubſiſtat,non tamẽ negat, ratihabitionem poſſe confirmare iudicium aliàs inualidum, imò id permittere videtur.l.4 ff.eodem.facit.l.licet. ſ.de iudicijs. Si ergo filia tempore litis conteſtatæ non conſentiat patri agenti,poterit reus excipiendo illum à iudicio repellere,niſi pater probet, non contradictionem filiæ interueniſſe,quæ ſufficit in hac materia. Quòd ſi reus nihil opponat,& patiatur cum eo litem conteſtari,quia eius perſonam videtur probaſſe, non poterit de prædicto defectu amplius opponere, iuxta regulam.l. Põponius.§.rati.ſ. de procuratorib. poterit tamen nihilominus eum repellere, ſi aſſumendo in ſe onus probandi, oſtendat iudici,patrem perperam,& ſine filiæ cõſenſu experiri:nam poſtquam id claruerit iudici,ex officio eum repellet iudex à iudicio,iuxta traditionem glo.cap.1.§. fin.verbo,abſentia.de electione. in.6. & magis in ſpecie colligitur ex traditione gloſ 2.l.licet.C.de procurator. & ibi Alexand.num.5. † Sed ſi ante hanc repulſionem ſuperueniat ratihabitio filiæ, cõualidabitur iudicium iuxta ſuprà tradita. Non obſtat ſecundum de.l.fin.§. neceſsitate.C.de bonis quæ liberis. quia reſpondetur , quòd ibi non requiritur patris conſenſus propter præiudicium patris,quod nullum conſiderari poteſt , in re in qua pater non habet vſumfructũ: requiritur igitur propter ſolennitatem iudiciorum quæ non patitur audire filios familiàs in iudicio ſine parentũ conſenſu.cap.fin.de iudic.in.6.Bartol.l.3.numer.1.ff.eod.& ibi latiùs dicemus. Cùm igitur conſenſus , de quo ibi,à principio requiratur per modum ſolennitatis,non ſufficiet ex poſt facto interuenire. cap. auditis.de election. quod in ſpecie d.§. neceſsitate.eſſe magis receptum trademus.l.3.ff.eodem. Inde igitur inferri nõ poteſt ad noſtram materiam,in qua agitur de conſenſu requiſito propter filiæ præiudicium , qui poteſt ex poſt facto interuenire , iuxta ſuprà tradita , & in ſpecie aduertit Riminald. conſilio.599. num.2.lib.3. Vnde tentari poteſt,quòd licèt filiæ conſenſus poſsit interuenire ex poſt facto,ob rationem de qua ſuprà, tamen vt filia rectè agat,non ſufficiet patrem ex poſt facto conſentire : nam filiafamiliàs non habet exercitium actionis, ſed pater.l.filius familiàs.8.§. ſed & ſi filia.ſ.de procurat. non igitur videtur habere legitimam perſonam ſtandi in iudicio,niſi patris accedat conſenſus. dict.§. neceſsitate.ergò cum is conſenſus à principio debuit interuenire , non ſufficiet quòd ex poſt facto interueniat, vt latiùs dicemus.l.3.ff.eodem. Neque eſt omittendum illud,quod probat dict.§.eo autem tempore,quòd licèt filia priùs conſenſerit,poteſt tamen ante litem conteſtatam pœnitere:nam Angel.ibi num.3. colligit ex eo text. quòd vbi conſenſus requiritur limitato tempore,ſi ante tempus interueniat,reuocari poteſt,ſecùs ſi conſenſus alicuius ſimpliciter requiratur,iuxta regulam c.quod ſemel.de reg. iuris.in.6.extollit Bolognin. ibi in nouis interpretationibus,& quanuis Alexand. ibi num.2.contendat,text.non probare; quia ſufficit hunc conſenſum filiæ ex poſt facto interuenire,vt ſuprà diximus, tamẽ pro Angelo replicari poteſt, quòd conſenſus filiæ exigitur tempore litis cõteſtatę,vt iudicium à principio ſubſiſtat. Si ergo antea interponatur , poterit reuocari vſque ad litem conteſtatam.l. ſi quis libellos.C. de appellation. Quòd ſi ſtante hac filiæ reuocatione , nihilominus procedatur in iudicio,ex nouo conſenſu filiæ iudicium aliàs inualidũ confirmabitur, † iuxta ſuprà tradita. Addit dict.§ eo autem tempore.quòd ſi filia ſit emancipata,etiam antequam lis conteſtaretur,pater agere non poteſt , etiam de conſenſu filiæ. Et eſt ratio , quia per emancipationem conſolidatur actio dotis in perſona filię , & ius patris cenſetur extinctum.l.vnica.§.videamus.C.de rei

vxoriæ actione. Si ergo filia emancipata velit, quòd nihilominus pater dotem repetat proprio nomine, id minimè valebit, obſtante regula. l. ſi pupilli. §. final. ſ. de negoc. geſtis. Qua ratione, etiamſi lis conteſtata ſit, & iudicium pendeat, ſi filia emancipetur, ius inſtantiæ in illam tranſibit. l. vnica. §. & hoc. C. de rei vxoriæ actione. Bartol. l. ſi eum hominem. ad finem. ĵ. de fideiuſſorib. Quinimò etſi iam lata ſit ſententia, ius exequendi tranſibit ad filiam emancipatam. l. ſi marito. 32. §. ſi voluntate. ĵ. eodem. Quare à ceſſante ratione de qua ſuprà, ſi filia conſentiat, quòd pater agat, vel proſequatur litem nomine filiæ, & tanquam eius procurator, id optimo iure fieri poterit, vt tetigimus. §. præcedenti. Vlteriùs ex dicto. §. eo autem tempore. colligendum eſt, quòd ſi pater ſit vilis perſona, & ſuſpecta quòd dotem conſumat, tunc iudex etiam ex officio, nemine petente, patrem repellet ab agendo, de quo ſupra diximus. Quod admittetur, non ſolùm ob cauſas expreſſas d. §. eo autem tempore. ſed etiam quando alia cauſa iuſta interuenit, vt quia pater ſit homo rixoſus, vel ſit aliquis probabilis timor, quòd ad inopiam deducatur, iuxta notata in principio huius legis. & notabiliter tradit Vincent. hîc numero. 3. & numer. 5. ad finem. Vltimò ex dict. §. eo autem tempore. colligendum eſt, quòd vbi filia contradicit ſine cauſa, compellenda eſt conſenſum præſtare patri dotem reperenti, de quo notabiliter agit Menochius libr. 2. de arbitrar. caſu. 242. apertè tamen ſignificatur, propria authoritate, patrem hoc caſu agere non poſſe, ſed ei permittendum eſſe à iudice cauſa cognita, vt ſuprà diximus: ex quo notabilem illationem facit Bartol. dict. §. eo autem tempore. numero. 2. de qua videndus eſt Xuarez titulo, De las
22 deudas. numer. 21. † Et hæc de primo caſu huius text. Succedit igitur ſecundus caſus principalis, quòd ſi filia ſit furioſa, pater ſolus dotem repetere poteſt; quia verum eſt dicere, furioſam non contradicere. Ad cuius declarationem debes aduertere, quòd furioſa hîc accipitur pro filia, quæ patitur defectum intellectus. l. ſi furioſi. C. de nupt. Claudius hîc in principio. Item quòd prima facie nõ videtur poſſe procedere hũc ſecundum caſum, cũ in furioſo nullus poſſit dari conſenſus. l. ſi furioſi. 40. ĵ. de regulis iuris. etiam tacitus. l. qui ad certum. ſ. locati. Cui tamen difficultati reſpondet gloſ. hîc verbo, Credet. quòd filia ſi ſaperet, non poſſet contradicere ſine iuſta cauſa. l. dotem. 38. ĵ. eodem. & ideò ſi furioſa ſit, neque appareat de cauſa contradicendi, fingitur conſentire: quæ ſolutio communiter recipitur, vt aſſerit Zaſius hîc numer. 12. Ripa numero. 12. probat etiam Cardinal. conſil. 34. numer. 1. & conſil. 56. numer. 2. Cæterùm hæc communis ſolutio tuta non videtur, primò quia præſupponit, filiam ſanam ſine iuſta cauſa contradicere nõ poſſe, cuius contrarium ſuprà probauimus. Item præſupponit, cõſenſum fingi in furioſo, quando ſanus ſine cauſa contradicere non poterat: quod tamen eſt falſum: nam cum per rerum naturam impoſsibile ſit furioſum conſentire; neque per fictionem id induci poteſt, iuxta traditionem gloſ. fin. l. talis. 30. ĵ. de legatis. 1. Bartol. l. ſi is qui. numer. 22. ĵ. de vſucapion. & in ſpecie eſt bonus text. l. ſi tibi. §. vnius. ĵ. de option. legat. Quare Iaſon hîc num. 10. aliter reſpondet, quòd hoc caſu non fingitur conſenſus in furioſo; quia eſt impoſsibile; ſed fingitur non contradictio, quæ nihil ponit in eſſe: quæ ſolutio ante eum fuit Socini hîc num. 9. Sed ineptè loquuntur, quia non contradictio re vera reperitur in furioſo. l. ſi furioſi. C. de nuptijs. vnde nihil opus eſt fictione. l. filio quem pater. ĵ. de liberis & poſthumis. Item repugnant verba huius text. ibi: Conſentire eam quis meritò credet. quæ verba apertè videntur

dentur ſignificare, conſenſum hoc caſu requiri in furioſo. gloſ. igitur. l. in negocijs. ĵ. de regul iuris. & ibi Decius numero. 7. aliter reſpondent, ſcilicet, ſpeciali ratione hoc caſu conſenſum fingi in furioſo, quia actio erat communis inter patrem & filiam, neque agebatur de filiæ præiudicio, cum pater dotem illi teneatur reſeruare. authen. ſed quanuis. C. de
23 rei vxoriæ actione. † quam ſolutionem probauit etiam Decius. l. ſi à furioſo. numer. 3. ſ. ſi certum petatur. & Baptiſt. de priuileg. dotalibus, centuria. 4. numer. 5. & in effectu Duaren. hîc. Sed neque hęc ſolutio placet, cum ſemper vrgeat ea ratio, quòd lex non poteſt fingere impoſsibilia de natura. §. minorem. Inſtitut. de adoption. & conſequenter neque cõſenſum in furioſo. l. ſi tibi. §. vnius. ĵ. de option. legata. Magis ergo placet explicatio Bartol. hîc numer. 4. quòd in furioſo non datur verus conſenſus, neque fictus: & ideò cenſetur incapax eorum actuum, qui exigunt conſenſum. l. qui ad certum. 15. ſ. locari. in noſtro autem caſu non exigitur conſenſus furioſi, ſed ſufficit eius non contradictio, vt probat is text. quæ vtique non contradictio in furioſo reperitur. l. ſi furioſi. C. de nupt. & ſic ceſſat difficultas: ſubſcribunt Socin. hîc num. 9. Vincent. nu. 14. Ripa num. 8 & num. 14. Alciat. nu. 12. Alex. l. ſi à furioſo. numer. 1. ſ. ſi certum petatur. Neque huic reſponſioni repugnant verba huius textus, ibi: Conſentire quis eam meritò credet. quæ aduerſus Bart. expendunt Decius dict. l. in negocijs. numer. 16. Crotus hîc numero. 17. Hubertinus in rubric. C. de pactis. numero. 38. nam reſpondetur, prædicta verba non ſignificare, fingi hoc caſu conſenſum in furioſo, ſed potiùs furioſi non contradictionem in hac ſpecie eundem habere effectum, ac ſi verus & expreſſus conſenſus illius interueniſſet, vt declarat Bartol. hîc numer. 5. quidquid aliter explicet Zaſius hîc numero. 12. Neque etiam repugnat. l. qui ad certum. ſ. locati. dum probat, tacitam reconductionem non cadere in furioſo, quæ tamen non videtur exigere conſenſum, ſed tantùm non contradictionem. l. item quæritur. §. qui impleto. ſ. locati. nam imò reſpondetur, quòd tacita reconductio, cum ſit contractus, requirit conſenſum, & conuẽtionem. l. 1. §. conuentionis. ſ. de pactis. quæ vtique in furioſo cadere non poſſunt. l. ſi tibi. §. vnius. ĵ. de option. legata. In noſtro autem caſu non agitur de aliqua conuentione, ſed tantùm de ſimplici conſenſu filiæ, ad effectum vt pater dotem exigat: quæ voluntas in hac materia reſoluitur in non
24 contradictionem, † quæ vtique in furioſo reperitur, vt ſuprà diximus. Et in hoc ſenſu recipi poteſt traditio Pauli Caſtrenſ. l. ſi à furioſo. numero. 5. ſ. ſi certum petatur. quam probat Crotus hîc numer. 17. & l. ſi is qui. num. 80. ĵ. de vſucapionibus. quòd vbi ex conſenſu ficto voluntas induceret cõuentionem, hoc non cadet in furioſum: ſed ſi non agatur de conuentione inducenda, ſed de qua alia re, tunc ſufficiet is conſenſus fictus, ſine potiùs non contradictio. Et ex his facilè tolletur difficultas, quam mouet Ripa hîc numer. 14. quòd in caſu huius textus, ex taciturnitate reſultat conſenſus: & in dict. l. qui ad certum. ſ. locati. ex eâdem non contradictione reſultat diſſenſus: cui difficultati ipſe conatur reſpondere. Sed verior reſponſio eſt, quòd in dict. l. qui ad certum. agitur de conuentione, de cuius ſubſtantia eſt conſenſus, & cum is non detur in furioſo, neceſſariò prædicta conuentio non ſubſiſtet: non ergo ibi fingitur diſſenſus (vt malè præſupponit Ripa) quia is etiam in furioſo non datur. l. in eo. §. deinde. ſ. de ritu nuptiarum. Magis igitur in eo caſu ceſſat conuentio, quia ex parte furioſi non datur conſenſus, qui neceſſarius eſt pro ſubſtantia conuentionis. l. 3. ĵ. de actionib. & obligationib. In

caſu autem huius textus agitur de ſimplici non contradictione, quæ in hac materia habet vim veri conſenſus, vt ſuprà declarauimus. Sed aduerſus hunc ſecundum caſum huius textus, ita explicatum opponitur de.l.ſi cum dotem.23. §.ſi ſoluto.ff.eodem.vbi probatur, quòd ſi pater efficiatur furioſus, non admittetur filia ad petendam dotem, ſed potiùs admittetur curator patris furioſi: quòd ſi ille curatorem non habeat, tunc admittetur filia, præſtita tamen cautione de rato: qui textus in duobus noſtro videtur contradicere. Primò, quia patre furioſo, non admittit filiam ad agendum: cùm tamen illa videatur admittenda eo modo quo ſi filia eſt furioſa pater admittitur, iuxta iſtum textum. Secundò, quia etiam quando pater furioſus non habet curatorem, non admittit filiam, niſi præſtita cautione de rato; & tamen ſine cautione pater admittitur, quando filia eſt furioſa, vt clarè colligitur ex mente huius textus. † Sed & huic difficultati reſpondendum eſt, in hac materia conſtituendam eſſe differentiam inter filiam furioſam; quo caſu procedit is textus, & inter patrem furioſum; quo caſu loquitur dict.l.ſi cum dotem.§.ſi ſoluto. vbi gloſ. hanc agnouit differentiam, & Iaſon hîc numer.13. qui nititur reddere rationem huius differentiæ: & aliam etiam reddit Crotus hîc numero. 19. quam probat Duaren. Sed vera ratio huius differentiæ eſt, quòd exercitium actionis dotis pertinet ad patrem.l.filius familiàs.8.§.ſed & filia.ff. de procuratoribus. quod ius propter furorem ſuperuenientem non debuit amittere. l. qui furere. ff. de ſtatu hominum. & hac de cauſa eius curator præfertur in petitione dotis: quòd ſi non ſit curator, qui prædicto iure vti poſſit, tunc in ſubſidium admittitur filia præſtita cautione de rato, ſi ipſe fortè reſipiſcat, ne ſcilicet exercitium actionis furioſo competens, ſine facto ſuo videatur amiſiſſe, contra regulam l.id quod noſtrum.ff.de regulis iuris. Per contrarium autem cũ exercitium actionis non competat filiæ, ſi illa efficiatur furioſa, pater ſuo iure vtetur: & cum in hac materia ſit ſatis filiam non contradicere, & hoc verificetur in furioſa, vt ſuprà diximus; meritò admittitur pater, nulla præſtita cautione de rato. Ex quibus videtur inferri elegans explicatio ad Ordinat.libro.4.titulo.6. diſponentem, maritum non poſſe alienare immobilia ſine vxoris conſenſu: ponè igitur, vxorem eſſe effectam furioſam, vtrùm tunc maritus ſolus poſsit alienare? Et videtur dicendum poſſe; præſtita cautione de rato, per dict.l.ſi cum dotem.§.ſi ſoluto.ff.eodem. ſic inducendo: Textus ille admittit filiam ad petendam dotem præſtita cautione de rato, ſi pater eſt furioſus, neque habet curatorem: & tamen eo caſu exigitur conſenſus patris, vt filia agat; neque ſufficit non contradictio authent. quod locum. C. de collationibus. & diximus ſuprà: qua ergo ratione ſi pater eſt furioſus, nihilominus filia admittitur præſtita cautione de rato, idem videtur admittendum in terminis prædictæ Ordi-
26 nationis: † conſonat dictum Bald.l.cùm hæres. in principio.ff. de acquirend. hæreditat. quòd vbi conſenſus alicuius requiritur, & ille eſt furioſus, poterit actus ille expediri abſque conſenſu illius: ſubſcribit Alexander hîc num. 7. & alij relati per Tiraquel. poſt leges connubiales. glo.8 numer.33. Sed his non obſtantibus, contrarium videtur verius; imò quòd etſi vxor ſit furioſa, non poſsit tamen maritus alienare immobilia, quorum vxor habet dimidiam partem, niſi cauſa cognita id ei per iudicem permittatur: argumen.l. ſi furioſi. C. de nupt. vbi id notauit Bald.numer.1. Xuarez titul. De las deudas.numer.23. Gomez.§. pœnales.numero.43.ad medium. Inſtit. de actionib.facit.l.bonorum.C. qui admitti.

mitti.l.ſi infanti. in fine. C. de iure deliberan. & quod gloſ.cap.ſi qua de rebus. 12.quæſt.2. Neque obſtant adducta in cõtrarium: nam ad primum de.l. ſi cum dotem.§.ſi ſoluto.ff.eodem, reſpondetur, quòd actio dotis erat etiam in ſolidum filiæ, & ideò ſi pater ſit furioſus, vtendo ea actione, ſuo iure videtur vti; præſtat tamen cautionem de rato propter rationem ſuprà aſsignatam. In terminis autem Ordinat.lib.4.tit.6.maritus vult alienare etiam partẽ vxoris, in qua nullum ius habet, & ideò oportet quòd cauſa cognita, id illi per iudicem permittatur. Non obſtat ſecundum de dicto Bald.l.cùm hæres.in princip.ff.de acquiren.hæreditat. quia reſpondet Ripa hîc numer.9. quòd aut quis contrahit ſuper bonis ſuis; & tunc ſi ſit furioſus ille, cuius conſenſum alias tenebatur exigere, poterit tunc ſine illius conſenſu actum facere.dict.l. cùm hæres. ff. de acquiren. hæredit. aut vult diſponere de bonis alienis; & tunc ſi dominus ſit furioſus, oportet hoc permitti per iudicem cauſa cognita.l.ſi furioſi. C. de nuptijs. Et confirmatur, quia ſi maritus abſens ſit, controuerſum eſt, vtrùm mulier ſaltem partem rei ſuę poſsit alienare ſine conſenſu mariti? vel etiam ſola audiatur in iudicio pro parte ſua? vt referunt Palac. repetit.rubric.§.68. numer.30. Xuarez titul.De las deudas. numer. 18. Tiraquel. poſt leges connubiales. gloſ. 8.à numero.20.& tamen illud certum eſt, quòd ſi agatur de alienanda etiam parte mariti, vel de deducendo etiam iure mariti abſentis in iudicio, non poterit id fieri niſi cauſa cognita per iudicem permit-
27 tatur. † Tiraquellus vbi ſuprà num. 40. Xuarez titul. De las deudas. numer. 19. ad finem. Caſſaneus in conſuetud. Burgundiæ.rubric.4.§.1.gloſ.1.numero.22. His ita explicatis, hæc ſecunda concluſio noſtri text.limitatur per gloſ.hîc verbo, credet. in fine. ſi filia antequam efficeretur furioſa, haberet iuſtam cauſam contradicendi: nam tunc etiamſi fiat furioſa, non admittetur pater; quia in his terminis furioſa debet haberi pro diſſentiente: ſubſcribunt Paul.hîc numer.8. Crotus numer.18. & aſſerit receptum Ripa numer.12. Zaſius numer.13. Contrariã tamen opinionem, imò concluſionem huius text. etiam in prædictis terminis procedere iuxta illius generalitatem, defendunt Socin. hîc num.10. Vincent. numer.10. &.14. Alciat. à numer.14. Pro quibus facit, quia in furioſo non poteſt conſiderari diſſenſus. l. in eo. §. deinde. ff. de ritu nuptiarum. ſed tantùm non contradictio, quæ ſufficit, vt pater ſolus admittatur ad dotis petitionem. Item poteſt expendi is text. dum ſentit, filiam propter furorem priuatam eſſe iure contradicendi, & ſic ſupponit, ei ſanæ illud ius competere: argument. l.decem.ff.de verborum obligationibus. Sed ipſa dum erat ſanæ mentis, non habebat ius contradicendi, niſi cum iuſta cauſa. l. dotem. 38. ff. eodem. ergo probat is textus ita inductus, quòd licet filia ſana haberet iuſtam cauſam contradicendi, tamen ſi furioſa ſit, habebitur pro non contradicente, & conſequenter pater ſemper legitimè videbitur dotem repetere. Pro concordia dicendum eſt, quòd ſi cauſa contradicendi ſit nota iudici, debet ex officio patrem agentem repellere: argument. l. ſi cum dotem. 23. §. eo autem tempore. ff. eodem. admittunt Paul. hîc numero. 8. ad finem. & Duaren. & idem erit ſi nomine furioſæ opponatur iuſta cauſa contradicendi: ſi verò nullus ſit qui de ea opponat, tunc pater legitimus cenſebitur petitor; quia idem eſt cauſam non ſubeſſe, vel de ea non appa-
28 rere. l. in lege. ff. de contrahen. emptio. † Neque eſt omittendum illud quod ex ſecunda parte huius textus, colligit Arctinus hîc. 1. notabili. in fine. quòd verbum, Voluntas, verificatur in tacita voluntate, ſiue ficta: nam in. §. præcedenti

dictum fuerat, quòd pater non poterat petere dotem sine voluntate filiæ, & in hoc. §. declaratur, quòd sufficit eius voluntas ficta: & tamen diuersum est in consensu, is enim expressus esse debet, & non fictus. l. finali. §. necessitate. C. de bonis quæ liberis. iunctis notatis per Ioann. Andr. cap. finali. de iudicijs. in. 6. subscribunt Iason hic numer. 6. Decius in rubric. numer. 3. C. de pactis. & consilio. 409. numer. 4. Ruinus. l. 2. num. 32. ff. de legatis. 1. & l. Gallus. §. & quid si tantùm. numero. 109. Cæterùm prædicta collectio vera non est, quia id quod appellatur voluntas filiæ in. §. præcedenti, in d. 4. ff. eodem. & l. si cum dotem. §. eo autem tempore. 35. ff. eodem. appellatur consensus filiæ, ex quo significatur voluntatem & consensum nihil differre. Item quòd verbum, Consensus, verificetur etiam in consensu tacito, probat cap. 2. de his quæ fiunt à prælatis. & cap. 1. iuncta glos. verbo, perpetuis. de rebus eccles. non alienand. libro. 6. & tradunt Vincentius, Crotus, & Ripa hic, omnes: numero. 8. & suprà probauimus numero. 17. Verius igitur ex isto text. cum Socino hic numero. 6. colligetur, differre voluntatem, & consensum, à non contradictione; quia voluntas siue consensus significant voluntatem positiuam. authent. quod locum. C. de collationib. non contradictio autem significat medium quoddam inter consensum, & dissensum: bonus text. l. Pomponius. 40. §. finali. ff. de procuratoribus. & diximus in principio huius. §. Neque etiam admittendum est, quod ex isto text. colligunt Bald. & Aretinus post principium, quòd vbi requiritur consensus, non sufficit præsentia cum taciturnitate: nam is consensus videtur fictus, vt colligitur ex isto textu, ibi: Videri consentire. & dispositio regulariter non verificatur in consensu ficto. l. 3. §. hæc verba. ff. de negocijs gestis. quia præsentem esse, & tacere, est quoddam medium inter consensum, & dissensum. glos. l. 1. §. scientiam. ff. de tributo. action. Cùm ergo ex illis non inducatur consensus, non verificabitur dispositio consensum requirens: quod receptum esse asserunt Alexander hic numero. 3. Vincent. numero. 7. Felin. cap. nonne. numer. 5. de præsumptionib. Ruin. l. 2. numero. 32. ff. de legatis. 1. Xuarez titul. De las deudas. numer. 29. Cassaneus in consuetud. Burgund. rubric. 4. §. 7. verbo, Si ce. numer. 6. Antonius Gomez. l. Tauri. 54. numer. 5. latè Hubertin. in rubric. à numero. 37. C. de pactis. Iason. l. quæ dotis. à numer. 101. ff. eodem. & consulendo probat Alexander consilio. 114. numero. 8. libr. 5. & consilio. 108. à numer. 2. libr. 6. Socin. Iunior consil. 112. numer. 8. lib. 1. & plures relati per Tiraquel. post leges connubiales. glo. 7. à numer. 14. id enim neque colligitur ex isto text. neque est in se verum: † nam qui præsens est, & tacet, non fingitur consentire, vt prædicti malè præsupponunt, sed potiùs præsumitur consentire. l. semper qui non prohibet. ff. de regulis iuris. Bart. l. quæ dotis. num. 22. ff. eod. iuris autem præsumptio idem operatur quòd actus verus. l. cùm quid. ff. si certum petat. Cùm enim habeatur pro liquidissima probatione. glos. l. penultim. C. de peric. tutorum. idem debet operari quòd verus, siue expressus. Adeò quòd dixerit Baldus. l. 1. numer. 18. C. de fideicommissis. quòd statutum requirens probationem instrumentalem, verificabitur in præsumptiua probatione: ergo pariter dispositio requirens consensum, verificabitur in tacito, siue præsumpto consensu: quod in specie admittunt Iason hic numer. 5. Zasius numer. 4. & defendunt Crotus à numer. 4. Ripa num. 3. Alciat. nu. 11. & probauimus suprà nu. 17. Neq; obstant adducta in contrarium; quia ad primum de isto text. respõdetur, q, procedit in nõ contradictione, quæ propriè nõ est consensus, vt diximus in princip. huius

29

huius. §. & ideò lex vtitur verbo, Videri: sed consensus præsumptus, proprius est consensus. l. cùm quid. ff. si certum petatur. Minus obstat regula. l. 3. §. hæc verba. ff. de negocijs gestis. quia loquitur in casu ficto, ex quo non potest argui ad præsumptum, qui semper æquipollet vero, vt in simili prædictos casus distinguunt Crot. in princ. huius. l. nu. 19. Parpalia num. 23. Gamma decisio. 270. col. fin. Ad aliud, quòd tacere, est quoddam medium inter consensum, & dissensum, respondetur, verum quidem id esse, si istud medium aliquid operari potest: nam aliàs alicui extremorum debet applicari, vt sic tacens, vel videatur consentire, vel dissentire: explicat Bart. l. quę dotis. numer. 21. ff. eodem. Panormitan. c. nonne. colum. 2. ad finem. de præsumption. In materia igitur huius textus, ex præsentia cum taciturnitate non præsumetur consensus; quia illud medium (quod est non contradictio) sufficiens est. Cæterùm si illud medium nihil operari potest, cum tunc præsentia cum taciturnitate debeat applicari alicui extremorum, si applicetur consensui, in hoc præsumpto consensu verificabitur dispo-
30 sitio † requirens consensum, iuxta suprà tradita. Neque hac in re placet concordia Ruin. l. Gallus. §. & quid si tantum. à num. 108. q, si cõsensus exigitur propter præiudicium, tunc sufficit præsumptus; secùs si requiratur pro forma, siue solẽnitate actus, tunc enim non sufficiet præsumptus, qui colligitur ex præsentia cũ taciturnitate: & post alios probat Lambertengus de contractib. siue solennitate factis. glos. 7. numer. 1. post Tiraq. post leges connubiales. glos. 7. num. 10. nam verius est, indistinctè præsumptum sufficere, vt colligitur ex Bald. l. fin. §. necessitate. num. 20. C. de bonis quæ liberis. & diximus suprà nu. 17. facit. c. proposuit. de clerico excõmun. ministrante. & ibi Anton. & quod per illum tradit Aretin. consi. 51. colum. 1. ad finem. Iason. l. non hoc. num. 15. C. vnde legit. Quod indistinctè procedet, quidquid distinguat Socin. consi. 80. num. 21. lib. 4. & tantùm prædicta differentia vera erit ad constituendum, vtrùm cõsensus posit ex post facto interuenire, vt diximus suprà numer. 20. Illud vtiq; certũ est, quòd si dispositio requirat consensum expressum, non sufficiet tacitus siue præsumptus; quia verbum, Expressum, tacitè illos videtur excludere: argument. l. cùm prætor. ff. de iudic. quod ita fuisse iudicatum asserit Bald. in additio. ad Speculum, tit. de reo. in fine additionis. Socin. consil. 112. à numer. 8. ad medium. lib. 1. Xuarez titul. De las deudas. numer. 30. ad finem. & Mascardus de probationibus. 1. parte, conclusione. 2. numer. 10. & 3. parte, conclusione. 1219. numer. 34. & notabiliter Gomez. in titul. de non impetran. benef. vacante per obitum familiaris. quæstio. 11. ad finem. nisi simul cum præsentia & taciturnitate interueniat aliquis actus positiuus, qui inclinet ad consensum, vt tradit Palac. repetit. rubric. §. 68. num. 26. Tiraquel. post leges connubiales. glos. 7. numer. 30. Mascardus de probationib. 3. part. conclusion. 1219. numer. 51. Vel nisi tacitus consensus confirmetur diuturnitate temporis; nam tunc æquipollebit expresso. l. si filius. & ibi Bald. C. de petition. hæredit. & apertè colligitur ex Bart. l. gerit. in fine. ff. de acquirend. hæreditat. & esse magis receptum asserit Alexander hic numer. 3. Decius consilio. 409. à numer. 5. Gamma decisione. 51. numer. 9. & latissimè comprobat Tiraquellus post leges connubiales. glos. 7. à numer. 39. & Lambertengus de contractibus sine solennitate factis. glos. 7. numero. 54. & Mascardus de probationibus. 3. parte. conclusione. 1317. numero. 15. & numero. 20. quidquid contrarium consuluerit Alexander consilio. 218. lib. 6. Vnde in terminis Ordinat. libro. 4. titulo. 6. requirentis expressum consensum vxoris, quando

quando alienantur bona immobilia, verificabitur in præsumpto, collecto ex diuturnitate temporis, nam & is expressus iudicatur. Decius consil. 409. num. 4. Ruin. consil. 111. num. 6. libr. 4. & in specie ita concludit Gamma decisione. 51. num. 9. & decision. 144. & decision. 168.
31 & elegantius decisione. 270. † Neque obstat, quòd ea Ordinatio disponit, consensum vxoris non posse probari, nisi per instrumentum publicum, & quando exigitur probatio per instrumentum publicum, tunc nunquam consensus præsumitur, nisi instrumentum publicum ostendatur. cap. vnico de litis contestat. & ibi Panormitan. nume. 3. Felin. in principio. Hippolyt. singul. 330. nam respondetur, quòd consensus præsumptus corroboratus ex diuturnitate temporis, æquipollet consensui, qui ad sui 32 probationem requirit scripturam publicam. Bald l. 1. numer. 18. C. de fideicommiss. qui ad hoc allegat bonum textum. l. quicunque. C. de apoch. publicis. lib. 10. nam solutio quæ ibi præsumitur, ad sui probationem exigebat scripturam publicam. l. 1. & ibi glos. verb, descriptis. C. de apochis public. libr. 10. Iason. l. 2. numer. 138. C. de iure emphyt. idem etiam colligitur ex cap. peruenit. de emption. & vendit. vbi post triginta annos præsumitur consensus mulieris post biennii, ad confirmationem alienationis donatorum propter nuptias, qui quidem consensus probari non poterat, nisi per scripturam publicam, authen. vt immobilia ante nuptias donationis. ad medii, ibi: Rursus aliam professionem. collation. 5. prout expendit Ripa. l. 1. numer. 104. ſ. solut. matrimon. Qualiter autem in aliquo actu dicatur interuenisse expressum consensum, explicat Alexand. consil. 186. à num. 7. libr. 7. Socin. consil. 112. numer. 8. lib. 1. Cassane. in consuet. Burgund. rubric. 4. §. 7. glos. Si cem. num. 11. quem vide. Vltima conclusio, quæ ex isto tex. colligitur, ea est, Quòd si filia sit absens, potest pater solus petere dotem, dum modò præstet cautionem de rato. Aduersus quam conclusionem illud vrgere videtur, quòd pater dotem petens agit proprio nomine: ergo non tenetur cauere de rato. §. sed hodie. Institut. de satisdation. Secundò vrget in contrarium. l. non solum. 39. §. quæritur. in fin. ſ. de procuratorib. vbi si pater agat nomine filij mota actione iniuriarum, non tenetur cauere de rato: ergo à fortiori idem erit accipiendum, si pater proprio nomine dotem datam pro filia repetat. Tertiò, quia ex hoc versicul fin. facta relatione ad præcedentes colligitur, quòd in primis duobus casibus non tenetur pater cauere de rato. Si ergo pater non tenetur cauere de rato, quando agit, filia furiosa existente: ergo idem quando agit ea absente; † quia absens, & furiosus æquiparantur. l. 2. §. furiosus ϳ. de iure codicillor. l. vbi non voce. 167. §. final. ϳ. de regulis iuris. & in specie est bonus textus. l. sed etsi vnius. 17. §. filio familiàs. ϳ. de iniur. vbi text. dicit, quòd si pater sit furiosus, filius potest agere actione iniuriarum, quia furiosus loco absentis est. Sed non est recedendum à clara decisione Iureconsulti in præsenti, quæ concordantem habet. l. non solum. 39. § quęritur. versic. si de dote. ſ. de procurator. Neque obstant adducta in contrarium: nam ad primum respondetur, quòd licèt pater agat nomine proprio, tamen actio est quoque filię: ne igitur id quod suum est, ei tollatur sine facto suo, contra regulam. l. id quod nostrum. ϳ. de regulis iuris. meritò requiritur cautio ratihabitionis: & ita debet limitari regula. §. sed hodie. Institut. de satisdatio. vt non procedat, quando quis non potest agere nomine proprio, nisi alterius accedat voluntas, vt tradit Bart. §. item si voluntate. in fin. ϳ. hac. l. Iason hîc numer. 14. & Duaren. ad fin. Et cõfirmatur, quia potest dubitari, vtrùm filia absens habeat iustã causam cõtradicendi, quo casu

casu pater non admitteretur ad agendum. l. si cum dotem. §. eo autem. ϳ. eod. sed potiùs ipsa filia debuit agere. l. filius familiàs. §. sed & cum filia. ſ. de procurator. propter hoc igitur dubium cauendum est. l. 1. C. de procuratorib. Vnde si certum esset, filiam absentem habere iustam causam contradicendi, non admitteretur pater, etiam præstita cautione de rato; quia tunc non est dubium, sed certum, quòd filia consensum non præstabit: vnde pater neque cum prædicta cautione admittetur. l. Pomponius. 40. §. fin. ſ. de procurator. Facit ratio. l. sed etsi vnius. §. filio familiàs. ϳ. de iniurijs. & in specie admittunt Paul. hîc numer. 8. Claud. numer. 10. & per contrarium si euidenter constaret, filiam absentem non habere iustam causam contradicẽdi, admitteretur pater, etiam nõ præstita cautione: nam cum filia hoc casu non possit contradicere. l. dotẽ. 38. ϳ. eodem. superfluis cautionibus vtendum non est. l. hæc stipulatio. §. diuus. ϳ. vt legatorum nomine. l. non cogẽdum. 45. §. fin. ſ. de procurator. & in specie tenent Alexand. hîc ad finem. Claud. numer. 10. Socin. numer. 11. Iason num. 19. Alciat. numer. 22. Zasius numer. 20. Sed imò hoc postremo casu cauendum esse per patrem, defendit Aretin. hîc co-
33 lum. fin. † propter generalitatem huius text. & l. non solum. 39. §. quæritur. versic. si de dote. ſ. de procurator. cuius opinio videtur probabilior propter rationem in hoc text. expressam, quòd quando filia non scit, non potest videri non contradicere. Cùm igitur, vt pater solus admittatur, oporteat filiam non contradicere; vel expectandum est, quòd illa sciat, & non contradicat, vel interim præstanda est cautio de rato. Neque obstat ratio contrariæ opinionis, falsò enim in ea præsupponitur, quòd si filia non habeat iustam causam contradicendi, admittatur pater ad agendum; neque enim hoc est verum, nisi à iudice ei permittatur, vt suprà diximus. Si ergo absque ista licentia iudicis vult admitti ad agendum, debet præstare cautionem de rato. Et ex his cauendum est à traditis per Socin. hîc numer. 11. ad fidem. dum dicit, ideò patrem non teneri cauere de rato, quando filia est furiosa, quia in furioso non cadit ratihabitio. l. 2. §. fin. ſ. de procuratorib. & sic fruſtra interponeretur prædicta cautio: hæc enim eius ratio cõfunditur per. l. si cum dotem. §. si soluto. ϳ. eodem. Vera igitur ratio est, quòd furiosus non contradicit: quod sufficit vt solus pater agere possit: meritò igitur non satisdat. l. ne satisdatio. ϳ. rem ratam haberi. sed quando filia est sani intellectus, & ignorat, non potest videri non contradicere, nisi postquam sciuit: vnde interim necessaria est cautio. Et pariter etiam cauendum est à Claud. hîc numero. 10. dum dicit, eam solam esse differẽtiam inter filiam absentem, & furiosam, quòd vbi est dubium, vtrùm furiosa habeat iustam causam contradicendi, admittetur pater sine cautione, quanuis in eisdem terminis necessaria esset cautio, si filia esset absens: nam imò ex suprà traditis dicendum est, quòd vbi filia est furiosa, semper admittetur pater sine cautione de rato; quia verum est dicere, eam non contradicere: sed si sit absens, quandiu illa ignorat, præstanda est cautio, ob rationem de qua suprà. † Non obstat secũda difficultas suprà mota aduersus decisionem huius text. de. l. non solum. 39. §. 34 quæritur. in fine. ſ. de procuratoribus. nam respondet glos. final. hîc, text. illum loqui in actione iniuriarum, quæ duplex est: vna quæ conceditur patri ex sua persona; quia iniuria facta filio, illi etiam videtur facta. §. patitur. Institut. de iniurijs. altera competit filio, cui principaliter facta fuit iniuria, quæ vtique in eius persona residet, non obstante patria potestate. l. filius familiàs. 8. ϳ. de actionibus & obligationibus.

Si

Si igitur pater agat propria actione, & proprio nomine, meritò non ſatisdat. §. ſed hodie. Inſtit. de ſatisdat. Si verò agat actione iniuriarum nomine filij, in cuius perſona reſidet, cuius tamen pater habet exercitium. l. pater. 41. ff. de iniurijs. & filius ſit abſens, pater cauere debet de rato, iuxta regulam. l. non ſolum. 39. §. qui alieno. ff. de procurator. quam gloſ. reſolutionem probat Bart. hîc numer. 6. Ripa num. 18. notabiliter Paulus videndus. l. ſi ſine. §. fin. poſt princip. ff. rem ratam haberi. & ſatis colligitur ex ratione expreſſa. l. non ſolùm. §. item quęritur. in fine. ff. de procurator. Inde igitur inferri nõ poteſt ad noſtram materiam, in qua vna tantùm actio dotis competit, tam patri, quàm filiæ, vt ſuprà diximus: vnde cum ſemper actio quoque filiæ videatur deducta, cautio per patrem præſtanda eſt. Poterit & alio modo reſponderi ad dict. §. item quæritur. vt ſpeciale ſit in actione iniuriarum, vt ſiue pater pro ea agat nomine proprio, ſiue nomine filiæ, nũquam neceſſaria ſit cautio. Ratio autem ſpecialitatis in hoc conſiſtit, quòd pater etiam inuito filio poteſt remittere actionem iniuriarum filio competentem. l. ſed etſi vnius. 17. §. filio familiàs. ff. de iniurijs. ergo à fortiori poterit ea actione vti, eo abſente, nulla præſtita cautione, iuxta regulam. l. qui poteſt inuitis. ff. de regul. iuris. quam ſolutionem videtur probaſſe. gloſ. fin. hîc, cùm vltimo loco eam referat: & eam ſequitur Vincent. num. 22. Iaſon num. fin. Alciat. numer. 23. ad finem. Zaſius numer. 20. Sed hæc ſolutio eſt contra mentem. d. §. item quęritur. dum conſtituit differentiam inter actionem dotis, & iniu-
35 riarum, † conſtituens, quòd in actione dotis cauendum eſt; quia vna tantùm eſt actio, & ſic quocunque modo agatur, etiam ius filiæ videtur deductum in iudicio: vnde conſenſus filiæ, vel rati habitio, neceſſaria eſt, iuxta regulam. l. id quod noſtrum. ff. de regul. iur. Sed actio iniuriarum duplex eſt; & ideo ſi eam pater proponat proprio nomine, non eſt prętanda cautio; apertè ſignificãs, quòd ſi ageret nomine filij, neceſſaria eſſet cautio: nam ſi præſtanda eſt in actione dotis, quæ etiam eſt patris in ſolidum; à fortiori præſtabitur, quando proponit actionem iniuriarum nomine filiæ, quæ in ſolidum eſt illius. l. filius familiàs. 8. ff. de action. & obligation. quidquid contrarium ſentiat Paul. l. ſi ſine. §. fin. ad finem. ff. rem ratam haberi. Iuxta quod veniunt explicanda verba. d. §. item quæritur. ibi: Nomine filij nam accipienda ſunt in eo ſenſu, quòd pater agat propria actione iniuriarum nomine filij; id eſt, propterea quod iniuria fuit facta filio, qua de cauſa ei quoque videtur facta. §. patitur. Inſtit. de iniurijs. & hac de cauſa non tenetur cauere, ex gloſ. dict. §. item quæritur. verb. ſi pater. Quę expoſitio ſatis colligitur ex ratione reddita per Iureconſultum d. §. item quæritur. ſcilicet, quòd pro iniuria duæ competũt actiones diuerſæ; quæ ratio non concludit, niſi admiſſa prædicta explicatione; aliàs non video quid faciat, duas eſſe actiones, ſi pater non ſua, ſed actione filio competenti vteretur. Præterea neque apta eſſet differentia, quam Iureco ſultus dict. §. item quæritur. conſtituit inter actionem dotis, & actionem iniuriarum: nam ſi pater tenetur cauere in actione dotis; quia licèt ſua ſit, eſt etiam filiæ; à fortiori tenebitur cauere, ſi agat actione iniuriarum, quæ in ſolidum ſit filij. Vnde vt ea differentia bene procedat, admittenda eſt expoſitio, de qua ſuprà. Neque obſtat ratio, quòd pater poteſt remittere actionem iniuriarum filio competentem: nam reſpondet Ripa hîc numer. 28. quòd pater poteſt remittere iniuriam factam filio, ex iure patriæ poteſtatis. l. ſed etſi vnius. 17. §. filio
36 familiàs. ff. de iniurijs. † Vnde pariter ſi iure patriæ poteſtatis velit agere actione iniuriarium filio competenti, audiendus

diendus eſſet, nulla præſtita cautione: ſed ſi nomine filij velit actionem iniuriarum remittere, neceſſaria erit cautio, vt filius ratum habeat, quod ſuo nomine geſtum eſt. Vnde pariter ſi nomine filij actionem iniuriarum in iudiciũ deducat, cauere debet. Sed non placet hæc reſolutio: quia ſecundùm eam facilè eluderetur id quod ſentit dict. §. item quæritur. nam ſemper pater diceret, ſe remittere, vel agere iure patriæ poteſtatis, & ſic non debere cauere. Vnde meliùs reſpondetur, quòd ſi pater velit remittere iniuriam factam filio, vtique poterit. dict. §. filio famil. Qua ſequuta remiſſione, neque pater, neque filius amplius agere poterunt actione iniuriarum. l. ſi tibi. §. quædam. ff. de pactis. §. final. Inſtitut. de iniurijs. Si autem non remittat, ſed velit eam durare, tunc vtique actionis filio competentis habebit exercitium. l. pater. 41. ff. de iniurijs. etiã inuito filio. l. in perſonam. 31. cum gloſ. ff. de pactis. Cæterùm ſi filius abſens ſit, & actio illius deducatur in iudicium, neceſſaria eſt cautio ratihabitionis, & ſi præſens ſit, neceſſaria eſt eius non contradictio: argumento huius text. & patet ex eo, quòd actio iniuriarum filio competens, eſt ipſius quoad proprietatem. l. filius familiàs. 8. ff. de actionibus & obligationibus. & ideò patre abſente, ſolus agit propria actione, nulla præſtita cautione. dicta. ſed & ſi vnius. §. filio famil. ff. de iniurijs. l. ſi longius. §. 1. ff. de iudic. ergo prædicta actio non poterit in iudicium deduci, abſque cõſenſu, vel ratihabitione filij. Adde, ſuprà reſoluta procedere, etiam quando pater agit actione iniuriarum per procuratorem, iuxta terminos. l. final. C. de iniurijs. nam ſi procurator patris deducat in iudicium patris actionem, non tenebitur cauere: ſecus ſi deducat actionem filio competentem, nam tunc tenebitur cauere, filium rem ratam habiturum: nihil enim intereſt, quòd quis agat per ſe, vel per procuratorem. l. alia. 15. in principio. ff. eodẽ. l. ſi cum procuratore. 23. ff. de re iudicat. & l. 2. ff. de obſequijs. propter rationem l. oſſa. in fine. ff. de religioſis. & ita Vincẽ. hîc numer. 25. Ripa nume. final. Alciatus num. 24. Eſt tamẽ aduertendum, quòd gloſſ. final. hîc apertè vult, quòd ſi pater agat per procuratorem, indiſtinctè eius procurator tenetur cauere de rato: allegat. l. ſi ſine. §. final. ff. rem ratam haberi. † & ibi notat Bartolus. Sed
37 tenendo præcedentem opinionem, ad dict. l. ſi ſine. §. final. reſpondetur, quòd ideò ibi procurator patris iubetur cauere, quia dubium erat, vtrùm pater ei mandaſſet, & ideò meritò cauendum eſt, iuxta regulam. 1. C. de procurator. & ita expreſſè declarant gloſſ. Bart. & Paulus dict. l. ſi ſine. §. final. Aretinus hîc ad finem. Alciat. num. 24. Quæ tamen reſponſio non tollit difficultatem: quia dict. l. ſi ſine. §. final. iubet in ſtipulatione de rato, etiam comprehendi perſonam filij. Planè quanuis procurator propter incertum mandati teneretur cauere, quod pater eſſet rem ratam habiturus, non tamen teneretur cauere filium rem ratam habiturum, ſi pater agens proprio nomine non teneretur cauere de ratihabitione filij. Et ideò ad veram interpretationem dict. l. ſi ſine. §. final. debes aduertere, quòd gloſſ. final. hîc intellexit, in ea ſpecie procuratorem intentaſſe actionem iniuriarum patri competentẽ, ex eo quòd filius eſſet pulſatus, vel verberatus: quod tamen non conuenit rationi expreſſę d. l. ſi ſine. §. fin. ſcilicèt, q̃ patre mortuo, inſtantia litis tranſit ad filium: nam aut vis patrem deceſſiſſe lite iam conteſtata, & tunc actio iniuriarum intentata nomine patris, minimè tranſiret ad filium, ſed potiùs ad hæredem patris. l. vnica. C. ex delict. defunctor. aut intelligis deceſſiſſe ante litem conteſtatam, & tunc actio iniuriarum cenſeretur extincta. l. ſi cum. §. qui iniuriarum. ff. ſi quis

cautio, vnde impossibile est, quòd tunc ad filium transeat: vt ergo conueniat ratio expressa in d.l.si fine.§.fin. necessariò intelligere debes, in eo casu in iudicium fuisse deductam actionem iniuriarum filio competentẽ, & ideò ea actio, & eius instantia transit ad filium, etiam patris non hæredem, siue pater sit mortuus, siue filius emãcipetur. l. sed & si vnius. 17.
38 §. filiofam. vers. sed & si pater. ff. de iniur. † & ita intelligendo cessat difficultas: nã prout hoc casu pater tenetur cauere de rato, vt suprà probauimus, pariter & in eodem eius procurator tenebitur cauere. Quare si filius pręsens esset, & non cõtradiceret, prout tunc pater non tenere tur cauere, vt suprà diximus, pariter in eodẽ casu procurator non cauebit. Vnde infertur, quòd si in terminis d. l. si fine.§.fin. procurator intẽderet actionem patri competentẽ, tunc si constaret de mandato, minimè teneretur cauere. l. ne satisdatio. ff. rẽ ratã haberi. sed si esset dubium de mandato, tunc teneretur cauere de ratihabitione patris. l. 1. C. de procurator. non autẽ de ratihabitione filij, quia in his terminis cessat ratio expressa d.l.si fine.§.fin. vt suprà ostẽdimus. Ex quibus venit reijcienda concordia Ripę hîc nu. 29. quòd aut pater constituit simpliciter procuratorẽ ad causas, & is in actione iniuriarum indistinctè tenetur cauere de rato, iuxta opinionem glos. fin. hîc: si verò eum specialiter constituit procuratorem ad agendũ actione iniuriarum nomine patris, & filij; & procedet communis: nam ex suprà traditis verius resoluẽdum est, quòd si pater specialiter constituat procuratorem, vt agat actione iniuriarum nomine suo & filij, quanuis respectu patris, de cuius mandato constat, non sit cauendum: tamen respectu filij indistinctè cauẽdum est, iuxta rationẽ expressam d.l.si fine.§.final. & quia si filius esset absens, pater hoc casu teneretur cauere de ratihabitione filij, vt suprà probauimus. Ergo & eius procurator si de mandato quoq; filij non constet. Non obstat vltima difficultas suprà mota, quòd absens, & furiosus æquiparãtur, quia illi variè respõdet glo. hîc. verb. sed si. Aliter etiã respondet Bart. hîc nu. 5. cuius responsio cõmuniter recipitur, vt hîc asserit Vincen. nu. 16. Aliter etiã respondet Ripa hîc nu. 15. Alcia. nu. 17. Zasi. nu. 16. Sed vera responsio & resolutio in hoc articulo est, quòd aut quis propter absentiam alterius potest actum liberè facere, & tunc verum est absentẽ & furiosum æquiparari. l. sed & si vnius. 17.§. filiofa. ff. de iniur. Et hac ratione in actione iniuriarum à pari procedunt, q; pater sit absens, vel furiosus, quia his casibus filius solus liberè intendere potest
39 actionem iniuriarum. l. si longius. §. 1. ff. de iudic. † Sed quando quis propter absentiam alterius non potest liberè actũ facere; quia adhuc requiritur consensus, vel saltẽ non contradictio absentis, non procedit prædicta æquiparatio, vt apertè colligitur ex isto tex. & l. 2. §. fin ff. de procurator. Ratio differentiæ est, quia vbi requiritur consensus absentis, is in furioso frustrà expectatur, qui consensum nõ habet. l. 2. §. furiosus. ff. de iure codicillor. Et similiter vbi exigitur non contradictio; hæc enim inuenitur in furioso: non sic in absente antequam sciat, & ideò meritò inter prædictos casus constituitur differentia. Sed quando quis propter absentiam alterius potest liberè actum facere, tunc nihil interest, illum alterum esse furiosum, vel absentem: quia in vtroque in his terminis eadem militat ratio. Sed adhuc huic resolutioni videtur obstare, quòd in dote profectitia pater censetur legitimus administrator filiæ. glos. l. cùm dos. verbo, neque proderit. ff. de pactis dotalibus. Bartolus. §. quòd si in patris. numero 7. ff. hac. l. communiter receptus, vt ibi asserunt Socinus numero. 18. Ripa num. 21. quidquid repugnet Ias. hîc in fine. Planè pater legitimus administrator

tor potest agere nomine filiæ absentis, nulla præstita cautione de rato. l. fin. §. vbi autẽ. C. de bonis quæ liberis. l. fin. §. defensionẽ. C. de administr. tutor. Huic difficultati conatur respondere Bar. hîc numer. 6. cuius verba explicat Vincent. numer. 27. Aliter etiam respondet Ripa hîc ad finem. quòd argumentum concludit in patre legitimo administratore aduentitiorum, qui actiones filio competentes exercere potest absque illius consensu. l. 1. C. de bon. matern. Bartol. l. final. §. vbi autem. C. de bonis quæ liberis. & ideò neque requiritur consensus filij præsentis, neque ratihabitio absentis: quando autẽ pater est legitimus administrator filiæ in profectitijs, habet quidem pater exercitium actionum filiæ competentium. l. filiusfamil. 8. §. sed & filia. ff. de procurator. tamen filiæ præsentis consensus exigitur. §. quòd si in patris. ff. hac l. & pariter absentis requiritur ratihabitio, vt in simili tradit Paul. l. si fine. §. fin. ad fin. ff. rẽ ratã haberi. Sed cauẽ
40 dum est, † quia in primis præsupponit Ripa, quòd quando pater est legitimus administrator aduentitiorũ, potest agere filio presente, quanuis ille consensum non adhibeat: quod tamen est contra text. l. fin. § vbi autem. C. de bonis quæ liberis. vbi vt pater legitimè agat nomine filij præsentis, oportet quòd filij accedat consensus: & est doctrina Innocẽ. c. accedens. num. 1. de procurator. magis communiter recepta, vt asserit Pinel. l. 1. C. de bonis maternis. num. 66. in. 2. parte. ac ita apertè corruit Ripæ consideratio. Et pariter etiam corruit consideratio Bartoli hîc num. 6. Alciat. num. 23. quod vbi requiritur consensus filij præsentis, vt pater agat, tunc pater etiam legitimus administrator, tenetur cauere de rato si filius sit absens: nam confunditur ex suprà traditis, videmus enim, q; pater legitimus administrator aduentitiorum, tenetur filij præsentis cõsensum exigere: & tamen si ille absens sit, non te
41 netur cauere de eius ratihabitione, vt clarè colligitur ex d.l. final. §. vbi autem. C. de bonis quæ liberis. Magis ergo placet resolutio Socin. hîc num. 11. quòd vbi requiritur consensus, siue non contradictio præsentis, eiusdem absentis requiritur ratihabitio: ac proinde cũ in dote profectitia filiæ præsentis requiratur consensus, siue non contradictio, eiusdẽ absentis requiretur ratihabitio, quãtumcunque pater dotis profectitiæ sit legitimus administrator: quod clarè probatis tex. Quod verum intellige in dote profectitia, cuius filia capax est. l. Pomponius. ff. famil. erciſe. in alijs enim profectitijs, quæ etiam hodie in totum acquiruntur patri. §. 1. Insti. per quas personas vobis acquiritur. de illis tanquam suis ad libitum pater disponet. l. in re mandata. C. mandati. Fallit autem prædicta conclusio in patre legitimo administratore aduentitiorum, qui filij præsentis tenetur consensum exigere: & tamen eiusdẽ absentis non tenetur requirere ratihabitionem. l. fin. §. vbi autẽ. C. de bon. quæ liberis. Et est ratio, quia cũ iure antiquo proprietas aduentitiorum patri quæreretur, iuxta notata. l. placet. ff. de acquirẽ. hæred. & hodie proprietas aduentitiorũ sit adiudicata filijs. l. cũ oportet. C. de bonis quæ liberis. in compensationẽ huius oneris administratio plenissima prædictorũ bonorũ patri cõcessa fuit, † vt prosequitur Pinel. l. 1. C. de bon. mater. 2. p. à. n. 30. & ideò ei concessũ fuit, q; si filius esset absẽs, pater pro eo ageret, nulla præstita cautione de rato, quantũcunq; præsentis teneretur cõsensũ exigere, vt constat ex suprà traditis. Vltimò aduertendum est ad id quod probatis tex. in fin. oportere filiam scire, vt videatur non contradicere: & sic sentit, quòd licèt ex sola scientia regulariter non inducatur consensus, iuxta notata. l. Gaius. ff. de pignorat. actio. tamen colligitur non contradictio, quæ sufficiens est in hac materia, vt pater solus dotem rectè pete

re videatur. Dicetur autẽ filiam scire, si ei ignoranti denũtietur: nã si aliàs sciat, non est necessaria denuntiatio. l. 1. in fine. ℈. de actio. empti. l. Herẽnius. 63. ℈. de euictionib. explicat glos. hîc. verb. scire. communiter recepta, vt asserit Vincen. nu. 19. & ex ea colligit Bart. hîc nu. 7. notab. declarationẽ ad titulũ. ℈. de euictio. vt quanuis emptor teneatur denuntiare vẽditori litẽ motam, vt posteà sequuta euictione, aduersus eum possit habere recursum. l. emptor. C. de euiction. tamẽ si probetur, vẽditorem aliàs sciuisse litẽ motam, tenebitur de euictione: quã uis lis mota ei non fuerit denũtiata. Cõtrariũ tamẽ cõclu dit Bar. ea ratione, quia quando denuntiatio requiritur ad simplicẽ scientiam, tunc verum est aliàs sciẽti eam faciendam non esse, cap. cum qui certus. de regulis iuris in. 6. l. 1. in fine. ℈. de action. empti. & in his terminis pcedet doctrina glo. hîc. verb. scire. sed quando denuntiatio requiritur, nõ solũ vt quis sciat, sed vt aliquid faciat, etiam aliàs sciẽti debet fieri denuntiatio. l. denũtiasse. 17. vers. quid ergo. ℈. de adulter. sed in materia euictionis denũtiatio requiritur, vt vẽditor quid faciat, id est, vt assistat liti ad defendendũ emptorẽ. l. 1. C. de peric. & cõmod. rei vẽd. c. fin. de emptio. & vẽdit. ergo in ea materia etiã sciẽti faciẽda est denũtiatio: & ita etiam Bart. l. nonsolũ. ℈. morte. nu. 52. ℈. de noui oper. nuntiat. & est magis recepta sentẽtia, vt hîc asserit Soci. nu. 12. Ripa nu. 17. Couar. resol. lib. 3. c. 17. n. 3. probat Ord. lib. 5. tit. 30. ℈. 2. Ex qua Ordinatione notabis, † sufficere, ℔ vẽditori denũtiet lis
42 mota, quãuis nõ inferatur copia citatio- 43
nis, vel libelli dati cõtra emptorẽ. Vnde in regno Portugaliæ nõ procedet traditio glo. fin. Cle. causam. de electio. ℔ vẽditori mittenda est copia libelli, vt sciat ad cuius causæ defensionẽ debeat venire: qđ & voluit Bar. d. ℈. morte. nu. 48. & ibi Alex. nu. 42. Iason nu. 38. Felin. c. cũ M. n. 63. & ibi Ripa nu. 163. de cõsti. Itẽ &

ex prædicta Ordinatione colliges, ℔ nõ solũ debet denũtiari lis mota: sed etiã debet requiri, vt veniat ad causæ defensionẽ; quasi prædicta denũtiatio nõ solũ debeat esse certificatoria, sed etiã incitatoria, vt denũtiatus veniat ad causæ defensionẽ: idq; videtur probare tex. l. si parẽtes. in fin. C. de euict. & l. 1. C. de peric. & cõmod. rei vẽd. & l. qui absentẽ. 76. ℈. de procura. c. vlti. de empt. & vẽd. & tenet Bar. d. ℈. morte. n. 51. & est cõmunis opinio, vt asserit Felin. c. cũ M. n. 64. & ibi Ripa nu. 165. de cõsti. Cõtrariã tamẽ opinionẽ, imò ℔ solũ sit necessaria denũtiatio certificatoria de pẽdẽtia litis, neq; sit necessaria denũtiatio incitatoria, vt veniat vẽditor ad defensionẽ causæ, videtur probare tex. l. si cũ quæstio. C. de euictio. Et est ratio, quia hęc denũtiatio certificatoria, nõ potest videri facta ad aliũ finẽ, quã vt vẽditor veniat ad defendendã causã: vnde hoc pro expresso debet haberi: arg. l. 2. ℈. de liber. & posth. qđ ita tenẽt Bal. & Salic. l. 1. C. de peric. & commod. rei vẽ. Alex. hîc. n. 12. Aret. col. pen. Soci. n. 13. Ias. d. ℈. morte. n. 39. Anto. de Burg. c. fi. n. 4. de empt. vẽdi. Couar. resolu. lib. 3. c. 17. n. 3. ad fin. & videtur verius. Neq; repugnat Ordinatio lib. 3. tit. 30. ℈. 2. ad med. Nã si bene aduertas, ea in principio sentit, satis esse, ℔ lis mota denũtietur vẽditori: vnde licèt d. ℈. 2. ad med. dicat, ℔ citetur vẽditor, vt veniat ad causam defendẽdã, nõ ob id sequitur, id necessariò esse exprimendũ in denũtiatione: satis enim est, ℔ id ex denũtiatione virtualiter colligatur. glo. l. prætor ait. ℈. 1. verb. expressũ. ℈. de noui oper. † Ex quibus nõ placet cõcordia Soci. hîc. n. 13. ℔ vt vẽditor teneatur ex capite euictionis, satis est, ℔ ei denũtietur lis mota, sed vt teneatur ex clausula de defendẽdo, propter quã vẽditor tenetur soluere sũptus emptori, etiãsi ℘ eo sit lata sentẽtia, iuxta tradita per Bart. l. vẽditores. ℈. de verbor. obligationib. tunc oportet, quòd vendi tori fiat denuntiatio, vt veniat ad litem de

defendendam: aliàs enim emptor videtur confidere de iure suo, & ideò non poterit emptor conuenire venditorem ex prædicta clausula, quasi non venerit ad eum defendẽdum: hæc enim distinctio ex suprà dictis confunditur: nam cũ denuntiatio illa virtualiter contineat, ℔ venditor veniat ad defendendum, si nõ veniat, ex vtraque clausula tenebitur, vt constat ex suprà traditis, & aduertit Aretinus hîc columna penultima ad medium. Ripa cap. cum. M. numero. 165. de constitutionib. Cætera quæ Doctores hîc prosequuntur in materia euictionis, tanquam omnino extranea à materia dotis, omittuntur.

SVMMARIA LEGIS TERTIAE ET QVARTAE ff. Soluto matrimonio.

1 *Petitio in iudicio, & solutio extraiudicialis, in hac materia à pari procedunt,*
2 *Quando is qui pro alio agere potest, pro eodem posit recipere solutionem.*
3 *Petitio, & solutionis receptio à pari non procedunt, quando est diuersa ratio.*
4 *Cur exigatur consensus patris, vt filius audiatur in iudicio.*
5 *Filius tanquam reus habet legitimam personam standi in iudicio.*
6 *Assignatur vera ratio ad. l. fin. ℈. necessitatẽ. C. de bon. quæ liberis.*
7 *Actionum, quarum filius fam. capax est, pater habet exercitium.*
8 *Explicatur ratio d. ℈. necessitatẽ.*
9 *Non confirmatur iudicium, in quo à principio non interuenit consensus patris.*
10 *Coniuncta persona pro absente coniuncto potest recipere solutionem præstita cautione de rato.*
11 *Et respondetur rationibus communis opinionis contrarium tenentis.*
12 *Explicatur. l. qui in aliena. 33. ℈. quanquam. ℈. de negoc. gestis.*
13 *Agitur de intellectu. l. patri pro filio. 28. in princ. ℈. de minorib.*
14 *Specialitas patris, quæ ibi assignatur, in quo consistat.*
15 *Explicãtur verba illius tex.*
16 *Pater propter damnum de præsenti, inuito filio, petit restitutionem.*
17 *In terminis d. l. patri. restitutio quid vtilitatis afferat patri.*
18 *Quando pater conuenitur actione de peculio, deducit id quod sibi debetur: secus si propter condemnationem filij in peculio fiat exequutio.*
19 *Pater quando possit adimere peculium filio.*
20 *Quamobrem cognati pro prodigo possint impetrare restitutionem.*
21 *Prodigo pro gestis ante interdictionem non competit restitutio.*
22 *Quod tamen notabiliter declaratur.*
23 *Coniunctus pro coniuncto prodigo potest recipere solutionem.*
24 *Quilibet potest recipere solutionem ratione cõtractus, quem gessit.*
25 *Explicatur. l. si filiafam. 25. ℈. de iure dotiũ.*
26 *Exigere quid propriè significet.*
27 *Procurator datus ad exigendum, potest recipere spontaneam solutionem.*
28 *Etiam si mandans sit præsens.*
29 *Si pecunia soluta filiæ peruenit ad patrẽ, conualescit solutio.*
30 *Concordatur is tex. cum sequenti.*
31 *Agitur de intellectu. l. solutum. ℈. solutam. ℈. de pignor. actio.*
32 *Ostenditur, illius decisionem malè applicari per Bart. ad nostram materiam.*
33 *Quando pecunia per indirectum venit ad eum cuius requirebatur consensus, qualiter contingat liberatio.*
34 *Limitatur regula. l. fin. C. de negocijs gestis.*

EXPLICATIO LEGIS Tertiæ, & quartæ. ff. Soluto matrimonio.

HAE LEGES PROsequuntur eãdem materiam, quę tractata est in præcedenti, de actione communi dotis: & ex illis collige, q; prout pater non potest petere dotem in iudicio sine consensu filiæ. l. 2. §. quòd si in patris. s̃. eod. ita etiam neque extra iudicium potest recipere dotis solutionem, absque prædictæ filiæ consensu: concordat. l. qui hominem. 34. §. si gener. ff. de solutio. Ratio est secundùm Bart. hîc numer. 1. ad finem. quòd communio actionis quæ efficit, consensum filiæ esse necessarium, pariter respicit petitionem, & solutionem: nam cùm vna sit actio, si pater solus petat, necessariò præiudicatur iuri filiæ, & ideò requiritur eius consensus. id quod nostrum. ff. de regul. iuris. quod pariter etiam militat in solutione, nam per illam etiam iuri filiæ præiudicatur, quia per solutionem tollitur obligatio. in princip. Instit. quib. mod. tollit. obligatio. & in specie probat text. hîc in fine. Meritò igitur vtroque casu filiæ cõsensus exigitur, iuxta regulam. l. non debet alteri. 74. ff. de regul. iuris. Ex qua ratione infertur, quòd prout ad petendũ in iudicio sufficit filię non cõtradictio. l. 2. §. fin. s̃. eod. pariter & illa sufficiet, vt pater extra iudicium possit recipere dotis solutionem: † quod probat. l. qui hominem. 34 § si gener. ff. de solutio. ibi, Ignorãte, à cõtrario sensu. Similiter prout pater solus potest agere, si filia sit absẽs, & constet non habere iustam causam contradicendi. l. dotem. 28 ff. eod. idem etiam recipietur in solutione. Socin. hîc num. 2. Vincent. num. 3. Iason num. 4. Sed non est verum, quia etiam in his terminis pater tenetur cauere de rato: vt probauimus. l. 2. §. fin. s̃. eodẽ. & ideò veriùs inferendum est, quòd prout pater solus potest petere dotem, si filia sit absens, dummodo pater præstet cautionẽ de rato. l. 2. §. fin. in fine. s̃. eod. idem etiã recipietur in solutione. Vincent. num. 3. Iason num. 8. ac ita colligitur, quòd coniuncta persona potest recipere solutionem pro coniuncta persona absente, dũ modo præstet cautionem de rato: quod tamen repugnat doctrinæ Bart. hîc nu. 8. communiter receptæ, de qua in frà dicemus. Nisi dicas, illam doctrinam Bar. procedere, quando coniunctus vult recipere solutionem nomine coniuncti absentis, & in fauorem illius: hoc enim facere non potest, etiamsi velit cauere de rato. In isto autem tex. pater agit proprio nomine: & etiam ad propriam vtilitatem. l. fin. C. communia vtriusque iudicij. & tamen propter præiudicium, q̃ filiæ inferri potest, requiritur eius consensus. vnde in his terminis, si sit absens filia, sufficiet cautio de rato, vt hîc aduertit Socin. num. 7. Iason. l. 2. §. fin. nu. 16. s̃. eodem. Infertur etiam, quòd prout si pater agat in iudicio, & iussu iudicis recipiat solutionem, poterit nihilominus filia maritum cõuenire, vt iterum sibi dotem restituat, si pater efficiatur non soluendo. glos. l. 2. §. quòd si in patris. verbo sui iuris. in fine. s̃. eodem. idem etiam recipietur in solutione extra iudicium facta. Sed cauendum est, quia glos. dict. §. quòd si in patris. loquitur, quando pater in iudicio exegit dotẽ, sine consensu filiæ: quod pariter recipietur in solutione facta patri extra iudicium, sine consensu filiæ. Si autem pater exigat dotem nõ contradicente filia, tunc etsi pater efficiatur non soluendo, tamen gener amplius conueniri non potest, iuxta regulã cap. factum legitimè. de regul. iuris in. 6. vt explicat Paul. d. §. quòd si in patris. ad finem. Quæ distinctio pariter & in solutione extraiudiciali admittẽda est. Soci. hîc num. 3. Vincent. num. 3. post mediũ. Secũdò principaliter collige ex isto tex. quòd agere in iudicio, & recipere solutionem extra iudicium, à pari procedũt. Vrget tamen incontrarium. l. hoc iure. 86. ff. de solutio. vbi procurator constitutus ad litem, & sic qui potest petere in iudicio, tamẽ nõ ob id potest recipere solutionem. Glos. 1. hîc in fine, opponit de illo text. & nihil respondet. Bart. autem 2 hîc num. 1. post Dyn. distinguit: † cuius dicta vt clariùs percipiantur, est aduertẽdum, quæstionem duobus modis formari posse. Primo, vtrũ qui potest agere alieno nomine, & ad alienam vtilitatem, possit recipere eiusdem nomine solutionem? Secundo, vtrùm qui potest agere suo nomine, possit etiam recipere solutionem? Si primo modo quæstionem intelligas, dicendum est, quòd cùm quis sine mandato ad agendum alieno nomine minimè admittatur. l. 1. C. de procuratorib. forma mandati est diligenter obseruanda: atque proinde si mandatũ contineat vt recipiat solutionem, virtute huius mandati, nihil petere poterit in iudicio, vt est expressum. l. quod stipulatus. 10. ff. de solutionib. notat Bald. rationem reddens. l. 2. num. 1. s̃. de iurisdict. omnium iudic. Vincen. hîc nu. 8. & per contrarium, si mandatum contineat, vt procurator petat in iudicio, non poterit is recipere solutionem extraiudicialem. d. l. hoc iure. 86. ff. de solutio. l. sed si tantùm. 14. s̃. de pactis. nisi verba mandati sint generalia, & etiam receptioni solutionis adaptari possint, vt explicat Bart. l. qui Romæ. §. Callimachus. ff. de verbor. obligatio. Mathes. sing. 30. Si autem quę

stio secundo modo accipiatur, tunc cõstituenda est conclusio, quod si quis solus non possit petere in iudicio propter aliquam rationem, quæ pariter procedat in solutione, tunc petitio, & solutio à pari procedent. text. hîc: facit. l. fin. C. ad leg. Falcid. Si verò non sit eadem ratio in vtroque casu, à pari non procedẽt: quo fit vt seruus etiam illud quod mutuauerit, non potest petere in iudicio. l. seruus. s̃. de iudic. & tamen potest recipere solutionem eius quod mutuauit, absque vllo domini mandato. l. quod seruus. 11. s̃. deposit. & l. si vnus. 28. in prin. versic. si enim. s̃. de pactis. quia militat diuersa ratio: nam petere in iudicio pertinet ad ius ciuile. glos. in princip. Instit. de obligationib. & seruus quoad ea quæ iuris ciuilis sunt, habetur pro mortuo. l. quod attinet. ff. de regul. iuris. Quæ ratio cessat in receptione solutionis extra iudicium factæ: secus ergo si eadem esset ratio: vnde prout furiosus & pupillus nõ possunt agere in iudicio propter defectum intellectus, pariter neq; poterunt recipere solutionẽ extra iudicium, quia eadẽ militat ratio: quod probat. l. non omnis. §. final. s̃. si certum petatur. Et prædicta Bart. doctrina communiter recipitur, vt hîc asserunt Claud. num. 5. Vincent. num. 8. Et ex prædicta distinctione infertur Bart. hîc num. 2. & 9. ad notabilem quæstionem, vtrùm quemadmodum filius in aduentitijs, in quibus habet proprietatem, & vsum fructum, tamen non potest pro illis agere in iudicio, nisi accedat patris consensus. l. final. §. necessitate. C. de bonis quæ liberis. ita etiam neque possit recipere solutionẽ absque patris consensu? Et cõcludit, prædictum filium posse recipere solutionẽ absque patris consensu: quia in his terminis est diuersa ratio inter petitionem 3 & receptionem solutionis: † nam in petitione requiritur patris consensus propter solennitatem iudiciorum: quæ ratio cessat in receptione solutionis extra

iudicium: & communiter recipitur hæc Bart. opinio, vt hîc asserit Vincen. nu. 8. Est tamen aduertendum circa hanc Bartoli illationem, quòd Bart. habet pro cõstanti, etiam pro aduẽtitijs, in quibus pater non habet vsumfructum, filium non audiri in iudicio absque patris consensu: quę fuit opinio Accursij. d. §. necessitate. à qua in practica non esse recedẽdũ, & consuetudine esse receptã, post Paul. & Salice. asserit Corne. ibi ad finem. Vincent. hîc num. 8. ad finem & defendit Deci. auth. quod locum. numer. 6. C. de collationib. Sed vtique resoluendum est, id verum esse, quando vsusfructus potuit quæri patri, & propter eius factũ illi non quæritur: in his enim terminis loquitur d. §. necessitate. sed quando à principio vsusfructus quæri non potuit, tunc filius aget in iudicio absque patris consensu. auth. vt liceat matri, & auiæ. in princip. collatio. 8. &. c. fin. de iudic. in. 6. resoluimus. l. 2. §. quòd si in patris. ſ. eod. Sed admissa prædicta distinctione, illud restat videndum, quamobrem in specie d. §. necessitate requiratur patris consensus, vt filius audiatur in iudicio? Et Otto relatus ab Accursio d. §. necessitate. existimat, requiri in ea specie cõsensum patris, in signum quòd repudiauerit vsumfructum, & sic vt constet iudici, patrem in illis bonis non esse legitimum administratorem, & consequenter ei non cõpetere ius agendi, quod patri legitimo administratori solet competere. l. 1. C. de bonis maternis. subscribit Bartol. d. §. necessitate. num. 2. &. 11. & asserit receptum Alexand. consil. 106. nu. 2. ad finẽ. lib. 1. Ripa. l. 1. §. fuit quæsitum. num. 3. ĩ. ad Trebellian. Vantius de nullitatib. pagina. 325. num. 39. Quæ tamen ratio nõ est concludens, & confunditur ex mente d. §. necessitate. qui dicit, patrem cogendum esse hunc consensum prestare: nam secundùm prædictam rationem non debuit cogi ad consensum præstandum, sed sufficeret in iudicio declarare, se repudiasse vsumfructum, quem in illis bonis habere potuisset. Item repugnat ratio expressa d. §. necessitate. q ideò requiritur consensus patris, ne sine eius consensu videatur consistere iudicium. † Prætereà aut constat, patrem repudiasse vsumfructum, & frustrà exigeretur eius consensus, vt de repudiatione constaret: argu. l. 1. §. fin. ĩ. de dote prælegat. aut de repudiatione non constat, & iudex non debuit cogere patrem ad cõsensum præstandum, antequam ei facta esset fides de repudiatione vsusfructus: & tamen d. §. necessitate. probat, patrem simpliciter cogẽdum esse prædictum cõsensum præstare: ergo ratio suprà relata vera esse non potest, vt aduertunt Fulgos. & Corne. num. 14. ad finẽ. d. §. necessitate. Menoc. de recup. poss. 15. remed. n. 30. Succedit igitur secũda ratio, quæ fuit Accursij d. §. necessitate. ideòscilicèt requiri cõsensũ patris, vt integretur persona ipsius filij: nam propter patriã potestatẽ nõ videtur integri status, & consequẽter neq; videt habere integrã personam standi in iudicio: vt igitur filiusfa. quasi integra persona in iudicio consistat, requiritur patris consensus, vt videtur colligi ex ratione expressa dict. §. necessitate. Et hanc rationem videtur probare Bart. hîc num. 1. ad finẽ. dũ dicit, patris consensum requiri, propter solẽnitatem iudiciorum: & eã clarè probant Fulgos. & Corne. num. 15 d. §. necessitate. Paul. & Alexand. num. 1. l. si cũ dotẽ. §. eo autẽ tẽpore. ĩ. eod. Riminald. consil. 599 num. 2. lib. 3. Curt. Iunior. l. 1. num. 65. C. qui admitti. Tiraq. post leges connubial. gloss. 7. num. 10. Ruin. l. 1. §. fuit quæsitum. num. 19. ĩ. ad Trebellian. inquiẽs, patris cõsensum requiri ad quẽdam iuris rigorẽ conseruandùm, & pro patris honore: & prosequitur Menoch. de recup. possess. 15. remedio. à nu. 298. vbi cõfirmat ex eo quòd filiusfa. ita sub patris potestate est, vt parum à seruo videatur differre: & ideò prout seruus nõ vide-

4

videtur habere legitimam personam stãdi in iudicio. l. vix certis. ſ. de iudic. ita & neque filiusfamil. & faciunt in simili tradita per Ruin. l. 2. in princ. num. 18. ĩ. de verbor. obligationib. Cæterùm hanc rationem expressè improbat Bart. d. §. necessitate. num. 2. quia non est verum, qđ in ea præsupponitur, scilicèt, filiumfam. non habere legitimam personam standi in iudicio: nam certum est, tanquam reum posse in iudicio cõsistere, & se defendere. l. tam ex contractibus. ſ. de iudic. l. si noxali. ſ. de noxalib. actio. l. filiusfamil. 2. ĩ. de actionib. & obligatio. Et tamen si non haberet iustam personam standi in iudicio, neque tanquam reus in eo posset cõsistere. l. 2. C. qui legitimã personam. Et confirmatur, quia in d. §. necessitate. requiritur patris consensus, etiam quando filiusfamil. conuenitur tanquam reus: ergo cõsensus de quo ibi ob aliam causam requiritur, quàm ob eam, quòd filiusfamil. non habeat legitimam personam stãdi in iudicio. Neque illa æquiparatio quam facit Menoch. inter filiumfam. & seruum, iusta est: nam videmus, quòd filiusfam. saltem tanquã reus, potest cõsistere in iudicio, vt suprà probauimus: non sic seruus. l. cùm debitoris. C. de iudic. Item filiusfam. tanquã procurator alterius potest in iudicio cõsistere. l. filiusfamil. 8. ad finem princip. ſ. de procurator. l. tam ex contractibus. in fine. ſ. de iudic. c. pen. de procurator. Text. optimus. c. qui generaliter. §. 1. de procurator. in. 6. & dicit indubitatum Menoch. de recup. possess. 15. remed. nu. 307. Et tamen seruus neque tanquã procurator alterius potest in iudicio consistere. l. seruus. C. de iudic. & ibi Iason. l. non idcircò. §. fin. ſ. de iudic. & Bart. l. licèt. num. 5. C. de procurator. Et probatur ratione, quia seruus ideò in iudicio consistere non potest, quia quoad ius ciuile attinet, habetur pro mortuo. l. quod attinet. ĩ. de regul. iuris. notat Iason. l. seruus. C. de iudic. Quæ ratio cessat in filiofamil. qui ex se capax est eorũ, quæ sunt iuris ciuilis: & hac ratione interueniente consensu patris, sine dubio auditur in iudicio. d. §. necessitate. & tamen seruus, etiam consentiente domino, in iudicio consistere non potest. gloss. 2. l. seruus. ĩ. de bonorum possessio. l. 2. §. 1. cum glo. ſ. qui satisd. cogan. Et ob prædictas rationes glos. rationem suprà relatam esse cõmuniter reprobatam asserit. Claud. hîc num. 6. Vnde ad veram rationem huius quæsiti aduertendum est, † quæsita per filiumfam. eodem momento iure antiquo in patrem trãsferri. l. placet. ĩ. de acquiren. hęre. Quod verum erat quoad vtilitatem rerum, & quoad actiones actiuas, quia res propriè dicũtur quæsita: nã si filius aliquem faceret actum, ex quo remaneret obligatus, hæc obligatio passiua non transibat in patrem, quia hoc non poterat dici quæsitum filio, sed potiùs onus, & ideò penes personam filij permanebat, iuxta titulũ. C. ne filius pro patre. & consequẽter poterat conueniri sine patris consensu, tanquam paterfamilias: & pater tantùm poterat conueniri de peculio, si illud fortè filius haberet. l. 3. §. sed vtrùm. ſ. de minorib. l. tã ex contractibus. ſ. de iudic. l. pen. C. qui bonis cedere possunt. tradit Bart. receptus d. §. necessitate. num. 2. quidquid repugnet Menoch. de recup. poss. 15. remed. nu. 305. Quod tamẽ limitandũ est, nisi obligatio passiua cohæret rei, quæ iure patriæ potestatis in patrẽ transibat: nam in consequẽtiam prædicta actio passiua rei quæsitæ cohærẽs, in patrẽ transibat. l. 1. §. si filio. & ibi notatur. ĩ. ad Trebellian. Item & secundò aduertendum est, quasdam esse actiones actiuas, quæ iure etiã antiquo iure patriæ potestatis non acquirebantur patri, sed in persona filij residebant, quæ enumerantur. l. filiusfamil. 8. &. l. in factum. ĩ. de action. & obligation. Quarum tamẽ exercitium patri & non filio competebat. l. sed & si vnius. 17. §. filiofam. ĩ. de iniurijs. l. filiusfam. 8. in prin. ſ. de

6

5

s.de procurator. l.si longius. §. 1.s.de iudic.per locum ab speciali, & ibi notāt glo.fin.& ibi Bart. & Paul. vterque nu. 2.Albericus.l.filiusfamil. post princip.s. si certum petat.Bart.d.§.necessitate.nu. 2.ad medium.& ibi Paul num.4.Ruin.l. Gallus.§.& quid si tantùm. num. 23.ad finem. Ex quibus ita præsuppositis inferēdo ad nostrum quęsitum,resoluēdum est,quòd aut quæritur, vtrùm filius possit agere consentiēte patre? & cùm certum sit,actionem actiuam transire in patrē,& sic actio sit patris & non filij, indubitabilis redditur quæstio, & sic dicendum est,agere non posse, nisi tanquam patris procuratorem: aut verò quæritur, vtrùm filius conueniri possit actione passiua,inuito patre? & etiam quęstio est indubitabilis: nam cùm actio passiua remaneat penes filium, conueniri potest tanquam pater familiàs.l. filiusfam. 2.ĵ.de actio.& obligatio. & consequenter sine consensu patris.l.3.§.sed vtrùm. s.de minorib.& suprà dictum est: aut verò quæritur circa illas actiones actiuas, quæ speciali iure remanent penes filiū-
7 fam.† & est dicendum, quòd licèt proprietas harum actionum sit filij, tamen cùm exercitium sit patris,non poterit in illis filius audiri in iudicio, sine patris consensu,qui patiēdo filium agere, iuri exercitij actionis sibi competētis videtur renuntiare: quæ omnia etiam hodie locum obtinent in profectitijs, & circa quæ nihil immutatum est. l. cùm oportet.C.de bonis quæ liberis.Circa aduentitia autem mutatio sequuta est:nam cū hæc iure antiquo,pleno iure quærerentur patri,iuxta notata.l.placet.ĵ. de acq. hæred.hodie non acquiruntur patri,nisi quoad vsumfructum,& proprietas filiorumpermanet.d.l.cū oportet.In compēsationem igitur huius oneris inductum fuit,vt agere,& suscipere actiones,ad solum patrem pertineret.l.1.C. de bonis matern.l.fin.§. vbi autē in vnum. C.de bonis quę liberis.Quòd si talia essent aduētitia,in quibus patri non potuit quæri vsusfructus, tunc permittebatur filio famil.liberè agere,& suscipere actiones. auth.vt liceat matri, & auiæ.in princip. colla.8.c.fin.de iudic.in.6.Aretin. cons. 72.num. 7. nam & miles sine consensu patris poterat agere, & suscipere actiones pro castrensi peculio: quia castrēsia etiam iure antiquo patri quæri non potuerunt.l.miles. 1. post prin.ĵ.de castrēs. peculio. Quòd si talia erant aduentitia, in quibus patri potuit quæri vsusfructus secundùm regulas generales, & tamen propter tacitam, vel expressam patris renuntiationē illi non fuit quæsitus,procedit dict.§.necessitate. secundùm magis communem intellectum, vt ostēdimus l.2.§ quòd si in patris.s.eodē. In qua decisione Iustinianus videtur mediam viā sequutus,vt cùm is casus mixtus videretur,constituit,quòd neque in eo filiusfa. posit liberè agere,& suscipere actiones, vt potest in illis, in quibus patri non potuit quæri vsusfructus: neque etiam in illis solus pater ageret,& susciperet actiones,vt fit in aduētitijs, in quibus habet vsumfructum,sed quòd in casu illo mixto ius quidem agendi,& suscipiēdi actio
8 nes, resideat penes filium: debeat tamē adhiberi consensus patris in signum, † quod licèt in his bonis pater nō habeat vsumfructum,non sit tamen de illis, in quibus patri nunquam potui quæri vsusfructus,sed de illis,in quibus potuit quæri vsusfructus,& consequēter in quibus ins agēdi, & suscipiendi actiones potuit in persona patris residere. Iuxta quæ venit explicanda ratio d.§.necessitate.ibi: Ne iudicium sine patris voluntate videatur consistere: nam cùm ageretur de bonis, in quibus patri potuit quæri vsusfructus,& consequenter ius administrandi,videtur non fuisse æquum, ius agendi liberum filio competere, quia hoc tantùm illi permittitur in aduentitijs,in quibus nūquam patri potuit quæri vsusfructus.Et ex his facilè resoluetur ea

ea dubitabilis quæstio, vtrùm in terminis d.§,necessitate. ille consensus patris debeat à principio interuenire ad validitatem iudicij,an verò satis sit,quòd ante finitum iudicium,ex postfacto interueniat? In qua quæstione glos.d.§. necessitate.sentit, à principio debere interuenire,aliàs irritari iudicium sine spe reconualescentiæ: quam ibi probant Bald. & Paulus num. 11.Bartolus. l. si quis mihi bona.§.iussum.num.8.ĵ. de acquirenda hæredit.& ibi Iason num.20.asserit receptum Alexand.l.si cùm dotem.§.eo autem tempore.numer.1.ĵ.eodem.Riminald.consil.599. numer.2.libr.3. Vanti. de nullitatibus.pagina.327. numer. 44. ita vt generaliter receptum sit, quòd vbi consensus requiritur pro solēnitate, non sufficit ex postfacto interuenire, iuxta plenè relatos per Lambertengum de contractibus sine solennitate factis. glos.7. numer. 23. & diximus.§.final.l. præceden.numer.20. Contrariam tamen sententiam, imò in prædictis terminis sufficere consensum patris est postfacto interuenire, & ex illo confirmari iudicium, tenet Bartolus dict. §. necessitate. numer. 11. Rota decisione 175.numer.2.in nouis. Bellamera decisione.730.Ancharr.consil. 337. in fine. Nicolaus Milis in repertorio. verbo,filiusfamil.potest: & ita fuisse iudicatum asserit Afflictis decisione.180.ad finem. & subscribit Cagnol.l.1.num.22.s.de iudic. Sed his non obstantibus, prima opinio verior est: nam cùm consensus patris requiratur ad ostendēdum quòd non sint aduentitia,in quibus patri non potuit quæri vsusfructus, si filius agat sine patris consensu,& sic quasi sint aduētitia, de quibus ipse liberè potest disponere: cū agat aduersus iuris cōstitutionē, nō potest subsistere iudiciū, neq; ratihabitio patris potest confirmare,quod suo nomine gestū non est. l.si pupilli.22.§.
9 sed si ego.s.de negoc.gestis.† Item cū in huiusmodi aduentitijs,ius agendi, & exercēdi actiones, non simpliciter concedatur filiofamil. sed oporteat interuenire patris consensum; si sine eo agat, quasi carens exercitio actionis intentatæ, audiri non debet: neque potest subsistere iudicium.l.si pupilli.§. final. s. de negoc. gestis.Bartolus.l.cùm mota. nu. 9. C.de transactionib. Vnde videmus, q̄ si pater agat ad petendam dotem, non præhabito consensu filiæ, iudicium subsistet, si filia ratum habeat, iuxta communem.l.si cùm dotem.§. eo autem tēpore. ĵ. eodem. quia patri suo nomine competebat actio. Item & ius exercēdi eam actionem, & filiæ consensus requirebatur propter præiudicium,quod ei inferri poterat: vnde in his terminis inducetur regula.l.final.C. ad Macedonianum.Diuersum erit, si filia agat sine consensu patris: nam licèt suo nomine habeat actionem ad dotem petendam: tamen caret exercitio illius actionis, q̄ tantùm patri competit.l. filiusfamiliàs. 8. §.sed & filia.s.de procuratoribus.glo. hîc communiter recepta: vnde quasi caruerit exercitio actionis, debet induci regula.l.si pupilli.§.final.s.de negoc. gestis.vt probauimus.l.2.§. final.s. eodem. Illud certum est, quòd in terminis dict. §. necessitate. quanuis filiusfamil. non possit agere in iudicio, neque suscipere actiones sine patris consensu, tamen de illis bonis disponere extra iudicium liberè poterit absque patris consensu,vt colliges ex.l.final.§.filijs autem.C.de bonis quæ liberis.sentit Bartol.hîc num.2. &.9.communiter receptus. Vlteriùs ex isto text.cum Bart. hîc num.8.colligendum est, quòd coniuncta persona, pro coniuncta non potest recipere solutionem, absque illius mandato: neq; enim vlla maior potest dari coniunctio, quā patris & filiæ,& tamen pater non potest recipere solutionem dotis, absque consensu filiæ. Ad quod etiam adducit. l.2. ĵ.vt legatorum nomine.vbi text.probat, quòd si pater velit recipere solutionem pro

pro filia,præstita cautione de rato,tamẽ non audietur: † quem text. ibi notat Albericus:extollit Socinus hîc num. 7. Vincent.numer.20.Crotus.l.si constante.2 lectur.num.123.ff.eodẽ.& vltra Bartol.pro hac opinione videtur etiam tex. l.qui in aliena.33 §.quamquam.ff.de negocijs gestis.vbi mater pro filio absente non potest recipere solutionem : & in specie probauit hanc opinionem gloss. 2 l.vero procuratori.12.ff. de solutionib. & ibi Bartol. nu.2.& esse receptam opinionem asserit Alexand.l.exigẽdi.num. 14.C.de procuratorib.& consil.4. nu.3. lib.2.Claud.hîc post prin. Tiraquel lib. 1.retract.§.1.gloss.13.num. 34. Dueñas regula.124.Hanc tamẽ receptam sentẽtiam oppugnat Decius.c.cum.M.in.14. ad finem.de constit.& ante eum Fulgos. l.si pupilli.§.final.num.3.ff.de negoc.gestis.contẽdentes, quòd prout coniunctus admittitur ad agendum pro coniũcto sine mandato, dum de rato caueat. l.& sed hæ.35.in princ.ff. de procurator. pariter & pro eo poterit recipere solutionem,præstita prædicta cautione: quorum opinio verior videtur. Ad cuius explicationẽ debes aduertere, quòd illud quod vulgò dicitur, speciale esse in coniuncto,vt possit agere pro coniuncto sine mandato,accipiẽdum est in hoc sensu, vt quanuis extraneus non audiatur ad agendum pro alio, si constet eum nõ habere mandatum, quantumcũque paratus sit præstare cautionem de rato. l. 1.C. de procuratorib. tamẽ speciale est in coniunctis,vt quanuis constet eos nõ habere mandatum, tamẽ audiantur pro coniũcto absente, præstita cautione de rato.l.exigẽdi.12.C.de procuratorib.l.si autẽ.8.ff.de negoc.gestis. insinuat.l.Põponius.40.§.fin.ff. de procuratorib. tradit glo.1.c.cùm pridẽ.de pactis. si enim non præstaretur cautio,facilè eluſorium redderetur iudicium. Cùm enim regulariter factum coniuncti non possit nocere coniuncto absenti, & non mandãti.l.3.§.1.& ibi Bart.ff. iudicatum solui. l. 1. C. quibus res iudicata non noceat. si ea cautio non præstaret,corrueret iudicium:& ita hac ratione prædictam cautionẽ esse præstandam à coniuncto agere volẽte pro coniuncto absente, securè admittunt Socin.hîc num.7.Vincẽt.nu. 20.tradit Paul..l.non solùm.§. 1. num.7. ff.de procurator.Felin.cap.coram. nu. 3. de offic.delegati.Ripa cap.cùm. M. nu. 60.de constit.Gomez. cap.fin.num.31. de iudic. in. 6. Dueñas regul. 123. ergo pari ratione coniunctus potest recipere solutionẽ pro coniuncto absente,prẽstita scilicèt cautione de rato : quod colligitur ex isto text.continuando illum cũ §.final.in fin.l.præcedẽtis.& videtur expressum.l.qui hominẽ.34.§.si gener. ff. de solutionib.& l.si autem. 8.in princip. ff.de negoc. gestis. † Ad quod etiam potest expẽdi.l.si cum filio.9.§.1.ff.de cõpẽsationib. vbi filius obijcit compensationem de eo quod debetur patri, præstita scilicèt cautione de rato : ergo & præstita prædicta cautione,poterit recipere solutionẽ,iuxta æquiparationem.l. si debitor.4.ff.qui potiores in pignorib. habeantur. Prætereà certum est, ꝙ si solutio sit facta filio, & pater illam ratam habeat, efficax redditur solutio. l. neque filius. C.de rebus creditis. l. qui hominem. 34.§. si gener. ff. de solutionib. ergo pariter si filius recipiat solutionem, præstita prædicta cautione, audiri debet, cùm obligat se ad præstandum id,per quod solutio efficax redditur: argumento.l.penultimæ.ff. de condictione sine causa. Et retenta hac opinione, non obstant rationes suprà adductæ pro contraria opinione : nam ad primum de isto textu respondetur cum Claud. hîc in principio, quòd pater non agebat, neque petebat, dotem restitui tanquam coniunctæ personæ, sed potiùs proprio nomine, & ad propriam vtilitatem : & quod vulgò dicitur, Coniunctum agere posse pro con-

coniuncto absente,intelligitur, quod cõiunctus agat nomine absentis,& ad illius vtilitatem.Si autem agit proprio nomine,& ad propriam vtilitatem,sumus extra terminos l.sed & hæ.in princip. ff. de procurato.vt aduertit Alexand.l.exigendi.numero.14.C. de procurator. Quinimo si bene aduertas,is tex.poterit retorqueri aduersus communem, nam apertè sentit,quòd prout pater absente filia, potest solus petere dotem præstita cautione de rato, ita etiam præstita eadem cautione, potest recipere solutionem dotis. Neque satisfacit responsio Socin. hic numero. 7. quòd pater recipiendo solutionem dotis,prætendit proprium interesse,& ideò admittitur cum cautione de rato. Sed quãdo cõiunctus recipit solutionem pro coniuncto absente,nullum proprium prætendit interesse,& ideò nullo modo potest recipere solutionem pro coniuncto absente, vt in simili hos casus distinguit Bart.l. si constante.num.65.ff.eo.quia replicabitur,satis esse,quòd is tex.probet, petitionem, & solutionem à pari procedere: † & sic bona est illatio, quòd prout coniunctus potest agere pro coniuncto absente, etiam si nullum ex hoc proprium prætendat interesse, idem etiam recipiendum sit in solutione.Non obstat secundũ de.l.2.ff.vt legatorũ nomine . quia eo casu pater petebat legatum relictũ filio, sibi tradi,vt illud in propriã vtilitatẽ conuerteret:ergo non agit tanquam coniũcta persona,quia si vt talis ageret, debuit agere ad vtilitatem coniuncti absentis. Bar.l.vero procuratori.nu.2.ff.de solutio. vnde sumus extra terminos nostræ quæstionis,& meritò pater non auditur,quãtumcumq; paratus sit præstare cautionem,quòd filius interim legatum nõ petet,vt aduertit Alex.l.exigendi.n.14. C. de procur.Non obstat tertium de.l. qui aliena.33.§.quãquã.ff.de nego.gest.quia tex.ille eã reddit rationẽ, quod fœmina etiam pro filio nõ auditur in iudicio,iuxtã regulã.l.alienã.C.de procu. & hinc infert,quòd neq; solutionẽ recipere poterit;apertè significãs,quòd si pro eo posset agere in iudicio,pariter & solutionẽ recipere posset,ac ita retorquebitur argumentũ aduersus cõmunem,vt hîc aduertit Vincent.nu. 20. Quinimo aduerto,quòd licèt tex.d.§.quanquã.in fine dicat,debitorem soluentẽ matri,nõ liberari,intelligendũ est,quòd nõ liberabitur ipso iure,iuxta regulã.l vero procuratori.12.§.1.in fine.ff.de solutio. cæterum si tanquam coniuncta persona petat sibi fieri solutionem,cogendus est debitor illi soluere,quia debitori satis cautum videtur per cautionem de rato.Et confirmatur ratione, quia mulier etiam tanquam coniuncta persona, non potest in iudicio agere pro filio, quia comparere in iudicio,fœminis propter honestatem est interdictum.l.fœminas.41.& ibi glo. ff.de procuratorib.Paul.§. quanquam.in fine.quæ ratio cessat in solutione extra iudiciali: & quãdo est diuersa ratio, petitio,& solutio à pari nõ procedunt,vt diximus suprà.Et ex hac opinione ita defensa infertur primò explicatio ad regulam l. hoc iure. 86. ff.de solutio. dũ probat, quod habens mandatum hominis ad agendum, non potest recipere solutionem:neque enim ea regula procedet in eo, qui ex permissione legis admittitur ad agendũ:is enim etiã potest recipere solutionẽ, vt constat ex supra dictis: † permissio enim legis latiùs accipitur,& plus operatur, quã permissio hominis: glo.fi.l.mãdato.60.ff.de proc. Secũdò infert intellectus ad l.patri pro filio. 28.in prin.ff.de min.nã tex.probat,patrẽ posse petere restitutionẽ pro filio minore,sine filij mãdato:quod tamẽ alijs cognatis denegat.Quæ differentia prima facie videtur repugnare iuris principijs:nã cõiũctus admittit pro cõiũcto sine mãdato, siue sit ꝺ liberis,vel ascẽdẽtibus.l.3.§.1.ff.iudic.solui.siue de cognatis cõstitutis ingradu: ex quo potest succedi ab intestato.

l.ſed & hæ.35.in princ.ſ.de procur.l.1.§. fina.cum l.ſeq.ſ.de poſtuland.tradit Iaſon l.exigendi.n.3.C.de procurator.niſi conſuetudo aliud induxerit.Felin.ca.nõ nulli.in princ.n.59.de reſcript.ergo in.d. l.patri pro filio.malè videtur conſtituta differentia inter patrem,& alios cognatos. Communis reſpõſio eſt, differentiã conſtitutam in d.l.patri pro filio tantum procedere reſpectu reſtitutionis in integrum,nam cum ea peti non poſsit, niſi per minorem,vel per illum qui ad id habeat ſpeciale mandatum.l.illud.§.fina.ſ. de minorib. ſolus pater admitteretur ad eam petendam,non ſic alij coniuncti.& ſecundùm hunc intellectum ex d.l. patri pro filio.colligitur,quod in his,in quibus requiritur ſpeciale mãdatum,non admittitur coniunctus pro coniuncto, niſi ſit pater illius,pro quo agendum eſt: & ita glo.l.exigendi.verb. non cogitur. C.de procurator.glo.pen.c.qui ad agendum de procutor.in.6.& poſt alios tradit Felinus cap.coram.numero.5.de offic.delegati. Tiraquellus libr.1.retract. §.1.gloſ.13.numero.34.& defendunt Crotus.l.ſi conſtante.21.lectur.numer. 124.ff.eodem.Ripa.cap.cum.M.numer. 60.de conſtitutionib. Couarru.reſolut.lib.1.cap.6.nu.5. Cæterũ is cõmunis intellectus confundi videtur per text. c.nonnulli.28.§.fina.de reſcript.itẽ per tex.c.conſtitutus.de reſtit.in integrum vbi frater petit reſtitutionem pro fratre, nec ex textu conſtat habuiſſe ſpeciale mandatum.Item in requirentibus ſpeciale mandatum,admittitur extraneus cum cautione de rato,ſi dubium ſit de mandato.l.quod ſi de ſpeciali.ſ. de minoribus.ergo pari ratione debet admitti coniunctus cum eadem cautione,etſi conſtet non habere mandatum ſpeciale.argum.l.fin autem.8.in princ. ſ.de negoc.geſt.& ita à prædicta communi reſolutione recedit Deci.c.cum
14 M.numer.14.de conſtitutio.† Neque communem adiuuat d.l.patri.nam eſt aduertendum, ſpecialitatem patris in eo conſiſtere, quod pater pro filio etiam inuito,poteſt petere reſtitutionẽ in integrum, propter rationem in eo tex.expreſſam. Non idem erit in alijs cognatis, qui neque reſtitutionem in integrum, nec quid aliud, inuito cognato,petere poſſunt.l.Pomponius. 40. §.fina.ſ. de procurator.& in ſpecie aduertit Decius vbi ſupra.Coſtalius. d.l. patri. Nec huic declarationi obſtat replicatio Ripæ d.cap.cum.M.numer. 60. de conſtitut. quod in dict.l.patri. ea verba, Licet filius reſtitui nolit.ſtant augmentatiuè, vnde illatio negatiua quoad alios coniunctos debet intelligi; ſiue minor contradicat,ſiue non.l.nam quod liquidæ.§.fina.ff.de penu legata. Idque contendit,clarè colligi ex verbis d.l.patri.ibi,Quam ſi ex voluntate,ſcilicet,expreſſa,vt ibi exponit gloſſ. nam huic conſiderationi reſpondetur, dict.l.patri. probare, patri pro filio eſſe concedendam reſtitutionem, etiam ſi filius nolit, propter intereſſe quod pater prætendit:ſcilicet,vt reſtituto filio, ipſe pater non teneatur de peculio. Et à ratione prædicta ceſſante infert,aliud eſſe in cognatis, qui prædictum intereſſe prætendere non poſſunt: ergo textus ille apertè loquitur de cognatis, qui inuito minore cognato, pro eo volebant petere reſtitutionem in integrum: qui tamen repelluntur, quia in illis hoc caſu ceſſat ea ratio, quæ militabat in patre minoris. Et confirmatur, quia pater in petenda reſtitutione in integrum pro filio, iure aliorum cenſetur. l.3.§.ſed vtrum.ſ. de minoribus. Item regulariter alijs coniunctis æquiparatur. l.ſed & hæ.35.in principio.ſ. de procuratoribus. Male igitur Iureconſultus inferret,in reſtitutione petẽda aliud eſſe obſeruandũ in alijs cognatis,niſi intelligat loqui, quãdo inuito minore petitur reſtitutio,tũc enim propter rationẽ expreſſã.d.l.patri. meritò

ritò pater diſtinguitur ab alijs cognatis: à qua ceſſante,etiam alij cognati,inuito minore,poterunt impetrare reſtitutionem,ſi probabile intereſſe prætendant. Oddo Sforcius de reſtitutio.1.p.queſt. 26.n.16. Confirmatur etiam per exceptionem,quæ fit in d.l.patri,quod ſi cognatus minor,ſit etiam prodigus,tũc cognati pro eo poſſunt petere reſtitutionẽ: quod communiter intelligitur etiã inuito prodigo,vt infra dicemus:vt ergo hęc exceptio fiat à regula,dicendũ eſt, text. in.d.l.patri.agere, quãdo cognati inuito minore volũt petere reſtitutionem: iuxta quæ reſoluendum eſt cum Deci. vbi ſupra aduerſus magis communem ſupra relatam,quod licet ad petendam reſtitutionem requiratur ſpeciale mandatum: tamen coniunctus pro coniuncto eam petere poteſt abſq; mandato:niſi cõſtet prædictam reſtitutionem coniuncto inuito peti:nam tunc procedet differẽtia,
15 quæ conſtituitur in d.l.patri.† Et ad hũc modum veniunt exponenda verba d.l. patri.dum habent,coniunctum nõ poſſe petere reſtitutionem pro minore,niſi
16 de eius voluntate poſtulet:quia nõ ſunt intelligenda de expreſſa voluntate,vt gloſſ.& DD. ibi male intelligunt, ſed potius de ea voluntate, quæ colligitur ex non contradictione: arg.l. 2.§.fina.& quod ibi Socin.n.9.ſ.eo. nã coniunctus poteſt petere reſtitutionem pro coniuncto,niſi conſtet de eius contradictione;vt conſtat ex ſupra dictis:facit.l.Pomponius.40.§.fin.ſ.de procur.ſe cũdò ex d.l.patri ſecundum prædictũ intellectum colligendum eſt, quod pater pro filio inuito poteſt petere reſtitutionem in integrum:extollit Imol.c.ſuſcitata.n.9.de reſtit.in integrum.Iaſon.l.qui iuraſſe.§.ſi.pater.nu.6.ſ.de iureiurand. Quod tamẽ nõ eſt ſimpliciter verũ.neq; enim d.l.patri.id admittit, niſi quãdo non impetrata reſtitutione, pater dãnũ incurreret,quia ſcilicet,tenetur de peculio,vt ibi notãt Bar.Bal.& fulgoſ.Rebuff. 2.tom.ad leges Gallicas.tit.de reſtitut.in præfat.& Caldas l.ſi curatorẽ.ver.minoribus.n.59.C.de reſtit.in integrũ.Mauricius de reſtit.c.285.nu.22.In quo adhuc text. ille magnas patitur dificultates: nã præſupponit in his terminis,patrẽ præſente filio minore,& inuito, poſſe impetrare reſtitutionẽ: vnde cõſequitur, quod &eo abſente illã petere poterit,nulla præſtita cautione de rato,vt colligitur ex regula.l.qui poteſt inuitis.ff.de regul.iuris. quod aperte repugnat huic tex.in quo filia abſente, pater nõ poteſt petere dotẽ, nec recipere ſolutionẽ, niſi præſtita cautione de rato:& tamẽ certũ eſt,quod in prædictis pater probabile poteſt prætendere intereſſe.Sed huic difficultati reſpondet Socin.hîc.nu.7.tex.noſtrũ procedere ſpeciali fauore dotis;extra autem hunc caſum,filio abſente,patrẽ admittẽdum eſſe ad agendũ, nulla præſtita cautione,ſi in hoc etiam proprium prætendat intereſſe.Sed ſolidior reſponſio eſt, quod in hoc tex. nullũ incurritur dãnũ attento præſenti ſtatu,cũ poſtea dos rite peti poſsit,† in terminis autem.d.l.patri.incurritur damnũ de præſenti, quia in peculio fieret executio aduerſus patrem,& coniunctus ſemper admittitur pro cõiuncto abſente, quãdo in hoc prętendit intereſſe de præſenti.l.3.ff.de lib. cauſa.Bart.l.ſi conſtante.n.65.ff.eo.Alex. l.exigendi.n.7.C.de procurator.& hac ratione in ſpecie d.l.patri. admittitur pater,excludũtur autem alij cognati,quia quatenus pertinet ad reſtitutionem, in illis verificari non poteſt,quod ex reſtitutione prætendant propriũ intereſſe de præſenti. Vlterius & aduerſus deciſionem, & rationem d.l.patri. opponitur de l.3.§.ſed vtrum.verſ. ſed & hoc.ſ. de minorib. vbi probatur,reſtituto filio minore, patrem nihilominus teneri de peculio.Gloſſ.1.d.l. patri.varias refert concordias inter hæc iura, ſed communiter tenetur prima ſolutio, quod id quod præſupponit dicta l. patri.

restitutionem filij prodesse patri, ne teneatur de peculio, non esse generaliter accipiendum, sed restringendum esse ad casum, quo filius per culpam aliquod delictum admisit: nam licet tunc à principio pro eo delicto pater non teneatur etiam de peculio, nisi quatenus ad eum peruenit. l. 3. §. ex furtiua. ſ. de peculio. l. pen. cum glo. ſ. de condict. furtiua. tamẽ condemnato filio, in peculio apud eum reperto, propter sententiam fiet executio. l. & si condemnatus. ſ. de noxalib. actio. l. tam ex contractibus. ſ. de iudic. l. pen. C. qui bonis cedere possunt. tradit glo. fin. §. fin. Instit. de noxalib. & glo. fin. §. si filius fa. Inst. de obligatio. quæ ex qua si delicto. Ne igitur sequuta condemnatione, possit fieri executio in peculio, potest pater impetrare restitutionẽ aduersus delictum culpa commissum. l. 1. C. si aduersus delictum. qua impetrata, in peculio non fiet executio: si autem filius teneatur ratione alicuius contractus, neq; pater potest impetrare restitutionem inuito filio, neque impetrata restitutione per filium, ipse liberabitur ab actione de peculio. d. l. 3. §. sed vtrum. ſ. de minorib. Et est ratio differentiæ, quia per restitutionem impeditur, ne executio fiat in peculio, pro quo pater non obligatur propter delictum filij: sed in secundo casu cũ pater propter contractum filij sit iã obligatus de peculio, restitutio filij eum non liberabit ab obligatione iam contracta; facilius enim impeditur, quòd de nouo quid non fiat, quam iam contracta obligatio resoluatur. l. patre furioso. ſ. de his, qui sunt sui. l. 1. §. biduum. ſ. quãdo appellandum sit. & hanc concordiam inter
17 prædicta iura † ita explicatam probarũt Bart. d. l. patri. in fine. glo. pen. c. 2. de delictis pueror. & asserit receptam Alex. l. 2 n. 4. C. de. filiofamiliâs minore. Mauricius de restit. cap. 285. & explicat Caldas l. si curatorẽ. verbo, minoribus. nu. 59. C. de restit. in integrum. Cæterum quanuis hæc concordia sit vera in se, vt statim dicemus, tamẽ negari non potest, quòd apertè diuinat quoad terminos. d. l. patri, Quinimo verba illius tex. ibi: Ne de peculio teneretur. magis indicant, patrẽ iam obligatum esse, & restitutionẽ prodesse, ne cum effectu executio fiat in peculio: quicquid glo. & D.D. cauillentur. Vnde ad veram concordiam præmittẽdum est, filiũfamiliâs ex omni cõtractu obligari tanquam patrẽfamiliâs. l. filiusfamiliâs. 2. ſ. de actio. & obligatio. & ita aduersus eũ oritur actio directa, & ciuilis ex contractu. l. 3. §. si filiofamiliâs. ſ. commodati. pater autem propter contractũ filij non obligatur ciuiliter, quia cum eo nihil gestũ est. l. 1. C. ne filius pro patre. ex æquitate tamen prætoria, actio directa, quæ competebat aduersus filium, extenditur aduersus patrem cũ adiectione de peculio. §. actiones autẽ. Inst. de actio. ita vt ille, qui contrahit cũ filiofamiliâs, duosconsequatur debitores. tex. elegãs l. si quis cũ filiofamiliâs. 46. ſ. de peculio. aduersus quos tamẽ vnica actio cõpetit, silicet, directa, & ciuilis ex contractu aduersus filiũ, & eadem propter extensionem prętoris competit etiam aduersus patrem cum adiectione de peculio, vt declarat Bart. l. 1. nume. 17. ſ. de peculio. Item & secundò præmittendum est, multum interesse, vtrum filius conueniatur actione ciuili & directa ex propria persona, vel conueniatur pater pro eo per actionem de peculio. Primo enim casu propter condẽnationem fiet executio in peculio profectitio filij. l. si filiofamiliâs. 54. & ibi. glo. verb. cõdemnãdus. & Roman. n. 11. ĵ. eo. l. pen. C. qui bonis cedere possunt. & si filius quid debeat patri ex peculio, pater non poterit illud deducere ex filij peculio. d. l. si filiofamiliâs. 54. ĵ. eo. & ibi. glo. verb. condemnandus. in princip. Bart. numer. 6. Imol. post princip. Paul. numer. 7. sed venit in tributum cum alijs filij creditoribus. argu. l. procuratoris. §. plane. ſ. de tributor.
18 action. † ita vt si aliqui ex creditoribus sint

sint priuilegiati, illis postponatur pater in suo debito, iuxta titulum. ĵ. de priuileg. creditor. si verò propter debitum filij pater conueniatur per actionem de peculio, etiam fiet executio pro quantitate peculij: sed si filius familiâs ex eo peculio quid debeat patri, vel his quos pater habet in potestate, poterit pater priùs illud deducere, & in hac deductione omnibus alijs creditoribus præferetur. §. cum autem. Instit. quando cum eo. Et est ratio, quia primo casu filius conuenitur tanquam pater familiâs, & ideò respectu bonorũ, quæ penes eum reperiuntur, omnes creditores venient in tributum. Sed secundo casu pater conuenitur propter contractum filij: cùm igitur in hoc grauetur, in alio releuatur. dict. §. cum autem. Instit. quod cum eo. & ad hunc modum debet declarari. l. tam ex contractibus. ſ. 19
de iudic. & quod ibi Paul. num. 7. Ex quibus apertè colliges, vtilius esse patri, quòd conueniatur ex propria persona per actionem de peculio, quàm quòd filius conueniatur per actionem directam ex contractu. Vnde inferas veram concordiam inter prædicta iura: nam dicendum est, quòd pater etiam inuito filio, potest restitutionem aduersus contractum filij impetrare, ne scilicèt, filius ex eo conueniri possit: quia si ex eo conueniretur, fiet executio in peculio in solidum: nec pater posset deducere id, quod filius sibi debet, vel his, quos habet in potestate: per hoc tamen non liberabitur ab actione de peculio, per quam tenetur propter filij personam. l. 3. §. sed vtrùm. vbi ponitur ratio. ſ. de minorib. Quæ tamen condemnatio minus præiudicialis erit patri: quia vtetur deductione, de qua in dict. §. cum autem. Instit. quod cum eo. & ad hunc modum debent declarari verba dict. l. patri. ibi: Ne de peculio teneretur, scilicet, in solidum, & sine beneficio deductionis, si aduersus contractum filij restitutionem non impetraret: quicquid aliter concordet Mauritius de restitutio. in integrũ, cap. 285. ad finem. Prædicta autem vtilitas euidentior erit in specie communis intellectus supra relati, si ponas, filium per culpam delictum admisisse: nam aduersus hoc delictum restituetur pater. l. 1. C. si aduersus delictum. Propter quam restitutionem, illud pater consequetur cõmodum, ne omnino de peculio teneatur: nam propter restitutionem non fiet executio in peculio filij, in quo aliàs fieri poterat. l. & si condemnatus. ſ. de noxalib. actio. Roman. l. si filio familiâs. in princip. numer. 25. ĵ. eod. nec etiam ex propria persona conueniri poterit per actionem de peculio, quia propter delictum filij pater non tenetur de peculio, nisi quatenus ad eum peruenit. l. 3. §. ex furtiua. ſ. de peculio. l. pen. cum glo. ſ. de condict. furtiua. † Non est tamen omittendum, huic nouæ concordiæ videri repugnare, quòd pater etiam postquam filius condemnatus est, potest ei adimere peculium, vt colligitur ex. l. & ideò. 46. ſ. de peculio, & ex regula generali. l. non statim. 8. in fine. ſ. de peculio. tradit glo. l. si filio familiàs. 54. verb. condemnãdus. in fine. ĵ. eod. quam ibi probarunt Bart. Paul. num. 7. Alexan. ad finem. Fulgos. l. 3. §. sed vtrum. num. 7. ſ. de minorib. per quam ademptionem potest facere, ne creditores in peculio filij possint facere executionem, sed necessariò patrem conueniãt per actionẽ de peculio: vnde inanis videtur reddi cõsideratio, de qua suprà. Sed huic difficultati respondendũ est, prædicta procedere, quando pater ademit peculium filio bona fide: nam si malo animo, & intentione præiudicandi creditoribus, huiusmodi ademptio nihil ei proderit, neque creditoribus præiudicabit. l. summa cum ratione. 22. ſ. de peculio: & in specie Bar. l. si filio familiàs ad finem. ĵ. eo. vbi Roman. nu 41. addit, q; si pater ademptũ peculiũ penes se retineat, videtur dolo ademisse. d. l. sũma

cum ratione,maximè si sciat filium habere creditores,vel esse condemnatum: nam si penes se retineat peculium adeptum,nec ex eo curet satisfacere creditoribus,in dolo esse videbitur : argum.l.2. §.circa.ff. de doli exceptio. & quia cum peculium existens penes filium, censeatur obligatum pro debitis filij, etiam inuito patre contractis.l.siquis seruum.30. §. de peculio.non debet esse in potestate patris,adimendo peculium,obligationes quæsitas creditoribus elidere. argu. l.fina.§.de pactis.In his igitur casibus, in quibus ademptio peculij nihil prodest patri , vtilissima erit consideratio supra relata.Cæteri autem cognati,inuito minore,restitutionem impetrare non possunt:quia cum pro contractibus cognati minimè teneantur, cessat in illis ratio
20 expressa.d.l.patri. † nisi cognatus sit minor,& prodigus;nam tunc cognati, etiã eo inuito possunt impetrare restitutionem,vt probat d.l.patri.in fine. Et est ratio secũdùm glo.ibi verb.interdici,quòd prodigi ex lege duodecim tabularum sunt sub cura agnatorum.§.fina.Insti. de curatorib. & ideò semper eorum videtur interesse, quod cognatus minor , & prodigus restituatur: vnde ex.d.l. patri adiuncta glos.ratione,colligebat Ripa.l. 21
is cui bonis.num.36.ff.de verbor.obligat. quòd prodigus restituitur aduersus contractus,quos fecit,etiam antequã ei bonis interdiceretur:expendit enim glos. rationem,dum dicit,prodigum esse sub cura agnatorum: ergo intellexit de prodigo maiore , nam minori prodigo datur curator tanquam minori, & non tanquam prodigo:argum.l.3.ff.de tutelis. tradit glo.l.1.verb.curatorem. ff. de curato. furiosi.adducit etiam pro hac sententia Bart.l.Marcellus.num.6.ff. de fideiussor. quem ibi sequitur Paul.ad finem,& Alexand.l.si curatorem.num.4.C. de restit. in integrum.Adde Socin.hîc num.7.cõrendentem,quòd d.l. patri loquitur quidem in minore prodigo:tamen ex mẽte literæ idem dicendum est in prodigo maiore ; pro quo etiam inuito coniunctus potest petere restitutionem: quod & voluit Rebuff.1. tomo ad. ll. Gallicas, tit.de sentent.prouisionalib.artic.3.glo. 4.num.7.Sed cauendum est, quia verius & receptius est,non solùm facta per notorium prodigum,mero iure valere,antequam ei sit interdictum bonis.Bart.d. l.si is cui bonis.nume.2. Menchaca illustrium quæstio.cap.37.num.8.sed etiam nec aduersus illa ei concedetur restitutio,vt tenet Bal. c. ex part.nu.2.de consuetud. Aretin. d. l. is cui bonis. col.2. & ibi Iason.nu.10. Gregor.l.5.tit.11.partit. 5.verb. defendido.col. 2. & videtur tex. l.is cui lege.§.de testament.Nec obstant Ripæ rationes : nam ad primam de authoritate glo.d.l.patri.verb.interdici. respondetur,eam relatam ad tex. apertè loqui in prodigo minore , vt & aduertit Roman.sing.223.& tãtum probat,quòd licet gesta prodigi etiam notorij valeãt, ante factam interdictionem bonorum:l. Iulianus.ff.de curato.furiosi.l.5.titul.11: part.5.& ibi Gregor.verb. defendido:tamen hoc limitetur,nisi quis sit simul minor;& prodigus:nam tunc gesta per eũ; etiam ante interdictionẽ non valebunt. 21
† & ita Ripa.d.l.is cui bonis. numer.10. Quæ tamen explicatio non placet, quia d.l.patri.præsupponit,aduersus illa gesta competere restitutionem.Ergo mero iure valida sunt.l.in causæ.2.in princi.§. de minorib.Specialitas igitur.d.l.patri.cum glo.in eo consistit,quod coniunctus pro coniuncto prodigo minore, etiam inuito,potest petere restitutionem : quia cũ ille prodigus post minorem ætatem sit futurus sub eius cura. §. furiosi. Insti. de curatorib.huiusmodi probabile interesse sufficiet,vt etiam inuito prodigo concedatur restitutio aduersus gesta per ipsum,dum est minor.Neque contrarium dicit Bart.l.Marcellus.nume.6.ff. de fideiussor. nam quanuis simpliciter dicat, prodigo esse concedendam restitutionem,

nem,id tamen intelligendum est , postquam ei bonis fuerit interdictum,vel saltem ei datus sit curator tanquam prodigo:nam si postea contrahat etiam cum curatoris authoritate,concedetur ei restitutio.l.2.C.si tutor.vel curator.& etiã si interpositum sit decretum.l.si quidem C.de præd. minor. idem recipiẽdum est in prodigo,postquam ei datus fuerit curator:nam extunc minor , & prodigus æquiparantur.glo.l.2. C. de curator. furiosi. & consequenter debet extunc ei concedi restitutio,prout conceditur minori.Bal.l.si curatorem.nume.1. ad finẽ: & ibi Alex. nu. 4.C.de restit. in integrũ. Gregor.l.5.tit.11.partit.5.glosſ.defendido,ad finem:Anton.Gomez.2.tomo.c. 14.num.30.Et est ratio , quia postquam ei datus est curator,tacitè videtur interdicta administratio bonorum.Bart.receptus d.l.is cui bonis.numer.3. vel saltem tollitur fomentum iuris,vt iam non consideretur tanquam persona perfecti iudicij & intellectus,sed fragilis:ac ita succedit regula.l.1.in fi.§.de minoribus.colligitur ex Bar.l.1.numer.9.ff.de nouatio. Poterit sanè contraria opinio admitti, quando prodigus allegaret aliquam iustam causam,propter quam ei concedẽda esset restitutio aduersus gesta ante interdictionem bonorum , vel dationem curatoris:nam tunc ei cõcedenda erit: argum.l.1.in fin.§.quib. ex causis maior. & in specie Roman.singul.223. Butigela.l.is cui bonis à numer.19.ff. de verbor. obligatio.Gregor.l.5.tit.11.part.5. verb.
22 defendido. ad finem. † Vel etiam admitti poterit,quando probaretur, istum prodigum ita intellectu carere,vt quãuis mente captus non posit appellari, tamen parum ab eo distet,& omnino fragile habeat cõsilium : nam tunc tanquã minor restituetur:& in specie Socin.l.1. in princ.num.5.ff.de verbor.obligat.Nauarr.c.si quando,exceptione.10.pag. 38 de rescriptis. Oddo Sforcius de restit.1. part.q.3.nu. 7. Ex his igitur ita deductis 23
apertè constat,veriorem esse opinionẽ, quam aduersus cõmunem defendimus, coniunctum scilicet,posse recipere solutionem pro coniuncto absente , præstita cautione de rato. Sed si magis communem velis sequi,scilicet, quòd cõiunctus possit agere pro coniuncto sine mandato.l.sed & hæ.35.in princ.§. de procurat. non tamen possit recipere solutionem pro coniuncto,etiam præstita cautione de rato;eam limitabis,nisi coniunctus sit prodigus : nam pro hoc non solùm potest coniunctus agere , sed etiam poterit recipere solutionem:ita limitat Roman. hîc num.7.& sing.224.allegat d. l. patri. sic inducendo : Coniunctus non solet admitti pro coniuncto in his quæ requirunt speciale mandatum , vt supra diximus:& tamen admittitur,quando coniunctus est prodigus.Patet, quia pro eo potest petere restitutionẽ.d.l.patri, quæ sine speciali mandato impetrari non potest.l.illud.§.fina.§.de minorib. ergo pariter pro eo poterit recipere solutionẽ, quanuis aliàs non possit:subscribunt Socin.hîc num.7.ad finem.Claud. num.4. Contrarium tamen concludit Alex.hîc num.4.quia in specie d.l.patri.coniũctus petit restitutionem pro coniuncto minore,& prodigo : quia restitutio semper prodigo vtilis est.Inde igitur inferri nõ potest ad receptionem solutionis , quæ prodigo potest esse damnosa, quia coniunctus potest solutam pecuniam dissipare.Item quia d.l.patri est exorbitans, & aduersus regulam .l.illud.§. fina. §. de minorib. ergo non debet extendi extra casum in quo loquitur.l.quòd vero.§. de legib.subscribunt Vincent.hîc num.20. post medium.Iason.num.7. Placet nihilominus opinio Romani , per d. l.patri. quæ efficaciter probat,coniunctum habere tacitum quoddam mandatum inductum per legem ad facienda ea quæ vtilia sunt prodigo: sed recipere solutionem,ex se est vtile prodigo:ergo coniũctus illam pro eo recipere potest. † Neq;

obstant Alex.rationes, quia respondeti potest, eas procedere quando coniũctus recipiens solutionem, esset pauper, vel aliàs suspectus, quòd receptam pecuniã consumeret: sed in dubio hoc non est præsumendum; & cum prodigus facere possit executionem in bonis recipientis solutionem, cessat inconueniens ab Alexand. consideratum. Et cõfirmatur, quia l. hoc iure. 86. ff. de solutio. ideò negat, habentem mandatum ad agendum, posse recipere solutionem; quia verba mandati hunc casum non comprehendebant, sed cõiunctus habet à lege generale mãdatum ad faciẽda ea, quæ sunt vtilia prodigo. d. l. patri. ergo pro eo etiam poterit recipere solutionem. Vlterius si communem teneas, illam secundò limitabis, si coniunctus gerens negocia coniuncti absentis, aliquem contractum fecit super re coniuncti absentis: nam tunc solutionem faciendam ratione illius contractus, poterit coniunctus recipere absque alio mandato. l. filiæ. 88. ff. de solutio. adeõ quod etiam filio familiàs vel seruo, possit legitimè solui illud, quod debetur ratione contractus per eos celebrati. l. quod seruus. 11. §. depositi. tradit Alex. consil. 37. num. 2. lib. 3. & ita in specie prędictam communem opinionem limitant Roman. hîc num. 7. Alex. numer. 3. Vincent. num. 2. Iason. num. 6. latè confirmans. Tu autem aduerte, hanc limitationem non bene adaptari ad terminos nostræ quæstionis, in qua quæritur, vtrũ coniunctus possit recipere solutionem pro coniuncto absente? Prædicta autem limitatio locum habet in quocunque extraneo gerente negocia absentis, & super re illius aliquem contractum celebrante. Præterea neque prædictam limitationem videri in se veram: in contrarium enim vrget is text. in quo pater dando dotem pro filia, celebrauit contractũ dotis: & tamen non potest recipere solutionem absque filiæ consensu. Vrget etiam in cõtrarium. l. 1. §. igitur, ſ. de exercitor. actio. vbi propositus ad locandum, non potest recipere solutionem debitã ratione illius locationis: extollit Roma. sing. 23. & consi. 330. num. 6. Sed his non obstantibus, prædicta limitatio in se vera est, pro qua est bonus text. rationem reddens. l. quod seruus. 35. ff. de solution.

24 † Neque obstant contraria, quia ad primam difficultatem respondet Soci. hîc num. 8. speciale esse fauore dotis, vt pater celebrans contractum dotis, non possit recipere solutionem sine filiæ cõsensu, vt mulieri meliùs consultum sit. Vel veriùs respondetur, prædictam limitationem procedere in solutione, quæ recipitur nomine illius ad cuius vtilitatem cõtractus celebratur: pater autem vult recipere solutionem proprio nomine, & ad propriam vtilitatem, scilicet, vt incorporetur cum suo patrimonio. l. final. C. cõmunia vtriusque iudic. & ideò quanuis pater fecerit contractum, non tamen potest recipere solutionem suo nomine, & sic extinguere ius filiæ competens: cõtra regulam. l. id quod nostrum. ff. de regul. iuris, & aduertit Vincent. hîc num. 20. ad medium. Non obstat secũdum de l. 1. §. igitur. ſ. de exercitor. actio. quia procedit, quando mãdatum est limitatum, scilicet, ad locandum tantũ: nam si simpliciter fuisset datum mandatum ad locandum, tunc locator posset recipere mercedem ratione illius locationis debitam absque alio mandato, iuxta iura suprà citata: quòd ita in specie aduersus Roman. probat Stracha tractat. de mercatura, titul. mandati. num. 25. pag. 156. Et ex his infertur explicatio ad. l. si filia familiàs. 25. ſ. de iure dotium. dum probat, quòd si filia familiàs ex peculio quod administrabat, dotem dedit marito, & deinde diuortium sequitur, quòd maritus rectè ei soluet dotem: prout & alij debitores peculiares rectè dictæ mulieri soluent quod ex causa peculij debetur: quod prima facie videtur repugnare huic textui, in quo pater sine cõsensu filiæ

filiæ, & è contra filia non possunt recipere dotis solutionem. Bart. hîc num. 4. respondet, d. l. si filiafamiliâs. esse intelligendam, quando pater dedit licenciam filiæ, vt ex peculio se dotaret, nam tunc tacitè etiam videtur permisisse, vt solutionem dotis reciperet. l. quod seruus. 35. in fine. ff. de solutio. Adde, quòd ex illa receptione dos redintegratur cum peculio filiæ, & sic ex ea nullum patri infertur præiudicium: & hac ratione d. l. si filiafamiliàs requirit, quòd peculium in eâdem causa sit. † Vnde contra Bart. colligo. d. l.

25 si filiafamiliàs procedere, etiam si pater prohibeat, ne filia illam recipiat dotis solutionem: nam cùm ex proprio contractu sit actio quæsita filiæ, poterit ratione illius recipere solutionem, etiam inuito patre. l. fin. ff. de solutio. & ibi notat Imol. col. 2. in princ. Neque satisfacit solutio Aretin. hic col. 2. ad finem cõtrarium tenentis, quod. d. l. fina. ff. de solutio. procedat, quãdo actio in solidum est quæsita procuratori, cui soluitur, in nostro autẽ casu actio est communis inter patrem & filiam: nam replicabitur, quòd cum dos recepta redeat ad peculium filiæ, & sic in effectu patri quæratur. l. certum. C. famerciscund. eo inuito tolletur actio communis, vt probat is text. in fine & infra latiùs dicemus. Vltimò ex primis verbis huius tex. colligendum est, verbum, Soluere, & verbum, Exigere, inter se differre: nam verbum, soluere, refertur ad eũ, qui sponte soluit. l. quod stipulatus. 10. ff. de solutio. verbum autem, exigere, refertur ad eum, qui conuentus in iudicio, coactus est soluere. l. fideicommissa. 11. §. si rem. ff. de leg. 3. l. mulier. 20. in princ. ff. de conditio. institutio. l. 2. C. soluto matrimonio. c. 2. & 3. de censib. in. 6. quam differentiam notauit gloss. 1. hîc, cui similis. l. sed etsi lege. §. quod ait verb. Sed & culpa. in fine. ſ. de petitio. hæred. & est recepta traditio, vt asserit Vincent. hîc nu. 9. ad finem. Sed in cõtrarium vrget l. verbum, exactæ. 185. ff. de verbo. signific. vbi verbum, exacta pecunia, verificatur in eo quod sponte soluitur: item & in delegatione, quæ habet vim spontaneæ solutionis. l. quanuis. 8. §. interdum. ſ. ad Velleianum. adiuncta. l. neq; creditoris. 6. C. de de nouatio. facit etiam. l. si pupilli. §. fina. ſ. de negoc. gestis. dum dicit, quem debere à se exigere: quod necessariò ad spontaneam solutionem referendum est: neq; enim quis à se ipso inuito quid extorquere potest. l. pen. ſ. de arbitris. & ita verbum, exigere, referri etiam ad spontaneam solutionem, tenet glo. 2. l. si cum dotem. 23. §. 1. ff. eo. & defendit Iason hic n. 12. Pro concordia amplectenda est resolutio Bart. auth. hoc locum. num. 15. C. si secundò nupserit mulier, quòd verbũ, Exigere, duobus modis accipi potest, scilicet, in stricta significatione, & significat quid ab inuito extorqueri. l. fidei commissa. 11. §. si rem. ff. de leg. 3. aut in larga significatione, & tunc etiam in spõ

26 tanea solutione verificari potest: † quod asserit receptum Vincent. hîc num. 9. ad finem, & in effectu probant Aretin. post princ. & Socin. nume. 5. Quibus addere debes, verbum, Exigere, alia plura significare, de quibus per Alciat. l. verbum, exactæ. & ibi Rebuff. ff. de verbo. signifi. Brecheus. l. anniculus. 134. num. 3. ff. de verb. signifi. Item eam dici propriã, & strictã vocabuli significationem, ad quam exprimendam vocabulum principaliter inuentum est: si verò ex quadam similitudine trahatur ad significãdũ quid aliud, dicetur ea significatio impropria siue larga, vt colligitur ex Socin. consil. 25. num. 8. lib. 3. & extollit Hubertin. l. 1. num. 13. C. de pactis & explicat Gãmarus tracta. extensionum à nu. 81. Verbum igitur, Exigere, propriè designat solutionẽ necessariam, quia ad id significandum principaliter fuit inuentum, vt cõstat ex isto tex. & iuribus suprà citatis. Largo etiam modo potest referri ad spõtaneã solutionem, ea ratione, quia quanuis quis spõtè

ſoluat:tamen propter neceſsitatem cau ſatiuam videtur ſoluiſſe.l.fi.ff. de ſeparationib.facit.l.nouiſsime.ff.quod falſo tutor. authore.Cum autem in dubio verba ſint accipienda in propria ſignificatione.l.non aliter.ff.de leg. 3. maxime in contractibus.l.1.§.ſi is qui nauem. ſ. de exercitor.actio.inferri videtur, quod habens mandatum ad exigendum,non poterit recipere ſpontaneam ſolutionem: quod in ſpecie ſentit glo.1. hic,dum dicit,quod procurator litis exigit, non tamen recipit ſpõtaneam ſolutionẽ: quod tanquam iure verius defendit Roman. hic.n.8.& probat Angel.l.falſus procurator.n.2.C.de furtis.Et facit pro illis,quia procurator datus ad exigendum, virtualiter datur ad lites & ad iudicia,quẽ certum eſt, non poſſe recipere ſpontaneã ſolutionem.l.hoc iure.86.ff.de ſolutio. l. ſi procurator.28.ad medium.ſ.de procuratoribꝫ.Sed his non obſtantibus,verius eſt contrarium,imò quod procurator datus ad exigendum,poteſt recipere ſpontaneam ſolutionem:quod probat.l.inductũ. 22. C. de ſolutio.& l.non abſtulit.4. C. de nouatio. & tenet Bart. hîc nu. 10. communiter receptus, vt aſſerit Alex.n. 5. Socin. n.6.Iaſon.n.17.Vincent.n. 11. Claud.num.7.Zaſius.nu.7. & hanc eſſe communem opinionem aſſerit Alciat. l.verbum,exactæ.num.2.& ibi Rebuff. col.1.ad finem.ff. de verbor.ſignificatio. & ſecundum illam conſuluit Paul.conſi. 181.num.3.lib.1.& conſil.ſeq. in princi.

27 † Nec obſtãt adducta in contrariũ:quia ad primũ reſpondetur,ſufficere mandatum impleri per æquipollens,reſpectu finis prætenſi.l.fina.§. fina. ſ. mandati.l. ſi quis mihi bona.§.ſed quid ſi mandauit. ff.de acq.hered. per ſpontaneam autem ſolutionem,non ſolum æquipolléterimpletur mandatum,ſed etiam vtiliori modo. Et confirmatur,quia quælibet diſpoſitio recipit extenſionem ex identitate rationis,ad caſum qui ſub lata vocabuli ſignificatione contineri poteſt.l. filium habeo.ſ.ad Macedonian.glo. Cle. auditor.verb.beneficio.de reſcriptis.glo.Cle. 1.verb.eligatur.de electio.late Alex.l. peregre.§.quibus.n.4.ff.de acq.poſſeſſ. Niconic.in rub.num. 44.ſ. eo. Mandatum igitur,quod quis cogat debitores ſoluere,extendetur ad ſponte ſoluentes: quia ſpontanea ſolutio,ſaltem late ſumpto vocabulo, venit ſub nomine exactionis, vt ſuprà dictũ eſt:& militat in vtroq; caſu eadem ratio.Alex.hîc n.5.ſubdẽs, quod ſi ſit diuerſa ratio,non admittetur extenſio.Quare habens mandatum ad ſolutionem recipiendam, non poterit exigere in iudicio.l.quod ſtipulatus.10.ff.de ſolutio.quia eſt diuerſa ratio:maior enim induſtria exigitur in exigendo, & ideo qui minus conceſsit,non videtur maius cõceſsiſſe:Aretin.hîc col. 2. ad medium,è contra autem qui conceſsit exactionẽ, quod eſt maius,tacite videtur conceſsiſſe facultatem recipiendi ſolutionem ſpõtaneam,quod eſt minus.c.cui licet.de regul.iuris in. 6.Non obſtat.2.d.l.hoc iure 86.ff.de ſolutio.quia loquitur, quãdo mãdatum reſtrictum eſt ad petendum in iudicio, huic enim non videtur conceſſum recipere ſolutionem ſpontaneam, vel etiam neceſſariam:quia ſub mandato de petendo,neq; per latam ſignificationem vocabuli,receptio ſolutionis cõtineri poteſt.Bald.l.2.num.1.ſ.de iuriſd. omnium iudic.Si autem quis conſtituatur procurator ad exigendum,vtique is, & voluntariam, & neceſſariam ſolutionem recipere poteſt,quia ſub verbo(exactio)& receptio ſolutionis videtur contineri, Bar.hîc num.10.† ex hoc inferẽs, quod tex.is in fine,dum dicit,quod procurator litis exigit,& tamẽ ei ſolui nõ poteſt,exponendus eſt,ideſt,petit,quia procurator litis neque neceſſariam ſolutionem recipere poteſt.d.l.hoc iure. ſi autẽ conſtituatur ad exigendum , tunc ſolutionem recipere poterit:vt etiam tradit Bar.d.l.hoc iure nu.1.& ſuprà dictũ eſt. Nec placet id quod tentãt Soc.hic. n. 6.

28

Vincent.

Vincent.n.11.ad finẽ,quòd ſi detur mãdatum ad exigendũ,& dominus ſit præſens,non videtur intellexiſſe de ſpontanea ſolutione, quia hanc dominus præſens ſibi videtur reſeruaſſe:arg. l. ſi reus paratus.ſ.de procurator.ex hac enim declaratione nimis reſtringeretur communis traditio , & rationes ſupra pro ea aſsignatæ. Neque obſtat prædictorum ratio , neque enim ex ea infertur,dominũ priuatiuè ad procuratorem,ſibi reſeruare facultatem recipiendi ſpontaneam ſolutionem, ſed potiùs cumulatiuè,vt ſcilicet,ſibi , vel procuratori fieret:nam cum procuratori permiſſum fuerit exigere , in quo maior induſtria exigitur: ergo & recipere ſpõtaneã ſolutionem. Illud ſanè admitti poteſt, quod in prædicto caſu ſolutio ſpontanea poteſt fieri domino,quantumcumq; debitor per ſtipulationem, eam promiſerit facere procuratori: nam cum dominus illam quoq; videatur ſibi reſeruare , in his terminis nõ procedet deciſio. l. aliud eſt.& l.fina.ff.de ſolutio.Neq; etiam placet quod tentauit Vincent. hîc nu. 11. ad finem, quòd ſi perſona procuratoris conſtituti ad exigendum non ſit legalis,vel ſit difficilis ad conueniendum,nõ poterit is recipere ſpontaneam ſolutionem:confunditur enim ex eo,quia cum non obſtantibus prædictis defectibus, dominus ei commiſerit exactionem, pariter ei videtur permittere facultatem recipiendi ſolutionem, quia vtroque caſu idem vertitur periculum:facit ratio.l.cũ mãdato.ad finem. ſ.de minoribus. Illud certum eſt,quod tradit Bart. l. hoc iure. nu.2. ad finem.ff.de ſolutio. quòd ſi hæc verba,Exigere,& ſoluere,cõiugãtur, tũc ſub verbo,exigere,non videbitur contineri facultas recipiendi ſolutionem ſpõtaneam,ne verba videantur ſuperfluere: & in his terminis procedit is tex. † Quare ſi dominus dedit mandatum duobus diuerſis,vni ad exigendum , & alteri ad recipiendã ſolutionem , tunc cõſtitutus ad exigendũ,non poterit recipere ſpontaneam ſolutionem,quia facta coniectura ex mandato alteri dato,hoc ei tacitè videtur denegatum : vt hîc tradit Vincent.n.11.ad medium.Vlteriùs ex ſecunda parte huius tex.colligendũ eſt,quòd ſi ſolutio ſit facta filiæ ſine conſenſu patris,& tamen pecunia dotalis ſoluta peruenit ad patrem , reconualeſcit ſolutio, ita vt vtriuſq; reſpectu , per ſolutionem actio dotis videatur perempta , iuxta princ. Inſtit. quib. mod.tollit obligatio. Patitur tamen hæc concluſio duas difficultates. Prima eſt , quòd in hoc text. quoad hunc effectum conditionaliter requiritur , quod pecunia ſoluta perueniat ad patrem;& tamen hoc fruſtra videtur requiri;quia iſto iure quicquid ſolutum eſſet filiæ,eodem momento iure patriæ poteſtatis tranſibat in patrem. l. placet.ff.de acq.hered.Secũda,quia tex. inquit,in prædicto caſu vtriuſq; obligationem tolli,& ſic ipſo iure,iuxta d.prin. Inſt.quib.mod.tollit. obligatio. & tamẽ contrarium videtur colligi ex l. ſeq. vbi probatur,hoc caſu non tolli actionẽ patris ipſo iure , ſed tantùm oppoſita doli mali exceptione. Sed non eſt recedendum à clara deciſione huius text. & ad primam difficultatem reſpondetur cum Bart.hîc ad finem, tex. requirere , quòd pecunia dotis verè,& realiter ad patrem perueniat,non autem ex ſola legis poteſtate.Subcribit Vincen.hîc n.20.ad finẽ: pro quibus allego tex.l.ſi res.§.fi.cũ.l.ſeq. ſ.de de in rẽ verſo.& quia Iureconſ. hîc vtitur verbo,Peruenit , quod ſignificat cum effectu venire.l.aliud eſt.71.verſ.ſicut.ff.de verbor.ſignif.l. qui concubinã. 29.§.cum ita.ff.de leg. 3. tradit Alciat. l. non omnis.in princ.num.13.ſ. ſi certum petat.ſufficiet tamen ſemel cum effectu peruenisſe.l.videamus.17.ſ. quod metus cauſa. Nec omitto, quod Vincent. hîc n.20.ad finem,aliter reſpondet , ſcilicet, quod dos non acquiritur patri iure patriæ poteſtatis.l.Pomponius.ſ. famil. erciſc.

29

ciſc. & hac de cauſa tex. conditionaliter requirit, quod dos perueniat ad patrem: quod tamen falſum eſt, quia poſtquam dos ſoluta eſt, amittit nomen dotis. Bal. l. 1. ad finem. C. ſine cenſu. vnde tanquam bona libera, patri acquirentur iure patriæ poteſtatis. l. fina. C. communia vtriuſque iudicij. Ad ſecundam autem difficultatem reſpondetur cum Dyno hîc, quòd aut pecunia non bene ſoluta à principio directò peruenit ad eum, cuius conſenſus requirebatur in ſolutione; & actio tollitur ipſo iure. l. quoties. 61. ff. de ſolution. & in his terminis procedit is text. nam pecunia ſoluta filiæ ſine conſenſu patris, directò peruenit ad patrem: ſed ſi pecunia directò nõ peruenit ad eum, cuius conſenſus exigebatur in ſolutione, non tollitur actio ipſo iure, ſed tantũ ope exceptionis: & in his terminis procedet. l. ſequens, in qua è contra pater recepit dotem ſine conſenſu filiæ, & quanuis eam dotem dederit ſecundo marito, & pariter filiæ quoque videatur data, id eſt, minùs principaliter ſiue in conſequentiam. l. tali. 49. §. fina. ſ. de iure dotium. & ideò tunc inducitur liberatio ope exceptionis. Et hanc Dyni reſponſionem probant Baldus. Imola. & Romanus hîc numero. 9. Iaſon ad finem, & defendit Alexander colum. fina. Cæterum Bartolus. hîc ad finem aſſerit, hanc ſolutionem Dyni eſſe contra mentem gloſſ. fina. hîc, dum ex iſto text. collegit, quòd liberor, ſi ſoluo alij, dummodo hæc pecunia perueniat ad creditorem; & ideo contendit, etiam in terminis l. ſequentis actionem dotis tolli ipſo iure: allegat tex. l. ſolutum. 11. §. ſolutam. ſ. de pignor. actio. vbi probatur, quod ſi ſoluo creditori creditoris mei, qui etiã habebat me, vel bona mea obligata, liberor ipſo iure, vt ibi etiã notant Bart. nu. 2. & Paul. n. 3. ſed in ſpecie. l. ſeq. maritus ſoluens dotem patri, erat quoq; ipſi obligatus. l. 2. §. quod ſi in patris. ſ. eo.

30

ergo ſoluendo patri, ipſo iure debet remanere liberatus. Neq; ſecundùm eum obſtant verba. l. ſeq. nam dum dicit, maritum liberari ope exceptionis, debet intelligi de exceptione facti, ſiue intentionis; nam re vera ipſo iure liberatus eſt maritus, qui patri ſoluit. Quod & ex eo ſuadetur, quia pater erat particeps obligationis & actionis dotis receptæ: ergo quantumcunque dos per indirectũ ad filiam peruenerit, tamen maritus ſoluẽs patri, debet ipſo iure liberari; id enim videtur probari d. §. ſolutam nam in caſu ibi propoſito † bona debitoris ſoluentis erant obligata, tam primo locatori, cui facta fuit ſolutio, quàm etiam ſecũdo locatori, qui partem ædium à ſe conductarum ſecundo conductori, & ſoluenti locauit: vt colligitur ex eo tex. verſ. planè, & licet pecunia ſoluta, per in directũ videatur peruenisſe ad ſecundum locatorem, quia ſcilicet, propter illam remanet liberatus ab obligatione, qua tenebatur primo locatori, tamen nihilominus ipſo iure contingit liberatio, quia ſcilicet, facta eſt ſolutio illi, qui erat particeps obligationis, id eſt, cui ſoluens erat obligatus, & cui ſoluentis bona erant tacitè hypothecata ex eadem cauſa: ergo pariter & in caſu. l. ſequentis cum ſolutio dotis fuerit facta patri participi obligationis, ipſo iure debet contingere liberatio, quantumcumque per in directum pecunia videatur ad filiam peruenisſe: & ita hanc Bartoli opinionem probant Paulus hîc numero. 2. Vincent. ad finem. Sed his non obſtantibus, non eſt recedendũ à reſolutione Dyni magis cõmuniter recepta, quæ bene deducitur ex verbis. l. ſeq. quibus Bart. violenter reſpondet. Neq; eſt nouũ, diuerſum ius cõſtitui, quãdo quid directo quæritur vel per indirectum, ſiue in cõſequentiã: nã videmus, quòd ſi aliud pro alio ſoluatur volente creditore, ipſo iure contingit liberatio. in princip. Inſti. quib. modis tollitur obligatio. & tamẽ ſi creditore volente, vnum pro alio alteri ſoluatur, non contingit liberatio ipſo iure, ſed tãtùm ope exceptionis. l. fin. §. fin. & ibi notat Bart. num. 3. ff. de verbor. obligation. Matthesil. ſingul. 113. Iaſ. l. 2. §. 1. in fine. ſ. ſi certum petat. quia ſcilicèt, tunc creditori non videtur quæri ſolutum, niſi per indirectum, id eſt, per quandam iuris fictionem. l. 3. §. final. ſ. de donatio. inter virum. Et retenta hac opinione, non obſtat text. per Bart. adductus dict. l. ſolutum. §. ſolutam. ſ. de pignor. actio. nam pro eius vera interpretatione aduertendum eſt, quòd ibi per ſolutionem factã creditori creditoris mei, meus creditor remanet liberatus ab ea obligatione, qua primo creditori tenebatur. Item, q; illud, quod ego ſolui primo creditori, erat illi debitum: nam cùm ego ſcienter conduxerim partẽ ædium, quam ſciebã locatori meo eſſe locatam, tacitè videor velle, quòd inducta per me in ædem cõductam, ſint tacitè hypothecata, tam illi, à quo ego immediatè conduxi, quàm domino ædium, qui huic ſecundo locatori locauerat totas ædes, † vt ibi declarat gloſſ. verb. tenebuntur. in principio. & Paul. num. 3. Fortun. l. item quia. nu. 20. ſ. de pact. Secundò eſt aduertẽdum, quòd illi qui ædes conduxit à primo locatore, tacitè videtur velle, quòd inducta, & illata per ſe in domum conductã, eſſent ei tacitè hypothecata: itẽ ea, quæ ratione locationis ad eum peruenirent: quare cùm ratione ſecundæ locationis acquirat nomen conductoris; & hoc tacitè cenſebitur hypothecatum primo locatori: ratione cuius hypothecæ, primus locator poteſt compellere hunc ſecundum conductorem, vt ſibi ſoluat, etiam inuito immediato locatore. l. vtrùm. 27. ſ. de conſti. pecunia. & l. nomen. C. quę res pignor. tradit Bart. d. §. ſolutam. num. 2. Ex eo ergo text. non bene infertur ad noſtram quæſtionẽ, in qua pater qui recepit ſolutionẽ dotis, neque erat creditor reſpectu filiæ, & conſequẽter ex ea ſolutione facta patri per maritum, mulier nullam conſequitur vtilitatẽ, neque etiam pater poterat cogere maritum, vt inuita filia, ei ſolueret dotẽ: malè igitur ex prędicto tex. infertur ad noſtrã quęſtionẽ, vt eſt de mente Alex. hîc ad finẽ. Ex quibus venit explicanda notabilis reſolutio Bart. d. §. ſolutam. num. 2. quam ibi probat Paul. num. 3. Fulgoſ. num. 5. Roman. hîc nu. 9. quòd aut debitor meus ſoluit de voluntate mea illud idẽ quod ego debebam creditori meo, & ipſo iure contingit liberatio. l. inuito. 12. in. 2. part. C. de ſolutionib. l. qui hominẽ. 34. §. ſi gener. ff. de ſolutio. In quibus terminis etiam intelligi poteſt d. §. ſolutã. nã conducẽs ædes, & partem illarum poſteà locãs, tacitè videtur velle, quòd iſte ſecundus conductor poſsit ſoluere penſionẽ domino ædium, ad quam ſoluendam ipſe principaliter erat obligatus, vt declarat Fortun. l. item quia. num. 20. ſ. de pactis. Si autem me inuito ſoluat creditori meo, nulla omnino contingit liberatio. l. inuito. in princip. C. de ſolutio. & l. fin. C. de negoc. geſt. Limitando tamẽ, niſi iſte debitor meus creditori meo cui ſoluit, eſſet quoque obligatus ratione eiuſdẽ rei: nam tunc ſoluẽdo illi creditori, etiam me inuito, remaneret liberatus. d. §. ſolutam. explicato vt ſuprà. Si autè me ignorãte ſoluat creditori meo id quod ego debeo, quia tunc per eam ſolutionem ego remaneo liberatus. l. ſoluendo. ſ. de negoc. geſt. ſi ego ſolutum repetam, obſtabit mihi doli mali exceptio. l. ſi opera. 6. in fine. ff. de doli exceptio. † l. liber homo. 38. adiuncta gloſ. fin. in vltima ſolutione. ſ. de negoc. geſtis. l. ſi cùm fundum. 37. adiuncta gloſ. final. ſ. de pact. Ex quo notabilem cautelam colligit Angel. dict. l. ſi opera. quam poſt alios probat Auenda. titu. de exception. num. 29. Quam tamen declarabis per. l. 3. C. quando fiſcus, vel priuatus. & videndus eſt Roman. conſilio. 293. numero. 1. & in his terminis poteſt procedere. l. ſe-

31

32

33

quens.Si autem ſolutum directò peruenisſet ad eum cuius conſenſus in ſolutione requirebatur, ipſo iure contingeret liberatio,vt probatur in iſto text.ſecundùm communem intellectum. Ex quibus venit reijciẽda noua opinio Claud. hîc ad finẽ. contendentis in hac materia,nunquam maritum ſoluẽtem ſoli patri,vel ſoli filiæ,liberari ipſo iure,ſed tantùm ope exceptionis: allegat. l. ſi opera. 6.in fi.ff.de doli exceptio.&.l. ſed ſi ideò. 22.ad finẽ. ff.eo.nam hæc opinio apertè confunditur per verba huius text.in fine.ibi:Actio dotis vtriuſque tollitur,adiuncto princ.Inſtitu.quib. mod.tollitur obligatio.Neque obſtant Claudij rationes:nam ad primam de.l.ſi opera.6.ff.de doli exceptio.reſpondetur,loqui quando me ignorante facta fuit ſolutio creditori meo:per quam ſolutionem pecunia directò ad me non peruenit, ſed tantũ in conſequentiam,ſcilicèt,quia illam cõſequor vtilitatem, quòd liberor à creditore meo:nos autem loquimur, quando ſoluta pecunia directò ad creditorem peruenit, nam tunc ipſo iure contingit liberatio,vt probatur in hac.l. Nõ obſtat ſecundum de.l.ſed ſi ideò. 22. ad fin.ff.eo. nam reſpondeò,quòd licèt glo. pen.ibi laboret, tamen clara reſponſio eſt,quòd ibi directò pecunia non peruenit ad vxorem, ſed potiùs ipſe maritus conſumpſit pecuniam dotalem in eos vſus,in quos mulier illam eſſet conſumptura:& ideò contingit liberatio, tantũ ope exceptionis. Sed ſi maritus directò res dotales traderet mulieri, vt ipſa in prædictos vſus conſumeret,tunc ipſo iure contingeret liberatio,vt diximus.l.2. in princ.ſ.eod. Adde vltra alios,quòd licèt ex reſolutione Bart.ſuprà relata, videatur colligi, quòd ſi inuito patre dos ſoluatur filiæ, gener minimè liberatur: argum.l.inuito.in prin.C.de ſolutio. &

34 l.fin.C.de negoc.geſt.† & tradit Roma. conſil.292.num. 1. tamen hoc caſu etiã verius videtur ,quòd ſi pecunia ſoluta directò ad patrem peruenit, ipſo iure cõtinget liberatio,iuxta generalitatem huius text.& quia ſi pecunia ſoluta ad patrem peruenit,quaſi ipſo geſtu vtiliter illius negocium geſtum fuerit, cogetur id ratum habere,iuxta regulam.l. Pomponius.10. ad finem.ſ. de negoc.geſtis. quod ſentit glo.fin.hîc,dum dicit,quòd ipſo geſtu videtur pater ratam habere ſolutionem factam filiæ, etiam abſque illius aſſenſu:argu.l.Paulus.ff.rem ratam haberi. Neque obſtat regula.l.fin.C. de negoc.geſt. quia debet limitari, niſi ea ſolutio,quæ me inuito facta eſt, ex poſtfacto mihi quæratur:nam tunc quaſi vtiliter negocium geſtum fuerit,teneor illud ratum habere.d.l. Pomponius. 10.ſ. de negoc.geſt.optimè Bald.l.inuito. C. de ſolutio. & quia quando ſolutio facta eſt illi,qui habebat actionem ad cogendum ſoluentem ,tũc etiamſi ſolutio fiat me inuito,continget liberatio.l. vtrùm. 27.ſ.de conſtit.pecunia.d. l. ſolutum.§. ſolutã.&ibiBar.nu.2.ſ. de pignor.actio. Sed filia habet actionem ad cogendum maritum,vt ſibi dotem ſoluat: ergo etſi maritus ſoluat inuito patre,debuit contingere liberatio.Et ſi opponas,quimò filia non poterat cogere maritum ſibi ſoluere dotem, niſi accederet conſenſus patris.l.2.§.quòd ſi in patris.ſ.eo. reſpõdetur,hac ratione Iureconſult. elegiſſe mediam viam, vt ſi poſteà pecunia perueniret ad patrem, contingeret liberatio,vt probat is text.aliàs ſecus.l.qui hominem.34.§.ſi gener.ff.de ſolutio. Alia autem,quæ DD.hîc tractant circa communionem actionis dotis inter patrem, & filiam,omittuntur,quia de illis diligẽter diſputatum fuit.l.2. §. quòd ſi in patris.&.§.fin.ſ.eod.

SVM-

SVMMARIA LEGIS DE DIVISIONE.

Quinta.ff.Soluto matrimonio.

1 *Fructus non pertinent ad maritum, antequam res dotales tradantur.*
2 *Explicatur ratio.c.ſalubriter. de vſuris.*
3 *Quando valet pactum de lucrandis fructibus perceptis ex re pignorata.*
4 *Quando non conſtat de die traditionis, quid ſit præſumendum.*
5 *Quæ ſit cauſa, vt maritus lucretur fructus dotales.*
6 *Legatus debet habere ſalarium totius diei, quã uis toto die iter non fecerit:*
7 *Expenditur.l.3.ff.de verbor.ſignif.*
8 *Reijcitur quædam diſtinctio Imol.in hac materia.*
9 *Maritus ſuſtinens onera matrimonij non facit fructus ſuos antequàm res dotales tradantur.*
10 *Vxor videtur in mora irregulari conſtituta, ſi maritus ſuſtinet onera matrimonij, & ipſa dotem non tradit.*
11 *Referũtur rationes contrarium tenẽtium.*
12 *Et tamẽ magis communis opinio defenditur.*
13 *In obligationibus facti veniunt fructus á tẽpore moræ ſub nomine intereſſe.*
14 *Agitur de vera ratione.l.curabit.C. de actio. empti.*
15 *Ex qua multa notabilia inferuntur.*
16 *Quæ ſit differentia, vtrùm fructus veniant tãquam fructus, vel ſub nomine intereſſe?*
17 *Mulier pro quantitate fructuum, quos percepit, obligatur marito.*
18 *Et ſi quid amplius ſoluat, erit vſura.*
19 *Perfecta vẽditione, fructus pertinẽt emptori.*
20 *Et quo modo id ſit intelligendum.*
21 *Et quoad hoc, quæ ſit differentia inter emptorem, & venditorem.*
22 *In venditione conditionali quod periculum pertineat ad emptorem.*
23 *Fructus pendentes tempore venditionis pertinent ad emptorem.*
24 *Quos effectus producat mora irregularis.*
25 *Et quos mora regularis.*
26 *Lucrum ceſſans vtrùm debeatur ſolito negociari cum pecunia?*
27 *Agitur de intellectu.l.fin.ſ.de periculo, & commodo reiuend.*
28 *Quæ ſint neceſſaria, vt intereſſe lucri ceſſantis debeatur.*
29 *Lucrum immediatè procedens ex re, tantummodo debetur.*
30 *Quando debeatur intereſſe intrinſecum, & extrinſecum.*
31 *Agitur de intellectu. l. ſi ſterilis. §. cum per venditorem.ſ.de actio. empti.*
32 *Explicatur.l. Lutius Titius.ſ.de actio. empti.*
33 *Extrinſecum intereſſe conſideratum à partibus indiſtincte debetur.*
34 *Quando debeatur intereſſe dãni extrinſecũ.*
35 *Quando emptor ſumit pecuniam ſub cambijs, id intereſſe debetur.*
36 *Quando mora obligat debitorem ad intereſſe.*
37 *Explicatur glo. l.ait prætor.§.1.verb.vltra.ſ. de minorib.*
38 *Declaratur.l.quidã.§. ſi pupillo.ſ. de vſuris.*
39 *Quando dicatur vnus contractus, vel plures.*
40 *Agitur de intellectu.l.fin.§.prætereà.C.de iure dotium.*
41 *Biennium inducit moram habentem eoſdem effectus, quos inducit mora contracta per litis conteſtationem.*
42 *Et ideò mora irregularis poſt biennium maiores vires acquirit.*
43 *Quãdo quis teneat ad intereſſe quãti plurimi.*
44 *Poſt bienniũ maiores vſuræ debentur.*
45 *Dies expreſſa inducit moram regularem.*
46 *Implementum conditionis non conſtituit ſimul debitorem in mora.*
47 *Explicãtur tradita per Paul.Caſtrẽſ.hîc.n.5.*
48 *Explicatur.l.quod in vxorem.C.de nego.geſt.*
49 *Quando ſit vtilius marito, incipere annum à die traditæ dotis.*
50 *Mulier propter moram irregularem tantum tenetur reſtituere lucrum, quod accepit: ſecus ſi nihil ſit lucrata.*
51 *Vſuræ hodie non debentur, niſi ſub nomine intereſſe.*

52 *Licet maritus non ſit mercator,tamẽ intereſſe lucri ei deberi poteſt.*
53 *Propter moram irregularem non tenetur quis de fructibus,quos percipere potuiſſet.*
54 *Quando vſuræ compenſatiuæ debeantur.*
55 *Differẽtia eſt in hac materia inter vſuras,& fructus.*
56 *Agitur de intellectu.l.in minorum.C.in quibus cauſis in integrum reſtit.*
57 *In quo conſiſtat ſpecialitas minoris in eo text. expreſſa.*
58 *Explicatur litera.l.curabit.C.de actio.empti.*
59 *Explicatur.l.2.C.de fructib.& litiũ expẽſis.*
60 *Vẽditor poteſt negligere culturã fundi vẽditi.*
61 *Et quando dicatur eſſe in culpa.*
62 *Requiritur fructuum perceptio,& non ſufficit facultas percipiendi, vt videatur quis in mora irregulari conſtitutus.*
63 *Explicatur.l.vẽditor ex hæreditate.verſ.quẽadmodum.ſ.de hæredit.vel actio.vendit.*
64 *In hac materia differentia eſt inter maritum offerentem dotem vxori, & inter vxorem offerentem marito.*
65 *Maritus non recipiendo dotem oblatam,nihil videtur donaſſe vxori.*
66 *Si venditor obtulit fundum emptori,vtrũ fructus teneatur emptori reſtituere?*
67 *Ceſſante mora,nihil debetur marito, vel alij creditori.*
68 *Si emptori detur dilatio ad ſoluendum, ceſſat mora.*
69 *Quando imminet euictio,emptor non tenetur pretium ſoluere,niſi ſibi caueatur.*
70 *Iuſta cauſa non ſoluendi liberat debitorem ab intereſſe.*
71 *Si conuentum ſit,vt durante dilatione deberetur intereſſe,conuentio valet.*
72 *Valet pactum,quod certa quantitas præſtetur nomine intereſſe.*
73 *Quando valet pactum,quòd ceſſante mora debeatur intereſſe.*
74 *Agitur de intellectu.l.fi.§.fi.ſ. de fũdo dota.*
75 *Et oſtenditur quis ſit verior,& receptior intellectus.*
76 *Et ille eleganter defenditur.*
77 *Actio dotis ſẽper exparte maritie ſt bonæfidei.*

INTERPRETATIO LEgis de Diuiſione.5.ff.Soluto matrimonio.

DOſtquã Iureconſ. abſoluerũt tractatũ cõmunionis actionis dotis inter patrẽ & filiam,incipiunt nũc declarare,aliũ articulũ valdè vtilẽ,& quotidianũ in dotis materia, qualiter ſcilicèt intervirũ&vxorẽ ſint diuidẽdi fructus percepti eo anno, quo inter eos ſoluit̃ matrimoniũ? quẽ proſequũtur vſq; ad.l.ſi ab hoſtibus.11.j. eo. excluſiuè. Ad verã autẽ explicationẽ huius tex. & materiæ, prẽmittẽdũeſt,q;cũ marito incũbãt onera matrimonij, conſtitutũ eſt,vt fructus perceptos ex rebus dotalibus, ſuos faceret.l.dotis fructus.8.in prin.ſ.de iur.dot. l.pro oneribus.C.eo. tit. c. ſalubriter.de vſur.Ex quorũ iuriũ mẽte colligitur,q;vt maritus fructus dotales faciat ſuos,oportet illos cogere ex rebus dotalibus.Itẽ,q; cõſtet matrimoniũ: neq;enim abſq; matrimonio res dotales cõſiderari poſſunt. l.3.ſ.de iur.dot. & ita expreſſè prędicta
1 requiſita exprimit.l.26.titu.11.p.4. † Ex primo autẽ requiſito inferẽ, q;cũ res nõ dicãtur dotales,antequã marito tradant̃ p̃ vxorẽ.l.dotale.13.§.dotale.ſ.de fundo dotali.nõ poterit matitus prædictos fructus ſuos facere, antequã nomine dotis res p̃miſſæ ei tradãtur:qđ probat is tex. ad fin.& notat Bar.n:1.& probat d.l.26. tit.11.p.4.Duare.lib.1.diſpu.c.vlt.Vnde licèt cõtractum ſit matrimonium,& maritus forſitã ſuſtineat onera matrimonij, non

non ob id fructus percepti ex rebus in dotem promiſsis,ad maritum pertinebunt,cùm deficiat prædictum primum requiſitum,vt infrà latiùs dicemus. Infertur etiam explicatio ad.l.in rebus.30. C.de iure dotium. dum probat, ſoluto matrimonio,dominium rerum dotaliũ, ipſo iure transferri in mulierem abſque alia traditione : nam dicendum eſt, diuerſum eſſe in marito,quia rerum in dotem promiſſarum dominium non trãſfertur in eũ ipſo iure ,ſed requiritur traditio,ita vt cùm ante eam interuenientem,neque dominium in maritum trãſferatur,neque res dotales dicantur, fructus percepti ex prædictis rebus ad maritum non pertinebũt: quod apertè probatis text.in fine.&.l.dotale.§. dotale.ſ. de fundo dotali.&.l.1.j.de vſucapio.pro dote.Et eſt ratio differentiæ,quia rationes expreſſæ d.l. in rebus. propter quas dominium rerum dotalium ipſo iure transfertur in mulierem, apertè ceſſant in marito,cui dos promiſſa eſt:& quando eſt diuerſa ratio in correlatiuis,diuerſum ius conſtituitur, vt in ſpecie colliges ex Bald.l.etſi dotis num.5. C.de iure dotium.Infertur etiam explicatio ad cap.ſalubriter. de vſuris. vbi gener facit fructus ſuos perceptos ex re ſibi data in pignus pro ſecuritate dotis:& tamen res data in pignus,nõ poteſt dici dotalis, cũ pignoris dominiũ in maritũ minimè trãsferatur.l.pignus.C.de pig.actio. quod apertè videtur repugnare ſuprà reſolutis. Sed reſpondendum eſt,ſpeciale eſſe fauore dotis , vt maritus fructus perceptos ex re data in pignus pro ſecuritate dotis,ſuos faciat , neque eos teneatur in ſortem imputare,aduerſus regulam.l.1.&.2.C.de pignor.action.& ita Paulus.l.in inſulam.§.vſuras. num.4. & ibi Vincent.num.7.j.eodem. & poſt Ioann. Andream Alexand. conſil. 200. num.6.libr.6.Corne.conſil.166.à nu. 4. lib.4.Nouellus de dote.7.parte. ſpeciali, 3.num.1.Anton.Rube.conſil.108.nu.3. exornat latè Ioſeph.Ludouic.deciſion. Lucenſi.21.à nu.17.Sed vtique hęc ſolutio non tollit difficultatem ſuprà motã, quod cùm pignus non poſsit cenſeri res dotalis,maritus fructus perceptos ex re non dotali,ſuos facere non poteſt,iuxta ſuprà tradita. Et ideò reſpondendum eſt cum Cuman.hîc num. 2. quod ideò in ſpecie d.c.ſalubriter.maritus facit fructus ſuos, quia interuenit pactum de lucrandis fructibus,& non imputandis in ſortem:quod pactum admittitur fauore dotis,quanuis extra cauſam dotis prædictum pactum non admittatur tanquam vſuram inducens.Panor.cap.1.nume.2. de vſuris. Neque huic intellectui obſtat argumentum Vincent. & Iaſon.hîc num.2.diuinatorium videri in d.c.ſalubriter.prædictum pactum interueniſſe, cùm de eo in litera nulla fiat mẽtio: nã reſpondetur,prædictum pactum ex ſubiecta materia dotis ſemper tacitè cenſeri interueniſſe: †nã cùm dos detur, vt ſit
2 patrimonium mulieris.l.3.§.ſed vtrùm. in fine.ſ de minorib. & vt ex illius fructibus onera matrimonij ſuſtineantur, qui dotem promittit, tacitè prædictos fructus marito videtur concedere:&cõſequenter,qui dat pignus pro ſecuritate huius obligationis, tacitè videtur velle, vt lucretur maritus fructus perceptos ex pignore dato pro ſecuritate dotis, & ſic cedant in ſolutionem illius tacitæ promiſsionis, quam videtur feciſſe ille quĩ dotem promiſit, vt colligitur ex mẽte dict.cap.ſalubriter.& explicat Nauar. cap.1.14.quæſtione.3.à numero.73. & Couar.reſolut.lib.3.c.3.nu.3.verſic.ſecũ dò conſtat.Et confirmatur,quia in dict. cap.ſalubriter.pro conſtanti præſupponitur,illos fructus factos fuiſſe mariti,cũ tantùm dubitet. vtrùm teneatur illos in ſortẽ imputare?Ergo neceſſariò intelligendum eſt,in ea ſpecie pactum,ſaltem tacitum,interueniſſe de lucrandis fructibus , cùm aliàs fructus percipiens ex pignore, id eſt, ex re aliena,ſuos non

faciat,ac proinde non agatur de illis cõputandis in ſortem, niſi poſtquam conſumpti fuerint,& non extent, vt declarat Bart.l.1.C.de pignor.action.Iaſon.l.3.§.ex contrario.num.85.ff. de acquirẽ. poſſeſ.Neguſ.de pignor.3.memb.5.partis.numer.11. Et ex hac declaratione colligitur vera reſolutio ad eam DD. controuerſiam,vtrùm d.cap.ſalubriter. ſpeciali fauore dotis procedat? Nam ſuprà allegati exiſtimant, ſpeciali fauore dotis procedere, alij verò neque fauore dotis vſuram admittunt. c. ſuper eo. de vſuris.vt per Corne.conſil.165.lib.4. ac proinde dict.cap. ſalubriter. ea ratione procedere, quia fructus percepti ex pignore, cedunt loco intereſſe damni emergentis: nam ſi dos eſſet ſoluta ſuo tempore, maritus ex illius fructibus ſuſtineret onera matrimonij,& nõ ex ſuo: vnde datis eiſdem terminis,idem admittetur in alia quacumque materia, vt latè reſoluit Couar.reſolution.libr.3.cap.1.num.3.Perez tit.2.lib.8.ordin.pag.20. Menoch.conſil.7.à num.15.libr.1. Valaſcus conſultatione.84.num.2. Caballin.milleloquio.432. & ideò huiuſmodi vſuræ non dicuntur odioſæ, ſed fauorabiles.Roland.conſilio.65.num.4. lib.4. ampliando per Teſſaurum deciſ.Pedamonta.45.ad finem.Sed ex prædictis dicendum eſt, ſpecialitatem dotis in hoc conſiſtere,quòd propter illius naturam, ſemper tacitum pactum videatur interueniſſe de lucrandis fructibus, donec dos ſoluatur. Quod autem huiuſmodi pactum valeat,non procedit ex dotis fauore,ſed potiùs quia illi fructus, vel cedunt loco damni emergentis, vel etiam loco ſatisfactionis, illius tacitæ promiſſionis fructuum,quam videtur facere ille qui dotem promittit, vt ſuprà dictum
3 eſt,† & probat.l.1.§. pen. ſ. de pignorib. & ita in effectu Couar.reſolutio. libr.3. cap.1.num.3.verſic.ſecundo conſtat. & Mercado de contractibus.libr. 5. cap.8. Anguiſol.conſi.16.num.1.lib.5.Caballi. milleloquio.432.Vnde meritò gloſ. fin. l.1.C.de diſtract.pignor. docet, valere pactum de lucrandis fructibus perceptis ex pignore,quando illi cedunt locovſurarum debitarum,& ibi Bald. poſt prin. & ſubſcribit Octauianus deciſione.143. num.2. Boerius ita explicandus deciſio. 44.nu.34.& probat.l.ſi ea lege. &. l. ſi ea pactione.C.de vſuris.vocabaturq;huiuſ modi pactũ, antichreſis.l.ſi is qui. §. 1.ſ. de pignor.l.ſi debitor.ſ.de pignor.actio. Balduinus tractat.de pignorib.cap.16.& notabiliter Cuiacius lib.3. obſeruation. cap.35.& lib.8.cap.17. Hodie autem cũ vſuræ ſint prohibitæ,& intereſſe loco earum ſucceſſerit.gloſſ.cap. cõqueſtus. de vſuris. valebit prædictum pactum pro quantitate intereſſe de quo conſtiterit. Octauianus deciſione Pedamonta.143. num.2.& Teſſaurus deciſio.78. num.3. Quibus adde Menoch.conſilio.110.nu. 57.libr.2. Couarru. prædicto modo explicandum reſolution.libr.3.cap. 4.nu. 6. verſiculo. 10.Licèt pactum de non computandis fructibus in ſortem, indiſtinctè non valere tanquam vſurarium, teneat Iacobin.l. ſi quis neque cauſam. §.res pignori.numero.4.ſ. ſi certum petatur.Caballinus milleloquio.538. Et iuxta hæc venit explicanda Ordinatio libr.4.titu.14.§.1.dum requirit pactum, vt gener fructus perceptos ex re pignorata ſuos faciat:nam ex prædictis dicendum eſt,illud ſemper tacitè ſubintelligi propter dotis naturam.Valaſcus conſultatio.8.num.1.& ſuprà diximus. His ita explicatis, cùm iuxta hunc textum oporteat conſtare de die traditionis rerum dotalium, vt maritus faciat fructus ſuos, videndum eſt, ſi de hoc non conſtet,quid in dubio ſit præſumendum? Et Angel.l.diuortio.§.quod in anno.nu.2. ff.eod.exiſtimat, quòd ſi matrimonium diu durauerit,neq;ex teſtibus, vel ſcriptura conſtet de tempore, quo res dotales fuerunt traditæ, præſumentur traditæ in initio anni, computati ſecundùm mo-

morem regionis, vel à tempore Natiuitatis Chriſti,vel Conceptionis Virginis: ſubſcribunt Imol.& Roman.l.diuortio. in princip.ff.eod.& ibi Pontan. num. 6. Quorum opinio obtinebit in practica propter authoritatem prædictorum, vt hîc aſſerit Socin.num.1.Et facit,quia annus ſolet cõputari à die Natiuitatis Domini.extrauagans.1.§.nos igitur.de pœnit.&remiſsio.inter communes.glo.fin. extrauag.1.de cenſib.inter communes. Couar.reſolutio.lib.1.cap.13.num.1.& in dubio ſemper recurrẽdum eſt ad cõſuetudinem regionis.l.ſemper in ſtipulationibus.ff. de regulis iuris. Sed non placet hæc traditio,quia tantùm locum habere poteſt,quando conſtat de anno in quo facta fuit traditio,& tantùm vertitur dubium circa diem, vel menſem: ſed quando neque de anno cõſtat, præ dicta traditio nihil explicat:& ideò probabilior eſt reſolutio eiuſdem Angeli. l. vnica.§. cumque.nu.2. C. de rei vxoriæ actio. †quòd aut tempore ſoluti matri-
4 monij fructus erant iã percepti per maritum; & tunc cùm poſsideat, non ipſi, ſed mulieri incumbet onus probandi.l. qui accuſare.C.de edendo. aliàs verò incumbet marito.l.matrem.C.de probationib.& ſi nihil certum probetur, abſoluetur mulier.l.fin.C.de reiuendicat.maritus autem nõ lucrabitur prædictos fructus,quaſi tunc non deficiat ius,ſed probatio.l.duo ſunt Titij.ff.de teſt.tutel. ſubſcribit Alex.l.diuortio. in princip. num. 1.ad ad finem.ff.eod.& ibi Pontan.nu.5. & in puncto iuris verius exiſtimat Soci. hîc num.1.ad finem.& in praxi omnino ſequendum admonet Vincent. hîc nu. 7.Et hæc de primo requiſito ſuprà relato in princ.Ex ſecundo autẽ, quòd etiã requiritur contractum eſſe matrimonium,quia aliàs res dotales conſiderari non poſſunt,inferturquòd ſi ante contractum matrimonium ſponſo fuerunt traditæ res in dotem promiſſæ, is quidẽ propter traditionem, illarum nanciſcetur dominium.l.ſed niſi.9.ſ.de iure dot. l.1.ff.de vſucapio.prodote.gloſ.l.contractus.verb.vel id.ad finem. C. de fide inſtrumentor. tamen fructus inde percep tos,ſuos non faciet, propter rationem de qua ſuprà.Illi igitur magis dotem augebunt,vt probat.l.ſequens.in fine. &.l. dotis fructus.8.§.1.ſ.de iure dotium.l.videamus.38.verſicul.ſi ante.ſ. de vſuris. Quinimò neque ſufficiet matrimoniũ, neque etiam traditio,niſi ſimul maritus ſuſtineat onera matrimonij: nam cùm ius deferat marito lucrum fructuũ,propter onera matrimonij.d.l.dotis fructus. 8.in princip.l. pro oneribus. C. de iure dotium.ſi ille onera non ſuſtineat, quaſi à ceſſante ratione, fructus non lucrabitur:quod probat.l.fin.in princ.ff. de doli exceptio.l.in inſulam.43.§.vſuras.ff.eod. l.cùm poſt.70.§. 1. in princip.ſ. de iure dotium.& ſentiunt gloſ.1.hîc. & Bartol. nu.1.Iaſ.nu.2.&.3.Corne.conſil.59. nu. 6.libr.3.& conſil.165.num. 1. ad finem. lib.4.Vnde prædicti fructus hoc etiam caſu augebunt dotem, ad ampliationẽ l.ſi marito.32.§.final.ff.eod.& iurium ſuprà allegatorum.Ex quo colligebant Iaſon hîc num.2.Socin.l.diuortio.in princip.num.7.ff.eod. quòd cauſa lucrandorum fructuum per maritum, non pendet ex eo quòd dominus ſit effectus rerum dotalium per traditionem, ſed potiùs ex quòd maritus ſuſtineat onera matrimonij. Quibus tamen apertè repugnatis text.qui requirit traditionem rerum dotalium, vt maritus poſsit facere
5 fructus ſuos. † Neq; ſatisfacit reſponſio Vincen.hîc num.2.ad finem.ideò requiri traditionem, quia aliàs imputandum eſſet marito,cur non petierit res dotales promiſſas ſibi tradi: nam replicabitur, hanc negligentiam per vxorem non poſſe imputari marito,cùm ex ea vtilitatem fuerit conſequuta,iuxta regulam.l. cùm in fundo.81.§.1.ſ. de iure dotium. Vnde veriùs reſoluendum eſt, quod vt maritus faciat fructus ſuos,duo copula-

tiuè requiruntur, quòd poſt contractũ matrimonium res dotales tradantur, Socin.hîc num. 10. Item, quòd ſuſtineat onera matrimonij, quia propter hanc cauſam lucrum fructuum ei delatũ eſt per legem:notat Cuman.l.2.in princip. num.2.ſ.eodẽ.Cui cauſæ ſi non ſatisfaciat,reuocabitur prædictum lucrum: argum.C.l.1.de donatio. quæ ſub modo. Item & ſecundò principaliter ad declarationem materiæ præmittendum eſt, annum dupliciter conſiderari,ſcilicèt,ſecundùm curſum naturalem Solis:item ſecundùm caſus emergentiam. Annus quidem naturaliter conſideratus conſtat trecẽtis ſexaginta quinque diebus. l.ita vulneratus.ad medium.ſ. ad legem Aquiliam.l.cùm hæres. §. Stichus. ff. de ſtatuliber. qui quidem apud Romanos incipiebat à Kalendis Ianuarij, & de eo multa tradit Robertus lib.1. ſententiar. cap. 2. ſed apud Chriſtianos incipit à die Natiuitatis Chriſti, vel à die Conceptionis,ſecundùm varias regionum conſuetudines.gloſſ.in rub.in fine.C.de indictio.lib.10.Angel.l. diuortio. §. quod in anno.ad finem ff.eodem. Couar.reſolut.lib.1.cap.12.num.1.Molina lib.3.de primogen.cap.11.num.8.Annus autem ſecundùm caſus contingentiam conſideratus,incipit ab eo tempore, quo caſus emergit,& ab eo inchoando, durabit per trecẽtos ſexaginta quinque dies, ad inſtar anni naturalis, vt colligitur ex gloſ.cap.quàm ſit.verb.menſem. de electio.in.6.Bald.hîc num.1.Imol.& alij cõmuniter.Vincen.l.ſi ante nuptias. nu. 2. ff.cod. & ad rem noſtram eleganter explicat per exempla Paul. videndus hîc num.1.& Ayora de partitionibus.1.par. cap.9.num.6. & num. 12. Ex quo Dyn. & Bart.hîc ad finem.inferunt ad notabi
6 lem queſtionem.† Pone,ciuitatem miſiſſe legatum, eiq́ue dictum certam aſſignaſſe quantitatem:qui quidem reuertitur à legatione mane hora tertia: Quæritur vtrùm debeat habere integrum ſalarium illius diei?Et videtur,quòd nõ, argum.huius tex.nam prout maritus nõ lucratur fructus,niſi pro rata anni computandi à die traditionis, ita etiam legatus non debet habere ſalarium, niſi pro rata illius diei,quo iter fecit:argu.l. quæ de tota.ſ. de reiuend. Facit ratio,& deciſio tex.l.Seio.in princ. ff. de annuis legatis.Quibus rationibus hanc partem probauit Socin.hîc nu.8. & in effectu Cæpolla.l.3.num.6.ff.de verbor.ſignifi. Cõtrarium tamẽ, imò quòd legatus debeat habere integrum ſalarium prædicti diei, tenent Dyn.& Bart.hîc ad finem. Quibus ſubſcribunt Aretin.& Alex. nu.5. & tranſeunt cum eis Vincẽt. Claud. & Iaſ. in fin.Rebuff.l.3.col.2.ff.de verbor.ſignificat. Adducitur pro hac ſententia text. d.l.3.ff.de verbor.ſignific. (quẽlicèt Roman.hîc num.10.dicat,nihil,aut parum facere pro hac ſentẽtia) tamẽ illam apertè videtur probare:nam in ſpecie ibi poſita aſſignantur cuilibet viginti millia pro itinere vnius diei.l.1.ſ.ſi quis cautio.Pone, locum diſtare per viginti vnũ milliare,vtique pro eo milliari, quòd ſupereſt,integer dies aſſignatur,itavt vocatus duos dilationis dies debeat obtinere. Sic igitur & in ꝓpoſito,ſi legatus aliqua parte diei iter fecit, integer dies computandus eſt. Neq; ſatisfacit reſponſio Iaſ. hîc ad finẽ,quod in ſpecie d.l.3.ff.de verbor.ſignifi.non agitur de præiudicio alterius:in noſtro autẽ caſu agitur de præiudicio Reipublicæ, quæ debet ſoluere ſalarium; & lex non ſolet fauorem præſtare cũ alterius iniuria.l.Paulus notat.ff. de prætor.ſtipulatio. quia replicabitur, imò in ſpecie d.l.3.etiam agi de alterius præiudicio. Pone enim,quem fuiſſe citatum ad requiſitionẽ alicuius, vtique de actoris præiudicio videtur agi, ſi reũ per integrũ diẽ teneatur expectare. Accedat,quòd vera ratio d.l.3.in eo conſiſtere videtur,quòd iter factũ eſt eo die, & quanuis per integrum diem iter non fecerit,hoc non eſt ei imputandum: cũ

iter

iter faciendum plus non durauerit: arg. c.imputari.41.de regul.iuris.in.6.& quia dies ille videtur concedendus legato ad ſarcinulas componendas:arg.l.ab hoſtibus.§.ſed quod ſimpliciter.ſ. quibus ex
7 cauſis maiores.† Et retenta hac ſententia,non obſtabunt rationes adductæ in contrarium:nam ad primam de noſtro tex.reſpondetur,datis paribus terminis, idem eſſe concludendum, quod ſuprà in legato diximus. Pone enim,eadẽ die, qua factum eſt diuortium, maritum ſuſtinuiſſe onera pro aliqua parte diei;vtique is dies integer ad eius fauorem computandus eſt:arg.d.l.3.ff.de verbor.ſignificat.& tenet in ſpecie Goffred.l.diuortio.in princ.num.1.ff.eod.facit.l.qui inſulam.33.§.qui ædem.ſ.locati. Non obſtat ſecundum de regula.l. Seio. in princ. ff. de annuis legatis.quia reſpondet Claud. hîc ad finem.procedere in eo,qui tenebatur operas præſtare:quæ quidem operæ per enumerationem dierũ,recipiunt diuiſionem.l.inſtipulationibus.54.§.fin. ff.de verbor.obligation.nos autẽ agimus de ſalario vnius diei,quod congruam diuiſionem non recipit:arg.l.3.ff. de oper. libertor.Sed non placet, quia imò ratione laboris & ſalarij,dies commodam recipit diuiſionem:vt arg.d.l.Seio. tradit Bald.l.liberti.num.15.C.de oper. liber. Et ideò meliùs reſpondendum eſt, regulam d.l.Seio. eſſe limitandam, quando in die de qua agit̃, quis laborauit aliqua parte diei,neque per eum ſtetit,quominus integra die laboraret. His enim concurrẽtibus,integrum ſalarium illius diei debet habere:argumẽ.d.l.3.ff de verborum ſignif. Adde,quòd ſi legatus ita properauerit, vt vna die confecerit iter qđ duobus erat peragendum, debet habere ſalariũ duorum dierum: prout enim auctus fuit labor, ita etiam debet augeri ſalarium:argum.d.l.Seio. per argumentum à contrarijs,& quod glo. 2.authen. ſed hodie.C.de Epiſcop & cleric. quod ita in ſpecie concludit gloſſ. fin.l.eos.§. fin.ff. de falſis.quam probat Cæpolla.l.3. num.7.ff. de verbor. ſignific. Cæterùm Imol.l.continuus.§.cùm ita.num.5.ff.de verbor.obligario.id exiſtimat admittendum, quando proprijs expenſis legatus faciebat iter,& in compenſationem harum expenſarum,ciuitas ei debebat dare certum ſalarium:ſi autem pecunijs ciuitatis iter faciebat, & felici vſus diplomate, citiùs venerit, tunc quidquid ſupereſt ex pecunia data per ciuitatem,tenetur reſtituere; quia tanquam nudo miniſtro videtur data:arg.l.creditor.60. §.ſi inter.ſ.mandati. & ſubſcribit Areti. d.§. cùm ita.columna.2. ad medium.& Alexand.hîc num.5. Sed non videtur
8 vera prædicta diſtinctio, † quia etiam & in ſecundo caſu prædictæ diſtinctionis militat ratio, quòd prout fuit auctus labor,ita etiam debet augeri ſalarium. Vnde licèt legatus teneatur ciuitati reſtituere pecuniam,quæ ſupereſt, debet tamen ex ea deducere id quod propter auctum laborem ſibi deberi videtur. Eſt tamen notandum dictum Imol.ad ſciendum,quando legatus teneatur ciuitati reſtituere id quod ſupereſt: & explicat Alciat.d.§.cùm ita.num.16.Et ex his cauendum eſt à Socin.hîc num.8.dũ concludit, quòd ſi legatus fecit iter proprijs expenſis,& in remunerationem aliquid ei dandum eſt per ciuitatem, quòd tantùm obtinebit id quod ei debetur pro rata diei,quo iter fecit: id enim ex ſuprà dictis confunditur: nam ſi in hac ſpecie nihil ciuitati reſtituere debet, fruſtrà quæritur,vtrùm debeat habere integrũ ſalarium illius diei? Quinimò ex ſuprà traditis reſoluendum eſt,quòd etiam in caſu,quo tenetur ciuitati reſtituere id qđ ſupereſt,integrum ſalarium illius diei ei debetur,quo iter peregit, & ſi felici vſus diplomate,vno die confecerit iter duorum dierum,propter auctum laborem, debet habere ſalarium duorum dierum: fauorabiliter enim procedẽdum eſt erga legatos per ciuitatem miſſos. l. ſi cui.

38.

38.§.fi. & ibi Bart.in fin.ſ. quib.ex cauſis maiores.l.legatus.10.§.fin.ff. de legatio. Et iuxta hæc venit explicandus text. l. continuus.137.§.cùm ita.in fine.ff.dever bor.obligatio.dum probat, quòd ſi quis promiſit ſoluere Epheſi,& felici vſus diplomate,citiùs peruenit Epheſum, quã quilibet alius venire potuiſſet, poterit ſtatim Epheſi conueniri: nam dicendũ eſt, quòd ſi huic pro labore dandum eſſet aliquod ſalarium dictum,tunc propter auctũ laborẽ deber ei augeri ſalariũ. gloſſ.l. eos.§.final.ff.de falſis.& ſuprà diximus. Et circa verbum,Diploma, quo vtitur Iureconſult.dict.§.cùm ita. vide Catellianum in memorabilibus. verbo, diploma. His ita explicatis, collige ex iſto text.principalem concluſionem, q. maritus non facit fructus ſuos à tempore contracti matrimonij, ſed à tempore quo res promiſſæ in dotem, ei fuerint
9 traditæ:† in quo apertè ſentit, quòd licèt maritus ſuſtineat onera matrimonij, non tamen fructus rerum promiſſarum in dotem, & nondum traditarum faciet ſuos, vt hîc expenderunt gloſſa final.& Iaſon num.4. Sed in contrariũ vrgenter facit,quòd contractus dotis ex vtraque parte eſt obligatorius, obligat enim ſe maritus ad ſuſtinenda onera matrimonij,& vxor ad tradendum res dotales, vt ex illarum fructibus onera ſuſtineantur. l. dotis fructus. 8. in principio.ſ.de iure dotium.Alexand.conſil. 147. numer.1.libr. 5. ſuccedere igitur videtur regula,quòd in contractibus ex vtraque parte obligatorijs, ſi vnus implet contractum ex parte ſua, alter qui non impleuit, videtur conſtitutus in mora,ſcilicèt irregulari,id eſt, quæ contrahitur abſque interpellatione, & quæ ficta appellatur à Paulo.l. 2.in princip. C.de vſuris. & conſequẽter tanquã moroſus debet teneri, vel fructus reſtituere, vel vſuras pretij, iuxta quantitatem fructum perceptorum. l. curabit. C.de actio.empti.l.Iulianus.14.§. ex vendito. ſ.de actio.empti.l.final.§.fi.ſ.de fũdo dotali.Ordin.libr.4.titulo.14.§. 3. explicat notabiliter,Purpurat.l.1.num.56. C.de ſumma Trinit.Cui tamen difficultati reſpondet gloſſ.fin. hîc,fatendo, quòd ſi maritus ſuſtinuit onera marrimonij, & ſic ex parte ſua impleuit contractum, vxor,quæ non tradidit res dotales,videtur in mora irregulari, ſiue ficta conſtituta,ac ita fructus per eam interim perceptos tenebitur marito reſtituere: quia ad illum proculdubio pertinerẽt, ſi illa ſuo tempore res dotales tradidiſſet: argumento iurium ſuprà allegatorum: ſubſcribit Bartol. hîc numer.3. Socinus num.9.Claudius num.8. Vincent.nu.10. Zaſi.nu.12. qui aſſerit receptũ. Alex. conſi.147.nu..3.lib.5. Corne. conſ.59.nu.6.lib.3.Socin.conſ. 170.col. penult.ad medium.libr. 1. Nouellus de dote.11.parte.num. 20. Sadolet.l. quod te.num.75.ſ.ſi certum petatur. Neuiza. conſil.74.num.3. Gratus conſil.57.à nu. 4.lib.1.& alij quos refert Cagnol.l.curabit.num.41.C.de actio.empti. & Plotus tractatu de in litem iurando.§.11.num. 18.&.l.ſi quando.num.455.C. vnde vi. qui aſſerit receptum eſſe à Legiſtis, & Canoniſtis,quòd ſi vxor,vel pater ipſius dotem promiſit, & non ſoluit ſuo tempore,maritus autem adimpleuit ex parte ſua,ſuſtinendo onera matrimonij, cẽſetur ei facta mora re ipſa,& conſequenter incipit ei deberi intereſſe dotis non
10 ſolutæ: † etiãſi dos promiſſa in pecunia conſiſtat, quia cùm maritus ex ſuo expẽderit id quod ex fructibus dotis expendere debuiſſet, hoc intereſſe tanquam dãni emergẽtis indiſtinctè ei debebitur. Et retẽta hac opinione,non obſtabit is tex. expenſus vt ſuprà,quia duobus modis reſpõdet gl.fi.hîc.Primò, q. in ſpecie huius tex. vxor nullos fructus percepit ex rebus dotalibus,& ſic nihil habet qđ reſtituere debeat. Secundò reſpondet, quòd mulier obtulit fundum dotalem marito, & ille noluit recipere, & propter

propter hanc vltimam moramvxor liberatur à fructuũ perceptorũ reſtitutione: ſubſcribit Bart.hîc num.3. & alij pertrãſeunt. Sed quanuis hæ reſponſiones in ſe veræ ſint,& notabiles, vt infrà latiùs dicemus,tamen negari non poteſt,vtrã que reſponſionem manifeſtam continere diuinationem,& ideò non recedẽdo à text.iſtius generalitate,Iacobus de Arenis,& Andre.de Piſis, aduerſus magis recepram ſententiam contendunt, non videri mulierẽ in mora irregulari conſtitutam, ex eo quòd res dotales nõ tradidit, & maritus ſuſtinuit onera matrimonij,& conſequenter minimè teneri ad fructuum perceptorum reſtitutionem. Quorum opinionem latè defendit Bald.l.fin.§.prætereà.col. pen. & ibi Salic.col.fin.C.de iure dotium.& in pũcto iuris veriorem eſſe opinionem fatẽtur Alexand.hîc nu.12. Iaſon. num.14. ad finem.Vincen.col. pen. ad medium. Campeſ.de dote.2.parte.q.8.Baptiſt.de priuileg.dotalib.centuria.2. num.52. & magis probat Corne.conſil.165.num.2. lib.4.& defendunt Ruin.hîc.à num.10. Zaſi.libr.2.ſingularium reſponſor. c.16. Ioann.Copus tractatu de fructibus. lib. 3.titul.2.cap.2.Cuiacius lib.14.obſeruation.cap.22.col.1.Quibus addo glo. 1.l. dotis fructus.8.ſ.de iure dotium.quę(allegato iſto tex.)cõcludit, quòd licèt maritus ſuſtineat onera matrimonij,non tamen fructus faciet ſuos, niſi dotem petierit,& ſic per interpellationem vxorẽ in mora vera,& regulari conſtituat. Pro qua ſententia facit ſecundò, quia maritus non videtur perfectè impleſſe contractum ex parte ſua, ex eo quòd cœperit ſuſtinere onera matrimonij, cùm ſit obligatus ea ſuſtinere pro toto tempore, quo durauerit matrimonium: & ſic ſumus extra terminos dict.l. curabit.nã ibi venditor perfectè impleuit contractum ex parte ſua, tradendo rem venditam, & ob id emptorem non ſoluentem pretium in mora irregulari vide-
11 tur conſtituere.† Tertiò videtur tex. l.final.§.prætereà. C.de iure dotium. vbi non interueniente interpellatione, requiritur lapſus biennij, vt promiſſor dotis videatur in mora conſtitutus: ergo anteà non videtur incurſa mora, etiam irregularis, ſiue ficta, quantumcunque maritus ſuſtinuerit onera matrimonij, vt hîc expendit Iacobus de Aren. in fine. Alexander conſil.74.num.10.libr.5. Ruinus conſil.224.num.13.lib.1.& poſt Bald.Grammaticus deciſione.70. num. 1. Facit & quartò ſecundùm Ruin.hîc num. 13. quia nos agimus de dote promiſſa, quæ non poteſt conſiderari tanquam contractus ex vtraque parte obligatorius,cùm ſolùm promittentem obliget:& hinc eſt,quòd maritus contracto matrimonio,poteſt petere dotem,etiãſi adhuc non ſuſtineat onera matrimonij. l. ſtipulationem. 22.ſ. de iure dotium. quod vtique ei non permitteretur, ſi promiſsio dotis conſideraretur, tanquam contractus ex vtraque parte obligatorius. l. Iulianus. §. offerri. ſ. de action. empti. ergo ſumus extra terminos dictæ.l. curabit. Quintò, & vltimò facit pro hac opinione, quia marito debentur fructus ſub tacita conditione, Si matrimonium ſequatur,& ipſe ſuſtineat onera matrimonij. l.videamus. 38. poſt principium. ſ. de vſuris. l. dotis fructus. 8. cum gloſſa. 1.ſ. de iure dotium. & hac ratione quandiu maritus non ſuſtinet onera matrimonij, non facit fructus ſuos irreuocabiliter. Corneus conſilio. 165. numero 2. libro. 4. Plotus de in litem iurando. §. 11. numero. 14. Si ergo matrimonium ſequatur, & maritus ſuſtineat onera matrimonij, cenſebitur quidem impleta illa tacita conditio, ſub qua fructus ei videntur debiti: non tamen ob id debet videri mulier conſtituta in aliqua mora,niſi poſteà ſubſequatur interpellatio, iuxta receptam doctrinam Bartoli. l. quoties in diem.

nu.2.

num.2.ĩ.de verbor.obligation.& in ſpecie ita arguit Alex.hic num.12. Sed his
12 non obſtantibus,† non eſt recedendum à prima opinione magis cõmuniter recepta:pro qua facit,quòd maritus aſsimilatur emptori.l.ex promiſsione. 18.ĩ. de actionib.& obligationib.l.ſicut.8.§.ſed & ſi.s̃.quib.mod.pignus ſoluitur.text.elegans.l.quòd ſi per eam. 16.s̃. de iure dotium. mulier enim promittens dotem, conſideratur tanquam venditrix, maritus autẽ loco emptoris,quia onera, quæ ſuſtinet,ſubeunt locum pretij, vt explicat Tiraquellus libr.2.retract.in fine.nu. 69 ergo ſi maritus ſuſtinuit onera matrimonij, & ſic quaſi pretium ſoluit, reducimur ad terminos dict.l.curabit.C. de actionib.empti. Et retenta hac opinione, non obſtant ſuprà adducta in contrarium: nam ad primum de iſto text. (reiectis diuinatiuis ſolutionibus gloſſ. fin.hîc)reſpondetur,tex.iſtum probare, quòd maritus non faciet fructus ſuos,antequam res dotales ei tradantur,& conſequenter,quòd ante traditionem prædicti fructus ſub nomine fructuum ad eum non pertinent: non negat tamen, maritum ſub nomine intereſſe, illorum æſtimationem petere poſſe: nam aget maritus aduerſus vxorem moroſam ad intereſſe,quatenus ſcilicèt, ſua interfuit res dotales ſua die traditas fuiſſe: ac ita ſub conſideratione prædicti intereſſe, æſtimationem fructuum perceptorum per mulierem conſequetur: & ita Bald. hîc ad finem,inquiens,in hac ſpecie nõ venire fructus ex vi promiſsionis dotis, ſed ex vi moræ incurſæ per vxorem: & clariùs explicat Socinus hîc numer. 10. quem retulit Vincentius numer. 10.ad finem. & tanquam nouum ſibi arrogat Claudius numero.8.ad finem.& probat Cagnol.d.l.curabit.num.41. Neq; huic reſponſioni obſtat argumentum Iaſon. hîc num.15.ad finem. quod ſecundùm eam text.hîc eſſet impoſitus verbis, & non rebus,contra regulam.l.2.in fin. C. communia de legatis.quia reſpondetur, imò ſatis eſſe impoſitum rebus:multum enim intereſt quoad noſtros terminos, vtrùm fructus debeantur tanquam fructus,aut verò ſub nomine intereſſe propter retardatam ſolutionem:vt explicat Bart.l.3.§.1.s̃.de action.empti.&.l. videamus.§. ſi actionem. num. 2.s̃. de vſuris. Baldus.l.ſi traditio.num. 10.C. de actio. empti.Vnde videmus, quòd licèt in promiſsionibus facti non veniant fructus ſub nomine fructuum ante litem conteſtatam.l.videamus.2.§. ſi actionem.s̃. de vſuris.l.cùm fundus.in principio.s̃. ſi certum petatur. tamen veniunt ſub nomine intereſſe, à tempore quo retardata eſt ſolutio: † vt tradit gloſſ.dict. §.ſi
13 actionem.verbo,non conſequatur. ad finem.gloſſ.final.l.ſi filiusfamiliàs. 78.§. final.ĩ.de verborum obligationib. & ibi Bartolus.Socin.l.pacta quæ contra. nu. 3.C.de pactis.Quod vt fundamentaliùs intelligatur,aduertendum eſt, controuerſum eſſe apud Doctores, qua ratione in ſpecie.l.curabit.C.de action.empti.debeantur venditori vſuræ pretij, ſolùm pro quantitate fructuum,quos emptor percepit? Et duæ quidem traduntur rationes. Prima eſt, quòd debentur vſuræ pretij venditori, quaſi intereſſe damni emergentis:videtur enim venditor pati damnum fructuum, quos vtique percepiſſet, ſi intempeſtiuè fundum non tradidiſſet, confiſus,quòd emptor ex parte ſua quoque impleret contractum:& ita ex mente aliorum declarat Cagnolus dict.l.curabit numer. 7.& num.23.Gutierrez de iuramẽto confirmator.1.parte.cap.2.numer.3. Addo Paulum.l.Iulianus.§.exvendito.num.3. s̃.de action. empti. qui propter iſtam rationem exiſtimat,emptorẽ teneri, non ſolùm ratione fructuum quos percepit, ſed etiam reſpectu illorum, quos venditor percipere potuiſſet, ſi rem intempeſtiuè emptori non tradidiſſet: ſubſcribunt Beroius cap.1.numer.120.

de

de vſuris. Purpurat.l.1.nu.56. C.de ſumma Trinitat. Vnde ex prædictorum mẽte, debet haberi reſpectus ad damnum illius,qui moram paſſus fuit. Cæterùm Couarru.reſolut.libr.3.c.4. num.2. poſt Molinæum exiſtimat, veram rationem d.l.curabit.in eo conſiſtere, quod iuſtitia commutatiua dictat, vt quatenus vnus contrahentium implet ex parte ſua, alius etiam pariter ex parte ſua implere teneatur contractum, aut implenti ſoluere lucrum implementi recepti, ne aliàs inſurgat inæqualitas inter commutantes res ſuas, vt ſcilicet emptor vtatur pretio,& etiam fructibus rei traditæ. Vnde conſequitur, quòd non debet haberi reſpectus ad intereſſe,vel damnum venditoris tradentis,vt præſupponit prima ratio, ſed ad lucrum quod emptor non implens ex parte ſua, obtinuit ex fructibus rei traditæ: ſubſcribit Baptiſt. dict.l.curabit.numer.135. Octauian.deciſion.Pedamontan.143. ad finem.Burſatus conſilio.68.numero.4.libr.1. Quæ vtique ſecunda ratio verior, & fundamentalior eſt: † quam confirmo authoritate Salicet.l.2.numero.2.C. de vſuris. quòd quædam ſunt vſuræ lucratoriæ, & hæ omni iure ſunt prohibitæ. cap. quia in omnibus.de vſuris. quædam ſunt dãni accepti reſtauratoriæ; ſiue lucri ceſſantis,& hæ licitæ ſunt.Innoc.cap.ſacro. de ſentent. excommunicat. quædam commodi accepti recompenſatiuæ, & hæ etiam ſunt licitæ.dict.l. curabit.cum gloſ. quam reſolutionem probat Anania cap. conqueſtus.numer. 2.de vſuris. Cagnol.dict.l.curabit. numer.2. Benintend.deciſio. Bononienſi.20.num.6. ergo apertè ſentiunt,in ſpecie dict.l. curabit.vſuras ſolui pro quãtitate lucri,quod emptor conſequitur ex fructibus: quod & verba illius text. clarè inſinuant, id quòd etiam ſentit Bald.l. ſi traditio. numero.11.C.de action.empti. dum dicit; æquitatem dict.l.curabit.pendere,ex ea naturali ratione, ne quis locupletetur
14 cum iactura alterius: quod & tradit Salicet.dict.l.curabit.numer.2. & Cagnol. ibidem numer.33.Afflictis deciſion.20. num.4.Socin conſil.170.colum.penult. ad medium.libr.2.Pariſi.conſil.60. à numer.23.lib.1. Siluan.conſil.10. num. 24. Tiraquel. lib.2.retract.in fine. num. 70. Quibus adde Corneũ conſil.59. numero.5.lib.3.inquientem,in ſpecie dict.l.curabit. cauſam vſuræ præſtandæ non procedere immediatè ex traditione fundi facta per venditorem, ſed potiùs ex eo quòd emptor retinens pretium, etiam fructus rei traditæ percepit: & Aretinũ conſil.149.numer.10.dicentem,non eſſe æquum,quòd emptor fruatur re, & pretio: & ideò tenetur præſtare vſuras pro ratione fructuum perceptorum: & ſic hæc ſecunda ratio magis videtur eſſe demente DD. Ex qua infertur,in materia dict.l. curabit. non eſſe habendum reſpectum ad damnum, quod venditor incurrit propter intempeſtiuam traditionem,ſed potiùs ad lucrum, quod emptor obtinuit ex fructuum perceptione, vt ex ſuprà traditis apertè colligitur, & expreſsit Baptiſt.d.l.curabit.numer.162. inquiens,quòd ſi mora regularis mediãte interpellatione contrahatur,tunc venient vſuræ pro quantitate intereſſe creditoris moram paſsi, & tunc non dicentur compenſatiuæ,ſed potiùs reſtauratiuæ damni incurſi, vel lucri amiſsi: vbi autem interuenit mora irregularis, vt in materia dict.l. curabit. tunc debentur vſuræ compenſatiuæ, ſcilicèt pro quantitate fructuum,quos em-
15 ptor moroſus percepit ex re tradita. † Vnde colliges, quòd etſi venditor maius patiatur damnum, quàm ſit quantitas fructuum, quos percepit emptor, non poterit obtinere, illud ſibi reſarciri per emptorem, quidquid contrarium reſoluat Menchaca quæſtionum vſufrequentium.cap.50.numer.7.& capit.60.numer.22.& Gutierrez de iuramento confirmator.1.parte.c.2.num.4.

& Anton.Gabriel libr.3.cõmunium,tit. de emption.& vend.concluſ.4. num. 3. Vnde multo minus poterit petere lucrũ quod amiſit: quidquid contrarium ſentiat Anton.Gabriel vbi ſuprà num. 2. & Ioſeph.Ludouic.deciſ.Peruſina. 53. numer.3. Item colliges aduerſus ſuprà allegatos,quòd in materia d.l. curabit. non debet haberi reſpectus ad fructus, quos venditor moram paſſus percepiſſet, ſed tantùm ad quantitatem fructuum,quos emptor morоſus percepit:nam cum huiuſmodi vſuræ ſint compenſatiuæ lucri accepti, ad iſtud tantùm lucrum debet haberi reſpectus,non verò ad damnum, quod venditor moram paſſus incurrit: quod colligitur ex mente d.l.curabit.& ibi expreſsè Baptiſt.nu.138. Quod confirmo ex doctrina Pauli Caſtrenſ.l. vinũ num.fin.ſ.ſi certum petat.quam ibi probant Alexand.num. 13.ad finem. Iaſon num.18. Purpurat. num.65. dum reſoluunt,quòd mora irregularis, quæ videtur incurri in materia dict.l.curabit.tantùm operatur illum effectum,ne morоſus verſetur in lucro, non autem operatur , quòd prædictus morоſus aliquod damnum incurrat: ac proinde concludunt,quòd propter prædictam moram irregularem,non tenebitur morоſus de rei interitu; neque ad intereſſe quanti plurimi,vt infrà latiùs dicemus: ſubſcribit Sadolet.l.quod te.num.75.ſ. ſi certũ petat.Et ſimiliter propter prædictã moram non incidet quis in pœnam promiſſam, neque ob eam priuabitur iure ſuo.cap.1.§.licèt. ſi de feudo fuerit controuerſia.Aretin.conſil.149. numer. 10. Ergo ex hac communi reſolutione apertè conſequitur, in hac materia ad ſolum lucrum emptoris implementum recipientis habendum eſſe reſpectum, non ad damnum venditoris; quia ſi ad illud haberetur reſpectus,vtique emptor ſentiret damnum:quẽ tamen effectum mora irregularis producere non poteſt , vt
16 ſentiunt ſuprà allegati. † Secundò infertur annotatio ad doctrinam Bart.l.3. §.1. ad fin.ſ.de action. empti. & l.videamus. §. ſi actionem. num. 2. ſ. de vſuris. dum docet,eam eſſe differentiam , vtrũ fructus veniant tanquam fructus , vel ſub conſideratione intereſſe;quia ſi tanquam fructus debeantur,omnes veniẽt, etiamſi forſitan petitor eos percipere non potuiſſet: quando autem veniunt ſub nomine intereſſe,illi tantùm debebũtur,quos petitor percipere potuiſſet: hæc enim differentia vera erit, quando intereſſe debetur propter moram regularem,contractam mediante interpellatione; nam cum tunc habeatur reſpectus ad perſonam, & intereſſe petitoris. Felin.cap.cum venerabilis.numer.8. ad finem. de exceptio.poteſt admitti prædicta differentia. Cæterùm ſi agatur de mora irregulari,iuxta terminos dict.l.curabit. cùm ea mora tantùm remoueat morоſum à lucro,neque habeatur reſpectus ad perſonam, vel intereſſe petitoris,vt ſuprà diximus, prædicta differentia in his terminis non admitteretur. Vnde quoad noſtrum propoſitum aptior erit differentia, quòd ſi marito fructus deberentur ſub nomine fructuum, ſaltem poſt litem conteſtatam , venirent percepti, & percipiendi. l. cùm fundus. in princ.ſ.ſi certum petatur.l.videamus. 2.§.ſi actionẽ.ſ.de vſuris.l.2.C.de fructibus.& litium expenſis. & tamen quando veniunt ſub conſideratione intereſſe , ne accipiens implementum locupletetur cum iactura alterius,etiam poſt litem conteſtatam,tantùm vſuræ præſtabuntur, ſecundùm quantitatem fructuum perceptorum, non autem percipiendorum;quia hoc tãtùm peti potuit, ne morоſus remaneat in lucro:& ita Sadolet.l.quod te.num.75.ad fin.ſ.ſi certũ petat.facit regula.l. non poteſt videri.ſ. de iudic. & quod Bald. l.1.in fine. C. de vſur.& fructib.legato. & ad hunc modũ eſt explicandus Innoc.c. ſacro.num.10. ante medium. de ſentẽt. excõmunicat.

Rebuff.

Rebuff.l.vnica.num.438.C. de ſentent. quæ pro eo quod intereſt. Et ſimiliter ſi mulier minores fructus percepit, quàm maritus eſſet percepturus,tantùm tenebitur pro quãtitate fructuum perceptorum. Socin.hîc numer.10.nam ſi mulier non tenetur,quando nullos fructus percepit.gloſ fin.hîc,& infrà dicemus,pariter non tenebitur,niſi pro quãtitate per
17 ceptorum.l.quæ de tota.ſ.de reiuend. † Et per contrarium ſi mulier maiores fructus percepit, quã maritus potuiſſet percipere,omnes veniẽt ſub nomine lucri percepti,per ſuprà tradita. Contrarium 18 tamen voluit Socin.hîc num.10.Claud. numer.9. concludentes, quòd ſi mulier guara operum ruſticorum,ſua induſtria maiores fructus collegit, quàm maritus percipere potuiſſet, non tenebitur niſi pro ea quantitate fructuum, quos maritus percipere potuiſſet; quia in his tantùm poteſt conſiderari eius intereſſe: ſubſcribunt Cagnol.dict.l.curabit.num. 48.& ibi Baptiſt.num.140. Couarru.reſolut.lib.3.cap.4.num.2.verſic.ſecundo. id enim ex ſuprà dictis apertè confunditur,neque enim debet haberi reſpectus ad intereſſe mariti,conſiderata eius perſona,ſed ad illud tantũ, ne morоſus locupletetur cum iactura alterius , ac ita pro quantitate lucri percepti quocunque modo,tenebitur vxor marito vſuras præſtare.Vnde videmus,quòd emptor tenetur ad vſuras pretij pro quantitate fructuum perceptorum , etiamſi cum pretio venditor moram paſſus,non eſſet negociaturus,& ſic ex propria perſona nullum poſſet prætendere intereſſe, vt tradit Couarru.reſolut.lib.3.cap.4.num.2. Infero tertiò annotationem ad dictum Paul.l.in inſulam.§.vſuras.nume.4.ſ. eodem , quòd maritus non poteſt petere fructus ſub nomine intereſſe,niſi quatenus valent onera,quæ ipſe ſuſtinuit;aliàs ſi plus peteret,vel acciperet , eſſet vſura prohibita: ſubſcribit Decius conſil. 119. num.41.& aſſerit receptum Plotus tractat.de in litem iurand.§.11.numer. 18. Boerius conſil.6.num.8.Plotus.l.ſi quando.numer.455.C. vnde vi. nam imò ex prædictis dicendum eſt,omnes fructus, quos vxor percepit,venire ſub conſideratione lucri percepti per mulierem morоſam,etiamſi excedant onera quæ maritus ſuſtinuit;quia æquitas iuſtitiæ commutatiuæ dictat,omne lucrum à muliere morоſa eſſe auferendum , prout neque mulier tenebitur, niſi pro quantitate fructuum perceptorum, etiãſi onera,quæ maritus ſuſtinuit,multum excedãt,vt colligitur ex ſuprà traditis. † Cautiùs igitur videtur loquutus idẽ Paul. l. Iulianus. §. ex vendito. numero. 3. ſ. de action.empti.quòd emptor cui res data fuit,tenetur ad vſuras pretij,iuxta quantitatem fructuum quos percepit , & ſi quid vlteriùs ſoluat,erit vſura prohibita: & ſubſcribit Socin. hîc num. 14.& conſil.109.numer.3.& conſil. 133. num. 13. lib.1.& conſil.164.numer.11.libr.2. Aymon conſil.189.numero.7.verſic. quartus caſus.ad finem.Purpurat.l.1. numer. 56.C.de ſumma Trinit.Ruin.conſil. 55. numer.11.lib.2.Beroius cap.1.num.119. de vſuris.& alij allegati per Cagnol.dict. l.curabit.num.24.Anton. Gabrielem libr.3.communium,tit.de emption.& vẽdition.concluſione.4.numer.18.& Benintendis deciſio.Bononienſi.29.numero.9. & Ioſeph.Ludouic.deciſion.Peruſina.53. numer.3. Infero quartò explicationem ad noſtrum textum , vt quidem fructus propter moram irregularem vxoris non pertineant ad maritum tanquam fructus , ſed tamen mulier ad illorum æſtimationem tenebitur ſub nomine lucri accepti poſt moram irregularem , vt conſtat ex ſuprà traditis. Sed videtur repugnare huic illationi, quòd celebrata venditione , eriam ante traditionem fructus pertinent ad emptorem.l. fructus. C. de action. empti. prout enim perfecta venditione, periculum rei pertinet ad emptorem.

§.cum autem.Inſtit.de emptio.& vend. Item & onera rei venditæ annexa, d.l. fructus.ergo & commodum rei ad eum pertinere debet.l.ſecundùm naturam.ff. de regul.iuris.prout in ſpecie arguit d.l. fructus. Si igitur fructus ratione contractus etiam ante traditionem pertinẽt ad emptorẽ,ſi facta rei traditione eos percipiat,iure ſuo eos videtur percipere: ergo propter hoc neque in mora irregulari debet videri conſtitutus. Et confirmatur,quia inter emptorem, & venditorem ea videtur differentia; quia perfecta venditione,fructus rei pertinent ad emptorem,etiam ceſſante mora venditoris,ob rationem ſuprà aſſignatam.Cæterum emptor non tenebitur ad vſuras pretij,niſi fuerit conſtitutus in mora,ſaltem irregulari.l.curabit.& ibi Bart.C.de action.empti.nam periculum pretij reſtituendi non poteſt dici pertinere ad venditorem:cum enim quantitas ei debeatur, illa perire nõ poteſt.l. incendiũ. C.ſi certum petat. ac proinde prout periculum pretij ad eum non pertinet,neque etiam commodum pertinere debet, niſi mora ipſius emptoris interueniat. † Quam differentiam expreſsè videtur cõſtituere d.l.fructus.C. de actio. empti.& ibi declarat Fulgoſ.Corne.conſil.59.num.7.ad finẽ.lib. 3. Ioannes Copus tract.de fructib.lib.3.tit.1.cap.1. Neuizan.conſil.74. nu.7. notabiliter Ruin. l.ſi mora.à num.18.ff.eod.ergo cum fructus,perfecta venditione, ex diſpoſitione iuris ad emptorem pertineant, eorum perceptio non debet eũ conſtituere in aliqua mora etiam irregulari: arg. l. Gracchus.C. de adulter. Et pariter videbatur dicendũ,perfecto matrimonio, fructus debere pertinere ad maritum, etiam ceſſante mora vxoris, cum maritus emptori equiparetur.l.ex promiſsione.ff.de action.& obligation. & perfecto matrimonio, etiam periculum rerũ dotaliũ ad eum incipiat pertinere.l.quod ſi per eam.16. cum gloſ.ſ. de iure dotium. & etiam onera annexa rebus dotalibus ei incũbant.l.neque ſtipendium.ff.de impenſis. Alexan.conſil.147.num.5.libr.5. Huic tamen difficultati reſpõdendum eſt,verius videri,quòd prout emptor nõ tenetur ad vſuras pretij,antequam conſtituatur in mora ſaltem irregulari,vt ſuprà diximus, ita & venditor non tenebitur fructus emptori reddere,niſi ab eo tempore,quo fuerit in morà conſtitutus, ſaltem irregulari, per receptionem pretij,& dilatã rei venditæ traditionem: quod colligitur ex mente dict.l.curabit. quæ iniuſtè obligaret emptorem ad vſuras pretij propter fructus perceptos, ſi illi ex diſpoſitione iuris perfecta venditione ad eum pertinerent, vt in ſpecie aduertit Anan.cap. conqueſtus. colum. 2.ad medium.de vſuris. Socin. conſilio. 88.num.13.libr.4. Quod etiam colligitur ex.l.finali.§.finali.ſ. de fundo dotali. nam ibi maritus fuerat effectus dominus rerum dotalium æſtimatarum, & ſic conſideratur tãquam venditor,vxor autem,quæ debebat eas res recipere ſub certo pretio, conſideratur tanquam emptrix,& tamen fructus non dicuntur pertinere ad vxorem,niſi pro parte pretij ſoluti marito; quia pro ea parte videtur maritus conſtitutus in mora,ſaltem irregulari: † & ita prædictam opinionem probauit gloſ.magna.in.3.effectu. l.mora.ſ. de vſuris. gloſ.1.dict.l. curabit. quam ibi aſſerit receptã Cagnol.numero.49. Adde Bald.l.fructus.ad finem. & ibi Salic.num.2.C.de action.empti.Alexand.conſil.121.numer.8.lib.4. Aretin. conſil.159. numer.13.Couarru. reſolut. lib.3.cap.4 num.6.verſic.14. Et retenta hac opinione, non obſtabit text.d.l. fructus.C.de action.empti. quia reſpondetur, ex mente communis ita eſſe declarandum, vt perfecta venditione fructus pertineant ad emptorem, ſcilicèt ſi ei res vendita tradatur,habita fide de pretio, vel venditor ſit conſtitutus in mora, ſaltem irregulari: & ita expreſsè Couarru.reſolut.lib.3.cap.4.num.6. verſi.ex quibus.Baptiſt.d.l. curabit.nu. 162. Quæ tamen reſpõſio apertè violat verba dict.l.fructus.& eius rationem, maximè,quia iura paſsim dicunt,perfecta vẽditione per conſenſum,fructus pertinere ad emptorem, nulla facta mentione traditionis,vel moræ venditoris, vt colligitur ex.l.venditor ex hæreditate. verſic.quemadmodum.ſ.de hæreditat. vel action.vend.l.Iulianus.14 §. ſi fructibus. in fine.ſ.de action. empti.l. ſi ſtipulatus. 4.in fine.ſ.de vſuris.l.1.C.de peric. & cõmodo rei vend. & receptiſsimam eſſe concluſionem aſſerit Neuizan.conſ.74. num.7. & indubitatam eſſe opinionem dicit Hieronymus Gabriel conſil.64.numer.13. Vnde meliùs reſpondebitur cũ Aretin.conſil.159.num.14.perfecta quidem venditione,fructus ſtatim pertinere ad emptorem,d.l. fructus. Cæterùm irreuocabiliter eos retinere non poſſe, niſi pro quantitate fructuum vſuras pretij offerat,d.l.curabit.nam ad æqualitatem ſeruandam inter emptorem & venditorem,prædicta declaratio admittenda eſt:& ita gloſ.penultim.d.l.fructus.& ibi Iacob. Butricari. gloſ.l. Iulianus.§.ex vendito.ſ.de action.empti.gloſ.1. dict.l. curabit.& ibi Paul.numer.3. Cagnol.numer.50.& eſſe receptam declarationem ad prædicta iura aſſerit Corne.conſi.59. numer.5.lib.3. Adde Paul.l.Iulianus.§.ſi fructibus.in fine.& ibi Salic. colum.2.ſ. de action. empti. Neque replices, imò in hac materia manifeſtam eſſe rationẽ differentiæ inter venditorem, & emptorem,vt ſuprà oſtendimus; quia reſpondetur,eam rationem differentiæ non eſſe ſufficientem, vt inducatur tam magna inæqualitas inter venditorem, & emptorem, ſed illud tantùm euincet, † in poteſtate emptoris eſſe, oblatis vſuris pretij non ſoluti,obtinere, vt venditor ei reſtituat fructus, ſi magis eius intereſt: quod tamen non licebit venditori, nam etſi offerat fructus, non poteſt cogere emptorem ad vſuras pretij: cùm enim periculum pretij non pertineat ad venditorem,nulla ratio ſuadet, vt poſsit cogere emptorem acceptis fructibus, pretij vſuras exoluere:& ita gloſ.1. dict. l.curabit.& ibi Paul.numer.3.idem Paulus.l.2.numero.2.C. de vſuris. &.l. Iulianus.§.ex vendito. numer.4.ſ. de action. empti.ſubſcribunt Socin.conſil.109.numer.3.lib.1. Cagnol. dict.l. curabit. numer.50.& aſſerit receptum Anton. Gabriel.lib.3.communium, tit. de emptio. & vendit.concluſion.4.num.15.Ex quo infertur,cauendum eſſe à Couarru.reſolut.lib.3.cap.4.num.6.verſic.14. dum in hoc articulo æquiparat venditorem, & emptorem, & vult etiam in poteſtate venditoris eſſe petere vſuras oblatis fructibus;id enim ex ſuprà dictis confunditur,& ideò ſi venditor id prætendat, debet offerre fundum emptori, & ſic in mora eum conſtituere,ab eo enim tempore poterit vti prædicta facultate aduerſus emptorẽ re vera morоſum,vt declarat Paul.dict.l.curabit.numer.3.& ibi Cagnol.numer.50. Baptiſt.numer.161. Socin.conſil.109.numer.1.lib.1. Infertur etiam,cauendum eſſe ab eodem Couarru.dict.numer.6. verſic. ſubinfertur idem,dum tenet,non eſſe licitum emptori petere fructus, oblatis vſuris pretij, niſi priùs venditor conſtituatur in mora,ſaltem irregulari:& ſubſcribit Baptiſt.dict.l.curabit.numer.162. id enim repugnat communi reſolutioni de qua ſuprà. Item infertur explicatio ad tradita per Hieronymum Gabriel.conſil. 64. à numer.13.dum tenet,quòd ſi contractus fiat ſub conditione, & conditio impleatur,retro à tempore celebrati contractus fructus pertinẽt ad emptorẽ: allegat.l.fructus.C.de action.empti.quod tamen verũ non videtur: cùm enim ſtãte venditione conditionali, periculũ nõ pertineat ad emptorẽ.l. neceſſariò.ſ. de peric.& cõmod.rei vend.ceſſat ratio d.l. fructus.explicatæ vt ſuprà. † Niſi dicas,

quòd licèt in venditione conditionali, periculum interitus non pertineat ad emptorem, pertinet tamen periculum deteriorationis, d.l. necessariò. & hoc respectu adhuc videtur militare ratio d.l. fructus. explicando tamen vt suprà. Denique ex prædictis subinfertur, quòd prout emptor semper potest petere fructus, oblatis vsuris pretij, d.l. fructus. id etiam licebit marito: argumen. l. ex promissione. ff. de action. & obligation. Sed non videtur vera prædicta illatio, & confunditur per generalitatem huius text. Et est ratio differentiæ, quia marito nõ conceduntur fructus simpliciter, sed tãtum illi, qui percipiuntur ex rebus dotalibus, vt probatis text. cùm igitur res nõ dicantur dotales ante traditionem. l. dotale. §. dotale. ff. de fundo dotali. meritò nũquam fructus sub nomine fructuum petere potest, vt communis vult. Adde, quòd licèt perfecta venditione, periculum rei indistinctè pertineat ad emptorem, & illa ratione fructus etiam ab eo tempore mero iure ad illum pertineant, d.l. fructus. non sic contracto matrimonio, periculum rerũ dotaliũ pertinet ad maritũ; neque enim ad eum pertinet periculum, nisi quando res dotales dantur æstimatę. l. plerunque. 11. in princ. ff. de iure dotium Similiter quanuis onus annexum rei vẽditæ, indistinctè pertineat ad emptorem, d.l. fructus. & ibi Salic. ad finem. C. de action. empti. ac proinde ex vsuris pretij possit deducere quantitatem onerum exolutorum, ne aliàs duplici onere videatur grauatus. Neuizan. consil. 74. num. 11. tamen ad maritum non pertinent onera annexa rebus dotalibus, nisi postquam fructus perceperit, & sic ei fuerit facta traditio, vt colligitur ex. l. neque stipendium. ff. de impẽsis. tradit Socin. consil. 119. num. 3. lib. 1. ita vt si bene aduertas, in nostro proposito maritus non æquiparatur emptori, nisi postquam res dotales ei fuerint traditæ, aliàs diuersum ius inter eos constituetur, vt constat ex suprà dictis. † Nisi pro concordia dicas, hîc deducta procedere, quando res dotales non sunt æstimatæ; nã si fuerint æstimatæ, ea æstimatione, quæ inducat venditionem, iuxta l. ex conuentione. C. de pactis. & l. quoties. C. de iure dotium. tunc maritus, & emptor, etiam in nostro proposito à pari procedent, vt colliges ex. l. plerunque. 11. ff. de iure dotium. Postremò in hoc articulo tenebis mentis, suprà resoluta procedere in fructibus satis post perfectam venditionem; nam si pendebant tempore venditionis, censebuntur etiã venditi. l. Iulianus. §. si fructibus. ff. de action. empti. & consequenter illos consequetur emptor per actionem ex vendito, etiamsi vsuras pretij non soluat, vt explicat Salicet. l. fructus. numer. 2. C. de action. empti. Paul. l. Iulianus. §. ex vendito. nu. 4. ad finem. ff. de action. empti. Quintò & vltimò ex suprà resolutis infertur principaliter annotatio ad eam quæstionem, quam mouet Socin. hîc colum. fin. in prin. vtrùm propter moram irregularem vxoris, si maritus sit mercator, possit ab ea petere interesse lucri cessantis? & ipse duas refert opiniones. Prima fuit glos. c. conquestus. de vsuris. quę sentit deberi interesse lucri cessantis illi, qui impleuit contractum ex parte sua, dum allegat. l. 3. §. fin. ff. de eo quod certo loco. & sequuntur Ancharran. & Panormit. ibi num. 6. ipse verò Socin. in contraria est sententia per text. l. fin. ff. de peric. & commod. rei vend. & l. si sterilis. §. cũ per venditorem. ff. de action. empti. Prima tamẽ opinio magis recepta videtur, nam eam probat Anton. Gabriel libr. 3. communium, tit. de emption. & vendit. conclus. 4. num. 2. Palac. repet. c. per vestras. 3. notab. §. 6. in princ. & colum. 2. pagin. 247. & in specie Cagnol. d.l. curabit. num. 44. vbi post Bald. Nouellum cõcludit, quòd si maritus sit solitus negociari, poterit petere interesse lucri cessantis, etsi excedat valorem onerum matrimonij,

monij, quę maritus sustinuit: & idem resoluit Plotus tracta. de in litem iurando. §. 11. numer. 21. asserens receptum esse, quòd si mariti plus interfit, quam valeant, onera matrimonij, vt quia propter dotem non solutam passus est dãnum, vel amisit lucrum, cùm esset mercator, poterit huiusmodi interesse ab vxore repetere, in eo quod excedit valorem onerum. † Sed ad veram resolutionem huius articuli duo casus distinguẽdi sunt. Primus est, quando interuenit sola mora irregularis, ex eo quòd vnus ex cõtrahentibus impleuit ex parte sua. Secundus est, quando interuenit regularis mora per interpellationem cõtracta. In primo casu dicendum est, eam moram nõ esse sufficientem, vt debeatur morã passo interesse lucri cessantis: nam cum vt suprà diximus, illud tantùm interesse in hac materia debeatur, quòd morosus nõ locupletetur cum iactura aliena, morosus non debet cogi soluere interesse lucri cessantis, quod ipse non habuit. Et cõfirmatur, quia vt suprà diximus, mora irregularis, quanuis morosum excludat à lucro, non tamen damnum facit eum incurrere, & sic non debet soluere interesse, quod ipse non habuit, quia soluendo damnum incurreret. Accedat authoritas glos. l. sed etsi. 23. §. 1. ff. de vsur. quæ vult, moram irregularem non sufficere, vt debeantur vsurę odiosæ: ergo neque debet sufficere vt debeatur prædictum interesse, quod illarum loco succesit. Denique mora irregularis non sufficit vt debeatur interesse quanti plurimi, vt suprà diximus: ergo multò minus efficiet, quòd debeatur interesse lucri cessantis; quod censetur esse extra rem. l. si sterilis. §. cum per venditorem. ff. de action. empti. & ita quòd mora irregularis non sit sufficiens, vt morã passus possit petere aliquod interesse lucri cessantis, tenet pro constanti Couarru. resolut. lib. 3. c. 4. num. 2. Baptist. d.l. curabit. num. 138. & nu. 147. Quibus adde Ruinum consil. 55. nu. 11. lib. 2. decisionem Genuæ 30. num. 7. Siluanũ consil. 10. à num. 31. & alios quos refert Menoch. cõsil. 7. num. 14. lib. 1. Vnde DD. suprà allegati contrarium præsupponentes, apertè labuntur, & cum illis Menoch. d. consil. 7. num. 19. lib. 1. In his ergo terminis verissima est Socini opinio, & imputet sibi ille, qui impleuit ex parte sua, si non implentem non constituit in vera mora per interpellationem. In secundo autem casu quando interuenit mora regularis, inuenio, quòd Beroius cap. 1. num. 120. de vsuris. existimat, etiam hoc casu morosum non teneri vltra quantitatem fructuum perceptorum. Sed falsum est, quia vbi interuenit mora regularis, tenetur morosus vltra quantitatem fructuũ ad omne interesse morã passi. † l. initio. C. de pact. inter empto. l. mora. §. in bonæ fidei. ff. de vsuris. Alexan. consil. 7. numer. 8. ad fin. libr. 2. & in specie declarat Baptist. d.l. curabit. num. 138. & nu. 155. qui ibidem num. 146. resoluit, has vsuras, siue interesse, non dici recompensatiuas, sed potiùs restauratiuas, & morę regularis punitiuas: & in his terminis procedet, quod multis allegatis tradit Aymon consil. 912. num. 11. lib. 5. quòd propter tacitam debitoris moram, interesse lucri cessantis debetur creditori. Et in his etiam terminis admitti potest opinio suprà relatorum: nam si vltra moram irregularem maritus interpellauit vxorẽ, vt dotẽ promissam soluat, ab eo tẽpore vltra fructus perceptos tenebitur vxor soluere marito interesse dãni emergẽtis, vel lucri cessantis. Quod tamẽ vt clariùs percipiatur, aduertendũ est, expeditũ esse, interueniente mora regulari, deberi interesse damni emergentis, etsi creditor non esset solitus negociari, & etiã si non probet, quòd si pecunia soluta esset, hoc damnum non incurrisset; quia hoc indubio præsumitur, vt tradidimus l. 2. in princ. ff. eod. in. 1. parte. Item expeditum esse, interesse lucri cessantis non

deberi illi, qui non est solitus negociari. Ruin.consil.48.num.3.libr.5. Couarru. resolut.lib.3.cap.4.nume.2. Mascard.de probation.2.part.conclus.933.à num.1. Rationem reddit Natta post alios consil.450.nu.2.lib.2.Tota ergo controuersia in eo vertitur, vtrùm interesse lucri cessantis debeatur illi, qui cum pecunia solitus est negotiari? Et vtique Capitius decision.19.à num.7. duas refert in hoc articulo Doctorũ contrarias sententias. Socin.enim hîc colum.fin.videtur senti re,non deberi,per.l.fin.s̃. de peric. & cõmod.rei vendit.&.l.si sterilis.§. cum per venditorem.s̃.de actio.empti. quam opinionem probat Berengarius.l. vnica. numer.307.C.de sentẽt. quæ pro eo quod interest.& ante eum Deci.cap. cum venerabilis.num.14.de exceptio. &.l. cum quid.1.lectu.num.29.&.2.lect.num. 56. ad finem.s̃.si certum petat & in puncto iuris verius credit Curt.Iunior d.l. vnica.numero.39. Crot.l. quatenus.pagin. 603.j̃.de regul.iuris.Cuiac.lib.9. obseruation.cap.31.ad finẽ. & secundùm istam opinionem latè consuluit Siluan. consil.10.à num.14.& secundùm istam opinionem fuisse iudicatum asserit Capit. decision.19.nu.8. Sed his non obstan-
26 tibus, † verius & receptius est,huiusmodi lucrum indistinctè deberi solito negociari,ex generali regula.l. 3.§.fin.s̃.de eo quod certo loco.quam probant suprà allegati.& Beroi. consi.193.à nu.20.lib.1. & ab hac opinione iudicando non esse recedendum admonet Deci.consi.441. num.penult.& Bursatus consil.68.num. 12.lib.1.Natta consil.450.num.3. libr.2. notabiliter Caballinus milleloquio.543. Et retenta hac opinione,non obstãt iura suprà adducta in contrarium:nam ad primum de.l.fin.s̃.de peric.& commod. rei vend.respondet Baptist. d.l. curabit. nume.106.text.illum agere de vsuris recompensatiuis,quia scilicet venditor rẽ tradidit,& emptor pretium non soluit: nam quanuis hæc mora irregularis obliget emptorem ad vsuras pretij pro quantitate fructuum,non tamen coget eum soluere aliud interesse venditori, quod habuisset, si suo tẽpore solutũ fuisset pretiũ:quẽ intellectũ præsensit Couarru.resolut.lib.3.c.4.num.2.Beroi.c.1.nu.120. de vsuris. Bursatus consil.68.numer.fin. libr.1. Qui quidẽ intellectus verus est in se ex suprà traditis, tamẽ diuinat quoad terminos d.l.fin. quæ generaliter loquitur,& sic potest intelligi, quando traditur res non fructifera, iuxta l.Lutius Titius.s̃. de action. empti. quo casu cessat consideratio de qua suprà. Item potest intelligi etiã quando interuenit mora regularis per interpellationem, quo casu vltra quantitatem fructuũ,debetur moram passo interesse lucri cessantis, vt suprà probauimus:& ex alijs etiam prædictum intellectum improbat Berẽgarius d.l.vnica.num.307.ad fin.C.de sentent. quæ pro eo quod interest. Secundo igitur modo respondet Cagnol.d.l. vnica. num.36.d.l.fin.s̃. de peric.& commod. rei vend. procedere attento iure Digestorũ.quo vsuræ erant permissæ,& ideò lex voluit,quòd creditor illis esset contentus,etiamsi prętendat maius lucrum consequi potuisse:tamen hodie cũ vsuræ sint prohibitæ,& tantùm peti possint sub consideratione interesse. glos. fin. c. conquestus. de vsuris. glos. l. curabit. C. actio.empti.à cessante ratione de qua suprà,interesse lucri cessantis peti poterit: quod & videtur esse de mente Iason.l.3. §.fin.num.7.s̃.de eo quod certo loco,dicentis, hodie lucrum mercatoris posse esse maius,quàm esset vsura iure Digestorum:& eundem intellectum tanquã nouum assignat Balduin.tract.de re iudicata.colum.3.ad fin.posito post titu
27 lum Inst. de offic. iudic.† Sed neque is intellectus placet,quia apertè confundi tur per d.l.3.§.fin.s̃.de eo quod certo loco.vbi mercatori vltra vsuras debetur interesse lucri cessantis,vel damni emergẽtis. Alium igitur intellectum vide per Ioannem

Ioannem Fabrum d.l.vnica.num.10. C. de sentent.quæ pro eo quod interest. & alium per Alciat.ibi.numer.79.&.l. cùm prætor.81.in fin.j̃.de verbor.signif. alios etiam refert Siluan.consil.10. num. 24. & num.35. Sed placet mihi intellectus Alber.& Fulgos.d.l.fin. s̃. de peric.& cõmod.rei vẽd.& Fulgos.l.si sterilis.§. cum per venditorem.num.1.s̃.de action.empti.& aliorum,quos refert Bursatus consil.68.num.46.libr.1. quòd in specie d.l. fin.lucrum prætensum à creditore, qui erat mercator,erat incertum,& de futuro,& ideò ei non præstatur: quia vt debeatur interesse lucri cessantis, oportet, quòd illud sit certũ, & in potestate propinqua, aliàs non debetur, iuxta plenè relatos per Aymon.consil.320.nume. 6. & consil.470.numer.7.Bursat.consil.68. à num.22.& num.32.lib.1.Rebuff.l. vnica.numer.606.C.de sentent.quæ pro eo quod interest.& ibi Bolognet.num.120. & alij quos refert Mascardus de probationib.2.par.cõclus.933.nu. 17. Quibus adde Iass.l.in actionibus.n.18.s̃.de in litẽ iuran. Nattã cõs.450.n.6.lib.2.& nos tradidimus.l.2.in prin.s̃.eo.in.1.par. Et confirmatur, quia in specie d.l.fin.venditor simpliciter allegabat,se esse mercatorẽ, & quòd si suo tempore pretium fuisset redditum,posset ex eo plus lucrari, quã ex vsuris consequebatur: quæ allegatio tanquam nimis generalis non admittitur;neque enim sequitur, Sũ mercator, & potui lucrari: ergo istud lucrum mihi debetur, quia etiam potuissem perdere,vt multoties contingit,& in specie aduertit Curt.Iunior.l.vnica.num.40. versic. retenta tamen.C.de senten.quæ pro eo quod interest.&Gutierrez de iuramẽto confirmatorio.1.par.cap.2.num.8.facit.l.non quemadmodum.§. planè.s̃.ad leg.Aquiliam.Vnde vt huiusmodi interesse iustè petatur, debet fieri articulus, quòd habuit merces præ manibus, quas si emisset,tantùm lucraretur. Paul.l.3.§.
28 fin.num.3.s̃.de eo quod certo loco.† vel saltem quòd mercatores similis cõditionis habẽtes pecunias, merces emerunt, ex quibus tantum lucrati sunt:quod lucrum etiam ipse habuisset, si pecuniam debitã obtineret,vt diximus.l.2.in princip.s̃.eod.in.1.part.Et denique ita debet restringi articulus,vt lucrum quod prætenditur amissum, quasi certum videatur;aliàs enim non potest sequi condemnatio,vt post alios resoluit Baptist.l.curabit.num.117.C.de action.empti. Bursatus consil.68.num.22.libr.1. Pereztit.2. lib.8.ordinam.pag.22. Quinimò oportet constare,quòd ea pecunia debita, esset destinata ad negociandum, vt tradit in specie Bolognet.d.l. vnica. num. 120. C.de sentent.quæ pro eo quod interest. & sic quòd cum illa negociaretur, si sibi fuisset soluta;aliàs non obtinebit. Aymõ consil.320.num.2.ad fin.decisio Genuę 30.num.7.Vnde infertur,quòd si in specie d.l.fin.articulus non fuisset ita effusus, sed restrictus modis prædictis, vltra vsuras,etiam emptori deberetur interesse lucri cessantis,iuxta.l. 3.§. fin. s̃. de eo quod certo loco. quod ita in specie tenet Igneus.l.quatenus.num.49.& num. 53.j̃.de regul.iuris.expendens verba d.l. fin.ibi, Potuit.& Sapia.l.vnica.num.88. C.de sentent.quæ pro eo.& est de mente Bart.ibi num.25.& tenent alij quos refert Bursatus consil.68.numer.46.libr.1. Non obstat secundum de l. Iulianus. §. si per venditorem,s̃.de actio.empti.quia illi etiam variè respondent DD.vt videre est ex traditis per Raynerium.l.vnica. num.45.C.de sentent.quæ pro eo quod interest.& ibi Ioannes Faber nu.10.Carol.num.94.& num.96.Mudæus titul.de action.empti. vltimo capite.à num.20. pagin.263.Beroius consil.193. num.22. & num.29.lib.1.Gamma decisio.218.à num.10. Phanuntius tractat.de in litem iurand.4.memb.1.partis.à num.16. Sed vera responsio est,quòd vt interesse lucri cessantis debeatur, oportet quòd sit primum lucrum, quod immediatè

prætenditur fuisse amissum propter moram debitoris: si enim prætendas, quòd si res vendita tibi tradita esset, eam vendidisses, & ex pretio posses tot lucrari, istud lucrum, non erit in consideratione; neque enim talis discursus admittitur in interesse petendo; quia sic procederetur in infinitum: quod in materia interesse faciẽdum esse negat Imperator l.vnica.C. de sentent. quæ pro eo quod
29 interest. † & ita in specie Deci. c. cũ venerabilis.num.14.versic. sed retenta. de exception. subscribit Cagnol. d.l. vnica. num.46.& ibi Bolognet.num.113.& numer.121. Neuizan.consil.77. in fin. Anton.Gabriel lib.3.communium,tit.de solution.conclusion.10. ad fin. Perez tit. 2.lib.8.ordinamen.pagin. 22. Gutierrez de iuramento confirmatorio.1.parte.c. 2.num.8.post medium.& tanquam nouum sibi arrogat Anton.Guibertus Costanus de varijs quæst.iuris.c.4.num.16. & Cuiac.lib.9.obseruation.c.31.ante finem. bonus text.l.Neratius §.1.ſ.de seruo corrupto. Declarando tamen vt per Bolognet.consi.13.col.3. Hac igitur de causa probat d.§. si per venditorem.non esse audiendum emptorem,qui allegat, quòd si vinum fuisset traditum, potuisset illud vendere,& ex pretio lucrari: nõ negat autem deberi lucrũ cessans;quod immediatè propter morã debitoris cessauit,quidquid dicat Anton.Natta consil.440.num.2.lib.2. Vnde colligo,quòd dum text.d.§. cum per venditorem. facit mentionem de interesse circa rem, non solùm debet intelligi de interesse quanti plurimi,quod versatur circa æstimationem rei debitæ, vt cõmuniter intelligunt DD.prout refert Bolognet.d.l. vnica.num.108.C. de sentent. quæ pro eo quod interest.sed etiam de interesse primi lucri,quod immediatè cessat propter moram debitoris, vt constat ex suprà traditis. Ad quod faciũt verba Senecæ lib. 1. de benef.c.4. Omnia ista sunt ita extra rem,vt neque circa rem quidẽ sint. Colligo etiam explicationem ad eã communem distinctionem in hac materia,quòd in his rebus,in quibus potest locum habere interesse intrinsecum, siue circa rem,non est locus interesse extrinseco.d.§.cum per venditorem. In his verò,in quibus non potest considerari interesse intrinsecum (vt in numis, quorũ æstimatio non crescit.l.numis.ſ. de in litem iurando.) tũc debetur interesse extrinsecum,ne aliàs mora remaneat impunita.l.3.§. fin.ſ. de eo quod certo loco. † & ita Bart.d.l.numis num.4.& ibi
30 Ias.num.3.Bart.l.Iulianus.in princ.nu.3. ſ.de actio.empti.&.l.vnica. num. 18. C. de sentent.quæ pro eo quod interest. & ibi Curt.Iunior num.17.ad finem.Sapia num.43.& Rebuff. videndus à nu.420. Imol.l.1.num.13.ad fin.ſ.eod. & cõmunem esse resolutionem asserit Corneus consil.166.num.10.libr.4.Siluan. consil. 10. à num. 6.& num.20. Neuizan. consil.74.num.5.ad finem.Bursatus cons.68. num.10.& num.16.lib.1. nam ex prædictis dicẽdum est, quòd cum tantùm interesse primum,& immediatum debeatur,& in rebus,in quibus potest crescere æstimatio,illud interesse sit primum, & immediatum, istud tantùm debebitur, in alijs autem rebus,in quibus prædictũ interesse cadere non potest, debetur aliud interesse lucri cessantis, quod hoc casu primum & immediatum debet cẽseri,ne aliàs mora nihil noceat debitori, contra regulam.c.mora.de regul.iur. in 6. Et hæc videtur vera explicatio, & ratio huius communis distinctionis, licèt aliam & probabilem assignet Sapia dict. l.vnica.nume.45.C. de sentent.quæ pro eo quod interest. de qua statim dicemus. Et ex his cauendum est à Socin.cõsil.156.num.10.lib.2.dum dicit, quòd licèt creditori non debeatur illud interesse,quod,si debitum esset solutum suo tẽpore,potuisset lucrari.d.§.cum per venditorem.tamen si creditor sit mercator, & solitus negociari,etiam prędictum interesse

[illegible] debebitur: allegat.l.3.§. fin. ſ. de eo quod certo loco. & ibidem nu.11. asserit hoc cõmuniter receptum,& Bursatus consil.68.num.11.lib.1. Gãma decisio.218.num.10.& num.11.& Bolognet.l.vnica.num.120.C.de sentent.quæ pro eo quod interest.Natta consil. 450. num.3.lib.2. Sed falsum est,& contra generalitatem d.§.cum per venditorem.vt aduertit Siluan.consil.10.nu.24. Neque obstat d.l.3.§.fin. quia loquitur in pecunia, in qua non potest cadere interesse quanti plurimi,& ideò aliud debetur,ne mora remaneat impunita. Rebuff.dict.l. vnica.nu.443.C.de sentẽ.quod pro eo quod interest. Adde, prædictam distinctionem locum habere, siue agatur de interesse lucri cessantis,siue de interesse damni emergentis: nam etiam vbi potest esse locus interesse quanti plurimi; nõ debetur aliud interesse damni emergentis,vt clarè probat d. §. si per vẽditorem.dum loquitur de seruis fame perẽ-
31 ptis, quia non fuit traditum triticum; † & vult illud nõ deberi. Bald.l.vnica. nu. 70. & ibi Curt. Iunior num.20. & Sapia num.46.C. de sentent.quę pro eo quod interest. notat Iason.l.numis. num. 3.ſ. de in litem iurando.& receptum esse asserit Rebuff.d.l.vnica.num.420. ad finẽ. & num.440. C. de sentent. quæ pro eo. & Phanuntius tractat.de in litem iurando.4.membr.1.part. num.16. pagin. 18. vbi allegat Zasi.d.l.numis.num. 8. asserentem,nunquam interesse intrinsecũ, & extrinsecum posse simul concurrere. Sed aduertendum est,quòd imò interesse damni,etiam extrinsecum, peti posse, Doctores pro constanti vidẽtur habere; nam dicunt,interesse damni emergentis consistere in damno proprij patrimonio, vt quia propter debitum non solutum corruerunt ædes, vel serui, vel iumenta fame perierunt, vt post alios pro constanti concludit Soto lib.6.de iustit. & iure.quæst.1.artic. 3. colum.1.& Nauarr. in manuali cap.17. numer.21. post princip.Baptist.l.curabit.numer.116.C. de action.empti. Couarru. resolut.lib.3. cap.1. numer. 3.versic. quamobrem. & Mascardus de probation.2.part.conclusion.933.num.8. & quod magis mireris, glos.d.§.si per venditorem.verb.æstimãdum.colligit ex eo text.deberi interesse extrinsecũ damni,nõ autem lucri:& ita etiã Bart.l.Paulus.nu.7.ſ.de solut. Et pro hac sententia videtur text. l. Lutius Titius.48. cum.l. sequent.ſ. de action. emti.vbi quis emit ligna, & soluit pretium, quod accepit sub magnis vsuris, & probat text.quòd venditor, qui non tradidit ligna,tenetur prædictas vsuras ei restituere,quasi interesse damni emergentis,vt ibi notat Bart.num.2.Bald. l.2. numer.6. C. de vsuris.Roman. consil. 101. ad finem.Curt.Iunior.l.vnica. num. 40. ad finem.C.de sentent.quæ pro eo. Palacius repet.cap.per vestras.3.notabili.§.6. colum.1.pagin.247.Bursatus consil. 68. nu.9.lib.1. Vnde idem videtur accipiẽdum in specie dict.§. si per venditorem. Neque satisfacit responsio Rebuffi dict. l.vnica.numer. 452. C. de sentent. quæ pro eo. quòd in eo text.agitur de lignis, ex quibus naturaliter fructus non percipiuntur; quia replicabitur,quòd satis est in lignis posse cadere interesse intrinsecum, vt extrinsecum damni emergentis non deberetur. In hac tamen controuersia placet mihi consideratio † Sapię
32 dict.l.vnica.num.45.quòd cum etiam in contractibus debeat cõsiderari id, quod verosimiliter partes voluerunt.l. fin. C. quæ res pignor. verisimile est, partes voluisse, vt in casu moræ deberetur tantùm interesse circa rem (id est, interesse quanti plurimi) in illis rebus,in quibus illi locus esse posset: in alijs autem rebus,in quibus illi locus esse non posset, tunc deberetur extrinsecum, ne mora remaneat impunita: ita enim apertè colligitur ex dict.§.si per venditorem. adiuncta dict.l.3.§.fin.ſ. de eo quod certo loco.& extollit Phanuntius de in litem iuran-

iurando.4.membro.1.partis. numer.20. pagin.20.& pro illis adduco verba Senecæ libr. 6.de benefic.c.14. Vendit mihi quis frumentum : viuere non possum nisi emero, sed non debeo vitam , quia emi; quia in eo inuehendo , mercator non cogitauit, quantum auxilij allaturus esset mihi,sed quantum lucri sibi.Ex quibus verbis colligitur, quòd venditor frumenti nihil cogitat de necessitate mea, sed de suo lucro , & consequenter quòd damnum seruorum fame necatorum, non fuit à partibus consideratum. Adduco etiam tradita per Sotolib. 6.de iustit.& iure.quæst.1.artic.3.colum.2.in princip.quòd damnum præuisum, & cogitatum à partibus, quod mutuans passus est propter mutuum , debet ei resarciri per illum, qui accepit mutuum: secùs si illud damnum non fuit præuisum à partibus,neque de eo cogitarunt, nam id non tenebitur is qui mutuum accepit,resarcire; quia non cogitauit reddere nisi simplex mutuum:& diximus.l. 2. in princip.ſ.eodem.in.1.parte. Vnde infertur,quòd si ex qualitate personarum, vel negocij , constet partes cogi asse etiam de interesse extrinseco,tunc illud debebitur,vt pulchrè tradit Carol.l.vnica.numer.97.C. de sentent. quæ pro eo quod interest.& Mudęus in tit.de actio. empti,cap.vltim.numer.26.pagina.265. Balduin.tractatu de re iudicat.colum.3. ad finem. posito post titulum. Instit.de
33 offic. iudic. † Quare si tempore conuentionis dictum esset, quòd emebatur frumentum ad alendam familiam, quæ aliàs periret fame, si frumentũ non solueretur, & propter hoc familia fame nec cata est, hoc interesse damni emergentis, quia cogitatum, & præuisum à partibus, debebitur, quantumcunque extrinsecum esse videatur. Infertur etiam annotatio ad tradita per Adrian. in. 4. titul.de restitutione. §. quia tactum est. pagin.54. colum. penultim. dum tenet, dict.§. si per venditorem.non procedere in foro conscientiæ; quia in eo damnum resarciendum est creditori , quod propter moram debitoris incurrit:& sequitur Rebuff.l.vnica.numer.441.C.de de sentent.quæ pro eo. & idem probat Cagnol.l.curabit.numer.61.C.de actionib.empti.& Mascardus de probationibus.2.part.conclusione.933.numer. 29. & Purpurat.l.rogasti.§.si tibi.numer. 55. ſ. si certum petat. Sed hanc differentiam nõ puto veram, ex traditis per glos. 1.c.quæ in ecclesiarum. de constitutio. Vnde Angel. in summa verbo , vsura. 1. numer.30.& Siluester verbo , restitutio. 3.numer.9.admittunt decisionem dict. §. si per venditorem. etiam in foro conscientiæ: quam tamen limitant non procedere, quando damnum non solùm processit ex omissione debitoris , sed etiam ex eius commissione,vt quia promisit dare frumẽtum in tali termino , & creditor aliter sibi prouidisset , nisi fuisset deceptus promissione debitoris, quia tũc tenetur propter omissionẽ & cõmissionẽ,id est,falsam promissionẽ,& sic veniet interesse etiã extrinsecũ : nã ex suprà traditis dicendum est, hanc limitationem posse admitti , quando inter partes tractatum est , cur in eo termino deberet fieri solutio frumenti;quia scilicèt familia ex eo erat alenda;tunc enim damnum tanquã præuisum, & cogitarum à partibus debebitur. Infertur etiã annotatio ad tradita per Fulgosi.dict.§. si per venditorem. numero. 1. Cagnol. l.vnica.numero.38.ad finem. C. de sentent.quæ pro eo quod interest.Mudęus in titul.de actionib.empti,cap.vltim.numer.25.pagin.264. Phanuntius tractatu de in litem iurando.4.membro.1.partis. numer.20.pagin.20.dum dicunt , illud interesse damni emergentis non deberi in specie d.§. si per venditorem. quia non erat verisimile , neque ex probabili causa; quia potuit facilè emptor sibi prouidere aliunde defrumento,& si id non fecerit,sibi imputet,iuxta regulam.

l.quod

l.quod quis damnum.ſ. de regul. iuris, nam hanc rationem impugnat Alciat. l.vnica. numero.78.ad finem.C. de sentent. quæ pro eo quod interest. & tantùm saluari potest in eo sensu,quod non est verisimile , illud damnum fuisse præuisum à partibus,neque de eo fuisse
34 cogitatum, † & hac ratione non debetur, iuxta supra tradita.Infertur etiam annotatio ad tradita per gloss.d.§. si per venditorem. verbo. æstimandum, dum ex eo tex.collegit , deberi interesse dãni,& non lucri:& ita etiam Bart.l. Paulus. nu. 7.ſ.de solutio.cùm tamen tex.d.§. si per venditorem.contrarium probet,imo neque interesse extrinsecum damni deberi,vt aduertit Mudæus tit.de actio. emptio.cap.vltimo. num.22.pag.264.& ideò saluari debent iuxta supra traditam distinctionem. Infertur etiam annotatio ad tradita per Berengarium.l.vnica. numer.123.C.de sentent.quæ pro eo quod interest.dum dicit,quòd si per interesse intrinsecum non est satis consultum creditori,tunc etiam extrinsecum debebitur:allegat Bar.l.qui bona.§.si quis opus. in fine.ſ. de damno.infect.nam id regulariter verum non est:cum enim veri simile sit,partes tantùm cogitasse de interesse circa rem, vt supra diximus , ex eo quod postea euenit , non debet mutati id quod partes verisimiliter intellexerunt: argument.l. 2.ſ.de itin. actuque priuato , & tantùm eius dictum admitti potest, quando etiam de interesse extrinseco fuit cogitatum , iuxta supra tradita. Infertur etiam annotatio ad tradita per Alciatum l.vnica numero 79. C.de sententijs quæ pro eo quod interest. & l. cum prætor. 81. in fine. ſ. de verborum significatione. dum existimat, dict.§. si per venditorem. specialiter procedere in contractu venditionis, ob rationem per eum assignatam , & latè defendit Phanuncius tract. de in litem iurand. 4. memb.1.partis à numero. 16. nam imò dictus. §. si per venditorem.generaliter procedit in quocunque contractu , & tantum limitari debet , si interesse extrinsecum fuit præuisum , & cogitatum per partes, & constat ex supra traditis, & in specie Mudæus titulo de actio. empti.capi. vltimo, numero. 26. Vltimo infertur explicatio ad l. Lutius Titius.ſ. de action. empti. nam ideò ibi debetur interesse extrinsecum damni emergentis,quia illud damnum satis præuisum fuit , & cogitatum à partibus , cùm emptor acceperit illud pretium sub vsuris , ad hunc solum effectum vt solueret illud venditori , & posset habere ligna,
35 quibus indigebat: †si ergo recepto pretio, venditor ligna non tradidit , meritò tenebitur ad interesse illud , quasi præuisum , & cogitatum per partes. Qua ratione generaliter admitterem decisionem dict.l. Lutius Titius. quamuis Bald. l.etiam numero.9.C. de executio.rei iudicatæ. Palac.rep.cap.per vestras.§.6 columna.2.ad medium.pag. 247. text. intelligant, quando emptor sumpsit pretium sub vsuris grauibus, quia alio modo pretium inuenire non potuit: nam & si inuenire potuisset , tamen adhuc procedit decisio dict. l. Lutius Titius, per rationem de qua supra. Et ex dict. l.Lutius Titius.declarabitur dictus. §. si per venditorem.vt non procedat, quando interesse extrinsecum fuit præuisum,& cogitatum per partes.Item quod si emptor accepit pecuniam sub vsuris,vt aliunde emeret frumentum familiæ, quia venditor illud non tradebat in tempore conuento , quod hoc interesse ei soluet venditor ; quia satis hoc interesse deberet videri præuisum, casu quo emptor non traderet frumentum in tempore conuento ad alendam familiam : & ita in specie Nauarr. in manuali capit. 17. numero. 212. ad finem.Quinimo in dict.l. Lutius Titius

videtur text. pro opinione Iacobi Butricarij dict. l. curabit C. de actio. empti. quod si emptor accepit pecuniam sub cambijs, venditor in mora irregulari constitutus, tenetur illud resarcire emptori: subscribit Anan. capit. conquestus. numero. 3. de vsuris. Socin. consilio. 176. numero. 1. ad finem lib. 2. Purpura. l. 1. numero. 56. ad finem. C. de summa Trinit. Palac. rep. cap. 3. notab. §. 6. col. 2. pag. 247. Sed non est verum, quia mora irregularis non est sufficiens, vt morosus obligetur ad aliquod interesse soluendum vltra quantitatem fructuum perceptorum, vt supra probauimus. Neque 36
obstat. d. l. Lutius Titius. quia ibi dies certa fuit præstituta traditioni lignorum, & appositio diei interpellat pro homine, & in mora regulari constituit. l. magnam. C. de contrahenda, & committenda stipulatio. Gigas de pensio. quæstione. 77. à numero. 8. Mascardus de probatio. 2. parte, conclusio. 933. numero. 35. & dicemus infra numero. 45. Mora igitur regularis obligabit morosum ad interesse damni emergentis: non sic mora irregularis, iuxta supra tradita. Vnde & dubium redditur, quod tradit Socin. consil. 133. colum. penult. libr. 1. & hic ad finem, quòd mora irregularis sufficit, vt pœna promissa debeatur: quod & probat Ruin. in rub. s. eod. numer. 167. & consil. 141. numero. 6. libro. 1. Anton. Rub. l. non solum §. morte. numero. 429. ff. de noui. oper. Hippolyt. Rimin. cõsil. 89. num. 19. libro. 1. nam hoc dictum confunditur ex supra dictis: nam si mora irregularis non est sufficiens vt interesse debeatur, ergo nec erit sufficiens, vt pœna promissa committatur: prout arguit Aretin. consil. 149. numero. 10. & tenet Aymon consil. 246. numero. 1. eo maxime, quia facilius committitur obligatio quoad interesse, quàm quoad pœnam, vt tradunt Gozad. consil. 27. numero. 10. Aymon consil. 192. numer. 17. Et vrgenter facit, quòd vsura non debetur, nisi post contractam moram regularem. glos. l. sed etsi Reipub. 23. §. fina. s. de vsuris, ergo pariter nec pœna. Nec satisfacit responsio Socin. consilio. 133. colum. antep. ad finem. libr. 1. quòd mora irregularis non sufficit, vt debeantur vsuræ, scilicet quæ solo iudicis officio debẽtur: & in his terminis procedit glos. l. sed etsi Reipub. §. fina. s. de vsuris. nam si vsuræ debeantur ex conuentione, & sic iure actionis peti possint, tunc mora irregularis sufficiet, vt debeantur: allegat glos. l. ait prætor. 7. verb. vltra. supra de minorib. vnde idem dicendum est in pœna conuentionali: & ita etiam Ruinus. in rub. numero. 167. s. eod. nam replicabitur, hanc responsionem falsò præsupponere, vsuras conuentionales deberi propter moram irregularem, cum in contrarium sit authoritas glo. receptæ dict. l. sed etsi reip. §. fina. s. de vsur. & tradit decisio Genuæ. 30. num. 7. Baptist. l. curabit. numero. 146. C. de actio. empti. Neque contrarium dicit glos. l. ait prætor. verb. vltra. s. de minorib. quia licèt Socin. vbi supra. & idem. l. vinum numero. 9. & ibi Iason numero. 18. ad finem. supra si certum petat. Ruin. in rub. s. eod. numero. 167. & consil. 108. numero. 6. libro. 1. ex ea colligant, vsuras conuentionales deberi propter moram irregularem, tamen glo. hoc non dicit, neque de hoc agit, sed tantùm quærit, qualiter quis liberetur ab vsurarum cursu? † Et quoad hoc distinguit inter vsuras conuentionales, & debitas iudicis officio: vult enim, impediri cursum vsurarum debitarum officio iudicis; si non adsit persona, cui debitor securè possit soluere debitum principale: allegat l. cum quidam. §. si pupillo. supra de vsuris. & tamen non impediri cursum vsurarum conuentionalium in eodem casu, nisi debitor coram 37

coram iudice protestetur de prædicto impedimento, vel eius iussu debitum deponat, & consignet: de quo notabiliter agit Aretinus consilio. 161. colum. 2. Iason l. ad diem numero. 5. ff. de verb o rum obligationibus. Quod autem vsuræ conuentionales debeantur propter moram irregularem, glos. prædicta non dicit. Quinimo ex prædictis dicendum est, propter moram irregularem non deberi vsuras, siue sint debitæ ex conuentione, siue ex officio iudicis, quidquid contrarium dicat Ruinus in rubric. s. eodem. numero 167. & siue agatur de vsuris odiosis, siue de interesse: quidquid contrarium dicat Ruinus consilio. 108. numero. 18. libro. 1. Poterit sanè saluari prædictorum opinio, quando fuerit mora irregularis contracta fauore minoris ætatis, iuxta l. in minorũ. C. in quibus causis in integrum. hæc enim sufficiens est, vt vsuræ debeantur l. Titia Seio. §. vsuras. ff. de leg. 2. & præsupponit dict. l. cum quidam. §. si pupillo. nam pro constanti habet, vsuras deberi pupillo, propter prædictam moram irregularem, nisi aliquâ iusta causa excusetur prædictum debitorem ab ea mora, vt ibi notant Oddofredus, & Baldus: idque agnoscit glos. l. sed etsi Reipub. §. final. s. de vsuris. Decisiõ Genuæ. 30. numero. 7. Idem pro constanti habet glo. l. ait prætor. verbo, vltra. s. de minoribus. nam tantum quærit, qualiter ab vsurarum cursu liberetur debitor, præsupponens illas mero iure pupillo deberi. 38
Ex eaque colligitur elegans limitatio ad dict. l. cum quidam. §. si pupillo. vt dum probat, quem excusari ab vsuris aliàs debitis, quando non adest persona, cui secure fors principalis solui possit, vt ibi notant Oddofredus, & Baldus. Sadolet. l. quod te. numero. 80. s. si certum. & procedit etiam, quando vsuræ debentur propter moram regularem, contractam per interpellatio-

nem. l. si fundum. §. fina. s. delege comissor. notabiliter Aretinus consilio. 161. colum. 2. Alexander consilio. 172. numero. 2. libro. 2. Iason. l. ad diem. numero. 5. ff. de verborum obligationibus. Purpuratus. l. vinum. numero. 24. s. si certum petat. Tiraquellus libro. 1. retract. §. 9. glos. 3. numero. 20. libro. 1. vt scilicet, id sit verum in vsuris debitis officio iudicis, nam si ex conuentione debeantur, vt impediatur earum cursus, debet obseruari decisio. l. acceptam. C. de vsuris. Constat igitur, regulariter moram irregularem non sufficere, vt vsuræ, vel interesse debeatur, & consequenter neque vt debeatur pœna conuentionalis, quidquid suprà allegati existiment: aduersus quos facit, quod vt commitatur pœna, requiritur mora incursa per interpellationem. l. si pen̄. ff. quando dies legati cedat. Bar. l. ita stipulatus. numero. 54. ff. de verborum obligationibus. Quod etiam necessariũ est vt pœna legalis committatur. cap. 1. §. licet. si de feudo fuerit controuersia. Inocentius. c. extirpandæ. de præbendis. Aretinus consilio. 149. numero. 4. & numero. 10. Ex his igitur late, & vtiliter deductis constat, text. nostrum nihil facere aduersus communem, quam defendimus. Cui etiam non obstat. 2. argumentum supra relatum, quod maritus pro aliqua parte temporis sustinendo onera matrimonij, non videtur perfecte impleſſe contractum ex parte sua, cum huiusmodi onera teneatur subire pro toto tempore, quo durauerit matrimonium: nam & huic argum. respondetur, quod maritus singulis annis tenetur subire onera matrimonij. l. diuortio. 8. ff. eod. & quando aliquid est implendum singulis annis, sufficit implementum vnius anni, vt pro eo videatur contractus perfecte impletus: argument. l. Seio. in prin. ff. de annuis legatis. & ita sentit Bart. hîc numero. 3. & clarius explicat Bald. l. fina.

§.prætereà.colum.penult.in fine. C.de iure dotium. Neque obſtat replicatio Vincentij hîc numero .13.quam & ſub obſcurè præſenſit Alexander hîc nume ro.12.ad finem,quòd licet alimenta ſint præſtanda in ſingulis annis , dum durauerit matrimonium , tamen vnicus cenſetur contractus plures continens præſtationes . ℣. ſi Stichum. §. finali . ℣. de verborum obligatio-
39 nibus. †l.ſenatus. §. finali. ℣. de donatio. cauſa mortis . Cum igitur vnicus ſit contractus, ei in totum eſt ſatisfaciendum.l.Iulianus.§.offerri.s̃.de actio. empti.l.ſi à colono. ℣. de fideiuſſoribus. quia reſpondetur,quòd præſtatio onerum ex parte mariti, iuris interpretatione ita diuiſa eſt, vt à principio videatur facta cum diuiſione annorum, vt pro rata cuiuslibet anni,qua durauerit matrimonium, onera ſuſtineat maritus. l. diuortio. 8. in principio.℣.eodem.l.vnica.§.cumque.C.de rei vxoriæ actione. vnde quaſi obligatio diuiſa ſit , per expreſſam diſtinctionem ſingulorum annorum plures cenſentur obligationes.l. pluribus.§.1. ℣. de verborum obligationibus. Bartolus. l. ſi ſeruus communis Mæuij. §. final. numero.3.℣. de ſtipulatione ſeruorum.notabiliter Imola cap. propter ſterilitatem.numero.40. de locato. Suſtinendo igitur onera ſingulis annis,vel pro rata anni,maritus ſuæ obligationi illius anni videtur ſatisfeciſſe, aliàs ſequeretur , quod etſi maritus expreſſè interpellaret vxorem, vt dotem promiſſam traderet, non conſtitueret eam in mora,quia ſemper illa allegaret, maritum non perfectè impleuiſſe contractum ex parte ſua,ac proinde ei obſtare regulam l. Iulianus. §. offerri. s̃. de actionibus empti. & tamen certum eſt , vxorem per interpellationem in mora conſtitui. l. final. § . prætereà. in fine.C. de iure dotium. & ibi notat Baldus columna final. & hîc ad finem. Cephalus conſilio. 485. numero. 110. libro. 4. Non obſtat etiam tertium argumentum de l.final.§.prætereà. C. de
40 iure dotium . † nam reſpondet Bartolus hîc numero.3. text.illum procedere,quando extraneus dotem promiſit, vt ibi intellexit gloſſ. 1. qui propter implementum mariti , non videtur conſtituii in mora irregulari , quia ex prædicto implemento nullum commodum conſequitur, cum tantùm mulieri videatur dotem donaſſe. l. vnica.§. accedit.C.de rei vxoriæ actione. & ad nihil aliud pro ea teneatur. Cæterum ſi pater vel ipſa mulier dotem promiſit, per implementum mariti conſtituuntur in mora irregulari , quia ex eo implemento commodum reportat, accipiendo ſcilicet,à marito alimenta, quæ aliàs eis incumbebāt:& ita etiam Bartolus dict. §.prætereà,& eſt recepta ſolutio vt aſſerit Nouellus de dote.11.parte.numero. 20. Iaſon.§.fuerat.numero.20. Inſtitut. de actio. Sadolet.l.quod te.numero.78. s̃.ſi certum petat. Alexander conſilio. 147.num.4.lib.5.Ruinus conſi.221.nu. 3.libro.1.& conſi.48.num.2.li. 3. Gratus conſil.57.numero.5.libro. 1. Cephalus conſi.485.nu.112.li.4.Caballin. milello quio.432.ad finē. Hæc tamen communis ſolutio non placet,quia ex ea ſequeretur,traditionem gloſſ.fina.hîc, quam defendimus, non procedere , quando extraneus dotem pro muliere promiſiſſet : quod licet neceſſario admittendum dicat Alexander hîc.numer. 12. & Campeſ.de dote.2.parte, quæſtione. 8. & rationem aſsignet Claud. hic numero.9.tamen nimis reſtringit traditionem glo.fina.hic , quam defendimus. Item repugnat generalitas dict. §. prætereà, quæ etiam comprehendit patrem vel mulierem dotem promittentem: quod ita ſecurè admittit Angelus.§. fuerat. numero.7. Inſti. de actionibus. Baptiſt. de priuileg.dotalib.centuria.2. num.38.

Iacob.

Iacob.l.cum poſt.in princ.numer.1 s̃.de iure dotium. Neq; ratio differentiæ ſupra relata vera eſt, nam extraneus promittendo dotē pro muliere,tacitè vult, quod maritus ex fructibus dotis vxorem alat. c. ſalubrirer. de vſuris . ſi ergo maritus ex ſuo illam alat, debet promiſſor dotis in mora videri conſtitutus,quia nihil intereſt, implementum fieri in vnius perſona,vel in perſona alterius de mandato illius.l.ſolutam.49.℣.de ſolutio. l.ſi rem.§. ſatisfactum.s̃.de pignor.actio. & aduertit Iaſon hîc numero.14. Pro vero igitur intellectu d.§ prætereà.† aduer
41 tendum eſt,quòd licet Alexand.hîc.numero.11.ad finem,& numero.12. & Iaſon.numer.10.ad finem.Vincent. num. 8 poſt medium.Campeſ.de dote.2.parte,quæſtione.8.ad finem.Cephalus conſil.485.nume.112.lib.4.Ruin.conſ. 224. numero.13.libro.1.& conſil.61. numero.5. libro. 4. Rolandus conſil.65.n.1.li. 4.& Thomas Grammaticus deciſio. 70. num.1.dicant,tex.illum probare, in promiſsione dotis non incurri moram irregularem,niſi poſt biennium:tamen tex. ille hoc non dicit,ſed illud potiùs , quòd lapſo biennio à die promiſsionis dotis vſuræ debentur,ac ſi ſuper petitione dotis lis fuiſſet conteſtata:& ſic probat,lapſum biennij , poſt dotem promiſſam, eam inducere moram,quam ſolet inducere litis conteſtatio,vt ibi aduertit Raineri.& Alber.num.3.Socin. hîc numer. 12.Iaſon.l.ſi. mora.num.21.℣.eod. &.l. ſi ex legati.num.12.℣.de verbor.&.l. quoties in diem.n.8.eo.tit.notab.Crot.l.ſi in ſulam.num.5.& ibi Iacob.Niger à.num. 21.℣.de verbor.obligatio.Boeri.conſil. 6. num.7.Secundùm quam conſiderationem clarè reſpondetur argumento ex illo tex. deducto aduerſus communem, quam defendimus ; nam dicemus,per implementum mariti , quemcunque dotis promiſſorem conſtitui in mora, ſaltem irregulari, vt communis vult:cæterum lapſo biennio, eam moram maio res vires acquirere,& eos producere effectus , quos ſolet producere mora contracta per litis coteſtationem : & ſic in d. §. prætereà. non agitur de mora irregulari. vt poſt alios exiſtimauit Rolandus conſil.65.nu.3.lib.4.Thomas Grammatic. deciſio. 70. numero. 1. ſed potius de regulari.Quo fit, vt licet mulier propter moram irregularem non tenea tur de fructibus,quos non percepit. glo. fina.hîc communiter,recepta,tamē lapſo biennio,de percipiendis tenebitur:nā cum ex tūc mora irregularis incipiat habere eas vires,quas habet mora contracta per litis conteſtationem , inducetur regula l.2.C.de fructib.& litium expēſis. & in ſpecie eſt de mente Croti.l. ſi inſulam.num.5.& ibi Iacob.Niger.n.22.℣.de verbor.obligationib. Prætereà & mora irregularis purgari poteſt vſque ad litis conteſtationem,iuxta regulam l.ſi. inſulam.84.℣.de verbor.obligat. & in ſpecie ſenſit glo.fina.hîc in.2.ſolutione , & tamen lapſo biennio,ea mora purgari nō poteſt,quia cum tunc habeat vires moræ contractæ per litis conteſtationem, inducetur regula d.l.ſi inſulam.in.2. parte.& ita in ſpecie Bald.l.fina. §.prætereà.
42 num.7.C.de iure dotium.†Qui licet generaliter loquatur,inquiens,quòd omne tempus aſsignatum per legem , habet vim litis conteſtationis,& ideò non admittatur moræ purgatio, & ea doctrina ſic generaliter accepta non ſit vera , vt conſtat ex.cap.potuit.de locato. & aduertit Iaſon l. quoties în diem. numero. 8. ℣. de verborum obligationibus. & l. ſi mora. numero.21. ℣. eodem. Iacobus Niger dicta.l. ſi inſulam. numero.23. tamen quoad terminos dicti. §. prætereà.vera eſt, vt conſtat ex ſupra traditis: & Baldus potius colligere debuiſſet,ſpeciale eſſe fauore dotis, vt lapſo biennio per legem conſtituto , mora etiam irregularis incipiat habere eas vires , quas mora contracta per litis conteſtationem , vt ſupra dictum eſt.

Adde,quòd mora irregularis ſufficit quidem ad inducendas vſuras recompenſatiuas lucri percepti per emptorem. d.l. curabit: non vero eſt ſufficiens ad obligandũ moroſum de rei interitu, vt probat.l.naturalis.§.& ſiquidem. ad finem. ſ.de præſcriptis verbis.vbi ſi dedi tibi rẽ, vt tu mihi aliam dares, ſi res tradenda perijt,vtiq; perit illi,cui tradenda erat;& tamen accipiens rem meam, in mora, ſaltem irregulari,videtur cõſtitutus,iuxta d.l.curabit.& ſic probat tex.ille.quòd mora irregularis non facit quem teneri de rei interitu:quod ita reſoluunt Alex. hîc.num.13. Claud.ad finem & aſſerit receptum Curt.Iunior.l.vinum.n.23.ſ.ſi certum petat.Gomez.§.actionum.num. 19.Inſti.de actio.Alciat.l.quod te. num. fina.ſ.ſi certum petat.& ibi Sadolet. nu. 75.Loriot.tracta.de mora. axiomat. 17. Cagnol.d.l.curabit num.46.quicquid in uoltat Aretin.conſil.149.num.9.& tamẽ ſi prædicta mora irregularis,corroborata ſit lapſu biennij, tenebitur moroſus de rei interitu,prout & quilibet tenetur de rei interitu poſt litem conteſtatam. l. illud.43.ſ.de petitio.hæred. Alex. l. nemo. §.1.ff.de verbo.obligatio. Corne. conſil. 166.num.6.lib.4.Deci.l.quod te.2. lect. num. 50.ſ.ſi certum petat. Mora tamen irregularis,quę inducitur in odiũ delicti, faciet moroſum teneri de interitu rei. l. merito.ff.de vi & vi armat.Bar.l.quod te. n.10.ſ.ſi certũ petat. & faciet moroſũ teneri ad intereſſe lucri ceſſantis.l.ſi commiſſa.& ibi Bart.ff.rem ratam haberi.l. 1. §.1.de vſuris Aretin.conſil.156.ad finem Beroius conſil.193.à nu. 12.lib.1. Denique mora irregularis non eſt ſufficiens ad obligandum moroſum, vt ſoluat intereſſe quanti plurimi res valuit,vt ſupra diximus,& reſoluunt Alex.hîc.num.13. ad finem Socin.col.fin.poſt medium.Sadolet.d.l.quod te.num.75.ad finẽ. Cagnol.d.curabit.num. 47. quicquid repugnet Butigela.l.vinum.num.33.ſ. ſi. certum petat.& tamẽ lapſo biennio,tenebitur moroſus ad illud intereſſe quanti plurimi:† prout certum eſt, ad illud teneri 43
poſt litem cõteſtatam.l.vinum.ſ.ſi certũ petat.& ibi Bal.col.2. ver. modò veniamus,& Alciat.nu.28.Corne.conſil. 166. numer.6.lib.4.probat.l.3.§.fin.ſecũdum communem intellectũ.ſ.de actio.empt. Illud tamen tenebis menti, quòd licet mora contracta per litis cõteſtationem, faciat quem teneri de fructibus percipiendis,etſi habeat iuſtam litigandi cauſam.l.ſed & ſi lege.§.ſi ante,& ibi glo. & Bart.ſ.de petitio.heredit. Couarrub. de ſponſa.2.parte.cap.8.§.1.num.5. tamen iuſta cauſa litigandi liberabit moroſum ab intereſſe quanti plurimi.glo.l. in hac. ſ.de condict.triticiar.Aretin.conſi. 149. num.9.& plures,quos refert Aymon cõſil.837.à numero.17.lib.5.Prout & eadẽ iuſta cauſa liberat à periculo interitus rei,quantumcunque lis ſit conteſtata. l. illud.& ibi Bart.ſ.de petitio. hæred. Vltimò tenebis menti,quod ſi dos cõſiſtat in pecunia, & promiſſor dotis non fuit negociatus cum illa,neq; aliquod lucrũ inde habuit; mora quidem irregularis non faciet,vt promiſſor dotis aliquod lucrum marito ſoluat,vt arg.glo. fina. hîc tradit Imol.l.in inſulam. §.vſuras. in fine,& ibi Vincent.n.8.ad medium. ff. eo. & tamen cum lapſo biennio,mora regularis cenſeatur contracta,ad vſuras dotis tenebitur indiſtinctè promiſſor,vt apertè probat d.§.præterea,dum loquitur de dote conſiſtente in auro, ſiue in quantitate, & aduertit Paul.hîc nu. 10 in fine. Ruin.conſil.224.num.13.lib.1.& conſi. 61.num.5.lib.4. † Neq; eſt omittendũ, 44
quod propter moram irregularem intereſſe mariti nõ poteſt excedere id quod vxor accepit ex fructibus,vt diximus ſuprà:& tamen poſt biennium vſuræ maiores debentur,vt probat d.§. præterea. & ibi notat Bart.in fine.Et quantũs Boeri.conſil.6.num.8.dicat, deciſionem d. §.præterea,hodie non procedere, quia vſuræ ſunt prohibitæ, tamen dicendum eſt,

eſt,quod cùm lapſo biennio mora maioresvires acquirat, indiſtincte maritus poteſt petere id,quod ſua intereſt, etſi excedat fructus, quos vxor percepit, vel etiã onera,quæ maritus ſuſtinuit. Corn. conſil.156.num.9.li.4. Vtrum autẽ maritus poſsit ſtipulari certam quantitatem pro ſuo intereſſe,ſi dos non ſoluatur,habito reſpectu ad id quod ſua veriſimiliter intereſſe poteſt? vide Couarrub. reſol.lib.3.cap.1.nu.3.verſ.quarto, & verſ. 5.Baptiſt.d.l.curabit.nu. 75. C. de actio. empti.Valaſcum conſultation.8.à nu. 5. Maſcard.de probation.2.part. concluſi. 933. à nume.25.Ex prædictis autem ita explicatis infertur,non bene in hac materia arguiſſe Alex.conſil.74.nume. 10. lib.5.& Ruin.conſil.224.n.13.li.1. quod ſi implementum mariti induceret morã irregularem,fruſtra in ſpecie d.§. præterea.expectaretur biennium, nã imò multum operatur illa biennij expectatio ad producendos effectus, de quibus ſuprà. Pariter etiam cauendum eſt à Bart.hic numer.3.Capi.deciſio.183.num.6.dum dicunt,quod ſi extraneus promittat dotem,propter implementum mariti non cenſetur in mora irregulari conſtitutus: nam contrarium ſentit d.§.præterea.expectatur enim biennium, vt mora producat effectus ſupra relatos.Et pariter cauendum eſt à relatis per Menoch.libr.2. de arbitrar.caſu.220.numer.23. dum dicunt,quod lapſus biennij inducet morã abſque alia interpellatione: nam potius docere debuiſſet,quod mora poſt biennium maiores vires acquirit, & habebit effectus moræ contractæ per litis conteſtationem,vt ſuprà dictum eſt. Illud eſt certum,quod ſi poſt promiſsionem dotis,maritus interpellat promiſſorem,etiã extra iudicium, promiſſor conſtituetur in mora regulari,& conſequenter ab eo tempore,etiam non expectato biennio, tenebitur promiſſor ad intereſſe, & fructuũ valorem vt probat d.§.prętereà.ad 45
finem. † notat Baptiſt.de priuileg. dotalib centuria 2.nu. 51. Iacob.l. cum poſt. in princi.num.1.ſ.de iure dotium.& ante eos Angel.§.fuerat.nu.7.Inſt.de actio. Et idem ſi dies certa ſit aſsignata ad dotis ſolutionem,nam dies interpellat prò homine,& ſic debitorem in vera,& regulari mora conſtituit.l.magnam.C.de contaah.& committ. ſtip. & conſequenter idem obſeruabitur quod in mora contracta per interpellationem.Angel. d. §. fuerat.num.7.& ibi Iaſon numer.20. ad medium.Inſti.de actio.Quod etiã locũ obtinet in foro conſcientiæ, vt per Panor.cap. fin.nu. 20.de præſcriptio.quidquid poſt Hoſtienſ.repugnet.Areti. l. ſi ex legati cauſa.num.4.ff.de verbo. oblig. Vel reſolue cum Purpurat.l.vinum.nu. 29.ſ.ſi certum petat.& Maſcard. de probatio.2.parte concluſi.933.num.35.Rolando conſil.65.num.2.li.4. Non obſtat etiam quartum argumentum ſuprà relatum,quod in hac quæſtione agitur de promiſsione dotis,quæ non cenſetur ex vtraq; parte obligatoria; quia reſpondetur,imo cenſeri reciprocam obligationem in hoc ſenſu,quod promittens dotẽ,obligat ſe ad tradendã dotẽ,vt ex illius fructibus maritus ſuſtineat onera matrimonij:ſi ergo maritus ex parte ſua implet,promiſſor autem dotis non implet eo modo,quo tacite videtur promiſiſſe, in mora irregulari debet videri conſtitutus,quia militat æquitas expreſſa.d.l.curabit.Nec obſtat,ſi replices,quod ſi reciproca eſſet obligatio,maritus nõ poſſet petere dotem,antequam ſuſtineret onera matrimonij:& ſic offerret implementum ex parte ſua:l. Iulianus. §. offerri.ſ. de actio.empti.& tamẽ maritus poſt nuptias poteſt petere dotem, etſi adhuc nõ ſuſtineat onera matrimonij.l. ſtipulationem.ſ.de iure dotium. nã reſpondetur. id procedere ex natura ipſius dotis:nam qui dotem promittit, tacite ſe obligat contractis nuptijs dotem promiſſam tradere,vt ex illius fructibus maritus ſuſtineat onera matrimonij,& non ex bonis

ſuis.l.dotis fructus.8.in princ.ſ. de iure dotium.& ſic prius debet tradi dos, quã maritus ſuſtinere onera matrimonij incipiat.Non obſtat vltimò argumentum ſupra relatum, quod fructus videtur deberi ſub tacita cõditione,Si maritus onera matrimonij ſuſtineat,& quòd ideò acceptio onerum purificabit quidem tacitam conditionem,non autem ſimul debitorem in mora cõſtituet;† iuxta not. l. 46
quoties in diem.ĩ.de verbor. obligatio. quoniam reſpondetur , in promiſsione dotis ſubintelligi quidem tacitam conditionem , ſi matrimonium ſequatur. l. item quia.§. 1.ſ.de pact. cuius conditionis implementum purificat quidem promiſsionem,non tamẽ ſimul inducit moram debitoris,vt probatis tex.Cæterum 47
ſuſceptio onerum non eſt per modum conditionis,ſed per viam modi.Quod ex eo patet,quia prius tradenda eſt dos , vt ex illius fructibus onera ſuſtineantur , vt colligitur ex l.dotis fructus. 8. in princ. ſ.de iure dotium.ergo onera inſunt per viam modi,& non conditionis,iuxta doctrinam Iureconſ.l.cum tale.§. 1.ĩ.de cõdit. & demonſt.& in ſpecie obſeruat Zaſius lib.2.ſingular.reſponſor. cap. 16.nu. 6.& priùs Claud.hîc n.9. Planè licet per implementum conditionis purificetur diſpoſitio , non autem ſimul inducatur mora,vt ſuprà dictum eſt: tamen diuerſum eſt in implemento modi,nam cum modus non ſuſpendat diſpoſitionem . l. 2.C.de his quæ ſub modo. implementũ illius non purificat id quod iam eſt purificatum,ſed potiùs moram in debitore inducet,vt hîc obſeruat Socin.num. 11. Claud.num.9.Item reſpondetur, notata l.quoties in diem ĩ.de verbor. obligatio. procedere quoad moram regulariẽ, quæ per interpellationem contrahitur , hæc enim per implementum conditionis nõ inducitur:nos autem agimus de mora irregulari,quæ ex æquitate inducitur per legem;hæc enim cenſebitur contracta per implemẽtum conditionis,ſi id æquitate inducitur per legem;hæc enim cenſebitur contracta per implementũ conditionis,ſi id æquitas dicet.l.euictis. 18. iuncta gloſſ.2.ſ.de vſuris,& poſt Bart.tradit Socin.hîc.num.11.Non igitur in noſtro caſu mulier cenſebitur conſtituta in mora, propter ſolum implementum conditionis,ſed potius quia impleta cõditione,inſurgit æquitas,quæ non patitur eam locupletari cum iactura mariti; & hæc æquitas in mora irregulari eã cõſtituit:ac ita patet,opinionem glo. final. hîc veriſsimam eſſe , & optimè defendi ab his, quæ aduerſus eam adducuntur. Et ex ea ita defenſa infertur primò vera reſolutio ad eam difficultatem,quam in hac materia excitat Paul. Caſtrenſ. hîc.

& inde inferri non poteſt ad impenſas factas cum vxore ſana, imò tunc ſtandum eſt regulæ, quod in dubio non præſumitur donandi animus.l. cum de indebito.ſ. de probatio. & ita in ſpecie Imola & Alexander numero.3.l. in inſulam.§.vſuras.ĩ.eo.& idem Alex. dict.l. quod in vxorem.nu.7.& conſil. 31. nu. 10.lib.6.ſubſcribit Gratus conſil.57. nu. 6.lib.1.Ruin.conſil.61.num.6.lib.4. Neque obſtat,ſi replices,imò dict.l.quod in vxorem , etiam procedere in alimentis præſtitis vxori ſanæ,quia eadem videtur militare ratio,vt poſt Imol. tenet Ruinus hic numero.2.& Alber.dict.l. quod in vxorem, dum ſupplet,idẽ eſſe in vxore ſana: quod latè comprobat Socinus Iunior conſilio.114.à numero.45.libro. 48
3.Octauian.deciſio.132.num.17.† nam reſpondetur,veriorem eſſe primam ſententiam : prout enim maior eſt impietas,denegare alimenta infirmis , quam ſanis.Panor.c.1.numero. 2. de infantib. & languidis , ita & magis præſumetur pietatis animus,quando alimenta præſtantur vxori infirmæ,quam ſanæ.Item & quando dos eſt promiſſa marito,magis ſpe futuræ ſolutionis videtur præſtitiſſe alimenta,quam donandi animo:argumen.l.ſi.cum aurũ.ĩ.de ſolutio.Quòd ſi nulla ſit promiſſa dos , vel etiam maritus maiora præſtitit alimenta vxori,quam ratione dotis teneretur,tunc à 49
ceſſante ratione, de qua ſupra,præſumetur donandi animus,argu l. Campanus. ĩ.de operis libertor. &l. cuius per errorẽ.ĩ.de regul.iuris, &in ſpecie colligitur ex Alex.conſil.31.num.10.lib.6.& in his terminis proprie loquitur tex.d.l. quod in vxorem.ac ita conſtat, Ruin. reſponſionem ſupra relatam,non tollere difficultatem.Meliùs ergo tolletur ex ſupra reſolutis,quòd licet maritus non poſsit petere fructus ſub nomine fructuum,an tequam tradatur dos,vt ſentit is text, tamen ſub nomine intereſſe,illorum æſtimationem conſequetur,iuxta communem opinionem,quam defendimus , ac ita ceſſat iniquitas,quæ Caſtrenſi occurrebat.Item,& ſecundò ex ſuprà reſolutis infertur annotatio ad tradita per Ruin. hîc numero.17. dum dicit , D D. communiter malè præſupponere, quòd mulier non tenetur ad fructuum reſtitutionem , quos percepit ante dotem traditam,niſi ſimul in mora ſaltem irregulari conſtituatur :nam imò & abſque mora ad prædictam reſtitutionem videtur teneri : nam cum maritus eam non interpellando pro dote , videatur fructus donare,& hæc donatio inter virum & vxorem non valeat,ſemper maritus hos fructus repetere poterit.l. ſi fructus.C.de donationibus inter virum. l.pro oneribus. C.de iure dotium. nam ex ſupra dictis dicendum eſt,imò præſuppoſitum D D. eſſe veriſsimum : nam cum hi fructus ante traditionem dotis non pertineant ad maritum , non poteſt videri donaſſe id quod ad eum non pertinebat. Si ſane facta eſſet traditio dotis, & ipſe nihilominus pateretur vxorem fructus percipere,tunc inducentur iura per Ruinum citata. † Infertur tertiò annotatio ad tradita per Ruinum hic. numero. 18. dum diſputat, vtrùm vtilius ſit marito , incipere computationem anni emergentis , à die contracti matrimonij , vel à die fundi traditi ? Et concludit,quod ſi mulier ſit conſtituta in mora irregulari, vtilius erit marito incipere computationem anni à tempore moræ : ſi verò non ſit conſtituta in mora , vtilius erit incipere computationem à tempore fundi traditi ; vt latiùs ipſe proſequitur : nam ex prædictis reſoluendum eſt, quòd ſi mulier non fuit conſtituta in mora ſaltem irregulari,quia ſcilicet, maritus non ſuſtinuit onera matrimonij, fruſtra quæritur, quid vtilius ſit marito. Cum antequam ſuſtineat onera matrimonij , nomine fructuum nihil ei debeatur. l. pro oneribus . C. de

iure dotium. Panormitan. consi. 79. videtur. ad finem lib. 2. Hippolyt. sing. 264. Plotus tracta. de in litem iurando. §. 11. numero. 14. Vnde necessario hoc casu est computandus annus, non à tempore fundi traditi, sed à tempore quo incepit sustinere onera matrimonij: argum. l. final. in princip. ff. de doli exceptio. Si vero sit in mora irregulari constituta, tunc certum est, à tempore moræ teneri ad fructuum restitutionem sub nomine interesse, vt supra declaratum est. Ad complementum autem materiæ, cõmunem opinionem defensam vt supra, tribus limitabis modis. Primus est, si mulier nullos percepit fructus ex rebus dotalibus: nam tunc non obstante mora irregulari, nihil præstabit marito. glos. fina hîc in. 1. solutione, quæ communiter recipitur: & probatur ex eo, quia vt supra diximus, mora irregularis tantum sufficiens est ad inducendas vsuras recompensatiuas, ne aliàs morosus remaneat in lucro cum creditoris iactura. Si ergo morosus nullum lucrum percepit, à cessante ratione ad nihilum teneri debet. Ex qua limitatione inferebat Imol. l. in insulam §. vsuras. in fine. ff. eo. quòd si dos promissa cosistebat in pecunia, & promittens, eam habuit ociosam; ac ita nihil cum ea lucratus est, non obstante mora irregulari, nihil præstabit marito.
50 †Subscribunt Alexand. & Vincent. ibi numero. 8 ad medium. Ruin. consilio. 224. numero. 12. versiculo, quantum. libro. 1. Menoch. consil. 81. numero. 56. libro. 1. Quæ tamen illatio duas habet difficultates, quod cum in pecunia non possit considerari interesse circa rem. l. nummis. ff. de in litem iurando. debet venire extrinsecum interesse, ne mora remaneat impunita. l. 3. §. fina. ff. de eo quod certo loco. & suprà dictũ est. Secunda difficultas est, quia dato, quòd mulier nihil fuerit lucrata, tamẽ maritus potuit lucrari cum ea pecunia: igitur hoc interesse ei præstandum est, vt concludit Paulus. l. Iulianus. §. ex vendito. numero. 3. ff. de actio. empti. inquiens, quod si emptor nihil percepit, & tamen venditor percipere potuit, illud lucrum ei soluendum est, ne alias remaneat in damno: subscribit Baptist. l. curabit. numero. 141. ad finem. C. de actio. empti. Placet nihilominus opinio Imol. & ad primã rationẽ in contrarium adductã respondetur, tunc deberi vsuras quantitatis promissæ, quando interuenit mora regularis contracta per interpellationem: nam si sola mora irregularis interueniat, non est sufficiens, vt vsuræ, vel interesse debeantur: glos. recepta. l. sed & Reip. §. fina. ff. de vsuris, & supra probauimus. Ex quo venit interpretandus tex. l. Lutius Titius. 48. ff. de actio. empti. vbi si quis vendit materiam (ideſt, ligna, vt ibi glo. 1. exponit) morosus non solum tenetur soluere emptori cambia sub quibus pretium accepit, sed etiam, & vsuras ipsius pretij: vt ibi notat Bart. numero. 2. Purpuratus. l. vinum. numer. 65. ff. si certum petat. nam procedit ea ratione, quia ibi in traditione fuit expressa dies assignata, cuius lapsu inducitur mora regularis. l. magnam. C. de contrah. & committenda stip. & ideo merito vsuræ pretij debentur, vt supra diximus. Quinimo quod dicit dict. l. Lutius Titius. vsuras pretij esse soluendas emptori, procedit attento tempore. ff. quo vsuræ erant permissæ; hodie autem non procedit, nisi vsuræ petantur sub nomine interesse lucri cessantis, vel damni emergentis. glo. c. conquestus. de vsuris, & ita admonet Salic. dict. l. Lutius Titius. numero. 2. ad finem Cagnolus dict. l. curabit. numero. 37. ad finem †, Item quod
51 licet text. dicat, posse emptorem vsuras pretij petere, tamen in eius electione erit, vel petere vsuras pretij, vel etiam fructus perceptos per venditorem. l. fructus. & ibi Salicetus. C. de actio. emp. & ita admonet Cagnol. dict. l. curabit. nu. 39. Qui tamen nõ aduertit, ibi

ibi vendita fuisse ligna, quæ fructum nõ producunt. Illud igitur verius dicetur, quòd emptor poterit petere pretium cum interesse amisso, & ita glo. penult. d. l. Lutius Titius, & ibi Fulgos. numer. 2. Quod confirmat Castrensis ibi in prin. ex verbis illius tex. dum vsuras pretij dicit esse soluendas emptori, quasi & ipsum pretium simul veniat in petitione. l. qui per collusionem. §. fina. ff. de actio. empti. l. 4. C. de positi. subscribunt Ruin. consilio. 145. numero. 5. ad finem, & numero. 9. lib. 1. Cagnol. d. l. curabit. numero. 39. Quod tamen etiam non videtur verum, quia prout venditor, si ei nõ soluatur pretium, nõ potest à cõtractu resilire, sed debet agere ad pretiũ. l. 1. C. actio. empt. l. inciuile. C. de reiuẽd. pariter & emptor pretiũ soluens, nõ poterit resilire à venditione, sed petet rem emptam cum fructibus. l. fructus. C. de actio. empti. vel etiam vsuras ipsius pretij, quæ in contractibus bonæ fidei veniunt à tẽpore moræ. l. initio. C. de pact. inter emptorem. l. mora. §. in bonæ fidei. suprà de vsuris, & possunt peti simul cum re vendita, quæ principaliter venit in vẽditione: nam petit emptor ligna sibi tradi, & etiam vsuras pretij soluti sibi reddi: quod iure fieri potest, vt colligitur ex. d. l. 4. C. depositi. l. Iulianus. §. ex vendito. ff. de actio. empti. l. fina. ff. de eo quod certo loco. Vlteriùs non obstat secunda difficultas supra mora aduersus dictũ Imol. quia vt supra diximus, mora irregularis non est sufficiens, vt propter eam aliquod interesse debeatur: & imputet sibi maritus, qui vxorẽ nõ constituit in mora regulari per interpellationẽ: si ergo sit mulier in mora irregulari, & nihil percepit, nihil etiam præstabit marito nomine interesse: quanuis si constituta esset in mora regulari, teneretur marito indistinctè præstare interesse lucri cessantis, vel damni emergentis, iuxta not. l. 3. §. fina. ff. de eo quod certo
52 loco † & ita in specie Imola. l. in insulam. §. vsuras. ad finem. ff. eodem. Cæterum Alexand. consilio. 31. numero. 9. libro. 6. asserit, hoc dictum Imolæ communiter reprobari: nam vt interesse marito debeatur lucri cessantis, oportet, quòd sit solitus cum pecunia negociari: tunc enim si ex suo sustinuit onera, quasi interesse damni emergentis, id quod impendit, ei soluendum est. Sed facile respondetur, quòd si maritus cum pecunia non erat negociaturus, parum interest, ex sua, vel pecunia dotali, onera sustinuisse, cum semper verum sit dicere, soluto matrimonio integram dotem vxori debere restituere. l. fina. C. soluto matrimonio. Illud vtique verum est, quod licet maritus non sit mercator, si tamen ex pecunia dotali potuit fundum emere, vel annuos reditus, ex quibus salua dote posset sustinere onera matrimonij, id interesse ei soluendum est, vt tenent plures relati per Menoch. consilio. 7. numero. 16. lib. 1. Cagnolu. dict. l. curabit num. 17. & per Mascardum de probationib. 2. parte conclusio. 933. numero. 24. Quinimo in odium morosi præsumetur, quod si pecunia dotalis suo tempore esset tradita, ex illa prædictos redditus posset emere. Paul. in insulam. §. vsuras. numero. 4. ff. eod. Decius. consil. 119. nume. 4. Dummodo huiusmodi lucrum sit verisimile, & quasi certum, vt explicat Vincent. dict. §. vsuras. numero. 8. post medium: & diximus l. 2. in princip. ff. eodem in. 1. parte. Et tenebis menti, quod si mora irregularis sit corroborata lapsu biennij, tunc erit sufficiens ad inducendas vsuras, vel interesse, ac si mora regularis esset contracta. l. fina. §. præterea. C. de iure dotium. Ruinus consilio. 61. num. 4. li. 4. & suprà dictum est. Vlterius ex hac glos. fina. in prædicta. 1. solutione collegit Paul. hîc numero. 10. quòd licet quis propter moram regularẽ teneatur de fructibus perceptis, & percipiendis. l. apud Iulianum. §. 1. ff. de legat. 1.

tamen

tamen propter moram irregularem, tenebitur tantum de perceptis : ad quod allegat etiam glo.l.sed etsi Reipub.23.§. fin.ſ. de vſuris. volentem, propter moram irregularem, quem non teneri ſoluere
53 vſuras,quas non percepit. † Subſcribit Aretinus hîc colum. final. qui pro hac opinione inducit. l. in minorum. C. in quib. cauſis in integrum reſtitut.ſecũdùm intellectum Bald.ibi.nu.2.Paul. & Salic.nu.3.Adducit etiam l.venditor ex hæreditate. verſ. quemadmodum.ſuprà de hæred.vel actio.vend.Item &.l. 2. C. de fructib.& litium expenſis. vbi fictus malæ fidei poſſeſſor tantùm tenetur de fructibus perceptis.& hanc opinionem probat etiam Corne.conſil.59.nume. 8. lib.3.Sadolet.l.quod te.num.75. ad finẽ. & numer.77.ſ. ſi certum petat. & magis probat Alciat.l.ſi ſeruum.in princ. num. 5.ff.de verbo.obligation. Contrariam tamen opinionem,imò quòd propter moram irregularem teneatur quis de fructibus,quos ſi voluiſſet,percipere poſſet,defendit Socin.hic num.13.& conſil. 133. num.12.lib.1.& conſil.174.num.10.lib. 2.Iaſon l.ſi ſeruum Stichum. in principio numero. 8. ff. de verborum obligationibus.Beroius. cap. 1. numero. 133. de vſur.Cagnol.d.l.curabit.nu.35.Adducitur pro hac ſententia. l.Iulianus. § .ex vẽdito.ſ.de actio.empti.dum probat,emptorem,cui res tradita eſt, teneri ad vſuras pretij,quia re fruitur,& ſic text. non requirit, quod fructus percipiat, ſed quod habeat facultatem vtendi,& fruẽdi re,ſi velit,vt latiùs expendit Cagnol. d.l.curabit.num.30.quanuis Alex.hic ad finem aliter eum text.inducat, expendendo verba,quæ in eo non reperiũtur: addo Cyn.l.in minorum.numero. 3.C. in quib.cauſis in integ. reſtitut. tenentem, quòd emptor teneatur de fructibus, quos percepit, vel percipere potuiſſet: & ſequitur Alexand. hîc ad finem,&l. vinum.numer.14.ſ. ſi certum petat.& probat Purpurat.ibi.numer. 84. Corne.conſil.59. numero.5. libro. 3.Et tenendo hanc partem,adductis pro contraria ſententia facilè reſpondetur: nam ad primum de authoritate glo.fina. hîc in prima ſolutione,reſpondetur,eam eſſe intelligendam, quando mulier non percepit fructus propter caſum fortuitum,vt quia ſuperuenit ſterilitas l. fiſtulas.§. frumenta.ſ. de contrah. emptio. tunc enim non tenebitur de fructibus, quos non percepit,vt hîc explicat Bolognin.in nouis interpretationibus,Beroius cap.1.num.128.& numero. 133. de vſu-
54 ris.† Vel etiam quando res in dotem promiſſæ erant ſteriles,& nullos fructus producebant;tunc enim æquum eſt, eam non teneri de fructibus,quos non percepit:quod ità eſſe receptum aſſerit Cagnol.d.l.curabit.numero. 29. & ibi Baptiſt.num.141. Couarru. reſolut.libro. 3. cap.4.num.2.quidquid Bald.l.2. numer. 3.C.de vſuris.falſa ratione ductus contrarium dixerit : & quanuis Bald. opinionem ſequantur multi relati per Ant. Gabriel. li. 3.cõmunium,tit.de emp. & vend.concluſio.4.nu.10. Quos minimè adiuuat conſideratio Socin.hic. numer. 14.Corne.conſil. 59. numero. 6.in fine, libro.3.quòd vbi venditur res ſterilis,nõ videtur habitus reſpectus ad fructus,qui ex ea percipi non poſſunt, ſed magis ad vtilitatem,quæ ex ea percipi poſſet: eũ igitur emptor prædicta vtilitate vſus fuerit,meritò debet teneri ad vſuras pretij, quia replicabitur, nos agere de vſuris compenſatiuis, quas mora irregularis non inducit, niſi interueniat fructuum perceptio.dicta. l. curabit. & expendit Aretin.conſilio.149.numer. 10. notabiliter Benintendis decisione Bononienſi.29.num.6.Si ergo non interuenit fructuum perceptio, nõ eſt locus prædictis vſuris,quantũcunque alia quęcunq; vtilitas percepta fuerit, quia non probatur iure, propter prædictam vtilitatem vſuras cõpenſatiuas deberi abſq, interpellatione : extra prædictos autem caſus ſi mulier

mulier potuit percipere fructus, & ſua negligentia eos non percepit, tunc ad illorum æſtimationem tenebitur; quia iuris interpretatione perinde eſt, ac ſi eos percepiſſet,vt colligitur ex dict.l. Iulianus.§.ex vendito.ſ.de actionibus empti. declarando vt notabiliter per Corneum conſil.59.num.5.libr.3. Non obſtat ſecundum de authoritate gloſ. l. ſed etſi Reipub.23.§.fin.ſ.de vſuris.quę vult non deberi vſuras propter moram irregularem, quia reſpondet Socin. hîc colum.fin.ad medium.&.l. vinum. numero.9.ſ. ſi certum petatur. procedere in vſuris debitis per officium iudicis: nam ſi fuerint vſuræ conuentionales, & ſic peti poſſint iure actionis, debebuntur propter ſolam moram irregularem, vt præſupponit.l.cum quidam.§.ſi pupillo. ſ.de vſuris. tradit gloſ.l.ait prætor.7.verbo,vltra.ſ.de minoribus Quæ tamen reſponſio non eſt vera, neque bene ex ſuprà dictis deducitur, vt ſuprà oſtendi-
55 mus: † & ideò melius reſpondetur, diuerſam eſſe rationem inter vſuras, & fructus; nam fructus potuit mulier percipere,ſi velit vti communi induſtria,& ſi ea vſa non eſt, meritò tenetur: quod de vſuris dici non poteſt,quæ ſine magna induſtria non acquiruntur, debet enim quæri, qui velit ſub vſuris accipere,& hoc illi perſuadere : quod ſi mulier non fecit, excuſanda eſt. Non obſtat tertium de.l.in minorũ.C.in quibus cauſis in integrum reſtitutio. nam eſt aduertendum,text.illum in hac materia magnam facere difficultatem : nam cum in eo text.fiat mentio de pretio,ſatis innuitur in eo agi de venditione.l.final. C.de prædijs decurion.libr.10.& cum addat eo caſu fauore minoris, moram re ipſa videri contractam,ſignificat in eiſdem terminis diuerſum eſſe in maiore : cuius tamen contrarium probat dict.l. curabit. &.l. Iulianus. §. ex vendito. ſ. de actionibus empti.Et hac de cauſa dict.l. in minorum.tres habet intellectus. Primus eſt, quòd licèt propter ponderationem,de qua ſuprà,textus ille videatur loqui in venditione,vel contractu reciproco,tamen verius eſt, procedere in quocunque contractu celebrato cum minore,etiam non reciproco, ſemper enim fauore minoris ætatis, videbitur contracta mora re ipſa,quanuis in contractibus celebratis cum maiore, non videatur contracta mora re ipſa, niſi contractus ſit reciprocus,& alter impleuerit ex parte ſua,dicta. l. curabit. & ita dict.l.in minorum.interpretantur Cyn. & Fulgoſi.ibi,& aſſerit receptum intellectum Sadolet.l.quod te.numero.82.ſ.ſi certum petatur.& eſt de mente illorum qui dicunt,ſpeciale eſſe fauore minoris, vt ſemper cum illo contrahens, videatur eſſe in mora re ipſa:& ita Roma. ſingul.116.Alexander.conſilio.7. numero.8.in fine.libro.2.Antonius Rubeus. l. non ſolum.§.morte.numer.429.ff. de noui oper. Socin.conſilio.57. numero.43. libr.4.& alij relati per Menochium conſil.7.numer.20.& conſil.8.numer.23. & conſil.81.numer.64.lib.1.& lib. 2.de arbitrar.caſu.220.numer.17.& numer.19. Couarru.reſolut.libr.3.cap. 17.num. 4. Baeça de decima tutoris cap.15. numero.3. Purpurat.l.quod te.numero.94.ſ.ſi
56 certum petatur. † & eſt text.l.Titia Seio. §. vſuras.ff. de legatis.2. &.l.3.§. cum Titio.ad finem.ff.de adimend. legatis.& ſecundùm iſtum intellectum, nihil vrget pro opinione quam impugnamus.Sed negari non poteſt,hunc intellectum non ſatis literæ conuenire, quæ non loquitur generaliter in omni contractu, ſed ſpecialiter videtur loqui in contractu venditionis, vt ſuprà expendimus. Vnde ſuccedit ſecundus intellectus ad dict.l.in minorum.quòd probet, ementem à minore,ſemper re ipſa videri conſtitutum in mora, etiam antequam minor emptori rem tradat:quanuis aliud ſit in maiore vendente, qui nõ conſtituit emptorem in mora re ipſa

antequam ei rem tradat.dict.l. curabit. quem intellectum probauit Bartol.dict. l.in minorum.numer.1.& ibi Fulgos. ad finem.Capic.decision. 14. numer.19.& hunc esse receptum intellectum asserit Anton.Rube.dict.l.non solùm.§.morte. numer.431. Hunc tamen intellectum tanquam in se falsum,& iniquitatem inducentem, reijciunt Cyn.& Salic. dict. l.in minorum.& communiter non teneri asserit Sadolet.dict.l.quod te.num.82. & Capic.decisione.14.numer.20. Cùm enim minor adhuc non impleuerit ex parte sua,non potest videri secum contrahens in mora aliqua constitutus.l.qui pendentẽ.ſ. de actionib. empti. & clarè colligitur ex dict.l.in minorum.ibi,Tardæ.vt expendit Aymon.l. cùm filio. 2. parte.num.316.ff.de legat.1. Poterit sanè admitti prædictus intellectus in eo sensu, quòd licèt in maioribus non videatur mora cõtracta re ipsa, etiam post rem traditam,nisi per eam emptor assequatur facultatem fructus percipiendi. l.Iulianus.§.ex vendito.ſ. de action. empti.notabiliter Corneus cons. 59.numero.5.lib.3.tamen fauore minoris ætatis, postquam res tradita est emptori, indistinctè videbitur emptor constitutus in mora re ipsa. Similiter quanuis venditori non liceat,oblatis fructibus petere vsuras pretij. glos.dict.l.curabit. & diximus suprà,tamen id licebit venditori minori, quia ex hoc paruum præiudicium videtur inferri emptori , vt est de mente
57 Cyn.dict.l.in minorum. numer.3. † facit.l.3.§.si quis Titio.ff.de adimend. legatis.adiunctis his,quæ circa illius interpretationem tradit Costa cap.si pater.2.parte.verbo,ipsis pauperibus.numer.10. de testamentis. in. 6. Succedit igitur tertius intellectus dict. l. in minorum. specialitatem minoris in hoc consistere, quòd licèt emptor etiam post traditionem non videatur in mora constitutus, si nullos fructus ex re percepit. Glos. finalis hîc in prima solutione, tamen speciale est in minori,vt si rem tradat, emptor videatur constitutus in mora re ipsa,quantumcunque ex re tradita nullos fructus perceperit: & hunc intellectum probarunt Petrus, Bald. Paul. & Salicet. dict.l.in minorum. Socin.hîc nume.14. Corneus consil.59.nnmer.5.lib.3. & secundùm istum intellectum inducitur per Aretin.hîc colum.fin.pro opinione quam impugnamus. Sed potest responderi,hunc intellectum non esse in se verum , & confundi per dict. l. curabit. C. de actionib.empti.vbi text.etiam loquitur in minore,& tamen requirit,fructus esse perceptos per emptorem , vt re ipsa videatur in mora constitutus , vt ibi expendunt Cagnol.numer.30.& Baptista numer.141. qui ex hoc reprobant prędictum intellectum,& etiam Couarru.resolut.lib.3.cap.4.numer.3.in fin. Verior igitur intellectus est,quòd mora re ipsa, quæ videtur contracta fauore minoris ætatis,operabitur eosdem effectus,quos operatur mora regularis in contractibus bonæ fidei, vt colligitur ex generalitate dict. l. in minorum. & est expressum.l.Titia Seio.§.vsuras.ff.de legat.2.agnoscit.glos.l.sed etsi Reipub. 23.§. fin. ſ. vsuris. & nos suprà tradidimus : vnde prout mora regularis obligat ad fructus perceptos,& percipiendos.l. apud Iulianum.40.§.1.ff.de legatis. 1. pariter & ad hoc obligabit mora irregularis, contracta fauore minoris. Neque repugnat textus dict.l.curabit.C.de actionib.empti. dum etiam loquitur in minore; quia debes aduertere, textum illum dicere , illo casu duplici ratione deberi vsuras pretij, scilicet quia emptor percepit fructus,& quia venditor qui tradidit,erat minor: cùm autem certum sit, ad prædictum effectum alterum ex his sufficere,nõ debes intelligere, prædicta
58 requiri copulatiuè,† sed disiunctiue, in hoc sensu,vt quanuis emptor nõ teneatur ad vsuras pretij ratione fructuũ,quia illos nõ percepit,tamẽ ad illas tenebitur, si

si venditor erat minor : nam cùm huiusmodi mora habeat effectus moræ regularis,prout regularis obligat ad vsuras pretij, & ad interesse, etsi non interueniat fructuum perceptio,per suprà
59 tradita, idem etiam recipietur in mora contracta fauore minoris ætatis. Neque etiã pro opinione, quam impugnamus, facit quartum argumentum deductum ex.l. venditor ex hæreditate.versic. quẽadmodum.ſ.de hæred.vel action. vend. quia respondetur,text.procedere,quando tantùm celebrata est venditio , neque emptor adhuc soluit pretium: nam tunc venditor,potest fundi venditi culturam negligere , neque tenebitur de fructibus percipiendis. Cæterùm si ponas,venditorem pretium recepisse,& sic fuisse constitutum in mora irregulari, non poterit tunc fundi culturam negligere,imò si negligat,tenebitur emptori de fructibus percipiendis:& ita Alexander hîc ad finem ,propter hoc reprehendens glos.fin. hîc,dum sentit, mulierem constitutam in mora irregulari, non teneri de fructibus percipiendis , & Alexand.subscribit Iason.l.si seruum.in principio.numer.8.ff. de verborum obligation. Ruin.l.si mora.num.16.in fine.ff.eod. Et pro illis potest expendi dict. l. venditor. versic.quemadmodum, dum dicit venditorem,qui neglexit fundi culturam teneri (si culpa eius arguatur) nam illud verbum,Culpa,etiam in mora verificatur.gl.l.fundum Cornelianum.verb. fine.ff.de nouation. & aduertit Claud.l.si mora.num.17.ad finem.ff. eodem. Vltimò non facit pro opinione quam impugnamus.l.2.C. de fructibus, & litium expensis. nam est aduertendum,quòd licèt Aretin. hîc colum. fin. eam alleget, quasi probet,quòd licèt quis propter veram malam fidem teneatur de fructibus percipiendis, tamen propter fictam malam fidem insurgentem ex litis contestatione,non teneatur quis nisi de perceptis:& ita etiam Iason.l. si seruum. in principio.num.8.ff. de verbor. obligation. ille tamen textus dict l. 2. potiùs probat contrarium ; quòd propter fictam malam fidem teneatur quis etiam de percipiendis. † Verum est, quòd Bart. ibi numer.2.distinguit ; quòd propter veram malam fidem teneatur quis de fructibus percipiendis per petitorem.l. si nauis. §. fin.ſ. de reiuendicat .& tamen propter fictam malam fidem,tantùm tenebitur conuentus de illis , quos ipse percipere poterat, adhibita communi diligentia. dict.l. 2. & communiter recipitur hæc distinctio , vt asserit Iason. l. apud Iulianum.in princ.num.4.ff.de legat.1.Deci. l.generaliter.cùm de fraude. ad finem.ff. de regulis iur. & ad hoc reducẽda sunt tradita per Petram de fideicõmiss. q. 15. num.347. & sic retorquebitur argumẽtum aduersus Aretin. & sequaces. Sed quanuis ex his opinio hæc facilè defendi possit, tamen ego veriorem existimo opinionem Paul. Castrens.& sequacium.scilicet quòd mulier constituta in mora irregulari, nunquam teneatur de fructibus percipiendis : pro qua videtur textus dict.l.curabit. C. de actionib. empti. nam ibi interuenit traditio,& sic incepit competere emptori facultas percipiendi fructus,& nihilominus text. requirit perceptionem fructuum , vt vsuræ pretij debeantur : ergo apertè vult, quòd licèt emptor habeat facultatem fructus percipiendi , si tamen eos non percepit,non tenebitur ad vsuras pretij, vt expendit Beroius cap. 1. numer. 128. de vsuris.& meritò, cùm enim mora irregularis tantùm sufficiat ad inducendas vsuras compensatiuas lucri recepti, non autem ad alias vsuras, vel interesse vt suprà diximus., si non adsit receptio fructuum , siue lucri , propter prædictam moram , vxor , vel emptor ad nihilum teneri debent. Secundò videtur text. l. venditor ex hæreditate.versic.quemadmodum.ſ.de hæred.vel action. vendita. nam qua ratione venditor,qui fundum

tenetur tradere, potest negligere illius culturam, neque ob id tenetur de fructibus percipiendis: pariter idem recipiendum est in vxore, quæ tenetur fundum dotalem tradere marito. Et confirmatur ex traditis per Iason. l. si mora. num. 10. ff. eodem. vbi dicit, d. versic. quemadmodum. necessariò esse intelligendũ, quando venditor accepit pretium ab emptore, cum dicat fructus emptori esse restituendos per venditorem: quod non esset verum, si venditor pretium non recepisset. Et quanuis hæc inductio Ias. non sit satis tuta, vt ibi ostendit Ruin. numero. 19. tamen negari non potest, text. illum in sua generalitate hunc etiam casum comprehẽdere, † vt aduertit Alciatus. l. si seruum. in princip. numer. 5. ff. de verbor. obligation. quidquid repugnẽt suprà relati. Neque obstat, quòd in dict. versi. quemadmodum. additur, Nisi culpa venditoris arguatur. quæ culpa semper videtur argui in venditore, qui accepto pretio, neglexit fundi culturam, vt tentauit Paul. l. si mora. numer. 7. ff. eodem. inquiens, d. versi. quemadmodum. probare quidem, venditorem posse negligere fundi culturam, dum modò hęc negligentia non cadat in culpam, ac ita de mente illius text. videtur, quòd si negligentia cadat in culpam leuem, ad quam iuxta naturam contractus venditor tenetur. l. si vt certo. §. nunc videndum. ff. commodati. tunc venditor præstabit hanc culpam, & ideò tenebitur de fructibus percipiendis. Si verò negligentia tantùm inducat culpam leuissimam, tunc venditor de ea non tenebitur: subscribit Ruin. ibi à numero. 15. & ante eos eundem intellectum assignauit Fulgos. l. videamus. 2. numer. 3. ff. de vsuris. Huic tamen inductioni respondetur, non esse veram prædictam interpretationem: nam negligentia in non colendo, semper inducit leuem culpam in eo, qui colere tenetur, vt efficaciter probat. l. si mora. 10. ff. eodem. Alexand. consil. 47. num. 6. libr. 1. & sic nunquam verificari posset, quod dicit dict. versic. quemadmodum, venditorem posse negligere culturam fundi: & ita prædictũ intellectum improbat Alexand. l. si mora. num. 17. Aretin. colum. penult. ad medium. & ibi Claud. num. 17. ff. eodem. Et si quæras, de qua igitur culpa debeat intelligi d. versic. quemadmodum? respondetur, nõ posse intelligi de ea culpa, quæ versatur circa negligentiam fundi colẽdi: nam de hac iam suprà dixerat, venditorem non teneri: debet igitur intelligi de alia culpa diuersa ab illa, quam Bartol. l. si seruum. in princip. numer. 2. ff. de verbor. obligat. exemplificat, quando ex negligentia culturæ resultaret, substãtiam fundi tradendi reddi deteriorem; nam venditor semper eam culpam tenetur præstare, propter quam res vendita, vel in totum periit. l. quod si nolit. 31. §. si mancipium. ff. de ædil. edicto. l. si seruum. 91. in princip. adiuncta glos. verb. in non faciendo. ff. de verborum obligation. bonus text. l. ei qui. 57. §. fin. ff. de petition. hæredit. † & notabile exemplum proponit glos. d. l. venditor ex hæreditate. verb. argueretur. quam probat Alex. l. si mora. num. 17. ff. eodem. Iason. l. si fernum. in princ. num. 7. ad finem. & ibi Alciat. nu. 5. ff. de verbo. obligation. vel etiã deterioretur. §. cum autem, Instit. de emption. & vend. Addo, quòd & potest intelligi, quando venditor expresè obligauit se ad fundi culturam: nam tunc si id non faciat, negligentia culturæ inducet culpam punibilem; quia promissioni nõ stetit. l. 1. §. si conueniat. ff. depositi. Extra igitur prædictos casus regula constituẽda est, quòd venditor qui tenetur fundum tradere, impunè potest negligere illius culturam, dict. versic. quemadmodum. & ita Alexan. consil. 39. nu. 1. lib. 2. Corne. consil. 59. numer. 8. libr. 3. Tiraquellus lib. 2. retract. §. 5. glos. 4. numero. 26. Gomesi. regula de triennali, quæstione. 28. in tractatu in quibus causis. non

non nocet negligentia, primo casu pagin. 823. ergo eadem regula admittenda est in vxore, quæ marito tenetur tradere fundum dotalem, potest enim impunè negligere illius culturam, & consequenter minimè tenebitur de fructibus percipiendis. Et retenta hac sententia, non obstabit fundamentum contrariæ opinionis de. l. Iulianus. §. ex vendito. ff. de actionib. empti. nam si bene aduertas, retorqueri potest, dicit enim, quòd cum emptor re fruatur, æquum est vsuras pretij soluere. Expende verbũ, Fruitur, quòd significat, fructum, & vtilitatem ex re percipere. Spiagel. in lexico iuris, verbo, frui: ergo satis significat, non sufficere facultatem percipiendi, sed requiri, quòd cum effectu percipiat, vt est expressum. l. curabit. C. de actionib. empti. Et ad hunc modum debet explicari. l. 2. C. de vsur. neque enim nouum est, vnam legem per aliam declarari. l. non est nouum. ff. de legib. & in materia est bonus text. l. liberalitatis. 16. 62 in fine ff. de vsuris. † Neque obstat si replices de dict. §. ex vendito. in fine. dum dicit, quod vt possessio dicatur tradita, satis est, quòd emptor habeat facultatem fructus percipiendi; quia fatemur hoc sufficere, vt tradita dicatur possessio. Cæterùm vt quis teneatur ad vsuras pretij; non sufficiet traditam esse rem, nisi fructus percipiat, dict. l. curabit. & l. liberalitatis. in fine. ff. de vsuris. tradit Corneus consil. 59. numer. 5. lib. 3. Sadolet. l. quod te. numer. 84. ff. si certum petatur. Ex qua opinione ita defensa infertur, quòd licèt maritus etiam soluto matrimonio teneatur fundum dotalem colere. l. si mora. 10. ff. eodem. propter rationem quam ibi trademus, tamen diuersum erit in vxore, quæ tenetur fundum dotalem tradere marito; hæc enim illum colere non tenebitur, vt constat ex suprà traditis. Infertur etiam, non esse verum dictum Socin. hîc numer. 14. quòd si venditor tradidit domum emptori, & emptor in ea non habitauit, neque alteri locauit, tenebitur ad vsuras pretij, ac si pensionem locationis accepisset, cum sua culpa, & negligentia non acceperit: quod & tenet Socin. consil. 133. numer. 12. libr. 1. subscribit Cagnol. dict. l. curabit. numer. 55. id enim apertè ex suprà dictis confunditur; & ita in specie contrarium sensit idem Socin. consil. 109. colum. 3. ad finem. libr. 1. Corne. consil. 59. num. 8. lib. 3. Denique infertur, veram esse opinionem Castrens. suprà relatam, quòd mulier propter morã irregularem, nunquam teneatur de fructibus percipiendis, sed tantùm de perceptis. Quia tamẽ multi suprà relati cõtrarium tenent, pro cõcordia dicendũ est, quòd si mulier omnino neglexit fundi culturam, tunc minimè tenebitur de fructibus percipiẽdis, iuxta decisionem d. l. venditor. versic. quemadmodum. ff. de hæred. vel action. vend. tamen si sponte coluit, & in cultura fuit negligens, hanc negligentiam tenebitur præstare marito, & consequenter tenebitur de fructibus percipiendis, quos adhibita communi diligentia percipere potuisset: & in his terminis videtur loqui Cyn. in minorum. numer. 3. C. in quib. causis in integrum restitutio. Socin. hîc numero. 13. & alij suprà allegati. Et est ratio, quia quando sponte coluit, bona fides exigit, vt hos fructus, vel earum æstimationem teneatur marito dare, vt probat dict. l. venditor. versic. quemadmodum, notat Corneus consil. 59. num. 8. lib. 3. ergo & eadem bona fides exiget, vt teneatur de his, quæ propter malam culturam non percepit: prout & tenebitur, si fructus fatos & natos non curauit, vt oportuit. † glos. d. versic. quemadmodum. verbo, argueretur. communiter recepta, quidquid reluctetur Alciatus. l. si seruum. in principio. num. 5. ff. de verborum obligation. Et confirmatur, quia hoc casu mulier sponte videtur gerere negocium mariti,

ad quod non tenebatur: si ergo illud gesſit, non vt oportuit, meritò tenebitur, nõ quidem ratione moræ irregularis, ſed ratione culpę, quam in alieno negocio admiſit. l. 2. in fine. ſ. de negoc. geſtis. Et hoc etiam modo nouè poteſt intelligi dict. l. venditor. verſic. quemadmodum, vt venditor, qui omiſit culturam fundi venditi, non teneatur hanc negligentiã præſtare, niſi culpa eius arguatur, circa ſcilicet percipiendos fructus, vt quia nõ fuit vſus ea diligentia, ad quam tenebatur. Et ad hunc etiam modum venit explicanda Ordinat. libr. 4. tit. 14. §. 3. dum in hac ſpecie dicit, venditorem teneri de fructibus perceptis, & quos percipere potuit: nã intelligenda eſt modo de quo ſuprà. Et hæc de prima limitatione. Succedit igitur ſecunda, vt ſi mulier obtulerit res dotales marito, & ille noluit recipere, non tenebitur mulier aliquid ei præſtare ratione fructuũ perceptorum: & ita gloſ. final. hîc in. 2. ſolutione. quam ſequuntur Bartol. numer. 4. Paul. num. 11. & aſſerit receptam Claud. ad finem. & ſingularem reputat Bologn. in nouis interpretationibus. Sed in cõtrariũ vrget. l. ſi mora. 10. ſ. eod. vbi maritus ſoluto matrimonio obtulit dotem vxori, & illa noluit recipere, & nihilominus maritus fructus perceptos tenetur vxori reſtituere: ergo idẽ è contra videtur recipiẽdũ: & ita hac ratione gloſ. cõcluſionem improbat Cuman. hîc num. 5. Claud. l. ſi mora. numero. 17. ſ. eodem. & quanuis Alexand. hîc numer. 14. variè conetur reſpondere prædictæ inductioni, tamẽ eius reſponſiones minimè eneruant difficultatem: & ideò veriùs reſoluendum eſt, in hac materia conſtituendam eſſe differentiam inter maritum & vxorem, nam maritus, quanuis offerendo dotem purget moram, imò in mora vxorem conſtituat. l. illud. ſ. de peric. & commod. rei vend. non tamen fructus perceptos facit ſuos: & tamen diuerſum eſt in vxore, ex gloſ. final. hîc in. 2. ſolutione. Et eſt ratio differentiæ, quia maritus non facit fructus ſuos ratione dominij, ſed ratione onerum matrimonij, quæ ſuſtinet, † vt colligitur ex dict. l. 64 dotis fructus. 8. in princip. ſ. de iure dotium. tradit Cuman. hîc num. 1. & l. 2. in princip. numer. 2. ſ. eodem. Cùm igitur ſoluto matrimonio, ceſſent onera matrimonij, fructus perceptos non faciet ſuos, ſed eos tanquam perceptos ex re aliena domino reſtituet. l. qui ſcit. in principio. ſ. de vſuris. Cæterùm mulier antequam tradat, domina eſt ſimplex rerum dotalium. l. 1. ſ. de vſucapione pro dote. & ſolùm tenetur ad fructus, ratione moræ irregularis: hac igitur purgata per oblationem factam marito, fructus perceptos ex re ſua meritò retinebit. l. mulier. 22. §. ſi hęres. ſ. ad Trebellianum. Ex quibus deprehẽdes, verũ eſſe, quod dicunt Paul. l. ſi mora. num. 5. & ibi Aretin. vltim. notabili. & Claud. in princip. ſ. eodem, quòd oblatio debitoris, liberat quidem eum à mora, non tamen illi affert lucrum fructuum. Quod verũ eſſe conſtat ex ſuprà traditis, neque enim mulier facit fructus ſuos ratione moræ purgatæ per oblationem, ſed potiùs ratione dominij, quod ante traditionem apud eam reſidet. Quare ſi ponas, bona dotalia fuiſſe æſtimata, cum pacto, vt ſoluto matrimonio ſub eodem pretio reſtituerentur vxori, iuxta. l. quoties. C. de iure dotium. ſi ipſe maritus offerret prędicta bona vxori, & illa noluiſſet recipere, tunc maritus tanquam dominus rerum æſtimatarum, fructus perceptos non teneretur reſtituere vxori; quia tunc ratio ſuprà aſſignata in vxore, in his terminis, militat etiam in marito: & videtur text. l. fin. §. fin. ſ. de fundo dotali. ſecundùm vltimum intellectum gloſ. ibi, quem probat Oddofred. Vnde ex ſuprà reſolutis inferas annotationem ad tradita per Claud. hîc numero. 11. dum inquit, ideò mulierem in terminis de quibus ſuprà, facere fructus ſuos, quia maritus

maritus non recipiendo res dotales, videtur vxori donaſſe fructus, quos ex rebus dotalibus percipere potuiſſet: quæ donatio licèt inualida ſit inter coniuges. l. 4. ſ. de pactis dotalibus. l. ſi quis pro vxore. §. finali. ſ. de donationibus inter virum. non tamen mulier tenetur reſtituere hos fructus, niſi quatenus ex illis facta eſt locupletior. l. ſi fructus. 8. C. de donationib. inter virum. Quam cõſiderationem ſibi arrogat Zaſius hîc numero. 9. & lib. 2. ſingul. reſponſor. cap. 16. numer. 3. Sed non placet hæc conſideratio, † quia nimis reſtringit concluſionem 65 gloſ. fin. hîc, quæ vult, vxorem nihil reſtituere hoc caſu nomine fructuũ, & conſequenter neque quatenus ex illis facta eſt locupletior. Item neque eſt verum, quòd maritus non recipiendo res dotales, videatur vxori donaſſe fructus, cum donatio facilè non ſit præſumenda. l. cùm de indebito. ſ. de probationib. etiam inter coniuges. Alexand. conſil. 31. numero. 10. libr. 6. & in ſpecie agnoſcunt Bartol. hîc numer. 3. & latiùs confirmat Iaſon numer. 13. Vera ergo ratio prædictæ concluſionis gloſ. colligitur ex ſuprà traditis. Item ex ſuprà reſolutis infertur annotatio ad tradita per Vincent. hîc colum. penult. dum inquit, quòd maritus non recipiendo res dotales ſibi oblatas, non videtur quidem donaſſe fructus vxori: argument. l. cùm de indebito. ſ. de probationib. & tamen videtur affectione maritali voluiſſe ex proprijs bonis onera matrimonij ſuſtinere: ac ita cum ex hoc conſtet, implementum mariti non interuenire ea mẽte, vt vxor in mora conſtituatur, non videbitur illa in mora conſtituta: argum. l. non omnis. ſ. ſi certum petat. qua mora ceſſante, vxor marito minimè ratione fructuum tenebitur. Hęc tamen conſideratio etiam confunditur ex ſuprà traditis; nam qua ratione maritus non recipiendo res dotales, non videtur habere animum donandi fructus, eâdem etiam non debet videri ex ſuo voluiſſe onera matrimonij ſuſtinere. Et minus placet cõſideratio Duaren. hîc, & lib. 1. diſputation. cap. vltimo, quòd maritus non recipiendo res dotales, tacitè videtur concedere dilationem vxori ad eas tradendas: & ideò cum propter tacitam dilationem ceſſet mora, vxor nomine fructuum marito non tenebitur: argumen. l. lecta. verſic. ſed etſi ſortis. ſ. ſi certum petatur. obſeruat in materia Socin. conſilio. 130. numer. 7. lib. 4. nam & hoc confunditur ex ſuprà traditis, adhuc enim militat regula dict. l. cùm de indebito. ſ. de probationib. Item neque per eam ſatisfit difficultati ſuprà motæ, ex. l. ſi mora. 10. ſ. eodem. & ideò ad veram reſolutionem recurrendum eſt ad ſuprà tradita. † Ex quibus videtur inferri ele- 66 gans explicatio ad. l. venditor ex hęreditate. verſicul. quemadmodum. ſ. de hæred. vel actio. vend. dum probat, venditorem, qui fundum tradendum coluit, debere fructus perceptos emptori reſtituere; vt non procedat, ſi venditor obtulit rem emptori, & ille noluit recipere; nam tunc liberabitur à fructuum reſtitutione, vt conſtat ex ſuprà dictis, & expreſsè Alexander. l. ſi mora. in fine. ſ. eodem. & facit, quia venditor ante rem traditam, eſt dominus rei venditæ. §. cum autem. in fine. Inſtit. de emption. & venditon. Si ergo per oblationem moram purgat, fructus perceptos ex re ſua cum effectu retinebit: prout ex eâdem ratione vxor in prædictis terminis nihil nomine fructuum marito præſtare tenetur, vt ſuprà diximus. Sed his non obſtantibus, dicendum eſt, in terminis d. verſic. quemadmodum. fructus eſſe reſtituendos emptori, etiamſi venditor obtulerit rem emptori, & ille noluerit recipere. Et ratio eſt, quia prout perfecta venditione, periculum rei pertinet ad emptorem, d. §. cum autem. ita etiam & fructus debent ad eum pertinere. l. fructus. C. de actionib. empti. ea autem

quæ veniunt secundùm naturam contractus,mora creditoris non mutat.l.videamus.38.§.item si vi.s. de vsuris, & in specie aduersus Alexand. aduertit Ruinus.l.si mora.num.19.ff.eodem. Neque obstat authoritas glos. fin. hîc in.2. solutione. quia loquitur in dote, secundùm cuius naturam non veniunt fructus à tempore contracti matrimonij, vt constat ex hoc text.quia periculum rei in rebus dotalibus nõ pertinet ad maritum. l.plerunque.11.s. de iure dotium. & diximus suprà. Tãtùm ergo mulier ad fructus tenetur ratione moræ irregularis, quæ cum per oblationem purgetur. l. qui decem.72. in princip. ff. de solution. meritò ad illorum restitutionem nõ tenebitur. Diuersum est in venditore, qui ex natura contractus tenetur ad fructuum perceptorum restitutionem,ob rationem de qua suprà.Illud sanè admitti potest,quòd licèt venditor oblatis fructibus non possit cogere emptorem, vt vsuras pretij soluat. glos.1.dict.l. curabit. C.de action.empti.& diximus suprà, tamen quando obtulit rem emptori, ac ita eum in mora constituit. l. illud. s. de pericul.& commod. rei vend. licitum ei erit hoc facere, ne mora remaneat impunita.Paul.dict.l.curabit.numero.3.&
67 ibi Cagnol.num.50. † Et hæc de secunda limitatione. Tertia igitur & vltima limitatio sit, vt tunc demum mulier teneatur ad fructuum restitutionem sub nomine interesse, quando in mora saltem irregulari fuerit constituta, aliàs nihil præstabit marito,vt apertè colligitur ex isto text. adiuncta glos. fin. Et confirmatur ex regula receptissima in hac materia,cessante mora debitoris, neque deberi vsuras,neque interesse, siue damni, siue lucri cessantis.l.lecta.versic. sed etsi sortis.s. si certum petatur. l. in hac.s. de condict.triticar.bonus text. l. cum quidam.§.si pupillo.s.de vsur. Et posuit hãc regulam Felin.cap.P.& G.num.1.de offic.delegati. Deci.cap.cum venerabilis. num.14.versic.quantum. de exception. Cagnol.l.curabit.num.53.C. de action. empti. Plotus repet.l.si quando. numero.451.C.vnde vi.Aymon consil.87.numer.1.& consil.837.num.17 decisio Genuæ.30.num.7.& decisio. 139.nume.4. Couarru.resolut.lib.3.cap.4.nume.2. & vti receptam agnoscit Nauarr. consil.2. de diuortijs ad finem. & alij quos refert Mascardus de probation.2.part.conclusione.933. num.34.Etiamsi creditor sit mercator,& solitus cum pecunia negociari; neque enim & huic debebitur vsura, vel interesse ante moram debitoris. Aretin.consil.9.ad finem. Aymon consil.87.ad finem. decisio Genuæ.61.numer.9.& decisione.89.num.3.Et ideò si quis habeat iustam causam non soluendi, ita vt propter eam videatur excusari à mora, neque vsuram vel interesse debebit.l.quod te.s.si certum petatur.& ibi Deci.numer.5.glos.l.in hac.s. de condition.triticar. Aretin.consi.149.num.9. Aymon consil.837.num.17.& ideò cessante interpellatione,interesse non debetur,vt tenẽt relati per Hipp. Riminal. consil.52.num.59.lib.1.Rotã decis.476. n.3.&.6.in.1.par.nouissimarũ. Vnde dubia redditur traditio Angel. Siluestri & Tabiẽsis,verb.mora.qui tenent, in foro conscientiæ debitorem teneri ad interesse,etiã cessante interpellatione, quos sequitur Purpurat.l.vinum.num. 37.s. si certum petatur. Baptist.l.curabit.num. 110.C.de actionib.empti. Nauarr. consil.2.ad finem. de diuortijs. & alij relati per Mascard. de probation.2. part. concluſ.933.nu.36.Quibus obstat, quòd in obligatione pura inest tacita conditio, Si creditor petierit.Iason.l.si decem, cũ petiero.numer.3.ff.de verbor.ergo ante petitionem ad nihilum tenetur. Hostiẽ sis in summa,de præscription.§.res quæ. num.4.Ias.consil.34.libr.3. Nisi opiniones concordes,vt per Nauar.in manuali, cap.17.num.79.& Mascard.vbi suprà. Si sanè creditor vsus est verbis etiã enunciatiuis,

tiatiuis, mora censebitur incursa. Bart.l. si quis mihi bona.§. pater Seio. in princ. ff.de acquir.hæredit. Iason.l. vinum. numer.15.& ibi Deci. num.13.s. si certum petat. Adde, quòd neque valebit pactũ, quòd etiam cessante mora,interesse debeatur,vt receptam esse opinionem Canonistarum,asserit Aretin.consi.151.ad finem. & consil. 156. ad finem. Aymon alios referens consil. 87. num. 5. & consil.470.num.9.& consil. 505.numẽ. 6. & notabilius idem Aymon consi.189. numer.7.versic.quartus casus.Iuxta quę venit explicãdus tex.l.curabit.C. de actio. empti: dum dicit, in casu ibi proposito deberi vsuras etiam cessante mora, nam debet exponi,scilicet regulari,quæ contrahitur per interpellationem.l. si ex legati.ff. de verbor. obligation. necessaria
68 tamen est,mora saltem irregularis, † quę contrahitur per implementum vnius ex contrahentibus,vt declarat Bart.d.l. curabit.& ibi Cagnol.num.27. Alexand.l. quod te.num.8.& ibi Purpurat.num.92. s. si certum petat. & dicit receptum Socin.consil.176.in princip.lib.2.& consil. 130.num.6.& consil.88.num.7.lib.4. Decius.c. cum venerabilis.num. 13. de exceptio.Beroi.c.1.num.121. de vsur.Vnde si in specie.d.l.curabit.perceptio fructuum non induceret moram irregularem,cessante omni mora non deberentur vsuræ pretij.Beroius. c.1. num. 127. ad finem.de vsuris.Exemplum erit,si emptori data sit dilatio ad soluendum pretium, & durante dilatione, fructus perceperit; nam cum propter dilationem datam in nullã mora esse videatur.l. lecta.versic. sed etsi sortis.s. si certum petatur.glos.l.si cum exceptione. §. quatenus.verb.tripli.s.quod metus causa. Anton.c.salubriter. colum.2. post princ. de vsuris. Deci.l.nulla.88.num.3.ff.de regulis iuris.cessante omni mora, non tenebitur emptor ad vsuras pretij,quantumcunque fructus perceperit. & ita Socin. consil.130.num.5.lib.4.Deci. cons. 119. num.3. Cagnol.d.l. curabit. num. 52.& ibi Baptist.num.144.Anton.Rube. consil.88.Aym.consil.189.num.7.versic.tertius casus.Beroius.c.1.num. 125. de vsuris.Duaren.lib.1.disputation.c. vlti. Couarru.resolu.lib.3.c.4.num.5.decisio Genuę.91.num.31.Valasc.consultation. 8. nu.8.Anton.Gabriel libr.3. communiũ, tit.de emption.& vend.conclus.4. num. 20.declarando tamen vt per Ioseph.Ludouic.decision.Perusina.53.num.5.Vnde pari ratione videtur dicẽdum, quòd si emptor soluit pretium venditori,& ei concesit dilationem ad rem tradẽdam, fructus perceptos durante dilatione legali,securè venditor retinebit,vt correlatiuorum eadem sit disciplina. Cõtrariũ tamen verius est; quia etiã cessante mora venditoris,fructus percepti post venditionem pertinẽt ad emptorem.l. fructus.C.de action.empti. Quanuis igitur vbi dilatio data est emptori ad soluendum pretium,in nihilo teneatur venditori,vt suprà dictum est,tamen venditor semper emptori tenebitur restituere fructus,ob rationem de qua suprà. Poterit sanè admitti illatio in eo sensu, quòd licèt venditor pretium accipiens, teneatur rem cum fructibus emptori restituere.l.fructus.C.de actionib.empti.& tanquam morosus non possit cogere emptorẽ,vt sibi vsuras pretij soluat pro quãtitate fructuum quos emptori restituit.
69 † Paul.l.Iulianus,§.si fructibus.in fine. s. de actionibus empti. tamen cum propter concessam dilationem ad rem tradendam, in mora esse non videatur, poterit venditor cogere emptorem, vt pro quantitate fructuum, vsuras pretij soluat,per tradita suprà. Adde & aliud exemplum conclusionis suprà traditæ, quod colligitur ex traditis per Bald. l. 1. num.5.C. de bon.maternis.Pone, quòd imminet euictio in limine cõtractus, ita vt emptor non teneatur soluere pretiũ venditori, nisi sibi priùs caueat de euictione.l.si post perfectam.C.de euictio.

Ordi-

Ordinat.lib.4.tit.37.in princip. Si ergo is emptor rem accipiat,non potest videri esse in mora soluendi pretium, donec sibi caueatur de euictione: cessante igitur mora,non tenebitur vsuras pretij soluere,quantumcunque fructus perceperit,sic limitata.l.curabit.C.de actionibus empti. subscribit Afflictis decisi.20. num.fin. Parisius cap.cum venerabilis. colum.8.de exception.Beroi. cap.1.numer.120.de vsuris.Corne.consil.59.colum.vltim.lib.3.Socin.consil.88.nu.17. & consil.103.num.24.lib.4. Sed cauendum est, quia in contrarium est decisio eiusdem Bald.l.2.numer.4. C. de vsuris. vbi tenet,quòd si venditor tradidit rem emptori,& emptor ei nõ soluit pretium; quia venditor non dabat ei fideiussorẽ nomine euictionis, prout fuerat conuentum,quòd quanuis tunc emptor in mora, vel culpa soluendi pretium esse non videatur.l.fin.in fine. s. de rescind. vend. tamen cum pretium habeat,& re fruatur,inducetur æquitas d. l. curabit. subscribit Anan. cap. conquestus. col.2. de vsuris.Alexand.consil.147.numer.3. libr.5.Paris.consil.60.numer.26.libro.1. & asserit receptum Cagnol. dict.l. curabit.numer.33.& ibi Baptist.numer.142. Beroius cap.1.num.126.de vsur. Couarru.resolut.lib.3.cap.4.num.5. versic.12. Anton.Gabriel lib.3.communium, tit. de emption. & vend. conclusion. 4.numer.6. Neque obstat ratio contrariæ opinionis,quia respondetur, quòd iusta causa non soluendi pretiũ, liberabit quidem emptorem à damno, vt scilicet ad nullum teneatur interesse.glos.l. in hac. s.de condict.triticar.non tamen afferet
70 illi lucrũ, † vt in simili probatur.l.si mora.10.ff.eodem.& ibi Paul.num.5.Aretinus vltim.notabili.Et confirmatur,quia licèt propter prædictam causam videatur liberatus à vera mora & regulari, nõ tamẽ ob id debet censeri liberatus à mora re ipsa:ad hanc enim incurrendam satis est,quòd emptor pretio & re vtatur. l. Iulianus.§.ex vendito.s.de action.empti. Vnde videmus,quòd si emptor soluat partem pretij, venditor iustè retinet rem,donec integrum pretium soluatur. l.Iulianus.§.offerri.s.de action.empti. & tamen pro parte recepta pretij tenetur fructus soluere emptori, quia cum & re, & parte pretij vtatur,ne inæqualitas inducatur inter contrahentes,semper mora re ipsa videtur contracta.l.fin.§. fin.s. de fundo dotali.& infrà dicemus.Vnde quod suprà resoluimus,quòd vbi dilatio data est adsoluendum,non procedit d.l. curabit.quia tunc cessat etiam mora irregularis,admitti potest ea ratione,quia stante voluntate partium,cessat inæqualitas: argum.l.cum donationis.C.de trã sactionibus.ac ita cessante inæqualitate, etiã mora re ipsa cessat:sed quando non adest consensus partium, quãtumcunque propter iustam causam,vel res non tradatur,vel pretium non soluatur, semper inuenitur inæqualitas, quæ inducit moram re ipsa iuxta suprà tradita. Et iuxta hæc venit explicandus Vincent.hîc colum.penult.ad finem.dum tenet, quòd si socer promisit dotem genero secundùm Titij arbitrium,iuxta.l.3. C. de dotis promission. & dum Titius differt arbitrium suum declarare, gener sustinet onera matrimonij, socer tenebitur interesse genero soluere: quãuis enim per socerum non steterit,sed potiùs per Titium arbitrari debentem,tamẽ satis est, generum ex parte sua impleſſe, vt socer quasi in mora constitutus,ad interesse teneatur:subscribit Cagnol.dict.l.curabit. num.42. nam ex suprà dictis dicendum est,quòd cum resultet inæqualitas, semper socer censebitur constitutus in mora re ipsa,vt sic teneatur ad interesse genero,secundùm quantitatem fructuum perceptorum, vt ex suprà traditis constat. Potest sanè saluari contraria opinio in terminis.l.qui Romæ.§.Seia.ff.de verborum obligationib. Ad complementum autem materiæ tria memoranda sunt.

sunt.Primũ est,quòd si tempore contractus declaratum est damnum,quod forsan imminebat vel lucrum, quod erat amittendum, tunc adueniente eo casu præstabitur interesse damni emergentis,vel lucri cessantis,etiamsi mora non
71 interueniat. † Nauarrus in manuali c. 17.num.211.& nos diximus.l.2.in princip.s.eodem.in.1.parte. Secundũ quod licèt vbi data est dilatio ad soluendum, neque re ipsa mora videatur contracta, vt supra diximus,tamen si expressè conuentum est, quòd durante dilatione legali,deberentur vsuræ pretij, siue interesse ,,valebit hoc pactum.l.lecta. in fine. s.si certum petat. vbi probatur, non deberi vsuras absque mora,nisi contrarium sit conuentum.& ibi notant Alexander num.10.Curtius Iunior num.11.Alciat. ad finem.Vnde ad nostrum propositum dicit Paul.l.Iulianus.§.ex vendito. num. 3.post medium.s. de actionibus empti. quòd absque mora non debentur vsurę, nisi in contrarium conuentum sit : subscribit Decius dict.l.lecta.num.16. & videtur text.l.Lutius.24.in fine.s. depositi. Vnde in specie dict. l. curabit. si emptori res tradatur, & detur ei dilatio ad soluendum pretium, & tamen pactum fiat de interesse interim soluendo,quod non excedat verisimilem quantitatem fructuum percipiendorum, valebit huiusmodi pactum,& ratione illius debebitur prædictum interesse conuentum, quantumcũque propter dilationem datam,mora videatur omnino cessare : & ita Bald.Nouellus de dote.7.part. priuileg.3.numer.3.Cassaneus in consuetud. Burgund.rubric.7.§.5.colum.penult. ad finem.Ruin.notabiliter consil.73.à numer.3.lib.1.Parisius consil.60.numer.3. libr.1.Cagnol.dict.l.curabit. numer.57. & ibi Baptist.nume.146. Ancharran.familiarum quæstion.libr.2.quæst.33.numer.4.Couarru.resolut.libr.3.cap.4.numer.6. & in specie quòd licèt terminus concedatur debitori ad soluendum, valeat pactum , quòd durante dilatione aliquod interesse soluatur creditori, tenet Alexand.consil.221.numer.8.lib.2. Deci.c.cum venerabilis.num.14.versic. quod tamen.de exception.& cons.221. colum.fin.Ruin.consil.73.num.9.libr.1. & alij quos refert Purpur.d.l.lecta. num. 70.Plotus.l.si quando. num.454. C. vnde vi.& Baptist.d.l. curabit.num. 145. †
72 dum modò creditor qui prædictam stipulationem concepit, mercator sit: ita vt si dilationem non dedisset,verisimiliter illud interesse esset habiturus, in quibus terminis hãc esse magis cõmunem opinionem asserit Couar. resol.libr. 3.c. 4.num. 5.Gutierrez de iuramento confirmator.1.part.c.2.nu.5. &.6. quidquid contradicat Aymon consi.87.num.5. & contrarium pro constanti præsupponat idem Aymon consil.189.numer. 7. post princip.vbi tamen distinguit. Quinimò non solùm valebit prædictum pactum de præstando interesse in genere, quod probaretur per creditorem, sed & valebit pactum de certa quantitate præstanda nomine interesse,dum modò ex verisimilibus coniecturis constet, non excedere verisimile ,& iustum interesse, vel etiam ex post facto ostendatur illud non excedere.Couarru.post alios d.c.4. nu.5.versi. septimò. quanuis multi quos ipse refert contrarium teneant, & Plot. l.si quando.num.452.C.vnde vi.& Mascardus de probation.2.parte, conclusione.933.à num.25.& Aymon consi.189. num.8. Neque obstat non valere pactum, quòd interesse debeatur etiã cessante mora,vt suprà diximus; quia procedet,quando expressum est; vt cessante mora deberetur interesse: nam hæc promissio attenta iuris dispositione implicaret contradictionem : sed quando id expressum non est,sed simpliciter fuit data dilatio,cum pacto,vt interim quid solueretur,in effectu videtur non fuisse datã dilationem ad soluendum,sed præfixum fuisse terminũ,quem debitor excedere non

non posset; & quia statim non fiebat, & sic retardabatur solutio, propter istam moram certum quid præstaretur, quod non est prohibitum in conuentionem deduci. Alciat.l.lecta.in fine.ſ.ſi certum petatur. Nam & videmus, quòd pena in dubio non incurritur, nisi præcedat mora.l.qui sine.& ibi Bart.ſ. de negoc. gest. & tamen si pœna promittatur sub aliqua conditione, ad pœnæ comissionem sufficit conditionem extitisse.l.in illa.& l.hoc iure.j. de verbor.obligation. Bart. l.si duo.§.fin.ſ.de constit.pecun. Deci. l. nulla intelligitur. 88.in fin.j.de reg. iur.

73 † quanuis enim tunc nõ possit considerari mora in debitore, tamen sufficit ita esse conuentum. Quare quod resoluit Aretin.consil. 151.ad finem.& alij suprà relati, non valere pactum quòd cessante mora debeatur interesse, vel intelligendum est vt diximus suprà, vel procedet in dubio, quando interesse in stipulationem deducitur propter solam dilationem temporis: nam hoc pactum videbitur continere vsuram prohibitam. cap.in ciuitate.de vsuris. Alexand. consil.80.lib.3. Sed si addas, eum qui stipulatur, esse mercatorem, & prætereà verisimiliter illud interesse fuisse lucraturũ, si sibi soluta esset pecunia, his adhibitis circunstantijs pactum valebit. Panorm. c.salubriter.numero.2. ad finem.de vsuris. quia tunc illud non videtur recipi ratione tẽporis, sed ratione probabilis interesse, qoud est permissum.glos.c. conquestus.de vsuris. & in specie Alexand. consil.221.num.8.lib.2. Et licèt in cambijs certa quantitas hodie exprimi non possit, iuxta motũ Pij.V. tamẽ aliud erit etiam hodie in mutuo. Nauar.in manuali,c.17.nu.283. pagin. 269. quem etiam vide consil.1.num.3.de offic. iudic. Iuxta quæ accipienda sunt ea, quæ tradit Valasc.consultation.8.num.5. Adde & tertiò in hac materia text. elegantem.l.fin. §.fin.ſ.de fundo dotali. qui probat, quòd si emptor soluat pretium pro parte, pro ea parte pretij fructus debent pertinere ad emptorem: extollit Bart.ibi, &.l.Iulianus.§.offerri.num.3.ſ. de action. empti. Salic.l.curabit.in fin.C.de action.empti. vbi Cagnol.num.40.alios refert. Boerius consil.23.num.12.& nu.16. Tiraq.lib.2. retract.in fin.nu.70. Couarr.resol. lib.3. cap.4.num.6. ad fin. & latè Anton. Gabriel lib.3.communium, tit. de emptio. & vendition.conclus.3. Cui tamen decisioni videtur obstare, quòd venditor nõ tenetur rem tradere emptori, nisi postquam ei integrum pretium fuerit solutum.l.Iulianus.§.offerri.ſ.de action. empti.l.qui fistulas.§.qui fundum.ſ. de cõtrahen.emption. per argumentum à cõtrarijs: ergo cum venditor non sit in mora, non debet teneri ad fructuum restitutionem pro aliqua parte. Sed respondet Bald.l.si traditio.num.11.C.de actionib. empti. quòd licèt hoc casu venditor in mora esse non videatur, tamen cum pretio, & re fruatur, inducitur æquitas. l. Iulianus.§.ex vendito.ſ.de actionibus empti. propter quam pro parte pretij recepti tenetur fructus restituere emptori: subscribit Socin.l.si ante.ad finem.j. eodem. Alexand. consil.121.num.2.libr.4. Ruin.consil.66.num.4.lib.1.notabiliter Caballinus milleloquio. 436. Et facit, quia cùm hoc casu inueniatur inæqualitas inter contrahentes, ad illam tollendam, semper recipiens implementum, cẽsetur in mora re ipsa, vt suprà diximus.

74 † Neque tamen est omittendum, quòd Fulgos.l.fin.§.fin.nu.2.ſ. de fundo dotali.& Carol.Molinæus tract.de indiuiduis.3.part.à num.601. impugnant prædictũ cõmunem intellectũ, contendentes, eum minimè colligi ex dict.l. fin. §. fin. aduertunt enim, ex litera illius constare, quòd si mulier soluisset partem pretij fundi, totum fundum esset recepturа: quod vt verificetur, necessariò fingendus est casus, quòd mulier dederat partem fundi æstimatam marito pro indiuiso, & aliam partem sibi retinuerat, vel

vel etiam fingendus est casus, iuxta.l.cũ in fundo.81.§. si fundus. versic. quòd si maritus. ſ. de iure dotiũ. Quòd igitur in prædicto casu mulier accipiat partẽ fructuum, non ex eo procedit, quòd illa soluerit partem pretij, vt Cõmunis vult, sed potiùs quia pro parte fũdus erat mulieris: vnde meritò fructus collectos ex parte sua suos faciet, sed ex collectis ex parte mariti nihil obtinebit, antequam ei integrum pretium soluat. Tu adde, hunc intellectum fuisse Martini, quem retulit Arccusi. d.l.fin.§.fin. Itẽ & hunc intellectum probasse Græcos commentatores ibidem, dum fingũt casum, quòd mulier dedit in dotem fundum, & pacta est, vt maritus in certum casum partem illius fundi lucraretur, dum tamen recipiendo partis lucratæ æstimationem, integrũ fundum soluto matrimonio, mulieri restitueret: & adueniente prædicto casu, maritus partem fundi lucratus est: mulier illius partis æstimationem non reddidit: Labeo existimabat, fructus, qui post morã mulieris ex toto fundo sunt percepti, pertinere ad maritum. Iauolenus autẽ magis credit, fructus diuidi pro rata, quasi solam partem fructuum retineat maritus, quæ collecta est ex ea parte fundi, quam ipse iuxta pactum lucratus est: qui intellectus satis conuenit cũ intellectu Fulgos. suprà relato. Sed non placet, quia non est verisimile, Labeonẽ tanti nominis Iureconsul. in re tam clara errasse: si enim casus fingatur modo suprà relato, nullus dubitaret, maritum non posse propter moram vxoris lucrari fructus collectos ex parte fundi, quæ

75 semper mulieris remansit. † Et ideò magis placet vltimus intellectus relatus ab Accursio. d.l.fin.§. fin. quem ibi probat Odoffred. & in effectu Ruin. l. si mora. ad finem.j. eod. quòd in eo text. totus fundus æstimatus fuit datus marito, adhibito pacto, vt si soluto matrimonio, mulier æstimationem partis fundi redderet, totum fundum acciperet. Stante igitur prædicto pacto, dubitatur, si mulier esset in mora offerendi æstimationẽ partis, maritus omnes fructus lucraretur? Et Labeo existimabat, omnes ad eũ pertinere: nam cùm fundus æstimatus in totum esset illius, antequam iuxta conuentionem mulier redderet partẽ æstimationis fundi, fructus collectos ex fundo interim suo debuit suos facere. Sed Iauolenus existimabat, tantùm pro parte ad maritum pertinere, & reliquos esse restituendos mulieri, ea quidem ratione, quia pactum de quo suprà, virtualiter continet remissionem, siue donationem, partis veræ æstimationis prædicti fundi: quæ remissio concepta antequam matrimonium esset contractum, valida censenda est.l.1.C. de donation. ante nuptias. & in simili probat. l.si marito. 32.§.1.j.eo.glo.l.si socer.45.§. Lutius. verb.peteret.j.eod.l.pen.cũ glo.ſ. de pactis dotalibus. Vnde perinde haberi debet, ac si eam partem pretij veri remissam ab vxore, cum effectu reciperet. l. vir ab eo. 50. in fine.ſ. de iure dotium. l. 2.cum glo.C.de dote cauta. Quia igitur saltem ficto modo maritus videtur penes se habere partem veræ æstimationis prædicti fundi, pro ea parte fructus debẽt pertinere ad vxorẽ, vt Communis vult. Neque tunc obstat ratio Labeonis suprà relata, quia licèt fundus æstimatus ante solutionẽ partis pretij, in totum sit mariti, tamẽ cũ saltẽ ficto modo partem veræ æstimationis penes se videatur habere, inducetur æquitas. l.curabit. C.de actio.empti. Et secundùm hunc intellectum text.d.l.fin.§. fin.ſ. de fundo dotali. à fortiori probat cõmunẽ opinionẽ: nã si ficta solutio partis æstimationis, verè facit induci æquitatẽ, d.l.curabit. à fortiori illud operabitur vera solutio partis pretij, vt Communis vult.

76 † Neque replices, quòd si maritus propter æstimationem consideratur tanquam venditor illius fundi, fructus omnes receptos debet emptori restituere, & sic vxo-

ri,vt probat.l. venditor ex hæreditate. verſ.quemadmodum.ſ. de hæredit. vel action.vend.quia reſpondetur,text.illũ procedere, quando venditio fuit purè celebrata: nam tunc venditor fructus perceptos tenebitur emptori reſtituere,iuxta regulam.l.fructus. C.de action. empti. Cæterùm in ſpecie d.l.fin.§. fin. ſ.de fundo dotali.venditio non fuit pura ſed cõditionalis,ſcilicèt, ſi mulier redderet partem veræ æſtimationis fundi. Ante impletam igiturconditionẽ, & ſic ante purificatam conditionem, fructus ad emptorem pertinere non debent,vt efficaciter probat.l.2. C.de pactis inter emptor.& venditor.facit.l.4.ſ. de in diẽ addictio.& in ſpecie Hiero. Gabriel cõ ſil.64.num.11.qui ibidem.num.10. aliũ nouum intellectum aſsignat ad d.l. fin. §.final.ſ.de fundo dotali.His ita explicatis,vltimo loco aduertendum eſt ad id quod tangit glo.fin.hîc.quòd actio com 77
petens marito ad petendam dotem,eſt bonæ fidei.quod communiter eſſe receptum aſſerunt Bart.hîc num.5. Alexan. num.11.Iaſon à num.9. Claud. num.7. Alexand.conſil.147.num.3.lib. 5. Iaſon §.fuerat.nu.14. Inſti.de actio. & eſt tex. l.vnica.§.ſed etſi non ignoremus. iũcto §.præcedenti.C.de rei vxor.actir.quidquid repugnet Ruin.hîc à n.20. Ex quo infertur explicatio ad.l.fin. §. præterea. C.de iure dotium. nam loquitur in actione competenti marito ad dotem petendam:& tamen requirit litis conteſtatio nem,vt marito vſuræ debeantur : ergo innuit eam actionẽ eſſe ſtricti iuris: nã ſi eſſet bonæ fidei,propter moram extra iudicialem deberẽtur vſuræ.l.mora.§.in bonæ fidei.ſ.de vſuris. Cui difficultati reſpondet Paul.hîc nu.9.d. §. præterea. loqui in actione competenti marito, ad uerſus extraneum dotem promittentẽ, vt ibi per glo.1.& tunc fatetur eã actionem eſſe ſtricti iuris. Sed ſi competat aduerſus ſocerum,vel vxorem dotẽ promittentes,tunc erit bonæ fidei, vt Communis vult,Et hanc reſponſionem Pauli defendit Socin.hîc num.11. Sed hæc reſponſio falſa eſt,& communiter reprobatur:nam indiſtinctè actio competens marito ad dotem promiſſam petendã, bonæ fidei eſt, vt colligitur ex generalitate l.vnicæ.§.& vt plenius.iuncto.§ ſeq. C.de rei vxor.actio.& reſoluunt Alexã. hîc.num.11.Iaſ.nu.10.Claud.nu.7.Vincent.nu.8.†Neque repugnat d.§.præterea.quia intelligẽdus eſt iuxta ſuprà tradita.Illud ſanè verum eſt,quod actio cõ petens extraneo ad repetẽdam dotem, iuxta terminos l.vnicæ.§.accedit. C. de rei vxor.actione. eſt ſtricti iuris,& tenet gloſ.l.2.in princ.verb.neq; cogitur.ſ.eo. Bart.hîc nu. 5. & eſt recepta ſententia, vt aſſerit Purpurat.l. ſingularia. num.4. ſ.ſi certum petat. & rationem aſsignat Iaſon hîc num. 10. & clariùs Vincẽtius num.8. Iaſon.§. fuerat.numero. 15. Inſtitut. de actionibus. Et hæc ſatis in materia huius legis.

SVM-

SVMMARIA LEGIS SI ANTE. S EXTÆ. ff.Soluto matrimonio.

1 *Sponſus non facit fructus ſuos ante matrimonium.*
2 *Sponſus ſuſtinens onera matrimonij,facit fructus ſuos.*
3 *Maritus non ſuſtinens onera matrimonij fructus perceptos non facit ſuos.*
4 *Res non videntur traditæ ſponſo ex cauſa donationis.*
5 *Verius eſt,Sponſum ſuſtinentem oncra matrimonij non facere fructus ſuos.*
6 *Circa quod tamen elegãs ponitur cõſideratio.*
7 *Sponſa non promittit traditionem rerum, niſi poſt contractum matrimonium.*
8 *Sponſus ſuſtinens onera matrimonij, quando videatur habere animum donandi.*
9 *Item, quando in his terminis fructus faciat ſuos.*
10 *Pactum lucrandi dotem, validum cenſetur.*
11 *Donatio propter benemerita non reuocatur.*
12 *Minor vigintiquinq; annis non poteſt facere donationem fructuum.*
13 *Minor quando poteſt alienare mobilia.*
14 *Donatio non pertinet ad ius adminiſtrandi.*
15 *Declaratur regula.l.ſi curatorem.C. de in integrum reſti.*
16 *Donatio propter nuptias, & dotis datio aſsimilantur contractibus oneroſis.*
17 *Explicatur.l.1.C.ſi aduerſus donationem.*
18 *Remiſsio facta per tutorem cum aſſenſu pupilli, mero iure valet.*
19 *Minor quatuordecim annis, etſi tutorem non habeat, nihil poteſt alienare.*
20 *Oleum alienari poteſt per tutorem.*
21 *Donatio remuneratoria pertinet ad ius adminiſtrandi.*
22 *Minor ex cauſa remunerationis poteſt donare cum decreto iudicis.*
23 *Arræ per minorẽ cũ decreto ſunt cõſtituẽdæ.*
24 *Explicatur.l.1.C.ſi aduerſus donationem.*
25 *Quando impedimentum matrimonij perpetuum eſt, fructus nõ ſunt reſtituẽdi ſpõſo.*
26 *Per matrimonium de præſenti incurruntur pœnæ impoſitæ cõtrahẽti inceſtas nuptias.*
27 *Explicatur ratio.l.fin.ſ.de cond. ſine cauſa.*
28 *Agitur de intellectu.c.& ſi neceſſe.de donatione inter virum.*
29 *Mulier in caſu illius tex. etiã dotẽ amittebat.*
30 *Quando pœna eſt ipſo iure incurſa, quilibet de iure fiſci opponere poteſt.*
31 *Niſi agatur de hæreditate fiſco acquirenda.*
32 *Multum intereſt inter conditionem ſuſpenſiuam, vel reſolutiuam.*
33 *Explicatur.§.ſi aduerſus.Inſti.de nupt.*
34 *Vtrum maritus impenſas factas cum vxore inceſta retinere poſsit?*
35 *Explicatur.l.in inſulam.43.§.fructus.ſ. eo.*
36 *Explicatur.l.qui contra.C.de inceſt.nupt.*
37 *Poſſeſſor bonæ fidei fructus cõſumptos, ex quibus factus eſt locupletior, tenetur reſtituere.*
38 *In lucris ne amittantur, iuſtiſsimus error requiritur.*
39 *Maritus quas impenſas deducere poſsit, quando matrimonium non valet.*
40 *Declaratur quædam traditio Baldi Nouelli in hoc articulo.*
41 *Pœnæ auth.inceſtas.C.de inceſtis nupt. non habent locum in matrimonio prohibito iure canonico,& permiſſo iure ciuili.*
42 *Si quis promiſit vendere,& rem tradit, pretio accepto, fructus pertinent ad emptorem.*
43 *Refertur opinio contrarium tenentium.*
44 *Et tamen opinio Soci.tanquam verior approbatur.*
45 *Et reſpondetur rationibus contrariũ tenẽtiũ.*
46 *Explicatur.l.ſicut.23.§.fin.ſ.locati.*
47 *Explicatur ratio.l.fin.ſ.de fund.dota.*
48 *In promiſſione de vendendo, quando res traditur, quid requiratur, vt dominium transferatur.*

INTERPRETATIO LEgis Si ante.6.ff.Soluto matrimonio.

TEXT. Hic proſequitur eandem materiam fructuum dotalium, cõſtituens, quod licèt à tẽpore dotis traditæ, maritus faciat fructus ſuos, vt in.l.præcedenti: id tamen non procedat, ſi matrimonium adhuc contractum non eſt: neque enim ſponſus, cui dos tradita eſt, faciet fructus ſuos, ſed illi potiùs augebunt dotem. Concordat. l. dotis fructus. 8. §. 1. &. l. ſi ſeruo. 48. ſ. de iure dot. l. 28. titul. 11. partita 4. notat Connanus libr. 8. commentariorũ. cap. 10. num. 8. poſt princ. Sed pro ratione dubitandi in contrarium vrget, quòd ſi dos tradatur ſponſo ante cõtractum matrimonium, rerum dotalium dominium in ſponſum transfertur. l. ſed niſi. 9. ſ. de iure dotium. l. 1. ℣. de vſucapione pro dote. notat gloſſ. l. contractus. verbo, vel id. C. de fide inſtrumentor. ergo fructus perceptos ex rebus ſuis, debuit ſuos facere. l. qui ſcit. 25. in principio. ſ. de vſuris. Ratio autem decidendi eſt, † quòd ius con
1 ſtituit, maritũ facere fructus ſuos, percep tos ex rebus dotalibus, vt in. l. præceden. Cùm autem neque dos, neque res dotales conſiderari poſsint ante contractũ matrimonium. l. 3. ſ. de iure dotium. meritò ſponſus fructus perceptos non facit ſuos. Neque obſtat ratio dubitãdi ſuprà relata, quia licèt dominium rerum dotalium transferatur in ſponſum, tamen quatenus pertinet ad fructus, videntur ei conceſsi, ſecundùm iuris diſpoſitionem. l. ſi duo. ℣. de acquirenda hæreditate. & ſic quod faceret illos ſuos, poſtquam res dotales cenſeretur, & anteà cederent in cauſam dotis, & illam augerent, vt colligitur ex iſto textu. Ex quo venit explicandus text. l. qui ſe debere. §. final. ſ. de condictione ob cauſam. vbi fundus traditus ex cauſa dotis, & nuptijs non ſequutis, condicitur cum fructibus. Paulus & Iaſon ibi dicunt, rationem eſſe, quia condictio ob cauſam datur ad repetendum id quod aliquando fuit meum, & ideò fructus reſtituuntur, quia condictio competens ad repetendum id quod aliquã do fuit meum, aufert à reo omne illud, in quo ex ea re locupletior factus fuit. l. ſi non ſortem. §. libertus. l. in ſumma. §. in frumento. ſ. de condictione indebit. Sed verior ratio eſt, quia ante ſequutum matrimonium, fructus conuertũtur in cauſam dotis, & illã augent, & ideò tanquam pars dotis, veniunt in condictione. l. ſi marito. 32. §. final. ℣. eodem. Niſi dicas, textum iſtum loqui, quando poſteà ſequitur matrimonium: nam tunc fructus poſſunt conuerti in cauſam dotis, & procedent ſuprà tradita: ſed quando matrimonium nunquam ſequutum eſt, non poſſunt conuerti in cauſam dotis, ex ratione. l. 3. ſ. de iure dotium. & ideò per ſe condicuntur propter rationem Pauli, & Iaſonis ſuprà relatam: & colligitur ex. l. videamus. 38. in prin. ſ. de vſuris. Sed vltra alios aduertendũ eſt, in hoc text. magnã verti difficultatem: nam ſi eũ coniũgas cũ l. præced. apertè colliges, quòd ſi res fuerint tradite marito, poſt matrimoniũ, fructus perceptos faciet ſuos: ſi verò tradãt ſpõſo ante matrimoniũ nõ faciet ſpõſus fructus ſuos,

ſuos, niſi à die contracti matrimonij. Quæ differentia non videtur eſſe vera, nam aut intelligis, maritum poſt traditam dotem non ſuſtinuiſſe onera matrimonij, & tunc is nõ faciet fructus ſuos. l. cùm poſt. 70. §. 1. ſ. de iure dotium. l. in inſulam. 45. §. vſuras. ℣. eodẽ. l. fin. in principio. ℣. de doli exceptio. tradit gloſſ. fin. l. 2. C. de dotis promiſsio. Plotus tractat. de in litem iurando. §. 11. numero. 14. quia vt maritus faciat fructus ſuos, nihil ei prodeſt dominiũ, ſed oportet, quòd ſuſtineat onera matrimonij. Bartolus. l. diuortio. in principio. numer. 11. ℣. eodẽ. & ibi Socinus num. 7. Iaſon. l. præcedẽ. num. 2. & ſic in his terminis conſtat nullam eſſe differentiam, inter maritum & ſponſum: aut verò intelligis, maritũ ſuſtinuiſſe onera matrimonij, & tunc licèt verum ſit, quòd maritus faciat fructus ſuos, vt in. l. præcedenti, tamen idem erit admittendum in ſponſo, ſi ſuſtinuit onera matrimonij: nam & is fructus perceptos ex dote faciet ſuos, vt tenet Azo in ſumma. C. de iure dotium. num. 28. quem ſequitur gloſſ. final. hîc, & Bartol. in fine. gloſſ. final. l. 2. C. de dotis promiſsio. & receptam eſſe ſententiam aſſerit Angelus. §. aduerſus. num. 4. Inſtitut. de nuptijs. Socinus conſi. 170. colũ. pen. poſt medium. libr. 2. & conſil. 27. num. 4. libr. 4. Gozadin. conſil. 33. num. 3. Hieronymus Gabriel conſilio. 64. numero. 9. Baptiſta de priuileg. dotalibus. centur. 2. num. 68. Tiraquel. lib. 2. retract. in fin. num. 69. probat. l. 28. titul. 11. partit. 4. & ibi notat Gregorius in gloſſ. pen. Ergo datis paribus terminis, quoad noſtram materiam, nulla eſt conſtituenda differentia inter maritum & ſponſum, contra id quod iſte tex. inſinuat. Huic tamẽ difficultati reſpondet Ruin. hîc à num. 1. in primis non eſſe verum, quòd ſi contracto matrimonio, maritus non ſuſtineat onera matrimonij, non faciat fructus ſuos: nam imò faciet, iuxta generalitatem. l. præcedentis. & l. dotis fructus. 8. §. 1. ſ. de iure dotium. & quia non poteſt dici, maritum non ſuſtinere onera matrimonij, cùm ſemper compelli poſſit ad illa ſubeunda. l. ſi cùm dotem. 23. §. ſi autem in ſæuiſſimo. ℣. eodem. ac ita ſuccedit regula. l. nouiſsimè. ℣. quod falſo tutor. author. quòd idem eſt, quid facere, vel ad id faciendum compelli poſſe. Et confirmatur, quia ſi alius præſtitit alimenta neceſſaria vxori, poteſt illa à marito repetere. l. Neſennius. cum ibi notat. ſ. de negoc. geſtis. Si verò mulier ſe exhibuit ex ſuo, poteſt petere, quòd maritus ei impenſum reddat. Bartolus. l. libertis quos. §. 1. ad finẽ. ℣. de alimentis & cibarijs legatis. Cùm igitur quanuis à principio maritus onera non ſuſtinuerit, tamen cùm ex poſtfacto cogendus ſit illa ſubire, & impenſum ſoluere, ſemper attento effectu videtur ſuſtinere onera matrimonij, & conſequenter faciet fructus ſuos. Diuerſum erit in ſponſo, qui cùm ante contractum matrimonium non ſit obligatus ad ſuſtinenda onera matrimonij, neque ad ea ſubeunda compelli poſsit, regulariter non faciet fructus ſuos, vt colligitur ex iſto text. & pro conſtanti tenet Ruinus hîc numer. 2. ad finem. Quidquid inaduerter contrarium dicat Grammaticus deciſione 103. numer. 24. & ideò in eo propriè cadit diſtinctio ſuprà relata, vtrùm ſponſus ſuſtinuerit onera matrimonij, necne? Sed hæc reſponſio Ruini tu
3 ta non eſt, † quia repugnat menti cõmunis opinionis, quæ vult, maritum non ſuſtinentem onera matrimonij, fructus dotales non facere ſuos: nam attenta dotis natura, non facit fructus illos ſuos, quia dominus ſit rerum dotalium, ſed quia ſuſtinet onera matrimonij. Bartolus. l. diuortio. in principio. numero. 11. & ibi Socinus nume. 7. ℣. eodem. Neque obſtant Ruini rationes: nam. l. præcedens, &. l. dotis fructus. 8. §. 1. ſ. de iure dotium.

generaliter loquuntur, habito reſpectu ad communiter accidentia: nam contracto matrimonio, vxor ſolet deduci ad domum mariti. l. mulierem. 5 §. de ritu nuptiarũ. & ſic ſolet maritus onera matrimonij ſuſtinere; imò & ſi illam nõ deducat, à communiter accidentibus onera ſuſtinet Palac rep. rubri. §. 55. num. 8. Et hoc reſpectu generaliter dicitur, maritum facere fructus ſuos. Sed ſi ponas, maritum nulla ſuſtinuiſſe onera matrinij, vtique non faciet fructus ſuos. l fina. in princ. ff. de doli exceptio. Neque etiã obſtat, quòd cùm ex poſtfacto cogatur ſoluere onera præterita, attento effectu, ſemper videtur ſuſtinere onera matrimonij: quia reſpondetur, argumentum concludere, ſi mulier hanc partem eligat, quòd maritus impẽſum ſoluat: ſed ſi ſua magis interſit habere fructus, poteſt allegare, maritum illos non feciſſe ſuos, ac proinde auxiſſe dotem, & ſimul cũ alia dote eſſe reſtituẽdos. l. ſi marito. 32. §. fin. ff. eod. Ideò reiecta prædicta reſponſione Ruini, ſecundò reſponderi poteſt, quòd quanuis verum ſit, maritum non facere fructus ſuos, ſi non ſuſtineat onera matrimonij, vt ſuprà dictum eſt: tamen in ſponſo adhuc dubitari potuit, vtrùm illos faceret ſuos: nam cùm ante matrimonium ſine neceſsitate prædia in dotem promiſſa ſponſo tradantur. dubitari potuit, vtrùm ex hac ſpontanea traditione reſultaret præſumpta donatio fructuum? argum. l. Campanus. ff. de oper. libertor. Quæ præſumptio in traditione facta marito cadere non poterat, cui ex neceſsitate prædia tradenda erãt, atque ita locum habet regula. l. rem legatam. ff. de adimend. legatis. † & aduertit Vincent. hîc num. 14. Sed hac ratione non obſtãte, deciditur, ſpõſum, neq; titulo præſumptæ donationis poſſe fructus prætendere, quia magis videtur ei facta traditio ex cauſa dotis futuræ, vt ſcilicèt magis ſecurus redderetur de dote promiſſa: argum. l. plus cautionis. ff. de regul. iuris. & tamẽ quòd fructus non efficerẽtur illius, ſed potiùs augerent dotem, vt colligitur ex iſto text. &. l. dotis fructus. 8. §. 1. ſ. de iure dotium. dum in dubio dicit, videri actum, vt fructus interim percepti augeant dotem, niſi expreſſum ſit, quòd ad ſponſum pertinerent: valebit enim huiuſmodi pactum, vt tex. ille dicit, iuxta regulam. l. 1. C. de donatio. ante nuptias. Quanuis igitur, ſi attẽdas ad ius mariti, vel ſponſi, inanis eſſet differentia, quam is text. inſinuat: tamẽ ſi reſpicias ad ius præſumptę donationis, meritò dubitari potuit, vtrùm prædicta differentia inter maritum, & ſponſum eſſet conſtituẽda, vt conſtat ex ſuprà traditis. Similiter & ad ſecundam partem difficultatis, dum diximus, quòd ſi vterque ſuſtinuit onera matrimonij, nulla inter eos conſtituẽda eſt differẽtia, reſpondetur, imò in hoc eſſe differentiã, quòd in ſpecie. l. præced. contracto matrimonio, & traditis rebus dotalibus, maritus de rigore iuris facit fructus ſuos. l. pro oneribus. C. de iure dotium. Cæterùm, ſi ſponſus rebus traditis, ſuſtineat onera matrimonij, de rigore iuris non faciet fructus ſuos, quia ante matrimonium, neque dos, neque onera dotalia conſiderari poſſunt. l. 3. ſ. de iure dotiũ. Ex ſola igitur æquitate ei conceditur, quod prout ſubiuit onera, ita & cõmodum fructuum habeat: ita Azo in ſumma. C. de iure dotium. num. 28. gloſ. fin. hîc. l 28. tit. 11. part. 4. & omnes qui opinionem gloſ. ſequuntur, & Socin. conſi. 27. num. 4. libr. 4. Sed hæc reſpõſio nõ tollit difficultatẽ: cùm enim vtroque caſu idem ſit effectus, non eſt curandum de modo. l. Gallus. §. ſi eius. in fin. Et ideò ſecundò reſpondetur, verius videri, q. etiam ſi ſponſus ſuſtineat onera matrimonij, tamen nullo modo faciat fructus ſuos, † vt ſentit gloſ. 1. l. dotis fructus. §. ſ. de iure dotium. gloſſ. fin. l. pen. §. final. ff. quod falſo tutor. author. & ibi notat Bal. & defendunt Vincent. hîc num. 14. Iaſ. nu. 3. & probat Socin. conſil. 27. num. 3. lib. 4. Roland. de lucro dotis. q. 12. num. fin. Copus tracta. de fructibus. lib. 3. titu. 2. cap. 1. Mouẽtur ea ratione, quia ſi contraria opinio admitteretur, deciſio huius tex. redderetur indubitabilis: ſi enim maritus etiam contracto matrimonio non facit fructus ſuos, ſi non ſuſtineat onera matrimonij, vt ſuprà dictum eſt, indubitabile efficitur, neque ſponſum illos facere ſuos, ſi prædicta onera non ſuſtineat. Adducunt etiam. l. penulti. §. fin. ff. quod falſo tutor. author. Sed vtiq; hæ rationes non bene aſtruunt veritatẽ huius opinionis aduerſus communem: nam prima facilè tollitur ex ſuprà traditis. Item ad ſecundam de. l. pen. §. final. ff. quod falſo tutor. reſpondetur, procedere in pacto de lucrãda dote per maritũ: huic enim pacto locus non fit, ſi matrimonium à principio non valuit, vel ex poſtfacto ſequutum nõ eſt, quantũcunque ſponſus traduxerit ſponſam in domum ſuam, & onera matrimonij ſuſtinuerit, vt ibi tradunt Bald. & Paul. l. vxores. num. 8. ſ. de his qui notant. infamia. Pariſ. conſ. 62. nu. 5. lib. 4. & alij relati per Roland. de lucro dotis. q. 12 num. 13. Et eſt ratio, quia nomẽ, Dotis, præſupponit matrimonium. l. 3. ſ. de iure dotium. ſi ergo matrimonium non ſit, prædicto pacto locus eſſe non poteſt. l. 1. C. de cond. ob cauſam. l. à diuo Pio. ſ. de ritu nuptiarum. Inde igitur inferri non poteſt ad lucrum fructuum de quo agimus, quia illud non tam conceditur ob cauſam dotis, quàm ob eam cauſam, quòd ſuſtineãtur onera matrimonij, vt ſuprà diximus: & ideò vbi adeſt ſuſtẽtatio onerum, prædicto lucro fructuũ locus eſſe debet, vt in ſpecie aduertit Iaſon hîc num. 5 ad finẽ. Et colliges ex d. l. pen. §. fin. ff. quod falſo tutor. author. adiuncta l. in inſulã. 43. §. fructus. ff. eod. Quare cùm neque prædicta reſponſio admittẽda ſit, alias varias refert Nouell. de dote. 11. parte. nu. 16. verſ. abſolutum eſt. quas tamẽ non refero, quia non eneruant difficultatẽ. † Vnde ad veram reſolutionẽ in hoc articulo duo caſus diſtinguẽdi ſunt. Primus eſt, quando ſponſa promiſit dotẽ ſponſo, & non tradidit, & nihilominus ipſe ſponſus ſuſtinuit onera matrimonij. Secundus eſt, quando ſponſa promiſit dotẽ, & tradidit, & ſponſus etiam ſuſtinuit onera matrimonij. Quoad primũ caſum certum eſt, quòd ſponſus non facit fructus ſuos ante traditionẽ rerum, vt dictũ eſt in. l. præced. De illo igitur tantùm dubitari poteſt, vtrùm ex eo quòd ſponſus ſuſtinuit onera matrimonij, veniant fructus ſub nomine intereſſe, iuxta æquitatẽ. l. curabit. C. de actio. empti. ita vt qđin marito concluſit gloſ. fin. l. præced. admittẽdum etiam ſit in ſponſo? & glo. fin. l. 2. C. de dotis promiſsion. ſentit idẽ eſſe admittẽdum in ſponſo, quia militat eadẽ ratio æquitatis, quam ibi probat Bal. & Socin. conſil. 170. col. pen. ad finẽ. lib. 2. Gozad. conſil. 33. num. 11. Et videtur vrgere traditio Socin. hîc num. 3. quòd æquitas d. l. curabit. non ſolùm habet locum in vẽditione, ſed etiam in promiſſione de vẽdendo, ita vt ſi promittẽs vẽdere, accipiat pretiũ, tenebitur ad intereſſe pretij, pro quãtitate fructuum perceptorum. Idẽ ergo videtur in noſtro caſu recipiendum. His tamẽ non obſtantibus, verius eſt contrarium: nam ſponſa promittens dotẽ, tacitè videtur intellige re, poſtquam contractum fuerit matrimonium. l. itẽ quia. §. 1. ſ. de pact. l. ſtipulationẽ. ſ. de iure dotium Propter implementum igitur ſponſi non poteſt videri conſtituta in aliqua mora, ſi ante matrimonium non tradat: ceſſante autẽ omni mora, ceſſat etiam æquitas d. l. curabit. vt dictum eſt l. præced. & in ſpecie aduerſus gloſſ. ſuprà allegatam id probarunt Cyn. & Salic. num. 2. d. l. 2. C. de dotis promiſsio. notabiliter Bald. Nouellus de dote. 11. parte. in princip. nume. 20. Vincent. hîc num. 14. Neque obſtãt contraria: nam ad primum de authoritate

4 5 6

glos.fin. l.præced.reſpõdetur, diuerſam eſſe rationem inter maritum & ſpõſum in his terminis: namcontracto matrimonio mulier tenetur ſtatim dotem tradere marito, vt ex illa ſuſtineat onera matrimonij: ſi ergo ipſa nõ impleuit, & maritus ſuſtinuit onera matrimonij, mulier cenſetur conſtituta in mora, & inducetur æquitas d.l.curabit.C.de actio. empti. Cæterùm ſi ante matrimonium ſpõſus ſuſtinuit onera matrimonij, non poteſt videri ſponſa in mora cõſtituta, quæ non tenebatur ſtatim tradere, niſi poſtquam matrimonium contractum eſſet;
7 † vnde interim in nulla mora videtur conſtituta.l.lecta.verſ.ſed etſi ſortis.ſ.ſi certum petatur. Non obſtat ſecundũ de notatis per Socin.hîc num.3. neque enim loquitur Socin.in noſtris terminis, ſed quando qui promiſit vendere, rẽ tradidit; & ille cui facta fuit promiſsio devẽdendo, pretium ſoluit: nã cùm effectus puræ venditionis, ſint ſequuti, credendũ eſt, partes voluiſſe, promiſsionẽ devẽdendo transfundere in purũ contractũ venditionis. l. contractus. C. de fide inſtrumentorum & explicat Couar. reſolutio.lib.3.c.4.num.final. Sponſa autem non promittit tradere, ſi ſpõſus ſuſtineat onera matrimonij, ſed ſi matrimoniũ ſequatur.l.ſtipulationẽ. ſ. de iure dotium. Cũ igitur illa ex parte ſua nihil præſtiterit, remanet promiſsio in ſuo rigore: & ſic locũ habet ratio de qua ſuprà. Nam & in terminis quæſtionis Socini, ſi ille qui promiſit vendere, pretiũ accepit, & tamen rẽ non tradidit, nõ inducetur ad uerſus eum æquitas d.l. curabit. cũ non teneatur ſtatim tradere, ſed demũ perfecta venditione, vt ſentit Alexand.ad Bartolum.l.Iulianus.§.offerri.ſ.de actio.empti. Iaſ hîc num. 4. Decius conſil.183. nu.fi.& infrà ad fin. latiùs deducemus: & ſic in his terminis manifeſta eſt differentia inter maritũ & ſponſum onera matrimonij ſuſtinentes. Quoad ſecundum autẽ caſum, quãdo ſponſa etiã tradidit, gloſſ.fin. hîc ſentit, quòd ex æquitatẽ fructus pertinebunt ad ſponſum onera matrimonij ſuſtinentẽ: quod tamẽ Cyn. l.2.in fine.C.de dotis promiſsio. ea ratione admittendũ exiſtimat, quia credendũ eſt, ſponſam voluiſſe facere donationem fructuũ ſponſo, in compenſationẽ onerum quæ ſuſtinuit: quod in muliere maiore etiam admittit Bart. hîc ad finẽ. argum.l.ſi verò non remunerandi.12.§. idem Papinianus.ſ.mandati. & eſt recepta traditio, vt aſſerit Nouellus de dote.11.parte.num.18.poſt medium. Gozad.conſ.33.num.3.†
8 Sed circa hanc receptam traditionem ad plura eſt aduertendum. Primò, quòd ex ea etiam in his terminis colligitur manifeſta differẽtia inter iſtum text. & l. præcedentem: nam maritus poſt matrimonium, & res traditas, ſecundùm regulas iuris communis facit fructus ſuos. l. pro oneribus. C. de iure dotium. tamen ſponſus etiam in his terminis non faciet illos ſuos, ſecundùm regulas iuris communis, ſed ex vi præſumptæ donationis: vnde ceſſante præſumpta donatione, ſponſus ſuſtinẽs onera matrimonij non faciet fructus ſuos, vt eſt de mente ſuprà allegatorum. Item colligitur, prædictam traditionem eſſe accipiendam, quando ſponſus prius ſuſtinuit onera matrimonij, & poſteà ſponſa reſimpliciter tradidit ſponſo: neque enim aliter conſiderari poteſt illare muneratio quam ſuprà allegati conſiderant. In quibus tamen terminis non eſt verum, quod ſuprà allegati ſentiunt, nã præſupponunt, quòd ſponſus ſuſtinens onera matrimonij, habuit donandi animum ſponſæ, & ſic verificetur, quod illa voluit remunerare: & tamen id non eſt verum, obſtante regula.l.cũ de indebito. ſ.de probatio. neque enim ſponſus videtur habuiſſe animum donãdi, ſed potiùs repetendi.l. alimenta.cum ibi notatis. C. de negoc.geſt. & expreſsit Alberi. hîc num.5. Nouellus de dote.11. parte. in princip.num.20.ad finem. Ruin. hîc à nu.

à num.6. Vnde cùm ex parte ſponſi ceſſet donandi animus, non poteſt in ſponſa conſiderari remunerandi animus. Et confirmatur, quia ſponſa tradendo dotem ante matrimonium, videtur habere animum, quòd fructus interim percepti augerent dotem. text. hîc, &.l. dotis fructus. 8.§.1.ſ. de iure dotium. ergo is animus non debet cenſeri mutatus ex eo, quòd ſponſus ſuſtineat onera matrimonij. l. eum qui.ſ. de probatio. Neque ſatisfacit reſponſio Vincen. hîc num.14. quod imò propterea quòd ſponſus ſuſtinuit onera matrimonij, colligenda eſt noua præſumptio, quod benefacienti ſponſo voluit etiam benefacere ſponſa, & ſic mutata priori voluntate, quod ſpõſus faceret fructus ſuos: quia replicabitur, iſtam reſponſionem præſupponere, ſponſum ſuſtinentem onera, habere donandi animum: †cuius contrarium ſuprà probauimus. Item in cõtrarium expendo.l.dotis fructus.8.§.1.ſ.de iure dotium. probantem, quòd ſi dos tradatur ante matrimonium contractum, ſemper fructus augẽt dotẽ, niſi expreſſè contrariũ conuẽtũ ſit: ergo præſupponit, q, in dubio ſẽper fructus augẽt dotẽ, vtetiã
9 10 expẽdit Ruin. hîc. n.8. Ex quibus infertur primò, non eſſe veram traditionem glo. final. hîc communiter receptam, quòd ſponſus ſuſtinens onera matrimonij, faciat fructus ſuos: nam cùm hæc concluſio fundetur in præſumpta donatione, vt ſuprà diximus, & nos hanc præſumptam donationem negemus, neceſſariò conſequitur, ſponſum in his terminis nõ facere fructus ſuos: quod tenent ſuprà allegati num.5. Neque obſtat ratio gloſſ. quòd in ſponſo videtur in his terminis militare eadem ratio, quæ militat in marito: nam reſpondetur, imò longè diuerſã eſſe inter eos rationẽ, quia in marito inuenitur matrimonium, & conſequenter dos, & onera matrimonij, propter quæ ius lucrum fructuum concedit marito. l. pro oneribus. C. de iure dotium. Quæ ratio ceſſat in ſponſo, in quo neq; matrimonium deprehenditur, & conſequenter neque dos, neque onera matrimonij, ex regula. l. 3. ſ. de iure dotium. Vnde neque fructus debet lucrari, neq; ob id remanebit in damno, cùm poſsit id quod impendit cum ſponſa, repetere, iuxta notata.l.Neſennius.ſ.de neg.geſt. vt aduertit Ioannes Copus de fructibus. l.3.tit.2.cap.1.col. fin. inducendo ſcilicèt, compenſationem de eo quod impẽdit, iuxta notata.l.diuortio. §. ob donationes. ſ.eo. Nam retentio dotis ob hãc cauſam non permittitur. l. vnica. §. taceat. C. de rei vxor. actio. quod non ſatis percepit Ruin. hîc ad finem. Infertur ſecundò annotatio ad tradita per Socin. hîc num.2. nam exiſtimat, mulierem videri donare fructus rerum traditarum ſpõſo, etiamſi forſan excedant quantitatem onerum, quæ maritus ſuſtinuit: nã cùm facilè onera poſsint excedere fructus dotis. c. ſalubriter. de vſuris. non poteſt videri facta deterior conditio mulieris donãtis: argum.l. de fideicommiſſo. C. de tranſactio. quod ita eſſe de mẽte DD. communiter aſſerit Vincent. hîc num.14.† & pro cõſtanti tenet Bald. Nouel. de dote.11.parte.num.18.verſic.reuertendo. Grãmat. deciſio. 103. nu.24. Gozad. conſil.33.num.3. Vnde & pactũ de lucranda certa parte dotis propter onera, validum cẽſetur, etiamſi onera minus valeant, quia & potuerunt excedere, vt tradit Angel. §. fuerat. num.24. verſic. quintò pro iſta. Inſtit. de action. quem ſequitur Palac. repe. rub. §.55. nu. 8. Roland. de lucro dotis. q. 106. nu.38. Contrariam tamẽ opinionẽ, imò quòd ſponſus nõ lucretur fructus, niſi pro quãtitate onerum quæ ſuſtinuit, tenet Alexand. hîc num.2. Aretin. nu.5. Claudius num.4. & magis probat Vincẽt. num.14. & ſubſcribit Campeſ. de dote.2. parte. quæſtio.10. Pro concordia dicendũ eſt, ad quãtitatem onerum habendum eſſe reſpectum, admiſſa noſtra opinione, q, quòd

maritus non lucretur fructus, ſed repetat id qđ impedit. Sed admiſſa cõmuni, quòd fructus videantur donati per ſpõſam, in compenſationem onerum, procedet prima opinio propter rationem ſuprà aſſignatã. Vnde infertur, quòd licèt maritus conſtituens vxorem in mora irregulari, poſsit petere ſub nomine intereſſe, omnes fructus, quos vxor percepit, etiam ſi illi excedant onera matrimonij: quia etiam omnes pertinerent ad maritum, ſi dos ſuo tempore fuiſſet tradita, vt ſuprà diximus. l. præced. tamẽ diuerſum erit in ſponſo; nam is ſub nomine intereſſe non poteſt prætendere, niſi id quod impendit pro ſponſa, cũ etſi illa ſtatim traderet res dotales, non faceret ſpõſus omnes fructus ſuos, iuxta iſtũ tex. Si ſanè conſtaret, ſponſam remunerandi animo donaſſe fructus ſponſo, iuxta terminos. l. dotis fructus. 8. §. 1. ſ. de iure dotium. tunc etiam non ſequuto matrimonio, ea donatio remuneratoria ſubſiſteret, neque propter nõ conſequutũ matrimonium cenſeretur reuocata: argum. l. ſi pater. §. fin. ff. de donatio. Nam quanuis donationes factæ cõtemplatione matrimonij, eo non ſequuto reuocẽtur. l. cùm veterum. C. de donatio. ante nuptias. Id tamen non procedit in donatione remuneratoria, quæ nunquam reuocatur. d. l. ſi pater. §. fin. & ita in ſpecie Roman. hîc num. 4. Nouellus de dote. 11. parte. in principio. num. 18. ad finẽ. Gozad. conſil. 33. num. 5. Adde Roman. conſil. 146. num. 3. Quæ ſanè intelligenda ſunt, quando clarè conſtiterit, remunerationẽ fuiſſe cauſam principalem huius donationis, & matrimonij ſpem fuiſſe cauſam impulſiuam: prout & valet donatio, licèt matrimonium non ſequatur, quando conſtiterit, quod donans voluit donare in omnem caſum. l. 1. ad finem. ff. de donatio. l. ſi mater. C. de donatio. ante nuptias. notabiliter Beroius conſilio 62. à num. 10. lib. 1. nam in dubio magis contemplatione matrimonij contrahẽdi videtur datum. l. cùm veterum. C. de donatio. ante nuptias. ita vt in huiuſmodi donationibus ſubintelligatur tacita conditio, Si matrimonium ſequutũ fuerit. gloſſ. 1. d. l. cùm veterum. Anton. Gomez. l. Taur. 50. num. 2. probat. l. 3. tit. 11. partit. 4. faciunt in ſimili tradita per Palac. repe. rub. §. 44. colum. 2. Roland. cõſil. 10. à num. 11. lib. 1. †Infertur tertiò ex
11 plicatio ad tradita per Bald. & Alexand. hîc in principio. nam dum text. is dicit, ex die nuptiarum annum eſſe computandum, ipſi exponunt, id eſt, ex die feſtiuitatis, quo mulier traducitur ad domum viri: allegat. l. ſancimus. C. de nuptijs. quæ tamen tantùm probat, quòd vbi fit mentio nuptiarum, intelligitur de nuptijs contractis, non verò de tempore habili ad contrahendas nuptias. Inde igitur inferri non poteſt, quòd in proposito non ſufficiat matrimonium, ſed neceſſaria ſit traductio in domum viri, cùm in contrarium ſit deciſio text. l. cũ fuerit. ff. de cond. & demonſtra. & aduertit Ruin. hîc num. 3. Niſi prædictos ſalues, quòd exigunt traductionem ad domum viri, quia ab eo tempore incipiũt mariti ſuſtinere onera matrimonij: qđ requiritur vt faciant fructus ſuos, vt ſuprà diximus. Et ideò meritò Claud. hîc in princip. dicit, ſe non curare de feſtiuitate nuptiarum, ſed vtrùm ſuſtinuerint onera matrimonij mariti, necne. Vltimò infertur explicatio ad tradita per Alexã. hîc num. 2. nam impugnans communẽ opinionem ſuprà relatam, quòd ſponſa videatur donare fructus ſponſo, ſuſtinẽti onera matrimonij, dicit, hoc non eſſe verũ, quia cũ ſponſus penes ſe habeat bona ſponſæ, ex illis debet videri ei neceſſaria præſtitiſſe. l. fin. ſ. de petitio. hæred. & ſic ceſſat conſideratio remunerationis, quæ in ſponſa præſupponebatur. nam licèt Alexand. dictum in ſe verum ſit ex ſuprà traditis, tamen eius ratio nõ eſt tuta: cùm enim res videantur traditæ ea mente, vt fructus conuertantur in cau-

cauſam dotis. text. hîc, & l. dotis fructus. 8. §. 1. ſ. de iure dotium. & ſponſus ea mente videatur accepiſſe. l. ſi duo. ff. de acquirend. hæred. non debet eſſe in poteſtate ſponſi, ex fructibus impẽſas facere, & impedire dotis augmentum, vt hîc aduertit Ruin. num. 8. Magis ergo fructus conuertentur in dotem, & ſponſus repetet à ſponſa id qđ pro ea impendit, vt ſuprà dictum eſt. His ita viſis, & admiſſa opinione communi, quòd ſponſa videatur donaſſe fructus ſponſo ſuſtinenti onera matrimonij, vel veriùs præſuppoſito valere pactum expreſſum, quod ſponſa in prædicto caſu donat fructus ſponſo, iuxta tex. l. dotis fructus. 8. §. 1. ſ. de iure dotium. †hæc concluſio duas recipit
12 notabiles limitationes. Prima eſt, ſi ſpõſa ſit minor vigintiquinque annis: nam cùm hæc non poſsit de bonis ſuis diſponere. l. 1. ſ. de minorib. multo minus de illis poterit donationem facere, quantũcumque accedat curatoris authoritas. l. 1. in principio. ff. de tutelis & ratio. diſtrahend. imò neque cum iudicis decreto. l. fin. §. cùm autem. C. ſi maior factus alienationem à ſe factam. tradit Azo in ſumma. C. ſi aduerſus donationẽ. Andre. Sicul. conſil. 60. columna. 7. verſicu. capio aliud. lib. 3. & conſil. 41. num. 7. lib. 4. Catellian. in memorabi. verbo, decretum. continens, probat. l. 1 tit. 4. part. 5. Et ſic in his terminis quanuis ſponſus ſuſtineat onera matrimonij, non poteſt præſumi donatio, quæ valere non poteſt: procedet ergo in his terminis deciſio huius text. & ſponſus actione negociorum repetet id quod impendit cum ſponſa: & ita in ſpecie Ioannes Copus tractatu de fructibus. lib. 3. titu. 2. cap. 1. colum. final. Et ſimiliter ſi pactum ſit expreſſum, quòd ſponſus lucretur fructus, iuxta l. dotis fructus. 8. §. 1. ſ. de iure dotium. cùm hoc pactum contineat donationẽ fructuum, minimè valebit, ſi ſponſa fuerit minor: & ita Bartolus hîc ad finem, quem alij ſequuntur, vt aſſerit Vincentius hîc num. 13. ad finem. Angelus Aretinus. §. ſi aduerſus. num. 14. Inſtitut. de nuptijs. Gozadin. conſil. 33. num. 11. Sed circa hanc declarationẽ diligenter eſt aduertendum, quia ea præſupponit, minorem etiam ex cauſa dotis, non poſſe facere donationem fructuum ſponſo: quod tamẽ non videtur verum: nam fructus cenſentur eſſe de bonis mobilibus, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt. gloſſ. l. 1. C. ſi aduerſus vſucapio. & mobilia, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, minor alienare poteſt. l. lex quæ tutores. ad finem. C. de adminiſtra. tutorum. & in ſpecie aduertunt Imol. hîc in fine. & Roman. num. 2. Maximè quando alienatio hæc fit ex cauſa dotis: nam minor non ſolùm poteſt dare in dotem res mobiles, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, ſed etiã apponere pactum, quòd maritus lucretur certam partem illius dotis, vt tradit Rolandus de lucro dotis. quæſtione. 45. num. 6. Inuenio tamen, quòd Baldus Nouellus de dote. 11. parte. in principio num. 21. nititur defendere Bartol. propoſitum, ea ratione, quia hæc facultas alienandi bona mobilia, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, inuenitur quidem conceſſa tutoribus, & curatoribus minoris, non autem ipſis minoribus, † vt
13 conſtat ex dicta. l. lex quæ tutores. ad finem. & l. final. §. final. C. de adminiſtratio. tutor. Quæ tamen ſaluatio tuta non eſt, quia imò minor poteſt hæc bona pro ſe dare in dotem. l. vnica. C. ſi aduerſus dotem. tradit Neguſſantius de pignoribus. 4. membro. 2. partis. numero. 75. Quinimo & extra cauſam dotis, ſi minor quidem habeat curatorem, ſine eius conſenſu prædicta bona alienare non poteſt, iuxta generalem regulam. l. ſi curatorem. C. de in integrum reſtitutione. Si verò illum non habeat, tunc ſolus illa alienare poterit

l.2.ad finem.C.si aduersus donation. & ibi notat gloss.pen.& Paul.in fine. Bart. consil.70.num.1.Paul.l. si filius.num. 5. C.de inoffi.donatio.Salice.l.prædia. C. de pred.minorum.Quinimò etiamsi minor curatorem habeat, poterit tamen solus donare prædicta bona mobilia, quæ seruando seruari non possunt, nõ obstante distinctione d.l. si curatorem. Quod probatur ex eo q; curator datur ad bona administranda.l.in copulandis. C de nuptijs. Donatio autem non pertinet ad administrationem bonorum:nã qui donat, nõ administrat,sed dissipat.l. 1.in fine princip.ff.de tutel. & rationib. distrahend.l.final.ff. de curator. furiosi. l.non omni.16.C.de administra. tutor. ac ita authoritas curatoris, nihil facit ad donationem factam per minorem,quia donatio excedit terminos iuris administrandi curatori tantùm competentis.Baldus.l.1.post principium.ff. de tutelis & rationib.distrahend. Claudius hîc ad finem. Adeò quòd si curator detur minori ad eum effectum, vt possit donationem facere, nihil valebit datio, quia hoc repugnat substantię curationis:ac ita succedit regula cap.fina.de condi.appositis.& ita Baldus.l.1. C.si aduersus donatio.Alexand.l. 1.in princip. nu.15. ff. de verborum obligationib. & consil.125.num.3.lib. 1. Andreas Sicul. consil.41.num.7.libr.4.Riminald.consilio.598.num.5.lib.3.Xuarez allegatio. 20.num.7. Catellianus in memorabilibus verbo, decretum continens.
14 †Cùm igitur donatio nihil pertineat ad ius administrandi, succedit ea regula, quòd in his,ad quæ authoritas curatoris non extenditur,idem est habere curatorem, vel non habere:ac proinde gesta per minorem in prædictis casibus, considerandа indistinctè sunt, ac si ille non haberet curatorem: glo.l.1.§.fuit quæsitum. verbo,necessaria.ad medium.ff.ad Trebellianum quam ibi probant Bart.num. 4.ad finem.Ripa numer. 22. Iason.l. de pupillo.in principio.numer.3. in fine. ff. de noui operis. Vnde in specie concludit Paulus dict.§.fuit quæsitum.num.2. quòd cùm authoritas curatoris non extendatur ad actum donandi, minor solus potest donare mobilia,quantumcunque curatorem habeat : quod & tradit Aretinus.l. si curatorem.colum.2.C. de in integr.restitutio.Corneus consil.36. ad finem.lib.2. Et pro illis expendo tex. l.puberes.101.ff.de verborum obligatio. dum dicit, puberem posse obligari per stipulationẽ sine curatore : ergo in hac generalitate probat, quòd etsi minor habeat curatorem,potest absque eo obligari per stipulationem:quia scilicèt stipulatio vt plurimum continet in se causam lucratiuam,id est,donationem.l. 2. §.circa.cum ibi notat. ff. de doli except. Est tamen aduertendum,quòd contrarium,imò distinctionem dict.l.si curatorem.etiam locum habere, quando minor alienat mobilia, quæ seruando seruari non possunt,tenet gloss.ibi. verbo, res.& pro constanti Cumanus. l. apud Celsum.§.si minor.ff.de doli exceptio.& etiam Alexander hîc num.3. Claud. ad finem.Campes.de dote.2.parte.quęstione.10.Quibus adde Bart. hoc etiam pro constanti tenentem consil. 70. num. 1. &.l.interdum.num. 10. ff. de condictio. indebit.Paul.l.si filius.num.2.C.de inof fic.donatio. & latè comprobat Mencha ca de succesion.creatio.§.10. num. 81. & Sarmiento de redditib. eccleſiast. c. 2.à num.14.Mouentur ex generali regula d.l.si curatorem.Item per.l.1.C.si aduersus donatio.vbi agitur de donatione mobilium,vt ibi per gloss.1.& fin. & tamen in prædicta donatione mobilium fit differentia,vtrùm interuenerit curator, necne ? Et quia aliàs sequeretur, quòd minor solus posset donare immobilia:cuius contrarium probat.l.fin.§.cũ autem. C.si maior factus alienat. Quibus adde.l.apud Celsum.§.si minor.ff. de doli exceptio. Sed his non obstantibus,

exceptio. Sed his non obstantibus,non
15 est recedẽdum à prima opinione, † quæ ex supra dictis verior est. Neque obstant contraria; nam ad primum de regula generali d.l.si curatorem respondetur, procedere in his, quæ contineri possunt sub authoritate curatoris: nã hæc tacitè videtur interdicta minori, ne illa faciat sine curatoris authoritate.Cæterùm in his,ad quę non pertinet authoritas curatoris, nulla potest videri facta interdictio;ac ita quasi quoad illa sibi non fuerit datus curator, quod ipse solus fecerit, mero iure valebit. Vnde dum glo.d.l.si curatorem. verb.res.intellexit,distinctionẽ illius tex. etiam locum habere in mobilibus, quæ seruando seruari non possunt, intelligenda est, quando alienantur per minorem, per tale genus alienationis, quod cadat sub iure administrandi concesso curatori;nam aliàs, quasi curatorem non haberet,mero iure valebit alienatio:quod propriè exemplificari potest in donatione, vt suprà dictũ est. Neque etiã obstat.l. 1. C.si aduersus donatio. nam loquitur in donatione propter nuptias, quæ per maritum datur vxori, vt magis secura sit de dotis restitutione. cap. fina. de donatio. inter virum. & paribus passibus ambulat cum ipsa dote. authen. æqualitas. C. de pact. conuentis. Planè dotis datio ad ius administrandi pertinet.l. cum plures.13. §.fina.ff.de admi.tuto. vnde pariter,& donatio propter nuptias ad idem ius videtur pertinere: prout hos casus æquiparat l. mulier. 28. C. de iure dotium. vnde meritò,tàm in dote, quàm in donatione propter nuptias, præsupponitur, curatoris authoritatem esse necessariam. d. l. 1. C.si aduersus vend.& d.l.mulier.28C.de iure dotium. Et confirmatur, quia dotis datio, & donatio propter nuptias,solent distingui à contractibus merè lucratiuis, & magis videntur assimilari contractibus onerosis ; vt colligitur ex d. l. lex quæ tutores. C. de administratio. tuto. &.l. final. §. cum autem. C. si maior factus alienatio. tradit Xuarez, tit. De las arras, numero. 62. Anton. Gom.l.Tauri 50.numer. 14. vnde meritò distinctio d. l.si curatorem.in illis locum habet.Diuersum dicendum erit in donatione simplici; nam cũ authoritas curatoris ad eam faciendam non extendatur,poterit solus minor eam donationem facere, ac si curatorem non haberet, vt suprà dictum est. Non obstat etiam alia ratio,quòd sequeretur, minorem solum posse donare immobilia:nam quamuis hoc argumento vsus fuerit Sarmiẽto d.libr.1.de redditib.cap.2.numero.15. tamen nihil cõclu dit;quia lex prohibet, minorem alienare immobilia,iuxta tit.ff. de reb.eorum. vnde quanuis quoad donationem consideretur tanquã non habens curatorem,nõ ob id sequitur, rerum prohibitarum alienationem facere posse.l. non dubium.C. de legib. tradit gl. fi. l.1. C. si aduersus donatio.& Xuarez tit. De las arras, numero.65. Quinimo neque cum decreto iudicis minorem donare posse, probat. l. fin.§.cum autẽ. C. si maior factus alienatio. Nõ obstat etiam. l. apud Celsum.§.si minor.ff. de doli exceptio.dum præsuppo nit, quòd si maior donauit alicui seruum infantem,illum vendicare potest : nã debes aduertere,quòd eo iure mancipia nõ erant prohibita alienari per minorẽ,imò lex cogebat tutores, & curatores illa vendere,vt probat.l.lex quæ tutores. in princip.C.de administration. tutor. si tamen donarentur,tutoris, vel curatoris authoritas nullius erat momenti l.fina.ff.de curato.furiosi. & ideò donatio facta per solum minorem serui infantis, mero iure valere debuit, iuxta supra tradita. Dum igitur d. §. si minor. probat, minorem seruum donatum vendicare posse,dummodò sumptus soluat,debet intelligi, impetrata prius restitutione per minorem, vt ibi declarat Cuman. Et confirmatur, quia dict. §. si minor. generaliter loqui-

tur, & sic potest etiam intelligi, quando minor curatorem non haberet; quo casu certum est, mero iure valere donationem, & ad eam rescindendam necessariam esse restitutionem in integrum. l. 2. C. si aduersus donatio. latè Menchaca de succession. creatio. §. 10. numero. 81. Hodie sanè cum minoribus sit prohibita seruorum alienatio. d. l. lex quæ tutores. donatio serui facta per minorem, propter legis prohibitionem erit nulla, & sic hodie seruum vendicare poterit, absque restitutione, & verificabuntur verba dicti. §. si minor. vt iacent. † Ex prædicta 17 igitur opinione ita defensa infertur explicatio ad d. l. 1. C. si aduersus donatio. nã intelligẽdo illã in rebus mobilibus, vt ibi perglos. dicendũ est, quòd cum loquatur in donatione propter nuptias, quę cadit sub iure administrandi, vt suprà dictũ est, debet admitti distinctio d. l. si curatorem. vt si non habeat curatorem, valeat ea donatio facta per solum minorem: secus si illum habeat: & ita Anton. Gome. l. Tauri. 50. numero. 14. quicquid contrarium videantur præsupponere Neguſ san. de pignoribus. 4. membr. 2. partis. numero. 75. Roland. de lucro dotis. quæst. 45. numero. 6. Infertur etiam, quòd licet curator non possit donare fructus ad minorem pertinẽtes. l. non omni. 16. C. de administration. tutor. l. tutor ad vtilitatẽ. 23. ff. de administration. tutor. tradit Nouellus de dote. 11. parte. numero. 21. versic. si autem talis. quia donatio non pertinet ad ius administrandi. l. fina. ff. de curato. furioſi. Tamen minor solus donare poterit fructus, cum sint de rebus, quæ seruando seruari non possunt, vt suprà dictum est. Adde in hac materia notabile dictum Pauli. l. 2. ad finem. C. si aduersus donatio. quòd si minor cum authoritate curatoris donauerit fructus, quos solus donare poterat, propter inutilem adiectionem authoritatis curatoris, nihil valebit donatio. Quod tamen verum non existimo; quia cum solus donare potuerit, etiam si accedat inutiliter authoritas curatoris, non ob id debet actus vitiari: l. vnica. in princ. C. de rei vxo. action. & in specie est tex. l. pactũ curatoris. C. de pactis. secundum intellectum Cur. Iunior. ibi. nu. 2. Alciat. in princ. vbi probatur, quòd si curator remittat debitum pupilli, hæc remissio non valebit, cum contineat donationem. Si tamen accedat cõsensus minoris, mero iure valebit ea remissio: ita vt ad eam rescindendam sit necessaria in integrum restitutio: † & in 18 materia obseruat Iason. l. 1. §. fuit quæsitum. numero. 27. & ibi Ripa numero. 13. ff. ad Trebellianum. Cæterùm vt magis fundamentaliter hæc materia percipiatur, in ea duo casus distinguedi sunt. Primus est, quando agitur de donatione facta per pupillũ, id est, minorẽ quatuordecim annis. Secundus est, quando fit per maiorem pupillo, & minorẽ vigintiquinque annis. Et quoad primum casum dicendum, est pupillum, id est, minorem quatuordecim annis, etiam si tutorem non habeat, non posse donare, neque aliquem alium actum facere, nisi prius obtineat tutorem sibi dari, cuius authoritate illum faciat. l. 1. §. fuit quæsitum. ff. ad Trebellianum. l. certum. §. finali. ff. de confessis. & satis colligitur ex d. l. si curatorem. in principio. tradit Bartolus. l. interdum. numero. 10. ff. de condictione indebit. Paulus dict. l. si curatorem. numero. 2. &. l. si ex legati causa. numero. 6. ff. de verborum obligationibus. Ratio est, quia pupilli nullum est iudicium. §. præterea. Insti. quibus non est permissum. & ideò eius personæ datur tutor. in principio. Institutio. de tutelis. vt per tutorem defectus naturalis pupilli suppleatur. l. quamuis. 32. §. 1. ff. de acquirenda possessione. & hac etiam ratione pupillo nullam administrationem bonorum competere probat. l. iusiurandum, quod ex conuen-

cõuentione. 17. §. 1. ff. de iureiurand. Meritò igitur quidquid gesserit sine tutoris authoritate, inualidum censebitur, siue tutorem habeat, siue nõ habeat. l. possessionem. 29. ff. de acq. possessio. Si verò excedat pupillarem ætem, quia iam tunc cẽsetur habere intellectum, in eo obseruabitur distinctio. d. l. curatorẽ. sed quoniã habet fragile consilium. l. 1. in fine. ff. de minorib. siue habeat curatorem, & cum eius authoritate actum faciat, siue nõ habeat, & sic solus actum faciat, si fuerit læsus, restituetur. l. etiam. C. si tutor, vel curator. Vnde quanuis solus donare possit, etsi curatorem habeat, vt supra probauimus, tamen læsus restituetur. l. 2. C. si aduersus donatio. Ex qua resolutione, & differẽtia infertur primò explicatio ad glo. fi. hîc, dũ proponit exemplũ in muliere minore. 12. annis, quæ tradidit res dotales sponso, antequam esset legitimæ ætatis ad contrahendum matrimonium, & ipse sponsus sustinuit onera matrimonij: 19 † nam ex supra dictis dicendum est, hanc nõ potuisse facere donationem fructuũ, quantumcumque tutorem non haberet: quòd si illum habeat, neque cum eius au 20 thoritate poterit prædictam donationem facere: quia authoritas tutoris ad donandum non extenditur. l. non omni. 16. C. de admi. tuto. hoc igitur casu si matrimonium postea non sequatur, poterit sponsus vel ex fructibus, vel rebus sibi traditis retinere, quatenus constiterit, mulierem factam fuisse locupletiorem propter onera quæ sponsus sustinuit. l. apud Celsum. §. si minor. ff. de doli exceptio. obseruat Alexander hîc numero. 3. Ruinus in fine. declarando iuxta text. l. in pupillo. 47. ff. de solutionibus, & tradita in simili per Alexandrum. l. si cum dotem. §. si post. numero. 10. ff. eodem. Sed nihilominus subsistendum est, quia supra resoluta de plano procedent in donatione simplici: nos autem agimus de donatione remuneratoria, quam pupilla fecit sponso, in remunerationem onerum quæ sustinet, huiusmodi enim donatio valida censeri debet, saltem interueniente authoritate tutoris: ad quod adduco authoritatẽ Bal. Nouel. de dote. 11. par. in principio. numero. 21. tradentis, quod si pupilla de consensu tutoris fuit ducta ad domum sponsi, dote tradita, si sponsus ex dote recepit fructus, qui seruando seruari possunt, vt est oleum, vel pecunia destinata ad honestum lucrum huiusmodi fructus sponsus non faciet suos, quia tutor non potuit dare authoritatem, vt tales fructus donarentur. l. lex quæ tutores. C. de administratione tutorum. Si vero sponsus percepit fructus, qui seruando seruari non possunt, tunc sponsus eos lucrabitur, quia tutor potuit dare authoritatem, vt hi alienarẽtur. dict. l. lex quæ tutores. in fin. dummodo in modico excedant onera per sponsum supportata. c. cæterum. de donationibus. secus si in magna quantitate onera excedant, quia talem donationem tutor permittere non potuit, ex ratione. l. finalis. ff. de curatore furioſi. † Sed circa hæc dicta Baldi Nouelli ad plura est aduertendũ: nam primò illud quod dicit, tutorem non posse præstare authoritatem, vt fructus, qui seruando seruari possunt, alienentur, verum quidem est in se, ex dicta. l. lex quæ tutores. Cęterum exempla tradita per Bald. Nouellum vera non sunt: nam tutorem posse præstare authoritatem, vt alienetur oleum, probat. l. fina. §. fina. C. de administrat. tuto. Item posse præstare authoritatem, vt pecunia numerata alienetur, probat tex. in auth. vt hi qui obligatas. §. quoniam autem. collatione. 6. tradit Bartolus consilio. 70. numero. 2. dummodo non sit destinata ad emptionem prædiorum, hæc enim etiam tutore authore alienari non potest. l. 3. §. quid ergo. ff. de contrario, & vtili iudicio tutelæ. Præterea dum Baldus Nouellus

vbi ſupra ſentit, donationem remuneratoriam valere, ſi in modico excedat onera ſupportata per ſponſum, allegando. c. cæterum. de donation. quod & ſentit Claud. hîc numero. 4. tamen dict. c. cæterum. hoc non probat, cum ad validitatem huiuſmodi donationis exigat conſuetudinem prę ſcriptam: & ideò verius reſoluẽdum eſt, tutoris authoritate poſſe fieri donationem remuneratoriam mobilium, etiam quæ ſeruando ſeruari poſſunt, quia prohibitio generalis de nõ alienandis rebus mobilibus minorum. dict. l. lex quæ tutores. non includit alienationem, quæ fit ex cauſa remunerationis. c. per tuas. de donatio. Bart. l. ambitioſa. num. 2. ff. decret. ob ord. faciend. &. ff. latius dicemus: nec donatio remuneratoria amittit ſuũ nomen, etiã ſi in quarta parte excedat beneficium receptum, vt probat Nauar. in apologia de reditibus quæſtione. 1. monitu. 82. n. 6. Tiraq. l ſi vnquam verb. donatione largitus. numer. 86. C. de reuoc. donationi b. Qua ratione ſi fœmina excederet. 12. annum, & maſculus. 14. poſſent facere donationem remuneratoriam, obſeruata diſtinctione dict. l. ſi curatorẽ. C. de in integ. reſtitut. quia facere donationem remuneratoriam, pertinet ad ius adminiſtrandi. l. cum plures. 13. §. penult. ff. de adminiſt. tuto. l. iubemus nulli. §. ſcientes iuncta glo. verb. promiſſam. C. de ſacroſ. eccleſ. Bart. d. l. ambitioſa. num. 2. Rolan. conſil. 13. à numero. 40. libr. 3. † Cum igitur pertineat ad ius adminiſtrandi, inducetur regula d. l. ſi curatorem. quod eſt ſummè notandum. Quinimo licet Bart. hîc ad finem ſentiat, quòd minor bona immobilia etiam ex cauſa remunerationis alienare non poteſt, & eum ſequatur Aretin. hîc numero. 5. & conſilio. 24. num. fina. tamen contrarium videtur verius, quia vt ſupra diximus, generalis prohibitio de non alienandis rebus minorum, non includit donationem factam remunerandi gratia. c. per tuas. de dona. l. viuus libertus. ff. ſi quid in fraudem patroni. & latius comprobat Rom. hîc nume. 5. Alexand. conſilio. 125. col. penult. ad medium lib. 1. Iaſon. l. ex hoc iure numer. 63. ſ. de iuſt. & iure. repertorium Felin. verb. donatio remuneratoria. in. 11. effectu, & alij relati per Tiraq. dict. l. ſi vnquam. verb. donatione largitus. n. 29. Vel pro concordia dicendum eſt, remunerationem quidem iuſtam inducere cauſam alienandi, vel donandi, tamen ad validitatem huius donationis requiruntur etiam ſolennitates, quæ debẽt interuenire in alienãdis rebus minorũ, quãdo adeſt iuſta alienandi cauſa, vt poſt alios tradit Pinel. l. 1. C. de bon. mater. 3. parte. num. 62. illatio. 21. & repertorium Felin. vbi. ſ. Pro quibus expendo. l. 2. C. ſi aduerſus donationem. nam loquitur in donatione remuneratoria, vt ibi notat Paul. à numero. 5. & probat à contrario ſenſu, quod interueniente decreto, valebit ea donatio facta per minorem, etiam ſi fiat de rebus immobilibus. Et licet Paul. ibi numero. 3. & Iacobinus dicant, in eo tex. non eſſe ſumendum argumentum à contrario ſenſu, quia eſſet contra tex. l. fina. §. cum autem. C. ſi maior factus alienationem. tamen tex. ille loquitur in donatione ſimplici, quam certum eſt, minorem facere non poſſe etiam cum decreto: notat Paul. l. ſi filius. numero. 2. C. de inof. donatio. Xuarez allegatio. 20. num. 7. Et eſt ratio, quia vt inquit Paul. conſilio. 468. numero. 3. libro. 1. authoritas curatoris, & decretum iudicis, tunc ſunt in conſideratione, quando actus, ſuper quo interponuntur, non tendit in manifeſtum minoris præiudicium. l. ſi quidem. C. de prædijs minorum. quæ ratio cum ceſſet in donatione remuneratoria, iuxta regulam. l. ſed etſi lege. §. conſuluit. ſ. de petition. hæredit. † ac proinde in ea non obtinebit locum regula dict. l. finalis. §. cum autem. & aduertit Romanus hîc

21

22

hîc in fine. Et confirmantur ſupra tradita, quod bona immobilia minoris poſſunt quidem alienari ex cauſa dotis. l. prædia. C. de prædijs minorum. l. ſiue generalis. 62. in fine. ſ. de iure dotium. tradit Roland. de lucro dotis, quæſtione. 45. à numero. 2. Neguſſantius de pignoribus. 4. memb. 2. partis. nu. 75. tamen requiritur, quòd ad validitatem huius dationis interueniat authoritas curatoris. l. mulier. 28. ad finem. C. de iure dotium. & decreti iudicis. l. lex quæ tutores. poſt princ. C. de adminiſt. tutorum. & dict. l. prædia. C. de prædijs minorum, quia ſcilicet, dotis cauſa præſtat quidem iuſtam cauſam alienandi, & nihilominus etiam exiguntur ſolennitates requiſitæ in alienatione rerum minoris immobilium: tradit Couarrub. practicar. quæſtio. capit. 28. numero. 10. Quod etiam procedit in donatione propter nuptias, quæ in omnibus doti æquiparatur. aut. æqualitas. C. de pactis conuentis. Neque repugnat text. d. l. fina. §. cum autem. C. ſi maior factus alienationem. quæ videtur probare, donationem propter nuptias indiſtinctè poſſe fieri per minorem, nam ita interpretanda eſt, vt aliæ donationes non poſsint fieri per minorem, etiam cum decreto: tamẽ donatio propter nuptias poterit fieri cum decreto, quaſi donatio propter nuptias inducat quidem iuſtam donandi cauſam, & tamen debeant interuenire ſolennitates requiſitæ in alienandis rebus immobilibus minorũ, vt elegãter explicat Xuarez tit. de las arras. nu. 63. & Anton. Gomez. l. Tauri. 50. num. 14. Et quanuis ex diſpoſitione iuris communis donatio propter nuptias cenſeatur conſtituta, ex eo quòd marito dos data eſt; auth. dos data. C. de donatio. ante nuptias. tamen ſi accipiens dotem, fuerit minor, non cẽſebitur conſtituta, niſi decretum iudicis acceſſerit. Bart. l. ſi conſtante. numero. 76. ff. eodem. Salicet. l. prædia. in fine. C. de prædijs minorum. † Illud certum eſt, quòd cum in Hiſpania loco donationis propter nuptias, ſucceſſerit datio arrarum, quas ſoluto matrimonio vxor lucratur, illæ quidem poterunt dari cum decreto, ſi eam conſtituens ſit minor, prout & iure communi conſtituebatur donatio propter nuptias cum decreto per minorẽ, vt ſupra dictum eſt: & in ſpecie tradit Xuarez titulo, de las arras. n. 64. Vnde in Hiſpania minime recipietur declaratio, quam in hac materia ponit Bald. Nouellus de dote. 11. parte in princ. numero. 21. verſ. & ita debet. quòd ex cauſa donationis propter nuptias, poterunt alienari res minorum cum decreto, quia datur pro ſecuritate dotis, & ex neceſsitate iuris. Aliud igitur erit dicendum in donatione, quam minor voluntariè fecit ſponſæ, nec tendit ad ſecuritatem dotis, ſed ad lucrum ſponſæ: in Hiſpaniæ enim hoc non obſeruabitur, ſed quantumcumque arra non tendat ad ſecuritatem dotis, ſed ad lucrum ſponſæ, fieri poterit cum decreto, quia ſatis eſt, ſucceſſiſſe loco donationis propter nuptias, ac proinde ſi arra conſiſtat in rebus immobilibus, vel mobilibus, quæ ſeruando ſeruari poſſunt, neceſſarium erit decretum iudicis. l. lex quæ tutores. C. de admi. tutor. ſi autem conſiſtat in mobilibus, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, tunc non erit neceſſarium decretum, ſed ſuffi ciet authoritas curatoris, ſi illum minor habet. l. 1. C. ſi aduerſus donationem. aliâs ſolus eam facere poteſt. l. ſi curatorem. C. de in integrum reſtitutione. & in ſpecie ita reſoluunt Xuarez titulo de las arras. numero. 65. & Anton. Gomez. l. Tauri. 50. numero. 14. quia ſcilicet, attenta generali conſuetudine Hiſpaniæ, datio arrarum contineri videtur in adminiſtratione bonorum, prout in donatione propter nuptias ſupra reſoluimus. Et pariter eadem diſtinctio videtur admittenda in donatione remuneratoria, quæ etiam

23

sub iure administrandi continetur, vt supra diximus. Et iuxta hæc venit explicãdus tex. l. 1. C. si aduersus donationem. nam in eo text. tantùm erat dubitatio, vtrùm minor ratione ætatis posset restitui aduersus donationem propter nuptias? & deciditur non posse, si ea fuerit moderata: quia tunc videtur vsus iure communi, & sic cessat restitutio. l. fi-
24 na. C. de in integ. restit. Quoad alia igitur debent præsupponi termini habiles, scilicet, quod si facta sit de rebus immobilibus, vel mobilibus, quæ seruari possunt, debeat iudicis decretum interuenire. d. l. lex quæ tutores. aliàs donatio esset nulla ipso iure, & sic frustra quæreretur de restitutione concedenda, nec ne. l. in causæ. 2. §. de minorib. & ita expresse Nouellus de dote. 11. parte in princip. num. 21. vers. neque obstat. Cui addere 25
debes, etiam præsupponendum esse interuenisse authoritatem curatoris. l. siue generalis. 62. §. de iure dotium. l. mulier. 28. C. eo. titul. nam in alienandis prædictis bonis minorum, copulatiue requiritur decretum iudicis, & authoritas curatoris, ita vt eius defectum iudex supplere non possit. Bart. l. si curatorem. numero. 6. C. de integ. restit. Deci. l. bonorum. 2. lect. nu. 44. C. qui admitti. Quod si prædicta donatio facta fuerit de pecunia vel alijs rebus, quæ seruando seruari non possunt, tunc valida censebitur, si fiat cum authoritate curatoris, si minor illum habeat. l. mulier. 28. C. de iure dotium. l. 1. C. de donatio. ante nuptias. si vero illum non habeat, tunc solus poterit prædictam donationem facere. d. l. si. curatorem. & rationem supra tradidimus. Aliã vero donationem quæ non cadat sub administratione bonorum, solus minor facere poterit, etiam si curatorem habeat, vt supra probauimus, quidquid Bart. hîc ad finem contrarium sentiat, vt expendit Aretin. nu. 3. ad medium. Et hæc de prima limitatione tradita ad gloss. final. hîc. Succedit igitur secunda principalis limitatio, vt dum glo. fina. vult, sponsum sustinentem onera matrimonij debere lucrari fructus rerum sibi traditarum ex causa dotis futuræ, tantùm procedat in eo sponso, cuius matrimonium, nulla iuris prohibitio impediebat, sed tantum aderat impedimentum temporale, quia sponsa non erat adhuc duodecim annorum, & sic nõ erat apta ad matrimoniũ; sed post eam ætatem valide matrimonium inter eos contrahi poterat: in his enim terminis aperte loquitur glo. fina. hic. Sed si impedimentum esset perpetuum, vt pote, quia ius ob aliquam causam prohibebat inter prædictos matrimonium contrahi posse, propter affinitatem, vel consanguinitatem, vel aliud impedimentum perpetuum, tunc sponsus etiam sustinens onera matrimonij, non faciet fructus suos, † imo per eum percepti, ab illo sunt auferendi. l. vxori maritus. 27. ff. vsuf. legat. & ibi Bart. l. inceptæ. 52. §. de ritu nuptiarum. resoluit Couarru. de sponsalib. 2. parte cap. 6. §. 8. nu. 25. Costa. c. si pater. 1. parte verbo. vxorẽ. à numero. 11. detesta. in. 6. quem vide late disputantem, an fiscus hoc casu auferat, vel hęres illius, qui illicitum contraxit matrimonium. Sed circa hæc in primis est aduertendum, quod hæc limitatio non videtur bene adaptari ad terminos gloss. fina. hîc: loquitur enim glo. in sponso, qui adhuc non contraxit matrimonium. Planè ille qui solum contraxit sponsalia illicita. non incidit in pœnas impositas contrahentibus incestas nuptias. gloss. Cle. 1. ver. contrahere. de consanguin. & affinit. Bald. in rub. col. 2. §. eod. & ibi Vincent. num. 59. Ruin. nu. 352. rationem reddentes. & Oldrobrandin. §. si aduersus. num. 32. Insti. de nupt. Dueñas reg. 150. in. 3. limitatio. & sic hoc casu non fit locus fisco, sed potius sponsa reuocat per cõdictionem sine causa l. fina. §. de condict. sine causa. vnde in his terminis adhuc videtur esse locus cõclusioni glo. fina. hîc. Sed nihilominus con-

contrarium verius est, quia glo. fina. hîc loquitur, quando sponsalia valide fuerũt cõtracta cũ minore. 12. annis. c. 1. §. porrò de desponsatio. impube. li. 6. vnde verus sponsus sustinens onera matrimonij, lucrabitur fructus: nos autem loquimur quando sponsalia fuerunt nulla, tunc enim is tanquam sponsus non potest prętendere lucrum fructuum, quare potius recurrendum videtur ad decisionem l. in insulã. 43. §. fructus. ff. eo. de cuius intellectu. ff. agemus. Sed quid si prædicti matrimonium contraxerunt per verba de præsenti, & tamen copula non interuenit? & videtur dicendum, istos incurrere pœnas iuris, præscriptas in. l. qui cõtra
26 & auth. incestas. C. de incest. nup. † quod videtur probare text. l. inceptæ. 52. §. de ritu nuptiarum. adiuncta. l. nuptias. ff. de regul. iuris. probat etiam tex. l. cum hic status. §. fina. §. de donation. inter virum. adiuncta glo. pen. tenet gloss. Cle. 1. verbo. contrahere. de consanguinit. & affinit. & in specie Bart. l. fina. num. 2. ad finem. §. de condict. sine causa. & ibi Paul. num. 4. Iason. num. 2. asserunt. receptum Salic. l. qui contra. num. 4. C. de incestis nupt. Angel. §. si aduersus num. 3. Instit. de nupt. Alex. in rub. §. eodem. numero. 18. & ibi Vincent. num. 63. late Crot. nu. 27
51. Ruin. à num. 355. Palac. rep. rub. §. 36. num. 7. probat Ord. li. 2. tit. 15. §. 21. &. §. 22. Afflictis cap. 1. quæ sunt regalia. verb. & bona commitentium. num. 9. Contrariam tamen sententiam, imo propter solum matrimonium de præsenti, copula non consummatum, non incurri pœnas impositas contrahentibus incestas nuptias, tenet Anton. c. etsi necesse de donatio. inter virum. vbi Panor. numero. 9. hanc opinionem menti tenendam esse dicit, quam ibi defendit Prępos. colum. pen. ad medium, & pro constanti tenet Vincent. hîc colum. pen. ad finem. Nouellus de dote. 11. parte in princip. num. 3. & 7. Ruin. in rub. §. eodem. num. 359. Couarrub. de sponsa. 2. parte cap. 6. §. 8. num. 20. Dueñas reg. 150. in. 3. limit. Peregrinus de iure fisci libro. 5. tit. 1. nu. 17. ad finem. Iulius Clarus in praxi crimina. §. incestus. n. 7. Adducitur pro hac sentẽtia ratio tex. l. fi. §. de con. sine causa. Secũdò, ca. etsi necesse. de donatio. inter virũ. Tertiò. §. fi aduersus. in fine. Inst. de nuptijs. Quartò l. cũ hic status. §. fi. §. de donat. inter virũ. vbi requiritur, mulierẽ esse deductam in domũ viri, vt pœna incurratur imposita contrahenti incestas nuptias, & sic requirit copulam saltem præsumptiuam, quæ ex deductione ad domum mariti deducitur, vt tradit Alciat. de præsumptio. regul. 3. præsu. 38. in princ. Sed his non obstantibus, non est recedendum à prima opinione, quã cõfirmat ratio. l. fina. ff. de leg. 1. Nec obstãt adducta pro contraria opinione: nam ad primũ de ratione. l. fin. §. de con. sine causa. respondetur, tex. illum aperte loqui in eo, qui tantum contraxit sponsalia prohibita, & probat, quod etsi scienter illa contraxit: non tamen incidet in pœnas iuris, vt ibi notat glo. & DD. Cardina. c. etsi necesse. num. 3. in fine. de donation. inter virum. Nouellus de dote. 11. part. in princip. colum. 3. nu. 2. Crot. in rub. §. eo. num. 48. & ibi Vincent. num. 61. &
diximus. §. † Vnde ratio quã tex. ille assignat, quod non causa stupri, sed matrimonij fuit datum, ita accipienda est, vt si causa stupri fuisset datum, mulier non posset repetere id quod dedit, iuxta regulam. l. mercalem. C. de condictio. ob turpem causam. etiam si intentione tãtum stupri datum esset, quantumcumque illud postea secutum non esset, vt explicat Ruin. in rub. §. eodem. numer. 356. & in effectu Oldroband. §. si aduersus. nu. 32. Insti. de nupt. Ratio igitur dict. l. fin. ita explicata, nihil facit aduersus communem, quam defendimus, imò pro ea retorqueri potest. Cum enim sufficiat dari causa stupri quoad intentionem, quanuis stuprum postea secutum nõ sit, vtique & contracto matrimonio de præ

senti, quoad intentionem, causa coitus & sic stupri videtur datum, idest coitus illiciti, quod sufficit vt fiscus auferat.l. Lutius. ff. de iure fisci. Et confirmatur,quia quando sponsalia tantum sunt contracta,causa matrimonij postea contrahendi videtur datum, quod post sponsalia ante copulam contrahendum est.Sed quando matrimonium de præsenti iam contractum est,non potest videri datum causa matrimonij, idest,vt matrimonium contrahatur, sed potius causa coitus illiciti,& ideo fiscus debet admitti.Nō obstat secūdū de.c.etsi necesse.de donat.inter virum,quia si bene aduertas,tex.ille magis videtur impugnare id,in quo communes concordant,quod post matrimonium illicitum copula cōsummatū,sit locus pœnis legalibus:nam in specie d.c.etsi necesse.matrimonium fuerat copula consummatū,vt colligitur ex illius verbis ibi (copulæ dissoluendæ) & tamen probat etiam in his terminis, illum qui dedit,repetere posse, & consequenter non esse locum pœnis legalibus:quod receptissimis traditionibus in hac materia apertè repugnat: vt aduertit Iason l.fina.colum.3.s.de condictio. sine causa.Vt igitur hæc difficultas dissoluatur,omissis aliorum intellectibus, placet mihi vltimus intellectus assignatus per gloss.dict.c.etsi necesse,quod in specie illius tex.ille, qui contraxit incestas nuptias,& dedit,erat rex Legionis, & sic princeps non recognoscens in temporalibus superiorem,& consequenter neq; fiscum. † Vnde meritò presupponitur, quod ipse,& non fiscus datum repetat: & communiter recipitur is intellectus: vt asserit Alciat.in rub.num.21.s. eodē. Boeri decisio.264.num.15.Nouellus de dote.11.parte,in princ.num.7.Quod vltra alios ita explicandum est , quòd res Legionis non dicatur habere fiscum,qui sibi sit superior,& sic ab eo quid possit auferre, quia princeps non est subditus legibus quoad vim coactiuam,& pœnas per illas impositas l.princeps.s. de legib. Thomas.1.secundæ,quæstione.96.arti.5.ad 3.& ibi Caietan.Cum igitur in pœnas iuris non inciderit, meritò repetere poterit id quod turpiter videtur dedisse; quia tunc incipit militare ratio expressa l.fina.s.de condict.sine causa.& ideo merito illa repetitur in.d.c.etsi necesse.Præterea vbi bona veniunt confiscāda propter delictum, pertinet ad illum fiscum in cuius territorio sita sunt,quantumcūque persona delinquens sit subdita alterius iurisdictioni:argum.l.tutores.40.§. hęres.ff.de admi.tuto.& ibi Bart.c.postulasti in fine,de foro compet.tradit Palac. re.prub. §.39.nu.7.Cùm igitur castra illa donata per regem vxori illicitæ, cum pacto quod ipsa lucraretur,& sic ratione pacti ad eam pertineant, meritò fiscus regni Legionis illa sita in suo territorio occupat , quantumcumque illa regis vxor illicita,esset filia regis Castellæ, & sic alterius iurisdictionis,ac ita cessat difficultas:cum enim rex,& fiscus idem esse cēseatur:glo.recepta in rub.C.de iure fisci lib.10.idem est dicere,regem occupare prædicta castra,vel fiscum illa auferre. Ex qua ratione colligo , quod prout rex reuocat donata per se vxori illicitæ, & quæ ratione pacti ad eam pertinebāt, ita etiam & dotem datam per illam mulieremretinere potuit,quatenus in regno suo reperitur:quia quoad pœnam incurrendam propter incestas nuptias, dos & donatio propter nuptias à pari procedunt l. qui contra. C. de incestis nupt.Contrariū tamen videtur sentire glo.d.c.etsi necesse.† dū dicit, quod rex Legionis,& Castellæ,non recognoscunt superiorem , & sic non habebant fiscū:præsupponit enim, quod etiā rex Castellæ ex datis per se nihil amittere poterat:& ita etiam Nouellus de dote. 11.parte.in prin.n.7. Boe. decis. 264.n. 5.Sed verius est quod supra diximus:nec obstat prædictorū ratio,quia in specie d. c.& si necesse.non agebatur de rege Castellæ,

28

29

stellæ,sed de filia eius,quæ scienter contraxerat incestas nuptias,vnde nihil prohibet fiscum regni Legionis auferre ab ea dotem,quę in suo territorio reperitur, vt supra dictum est.Nec est omittendū, quòd Ripa in rub.s.eodem.n. 29. alium nouum assignat intellectum ad dict.ca. etsi necesse.quòd ideò ibi maritus repetit per se donata,quia licet fiscus potuisset eum excludere à petitione,& auferre prædictas res,tamen mulier de hoc iure fisci opponere non potuit : nullus enim de iure fisci opponere potest , præter fiscum:glo.l.his consequenter.§.1. ver. nō pertinere. s. famil.erciſc.subscribit Alciat ibi numero. 21.Couarrub.de sponsalib.2.parte.cap.6.§.8.numero. 23. Costa ca. si pater.1.parte verb.vxorem.numer.12.de testa.in.6.Qui intellectus nouus non est,nam eum assignauit Cardina.dict.c.etsi necesse.numero. 3. Et ibi insistit Præpositus.colum.2.ad finem, & facit pro illis, quòd fiscus potest prædicta bona repuere.l.1.§.an bona.ff. de iure fisci.vnde antequam fiscus declaret voluntatem suam,nullus alius de eius iure opponere potest,iuxta doctrinam glo.l. 2. s. si ager vectigalis. Adeò quòd in pœnis ipso iure incursis,cum necessaria sit sententia declaratoria.c.cum secundum.de hæretic.in.6.ante eam latam nullus de ea pœna posit opponere , vt sentit Bart. consil.81.num.7.in fine.Menoch. consillo.79.numero.3.libr. 1. Sed circa hūc intellectum in primis est aduertēdum, quòd non bene adaptatur ad terminos dict. c. etsi necesse.vbi neque fiscus, neque alius potuit repellere regem à repetitione datorum, vt supra ostensum fuit.Item quòd extra prędictos terminos is intellectus est in se falsus,nam certum est propter incestas nuptias scienter cōtractas bona amitti ipso iure. auth. incestas.C.de incest.nupt.c.cum secundum.de hæretic.in.6.tradit gloss. auth. de incestis nuptijs. in principio verbo. imminere collat. 2. Succedit igitur ea notabilis regula,quòd de pœna ipso iure incursa,quilibet opponere potest,† quia allegat ius omnino exclusiuum iuris agē tis,vt sentit gloss.l. his consequenter.§.1. verb.non pertinere,& ib. Bart. s. famil. erciſc. late Tiraq.l.si. vnquam verb. reuertatur.nu.290.C.de reuoc.donatio.& in specie quod in casibus,in quibus dos, vel donatio propter nuptias , ipso iure amittuntur , quòd quilibet de hoc iure fisci opponere posit,tenet Bart.l.fina. ad finem.s.de condict.sine causa. & ibi Fulgos.n. 8. Iason.n.4. Nouel. de dote. 11.parte in princ.num.14.Ruin.in rubr. s.eod.num.361.Neque obstant adducta supra pro opinione Ripæ,& sequacium, nam ad primum de authoritate glo.l.his consequenter.§.1.respondetur,eā aperte loqui in casibus, in quibus requiritur sententia priuatoria:nam tūc de ea amissione nullus potest opponere ante sententiam latam.Cęterùm si pœna sit ipso iure incursa,magis sentit,quòd tunc quilibet de iure fisci opponere posit,vt etiā ibi tradit Bart. Et est ratio differentiæ, quia vt inquit Bal. c. 1.in princ.numero. 1.de feudo sine culpa non amittendo quando quis ratione culpæ venit priuandus,necessaria est sententia ad esse pœnæ.l.eius qui delatorem. ff. de iure fisci. Sed quando est priuatus ipso iure,quanuis tunc sit necessaria sententia declaratoria.c.cum secundum.de heretic.in. 6. ea tamen sententia non exigitur ad esse pœnæ,sed potiùs ad illius executionem. subscribit Alexand. consil.6.nu.20.lib.3. Ruin.in rub.s.eod.nu.365.De prima igitur pœna meritò opponi non potest, quia ante sententiam non videtur esse in rerum natura: quæ ratio cessat in secunda. Neque obstat si replices,dict. l. his consequenter. §. 1. etiam loqui in hærede , qui non vendicauit necem defuncti,quem certum est amittere hæreditatem sibi delatam ipso iure l.1. C. de his quibus vt in dignis . & ibi Bald. numero.2. Bart. l. vnica. numero. 8. C.

30

ex delict. defuncto. & ibi Salic. numero. 7. Bart. l. 1 numero. 2. ff. de priuat. delictis, & tamen gloss. dict. l. his consequenter. §. 1. vult, neminem posse opponere etiam de hac pœna præter fiscum, quia respondetur in hoc articulo ita esse distinguendum, † quod aut igitur de hæreditate
31 amissa ipso iure, & tunc verum est, nemi nem de hac pœna opponere posse, præter fiscum: & est ratio, quia hæreditas habet onera annexa, ad quæ fiscus in ea succedens tenetur. l. 3. §. fina. ff. ad Trebellia. & ideo priusquam ei quæratur, necessarium est, quod prius adhibita deliberatio ne, fiscus declaret, velle eã sibi acquiri. l. 1. §. an bona. ff. de iure fisci. & no. in simili. l. 1. §. sed & quoties. ff. ad Trebellia. & ideo ante prædictã declarationem, nullus de iure fisci interim opponere potest. Sed quando agitur de dote amittenda, vel donatione propter nuptias, cum de mero lucro agatur: non est necessaria fisci declaratio, vt ei mero iure videatur quæsita, & ideo quilibet de eo iure opponere potest, & ita expressim hos casus distinguit Bart. l. fina. ad finem. ff. de cõdict. sine causa. & ibi Fulgos. n. 8. & Iason. nu. 4. Ruin. in rub. ff. eod. n. 361. Non obstat secundũ de doctrina gloss. l. 2. ff. si ager vectigalis. quia respondendum est cum Bar. l. 2. nu. 1. ad finem. ff. de exceptio. rei iudicatæ, multum interesse, vtrùm in pœna incursa ipso iure subintelligatur tacita conditio suspensiua, Si velit ille, cui pœna venit quærẽda: vel cõditio resolutiua, Nisi ille cõtradixerit iuxta ea, quę in simili notãtur. l. 2. ff. de in diem adiectio. Primo casu cũ pœna sit suspensa per tacitã conditionem, ante eam purificatam per declarationem voluntatis, nullus de ea opponere poterit, & in his terminis procedit gloss. dicta. l. 2. ff. si ager vectigalis. adiuncta. l. 2. C. de iure emphit. ibi, Domino volente. & procedit etiam quod supra tradidimus, quando hæreditas venit acquirenda fisco: nam propter onera illi annexa, subintelligitur conditio suspensiua, Si fiscus voluerit. quia alias semel hæres, non potest desinere esse hæres. l. ei qui. ff. de hær. inst. In secũdo autẽ casu cum ipso iure pœna sit incursa, & ipso etiam iure fisco sit quæsita, quilibet de eo iure opponere potest, quanuis in potestate fisci sit, eam acquisitionem ex post facto per contradictionem resoluere: quod ita colligitur ex. l. 1. ff. de exceptione rei iudicatæ. adiuncta l. filio præterito. ff. de iniust. rup. † & ita hanc
32 resolutionem probauit Socin. l. 2. numero. 10. ff. de exceptio. rei iudicat. Ruin. consilio. 40. num. 8. libr. 5. Tiraq. dict. l. si vnquam, verb. reuertatur. numero. 291. & in his terminis procedit opinio, quam defendimus: nam cum dotis & donationis propter nuptias acquisitio merum lucrum afferat fisco, non subintelligitur conditio suspensiua, Si fiscus voluerit. sed potius resolutiua, Nisi fiscus contradixerit. l. 1. §. an bona. ff. de iure fisci, & ideo quilibet de eo iure opponere poterit. Bart. l. fina. in fine. ff. de condictione sine causa. Nec etiã obstat alia ratio, quod in pœnis ipso iure incursis requiritur sententia declaratoria & ideo ante eam latam, de illis nullus opponere potest: quia respondetur, hanc non esse bonam consequentiam: nam sententia declaratoria eum tantum effectum impedit, ne interim fiat executio, & delinquens non priuetur interim possessione bonorum. dicto. capit. cum secundum. de hæretic. in. 6. sed quoad alios effectus sententia declaratoria nullum affert impedimentum, ac si non esset necessaria, vt tradit Dominic. ca. felicis. in princ. numero. 8. de pœnis. in. 6. Iason. l. 3. §. quod autem. numero. 7. ff. quod quisque iuris. & Aymon alios referens consilio. 239. colum. 3. post princip. & Peregrinus de iure fisci li. 4. titulo. 6. n. 13. vn de quilibet de eo iure fisci opponere poterit ad excludendum actorem, qui petit, cum per hoc non fiat executio in eius bonis, neque priuetur bonorum possessione:

quo fit, vt de prædictis bonis fiscus disponere possit, etiam ante sententiam declaratoriam, dummodo per hanc dispositionem delinquens non priuetur possessione bonorum, vt in simili probat c. licet episcopus. de præbend. in. 6. tradit Dominic. capit. 1. §. fina. numero. 3. de homicid. in. 6. Ripa capit. sæpè. numer. 101. de restitutio. spoliator. Peregrinus de iure fisci libr. 4. tit. 4. numero. 15. nam reuera dominium prædictorum bonorum fisci est, ante declaratoriam sententiam. l. Imperator. ff. de iure fisci. tradit Igneus. l. necessarios. §. non aliàs. 1. parte. numero. 52. ff. ad Sillania. Ex his ergo ita deductis cõstat, intellectum Ripæ ad d. capit. etsi necesse. verũ non esse, ac ob id retinendum esse intellectũ suprà assignatũ, secundũ quem constat, text. illum minimè obstare communi opinioni, quã defendimus.
33 † Cui etiam non obstat tertiũ argumentum de. §. si aduersus. Instit. de nuptijs. nã licet loquatur quando cum incestis nuptijs, interuenit coitus illicitus, & eo casu dicat amitti dotem, & donationem propter nuptias, non addidit tamen dictionem, Tantũ, & ideò ex alijs iuribus suppleri debet, vt idem sit, si contrahãtur incestæ nuptiæ, quantũcunque coitus non interueniat. l. qui contra. C. de incest. nuptijs. l. finali. ff. delegatis. 1. tradit glossa Clementinæ primæ. verb. contrahere. in principio. de consanguinitate, & affinitate. Quamuis verum sit, quòd si solum tentauerit matrimonium contrahere, & tamen de facto non contraxit, pœna
34 tantùm extraordinaria puniri debeat. l. 1. in principio. iuncta glossa. verb. interpellatores. ff. de extraordinar. criminibus. Ruin. in rub. ff. eod. num. 358. Non obstat etiam vltimum argumentum de l. cum hic status. 33. §. finali. ff. de donation. inter virum. quia non loquitur de ductione vxoris ad domum viri, sed de ductione simpliciter, quæ verificatur etiam in matrimonio de præsenti. l. cum fuerit. ff. de condition. & demonstration. l. 2. §. item si quis. ff. de his, quibus vt indign. l. fina. ff. delega. 1. & ita expressè gloss. pen. dict. l. cum hic status. §. finali. & sic erit textus expressus pro opinione quam defendimus. Conclusio igitur suprà posita locũ obtinebit, siue matrimonium illicitum sit confirmatum per copulam. §. si aduersus. Instit. de nuptijs. siue etiam non sit consummatum; quia ad pœnas iuris incurrendas, sufficit matrimonium illicitum esse contractum per verba de præsenti, vt ex supradictis constat. Adde in hoc articulo notabile dictum Bald. Nouelli de dote. 11. parte. in principio. numero. 16. vt maritus in prædicto casu nihil possit retinere ex fructibus, eo prætextu, quòd necessarias impensas fecerit cum persona mulieris, vt putà emendo ei vestes quotidianas, vel præstando ei alimenta necessaria. allegat l. incestæ. 52. ff. de ritu nuptia. item. l. in insulam. 43. §. fructus à contrario sensu. ff. eodem. Contrarium tamen, imò posse maritum retinere ex fructibus id quod necessariò impendit cum muliere, tenet Paulus. l. de diuisione. columna finali. ff. eodem. & sequuntur. Alexander hìc numero. 3. Claud. in fine. Vincent. in rubric. numero. 60. ff. eod. ea ratione, quòd etiam malæ fidei possessor deducit necessarias impensas. l. domum. C. de rei vend. adducunt etiam. l. dote propter. 61. cum gloss. ff. de ritu nuptiarum. † Sed qui velit tenere opinionem Nouelli, his rationibus facilè respondere posset: nam ad primum de l. domum. C. de rei vend. respondetur, loqui in necessarijs impensis factis in re quæ vendicatur: ipsa enim res meliorata retineri potest, donec meliorationes soluantur. l. si in area. ff. de condictione indebit. Sed si res quæ vendicatur, non est meliorata,

non

non poteſt retineri, quantumcunq; aliæ res vendicatis melioratæ reperiantur per reum.l. fina. C. commodati. Bartol.l. ſi non ſortem.§. ſi centum.in fine.ſ. de condict.indeb. Sed in noſtro caſu vẽdicatur res quæ non ſunt melioratæ:ergo retineri non poſſunt eo prætextu, quòd neceſſariæ impenſæ factæ ſint in perſona mulieris,vt hîc aduertit Albe.in fine.Nõ obſtat etiã ſecũdũ de l.dote propter.61.ſ.de ritu nupt. quia loquitur,in impẽſis neceſſarijs,factis in rebus traditis:& ideò ex his deduci poſſunt, iuxta regulam. l. domũ. C.de rei vendic. quod impenſis factis in perſona vxoris, applicari non poteſt. Placet nihilominus opinio Paul.& ſequaciũ; quia res accedunt perſonæ.l.iuſtiſsimè.ſ. de ædil.edict. & ideò impenſa facta cum perſona vxoris,perinde haberi debet, ac ſi in ipſis rebus facta fuiſſet.c. acceſſoriũ. de regul. iuris in. 6. atque ita etiam propter illas res retineri poſſunt: quod in ſpecie probat.l.apud Celſum.§.ſi minor.ĵ. de doli excepț.&.l. 1. C.de inſãtib.expoſitis. Neque obſtãt Bald. Nouelli rationes: nã ad primam.de.l.inceſtæ.52.ſ. de ritu nuptiarum.reſpondetur, illius generalitatẽ non includere neceſſarias impenſas, quę nunquam cenſetur excluſæ. l. fundus ille. ſ. famil. erciſc.& in ſpecie videtur expreſſũ l.dote propter. 61.ſ. de ritu nupt. Non obſtat ſecunda de l.in inſulam.43.§. fructus.ĵ.eo.à contrario ſenſu; quia reſpõdetur, text. illum ita eſſe explicandum, quòd ſi maritus ignorauit impedimentũ matrimonij illiciti,faciat fructus ſuos, nõ iure mariti: nam cum matrimonium non valuerit, tanquam talis nihil lucrari poteſt. l. 1. C.de condict. ob cauſam. faciet ergo illos ſuos iure bonæ fidei poſſeſſoris.
35 † Cuius differentiæ ille eſt effectus; quia ſi iure mariti fructus faceret ſuos, omnes lucraretur. l. pro oneribus. C.de iure dotium. ſed quando iure bonæ fidei poſſeſſoris,omnes quidem etiam faciet ſuos. l. bonę fidei.ĵ. de acquiren.rerum domin. reuocabiliter tamen:nam extantes tenẽbitur reſtituere.l.certum. C.de rei vend. & etiam conſumptos, quatenus ex illis factus fuit locupletior. Bartolus. l. ex diuerſo. numero. 7.ſ. de rei vendi. à conſumptis autem, ex quibus locupletior factus non eſt, excuſabitur propter bonam fidem; vt inſinuat. d. l. in inſulam.§. fructus.ĵ. eod. & tradit Paul.l. de diuiſione, numero. 14. ſ. eod.Claud. hîc ad finem, Couarrub. de ſponſalib. 2. parte. cap. 6. §.8.numero. 25. à contrario igitur ſenſu probabit d.§.fructus. quòd ſi ille maritus putatiuus ſciebat impedimentum, & ſic conſideretur tanquam poſſeſſor malæ fidei, is quidem omnes fructus tenebitur reſtituere.l.qui ſe debere.§.fina.ſ. de condict.ob cauſam.l.inceſtæ.52.ſ.de ritu nuptia.& conſequenter etiam conſumptos, quantũcunque ex illis non fuerit factus locupletior. l. mala fide. C.de condictio. ex lege.l.1.C de his quib. vt indign.& ibi Paul. numero. 3.Cæterũ nihilominus ex fructibus illis,quos reſtituit, poterit deducere impenſas neceſſarias factas in rebus reſtituendis.l.propter. 61.ſ. de ritu nupt. l.domum. C. de rei vend. & pari ratione impenſas neceſſarias factas cum perſona mulieris res illas repetentis. l. apud Celſum.§.ſi minor,ĵ.de doli exceptio.facit,l. planè.ſ.de petitio.hæred. quicquid contrarium ſentiat Aretin. hîc numero. 4. verſic. ſed contra. Poſtremò in hoc articulo illud tenebis mẽti, quòd vt pœnæ impoſitæ contrahentibus inceſtas nuptias incurrantur, oportet contrahentes ſciuiſſe impedimentum:nam ſi ignorantes impedimentum,contraxerint prædictas nuptias prohibitas, non incidunt in illas pœnas,ſed quod quilibet dedit,repetere poteſt.l.1.C.de cõdi.ob cauſam.tradit gloſſ.2.l.fina.ſ.de condict. ſine cauſa. gloſſ. l.qui contra verb. fiſco. C.de inceſtis nuptijs. Bartolus. l. ſi adulterium. in
36 principio,num. 11. ĵ.de adulter. † Dueñas, regula. 150. numero. 2. Pone igitur,

tur mulierem quidem ſciuiſſe impedimentum, maritum autem ignoraſſe, vtique mulier, quæ ſciuit impedimentum, incidit in pœnas legis.dict. l. qui contra. & ibi gloſſ. verbo, fiſco. C. de inceſtis nuptijs. maritus autem ignorãs, in nullam incidet pœnam, iuxta regulam cap.2.de conſtitutio. Quinimò tanquam bonæ fidei poſſeſſor lucrabitur fructus.l.in inſulam.43.§. fructus. ĵ. eodem. ſcilicèt conſumptos.§. ſi quis à non domino.Inſtitut.de rerum diuiſione.l.bonæ fidei.ĵ.de acquirend. rerum dominio:nam extantes tenebitur reſtituere,prout & quilibet bonæ fidei poſſeſſor eos reſtituere debet.l.certum. C. de rei vend. & ita Dyn. relatus à Barto, hîc nu.2. Alex nu.3.ad fin.Nouel de dote. 11.par. in prin.à num. 22. Sed aduertẽdũ eſt,in contrariũ facere.d.§. fructus.nã apertè vult, maritũ putatiuũ cõſideratum tanquam bonæ fidei poſſeſſorẽ, facere fructus ſuos,quos conſtiterit in oneribus matrimonij impendiſſe, quaſi conſumptos in alios vſus non faciat ſuos: quod ita per eum textum notauit Bartolus ibi in ſummario. & num. 2.reſpondens ad regulam.§.ſi quis à nõ domino. Inſtit.de rerum diuiſio. quod procedat in eo bonæ fidei poſſeſſore, qui eam rem poſsidebat tanquam ſimpliciter ſuam: maritus autem non poſsidet res dotales tanquam ſimpliciter ſuas, ſed tanquam vxoris: quarum tamen fructus poteſt conuertere in onera matrimonij. l. pro oneribus. C. de iure dotium. & ideò propter bonam fidem, eos tantùm fructus faciet ſuos, quos conſtiterit impẽdiſſe in onera matrimonij: ſubſcribit Niconicius in rubrica.numero.142.ſ.eodem.Sed opinio Dyni verior eſt, ex generali regula.§. ſi quis à non domino. Inſtitut.de rerum diuiſion. Neque conſideratio Bartoli tuta eſt: nam & maritus res dotales tanquam ſimpliciter ſuas poſsidet.l. doce. de reiuend.& hac ratione ſi quid ex fructibus ſupereſt, vltra onera matrimonij, ſuum facit. d.l. pro oneribus. Neq; etiã repugnat d.§.fructus.quia vt ibi aduertit Alex.nu.6.quãdo maritus conſumit fructus extra onera matrimonij, regulariter ex illis efficitur locupletior:† & quan
37 uis bonæ fidei poſſeſſor fructus induſtriales faciat ſuos pro cura & cultura, dict.§.ſi quis à non domino. tamen ſi ex conſumptione illorum, factus eſt locupletior,tenetur ad eorum æſtimationẽ, quatenus locupletior factus eſt, vt aduerſus gloſſ. tradit Bartolus l. ex diuerſo. num.7.ſ.de reiuend. Cuius opinio magis communiter recipitur, vt aſſerit Couar.reſol.lib. 1.cap.3.num. 6. verſic. tertia concluſio.Pinelus.l.2.C.de reſcindend.vend.2.parte.cap.4.num.47.pagina.116.Iuxta quæ dicendum eſt, maritum putatiuum, conſideratum tanquã bonæ fidei poſſeſſorem, indiſtinctè liberari, quando conſtat fructus conſumpſiſſe in oneribus matrimonij: quia tunc etiam conſtat ex illorum conſumptione non fuiſſe factum locupletiorem. Cęterùm ſi in alios vſus conſumpſit, regulariter tenebitur,quia ſecundùm cõmuniter accidentia,conſtat ex illorum conſumptione factũ fuiſſe locupletiorem. Si tamen contrarium probetur,tũc omnino excuſabitur.Paulus.l.de diuiſione. num.14.ſ.eodẽ. Pro quo expendo d.§. fructus.in fine. nam vult, quòd ſi is maritus putatiuus fecit meliorationes in rebus ſibi traditis ex cauſa dotis, tenebitur meliorationes cũ fructibus compẽſare, ſentiens,quòd ſi fructus conſumpti excedant meliorationes,illos faciet irreuocabiliter ſuos,vt eſt expreſſum. l. ſumptus.ſ. de reiuend. quandiu ſcilicèt non conſtiterit ex illis eum factum fuiſſe locupletiorem,vt ſuprà dictũ eſt. Sed quid è contra ſi maritus ſciuit impedimentũ, & mulier illud ignorauit? Et tunc dicẽdum eſt,mulierem quidem id quod dedit repetere poſſe.l. 1. C.de condictio. ob cauſam. Quod intelligendũ eſt,ſiue

mulier ignorauerit impedimentum pe errorem facti, vel iuris: nam cùm agatur de amittenda dote, quæ censetur proprium patrimonium mulieris. l. 3. §. sed vtrùm. in fine. ff. de minoribus. quilibet error excusabit ab illius amissione: & ideò authent. incestas. C. de incestis nuptijs. ad pœnam incurrendam requirit scientiam, & ita tradit Bartolus. l. final. numer. 4. ff. de condictione. sine causa. communiter receptus, vt asserit Costa cap. si pater. 1. parte. verbo, vxorem. numero. 7. defendit Crotus in rubrica. ff. eodem. à num. 53. & tradit Romanus consilio. 506. numero. 24. Ruinus consilio. 100. num. 3. libro. 3. quidquid Bellon. consil. 84. numero. 3. asserat contrarium esse receptum. Quibus adde Bartolum. l. si adulterium. in principio. numero. 11. ff. de adulterijs. Angelũ. §. penultim. num. 38 3. Institut. de nuptijs. † Cæterùm si agatur, quòd mulier amittat donationem propter nuptias sibi factam per maritum putatiuum, cùm tunc agatur de lucro amittendo, iustissimus error requiritur, ne illam mulier amittat l. qui contra. C. de incestis nuptijs. Ignorantia igitur iuris liberabit mulierẽ â graui pœna, scilicèt corporali, vel amissione propriorum bonorum. l. si adulterium. §. 1. ff. de adulterijs. Ruinus consil. 100. num. 3. lib. 3. & consil. 51. num. 16. lib. 5. In lucris autem conseruandis, iuris error nihil prodest. l. regula. ff. de iuris & facti ignorant. & in materia resoluit Couarr. de sponsal. 2. parte. cap. 6. §. 8. nu. 22. Cassaneus consil. 40. num. 13. Costa. c. si pater. 1. parte. verb. vxorem. nu. 7. de testa. in. 6. Cephalus consil. 391. num. 76. libr. 3. Et ad hunc modum est explicandus Oldroband. §. si aduersus. num. 34. Insti. de nuptijs. & Duenas regul. 150 num. 2. Vnde infertur elegans explicatio ad. l. cùm hic status. §. fin. ff. de donatio. inter virum. dum probat, donatum mulieri per maritum putatiuum, à fisco auferri: nam debet intelligi, quando vterque scit impedimentum, vel saltem accipies ignorauit impedimentum ignorantia iuris, his enim casibus fiscus auferet, iux tà suprà tradita: & in specie Costa dict. verb. vxorem. nu. 7. de quo tamen dicendum est, vt infrà declarabimus. l. si cùm dotem. §. fin. num. 26. ff. eod. Sed si iusto errore ignorauit impedimentum, tunc fiscus nihil auferet. dd. qui contra. C. de incest. nupt. Si autẽ maritus sciuit impedimentum, cõsiderabitur tanquam malæ fidei possessor, & consequenter omnes fructus tenebitur restituere, vt suprà dictum est. Quibus addendum est, ibi tradita procedere, quando dominus seruæ matrimonium contrahentis, vendicat dotem, vel etiam fiscus. Cæterùm si ponas, mulierem dotem repetere (vt sunt termini huius quæstionis) videtur dicendum, maritum consideratum tanquam malæ fidei possessorẽ, debere liberari à fructuum restitutione quatenus probauerit, se eos consumpsisse in oneribus matrimonij: neq; enim æquitas patitur, mulierẽ locupletari cũ aliena factura. l. nã hoc natura. ff. de condict. indebit. Bonus text. l. si quis mancipijs. §. final. ff. de institor. action. Inuenio tamen, quòd Baldus Nouell. de dote. 11. part. in princ. nu. 16. vers. sed circa hoc dubiũ. in hoc articulo ita distinguit, quòd si mulier repetit dotem à marito malæ fidei possessore, maritus autẽ fecit impensas necessarias propter personam mulieris, vtpote emendo illi vestitutũ, & victũ quotidianum, poterit illas retinere, opposita dol mali exceptione, 39 † ne aliàs mulier locupletetur cũ aliena factura. l. plane. ff. de petitio. hæred. Si autẽ impensa non fuit necessaria, sed vtilis, vel voluptaria, quia ei emit vestes sumptuosas, si quidem extant, poterit maritus earum pretium deducere, ne aliàs bis idem exigatur, contra regulam. l. bona fides. ff. de regulis iuris. si verò non extent, minimè earum pretium de

deducere, vel repetere poterit. d. l. planè. in fine. ff. de petitio. hæreditat. Si verò impensa sit facta in rebus dotalibus, necessaria quidem deducetur. l. dote propter. 61. ff. de ritu nuptiarum. si verò fuerit vtilis, vel voluptaria, non deducetur. l. domũ. C. de reiuendicat. Bart. l. in fundo. num. 11. ff. de reiuendicat. Sed circa hanc resolutionem Baldi Nouelli in primis est aduertendum, quòd ipse præsupponit, quòd si tertius, vel fiscus, repetat dotem, maritus consideratus tanquam malæ fidei possessor, impensas etiam necessarias factas cum persona mulieris repetere non potest: quod tamen falsum esse suprà probauimus. Et ideò veriùs resoluendum est, quòd si tertius, vel fiscus repetant dotem, maritus consideratus tanquam malæ fidei possessor, deducet nihilominus impensas necessarias, vt suprà probatum est Non sic vtiles, vel voluptarias. l. domum. C. de reiuend. Si verò mulier repetat, impensa vtilis vel voluptaria ei imputãda est, si aliàs eam erat factura: argum. l. in pupillo. ff. de solutio. Si verò eam non esset factura, neque exret, est nihilominus imputanda mulieri, si propter culpam eius etiam leuissima non extat: nam maritus vestes pretiosas præsumitur commodare vxori. Bartol. l. pen. §. 1. num. 3. ff. eodem. Commodatarius autem tenetur de leuissima culpa. l. si vt certo. §. sed interdum. ff. commodati. Præterea dum Baldus Nouellus in prædicta resolutione presupponit, quòd maritus malæ fidei possessor, non poterit deducere impensas vtiles, vel voluptarias factas in rebus dotalibus, quia iuris interpretatione eas videtur mulieri donare. §. ex diuerso. Institut. de rerum diuisione. tamen non videtur 40 verum: † nam cùm mulier ignorans impedimentum, putaret matrimonium valere, quoad eam idem obseruandum est, ac si valeret matrimonium: argum. l. is qui putat. 15. ff. de acquirent. hæreditat. & consequenter non potest allegare huiusmodi impensas ei fuisse donatas per maritum putatiuum, cùm ipsa non habuerit animum accipiendi. l. si ego. ff. si certum petatur. imò magis contrarium, propter suam opinionem: vnde quoad eã in prædicto casu magis videtur inducenda traditio gloss. l. cùm vir. ff. de doli exceptio. & Bartol. l. in fundo. num. 11. ff. de reiuendicat. & consequenter in his terminis locum habere debet decisio. l. in fundo. ff. de reiuend. Vltimò tenebis menti, quòd leges imponentes pœnas contrahentibus incestas nuptias, intelligendæ sunt de his incestis nuptijs, quas leges ciuiles tanquam tales improbant, non verò de cõtrahentibus incestas nuptias, quas ius canonicum incestas reputat: & tamen ius ciuile eas tanquam legitimas amplectitur. Exemplum erit in linea transuersali, in qua ius ciuile permittit matrimonium inter existentes in secundo gradu, computato secundùm ius canonicum §. duorũ. Institu. de nupt. l. celebrandis. C. de nupt. & tamen ius canonicum prohibet matrimonium inter transuersales vsque ad quartum gradũ. cap. non debet. de consanguinita. & affinitat. Pone igitur, quem contraxisse matrimonium cum transuersali, in secũdo, tertio, vel quarto gradu: is quidem attento iure canonico incestas contrahit nuptias, non sic iure ciuili, vtrùm igitur is incidat in pœnas authent. incestas. C. de incestis nuptijs? Et dicendũ est, non incidere, neque enim pœna iure ciuili imposita, locum habere debet in matrimonio, quod idem reputat legitimum: argumento. l. Gracchus. C. de adulterijs. & ita Calderi. consilio vltimo, de consanguinitat. & affinitate. Dominicus consilio. 71. ad finem. Bermondus de public. concubinar. in rubrica de incestu. num. 32. pagina. 96. Deci. consilio. 268. Conclusio. num. 5. Alciat. cap. cùm contingat. num. 16. de iure iurand. & latè Crot. in rubri. à nu. 58. ff. eo.

dicit receptum Peregrinus de iure fisci. lib.5.tit.1.nu.15.Bermondus de public. concubinar in rubric.de incest. nu.32. pagina.96.Similiter matrimonium iure canonico prohibetur inter affines, etsi affinitas propter copulam illicitam sit contracta.c.discretionem. & cap. super eo.de consanguinit.& affinit. Quæ tamen prohibitio non inuenitur iure ciuili facta: & tunc demum eo iure inter affines prohibetur matrimonium, quãdo
41 per copulam licitam contracta est, † vt per Petrũ Gregoriũ in syntagmate iuris.lib.9.cap.10.num.5.Pone igitur, quẽ contraxisse matrimonium cum sorore illius, quã illicitè cognouit: is vtique iure canonico illicitas nuptias contrahit: non sic iure ciuili : is ergo non incidet in pœnas auth.incestas.C.de incest.nuptijs.& ita Anchar.consil.391. quæstio. quem sequitur Deci.consil.268.num.5. Hippolyt.singul.254.Bosius in praxi.titulo de coitu damnato. numero. 74. Boerius decis.518.num.5.Bellon consil. 84.num.4.&. 5. qui omnino videndus est,& Iulius Clarus in praxi criminali.§. incestus.num.3. Contrariam tamen sententiam,imò quòd pœna d. auth. incestas. habeat locum in cõtrahente incestas nuptias,attento iure canonico, quãtumcunque iure ciuili incestæ non censeantur,tenet Panor.cap.etsi necessè.ad finẽ.de donatio.inter virũ. Quam opinionem magis receptam esse fatetur Decius consil.158.Oldroband. §. si aduersus.num.36.Instit.de nuptijs. Boeri. decisio.264.num.13.ad finem. Bernardus Diaz in practica criminali canonica.c. 84.Couarr.de sponsal.2.parte.cap.6.§.8. num.18. & multis rationibus comprobat Signorol.consil.25.Mouentur ea ratione,quia in materia matrimonij leges cedunt iuri canonico.cap.quædam lex. 35.quæstio.3.glos.1.§.fin.Instit. de gradib.Quæ tamen ratio parum vrget,quia nos fatemur, ius canonicũ in prohibitione quam fecit,prævalere iuri ciuili , ac ita hodie non obtinere decisionem.l.celebrandis.C.de nupt.vt ibi tradunt glo. fin.Cyn.Bald.& Salic.Cæterùm dum in de infertur:ergo debet habere locũ pœna d.auth.incestas.negatur consequentia,quia licèt per legẽ nouã extendatur dispositio,siue prohibitio:ea tamẽ extensio non intelligitur facta quoad pœnã. Ioã.Andre. & Domin.c.dispẽdia. de rescrip.in.6.Panor.c.1.num.14. de locato. tantũ igitur habebunt locũ pœnæ perscriptæ Clem.1.de consangui.& affini. quod est notabili ad interpretationem cap.cùm secundũ.de hæretic.in.6.dum facit mentionem de pœnis incursis per contrahentes incestas nuptias.In regno autem Portugaliæ non incurritur pœna d.auth.incestas. nisi quando matrimoniũ contrahitur intra secundũ gradum, cõputatũ secundũ ius canonicũ.Ordin. lib.2.tit.15.§.22.In regno autẽ Castellæ vide.l.7.tit.20.lib.8.ordin. Et vtrũ si con
42 trahẽtes incestas nuptias, dispensationẽ postea à Summo Pontifice obtineãt,ob id liberentur à pœnis d.auth.incestas? † vide Rebuf.in proœmio cõstitutio. Gallicarũ.glo.5.nu.65.Gãmã decisi.180. & decis.352.His ita explicatis, restat disputandũ illud,quod arg.glo.fin.hîc,deduxit Socin.nu.3. quòd prout spõsus ante matrimoniũ lucratur fructus perceptos ex rebus traditis nomine dotis futuræ, si sustineat onera matrimonij,quantumcunque sponsalia sint promissio matrimonij contrahendi.l.1.ſ. de sponsalib. sic pariter si ille , qui promisit vendere,rem tradidit,& emptor pretium soluit,fructus perceptos ex re tradita debet facere suos? Nam sicut maritus æquiparatur emptori.l.ex promissione. ff. de action.& obligatio. sic etiam & sponsus debet æquiparari illi,cui facta fuit promissio de vendendo. Inducit etiã text.l.fin. §.final.ſ. de fundo dotali. vbi maritus ex pacto tenebatur res æstimatas restituere certo pretio; quod in effectu est pactum de reuendendo,& tamen si mulier

mulier soluit partem pretij pro ea,fructus ad eam pertinent:ergo idẽ in proposito dicendum est.Quam opinionẽ consulendo probat idem Socin.cons. 170.col.pen.lib.2. & subscribit Cagnolus.l.2.n.172.C.de pact. inter emptor. Rogerius à Mora.l. traditionibus. nu. 31.C.de pact.Curt. Iunior consil. 82. col.fin.Paris.cons.60.nu.23.lib.1.& latè prosequitur Tiraq.libr. 2. retract.in fine.à num.67.& alij relati per Petram de fideicom.q. 8.à nu.154. Contrariã nihilominus opinionem ,imò q; emptor in prædicto casu non faciat fructus suos,defendit Iason hîc nu.4.dicens,se ita consuluisse,& re vera consuluit cõsil.117.in quæstione.lib.1.& ante eum ita etiam consulendo tenuit Alex.consil.121.lib.4.& multi alij quos refert,& sequitur Aymon consil.840. num.11. lib.5.& verius existimat Hierony. Gabriel cons.64.nu.6.ad finẽ. Petra de fideicom.quæstio 8.à nu.152. Mouentur,quia qui promittit vendere,adhuc non vendit: aliud enim est vendere, aliud pactum de vendendo.l.in bonæ fidei.ſ. de eo quod certo loco.Vnde quanuis perfecta venditione vẽditor possit petere pretium , & emptor rem sibi tradi.l.1.C.de actio.empti. tamen qui promittit vendere,neq; potest petere pretium , neque ille cui facta fuit
43 promissio,potuit agere,vt res sibi tradatur, † sed potiùs vt venditio celebretur.l.si sterilis.§.si tibi.ſ.de actio. empti.Paul.consil.93.num.2.lib.2.Et eã dẽ ratione,cùm adhuc non sit facta venditio,periculum interim non pertineat ad futurum emptorem.l.necessario.ſ. 44 de peric.& commod.rei vendit.ergo pariter neque fructus ad eum pertinere debent,vt colligitur ex ratione.l.fructus.C.de actio.empti. & in specie ita arguit Alexand.consil.121.nu.8.lib.4. Item & secundò,quia promissio de vẽdendo habilis est ad petendum celebrari conuentam venditionem , non autẽ ad transferendũ dominiũ : ergo ex traditione sequuta non potuit trãsferri dominiũ,iuxta regulam.l. nũquã nuda.ff.de acq.rerum dominio.Tantũ igitur potest videri translata possessio, quæ non est sufficiens ad acquirendos fructus, nisi quando possessor animo domini rẽ possidet, vt quia existimet esse suam.l.qui scit.§ in aliena.ſ. de vsuris.l.bonæ fidei.ff.de acquir. rerũ dominio.Cùm igitur possessor in nostro casu sciat,dominium esse illius, qui promisit vendere,non faciet fructus suos, sed potiùs inducetur regula. l.1. &. 2. C.de pignor. actio.Et qui velit hãc opinionem defendere,ad rationes Socin. facilè respondere poterit:nam ad primum de authoritate glo.fin.hîc suprà ostendimus,eam non esse veram : & ideò in illa non potest fieri fundamentum.Præterea à DD. prædictã rraditionem admittunt ea ratione, quia inter sponsos in prædicto casu,debet præsumi mutua donatio , vt suprà ostendimus.Quæ ratio nostris terminis applicari nõ potest, tumquia inter sponsos tanquã coniunctos,facilius potest præsumi donatio.l.si seruus.ſ. de donatio. inter virũ.tũ.etiam,quia pactũ de vendendo præcedens , excludit omnem præsumptũ animũ donãdi. Nõ obstat secundũ de.l.fin.§.fin.ſ.de fundo dotali.quia procedit in pacto de re restituẽda.qđ multũ differt à pacto de vẽdendo, vt pulchrè probat Areti.consil. 6.à nũ.1.& vtique pactũ de re restituenda, præsupponit venditionem factam, cũ solarei restitutio,vel traditio veniat in pacto: † & ideò meritò Alexand. consilio.121.num.9.lib.4.dicit, in casu d. l.fin.§. fin. venditionem fuisse celebratam, & hac ratione fructus pertinere ad mulierem pro parte pretij soluti. Cæterũ quãdo est pactũ de vẽdendo,qđ supponit, adhuc non esse factã venditionem,fructus nullo modo pertinent ad emptorem futurum,àcessan

te ratione.l.fructus. C.de actio.empti. Sed quanuis ex his opinio Alexand. & Iason.facilè defendi posit, mihi tamẽ opinio Socin.verior videtur, quia qui promisit vendere,& accepto pretio rẽ tradidit,clarè ostendit,se voluisse promissi onem suam implere , & exequutioni mandare, & consequenter promissionem de vendendo transferre in verã,&purãvenditionẽ,& ita in specie Couar.resolutio.lib.3.cap.4.ad finem. Baptista.l.curabit.nu.158. C. de actio. empti.& alij quos refert Petra de fideicommiss. q. 8.à num. 154. quem vide num.156. Et pro illis videtur text. l. contractus.ad medium. C. de fide instrument.vbi venditor dicitur perficere contractum, si recepto pretio rem tradat: cùm ergo præsumatur, partes reduxisse promissionẽ de vendendo, ad puram venditionem, cessat omnis difficultas.Neq; obstant rationes contrariæ opinionis: nam ad primam respondetur,verum quidem esse, quòd si sola promissio de vendendo proponatur,non est venditio, neque ratione illius fructus pertinebunt ad eum, cui facta fuit promissio de vendendo. Sed si vlteriùs addas,illum, qui promisit vendere,rem tradidisse, & pretium accepisse,negari non potest, effectus puræ venditionis fuisse subsequutos: vnde credendum est,& ipsam promissionem de vendendo, ex mente partium fuisse reductam ad terminos puræ venditionis. Non obstat secundũ, quia respondeo,argumentum concludere,si tempore traditionis declararetur, quòd per hoc nolebat promissor conuertere promissionẽ de vendẽdo in puram venditionem:nam tunc neque dominium videretur translatum, iuxta regulã.l.nunquam nuda. ff. de acquir.rer.domin.nec ille cuius res tradita est,faceret fructus suos, sed in dubio per traditionem censebitur trãslatum dominium in eum, cui fuit facta promissio de vendendo: nam regula dict. l.nunquam nuda.limitatur,quãdo præcessit causa etiam de futuro habilis ad transferendum dominium:nam in dubio propter eam censebitur dominiũ translatum sequuta traditione,vt probatur † in isto text.&.l.sed nisi.9.suprà de iure dotium. tradit gloss. l. contractus.verb.vel id.C.de fide instrumen. & in specie Socin.hîc ad finem.& consil.170.colum.1.& seq.lib.2. Rogerius à Mota.l.traditionibus.num.31. C. de pact.Tiraq.libr. 2.retract. in fine. nu. 67.Vnde cùm dominiũ videatur translatum,meritò accipiens faciet fructus suos.l.sequitur.§.si fructus. ff. de vsucapion.Et confirmantur prædicta per.l. sicut.23.§.fin.ss.locati. vbi quis vẽdidit rem,& tradidit,adiecto pacto, q; emptor haberet rem titulo locationis, donec pretium solueret: quod pactum valet,quia ex eo quòd declaratum est, emptorẽ titulo locationis rem tenere, ostenditur, in eum nò fuisse translatũ dominium.l. neq; pignus. ff. de regulis iuris.sed potiùs vẽditorem illud sibi reseruasse,donec pretium solueretur, & sic quòd emptor rẽ tantùm interim detineret,& pro ea solueret pensionẽ, vt explicat Panor.consil.66. à num.1. lib.1.Socin.consil.176.num. 8.libro.2. Couarr.resolut.lib.3.cap.4.num.6.Baptista.l.curabit.num.148. C. de actio. empti. quanuis non satis perceperit Cæpolla cautel.125. Sic ergo & quando in nostro casu declaratum fuerit,q; dominium non transferatur in emptorem,ille non faciet fructus suos.Sed in dubio contrarium est dicẽdum, ex suprà traditis.Sed quid,si venditor in his terminis accepit pretium:& tamẽ non tradidit rẽ,vtrùm tunc sit inducenda æquitas.l.curabit.C.de actio.empti? Et Socin.hîc num.3.pro constanti tenet, illam esse inducendam : & idem consilio.170.num.13.libr.2.& ex professo defendit Couar. resolu.libr.3.cap.4.n. fin.

45

final. Cagnol. d.l. curabit. num. 44. & ibi Baptist. num.157.latè Tiraq. libro.2. retract.in fin. num. 70. & alij adducti per Petram de fideicom.q.8.nu.151.& num.154.& est decisio Bald. consi.451. Dominus Nicolaus lib.2. Adducũt tex. l.fin.§.fin.ss.de fundo dotal.& facit,quia in terminis.l.sicut.23.§.fin.ss.locati.† quãuis eo casu,per traditionẽ non cẽseatur dominium translatum in emptorẽ,vt suprà diximus:tamẽ pro qua parte emptor pretium soluerit, fundi fructus ad eum pertinebunt:vt argum.d.l. fin.ss. de fundo dotali.tradit Panor.consi.66. num.4. lib.1.Facit etiã,quod in specie d.l. curabit.nihil interest, vtrùm dominium sit translatũ in emptorẽ,necne? sed si vrget inæqualitas,scilicèt,quòd quis re& pretio fruitur,locum habet æquitas d.l.curabit.vt tradit Bald.l. traditio. num. 11. C.de actio.empti.notabiliter Couar. resolu.lib.3.cap.4.num.4.Sed his non obstantibus,verius est,quòd ſtãte sola promissione de vẽdendo, ex eo q; promissor pretium receperit , non habeat locũ decisio d.l.curabit.vt tenet. Alexand.ad Bart.l.Iulianus.§.offerri ss.de actio.empti.& consil.121.num.8.libr.4.Iason hîc num.4.Petra de fideicom.q. 8.nu.156. Deci.consi.183.num.fin.& verius existimat Hieron.Gabriel.consil.64.num.9. ad finẽ.& nos suprà probauimus: nã qui obligauit se ad vendẽdum, non se obligauit ad tradẽdum, nisi postquam perfecta esset vẽditio:quãuis igitur pretiũ accipiat,non ob id debet videri recessisse à priori vẽditione.l.eum qui.ss.de probatio.& ideò cùm in eo,respectu traditionis,nulla omnino mora considerari possit,non potest locum habere decisio d.l. curabit.ex traditis.l.præced. Neque obstant contraria,nam ad primum de.l. final.§.fin.ss.de fundo dotali.respondetur loqui,vbi tacitè pura videtur præcedere vẽditio,vt suprà diximus. Qua etiã ratione potest admitti decisio Panor.cõsil.66 nu.4.lib.1.suprà.relata:† nã eo casu præcessit pura vẽditio , & quanuis dominij translatio fuerit dilata in tẽpus,quo integrum pretium esset solutum, si tamen pars pretij sit soluta,nihil impedit inducì æquitatẽ d.l.fin.§.fin.ss.de fundo dotali.nos autẽ loquimur in promissione de vẽdẽdo,in qua respectu traditionis nulla mora considerari potest in eo qui promisit vẽdere ante perfectã venditionẽ. Non obstat secundum, quia fatendum est,æquitatẽ d.l.curabit.locum habere, etsi nulla culpa in vẽditore considerari possit. Cæterùm si voluntate partiũ differatur rei traditio, vel solutio pretij,tũc quia propter voluntatẽ partium cessat consideratio inæqualitatis, non habet locum æquitas d.l. curabit. vt dictũ est l.præcedẽti. Planè in hoc casu ex conuẽtione partium differtur traditio rei in tẽpus,quo sit celebrata vẽditio, & sic debet cessare prædicta æquitas. Et ex his infertur elegans explicatio ad suprà tradita,q; vbi præcessit promissio de vẽdẽdo,& sequuta est traditio,in dubio cẽsetur dominium translatum: quòd si emptor pretium non soluat,non ob id tenebitur vsuras pretij soluere,iuxta d.l.curabit.cum voluntate vẽditoris tacita ei videatur concessa dilatio ad soluẽdũ pretium,donec vẽditio esset celebrata. Neque dicas, quòd ex eo q; promissor tradidit rẽ,videtur voluisse promissionem de vẽdẽdo trãsferre in puram vẽditionẽ, vt considerat Couar.resol.lib.3.c. 4.nu. fin.quia respondetur,hanc transfusionẽ fieri non posse,nisi de consensu vtriusq; partis.l.1.C. quando liceat ab emptio. discedere.emptor autẽ,qui rẽ accepit,& tamẽ non soluit pretiũ,nõ est credẽdus à priori cõuẽtione recessisse.l.eũ qui. ss.de probatio. Vt igitur promissio de vẽdendo censeatur transfusa in puram venditionẽ,oportet,quòd vtriusq; factum intertueniat,scilicèt, quòd promissor rẽ tradat,& accipiẽs soluat pretiũ: in his enim terminis procedunt suprà tradita. † Et hæc satis in materia huius legis.

46

47

48

SVMMARIA LEGIS FRVCTVS. 7.ff.Soluto matrimonio.

1 EXplicatur litera huius text.
2 Quando matrimonium durauit per plures annos, ex cuius anni fructibus deducenda est expensa facta per vxorem.
3 Et defenditur ex fructibus primi anni esse deducendas.
4 Et respondetur, rationibus cõmunis opinionis contrarium tenentis.
5 Et quæ vtilitates ex hac disputatione resultẽt.
6 Fructus intelliguntur deductis expensis circa eos factis.
7 Et circa hoc notabilis ponitur declaratio.
8 Fructus intelliguntur deductis expensis ex interpretatione iuris.
9 Agitur de intellectu.l.si seruus seruum. §.si oliuam.ff.ad leg.Aquiliam.
10 Et elegans in eius materia ponitur resolutio.
11 Explicatur.l.si quis domum.§.hic subiungi.ff. locati.
12 Quando debeant considerari aduentitij casus.
13 Quanuis integri fructus iubeantur restitui, debet intelligi deductis expensis.
14 Si in rescripto principis fiat mentio fructuũ, intelliguntur deductis expensis.
15 Expensa facta gratia custodiendi fructus, vtrùm dicatur facta gratia fructuum?
16 Decimæ soluuntur non deductis expensis.
17 Colonus partiarius non deducit impensas ex fructibus.
18 Agitur de intellectu.l.cùm duobus.52.§.si in coeunda.ff.pro socio.
19 Assignatur vera ratio, cur ex decimis non deducantur impensæ.
20 Et cur ex decima personali deducatur impẽsa.
21 Gabellæ soluendæ ex fructibus, intelliguntur deductis expensis.
22 Decima, quæ in regno Castellæ debetur tutori, & vigesima quæ eidem debetur in regno Portugaliæ, debet intelligi deductis expensis.
23 Agitur de intellectu.l.quoties.41. §. si colono.ff.de vsufruct.
24 Et explicatur ratio illius tex.
25 Et ostenditur non procedere in terminis huius text.
26 Quando debetur certa, & determinata pars fructuum, non deducuntur exillis impẽsæ.
27 Explicatur doctrina Bart.hîc nu.7.
28 Vera assignatur resolutio in hac materia.
29 Agitur de intellectu.l.fundi Trebatiani.ff.de vsufr.legat.
30 Et noue inducitur pro communi opinione.
31 Cur in specie d.l.fundi Trebatiani.pro fructibus quantitas soluitur.
32 Explicatur glo.l.si quis argentum.§.1.verbo, fundos.C.de donatio.
33 Quid contineatur appellatione fructuum.

INTER-

INTERPRETATIO LEgis Fructus.7.ff.Soluto matrimonio.

IS Tex.prosequitur eãdem materiam diuisionis fructuum inter coniuges, quando ante finitum annum dirimitur matrimonium, perscribitque eam notabilẽ regulam in materia fructuum, scilicèt, quòd fructus intelliguntur deductis impensis, scilicèt factis gratia ipsorum fructuum.l.diuortio. 8.§.fin.ff.eod.l.26.tit.11.partit.4.& explicat glos.hîc.verb.impensa. Quæ regula sibi locum vendicat, siue vxor fecerit eas impensas, vtpote quia ante matrimonium, siue fundum traditum, fecit omnes impensas necessarias ad fructus producendos, & colligendos: nam tunc in diuisione fructuum, is modus obseruabitur, vt priùs ex fructibus deducatur id quã valet impensa prædicta, & id in solidum pertineat ad partem vxoris. Ex fructibus autẽ, qui supersunt, fiet diuisio pro rata anni inter coniuges, siue etiam è cõtra, in illo anno quo dirimitur matrimonium, maritus fecit prædictas impensas: nam id quod valent, in solidum cedet in partem mariti, & fructus, qui supersunt, diuidentur pro rata. Quòd si in eodẽ anno maritus simul & vxor fecerint impẽsas, eadem admittetur proportio, vt id quod valet impensa vxoris, in solam eius partem cedat, & quod valuerit impensa mariti, pariter eius tantùm parti applicetur: & quod supereſt factis his deductionibus, inter eos diuidetur
1 pro rata, vt is tex.clarissimè probat, † qui tantùm difficultatem continet in versicul.final.in quo talis casus proponitur. Pone, quòd in eo anno, quo contrahitur matrimonium, vxor fecit impensas circa fructus illius anni, ac ita si eo anno interuenisset diuortiũ, obseruãda erant suprà tradita. Sed si matrimonium per plures annos durauit, ita vt fructus illius primi anni sint consumpti, qualiter hæc impensa vxoris deducenda sit? quæstionis est. Et Iureconsul. respondet, necessariò esse computandum tempus primi anni, quo contractum fuit matrimoniũ. Quam quidem obscuram responsionẽ Alberic. hîc num. 1. ita declarat, vt in fauorem mulieris consideretur annus, quo contrahitur matrimoniũ, tã quoad impensas, quàm quoad fructus, vel potiús, vt ego explico, quãuis fructus illius primi anni considerentur tanquam fructus anni sequentis, quo cõtrahitur matrimonium, atque ob id cum fructibus sequentis anni confundantur. l. diuortio. 8. in principio. ff. eodem. tamen quoad deductionem impensarum, non admittetur hæc confusio, sed ex fructibus primi anni per se consideratis, deductio fiet expensarum. Sed restat videndũ, vtrùm deductio prædicto modo sit faciẽda, ex fructibus primi anni, antequã cõtraheretur matrimoniũ seminatis, & productis: an verò ex fructibus vltimi anni, quo dirimitur matrimonium? Et glos. penultim. & final. existimat, eam esse faciendam ex fructibus anni vltimi, quo dirimitur matrimonium: ea ratione mota, quia in hoc versiculo final. proponitur, matrimonium durasse per multos annos: vnde verisimile est, fructus primi anni esse consumptos, iuxta traditionem glos. l. vnica. C. si aduersus vsucapio. Et cùm is text. in principio dicat, ex fructibus ipsis deducendam esse impensam, necessariò consequi-

sequitur, eam hoc casu esse faciendam ex fructibus vltimi anni, quo dirimitur matrimonium: subscribit Bartolus hîc num. 3. Paulus num. penultim. & communiter alij, vt asserunt Alexand. num. 5. Iason num. 11. Claud. in fine. & defendunt Vincent. num. 14. Zasius num. 17. Campes. de dote. 2. parte. quæstione. 14. Qui pro hac interpretatione eam etiã adducunt rationem, quòd dos est quid vniuersale. l. quod dicitur. 5. ff. de impensis. & in vniuersalibus vna res succedit loco alterius. l. Imperator. 72. §. fin. ff. de legat. 2. l. si rem & pretium. C. de petitio. hæred. † Vnde nihil mirum, si fructus vltimi anni, quo dirimitur matrimoniũ, subrogentur loco fructuum primi anni, quo contractum est matrimonium. Tertiò, quia si fundus dotalis tradatur plenus fructibus, & matrimonium durauit per integrum annum, maritus lucraturomnes fructus illos, absque deductione impensarum, vt sentit is text. & probat. l. sequens. & l. dotis fructus. 8. in principio. C. de iure dotium. Si ergo hoc casu expensæ essent deducendæ ex fructibus primi anni, id nimis præiudiciale esset marito, qui eos fructus lucratur, absque deductione impensarum, si per integrum annum matrimonium durauit: ergo à fortiori in terminis huius textus, in quibus matrimonium durauit per plures annos. Qua ratione vtitur Alexander hîc numero. 5. Campesius de dote. 2. parte. quæstione. 14. Cõtrariam tamen opinionem, imò impensas esse deducendas ex fructibus primi anni, pro quibus factæ sunt, defendit Cumanus hîc numer. 5. Quam opinionem defensabilem dicit Socinus hîc numer. 12. Ego autem etiam veriorem existimo. Primò per regulam huius textus in principio, ex qua constat, fructus non esse factos mariti, nisi deductis impensis, quarum deductio debet augere dotem, & sic à marito cum reliqua dote est restituenda: idque clarè probatis text. in fine, dum dicit, considerandum esse tempus, quod currit ante traditum fundum, & sic vult, fructus primi anni esse considerandos, & ex illis faciendã esse deductionem impensarum: quod agnoscit Romanus hîc numero. 7. in fine. Subdens tamen id verum esse, si illi fructus extent: aliàs enim dicit, necessariò ex fructibus vltimi anni faciendam esse deductionem. Sed ego hanc necessitatẽ nõ perspicio: nam si fructus non extant, eorum loco succedit æstimatio, vt notatur. l. diuortio. §. ob donationes. ff. eodem. & ex ea quantitate deducetur pretium impensarum. Et vrgenter facit, quòd licèt ex diuersis fructibus eiusdem anni possit fieri deductio impẽsarum. l. si fundus. 9. §. fin. ff. eodem. tamen ex fructibus diuersorum annorũ non permittitur deductio. gloss. recepta. l. diuortio. §. fin. verbo, satisfacien dum. in fine. ff. eodem. Ergo propter impensas factas in fructibus primi anni, non est permittenda deductio ex fructibus vltimi anni, quo dirimitur matrimonium. † Et retenta hac opinione, non obstant rationes communis opinionis: nam ad primam respondetur, quòd licèt fructus non extent, non ob id sequitur faciendã esse deductionem ex fructibus diuersi anni, cùm id iuris rationes non permittant, iuxta traditionem gloss. dict. l. diuortio. §. final. ff. eodem. sed potiùs sequitur, quòd illorum loco succedet æstimatio: gloss. l. diuortio. §. ob donationes. ff. eodem. ex qua potest fieri prædicta deductio. Non obstat secundum, quia respondetur, tunc demum in vniuersalibus vnam rem succedere loco alterius, quando hæc res processit ab alia, quæ sub vniuersitate continebatur, vel illius contemplatione data fuit. l. si rem & pretium. C. de petitio. hæredita. Sed fructus vltimi anni non processerunt à fructibus primi anni, neque contemplatione illorum producti sunt: ergo debet cessare subrogatio. Et confirmatur, quia vt prædicta subrogatio admittatur, oportet, quòd illud cuius loco fit subrogatio, retineatur in corpore patrimonij, siue iuris vniuersalis. l. idem seruandum. 74. ff. de legatis. 2. Sed in nostra quæstione proponitur, fructus primi anni esse consumptos, & sic esse extra corpus patrimonij: ergo eorum loco non debet admitti subrogatio. Non obstat tertium, quia falsò præsupponunt Alexander, & Campesius in prædicta ratione, quòd si fundus plenus fructibus tradatur, & matrimonium durauit per integrum annum, maritus lucratur fructus absque deductione impensarum: nam id est falsum, & contra istum textum in fine, etiam admisso communi intellectu: neque enim deductio esset facienda, etiam ex fructibus vltimi anni, si per lapsum anni, maritus eos lucraretur absque deductione impensarum. Quare verius resoluendum est, quòd licèt quoad lucrum ipsorum fructuum, fructus primi anni considerentur tanquam fructus sequentis anni, ac ob id confundantur simul, quasi fructus eiusdem anni, gloss. l. diuortio. in principio. verbo, tertia. in fine. ff. eodem. † tamen quoad deductionem impensarum, non admittetur prædicta confusio, sed fructus primi anni per se considerabuntur, & ex illis sic per se consideratis fiet deductio impensarum, vt suprà tetigimus, & pro constanti habet Socinus hîc numero 13. & satisdeducitur ex mente huius text. in fine, dum dicit, in hac specie computandum esse tempus, quod sit ante fundum traditum: nam apertè significat, quatenus pertinet ad deductionem impensarum, considerandum esse tempus fructuum primi anni per se, & absque confusione cum fructibus sequentis anni: & ex illis sic consideratis faciendam esse deductionem impensarum. Neque existimes hanc disputationem inutilem esse, quia imò ex eius vera resolutione, multæ oriuntur vtilitates: nam primo admissa communi interpretatione, necessariò sequitur, quòd si sterilitas superueniat in vltimo anno, quo dirimitur matrimonium, ita vt ex illius fructibus non possent deduci expensæ prioris anni, cederet hoc in damnum mulieris: quia non reperiuntur fructus, ex quibus prædicta deductio fieri possit: quod ita tenet Bartolus hîc num. 4. Paulus in fine, & receptum asserit Alexander hîc numero. 5. Vincentius numer. 14. ad finem. Campesius de dote. 2. parte. quæstione. 14. Et tamen admissa opinione Cumani, cum fructibus consumptis, ex illorum æstimatione impensæ sint deducendæ, contrarium erit dicendum, & aduertit Socinus hîc numer. 13. Item admissa opinione Cumani, fatendum est, quòd si in vltimo anno parua quantitas fructuum perciperetur, & ex illis essent deducendæ impensæ mulieris factæ in primo anno, & præterea impensæ mariti, quas fecit pro fructibus illius vltimi anni, & quantitas non sufficeret ad vtriusque impensæ solutionem, facienda esset diminutio impensarum pro rata. Socinus hîc numero. 14. in fine. Et tamen admissa opinione Cumani, impensa mulieris primo facta, semper ei integrè soluenda est. † Præterea admissa communi opinione, etiã fatendum esset, quod si fructus primi anni essent deperditi, & vberes fructus in vltimo anno sunt collecti, ex illis impensæ primi anni mulieri essent soluendæ, quanuis attento primo anno ei non deberentur: & per contrarium si in primo anno vberes fructus essent collecti, & in vltimo anno fructus essent deperditi, nihil solueretur mulieri nomine expensarum, ei re vera debita

bitarum, vt agnoſcunt Socinus hîc numer. final. Vincentius num. 15. & Claudius in fine. Et tamen admiſſa opinione Cumani, totum contrarium eſt dicendum: ſemper enim fructus primi anni inſpiciendi erunt, quoad impenſarum deductionem, non autem vltimi, quo dirimitur matrimonium. Denique admiſſa communi opinione, ſi maritus percepit fructus vltimi anni integros, nihil potuit deducere nomine impenſarum, circa prædictos fructus, iuxta regulam l. diuortio. 8. §. fin. ff. eodem. Mulier tamen obtinebit ex illis deduci impenſam factam circa fructus primi anni, quantumcunque ea impenſa nihil contulerit ad fructus iſtius vltimi anni percipiendos. Et per contrarium, ſi maritus in vltimo anno reſtituit vxori fundum plenum fructibus, non poterit mulier prætendere, vt ſibi adhuc ſoluantur impenſæ primi anni: nam cùm maritus reſtituat mulieri fundum plenum fructibus, prout cum ab illa accepit in primo anno, videtur hincinde inducenda compenſatio impenſarum, ita vt neuter de earum deductione agere poſsit, & ita glo. penultim. hîc, quæ ſentit, maritum ratione impenſarum factarum circa fructus vltimi anni, nihil deducere poſſe: nam prout ipſe accepit fructus primi anni ſine deductione impenſarum, ita & ipſe nullam deductionem facere poteſt, ſi fundum plenum fructibus mulieri reſtituat: & ita ſe habet communis opinio, vt hîc aſſerit Alexand. numero. 7. & declarando latè inſiſtit Ruinus hîc à numero. 7. Et tamen admiſſa opinione Cumani, dicendum eſt, maritum ſemper teneri, vxori ſoluere impenſas factas circa fructus primi anni, & ipſe etiam deducet impenſas factas circa fructus vltimi anni, nulla facta compenſatione impenſarum, † ita
6 vt ſi tempore diuortij fundus dotalis ſit plenus fructibus, debeat induci deciſio. l. diuortio. 8. §. interdum. ff. eodē. & tradunt Cumanus hîc numero. 3. Socinus numero. 14. ac ita tenendo euitabitur abſurdum, quod videbatur reſultare ex declaratione communi, ſcilicèt, quòd compenſatio impenſarum eſſet facienda, quantumcunque illæ fortè eſſent inæquales, vt hîc declarat Paulus numero. 10. Admiſſa autem opinione Cumani, quilibet obtinet quantitatem expenſæ, quam reuera facit, & ſic ceſſat prædictum inconueniens. His ita explicatis, ex principio huius text. collige notabilem concluſionem: Quòd fructus intelliguntur deductis expenſis: quæ ſanè intelligenda eſt de impenſis factis circa fructus illius anni: aliàs non procedit concluſio. Pone enim, fundum plenum fructibus fuiſſe traditum marito, ita vt pro illis fructibus ille nullam fecerit impenſam: deinde pro fructibus anni ſequētis impenſas feciſſe, & fructibus pendentibus interueniſſe diuortium; vtique maritus non poterit deducere impenſas circa illius anni fructus factas, quo fundus plenus fructibus ei traditus eſt: neq; enim circa illos vllam ex ſuo facit impenſam: neque etiam poterit deducere impenſas factas pro fructibus illius anni, quo interuenit diuortium, quia cùm fructus adhuc pendeant, debet expectare, quod colligantur per vxorem, vt ſic ex illis perceptis poſsit fieri deductio impenſarum. l. diuortio. §. interdum. ff. eodem. quod ita tradit Alexander. l. diuortio. in fine principij. ff. eodem. Campeſius de dote. 2. parte. quæſtione. 24. Eſt tamen aduertendum, quòd Imola. l. diuortio. in principio. columna penultim. ad finem. ff. eodem. verius exiſtimat, quòd maritus ex fructibus anni præcedentis, quos vxori reſtituit, poſsit deducere impenſas factas circa fructus pendentes eo anno, quo ſoluitur matrimonium: & ſubſcribit Ruinus hîc num. final. quorum opinio mihi verior videtur. † Conſidero enim, quòd quando fundus plenus fructibus traditur màrito, illi fructus conſiderantur tanquam fructus ſequentis anni, & cum illis confunduntur. l. diuortio. 8. in princ. ff. eod. Si ergo conſiderantur omnes tāquā fructus illius anni, quo dirimitur matrimonium, certū eſt ex illis poſſe maritum deducere impenſas factas. l. ſi fundus. 9. fin. ff. eod. quanuis ſi conſiderarentur tanquam fructus diuerſorum annorum, contrarium eſſet dicendum iuxta traditionē. glo. ſ. l. diuortio. §. fin. verb. ſatisfaciendum. in fine. ff. eodem. quę notabilia ſunt ad interpretationem. l. diuortio. 8. §. interdum. ff. eod. Quoniam autem DD. in præſenti latè tractant, quando verbum, Fructus, intelligatur deductis impenſis, & nos illorum veſtigijs inſiſtētes de hoc agemus, ſit igitur in hac materia prima cōcluſio. Quando verbum, Fructus, profertur à lege, ſemper intelligitur de his fructibus, qui ſuperſunt deductis impenſis: text. hîc, & l. 1. C. de fructib. & litium expenſis. l. quod in fructus. 46. ff. de vſuris. quam concluſionem poſuit Bartol. hîc num. 6. & Felin. cap. ad noſtram. 1. de iureiurand. latè Tiraquel. libr. 1. retract. §. 15. gloſ. 1. in principio. Baeça de decima tutoris, cap. 29. numer. 3. probat Ordin. lib. 4. tit. 6. §. 6. in fin. quod Imol. hîc numer. 1. exiſtimat procedere ex propria, & ciuili huius vocabuli ſignificatione: quod & tenet Menoch. de recuper. poſſeſſ. 15. remedio. num. 574. inquiens, fructus propriè dici deductis impenſis pro illis factis: allegat iſtum textum, & idem Octauian. deciſion. 83. numer. 7. & Coraſ. l. diuortio. in princ. numer. 11. ff. eodem. Sed cauendum eſt, quia verbum, Fructus, propriè & ſecūdùm veritatem ſignificat omne illud, quod percipitur, etiam non deductis impenſis, vt colligitur ex Varrone libr. 4. de lingua Latina, col. 11. inquiente, fructus dici à ferendo; quia res quas producit fundus, dominus fert ad fruendum. l. item ſi fundi. 10. in princip. & l. arbores. 66. ſ. de vſufruct. & comprobat Hippolyt. Riminald. conſil. 36. nu. 8. libr. 1. Tantùm igitur ex fictione, vel interpretatione iuris, verbū, Fructus, refertur ad eos, qui ſuperſunt deductis impēſis, vt tradit gloſ. hîc verb. impēſa. & Bald. num. 2. Aretin. num. 3. Socin. num. 5. qui aſſerit receptum: probant Innoc. & Panorm. num. 7. c. paſtoralis. de decimis. Quanuis verum ſit, nullum caſum poſſe contingere, qui prædictā interpretationem excludat, vel hoc genus deductionis impediat. l. fundus qui. 52. ſ. famil. erciſc. † tradit gloſ. fin. l. in fundo. 39. ſ. de reiuend. gloſ. fin. c. grauis. de reſtitut. ſpoliator. Paul. l. fructus. in fine. C. de action. empti. Caſſane. in conſuet. Burgund. rubr. 2. §. 4. gloſ fin. in princip. Sed huic cōcluſioni ita explicatæ nimis videtur obſtare text. l. ſi ſeruus ſeruum. 27. §. ſi oliuam. ſ. ad legem Aquiliam. vbi duo proponuntur caſus. Primus eſt, quando quis oleam immaturam decerpſit, vel ſegetem immaturam ſecuit; & vult, hæc facientem teneri actione legis Aquiliæ propter damnum illatum: declarando tamen iuxta textum. l. ſi vſus fructus. 42. adiuncta gloſ. 2. & ibi Albern. num. 1. ſ. de vſufr. Carol. in conſuetud. tit. 1. §. 1. gloſ. 8. num. 29. Et eſt ſecundus caſus, quòd ſi prædicta iā matura collegit, non tenebitur Aquilia, quia nullo damno dominum affecit, cum illi fructus integri domino ſint reſtituendi, ita vt delinquens non poſsit deducere impenſas factas pro illis fructibus percipiēdis; quia videtur illas domino donaſſe, vt explicat Panormit. c. nouit. num. 29. de iudic. Coſtal. l. in fundo. in fine. ſ. de reiuend. in quo ſecundo caſu text. ille manifeſtè repugnat concluſioni ſuprà firmatę. Circa ſolutionem inſiſtit Aretinus hîc col. 2. Sed reſoluendum eſt ex mente gloſ. dict. §. ſi oliuam. verb. donauerint. & Floriani, textum illum duos

7

8

habere intellectus. Primus eſt, quòd ibi percipiens deliquit colligendo ſcienter fructus, quos ſciebat alienos, & ob id impenſas non deducet, ſed iuris interpretatione, domino rei cenſetur illas donare: & hunc intellectum probauit Bartol. l. rem alienam. numer. 3. ſ. de adimend. legat. Florianus. l. fundus ille. numer. 2. ſ. famil. erciſcund. Tiraquel. lib. 1. retract. §. 15. gloſſ. 1. numer. 21. Sarmiento lib. 1. ſelectarum, cap. 10. à numer. 15. Garſias Gallœcus tractatu de expenſis, cap. 1. numer. 13. & cap. 2. num. 17. Qui tamen intellectus non videtur verus; quia qui per vim occupat poſſeſsionem, vtique delinquit. l. ſi quis in tantam. C. vnde vi. & tamen is deducit impenſas factas circa fructus colligendos. l. ſi à domino. 39. §. finali. ſ. de petition. hæredit. l. ait prætor. 10. §. per hanc. ff. quæ in fraudem creditor. proſequitur Menoch. de recuperanda poſſeſsione. 15. remedio. numer. 576. Quare ſecundo loco gloſ. dict. §. ſi oliuam. intellexit text. illum ea
9 ratione procedere, † quòd eo caſu ille, qui collegit fructus, erat malæ fidei poſſeſſor, qui ſi rem reſtituat non deductis impenſis, videtur illas donare. §. ex diuerſo. Inſtitut. de rerum diuiſion. quem intellectum probauit Aretin. hîc colum. 2. poſt princip. Baldus Nouellus de dote. 11. part. in princip. numero. 16. verſic. & ſic non obſtat. Lorior. tractatu de fructibus, axiom. 9. Cæterùm is intellectus licèt verus ſit in ſe, vt conſtat ex traditis per Paul. l. diuortio. §. fin. numer. 3. ff. eodem. tamen reſtringit generalitatem d. §. ſi oliuã. qui generaliter probat, percipientẽ fructus hoc caſu videri donaſſe impenſas. Quare probabilior eſt intellectus, quem ſenſit Bald. d. §. ſi oliuam. Angel. l. in fundo. numer. 4. ſ. de reiuendic. & ibi Coſtal. ad finem. Cuiacius lib. 10. obſeruation. c. 1. quòd aut quis percepit fructus ex re per ſe poſſeſſa, etiam mala fide; & is indiſtinctè impenſas factas gratia fructuum deducet. l. ſi à domino. 39. §. fin. ſ. de petition. hæredit. aut fructus collegit mala fide ex re per alium poſſeſſa: & tunc prædictas impenſas deducere non poterit; quia iuris interpretatione cenſetur illas donaſſe dict. §. ſi oliuam. Et eſt ratio differentiæ, quia poſſeſſor malę fidei tenetur de fructibus percipiendis. l. mala fide. & ibi Bald. in princip. C. de condict. ex lege. Si ergo fructus colligat, ex neceſsitate videtur id feciſſe, ac ita non poteſt induci donandi animus, iuxta regulam l. rem legatam. ff. de adimend. legat. Sed quando non poſsidebat, ſed propria malitia & voluntate fructus ab alijs poſſeſſos collegit, nihil deducere poteſt; quia tunc in eius odium inducitur interpretatiua donatio impenſarum, dict. §. ſi oliuam. & eſt de mente Bartol. dict. l. rem legatam. numer. 3. ff. de adimend. legat. Vnde colligitur, quòd ſi quis ex re ad alium pertinente, non tamen ab eo poſſeſſa, fructus collegerit, is quidem tenebitur fructus & damnum domino reſarcire. l. & eleganter. §. ſi ſeruum. verſic. item ſi ſeruum. ſ. de dolo. l. ſi vſusfructus legatus. 42. iuncta gloſ. 2. ſ. de vſufruct. & ibi Alberic. numer. 1. tamen poterit is deducere impenſas factas circa prædictos fructus. l. ſi à domino. 39. §. finali. ſ. de petition. hæredit. † quanuis
10 hæc non ſatis perceperit Garſias tractatu de expenſis, cap. 1. numer. 13. Præterea & ſecundę concluſioni ſuprà poſitæ videtur obſtare. l. ſi quis domum. §. hîc ſubiungi. verſic. idem quærit. ſ. locati. vbi probatur, illum in quem transfertur commoditas vſusfructus, non poſſe deducere impenſas circa fructus factas, ſi per mortem fructuarij locantis, finiatur vſusfructus: extollit Laſ. ad Portium. §. itẽ quæritur. poſt prin. Inſt. de location. per quem text. dixit Salic. l. ſi pater. nu. 3. C. de vſufr. quòd in terminis. §. is verò. Inſtitut. de rerum diuiſione. ſi fructuarius deceſsit pendentibus fructibus, & iam maturis, illi quidem pertinebunt ad

ad proprietarium, neque hæredes fructuarij poſſunt deducere impenſas circa fructus factas: quod & tenet Balduin. d. §. is verò. ad finem. Inſtit. de rerũ diuiſion. Huic tamẽ difficultati reſpondendum eſt, imò verius & receptius eſſe, hæredes fructuarij poſſe impẽſas deducere factas circa fructus, iuxta regulã, huius text. vt tenet Bald. l. ſi pater. in fine. C. de vſufr. Tiraquel. lib. 2. retract. §. 5. gloſ. 4. numer. 7. Auendan. reſponſo. 5. num. 3. Molina lib. 3. de primogen. c. 11. numer. 11. Garſias tractatu de expenſis, cap. 11. numer. 60. ad finem. Hotoman. cap. 1. §. his conſequenter. colum. 2. hîc finitur lex. lib. 2. feudor. Et retenta hac opinione, non obſtabit text. l. ſi quis domum. §. hîc ſubiungi. verſic. idem quærit. ſ. locati. quia ſi bene aduertas, non loquitur in noſtris terminis, quando impenſa fuit facta in fructibus, ſed quando fructuarius deceſsit ante finitum tempus locationis, & conductor fecit impẽſas duraturas per totum tempus locationis: ſi ergo ponas, in eo anno, quo locator vſusfructus deceſsit, fructus pendere, vtique poterunt ex illis fructibus deduci impenſæ, tenebatur enim eo anno conductor fundum colere. l. item ſi fundi. 10. in princip. ſ. de vſufruct. & ſic in his terminis ceſſat ratio expreſſa in dict. §. hîc ſubiungi. Si verò impẽſa facta durat vltra mortem locatoris, cùm tunc pro annis ſequentibus cõductor, neque ſeminet, neque aliud facere poſsit in fundo conducto, quia per mortem fructuarij finita fuit locatio, ſumus extra terminos huius text. Et ſi quæras, cur ſaltem pretium impenſarum, quæ durant poſt finitam locationem, conductori illas facienti non ſoluatur? reſpondetur,
11 in dict. §. hîc ſubiungi. † fundum fuiſſe locatum per quinquẽnium per fructuarium, & conductorem feciſſe impenſas duraturas per quinquennium. Porrò licèt regula ſit, quòd impenſæ quæ durant poſt finitum ius illas facientis, ſint illi reſtituendæ. gloſ. & Bartol. l. 3. ff. de impenſis. tamen quando impenſę ita factæ ſunt, vt non non ſint duraturæ vltra tempus locationis, quanuis poſt finitam locationem caſu fortuito, videantur durare, nihil earum nomine peti poteſt. dict. §. hîc ſubiungi. nam quidem neque quid peti poterit à proprietario; quia licèt propter illas impenſas videatur eſſe locupletior, ac ita videatur locum habere æquitas. l. ſi me & Titium. ſ. ſi certum petatur. tamen cum nihil geſtum fuerit cum ipſo proprietario, ceſſat illa æquitas; quia vt condictio ex dict. l. ſi me & Titium. & ſimiles concedãtur, oportet aliquid geſtum eſſe cum eo, à quo res condicitur. Bartol. l. ſed etſi me putem. §. 1. numer. 6. verſic. declaro hoc. ſ. de condictione indebit. Menochius de recuperanda poſſeſsione. 4. remedio. numer. 1. Et multo minus peti poterit ab hærede fructuarij locantis, cum vtilitas prædictarum impenſarum ad eos non peruenerit. l. final. §. final. C. communia de legatis. iunctis traditis per Corneum ibi numer. 2. Et ſi replices, eo ſaltem nomine debere teneri hæredes fructuarij locantis, quia conductor exiſtimans locationem eſſe duraturam per quinquennium, fecit prædictas impenſas: vnde quia ante quinquennium finita fuit locatio, prædictum damnum videtur incurriſſe, quod ei ab hæredibus locatoris videtur exoluendum: huic replicationi reſpondet Iureconſultus in dict. §. hîc ſubiungi. quòd conductor debuit cogitare locatorem vſus fructus potuiſſe mori ante quinquennium, ac ita neceſſario finiendam eſſe locationem. Si igitur hoc non cogitauit, culpa ſua videtur illud damnum incurriſſe, vnde ei minimè reſarciendũ eſt. l. quod quis damnũ. 204. ff. de regul. iur. Et ſi obijcias huic rationi Iureconſul. imò neminem teneri cogitare caſus futuros. l. Iulianus. ff. qui & à quib. reſpondetur, quòd in ſpecie d. §. hîc ſubiungi.

fuerat locatus vſusfructus,qui ſuapte natura finitur morte fructuarij. §. finitur. Inſtitut.de vſufr.& quando res deducta in contractum, ex ſua natura ſubiacet
12 alicui caſui, † is caſus debet conſiderari.Bart.l.inter ſtipulantem. §. ſacram. num.7.ff. de verborum obligationibus. Bald.l.æde.nu.11.C. de locato. adeò q̃ qui prædictum caſum non cogitauerit, dicatur eſſe in lata culpa.Salicet.l.ſi nulla.nume.17.C.de pignor.action.l. quod Nerua.nu.12.ſ. depoſiti.atque ita in his terminis debet induci regula.d.l. quod quis damnum.ff. de regul.iur.Qua etiam ratione receptum eſt,quòd ſi res euincatur propter cauſam cohærentem rei ſecundùm illius naturam, non poteſt agi de euictione,vt tradit Bar.d.l.ſi quis domum.§.1.num.2.& ibi Paul.numer.5.& Coſtalus.ſ. locati.Beroius conſil.90.nu.10.libr.1. Et notabis, quod d.§. hîc ſubiungi.propriè loquitur in impenſis non duraturis vltra tempus locationis,in quibus terminis idem admitteretur in locatione facta per maioratus poſſeſſorem, vel alium dominum temporalem; quia eadem militat ratio. Molina lib.1.de primogen.c.21.num.9. Non procedet tamen in vtilibus,vel neceſſarijs impenſis factis ad perpetuam rei vtilitatem:nam licèt tunc etiam extinguatur locatio,tamen ſupereſt ea obligatio,quòd cum res per impenſam fuerit vtilior reddita, res ipſa cum eadem obligatione ad quemcunque tranſit.l.diuortio.§.fin.in fine.ff. eodem.Bart.l.impenſæ.num.4.ff. de impenſis. & in ſpecie ita declarat Connan. lib.7.commentarior.cap.11.num.21.& patet ex eo,quòd fructuarius finito vſufructu,repetit vtiles & neceſſarias impẽſas factas ad perpetuam rei vtilitatem.l. eum qui.C.de vſufr.Corneus conſil.86. num.4.lib.4.& quilibet conductor.l.dominus.57.§.1.&.l.penult.in prin.ſ. locati. Gamma deciſ.306. Vnde cauendum eſt à Valaſc.de empthyteuſi.q.25.nu.35. à Gaſia tractat.de expenſis,c.14.nu.17.

qui pro conſtanti habentes,deciſionem d.§.hîc ſubiungi.etiam procedere in vtilibus,& neceſſarijs impenſis, eam deciſionem iniuſtam eſſe dicunt. Cõcluſionem principalem,de qua ſuprà, ita explicatam ampliabis primò procedere, etiã ſi in lege dicatur,quòd integri fructus reſtituantur; adhuc enim intelligetur de integris fructibus,ſcilicet deductis expẽ
13 ſis, † iuxta regulam huius text. quod ita colliges ex.l.1.C. de his quib. vt indign. iuncta.l.ſi à domino. 39.§. fin. ſ. de petition.hæred.Idem colligitur ex.l.ſeq. dũ dicit,abſurdum eſſe, maritum pro vno menſe ſuſtinentem onera matrimonij, lucrari integros fructus vindemiæ, & tamen illa verba,Integros fructus,neceſſariò intelligẽda ſunt, deductis ſcilicet expẽſis,iuxta regulam huius text.& ita hãc ampliationem poſuerãt Bald. & Salic. vterque col.2.l.1.C.de fructibus & litiũ expenſis.& ſubſcribunt Alex.& Aretin. hîc num.7.Iaſon num.18. Corne. conſ. 289.videtur.col.vltim.lib.1.Aretin.l.diuortio.§.fin.col.2.ff.eod.Catellia.in memorabilib.verb.fructus.in fin. Quam tamen ampliationem reſtringit Roman. hîc num.5.ad diſpoſitionem legis, nam ſi in diſpoſitione hominis de integris fructibus fiat mentio, intelligitur ea diſpoſitio,non deductis expenſis: argum. l.fin.C.ad legem Falcid.& quæ gloſ.l.decem.6.ff. de fideicom.libertat. Et quãuis hanc declarationem Romani (diminute eam referendo) improbet Alex. hîc col.2.ad medium.tamẽ exactiùs eam referens,probat idem Alexan. conſil.133. num.4.lib.5.& Ruin.conſil.65.nume.8. lib.1. Ex quo ceſſat dubitatio Baeçæ de decima tutoris, cap.29.num.5. nam recitando opinionẽ Romani,& aliorũ; aſſerit rem eſſe valde cõtrouerſam, cũ tamẽ re vera non ſit, ſi fiat diſtinctio inter diſpoſitionem legis & hominis,vt ſuprà dictum eſt. Et iuxta prædicta ſunt etiã explicandi Corſetus in ſingular.verb.integre.&Tiraq.lib.1 retract.§.15.gl.1.nu.9.

dum generaliter dicunt,quòd ſi fiat mẽtio de fructibus integris, debeat intelligi non deductis expenſis; nam diſtinguendum eſt vt ſuprà. Denique iuxta prædicta accipienda ſunt ea, quæ pro vtraque parte in hoc articulo congerit Baeça de decima tutoris,c.18.à num.13. Amplia ſecundò,hanc concluſionẽ procedere,ſi verbum, Fructus, proferatur à lege viua,id eſt, à principe: nam etiam intelligetur deductis expenſis, iuxta re-
14 gulam huius text. Iaſon hîc numer.16.† adducens gloſ.l.penul. verb.lucrum.C. de collation.quæ licèt illud non probet, tamen propter identitatem rationis,prædicta ampliatio probanda eſt: quam probat Capicius deciſion. 20. num.7. Tiraquel.lib.1.retract.§.15.glo.1.num.6. Vnde & in reſcriptis & impetrationibus verbum, Fructus, intelligitur deductis expenſis, vt hîc tradit Vincent.nume.7. Couarru.reſolut.lib.3.c.13.num.1. Cõcluſionem huius text. ita explicatam limitabis primò, vt procedat in impenſa facta gratia ipſorum fructuum:nam aliæ impenſæ pertinentes ad perpetuam rei vtilitatem, quanuis debeantur, tamen ex fructibus non deducuntur: quod colligitur ex.l.diuortio.§.fin.ff. eodem. notauit gloſ.hîc verb.impenſa. Paul. num. 3. Vincent.num.4.Pariſ.conſil.94. num. 25.lib.2.Tiraquel.tractat. primogenior. q.74.num.7. Menochius conſil. 64. numer. 32.lib.1.Quę autẽ dicantur impenſæ factæ gratia fructuum, explicat Dominic.conſil.85.numer.4.& eſt text.elegans.l.ſi à domino.39.§.fin.ſ. de petitio. hæred.Ex quo in verb.Conſeruandorũ, adiuncta gloſ.colligitur,impenſas factas ad fructuum cuſtodiam,& conſeruationem, videri factas gratias fructuum:extollit Roman.ſingul.332. ad idem videtur text.l.pen.ff. de impenſis. & ibi notat Bart.num.2. Sed in contrarium vrget.l. cum quæritur. 58.§.fin.ff.de legatis.3.qui videtur probare, differre cuſtodiã agri à fundi cultura:& ideò Bart.ibi in fin.col. legit,quòd impenſæ factæ in cuſtodiendo agro, non dicuntur fieri gratia fructuum percipiendorum,ſed potiùs cauſa cuſtodiendi ipſam rei ſubſtantiam,& hac ratione ex fructibus non deducentur: ſubſcribit Angel.l. diuortio. §.final. num.1.ff.eodem.Decius conſil. 420. numer.5.Pinel.l.2.C.de reſcind.vendit.pagin.102. nu.31. ad finem.ac ita conſtat, articulum eſſe controuerſum,in quo remiſsiùè procedit Tiraquel.lib.1. retract. §.15.gloſ.1.num.25. Pro concordia dicendum eſt, † quòd ſi cuſtodia erat ne-
15 ceſſaria,vt fructus integri perciperẽtur, ſumptus in ea facti,dicentur facti gratia fructuum,& conſequenter ex illis deducentur.l.ſi à domino.39.§.fin.ſ. de petition.hæred.l.ſi ita.15.§.fin.ff.de fund. inſtruct.ibi, Saltuarius.iuncta.l.inſtrumenta.8.eodem tit.& in his terminis verum eſt,dictum Bart. dict.l. cum quæreretur. §.fin. communiter reprobari, vt aſſerit Catellian.in memorabilibus,verbo, fructus. Cæterùm ſi cuſtodia principaliter fiat ad conſeruationem rei, vtpotè ſi caſtrum cuſtodiatur, vel etiam fundus, quia timetur per hoſtes occupari; quia tunc illa impenſa magis pertinet ad cõſeruandam ipſius rei ſubſtantiam, non dicetur facta gratia fructuum,vt probat extrauagans.1. verſicul. in ſoluendo. de decimis.inter communes,& tradit Angel.l.diuortio.§.fin. numer.1.ff. eodem. & ibi latiùs dicemus. Adde, quòd ſi in terminis dict.l.ſi à domino.§. fin. poſſeſſor ille non fecit aliquos ſumptus, ſed propria perſona fundum cuſtodiuit, vel quid aliud fecit, poterit nomine ſumptuum operas ſuas deducere, ſi eas ſolitus erat locare; quia nihil intereſt,conducta aliorũ opera ſumptus facere, vel ſua opera fundum colere.Baldus & Salicet.l.ſi quis ſciens. C. de reiuendicat. Tiraquellus lib.1.retract.§.15.gloſ.1.numer.30.optimè Couarru. reſolut. lib.1. cap.3.numer.3. Baeça de decima tutor. cap.2.numer.28.& cap.21.numero. 25.

Limita ſecundò principaliter concluſionem huius text. vt non vendicet ſibi locum in decimis: nam in illis verbum, Fructus, intelligitur non deductis impẽſis.c.tua nobis. &. c. paſtoralis. de decimis.notauit gloſ.l.ſi à domino.§.fin.ſ.de petition.hæred. Sed videndum eſt de ratione huius limitationis.Et Bart.hîc numer. 6. ſimpliciter dicit ſpeciale eſſe in decimis,& cum eo tranſeunt communiter Legiſtæ,vt hîc aſſerunt Claud. poſt princ.Vincent.num.9.Baeça de decima tutor.c.29.nume.1.& num.9. Cæterùm Canoniſtæ contendunt, nihil ſpeciale eſſe in decimis , ſed in hac materia ita eſſe diſtinguendum, vt ſi per legem fiat mentio fructuum ſimpliciter, locum habeat regula huius text. Si vero fiat mentio de quota parte fructuum , procedat d.c.tua nobis.& ita poſt Hoſtienſ.Panormitan.c.paſtoralis.colum.fin.de decim. Affli&is deciſion.252.num.8.Capic.deciſ.20.num.12.Tiraquel. tractat. primogenior.q.74.num.9.Baeça de decima tutoris.c.29.num.8.Corraſ.hîc numer.11.
Sed hæc Canoniſtarum diſtinctio tuta
16 non eſt, † confunditur enim per regulam huius text.adiuncta regula l.quę de tota.ſ. de reiuend. Item aduerſus eos eſt tex.in extrauag.1. verſic. in ſoluẽdo. de decimis. inter communes. vbi ſoluitur quota fructus,id eſt,decima Papalis, & tamen deducũtur ex eaimpenſæ: notauit gloſ. Clem.2. verb. taxationem.in fine.de decim.Dominic.conſil.85. à numer.3.Aretin.hîc colum.3.poſt princip. quanuis prædictæ extrauagantis mẽtionem non fecerint: neque etiam Tiraq. idem tenens lib.1.retract.§.15.gloſ.1.numer.15. Quare reiecta prædicta diſtinctione,tanquam in ſe falſa, circa veram rationem d.c.tua nobis.variant ſcribentes,vt videre eſt ex traditis perSocin.hîc num.2.Capic. deciſion.20.à num. 8. Tiraquel.lib.1.retract.§.15.glo.1.num. 14. Rebuff.tractat. de decimis. q. 11.à nu.5. Garſiam tractat.de expenſis.c. 1. nu. 17.

Sed ad veram rationem præmittẽdum eſt id quod tradit Bart. hîc num.5. &. 7. quòd ſi fundus locetur colono partiario,vt ſcilicet is certam partẽ fructuum domino fundi reddat, & reliquos ſibi retineat, non poteris is colonus impenſas ex fructibus deducere ; quia operas & impenſam videtur colonus ponere pro ea parte fructuum,quæ ſecundùm conuentionem apud eum remanere debet: ſubſcribit Alexand.hîc colum.2.ad finẽ. Zaſi.num.12.& communiter alij,vt aſſerit Vincent.hîc num.12.Campeſ. de dote.2.part.q.12.num.5.Loriot.tractat. de fructib.axiom.5.Franciſcus Marcus deciſion.855.nu.5.in.1.part.& plures quos refert Baeça de decima tutor.c.29.nu.7. & Menoch.libr.2.de arbitrar.caſu. 215. num.2.Inuenio tamen,quòd Valaſc. de emphyteuſi.q.30.num.9.dicit hanc opinionem magis niti conſuetudine,quàm iuris rationibus:& idẽ præſupponit Garſias tract.de expenſis.c.14.num.23. Sed vtique DD.magis præſupponunt,prædictam traditionem ſecundùm iuris regulas procedere:nam quod Bart. hîc nu. 5. & alij communiter dicunt, hãc opinionem conſuetudine fuiſſe approbatam, intelligunt de conſuetudine iuri conformi,non autem contraria. Neque obſtat prædictorum ratio, quòd qui in ſocietate ponit operam,nõ tenetur ſumptus facere ex ſuo, ſed ſumptus ex corpore ſocietatis deducendi ſunt. l. ſi fratres. §.ſi quis ex ſocijs.l.ſi vnus.§.ſi vnus.&.l.ſociũ qui.§.ſocius.ſ.pro ſocio.l.idemque.§.idẽ
17 Labeo.ſ. mandati. † nam reſpondetur ex traditis in terminis per Alber.l.1. numer.3.C.pro ſocio.verum eſſe regulariter,quòd ſi vnus ponit operam in ſocierate,& alius pecuniam,qui ponit operas, non tenetur ſumptus ex ſuo facere, ſed ex corpore ſocietatis deducentur: quidquid contradicat Zaſi. hîc num.12. ſed tamen limitetur in colono partiario;nã is tacitè videtur ſe obligaſſe ad ponẽdas operas ſuo ſumptu:& ſubſcribit Franciſc. Marc.

Marc.deciſion.890.num.3.in.1.part. nã ſola opera coloni non correſpondet parti fructuum,quæ ſecundùm conuentionem apud eum remanere debet,& ideò tacitè videtur actum , vt is colonus etiã ſumptus ex ſuo faciat,vt hîc aduertit Alexand.col.2.ad fin. Corne. conſil. 289. num.17.lib.1.ac ita patet, quantum à vero aberrauerit Garſias tractat.de expenſis,cap.1.num.21.dum impugnat prędictam communem opinionem per regulam.l.fundus qui.ſ.famil.erciſcund.quæ noſtris terminis applicari non poteſt: aliud enim eſt quærere, vtrùm in dubio ex fructibus ſint impenſæ deducendæ? aliud verò , vtrùm ſint deducendæ, dato quòd ex veriſimilimente partium cõſtet, onus illas faciendi incumbere illi, qui eas fecit ? hunc enim certum eſt,eas deducere non poſſe,cum ex neceſsitate obligationis fecerit. Paul.conſil.270. numer.3.verſic.tertiò.lib.2.Iaſon.l.1. num. 27.C.de iure emphyt. Anto. Gomez. 2. tomo.c.3.nu.20.Adde,& quòd pro prædicta communi opinione videtur, text. quem Bartol.hîc num.5.adducit. l. cum duobus.52.§.ſi in coeunda.ſ. pro ſocio. nam quanuis Iaſ.hîc num.12.dicat text. illum nihil facere pro communi opinione,tamen ſi bene expendatur , apertiſsimè eam probat: nam ad veram illius interpretationem debes aduertere, quòd dum ibi in litera dicitur , fundum fuiſſe datum pollicitatori, debet emendari litera,& eſt reponendum,Politori, vt admonet Anton. Auguſtinus lib.4. emendatio.cap.9.Item quòd ratio expreſſa in eo tex.Quia pretium operæ,artis eſt ve-
18 lamẽtum. eſt nimis obſcura, † & ex qua vix ſenſus elici poteſt,vt ibi aduertit Budæus: eſt tamen explicanda cum Alberic.ibi,q; ars eſt ſcientia,quę animo continetur,opera verò eſt illius artis exequutio,& demonſtratio: dicit ergo Iurecon ſultus,quòd ille , qui petit pretium operæ , tacitè aſſerit ſe eam artem callere; neque enim aliter pro opera aliquod pretium daretur : quare is præſtabit eam culpam , quam ſolet præſtare is, qui ſe aſſerit peritum in aliqua arte, de qua.l.ſi merces.28.§.qui columnã.& ibi Caſtrenſ.ſ. locati. Quibus ita præſuppoſitis,inducitur ille tex pro communi hoc modo: Tex.inquit,quòd quãdo fundus datur politori,vt fructus ex eo percepti diuidantur inter eum , & dominum fundi,quòd tũc illa pars fructuum , quæ cedit politori,eſt pretium operæ , quam ipſe debet ponere in cultura : ergo ſi illa pars fructuum cedit loco pretij operæ, quam ipſe ponere tenetur, ratione prædictæ operæ nihil petere poteſt: argum. l.bona fides.ſ.de regul.iur. quæ inductio eſt de mente Alberic.ibi Bald.hîc nu. 2. &.c.ex literis.num.7.de iureiuran. Paul. l.ſi à domino.§.fin.num.3.ſ.de petition. hæredit.& ex eo text. ita inducto conſtat veram eſſe cõmunem opinionem, quam defendimus Et ex ea infertur vera ratio decidendi ad cap.tua nobis. de decimis. nam ſummus Pontifex ibi ita arguit:Deus eſt dominus orbis,qui conceſsit terras colendas hominibus, reſeruata ſibi decima parte fructuum : prout igitur quando temporalis dominus dat terram colendã alicui,reſeruata ſibi certa parte fructuum , colonus non deducit impenſas; quia recipiendo partẽ fructuum,tacitè videtur ſe obligare ad operas ,& ſumptus neceſſarios ad fructus percipiendos,vt ſuprà dictum eſt: ergo idem recipiendum eſt in decima ; quia in ea militat fortior ratio. Vnde & text. ille apertè probat communem opinionem ſuprà relatam , ſcilicet, quòd colonus partiarus non deducit impenſas ex fructibus:quod tenet Innoc.d.c. tua nobis.& ibi Panormitan.num. 3. Iaſon hîc num.12.Ruin.num.5.Menoch.alios referens lib.2.de arbitrar. caſu. 215. nu. 2. Item quòd propter prædictam rationẽ, ex decima non deducuntur impenſæ: quod aduertit Soto lib.9.de iuſt. & iure. q.42.artic.2.colum.2. ad medium. † in-
19 quiens,

quiens, in decimis censeri contractum quoddam genus societatis inter hominem, & Deum, homo enim semina sua, labores & sumptus ponit, exponitque se huic periculo, confisus Deo. Cùm igitur Deus sua benignitate cumulatam frugẽ referat, satis est, quòd homo pro periculo & labore nouem retineat, & vnum integrè Deo reddat: subscribit Garsias tract. de expensis, cap. 1. num. 17. Sed clariùs dicere potuissent, quòd in decimis homo consideratur tanquam colonus partiarius, ac ob id non potest deducere impẽsas, vt suprà dictum est, benigniusque cum eo actum videri, cùm Deus tantùm sibi decimam reseruauerit, & alij domini maiorem partem sibi soleãt reseruare. Item Deus auget fruges, quòd alij domini minimè prẽstare possunt. Ex qua ratione ita explicata constat aduersus Bart. & Legistas, nihil speciale contineri in decimis, sed datis eisdem terminis, idẽ esse recipiendum in quibuscunque fructibus, vt constat ex suprà traditis, quidquid existimet Garsias tractat. de expensis, cap. 1. num. 21. versi. secundò. Cõstat etiam, non esse veram rationem Canonistarum suprà relatam, qui potiùs docere debuissent, quòd ideò ex decima non deducuntur impensæ, quia in eis homo respectu Dei censetur colonus partiarius, & ideò nõ deducit impensas, iuxta suprà tradita. Cõstat etiam, colonũ partiarium teneri soluere decimam, ob rationem de qua per Antonium Nattam consil. 409. num. 7. lib. 2. licèt aliàs colonus partiarus ad onera realia, vel mixta non teneatur. Octauian. decision. Pedamontana. 83. à num. 3. Item ex prędictis colliges veram interpretationem. c. pastoralis. de decimis. vbi ex decimis personalibus deducuntur impensæ: notauit glos. l. si à domino. §. fin. ff. de petition. hæred. Circa rationẽ insistũt Panor. d. c. pastolaris. nu. 7. Soci. hîc nu. 2. Sed vera ratio est, q, in decima personali cessat ratio suprà assignata; neque enim soluitur ex fructibus, qui à terra percipiuntur, & sic nõ potest acquirens considerari tanquã colonus partiarius, sed soluitur ex eo qđ acquiritur per industriam & laborem personalem, ac ita cessante ratione suprà assignata, inducitur regula generalis huius text. Eo maximè, quia decima personalis iubetur solui ex lucro. d. c. pastoralis. lucrum autem dicitur, quod supereſt deductis impensis. l. Mutius. ff. pro socio. notabiliter Arctin. l. non amplius. in princ. colum. 2. ff. de legat. 1. † Præterea colliges annotationẽ ad tradita per Cuman. hîc num. 2. in fine. & Claud. numero. 5. quòd si principi soluantur fructus nomine tributi in recognitionem vniuersalis dominij, nõ deducentur impensæ: subscribit Corras. l. diuortio. in princ. num. 11. ff. eodem. Rebuff. tractat. de decima. q. 11. num. 5. per text. cap. tua nobis. de decim. vbi decimæ æquiparantur tributis, & ibi notat Panorm. num. 2. & insistit Lasarte de decima vendition. cap. 16. num. 1. ad finem. Sed non est verum, quia ratio suprà assignata in decimis, cessat in tributis, & vtique tributa magis assimilãtur decimis personalibus, quæ præstantur in recognitionem dominij vniuersalis, quod Deus obtinet in toto orbe. cap. cum non sit. de decimis. prout igitur ex illis decimis deducũtur impensæ. dict. c. pastoralis. ita etiam debẽt deduci ex tributis, & videtur expressum extrauag. 1. versic. in soluẽdo. de decimis inter communes: quod & magis receptum asserunt Socin. hîc numer. 4. Iason num. 17. Felin. c. ad nostram. 1. numer. 3. de iureiurand. Baeça de decima tutoris, cap. 19. num. 1. Neque obstat d. c. tua nobis. nam distinguẽdũ est, quòd si terra sit principis, & per colonum soluitur certa pars fructuum, tunc fatendum est, eandem esse rationem, quæ in decima reali, ac proinde nullas esse deducẽdas impensas: quòd si tributum præstetur ratione vniuersalis dominij, quod habet rex in toto regno, dicendum est, ex

ex fructibus præstitis nomine huius tributi, deducendas esse impensas, iuxta suprà tradita: quod est notabile ad Ordin. lib. 2. tit. 16. Præterea & ex prædictis venit reijciendum, quod tradit Bald. hîc ad fin. quòd prout fauore iuris diuini, decimæ intelliguntur non deductis impẽsis, ita etiam & gabellæ fructuum; quæ soluuntur principi, fauore publico debent solui non deductis impensis, iuxtà æquiparationem. l. fin. C. de sacrosan. eccles. quod & probat idem Bald. l. si à domino. §. fin. ff. de petition. hæredit. Paul. hîc num. 7. Ruin. num. 6. ad finẽ. Claud. num. 7. Afflictis decision. 252. num. 7. Tiraq. tract. primogenior. q. 74. num. 8. Loriot. de fructib. axiom. 5. Auendan. lib. 2. de exequend. mandat. cap. 14. num. 15. hæc enim traditio etiam ex suprà traditis confunditur. Neque obstat Bald. ratio, neque enim verum est, ecclesiam & Rempub. æquiparari per viam regulæ, sed tantùm hæc æquiparatio inuenitur facta in casu particulari. l. fin. C. de sacrosan. eccles. vt aduersus Baldum aduertit Imol. hîc & Tiraquel. lib. 1. retract. §. 15. gloss. 1. nu. 12. † Item ratio propter quã ex decimis nõ deducũtur impẽsæ, nõ est illa, quã Bald. prẽsupponit, sed potiùs illa, quã suprà assignauimus, quæ apertè cessat in gabellis. Itẽ gabellę prẽstãtur ratione vniuersalis dominij, quòd rex habet in toto regno, scilicet quoad iurisdictionem, & protectionem, iuxta notata. l. 1. §. fin. ff. de reiuend. inde igitur inferri nõ potest ad id, quod prẽstatur Deo in recognitionem dominij; quia Deus habet dominium orbis in vniuersali, & particulari, vt hîc aduertit Cuman. num. 3. & ita in specie prædictam Bald. opinionẽ improbant Imol. & Cuman. hîc num. 3. Iason num. 17. Zasi. num. 9. Capic. decisione. 20. num. 8. Felin. c. ad nostram. 1. numer. 3. de iureiurand. Valasc. de emphyteusi. q. 17. num. 10. Garsias tracta. de expensis, c. 11. num. 60. & c. 1. num. 20. Neque placet consideratio Afflict. decisione. 252. num. 7. quòd quidquid sit in gabella, tamen in tributo, quod soluitur tẽpore belli ad defensionem regni, tunc ex fructibus non debent deduci impensæ: nã & id ex suprà dictis cõfunditur, & ex regula. l. fundus qui. ff. famil. erciscun. Pariter etiam corruit, quod tẽtat Socin. hîc num. 2. quòd vbicunque debentur fructus ecclesiæ, vel piæ causæ, non debent deduci impensæ: argum. dict. c. tua nobis. subscribit Afflictis decisione. 252. num. 8. Capic. decisione. 20. num. 9. Rebuff. tract. de decimis. q. 11. num. 6. nam extra casum d. c. tua nobis. nitentem ratione, de qua suprà, fructus qui debẽtur ecclesiæ, vel pię causæ, intelligentur deductis expensis, iuxta generalem regulã huius text. adiuncta regula. l. in fraudẽ. §. fin. ff. de milit. testam. & tradit glo. fin. cõmuniter recepta. c. grauis. de restit. spoliator. & ita in specie contrarium post alios resoluit Tiraquel. lib. 1. retract. §. 13. glos. 1. num. 13. Baeça de decima tutoris cap. 29. num. 1. Vltimò ex prędictis colliges explicationem ad Ord. libr. 1. tit. 65. §. 56. dum tutori pro labore concedit vigesimam partem fructuum, qui percipiuntur ex bonis pupilli: nam id intelligendum est, deductis expensis, per suprà tradita, & extrauag. 1. versic. in soluendo. de decimis. inter communes. & probat Garsias tractat. de expensis, c. 1. num. 21. † quidquid contrarium magis probet Baeça de decima tutoris, cap. 29. à num. 10. Præterea & tertiò principaliter limita conclusionem, de qua suprà, si fundus æstimatus detur in dotem: nam cũ tunc fructus cedãt marito, tanquam emptori. l. Iulianus. §. si fructibus. ff. de action. empti. nõ potest agi de deductione impensarum. Bart. hîc num. 8. cõmuniter receptus, vt asserit Ias. in fin. Cãpes. de dote. 2. parte. q. 15. Expedita sic prima conclusione, succedit secunda principalis conclusio in hac materia, q, si simus in dispositione hominis, & verbũ, Fructus, referatur ad fructus extãtes, sine

siue pendentes, illud verbum intelligetur non deductis impensis. Bart. hîc numer. 7. per text. l. quoties. 41. §. si colono. ff. de vsufr. & cum Bart. transeunt alij, vt hîc asserit Vincent. num. 11. Capic. decision. 20. num. 16. Ruin. consi. 65. num. 7. & ad finem libr. 1. Cephalus consil. 636. nu. 54. lib. 5. Tiraq. lib. 1. retract. §. 15. gl. 1. num. 18. Adde Bald. explicantem mẽtem Bart. hîc, c. ex literis. col. fin. de iure iuran. solus Socin. hîc num. 8. contradicit, & contendit, prædictã conclusionẽ non bene probari d. §. si colono. quia loquitur in impẽsis factis per legatarium, dum erat colonus. Cùm igitur respectu impensarum videatur creditor, non cẽsentur ei relicti fructus animo cõpensandi cum impensis, iuxta regulam l. creditorẽ. ff. de legat. 2. Sed extra hunc casum si testator alicui leget fructus pendẽtes, cum illud legatum possit intelligi deductis impensis, vel nõ deductis, admittetur interpretatio, qua minus præiudicetur hæredi, qui legatum præstare debet. l. apud Iulianum. §. scio. ff. de legat. 1. l. numis. ff. de leg. 3. Item quia d. §. si colono. loquitur in fructibus pendentibus, qui cẽsẽtur pars rei. l. fin. §. pen. ff. quę in fraudem creditor. & sic attẽto tẽpore legati, fructus non continentur in legato sub consideratione fructuũ: attento autem tempore perceptionis, fructus futuri cẽsentur legati, quod est extra terminos nostræ cõclusionis: subscribit Vincent. hîc nu. 11. Sed his non obstantibus, vera est prædicta cõclusio, & bene probatur
23 in d. §. si colono. si consideres, † quòd in cásu ibi proposito quis cõduxerat fundũ sub certa pensione: posteà locator dominus fundi, legauit conductori vsumfructum illius fundi; & sentit text. quòd is conductor tanquã legarius cõsequetur omnes fructus fundi. Et prætereà agendo actione ex cõducto obtinebit, quòd hæres testatoris eum liberet ab obligatione pensionis soluendæ. Item quòd ei soluat impensas factas gratia fructuũ: qã licèt glos. ibi verb. vendicabit. & Alber. variè explicent ex glos. fin. l. cui vsusfructus. 30. §. fin. ff. de vsufr. legato. & ibi Lancelot. Deci. tamẽ vera explicatio est, quã ponit Ruin. hîc nu. 4. & ante eum Fulgos. l. quoties. nu. 2. ad medium. ff. de vsufr. quòd cum testator legauerit vsumfructũ colono, perinde haberi debet, ac si conductor sibi illum vsumfructũ euicisset, neque possit iam illum tenere titulo locationis. l. huiusmodi. 86. §. qui seruũ. ff. de leg. 1. l. cui res. 30. iuncta glos. penul. ff. de action. empti. tradit glos. l. fundo. 4. ff. ad leg. Falcid. Prout igitur si vsusfructus verè euictus esset per alium, posset conductor obtinere per actionem ex cõtractu, vt liberaretur à pensione soluẽda, & prætereà sibi soluerẽtur impensæ factæ circa fructus euictos; idẽ poterit prætẽdere, quãdo sibi ipsi videtur euicisse: satis enim est, quòd iam fructus titulo cõductionis non possit obtinere: ergo apertè probat tex. quòd vbi verbũ, Fructus, profertur à testatore, & refertur ad fructus pendentes, intelligitur, quòd fructus ita veniant in legato, vt ex illis non deducãtur expẽsæ. Quinimò si sit legatarius ille, qui eas fecit, possit vltra fructus illas petere ab hæredibus testatoris. Neque obstant Socin. considerationes: nam ad primã respõdetur, posse procedere, si testator huic colono legaret fructus eum expensis; nam tunc non videretur legare animo compensandi, iuxta regulã d. l. creditorem. & sic legatarius ratione legati posset habere fructus & impẽsas, & prætereà agendo actione ex conducto, posset obtinere, eas impensas factas circa fructus sibi solui, vt suprà dictum est: nos autem loquimur, quãdo fructus simpliciter legãtur, quo casu, si legatũ intelligeretur deductis expensis, vt Soci. vult. malè præsupponeret Iureconsul. d. §. si colono. etiam impensas in legato vsusfructus contineri. Vnde si ponas, non colono, sed alij fructus fuisse legatos per locatorem, ipse legatarius obtinebit, vt hęres testatoris soluat colono impensas, quas ipse deducere potest ex fructibus, iuxta
24 regulam huius text. † Et notabis, quòd ideò in d. §. si colono. dicitur, quòd colonus, cui legatur vsusfructus, tantùm potest petere remissionẽ pensionis, & pretiũ impensarũ; quia ex illa euictione ipse cõmodum reportat: nam aliàs ad interesse agere posset, si propter factum locatoris re conducta vti nõ potest. l. si fundus. 37. ad fin. ff. locati. Ad secundã considerationem respondeo, quòd in dispositione hominis facientis mentionẽ de fructibus, fructus pendentes considerãtur tanquã fructus, & nõ tanquam pars rei. l. si pendentes. 34. in princ. ff. de vsufr. & infrà latiùs dicemus. Prædictã cõclusionẽ Bart. ita defensam limitabat Imol. hîc ad fin. non procedere in terminis huius text. nã si mulier dicat se tradere marito fundũ plenum fructibus, adhuc intelligetur de fructibus, scilicet deductis expensis, iuxta regulã huius text. in prin. subscribũt Alex. hîc col. 3. post princ. & Vincen. nu. 10. ad fin. Sed Bald. hîc in fine magis credit, etiã hoc casu habere locũ conclusionem, de qua suprà; q, tunc videantur traditi fructus absque deductione impẽsarũ: & subscribit Claud. hîc nu. 10. per. l. quoties. §. si colono. ff. de vsufr. Et ad istum tex. respondet, procedere quando fundus simpliciter traditus est, nulla facta mentione fructuũ; quia licèt tunc fructus pẽdentes pertineãt ad maritũ, id est, ex dispositione legis. l. pro oneribus. C. de iur. dot. sed quãdo de fructibus specialis mentio facta est; quia tunc fructus videntur deferri ex dispositione hominis, locũ habebit conclusio de qua suprà, vt scilicèt intelligatur traditio facta sine deductione impensarũ, vt etiam tenet Alber. l. quibus diebus. §. 1. ff. de cõdit. & demonst. Sed his non obstãtibus, opinio Imol. verior est, nã cũ ius declarauerit, in materia dotis verbũ, Fructus, intelligi deductis impẽsis, simplex traditio fructuũ debet videri facta iuxta legis declarationẽ. l. post dotẽ. secũdũ. 3. lect. ff. eod. & ibi Bart. nu. 5. Item si fundo simpliciter tradito, fructus tacitè videntur pertinere ad maritũ, si exprimatur id qđ tacitè ineſt, nihil operari debet. l. 3. ff. de leg. 1. Neque obstat d. l. quoties. §. si colono. quia debet limitari nõ procedere in
25 terminis huius text. † cùm enim certum sit, maritum posse deducere impẽsas ex fructibus vltimi anni, quo dirimitur matrimoniũ, vt æqualitas seruetur, vxor etiã eas debet deducere ex fructibus primi anni: semper enim admittẽda est interpretatio, qua æqualitas inter partes seruetur. l. quæsitũ. §. sed & ipse Papinian⁹. ff. de fund. instr. cũ simil. lib. de quibus per Curtiũ Iun. cons. 98. nu. 8. Sit secũda cõclusio in hac materia, q, si in dispositione hominis exprimatur certa, & determinata quantitas fructuũ, intelligetur de fructibus, nõ deductis expẽsis: adeò q, licèt dispositio hominis relata ad fructus nascituros, intelligatur de fructibus, deductis expẽsis, vt infrà dicemus, tamẽ si exprimatur certa quãtitas, vt promitto decẽ corbes frumenti ex fructibus nascituris in tali fundo, intelligetur prędicta dispositio, vt illi decẽ corbes præstẽtur, nulla facta diminutione per deductionẽ impensarũ. Bart. hîc nu. 7. receptus vt asserũt Socin. num. 11. Zasi. nu. 10. ad finem. Claud. nu. 13. Tiraq. libr. 1. retract. §. 15. glos. 1. nu. 17. & alij quos refert Baeça de decima tutor. c. 29. nu. 8. Et est ratio, quia si deducerẽtur impẽsæ, nõ perfectè solueretur id, quod debetur, scilicet decem corbes frumẽti: ne igitur corrũpatur debitũ, nulla hoc casu fiet deductio nomine impensarũ: arg. l. si debitor. 39. §. 1. ff. de contrah. empt. inducendo vt hîc per Soci. nu. 11. Qua ratione generaliter receptũ est, q, vbi aliquid certũ & determinatũ debetur, prætextu impensæ nulla debet fieri diminutio: argu. l. Mæuio. 42. §. à me. ff. de leg. 2. Iaſ. hîc ad finẽ. Zasi. num. 10. Vnde consuluit Paul. cons. 195. visis. n. 1. lib. 2. quòd vbi officiali taxatur certum

certum ſalariũ, non debet fieri diminutio nomine gabellæ,quæ ſecundùm ſtatutũ generaliter debetur; quia quãtitas expreſſa præſtanda eſt integrè, vt obligationi videatur fatisfactum. l. ſi venditor hominis. 39.in princ.&.l.pen.§.fin.ff. de action.empti.& ſi fortè aliqua fiat diminutio,poterit is,cui debetur certũ ſalariũ,id repetere à debitore ſalarij. Bart. l.2.§.idem quærit.in fin.ff.de dote prælegat.ſubſcribit Auiles de prætoribus. c.1.
26 nu.16.pag.56. † Hanc tamen ſecundam concluſionẽ limitabat Roman.hîc nu.4. non procedere in promiſsione certæ quantitatis facta ex cauſa donationis: nam hoc caſu promiſsio certę quantitatis fructuũ,intelligetur deductis expenſis:allegat.l.ſi quis argentum. §.1. iuncta gloſ.verb.fundos.C.de donation. Quæ tamen clarè contrariũ probat, determinat enim, quòd ſi quis promiſit certam quantitatẽ fructuũ,poteſt donator aſsignare fundos,ex quibus quãtitas promiſſa percipiatur,& addit gloſ.ibi verb.fundos.hoc ita eſſe accipiẽdũ,vt redditus fũdorũ expleant quantitatẽ promiſſam,ſine diminutione impenſarũ.Sẽtit igitur, quòd ille,cui promiſſa eſt certa quãtitas fructuũ,debet illã integrã habere, abſq; deductione impẽſarũ,ac proinde ſi poſt traditionem fundorũ, impenſas faciat in fructibus colligendis,eas in primis deducere debet,& vlteriùs habere integrã promiſsionem quãtitatis donatæ, vt hîc aduertit Socin.nu.11. Et pari ratione ſi donatarius nõ fecit impẽſas in fructibus colligẽdis,ſed donator, vel alius, per deductionẽ impenſarũ nõ debet diminui quantitas promiſſa,aliàs donatarius habebit recurſum aduerſus donatorẽ.Alexan.hîc col.3.poſt princ.Campeſ. de dote.2.part.q.12.nu.6. Ex quibus collegit Bart.hîc num.7.in fin.quòd ſtante ſtatuto,vt pro fructibus collectis ſoluãtur cẽtũ nomine gabellæ,intelligetur quidem de fructibus deductis impẽſis, iuxta regulã huius text. Sed ſi dicatur,quòd pro quolibet corbe frumenti ſoluatur numus;quia tũc exprimitur certa & determinata quãtitas fructuũ,intelligetur ſtatutũ ſine deductione impẽſarũ, iuxta ſuprà tradita: & ſubſcribit Soci.hîc nu.11. Imol.l. ſi vir vxori.§.1.ad fin.ff. de cond. & demonſt.Sed aduertendũ eſt,hãc illationẽ nõ bene ſequi ex ſuprà traditis: nã ex illis id tantũ inferri potuit, quòd ſtãte ſtatuto vt ex quolibet fũdo ſoluatur certa quãtitas nomine gabellę,ea quantitas nõ debet recipere diminutionẽ ratione impẽſarũ;quia certa & determinata eſt. Cæterũ quãdo in ſtatuto dicitur, q; pro quolibet corbe fruméti quid certũ ſoluatur,intelligendũ eſt de corbe facta deductione impenſarũ: † nã cũ agatur de di-
27 ſpoſitione legis,ſiue ſtatuti,inducẽda eſt regula huius text. Itẽ illa dictio, Corbis, expreſſa eſt ad demonſtrandũ modum, quo ſoluẽda eſſet gabella,in quibus terminis, nihil videtur intereſſe, q; iubeatur ſolui pro quolibet corbe,vel pro fructibus ſimpliciter,vt colligitur ex Bart.l. in lege Falcidia nõ habetur.ff.ad leg.Falcid.dũ inquit,quòd ſtãte ſtatuto, vt pro qualibet libra ſoluatur certũ quid, intelligetur ſtatutũ de libra deductis expẽſis: quod & tradit Bar.l.quãtiras.ff.ad leg.Falcid.&.l.vbi purè.§.fin.ff.ad Trebellian.& latiùs pro ſequitur Iaſ.hîc à nu.19. Neq; placet cõcordia Vincen.hîc nu.6.ad fin. quòd ſi verba ſtatuti ita ſint cõcepta, vt pro quolibet corbe frumenti collecto quid ſoluatur,tunc intelligatur nõ deductis impẽſis;quia verũ eſt,corbem fuiſſe collectũ,quãuis ex eo poſtea impẽſa deducatur: ſed ſi ſimpliciter dicatur, quòd de quolibet corbe frumenti quid ſoluatur,intelligetur de corbe deductis impẽſis.Sed reijciẽda eſt hæc cõcordia, neq; enim quis poteſt videri collegiſſe, niſi id,quod ſupereſt deductis impẽſis:arg.l. nõ amplius.in prin.ff.de leg.1.& ideò prędicta illatio Bart. indiſtinctè reijcienda eſt,vt latè oſtendit Tiraq.lib.1.retract.§. 15.gloſ.1.à nu.3.& Ripa.l.vbi purè.§.fin.

à num.

à num.5.ff.ad Trebellian.Vnde ex prædictis colligẽda eſt vera reſolutio in hac materia, quòd vbi etiam in diſpoſitione hominis fit mentio fructuum in genere, locũ habet regula text.huius. limitetur tamen ſi fiat mentio fructuum pendentiũ, nam tũc intelliget ur diſpoſitio ſine deductione impẽſarũ.l.quoties.41.§.ſi colono ff.de vſufru.& ſuprà diximus, & in ſpecie Bal.c.ex literis.col.fi.de iureiur.Item limitetur,quando certa quãtitas exprimitur: nam tunc intelligetur non deductis expẽſis,vt ſuprà probauimus.Si verò exprimatur certa menſura, vt indicetur modus,quo gabella ſoluenda ſit,tunc intelligetur diſpoſitio, facta diminutione impẽſarũ,vt cõſtat ex ſuprà reſolutis aduerſus Bar.& rationem differentiæ inter hos caſus aſsignat Aretin.l.non amplius.in prin-
28 cip.col.2.ff.deleg.1.† Vltima concluſio in hac materia ſit,quòd vbi agitur de diſpoſitione hominis,&verbum,Fructus,refertur ad fructus naſcituros,intelligetur diſpoſitio de fructibus,deductis expẽſis, iuxta regulã huius text.& ita Bar.hîc n.7.cõmuniter receptus:quãuis Alber. l.quibus diebus.§.1.ff.de cõdi.&demõſt.indiſtinctè dicat,q;in diſpoſitione hominis,verbum, Fructus, intelligitur nõ deductis impẽſis. Adducitur pro hac cõmuni concluſione
29 text.l.fũdi Trebatiani.38.ff.de vſufr. legato. quẽ pro cõmuni ita inducit Panor. c. paſtoralis. col.vlti.de decimis,quòd text. ille probat,quòd ſi teſtator legauit alicui redditus fundi Trebatiani,hæres eius nõ tenetur fundum locare, neque reficere. Ergo ſi voluntariè id faciat,id quod impẽdit, poterit repetere,ſiue deducere. Sed cauendũ eſt,quia imò d.l. fũdi Trebatiani. apertè probat, hæredem teneri colere fundum, & reficere; ita q; ſi culpa eius diminuantur redditus, teneatur id dãnũ legatario reſarcire,notauit Bald.l.vnica.§.excepto. n.1.C.de ead uc.tollen. Iaſ. l. nõ eſt dubiũ.ad finẽ.C. de legatis. & ſic text.ille magis videtur impugnare cõmunẽ traditionẽ. Vnde pro cõmuni melius inducì poterit ex mẽte Bar.ibi n. 4. & Lã celot.Decij poſt princ.quòd tex.ille probat, hęredẽ teſtatoris nõ teneri præſtare legatario,niſi eã quãtitatẽ annuã,quã teſtator viuus ſolebat percipere ex locatione illius fũdi:ergo nõ illã partẽ,quæ ratione impenſæ ad colonũ pertinebat,& per eũ ex fructibus deduci poteratiuxta regulã huiꝰ tex.Quę inductio eſt etiã de mẽte Bal.l.cohęredibus.in prin.C.famil.erciſc. Sed neq; hæc inductio placet;quia aut intelligis,viuo teſtatore,colonũ numis colere prædictũ fũdũ; & tũc fruſtra quæritur de impẽſæ deductione; cũ colonus omnes fructus percipiat,& impẽſæ cũ fructibus cõfũdãtur,iuxta regulã.l.diuortio. §. fin.ff.eod.aut intelligis colonũ eſſe partiariũ,& tũc etiã fruſtra quæritur de impenſa,quã certũ eſt, partiariũ colonũ deducere nõ poſſe.l.cũ duobus. 52.§.ſi in coẽũ da.ff.pro ſocio.c.tua nobis.de decim.& ſuprà diximus. Quare Rui.hîc à n.1.cõtendit,text.illũ nõ probare cõmunẽ opinionem, nec procedere ea ratione,quòd ibi fructus naſcituri ſint legati, vt cõmunis vult,ſed verã eſſe illiusrationẽ,quod teſtator legãdo ſimpliciter fructus,videtur intelligere de ea parte fructuũ, quæ ſua eſſet.l.ſerui electione.§.fi.l.ſi domus.§.fin.ff. deleg.1.† prout & qui donat ſimpliciter rem, videtur intellexiſſe de ea parte,quæ ſua eſſet.c.paſtoralis.de donatio.l.ſi.C.de locatio.prædio.ciuil.li.11. Ex quo infert, deciſioni d.l.fũdi Trebatiani eſſe locum, etſi legaretur fructus pẽdẽtes; quia adhuc militat ratio de qua ſuprà, quidquid cõmunis cõtrariũ preſupponat. Sed neque hæc Rui.cõſideratio placet; quia cõfũditur per tex.l.quoties.41.§.ſi colono. ff. de de vſuf.vbi teſtator legãs vſũfructũ, videtur etiã intellexiſſe de ea parte,quæ ad colonũ pertinebat;quo fit,vt ſi colono vſus fructus fũdi legatus ſit, poſsit ab hærede teſtatoris petere pretiũ impenſarũ factarũ per eũ circa fructus · quod etiã probat l.cui vſusfructus.30.§.fina.iuncta gloſ. fina.ff. de vſufruct. legato. Neque obſtat

Ruini ratio, quia imò fructus pendentes, in totum censentur esse domini, nec in eis colonus videtur habere partem, nisi postquam voluntate domini illos à solo separauerit. l. si seruus communis. 63. §. locaui. ff. de furtis. Cũ igitur dũ pendent, in totum domini sint, etiam in solidum debene venire in legato. Si sanè fructus, vel etiam vsusfructus tantũ ad testatorẽ pro parte pertinerẽt, tunc verum esset, quod de sua parte videretur intellexisse. l. is qui fundum. 31. & ibi notat Lancelot. Decius. ff. de vsuf. legato. & in his terminis procedunt iura adducta per Ruinum. Reiectis igitur aliorum dictis, nouè pro communi induco. d. l. fundi Trebatiani. adiungendo scilicet decisionem. l. quoties. 41. §. si colono. ff. de vsuf. nam ex illis simul iũctis colligitur, multum interesse, vtrũ legentur fructus pendentes: nam tunc omnes veniunt in legato, non facta deductione impensarum d. §. si colono. aut legentur fructus nascituri: nam tunc videtur testator intellexisse de illis, quos viuus ex fundo eo percipiebat, & consequenter neque de parte coloni, neque de impensis, quas ipse colonus deducebat ex fructibus: ergo d. l. fundi Trebatiani. bene probat cõmunem opinionem. † Et cõfirmatur, quia si in specie d. §. si colono. testator legasset vxori fructus pendentes fundi Trebatiani, omnes pertinerent ad vxorem, nulla facta deductione impensarũ; & ideò colonus earum pretium potest petere ab hærede testatoris: & tamen in specie d. l. fundi Trebatiani. cũ tantũ testator videatur legasse id, quod ipse viuus percipiebat, per tale legatum, nullũ præiudiciũ colono infertur, quia colonus potest deducere impensam ex fructibus, vt & eam deducebat viuo testatore, iuxta regulã huius text. & sic nihil est, qđ hoc nomine possit petere ab hærede testatoris. Vnde infero, q. si in specie d. l. fundi Trebatiani. testator solitus esset colere fũdũ suis expẽsis, & omnes fructus colligere, vtique omnes etiã veniẽt in legato, facta tamẽ deductione impẽsarum, quia ad testatorẽ tãtũ hi fructus videtur peruenisse, qui superstũt deductis impẽsis. l. nõ amplius. in princ. ff. deleg. 1. quidquid cõtrariũ sẽtiat Ruin. hic nu. 3. Et tenebis mentiri illud, quod probat d. l. fũdi Trebatiani. q. si testator leget redditus fũdi, potest hæres fructus sibi retinere, & pro illis quãtitatẽ soluere, quã testator viuus ex illorũ vẽditione solebat percipere; ac ita videtur probare, quòd licet regulariter vnum pro alio inuitò creditore solui nõ possit. l. 2. §. 1. ff. si certũ peta. tamen debitor fructuũ, poterit pro illis soluere quãtitatẽ, siue æstimationẽ, etiã inuito creditore: ad quod illũ tex. reputat sing. Rom. sing. 429. & subscribit Iaſ. d. l. 2. §. 1. col. pen. in. 7. fallẽtia. ff. si certũ peta. Sed falsũ est, quia etiã in fructibus extantibus procedit regula, quòd pro illis quãtitas dari nõ potest inuito creditore. Bar. l. diuortio. §. ob donationes. n. 2. ff. eo. & l. eum qui. in prin. nu. 1. ff. de his. quib. vt indig. cũ similibus, de quibus per Baeçã de decima tutoris. c. 32. nu. 3. Neq; cõtrariũ probat d. l. fũdi Trebatiani. quia ibi permittitur propter cõsuetudinẽ testatoris, qui pro fructibus quãtitatẽ solebat percipere, & legatũ recipit interpretationẽ à cõsuetudine testatoris. l. seruus pluriũ. §. fin. ff. deleg. 1. l. dãnas. 15. §. fi. ff. de vsuf. legat. l. pen. ff. de alimẽt. & cibaria legatis. Bar. l. cũ certũ ff. de vino, tritico, & oleo legato. & ita Rui. hîc n. 3. Quæ explicatio nõ est tuta, nisi illi adiũgas, † in specie d. l. fũdi Trebatiani testatorẽ legasse redditus fundi Trebatiani: quæ verba ex propria significatione importãt id, qđ percipitur ex fũdo, & ideò id qđ solebat percipi ex fũdo, proprièe videtur cõtineri in eo legato, Bar. ibi n. 3. & Lãcelot. Deci. post prin. Cuma. l. Titia Seio. in fine prin. ff. deleg. 2. Cõna. li. 4. cõmenta. c. 3. n. 5. Cephalus cõs. 20. à n. 23. li. 1. Quia igitur testator ex fũdo solebat quãtitatem percipere, & huic cõsuetudini verba legati applaudũt; admittitur, posse hæredẽ testatoris p. fructibus quãtitatẽ præstare. Ex qua ratione con-

cõstat, decisionẽ d. l. fũdi Trebatiani. procedere, etsi fructus collecti ex fũdo extẽt. quidquid contrariũ sentiat Baeça de decima tutoris. c. 32. n. 3. Cõstat etiã, quòd si in specie d. l. fũdi Trebatiani. testator legasset vxori fructus fũdi Trebatiani, quia tunc verba legati quodammodo videntur repugnare cõsuetudini testatoris, teneretur hæres fructus legatario reddere, neque pro illis posset æstimationem præstare: & ita Cõnanus lib. 4. cõmẽtario. c. 3. n. 5. Alia circa materiam, & intellectũ. d. l. fũdi Trebatiani. vide per Pinel. l. 1. C. de bon. mater. 2. parte. num. 12. Denique cõstat. d. l. fũndi Trebatiani. bene probare communem cõclusionem, de qua suprà: pro qua etiam adducitur. l. si quis argentum. §. 1. iuncta glo. verb. fundos. C. de donatio. quã tamen nihil pro communi facere dicit Ruin. hic. n. 3. quia prędicta gl. loquitur in expensis factis per donatariũ, & sic creditorem, qui potest deducere impensas, quas fecit circa fructus in propriũ commodũ, & damnũ debitoris: nostra autem quæstio est, vtrũ debitor possit deducere impensas per se factas circa fructus in præiudicium creditoris? Quę tamẽ consideratio non placet, quia confũditur per generalẽ regulam huius text. & ideò resoluẽdũ est. glos. d. l. si quis argẽ
32 tũ. §. 1. verb. fũdos † loqui, quãdo certa, & determinata quantitas fructuũ debetur donatario; quo casu non deducũtur impensæ, ne quãtitas promissa diminuatur, vt suprà diximus: ac proinde tũc distinguitur, quòd donator nõ potest deducere impensas per se factas, ne per hoc quantitas promissa diminutionẽ accipiat: è contra autem donatarius impensas, quas fecit, deducet, quia aliàs non videtur obtinere integrè quantitatẽ promissã. arg. l. non amplius. in princ. ff. deleg. 1. & ita Alexan. hic col. 3. post prin. Admissa autem cõmuni conclusione, illã limitabat Bald. hic ad finẽ. & Claud. n. 12. Roman. cons. 230. n. 2. procedere, quando fructus nasciturі deberentur ratione contractus lucratiui, vt potè donationis: nã si ratione contractus onerosi, verbũ Fructus, etiã hoc casu intelligeretur, non deductis expensis: allegat. l. cũ duobus. 52. §. si in coẽunda. ff. pro socio. quæ tamẽ hoc non probat, quia loquitur in colono partiario quivídetur se obligasse ad faciẽdas impẽsas necessarias ad colligẽdos fructus, vt diximus suprà. Aliud igitur est dicendũ in alijs cõtractibus onerosis, in quibus nõ militat ea ratio: & ita in specie Alber. l. 1. n. 3. C. pro socio. Frãciscus Marcus decis. 890. n. 2. in. 1. parte. & aduersus Bal. suprà relatũ probãt Alex. hic col. 2. ad finẽ. Aret. col. 3. Vincẽt. n. 2. Cãpes. de dote. 2. p. q. 12. n. 4. Ex quibus venit etiã reijciẽdũ, quod tradit Soc. hic n. 9. cõclusionẽ cõmunẽ nõ procedere in decimis, & similibus: nã secũdũ eũ decimæ debentur ex dispositione hominis. Itẽ referũtur ad fructus nascituros, & tamẽ nõ deducũtur impẽsæ. c. tua nobis. de decim. Sed resoluendũ est, cõclusionẽ cõmunẽ esse limitãdã in decimis ob rationẽ, de qua suprà, in alijs autẽ casibus in quibus cessat ea ratio, locũ debet habere cõclusio cõmunis de qua suprà. Et quod sit speciale in decimis ob rationẽ de qua suprà, patet ex eo, quia quidquid dicat Socin. decimæ non debẽtur ex dispositione hominis, sed ex præcepto diuino. c. parrochianos. de decim. & sic ex dispositione supremi omniũ Principis, quo casu certũ est impensas deducẽdas esse ex fructibus, vt suprà diximus. Quid autẽ cõtineatur appellatione fructuũ? † declarat Roma. sing. 555. & Cassa. in cõsuet. Burgun. rub. 4. §. 17. gl. Et faire. àn. 1. pag. 730. & in quo differat verbũ, Fructus. à verbo, Reditus. explicat gl. fin. c. generali. 13. de electio. in. 6. Alex. l. deducta. §. hæreditatem. numero. 4. ff. ad Trebellian. Corrasi. libr. 5. miscellaneor. capit. 8. num. 7. Menoch. consilio. 66. numero. 10. libro. 1. Item in quo differat verbũ, Fructus. à verbo, Obuentiones. explicat Iaſ. l. si vrbana. nu. 6. ff. de condictio. indeb.

UNIVERSIDAD DE GRANADA

SVMMARIA LEGIS DIVORTIO.
8. in princ. ff. Soluto matrimonio.

1 *Quæ fuerit propria ratio dubitandi in hoc principio.*
2 *Quando fundus plenus fructibus traditur, vtrũ fructus videantur donati marito?*
3 *Et referuntur rationes, quæ videntur euincere, videri illos donatos.*
4 *Et tamen cum Papiniano contrariũ probatur.*
5 *Mulier videtur donasse fructus pendentes, secundum naturam fructuum dotalium.*
6 *Et ideo fructus illi cõsiderantur tanquam fructus anni sequentis.*
7 *Explicatur is text. vers. itaque.*
8 *Explicantur verba huius text. in princ.*
9 *Explicatur absurdum consideratum per Iurecõsultum hic in versiculo alioquin.*
10 *Proponitur hypothesis in hoc principio tractata.*
11 *Refertur opinio modernorum circa intellectũ huius text.*
12 *Et defenditur intellectus communis.*
13 *Et rationibus modernorum in contrarium deductis respondetur.*
14 *Si maritus in terminis huius text. per totũ annum sustinuit onera matrimonij, duas vindemias lucrabitur.*
15 *Explicatur is text. vers. ê contrario.*
16 *Explicatur glos. hîc verb. tertia. vers. item cum tota.*
17 *Maritus à tempore matrimonij lucratur vindemiam, & fructus ciuiles à tempore locationis factæ.*
18 *Actio, ex locato, quando competat marito.*
19 *Regula. l. qui actionem. ff. de regul. iuris malê applicatur materiæ huius textus.*
20 *Et magis debet cõsiderari quando fructus sint producti in rerum natura.*
21 *Spes fundata in iure de præterito, est in consideratione.*
22 *Explicatur Bart. hîc num. 9.*
23 *Agitur de quæstione mota per gloss. hîc vers. item si messes. verb. sequantur.*
24 *Quid agẽdum sit quando facto mulieris, superuenit sterilitas eo anno quo durauit matrimonium.*
25 *Agitur de intellectu. vers. itẽ si messes. ff. hac l.*
26 *Fructus qui re vera sunt eiusdem anni, semper commiscentur.*
27 *Explicatur is text. vers. apparet.*
28 *In regno Portugaliæ vtrũ obtineat diuisio huius textus?*
29 *Et vtrũ obtineat in regno Castellæ?*
30 *Et elegans ponitur resolutio.*

INTER-

INTERPRETATIO
Legis Diuortio. 8. in princ. ff. Soluto matrimonio. in prima parte.

PRincipium huius.l. valde difficile esse asserũt Angel. hîc num. 1. post medium. & Claud. post princip. Pontan. in princ. Itẽ hoc principium difficillimum reputari, dicit Albe. hîc in princip. Quinimo singulas partes huius tex. difficiles esse affirmat Zasi. in prin. addit Gosfred. hîc in princ. suo tẽpore apud scholares vulgò dici, Nescit infortiatũ, qui ignorat intellectum. l. diuortio. quę est in titulo soluto matrimonio. & illius cõputationẽ, secũdũ proportionẽ Geometricã, siue Arithmeticã tractãt Doctores relati per Tessaurũ decisio. Pedamõtan. 56. nu. 5. Illius autẽ explicationẽ in duas diuidam partes; in primis explicabo literã, & cõclusiones ex ea deductas, vsque ad vers. ob donationes. exclusiuè. In secũda autẽ parte agã de aliquibus quæstionibus, quę circa materiã huius tex. tractãtur per Doctores in variis locis. Aggrediendo igitur primã partẽ, in primis est aduertẽdũ, quod licet vulgo hæc lex separetur à præcedenti, tamẽ in pãdectis Florẽtinis vtraque cõtinuatur, & hæc lex est vers. præcedẽtis, & incipit, Papinian. autẽ lib. 11. quæstionũ, diuortio facto fructus diuidi ait, nõ ex die locationis, & cętera. Quo pręmisso aduersus hũc text. ea in primis mouetur difficultas, quòd Iurecõsultus in hoc principio videtur dubitare, Qualiter fructus illius anni, in quo dirimitur matrimoniũ, diuidẽdi sint inter maritũ, & vxorẽ: quod tamẽ certũ sẽper, & indubitatũ fuit apud Iurecõsultos, scilicet, quòd pro rata anni quo maritus sustinuit onera matrimonij, fructus ad maritũ pertineãt, & reliqui vxori restitui debeãt. † l. fructus. 7. l. si alienã. 12 per maritũ cõtracto matrimonio magis videtur pertinere ad annũ, qui antecessit matrimoniũ: cũ in hac materia nõ tã tempus perceptionis, quã tẽpus, quo fructus curãtur inspiciẽdũ sit. §. non solũ. ff. hac l. notat Cuma. hîc col. 1. Oldr. cõs. 112. n. 1. Ancar. cõs. 193. n. 3. Itẽ cõcurrũt fructus locationis fũdi, qui sine dubio pertinẽt ad annũ currẽtem post cõtractũ matrimoniũ. Cum igitur in effectu cõcurrãt fructus duorũ diuersorũ annorũ, meritò dubitat Iurecõsultus, qualiter hoc casu fructus sint diuidẽdi inter cõiuges? Secunda difficultas est, quòd Iurecõsultus in hoc principio circa dubitationẽ, de qua suprà tacitè duas videtur referre opiniones cõtrarias. Prima est, q, fructus locationis, (qui sine dubio pertinent ad annum currentem post contractũ matrimoniũ) sint diuidendi pro rata inter coniuges, iuxta iura suprà citata: sed fructus pendentes vindemiæ tempore quo contrahitur

matrimonium non sint diuidendi inter coniuges, sed integrè debeant cedere lucro mariti. Secunda opinio est Papiniani, quòd imò, tàm fructus vindemiæ, quã locationis, debeãt venire in diuisionem, & ex illis simul confusis debet diuisio fieri pro rata, eo modo, quo infrà declarabimus in tertia difficultate principali. Difficultas igitur in hoc cõsistit, scilicet, videre, quibus rationibus vtraque opinio nixa sit? Et vtique prima opinio ea ratione videbatur niti, quia fructus ciuiles locationis, incipiunt esse in consideratione ab eo tempore, quo facta fuit locatio, vnde ab eo tempore incipiet computatio anni emergentis, & consequenter ab eo tempore diuidentur prædicti fructus inter coniuges: pro rata. alij autem fructus vindemiæ pẽdẽtis tẽpore cõtracti matrimonij, per se, & separatim cõsiderari debẽt, & sic debent omnes mariti lucro cedere, † & ita declarat glos. 1. hîc: & quãuis hãc glossæ consequentiã minime admittant Paul. hîc numero. 4. ad finem. Alexand. numero. 14. Vincent. numero. 7. ad finem. alio diuerso modo declarantes, tamen ego aduerto, hanc consequentiam, quã gloss. facit, apertè deduci ex mente huius text. nam tenentes hanc opinionem existimabant, quoad diuisionẽ fructuum ex locatione percipiendorum, tẽpus ipsius factæ locationis esse inspiciendum, vt sic ab eo tempore videretur incipere annus quoad effectum diuidendorum fructuum illorum inter coniuges: ex quo inferebant, & quasi pro constanti habebant, alios fructus vindemiæ pendẽtis tempore contracti matrimonij, in solidum ad maritum pertinere, quam consequentiam minime improbat Papinianus Iureconsultus in præsenti, imò tacitè approbat, cũ ea tantũ ratione reijciat prædictam primam opinionem, quòd secundũ iuris regulas, annus non debeat computari à die factæ locationis, vt tenentes primam opinionem volebant, sed à die contracti matrimonij, & fundi traditi: ergo sentit, quòd sià tempore locationis, annus deberet incipere, vt tenentes primã opinionem præsupponebant, tunc fructus vindemiæ non venirent in diuisionẽ, sed mariti lucro cederent, vt aduertit Cuiac. libr. 4. feudo. titulo. 30. col. fina. Et confirmatur, quia Papinianus inquit, nõ esse æquum, quòd maritus qui à tempore factæ locationis, sustinuit onera matrimonij per tres menses, retineat & vindemię fructus, & quartam partem mercedis locationis: ergo apertè significat, tenentes primam opinionem sentire, fructus vindemię in solidum ad maritũ pertinere, & id verum esse admissa eorũ opinione, quòd annus computetur à tẽpore factæ locationis: quinimo, & secundũ veras iuris rationes prædicta prima opinio per Papinianum improbata, videtur verior, primo ex ea ratione, quòd qui tradit fundum cum fructibus pendentibus, non solũ fundi, sed & fructuum pendentium videtur dominium transtulisse. l. fina. §. pen. ff. quæ in fraudem credito. quia fructus pẽdentes pars rei cẽsentur, & sic sequuntur suum totum. l. fructus pendentes. §. de rei vend. Si ergo dominium horũ fructuum, in maritum semel fuit translatum, succedit regula. l. id quod nostrum. ff. de reg. iuris. † Item & secundò facit pro prædicta prima opinione, quòd fructus pendentes reuera sunt fructus anni, qui antecesit matrimonium, & fundi traditionem, cum eo anno culti, & curati fuerint. §. non solũ. ff. hac l. & tradit Alber. hîc num. 4. vnde tãquam fructus diuersi anni, non debent confundi cum fructibus perceptis eo anno, qui currit post matrimonium, & fundum traditum, vt in simili tradit glo. §. fina. verb. satisfaciẽdum. in fine. ff. hac l. Si ergo non debent confundi, sed per se subsistere, & vxor nihilominus prædictam vindemiam tradidit marito, quantumcunque pertineret ad annũ, in quo maritus nulla onera matrimonij sustinuit, debet videri simplicẽ donationem vindemiæ illi fecisse, nullo habito

bito respectu ad onera matrimonij quæ non sustinuit. arg. l Campanus. ff. de oper. libertor. videtur enim cõsiderasse, sæpius fructus dotis nõ sufficere ad sustinẽda onera matrimonij. c. salubriter. de vsuris. & in compensationem illorũ, vindemiã illã pendẽtem donasse marito: quã donationem valere probat. l. dotis fructus. 8. §. 1. ff. de iure dotium. Tertiò facit, quia maritus æquiparatur emptori. l. ex promissione. 18. ff. de actio. & obligatio. Sed certũ est, quòd si vendatur, & tradatur fundus plenus fructibus, hi cedunt lucro, & commodo emptoris. l. Iulianus. § si fructibus. ff. de actio. empti. Ergo idem recipiẽdum est in marito. Quartò facit, quia si pendẽtibus fructibus concedatur alicui illius fũdi vsus fructus, & is perceptis fructibus statim decedat: hi fructus tanquam iam facti sui per perceptionem, ad hæredes eius pertinent. l. si pendentes. 34. ff. de vsuf. § si verò. Insti. de rerum diuisio. per argumentum à contrarijs, & tradunt Bald. hîc. col. 1. ad finem. Angel. num. 5. Paul. num. 2. Iason num. 5. Zasi. num. 7. Ergo pariter cũ maritus fuerit effectus dominus vindemiæ per perceptionem, eam retinere debet, quantumcunque statim sequatur diuortium. Cæterum quanuis prædicta prima opinio ex præcedẽtibus videatur probabilis, tamẽ illam improbat Papinianus Iureconsul. in præsenti, inquiens non esse æquum, quòd maritus lucretur vindemiam, & mercedem locationis, quanuis per integrum annum nõ sustinuerit onera matrimonij. Ad cuius rationis explicationem debes aduertere, quòd tenentes primam opinionem, volebant vindemiam videri donatam marito, & ideò eã posse retinere maritũ, quãtũcũque respectu illius nõ sustinuerit onera matrimonij: quãuis cõcederẽt propter prædictam donationẽ illud onus incũbere marito, scilicet, vt fructus anni sequẽtis post contractum matrimonium non cederent lucro mariti, nisi ab eo tempore quo facta esset locatio, & sic fructus ciuiles viderentur nati, vt infrà dicemus; quantũcũque ante factam locationem à tempore contracti matrimonij sustinuisset onera matrimonij. Cæterũ Papinianus negat hũc donandi animum simplicem, imò contẽdit, donationem quã vxor prædictæ vindemiæ fecisset, esse accipiendam secũdũ naturam fructuum dotalium, vt sic lucrare tur maritus prædictos fructus pro rata onerum matrimonij, quæ sustinuisset ex quo sequitur tã vindemiã, quàm fructus anni sequentis esse miscendos, vt exprimi tur versic. itaque. & infrà dicemus latius. Vnde cauendum est à Baeça de decima tutoris. cap. 28. numer. 1. & 7. allegantem hunc textum, quasi probet, quòd si mulier tradat marito fundum plenum fructibus, fructus pendentes cedant lucro mariti, & tenendo contrarium, conatur huic tex. respondere. Neque aduertit Papinianum reprobare in hoc text. opinionem tenentium, illos fructus cedere lucro mariti, & contrarium concludere: imò venire in diuisionem, neque maritum illos lucrari, nisi pro rata onerum. Et tenendo hanc opinionem Papiniani non obstabunt ea quæ suprà adduximus pro prima opinione contraria: nam ad primum respondetur, mulierem fructuum pendentium dominium trãstulisse in maritum, iuxta fructuum dotalium naturam. arg. l. si stipulatus. §. de vsuris. & l. si vno. §. locati. Fructuum autẽ dotalium natura hæc est, vt pro rata onerum maritus illos lucretur, ita vt nõ ratione dominij, sed potius ratione onerum illos suos faciat, Bart. hîc num. 11. Socin. num. 7. diximus. l. si ante. §. eod. Ergo vindemia non potest cedere lucro mariti, nisi pro rata onerum: nõ autem liberè, nullo habito respectu ad ipsa onera. Non obstat secundũ, quia respõdetur, quòd aut tu intelligis vindemiã donatã videri marito in eo sẽsu, vt ea simpliciter cedat eius lucro, nullo habito respectu ad onera matrimonij; & negandum est, huiusmodi donationẽ fecisse mulierẽ, † obstãte regula. l. cũ de indebito. §. de

probatio.& l.si ego.ſ.adVellcian.& in ſpecie colligitur ex l.dotis fructus.8.§.1.ſ.de iure dotium.vbi text. requirit expreſſam conuentionem,vt fructus videantur donati; quaſi in dubio hoc non præſumatur: aut verò intelligis donationem vindemiæ in eo ſenſu,quòd mulier voluerit, quod ea vindemia, quæ re vera pertinebat ad annum,qui præceſſit matrimoniũ, quia in eo vinea fuit culta,& curata.§. nõ ſolũ. ℣. hac l. nihilominus cõſideraretur tanquam fructus anni currẽtis poſt matrimonium, vt ſic cederent lucro mariti; & in hoc ſenſu fatendum eſt, donationẽ factam eſſe. Cæterũ cum mulier voluerit,vindemiam conſiderari tanquam fructus eiuſdem anni ſequentis matrimonium,vt huic voluntati ſatisfiat, vindemia tanquam fructus eius anni confundetur cũ alijs fructibus eiuſdem anni,quo contractum eſt matrimonium,& ex illis ſimul commixtis, maritus lucrabitur pro rata onerum, vt declaratur in verſic.itaque.huius.l.Vnde meritò gloſſ. hic verb. tertiæ.ad finem. tradit in propoſita ſpecie non venire in cõtributionem fructus duorum annorum, ſed vnius tantũ, quia propter veriſimilem mentem mulieris tradentis fundum cum vindemia, perinde haberi debet, ac ſi eo anno contigiſſet inſolita vbertas,ita vt fundus longè plures fructus produxerit, quã ſolitus eſſet producere in alijs annis, & ſubſcribunt Paul hic num. 12. Alexand. nu.35. ad medium.Et ex his facilè intelliges,in quo differat prima opinio ab opinione Papiniani:tenentes enim primam opinionem exiſtimabant, vindemiam debere conſiderari per ſe, tanquam fructus anni antecedentis matrimonium, & quia nihilominus vxor vindemiam tradiderat marito, colligebant ſimplicem donandi animum,ac ob id vindemiam cedere lucro mariti,nullo habito reſpectu ad onera matrimonij. Papinianus autem nõ admiſit donandi animum in prædicto ſenſu,ſed quòd voluerit mulier vindemiam conſiderari tanquam fructus anni ſequẽtis matrimonium, ac proinde confundi debere cum fructibus eiuſdem anni,quaſi omnes ad illum annum pertineant, & conſequẽter quod ex omnibus ſimul cõmixtis debeat lucrari pro rata onerum,vt etiam eſt de mente Cumani hic col.1.ad medium, & Romani nu. 8. Non obſtat tertium argumentum,quia reſpondetur, in hac materia non valere argumentum de emptore ad maritum, vt hic tradit gl. verb.debebatur. Et eſt ratio differentiæ, quia emptor videtur dediſſe pretium, etiam pro fructibus pẽdentibus,quia pars rei cẽſentur, vnde quaſi venditi, meritò pertinent ad emptorem. l.Iulianus. §. ſi fructibus.ſ.de actio.empti. Quę ratio ceſſat in marito; nam reſpectu illius, onera ſubeunt locum pretij.Cuman.l. de diuiſione.nu.1.& ibi Iaſon nu.2.ſ.eod.Socin. hic nu.7.Tiraquel.libr. 2.retract.in fine. nu.70. Ergo fructus etiam pendentes nõ videbuntur ad eum pertinere, niſi pro rata onerum, vt aduertũt Alber. hic nu.10. poſt princ.Claud.nu.30.Lancelot.Deci. ad finem. Non obſtat quarta, & vltima ratio,quia reſpõdeo,quod quatenus pertinet ad acquiſitionem fructuum, titulus dotis habet diuerſam naturã ab alijs quibuſcunque titulis:nam titulus dotis quoad prædictum effectum, videtur habere cauſam ſucceſsiuã, neque enim maritus percipiendo,irreuocabiliter facit fructus ſuos,ſed tantũ pro rata onerum ſupportatorum,vt conſtat ex ſuprà traditis:alij autem tituli quoad prędictum effectum habent cauſam inſtantaneam,ſiue momentaneam: nam fructuarius vbi primũ percepit fructus,ratione tituli eos fecit ſuos: vnde quamuis is titulus poſtea irriteretur, tamen acquiſitio iam perfectè facta conſeruabitur.l.ſi quis hæredem. C.de inſtit. l.fin.℣ vnde liberi.bonus tex.l. 2.℣. de itin. actuque priuato.& ita in effectu Bald hic col.1.ad finem.Angel.numero.5.Pau.numero.6.Socin.& Zaſi. vterque numer. 7. Pontan. numero. 3. Meritò igitur gloſſ. his

hic verb.debebatur, docet in hac materia de fructuario ad maritum non ſubſtitere argumentum. † Reiecta igitur ex his prima opinione, ſuccedit ſecunda opinio,quæ fuit Iureconſulti Papiniani in præſenti, & exprimitur verſicul. itaque. huius.l.ſcilicet,in caſu propoſito,tempus contracti matrimonij,& tempus factæ locationis eſſe inſpiciendum, in hoc ſenſu, quòd fructus vindemiæ,& quarta pars locationis inſtantis confundantur,& ex illis ita confuſis tertia pars fructuũ marito relinquatur. Ratio huius opinionis eſt, quòd æquitas ſuggerit maritum dotis fructus lucrari: cũ enim ipſe onera matrimonij ſubeat,æquum eſt, eum etiam fructus dotales percipere, vt inquit Vlpianus.l.dotis fructus.8.in princip.ſ. de iure dotium. Vnde per contrarium iniquum erit,quòd maritus,qui nõ ſubit onera matrimonij,fructus faciat ſuos.Sed reſpectu vindemiæ non ſuſtinuit onera: ergo neque illam lucrari debet,niſi pro rata onerum.Item quoad lucrum fructuum, iura iubent computari tempus à die contracti matrimonij,& fundi traditi.l.de diuiſione.5.ſ.eod. ergo & in hac ſpecie eodẽ modo annus computari debet,confirmãdo,vt diximus in reſponſionibus rationũ adductarum pro prima opinione. Et ex hac ſecunda opinione ita comprobata infertur primò, cauendum eſſe à Paul. hic numero. 2.ad finem.&numero.3.dũ dicit,totam difficultatem huius text. cõſiſtere in eo,quòd cum maritus iam habeat integros fructus vindemiæ, non eſt æquum illum habere etiam partem mercedis locationis, quia ſic participaret ex fructibus duorum annorum: quod videtur iniquum, atque proinde exiſtimat, quòd id quod Iureconſultus Papinianus diſponit vt quarta pars mercedis contribuatur,cum vindemia,eſt merè voluntarium; neque fundatum aliqua bona diuidendi ratione.Subſcribit Claud. hic in princip.& in effectu Iaſon numero. 3. & latius Pontan.numero.24. Sed hæc explicatio ex præcedentibus confunditur: nã quòd quarta pars mercedis veniat in diuiſione, omnes Iureconſulti admiſerunt. † Nam & tenentes primam opinionem per Papinianum reprobatam, de plano admittunt quartam partem mercedis ad maritum pertinere. Tota ergo dubitatio fuit circa fructus vindemiæ, qui videbantur pertinere ad annum præcedentem onera,& matrimonium,ac ob id non debere venire in contributionem; & diuiſionem fructuum, qui colligebantur in anno currente poſt contractum matrimonium,& onera ſupportata: nam tenẽtes primam opinionem exiſtimabãt, vindemiam non debere venire in contributionem, & diuiſionem, ſed in ſolidum pertinere ad maritum: Papinianus autem vult venire in contributionem, & diuiſionem; quia licet reuera videantur pertinere ad fructus anni, qui antecеſſit matrimonium, & ſic onera matrimonij, tamen propter veriſimilem mentem mulieris tradentis,debet conſiderari tanquam fructus anni ſequentis matrimonium,& onera: vnde meritò debent venire in contributionem, & diuiſionem cum fructibus, qui reuera ſunt eiuſdem anni, vt ſuprà diximus; & infrà latius dicemus. Secundò infertur explicatio ad verba huius text. dum dicit, quòd diuortio facto, fructus ſunt diuidendi inter coniuges; non ex die locationis, ſed habita ratione præcedentis temporis, quo mulier fuit in matrimonio.Duaren. hic,& libro.1.diſputat. capite vltimo,exponit non eſſe computandum tempus à die locationis (ſcilicet tantùm) nam & diem locationis eſſe conſiderandum In hac ſpecie, probatur in verſiculo itaque huius.l. Sed ego potius ita declararem, quòd Papinianus in prædictis verbis tacitè reiecit opinionem illorum, qui volebant, tantùm diem locationis eſſe inſpiciendum, & non diem contracti matrimonij, ſecundùm quem ſenſum debent exponi hæc verba,non ex die locatio

cationis,scilicet tantùm,sed potius retro-
ex die contracti matrimonij,quanuis se-
cũdum opinionem Papiniani verum sit,
verũque tempus esse inspiciendum mo-
do infrà declarando:licet Iason numero
4.non satis mentem Iureconsult. perce-
perit.Tertiò infertur explicatio ad istum
textum,versic. alioquin. vbi Papinianus
habet pro absurdo,quòd si fũdus plenus
fructibus tradatur marito, & altera die
fiat diuortium,quod ipse lucretur inte-
gros fructus vindemiæ, † vt hîc notant
9 glos. 1. Bald. col.1.ante medium.Alber.
numero. 3. Id autem absurdum qualiter
sequatur, nititur declarare Socin.hîc nu-
mero.2.ad medium,sed malè: & ideò di
cendum est,absurdũ in hoc consistere q
cum liberalitas tantũ in hoc consistat,
quòd vindemia consideretur tanquam
fructus anni sequentis matrimonium, &
sic secundùm hanc mentem debeat se-
qui naturam fructuum dotalium, absur-
dum est, vt maritus,qui non sustinuit o-
nera matrimonij,lucretur fructus dotis:
prout & eadem ratione iniquum reputat
Iurecõsul.quòd maritus qui per quatuor
mẽses sustinuit onera matrimonij,lucre-
tur quartã partẽ mercedis locationis, &
prætereà integros fructus vindemiæ.quar
tò & vltimò infertur explicatio ad verba
huius textus,ibi,Tẽpore vindemiæ:nã ad
illorum explicationem debes aduertere,
quòd apud Romanos incipiebat vinde-
mia à 10. Kalendis Septembris, vsque ad
Idus Octobris: tempus verò messis inci-
piebat ab octauo Kalendis Iulij,vsque ad
Kalendas Augusti, vt colligitur ex l. 2.
C.de ferijs.tradit Plinius libro. 18. natu-
ralis historię.capit.31.& Duaren. in præ-
senti. Cũ igitur text. dicat tempore vin-
demiæ fundum fuisse traditum, potest
intelligi,datum fuisse in aliquo dierum,
qui continentur à 10. Kalendis Septem-
bris vsque ad Idus Octobris: sed ex versi-
culo itaque huius. l. constat traditum
fuisse Kalendis Octobris, hoc enim exi-
git ratio computationis ibi expressa:
quanuis id non perceperit Socin. hîc nu-
mero. 2. Tertia principalis difficultas
in materia huius textus ea est,quia secun
dum computationem inductam per Pa-
pinianum in versiculo itaque. debent cõ
fundi fructus vindemiæ cum quarta par
te mercedis locationis,& ex illis ita con-
fusis tertia pars marito relinquenda est:
ita vt si ponas vindemiam valere duode-
cim:itẽ & locationis mercedẽ valere duo
decim,matrimoniũ autẽ fuisse cõtractũ
Kalendis Octobris,& locationem fuisse
factam Kalendis Nouembris:diuortium
10 autem interuenisse die vltima Ianuarij:
vtique in hac hypothesi † inuenies ma-
trimonium durasse per quatuor menses:
à tẽpore autẽ factæ locationis tantũ tres
menses esse elapsos: similiter maritum
percepisse integros fructus vindemię:fru
ctus autem illos percipiendos ex locatio
ne,qui ciuiles dicuntur,iuxta l.si nauis.§.
finali. ff. de rei vend. non incipere esse in
rerum natura, nisi à Kalendis Nouem-
bris,& consequenter vno mense iam ela
pso post contractum matrimonium. Se-
quendo igitur computationem Papinia
ni,assume duodecim quæ valebat vinde
mia percepta per maritum.Item assume
quartam partem mercedis locationis,
quia locatio attento suo initio, per tres
menses tantùm durauit,qui sunt quarta
pars anni:& hanc quartã partẽ cõmisce
cũ duodecim vindemiæ,& efficies quin
decim: ex his autem quindecim separa
tertiam partem, quia matrimonij onera
per quatuor menses, & sic per quartam
partem anni durarunt, & deprehendes,
quinque ad maritum pertinere:& ita cõ-
putationem Papiniani explicat glos. 1.
hic in figuratione casus, cui subscribunt
Bald. colum. 1. ad medium. Angel. nu-
mero. 2. & esse communem huius tex-
tus intellectum asserunt Zasi. hic nume-
ro. 3. Ruin. numero. 7. & hunc esse ve-
rum casum, & intellectum huius textus
affirmat Goffred. numero. 1. ad finem.
& Duaren. versic. itaque.post principiũ.

Cam-

Campes.de dote.2.partẽ. quæst. 19. Co-
pus tractat.de fructib.libr.3.titulo. 2.cap.
6.Anton.Costan. tractat.de dotib. capit.
6.numero.20.& defendit Cuiacius in no
tis ad Vlpianum in Institutionib.cap.22.
& libro.14.obseruatio.capit. 22. & libr.4.
feudorum.titulo.30.colum.fina. Loriot.
l.fructus.ff.de regul.iuris.pag.693.& in ef
fectu Carondas libr.1.verisimilium. cap.
10. Et hunc intellectum apprime literæ
conuenire fatetur Hotomanus tractat.
de dotib. cartha antepenult. Hæc igi-
tur opinio Papiniani explicata vt suprà,
eam habet difficultatem; quia secundũ
eam maritus lucratur pro eisdem one-
ribus, ex fructibus duorum diuersorũ an-
norum,scilicet vindemiæ,quæ antecedit
annum matrimonij contracti, item &
mercedis locationis, quę sequitur post
contractum matrimonium:quod vtique
absurdum & iniquum esse, agnoscunt
Alexand,hîc numer.9. Iason numero. 3.
Ruin.numero.7.& Pontan.numero. 24.
11 † Item secundò, quia in hypothesi suprà
relata præsupponitur, fundi redditus va-
lere duodecim. Item maritum per qua-
tuor menses sustinuisse onera matrimo-
nij:ergo ex duodecim quatuor debet lu-
crari, non autem quinque; quæ prædicta
cũputatio communis ei tribuit. Tertiò,
admissa prædicta computatione,sequere
tur, quòd si matrimonium duraverit per
terdecim menses, lucrabitur maritus in-
tegros fructus vindemiæ,& etiã integrã
mercedem locationis:quod tamen absur
dum esse agnoscit Iason hîc ad finem.
Quinimo maius absurdum videtur, quã
illud,quod ex prima opinione suprà rela-
tã collegit Papinianus hîc in versic. alio-
quin.vt hîc firmat Ruin.numero.7.Quæ
rationes ita vrgentes visæ sunt modernio
ribus, vt passim à prædicta interpretatio
ne communi(quæ tamen fuit mens pro-
pria Papiniani)recesserint: nam ab ea re-
cedunt Duaren.& Ruin.hîc numero.7.
Pontan.numero.24.Alciat.libro.3. para-
doxor.cap.1.Duaren.libro.1.disputatio.
capite vltimo.Corasi.libro.5.misce.capi
te. 7. & hîc numer. 14. Loriot.tractat. de
fructib.axiom.36.&.l.fructus.pagin.694.
ff.de regul.iuris.Cõnan.libro.8.commen
tario.capit. 10. num. 8. AEguinari. Baro
libro. 3. feudor.capit.fina. Carond.libro
1.verisimilium.capit.7.Hotoman.tracta.
de dotib.charta antepenult.qui existimã
tes,opinionem Papiniani non posse de-
fendi, si accipiatur secundùm commu-
nem interpretationem,alias diuersas in-
terpretationes opinioni Papiniani ada-
ptarunt,vt à prędictis difficultatibus sal-
uari posset: vno enim modo interpreta-
tur Alciat.libro.3.paradoxor. capit.1.cu-
ius tamen interpretationem improbant
Corasi.libro.5.misce.capite. 7.ad finem.
& hîc numero. 14.& Loriot.tracta.de fru
ctib.axioma.38.Cuiacius libro. 14.obser-
uatio.capit.22.colum.2.& Hotoman.tra
cta. de dotib.charta antepenult. Aliam e-
tiam interpretationem assignat Duaren.
hic,& libr. 1. disputatio, cap.vlt. quam e-
tiam improbat Hotoman. tracta. de do-
tib. charta antepen. & AEguinarius Ba-
ro libro.3.feudorum. capit. finali. & Cu-
iacius in notis ad Vlpianum in Institutio
nibus.titulo.22.& libro.14.obseruatio.ca
pit,22.colum.2.ad finem.†& Cõnan. lib.
8.commentario.capit.10.numero.8.qui
ingenuè fatetur; saluis verbis huius text.
non esse facile aliud respondere, quã il-
lud,quod communis interpretatio colle
git ex opinione Papiniani. Prætereà & a-
liam interpretationem assignauit Corra
si.libro.5.misce.capit.7.& repetit hic nu-
mero. 14.quam etiam improbant Hoto-
man.tracta.de dotib. charta antepenult.
Aliam etiam nouam interpretationẽ assi
gnat Ruin.hic à numer. 7. aliam Cõnan.
libro.8.commentario. capit.10.numero
8.aliam Loriot.tractr.de fructib.axioma.
38.aliam AEguinarius Baro libr. 3. feud.
capit. fina. & aliam Ludouic.Carond. li-
bro.1.verisimilium.capit. 10.quas non refe
ro,quia omnibus apertè aduersantur ver-
ba Papiniani in prȩsenti.Illis igitur reie-

ctis

ctis, ego opinionem Papiniani acceptã secundùm communem interpretationem admittendam esse existimo, neque ei obstare difficultates suprà motas in cõtrarium, quia ad primam respondetur, q̃ licet fructus vindemiæ & merces locationis, attenta veritate, sint fructus duorum annorum: tamen propter verisimilẽ mentem mulieris tradentis, vindemia cõsideratur tanquam fructus anni sequẽtis matrimoniũ: ita vt quemadmodum fructus, qui re vera percipiuntur post matrimonium, cedunt marito pro rata onerũ, ita ei debet cedere vindemia pro rata onerum, ac si esset de fructibus natis post matrimonium contractum, prout in simili probat. l. huiusmodi. 64. ff. de verb. obligatio. Et confirmatur, quia Papinianus vt euitaret absurda, quæ sequebantur ex prima opinione, voluit, considerandum esse tempus, quo matrimonium contractum est, & quo etiam tradita fuit vindemia; significans, vindemiam esse cõsiderandam tanquam fructus anni sequentis matrimonium, vt ex illa, & ex alijs fructibus, qui re vera pertinerent ad sequentem annum, maritus pro rata onerum lucraretur fructus: ergo cum omnes iuris interpretationes censeãtur fructus vnius anni, cessat absurdum à modernioribus considerandum. Non obstat etiam secũda ratio, quia respondetur, quod licet verus valor redditũ fundi dotalis, sit duodecim: tamen propter verisimilem mentem partium, vindemia quæ re vera pertinet ad annum præcedentem matrimonium, debet considerari tanquam fructus anni sequentis matrimonium, & sic perinde haberi debet, ac si eo anno fũdus ille propter insolitam vbertatem, maiores fructus produxisset, quàm esset solitus, ex glos. hic. verb. tertia. in fine. quã sequitur Bar. n. 8. ad finẽ. Paul. n. fina. Alex. n. 35. ad medium. Ias. ad finem. Zasi. nu. 12. ad finem, qui ex hoc num. 13. infert ad decisionem notabilis quæstionis: & consequẽter ex illis fructibus ita auctis, maritus maiorem debet habere portionem, quàm esset habiturus, si solus verus valor fructuum fundi esset in consideratione. Nõ habebit igitur maritus ex fructibus vindemiæ quatuor, & ex mercede locationis tres, quia sic cõsiderarentur tanquam fructus diuersorum annorum; sed quasi omnes sint fructus eiusdem anni, omnes cõmiscentur, & confundentur simul, & sic quasi fũdus ille eo anno produxerit quindecim, dũ durauit matrimonium, habebit maritus tertiam partem, id est, quinque, vt communis vult, & est de mente Zasij hic numero. 12. Cuiacij libr. 14. obseruatio. capit. 22. ad finem. Non obstat tertia difficultas; quia respondeo, non esse absurdum, quod maritus duas vindemias faciat suas, si per terdecim menses sustinuerit onera matrimonij: nam cum vtraque vindemia propter mentem partium, debeat considerari tanquam fructus eiusdem anni, non video quid impediat maritum vtramque lucrari, si per integrum annum sustinuerit onera matrimonij. Et pari ratione si à tẽpore factę locationis transierit annus, non video quid impediat, maritum & integram vindemiam, & integram mercedem locationis lucrari: quod & admittũt Paul. hic numero fina. Goffred. numero. 5. Connan. libr. 8. commentario. capit. 10. numero. 8. Cuiacius libro. 14. obseruatio. capit. 22. ad finem; quidquid id esse absurdum existiment Iason hic ad finem. Ruin. numero. 7. Pontan. numero. 24. & Duaren. Alciat. libr. 3. paradox. ca. 1. numero. 3. & alij moderniores, qui à recepta interpretatione huius textus recesserunt. Quinimo si maritus non locauit fundum, sed cum sibi colendũ reseruauit, & à die perceptæ primæ vindemiæ, integer annus effluxit, maritus duas vindemias integrè suas faciet: † quod pro indubitato admittũt Alber. hic n. 10. vers. & ideò dixit. Cuman. nu. 13. Paul. nu. fina. Alex. nu. 42. Pontan. n. 24. Qui fortius cõcludũt, q̃ si vuę citiùs maturuerunt, ac ob id cessãte fraude, maritus

13

14

ritus secundam vindemiam percepit Kalẽdis Septembris, quanuis statim sequatur diuortium, tamen maritus vtráque vindemiã faciet suam, quantumcunq; per integrũ annũ nõ videatur sustinuisse onera matrimonij: quã opinionẽ recepta esse asserunt Socin. hîc num. 3. Ruin. nu. 10. & propter authoritatem prædictorum non esse ab hac opinione recedendum, admonet Claud. hîc num. 28. Sed non videtur verum, quia cùm vt suprà diximus, perceptio, vel dominium non faciat acquiri fructus irreuocabiliter marito, sed tantũ susceptio onerum matrimonij, quanuis vindemia præcox percepta sit ante transactũ annũ, nõ ob id maritus illã in totũ debet facere suã irreuocabiliter, nisi pro rata anni qua sustinuit onera matrimonij. Oportet igitur, quòd per totum annũ sustineat onera matrimonij, vt vtráque vindemiam irreuocabiliter faciat suã. Quare si in terminis huius tex. percepta vindemia prima, altera die facta esset locatio fundi, ab eodem die inciperet etiam lucrari ex fructu illo ciuili locationis: ac ita si per integrum annum steriisset matrimoniũ, & mercedem locationis, & vindemiam in solidum lucraretur, iuxta suprà tradita: & in specie sentit glo. hîc. verb. tertia. in prin. quidquid repugnet Paul. hîc nu. 10. vers. tertio quæro. quasi absurdũ sit, eodem mense lucrari ex fructibus duorum annorum. Sed cessat hoc absurdũ, si attendas ad suprà tradita: quod hi fructus considerantur tanquã fructus eiusdem anni. Et hæc de tertia difficultate. Quarta igitur principalis difficultas est, quòd in casu huius text. præsupponitur, matrimonium durasse per quatuor mẽses, & locationem per tres, & vult, tantùm quartam partem mercedis locationis venire in contributionem. nam imò tertia pars debuit venire, cùm Iureconsulti dicat, tempus contracti matrimonij esse spectandum. Augetur difficultas ex text. versicul. è contrario. huius

15

l. vbi si mulier, percepta vindemia, fundum tradidit marito, & matrimonium durauit per quatuor menses, & locatio fundi per maritum facta, per vnum tantùm mensem maritus lucratur tertiam partem mercedis locationis, habito respectu ad tempus quo contractum fuit matrimonium. † Idem ergo & in nostro casu erat dicendum. Sed huic difficultati respondendum est, in hac materia distinguendum esse, vtrùm fundus dotalis tradatur plenus fructibus, vel etiam vacuus? nam primo casu procedit is text. in versicul. itaque. In secundo autem casu procedit is tex. versicul. è contrario. Ratio differentiæ est, quia cùm primo casu, oneribus mariti satisfactum sit per primam vindemiam, fructus ciuilis locationis non consideratur in fauorem mariti, nisi ab eo tempore, quo facta sit locatio. Sed in secundo casu cùm pro oneribus matrimonij maritus nihil habuerit, attenditur tempus contracti matrimonij, & non tempus locationis factæ: & ita glossa hîc. verbo, è contrario. quam probat Bartolus numer. 10. Baldus columna. 1. ad medium. Paulus numer. 4. ad finem. Alexand. numer. 35. post medium. Et receptam esse resolutionem asserunt Vincentius hîc colum. 13. ad finem. Campesius de dote. 2. parte. quæst. 19. & eam probat Cuiac. lib. 14. obseruatio. cap. 22. ad finem. Ex quibus infertur primò explicatio ad literam huius text. vers. è contrario. nam dum dicit, è contrario. respicit casum præcedentem, in quo dictum fuerat, fundum plenum fructibus fuisse traditum marito. In isto autem versic. è contrario. proponitur casus, quando fundus dotalis vacuus traditus fuit, & ideò is casus quoad hoc dicitur esse contrarius præcedenti. Item dum idem tex. subdit, hoc casu idem esse obseruandum, quod in casu præcedenti, intelligendum est quoad eum effectum, vt etiam attendatur tempus contracti

matrimonij: nam quoad alia longa est differentia inter prædictos casus,vt constat ex suprà traditis:&ita etiam glo.hîc. verbo,è contrario.Barto.num. 10.& alij communiter,vt asserit Claud.num. 28. probat etiam Duaren.hîc,Connan.lib. 8. commentarior.cap.16. num.8.ad fin. & est vera expositio quidquid repug-
16 net Aretin.hîc colum.6.in princip. †Secundò infertur annotatio ad gloss. hîc. verb.tertia.vers.item cur tota. dubitat enim,quare in vers. itaque.huius.l. tota vindemia venit in contributionem: & tamen merces locationis tantùm venit pro quarta parte?Et respondet, q; ideò tota vindemia venit in contributionẽ; quia tota per maritum percepta fuit: merces autem locationis non fuit in totum percepta, & ideò sólúm pro quarta parte venit in contributione. Paul. hîc num.10. dicit, hanc responsionem glo. sibi non placere, quia in hac materia nihil interest, fructus fuisse perceptos per maritum,vel quòd pendeant,& sint percipiendi per mulierem,vt constat ex. §. interdum.ĩ.hac.l. Et ideò existimat veriorem rationem esse, quòd vindemia tota percepta est intra annum, quo soluitur matrimonium: merces autem locationis non potest videri percepta verè,neque fictè,nisi à tempore factæ locationis:ab eo enim tempore fictè potest videri percepta,iuxta regulã.l. qui actionem.ĩ. de regulis iuris & ideò ab eo tantùm tempore veniet in contributionẽ: subscribit Vincẽt. hîc colum.14.in principio. Sed non placet, quia secundũ eam tota merces tanquam fictè percepta,à die factæ locationis debuit venire in contributionem: cuius contrarium probat is text.versic.itaque. Item neque videtur verum,quòd oporteat mercedem locationis esse perceptam saltẽ fictè,vt infrà dicemus in quinta difficultate. Et ideò veriùs ex suprà traditis dicendum est, quòd ideò vindemia tota venit in contributionem,quia in totum data est marito: sub ea tamen conditione, vt illam lucraretur pro rata onerum posteà supportandorum: & cùm per hoc iam oneribus matrimonij sit satisfactum,inductum est,quòd merces locationis non computaretur nisi ab eo tẽpore,quo facta fuit locatio,& pro eo tẽpore, quo post eam factam maritus sustinuit onera matrimonij, vt constat ex suprà traditis. Tertiò infertur explicatio ad tradita per Claud.hîc num.28.ad finem.quòd etiam quando fundus vacuus traditus est,maritus non debuit lucrari,nisi à tẽpore factæ locationis,quasi in eo anno superuenerit sterilitas, quia locatio facta non est: & id quidem culpa mariti,qui non locauit: vnde debuit induci regula. l. quoã quis damnum. ĩ. de regul. iuris. dicitq́e, hanc esse fortem oppositionem. †Sed illi respondendũ est, ideò in hac specie attendi tẽpus
17 matrimonij,& nõ locationis factæ,quia iniquum esset, quòd maritus sustineret onera matrimonij,& à tempore onerũ non lucraretur fructus.l. dotis fructus. 8.in princ.s̃.de iure dotium. Sed quando vltra mercedem locationis, maritus habet vindemiã anni præcedentis,quoad mercedem attenditur tempus locationis:quia ex vindemia iam videtur satisfactum oneribus matrimonij, vt colligitur ex suprà traditis: & est de mente Imol.hîc num.3.& Cuman.colum.1.ad medium. Quinta & vltima difficultas est,quòd facta locatione maritus acquirit actionem ad petendam. mercedem totius anni.l.si à colono. 59. in princip. ĩ.de fideiussor. & sic saltem fictè totam videtur percepisse, iuxta regulam.l qui actionem .ĩ.de regulis iuris. ergo tota merces debuit venire in contributionem, tanquam fictè percepta, non autem sola quarta pars mercedis, vt probat is text.versiculo,itaque.Huic difficultati gloss.hîc.verbo, tertia. versicul. sed opponitur. tres assignat responsiones: quæ tamen omnes eo nomine veniunt

niunt reijciendæ, quia ipsa conatur probare, quòd licèt maritus habeat actionem ad totam pensionem,non obid.fictẽ videtur eam percepisse: quod si verum esset,neq; quarta pars mercedis veniret in contributionem: cuius contrarium probat is text. vers. itaque. & ideò prædictæ gloss. responsiones communiter reprobantur,vt hîc asserit Vincent.col.12.ad finem.Quare Bartol.hîc num.8.aliam assignat responsionem:cuius mentem clariùs cæteris explicat Vincent.hîc colu.13.in princ.scilicèt, quòd regula d.l.qui actionem.procedit,quando quis habet actionem ad rem cũ effectu exactionis, tunc enim saltem fictè videtur ille rem habere;aliàs verò ea regula non procedit:argum.l.si dari. ĩ. de verbor.obligatio. Porrò in nostro casu, dum durat matrimonium, maritus habet actionem ex locato cũ effectu exactionis,quia ipse præstat colono patientiam,& facultatem fruendi: sed soluto matrimonio cum omne dominium, ex dispositione legis sit translatum in vxorem.l.in rebus.30.C. de iure dotium.ex tunc non videtur habere actionem cũ
18 effectu exactionis,†cùm patientia,& facultas fruendi non detur iam tunc colono per maritum,sed potiùs per vxorẽ, quæ domina est rei conductæ: & ideò tunc in fauorem mariti non potest induci regula d. l. qui actionem. Meritò igitur contributio mercedis tantùm fit pro eo tempore quo durauit matrimonium.Et hanc Bart. solutionem ita explicatam aduersus Imol.defendunt Alexand.hîc num.35.Aretin.col.5.Sed neque hæc Bart. solutio difficultatem tollit,quia verius est, etiam soluto matrimonio actionem ex locato competere marito cum effectu exactionis, quanuis exactum debeat restituere mulieri pro tempore,quod currit post solutum matrimonium:ita probat text.l. si filiofam. 36.§.fin.ĩ.eod.& ibi expendit Paul.num. fin. Præterea, si aliud non declaretur, merces locationis soluenda est in fine anni.l.qui hoc anno.42.ĩ.de verbor.obligat.glos.recepta.l.æde.C. de locato. ergo ante finitam locationem per finem anni, maritus non habet actionem ex locato, cum effectu exigendi:cùm ante diem agenti obstaret exceptio.l.1.in fine.s̃.quando dies vsusfruct.legat cedat. & sic neque quarta pars mercedis venire deberet in contributionem:cuius cõtrarium probat is text. in versic. itaque. & in specie aduertunt gloss.hic. verbo, tertia. ad medium. Dynus & Alberic. numer.9.Nisi saluando Bartolum dicas, quòd maritus exactum tenetur restituere vxori, vt probat dict.l.si filiofam. 26.§.fin.ĩ.eodem. Vnde in hac specie,neque ficto modo potest videri maritum rem habere, quam alteri teneatur restituere:argumen.l.aliud est capere.17.ĩ. de verbor. significatio. & ideò magis solet inspici persona illius, cui res restituenda est,quàm illius, cui res conceditur,vt alteri restituat.l.cogi.§.hi qui solidum.ĩ.ad Trebellian. l.auia.§.1.ĩ. de cond.& demonstra.l.cùm dotem. ĩ. ad leg.Falcid.prosequitur Costa cap. si pater.2.parte.verbo, Trebellianicæ.n. 26. de testa.in.6.Tantũ,ergo,pro eo, quod cũ effectu retinere potest, fictè fructus videtur percepisse.l. id penes. 141. ĩ. de
19 verborum significat.† Sed ad veram resolutionem huius difficultatis aduertendum est, in ea duo dubia principaliter verti. Primũ est,qua de causa merces non veniat in computationem, nisi à die factæ locationis? Secundum, quare non veniat tota merces, sed tantùm pro eo tempore quo durauit matrimonium? Et quoad primum dubium gloss. & Doctores in præsenti existimant, rationem esse, quia ante factam locationem marito nulla competit actio:post eam autem factam, cùm habeat actionem, fictè censetur mercedem percepisse, iuxta regulam.l.qui actionem. ĩ.de regul.iur.ac proinde ex eo tempore

fructus ciuilis locationis, tanquam perceptus venit in computationem, vt hîc per gloss. verb. tertia. & verbo, è contrario. & communiter DD. Sed quatenus hæc ratio communis præsupponit, necessarium esse, quòd fructus saltem fictè videantur percepti, vt veniant in diuisionem, vel cõputationem, verũ non videtur: nã etiã fructus nullo modo percepti per maritũ in diuisionem veniũt. §. interdũ. ff. hac. l. l. vnica. §. cumque. C. de rei vxor. actio. Verius ergo dicetur, quòd fructus ciuilis locationis non potest videri esse in rerum natura, nisi post factã locationem: & ideò non venit in computationem, vel diuisionem: neq; tota merces locationis venit in contributionem, quia non tota cũ effectu ad maritum pertinet, sed tantùm pro tempore, quo cõstitit matrimonium. Adeò quòd teneatur cedere actionem locationis vxori, soluto matrimonio, vt ipsa solapost sit petere id quod debetur ex mercede, postquam solutum fuit matrimonium. l. si filiofam. 26. §. fin. ff. eodem. tradit gloss. hîc. verb. tertia. ad finem. communiter recepta. Ex qua ratione infertur primò explicatio ad versic. item si messes. ff. hac l. vbi probatur, spem futuræ vindemiæ, venire in diuisionem, ac ita sentit, quòd licèt fructus adhuc non sint in rerum natura, sed sperantur esse: tamen veniũt in diuisionem: nam dicendum est, tex. illum procedere, quãdo fundus vacuus traditus est marito, tunc enim spes fructuum venit in diuisionem, facta computatione à tempore, quo contractum est matrimonium: ne aliàs sequatur absurdum, quòd onera maritus ex suo sustinuerit. † Sed vbi fundus plenus fructibus traditur marito, tempore contracti matrimonij; quia ex illis potest videri satisfactum oneribus, tunc spes fructuum non venit in diuisionem, sed oportet fructus esse iam productos in rerum natura, vt in diuisionem, vel contributionem venire possint, iuxta suprà tradita.

20

Infertur secundò vera resolutio ad eam controuersam quæstionem, quam mouent Doctores in terminis huius textus. Pone, maritum non locasse fundum, sed sibi colendum reseruasse, & ante perceptam vindemiam diuortium interuenisse: vtrùm maritus ex illa vindemia aliquid habere possit? In qua quæstione Paul. hîc num. 10. Imola colũn. penult. post principium. Cuman. col. 1. ad finẽ. Alexand. num. fin. Vincent. colũn. 14. in princip. Pontan. num. 24. existimant, maritũ nihil debere habere ex prædicta vindemia: ea ratione moti, quia vt in his terminis fructus veniant in diuisionem, oportet, quòd sint percepti per maritũ verè, vel etiam fictè, ex regula. l. qui actionem. ff. de regul. iuris. Sed hoc casu maritus neque verè percepit vindemiam, neque etiam fictè, quia cùm ipse non locauerit, impossibile est, quòd contra se ipsum sibi competat actio. l. 2. ff. de stipulatio. seruorum. ergo prædicta vindemia non debet venire in diuisionem, quoad fauorem mariti. Quod confirmat Alberic. hîc num. 10. versicu. si verò. quia vbi nulla est facta locatio, nulla potest dici nata actio, qua maritus agat ad fructus percipiendos, neque ante perceptionem, de eorum quantitate constare potest: vnde non possunt venire in diuisionem. Contrarium tamen, imò maritum debere lucrari ex hac vindemia pendente, pro rata onerum, quæ sustinuit, dum constitit matrimonium, tenent Duaren. hîc & Cuiacius libro. 14. obseruationũ. cap. 22. ad finem. ea ratione, quia in diuisionem solent venire, non solùm fructus percepti, sed etiam & pendentes. §. interdum. ff. hac. l. l. vnica. §. cumque. C. de rei vxoriæ actione. Et facit, quia spes fundata in iure de præterito, est in consideratione, ita vt illud ius etiam spe constans, dicatur ad nos pertinere. l. verbum, pertinere. ff. de verborum significatione. tradit Aretinus consilio. 6. numero. 9. imò & nostrum

nostrum dici potest, & quasi ius iã quæ-
21 situm consideratur. † l. nomina. 17. §. de hæred. vel actio. vend. Aretin. consil. 7. col. 2. post mediũ. Iason. l. is potest. num. 50. ff. de acquir. hæred. Gomez. in regula de non tollend. iure quæsito. quæstio. 4. versic. secundo. pagin. 84. Cagnol. l. qui actionem. in fine. ff. de regul. iuris. Pro cõcordia dicendum est, & quemadmodũ fructus ciuilis locationis non venit in diuisionem, nisi postquam facta est locatio, & sic ille fructus ciuilis videtur productus in rerũ natura, si fundus plenus fructibus fuit traditus, vt probat is text. versi. itaque. & suprà diximus, sic pariter, & fructus naturalis non veniet in his terminis in diuisionem, nisi ab eo tempore quo prodicitur à terra, & incipit videri esse in rerum natura: nam tunc ex illis incipiet maritus lucrari pro rata anni, in quo post eos natos, sustinuit onera matrimonij, vt in simili disponit. l. 3. & 10. tit. 4. lib. 3. foro legum. cuius meminit Pala. repe. rub. §. 62. num. 10. & Anto. Gomezius. l. Tauri. 50. num. 71. Disponit etiam lex Aragoniæ lib. 5. obseruantiarum regni. tit. de iure dotiũ. versi. item mortuo altero. & in versi item vidua. & in versic. item mulier tenetur. Et iuxa hæc veniunt explicanda suprà tradita, dum concludimus, quòd si maritus per integrum annum sustinuit onera matrimonij, duas vindemias lucrabitur: nam id intelligendum est, quando ambas percepit, si enim vltimam non percepit, recurrendum est ad suprà tradita. Infertur tertiò explicatio ad opinionem Bartoli hîc num. 9. dum dicit, computationem positam in versi. itaque. huius. l. accipiendã esse, quãdo locatio facta fuit pro pecunia, vt est regulare. l. 1. §. si quis seruũ. ff. depositi. nam si facta sit pro certa quantitate fructuũ, iuxta. l. si olei. C. de locato. tunc nihil ex ea locatione debet venire in contributionẽ, sed tota locatio debet conuerti ad vtilitatẽ vxoris: ea ratione motus, quia in mercede cõsistẽte in fructibus, subintelligitur tacita conditio, si fructus nascantur. l. 1. ff. de cond. & demonst. vnde interim non potest videri orta actio. l. interdũ. ff. de verbor. obligatio. Cũ igitur nõ cõpetente actione, neq; fictè videatur percepta, non potest venire in diuisionẽ, vel cõtributionem, per suprà tradita: subscribũt Vincen. hîc column. 15. Iason numer. 42. Pontanus nume. 24. Baeça de decima tutoris. cap. 28. numer. 11. & numer. 12. Contrariam tamen sententiam, quòd etiam in prædictis terminis debeat habere locum computatio expressa dict. versic. itaque.
22 † tenent Imola hîc column. antepenul. post medium. Romanus numero. 26. Alex. nu. 35. ad fin ea ratione moti, quia natis fructibus, cõditio illa tacita, Si fructus nascantur, debet retrotrahi ad initiũ dispositionis. l potior est. §. qui potio. in pignor. ac ita debet induci cõputatio d. versi. itaque. Sed reiecta cõcordia Claudij hîc n. 27. ex suprà traditis opiniones sunt concordandæ, vt opinio Bart. vera sit in eo sensu, si fundus plenus fructibus sit traditus, tũc fructus in terminis huius text. antequam sint nati, non veniant in diuisionem, vel computationem: non quidem per rationem Bartoli, sed potiùs per suprà resoluta: illis autem natis, incipiet maritus lucrari pro tempore, quo post eos natos constitit matrimonium. Quartò ex suprà resolutis infertur annotatio ad tradita per Iacobum de Aren. & Albericum hîc numer. 10. & Cuman. num. 13. Pontan. numer. 24. dum tenent, quòd si in terminis versiculi è contrario. huius. l. mulier vltima die Septembris collegit vendemiã, & Kalendis Octobris marito vacuum fundum tradidit, & maritus curauit vineam, & propter intemperiem cœli vuæ non maturuerunt, & diuortium interuenit post Kalendas Octobris, & posteà facta fuit vindemia per mulierem, vtrum ex ea vindemia maritus debeat aliquid obtinere? Et ipsi

concludunt,eum nihil habiturum,cùm in anno matrimonij nihil sit perceptũ: vnde perinde haberi debet, ac si in anno matrimonij superuenisset sterilitas. Sed vtique hæc opinio apertè falsa est in terminis d.versi.è contrario. cùm in illis terminis etiam spes fructuum veniat in diuisionem.§.item si messes.ĩ.hac.l.& ita merito illos reprehendunt Paul. hîc in fine.Alexand.num.43. Socin.num.5. Goffredus.§.quod in anno.col.2.ĩ. hac l. Quinimò & in terminis huius tex.versicul.itaque.ĩ.hac.l.non erit vera simpliciter,sed erit distinguendum iuxta suprà tradita, quòd non incipiet maritus lucrari,nisi ab eo tempore quo sint nati fructus, & producti in rerum natura.†

23 Quintò & vltimò inferturvera resolutio ad eam quæstionem,quã in hac materia mouet glosſ.versic. item si messes. verb.sequantur.ĩ.hac.l.Pone,mulierẽnõ solùm vacuum fundum marito tradidisse,vt contingit in terminis versi.è contrario.huius.l sed etiam antequam eũ traderet marito,illum locasse pro eo anno, quo durauit matrimonium, & etiam anticipatam solutionem aecepisse: vtrùm maritus ex prædicta locatione aliquid posit obtinere? Et glosſ.concludit,nihil eum obtinere posse,sed mulierem retẽturam mercedẽ,quæ sibi fuit soluta con gruo tempore,id est,quo ipsa erat domina fundi locati: maritum autem ex fructibus sequentisanni quo soluitur matrimonium, deducturum id quod fuisset habiturus ex locatione facta per vxorẽ, si in eo anno non fuisset anticipata solutio:sequitur Bartol hîc num.13. Paul. num.4.& in fine.Et adhibita distinctione probant Cuman.hîc num.17. ad fin. Imol.col pen.ad finem. Quorum omnium mens est, vt propter anticipatam solutionem debeat vxor satisfacere marito,& tãtùm dubitant de tempore quo debet fieri satisfactio. In quo dubio verius videtur, pensionem receptã statim restituendam esse marito per vxorem, ad quẽ revera pertinebat,iuxta suprà tradita:& colligitur ex.l.si filiofamil.26. §. fin.iunctis ibi notatis per Paul.num.fin. ĩ.eod.quod ita tenent Bald. Roman. & Alex.hîc nu.40.& magis probãt Claud. ad finem.Vincent.col pen. Iason num. 46.Ruin.nu.11.Campes.de dote.2.part. q.21. Neque enim prima opinio procedere potest attentis iuris regulis in hac materia,quæ non permittunt,maritum quid posse deducere ex fructibus sequẽtis anni.l.si fundus.9.§ fin.ĩ.eodẽ. tradit glosſ.§.fin.verbo,satisfaciendum.in fin. ĩ. hac. l. Maximè quia prædicta prima opinio concedit, maritum retinere posse ex fructibus anni currentis post diuortium·quod est contra text.l.vnica.§.cũque.C.de rei vxor.actio.& traditionem glo.receptæ.§.item si messes.ĩ.hac.l. Vnde receptũ est,quòd si maritus vno pretio locauit fundum pro duobus annis; & in primo anno interuenit diuortium, nihil maritus obtinere potest ex fructibus secundi anni currentis post diuortium,quantũcunque iuris censura, vna tantùm locatio censeatur.l.cùm eiusdẽ. s.de ædil.edicto.& ita Bart.hîc num.10. post medium.cùm quo alij transeunt. †

24 Facit.l.neque emptio.s.de contrahend. emptio.&.l.si vsusfructus mihi.ĩ. de vsufruct.legato.Quamobrem corruit etiã dictũ Cumani hîc num.18. & Socini num.5.quòd vbi facto mulieris superuenit sterilitas in anno,quo durauit matrimoniũ,ex fructibus anni sequentis tenetur mulier satisfacere: id enim iure non probatur,& contrariũ colligitur ex iuribus suprà citatis. Vnde melius ex suprà traditis dicendum est, quòd cũ mulier tradendo dotem,ea mente videatur tradidisse, vt maritus ex illius fructibus sustineat onera matrimonij.l. dotis fructus.8.in princip.s.de iure dotiũ. vtique actione dotis cogetur implere id quod tacitè promisit: & consequenter tradere marito mercedem locationis,quæ iure tacitæ promissionis ad maritum pertinebat,vt in simili tradit Salicet. l. fructus.col.fin. C.de actio. empti. His ita explicatis, ad perfectam explicationem huius tex.restat videre de intellectu versicu.item si messes.ĩ.hac.l.cuius quidem versi.casum & intellectũ ponit glo.1.ibi, cũ qua alij transeunt: sed quia non conuenit literæ,vt hîc ostendit Vincen.col. 16.ad finem.multi alij ad dictum versiculũ assignantur intellectus,quos hîc refert Pontan.col.3.ad finem.Iason à nu. 45.& Corras.d.versi.itẽ si messes. & aliũ ponit Connan.lib. 8. commentariot.c. 10.nu.8.ad finem. & aliũ Cuiacius libr. 14.obseruation.cap.22.col.3.& aliũ Lan geberchius in suis annotationibus. cap. 23.quos breuitatis gratia non recito.Verus autem intellectus est,quòd d.versic. item si messes. continuetur cum versic. è contrario.præcedenti, sitquẽ in eo ita fingendus casus, quòd mulier tradidit marito fundũ vacuũ fructibus, qui vtique pro parte ferebat messem,& pro parte vindemiam,iuxta casum.l. si fundus. 9.§.fin.ĩ.eodem.&.l.fin.§.fin.ĩ.de iure fisci.maritus autem postquam sibi traditus fuit fundus,locauit eam partem fundi,quæ ferebat messem, adiecto pacto, quòd messis sequeretur colonũ, & ipse pro ea marito locatori teneretur pecuniam soluere, partem autem fundi ferẽtem vuas,sibi retinuit: cùm autem messis citiùs colligi soleat,quàm vindemia.l.

25 2.C.de ferijs.& diximus suprâ, † colonus collecta messe, pecuniam exoluit marito; & antequam vindemia fieret,diuortium interuenit, ita vt tempore diuortij pars fructuũ iam esset recepta,id est,merces locationis,& partim pẽderet,id est vindemia.Quæritur igitur, vtrùm is casus sit decidendus iuxta cõputationem expressam versi. itaque. huius.l. vel potius secundùm computationem dict.versi. è contrario. eiusdẽ legis? Et videbatur dicendum, quòd esset decidendus iuxta computationem d.versi. itaque.nam & ibi vindemia erat recepta,& merces locationis pendebat.Contrarium tamen determinat Iureconsul. imò hoc casu recurrendũ esse ad computationem d.versi.è contrario.ita vt pecunia,& vindemia veniãt in contributionem,facta computatione à tempore quo contractum est matrimoniũ. Computatio enim facta in d.versi.itaq,. procedit,quando fundus plenus fructibus traditus fuit marito:sed quãdo vacuus traditur,semper recurrendum est ad computationem d.versi.è contrario. Quãuis enim etiã hoc casu maritus videatur percipere duplices fructus: tamen cũ attenta etiam veritate,sint fructus eiusdẽ anni,non est spectanda computatio d. versic.itaque.sed potiùs computatio d.versi. è contrario.& ita in effectu Imol.hîc colũn.3.ad finem.Vincen.col. pen.in princip.& Duaren.Ponta.num.30.Cuiacius lib.14.obseruatio.cap.22.col.3. Et confirmatur,quia maritus pro expensis factis circa fructus, non potest deducere illas ex fructibus anni sequentis.glosſ.§. fin.verb.satisfaciendum.in fine.ĩ.hac.l. & tamen si sint fructus eiusdem anni, impensæ factæ circa vnos,ex alijs deduci possunt.l.si fundus.9.§.fin.ĩ.eodẽ.Secundùm igitur prædictã interpretationem ex d.§.item si messes.colligendum est,quòd licèt quando maritus participat de fructibus, qui attenta veritate, sunt duorum annorũ, fructus percepti & percipiendi non commisceantur,nisi modo perscripto versi.itaque. huius.l. tamen quando maritus vult participare ex fructibus duplicibus,eiusdem tamen anni, tunc indistinctè percepti,& percipiendi commisceantur, & in omnibus incipit computatio à die contracti matri-

26 monij,iuxta versi.è contrario huius.l.†& ita Aretinus.§.quod in anno.3. notab. ĩ.hac.l. Infert secundò Imol. hîc colum.3.ad finem.non videri veram rationem suprà traditam ad versi.è contrario. huius.l quòd ideò eo casu fit computatio à die contracti matrimonij, & non

à die factæ locationis, quia aliàs sequeretur absurdum, quòd maritus ex suo sustineret onera matrimonij: nam in d.vers. item si messes. maritus poterat sustinere onera ex mercede locationis iam recepta: & nihilominus admittitur computatio dict.versic.è contrario. circa quod insistit Aretin. hîc colum. 5. Sed facilè respondetur, quod fructus integri vnius anni, vix sufficiunt ad sustinenda onera matrimonij.cap.salubriter. de vsuris. multò ergo minus ex sola parte fructuũ sustinebuntur: vnde adhuc militat absurdum, quòd ex suo maritus sustineret onera, si ex omnibus fructibus non haberet ratam à tempore contracti matrimonij. Infertur tertiò explicatio ad literam dict. versic.item si messes. dũ dicit, pecuniam receptam ratione messium venire in computationem, cum spe futuræ vindemiæ, significat enim, q̃ cùm sint fructus eiusdem anni, & cultu ræ, quòd debet incipere computatio à die contracti matrimonij: & ex omnibus simul iunctis pro rata anni debet maritus lucrari partem. Et si obijcias, fructus percipiendos non posse venire in computationem, & diuisionem, antequam percipiantur, & ideò tunc mulier iubetur cauere de restituenda parte sua marito. §. interdum. j. hac.l. respõdetur id procedere, quando omnes fructus sunt pendentes: sed quando fructus fundi partim sunt percepti, & partim pendent, fiet contributio, & maritus ex iam perceptis integram partẽ suam retinebit, iuxta doctrinam Bart. l.si non sortem. §. si centum. num.final. ff.de condi.indebit. & sic non erit necessaria cautio, sed procedet, quod insinuat dict. §. item si messes. Vltimò infertur, quòd si fundus tradatur partim plenus fructibus, partim vacuus, quòd quoad partem plenam inducetur computatio vers. itaque.huius.l. & quoad partem vacuam inducetur computatio d. vers. è contrario. iuxta regulam. l. quæ de tota. ff. de reiuend. & est de mẽte d. §. itẽ si messes. quidquid post Ange. & Imolã. inuoluat Alex. hîc nu. 41. Ponta. n. 30. His ita explicatis, succedit interpretatio vers. apparet. huius. l. vbi Iureconsi. colligit, fructus perceptos per mulierẽ antequã nuberet, suos esse, neq; in cõtributionẽ venire: colligit autẽ hoc ex vers. 27 proximis præcedentibus, in quibus dictum erat, quòd si mulier fundum vacuum fructibus tradidit marito, tantùm fructus posteà percepti, vel percipiendi, venient in contributionem; quasi anteà percepti sint mulieris, neque ad contributionem pertineant. Restrinxit autem se Iureconsul. ad mulierem, quia diuersum erit in marito percipiente fructus ex rebus dotalibus, ante contractum matrimonium; hi enim non fiunt mariti, sed potiùs augent dotem. l. si ante. 6. ff. eodem. Et est ratio differentiæ, quia mulier ante traditionem fundi dotalis, ex re sua videtur fructus percipere: vnde meritò illos facit suos: maritus autẽ, vel sponsus, non facit fructus suos ratione dominij, sed ratione onerum matrimonij, vt suprà dictum est. Cùm ergo ante matrimoniũ dos nõ consideretur. l. 3. ff. de iure dotiũ. & cõsequenter neq; onera matrimonij, neq; fructus dotis cõsiderari possint, procedet l. si ante 6. ff. eod. Ad quẽ modũ explicãdus est Vinc. hîc n. 7. & Ponta. colũn. 3. post med. & num. 11. Explicata sic tota hac. l. cum suis versiculis, illud vltimò restat inquirendum, vtrùm huius. l. decisio, & computatio fructuum dotalium, quæ fit in hoc text. locũ habeat in regno Castellæ, & Portugaliæ? Et in regno Castellæ prima facie videtur respõdẽdũ, locũ obtinere, cũ ita inueniatur cõstitutũ. l. 26. tit. 11. p. 4. Cõtrariũ tamẽ verius est, quia. l. 5. tit. 9. lib. 5. ordin. inducit inter cõiuges tacitã quandã societatẽ, cuius virtute fructus omnes inter eos cõmunicãtur. Ex quo cõsequitur, q̃ in regno Castellæ circa fructus dotales nõ est recurrẽdũ ad hũc tex. & iurasimi

similia, quæ disponunt, habendum esse respectũ ad onera matrimonij, quæ maritus sustinet, sed potiùs recurrendum esse ad regulas societatis: ac proinde licèt iure communi fructus dotales cedãt lucro mariti, & illos in solidũ faciat suos pro oneribus matrimonij. l. pro oneribus. C. de iurẽ dotium. tamen in regno Castellæ, cùm habendus sit respectus ad regulas societatis, & hi fructus inter cõiuges communicabuntur, & inter eos pro dimidia diuidentur, iuxta regulam l. pro socio. 38. in fine. ff. pro socio. l. videamus. 38. §. ex causa. ff. de vsur. & ita in specie Gregorius. l. 26. tit. 11. partit. 4. in glo. fin. Anton. Gomez. l. Tauri. 50. num. 11. vers. hodie tamen. & num. 33. vers. hodie tamen. Matien. l. 4. tit. 9. lib. 5. ordinam. gloss. 1. num. 2. & ibi Azeued. num. 27. Molina de primogenijs. lib. 3. cap. 11. nu. 6. Similiter licèt matrimonium dissoluatur inter coniuges pendentibus fructibus, non recurretur ad computationẽ huius text. sed potiùs fructus inter coniuges indistinctè communicabuntur, vt apertè sentiunt Gregorius & alij suprà citati, & Ayora de partitio. 1. parte. c. 9. num. 1. Inuenio tamen, quòd Gutierrez in canonicis quæstio. cap. 33. num. 16. recedit à prædicta opinione, considerans, quòd l. 5. tit. 9. lib. 5. ordinam. loquitur in fructibus acquisitis, & perceptis constãte matrimonio: hos enim verum est cõmunicari inter coniuges: cæterùm nos loquimur, quando fructibus pendentibus, & nondũ perceptis, solutũ est matrimonium; nam pro eo tẽpore, quod currit post solutũ matrimoniũ, fructus non possunt communicari inter coniuges, cùm constante matrimonio non sint percepti: vnde hoc casu necessariò recurrendum est ad computationem huius textus, & l. 26. tit. 11. partit. 4. Ego autem aduerto, quòd consideratio, & distinctio Gutierr. vera est in se: sed quatenus dicit, tunc esse recurrendum ad cõputationem huius text. non bene dicit, quia in regno Castellæ potiùs recurrendum est ad l. 10. tit. 4. libr. 3. foro legum, quæ disponit, quòd si fructus sint liquidi, & tempore soluti matrimonij appareant, & sint nati, omnes communicabuntur inter coniuges. Si verò fructus sint aridi, satis est esse seminatos, vt communicentur, licèt nondum appareant super terra: & ita Palac. rep. rub. §. 62. nu. 10. Anton. Gomez. l. Tauri. 50. num. 17. Baeça de decima tutoris. cap. 28. num. 14. nam prædictam. l. fori, vsu & praxi fuisse receptam asserit Matiençø. l. 4. tit. 9. lib. 5. ordinamen. gloss. 1. numer. 4. & Ayora de partitio. 1. parte. cap. 9. num. 1. & cap. 6. num. 12. & agnoscit Gutierr. d. cap. 33. num. 17. Quod pariter & in regno Aragoniæ recipiendum est, quia ita inuenitur dispositum libr. 5. obseruãtiarũ. tit. de iure dotium. versic. itẽ mortuo. & versicul. item vidua. & versiculo, item mulier. quamuis non faciat differẽtiã inter fructus aridos, & liquidos, sed requirat natos esse fructus etiã aridos, vt inter cõiuges communicentur. Addendum tamen est prædictis, prædictã legem fori loqui in fructibus natis, vel satis constante matrimonio. Pone igitur, quòd tempore quo matrimonium contrahitur, fundus erat plenus fructibus: vtique hoc casu non loquitur. l. fori: vnde recurrendum est ad ius commune, & sic est dicendũ, quòd id quod valebat spes fructuũ ante factam communicationem, vtique nõ communicabitur, sed in solidũ pertinebit ad dominũ fundi. l. p hoc. 4. §. planè. ff. cõmu. diuid. Cõsiderabitur igitur, quantũ valeret ea spes fructuum ante contractam societatem, & id in solidum cedet parti vxoris: quod verò in fructibus posteà accreuit, cõmunicabitur inter coniuges, vt eleganter tradit Ayora de partitionib. 1. parte. cap. 9. num. 3. quem sequitur Azeuedus. l. 4. tit. 9. lib. 5. ordinam. num. 27. ad finem. Et pari ratione illud quod valent fructus postquam solutum est matrimonium,

in

in ſolidum cedet vxori, vel eius hæredibus. Gutierr. in canonicis quæſtion. cap. 33. num. 16. in fin. Prætereà addendum eſt, quòd cùm prædicta l. fori. diſcrepet à iure communi, tãtùm procedet in fructibus naturalibus, de quibus loquitur, nõ autem in ciuilibus: ac proinde ſi fundus ſit locatus, tunc quoad diuidendũ pretium locationis, recurrendum eſt ad diuiſionem huius textus, vt probat Ayora de partition. 1. parte. cap. 9. num. 4. & Azeued. d. l. 4. tit. 9. lib. 5. ordinam. num. 28. Prout & ad diuiſionem huius textus recurretur, ſi renuntiatum ſit bonis lucratis per cõiuges, prout fieri poſſe probat. l. 9. titu. 9. libr. 5. ordinam. nam tunc ceſſante ſocietate, recurretur ad diuiſionem huius textus, Gregor. l. 26. titul. 11. partit. 4. in glo. fin. Matien. l. 4. tit. 9. lib. 5. ordina. glo. 1. num. 2. & ibi Azeued. nu. 27. Nunc videamus quid ſit dicendum in regno Portugaliæ? Et cùm in eo regno duobus modis contrahatur matrimonium, vel per chartam medietatis, per quam ſecundũ regni conſuetudinẽ etiam capitalia communicantur inter coniuges. Ord. lib. 4. tit. 7. vel contrahatur per dotem, & arras: quo caſu nihil communicatur inter coniuges, niſi id quod fuerit per eas expreſſum. Ord. lib. 4. tit. 7. §. 5. reſpondendum eſt, quòd ſi primo modo contrahatur matrimoniũ; cùm capitalia ipſa inter coniuges communicentur, non erit locus computationi huius text. ſed fructus indiſtinctè inter eos communicabuntur, prout & cõmunicantur fructus percepti ex rebus communibus. l. ſi quis putans. 6. §. 1. ſ. cõmun. diuid. l. qui ſcit in princ. ſ. de vſuris. ac proinde licèt fundus plenus fructibus veniat in dote: tamen & nati nondum conſtante matrimonio, imò & iam percepti, communicabuntur inter coniuges, non tanquam fructus, ſed tanquã capitalia Et propterea in hoc caſu non obtinebit in regno Portugaliæ deciſio verſ. apparet. huius. l. neq; deciſio. l. per hoc. 4. verſ. planè. ſ. communi diuid. Si autem ſoluatur matrimonium, id quod currit poſt ſolutum matrimonium, in ſolidum pertinebit ad dominum fundi, cũ ab eo tempore ceſſet communicatio, vt ſuprà diximus. Si autem ſecundo modo cõtrahatur matrimonium, reſoluendũ eſt, vt ſuprà tradidimus obſeruandũ eſſe in regno Caſtellæ, quia eadẽ militat ratio: præterquam quoad deciſionẽ. l. 10. tit. 4. lib. 3. foro legum. nam cùm ea non obtineat niſi in locis, in quibus vſus fuerit recepta. Gregor. l. 26. tit. 11. par. 4. in glo. fin. Matiençó d. l. 4. tit. 9. lib. 5. ordin. glo. 1. nu. 2. & in regno Portugaliæ talis lex non ſit recepta, recurrendum eſt ad ius commune: ac proinde fiet computatio iuxta terminos huius tẽx. vt debeat conſiderari illa ſpes percipiendi fructus quã tum valeat, & id cõmunicabitur, & illud in ſolidum pertinebit ad dominum fundi. Gutier. in canonic. quæſtio. c. 33. nu. 16. in fin. & ſuprà diximus. Aduerte tamen, quòd in hoc textu ad inducendã diuiſionem, debet conſiderari tempus à quo maritus incepit ſuſtinere onera matrimonij: in noſtro autẽ caſu debet conſiderari tempus à quo incepit illa tacita ſocietas: & conſequenter fructuũ cõmunicatio, vt admonet Ayora de partitio. 1. par. c. 9. nu. 5. poſt medium.

S V M-

SVMMARIA SECVNDÆ PARTIS LEGIS DIuortio. 8. in princ. ff. Soluto matrimonio.

1 INter ſucceſſorem maioratus, & hæredem poſſeſſoris fructus diuiduntur pro rata.
2 Sed verius eſſe probatur, omnes ad ſucceſſorẽ pertinere.
3 Et inducitur pro hac ſententia. l. Herennius. 42. ſ. de vſuris.
4 Et reijciuntur reſponſiones Molinæ traditæ ad illum text.
5 Onera maioratus poſſeſſori incumbentia, multum differunt ab oneribus dotis marito incumbentibus.
6 Poſſeſſor maioratus fructus facit ſuos ratione dominij.
7 Explicatur Bart. hîc nu. 10. ad finem.
8 In hac materia non eſt facienda differentia inter fructus naturales, & induſtriales.
9 Quid in regno Portugaliæ circa fructus maioratus obſeruetur.
10 Etiam in maioratu per contractum conſtituto fructus pendentes pertinent ad ſucceſſorẽ maioratus.
11 Regula. l. ea lege. C. de cond. ob cauſam. in maiortibus Hiſpaniæ locum nõ habet, & qua ratione.
12 In maioratibus ſufficit acçeptatio primi, vt ſequentibus ius quæratur.
13 Poſita clauſula, Ex nunc, prout ex tũc, èx clauſula cõſtitutis acquiritur ius ſequentibus.
14 In capellis, fructus pendentes diuidũtur, iuxta diuiſionem noſtri tex.
15 In feudis qualiter fructus pendentes debeãt diuidi.
16 Explicatur tex. c. 1. §. his conſequenter. hic finitur lex.
17 Item & tex. c. 1. an agnatus, vel filius.
18 In feudis dominiũ non trãſit ſine traditione.
19 In emphyteuſi qualiter fructus pendentes debeant diuidi.
20 Declaratio voluãtatis domini, quod emphyteuta incidat in commiſſum, trahitur retro.
21 Expenſæ factæ in fructibus, debent ſolui hæredibus emphyteutæ.
22 Quando accepta eſt emphyteuſis nomine ſequentiũ, quãdo in eos trãſferatur dñium?
23 Fructuarius fructus pendentes, quando ſucceſſoribus relinquat.
24 Explicatur. l. defuncta. 65. ſ. de vſuf.
25 Penſio locationis qualiter ſit diuidenda inter proprietariũ, & hæredes fructuarij.
26 Explicatur. l. ſi vſusfructuarius meſſem. 13. ſ. quib. mod. vſuf. amittat.
27 Quæ in hac materia ſit differentia inter fructuarium, & bonæ fidei poſſeſſorem.
28 Percipiens fructus, decimas nomine eccleſiæ videtur percipere.
29 Beneficiarius quãdo nomine ſuo habet condictionem furtiuam.
30 Colono nunquam cõceditur condictio furtiua.
31 Agitur de intellectu. l. ſi fur. 14. ſ. de vſuf.
32 Et explicatur ratio illius tex. in fin.
33 Explicatur. §. is verò. Inſtit. de rerũ diuiſio.
34 Quæ ſit differentia inter fructuariũ, & cõductorem.
35 Ius percipiendi fructus licite in aliũ transferri poteſt.
36 Explicatur. l. ſi ſeruus cõmunis. §. locaui. ĩ. de furtis.
37 Cur in eo tex. requiratur, quòd fructus auferãtur clam.
38 Si ſimpliciter in terminis illius tex. habeatur fides de pretio, tex. ille non procedet.
39 Qualiter fructus pendentes debeantur habenti penſionem eccleſiaſticam.
40 Penſio debetur iure obligationis perſonalis.
41 Referũtur in hoc articulo opiniones DD. & reijciuntur.
42 Et oſtenditur verius eſſe, quòd ſi ante tempus deſignatũ, penſionarius decedat, nihil trãſmittit in hæredes.
43 Penſio cedit loco alimentorum, & eorum ſequitur naturam.
44 Beneficiarius renuntians beneficio, vtrùm aliquid debeat habere ex fructibus pendentibus tempore renuntiationis?
45 Per renuntiationem beneficij quando amittatur titulus.

Ante-

46 *Antequam renuntiãs sciat admissam esse renuntiationem per superiorem, consideratur ac si esset possessor bonæ fidei.*
47 *Possessor bonæ fidei quatenus faciat fructus suos.*
48 *Inhabilis ad officium, quantumcunque tolerat us, non facit fructus suos.*
49 *Quiscit admissam esse renuntiationem per superiorem, malæ fidei possessor esse censetur.*
50 *Inter Episcopum renuntiantem, & successorẽ, qualiter diuidendi sint fructus.*
51 *Explicatur l. meminisse. ff. de offic. procõsulis.*
52 *Episcopus renuntians quæ possit facere.*
53 *Episcopus translatus quando de fructibus primi Episcopatus possit disponere.*
54 *Clericus quatenus facit fructus suos.*
55 *Et vtrùm eo mortuo debeant ad ecclesiam reuerti.*
56 *Si beneficiarius pendentibus fructibus decedat, qualiter sint diuidendi.*
57 *Refertur opinio tenẽtiũ diuidi debere pro rata.*
58 *Contrariũ tamẽ verius esse ostenditur.*
59 *Aliud est vacare beneficium per mortem, vel per renuntiationem.*
60 *Consuetudine obtentũ est, vt clerici possint disponere de fructibus beneficiorum.*
61 *Et vtrũ valida sit ea consuetudo?*
62 *Et elegans ponitur resolutio.*
63 *Empta ex pecunia ecclesiæ, trãseũt in eius dominium.*
64 *Et qualiter id sit intelligendum.*
65 *Fructus nõ sint ecclesiæ, dũ viuit beneficiarius.*
66 *Consuetudo disponendi de fructibus, nõ habet locum in Episcopis.*
67 *Iure canonico beneficiarius, de quibus fructibus disponere possit.*
68 *Beneficiarius licite disponit de his, quæ reseruauit ex necessarijs sibi & familiæ.*
69 *Propter maiorem laborem maiores redditus beneficiario debentur.*
70 *Si venditio fiat ratione pacti de retrouendendo, fructus pẽdentes qualiter sint diuidẽdi.*
71 *Et defenditur, in solidum debere pertinere ad eũ qui emit ratione pacti.*
72 *Et respondetur rationibus cõtrariũ tenentiũ.*
73 *Quando valeat argumentum de dote ad venditionem necessariam.*
74 *Census empti qualiter pertineãt ad emptorẽ.*
75 *Refertur opinio Socini concordantis opiniones, & reijcitur.*
76 *Explicatur l. 2. C. de pact. inter emptor.*
77 *Per oblationem pretij qualiter vendere debẽs constituatur in mora.*
78 *Pactum de vendendo pro eodem pretio, etiam eo oblato non inducit venditionem.*
79 *Ad essentiã vẽditionis qui cõsẽsus requiratur?*
80 *Fructus pẽdentes, quãdo censeãtur pars rei.*
81 *Explicatur. l. Iulianus. §. si fructibus. ff. de actio. empti.*
82 *Fructus quando pertineant ad legatarium.*
83 *Pensio locationis, cui soluenda sit.*
84 *Et vtrùm venditor cogatur emptori cedere actionem ex locato.*
85 *Explicatur l. fin. in princ. ff. de iure fisci.*
86 *Quãdo ratione pacti colonus expelli nõ potest, emptori datur actio ex locato absq; cessione.*
87 *Declaratur decisio d. §. si fructibus. in fine.*
88 *Agitur de intellectu l. fi. §. fin. ff. de iure fisci.*
89 *Bona fisci non possunt addici ante. 30. dies.*
90 *In pensione quando debeat attendi tẽpus perceptionis fructuum.*
91 *Et explicatur notab. d. l. fi. §. fi. ff. de iure fisci.*
92 *Quæsita ex operis serui venditi, qualiter sint diuidenda.*
93 *Quæ sit differentia inter operas seruorum, & alios fructus.*
94 *Quid iuris, quando tempore venditionis, res vendita erat alteri locata?*
95 *Quæ sit differentia inter prædium rusticum, & vrbanum.*
96 *Diuisio huius text. regulariter tantùm habet locum in causa dotis.*

IN-

INTERPRETATIO

l.Diuortio.8.in princ.ff. Soluto matrimonio. in secunda parte.

EXPEDITA Adhũc modum peculiari materia huius text. ad illius ornatum nonnullę mouentur quæstiones. Prima est. Cùm certũ sit, mentem Iureconsulti in præsenti eam esse, vt æqualitas seruetur inter cõiuges, & pro rata onerum inter eos diuidatur fructus, quæstionis est, vtrùm hoc idem sit obseruãdũ in maioratibus Hispaniæ? Pone, maioratus possessorem decessisse pendẽtibus fructibus rerum maioratus, vtrùm hi in solidum ad maioratus successorẽ pertineant, an verò debeant diuidi inter eum, & hæredes possessoris defuncti pro rata tẽporis, iuxta mentem huius text.? Et Couarru. resol. lib. 1. c. 15. ad fin. refert hanc quæstionẽ incidisse in Granatensi prætorio, & fuisse iudicatũ, fructus esse diuidendos pro rata temporis, iuxta decisionem huius text. & moti fuerunt iudices ea ratione; quia possessor maioratus, attenta consuetudine Hispaniæ, censetur constitutus in magna dignitate, ac proinde magnã solet alere familiã & cognatos pauperes iuuare, principem in bellum sequi, atque magna alia solet onera sustinere: vnde inducenda videtur æquitas, & decisio huius textus, quæ in oneribus mariti fundatur: † & hanc opinionem probat etiã Auendan. responso. 5. num. 4. eam addens rationẽ, quòd possessor maioratus, ex necessitate post mortem restituit maioratũ successori. l. vnum ex familia. §. 1. ff. de legatis. 2. & quando restitutio fit ex necessitate, semper fructus pro rata sunt diuidendi. Bartol. hîc num. 10. in fine. communiter receptus, vt asserit Vincent. numer. 21. & Iosephus decisione Perusina 79. numero. 10. Qua etiam ratione opinionem de quà suprà, in specie probauit Gregor. l. 26. tit. 11. partita. 4. glos. Quantos. ad finem. Burgos de Pace in proœmio legum Tauri. numer. 74. Gutierrez in canonicis quæstion. cap. 33. num. 31. & Ayora de partitionibus. 1. part. cap. 9. num. 6. & ex professo defendit Molina lib. 3. de primogenijs, cap. 11. à num. 12. quia (secundùm eum) iniquissimum esset, quòd possessor maioratus, qui per totum ferè annum sustinuit onera annexa dignitati maioratus, fructibus eiusdem anni omnino priuaretur; præsertim si in primo anno quo successit, mortuus sit, neque aliquem fructum ex maioratu obtinuerit. Quibus adde Andr. de Isernia cap. 1. §. his consequenter. numer. 20. ad medium. hîc finitur lex. concludentem, quòd si feudatarius decessit pendentibus fructibus industrialibus; pro ea parte temporis qua vixit, fructus suos faciet, cum habens vtile dominium, fundum coluerit, & seruitia domino præstiterit, & honorem ei exhibuerit. Vnde videtur militare in eo eadem ratio, quæ militat in marito sustinente onera matrimonij: & quia fructus industriales videntur percipi toto tempore quo curantur. §. non solùm. ff. hac. l. subscribit Socinus. l. qui Romæ. in principio. numer. 22. ff. de verborum obligationib. Sed his non obstantibus, verius & receptius est, fructus pendentes in solidum pertinere ad successorem maioratus, neque hæredes defuncti posse in illis prætendere ius,

vltra deductionem impensarum, iuxta regulam.l.fructus.7.§. eodē. quod ita in specie concludit Anton.Gomez.l.Tauri.40.num.74.Costa tract.de successione regni.3.par.nu.14.asserens in Senatu Lusitano secundùm hanc opinionē fuisse iudicatum: quod etiam asserit Gāma idem probans decisio.356.& eam etiam probat Pelaez de maioratu libr.4.q.24. nu.2.Garsias tract. de expēsis.c.16.nu.6. & hāc esse communem opinionem asserit Nauarr.in apologia de redditib.q.2. monitu.15.nu.1. & ita communiter seruari in Senatu asserit Gamma decis.308. nu.6. Pro qua sententia facit, quòd fructus pendentes cēsentur pars rei.l. fructus pendentes.§.de reiuendic.& proinde ad eum solent pertinere,ad quem res ipsa transit.l.si quis sciens. & ibi Bald.in prine.C.de reiuend.idem Bald. c.1.numer.26.an agnatus vel filius. Ruin. consil.117.num.fin.lib.1.Sed certum est,res maioratus pertinere ad successorem maioratus: ergo pariter ad eum debēt pertinere fructus pendentes in prædictis re
2 bus. † Secundò pro hac opinione expendo text.l.defuncta.65.in prine.§. de vsufr.dum probat, quòd si fructuarius decedat fructibus iam collectis, illi pertinēt in solidum ad hæredes fructuarij: pariter & pensiones quæ loco fructuum debentur, quāuis dies solutionis earum nondum venerit; quia satis est fructus esse collectos viuo fructuario, ratione quorum pensiones illæ soluuntur. Si verò decedat fructuarius fructibus pendētibus,& iam maturis, non tamen collectis, nihil ex illis, hæredibus relinquet; quia cum eius morte vsusfructus extinguatur,& cōsolidetur cūm proprietate, fructus pendentes ad eum pertinebunt, ad quem etiam res ipsa pertinet.§. is verò.Instit.de rerum diuision. quæ distinctio pariter videtur admittenda in nostro casu,cùm per omnia eadem videatur militare ratio. Neque satisfacit responsio Auendan.responso.5.numer.4. & Molinæ lib.3.de primogenijs, cap.11. num.25. quòd possessor maioratus maius ius habet in illius rebus, quàm habeat fructuarius in re fructuaria, in qua neque habet dominium vtile,neque directum.l.rectè dicimus.ff. de verborum significat. sed tantùm ius fruendi, salua rerum substantia.l.1.§.de vsufruct.tradit Socin.hîc numer.8.Iason.l.1.§.final.numer. 2.ff. de noui operis. maioratus autem possessor dum viuit, dominium directum & vtile habet rerum maioratus. l.non ideò minus.§. de reiuendicat. Pinel.l.1.C. de bonis maternis.2.part. numer.5.nam replicabitur, quòd prædicta differentia tantùm inter prædictos reperitur dum viuunt, sed tamen post mortem in vtroque eadem videtur militare ratio; nam prout morte fructuarij finitur vsusfructus,& consolidatur cum proprietate.§.finitur.Instit. de vsufruct. & hac ratione fructus pendentes ad proprietarium pertinent.§.is verò. Instit. de rerum diuision.sic etiam mortuo possessore maioratus,extinguitur illius ius, & ipso iure transit ad sequentem successorem.l.final.C.de legatis.l.8.titul.7. lib.5. ordinamenti. & sic in vtroque eadem videtur militare ratio.Planè quando eadem militat ratio,de fructuario ad successorem maioratus, validum censetur argumentum,vt tradit idem Molin. lib.1.de primogen.cap.7.num.8.& cap.
3 19.numer.15. † Item & tertiò pro hac parte videtur text.l. Herennius. 42.§. de vsuris.vbi probatur, quòd si testator legauit fundum alicui, fructus integri pertinent ad eum ab eo tempore, quo dominium legati acquisiuit, quantumcunque ante diem fideicommissi cedētem, maior pars anni transacta sit, & consequenter etiamsi fructus iam sint maturi,& proximi collectioni, vt expendit Iason consil.231.colum.fin.libr.2. Cagnol.l.2.numer.100.in fine.C.de pact.inter emptor. Expēde igitur,quòd in casu illius tex.ante diē fideicōmissi cedentē, hæres

hæres erat perfectus dominus illius rei per fideicommissum relictæ. l. Sempronius Attalus.ff. de vsufr. legato. adiuncta.l.cum hæredes.in princip.ff.de acquiren.possess.Item & prędictum hæredem sustinere onera hæreditaria.l.si hæreditatem.§.mandati.Prætereà & ex necessitate præstare illud fideicommissum.l. vnum ex familia.§.1.ff.de legatis.2.& tamen nihilominus fructus integros pertinere ad legatarium, si antequam essent collecti,dominiū rei legatę ei sit acquisitū: ergo idē recipiēdum est in maioratus successore,nam mortuo possessore, statim dominium & possessio ipso iure transit in sequentem,saltem in regno Castellæ, iuxta nouam dispositionem.l.8.tit.7.lib.5.ordinamenti. Et confirmatur,quia vera ratio d.l. Herennius. ea est, quia fructus eo casu colliguntur ex re, quæ iam est facta legatarij: vnde illi debent pertinere ad eum,qui rei dominus est.§. item ea. Instit. de rerum diuision.& ita in specie Iason.l.apud Iulianum.§.fructus.numer.8.ff. de legat.1. & est de mente Cornei consi.158.ad finem.lib.3.Alciat.in rubric.in fin.ff. de legatis.1.& ante eos Bald.l.1.nume.19.C. de vsuris & fructib.legatorum. Vel quia fructus pendentes censentur pars rei, & simul cum rei dominio transeunt. Iason cōsil.231.colum.fin.lib.2.Cagnol.dict.l. 2.num.100. ad finem. C. de pactis inter emptor. Vel etiam quia hæres videtur constitutus in mora restituendi,si postquam cessit dies fideicommissi, statim non restituit;& ideò quasi in mora constitutus,ad fructuum restitutionem tenetur.l.in fideicommissariam.ff.ad Trebellian. & in specie tradit Socin. Iunior l.1.numer.343.ff. de legat.1. quæ omnes rationes pariter militant in nostro casu.
4 † Neque satisfaciunt responsiones Molinæ lib.3.de primogen. cap.11.numer. 14.& Ayoræ de partition.1.parte,cap.9. numer.6.quòd dict.l.Herennius. loquitur in fideicommisso particulari iniuncto hæredi,quo casu videtur velle testator,vt hęres nullam vtilitatem percipiat ex fideicommisso,sed eam transferat in fideicommissarium.l. si quis eum.ff. de cond.& demonst.&.l.in fideicommissariam.ff.ad Trebellian.nam ex alijs bonis quæ supersunt, satis consulitur hæredi vel si legata excedant,poterit hæres deducere Falcidiam,quæ vtique possessoribus maioratus applicari non possunt; quia testator æquali fauore omnium successorum maioratum constituit,neque ex alijs bonis ei consultum est,neque Falcidiam deducere possunt. auth. sed & in ea.C.ad legem Falcidiam.Item(secūdùm eos) dict.l. Herennius.loquitur in hęrede vniuersali,respectu fideicommissarij particularis:in successoribus autem maioratus hæc consideratio admitti nō potest; quia omnes pariter sunt fideicōmissarij, & omnibus æqualis fauor competit. Denique hæres quanuis sustineat onera hæreditaria,non tamen tanta sustinet onera, quanta sustinet maioratus possessor, & ideò de vno ad alium non subsistit argumentum:nam replicabitur has responsiones leues esse. Prima enim tollitur ex eo, quia ratio dict.l. Herennius.non in eo cōsistit,quòd ex alijs bonis,vel per deductionem Falcidiæ, hæredi potest esse cōsultum, sed potiùs ex eo pendet, quia pront dominiū rei legatæ transit in fideicommissarium, pariter etiam & fructus debent ad eum pertinere, vt suprà diximus: quæ ratio etiam militat in successore maioratus. Quare si testator plura legata particularia relinquat, quæ absumant totam hæreditatem,& prætereà deductionem Falcidię prohibeat, iuxta authent.sed cum testator.C.ad legem Falcidiam.adhuc procederet decisio dict.l. Herennius. propter rationes suprà relatas, & est de mente omnium:in quibus terminis negari non potest,eādem militare rationem, quæ in possessore maioratus, & tamen adhuc locum habet decisio dict.l. Herennius.

Neque etiam satisfacit secunda responsio, quia licèt omnes successores maioratus sint fideicommissarij successiuè,& omnes simul videantur pariter dilecti: hæc tamen dilectio ita ordinata est, vt possessor haberet vtilitatem maioratus, dum viueret, & hactenus duraret eius dilectio; eius autem morte extingueretur illius ius,& consequenter dilectio, quæ incipit soli competere, qui ex ordine debet in maioratu succedere. l. fin. C.de legatis. vnde adhuc locum debet
5 habere decisio dict.l.Herennius. † facit l.1.§.& hæc disposuimus. C. communia de legatis. Minus satisfacit tertia responsio,quia quanuis possit contingere, vt facta comparatione inter onera maioratus,& onera hæreditaria,excedant onera maioratus: tamen si hæc comparatio fiat de oneribus, quæ maioratui incumbunt, ad ea commoda, quæ ex eodem percipiuntur,vtique semper deprehendes, ipsa commoda longè exuperare onera,ac ita semper militat in possessore maioratus eadem ratio, quæ militat in hærede respectu fideicommissarij: vtroque ergo casu debet induci decisio dict.l.Herennius. Ex prædictis igitur,retenta hac secunda opinione tanquam veriori, & magis recepta,non obstant ea, quæ suprà adducta fuerunt pro cõtraria opinione: nam ad primum de isto text.respondet Costa tractat. de successione regni,pagin.148.aliàs.3.parte.numer.15.ad finem. quòd onera maioratus, magis habent figuram onerum, quàm vim & effectum, si fiat comparatio ad onera matrimonij: quod etiam tradit Nauar. in apologia de redditibus, quæst.2.monitu.15.ad finem. inquiens, quòd rari reperiuntur maioratus, quorum possessores teneantur ad magnas impensas necessariò faciendas; nam in bello & pace inseruiunt principi sponte sua, non autem ob aliquam necessitatem, immediate à maioratu procedentem: & ideò de prædictis oneribus, ad onera matrimonij necessariò subeunda,non bene arguitur: & latiùs prosequitur Garsias tractatu de expensis, c. 16.numer.6.versic.neque. Et confirmatur, quia vt suprà diximus, commoda maioratus vt plurimum excedunt onera: per contrarium autem in dote, vt plurimum onera exuperant commoda. c.salubriter.de vsuris. ergo de vnis oneribus ad alia non subsistit argumentum. Præterea demus, per omnia eandem esse onerum rationem,non tamen ob id sequitur quoad fructus pendentes maioratus, inducendam esse decisionem huius tex. Quod ex eo patet,quòd maritus non facit fructus dotales suos ratione dominij, quod in his habet, sed ratione onerum. Bartol. hîc numer. 11. Socin.numer.7.diximus.l. si ante. num. 3.ſ.eodem. Vnde quanuis maritus fructus dotales colligat, & percipiat, non tamen irreuocabiliter eos facit suos, nisi pro rata temporis, quo sustinuit onera matrimonij,& reliquos vxori debet re-
6 stituere. † §. interdum.ĩ.hac.l. l.vnica.§. cumque.C.de rei vxoriæ actione.Cæterùm possessor maioratus non facit fructus suos ratione onerum, sed ratione dominij, quod habet in rebus maioratus dum viuit. l. non ideò minus.ſ. de reiuendicatione. Molina libro. 1. de primogenijs, cap. 19. numero. 16. post Pinel.l.1. C. de bonis maternis. 2.parte. numer.5.ac proinde quanuis nulla onera subeat,tamen fructus perceptos irreuocabiliter faciet suos:& similiter si fructibus iam perceptis decedat, omnes fructus hæredi suo relinquet, quanuis per illum annum integrum non vixerit,vt argument.l.defuncta.ſ. de vsufructu. tradit Antonius Gomezius. l. Tauri.40.numer.74. ergo de marito ad successorem maioratus non debet subsistere argumentum, vt in specie tradit Corneus consilio. 158. columna finali, libro.3.& in simili obseruant Bartol. hîc numer.11.& Faber.§.is verò.numero.2.

Instit.

Instit.de rerum diuisio.& in alio etiam casu simili obseruat Oldrad. consil. 112. in fine. Alexand. l. qui Romæ. in princ. num.9.ad finem.ĩ.de verbor.obligat.Fulgos.l.Herennius.in fin.ſ.de vsuris.Accedat,quòd si maritus accipiat fundũ plenum fructibus,& matrimonium nõ durauit per integrum annum, debet fieri diuisio fructuum inter coniuges, iuxta formam perscriptam versic. itaque. huius.l.& tamen si possessor maioratus inueniat fundum plenum fructibus, non tenetur eodem modo illum relinquere sequenti successori,neque aliquam diuisionem fructuum cum eo facere. Gregor.l.26.tit.11.partit.4.verb.Quantos.in fine.qui tamen in eo labitur,dum securè præsupponit, fructus pendentes pertinere ad heredes maioratus possessoris mortui: nam imò pertinent ad successorem maioratus, vt constat ex suprà traditis. Neq; hac in re satis arridet, quod tradit Gamma decision.350.colum. fin. quòd si maioratus habeat annexũ onus, quòd possessor illius teneatur alere fratres,& dotare sorores; quia tunc propter illa onera facit fructus suos, inducenda est diuisio huius text. hæc enim opinio ex præcedentibus confunditur: nam in possessore maioratus præcipua causa faciendi fructus suos,est dominium, quanuis maioratui sint annexa onera: in marito autem præcipua causa faciendi fructus dotales suos, est supportatio one-
7 rum matrimonij, † vt suprà diximus, & ideò de vno ad aliud non subsistit argumentum.Bart.hîc num.11.Fulgos.l. Herennius.in fine.ſ. de vsuris. Non obstat secundum de doctrina Bart. hîc nu. 10. ad finem. dum constituit differentiam inter restitutionem,quę fit ex necessitate,vel ex voluntate: nam respondetur, eam traditionem non esse veram; neque enim is text. procedit ea ratione, quòd dotis restitutio fiat per maritum ex necessitate, vt Bart. præsupponit, sed potiùs quia ratione onerum maritus fructus dotales facit suos, vt suprà diximus. Quare extra terminos huius text. siue restitutio sit necessaria, siue voluntaria,non habet locum illius decisio, vt aduersus Bart.resoluit Couarru. resolut. lib.1.cap.15.numer.6.ad finem.& in specie colligitur ex.l. Herennius. 42.ſ. de vsuris.nam hæres ibi ex necessitate fidei commissum restituit, & tamen fructus pendentes non diuiduntur, sed in solidum pertinent ad fideicommissarium, postquam ei dominium fundi quæsitum fuit, ita vt mirum sit contra illum text.loqui Socin. consilio.42. numer.6. lib.3.dum securè dicit, quòd cum hæres restituat fideicommissum ex necessitate,fructus sunt diuidendi inter eum,& fideicomissarium pro rata anni: neque meminit se loqui contra tex. expressum d.l.Herennius. In quo errore fuit etiam Auendan.responso.5.numer.4. & in specie aduertit Gutierrez in quæstionib.canonicis,cap.33.numero.2. & ita contra Socin.consuluit Iason consilio. 231. colum.fin.lib.2.& Alciat.l. Cẽturio. num. 48.ĩ. de vulgari. & ante eos videndus Corneus consil.158.col.fin.lib.3. Non obstat tertium argumentum, quia respondet eleganter Nauar.in apologia de redditib.q.2. monitu. 15. in fin. quòd si maioratus habeat onera annexa necessariò subeunda, & possessor maioratus illa sustinuit, & mortuus est,antequam aliquid acciperet ex fructibus maioratus, possent hæredes eius ex æquitate impetrare, vt successor maioratus soluat illud, quod ipse soluere debuisset, si prædecessor illa non sustinuisset: argum.c.qui sentit.de regul.iuris. in. 6. ne aliàs successor maioratus locupletetur cum aliena iactura, vt in simili probat
8 l.plane.41.ſ.de petition. hæredit. † Neque obstat etiam authoritas Andreæ de Isernia suprà in contrariũ adducta: nam respõdetur,verius esse, suprà resoluta in maioratu,etiã circa fructus pẽdẽtes feudi esse obseruãda,vt infrà latiùs dicem⁹:

quod & And.Iſernia vbi ſuprà,admittit quoad fructus naturales : & quanuis quoad fructus induſtriales exiſtimet, admittendam eſſe æquitatem huius. l. tamen prædicta differentia iure non probatur: nam.§.non ſolùm.ĩ.hac.l.quo Iſernia putat probari , quòd fructus induſtriales videntur percipi tempore , quo curantur, vt etiam exiſtimauit Socin. l. qui Romæ.in princ.num.22.ĩ.de verborum obligationib.Auendan.reſponſo.5. nu.2.vtique ille text. minimè id probat, ſed illud tantùm,quòd in fructibus non ſolùm attenditur tempus,quo percipiũtur,ſed & tempus , quo curantur , ita vt de illis quoque debeat participare ille, qui eos curauerit,licèt nõ perceperit , vt ibi declarat Paul.num.2.Aretin.§.quod in anno.3.notab.ĩ.hac.l.& Duaren.§.itẽ ſi meſſes.ĩ.hac.l.Et ſi replices, adhuc ſecundùm iſtum ſenſum,probare intentũ Iſerniæ,reſpondetur,deciſionem dict.§. non ſolùm non eſſe generaliter accipiẽdam, ſed reſtringendam eſſe ad cauſam dotis,de qua loquitur,in qua verum eſt, non ſolùm attendi tempus quo fructus percipiuntur,ſed etiam & tempus, quo curantur,cum in cauſa dotis ad ſola onera ſupportata per maritum,debeat haberi reſpectus: ſed extra cauſam dotis , ſolũ attenditur tempus,quo fructus percipiũtur.l.defuncta.65.ſ.de vſufr.Socin.conſil.100.num.2.lib.1.ſolent enim pendentes fructus ſequi eum,cui dominium ipſius rei acquiritur. Bald.c.1.num.26.an agnatus,vel filius,&.l.1.nu.19.C. de vſuris & fructib.legator. Ex his igitur ita deductis conſtat in hoc articulo magis cõmunem opinionem veriorem eſſe. Cæterùm vt is articulus quotidianus explicetur perfectè,vera in eo videtur reſolutio,quòd in regno Caſtellæ indiſtinctè fructu; pendentes pertineant ad maioratus ſucceſſorem;quia in eo regno mortuo poſſeſſore maioratus , in ſequentem non ſolùm dominium , ſed & poſſeſſio ciuilis & naturalis ipſo iure transfertur, vt diſponit.l.Tauri.45.quę hodie eſt.l.& tit.7.lib.5.ordinamenti. vnde in eo regno ſemper reducitur articulus ad terminos.l.Herennius.42.ſ.de vſuris. Cæterũ in regno Portugaliæ , in quo talis lex non extat , ac proinde debet obſeruari ius cõmune.Ord.lib.2.tit.5.diſtinguendũ videtur,quòd aut maioratus fuit con
9 ſtitutus in vltima voluntate , † & tunc cùm ipſo iure transferatur dominium in ſequentem.l.fin.C.de legatis.l.1.C.communia de legat.etiam in prædicto maioratu obtinebit deciſio.l. Herennius. 42. ſ.de vſuris. Et idem admittetur in maioratu bonorum regiæ coronæ;quia Ordinatio lib.2.tit.17.§.2.ſentit, in huiuſmodi maioratu mortuo poſſeſſore , ſtatim bona integra tranſire ad ſucceſſorem, ita vt nullum momentum deprehendatur,quo apud illum nõ ſint.Vnde cõſtat, dominium prædicti maioratus ipſo iure tranſire ad ſucceſſorem,vt expendit Coſta tractat. de ſucceſsion. regni.3. parte. nu.15.Addens tamen, non tranſire poſſeſsionem ipſo iure,iuxta doctrinã gloſ. l.fin.verb.in rem. C. de ſacroſan. eccleſ. vnde etiã in prædicto maioratu obtinebit regula d.l. Herennius. Quòd ſi maioratus ſit conſtitutus in contractu, Coſta d.tractat. de ſucceſsion.regni.3. part. num.13.ſentit,fructus pendentes tunc non pertinere ad ſucceſſorem maioratus,ſed potiùs ad hæredes vltimi poſſeſſoris mortui. Pro qua opinione vrget, quòd in contractibus ex ſola voluntate, vel conuentione dominiũ non transfertur,niſi interueniat traditio.l.traditionibus.C.de pactis. adeò quòd partes non poſsint contrarium ordinare,iuxta regulam.l.nemo poteſt.ĩ.de legat.1. expreſsè Aretin.l.qui abſenti.§.1.col.2.ad finem. ĩ.de acquir.poſſeſ. Cùm igitur dominiũ neque per momentum poſsit eſſe in pẽdenti.l.neque vtilem.ſ.quibus ex cauſis maiores.Molina lib.1.de primogen.cap. 19.num.10.& latiùs lib.3.c.10. à num.5. & illud non poſsit tranſire ad ſequentes ante-

antequam interueniat traditio,neceſſariò interim remanet penes hæredes vltimi poſſeſſoris.l.ſi ego.§.1.ff.de iure dot. ergo ad eos tanquam dominos fructus pendentes debent pertinere. Secundò vrget text.l.quoties.C.de donation.quę ſub modo.vbi donatio facta fuit ad tempus cum onere vt alteri poſt tempus reſtituatur,& probat tex.huic ſecundo cõditionem vtilem competere; & ſic clarè probat in iſtum ſe cũdum,dominium non tranſire, neque enim domino conceditur condictio.l.fin.ſ.vſufr. quẽad. caueat.§.ſic itaque.Inſtit. de actio. & ſic dominiũ neceſſariò remanet penes hæredes primi donatarij, vt tradit Guido Pape deciſion.512.in fin.Alciat.l.traditionibus.num.19.C.de pactis.&. c. cum contingat. nu.112.de iureiuran. & aſſerit receptum idem Alciat.reſponſ.99.numer.11.& eleganter defendunt Anton. Gomez.l.Tauri.40.num.26.&Couarru. reſolut.lib.1.c.14.num.3. Quibus adde Aretin.l.qui abſenti.§.1.col.2.ad fin.ĩ.de acquiren.poſſeſsion.quidquid in terminis d.l.quoties.dominium transferri ipſo iure in ſequentem,poſt Speculator.& Alexan.teneat Decius conſil.239.num. 8.&.l.traditionibus.num.15. C.de pact. Caſſane.conſil.53.num.53.Aymon conſil.19.num.9.& Tellius l.Tauri.27.num. 2. ergo & idem recipiendum eſt in noſtro caſu. Sed his nõ obſtantibus,verius eſt,etiam hoc caſu fructus pẽdentes pertinere ad ſucceſſorem in maioratu , vt
10 ſentit Gamma deciſion.350. † Pro qua opinione facit,quia in omnibus maioratibus ponitur clauſula de nõ alienandis bonis in alios extraneos:& quanuis hæc clauſula regulariter non impediat dominij translationem,ſi in contractibus ſcripta ſit.l. ea lege. C.de cõdiction.ob cauſam.l.43.tit.5.partit.5 tamen in maioratibus impedit dominij translationem in extraneos : ergo cum propter prædictã prohibitionem dominium ad hæredes vltimi poſſeſſoris non poſsit trãſire,illud autem non poſsit eſſe in pendenti,vt ſuprà dictum eſt,neceſſariò ad ſucceſſorẽ maioratus debet trãſire. Antecedẽs huius argumentationis probatur authoritate Molinæ lib.1.de primogen.c.12.à numer.31.qui tenet,prohibitionem de nõ alienando poſitã in cõtractu maioratus, impedire dominij trãslationem in aliũ; & conſequenter illud tranſire ad ſucceſſorem maioratus. Mouetur duabus rationibus. Prima, quia ſucceſſor maioratus tantùm habet dominium reſtrictum ad vitam, & eo mortuo ſtatim defertur ſequentibus:alienando igitur, nõ potuit plus iuris in alium transferre, quàm ipſe haberet.l.nemo plus iuris.ĩ.de regul. iuris.eo igitur mortuo,dominium translatum in alium cenſebitur finitum,& cõſequenter deferetur ſequentibus,qui ad ſucceſsionẽ maioratus vocati ſunt. l. fin. C.de legatis.Secunda,quia lex prohibet bona alteri reſtituenda alienari. authen. res quæ.C. communia de legatis. Cùm igitur accedat huic prohibitioni alia prohibitio inſtituentis maioratum, propter geminatam prohibitionem debet impediri dominij translatio : argum. auth. de alienatio, & emphyteuſi.§.ſanctiſsimas. collat.9.& quod tradit gloſ.magna.l. fin. C.de reb.alien.non alienand. Sed circa hoc fundamentum pro parte quam defendimus adductum ſubſiſtendum eſt; quia rationes Molinæ non probant eius opinionem:nam prima refellitur ex eo, quia in ea præſupponitur,quòd ſi per viã contractus dominium conceditur ad tẽpus,transfertur ipſo iure in ſequentem abſque traditione:quod etiam pro conſtãti; præſupponit idem Molina lib.1.de primogenijs,cap.14.num.16.& ante eũ Tellius.l.Tauri.27.num.2.Quod tamen non eſt verum,& cõfunditur per.l.quoties.C.de donation.quæ ſub modo.inductam vt ſuprà: nam licet illud præſuppoſitũ ſit verũ in vltima voluntate.l. fin.C. de legatis.tamen in contractu nõ eſt verum.d.l.quoties.& poſt Petrũ de Bella-

pertica tradit Anton. Gomez. l. Tauri. 40.nu.27. Cùm enim vltimus possessor fuerit effectus dominus mediante traditione.l.non ideò minus.ſ.de reiuendication. non potuit ab eo auelli dominiũ, nisi etiam sequuta traditione.glos. magna.ad finem.l.1.C.de inof.donation. Pariter & secunda ratio est falsa, nam prohibitio tacita legis,de qua d.authent.res quæ.tantùm locum habet in bonis subiectis restitutioni per vltimam voluntatem:nam si per contractum,nulla inuenitur talis legis prohibitio,vt probat.l. & si dotis.C.de iure dot.& ibi notant Bart. & Bald.Iason d.authen.res quæ.num. 2. in.4.limitatione. Cùm igitur tantùm inueniatur prohibitio hominis, deber esse locus regulæ.d.l. ea lege. C. de condict. ob causam. Cæterùm quanuis rationes Molinę nõ probent eius opinionem, nihilominus ea vera est, & in praxi recepta,& vt ego existimo,propter dispositio-
11 nem.l.7.tit.2.part.4.† quæ transferẽs decisionẽ d.l.quoties.C.de donation.quæ sub modo.probat, in sequentem dominium transferri ipso iure,& ei competere reiuendicationem:extollit Xuarez allegat.9.num.16. & quidquid sit de iure communi,propter prædictam legẽ Partitæ in Hispania tenendum esse, quòd dominium in sequentem transferatur, tandem agnoscunt Tellius.l. Tauri. 27. num.2.ad fin.& Couarru. resolution. libr.1.c.14.num.5. quidquid cõtrouertat Anton.Gomez.l.Tauri.40. nu.28.Stante igitur dispositione huius. l. Partitæ, procedet prima ratio Molinæ suprà relata,quæ tamen in terminis iuris communis erat falsa:& iuxta eam dicendum est, quòd cum dominium in sequẽtem trãsferatur ex dispositione prædictæ legis, necessariò alienatio in alterum facta venit resoluenda,per ea quę eleganter tradit Iason consil.211.numer. 2.libr. 2. Similiter Ordinatio in regno Portugaliæ.libr.4.titul.25.§. 1. disponit, quòd siue in testamento,siue in cõtractu,dispo-

natur, quòd res non possit vendi vel alienari,nisi in certam personam,si ea fiat in alteram, nihil valebit alienatio , neque ex ea dominium transferetur. Cùm igitur in maioratibus semper disponatur, quòd pertineat ad certas personas, & prohibeatur alienatio in alias, dicẽdum est,quòd quantumcũque maioratus sit constitutus in contractibus, tamen trãslatio in alium facta non valebit, neque ex ea dominium transferetur;& ideò cũ dominium non possit esse in pendenti,saltem in maioratibus, Molina libr.3. de primogen.c.10.num.6.dominium ipso iure transibit in sequentem , & sic ex prædictis legibus efficax desumitur argumentum pro opinione quam defendimus.Sed pro omnimoda resolutione huius articuli, duæ quæstiones veniunt resoluendæ. Prima est, vtrùm constituto maioratu per viam contractus , si primo fiat simpliciter traditio, videatur facta,non solùm illi, sed & omnibus sequẽtibus vocatis ad maioratus successionem? Secunda est,vtrùm acceptatio facta per primum,prosit omnibus sequẽtibus, quasi illorum etiam nomine primus validè videatur acceptasse? Et quoad primam quæstionem respondẽdum est,quòd quando fit cõcessio alicui pro se & descendentibus siue hæredibus,traditio simpliciter facta , non solùm videtur facta primo,sed & omnibus sequentibus: argum.l.2. C.de acquir. possess. & & in terminis tenet Tellius.l. Tauri. 27. num.2. post medium. & generaliter id tradit Imol. l. ex facto. §. si quis rogatus. 1.col.3.ad fin.ſ.ad Trebellian. Aretin.c. in præsentia.num.45.de probation.Corne.consil.173.num.26.lib.2.& ita debet declarari & limitari.l. quoties. C. de donation.quæ sub modo. Quoad secundã quæstionem etiam respondendum est, quòd vt illa traditio, quæ videtur facta omnibus, prosit sequentibus ,& in eos dominium transferat, oportet illorum interuenire ratihabitionẽ. l. si ego. ſ. de negoc.

negoc.gest.Imola vbi suprà. Quinimò requiritur,quòd viuente primo,fiat hæc ratihabitio, nam eo mortuo,non potest esse locus ratihabitioni , quæ est fictio, quæ requirit extrema habilia. l. penul.ſ. rem ratam haberi.in specie Aretin. d. c. in præsentia.numer.45.de probation.& Corne.d.consil.173.à nu.27.lib.2. Quod licèt regulariter verum sit, tamen nõ habet locũ in maioratibus; quia in his acceptatio quæ fit per primum nomine suo & sequentium,ita sequentibus prodest, vt illorum nõ sit necessaria alia acceptatio,siue ratificatio ; quia aliàs dispositio maioratus facilè irritaretur, quam tamẽ disponens voluit perpetuò durare , vt tradit Molina lib.4.de primog.c.2.num.
12 75.versi.in secundo casu.† Ex quibus ita resolutis iam insurgit euidens ratio pro opinione quam defendimus : nam cum traditio facta primo, videatur etiam facta omnibus sequentibus ,& in maioratibus non requiratur ratihabitio siue acceptatio sequentium; quia sufficit primi acceptatio,dicendum est,quòd non virtute contractus,sed potiùs virtute traditionis videtur in eos dominium translatum,& sic cessat difficultas.Et per istam considerationem facilè tolluntur rationes suprà adductæ pro opinione Costæ, quæ pariter euincunt , idem esse admittendum,si ficta interueniat traditio, scilicet, per cõstitutum, vel alium modum fictum; quia eadem militat ratio. Videtur tamen obstare , quòd hoc constitutum ita necessariò intelligẽdum est,Cõstituo me possidere nomine primi,& eo mortuo nomine sequentis ,& sic de inceps , vt declarat Corne.consil.173.nu. 26.ad fin.lib.2.Cùm igitur hoc constitutum videatur collatũ post constituentis mortẽ,valere nullo modo potest,neque ex eo dominiũ transferri, propter regulam.l. Titio cùm morietur. ſ. de vsufr. & ita Angel.l.quanuis §.1.ſ. de acq. pos. & est recepta traditio,vt per Iason.consi.6. col.pen.in prin.lib.3.& Tiraq.de cõstit. 2.limitation. ideò cum in sequentibus constitutũ non incipiat nisi post mortẽ constituentis,in eos nullũ potuit trãsferri dominiũ,neque possessio,vt per Hieron.Gabr.cons.141.nu.6. Sed huic difficultati respõderi potest,argumentũ procedere,quãdo cõstaret substantiã constituti conferri post mortẽ cõstituentis:sed quãdo substantia cõstituti est de præsenti,& tantũ eius effectus & exequutio cõfertur post mortẽ,tũc dominiũ censetur translatũ in sequẽtes, quanuis id contigerit mortuo iam cõstituẽte:ita Oldrad. consil.114.nu.3.& subscribit Tiraq. tract. de cõstit.16.ampliat.& in limitat.2.Tellius.l.Tauri.17.n.40.Hieron.Gabr.consil. 141.nu.4. Neque replices cũ Decio consil.247.in causa.à num.4.Siluan.consil.97. nu.16.Claud l quãuis.§.1.nu.3.ſ.de acq. pos. quòd hoc casu extremũ à quo non est habile,cùm mortuus non possit possidere nomine alterius:& ideò nõ potest esse locus fictioni trãslatiuę de tempore ad tẽpus.l.pen.ſ.rem ratã haberi.quia respõdetur, quòd in nostro casu agitur de coniungendo effectũ cũ sua causa. quæ coniũctio indistinctè admittenda est;cũ effectus nõ possit separari à sua causa: & ita in effectu Negus.de pignor.2.mẽb.2. part.nu.5.ad fin.& pro eo cito bonũ tex. l.2.§.si pecuniam.ſ.de donationib. vbi si facta sit traditio; & eius effectus suspendatur sub conditione, licèt cõditio euenerit mortuo donatore,tamẽ trãsferţur dominiũ; quia effectus semper trahitur ad suã causam, & trademus infrà nu.22. Ad idẽ facit. l. sed etsi quis.30.§.fin. ſ.de vsufr.vbi effectus semper trahitur ad suã causam , quãuis extrema nõ sint habilia: & ibi notat Bal.inquiẽs,q̣ in fictione declaratiua nõ requirũtur extrema habilia: & sequũtur relati per Catellian. in memorabilib.verb.fictio. Cui adde Deci. l. semper qui nõ prohibet. nu.14.ſ. de reg. iur.& l.1.C.qui admitti.2.lect.nu.84. Aretin.l.Antistius.col.2.ſ.de acqu.hæred. & Iaſ.l.si quis in fundi.nu.53.ſ.de leg. 1.

Cũ igitur posita clausula, Ex nunc, prout extunc, manifestè constitutũ fiat de præsenti, & effectus siue exequutio conferatur post mortem, ex eo transferetur dominiũ, etiam post mortẽ cõstituentis, vt post Alex. probat Neguſ. de pignorib. 2. memb. 2. part. à nu. 4. & alij relati per Tiraq. de cõstitut. 2. limitat. à num. 15. † & 13 putat verius Anton. Gabriel. consi. 141. nu. 4. vbi declarat, quando constitutũ videatur collatũ post mortẽ, vel eius effectus: videndus tamẽ est circa prædicta Tessaur. decis. 38. Constat igitur ex his, in maioratibus, etiã constitutis per contractum, fructus pendẽtes in solidũ pertinere ad succeſſorem maioratus, quidquid cõtrariũ senserit Costa suprà relatis, cuius opinio admitti potest in alijs casibus præter maioratus. Quare si quis acceperit ab hoſpitali fundum retinendũ in vita ſua, ſi is decedat pẽdentibus fructibus, hi pertinebũt in ſolidũ ad accipiẽtis hæredes, antequã ſint constituti in mora, nam à tempore moræ tenebũtur ad fructuũ reſtitutionẽ, iuxta regulam. l. videamus. 38. §. ſi actionẽ. ff. de vſur. quidquid hoc caſu fructus pendentes eſſe diuidẽdos inter heredes mortui, & hoſpitale, tenuerint Soci. & Alciat. vterque. nu. 21. l. qui Romę. in prin. ff. de verbor. obligation. Socin. conſ. 42. ad finẽ. lib 3. Couar. reſolut. lib. 1. c. 15. nu. 7. ad finẽ. Iuxta prædicta igitur concludendũ eſt, in maioratibus indiſtinctè fructus pendentes pertinere ad ſucceſſorẽ maioratus. Cæterũ ne omnino videamur deſerere opinionẽ illorũ, qui in maioratu exiſtimant fructus eſſe diuidendos pro rata, dicendũ eſt, eorũ opinionẽ admitti poſſe, ſi teſtator capellã, & nõ maioratũ cõſtituat, vtpotè quia iubet omnes redditus expẽdi in operibus pijs, & tãtũ pro labore certũ quid concedit adminiſtratori, vt declarat Ord. libr. 2. tit. 35. §. 49. tunc enim cũ prædictũ præmium principaliter cõcedatur pro labore adminiſtrationis, inducẽda videtur æquitas huius legis; quia in his terminis eadem videtur militare ratio: & ita ſentit Faber. §. is verò. nu. 2. in fin. Inſt. de rerũ diuiſion. & expreſſit Auendan. reſponſ. 5. à nu. 1. † Et eãdẽ 14 ratione decima, quę in Caſtella datur tutori pro labore adminiſtrationis bonorũ pupilli, & in regno Portugaliæ vigeſima. Ord. lib. 1. tit. 67. §. 56. vtique ſi tutela finiatur pendentibus fructibus, inducẽda videtur æquitas huius legis, vt pro rata laboris tutor lucretur; quidquid cõtrariũ exiſtimet Baeça de decima tutor. c. 28. à nu. 13. Et tenebis mẽti, quòd licèt in regno Portugaliæ in maioratu bonorũ regiæ coronæ, trãsferatur dominium ipſo iure, non autẽ poſſeſsio, vt ſuprà diximus, ac proinde heres defuncti poſſeſſoris, teneatur ſequẽti tradere naturalẽ, & ciuilẽ poſſeſsionẽ, quæ apud eũ videtur reſidere: tamen non idem erit in regno Caſtellæ; nam cũ in eo regno etiam poſſeſsio ciuilis, & naturalis maioratus ipſo iure tranſeat in ſequentem. l. 8. tit. 7. lib. 5. ordinam. non eſt neceſſum, quòd hæres poſſeſſoris defuncti transferat ciuilẽ, vel naturalẽ poſſeſsionem in ſequẽtem ſucceſſorẽ, ſed tantũ in eum transferre poteſt actualem poſſeſsionem, qua tenus facti & non iuris eſt: cuius actualis poſſeſsionis reſtitutio non parui momẽti eſſe cẽſetur, vt latiùs in ſpecie declarat Molina lib. 1. de primogen. c. 14. nu. 15. His ita explicatis, ſubſequẽter & illud vidẽdũ eſt, vtrũ diuiſio fructuũ, de qua in hoc text. locũ etiã ſibi vẽdicet in feudis? Et text. c. 1. §. his cõſequenter. hîc finitur lex. probat, omnes fructus ad dominum pertinere, præterquã ſi vaſſallus moriatur à Kalendis Martij, vſque ad finẽ. Auguſti; tũc enim omnes fructus pẽdẽtes pertinẽt ad hæredes vaſſalli defuncti, vt ibi declarãt Bald. Aluarot. & Matth. de Afflict. in princ. & hunc eſſe receptum illius tex. intellectũ aſſerit Zaſi. tract. feudor. 10. par. num. fin. quãuis Cuman. cõſil. 100. num. 5. intelligat, quòd hoc tempus ſit cõputandum à Kalendis Martij, vſque

vſque ad Kalendas Auguſti, & nõ vſque ad illius finem: cum quo tranſit Iaſon hîc num. 6. Brunus conſil. 106. poſt prin. Cuiacius lib. 4. feudor. tit. 30. col. 2. Quibus tamen apertè repugnant verba d. §. his conſequenter. ibi, Poſt Auguſtum. & ibi notauit Hotomanus. Sed videndũ 15 eſt de ratione huius diuiſionis. † Et Bald. d. §. his conſequenter. num. 2. ingenuè fatetur, prædictam diuiſionẽ nulla probabili rationi niti: quod etiam fatetur Alber. l. defuncta. in fine. ff. de vſufr. Ancharran. conſil. 193. num. 1. Anton. Gomez. l. Tauri. 40. nu. 74. ad medium. & Corraſi. hîc verſic. ex contrario. ad finem. Sed fortè ea eſt, quam tetigit Alexan. hîc num. 3. quòd à Martio, vſque ad Auguſtum ſolent vaſſalli magnos ſumptus facere in equis & armis; quia eo tẽpore ſolent bella geri, ad quæ ipſi tenentur dominos comitari: quæ ratio licèt perſuaſiua ſit, non tamen eſt generalis: & ideò Carol. in conſuet. Pariſ. tit. 1. §. 1. gloſ. 8. num. 11. aduertit, quòd compilator d. §. his conſequenter. nõ probat præciſè prædictam fructuum diuiſionem: quinimò eam videtur tacitè reijcere; cum ſtatim ſubiungat ſecundam opinionem, volentem, quòd vbi feudum conſolidatur cum proprietate, fructus pendẽtes ad dominum pertineant, tacitè ſignificans, iam collectos pertinere ad hæredes vaſſalli, & ſic vult eandem diſtinctionem, quæ fit in vſufructu. l. defuncta. 65. ff. de vſufr. eſſe quoque obſeruandam in feudis, quæ vſufructui æquiparantur. c. 1. §. fin. in quibus cauſis feudum amittatur. 2. Et hanc ſecundam opinionem dicit Carol. veram & rationabilem, primã verò eſſe irrationabilem, neque ſeruandam, niſi in locis in quibus conſuetudine fuerit recepta, vt ibi etiam aſſerit Iſernia colum. 2. ante medium. & Carolo ſubſcribit Couarru. reſolut. lib. 1. cap. 15. num. 13. Gamma deciſ. 350. nume. 2. Ex quibus conſtat, omnino reijciendam eſſe opinionem Cuiacij libr. 4. feudor. tit. 30. dum vult inter dominum & hæredes vaſſalli defuncti, fructus pendentes 16 diuidendos eſſe pro rata anni, † falſò nixus fundamento, ſcilicet, quòd etiam ad hunc modum diuiduntur inter dominum & hæredes fructuarij; cùm tamen in contrarium ſit text. §. is verò. Inſtitut. de rerum diuiſion. & infrà latiùs dicemus. Sed & admiſſa prima opinione relata dict. §. his conſequenter. aduertes, eam tantùm procedere in caſu, in quo loquitur, ſcilicet quando feudum reuertitur ad dominum propter mortem vaſſali: extra autem prædictum caſum, minimè admittetur. l. quod verò. ff. de legib. ac proinde ex quacũque alia cauſa feudum ad dominum reuertatur, obſeruabitur ſecunda opinio relata in dict. §. his conſequenter. ſcilicet, quòd omnes fructus pendentes ad proprietarium pertineant: & ita Bald. & Præpoſit. cap. 1. an agnatus vel filius. Tiraq. lib. 2. retract. §. 5. gloſ. 4. num. 3. Couarru. reſol. lib. 1. c. 15. numer. 14. Similiter ſi per mortem vaſſali feudum non debet reuerti ad dominium, ſed tranſire ad ſequentem agnatum iuxta formam inueſtituræ, non obtinebit locum prima opinio relata in d. § his conſequenter. ſed magis obſeruabitur diſpoſitio iuris communis, ſecũdùm quam cum feudum cõcedatur propter ſeruitia exhibenda. cap. 1. §. fin. in fine. in quibus cauſis feudum amittatur. videntur fructus diuidendi pro rata, iuxta deciſionem huius text. quod ita poſt Cuman. concludit Alexan. hîc numer. 3. & ſubſcribit Brunus conſil. 106. poſt medium. & Coſta de ſucceſsione regni. 3. part. num. 15. ad finem. Cæterùm Soci. hîc nu. 10. etiam hoc caſu putat admittendam deciſionem d. §. his conſequenter. in prima opinione, & pro eo videtur text. cap. 1. an agnatus, vel filius. iuncta gloſ. verb. ſuprà. vbi probatur, quòd ſi agnatus repudiata hæreditate, feudum retineat, ratione feudi nihil tenebitur ſoluere pro debitis defuncti: ſed ſi morte illius

illius fructus erant pendentes, considerandum dicit, quo tempore decesserit: nam si post Kalendas Martij, vsque ad finem Augusti, & eos agnatus retineat, pro eorum quantitate tenebitur debita defuncti exoluere; quia prædicti fructus ad hæredes defuncti pertinebant. Si verò ante Martium, vel post Augustũ decedat, cum tunc fructus non pertineant ad hæredes defuncti, si quocunque modo deueniãt ad agnatum, nihil eorum nomine tenebitur soluere pro debitis defuncti, vt ibi declarant Baldus
17 numer.24. Afflictis numer.45.† ergo secundùm hanc declarationem videtur text. expressus pro opinione Socin. Ego autem neutram opinionem admittendam esse existimo, sed id quod dicitur in dict.c.1. procedere in locis, in quibus cõsuetudine ea opinio recepta est, aliàs verò admittendam esse distinctionem l.defuncta.65.s̃.de vsufr. vt suprà tradidimus: & tradit expressè Bald. cap. 1. numer.26. an agnatus, vel filius. Signorol. consil.12.nu.2. Quanuis enim feudum habeat onera annexa, nõ tamen feudatarius ratione onerũ facit fructus suos, sed ratione tituli & vtilis dominij quod habet in re. cap. 1.§. fin. in quibus causis feudum amittatur. Si ergo is titulus extinguatur, fructus pendentes debẽt pertinere ad dominum, vel ad eum ad quẽ iure inuestituræ feudum transiuit. §. is verò. Institut. de rerum diuision. Adde, quòd cum feudum successione, vel inuestitura deferatur, cap. 1. de succesion. fratrum. si quidem successione deferatur, in eo succedens, considerabitur tanquam institutus in re particulari, de quo l. quoties. C. de hæredib. instituen. nam feudum ex se res particularis censetur. Bald. authent. cessante. num. 4. C. de legitimis hæredib. Si verò iure hæreditario deferatur, cùm sequuta aditione, dominium in hæredem transeat ipso iure. l. cum hæredes. j̃. de acquiren. possessione. Bald. dict. authent. defuncto. num. 6. quoad materiam nostram inducenda videtur decisio l. Herenius. 42. s̃. de vsuris. Si verò feudum inuestitura deferatur, vt quia sit concessum pro liberis & agnatis; quia tunc filij & agnati, à domino concedente videntur accipere. l. vnum ex familia. §. 1. j̃. de legatis 2. Bart. l. mortis causa capitur. j̃. de donationib. causa mortis. mortuo primo, dominium
* non videtur transire ipso iure in sequentem; quia regula est, in feudis dominiũ non transire absque traditione. cap. 1.§. si facta. & ibi Bald. si de feudo fuerit controuersia. Deci. l. traditionibus. num. 5.
18 C. de pactis. † vnde quoad nostram materiam, videtur tunc inducenda regula. l. cum fundus. in principio. s̃. si certum petatur. &. l. videamus. 38.§. si actionem. s̃. de vsuris. Sed nihilominus contrarium puto esse verius, aduerto enim, quòd dominiũ directum feudi est penes dominum: vtile autem non potest cõpetere, nisi illis, quibus dominus datum voluit. Couarru. resolution. libr. 2. c. 18. num 4. versi. octauò infertur. Si ergo feudum possideat is, cui dominus datum esse noluit, poterit dominus ab eo vendicare fructus, tanquam à malæ fidei possessore. l. certum. C. de reiuendicatione Vnde & feudatarius, qui in feudo debet succedere, tanquam procurator in rem suam, eodem iure vti poterit: argum. l. 1.§. fin. j̃. de noui operis. &. l. 1. §. final. s̃. vsufruct. quemad. caueat. Vlteriùs queritur, vtrùm diuisio fructuum, de qua in hoc tex. sit etiam admittenda in emphyteusi? Et Speculator tit. de emphyteusi. numer. 19 existimat, quòd si emphyteusis reuertatur ad dominum propter canonem non solutum, iuxta. l. 2. C. de iure emphyt. quòd fructus quos posteà emphyteuta percepit, tenebitur domino restituere ad instar fructuarij, qui post extinctum vsumfructum, fructus perceptos tenetur proprietario restituere. l. si pater. C. de vsufruct. subscribunt Alexander hîc numero. 4. Claud.

num.

num. 32. Ruin. consil. 117. num. fina. libr. 1. Socin. tamen hîc num. 8. aduertit, præmissa posse admitti in terminis de quibus suprà: nam cùm emphyteuta non soluens canonem, amittat proprias meliorationes. d.l. 2. C. de iure emphy. & auth. qui rem. C. de sacro. eccles. à fortiori tenebitur domino restituere fructus posteà perceptos. Quòd si morte emphyteutæ reuertatur ad dominum emphyteusis, existimat fructus pendentes esse diuidendos modo expresso. c. 1.§. his consequenter in prima opinione hîc finitur lex, Quia tamen prædicta diuisio exorbitat à rationibus iuris, tutiùs existimat diuidendos esse fructus pro rata, incipiendo cõputationem anni à tempore, quo emphyteura incepit colere, & curare fũdum. §. non solum. j̃. hac l. subscribit Tiraq. libr. 2. retract. §. 5. gloss. 4. num. 2. Molina libr. 3.
19 de primogen. cap. 11. num. 7. † Sed cauendum est, quia hæc declaratio Socini est contra mentem Speculatoris suprà relati, qui sentit, emphyteutam regulandum esse ad instar fructuarij, ita vt in eo debeat obseruari distinctio. l. defuncta. 65. s̃. de vsufruct. Et facit, quia validum est argumentum de fructuario ad emphyteutam: vt tradit Iason l. 2. numero. 18. C. de iure emphyteutico. & in prælud. feudor. numero. 18. Deci. authen. qui rem. numero. 5. C. de sacro. eccles. Neque satisfacit responsio Socini hîc numero. 8. in fine. quòd emphyteuta plus iuris habet in re, quàm fructuarius, & ideò de emphyteuta ad fructuarium non valet argumentũ: nam replicabitur, in nostro casu validum esse prædictum argumentum; quia in vtroque eadem militat ratio: nam ideò finito vsufructu, pendentes fructus pertinent ad dominum, quia vsusfructus consolidatur cum proprietate. §. is verò. Institut. de rerum diuisio. Quæ ratio pariter militat in emphyteuta: nã finita emphyteusi, vtile dominium consolidatur cum proprietate. Iason l. 2. numero. 100. C. de iure emphyteut. Gratus consilio. 79. numero. 7. libro. 1. Porrò quando militat eadẽ ratio, indistinctè valet argumentum de vsufructu ad emphyteusim. Molina libr. 1. de primogen. capite. 7. numero. 8. ergo decisio d. l. defuncta etiam in his terminis in emphyteuta admitti debet; vt expressim tradit Baldus capite. 1.§. his consequenter. numer. 1. hîc finitur lex. Quinimo vltra alios est aduertendum, quòd in specie in qua loquitur Speculator, maior potuit esse dubitatio, vtrùm emphyteuta teneretur fructus perceptos post commissum restituere? quia quando propter canonem non solutum, amittitur emphyteusis, subintelligitur tacita conditio, Si dominus voluerit. l. 2. C. de iure emphyt. ibi, Volente domino. vnde cum ante declarationem domini, amissio emphyteusis suspensa esse videatur, fructus perceptos ex re interim sua debuit emphyteuta suos facere. l. qui scit in princip.
20 s̃. de vsuris. † quod ita hac ratione tenet Bursatus consilio. 26. numero. 8. libro. 1. Contrarium tamen est verius, quia cum hæc suspensio inducta videatur in fauorem domini. & à sola illius declaratione pendeat, sequuta prædicta declaratione, perinde debet haberi, ac si à principio interuenisset. authen. de filijs natis ante instrumẽta dotalia. §. 1. col. 3. Feli. c. fin. 4. de cõsti. & quia declaratio à principio videtur inesse. l. hæredes. palã. §. 1. s̃. de testamen. in simili. Ang. l. cũ proponas. n. 2. C. debo. auth. iud. Deci. l. sẽper qui nõ prohibet. n. 14. j̃. de reg. iu. ac proindè emphyteuta omnes fructus perceptos post tẽpus cõmissi, dñio directo restituet, quasi eos ex re aliena, idest dñi, perceperit, Soc. cõs. 167 n. 12. li. 1. Rip. l. 1.§. si hęres percepto. n. 16 j̃. ad Trebel. Tiraq. l. si vnquã. verb. reuertatur. n. 221. C. de reuoc. donatio. à fortiori igitur idẽ recipiẽdũ erit, quãdo emphyteusis propter finitas generationes ad dominum reuertitur, quia tunc vtile dominiũ consolidatur cum proprietate, nec vlla subintelligitur conditio suspensiua. Neque obstat ratio Socin. deducta ex §.

non solum. ĩ. hac l. nam est aduertendũ, quòd Andr. de Yserni a. capite. 1. §. his cõsequenter. columna penult. hîc finitur lex. tractans hunc eundem articulum in feudatario, quoad terminos iuris cõmunis, admittit distinctionem. d. l. defuncta. 65. s̃. de vsufruct. etiam in feudatario debere obseruari, quoad fructus naturales: cæterum industriales existimat diuidendos esse inter dominum, & hæredem feudatarij, quia hi videntur percipi tempore quo curantur. §. non solum. ĩ. hac l. & quia esset iniquum, feudatarium, qui coluit fundum, priuari fructibus, si decedat antequam seges metatur, vel vua, & olea colligatur. vnde videtur in his terminis inducenda diuisio huius textus: & subscribit Afflictis ibi numero. 16. Zasius tract. feud. 10. parte. numero finali. Iuxta quã distinctionem Socinus suprà relatus videtur accipiendus. Sed mihi non placet hæc distinctio inter fructus naturales, & industriales: † quia d. §. non solùm, loquitur etiam in fructibus naturalibus. Item tantùm procedit in dote, & aliud dicendum est in alijs casibus, vt suprà probauimus. Neque obstat iniquitas à prædictis considerata, quia ea tantũ infert, soluendos esse hæredibus emphyteutæ, vel feudatarij sumptus factos circa fructus, iuxta regulam. l. fructus. 7. s̃. eo. non autem infert, quòd ex fructibus pendentibus aliquid debeant lucrari, qui simul cum re ad dominum pertinere debent. Baldus capite. 1. numero. 26. an agnatus, vel filius. Sed quid si emphyteusis ad dominũ non reuertatur, sed ad sequentem nominatum debeat transire? Et cum emphyteusis requirat traditionem ad dominij translationem. l. cum sponsus. §. in vectigalibus. s̃. de Publiciana. Imola consilio 116. numero. 6. Alciatus l. traditionibus. ad finem. C. de pactis. & respõso. 589. numero. 1. sequens non potest videri dominus emphyteusis, sed tantũ ei videtur cõpetere actio personalis ad emphyteusim petendam: vnde in his terminis inducenda videtur regula l. cũ fundus. in principio. s̃. si certum petat. Contrarium tamen credo verius, quia au t concessa emphyteusi, traditio illius in continẽti facta est, & tunc traditio videtur facta eo modo, quo concessio facta fuerat, & sic nomine omnium nominatorum. Alexander l. ex facto. §. si quis rogatus. 1. numero. 22. ad finem. ĩ. ad Trebellianum, vnde mortuo primo, virtute prædictæ traditionis, sequens acquiret dominium, iuxta regulam. l. si communis seruus. §. finali. ĩ. de acquirenda possessione. ac ita inducetur regula. l. Herennius. 42. s̃. de vsuris. Nec obstat, quòd dum primus viuit, impossibile est, dominium sequentibus acquiri, iuxta regulam. l. si vt certo. §. si duobus. s̃. commodati. Nec postquam primus mortuus est, illius voluntas potuit parare dominiũ sequentibus; cũ ea voluntas morte fuerit extincta. l. 4. s̃. locati. vt in terminis arguit Corneus consil. 173. à numero. 26. libr. 2. Tiraq. de constit. 30. ampliatio. ad finem. quia respondetur, quòd hæc traditio facta videtur eo modo quo concessio facta fuerat, † vt scilicet primus haberet dominiũ emphyteusis, dũ viueret, & post eius mortem illud transeat in sequẽtem: mortuo igitur primo, & sic purificata conditione, traditio in sequẽtibus operabitur effectum suum. l. qui absenti. §. 1 ĩ. de acq. possessio. & est bonus text. l. 2. §. si pecuniam. ĩ. de donatio. & diximus suprà nu. 12. & colligitur ex Bart. l. 1. §. neque castrense. nu. 6. ĩ. de collatio. bonorum. neque enim inconuenit ita fieri traditionem, vt post mortem alicuius, dominium alteri acquiratur: vt arg. l. voicæ. C. vt actio. ab hęred. tradit Tiraq. de cõsti. 2. limit. nu. 9. & in notab. casu Deci. cons. 259 nu. 8. vers. vlterius. Si autem traditio prædicto modo facta non sit, adhuc existimo fructus pẽdẽtes ad sequentem emphyteutã pertinere, per ea quæ suprà in feudatario resoluimus. Vlterius quæritur, vtrũ diuisio fructuũ, de qua in hoc textu, debeat etiam obseruari in fructuario? Et glo.

21 22

glos. hîc verb. debebatur. concludit, non habere locum in fructuario, sed in eo recurrendum esse ad distinctionem. l. defũcta. 65. s̃. de vsufr. ex qua lege duæ in proposito colliguntur conclusiones: prima in sensu directo: secunda à contrario sensu. Cõclusio in sensu directo ea est. Quòd si fructuarius decedat fructibus iam collectis per colonum, pensio debita per colonum pertinet ad hæredes fructuarij, etiamsi fructuarius decesserit, antequã adueniret dies soluendi prædictam pensionem. Conclusio autem à sensu contrario est. Quòd si fructuarius decedat fructibus nondũ collectis per colonum, sed illis pendentibus, tunc solutio pensionis pertinet ad proprietarium: de vtraque cõclusione sigillatim videbimus. Prima igitur conclusio valde notanda est, & eã extollit Angelus. l. si seruus communis. §. finali. num. 1. ĩ. de stipulatio. seruorum. Alexander §. non solum. ĩ. hac l. & consilio. 82. numero. 16. libro. 2. Socin. consilio 42. numero. 6. libro. 3. Iason consilio. 231. colum. finali. libro. 2. Bellon. consil. 3. numero. 11. quibus adde Paul. notab. ampliã tem. consilio. 214. numero. 2. libro. 2. & Auendan. notab. agentem de hac conclusione, respons. 5. à numer. 5. & Caual can. tracta. de vsufr. mulieri relicto. num. 243. Gutierrez in quæstio. canonicis. capit. 33. à nu. 20. Ratio autem huius cõclusionis est, quia pensio soluenda, subrogatur loco fructuũ, & eorũ sapit naturam. l. mercedes. 32. s̃. de pætitio. hæred. l. prædiorum. 36. s̃. de vsuris. vnde distinctio quæ in fructuario fit circa fructus. §. is verò. Insti. de rerum diuisio. & l. in singulos. 8. in fine. ĩ. de annuis legatis. pariter & in pensionibus illorum loco subrogatis obseruanda est. † Vnde constat labi Hotomanũ. capit. 1. §. his consequenter. colũna. 2. ad finẽ. hîc finitur lex. qui dicebat, inter fructuarium & dominium diuidendam esse pensionem pro rata. Colligitur etiam annotatio ad dictum Baldi. capite. 1. in principio. numero. 25. de pace tenenda. dũ æquiparat pensiones fructibus perceptis, si iam cessit dies illius soluendæ, aliàs eas æquiparat fructibus pendentibus: hoc enim dictum confunditur per d. l. defuncta. Vnde potius docere debuisset, pẽsiones regulari secũdũ fructus, quorũ loco subrogantur, etiamsi dies pensionis soluendæ nondũ cesserit: quod etiam minimè perceperũt relati per Caualcan. decisio. 44. numero. 4. Denique colligitur annotatio ad dictum Ancharra. cons. 193. numero. 3. dum tenet, quòd licet in feudis, quoad fructus fiat distinctio, de qua in dicto capite. 1. §. his consequenter. hîc finitur lex. tamen quoad pensiones non debet obseruari ea distinctio, sed potiùs recurrendum est ad distinctionem. d. l. defuncta. sequitur Alexander hîc numero. 3. Contrariũ tamen, imò distinctionem. d. §. his consequenter. etiam in pensionibus esse obseruandam, tenẽt Bald. ibi numero. 2. Afflictis numero. 25. subscribit Iason hîc numero. 9. quod & securè admittit idem Ancharr. cõsil. 100. numero. 5. Vnde Socin. hîc numero. 9. in specie reprobat dictũ Ancharra. s̃. relatũ, quia cũ pensiones subrogentur loco fructuũ, debent eorũ sequi naturam. l. si eũ. §. quiniuriarũ. s̃. si quis cautio. Sed pro cõcordia dicendũ est, quòd admissa distinctione d. §. his consequenter. in prima opinione, si feudatarius decesit à Kalẽdis Martij, vsque ad finem Augusti, prout fructus debent pertinere ad eius hæredes, ita & pensiones; quamuis dies earum soluendarum nondum venerit, vt colligitur ex mente dict. l. defuncta. Si verò post Augustum decesserit, vel ante Kalendas Martias, prout fructus tunc ad proprietarium pertinent, ita etiam debent ad illum pertinere pensiones, & in his terminis propriè militat ratio Socini suprà relata: † & hęc de prima cõclusione. Succedit igitur secunda conclusio ex d. l. defuncta. à contrario sensu, q. si fructuarius decedat pendentibus fructibus, nõ pertinẽt pẽsiones

23 24

ad eius hæredes: nam prout ad eos non pertinent fructus pendentes. §. is verò. Instit. de rerum diuisio. ita neque pensiones. Inuenio tamen quòd Cuiacius libro 25
4. feudorum. titulo. 30. colum. 2. & libro 14. obseruatio. capit. 22. colum. 2. & li. 24. obseruatio. capit. 21. contendit, fructus pẽdentes tẽpore, quo moritur fructuarius, diuidendos esse pro rata inter dominum, & hæredes fructuarij allegat. l. si operas. 33. ſ. de vsufr. & l. 5. §. finali. ſ. si vsusfr. petat. ergo idem debet admitti in pensione: & quia prout pẽsio diuiditur pro rata inter maritum, & vxorem, vt probat is text. ita etiam debet diuidi inter proprietariũ & hæredes fructuarij. Sed non est recedẽdum à prædicta conclusione deducta ex d. l. defuncta. cum pro ea sit text. clarus. §. is verò. Insti. de rerum diuisio. & est recepta conclusio, vt tradit Caualcan. tracta. de vsufruct. mulieri relicto. numero. 224. Nec obstant adducta per Cuiaciũ: nam ad primum de l. si operas. ſ. de vsufruct. & text. ſimilem. l. si communis seruus. 18. §. finali. ĵ. de stipulatio. seruorum respondetur procedere in locatione operarum serui, vt aduertit Bald. l. 1. numero. 35. C. de iure fisci. libro. 10. nam pretium huius locationis diuiditur pro rata inter dominũ & fructuarium: sed in locatione fructuũ obseruatur distinctio dict. l. defuncta. & ita hanc differentiam constituit gloſſ. l. si communis. 18. §. finali. verb pecuniam, & ibi Angelus numero. 1. ĵ. de stipulat. seruorũ. Alexander §. non solum. ad finem. ĵ. hac l. & ibi etiã notab. Goffredus. Quid quid Hotomanus capite. 1. §. his cõsequẽter. columna. 2. ad finem. hîc finitur lex. per prædicta iura existimauerit, pensionem locationis indistinctè diuidendam esse inter dominũ, & hæredes fructuarij. Ratio autẽ prædictæ differentię est, quia fructus non percipiuntur, nisi in certa parte anni, & ideò in illis tempus perceptionis attenditur. d. l. defuncta. operę autem serui quolibet die videntur percipi. l. 1. ĵ. de operis libertor. cum & quolibet die eadem vtilitas proportionabiliter ex illis quæratur, & ideò pro tempore, quo durauit vsufructus, tanquam perceptæ pertinebunt ad fructuarium, † & pro reliquo tempore ad proprietarium. Et hac eâdem ratione inter prædium rusticum & vrbanum ſimilem differentiam constituit Iureconsultus. l. item quęritur. §. qui impleto. ſ. locati. & ibi declarat Bartolus numero. 10. & post alios Antonius Gomezius. 2. tomo, capite. 3. numero. 5. Et colligitur etiam prædicta differentia ex textu benè expenſo. §. non ſolum. ĵ. hac l. Neque etiam obstat. l. 5. §. finali. ſ. si vsusfruct. petat. nam est aduertendum, quòd licet textus dicat, hæredibus fructuarij competere actionem ad fructus præteritos, non tamen dicit, illos esse diuidendos pro rata temporis, vt aduertit Hotomanus capit. 1. §. his consequenter. columna. 2. hîc finitur lex. Quare intelligendum est, quod fructus præteriti, & percepti tempore quo durabat vsusfructus, pertineant ad hæredes fructuarij, vt ibi est de mente gloſſæ, ita vt ſi tempore vſusfructus finiti, fructus ſint partim percepti, & partim pendeant, iam percepti pertinebunt ad hæredes fructuarij, pendentes autem ad proprietarium, vt tradit Iaſon conſilio 231. columna finali. libr. 2. Neque etiam obſtat is textus, dum diuidit penſionem pro rata inter coniuges, quia reſpondet Bartol. hîc numero. 11. quòd maritus non facit fructus ſuos ratione dodominij, ſed ratione onerum, & ideò meritò diuiditur penſio percipienda pro rata onerũ: fructuarius autẽ facit fructus ſuos ratione tituli, ac proinde ſi tempore perceptionis durabat titulus, fructus faciet ſuos irreuocabiliter: ſi verò titulus erat iã extinctus, eos nõ faciet ſuos, ſubſcribit Socinus hic numero. 7. Faber §. is verò. numero. 2. Inſtitut. de rerum diuiſione. Baeça de decima tutoris. c. 28. num. 2. ad finem. His aptè annectitur ea quæſtio, quando fructus dicantur percepti?

cepti? vt ſic videamus à quo tempore fructus pertineãt ad fructuariũ? Et Iurecõſultus. l. ſi vſufructuarius meſſẽ. 13. ſ. quib. mod. vſuſ. amittat. obſcurè hãc determinat quęſtionem, habet enim text. ille
26 dũos intellectus. Primus eſt, quòd ibi referatur opinio Labeonis exiſtimãtis † ſatis eſſe, quòd fructus ſint ſeparati à ſolo, vt (quoad effectum, de quo agimus) dicãtur percepti; & quòd tamen hæc opinio Labeonis reprobetur per Iurecõſultũ Iulianũ, cõcludẽtẽ, opinionẽ Labeonis veram eſſe in bonæ fidei poſſeſſore. l. antep. ſ. de rei vẽd. in fructuario autẽ requiriti fructus eſſe perceptos, quaſi dicat, non ſufficere quòd fructus ſint ſeparati à ſolo, niſi perfectè ſint percepti, id eſt, recõditi in horreis: quod & videtur probare. l. qui ſcit. 25
§. prætereà. ſ. de vſuris. vbi gl. verb. percipiãtur. hũc probauit intellectũ. & etiã gl. l. ſi fur. 14. verb. percipiãtur. ſ. de vſuf. gl. magna. poſt prin. l. ex diuerſo. 36. ſ. de rei vẽd. gl. 2. §. is verò. Inſti. de rerũ diuiſio gl. c. ſi propter. verb. primi. de reſcript. in. 6. gl. verb. reſeruari. in fine. c. fin. de offi. ordi. in. 6. & id eſſe certiſsimũ dicit Bar. cõſ. 23. in. 2. & probat Calderin. cõſ. 2. n. 2. de peculio cleric. neq; improbat Bellon. conſil. 3. n. 5. Cephalus cõſ. 188. n. 11. lib. 2. Intellectus ſecũdus eſt huic omnino cõtrarius, quòd imò opinio Labeonis relata in d. l. ſi vſufructuarius meſſẽ. procedat etiã in fructum in differẽtia autẽ quã ibi Iulianus inſinuat inter fructuariũ, & bonæ fidei poſſeſſorẽ, ſit accipiẽda in cõſeſſu, quòd bonæ fidei poſſeſſor fructus ſeparatos à ſolo ſuos faciat, ſiue percipiãtur ab eo, ſiue ab alio quocũque, etiam non ſimè probrio: nam eũ bonæ fidei poſſeſſori quoad fructus habeatur pro domino. l. bonæ fidei. 48. ĵ. de acquirẽ. rerũ dominio. & quidem ex 25. §. in alieno. verſ. porrò. ſ. de vſuris. fructus percipiunt quęcunque percepti, ad inſtar veri domini vẽdicabit, vel condicet ac proinde ſi fur fructus nomine proprio percipiat, prout verus dominus poterit illos à fure condicere. l. ſi fur.

14. ſ. de vſufr. l. cũ inplures. 62. §. meſſe m. ſ. locati. l. 1. ſ. de condiction. furtiua. ita etiam poterit illos condicere bonæ fidei poſſeſſor, vt ſentit d. l. ſi vſufructuarius meſſem. in fine. & l. qui ſcit. § prætereà. ſ. de vſuris. quemadmodum & ſine dubio poteſt illos condicere, qui in re tantum habet vtile dominium; vtpote emphyteuta, vel conductor ad longum tempus. d. l. qui ſcit. §. prætereà. verſic. ſicut.
27 † tradit Bartol. l. ſi apes. §. 1. ĵ. de furtis. Faber. §. is verò. ad finem. Inſtit. de rerum diuiſio. & §. ſic itaque. numer. 15. Inſtit. de action. Valaſc. de emphyteuſi. quæſt. 20. numero. 13. Diuerſum erit in fructuario, nam cum is animo domini non poſſideat, nec habeat vtile dominium in re, ſed tantùm ſeruitutem perſonalem. l. 1. ſ. de ſeruitutib. non aliàs faciet fructus ſuos, quàm ſi ipſe percipiat, vel alius eius mandato, & voluntate: quòd ſi alius nomine proprio fructus percipiat, non cenſentur illi fructuarij: vnde ſi fur illos percipiat, non competet fructuario condictio ad illos petendos. l. ſi fur. 14. ſ. de vſufruct. l. qui ſcit. § prætereà. ſ. de vſuris. quia illa tantùm datur domino rei, quæ condicitur. l. 1. ſ. de condict. furtiua. Hanc igitur differentiam inter bonæ fidei poſſeſſorem, & vſufructuarium, voluit conſtituere Iulianus dict. l. ſi vſufructuarius meſſem. non verò ſignificauit, quoad modum perceptionis eſſe inter prædictos differentiam: & ita Azò, & Ioannes inſlexerunt dict. l. ſi vſufructuarius meſſem, quos ibi retulit Accurſius, & ibi ſubſcribunt Bartolus, Albericus, Baldus, & Fulgoſius, Alberiçus hîc numero. 12. Corraſius numero. 7. Baldus. l. cum inplures. §. meſſem. in fine. ſ. locati. Cardina. conſilio. 100. numero. 1. & aſſerunt receptum Alberic. & Paul. in nonis prælectionibus. d. l. ſi fur. ſ. de vſufr. Perulſin. capit. fina. numero. 11. de offic. ordin. in. 6. Iaſon conſilio. 231. colum. finali. libro. 2. Cephalus conſilio. 188.

numero. 11. libr. 2. Tiraquel. lib. 2. retract. §. 5. glos. 4. in princip. Couarru. resol. lib. 1. capit. 15. num. 12. Nauar. in apologia de redditib. q. 2. monitu. 14. Cuiac. lib. 4. feudor. cap. 30. colum. 2. Gammma decisio. 309. num. 6. Gutierrez in canonic. quæst. c. 33. n. 4. Ex qua receptarefolutione inferri videtur, quòd cũ beneficiarij quoad decimas, & alios fructus beneficiorũ, æquiparentur fructuarijs, dũ viuunt. glos. cap. fina. verb. reseruari. de offic. ord. in. 6. optimè Anton. c. cum M. num. 9. de constit. & dicit receptum Bellon. consil. 3. numero. 2. quod hi nõ videntur per perceptionem esse domini prædictorũ fructuum, quãdo dominus fundi illos proprio nomine percipit, nõ autem nomine beneficiarij. Contrarium tamen dicendũ est, quia dominus fundi percipiẽs fructus, saltem interpretatiuè, decimas, & alios fructus
28 ad Ecclesiam pertinẽtes, † nomine ipsius Ecclesię recipere videtur, & de eius interpretatiuo mandato: quod sufficit, vt fructus videãtur esse Ecclesiæ. Bald. l. si vsufructuarius messem. ad medium. s. quib. mod. vsufru. amittat. & l. qui scit. §. præterea. s. de vsuris. & in specie Nauar. in apologia de redditibus. q. 2. monitu. 14. ad finem. Si sanè fur decimas, vel alios fructus ad Ecclesiam pertinentes abstulerit: prout eo casu condictio nõ competit fructuario. l. si fur. 14. s. de vsufr. ita etiam neque competet beneficiario. Sarmiẽto de redditib. Ecclesiastic. libro. 4. capit. 6. numero. 14. ex hoc reprehendens Speculator. titulo de actore. nu. 64. resoluentem, quòd si fur abstulit aliquos fructus beneficiario, poterit ille eos condicere, etiam si translatus sit ad aliud beneficium: nam nihilominus ratione dãni præteriti poterit agere. arg. l. 3. §. fina. j. de vi & vi armat. & sequitur Bellamera. c. si quis trãslatus. in princip. 21. q. 2. quod tamen videtur confundi ex suprà traditis. Sed saluando Speculatorem dicendum est, quòd licet beneficiarij soleant æquari fructuarijs: tamen re vera maiorem habet potestatem beneficiarius in fructibus beneficij, quã habeat fructuarius: ac ob id beneficiarius propriùs tutori æquiparabitur. gloss. c. auditis. verb. Ecclesia. de restit. in integrum. gl. c. qualiter. 2. verb. redde. de accusatio. glos. c. ex literis. de pignorib. & gl. c. inquirendum. de peculio. clericor. Porrò certum est, tutorem posse condicere fructus pupilli ablatos per furem, quia loco veri domini est. l. interdum. 58. §. qui tutelam. j. de furtis. notauit gl. 2. l. 1. s. de condict. furt. ergo pariter competet beneficiario. Et cõfirmatur, quia beneficiarius honorabilius, & plenius ius habet in fructibus beneficij, quã habeat tutor in rebus pupilli. gloss. 1. ad finem. c. fina. 5. q. 3. Panormit. c. edoceri. num. 2. de rescrip. & ibi Deci. in princip. Mantua sing. 23. in fine. Menoc. de recup. possessio. 9. remedio. num. 106. notab. Socin. l. legatum. numer. 3. j. de lega. 1. & post eum Lambertinus de iure patronat. libro. 3. artic. 9. 2. partis principalis. num. 23. Placet tamen
29 in hac controuersia † resolutio Fabri. §. sic itaque. numero. 13. Instit. de actio. quòd beneficiarius nomine suo non habeat cõdictionem furtiuam, sed nomine Ecclesiæ, quæ propria domina est, & cuius ipse censetur procurator. c. 2. de donatio. prout & tutor nomine pupilli intentat cõdictionem furtiuam. d. l. interdum. §. qui tutelam. j. de furtis. Et ex prædicta resolutione infertur, quòd si oleæ spõte ceciderit, non erit fructuarij, antequam eam apprehendat: nam cum requiratur perceptio, & illa, quæ spõte cecidit, non potest dici percepta, necessaria est apprehensio, vt percepta dicatur: quod clarè probat d. l. si vsufructuarius messem. & ibi Bald. post medium. Nauar. in apologia de redditib. q. 2. monitu. 14. ad finem. Quãuis aliud sit in bonæ fidei possessore, nam is oleam etiam sponte cadentem faciet suam ante apprehensionem; vt insinuat d. l. vsusfructuarius messem. tradit Balduin. §. is verò. ad finem. Insti. de rerum diuisio. Cuiac. li. 4. feud. titulo. 30. col. 2. Infertur tertiò,

rio, quòd si fructus partim pendeant, & partim sint percepti, id est, à solo separati, percepti quidem pertinebunt ad hæredes fructuarij: pendentes autem ad proprietarium. d. §. is verò. Insti. de rerum diuisio. adiuncta regula. l. quæ de tota. s. de rei vend. & in specie significat Iurecõsultus. l. 5. §. fina. s. si vsufruct. petat. tradit Ias. consil. 231. col. fina. libr. 2. Gamma. decis. 350. numero. 1. Infertur quartò intellectus ad l. si fur. 14. s. de vsufruct. vbi probatur, quòd si fur decerpat fructus, condictio furtiua non competit fructuario, sed domino proprietatis: nam cum cõdictio furtiua non detur nisi domino. l. 1. s. de cõdict. furtiua. & fructuarius non fiat dominus fructuum, quando alius eos percepit nomine proprio, vt suprà dictum est, meritò illi denegatur condictio ad repetendos prædictos fructus: notat Vaconius declaratione iuris. 41. numero. 5. ad finẽ. Prout & in colono câdẽ ratione idẽ disponit. l. cum in plures. 62. §. messem. s. locati. & quanuis Paul. ibi. num. 2. dicat, illud procedere, attento rigore: & ex æquitate colono concedendam esse vtilẽ con-
30 dictionem furtiuam, † etiam absque cessione domini. tamen contrarium est verius, & receptius, quòd colono nulla omnino competat condictio furtiua, nisi per dominum ei cedatur. Bar. l. si apes. §. 1. ad finem. j. de furtis. Alexand. l. cum fundus. §. 1. nu. 8. s. si certum petat. Cephalus cõsil. 181. numero. 12. li. 2. notab. Caualcan. decis. 44. numero. 72. Quanuis verum sit, colono competere actionem furti, quæ non requirit dominium, sed interesse agentis. l. manifestissimi. C. de furtis. & est expressum in d. l. si fur. Ad cuius tamen perfectum intellectum aduertendũ est, quòd gloss. ibi verb. mouetur. communiter recepta, ita illum interpretatur, vt ibi referantur duæ opiniones contrariæ. Prima fuit Iuliani Iureconsulti, qui negabat fructuario condictionem furtiuam, & eã proprietario concedebat. Secunda fuit Marcelli contraria, quæ fructuario cõcedebat condictionem furtiuam, si fructus in eius potestatem deuenirẽt. Tertia est opinio Vlpiani authoris illius legis, qui existimauit, dominium horum fructuum esse in pendenti, ac proinde nulli interim competere condictionem, sed futurũ euentum indicaturum esse, cui illa concedi debeat, vt ibi per gloss. fin. In quo tamen Alber. ibi num. 3. & Paul. in fine. in nouis prælectionibus cõtrariũ existimãt, tenentes, quòd etsi dominium videatur pendere: tamen interim competet cõdictio proprietario, iuxta regulã. l. nõ ideo. s. de rei vend. Sed ego veriorem existimo interpretationem Fulgos. d. l. si fur. num. 5. quòd Marcellus non recedat ab opinione Iuliani, sed magis eam comprobet noua ratione; vt ex verbis text. colligitur: inquit igitur Marcellus: Fructus hi percepti per furem, tunc demũ efficiũtur fructuari, si ad eius potestatem peruenerint: ergo satis innuitur, dominium interim debere esse penes proprietarium; neque enim dominium potest esse in pendenti. l. neque vtilem. s. quib. ex causis maiores. dicitque hunc casum similem esse seruo legato sub conditione; quo casu certum est, hæredi tanquam domino interim cõcedi condictionem. l. si seruus. 14. in princip. s. de condict. furtiua. † Quinimo & licet Doctores existiment, Vlpianum d. l. si fur. in fine. nouam opinionem in hoc articulo induxisse, verius est, quòd imò nouum casum proponat, diuersum à præcedentibus, quando scilicet dominij acquisitio pendet: nam tunc sentit, nulli interim competere condictionem, vt ibi explicat gloss. fin. Quòd vt facilius intelligatur, aduertendum est, Vlpianũ d. l. si fur. in fine huius noui casus, duo proponere exempla. Primus, quando quis est fructuarius gregis, & loco capitũ de mortuorũ, vel inutilium tenetur alia submittere: nã si quæratur de fœtu, qui interim nascitur ex capitibus submittendis, dominium videtur esse in pendenti; vt est expressum
31 l. quidergo. 77. s. de vsufruct. Secundus

casus est, quando vendita fuit res seruo, in quo alius habet vsumfructum, nec seruus pretium venditori soluit, sed habita fuit fides de pretio; quod sufficit ad domini translationem in seruum. §. vēditæ. Insti. de rerū diuisio. Cui igitur quæratur hoc dominium ex persona serui, in pendenti est: nam ei cuius pecunia pretiū vēditionis fuit solutū, dominiū retro videbitur quæsitū. l. sed etsi quis. 30. §. 1. ff. de vsu fruct. & l. seruus qui. 43. §. fina. ff. de acquir. rerum dominio. his ergo casibus, dū pendet dominiū, nulla competit cōdictio. Et circa hæc exempla Vlpiani est aduertendū, quòd in primo exemplo, attenta veritate, & præsenti statu, dominiū capitum submittendorum est fructuarij; vt expresse fatetur Iureconsultus. d. l. quid ergo. & tamen quia illis submissis, retrò videtur 33 dominiū fuisse proprietarij, ea ratione dicitur dominiū interim pēdere. Similiter & in secundo exemplo, attento præsenti statu, dominiū est proprietarij: nec enim quæsita per seruū, pertinent ad fructuariū, nisi quando ex operis serui, vel substātia fructuarij, quid quæritur, vt explicat glos. fina. d. l. sed etsi quis. 30. §. 1. ff. de vsufruct. & tamen quia si ex pecunia fructuarij, & sic ex eius substantia soluatur pretium, retro eius res fuisse videtur; dicitur interim pendere dominium, & hac ratione interim illi non competit condictio. Neque dicas, admissa hac opinione Vlpiani, idem quoque esse recipiendum in casu Iuliani, quia eadem videtur esse ratio: nam respondetur, imò diuersam esse rationem inter prædictos casus: nam quòd fructus possint deuenire ad potestatē fructuarij, est quid casuale, & quod nō procedit ex natura rei, vnde antequā is casus eueniat, in nulla est consideratione. l. Iulianus. ff. qui & à quibus. & ideò non videtur rūc dominiū esse in suspēso: sed in casibus additis per Vlpianū, ex natura rei procedebat ille casus aduētitius, & ideo est in consideratione, etiā antequā eueniat, iuxta dictum Bart. l. inter stipulātē. §. sacram. nu. 7. ff. de verbor. obligat. optimè explicatā per Alcia. ibi nu. 21. & ideò propter eum, dominium videtur esse in pēdēti: & hac ratione procedit differētia suprà assignata, & ad hunc modū poterunt concordari opiniones. Vltimò ex prædictis infertur intellectus ad §. is verò. Insti. de rerum diuisio. nam continuando cum §. præcedēti, probat differētiam esse in hoc articulo inter fructuariū, & bonæ fidei possessorem; quæ quidem explicanda est ex suprà traditis, quòd bonę fidei possessor facit fructus suos, àquocunque percipiantur. l. qui scit. 25. §. præterea. ff. de vsuris. fructuarius verò ita demū, si ipse eos percipiat, vel alius de eius mandato. l. si fur. 14. ff. de vsufr. Socin. consil. 100. col. 1. libro. 1. & subdit d. §. is verò. in fine. idē obseruari ferè in colono, †quasi dicat, quòd etiam colonus nō facit fructus suos, nisi quādo illos perceperit: vnde si fur eos furripiat, non habet colonus condictionē furtiuam. l. cū in plures. 62. §. messem. ff. locati. cuius communem intellectū explicat Valasc. de emphyteusi. quæst. 20. n. 13. ad finem. & de illius materia agit Caualcan. decisio. 44. n. 72. Nec repugnat. l. si apes. 26. §. fi. ff. de furtis. quia tantū probat, colono competere actionē furti, quæ non requirit dominiū, sed interesse: vt etiam in fructuario prędictas actiones distinguit Iureconsultus. l. si fur. 14. ff. de vsuf. Colono igitur condictio furtiua minimè concedetur. d. §. messem. tradit Bar. l. si apes. §. 1. ff. de furtis. Faber §. is verò. in 13. Instit. de rerum diuisio. qui id intelligunt etiam in colono partiario: nā & huic in prædicto casu non competet condictio furtiua; quinimo neque actio furti, nisi pro ea parte, quæ ad eū pertinebat: nam in ea tantū potest interesse prætēdere. Sed illud restat inquirēdū, cur in d. §. is verò. in æquiparationē, quæ fit inter colonū, & fructuariū, expressa fuerit dictio, Ferè. & Theophilus ibi existimat, eam dictionem non importare iuris esse dū, sed poni causa ornatus. Cæterū glos. ibi

verb. de colono, quam probat Balduin. in fine existimat, per eam dictionē insinuari eam differentiam inter colonū & fructuariū, quòd morte fructuarij extinguitur vsusfructus. §. finitur. Inst. de vsufr. & tamen morte conductoris nō extinguitur locatio, sed transit ad eius hęredē. l. viā. 10. C. locati. & ibi glos. fin. agnoscit hanc differentiam. & Salicet. l. si domina. numero. 1. C. de vsuf. Intelligendo tamen in colono, qui numis colit: nam colonus partiarius censetur. l. si mercedes. §. vis maior. ff. locati. societas autem morte socij extinguitur. l. adeò. ff. socio. & declarat Bartol. d. §. vis maior. numero. 9.

34 †Item procedit prædicta differentia, quādo locatio est facta ad certum tempus, & eo durante moritur conductor: nam tūc pro tempore quod supereſt, transit conductio ad eius hęredem: nam si illud iam finitum sit, quemadmodum hęres fructuarij iniustè retinens vsumfructum, tenetur proprietario restituere fructus, quos percepit. l. si pater. 5. C. de vsufruct. ita & hæres coloni in prædicto casu tenebitur fructus perceptos restituere, ab eoque repeti poterunt, tanquam à fure. l. inficiando. 69. §. fina. ff. de furtis. tradit Alberic. l. pen. in princ. ff. de vsuf. legato. Socin. l. qui Romæ. in princip. numero. 20. ad finem. ff. de verbor. obligatio. Item procedit, quando locatur proprietas: nam si locetur vsusfructus, etiā à proprietario, morte conductoris expirat locatio. l. si domina. secundū intellectum Bald. C. de vsuf. Angel. §. fina. numero. 2. Insti. de locatio. Cremens sing. 170. Boeri. consilio. 13. numer. 2. & vide Iason. §. itē quæritur. post princip. Instit. de locatio. Cæterū quamuis hæc vera sint, tamen non bene conueniunt menti d. §. is verò. qui vtendo dictione, Ferè, significat, differentiam esse inter colonum, & fructuarium, in materia acquirendorū fructuū, mediāte perceptione: & ideò vltra alios dicendū videtur, quòd etiam quoad prædictū effectum, ea est differētia inter colonū, & fructuarium, quòd fructuarius facit fructus suos, etiam quando alius percipit fructus suo nomine, de voluntate tamen fructuarij. l. necessario. §. fina. ff. de peric. & commod. rei vend. l. si quis domum. §. hic subiungi. ff. locati. & tamen si alius percipiat fructus proprio nomine, etiam de expresso consensu coloni, non faciet illos suos, vel coloni, vt videtur expressum. l. si seruus communis. 63. §. locaui. ff. de furtis. & ibi notat Angel. numero. 3. Ruin. consilio. 216. numero. 7. libro. 1. & esse receptū asserit Valasc. de emphyteusi. quæst. 20. numer. 13. Quæ tamen differentia mihi non placet, quia confunditur per generalem regulam. l. nemo. C. de locato. & magis in specie per text. l. si in lege. 27. §. si colonus. ff. locati. vbi expressè probatur, q; si colonus alteri locauit, fructus fiunt conductoris, ac si colonus eos percepisset. Item cōfunditur ex eo, quòd colono cōpetit ius percipiendi fructus, arg. l. in ędibus. §. 1. ff. de donatio. & ius percipiēdi fructus licitè in alium transferri potest. †l. in venditione. §. 1. ff. de bonis autho. iudic. facit. l. cum plures. 62. in princip. ff. locati. & quia fructuarius ideo commoditatē fruēdi, in alium transferre potest, quia transferendo videtur frui. l. arboribus. 13. §. vsufructuarius. ff. de vsufru. Quæ ratio etiam militat in colono, ius percipiēdi fructus in aliū trāsferente. Neq; repugnat text. d. l. si seruus communis. §. locaui. ff. de furtis. quia ad verū illius intellectū aduertendū est, quòd prout in venditionibus non transfertur dominium, nisi soluatur pretiū, vel sit habita fides de pretio. §. vēditæ. Insti. de rerū diuisio. idē etiā obseruatur in locatione, vel similibus cōtractibus. gl. d. §. locaui. verb. facere. & ibi Bart. nu. 3. & dicit receptū Deci. l. traditionibus. n. 8. C. de pactis. In dubio autem vbi res simpliciter traditur, habita censetur fides de pretio. gloss. l. quod vendidi. ff. de contrahen. emptio. & glos. dict. §. venditæ. & esse magis receptum asserit Tiraquel. libro. 2. retract. in fine. numero. 77. Item præmittē-

dnm

dum est, quòd percepti fructus ex fundo,censẽtur tacitè hypothecati pro solue̅ da mercede locationis. l. in prædijs. ſ. in quibus causis pignus.l.quanuis.C.eo.titulo.vnde pactum,de quo in dict. §. locaui. quòd fructus essent pignori pro mercede,videtur fuisse superuacaneum: nisi dicas, quòd fructus quidem censentur tacitè hypothecati pro mercede, pactum autem, de quo in dict.§.locaui.continebat,quòd fructus essent pignori pro mercede, & sic quòd eorum possessio esset penes locatorem,donec merces solueretur, iuxta differentiam, quam inter pignus, & hypothecam constituit l. si rem alienam. 9. §. propriè. ſ. de pigno.actio.l. plebs.§.pignus. ĵ. de verborum significatione.§.item Seruiana. Insti. de actio. Ex quibus ita in præmissis dicendum est, q ideò in specie dict. §.locaui.ille,qui emit fructus à colono, percipiendo non facit illos suos,quia cùm ratione pacti, fructus essent retinendi per locatorem, donec merces solueretur; emptor autem vult
36 penes se illos habere, †quoad hunc effectum non videtur habere voluntatem locatoris; ac proinde fructus non faciet suos. Confirmatur is intellectus,quia vt conductor percipiendo faciat fructus suos, oportet, vel quòd mercedem soluat,vel pro ea satisfaciat locatori per hypothecam, vel fideiussorem, vel etiam 37 ei sit habita fides de pretio.l. quod vendidi.ſ. de contrahend.emptio.& dict.§. vẽditæ. Sed in specie d.§.locaui.neque fuit soluta merces locatori, neque fuit habita fides de pretio, sed tantum fuit locatori satisfactum per pignus fructu̅ percipiendorum: si igitur hæc satisfactio non potest habere locum, quia emptor in suam vtilitatem vult fructus conuertere, & penes se retinere,meritò nec emptor,neque conductor prædictos fructus facient suos:& ita est de mente Bartol. d. §.locaui.ad finem.Ex quibus infertur explicatio ad singulas particulas d.§.locaui. nam in primis dicit, quòd in proposita specie, si clam domino colonus fructus asportauerit, furtum committit. Quod ego ea ratione procedere interpretor, quia asportando venit contra satisfactionẽ datam locatori, scilicet,quòd fructus essent illi pignori: cessante ergo satisfactione,meritò non faciet fructus suos, & consequenter asportando illos, furtum cõmittit. Vnde colliges,furtum ibi committi etiam ratione proprietatis fructuũ; quia dominus non consentit illos auferri per colonũ,& sic colonus illos suos nõ facit:licet gloss dict.§.locaui.verb.cogat. Bartolus, & Albericus, Valascus de emphyteusi.quæst. 20. numero. 15 ad finẽ. intelligant,in hoc primo casu furtum cõmitti ratione pignoris;& nõ ratione proprietatis fructuũ: cùm tamen verius sit ex furto circa pignus,resultare etiam furtũ proprietatis fructuũ, iuxta suprà tradita.Itẽ colliges,quòd licet in specie dict.§. locaui.gloss ibi verb. facere. & Bartolus numero.3. intellexerint fidem fuisse habitam de mercede,tamen verius est,habitam fidem non fuisse; neque enim potest dici, quòd locator habuit fidem de precio,cum pro mercede voluerit fructus esse sibi pignoratos:vnde eo casu magis per pignus fructuum videtur locatori satisfactum:qua satisfactione locum non habente; quia scilicet colonus clam domino asportauit fructus, minimè illos suos faciet,iuxta suprà tradita.†Ideò autem d. §.locaui.requirit, quòd vt hoc casu furtũ cõmittatur,colonus auferat fructus clã à locatore,quia si præsẽte eo, illos abstulerit,videbitur locator iuri suo pignoris renuntiasse, iuxta traditionem gloss. receptę. l. Gaius. ſ. de pignor. actio. atque ita cessaret furtum. Item ex prędictis venit explicandus.d.§.locaui.dum dicit, quòd si quis à colono fructus pendentes emerit, percipiendo non facit fructos suos; imò illos asportando furtum committet : ratio enim est, quia iuxta pactum, fructus illi erant retinendi per locatorem, donec merces solueretur : & qui fructus emit, vult illos sibi habere, & penes se retinere. Cũ igitur in effectu veniat contra satisfactionem, quã locator pro mercede accepit, non potest facere fructus suos, & asportando furtum committet iuxta supradicta. Intelligendo sanè,quòd emptor sciebat fundum esse locatum,& pactum de quo suprà,fuisse celebratum,aliàs cessante dolo, furtum nõ committet, vt declarat Bartolus d. §. locaui.columna.1.ad finẽ. Denique infertur explicatio ad rationem assignatam in d. §. locaui. nam in effectu dicit, quòd fructus dum pendent,solo cedunt,& cõsequenter mero iure sunt illius cuius est solum, ac proinde vt colonus eos faciat suos,oportet quòd dominivolunrate eos percipiat,vel alius eius nomine: vnde cũ emptor nomine proprio fructus percipiat,& non nomine coloni, illos suos nõ faciet.Quę quidem ratio non est generaliter accipienda, sed est restringenda ad casum ibi propositum, quando ratione pacti fructus debent esse pignori locatori:nam in his terminis colonus fructus faciet suos,si iuxta pactum percipiendo, consentiat illos esse pignori locatori, donec merces soluatur: & cum emens fructus hanc voluntatem non habeat, imò magis contrariam,minimè fructus faciet suos vt suprà dictum est:extra igitur prædictum casum, ea ratio non admittetur.
38 †Nam si ponas,locatorem simpliciter habuisse fidem de pretio, & colonum fructus pendentes vendidisse,emptor percipiendo fructus suos faceret,quia cũ tunc colonus propter habitam fidem de mercede,indistinctè percipiẽdo fructus, suos potuit facere,hanc eandem facultatem potuit in emptorem transferre. l. in venditione.§.1.ĵ.de bon.authen.iudic.& tradit Bartolus d. §. locaui.ad finem. Quinimo si in terminis d. §. locaui.pactum ita fuisset conceptum, vt fructus percipiendi, esset domino hypothecati pro mercede,non procederet d.§.locaui. nec enim tunc per venditionem fructuum contraueniturpacto, cum fructus trãseant cum eadem hypotheca. c. ex literis. de pignoribus. & consequenter emptor ita faciet fructus suos,vt tamẽ sint obnoxij locatori,pro solutione mercedis: quod ita videtur expressum.l.si in lege.27.§.si colonus. ſ.locati.Et patet, quia fructus ex dispositione iuris censentur tacitè hypothecati pro mercede.l.in prædijs.ſ.in quib. causis. & tamen id non impedit colonum posse transferre ius percipiendi in alium. l.nemo.C.de locato. & suprà dictum est. Denique ex prædictis infertur, quæ sit propriè differẽtia inter colonũ,& fructuariũ, quoad materiam percipiẽdi fructus: nam in fructuario non potest cõsiderari, vtrũ ei sit habita fides de pretio, vel vtrũ satisfecerit domino pro mercede, cùm ipse post traditionem dominus fruendi efficiatur absque onere.l. 3. §. dare. ſ. de vsufruct. & tamen in colono prædicta consideranda sunt, vt constat ex suprà traditis. Est & alia differentia inter prædictos,quòd si dominus fũdum locatum vendat,fructus pendentes non pertinent ad conductorem, quia emptor nõ tenetur stare colono l.emptorem. C. de locato.Roman.consilio. 309. & tamen si post traditum vsumfructum fundus venditur, fructus pendentes non pertinebunt ad emptorem, sed ad fructuarium; quia licet vsusfructus sit seruitus personalis.l. 1.ſ.de seruit.tamen hęc cohæret fũdo,atque proinde proprietarius alienando, in iure illo, fructuario præiudicare non potuit:l.iusto.44.§.non mutat. ĵ. de vsucapio. l. locum. 21 .§. proprietarius. ſ. de vsufruct. His ita explicatis, viteriùs & illud venit in quæstionem, quid dicendum sit in eo, cui debetur pensio ex redditibus Ecclesiasticis ? In quo articulo variæ sunt Doctorũ opiniones : nã Alexander consilio.15.numero.3. libr.2. sentit,in huiusmodi pensione obseruandam esse distinctionem. l.defuncta. ſ. de
39 vsufruct. † & sic vult, quòd si pensionarius decedat ante perceptos fructus, nihil

hil transmittat ad hæredes. secus si illis iã collectis decedat, etiamsi dies pensionis soluendæ nendum venerit : subscribit Gigas de pensio.q.53. asserens,lite super hac cõtrouersia mota,ita apertissimis verbis responsum fuisse:subscribit etiam Bellon. consilio. 3. numero.11.& Tessaurus decisio.Pedamontana.143.in fine. & idẽ sentiũt relati per Bursatum consilio.178. numero.17.libr.2. Et facit, quia de prædicta pensione ad vsum fructum, validũ est argumentum.Cardina.Clement.1.§. eadem numero.4.& ibi Imola numero.26; de supplend.negligen.prælato. Hanc nihilominus opinionem impugnat Couarrub.resolutio.libr.1.capit. 15.numer.13. & Gutierrez in quæstio. canonicis. cap. 33.à nu.9.aduertẽtes, quòd pensio Ecclesiastica non solet cõstitui in quota parte fructuum, ne videatur diuidi beneficiũ, contra regulam capit.maioribus.de præbend tradit Deci.consilio. 141. numero 3.Gigas de pensionibus. quæstio. 8. Áduertentes, etiam quòd pensionarius nullum ius habet in beneficio, neque in fructibus illius,sed omnia hæc pleno iure cõpetunt beneficiario, cum onere tamẽ soluendi pensionem ; quam à manu eius pẽsionarius percipere debet:& sic prædicta pensio multum differt ab vsufructu. argumen.l.fundi Trebatiani.cum ibi notatis.ff.de vsufruct.legato. l. defuncta. 65.§. Sempronio.ff.de vsufruct.& in specie Oldrad.consilio.168.numero.6. ita vt pẽsio magis videtur deberi iure obligationis personalis. Denique aduertẽtes quòd in specie dict.l.defuncta. agitur de iure vsufructus , quod licet personale sit , ipsi tamen rei cohæret . l.iusto. 44. §. non mutat. ff. de vsucapio. Si ergo fructuarius locet fundum , pensio præstanda succedit loco fructuum. Ex quibus præsuppositis inferimus,ex d.l.defuncta. non benè argui ad pensionem Ecclesiasticam,[40] quia nec illam habens, aliquod ius quæsitum in beneficio obtinet , quod cohereat beneficio , vel fructibus illius, vt suprà diximus,sed tantùm beneficiarius est personaliter obligatus soluere pensionem ex ipsis fructibus: ergo cum hæc pensio nihil commune habeat cum vsufructu, sed per se subsistat , & iure obligationis personalis debeatur, videtur dicendum, quòd etsi pensionarius decedat ante fructus collectos , tamen actionem personalem sibi competentem ad pensionem petendam , debeat ad hæredes transmittere,iuxtà regulam. l. vnicæ. C. vt actio. ab hæredibus. & §. ex conditionali. Instit. de verborum obligation. Neque obstat quòd pensio fructuum præstatur : vnde ad ipsos fructus videtur habendus respectus: quia id tantùm cuincit , quòd si fructus non sint (vt quia contingit sterilitas) non tenebitur beneficiarius prædictam pensionem præstare : quia qui tenetur ad quantitatem ratione certæ speciei , peremptaspecie liberatur ab obligatione quãtitatis. l. Titiæ textores. §. finali. ff. de legat. 1. & in specie Panormitanus capit. nisi essent. numero. 10. de præbend. Gigas de pensio. quæstione. 62. numero. 6. Item cuincit , quòd si ille qui debet pensionem , decedat antequam fructus percipiat, hæredes eius non tenebuntur pẽsionem soluere, vt decisum fuisse in Rota asserit Iacob. Puteus libro. 2. decisionum, decisio.. 189. Item cuincit , quòd si nihil aliud exprimatur , non debebitur pensio , nisi postquam fructus fuerint percepti: nam cùm pensio ratione fructuum debeatur , videtur intellectũ, quod ea soluatur tempore quo fructus percipiuntur. l.Firmio.§. finali. adiuncta glossa penultima. ff. quando dies legati cedat. Denique cuincit , quòd licèt moriatur ille, qui debet pensionem,successor tamen in beneficio , tenebitur illam soluere ;quia cum onus pensionis sit impositum super fructibus beneficij , tenetur hoc onus subire ille qui fructus percipit. l. quæro. ff. de vsufruct.legato. & in specie Gigas de pensio. quæstio. 42. & seq.

sequentibus.non tamen cuincit, quòd si fructus extent, & percipiantur per beneficiarium,pensionarius decedens ante illos perceptos,non transmittat obligationem sibi competentem ad hæredes: is enim casus multum differt à decisio-
41 ne d.l.defuncta.vt suprà ostensum fuit.† Succedit igitur secunda opinio,quæ fuit Rebuffi de pacific. possessor. nume.130. in antiqua impressione, & in noua nu. 148.quòd si pẽsionarius decedat in principio anni, integram pensionem illius anni transmittet ad hæredes: nam cùm pensio annuatim debeatur, succedit regula, quòd debitum annuũ in principio anni soluendum est , ita vt licèt creditor decedat post principium anni, tamen integrum debitum illius anni ad hæredes transmittat. l. in singulos.ff. de annuis legatis.l.neque semel. in princip. ff.quando dies legati cedat. Bartolus receptus.l.qui hoc anno. in fine. ff. de verborum obligationibus. Et hac ratione probat text.l.à vobis.ff.de annuis legatis. quòd ille,cui debetur legatum annuum, si viuat per quatuor menses, integrum legatum illius anni transmittit ad hæredẽ: notat Iason hîc num. 7. Et confirmatur, quia pensio pro alimentis conceditur: & ideò in literis pensionum solet exprimi clausula, Vt commodè sustentari valeas , vt tradit Romanus consilio 388. Planè aliméta semper in principio anni anni præstanda sunt , & ideò si in principio anni viuat legatarius, cui alimenta sunt relicta , alimenta illius anni ad hæredem transmittit , vt colligitur ex l. cum præfinitionc.20 ff. quando dies legati cedat. iuncta.l.in singulos. ff. de annuis legatis. tradit gloss. l.neque semel.§. 1.verbo,voluntas.ff.quando dies legati cedat. Sed neque hæc opinio placet: nam cùm pensio in fructibus beneficij constituatur, & ideò soleat addi clausula , Dummodo tertiam partem fructuum non excedat , vtique ex ipsis fructibus præstanda est : vnde non potest dici debita , antequam fructus nascantur.l.1.ff.de conditionibus & demõstrationibus.imò neque antequam percipiantur.l.Firmio.§. final. iuncta glossa penul.ff.quando dies legati cedat. Item de stylo curiæ solet exprimi , quòd dimidia pars pensionis soluatur in die Ioannis Baptistæ,& altera dimidia in die Natalis Domini, vt asserit Gigas de pensio.quæstione. 93. ergo non est soluenda in initio anni , sed in terminis expressis.† l.ne
42 que semel.§. 1.ff. quando dies legati cedat.& agnoscit Rebuffus de pacific.possessor. num. 147.Ergo rationes supra relatæ in his terminis minimè concludũt. Tertia opinio fuit Couarr. resolution. libr.1.cap. 15. nu.13.quòd pensio ecclesiastica debetur hæredibus pensionarij, pro rata anni decursi : nam cùm pensio detur pro alimentis. Romanus consilio 388. & in stipendium exercẽtis aliquod ministerium in ecclesia, vel ordine ecclesiastico, videtur inducenda æquitas huius legis: subscribit Molina libr. 3. de primogen.cap.11.num.4.& Gutierr. in canonicis quæstionibus.cap.33.num. 34. Contrarium tamen tenet Nauarr. in apologia de redditibus quæstio.2.monitu. 16.& meritò , quia pẽsionarius non tenetur aliquod officium facere in ecclesia, imò neque recitare Horas canonicas, neque quid aliud facere. Gigas de pẽsio.q.30.& seq. Nauar.c.si quando.de cõsecra.distinct.1.notab.7.nu.24. quanuis hodie per extrauagantẽ Pij. V. teneatur recitare Horas beatæ Virginis Mariæ, vt tradit Nauar.in manuali.c.25. num.108. & nu.122. Cũ igitur nulla sit proportio prædicti oneris ad pensionẽ, sumus extra terminos huius legis. Quarta, & vltima opinio est Nauarri in apologia de redditibus.2. quæstione.monitu. 16. asserentis de stylo curiæ seruari , vt si dies soluendæ pensionis cedat , viuo pensionario , transmittatur pensio ad hæredem , siue tunc fructus beneficij sint collecti , siue non . Si

verò moriatur antequam dies pensionis soluendæ cedat, nihil hæredibus relinquet:& in specie Sarmiento in defensione libelli de redditibus.2.quæstio.monitu.16.asserit in Rota obseruari, vt non soluatur rata pensionis,si is cui debetur, decedat antequam dies solutionis veniat:& Gutierrez in canonicis quæstionib. cap.33.num.35.Et quanuis illi pro defensione huius styli nihil adducant: tamen iuris principijs consonare intelliges,si consideres,de stylo dimidiam huius pensionis esse soluendam in festo Ioannis Baptistæ:& alteram dimidiam in Natali Domini.Item quòd pensio cedit in alimenta,& sustentationem pensionarij.Roman.consil.388.Gigas de pẽsion.quæstione.51. & sequentib. vnde prout alimenta extinguuntur morte alimentandi.l.cùm hi.§.vult igitur.versic. constat.ff.de transactio.& consequenter non potest pertinere ad hæredes pensionarij pro tempore decurso post mortẽ
43 illius.† l.cum præfinitione.20.ff.quando dies legati cedat.l.4.ad finem princip.& ibi gloss.verbo,ad suos.ff. de alimentis & cibar.legatis.Ratio exprimitur.l.4.§.fin. ff.quando dies legati cedat.ergo idem recipiendum est in pensione ecclesiastica, quæ cedit loco alimentorum: atque proinde si pensionarius decedat ante diem Ioannis Baptistæ, nihil ex pensione illius anni hæredibus relinquet:si verò decedat post prædictum festum, illam quidem dimidiam pensionis iam debitam transmittet ad hæredes. Sed si eodem anno decedat ante festum Natiuitatis, ex altera dimidia nihil relinquet hæredibus, vt stylus curiæ obseruat. Et confirmatur, quia licèt dies certa non impediat ortum actionis, & obligationis,& consequẽter neque trãsmissionẽm:tamen in his, quæ suapte natura non transmittuntur ad hæredes, dies etiam certa impedit ortum actionis & obligationis.l.vnica.ad finẽ.ff.quãdo dies vsusfruct. legat.cedat.tradit Bartolus.l.ita stipulatus.num.38.ff. de verb. obligatio. Ratio ponitur. l.3.ff. quando dies legati cedat.Cùm ergo pẽsio,ad instar alimẽtorum ad hæredes non transmittatur,vt suprà dictum est,dies expressus impediet ortum actionis, & obligationis:& consequẽter pẽsionarius anteà decedẽs, nihil transmittet, quia regula §.ex conditionali. Instit. de verborum obligatio. non habet locum in obligationibus quæ morte extinguũtur, vt probant iura suprà citata, & notabiliter tradit Costa tractat.de successio. regni.1.part. num. 14. Alciatus responso 99.num. 22. Eo maximè, quia pẽsio tãquam procedens ex gratia Summi Pontificis, æquiparanda est legato. cap.1.& cap.authoritate. de conces. præbend. in.6.Romanus consilio.348. num.5.Vnde in pẽsione procedit regula.l.vnicę.§. fin autẽ aliquid. C. de caducis tollend.
44 &.l. 1.ff. quando dies legati cedat. † Et ideò meritò Iacobus Puteus libro.3.decision.14.refert, in Rota fuisse iudicatum,vt si habẽs pensionem illam transferat in alium ante diẽ Ioannis Baptistæ, nihil ex ea debet habere: sed integra soluẽda est illi, ad quẽ fuit translata. Vlteriùs quæritur, quid dicẽdum sit de beneficiario renuntiante beneficio, pẽdentibus fructibus? Et Albericus hîc nu. 13. concludit, omnes fructus pertinere ad successorem beneficij renuntiati: renuntiantem autem nullum ius in eis posse prætendere; quia cùm sponte renuntiauerit beneficio, etiam & fructibus pendentibus videtur renũtiasse: argumento.l.Iulianus.§.si fructibus.ff. de actionibus empti. Denique videtur textus expressus in authentic. vt clerici qui recedunt. ad medium. collation.5. Et hanc opinionem latè comprobat Platea.l.1. à numero.5. C. de annonis ciuilibus. libro.11.& subscribit Gregorius. l.26. titul.11.partita 4.verbo, Quãtos.in principio.Tiraquellus libro.1.retract.§.1.glossa.7.num.42.

ad

ad finem, & præsentit Rota decisio. 136.in antiquis,& probat Auendan.responso.5.n.3. & in eleganti casu tradit etiam Puteus li.3.decisio.decis.14.Contrarium tamen, imò fructus esse diuidendos pro rata anni inter eum, qui renuntiauit, & illum, qui de beneficio renuntiato prouisus est, tenet Couarr. resol.lib.1.cap.15.nu.12.ad finem. Molina lib.3.de primogen.cap. 11. num. 4. ea ratione,quia beneficium datur propter officium.c.cum secundum.de præbend.c.fina.de rescript.in.6. vnde inducenda est æquitas huius text. Sed non est recedendum à communi sententia:& prædictorum rationi respondetur,quod in marito causa immediata acquirendorum fructuum dotalium, sunt onera, & ideò meritò pro rata onerũ fit diuisio:in beneficio autem causa immediata acquirendi fructus,est titulus canonicus c.1.de regul.iuris in.6.ergo de marito ad beneficiarum non subsistit argumentum. Bartolus hîc numer. 11. & supra diximus. Item & titulus canonicus non facit beneficiarium simpliciter dominum fructuum beneficij, sed tantum fidelem dispensatorem.c. 2. de donatio.Bart.consil.231.num. 1.& hac de causa æquiparatur fructuario.gloss. fina.l.1. C.de annonis ciuilib.libro. 11. gloss. c. fina. verb. reseruari. de offic. ordi.in.6.vnde beneficiario renuntiante,debet admitti distinctio. l. defuncta. 65.ff.de vsuf. quod est de mente communis suprarelatæ,& post Cardinal. & Alexand.tradit Bellon.consil. 3.nume.
45 11.† & Nauarr.consil.61.numer. 1.& 5. sub titulo de præben. Illud certum est, quòd prout per simplicem renuntiationem non amittitur titulus beneficij,antequam per superiorem sit admissa renuntiatio.c.quod in dubijs,&.c. admonet.de renuntiatio.c.si quis vero,&.c. si quis presbyter. 7. quæstione. 7. tradit Cassador.decisio.2.& 3.de renũtiat.Celsus consil.43.numero.4. & 6. & consil.
78.num.2.Menoch.de recup.possessione. 1. remedio. n. 303. Couarr.resol. li.1.cap.5.n.6.quidquid inuoluat Gom. in regula de infirmis resignãtibus,quæst. 29.Sic etiam antequam renuntiatio sit recepta per superiorem, renuntians percipiens fructus, illos suos faciet, ac si non renuntiasset: quod in casu quotidiano tradit Gamma decis. 128. Postquam autem renuntiatio fuerit admissa per superiorẽ,cũ tunc priuetur titulo canonico,quẽ habebat.c.post trãslationẽ.versus.rursus de renuntiatio. & cõsequẽter amittat dominiũ,& possessionẽ beneficij renuntiati.c.super hoc.de renũtiat.& ibi Innoc.tradit Hieronym. Gabriel consi.190.num.1.Celsus consi. 16.num.23.Menoch.de recup. possess. 14.remedio.n.59.etiam à prædicto tempore fructus percepti ad eum non pertinebunt,iuxta tradita per Alexan. consi. 121.à nu.5.lib.4. & si nihilominus percipiat,renetur illos restituere successori in beneficio.glo.c.duo sunt.verb. proprietatem ad finẽ.12.q.1. Cassador. decis.4. n.6.de restit.spoliat.Hieron.Gabriel. cõsil.192.n.1.& 5.Caualcan.decisio. 44. n. 1.& 4.Gomez. in regula de publicand. resignatio.quæstione.7.Quod tamẽ videtur intelligendum, postquã renũtiãs sciuerit suam renuntiationem fuisse admissam per superiorem: nam quandiu ignorauerit,cũ nescias se titulũ non habere,interim faciet fructus suos,vt sentit practica Cancellariæ. §. consultus. pag. 160. dum dicit,quòd ille, qui scit renuntiationem fuisse admissam, non facit fructus suos,quia est in mala fide. Sentit igitur, quòd si ignoret, & sic sit in bona fide, faciat fructus suos:& expressit Rebuffus in praxi,titulo de Simonia,in resignatione numero. 42. & in regula de publicand.resignationib. gloss.18. numero. 6. & tracta.nominatio,quæstione.14.num. 157. & in concordatis titulo de collation. §. volumus
46 ver.vacantia ad finẽ.† Quare dũ Paris.

consil. 143. num. 18. & num. 19. libr. 4. in hac materia dicit, renuntiantem, alie num se reddidisse à iure & titulo beneficij, & ideò fructus adeum minimè pertinere, imò illos percipiendo furtum cõmittere. c. dudum. de electio. & persistẽdo in possessione beneficij renuntiati, reddi intrusum: quod etiam tradit Gomesi. in regula de triennali. quæst. 24. ad finem. & quòd fructus post renuntiationem perceptos teneatur restituere, vt tradit Cassado. decis. 4. num. 6. de restit. spoliat. Hierony. Gabriel consil. 192. nu. 1. &. 5. & cons. 194. num. 10. intelligendi sunt, postquam renuntians sciuerit, renuntiationem fuisse admissam per superiorem; nam si ignorat, propter bonam fidem interim faciet fructus suos, vt constat ex suprà tradiris: & in specie ita declarat Rebuff. in regula de publicand. resignat. glo. 13. num. 5. & in concordatis, tit. de collatio. §. volumus. verb. vacãtia. ad finem. & Probus ad Monachum, cap. 2. num. 3. de renuntia. in. 6. Et confirmatur, quia etiam post admissam renũtiationem, quandiu renũtiãs ignorat illam esse admissam, valẽt gesta per eũ, ac si verum titulum haberet. l. si forte. s. de offic. præsi. vbi si præses ignorauit aduentum prædecessoris, valent gesta per eum, quãuis eius officiũ re vera sit extinctum, vbi successor prouinciam est ingressus. l. meminisse. s. de offic. proconsi. ergo apertè probat, quòd valent gesta per eum, qui re vera non habet iurisdictionem, si ille hoc ignoret: & idem probat. l. tribunus. iuncta gloss. r. ff. de militar. testam. & cap. 2. de offic. delegati. ibi, Innotuerit. c. audita. de restitutio. spoliato. tradit Baldus. l. fin. num. 21. C. de furtis. Imola Clemen. 1. numer. 7. de renuntiatio. Romanus singul. 57. & singul. 566. Iason. l. more nostro. num. 8. s. de iurisdictio. omnium iudicum. Felin. cap. cæterum. nu. 11. de rescript. Decius. consil. 296 incausa. num. 5. Corras. de sacerdotio. 2. parte. c. 8. nu. 8. Couarr. practicar. cap. 9 num. 7. versicul. secunda conclusio. quidquid inuoluat Deci. cap. si duobus. num. 12. de appellation. Circa tamen hæc dicta est diligenter aduertendum, quòd qui renuntiat, post admissam renuntiationẽ perdit titulum, & possessionem ciuilem, vt suprà diximus. Quanuis igitur persistat in possessione bona fide, debet considerari tanquam possessor bonæ fidei, scilicèt, qui rem alienam possidet bona
47 fide: † ac proinde non sequitur, quòd fructus suos faciat, vt Rebuff. & alij suprà allegati dicũt, sed potiùs distinguendum videtur, quòd si ex illis non sit factus locupletior, eos suos videtur feciſſe. l. bonæ fidei. ff. de acquir. rerũ domin. vt poteſi præsentauit tãquam patronus, vel quid aliud fecit tanquam beneficiarius, ex quoad eũ nulla resultauit vtilitas. Innoc. cap. ex literis. post princ. de restit. spoliator. Panor. cap. consultationibus. nu. 3. de iure patronat. Cæterùm si ex illis factus sit locupletior, eatenus illos tenebitur restituere successori. Bart. l. ex diuerso. num. 7. s. de reiuend, communiter receptus, vt asserit Couarr. resolutio. lib. 1. cap. 3. nu. 6. Quod verum est, si fructus iam sint consumpti: nam extantes certũ est, quòd vero beneficiario teneatur restituere. l. certũ. C. de reiuend. in specie Berosius. c. grauis. num. 30. de restit. spoliat. rationem reddit Bald. l. 2. num. 6. C. de fructibus, & litiũ expensis. Quam distinctionem & in fructibus beneficiorum esse admittendam, tradit Innoc. c. ex literis. post prin. de restit. spoliator. cui subscribunt Anton. ibi col. pen. & Bellamera num. 52. & tradit etiam Nicolaus Milis in repertorio. verbo, fructus beneficij. Bellamera cap. grauis. num. 22. de restitutio. spoliator. Neque obstat, q interim valent gesta per renuntiantem, ignorantem renuntiationem esse admissam, vt suprà diximus: nam manifesta est differentia inter hunc casum, & fructus; nam videmus, quòd gesta per inhabilem ad officium, valent propter com-

munem errorem, & publicam vtilitatem. l. Barbarius. s. de offic. prætoris. notabiliter Dec. cap. gratum. col. penul. ad finem. de offic. delegat. & tamen quatenus concernunt priuatam vtilitatem gerentis, censetur inualida, vt esse communem opinionem asserit Iason dict. l. Barbarius. nu. 19. Vnde & inhabilis ad officium, quantumcunque toleratus, nõ
48 potest facere fructus suos. Faber. §. sed cum aliquis. num. 13 ad finem. Instit. de testamentis. Iason d. l. Barbarius. nu. 66. † Similiter quanuis gesta per excommunicatum toleratũ valida censeantur. c. ad probandum. de re iudicat. cap. fin. 8. quæstio. 4. Innocent. cap. si verò. in fine. de sententia excommunicat. Rebuff. in praxi. titulo de Simonia. in resignatione. num. 28. tamen quatenus respiciunt proprium commodum, & interesse excommunicati, non valent ipso iure. cap. 1. de rescrip. in. 6. Panormita. cap. ad probandum. num. 12. de re iudicat. Sed quãuis hæc nimis videantur vrgere, tamen defendendo supra tradita, quæ videtur magis communiter recepta, his difficultatibus respõdetur. Ad primam, quòd li
49 cèt secundùm magis communiter receptas opiniones in terminis iuris communis suprà relata procedant: tamen communis praxis iudiciorum contrariũ admisit; neq; enim obligat bonæ fidei possessorem ad restituendos fructus cõsumptos, quantumcunque ex illis factus sit locupletior: quod ita in praxi esse receptum asserit Pinel. l. 2. C. de rescindend. vend. 2. part. c. 4. nu. 47. & num. 60. ad finem. cuius etiam praxis meminit illam probans Bellamera cap. grauis. num. 8. ad finem. de restit. spoliator. Similiter neque bonæ fidei possessor fructus extantes iubetur restituere, cùm non soleat condemnari nisi ad fructus perceptos post litẽ contestatam, quia ab eo tempore incipit considerari tanquam malæ fidei possessor. l. 2. C. de fructib. & litiũ expensis. Cuius praxis meminit etiam Pinel. d. cap. 4. num. 60. ad finem, dicens, hoc ita praxi fuisse receptum, vt litium ambages euitarentur: quod & tradit Bellamera d. cap. grauis. num. 8. ad finem. Ad secundam rationem respondeo, suprà tradita procedere, quãdo datur scientia, & mala fides in inhabili: nam data bona fide, etiam gesta ad propriam vtilitatem valebunt, vt in specie tradit Faber §. sed cum aliquis. num. 13. ad finem. Instit. de testam. Adde prædictis, quòd vt renuntians per procuratorem, videatur esse in mala fide, non sufficit scire suã renuntiationem fuisse admissam per superiorem, nisi ei intimatum sit, tanquam resignanti, ostensis literis nouæ prouisionis alteri concessæ: argument. l. hæc autem. §. non defendi. ff. quibus ex causis in possess. eatur. & ita Rebuff. de publicand. resignation. gloss. 18. numero. 7. & in titulo de Simonia. in resignatione. num. 40. & tractat. nominatio. quæstio. 14. num. 157. & in concordatis tit. de collationib. §. volumus. verbo, vacantia. in fine. & additio Rotæ. 4. de renuntiatio. in nouis, verb. proprietate. Quod tamen non puto verum, † quia cùm is qui scit suam renuntiationem per superiorem esse admissam, sciat etiã se nullum ius habere in beneficio, neq; etiam possessionẽ, vt suprà diximus, ex hoc debet cẽseri constitutus in mala fide, absque alia literarum intimatione, vt colligitur ex traditis per glossam. c. cupientes. verbo, notitiam. de electione. in. 6. & Clementina, causam. verb. plenam. de electione. Vnde vt gesta iudicis reuocati inualida censeantur, satis est certum esse de reuocatione, quantumcunque literæ reuocationis ei non sint intimatæ. Calderinus consil. 4. de offic. vicar. Felin. cap. cæterùm. nu. 11. de rescrip. Couar. practica. cap. 9. nu. 7. vers. sufficit tamẽ. & hãc esse communem opinionem asserit Boeri. decisio. 347. num. 15. Quibus adde Imolã Clemẽt. 1. num. 9. ad finẽ. de renuntiat.

& in ſpecie,quòd vt renuntians dicatur eſſe in mala fide, ac ita non faciat fructus ſuos,quòd ſufficiat quocũque modo ſcire admiſſam renuntiationem, colliges ex Probo cap.2.num.30.de renuntiat.in.6. Poterit ſanè admitti contraria opinio,quãdo reſignatio fuerit facta in manibus Papæ in fauorem certæ perſonæ,cum reſeruatione certæ penſionis & addita clauſula conſueta, Non aliter, neque alio modo:quoniã hoc caſu non ſufficiet ſcire, admiſſam eſſe renuntiationem,niſi certificatus etiam ſit,quòd Papa approbauit reſeruationem penſionis,& ille,in cuius fauorem fuit facta reſeruatio,penſioni conſenſum adhibuit: quia vt quis ſufficienter dicatur certificatus de aliqua re,totius negocij debet habere plenam notitiam gloſſ Clemẽt. cauſam.verb.plenam.de electio. faciũt quæ in ſimili Boerius deciſ.347. à num. 16.& Rebuff.in praxi.tit.de forma vicariatus.nu 212. Sed vbi de omnibus plenè eſt informatus, ad conſtituendũ eũ in mala fide,non requiritur alia literarũ præſentatio, ſiue intimatio, vt colliges ex traditis per Decium conſi.296.in cauſa num.5.† Et iuxta hæc venit decidendum illud quotidianum dubium.Pone, Epiſcopum renuntiaſſe Epiſcopatui in manibus Papæ, prout neceſſarium eſſe probat cap.inter corporalia.& ibi Panormita.num.7.de translat.prælati.c.Gonſaldus.17.q.2.& cap. denique. 6.q.3.& admiſſam fuiſſe renuntiationem, vtrũ ab eo tempore facta per eum tanquam Epiſcopum,valida cenſeantur? & faciat fructus ſuos? Et vtique videtur recurrendum ad ſuprà tradita. Sed meliùs videtur reſoluendũ, quòd etſi prælatus ſciat ſuam renuntiationem fuiſſe admiſſam per Papam, tamen valeant geſta per eũ tanquam prælatum, & pariter faciat fructus ſuos: ea ratione, quia Epiſcopus habet iuriſdictionem in tota prouincia.c. cùm Epiſcopus.de offi.ordin.in.6.Vnde in eius renuntiatione etiam admiſſa, de

50

bet ſubintelligi conditio, Poſtquã ſucceſſor aduenerit, qui prouinciã poſsit gubernare.l.meminiſſe.ſ.de offic. proconſulis.authen.de adminiſtrator.§.fin. vbi ponitur ratio.colla.7.notat Dec.c.ſi duobus.num.12.de appellatio.Et quanuis prædicta iura loquãtur in officialibus ſecularibus,tamen idem admittendum eſſe in Epiſcopis,ex ratione cap.ne prò defectu.de electio.tenet Rebuff. in praxi,tit.de Simonia.in reſignatio.num. 29. Vnde conſequi videtur, quòd prout in terminis d.l.meminiſſe. proconſul obtinet ſalarium,etſi ſciat, iam ſibi eſſe datum ſucceſſorem, ſi ille adhuc prouinciam ingreſſus non eſt, vt ibi poſt Guilliel.tradit Bald.num.1.in fine. per text. auth.de adminiſtrator.§.fin.colla.7.notat Roman.ſing.390.ita etiam & in eiſdẽ terminis, Epiſcopus faciet fructus ſuos, & iure ordinario valebunt interim geſta per eum.Rebuff. vbi ſuprà. num. 33. Et confirmatur prædicta,quia Epiſcopus prouiſus, non poteſt capere poſſeſſionem Epiſcopatus, niſi literis expeditis, & oſtenſis,extrauagans iniunctæ. de electio.inter communes.notat Panor.cap. qualiter.1.notab.de electio.latè Nauar. c.accepta.oppoſitio 8.à n.13. dereſtit. ſpolia.ergo ante literas præfẽtatas,Epiſcopus qui renuntiauit, poterit adminiſtrare:argum.d.l. meminiſſe. Sed his non obſtantibus, verius videtur, quòd etiam Epiſcopus,poſtquam ſciuit renũtiationem ſuam fuiſſe admiſſam, non faciat fructus ſuos, neque valeãt geſta per eum mero iure, niſi ſuſtineantur ex ratione.l. Barbarius. ſ. de offic.prætoris.† Neque obſtant rationes ſuprà in contrarium adductæ: nam ad primã de.d.l. meminiſſe reſpondetur, procedere in officio temporali,cuius reuocatio inducitur per dationẽ ſucceſſoris; hoc enim caſu ſubintelligitur tacita conditio, de qua ibi:nos autem loquimur in eo qui per ſuam renuntiationem ſponteneam excluſit ſe ab omni iure quod habebat.

51

Is

Is igitur cùm ſciat, ſe nullum ius habere,eo vti non poteſt.l.ſi fortè. à contrario ſenſu ſ.de offi. præſidis. Vnde & in ſpecie.d.l.meminiſſe. ſi proconſul renũtiaret officio,& eius renuntiatio fuit admiſſa per ſuperiorem, iuxta traditionẽ gloſſ.l.pen.ſ.de offic.præſidis. non poſſet ille adminiſtrare, etiam ſi ſucceſſor adhuc prouinciam nõ fuiſſet ingreſſus. Neque eſt verum, quòd ob id grex Dominica remanet deſtituta paſtore: quia loco Epiſcopi, gubernabit capitulum, quaſi ſede vacante.Et confirmãtur prædicta,quia in huiuſmodi renuntiationibus faciendis ſolet adhiberi procurator, qui nomine prouiſi acceptet: per quam acceptationem, ſaltem quoad proprietatem,Epiſcopatus prouiſi efficitur. c. ſi tibi abſenti.de præbend.& ibi Dominum.2.Peruſi.num.7.Hierony. Gabriel conſil.192.num.3. ergo fructus ad eum tanquam dominum pertinere debent, per tradita per Alexand.conſil.121.nu. 6.lib.4.& Gabriel.vbi ſuprà: non autem ad poſſeſſorem, niſi bona fides eum adiuuet,vt conſtat ex ſuprà traditis. Poterit etiam reſponderi,quòd d.l.meminiſſe.procedit in his, quæ pertinent ad iuriſdictionem ordinariam: ea enim antiquus officialis adminiſtrare poterit, ex ratione expreſſa in d.l.meminiſſe. ſed quoad alios effectus,ea deciſio non admittetur.Et ideò qui habet poteſtatem conferẽdi beneficia, illa vti non poterit,poſtquam datus fuerit ſucceſſor,etiã ſi ille adhuc non ſit ingreſſus prouinciã, vt tradit Bald.ibi num.1.& ſequitur Anil es de prætorib.cap.5.num.10.pag.122. Et ad hunc modum poterunt concordari opiniones,† vt Epiſcopus renuntiãs poſsit adhuc adminiſtrare pertinentia ad iuriſdictionem ordinariam,non autẽ conferre beneficia,vel quid aliud facere,quod non pertineat ad prædictam iuriſdictionem ordinariam.Vlteriùs & circa prædicta venit explicãdum,quod tradit Rota deciſio.vnica.de translat.Epiſ-

52

copi,in antiquis.dum concludit, quòd Epiſcopus translatus de vno Epiſcopatu ad alium, poteſt ſecum ferre fructus iã perceptos,ſentiens,quòd pendentes nõ habebit, vt & nos ſuprà reſoluimus in renuntiante:notat Sarmiento de redditib. eccleſiaſt.2.part.q.4.ad finẽ. Fructus autem iam perceptos, & pariter res mobiles acquiſitas ex fructibus primi Epiſcopatus,poterit ſecum ferre ad ſecũdum: quod probat Nicola de Vbald. tractatu de ſucceſſ.ab inteſt.2.part.§.finita.num. 11.& Pauinus tractat.de poteſtate.capituli.2.part.q.8.num.28.verſ.& adde. Et ſecundùm iſtam opinionem conſuluit Calderi.conſ.2.de reb.eccleſiæ. ea præſertim ratione,quòd beneficiariusæ qui paratur fructuario.gloſſ.cap.fin. verbo, reſeruari.ĩ.de offic.ordin.in.6. Vnde de fructibus perceptis poterit ad libitũ diſponere.l.defuncta.65.ſ.de vſufruct.Cõtrarium tamẽ,imò translatum non poſſe ſecum ferre fructus primi Epiſcopatus,neque res ex illis emptas,tenet Cardinal.cap.fin.col.pen.ad finẽ. de pecul. clerico.& conſil.110.num.2. idem voluit Bellame.cap.ſi quis translatus.21.q. 2.nũ.10.verſ ſed quid ſi dictus. Anchar. conſ.189.ex narratis. num. 1.& id dicit indubitatum Paul.Caſtrenſ.conſil.337. num.8.lib.1.& latè probat Andre.Sicul. conſil.19.col.4.& ſeq.lib.3.& Alciat. reſponſo.1.num.49.lib.1.ea ratione, quia ſi Epiſcopus eſſet mortuus,certum erat, omnia illa eſſe reſeruanda dominio eccleſiæ. cap.1.de teſtam. ſiue futuro ſucceſſori.c.quia ſæpe.de electio.in.6. cap. fina.§.porrò.de offic.ordinar.in.6. ergo idem recipiendum eſt in Epiſcopo tranſlato:nam quoad illum Epiſcopatum, à quo translatus eſt,pro mortuo habetur, text.expreſſus cap.in apibus.§.ecce.7.q. 1.quem ad id notat gloſſ.Clem.1.verb. morti.vt lite pendente.& glo.cap.ſi Epiſcopus.verb. morte. de ſupplend. negli. prælator.lib.6.† & in ſpecie Alciat.reſpõ ſo.1.num.25.lib.1. Sarmiento de reddi-

53

tibus eccleſiaſticis.2.parte.cap.4.ad fin. Neque obſtat fundamentum Calderini ſuprà relatũ, quia reſpondetur, quòd licèt quoad modum acquirẽdi fructus, prælatus & vſufructuarius æquiparentur, ac proinde prout fructuarius percipiendo facit fructus ſuos. d.l.defuncta. pariter etiam & prælatus percipiendo fructus, ſuos facit. Nauarr. in apologia. de redditib.quæſt.2.monitu.14.Ioſeph. deciſio.Peruſina.33.num.1.& num.15. tamen poſt aequiſitum dominium fructuum, longa eſt differentia inter prædictos, quia fructuarius per perceptionem acquirit dominium liberum prædictorum fructuũ, & ideò de illis ad libitum diſponere poteſt.l.in re mandata.C.mãdati. Beneficiarius autem non acquirit dominium liberum fructuum, ſed reſtrictum ad id quod Canones diſponunt, vt ſcilicèt ex redditibus illis ſumat neceſſaria ſibi, & ſuis: ſuperflua autem in pauperes diſtribuat, vel alia opera pia.c. Epiſcopus.& cap.penul.12.quæſtion.1. Innoc.c.indecorum.ad finem.de ætate, & qualitate. & eſt tex.elegans.l.12.titu. 28.part.3.tradit Panor.rep.c.cùm eſſes. num.23.de teſta.Matien.l.13.tit.8.libr. 5.ordinamen glo.1.num.2. Garſias tractatu de expenſis.cap.22.num.51. verſ. in Epiſcopo.Et hac ratione, attento effectu, magis dicitur diſpenſator fidelis prædictorum fructuum, quàm dominus. c. fin.12.quæſtione. 1.c. quod autem. 23. quæſt.7.cap.2.de donatio.tradit Thom. 2.2.quæſtio.185.articu.7.in corpore, & quodlibeto.6.artic.12.& Maior in.4.diſtinctio.24.quæſtio.17.notabiliter Gregor. videndus.l.40.tit.5.partit.1.in gloſ. Que los dieſſen.col. penulti.Non valet igitur argumẽtum, Vſusfructuarius de fructibus perceptis poteſt ad libitum diſponere: ergo & beneficiarius, vt aduertit Anchar.conſil.116. ſecundùm ordinem. num.2. Et ideò meritò Nauarr. in apologia de redditibus.quæſtione.1. monitu.24.num.12. tradit, malè beneficiarium æquiparari fructuario, quatenus pertinet ad diſtributionem, † cùm 54
beneficiarius in hoc multo minus poſsit quãm fructuarius, vt ipſe eleganter probat.quod & repetit monitu.35.& monitu.38.num.9.Cui adde Bald l.2.num.3. C.de Epiſcop.& cleric. eleganter docẽtem, clericos in acquirendo æquiparari fructuarijs: ſed in diſponendo redigi ferè ad inſtar vſurariorum. Neque replices, argumentũ Calderini ſaltem cõcludere, quòd translatus poteſt retinere ex prædicto beneficio, ea quæ ſunt neceſſaria ſibi, & ſuis: nam reſpondetur, ius hoc adminiſtrandi, & ſumendi neceſſaria, illi competere, dum durat titulus beneficij, cap.1. de regulis iuris. in.6. eo autem extincto, ceſſant prædicta: argumen.l. final. & quod ibi Baldus in principio.ſ.ſi quis cautio cap venerabilem. ad finem. de electione. & ibi Panormitan. num.17. Cùm igitur poſt translationem extinguatur titulus prædicti Epiſcopatus, non poteſt translatus amplius ſe intromittere circa bona illius. cap.ſi quis translatus. 21. quæſtione.2. quod eleganter ſentit Cardin.conſ.110. num.2.inquiens, quòd licèt prælatus poſſit diſponere de fructibus beneficij, dũ durat titulus: tamen titulo extincto, nihil de illis poteſt diſponere, ſed hi reſeruantur futuro ſucceſſori. Vnde prout clericus nõ eſt dominus fructuũ, niſi eius vita durante. gloſſ. cap.alienationes. verbo, præbenda. 12. quæſtione. 2. Caualcanus deciſione. 44. num. 125. pariter neque illorum cenſebitur dominus, poſtquam fuerit translatus. cap.in apibus.§ ecce.7.quæſtion.1. Quinimò cùm beneficium non poſsit obtineri ſine canonico titulo, cap.1. de regulis iuris.in.6.eo extincto, etiam & poſſeſsio cenſebitur extincta: vt argumen. l.locorum. C.de omni agro deſerto.lib. 11. tradit Afflictis deciſione. 392. numer.19. Sed pro vera reſolutione huius articuli dicendũ eſt, q; ſi quæras de

de fructibus extantibus tempore translationis, diſtinguendum eſt, iuxta.l.defuncta.65.ſ.de vſufr. vt iam perceptos ſuos fecerit, percipiendi autem pertineãt ad futurum ſucceſſorem; quia eadem eſt ratio quæ in renuntiante. gloſ.cap.ſi Epiſcopus.verb.mortem.deſupplend.negli. prælator.lib.6.Cardina.cap.fin.col.pen. 55
ad finem.de pecul.clericor.† Caualcan. deciſio.44.nu.1.& ita in ſpecie Sarmiento de redditib.eccleſiaſtic.2.parte.quæſtio.4.ad finem. quidquid hoc caſu fructus eſſe diuidendos pro rata, ſentiat Cardinal. conſil.110.num.3.ad finem. Et ad hunc modum explicanda eſt deciſio Rotæ vnica de translat.prælati. in antiquis. Quãuis autem percipiendo faciat ſuos, oritur nihilominus controuerſia ſuprà mota, vtrùm illos tanquam ſuos poſſit ſecum transferre, vel etiam res mobiles ex illis emptas? Et videtur dicendũ, q licèt liberè fructus ſuos fecerit, quatenus erant neceſſarij ad proprios vſus, & ſimiliter res ex illis emptas ad proprios vſus, vt probat Nauar.in apolog.de redditibus.q.1.monitu. 37. tamen neque fructus, neque res ex illis emptas poterit ſecum transferre ad ſecundum beneficium, iuxta rationes Paul. Caſtrenſ. cõſilio.337.num.7.lib.1.Alcia.reſponſo.1. à numer.3.& num.43.lib.1. Nihilominus inoleuit conſuetudo cõtraria, quòd prædicta licitè ſecum transferre poſsit, vt aſſerit Bellamera cap.ſi quis translatus. 21.quæſtione.2.numero.10.verſicul.ſed quid ſi prædictus. & cap. cùm venerabilis.numer.47.de exceptionib. Quòd ſi translatus de prædictis rebus nihil in vita diſponat, & conſtat, illas fuiſſe quæſitas ex fructibus primi Epiſcopatus, debent reſtitui ſucceſſori in primo Epiſcopatu, vel beneficio, vt tradit Cardinal. conſilio. 110. num. 2. ſentit gloſſ. cap. duo ſunt. verbo. proprietatem. 12. quæſtione. 1. neque enim translatus, vel renuntians, debet eſſe melioris conditionis, quàm ſi ſemper reſideret in primo Epiſcopatu, vel beneficio. Sed ſi ſemper reſideret, illæ res, eo mortuo, ſine dubio pertinerent ad eccleſiam, ſiue ad futurum ſucceſſorem. cap. final. §. porrò. de offic. ordinar. in.6. Iaſon conſilio.76. column. fin. libro. 3. ergo à fortiori idem in translato, ſiue renuntiante, recipiendum eſt, cùm hoc caſu conſuetudo, de qua ſuprà, nihil induxerit aduerſus iuris canonici rationes: faciunt quæ Baldus authentic. licentiam. ad finem. C. de Epiſcopis & clericis. & Ioſephus deciſione Peruſina.33.num.6.† Vlterius quæritur, quid ſit dicendum, ſi beneficiarius pendentibus fructibus decedat? Et videtur dicendũ, inducendam eſſe diſtinctionem.l. defuncta. 65.ſ. de vſufruct. explicatam vt ſuprà. quod ita tenet gloſſ. final.l.1. C. de annonis ciuilib.libr.11. quamlibi ſequitur Bartol. & Paulus Caſtrenſ.§. non ſolùm. in fin. j.hac.l.Rota deciſio.vnica.de translatio. prælati.in antiquis.Corſet.ſingul.49. Et ſecundùm iuris communis traditiones, id eſſe indubitatum dicit Calderi.conſilio.2.in princ.de pecul.clericor.& proconſtanti tenet Bartol. conſilio.231.numer.2. Faber.§. is vero.num.2. Inſtitut. de rerum diuiſio. Peruſin.cap.fin.in principio.num.11.de offic.ordina.in.6. Coſmas in pragmatic.tit.de annatis.§. item quod ſi eccleſia.verb.acquiſitos. Alexã. conſil.15.num.13.lib.2. Bellon conſilio 3.num.11. Et hanc eſſe cõmunem opinionem fatetur Alberic.hic numer 12. Couar.reſolu.lib.1 c.15.nu.21.& aduerſus moderniores defendit Nauarr. in apologia de redditib quæſtio.2.monitu 13.& conſil.61.ſub titu.de præbẽd. quẽ vide à num.5.& Teſſaurus deciſio.Pedamontana.143.& Caualcan.deciſio.44. num.1.& pro conſtanti tenet Ioſeph.in deciſio.Peruſina.33.num.1.& alij quos refert Gutierr.in quæſtion.canonicis.c. 33.à nu.1. Inuenio tamẽ, quòd Couarr. vbi ſuprà, & Molina lib.3. de primogen.

cap.

cap 11.num 4.& Sarmiẽto de redditib. eccleſi.libro 4.cap. 6.num.13.&Gutier. in canonicis quæſt cap 33.à num. 9. verius,& æquius exiſtimant, fructus pendentes eſſe diuidẽdos pro rata inter ſucceſſorem,& hæredes mortui; aſſeruntq; in Hiſpania ita paſsim obſeruari : quod etiam aſſeuerantius affirmat Sarmiento in defenſione prædicti tractat. 2. quæſt. monitu.13.& probant alij, quos refert, & magis ſequitur Boeri.conſil.23.nu. 7. qui quaſi authorem huius opinionis referunt Alber.hîc.num.12.Sed vtiq; Alber. non ſe firmat,ſed dicit, fructus eſſe diuidendos pro rata, vel eſſe recurrendum ad diſtinctionem l.de functa.65. ſ. de vſuf.Pro hac igitur poſtrema prædictorum opinione facit, quòd beneficiũ eccleſiaſticum datur propter officium. c.fina.de reſcript.in.6.ideſt,propter onera,quæ ſubeunt in adminiſtrandis Sacramentis.c. cum ſecundùm. de præbend. ergo inducenda eſt deciſio & diuiſio huius tex.vt & hîc tenauit Bar.n 12.itẽ ſecũdò facit,quia ſecũdũ canones,fructus eccleſiaſtici ſunt deſtinati,vt ex illis onera ſuſtineantur per annum integrũ,donec noui habeantur.c.final.§. porro. de offic.ord.in 6 vbi inter onera enumerãtur ſtipendia debita miniſtrantibus: ergo æquum eſt,fructus diuidi iuxta æqui
57 tatem huius.l. vt arguit Cardina. conſil.110.num.3.& quia alias contingere poſſet,quod beneficiarius inſeruiret beneficio per ſex menſes,abſque vllo emolumento:vt ſi ponas facta,vindemia, & collecta meſſe in Kalendis Octobris obtinuiſſe beneficium ,.& in fine Aprilis deceſsiſſe,quo tẽpore nulli fructus ſunt adhuc percepti: is igitur,admiſſa communi,deſeruiret beneficio per tot menſes abſque vllo emolumento: quod tamen videtur abſurdum . Sed his non obſtantibus,non eſt recedendum a prima opinione ſupra relata: nec obſtant rationes contrariæ opinionis : nam ad primam reſpondet Nauarr. in apologia.2.quæſt monitu.13. nu.3.quòd onera matrimonij multum exuperãt onera beneficij.Item maritus efficitur dominus fructuum dotis. l. pro oneribus. C. de iure dotium,& ideo de illis ad libitum poteſt diſponere: beneficiarius autem non efficitur dominus fructuum; nec de illis ad libitum diſponere poteſt,& ideo non marito , ſed fructuario æquiparari debet. Sed non placet, quia & beneficium multa habet onera annexa.c.fina. §.porro.de officio. ordinar.in.6.& quia Nauarr.fatetur valere argumentum de beneficiario ad fructuarium , & tamen fructuarius libere facit fructus ſuos : non ſic beneficiarius:& ideo ad veram reſponſionẽ recurre ad ſupra tradita. Non obſtat ſecundũ de.c.fina.§.porro de offic. ordinar.in 6. nam text. ille procedit ſecundùm terminos iuris communis,ſecundũ quos,beneficiarius decedens nihil relinquit hæredi, ſed redditus , & ex illis quęſita pertinent ad Eccleſiam,ſiue ad futurum ſucceſſorem.c.cum in officijs de teſtamentis.c.quia ſæpe de elect. in.6.ſi igitur prædictos fructus pertinẽtes ad Eccleſiam,aliquis ex priuilegio recipiat,locum habet moderamẽ, de quo in.d §.porro,& in extrauag. ſuſcepti regiminis.§.cum itaq; de electio. Ioannis XXII.& in ſpecie aduertit Cardi.conſ. 110.nu.3 Burſatus conſil 178. num. 43.
58 lib.2.† Ex illo ergo text.inferri non poteſt ad noſtrũ caſum ,in quo præſupponimus,fructus iã collectos pertinere ad hæredes beneficiarij mortui ; ac ita hi non colligunt fructus ad Eccleſiam pertinentes,ſed proprios : vnde non eſt inducendum moderamen d. §. porro.ſed potius eſt reſoluendum , quòd fructus percepti pertinebunt ad prædictos hæredes, qui minime tenebuntur contribuere pro oneribus incumbentibus eccleſiæ pro eâ parte anni, in qua beneficiarius moriens nihil ex fructibus futuris debet habere: tenebũtur tamen hæredes

redes contribuere pro ea parte anni, qua beneficiarius viuus fructus percepit:argum.l.quæro.ſ.de vſufruct.legato. & in eleganti caſu tradit Dominic. d. §. porrò.num.4.Gigas de penſio. quæſtio. 39.num.7.Neque etiam obſtat abſurdũ quod videtur ſequi ex communi opinione,vt ſuprà retulimus,quia reſpondetur, quòd ſi prædictus caſus contingat,hæredibus huius beneficiarij, qui inſeruiit eccleſiæ per ſex menſes, & nihil ex fructibus ſuſcepit, ſoluendum erit honeſtum ſalarium pro modo ſeruitij, prout & fructuario decedenti pendentibus fructibus ſoluuntur impenſæ,quas circa illos fecit.Bald.l.ſi pater. in fine. C. de vſufruct. & in ſpecie ita reſpondet Nauar. in apologia. 2. quæſtione. monitu 13.in fine.inquiens certum eſſe, quòd ſucceſſor eccleſiæ parochialis, cui mortuus inſeruiuit, & ante fructus perceptos deceſsit , debet ſoluere hæredibus mortui,quantum ad honeſtam ſuſtentationem mortuus debet habere.l.ſecũdùm naturam.ſ.de regulis iuris. Ideò autem dictum eſt,quando nullos percepit fructus, quia aliàs damnum ſterilitatis patienter ferre debet. cap. propter ſterilitatem.de locato . Ex his igitur patet, communem opinionem veriorem eſſe : fateor tamen circa hoc ſtandum eſſe conſuetudini regionis, & ſecundũ eam vel diuidendos eſſe fructos pro rata, vel integros eſſe reſeruandos ſucceſſori futuro:extrauagans ſuſcepti regiminis. de electio. Ioannis. XXII. tradit Ioannes Andreas in regula, nemo plus iuris.de regulis iuris. in. 6. Afflictis cap. 1. §.his conſequenter.numer.8. hîc finitur lex.Nauarr. conſil.61.ſub tit.de præbendis.dum illud memineris, quòd ſtatutũ,vel conſuetudo diſponens, qualiter fructus ſint diuidendi,ſi beneficium vacat per mortem , non debet extendi ad caſum,quo vacauerit per renuntiationem:argument.cap. ſuſceptum. de reſ-
59 cript.in.6.† Et ideò ſtatutum ordinum militarium , quòd ſi commendatarius moriatur ante feſtum Ioannis Baptiſtæ, nihil lucretur ex fructibus, ſed integri pertineant ad ſucceſſorem: ſi verò poſt illud feſtum , omnes pertineant ad hæredes commendatarij mortui , non habebit locum in commendatario renuntiante.Gamma deciſione.128.à num.2. ſed tunc recurrendum erit ad ſuprà tradita.Vltimò non eſt omittendum in ſupràpoſita quæſtione,nos preſupponere, fructus eccleſiaſticos iã perceptos, pertinere ad hæredes beneficiarij mortui: quod tamen præſuppoſitum eſt falſum, quia certum eſt,de fructibus,& quæſitis intuitu eccleſiæ , beneficiarium nihil poſſe diſponere , cap. ad hæc. de teſtamentis.imò omnia hæc ſunt reſeruanda futuro ſucceſſori. cap. cùm in officijs. de teſtamen.cap.fin.de offic.ordinar.in 6.latè Iaſon conſil.76.libro.3. Adeò, q, licèt gloſſ.cap.fin .verbo,reſeruari.de offic.ordinar. in.6.ſentiat, quòd beneficiarius, qui non habet adminiſtrationem, (id eſt,canonicus, qui non habet curam animarum,vt exponit Panorm.cap.nouũ genus.num.6.de decimis.) poteſt ad libitũ diſponere de fructibus ex illo beneficio perceptis;& eam ſequatur Rota deciſio.41.num.4.de probatio. in antiquis.& deciſio.1.de ſolutio. in antiquis. Bellamera cap.cùm venerabilis.nu. 46. de exception.& eam aſſerat receptam Alexan.hîc num.5.Bellon conſil.3. nu. 6. tamen verius eſt, prædictum canonicum de illis fructibus minimè poſſe libere diſponere, vt clarè probat cap. relatum.2.de teſtamen. & reſoluit Panorm. rep.cap.cùm eſſes.num.21.de teſtamentis.Iaſon conſil.76.col.fin.lib.3. Coſmas in pragmatica, titul.de agnatis. §. item quòd ſi eccleſia.verbo,acquiſitos. Probus cap.nemo.num.36. de electio. in.6. Couarru.cap.cùm in officijs.num.6. de teſtamentis. Sarmiento de redditibus eccleſiaſticis. 2.parte.cap.4. Nauarr. in apologia de redditibus.quæſtione.3. monitu

nitu.4.num. 2 .Cui tamen difficultati
respondendum est, attenta dispositio-
ne iuris canonici, falsum esse prædictũ
60 præsuppositum: † consuetudine tamen
fuisse obtentum, vt clerici de fructibus
beneficiorum,& quæsitis intuitu eccle-
siæ possint disponere, & hæredibus re-
linquere:& secundùm prædictam con-
suetudinem procedit præsuppositum,
de quo suprà,vt in specie declarant Co-
uarr.resolutio.lib 1.cap. 15.num. 12. &
Ioseph.decision.Perusina.33. num. 1.&
num.15.& ante eos Faber.§.is vero.nu.
2. Institu.de rerum diuision. & Cosmas
in pragmatica.tit.de annatis.§. itẽ quod
si ecclesia.verbo,acquisitos.adfinẽ.Quã
consuetudinẽ validam esse probat Bella
mera cap.cùm venerabilis.num. 47. de
exceptio.Couar.cap.cùm in officijs.nu.
9.de testamẽtis.Bellon.consil.3.à num.
9.Sarmiento de redditibus ecclesiastic.
4.part.cap.1.à num.8. Bursatus consilio
178. num.5. libr. 2. Quinimò quan-
uis Cardin.consilio.110.num.2.sentiat,
hanc consuetudinẽ tantùm vigere, quã
do clericus fecit testamẽtum:& quòd si
decedat ab intestato, tunc prædicti fru-
ctus pertineant ad ecclesiam. cap. 1. de
successio.ab intest.& idẽ teneat Rota de
cisio.41.nu.4.de probation.in antiquis.
tamẽ verius est, consuetudinẽ induxis-
se,vt etiam ab intestato succedant cog-
nati beneficiarij, exclusa ecclesia,vt asse
rit Probus cap.fin.num.1.de offic.ordin.
in.6. Couarr.cap.cùm in officijs.num.9.
de testamentis.Auendan. responso. 19.
num.8.Molina lib.2. de primogen. cap.
10.num.54. & Sarmiento de redditibus
ecclesiastic. 2.parte.cap. 6. &.4. parte.c.
1.num.8.Matiençoo.l.3.tit.8.lib.5.ordina
men.gloss.1.num.1.& gloss.4. Pelaez de
maioratu.1.part.q. 1. num. 15. Quod in
regno Castellæ ita expressum est.l.final.
tit.8.lib.5. ordinam.& ibi notat Matien-
ço in gloss.3.& defendit Spinus in Specu
lo testamentor.gloss.14. a num. 13. Pos-
sunt igitur de prædictis fructibus bene-
ficiarij disponere,tanquam de bonis pa-
trimonialibus,& sic etiá ad non pia, vt
admonet Couarr.dict.c.cùm in officijs.
num.9. Perez tit. 3. libr. 1.ordinamenti.
pagin.67.& Pelaez dict.1.parte.quæstio.
1.num.15. Et etiam instituendo extra-
neos hæredes, vt receptum esse asse-
rit Bursatus consilio.178.num.2.libro.2.
aduersus Andre.Sicul.de præstantia Car
dinal.4.parte principali.Et si obijcias,re-
ceptius & tutius videri,non valere hanc
consuetudinem,nisi quatenus permittit
clericos de prædictis posse disponere ad
61 pia; † vt efficaciter probat cap.relatum.
2.de testamentis.& resoluit Nauarr. tra-
ctatu de redditibus ecclesiastic.quæst.3.
num.10.& nu.14.& in apologia de red-
ditibus.quæstio.1.monitu.50.& sequent.
& ibidem quæst.3.monitu.2.Portius cõ-
silio.104.à num.5.& Corrasi.hìc. versic.
ex contrario.num.5.Gregor.l.53.titul.6.
partit.1.in gloss.2.& elegantius.l.40. tit.
5.partit.1. in gloss.Que los diessen.colũ.
fin. respondetur, hanc postremam opi-
nionem posse procedere, quoad forum
conscientiæ:nam beneficiarij non distri
buentes redditus ecclesiæ in pauperes,
vel alia opera pia, prout tenentur:elegãs
l.12.tit.28. partita.3. peccant quidẽ mor
taliter.Auendan.responso.19.num.8.ver
sicu.secundo.Couar. c.cùm in officijs.
num.3. de testamen.Sarmiento in defen
sio.tractat. de redditib. 1. parte. monitu
40.num.1. Et in hoc omnes conuenire
asserit Gregor.l.40.tit.9.part.1.in glossa
Que los diessen.colum.final. Rebuff. in
praxi beneficiaria.titul.de dispensatione
ratione ætatis.§.necnon debitis. pagina
403. Cosmas in pragmatica.tit.de anna-
tis.§.item quòd si ecclesia.verbo, acqui-
sitos,in fine.Imò etiam eos teneri ad re-
stitutionem, videtur probare text.authẽ
tic. vt sit determinatus clericorum nu-
merus.§.final. collatio.1.iuncto cap.Epis
copus.12.quæstione. 1. & esse magis
receptam sentẽtiam asserit Nauarrus in
apologia de redditibus,quæstion.2. mo-
nitu.7.

nitu.7. Probus cap. nemo. num. 44. de
election.in.6.& nouissimè Cæsar Costa
lib.1.variarum dubitationum iuris.c.40.
quanuis beneficiarios à restitutionis
obligatione liberet.Cardinal.Clement.
gratiæ.colum.penult.ad finem. de rescri
ptis.& cap.fin.colum.3.ad finem. de pe-
cul.clericor. Couarru. cap. cum in offi-
cijs.numer.9.de testamentis.& alij quos
refert Sarmiẽto de redditibus ecclesiast.
2.part.cap.2.& latè Soto lib.10.de iustit.
& iure,quæst.4.articul.3. Circa quod vi-
denda est distinctio Gregorij.l.12.tit.28.
partita.3. in glos. Mesuradamente. post
Præposit.in principio.44.distinct.Cæte-
rùm in foro exteriori admittenda est
prædicta consuetudo generalis,vt tolla-
tur materia litium,quæ aliàs Rempubli-
62 cã maximè perturbarent: † nam cum
multi sint casus,in quibus etiam attenta
dispositione iuris communis,clericus li-
citè disponere potest de fructibus bene-
ficij,& quæsitis intuitu ecclesiæ, vt sta-
tim dicemus; si consuetudo prædicta nõ
admittatur,frequentes suscitarentur li-
tes,vtrùm clericus licitè disposuerit de
prædictis, nec ne ? Vt igitur obuietur
perturbationi Reipublicę & multitudi-
ni litium,in foro exteriori prædicta con
suetudo obseruanda est, videtur enim 63
magis esse tolerantia, quàm permissio:
argumen.cap.cum iam dudum.de præ-
bend. & cap. denique.4. distinction. &
cap.meretrices.32.quæst.4.tradit glos.1.
cap.omnis.3.distinct. Id igitur relinqui-
tur conscientiæ clericorum, qui apud
Dei tribunal debent de his rationẽ red
dere:& ita in specie Nauarrus tractat.de
redditibus,quæst.3.numero.16. Molina
libr.2.de primogen.cap.10.numer.56 &
satis Gregorius.l.40.tit.1.part.5.in gloss.
Que los diessen.colum.fin. Ex quibus in
regno Portugaliæ non videtur bene
composita Ordinat.l.10.tit.2.libr.2.ex-
trauagan. dum disponit, bona quæsita
intuitu ecclesiæ, ad ecclesiam pertine-
re,neque de illis clericum posse dispo-
nere:nam quanuis id quod declarat, ve-
rum sit in terminis iuris canonoci,secun
dùm quod clericus non potest disponere
de bonis immobilibus, neque etiam
de mobilibus ecclesiæ incorporatis.cap.
relatum.2.de testamen. neque etiam de
fructibus beneficij testari potest.cap. fi-
nal de offic. ord. in.6. Panormitan. rep.
cap.cum esses.num.23.de testament. &
asserit receptum Couarru. cap. cum in
officijs.num.5.versi.7.eod.tit. quidquid
contrarium tenet Cardinal.c.fin col.4.
post princ.de pecul.clericor.& Paludan.
in.4.distinct.15.quæst.3.numer.43.con-
cludat, eum testari posse de fructibus
conditis in horreis. Quinimò neque te-
stari potest de pecunia redacta ex fructi
bus,vel redditibus beneficij, vt colligi-
tur ex generalitate. c. cum in officijs. de
testam.quidquid existimet Paludan. vbi
suprà, contra quem concludendum est,
neque beneficiarium testari posse de
emptis ex prędicta pecunia; quia empta
ex tali pecunia, etiam nomine ipsius be
neficiatij,ecclesiæ acquiruntur. cap. 1.&
cap.inquirendum.de pecul. clericor. c.
relatum 2.de testam.tradit Andr. Sicul.
dict.c.inquirendum.numer.7.& Couar
ru.dict c. cum in officijs. num. 5. versic.
septimò.ad finem. †. Et quidem ita ac-
quiruntur ecclesiæ,vt dominium prædi
ctarum rerum ipso iure ad illam trãseat;
vt colligitur ex d.c.inquirendum.&c.1.
de testam.vbi Couarru.nu 5. asserit re-
ceptum.& Ioseph.in.decis.Perusina.33.
à nu.4.Caualcan.decis.44.nu.128.& Sar
miento de redditib.ecclesiastic.3. parte,
cap.2.vbi num.28. fortiùs tentat, etiam
possessionem ipso iure in ecclesiam tran
sire:arg.l.1.§.item acquirimus.ff. de acq.
poss. Cui adde Innoc.(idem noua ratio-
ne tenentem) c.cùm in officijs. nu.6. de
testam.& Caualcan.decis.44.num.105.
de cuius tamẽ dicti veritate infrà latiùs
agemus:Cęterũ considerata generali cõ
suetudine Hispaniæ,prædicta Ord. non
videtur bene composita: nam secũdùm

prædictam consuetudinem, fructus, & ex illis acquisita, beneficiarij sunt, ita vt de illis possit disponere tanquam de patrimonialibus, vt asserit Probus cap. fin. num. 1. de offic. ord. in. 6. Auendan. responso. 19. numer. 7. Molina lib. 2. de primogen. cap. 10. num. 54. & agnoscit Ioseph. decisione Perusina. 33. numer. 15. Quod ita in Castella declaratum fuit. l. fin. tit. 8. lib. 5. ordinamenti. Ergo prædicta Ordinatio regni Portugaliæ non videtur bene composita. Inuenio, quòd Gamma decision. 313. num. 8. & 9. resoluit, in regno Portugaliæ sæpiùs fuisse iudicatum secundùm prædictam consuetudinem generalem, vt scilicet clericus possit testari de fructibus beneficij, & quæsitis ex illis: quod insinuat Ordinat. lib. 2. tit. 8. §. penult. & quòd postea Ioannes. III. Rex Portugaliæ ad requisitionem prælatorum condidit legem quæ hodie extat. l. 10. tit. 2. libr. 2. extrauagan. per quam, explosa consuetudine, dispositionem iuris canonici iubet obseruari, vt ipse Gamma asserit ibidem num. 11. ad finem. Sed ego non video etiam hodie prædictam consuetudinem generalem reuocari in dubium in regno Portugaliæ; neque prædicta lex extrauagãs, consuetudinis generalis meminit, neque illam abrogat, sed tantùm declarat, qualiter sit intelligenda Ordinat. libr. 2. tit. 8. § penult. Ea igitur non obstante, dicendum est, etiam in Portugalia obseruandam esse prædictam generalem consuetudinem, quæ in prædicto regno nõ
64 inuenitur abrogata, † & stante prædicta consuetudine, id quod declarat ea Ordinatio extrauagans, tantùm hodie verificari potest in emptis nomine ecclesiæ per beneficiarium ex prædictis fructibus, vt & in dubio esse præsumendum tradit Innoc. c. cum in officijs. numer. 6. de testam. Bald. l. cum ipse. numer. 4. C. de contrahen. emption. Declarando tamen per Caualcan. decision. 44. à num. 120. Cùm enim tunc dominium ipso iure quæratur ecclesiæ l. final. C. de sacrosan. eccles. meritò de illis beneficiarius disponere non potest. Neque in hac specie valebit consuetudo contraria, tãquam nimis grauosa ecclesijs, iuxta cap. 1. de consuetudin. tradit Panormitan. dict. cap. cum in officijs. numer. 5. de testament. Rochus cap. final. sectio. 5. numer. 30. de consuetud. Gamma decisione. 313. numer. 6. Sed si constet, beneficiarium emisse nomine proprio, virtute consuetudinis de prædictis bonis disponere poterit, tanquam de patrimonialibus; quia prædicta bona subrogantur loco fructuum, vel pecuniæ, quibus emuntur, atque ita eandem sortiuntur naturam. l. si eum. §. qui iniuriarum. s. si quis cautionibus. Prout igitur stante prædicta consuetudine, de fructibus, & pecunia redacta ex illis, beneficiarius liberè potest disponere, vt suprà diximus, ita etiam poterit disponere de emptis ex illis redditibus, quæ loco reddituum subrogantur, vt agnoscit Nauarrus de spolijs clericorum. §. 1. numer. 4. & §. 6. numero. 2. & insinuat Ordinat. lib. 2. titul. 8. §. penult. Neque repugnant suprà tradita, quòd etiam empta nomine proprio ex redditibus beneficij, ipso iure transeunt ad ecclesiam: nam respondeo, prædicta esse intelligenda, quando quid emitur ex pecunia ecclesiæ per eius administratorem; nam prout tunc empta ex pecunia minoris per tutorem, ipso iure transeunt in dominium pupilli. l. 2. §. quando ex facto tutoris. l. si vt proponis. C. de reiuendic. ita etiam si quid ematur per beneficiarium ex pecunia ecclesiæ, transibit in dominium ecclesiæ, siue emat beneficiarius suo nomine, siue per interpositam personam. l. 4. §. si ab ignoto. ff. de manumiss. & probat. l. 49. tit. 5. partita. 7. & ibi notat Gregorius verbo, Fizieſſen, & in his terminis procedit text. cap. inquirendum. de peculio clericorum. † Inde tamen inferri nõ potest ad nostrũ casum;
65 nam

nam fructus non sunt Ecclesiæ, sed potiùs beneficiarij, cum onere distribuendi superflua in pauperes, vt suprà diximus. Et pariter pecunia ex illis habita, erit beneficiarij, & non ecclesiæ: argumen. l. si eum. §. qui iniuriarum. s. si quis caution. & in specie Nauar. in apologia de redditibus, quæst. 1. monitu. 37. Et pa-
66 ri ratione emptum ex prædicta pecunia, erit in dominio beneficiarij, & non ecclesiæ. Item emptum ex redditibus ecclesiasticis, erit ecclesiæ; non sic emptum ex pecunia redacta ex venditione reddituum: nam id erit clerici ementis suo nomine. l. si ea pecunia. C. de reiuendicatione. l. si patruus. C. communia vtriusque iudicij. & in specie tenet Caualeanus decision. 44. num. 128. & numer. 29. & Hieronym. Gabriel consilio 26. num. 10. & in simili Bald. l. si patruus. nu. 6. C. cõmunia vtriusq. iudic. intelligendo id iuxta tradita per Nauar. in apologia de redditibus, quæstion. 1. monitu. 37. numer. 2. & in simili probat. l. cum in fundo. 81. §. si fundus. s. de iure dotium. Vnde videmus, quòd prout fructus possunt alienari absque solennitate, quæ requiritur in alienandis rebus iam incorporatis ecclesiæ. cap. vestra. de locat. cap. final. ne prælati vices suas. Nauar. in dict. apologia. quæst. 1. monitu. 25. numero. 2. ita etiam de emptis ex illis poterit beneficiarius liberè disponere, vti & potest disponere de ipsis fructibus, vt tradit idem Nauarrus de spolijs clericor. §. 1. numer. 4. & §. 9. numero. 2. Neque etiam obstat cap. 1. de testamen. quia loquitur, quando beneficiarius de emptis ex fructibus, nihil disposuit in vita, nam tunc ex dispositione iuris canonici, reuertuntur ad dominium ecclesiæ. dict. cap. 1. & cap. relatum. 2. de testament. Menchaca illustrium quæstion. cap. 105. numero. 15. & hodie tanquam spolia pertinent ad Summum Pontificem. Nauarrus dict. apologia. 1. par. monitu. 37. numer. 2. Sed stante generali consuetudine, hodie neque ad ecclesiam reuertuntur, neque tanquam spolia occupantur, sed pertinẽt ad eos, quibus beneficiarius illa reliquerit, iuxta suprà tradita. † Illud sanè verum est, hanc consuetudinem tantùm in clericis inferioribus obseruari; non sic in Episcopis, vel alijs prælatis; nam quoad hos nulla inuenitur consuetudo legitimè præscripta, & ideò quoad eos standum est dispositioni iuris communis, vt admonet Couarru. cap. cum in officijs. nu. 9. de testament. Gamma decision. 313. numer. 7. vbi num. 10. declarat rationem, cur cõsuetudo inducta quoad clericos, non debeat in Episcopis obseruari. Quoniam autem suprà multos esse diximus casus, in quibus etiam iure communi beneficiarius licitè disponit de fructibus beneficij, & de quæsitis intuitu ecclesiæ, illi breuiter præstringendi sunt. Primus est, si constat beneficiarium rem emisse ex propria pecunia, & non ex fructibus beneficij; nam tunc indubitatum est, illud quod emit, suum esse, & non ecclesiæ. Sed illud maximè controuersum est, in dubio vtrùm sit præsumendum emisse ex propria pecunia, vel ex pecunia pertinente ad ecclesiam? vt latè prosequitur Socinus consil. 91. à numero. 1. libr. 3. Neuizan. consilio. 93 à numer. 20. & Menochius libr. 7. de arbitrarijs, casu 155. à numero. 9. Menchaca illustrium quæstion. cap. 105. à numer. 9. Caualcanus decisione. 44. à numero. 120. & ideò ad tollendas prædictas lites, meritò consuetudo de qua suprà admissa est, quoad forum exteriorem. Similiter si beneficiarius aliquid acquisiuit industria sua, vel etiam doctrina, liberè de eo disponere potest. cap. quia nos. & cap. relatum. 2. ad finem. de testament. c. Episcopi. 12. quæst. 1. & eleganter prosequitur Socin. consil. 91. num. 2. lib. 3. Neuizan. consil. 93. num. 18. Couarru. cap. 1. num. 11. de testam. Molina lib. 2. de primogen. c. 10. nu. 27. & Nauar. consil. 60.

nu 4 sub tit.de præben. Quę vera sunt, etiamsi prædicta quærãtur ratione ordinis clericalis:nam cum hæc clericus nõ acquisierit ratione beneficij ecclesiastici, de illis potest ad libitum disponere. Panormit.repet.c.cum esses.num.26.de testam.Perusin.in rubr.de testam. in. 6. numer.56. Item & acquisitum propter operam suam, quam ratione beneficij tenebatur præstare, liberè suum facit: vt datum parocho propter præstationem Sacramẽtorum,vel quòd relinquitur parocho certæ ecclesiæ pro anniuersarijs:nam satis est,quòd ratione beneficij immediate illud non acquirat,vt de acquisito ad libitum disponere possit. Nauar.de redditib.ecclesiast.q.1.numer.7.& numer.75.Auendan.responso.
67 19.numer.6. † Addit Socin. consil. 91. numer.2 lib.3.Cardinalem libere disponere posse de quæsitis ratione Cardinalatus, quia non ratione ecclesiæ,sed dignitatis illud acquirit: subscribit Couarr. cap. 1.numer.11.ad finem.de testamen. Quod tamẽ dubium videtur; quia cum illud quæratur ratione Cardinalatus, & Cardinalatus beneficium sit. c.2. de cleric .non resid.& ibi glos.& Panormitan. ratione beneficij videtur quæsitum : & ideò prædicta opinio tãtùm admitti potest in stipendijs, quæ Papa solet dare Cardinalibus,vt decẽtius viuant,& dignitatem tueantur, vt aduertit Nauar.in apologia,quæst.1.monitu.23.à numer.1. Adde, q, si clericus habeat patrimoniũ, licitè potest viuere de fructibus beneficij,& fructus patrimonij conseruare; & de illis tanquam verè patrimonialibus ad libitum disponere.cap.quia nos.de testamentis.cap. fixum.12. quæst. 5. & est doctrina Innocen. capit. Episcopus. de præbend.recepta,vt ibi asserit Deci.numer.6.Socin.consil.91.numer. 3. libr. 3. notabiliter Nauar.consil.65. sub titulo de præben.Quod procedit, etiã quoad fructus patrimonij assignati clerico in titulum; ad consequendos sacros Ordines. Siluester verb.clericus.4. quæst.18. Auendan.responso.19.numer.6. Et hac ratione text. cap. si quis Episcopus. 12. quæst.5.permittit Episcopo,vt quãtum de bonis suis patrimonialibus ecclesiæ concesserit, tantum possit de bonis illius,decedens propinquis,aut quibus voluerit relinquere; quia tunc virtualiter de rebus patrimonij videtur disponere, vt tradunt relati per Bursatum consilio 178.numer.6.lib.2.Et pari ratione si beneficiarius ex redditibus patrimonij aliquid impendat in eleemosynis, vel actus pijs, tantumdem potest deducere ex redditibus beneficij, & illud relinquere, cui velit: argument. cap. si quis qualibet. 12.quæst.2.& post Panormita. tradit Nauar.de redditibus,quæst.3.numer.7.& in apologia.3.quæst.monitu.4.
68 numero.3. † Denique si beneficiarius deducat ex fructibus beneficij id quod necessarium est ad congruam sui,& familiæ sustentationem,prout potest.cap. cùm secundùm. de præbendis.glos. cap. res Ecclesiæ.12.quæst.1.Innocent. cap. indecorum.de ætate & qualit. si ex his fraudando genium aliquid reseruauerit, de hoc ad libitum poterit disponere: nam cum illud tanquam proprium beneficiarius possit consumere, quidquid inde supererit, proprium illius existimari debet.Thomas (sic intelligendus) 2.2.quæst.185. articul.7. notabiliter Nauarr. de redditibus, quæst.1. numer.59. & in apologia quæstion.1.monitu.30.num.20. & alij quos refert Molina libr.2.de primogenijs, cap.10.numer.50. Vnde cauẽdum est à Baldo authent. licentiam in fine. C. de Episcopis & clericis. dum præsupponit, quòd si beneficiarius non consumpsit ex fructibus beneficij id, quod iustè poterat, de eo quod supereſt non potest libere disponere, quidquid eum sequatur Iason consilio 76.column.2.ad medium libr.3. Illud autem dicitur necessarium ad honestam sustentationem,

quod

quod tale existimatur boni viri arbitrio: attenta scilicet qualitate beneficij, & simul qualitate & dignitate beneficiarij. l. sed etsi quis.19.§. sufficienter.ff. de vsufr. cap.de multa.ad finem.de præbend.& eleganter deducit Nauar.de redditib.q.1. nu.92.& in apologia,q.1.monitu. 82. numer.7.Si ergo vir nobilis, vel Doctor, attenta dignitate sua, potuit mille absumere in proprios vsus, & minus consumat, de eo quod supereſt,tanquam de re patrimoniali poterit ad libitum disponere. Et eâdẽ ratione si plus laborauerit,quã tenetur ratione beneficij,audiendo scilicet cõfessiones extra tẽpora ab Ecclesia ordinata,vel prædicãdo,& inimicos reconciliando, poterit pro hoc maiori labore ex redditibus deducere id quod iustè meretur,& de eo tanquam de patrimoniali ad libitum disponere:argum.cap.consuluit. 74. distinctio. tradit Maior in.4. distinct. 24.quæst.17.colum.4.& seq. Nauarr. de
69 redditib.quęst.1.à numero. 70.† eleganter concludẽs,posse esse duos beneficiarios habentes beneficia æqualis valoris,& qui sint pares in alijs qualitatibus: & tamen quia vnus in Ecclesia Dei plus laborat, poterit de omnibus fructibus sui beneficij licitè disponere;non sic alius:nam inæqualibus meritis inæqualia etiã præmia debentur.Thomas. 1.secũdæ,quæst. 47.artic. 7. ad. 3. Quia igitur difficulter hæc verificari possunt, ad tollendas lites in foro exteriori admissa fuit consuetudo de qua suprà. Vltimo loco & illud restat inquirendum, vtrùm diuisio fructuum,de qua in hoc textu, habeat etiã locum in contractu venditionis?Et videtur dicendum,datis paribus terminis idẽ esse recipiendum; vt si ponas,quem rem vendidisse apposito pacto, quòd restituto pretio intra certum tempus,res vendita restitueretur, siue redderetur: nam si in his terminis,is qui vult redimere, offerat prętium pendẽtibus fructibus, hi pro rata anni inter vẽdentem, & redimẽtem videntur diuidendi,iuxta generalitatem huius textus:quod ita in specie tenet Roman. hîc numero. 17. &. l. qui Romæ. in principio. columna vltima. ff. de verborum obligation. & ibi subscribun. Specul. numero. 20. Iason numero. 38. Alexand. numero. 17. Gozad. l. 2. numero. 410. C. de pactis. inter emptorem. & ibi Cagnol.numer. 100.asserens sæpius vidisse obseruatum:subscribit etiam Tiraquel. libro. 2. retract. §. 5. glos. 4. numero. 16. Couarrub. resolution. libro. 1. capite. 15. numero. 7. dicens hanc opinionem in praxi humaniorem & conducibiliorem esse.Molina libro.3. de primogen. capite 11.numero.9.Et hãc esse magis communem opinionem asserit Rolandus consilio.27.à numero.17.libro.2.& idem asserit Caualcan. tracta. de vsufruct. mulieri relicto.numero.248.& decisio.44. numero.19.Iosephus decisio. Perusina. 79. numero.7. Valascus consultatio. 37. in fine. & esse receptũ, multos referens, asserit Tessaur.decis.Pedamõta. 56.n. 2.& Baeça de decima tutoris. capite.28.num.14. Et secundùm hanc opinionem sæpiùs vidisse iudicatũ asserit Ancharran. Iunior quæstio.familiari.13. numero. 11. in prima parte. Adducitur pro hac sententia
70 † opinio Bartoli recepta. l. qui Romæ. in fine. princ. ff. de verborum obligationib. quòd si conuentum sit, quòd nomine intereſſe, fructus prædij retineantur per creditorem; si debitor exoluat debitum in medio anni, fructus sunt diuidẽdi pro rata inter eos:argum. huius textus.Secũdò adducitur doctrina Bartoli hîc numero.10. nam constituens differentiam inter emptorem,& maritum, inquit,quòd maritus restituit ex necessitate; & ideò fructus diuiduntur pro rata:emptor autẽ volũtariè emit,& sic apertè sentit, q, vbi vẽditio fit ex necessitate, etiã fructus debẽt diuidi:sed certum est, eũ qui ratione pacti tenetur oblato pretio rem reddere, ex necessitate vẽdere.Bart.l.in diem.nu. 1.ff.de aqua pluuia.& l.vbi autẽ.§.sed Marcellus. ff. de in diem. adiectio. Ergo hoc

casu fructus pro rata sunt diuidẽdi. Tertiò, quia qui primus vẽdidit adiecto prædicto pacto, liberè vtitur pretio sibi dato. Si ergo oblato pretio fructus pendentes ad eum in solidum pertinerent, sequeretur, quòd eodem anno, & pretio & fructibus rei vteretur, cũ magno præiudicio illius, qui ex pacto tenetur reuendere; qui si pretium habuisset in principio anni, potuisset ex eo aliam rem fructiferam emere, & sic habere vtilitatem pretij, quam offerens penes se retinuit vsque ad tempus oblationis. Quartò adducitur regula. §. nõ solùm. ff. hac. l. quòd etiam debet attendi tempus, quo fructus curantur. His tamen non obstantibus, verius est, fructus pendentes tempore oblationis, in solidum pertinere ad offerentem, neque primum emptorem, qui nunc consideratur tanquam venditor, aliquam ex illis partem debere obtinere, vt tenet Alexand. l. qui Romæ in princip. num. 9. ff. de verbor. obligat. Aflict. c. 1. §. his consequẽter. num. 22. hîc finitur lex. Cassane. in consuet. Burgundiæ, rubr. 5. §. 1. num. 26. Crot. cons. 323. num. 12. lib. 3. Petrus Moncada in addition. ad Gozadin. l. 2. nnmer. 130. C. de pactis inter emptor. Beroius q. 98. num. 4. & ante omnes Bald. consil. 389. in principip. lib. 4. & latè disputãdo probat AEgidius Thomatus tracta. de collectis. §. vendentes sub pacto. à num. 1. pagin. 577. & magis probat Zoanetus. l. 2. num. 135. & num. 137. C. de pactis inter emptor. Pro qua sentẽtia primò adducitur, q, oblato pretio, purificatur conditio, sub qua reuenditio debet celebrari, ac ita debet haberi, ac si principio illa vẽditio purè fuisset celebrata. l. potior. s. qui potior. in pignorib. & l. fin. §. 1. ff. de vulgari. & in specie Aretin. consi. 28. num. 1. ergo fructus pendenres in solidum ad emptorem debẽt pertinere, iuxta regulam. l. Iulianus.
71 §. si fructibus. in fine. s. de action. empti. † l. fin. in princip. ff. de iure fisci. notat Paul. consil. 267. in facto. post prin. lib. 1. Item & secundò pro hac opinione vrget. l. 2. C. de pactis inter emptorem. dum probat, quòd fructus percepti post oblatum pretium, pertinent ad hunc nouum emptorem, significans, eos tantùm pertinere ad venditorem, qui ante oblatum pretium per eum fuerint percepti: quod etiam sentit Ordinat. lib. 4. tit. 27. in fin. princ. ergo ibi videtur text. pro hac opinione. Neque satisfacit responsio Couarru. resolut. lib. 1. cap. 15. numer. 7. Roland. consil. 27. num. 20. lib. 2. Ioseph. decisione Perusina. 79. num. 14. quòd text. ille tantùm probat, debere haberi rationem fructuum, qui post oblatam pecuniam peruenerunt ad illum, qui tenebatur reuendere: quæ verba, secundũ eos videntur significare, inter eos diuidi debere pro rata anni: hæc enim responsio manifestè violat generalitatẽ illius text. & quia bene expensus in effectu vult, q, percepti ante oblatum pretium, sint illius qui tenebatur reuendere: qui verò post oblatum pretium ad eum peruenerunt, restituendos esse emptori offerenti: sed percepti ante oblationem, sunt in solidum illius, qui rem vendere tenetur: ergo & percepti post oblatum pretium in solidum debent ad emptorem pertinere. Tertiò facit. l. fin. §. fructus. ff. quæ in fraudem creditorum. dum probat, fructus pendentes censeri partem rei, ac ob id ad eum pertinere, ad quem res pertinet, siue voluntaria sit venditio, siue necessaria. Quartò vrget. l. Herennius. 42. s. de vsuris. nam hæres restituit fideicõmissum ex necessitate, & tamen fructus pendentes ad fideicommissarium pertinẽt, ex quo tempore incipit res ad eum pertinere. Et retenta hac opinione, non
72 obstant suprà adducta pro contraria: † nam ad primum de doctrina Bart. l. qui Romæ. in fin. princ. ff. de verbor. obligation. respondetur, Bart. loqui, quando ex pacto fructus percipiuntur loco vsurarũ, siue interesse, hoc enim casu fructus naturam vsurarum debent sequi, iuxta regulam

regulam. l. si eum. §. qui iniuriarum. s. si quis caution. Porrò certũ est, vsuras deberi pro rata temporis, quo cessatum est 73
in solutione. l. lecta. §. sed etsi sortis. s. si certum petat. vnde etiam meritò in prędicta specie fructus pro rata temporis quo cessatum est in solutione, ad creditorem pertinebunt. Cæterùm si fructus per se considerentur, obseruanda est distinctio, quæ colligitur ex d. l. 2. C. de pactis inter emptor. tradit glos. cap. illo vos. verb. percepti. de pignorib. glos. magna. ad fin. c. conquestus. de vsuris. Non obstat secundum de doctrina Bart. hîc numer. 10. quia quatenus sentit, quòd vbi venditio est necessaria, debẽt diuidi fructus pro rata, id non est verum, neque iure probatur: nã ex eo sequeretur, quòd si ex præcepto testatoris hæres teneretur rem vendere, & tempore venditionis fructus essent pendentes, illi fructus non essent in solidum emptoris, sed venirent diuidendi pro rata: quod tamen est contra generalitatem. l. Iulianus. §. si fructibus. s. de action. empti. vt aduertit Couarru. resol. lib. 1. cap. 15. num. 6. ad finem. Neque est etiam verum, quòd fructus diuiduntur inter maritum & vxorem; quia dos ex necessitate restituitur: confunditur enim ex eo, quòd vbi maritus vergit ad inopiã, dos restituitur vxori ex necesitate. l. si constante. ff. eodem. & tamen fructus tunc non diuiduntur pro rata, sed integri pertinent ad vxorẽ. l. vbi adhuc. ad finem. C. de iure dotium. Bart. l. si constante. num. 80. ff. eodem. & ideò verius dicetur, quòd maritus ratione onerũ matrimonij facit fructus suos, vnde ex illis non lucratur, nisi pro quantitate onerum: quæ ratio cessat in emptore etiam necessario, & ideò de vno ad alium non valet argumentum, vt suprà diximus. Quod & ex eo euidẽter appareat, quia fructus etiam percepti, diuidun tur inter coniuges pro rata anni. §. interdum. ff. hac. l. & tamen certum est, vendi torem necessarium fructus antea perceptos facere suos in solidum. l. 2. C. de pactis inter empto. & ibi Bald. in fin. Boeri. consil. 23. num. 15. † quod ita in specie aduertit Alexand. l. qui Romæ. in princ. num. 9. ff. de verbor. obligation. Neque satisfacit responsio Socin. ibi num. 22. Iason. ad fin. Alciat. num. 20. Cagnol. d. l. 2. num. 100. ad fin. C. de pact. inter emptorem. Tiraq. lib. 2. retract. §. 5. glos. 4. nu. 6. ad finem. Roland. consil. 27. ad fin. lib. 2. quòd licèt non valeat argumentum de dote ad venditionẽ necessariam, quoad fructus iam perceptos, tamen debet valere quoad fructus percipiendos: neque enim video, cur vna & eadẽ res debeat diuerso iure censeri, aduersus regulam. l. eum qui ædes. ff. de vsucapion. Non obstat tertium, quia vbi fit venditio cũ pacto de re restituenda oblato pretio, in effectu relinquitur in potestate primi vẽditoris, quando oblato pretio rem recuperare velit: nemini ergo facit iniuriam, si suo iure vtatur. l. iniuriarium. ff. de iniurijs. facit. l. 2. s. de lege commissoria. & quod Paul. l. in bonæ fidei. nu. 3. s. de eo quod certo loco. Euidẽtiùsque cessabit absurdum à DD. cõsideratum, si tempore primæ venditionis erant fructus pendẽtes, ac ita emptor illos lucratur. d. l. Iulianus. §. si fructibus. nam tunc æquitas dictat, quòd si etiam fructus pendeant tempore oblationis, pertineant ad offerentem pretium, vt etiam agnoscit Couarru. resolut. lib. 1. cap. 15. num. 7. ad finem. & Zoanetus. l. 2. num. 137. C. de pactis inter emptor. Tessaurus decis. Pedamontan. 56. num. 3. quanuis etiam in his terminis admitten dam esse opinionem Cumani existimet Socin. l. qui Romę. in princ. ad fin. ff. de verborum obligation. Tiraq. libr. 2. retract. §. 5. glos. 4. numer. 9. Non obstat quartum de regula d. §. non solùm. ff. hac. l. quia vt suprà diximus, regula illius text. tantùm sibi locum vendicat in dote, in alijs autem negocijs sola perceptio attenditur. l. defuncta. 65. s. de vsufr. tradit Socin. consil. 100. numer. 2.

libr 1. maximè in hoc contractu venditionis, vt constat ex l. Iulianus. §. si fructibus. s. de actio. empti. ex quibus cõstat, opinionem Alexan. aduersus Cumanũ veriorẽ esse. Et ex ea infertur, dubiũ reddi, quod post alios resoluit Couarrub. resol. libr. 1. cap. 15. num. 10. quòd vbi emũtur redditus annui (quos censos vulgus vocat) cum pacto redimendi, si cõtingat eos redimi tempore quo nondum cessit dies
74 solutionis, quòd pro rata anni emptor debet obtinere cẽsum: † allegat Bal. c. cũ M. nu. 5. de constitutio. dicentem, pensiones, redditusue pecuniarios, qui non debentur ratione fructuum, sed pretij quo empti fuerunt, diuidendos esse pro rata tẽporis: ad quod etiam allegat Cagnol. & Tiraquel. & ei subscribit Roland. consil. 27. numer. 18. libr. 2. Sed vtique hæc
75 opinio confunditur ex rationibus suprà relatis, quæ etiam hoc casu militant. Quinimo si bene aduertas, in terminis præcedentis quæstionis, ille qui oblato pretio tenetur rem restituere, tempore oblationis, est dominus fructuũ, & nihilominus oblato pretio eos integros iubetur restituere. d. l. 2. C. de pact. inter emp. Ergo à fortiori idem admittẽdum est in terminis huius illationis, in qua, ille qui offert, est dominus census, antequam soluat, & agit de re sua liberanda, vnde facilius censum nondum solutum poterit in solidum retinere: arg. l. per retentionẽ. C. de vsuris. Accedat, quòd & qui emit reditus, non facit illos suos nisi per perceptionem: vt arg. d. l. defuncta. tradit Soc. consil. 100. num. 2. libro. 1. Neque obstat authoritas Bald. c. cum. M. num. 5. de constit. nam loquitur in re, quæ tantùm producit fructus ciuiles: vt est domus, seruus, & similia. l. si nauis. §. finali. s. de rei vend. hos enim fructus verum est diuidi pro rata inter emptorem & venditorẽ, vt colligitur ex l. Iulianus. §. si fructibus. s. de actio. empti. tradit Bar. l. fin. §. fi. ff. de iure fisci. & ff. latius dicemus. Rationẽ reddit Salicet. l. fructus. col. 2. ad finem. C. de actio. empti. sed in casu prædictę illationis propriè videtur militare decisio d. l. 2. C. de pact. inter empt. Vnde pariter venit reijciendum, quod tradit idem Couarrub. d. lib. 1. resolutio. cap. 15. num. 11. quòd si census constituatur super fructibus fundi, cum pacto redimendi, quòd tunc etiam fructus sunt diuidendi pro rata anni: nã verius est in solidum pertinere ad redimentem, iuxta suprà tradita. Et à fortiori venit reijciendum quod tradit Guido decis. 271. quòd si ille, qui redemit, offerat pretium antequã veniat dies, qua solutio facienda est, tenetur integrũ censum illius anni soluere: subscribit Boeri. consil. 23. num. 4. & Iosephi. decis. Perusina. 79. num. 6. nam imò ex prædictis cõstat, quòd nihil omnino eo anno soluere debet, † quanuis Cagnol. l. 2. nu. 100. ad finem. C. de pact. inter emptorem existimet, eo casu pro rata anni censum esse diuidẽdum. Neque est omittendũ, quod Socin. l. qui Romę. in princip. col. finali. ff. de verbor. obligat. suprà relatas opiniones cõcordat hoc modo, quòd aut pactũ continebat, quòd res reuẽderetur certo pretio, aut simpliciter q; res reuenderetur. Primo casu existimat procedere opinionem Cumani: in secũda autem admittit Alexandri opinionem: nam cum pactum illud simplex intelligatur de noua venditione facienda pro iusto pretio, fructus de nouo æstimandi sunt: cum igitur propter fructus plus æstimetur fũdus, fructus tanquam inclusi in æstimatione ad emptorẽ pertinebunt, iuxta regulã. d. l. Iulianus. §. si fructibus. Subscribit Tiraq. lib. 2. retract. §. 1. gl. 3. nu. 2. & alij adducti per Ioseph. decisio. Perusina. 79. num. 18. Sed non placet hęc concordia, quia primum membrum illius confũditur per l. 2. C. de pact. inter empto. vbi res erat restituenda pro eodem pretio, & tamẽ post oblationem fructus insolidum pertinent ad offerentẽ. Vnde veriùs concordandæ sunt opiniones, quòd semper expendenda sunt verba, quibus conceptũ est pactũ redimendi, nam si pactũ sit de re restituẽda oblato pretio, vt fuit conceptum in specie. l. 2. C. de pactis inter emptor. & Ord. lib. 4. tit. 27. vel sit de re reddenda oblato pretio, quod idẽ importat, quod præcedens. Socin. consil. 253. numer. 7. lib. 2. in huiusmodi pactis procedet decisio dict. l. 2. C. de pactis inter emptorem. explicatæ vt suprà. Et est ratio, quia cum in huiusmodi pactis tantùm agatur de rei restitutione, siue redditione, tacitè præsupponitur venditio facta, cuius ratione res restituenda est, vel reddenda antiquo domino, vt colligitur ex. l. contractus. ad medium. C. de fide instrumẽtor. & ideò cum oblato pretio, venditio illa quæ præsupponitur, videatur purificata, succedit regula, quòd perfecta vẽditione, fructus pertinẽt ad emptorem.
76 l. fructus. C. de action. empti. † & in specie obseruat Bald. tractatu de pactis. numer. 69. Si verò pactum ita sit conceptũ, vt ille, qui emit, teneatur reuendere pro eodem pretio, tunc oblato pretio nõ debebuntur fructus reemere volenti; nam oblato pretio, verificabitur quidem pactum de reuendendo · quod cum non sit venditio. l. in bonę fidei. s. de eo quod certo loco. cessat ratio de qua suprà: & cum obligatio reuendendi magis ad factum pertineat. l. consilio. §. fin. ff. de curator. furiosi. si promissor sit in mora implendi id quod promisit, agetur quidem aduersus eum ad interesse. l. si quis
77 ab alio. §. fin. ff. de re iudicat. & sic non obtinebuntur fructus tãquam fructus, sed sub nomine interesse, vt in simili tradit Bartol. l. 3. §. 1. s. de actionib. empti. & ita in specie declarat Aretin. consil. 6. num. 1. & ante eum Bald. tractat. de pact. numer. 98. & receptam esse resolutionem fatetur Pinel. l. 2. C. de rescind. vend. pagin. 101. numer. 27. quanuis ipse ab ea recedat leui fundamento. Si verò pactum fit, vt teneatur reuendere, neque exprimatur pro eodem pretio, tunc fructus pendentes pertinerent ad emptorem,

iuxta regulam. l. Iulianus. §. si fructibus. s. de actionib. empti. Socin. d. l. qui Romæ. in princip. num. 20. Caualcan. tractat. de vsufr. mulieri relicto. num. 244. ad finem. Et aduerte vltra alios, quòd cũ ad impletio conditionis non cõstituat simul debitorem in mora, iuxta notata l. quoties in diem. ff. de verbor. obligationib. videtur dicendum, quòd in terminis dict. l. 2. C. de pactis inter emptor. licet per oblationem pretij videatur purificata conditio, & ideò mero iure fructus incipiant pertinere ad offerentem, vt suprà diximus: tamen emptori parum videtur prodesse; quia & ipse vsuras pretij cogetur soluere pro quantitate fructuum, quã debet recipere, iuxta traditionem gl. pen. l. fructus. C. de actionib. empt. Et pari ratione in pacto de reuendendo, per oblationem videbitur quidem purificatum pactum, sed nõ obid promissor censebitur in mora constitutus, circa implementum illius, atque proinde ad nullum interesse debet teneri. Sed pro resolutione dicendum est, quòd si offerens tantùm dicat se paratũ esse implere ex parte sua, procedet argumentum; neque enim tunc qui promisit vendere, vel restituere, censebitur in mora constitutus, vt probauimus in rubric. s. eodem. Si verò offerens vlteriùs interpellet promittentem, vt & ipse impleat ex parte sua, † quia tunc per interpellationem videtur eum in mora regulari constituere. l. si ex legati causa. ff. de verborum obligation. fructus cum effectu ad offerentem pertinebunt. Socin. consil. 80. num. 4. lib. 3. & Cagnol. dict. l. 2. num. 28. C. de pact. inter empt. absque eo quòd ex parte sua teneatur vsuras pretij soluere. Capic. decisio. 19. num. 1. Et pari ratione si fuerit pactum de vendendo, exinde poterit offerens petere interesse. Adde etiam prædictis, quòd in specie dict. l. 2. C. de pactis inter emptor. cum tacitè præsupponatur venditio celebrata sub conditione, Si pretium redda-

reddatur,ac ita virtute pacti tantùm ad rei reſtitutionem agatur,cogetur venditor rem præciſè reſtituere, ſi illius reſtituendæ facultatem habeat, iuxta traditionem gloſ.receptæ.§. pretium. Inſtit. de emptione & vendit.& in ſpecie Aretin.conſil.6.nume.1.& tamen ſi pactum fuerit de reuendendo, cum tũc pactum videatur continere factum, non cogetur promiſſor præciſè vendere, vel tradere,ſed ſoluto intereſſe liberabitur,iuxta regulam.l.ſtipulationes non diuiduntur.§.Celſus.ff.de verborum obligationibus.& ita in ſpecie Socin.conſil.253.numer.7.lib.2.Deci.conſil.502.ex duobus. num.8.Corne.conſil.25.circa numer.9. lib.4.& latè comprobat Cagnol.l.2.numer.110.C.de reſcind.vendit.&.l.2.numer.129.C.de pact. inter emptor. & ibi Gozadin.à num.18.& latiſsimè Roland. conſil.69.à numer.12.lib.3.Burſat. conſilio.100.numero.26. libro.1.Petra de fideicommiſs. quæſt. 8.à numer.219. & Teſſaurus deciſion. Pedamontana.233. num.5. Non eſt tamen omittendum, quòd Pinel.l.2.C. de reſcinden. vendit. pagin.99.à num.20. hanc communem traditionem multis rationibus impugnat, & tandem nu.25.reſoluit, quòd ſi fiat pactum de vendendo,nulla alia precedente venditione,ſit vera communis traditio. Si verò præcedat venditio, & addatur pactum de reuendendo pro eodem pretio, tunc non ſit conſtituenda differentia inter pactum de re vendendâ,vel re reſtituenda:nam cum hoc caſu præcedat venditio, ad quam fit relatio, illud pactũ cenſebitur pars vẽditionis. † l.fundi partem.ſ.de contrah. emption.l.tenetur.§.1.ſ.de actionib.empti. & ſic quaſi in parte venditionis debet induci traditio gloſ. receptæ. §. pretium. Inſtit.de empt. & vend. Item quia hoc caſu vidẽtur concurrere omnia requiſita venditionis,ſcilicet,pretium, res,& cõſenſus,ſolaque videtur adiecta conditio, Si redimẽs pretium reſtituat: cùm ergo oblato pretio purificetur conditio, perinde haberi debet,ac ſi à principio purè celebrata fuiſſet venditio. l.fin. §.1.ff. de vulgari. & ſic reducimur ad terminos gloſ.d.§.pretium.ſubſcribit Baptiſta.l.2. nu.24.C.de pact.inter emptor. vbi alios refert,& Teſſaurus deciſ.233.num.9. & dicit receptum Burſatus conſil.100.numer.36.lib.1. Sed his non obſtantibus, non eſt recedendum à cõmuni ſententia,neque enim video cõgruam rationẽ differentiæ inter pactum de vendendo, nulla præcedente venditione,vel prædictum pactum venditione præcedente; cum vtroque caſu verba ſonent in factum,à quibus non eſt recedẽdum. Vnde quemadmodum in pacto de vendendo,non præcedente alia venditione, receptum eſt, venditorem nõ eſſe cogendum tradere, etſi habeat facultatem rei tradendę,ſed ſoluendo intereſſe liberetur,vt ſuprà diximus:& tradit Aretin.cõſi.6.nu.1.& conſil.28.col.1.verſi.plus dicit.Iaſon.l.quoties 14.limitat.C. de reiuendic.Deci.conſil.502.num.8.& conſil.ſeq.col.1.verſic.ſecundò. & ante eos Angel.conſi.238.dictum punctum in ſecundo dubio. Tiraq.lib.2.retract. in fin. nu.55.Gamma deciſi.371.num.1. idem etiam admittendum eſt in prędicto pacto,præcedẽte alia venditione:& faciũt quę Hippol.ſingul.469. Neque obſtant rationes Pineli, quia ad primam reſpondetur,quòd licèt prędictum pactum cẽſeatur pars venditionis,ea tamen cenſetur pars,quam verborum proprietas inducit,ſcilicet vt emens iterum teneatur vendere. Cùm igitur aliud ſit vendere, aliud promittere de vendendo. l. in bonæ fidei.ſ. de eo quod certo loco. tenebitur promiſſor quidẽ vẽdere, & ſic ad factũ.l.conſilio.§.fin.ff.de curator.furioſi.non autẽ tenebitur præciſè tradere. † Non obſtat ſecunda ratio,quia licèt adſit pretium & res,non tamẽ adeſt cõſenſus importans vẽditionẽ factam,ſed tantùm importãs promiſsionẽ de vẽdẽdo,

78

79

Si

Si ſanè verba pacti ita fuiſſent conceptà, quòd oblato pretio rem vẽdebat,admitteretur opinio Pineli; quia tunc oblato pretio,induceretur venditio de præſenti.l.contractus.ad medium.C.de fide inſtrument.& conſequenter locum habet traditio gloſſ.d.§.pretium. Inſtit.de empt.& vendit. in ſpecie Burſatus conſil.110.à num.2.lib.1.Petra de fideicom. q.8.nu.212. & in his terminis procedet dictum Aretin.l.1.ſ.de pignor.action.relatum ab Alciat.reſponſ.117.num.6. Et confirmatur,quia vt tradit Bald.tract.de pact.nu.69.ea obligatio, quæ perficitur per oblationem pecunię,nõ poteſt plus operari, quàm ſi à principio purè fuiſſet cõcepta: ſed ſi à principio ille, qui emit, promiſiſſet reuẽdere, non induceretur venditio de præſenti,iuxta notata d.l. in bonæ fidei. ergo neque debet cenſeri inducta,quando per oblationẽ pretij purificatur promiſsio.Et eſt aduertendum, controuerſiam,de qua ſuprà,procedere in venditione, quę ex neceſsitati pacti fieri debet:nam ſi venditio ſit merè voluntaria,Bart.hîc num.10. & alij cõmuniter,de plano fatentur,fructus pendentes pertinere ad emptorẽ,per.l. Iulianus. §.ſi fructibus. ſ.de actio.empti. Quia tamen text.ille eſt præcipuus in hac materia,diligẽter circa illius explicationẽ inſiſtemus. Ex eo igitur prima ſit concluſio:Fructus pẽdentes tẽpore vẽditionis, etiam iam maturi, pertinent in ſolidum ad emptorẽ: extollit Decius conſil.543. num.20.& alij relati per Teſſaurum deciſ.Pedam.55. nu.1. Ratio eſt, quia fructus pẽdẽtes cẽſentur pars rei.l.fin.§.fin. ff.quæ in fraud.creditor.l.quæſitum.§. ea verò.ff.de fund.inſtru. adeò quòd magis cẽſeaturres immobilis.Caballin. milleloquio. 518. & idò meritò pertinent ad eum,ad quẽ res ipſa tranſit:& ita Bart.l. fin.§. fin.ff.de iur. fiſci. & Coſtalius d.§.ſi fi fructibus.Roman.conſi.10. ad mediũ. & conſil.309.nu.2.Peregrinus de iure fiſcili.lib.6.tit.4.nu.31.Anton.Gom.l.Taur. 40.nu.74.verſ.tertiò.Ruin. conſ.134.numer.13.lib.1.Menoch.conſ.13.nu.6.lib. 1.Duaren.hîc.verſi. è contrario. Teſſaurus deciſ.Pedam.55.in prin.Baeça de decima tutor.c.28.num.14.Boeri.conſ.23. nu.8.Carol.in conſuet. Pariſ.§. 13.gl. 1. num.76. Laſarte de decima venditio. c. 15.nu.35.exornat Sarmiento lib. 6. ſelectar.c.15.& priùs Alber.2.part. ſtatutor. q.226.& Baeça vbi ſuprà à nu.2. & Ruinus conſ.134.nu.13.lib.1.Et hac de cauſa prędicta concluſio generaliter procedit inquacunque materia, cum ſemper militet prædicta ratio. † Tiraquel.libr.1. retract. §.1. gloſſ. 7. à numer. 41. Octauian.deciſ.Pedamont.82.num.2.Cephalus conſil.181 & ſeq.lib.2. Huic tamen rationi apertè repugnat text. l.ſi filius familiàs.78.§.cum fundũ.ff.de verbor.obligat.vbi expreſsè probatur,quòd ſi ſtipulor rẽ dari,in hac ſtipulatione nõ veniũt fructus, etiam pendẽtes tẽpore cõtractę ſtipulationis,vt aduerſus gloſ.& Bar.tex. ille magis cõmuniter intelligitur, vt ibi aſſerit Iaſ.col.fin.Et tamẽ ſi prædicta ratio eſſet vera,etiã hoc caſu debuerũt cõtineri in ſtipulatione fructus pendẽtes. Obſtat etiam,quòd fructus pẽdẽtes, propterea quòd de proximo ſeparãdi ſunt à fundo,conſiderãtur tanquam res mobiles, & non tanquam immobiles. Bal.l. fructus.num.2.C.de action. empti. Iacobus Machellus patrocinio.15.à num.15. Vnde iura,quæ dicunt,fructus pendẽtes cenſeri partem rei,accipiẽda ſunt, quatenus pertinet ad iuris interpretationẽ,ſecundùm quam ſemper cẽſentur includi in re principali. Alex.l.Centurio.nu. 40. ff.de vulgar.Iaſ.l.cum filio.nu.175.ſ.de legat.1.non autẽ ad propriã verbi ſignificationẽ: nam qui fundũ ſimpliciter promittit,ſuæ promiſsioni ſatisfacit, ſi eum tradat ſine fructibus.Carol.l. vnica. nu. 202.C.de ſentent. quæ pro eo quod intereſt. Vnde in contractibus ſtricti iuris, in quibus verborũ rigori ſtandum eſt.l. quidquid aſtrigendæ.ff. de verbor.oblig.

80

ille

ille qui promittit fundum, non videtur promittere fructus pẽdẽtes; quia verborũ rigor hoc non importat, ac proinde si promisser eos perceperit ante litẽ contestatam, non tenebitur eorũ nomine stipulatori. Si verò adhuc pendeant tẽpore litis contestatæ, veniẽt non ex vi stipulationis, sed ex vi litis cõtestationis, iuxta regulã.l.cum fundus.in prin.ſ.si cert.petat. Vnde pari ratione idẽ videbatur admittẽdum in specie d.§.si fructibus. Neque admitto responsionẽ Iasonis. l. si filius familiàs.§.cũ fundum. col.fin. & ibi Alciat.nu.4.ĩ.de verbor. oblig. q, in d.§. si fructibus.agitur de contractu bonę fidei, in quo fauorabilius proceditur. l. quia tãtum.de.ſ.de negoc.gest. & aliud esse in contractu stricti iuris: quia replicabitur, quòd si verborũ significatio fructus non comprehendit; neque etiam illi possunt venire in cõtractu bonæ fidei, ante morã saltẽ extraiudicialem.l. mora.
81 §.in bonæ fidei.ſ.de vsur. † & ideò reiecta ratione, de qua suprà, ad d.§. si fructibus, verior ratio est, quòd propter fructus pẽdentes res ipsa plus videtur valere.l.in lege Falcidia.9.ĩ.ad leg.Falcid.l.final.§.fructus.ĩ.quę in fraud. credit. Vnde pretiũ pro re promissum, videtur constitutũ secundũ prædictam æstimationẽ, & sic etiã pro fructibus pendentibus: vnde meritò censetur cõprehendi in vẽditione, & pertinẽt ad emptorẽ: & ita Alex.hîc nu.36.Claud.num.30.Lancelot. Deci.ad fin.Ias.nu.44. & ante eos Bald. c.cum M.nu.15.de constitution. Socin. l.qui Romæ.in princ.col.vltim.ĩ.de verbor.obligat.Rolan. cons.27.nu.28.lib.2 Ioseph. Ludouic.decis. Perusina.79. nu. 18.& decis.83.Vincen. de Frachis decis. 390.nu.1.in.2.part.Molina lib. 3. de primogen.c.11.nu.16.Vnde & iã maturi,& de proximo colligẽdi, pertinebũt ad emptorẽ ex hac ratione.Couar.resol.libr.1. c.15.nu.2.ad fin.quidquid contrariũ dicat Caualcan.tract.de vsufr. mulieri relicto.nu.245.ad fin.& alij citati per Tessaur.decis.Pedam.55.nu. 6. Ex qua vera ratione infertur, quòd licèt fructus sati & percepti post perfectã vẽditionem, non pertineãt in effectu ad emptorem, antequã venditor in mora cõstituatur. glos.pen.l.fructus.C.de action.empti. diximus.l.de diuisione.ſ. eo. tamẽ fructus pendẽtes tẽpore venditionis, cũ effectu vidẽtur pertinere ad emptorẽ; quia censentur inclusi in ipsa vẽditione: & ideò si ante traditionem eos vẽditor percipiat, tenebitur eos restituere emptori, vel eorum æstimationem soluere. Ruin.l. serui electione.§.fin.num.54.ĩ.de leg.1.& quidem iure actionis ex empto, cùm ipsi fructus etiã censeantur venditi. Bald.l. fructus.num.4.C.de actio. empti. Carol. in consuet.Paris.§.13.glos.1.nu.76. Infertur secundò, non videri verum dictum Bart.l.cum filio.in fin.ĩ.de legat.1.quòd qui donat fundum, videtur etiam donare fructus pendentes, & cõmuniter recipitur vt ibi asserit Ias.nu.175.nam in cõtrarium est text.l.si filius familiàs.78.§. cũ fundum.ĩ.de verbor.obligat.quo probatur, in stipulatione fundi, interposita ex causa lucratiua, nõ venire fructus pendentes. † Et quia in donatione cessat ratio d.§.si fructibus.ibi enim venditor ex
82 maiori pretio recepit recompensam. Bald.l.fructus.nu.3.C. de action. empti. Vnde etiam videmus, q, si testator legat fundũ plenũ fructibus, & hi sint percepti ante aditã hæreditatẽ, non pertinent ad legatariũ, quia nõ cẽsentur esse in legato: & ante aditã hæreditatẽ, dominiũ legati nõ transit ad legatariũ.l.à Titio.ĩ. de furt.& ita in specie gl.l.fin.C.de vsur. & fructibus legator. gl.l.Herẽnius.42.ſ. de vsur.Ruin.l.serui electione.§.fin.nu. 54.ĩ.de leg.1.Post aditã autẽ hęreditatẽ, fructus percepti ad legatarium pertinebũt, ex ratione expressa.l.Herẽnius.42.ſ. de vsur. Infertur tertiò annotatio ad tradita per Menoch.cons.13.nu.6.lib.1. dũ dicit, decisionem d.§.si fructibus. etiam in locatione locum sibi vẽdicare; quod non

non est verum, nisi ponas, ratione fructuum pendẽtiũ maiorẽ mercedẽ locationis fuisse cõstitutam: nam tũc etiam in locatione militabit ratio suprà assignata. Infertur etiã, q, licet d.§. si fructibus.loquatur, quando tẽpore vẽditionis fructus erãt maturi, tamen idem erit, si fructus essent immaturi, quia sẽper militat ratio de qua suprà. & ita Fulg. Paul. & Costal. d.§. si fructib. vbi Mudeus n. 1.elegãter declarat, cur de maturis fecerit Iureconsultus mẽtionem. Quinimo neque tũc ex fructibus deducentur impẽsæ, quia propter maius pretiũ, etiã pro illis videtur satisfactũ vẽditori. Ruin. cõsil.65.à nu.6.lib.1. In vẽditione tamẽ necessaria cõtrariũ erit dicendũ, quia in ea cessat Ruini ratio, & inducẽda est regula.l.fundus.ſ.famil.erciſc. Vltimò infertur vera resolutio ad eam controuersiã D D. si tempore venditionis fructus pẽdebant, & tamen colonus partiarius in illis habebat partẽ, vtrùm etiam pars fructuum pertinẽs ad colonum partiarum, videatur venire in vẽditione. Et Roman.cons.309.existimat venire propter generalitatẽ d.§.si fructibus.in prin. fructus ergo omnes pertinebũt ad emptorẽ qui non tenebitur eos diuidere cũ colono partiario, sed poterit colonus agere ad interesse cõtra vẽditorẽ: subscribit Iason l.cũ filio.n.180. & ibi Soci. Iunior nu.74.ĩ.de leg.1. Iosephus Ludou. decis. Perusina.83.num.6. Bursatus cõsil.71.n 28.lib.1. Hanc tamẽ conclusionẽ intelligebat Iason d.l.cum filio.in fine. verã esse, quando venditor ignorabat, in fundo esse colonum partiariũ, prout in dubio præsumitur.l.verius.ſ. de probatio. nã si sciret, tantùm ius suum censebitur vendidisse.l.qui tabernas.ſ.de contrah. emptio. & quanuis ab hac Iason. declaratione recedant Socin. Iunior.d.l.cum filio. numer.75. & Ioseph. Ludouic.d. decisio 83.num.10. tamen illam probat Peregrinus de iure fisci.libro.6. tit.4. numer.32. & latè defendit Tessaurus decisio.55.nu
mero. 3. asserens secundùm hanc opinionem iudicatum fuisse Sed prouera resolutione aduertendum est, quòd Iason ad constituendum, quid videatur venire in venditione, considerat sciẽtiam, vel ignorãtiã vẽditoris: quod tamen nõ est verũ, neque enim ad personam venditoris debet haberi respectus, sed potiùs ad personam emptoris: vt si sciat rem vẽditam non esse in totum venditoris, tantũ ius illius videatur emisse.d.l.qui tabernas. aliàs totam rem videtur emisse, & nõ solum ius, quod in ea re haberet venditor, vt apertè hanc distinctionẽ probat.l. final. C. de communium rerum alienatio. & tradit Cyn.l.1. post princ. C. si pignus pignori datum sit. Bald.l. 1. num. 5. C. qui testa. facere possunt. & ibi Ias.n.2. & asserit receptum Ruin.l.serui electione.§.fin.n.43.ĩ.de leg.1. Et probatur ratione, quia venditor rem tanquam suam & liberam videtur vendidisse. glos. recepta.l.ex prædijs. C. de euictio. & si quid vẽditori deficiebat, vẽditor tenebatur id declarare emptori, aliàs de euictione tenebitur.l.in vẽditione.ſ. de actio empti. Ergo ad eius scientiam non debet haberi respectus: vt tradit Pinel.l.1.C.de bon. materna.3.parte.num.37. Et ex his inferas explicationem ad notabilem resolutionem Bald.d.l.1.num.5.C.qui testam. facere possunt. quòd si emptor sciuit, vẽditorem non esse dominum in solidum, tantũ ius vẽditori competens videtur emisse, neq; illi succurritur.l.qui tabernas. ſ.de cõtrah.emptio. Si verò ignorauit, tã quam decepto ei succurretur, & aget de euictione.l.in venditione.ſ.de actio.empti. Intellige tu, quando tertius aduersus eũ potest habere recursum, aliàs ipso iure tutus remanet, vt suprà diximus in colono partiario. Si verò sit dubiũ, vtrũ emerit totã rẽ, vel ius vẽdẽtis, recurrẽdũ est ad quãtitatẽ pretij, iuxta doctrinã. gl.l.1. §.i.ver.agẽdo.ĩ.de superficieb. & in simili cõsiderãt relati per An.Gom.2.tom.c.2. n.12. ad fin. Secũda principalis cõclusio

ex d.§.si fructibus.ea est, quòd si ager tẽ pore venditionis erat alteri locatus, tũc pensio soluenda est ei qui fundum locauit,id est,vẽditori. Quæ conclusio summè difficilis est,& variè intelligitur per Doctores: nam Fulgos.d. §. si fructibus. num.1.eam intelligit,vt verba sonãt, scilicet,quòd tota pensio in solidum cedit venditori. Et ratio est, quia cũ emptor non teneatur stare colono, sed possit eũ expellere,& sic obligare venditorem ad interesse soluendum.l.emptorem.C.de locato.l.arbores.66.§.1.ff.de vsufruct. ne claudicare videatur contractus,æquum est,vt venditor totam retineat pensionem,loco interesse quod colono tenetur soluere:quem intellectum probasse etiam videtur Lasarte de decima venditionis.c.15.nu. 35. † Pro quo intellectu 83
potest expendi.d.§.si fructibus. dum videtur constituere differẽtiam inter fructus naturales,& pensiones, quæ fructus ciuiles dicuntur.l.si nauis.ff.de rei vend. Naturales autem vult in solidum pertinere ad emptorem: ergo vt bona sit aduersatio, ciuiles in solidum debent pertinere ad venditorem.Item potest expẽdi d.§. si fructibus.dum dicit,quòd pẽsiones ei cedẽt, qui locauit:quod verbum, Cedent,effectum designat:vt colligitur ex prima conclusione illius textus.Item quia subdit,Nisi quid nominatim cõuenisse proponatur. quæ quidẽ exceptio inanis & frustranea esset, nisi intelligamus, pẽsiones cum effectu cedere venditori:nam si non cederẽt,neque interueniente expresso pacto ad emptorem pertinerẽt,quia esset necessaria cessio actionum.l.possessio quoque.§.fina.ff. de acq.possess.Itẽ probat, quòd solet interponi pactum inter emptorẽ & venditorẽ,quòd pẽsiones cedãt emptori: vt etiã probat.l.si cum fundum.in prin.ff.de cõtrah.emptio. Quod pactum esset superfluũ,si pẽsiones etiã remoto pacto ad eũ pertinerẽt:quæ fuerunt rationes Lasarti d.c.15.n.36. Sed his nõ obstãtibus, prædictus intellectus reijciẽdus est,quia vt cõstat ex litera d.§. si fructibus. hæc secunda conclusio etiam procedit in pensionibus prædiorũ vrbanorũ, in quibus certũ est,esse diuidẽdas pẽsiones pro rata inter vẽditorẽ,& emptorẽ,quia quoti die videtur percipi,vt post alios resoluit Ant.Gom.2.tom.c.2.n.11.ad finẽ.Vinc. deFrãchis dec.79.n.3.Rationẽ elegãter assignat Aret.hîc n.5.ante finẽ. & dicemus infra nu. 93. Ergo pariter & eadem diuisio pẽsionũ in alijs casibus admittenda est,iuxta regulam.l.iam hoc iure.ff.de vulgari.& in specie aduerrit Couarr.resol.lib.1.c.15 n.5.ad finẽ.Neque obstant rationes suprà adductæ pro prædicto intellectu:nã ad primã respõdetur, quòd emptor nõ expellit colonũ à locatione, quasi emptio hoc ius ei tribuat, sed potius,quia cũ mediãte traditione fuerit effectus dominus rei emptæ.§. per traditionẽ.Insti.de rerũ diuisio.de re sua potest ad libitũ disponere.l. in re mãdata. C.mandati. Vẽditor autem colono tenetur,quia ei non impleuit contractũ locationis.& imputet sibi vẽditor, qui ius coloni nõ reseruauit.l.emptorẽ.C.de locat. Itẽ pone,emptorẽ noluisse vti iure suo sed passum esse colonũ in fundo cõductore manere: vtique hoc casu certũ est, pensionẽ debere pertinere ad emptorem,quia liberauit venditorẽ ab interesse,ad quod aliàs tenebatur colono: & agnoscit Lasarte d.c.15.numer.39. ad finẽ. & tamen dict. §. si fructibus. generaliter constituit, pensiones cedere venditori. Non obstat secunda ratio de dict.§.si fructibus. inducta vt suprà, quia respõdemus,aduersationem primi casus ad secundum, accipiendam esse in eo sensu vt primo casu fructus cum effectu pertineant ad emptorem : in secundo autem casu pertineant ad venditorem, scilicet mero iure : & ideò ei in solidum soluẽdæ sunt per colonum debitorem: non negat tamen textus, quòd vẽditor hanc

hanc pensionem mero iure suam factã per solutionem, teneatur cõmunicare cum emptore:& ideò ex iuris principijs id supplendum est,& resoluẽdum quod in primo casu,cum pretium videatur etiam datum pro fructibus pendentibus, vt suprà diximus n. 81. meritò tanquã empti cum effectu ad emptorem pertinent: quæ ratio cessat in secundo casu, neque enim pensio censetur vendita: quia si vendita censeretur, colonus expelli non posset per emptorem, vt infrà dicemus. Pro tempore igitur, quod trãsiuit ante venditionem, pensio pertinebit ad venditorem cum effectu: sed pro tempore quod transiuit post factam venditionem,cùm emptor passus fuerit colonum permanere in fundo, pro eo tempore æquum est,quòd pensio ad eũ pertineat.argumen.l.si filiofamil.§.finali.ff. eod. Non obstat etiam tertia ratio, quia respondetur,verbum,Cedet,esse verbũ generale,& iuxta subiectã materiã accipitur: in primo igitur casu accipietur, q̃ cedant fructus emptori cum effectu. In secundo autem,quòd ita cedent, vt pro rata teneatur venditor fructus communicare cum emptore, quia inter prædictos casus est manifesta ratio differẽtię, vt suprà ostendimus: & quãdo est diuersa ratio,non est nouum, vnum & idem verbum diuerso modo accipi, iuxta doctrinam.gloss.l. 2. ff. de officio proconsul. Neque etiam obstat, quòd illa exceptio quã textus facit,Nisi aliud conuentũ esset. redderetur superflua,nisi intelligamus pensiones cedere in totum vẽditori cum effectu:nam respondetur, q̃ si aliud conuentum sit, pensio in totum pertinebit ad emptorem:ad quem tamẽ remoto pacto, non pertineret, nisi pro rata temporis;vt suprà diximus :& eodẽ etiam modo respondebitur ad inductionem.l.si cum fundum.in principio.ff.de contrahenda emptione. † Reiecto igi- 84
tur prædicto intellectu Fulgosij, inuenio,quòd Lasarte de decima venditionis capite.15.numero.36.&.numero.39.ad finem. alium nouum assignat intellectum ad dictum.§.si fructibus.quòd procedat, quando venditor interposuit pactum, ne emptor posset expellere colonum: cùm enim tunc emptor propter pactum necessariò præstiterit patientiã, ratione illius nihil prætendere potest:argument. l. final. ff.de condictio. ob turpem causam. Sed neque is intellectus admittendus est : tum quia apertè diuinat, tum etiam quia in se est falsus: nam quando emptor propter pactum non potest expellere colonum, non facit suam conditionem deteriorem, quoad pensiones : imò meliorem, adeò quòd tunc ipsò iure absque alia cessione venditoris, possit colonum vtili actione obligare ad sibi soluendam pensionem ; vt est expressum . l. finali. in fine princip. ff. de iure fisci. & dicemus infrà numero. 86. Ac ita intelligendo textum d.§. si fructibus. vt Lasarte intellexit, non esse verum,quod textus ille dicit, pensiones cedere venditori : nam imò cederent emptori, qui ipso iure haberet actionem ad illas petendas à colono; vt suprà diximus : & est ratio, quia quando prædictum pactum de non expellendo colono non fuit expressum,ius locationis non comprehenditur in venditione:nam si comprehenderetur, emptor non posset expellere colonum, contra id quod probat. l. emptorem. C. de locato. & hac ratione actio competens pro locatione,resideret penes venditorem qui locauit; & necessaria est cessio, vt in personam emptoris transferatur. l. possessio quoque. §. fina. ff. de acquir. possessio. Anchar. consilio. 193. numero 2. Sed quando propter pactum emptor tenetur stare colono, in effectu in vẽditione videtur contineri nomen coloni : & ideò absque alia cessione vtilis actio competit emptori ad petẽdã pẽsionẽ debitam per colonũ.l.pen.C. de hæ-

red.vel actio. vend. & sic in his terminis minime procedet secunda conclusio d.§. si fructibus. quidquid existimet Lasarte. Succedit igitur tertius intellectus, quem assignauit gloss. d.§. si fructibus. verb. ei cedere. quòd merces locationis solusinda est venditori, sed nihilominus peneonem solutam tenebitur diuidere cum emptore pro rata temporis post vẽditionẽ celebratam. sequitur Bartol. l. fina. §. fi. ad mediũ. ff. de iure fisci. Aret. hîc col. penult. ad finem. Boeri. consil. 23. numero. 5. vbi dicit, pro hoc intellectu esse textum expressum. l. cũ venderem. 24. §. locati. Tessaurus decisio. Pedamontan. 56. numero. 6. & eleganter Cuman. consil. 20. ad medium. Peregrinus de iure fisci. lib. 6. tit. 4. n. 34. Sed neque is intellectus est verus, quia prout fructus naturales in solidum pertinẽt ad emptorẽ, pariter & in solidum pẽsiones pẽdentes debent ad eum pertinere: quod securè voluit Ancharran. consil. 193. numer. 3. Nec contrarium probat l. cum vẽderẽ. 24. §. locati. quia loquitur in diuersis terminis, & procedit ex diuersa ratione, vt ibi declarat Castrens. Succedit igitur quartus & receptus intellectus ad d.§. si fructibus. quòd si fundus sit locatus tẽpore factæ venditionis, pensio semper soluenda est venditori: nam actio cõpetens pro mercede locationis, à principio incepit competere venditori locanti. l. si à colono. 59. ff. de fideiussor. neq; potuit transferri in emptorem, nisi venditor priùs eam cedat. l. possessio quoque. §. fina. ff. de acquirend. possession. Addendũ tamen est, nihilominus venditorẽ cogendum esse, vel actionẽ cedere, vel id, quod sibi solutum est, emptori restituere, quia ad eum reuera pertinet: argum. l. ancillarum. 30. §. de petitio. hæred. l. si filiofamil. 26. §. finali. ff. eod. & ita Bartol. l. fin. §. fin. in fine. ff. de iure fisci. Bald. cap. cum M. numero. 5. de constit. & capit. 1. numero. 25. an agnatus, vel filius. Paul. & Salic. col. 2. d. §. si fructibus. Salic. l. fructus. n. 3. C. de actio. empti. Aret. consilio 159. n. 12. vers. circa quartũ. Soc. cons. 42. n. 6. lib. 3. Ias. §. actionũ. n. 150. Insti. de actio. Couar. resol. lib. 1. c. 15. n. 3. Anton. Gomez. l. Tauri. 40. n. 74. Peregrinus de iure fisci. lib. 6. c. 4. n. 34. Molina libr. 3. de primogen. c. 11. n. 17. Gutierrez in quæstio. canonicis. c. 33. n. 19. Quidquid repugnet Lasarte de decima vẽditionis. capit. 15. n. 36. post meduim. Est tamen aduertẽdũ, quod hæc cõmunis explicatio duas magnas patitur difficultates. Prima, dũ pro cõstãti habet, actionẽ ex locato mero iure soli cõpetere vẽditori: nam cõtrariũ videtur probare tex. l. fin in fine prin. ff. de iure fisci. imò ipso iure cõpetere. Secũda, quia præsupponit, quòd tẽpore vẽditionis, prout fructus iã percepti nõ pertinẽt ad emptorẽ: vt colligitur ex mẽte d.§. si fructibus. & notat Bal. l. 2. in fin. C. de pact. inter emptorẽ. ita etiã nõ 85
debet pertinere pẽsio, quæ debetur pro fructibus iã perceptis, quãuis dies soluendi cã nõdũ venerit: & tamẽ cõtrariũ videtur probare tex. l. fin. §. fin. ff. de iure fisci. vbi probatur, quòd licet fructus iam sint percepti tẽpore vẽditionis: tamen si dies soluẽdæ pẽsionis nondũ venerit, ea soluẽda est emptori: vt ibi notat Dyn. & & Alb. Ang. hîc n. 5. Roma. cõs. 10. ad finẽ. Boer. cõs. 23. nu. 2. Sed his nõ obstãtibus, nõ est recedẽdũ à cõmuni intellectu suprà relato. Neq; obstãt difficultates suprà motæ, nã ad primã del. fi. in fine prin. ff. de iure fisci. respõdetur, procedere specialiter in locatione facta per fiscũ: nam ne fiscus teneatur soluere interesse colono expulso, inductum est fauore fisci, ne emptor fisci colonũ possit expellere: sic limitata regula l. emptorẽ. C. de locato. quod probat d.l. fin. in princ. ff. de iure fisci. notat Dueñ. regul. 240. in. 8. limi. Peregri. de iure fisci. li. 6. tit. 4. n. 33. Et in cõpensationẽ huius oneris inductũ est, vt absq; alia cessione actio competens ad pensionẽ, ipso iure trãseat in emptorem fisci: & ita Fulgos. d. §. si fructibus. num. 1. inde inferens, quòd etiam absque cessione, vtilis actio concederetur emptori ex locato, quando tempore venditionis expressè conuentum est, ne emptor colonum posit expellere: quia eadem militat ratio. Subscribit Salicet. ibi numer. 9. Ruinus consilio 193. ad finem libro. 1. & Lasarte de decima vendition. capite. 15. numero. 43. & rationem assignauimus nu. 84. Inuenio tamen, quòd Couarrub. resolut. libro. 1. capit. 15. numero. 5. hanc illationem non admittit: nam licet fatea
tur, vtilem actionem ipso iure competere emptori, quando propter necessitatẽ legis non potest expellere colonum: tamen contendit, non idem esse admittẽdum, quando propter voluntariam con
uentionem, colonum emptor expellere nõ potest. Sed opinio Fulgos. mihi ma
gis placet, pro qua expendo verba. l. fin. 86
in fine princ. ff. de iure fisci. ibi, Atque si hoc ipsum in emendo cõueniisset æquiparat enim Iureconsultus pactum expressum de non expellendo colono, & priuilegium, quod habet fiscus, ne colonus suus expelli posit per emptorem: ergo vtroque casu idem obseruãdum est, iuxta regulam. l. qui neque ff. de reb. eorum. Præterea expendo. l. arbores. 66. §. 1. ff. de vsufruct. nam quærens, vtrũ pensiones fundorum iam ante locatorum, pertineant ad fructuarium? sentit, regulariter illas pensiones in vsufructu non comprehendi, nisi id expressum sit. Addit tamen, quòd fructuarius potest expellere colonos ad instar emptoris, nisi id exceptũ sit. Sentit igitur, quòd quando fructuarius potest expellere colonos, non veniunt pẽsiones in vsufructu, quia ei consultum est per expulsionem colonorum. Si verò propter pactum eos expellere non potest, tunc pẽsiones ad eũ pertinẽt, quia scilicet actio ex locato absque cessione ei conceditur. Et cõfirmatur ratione, quia quando conuẽtum est, ne colonus expellatur, sed emptor teneatur ratam habere locationem factam, in consequẽtiam videtur cõcessa actio ex locato emptori, ac si ipsam locationẽ recisset: vnde quasi nomen coloni sit comprehensum in venditione, vtilis actio cõpetet emptori absq; alia cessione. l. postquã. C. de hæred. vel actio. vend. l. nomẽ. C. quæ res pignori † & diximus suprà 87
n. 84. Et iuxta hæc venit explicãdus text. dict. §. si fructibus. vt scilicet regulariter merces locationis sit soluenda vẽditori, qui locauit, ea ratione, quia actio locationis non cõprehẽditur in vẽditione, quia si comprehẽderetur, non posset emptor colonũ expellere: cuius cõtrariũ probat l. emptorem. C. de locato. Sed si propter legis priuilegiũ, vel cõuentionem partiũ, emptor non posit expellere colonum; quia tũc locatio cẽsetur venire in venditione, absq; cessione vtilis actio concedetur emptori, iuxta suprà tradita. Vnde etiã cauẽdũ est à Duaren. hîc vers. è contrario, qui securè tenet, in specie. d.l. fin. in prin. ff. de iure fisci. non cõpetere actionem ex locato emptori, nisi ei cedatur per venditorẽ: nam contrariũ colligitur ex suprà traditis. Et hac ratione nititur noua opinio, quã eo casu induxisse Papinianum refertur in d.l. fin. in prin. ff. de iure fisci. scilicet, quòd cum emptor propter priuilegium fisci non posit expellere colonum, ei comperat vtilis actio aduersus colonum absque alia cessione. Vnde in terminis l. si mercedẽ. §. si habitatoribus. ff. de actio. empti. ipso iure cõpetet actio emptori: quidquid repugnet Lasar. d.c. 15. n. 37. ad finẽ. & n. 41. Nõ obstat secũda difficultas de l. fi. §. fi. ff. de iure fisci. quia respõdet Dyn. & Alb. ibi, distinguẽdũ esse: nã si mediãte cõuentione res trãsfertur in aliũ, debet inspici tẽpus soluẽdi pẽsionẽ, & nõ fructuũ perceptorũ: & in his terminis procedit d.l. fi. §. fi, sed quãdo propter mortẽ, vel aliũ casũ fortuitũ res transfertur in alium, locum habet, l. defuncta. 65. §. de vsufr. subscribunt Angel. hîc num. 5. Faber §. is verò. num. 2. Instit. de rerum diuisione. Quæ tamen

resolutio confunditur per d. §. si fructibus. vbi ratione venditionis,& sic voluntariæ conuentionis,res trãsfertur ad emptorem:& tamen secundùm communẽ intellectum suprà relatum,si fructus pendent, ad emptorem pertinent: si verò iã sint percepti,pertinent ad venditorem. l.2.in fine.C. de actio. empti.ergo idem recipiẽdũ est in pensione, quæ loco fructuũ succedit: quod dicit receptissimũ Couarru.resolut.libr. 1.capite. 15. num. 3.ad finem.& deducitur ex mente.l.fin. in princip.ff.de iure fisci.&.l.si pendẽtes. 88 30.ff.de vsufruct†Secũdus igitur intellectus fuit Costalij.d.§.si fructibus.ideò in specie.l.fina.§.fina.ff.de iure fisci. attendi tempus soluendi pensionem, & non tempus perceptionis fructuum, quia vt constat ex principio illius.l. fuerat prædium addictum emptori certo pretio:& quanuis postea alius emptor plus obtulit ipse tamẽ licitando, eum vicit : quia igitur interim posidebat fundum sibi addictum, & pro eo pretiũ soluerat, in fauorem possessoris inductum est, vt inspiciatur tempus soluendi pensionem,& non perceptionis fructuum. Sed neque is intellectus placet,quia est contra mentem d.l.fin.in princ.ff.de iure fisci.Quod vt clare deprehẽdas, aduertendum est, regulam esse, addictionem factam per fiscum,rescindi non debere,etsi alius afferat meliorem conditionem. l.2. C. de locatio.prædio.ciuili. libr. 11.notat glos. 2.l.si tempora. C. de fide instrumẽtor. libro 10.Capic.decis.36.n. 5.Valasc. cõsulta. 37. quæ tamen regula intelligẽda est, si addictio facta sit post viginti dies,& postea aliùs meliorem attulerit conditionem,vt argu. authen. hoc ius porrectũ. C.de sacro.eccles.tradit glos. 1.d.l.si tẽpora. Quòd si nondum elapsis prædictis viginti diebus,facta sit addictio,si postea adparet alius, qui meliorem conditionẽ afferat, prior addictio tanquam in tempestiuè facta retractabitur, & res addicetur plus offerenti.l.si tempora. C.de fide instrumentor.lib.10.l. Iuris.§.fina.ff.ad municipal.tradunt Bart & Alber.l.fina. in princ.ff. de iure fisci.Capic.decis.36.n. 4.Et ad dẽ ratione,si in scriptis declaratum sit, quòd plus offerenti intra mensem res addicetur, si antea fiat addictio.& veniat alius intra mensem,qui offerat meliorem conditionem, prior addictio tanquam intempestiuè facta retractabitur,& plus offerenti addicetur. d.l. si tempora.iuncta glos.1. in primo intellectu & ibi Platea nu.2 Quibus ita præmissis,dicendum est in specie.d.l.fina.in princip.ff.de iure fisci. ita casum contigisse,quòd prædia ante lapsum terminum prædictorum viginti dierum, fuerũt addicta† Titio certo pretio : & quia intra 89 prædictos viginti dies,alius apparuit,qui meliorem conditionem offerebat, non obstante prima addictione, fuit admissus is secundus ad licitationem : & quia primus,cui prius fuerãt addicta prædia, secundum vicit in licitatione,et eandem validè prædicta prædia de nouo fuerũt addicta. Circa hunc casum occurrebat dubium fructus percepti inter primam, & secũdam licitationem, ad quem pertineant: Et procurator fisci ad fiscum eorum tendebat pertinere, adducens regulam generalem,quòd vbi res addicta est in diem,& quia postea melior conditio allata est: prima addictio reuocatur,fructus interim percepti inter primam & secundam addictionem,restituuntur vẽditori, neque pertinent ad secundũ emptorem,etiam si eadem sit persona, cui prima & secunda addictio facta sit. l. itẽ quod dictũ. & l. Imperator. §. de in diẽ adiectio.notat glo. fina.l.2.§. de in diem adiectio.& subscribit Anton.de Burgos c.ad nostram. numero. 38. ad finem.de emptio.& vend.Corrasi.libr. 3. miscellaneo.capite.9.num.6.Menochius consil. 26.num. 32.libro 1. & fatetur receptum Molina libro. 2. de primogen.capit. 12. numer. 19 quidquid ipse contrarium teneat.& Couarru.resol.libr. 3.capit.9.numero

mero.1.post Tiraq.l.si vnquam. verbo reuertatur numero.283.& Menchaca vsu frequentium.cap.49.numer.1. Dicit tamen Iurecõsultus in casu proposito non fuisse consideratam allegationem procuratoris fisci,quia fructus vindemiæ nõ fuerunt percepti,sed adhuc pendebant, tã tempore primæ addictionis,quã secũdæ;& ob id tanquam pendentes debebant pertinere ad emptorem,iuxta regulam.l. Iulianus.§. si fructibus. ff.de actio. empti.& sic text.d.l.fina.in princ.duo sẽtit notabilia.Primũ est,quòd si fructus essent percepti inter primam licitationem & secundam,tunc pertinerẽt fructus ad fiscum vẽditorem; quia prima addictio propter secundam fuit reuocata; & sic debuit haberi pro non facta. Bar.d.l.fin. in princip.ff.de iure fisci.Platea l. si tẽpora.col.fina.C.de fide instrumento. libro 10.Vnde quanuis tempore illius fructus penderent, tamen ex illa emptor nullũ ius potuit prærendere : tempore autem secundæ addictionis erant iam percepti,vnde ad emptorem pertinere non poterant: ac ita constat, intellectum Costalij suprà relatum esse contra mẽtem d.l.fin.in princip.ff. de iure fisci. nã cum prima addictio resoluta fuerit propter sequẽtem licitationem, & habeatur pro non facta,non potest producere effectũ quem Costalius considerat:argum.l.nullus solius C.de decurio.lib.10. Prætereà probat d.l.fina.in principio,quòd si tempore secũdæ addictionis, fructus adhuc pendebant,tunc pertinerent ad emptorẽ,iuxta regulam.d. §. si fructibus. sic limitata regula, larem quod dictum. & l. 90 Imperator.ff.de in diem adiectione.† Recto igitur Costalij intellectu ,succedit tertius,qui fuit Bart.l.fina. §. fin.in fine.ff. de iure fisci.quòd licet regula sit,in pensione attendi debere tempus perceptionis fructuum .pro quibus illa præstatur. l.defuncta. 65.ff. de vsufruc.ac ob id pensio integra pertineat ad venditorem,si tempore venditionis fructus essent iã percepti,licèt dies soluendæ pensionis nondũ venerit,vt per l. defuncta. contra Dynũ tenet Bart. l.fi.§.fina.ff.de iure fisci. receptus vt per Peregrinum de iure fisci. lib. 6.capit.4 num. 35. quidquid repugnet Roman. consilio. 10. & ampliat notab. Fulgos.d.l.defuncta.numero.2.ff. de vsu fruct. tamen speciale est in emptore fisci,qui cum non posit colonum expellere,in compensationem huius oneris, fauorabiliter inductum fuit,vt non consideraretur tempus perceptionis fructuũ, sed tempus soluendi pensionem:subscribit Alberic.ibi.Fulgos.d.l.defuncta.ff.de vsufruct.Iason hîc numero.41.Duaren. versè contrario.Boerius consilio.23.nu. 10.& Peregrin.vbi suprà nume. 36.Sed etiam non placet: confũditur enim per d.l.fina in fine.in princip.ff. de iure fisci. vbi etiam in emptore fisci fit differentia,vtrùm addictio secũda facta sit post fructus perceptos, vel illis pendentibus, sentiens, quòd si post iam perceptos facta sit, huic emptori nihil debebitur ex fructibus,sed pertinent ad fiscum venditorem, vt suprà diximus: ergo etiam in emptore fisci attenditur tempus perceptionis fructuum. Et probatur ratione, quia quando addictio facta est post fructus iam perceptos per colonum,frustra quæritur ,vtrùm colonus possit expelli, necne? nam iam tunc emptor, non expellendo colonum, nullum beneficium fisco facit, neque eum ab aliqua obligatione liberat:vnde hoc casu nulla est ratio,cur non debeat attendi tempus perceptionis fructuũ. Succedit igitur quartus intellectus,qui fuit Couarru.resolut. libro 1.capit.15.numero.5.ad finem.& ante eum Cuman.d.l.fina.§ fina.ff.de iure fisci.quòd referendo d.l fina.§.fin ali. ad principium illius legis,colligitur,fundum illum addictum per fiscum,partim ferre fructus liquidos, id est vindemiã, partim aridos, id est messem, iuxta text. similem.l.si fundus.9.§.fina.ff.eo. tempore autem secundæ addictionis fructus

aridi,id eſt,meſsis erat iam percepta:fructus autẽ liquidi,id eſt vindemia,adhuc pẽdebant:quia igitur reſpectu horũ fructuũ liquidorum,& nondum percepto rũ,cogitur emptor fiſci ſtare colono, in compenſationem huius oneris inductũ eſt,vt quoad fructus iam perceptos,attẽderetur tempus ſoluendi penſionem; vt ſic ad emptorem poſſent pertinere: & ſubſcribit Laſarte de decima venditionis. capite. 15. numero.40. declarando tamen cum Cuma.conſil. 20. ad finem. Vnde colligo,quòd ſi in ſpecie d. §. fina. etiam fructus liquidi eſſent iam percepti tempore ſecundæ addictionis, à ceſſante ratione,de qua ſuprà,obſeruaretur regula d.l.defuncta. & ſic penſio ad emptorẽ minimè pertineret,iuxta regulã.l. 91 2.infine.C de actio empti. Quod clarè colligitur ex mente d.l.fin. in princip.ff. de iure fiſci. ſentit enim,quòd ſi tempore ſecũdæ addictionis fructus omnes eſſent iam percepti, tunc pertinerent ad fiſcum venditorem:& tradit Salic.l.fructus.col.2.adfin.C.de actio empti.Aret. conſ.159.num.12.ad finẽ. Et pari ratione ſi in ſpecie.d.§. fina. ille fundus ſolos ferret fructus aridos,qui tempore ſecundæ addictionis eſſent iam percepti,non procederet deciſio illius textus,ſed induceretur regula.l.2.in fine.C.de actio.empti.Vnde conſtat in materia d.l.fin.§. fina.nihil facere,quòd colonus nondum eſſet obligatus ſoluere penſionem, ſed totum facere id quod reſoluimus: quidquid contrarium ſentiat Ruin. conſilio 193.ad finem.libro.1.Conſtat etiã qualiter ſint accipienda tradita per Salicet.l. fructus.col.2.ad finẽ. C. de actio.empti. & d.§.ſi fructibus.n.9.dũ reſoluit,quòd ſi fructus fundi partim ſint aridi, & partim liquidi,& penſio pro quolibet eorũ ſeparatim ſit conſtituta, tunc pro aridis iam perceptis penſio non debebitur emptori, ſed pro pendentibus illi debebitur penſio: ſi autem penſio non ſit diuiſa,tunc debet fieri diuiſio illius pro rata, vtſcilicet pro quantitate fructuum perceptorum, nihil debeatur emptori, ſed rata pendẽtium ad eum pertinebit:ſubſcribit Peregrinus de iure fiſci libro.6.titulo.4.numero.35.adfinem.Sed reſolutio Saliceti admitti poterit, quoad emptorẽ,qui nõ cogitur ſtare colono: aliàs non erit vera, ſed ſola perceptio omnium fructuum attendetur: & in ſpecie aduertit Laſarte de decima venditio. capit.15.numero.45. faciũt bene quę Vincent.de Franchis deciſ.79.num.4.Addo tamẽ,quod fructus pendentes indiſtinctè pertinebunt ad emptorem,iuxta regulam d.§. ſi fructibus.in emptore autẽ, qui ex diſpoſitione iuris, vel ex vi conuentionis, cogitur ſtare colono, obſeruabitur deciſio.l.fina.§.fina.ff. de iure fiſci.explicata vt ſuprà. & tradunt Fulgoſ. d.§.ſi fructibus.numero.1.& ibi Salicet. numero.9. Laſarte de decima venditio. capit. 15.num.43. quidquid diſtinguat Couarrub.reſol.libro.1.capit.15.numer. 5.poſt principium.Illud ſanè verum eſt, quòd ſi vẽditor ante fructus perceptos, penſionem recepit,& illis pendentibus fundum vendidit, penſio nihilominus emptori eſt reſtituẽda; nec enim anticipata ſolutio attendi debet,in præiudicium emptoris, 92 ſed potius tẽpus perceptionis fructuum,quorum ratione pẽſio debetur:vt optimè probat Salicet.l. fructus.columna finali. C. de actio. empti.Gigas de penſio.q.53.in fine.Peregrinus de iure fiſci.libro.6.capit.4.numero 36.De quo etiam videndus eſt Cuman. l.penult.ad finem.ff.de vſufr.legat. Cagnol.l.2.numer.101.C.de pact.inter emptor. Vltima cõcluſio, quæ colligitur ex d.§.ſi fructibus.ea eſt, Quòd quæſita ex operis ſeruorũ,vel vecturis nauium, vel iumentorum,ad emptorem pertinent; & ſic videtur ſẽtire, quòd diſtinctio poſita in principio illius. §. tantũ obtineat in fructibus naturalibus: ciuiles autẽ diuidantur inter emptorem & venditorẽ pro rata, ita vt tempus illud, quod præceſſit

ceſſit,venditionẽ cedat in vtilitatẽ venditoris:quod verò currit poſt factam vẽditionem,cedat in vtilitatem emptoris: & ita Bar.l.ſi.§.fin.ad medium.ff.de iure fiſci.Bal. c. cum M.n.5.de cõſti. Pau.Salic.& Coſtalius d.§.ſi fructibus.Aret.cõſil.159.n.12.ad finem.Ruin.conſil.193. num.3.lib.1.Boeri.conſil.23.n.5.&.10. & aſſerit receptum Carol.in conſuetud. Pariſ.§.1.gloſ.1.nu.35. Baeça de decima tutoris.c.28.n.14.Teſſaurus deciſio.Pedamontan.56.n.6.Couarru.reſol.libr.1. cap.15.n.3.ad finem.vbi ex mente aliorum dicit,rationẽ differentiæ eſſe,quòd fructus ciuiles quotidie videntur produci,& quotidie etiam videntur percipi,& ideò illi,qui ante factam vẽditionẽ quaſi producti,& percepti ſint, pertinebũt ad vẽditorem,alij autem quaſi pendentes, pertinebunt ad emptorem:atque ita colligitur,quòd in fructibus naturalibus attenditur quidem tempus perceptionis, ſed in ciuilibus attẽditur tempus, quo videtur produci & percipi.Colligitur etiã, q; ſi fructus ciuiles tales ſint, qui quotidie non videantur produci,neque percipi, tunc etiam in illis attendetur tempus perceptionis, quia militat eadem ratio, quæ in naturalibus:probat.l.defũcta. 65. ff.de vſuf.tradit Socin.conſil. 100. nu. 2. lib.1.Carol.in conſuet.Pariſ.§.1.gloſſ.1. num.36.Huic tamen receptæ reſolutioni nimis videtur obſtare d. §. ſi fructi- 93 bus. † nam poſt principium apertè probat, q; ſi vẽdita ſit domus, quæ erat alteri locata,merces locationis ſoluenda eſt illi,qui locauit,id eſt,venditori:&tamen hæc penſio fructus ciuilis cenſetur.l. ſi nauis.§.fina.ff.de rei vend.& quotidie videtur produci & percipi, vt diximus ſuprà num.83. Colligitur ex l.item quæri- 94 tur.14.§.qui impleto.ff.locati.dum probat, quòd ſi finita locatione fundi ruſtici,colonus remanſit in fundo, tacitè ei videtur facta locatio in alium annum.Et tamen ſi finita locatione prędij vrbani, conductor remanſit in domo, non videtur facta locatio in alium annum,ſed tãtũ pro eo tempore,quo in ea domo habitauit.Cuius differẽtiæ rationẽ, eam eſſe dicit gloſſ magna ibi ad finem, quòd in prædio ruſtico producuntur fructus naturales, ex quibus nulla vtilitas percipitur,ſi fructus colligi non poſſint: quod ſolet contingere in fine anni, & ideò vt vtilis cẽſeatur conductio, videtur facta in alium annum: in prædio autẽ vrbano æqualiter vtilitas vſus,ſiue habitationis, quotidie percipitur, & ideò nõ eſt vtile, quòd in alium annum videatur facta relocatio:ſequitur Bart.ibi num.10. Afflictis deciſ.365.num.12. & notanter Ant. Gomez.2.tomo. cap.3.num. 15. Si igitur reſolutio ſuprà relata eſſet vera, etiã penſio domus debuit diuidi pro rata inter emptorem,& venditorem:& tamen d.§.ſi fructibus.probat,inſolidum pertinere ad venditorem. Sed ad veram reſolutionem duo caſus diſtinguẽdi ſunt.Primus eſt,quando prædium venditũ, vel res producẽs fructus ciuiles,non erat alteri locata.Secundus eſt, quando erat facta locatio.Primo caſu loquitur d.§.ſi fructibus. in fine. probans, quòd id quod quæritur ex operis ſeruorum, vel vecturis nauium,vel iumentorum, poſt factã venditionem pertinet ad emptorem;tacitè ſignificãs,quod quæſita ex prædictis cauſis,ante factam venditionem, pertinebũt ad venditorẽ, ita vt attento effectu,fiat diuiſio prædictorũ fructuum inter eos pro rata.Et eſt ratio, quia cum illi fructus quotidie videantur quæri,quæſitum ante venditionem, quaſi iam percepti pertinebit ad venditorem:quod verò poſtea quæritur,quaſi fructus pendẽs pertinebit ad emptorem, iuxta rationẽ l.fructus.C.de actio. ẽpti.† & hoc modo d.§.ſi fructibus.intellexit Pau.ibi in princip.& n.4. eleganter addens, quęſitum ex prædictis cauſis,ita ad emptorem pertinere,vt ſi adhuc pretium nõ ſoluit, teneatur vſuras pretij ſoluere pro quantitate prædicti fructus ciuilis, iuxta traditionem

rionem gloss. pen. l. fructus. C. de actio. empti. Neque enim æquum est, eum simul pretio, & fructibus ciuilibus frui, & sic inducetur æquitas. l. curabit. C. de actio. empti. In secundo autem casu, quãdo tempore venditionis facta erat locatio; dicẽdum est, quòd aut quæritur, cui mero iure competat actio? aut verò cui, attẽto effectu, illa pẽsio a equiri debeat? In prima quæstione dicendum est, indistinctè actionem mero iure competere venditori. Et in hoc sensu procedit æqui
95 paratio fundi rustici, & vrbani, quam facit d. §. si fructibus.. Et est ratio, quia licet pensio in fine anni soluenda sit. glos. fin. l. æde. C. locati. Bald. rationem assignans l. filiusfam. § apud Marcellum. ĩ. de lega. 1. tamen tempore locationis, statim est orta actio, & obligatio ad petendam pẽsionem l. si à colono. 59. ĩ. de fideiuss. l. sed addes. 21. §. si quis cum in anno. s̃. locati. Alexand. hîc num. 33. Vnde actio semel quæsita locatori, ab eius persona separari non potest, nisi mediante cessione. l. possessio quoque. §. fina. ĩ. de acquir. possess. l. 3. cum glo. s̃. pro socio. Et confirmatur, quia actio ex locato non censetur venire in venditione, quia aliàs emptor non posset expellere colonum: contrariũ tamen disponente. l. emptorem. C. de locato. Si ergo actio, & locatio remansit radicata in persona locantis, ei facienda est solutio insolidum. Vnde infertur, quòd si emptor sponte consentiat, conductorẽ remanere in domo empta, non poterit eum cogere, vt sibi soluat pensionẽ, per actionem ex locato, nisi ei cessa sit per venditorem: neque enim potest videri nouam feciſſe locationem, cũ conductor iam ex præcedenti conductione esset obligatus: quoniam non verisimile est, pro eadem locatione duobus in solidum voluisse se obligare. Quoad secundam autem quæstionem dicendum est, quòd cum facta venditione omnes fructus pertineant ad emptorem. l fructus C. de actio. empti. & pensio sit fructus ciuilis ipsius domus, cogetur vẽditor emptori cedere actionem ex locato, vel id, quod accepit, cogetur ei restituere, vel ex æquitate. l. si me & Titiũ. s̃. si certũ petat. vel etiã per actionem exempto. Nã quamuis actio ex locato non censeatur vendita, vt suprà diximus: tamen propter naturam venditionis, quatenus est fructus ciuilis, veniet in actione ex empto. l. 2. &. l. fructus. C. de actio. empti. †&diximus suprà. Quoad hanc igitur secundam quæstionem necessariò differentia constituenda est inter prædiũ rusticum, & vrbanũ: nam in rustico si fructus erant iam percepti tempore venditionis, in solidum pertinent ad vẽditorẽ: pendentes autem ad emptorem. d. §. si fructibus. Sed in prædio vrbano, pensio (quæ est fructus ciuilis) diuidetur inter emptorem, & venditorem in hoc sẽsu: nam cum quotidie videatur percipi, tempus quod præcessit venditionem, cedet in vtilitatem venditoris: tempus verò quod sequitur venditionem, cedet in vtilitatem emptoris, quasi fructus pẽdens, & percipiendus: vt in specie colligitur ex. l. qui operas. 33. s̃. de vsufruct. & §. non solum. ĩ. hac l. & pro constanti tenet Couarru. resol. libro. 1. c. 15. num. 3. ad finem. & alij suprà citati, & diximus suprà num. 83. quidquid repugnet Lasarte de decima venditionis. c. 15. num. 35. Quod in his terminis procedet, etiamsi propter pactum emptor non possit expellere colonum; quia adhuc diuidenda est pẽsio modo suprà relato, quia adhuc militat ratio, de qua suprà. & ita Sali. d. §. si fructibus. nu. 9. & l. fructus. n. 3. C. de actio. empti. Cui tamen addendum est, hoc postremo casu habere emptorem vtilem actionem aduersus colonũ, absq; alia cessione venditoris per tradita suprà. Ex quibus colligitur elegãs explicatio ad l. fina. in princ. ĩ. de iure fisci. dum sentit, quòd si fructus sint percepti ante secundam addictionem, pertinebũt ad fiscum venditorem: nam procedet in

prædio

prædio rustico, de quo loquitur: in vrbano autem recurrendum est ad distinctionem, de qua suprà. Infertur etiam explicatio ad d. §. si fructibus. in fine. vt dum probat, quæsitum post venditionem ex operis seruorum, vel similibus, pertinere ad emptorem, debeat intelligi, quando nulla facta fuit locatio: nam si ea facta sit per venditorem, ei soli mero iure competeret actio ex locato, licet solutum debeat diuidi modo suprà explicato: & in specie probat. l. si operas. 33. s̃. de vsufruct. l. si communis seruus. 18. §. finali. ĩ. de stipulatione seruorum.
96 † Et ex his omnibus in hac materia ita deductis, in effectu colliges, decisionẽ huius textus non esse generaliter accipiendam, sed esse restringendam ad causam dotis, propter peculiarem rationem, quæ in dote militat, de qua suprà: in alijs autem casibus, in quibus ea ratio non militat, magis recurrendum est ad ad decisionem d. l. defuncta. 65. s̃. de vsufruct. quod agnoscit Baptist. de Sancto Blasio de priuilegijs dotalib. centuria. 3. numero. 7. & satis Oldr. cons. 112. ad finem. Et hinc est, quòd licet quoad venditionem debeat fieri differentia inter prædium rusticum, & vrbanum, vt suprà diximus: tamen in dote non fit prædicta differentia: nam cum maritus pro rata anni, qua sustinuit onera matrimonij, fructus dotales faciat suos, indistinctè prædicta diuisio pro rata anni, siue onerum, debet induci: quod probat §. non solum. ĩ. hac l. Denique non procedet diuisio huius textus, quoad fructuum diuisionem, in maioratibus, vel beneficijs ecclesiasticis, vt latè suprà probauimus: & tantũ locum habere potest, quando labor, & onus sunt causa præcipua acquirendi fructus: nam cum tunc videatur ferè militare eadem ratio, quæ in marito, admittetur diuisio huius tex. vt scilicet fructus diuidantur pro rata onerũ. arg. l. Scio. in prin. ĩ. de annuis legatis. cuius rei exẽpla suprà proposuimus. Et hæc satis in materia principij huius legis.

SVMMA-

SVMMARIA LEGIS DIVORTIO.
§.Ob donationes.ff.Soluto matrimonio.

1 *CONtrouersum fuit inter Iureconsultos, vtrũ mulier amouendo res mariti, furtum committeret?*
2 *Fructus percepti soluto matrimonio augent dotem.*
3 *Differentia est inter retentionem, & compensationem.*
4 *Iura loquentia in retentione, non habent locũ in compensatione, vel è contra.*
5 *Licet res dotales retineri non possint, tamen in illis admittitur compensatio.*
6 *Quamobrem in deposito non admittatur compensatio.*
7 *Mulier potest vti retẽtione aduersus maritũ.*
8 *Quando admittatur compensatio in speciebus.*
9 *In quantitate debita vti specie, admittitur cõpensatio.*
10 *Refertur in hac materia noua opinio Duaren.*
11 *Quæ tamen reijcitur.*
12 *In rei vendicatione, quando admittatur compensatio.*
13 *De deposito ad depositum non admittitur compensatio.*
14 *Deposito confessato competunt priuilegia depositi concessa.*
15 *In iudicijs tacens censetur consentire.*
16 *Depositarius tacens in iudicio, non videtur cõsentire, vt compensatio inducatur.*
17 *Quando iudex ex officio repellat compensationem inducentem in depositum.*
18 *Exceptio, quòd res deposita sit depositarij, semper admittitur.*
19 *Si à principio actum sit ad speciẽ, & quia ea non extat, fit condẽnatio in quantitate, admittitur compensatio.*
20 *Maritus licitè dicitur percipere fructus, etiam post solutum matrimonium.*
21 *Maritus quando liberetur soluendo æstimationem fructuum.*
22 *Colonus tantũ tenetur præstare fructus perceptos ex fũdo conducto.*
23 *Explicatur. l. eũ qui in prin. ff. de his quib. vt indig.*
24 *Quando de genere ad genus admittatur compẽsatio.*
25 *De fructibus ad fructus quando admittatur compensatio.*
26 *Si maritus post diuortium fructus seminet & percipiat, illicitè videtur eos percipere.*
27 *Declaratur regula. l. fina. C. de compensatiõ.*
28 *Qui debet pecuniam argentcam, sufficit præstare massam argentcam.*
29 *Partes possunt renuntiare compensationi.*
30 *De specie ad speciem propria non admittitur compensatio.*
31 *L. fin. C. de cõpensatio. quæ de nouo induxerit.*
32 *Exceptio compensationis differt ab alijs exceptionibus.*
33 *In quibus casibus compensatio inducatur ipso iure.*

INTER-

INTERPRETATIO
Legis Diuortio.8.§.Ob donationes.ff. Soluto matrimonio.

AD Interpretationem huius textus præmittẽdum est, donationem inter virum & vxorem non valere. l. 1. ff. de donationib. inter virum. & tamen morte donantis in eadem voluntate permanentis confirmari. l. cùm hic status. 33. in principio. ff. de donationibus inter virum. quòd si ante mortem diuortium interuenit, quia tunc præsumitur mutatio voluntatis, prædicta donatio morte non censebitur confirmata. dict. l. cùm hic status. §. si diuortium. Quod & apud nos obtinebit, si inter coniuges interueniat diuortium quoad thorum: quia huiusmodi separatio loco diuortij succesit, & eosdem operatur effectus, quos diuortium iure ciuili permissum. Paulus & Vincentius hîc vterque numer. 2. Purpuratus. l. 2. §. creditum. numero. 38. ff. si certum petatur. Quod est notabile ad Ordinationem libro. 4. titulo. 9. Item & secundò præmittendum est, quòd si mulier constante matrimonio aliquid amouit ex rebus mariti, fuisse controuersum apud Iureconsultos, vtrùm amo-
1 uendo furtum committeret? †Quidam enim existimabant, furtum non committi, tum propter societatem humanæ, & diuinæ domus. l. aduersus. C. de crimi. expilatæ hæredit. & cap. cùm societas. 27. quæstione. 2. tum propter promiscuum rerum vsum. l. quanuis. C. de furtis. ita vt mulier non res alienas, sed proprias videatur amouisse. In contrariam tamẽ itum est sententiam: nam societas illa consistit in cohabitatione, & similibus: non autem inducit communicationem bonorum. Couarr. de sponsalibus. 2. parte. cap. 7. §. 1. num. 5. & promiscuus rerum vsus tantùm efficit, vxorem videri quasi dominam prædictorum bonorum: quod non impedit, furtum videri commissum: nam & filius in vita patris quodammodo dominus est. l. in suis. ff. de liberis & posthumis. & tamen is amouendo res patris, furtum committit. l. ne cum filio. ff. de furtis. ac ita verius videbatur, vxorẽ amouentẽ res mariti, furtũ cõmittere, vt refertur. l. 1. ff. de actione rerũ amotarũ. nihilominus in honorem transacti matrimonij, non fuit concessa marito actio famosa furti aduersus vxorem, sed iure constituto actio rerum amotarum ei concessa est. l. 2. ff. de actione rerum amotarum. explicat Alciatus libr. 7. parergon. cap. 26. Ex quibus ita præmissis colligendum est ex hoc text. quòd si maritus aliquid donauit vxori, & interuenit diuortium, vel etiam vxor constante matrimonio aliquid amouit ex bonis mariti, poterit maritus compensare hæc debita cum fructibus perceptis soluto iam matrimonio, & qui in solidum ad vxorem pertinebant: concordat. l. rei iudicatæ. 16. §. 1. ff. eodem. l. si constante. 25. §. si vxor. ff. eodem. & l. 1. C. de actione rerum amotarum. & ampliatur per l. si filiofamiliàs. 26. in principio. ff. eodem. vbi notauit Alexander in principio. Sed aduersus hanc conclusionem opponitur de. l. vnica. §. taceat. C. de rei vxoriæ actione. vbi probatur, quòd maritus non potest retinere res dotales eo prætextu, quòd

mulier aliquid ei debeat: per quem textũ gloſſ.l.1.verbo, ſemper. ad finem. ſ. eodem. concludit, quòd licèt regulariter de debito liquido ad liquidum admittatur compenſatio. l. final. C. de compenſationib. tamen ſpeciale eſt fauore dotis, ne de debito liquido ad res dotales admittatur cõpenſatio: & ita etiã gloſſ.l.ſi filiofamil. 26. in principio. verbo, præſtandum. ff. eodem. extollit Baptiſta de Sancto Blaſio de priuilegijs dotalibus. centuria. 1. numero. 54. & defendit Romanus l.rei iudicatæ. §. 1. ff. eo. reſpondet, q̃ d. §. taceat. tantũ probat, res dotales prætextu debiti nõ poſſe retineri per maritũ: & quãuis ſuprà citati inde inferant, q̃ neq; de debito ad res dotales poſsit admitti cõpenſatio: tamen prædicta illatio vera nõ eſt, quia multum differt cõpẽſatio à retẽtione: nã qui retinet rẽ tanquã pignus illã retinet, donec ſuũ debitũ ei ſoluatur. l. dote. 6. ff. de dote prælega. Qui autẽ cõpẽſat, quaſi ſoluẽdo alterius debitũ perimit. l. debitor. 4. ſ. qui potiores in pign. Cũ igitur diuerſa ſint nt. d. §. taceat. loquẽs in retẽtione, nõ debet ex tẽdi ad cõpẽſationẽ quæ prohibita nõ inuenitur: & ex diuerſis non ſolet fieri bona illatio. l. ſi. ſ. de calũniat. & ita quòd nõ obſtãte d. §. taceat. etiã hodie poſsit obij ci cõpẽſatio de debito liquido ad res dotales cõſiſtẽtes in quantitate, ſentit gloſ. hîc. & in d. §. taceat. & l. neq;. C. de cõpẽſatio. & l. ſi cõſtante. §. ſi vxor. ff. eod. & ibi Alex. nu. 3. verſ. in eadẽ glo. & anteà Azo in ſumma. C. de rei vxor. actio. num. 10. & eſt recepta ſolutio, vt aſſerit Vincen. hîc num 3. Nouellus de dote. 8. parte. priuileg. 1. num. 1. Socin. conſilio. 126. poſt principium. lib. 1. & conſil. 180 poſt principium. lib 2. Socin. Iunior conſil. 119. num. 18. libro. 2. & latè defendit Zaſius hîc à num. 9. & lib. 2. ſingularium intellectuum. cap. 7. num. 4. Corraſ. l. qui liberos. à num. 225. ſ. de ritu nuptiarum. & l. 1. 2. lectura. numer. 22. ſ. eodem. atque ita tota vis conſiſtit in modo proponẽdi: † nam ſi maritus dicat, ſe velle retinere res dotales, donec ei ſatisfiat de debito, hodie non audietur. dicto §. taceat. Si autem dicat, ſe obijcere compenſationem de debito ad debitum dotale, audiendus eſt; neque enim inuenitur prohibitũ in cauſa dotis obijci com-

2

3

penſationem, vt ſuprà diximus, & ita Angel. l. rei iudicatæ. §. 1. num. 1. ff. eo. Inuenio tamen, quòd hanc receptam re ſolutionem impugnant Iaſon hîc num. 4. ad finẽ. Duaren. ad fin. Roman. l. rei iudicatæ. num. 9. & ibi Alex. num. 8. & Duaren. ff. eo. & verius putat Nouellus de dote. 8. part. priuil. 1. colum. 2. & Carondas lib. 2. veriſimilium. cap. 10. Anto. Coſtanus tract. de dote. cap. 7. num. 16. Mouẽtur, quia d. §. taceat. generaliter prohibet in dote retentionem prætextu debiti: ergo comprehendit etiam compenſationem, cùm & qui compenſat, retineat. l. 4. ſ. de compenſatio. Item tex. ille videtur ſe referre ad caſum huius tex. & iuriũ ſimilium, in quibus agitur de compenſatione: ergo per d. §. taceat. & compenſatio debet videri prohibita. Prætereà certum eſt, fauore depoſiti non admitti cõpenſationem. l. pen. C. depoſiti l. final. C. de compenſatio. &. §. in bonæ fidei. Inſtit. de actio. ergo neque admittenda eſt in cauſa dotis, quæ fauorabilior cenſetur, quàm cauſa depoſiti, iuxta notata. l. 1. ſ. eod. Sed non eſt recedendum a communi ſententia, pro qua videtur text. §. in bonæ fidei. Inſtit. de action. vbi Iuſtinianus admittit compenſationem in omnibus contractibus bonæ fidei, & ſolum excipit depoſitum. Eſt ergo expendendum, quòd in. §. fuerat. præcedente, Iuſtinianus actionem dotis retulerat, ad contractus bonæ fidei: ergo cùm à regula ſolum depoſitum excipiat, ſatis ſignificat, etiam in cauſa dotis admitti compenſationem: argum. l. 3. §. cum Titio. ff. de admin. legat. Neque obſtant ſuprà adducta in contrarium, quia reſpondetur, q̃ imò qui compenſat, magis ſoluit, quàm retineat. l. ſi debitor. 4 ſ. qui potior. in pignor. Retentio igitur in compenſatione tantùm videtur venire in conſequentiã, & ſemper attenditur, quod principaliter agitur, & non quod venit in conſequentiam. l. 1. ff. de authorit. tutor. Non obſtat ſecundum de d. §. taceat. quia text. il

4

le apertè loquitur in retentione dotis, quæ olim ob multas cauſas concedebatur, vt tradit Vlpianus in inſtitutio. tit. 6. ergo non loquitur in terminis huius tex. qui agit de compenſatione, & non de retentione: † quidquid aliter explicet Zaſius lib. 2. ſingular. intellectuum. cap. 7. num. 4. Et confirmatur, quia retentio, & compenſatio, ita diuerſa cenſentur, quòd iura loquentia de vna, ad aliam nõ ſoleãt extendi. Corneus conſil. 61. num. 27. poſt medium. lib. 3. Aymon conſilio 893. num. 7. lib. 5. Pariſius conſil. 100. nu. 36. lib. 2. Decia. conſil. 94. à num. 27. lib. 3. & Zaſi. hîc num. 10. notabiliter Stella. de repetitio. num. 48. ſ. de cond. indeb. Vnde videmus pro regula conſtitutũ, prætextu debiti res alienas retineri non poſſe. l. fin. C. commodati. l. ſi non inducta. C. in quibus cauſis pignus. Et tamen per contrarium pro regula conſtituitur, de debito ad debitum alienum admitti cõpenſationẽ. l. 1. ſ. de compẽſatio. Et ratio differẽtiæ eſt manifeſta, quia qui retinet, non vult, quòd illud, quod ei debetur, ce dat in ſolutionẽ, ſed vult, q̃ illud, q̃ ei debetur, ſpecificè ſoluatur, & vt id faciliùs cõſequatur, vult rẽ debitoris penes ſe retinere loco pignoris. l. dote. 6. ff. de dote prælegat. l. ſi in area. 33. in fin. ſ. de cond. indeb. Sed qui cõpẽſat, diuerſum animũ habet, vult enim ſoluere id q̃d debet, facta tamẽ contributione debiti ad debitũ. l. ſi debitor. 4. ſ. qui potior. in pignor. & ideò prout ſolutio debiti ſemper admittẽda eſt, ita etiã debet admitti cõpẽſatio. Et facit, quia certũ eſt, etiã hodie propter neceſſarias impẽſas dotẽ retineri poſſe. d. §. taceat. ad med. §. itẽ ſi de dote. Inſtitu. de action. quia impẽſæ neceſſariæ minuunt dotẽ ipſo iure. l. 1. ff. de impẽſis. & ſic illa retẽtio magis videtur ſolutio debiti, quã retẽtio. Duar. l. rei iudicatæ. §. 1. in fi. ff. eo. Ant. Coſta. de dot. c. 17. n. 16. & ante eos Nouell. de dote. 8. par. priuil. 1. nu. 1. & 4. ergo pari ratione etiã hodie admittenda eſt cõpẽſatio, quę oppoſita minuit debitũ

& alij communiter,vt asserit Vincēt.nu. 6.Eandē resolutionē posuit glos. l. neq;. C.de compēsatio.& ibi Salicet.nu. 4.Bartol l.si constante.§ si vxor.num.1.ff. eod. Alexand.l.rei iudicatæ.num.7.ff.eodem. Paulus de Montepico.l.in quartam. nu. 86.ff.ad leg.Falcid.Socin.Iunior consilio 60.num.8.lib.1. Ex qua quidē communi resolutione multa annotāda sunt.Primū est,quòd quando quis debet frumentum,& illud extat, non potest pro eo soluere pecuniam: quia de pecunia ad frumētum,id est,speciem,non potest admitti compēsatio,neq; vnum pro alio inuito creditore solui potest.l.2.§.1. ff.si certum petatur.& ita clarè Bart.hîc num.2.Alberic.ad finē.Alexand. num.3.Paul.de Mōtepico d l.in quartam.à num.84. Canendum igitur est à Roman. singul.429.qui tenebat,quòd ille qui debet certam partē fructuum, potest pro ea soluere pecuniam:allegat.l.fundi Trebatiani.ff.de vsu fruct.legato.Quod& in effectu tenet Iaſō,l.2.§.1.col.pen.vers. septimò fallit.ff.si certū petat. nam id cōfunditur ex suprà traditis. Neq; cōtrarium probat d.l.fundi Trebatiani. vt ostēdimus.l. fructus.ff. eod.Oportet igitur,quòd fructus sint cō sumpti , ita vt pro illis debeatur æstimatio: tunc enim admittetur compēsatio, vt supra dictum est.Vnde & l.1.C.de pignor.actio.probans,quòd fructus percepti ex re pignorata, imputantur in sortē principalē,intelligenda est, postquā fructus sunt consumpti: nam antea non imputantur in sortē, sed à domino pignoris vēdicantur, vt colligitur ex.l. 3. C.in quibus causis pignus.tradit Bart. hîc nu. 3.Alexand.num.5. Paul. de Montepico d.l.in quartam.num.85. Negus. de pignorib. 5.mēbr.5.partis.num.11. notabiliter Beroius cap.1.à num.43.de vsuris.Viteriùs & ex prædicta resolutione colligitur, q; de specie ad speciē non admittitur compēsatio: neq; etiam de specie ad quantitatē,vel è contra, vt probant iura suprà citata, & est receptissima conclusio ex Iaſon,§ in bonæ fidei.num.69. Instit.de actio.Socin.Iuniore consil 60.l.u. 3.lib.1.Ioseph.decis.Perusina.15.num.5. & probat Ord.lib.4.tit.56.in princ. &. §. pen. l.21.tit.14.partit.5.Et est ratio,quia compēsatio est solutio.l.si debitor. 24.ff. qui potior.in pignor. & in speciebus potest prætendi affectio, & probabile interesse. Vnde succedit regula.l. 1.§.2. ff. si certum petat.vt hîc tradit Bart. num. 2. Boeri.consil.14.num.2.In quantitatibus autem nullum potest prætendi probabile interesse,vel affectio.l.numis. ff. de in litem iurando. & ideò in illis admittitur compēsatio.Bart.l.cùm fundus. §.1. nu. 8.& ibi Iaſon num.11.ff. si certum peta.† inde inferētes, quòd licèt quantitas debeatur vt species, iuxta.l.sed si certos. ff. de legat.1. tamen admittetur compēsatio de alia quantitate;quia adhuc militat ratio de qua suprà,& probat Alexand.ibi à num.12.asserēs receptum,& Purpurat. num.28.Gregor.l.21.tit.14.partita. 5.in glos.fin.& videtur text.l.pen.C.depositi.per locum à speciali.Et quanuis glo.d. l.cum fundus.§.1.verb.vēdicare.& glos. 1.l.fin.C.de compēsatio.& glo.l.1.§.pen. verbo, compēsatio.ff.si pars hæred.petat. contrarium teneant; & earum opinionē defendant Dec. d.l.cùm fundus.§.1.nu. 20.& ibi Burigela à num. 51.ff.si certum peta.& quasdam DD.concordias in hac materia refert Iaſ. §. in bonæ fidei. nu. 68.Instit.de actio. tamē prima opinio indistinctè verior videtur ex suprà dicta ratione,& eam videtur probasse Ord.lib.4. tit.56.in princ.&.§.7. Poterit sanè admitti contraria opinio in numis, quibus pro gemmis vtimur,iuxta. l. numismatum.ff. de vsufruct nam de his,vti de specie iudicandum est.Infertur etiam; quòd licèt debitor necessarius videatur legare animo compēsandi.l.si cùm dotē.§.si pater. ff.eod.authētic.præterea.C.vnde vir. tamē si is debitor debeat speciem, & leget quantitatem,vel è contra,non videbitur legasse animo compēsandi: cùm enim

ius huiusmodi compēsationē non admittat vt suprà dictum est,neq; credendum est,testatorē illam voluisse inducere: argum.l.si duo.ff.de acquirēd.hæred.& ita Rom.consilio.136.num.8.lib.5. Ioseph. decisio.Perusina.15.num. 6. Est nihilominus aduertēdum, suprà dictæ resolutioni communiter receptæ multa videri obstare. Primò, generalitas huius text. indistinctè permittētis compēsationem quantitatis ad fructus. Secundò.l si constante.25.§.si vxor.ff.eodē.Tertiò.l.final. C.de compensario. dum etiam in actionibus realibus admittit compensationē: ergo etiam compēsationi est locus,quando debetur species: nā reiuēdicatio pro speciebus petēdis inducta est.l.1.in prin. 10 §.de reiuēd.† Quartò vrget.l.pen in fin. C.depositi &.l.fin in fine.C.de compensatio.dum probant,speciale esse in causa depositi,vt compēsatio non admittatur: vt enim specialitas hæc procedat, fatendum est,regulariter in speciebus admitti compēsationem,cùm proprium depositū in speciebus consistat.l.Lutius §.depositi.vt aduertit Nouellus de dote. 8.part. priuileg.1.colum.2.post principium. & 11 ita his rationibus à communi traditione recedit Duaren.hîc.Sed non est recedendum à recepta resolutione, quæ bene ex suprà traditis comprobatur. Neq; obstant contraria,nam ad primum de generalitate huius textus, respondeo vltra alios,quòd compēsatio duobus modis sumitur. Primo,pro mutua conuentione, ita vt reus non debeat condēnari , antequam suæ reconuētionis ratio habeatur: & hoc modo sumpta, certum est , generaliter locum habere etiam in speciebus cap.1.&.2.de mutuis petitionibus. tradit Fulgos.l.fin.num 2.C.de compēsatio.Paris.consil.100.num.32.lib.1. Socin. Iun. consil.60. num.4.lib.1. Decianus consil. 94.num.25.libr.3.& hoc modo procedit generalitas huius text.Nam & in his terminis compēsationem sumi modo suprà dicto,probat l.neque. C. de compēsatio. &.l.1.C.de action.rerum amotarum. & qualiter compēsatio hoc modo sumpta sit proponēda, declarat Bald.l. cùm Papinianus. num.10. C.de sentēt. & interloc.Secundo modo compēsatio sumitur strictè, quatenus significat debiti cū debito contributionē.l.1.ff.de compēsatio. & si hoc modo sumatur, procedet communis resolutio suprà relata Non obstat secundum de.l.si constante.25.§.si vxor. ff.eodē,quia text.ille loquitur, quādo mulier commodauit tē mariti eo inuito, & ea perijt: nam cùm tunc mulier teneatur ad illius æstimationē , iuxta regulam l.si seruum.§.fin.ff.de verbor.obligation. in effectu admittitur compensatio de quantitate ad quantitatem,vt tradit glo. hic communiter recepta: & ita in specie Alexand.d.§.si vxor.num.3.versic.in eadē glos.Non obstat tertium de.l. fin. C. de compensatio.dum etiam in reiuēdicatione admittit compēsationem: nā huic difficultati vno modo respondet Fulgos. ibi num.2.alio Duaren.hîc, & alio Cuia. lib.25.observation. cap.12 ad finē. Mihi autem placet communis responsio, † q; text.ille probet,quòd etiam quando species vendicatur, possit deueniri ad compensationē,quandò scilicèt,quia res non præstatur,deuenitur ad æstimationem: nam cùm tunc attenta exequutione,ex vtraque parte debeatur quantitas,admittetur propria compensatio , vt probat.l. 1.C.si maior factus alien. & explicat notabiliter Bart.l.si seruus communis.§.idē dicendum.in fin.ff.de furtis.Si igitur agatur reiuendicatione : & tamen quia res non extat , vel difficulter haberi potest, exequutio fiat in æstimatione,iuxta.l.nō dubium.§.fin.ff.de legat.3.&.l. si seruum. 91.§.fin.ff.de verbor.obligatio. iūcta glo. verb.neque.notabiliter Alexand.l si cōstante §.si vxor.num.2.ff.eodem.admittetur compensatio,cùm in effectu fieri videatur de quantitate ad quantitatem, vt probat l.si constante.§.si vxor.ff. eod. Et pari ratione, si iussus restituere per iudi-

cē culpa, vel dolo desijt eā rem possidere, quo casu peruenitur ad æstimationem. l. qui restituere. ſ. de reiuēd. vel etiam propter contumaciam nolentis restituere, deuenitur ad æstimationem periuramē tum in litem: iuxta regulam. l. si cùm dos. §. fin. cum legib. seq. ff. de actio. rerū amotarum. His igitur casibus, licèt à principio res petita sit per reiuēdicationē, quia tamen exequutio debet fieri in quantitate, admittetur compensatio, vt suprà dictum est. Et hoc modo procedit generalitas d. l. fin. C. de compensatio. & ita hāc interpretationem assignauit gloss. in l. neque. C. de compensatio. gloss. 1. l. fin. eo. tit. glo. l. ob negocium. ſ. de negoc. gest. gloss. §. in bonæ fidei. verbo, in re. Institu. de actio. & ibi notabiliter Faber videndus num. 10. Zasi. num. 11. Minsingerius num. 21. Corras. num. 11. & est recepta resolutio, vt asserit Loſredus consil. 32. num. 12 Boeri. consil 14. num. 4. Quibus adde Butigel. notabiliter loquentē. l. cùm fundus. §. 1. nu. 56. ſ. si certum petat. Gregor. l. 21. tit. 14. partita. 5. in gloss. final. & apud nos probat Ordin. libro. 4 tit. 56. in princ. &. §. fin. Quare meritò Theophil. d. §. in bonæ fidei. Instit. de actio. semper in eo text. proponit exempla, in quibus de quantitate ad quantitatem fit compē satio: quasi ad hāc speciem sint restringēda iura suprà citata. † Si igitur ageretur reiuēdicatione ad speciē, & illa extaret, & sic precisè esset restituēda, iuxta. l. qui restituere. ſ. de reiuēdicat. tunc non est admittēda compēsatio, ob rationē suprà assignatam: & quia hoc casu non conueniunt verba d. l. ſ. de compensatio. Neque enim quod petitur per reiuendicationē, debitum dicitur. §. omniū. Inst. de actio. aduertit Butigel. l. cùm fundus. §. 1. num. 52. ſ. si certum petatur. & notab. Beroius cap. 1. à num. 46. de vsuris. Adeò, quòd si tu debeas quātitatē, & alius tibi debeat speciem, & tu velis quòd æstimetur species tibi debita, vt sic possis obijcere compēsationem de quātitate ad quā-

12

titatē, non audieris, ne aliàs debitor inuitus speciē tibi debitam cogatur emere, aduersus regulā. l. neq; emere. C. de iure delib. & in specie Faber d. §. in bonæ fidei. nu. 10. Insti. de actio. Non obstat quartū argumētum de. l. pen. C. depositi. nam in primis est aduertēdum, quòd in depositō non admitti compēsationē, non fuit nouè inductum per Iustinianum, quia & iure antiquo id erat constitutum, vt constat ex Paulo Iurecōsul. lib. 2. sententiar. tit. 12. §. fin. & ibi notat Cuiac. & latiùs comprobat Reuardus lib. 1. variorum. c. 11. Item, quòd depositum pecuniæ, duobus modis fieri potest: vel quòd depositarius ea vti non possit, iuxta. l 3. C. depositi. vel quòd ea vti possit, & tantumdem reddat, iuxta. l. Lutius. 1. ſ. depositi. Si igitur depositum fiat primo modo, specialitas in eo consistit, quòd licèt de quantitate ad quantitatem admittatur compē satio, etiamsi altera quantitas consideretur vti species, vt suprà probauimus: tamē in hac specie, in depositō non admittetur compēsatio: & ita Bart. receptus. l. cùm fundus. §. 1. num. 8. ſ. si certum petatur. & ibi Curt. Iunior num. 21. Si autem depositum fiat secundo modo, specialitas est manifesta, quòd in depositō de quantitate ad quantitatē non admittatur compēsatio: & ita Dec. d. l. cùm fundus. §. 1. num. 20. & ibi Butigela num. 54. & Curt. Iunior num. 21. Pro quibus expēdo. l. fin. C. de compēsatio. nam loquitur, vel quando à principio debetur quantitas ex vtraque parte, vel quando in exequutione deuenitur ad quantitatem ex vtraque parte: & his casibus admittit cōpensationem, à quibus tamen excipit depositum: ergo vt bona sit exceptio, intelligendum est, quòd in eo tantùm in prædictis casibus non admittitur compensatio: quod agnoscit Salice. ibi num. 10. Butigela d. l. cùm fundus. §. 1. num. 56. & ibi Purpura. num. 29. † Adde, adeò in depositō non admitti compensationem, vt neque de alio depositō illa admittatur,

13

vt

vt clarè probat. l. pen. C. depositi. & ibi Bald. & Salice. vterque num. 2. Sed in cōtrarium vrget. c. fin. de ordin. cognition. vbi in causa spolij admittitur compensatio, quando agitur per viam reconuētionis, vt ibi notat Panor. num. 2. ergo idem videtur admittēdum in depositō. Respōdendum tamen est, in hoc differre depositum à causa spolij, quòd in depositō indistinctè non admittitur compensatio: in spolio autem obseruatur decisio d. c. fin. de ordin. cognitio. Et est ratio differētiæ, quia depositarius obligauit se restituere depositum, quādo velit deponēs l. 1. §. pen. ſ. depositi. vnde quocumque prætextu non debet audiri aduersus propriam obligationem: sed in spolio cessat prædicta ratio, & ideò procedit in eo decisio d. c. fin. de ordin. cognitio. Ex quo dubia redditur gloss. cap. 2. verb. in modum. ad med. de ord. cogni. dum tenet, aduersus petentem depositū, posse obijci exceptionem spolij; quia spolij causa fauorabilior est, quàm depositi: id enim ex suprà traditis manifestè confunditur: nisi saluetur, vt ibi per Panorm. num. 22. Bellamera nu. 24. Ad quem modum venit explicanda Ord. lib. 4. titu. 56. §. 6. Et iuxta hæc venit etiam explicandus tex. l. fin. in fin. C. de compensation. dū probat, aduersus spoliatum non admitti compensationem: notat Iason. §. in bonę fidei. num. 12. Institu. de action. Ioseph. decisio. 15. num. 17. nam ex prædictis dicendum est, specialitatem in eo consistere, vt ex alio quocumque debito nō possit obijci compensatio, etiamsi ex vtraque parte quantitas videatur deberi, vt post gloss. final. explicat Salice. dict. l. final. num. 11. C. de compensatio. glossa magna, ad medium. cap. fin. de ordin. cogni. De altero autem spolio admitteretur compensatio. d. cap. fin. de ord. cogni. & & ibi Baldus & Imol. Felinus cap. suborta. num. 2. ad finem. de re iudica. Ordin. libro. 4. titul. 56. §. 2. Vltimò adde, priuilegia concessa depositō, tantùm habere locū, quando de depositō constat per publicum instrumentum, vel testes, qui illud viderunt fieri: nam si tantùm de eo constet per confessionem partis, non cōpetent priuilegia vero depositō cōcessa, † vt post Bald. tenet Socinus consil. 143. num. 15. libr. 1. Cagnolus. l. contractus. num. 16. ſ. de regulis iuris. & alij citati per Plotum de in litem iurand. § 10. numer. 32. Baptistā. l. 2. num. 109. C. de pactis inter emptorē. & latè Tiraquellus libro. 2. retract. §. 4. gloss. 6. num. 14. Sed non videtur vera hæc conclusio, quia vt constat ex. l. in contractibus. §. 1. C. de non nu. pecun. in depositō nō admittitur exceptio non numeratæ pecuniæ, vt post alios tradit Costa. l. si ex cautione. 2. fallētia. col. pen. C. de non num. pecun. Baptista. l. 2. num. 110. C. de pactis inter emptor. ergo confessio vera debet reputari. l. pecuniæ. C. de solutio. & sic nulla est ratio, cur huiusmodi depositō non debeāt competere priuilegia: & ita Curt. Iunior l. 2. in principio. num. 16 ſ. si certum petatur. & l. bona fides. num. fin. ſ. depositi. & latè Roland consil. 17. à num. 15. libr. 1. & putat verius Tessaurus decis. Pedamontana. 26. num. 8. Quibus adde Paulū Castrēſ. consil. 10. num. 1. libr. 2. Quod in nostris terminis redditur indubitabile: cùm enim compensans fateatur debitum. Baldus. l. cùm Papinianus. num. 11. C. de sentent. & interloc. nulla est ratio cur aduersus confessum in iudicio, non exerceantur priuilegia depositō cōcessa: ac ita ex his communes traditiones optimè defendi possunt. Ego autem noua explicatione hanc materiam declaro, præmittendo, compensationē in duas diuidi species, scilicèt, in voluntariā, quæ fit de consensu vtriusq; partis: & in necessariam, quæ fit etiam inuito primo petitore. Primæ speciei indistinctè locus est, cùm de voluntate partium, vnū pro alio soluatur. l. 2. §. 1. ſ. si certum petat. tradit Socin. Iunior consi. 147. nu. 1. lib. 1. & consi. 119. nu. 18. lib. 2. In necessaria autem

14

autē procedit cōmunis resolutio suprà relata: & ita gloss.l.1. §.pen.verb.compensatio.ſ.ſi pars hæred.petat.Bald.l. ſi constat.num.8.C.de compēsation. Fulgos.l. fin.nu.3.C.eo.tit.Itē præmitto, quòd licèt præsens, & tacēs in sibi præiudicialibus non videatur consentire, imò magis dissentire.l. filiusfa.§.§.inuitum.ſ.de procurator.tamē hoc non procedit in factis in iudicio: nam præsens, & tacens tunc, etiam in sibi præiudicialibus censetur cōsentire.l.1.C.de relatio.& ibi Bart. nu.5. cap.2.de accusa.in.6.Clem.sæpe. ad fin de verbor. significa. cum similibus, de quibus per Iason.l.quæ dotis.num.77.& nu.fin.ff.eo.&repetitio.l.admonēdi.à nu. 20.ſ.de iureiurand.Felin.c. cùm in iure. num.9.de offic delegat.Ripa.c.cum.M. num.134.de constit.notabiliter Aymon de antiquita.tēporis.1.parte. §. quæritur etiam.à nu.26.pagina.56. Ex quibus ita præmissis, ponitur noua, & elegans conclusio in hac materia, quòd licet de specie ad ad speciem non admittatur compēsatio, neq; de quantitate ad speciem.l. ſi conuenerit.18.ſ.de pignor.actio.& suprà dictum est: tamē ſi in iudicio reus cōuentus obijciat compensationē,& actor taceat, locus erit voluntariæ compensa-
15 tioni: † cùm actor tacens cēseatur cōsentire, vt suprà diximus. Et secundùm hāc conclusionem potest procedere generalitas huius text.&.l.rei iudicatæ.16.§.1.ff. eod.&.l.mulier.7.ff.de actio.rerum amotarum &.l.quidam.17.ff.devsufruct.legat. cū similibus. Et ex ea infertur elegās explicatio ad.l.fin.in princip.C.de compēsatio.dum probat, compensationem locum habere in actionibus realibus,&personalibus: nam id sine dubio procedet in compensatione voluntaria, quæ videtur induci, quando actor tacet in iudicio, vt suprà dictum est. Item & iuxta prædicta venit etiam explicandus text. l.fin.in fine.C.de compēsatio. &.l. pen. C. depositi.dum probant, in causa depositi non admitti compēsationem. Nam si intelligas de compēsatione necessaria, specialitas in eo consistit, quòd etiam de quantitate liquida ad liquidam non admittatur compēsatio. Iason.l.1.nu.4.C. de edend.& suprà diximus. Si verò intelligas de compensatione voluntaria, nulla specialitas videtur esse in deposito, cū etiam in eo vnum pro alio volente parte solui possit, iuxta regulam.l. 2. §.1.ſ.ſi certum petatur. Et probatur ex eo, quòd ius prohibet fieri compensationem de specie ad speciem, vel de specie ad quantitatē.l.ſi conuenerit. 18.ſ. de pignorat. actio. Et tamen si ea opponatur, & pars taceat, locus erit prædictę compēsationi; quia præsumitur tacentē consentire, & sic agi de voluntaria compensatione, vt suprà probauimus. Ergo idem dicendū est in deposito, quantumcunque lex in eo non admittat compensationem. Itē videtur text.cap.1.de restit.spoliator, sic inducēdo. Ius non admittit exceptionē dominij, aduersus spoliatum.l.ſi quis à se. C.ad legem Iuliam de vi.& tamē ſi ea exceptio opponatur,& spoliatus taceat, ea admittitur: quia spoliatus tacēs videtur
16 consentire, vt ibi declarat Beroius num. 21. Menoch.de recup. possess.1. remed. num.163. Ergo idē dicendum est in deposito, maxime stante æquiparatione.l. fin.in fin.C.de compēsationib. Sed his non obstantibus, etiam in compensatione voluntaria, existimo speciale verti in deposito, vt licèt in iudicio tacēs videatur consentire, vt suprà dictum est: tamē diuersum sit in deposito, vt licèt actor taceat, non obid videatur consentire in compensatione opposita. Moueor, quia ius prohibet compensationem admitti in deposito.l.penultim.C.depositi.l.fin. in fine. C. de compensationib. §. in bonæ fidei. Institut.de actionib. c. bona fides. de depositi. ac ita iudex etiam ex officio parte tacente, debet repellere cōpensantem, cùm ei notorium sit compensationem opponere non posse. l. vbi pactum.cum ibi notatis.C.de transactio.

actionib.Bart.l. ſi vnus. §. pactus ne peteret.num.20.ſ. de pactis. & quia quando iudici constat de quantitate hinc inde debita, potest inducere compensationē ex officio, etiamſi partes nihil dicant, vt probat.l.1. C. ſi maior factus alienatio. Bald.l. ſi constat.num.6.C. de compensatio.& ibi Salicet. in fine. Tyndarus tractat.de compensatio.6.articulo.num.60. Afflictis decis. 121.num.2. Ergo vt contrariorum eadem sit disciplina, etiam ex officio debet repellere compensantem, quando quis compensationem opponit in casu prohibito. Cùm igitur pars tacēs sciat adhuc ius suum durare, quia ipsa tacente, iudex officio repellet compensationem, tacens in iudicio non debet videri consentire: nam regula.l.1.C.de relatio. limitatur, quando tacens scit adhuc ius suum durare: argum.l.sicut.§. nō videtur.ſ.quib. mod. pignus. tradit Roman.l.sciendum.num.62. ff. de verborū obligatio. Felin.c.quoniam contra.num. 36.de probatio.notabiliter Ripa.l.admonendi.num.44.ſ.de iureiurando. Item deponens non poterat cogi adesse in iudicio, quando depositarius agebat de cō
17 pensatione, cùm lex prohibeat eā opponi: & in his terminis tacens in iudicio non videtur consentire. Imola cap.2.nu. 7. ad finem.& ibi Felin. num. 35. de testibus.& idem Felin.c.cū in iure.num.9. in fine.de offic delegat. Et retenta hac opinione, non obstant suprà adducta in contrarium: nam ad primum respondetur, etiam in deposito posse esse locum compensationi voluntariæ, ſi appareat de expressa voluntate deponētis: sed in dubio ea non præsumetur quantumcunque deponēs taceat in iudicio, vt cōstat ex suprà traditis. Non obstat secundum quia respondeo, de specie ad speciē non admitti cōpēsationem, vel de quantitate ad speciē, quia aliud pro alio inuito creditore solui nō potest.l.2.§.1.ſ.ſi cert.petat. Vt igitur prædicta cōpensatio reijciatur, oportet cōstare, eā induci inuito actore: cū igitur de hoc nō constet, tacēs in iudicio videbitur cōsentire iuxta regulā.l.1. C.de relatio. & consequēter inducetur cōpēsatio volūtaria. In deposito autem nō prohibetur cōpēsatio ob prædictā rationē, sed potiùs ob depositi naturā, vt suprà tradidimus. Vnde cū hæc natura semper salua sit, semper iudex ex officio repellet cōpēsantē, quandiu ei nō cōstiterit de volūtate expressa deponētis: ita vt si bene aduertas, quando opponitur compēsatio de specie ad speciē, vt illi locus nō sit, oportet, quòd iudici constet, actorem nolle illi locū esse: sed quādo opponitur in deposito, semper illi locus non erit, nisi expressè constet, quòd actor velit illā admitti. Vnde in primo casu ex præsentia in iudicio præsumetur cōsensus; non sic in secūdo, vt suprà dictū est: facit simi lis differentia tradita per Bartol.l.2.num. 11.ff.de exceptio.rei iudicatæ. Aretinū.l. cùm seruum.columna.2.versicul. tertia conclusio. C. de seruis fugitiuis. Non obstat tertiū de.c.1.de restit.spoliat.quia debes aduertere, ibi agi de exceptione dominij, quæ iure canonico est exclusiua iuris spoliati: nā quādo cōstat dominiū alterius esse, iure canonico spoliatus sīon restituitur cap.cùm dilectus.de causa possessio. Alexan.consilio.77.num.13. libr.2. Iason.l.1.in principio.num.3.ff. de noui oper. Ripa cap.cùm ecclesia. num. 18. de causa possessio. Beroius quæstion: familiar.3.nu.6.ad finem. vnde talis exceptio regulariter admitti debuit aduersus spoliantem, iuxta doctrinam Bartoli.l.ſi alienam.num.2.ff.eodem.nisi eam repelleret odium spoliantis. dict.l. ſi quis à se. C. ad legem Iuliam de vi publica. Cum igitur iudex, attenta iuris dispositione, debuit admittere prædictam exceptionem, ſi spoliatus non opponat de priuilegio, videbitur consentire; quia eo casu iudex ex officio non potuit se intromittere: & sic cessat ratio suprà assignata in deposito. Vnde videmus, q; licet aduersus petētem depositū, nulla

nulla admittatur exceptio.l.pen. C. depositi.tamen ea exceptio, quòd excipiẽs sit dominus rei depositæ, admittẽda est, quia est exclusiua iuris agentis: nam si dominium erat excipientis, non potuit depositum consistere.l.qui rem.§.depositi.l neque pignus.ff. de regulis iuris.† & 18
expressè Bald.& Paulus vterque num.3. d.l.pen.C.depositi.Alexan.l.si alienam. num.3.in fine.ff.eodem. Aules de prætoribus.cap.10.num.4.pagina.151.notabiliterBellon lib.4.supputatio.cap.6. Adeo quidem, vt hæc exceptio semper in deposito admittenda sit, quia in hac specie nullum inuenitur priuilegium concessum deposito:quanuis aliud sit in spolio, vt colligitur ex mente d.c. 1. de restitut. spoliator. Vnde infero, quòd si in specie d.c.1.de restit.spoliator. non opponeretur exceptio proprij dominij,sed alia, vel etiam compensatio, tacens non videretur consentire;quia cùm cesset ratio suprà assignata,iudex debuit ex officio repellere excipientem, vel compẽsantem: & sic militat in his terminis ratio.l.sicut. §.non videtur.ſ.quib.mod.pignus.quod in specie colliges ex generalitate.c.fin.de ordin.cognitio.&.l.fin.in fine.C. de cõpensatio. Infertur etiam, quòd cùm iure ciuili spoliatus sit restituendus, etsi constet de dominio spoliantis.l.sequitur.§.si tu vi.in fine.ff.de vsucapio.l. cùm fundũ. vers.pen.ff.de vi,& vi armata.l.1.§.& parui.iunctis ibi notatis per Bart.in princip. ff.quod vi,aut clam.§.recuperandæ.in fine.Instit.de interdict.& colligitur ex regula generali.c.in literis.de restit.spoliator.&.l.1.§.si prædo.ſ.depositi. tradit Beroius quæstio.familiari.3.num. 5. Igitur cùm iure ciuili exceptio proprij dominij,non sit exclusiua iuris agentis,nõ admittetur: & adhuc iudex ex officio repellet excipientem,& sic spoliatus tacẽs non videbitur consentire,iuxta suprà tradita:quidquid contrarium dicat Bartol. l.si quis à se.num.2. C.ad leg. Iuliam de vi.Procedit igitur decis.d.c.1. de restitu. spoliator.attento iure canonico, quia eo iure spoliatus nõ restituitur aduersus dominum.c.cũ dilectus.de causa possessio. c.ad decimas.de restit.spoliator.in. 6.nõ procedet autem iure ciuili, quia eo iure spoliatus etiam aduersus dominũ restituitur,vt suprà dictum est:& tradit Oldrad. consil.1.num.10.& asserit receptum Gomesi.regula de triẽnali.q.11.col.2.Vnde dubium redditur quod tradit Natta consil.289.num.12.lib.2.quòd si lata sit sentia super restitutione possessionis, & in exequutione victus opponat de proprio dominio,& victor taceat, impeditur exequutio,& locus erit decisioni d.c.1.de restit.spoliator.subscribit Menoch.de recuper.possess.1.remedio.num.172. nam id in foro ciuili verum non est,sed tantùm 19
iure canonico,iuxta suprà tradita. † His ita visis,vlterius ex resolutione suprà tradita colligendum est, quòd licet à principio actum sit ad speciem,& quia illa nõ extat, præstanda est æstimatio, locus erit compensationi,,quia tunc in effectu opponitur compensatio de quantitate ad quantitatem: quia species in quantitatẽ transfusa fuit.Socin.Iunior consi.60.nu. 8.lib.1.Ord.lib. 4.tit.56.§.pen. & prosequitur Lofred.consil.32.num.12.Et idẽ erit si res extat,& tamẽ non potest haberi,nisi cum magna difficultate, nam tũc etiam deuenitur ad æstimationem.l. nõ dubium.§.fin ff.de legat.3.& consequenter locus erit compẽsationi,vt sentit glo. 2.l.eum qui certarum.138.§.fin ff. de verbor.obligatio.& tradit Aretin.hîc col.2. post medium.probat Ord.d.lib. 4.tit.56. §.fin. Vnde inferas, quòd licèt de quantitate debita ratione speciei, soleat iudicari tanquam de specie.l Titiæ textores. 36.§.fin.ff.de legat. 1. tamen id procedit, quamdiu durat species, ea enim peremptа, consideratur tanquam mera quantitas. Vincentius hîc numero.8. Præterea ex prædicta resolutione colligo cum Bartol. hîc in fine, quòd quando quis percepit licitè ex re aliena fructus,

vt

vt quia erat maritus, tutor, vel procurator,non tenetur fructibus cõsumptis illos restituere,sed satis est eorum soluere æstimationem.Cuius rei effectus erit,vt post fructus consumptos,non possit deberi interesse quãti plurimi,eũ sola quãtitas sit in consideratione : subscribunt Paul.hîc ad fin.Alex.nu.6.Ias.ad fin.Vincent.nu.6.Socin.consi.82.num.27.lib.4. Sed circa hæc dicta Bart.ad plura est aduertendũ.Primò,doctrinam Bart.procedere , etiamsi in prædicto casu fructus actione personali petantur, nã illis consumptis necessariò deuenitur ad æstimationem,ad quam consumens tenetur ex æquitate.l.si me & Titium.ſ. si certũ petat.vnde adhuc locus erit prædictæ doctrinę Bar. vt aduersus Imol.probat Vincent.hîc col.fin.Item & secundò, quòd Bart.præsupponit,in casu huius text.maritum licitè percepisse fructus ex fundo vxoris: & tamen contrariũ videtur verius;nam cum eos perceperit soluto iam matrimonio,& sic postquam desijt esse maritus, illicitè videtur eos percepisse 20
ex re aliena. † Sed respondendum est, ideò maritum licitè dici fructus percepisse,quia in anno,quo contingit diortiũ,durauit matrimoniũ pro aliqua parte anni,& sic attento initio anni,licitè dicitur percepisse:argu.l.vnicæ.C. de vsucap.trãsform.& ita in specie Socin. Iun. l.stipulationes non diuiduntur.nu. 199. ff.de verbor.obligat.id colligens ex mẽte Bart.ibi nu.13.Item & tertiò est aduertendũ,in casu Bart.agi de obligatione rẽ restitui,& tamen præsupponere,quòd si res quæ veniebat restituenda, nõ extet, desinat res esse in obligatione,ita vt tãtùm æstimatio peti possit.Quod tamen verũ nõ videtur, quia licèt in obligatione,Rem tradi,post morã succedit obligatio ad interesse.l.stipulationes non diuiduntur.§.Celsus.ff.de verbor.obligat.tamen in obligatione, Rem restitui,diuersum est;nã etsi mora interueniat, adhuc supereſt in obligatione rei restitutio.l. 21
qui restituere.ſ. de reiuend.l.in re furtiua.ſ.de cond.furt.re autem perempta,licèt succedat obligatio ad interesse. d.l. in re furtiua.tamẽ adhuc res remanet in obligatione.l.3.ſ.de condict. furt. ita vt in electione actoris sit petere adhuc rẽ, vel eius loco æstimationẽ.Bart.l.stipulationes non diuidũtur.nu. 33.ff. de verbo. oblig. receptus,vt ibi asserit Socin. Iun. num.384.ita vt debeat actor perspicere, quid sibi sit vtilius:nã si res hodie plus valet,quã tẽpore peremptionis, debet rem petere; & quia ea restitui nõ potest, fiet cõdẽnatio ad hodiernũ valorẽ: si autem hodie minus valeat, vtilius erit petere æstimationẽ tẽporis, in quo res perẽpta est,vt hîc explicat Paul.ad fin.Cæterùm huic difficultati respõdendũ est,Bart. lo qui in eo,qui fructus licitè percepit: nã licèt is extãtes teneatur restituere,tamẽ consumptorũ tãtũ æstimationẽ tenetur reddere,ac ita semper debet attendi tẽpus,quo fructus sunt cõsumpti: arg.l.hominẽ.37.ſ.mandati.neque enim quantitas,quæ sola hoc casu supereſt in obligatione,augeri potest:arg.l.numis.ſ. de in litẽ iurãd.sed si quis teneatur ad restitutionẽ fructuũ,quos illicitè percepit, tũc locũ habet doctrina Bart.suprà relata:& ita Paul.hîc ad fin.Vincen.nu.7.Quibus adde,procedere libellũ, quo petatur rei restitutio & eius æstimatio; quia accipietur secundũ iuris dispositionẽ.Paul.l.fin. nu.8.ad mediũ.C. de compens. Item q̃ doctrina Bart.hîc procedat, quãdo fructus fuerint nati constãte matrimonio; tũc enim attento initio,videtur maritus eos licitè percepisse, vt suprà diximus. Cæterũ si post diuortiũ maritus eos seminauit,& percepit; quia tũc illicitè videtur percepisse ex re aliena;inducetur doctrina Bart.d.l.stipulationes nõ diuiduntur.n.33.ff.de verb.oblig.† Quãuis quia hoc casu necessariò deueniendũ est ad æstimationẽ,etiã locus erit cõpẽsationi, quasi de quãtitate ad quãtitatẽ.Cuman. hîc nu.4. Denique aduertendũ est, do-

ctrinã Bart.hîc procedere,quãdo maritus cõsumpsit fructus, antequã per mulierẽ esset cõstitutus in mora restituẽdi: nã si iã esset cõstitutus in mora, quasi illi citè fructus retinuerit,& cõsumpserit,inducetur doctrina Bart.d.l. stipulationes nõ diuiduntur.nu.33. quanuis possit esse locus cõpensationi, ob rationẽ suprà tradictã.& ita Vincen.hîc col.fin.ad mediũ. Pro quo facit ęquiparatio.l.inter stipulã tem.83.§.pen.ff.de verbo.oblig.& l.pen. ff.de vi & vi armat.Sed hęc declaratio est contra mentem Bart.qui vt quis dicatur fructus licitè percepisse, solũ attẽdit initiũ,neque considerauit vitiũ posteà superueniens,vt suprà diximus. Denique circa doctrinã Bart.hîc aduertendũ est, ipsum præsupponere, q̃ postquam fructus fũnt cõsũpti,& sic successit obligatio ad interesse: q̃ illa obligatio amplius crescere nõ potest, q̃d tamẽ nõ videtur esse verũ; quia debitor,qui fuit in mora, tenetur ad interesse,quãti plurimi res valuit à tẽpore moræ,vsq; ad tẽpus condẽnationis.l.Iulianus.17.ff.de reiuend.l. in hac.ff.decond.tritic.l.3.§.fin.ff.de action. emp. Sed respõdetur, Bart. hîc loqui in marito,qui tenebatur restituere fructus perceptos ex dote,& sic ad fructus in specie,quorũ cõsumptorũ loco succedit obligatio ad interesse,quæ amplius crescere nõ potest: arg.l.numis.ff. de in litẽ iur. Sed si quis teneatur prestare certã quãtitatẽ frumẽti in genere, quia tũc frumẽtũ debitũ,nõ potest dici extinctũ: arg.l. incẽdiũ.C.si cert.petat. potest crescere æstimatio frumẽti,à tẽpore moræ,vsque ad condẽnationẽ: & ita Bart.l. eũ qui. ad fin.princ.ff.de his quib.vt indign.subscribũt Paul.hîc ad fin.Alex.nu.6.Vincent.
22 nu.12.& Ruin. † Vnde cõsequi videtur, q̃ cum colonus nõ teneatur præstare,ni si fructus perceptos ex fundo cõducto.l. eũ domini.C.de agric.& censit. libr.11. & sic ad fructus in specie, si illos consumat, non tenebitur ad interesse quanti plurimi, sed tantũ ad valorẽ fructuũ cõsumptorũ.Sed contrariũ puto verius:nã si colonus tenetur partẽ fructuũ domino dare, iuxta.l.si olei. C.de locato. si id nõ ad impleat,in dolo esse videtur.l.dolus.44.ff.mãdati.vnde tanquã dolosus tenebitur ad interesse quãtiplurimi.l.in actionibus.ff. de in litẽ iuran. Neq; obstat cõtrariũ ff. adductũ, quia in eo casu maritus non obligauit se ad fructuũ restitutionẽ,sed tãtũ ex dispositione legis tenetur restituere;& mitius agitur cũ obligato ex dispositione legis, quã ex hominis cõuẽtione l Celsus.cũ gl.ff.de arbit. Vltimò aduertendũ est,quòd dũ Bart.vim facit in eo,q̃ fructus fuerũt licitè percepti, apertè sẽtit,q̃ si illicitè fuerint percepti, & cũ mala fide,nõ solũ præstabitur æstimatio fructuũ consumptorũ tẽporè cõsumptionis,sed quãti plurimi valuerint vsque ad tẽpus cõdẽnationis: subscribũt Paul.hîc ad fin. Alex.nu.6. Vinc. col. fin. Et est ratio,quia malæ fidei possessor tenetur de fructibus cõsũptis,ac si illi extarẽt.l.mala fide. C.de condict.ex lege.l. si cõcubina §. fin.ff.de actio rerũ amot. Vnde quasi fructuũ extãtiũ,& nõ restitutorũ potest crescere æstimatio quãti plurimi.l.si cũ dos.8.§.fi.&.ll. seq.ff.de actio.rerũ amot.vt hîc elegãter aduertit Paul.ad fin. Cõtrariũ tamẽ tenet Aret.hîc col.fi. ĩmò q̃ etiã fructuũ illicitè perceptorũ,se quuta cõsumptione,non possit crescere æstimatio:allegat.l.eũ qui.18.in prin.ff.ad his quib.vt indig.vbi tex.agit de malæ fidei possessore,& tamẽ ꝓbat,q̃ si is fructibus vsus est eorũ æstimationẽ tenetur restituere:allegat etiã.l.in sũma.65.§.in fruméto.ff.de cõd.indeb.Sed nõ est recedẽdũ à cõmuni traditione. Neq; obstãt Aret.fundamẽta:nã ad primũ de.l. eũ qui. in prin.ff.de his quib. vt ind. respõdetur, tex.quidẽ probare,eũ qui tacitã fidẽ accõmodauit de restituendo fideicõmisso incapaci,post litẽ cõtestatã de rigore nõ solũ teneri ad pretia fructuũ cõsũptorũ,
23 sed etiã ad vsuras pretiorũ; † & sentit, q̃ ante litẽ cõtestatã tenetur quidẽ ad prætia fructuũ, & nõ ad vsuras, non tamen declarat qualiter pretia sint cõstituenda:

da:vnde intelligendum est, eo casu pretia esse constituenda secundũ tempus, quo fructus,si extarent, plus valerent,vt hîc aduertit Vincẽt.in fine.Poterit & faciliùs respõderi, d.l.eum qui. in prin.procedere,quãdo fiscus elegit pretiũ fructuũ petere:nã tunc verum est in eo casu nõ 24
posse considerari augmentũ æstimationis:sed si elegit fructus petere,tunc præstabit pretiũ secundùm tẽpus, quo fructus plus valerent,si extarent: vt hîc explicat Paul.ad finẽ post Bart.l.stipulationes nõ diuiduntur.nu.33.ff.de verb.obliga. Colliges ex.l.in re furtiua.ff.de cõdic. furtiua iũcta.l.3.eo.tit.&.§.fin.Inst.de oblig.quæ ex delicto.Nõ obstat secũdũ de l. in sũma.§.in frumento.ff. de condi. indebit. quia (vt etiã aduertit Areti. hîc col.fin.)procedit in condictione indebiti,per quam quis non obligatur,nisi quatenus locupletior factus est: vnde meritò tantũ tenebitur ad pretiũ fructuum attento tẽpore consumptionis, quia in hoc tãtum potest videri locupletior factus,vt etiã tradit Bart.d.l.stipulationes nõ diuiduntur.nu.16.ff.de verbor.oblig. Vltimo ex resolutione supra posita colligendum est,quòd de quantitate ad fructus extãtes non admittitur cõpensatio. Quod sanè videtur intelligẽdum, quando fructus debentur vti species, veluti fructus dotis:nã si fructus in genere debeantur,videtur,quòd de illis ad quãtitatẽ admittatur cõpensatio:nam fructus in genere,magis videntur accedere quãtitati,quàm speciei:& ita Paul.l.fin.nu.8. in fin.C.de cõpensatio.& satis Alex.hîc nu.4.Et cõfirmatur, quia etiã quãdo species debetur in genere,ex vtraq; parte solet admitti cõpensatio,vt tradit gl.l.1.§. pen.verb.compensatio.ff. si pars hæred. petatur.gl.1.ad fin.l.ob negociũ.ff. de cõpensatio.gl.l.qui non militabat.verb. cõpensetur.ff.de hæred.instit.gl.1.l.fina.C. de compẽsatio.gl.§.in bonæ fidei. verb. iure.Instit.de actio.probat.l.21.titul.14. partit.5.& ibi notabil.Gregor.in.gl.pen. Sed quãuis ex prædictis superior illatio videatur probabilis,ego tamen eã verã non existimo:neq; enim si fructus, siue frumẽtũ,debeatur in genere, poterit ad illud debitũ obijci cõpensatio de quantitate;cùm in contrariũ vrgeat regul.l.si conuenerit.18.ff. de pigno. actio. † per quã etiam in specie contrariũ tenet Bal. l.fin.nu.12.& ibi Salic.nu.17.C. de compẽsatio. Neq; obstat cõmunis traditio supra relata, quia tunc demũ de specie debita in genere,ad aliam speciẽ etiã debitam in genere,admittitur cõpensatio, quando sunt eiusdẽ qualitatis & substantię,vt pote si tibi debeã equum in genere,& tu mihi debeas alium equum in genere:nam si tu mihi debeas seruũ in genere, & ego tibi equum in genere, non admittetur cõpẽsatio, vt tradit Cyn.l.fi. nu.16.C.de compensatio.& ibi Bal. nu. 12.Salic.nu.17.Bar.hîc nu.2.& Paul.nu. 5.& receptã esse resolutionem asserit Iason.§.in bonæ fidei.nu.71.Inst. de actio. quã & probat Butigela.l.cũ fundus. §.1. nu.53.ff.si certũ petat. Grego.l.21.tit.14. parti.5.in glo.pen.Quinimo & prædicta cõmunis traditio indistinctè non videtur vera:nam licèt quid debeatur in genere,tamen semper venit certificandũ per solutionem speciei certæ, contentæ sub illo genere.l.cum incertus.ff.delega. 1. Vnde adhuc militat ratio regulæ.l.si conuenerit.18.ff.de pign.actio. quod ita aduersus cõmunem latè probat Faber. §.in bonæ fidei.à nu.5.Insti.de actio.cuius opinionem probauit Ord.li.4.tit.56. §.pen.constituẽs,quòd etiã quando debetur quid in genere,non est locus cõpensationi,nisi ad æstimationem peruẽtũ sit ex vtraq; parte:& iura quæ glo. supra citatæ pro se adducũt, nõ loquũtur de cõpẽsatione propria, sed potius de retẽtione,quæ multũ differt à propria cõpẽsatione.l.quod dicitur. 5.ff. de impensis.& aduertit Faber d.§.in bonæ fidei. nu.5.& latiùs cõprobat Iason ibi nu.71. Vnde pariter videtur corruere illa com-

munis traditio,quòd in quotis admitta
tur compensatio,etiamsi in illis species
contineantur.l.1.§.pen.ſ.ſi pars hæred.
petat. & ibi gloſ. verb. cõpensatio. Zaſi.
hîc nu.16.& notabiliter Alex.l.deducta.
§.numis.col.fin.ff.ad Trebellian. nam &
hoc confunditur per regulam d.l.ſi con
uenerit.18.ſ.de pignor.action.&.l.quod
dicitur.5.ff.de impensis. Neque obſtat.l.
1.§ pen.ſ.ſi pars.hæred petat.quia ibi nõ
fit compẽſatio corporum,ſed potiùs iu-
25 ris hæreditarij: † quod multũ differt ab
ipſis corporibus.l.hæreditas.in prin.ſ.de
petitio.hæred.& aduertit Zaſi.lib.1.ſin-
gula.reſponſor. cap. 1. nu.60.& in ſimili
probatur.l.quod dicitur. 5. ff.de impen-
ſis. Vnde limitatio ſupra tradita,venit re
formanda,& eſt dicendum, quòd licèt
pro fructibus non poſsit obijci compen
ſatio de pecunia, poterit tamen obijci
compenſatio de alijs fructibus, ſiue fru-
mento:nam compenſatio nõ ſolum ha-
bet locum in quantitatibus,ſed etiam in
omnibus conſiſtentibus pondere,& mẽ
ſura,vt hîc tradit Zaſi.num.15. dummo
do ſint eiuſdem ſubſtantiæ, & qualita-
tis:nam ſi ego tibi debeam frumentum,
& tu mihi vinum,non admittetur com- 26
penſatio,vt hîc tradit Paul.num.5 nam
vt notab.inquit Paulus Iureconſ. libr.2.
receptarum ſententiarum,titul.5.§.fina.
compenſatio debiti ex pari ſpecie &
cauſa diſpari inducitur,veluti ſi pecuniã
tibi debeam, & tu mihi etiam pecuniã,
aut frumentum, & cętera huiuſmodi:
nam quanuis ex diuerſo contractu, ta-
men compenſatio admittenda eſt, &
ibi notat Cuiac. Sed quid ſi tu debeas
frumentum certi fundi, & ſic in ſpecie,
& alter tibi debeat frumentum alterius
fundi,vel etiam frumentum in genere,
vtrùm debeat admitti compenſatio de
frumento ad frumentum? Et Paul. hîc
nu. 4. in fin. ſentit non admitti:contra-
rium tamen voluit Beroi.c.1.nu. 48. de
vſuris. Sed concordãdę ſunt opiniones,
vt ſi ratione bonitatis,& valoris inter fru
menta non ſit differẽtia, admtatur cõ-
penſatio:arg.l.cum quid.ſ.ſi certum pe
tatur.aliàs ſecus,per tradita per Fab.§.in
bonę fidei.nu.4.&ibi Iaſon.num.62.In-
ſtit.de actio.& Boer.conſi.14.num.4.no
tab.Beroi.c.1.nu.4.ſ.de vſuris. Ex qua
reſolutione ita cõprobata infertur expli
catio ad reſolutionem ſupra poſitam,vt
ea locum ſibi vendicet,ſiue fructus ſint
percepti ante contractum matrimoniũ;
quo caſu dotem augent.l. ſi ante.ſ. eod.
ſiue percepti ſint conſtante matrimo-
nio;& tamen pro rata anni ſint reſtituẽ
di vxori. §. interdum.ff. hac. l. 1.vnica.§.
cũque.C.de rei vxor. actio. ſiue etiam
percepti ſint ſoluto iã matrimonio, quo
caſu etiam dotem augent.l.ſi marito.32
§.fin.ff.cod.& iudicatur de ipſis,tanquã
de reliqua dote.l.etiã. C. de iure dotiũ.
& aduerſus Bal.& Angel. reſoluit Alex.
hîc num.2.contra eoſdem reſoluens,pri
uilegia doti competentia, etiam cõmu-
nicari prædictis fructibus, ac proinde
illos etiam prætextu debiti retineri non
poſſe.l.vnic.§.taceat.C.de rei vxo.actio.
compenſatio tamẽ ad illos admittetur,
poſtquam fuerint conſumpti,iuxta hũc
tex.cum glo. † & tradunt Ruin.& Vin
cent.hîc nu. 4. Quibus tamẽ addẽdum
eſt,quòd ſi hi fructus fuerint ſati, & per-
cepti ſoluto iam matrimonio, admitte-
tur quidem compenſatio, vt ſupra dictũ
eſt: ſed quia maritus eos videtur illicite
percepiſſe ex re aliena,tenetur ad inte-
reſſe quanti plurimi. Cuma.hîc nu. 4. &
diximus ſupra. Infertur ſecũdò explica-
tio ad.l.1.&.2.C.de pigno. actio.dũ pro-
bant,fructus perceptos ex re pignorata,
extenuare ſortẽ principalẽ: id enim in-
telligendũ eſt,poſtquam fructus fuerint
cõſumpti:nam aliàs de fructibus ad quã-
titatem non admittẽtur compenſatio,
ſed fructus retinebuntur à creditore lo-
co pignoris.l.3.C.in quib.cauſis pignus.
Bar.hîc.nu.3.Vincent.num.10.Zaſi.nu.
16.& diximus iam ſupra. Quod tamẽ li-
mitabat Beroius.c.1.num. 48. de vſuris.
niſi

niſi dominus pignoris,eſſet quoque de-
bitor frumenti,nam tunc ipſo iure indu
ceretur compenſatio,per tradita.ſ. Sed
quia Paul.hîc nu.4.in fine,contrariũ ſen
tit, recurrendum eſt ad.ſ.tradita.Nõ eſt
tamen omittendum,hanc declarationẽ
communiter receptam, videri confun-
di per text.auth.de alienatio.& emphy-
teuſi.§.hoc etiam.colla.9.ex qua Angel.
ibi num.6.collegit,fructus perceptos ex
re pignorata, ſemper imputari in ſortẽ
principalem,& conſequenter eam ex te
nuare,etiam ſi fructus extent,quia taci-
tè ita videtur conuentum inter partes:
quod etiam inſinuat cap.1.de vſuris.ibi,
Abſolutè.Item aduerſus illam vrget, q̃
fructibus conſumptis,adhuc non eſt li-
quidum,quantum eorum nomine de-
beatur: vnde de debito non liquido ad
liquidum non debet admitti compenſa
tio.l.fin.C.de compenſatio.Sed his non
obſtantibus,non eſt recedendum à cõ-
muni reſolutione, quam latè defendit
Beroius cap.1.à nu.42.de vſuris. Neque
obſtant adducta in contrarium:nam ad
primum de auth.de alienatio.& emphy
teuſi.§.hoc etiam.colla. 9.reſpondetur,
cõtinere ſpeciale priuilegium eccleſię,
vt ſi ipſa velit,creditor etiam inuitus co
gatur fructus extantes in ſortem impu-
tare: Aretin.hîc col.2.ad mediũ. in alijs
autem caſibus contrarium erit dicendũ
ex.ſ.dictis,niſi vtraque pars conſentiat,
eam compenſationem fieri.Panor.c.1.
nu.3.de vſuris.Et ad hũc modum debet
explicari d.cap.1.de vſuris. Non obſtat
ſecundum,q̃ de non liquido ad liquidũ
non admittitur compenſatio.d.l.fin.C.
de compenſatio.quia ea regula limitan
da eſt,quando illud de quo obijcitur cõ
penſatio, non eſt liquidum propter fa-
ctum aduerſarij,nam tunc in eius odiũ
conſiderabitur tanquam liquidum:arg.
l.1.§.quia autem. & quæ ibi Ripa à nu.
27 4.ff.quorum legator.†. Cũ igitur ille,ad- 28
uerſus quem obijcitur compenſatio,fru
ctus cõſumpſerit,& ſic eius facto nõ cõ-
ſtet de fructuũ ęſtimatione,cogetur cõ
pẽſationẽ admittere:ſed extra hunc ca-
ſum,procedet regula d.l.fi.C.de cõpẽſa
tio.quã exornat Soci.conſ.17.n.8.lib.3.
conſ.17.n.18.lib.1.Ioſeph.deciſ.Peruſi-
na.15.n.15.Quibus tñ addendũ eſt,poſ
ſe obijci cõpẽſationẽ ad debitũ liquidũ,
de non liquido,quod tñ de proximo li-
quidari poteſt:arg.l.pen.ff.de milit.teſta.
Bart.l.in cõpenſationẽ.infine.ſ.de cõpẽ
ſatio.Soci.regula. 61. infine. Decianus
conſ.94.n.23.lib.3.& qã dicatur debitũ
de proximo liquidandũ,explicat Tiraq.
lib.1.retract.§.3.glo.3.a nu.11.Alcia.reſ
ponſo.291.nu.fin.Boer.conſ.14.à nu.5.
Neuizan.conſ.56.n.9.& Menoch.lib.2.
de arbitrar.caſu.14.& Decian.vbi.ſ. Vlti
mò ex prædictis infertur intellectus ad
l.1.§.fin.ff.de auro & argent.legato.dum
probat,q̃ ſi alicui ſit relictũ põdus argẽ-
ti,ſatisfacit hæres, ſi ei ſoluat numos ar-
genteos eiuſdẽ æſtimationis:quod etiã
colligitur ex.l.ſiquis argẽtũ.ad finẽ prin.
C.de donat. Ratio eſt,quia cũ debeatur
argentũ ingenere,ſufficit ſoluere aliud,
eiuſdẽ tñ ſubſtantiæ,& valoris.Bald.l.fi.
nu.12.& ibi Salic.n.17. C. de cõpẽſatio.
Vnde pari ratione,ſi debeas pecuniã ar-
genteã,ſatisfacies obligationi, ſi pro ea
maſsã argenteã pręſtes eiuſdẽ valoris,vt
ſentit Bart.hîc n.3.ſubſcribit Iaſon. §. in
bonæ fidei.n.62.Inſti.de actio.Cõtrariũ
tamen tenet Deci.l.2.§.1.nu.6.ſ.ſi certũ
petat.quaſi prædicti caſus non ſint eiuſ-
dem rationis: nam primo caſu pecunia
poteſt ſolui ſub pondere, & ſic formali
ter videtur ſatisfactum legato ponde-
ris argenti:in ſecundo autem caſu debe
tur pecunia numerata: & cùm maſſa
argenti non poſsit numerari, diuer-
ſum à re legata videtur ſolui. Succedit
igitur regula.l.2.§.1.ſ. ſi certum pe
tat. & Decio ſubſcribit Ripa ibi nume.
12. verſic. contrarium. Pinel. in rubri.
C.de reſcindenda venditio. pagina. 20.
numero. 14. †. expendens verba. l.
ſi ita fide iuſſorem. 43. ff. de fideiuſſor.

Sed non est recedendum à recepta doctrina Bart.per text.l.1.C.de ponderatorib.& auri illatione.lib.10.&l.Paulus.99.ff.de solution.&l.Titia.37.ff.de auro & argento legato. Neque obstat Decij ratio, quia licet formaliter idem solui non videatur,tamen æquipollenter idem solui tur,cum ex massa argenti, pecunia legata haberi possit: & in contractibus sufficit implementum per æquipollens.l. fin. §.finali.ff.mandati. Qua ratione quanuis Bart.hîc num.3.sentiat, quòd pro massa argenti non potest solui pecunia diuersi metalli,quanuis sit eiusdem valoris: licèt fateatur, consuetudine aliud obseruari,& ei subscribant Bald.l.fin.num:12. & ibi Salic.num.17.C. de compensatio. & esse receptum asserit Vincentius hîc num.9.Iason.l.non amplius.§.fin.nu.11. ad fin.ff. de leg.1. tamen contrarium videtur verius , imò quòd etiam semota consuetudine,possit solui diuersi metalli pecunia,eiusdem tamen æstimationis; quia satis æquipollenter videtur satisfactum obligationi;nam post pereusam,& formatam pecuniam, magis attenditur æstimatio secundùm formam & quantitatem,quàm secundùm substantiam , & materiam metalli.l.1.ff. de contrah. emption.facit.l. 1.C. de veteris numismat. libr.11. & in specie defendit Butigela.l. cũ quid.nu.26.ff. si certum petat. Pinel. in rubr.C.de rescind.vend.pag. 20.n.16 & apud nos probat Ordin.lib.4.tit. 53.§. 2.Et eâdem ratione si debeam pecuniã argenteam,vel auream , possum soluere æream eiusdem æstimationis,vt latè probat Butigela d.l.cum quid.à num.25. Tiraquel.lib.1.retract.§.1.glo.20.à num. 5. quanuis contrarium sentiat Bart.hîc numer.3.&.l.2.§.mutui datio.num.7.& ibi Ripa nu.15.ff.si certum petat. Bald.l. fin. num:12.& ibi Salic.num.17.C. de compensation.Quorum opinio admitti potest,quando creditor in hoc potest prætendere aliquod probabile interesse.l. Paulus.99.ff.de solution.Bart.dict.l. cum quid.num.17.vel quando ita conuentũ esset inter partes. Boeri. decisione. 327. num.3.& ad hunc modum est explican
29 da Ordina.lib.4.tit.1.§.Eos deuedores.† Pro coronide autem istius materiæ tria memoranda sunt. Primũ, dictum Afflictis decis.121.à num.5.quòd partes non possunt renũtiare compensationi in casibus,in quibus secundum ius illi locus esse potest:quod tamen non puto verũ: cum enim compẽsatio inducta sit in fauorem partium.l.3.ff.de compensation. succedit regula.l.penult.C.de pact.& in specie videtur tex.l.si cum dos.8.in princip.ff.de action.rerum amotar. & colligitur ex.l.in rebus. 18.§.fin.ff. commodati. &.c.1.de restit.spoliator.iunctis ibi traditis per Panorm.3. notab. Vnde in potestate conuenti est,vel opposita compensatione extinguere debitum actoris, vel eum reconuenire per modum actionis. l.neque.C.de cõpensatio.l.1.C.de actione rerum amotarum.tradit Bald.l.cum Papinianus.à nu.10.C.de sentent.& interlocut.ergo in potestate partis est desistere à beneficio compensationis. Secundum memorandum est dictum Alber.l.filium quem habentem.col.5.ante medium.C.famil.ercisc. quòd regula.l. si cõuenerit.18.ff.de pignor.actio. quòd de specie ad quantitatem non admittatur compensatio,debeat intelligi de cõpẽsatione inducta per factum hominis; nam si ex dispositione legis compensatio inducatur,etiam de specie ad quantitatem illi locus erit: allegat.l.in quartã. 90.ff.ad leg.Falcid.quam sententiam (Alber.non relato)probauit Deci. authent. præterea.num.10.& ibi Fabius num. 47. C.vnde vir & vxor.Sed hoc dictum improbat Paul.de Montepico d.l. in quartam.à numer.85.quia & quando lex inducit compensationem,videtur velle,q; non fiat nisi de quantitate ad quantitatem,vt apertè probat.l. quod dicitur. 5. ff.de impensis. Neque obstat d.l.in quartam. quia respondet Paul. de Montep. ibi

ibi nu.87. q; hęreshabet causam lucratiuam,& ideò in eius præiudiciũ faciliùs admittitur compensatio de quantitate ad speciem. Quæ responsio non placet; quia est contra generalitatem d l. si conuenerit.18.ff.de pignor.actio.& ideò melius respondendum est,d.l.in quartam. non loqui de compensatione, de qua nos agimus,sed de imputatione in quartam,quæ debet fieri de his ; quæ hæres habuit ex bonis defuncti,vel eorum occasione l.omnimodo . §. imputari C.de inof.testam.l.3.§.si debita ff de bonis libert. †
30 sed in propria compensatione; de qua l.1.ff.de cõpẽsatio . obseruatur regula l.si cõuenerit.18.ff de pigno . actio. Et ita in specie hos casus distinguit Angel.de Perigl.l.huiusmodi §. cum pater. col.4.post mediũ.ff.de leg.1.Fabius auth. præterea.num.45.ad finem.C. vnde vir & vxor.Rationem huius differentię trademus l. si cũ dotem. § . si pater.ff.eo.Vnde cauendum est à Decio d.auth. præterea.num.10.dum dicit,ideò in quartam imputari etiam species , quia cum quarta debeatur ex necessitate legis , voluit lex grauatos in alio releuare,vt distinctè admitteretur compensatio:quod est fal
31 sum,quia regula d.l.si conuenerit . ff. de pignor.actio.etiam locum habet in eo, quod debetur ex necessitate legis , vt. ff. probauimus. Cauẽdum etiam est ab eodem Decio d.auth.præterea.& ibi Fabio num.47.dum tenent,in vltima voluntate admitti compensationem de quantitate ad speciem:adducunt l.vnum ex familia. § .sed si vno.in fine.ff.de leg . 2 . & l.qui non militabat.78.ff.de hæred. instit. addo.l.quidam.ff.de vsufruct.legat. nam & id falsum est:quia etiam in vltima voluntate non fit compensatio de quantitate ad speciem.Bart. l. huiusmodi § . cũ pater.num.1.ff.de legat.2.receptus vt asserit Xuarez titulo,De las arras.nu.42.& Couar.c.cũ in officijs.nu.2. ad medium de testa. & est text.l.2.§.mulier.ff. de do te prælegat. Neque obstãt iura in cõtra rium adducta,quia loquuntur de cõpẽsatione largè sumpta,quatenus in se cõtinet retentionem:iuxta tradita per Iason.§.in bonę fidei.nu.71.Insti.de actio. Tertiò & vltimò memorãdũ est,q; Cuiacius lib.8.obseruationum cap.16.contendit ; Iustinianum in l.fin. C , de compensatio.nihil de nouo induxisse, nam quod disponit , de debito liquido ad nõ liquidum non admitti compensationẽ, iam iure antiquo cautum erat, vt cõstat ex l.si debeas:22.ff.de compensatio.&.l. 3.ff.de tutel.& ratio . distrahend. Item & qđ disponit,compẽsationem fieri ipso iure,etiam iure antiquo cautum erat, vt constat ex l.si ambo.10.ff.de compensatio. Et si dicas,id ibi disponi in contractu societatis,qui est bonæ fidei: tamen replicabitur , idem generaliter cõstituere.l.inter tutores.37.ff.de admi. tuto . & l.postea quam. 21. ff. de compensatio . l. eius.7.C.de solutio . Denique & quod constituit,in causa depositi non admitti compensationem, iam olim cautum erat, vt constat ex Paulo.Iureconsulto lib.2.sententiarum,titu.12.§.fin.Sed verius est , in d.l. fin : C . de compensatio. multa noua induci per Iustinianum . †. vt agnoscit idem Cuiac.lib. 5 . obseruatio.cap.12.ad finem. & patet ex eo,quia iure antiquo non erat clarè decisum,de debito non liquido ad liquidum nõ admitti compensationem , imò & eo casu locum esse compensationi , videbatur probare text.l neque. C.de cõpensatio.Neque contrarium probat text.l . si debeas.22.ff. de compensatio . neque enim ibi excluditur compensatio ; quia debitum non esset liquidum, sed potius quia erat incertum, vtrùm quãtitas deberetur,aut species?vnde interim nõ potuit opponi compẽsatio simpliciter, sed cõditionaliter, casu quo eligeretur quãtitas.Bart.l.si seruus communis. § . idem dicendum.in fine.ff.de furtis. & diximus ff.qđ clarè sentit glo.1.d.l.si debeas.text. autem . l . 3.ff.de tutel.& ratio.distah. nõ

loquitur in materia compensationis,sed in alijs diuersis terminis. Et qualiter in hac materia dicatur debitũ liquidum, vide.l.20.tit.14.partit.5. & ibi Gregor. verb.Fasta. Ord.lib.4.tit.56.§.4.&.s. tradita.Præterea & illud nouè induxit Iustinianus in d.l.fin.scilicet,q etiam in cõtractibus stricti iuris fieret compensatio ipso iure,vt constat ex.§. in bonæ fidei.& ibi Theophil.Insti.de actio.Intelligeautem,ita fieri compensationem ipso iure,vt tamen debeat opponi per hominem,alias enim nõ videtur inducta, nisi in quibusdã casibus,relatis per glos. & dd.l.si constat.C.de compensatio.tradit Socin.consil.17.à nume.7.lib.3.Roland.consil.87.à nume.26.lib.1.Tiraq. lib.1.retract.§.3.glo.3 à num.8.Gamma decisio.91.à nume.2.Quibus tamen addes,iudicem ex officio posse compensationem inducere.l.1.C.si maiorfactus alienatio.Bald.l.si constat.nume.6.& ibi Salic.in fine.C.de compensatio.Tyndarus de compensatio.artic.6.nume.60. Item exceptionem compensationis in hoc differre ab alijs exceptionibus,q reliquæ exceptiones etiam oppositæ in iudicio,tãtum elidunt actionẽ.l. si vnus.§. pactus ne peteret.s.de pact. neque eam perimunt,nisi postquam sententia lata fuerit in fauorem excipientis.Bart.l. Iulianus.nume.34.s.de cond.indeb.† Exceptio autem compensationis eam habet naturam,vt vbi primùm proposita sit,extinguat ipso iure debitum aduersarij,& consequenter actionem,etiam antequam feratur sententia.§. in bonæ fidei.Insti.de actio.& l.fina.C.de cõpensatio.annotauit hanc differentiam Bart. l.si plures.nume.4.ĩ.de fideiussorib. Petrus & Bald.num.3.l.si constat.C.de cõpensatio.Afflictis decisio.121.nume.2. quicquid dubitet Paul.d.l.si constat. ad finem. Adeò quòd si proposita exceptione compẽsationis, persistat aduersarius in petendo debito,incidat in pœnas petentis illud quod sibi non debetur. Paulus Iureconsul.receptar.sententiar.lib.2. tit.5.§.final.& ibi Cuiac.Et pariter si id soluatur,tanquam indebitum repeti poterit.arg.l.quod dicitur.5.§.fin. ĩ. de impensis.tradit Bart.l.si cum dos.num.1.ĩ. de actio.rerũ amotar. Vnde rectè videtur Iason intulisse.§.in bonæ fidei.num. 60.Insti.de actio.post Fab.ibi nume.3. quòd cum hodie compensatio indistinctè perimat debitum ipso iure,d.§. in bonæ fidei,si quis soluat debitũ,quod poterat compensare, poterit tanquam indebitè solutum repetere. Nihilominus non videtur vera prædicta illatio: quia compensatio ita demum operatur prædictum effectum,si opponatur per hominem, nam antea prædictum effectum non obtinebit:glos.l.si constat.C. de compensatio.Socin.consil.17.nume. 7.lib.3.Baptist.l.2.nu.115.ad finem.C. de pact.inter emptorem.Si ergo quis soluat id,quod compensare poterat,nõ opposita prædicta exceptione cõpensationis,non poterit repetere.l. si cũ dos. 8.ĩ. de actio.rerum amotarum.& l.qui inuicem.30 .s.de cõd.indeb. Si sanè illã opposuerit etiam extra iudicium, verus erit prædictus effectus;cum enim ius prędictum effectum perimendi debitum ipso iure inducat,nihil opus est facto iudicis.l.quæ sub conditione.§. fina.ĩ. de cond.institut.& in specie Bart. l. verum est.s.de cõpensatio.Tiraq.lib.1.retract. §.3.glos.3.nume.10. Vel etiam si simus in casibus,in quibus compensatio inducitur ipso iure,& perimitur debitum,etiam si à parte non opponatur:quod cõtingit in omni casu,inquo infertur præiudicium creditori;si compensatio ipso iure non esset inducta,† vt quia ea non inducta,compensans teneretur ad pœnã, vel interesse: vt enim euitetur hoc damnum,censetur inducta compensatio perimens debitum,etiam si à parte non sit oppositа.l.si constat.C. de compensatio.resoluit Faber.§.in bonæ fidei. nu.14.Insti.de actio.& ibi Iason nu.83.

32

33

Alex.

Alex.consi.45.num.4.libr.3.& cons. 74. à num.4.lib.5.Soci.cons. 130. ad finem. lib.4.& l.Iulianus.num.9.ĩ.de condit.& demonstr.Baptist.l.2.num.115.C. de pactis inter emptorem.Gamma decis. 91. num. 2.Cùm enim his casibus ius perimat ipso iure debitum,nõ est opus,illud à parte opponi.l.quæ sub conditione. §. fin.ĩ. de condit.insti.Socin.d.l. Iulianus. num.10.ĩ.de cond.& demonst. & consequenter si tunc soluat,illud tanquam indebitè solutum repetere poterit,iuxta supra tradita. Et hæc satis in hac materia.

SVMMARIA LEGIS DIVORTIO.

8.§. Quod in anno.ff.Soluto matrimonio.

1 *Explicatur litera huius tex.*
2 *Et aduersus eam quædam mouentur difficultates,& resoluuntur.*
3 *Explicatur l.si fundus.9.§.fin.ĩ.eo.*
4 *Reijcitur quædam traditio Bart.hic.*
5 *Quod disponitur in anno,obseruatur in semestri,quando est eadem ratio.*
6 *Maritus etiam ex fructibus extraordinarijs lucratur.*
7 *Quæ computentur in fructibus ecclesiæ.*
8 *Sermo simpliciter prolatus, intelligitur de prima vice.*
9 *Inducitur.l.boues.88.§.hoc sermone.ĩ.de verbor.signific.*
10 *Explicatur dictum Bal.l.fin.num.7.C.de in dict.viduit.tollenda.*
11 *Noua ponitur resolutio in hac materia.*
12 *Explicatur.l.legatum.ĩ.de annuis legat.*
13 *Explicatur l.cum quidam.ĩ. de annuis legat.*
14 *Et ex eo multa inferuntur.*
15 *Agitur de intellectu.c. quia circa. de priuilegijs.*
16 *Et elegans ponitur consideratio.*
17 *In donatione officiorum facta per Regẽ, vtrũ veniant officia postea creata?*
18 *Explicatur Clem.fin.de rescript.*
19 *Concessio testandi facta inhabili,non intelligitur de prima vice.*
20 *Et reijcitur opinio Decij contrarium tenentis.*
21 *Limitatur regula d.§.hoc sermone.*
22 *Quæ etiam non procedit in maioratibus Hispaniæ.*

INTERPRETATIO

l. Diuortio.8.§.Quod in anno.ff. Soluto matrimonio.

Ponitur in hoc. §.elegãs declaratio ad principium huius.l. dum constituit, fructus diuidi pro rata anni emergentis inter coniuges, si ante eum finitũ soluatur matrimonium; vt scilicet id procedat,habito respectu ad communiter accidentia, secundùm quæ non solet fundus nisi vnos tantùm fructus in anno producere: si ergo contingat,duplices fructus in anno colligi (vt contingit in locis irriguis) tunc annus computabitur, attento tẽpore quo fructus colliguntur: vnde si in sex mensibus colligantur primi fructus,illi sex mẽses pro anno computabuntur: ita vt si per illos durauerit matrimonium, eos primos

primos fructus maritus integre lucretur,acsi per integrum annũ durasset matrimonium: alij autẽ noui fructus intra alios sex menses colligẽdi,etiam integrè ad vxorem pertinebũt. Quod si septem mensibus constiterit matrimonium, primi fructus intra illos sex mẽses percepti, integrè ad maritum pertinebunt, ex reliquis autem intra alios sex menses colligendis,pro rata temporis lucrabitur maritus,idest pro vno mense anni restricti ad sex menses:quòd si intra primos sex menses soluatur matrimonium, tunc cõputatis sex mensibus pro anno,illi primi fructus diuidentur inter cõiuges pro rata:& percipiendi intra alios sex menses, integrè ad vxorem pertinebunt, cum hi quasi in nouo anno incipiente post diuortium videantur nati,& percepti: † & 1
ita glo.1.hîc,& Zasi.nu.2.Ioseph. Ludouic.decisio.Perusina.79.nu.19.Sed vltra alios est aduertendũ,Vlpianum præsupponere, in locis irriguis quosdã fructus colligi intra sex menses, & alios intra alios sex mẽses:quasi in eodem anno duę cõtigerint æstates, vt hic aduertit Duaren.in quibus terminis diuisio per eum excogitata sine dubio procedit. Sed pone,primos fructus colligi intra mensem Maij,& alios intra mensem Septembris; in his terminis non bene videtur procedere computatio Vlpiani, imò manifesta videtur oriri perplexitas, si diuisio Vlpiani admittatur. Patet, quia maritus percepit quosdã fructus priorum sex mẽsiũ:itẽ percepit fructus secũdos,quia post mensẽ Septẽbris soluitur matrimoniũ: vtiq;hoc casu maritus quasi duorũ annorũ fructus lucrabitur, & tamẽ hoc casu matrimoniũ nõ durauit per duodecim mẽses quos in hac specie Iureconsul.probiẽnio iubet considerari.Itẽ pone,iã collectis fructibus,fundum fuisse traditum nomine dotis:deinde durasse matrimonium per sex menses,& antequam vllus perciperetur fructus,diuortium interuenisse: hoc casu impossibilis redditur cõputatio Vlpiani: & ideò magis videtur admittenda diuisio huius. l. in princip. quod expresè admittit Goffred. hîc col. 1. ad finem. Sed his non obstantibus,vera est Vlpiani computatio, & diuisio,& pro ea defendenda considera,mẽtem Vlpiani in hoc.§.eam esse,vt quando fundus bis in anno fructus producit, ille annus quoad nostram materiam pro biennio debeat reputari; & consequenter primi sex menses considerabuntur pro anno integro:& similiter alij sex mẽses pro alio anno integro,atque proinde in quolibet horum sex mensium lucrabitur maritus pro rata illius anni abbreuiatiad modum expressum in principio huius.l.ac ita incipiendo annum à die fundi traditi,iuxta.l.de diuisione. 5. §. codẽ. computabuntur sex menses pro anno: vnde quamuis contingat, intra primos sex menses nihil percipi, tamen fructus ad illos primos sex menses pertinentes,debent tradi marito,iuxta.§. interdum.ĩ.hac.l.in hac enim materia non solum perceptio attenditur,sed etiam tempus, quo fructus coluntur, & curantur. §. non solum.ĩ. hac l.Et pari ratione quanuis secundi fructus intra breuius tempus percipiantur,tamen sequentes sex menses pro anno integro debent computari,& secundũ illius anni rationem fructus percepti, vel percipiendi debẽt diuidi inter coniuges pro rata illius anni abbreuiati. l. vnica. §. cũque. C. de rei vxor.actio.d. §. interdum. ĩ.hac.l.Et explicãdo hoc modo,& cessat 2
omnis difficultas.† Cum autem contrariorum eadem sit disciplina,idem è contra erit recipiendum;vt si fructus nõ possint colligi intra vnum annum, sed plures sint necessarij,vt illi percipiantur (vt contingit in silua cædua) dicendum est, omnes illos annos necessarios,vt fructus percipiantur, esse computãdos pro vno anno. Verbi gratia: vt fructus percipiantur ex silua cædua, necessarium est triennium; respectu igitur horum fructuum

fructuũ, omnes tres anni cõsiderabũtur pro vno anno,& quasi annus is cõstet triginta sex mensibus, ineunda est diuisio horum fructuũ pro rata, vt hîc explicat Zasi.nu.3.& Duaren.in prin.Ioseph.decis.Perusina.79.nu.19.Roland.cons. 87. nu.29.lib.1.Caluacan.tract.de vsufr.mulieri relicto.n. 245.& ante eos Bal.l. ęde. nu.6.C.de locato. Et pari ratione,si fundus alternis annis colatur, & seminetur, ita vt in effectu intra biennium, vnos tãtùm fructus producat, quoad diuisionẽ considerabitur ille annus,ac si constaret viginti quatuor mensibus,& secundùm hanc cõsiderationẽ fiet diuisio pro rata, ne aliàs cõtingat,quòd maritus lucretur fructus anni,quo fundus seritur,& vxori annus sterilis cedat, vel è contra: & ita Bart.hîc ad fin.Duaren.& alij cõmuniter,vt hîc per Goffred.& Vincen.ad fin. Quinimò si locetur fundus in quinquẽ niũ,addito pacto, vt in fine quinquẽnij colonus aliquid prestet locatori vltra pẽsionẽ,pensio quidẽ diuidetur inter coniuges pro rata anni, cæterũ illud, quod in fine quinquẽnij vltra pensionẽ prestãdũ est, ita debet diuidi,vt illud quinquẽniũ redigatur ad cõsiderationẽ vnius anni,& quasi annus ille constet sexaginta mensibus.pro rata anni prædicto modo considerati, illud plus inter coniuges diuidetur. vt probat is text.in fine;& explicat Zasi.nu.4.& Duaren. Ioseph. decis.Perusina.79.nu.19. Baeça de decimatutor.c.25.nu.3.Caualca.tract.de vsufr. mulieri.nu.245.& ante eos Bald.l. ædenu.6.C.de locato. Cũ enim illud sit præstandum,vltra pensionẽ, meritò separatur ab ipsa pensione,& diuersa in eo admittitur cõputatio,& diuisio,vt aduertit Claud.in prin.huius legis.nu.26.Ex litera huius text.ita explicata, collegit Bart. hîc,quòd illud,quod dicitur in principio huius legis, fructus esse diuidẽdos inter coniuges pro rata anni,intelligendũ est, quãdo in anno fundus vnos tãtũ fructus producit:nam si duplices ferat,tunc sex menses cõputãtur pro vno anno: & per contrarium si fundus non ferat fructus, nisi intra bienniũ,vel etiã plures annos, tunc omnes illi anni redigẽtur ad instar vnius anni,vt suprà explicauimus:& subscribit Vincẽt.hîc in prin.† Aduersus tamẽ primũ casum huius text. explicatum 3
vt suprà,opponitur de.§.item si messes.ĩ. hac.l.&.l.si fundus.9.§.fin.ĩ. eod. in quibus probatur,quòd si fundus in vno anno duplices ferat fructus,scilicet vindemiæ,& messis,ꝙ annus cõputatur, quasi habẽs duodecim menses,& pro rata anni ita cõputati diuiduntur fructus inter coniuges:ergo malè dicit is text.hoc casu sex mẽses cõputari pro anno. Gl.1.hîc varias assignat solutiones,sed primę duę simul iunctæ cũmuniter approbãtur, vt hîc asserit Vincen.nu.8.scilicèt, quòd is tex.procedat duobus simul cõcurrentibus,scilicet, ꝙ in eodẽ fundo,vno anno bis seratur,& bis etiã fructus atidi ex eo colligãtur:iura autẽ cõtraria,pcedãt,quãdo cultura fit semel tantũ,& colliguntur fructus diuersi generis, scilicet, vindemia,& messis. Cũ igitur prædicti fructus duplices,ex cultura tãtũ vnius anni percipiãtur,meritò fit ordinaria cõputatio, & diuisio fructuũ. Quæ tamẽ solutio mihi non placet;quia.l.si fundus.9.§.fin.ĩ. eod.procedit etiã quãdo ex eodẽ fundo fructus eiusdem generis percipiũtur, vt colligitur ex illius generalitate: & ideò verior solutio est,quã assignat Goffred. in prin.quòd iura suprà citata,procedũt, quãdo eodẽ anno fructus diuersi generis simul crescũt,licèt diuersis tẽporibus colligãtur: cũ enim tũc vnis sublatis, alij nõ serãtur tanquã fructus vnius anni,diuidũtur pro rata anni ordinariè considerati:is autem text.procedit,quãdo sublato vno fructu,denuo fundus colitur, & de nouo seritur: nã cũ tũc quodãmodo videãtur esse fructus duorũ annorũ, inducetur diuisio huius tex. Vnde infero, ꝙ si in eodẽ fundo seratur triticũ, & eo sublato seratur miliũ, quasi in fructibus duorum

duorum annorum inducetur diuisio huius text.& ita glos. 1. hîc. Angel. & Zasi. num. 10. ad finem. & Goffred. in princ. asserés ita vidisse fieri in regno Portugaliæ. Quam tamen illationem impugnat
4 Bart. hîc † ea ratione, quòd milium seritur, vt fundus impinguescat, & aptior reddatur ad ferendum triticum: vnde cum milium contemplatione futuri tritici seratur, magis tãquam fructus vnius anni considerari debet, & consequenter inducetur l. si fundus. 9. §. finali. ff. eodem. & subscribunt Paul hîc numero. 3. Alexand. num. 9. in fine & Iasi. nume. 11. & ita Duaren. qui expendit, Vlpianum fecisse mentium sex mensium; quia tacitè voluit significare, se loquì de his fructibus, qui ij dẽ essent in quibuslibet sex mensibus; aliàs non esset æqua illius diuisio: quod & sentit Cuman. hîc numer. 3. Sed non est recedendum à prima opinione, quæ optimè deducitur ex generalitate huius text. Neque obstat Bart. ratio, quia imò generaliter milium seritur propter se, & non causa tritici: & dato quòd causa trittrici seratur, tamẽ cum verum sit, binos fructus eodem anno percipi ex fundo, inducenda est diuisio huius text. Vnde dicebat Goffred. hîc in fin. quòd si fundus talis sit, quòd vno anno in eo seratur milium, & in alio triticum, fiet computatio ordinaria anni, & pendebit à fortuna, quinam fructus pertineant ad maritum, vel vxorem, quatenus sint diuersi valoris. Pari ergo ratione si in eodem anno bis seratur, scilicet triticum & milium, inducetur diuisio huius text. & à fortuna pendebit, qui nã ex his fructibus ad alterutrum pertineant. Ex quibus etiam apertè corruit, quod tentat Bart. hîc in fine, quòd si in fundo seratur in vno anno milium, & in alio triticum, hi duo anni debent confundi, & quasi pro vno reputari, ne aliàs contingat, fructus maioris valoris ad maritum pertinere, vel è contra: subscribit Imol. in fin. Loriot. l. fructus. ff. de reg. iur.

pagin. 693. & cum Bart. transeũt omnes, vt hîc asserit Vincent. in fine. nam id ex suprà dictis confunditur: & imputandũ est fortunæ, si fructus maioris pretij ad alteruturm pertineãt. Secundò infero, quòd diuisio huius text. etiam in hortis admittenda est, si sublatis oleribus, alij eodem loco serantur, vt cõmuniter solet fieri; militat enim ratio huius text. & ita Angel. & Zasi. hîc nu. 10. Infertur tertiò explicatio ad l. si fundus. 9. §. fin. ff. eo. vt procedat, quãdo ex eodem fundo duplices fructus colliguntur, ad quorum tamẽ perceptionem integer annus est necessarius: si enim ad eos integros fructus colligendos non sit necessarius integer annus, vel maior pars illius, sed intra vnius anni spatiũ bis colitur fundus, & bis seritur, inducetur diuisio huius text. Est sanè expendendus tex. d. l. si fundus. 9. §. fin. ff. eod. dum probat, quòd impẽsæ factæ pro vnis fructibus, deduci poterũt ex fructibus eiusdem anni, quantumcũque diuersis: † quod licèt glos. & Bartol.
5 Campes. de dote. 2. par. q. 47. intelligant, quando illi diuersi fructus percipiuntur ex eodem fundo; si enim ex diuersis percipiantur, non procedet illius text. decisio: tamẽ verius est contrarium propter generalitatem illius text. vt ibi latè probat Iasi. à num. 6. de quo latiùs agemus in §. fin. huius legis. Vlteriùs ex isto tex. colligendum est, quòd illud, quod disponitur in anno, pariter procedet in semestri, quãdo ex illo resultat idem effectus, qui ex anno resultat: ex quo notabilẽ illationem facit Alber. hîc, & aliam Campes. de dote. 2. par. q. 27. Infert etiã Bald. l. quicunque. q. 4. C. de apochis publicis. lib. 10. quòd tex. ille disponẽs, quòd quiprobat soluisse per tres annos proximos, retro præsumitur soluisse per alios annos, habebit etiam locum in minore tẽpore, vt si solutio debeat fieri quolibet mense; nam per tres solutiones factas in tribus mensibus proximis, inducetur præsumptio illius text. subscribit Iasi. hîc num,

5. Zasi. n. 9. Ant. Gab. lib. 1. cõmuniũ. tit. de præscri. cõclu. 11. n. 4. & Padill. l. 1. nu. 13. C. de fideic. quidquid reluctetur Alex. cõs. 105. n. 3. lib. 3. Et alia de materia. d. l. quicũque. vide per Gigãtẽ de pẽsio. q. 81. Aymõ cõs. 313. à nu. 2. Præterea & ex isto tex. colligẽdum est, q; vbi fructus nõ percipiũtur nisi intra triẽniũ, totũ illud spatiũ necessariũ ad fructus colligẽdos, reputatur pro vno anno: ex quo inferebat Bal. l. æde. n. 6. C. de locato. quòd licet emphyteuta secularis cadat in cõmissũ, si per trienniũ nõ soluat debitũ canonẽ. l. 2. C. de iure emphy. si tamẽ singulis triẽnijs vnus tãtùm fructus percipiebatur, necessarium est, per nouẽ annos cessare à solutione, vt videatur incidere in cõmissum: quod post Alex. probat Campes. de dote. 2. part. q. 27. Iasi. hîc n. 6. Deci. auth. qui rẽ. n. 10. C. de sacro. eccl. Hippolyt. Rimin al. cõs. 165 n. 16. li. 2. quem ibi vide n. 57. Ant. Gom. 2. tom. c. 3. n. 14. Rolãd. cõs. 87. à nu. 29. li. 1. Tiraq. alios referẽs li. 2. retract. §. 5. gl. 4. n. 31. Caualca. tract. de vsuf. mulieri relicto. n. 24. & de-
6 cis. 43. n. 59. † Circa quod tamẽ est videndus Alex. cons. 105. n. 3. libr. 3. Vltimò ex isto text. colligendum est, quòd maritus nõ solùm lucratur ex fructibus ordinarijs, sed etiã ex extraordinarijs, qui scilicet soluũtur à cõductore in fine quinquenij, vltra pẽsionẽ ordinariam: notat Baeça de decima tutoris. c. 25. nu. 3. Ex quo inferebat Bal. hîe, q; si Archidiaconus locauit fructus sui Archidiaconatus,
7 q; ad conductorẽ etiam pertinebit illud quod extra ordinem præstatur Archidiacono pro suo iucũdo ingressu: refert tamẽ cõtrariũ cõsuluisse Oldrad. consil. 129. per l. Scio. §. medico. ff. de annuis legatis. cũ qua decisione ipse videtur trãsire, & eã probat etiã Alex. hîc nu. 9. Iasi. n. 8. Boerius decis. 133. nu. 4. & alij quos refert Baeça de decima tutoris. c. 25. n. 11. Neq; repugnat is tex. quia id quod extra ordinẽ præstabatur, tãquã augmẽtũ pensionis dabatur: & ideò pẽsionis sequitur nãturã. arg. l. etiã. C. de iure dotiũ. Est nihilominus aduertẽdũ, fũdamentum Oldradi ex d. l. Scio. §. medico parum vrgere, quia tex. ille loquitur in illis, quæ extra ordinẽ dãs præstabat medico liberaliter; de his enim in generalitate verborum nõ videtur intellectum: nos autem agimus de his, quæ ex necessitate præstãtur Archidiacono pro suo iucundo ingressu: vnde generalis cõductio hãc præstationẽ debuit cõprehendere, quãtumcunque extraordinariam, iuxta not. per Bar. & alios l. fi. ff. eo. Vnde cõsuluit Bertrã. cõs. 202. nõ videtur. li. 3. ad cõductorem fructuum, & omnium iurium & emolumẽtorũ certi prioratus, spectare & pertinere spolia, siue successiones curatorum parrochialiũ subiectorũ illi priotatui, & tẽpore locationis moriẽtiũ, quia veniũt appellatione fructuũ, vel saltẽ appellatione iuriũ, & obuẽtionũ: subscribit Carol. in cõsue. Paris. §. 37. gl. 10. n. 47. & in specie idẽ Old. cõs. 216. circa. in prin. resoluit, q; illud, quod præstatur ex mera præstãtiũ volũtate, in bonis, & fructibus ecclesiæ nõ cõputatur. d. l. Scio. §. medico. ff. de annuis leg. l. solẽt. §. fi. cũ gl. ff. de offi. procõs. Si verò ab inuitis quid exigi potest, in facultatibus ecclesiæ cõputãdũ est, cũ pro eis cõpetat actio & exceptio. l. statuas. & l. rẽ in bonis. ff. de acq. rerũ domi. l. prope modũ. ff. de verb. signif. † Inferẽs, quòd oblationes quæ volũtariè ꝓ mortuis fiũt, veletiã eleemosynę nõ cõputãtur in facultatibus & redditibus ecclesiæ: sequitur Belleci. de charitatiuo subsidio. q. 76. Ripa c. ad aures. n. 29. de rescrip. & not. Rebuf. in tract. cõgruę portionis. n. 86. Ex alio tamẽ decisio Oldr. defẽdi potest, aduertẽdo, quòd illud quod præstatur Archidiacono ꝓ iucũdo ingressu, semel ei datur in vita: vnde cũ neq; actu, neq; aptitudine renascatur, non potest cõsiderari vti fructus, iuxta regulam. §. si vir. ff. hac l. & consequenter non pertinebit ad cõductorem fructuum: & quia id datur in honorem personæ Archidiaconi, vnde tanquam personale non transibit ad cõductorem, nisi id sit expressum: argum.

l.quia tale.ſ.eod.&reſeruatum perſonæ, regulariter non cẽſetur venire in generali diſpoſitione.l.obligatione.ſ. de pignor.e.in generali.de reg.iur.in.6.quod ita in ſpecie aduertit Carol.in conſuet. Pariſ.§.37.gloſſ.4.numero.3.Vltimò deueniendo ad materiam, quã poſt Bald. tractãt DD.hîc colligendũ eſt,text.iſtũ eſſe argumento, quòd ſi habeas viridarium bis in anno ferens roſas, & vendas ſimpliciter roſas viridarij, videris intellexiſſe de roſis colligẽdis in primo ſemeſtri,non autem in ſecundo:quod eſſe cõmuniter receptum aſſerit Baeça de decima tutor.capit.30.numero.2. Iaſ.autẽ hîc numero.22.memor dicti Bald. aſſerit,hunc textum nihil facere pro Baldo; mox tamen facit leuiſsimam inductionem,ſed ita videtur inducẽdus. Probat is tex.quòdvbi in anno,collectis vnis fructibus,fũdus alios fert, is annus pro duobus cõſideratur. Sed certum eſt,quòd ſi viridarium ſemel tantum in anno roſas producerer, de roſis vnius anni vẽditio erat intelligenda.l.boues. §. hoc ſermone.ĩ.de verbor.ſignific. ergo idem eſt recipiendum, ſi viridarium bis in anno roſas ferat,arg.l.quæ de tota.ſ. de rei vendi.& quia hoc caſu primũ ſemeſtre,integer annus reputatur,iuxta hunc text.Ex hac igitur Bald.deciſione illud annotandum eſt,quod venditio ſimpliciterfacta de fructibus, intelligitur de fructibus vnius anni: qđ conſonat regulæ, q, ſermo ſimpliciter ,platus, intelligitur de prima vice.l.boues.88.§.hoc ſermone.ĩ.de ver. ſign.l.dotis promiſsio.60.ſ.de iure dotiũ
8 †c.non poteſt.de præbẽ.in.6. quã exornant Iaſon hîc à num.13.Zaſi.à num.15 Felin.capit.2.de treuga & pace, Baeça de decima tutor.cap.30 à nu.2.vbi plures ibi adaptant limitationes : ego tantũ circa'vtiliores inſiſtã. Prima ergolimitatio colligitur ex traditis per Ant. de Butrio conſ.30.nu.1. vt regula procedat in venditione,vt Bal.loquitur, & pari ratione in alijs contractibus:in vltima autem voluntate non obtinebit, ſi id quod legatur, ſit reiterabile, & teſtator vſus ſit verbis indefinitis.ſiue generalibus:tunc enim legatum nõ intelligetur de prima vice,ſed ſtabiturverborum generalitati: ex his concludens, quòd habitatio filiæ relicta indefinitè in caſu viduitatis,intelligetur non ſolũ de prima viduitate, ſed & de ſecũda,quia indefinitus ſermo in fauorabilibus nõ reſtringitur ad primum actũ,ſed ad omnes refertur:ſequitur Feli.ſubdubius.c.2.col.penul.de treuga,& pace.Pau.de Mõtepico.l.Titia.cũ teſtaméto.§.Titia cũ nuberet.n.109.ĩ. deleg. 2.Deci.conſ.512.n.6.Hippol.in rub.ĩ.de fideiuſſor.n.103.latè Tiraq.d.§. hoc ſermone.15.limitatione. Et pro illis expendo tex.l.defũcta 65.§.fin.ſ.de vſuf.vbi teſtator legauit ſextã partẽ fructuũ certi fũdi:quærebatur,vtrũ legatũ eſſet intelligẽdũ de ſexta parte fructuũ primi anni, an verò cenſeretur annuũ legatũ? & reſpõdet Iurecõſul.legatũ annuũ cẽſeri,niſi hæres probet,teſtatorẽ voluiſſe cõtrariũ.extollit Alb.l.Mela.in fine princ.ĩ.de alimẽt.&ciba.legatis.Rom.ſing.292.colligẽs ex eo tex.legatũ præſtãdũ ex redditibusalicuius fũdi,cẽſeri annuũ:ad quod etiã extollit Cremẽſ.ſing.75.Alex.conſ. 60.col.2.li.1.& ſatis cõſonat.l.annua.20. §.fin.ĩ.de annuis legatis.vbi text. fortiùs probat, hoc procedere,ſi legetur pecunia colligẽda ex redditibus fũdi: nã cẽſebitur legatũ perpetuũ, quia cũ verba legati ſint indefinita,& actus ſit reiterabilis,quia fructus quolibet anno naſcũtur, nõ intelligetur ea diſpoſitio de prima vice:& ibi notauit glo.fin.Alb.& Fulg.d.l. defũcta.§.fi.ſ.de vſuf.Deniq; facit, quia vltima volũtas cẽſetur materia fauorabilis.l.in teſtamẽtis.ĩ.de reg.iur. & in materia fauorabili,ſermo indefinitus,nõ intelligitur de prima vice,ſed perpetuitatẽ inducit. l. placet.ſ.delibe. & poſth. & in notab.caſu tradit Alexand. conſil. 171. numero.4.libr.2.Socin.conſ.48.ad finẽ. libro.3.Sed quanuis ex his hæc limitatio videa-

videatur vera:tamen aduerſus eum expendo.l.boues.88.§. hoc ſermone.ĩ. de verborum ſignificatione.nam ibi ea verba, Dum nupta erit,referuntur ad tertiã
9 perſonam quaſi abſẽtem: † vnde innuitur,ea verba fuiſſe prolata in vltima voluntate, & non in contractu, qui requirit præſentiam perſonæ, cui fit donatio. l.neque ambigi.cum glo.C.de donatio. ergo probat text. quòd ſermo indefinitus,etiam in vltima voluntate intelligitur de prima vice.Et confirmo, quia in d.§. hoc ſermone.dubitatio ibi excitata non eſt probabilis, niſi in vltima voluntate:nam ſcitum eſt, legatum relictum ſub ea conditione, Dum nupta erit, vel, Donec nupta erit,cenſeri annuum, donec ſcilicet durauerit matrimonium. l. legatum.ĩ.de annuis legatis.In cõtractu autem promiſsio prædicto modo facta non cenſetur annua, ſed vnica quæ minutatim ſit ſoluenda, dum mulier in matrimonio perſtiterit,vt reſoluit Alexand.l.eum qui ita.§.qui ita.numer.4. & ibi Iaſon numero.8.ĩ. de verborum obligationib. In vltima igiturvolũtate cũ legatum cenſeretur annuum, potuit dubitari, vtrùm ea verba, Dum nupta erit, intelligerentur de quibuſcũque nuptijs, cũ legatum annuũ omnibus videatur cõuenire? Quæ dubitatio in contractu inutilis eſt, cum quantitas promiſſa ſemel præſtanda ſit,& minutatim ſit ſoluenda, donec mulier nupta erit, vt in ſpecie aduertit Coſta.l.cum tale.§.ſi arbitratu. vti.ampliatio.numero.24.ĩ. de conditio. & demonſtratio. Ergo ſecũdũ hanc inductionem,in d.§.hoc ſermone.eſt text. expreſſus a duerſus prædictam limitationem.Aduerſus quã etiam expendo tex. l.placet.adiuncta gloſſ.fina.ĩ.delibe. & poſthum.vbi fauore inſtitutionis; & teſtamenti conſeruandi,ſermo ſimpliciter prolatus non intelligitur de prima vice. Aliud igitur erit in legatis, in quibus ceſſat prædicta ratio, vt ibi in ſpecie tradit Iaſ.numero.19. Alexand.l. qui filiabus. in princ.numero.3. & ibi Iaſ.num.34.ĩ. deleg.1.Tiraq.l.ſi vnquam.in princ. nu. 105.C.de reuoc.donatio.Quãuis Alex. conſil.171.num.4.libro.2.& Socin.conſil.48.ad finem.lib.3. generaliter eũ tex. intelligant in quacunque materia fauorabili. Niſi eos ſalues, quãdo non ſolùm concurrit fauor vltimæ voluntatis, ſed etiam quando id quod legatur,eſt in ſe fauorabile:vt quia legantur alimẽta, vel quid in ſe pium:nam ſi bene aduerras,in his terminis loquuntur Alexand. & Socin.& eſt de mente Felin.cap.2.col.5.de
10 treuga & pace.† Iuxta quod venit declarandum celebre dictum Bald.l.fina.numer.7.C.de indict. viduit. tollen. quòd ſi teſtator legatũ relinquit vxori,expreſſo nomine appellatiuo,intelligetur legatumde prima vxore quam habuerit. l. ſi quid earum.45.§.fina.ĩ.deleg.3. extollit Cremenſ.ſing. 8. & ſubſcribit Iaſon hîc numero.20.& defendit Deci.cap. quoniam Abbas.numero.16.de offic.deleg. & Tiraq.poſt alios.l. ſi vnquam. in prin. num.104.C.de reuoc.donatio.& d.l.boues.§.hoc ſermone.in princ.à num.105. Coſta.c.ſi pater.1.par.verb. legauit. nu. 10.de teſta in.6.nã eſt hoc limitandũ,niſi id quod relinquitur vxori,ſit etiam fauorabile,vt quia ei reliquit alimenta:nã tunc concurrẽte duplici fauore, ſcilicet vltimę voluntatis,& ipſius rei legatæ,de quacũque vxore videbitur intellexiſſe: vt expreſsè cõſuluit Alex.conſ. 171. nu. 4.li.2.&Soc.d.cõſ.48.ad finẽ.li.3.Et iuxta hæc videtur explicãda tradita per Felin.c.2.col.5.de treuga & pace.Deciũ.c. quãto.n.5.de iudic.Pau.de Mõtepico d. §.Titia.cũ nuberet.n.109.Guillel.c.Raynuntius.verb.cætera bona.n.20. & plures quos refert Tiraq. d. §. hoc ſermone. 3.limit.n.16.Nauar.c.placuit.n. 199. de pœnit.diſtinct.6. & tract.de redditib. q. 3.n.24.& in apologia de redditi.q.3.monitu.9.n.3.dũ generaliter dicunt, regulã d.§.hoc ſermone.nõ habere locũ,quãdo agitur de actu fauorabili:nã ex prædictis

dicendum est, non sufficere simplicem fauorem, nisi sit geminatus, vt constat ex supradictis. Vnde regula d. §. hoc sermone. etiam locum habebit in vltima voluntate, quantũcũque fauorabilis sit. l. in testamentis. ff. de reg. iuris. quod efficaciter probat d. §. hoc sermone. inductus vt suprà. & pro constanti admittũt Bald. l. vnica. num. 14. C. de his quæ pœnæ nomine. Socin. consil. 117. num. 5. libro. 1. Ias. consil. 36. col. vlt. libr. 3. Tiraq. d. §. hoc sermone. 15. limitatione. ad finem. quidquid contrarium sentiat Anton. de Butrio consil. 30. numer. 1. & alij suprà citati: quibus adde Rom. hîc num. 6. Alex. ad Bar. l. dotis promissio ff. de iure dotium. Similiter in contractibus intelligetur dispositio de prima vice, quãtumcũque agatur de re in se fauorabili, quia concurrit simplex fauor; neque enim cõtractus fauorabilis censetur, prout censetur vltima voluntas: quod apertè colligitur ex celebri dicto Bal. in proœmio Decretalium Rex pacificus. nu. 25. de quo agunt Ripa in rub. num. 4. & ibi Ioannes de Garronib. nu. 4. C. de secũd. nuptijs. Ias. l. si duobus. §. si ei qui. num. 2. ff. de iureiur. & ideò Cuma. consil. 14. Decius cõs. 512. n. 7. dicũt regulam d. §. hoc sermone. generaliter procedere in contractibus, non facta distinctione, vtrùm materia sit odiosa, vel fauorabilis? Cæterũ aduertendum est, prædicta non procedere sine scrupulo: nã imò, q; si quid pium, & fauorabile relinquatur in vltima voluntate, quòd debeat intelligi de prima vice, efficaciter videtur probare textus. l. cum quidam. 23. ff. de annuis legatis. secundũ Bar. intellectũ. nam vult, ideò in eo textu, legatum non intelligi de prima vice, quia parua quantitas fuerat relicta. Item fuerat relicta decurionibus: ex quantitate igitur parua, & qualitate legatariorum præsumetur testatorẽ de prima vice non intellexisse, & altero ex his deficiente, sentit Bartol. magis recurrendum esse ad regulam d. §. hoc sermone. & communiter recipitur is Bart. intellectus, vt infrà ostendemus numero. 13. Vnde inferebat Bartol. dict. l. cum quidam. quòd si testator legauit certam summam præstandam monachis in die sancti Francisci, intelligetur de summa semel præstanda; quia in monachis cessat ea pars coniecturæ, quę desumitur ex persona decurionum, & communiter recipitur hoc dictum Bartol. vt per Hippolyt. in rubr. n. 99. ff. de fideiuss. Cephalus consilio. 612. numero. 17. lib. 4. Expende igitur, quòd in casu Bartol. concurrebat fauor vltimæ voluntatis: item & fauor religionis, siue piæ causæ, & tamen in dubio recurritur ad regulam dict. §. hoc sermone. ergo apertè corruunt suprà tradita: ita vt meritò Alexand. consilio. 16. numero. 9. libro. 4. Iason consilio. 36. columna vltima. libr. 3. Curtius Iunior consilio. 132. numero 1. dixerint, regulam dict. §. hoc sermone, generaliter procedere in quacunque materia: ne tamen tot Doctorũ dicta omnino deseramus, dicendum est, regulam dict. §. hoc sermone. esse limitandam non procedere in vltima voluntate, si relinquatur per verba generalia, siue indefinita, id quod ex sua natura reiteratur, siue renascitur: † nam his concurrentibus, non intelligetur legatum de prima vice: id quod clarè probat. l. defuncta. 65. §. finali. ff. de vsufruct. agit enim de fructibus qui ex sua natura renascuntur. §. si vir. ff. hac l. & ideò legatum non censetur de prima vice, sed magis annuum dum vixerit legatarius. Et hac eadem ratione procedit textus. l. si habitatio. 10. §. vtrùm. iuncta gloss. ff. de vsu & habitatio. vbi habitatio simpliciter relicta durat in vita legatarij: vt etiam probat. l. annua. 20. §. finali. ff. de annuis legatis. & ibi notat glossa finalis; quia scilicet habitatio ex se reiterabilis est, & quodammodo renascitur, vt colligitur ex l. penultima. ff. de capitis diminutio. & sic in illa

11

illa militat eadem ratio quę in fructibus: quanuis Cephalus consil. 612. à numero. 34. libro. 4. ea iura procedere intelligat speciali fauore alimẽtorum. Cui obstat, quòd alimenta licet sint reiterabilia, id tamen non prouenit ex illorũ natura intrinseca, & ideò in illis magis debet induci regula. d. §. hoc sermone. vt colligitur ex Bart. recepto. d. l. cum quidam. ff. de annuis legatis. Ex prædictis igitur in nostro proposito resoluẽdum est, regulam, d. §. hoc sermone. generaliter procedere in vltima voluntate, & tantũ limitari in casu suprà relato. Vnde si verba legati sint indefinita, & referantur ad actum suaptè natura non reiterabilem, siue non renascentem, intelligetur legatum de prima vice: quod efficaciter probat d. §. hoc sermone. intelligendo agere delegato, vt suprà probauimus: & tamen quia refertur ad actum matrimoniji, intelligitur de prima vice; quia actus matrimonij, quoad ius attinet, non censetur sua natura reiterabilis: neq; ius probat secundas nuptias; imò admonet ab illis esse abstinendum. auth. de non eligendo secundò nubentes. §. optimum. colla. 1. c. hac ratione. & c. fin. 31. q. 1. Et in specie, quòd matrimonium, secundũ ius, non censeatur actus sua natura reiterabilis, quia salua honestate reiterari nõ potest. probat. l. hæc conditio. 1. ff. de cond. & demonst. & ibi notat Socin. numero. 3. Ripa in rubr. numero. 20. C. de secund. nuptijs. Silua nuptialis libro 2. à numero. 30. Tiraq. d. §. hoc sermone. in princ. à num. 141. & ante eos Bald. authen. cui relictum. in princ. & ibi etiam Castrens. C. de indict. viduit. tollend. Itẽ matrimonium ex sua natura nõ est reiterabile, sed ex accidẽti, & ideò cessat limitatio de qua suprà. Et iuxta hanc resolutionem poterit admitti differentia, quã inter contractus, & vltimas voluntates constituerunt suprà relati. Item & differẽtia quã inter actus fauorabiles & odiosos in hac materia constituunt Doctores, quos refert Tiraq. d. §. hoc sermone. in. 3. limit. n. 16. nam ex prædictis dicendum est, quòd verba legati indefinita, relata ad actum suaptè natura reiterabilẽ, non restringuntur ad primam vicem: & tamẽ in eisdẽ terminis contrarium erit in cõtractu; vt constat ex decisione Bal. hîc communiter recepta: nam loquitur in venditione indefinite, & generaliter concepta, & quæ refertur ad rosas suaptè natura reiterabiles: & tamen vult, venditionem illam restringi ad primas rosas: notat Alex. l. stipulatio ista. §. fin. n. 3. ff. de verbor. oblig. Ant. Gom. 2. tom. c. 11. numero. 48. Vnde & videmus, quòd legatũ relictum per dictionem, Donec, cẽsetur annuum, & perpetuum; quia prædicta dictio est repetitiua. l. sicut. ff. quib. mod. vsuf. amittatur, & in specie probat. l. legatum. ff. de annuis legatis. nam licet Bart. & Lancelot. Decius ibi intelligant, tex. illum procedere speciali fauore dotis, & Cepha. cons. 612. à. n. 30. lib. 4. tamen verius est, procedere in quocunque legato, in quo dictio repetitiua expressa sit, †vt agnoscit idem Bar. l. qui concubinã. §. vxori. nu. 2. ff. deleg. 3. & l. eum qui ita. §. qui ita. num. 3. ff. de verbor. obligation. vbi Alex. num. 4. asserit receptum. Soci. cons. 48. numero. 2. libro. 3. Ant. Gom. 2. tom. c. 11. num. 48. & tamen promissio facta per dictionẽ repetitiuam, Donec, non censetur annua, & perpetua, sed potius vna, minutatim exoluẽda, donec qualitas expressa durauerit: arg. l. si cum prę finitione. 20 in fine. ff. quando dies legati cedat. tradit Bar. l. legatũ. nu. 1. ff. de annuis legatis. & est recepta traditio, vt asserit Alex. d. §. eũ qui ita n. 4. & ibi Ias. n. 8. quidquid post Imol. cõtradicat Anton. Gom. vbi suprà. Ex quibus ita resolutis infertur intellectus ad. l. cũ quidã. 23. ff. de annuis legatis. qui quidem duos habet intellectus. Primus est Cumani. l. eũ qui Kalẽdis. in prin. ff. de ver. obli. q. vbi in vltima volũtate aliquid in diẽ, vel casũ reiterabilẽ relinquitur, nõ intelligitur

12

legatum de prima vice, sed magis censetur perpetuum: nam testator ibi iusserat fieri diuisiones inter decuriones die natalis sui, qui quidem dies reiterabilis est: nam vt ibi declarat Lancelot. Deci. testator non intellexit de die, in qua natus fuerat, nam hæc tanquam iam præterita redire non poterat, sed potius intellexit de solennitate commemoratiua diei natalis sui; qui quidem acceptus in hoc sensu recipit reiterationem: & hac ratione non restringitur ad primam vicem; quamuis in cõtractibus contrariũ esset dicendum, ex regula l.eum qui Kalendis.41.in princip.ff.de verbor. obligatio.& hunc intellectum probat Alex.l. stipulatio ista.§.fina.num.4.ff.de verbor. obligatio.Iason.l.apud Iulianũ. §. si quis alicui.numero.11.ff. deleg. 1. & ibi Zasi. in fine.Socin.consil.48.numer.1.libr.3. Ant.Gom.2.tom.cap.11.numero.48.& secundũ hunc intellectum, erit ibi text. elegãs ad ampliationem prædictorum, vt scilicet, legatũ non solum intelligatur esse perpetuum, quando res legata suapte natura est reiterabilis.l.defuncta.65. §.fin.ff.de vsuf.sed etiam quando legato additur qualitas aliqua, quę ex se reiterabilis sit. Secundus autem intellectus fuit Bar.d.l.cũ quidã. text. illũ ex ea speciali ratione procedere, quia scilicet parua quantitas fuerat relicta. Item fuerat relicta decurionibus: ex quãtitate igitur parua & qualitate legatariorum præsumitur testatorem de prima vice non intelexisse, vt Iureconsultus ibi tradit: altero autem ex his deficiente, existimat Bart. cessare dispositionem d.l. cum quidam.

13 †& magis recurrendum esse ad regulã d.§.hoc sermone. subscribit Alciat. l. eũ qui Kalendis.in princip. numero fina. ff. de verbor.obligatio. Alex.consil.16.numero.7.libro.4.Socin.consilio.48.num. 3.libro.3.Iaſ.hîc numero.17. & consilio 36.in fine. libro.3. Palac. rep. rubr.§.69. numer.21. Cæpolla d.§.hoc sermone.n. 6.Socin.Iunior consilio. 25. numero. 8. libro.2.Cephalus consilio.612.num.37. libro.4. atque ita constat, hunc esse magis communem intellectum ad d.l. cũ quidam.licet nihil ausus fuerit determinare Iaſ.l.duobus.§.si ei qui. numero. 7. ff.de iureiur.Et ex his inferebat Bart.d.l. cum quidam.quòd si testator legauit certam summam, præstandam monachis in die sancti Francisci, intelligetur de sũma semel præstanda; quia in monachis cessat ea pars coniecturæ, quæ sumitur ex persona decurionum: & quamuis Lãcelot. Deci. ibi videatur contradicere in eo exemplo, propter fauorem religionis, tamẽ agnoscit dictum Bart. regulariter verum esse: quinimo, & non obstante fauore religionis, dictum Bartoli esse communiter receptum, constat ex suprà traditis, & post Alexand. tradit Hipolyt.in rubr.numero.99.ff.de fideiussorib. Cephalus consilio. 612. numero. 17. libro.4. Admisso igitur hoc communi intellectu ad d. l.cum quidã. minimè procedit ampliatio, quã suprà tradidimus, imò admisso intellectu magis recepto dicẽdum est, vt quamuis legatum rei ex se reiterabilis non intelligatur de prima vice.l.defuncta.65.§.fin.ff.de vsufruct.tamen si id quod relinquitur, ex se reiterabile non sit, intelligetur de prima vice; quanuis addatur dies, vel alia qualitas, quæ ex se reiterabilis sit, vt efficaciter probat d.l.cũ quidam.secundũ prædictũ intellectũ. Vnde colligitur elegans explicatio ad d.§. hoc sermone. vt quãuis in legato ibi proposito legatum censeatur annuum propter dictionem, Dũ, in eo text.expressam, adiuncta.l.legatum.ff. de annuis legatis.tamẽ alia qualitas, Dũ nupta erit, intelliget de prima vice: nõ solũ quia ea qualitas suaptè natura nõ est reiterabilis, vt suprà diximus, sed etsi ex natura sua esset reiterabilis, vt probat d. l.cum quidam. Ex quo etiam confirmatur dictum Bald.l.fin.numer.7. C.de indict.viduit.tollend.nam ea qualitas, Lego vxori.etiam in vltima voluntate intelligetur de primo matrimonio: non autem de secundo, quia siue ea qualitas cẽsceatur reiterabilis, siue non, sẽper locum habet decisio.d.l.cum quidam, secundũ prędictum intellectum; quidquid dubitet Alexand.consilio.171.numero.7.lib.

14 2.Socin.consilio.48.numero.5.lib.3.† Intelligendo tamẽ, quãdo tẽpore testamẽti testator habebat vxorem viuam, aliàs de ea vxore videtur intellexisse, quã tẽpore mortis viuam relinqueret: ad hoc enim tempus dispositio testamentaria tacitè videtur conferri: & ita Alexan.d. consil.171.numero.7.libro. 2. & Feli.c. 2.col.5.ad medium. de treuga, & pace, Paul.de Montepico.d.§. Titia cum nuberet.numero.109. Couarru.c.requisiti.numero.3.de testament.Prætereà ex d.l.cum quidam.secundùm prædictum intellectum, corruit opinio Anton. de Butrio d. consilio. 30. numero. 1. suprà relata; quia licet legatum habitationis, quia suaptè natura est reiterabile, nõ restringatur ad primam vicẽ.l.si habitatio. 10.§.vtrũ.cum gl.ff.de vsu.& habit.tamẽ ea qualitas, Donec vidua erit, siue cẽsea tur reiterabilis, siue non de prima vice videtur intelligẽda, iuxta suprà tradita: & ita decisionẽ Butrij sibi non, placere dicit Iaſ.hîc in fine. Et pariter non est tutum, quod tradit Alexand.consilio.171. à numero.4.libro.2. de cuius etiam dicti veritate dubitat Iason.d.l.duobus.§. si ei qui. nu. 12. ff. de iureiur. Denique ex supradictis venit omnino reijciẽdũ, quod

15 tradit Alexand.hîc numero. 7. quod cõ cessio facta titulo donationis, non intelligetur de prima vice: allegat.l.si seruitus.ff.de seruit. vrbanor. & dictum Bald. auth.excipitur.in fine. C. de bonis quæ liberis.tenẽtis, quòd si pater donat filio fructus aduẽtitiorum, intelligitur donatio etiam de futuris. Sed vtique hoc dictum Alexand. omnino reijciẽdum est, quia ipse loquitur in donatione, & sic in actu inter viuos, in quo omnes concedunt, verba debere intelligi de prima vice, iuxta decisionẽ Bal.hîc communiter receptam: & ita Alexand. improbat Tiraq.d.§.hoc sermone.27.limitatione. Neque obstant Alexand.rationes, nam ad primam de l.si seruitus.ff.de seruit. vrbanor.prædior.respondetur, eã nihil facere, si intelligatur iuxta receptũ intellectum.Bart.l.si ita.numero.4.ad finem.ff. de auro & argento legato. Ad secundũ de dicto Bald.auth.excipitur.in fine. C. de bonis quæ liberis.respondet Vinc.hîc numero.2.ad finem, procedere quando donatio refertur ad fructus futuros. Si autem referatur ad fructus extantes, tũc intelligetur tantũ de præsentibus.l.si ita. ff.de auro & argento legato. Sed non placet hęc responsio, quia licet donatio referatur ad fructus futuros: tamen debuit intelligi de nascituris in primo anno post donationem, iuxta doctrinam Bal. hîc communiter receptam. Et ideò melius respondetur, dictum Baldi ea ratione admitti posse, † quia huiusmodi do-

16 natio in effectu continet donationem vsusfructus ad partem pertinentis, quæ valida censetur.l.fin.§. sin autem res. C. de bonis quæ liberis. & ideò intelligitur etiam de fructibus futuris, iuxta naturã vsusfructus. Nec est omittendũ, in hac materia difficultatem facere decisionem.c.quia circa, de priuileg. ex quo gl. fin.ibi collegit, quòd licèt verba in dubio videantur relata ad tempus præsens. l.si ita.ff. de auro & argento legato. tamen id nõ procedet in concessionibus respicientibus solum præiudicium concedentis, nam tunc quasi beneficium latè accipietur: ac ita etiam futura in illis venient: subscribit Panormit.ibi numer. 5.& .c.cum ex iniuncto.numero. 5. de hæretic.Felin.c.causam quæ.numer.12. de rescriptis.Crot.l.omnes populi.num. 153.ff.de iusti.& iur. Fortu.l. Gallus.§.& quid si tantum.numero.166.Alcia.l.verbum, erit.numero.7.ff.de verbor. signifi. & asserit receptum intellectum Couarr. practicarum.cap.2.numero.1.ad finem.

Expendendum igitur eſt,quòd text.ille loquitur in donatione inter viuos:& tamen probat,quòd ea donatio, non ſolũ intelligitur de decimis præſentibus,ſed & de futuris,nõ ſolùm primo anno, ſed & quocunque tempore colligendis,atq; ita per illum textumvidetur dicendum, regulam d.§.hoc ſermone.non procede re in donatione. Et ad dictum Bald. hîc reſpondetur, procedere in venditione, cuius natura eſt,non referri ad futura. l. Rutilia Polla.ſ̃.de cõtrah. emptio.Oldr. conſilio.283.numero.3. Anton. Rube. conſilio.32.numero.1.ad finem.Neque etiam obſtabit,quòd. d.§. hoc ſermone procedit etiam in legato,vt ſuprà probauimus:& legatum donatio eſt.§.legatũ. Inſti.delegatis. nam reſpondetur,quòd legatum refertur ad tempus, quo iam mortuus eſt teſtator: acita magis tunc videtur agi de præiudicio hæredis, quã diſponentis.l.vnum ex familia.§.ſi rem. j.deleg.2.& ſic cum videatur agi de præiudicio tertij, fiet ſtricta interpretatio: ſi verò principaliter & directò agatur de ſolo præiudicio diſponentis; cum tunc lata fiat interpretatio,procedet d.c.quia circa.vt in materia hos caſus diſtinguit Panor. cap. penult. nu. 2. de iureiur.Et hac de cauſa legatũ, ſimpliciter relictũ videtur referri ad tẽpus præſens. l. ſi ita. j.de auro & argento legato. Ad verã tamen reſolutionem duo caſus diſtinguẽdi ſũt.Primus eſt,vtrũ donatio ſimpliciter facta,intelligatur de primavice?Secũdus,vtrũ intelligatur,nõ ſolum de rebus præſentibus,ſed & de futuris?Quoad primum caſum videtur in donatione reſoluendum illud,quod ſuprà reſoluimus in
16 legato:†vt quemadmodum legatum rei ſuaptè natura reiterabilis per verba indefinita, non intelligitur de prima vice.l. defuncta.65.§.fina.ſ̃.de vſufruct.& aliàs obtineat regula d. §.hoc ſermone. ita etiam in donatione diſtinguendum ſit,vt ſi fiat de re ſua natura reiterabili,& cõcepta ſit per verba indefinita, non reſtringatur ad primam vicem.d.c: quia circa. loquitur enim in donatione decimarũ, & ſic fructuum qui ſuaptè natura reiterationem recipiunt:ſed extra hunc caſũ procedet regula dicti. §. hoc ſermone. Quoad ſecundũ caſum reſoluendũ eſt, quòd ſi donatio non eſt nimis præiudicialis concedenti,procedit d.capit.quia circa.quod in his terminis loquitur, vt ex eo colligitur, ibi, Iuxta Canonicas ſãctiones.adiuncto capit.penult.de donatio. Sed ſi agatur de donatione nimis præiudiciali, cenſebitur relata ad tẽpus præſens.gloſſ.1.l.fina.C.quæ res pignori obligari poſſunt.& eſt textus cap.penũltimo de donatio.& ibi notat Panormit. numero.6.ſentiũt gloſſ.& Archidiacon. c.vt lex cotinentiæ.27.q.1.tradit Panormit.conſilio.102.numero.4.libro.2.vnde neceſſario etiam de prima vice intelligetur:& ſic eſt moderanda concluſio prima ſuprà poſita. Et ex his venit reſoluẽda ea quotidiana quæſtio,Si princeps alicui magnati cõceſſit collationem officiorum certæ ciuitatis,vtrũ ea conceſſio intelligatur etiam de his officijs,quæ poſt conceſſionem creata ſunt per principem.Et Matthæus de Affictis libro.3. conſtit.rubr.4.numero. 10. proponens hanc quæſtionem in terminis, magis in eam partem videtur inclinare, quòd cõceſsio tantũ intelligatur de officijs iam creatis tempore conceſsionis, non verò de his quæ poſtea creantur: quod in ſimillimo caſu tradit Alber.1.parte ſtatutor.quæſt.116.& Petrus Antiboli tracta. de munerib.§.4.incipit,de pluribus quæſtionibus.à numero.140. & facit pro eis Clemen.fin.de reſcriptis. vbi probatur, quòd conceſsio de beneficio vacaturo, non intelligitur de. creato poſt conceſſionem.Secundò facit,quia in cõceſsione nunquam includuntur regalia, niſi quatenus ſpecialiter exprimitur.capit.1. quæ ſint regalia.adeò quòd in illis indefinita nõ æquipolleat vniuerſali. Lucas de Pẽna.l.2.col.2.ad finem. C.de iure reip.

reip. libro.11. Item & tertiò, id videtur expreſſum in Ordi.libr.2.titulo.45.§.2. Sed his non obſtantibus,contrarium videtur verius,† per cap.quia.circa.de priuileg. nam & hoc caſu tantũ agitur de conceſsione,quæ præiudicat concedenti. Item agitur de beneficio Principis, quod latè accipi ſolet.l.fina.ſ̃ de conſti. principum. neque videtur agi de magno præiudicio donantis,attenta perſona Regis,& amplitudine Regni, vt in materia tradit Oldrad.conſilio.159.numero.11. Anania conſilio.81.numero 2.Ruinus conſilio.25.numero.16.libro 2.ergo in his terminis debet admitti deciſio.d.capit. quia circa.vt in ſimili caſu illam induxit Couarru. practica. capit. 2.numer.1.ad finem. & numer.7. Item & ſecundò facit, quòd Princeps facilè potuit cogitare officia de nouo eſſe creanda, vtilitate ſcilicet publica id ſuadente:vnde & hæc futura officia debent contineri in prædicta cõceſsione. l.ſi ſeruitus.ſ̃.de ſeruit.vrbano prædio.& quod per eam in materia tradit Alexan. l.ſi mihi & tibi.§.finali.columna vltima. j.de lega.1.Tertiò,quòd hæc creatio nouorum officiorum non debet fieri, niſi ob publicã neceſsitatem principaliter. l.1.C.de officio præfecti vrbis. & ibi Alberic.notab.Tellius l.Tauri.26.numero 10. Et quando augmentum fit propter iuſtam cauſam,ſemper conceſsio ſimpliciter,& generaliter facta,ad illud extenditur.Ioannes Andreas capit.qui ſentit. de regulis iuris in. 6. Alexand. conſilio 178.numero.11. & numero. 12. libro. 2. vnde augmentum gabellæ, ſemper cedit in fauorem conductoris, ſi illud factum fuit principaliter propter vtilitatẽ publicam:& conductio verbis generalibus facta fuit. Bal. & Angel.l.at vbi.ſ̃.de petitio.hæred.Deci.conſilio.4.numero 2.Ripa l.ſi ex toto.à numero.4.j.delegat. 1.Neque obſtant adducta in contrariũ: nam ad primum de Clement. final. de reſcriptis reſpondetur ex traditis ibi per
17 Cardin. col. 5. ante medium.nam opponens de d. capit. quia. circa. reſoluit, quòd d. Clement.fina. procedit, quando diſpoſitio eſt particularis,ſcilicet certi beneficij: item eſt odioſa.tendens in præiudicium ordinariorum:& aliud eſſe dicendum, ſi conceſsio ſit indefinita, & ſolũ præiudicet concedenti:his enim duobus concurrentibus.procedet deciſio d.c. quia circa.quæ reſolutio optimè
18 conuenit opinioni,quã defẽdimus. † Et confirmatur,quia deciſio d.Clemen. fina.non procedit in conceſsione,quæ ſit fauorabilis,& non ſit ambitioſa: vt poſt Gaſparem de Peruſio tradit Mandoſius reg.3.Cancellariæ. q.7.numero.2. ergo non habebit locum in beneficio principis ſoli ipſi præiudicanti.l.finali.ſ̃.de conſtit.Principum. Non obſtat ſecundum, quia ſatis ſpecialiter videtur expreſſum, quod includitur virtualiter in verbis expreſsis.l.prætor ait.20.§.1. iuncta gloſſa. verb.expreſſum.j.de noui oper.& in materia tradunt Roman. conſilio.271. ad finem.Iaſon conſilio.45.numer. 5. ad finem.& ſeq.libro.1.& notabiliter Socin. Iunior conſilio.80.à numero.34.libr.3. Planè in cõceſsione indefinita ex vi verborum expreſſorum veniunt etiam futura, ſi agatur de præiudicio nõ magno concedentis:vt probatur dict. cap. quia circa. de priuileg. Et ad hunc modum debet declarari dictum Lucæ de Penna l.2.col.2.ad finem. C.de iure Reip. libro 11.dum dicit,quòd in regalijs indefinita non æquipollet vniuerſali; debet enim limitari,niſi concurrant ea,de quibus in d.c.quia circa. Non obſtat tertium de Ordi.libro.2.titul.45.§.2. quia loquitur, quando certo pretio;vel penſione regalia iura fuerunt conceſſa alicui ciuitati, vel oppido: nam tunc non veniunt iura futura, quia videtur agi de venditione.l.fina.C.de præd.decurio.lib. 10.Bal. l.qui ſe patris.numer. 22. C. vnde liber. & ideò meritò non veniunt iura futura, iuxta regulam l.Rutilia. Polla.ſ̃. de contrah.

trah. emptio. Anton. Rube. consilio. 32. numero. 1. ad finem. Nos agimus de cõcessione facta per viam donationis, in qua procedit decisio d. c. quia circa. vt in simili hos casus distinguit Oldrad. cõsilio. 252. numero. 3. nam & d. c. quia circa. tantũ procedit in donatione, neque locum habet in alijs cõtractibus, in quibus semper fit interpretatio aduersus eũ qui se fundat in verbis. l. veteribus. s. de pactis. & hac ratione procedit text. l. nõ modus. C. de seruit. tradit Angel. in. l. si seruitus. numero. 8. ad finem. s. de seruit. vrbanor. prædio. Vnde videmus, q; venditio rei sua natura reiterabilis intelligitur de prima vice. Bald. hîc communiter receptus: & tamen aliud obseruatur in donatione, vt suprà tradidimus. Vlterius prosequendo hanc materiam nostri tex. aduertẽdum est, quòd dictum Bald. hîc, fundatum in d. §. hoc sermone. solet etiã limitari per Docto. si agatur de actu suaptè natura reuocabili; † nam cùm verba 19 debeãt intelligi iuxta naturam actus, ad quem referuntur. l. plenum. §. equitij. s. de vsu. & habitatio. quando dispositio refertur ad actum reuocabilem, debet intelligi dispositio iuxta illius naturam, & sic quòd per primum actum non videatur dispositio consũmata & sortita effectum: ita expressè Bald. capit. 1. in princ. numero. 21. de pace Cõstantiæ. Ex qua limitatione dubium redditur, quod consuluit Deci. consilio. 512. quòd si sũmus Pontifex concesisit alicui Cardinali, vel Episcopo licentiam testandi, intelligetur dispensatio de primo testamento, ita vt si primum reuocet, & faciat secundũ, primũ prævalere debeat; quia secundũ quasi ex defectu potestatis & licentiæ, valere non potest: subscribit Socin. Iunior consilio. 89. à numero. 24. libr. 1. Tiraquel. d. §. hoc sermone. in princip. numero. 128. Gouartu. c. cum in officijs. n. 8. de testament. Marinus Frecia. libro. 2. subfeudo. q. 10. in fine. Burſatus consilio 30. numero. 56. libr. 1. quibus adde Curtium Iuniorem consil. 178. col. fin. Qui etiam pro hac sententia illam adducit rationem, quòd in materia odiosa, siue restringibili, semper dispositio restringitur ad primum actum. c. non potest. §. 1. de præbend. in. 6. latè Hippolyt. in rubr. numero. 88. ĩ. de fideiussorib. Vnde gratia expectiua, acceptatione primi beneficij consumitur. Oldrad. consilio. 229. n. 1. Paris. consilio. 145. numero. 14. libro 4. Sed vtiq; prædictorũ opinio ex suprà assignata limitatione apertè cõfũditur, & ita in terminis aduersus eos cõsuluit Hieronym. Gabriel consil. 83. à numero. 27. asserens se bis contrarium consuluisse, & quòd ita iudicaret, nullumque esse virum alicuius iudicij, qui negare possit, quod concedens, & impetrans intellexerunt de eo testamento, cum quo impetrãs decedere vellet: † & vltra eũ etiã 20 contra prædictos tenet Nauar. tracta. de redditib. q. 3. à numero. 23. & in apologia de redditib. 3. q. monitu. 9. numero 3. & idem latè (respondens rationibus Decij) probat Tellius Fernandez. l. Tauri. 4. à num. 3. Peralta l. si quis. in principio. numer. 94. ĩ. deleg. 3. Æmilius Ferretus cònsilio. 13. in princip. Nec obstãt rationes contrariæ opinionis: nã ad primã de regula. d. §. hoc sermone respõdetur ex limitatione suprà assignata: itẽ ex traditis per Bal. l. inuitus. in fine. C. de procurato. Ad fecũdũ de regula. c. nõ potest. §. 1. de præb. in. 6. respondetur etiã eodem modo. Item procedere in materia nimis odiosa, ac ob id strictissimè interpretanda: facultas autem testandi ad pia, non debet cẽseri nimis odiosa, vt aduertit Nauarr. tracta. de redditib. q. 3. numero. 24. vbi alias etiã assignat respõsiones. Quinimo nec videtur verũ, quòd tradit Socin. Iunior consilio. 89. à num. 34. libro. 1. quod huiusmodi licentia data Episcopis ad testandum, extinguitur morte Papæ concedentis re integra; nã cum hæc licentia odiosa sit, debet censeri extincta morte concedentis. gloss. capit.

pit. à nobis. 1. de sentent. excommunicat. & l. fin ĩ. de pœnis. subscribit Couar. c. cũ in officijs, num. 8. ad finem. de testament. nam verius videtur contrariũ: nã cũ huiusmodi facultas gratiã contineat, succedit regula, quòd gratia morte mandãtis nõ expirat. c. si super gratia. de offi. deleg. in. 6. c. si cui nulla. de præb. in. 6. & in notab. casu tradit gl. Cle. dudũ. §. statuimus, verb. concesserũt. de sepulturis. & gl. c. cũ ex eo. verb. septẽniũ. de elect. in. 6. & ita in specie contrariũ tenet Federic. consilio. 78. cũ quo trãsit Portius consil. 157 & pleno consilio cõprobat Æmilius Ferret. cons. 13. Burſatus cons. 30. in princ. & num. 54. lib. 1. & cons. 178. n. 1. lib. 2. Neque obstat Socin. Iunior. fũdamẽtũ, quia glo. d. c. à nobis. loquitur in sẽtentia odiosa, & pœnali, & conditionaliter, sine causę cognitione, lata: hæc enim morte proferẽtis re integra expirabit. l. si. in fi. de pœnis. & diuersũ erit in gratia 21 iã facta vel alia cõcessione fauorabili. † Panor. c. pen. de cleric. non resid. Nauar. c. placuit. in prin. nu. 165. de pœnit. distinctio. 6. Prout & verius est, testamentum virtute gratiæ factũ, posse reuocari per habentẽ gratiam, absque noua licentia Sũmi Pontificis. l. omnium. C. de testamen. tradit Marinus Frecia. tract. ſubfeudor. lib. 2. q. 10. à num. 4. Vltimo limitadum Bal. hîc. & consequenter regulam. d. §. hoc sermone. non procedere, quando primus actus non consumit effectũ, secundũ intentionem loquentis: tũc enim non intelligetur de primo actu, sed de vlteriori, donec cõsumatur effectus, secundũ intentionẽ loquentis: ita Bald. l. inuitus. in fine. C. de procurato. allegat l. hæc conditio filiæ ĩ. de conditio. & demonstr. subscribit Deci. eonsil. 95. & protenui. col. fin. in prin. & cons. 562. viso pũcto. à num. 1. Ruin. consil. 35. adeò. n. 15. lib. 1. & cons. 119. nu. 14. libr. 2. Exemplũ erit, si agatur de re suaptè natura perpetuo duratura: nã ea dispositio ita accipiẽda est, vt nec in primo casu, nec in prima persona consumatur, sed ad vlteriores in infinitũ progrediatur Alciat. d. §. hoc sermone. & ibi Tiraquel. limita. 18. nu. 1. Ac proinde si maioratus instituatur, qui perpetuo durare debeat, omnes eius clausulę, ita accipiendæ sũt, vt perpetuò durẽt, nec vocatione primorũ cẽseãtur extinctæ, quia alias nõ videtur satisfactũ intentioni constituentis maioratũ, qui voluit, illum perpetuò durare, vt eleganter prosequitur Molina lib. 1. de primog. c. 6. à nu. 18. Vnde cõsuluit Ancharr. cõs. 27. nõ seruato ordine. à nu. 10. q; si testator declarauerit, se cõstituere maioratũ perpetuò duraturũ, & postea nominauit duos antiquiores de familia, non debet intelligi dispositio de duobus primis de familia, sed idẽ seruandum est in omnibus, vt sic satisfiat intentioni maioratum 22 constituentis: † sequũtur multi relati per Tiraq. tract. primog. q. 3 n. 10. Denique quãdiu durat ratio dispositionis, semper cẽsetur durare dispositio, neque restringitur ad primũ actũ, vt post Rom. consil. 504. tradit Tiraq. d §. hoc sermone. 10. limitatio. Hippol. Riminal. cõs. 23. n. 198. lib. 1. Et facit, quia vt tradit Deci. c. secundo requiris. n. 3. vers. quod dictũ. de appellatio. qualitas posita in principio, refertur ad omnia sequentia. quando in omnibus est eadem ratio. l. doli. & ibi Bar. s. de seruo. corrupto. & latius comprobat Gratus consil. 132. in causa. à nu. 2. lib. 2. resoluens, quòd vbi ratio diuersitatis redi non potest, dicta in præcedẽtibus cẽsẽtur repetita in sequẽtibus. Bar. & alij. l. talis. ĩ. deleg. 1. qua de causa dicta in institutione, cẽsentur repetita in substitutione, quãdo ratio diuersitatis reddi nõ potest. l. 1. cũ ibi notatis per Doct. C. de impub. & alijs. Et hæc satis in hac materia.

SVM

SVMMARIA LEGIS DIVORTIO.

8.§. Non ſolum. ff.Soluto matrimonio.

1 *FRuctus percepti ex rebus mobilibus diuidendi ſunt inter coniuges pro rata.*
2 *Et aſſignatur communis reſolutio in hac materia.*
3 *Iure Digeſtorũ dilatio legatis pro quibus rebus dotalibus competebat.*
4 *Explicatur l.vnica.§. cum autẽ.C.de rei vxo. actio.*
5 *Explicatur l.ſi cõſtãte§.quoties.ver ſiue.ĩ.eo.*
6 *Explicatur.l.ob res amotas.ĩ.de actione rerũ amotarum.*
7 *Hodie pro omnibus mobilibus dotalibus competit dilatio legalis.*
8 *Explicatur.l.vnica.§. exactio.verſ.ſimilique modo.C.de rei vxor.actio.*
9 *Fructus percepti durante dilatione legali,ſũt reſtituendi vxori.*
10 *Contrariũ tamen defenditur.*
11 *Et elegantor reſpondetur ad iſtum text.*
12 *Fructus non conſiderantur tanquam acceſſorij dotis,ſed tanquam illius pars.*
13 *Inter fructus rerum mobilium dotalium, & immobilium manifeſta eſt differentia.*
14 *In fructibus debet haberi ratio temporis, quo curantur.*
15 *Et oſtenditur id tantùm procedere in cauſa dotis.*
16 *Et in cauſa dotis id nouẽ declaratur*
17 *Reijcitur quædam traditio Oldradi.*
18 *Operam ſeruorum qualiter maritus lucretur.*
19 *Item penſionem domus locatæ.*
20 *Partus ancillæ nõ eſt in fructu, nequo ad maritum pertinet.*

INTERPRETATIO
l. Diuortio.8.§.Non ſolum.ff. Soluto matrimonio.

OSTENDITVR In §.hoc verbũ,Fructus, in dotis materia latè accipi,ac ita nõ ſolũ verificari in fructibus, qui ex fũdo percipiũtur, ſed etiã in illis,qui ex rebus mobilibus percipiũtur:prout ſũt lana & fœtus pecorũ:itẽ & in his,qui propter rẽ percipiũtur qui fructus ciuiles ſolent appellari,vt eſt opera ſerui, & pẽſio domus locatæ.l.ſi nauis.ĩ. de rei vẽd. Vnde infert Iurecõſ.q; ſi oues proximæ partui, vel tõſuræ,datæ ſint in dotẽ,& his fructibus perceptis, diuortiũ interueniat:illi fructus nõ erũt in ſolidũ mariti,ſed pro rata anni, qua cõſtitit matrimoniũ,inter cõiuges diuidẽtur, quaſi abſurdũ ſit his caſibus maritũ nihil reddere ex fructibus perceptis mulieri,vt aliàs dictũ erat in princ.huius.l.verſ. alioquin.& ita Dyn.& Bal.hîc poſt prin.Albe.&.Goffred.Similiter ſi oues bis in anno tõdeãtur,fiet cõputatio anni,iuxta terminos. §. præced.ex Ang. Imol.& Vincẽt.hic num.1.†Explicata ſic litera,ex ea colligẽdũ eſt, etiã fructus perceptos ex rebus mobilibus diuidẽdos eſſe inter cõiuges pro rata anni.Sed obſtat,quòd maritus non tenebatur vxori reſtituere res dotales mobiles ſtatim,ſed iure antiquo annua,bima, trima die, & hodie transacto anno.l.vnica.§.cũ autẽ.&.§. exactio. C.de rei vxo. actio. ergo malè præſupponit is tex. prædictos fructus eſſe diuidendos pro rata,& ſic ſtatim reſtituẽdos eſſe vxori. Augetur difficultas,quia dũ durat dilatio

1

dilatio legalis, percipiens fructus, facit illos ſuos,neq;tenetur reſtituere,niſi poſt quã fuerit conſtitutus in mora. l. ſi lõgis. C. de exequutio.rei iudicat.adiuncta.l.ſi eũ militi.§.fin.ĩ.de compenſatio. Deniq; in ſpecie videtur tex.l.ſi conſtante. 25.§. quoties.ĩ.eod.vbi tex.probat,quòd ſi maritus non poteſt cauere vxori de pecunia dotali reſtituenda ſuo tempore, debet ſtatim reſtituere:deducto tamen interuſurio medij temporis:ergo omnis cõmoditas dum pendet dilatio data per legem ad reſtituendum, vtique ad maritũ in ſolidum pertinet.Bart.hîc mouet hãc difficultatem, & dicit ſe eã explicaſſe in d.§ quoties.vbi ipſe nu.9.reſoluit, quòd dilatio legalis in hac materia, eam tantũ tribuit marito vtilitatem,vt fructibus rerum mobiliũ vti poſſit, prout & ipſis rebus mobilibus poteſt vti intra prædictũ annum:ſed poſtquã ceſſauerit dilatio legalis,prout res mobiles tenetur reſtituere vxori, ita etiam & fructus perceptos ex ipſis,vel eorũ ęſtimationẽ.Quòd ſi res mobilis dotalis,talis ſit,quæ ex ſe fructus non producat,prout eſt pecunia.l.vſura. 119.ĩ.de verbor.ſign.ſi ex ea maritus aliquid acquirat,id nõ reſtituet vxori, quia durante dilatione legali, ipſe iuſtè pecunia vtitur; neque quod ex ea acquiritur, fructus pecuniæ dici poteſt:& ideò neq; vxori eſt reſtituendũ. Et hac ratione procedit,quod inſinuat d.§.quoties.ſubſcribunt Paul.hîc num.2.Alex. in princ. huius.l.num. 18. & aſſerit receptum idem Alex.conſ.27.nu.2.lib.4.Capic. deciſio. 24.num.4.Ruin.l.ita ſtipulatus.2.lectur. num.13.ĩ.de verbor.obligation. Anton. Gomez.l.Tauri.50.nu.47. & late cõprobat Zaſi. lib.2.ſingular. reſponſorum. c. 3.& poſt eum Garſias tracta.de expenſis. c.8.nu.30.†Et rationem prædictæ diſtinctionis reddit Bald.hîc poſt princip.Cæterum hæc communis ſolutio non tollit difficultatem,quia in ea præſupponitur, fructus non eſſe reſtituendos vxori, niſi poſt annum, quia interim maritus illis vti poteſt:& tamen is text.dum dicit, illos eſſe diuidendos pro rata, clarè ſignificat ſtatim partem ſuam eſſe reſtituendã vxori. Item ſupponit, quòd ſi res mobilis ex ſe fructus producat, maritus hos fructus perceptos durante dilatione legali, tenetur poſt annum vxori reſtituere: & tamen verius & receptius eſt, maritum ita facere fructus ſuos perceptos durante dilatione legali,vt eos minimè teneatur vxori reſtituere : quia aliàs dilatio legalis parum prodeſſet marito: & ita gloſ. l.vnica.§.exactio.verb.reſtituẽdis. C. de rei vxor.actione.ad quam ſe refert gloſ. in princip.huius.l.gloſ.l. pen.ĩ. vt in poſſeſsio.legator.& hanc eſſe receptam ſententiam aſſerit Iaſon in princip. huius. l. num.19. Alexan.conſil.48.num.5.lib. 3. Couar. de ſponſalib.2.parte. cap. 3.§.9. Viuius lib.2. cõmunium,opinione. 320. & nos probauimus.l.2.in princ.in.1.part. à num.13.ĩ.eod.Reiecta igitur prædicta cõmuni ſolutione,ſuccedit ſecũda reſpõſio,quæ fuit Imol.hîc in fine.& Paul. nu. 2.quòd is text. loquatur in lana, & fœtu ouium:& Digeſtorum iure dilatio legalis tantùm competebat marito pro illis mobilibus,quæ numero,pondere,& mẽſura conſtarent,vt eſt expreſſum.l. vnic. §.cùm autem.in princip. C. de rei vxor. actio. Cùm igitur res mobiles, de quibus hîc, tales nõ ſint, meritò præſupponitur, ſtatim eſſe reſtituendas. Ex quo inferũt, quòd cùm hodie dilatio legalis competat pro omnibus mobilibus.d. §. exactio. non procedet hodie,quod is text. præſupponit,imò fructus perceptos durante dilatione legali,maritus ſuos faciet, neq; tenebitur diuidere cum vxore, iuxta ſuprà tradita: ſubſcribit Campeſ. de dote. 2.parte.quæſtion.28. Corraſi.ĩ.hac. l.in princ.num.15. Sed neque hæc ſolutio difficultatem tollit. Primò, quia præſupponit, iure Digeſtorũ dilationẽ legalem non competere,niſi pro mobilibus conſiſtentibus pondere,numero, & menſura:quod licèt etiam admittat Paul.§. in-

2

terdum.in fin.ff.hac.l. & ibi Roman. nu. 25 & Duaren.ad finē.Corras. lib. 5.miscel.cap.6.post princ tamen contrarium, imò quòd pro omni re mobili restituenda cōpeteret iure Digestorū dilatio legalis, 3 †pro constanti tenet Bart. §.interdū.nu.1.ff.hac.l.quē ibi omnes sequūtur, & asserit receptū Ruin.hīc col. 1. ad fin. Pro quacōmuni sententia Areti.in hoc §.(quē interpretatur sub.§. quod in āno. col.pen.s̄.hac.l.)adducit.l.si constāte.25. §.quoties.vers.siue autē.ff. eod. dum probat,quòd si res sint periculo mariti, siue vxoris, semper marito cōpetit dilatio legalis:sed res cōsistentes pondere,numero,& mensura,nunquā possunt dici,pertinere ad periculum vxoris, quia cū vnū pro alio solui possit.l.res in dotem.s̄.de iure dotium.locum habet regula.l.incendium.C si certum petat. ergo d.§. quoties loquitur etiam de rebus mobilibus, extra consistentes pondere,numero, & mensura; & probat pro illis competere dilationem legalem. Secundò expendit l.1.§.adeò.vers. sed etsi.ff. de dote prælegat dum probat, quòd si mancipia non æstimata, data sint in dotem, & maritus dotem præleget vxori, & posteà illa moriantur, quoad illa prælegatum dotis euanescit: ergo supponit,à principio,antequamserui morerentur,subsistere prælegatum,& consequenter pro illis seruis restituendis competere dilationē legalem marito, & sic propter commodum repræsentationis in illis subsistere prælegatum: aliàs enim prædictum prælegatum minimè valeret.l.2.in prin.ff.de dote prælegata.&.l.si creditori.ff.de legatis.1.Neque obstat d.l.vnica.§. cùm autem.in princip. quia respondet Aretin. d.§.quod in anno.col. pen. ad medium. text.illum procedere secundū quandam mediā iuris prudentiam,quæ tēpore Digestorū non erat in vsu: subscribit Ruin. 4 hīc post princ. †confirmans ex eo, quia in d. § eū autem.etiam probatur, marito non competere priuilegium;ne conueniatur vltra quàm facere possit,nisi quando dos consistebat in mobilibus,pondere,numero, & mensura consistentibus: quod necessariò referendum est ad mediam iuris prudentiam : nam iure Digestorum indistinctè prædictum priuilegiū maritis concedebatur,vt in specie aduertit Roman.l.si filiofam.2.num.43. ad fin. ff eodē.Alexan.l.maritum.col.1.versicul. 10.ff eodem.&.l.Nensennius.§.fundum. num.3.ff de re iudic.Hippolyt. Riminal. in princ.num.358.Instit.quib.alie. licet. Cæterùm quanuis ex prædictis præsuppositum Imol.& Paul. verum esse non videatur, ego tamen illud verisimum esse existimo,quia Iustinianus d.§. cùm autem.in princ.refert,mobilia pondere, & numero consistētia,annua, bima, trima die,restitui vsque ad sua tempora: & idē præsupponit Vlpianus in institutio. tit.6. referens id ius quasi vigens suo tempore. Neque obstant iura suprà per Aretin.inducta.Nam ad primum de.l. si constante.§.quoties.vers.siue.ff.eodem.respondetur,text.non dicere, quòd si periculum rerum pertineat ad maritum,siue ad vxorem,maritus semper habeat dilationem legalem ad restituendum,vt Aretin.præsupponit:sed potiùs,quòd siue dos sit periculo mariti,quia æstimata est; siue periculo vxoris,quia fuit inæstimata.l. plerūque. 11.s̄.de iure dotium.semper maritus 5 debet restituere legitimo tempore. † Quod ita interpretandum est ,quòd si fuerint res consistentes pondere, numero,& mensura, debeant restitui annua, bima, trima die: aliàs statim, vt est expressum dict. §.cùm autem.Et patet,quia illius text. generalitas , etiam comprehendit res immobiles , quas certum est, omni iure statim restituendas esse. l. cùm in fundo. §. si fundus. s̄. de iure dotium. Non obstat secundum de.l.1.§.adeò.versic. sed etsi.ff. de dote prælegat.quia cùm text.præsupponat, prælegatum seruorum dotalium valere,debent præsupponi termini habiles.

l.qui

l.qui testamento.§.1.ff.de testamentis.& sic quando serui propter impensas, vel aliam iustā causam,retineri poterant: nā tunc valebit prælegatum ex ratione.l.dote.6.ff.de dote prælegat. non autē est intelligendum,quòd propter commodum repræsentationis substiterit illud legatū, cùm eo iure ad retinendos seruos dotales non competeret marito dilatio legalis,vt constat ex d.§. cùm autem.in prin. Et ex his venit explicandus text.l. ob res amotas.iuncta glossa. 1.ff. de actio.rerum amotar.vbi probatur,marito competere vendicationem,vel condictionē furtiuā rerum amotarum per vxorē,propter interusuriū medij temporis, vt etiam notat Bart.l.ita stipulatus.nu.36.ad fin.ff. de verbor.obliga. & tamen tex.ille loquitur in rebus mobilibus non consistentibus pondere,numero,& mēsura. Patet,quia loquitur in rebus dotalibus amotis:quod non conuenit rebus consistentibus pondere,& numero: nam cùm nō eædē sint reddendæ.l.res in dotem. s̄. de iure dot. non verificatur in illis, quòd res dotales sint amotę. Vnde videtur probare d. l.ob res.etiam in rebus mobilibus, extra consistentes pondere,numero , & mensura, competere maritō dilationem legalem, & sic interusurium medij tēporis, vt hic 7 expendit Ruin.ad finem. Sed facilè respondetur, text. non agere de dilatione legali,quę datur marito miserationis gratia,de qua nos agimus, sed potiùs de eo interusurio,quod maritus constante matrimonio fuisset habiturus ex rebus dotalibus,si non essent amotæ per vxorem, † 6 huiusmodi enim interusurium, in quibuscumque rebus dotalibus sibi locum vendicat,vt est expressum.l. si mulier. s̄. de actio.rerum amotar. Quòd si ponas, post diuortium res dotales fuisse amotas, nūc interusurium illud tantū verificari poterit in rebus consistētibus,pondere,numero,& mensura,iuxta suprà tradita .Et secundū hæc venit etiā declarandus Bar. l.ita stipulatus.nu.36.ff. de verbor. obligat.

dū resoluit,q̄ quāuis petenti, & quitantū tenetur restituere post diē,interim nō obstet exceptio,Dolo facis,q̄petis,quod restituturus es.l.fin.& ibi Bart.nu.1.ff. vt legato.seu fideicōm.nomine.id intelligē dū est,quādo dies ineſt obligationi:nam si tantū insit exequutioni miserationis gratia, interim petēti obstabit prædicta exceptio,vtpotè si petat id ad quod restituendū tenetur post diē cōcessum miserationis gratia:arg.l.si cū militi.§.fin.s̄.de cōpēsatio. Quod tamē dicit intelligēdū, quādo quis petit id,q̄ nūquam fuit suū: nā si petat q̄ aliquādo fuit suū, non obstabit ei prædicta exceptio,quantumcūque debeat restituere post dilationē concessā miserationis gratia:allegat.l. ob res amotas.ff.de actio.rerū amota. quod etiā tradit Bart.l.si socer.§.Lutius.nu.5.ff. eo. &.l.vnica.post princip.C.si dos constante matrimo. & asserit receptū Iason. l.si donaturus.§.fin.nu.9.s̄.de cond. ob causam.Nā ex prædictis dicēdū est,q̄ aut cōstante matrimonio res fuerūt amotæ; & non poterat locū habere Bart.traditio, cū maritus cōstāte matrimonio nō teneret restituere res dotales. l.vni.C.si dos cōstā te matrim.aut causa diuortij fuerūt amotæ,& tunc doctrina Bart. est restringenda † ad res consistētes pondere,numero, & mensura:nā attēto tempore d.l.ob res amotas. tantū pro his cōperebat dilatio legalis,vt suprà dictū est: hodie sanè pro omnibus mobilibus cōpetit d.l. vnica. §. exactio. C.de rei vxor.actio. Quia tamen his casibus maritus repetit quod suū fuit, non obstabit ei exceptio ex regula.l. dolo facit.ff. de doli exceptio.quia quodammodo videtur spōliatus.l.interdū.cū gl.s̄. de cōdict.indeb. & sic nō obstante prædicta regula,ante omnia est restituēdus. c. in literis.de restit.spoliator.cap.fin.de ord.cognitio.l.2.s̄.de condict. triticaria. tradit in specie Bartol.l.si socer.§.Lutius. num.5.ff.eodem. quem sequitur Ruin.l. ita stipulatus.2.lect.num. 13. ad finem. ff.de verb.obliga. Cæterū quāuis ex suprà

dedu&is præsupposítum illud Imolæ, & Paul. saluari possit: tamẽ eorũ opinio ex eo admittenda nõ est, quia ea admissa, sequeretur, hodie nõ procedere istum tex. quia per d.§.exactio. pro omni re mobili, hodie concessa est dilatio legalis: quod quanuis ipsi de plano admittant, tamen omnino reijciendum est, quia euitanda est legum correctio. l. præcipimus. in fin. C. de appellatio. Itẽ aduersus eos expendo tex. l vnica §. cumque. versicul. sed & nouissimi. C. de rei vxor. actio. quæ loquitur etiam in fructibus mobiliũ, vt colligitur ex versi. fœtus autẽ. & tamẽ d. versi. sed & nouissimi. probat, eos etiã fructus diuidi pro rata inter coninges: cũ tamẽ idem Iustinianus iam in d.§.exactio. eiusdem. l. constituerit, pro omni re mobili hodie competere dilationem legalem: ergo text. ille manifestè euertit prædictorum responsionem. Qua reiecta, tertio loco Goffred. in princ. huius. l. aliam tradit responsionem, inquiẽs, quòd licèt mobilia hodie non restituantur nisi post annum. d.§.exactio. tamen fructus prædictorum bonorũ statim restituũtur pro rata: quod dicit constare ex isto text. & ex d.§ exactio. versic. similiq; modo. Sed neq; hæc opinio placet: nã cùm fructus à solo separari censeantur res mobiles. l. fin. ĩ. de req. reis. non video cur debeant separari ab alijs mobilibus. Prætereà hi fructus percipiuntur durante dilatione legali: ergo in solidum debent ad maritum pertinere, quia aliàs parum ei prodesset dilatio legalis, vt colligitur ex mẽte. l. si constante. §. quoties. ĩ eodẽ. &. l. si longis. C. de exequutio. rei iudicat. †Neque obstant Goffredi rationes: nam ad primam de isto text. respondetur, hoc esse, de quo dubitamus, cur fructus in hoc §. separẽtur à natura aliorum mobilium. Ad secundũ de. §. exactio. versi. similiq́ue modo. respõdetur, aduertendũ esse, q; Iustinianus ibi cõstituit differẽtiã inter res mobiles dotales, & inter immobiles: nam vult mobiles nõ restitui, nisi post annũ, immobiles verò statim: ex quo sequitur, q; respectu mobilium maritus nõ potest videri in mora, dũ durat dilatio legalis. l. si pupillus. ĩ. de verbor. obligat. & consequenter cessante mora, nõ debet teneri ad fructuũ restitutionẽ. l. videamus. 38. §. si actionẽ. ĩ. de vsuris. l. initio. C. de pact. inter emptor. elapso autẽ anno videbitur quidẽ in mora cõstitutus, iuxta regulã. l. magnã C. de contrah. & cõmit. stipulat. & cõsequẽter ab eo tẽpore tenebitur ad fructuum restitutionẽ: quoad immobilia autẽ cùm statim teneatur restituere, si id nõ faciat, videtur in mora cõstitui, ex regula d. l. magnã. quæ etiam locũ habet in tacita die legali. glo. 1. d. l. si mora. 1 o. ĩ eod. & ibi Aretin num. 3. & consequẽter tenebit' restituere fructus perceptos post morã. Vnde iuxta hæc venit explicandus text. d.§.exactio. vt dum probat, fructus tam mobilium, quàm immobilium, esse restituendos, intelligatur, datis scilicèt paribus terminis, vt fructus quidem immobilium statim restituãtur; quia etiam statim maritus videtur esse in mora restituendi: fructus autẽ mobiliũ restituet elapso anno, quia ab eo tempore incipit in mora constitui, & sic incipit militare eadẽ ratio, quæ in immobilibus, & ita illum tex. dilucidè intellexit Harmenopulus in promptuario iuris. pagin. 186. & est de mente Aretin. §. quod in anno. ad fin. ĩ. hac. l. & Iason. in principio huius. l. nu. 19. ad fin. † & nos probauimus. l. 2. in princip. 1. p. à nu. 13. ĩ. eo. Quarto loco Vincẽ. in prin. huius. l. col. 7. cõcordat opiniones q; aut mulier est inops, & fuit alimẽtata p hęredes mariti, dũ durauit dilatio legalis, & tũc hęredes lucrabũtur fructus: aut mulier habeat aliũde vnde se aleret: & sic nõ fuit alita per hæredes mariti, vel si erat inops, non interpellauit hæredes circa alimentorum præstationem; & tunc procedit is text. &. l. vnica. §. cumque. C. de rei vxoriæ actione. Sed neque hæc concordia placet, tũ quia diuinat quoad istum tex. tum etiam quia is text. pro-

probat, fructus esse diuidendos pro rata, & sic statim; & Vincen. præsupponit, q; hæredes mariti fructus non restituunt, nisi post finitam dilationem legalẽ. Quare Iacob. de Aren. d.§.exactio. existimat esse text. expressum in præsenti, quo probatur, quòd fructus percepti durante dilatione legali, sunt restituendi vxori, post quam dilatio cessauerit: & dicit Zasi. lib. 2. singular. responsorum. cap. 3. numer. 8. animam viuentem non posse respondere huic text. absque diuinatione: quod etiam asserit Garsia tractat. de expensis. c. 8. num. 30. Sed quia hoc repugnat communi sententiæ, quam suprà probauimus, ad veram resolutionem duo casus distinguendi sunt. Primus est, quando fructus fuerint nati, siue curati constante matrimonio, & illis pendentibus separatur matrimonium. Secundus est, quando post diuortium, & durante dilatione legali, prædicti fructus fuerunt nati, & curati. Primo casu est locus decisioni huius text &. l. vnicæ. §. cumque. C. rei vxoriæ actione. In secundo autem casu procedet cõmunis suprà relata, quòd maritus hos fructus in solidum lucrabitur: neque tenebitur vxori restituere. Ratio differentiæ est, quia primo casu maritus iam iure suo in fructibus pendentibus habet partem: vnde noluit lex, quòd dilatio legalis extraordinario iure inducta, hoc casu ei prodesset, †ob tollendam
10 inæqualitatem inter coniuges, & ob regulam. l. eum qui ædes. ĩ. de vsucapion. q; vna, & eadem res non debet diuerso iure censeri. Quare si fructus sint percepti ante contractum matrimonium, & sic augeant dotem. l. si ante. ĩ. eodem. cùm cesset suprà dicta ratio, maritus non restituet illos fructus, nisi post annum: prout & alia mobilia post annũ tãtùm tenetur restituere, vt suprà dictum est: & ita Nouellus de dote. 2. par. num. 10. Et pari ratione, quia quoad fructus natos, & curatos post diuortium, cessat ratio de qua suprà, vtetur maritus dilatione legali, & sic interim illos fructus faciet suos. l. si longis. 7 C. de exequutio. rei iudicat. adiunta. l. si cũ milite §. fin. ĩ. de compẽsatio. Et confirmatur, quia primo casu maritus facit partem fructuũ suam, ratione onerũ matrimonij: vnde aliam partem non potest facere suam ratione dilationis legalis, quia ius non patitur, vt vna, & eadem res diuerso iure censeatur. c. quia circa. de priuileg. cap. cognouimus. 12 quæst. 2. l. eum qui ædes. ĩ. de vsucapio. Cùm ergo quoad aliam partem dilatio legalis nõ debeat esse in consideratione, meritò in his terminis sua pars statim restituitur vxori, vt etiam probauimus. l. 2. in princip. ĩ. eodem. Et ex hac resolutione infertur intellectus ad. l. si marito. 32. §. final. ĩ. eodem. dum probat, fructus perceptos post diuortium augere dotem: quod clarè exemplificat in fructibus rerũ mobilium, vt ex litera constat, & aduertit Alexand. §. interdum. num. 3. ĩ. hac. l. & Ruinus. l. si mora. nu. 9. ĩ. eodem, quod apertè impugnat suprà resoluta. Sed pro resolutione aduertendum est, quòd loquitur in illis fructibus mobilium, qui non pertinent ad maritum, etiamsi percipiantur cõstante matrimonio. Patet, quia proponit exemplũ in partu ancillæ, & in hæreditate quæsita per seruũ dotalem, & in alijs quæsitis per seruũ, neque ex operis suis, neque ex re mariti: quæ omnia non pertinere ad maritum, etiamsi acquirantur constante matrimonio, probat. l. vnica. §. cumque. C. de rei vxor actio. Meritò igitur præsupponitur, q; si illa acquirãt post diuortiũ, debeãt augere dotẽ. Quòd si ageretur de alijs fructibus mobilium, †
11 quos constante matrimonio maritus faceret suos, iuxta exempla huius textus, tunc dicendũ esset, eos non augere dotem: sed si nati & curati sint constante matrimonio, diuidentur pro rata inter coniuges, iuxta hunc tex. Si verò nati, & curati sint post diuortium, in solidũ pertinebunt ad maritum, iuxta suprà resoluta: quod non satis percepit Ruinus

l.ſi mora.num.9.ff.codē. Infertur ſecundò explicatio ad §.interdum.ff.hac.l. dū probat, quòd ſi pendentibus fructibus interueniat diuortium, fundus cum fructibus eſt tradēdus vxori, præſtita tamē per illā cautione, quòd illis collectis, ſuā partē marito præſtabit. Si verò fructibus collectis, diuortium interueniat, ſua pars reſtituenda eſt vxori: neq; Iureconſult. obligat maritum ad præſtandam aliquā cautionem vxori. Cuius differētiæ rationem, eam eſſe exiſtimant DD. ibi, quòd quando fructus adhuc non ſunt percepti, nulla poteſt fieri diuiſio, neque etiam reſtitutio: argum.l.1.ff.de cond.& demōſtra. & ideò interim præſtanda eſt cautio: ſed quando iam ſunt percepti, ceſſat ea ratio; & ideò cùm ſtatim debeat fieri diuiſio, & reſtitutio, nihil opus eſt cautione: & ita Bald. & Imol. ibi poſt princ. & tandem Alexand. in fine. Vincen. nu. 10. Campeſ. de dote. 3. parte. q. 199. Sed hac admiſſa declaratione, illud difficultatem videtur facere, quòd maritus fructus perceptos tanquā res mobiles, non teneatur ſtatim reſtituere, ſed poſt annum. Cui tamen difficultati reſpondent Doctores ſuprà allegati, q, in eō tex. agitur de fundo reſtituendo, & ſic re immobili: prout igitur res immobilis ſtatim reſtituenda eſt. d.§.exactio. ita & fructus tanquam illius acceſſorij ſtatim reſtituendi ſunt: argum. c. acceſſorium. de regulis iuris. in. 6.

12 Quæ tamen reſpōſio nō eſt tuta, † quia in noſtra materia, fructus nō conſiderātur tanquam quid acceſſorium, ſed principaliter atque per ſe, & hac ratione dicuntur augere dotem. l. ſi marito. 32. §. final. ff. eod. Notauimus. §. ob donationes. ſ. hac. l. Vnde cùm per ſe cōſiderētur, nō veniēbant reſtituendi, niſi poſt annum, vt & cætera mobilia poſt annum reſtituū tur. d. §. exactio. Et ideò melius reſpondē dum eſt; quòd d. §. interdum. loquitur de fructibus natis, & curatis conſtante matrimonio: & ideò percepti ſtatim ſunt reſtituēdi vxori pro parte ſua. Et hac ratio ne non eſt opus maritum aliquam cautionem præſtare: ſi verò nati eſſent, & curati poſt diuortium, ſi quidē ex re immobili perciperētur, omnes ad vxorem pertinerent: quia maritus videtur eſſe in mora ſi ſtatim non reſtituat. d. §. exactio. ſed ſi ex re mobili perciperētur, in ſolidū hoc caſu pertinerent ad maritum, iuxta ſuprà reſoluta. Tertiò ex prædictis infertur intellectus ad. l. vnicam. §. exactio. C. de rei vxor. actio. dum conſtituit differentiam inter res dotales immobiles, & mobiles, vtſcilicèt, immobiles ſtatim reſtituantur, ſed mobiles poſt annum: nam quatenus pertinet ad fructus perceptos ex prædictis rebus, dicendum eſt, fructus immobilium ſemper pertinere ad vxorem: nā cū lex iubeat immobilia ſtatim reſtitui, ſi id non præſtet maritus, videtur eſſe in mora. l. magnam. C. de contrahend. & committ. ſtipula. & conſequenter tenebitur ad fructuum perceptorum reſtitutionē. l. mora. §. in bonę fidei. ſ. de vſuris. fructus autem mobilium non incipient pertinere ad vxorem, niſi poſt annum, & ſic poſt finitam dilationem legalem: anteà enim non poteſt maritus videri conſtitutus in mora reſtituēdi mobilia. l. ſi pupillus. ff. de verbor. obligatio. & conſequenter neq; tenebitur ad fructuum perceptorum reſtitutionem, declarando vt ſuprà. Et ad hunc modum videtur explicandus d. §. exactio. verſ. ſimiliq; modo. vt ſcilicèt à tempore ſoluti matrimonio, pertineant fructus mobilium ad vxorem, qui ſcilicèt nati, & curati fuerint conſtante matrimonio, vt quia operæ ſeruorum locatæ fuerant: item & nauis fuerat locata: nam hi fructus diuidentur pro rata, & ſic ſua pars ſtatim eſt reſtituenda vxori, vt

13 conſtat ex iſto tex. † Ad quod expendo, quòd in d. §. exactio. in princ. conceſſus eſt annus marito ad reſtituendas res mobiles, & eo tranſacto, iubet text. maritum teneri præſtare vſuras æſtimationis rerū mobilium: ergo durante dilatione legali, ad nihilum tenerī debet. Quare d. verſ. ſimi-

ſimiliq; modo. probans, fructus mobiliū ſtatim eſſe reſtituēdos, ne ſibi ipſi in continenti videatur contradicere, debet declarari modo, de quo ſuprà. Expēdo etiam, quòd in d. verſi. ſimiliq; modo. commiſcētur exempla, in quibus vertitur diuerſa ratio: nam proponit exemplum in pēſionibus domorum locatarū, quas certum eſt ſtatim ad vxorē pertinere, prout & ipſa domus ei ſtatim eſt reſtituēda: & idē eſt in annonis ciuilibus, quia & rebus immobilibus accedunt. l. fin. §. prætereà. C. de iure dotium. Vnde alia exēpla quæ ſubiungit de vecturis nauiū, vel operis ſeruorum, debēt etiam intelligi in caſibus, in quibus ſtatim debeant pertinere ad vxorē: quod vtiq; tantùm verificatur in caſu de quo ſuprà: vel etiā quando fructus tales ſint, vt etiam conſtante matrimonio non pertineāt ad maritum: nam & hi augēt dotē. l. ſi marito. 32. §. fin. ff. eodē. & ſic ſtatim ſunt reſtituēdi. Quòd ſi prædictam interpretationē non admittas, tunc dicēdum eſt, ſimilitudinē prædictorum exēplorum in eo conſiſtere, quòd quemadmodum mora illa tacita, quæ contrahitur ex eo, quòd res immobilis ſtatim non reſtituitur, ſufficiens eſt ad obligandū maritum fructus ſtatim reſtituere, ſimili modo, ſi eadē detur tacita mora in mobilibus, pariter tenebitur maritus ad fructuum reſtitutionē: quod verificari non poteſt, niſi elapſo anno, vel alijs caſibus, de quibus ſuprà. Quinimò & elapſo anno nō tenebit maritus ad fructus perceptos ex mobilibus,

14 ſi aliqua iuſta cauſa eū à mora excuſare poſſit, vt notabiliter proſequitur Socin. conſil. 126. num. 5. lib. 1. & Plotus tracta. de in litē iurando. §. 11. num. 34. † His ita explicatis, vlteriùs ex ratione huius text. annotandum eſt, quòd in fructibus debet haberi ratio totius tēporis, quo curātur, & non tēporis quo percipiūtur. Quā rationē inuenio variè à DD. explicari: nā Iſernia cap. 1. §. his conſequēter. num. 20. poſt medium. & ibi Afflictis num. 17. hìc finitur lex. intelligunt, Iureconſult. velle, fructus videri perceptos toto tēpore, quo coluntur, & curantur: & ita etiam Socin. l. qui Romæ. in princip. num. 22. ff. de verbor. obligatio. Auēdan. reſponſo. 5. nu. 2. Sed hæc interpretatio multū abeſt à mēte Iurecōſ. in preſenti: neq; enim dicit, fructus videri collectos toto tempore, quo coluntur, id enim eſſet abſurdum, ſed nō ſolū inſpiciēdum eſſe tēpus quo fructus percipiuntur, neq, huic mēſi in ſolidum eſſe imputandos, ſed etiam conſiderandos eſſe menſes, quibus fructus coluntur, & curantur, & ſic pro rata omnium mēſium fiet diuiſio fructuum inter coniuges. Quare ſecundo loco Anchar. conſilio. 193. num. 3. interpretatur, Iureconſul. velle, vt in fructibus diuidēdis nō attēdatur tēpus, quo fructus percipiuntur, ſed potiùs tēpus, quo curantur. Sed neq; hæc interpretatio placet, quia Iureconſ. non negat, debere etiam attēdi tēpus perceptionis, ſed dicit, ſolùm illud tēpus nō eſſe conſiderandum, quia etiam debet

15 attēdi tēpus, quo fructus curantur. † Item minimè verum eſt, quod ipſe præſupponit, in diuiſione fructuum non debere attēdi tēpus, quo fructus percipiuntur: cū in contrarium ſit regula. l. defuncta. 65. ſ. de vſufruct. & l. Herēnius. 42. ſ. de vſuris. Tertia interpretatio eſt, quòd Iurecōſult. velit, non ſolū debere attēdi tēpus, quo fructus percipiuntur, ſed etiam tempus quo curantur: ita vt ſi maritus curauerit fructus, & non perceperit, debeat nihilominus habere partem fructuum, attento tēpore, quo eos curauit. Et idem dicendū eſt in vxore: & ita Paul. hìc nu. 2. Aretin. §. quod in anno. 3. notab. ſ. hac l. & ante eos Oldrad. conſil. 112. num. 1. & Cuman. in principio huius l. colum. 1. poſt principium. Duaren. §. item ſi meſſes. ſ. hac. l. Et ſecundùm iſtum ſenſum dicit Duaren. hic, per iſtum text. multas dirimi quæſtiones circa fructuum diuiſionem. Sed neque hæc communis interpretatio admittenda eſt, quia præſuppo-

nit,hanc Iureconsul. traditionem generaliter esse obseruandam in fructuũ diuisione:quod tamen est falsum, quia extra causam dotis (de qua is tex. agit) solùm tempus perceptionis attenditur.l.defuncta.65.ſ.de vsufruct.& diximus in princ. huius.l. Item supponit, quòd si mulier tradidit fundum,antequam inciperẽtur curari fructus, & diuortium interuenerit antequam perciperentur, quòd fructus non incipiẽt pertinere ad maritum, nisi ab eo tempore, quo incepit fructus curare, quia in tempore anteriori cessat huius text.ratio. Et tamen verius est, q̃ à tempore fundi traditi,maritus faciat fructus suos pro rata anni,qua durauitmatrimonium,vt colligitur ex generalitate huius tex. in prin.&.l.vnicæ.§.cumq;.C.de rei vxor.actio Deniq, si attenderetur ratio Iureconsul.vt iacet,non dirimeret multas quæstiones in materia diuisionis fructuũ,vt existimat Duaren. hîc, imò totã materiam maximè intricaret,cũ certũ sit in hac materia,neq; attendi debere tempus.quo curantur fructus,neque quo percipiũtur, sed inchoando annũ à tempore fundi traditi,fructus diuiduntur inter coniuges pro rata anni,vt constat ex iuri
16 bus suprà citatis.† Et ideò reiectis prædictis interpretationibus,vera interpretatio huius tex.est,Iureconsul.voluisse ostẽdere,in materia dotis non obseruari regulam,quæ in alijs materijs obseruari solet,scilicèt,quòd attendatur tempus perceptionis.l.defuncta 65.ſ. de vsufruct.l. Herennius.42.ſ. de vsuris. nam in dote etiam attenditur tempus,quo fructus eurantur: atque proinde si oues proximæ partui tradantur,vel agni proximi tonsuræ, & maritushos fructus percipiat, & post perceptos matrimoniũ dissoluatur intra mẽsem, maritus fructus perceptos non omnes faciet suos, sed tantúm pro rata mensis,quo durauit matrimonium, & alij menses cedent commodo vxoris: quia scilicèt menses, qui antecesserunt matrimoniũ, non possunt cedere in cõ-
modum mariti.l.de diuisione.&.l.fiante. ſ.eodem.quod est de mẽte Paul.hic nu. 2.Goffred. ad finem.& etiam Iason Oldradi consil.112.ad finem. Iuxta quæ venit explicanda ratio Iureconſ in præsenti,vt Iurecõſ.in ea sentiat,in materia hac non debere attendi solùm tempus perceptionis,vt in alijs materijs solet fieri, sed tempus,quo curantur,id est,quod antecessit traditionem fundi dotalis: nam totum hoc tempus cedet in solam vtilitatem mulieris.l. de diuisione.ſ. eodẽ. ac ita illa verba,Curantur, non debent intelligi de cura,siue cultura in actu,sed in aptitudine: nam vt constat ex suprà dictis, omnes menses qui anteceſſerũt traditionem fundi doralis,cedunt in vtilitatem mulieris,quantumcunque in aliquibus eorum nihil factum fuerit,quod per
17 tineat ad curam,vel culturã fructuum.† Et per contrariũ si fundus vacuus fructibus tradatur marito,&antequam fructus incipiant curari, actualiter interueniat diuortium,tamen illi menses cedent in vtilitatem mariti, quia satis est in illis sustinuisse onera matrimonij.l.vnica.§.cũque.C.derei vxor.actio.Illud sanè admitti potest,quòd si fundus dotalis tradatur plenus fructibus,iuxta principium huius l.cùm tunc ex illis fructibus iam consultum sit marito,ex nouis non incipiet lucrari,nisi ab eo tempore,quo fuerint nati,& sic producti in rerum natura,vt diximus in princip.huius l. Et in his terminis propriè procedit,quòd is text. insinuare videtur in verbo, curantur. Itẽ ex prædictis colliges,Iureconſ in præsenti non proposuisse nouam regulam in materia diuisionis fructuum, sed magis antiquã retinuisse,& explicasse, vt in hac materia dotis non attendatur solùm tempus perceptionis,sed etiam tempus, quo fructus curantur,id est,tempus, quod quocũque modo proficuũ fuit ad fructus illos producendos,& percipiendos: quod vtiq; tempus,si anteceſsit traditionẽ fundi dotalis,totũ cedet in vtilitatem mulieris,

ris,vt suprà dictum est: quidquid inuoluant Albericus & Cuman.hîc. Et similiter tẽpus quod subsequitur traditionẽ, cedet in vtilitatem mariti,quantumcunque ante perceptionem soluatur matrimonium: nam semper maritus lucratur fructus pro rata anni, qua sustinuit onera matrimonij,vt dictum est in principio huius legis. Denique colliges, decisionẽ huius text.& eiusdem rationem tantùm locum sibi vendicare in materia dotis: nam cùm maritus ratione onerum faciat fructus suos,semper ad onera præcipuè debet haberi respectus. glosſ.in principio huius.l.verb.tertia.in fine. Oldrad. consil.112.ad finem. Extra autem hunc casum solùm tempus perceptionis inspiciendum est.l.defuncta.65.ſ.de vsufr.no
18 tabiliter Socin.consil.100.num.2.lib.1.† Vnde dubiæ redduntur decisiones Oldrad. consi.112.& Ancharr. consil. 193. num.3.suprà relatæ,quæ fundantur in ratione huius tex. quæ nihil pro illis facit, vt constat ex suprà traditis: imò cùm illi loquantur extra materiam dotis, in illis casibus videtur recurrendum ad decisionem d.l.defuncta.ſ.de vsufruct. Vlterius ex isto tex.colligendum est, quòd si operæ seruorum sint locatæ in annum, soluto matrimonio,pretium ita debet diuidi inter coniuges, vt pro tempore decurso ante solutum matrimonium, pertineant ad maritum, & pro alio tempore pertineant ad vxorem. Ratio est,quia ex operis seruorum dietim vtilitas percipitur. l. 1.ĵ.de oper. libertor. vnde pariter ex locatione operarum coniuges dietim lucrabuntur.Paul. hîc num.2. Aretinus in principio huius legis. num. 5. ad finem. Qua etiam ratione pensiones domorũ prædicto modo quoad effectum diuidũtur inter emptorem,& venditorem.l.Iulianus.§. si fructibus,& ibi Communis. ſ. de actio.empti.Et est expẽdendum,text. istum sentire,vxori post diuortium competere actionem ex locato ad petendam mercedem operarum serui, pro rata suæ
19 quod tamẽ videtur repugnare regulæ l. possessio quoq;.§. etsi possessio.ĵ.de acq. poss.Sedrespõdendũ est,q̃ ius cogit mulierem obseruare locationem factam per maritum,neque permittit ei posse expellere colonum.l.si filiofa. 26.§.final.ĵ.eo. notat glosſ.in princip.huius.l. verb. tertia.post medium.Vnde in compensationem huius oneris, ei conceditur vtilis actio ex locato absque alia mariti cessione.Prout & quia emptor non potest expellere colonum fisci, ei cõceditur actio ex locato vtilis absque alia cesſione.l.fin. in fine princip.ĵ.de iure fisci.. diximus in principio huius legis.Neque est omittendum,text.istum quoad operas seruorum locatas,specialem inducere diuisionem, quę licèt quoad causam dotis,parum differat ab alijs diuisionibus, quia scilicèt maritus nunquam lucratur mercedem operarum,nisi pro eo tempore, quo sustinuit onera matrimonij: † tamen quoad alias materias peculiaris hæc diuisio operarum serui multum operari solet.Vnde videmus,quòd si fructuarius decedat ante fructus perceptos,nihil hæredibus relinquit.l.defuncta.65.ſ. de vsufruct. §. is verò.Institu.de rerum diuisio. Et tamen si fructuarius locet operas serui, in quo habet vsumfructum,& ante finitam locationem decedat,tamen eam partẽ mercedis operarum, quæ dietim videtur percepta ex prædictis operis, relinquet suis hæredibus.l. si operas.33.ſ. de vsufr. l.si seruus communis.18.§.fin.ĵ. de stipulation.seruor.notauit glo.fin. hîc, quam probarunt Alexand. & Vincentius in fine. Et est ratio differentiæ, quia fructus fundi cùm percipiantur in certa parte anni,ea sola perceptio est attẽdenda.l. Herennius. 42.ſ. de vsuris. Operę autem seruorum, cùm dietim videantur percepi, dietim etiam pro illis videtur merces debita. Vnde meritò pro tẽpore decurso fructuarius relinquet partem mercedis hæredibus suis, vt diximus in principio huius legis. Et ex

his

his infertur elegans explicatio ad istum textum in fine. dū æquiparat pensiones prædiorum rusticorum, & vrbanorum: nam prima facie non videtur bona ea æquiparatio, quia in fundo rustico attēditur tempus perceptionis, ob rationē, de qua suprà: in vrbanis verò dietim vtilitas vsus videtur percepi, & sic etiam merces dietim videtur deberi. l. item quæritur. 14.§. qui impleto. s. locati. vnde videtur obseruanda eadem diuisio, quæ fit in operis serui locatis, cùm vtroque casu eadem videatur militare ratio. † Vnde videmus, quòd si fundus rusticus vendatur pendentibus fructibus; hi pertinent ad emptorem, quia in his tempus perceptionis attenditur. l. Iulianus. §. si fructibus. s. de actio empti. & tamen si vendatur prædium vrbanum, pendente locatione, pensio non pertinet in solidum ad emptorem, sed pro rata diuiditur inter eum & venditorem, vt probat dict. §. si fructibus. in fine. & diximus in principio huius l. Huic tamē difficultati respondendum est, æquiparationem huius textus procedere in materia dotis: nam cum maritus non debeat lucrari, nisi ratione onerum, quæ sustinuit, quoad hoc nihil videtur interesse inter prædiū rusticum, & vrbanum: vt hîc aduertit Goffredus in fine. Sed in alijs materijs extra causam dotis, multum interest inter prædium rusticum, & vrbanum: vt constat ex suprà traditis. Est sanè aduertendum, textum istum in prædicta æquiparatione sentire, fructus naturales, & ciuiles à pari procedere, si non detur diuersa ratio. quod etiam probat. l. mercedes. s. de petitio. hæred. l. vsuræ. 34. s. de vsuris. notat Duaren. hîc, & latè prosequitur Baeça tracta. de decima tutoris. capite. 22. à numero. 1. Nec est omittendum, quod tradit gloss. hîc verb. percipiuntur. communiter recepta, secundùm Vincent. quòd licet iuxta hunc textum fructus pecorum diuidantur inter cōiuges pro rata: tamen aliud est in partu ancillarum, nam is non diuiditur cum marito, sed in solidum pertinet ad vxorem. l. vnica. §. cumque. versiculo itaque. C. de rei vxor. actio. siue constante matrimonio nascatur, siue post diuortium. l. si marito. 32. §. fin. ff. eod. Et est ratio, quia partus ancillæ non est in fructu. l. in pecudum. s. de vsuris. & ideò non pertinent ad maritum, ad quem soli fructus dotis pertinent. l. dotis fructus. 8. in princip. s. de iure dotium. † Quod igitur in fructu non est, non pertinet ad maritum, sed potius dotem auget. l. si marito. 32. §. finali. ff. eodem. prosequitur Baeça tracta. de decima tutoris. capite. 23.

(?)

SVM-

SVMMARIA LEGIS DIVORTIO. VIII.

§. Si fundum. ff. Soluto matrimonio.

1 *Quæ dicantur arbores gremiales.*
2 *Quæ requirātur vt silua cædua dicatur.*
3 *Si silua cæsa non renascitur, nō dicitur cædua.*
4 *Explicatur. l. ex silua. 11. s. de vsufr.*
5 *Si legetur siluæ cæduæ vsusfructus, quid ex ea possit colligere fructuarius.*
6 *Multum interest si vsusfructus siluæ cæduæ principaliter legetur, vel accedat legato.*
7 *In hac materia differentia est inter maritum, & fructuarium.*
8 *Explicatur. l. sed si grandes. 12. s. de vsufr.*
9 *Et illius vera ratio detegitur.*
10 *Arbores non cæduæ non censentur esse in fructu, ac ob id ad maritum non pertinent.*
11 *Et quæ sit differentia inter siluam cæduam, & non cæduam.*
12 *Et reijcitur quædā opinio Paul. de Montepico.*
13 *Explicatur. l. arboribus. 13. in prin. s. de vsuf.*
14 *Et illius conclusiones eleganter declarātur.*
15 *Emphyteuta incidens arbores fructiferas, incidit in commissum.*
16 *Propter deteriorationem emphyteuta priuati amittit ius suum.*
17 *Idque eleganter comprobatur.*
18 *Fructuarius deteriorās res, amittit ius suum.*
19 *Emphyteuta excusatur, si loco arborum excisarum alias plantet.*
20 *Emphyteuta non potest mutare formam rei, etiam in melius.*
21 *Explicatur. l. agri. 22. s. de vsuf.*
22 *Arbores ventorum deiectæ, nō sunt mariti.*
23 *Et vtrùm sint possessoris maioratus?*
24 *Dimidia thesauri inuēti in fundo dotali debet per maritū vxori restitui post solutū matrimoniū.*
25 *Thesaurus inuētus nō cēsetur esse in fructu.*
26 *Quæ requirantur, vt quid censeatur thesaurus.*
27 *Thesaurus inuētus in loco, in quo quis habet vti le dominiū, vtili domino acquiritur.*
28 *Idque aduersus nonnullos defenditur.*
29 *Verbū, dominiū, quādo intelligatur de directo.*
30 *Possessor maioratus inueniēs thesaurum in loco maioratus, totum eum facit suum.*
31 *Thesaurus inuentus artis magicis quando applicetur fisco.*
32 *Explicatur. l. à tutore. s. de reiuend.*
33 *Et reijcitur quædam opinio Connani.*
34 *Ad acquirendum thesaurum requiritur apprehensio.*
35 *Agitur de intellectu. l. 3. §. Neratius. ff. de acquir. possess.*
36 *Cur in eo tex. nō procedat præscriptio thesauri.*
37 *Thesaurus consideratur tanquam quid diuersum à fundo.*
38 *Inuentor thesauri in fundo alieno, dimidium illius sibi acquirit.*
40 *Agitur de intellectu. l. vnic. C. de thesauris. libro. 10*
41 *Thesaurus est donū Dei, & per industriam acquiri non debet.*
42 *Agitur de intellectu. l. 3. §. fin. ff. de iure fisci.*
43 *Et de concordia cū §. thesauros. Instit. de rerū diuisio.*
44 *Locus sacer non est in dominio alicuius.*
45 *Locus religiosus dicitur esse alicuius saltem quoad vsum.*
46 *Quid iuris sit si thesaurus hodie inueniatur in loco sacro.*
47 *Et elegans assignatur resolutio.*
48 *Thesaurus inuentus in loco publico, ad quem pertineat.*
49 *Consuetudine introductū est, vt principes occupent thesauros vbicūq; inuentos.*
50 *Et vtrū hæc consuetudo sit valida.*
51 *Quid in regno Portugaliæ circa hoc inueniatur dispositum.*

IN-

INTERPRETATIO
Legis Diuortio. 8. §. Si fundum. ff. Soluto matrimonio.

QVatuor ex isto text. colliguntur conclusiones, quas sigillatim explicabimus. Prima est, quòd silua cædua, & arbores gremiales sunt in fructu, vt etiam probat. l. qui fundum. 40. §. fin. ff. de contrahend. emptio. & ideò dum constat matrimonium, tanquam fructus ad maritum pertinent, & eo soluto, diuidentur inter coniuges pro rata, modo declarato. §. quod in anno. ff. hac. l. Pro declaratione autem huius conclusionis videndū est, quæ dicantur arbores gremiales, & quæ dicatur silua cædua? Quoad primum aduertendum est, literam huius text. variè haberi: nam quidam libri habent arbores gremiales, & hæc est litera Pandectarum Florentinarum, vt ex illis constat, & asserit Bologninus. §. fin. ff. hac l. in nouis interpretationibus. & Antonius Augustinus libro. 3. emendation. cap. 7. Alij autem libri habent arbores cremiales, alij arbores germinales: sed gl. hîc. verbo, germinales. existimat, omnes has dictiones eamdem habere significationem, & cum ea transeunt Doctores. Cæterùm Bologninus. §. final. ff. hac. l. hoc non admittit, sed contendit omninò retinendam esse literam pandectarum Florentinarum, & appellari arbores gremiales; quia ad cremandum colliguntur. Sed ego non video quid cōmune habeat verbum, Gremiales, cum
1 verbo, Cremari. † Et ideò Connanus libro. 4. commentariorum. cap. 1. num. 7. magis probat literam, Arbores cremiales, quia ad cremandum sunt destinatæ. Ego autem magis accedo opinioni gloss. & Communi: pro cuius defensione aduertendum est ad id quod tradit Iureconsult. l. ligni. 53. §. lignis. ff. de legat. 3. quòd appellatione ligni venit lignum, quod cremandi causa paratum est: dubitat autem, vtrùm appellatione ligni contineantur virgulæ, gremia, & sarmenta, & superamentum materiarum, & vitium stirpes, & radices? Et concludit contineri, si mens testatoris non refragetur: prout literam illius text. emendat Antonius Augustinus libro. 3. emendatio. cap. 7. Ex quo tex. colligitur, quòd licèt ligna ea propriè dicantur, quæ parata sunt causa comburendi: tamē differunt ab arbore gremiali, & à virguli, suprà, aliàs frustanea esset dubitatio, vtrū prædicta continerentur sub appellatione lignorum? Quod tamen ita explicandum est, vt ligna propriè dicantur, quæ pertinent ad fouendum ignem: gremia autem & similia, quæ pertinent ad excitandum ignem, vt est de mente Connani lib. 4. commentarior. cap. 1. num. 7. Gremia igitur pertinent ad excitandum ignē, & quia gremio portari solent: ideò arbores gremiales dicuntur. Dicuntur etiam & cremiales, quia ad excitandum ignem, & sic ad cremandum parantur, vt hîc declarat Duaren. Possunt etiam appellari arbores germinales, quia germen propriè significat ferulas quasdam, & surculos, qui ex radicibus nascuntur. & hac de causa dicuntur arbores germinales, quæ etiā ad cremandū principaliter destinātur. glo. l. ex silua. 11. ff. de vsuf. Bal. cōs. 290. vulgare est. n. 2. lib. 2. Alciat. l. silua cædua. n. 9. ff. de verb. signi. Quoad secūdā, quæ dicatur silua cędua: tex. l. silua cædua. 30. ff. de verb. signi. diffinit siluā cęduā dici, quę ad hoc habetur, vt cędat:

Ser-

Seruius autem Iureconsultus existimabat, siluā cæduam appellari, quæ succisa rursus ex stirpibus, vel radicibus renascatur: ad cuius explicationē est aduertē dū, quòd licèt in d. l. silua cædua, prima facie videātur assignari duæ diuersæ diffinitiones siluæ cæduæ, vt intellexit Conan. lib. 4. cōmentarior. c. 1. nu. 5. tamen verius est, vtramque diffinitionem esse coniungendam, quasi Iureconsultus voluit, siluam cęduam dici, quæ in hoc habetur, vt cædatur, & quæ excisa ex stirpi-
2 bus, vel radicibus renascatur, † vt est de mente Alciat. & Brechei ibi num. 3. Vnde colliges, quòd vt silua cædua propriè dicatur, duo copulatiuè requiruntur, scilicet, quòd in hoc habeatur, vt cædatur; id est, cuius vtilitas in eo consistit, quòd cædatur. Item quòd excisa ex radicibus, vel stirpibus renascatur: notat Alex. consil. 118. num. 3. lib. 5. addens num. 7. satis esse, quòd renascatur etiam post lōgum tempus, & spatium: subscribit Paris. consil. 111. nu. 32. libr. 1. Menoch. consil. 13. num. 15 lib. 1. Conan. libr. 4. commentarior. c. 1. nu. 5. id deducens ex mente Iurecōs. d. l. silua cædua. Quod etiam probat Curt. Senior consil. 71. super controuersia. col. pen. nu. 28. quidquid post aliquos Pinel. l. 1. C. de bon. matern. 2. part. nu. 59. ad fin. requirat, & vt silua cædua dicatur, oporteat, quòd cæsa breui renasci possit. Cui adde Rochum de iure patron. verb. ipse vel is. nu. 63. & Lābert. eodem tract. 2. artic. 2. quæstionis principalis. 2. part. lib. 1. nu. 22. tamen cōmunē aduersus Pinel. defendit Garsias tract. de expensis, c. 11. nu. 35. & ad hūc modum est explicandus Pelaez de maioratu. 4. par. q. 39. nu. 5. Neque est omittendum, quòd dum Iureconsul. d. l. silua cædua requirit, & silua renascatur ex stirpibus, vel radicibus. Alciat. ibi. & Rebuff. post princ. ita explicāt, vt silua dicatur renasci ex stirpibus, vt contingit in arūdine, hæc enim renascitur ex stirpibus, & ob id in ea silua cædua cōsistit. l. qui fundū. §. fin. ff. de contrah. empt. & l. item si fundi. 10. §. fin. ff. de vsufr. Renascitur etiā silua ex radicibus, vt contingit in oliua, quercu, & alijs arboribus frequentius. Quæ explicatio, quāuis satis admitti possit, tamen potest, & illam recipere, quòd Iureconsul. ibi tetigit duos modos, quibus silua cædi solet: nam aut cæduntur arbores vsque ad radices, aut soli rami, saluo trunco, vt colligitur ex l. si seruus seruum. §. si oliuam. in fin. ff. ad leg. Aquil. & l. 1. §. 1. ff. de arborib. cædendis. Si ergo silua primo modo cædatur, dicetur renasci ex radice. Si verò secundo, dicetur renasci ex stirpibus, id est, ipsis truncis. Ex hac igitur diffinitione ita explicata infertur primò, q; si silua non habetur ad hoc, vt cædatur, nō dicetur silua cædua, quantumcunque si cædatur renasci possit. Quare silua ferēs glandes, nō dicitur cædua, quia non est destinata ad hoc vt cædatur, sed ad pastum porcorū: ita colligitur ex l. silua cædua. 30. §. fin. ff. de verbor. signific. Sed vrget in contrarium. l. cum manu fata. §. 1. ff. de contrah. empt. vbi silua ferebat glandes, & tamē dicitur cædua. Sed respondetur, cōcordāda esse hæc iura, iuxta primū requisitū suprà positū, quòd semper attendi debeat ad quid principaliter silua destinetur, & secundū hoc dicetur cædua, vel non cædua, ex mēte Alciat. d. l. silua cædua. nu. 3. & ibi Brecheus ad finem. † Infertur secundò, quòd licèt silua habeatur ad hoc vt cædatur, si tamen cæsa ex eādem radice non renascitur, vel etiam ex trunco; iuxta l. 3. §. 2. ff. arborū. furtim cæsarum; non dicetur cædua, quia deficit secūdū requisitū, vt de Pineto tradit Gamma decis. 104. nu. 2. quidquid contrariū pro cōstanti habeat Pelaez de maioratu. 4. par. q. 39. nu. 5. His ita explicatis, collige ex isto text. siluā cæduā esse in fructu, & ob id ad maritū pertinere, & eādē ratione pertinere ad fructuariū, vel emphyteutam. Aretin. hîc post prin. Alex. cōs. 118. nu. 3. lib. 5. Paul. de Monte p. l. Titia cum

testamento.§.fin.nu.115.ff.de leg.2.Boeri.decis.51.nu.9.Molina lib.1.de primogen.c.22.à nu.1. Sed vrget in contrariũ l.ex silua.11.s̃.de vsuf. vbi text.tantũ permittit fructuario, vt ex silua cædua cædat ramos & pedamenta, non autem ei concedit totã cędere.& ita securè Bald. cons.290.vulgare est.num.3.lib.2.& Rolan.consil.59.nu.13.lib.2.Cui difficultati respondent Roman.hîc nu.8. & Aretin.post princ.text.illum esse intelligendum,quãdo silua cædua adhuc nõ erat matura ad cędendum,nam tunc nõ permittitur fructuario intẽpestiuè eam cædere,sed tantũ potest cædere ramos & pedamenta:quem intellectum ante eos posuit gl.d.l. ex silua. quem ibi sequitur Florian.num.1.glo.l.sed si grandes.12.s̃. de vsufr.Brecheus.l.silua cædua.num.3. ff.de verbor.signif. Qui tamẽ intellectus apertam continet diuinationem:quinimò neque videtur in se verus:nam confunditur per.l.si absente.55.§.fin.s̃. de vsufr.vbi probatur,quòd silua etiam intẽpestiuè cæsa,dicitur esse in fructu,& cõsequenter pertinet ad fructuarium: notauit Cuman.hîc post princ.Rebuff.d.l. silua cædua.col.2.ad fin. Neque repugnat text.l.si seruus seruũ.§.si oliuam.s̃.ad leg.Aquil.&.l.& hæc distinctio. 38.§. cũ fundum.s̃.locati. in quibus prohibetur intẽpestiua collectio: distinguẽdũ enim est, quòd aut quis intẽpestiuè percepit fructus,quos sciebat ad se nõ pertinere, vel etiam ex post facto constitit,ad eum minimè pertinere, & tũc intempestiuè colligens, tenebitur domino damnum resarcire:& in his terminis loquuntur iura suprà citata. Si verò intempestiuè colligens,damnum sibi tantũ fecit,quia fructus illi ad eum pertinebát,vel ex post facto id constitit,propter prædictam intẽpestiuã collectionẽ,in nihilo sibi præiudicat,& cõsequenter prædictos fructus intempestiuè collectos fecit suos. In quibus terminis procedit.l.si absente. §.fin. s̃.de vsuf.† &.l.pen.ff.de vsuf.legato, vbi Alber.& Lancelot.Deci.ita resoluũt.Rebuff.d.l.silua cædua.col.2. ad fin. Carol. in consuet.Paris.tit.1.§.1.glo.8.num.30. Reiecto igitur prædicto intellectu,secũdo loco Pinel.l.1.C.de bon.mater.2.parte.nu.59. alium assignat intellectum ad d.l.ex silua. distinguens, quòd aut siluæ vsusfructus principaliter legatur, & tũc fructuarius poterit illã cædere;quia aliàs inutile redderetur legatum.l. diuus.s̃.de vsu & habitatio. Si verò principaliter legetur vsusfructus fundi, cui silua accedit,tunc fructuario nõ licèt excidere totam siluã,nisi modo præscripto in d.l.ex silua.Sed neq; is intellectus placet, quia secũdũ eũ debuit dicere Iurecõs.fructuariũ in cędẽdo debere obseruare cõsuetudinẽ testatoris,vt est expressũ.l.itẽ si fundi.10.§.fin.s̃.de vsufr.non autẽ debuit ei permittere,quòd cædat ramos, & pedamenta simpliciter, quidquid inuoluat Paul.de Montep.d.l.Titia cũ testamento.§.fin.nu.119.ad fin.ff.de leg.2. Differẽtia tamẽ,quã Pinel. prẽstringit in prædicto intellectu,vera in se est: nã in hac materia multũ interest,vtrũ vsusfructus siluæ principaliter legetur, aut verò fructus alterius rei,cui silua accedit, vt hãc differẽtiã expressè constituit Iurecons. d.l.itẽ si fundi.10.§.fin.s̃.de vsufr.vbi Iurecõs.tradit, quòd si alicui legetur vsusfructus siluæ,potest legatarius, indistinctè eam cędere & vendere.Si verò legetur vsusfructus fundi, cui silua accedit, tunc non potest eã cædere,neque etiam ea vti,nisi ad eũ modũ,quo testator solebat: quod Alber.ibi dicit,non esse referendũ ad quantitatẽ,quam testator solebat cædere: nam quanuis testator nõ cæderet, nisi vnũ plaustrũ lignorũ, legatarius poterit centum cædere. Debẽt igitur referri prædicta verba ad modũ temporis cædendi,vt si testator nõ cædebat, nisi transacto quinquennio, vel triẽnio, non posit legatarius antea cædere: quã declarationẽ sequitur Paul. de Montep. d.l.Titia cũ testamento.§.fin.nu.119.ad finem.

4 s̃.de vsuf.† &.l.pen.ff.de vsuf.legato, vbi

finem. Rebuff.d.l.silua cædua.col.2 ad fin. Quæ tamẽ interpretatio non cõuenit verbis Iurecõs.d.l.item si fundi §.fin. quæ generaliter iubent,vsufructuarium eo casu teneri obseruare cõsuetudinem testatoris,& sic etiam quoad quantitatẽ

5 cædẽdi. † Et ideò verior explicatio est, quòd si vsusfructus siluæ principaliter legetur,poterit fructuarius totam siluã cædere,vel vendere,nullo habito respectu ad consuetudinẽ testatoris.l. diuus. s̃.de vsu & habit.quidquid aliter sentiat Garsias tract.de expensis,c.11.nu.37.& ante eum Bald.cons.290.vulgare est.num.2. lib.2.Rolan.cons. 59.nu.13.libr.2. Neq; etiam obseruato tempore,quo testator solebat cædere,vt colligitur ex.l.si absente.55.§.fin s̃.de vsufr.& diximus numero præcedenti. Si verò vsusfructus fundi(cui silua accedit) legetur,tunc dicendum est,fructuariũ non posse cædere,nisi ad modum,quo testator circa siluã solebat vti,tam ratione quantitatis, quàm temporis,vt suprà dictũ est. Subdit tamẽ Iurecõs.d.l.item si fundi.§.fin. quòd fructuarius eo casu non tenetur obseruare qualitatẽ vtẽdi. Vnde infert, quòd licèt testator id quod cædebat ex silua nõ solebat vendere,sed in vsus proprios conuertere,tamen legatarius poterit vendere:notat Cõnan.lib.4.cõmentarior.c.1. num.4.& hac de causa glos.d.l.itẽ si fundi.§.fin.verb.vendat.s̃.de vsuf.& ibi Angel.in fine.Bald. nu.2 Florian. & Fulgos. nu.3. colligunt ex eo tex. plura licere ei, cui ius principaliter & directo cõpetit, quã quando cui competit in consequẽtiam,siue per obliquum. Reiecto igitur ex his prædicto Pinel. intellectu, succedit tertius,qui fuit Garsiæ tract de expẽsis,c.11.num.35.quòd per d.l.ex silua. tenendũ est,quòd si vsusfructus siluæ cæduæ sit relictus,poterit quidem fructuarius eã cædere,ita tamen, vt incisio pertineat ad fructũ,& non ad destructionẽ, qui intellectus fuit etiam de mẽte Bald. d.cons.290.vulgare est.num.3.lib.2. Sed tanquã in se falsus reijciendus est ; nam cædere siluã cæduã,semper dicitur esse in fructu,iuxta istũ text.& ideò fructuarius potest eam in totũ cædere. l. diuus. s̃.de vsu & habit.Quare pro vero intellectu d.l.ex silua.aduertendũ est,eam continuari cum.§.fin.l.præcedẽtis. vbi Iureconsul. distinxerat legatũ siluæ à legato fundi,cui accedebat silua,vt suprà declarauimus. Vnde in specie d.l.ex silua. eadem facienda est distinctio, ac ita resoluendũ,quòd si vsusfructus siluæ principaliter legetur,posit in distinctè fructua

6 rius illã cędere. † Si verò legetur vsusfructus fundi cui silua accedit, tũc regulariter recurrendũ sit ad modũ & consuetudinẽ testatoris,vt suprà dictũ est. Quòd si de cõsuetudine testatoris non constet, vel nihil etiã solebat cædere,tũc ne prædictũ legatũ sit inutile,obseruabitur modus prescriptus in d.l.ex silua.& ita in effectu Cõnan.lib 4.cõmentarior.c.1.nu. 4.Alciar. d.l.silua cædua. nu. 6. ff. de verborum signif. Vnde iuxta hunc intellectũ probabit d.l.ex silua.quòd ille,cui relinquitur vsusfructus fundi, cui accedit silua,quã testator nõ solebat cædere, tamen ne legatũ quoad vsumfructũ siluæ reddatur inutile,poterit cædere ramos, scilicet,qui impediũt siluã crescere. Cõnan vbi suprà.Itẽ & pedamẽta,id est, stipites & trũcos arborũ, vt ibi interpretatur glos.quã sequũtur Bald.& Ang. Cæpol de seruit.rustic.præd.c.22.nu.9.Boeri.decis.51.nu.9.Paul.de Montep.l.Titia cũ testamento.§.fin.nu.115.& nu.119.ff. de leg.2.Quibus adde glos.hic verb.germinales.Sed non placet hæc expositio; quia sic probaret text. in casu de quo suprà,posse fructuariũ cædere siluæ cęduã, vsque ad stipites & trũcos: qđ tamen est contra mentẽ Iureconsul.qui id tantũ permittit illi fructuario,cui principaliter vsufructus siluæ cæduæ relictus est.Itẽ repugnat proprietas verbi, nam pedamentũ significat palos decisos ex ramis arborũ ad iuuãdas vites.l.3.s̃.de seruit. rustic.

Prædior.explicat notabiliter Alciat.l.pa li.168.ff.de verb.signif.Alex.ab Alexan. lib.2.genialiū dierum,c.10.post princ. & Catellia.Cota in memorabilib.verb. pedamentum.& est de mēte glos.l. velu ti 6.verb.pedamenta.ff. de seruit.rustic. prædior. Quibus adde Varronē lib.1.de re rustica,c.8.dicentē,palos, quibus stat vinea recta,dici pedamenta,quæ autem transuersim iungūtur,appellari iuga. Vn de secundū hanc veram explicationem probabit d.l.ex silua.in.1.par.posse in ca su,de quo suprà,fructuarium cædere ramos,quatenus folia extendūtur. Itē pedamenta,id est,ramos integros, vsq, ad stipitē,ad vsum vineæ:stipites autē arbo rū,siue truncos,minimè cædere poterit, vt aliàs disponit pulchra.l.7.tit.7.lib.7.or
7 dinam. † & tamē cui principaliter vsus fructus siluæ cōcessus est,potest indistin ctè siluā cæduā cedere vsque ad radices, vt suprà dictū est,& tradit Alber.l.arbori bus.in princ.ff.de vsufru.Boer. decis. 51. nu.9.Vltra alios tamen aduertendū est, suprà resoluta procedere in fructuario, non pariter autem procedere in marito, qui indistinctè siluā cæduā cædere po test,iuxta generalitatē huius text. Et est ratio differentiæ,quia maritus,maius ius habet in rebus dotalibus,quā habeat fru ctuarius in rebus,in quibus habet vsūfru ctū; nam in dotalibus habet maritus do miniū.l.doce. C. de reiuend.vsufructua rius autē nullū habet dominium in re,in qua habet vsumfructū: imò neque pos sessionem.l.naturaliter.in prin.ff. de acq. posses.sed tantum ius personale seruitu tis.l.1.ff.de seruit.Socin.in princ. huius le gis.nu.8.ergo in hac materia nō bene ar guitur de fructuario ad maritum. Vnde videmus,quòd possessor maioratus indi stinctè potest siluā cæduam cædere.Mo lina lib.1.de primog.c.22.nu.3.quia is re rū maioratus dominiū habet,dum viuit. l.nō ideò.ff.de reiuen. Pariter & emphy teuta,qui habet vtile dominiū in re.l.1. ff.si ager vectigali.indistinctè potest cædere siluā cæduā: quā differētiam inter emphyteutā,& fructuariū constituit Iu reconf.l.cædere.§.fi.ff.arborū furtim cæsarum.& relati per Valasc.de emphyteu si.q.16.nu.3. Sed quæstionis est,vtrùm prædicti possint cædere arbores grādes? Et vtique.l.sed si grandes.12.ff. de vsufr. probat id fructuario nō licere. Sed circa rationē huius conclusionis magna dubi tatio est apud DD.nam Alciat.l.silua cæ dua.nu.3 &.6.ff.de verbor.signif.intelle xit text. agere de arboribus grandibus, causa voluptatis,& recreationis plantatis, quā detonsa coma amittunt: & ideò pro non cæduis habētur.l. æquissimum. 17.§.fructuarius.ff.de vsufr. quē intellectum prętensit Paul.d.l.ex silua.in nouis prælectionibus.consonat Cæpol.de seruit.vrban.prædior.c.81. ad fin. inquiēs, fructuariū non posse excidere arbores, etiam infructiferas, quæ tamen de ambulationes opacas,& amænas reddunt: allegat d.l.æquissimū.§.fructuarius.ff. de vsufr.Adde Angel.l.ex silua.ff.de vsufr re soluentem,quòd si arbores sint grandes, ita vt in altitudine excedant siluam, nō
8 possunt incidi,nisi quoad ramos. † subscribit Paul.de Montep.l. Titia cum testamento.§.fin.num.115.ff.de leg 2.sentiens,platanos,& alias arbores grandes, non posse incidi per fructuarium: & ita etiā Bald. cons.290. vulgare est. num. 2. lib.2. Sed non placet is intellectus, quia nimis restringit generalitatē d. l. ex silua.Itē neque est verū,arbores grādes in cidi nō posse,etiamsi sint in silua cædua: nam contrariū sentit Curt. Sen.cons.71. nu.28.Crot.consil.115.à num.7.lib.1.& alij quos refert & sequitur Caualcan. de cis.44.nu.72.ante finem. Reiecto igitur prædicto intellectu, succedit alius magis cōmuniter receptus, quòd d.l.sed si grandes.intelligatur de arboribus gran dibus,id est,frugiferis,& quæ ob id incidi non possunt.l.æquissimum.17.§.fructuarius.ff.de vsuf.& ita d.l.sed si grādes. intelligūt relati per Tiraq.lib.2.retract.

§.3.

§.3.glos.vnica.nu.24.Menoch.cons.13. nu.4.lib.1.& Molina lib.1.de primogen. c.22.nu.5.& asserit receptū esse intellectū Pinel.l.1.C.de bon.mater.2.part.nu. 59.vers.ex his.Garsias tract.de expensis, c.11.nu.35.ad fin.vbi expendit, quòd d. l.sed si grādes.cōtinuatur cum.l.ex silua præcedēti,quæ in posteriori parte loqui tur de silua non cædua. Sed neque is in tellectus placet, quia restringit generali tatem d.l.sed si grandes.& quia aduersus Garsiam expendendū est.d.l.ex silua.loqui tam de silua cædua,quā non cædua. Vnde d.l.sed si grandes,quæ cū illa con tinuatur,in vtraque etiā debet intelligi: quod securè admittunt Angel.d.l ex si lua.Fulgo.d.l.itē si fundi.§.fin. nu. 4.ff.de vsuf.& Bald.cons.290. vulgare est. nu. 2. lib.2.Cæpol.de seruit.rustic. præd. c. 22. nu.9.Boeri.decis.51.nu.1.dum dicūt ge neraliter, quòd in concessione vsusfru ctus non videtur cōcessum, quòd arbo res grandes,& proceræ incidantur. De nique secundū prædictum intellectum probaret d.l.sed si grandes.quòd licèt ex silua nō cædua possint incidi rami,& pe damenta,non tamen ex arboribus gran dibus:quod nō videtur bonam rationē
9 differentiæ habere. Quare verus intel lectus d.l.sed si grandes.ille est, † quòd cum continuetur cum d.l.ex silua. in eis dem terminis accipienda sit,quando sci licet vsusfructus fundi principaliter fuit legatus,cui silua accedit,neque cōstabat de vsu & consuetudine testatoris, vt di ximus suprà;& probabit tex.d.l.sed si grā des. quòd licèt in hoc casu ex silua cæ dua possit fructuarius incidere ramos, & pedamenta,etiam ad vendendum,ne aliàs legatū respectu siluæ reddatur inu
10 tile,ex non cædua autem poterit etiā ra mos,& pedamenta incidere ad vineā,& sic ad vsus proprios,non autem ad ven dendū, vt sentit d.l.ex silua. & expressit Paul.de Montep.l.Titia cum testamēto. §.fin.nu.119.ff.de leg.2.& infrà latiùs di cemus:in vtroque tamē casu grandes arbores incidere nō poterit: nam cum ex alijs possit percipere vtilitatem vsusfructus,non potest ad arbores grandes ma nus extendere; nam testator, qui nunquā eas incidit,sed in tantum passus est excrescere,tacitè videtur voluisse,ne vn quam inciderentur,sed ad ornatum, & prospectum conseruarentur, vt est de mente Connan.lib.4. cōmentarior. c.1. nu. 6. Quòd si ponas, vsumfructū siluæ fuisse principaliter legatū,tunc silua cæ dua in totum incidi poterit, cum alium fructum non afferat: quidquid contra rium sentiat Bald.cons.290. vulgare est. nu.3.lib.2.Rolan.consil.59.nu.13.lib.2. per text.l.duobus.§.si colonus.ff. de iure iurand.qui tamen loquitur in colono & nō in fructuario,qui quidem colonus,ni hil omnino potest incidere.Paul.hîc nu mer.4.& Alex.nu.5. Vsufructuarius au tem poterit etiam incidere arbores grā des in silua consistentes:nam in hac spe cie verba generalia legati excludūt præ sumptionē,de qua suprà: & sic in his ter minis etiam hæ incidi poterunt, vt ex pressè tenet Pinel.l.1. C. de bon. mater. 2.part.nu.59.versi.ex his.& colligitur ex Alex.consil.118.à num.3.libr.5.Paul.de Montepic.d.l. Titia cum testamento. §. fin.nu.115.Siluan:cons.76.nu.4.Rebuf. d.l.silua cædua.col.3.ad fin.ff. de verbor. signif.Molina lib.1.de primog.c.22. nu. 5.Et ad hoc reducendus est Tiraq. lib.2. retract.§.3.gl.vnica.nu.23.& Caualcan. decis.44.nu.72.& etiam Crot.cons.115. à nu.5.lib.1.Et hæc de prima conclusio ne huius text. Succedit igitur secūda, quòd arbores non cæduæ non cēsentur esse in fructu, atque proinde ad maritū non pertinent, † imò si eas incidat,vide tur maritus deteriorem fundū dotalem fecisse.Ad cuius declarationē debes in primis aduertere,quòd silua non cędua dicitur,quæ non habetur ad cędēdum, sed ad alios vsus. Item quæ cæsa non re nascitur ex radicibus,vel stirpibus.l.silua cædua.30.ff.de verb.sign.Vnde infertur,

quòd si silua cõsistat ex arboribus fructiferis,non dicetur cædua;quia cõstat nõ haberi ad cædendũ,sed ad fructus ex ea colligendos.l. æquissimũ.17.§. fructuarius.s.de vsuf.l.27.tit.11.part.4. Infertur secundò,quòd si silua cõsistat ex cupressis,quanuis habeatur vt cædatur, non tamen dicetur silua cædua,quia cupressus excisus non renascitur,neque ex radice, neq; ex trũco: & ita Areti. hîc post prin. Paul.de Montep.l. Titia cũ testamento. §.fin.nu.116.ĩ.de leg.2.Rebuff.l. silua cędua.col.5.ante mediũ.ĩ. de verb. signif. Similiter & pinus nõ cõnumerabitur inter arbores cæduas; quia etiã excisa non renascitur.Gãma decis.104.nu.2.Quod tamen ipse limitat,nisi pinetũ destinatũ sit ad cędendũ: nam tũc fructuarius poterit pinetũ cædere,dum modò id faciat boni viri arbitrio. Quę limitatio cõfunditur ex suprà traditis: nã vt arbor dicatur cædua,copulatiuè requiritur, quòd sit destinata ad cædendum : item quòd excisa renascatur,vt suprà dictũ est. Cũ igitur certum sit,pinetũ excisum non renasci,non potest dici in fructu,& consequenter non pertinebit ad fructuariũ,vt constat ex suprà traditis.& ex Alex. consil.118.nu.4.lib.5.Curt.Sen. cons.71.super controuersia.nu.28.Rimin.cons.94. nu.52.lib.1. Illud igitur tãtũ admitti potest, q; ne prædictus vsusfructus remaneat inutilis, inducatur hoc casu decisio.l.itẽ si fundi.10.§.fin.s. de vsuf. vel saltẽ ad consuetudinẽ regionis recurrẽdũ erit:arg.l.excepto.C.de locato. Huic tamen secũdę cõclusioni ita explicatę obstat.l ex silua.11.s. de vsuf.vbi tex.apertè probat,q; etiã ex silua non cædua potest fructuarius cædere ramos & pedamẽta ad vineã: ergo non est verũ,q; is tex.probat, ex silua nõ cædua nihil scindi posse. Sed respondendũ est, regulã huius text. ita accipiẽdã esse,vt arbores nõ cæduæ, non possint totaliter excindi; rami autẽ cædi possint, dũ modò per hoc fundus deterior non reddatur.d.l.ex silua. & ita Rebuff.l.silua cædua.col.2.ĩ. de verb.signif. & sentit Bald.cons. 290. vulgare est. 11 nu.2.lib.2.† Et aduerte,quòd Iurecõs. in d.l.ex silua. dũ facit differentiã inter siluã cæduã,& nõ cæduã, videtur sentire, quòd ex silua cædua possunt excindi rami,& pedamẽta:ex silua autẽ nõ cædua possint excindi rami, non tamen pedamenta:& ita Paul.de Montep.l.Titia cũ testamento.§.fin. nu.117.ĩ. de leg. 2.inquiens,rationem differentiæ ex eo procedere,quia rami possunt sufficere ad faciendos palos,quibus vites sustineantur. Cæterũ tam explicatio,quã ratio non videntur esse veræ:nam in primis d.l.ex silua.sentit,quòd nõ solũ rami,sed & pedamenta possunt scindi ex silua nõ cædua ad vineam:& tantũ in eo constituit differẽtiã,quòd ex silua cædua illa possunt excindi tã ad vineam ,quã ad vẽdendũ, vt suprà tetigimus : sed ex silua non cædua illa tantũ scindi possunt ad vsum vineæ, non autẽ ad vendendũ: quidquid glos.fin.ibi cõtrarium sentiat.Item & ratio est falsa,quia præsupponit,ramos sufficere ad faciendos palos , quibus vites sustineantur:nam vt suprà retulimus ex Varrone,pali,quibus vinea stat recta,dicuntur pedamẽta ,quæ autẽ trãsuersim iunguntur,dicũtur iuga. Si igitur d.l.ex silua,probaret,ex silua non cædua tantũ ramos excindi posse ad vineã,nõ autem pedamenta,vtique probaret, neque necessaria ad erigendã vineã excindi posse: quod repugnat mẽti Iurecons. ibidẽ. Item vlterius est aduertendum,quòd gl. pen.d.l.ex silua.restringit text.ad casum necessitatis ,quando scilicet fructuarius aliunde non posset habere palos ad vineam:& est etiã de mẽte Alex. hîc nu.2. ad fin.Campes.de dote.2.parte. q.29. ad fin.Paul.de Montepic.d.l.Titia cũ testamento.§.fin.nu.116.ad fin.& num.119. ĩ.de leg.2. Quod non puto verum ; quia d.l.ex silua.generaliter loquitur,permittens ad vsum vineæ ramos,& pedamenta excindi posse,etiã ex silua nõ cædua,

Illud

Illud igitur tãtùm admitti potest, quòd fructuarius hoc casu non potest scindere ad vendendũ,sed tantũ ad vsum proprię vineæ,ita vt videatur fructuarius redactus hoc casu ad instar vsuarij. glos. 2. d.l.ex silua. facit.l. diuus.s. de vsu & habit. Vltimò est aduertẽdũ,q; d.l. ex silua. ita demũ permittit prædicta scindi ex silua nõ cędua,quãdo per hoc fundus de- 12 terior non redditur. † Paul. hîc num.3. Cæpol.de seruit. rustic.præd.c.22.nu. 9. Tiraq.lib.2.retract.§.3.gl. vnica. nu. 27. Vnde videtur inferri,d.l.ex silua.in.2. casu,tãtùm verificari posse in ea silua, quæ ideò non cædua reputatur,quia cęsa nõ renascitur:nã si rami scindantur, non videtur deterior fundus factus;quia facilè iterũ possunt crescere. Sed si ideò silua nõ cædua dicatur,quia constat ex arboribus fructiferis non destinatis ad cædẽdum,prædicta lex verificari non posset; quia semper ex incisione ramorũ arboris frugiferę dicitur fundus deterior redditus, cum interim impediãtur fructus, 13 qui ex ramis incisis colligi poterãt:& ita Paul.deMontep.d.l.Titia cũ testamẽto. §.fin.nu.119.post mediũ. Sed neq; hæc explicatio placet,cũ d.l. ex silua.generaliter loquatur in silua non cædua ,& sic posit etiã verificari in silua nõ cædua,ea ratione ,quia cõstat ex arboribus fructiferis. Neque obstat Paul.de Montep. ratio,quia quanuis interim fructus nõ colligãtur,id magis pertinet ad dãnum fructuarij,ad quẽ illi fructus pertinebant:& ideò per hoc non potest dici fundũ reddi deteriorẽ,nisi id clarè probetur, vt in simili tradit Bald.auth.qui rẽ.nu.2.C. de sacrosc. eccles. exẽplificando vt per eundẽ Paul.de Montep.vbi suprà.num.118. Vlteriùs & aduersùs hanc secundã conclusionẽ opponitur de. l. arboribus. 13. post prin.s.de vsuf.vbi text.videtur probare,quòd ex arboribus non cæduis possit fructuarius cædere ad refectionẽ domus. Cui tamẽ difficultati respõdet Bal. hîc.ad fin.fatendo contrariũ,& concludẽdo,per illũ text.esse nostrũ limitandũ, vt scilicet arbores nõ cæduæ possint excindi ad refectionem domus: subscribit Aretin.hîc ad fin.expẽdens, quòd dum tex.ille in prin.agit de arboribus euulsis, tãtũ permittit fructuario,vt arborũ euulsarũ lignis vti possit,& sic aptis ad comburẽdũ.l.lignis.53.ĩ.de leg.3. tã ad vsum suũ,quã villę:nõ autẽ ei permittit vti materia prædictarũ arborũ, scilicet quatenus apta est ad ædificia cõstruenda, hoc enim propriè materia appellatur,vt cõstat ex d.l.ligni.tradit Alciat. l. carbonũ. 167.post princ.ĩ.de verb.signif. Deinde subdit Iurecons. q; & materiã scindere potest ad refectionẽ villæ. Cũ igitur in hoc secũdo casu non repetat id quod ex presserat in primo , videtur loqui in diuerso casu,quãdo scilicet arbores nõ erãt euulsæ,vt nihilominus earũ materia scindi posit ad refectionẽ villæ:qã procedit etiã in arboribus fructiferis:ex gl. 2.ibi,& verb.refectionẽ: † ergo secundũ hãc in- 13 ductionẽ erit tex.expressus pro Bal. opinione,& Aret.subscribũt Vinc.hîc nu.6. Paul.de Montep.d.l.Titia cũ testamẽto. §.fin.n.117.vbi asserit hãc esse cõmunẽ opinionẽ:subscribit etiã Bolognin.cons. 67.ad fin.& alij adducti per Tiraq.lib. 2. retract.§.3.gl.vnica.n.29.Menoc.cõs.13. nu.17.lib.1.Pro qua sentẽtia etiã videtur vrgere.l.ex silua.11.in fine.s. de vsuf. vbi ex silua nõ cædua possunt incidi rami,& pedamẽta ad necessitatẽ vineæ : ergo à fortiori ad refectionẽ domus:& ita inducit Alex.hîc nu.2.ad fin.Cãpes. de dote. 2.par.q.29.ad fin. Sed his nõ obstãtibus, cõtrariũ videtur dicendum ex generalitate huius tex.&.l.æquissimum.17.§. fructuarius.s.de vsuf. Neque obstãt adducta in contrariũ:nã ad primũ de.l. arboribus. post prin.s.de vsuf.respõdetur, apertè loqui in arboribus euulsis vel vi ventorũ deiectis,vt ibi intellexit glos.verb. materiam. & Florian.in prin. & in illis vult posse fructuarium vti lignis ad comburẽdum , vel materia ad refectionem do-

mus,vt aduertit Alexan.hîc.nu.2.ad fin. & Ioseph.Ludouic.decisio. Perusina. 5. nu.2.Alban.cons.55.nu.7. Ex eo igitur text.non potest inferri ad arbores extantes,vt expresè probat.l.ligni.53.§.Offilius.ff de leg.3. Neque obstat inductio Aretin suprà relata,quia tex.l.arboribus. in princ.loquitur in arboribus non cæduis euulsis,vel vi ventorum deiectis, & supponit has arbores sic euulsas esse proprietarij,& non fructuarij, vt etiam supponit.l.Proculus.23.§.fi. ff.de vsuf.& deducit Paul.de Montepico d.l.Titia cum testamento.§.fin.num.118. ad quem se refert Cagnol.l.2.num.182.C.de pactis inter emptor.& pro constanti tenet Bertachinus in repertorio,verb.arbor vi vẽtorum. Ioseph. d. decisione Perusina. 5. num.3.Alban.consil.55.num.7. permittitur nihilominus fructuario posse cęde re ex illis arboribus ligna apta ad comburẽdum ad proprium vsum,ita vt quodam modò redigatur ad instar vsuarij. Cæpolla de seruit. rustic. prædior. c. 22. num.9.Quinimò neque hoc indistinctè fructuario permittitur,sed tantùm in casu necessitatis, quando scilicet, aliunde non habet ligna ad comburendum, vt in text.illo exprimitur, & ibi notat Flo-
14 rian.num.2. † Paul. de Montepico d.l. Titia cum testamẽto.§.fin.num. 118. & num.119.ad finem.Materiæ autem vsus prædictarũ arborum, quatenus est apta ad ædificandũ,omnino denegatur fructuario. Subdit tamen Iureconsl. materia prædictarum arborũ in vno casu vti posse, scilicet ad refectionẽ domus: intellige tu,existentis in eo loco,in quo arbores fuerũt euulsæ, vel saltem cum fundo habente aliquã cohærentiã, vt intellexit Molina lib.1.de primog.c.22.nu.6. Quod igitur negauerat simpliciter in prima parte,limitat in secũda, vt ad refectionẽ domus materia prædictarũ arborum vti possit: & cum se restrinxerit ad refectionẽ,satis innuit ea vti nõ posse ad ædificandã domũ de nouo, vt aduertit Paul.de Montep.d.§.fin.nu.118.quæ notabilia sunt ad interpretationẽ.l.27.tit. 11.part.4. Neq; etiã obstat.l.ex silua.11. ff.de vsufru. quia imò retorqueri potest, quia ex silua nõ cædua,nõ concedit,nisi decidi ramos,vel pedamenta necessaria ad vitiũ sustẽtationẽ: non igitur poterit decidere ad alios vsus,& sic neque ad domũ reficiendã,vel ædificandã de nouo, ad quẽ effectũ rami & pedamenta parũ proficiunt. Vlteriùs expendendum est, text.istũ probare,arbores nõ cæduas neq; maritũ cædere posse. Vnde infertur, q; licèt quoad siluã cæduã differentia sit inter maritũ,& fructuarium,vt suprà declarauimus,tamẽ quoad siluã nõ cæduã, nulla inter eos est differẽtia. Vnde neq; emphyteuta, neq; possessor maioratus, prædictas arbores cædere possunt. Molina lib.1.de primog.c.22.n.5. Iul. Clar. §. emphyteusis.q.26 &.§.feudũ.q.47.Franciscus.Marc. decis.552.in.1.part.Riminal. cons.94.nu.52.lib.1.& Roland. cons.59. nu.14.lib.2.& pro illis est text.l. in fraudẽ.45.§.conductor.ff.de iur.fisc.considerando speciale esse in cõductore fisci, vt etiãsi cõducat ad modicũ tẽpus,vtile dominiũ acquirat.l.1.iuncta glos.2.ff.de loco public.fruend.Ias.hîc nu.2.Pinel.l.1. C.de bon.mater.3.part.nu.67.& tamen probat,prædictũ cõductorẽ nõ posse excindere arbores fructiferas,& sic arbores nõ cæduas: ergo idẽ recipiendum est in alijs vtile dominiũ habẽtibus. Quinimò cũ is tex.probet,ex incisione prædictarũ arborũ fundũ reddi deteriorẽ, vt etiam probat. l. æquissimũ.17. §. fructuarius. ff. de vsufr. inferri videtur, q; emphyteuta incidẽs arbores fructiferas,incidet in cõ
15 missum, † quasi fundũ emphyteuticum deteriorauerit.auth.qui rẽ.C. de sacrof. eccles.& ita Bald.hîc,cuius opinio communiter recipitur,vt asserit Paul.de Mõtep.d.l.Titia cum testamento. §.fin.nu. 120.Iulius Clarus.§. emphyteusis.q. 26. num.2.Pinel.1.C. de bonis maternis. 2. part.nu.60. versic. idem in emphyteusi.

Garsias

Garsias tract.de expensis,c.11.nu.33. & consulendo probarũt Curt. Sen. consil. 71.nu.27.Ias.cons.17.lib.1.Ruin. consil. 58.num.4.lib.1,vbi notabiliter ampliat. Crot.cons.115.nu.1.lib.1.Menoch.consil.13.nu.4.libr.1.Rolan.cons.59.nu.14. lib.2.Burs.at.cons.91.nu.4.lib.1.& latè cõ probat Tiraq.lib.2.retract.§.3.glo.1.nu. 24.Ioseph.decis.Perusina.94.nu.6.Valascus consultat.50.nu.1. Contrariã tamẽ opinionẽ,imò quòd emphyteuta propter incisas arbores fructiferas,nõ incidat in cõmissum,& sic non amittat ius suũ, tenet Imol.hîc,cuius opinionẽ latè probat Ias.hîc num.4. Ea præcipue ratione, quia nõ inuenitur iure cautũ,quòd propter incisas prędictas arbores,emphyteuta amittat ius suum:& pœna non habet locũ,nisi in casibus in quibus expressim posita inuenitur.l.at si quis.§.diuus.ff. de religios. glos.c.fin.de iure patron. subscribit Cassane.in consuet.Burgun.rub.4.§. 6.in glo.fin.nu.18.& magis probat Paul. de Montep.d.l.Titia cũ testamẽto.§.fin. nu.120.& latè cõprobat Riminald.cons. 94.à num.54.lib.1.Valasc. consultat. 50. nu.5. Adde Angel.eandẽ sententiã probantẽ §.fin.nu.3.Instit.de seruit.Afflict. c.1.§.licet.nu.14. si de feudo fuerit controuersia inter dominũ. Ad veram resolutionẽ huius quæstionis aduertendum est,omnes admittere.emphyteutam ecclesiæ, excidentem arbores fructiferas, amittere ius suum.Neque negari potest, quia cum ex isto text. constet, fundum emphyteuticum deteriorem reddi propter prædictam incisionem, valida est consequentia, quòd propter hoc amittet ius suum.d.auth.qui rem.C. de sacro san.eccles. Tantùm igitur dubitatio in eo vertitur,vtrùm idem sit admittendũ in emphyteuta priuati? In quo quidem dubitatio non procedit ex eo,quòd non inuenituriure cautum,istum emphyteutam,propter prædictã causam non amittere ius suum,vt Iason & sequaces malè
16 præsupponunt, † sed potiùs ineo, quòd nõ inuenituriure cautũ emphyteutam secularem, propter deterioratas res emphyteuticas amittere ius suum;quia hęc pœna tantũ in emphyteuta ecclesiæ inuenitur imposita in d. auth. qui rem. & ita apertè Imol.hîc. Riminal.d. cons 94. à nu.54.lib.1. Cùm igitur verius & receptius sit,decisionẽ d auth.qui rem.C. de sacrof.eccles.locũ sibi vendicare in emphyteusi seculari, siue priuati, vt resoluũt Ias.d.auth.qui rem.nu.6.& ibi Deci. nu.5.Ruin.cons.58.nu.4.lib.1.Iulius Clarus.§.emphyteusis.q.26.nu.1.Ioseph.decis.Perusina.94.nu.6.Beroi. cons.54. nu. 6.lib.3.Burs.at.consil.91.nu. 4. lib.1. Menoch.lib.2.de arbitrar.casu 78.nu.1. valida erit consequẽtia,quòd propter arbores fructiferas excisas,incidet in commissum,cũ per hoc constet fundũ deteriorẽ reddidisse,vt constat ex isto tex. & aduertũt Alex.hîc nu.3.& Ruin. Adeò quidẽ vt nõ valeat pactũ,quòd emphyteuta possit incidere arbores fructiferas: nã cũ emphyteusis detur ad meliorandũ,& per dictã incisionẽ ea deterior reddatur, prædictũ pactũ tanquã repugnãs naturę intrinsecę emphyteusis non valebit,iuxta regulã.l. cũ precario. ff. de precario. & expresè Anch. Rhegiẽsis lib.2.quæstionũ familiariũ.q.52.nu.16. Neque obstat fundamentũ cõtrariæ opinionis, quia respondetur, imò satis hoc iure cautũ inueniri: nã cum emphyteuta nõ solũm debitũ canonẽ,incidat in cõmissum. l. 2. C. de iur. emphyt. pariter & deteriorãs emphyteusim,incidet in cõmissum:nã cum hæc duo iure antiquo æquiparẽtur.l.quęro.§.inter locatorẽ.ff.locati.l. æde.C. eo. tit.succedit regula gl.fin.l. si quis seruo. C.de furt.quòd etiã in pœnalibus dispositũ in vno de æquiparatis, cẽsetur tacitè dispositũ in alio.bonus tex.l.duobus.§. si colonus.ff.locati. Neque dicas,prædictã æquiparationẽ tantũ videri factã in colono,nõ autẽ in emphyteuta,qui fortius ius habet,vt hîc pũgit Ias.nu.4. nã respõdetur,q; dicta iura generaliter loquẽtia,

etiam

etiam comprehendunt colonum fiſci, quem certum eſt conſequi vtile dominium.l.1.ĩ. de loco publico fruendo. & ſuprà diximus: ergo & idem recipietur in emphyteuta quantũcunque vtile dominium habuerit. Præterea à ea ratione d.auth.qui rem.diſponit, emphyteutam eccleſiæ propter deteriorationẽ amittere ius ſuum; quia emphyteuſis datur ad meliorandum. Si ergo imphyteuta non melioret, ſed deterioret, quaſi ceſſante cauſa finali conceſsionis, ipſa conceſsio debet videri reſoluta l.2.§.fin.ĩ. de donation.l.ſi mulier.25.C.de iure dot.c. verũ. de condition.appoſitis.& ita Paul. d.authen.qui rem.nu.2.& ibi Cagnol.nu.14.

Quæ ratio etiam militat in emphyteuſi
17 ſeculari. † Porrò quando conſtat de ratione legis pœnalis,ea lex cenſetur habere locũ in omni caſu,in quo ea ratio militat.l.his ſolis.C.de reuoc.donation.l.cũ mulier.ĩ.eodẽ. & ibi Alex.num.3. tradit Deci.l.factum.§ in pœnalibus n.15.ĩ.de reg. iur. Ex quibus infertur,quòd à fortiori fructuarius incidens arbores fructiferas,amittet ius ſuũ: cùm enim per hoc proprietatem videatur deteriorem reddere.l. æquiſsimum.17.§. fructuarius.s̃. de vſufr. valida erit conſequentia, quòd amittet ius ſuum,quod debilius eſt quã emphyteutæ:& ita videtur expreſſum.l. hoc amplius.9.§.fin.ĩ.de dam.infect.per quem ita in ſpecie tenet Paul.d. authen. qui rem num.3.& ibi Deci.num.5. Rolan.conſil.59.nu.12.lib.2. Albanus conſ. 55.num.6.Ruin.conſil.53.nu.5.libr.1.& & conſil.vltim.nu.32.libr.2. Iulius Clar. §.emphyteuſis.q.26.nu.5. Ioſeph. deciſ. Peruſina.94.num.8.Tiraq.lib.2. retract. §.3.gloſ.1.num.22.Menoch.lib.2.de arbitrar.caſu.78.num.2.Pinel.l.1.C.de bonis matern.2.part.num.60.& Cephal.cõſil.653.num.4.libr.5. Contrarium tamẽ, imò quòd fructuarius propter prædictã cauſam, non amittat ius ſuum, ſed tantùm teneatur ad reſarciẽdum damnum proprietario, tenet Angel.§.fin. num.3. Inſtit.de ſeruit.Afflict.c.1.§.licet.nu.14. ſi de feudo fuerit controuerſia. & ex profeſſo defendit Caſſanæus in conſuetud.Burgund.rub.4.§.6.in gloſ.fin.num. 18.& conſulendo verius in puncto iuris exiſtimat Riminald.conſil.94. num. 56. lib.1.Et contrariam opinionem iure nõ probari contendit Ruin.hîc nu.2.& Beroius conſil.54.à num.19.lib.3.aduertẽtes,d.l.hoc amplius.§.fin.tantùm probare, proprietarium poſſe prohibere fructuarium malè vtentem,ne interim vſufructu vtatur,donec ſcilicet purget moram,ſoluendo intereſſe damni. Sed nõ eſt recedẽdum à cõmuni opinione,quæ bene probatur in d.l.hoc amplius. §. fin. dum generaliter inquit,fructuariũ malè
18 vtẽtem proprietate,poſſe prohiberi, ne vſufructu vtatur: † & quia fructuarius tenetur fundũ rectè colere.l.item ſi fundi.10.in princ.s̃ de vſufr. Item frui arbitrio boni viri. l. 1. s̃. vſufr. quemad. caueat. Si ergo id non obſeruet, ſed potiùs cõtrarium faciat,reſoluetur eius ius:arg. auth.cui relictũ.& quod ibi Bald.nu.10. C.de indict.vid.tollend.& diximus in ſimi'i.s̃.& in ſpecie obſeruat Carol.in conſuet.Pariſ.§.1.gl.1.nu.31. Item hæc duo æquiparantur,ædes diruere, vel arbores fructiferas excidere.l.& elegãter.7.§.nõ ſolum.s̃.de dolo.l.2.s̃.ſi vſufru. petatur.l. æquiſsimum.17.§.fructuarius. s̃. de vſufr.ergo fructuarius diſsipans proprietatem,debet ius ſuum amittere: arg.l. Imperator.50.ĩ.ad Trebellianum.Quanuis igitur fructuarius præſtet cautionem de vtendo arbitrio boni viri.l. 1.s̃. vſufruct. quemad. caueat. non obſtante cautione,poterit proprietarius fructuariũ malè vtentem re,in qua habet vſumfructũ, propria authoritate expellere: nam non bene eſſet conſultum proprietario,ſi fructuarium malè vtentẽ non poſſet expellere ſtatim cũ, facilè veritas vſusfructus conceſsi occultari poſſet,& probatio deteriorationis difficilior redderetur, vt aduertit Paul. d. auth. quirem. num. 3.

Paul.

Paul. de Montepico.l. Titia cum teſtamento.§.fin.num.120.ĩ.de leg.2.& Garſias tractat.de expenſis,cap.11.num.33. Præterea, quia non ſolùm fructuarium expellere poteſt.ſed & ab eo poſteà petere intereſſe damni.l.duobus.§. colonus. s̃.de iure iur.Bald.conſi.290.vulgare eſt. num.2.lib.2.& Roland.conſil.59. num. 13.lib.2. Sunt tamen prædicta omnia limitanda,niſi emphyteuta, vel fructuarius loco arborum cæſarum alias ſubſtituat: nam tũc cum propter ſubſtitutionem aliarum arborum, videatur ceſſare deterioratio,debet etiam videri ceſſare amiſsio iuris propter deteriorationẽ incurſa : & in ſpecie colligitur ex.l.in fraudem. 45.§. ſi cõductor.ĩ.de iure fiſc. à contrario ſenſu : & ita Iaſ.hîc nume. 4. ad finẽ. Cæpolla de ſeruit.ruſticor. prædior.c.22.num.13. Crot.conſ.115. nu.8. lib.1.Roland.conſil.59.num.20.lib.2.Ioſephus deciſ.Peruſina.94.num.13.Molina lib.1.de primogen.c.22.num.5.Gamma deciſ.147.num.fin. Valaſc. conſultatio.50.num.7.Eſt tamen aduertendum, quòd Alexand.hîc num.2 poſt Cuman. & Imol.intellexit hoc eſſe verum,quando arbores exciſæ eſſent veteres, ita vt vtilius eſſet eas excindere,& alias ſubſtituere:arg.l.agri.22.s̃.de vſufr. Sed extra
19 hunc caſum videtur ſtandum generalitati huius text. † ſubſcribit Vincen. hîc num 6.Paul.de Montep. d.§.fin.nu.118. Curt.Iunior.l.quęro.§.inter locatorem. num.10.s̃.locati.Siluan.conſil.76. nu.4. Franciſc.Marcus deciſion.522.in.1.par. Campeſ.de dote.2.part.q.29. Tiraquel. lib.2.retract.§.3.gloſ.vnica.numer.24.& pro conſtanti tenet Alciat.l.ſilua cædua. num.10.ĩ.de verbor.ſignific.& Roland. conſil.59.num.20.libr.2. Sed verius eſt, prædictam limitationem generaliter eſſe accipiendam,vt eſt de mente ſuprà allegatorum,dum modò arbores ſubſtitutæ durante iure cedentis, excreſcant in bonitatem exciſarum: nam eo caſu incidens,ſibi tantùm videtur præiudicaſſe in fructibus,quos interim percipere potuiſſet:argum.l.legis Aquiliæ. 55.in fin. s̃.ad legem Aquiliam. & quia hoc caſu nõ poteſt videri factus fundus deterior quoad rei ſubſtantiam,ſed tãtùm quoad fructus, qui ad incidentem pertinebant: propter quam deteriorationem, neque excidens amittet ius ſuum,neque ad aliquod intereſſe tenebitur proprietario. Bald.d.authen.qui rem.num.2.C. de ſacroſan.eccleſ. Alexand.conſi. 118.num. 10.lib.5.Paul.de Montepic.d.l. Titia cũ teſtamento.§.fin.num.121.Et in his terminis admitti poteſt generaliter argumentum à contrario ſenſu deductum ex d.l.in fraudem.§.conductor.ĩ.de iure fiſci.vtaduertit Molina lib.1. de primogen.c.22.num.5. & ad hunc modum debet declarari Bald. auth. qui rem. num. 2.C.de ſacroſan.eccleſ.dum vult,per inciſionem harum arborũ non videri fundum deteriorari in ſubſtantia, quem ſequitur Iaſ.l.2.nu.9.C.de iure emphyt.& conſil.17.col.1.lib.1.additio Capellæ.q. 353.verſic.ſed nunquid.& Roland.conſil.59.num.21.in fin.lib.2. Quibus adde Bald.idem ſentientem conſil.290.vulgarè eſt.nu.2.lib.2.Si autem arbores ſubſtitutæ durante iure incidentis,non peruenerint ad bonitatem exciſarum, fundus videtur deterior factus,ac ita locum habebũt ſuprà tradita. Quibus etiã locus erit,quando non ſubſtituit tantas arbores,quantas exciderat.Ioſeph.deciſione Peruſina.94.à nu.14. Item quando mutauit formam rei; nam quãuis aliam forte meliorem inducat, tamen incidet in
20 commiſſum, & amittet ius ſuum: † argumen.l.ſi vſufructuarius nouum. 51.s̃. de vſuf.tenet Bald.l.1.C.de iure emphyteutic.numer.11.& ibi Iaſon.numer.99. Florianus.l.hactenus.§.fin. num. 3.s̃. de vſufru.& eſt receptum vt per Molinam lib.1.de primogen.c.22.num.7.& in ſpecie ita declarat Riminald.conſil.94.numer.51.libr.1.& eſt text. l.æquiſsimum. 17.§. fructuarius. in fine. s̃. de vſufructu.

in

in quo apertè labuntur,contrarium pro constanti habentes Menoch. consil. 13. à num. 13.lib. 1.Ioseph.decis.94. à nu. 13. & quidquid repugnet Valascus consultation. 50.nú.9. Quorum opinio tantũ admitti potest, quando probaretur hãc esse regionis consuetudinẽ,vt tradit Gãma decis. 147.ad finem. Et tenebis menti, quòd vt prædicti amittant ius suum, oportet tria illa cõcurrere,quę requiruntur vt emphyteuta, vel similes amittant ius suum,propter deteriorationem,scilicet quòd deterioratio fiat in substantia rei,& non in fructibus: item quòd fiat saltem per leuem culpam: item quòd sit 21
deterioratio notabilis,vt post Bald.auth. qui rem.num.2.C. de sacrosanct. eccles. tradit Iason consil.17.lib.1. & in nostris terminis ita declarant Menoch.lib.2.de arbitrar.casu.78.à num.6.& Iosephus decis.Perusina.94.à num.10.Cephalus cõsil.653.nu.15.lib.5.Bursat.cõs.91.à nu.3. lib.1.Rolan.consil.59.num.21.lib.2.Valasc.consultat.50 num.6. In dubio sanè facto & culpa emphyteutę,vel similium arbores præsumuntur incisæ: nam cum eorum custodia eis commissa sit, succedit regula.l.final.ff. de custod.reorum. & glos.l.cum ita.§.species. ff. de leg.2.& in specie Bursatus cons. 53.à num.13.lib 1. dum modò probetur,culpa,saltem leui, euenisse deteriorationem.Molina lib.1. de primog.c.27.num.6.cum casu fortuito potuerit euenire,pro qua minimè tenetur,vt per Cephalum consil.653.à numer.19.lib.5.Si autẽ dominus nolit prædictos expellere, sed solum interesse dãni petere, qualiter damnum arborum incisarum æstimari debeat,declarat idem Bursatus consil.70.à num.31.lib.1. Tertia principalis cõclusio,quæ ex isto text. deducitur,ea est,Quòd si arbores fructiferæ vi ventorum fuerunt deiectæ, non ob id maritus illarũ dominus efficitur, sed valor ipsarum restituẽdus est vxori: concordat.l.27.tit.11.partit.4.vbi Greg. in gl.1.addit, idẽ esse, si arbor desiccata sit,quia eadem est ratio:vt etiam tradũt Imol.& Alex.hîc nu.5. Hæc tamen conclusio tres recipit notabiles declarationes. Prima colligitur ex.l.agri.22.ff.de vsuf.si arbores fructiferæ fuerint desiccatę,has enim fructuarius incidere potest, vt præsupponit d.l.agri.& notat Beroius cons.54.num.10.libr.3. quanuis vitides non possit incidere, imò incidendo ius suum amittat,vt suprà dictũ est,& tradit Rui.cõs.58.n.3.lib.1.& Beroi.vbi suprà. num.9.Quæ arbores desicatæ,& excisæ, non sunt fructuarij, sed potiùs per eum proprietario restituendæ sunt,vt supponit d.l.agri. † nisi loco desiccatarum fructuarius alias substituat, tũc enim desiccatas priores faciet suas, vt clarè probat d.l.agri.& tradunt Paul. hîc nu.4. Alex. nu.5.Cæpol.de seruit.rustic.præd.c.22. nu.9.Siluan.cons.76.nu.4.Caualcan decis.55.nu.7. Ad quem modũ explicandi sunt Alber.l.arboribus.in prin.ff.de vsuf. & Bertachinus in repertorio,verb.arbor vi vętorũ.dũ simpliciter dicũt, fructuariũ arbores desiccatas propterve tustatẽ, vel aliã causam,facere suas:& est etiã explicãdus Caualcan.tract.de vsuf. mulieri.nu.157. Adde,quòd quanuis d.l. agri. loquatur in arboribus desiccatis, tamen ampliãda est etiã procedere,si vi ventorum fuerint deiectę,illas enim faciet fructuarius suas,si earũ loco alias substituat; quia eadem militat ratio:& ita Ruin.§. si vir.nu.2.ff.hac.l.Paul. de Montepic. omnino videdus in materia.l. Titia cum testamento.§.fin.nu.118.ff. de leg. 2.Et facit pro illis,quia quãdo arbores desiccatæ sunt,fructuarius cogitur earum loco alias substituere,vt innuit d. l.agri. & ibi tradit Ang. & tamẽ quando vi ventorũ fuerunt deiectæ,nõ cogitur alias substituere.l.arbores.66.in princ.ff.de vsufr. Si ergo in primo casu substituendo etiã ex necessitate,arbores desiccatas facit suas, à fortiori illas faciet suas,si voluntariè loco deiectarum per vim ventorum alias substituat. Secunda limitatio colligitur ex l. Proculus.23.§. fin. adiuncta gl. fin.in fine.ff.de vsuf.Ex qua Angel.ibi in fine collegit, q; si proprietarius arbores vi ventorum deiectas non auferat,videtur habere pro derelicto; & sic eas fructuarius occupãdo suas faciet, iuxta.l.1. ff.de vsucap.pro relicto.subscribit Paul. de Mõtepico.d.l. Titia. cũ testamẽto.§. §.fin.n.118.Sed vtiq;gl.fin.d.l.Proculus. §.fin.id nõ probat,nisi quãdo fructuari⁹ specialiter agit aduersus proprietariũ,vt vel arbores auferat,vel habeat pro derelicto.notat Ioseph.Ludo.deci.Perusina. 5.n.3.Tertia limitatio colligitur ex.l.arboribus.13.in prin.ff.devsuf.explicatavt suprà:nã quæ ibi dicta fũt in fructuario, à fortiori procedent in marito, qui fortius ius habet:& ita gl.hîc verb. tenebi- 22
tur.in fine.& Paul.num.4.† Quare dùm is tex.dicit,arborum vi ventorum deiectarum pretium esse restituendum vxori, intelligendum est,quãdo maritus arborũ materiã vendidit,quæ ad illũ non pertinebat;vel etiam vendidit ligna ad comburendum, quia illã vendere non potuit. Cęterum si retineat prædicta ligna ad vsus proprios,nihil eorũ nomine tenebitur restituere vxori, quia illa ad proprios vsus retinere potuit.d.l. arboribus.in prin. quòd si materiã nõ vẽdidit, non tenetur pretiũ restituere,sed inducetur d.l.Proculus.23.§.fin.ff.de vsufr.& tradit Pau.hîc nu.4.sentit Ioseph. Ludouic. decis. Perusina.5.nu.5.Et iuxta hæc veniunt explicanda tradita per Massuerium in praxi.tit.de vsuf.n.1.dũ dicit, q; habẽs vsũfructũ in nemore,potest eo vti ad depascẽdũ,vel ędificãdũ,sed nõ ad cõburẽdũ,nisi esset silua cædua: allegat d.l.arboribus.in prin.subscribit Rebuf.l. silua cædua.col.2.ad mediũ.ff.de verb. signif. Qui tñ potiùs docere debuisset, quòd si nemus cæduũ nõ sit, arboribus vi tẽpestatis deiectis, possũt vti fructuarij ad refectionẽ villæ:itẽ & lignis ad cõburẽdũ,vt expressũ est.d.l.arboribus. Si autẽ nemus sit cæduum,arbores vi vẽto 23
rũ deiectæ pertinebũt ad fructuarium, quia in fructu esse videtur: & eadẽ ratione pertinebũt ad maritũ.glo. d.l.arboribus.verb.ad refectionẽ.ff.de vsuf.Et colligitur ex.l.27.tit.11.part.4.declarando, iuxta suprà tradita.Colonus tñ minimè prædictis vti potest,& sic arboribus tempestate deiectis nõ vtetur ad cõburẽdũ, vel ad domũ reficiẽdã.Pau.hîc n.4.& Alex.n.5.Cæpol.deseruit.rustico.c.22.n.9 Siluan.cõs.76.n.4.& diximus suprà n.10. Nec est omittẽdũ,quòd Molina lib.1.de primog.c.22.n.6.limitat, cõclusionẽ huius tex.nõ procedere in possessore maioratus,nã is arboribus nõ cæduis,& vi vẽtorũ deiectis,ad libitũ vti potest, & pretiũ materiævẽditę sibi acquiret,neq; tenetur successori eonomine aliquid restituere:nã noster tex. loquitur in marito, qui est dñs reuocabilis.l.in rebus. 30. C. de iure dotiũ. & inde inferri nõ potest ad successorem maioratus, qui illius,dũ viuit,perfectus dñs cẽsetur.l.nõ ideò minus.ff.de rei vẽd.Quæ tamẽ limitatio nõ videtur tuta: nã ideò maritus arborum deiectarũ pretiũ tenetur vxori restituere,quia prædictæ arbores dũ erãt in fundo, nõ cẽsebãtur esse in fructu:vnde & deiectæ eãdẽ debẽt retinere naturam, vt colligitur ex isto tex. † & notat Alex. hîc n.5.Cassan.in consuet.Burg.rubr.4. §.17.glos.Et faire.n.9.pag.730. Ergo pariter hoc recipiendum est in possessore maioratus, quia eadẽ militat ratio. Neque obstat Molinæ ratio,quia respondetur,quòd cum hæ arbores deiectę non censeantur esse in fructu,necessariò cõsiderantur tãquam res propriæ maioratus,quas possessor minimè alienare potest. authentic. res quæ. C. communia de legat. Vel igitur eadem debet relinquere successori, vel earum pretium, vt successor illud conuertat in vtilitatem maioratus.facit.l. si ex lapidicinis.33.in fine. ff.de iure dotium. Vnde videmus, quòd beneficiarius qui amplã potestatem habet in rebus beneficij.

Socin.l.legatum, numer.3.ff.deleg.1. tamen arbores non cæduas nõ potest cædere,& deiectarum vi ventorum pretiũ tenetur successori relinquere. Duaren. hîc in princ.Rebuff.l.filua cædua.col.3. ff.de verbor.signif. Ergo idem recipiendũ est in possessore maioratus, quia eadem militat ratio. Vltima conclusio huius tex.est, Quòd si maritus reperiat thesaurũ in fũdo dotali,efficitur dominus illius pro dimidia, ac si eum inuenisset in fundo prorsus alieno:notat glo.2.l. vnica.C.de thesauris.libr.10.Cui tamen cõclusioni fortiter obstat, quòd maritus dũ constat matrimoniũ,dicitur esse dominus rerũ dotaliũ.l.doce.C.de rei vẽd. Ergo thesaurũ quæsitum in fũdo dotali, debuit in solidum sibi acquirere: prout illũ suũ facit, qui in proprio fundo illũ inuenit.l.vnic.C.de thesauris.li.10. Cui difficultati respondet glos. hîc verbo,alieno, quòd maritus est dominus dotis reuocabiliter, quia soluto matrimonio tenetur eam vxori restituere. Vnde pariter & thesaurum repertũ in fũdo dotali,tenebitur pro dimidia vxori restituere:prout in simili possessor bonæ fidei à principio fructus facit suos.l.bonæ fidei. ff.de acquir.rerũ domin. & tamen extantes tenetur domino restituere.l. certũ. C. de rei vend. & cum hac responsione transeunt Bart. & alij hîc, Angel. §. thesauros.col.1.ad finem.Insti.de rerum diuisione.Guilliel.c.Raynuntius.verb.cętera bona.num.30.Sylvester.verb.inuẽtum.numero.12.ad finem.Rebuff.l. bonorum.col.3.ff.deverbor.signif.Bursatus cons.209.nu.8.lib.2.Molina lib.1.de primogen.c.23.nu.1.&.6.Garsias tracta.de expensis.c.22.n.4.Quibus adde bonum text.l.si constante.§.si maritus.& ibi notat Bar.ff.eo.†Sed hæc solutio difficultatem nõ tollit, quia licet soluto matrimonio maritus teneatur dotem vxori restituere,nõ ob id sequitur,dimidiã thesauri ad vxorẽ pertinere: nam vt thesaurus pro parte ad alium pertineat, oportet ꝙ

24

à principio inuẽtor nõ sit dñs fũdi,vel retrò desinat esse dñs: vt colligitur ex.l. si is qui.63.§.fi.ff.de acquir.rerũ domin.tradit Guilliel.c.Raynũtius.verb.cætera bona.n.30.in fine. sed maritus à principio est dñs fũdi dotalis, neque ex post facto retro desinit esse dñs: ergo nihil ex thesauro debet dare mulieri. Veriùs ergo respondetur, quòd licet maritus cẽseatur esse dñs rei dotalis,tamẽ quoad ea,quæ ex illis bonis acquirũtur,nõ cẽsetur dñs, nisi quoad ea,quæ sunt in fructu. l.dotis fructus.8.in prin.ff.de iure dotiũ.Cũ igitur thesaurus inueniatur in fũdo dotali, & prætereà non sit in fructu, quoad illũ nõ cõsiderabitur maritus tãquã dñs fundi dotalis:& hac ratione procẽdit is tex. cæterũ dũ durat matrimoniũ, tãquã augmẽtũ dotis erit in dominio mariti,iuxta tradita per glo.l.vnica.§.cũque. verb. pertinere.& ibi Salic.q.2.C. de rei.vxor. actio.in specie Baeça.de decim.tut.c.24 n.8. & soluto matrimonio cũ reliquis rebus dotalibus restitueturvxori pro parte sua.Carol.in cõsuet.Paris.§.i.gl.i.n.43.in fine. Et iuxta hæc venit resoluẽda quæstio mota per gl.hîcverb.tenebitur,vtrũ ꝑ deterioratione fũdi dotalis vxor possit cõueniremaritũintẽtata actione legis Aquiliæ?& ipsa cõcludit posse:& subscribũt Bald.Imol.& Alex.in fine. Cãpes.de dote.2.p.q.29.ad finẽ. Sed reprobat Bar. nu.2. quia tẽpore dãni maritus erat dñs dotis,& nõ vxor:vnde ꝑ prædicto dãno nõ potest vxori cõpetere actio legis Aquiliæ,quæ tãtùm ei cõceditur, qui erat dñs rei tẽpore dãni.l. itẽ Mela.11.§.legis autẽ ff.ad.l. Aquil.& sẽtit Bar.l.si mora.n. 16.ff.eod.& ibi Ias.num.27. & subscribũt Vincent.hîc numer.4.Ias.in fine.Sed ex prædictis resoluen dum est, quòd cùm hoc damnum,& actio ratione illius cõpetens,nihil commune habeat cũ fructibus,quoad illud maritus nõ cõsiderabitur tanquam dñs, sed potius vxor. arg. huius tex. & hac ratione pro eo damno vxori concedetur actio legis Aquiliæ,

iuxta

iuxta suprà resoluta.facit.l.liber homo. 13.§.fina.&.l.Titio & Seio.34.cum ll.sequen.ff.ad l.Aquil.Vlterius ex isto text. adiũctis suprà traditis,apertè colligitur, thesaurũ inuẽtũ non censeri esse in fructu,† & pariter neq; cẽseri partẽ fundi, sed quid ab eo separatum.gl.l.5.§. Neratius,verb.cœpisse.ff.de acquirend.possess.Et hinc est, quòd cum thesaurus in fructu non sit, minimè ad vsufructuarium pertineat, si inueniatur in fũdo, in quo ille habet vsumfructum.l.si is qui. 63.ad medium.ff.de acquirend.rerũ dominio.notat Alber.in rubr.ad finem. C. de vsufr.Boer.decis.51.numero.2.& decis.224.n.9.Andr.de Isernia.c.1. nu.93. quæ sint regalia. Sylvester verb.inuẽtũ. num.12.Bursatus cons.209.n.7.libr.2.& & alij,quos citat Baeça.tractat. de decima tutoris.c.24.num.5.Molina libro. 1. de primogen.cap.23.num.2.Ang in sũma.verb.inuẽta.num.1.in fine. Vnde cauendum est à Guilliel.c.Raynũtius. ver. cætera bona.n.30.dum dicit, quòd fructuarius habet vsũ thesauri, dum durat vsusfructus:& eo finito illũ domino tenebitur restituere: subscribit Rebuff. l. bonorum.col.3.ff. de verb. signif. nã verius est,quod nullo tempore thesaurum retinere poterit,cũ ille in fructu non sit, vt est de mente suprà allegatorum, & in specie aduertit Carol.in consuet.Paris.§. 1.glos.1.n.43.& gl.10.nu.48. Intelligendo sanè quoad eã dimidiã, quę ad proprietariũ ratione dominij pertinere debet: nã tanquã inuẽtor, fructuarius suã dimidiã habere debet;cũ etsi inueniret in fũdo omnino alieno,idẽ esset recipiẽdũ:& ita declarat Rebuf. d.l. bonorum. col.3.post princ.& Garsias tract.de expẽsis.c.22.n.51.His ita præmissis,deueniẽdo iã ad peculiarẽ materiãthesauri inuẽti,proponẽda est in primis thesauri diffinitio,quã posuit Iurecõsultus.l.nunquã. 31.§.thesaurus.ff.de acquir.rer.domi.&.l. vnic.C.de thesauris.li.10. Ex quibus colligitur, ꝙ vt propriè thesaurus dicatur,

25

duo copulatiuè requirũtur,quòd nõ extet memoria temporis,in quo thesaurus fuit recõditus: secũdo, quod ignoretur quis sit illius dñs:notat Angel.l.à tutore. post prin.ff.de rei vẽd.Bursatus cõs.209. n.1.lib.2.& probat.l.45.tit.28.parti.3.& ibi Greg.in gl.1.Vnde infertur,ꝙsi pecunia inuẽta,ea forma sit excusa, vt ex illa cõstet recẽtis esse memoriæ, nõ cẽsebitur thesaurus, neq; inuẽtori cõcedetur. l.à tutore.67.ff.de rei vend.l.thesaurus.ff. ad exibẽd.& ibi gl.1.l.si vxori §. cũ ita.ff. de aur.& arg.leg.tradit Andr. Sicul.cõs. 39.n.1.li 4.Alciat.li.7.Parergon.c.1.For catulus dialogo.56.n.4.& notab.Garsias tract.de expẽsis.c.22.n.56.versic.postremo. Infertur secũdò,ꝙetsi nõ extet memoria absc õsionis thesauri, & tamen ex 26 singrapha, vel instrumẽto simul inclusa,cõstet de eo qui abscõdit,nõ censebitur thesaurus,& cõsequẽter nõ acquiretur inuẽtori,sed potiꝰ hęredibus abscõdẽtis tradetur,nullaq;eis oponi poterit præscriptio,quia qui possidet fũdũ,nõ ob id cẽseturpossidere thesaurũ ibi abscõditũ. l.3.§.Neratius.ff.de acqui.possess.& absq; possessione nulla potest prætẽdi præscriptio.c.fine possessione.dereg iur.in.6 & ita in specie Cõna.li.3.cõmẽ.c.4.n.3.Forcatulus dialog.56.n.4. Quòd si abscõdẽtis nõ appareãt hæredes, fiscus thesaurũ tãquam bona vacãtia occupabit.l.1.& l. pen.C.de bo.vacã.li.10 Adde,quòd pecunia inuẽta sẽper præsumitur esse alicuiꝰ certi hominis,antequã cõstet de requisitis necessarijs ad cõstituẽdũ thesaurũ.Bal.l.i.post prin.ff.de rer.diuisio.ac ita illi,qui dicit se inuenisse thesaurũ, incũbet onus probãdi.Greg.l.45.tit.28 part. 3.in gl.2.Valas.de emphyteusi.q.15. n.8. ad finẽ.Quòd tñ explicãdũ est ita,vt inuẽtori incũbat onus ꝓbãdi,nõ extare memoriã tẽporis,quo fuit abscõdita pecunia,iuxta not.l.si arbiter.ff.de ꝓbatio.hoc autẽ ꝓbato, dicẽti illã pecuniã esse suã vel abscõditã à maioribus suis, incũbet ꝓbãdionus,iuxta regulã.l.2.ff.de ꝓbatio.

& ita Faber.§.thesauros.numer.1. & ibi Angel. Instit. de rerum diuisio.Platea.l. vnica.numero.6.in fine.C.de thesauris. libro.10.Bursatus consilio.209.numero 12.& numer.16.libro.2.Quibus ita præmissis, deueniendo iam ad thesauri inuenti acquisitionem, prima sit cõclusio in hac materia.Si quis inuenerit thesaurũ in loco proprio,siue fortuitò, siue data opera, in totũ sibi acquiret.§.thesauros. Instit.de rerum diuisio.l.vnic.C.de thesauris.lib.10. & satis significat is text. in fine.&.l.45.tit.28.partit.3.tradit gl. c. si quid inuenisti.14.q.5.Andr.de Isernia capit. 1. numero. 90. quæ sint regalia. Villalobos in ærario communiũ opinio. verb.thesaurus.numero.111.summa Tabiena.verb.restitutio.numero.25. Ant. Gom.l.Tauri.45.numero.51.Bursat. cõsil.209.numero.2.libro. 2. hocque iure naturali esse inductum probat.§.thesauros.& ibi gloss. verb.religioso. Instit. de rerum diuisio.tradit Sylvester verb. inuẽtũ.numero.9.Et in his terminis accipiendũ est,quod tradit Iureconsultus.l. nũquam.31.§. thesaurus.ff.de acquiren. rerũ dominio. thesaurũ scilicet cedere inuẽtori. Vnde iniustæ videtur leges cõstituẽtes, quòd thesaurus inuentus in lo
27 co proprio, cedat fisco, † & vt iustæ videantur,oportet illas intelligere in casu, quo arte magica fuerunt inuẽtæ, vel in loco publico fiscali, his enim casibus ipsa lex vnica. C. de thesauris. libro. 10. thesaurũ inuẽtũ fisco defert:& ita in specie Isernia c.1.n.94.quæ sũt regalia. Gre
28 gor.l.45.tit.28.partit.3.in glos. pen. Sylvester verb.inuentũ.numero.13. & infrà latius dicemus. Quid autẽ in Frãcia seruetur,declarat Ioãnes Gallus. q.193. Hanc igitur conclusionẽ amplia primò procedere, si quis inueniat thesaurũ in loco, in quo tantùm habet vtile dominium,nam & is totum suum faciet, atque ita emphyteuta,& feudatarius inuentum thesaurum in solidum suum facient. gloss. §. thesauros. verb. suo. Instit. de rerum diuisio. quam ibi probat Angel.numero.2.gl.2.l. vnica.C.de thesauris.libro.10.& ibi Rebuff.Isernia.c.1. num.9.quæ sint regalia.Guillel. c. Raynũtius.verb.& vxorem.decis.4.num.5. & verb.cætera bona.numero.34.Cassaneus in consuet.Burgund.rubr.1.§.1.à num. 12. Montelonius in promptuario iuris verb. thesaurizare.Carol.in cõsuetud.Paris.§.37.glos.10.n.48.Bursat.consil.209.n.5.lib.2.Molina lib.1.de primog. c.23.n.7. Contrariam tamen opinionẽ, imò hoc casu diuidẽdum esse thesaurũ inter proprietariũ, & emphyteutã,siue feudatariũ, quasi inuẽtũ in fũdo alieno, tenet Speculator tit.de emphyteusi.numer.158. vers. 132. & ibi sequitur Ioan. Andr.Sylvester verb inuẽtũ.n.12.in fin. Nauar.in manuali.c. 17.n.173. asserens hanc esse cõmunem opinionem,& Valasc.de emphyteusi. q. 15. nu. 1. Garsias tractat.de expensis.capit.22.num.52.& Molina de iusti.& iure.tractatu.2.disputat.56.col.5. Mouetur,quia emphyteuta,& feudatarius, non sunt perfectè domini,sed tantùm vtiles :vnde eis nomẽ domini propriè non conuenit.l.1.ſ. si ager vectigalis.l.2.C. de mãcip. & colon. libr.11.Iura igitur loquentia de inuenie te thesaurum in loco suo, non possunt verificari in prædictis,& potuisset expẽdere istũ tex. in fine, qui à fortiori videtur probare prædictam opinionem.Sed his non obstantibus,non est recedendũ à prima opinione, quę sine dubio communis est. † Pro qua facit, quòd inuẽtio thesauri, est donum fortunæ. l. si is qui. 63.§.1.ff.de acquirend.rerum domin.vel Christianè loquendo est donum Dei. l. vnica.C.de thesauris.libro.10. & ideò de æquitate naturali in totum debuit quæri inuentori: tamen ad sedandas discordias, dimidia pars illius fuit concessa domino fundi,in quo inuentus est thesaurus,vt colligitur ex d.§. thesauros. tradit Thom.2.2.q.66.artic. 5. ad. 2. Sylvester ver.inuẽtũ.n.10.ac ita prædicta dimidię the-

numero. 10. ac ita prædicta dimidiæ thesauri acquisitio, quasi vtilitas proueniens ab ipso fundo consideranda est. Cum igitur omnis vtilitas proueniens à fundo,ad emphyteutam,vel feudatarium pertineat,meritò prædicta dimidia illis cedere debet, vt in simili con
20 siderat Paulus consilio. 353.commodũ. libr.1. Et ex his facilè colliges rationem differentiæ in hac materia,inter emphyteutã & fructuariũ: nam fructuarius ratione inuẽtionis, dimidiã thesauri partẽ acquirit, & alia dimidia cedit proprietario,vt suprà diximus:& tamẽ emphyteutæ in totũ acquiritur, vt suprà diximus, quia vsufructuario ea tãtũ vtilitas proueniẽs ex fũdo conceditur, quæ in fructu cõsistit.Cũ igitur thesaurus in fructu nõ sit,meritò dimidia fũdi cedit proprietario: cęterũ ad emphyteutã omnis vtilitas ex fũdo quocũque modo proueniẽs pertinet, & ideò etiam prædicta medietas quæ ratione fundi conceditur, Et cõfirmatur,quia aliàs vtile dominiũ, quod emphyteuta habet in fũdo, parũ ei prodesset,quia etsi illud non haberet,tamẽ ratione inuẽtionis dimidiũ thesauri debebat obtinere.d.§.thesauros. Absurdũ autem videtur vtile dominiũ in hac materia nihil operari.Nec satisfacit responsio Valasc.de emphyteusi.q.15.nu. 1. ad finẽ.in hoc prodesse vtile dominiũ emphyteutæ, quia si data opera extraneus in fũdo alieno thesaurum inueniat, nihil habebit ex thesauro, ratione inuẽtionis,sed in totũ dño fũdicõceditur d.§.thesauros.& d.l.vnica.C.de thesauris.li. 10. gl: c.si quid inuenisti.14.q.5.Peregri.de iure fisci.libro. 4. titulo.2.numero.5. Et tamen si emphyteuta, qui habet vtile dominiũ in fundo,data opera inueniat thesaurum ,semper dimidium habebit ratione inuentionis: hæc enim responsio iure non probatur,& si secundũ prędictorum opinionem, fundus emphyteuticus debet considerari tãquam omnino alienus respectu emphyteutæ, nõ video rationem, cur in eo non debeat obseruari distinctio.d.l.vnicæ.C. de thesaur.libro.10. quam ob prædictam rationẽ obseruari in fructuario tradit gl.l. si is qui.63.verb. inuenerit. ff. de acquirend. rerum dominio. Quare magis communis opinio ex prædictis sequenda est:cui non obstant adducta in contrarium, nã ad primum respondetur, quòd licet verbum,Dominium,in dubio intelligatur de directo.l.1.ſ. si ager vectigalis. tamen res potest dici mea, quanuis in illa dominium vtile tãtùm habeam.l. locorũ.C.de omni agro deserto.libro.11.col ligitur ex.cap.1.ad finem.de restit.in integ. Et hac de causa dominium vtile habẽs,simpliciter dñs appellatur.l.possessores. C. de fundis patrimonialibus.libro 11.vnde dispositio d.§. thesauros. etiam in habente vtile dominium verificari potest. Non obstat secundũ de isto textu. in fine.quia loquitur in marito, qui quidem non efficitur simpliciter dominus dotis,sed tantùm quoad ius administrãdi, & faciendi fructus suos.l. dotis fructus. 8. ſ. de iure dotium. Cuman.l. 2. in principio. numero. 1.ſ. eodem. Cum igitur thesaurus non sit in fructu, & ius administrãdi extinguatur soluto matrimonio, meritò dimidia thesauri ratione fundi acquirenda, restituitur vxori, vt etiam suprà diximus: emphyteuta autem simpliciter dominus vtilis constituitur fundi emphyteutici, & ideò omnis vtilitas ex fundo proueniens ad eum pertinere debet, vt communis vult. Ex qua communi opinione ita retenta infertur, quòd si proprietarius inueniat thesaurum in fũdo emphyteutico, ipse quidem ratione inuentionis habebit dimidium thesauri, sed alia dimidia, quæ ratione fundi acquirenda est, pertinebit ad emphyteutam: nam cum emphyteuta in hac materia consideretur tanquã verus dñs fũdi, necessario proprietarius debet cõsiderari,ac si thesaurũ inuenisset in loco

alieno.arg.l.si vt certo.§.fin.ſ̃.commoda ti. Vnde prædicta diuiſio facienda eſt,& quia vbi concurrunt vtile dominium,& directum,ſemper vtile præfertur. l.procurarore.55.& ibi Bar.& Paul.ſ̃. de procuratorib. Et pari ratione, ſi extraneus inueniat theſaurum in fundo emphyteutico,cum diuidet cum emphyteuta, & non cum proprietario. Angel. §. theſauros. numero. 2. Inſti. de rerum diuiſio. Syluester verb.inuẽtum.numer. 12. in fine. Valaſc.de emphyteuſi. q. 15. numero.10.†Infertur etiam,quòd ſi poſſeſ
30 ſor maioratus inueniat theſaurum in loco maioratus,illum in totum ſuum efficiet: ceſſant enim in eo rationes, quæ adducuntur aduerſus emphyteutam,cũ is dominus ſit vtilis & directus rerũ maioratus.l.non ideò. ſ̃. de rei vendicat. ac ita in eo verificantur verba. d.§. theſauros.& ita Molina libro. 1. de primogen. capit.23.numero.7.quem ſequitur Garſias tracta.de expenſis.capit.22.num.50. Nam quamuis alteri reſtituere teneatur,ſatis eſt, quod tempore inuentionis dominus eſſet prædicti fundi,quidquid contrarium videantur innuere verba Balduin.in.§.theſauros.col.1.ad mediũ. Inſtit. de rerum diuiſio. Neque repugnant ſuprà reſoluta,quod poſſeſſor maioratus non facit ſuas arbores fructiferas deiectas vi ventorum,ſed quòd in eo debet obſeruari deciſio.l.arboribus. 13. ſ̃.de vſufruct.quia ibidem reſoluta multum differunt à noſtra materia, quia arbores deiectæ cenſentur res ipſius maioratus,vt ibi diximus: ac ita locum habet regula auth.res quæ. C.communia de legatis. ſed theſaurus non cenſetur res maioratus, ſed eſt quid diuerſum à fundo, in quo repetitur, & conſequenter à rebus maioratus.l.3.§.Neratius.j̃.de acqui. poſſeſsion. & ideò quaſi vtilitas proueniens ex fundo, in totum ad poſſeſſorẽ maioratus pertinebit:prout & eadem ratione pertinet ad emphyteutam, vt ſuprà probauimus. Hanc primam concluſionem ita ampliatam limitabis primò, non procedere,ſi dominus fundi incantationibus, vel aliis modis illicitis quærat,& inueniat theſaurum: tunc enim ille theſaurus ei non cedet, imò pertinebit ad fiſcum ratione delicti.l.vnica. C.de theſauris.libr.10.l.45.titulo.28.parte.3.Peregrinus de iure fiſci libro.4. titulo.2.num.2. Et apud nos extat Dionyſij Regislex,fol.9.notat Auendan.libro.1. de exequendis mandatis.capit.4.numero.33.verſ.3.cõcluſio. Couarrub.c. peccatum.de regul.iuris in.6.3. parte.§. vlt. Anton.Gom.rationem reddens.l. Tauri.45. numero. 51. Quibus adde Syluestrum. verb.inuentũ.nu. 8. Rauenatem in compendio iuris.pagina.125.in princip.Inuenio tamen,quod Alciat.libr.7. Parergon. capit. 1. declarat hoc dictum procedere in eo,qui in ſuo prædio magicis artibus inuenit theſaurũ: ſecus in eo qui in alieno fundo malis artibus eũ inuenit: neque enim tunc fiſco locus erit, ſed magis pertinebit advenditorem,qui
31 deceptus illum fundum vendidit:†Cæterũ Garſias tracta.de expenſis.capit.22. num.52. hanc declarationem Alciat.admittendam eſſe non exiſtimat, quia nõ videt bonam rationem differentiæ inter vtrumque caſum, cum indiſtinctè inquiſitio per malas artes ſit prohibita.c.admoneant. 26.q.7.& in odiũ eius, acquiſitum fiſco ſit applicatum. d.l. vnica. C.de theſauris. libro.10. Nihil igitur prodeſſe poteſt,quod in alieno agro magicis artibus theſaurũ quæſieris; deinde agrum emeris, quominus fiſco acquiratur,quod hac via inueneris. Sed is vtiq; mentem Alciat.non percepit: neque enim loquitur in terminis, quos ipſe finxit, neque dubitat,quærentem malis artibus theſaurum, quoad ſe ius ſuũ amittere, ſed tantùm vult ſuccurrere venditori,qui deceptus prædictum fundũ vẽdidit. Vt igitur Alciat.mẽtem percipias, & veram reſolutionem huius dubitationis habeas, debes aduertere, q; ſi quis vendi-

vendidit fundum,in quo emptor poſtea inuenit theſaurum,ille ſine dubio pertinet ad emptorem,qui per venditionem erat effectus dominus fundi,vt clarè ſignificat d.l.à tutore.ſ̃.de rei vend. neq; hoc caſu vẽditor quaſi deceptus poteſt vti remedio.l.2.C.de reſcind.vend.quia emptor nõ habet theſaurũ ratione vẽditionis,ſed ratione inuẽtionis&ſic ex titulo diuerſo: vnde nõ poteſt induci remediũ d.l.2.&quia theſaurus nõ erat vẽditoris,qui illum ignorabat.l.3.§.Neratius. j̃. de acquirend.poſſeſ.& ſic fundi æſtimationem reſpectu venditoris non augebat:& poſtquam inuenitur & effoditur, habetur loco cuiuſdam, primumque naſcentis emolumenti: quod non tam proficiſcitur à iure, quod venditor tranſtulit,quàm nouo fortunæ beneficio, arg.l. ſi is qui.§.1.j̃.de acquirend. rerum domi nio.quod ita poſt Roman.tenet Iaſ.l. 3. §. Neratius. numero.8. j̃. de acquirend. poſſeſſ.& poſt alios Cagnol.l.2. nu.171. C.de reſcind. vend. Balduin. §. theſauros.col. 1.ad finẽ.Inſti.de rerum diuiſio. Hieronym.Gabr.conſilio.168. numero 26.& Ant.deBurgos.c.cũ cauſam.num. 62.de emptio.& vend.Burſatus conſilio 209. numero. 6. libro.2. Et quando emptor tempore venditionis erat ignorãs,
32 in hoc omnes conueniunt:†ſed quando emptor ſciebat in fundo empto eſſe theſaurum,& venditor ignorabat, tunc controuerſum eſt,vtrùm venditori decepto ſuccurrendũ ſit?Et Alciat.ſuprà relatus ei concedit remedium d.l.C.de reſcind.vend.Cõnan.autem libro.3.commentario.capit.4.numero. 4. exiſtimat theſaurũ eſſe diuidendum inter venditorem & emptorẽ, quaſi emptor videatur inueniſſe theſaurũ eo tempore quo
33 ſciuit theſaurum eſſe in fundo, & ſic tẽpore quo alienus erat,& antea Angel.in ſumma. verb. emptio. numero.24.ad finem.& probat Valaſc.de emphyteuſi.q. 15.numero. 6. Addens,quod & vẽditor per actionem de dolo poteſt agere ad dimidiam:allegat.l.ſi vina.verſ. planè. ſ̃. de peric.& commod rei vend.&.l. quæro.ſ̃.de actio empti.& deciſionem Pauli.l.item ſi pretio.§.fina.ſ̃.locati. Sed contrarium videtur verius:imò hoc etiã caſu emptorem effici dominum theſauri in ſolidum, nec venditori aduerſus illũ ſuccurri:vt patet ex parabola Chriſti Matthei. 13. vbi quis ſciens abſconditũ eſſe theſaurũ in agro, vendidit omnia bona, vt illũ fũdũ emeret, & ſic totum theſaurũ obtinet,vt dicit Diuus Thomas. 2. 2. q.66.artic.5. ad ſecundũ:ergo apertè ſignificatur, etiam in prædicto caſu totũ theſaurum ad emptorem pertinere. Et ideò meritò Nauar.in Manuali. cap.17. numero.175.in fine.tradit,quòd quãuis emptor ſciens in fundo theſaurum eſſe, fundũ emerit ab eo,qui ignorabat, nihil tenetur reſtituere venditori, iuxta generalitatem d.l.à tutore. ſ̃. de rei vend. & etiam Syluester verb.inuentũ.numero.14.Ex quibus infertur, quòd illa opinio Alciat.libro.7.Parergon.cap.1. præſupponens hoc caſu locũ eſſe remedio. l.2.C.de reſcind.vend. falſa eſt,nã vt verè inquit Cõnan.libro.3. commentario. capite.4. numere. 4. theſaurus non fuit venditus,cum neque fundi pars, neque acceſsio ſit,& emptor eum habeat, non quia eum emit, ſed quia inuenit: vnde nõ poteſt induci remedium d.l. 2. Item & dato quòd opinio, quã præſupponit Alciatus,eſſet vera:adhuc non eſſet verum eius dictum, quia dato quod fiſcus auferat ab emptore theſaurũ,quaſi malis artibus quæſitũ, adhuc remedium d. l.2.ſaluum eſſet venditori aduerſus emptorem; etiam quia rem venditam in tertiũ alienauerit,glo.l.2. C. de reſcind. vẽdit.& ibi Bart.nu. 13.† Paul. numer. 16. Couarru.reſol.libro.2.cap.3. numer. 10. Et ſi fortè ille non eſſet ſoluendo, tunc quia fiſcus videtur theſaurum habere ex titulo lucratiuo,ſuccurratur venditori aduerſus fiſcum,iuxta regulam. l.finalis.ſ̃.de minorib.& eſt receptum, vt tra-

dit Pinel.l.2.C.de rescind.vend.pag.83. numero.31. Gamma decisio.21.nu.1. Similiter infertur, opinionem Connani suprà relatam admitti minimè posse: nam ex sola scientia dominium nõ acquiritur thesauri, sed requiritur apprehẽsio.l.3.§.Neracius.ff.de acquir. possessio.& infrà latius dicemus. Cũ igitur tẽpore apprehensionis thesauri, fundus iã esset emptoris, non video rationem, ob quam dimidia thesauri illius pertineat ad vẽditorem, vt in specie aduertit Hotoma.d.§.thesauros.in fine. Et pariter venit reijcienda opinio Valasc.suprà relata: cũ enim thesaurus nũquam fuerit in bonis vẽditoris, ratione doli agere nõ nõ potest: vt enim ratione doli agatur, oportet, quod propter illum, damnum, & diminutio patrimonij alicui inferatur: quod hoc casu non contingit, vt aduertit Connan.libro.3.commentario.c. 4.numero.4.& sic iura per Valascum adducta nihil faciunt ad nostrũ propositũ verior igitur declaratio est ad conclusionem, de qua suprà, vtquanuis quis per artes magicas thesaurum inueniat, licitè tamen in foro cõscientiæ illum retinet, donec fiscus auferat, iuxta doctrinam, glossc.fraternitas.12.q.2. & ita expressè Nauar.in Manuali.c.17.numero.176. & ante eũ sentit Caietan.2.2.q.66.artic. 4. Contrarium tamẽ tenet Valasc.de emphyteusi.q.15.numero.4.& Garcias tracta.de expensis.capit.22.numero.52.ad finem.& nouè Molina de iustitia & iure.tracta.2.disputatione.56.col.1. ea ratione, quia quæsitum adhibita arte magica, quæritur aduersus prohibitionem legis diuinæ,& humanæ.capit.illud.26. q.2.l.nemo..C.de malefic. Ergo non potest licitè retineri. Sed facilè respondetur, quòd quanuis iura prohibeant, quẽ vti arte magica,& vtẽtẽ puniãt: nulla tamẽ est lex, quæ prohibeat acquisitionẽ rei, quæ in nullius bonis sit, quantũcũq; mediãte arte magica id inueniat: † atq;
34 proinde cũ thesaurus in nullius bonis sit.l.nũquã.31.§.thesaurus.ff.de acqui.rerum domin. iure gentiũ inuenteri quæretur.l.1.in princ. ff. de acquir.possess.§. item lapilli. Insti.de rerũ diuisio. Et quãuis propter modum illicitum fiscus auferre possit, interim locus est regulæ gl. c.fraternitas.12.q.2.& ideò.l.1.post princip.ff.de iure fisci requirit denuntiationẽ fieri fisco thesauri inuenti, quasi interim inueniens possit retinere; donec mediã te denuntiatione fiscus auferat. Secundò limita cõclusionem principalem, de qua agimus, vt ad acquirendum thesaurum inuentum in fundo proprio, nõ sufficiat sola inuentio, sed requiratur etiã apprehensio ipsius: antea enim non videtur quæsitus, neque inuentor censetur illius dominus: quod videtur probare text.l.3.§.Neratius.ff.de acquirẽd.possess.& tenet Bart.l.1.in princip.numero 18.ff.de acquiren.possess.receptus, vt ibi asserit Alciat.numero.39.Iason d.§.Neratius.numero.10.Afflictis.c.vnico.§.finali.numero.2. quæ sint regalia. Anton. Gom.l.Tauri.45.numero.47. Bursatus consilio.209.numero.11.libro.2. sentit Thomas.2.2.q.66.articulo.4.ad.1.gloss. l. peregrè. verb. suprà. ff. de acquirend. possess. Et est ratio, quia ante apprehensionem inuentor magis dicitur scire locũ, in quo est thesaurus, quàm illum inuenisse: & quia dũ est in eo loco in quo fuit recõditus, adhuc dicitur thesaurus, & videtur remanere in sua libertate naturali, & sic adhuc nullius esse videtur, vt eleganter considerat Connan. libro 3.commentario.cap.4.post princ. Vnde dum tex.d.§.thesauros probat, dominũ fũdi facere thesaurum suum inuentum in proprio fundo, debet intelligi postquam illum apprehenderit, quia ante apprehẽsionem, proprièe non dicitur inuenisse.l.si Barsatorẽ.C.de fideiusso. Contrariam tamen opinionem, imò quod dominium thesauri acquiratur, sola inuentione, & conspectu, absque alia apprehensione, sentit gloss. §. item lapilli. Instit.

Insti. de rerum diuisio. & ibi defendit Portius.gloss.l.vnica.verb.inuenit. C. de thesauris. libro.10. Socinus l.3.§. Neratius.numero.6.ff.de acquirend.possess.cuius opinionem putat veriorem Detus l. 1.in princip.numer.61.ff. de acquirend. possess. Et tenet Valasc. de emphyteusi. q.15.numer.2.&.6. quia iura de sola inuentione faciunt mentionem, & nõ de occupatione: quinimo hanc esse magis receptam sententiam, asserit Auendan. libro.1.de exequend.mandatis.capit.4.
35 nu.33.vers.licet.&† videtur text.l.peregrè. in fin.princip.ff. de acquire. possess. Sed non est recedendum à prima opinione, quę sine dubio magis recepta est: & quia vera resolutio huius difficultatis pendet ab intellectu.l.3.§.Neratius ff.de acquirend.possessio.latius circa illius interpretationẽ insistemus. Est igitur aduertẽdum, quod in illo.§.in primis proponitur sẽtẽtia Neratij & Proculi, quod solo animo nobis non quæritur possessio, nisi præcedat naturalis possessio, vt etiam probat.l.licet.C.de acquiren.possess. & inde inferũt, quòd si quis sciat thesaurum esse absconditum in suo fundo, ab eo tempore videtur thesaurum possidere; ex quo animum possidendi illum habuit, quia quod deest naturali possessioni, animus implet: quæ quidem illatio non bene sequitur ex regula posita in princip. Nisi dicas, eos pro cõstanti habuisse, quòd qui possidet naturaliter fũdum, videtur etiam & thesaurum ibi absconditum naturaliter possidere. Cum igitur data scientia, præcedat naturalis possessio thesauri, solus animus sufficiet ad acquirendam illius ciuilem possessionem, & producentem effectus ciuiles, vt explicat Vaconius declarationum iuris.capit.40.numero.2. Illud autem præsuppositũ, scilicet, quòd qui possidet naturaliter fũdũ, videatur etiam thesaurũ ibi existẽtẽ naturaliter possidere, confirmabãt fortassis authoritate Bruti, & Mãlij tenẽtiũ, quòd qui præscribit fundum, præscribit etiam thesaurũ ibi existẽtem; & sic clarè sentiebant, eam dẽ possessionẽ, quam quis habet in fũdo, habere etiã in thesauro ibi existẽte: vnde apertè probabãt prædictũ præsuppositũ, vt melius cæteris explicat Zasi. d. §. Neratius. numero. 3. Cæterũ Paulus Iureconsultus in primis reprobat prædictorum fundamentum, resoluens prædictum dictum Bruti & Manlij verum esse non posse, facto argumento à sufficiente partium enumeratione: aut enim is qui possidet fũdũ alienũ bona fide, ignorat thesaurũ ibi existere, aut scit: si ignorat, non potest dici illũ naturaliter possidere, quia rei ignoratæ non datur possessio. l.1. C. de acquirend. possessio. aut scit, & is nõ potest præscribere thesaurũ, quia scit illum esse alienum, & scientia rei alienæ impedit præscriptionẽ lõgi tẽporis. l. vnica C. de vsucapio. transformãd. †Et quãuis Aretin.d.§.Neratius.colum. penult. ad finem dubitet, quo modo is qui possidet fundum bona fide, & sic existimat illum esse suum, data scientia thesauri ibi existentis, non possit illum præscribere, quia sciat esse alienum, & sic respectu illius, consideratur tanquam malæ fidei possessor? tamẽ clarè respõdetur, quòd ille, qui scit thesaurum esse in fũdo, quãdiu illum non apprehendit, debet scire suum non esse, sed esse alienum, scilicet, vel spe, si priùs quis alius illum apprehenderit: & ideò antequam apprehendat, cũ sciat illum suum non esse, & nihilominus absque apprehensione velit præscribere, inducetur aduersus eum regula. l. finalis. C. vnde vi. vt est de mente Ruini dict.§. Neratius.in fine.& ibi Zasi.numero.6.& numero.12. Ex qua prima ratione Pauli Iureconsulti colligẽdum est, non esse simpliciter verũ, quòd qui possidet fundum, videatur possidere thesaurum ibi existentem quasi partẽ fundi, cum licet possideat fũdũ, non tamen videatur possidere thesaurũ, si ignoret illum ibi esse, & sic constat, thesaurũ consi-

considerari tanquam quid diuersũ à fũdo: & ideò à possessione vnius,ad possessionẽ alterius malè inferri, vt tradit glo. d.§. Neratius. verb. cœpisse .cõmuniter recepta,& est tex.l.peregre.in fine princip.ff. de acquirẽd.possess. Quia tamẽ in hac prima ratione solũ videbatur negari dominiũ thesauri esse illius, qui tantũ sciebat illũ esse in fũdo: vnde adhuc videbatur,quòd saltẽ possessionẽ illius haberet, vt Neratius & Proculus pro cõstãti habuerũt,vt ostenderet, neq; hoc esse verũ,subijcit Paulus Iureconsul. Sabinũ existimasse, neq; thesauri possessionem acquiri, ex sola sciẽtia, nisi loco moueatur,cui ipse dicit seconsẽtire,vt etiã probat.l.peregre.in fine princ.ĩ. de acquirẽ. possess. Et ex isto tex.ita explicato infertur primò, cauendum esse ab Aretin. d §.Neratius.col.fina.& ibi Iasn.6.Zasi. 13.dũ ex d.§.Neratius colligũt,quòd licet thesaurus res sit mobilis,tamen non præsenbetur nisi longo tẽpore, prout & fũdus,in quo existit, tantũ longo tempore præscribi potest.l.fina.C.de præscrip. lõgi tẽporis. hoc enim nõ colligitur ex mente Iurisconsult. d.§. Neratius.imò magis contrariũ, cũ velit thesaurũ considerari tanquam quid diuersũ à fũdo: & ideò à possessione vnius ad aliũ malè inferri; ‖ vt aduertit Baldui.d.§.thesauros. 37
col.1.ante finẽ.Inst.de rerũ diuisio.Thesaurus igitur per se consideratus,præscribetur triẽnio, vt præscribũtur aliæ res mobiles,vt tenet Rui.d.§. Neratius. inducẽs etiam.l. eũ qui.ĩ.de vsucapio. Infertur secũdò, reijciẽdam esse nouam opinionẽ Soc.d.§.Neratius.n.6.quòd licet possessio thesauri nõ quæratur absq; apprehẽsione:tamẽ dominium thesauri acquireretur per solũ aspectũ & inuẽtionẽ:nam imò cõtrariũ apertè sẽtit Iurecõsult.vt suprà ostẽdimus: & quia thesaurus in nullius bonis est. l. si is qui. §. 1. & ibi Alber.ad finem. ĩ. de acquiren. rerũ domin.Thomas.2.2.q.66.art.5.ad.1 Paulus consil.23.n.1.lib.2.Ergo succedit regula, quòd illud quod est in nullius bonis, non acquiritur quoad dominiũ, & possessionem, absque apprehensione. l. 1.in princ.ĩ de acquirend.possess.§.item lapilli.Instit. de rerum diuisio. & asserit receptum Ant.Gom.l.Tauri.45.nu.47. ad finem.Et confirmatur, quia vt dominiũ quæratur per aspectum, oportet qđ interueniat voluntas domini transferre volentis.l.1.§.si iusserim.ĩ.de acquirend. possess.sed in his, quæ nõ sunt in alicuius bonis, nõ potest dari prædictus animus: ergo neque dominium in illis acquiretur per aspectum,vt in specie tradũt Rebuff.3.tomo ad ll.Gallicas.tit. de materia possessor. in præfatione. numer. 52. Anton.Gom.l.Tauri.45. num.45.ad finem. Infertur tertiò,d.§.Neratius. in fine. apertè probare communem opinionem, quam defendimus, ad acquirẽdũ scilicet,dominium, vel possessionẽ thesauri,non sufficere solam inuentionem, nisi interueniat apprehensio,& motio à loco.Et si oponas de regula.l.clauibus.ĩ. de contrah. emptio. quòd qui possidet continens, videtur etiam possidere & contentum,respondet Iureconsultus d. §.Neratius.in fine, eam regulam procedere in his,quæ sunt sub custodia alicuius certi hominis:cæterũ thesaurus non est sub alicuius custodia, quandiu non fuerit apprehensus: & ideò prędicta regula in hoc casu induci nõ potest:quod latius ex mente aliorum explicat Antonius Gom.l.Tauri.45. nu. 47. ad mediũ. 38
† Et hæc de prima cõclusione in hac materia. Succedit igitur secunda principalis cõclusio in hac materia, quòd qui inuenit thesaurum in fundo alieno, ratione inuentionis habebit dimidiam partem thesauri, & alia dimidia concedetur domino fundi. textus hîc ad finem.& l.si is qui.63.ĩ. de acquirend.rerum dominio. & id ita fuisse constitutũ ab Adriano Imperatore refert Spartianus in eius vita, vt si quis in suo reperisset,ipse potiretur: si quis in alieno,dimidium

dium domino daret: si quis in publico, cum fisco æqualiter partiretur. & refertur.§.thesauros.Instit.de rerum diuisio. probat.l.43.tit.28.par.3.exornat Bursatus consilio.209.libro.2.numero.3. Gregor.l.5.titulo.15.partit.2.verb. e mineras.ad medium.Villabos in ærario communium.verb.thesaurus. numero.112. Vnde infertur, quòd in specie.l.à tutore.ĩ.de rei vẽd.thesaurus inuentus in fũdo empto,pro dimida competet emptori tanquam domino fundi, & alia dimidia cõcedetur inuentori, vt ibi per glos. final.& Angelum in fine. Alia autem pecunia,quæ reperitur abscõdita,quæ thesaurus non est,quia constat de domino, non competet inuentori pro aliqua parte, vel etiam domino fundi, sed à domino,vel hærede eius vendicabitur, vt probat d.l.à tutore.extollit Gerard.sing. 95.& exornat Cagnol.l.2.numero. 172. C.de rescind. vend. Valasc. de emphyteusi.quæst.15.numero.8. Bursatus consilio.209,numero.14.libro.2.& eleganter Alciat.libro.7.Parergon.capite.1.& elegans,& quotidianum exemplũ proponit Hotoman.§.thesauros. post princip.Instit.de rerum diuisio. Amplia hãc secundam conclusionem, vt inuentor thesauri in foro conscientiæ teneatur partem domino fundi etiam ignaro restituere:nam quamuis,vbi agitur de pœna,licitè interim retineat, vt suprà diximus,tamen hoc casu cum nõ agatur de pœna,sed de dimidia thesauri applicata per legem domino fundi,tenetur ei sũam partem in foro conscientiæ restituere: & ita Caietan.2.2.q.66.articulo.5. Lud. Mol.de iust.& iur.in.1.tom.tract.2.disp. 56.col.2.Limita hæc procedere,quando quis fortuitò in fundo alieno thesaurũ inuenit:nam si data opera thesaurum in fundo alieno perquirat, & inueniat, nihil habebit ratione inuentionis,sed thesaurus ad dominum fũdi in totum perrinebit:ita probat.l.vnica. C. de thesauris.libro.10.†Notat glos.cap. si quid in- 39
ueniſti.14.quæstio.5.glos.l.si is qui.63. verb.inuenerit.ĩ. de acquirend. rerum dominio. Afflictis libro.1.constit.rubribric.59.§.i.numero.2.Gregor.l. 5.titulo 15.partit.2.verb.e mineras.ad medium. notab.Connan.libro. 3. commentario. capit.4.numero. 5.Peregrinus de iure fisci libr.4.tit.2.numer. 5. Quinimo addit d.l.vnica.vnum mirabile, quòd si quis data opera perquisierit thesaurũ, & inuenerit,domino agri consentiente, adhuc ratione inuentionis, perquirens nihil habebit,sed totus thesaurus ad dominum fundi pertinebit.notat Bart. l. si cũ dotem. §. transgrediamur. numero. 1.ĩ. eod. Montolonius in prõptuario iuris. verb.thesaurizare.Auendan.lib.i.de exequend.mandat.c.4.num.33.Ant. Gom. l.Tauri.45.num.51.Bursatus consil.209. num.3.libro.2. Villabos in ærario communium.verb.thesaurus.numer.112.in quo labitur Nauar.in manuali. c.17.numer.172.dũ securè inquit, quòd si quis de voluntate domini inuenit thesaurũ in fundo alieno,dimidia pars thesauri ratione inuẽtionis sibi quæritur.Sed tamẽ est videndum de ratione prædictæ conclusionis: & varias quidem refert Platea d.l.vnica.num.5.C.de thesauris.libr.10. Paul.l.si constante.§.transgrediamur.n. 2.& ibi Alexand.n.9.ad finem.ĩ.eodem. Anton.Gom.l.Tauri.45.numero.51.ad finem.aliam etiam reddit Balduin. d.§. thesauros. ad finem. & aliam Forcatul. dialogo.56. numero.5.Cæterum Valasc. de emphyteusi. quæstio. 15. numero.7. reprobatis aliorum rationibus cõcludit, nullam cõcludẽtem reddi posse.Tu autem in primis aduerte, literam d. l. vnicæ.C.de thesauris.libr. 10. variè haberi. nam Connan.libro.3.commentario. capite.4.numer.1.ad finem. ita legit:In alienis verò terrulis nemo audeat inuitis,id est,nolẽtibus,aut ignorantibus dominis: secundũ quam literam textus ille non probat conclusionem,de qua suprà,imò magis sentit contrarium, quòd domi-

dñis volentibus licitè quis poteſt quærere,& inuenire theſaurũ in fundo alieno. Item & Cuiacius d.l.vnica. expreſsè inquit,quòd quidam codices habent literã Inuitis,id eſt, nolentibus: quam literam probat, quia per eam tollitur ambiguitas verbi, Inuitis, nam inuitus ille dicitur,qui expreſsè contradicit, vel etiam qui diſsimulat, & non contradicit. gloſſ.l.1.§. ſciẽtiam. ſ. de tributor actio.

40 Sed cauendum eſt, quia hi præſupponunt,in litera d.l.vnicæ inueniri dictionem expoſitiuam, Id eſt; quæ tamen in libris communiter non reperitur, imò litera ita habetur,Inuitis,imò neque volentibus: ſecundũ quam literam neceſsriò probat communem concluſionem ſuprà relatam. De illius igitur ratione adhuc inquirendũ eſt:& ego quidẽ exiſtimo,proverà ratione,& reſolutione huius difficultatis, tres caſus diſtinguẽdos eſſe. Primus eſt, quãdo quis vult quærere theſaurũ in fundo alieno,nomine ipſius dñi,& ad eius vtilitatẽ,& hoc caſu dicẽdum eſt,licitum eſſe hoc facere; quia cum inquirat nomine dñi, & ad eius vtilitatẽ,ipſe dñs videtur in ſuo inquirere.l. quod meo.in prin.ff.de acquir.poſſeſ. ac proinde theſaurus hoc modo inuentus, totus cedet ad vtilitatem dñi,iuxta regulam.l.qui proprio.46.§. procurator. ſ. de procurato·& ita Lucas de Penna. l.ſi coloni.q.7.C. de agricol.& cenſit.libro.11. Angel.§. theſauros.col.1.Inſt. de rerum diuiſio. & inuentor hoc caſu tantùm habebit mercedem operum, & laboris, ſecundùm id quod inter eum & dominum fundi cõuentum fuerit. Platea d.l. vnica.num. 4. & ibi Rebuff. col.1. C.de theſauris.libr.10.Auendan.lib.1.de exequend.mandatis.c.4.n.33.verſ.5.cõcluſio.Mõtelonius in prõptuarioiuris.verb. theſaurizare.probat.l.45.tit.28.partit.3. & ibi notat Gregor. in gl.antepen. Et ad hunc modum debet explicari.glo.verb. ſuo.d.§.theſauros. & Burſatus conſ. 209. nu.3.in fine.lib.2. Eſt & ſecundus caſus, quando conſtat,dominum ius quærendi theſaurum in fundo proprio, ſponte tranſtuliſſe in alium quærere volentem, vt ſic ille quaſi dominus fũdi quæreret: & dicendum eſt,hoc non inueniri prohibitum,ac proinde ſtante prędicta trãſlatione;is tanquam dominus theſaurum inuentum,ſuum faciet in ſolidum, ac ſi in ſuo fundo inueniſſet: & ita colliges ex Syluestro.verb.inuentum. n.10.& n. 14.Molin.de iuſti.& iure.tractatu.2. diſputat.56.col.3.ad finem. Eſt tertius & vltimus caſus, quando dominus fundi non tranſtulit ius quærendi ſibi competens, in illum tertium, ſed quaſi cumulatiuè ei conceſsit etiam poteſtatẽ quærendi theſaurum in proprio fundo:& in his terminis loquitur tex.d.l.vnica. Cuius ea ratio eſt, 41 † quia inuentio theſauri, ex ſe incertiſsima eſt, & in qua ſæpius homines vanè, & temerariè ſe exercẽt; vt pulchrũ exemplum habes apud Cornelium Tacitum.libro.16.Annalium,& hac ratione inuentio theſauri dicitur donum fortunæ.l. ſi is qui. 65.§.1.ff. de acquirend.rerum dominio.ſiue donum Dei.l.vnica.C.de theſauris.libr.10.quaſi non humana induſtria, ſed beneficio Dei, & fortunæ offeratur. Ad reprimendam igitur hanc hominum temeritatem & vanitatem, & etiam inconſultam cupiditatem effodiendi agros alienos,conſtitutum eſt,vt is ex inuento theſauro, etiam de voluntate domini, nihil conſequeretur, vt ſic ſciens ſe nihil vtilitatis reportaturum ex inuentione, facilius abſtineret à temeritate, & inconſulta cupiditate effodiẽdi aliena: & ita clarè colliges ex.l.vnica.in fine.& clarius ex.l. 2. titulo. 18.libro.10.codicis Theodoſiani, & eſt de mente. gloſſ. 1. in fine.l.cũcti. C. de metallarijs. libro 10.& clarius Lucas de Penna.l.ſi coloni. q.7.de agricol.& cenſit.libro.11.Et iuxta prædicta veniunt explicanda ea,quæ in propoſito tradit Syluester verb.inuẽtum. numero. 8.& numero. 10. ſcilicet, d.l.

d.l.vnicam eſſe intelligendam, quando dominus dedit tertio licentiam quærendi ignorans quòd theſaurus eſſet quærẽdus:nam ſi ſciat theſaurum quæri, & nihilominus præſtet prędictam licentiam, non procedet d.l. vnica. ſed inuentor, vel dimidiam quæret ratione inuentionis,vel etiam totum theſaurum, ſi appareat de animo domini volentis donare, vt ipſe ibidem declarat num. 14.ad finẽ. quod & tradit ſumma Tabiena verbo, reſtitutio.num.27.ad finem. nam hæc declaratio eſt contra verba d. l. vnicæ. quæ clarè ſignificant, quòd etiam ſi dominus det licentiam,vt quæratur theſaurus in fundo,tamen nihil quæretur inuẽtori,ob rationem ſuprà aſsignatã. Quod etiam colligitur ex.l. 1.tit.18.lib.10. Codicis Theodoſiani. Tãtùm igitur prædicti ſaluari poſſunt in terminis ſecundi caſus ſuprà relati. Tertia principalis concluſio ſit in hac materia, Quòd theſaurus inuentus in loco ſacro,vel religioſo,in totum acquiritur inuentori: ita clarè probat d.§.theſauros.& ibi etiam Theophil. gloſſ.2.l.vnica.C.de theſauris.libr. 10.& & ibi Baldus num. 1. gloſſ.cap.ſi quid in ueniſti. 14. quæſtio.5. Sed in contrarium vrget.l.3.§.fin.ff.de iure fiſci.vbi expreſſe probatur, quòd theſaurus inuentus in loco religioſo,pro dimidia tantùm quæritur inuentori, & pro alia dimidia 42 fiſco. † Et adeò vrgens eſt prædicta difficultas,vt prædicta iura ſibi inuicem aduerſari,fateatur Duaren. hîc, & Anton. Auguſtinus lib. 1.emendation. cap. 3 pagina.36.ad finem. Garſias tractat. de expenſis.cap.22.num.56. Et circa illorum concordiam latè inſiſtit Peregrinus tracta.de iure fiſci.libr.4. cap. 2. à nnmer. 6. Cæterùm gloſſ.d.§.theſauros.verbo, religioſo.& gloſſ. dict.l.3. §.fin.ff.de iure fiſci.concordant prædicta iura, vt deciſio d.§.theſauros.procedat ſecundùm rationem naturalem: deciſio autem d.l.3.§. final. procedat attenta diſpoſitione ciuili, quæ præualet propter publicam vtilitatem, quæ in fiſco verſatur: argumẽ l.vtilitas. C.de primipilo. libr.12. & ſubſcribunt Rainer. & Bart. dict.l.3.§. final. Iſernia cap.vnico. num. 92. quæ ſint regalia.& ante eos Azo in ſumma. Inſtitu. de rerum diuiſio.numer.56. & eſſe antiquorum communem ſententiã aſſerit Alciat. libr.7.parergon.cap. 1. ad finem. & receptam eſſe concordiam affirmat Antonius Gomez.l.Tauri. 45. num. 52. ad finem. Et hac de cauſa Villalobos in ærario communiũ.verbo,theſaurus.nu. 113. dicit, quòd theſaurus inuentus in loco religioſo, vel publico, pro dimidia quæritur fiſco:quod etiam tradit Burſat. conſilio.209.num.4.lib.2.&id ſentit Harmenopulus in promptuario.lib. 2. titu.6. dum refert deciſionẽ d.l.3.§.fin.quaſi in iudicijs ſit ſeruanda:& text.clarus c.vnico.in fine.quæ ſint regalia. vbi expreſſè dicitur, theſaurũ inuentum in loco religioſo,pro dimidia acquiri fiſco: & ſatis conſonat conſideratio Duaren.hîc, qui exiſtimat,dict.§. theſauros. coniungendum eſſe cum d.l.3.§. fin. ff. de iure fiſci. vt ſic ſit ſenſus,quòd Diuus Adrianus naturalem rationem ſequutus, conſtituit, theſaurũ in loco ſacro, vel religioſo inuẽtũ, in totũ acquiri inuẽtori:ſed poſteà diuifratres conſtituerunt,pro parte acquiri fiſco, vt eſt expreſſum in dict.l.3. §.fin. & ita etiam hodie in quibuſdam Inſtitutionibus nouiter impreſsis id reperitur additum deciſioni d.§. theſauros. Sed neque hæc conſideratio Duaren.neque communis concordia placere poteſt: quia conſideratio Duaren. in effectu inducit,deciſionẽd.§.theſauros.corrigi per d.l.3.§.fin.quod vtiq; abſurdũ eſt: & illa adiectio, quæ hodie inuenitur in nouis Inſtitutionibus,cõmentitia eſt:nam anti quæ non habent prædictam adiectionẽ, ne q; etiam Theophil. Similiter & cõmunis ſolutio ex eo videtur corruere, quòd nõ ſit veriſimile,Iuſtinianũ in Inſtitut.iuuenes ius abrogatũ docuiſſe,& qđ iã non 43 obtineret. † Quinimò conſonantius

videtur, quòd Iustinianus sciens diuos fratres constituisse id quod refertur in d.l.3.§.fin & nihilominus recitans constitutionem Adriani contrariam, satis significauit.iam hodie non esse obseruandam decisionem d.l.3 §.final. sed magis standũ esse decisioni Adriani relatæ in d.§.thesauros.quod tentauit Bulgarus relatus per gloss.d.§.thesauros.verbo, religioso & ibi sequũtur Angel. ad finem. & AEguinarius Baro,Couarr.c.peccatũ.3. parte.§.vltimo.n.3.post medium. de regulis iuris in.6.Peregrinus de iure fisci.libro.4.tit.2.num. 7. Sed cùm legũ correctio sit euitãda,& prædicta opinio reijcienda est. Vltimo loco Alciat.libr. 7.parergon.cap.1 ad finem. concordat prædicta iura,quòd d.§. thesauros. procedat in thesauro reperto in loco sacro, vel religioso, sito scilicèt in fundo inuentoris: quanuis enim re vera in bonis nullius sit. §.nullius.Instit.de rerũ diuisio.tamẽ quia est situs in fundo inuentoris, thesaurus in totũ acquiritur inuẽtori:sed extra hũc casum procedet d.l.3.§.fin. Quam concordiam sibi arrogat Claud.Cancilncula d.§.thesauros. & ibi Balduin. col.2. & notabiliter comprobat Connan lib.3.cõmentarior.cap.4. nu.2. & Carondas lib. 1.verisimiliũ.cap.21. pagi.79. Sed & hãc concordiam tanquam diuinatiuã, & nulla probabili ratione differentiæ nitentẽ, improbat Couar.d.cap.peccatum.3.parte.§.vltim. num. 3.versi.tertia igitur.lolũ Canciũculam referens,quasi illius authorem.Vnde pro vera concordia,& resolutione huius difficultatis vltra alios est aduertẽdũ,quòd d.§.thesauros.probat,thesaurũ repertũ in loco sacro, vel religioso, in totũ esse inuentoris:& quòd quoad inuentũ in loco sacro, nulla lex contradicit:nam d.l.3.§.fin.ĩ. de iure fisci. & cap. vnico.in fine.quæ sint regalia. tantũ loquũtur in thesauro inuento in loco religioso. Iuxta quæ dicendum est, quòd si in loco sacro thesaurus reperiatur, in totum erit inuentoris, vt est expressum in dict.§.thesauros cui in his terminis nulla alia lex cõtradicit:& expresit Theophil. § fin. Institu.per quas personas vobis acquiritur.Et est ratio,quia attenta ratione naturali,thesaurus totus debebat acquiri inuentori, & tantũ propter euitandas discordias inter inuentorẽ,& dominum fundi, ius ciuile dimidiam thesauri concessit domino,vt tradit Siluest. verbo,inuentũ.num.10.& sentit Thomas.2.2. q. 44 66.artic.5.ad.2. † Cùm igitur locus sacer non sit in dominio alicuius, cessat prædicta ratio:& consequẽter totus thesaurus conceditur inuẽtori. Et ideò meritò Bal. l.item lapilli.in fine.ĩ.de rerum diuision. tradit,thesaurũ repertũ in locis, qui non sunt in alicuius bonis,in totũ acquiri inuentori,& idem tenet Aluarot.c.1.nu.8. quæ sint regalia.Cassanc.in consuet. Burgundiæ.rubr.1.§.1.nu.20.Couar.d. cap. peccatũ.3.parte.§.vltimo.num.3.ad mediũ.quidquid repugnet Peregrinus libr. 4.de iure fisci.tit.2. num.8. Tota igitur controuersia remanet circa thesaurum inuentũ in loco religioso: nam dict. §. thesauros.probat,in totum acquiri inuẽtori,& dict.l.3.§.fin.ĩ.de iure fisci.& cap. vnic. in fine.quæ sint regalia. probant pro dimia acquiri fisco.Sed dicet aliquis, hanc controuersiam facilè sopiri posse ex suprà traditis circa thesaurum inuentum in loco sacro: nam idem videtur admittendum in reperto in loco religioso: nam cùm & locus religiosus nõ sit in alicuius bonis. dict. §.nullius. Institut. de rerum diuisione. etiam tunc militat ratio suprà assignata in thesauro reperto in loco sacro. Sed respondetur, non per omnia esse eamdem rationem, quando thesaurus inuenitur in loco sacro, vel in religioso; quia loca sacra non solùm non sunt in alicuius bonis, sed etiam neque vllũ ius priuatũ in illis haberi potest, cùm publici iuris esse censeantur.l.1.§. huius studij.ĩ.de iustitia & iure. Loca autem religiosa, licèt non sint in alicuius bonis. dict.§. nullius id intelligendum est, quoad proprietatem:nam quoad vsum, id est,ius sepeliendi, sunt in bonis priuatorũ.Panor. cap.abolendæ.num. 5. de sepulturis. imò dicuntur à laicis priuatis possideri. gloss. c.quanto.de iudic.declarando vt ibi per Panor.n.10.& ideò sepulchrũ cõstrui nõ potest in loco publico. Cicero libr. 2. de legib.col.antepen. seu in loco sancto, siue sacro.l. mortuorum. C. de religiosis. CæsarCosta lib.2.variarum ambiguitatũ iuris.cap.17. Et ideò abusiuè ipsa sepulchra dicũtur nostra. Azo in summa.nu. 1.C.de religiosis.notabiliter Molina lib. 1.de primogen.cap.24.nu.36. Iuxta quæ videtur dicendum, quòd si quis reperiat thesaurũ in loco religioso, in quo habeat ius sepulchri,thesaurus in totum ei acqui 45 retur: † nam cũ tunc quoad dominium non sit in alicuius bonis, & sepulchrum quoad vsum sit suum, meritò in totũ ei quæritur thesaurus. Et in his terminis procedet d.§.thesauros. & opinio illorũ quos suprà retulimus. Si autem reperiatur in loco religioso, qui sit alterius quoad vsum,tunc procedet d.l.3.§.fin.ĩ.de iure fisci. Et est ratio, quia cũ sepulchrum quoad vsum,& ius sepeliẽdi, sit in bonis alterius, & sic quodammodo alienum, non debet inuentor totum thesaurum lucrari, iuxta regulam dicti. §. thesauros.Cæterùm cùm prædictũ ius competens habenti ius sepulchri non sit dominium,& dimidiã tantùm domino rei in qua reperitur thesaurus,in,beat præstari, dict.§. thesauros. habenti ius sepulchri, dimidia danda non est: ac ob id 46 tanquam in dominio vacante, quoad eam partem fiscus succedet: argument. tit.C.de bonis.vacantib. libr. 10.Vnde infertur explicatio ad d.§.thesauros. vt debeat intelligi generaliter, quãdo quis reperit thesaurum in loco religioso, in quo habebat ius sepulchri,ob rationem de qua suprà.& Theophil.§.fin.Insti.per quas personas vobis acquirit. Quãuis suprà relati videãtur restringere ad locũ religiosum situ infundo inuẽtoris.Infertur secũdò,quòd in specie d.l.3.§.fin.ĩ.de iure fisci.dimidia quæretur fisco, nõ solùm quãdo locus religiosus erat in loco publico,ad quos terminos eũ text. restringebat Cõnan.lib.3.commentar.c. 4. nu. 2. ad finẽ.Balduin.d.§.thesauros.col.2. sed etiam quãdo est in loco priuato, semper enim dimidia quæretur fisco,ob rationẽ de qua suprà: & clare colligitur ex d.l. 3. §.fin.dũ dicit,id procedere etiam in thesauro reperto in munumentis,id est,cœnotaphijs,quæ quis in memoriam defuncti constituit in loco proprio.l.monumẽtũ.ĩ.de religios. & tamen quia & illa religiosa censentur.l.monumẽta.C.de legatis.ex thesauro in illis inuento fiscus habet dimidiã, ob rationem, de qua supra. Tertiò infertur annotatio ad tradita per Fabrũ,Angelũ & Portiũ. d. §. thesauros. practicã Papiẽsem in libello actionis realis.verb.iure dominij. nu. 6. Cassaneum in consuetud.Burgund. rubric.1.§.1.nu. 21. Montolonium in promptuario iuris. verb.thesaurizare. Siluest. verbo, inuẽtum.num.11.Gregor.l.45.tit. 28. partit. 3.gloss.1. in fine.Auendan.lib.1.de exequend.mandat.cap.4. num. 33. Couarr. cap.peccatũ.3.parte.§.vlti. num.3 in fin. Nauarr.in manuali.cap.17. nu. 174.Ludoui.Molina de iust.& iure.in.1.tom.tractat.2.disput.56.col.3.ad finem. dum dicũt, quòd hodie si thesaurus inueniatur in loco sacro,vel religioso,non applicabitur dimidia fisco, iuxta dict.l. 3.§.fin.sed potiùs prælato illius ecclesiæ, † quia loca sacra non constituuntur, nisi authoritate pontificia.§.sacræ. Institut. de rerum diuisione. & pariter hodie loca religiosa.c. ad hæc. de religiosis domibus. & sic pertinent ad ecclesiam, & consequenter ad prælatum, qui eam ecclesiam suam dicere potest. cap. si tibi absenti. de præbendis. in. 6. Neque iura ciuilia statuere potuerunt, vt in prædicto casu medietas thesauri quæreretur fisco, in præiudicium ecclesiæ.

cap. ecclesia. de consti. Sed hæc opinio tenenda non est, in primis quia est contra opinionem suprà relatorũ, tenẽtiũ in prędicto casu dimidiam thesauri quęri fisco, & est expressum. c. vnico. in fin. quæ sint regalia, & ita seruat consuetudo. Neque obstant rationes contrariæ opinionis, quia ad primam respondetur, quòd ecclesia quatenus est res sacra, non est in dominio prælati, sed solius Dei. gloss. §. nullius. Instit. de rerum diuisione gloss. l. 3. ff. de acquirend. rerũ domin. notabiliter Nauarr. in apologia de redditibus. quęstion. 1. monitu. 24. num. 5. & tantũ dicitur esse prelati. quoad titulũ, & administrationem. cap. si tibi absenti. de præbend. in. 6. elegans. l. 12. tit. 28. partita. 1. Cùm igitur locus sacer non sit in dominio prælati, dimidia pars thesauri in eo loco inuenti, nõ debet pertinere ad prelatum, neque etiam ad Deum, qui de his transitorijs non videtur curare. Confirmo, quia aut thesaurus fuit inuẽtus in loco sacro; & tunc sine dubio pertinet ad inuentorem in solidum, iuxta suprà tradita: & sic in his terminis inanis quæstio redditur, vtrùm dimidia thesauri ad fiscum, vel ad ecclesiam debeat pertinere? Aut verò fuit inuentus in loco religioso, & si quidem erat inuentoris, quoad ius sepulchri, etiam ei quæritur in solidũ per tradita suprà, & sic adhuc inanis redditur quæstio. Si verò vsus loci religiosi ad aliũ pertinebat, cùm fiscus præoccupauerit, constituendo, vt ea pars, quæ aliàs domino loci competebat, transiret ad fiscum. dict. l. 3. §. final. ff. de iure fisci. præferendus videtur. argumen. cap. qui prior. de regulis iuris. in. 6. Neque obstat etiam secunda ratio, quia respondetur, quòd thesaurus censetur quid diuersum à loco in quo inuenitur. l. 3. §. Neratius. ff. de acquirend. possess. Item non est in alicuius bonis: & ideò partem quæ habẽti ius in ea re potuit quæri, potuit fiscus in se transferre: neque ecclesia potest dicere hoc factum fuisse in eius præiudicium, cùm secularis vinculum iniecerit, antequam ecclesiæ pars aliqua acquiretur: † vnde semper cùm sua causa debuit acquiri. Bart. l. rescripto. §. final. ff. de mune. & honorib. Decius. c. ecclesia. num. 52. ad finem. de constit. Poterit sanè admitti contraria opinio, quando thesaurus inuenitur in fundo ecclesiæ, deputato administrorum sustentationem. Nam cùm hæc prædia dicantur esse in dominio ecclesiæ. l. final. C. de sacrosanct. eccles. Faber. §. nullius. num. 3. Institut. de rerũ diuisio. ecclesia, siue illius prælatus, habebit hoc casu dimidiam thesauri: quia non debet ecclesia esse deterioris conditionis, quàm si reperiretur in fundo cuiuslibet priuati: & ita in specie Aluarot. cap. 1. in fin. quæ sint regalia. Cassaneus in consuetud. Burgund. rubr. 1. §. 1. nu. 21. Ad complementum autem articuli ad duo est aduertendum, primò quòd ita demum inueniens thesaurum in fundo sacro, vel religioso, facit eum suum, si scilicèt fortuito inuenerit, vt clarè probat d. §. thesauros. Ergo à contrario sensu, si adhibita industria eum inuenerit, suum non faciet. Rationem reddit Connan. libr. 3. commentarior. cap. 2. num. 2. Sed videndum est, vtrùm saltem pro aliqua parte eum faciat suum? Et gloss. l. 3. §. fin. verbo, vendicaretur. in vltima solutione. ff. de iure fisci. videtur sentire, quòd pro dimidia faciat suum. Sed verius est contrariũ, imò quòd in nihilo faciet suum: nã si inquirens thesaurum data opera in fundo alieno, nihil ex eo habet, dict. l. vnica. C. de thesauris. libr. 10. à fortiori idem erit, si data opera, cum inquirat in loco sacro, vel religioso, & ita in specie Antonius Gomez. l. Tauri. 45. numer. 52. ad finem. & est text. cap. vnico. in fine. quæ sint regalia. Quod est notabile ad interpretationem dict. §. thesauros. Item quòd si thesaurus inueniatur in loco principis, vel fiscali, vel etiam publico, pro dimidia quæretur fisco, vti si fuisset inuentus in loco priuato, dimidia sine dubio ad dominum pertineret. dict. l. 3. §. final. ff. de iure fisci. Theophilus. §. final. Institut. per quas personas vobis acquiritur. Ex qua æquiparatione consequitur, quòd si data opera thesaurum in prædictis locis perquirat, & inueniat, ex eo nihil debet quærere. Prout & eodem casu nihil consequeretur, si quis data opera thesaurum in fundo alieno priuati perquireret, & inueniret. dict. l. vnica. vbi gloss. fin. id apertè sentit, † & tradit Siluest. verbo, inuentum. numer. 11. Dicit tamen tex. in dict. §. thesauros. in fine. quòd si inueniatur in loco ciuitatis, dimidia thesauri pertinebit ad ciuitatem. Sed obstat, quòd d. l. 3. §. fin. ff. de iure fisci. probat, thesaurũ inuentũ in loco publico, pro dimidia pertinere ad fiscum, & non ad ciuitatem: publica autem dicuntur ea, quæ sunt ciuitatis: ergo inuenta in locis publicis ciuitatis, pertinent ad fiscum, & non ad ciuitatem: quod videtur agnoscere gloss. final. l. vnica. C. de thesauris. lib. 10. Siluest. verbo, inuentum. numer. 12. Sed tenenda est resolutio Fabri, dict. §. thesauros. in fine. quòd quædam dicuntur publica ciuitatis, in eo sensu, vt non solùm destinentur ad vsum hominum illius ciuitatis, sed etiam totius orbis, vt sunt viæ publicæ, flumina, & similia: quædam verò, quæ pertinent ad vsum publicum hominum illius ciuitatis tantùm, vt sunt theatra, & similia, & explicat. Faber. §. nullius. numero. 3. Institut. de rerum diuisione. In primis publicis thesaurus inuentus pro dimidia quæritur fisco. dicta. l. 3. §. final. quia huiusmodi publica, saltem quoad iurisdictionem, censentur principis. §. flumina. cum ibi notatis. Instit. de rerum diuisione. Sed in publicis secundo modo sumptis, dimidia pars thesauri pertinebit ad ciuitatem, quia ea bona ipsius vniuersitatis esse cẽsentur. §. vniuersitatis. Instit. de rerum diuisione. Et ad hunc modum debet declarari d. §. thesauros. ad finem. & gloss. final. dict. l. vnica. C. de thesauris. lib. 10. & alij suprà allegati. & Isernia cap. 1. numer. 90. quæ sint regalia. Debet etiã declarari. l. 45. in fine. tit. 28. partit. 3. vt est de mente Gregor. ibi in gloss. fin. Postremò in hac materia illud annotand nm est, quòd de generali consuetudine thesaurus vbicumque inuentus, semper pertinet ad principem in solidum, vt asserit Paludan. in. 4. distinctio. 15. quæstione. 3. num. 24. ad finem. & sequitur Anton. 2. parte. titu. 1. c. 15. §. 2. ad finem. & talem consuetudinẽ esse validam, defendit Couarr. dict. cap. peccatum. §. vltimo. num. 4. † Ea ratione, quia licèt ea, quæ in nullius bonis sunt, occupanti concedantur iure gentiũ: nõ tamen ob id adimitur potestas principibus, quibus administratio Reipublicæ commissa est, quin possint ea, quæ in nullis bonis sunt, alicuius priuati dominio applicare: post quam applicationem, qui ea occupauerit, iam non videtur occupasse bona, quæ in nullius bonis sunt, sed quæ iure humano dominum habẽt: allegat Conradum de contractib. 1. parte. quæstione. 10. in quarto argumento. Item, quia lex statuit, quòd thesaurus inuentus in prædio alieno, pro dimidia quæreretur domino fundi, vt suprà dictum est: qui tamen nullum ius habebat ad thesaurum, qui in nullius bonis est. Quemadmodum igitur, lex potuit addicere dimidium thesauri domino fundi, etiam potuit totum thesaurum fisco, vel regi applicare ad onera Reipublicæ melius sustinenda. Et ita etiam Ludouicus Molina de iustitia, & iure. 1. tomo. tractatu. 2. disputatione. 56. columna final. Sed imò prædictam consuetudinem esse inualidam, contendunt Siluester verbo, inuentum. nu. 13. summa Tabiena verbo, restitutio. numero. 27. ad finem. Soto libro. 5. de iustitia & iure. quæstione. 3. articulo. 3. columna. 4. Et eã etiam dãnat Connanus libr. 3. commentar. cap. 4. ad fin. Quod etiã sentiunt

Iſernia & Gregorius, quos ſuprà retulimus. Ea præſertim ratione, quia prædicta conſuetudo magis per violentiam fuit inducta, quàm moribus vtentiũ comprobata: & ideò non debet habere vim legis, iuxta notata cap. fin. de conſuetudin. & quia cùm theſaurus ratione naturali inuentori concedatur. §. theſauros. Inſtitu. de rerum diuiſione. non debet facilè admitti conſuetudo, quæ repugnet naturali rationi. Neque obſtant Couar. rationes: nam ad primam reſpondetur, quòd dominia fuerunt diſtincta iure gentium. l. ex hoc iure. ſ. de iuſt. & iure. §. ſingulorum. Inſtit. de rerum diuiſione. Eodem tamen iure quædam indiuiſa remanſerunt, ita vt occupanti concederentur. l. 1. in principio. ff. de acquirend. poſſeſsio. §. item lapilli. Inſtit. de rerũ diuiſio. Quæ vtique princeps non poteſt diuidere de nouo, neq; occupãtibus tollere, iuxta notata. l. fin. C. ſi contra ius. ergo neque etiã theſauri acquiſitionem poteſt tollere inueniẽti; quia theſaurus etiam eſt de illis, quæ iure gentiũ remanſerunt indiuiſa, & occupanti conceduntur. Thomas. 2. 2. q. 66. artic. 5. ad. 2. Anton. 2. parte. tit. 1. cap. 15. § 2. Silueſt. verbo inuentũ. numer. 3. Non obſtat ſecunda ratio, quia lex ſtatuit dimidium theſauri dari domino fundi, propter tollendas diſcordias, vt ſuprà diximus, quæ ratio ceſſat in noſtra conſuetudine. † Neq; iuſtum videri poteſt, vt quis priuetur toto theſauro, vel parte illius, cuius iure gentium dominus efficitur per inuentionem, niſi ei detur iuſta recompenſa, vt in ſimili tradit Afflictis deciſion. 321. num. 12. & num. 16. Et id in ſpecie colliges ex. l. 2. & 3. tit. 18. lib. 10. Codi. Theodoſiani. Apud Caſtellanos ſanè videtur extare lex, quæ applicare videtur regi theſaurũ, quocumque loco inuentum: ita colligitur ex. l. 1. titul. 13. lib. 6. ordinamenti. vbi præſupponitur, theſaurum inuentum indiſtinctè ad Regẽ pertinere, & delatori pro præmio deferri quartam partem: & ad hoc etiam notant Gregorius. l. 45. titul. 28. partit. 3. in gloſſ. penultima. & Couarr. cap. peccatum. 3. parte. §. vltim. num. 4 Sed tu aduerte, quòd ea lex Caſtellæ per omnia eſt conformis. l. 1. tit. 18. libro. 10. Codicis Theodoſiani. Item, quòd tantùm præcipit, denuntiationem theſauri inuẽti in ſcriptis redigi, & ad principem mitti, vt ſcilicet declaret cui theſaurus inuẽtus ſecundùm ius ſit concedendus, vt etiam agnoſcunt Gregorius & Couarr. vbi ſuprà. & tandem Antonius Gomez. l. Tauri. 45. numero. 51. ad finem. quidquid inuoluat Ludouicus Molina. 1. tomo. de iuſtitia & iure. tractat. 2. diſputatio. 56. colum. penultima. ad mediũ. Illud ſanè videtur innouare, quòd iure cõmuni denuntiatio inuenti theſauri non debeat fieri, niſi quando certum erat, partem theſauri ad fiſcum pertinere, vt clarè probat text. l. 3. §. final in fine. ff. de iure fiſci. notat gloſſ. final. §. theſauros. Inſtitut. de rerum diuiſione; & tamen prædicta lex indiſtinctè iubet, prædictam denuntiationem fieri. Apud Francos ſanè conſuetudine obtentum eſt, vt theſaurus quocumque loco inuentus, ſit regis, vel illius, qui in ea regione habet merum imperium, vt aſſerit Connanus libro. 3. commeniariorum. cap. 4. ad finem. vbi tamen eam conſuetudinem tanquam iniquam, & iniuſtam improbat. Et vtique Ioannes Gallus quæſtione. 193. refert, quòd cùm hæc quæſtio incideret, facta fuit compoſitio inter procuratorem regis, & inuentorem de conſenſu ſenatus, vt æqualiter diuideretur inter eos. † In regno autem Portugaliæ inuenitur quædam lex antiqua Dionyſij regis, typis non excuſa, mihi folio. 9. qua conſtituitur, quòd ſi theſaurus inueniatur in fundo proprio, duæ partes ſint inuentoris, & tertia detur fiſco: ſi verò in loco publico, vel regis, duæ partes ſint fiſci, & tertia inuentoris: ſi verò inueniatur in fundo alieno, tertia pars ſit inuentoris, &

& tertia domini fundi, & alia tertia fiſci: quia tamen ea lex non fuit publicata, & leges Portugaliæ connumerantes iura regalia, nullam fecerunt mentionem theſauri inuenti, magis videtur in eo regno obſeruanda ea, quæ ſecundùm iuris communis diſpoſitionem obſeruanda eſſe ſuprà declarauimus, & expreſſè Molina de iuſtitia & iure. 1. tomo. tractatu. 2. diſputation. 56. colum. pen. in princ. Et hæc ſatis in hac materia.

SVMMARIA LEGIS DIVORTIO. VIII.

§. Si vir. ff. Soluto matrimonio.

1 *Explicatur cõmunis intellectus huius text. & reijcitur.*
2 *Et approbatur alius Paul. & Cuman. hic.*
3 *Et defenditur ab argumentis Alexandri.*
4 *Quæ non renaſcũtur, propriè nõ cõnumerãtur inter fructus.*
5 *Qua ratione maritus in hoc text. non repetat impenſas.*
6 *Refertur emendatio Cuiacij, & reijcitur.*
7 *Si per aperturam marmoris fundus redditur deterior, maritus non facit marmor ſuum.*
8 *Explicatur. l. fin. ſ. de fundo dotali.*
9 *Metalla quãdo pertineant ad fructuarium.*
10 *Explicatur. l. ſi fundas 9. in princ. ff. eo.*
11 *Intellectus. l. ſi ex lapidicinis. 33. ſ. de iure dotium.*
12 *Quod remedium competet marito, ſi vxor non patiatur marmor exciſum exportari, poſt ſolutum matrimonium.*
13 *Et quando competat actio de dolo.*
14 *Argenti fodinæ, & ſimiles videntur in fructu eſſe.*
15 *Venæ argenti, & auri non renaſcuntur.*
16 *Nouo ſenſu explicatur is tex. in fine.*
17 *Fructuarius non poteſt repetere expenſas factas circa venas inueniendas.*
18 *Venæ quando pertineant ad regem, vel ſint priuatorum.*
19 *Leges Hiſpaniæ diſponũt, venas vbicumque inuentas eſſe principis.*
20 *Decima in venis, quãdo ſit ſoluenda, & cui.*
21 *Vtrũ quis poſſit perquirere venas metallorum in loco alieno?*
22 *Inter venas, & theſaurum manifeſta eſt ratio differentiæ.*
23 *Si dominus velit perquirere venam, præferendus eſt.*
24 *In regnis Hiſpaniæ quilibet venas inquirere poteſt in fundo alieno.*
25 *Qui in oſtio venæ cœpit laborare, vniuerſæ videtur poſſeſsionem accepiſſe.*
26 *Explicatur. l. venditor. § ſi conſtat. ſ. communi prædiorum.*
27 *Et aliqui intellectus ad eam referuntur.*
28 *Salinæ pertinent ad ſolum principem.*
29 *Ex ſalinis priuatorũ ſoluit certũ vectigal fiſco.*
30 *Salinas habẽtes cogũtur regi ſalẽ vendere.*
31 *Explicatur cap. ſuper quibuſdam. §. præterea. de verbor. ſignifi.*
32 *Non poteſt emphyteuta ex ſilua terram aratoriam facere.*
33 *Habens ius in fundo, videtur etiam illud habere in venis latentibus.*
34 *Emphyteuta poteſt detegere formam latentem fundi.*
35 *Expenditur ratio. l. quæſitum. 76. §. illud ſ. de legat. 3.*
36 *Id quod non renaſcitur, qualiter dicatur in fructu eſſe.*
37 *Ad vxorẽ fructuariam honorũ vtrũ pertineãt commoditates prothocolorum.*
38 *Kalendarium quid ſignificet.*
39 *Explicatur. l. vſufructu legato. 7. verſic. Vnde etiam. ſ. de vſufr.*
40 *Quid iuris ſit, ſi in legato vſusfructus fiat mentio prothocolorum?*
41 *Si Caſtrũ habens iuriſdictionem, detur in dotẽ, ad quẽ pertineãt mulctæ & condẽnationes.*
42 *Non debet in hac materia fieri differẽtia, ſiue confiſcentur res mobiles, ſiue immobiles?*
43 *Commiſſum emphyteutæ ad quẽ pertineat.*
44 *Pœna delicti à quo tẽpore videatur debita.*
45 *Verius eſt, pœnam non cenſeri debitam, niſi à tempore condemnationis.*

Ex-

46 *Explicatur Bart.l.fin.in fine.ff. de iniurijs.*
47 *Explicatur regula l.3.§ scio.ff.de minorib.*
48 *Explicatur.l.1.§.1.vers.nam si quidem.ff. ad Terpillianum.*
49 *In pœnis quãdo attẽdatur tempus delicti.*
50 *Postquã condemnatio facta est, consideratur pœna tanquam fructus perceptus.*
51 *Explicatur.l suceptores noui.C.de susceptorib. lib.10.*
52 *In causa appellationis agitur ex sententia confirmante.*
53 *In hac materia multũ differt, sententiam esse solutam, vel esse conclusum in causa.*
54 *Gloss.l.ex iudiciorum.verbo, alienare.ff.de accusatio.improbatur.*
55 *In pœnis ipso iure incursis quid iuris sit.*
56 *Maritus præsentare potest ratione castri in dotem dati.*
57 *Idque eleganter comprobatur.*
58 *Explicatur c.cùm Bertholdus.de re iudicata.*
59 *Res maioratus, quãdo ex causa dotis alienari possint.*
60 *Translatio ex necessitate non censetur prohibita.*

INTERPRETATIO Legis Diuortio.8.§.Si vir.ff.Soluto matrimonio:

AGit Iureconsul.in hoc.§. de lapidicina marmorea. Item de venis metallorũ, inuentis in fundo dotali, vtrùm tanquam fructus pertineant ad maritum? Quatenus is autẽ tex. agit de vena marmorea, difficilis reputatur propter cõtraria, duoſq; habet intellectus. Primus est, quòd in principio agat Iureconsult. de marmore quod renascitur, vt contingit in Gallia, & Asia. Quod qualiter contingat, explicat Petrus Gregorius in syntagmate iuris.lib.1.cap.9.nu.3.in.1. parte. nam cùm tunc sit in fructu, pertinebit ad maritum, si cæsum sit, quanuis nõ dum exportatum. Deinde in vers.Et impensa non est ei præstanda. mutetur casus,& agat Iurecons. de marmore quod non renascitur. Et hac ratione dicat, impensam non esse præstandam marito, in quo significat, neque marmor cæsum,& non exportatum, esse mariti: nam si impensa, quam ex suo facit, non est ei præstanda, à fortiori neque marmor cæsum in re aliena, suum faciet: tum quia illud non est in fructu, & quia maritus aperiẽ do lapidicinas marmoreas, quæ non renascuntur, non fecit fundum fructuosiorem, imò deteriorem reddidit: ergo neque marmor excisum suum faciet: quia non est in fructu, neque expensas repetet, cùm per illas vtilitas fundi non sit aucta: †imò cùm deteriorem fundum reddiderit, nomine deteriorationis per vxorem conueniri poterit, iuxta.§. præcedentem. & ita colligitur ex l.final.ff. de fundo dotali. per quam is text. debet declarari. Subdit deinde Iureconsul.in vers. Nisi talis sit.quòd id non procedat, si marmor renascatur, vt in Gallia, & Asia: quem versiculum ita interpretantur Doctores, vt reuertatur Iureconsult.ad primum casum propositum in principio, quando scilicèt marmor renascitur: & quia in dicto principio dictum fuerat, marmor excisum, neque exportatum, esse mariti, additur in hoc versiculo ratio prædictæ conclusionis, quia scilicèt, marmor tunc videtur in fructu, & ideò mariti est, & ei etiam soluendæ sunt impensæ, quia vtiles sunt, ac proinde exoluendæ, vt clarè probat Iureconsultus. l.fin.

l.fin.ff.de fundo dotali. Quod sanè intelligendũ est de impensis factis circa quærendam venam marmoream: nam hæ tãquam pertinentes ad perpetuam rei vtilitatem exigentur.l.3.§. & generaliter. ff. de impensis. impensa enim facta circa marmor excidendum, exigi non potest, quia cùm gratia fructuum fiat, cùm ipsis confunditur,& compensatur.§.fin.ff.hac l.& declarat Bart. hîc num.1. communiter receptus. Prædictus autem intellectus explicatus vt suprà, est de mente gloss.1.hîc, & clarius in verbo, mariti.& subscribit Bartol.post princip.& est verus, & receptus intellectus, teste Alexan.hîc num.1. Campes. de dote.2.par. quæst.30. Sigismũd.consil.28.num.8.& receptũ esse intellectũ fatetur Molina libro.1.de primogen.cap.23.num.8. quẽ & probat Ludouic.Molina de iust.& iure.1.tomo.tracta.2.disputa.54.col.pen. Garsias de expensis.c.22.num.48. Sed est aduertendum, quòd licèt is primus intellectus verus in se esse videatur, vtpote deductus ex mente.l.final.ff.de fundo dotali vt hîc aduertit Vincẽt. num.5. tamẽ quoad literam huius text.non videtur admittẽdus,cùm illam contorqueat, & ex contextu constet,Iureconsult.non mutare casum, sed semper eundẽ prosequi.Item Iureconsl.in princ. generalem regulam proponit, quòd marmor excisum,neque exportatũ,est mariti, neque facit mẽtionem,quòd renascatur: ergo mera diuinatio est dicere, quòd loquatur de marmore quod renascitur, vt latiùs deducũt Aretin.hîc col. 3. Iason nu. 1. Vincẽt.n.4.& Goffred.col.2. in princ. Zasi.lib.2.singulariũ intellectuũ. cap. 4. Reiecto igitur prædicto primo intellectu,succedit secũdus,qui fuit Cuman. & Paul.hîc num.1.quòd Iureconsl. in prin. agat de marmore quod non renascitur, cùm posteà faciat mentionẽ de eo quod renascitur,& probet,illud excisum, neq; exportatũ,esse mariti, quãdo constat ex illa vena marmorea fundum fuisse reditũ fructuosiorẽ:& tamẽ hoc casu maritus factam impensam in aperiẽda vena marmorea non deducet, quia tũc demũ eam deducere potest, quando marmor renascitur,& sic cẽsetur esse in fructu.† Et hunc secũdũ intellectũ probant & defendunt Aretin.hîc col.3.Vincent. num.4.Ruin.in princ.& Duaren. Paul.l. si fundus.num.fin.ff.eodẽ.& ibi Zasi. nu. 5.idẽ Zasi.lib.2.singula.intellect. cap.4. Molina lib.1.de primoge.cap.23.à num. 9. Garsias tractat.de expẽsis.cap.22. nu. 48. Cæterũ Alexand hîc num.1.licet fateatur hũc secũdũ intellectũ melius adaptari literæ: tamẽ illũ tanquam falsum reijcit triplici ratione. Prima,quia præsupponit, fundũ posse reddi fructuosiorem, si aperiatur lapidicina marmorea,quæ nõ renascitur: & tamẽ tex.l.fin.ff. de fundo dotali.probat semper ex hoc fundũ reddi deteriorẽ. Secũda, quia præsupponit, quòd marmor, quod non renascitur, si fuerit excisum,esse mariti:quod est contra.§.præcedentẽ,in quo probatur,quòd arbores vi ventorum deiectæ,si non sint in fructu,non sunt mariti,sed vxoris: ergo pariter marmor excisum, quod non est in fructu,non erit mariti, sed vxoris: quod in specie videtur probare text.l. si ex lapidicinis.33.ff.de iure dotium. Tertia,quia præsupponit, maritũ non posse deducere impẽsas factas in inueniẽda,& aperiẽda vena marmoris:quod tamẽ verũ non est:nam cũ hæc impẽsa pertineat ad perpetuam fundi vtilitatem, semper repeti poterit.l.3.§. & generaliter. ff. de impẽsis.& in specie probat.l.fin.ff.de fundo dotali. Sed his rationibus non obstantibus, non est recedẽdum ab hoc secundo intellectu,quĩ optimè ex litera deducitur.Neque obstant contraria: nam ad primum respondetur cum Aretin.hîc col.3.quòd si marmor non renascitur,in dubio sicius lapidicina aperiatur,videtur fundus deterior factus,quia per hoc fructus totius fundi,vel potioris partis impeditur.Et hac ratione procedit. l. final.ff. de

de fundo dotali.tamen facilè contingere poteſt contrariũ, imò quòd ex apertura prædictæ lapidicinæ fundus reddatur fructuoſior:vt ſi ponas marmor plus valere,quàm valerẽt fructus qui impenduntur,vt aduertit gloſſ.2.hîc,vel etiam marmor erat in ſummitate fundi, & eo exciſo,ea pars fundi incipiet ferre fructus, quos antea non ferebat, vt hîc aduertũt Goffred.& Paul.vterq; num.1.In his igitur caſibus,& ſimilibus, verificabitur id quod is text.præſupponit, marmor ſcilicèt non renaſci, & tamen ex eius lapidicina fundũ fructuoſiorem reddi,†vt etiã
3 tradit Zaſi.§.præcedẽti.in fin.&lib.2. ſingular.intellect.cap.4.col.1. ad finẽ.Duaren. hîc.Molina lib.1.de primogen.c.23. num 9.Garſias tract.de expenſis. cap.2. nu.48. Non obſtat ſecũda ratio, quia reſpondet Aretin.hîc col.3.ad medium. quòd marmor non eſſe in fructu,hoc tã tùm operabitur,maritũ illius marmoris dominiũ irreuocabiliter non quærere; non impedietur tamẽ interim dominiũ habere marmoris:quod ſoluto matrimonio tenebitur vxori reſtituere, vt in ſimili probatur.§.præcedenti in fine.&. l.fin. ff.eod.ſubſcribit Loffredus conſil.28.nu. 8.& ita etiam Cuiaci.lib.15. obſeruatio. cap.21. Quæ tamen reſponſio non placet,quia præſupponũt, in hac ſpecie dominiũ marmoris exciſi non fieri irreuocabiliter mariti, ſed quòd ſoluto matrimonio teneatur illud reſtituere : quod apertè repugnat menti tenentiũ ſecũdũ intellectũ,quem defendimus,vt hîc aduertit Vincent.num. 4. & clarè deducitur ex iſto text. nam loquitur,quando ſoluto matrimonio,marmor inuenitur exciſum,& nondũ exportatũ. Nam in his terminis proprie procedit dubitatio hîc propoſita,& exprimitur.l.fin.§.de fundo dotali.& tamen probat is text.illud marmor eſſe mariti: ergo ſi ſoluto matrimonio marmor mariti eſt,non tenetur illud reſtituere.Neq; obſtat text. in. §. præcedenti,quia in exemplis ibi propoſitis,ma
ritus non reddidit fundũ fructuoſiorem: in noſtro autem caſu proponitur ex apertura lapidicinæ,fundũ fuiſſe redditũ fructuoſiorẽ:vnde in compenſationem,marito hoc caſu conceditur,vt illud, quod in fructu non eſt, in eius dominiũ tranſeat,quaſi fructus eſſet,vt hîc exprimunt Græci commentatores. Reiecta igitur prædicta Aretin. reſponſione, ſecundo modo reſpondeo cum Molina lib.1. de primogen. cap.23.num.9. quòd licèt propriè,& ſtrictè loquendo,lapides,& cætera metalla,quæ non renaſcuntur,nõ dicãtur eſſe in fructu: tamen habentur loco fructuũ,& obuentionũ, & commoditatũ:& ideò illi,ad quos fructus pertinent, etiam his commoditatibus fruentur:allegat. l.item ſi fundi. 10.poſt princip.ff.de vſuf. Quam reſponſionem etiam admiſit Paul.hîc num.3.&Duaren.in princip.
4 & in fine†Baeça de decima tutoris. cap. 25. num.21.& Garſias tractat. de expenſis.cap.22.num. 47.ad finem. Sed neque hæc reſponſio placet,quia præſuppo nit ad maritũ,& fructuariũ nõ ſolùm pertinere commoditates,quæ in fructu conſiſtũt,ſed & alias quaſcũq; ex fundo prouenientes:quod tamen falſum eſt, quia ad prædictos tantùm pertinent commoditates, quæ in fructu conſiſtũt, & non aliæ,vt probauimus in.§. præced. Neque prædictorũ opinionẽ adiuuat.l.item ſi fundi.10.in princip.ff.de vſuf. nam dũ in principio proponit regulã, quòd quid quid in fundo naſcitur , & quidquid ex eo percipitur,pertinet ad fructuariũ, vt etiam probat.l.arbores.66.§.1.ff.de vſuf. debet intelligi,quando illud quod percipitur,renaſcitur,& ſic eſt in fructu, iuxta iſtum text. aliàs enim minimè pertinet ad fructuariũ.Præterea dum text. d.l.itẽ ſi fundi.ſubdit,quòd lapidicinæ,& venæ metallorum pertinent ad fructuarium, debet intelligi de iam apertis tempore vſusfructus legati:nam tunc pertinẽt ad fructuarium ex ratione.l. ſi fundus. 9.in princip.ff.eo.& agnoſcit Cuiacius lib. 15. ob-

ſeruatio.cap.21.ſed quoad lapidicinas poſteà apertas, vel metalla poſteà inuenta,ſtandũ eſt diſtinctioni huius text. & ita in effectu Loffredus conſil. 28. nu.8. Ex quibus patet,labi Baeçam de decima tutoris.cap.25. num.21.dũ vult, quòd ſi vſusfructus legatus ſit,pertineant ad fructuariũ commoditates etiam in fructu non conſiſtentes & aliud eſſe ſi fructus ab hærede percipiendi legẽtur, iuxta notata.l.fundi Trebatiani.ff.de vſuf. legato. Nam ex prædictis cõſtat, neq; ad fructuarium pertinere,niſi commoditates in fructu conſiſtentes.Reiecta igitur & hac ſecunda reſpõſione,ſuccedit tertia ex mẽte Paul & ſequaciũ,verũ eſſe,marmor,qđ non renaſcitur,in fructu non eſſe,atque ob id attento rigore nõ pertinere ad maritum.Cæterùm quia ſuis expenſis maritus aperiendo prædictam lapidicinam, fundũ reddidit fructuoſiorem,ex æquita
5 te inductum eſt, vt marmor exciſum ſit mariti,ac ſi in fructu eſſet,ex ratione.l. final C.de alluuionib.& ita ex mente aliorum tradidit Vincent. hîc nu.4.† & ſentiunt etiam Græci commentatores,quos ſuprà retulimus.Non obſtat tertia Alex. ratio de regula.l.3.§.& generaliter.ff. de impenſis.quia reſpondet Imol.hîc,quòd dum is text.probat, maritum non poſſe repetere impenſas,debet intelligi de impenſis factis circa cædendum marmor: hæ enim quaſi factæ gratia fructus percipiendi, cum ipſo marmore compenſantur,iuxta regul.§.fin.ff. hac. l.ſentiẽs,expẽſas factas per maritũ circa inueniendum marmor,& circa illud aperiendum, tanquam vtiles,& ad perpetuam fundi vtilitatem pertinentes, per maritum repeti poſſe. Sed hæc reſponſio tenenda nõ eſt,cõfunditur enim per iſtum text.dum probat,quòd ſi marmor renaſcitur, impenſæ repeti poſſunt,tanquam vtiles:qđ neceſſariò intelligendum eſt de expenſis pertinentibus ad perpetuam fundi vtilitatem: nam factas circa fructus percipiendos,certum eſt repeti non poſſe. §. fin.ff.hac.l.Ergo vt is ſecundus caſus differat à primo,dicendum eſt,quòd quando marmor non renaſcitur, expenſæ etiam vtiles, & pertinentes ad perpetuam fundi vtilitatẽ repeti non poſſunt:& ita prædictam Imol. reſponſionem cõmuniter reprobari,aſſerit Iaſon hîc num.2.ad fin. Secundò igitur reſpondet Zaſi.lib.2.ſingul.intellect.cap.4.num.4. Quod regula d.l.3.§.& generaliter.ff.de impẽſis.procedit,quando per impenſam ita aucta eſt fundi vtilitas, vt mulier ea vtilitate frui poſsit,abſq; eo quod teneatur facere nouas impenſas.Item, quòd ratione prædictarum expenſarum vtilium maritus nullam vtilitatem fuerit conſequutus. Cùm igitur prædicta requiſita in caſu huius text.non verificentur,meritò præſupponitur,prædictas vtiles impenſas repeti non poſſe per maritum. Sed & hæc reſponſio tenenda non eſt. Primò,quia nimis reſtringit generalitatem d.l.3.§.& generaliter.ff.de impenſis.Secundò,quia cõfunditur per iſtum text.dum probat, q
6 ſi marmor renaſcitur, vtiles impenſæ repetuntur per maritum : & tamen etiam eo caſu non verificantur requiſita Zaſij. Quibus rationibus motus Cuiacius libr. 15.obſeruatio.cap.22. † exiſtimat, literã huius text.eſſe corruptam, & dum dicit, fundum fructuoſiorem fuiſſe redditum, debeat emendari & legi(Neque fructuoſiorem) aliàs enim non videt rationem, cur expenſæ vtiles repeti non poſsint per maritum. Sed vtique prædicta emendatio temeraria eſt,& cõtra fidem omnium codicum,& ideò prædictæ difficultati reſpondendum eſt,regulam d.§. & generaliter.procedere,quando ex impenſis vtilibus reſultat commoditas,quæ conſiſtat in fructu:ſed quando reſultat id quod nõ eſt in fructu,non procedit ea regula;imò cùm extraordinem , illud quòd re vera non eſt in fructu,marito concedatur,nõ poterit repetere impenſam, quã lex vult compenſari cum ea vtilitate,quam extra ordinem marito concedit : & ita in effectu

ctu,Goffred.hîc colum.2 poſt princ. Cuman.ad finem. quidquid aliter explicet Ruin.hîc à num.4.Idq; apertè colligitur ex ratione Iurecõſ.in præſenti,ibi: Quia in fructu non eſt.apertè enim ſignificat, ideò maritum vtilem impenſam repetere nõ poſſe,quia marmor exciſum, quod conceditur marito,in fructu non eſt: & ſic in compenſationem huius vtilitatis, impenſas non repetet: licèt mentem Iureconſul. non fuerint aſſequuti Iaſ. hîc num.2. Vincen.num.4.ad finem. Neq; etiam Molina libr. 1.de primogen.c.23. num.9.& minus Cuiacius libr.15.obſeruationũ.cap.22. Erit igitur in electione mariti,vel habere dominium marmoris exciſi,vel renuntiando illi, repetere impenſas vtiles,prout ei fuerit vtilius:argumen.l.quod in hæredem.§. eligere. ſ. de tributor.&.§.cæterũ.Inſt.quod cum eo. atque ita prædictus ſecũdus intellectus optimè remanet defenſus.Et ex eo infertur primus intellectus ad l.fin. ſ. de fundo dotali. circa cuius intellectum in primis eſt aduertendum,quòd Labeo Iureconſul. ibi relatus,exiſtimabat, quòd vbi ex apertura lapidicinæ marmoreæ fundus fuit deterior redditus, marmor exciſum erat mariti:& tamen non poterat repetere expenſas factas.Iauolenus autem tacitè admittit Labeonis opinionẽ,quando marmor non renaſcitur: ſed quando renaſcitur,vult & marmor eſſe mariti, & vtiles impenſas repeti poſſe:ergo tex.ille ſecundùm opinionem Labeonis videtur probare,quòd etiam quando fundus ex apertura lapidicinæ factus fuit deterior, nihilominus marmor exciſum eſt mariti, vt hîc aduertit Goffred.num.1. & col. 2.poſt medium.Aretin. col.3.ad mediũ.
Quod tamen apertè repugnat menti Iu
7 reconſ. in præſenti, † qui exigens fundũ reddi fructuoſiorẽ, vt marmor exciſum ſit mariti,apertè ſignificat, quòd ſi fundus ex apertura lapidicinæ reddatur deterior,marmor exciſum non erit mariti: & ita ex hoc text.ſecurè collegerunt Vincen.hîc num.4 poſt princip. & verſ.primus caſus.Molina lib.1.de primogen. c. 23.num.10.verſic.ſecunda concluſio.& alij quos ſuprà retulimus,approbãtes primũ intellectũ.Et confirmatur, quia alias nulla eſſet differentia, quando maritus per aperturam lapidicinæ fundum fructuoſiorem reddidit, vel quando deteriorem.Nam primo caſu marmor eſt mariti: & tamen non repetit impenſas vtiles,vt ſuprà declaratũ eſt. Si ergo idẽ eſſet,quando fundus deterior redditur,ſecundùm Labeonis opinionem nulla eſſet differentia:quod tamen videtur abſurdum: eo maximè quia in primo caſu vtiles impenſæ ſunt:& tamen iubẽtur cõpenſari cum dominio marmoris.In ſecũdò autem caſu vtiles impenſæ conſiderari nõ poſſunt:nam cùm factus fuerit deterior fundus,vtilis impenſa dici non poteſt,vt hîc aduertunt Vincen.num.5.Iaſon num.1.ad medium.Ergo in hoc ſecũdo caſu non poteſt cadere compenſatio de qua ſuprà.Quòd ſi nihilominùs marmor eſſet mariti,melioris eſſet conditionis ſtultus, quàm peritus, contra regulam.l.Seruius.ĵ.quod vi aut clã. Accedat, quòd quando per aperturam lapidicinæ fundus redditur deterior, maritus poterit conueniri per vxorem pro deterioratione facta:argumen.§.præcedentis.in fine.dum loquitur de arboribus cęſis:& in ſpecie tradunt Græci commentatores in præſenti,& Goffred. col.2. ad medium. Cuiacius lib.15.obſeruatio.cap. 22. Pro eo igitur,pro quo pœnam meretur, vtilitatem obtinere non debet.l.ſiue hæreditaria. ſ. de negoc.geſt. Et retenta hac opinione,non obſtat d.l. fin. in princip. ſ.de fundo dotali. quia reſpondet Areti. hîc colum. 3. poſt medium, opinionem Labeonis ita eſſe accipiendam, vt marmor ſit mariti reuocabiliter: illud enim ſoluto matrimonio, tenebitur vxori reſtituere,iuxta text. in. §. præcedenti. †
8 Quem intellectum confirmo,quia ex declaratione Iauoleni conſtat, Labeonem loqui, quando marmor non renaſcitur, & ſic non eſt in fructu: ergo non debet eſſe mariti irreuocabiliter, ſed tantùm reuocabiliter: nam & ea quæ non ſunt in fructu,& ob id non pertinent ad maritum, nihilominus dũ conſtat matrimonium,tranſeunt in eius dominium, & ſoluto matrimonio reſtituuntur vxori tãquã dotis augmentum.gl.l.vnica. §. cũque. verb. pertinere. & ibi Salic. q.2. C.de rei vxor.actio. l. fin.ĵ.eodẽ. Neque replices,tex. in d.l.fin.loqui. quãdo marmor exciſum,non erat aſportatum ſoluto matrimonio,vnde tunc magis debuit
9 dici vxoris.iuxta.l.in rebus.30.C.de iure dotium. Nam reſpõdetur, tempore Iuriſconſultorum dominium dotis non transferri ipſo iure in mulierem, ſed remanere penes maritum, donec iterum traderetur vxori.Bart.receptus.l. ſi mora.n.4.ĵ.eod.Ex quibus colligeſe legãter, id quod præſupponit Labeo d.l.fin. iam hodie non procedere,ſtante diſpoſitione d.l.in rebus,& meritò, quia cum ipſe præſupponat,impenſas non conſiderari tanquam vtiles,cum per eas fũdus ſit factus deterior, marmor quod non eſt in fructu,non poteſt in eius dominiũ tranſire:cum id tantùm permittatur,quãdo impenſa fuerit vtilis,& in compenſationem translationis maritus non repetit vtilem impenſam,quã aliàs repetere poterat: & hac ratione. l. ſi ex lapidicinis. 33.ſ.de iur.dot.præſupponit, q; ſi maritus vẽdidit lapides,qui nõ erãt in fructu, pretium tenetur reſtituere vxori, in quo innuitur: quod & ipſos lapides teneretur ei reſtituere, ſi non fuiſſent venditi, vndehodie inducetur d.l.inrebus.Collige etiam,quòd vt ſit differentia, quãdo fundus redditur fructuoſior,& quando deterior: quod primo caſu marmor ita eſt mariti,vt non teneatur reſtituere vri poſt ſolutum matrimonium.In ſecundo autem ita eius efficitur,vt tamẽ vxori reſtituat ſoluto matrimonio: quod nõ ſatis aduertit Aret.hîc col. 3. ad mediũ.

Secundò principaliter ex ſuprà reſolutis infertur intellectus ad.l.item. ſi fũdi. 10.verſ.ſed ſi metalla.ſ. de vſufr. dũ probat,metalla inuenta poſt vſumfructum legatũ pertinere ad fructuariũ:quod repugnat ſuprà reſolutis : nam & metalla exciſa nõ renaſcũtur. Sed reſpondendũ eſt text.illum,eſſe intelligendum,quando impenſis vtilibus fructuarij metalla fuerũt inuenta:nam licet in fructu eſſe non videantur,tamen tanquam fructus ei concedentur, dũmodo non repetat impenſas factas, iuxta iſtũ textũ explicatũ,vt ſuprà.† Quòd ſi impẽſis fructuarij, prædicta metalla non fuerint inuenta, cũ in fructu non ſint,non pertinebũt ad fructuariũ,arg.§. præcedentis. &.l.ſi ex lapidicinis. 33.ſ. de iure dotium. Nam quod dicitur in lapidicinis, & in metallis recipiendũ eſt,quia eadem militat ratio,ex glo.recepta. d.l.item ſi fũdi.verb. continetur.ſ.de vſuf.In emphyteuta autem, poſſeſſore maioratus, & ſimilibus, dicendũ eſt,prædicta metalla indiſtinctè ad eos pertinere, quia licet non ſint in fructu:tamen quæcunque obuentiones ex fũdo prouenientes, ad illos pertinent,ex traditis in.§.præcedenti,& ita in ſpecie Garſias tractat. de expenſis.capit. 22.numer. 47. verſ.tertia.Licet diuerſũ dicendũ ſit in fructuario & marito, per tradita ſuprà.Nec eſt omittẽdum, quod d.l.item ſi fũdi.§.ſed ſi metalla.bene expenſa apertè probat doctrinam Bart.l. ſi ita.numero.4.ĵ.de auro & argento legato.quòd vbi vſusfructus per verba indefinita,vel vniuerſalia legatur,id quod poſtea accedit illi fundo,vel ei adiungitur, venit in legato.l.quod in rerum.§.1.ĵ.de leg.1.& aliud ſit, quando pars fundi legatur.l.ſerui electione.§.fina.ĵ. deleg. 1. nam in ratione ſui id apertè probat.d.l. item ſi fundi.§.ſed ſi metalla. quidquid aliter explicet Connan.libro.4.commẽtario. capit. 1.numero. 9. Item & tertiò ex ſuprà reſolutis infertur intellectus ad l.ſi fundus.9.in prin.ĵ.eod.dũ probat, la-

pidicinas esse in fructu:& ideò ad maritum pertinere,quod repugnat suprà resolutis. Sed respondendum est, eam legem procedere,quando tempore traditi fundi dotalis, lapidicina erat iam aperta:nam videtur traditus eo modo, quo eo vtebatur vxor: & hac ratione lapides cæsi erunt mariti,non tanquam fructus, sed ex quadam tacita vxoris concessione, vt ibi explicant Goffred.& Paul.numero fina. Riminald. in princ.numero 329.Insti.quib.alien.licet.ac ita constat, d.l.si fundus.loqui in lapidibus, qui non renascũtur, nam hoc casu necessaria est prædicta ratio: nã qui renascũtur,certũ est ad maritum tanquam fructus pertinere, iuxta istum text.& ita glo.d.l.si fũdus.sequuta opinionem Azonis, quam probant Bartol.& alij,& communem esse intellectum asserit Iason. ibidem numero. 7. & probat Goffred. hîc ad finẽ. Lofred.consilio.28. numero.8. Molina libr.1. de primogen. capit. 23.ad finem. Sarmiento libro.3.Selectarum.capit.10. numero.6.Garsias tracta.de expensis.ca
10 pite.22.numero.47.† Quod procedit,etiamsi fundus sit sterilis,& nullam aliam ferat vtilitatem,quàm lapides cæsos;adhuc enim lapides cæsi pertinebunt ad maritũ, quia militat adhuc ratio de qua suprà:& ita Alexand.l.si fundus.numer. 3.ff eodem.Campes.de dote.2. parte.q. 31.Contrarium tamen tenent Imol.& Aretin.colum. 2.d.l si fundus. ea ratione, quia sequeretur inconueniens,vt si diu matrimonium duraret,posset maritus omnes lapides cædere: & sic mulier remaneret indotata.Quibusmagis accedit Gregor.l.27.titulo.11.partit.4.in gl. fina.Sed prima opinio verior est,& ratio contraria eliditur propter consensum tacitum vxoris.l.cum donationis.C. de transactio. Extra prædictum autem casum, si lapidicina postea aperiatur,quia cessat ratio de qua suprà,recurrendum est ad distinctionem huius textus:quod probat l.27. titulo. 11. partit.4.& tradit Sarmiento libro. 3. Selecta.capite 10.n. 6. & ante eum Goffred. hîc ad finem. Quartò ex suprà resolutis infertur intellectus ad.l. si ex lapidicinis. 33. ff.de iure dotium.vbi probatur,lapides cæsos, qui in fructu non sunt,indistinctè ad mulierem pertinere:quod etiam repugnat suprà resolutis. Communis intellectus illius textus est, quòd procedat in lapide, qui non renascitur,nam cum in effectu non sit fructus,indistinctè ad mulierem pertinebit,vt ibi tradit Iacobin. Alexand.hîc numer. 1. ad finem. Aretin. col.3.post medium.Baeça de decima tutoris.capite.25.numero.16. Sed is communis intellectus difficultatem non tollit,nam licet lapides cæsi in fructu non sint,tamen maritisunt,si fundus fructuosior redditur,vt probat is text.in.1.part. explicat' vt suprà. Quare Paul.l.si fũdus. num.fin.ff.eod.intellexit;d.l. ex lapidicinis. procedere in lapidibus iam cæsis tẽpore traditi fũdi:nam quamuis lapidicina iam aperta veniat in dote.l.si fundus. 9.in princ.ff.eo. non sic lapides iam cæsi nomine vxoris, qui eiusdem remanent: subscribit Zasi.ibi numero.1.& libro. 2. sing.intellectuum.capite. 4. numero.5. Sed is intellectus non solũ diuinat quoad terminos d.l.si ex lapidicinis,sed etiã non cõuenit verbis illius textus,qui vim facit in eo,quod lapides nõ erant in fructu:† & tamen etsi essent in fructu, non
11 venirẽt,iuxta rationem Paul. Aliter etiã & diuinatiuè respondet Alexand.l.si fũdus.numero.3.in fine. ff. eodem. Verior igitur intellectus est,quòd ille text. procedat in lapidibus cæsis ex lapidicina, quam maritus non inuenit, neque aperuit proprijs impensis;quia de hoc nihil exprimitur in litera. d.l.si ex lapidicinis. & ideò meritò præsupponitur, eos lapides ad vxorem pertinere. Si igitur impẽsis mariti lapidicina esset aperta, recurrendum esset ad distinctionem huius textus:& ita Iason hîc numer.2. ad medium.Zasi.lib.2. singular. intellectuum

cap.

cap.4.numero.4.in fine.& verissimum est se constat ex suprà resolutis. Adde,& nouo sensu posse accipi d. l si ex lapidicinis. quòd ideò lapides cæsi pertinent ad vxorem,quia maritus illos vendidit voluntate vxoris:nam ex eo quòd requisiuit voluntatem vxoris, tacitè videtur fateri,eos esse dotales; neque enim voluntas vxoris exigitur nisi in alienandis rebus dotalibus.in princip.Insti.quib.alie. licet. Cùm igitur vti dotales reputẽtur, meritò pecunia ex illarum venditione habita,etiam dotalis censetur.l. res quæ. ff.de iure dotium. tradit Bartol. consilio 124.numero. 2. Baptista de priuileg.dotalib.centuria.1. numero.97. facit bene l. fina. ff. de pact. dotalib. Neque dicas, quòd secundùm hoc maritus videtur donare vxori lapides ad se pertinentes; quæ donatio inter virum & vxorem valere non potest:quia respondetur, quòd aut tu intelligis lapides illos pertinuisse ad maritum ex dispositione. l. si fundus. 9.in princip.ff.eodem. & cum mulier tacitè videatur concedere, quòd lapides qui non sunt in fructu, cedant marito, pariter valebit donatio facta per maritum,vt augeant dotem,quasi reciproca. l.quod autem. §. si vir vxori. ff. de donatio.inter virum. Aut intelligis lapides cęsos pertinuisse ad maritum,iuxta decisionem huius textus;& tunc valebit donatio,quia maritus tacitè sibi reseruat petitionem expensarum, quas aliàs petere non poterat iuxta suprà tradita. Vltimò ex prædictis infertur explicatio ad. l.27. titulo. 11. partit. 4. dum probat, lapides qui non renascuntur,non esse in fructu, ac ob id ad vxorem pertinere: si autem renascantur,tanquam fructus pertinere
12 ad maritũ:† nam debet declarari per nostrum textum, vt si impensis mariti lapidicina sit aperta.lapides excisi ad maritũ pertineant; dummodo nomine impensarum nihil repetat,iuxta istum textum: & ita in specie Molina libro. 1. de primo gen.capite.23.numero.10.Garsias tract. de expensis.capite.22.numero.48. ad finem. de quo videndus est Lasarte de decima venditione.capite. 19. numero. 59. Ad complementum autem istius primę conclusionis, illud venit in quæstionẽ. Pone,quòd vxor soluto matrimonio nõ patitur maritum marmor excisum exportare,quo remedio consuletur marito? In qua quæstione gloss. hîc verb. mariti.in fine concludit,marito competere actionem ad exhibẽdum, cum proponatur in hoc textu esse dominum marmoris excisi:allegat. l. qui saxum. 6ff.de donatio. & est bonus textus. l. permisisti. ff. de præscriptis verbis.subscribit Bartolus hîc numero.2. qui adducit text.l.qui pendentem.26.ff.de actio.empti. & cum eo transeunt alij communiter. Sed aduertendum est vltra alios, quòd d. l. qui pendentem.non solùm concedit actionem ad exhibẽdum,sed etiam actionem iniuriarum.Vnde dum Bart. eam applicat nostræ materiæ,videtur sẽtire, quòd hoc casu etiam actio iniuriarum competit marito aduersus vxorem: quod tamẽ falsum est, quia actio iniuriarum infamat. l. 1. §.furti.ff.de his qui notãt.infamia.c. cum te. de re iudicat. & omnis actio infamans denegatur marito aduersus vxorem, etiamsi iam sit solutum matrimonium.l.2.ff. de actio.rerum amotarum. Tãtùm ergo marito concederur actio in factum, quæ non infamat. l. nõ debet. ff. de dolo. & post Roman. tradit Alexand.hîc numero.3.Campes.de dote. 2. parte.quæstio.32.in fine. Sed quid si maritus fecit impensas circa excidendum marmor, & antequam excideret, interuenit diuortium, & post illud vxor non patitur eum marmor excidere? an aliquo iuris remedio sit illi succurrendum? & glòss. hîc verb. mariti. in fine existimat, illi succurrendum per actionem de dolo: allegat l. si cum mihi. 35.ff.de dolo.Bartolus autem.numero.2.hoc non admittit,aduertens,quòd dum constat matrimonium, competit

marito actio adexhibẽdum.l. qui ſaxum. 6.ĩ.de donatio.& ſuprà dictum eſt. Et eo ſoluto,pro impenſis competit actio mandati,vel negociorum geſtorum.ĩ.l.vnica. §.taceat.verſ.ſed neque ob impenſas. C. de rei vxor.action. Cum igitur alia actio competat marito , non poteſt eſſe locus actioni de dolo.l.1.§.finali.s̃. de dolo. & cum Bartol. tranſeunt Bald. & Paul. hîc

13 †Nihilominus gloſſ. opinionem defendunt Imol.& Alexand.hîc numero.2.cõſiderantes gloſſ. loqui in impenſa facta circa excidendum marmor, & ſic circa quaſi fructum quærendum;quæ impenſa compenſanda veniebat cum fructibus. §. finali. ĩ. hac l. Cum igitur pro ea non competat actio facienti, recurrendum eſt ad actionem de dolo. l. ſi cum mihi.35.s̃. de dolo, vel propter reuerentiam maritalem ad actionem in factum. l.non debet. s̃.de dolo. Quòd ſi impenſa fuit facta circa inueniendum marmor, & aperiendam eius venam , cum tunc impenſa ſit facta ad perpetuam fundi vtilitatem , poterit repeti per actionem negociorum geſtorum, & locum habebit conſideratio Bartoli : ſubſcribunt Vincent. hîc numero. 5. ad finem. Camp eſ. de dote.2.parte. quæſtio.32. ad finẽ. Sed eſt aduertendum , ex prædictis non bene reſolui prædictam quæſtionem: nam expeditum debet eſſe, mulierem non eſſe cogendam conſentire marito, vt marmor excidere poſſit , poſt ſolutum matrimonium, quia hoc iure cautum non inuenitur,imò is text.exigens, marmor eſſe exciſum ante ſolutum matrimonium , inſinuat, nõ exciſum nullo modo ad eum pertinere. Qua etiam ratione, quantumcunque maritus fecerit impenſam circa inueniendum marmor,nullo iuris remedio ei ſuccurri poteſt circa marmor,quia vxor non poteſt cogi præſtare patientiam, vt ille ſoluto matrimonio marmor excidat. Neque repugnat.l.ſi cum mihi.35. s̃. de dolo.quia procedit, quando dominus præſtitit cõſenſum, vt quis excideret lapides , & ille fretus in hoc domini conſenſu fecit impenſas : nam ſi dominus non patiatur eum excidere , meritò aduerſus eum competet actio de dolo: quod noſtris terminis applicari non poteſt : nam maritus iure ſuo fecit impenſas,ad inueniẽdum,& poſtea excidendum marmor:& ſi antea interuenit diuortium, nullus dolus in vxore conſiderari poteſt,ſi non patiatur maritum iure ſuo marmor excidere. Illud igitur tantùm poteſt venire in quæſtionem,vtrùm maritus pro impenſa facta habeat aliquod iuris remedium aduerſus vxorem? Et mea ſententia,nullũ competere poteſt,cum ex illa impenſa vxor non ſit facta locupletior, nec aliquod factum ex eius parte interuenerit,

14 † ex quo poſsit colligi dolus. Marmor ſanè exciſum cum mariti ſit,ſi vxor non patiatur exportari, repeti poterit per actionem ad exhibẽdum:quod non ſatis percepit Iaſon hîc numero. 3. terminos confundens: & hæc de prima concluſione huius textus. Succedit igitur ſecunda,quod cretæ fodinæ,vel auri,in fructu ſunt:notat ſimpliciter Iaſon hîc numero 2.in fine. Facta autem relatione ad caſum præcedentem,videtur text. probare, quòd licet in marmore , & lapidibus fiat diſtinctio de qua ſuprà,vt ſi renaſcatur,dicatur eſſe in fructu , aliàs ſecus: tamen in metallis hîc expreſsis nõ fit prædicta diſtinctio , ſed generaliter dicuntur eſſe in fructu. Sed vtique id quod is text.prima facie præſupponit, verũ eſſe non poteſt , nam non occurrit ratio differentiæ,cur hæc metalla à marmore & lapidibus debeant diſtingui,& ideò paſſim iura in noſtra materia æquiparant lapidicinas , & aliorum metallorum fodinas.l. æquiſsimum. 17.§. inde quæſitum. s̃. de vſufruct.l.3. §. finali. ĩ. de rebus eorum. &.l.ſed & hi.ĩ.de publica.& ita quòd diſtinctio facta in marmore,ſit etiam admittenda in fodinis cretæ, & metallorum,tenet gloſſ.hîc verb. habebun

buntur.Bartolus, Angelus, & Imola hîc in ſummario. gloſſ.l.ſi ex lapidicinis. 33. s̃.de iure dotium. gloſſa l.item ſi fundi. 10.verb.continentur. s̃. de vſufruct. expreſſè Corraſi. in principio. huius l.col. 1. Laſarte de decima vendition. capite 19.numero. 59. Neque repugnat is text. quia reſpondet Molina libro. 1. de primogen.capite.23.numero. 10.quòd Iureconſultus hæc non diuiſit, quaſi in illis eſſet diuerſa iuris ratio, ſed tantũ cauſa clarioris intelligẽtiæ, in vena lapidea fecit diſtinctionem de qua ſuprà, vt in alijs venis generaliter idem ſtatuendum eſſe oſtenderet. Sed nõ placet,cum textus apertè inter venas lapideas , & alias, differentiam cõſtituat,inſinuans , quòd marmor regulariter in fructu non eſt, quia non renaſcitur,niſi in certis prouincijs , vt tradit Plinius libro. 36. naturalis hiſtoriæ.capite.15. in fine.& Alexander ab Alexandro libro. 5. genialium dierum.capite.9.in fine. Venæ autem aliorum metallorum ſemper renaſcuntur, ac ita ſemper in fructu ſunt: quod ita expreſsit Goffredus hîc numero. 3. Zaſius §.præcedenti. numero. 7. Sed quia hoc

15 verum eſſe non poteſt,† quia experientia docet,venas de quibus hîc,nõ renaſci,ideò Duaren. hîc in fine ſentit , ideò venas metallorum in fructu haberi,quia licet ſtrictè loquendo fructus non ſint, quia non renaſcuntur: tamen tanquam commoditates ex fundo prouenientes debent ad maritum pertinere. l. item ſi fundi.10.poſt principium.s̃.de vſufruct. Sed neque is intellectus placet, quia ſecundùm illum , etiam marmor, quod non renaſcitur , tanquam commoditas debuit ad maritum pertinere,cuius contrarium probat is textus. Item is textus dicit,prædictas venas in fructu eſſe , & ſic tanquam fructus ad maritum pertinere , & non tanquam commoditates; maximè cum verius ſit ad maritum eas tantùm commoditates pertinere , quæ in fructu conſiſtunt, vt ſuprà probauimus. Quare Goffredus hîc ad finem existimat,text.eſſe intelligendum, quando hæ venæ iam erant inuentæ , tempore quo fundus fuit traditus : & ideò reſpectu mariti in fructu habentur, ex ratione.l.ſi fundus.9.in principio.ĩ.eodem. Et poteſt pro eo expendi, quòd is textus in 2.parte. vtitur dictione, Sed ſi,cuius natura eſt aduerſari præcedentibus in iure,& in facto.l.ſed etſi lege.in principio. cum ibi notatis per gloſſ. s̃.de petitio. hæred. Bartolus l.1.in fine.s̃.ne quis eum qui in ius vocatus eſt.& ibi Iaſon numer. 11.& ſic ſignificat,quòd is caſus differt à præcedenti in facto,quia ſcilicet in caſu precedenti agebatur de lapidicina , quam de nouo maritus inuenit. In iſta autem ſecunda parte de venis iam inuentis tẽpore dotis traditæ,vt etiam hos caſus diſtinxit Iureconſultus.l.item ſi fundi.poſt principium.iuncto verſiculo. ſed ſi metalla.s̃.de vſufruct. Sed non placet, quia natura aduerſatiuæ eſt,repetere omnes qualitates caſus præcedentis; & tamen contrarium ſtatuere.gloſſa.§.item lapilli. Inſtit.de rerum diuiſio. Iaſon l.filius à patre.numero. 7.ĩ. deliber. & poſthu.& ſic ſignificat Iureconſultus,quòd in metallis poſtea inuentis , diuerſum ius eſt à caſu præcedenti: vnde adhuc vrget difficultas. Quare vltra alios ego iſtum tex

16 tum ita intelligendum exiſtimo,† quòd Iureconſultus ſignificet, quod licet in marmore poſtea inuento , & quod non renaſcitur,debeat diſtingui, vtrùm propter aperturam marmoris fundus reddatur fuctuoſior,vel non reddatur,& in dubio propter aperturam fundus videatur deterior redditus.l.finali. s̃.de fundo dotali.& ſuprà diximus. tamen in fodinis cretæ,arenæ,auri,& argenti,non debet fieri prædicta diſtinctio,imò in dubio credendum eſt,per illas fundum reddi fructuoſiorem: ac ob id quaſi fructus, cedere in commodum mariti,dummodo impenſas factas non repetat, vt circa marmor dictum eſt,in primo caſu huius

text.Et confirmatur is intellectus, quia ex venis auri, & argenti constat à communiter accidentibus, fundum reddi fructuosiorem & maioris vtilitatis & valoris: idem in fodina cretæ, vel arenæ, quia subducta creta, vel arena, facilè locus ille terra impleri potest, & ex sterili reddi fertilis, & sic habito respectu ad cõmuniter accidentia, semper hæ venæ considerantur, ac si essent in fructu, propter rationem de qua suprà: si verò nihilominus constaret, ex apertura prædictarum venarum fundum reddi deteriorem, tunc idem dicendum esset, quod in marmore: nam Iureconsultus tantùm in eo constituit differẽtiã, quod ex apertura marmoris præsumitur fundum reddi deteriorem, quandiu contrarium non probatur. In prædictis autem venis præsumitur, fũdum reddi fructuosiorem, quandiu de contrario non constet: sed si de contrario constet, idem erit, quod in marmore, quod in specie colliges ex l. æquissimum. 17. §. inde quæsitum, ibi, Si non partem agri. &. §. proinde. ibi, Si nihil agriculturæ. s̃. de vsufruct. Et iuxta hæc venit explicandus textus d. l. æquissimum. §. proinde. dum probat, fructuarium posse inquirere, & de nouo instituere fodinas lapidum, auri, & argenti: nam dicendum est, quòd quatenus pertinet ad venas lapidũ, & similiũ inquirendas, & acquirendas debet distingui, vt colligitur ex isto text. in prin. iuncta l. finali. s̃. de fundo dotali. Quoad venas autem auri, argenti & similium, in dubio ad fructuarium pertinebunt tanquam fructus, vt colligitur ex isto textu. in. 2. parte explicato vt suprà, dummodo impensas non reperat, vt suprà dictum
17 est. † Vnde cauendum est à glossa dict. l. æquissimum. §. etsi fortè. verb. separatum, quæ sentit, quòd si fructuarius fecit magnas impensas circa venas inquirendas, ex quibus vtilitas fundi maximè aucta est, potest illas à proprietario repetere: nam id confunditur ex suprà traditis: nã si id quod ex vena deducitur, vult quòd sibi cedat, ac si esset fructus, tacitè impensarum petitioni videtur renuntiare, vt colligitur ex isto textu in principio. declarando tamen vt suprà. Et pro hoc expendo d. l. æquissimum. §. etsi forte. nam supponit, impẽsas factas circa inueniendas venas, non posse repeti per fructuarium. Quinimo addit, quòd si finito vsufructu, proprietarius non potest percipere vtilitatem ex vena aperta, absque magno apparatu artificum; quem sumptum ipse sustinere non potest, non videtur fructuarius vsus fundo, boni viri arbitrio; atque proinde quasi malè fuerit versatus in re fructuaria, poterit proprietarius aduersus eum vti remedio l. hoc ampliùs. 9. §. finali. ff. de damno infecto. Ex quibus colligitur, quòd in dict. §. proinde. ea verba. Aut magnum apparatum sint desideratura artificum, aut figulorum. debent referri ad personam proprietarij, vt scilicet, si ille ex vena inuenta non possit percipere vtilitatem absque magno apparatu artificum, quem sumptum ipse sustinere non potest, tunc in vena inueniendа non videtur fructuarius vsus fundo secundùm boni viri arbitrium, vt ibi declarant glossa verb. non potest. Albericus ad finem. Angelus numero. 4. & Florianus numero. 10. Nam quanuis re vera fundus sit factus maioris valoris: tamen respectu proprietarij non potest videri vtilis impensa. l. impensæ. 78. versiculo vtiles. ff. de verborum significatione. ac ita debet induci. l. finalis. s̃. de fundo dotali. secundum opinionem Labeonis. His ita explicatis, adhuc aduersus istum textum in. 2. parte. dum probat, venas argenti & auri esse vxoris quoad proprietatem, & mariti quoad fructus, & sic posse esse priuatorum, in contrarium vrget capitul. 1. quæ sunt regalia. vbi probatur, venas metallorum esse principis, & dici iura regalia: & apud nos probat Ordin. libro. 2. titulo
15 §.

15. §. 15. Adde Lucam de Penna. l. quicunque desertum. columna. 2. post principium. C. de omni agro deser. libro. 11. asserentem, portus, auri fodinas, salinas, & similia competere Principi pro camera Imperij ad sustinenda onera Reipublicæ, & ideò à Principe alienari non posse, quia sic facilè destrui posse Imperium. Sequitur Rebuffus. 2. tomo. ad ll. Gallicas. titulo vt beneficia ante vacationem. articulo. 1. glossa vltima. post
18 medium. pagina. 346. † Pro concordia distinguendum est, aut enim hæ venæ reperiuntur in locis publicis, & tunc pertinent ad Principem. argumento l. 3. §. finali. ff. de iure fisci. Et in his terminis procedit dict. capitul. 1. quæ sunt regalia. & quod præsupponit l. 1. s̃. quod cuiusque vniuersitat. nomine. & l. sed & hi. ff. de publican. l. inter publica. 17. §. finali. ff. de verborum significatione. Peregrinus de iure fisci. libro. 4. titulo. 2. numero. 12. Aut reperiuntur in locis priuatorum; & tunc sunt illius, in cuius fundis reperiuntur. & ita præsupponit is textus. & l. 3. §. finali. ff. de rebus eorum. & l. æquissimum. 17. §. proinde. l. item si fundi. 10. versiculo, sed si metalla. s̃. de vsufruct. & ita resoluunt Romanus, & Alexander hîc numero. 4. Vincentius numero. 6. Iacobinus. l. si ex lapidicinis. numero. 4. s̃. de iure dotium. & tractatu feudorum. verb. cum argenti fodinis. numer. 2. pagina. 37. Afflictis capite. 1. verb. argentariæ. numero. 1. quæ sint regalia. & decisio. 321. à numero. 10. & Rebuffus l. inter publica. col. 8. ff. de verb. signif. Peregri. de iure fisci. lib. 4. c. 2. nu. 11. Molina de iustitia & iure. tractatu. 2. disputatione. 54. columna. 1. & ante omnes Florianus. l. æquissimum. §. vsufructuarius. numero. 8. s̃. de vsufructu. Ruinus consilio. 90. num. 14. libr. 1. Socinus Iunior cõsilio. 10. numero. 4. libro. 3. & notab. explicat Gregorius l. 5. titulo. 15. partit. 2. in glossa fina. in principio. Intellige autem, venam inuentam in locis publicis pertinere ad Principem, non solũ si sint fiscales, sed etsi sint publici, in nullius bonis existentes: argumen. l. 3. §. finali. ff. de iure fisci. aliàs decisio d. c. 1. quæ sint regalia. parũ operaretur, cum absque priuilegio, venas inuentas in locis fiscalibus cõstet Principis esse: & ita Aluarot. dicto capite 1. numero. 6. quæ sint regalia. & ibi Præpositus. numero. 7. & clariùs Bosius in praxi. titulo de metallis. numero. 14. pagina 286. Item intellige, venas inuentas in fũdis priuatorum, esse domini, etiamsi ille sit dominus temporalis, & post mortem alteri debeat restituere, vt in possessoribus maioratus tradit Pelaez. tractatu de maioratu. 1. parte. quæstione. 10. numero. 35. Cæterũ prædictam communem distinctionem Reges minimè admiserunt, sed volunt has venas vbicunque inuentas, ad eos pertinere, vt asserit Rebuffus l. inter publica. col. 8. ad finem. ff. de verborũ significatione. pagina. 159. Et pariter pertinent ad eũ, cui concessa fuerunt regalia. Paulus consilio. 353. cõmodum. libro. 1. & consilio. 63. quod reditus. libro. 1. Aymon consilio. 209. post principium. & ad finem. Addit tamen Rebuffus vbi suprà, quod an id iustè fiat, Dei erit iudicium, sed quòd qui id consuluit regibus, maius peccatũ habet. Et vtique in Castella certũ est, non fuisse admissam prædictam communem distinctionem, sed generaliter fuisse acceptã decisionem d. c. 1. quæ sunt regalia. † vt
19 constat ex l. 5. tit. 16. par. 2. & clarius l. 2. & 4. tit. 13. lib. 6. Ordinamenti. in quibus cauetur, venam metallorum vbique inuentã esse Principis. Neq; obstat, eorũ licẽtia inquiri posse: qđ etiã in regno Portugaliæ cõstitutũ fuit per Ord. li. 2. tit. 15. & lib. 5. tit. 96. Et cõsuetudinẽ, siue Principis constitutionem, in hac materia maximè esse obseruãdã, post Iser. & Afflict. tradit Bosi. in praxi. tract. de metallis. n. 7. Cũ igitur prædicta resolutio communis consuetudine generali Principum, & præterea à specialibus constitutibus Regnorum

Hiſpaniæ fuerit reiecta, ſuccedit ſecun
da concordia,quòd vena inuenta in fun
do priuato erit quidem in dominio fun
di dñi:& tamen tenebitur,decimã partẽ
ſoluere fiſco.l.cuncti.C.de metallar.libr.
11.Peregrinus tracta.de iure fiſci.libr.4.
capite.2.numer.11.Et hęc decima,quæ
ſoluitur fiſco,dicitur ius regale metallo-
rum.l.inter publica.17.§.fina. iuncta gl.
vlt.ff.de verborum ſignificatione.in quo
ſenſu videtur accipiendus textus. l.l.ſed
& hi.ff. de publican. &.l.1.ſ. quod cuiuſ-
que vniuerſit. nomine. & ita Albericus
l.ſi cuius rei.§.inde eſt quæſitũ. poſt prin
cipium. ſ. de vſufruct. Afflict.capite.1.§.
argentarię.numero. 2. quæ ſint regalia.
& deciſio.321.numero.4. Cæpolla.l.in-
ter publica.§.1.numero.5.& ibi Rebuff.
columna.8.poſt medium. ff. de verborũ
ſignificatione.Aymon conſilio 209.nu-
mero.2.Boſsius tracta.de metallis.nume
ro.3.& ſatis Pelaez de maioratu.1.parte.
quæſtio.10.numero.35.& probat l.11.ti
tul. 28.partit.3.dum dicit, redditus me-
tallorum eſſe principis. Quibus addẽdũ
eſt,quòd ſi vena inueniatur in loco pu-
blico,tunc duæ decimæ ſoluuntur fiſco:
vna ratione iuris regalis, & alia ratione
fundi,in quo inuenta eſt : ſi verò in fun-
do priuato reperiatur,tunc vna decima
ſoluenda eſt fiſco rãtione iuris regalis,&
alia domino fundi ratione loci.l. cuncti.
iuncta gloſſ.finali. C.de metallar.lib.11.
& ibi Platea in principio. Afflict.deciſio.
321.numero. 5. Gregrius.l. 5. titulo. 15.
partit.2.in gloſſa finali.in principio.& in
regno Portugaliæ probat elegans lex,no
regimento da fazenda.capite.237. item
20 dereito Real,e argenteria.in fine.† Item
addendum eſt, prædictam decimam eſ-
ſeſoluendam ex auro, vel argento iam
purificato,non verò ex metallo: prout à
terra eruitur.Platea.l.cuncti.poſt princi-
pium.C.de metallarijs.libro. 11.& in re-
gno Caſtellæ probat.l.5.§.12.&.§.62.ti-
tulo.13.libr.6. ordinamenti. & in regno
Portugaliæ.l.1.§.4.titulo.6.libr. 5. extra-
uagantium.Sed neque hæc ſecunda in-
terpretatio per reges fuit admiſſa, ſaltẽ
in regnis Hiſpaniæ,in quibus, vt ſuprà di
ximus,conſtitutum eſt,venas vbique re
pertas eſſe regis.Verius igiturquoad præ
dicta regna reſoluendum eſt,quòd licet
prædictæ venæ ad Regem pertineant:
tamen propter labores, & impenſas ma-
ximas, quæ fiunt in his venis perquiren-
dis,educendis,& purificandis,leges Hiſ-
paniæ conſtituerunt,in regno quidem
Portugalię, quòd quinta pars exempta
ab omni impenſa eſſet Regis, & reliquũ
inuentoris.l.1.§.4.titulo.6.libro. 5.extra-
uagantium.in regno autem Caſtellæ ter
tia pars conceditur inuentori, & duæ
ſunt Regis, deductis prius expenſis, vt
conſtat ex.l.4.§.3.titulo.3.libro.6.ordina
ment. de cuius intellectu agunt Anton.
Gom.l.Tauri.45.numero.51.& Gregor.
l.5.titulo.15.partit.2. verb. e mineras.ad
finem.& Ludouic. Molina de iuſti. & iu
re.tom.1.tract.2. diſput.54.col.2.de quo
tamen hodie videnda eſt.l.5.§.3.& ſeq.
titulo.13.libro.6.ordinamenti.Et addes,
quòd ſi in alieno fundo reperiatur ve-
na,ex eo quod ſupereſt inuentori,domi
no fundi ſoluenda eſt decima,iuxta d.l.
cuncti.C.de metallarijs libro.11.& pro-
bat in regno Portugaliæ Ordinatio no re
gimento da fazenda.capite.237.§.item
dereito Real,e argenteria.ad finem.& in
ſpecie ita declarat Antonius Gomezius.
l.Tauri.45.numero.51.ad finem.& ita
eſt explicandus Pelaez de maioratu. 1.
parte.quæſtio.10.numero.35.In Caſtel-
la autem vide l.5.§.15.ad finem.titulo
13.libro. 6.ordinamenti. Prætereà add-
es, quòd ſi quis inueniat aurum in ri-
pis fluminum, nihil tenetur Regi ſolu-
ere, quia iure gentium inuentor id
facit ſuum. §. item lapilli. Inſti. de re-
rum diuiſio.& in ſpecie Franciſcus Mar
cus deciſione. 121. in. 1. parte. & de-
ciſione. 583. in. 2. parte. Rebuffus l.
inter publica. columna. 8. ad finem. ff.
21 de verborum ſignif.pag.159.† Iuxtà hęc
igitur

igitur inſurgit elegans quæſtio, vtrùm
quis poſsit inquirere venas metallorum
in fundo alieno, etiam inuito domino?
Hanc quæſtionem mouet Paul. hîc nu-
mer. 4. inquiens, prima facie videri q
non,quia venæ ſunt illius,cuius eſt fun-
dus: tex.hic:etiamſi de nouo inueniantur. l. finali. ſ. de fundo dotali.l.æquiſsi-
mum.17.§.indequæſitum.ſ.de vſufruct.
Succedit igitur regula.l.id quod noſtrũ.
ff.de regul.iuris.& in ſpecie(ſemota con-
ſuetudine)id videtur probare text.l. vẽ-
ditor. 14. §. ſi conſtat.ſ.communia præ-
dior.Contrarium tamen ipſe concludit:
nam in venis, & ſaxis, quæ paucis locis
inueniuntur, inductum eſt fauore pu- 22
blico, vt poſsint perquiri in alienis fun-
dis,etiam inuitis dominis.l.quoſdam.cũ
gloſſ.C.de metallarijs.libro. 11. extollit
Roman.ſingul.611.& aſſerit receptum
Imol.conſilio.87.numero.1. quibus ad-
de Angel.l. ſi vſusfructus. §. fructuarius.
numero.3.ſ.de vſuf.Aymon conſil. 209.
Et hac ratione conſuluit Paul. Caſtrenſ.
conſilio.4.& conſilio. 23. & cõſilio. 330.
libro. 2. quòd quis poteſt perquirere, &
effodere venam cotis, per cuniculos trã
ſeuntes ſub ſolo fundi alterius,quantum
cunque dominus fundi reluctetur:quod
etiam tenet Paul.l.venditor.§.ſi conſtat.
in fine.ſ.communia prædior. ſubſcribũt
Aretin.hîc col.fin Vincent.num.6. Cæ-
polla.l.inter publica.§.1.numer. 10.ff.de
verbor.ſignific.Afflict.c.1.verb.argenta
riæ.nume.13.quę ſunt regalia.Pelaez de
maioratu.1.parte.q.10.num.34.& Pere-
grinus de iure fiſci.libro.4.c.2.num.14.
Et retenta hac opinione,non obſtabunt
rationes ſuprà adductæ in contrarium:
nam ad primam reſpondetur, quòd ve-
næ quandiu ſunt occultæ, & non ſunt
inuentæ,non cẽſentur eſſe in bonis alí-
cuius,ad ſimilitudinem theſauri occulti,
qui antequam inueniatur,& apprehẽda
tur, non cenſetur eſſe in bonis alicuius.
l.3.§.Neratius.ff.de acquirend.poſſeſ.Ve
na igitur prędicta, tãquam in nullius bo
nis exiſtens, concedetur inuentori.l. 3.
in princ.ff. de acquirend.rerũ domin.&
ita Paul.conſilio.4.n.1. in fine.& cõſilio
23.n.1.& conſilio.330.ante medium.libro. 2.& ſubſcribit Aymon conſil. 209.
n.1.Sed hæc reſponſio non eſt admittẽ
da,quia non ſequitur: In fundo meo re-
periuntur ea quæ non ſunt in bonis ali-
cuius:ergo alius poteſt quærere me inui
to : cum in contrarium ſit text.l.vnica.
C.de theſauris.libro.10. &.l. diuus.ſ.de
ſeruit.vrbanor.prædior. Item nec eſt ve
rum, quòd lapides, vel venæ quæ repe-
riuntur in fundo meo, non ſunt meæ:
nam imò meas eſſe probat is text.in fin.
† & pro conſtanti tenet Imol. conſilio
87.numero.1.& conſilio.124.numero.1.
Et probatur ratione, quia ſicut illud,
quod ſuperius reſpondet ſuperficiei fũ-
di mei,cẽſetur meum vſque ad cœlum.
l.altius. C. de ſeruit. ſic etiam quod eſt
ſubtus fundum meum, debet cenſeri
meum vſque ad inferos,vt aduertit Cæ-
polla de ſeruit.ruſticor.prædior.cap. 22.
num.4.& melius.l.inter publica.§.1.nu-
mero.10.ff. de verborũ ſignificatione. &
idem Paul.hîc numero.4. Nec obſtat ar
gumentum de theſauro,quia eſt diuerſa
ratio : nam theſaurus per ſe ſubſiſtit, &
eſt quid ſeparatum à fundo, repoſitum
in eo cauſa cuſtodiæ, & ideò nihil com-
mune habet cum ipſo fundo.l.3.§. Nera
tius.ff.de acquirenda poſſeſsione. Cæte-
rũ vena cohæret ipſi ſolo, & ipſius pars
eſt: vnde qui dominus eſt fundi, debet
cenſeri etiam dominus rei cohærentis,
argument. l. quę religioſis. ſ. de religioſ.
& in ſpecie probatis textus cum ſimili-
bus. Vnde neque placet quod tradit idẽ
Paulus conſilio.140.columna.2. libro.2.
quòd vena antequam inueniatur, non
conſideratur tanquam vena, ſed tan-
quam ſolum, & ideò tunc cenſetur
eſſe in dominio illius cuius eſt fun-
dus : ſed poſtquam aperta eſt, conſi-
deratur tanquam vena, & incipit aſ-
ſimilari lapidi exciſo, ſiue auulſo à fũdo:
neque

neque enim video, cur id, quòd cohæ-
ret fundo meo,& conglutinatum est cũ
eo,indistinctè non sit meum: & ideò re-
iecta responsione Pauli tanquam falsa,
melius respõdetur,propter fauorem pu-
blicum legem permisisse, vt in fundis a-
lienis venæ quærerẽtur; siue vtilitas hæc
publica consistat in eo, quòd ex inuen-
tis debetur decima fisco, vt suprà dixi-
mus:& tradit Platea d.l.cuncti.numero
1. C. de metallar. libr. 11. siue quia pro-
pter raritatem prædictarum venarum,
& maximam vtilitatem, quæ ex illis per
cipitur,Reipublic. interest eas perquiri,
& inueniri, vt tradit Cæpolla de seruit.
rusticor. prædior.capite. 22. numero. 4.
Et ex eisdem rationibus lex dominium
venæ inuentæ transfert in inuenientẽ,
in compensationem laborum, quos in
perquirenda pertulit: argumen.l. finali.
C.de alluuio.Item& propter prædictam
publicam vtilitatem,argumen.l.item si
verberatum.§.1.ff.de rei vend.Paulus cõ
filio.4.numero.1.ad finem.& consil. 23.
23 numero. 1.libr.2.†Ne tamen ius tollatur
domino absque compensatione,consti-
tutum est, quod vltra solutionem dam-
ni dati in fundo,decima ex inuentis do-
mino solueretur,vt suprà diximus.& pro
bat d.l.cuncti.aduertit Aretin.hîc col.fi-
na.& probat l.5.§.15.titulo.13.libr.6.or-
dinamenti.& apud nos l.1.§.1.titulo.6.li
bro. 5. extrauagantium. Quare si ante-
quam inueniatur vena, dominus fundi
sciens eam perquiri, dicat se eam velle
perquirere, præferendus videtur, cum
re sua, & iuré velit vti, & non impedia-
tur publica vtilitas de qua suprà, cùm &
ipse perquirere velit: & ita Imola consi-
lio. 87. numero. 1. ad finem. & cons. 124.
numer. 3. Cæpolla. l. inter publica. §. 1.
numero. 10. ad finem. ff. de verborum si-
gnificatione. Bossius in praxi. titulo de
metallis. numer. 1. ad finem. quibus ad-
de Cæpollam de seruit. rusticor. prædio.
capite. 22. numer. 4. Afflict. capite. 1. ver.
argentarię. numero. 8. & numer. 10. quæ
sunt regalia. & decisio. 321. numero. 14.
Vel veriùs resoluendum est, illud ius spe
cialiter fisco competere, vt possit dare fa
cultatem aliquibus, vt possint inquirere
venas metallorum, etiam in fundis alie-
nis:& in hoc sensu argentaria dicitur de
regalibus.ca.1.quæ sint regalia. & ibi ita
declarant Aluarot.numero.6.& Præposi
tus numero.7.allegantes gloss.l. quædã.
§.1.verb. decurritur.in fine.ff. de edẽdo.
& clariùs id explicat Bossius tract.de me
tallis.numero.2. Et censetur tacitè cõces
sa hæc facultas, si quis pro introitu sol-
uat id quod exprimitur.l.i.C.de metalla
rijs.libro.11. & ibi Platea, Bossius d. tra-
cta.de metallis.numero.1.ad finem.pro-
bat apud nos Ordin.no regimento da fa
zenda.capite. 237. §. item de reito Real
e argentaria. Hi igitur, qui habent præ-
dictam facultatem tacitam, vel expres-
sam à fisco perquirendi venas alienas in
alienis fundis, etiam inuitis dominis
fundorum,ea vti possunt: si verò quis
priuata authoritate velit venas per-
quirere in alieno fundo, licitè per do-
minum prohiberi potest. l. diuus. ff.
de seruit. vrbanor. prædior. l. 3. cum
glossa. ff. de acquirend. rerum domi-
nio. Et ita expressim declarat Bossius
dicto tractatu de metallis. numero. 1.
24 ad finem. † Cæterum quamuis atten-
to iure communi,vera videatur hæc de-
claratio: tamen in regnis Hispaniæ dicẽ
dum est, quemlibet posse inquirere ve-
nas in fundis alienis, si prouisor minarũ
licentiam ei tribuat venas perquiren-
di, vt in Portugalia probat.l. 1. in princi
pio.&.§.1.titulo. 6. libro. 5. extrauagan-
tium.& in Castella.l.4.§.2.&.l.5.§.15.ti-
tulo. 13. libro. 6. ordinamenti. Et nota-
bis, quòd in hac materia in perquiren-
da & inuenienda vena,ille præferendus
est, qui prius præoccupauit: argumen
to. l. pluribus. ff. de procurato. l. pera-
grum. cum ibi notatis, C. de serui-
tutibus. tradit Baldus. l. 1. numero.
35. ff. de rerum diuisione. & in specie
Paul.

Paul.consilio.4.numero.1.ad finem.lib.
2.Vnde necessariò videndum est,quan
do quis dicatur venam præoccupasse?
Et est dicendum,illum videri præoccu-
passe, qui priùs incepit facere ea, quæ
pertinent ad inueniendam rem, de cu-
ius prælatione agitur.Bar.l.quominus.n.
10. ff. de fluminib.& consequenter ille,
qui prius incepit quærere venas, & in
perquirendo incepit laborare: is enim
tanquam præoccupans inquisitionem
venarum, præferendus est, Cæpolla de
seruit. rusticor.prædio.cap.22.numer.4.
ad finem.&.l.inter publica.§.1.numero
10.ad finem.ff.de verborum significatio
ne.Vnde quod suprà diximus,præferen
dum esse dominum in perquirenda ve-
na,intelligendum est, quando alius ad-
huc non incepit laborare circa venarũ
inuentionem,vel etiam quãdo alius in-
cepit laborare domino fundi ignoran-
te.Nec enim hæc clandestina præoccu
patio debet domino nocere,quoad præ
lationem quam habet perquirẽdi in fũ-
do suo. argument. l clam possidere. in
princ.ff.de acquirend.possessio. & in spe
cie Imol.consil.124.numero.1. Itẽ scias
in hac materia,quod vbi quis primũ ve-
nam inuenit, efficitur dominus totius
venæ,etiamsi decurrat subtus fundos a-
lienos: nam cũ propter continuationẽ,
vna censeatur,occupato principio,tota
videtur occupata,argum.l.3.in princip.
ff.de acquiren.possessione.ita vt iam do-
minus fundi non possit prætendere ius
prælationis aduersus inuenientem, vt
consuluit Paulus consilio.4.libro.2.& a-
lijs locis relatis per Pelaez de maioratu.
1.parte. quæstio. 10. numero. 34. Vnde
meritò idem Paulus consilio.140.col.1.
ad finem.libro. 2. tradit, quòd qui in o-
stio venæ cœpit laborare,totius venæ do
minium & possessionem,videtur acqui-
siuisse:ita vt iam nec princeps, nec alius
possit se in prædicta vena intromittere.
25 † Afflict. capite.1..verb.argentariæ.nu-
mero.10.quæ sunt regalia.optimè expli
catus per Bossium tractat. de metallis.
numero.5.probat.l.4.§.2.titulo.libro.6.
ordinamẽti. Nec apud nos repugnat or
dinatio.l.1.§.2.titulo.6.libro.5.extraua-
gantium.& in Castella.l.4.§.4.titulo.13.
libro.6.ordinamenti. dum venam inuẽ
tam iubent regiſtrari intra certa tempo
ra,& cũ certis solennitatibus, quia illud
non exigitur, vt à principio quis domi-
nium quęrat in vena, sed vt dominium
iam quæsitum nõ amittat. Ex quibus ita
resolutis infertur explicatio ad l. vnicã.
C.de thesauris.libro.10,dũ probat,in fũ
do alieno non posse perquiri thesaurũ,
domino fundi inuito, vel etiam volen-
te: id enim tantùm procedit in thesau-
ro, non autem in vena auri, vel alterius
metalli: hæc enim quæri potest in fun-
do alieno,etiam inuito domino, vt con
stat ex suprà traditis.& probat l. quosdã.
C.de metallarijs.libro.11.Rationem dif
ferentiæ tradit gloss.1. ad finem. l. cun-
cti.eodem titulo. vbi Platea numer.1. a-
liam reddidit,& in materia vide Pau. cõ
filio.23.numero.1.libro.2. Cæpollam. l.
inter publica. §. 1. numer. 10. ad mediũ.
ff.de verbor.signif.Inferas etiam ex præ-
dictis annotationem ad dictum Afflict.
c.1.verb.argentariæ.numer.8.ad finem.
quæ sunt regalia. dũ tenet,ius præoccu-
pationis de quo suprà,tantùm durare in
vita præoccupantis, neque transire ad e-
ius hæredem:allegat l.apud Iulianum.§.
si quis alicui.ff.delega.1. quod etiã tradit
decis.221.nu.15.& subscribit Bossius tra
cta.de metallis.n.6.Sed ex supradictis cõ
funditur: nam cum per præoccupatio-
nem ius prælationis in perquirendo ac-
quisierit, & post venam inuentam, do-
minium & possessionem illius, vt suprà
dictum est, nõ video rationem,cur hoc
ius ad hæredes non transmittat. l. vete-
ris. C. de contrahend. & committend.
stip. & ita in specie apud nos disponit. l.
1. & penultima. titulo. 6. libro. 5. extra-
uagantium. Neque repugnat d. l. apud
Iulianum.§. si quis alicui.ff. de leg.1. quia
proce-

procedit, quando ex concesſione nullũ ius quæritur, ſed tantùm mera facultas cædẽdi lapides: nam ea concesſio ſonãs in factum tanquam perſonalis, morte illius cui conceſſa eſt, extinguitur, vt ibi notatur. Denique infertur explicatio ad l. venditor. §. ſi conſtat. s̃. communia prædio. vbi probatur, neminem poſſe cædere lapides in lapidicina aliena, inuito domino: quod repugnat ſuprà reſolutis:
26 † nam diſtinguendũ eſt, aut enim lapides paſsim inueniuntur, & illos nemo poteſt quærere inuito domino fundi, nec inuentos ſuos facere. l. per agrum. C. de ſeruit. & in his terminis procedit d. §. ſi conſtat. aut ſunt lapides pretioſi, & qui paucis locis inueniuntur, & tunc propter publicam vtilitatem, & magnos ſumptus & labores inquirentis, inductũ eſt, vt eos lapides poſsit inquirere quis in fũdis alienis, & inuentos ſuos facere. l. cũcti. C. de metallar. libr. 11. & ita Paul. hîc numero. 4. & d. §. ſi conſtat. in fine. & cõſilio. 4. numer. 1. & conſilio. 23. numero 1. & conſilio. 330. libro. 2. Cæpolla de ſeruit. ruſtico. prædio. capit. 22. numero. 4. & l. inter publica. §. 1. num. 18. ff. de verb. ſignif. Duaren. hîc ad finem. Afflictis. capite. 1. verb. argentaria. numero. 8. & numer. 10. quæ ſunt regalia. Peregrinus de iure fiſci. libro. 4. capit. 2. num. 13. Habet nihilominus hæc ſolutio duas difficultates. Prima, quod d. l. cuncti loquitur generaliter de ſaxo, & ſic in quocũq; lapide videtur procedere. Secũda, quòd licet propter publicam vtilitatem poſsint auferri res priuatorũ. l. item ſi verberatũ. §. 1. s̃. de rei vend. tamen domino fatisfaciendum eſt per iuſtam recompenſam. l. 2. C. ex quibus cauſis ſeruí. Sed defẽdẽdo prædictam reſolutionem, ad primam difficultatem reſpondendum eſt, quod licet d. l. cuncti. generaliter loquatur de ſaxo: tamen debet reſtringi ad ſaxum pretioſũ, & quod rarò inuenitur, vt conſtat ex l. quoſdam. C. de metallar. lib. 11. & in ſpecie Imol. conſil. 87. poſt princi. Cæpolla de ſerui. ruſticor. prædio. c. 22. numero. 4. Et pari ratione idem erit admittendum in quocũq; alio metallo pretioſo, & quod in paucis locis inuenitur Paul. conſilio. 23. numero. 2. libro. 2. ſed ſi tales lapides non ſint, procedet quod ſentit d. §. ſi conſtat. Ad ſecundam difficultatem reſpondetur, quòd inuentor venarum præſtat domino fũdi decimã partem. l. cũcti. C. de metallar. libro. 11. gloſſ. d. § ſi conſtat. verb. ſalariũ. & apud Hiſpanos id quod expreſſũ eſt. l. 5. § 15. ad finem. titulo. 13. libro. 6. ordinamẽti. & quando priuatis auferũtur res propter publicã vtilitatem, & applicãtur eis, qui magnos ſuſtinuerunt labores, & impenſas fecerũt, pro aſſerenda publica vtilitate, ſufficit qualiſcũque ſatisfactio, quanuis integra non videatur. l. item ſi verberatum. §. 1. s̃. de rei vend. ibi, Modi cũ. l. Lutius. s̃. de euictio. & in ſpecie Aretin. hîc col. fina. † Adde, quòd d. §. ſi conſtat. poterit etiam exemplificari in lapidibus pretioſis, & qui rarò inueniuntur: & tamen quia ea lapidicina erat in ſuperficie ſoli, & ſic non poterat inquiri, & aperiri, abſque læſione ſuperficiei, domino inuito inquiri, & aperiri non potuit, arg. l. quoſdam. C. de metallarijs. libr. 11. Sed ſi quæratur vena per cuniculos ſubterraneos, ita vt in nihilo lædatur ſuperficies, tũc procedet traditio gloſſ. receptæ. d. l. quoſdam. & ita Paul. in locis ſuprà citatis. Cæpolla de ſeru. ruſtico. præc. 22. num. 4. & l. inter publica. §. 1. n. 10. ff. de verborum ſignificatione. Sed non placet hæc reſponſio, quia verius eſt poſſe inquiri prædictos lapides pretioſos in fũdis alienis, etiam ſi per hoc lædatur ſuperficies: ſatis enim eſt, dño fundi ſolui damnum: & ita in Portugalia diſponit. l. 1. §. 1. titulo. 6. libro. 5. extrauagantium. & in Caſtella. l. 5. §. 15. titulo. 13. libro. 6. ordinamenti. Nec obſtat d. l. quoſdam. C. de metallar. libr. 11. quia procedit, quando propter inquiſitionem labefactantur fundamẽta domus: hoc enim fieri

fieri nõ permittitur: & aliud eſt, quando ſimpliciter læditur ſuperficies. Vndè melius reſpondetur ad d. §. ſi conſtat. quòd loquitur de lapidicina notoria, & iam aperta per dominum, ita vt non ſit opus aliqua inquiſitione: nam tunc ea lapidicina indiſtinctè domini eſt, neque eo inuito ex illa quis poteſt cædere lapides. l. id quod noſtrum. ff. de regulis iuris. Sed ſi lapidicina non ſit aperta, & opus ſit inquiſitione ad illam inueniendam, procedent ſuprà tradita: iuxta hæc congruenter quæritur, quid dicendum ſit de ſalinis? & gloſ. penult. hîc ad text. relata ſentit eſſe illius, cuius eſt prædium: & pro ea videtur tex. l. magis puto. 5. in princip. ff. de rebus eorum. l. generali. §. vxori. ff. de vſufructu legato. l. forma. §. ſalinæ. & ibi Alberic. ff. de cenſibus. per quę iura infert Roman. §. præcedenti. numero. 10. quòd ſi in loco priuato reperiantur aquæ ſalſæ, ex quibus ſal confici poſſit, pertinent ad eum, in cuius fundo reperiuntur: ſubſcribunt Alexander hîc numer. 4. Aretin. colnmn. fin. in princip. Vincen. numer. 6. Iacob. tractat. feudorum. verbo, cum argenti fodinis. numero. 2. pagina. 37. Cæpolla. l. inter publica. §. 1. numer. 7. & ibi Rebuff. colum. 8. ff. de verborum ſignificat. Ruin. conſilio. 90. numer. 14. lib. 1. Sed eſt aduertendum, in contrarium vrgere cap. 1. quæ ſunt regalia. vbi probatur, ſalinas eſſe ius regale, & ad ſolum principem illas pertinere. † Cui tamen reſpondẽt ſuprà al-
28 legati, illud cap. eſſe intelligendum. de ſalinis inuentis in locis fiſcalibus vel publicis, nam ſi in fundis priuatorum, procedũt iura ſuprà citata: & ita Afflict. c. 1. verbo. ſalinarum. numer. 2. quæ ſunt regalia. Gregorius. l. 11. titul. 28. partita. 3. verbo, De las ſalinas. Franciſcus Marcus deciſione. 39. numer. 2. in. 2. parte. Sed vtique reges hanc declarationem minimè receperunt, ſed volunt, ſalinas eſſe ius regale, & indiſtinctè ad eos pertinere, vt tradit gloſ. authen. de ſanctiſſimis Epiſcopis. §. 1. verb. cauſis. collatione. 9. & pro conſtanti tenet Paul. conſil. 63. in fin. lib. 1. Cuman. conſil. 162. nume. 4. Decius conſil. 163. poſt princ. Socin. Iunior conſil. 80. à numero. 40. libr. 3. & ita obſeruari in Gallia aſſerit Cuiacius lib. 3. obſeruation. cap. 31. in princip. Prateius in lexico, verb. ſalinæ publicæ. & Bernardus Gomezius in tractatu de ſale, libr. 2. pagina. 73. inquit, omnes in vniuerſum ſalinas, nõ minus quã auri & argẽti fodinas, ad ſolos reges iure pertinere, & ideò ſalinas inter iura regalia annumerari: quod & tradit Paul. conſil. 63. quod redditus. ad finem. lib. 1. Quod ita declaratum eſt. l. 2. titul. 13. libr. 6. ordinamenti. Nam quanuis Gregorius. l. 11. tit. 28. par tit. 3. verb. De las ſalinas. reſtringat eam legem ad ſalinas factas in locis publicis, tamen verba generalia prædictæ legis hanc reſtrictionem non admittunt: & ideò inuictiſsimus rex noſter Philippus. l. 19. tit. 8. libr. 9. ordinamenti. reuocauit omnes donationes ſalinarum factas per reges, quaſi tanquam ius regale donari non potuerint: quod iuſtè factum fuiſſe aſſerit Rojas in epitome de ſucceſsione abinteſtato, cap. 34. numero. 34. & facit quod legitur lib. 1. Machabæorum, c. 11. Areas ſalinarum eſſe regum. Sed nihilo minus aduertendum eſt, quòd dict. c. 1. quæ ſunt regalia. non probat ſalinas eſſe ius regale, ſed tantùm redditus ſalinarum dicuntur eſſe ius regale, nam ex ſalinis etiam priuatorum, ſoluitur certum
29 vectigal fiſco. l. † inter publica. 17. §. 1. ff. de verborum ſignificat. & ibi Cæpolla numer. 4. Afflict. deciſione. 321. num. 4. Illud igitur vectigal, quod ſoluitur fiſco ratione ſalinarum, dicitur ius regale: quod & probat. l. 11. titul. 28. partit. 3. & ibi Gregorius in verbo, De las ſalinas. & notabiliter Xuarez allegatione. 17. à numer. 11. Decius conſilio. 293. & pro tenui. num. 1. Socinus Iunior conſil. 80. numer. 42. lib. 3. Et in regno Portugaliæ redditus tantùm ſalinarum dici ius re-

regale,probat Ordinat.lib.2.tit.15.§.14. & no regimento da fazenda. cap. 237. Sed non recedendo à suprà resolutis,dicendum est,ideò redditus salinarum dici ius regale, quia solent reges locare salinas conductoribus, qui publicani vocantur,cum eo priuilegio, vt hi soli salem vendere possint.l.1.in princ.ſ.quod cuiusque vniuersitat. nomi.l. liber homo.59.§.1.ff. de hæredib. instit. l. sed & hi.in princip.ff.de publican.tradit Berous consilio.51.numer.26.libr. 2. Quod etiam in terris Ecclesiæ obseruari præsupponit Paulus. III. in suo motu proprio.17. Adeò quidem, vt vendentes salem absque licentia prædictorum conductorum,in graues incidant pœnas.l si quis.C.de vectigalibus & comisis.& ibi notat Bald.numer.2.Decius consil.293. & pro tenui.numero.2. Cæpolla.l. inter publica.§.1.numer.8.ff.de verborum significat.Stracha de mercatura.4. part.numer.30.pagina.122. Franciscus Marcus decisione.39.numer.5.in.2. part. Bertachinus de gabellis.7.part.princip. numero.33.Cuiac.libr.3.obseruation.cap. 21. probat.l.19.ad finem.tit.8.lib 9. ordinamen. Estque hoc monopolium in principibus antiquissimum, incepitque ferè ab ipsius orbis initio,vt tradit Alciat.l.inter publica.numero.9.& ibi Brecheus à nume.35.ff.de verborum significat.Huiusque monopolij principum mentionem facit cap. super quibusdam.§. præterea.de verborum significat.ibi,Salinaria.exponendo cum Hostiens.& Panormitan.ibi numer.8.id est,domus,in quibus conditur sal à conductoribus fisci, qui soli illum vendere possunt.tradit Beroius consil.51.numer.26.lib.2. Afflictis cap.1.verb.& salinarum.à numer.5. quæ sunt regalia. Petrus Antiboli tractat. de muneribus.§.4. de pluribus quæstionibus munerum.à numero.45. Franciscus Marcus decisione.39.numer.4.in.2.parte. Quinimò & induxerunt principes, vt priuati, qui salem facerent, non possent vendere salem, nisi principi certo pretio: quod obseruari in regno Neapolitano asserit Afflict.c.1.verbo,& salinarum.num.2. quæ sunt regalia. Rojas in epitome de succesion.ab intest.cap.34. numer.31.Prateius in lexico,verb. salinæ publicæ. & id etiam seruari in terris Ecclesiæ apponit Gregorius. XIII. suo motu proprio.38. Et simul solet sub grauibus pœnis prohibere,ne ab alijs regnis sal afferatur, vt principes facilius salem proprium vendere possint, vt meminit Afflict.lib.1.constit.rub.86.numer.7. Et in Hispania vtrũque legibus Quaterni cautũ esse tradit Greg.l. 11 tit.28. part. 3.verb.De las salinas . ad fin. Et quanuis hanc consuetudinem iuris communis rationibus repugnare dicat Cæpolla. l. inter publica.§.1.numer.4.ff. de verborũ significat.† quæ concedunt,quemlibet vendere rem suam cui velit. l. dudum. C.de contrahend.emption. tamen non repugnat,si consideres salinas regis esse, vt suprà probauimus.Quanuis igitur ad priuatos pertineant ex permissione, vel donatiõe principis ipse princeps in emẽdo salẽ, debet omnibus alijs præferri,iuxta tex.l.1.C.de metallar.lib.11.vbi in specie hoc tradit Lucas de Pẽna ad mediũ, & Platea,quos sequuntur Greg.l. 55. tit. 5.part.5.in glos.1.Perez.l.2.tit.23.libr.2. ordinamenti.glos.magna.pagin.434. & Matiençoo.l.1.tit.18.lib.5. ordinamenti. glo.2.ad finem.Quod à communi Reipublicæ commodo non esse alienum, dicit Bernardus Gomezius tractatu de sale libr.2.pagina.73. cùm tam magnus salinarum prouentus sæpè causa sit, vt populi multo paucioribus, quàm aliàs tributis grauentur à principibus. Iuxta hæc igitur dicendum est,quòd quanuis iura suprà citata tantùm redditus salinarum fecerint mentionem, in effectu important,& salinas esse principis,quorum redditus,& prouentus solius principis sunt,ac ob dicitur ius regale,vt tradit Beroius consilio 51.numer.26.libro.2.Ita

30 expres-

expresè declarat Paulus consil 63. in fi. lib.1. Ruin.consil.90.num. 14.libr.1. Socin.Iunior consil.80.numer.35.lib.3. Menochius consil.378.numer.77.lib.3. Vltimò in hac materia salinarum non est omittendum dictum Ripæ tractatu de peste,tit. de remedijs ad conseruandam vbertatem.numer.177.pagina. 22. quòd aliquando principes solent emere salem à subditis paruo pretio, & constituere, quòd pro numero capitum illud posteà distribuatur inter subditos pro maiori pretio: quod ipse tamen reputat iniustum,nisi id fiat causa publicæ vtilitatis,prout fecisse Paulum.III. colligitur ex suo motu proprio. 17. & tradit in simili Roland.consil.91.num.43.lib.2.& qualiter tunc hoc onus emẽdi salem imponi debeat? declarat Bellon.consil.12. num.9. & numer.15.Præterea quod aduersus hoc ius regale salinarum, per subditos præscribi poterit,si per tempus immemorabile liberè soliti sunt vendere, & emere salem: vt argumen. dict.cap.super quibusdam.§. præterea. de verbor. significat. tradit Ruin. consil.105.à numer.5.libr. 5.probat.l.2.in fine. tit.13.libro.6. ordinamenti. notabiliter Azeuedus.l.1.tit.14.libr.5. ordinamenti. à numero.73. † Quod sanè intelligendum

31 est,quando princeps voluit vti prærogatiua prædicta,& populus reclamauit, & ipse acquieuit, aliàs non video quomodo in iuribus negatiuis possit prætendi præscriptio, iuxta traditionem glos. receptæ.l.qui luminibus.ſ.de seruitutibus vrbanorum prædiorum. de quo tamen videndus est Anton.Rube.in terminis. consil.21.numer.3. His ita explicatis, vt nihil intactum relinquatur, collige ex isto textu, posse maritum mutare formam fundi dotalis, si per hanc mutationem fundus redditur fructuosior: nam potest aperire venas marmoreas in loco, in quo antea frumentum serebatur; quia marmorea vena est maioris

32 æstimationis,vt hîc per glos. verbo fructuosiorem. Ex quo inferebat Cæpolla de seruitutibus rusticorum prædiorum, cap.22.numer.12. quòd maritus potest extirpare nemus sibi datum in dotem, & reducere ad culturam, si excultura plus vtilitatis percipitur,quàm ex nemore: suscribit Euerard.consilio.217.ad finem.& vltra eos adduco textũ elegantem.l.æquissimum.17.§.proinde.versi. & si fortè.ſ. de vsufructu. vbi probatur, quòd fructuarius,qui venas metalli inuenit,poterit excindere vineas., vel olieta,si ex vena reperta plus vtilitatis percipiatur: ergo ibi est text. quòd etiam fructuarius potest mutare formam fundi in aliam vtiliorem: quod per illum text.securè tenet Garsias tractatu de expensis,cap.14.numero.11.& cap.16.numero.41. ergo idem recipiendum est in marito,qui plus iuris habet in rebus dotalibus,quàm fructuarius. Cæterùm aduertendum est,neque collectionem ex isto text.deductam,neque illationem esse veras:nam in contrarium vrget,quòd fructuarius non potest mutare formam fundi in aliam vtiliorem.l.hactenus. 8.§. finali. cum. l.sequent. l. vsusfructuarius. nouum.51.ſ.de vsufructu.& est text.optimus,tam in ratione, quàm in decisione.l.fin.ſ.de vsu & habitatio. Et comprobatur ratione, quia paria sunt,rem desinere esse in rerum natura, vel eius formam mutari in diuersam. l. Iulianus. §. sed etsi quis.ſ. ad exhibend. ex qua id colligunt DD.relati per Tiraquel.libr.2. retract.§.1. gloss.1. numero.16. Sed neque fructuarius,neque maritus, possunt res dotales perimere. l.si constante. §. si maritus.ff.eodem. ergo neque poterunt earum formam mutare. Per quam rationem Bald.l.1. numero. 11. C.de iure emphyt. concludit; quòd non potest emphyteuta siluam concessam in emphyteusim extirpare, & ibi vineam plantare,vel ex ea terram aratoriam facere,†

quanuis enim forsan hoc sit vtilius, tamen non est licitum emphyteutæ formam rei mutare: subscribit Iason ibi numer.99.Cagnol.l. 2.numero. 183.C.de pactis inter emptor. & alij citati per Tiraquel.lib.2.retractuum.§.3.glos.1.numero.28.Quibus adde Paulum Fuscum sub litera.C.sing.237.& sub litera.S. singul. 40. Francisc. Marc. decision. 568. nu.4.in.1.part.Molinã lib.1.de primogenijs,cap.22.num.7. Addens,hoc etiam in possessore maioratus esse admittendum ex suprà dicta ratione. Cui tamen iustè videtur contradicere Garsias tractatu de expensis,cap.16.numer.41.maximè si ita consuetudo sit.Gamma decisione.147. ad finem. Idque in marito clarè probat text.l. vir in fundo. 8.s. de fundo dotali. dum requirit consensum vxoris,& nos probauimus.§. præcedenti. Et ex his cauendum est à Cæpolla de seruitutibus rusticorum prædiorum, capit.22.numer.10.& Bolognino consilio 67.numer.5.Tiraquel.lib. 2.retract.§. 2. glos.1.numer. 27. Menochio consil. 13. in fine.lib.1.dum securè dicunt,emphyteutã ex silua posse terram aratoriam facere,si id sit vtilius:allegant Bald.l.1. numer.11.C.de iure emphyteut.Quod tamen aperte ex suprà traditis confunditur. Neque Bal.per eos citatus contradicit, nam tantùm probat,in area concessa in emphyteusim,posse emphyteutam domum constituere; quia non omnino videtur mutata forma,cum facilè ad antiquam possit reduci, destructa scilicet domo,vt in simili probatur. l. quæsitum. §.illud.j.de legatis.3. Sed quando ex silua emphyteuta vult facere terram aratoriam,id non poterit facere, quia mutaret omnino rei formam; quod ei non licet: ergo multo minus id licebit marito,vel fructuario,qui minus ius habet in re, quàm emphyteuta, vt etiam agnoscit Cæpolla vbi suprà numero. 10.in fine. Et retenta hac opinione, non obstant suprà adducta in contrarium: quia ad primum de nostro text. respondetur, in hoc articulo duas esse quæstiones.Prima est,vtrùm patentem formam fundi possit maritus mutare in aliam formam patentem diuersam ab ea, ad quam destinata est? Et dicendum est non posse,secundùm communem opinionem, quam defendimus. Secunda est, vtrũ si fundus habeat duas formas, vnã scilicet patentẽ,& aliam latentẽ sub terra,possit maritus latentem detegere, etiam mutando formam patentem? Et dicendum est posse:argum.l.adeò.7.§. videtur.j. de acquir.rerum dominio.& in his terminis procedit is text.Et est ratio,quia ille,qui habet ius in fundo,videtur etiam habere illud in venis latentibus sub terra, quæ pars fundi sunt, vt suprà diximus: † ita vt qui ius aliquod cõcedit in fundo, videatur idẽ ius cõcedere in venis latentibus, etiamsi tempore concessionis id ignoret, vt colligitur ex l.item si fundi.10.vers.fic.sed si metalla.s. de vsufru. Ne igitur hæc tacita concessio venæ latentis, remaneat inutilis, poterit illam detegere,etiam mutando formam patentem, si hoc vtilius est: argumento.l.diuus.s. de vsu & habitatione. facit regula.l. 2.s. de iurisdictione omnium iudicum. Non obstat secundum de.l.æquissimum.17.§.proinde. versiculo,& si fortè.s.de vsufructu.quia respondet Albericus ibi,Angelus numero.1.& Florianus numero. 5. textum tantùm probare, quòd fundus destinatus ad vnum redditum, potest conuerti in alium vtiliorem,vt potè hortum oleris, & porrinæ, poterit fructuarius conuertere in alium redditum meliorem. Sed hæc responsio non conuenit illi textui, qui apertè probat, posse fructuarium extirpare vineas,& olueta,& sic mutare formam fundi, si ex vena inuenta maior speretur vtilitas. Item neque dictum eorum simpliciter verũ est:

33 nam

nam procedet,quando hortus,qui solebat producere certos fructus,eadem manente forma,& qualitate, conferitur ad ferendos alios fructus; quia tunc nõ mutatur forma,siue qualitas, sed tantùm accidens fructuum:argum.c.cõmissum.in fine. de decimis. sed si in horto seratur triticum,vel quid aliud,id fructuarius facere non potest; quia propter diuersum modũ colendi,forma,siue qualitas horti videtur mutari. Alio igitur & secundo modo respondet Garsias tract.de expensis,cap.11.num.44.sed diuinatiuè:& ideò melius ex suprà traditis respondendum est,quòd in eo text.fructuarius formam latentem fundi detegit: quod facere potest etiam mutando patentem, si aliter vtilitas venæ inuentæ percipi non potest,propter rationem de qua suprà. Et ad hunc modum venit explicandus text.d.l.æquissimum.§. proinde. dũ probat, licitum esse fructuario, venas quærere, & instituere, dum modò non noceat culturæ:nam dicẽdum est,quòd si non læditur cultura,quia salua superficie venæ currunt subtus terram, tunc indistinctè permissum est fructuario venas quęrere: sed si sine damno superficiei erui nõ possunt, tunc est distinguendum, vtrùm ex vena maior percipiatur vtilitas, nec ne: vt est expressum dict. l. æquissimum.17. versic. etsi fortè.s. de

34 vsufructu.& ibi Florian. numer.7. † Ex quibus ita resolutis colliges saluationes ad dictum Cæpollæ suprà relatum, vt possit mutari forma fundi in melius, quando hæc mutatio fit in aliam formam latentem in ipso fundo, ex suprà traditis. Item saluari potest, quando consuetudine regionis ille,qui habet ius in fundo,potest extirpata vinea terram aratoriam facere, vel è contra, tunc enim ratione consuetudinis censebitur permissum illud, quod aliàs videbatur prohibitum: & ita Cæpolla de seruitut. rusticorum prædiorum,cap.22.num.10. Gamma decisione.147. ad finem. Denique saluari potest in emphyteuta, cui area concessa est in emphyteusim: nam is potest in ea area domum ædificare, & sic formam rei mutare. Cùm enim area detur ad meliorandum, tacitè hoc videtur concessum: & ita Bald.l.1. numer.11.C.de iure emphyteut. & ibi Iason numer.99.Pinel.l.1.C.de bonis maternis.2.parte.numer.52.ad finem.& asserit receptum Molina libr.1. de primogen. cap.22.numero.7. Neque obstat, quòd fructuarius in area sibi concessa non potest domum ædificare; quia esset mutare formam rei.l.1.§.finali.s.quibus modis vsusfr. amittat.l. vsufructu legato.7.§.finali.s. de vsufr.tantùm enim ei conceditur, domum causa colligendorum fructuum constituere. l. penultim.s.de vsufructu.l.equissimum.17.vers.fic.sed neque ædificium. eodem tit. tradit Cæpolla de seruitutib. vrbanor. prædiorum,cap.39.numer.5.nam respondetur in hoc articulo non bene argui de fructuario ad emphyteutam; nam fructuario res conceditur, vt ex ea fructus percipiat, & finito vsufructu illam restituat in eadem forma, & qualitate, quam habebat tempore concessionis. l.æquissimum.17.§.sed neque.s. de vsufructu. & ideò formam siue qualitatem fundi non potest mutare,etiam in melius.l.vsufructuarius nouum.51.s.de vsufruct. l. finali.s. de vsu & habitation. emphyteutæ autem conceditur res ad meliorandum, & sic tacitè ei videtur concessum, quòd possit mutare formam rei in melius: & ita in effectu Cæpolla de seruitutib. rusticor. prædiorum,cap.22.numero.10. in fine. & priùs

35 Bald.l.1.num. 11.C. de iure emphyt. † Neque replices, quòd secundùm hanc rationem poterit etiam emphyteuta ex silua facere terram aratoriam, si ex hoc maior vtilitas percipiatur, cuius contrarium suprà resoluimus: nam dicẽdũ est, inter prædictos casus manifestã esse differentiam;quia si in area cõstituatur do-

mus,facilè poteſt res redigi ad priſtinã formam,ſcilicet, diruto ædificio: ſed quando ex ſilua fit terra aratoria,non ita facilis eſt redditus ad priſtinam formã: & ideo is caſus differt à primo,vt in ſimili inter eos conſtituit differentiam Iureconſ.l.quæſitum.76.§.illud.ff.de leg.3. & ita expreſsè Bal.l.1.numer.11.C. de iure emphy.Molina lib.1.de primogen.c.22. nu.7.& nos ſuprà tetigimus.Quoad propoſitum igitur,inter emphyteutã,& fructuarium ea tantùm eſt differẽtia,quòd emphyteuta poteſt mutare formam rei, quando redditus ad priſtinam formam eſt facilis:quod tamen non eſt licitũ fructuario,vt cõſtat ex.l.vſusfructuarius nouum.51.ſ.de vſuf.rationem differentiæ ſuprà aſsignauimus. Vltimò ex iſto tex. colligenda eſt ea notabilis regula in hac materia,quòd illud, quod non renaſcitur, non dicitur eſſe in fructu : extollit gloſ.l. ſi ex lapidicinis.33. ſ. dei iure dot. Imol.hîc poſt princ. Roman.§. præced. num.11.& exornant Corraſ.in princ.huius legis.col.1. Caſſane.conſil. 61. nu.3. Baeça tract. de non meliorand. filiabus, c.25.num.17. Adde Sarmiento libr.3. ſelectar. interpretatio.c. 10.num.4. colligentem ex iſto text. quòd fructus qui conſumit ſubſtantiã rei,non dicitur fructus, & ideò ad maritum non pertinet. Eſt tamen aduertendum, quòd Iſernia c.1.num.93.quæ ſunt regalia.negat hãc concluſionem deduci ex iſto text. neque eſſe in ſe veram:nã in hoc caſu ideò marmor non dicitur eſſe in fructu, quia cum nõ renaſcatur,& fundus remaneat excauatus, videtur fundus deterior factus:& hac ratione maritus non repetit expenſas:ſed ſi vtiliter feciſſet, marmor dicitur eſſe in fructu, quantumcunque non renaſcatur,vt conſtat ex iſto text.& ita etiam in effectu Garſias tract. de expenſis,c.23.num.4. † Et vltra alios magis vrgeo prædicta: nam licèt Iureconſ. dicat, marmor exciſum non eſſe in fructu,tamen addit,illud exciſum eſſe ma-

36

riti: ergo attento effectu fructus cenſetur. Sed non eſt recedendum à ſupràdicta concluſione,fructus enim dicuntur, qui ex corpore rei ſingulis annis percipiũtur.l. vſura. 118.ff. de verbor. ſignif. quod ergo ita non producitur,fructus propriè dici non poteſt. Neque obſtant rationes in cõtrarium allatæ:nam ad primam rationem Iſerniæ reſpondetur, q̃ imò Iureconſ.apertè vult, id quod non renaſcitur,in fructu non eſſe : & hac ratione,quanuis marmor exciſum fiat matiti,quãdo per hoc fundus fuit factus fructuoſior,tamen maritus non repetit expenſas; quia cum id quod in fructu non eſt,ei concedatur tanquam fructus, in alio grauatur, vt expenſas non repetat, quas tamẽ repetere poſſet ſi marmor renaſceretur, & ſic re vera in fructu eſſet, vt eſt expreſſum.l.fin.ſ.de fundo dotali. Non obſtat ſecundum, quia imò Iureconſ.vult.id quod non renaſcitur,in fructu non eſſe; & tamen ſi expenſis mariti fundus ſit factus fructuoſior,marmor ei conceditur,ac ſi eſſet fructus, dum modo expenſas nõ repetat:ſi autem ſuis expenſis fundus non fuiſſet fertilior redditus, tũc id quod re vera nõ eſt in fructu, minimè ad maritum pertineret,vt probatur. §. præcedenti, & diximus ſuprà. Conſtituenda igitur concluſio eſt circa verba huius text.quòd id, quod non renaſcitur, non dicitur eſſe in fructu,& cõſequenter,neque ad maritum,neque ad fructuarium pertinebit. Ex qua concluſione infert Bart.hîc num.3. quòd ſi maritus legauit vxori vſumfructum bonorum,illud quod percipitur ex exemplatione protocolorum, non pertinebit ad mulierem fructuariam:nam cum ex protocolo vnum tantùm exemplar deduci poſsit,neque concedatur aliud deduci, niſi ex magna cauſa.l. ſi quis ex agentarijs.§.fin.in fin.ſ.de edendo. Ord. libr.1. tit.59.§.9. vtilitas proueniens ex protocolo,quæ non renaſcitur,non dicetur eſſe in fructu,& conſequenter non pertinebit

nebit ad vxorem fructuariam : & idem tradit Bar.l.quædam.§.nihil.num.6.ſ. de edendo.& conſi.50.in fin.& cum eo trã ſit Imol.hîc.Corraſ.in princ. huius legis. col.1.& defendunt Aretin.hîc col.2.Iaſon num.6. Paul. de Montepico.l. Titia cum teſtamento.§.fin.num.113. in fin.ff. de legat 2.Boeri.deciſ. 19.num.5.& deciſion.244.num.4.& aſſerit receptũ Socin.conſil.100.num.4.lib.1. Cõtrarium tamen,imò vtilitatem protocolorũ pertinere ad vxorem fructuariam, † tenent
37 Paul.hîc num.3. Duaren.in princ. & ad fin. Baeça de decima tutoris,c.25. num. 27.Garſias tract.de expenſis, c.22. num. 47.ad fin.& Molina lib.1.de primogen. c.35.num.9. qui pro hac ſententia adducunt text.l.vxori meæ.37.ff.devſuf. legato.vbi in legato vſusfructus venit Kalendarium,id eſt,nomina debitorum. vt declarat Iurecõſ.l.qui filium.62.& ibi Bart. ff.de legat.3.& tamen debita ſemel tantũ exigi poſſunt.l.bona fides.ff.de regul. iuris.& ſic non renaſcuntur. Secundò adducitur.l vſufructu legato.7.ſ. de vſufr. vbi probatur, ad fructuarium pertinere omnes fructus, & obuentiones. Planè quanuis ea, quæ non renaſcuntur, non veniant ſub appellatione fructuum, veniunt tamen ſub nomine reddituum,& obuẽtionum.gloſ.c.grandi.verb.de redditibus.de ſuplẽd.neglig.prælator.lib.6. Boeri.deciſion.244.num.5.& ſic articulus redditur valdè dubius. Inuenio tamẽ,q̃ Bald.§.præcedenti.ad mediũ.&.l. 1.num.18.C.defructib.& litium expenſis.cõcordat opiniones hoc modo,quòd aut quærimus,vtrùm vtilitas ptotocolorum pertineat ad vxorem tanquam fructus? & dicendum eſt, eo nomine non competere,iuxta Bart.rationem:aut verò quærimus, vtrùm mulier in pecunia inde habita debeat habere vſumfructũ, tanquam in pecunia hæreditaria? & dicendum eſt,habere.l.1.C. de vſufr. præſtita ſcilicet cautione, de qua.§. conſtituitur.Inſtitut.de vſuf.& in his terminis procedat opinio contraria : ſubſcribunt Alexand.hîc num.5.Vincent.num.7. Iacob.l.ſi ex lapidicinis.poſt princ.ſ.de iure dotium.& aſſerit receptum Baeça de decima tutoris,c.25.nume.23. Sed non placet hæc cõcordia, quia cum maritus legauerit vxori vſumfructum bonorum ſuorum,non poteſt vxor prætendere aliquod ius in his bonis, quæ nomen fructuum reſpuunt:& ideò in illis non poteſt etiam verificari nomen vſusfructus, neque in pecunia ex illis habita : & ideò opinionẽ Bart.indiſtinctè probo. Neq; obſtant adducta aduerſus eã : nam ad primum de.l.vxori meæ.37.ff.de vſufr.le
38 gato. † reſpondet eleganter Iaſon hîc num.6.quòd tex.ille loquitur in Kalendario,quòd licèt ſignificet nomina debitorum, quæ in Kalendario continentur,tamen propriè illa debita ſignificat, pro quibus ſingulis Kalendis vſuræ debentur.gloſ.l.lecta.verb.Kalendario.ſ.ſi certum perat.Cadẽt igitur prædicta debita ſub nomine vſusfructus, ſcilicet, quatenus pertinent ad vſuras,quæ ratione illorum percipiuntur,videntur enim quolibet menſe renaſci : & ideò nomen vſusfructus in illis verificatur. Aliud igitur eſſet dicendum, ſi pro debitis nullæ vſuræ præſtarentur, quia tunc in illis nõ poſſet verificari nomen vſusfructus, iuxta regulam huius text. Non obſtat ſecũdum.de.l.vſufructu legato. 7.ſ. de vſufr. quia reſpondeo,text.illum non probare ſimpliciter, obuentiones pertinere ad vſufructuarium, ſed reſtringit ſe ad illas obuentiones, quæ in fructu conſiſtunt, vel occaſione rei loco fructuum ſubrogãtur,vt hîc aduertit Aretin. col. 2. poſt princ. Et pro hac reſponſione expendo, quòd in d.l.vſufructu legato.in princ. dicit,omnes fructus rei ad fructuariũ pertinere,& ſic ſentit ad illum pertinere ſolùm quod in fructu eſt,& notat Oldrad. conſil.240.ad fin.Item ſubdit, quòd ſi legetur vſusfructus rei immobilis, vt puta ædium,quicũque illius rei redditus per-

tinent ad fructuarium. Præterea addit, quòd etiam pertinent obuentiones, quę ex ædificijs, areis & cæteris ad domum pertinentibus procedunt, ac ita constat non loqui de obuẽtionibus simpliciter, sed de illis quæ proueniunt ab ipso ædificio, vel alijs ædificio cohærentibus, non semel quidẽ, sed annuatim. Et est ratio, quia licèt etiam in his propriè nõ cadat nomen fructuum, quia ab ipso corpore rei immediatè non producuntur. l. vsura. 118. ff. de verbor. signific. sed potiùs cadat nomen obuentionum, quæ occasione rei proueniunt, tamen nihilominus appellãtur fructus ciuiles. l. si nauis. §. fin. ff. de reiuen. & in omnibus naturam fructuum naturalium sequuntur. l. mercedes. ff. de petition. hæred. & in specie aduertit Carol. in consuet. Paris. §. 1. glos. 1. num. 33. & num. 38. Illæ ergo obuentiones ratione rei prouenientes, pertinent ad fructuarium; quia cadunt sub nomi-
39 ne fructuum ciuiliũ. † Quòd si agatur de fructibus naturalibus, qui non renascuntur, locum habebit regula nostri textus. Neque replices de d. l. vsufructu legato. versi. vnde etiam. vbi probatur, quòd si fructuario non caueatur de damno infecto, potest ex secundo decreto obtine-
40 re dominium domus ruinosæ; quia vicinus fuit contumax in cauendo de damno infecto: quod tamen neque fructus est, neque in eo potest verificari nomen vsusfructus, cum semel tantùm percipiatur: nam reiecta respõsione Aretin. hîc col. 2. post princip. melius respondetur potest ex traditis per Carol. in consuet. Paris. §. 1. glos. 1. num. 33. & nume. 40. quòd illa acquisitio nõ fit fructuario ea ratione, quòd illud censeatur fructus, sed potiùs acquiritur ratione proprij facti; quia petijt cautionem, & aduersarius fuit cõtumax in illa præstanda. l. si finita. §. Iulianus. ff. de damn. infect. notat Oldrad. cõsil. 204. num. 1. & num. 4. Et hac ratione ita illud ei quæritur, vt finito vsufructu, minimè illud teneatur restituere proprietario, vt probat d. l. vsufructu legato. & ibi notat glo. verb. necquiquam. nam quanuis regulariter quis mihi teneatur reddere pœnam, quã obtinuit occasione rei, quam mihi debet restituere. l. prætor ait. §. 1. ff. de bon. auth. iudic. possid. l. bouem. §. si quis seruum. ff. de ædil. edict. hoc tamen non procedit quando hæc mihi pœna quæritur ratione iuris, quod tũc mihi competebat; neque enim hoc casu teneor illud restituere domino rei. l. is qui rẽ. §. ff. locati. tradit Bart. l. prætor ait. §. 1. num. 1. ad fin. ff. de bonis auth. iudic. Sed fructuarius ratione proprij iuris, & interesse, petijt sibi caueri de damno infecto. l. prætoris. 5. §. fin. ff. de dãno infecto. Quod igitur occasione illius petitionis interim habuit, iustissimè retinet: facit. l. at vbi. ff. de petition. hæredit. Et ex his colligas, in d. l. vsufructu legato. versicul. vnde. non poni illationem ex præcedẽtibus, sed potiùs casum diuersum, qui breuitatis gratia cum præcedentibus cõnectitur: nã si bene aduertas, illud, quod acquiritur ea ratione, quia non cauetur de damno infecto, propriè non potest dici obuentio ratione rei, sed potiùs pœna, siue punitio legis, imposita occasione rei, † & quæ nihilominus applicatur fructuario ob rationẽ, de qua suprà. Vnde diuersum erit in pœna alia, quæ ratione dominij directi principaliter incurratur, hæc enim non ad fructuarium, sed ad proprietarium pertinebit, iuxta regulam. l. prætor ait. §. 1. ff. de bon. autho. iudicis. quod in eleganti casu tradit post alios Carol. in consuet. Paris. §. 1. glos. 1. à nu. 38. Opinionem autem Bart. ita de sensam intelliges procedere, quãdo simpliciter mulieri fuit legatus vsusfructus bonorum, nulla mentione facta protocolorum: nam si in legato vsusfructus, specialiter facta sit mentio protocolorũ, tunc pecunia ex illis habita veniet in legato, ne aliàs expressio protocolorum nihil operetur: argum. l. fundus qui locatus. ff. de fundo instructo. & ita declarant Angel.

Angel. & Fulgos. l. quædam. §. nihil. ff. de edendo. Alexand. hîc num. 5. ad finem. & Vincent. nu. 7. Quibus tamen addendum est, hoc quidem casu pecuniam habitam ratione protocolorum venire in legato: sed nihilominus cautionem esse præstandam per mulierem de ea restituenda finito vsufructu, iuxta. §. cõstituitur. Instit. de vsufr. tradit Finel. l. 1. C. de bon. mater. 2. par. nu. 41. Præterea addẽdũ est, doctrinam Bart. non procedere, si in legato expressum sit, quòd vxori relinquuntur fructus, redditus, & obuentiones bonorum: nam cùm quodlibet verbum expressum debeat aliquid operari. l. si quando. ff. de legat. 1. Bald. in rubr. nu mer. 9. C. de contrahen. emptione. tunc in legato non solùm veniet id, quod renascitur, sed & id quod non renascitur; quia & id saltem venit sub appellatione reddituum, & obuentionum. gl. c. grandi. ver. de redditibus. de suppl. n. neglig. prælator. lib. 6. quam ad id extollunt relati per Cassane. consl. 61. numer. 8. Menoch. consil. 66. numer. 10. lib. 1. ergo in prędicto legato veniet etiam illud quod non renascitur: expressè Angel. in rubr. num. 3. ff. de vsur. declarando per dict. §. constituitur. Instit. de vsufr. Secundò principaliter ex conclusione huius text. inferri videtur, quòd si in dotem tradatur castrum habens iurisdictionem annexam, mulctæ & confiscationes bonorum non pertinebũt ad maritum; nam cum non renascantur, & sic in fructu nõ
41 sint, minimè ad maritum pertinebunt, iuxta regulam huius textus. † Contrarium tamen, imò prædicta ad maritum pertinere, tenet Bald. hîc ad finem. Bart. l. fin. numer. 1. & 2. ff. eodem. Et est recepta sententia, vt asserit Alexand. hîc numer. 10. Iason numero. 8. Guillielm. cap. Raynuntius. verb. cætera bona. num. 36 Menoch. consil. 66. nume. 5. lib. 1. Molina qui alios refert lib. 1. de primogenijs, cap. 25. num. 22. Quibus adde Corras. in principio huius legis. Adducitur pro hac sententia. l. vsufructu legato. 7. versi. vnde etiam. ff. de vsufructu. nam qua ratione vsusfructuarius illud, quod acquiritur ratione secundi decreti, sibi acquirit, & retinet, pariter & quod acquiritur ratione mulctæ, vel delicti, debet maritus sibi quærere, & retinere, quia eadem militat ratio: & ita expressè Connan. libr. 4. commentarior. cap. 1. nume. 3. Brecheus. l. frugem. 77. nume. 5. ff. de verborum signif. Cæterùm hæc inductio non videtur tuta; quia in d. versi. vnde etiam. ideò ratione secũdi decreti fructuarius sibi acquirit, quia agit ratione proprij interesse; & quia aduersarius est contumax in cauẽdo, illud sibi acquiritur, iuxta regulam. l. si is qui. 6. ff. locati. Quæ ratio cessat in nostro casu, in quo maritus non agit ad pœnas, & mulctas ratione proprij interesse, sed ratione iuris publici. Melius igitur pro prædicta opinione videtur facere, quòd mulctæ, & confiscationes sunt fructus iurisdictionis. cap. vnico. quæ sunt regalia. Cassane. consil. 61. num. 5. latè Tiraq. libr. 2. retract. §. 5. gl. 4. nu. 18. Carol. in consuet. Parisien. §. 1. gl. 1. nu. 51. ergo si iurisdictio in dotẽ data sit, prædicta tanquam fructus ipsius iurisdictionis, ad maritum pertinebunt. Neque obstat regula huius textus, quia cum mulctæ, & pœnæ suapte natura sępiùs imponantur, æquiparandæ sunt his fructibus, qui renascuntur, & consequenter debent ad maritum pertinere: neque enim necessarium est, quòd ijdem fructus renascantur in specie, sed satis est, colligi alios eiusdem generis: argum. l. cum quid. ff. si certum petat. Qua ratione etiam prædictę mulctę & confiscationes pertinebunt ad eum, cui vsusfructus iurisdictionis competit. Bart. l. fin. num. 2. ff. eod. & ibi Paul. in fin.
42 Cassane. consl. 61. nu. 14. † Idque ob prædictam rationẽ procedet, siue confiscentur bona mobilia, siue immobilia: nam cũ considerentur tanquã fructus iurisdictionis in dotẽ datæ, indistinctè maritus, & fru-

& fructuarius,prædicta debet facere sua irreuocabiliter:& ita Bart.l.fin.num. 1.ff. eod:& ibi Paul.num.2. & Alexan.nu.2. qui asserit receptum,& Campes. de dote.2.part.q.34.Cassane.consi.61.num.6. & num.14.Paul.de Montep.l.Titia cum testamento.§.fin.num.114.ff.de leg.2. & alij relati per Molinam lib.1.de primog. c.25.num.24.Baeça de decima tutoris, cap.22.num.19.& Carol.in consuetud. Paris.§.1.glos.1.nume.51. Contrarium tamen,imò saltem immobilia confiscata,restituenda esse vxori soluto matrimonio, vel proprietario,finito vsufructu,tenet Bal.l.fin.ff.eod. ea ratione,quia immobilia cohærent territorio,ac ita nõ videtur restituta integra dos,si immobilia cohærentia territorio, & consequenter iurisdictioni, ei non restituerentur: quod est aduersus regulam.l.fin.C. soluto matrimonio: suscribit Angel.l.final.ff. eo. & idem tenet Alber.l.vsufructu legato.num.2.ff.de vsuf.&.l.si verò.num. 5.ff. eod.& subscribit Anania c.2.vlt. notab. ne prælati vices suas. & falsò asserit receptum Tiraquel.lib.1.retract.in fin.num. 110. Sed non est recedendum à magis recepta opinione. Neque obstat Bald.ratio,quia subiectum vsusfructus siue dotis, est ipsa iurisdictio, cuius substantia semper salua,& integra permanet, & restituitur, quantũcunque proprietas immobilium confiscatorum, marito, vel fructuario acquiratur: neque enim immobilia ita cohærent territorio, vt habens iurisdictionem illorum, videatur etiam eorundem habere dominium,sed tantùm sunt sub eius protectione, iuxta notata.l.1.§.per hanc.ff.de reiuendic. ac ob id quanuis prædicta non restituantur, non ob id in aliquo videtur diminuta ipsa substantia iurisdictionis in dotem datæ, vt aduertit Paul.l.fin.numer.3.& & ibi Alexand.numer.2.ff.eodem. Baeça de decima tutor.cap.22.num.20. & notabiliter Carol.in consuetud. Parisien.§. 1.glos.1.numer.51. Neque prædictę resolutioni obstat decisio Oldrad. consil. 240. quòd si emphyteuta incidat in cõmissum, vtilitas commissi non quæritur fructuario,sed pertinet ad proprietariũ: subscribunt relati per Tiraquel.lib.1.retract.in fin.num. 110. † inter hos enim
43 casus manifesta est ratio differentię, nã commissum emphyteutæ, non potest considerari tanquam fructus,sed potiùs tanquam augmentum per se subsistens, & à fundo separatum, quod ad fructuarium non pertinet.l.item si fundi. 10.§. huic vicinus.ff.de vsufr.maximè quia dominium vtile emphyteutæ, quod separatum est à proprietate,si amittatur,consolidari debet cum ipsa proprietate.l.4. ff.de iure dotium.& in specie Tiraquel. post alios libr.1.retractuum.in fine. numer.111.quidquid videatur repugnare Guillielm.cap.Raynuntius.verb.cætera bona.numer.33.ad finem. & sic necessariò pertinet ad proprietariũ:mulctæ autem,& confiscationes, considerantur tanquam fructus iurisdictionis,& ideò ad fructuarium pertinent, neque proprietarius iurisdictionis,quoad mulctas, & confiscationes, potest prætendere aliquam consolidationem cum proprietate, cùm ipse non tanquam proprietarius bonorum confiscandorum, sed tanquam iudex procedat.Quare si quis alicui vsumfructum iurisdictionis concedat, vtique prædictæ mulctæ,& confiscationes ad eum pertinebunt tanquam fructus,vt post Oldrad.tradit Carol.in consuetudin.Parisien.§.1.glos.1. num.51. Prout & laudemia,& alia quæ soluuntur propter renouationem emphyteusis,pertinẽt ad fructuarium,quia considerantur tanquam obuentiones rerum. Oldrad. consilio.24. & alij relati per Tiraquel.libr.1.retract.in fine.numer.107.Iulius Clarus.§.emphyteusis. quęstion.23.numer.5: Molina lib.1.de primogenijs,cap.22.numer.12. Menochius consilio.66.à numero.36.libro.1. quibus adde Alexan.hîc nume.8.ad fin.

Iuxta

Iuxta hæc vtiliter quæritur, si delictum propter quod bona confiscantur,sit cõmissum constante matrimonio,sententia autem condemnationis sit lata soluto iam matrimonio,ad quem ea confiscatio debeat pertinere?Et ex mente Alexand.hic numer.11.Campes.de dote.2. part.quæstion.35. vera resolutio huius quæstionis pẽdet à traditis per Petrum, & Cyn.l.final.ff.de iurisdict.omnium iudic.quos ibi refert & sequitur Bald.q. finali.dum quærunt, Si vnus emit fructus iurisdictionis fiscalis pro vno anno, & alius emit pro sequenti, & primo anno commissum fuit delictum, & secundo facta fuit condemnatio, ad quem spectabit exactio illius pœnæ? & concludunt spectare ad conductorem primi anni, per text.l.quæcunque actiones.ff. de actionib.& obligationib & l fin.ff. arborum furtim cæsarum.&.l. si fundum. ff. de aqua quotid. & æstiua. quam opinionem probarunt etiam Bald. in princip.huius legis.ad finem.& ibi Lancelot. Deci.column.penult. ad medium. asserens ita esse receptum: quod & fatetur Socin.consil.70.ad finem.libr.4.& probat Alexander consil.7.numer.5.libr.3. Iason.l.si ideò.num.4.C.de his quibus vt indign.Guillielm.cap. Raynuntius.verbo,cætera bona.numero.38.& alij relati per Boeri. decisione.5.numer.22. Tiraquel.lib.2.retract.§.5.glos.4. numer.19. Cagnol.l.2.num.242. C. de pactis inter
44 emptor. † & secundùm istam opinionem consuluit Ruin.consil.193.numer.2.libr.1.& latissimè Roland. consil. 77.lib.4.per totum.à numer.5 & probat etiam Pelaez de maioratu.4.parte.q.24. num.4. Pro qua opinione ea etiam adducitur ratio, quòd pœna videtur debita à tempore commissi delicti: argum.l. Imperatores.ff.de iure fisci.& tenet glos. l.rescriptum. verb. hypothecas.ff.de pactis.Bart.l.fin.in fine. ff.de iniurijs.Alberic.l.post contractum. nu. 2.ff. de donat. Cũ igitur obligatio sit iã quæsita primo emptori, succedit regula.l. quæcunque actiones. 55.ff.de action.& obligation.& l.is qui in puteum.§.si post.ff. quod vi aut clam. Secundò, quia condemnatio necessariam habet consequentiam ad tempus commissi delicti: ergo semper initiũ inspiciendum est.l.3.§.scio. ff. de minor. Estque præcipuum fundamentum huius opinionis,vt agnoscunt Socin. consi. 100.col.2.ad fin.lib.1. Tiraq.lib.2.retractu.§.5.glos.4.num.20.Rolan.consil.77. num.9.lib.4. Admissa igitur hac recepta sententia,idem videtur esse concludendum in dote,vt scilicet si delictum commissum sit cõstante matrimonio, pœna delicti debeat pertinere ad maritum, quantumcunque cõdemnatio facta sit, soluto iam matrimonio.Sed his non obstãtibus,verius est, pœnam pertinere ad eum,cuius tempore factã fuit condemnatio per sententiam,& cõsequenter in nostris terminis,non ad maritum,sed ad vxorem, cuius tempore facta fuit condemnatio: quod tenet Imol.hîc ad fin. ea ratione,quia confiscatio ante factam cõdemnationem magis assimilatur fructibus seminatis,& pendentibus, quàm fructibus perceptis:atq; ita debet in proposito induci decisio.l.defuncta.65.ff.de vsufr.Et hanc Imol.opinionem sequuntur plures DD.quos refert Molina lib.1. de primogen.cap.11.num.20. Baeça de decima tutoris,cap. 28. num. 19. Auiles de prætorib.cap.15.num.36 pagin.169. & ita communiter seruari asserit Guido decisione.535. Adde Afflict.cap.1.verbo,pœnarum. num. 37. quæ sunt regalia. & Bald. optimis rationibus id comprobantem. l. fin.numer.9.C. de fructibus & litium expensis. † Et facit pro
45 hac sententia, quòd pœna non censetur debita, nisi à tempore condemnationis.l.si qua pœna.142.ff.de verbor. signif. & hac ratione pœna non transit ad hæredes delinquẽtis,si ipse moriatur ante condemnationem.l.ex iudiciorum.ff. de accusation.l. si pœna. 20.ff. de pœnis.

neque

neque ante condemnationem bona de linquentis cẽsentur hypothecata fisco, neque in illis fiscus aliquod ius considerabile videtur habere. Bartol. l. post contractum. numer. 16. & ibi Alberic. num. 2. ad finem. & Paul. de Montepico numer. 13. & numero. 87. ff. de donationib. Bald. l. fin. numer. 9. C. de fructibus & litium expensis. Alexander. l. rescriptum. à numer. 8. ff. de pactis. Auiles de prætoribus, cap. 15. numer. 36. pagina. 169. ergo si attento tempore delicti commissi, ad huc nihil videatur debitum fisco, sed tãtùm incipit deberi à tempore condemnationis, necessariò consequitur pœnam pertinere ad eum, cuius tempore facta fuit condemnatio. Et retenta hac opinione, nõ obstant suprà adducta pro contraria: nam ad primum de regula. l. quæcunque actiones. 55. ff. de actionib. & obligationib. respondetur, procedere in actione, quæ incepit competere domino, hęc enim remanebit penes eum, cui à principio quæsita fuit. l. adhuc. 31. §. finali. ff. de vsufructu. Inde autem inferri non potest ad nostrum casum, in quo contendimus ad pœnam nullam esse ortam actionem, vel obligationem, ante condemnationem. Ad secundum respondetur, negando, pœnam videri debitam fisco à tempore commissi delicti, sed tantùm à tempore condemnationis. Bartol. l. in fraudem. ff. de iure fisci. & suprà probatum fuit. Et hoc modo debet explicari l. Imperatores. ff. de iure fisci. vt scilicet, delinquens videatur se pœnæ subdidisse, postquam ad eam fuerit condemnatus, vt est de mente Alciat. l. post contractum. numer. 2. ff. de donation. Faciunt quæ ad propositum tradit Pinel. authent. nisi tricennale. num. 32. C. de bonis maternis. Neque replices, quòd licèt pœna à tempore delicti non videatur debita fisco iure obligationis ante condemnationem. Bartol. l. auferetur. §. fiscus. in fine. ff. de iure fisci. tamen officio iudicis videtur debita, & sic largo modo debita dici potest, vt tradit
46 Bartol. l. fin. in fine. ff. de iniurijs. † Vnde ratione istius debiti, saltem largo modo, debet pœna pertinere ad eum, cuius tẽpore fuit delictum commissum, vt in specie arguunt Lancelot. Deci. in principio huius legis, colum. penult. post medium. Roland. consil. 77. numer. 9. in fin. lib. 4. Huic enim rationi respõdet Ioan. Hannibal. l. post contractum. nume. 313. ff. de donationib. & vltra eum responderi potest, quòd illud, quod dicit Bart. l. fin. in fine ff. de iniurijs. debet intelligi, postquã iudex interposuerit officium suum, condemnando delinquentem, ex tũc enim & iure obligationis, & officio iudicis mercenario, videbitur debita: ante condemnationẽ enim, neq; officio iudicis pœna debet videri debita. Quod ex eo ostenditur, quia Bart. loquitur in pœna, quæ imponitur per iudicem ad vindictã publicam, quæ quidem per officium iudicis imponitur. §. in summa. Institut. de iniurijs. ac ita non præsupponit obligationem. l. qui per collusionem. §. fin. ff. de actionibus empti. sed postquam fuerit imposita, potest dici debita largo modo, vt explicat Salicet. l. si quis posthac. colum. penult. ad finem. C. de bonis proscriptorum: antea autem cum agatur de punitione publica, nullo modo pœna illa potest videri debita. l. ex iudiciorum. ff. de accusation. & l. si pœna. 20. ff. de pœnis. Et confirmatur, quia Bart. d. l. fin. in fin. ff. de iniurijs. loquitur, quando agitur ad punitionem publicam, & sic quando agitur criminaliter ad punitionem personę. Bald. l. vnica. numer. fin. C. ex delectis defunctorũ. Quæ quidem punitio ante condemnationem in nulla est consideratione. l. ex iudiciorum. ff. de accusation. & amissio bonorum censetur venire in consequentiam prædictæ condemnationis. l. 3. C. si pendente appellatione mors interuenerit. ergo quemadmodum punitio criminalis, quæ habet se per modum principalis, non est in cõsideratio-

sideratione, nisi post condemnationem: & ita amissio bonorum quæ venit in cõsequentiam, anteà in nulla debet esse cõsideratione: argumento cap. accessoriũ. de regulis iuris. in. 6. & sentit Bartolus. l. post contractum. num. 16. ff. de donatio. Non obstat vltimum de regula. l. 3. §. scio. ff. de minorib. quia vt illa procedat, oportet, quòd finis ita habeat necessariam consequentiam ad principium, vt posito principio, necessariò sequatur finis, Menoch. lib. de arbitrar. quæstio. 37. num. 12. Quod nostris terminis applicari non potest: neque enim posito principio, id est, delicto, necessariò sequitur finis, id est, sententia condemnatoria: nam po-
47 tuit esse absolutoria. † Item neque ex delicto necessario videtur pendere, sed magis à potestate, & arbitrio iudicis. l. qui explicandi. C. de accusatio. & in specie Guido decisio. 535. Item regula d. §. scio. loquitur, quando actus est perfectus, ita vt actus consequutiuus videatur pertinere ad actus perfecti exequutionẽ. Sed si attento initio, actus non sit omni-
48 nò perfectus, tunc inspicitur finis perfectionem inducens, non autem principium. l. cùm Sillanianum. C. de his quib. vt indign. tradit Euerard. loco. 100. Menoch. de recuperand. possess. 15. remedio. num. 126. Planè in delictis, si pœnam respicias, ea non videtur habere suam perfectionem ante condemnationem. l. post contractum. 15. ff. de donation. l. ex iudiciorum. 20. ff. de accusationib. & ideò quoad illam tempus condẽnationis, spectandum est. Neque replices, quòd sententia respectu pœnæ censetur declaratoria. l. 1. §. 1. versi. nam si quidem. ff. ad Turpillianũ. & quòd ideò tanquam declaratoria semper debet retro trahi. l. hæredes palam. §. 1. ff. de testament. vt post Andre. Sicul. arguit Tiraq. libro. 2. retract. §. 5. gloss. 4. numero. 20. in fine. & Rolandus consilio. 77. num. 8. ad finem. libro. 4. nam respondetur, falsam esse hanc conclusionem, ex traditis per glossam, cap. cùm secundùm. verbo, ipso iure. de hæretic. in. 6. quæ vult, tantùm in pœnis ipso iure incursis sententiam declaratoriam delicti retrotrahi: & aliud esse in pœnis, quæ requirunt sententiam condemnatoriam hominis, id est, iudicis. Et meritò, quia, vt inquit Bald. cap. 1. numer. 1. de feud. sine culpa non amittend. quando pœna ipso iure non incurritur, ad esse, siue substantiam huius pœnæ, necessaria est sententia cõdemnatoria. l. eius qui. ff. de iure fisci. quãdo verò pœna est incursa ipso iure, non est necessaria sententia, quoad substantiam pœnæ, sed tantùm ad illius exequutionem. cap. cùm secundùm. de hæretic. in. 6. subscribit Alexand. consilio. 6. num 20. libr. 3. Cùm ergo primo casu pœna ante condemnationem, nullam habeat subsistentiã: neque antea potest dici ad aliquem pertinere: argumento. l. 4. §. si modus. ff. de action. empti. Neque repugnat. l. 1. §. 1. versiculo. nam si quidem. ff. ad Turpillianũ. nam dũ dicit ad iudicem pertinere declarare, delictum esse commissum, † quia pœna ex potestate legis consequitur, etiamsi si iudex nihil de ea pronuntiauerit: ad quod text. illum extollit Bartolus. l. viro. atque vxore. nume. 5. ff. eodem. & l. eius qui delatorem. numero. 3. ad finem. ff. de iure fisci. vtique intelligenda est, quòd pœna legis non consequatur delictum, nisi à tempore, quo iudex pronuntiauerit delictum esse commissum. l. post contractum. 15. ff. de donationibus, l. ex iudiciorum. 20. ff. de accusationibus. Et hinc est, quòd si delinquens moriatur, antequam sit condemnatus per iudicem, extinguitur processus aduersus eum formatus: & consequenter pœna legis. l. eius qui delatorem. ff. de iure fisci. Et similiter valet alienatio facta per delinquentem, quia ante condemnationem perfectus dominus est bonorum suorum, & legitimus administrator. l. auferetur.

45. §. in reatu. ff. de iure fisci. l. reo. 41. ff. de solutionib. nisi verè, vel præsumptiuè constiterit in fraudem fisci factã fuisse alienationem: nam tunc per fiscum ea alienatio reuocari poterit. l. si aliquis. 7. in fine. ff de donation. causa mortis. l. sed si maritus. 14. §. final. ff. qui, & à quibus. cap. 2. de renũtiation. in 6. tradit Ripa. l. filiusfamil. §. diui. nu. 52. ff. de legatis. 1. Et sic ex his constat, veriorem esse opinionem, quam defendimus aduersus Communem. Neque est in proposito admittenda concordia Alexand. hîc num. 11. opinionem communem, quam impugnamus, regulariter veram esse, nisi pœna talis sit, quæ specialiter iubeatur applicari illi, qui mediante inquisitione, fecerit delinquentem condemnari: nã cùm tunc opera, & diligentia secundi emptoris inquisitionem ad exitum perducentis, pœna sit imposita, pertinebit ad eum, qui inquisitionem perfecit, propter quod sequuta est condemnatio: argumento. §. illud. Instit. de rerum diuisione. Subscribit Campes. de dote. 2. parte. quæstione. 35. num. 1. Ruin. consil. 193. num. 2. libro. 1. Guillielm. cap. Raynuntius. verbo, cætera bona. num. 38. Auiles de prætorib. cap. 15. numer. 35. pag. 169. hæc enim concordia confunditur ex suprà traditis: ex quibus constat, quòd etsi nulla interueniat inquisitio, tamen in pœnis non debet attendi tempus de-
49 licti, sed condemnationis. † Pariter nõ placet alia concordia, quæ colligitur ex Bart. Angel. & Paul. l. si seruum. s. si ex noxali causa agatur. quos sequitur Tiraquell. libro. 2. retract. §. 5. gloss. 4. numer. 22. quòd Communis (quam impugnamus) procedat in pœnis ordinarijs, & certis, contraria autem locum habeat in pœnis arbitrarijs, in quibus necessariò debet attẽdi tempus condemnationis. Adducũt. l. 1. in principio. ff. de pœnis. adiuncta. l. si seruum. s. si ex noxali causa. Nam & hæc concordia ex suprà dictis confunditur: nam etiam in pœnis certis, & ordinarijs debet inspici tempus condemnationis, cũ ab eo tempore incipiat pœna deberi, vt suprà probatũ fuit: & iura adducta per suprà dictos, loquũtur in diuersis terminis, quæ scilicèt pœna sit imponenda, vtrùm ea, quæ vigebat tempore delicti, vel quæ vigebat tempore condẽnationis? Et disponũt, quòd in pœnis certis attendatur tempus delicti. l. 1. ff. de pœnis. & in arbitrarijs tempus condemnationis. dict. l. si seruũ. Quæ resolutio nostris terminis applicari non potest: quinimò licèt Imol. hîc in fine. pœnam ante condemnationem æquiparet fructibus pendentibus, atque ita sentiat, quòd si accusatio incipiat in vno anno, & soluto matrimonio in altero detur sententia, quòd ea pœna sit diuidenda inter coniuges pro rata anni, iuxta notata in princip. huius. l. tamen verius est, quòd cum pœna ante condemnationem, nullo modo videatur debita, vt suprà probauimus, magis debeat æquiparari fructibus nascituris, pro quibus etiam interim non est orta actio, neq; obligatio. l. ff. de condit. & demonstratio. Vnde in prædictis terminis pœna in solidũ erit vxoris, quasi fructus natus in anno incipiente post solutũ matrimonium: quanuis si lata esset eodem anno, quo incepit accusatio, & solutum est posteà matrimoniũ, prædicta pœna veniet diuidenda inter coniuges: nam vt probauimus. §. non solùm. s. hac. l. fructus diuiduntur inter coniuges pro rata anni, etiam si diuortiũ interueniat in ea parte anni, in qua ad-
50 huc fructus, neque nati, neque curati sunt. † Illud vtique verum est, quòd postquam lata sit sententia, pœna considerabitur tanquam fructus natus, & perceptus, quanuis adhuc non sit facta exequutio: nam cùm lata sententia, incipiat deberi pœna iure obligationis. l. post contractum. 15. ff. de donationibus. l. ex iudiciorum. 20. ff. de accusationibus. ita vt bona condemnati incipiant esse tacitè hypothecata fisco, iuxta regulam. l. 1. C. in quib. causis pignus. resoluit Alexand. l. rescriptũ. num. 8. s. de pact. & ibi Iason ad finem. pœna ab eo tempore debet cõsiderari tanquam fructus perceptus, quã tumcunque exequutio adhuc facta non sit: argumen. l. defuncta. 65. s. de vsufru. facit. c. literis. de rescriptis. & in specie tradit Auiles de prætoribus. cap. 15. nu. 36. pagina. 169. Molina libr. 3. de primogen. cap. 11. num. 22. Neq; hac in re puto admittendam distinctionem Alexand. hîc ad finem. & Campes. de dote. 2. parte. q. 35. numer. 2. Iason. l. more. num. 25. s. de iurisdiction. omniũ iudic. Guilliel. c. Raynũtius. verbo, cætera bona. num. 40. Cagnol. l. 2. num. 242. C. de pactis inter emptor. Tiraquel. lib. 2. retractu. §. 5. gloss. 4. num. 23. quòd suprà tradita procedent, quando quis habebat ius fruendi ex causa onerosa, vt quia emit, vel conduxit fructus vnius anni: tunc enim sufficiet latam esse sententiam suo tempore, licet adhuc non sit facta exequutio, non verò si quis habeat ius fruendi ex causa lucratiua, nam tunc oportet, quòd ius fruendi duret, & tempore sententiæ condemnatoriæ, & tempore exequutionis; aliàs ei nihil soluendum est: allegant. l. susceptores noui. C. de susceptoribus. libro 10. quem ibi ad hoc notat Bartol. & Alexander consilio. 7. numer. 8. libro. 3. hæc enim distinctio cõfunditur ex suprà traditis, quæ pariter militant in eo, cui ius fruendi competit ex causa lucratiua. l. defuncta. 65. s. de vsufruct. & in specie aduertit Auiles de prætorib. cap. 15. num. 35. ad finem. & Molina libr. 3. de primogen. cap. 11. num. 22. Neq; obstat d. l. susceptores noui, quia loquitur in susceptore tributorum publicorum, qui non accipit solutionem suo nomine, neque ad suam vtilitatem, sed nomine Reipublicæ, & ad eius vtilitatem, ac ita nihil eius interest, si id quod erat suo tempore debitum, & nondum exactum, sol-
51 uatur nouo susceptori: † nos autem loquimur in eo, qui suo nomine, & ad propriam vtilitatem aliquid exigere potest: nam cùm facta condemnatione, suo nomine acquisierit actionem, & obligationem, succedit regula. l. quæcumque actiones. 55. ff. de actioni. & obligationibus. Nam & in terminis dictæ. l. susceptores noui. si primus susceptor ex suo satisfecit fisco pro pœna nondum exacta, ita vt sua interfit sibi potiùs solui, non proceder dicta. l. susceptores. sed pœna ei potiùs soluenda est, vt ibi tenent Bartolus, & Platea: argumento l. missi opinatores. C. de exactor. tributorũ. libro. 10. Iuxta hæc insurgit quæstio. Pone, latam esse sententiam condemnatoriam in vno anno, & partem appellasse, & in alio anno sententiam fuisse confirmatam, ad quem pertinebit prædicta pœna? In qua quæstione Molina post Boerium libro. 3. de primogenijs. cap. 11. numero. 22. existimat, ad eum pertinere, cuius tempore facta fuit prima condemnatio: quod etiam resoluit Auiles de prætoribus. cap. 15. numer. 35. ad finem. Quibus tamen obstat, quòd per appellationem extinguitur pronuntiatum. l. 1. §. final. ff. ad Turpillianum. ita vt condemnatus constituatur in eodem statu, in quo erat ante condemnationem. l. furti. 6. in princip. s. de his qui notantur infamia. l. 2. §. final. in fine. ff. de pœnis. l. si quis filio. §. hi autem. ff. de iniusto rupto. Quinimò sequuta confirmatione sententiæ prius latæ, non agitur ex prima sententia, quæ propter appellationem videtur extincta, sed ex secunda confirmante: gloss. l. eos. verbo, vel iniustam. in fine. C. de appellationibus. glossa. l. furti. verbo, hodie. s. de his, qui notantur infamia. gloss. penultimâ. l. chirographis. 58. §. final. ff. de administratione tutorum. gloss. l. si quis priore. verbo, sed teneri. ff. ad Trebellianum. & ibi Alexander numero. 8. & receptam esse sententiam

asserunt Alexand l.1 num.5.& ibi Iason num.11.ff.de re iudicat.ac proinde iudex qui confirmauit priorem sententiam, debet ad illius exequutionem procedere. authent.si quis litigantium.C.de Episco. audien.l.præcipimus.32.§. in his autem. C.de appellation. † Augetur difficultas, quia quando sententia confirmatur in gradu appellationis, effectus sententiæ confirmantis non trahitur retro ad tempus sententiæ confirmatæ, sed tantùm effectus incipit ab eo tempore, quo sententia confirmans lata est.l.furti.6. in fine principij.& ibi notat Paulus num.5. ff.de his qui notan.infamia. Sed his nõ obstantibus, non est recedendum ab opinione Boerij, & Molinæ. Neque obstant contraria, nam appellatio perimit quidem sententiam latam in prima instãtia, quoad eos de quorum iuribus in appellatione agitur: cæterùm respectu tertij, de cuius iure in appellatione non agitur, appellatio nihil nocet, & sententia, quæ posteà non reuocatur, effectus suos producit respectu tertij à tempore, quo lata est.cap.Romana.§. in alium. de appellatio.in.6.notat glossa.l.creditor.60.in princip.verbo, posse.ff.mandati.glossa.fin. in principio.cap.non solùm. de appellatio.in.6.cum similibus. de quibus per Decium cap.cùm teneamur.num.6.de appellationib. Vnde cùm conductores reddituum fiscalium respectu condemnationis, tertij censeantur, quia in ea causa de eorum iure principaliter non agitur, quoad eos sententia, quæ posteà cõfirmata est, non censebitur extincta, imò quoad eos, suos operabitur effectus à tẽpore, quo lata est, vt est de mente suprà allegatorum. Adde in hac materia notabile dictum Baldi.l.fin.num.9.C. de fructibus, & litium expensis. quòd si in primo anno processus fuerit conclusus, quanuis in sequenti pronuntietur sententia, tamen pœna pertinebit ad eũ, cuius tempore processus fuit conclusus: subscribit Aniles de prætorib. cap.19.nu

52

mero.35.Molina libro.3. de primogen. cap.11.numer.23.Pro quibus facit, quod tradit Angel.l.rescriptum.nu.2.ff. de pactis.& l.si quis posthac. colum.fin. C. de bon. proscripto. quòd lite contestata, bona delinquentis censentur tacitè hypothecata fisco, quia per litis contestationem quasi contrahitur.l.3. §. idem scribit.ff.de peculio. & sic ab eo tempore incipit obligatio.glossa.final post princ.l.2. §.fin.ff.de prætor.stipul.ergo ab eo etiam tempore incipiet tacita hypotheca fauore fisci, iuxta regulam generalem. l. auferetur.§.fiscus.ff de iure fisci.& l.1. C.in quibus causis pignus. facit etiam traditio glossæ.l.ex iudiciorum.verbo, alienare.ff. de accusationib. quæ vult, delinquentem post litem contestatam non posse alienare bona sua; sentiens illa esse hypothecata fisco.† Sed his non obstantibus, verius est contrarium: nam cum pœna non videatur debita ante condemnationem, vt suprà probauimus, & facta conclusione processus, adhuc incertum sit, qualis sit ferenda sententia, impossibile est, delinquentem haberi pro condemnato: vnde adhuc locum habet regula.l. ex iudiciorum. ff. de accusationibus. Neque obstat traditio Angeli suprà relata, quia illa est falsa, & contra mentem omnium, vt resoluunt Alexander. l. rescriptum. numero. 8. ff. de pactis. Ioannes Hannibal.l.post contractum. numero. 306. ff. de donationibus. Quando enim agitur criminaliter ad punitionem delicti, vt quid videatur debitum, non sufficit litis contestatio, neque conclusio processus, sed omnino requiritur condemnatio .l. ex iudiciorum. ff. de accusationibus. quæ licèt loquatur in publicis delictis: tamen etiam locum habet in priuatis, si pro illis criminaliter agatur. glossa. l. defuncto.ff. de publicis iudicijs. glossa penultima dicta.l. ex iudiciorum. & ibi Bartolus ad finem. Ratio colligitur ex

53

l.si

l. si pœna.20.ff. de pœn. Neq; obstat Angel.ratio, quia per litis contestationem videtur quasi contrahi, quoad effectum, vt partes cogantur perseuerare in iudicio: authentic.qui semel. C. quomodo, & quando iudex. Item quoad effectum vt teneantur stare sententiæ, non autẽ quoad alios effectus, quos verus contractus producit, vt tradit Bartolus.l.3. §. idem scribit.à numero.6.ff. de pecul. Quare propter solam litis contestationẽ, bona delinquentis non censentur hypothecata, vt resoluit Alexander d.l. rescriptum.num.9.ff.de pactis. Ioannes Hannibal.d.l.post contractum.num.307. Vnde etiam corruit, quod sentit glo. d.l. ex iudiciorum.verbo, alienare. quòd post litis contestationẽ delinquens non potest bona alienare: nam cùm eo casu litis contestatio principaliter fiat super punitione delicti, bona deliquentis, de quibus principaliter non agitur.l.3.C.si pendente appellatio.mors interuenerit.non efficiũtur litigiosa, atque proinde delinquens ea liberè alienare potest.l.post cõtractum.15.ff. de donationib.l. aufertur. 46.§.in reatu.ff.de iure fisci. & ita prædictam glossa improbat Bart.d. l. post contractum.num.14. Bald. l. non solùm.ad

54 medium.ff.de in integr.resti.†Salicet.l. si quis posthac.num.8.ad finem.C. de bonis proscriptorum. Quinimò licèt DD. communiter dicant, alienationem factam per delinquentem post accusationem, præsumi factam in fraudem, & vti talem reuocari posse per fiscum: contrarium tamen esse verius, eleganter ostendunt Paul.de Montepico.l. post contractum.num.84.& ibi Ioann. Hannibal. à num.290. Alciat.à num. 4.ff. de donatio. Vltimò & illud restat inquirẽdum, quid sit dicendum in pœnis ipso iure incursis? Et securè concludendum est, eas pertinere ad eum, cuius tempore delictum fuit commissum: nam cùm tempore delicti per legem pœna quoad substantiam sit inflicta, vtique iam dicetur

55

debita, & consequenter inducetur regula.l. quæcumque actiones. 55.ff. de actio. & obligation. & quanuis adhuc sit necessaria sententia declaratoria.cap.cùm secundùm.de hæretic.in.6. tamen cùm pœna in veritate sit debita, debet pertinere ad eum cuius tempore incursa est, quanuis dies exequutionis nondum venerit: argument.l. defuncta.65. ff. de vsufruct. quod ita post Rebuff. tenet Tiraquel.libr.2.retract.§.5.glossa.4. numer. 21.in fine. Molina libro.3. de primogen. cap.11.num.21. Quibus adde, quòd vt prædicta conclusio procedat, non est opus litem esse contestatam super delicto, durante tempore locationis primi conductoris; quia sola delicti commissio facit hoc casu illi pœnam deberi. Bartol. l.ex iudiciorum.num.2. ff.de accusation. Afflict. cap.1.§.porro.num.32.in quibus causis feudum amittatur. Quinimò si delinquens moriatur ante inchoatam accusationem; si tamen tale delictum sit, vt contra mortuum procedi possit, iuxta.§.interdum.Instit.de hæredit. quæ ab intestato deferuntur. pœna amissionis bonorum adhuc pertinebit ad conductorem, cuius tempore delictum fuit commissum, quia militat ratio de qua suprà. Quod ita colliges ex.l. ex iudiciorum.20.ff. de accusationibus. tradit Menochius consilio.99. numero.163.& numero.172.libro.1.† Et ex his inferas, cauendum esse à Molina libro.3.de primogenijs.cap.11.numero. 25. dum dicit, quòd si pœna ipso iure sit incursa tempore possessoris maioratus, ad quem ex priuilegio confiscationes pertinebant: & eo mortuo lata sit sententia declaratoria delicti, quòd illa pena pro rata debet diuidi inter hæredes defuncti, & nouum possessorem maioratus. Nam ex suprà dictis verius est, integram pœnam pertinere ad eum, cuius tempore delictum fuit commissum: argumento. l. defuncta. 65. ff. de vsufructu. & eorum,

quæ tradit Socin.consil.100.num.2.libr. 1.Vnde pariter corruit, quod & tentat Molina vbi suprà, quod in pœnis ipso iure non incursis, si delictũ sit commissum viuente maioratus possessore, & eo mortuo, intra illũ annum lata sit sententia cõdemnatoria, diuidenda est pœna pro rata inter hæredes defuncti, & nouũ maioratus possessorem: nam imò tũc in solidũ pertinebit ad eum, cuius tempore lata fuit sententia, vt constat ex suprà traditis: & in specie Pelaez de maioratu.4 parte.q.24.num.4. Et tenebis menti, in hac materia notab. dictũ Bald.c.1. num. 15. de capitan. qui curiã vendidit. quòd quãdo dominus vendit, siue locat redditus confiscationũ, non videtur intelligere de ea confiscatione, quæ veniret facienda propter delictũ commissum in personam locatoris. Neq; enim verisimile est de hac confiscatione intellexisse: argum. l. inquisitio. C. de solutio. facit. l.2.§. cùm emancipatus ff. de collatio. bonorũ. & l. Papinianus. in prin. ff. de inof. testa & subscribit Auiles de prætorib. cap. 15. n. 39. pag. 169. His ita explicatis, vltimo loco supereſt resoluenda quæstio, quam excitat Iason hîc num.7. vtrũ si mulier dedit in dotem villam, vel castrũ, cui erat annexũ ius præsentandi, iuxta cap. ex literis. de iure patronat. vtrùm hoc ius præsentandi transeat ad maritũ, ita vt eo vti possit, dũ constat matrimoniũ? Et videtur dicendũ, præsentare posse: nam ius præsentãdi dicitur fructus iuris patronatus. glo. fin. c. cùm Bertholdus. de re iudic. & glo. cap. cùm olim. de maiora. & obed. & consideratur tãquam fructus, qui renascitur, quia mortuo præsentato, potest noua fieri præsentatio, vt in simili considerat Bartol. l. final. num. 3. ff. eodem. ergo tanquã fructus qui renascitur, debet ad maritum
56 pertinere, iuxta regulam huius text. † neque enim dubitandũ est, cũ vniuersitate castri, vel villæ, illud ius ad maritũ transire. c. ex literis. de iure patronat. Quod ita in hac ratione concludit Rota decis. 10. de iure patronat. in nouis. Rochus de iure patronat. verb. ipse, vel is. num. 62. Paulus de Citadinis eo. tracta. 6. part. artic. 3. n. 70. Carol. in consuet. Paris. §. 1. gloss. 1. n. 3. & latius. §. 37. gloss. 10. n. 3. Palac. repet. cap. per vestras. §. 43. in princip. pag. 171. Cõnan. libr. 4. commentarior. cap. 1. num. 3. Brecheus. l. frugem. 77. nu. 5. ff. de verbor. signific. & alij, quos refert Baeça tracta. de decima tutor. cap. 23. num. 19. & tract. de non meliorand. filiab. cap. 26. num. 1. Et hanc esse magis communem opinionem asserit Lambertin. de iure patronat. 2. artic. 10. quæstionis principalis. 2. partis. lib. 1. n. 33. Ferronius in consuet. Burdigalensibus lib. 1. tit. 4. §. 1. colũ. 2. ad ad mediũ. Menoch. consil. 66. nu. 27. lib. 1. Molina lib. 1. de primogen. cap. 24. nu. 3. Tiraq. post leges connubiales. gloss. 9. num. 7. Contrariam nihilominus opinionem, imò ius præsentandi in prædicto casu minimè ad maritũ pertinere, tenent Anton. Imol. & Panormit. cap. final. de concess. præbend. Quorũ opinionẽ probant Iason hîc num. 7. Guilliel. cap. Raynũtius. verbo, cætera bona. num. 37. Feli. c. cùm olim. n. 1. de maiorat. & obed. & c. causam quæ. nu. 8. de præscription. & alij quos refert Baeça de decima tutor. c. 23. num. 30. Et ad rationes adductas pro cõtraria opinione respondent, procedere in fructibus proportionalibus ad sustinẽda onera matrimonij: quod in iure præsentandi verificari non potest, & ideò ad maritũ non pertinebit: subscribit Paul. de Montepico. l. Titia cũ testamento. §. fin. num. 129. ff. de legat. 2. concludens, quòd eâdem ratione ius præsentandi non pertinebit ad fructuariũ castri, cui sit annexũ ius patronatus. Inuenio, quòd Felin. cap. cùm Bertholdus. col. fin. de re iudic. asserit suo tempore hoc dubiũ fuisse agitatũ in Rota, & propter diuersas opiniones nihil certi fuisse determinatũ. Egovero primam opinionem, & veriorem, & receptiorem existimo esse: † nam si certũ est, in maritũ cum vniuersitate castri
57 transi-

transire ius patronatus. c. ex literis. de iure patrona. non video, cur ei non debeat competere ius præsentandi, vt latiùs defendit Tiraq. post leges cõnubiales. gl. 9. à n. 12. Neq; obstat ratio cõtrarię opinionis, quia vltra responsionem Præpositi c. per vestras. ad finem. de donatio. inter virũ. respondeo, non esse necessarium, quòd vt fructus pertineant ad maritum, debeant esse tales, vt consumãtur in one-
58 ribus matrimonij sustinendis; cũ regula sit generalis, omnes fructus dotis ad maritũ pertinere. l. pro oneribus. C. de iure dotiũ. & ita Felin. d. cap. cùm Bertholdus. col. fin. & latiùs comprobat Lambertin. d. 2. artic. 10. q. principal. 2. parte. libr. 1. à num. 30. Et patet ex eo, quòd etsi fructus excedant onera matrimonij, & sic non sint in illo consumendi, nihilominus pertinent ad maritũ. glos. 1. l. dotis fructus. 8. in princip. ff. de iure dotiũ. Vnde infertur aduersus Paulũ de Montepico suprà relatũ nu. præcedẽti, quòd cũ ad fructuariũ omnes fructus castri pertineant. l. itẽ si fundi. 10. in princip. ff. de vsufr. ad cum etiam debet pertinere ius præsentandi, quod censetur fructus iuris patronatus in eũ cũ vniuersitate castri translati: qđ ita in specie tenet Afflict. lib. 3. constitu. rubr. 13. num. 3. Carol. in consuet. Paris. §. 1. glo. 1. num. 3. &. §. 37 gloss. 10. num. 3. Molina lib. 1. de primogen. cap. 24. nu. 4. Menoch. consil. 66. à num. 36. lib. 1. Tantùm igitur contraria opinio admitti poterit in iure patronatus per se subsistente, neq; annexo alicui vniuersitati: hoc enim neq; in maritum, neq; in fructuariũ transire potest, sine Episcopi licentia. c. illud. de iure patron. Vnde eo casu meritò prædicti præsentare nõ poterũt. Spino in Speculo testamentor. glo. 4. n. 112. Cæterùm si ius patronatus sit annexum castro, cũ vniuersitate sine licentia Episcopi transit in prædictos. c. ex literis. &. c. cùm secundũ. de iure patronat. & consequenter ius præsentandi illis competet, vt tradit Carol. in consuetud. Paris. §. 37. gloss. 10. num. 3. Quinimò licèt receptũ sit, in conductorem castri non transire ius patronatus castro annexum. c. cũ Ertholdus. de re iudica. quia in conductorẽ nullum ius transit. l. non solet. ff. locati. & tantùm facultatem habet percipiendi fructus. l. necessariò. §. final. ff. de peric. & commod rei vendi. & ideò non potest prætendere ius patronatus in se esse trãslatum. † Boeri. decisio. 224. num. 9. latè L. ã bertin. de iure patronat. 2. articul. 9. quæstione principali. 2. partis. 1. libri. tamen si locatio sit ad longum tempus, quia tũc vtile dominium in conductorem censetur translatum. l. 1. §. quod autem. ff. de superficieb. habebit ius præsentandi, quia cessat ratio suprà assignata, & ita gloss. 1. cap. ex literis. de iure patrona. Paul. de Citadinis tracta. iuris patronatus. 9. parte. num. 12. Carol. in consuetud. Parisiens. §. 1. gloss. 1. num. 24. Ex quibus consequitur, quòd cùm in maritũ transeat ius patronatus, & consequenter ius præsentandi, quòd ipse solus poterit præsentare, vt latè post Præposit. probat Palac. rep. cap. per vestras. §. 43. à num. 3. pagina. 171. Roch. de iure patronat. verbo, ipse vel is. num. 63. & faciunt tradita per eũdem Palac. rep. rub. §. 62. n. 23. Vnde redditur superflua anxia DD. dubitatio, si hoc casu vir & vxor concurrant ad præsentandum, cuius præsentatus sit præferendus? de qua agit Rota decisio. 10. de iure patronat. in nouis. Panor. cap. fin. ad finem. de concess. præbendæ. latè Lambertinus. 2. articulo. 10. quæstionis principalis. 2. partis. lib. 1. à num. 7. Baptist. Feretus consil. 131. numer. 8. & plures relati per Baeçam de non meliorand. filiab. c. 26 num. 1. & Tiraquel. post leges connubiales. gloss. 9. num. 6. & Burgos in proœmio legum Tauri. num. 19. nam cùm ex prædictis constet, soli marito ius præsentandi competere, non solùm eius præsentatio præferenda est, sed etiam præsentatio vxoris non est admittẽda. Quòd si in maritum non transiuit ius patronatus,

tunc certum est, mulierem solam præsentare posse, etiam sine consensu mariti, aliàs requisito, vt per Tiraquel post leges connubiales. glos. 5. num. 221. ac proinde eius præsentatio sine dubio præferenda est. Et in his terminis procedent ea quæ post alios tradit Burgos in proœmio legum Tauri. num 5. & num. 19. Ad de Molin. lib. 1. de primogen. cap. 24. nu. 32. resoluentem post Palac. repet. c. §. 43. num. 10. pagina. 171. suprà resoluta non procedere in rebus maioratus: nam cũ hæ alienari non possint. auth. res quæ. C. communia de legatis. neque titulo dotis in maritum transferri potuerunt: & consequenter, neq; ius præsentandi marito potest competere. † Sed non videtur 59
vera hæc opinio, quia possessor maioratus potest in rebus illius cõstituere vsum fructum, duraturum dum ipse vixerit: vt argum. c. 1. §. quid ergo. de inuestitur. de re aliena facta. tradit Pinel. l. 1. C. de bon. matern. 3. part. nu. 71. ad finẽ. & planè in fructuarium transit ius præsentandi, vt suprà probauimus. Et si replices ex suprà resolutis per eundem Molinam lib. 1. de primogen. cap. 20. num. 4. &. 8. id tantùm posse admitti, quando fuerit tacita prohibitio de non alienando, iuxta terminos authen. res quæ. C. communia de legat. Et quòd si fuerit expressa prohibitio de non alienando, vt communiter fit in maioratibus, non posit prohibitus constituere vsumfructum, etiam duraturum in vita sua, quia vsusfructus constitutio, sub prædicta expressa prohibitione continetur. l. fin. C. de rebus alien. non alienan. respondetur, quòd quanuis hoc admittamus: tamen debet limitari non procedere, quando mulier ex causa dotis propriæ, vsumfructum constituat dum vixerit: hoc enim non censetur prohibitum. cap. nuper. de donationib. inter virum. vbi habens feudum, potest illud transferre per modum donationis propter nuptias, dum vixerit, etiam sine consensu domini. Et tamen adest expressa prohibitio, ne feudum alienetur sine domini consensu. cap. Imperialem. de prohibitita feudi alienatio. per Federicum. † Et meritò, quia 60
hæc translatio ex necessitate quadam fieri videtur, vt mulier dignas nuptias inueniat: & sub generali prohibitione de non alienando, non censetur contineri ea alienatio, quæ ex necessitate fit. l. cùm fidei. ĩ. de fideicommissarijs liberta. l. peto. §. prædium. ĩ. de legatis. 2. l alienationes. s̃. familiæ erciscundæ. & ita expressè Ruinus. l. filiusfamiliàs. §. diui. numero. 56. & ibi Alciatus numero 28. ĩ. de legatis. 1. facit. l. mulier. 22. §. cùm proponeretur. ĩ. ad Trebellianum. Et hæc satis in materia huius. §.

SVM-

SVMMARIA LEGIS DIVORTIO. VIII.

§. Interdum. ff. Soluto matrimonio.

1 BOna immobilia iure Digestorum statim restituebantur vxori.
2 Quãdo res hypotheca ta pro vno debito, pro alio retineri possit.
3 Qua ratione in hoc text. fructus pendentes diuidantur.
4 In diuisionibus quis modus sit adhibendus,
5 Fructus de proximo colligendi habentur pro collectis.
6 Contrarium tamen defenditur.
7 Recuperanti castrum soluendæ sunt impensæ in recuperando factæ.
8 Quando res ratione meliorationum retineri possunt.
9 Princeps recuperans castrum ab hostibus occupatum, quando antiquo domino reddere teneatur.
10 Vxor consumens fructus, tenetur ad interesse quanti plurimi.
11 Vxor potest cedere facultatem colligendi fructus in maritum.
12 Vxor in casu huius tex, vtrùm teneatur cauere cum fideiussoribus?
13 Cui datur dilatio extra ordinem, tenetur cauere cum fideiussoribus.
14 Qui iubetur cauere, quando teneatur fideiussores dare.
15 Qui iure prætorio tenetur cauere, debet cauere cum fideiussoribus.
16 Et aliud est, si proferatur hoc verbum à lege ciuili.
17 Explicatur. l. in omnibus. s̃. de iudic.
18 Et emendantur aliqua DD. dicta.
19 Agitur de intellectu. l. habere. 188. §. cautum. ĩ. de verbor. signifi.
20 Et reiectis aliorũ intellectibus, verus assignat.
21 Qui tenetur dare fideiussores, non potest pro illis offerre pignora.
22 Verbum, Cautio, simpliciter prolatum, intelligitur de cautione per promissionem.
23 Explicatur. l fancimus. C. de verbo. sign.
24 Et in specie illius non tenetur quis promittere cum hypotheca bonorum.
25 Et multo minus promittere pœnam.
26 Explicat. l. filio. ĩ. vt legato. seu fideic. nomine.
27 Quando qui non potest fideiussores dare, libere tur per iuratoriam cautionem.
28 Explicatur glos. 1. l. 4. C. de vsufr.
29 Tutor si non inueniat fideiussores, satisfacit per iuratoriam cautionem.
30 Qualiter forma legis sit precisè obseruanda.
31 Explicatur Ord. lib. 3. tit. 20. §. pen.
32 Explicatur. l. cùm non facile. ĩ. si cui plus quã per legem Falcidiam.
33 Notorie diues non tenetur cauere.
34 Explicatur. l. minor. 51. §. fin. s̃. de procurator.
35 Et qua ratione ibi cauendum sit.
36 Quando quis teneatur præstare cautionem de iudicato soluendo.
37 Explicatur. l. 1. §. 1. ĩ. vt legato. seu fideicom. nomine.
38 Et noua ratione comprobatur communis respõsio ad illum text.
39 Quando cõsideretur id quod euenire potest.
40 Explicatur auth. generaliter. C. de Episcop. & cleric.
41 Dominus potest releuare procuratorem ab onere satisdandi.
42 Cur maritus in hoc text. non iubeatur vxori cauere.
43 Fructus non præsumuntur durare vltra triennium.
44 Disposita in marito, extenduntur ad socerum.

IN-

INTERPRETATIO
Legis Diuortio.8.§.Interdum.ff. Soluto matrimonio.

PONitur in hoc.§.practica omnium dictorũ.s.in.§§. præcedentibus. circa diuisionem fructuũ inter cõiuges,ex Bar. Cuman. Paul.& Iason.& Vincen. hîc in princip.Campes.de dote. 2. parte. quæstio.36.Siue ponitur in eo breuis collectio omniũ declaratorũ in.§§.præcedẽtibus.Duaren.hîc in princip.Siue (quod idem importat) ponitur epilogus omniũ suprà dictorũ.Zasi. hîc in prin. Ex eo autẽ in prima parte colligendũ est, quòd si tempore soluti matrimonij fundus dotalis est plenus fructibus, restituẽdus est vxori cũ fructibus pendentibus: neque per maritũ retineri possunt eo prætextu, quòd pars eorũ fructuũ ad eũ pertineat. Quæ tamen conclusio duas habet difficultates.Prima est, quòd isto iure Digestorum' res dotales, soluto matrimonio non restituebantur statim,sed annua, bima,trima die.l.vnica.§. cũ autem. C. de rei vxor.actio.id est, intra spatiũ triũ annorum,vt declarat Corras. libr. 5. miscel. cap.6.à num. 5. ergo malè præsupponit tex.quòd soluto matrimonio fundus dotalis est statim restituendus vxori cũ fructibus pendẽtibus.Secũda, quia tex. probat, nõ posse fũdũ retineri per maritũ eo prætextu, q; pars fructuũ sibi debeatur. Et tamen contrariũ videtur dicendum: nam fundus dotalis peruenit ex causa dotis ad maritũ,vt ex eo fructus colligeret. l.dotis fructus. 8.in princip.s.de iure dotiũ.& sic fructus illi videntur debiti.Porrò quãdo res peruenit ad aliquẽ ex iusta causa,potest per eũ retineri, donec integrũ debitũ sibi soluatur. l. si non sortem. §.si centũ.& ibi Bart.ad finem.Ias.nu.10. 1 s.de condict.indeb. † Sed his difficultatibus non obstantibus, non est recedẽdũ à clara decisione Iurecons.in præsenti.Neq; obstat prima difficultas, quia licèt circa eam miserè se cruciet gloss.hîc. verbo, reddet. tamen facilis solutio est, quòd isto iure Digestorũ bona immobilia statim restituebantur vxori, vt est expressum l.cùm in fundo.81.§.si fundus. s.de iure dotiũ.Et receptam esse sententiam asserit Alexand.§.fin. num.5.j. hac l.Ripa.l.2.in princip.num.6.s.eod. Duaren.hîc ad finem.Corras.libr. 5. miscel.c. 6.post princ.Meritò igitur is text.præsupponit, soluto matrimonio fundũ statim esse restituendũ vxori cũ fructibus, vt aduertit Bart.hîc num.1.Quinimò non est verũ,omnia mobilia isto iure Digestorũ restitui vxori annua,bima,trima die, sed tantùm id verificabatur in mobilibus cõsistentibus pondere,numero, & mensura:alia enim mobilia statim restituebantur,vt est expressum.l.vnica.§.cùm autẽ. C. de rei vxor.actio. & aduertũt Roman. hîc num.25.Paul.in fine.Corras. libro.5. miscel.cap.6.post princip. & nos aduersus Aretin.defendimus.§. non solùm. s. hac.l.Quãuis hodie verũ sit, omnia mobilia non esse statim restituenda,sed post annũ computandũ à die soluti matrimonij.d.l.vnica.§.exactio. Circa quod insurgit dubitatio, quare Iustinianus constituerit,bona immobilia dotalia statim esse restituenda, & bona mobilia post annũ? Et Bart.hîc num.2.concludit,nõ posse reddi concludẽtem rationem,& ideò esse recurrendũ ad.l.non omniũ.s. de legib.subscribit Iason hîc. n.13.ad finẽ. Et ad Bart.hîc se refert idem Iason.§.fuerat. num.27.Institut.de action. & subscribit Campes.de dote.3.parte. q.200. Cæterum quia semper conari debemus rationem legis inuestigare,ne ratione manca, & quasi sine anima esse videatur, vt tradit Gomes. regula de triennali. quæstione.1.post principium. ideò pro vera ratione recurrendum est ad tradita. l.2. in principio.à num.4.s.eodẽ. Non obstat secunda difficultas, quia ex mente Iasonis hîc num.2.Vincent.num.2.& 4. respondendum est, quòd licèt propter impensas factas in re principali, res retineri possit, donec soluantur impensæ.l. in rebus. 18.§. possunt. s. commodati.Ordinatio libro.4.tit.59.§.2. tamen propter fructus debitos, vel impensam, circa eos factam, res principalis retineri non potest: neque enim propter accessorium, id est,fructus, res principalis
2 retineri debet:†argumen.l.quod per manus.j.de iure codicillor. & ita etiam Tiraquellus libro.2.retract. §. 5. glossa.5.in principio. Sed hæc responsio non tollit difficultatem: nam res vxoris censentur tacitè hypothecatæ marito.l.vnica.§.& vt plenius. C.de rei vxor.actio.Et quando res sunt hypothecatæ creditori, poterit illas retinere,etiam ratione debiti diuersi,pro quo non fuerunt hypothecatæ,& etiam postquam debitũ,pro quo fuerunt hypothecatæ,sit exolutum.l.vnica.C.etiã ob chirographariã pecuniã.rationem reddit Salicet.l. fin. C. commodati.Quod procedit, etiamsi debitum illud,pro quo res retinentur, accessorium esse videatur:argumento.l.Lutius. s.qui potior. in pignorib. Item res dotales tradũtur marito ad illum effectum,vt fructus illarum percipiat.l.dotis fructus. 8. in principio.s.de iure dotiũ. ergo ratione ipsorũ fructuũ,pro quibus res fuit tradita,optimo iure res retineri potest.l.fundus qui.& ibi Bald.s.de rescind.vẽd.&.l. si nõ sortem.§.si centum.s.de cond indeb. Neq; dicas, illa iura procedere, quando res, quæ retinetur pro debito, data fuit in solutum per debitorem: aliàs autem retineri non poterit, vt declarat Paul.l. petenti. in fine.s.de pignor.action. Negus. de pignorib.4.membro.5.partis.numer.4.quia respondetur, id quod prædicti dicunt, verum esse, quando solutio propter quam res deuenit ad creditorẽ, fuit aliqua ratione inualida, tunc enim respectu retentionis fit distinctio,de qua suprà. Sed quando ex voluntate debitoris res validè peruenit ad creditorem, indistinctè credendum est, rem retineri posse ratione cuiuscumque debiti,donec illud resoluatur. Reiecta igitur prædicta responsione, secundo modo respondet Duaren. hîc ad finem. in isto textu non agi de retentione; neque enim ex litera constat, quòd mulier impediebat maritum,suam partem ferre. Sed nõ placet: tum quia diuinat,tum etiam quia satis vxor dicitur impedire virum,si eum iubeat expectare,donec ipsa fructus colligat. Succedit igitur tertia solutio, quam posuit glossa. 2. hîc, quòd in hoc text. agitur de fructibus pendentibus,
3 qui censentur esse pars rei.† l.fructus pẽdentes. s.de reiuendic. l.final.§.penultimo.j.quę in fraudem creditorum. Quẽadmodum igitur maritus fundum ipsum tenetur statim restituere, vt suprà dictum est, ita etiam & tenebitur fructus pendentes statim restituere,ne aliàs vna& eadem res diuerso iure censeatur, contra regulam.l.eum qui ædes.j.de vsucapion. subscribit Iason hîc num.3. Zasi. numer.2.&.4.& Duaren.in principio. & alij magis communiter. Quæ tamen cõmunis solutio ita explicanda est, quòd marito tantùm debetur pars fructuum. Cùm igitur fructus pendentes non considerentur tanquam fructus, sed tanquã pars rei.l.in lege Falcidia placuit. j. ad legem Falcidiam.l. 1.§. ex hoc rescripto.j. de ventre in possession. mittend.& notabiliter Albericus.2. parte statutorum. q. 226. non potest maritus dicere, illos fructus pendentes sibi deberi: & quod ob id vult eos retinere. Vnde non obstabit

text. l. vnica. C. etiam ob chiragraphariam pecuniam. vbi res hypothecata, potest retineri pro alio debito diuerso: nam procedit, quando debitum, cuius ratione prætenditur retentio, fuerit purum: secus si fuerit in diem, vel sub conditione: nam respectu huius, non permittetur retentio, argument. l. quod in diem. ſ. de compensatio. & l. grege. §. si sub conditione. ſ. de pignor. nisi aliqua causa iusta superueniat, vtpote quod debitor ipse efficiatur suspectus de fuga, vel dilapidatione. l. quæsitum. ſ. de pignoribus. & resoluit Salicet. l. vnica. num. 9. C. etiam ob chirographariam pecuniam. Negus. de pignoribus. 3. membr. 5. part. numer. 48. in fine: Planè in nostro casu pars fructuum videtur deberi marito in diem, scilicet postquam fuerint percepti, & à solo separati: vnde interim ratione illorum non permittetur retētio. Postquàm sanè fructus fuerint à solo separati, obtinebit maritus partem suã: quia fructus à solo separati considerantur per se, & tanquam fructus, & res mobiles. l. final. ĵ. de req. reis. l. 1. §. cum prædium. in fine. ſ. de pignorib. tradit Iason. l. si filiusfam. §. cum fundum. colum. fin. ĵ. de verbor. obligat. vnde merito partem suam fructuum tunc petere poterit. † Et iuxta hæc venit explicandus Bald. hic post princip. dum per istum text. dicit, non esse rationabilem diuisionem quam quidam faciunt de fructibus pendentibus in agro, vt scilicet vnus habeat fructus vltra fossatum, & alius citra: subscribunt Imol. & Roman. hîc num. 9. Ratio enim est, quia prout fructus pendentes non diuiduntur inter maritum, & vxorem dum pendent, quoniam non considerantur tanquam fructus: sed tanquam pars rei: ita etiam non debet admitti prædicta diuisio fructuum dum pendent, vt hic explicant Cuman. numer. 1. Zasi. num. 2. & Vincent. numer. 5. Item & ex prædictis venit limitanda regula l. si non sortem. §. si centum. ſ. de condictio. indebit. & l. vnicæ. C. etiam ob chirographariam pecuniam, vt non sit licita retentio prætextu debiti, quod adhuc non est purificatum, quantumcunque constet illud in diem debitum iri: Denique ex suprà resolutis infertur, quòd si quis vendidit fundum reseruatis fructibus, non ob id excusabitur à traditione rei faciendæ: nam satis erit, quòd sibi caueatur de fructibus restituendis, iuxta istum textum: & ita Vincentius hîc numero. 4. Tiraquell. libr. 2. retract. §. 5. gloss. 5. Et quamuis Vincentius addat aliud esse, si reseruatio ita sit concepta, reseruatis fructibus per me percipiendis: quia tunc licita erit retentio rei, donec venditor fructus percipiat: argument. l. in venditione. §. 1. ĵ. de bonis authorita. iudicis. tamen verius videtur, neque hoc casu posse retardari traditionem rei venditæ: quia satis est, consultum esse per cautionem, quòd emptor patietur venditorem fructus colligere: argumento. l. si seruus 63. §. locaui. ĵ. de furtis. Neque dubitationem faciat, quod in hac quæstione præsupponitur, fructus pendentes recipere separationem ab ipsa re, contra supra resoluta, quia id efficit expressa partium conuentio, quæ prædictam separationem inducere potest: argument. l. Gaius. 88. §. 1. ĵ. de legatis. 2. & tradunt Bald. hîc post princip. & Roman. numero. 8. in fine. Conclusionem huius textus ita explicatam limitabis, si fructus iam sint maturi, & de proximo colligendi: nam tunc secundùm iuris dispositionem habentur pro collectis: argument. l. si is à quo. ĵ. vt in possessio. legator glossa hîc verbo reddet, & Bart. numero. 6. Cum igitur habeantur pro collectis, à cessante ratione, de qua supra, poterit maritus fundum retinere, donec pars fructuum sibi debita soluatur, iuxta regulam. l. vnicæ. C. etiam ob chirographariam pecu-

5 pecuniã. † & cõmunier. recipitur hæc limitatio, vt asserunt Roman. hîc nu. 10. Aretin. col. 4. ante medium. Campes. de dote. 2. part. q. 39. Tiraquel. l. 16. connubiali. glos. 2. nume. 11. Hippolyt. l. vnica. nu. 72. C. de raptu virginum. Tiraquel. lib. 2. retract. §. 5. glo. 5. in fin. Duaren. hic ad medium. Carol. in consuet. Parisien. §. 1. glos. 8. num. 25. &. §. 42. numer. 31. & Tessaurus decisione Pedam. 55. num. 6. Et vrget pro hac sententia l. pen. ĵ. de militar. testam. vbi potentia proxima actui, reputatur pro actu: quod latè exornat Iason hîc à num. 15. Hippolyt. l. vnica. à num 70. C. de raptu virginum. Tiraq. libr. 1. retract. §. 1. glos. 7. num. 43. Hæc tamen declaratio nunquam mihi placuit. Primò, quia est cõtra generaliratem huius tex. Secũdò, quia fructus etiã maturi, & proximi collectioni, nõ cõsiderantur tanquam fructus, sed cẽsentur esse pars rei. l. fin. § pen. ĵ. quæ in fraud. creditor. & ita in effectu cõtrarium tenet Iason hîc nu. 17. Niconicius allegat. 4. num. 17. & Sarmiento lib. 6. selectar. c. 15. nu. 3. Vnde probat text. l. Iulianus. §. si fructibus. ſ. de action. empti. quòd si vendatur fundus maturis fructibus, fructus cẽsentur venire in vẽditione; quia cẽsentur pars rei, qui tamen non venirent, si haberentur pro collectis. l. 2. C. de action. empti. Neque satisfacit respõsio Ias. hîc nu. 17. quòd in specie d. §. si fructibus. magnum esset præiudicium emptoris, si fructus maturi haberentur pro collectis; quia tunc pro nulla parte ad eum pertinerẽt: quæ ratio cessat in nostris terminis, quia semper vxor ex fructibus partem habitura est: nam replicabitur, quòd ratio d. §. si fructibus. non est illa, quam Iason præsupponit, sed potiùs ea quæ colligitur ex. l. fin. §. penult. ĵ. quæ in fraudem creditor. & l. quæsitum. §. ea verò. ſ. de fundo instruct. vt tradit Alberic. 2. parte statutor. quæst. 226 Roman. consil. 309. numer. 2. Nicon. allegat. 4. numer. 17. & agnoscit idem Iason num. 17. Quæ ratio etiam militat in nostro casu: & latiùs prosequitur Baeça de decima tutoris,
6 cap. 28. à num. 2. † Neque obstant suprà adducta pro contraria opinione: nam ad primum de. l. si is à quo. ĵ. vt in possess. legato. respondetur, text. tantùm probare, quòd ille, qui tenetur cauere, liberatur ab onere cautionis, si in continenti potest constare de meritis causæ. Inde autem inferri non potest, quòd ille qui tenetur statim restituere rem cum fructibus, liberetur à restitutione, si fructus sint de proximo colligendi: imò magis infertur contrarium, quòd restitutio statim facienda est vxori, & ipsa liberetur à cautione præstanda de parte sua restituenda marito, quia cum fructus sint maturi, & de proximo colligendi, satis est, quòd in cõtinenti possit marito partem suam restituere. Quod tamen verum non puto, cum in contrarium sit generalis dispositio huius textus, iubentis mulierem cauere de parte sua restituenda marito, postquam ipsos actualiter collegerit, vt hîc tradunt Dyn. & Goffred. in princip. Neque etiam obstat. l. penultim. ĵ. de militar. testamen. nam licet Bartol. ibi. & alij communiter colligant ex eo text. quòd de proximo faciendum habetur pro facto, & latè exornet Nicon. in rubric. ſ. eodem. à numer. 190. & Tiraquel post leges connubiales. glos. 2. à numer. 12. tamen text. ille hoc nõ probat; quia loquitur in proximè cingendo, qui retinetur in comitatu principis; huic enim fauorabiliter concessum est, vt interim militum priuilegijs vtatur, vt aduertit Vigli. §. sed si quis. num. 2. Institut. de testamen. Sed extra hunc casum de proximè cingendus non habetur pro cincto, vt efficaciter probat. l. ante penult. ĵ. de militar. testam. optimè explicata per Corras. lib. 5. Miscellaneorum, cap. 22. nu. 4. Ad complementum autem huius articuli memoranda est decisio Ananiæ consilio. 32. numer. 10. vbi quærit, vtrùm si quis recuperauit castrũ.

à manu alicuius tyrani, teneatur recuperans illud domino restituere, antequam sibi soluantur impensæ factæ in illo recuperando? Et arguit ad partes: nã primum videtur, quòd prius teneatur restituere, præstita cautione per dominum castri de illis soluendis, postquam liquidatæ fuerint: argument. huius rex-
7 tus: † maximè quia cum verus dominus castri iustè illud tanquam suum vendicet, nihil eo nomine cogendus est solue re. l. si mancipium. C. de reiuendicat. l. 2. cum glos. C. de furtis. Contrarium nihilominus concludit, recuperantem castrum non teneri illud domino restitue re, antequam sibi soluantur expensæ factæ in illo recuperando: argumen. l. sum ptus. 48. s̃. de reiuendicat. quia cum vtiliter negocium domini gesserit, eripiendo castrum à manibus hostium, necessariò expensæ in hoc factę prius sibi exoluendæ sunt: argumen. l. sed an vltro. §. 1. s̃. de negocijs gestis. subscribit Bolognin. ibi in addition. numer. 15. Iason hîc numer. 4. Vincent. numer. 3. Zasius numero. 4. quidquid eos contrarium sentire falsò asserat Duaren. hîc ad finem. & prædictis subscribit Socin. Iunior consil. 68. numer. 143. lib. 3. Ruin. consil. 100. in fine. libr. 4. qui ex hoc reprobat Iason. l. si non sortem. §. si centum. in fin. s̃. de condict. indebit. qui ad contrarium citabat prædictum consilium Ananiæ, & Ruino subscribit Menoch. de recuperanda possessione. 11. remedio. num. 18. Sed tu aduerte, quòd si quis fecit impensas in castro, quibus aucta fuit illius vtilitas, proculdubio propter has expensas castrum retineri potest, donec soluantur. l. si seruos. s̃. de pignor. actione. & in specie Curtius Iunior consil. 41. numero. 10. Bellon. consil. 10. numer. 2 probat Ordinat. lib. 4 titulo. 7. §. 2. Si verò propter impensas non fuit aucta vtilitas castri, sed tantùm fuit melior effecta conditio domini castri, adhuc castrum retineri potest, donec dominus soluat impensas: argumen. cap. 2. de feudis. & in his terminis loquitur Anania suprà citatus. Neque in his terminis obstant rationes in contrarium adductæ: nam ad primum de nostro text. respondetur, quòd hîc debitum mariti respiciebat fructus pendentes, qui cum non considerentur tanquam fructus, sed tanquam pars rei, videntur quasi in diem deberi, post quam scilicet fuerint collecti, & sic incipiant considerari tanquam fructus, & hac ratione propter illos interim non permittitur retentio, vt suprà dictum
8 est: † sed propter debitum purum expensarum, semper res retineri potest. l. si in area. s̃. de cõdict. indebit. Non obstat secundum de. l. si mancipium. C. de reiuendicat. quia procedit, quando res vendicatur ab eo qui cum malâ fide rẽ alienam possidet. Zasius hîc num. 4. Si verò vendicetur ab eo, qui bona fide rem possidet; quia vtiliter gesit negocium vendicantis, expensæ ei soluendæ sunt, iuxta suprà tradita: & ita Anania consil. 31. numer. 10. & ibi Bolognin. numero. 15. Qua ratione etsi castrum recuperatum erat commune, socius retinere potest licitè totum castrum, donec socius ei partem expensarum soluat. Alexand. consil. 168. à num. 8. lib. 2. Et tenebis memoria in hac materia notabile dictum Bald. l. si in aliquam. numer. 5. s̃. de offic. proconsulis. quòd si princeps tempore belli fortificauit castrum vassali, & vt melius defenderetur, ibi posuit milites ad custodiam, prout potuit, etiã inuito vassallo. l. 1. C. de nauib. non exeusandis. lib. 11. & posteà finito bello vassallus repetit suum castrum, & princeps illud vult retinere, donec sibi soluantur impensæ, resoluit Baldus, quòd castrum est restituendum vassallo. qui non tenebitur soluere impensas; quia princeps non gesit negocium vassalli, sed proprium, & regni, ac ita vassallus non tenebitur illas soluere, sed tantùm si pro illis soluendis imponat princeps tributum

tum subditis contribuit tantum, quantum quilibet de populo. l. 1. §. idem Labeo. ĵ. ne quid in loco publico, extollit Crement. singul. 25. Affict. lib. 3. const. rubric. 29. §. 1. numer. 3. & cap. 1. §. quid ergo. numer. 25. de inuestit. de re aliena facta. Roland. consil. 69. numer. 29. lib. 2. Auiles de prætorib. cap. 22. numero. 36. notabiliter Menchaca illustriũ quęstionum, cap. 6. numer. 1. & Garsias tractatu de expensis, cap. 21. à numer. 30. Et quanuis prædicti loquantur, quando dominus muniuit castrum, ne ab hostibus caperetur, tamen idem dicendum est, si suis expensis, & militibus vassallum defendit, quia princeps ad hoc tenebatur. Iacob. de Leonardis consil. 117. numero. 284. & numer. 286. inter consilia feu-
9 dalia. † Et eadem ratione si castrum occupatum per hostes, princeps ab illis suis expensis illud recuperet: nam nihilominus liberè vassallo restituendum est, qui impensas non cogetur soluere. Grammaticus consilio crimin. 13. numero. 46. & est textus. l. si captiuus. 20. §. 1. ĵ. de captiu. nisi culpa, & negligentia notabili vassali castrum per hostes occupatum sit: nam tunc princeps illud ab hostibus re-
10 cuperatum, non tenebitur vassallo restituere Panormitan. post Ioan. And. cap. ad audientiam. numero. 15. de præscriptionibus. elegans. l. 32. tit. 18. partita. 2. & ibi Gregorius verbo, Por su culpa. columna. 1. ad fin. Circa quod tamen est videndus Grammaticus dict. consilio criminali. 13. à nu. 40. Et hæc de prima conclusione huius text. Succedit igitur secũda, q̃ licèt fũdus sit restituẽdus vxori cũ fructibus pendentibus, tamen vxor tenetur prẽstare cautionem marito, de restituenda ei parte fructuum, postquam eos perceperit: nam vt inquiunt Bald. & Imol. hîc, quod est iam perceptum, & sic purè debitum, exoluendum est, vt in tertio casu huius text. quod verò est percipiendum, & sic est debitum quasi in diem, non est soluẽdum, sed sufficit pro eo debito cauere debitorem, vt in simili probatur. l. statuliber rationem. 5 ĵ. de statuliber. Circa quam secundam conclusionem de duobus videndũ est. Primò, quid continere debeat hæc cautio? Secundò, qualis esse debeat? Et quoad primum dicendum est, cautionem debere continere, quòd postquam mulier collegerit fructus, restituet partem suã marito, & quòd fructus non diminuet neque dissipabit: argumento. l. diuus. s̃. de petition. hæredit. & ita glos. hîc verbo, reddet. ad finem. quam probant Bartol. numero. 7. ad finem. Bald. ad finem. addens id esse generale in quacunque cautione, quæ præstatur ratione fructuum futurorum, vt scilicet cautio debeat continere, fructus restitui, & non baratari, siue dilapidari: & esse receptum asserunt Imol. hîc in fine. Alexander. §. finali. numer. 5. ad finem. ĵ. hac. l. Campèsius de dote. 2. parte. quæst. 40. & aduertes vltra alios, quòd licèt maritus consumens fructus ad vxorem pertinentes, teneatur tantùm eorum æstimationem soluere vxori, neque teneatur ad interesse quanti plurimi. Bartol. receptus. §. ob donationes. s̃. hac. l. † tamen si vxor collectis fructibus, illos consumat, neque partem illorum marito restituat, tenebitur ad interesse quanti plurimi: nam maritus licitè percepit fructus attento initio: & ideò si eos consumat, liberatur ab interesse quanti plurimi. Vxor autem propter prædictam cautionem non potest videri licitè percepisse partem mariti, quoad effectum consumendi eam, ac ita cum non implendo id, de quo cauerat, videatur esse in dolo. l. dolus. 44. s̃. mandati. ratione doli tenebitur ad interesse quanti plurimi, iuxta notata. l. vinum. s̃. si certum petatur. probãdum per iuramentum in litem mariti. l. in actionibus. s̃. de in litem iurand. Addit Romanus hîc numer. 5. quòd si maritus veretur, ne fortè vxor fructus occultet, potest impetrare à iudice, vt sub pœna

fructus non colligat, nisi præsenti persona, quæ pro marito videat fructus colligi, ne aliàs fraus admittatur: argumen. l. si ita. §. 1. ſ. de vsu & habitatione. Et in simili de beneficiario, cui debetur decima, quòd posit idem impetrare, tenet Speculator titul. de decimis. numer. 12. qui allegat bonum textum. l. 2. C. quando & quibus quarta pars. lib. 10. ibi: Sub aspectu curialium. & subscribit Panormitan. cap. ex parte. 2. numer. 6. de decimis. Cardinal. consil. 146. colum. 1. Guido decisione. 283. Rebuffus de decimis, quæst. 5. numer. 43. Tiraquellus lib. 2. retractuum. §. 1. glos. 7. numer. 39. Generaleque est, vt is cuius interest, possit pro suo interesse assistere actui, qui geritur. l. si suspecta. & ibi Angel. ſ. de inoffic. testament. Iacob. tractatu feudorum, titulo de roydis. numer. 52. Bonacosa tractatu de seruis siue famulis, quæst. 140. & magis in specie Ordinat. lib. 2. tit. 16. §. 3. prohibet, quando ex fructibus debetur tributum fisco, illos extrahi, nisi priùs certioretur collector tributi, & prosequitur Valascus de emphyteusi, quæst. 30. num. 15. Quòd si mulier recuset laborem, & renuntiando iuri suo cõsentiat, quòd maritus sit ille, qui fructus colligat, cessabit dispositio huius text. nam cum illius dispositio in fauorem mulieris inducta sit, succedit regula. l. penult. C. de pact. facit text. optimus. l. hac edictali. §. his illud. C. de secundis nuptijs. †
11 Et pariter si non vult cauere, cedat faculatem colligendi fructus in maritum: quæ cessio loco cautionis habetur. l. de bonis. §. qui pupillo. & ibi Bart. ſ. de Carbon. edicto. & in specie glos. hîc verbo, reddet. Bartol. numer. 7. & est recepta sententia, vt asserit Alexander. §. fin. numero. 5. ad medium. ſ. hac. l. Campes. de dote. 2. parte. quæst. 38. Iason hîc numero. 18. Duaren. ad medium. Circa quod tamen elegans est animaduersio Goffredi hîc ad finem, quòd maritus in prædictis casibus non cogetur præstare cautionem vxori de restituenda ei parte sua: nam cum vxori incumbat onus colligendi fructus, & præstandi cautionem, non debet esse in eius potestate, huiusmodi onus in personã mariti transferre: maritus ergo propter renuntiationem vxoris vtique fructus colliget, non tamen tenebitur cauere: nam & cum ipsa cessio loco cautionis succedat, vt suprà dictum est, non est cogendus maritus nouam cautionem præstare: & ita debet limitari. l. si filio familiàs. §. fin. in fine. ſ. eodem. dum iubet maritum præstare cautionem de restituenda pensione vxori, quam à colono acceperit: procedit enim, quãdo locatio facta fuit per maritum, & cui ex prædicta locatione actio directa erat acquisita: nam tunc meritò præstat cautionem de restituendo id quod receperit soluto matrimonio: nos autem loquimur, quando mulier secundùm iuris dispositionem tenebatur cauere, tunc enim hoc onus sibi incumbens non poterit in maritum trãsferre, iuxta suprà dicta. Et hæc de prima quæstione. Quoad secundã dicendum est, quòd vxor tenetur cauere marito per simplicem promissionem, non autem tenetur ei dare fideiussores. glos. 1. hîc communiter recepta, vt asserunt Alexander num. 2. Iason numer. 8. Campes. de dote. 2. parte. quæst. 37. ad finem. Sed in contrarium vrget, quòd vbi verbum, Cautio, profertur à lege prætoria, vel ciuili, semper intelligitur de cautione præstitis fideiussoribus. l. prætoriæ. 3. ſ. de præstorijs stipulationib. l. in omnibus. ſ. de iudic. iuncta. l. si creditores. ſ. de priuileg. creditor. ergo idem in nostro casu erat dicendum. Cui difficultati respondet Bartol. hîc num. 5. speciale esse in vxore, vt quãuis iubeatur cauere per legem ciuilem, tantùm teneatur repromittere, non autem dare fideiussores: subscribit Bald. Nouellus de dote. 8. parte, priuileg. 12. †
12 Ratio specialitatis est, quia ipsa censetur socia mariti. l. 1. ſ. de ritu

ritu nuptiarum. l. aduersus. C. de crimin. expilatę hæreditat. & socius non tenetur cauere socio, nisi per promissionem. l. verum. 64. §. 1. ſ. pro socio. Ex qua Bartol. responsione duæ colliguntur conclusiones. Prima est, quòd in casu huius text. verbum, Cautio, intelligitur de nuda promissione, propter rationem, de qua suprà. Secunda est, quòd extra hunc casum, verbum, Cautio, prolatum à lege ciuili, intelligitur datis fideiussoribus: de vtraque sigillatim nobis videndum est. Pro prima igitur cõclusione videtur tex. l. vnica. §. cum autem. iuncta glo. verbo, cautione. C. de rei vxoriæ actione. Sed in contrarium vrget. l. si constante. 25. §. quoties. ſ. eodem. vbi maritus satisdat vxori, & sic cauet cum fideiussoribus. l. 1. ſ. qui satisd. cogant. qui tamen secundùm Bartol. conclusionem tantùm debuit repromittere. Pro tollenda hac difficultate varię sunt DD. opiniones, quas refert Vincent. hîc numer. 7. Communis tamen resolutio est, quòd aut marito conceditur dilatio miserationis gratia, & tunc tenetur satisdare. dict. §. quoties. quia qui in vno releuatur, in alio grauari solet. l. eum qui. in princip. ſ. de iureiurand. Sed extra hunc casum procedet traditio glos. 1. hîc, non quidem ex ea speciali ratione, quam Bart. assignat, sed potiùs ex ea, quòd ille, qui iubetur simpliciter cauere, intelligitur per repromissionem. l. sancimus. C. de verborum significat. & hanc esse communem resolutionem asserit Aretin. hîc colum. 2. post princip. Iason numer. 8. Alexander. §. finali. num. 4. ad finem. ſ. hac. l. Cæterùm Iason hîc à numer. 8. & Vicent. num. 7. hanc communem resolutionem impugnant: nam videmus, quòd in specie. l. vnicæ. §. cum autem. C. de rei vxoriæ action. & l. verũ. 64. §. 1. ſ. pro socio. conceditur personis ibi expressis priuilegiũ, ne conueniãtur vltra quàm facere possint, quod vtique releuamen longè maius est, quàm releuamen dilationis, miserationis gratiæ concessæ, & tamen in illis sufficit cautio per simplicem promissionem: ergo idem erit recipiendum in
13 specie dict. §. quoties. † Sed non est recedẽdum à cõmuni, generale enim est, q; is qui iubetur cauere propter dilationẽ concessam miserationis gratia, quòd debeat cauere cum fideiussoribus. l. vniuersa. cum glos. C. de precib. imperator. offerend. tradit Ripa. l. ita stipulatus. numer. 80. ſ. de verborum obligation. Cùm igitur in specie. l. si constante. §. quoties. ſ. eodem. concedatur marito dilatio miserationis gratia, meritò tenetur satisdare, vt etiam agnoscit Alexand. l. 2. in principio. numer. 15. ſ. eodem. & ibi Ripa num. 39. Alciat. numer. 35. Nouellus de dote. 9. part. priuileg. 27. num. 2. Corne. l. sancimus. numer. 3. C. de verbor. significat. Neque obstant iura in contrarium adducta, quia in illis, quis condemnatur ad id quod facere potest, & sic in eo quod facere non potest, attento effectu debitor non censetur. §. item si de dote. Instit. de action. adiuncta. l. si dari. 25. ſ. de verbor. obligation. & quanuis nihilominus lex eum obliget, si ad pinguiorem perueniat fortunam. d. l. vnica. §. cùm autem tamen cum huiusmodi debitum sit incertum, & omnino pendens à futuro euentu, satis est pro eo cauere per nudã promissionem, iuxta regulam d. l. sancimus. C. de verbor. significat. Sed si debitũ sit de præsenti, & efficax, & nihilominus debitori concedatur dilatio miserationis gratia, tunc pro eo tenebitur satisdare. d. §. quoties. vt tradit Roman. consil. 439. numer. 9. Maynerius. l. plus cautionis. numer. 2. & l. in eo quod. §. 1. nume. 17. ſ. de regul. iur. Ex qua resolutione infertur annotatio ad tradita per Paul. hîc num. 3. dum dicit, quòd aut iubetur cauere ille, qui iam erat obligatus, & intelligitur datis fideiussoribus, quia aliàs cautio præstanda nihil operaretur: & ita procedat dict. §. quoties. aut iubetur cauere ille, qui obligatus non erat, & tunc

intelligetur per nudam promiſsionem, text. hic adiuncta gloſſ. 1. & l. vnica.§. cùm autem.C.de rei vxoriæ actione: & ſubſcribit Vincentius hîc numer. 7. ad finem. Maynerius. l. plus cautionis. numer.1.ĩ.de regulis iuris.Iaſon poſt alios. l.1.numero.7.s̃.qui ſatisdare cogantur. Hæc enim reſolutio vera non eſt, & manifeſtè confunditur per iſtum textum, in quo mulier erat obligata partem fructuum dare marito,& tamen ſi pro hoc debito iubeatur cauere, intelligitur per nudam promiſsionem, vt hîc aduertit
14 Aretin.colum. penult. in princip.† Vnde potiùs diſtinguendum eſt, quòd ſi quis iubeatur cauere pro debito incerto,& à futuro euentu pendente, tunc ſatis ſit repromittere: tex.hîc cum gloſſ.1. &l.vnica.§.cum autem.C.de rei vxorię actione.l.verum.64.§.1.s̃.pro ſocio.Sed ſi pro debito efficaci, & de præſenti iubeatur cauere; quia lex ei concedit ex priuilegio dilationem,procedet.l. ſi conſtante.§.quoties.ĩ.eod.Et eodem modo venit explicanda reſolutio Alcia. l.habere.188.§.cautum:nu.2.ĩ. de verb. ſignif. ꝙ quoties lex ea ratione cauere iubet, quia vult creditorem reddi ſecuriorem, tunc intelligetur de cautione cum fideiuſſoribus:ſi verò ſimpliciter iubeat cauere eum,quem adhuc debitorem eſſe non conſtat,tunc ſufficiet cautio per repromiſsionem.dict.l.ſancimus.C.de verborum ſignificat. quia ſatis cautum eſt illi, qui per ſtipulationem iuri ſuo incerto cõſulit. Quæ quidem reſolutio generaliter accepta,tuta non eſt, neque iure probatur,vt oſtendit Rebuff. dict.§. cautum.in princip. & ideò verius reſoluendũ eſt vt ſuprà.Secũda principalis cõclu ſio Bar.eſt,ꝙ verbũ, Cautio,prolatũ à lege ciuili,vel prætoria,intelligitur præſtitis fideiuſſoribus,velpignoribus.l. prætoriæ.3.ĩ.de prætorijs ſtip. quæ fuit etiã opinio Petri,& Cyn.l.ſãcimus. C. de verſignif.quã defẽdit Rom.hîc n.17. adducẽs pro ea tex.l.habere.188.§.cautũ.ĩ.de verb.ſigni.&.l.verũ.64.§.1.per locũ ãſpeciali.s̃.pro ſocio.& ſubſcribit Guido deciſione.249.Franciſc.Marcus deciſione 876.num.3.in.1.parte.Sed hæc ſecunda concluſio Bart. communiter reprobata eſt,quia imò verbum, Cautio, ſimpliciter prolatum, ſemper intelligitur per nudam repromiſsionem.l.ſancimus. C. de verbor.ſignific.vbi in diſpoſitione teſtatoris verbum,Cautio, intelligitur per nudam promiſsionem: ergo idem recipiendum eſt in diſpoſitione legis; quia diſpoſitio legis,& teſtatoris à pari procẽdunt.auth.de nupt.§.diſponat. collat.4. & in ſpecie colligitur ex iſto text.adiuncta gloſ.1.ſentit.l.diuus.s̃.de petition.hæred.&.l.4.s̃.de euiction.& tenet gloſ.fin. l.habere.188.§.cautum.ĩ.de verbor. ſignificat. gloſ.1.l.ſancimus.C.de verborũ ſignificat.vbi Iaſon numer.1.aſſerit hoc communiter receptum:quod etiam tradit Aretin.hîc col.2.poſt princ. & Vincent.nume.8.Bald.Nouellus de dote. 8: part.priuilegio.12.in princ. Vincent.de Franchis deciſ.200.num.24.in.1.parte. Alciat.l.ſatisdationis.61.num.5.ĩ.de verbor.ſignific.Socin.regula.43.in princip. ſiue agatur de magno præiudicio, ſiue de paruoquidquid diſtinguat Romanus
15 conſil.49.nu.2.† Et retenta hac ſententia,non obſtant ſuprà adducta in contrarium:nam ad primum de.l.prætoriæ.3.ĩ. de prætorijs ſtipulation.reſpondendum eſt, procedere,quando quis iure prætorio iubetur cauere: nam tunc fatẽdum eſt,verbum, Cauere, intelligi præſtitis fideiuſſoribus.l.1.§.ſtipulationum.ĩ. de prætorijs ſtipulation.l.1.§. iubet autem. ĩ.de collation.bonor. Vnde titulus.ĩ.vt legatorum ſeu fideicommiſſorum nomine caueatur intelligitur.de cautione datis pignoribus, vel fideiuſſoribus.l.1: poſt principiũ.&.l.ſi quando. eodem titul.notat Panorm.conſil.79.libr.1.& ita prædictam concluſionem, quòd verbum, Cautio,prolatum à lege prætoria, intelligatur datis fideiuſſoribus, tenet gloſ.1.

gloſſa.1.l.1.C. de procuratorib.vbi Paunumero.3.& Curt. Iunior numero. 53. probant & ampliant Alex.l. 5. in princ. numero.17.ĩ.de verbor.obliga.Maynerius l.plus cautionis.numer. 1. & l. in eo quod.§.1.num.15. & num.20.ĩ. de regiuris.Brecheus l.habere.188.§.cautum. numero.3.ĩ.de verbor.ſignificat.Rebuffus.1.tom.ad ll.Gallicas.tit.de ſententijs executorijs.art.1.gloſ.16.numero.8. Ex quo notabilem concluſionem colligit Panor.c.qua fronte.in fine. de appellat. quam probat Ripa c.1.num.74. de iudi Sed vbi verbũ,Cautio, profertur ab homine,vel àlege ciuili,tũc intelligetur de cautione per promiſsionẽ.d.l.ſancimus. C.de verb ſignif. vbi Bar. hanc differentiam conſtituit, communiter receptus, vt ibi aſſerit Iaſon num. 1. Maynerius l. in eoquod.§.1.numero.9.ĩ de regul.iur. Rebuffus d.gloſſa.16.in princip.Et ratio huius differentiæ vltra alios ea eſſe videtur,quòd verbum,Cautio, duobus modis accipi poteſt,ſcilicet,in genere & in ſpecie.gl.fina.d.l.ſancimus gloſ.1.l.1. C. de procurator.in genere ſumptum ſignificat cautionem per promiſsionem,vel cum fideiuſſoribus:in ſpecie autẽ ſumptum ſignificat cautionem per nudam repromiſsionem.d.l. ſancimus.& colligitur ex l.quoties.s̃.qui ſatisd.cogant.l. penult.s̃.de petitio.hæred.l.1.ĩ. de ripa munienda.&.l.fin.ĩ.ne vis fiat ei. Cum ergo verbũ ſit ambiguũ in prætorijs ſtipulationibus,ſtabitur interpretationi ipſius præ
16 toris.l.in prætorijs.9.ĩ.de prętorijs ſtip.† qui vtique verbum,Caueri, in ſuis ſtipulationibus declarauit modo expreſſo.l. 1.§.ſtipulationum.ĩ. de prætorijs ſtipul. & conſequenter ſumi iure prætorio in genere, quatenus ſignificat cautionem per repromiſsionẽ, & cũ fideiuſſoribus: idque propter interpretationem prætoris fuiſſe admiſſum agnoſcit Fulg.d.l.ſancimus.n.3.C. de ver.ſignif.Sed in diſpoſitione hominis,vel legis ciuilis, cũ talis interpretatio facta nõ inueniat,in dubio videtur ſumptũ in ſpecie, quatenus nudã repromiſsionem importat.d.l.ſancimus. nam cum cautio exſe onerosa ſit ei, qui iubetur cauere. l. ſi is qui. in fine. ĩ. vt in poſſeſſ.legator.in dubio debet accipi in ſignificatione minus onerosa, vt in ſpecie ſentit Bar.l.1.in fine.ĩ.de prætorijs ſtipul.& Maynerius l.in eo quod. §. 1.n.9. ĩ.de regul.iuris. Et quia in materia ſtricta,ſiue onerosa,verbum quod poteſt accipi in genere & in ſpecie,in dubio ſumi debet in ſpecie.Panorm. c. Rodulphus. numero.3.de reſcrip.Quo fit vt licet prętoriæ ſtipulationes, & iudiciales valde ſint ſimiles.§.vnico.& ibi Theophilus & & Balduinus declarant.Inſtitut.de diuiſio.ſtipul.l.5.in prinoipio.ĩ.de verborum obligation. tamen in iudicialibus verbum,Cautio,intelligitur per nudam repromiſsionem,quia in eis noninuenitur facta ea declaratio,quæ facta fuit in prætorijs ſtipulationibus: & ita Iaſon l.1.in principio.numer.8.ĩ.de verborum obligation. & ibi Zaſi. num. 7. & prius Bar. l.ſi prius.numer.23.ĩ.de noui operis.Circa quod labitur Iaſon præpoſterè totum contrarium docens.l.1.numero.8.s̃.qui ſatisfda.cogantur.&l. prætor ait.§. deinde.numero.7.ĩ. de noui operis nuntiat. Et ſimiliter quanuis conſtitutiones per epiſcopum, vel alios ſuperiorem recognoſcentes factæ,ius prætorium eſſe exiſtimentur.Bartolus.l. 5.in principio.numero. 4.ĩ. de verborum obligation. & ibi Alexander numero.14.Rolandus de lucro dotis.quæſtio.3.à numer.11. tamẽ cum in illis non inueniatur facta prędicta declaratio,quæ facta inuenitur in verè prætorijs, inducenda videtur regula d.l.ſancimus. C.de verbo r. ſignificatione.licet contrarium ſentiat Bartol.l.5.in prin.num.3.ĩ.de verb. obligation.& Rebuff.1.tom.ad ll.Gallicas.tit.de ſentent.
17 executorijs.artic.1.gl.16.num.5.† Circa quod vide Bald.authentica generaliter. num.3.C.de epiſc.& cleric.Iaſon.l. ſancimus.ad fin.ẽ.C.de verb.ſignif. Neque

etiam obstat l.in omnibus.ſ. de iudicijs. vbi verbum, Cautio, prolatum à lege ciuili, accipitur pro satisdatione, vt aduersus glo. 1. ibi resoluunt Bart. & alij communiter, vt ibi asserit Iacob. num. 1. nam respondet Alexan. hîc num. 2. Vincent. nume. 8. quòd in eo text. ille cui cauendum est, habebat iam obligatum debitorem: vnde vt verbum, Cautio, aliquid operetur, importabit satisdationem: subscribit Iacob. d. l. in omnibus. numero. 1. Guido decisione. 249. Maynerius. l. plus cautionis. num. 1. &. l. in eo quod. §. 1. nu. 16. ff. de reg. iuris. Rebuff. 1. tom. ad leges Gallicas, tit. de sentent. executor. artic. 1. glos. 16. num. 7. Sed non placet hæc responsio, quia confunditur per. l. sancimus. C. de verborum significat. vbi erat debitum ex testamento. & tamen verbum, Cautio, intelligitur de nuda promissione. Item hæc responsio coincidit cum resolutione Paul. hîc num. 3. quam suprà reprobauimus. Quinimò neque verum videtur, quod tradit Roman. l. prætor ait. §. deinde. ff. de noui operis nũtiation. quem ibi retulit Iason num. 7. in fine. quòd si debitor qui erat obligatus per instrumentum, iubeatur cauere, intelligetur de satisdatione; quia si de repromissione intelligeretur, nihil valeret cautio l. qui bis idem. ff. de verbor. obligationib. quod etiam tradunt Alexand. & Ias. nume. 7. l. 1. ſ. qui satisd. cogantur. Rebuff. l. satisdationis. 61. colum. penult. ff. de verborum signific. id enim tantùm admitti potest. quando obligatio instrumenti erat cõtracta per stipulationem: nam tunc propriè militat ratio deducta ex dict. l. qui bis idem. aliàs enim etsi prædictum verbum, Cautio, intelligatur de nuda repromissione, non erit superfluũ. l. 5. §. conuentiònales. ff. de verborum obligationib. tradit Bartol. dict. l. qui bis idem. ad finem. Aretin. hîc col. 2. post princip. Reiecto igitur prædicto intellectũ, melius respondendum est, quòd
18 dicta. l. in omnibus. † procedit, quando debitor iubetur cauere ea ratione; quia incipit esse suspectus: nam tunc intelligetur de satisdatione, quia aliàs non cessaret suspicio, neque creditori esset consultum per solam promissione: & ita est expressum. l. si creditores. ff. de priuileg. creditor. & tradit Bartol. l. si prius. numero. 23. ff. de noui operis. Alexand. hîc numer. 2. versic. quartò. & Vincen. num. 8. Corneus d. l. sancimus. num. 3. Socin. regula. 43. Alciat. l. habere. 188. §. cautum. num. 3. ff. de verborum signific. Rebuff. 1. tomo ad leges Gallicas, tit. de sententijs executorijs, artic. 1. glos. 16. numer. 6. Et in hoc sensu admitti potest responsio tradita per Alexand. hîc numero. 2. versic. neque obstat. quòd vbi cauendum est, causa cognita, tunc intelligitur de satisdatione; quia scilicet causa cognita iubetur caueri, quando debitor ex post facto efficitur suspectus. l. si creditores. ff. de priuilegijs creditorum. Ex quibus cauendum est à Ruino hîc num. 2. & Baldo Nouello de dote. 8. part. priuileg. 12. dum dicit, quòd si lex pauperem iubeat cauere, semper intelligetur de nuda promissione; quia aliàs ad rem nimis difficilem videretur obligatus pauper. l. 2. §. sed si dubitetur. ſ. de iudic. & hoc modo existimat intelligendam esse. l. vnicam. §. cum autem. C. de rei vxoriæ actione. id enim confunditur ex suprà traditis: nam imò quando pauper iubetur cauere, intelligendum est de satisdatione; quia aliàs creditori satis cautum non esset: argumento. l. diuus. ſ. de petition. hæredit. & dict. l. si creditores. quod ita videtur sentire Bartolus. l. illicitas. §. ne potentiores. numero. 4. ſ. de officio præsidis. Paulus hîc numero. 3. Maynerius. l. plus cautionis. numero. 1. ff. de regulis iuris. Vincentius de Franchis decisione. 200. numero. 26. in. 1. parte. facit. l. si fideiussor. §. finali. ſ. qui satisdare cogantur. & hoc modo saluari potest glossa. l. 2. §. sed si dubitetur. verbo, sola. ſ. de iudicijs.

Et

Et quanuis Aretin. hîc columna. 2. post medium. id intelligat, quando ex post facto debitor redditur suspectus, iuxta terminos. l. si creditores. ff. de priuilegijs creditor. tamen verius est, quòd si pauper à principio iubeatur cauere, intelligatur datis fideiussoribus. §. sed hodie. in fine. Instit. de satisd. Neque repugnat dict. l. si creditores. quia loquitur in debitore, qui à principio neque promisit cauere, neque per legem ad hoc erat
19 obligatus: † nam tunc vt cauere teneatur, requiritur quod noua causa posteà superueniat: sed si à principio pauper promisit cauere, vel ad cauendum est obligatus, attenta qualitate personæ, videtur intellectũ de satisdatione. glos. penult. l. penultim. ſ. de petition. hæredit. quam extollit Iason. l. sancimus. numero. 5. C. de verborum significat. Vlteriùs neque pro Bartol. opinione facit. l. habere. 183. §. cautum. ff. de verborum significat. quia in primis respondetur, text. agere de prætorijs stipulationibus, in quibus verbum, Cautio, intelligitur datis fideiussoribus, vel pignoribus. l. 1. §. stipulationum. ff. de prætorijs stipulationibus. & & ita glos. fin. dict. §. cautum. & subscribit Alexander hîc numer. 2. Sed vtique hæc responsio nimis text. illum restringit. Aliter ergo respondet Aretin. hîc column. 2. ad medium. quòd Iureconsult. ibi non voluit declarare quid cõtineretur sub nomine cautionis, sed tantùm quòd posito quòd sit præstanda cautio, quòd intelligatur cautum, si præstentur pignora vel fideiussores. Sed secundùm hunc intellectum dict. §. cautum. non faceret ad titulum, in quo principaliter agitur de verborum significatione. Quare Alciat. dict. §. cautum. interpretatur, Iureconsult. velle, quòd quoticscunque lex ex ea causa caueri postulat, vt securior reddatur creditor, intelligetur cautum datis pignoribus, vel fideiussoribus. Sed & hic intellectus tanquam falsus impugnatur per Rebuff. dict. § cautum. in princip. & vtique aduersus illum est textus. l. 1. §. 1. ff. de prætorijs stipulationib. ex quo Bartol. ibi numero. 13. Angel. & Paul. numero. 3. collegerunt, quòd etsi quis promittat facere aliquem securum de credito, non tamen ob id tenebitur dare fideiussores, sed satis erit repromittere. Et hanc esse magis receptam sententiam asserit Iason. l. 1. num. 7. ſ. qui satisd. cogantur. &. l. prætor ait. §. deinde. numer. 6. ff. de noui operis nuntiatione. Aliumergo intellectum assignauit Rebuff. dict. §. cautum. colum. 2. quòd in illo text. ea verba, Siue personis, siue rebus cautum sit, accipienda sunt in datiuo casu, quasi velit, quòd duobus modis caueatur, scilicet in vtilitatem personarum, iuxta tit. qui satisd. cogant. &. l. veriditores. ff. de verbor. obligationibus. l. præsenti. §. ficubi. C. de his qui ad ecclesias confugiunt. Cauetur etiam in vtilitatem rerum. l. si fideiussor. §. fin. ſ. qui satisd. cogantur. † Sed neque is intellectus placet, quia sic in dict. §. cautum. exprimerentur modi cauendi, & non significatio prædicti verbi: quod repugnat naturę tituli: & ideò pro vero intellectu d. §. cautũ, aduertendum est, quòd licèt
20 glos. & DD. ibi exponant, Personis, id est, datis fideiussoribus, tamen verius exponetur, personis, id est, personali obligatione: nam Personam hoc modo accipi constat, ex. l. plus cautionis. & ibi Decius, & Cagnol. in princip. ff. de regulis iuris. §. furti. Instit. de obligationibus quæ ex delicto. l. itaque. §. finali. ff. de furtis. Quo præmisso dicendum est, in dict. §. cautum. exprimi duas significationes verbi, Cautum: nam accipitur in specie, & tunc significat cautionem per personam, id est, personalem obligationem, siue repromissionem. Accipitur etiam in genere; & tunc verbum, Cautũ, etiam verificatur datis pignoribus, vel fideiussoribus. Quomodo autẽ in dubio sit accipiendũ, recurrendũ est ad suprà tradita: & secundũ hũc intellectum probabit

dict.

dict.§.cautum.quòd verbum,Cautum, acceptum in genere(quo casu etiam importat satisdationem)verificatur,siue dati sint fideiussores,siue pignora. In electione igitur est illius,qui satisdare tenetur, vt vel præstet fideiussores, vel det pignora.l.1.cum glos.recepta.s. qui satisdar.cogantur. quidquid de hoc dubitet glos. l. in eo. 111. §. 1. ff. de regulis iuris. Quod ampliat Decius.l. plus cautionis. numer. 3.ff. de regulis iuris. vt licet quis specialiter iubeatur præstare fideiussores,tamen liberetur si pignora offerat: allegat Bartol.ibi.&.l. prætoria.3.ff. de prætorijs stipulationib.& quia creditor cogendus est consentire his,quæ sibi non nocent,& alteri prosunt.l.2. §. item Varus.ff. de aqua pluuia arcenda. & hanc esse communem opinionem asserit viuius lib.2. communium, opinione. 115. Sed cauendum est,quia imò verius,& receptius est,q; qui specialiter tenetur dare fideiussores,nō potest pro illis offerre
21 pignora: † iuxta regulā quę habet,aliud pro alio,inuito creditore solui non posse.l.2.§.1.si certum petatur. & in specie videtur text.l.prætoriæ. 3.ff. de prætorijs stipulationib.secundùm vnum intellectum: & ita resoluunt Alexander.l.1.numer.6.& ibi Iason numer.12.s. qui satisdare cogantur. Neguſſancius de pignoribus.1.membro.5.partis. numero.1. ad finem. Cagnol.dict.l.plus cautionis.numero.5.Rebuffus.l.satisdationis.61.ff. de verborum significatione. Ripa in rubr. numero.8.s.de pignoribus.&.l.2.§. mutui datio.numer.22.& ibi Purpurat. numer.101. Alciat.num.48. ad finem.s. si certum petatur. Hippolyt. in rubr.ff. de fideiussoribus.numer.299. Maynerius.l. in eo quod.§.1. num.20.ff. de regulis iuris. facit.l.mandato.§.1.s.mandati.de cuius intellectu notabiliter agit Bald.l.si pater.C.de collationibus.Xuarez titul.De los emplaçamientos.§.1.numer.9. Neque obstant Decij rationes:nam in primis est aduertendum, quòd Bart. dict.l.
22 plus cautionis non loquitur in eo, qui specialiter iubetur præstare fideiussores,sed in eo qui tenetur satisdare: in quibus terminis verum est eius dictum, vt suprà diximus. Ipse tamen Bartol.l. prætoriæ.3.numer.1.ff. de prætorijs stipulationib.sentit, eum qui tenetur dare fideiussores, posse pignora dare. Quod tamen est falsum,& contra suprà resoluta, & authoritatem glos.authent.offeratur. verb.fideiusione.in fine.C.de litis contestatione. Neque etiam obstat regula.l.2.§.item Varus. ff. de aqua pluuia arcend. quia respondetur, imò receptionē pignorū nocere creditori; quia licèt respectu exactionis videatur melior eius effecta conditio, tamen in maiori cura & periculo versatur,propter custodiam, & periculum amittendi pignus.l.quemadmodum. 25. §. penultim. s. ad legem Aquil. Vnde glos.l.in eo.111.§. 1.ff. de regulis iuris. dicit,periculum esse magnū, custodire pignus:& ita in specie respondent Purpur.l.1.§.2.nu.101.s. si cert. petat. Cagnol.dict.l.plus cautionis.numero.5.& ante eos Alberic.l. promissor.§. finali.in princip.s.de constit. pecun. Et sic sentiunt,necessarium esse pignus, & non sufficere hypothecam bonorum:facit.l.filio.ff. vt legatorum nomine . iunctis traditis infrà numero2.4. Addendo tamen ,† quòd si creditor , non vult recipere pignora, tunc sufficit dare fideiussores.Bald.l.si pater. ad finem. & ibi Corneus in fine.C.de collationib. Vincent.de Franchis decisione.200. numero.27.in.1.parte.Similiter si debitor offerens pignora pro fideiussore,remitteret creditori periculum custodiæ, tunc à cessante ratione de qua suprà,posset pro fideiussore dare pignora, quia in his terminis propriè militat ratio.l. 2.§. item Varus ff. de aqua pluuia arcend. quod ita admittunt Ripa.l.2.§.1.numer.22.& ibi Alciat.num.48.ad fin.s.si cert.peta.Maynerius.l.in eo quod.§.1.num.20.in fin.ff. de reg.iur.Aymō cons.577.in fin.lib.4. †
quod

quod tamen verum non credo, propter regulam.l.fin.s.de vsu & habitat.Neque obstat regula d.§.item Varus. quia procedit,quando agitur de reficiendo antiquo aggere destructo impetu aquarū. Cæterùm de nouo non cogor pati aliquid fieri in meo,licèt illud alteri prosit, & mihi non noceat.Bartol.l.2.in principio.num.13.s.eodem. & ibi Iason numero.34. Ex his igitur ita deductis constituenda est regula in hac materia aduersus Bartol.quòd verbum,Cautio, simpliciter prolatum, intelligatur per nudam repromissionem.l. sancimus. C. de verborum significat.Bald.l. executorem. numer.16. C.de execution.rei iudic. & limitetur, nisi prædictum verbum proferatur à prætore.l. 1. §. stipulationum. ff. de prætor.stipul.Vel nisi iubeatur cauere ille,qui ex post facto redditur suspectus. l. in omnibus.s.de iudic.& suprà diximus, & prosequitur Maynerius dict.l.in eo quod.§.1.à num.14.ff.de regul iuris. Sed & ad perfectam explicationem d.l. sancimus.C.de verborum significat.aduertendum est,quòd Rebuff.l.habere. 188. §.cautum.colum.vltim.ff.de verbor. significat.contendit,verbum, Cauere, in genere sumptum,comprehendere tam nudam promissionem,quàm dationē pignorum , & fideiussorum, nisi specialiter contrarium sit declaratum : & ita dicit aduersus DD.esse intelligendam d.l.sancimus. Quæ tamen interpretatio maximè aliena est à mente Imperatoris dict. l.sancimus.qui clarè constituit, sub nomine cautionis non comprehendi dationem fideiussoris,nisi expressum sit illud verbum magis generale, Satisdare; quod ex propria significatione,pignora, & fideiussores importat.l.1.s. qui satisd. cogant. vel nisi specialis sit facta mentio fideiussorum: Item est aduertendum, quod Guido decisione.249. aduersus decisionem d.l.sancimus.eam mouet difficultatem, quòd si in ea specie verbum, Cautio,intelligatur de nuda promissio-
23 ne, nihil ferè videtur importare , cùm iam hæres esset obligatus ex testamento ad præstationem legati.† Sed huic difficultati respondendum est,quòd in dict. l.sancimus. illa repromissio debet fieri per stipulationem. glos.fin. ibi communiter recepta.Maynerius.l.in eo quod.§. 1.numer.10.ff.de regulis iuris.ac ita operabitur repromissio , quòd incipiet hæres obligari per firmissimum contractū stipulationis.in princ.Instit.de verborū obligationib.& quia vtile reputatur in iure habere plures actiones ad aliquid petendum.l.cum filius.§.varijs.ff.de legatis.2.Præterea non solùm promittet per stipulationem,sed & de hoc tenetur facere publicam scripturam. Paul.hìc numer.3.&.l.1.§.stipulationum. post princip.ff.de prætorijs stipulation.Quod intelligo procedere,etiamsi instrumētum habeat exequutionem paratam: nam licèt regulariter quis non cogatur se obligare creditori per instrumentum publicum,quando illud habet exequutionē paratam,quia multum grauaretur debitor.Angel.l.in omnibus. in fine.s. de iudic.& ibi Paul.numer.3.Iacob.ad finem. Iaſ.l.ex ea parte.in princ.nu.11.ff. de verbor.oblig.tamen hoc casu cogetur promissionem in instrumentum deducere; quia sub illo nomine,Cautionis,promissio facta per scripturam videtur contineri.c.si cautio.de fide instrument l.Labeo.s.de pactis.de quo videndus est Rebuff.1.tomo ad leges Gallicas.tit. de literis obligatorijs,artic.1.glos.1.nume.88. Adde & aliam vtilitatem, quòd ille qui tenetur cauere,non solùm tenetur promittere, sed & hypothecare bona sua, vt probat.l.filio. 7. in fine. ff. vt legator. seu fideicommissor. nomine. per quam ita tenet Bartol.l.si prius.numer.23.ff. de noui operis. & ibi defendit Iason numer.52.Bartol.l.prætoriæ. 3. & ibi Angel.& Paul.ff. de prætorijs stipulationibus. Bartol.l.1.s. qui satisdare cogantur.& ibi Iason numer.20.& hanc esse
commu-

eommunem opinionem asserunt Iason l.sancimus.num.2.C.de verbor. signific. Neguſ. de pignorib.1.memb.5.part.numer.9.Galeaul.l.2.§.& harum. num.25. ℣.de verbor.obligationib.Corſetus in ſingular.verb.cautio.poſt prin. Maynerius 1 plus cautionis.numer.3.℣. de regul. iuris.Socin.conſi.120.num.4.lib.1.Alciat. l.ſatiſdationis.61.poſt princip. & ibi Rebuff.ad finem.℣.de verborum ſignificat. Aymon conſil.577.in fine.& pro illis videtur tex.l. omnes.§.in hac autem inclyta.C.de Epiſcop.& clericis. & ibi notant Bald. & Paul. & rotundum appellat Aretin.hîc colum.3.poſt princip. † Addo
24 authent.de nuptijs.§.quæ nunc verò ſequitur.verſic.& ſi quidem.collatione.4. Cæterùm hæc opinio non videtur vera: nam cum d.l.ſancimus, tantùm obliget cauere debentem ad repromiſsionem, abſurdum videtur eum obligare ad hypothecam bonorum ſuorum, ad quam lex eum non obligauit: & ita contrariũ tenet Imol. l. prætoriæ.3.℣. de prætorijs ſtipul. idem Imol.& Alexand. num.45. l.ſi prius.℣.de noui oper.& ibi Alciat. numer.40.Alexander hîc colum.2.ad medium.Maynerius.l.in eo.quod.§.1.à numer.11.℣.de regulis iuris. Antonius Rubeus.l.Titia.§.Imperator.numero. 85.℣. de legatis.2. Neque obſtant iura ſuprà adducta in cõtrarium: nam ad primum de.l.filio.℣.vt legator.ſeu fideicõmiſ.nomine.reſpondetur,quòd in caſu ibi propoſito pater vel dominus filio, vel ſeruo factis ſui iuris, tenebatur ſatiſdare, iuxta regulam.l.1.℣.vt legator. ſeu fidecõmiſs. nomine. ſed quia ſic patri vel domino beneficium manumiſsionis eſſet onerosum,liberati ſunt per legem ab onere ſatiſdationis,& loco ſatiſdationis iubentur repromittere cum hypotheca bonorũ. Ex eo ergo textu non eſt colligendum cum communi,quòd qui tenetur cauere,tenetur repromittere cum hypotheca bonorum: ſed illud potiùs,quòd quãdo quis iuxta regulas ordinarias debet ſatiſdare,& ob aliquã cauſam ab eo onere liberatur,tunc loco ſatiſdationis tenetur repromittere cum hypotheca bonorum,vt ſic quiin vno releuatur, in alio grauetur, iuxta regulam.l. eum qui.in princip.ſ.de iureiurand.& ita gloſ.fin.d. l.filio.& gloſ.c.felicis.verbo, & idoneè. de pœnis. in.6. Ruin. l.cum filio. nu.70. ad finem.℣.de legatis.1. & Baldus Nouellus de dote.8.part.priuil.12.ad finem.& ſubſcribunt omnes ſuprà relati,qui à cõmuni receſſerunt. Et eodem etiã modo reſpondebitur ad.l.omnes.§.in hac autẽ inclyta.C.de Epiſcopis & clericis.loquitur enim in clericis, qui liberantur ab onere ſatiſdationis ordinario,& eius loco iubentur repromittere cum hypotheca bonorum. Et eadem ratione procedũt iura ſimilia: ſed extra hunc caſum non videtur recedendũ à verbis d.l.ſancimus.facit.l.quoties.C. de dignitat.lib. 12.&.l.1. C. de proximis ſacrorum ſcriniorum.eod.lib. 12. Et ex his à fortiori venit reijciendum quod ſentit gloſ.l. 2. §.ſi dubitetur.verb.ſola.ſ.de iudic.quòd qui tenetur cauere,debet repromittere ſimul & pœnam promittere, ſi promiſ-
25 ſum non adimpleat: † quod & ſenſit gloſ.l.3.§.quanuis. verb. quibus. in fine. ℣.ſi cui plus quam per legem Falcidiam. ſubſcribunt Imol. Roman. & Paul. hîc numer.4.& eſſe receptum aſſerit Aretinus hîc poſt princ. Corſet.in ſingularibus, verbo,cautio.poſt.princip. quod & ſenſit Bart.l.fin.num.2.℣.de prætorijs ſtipul. Romanus conſil.439.ad finem.Sed & hæc opinio cõfunditur per dict.l.ſancimus. vbi nulla fit mẽtio de pœnæ promiſsione.Item qui iubetur cauere, tantùm iubetur facere ſecurum creditorem de debito.l.1.§.1.℣. de prætorijs ſtipulation. Si ergo cogeretur pœnam promittere, vtique obligaretur ad faciendum id, ad quod verbum, Cautio, non obligat: quod eſt abſurdum, vt hîc aduertit Aretinus column.3.poſt princ.& ita quòd qui tenetur cauere, non cogatur

tur pœnam promittere.tenet gloſſ. l.fin. ℣.de prætor. ſtipul. gloſſa finalis. l.2.§. finali.ſ.qui ſatiſda.cogantur. Et hanc eſſe magis communem opinionem aſſerit Alexand.hîc columna.2. ante medium. ad quem ſe refert Lancelot. Deci.l.2.§. ſed ſi dubitetur.in fine.ſ.de iudic. aſſerit etiam Iaſon l.ſancimus.numero.2. C.de verb.ſignif.l.1.numero.20.ſ. qui ſatiſda. cogantur.Socinus regula.43.ad finem. Galeaul.l.2.§.& harum.numero.25.℣. de verborũ obligat. Circa quod vide Maynerium poſt Imol.diſtinguẽtem. l. in eo quod.§.1.à numero.13.℣. de regul.iuris. Neque in hoc articulo placet concordia Cornei d.l.ſancimus.ad finem.quòd ſi agatur de prætoria ſtipulatione,ex cuius natura ſatiſdandum eſt,ſi in eisaliqua ratione cauendum ſit,tunc oporteat pœnam promittere, colligentis id ex Bart. l.finali. numero. 2.℣. de prætorijs ſtipul. quod & ſentit Romanus conſilio.439.in fine.reſoluẽs, quòd ſi quis regulariter teneatur ſatiſdare,& aliqua ratione iubeatur cauere,tenebitur is pœnam promittere:nam hęc traditio iure non probatur, & tantùm hoc caſu inuenitur iure cautum,quòd teneatur promittere cum hypotheca bonorum.l.filio.℣.vt legator. ſeu fideicommiſſor.nomine. & ſuprà di-
26 ximus.† Quinimo cum certum ſit,ſecundũ iuris regulas in aliquibus actionibus prætorijs cauẽdum eſſe.l.1.§. ſtipulationum.℣.de prætorijs.ſtipul.vtique his caſibus tantùm quis tenetur promittere ſine hypotheca bonorũ,quia d.l. filio.procedit,quando ille qui ſecundùm iuris regulas tenebatur ſatiſdare, ex aliqua cauſa,cauendo ſatisfacit: ſed quando ſecundũ iuris regulas aliquo caſu eſt cauẽdum,non autem ſatiſdandum, ſtandum eſt deciſioni d. l. ſancimus. quanuis hoc non ſatis perceperit Cornẽ.ibi ad finem. neque Rebuffus.l.ſatiſdationis.61. ad finem.℣. de verborum ſignificatione. Vltimò ad complementum huius materiæ duo memoranda ſunt.Primũ eſt,quòd ſi quis ex neceſsitate iuris tenetur ſatiſdare, & quia eſt forenſis, vel pauper, non poteſt inuenire fideiuſſorem, tunc ſtatur iuratorię cautioni iſtius,vt ſcilicet iuret, ſe non inuenire fideiuſſorem, & quod iuret præſtare id, pro quo tenebatur fideiuſſorem dare: & ita gloſſa finali. l. 1. ſ. qui ſatiſda. cogantur. quam quotidie practicari dicit Iaſon ibi numero. 23. & videtur textus authentica & generaliter. C. de epiſcop. & clericis. & authentica cui relictum. & ibi Baldus numero. 7. C. de in dicta viduitat. tollend. §. ſed hodie.in fine. Inſtitut. de ſatiſdation. tradit gloſſa authentic. de exhibend. reis. §. ſuſcepto. verb. perſonali. ad medium. collatione. 5. Et eſſe receptiſsimam ſententiam aſſerit Lancelotus Decius l. 2. §. ſi dubitetur. poſt principium. ſ.de iudi.Hippolytus l. 1. §. prætereà. à numero. 83. ℣. de quæſtionibus. Alciatus l. ſatiſdationis. 61. in fine.℣. de verborum ſignificatione. Xuarez titulo, De los emplaçamientos. §. 1. numero. 4. &. 6. & latiſſimè comprobat Rolandus, reſpondens contrarijs. conſilio. 43. à numero. 1. libro. 2. Vnde ſi ex ratione ſtatuti ſit ſatiſdandum, intelligetur ſi is ſatiſdare poſſit, aliàs ſtabitur eius iuratoriæ cautioni. Bald. l. executorem, numero. 16. C. de executio. rei iudica. Imola l. cum nõ facile. numero. 1. ad finem.℣. ſi cui plus quam per legem Falcidiam. notab. Alexander conſilio. 57. numero. 7. libro. 3. & aſſerit receptiſsimum Hippolytus in rubrica numer. 166.℣. de fideiuſſoribus. Rolandus dicto conſilio. 43. numero 22. libro. 2. probat Ordin. libro. 3. titul. 15.§. 5. Quid autem in regno Caſtellæ obſeruetur, tradit Xuarez titulo, De los emplaçamientos. §. 1. numero. 7. &. §. 7. numero. 8. † Similiter & ſi quis te-
27 neatur ſatiſdare, quia ſibi data fuit dilatio ad ſoluendum, iuxta l. vniuerſa. C. de precibus Imperatorum offerendis, ſi non inueniat fideiuſſorem,

ſufficiet iuratoria cautio, vt in ſpecie tradit Staphilæus de literis gratiæ. titulo de verbis corrigentibus exorbitantia.numero.12.pagina. 317. Eſt tamen aduertendum, ꝙ Baldus l.1.§.1.in fine.C.de aſſertio.tollend.quærit,vtrùm propter inopiam rei, ſemper ſufficiat iuratoria cautio? Et reſpondet, eam quidem ſufficere quoad præparatoria iudicij.l.1. cum glo. fina.ſ.qui ſatiſd.cog.&.l.2.§.ſed ſi dubitetur.ſ.de iudic. Sed extra hunc caſum dicit, quòd pro ſatiſdatione non ſufficiet iuratoria cautio: allegat l.2. C.de tutoribus vel curatoribus qui ſatis non dederunt.& ſubſcribit Curt.Iunior.l.2. §. ſed ſi dubitetur.numero.8. ſ.de iudic. Addo Romanũ conſilio. 439.numer. 10. reſoluentem,quòd vbi tractatur de ſatiſdatione neceſſariò præſtanda,non ſufficit iuratoria cautio, ex eo quòd debitor non poteſt inuenire fideiuſſorem : allegat gl. 1.ordinariam. l.4. C.de vſufruct.item & d.l.2.C.de tutorib.& curato. qui ſatis nõ dederunt. & quòd iurà in cõtrarium adducta loquuntur in caſibus ſpecialibus, quorum rationes ponuntur in eis: idem poſt Panormit.ſentit Ripa.c.1. num.74. de iudic. Quinimo Rebuffus.1.tomo ad ll.Gallicas.titulo de ſententijs executorijs.articulo.1.gloſſa.16.numer.13. reſoluit,quòd vbicunque ex forma legis, vel ſtatuti fideiuſſor eſt præſtandus,non ſufficiat iuratoria cautio, quantumcunque ſatiſdare debens non inueniat fideiuſſorem,quia præceptum legis debet obſeruari in forma ſpecifica: allegat l.poſtquã §.Imperator.ĩ.vt legato.ſeu fideicommiſſor.nomine.& Socinum l.1.numer.22.ſ. qui ſatiſda.cogantur. Addo Staphilæum de ſignaturaliterarum iuſtitiæ.titulo de clauſula,præſtanda cautione.numero.2. pag.193.reſoluentem, quòd licet quando quis excommunicatur propter violẽtas manus iniectas in clericum, ſufficiat iuratoria cautio,vt abſoluatur.c. cum tenore.&.c.cum de fideres.de ſentent. excommunicat. tamen ſi ſit excommunicatus pro contumacia,vel crimine manifeſto,tunc ſufficiẽs debet cautio præſtari. capit. ex parte.de verb. ſignif. ſcilicet, dãdo pignora,vel fideiuſſores, vt ibi per gloſ.& ſic articulus redditur controuerſus : in quo remiſsiuè procedit Tiraquel. libro. 1. retract. §. 1. gloſſa. 18. numero 46. Sed reſoluẽdũ eſt,primã opinionẽ regulariter veram eſſe, & in notab. caſu tradit Guid.deciſ.189.& deciſ. 50.n.3. & in alio Boer.deciſ.349 nu.6. & Octauian. deciſio.70.numer.2. nam iura probãtia, propter paupertatẽ,ſiue neceſsitatem,iuratoriã cautionẽ admitti, neceſſariò intelligẽda ſũt, quãdo cautio de neceſsitate erat præſtãda: † nam ſi voluntariè pauper ad eam præſtandam ſe obligaret,neceſſariò eã præſtare teneretur,nec ei ſuccurretur propter paupertatem. l. ſi fideiuſſor.§.ſi neceſſaria.& ibi Paulus numero.3.ſ.qui ſatiſda. cogantur. tradit Iaſon l.1.numero. 23. verſiculo ſextò. eodem titulo.Octauianus deciſio. Pedamonta. 70.numer.4. Nec obſtant adducta in cõtrarium.nam ad primum de gloſſa.1.l.4. C.de vſufruct.primò reſpondetur,ſpeciale eſſe in cautione præſtanda pro vſufructu acquirẽdo,nam cum hæc cautio pro ſubſtantia vſusfructus conſtituẽdi requiratur, non ſufficiet iuratoria cautio, ſed neceſſariò præſtanda eſt ſatiſdatio: & ita gloſſ.fina.c.finali. de pignoribus. Iaſon l.1.numero.23. verſ.10.limita.ſ.qui ſatiſd. cogantur. & dicit receptum Bellonus cõſilio.54.numero. 6. Rolandus conſil. 92. numero.11.libro.1.& Ruin.conſil.51.numero. 8. libro. 2. & ideò hoc caſu res eſt deponenda penes tertiũ,qui vſufructuario reſpondeat de fructibus. Ruinus conſilio.51.numero.8.libro.2. Item & ſecundò reponderi poteſt, quòd etiam in fructuario diſtinguendum eſt, vtrùm perſona ſit ſuſpecta de lapidatione, & tunc vera ſit præcedens opinio, vt per Rolandum conſilio.43.num.fin libro.2. Si verò ſit perſona honeſta,& non inueniat fideiuſſorẽ, etiã in vſufructu ſufficiet iuratoria cautio,vt argumen.l. cum non facilè.ĩ.ſi cui plus quam per legẽ Falcid.diſtinguit Bartolus l.4.numero.6.C. de vſufruct.quem ibi ſequuntur Alberieus,& Paulus,Baldus.c. coram. numero 9. de offic.delegati. Guido deciſio. 250. & alij quos refert Rolandus conſilio. 43. numero.24.& numero. 51.libro.2.Beroius conſilio.60.numero.51.libro.2.quidquid contrarium eſſe receptum aſſerat Ruinus conſilio.51.numero. 8. & cõſilio 206.numero.25.libro.2.Non obſtat ſecũ dũ de l.2.C.de tutoribus & curatoribus qui ſatiſda non dederunt.quia reſpondetur,ſpecialiter procedere in eo, qui vult admitti ad aliquod officium exercendum, pro quo exercendo neceſſariò ex diſpoſitione legis cautio præſtanda eſt: ſi enim eam præſtare non poteſt, excludetur ab exercitio illius officij, nec ſufficiet iuratoria cautio:& ita Bald.l.2.num. 2.C.de vſuris & fructibus legatorum. & c.coram.numero.9.de offic.delegati. Iaſon l. 1. numero. 23. verſiculo octauò. ſ. qui ſatiſda.cogantur.& alij quos refert & ſequitur Rolandus conſilio.43. numero 47.libro.2.Itẽ & ſecũdò reſpõdeo, quòd diſtinctio ſuprà poſita in fructuario, etiã debet obſeruari in tutore, qui ſatiſdare nõ poteſt: vt ſi ſit perſona honeſta, & nõ ſuſpecta,debeat admitti cũ iuratoria cautione:† & ita expreſſè Bald. l. legitimos. ad mediũ.ĩ.de legitim.tutorib.Queſada de diuerſis quæſtionibus iuris. capit. 11. numer.3. Quanuis verũ ſit,quòd ille,qui vult admitti alieno nomine,& tanquam procurator alterius,debeat ſatiſdare,nec ſufficiat iuratoria cautio.Baldus. c.corã. numero.9.de offic.delegati. Iaſon l.1.numero.23.verſicul.14.limita.ſ.qui ſatiſda. cogantur.Et iuxta hæc venit explicanda Ordinatio Portugaliæ de nouo ordine iudicij.§.30.dũ diſponit, forẽſem nõ audiri,niſi præſtet ſatiſdationem de ſoluendis expenſis litis : nam dicendũ eſt,quòd ſi iuret ſe non inuenire fideiuſſorem, ſufficiet iuratoria cautio,iuxta ſuprà tradita.& ita in ſpecie Ang.col.1.l. cũ non facilè.ĩ. ſi cui plus quam.per l. Falcid. Iaſon l. ſancimus.numero.3.in fine. C.de verborum ſignificatione. Hippolyt.l.finali. numero.122.ſ. de iuriſdiction.omnium iudic.& alij relati per Roland.d.conſ.43. num.22.lib.2. Neque repugnat huic illationi dictum Soc.l.1.num.22.ſ. qui ſatiſda.cogantur. quòd vbi conditionaliter, & ſic pro forma, lex exigit fideiuſſores, non ſufficit cautio iuratoria, quia forma legis in ſpecifica forma adimplenda eſt; & in ſpecie inducit l.poſtquam.§. Imperator.ĩ.vt legatorum.ſeu fideicom.nomine.ſubſcribit Rebuff. 1. tom. ad ll.Gallicas.tit.de ſent.executorijs.art.1.gloſ.16. num.13.Azeued.l.2.tit.21.lib.4. Ordin. num.25. nam id eſt contra mentẽ ſuprà allegatorum, dum dicunt,quòd etſi ſtatutum requirat fideiuſſores, tamen in prædictis terminis ſufficiet cautio iuratoria. Expende igitur,quòd qualitas expreſſa in ſtatuto,in dubio cẽſetur eſſe de forma.Bald.l.comparationes.numero.5.ad medium.C.de fide inſtrumẽt.l.2.n.12. C.quomodo & quando iudex.& tamen volunt D D. pro fideiuſſore in prædictis terminis ſufficere iuratoriam cautionẽ. Nec obſtat,quòd forma ſpecificè adimplẽda eſt:nam id procedit,quãdo ita impleri poteſt; aliàs propter neceſsitatem ſuperueniẽtẽ receditur à forma legis, & ſufficit implemẽtũ per æquipollẽs,Boer. poſt Baldum deciſion.2.numero.24. Et in terminis latè probat Rolandus conſilio.43.à numero.46.libro.2. † Obſeruabitur igitur forma legis ſpecificè, quando reus poteſt inuenire fideiuſſorẽ, vel in loco, in quo lis agitur, vel in loco domicilij.l.ſi fideiuſſor.§.ſi neceſſaria.& ibi Paulus numero. 3.ſ. qui ſatiſda. cogantur. aliàs ſufficiet iuratoria cautio. §. ſed hodie. in fine. Inſtitut. de ſatiſda. tio. Neque etiam obſtat l. poſtquam. §. Imperator. ĩ. vt legatorum ſeu fideicommiſſ. nomine. quia textus loquitur in materia,in qua ius ſpecialiter declarat

modum,quando cautio præstari nõ potest:tunc enim non est recurrendum ad iuratoriam cautionem,sed magis ad remedium declaratum per legem,vt in specie probat.l.filiusfa.§.diuus.versic.ijdem Principes.ĩ.deleg.1.& ibi notarunt Ang. & Imol. & Iaſ.l. 1.numero.23.vers.12.ſ. qui satisd.cogantur.Xuarez titulo De los emplaçamientos.§.7.numer. 9. Cæterũ quanuis hæc vera videantur, tamen in terminis Ordinationis de nouo ordine iudic.§.30.verius existimo, forensem non esse audiendũ in iudicio,si cautionẽ non præstet: neque esse recurrendũ ad iuratoriam cautionem, quia lex illa ideò iubet eo casu cautionem prẽstari,quia forensis semper est suspectus, quòd se absentabit, nec est facilè exigibilis; quo casu non recurritur ad cautionem iuratoriam,vt statim dicemus.Et notabis,quòd in terminis prædictæ Ordinationis si forensis audiatur, non prius præstita cautione,processus erit nullus: vt in terminis probat Alexan. videndus consil. 37. à numero.1.libro.2.& latè Azeuedus l.2. tit.21.lib. 4.ordinament.numero.24.Itẽ & ex prædictis infertur explicatio ad l.in omnibus.ſ.de iudic.vt si ille,qui propter nouam causam superueniẽtem iubetur satisdare,non inueniat fideiussores, sufficiat iuratoria cautio,iuxta suprà resoluta. Cõtrarium tamen dicẽdum est, quia ea cautio iubetur præstari, quando debitor est suspectus: & quando satisdatio propter prædictam rationem exigitur, non admittitur iuratoria cautio,quia per eam hoc casu non erit consultum creditori.l.si fideiussor.§.final.& ibi Alexand. numero.6.ſ.qui satisd.cogantur.notat Socin.consilio.120.numero.4.libro.1.Rebuffus. 1.tomo.ad ll. Gallicas. titulo de sentent.executorijs.articulo.1.glossa.16. numero.6.Azened.d.l.2. titulo.21. lib. 4. ordina. numer.25.& in notab. casu post Bald.tradit Aymon consilio.31. numer. 41.& colligitur ex suprà traditis. Prætereà & quando debitor est suspectus, lex exprimit remedia, quibus procedẽdum est.l.si creditores.ĩ.de priuileg.creditor. & ibi Angelus numero.3.Cuman.num. fina.Paul.l.in omnibus.in fine.ſ.de iudi. Et quãdo lex prouidet de alio remedio, non est recurrendum adiuratoriam cautionem,quæ extraordinarium remediũ
31 est,† vt suprà diximus. In regno sanè Portugaliæ si debitor redditur suspectus, & non potest cauere, carceri mancipatur. Ord.libro.3.titulo.20.§.pen.Quod & in Castella obseruari asserit Xuarez titulo, De los emplaçamientos.§.4.incip. nunc opportunè.à n5.Denique ex supradictis infertur intellectus ad d.l. cum non facilè.ĩ.si cui plus quam.per l. Falcidiam.vbi præsupponitur,quòd si legatarius, qui tenetur cauere de restituẽdo id,quod fortè minui potest ex legato propter Falcidiam,si cauere non potest,remittẽda est ei cautio,& sufficiet iuratoria cautio, vt ibi declarant Ang.& Imol.Cyn.& alij.l. 2.C.de vsuris & fructibus legatorũ.nam videtur procedere propter regulam suprà assignatam. Sed obstat, q licet quis præstita iuratoria cautione admittatur ad agẽdũ, tamẽ virtute illius non potest prętẽdere,quòd aduersarius sibi aliquid tradat.l.2.C.de vsuris.& fructib.legato. & ibi notat Baldus num.2.sẽtit glo. fina. l.4.C.de vsufruct.& ibi Bald. numero. 8. Iason.l.1.num.23.vers.9.limita.ſ.qui satisda.cog.Deci.l.1.num.2.C.de Carbon.edicto.& plures relati per Molin.lib.2. de primogen.capit.16.nu.44.Neque etiam per iuratoriã cautionẽ tollitur sequestrũ factũ.l.fi.C.de ord.cogni.& ibi Bal.3.no. Xuarez tit. De los emplaçamiẽtos.§.7.ân.5 Ergo & in terminis d.l.cũ nõ facilè. legatarius nõ potest obtinere sibi legatũ præstari,ratione iuratoriæ cautionis. Sed huic difficultati in primis respõderi potest, prædictorũ traditionẽ nõ esse verã, & apertè cõfũdi ex resolutione suprà tradita,vbi cõclusimus, vsũfructũ esse præstãdũ legatario,si est persona idonea, & prẽstet iuratoriã cautionẽ, vt in specie aduertit Roland. consilio.43.à numero 45.lib.2.Quod sine dubio procedet,quãdo legatum acquisitum in aliquem euẽtum resolui potest: nam tunc sine dubio legatum retineri potest,si præstetur iuratoria cautio.authentica de nupt.§.quæ verò nunc.versiculo.sed siquidem. collatione.4.authen.cui relictum.& ibi Bald. numero.7.Iason numero.8.C.de indict. viduit.tollend.Iason l.1.numero.23.vers
32 sicul.7.limita.ſ.qui satisd.cogantur. † Itẽ & secundò respondetur,quod in terminis d.l.cum non facilè.non est præstanda cautio iuratoria,quia lex prouidit de alio remedio,vt constat ex l.& C. de vsuris & fructibus legator. scilicet,quòd recurratur ad iudicem,qui summatim videat,vtrùm posit esse locus Falcidiæ,vt ibi notant Fulgosius numero.2.& Coreneus numero.3.aduersus aliorum mentem. Item competunt alia remedia, de 33 quibus per Rebuffum ad ll.Gallicas.titulo de sentent.executorijs.articulo.1.glo. 16.à n.33.Et quando lex prouidit de alijs remedijs,ad extraordinariũ remediũ iuratoriæ cautionis recurrendum non est,vt suprà diximꝰ.Postremò in hac materia tenebis menti,quod iuratoria cautio nihil operatur,si eam pars spontè sua præstet,sed oportet quod iudex eam iubeat interponi,vt in specie tradit Rolandus consilio.65.numero.27.libro.3. Itẽ quod si is culpa sua incidit in pauperta-
tem, non stabitur eius iuratoriæ cautioni.argumento.l.penultimæ.ſ.de iure dotium.tradit Platea.l.quisquis. C. de censibus. & censitoribus.libro.11.& in specie Quesada de diuersis quæstionibus iuris. capitulo.11. numero.4. Prætereà, & secundò memoria tenendum in hac materia illud est, quòd vbi quis tenetur satisdare,& sic dare fideiussores, vel pignora, si notoriè sit dies, liberabitur à prædicto onere, & sufficiet repromittere cum hypotheca bonorum.l. quicunque. 7. C. de fundis patrimonialibus. libro.11.& ibi notant Bartolus & Platea idẽm probat authen.cui relictum. C.de indict.vid. tollend. & ibi Paulus,ad finẽ. l. de creationibus. C. de episco. audient. l.legitimos.in principio.ĩ.de legit.hæred. per quæ iurata tenet Paulus hic numero.5.& latè Iason à numero.10.Zasius à numero. 5. Tiraquellus tractatu de pœnis temperandis.casu.51.à numero.39. & idem tenet Paulus l.11.numero.4. ſ.qui satisdar.cogant.& ibi Iason numero.18.Romanus consilio.67.numero.4. Alexander consilio.3.numero.15.libro 2.Socinus regula.43.in fine.Otauianus decisio.Pedamontana.10.num.6.Mayne-
rius.l.in eo qui.§.natum.numer.167.ĩ.de reg.iuris. Et addunt septum Viuius.lib. 2.communium opinion.117.& tenẽr plures quos refert Rota decisio.261.numero.40.in.2.parte nouissimar. Contrarium tamen,imò notoriè diuitem tenen-
ri satisdare,videtur probare text.† l.minor.51.§.fina.ſ.de procurato. quem singularem reputant Albericus & Fulgos. & Paul. l. qui proprio.§.qui alium. nu. 2. ſ.de procurator.Iaſ.l.filiusfa. col.1.ſ.qui satisdar.cog.Secundò videtur text.l.1.in princ.ĩ.vt legato. seu fideicom.nomine. Tertiò, quia licet principalis notoriè sit dives,tamen interest nostra plures habere debitores:glos.l.penult.§.1.verb.in veritate.ſ. ne quis eum qui in ius vocatus est.Quartò,quia vt aduertit Aretin. hic col.3.ad mediũ. quamuis principalis tẽpore quo actus fit,sit notoriè dives: tamen potuit ex post facto esse non soluendo:& quamuis tristis euentus non sit expectandus. l. inter stipulantem. §. sacram. ĩ. de verborum obligation. tamen quando si non expectetur, quis remaneret in damno, considerari debet; vt colligitur ex Bartolo. l.vniuersa. numero.3.C. de precibus Imperatori offerend. Neque satisfacit respõsio Iasonis hic numer.11.quòd secundũ hæc, non sufficeret dare idoneum fideiussorem, quia etiam is potuit fieri non soluendo.l. prima.§. si magistratus.ſ.

de magistratib. conueniend. nam replicabitur, quòd quando est præstitus fideiussori idoneus, satisfactum est præcepto legis satisdare iubentis, & ideò non attenditur quod postea euenit, vel euenire potest. l. 2. ff. de itin. actuq; priuator. e. factum legitimè. de regulis iuris in 6. Sed quando quis vult se liberare à præcepto legis, ex eo quòd notoriè sit diues, tunc considerabitur id quod euenire potest, vt colligitur ex dict. §. si magistratus. facit l. 1. C. de locatio. prædior. ciuilium. libro 11. & ita hanc opinionem, quòd notoriè diues debeat satisdare, defendunt Alexander hic col. pen. ad finem. Aret. col. 3. ad medium. Claud. l. 3. mora. num. 6. vers. 3. fallit. ff. eodem. Gatellia. in memorabilib. verb. cautio cum fideiussore. & Rebuffus. 1. tomo 2. dd. Gallicas. titul. de sentent. executor. artic. 1. glos. 16. numero. 13. & num. 31. & nouissimè Quesada de diuersis quæstionibus iuris. capit. 11. à numero. 9. & alij quos refert Rota decisio. 281. numero. 40. in. 2. parte nouissimar. & videtur probare Ordin. lib. 3. titulo. 15. §. 5. Sed his nõ obstantibus, nõ est recedendum à prima opinione. magis communiter recepta. cum enim satisdatio requiratur ad hoc, vt creditor securus fiat de suo credito. l. 1. ff. qui satisda. cog. l. 1. §. 1. ff. de prætorijs stip. §. fina. Insti. de replicatio. si ex bonis debitoris principalis creditor notoriè est securus, à cessante ratione non est cogendus ei
34 satisdare: † neque enim superfluis cautionibus vtendum est. l. hæc stipulatio. §. diuus. ff. vt legato. seu fideicom. nomine. Et confirmatur, quia cum satisdatio respiciat certum finem, satis est æquipolleter illi satisfieri. l. 1. §. fina. & ibi Galeaul. 2. notab. ff. de verbor. oblig. Nec obstant rationes suprà adductæ in contrarium: nã ad primam de l. minor. 51. §. fina. ff. de procurator. vltra responsionem Claud. l. si mora. num. 6. vers. tertiò fallit. ff. eodem. respondetur, præmittendo, quòd licet volens agere tanquam procurator actoris, non audiatur in iudicio, si constet, eũ non habere mandatum, quantumcunque offerat cautionem de rato. l. 1. C. de procurator. quia illi obstat regula. l. si pupilli. §. fina. ff. de negoc. gest. quæ euincit id procedere, etiamsi reus patiatur se à prædicto conueniri. Cum enim ille sine actione agat, ex consensu conuenti non potest subsistere iudicium. Bartolus. l. 2. in principio. numero. 5. ff. de dote prælegata. receptus vt asserit Iason. l. si Titius. numero. 3. ad finem. ff. de verborum obligatio. & ideo. l. nemo alieno. 164. in prin. ff. de regul. iuris. pro regula constituit, q nemo lege, alieno nomine agere potest, scilicet si constet illius non habere mandatum, vt ibi declarat Deci. Diuersum tamen est in eo, qui sine mandato vult defendere reum absentem: nam cũis actionem non moueat, sed suscipiat, cessat ratio de qua suprà: ac proinde etsi constet nullum habere mandatum absentis, admitteretur tamen ad illum defẽdendum, dum præster cautionem de iudicato soluendo, casu quo victus sit. §. quod verò reus. Insti. de satisd. l. rectè defendi. 63. ff. de iudic. l. hæc autem. §. fina. ff. quibus ex causis in possessio. catur. Quod non solũ intelligendum est, quando actor patitur reum absentem per prædictum defẽdi, sed etiam si reluctetur: nam nihilominus præstita cautione prædicta defendẽs admittendus est. d. §. si verò reus. Inst. de satisd. glos. l. Iulianus. ff. qui satisdar. cogant. tradit Alexand. consilio. 147. num. 9. ad finem. libro. 6. Vancius de nullitatib. tit. de nullitate ex defectu mandati. numero. 82. pagina. 343. Distinguendo tamen vt per Bart. l. solutionem. num. 6. & ibi Paul. numero. 1. ff. de solutio. Deci. l. nemo alieno. 164. numero. 3. ff. de regulis iuris. In huiusmodi igitur defensore probat text. d. l. minor. §. fina. ff. de procu
35 ratorib. † quòd etsi is locupletissimus sit, tamen tenetur præstare prædictam cautionem de iudicato soluendo, ea ratione, quia prædicta cautio non exigitur

ea

ea ratione tantũ, vt agens securus sit, sed vt mediante ea defensor quasi dominus causæ cõstituatur, & quasi dominus causæ audiatur in iudicio. l. Titius. 76. ff. de
37 procurator. tradit glos. 2. ad finem. l. nõ solum. in principio. 39. ff. de procurator. Speculator titulo de procurator. §. 1. numero. 27. Bartol. l. solutionem. numero 13. ff. de solutio. Et hac de causa pro regula constituitur, neminem alienę litis esse idoneum defensorem sine satisdatione. l. qui proprio. 46. §. qui alium. ff. de procurato. §. 1. ad finem. Insti. de satisda. Et hac eadem ratione. l. 4. in principio. ff. de re iudicat. probat, quòd procurator dicatur se obtulisse liti, quando in iudicio se obtulit pro domino, id est, ac si esset dominus illius causæ: quod præstita satisdatione cõsequitur. Quo etiam modo debet explicari. l. Plautius. 61. in fin. ff. de procurato. & l. si defendente. 10 in fine. ff. iudicatum solui. & l. si procurator. 28. in fine. ff. de procuratorib. Cum igitur prædicta cautio etiam ob rationem de qua suprà, exigatur, meritò constitutum est, vt etiã locupletissimus teneatur illam præstare: quia receptissima resolutio est in hac materia, quòd si cautio exigatur ob eam tãtũ rationem, vt creditor securus reddatur, prout in dubio præsumitur, locupletissimus liberetur à prædicta cautione: si verò ob aliam etiam causam exigatur, tunc locupletissimus tenebitur illã præstare, & ita Ripa. l. si quis ab alio. in princ. num. 5. ff. de re iudicat. Alciat. l. satisdatio nis. in princip. numero. 6. ff. de verborum significatione. Ex quibus infertur annotatio ad tradita hîc per Iason. numer. 11. & l. 1. numero. 19. ff. qui satisd. cog. dũ dicit, ideò in specie d. l. minor. §. fina. ff. de procurato. etiam locupletissimum teneri cauere, quia cum actor in vno grauetur, scilicet quod cogatur admittere defensorem absentis sine mandato. §. si verò reus. Instit. de satisd. in alio releuatur, vt etiam locupletissimus defẽsor teneatur cauere: ex supradictis enim dicendũ est, hanc non fuisse rationem illius text. nec etiã illam, quam assignauit Ripa. l. si quis ab alio. numero. 5. in fine. ff. de re iudicat. sed potius illam, quam suprà tradidimus. † Vnde si cautio de iudicato soluẽdo, ea tantũ ratione requireretur, vt actor reddatur securus de suo credito, tũc locupletissimus ab onere cauendi liberaretur. Exemplum erit in procuratore rei, quem constat mandatum habere, nam & is iubetur præstare cautionẽ de iudicato soluendo. l. vnica. in fine. C. de satisdãdo. §. fin autem. Insti. de satisd. ea ratione, quia interest actoris plures habere debitores. glos. l. non solum. 39. §. i. verb. debet. ff. de procurato. & ibi Paulus numero. 9. Panormitanus c. mandato. n. 3. de procurato. Mynerius l. in eo quod. §. 1. numero. 4. ff. de regulis iuris. nam si fortè reus efficiatur non soluendo, poterit exigere procuratorem, ratione prædictæ satisdationis. Salicetus l. vnica. numero. 6. C. de satisdãdo. & Aretin. consilio. 134. numer. 2. Cum igitur prædicta cautio ad hoc tantùm exigatur, vt actor securus sit de suo credito, si is rei procurator sit locupletissimus, liberabitur à prædicta satisdatione, & satis erit quod se obliget sub hypotheca bonorum. argumen. l. filio. ff. vt legato. seu fideicom. nomine. quod sentit Paul. hîc numero. 5. & l. 1. numero. 4. ff. qui satisd. cog. & Aymon consil. 577. in fine. libr. 4. Contrarium nihilominus in his terminis tenet glos. 1. c. mãdato. de procurator. imò quod procurator, etiam si locupletissimus sit, teneatur prædictam cautionem præstare: quod & tenet Iason l. filius famil. numero. 1. ff. qui satisd. cogantur. vbi pro hac sententia allegat. l. minor. §. fina. ff. de procurator. & doctrinam Bar. l. sciendum. §. tutores ad finem. ff. qui satisda. cogant. Sed his non obstãtibus, nostra illatio verior videtur, cui non obstat. l. minor. 51. §. fin. ff. de procurato. quia loquitur in eo, qui absq; mãdato vult absentem defendere: is enim, etiamsi locupletissimus sit, tamẽ tenetur

præstare cautionem de iudicato soluendo, ob rationem de qua suprà: nos autem agimus de eo, qui habet mandatum absentis, & tamen iubetur cauere, vt agens magis securus sit: nam hoc casu si locupletissimus sit, non tenebitur satisdare, sed sufficiet se obligare personaliter cũ hypotheca bonorum, vt suprà dictum est. Et eodem modo respondetur ad doctrinam Bar. l. sciendum. §. tutores. ad finem. ff. qui satisd. cogantur. nam loquitur etiam in eo, qui vult defendere absẽtem absque mandato; is enim etsi possideat immobilia, imò etiamsi locupletissimus sit, tenebitur satisdare de iudicato soluendo, vt suprà dictum est. Neque etiam magis communi obstat secundum argumentum deductum ex l. 1. §. 1. ff. vt legato, seu fideicom. nomine. quia respõdet Ripa l. si quis ab alio. numer. 5. ad finem. ff. de re iudicat. quòd in eo titulo cautio illa non solùm exigitur, vt legatarius securus sit de solutione legati, sed etiam, vt dolus malus hæredis absit. l. 1. in principio. eodem titulo. Cum igitur prædicta cautio præstetur etiam ob aliam diuersam causam à securitate legatarij, hæres etiam locupletissimus ab ea non liberabitur. Sed non placet hæc respõsio, quia quòd hæres in præstatione legati non vtatur dolo malo, etiam pertinet ad securitatem legatarij: & quia admissa responsione Ripæ sequeretur, quod debitor locuples non liberaretur à cautione de iudicato soluendo, in qua etiam continetur clausula, Dolũ malum abesse. l. iudicatum. ff. iudicatum solui. & tamen nos contrarium esse verius suprà ostẽdimus. Quare Iason hîc numero. 11. &. l. 1. numero. 19. ad finem. ff. qui satisd. cogãtur. respondet, quod cautio, de qua in titulo seu fideicom. nomine. non exigitur ad securitatem legatarij, sed potius, vt conseruetur, & adimpleatur facilius volũtas testatoris: & ideò etiam locuples ab eius præstatione non liberatur: allegat Cyn. l. 1. in fin. C. vt in possessio. legato. quem etiam ad hoc citat Alexand. hîc col. fin. post principium. Et ita etiam in effectu Claud. l. si mora. numero. 6. versiculo tertiò fallit. ff. eodem. Sed est aduertendum, quod Cyn. l. 1. ad finem. C. vt in possessio. legator. per Alexan. & Ias. citatus, tantùm dicit, speciale esse fauore vltimæ voluntatis, vt quamuis legati præstatio habeat dilationem ex voluntate testatoris, vtpotè quia relinquitur in diem, vel sub conditione: tamen pro eo cauendũ est, quanuis nulla suspicio de nouo superueniat in persona hæredis, vt probatur d. l. 1. & prosequitur Molina libro. 1. de primogen. cap. 15. à numero. 11† Licet contrarium sit in cõtractibus. l. in omnibus. ff. de iudi. l. si creditores. ff. de priuileg. creditor. text. elegans hanc expressim differentiam constituens. l. penult. ff. quibus ex causis in possessio. catur. non tamen dicit, quod fauore vltimæ voluntatis hæres etiam locuples non excusetur à prædicta cautione. Poterit nihilominus prædicta respõsio admitti in hoc sensu, quòd prædicta cautio principaliter inducta fuit fauore vltimæ voluntatis, vt facilius executionem obtineret. l. 2. &. l. penult. C. vt in possessio. legato. quamuis in consequentiam per eam etiam securior reddatur legatarius. Cum igitur semper debeat attendi id, quod principaliter agitur. l. si quis neq; causam. ff. si certum petet. verè dicetur prædictam cautionem principaliter requiri ob aliam causam, quàm vt securior redderetur legatarius: & ideò ab eius præstatione locuples nõ excusatur, iuxta suprà resoluta. Non obstat tertia ratio, quia licet interfit creditoris plures habere debitores: hoc tamẽ interesse illum finem respicit, vt si ab vno non consequatur debitum, possit illud ab alio exigere. Salicet. l. vnic. numero. 6. C. de satisd. Cum igitur ex bonis locupletis certa sit crediti cõsequutio, superfluis cautionibus vtendum non est. l. hæc stipulatio. §. diuus. ff. vt legato. seu fideicom. nomine. Non obstat etiã vltima ratio Aretin. suprà relata: quia ideò, qui tempore actus habet idoneas facultates ad soluẽdum, cogitur cauere, quia facilè euenire potest, quòd efficietur nõ soluẽdo. l. 1. §. si magistratus. ff. de magistratib. cõueniend. glossa penultima. l. mulier. 28. C. de iure dotium. Cæterũ si sit locuples, ita vt nõ sit verisimile, quòd efficiatur non soluendo, liberabitur ab onere præstandæ cautionis, vt colligitur ex l. quicunq; 7. C. de fundis patrimo. libro. 11. & ex l. 1. adiuncta glossa. C. de locatio. prædior. ciuilium. libro. 11. & ex l. 1. §. si magistratus. ff. de magistratib. cõueniend. adiuncta. l. de creationib. C. de episco. audient. &. l. fina. §. & inuentario. C. de curatore furiosi. Et apud nos colligitur ex Ordin. libro. 1. titulo. 67. §. 20. & est de mente Paul. hîc numer. 5. Claud. l. si mora. numer. 6. versiculo, tertiò fallit. ff. eodem. Et ita poterunt concordari
39 opiniones. † Et facit pro hac concordia, quia illud quòd verisimiliter in futurum euenire non potest, non solet esse in cõsideratione, sed tantùm illud quod verisimiliter contingere potest. Bartol. l. inter stipulantem. §. sacram. num. 7. & ibi Alciat. numero. 21. ff. de verbor. obligat. Tiraquel. libro. 1. retract. §. 11. gloss. 6. numero. 4. Ex prędicta autem magis communi opinione ita defẽsa, infertur explicatio ad authẽt. generaliter. C. de episc. & cleric. vbi probatur, quòd reus nõ cogitur respondere libello actoris, nisi ipse prius præstet cautionem de persistendo in lite, & de soluendo sumptus, si victus fuerit: notat Bald. consilio. 46. in princip. lib. 2. Salicet. l. 3. numero. 6. in fine. C. qui accusa. non possunt. nam quæstionis est, si actor possideat immobilia, & sic diues sit, excusetur ab ea cautione? & videtur dicendum excusari: nam reus conuentus si possideat immobilia, excusatur à cautione de iudicio sisti. l. sciendũ. in princ. ff. qui satisda. cogantur. vnde pari ratione actor possidens immobilia, excusabitur à cautione de persequenda lite. l. fina. C. de fructibus & litium expensis. quod ita defendit Iason d. l. sciendum. à numer. 1. & ante eum Salic. l. 3. numero. 6. C. qui accusa. non possunt. Contrariam tamen opinionem, imò quòd actor qui possidet immobilia, & sit diues, cogatur præstare cautionem, de qua in dicta authen. generaliter. sentit Bartol. l. de die. §. quidam. in fine. ff. qui satisda. cogantur. defendit Alexand. d. l. sciendum. numero. 2. & ibi Socin. num. 23. & apud nos probat Ord. libro. 3. titulo. 15. §. 5. Neque obstat d. l. sciendum. in principio. quia loquitur in reo possidente immobilia, qui ideò excusatur eo casu à cautione, quia actori satis cautum est per alia remedia: petet enim se mitti in bona rei exprimo & secundo decreto. l. cũproponas. C. de bo. authori. iudic. possiden. Quæ remedia non inueniuntur prodita aduersus actorem, qui ità nõ prosequitur: & hac ratione cũ nullo modo sit cautum reo, debet actor indistinctè cauere: & ita Cyn. d. authẽ. generaliter. 3. q. numero. 5. †Quæ tamen ratio
40 non videtur concludens, cum etiam ex bonis immobilibus actoris facilè reo possit satisfieri de sumptibus, & interesse, vt in specie probat authẽ. de litigiosis. §. ad excludendas. ad finem. colla. 8. & aduertit Salicet. d. l. 3. num. 6. C. qui accusa. non possunt. Vnde melius respondetur, quòd ex parte rei requiritur satisdatio de iudicio sisti, propter suspicionem quòd subterfugiet iudicium: quæ suspicio tollitur, quãdò ille possidet immobilia, vt notant omnes d. l. sciendum. Ordin. libro. 3. titulo. 20. Cautio autem ex parte actoris, non exigitur propter prædictam causam, sed ad excludendas intẽtiones calũniantium, vt constat ex authẽ. de litigiosis. §. ad excludendas. collat. 8. Quæ ratio militat etiam, quando actor possidet immobilia: & ideò meritò eam iubetur præstare. Quãuis igitur in præparatorijs iudicij magis soleat faueri actori, quàm reo, iuxta not. l. de die. in princ. ff. qui satisda. cogantur. tamen hoc casu magis

magis fauetur reo, quã actori, propter diuersam rationẽ: notat Socin.l.de die.§.si mulier.in fine.ff.qui satisda.cogantur. Et tenebis mẽti, quòd licet glossa.1. in fine. §.sed hodie.Insti.de satisd. dicat, de consuetudine hodie non obseruari cautionem, de qua d.authentica generaliter.& idem asserat Baldus ibi numero. 9. tamẽ apud nos in vsu est ex Ord.libro.3.titulo 15.§.5.Quæ tamen qualiter hodie practicari debeat, vide Ordinationẽ de nouo ordine iudicij. §. 30. & vtrùm si omittatur prædicta cautio.processus reddatur nullus? videndus est Alexand. consilio 37.à numero 1.libro.2. Quid autem dicendum sit circa cautionem de iudicato soluendo, resoluendum est, q; si quis conueniatur proprio nomine, non tenetur prædictam cautionem præstare, quãuis immobilia non possideat. §. sed hodie. Insti.de satisd. Et in hoc differt hæc cautio à cautione de iudicio sisti: notat Alexand.consilio.160.numero.5.libr.5. Si verò per procuratorem se defendat, tenetur procurator prædictam cautionẽ præstare de iudicato soluendo, quanuis mandatum rei ostendat.l.vnica.C.de satisdand. §.sin autem. Insti.de satisdatio. aliàs non audietur.l.si procurator. 28. in fine.ff.de procurator.notat glos.1.c. mãdato.de procuratorib.† Licitum tamen
41 est reo principali, releuare procuratorem ab hoc onere satisdandi, obligando pro eo bona propria, etiamsi immobilia non possideat.§.ſin autem. Insti.de satisdat.l.si defendẽte.10.ff. iudicatum solui. l.qui proprio.46.in princip.ff. de procurator.& post Fabrum declarat Alexand.d. consilio.160.numero.5.libr.5.Vnde inoleuit practica, quòd dominus in instrumento mandati solet liberare procuratorem à præstatione cautionis de iudicato soluendo, obligando scilicet, se pro eo cum hypotheca bonorum.Baldus l.vnica.numero.5.C.de satisdando.notab.Anania consilio.82.dummodo ipse dominus releuans procuratorem, non sit notorie pauper,& non soluendo: tũc enim non sufficiet eum pro procuratore se obligare, quia tunc per huiusmodi obligationem non videtur satis cautum actori: sentit Bartolus in rubr.ad finem.ff.iudicatum solui.notab. Aretinus consilio.134. numero.2.Iason l.filiusfam.numero.7.ff. qui satisda.cogantur. & consequenter hoc casu procurator cõuenti tenebitur præstare cautionem de iudicato soluendo, si audiri vult: à qua tamen liberatur, si notorie sit diues, per tradita supra. Vltimò ex prædictis infertur explicatio ad Ordin.libro.5.titulo.42.§.9.dum constituit, illum.qui accusat de publico crimine, teneri præstare cautionem certæ quãtitatis, si crimen non probauerit: nam cũ ea cautio requiratur, vt securus fiat accusatus de sumptibus; si accusator habeat immobilia, vel aliàs sit diues, videtur liberandus à prestatione prædictæ cautionis: quod ita sentit glossa l.3. C. qui accusa.non possunt.& ibi clarè Salicetus numero.6. Quod tamen non puto verum, quia ea cautio videtur exigi ad excludẽdas calumniosas intentiones litigantiũ, argumento authenticæ de litigiosis.§.ad excludendas.collatio. 8. vnde locum habent suprà tradita circa intellectum authentic. generaliter. C.de episco.& cler. Hisita explicatis, ex secunda parte huius textus colligendum est, quòd si maritus percepit fructus,& ante finitum annum soluitur matrimonium, tenetur maritus pro rata annifructus vxori restituere. Expende, quòd textus nullam facit mẽtionem de cautione per maritum præstanda, in quo innuit, †portionem mulieris
42 ei statim esse restituendam: nam aliàs nulla esset ratio, cur maritus non teneretur præstare cautionem vxori de restituenda ei parte sua, quam is tex.in 1.parte iubet vxorem marito præstare, quando soluitur matrimonium eo tempore quo fructus sunt pendentes:& quòd vbi restitutio dotis non est statim facienda, teneatur maritus vxori cauere, probat l.

constante.25 §.quoties.ff.eodem. Dicendum igitur est, quòd ideò in hac secũda text. parte maritus vxori nõ cauet, quia tenetur ei statim partem suam fructuũ restituere, vt hîc agnoscunt Baldus, & Imola post principium. quos tandem sequitur Alexand.hîc ad finem. Vincent. numero.10.Campes.de dote. 3. parte.q. 199.Sed vrget in cõtrarium, quòd si hoc casu fructus erant collecti per maritum, ante solutum matrimoniũ, tanquam res mobiles considerandi sũt.l.finali.ff.de requi.reis. Et isto iure mobilia consistẽtia pondere, numero, & mensura, non statim restituebantur, sed annua, bima, trima die.l.vnica.§.cum autem.C.de rei vxor.actio. & hodie post annum d.l. vnica.§.exactio. quo argum.glossa hîc verb. redderet. & Cuman. num. 2. de plano admittunt, fructus non esse statim restituẽdos vxori, sed tantùm post annum: quæ tamen opinio apertè repugnat mẽti huius text. inducti vt suprà,& menti.l. vnicæ.§.cũque. ad finẽ.C.de rei vxor.actio. Ex quibus apertè colligitur, suam partẽ fructuum statim esse restituendam vxori: & ad rationem adductam in contrarium respondetur ex mente Alexand. hîc ad finem.& Vincent.num. 10. quòd fructus sunt accessorij fundi, atq; proinde sequuntur naturam principalis.capit. accessoriũ. de regulis iur.in.6. Prout igitur fũdus statim restituitur, ita & fructus accessorij:& ita etiam in effectu Bal. Nouellus de dote. 2. parte. numero. 10. Sed non placet hæc solutio, quia nos agimus de fructibus iam collectis, & à solo separatis, qui per se censentur.l.fina.ff. de requiren.reis. Item fructus pertinentes ad vxorem, non censentur accessorij, sed tã quam res principaliter consideratæ augent dotem.l.si marito. 32.§.finali.ff.eod. & sic tanquam res dotales mobiles non
43 erant restituendæ, nisi post annum.d.§. exactio.† Et ideò ad veram explicationẽ huius difficultatis recurre ad tradita. §. non solũ.à numero.18.ff.hac l. Neque est omittendũ quod ex glossa hîc verb. redderet, colligunt Angel.& Imola hîc ad finem. Iason numer.12. fructus scilicet, vini & frumenti non durare vltra triẽniũ, & vltra hoc tempus corrũpi. Roman. autem hîc numero.7. aliud diuersum colligit ex glo. scilicet, quòd fructus facilè corrũpũtur, atq; proinde dicũtur de rebus, quæ seruando seruari non possunt: & cõsequenter dicenti fructus esse incorruptos post trienniũ, incumbet onus probandi. Alexand. autem §. fina. numero. 5. ad finem.ff. hac l. inquit. hanc collectionẽ Romani esse de mente glos. non autẽ illam, quã tradũt Angel.& Imol. suprà relati. Ego autem aduerto, ex mente glos. totũ contrarium colligi: nam præsupponit, fructus esse restituẽdos annua, bima, trima die, & sic durare post triennium: & dubitatio glos. in eo tantùm fuit, quo modo is textus præsupponat, partem fructuum esse statim restituendam vxori? Quoad principalem autem articulum, resoluẽdum est, præsumptione iuris fructus corrũpi elapso triennio. glos. l. 1. C. si aduersus vsucapio. quam ibi notãt Bal. Paul.& Aretin. Alexander l. 1.§. fuit quæsitum. numero. 5.& ibi Iason numer. 33. ff. ad Trebellian. Deci. authent. qui rem. colũna. 2. C. de sacrosan. eccles. & plures, quos refert Tiraquel. libro. 1. retract. §. 1. glos. 7. numero. 51. atque proinde dicẽti contrariũm incumbet onus probãdi. Bartol. l. quoad præsens. C. de murilegulis. libro. 11. & propterea connumeratur inter res, quæ seruando seruari non possunt: & sic ad illarum alienationem non requiritur decretũ iudicis, iuxta regulã. l. lex quæ tutores. ad finẽ. C. de administratio. tutor.& est expressũ. l. fina. C. eo. titulo. Cæterũ non negant prædicta iura, adhibita industria posse durare fructus, etiam post trienniũ: quod efficaciter probat. l. sequitur. §. fructus. ff. de vsucapio. & eleganter explicat Aretin. hîc colũna. 4. post principiũ. Ex vltima verò parte huius textus colligendũ est, quòd

suprà tradita in marito, habent etiam locum in socero restituēte dotem: & quāuis Bar.hic in fine in contrariū alleget.l. si verò.§.de viro.ĩ. eod. tamen vt aduertit Iason hic num.5.texr. ille loquitur in his,quæ iure speciali recepta sunt in marito, aduersus ordinarias iuris regulas: hæc enim nō extendētur ad socerum, † iuxta regulā.l.quod verò.ŝ.de legib. Sed extra hunc casum, generaliter procedet æquiparatio huius textus,qui etiam prædicta extendit ad hæredes coniugum:& meritò,quia censetur eadem persona cū defūcto.auth.de iurejur. à moriēte præstit.in princ.colla.5. Et ideò dispositacirca defūctū, & in eius hærede locum sibi vendicant,etiamsi de hærede non sit facta mentio.l.postulāte.in princ.ĩ. ad Trebellian.l.si pactum.ŝ.de probatio.l. 1. C. quorum bonorum. & ibi Baldus:prosequuntur Iason hîc à numer.6.Zasi.à numero.7.& latissimè Tiraq.libr.2.retract. §.1.glos.6.à numero.1.Et hæc satis in materia huius §. † 44

SVMMARIA LEGIS DIVORTIO. VIII. §.fina. in prima parte.ff.Soluto matrimonio.

1 *Maritus non deducit impensas factas gratia fructuum.*
2 *Vxor habens partem fructuum, & partem imperfarum tenetur soluere.*
3 *Si fructus non nascātur, maritus amittit impensas.*
4 *Explicatur l.quod si sumptus.40.ŝ.de petitio. hæred.*
5 *Vtrū ille text. procedat in rei vendicatione?*
6 *Quando remissio reuocetur propter vbertatem superuenientem.*
7 *Propter vbertatem non debet augeri pesio.*
8 *Marito non fit remissio propter sterilitatem.*
9 *Quando dicatur impensa facta gratia fructuum.*
10 *Expensa facta gratia fructuū, etsi magna sit, non deducitur.*
11 *Etiamsi exilla in consequentiam substantia rei conseruetur.*
12 *Explicatur traditio glo.2.l.3.ĩ. de impensis in rebus dotalib.*
13 *Quæ propriè dicatur impensa facta gratia fructuum.*
14 *Et eleganter explicatur is text.*
15 *Expenditur doctrina Bar.l.pen.n.4.ĩ. de impensis in reb.dotalib.*
16 *Colonus quas meliorationes teneatur facere.*
17 *Explicatur l.si quis domum.§.hic subiungi.ŝ. locati.*
18 *Qua ratione cōductor ibi nō repetat impēsas.*
19 *Quando impensa facta in tutelam, dicatur facta causa fructuum.*
20 *Item & quando fit pro seruo ægroto curando.*
21 *Iterum explicatur traditio glo.2.l.3.ĩ. de impensis.*
22 *Impensa in rediigendo nemore ad culturam, quando dicatur facta gratia fructuum.*
23 *Et defenditur opinio Paul. Castrens. aduersus modernos.*
24 *Quando qui vult consequens videatur velle antecedens.*
25 *Expensa facta in tutelā ædificiorum, quatenus repetatur.*
26 *Impensa facta in custodia agri, vtrū dicatur facta gratia fructuum?*
27 *Quis dicatur seruus topiarius.*
28 *Explicatur l.pen.ĩ. de impensis. in reb. dotal.*
29 *Impensæ factæ in custodiendo castro dotali, repetuntur per maritum.*
30 *Expensas factas in exigendis debitoribus, quā do maritus repetat.*
31 *Quæ dicatur necessaria impensa.*
32 *Explicatur l.impensæ.§.vtiles.ĩ. de verb. sign.*
33 *Eadem impensa potest dici vtilis, & necessaria diuersis respectibus.*
34 *Pastinum instituere quid significet.*
35 *Arbustum quid significet.*
36 *Quæ dicatur parua impensa, vel magna.*
37 *Colonus modicam impensam petere potest.*
38 *Dum tamen duret vltra tempus locationis.*

Vtiles

39 *Vtiles impensæ, & necessariænon compēsantur cum fructibus.*
40 *Si impensa pertineat ad perpetuam rei vtilitatem, qualiter deducatur.*
41 *Explicatur l. sumptus.48.ŝ.de reiuend.*
42 *Fructus compensantur cū impēsis, etiāsi possessor ex fructibus nō sit factus locupletior.*
43 *Nisi fructus tempore perceptionis non pertinebant ad vendicantem.*
44 *Qui facit fructus suos ratione dominij temporalis, non compensat illos cum impensis: ex quo notabilis fit illatio, & latiùs cōprobatur, quæ quotidie contingit.*
45 *A quo res deuocatur per restitutionem in integrū, tenetur fructus cū impēsis cōpēsare.*
46 *Et idem si titulus reuocetur retro.*
47 *Vel si a principio fuit irritus.*
48 *Res dotales retineri possunt, quando matrimonium non valuit.*
49 *Fructus percepti ex melioratione non compensātur cum impensis.*
50 *Contrarium tamen defenditur.*
51 *Explicatur l.cæterùm.ŝ.de reiuend.*
52 *Quis non tenetur de percipiendis fructibus ex suis meliorationibus.*
53 *Tamen de perceptis tenetur, si sit malæ fidepossessor.*
54 *Et hoc ostenditur esse verissimum aduersus nō nullos.*
55 *Intellectus.l.quod si artificem.33.ŝ.de reiuē.*
56 *Qua ratione operæ habitæ ante vigesimū quintum annum, nō restituātur vero domino.*
57 *Ex qua multa inferuntur contra DD.*
58 *Explicatur l.apud Celsum.§.si minor.ĩ. de doli exceptio.*
59 *Possessor malæ fidei repetit necessarias impēsas.*
60 *Quare fur nō repetat necessarias impensas.*
61 *In fure nūquā est præsumēdus donādi animus.*
62 *Assignatur vera resolutio, quando fur non repetit impensas necessarias.*
63 *Explicatur l.ex argento.ŝ.de cond.furtiua.*
64 *Si res meliorata pereat, non succurritur facienti melioration em.*
65 *Nisi sit dominus temporalis.*
66 *Possessor malæ fidei, & conuentus iudicio vniuersali, non repetit impensas, si res meliorata pereat.*
67 *Impensæ necessariæ debentur, etiamsi propter eas res meliorata sit vendenda.*
68 *Et etiamsi maritus illas fecerit ex fructibus dotalibus.*
69 *Impensæ factæ in re aliena, quando repetātur iure actionis.*
70 *Emphyteuta quando amittat meliorationes.*
71 *Res retineri potest propter melioration em, quāuis illa abradi non possit.*
72 *Explicatur l.sin autem.§.fin.ŝ.de reiuend.*
73 *Explicatur etiam l.forte.29. cum legibus sequent.ŝ.de reiuend.*
74 *Excessiuæ impensæ non considerantur.*
75 *Quod tamen notabiliter declaratur.*
76 *Explicatur l.ex duobus.ŝ.de negoc.gest.*
77 *Possessor malæ fidei censetur donare meliorationes.*
78 *Et qua ratione.*
79 *Quæ tñ donatio facta est, & per legē inducta.*
80 *Et tantū restringitur ad casum, quo melioratio abradi non potest.*
81 *In hac materia est differētia inter iudicium vniuersale, & particulare.*
82 *Et in quo magis succurratur bonæ fidei, quàm malæ fidei possessori.*
83 *Agitur de intellectu.l.2.C.de reiuend.*
84 *Et qua ratione materia dirupti ædificij ibi vendicetur.*
85 *Scienter ædificans ex sua materia, vel aliena, quando videatur donare.*
86 *Intellectus.l.si habitator. 59.ŝ. de reiuend,*
87 *Affixum ædibus quando auferri possit.*
88 *Explicatur l fin.§.fin.C.cōmunia de legatis.*
89 *Voluptariæ impensæ quando repetātur.*
90 *Maritus faciēs impensas voluptarias de cōsensu vxoris, non deducet.*
91 *Qua ratione possessori ius retentionis fuerit cōcessum propter melioration es.*
92 *Agitur de intellectu.l.domos.61.ĩ. de lega.1.*
93 *Et cōcordātur cū.l.in fundo.ŝ.de reiuend.*
94 *Cōmunis defenditur cōcordia aduersus moderniores.*
95 *Explicatur & inducitur litera.l.domos. 61.ĩ. de legat.1.*
96 *Arbitrium boni viri vtriusque partis vtilitatē debet respicere.*
97 *Qui casus pertineant ad decisionem.l. in fundo.ŝ.de reiuend.*
98 *Quādo meliorāti cōpetat actio pro expēsis.*

99 *Explicatur Ord.lib.4.tit.77.§.32. ad finem.*
100 *Dominus impensæ vtilis pretiũ indistincte cogitur soluere.*
101 *Quibus casibus impensæ sint soluendæ bonæ fidei possessori.*
102 *Quando meliorationes abradi possunt.*
103 *Si offeratur quantũ valent rudera, non permittitur abrasio.*
104 *Non est aperienda via malitijs.*
105 *Quando non potest fieri obrasio, possessor omni no excluditur à melioratione.*
106 *Ædificata, & plantata in quibus differant.*
107 *Plantata abradi non possunt.*
108 *Explicatur.c.1.§.si vassallus. hîc finitur lex.*
109 *Electio de qua ibi, non conceditur domino emphyteusis.*
110 *Et qualiter in eo casu debeat solui pretiũ melioration̄.*
111 *Dispõsita.l.in fundo.ff.de reiuend. vtrũ etiam locum habeant in emphyteuta?*
112 *D.§.si vassallus. procedit etiam in melioratione à fundo inseparabili.*
113 *Explicatur.l.6.tit.7.lib.5.ordin.*
114 *Referũtur rationes DD. ad illius legis iustificationem.*
115 *Quæ tamen refellũtur.*
116 *Illi legi locus est, licet impensa sit magna.*
117 *Successor maioratus nihil soluere tenetur ratione meliorationũ.*
118 *Prædicta lex tantùm locum habet in meliorationibus sibi expressis.*
119 *In meliorationibus de quibus in ea lege, etiam vertitur publica vtilitas.*
120 *Vtrùm debeat intelligi in quibuscunque domibus maioratus.*
121 *Per ædes magnificas augetur splẽdor ciuitatis.*
122 *Prædicta lex non præiudicat creditoribus.*
123 *Pro mutuo facto ad reficiendum, vel ædificandum, quando inducatur tacita hypotheca.*
124 *Bombardæ, & alia necessaria ad defensionem castri, vtrùm pertineant ad successorem maioratus.*
125 *Non affixa domui, quando dicãtur domus pertinentia.*
126 *Quæ in loco reperiũtur, vt perpetuo ibi sint, cedunt loco.*
127 *Licet quis non succedat in re principali, tamen in meliorationibus vtilibus succedere potest.*

INTERPRETATIO
Legis Diuortio.8.§.fin.ff.Soluto matrimonio: in prima parte.

DVe in hoc tex. proponũtur notabiles conclusiones in materia expensarũ factarũ circa res dotales. Prima est, q̃ impẽsæ factæ gratia colligendorum fructuum, non repetuntur per maritum, sed cum fructibus compensantur. Secunda est, quòd impensæ necessariæ, vel vtiles factæ in rebus dotalibus, soluto matrimonio repeti possunt per maritum, quantumcunque etiam ex illis vtilitatem perceperit, dum constitit matrimonium. De vtraq; sigillatim videbimus. Vt autem distinctiùs procedamus, hunc tractatum in duas diuidemus partes. In prima agemus, qualiter sumptus repeti possint. Et in secunda, quibus actionibus repetantur. Et ad declarationem primæ est aduertendum, quòd licèt in multis codicibus primum verbum huius. §. incipiat, Impendia. tamen ratio recti sermonis exigit, quòd reponatur, Impendi, vt hîc admonet Zasius in principio. & Federicus Scotus responso.8. num.10. lib.1. to.2. & ita etiã habẽt correcti codices. Quo præsuppositio, prima cõclusio ꝓbãs quòd

quod expensæ factæ circa fructus, nõ possunt repeti per maritum, concordantem habet l.3.§.nos generaliter. ff. de impensis. & l.fin a. ff. eodẽ titulo. & eã notat Paul. l.domos. numero.5. ff. deleg.1. Boeri. decisione.44. numero.13. Decius l.cũ fundus. §. seruum tuum. numero.18. ff. si cert. petat. Rodoan. de rebus eccles. non alienand.17. quæst. numero.17. pagina.402. Menochius consilio.64. numero.17. libr.1. & de recuperanda possessione.15. remedio. numero.513. & numero.519. Ratio huius conclusionis est, quia maritus faciens impensas gratia colligendorum fructuum, eas facit in propriam vtilitatẽ,
1 vt fructus percipere possit: † si ergo eos in solidum percipit, meritò impensam ratione illorum factam tenebitur cum ipsis fructibus perceptis compensare: & ita in effectu Paul. hîc in princip. Vincent. numero.2. Carol. in consuet. Paris. §.1. gloss. 5. numero.79. Ex qua ratione primò infertur, quòd hæc compensatio expensarum cum fructibus, fiet ipso iure, quantũcunque ab homine non opponatur: nam cum maritus respectu expensarum consideretur tanquam creditor, & respectu fructuum perceptorum, consideretur tã quam debitor, quia impensæ ex ipsis fructibus deducendæ sunt. l. fructus.7. ff. eodem. inducitur confusio crediti, & debiti ipso iure, quãtumcunque pars nihil opponat, iuxta regulam. l.2. ff. de stip. seruorum l. Vrannius. ff. de fideiussorib. & ita Bald. l. in fundo. ante finem. ff. de rei vendic. Capicius decisio.39. ad finem. Infertur secundò, quòd si maritus fructus non perceperit, sed alius, tunc ab alio potest repetere impensas factas, iuxta regulam l. fructus.7. ff. eodem. quia cessat ratio, de qua suprà: & videtur textus l. prætor ait. §. quod ait prætor. ff. de bon. author. iud. possidend. loquitur enim in creditore misso in possessionem bonorum ex primo decreto, qui non facit fructus suos, sed eos tenetur debitori restituere. d. l. prætor ait in princ. vel in sortem computare. l. Titia. ff. de solutio. prosequitur Negussan. de pignoribus.5. memb.5. partis. à numero.4. Is ergo restituens fructus debitori, deducit impensas etiam factas gratia fructuum. Ergo eadem ratione, si maritus quacunque ratione fructus suos nõ faciat, sed alius percipiat, potest ab eo petere prædictas impensas: quod ita tenet glossa hîc verb. non petentur. & Bartol. post principium. notab. Aretin. l. si seruũ. in principio. numero.6. ff. de verborum obligatio. Antonius Natta consilio.536. numero.8. libro.3. Tiraquellus libr.2. retract. §.5. glossa.4. numero.7. Menochius de recup. possess.15. remedio. numer.519. Vnde pari ratione si soluto matrimonio fructus diuidantur inter virum & vxorẽ, iuxta principium huius. l. vxor pro parte fructuum, quam percepit, tenebitur marito soluere partem expensarum factarum ratione fructuum, vt probat l. fructus.7. suprà eodem. & clarè significat is textus. & explicant Paulus hîc in principio. Alexander numer.4. Vincent. numero.6. Adeò quòd si maritus non deductis prius expensis, partem suam tradat vxori, potest fructus repetere pro quãtitate expensarum, per condictionem indebiti, quasi indebitum soluerit: argumento. l. sed si me putem. §.1. ff. de condictio.
2 indebit. † Nam cum fructus non intelligantur nisi deductis impensis. l. fructus.7. ff. eo. quod illis non deductis soluitur, indebitè videtur solutum: argumento. l. quod dicitur. 5. §. finali. ff. de impensis. & sic per condictionem indebiti repetetur, vt hîc tradunt Zasius num.5. & Duaren. quidquid inuoluat Paulus numero.4. Sed quid si maritus fecit impensas circa fructus, & tamen nec ipse, neque alius fructus percepit, quia scilicet superuenit sterilitas, vtrùm etiam in hoc casu impensas repetat? Et est dicendum, non repetere: cũ enim nullus eos perceperit, nõ habet etiã personã, à qua repetat: dãnũ igitur illud debet fortunæ imputare: illi em̃ videtur satisfactũ ex illa spe, quòd

si fructus nati essent, ad eũ in solidũ pertinerent, vt tradit Paul. hic num. 4. Ex quibus venit explicanda glos. hic. verbo, satisfaciendũ. dũ proponit quæstionem, si maritus fecerit maiores impensas gratia fructuũ, quàm valeat quantitas fructuũ perceptorũ, vtrùm illud, in quo impensę excedũt quantitatem fructuũ, possit maritus ab vxore repetere? vel saltem deducere ex fructibus sequentis anni? Et respondet, prima facie videri quòd possit, per.l.fructus.7.in fine.s.eo.secundùm cõmunem intellectũ. Item per.l. quod si sumptus.40.s.de petitio.hæredit. Et addit Bart.hic text.l.si vno.17.in princip.s. locati.vbi vbertas vnius anni compensatur cũ sterilitate alterius. Sed his non obstantibus, contrarium concludit glos. imò maritum hoc casu nihil deducere posse ex fructibus sequentis anni: quod dicit colligi ex mente huius text. &. l.si fundus.9.§.final.ff.eodem. dũ iubent impẽsas fructuũ cõpensari cum fructibus eiusdem anni: subscribit Bartol. hîc numer.2. & Duaren. & asserit receptum Paul.l.fructus. numer.10.s.eodem. nam dicendũ est ex suprà dictis, ideò id esse admittendũ, quia quando propter sterilitatem maritus nihil percepit, vel etiam minus percepit quàm valerent impensæ, nihil eo nomine petere potest. Neque obstant iura suprà adducta in contrariũ: nam ad primum de l. fructus. 7. in fine.s.eodem. respondetur, text. illum procedere, quando in primo anno vxor tradidit marito fundũ plenũ fructibus, ex quibus impensæ fuerũt deducendæ: & quia propter matrimoniũ id factũ nõ fuit, fructus vltimi anni subrogantur loco fructuũ primi anni: & ideò ex illis deducũtur illæ impensæ, quæ ex fructi-
3 bus primi anni deducendæ erant. † Sed in nostro casu maritus ipse fecit impensas, & fructus si essent nati, in solidum ad eũ pertinebant: si ergo propter sterilitatem nihil percepit, vel minus percepit quàm impẽdit, nihil eo nomine deduce re potest, sed id fortunæ debet imputare: argumen. l. si merces. §. vis maior. s. locati. & ita in effectu Bart. hic num. 3. & Goffred. Paul. l. fructus. numer. 11. & ibi Alexand. in fine. & Vincent. num. 14. s. eodem. Adde & verius esse, vxorẽ ex fructibus vltimi anni non posse deducere prædictas impẽsas primi anni, vt late probauimus. l. fructus. s. eodẽ. & sic retorquebitur argumentum. Non obstat secundũ de l. quòd si sumptus. 40. s. de petitione hæred. nam ad eius interpretationem debes aduertere, quòd text. ille duos habet intellectus. Primus est, vt loquatur, quando bonæ fidei possessor fecit impẽsas in colendo agro, & tamen fructus nõ percepit, quia hæres ab eo auocauit fundũ per petitionem hæreditatis, vnde meritò deducet impensas factas gratia fructuũ, iuxta regulam. l. prętor ait. §. quod ait prætor. ff. de bon. authorit. iudic. & tradita suprà. Et hũc intellectũ præstitit Tiraquell. libr. 2. retract. §. 5. glos. 4. num. 7. Sed non placet is intellectus, quia dict. l. quòd si sumptus. restringendo se ad bonæ fidei possessorem, sentit diuersum esse in malæ fidei possessore, vt ibi omnes agnoscũt, & Speculator tit. de expensis. §. 1. numer. 2. in fine. Paul. hîc num 4. & Vincentius numer. 6. Loriot. l. fructus. colum. 7. in principio. ff. de regulis iuris. & tamen si verus esset prædictus intellectus, d.l. quòd si sumptus. etiam locum haberet in malæ fidei possessore, qui semper deducit impensas factas gratia fructuum. l. si à domino. §. final. s. de petition. hæredit. l. fundus ille. s. familiæ erciscundæ. tradit Speculator tit. de expensis. §. 1. numero. 2. ampliando vt per Baldum. l. si quis sciens. numero. 1. C. de reiuendicat. Succedit igitur secũdus intellectus, quòd in dict. l. quòd si sumptus. bonæ fidei possessor fecit sumptus in fundo colendo, & nullos fructus percepit propter sterilitatem, qui nihilominus deducet, impensas factas circa fructus in anno sterilitatis.

Et

Et secundũ hunc intellectum inducitur per glos. hic. verb. satisfaciendum. Sed retenta opinione, quam defendimus, re-
4 spondendum est, d.l. quòd si sumptus. loqui in bonæ fidei possessore, † & conueniri iudicium vniuersale petitionis hæreditatis: nam prout possessor is tenetur de fructibus consumptis, quatenus ex illis locupletior factus est. l. item veniunt. 22. §. præter. versiculo, eos autem. s. de petitio. hæred. ita etiam, vt æqualitas seruetur, si propter sterilitatem damnum impensarum factarum incurrat, ei succurrendum est, vt illud sibi resarciatur. l. secundùm naturam. ff. de regulis iuris. Inde igitur inferri non potest ad maritum, qui omnes fructus irreuocabiliter facit suos, etiã si multum excedant quantitatem impensarum: vnde & diminutionem circa illos contingentem æquo animo tolerare debet: argumen. l. si merces. §. vis maior. s. locati. & ita in effectu Bart. hîc num. 3. Goffred. num. 1. Bartol. l. fructus. num. 4. & ibi Paul. num. 5. Ruinus num. 6. s. eodẽ. Deducet igitur hoc casu bonæ fidei possessor damnũ impensarum ex fructibus sequentis anni, vt existimauit Paul. l. fructus. numero. 5. s. eodem. Quod tamen nõ videtur tutũ propter regulam. l. si fundus. 9. §. final. ff. eodem. Magis ergo deducentur ex vniuersitate hæreditatis, vt existimauit Paul. l. si à domino. §. fin. post principiũ. s. de petitione. hæred. Vel verius deducet damnum impensarum bonæ fidei possessor ex æstimatione fructuum consumptorũ, quam tenetur restituere, quatenus locupletior factus est, vt suprà diximus: & in simili tradunt Doctores. §. ob donationes. s. hac. l. Et in prædictis terminis verũ est, esse differentiam inter bonæ fidei & malæ fidei possessorem: nam malæ fidei possessor prædicta deductione vti non potest: nam cùm expensa facta fuerit circa fructus, & illi non extent, minimè deductionem facere potest. l. plane. 41. in fine. & ibi Bart. in princ. s. de petitio. hæred. Natta cons. 546. num. 11. lib. 3. Et iuxta hæc insurgit dubitatio, vtrũ d.l. quòd si sumptus. tantũ procedat in bonæ fidei possessore, conuẽto iudicio vniuersali petitionis hęreditatis? vel etiã habet locum in conuẽto iudicio particulari reiuendicationis? Et Paul. l. fructus nu. 5 s. eod. existimat, locũ non habere in conuẽto per reiuendicationẽ: & ante eũ Batt. l. in fundo. nu. 5. s. de reiuẽd. & pro constanti tenet Garsias tracta. de expẽsis. c. 1. nu. 15. Cæterũ Speculator titu. de expensis. §. 1. nu. 2. in fine. generaliter videtur intelligere prædictũ tex. in quocunq; bonæ fi-
5 dei possessore: † quod & sentiunt suprà relati, & Loriot. l. fructus. col. 6. ad finẽ. ff. de regul. iuris. Pro concordia dicendum est, quòd si admittamus opinionem glo. l. ex diuerso. s. de reiuend. quòd bonæ fidei possessor conuentus per reiuendicationẽ, quãuis fructus extantes teneatur restituere. l. certũ. C. de reiuend. consumptos tamen restituere non teneatur, quãtumcunq; ex illis factus sit locupletior: cuius opinionem ante Bart. dixit receptã Alex. l. in insulã. §. fructus. nu. 6. ff. eodẽ. veraerit prima opinio: nã cũ is fructus cõsumptos indistinctè nõ teneatur restituere, cessat æquitas suprà relata, scilicèt, q; prout bonæ fidei possessor cõuẽtus per petitionẽ hæreditatis, tenetur fructus cõsumptos restituere, si ex illis factus sit locupletior. l. item veniunt. 22. §. præter hæc. versiculo, eos. s. de petition. hæredit. ita & damnum impensarum debet ei resarciri. Cùm enim hæc ratio cesset in conuento per reiuendicationem, secundùm opinionem Accursij suprà relatam, debet etiam cessare prædicta æquitas. Quam differentiam inter conuentum reiuendicatione, vel petitione hæreditatis, agnoscunt Curtius Senior consilio. 71. columna penultima. versiculo, quia ad ista. Carolus in consuetudi. Parisien. §. 22. num. 49. Cæterùm admissa opinione Bartoli. l. ex diuerso. numer. 7. s. de reiuendicat.

quòd etiam conuentus per reiuendicationem,teneatur fructus conſumptos reſtituere,quatenus ex illis eſt locupletior effectus,ex æquitate.l.ſi me & Ttiũ. ſ. ſi certum petat. cuius opinionem probat Panorm.c.grauis.n.6.de reſtit.ſpoliator. & hodie magis receptam aſſerit Couar. reſolutio.lib.1.cap.3.num.6.verſic.tertia concluſio.vtiq; d.l.quòd ſi ſumptus.etiã locum habebit in conuento per reiuendicationem:quia adhuc militat æquitas ſuprà relata:& ſic ex pretio fructuũ conſumptorũ,quod tenetur reſtituere,deducet damnũ impenſarũ,vt ſuprà dictũ eſt. Contrariũ nihilominus videtur verius, quia nos agimus de fructibus non extantibus:quia propter ſterilitatem nati non ſunt,& deciſio.l plane.41.ſ.de petitio.hęredi.permittens retentionem ex alijs bonis bonæ fidei poſſeſſori, non procedit in iudicio particulari reiuendicationis.
Bart.l.l.in fundo.num.6.&.8.ſ.de reiuen
6 dicat.& dicemus infrà. † Vlterius neque opinioni gloſſ.hîc.verb. ſatisfaciendum. obſtabit.text.l.ſi vno.17.in principio. ſ. locati. nam reſpondetur, quòd remiſsio facta conductori,habet in ſe tacitam cõditionem,Niſi ſequatur vbertas.cap.propter ſterilitatem.& ibi Imol.num.17. in fine.de locato. ac ita conductor etiam non facit vbertatem ſimpliciter ſuã, ſed cũ onere, vt compenſetur cũ ſterilitate alterius anni.d.cap.propter ſterilitatẽ.de locato,& ibi Panorm.num. 5. & Andre. Sicul.num.6.Boſsi.tracta. de remiſsione mercedis conductorũ.num.99. Colligitur ex Salice.l.ſi merces.§.vis.maior.in fine.ſ.locati.Socin. Iunior. conſi. 68. nu. 10.lib.2. &ideò in conductore vbertas cũ ſterilitate compenſatur.Inde igitur inferri non poteſt ad maritum,qui vbertatem ſimpliciter facit ſuam: & ideò damnũ ſterilitatis æquo animo ferre debet. d.l.ſi merces.§ vis maior. Item ſi nullus annus fuit ſterilis,& in vno vbertas cõtingit,tunc propter vbertatem debet augeri penſio conductori, iuxta traditionẽ gloſſ.d.§.vis maior.verb.cui.in fine, docẽtis,quòd ſi vbertas illa ſuperuenit propter induſtriam coloni, non debeat augeri pẽſio ex ratione.l.fin. C. de alluuio. neq; etiam quando ea ſuperuenit propter bonitatem fundi:& eleganti ratione probat Ioan.Andre.cap.propter ſterilitatem.de locato.cui ibi ſubſcribunt Card. num.3. Anchar. num.6. & Panorm. nu. 20.Imol.numer.14. Si verò caſu inſolito & fortuito ſuperuenit vbertas; tũc conductori augeri poteſt penſio,vt prædicta gloſſ.concludit, quam in hac ſpecie ſequitur Panor.c.prohibemus.num. 4. de cenſibus,& eſſe receptã aſſerit Imol.d.c. propter ſterilitatem.num. 14. eleganter declarans num.16.ad finem.Socin. Iun. conſil 68.ad finem.lib.2.& probat. l. 23. ad finem.tit.8.partit.5. Et huius concluſionis vnũ exemplũ proponit Bar.d.§.vis maior.num.8 quod probat Anchar. d.c. propter ſterilitatem.num. 16. & ibi Panorm. num.20.Nauar.in manuali. c. 17. num.191.Viuius lib.2. communiũ. opinionc.60.Gregor.l.23.tit. 8. partit.5. in gloſſ.final.Proponi etiã poteſt aliud exẽplũ quod tradit Anton.Gomez.ex mente aliorũ. ..rom.cap.3.num.9.Declarando tamen vt per Paul.Caſtrenſ. l. cotem ferro.§.qui maximos.num.2. ĩ. de publican.Inde igitur inferri non poteſt ad maritũ,qui fructus indiſtinctè facit ſuos:neque in eo augmentũ penſionis cadere po
7 teſt: † & ita in ſpecie Bart. hîc ad finem. cũ quo alij tranſeũt,& Loriot. l. fructus. col.5.ĩ.de regul.iuris. Eſt tamen aduertẽ dũ circa ſuprà tradita, quòd licèt ea ſint communiter recepta: tamen verius videtur,quòd nunquã propter vbertatem debeat augeri penſio, vt clarè probat. l. ſi merces.28.§.vis maior.ſ.locati.nã quanuis litera illius dupliciter habeatur,vt refert Socin Iunior. conſ.68.nu.10.lib.2. tamẽ in pandectis Florentinis habetur litera Immodicũ lucrũ.quod verbum ex proprietate ſignificat magnũ,& exceſsiuũ lucrũ,ex Areti.l.ſi quis cũ aliter.nu. 8. poſt

poſt mediũ.ĩ.de verbor. obligatio. ergo ibi eſt tex.quod etiam propter exceſsiuũ lucrũ non debet augeri pẽſio: quam ſententiam vti verioré probant Salice.&Fulgoſ.num.13.d.§.vis maior.& ibi Paul.numer 6.Socin Iunior.d.conſ.68.num.10. lib.2.Praxiſq; forenſis hanc admiſit opinionẽ,vt aſſerunt Pinel.l.2. C. de reſcin. vend.1.parte.cap.3.num 34.Menchaca vſufrequentiũ.cap. 54.num. 10. Valaſc. de emphyteuſi.q.27.ad finẽ.Conductor igitur ſecurè obtinebit immodicũ lucrũ: & tamen propter immodicũ damnũ in fructibus contingẽs, remittetur ei pẽſio. Rationẽ differentiæ poſuit Salic.l.licèt. nu.3.C. de locato.& Anto.Gomez.2.tomo.cap.3.num.18.Vnde apertè videtur corruere reſponſio Bar.hîc ad finem.dũ præſupponit in ea,propter immodicũ lucrũ augeri penſionẽ conductori. Cùm enim contrariũ ſit verius,pariter videtur dicendũ, quòd licèt marito immodicũ lucrũ fructuũ non auferatur: tamen nihilominus ſterilitatis contingẽtis circa fructus debeat haberi ratio Vnde aptior eſt reſponſio,quòd conductor liberatur ab obligatione pẽſionis, qua tenebatur, propter ſterilitatẽ ſuperuenientẽ.c. propter ſterilitatem.de locato.Vnde vt contrariorũ eadẽ ſit diſciplina, ſuperueniẽs vbertas priſtinam obligationem debet confirmare.Angel conſilio.312. num.6. ſterilitatis enim remiſsio continet tacitam conditionẽ, Niſi ſuperueniat vbertas.Imol.cap.propter.num.17.in fine.de locato.& ideò licèt propter ſterilitatem iam facta ſit remiſsio: tamẽ propter vbertatẽ debet confirmari prædicta obligatio,& cogendus eſt conductor ſoluere, quod ſibi remiſſum fuerat.gloſſ.cap. propter ſterilitatẽ.verbo,vitio.in fine.de locato.Cephal.conſilio.557.à nu.16.lib.4.
8 & Roland.conſilio.86.num. 7.libro.3.† Quod applicari non poteſt marito, qui propter ſterilitatem non liberatur ab aliqua obligatione,qua tenebatur,ſed tantùm propter ſterilitatem amittit ſpẽ habẽdi fructus,& illos ſuos faciendi: cuius amiſsionis nulla habẽda eſt ratio. Et confirmatur,quia ſi bene aduertas, maritus tantùm amittit lucrũ ſperatũ fructuũ,cõductor auté non ſolùm prædictũ lucrum amittit,ſed & damnũ incurrit, quia non perceptis fructibus,ex ſuo tenetur pẽſionẽ ſoluere.Meritò igitur ſuccurritur conductori, non autẽ marito. Itẽ vbertas compẽſatur cum ſterilitate,quando vtrũque contingit in vna & eâdẽ locatione. ſecus ſi in diuerſis.Bald.l.licèt.n.12.C.de locato.Capra in commun.opinion.verbo, cõpẽſatio.Reſpectu autẽ fructuũ pro quolibet anno ius mariti ſeparatim, & per ſe conſideratur, vt colligitur ex. l. ſi fundus.9.§.fin.ĩ.eo. nam & conductori nõ ſuccurritur, ſi ſola ratione lucri amiſſi remiſsionẽ petat, vt ex communi opinione traduntPariſ.conſ 38.nu.12.lib.1. & Socin.Iun.conſil.78.num.3 lib. 2. Et plura de hac materia vide per Boſsium tractat.de remiſsio.mercedis.à num.99. Valaſc.de emphyteuſi.q.27.à nu.29.Rolandũ conſil.86.à num.1.lib.3.Pariſ. conſil.38.à num.20.lib. 1. His ita explicatis,ad perfectam declarationem huius cõcluſionis videndum eſt, quænam dicatur impenſa facta gratia fructuũ?Et Iureconſult.in præſenti dicit,illam dici, quæ fit in arando,& ſerendo:atque ita colligitur, quòd omnis impenſa pertinens ad cultũram fructuum, dicitur facta gratia fructuũ. Dyn.& Goffred.hîc,& notabiliter Dominic.conſil.85.à num.4. Menochius conſil.64.num.17.lib.1. Et in hoc exẽplo nulla eſt difficultas. Additur igitur aliud exemplum,quando quid impenditur circa tutelam ædificiorum, vel circa ſeruũ ægrotum curandum.Quæ duo exempla difficultatem magnam continent.nam quod impẽditur in tutelam ædificiorum, non dicitur impenſa facta gratia fructuũ, ſed magis neceſſaria, & quæ non compenſatur cũ fructibus, ſed per maritum repetitur.l.1.in fine.ĩ.de impenſis. Et ſimiliter impenſa facta circa

seruũ ægrotũ curandũ, non dicitur facta gratia fructuũ, sed magis necessaria censetur. l. 2. ff. de impensis. Bonus text. l. qui iniuriæ. 55. § 1. ff. de furtis. Huic tamẽ difficultati 9 respondet Bar. hîc nu. 1. in hac materia distinguendũ esse: nam si impẽsa fuerit parua, semper dicetur facta gratia fructuũ: si verò fuerit magna, censebitur facta ad perpetuam fundi vtilitatem: & sic tanquam vtilis, vel necessaria, repeti poterit, iuxta regulam huius tex. in. 2. parte. & subscribunt Paul. hîc nu. 2. Alexand. num. 1. Ruin. in princip. Campes. de dote. 2. parte. q. 44. Rodoan. tracta. de rebus ecclesiæ non alienandis. pag. 419. n. 5. &. 6. Roland. consil. 18. ànu. 26. lib. 1. Atq, ita ex eorũ mente colligitur notabilis resolutio in hac materia, quòd omnis impensa parua, censebitur facta ad temporalem fundi vtilitatem, & consequenter gratia fructuũ: magna autem censebitur facta ad perpetuam fundi vtilitatem, & consequenter censebitur vtilis, vel necessaria: & ita in specie Paul. hic num. 2. & Zasi. num. 8. Colligitur etiam ex prædictorum mẽte, exẽpla huius tex. esse accipiẽda, quando impẽsa facta circa tutelam domorum, vel curationẽ serui, fuit parua: nam tunc dicetur facta gratia fructuũ. Pro quo facit. l. sicut. 52. s̃ de vsufr. adiuncta. l. in rebus. 18. §. possunt. s̃ commodati. Vnde colligebat Bart. l. si cũ dotem. §. sin autem in sæuissimo. num. 8. ff. eodẽ. quòd quando quis tenetur curare seruũ ægrotũ, iuxta. l. cùm hæres. §. Stichus si hæredi. ff. de statu lib. non tenetur facere magnam impensam, sed tantùm paruam. Et similiter qui curat equum locatum, tantùm paruam impensam cum eo tenetur facere. Bart. hîc num. 2. Alex. num. 2. Vincen. num. 3. Zasi. num. 9. Cæterùm hæc communis traditio, & explicatio, neq; bene adaptatur literæ huius tex. neq, etiam est in se vera. Quòd autẽ non adaptetur literæ tex. constat, quia restringit eius generalitatem, vt scilicèt intelligatur, quando impensa facta circa tutelam domus, vel curationem serui, fuerit parua: & tamẽ generalitas tex. importat, idem esse, si impensa fuerit magna. Item quia Iureconsul. agit de impensis factis gratia fructuũ: & quando impẽsa est parua, repeti non potest per maritũ; etsi constaret, quòd non gratia fructuũ, sed rei, eam impensam fecit: marito enim ex officio incumbit facere impensam paruam, ac proinde indistinctè eã repetere non potest. l. omnino. &. l. pen. ff. de impẽsis. † Præterea, quòd non sit vera communis explicatio, patet ex eo, q̃ quãdo constat, impensã fieri gratia fructuũ, etsi magna sit, repeti non potest, sed cum ipsis cõpensatur, vt colligitur ex generalitate huius text. & agnoscunt Paul. hîc num. 2. Zasi. num. 8. Et per contrarium impensa quæ non est facta gratia fructuum, repeti potest, etsi parua sit. Ioseph. Ludouic. decisi. Perusina. 58. num. 5. in. 2. part. Petra de fideicom. q. 15. num. 258. Reiecta igitur prædicta explicatione, succedit secunda, quæ fuit Alexand. hîc num. 3. versic. & secundũ prædicta, quòd in hac materia illa dicetur impensa gratia fructuum, quæ non durat vltra tempus, quo maritus, vel similis, fructus percepit: & cõsequenter hæc dicetur parua, quanuis attenta quantitate magna sit: & per contrarium illa, quæ durat vltra tempus, quo maritus fructus percepit, dicetur vtilis, vel necessaria: & consequenter repeti poterit, quantumcunque attenta quantitate, parua sit: & ita dicit interpretandũ esse hunc tex. Quam Alexand. resolutionem probauit Iason. l. 1. num. 25. C. de iure emphyteutico. Ruin. consilio. 14. nu. 3. lib. 1. & consil. 135. n. 15. lib. 3. Rolan. cõs. 28. n. 25. lib. 10. & cõs. 83. a nu. 20. libr. 4. Riminald. Iunior consil. 41. à nu. 33. lib. 4. Loriot. de fructibus. axio. 11. Federicus Scotus consilio. 5. num. 8. primi libri. primi tomi. Ioseph. Lodouic. decisio. Perusina. 58. num. 7. in. 1. parte. Caualcan. decisio. 44. num. 57. & num. 65. Menoc. consilio. 64. num. 17. lib. 1. Sed neque hæc traditio

dicio bene adaptatur literæ huius text. neq; est in se vera. Quòd nõ bene adaptetur literæ tex. patet, quia quando impensa fit circa tutelam ædificiorũ, vel circa seruũ ægrotũ, hæc durat vltra ius mariti. Zasi. lib. 2. singul. intellectuũ. cap. 4. num. 4. Corras. l. quod dicitur. num. 2. ff. de impensis. nam vt inquit Seneca lib. 3. de benefi. cap. 14. vita, & sanitas durant perpetuò: neq; pro eis æqua compensatio præstari potest: idem lib. 6. cap. 15. & tamen quia fit gratia fructuũ, non repeti tur, sed cũ ipsis compensatur. Item præsupponit hæc resolutio, quòd si impensa parua, attenta quantitate, duret vltra ius mariti, repeti potest. Et tamẽ est falsum, quia cũ parua impẽsa incumbat marito. l. omnino. ff. de impensis. nihil eius nomine petere potest, quantũcunq; duret vltra ius suũ. l. pen. ff. de impensis. & in specie Molina lib. 1. de primogen. cap. 27. n. 5. Ná & videmus vsufructuario incumbere paruam impensam. l. hactenus. 8. s̃. de vsufr. & ideò nihil eius nomine repetere potest, etiamsi ea duret vltra ius suũ; vt colligitur ex generalitate d. l. hactenus. † tradit Corne. consil. 86. num. 4. lib. 4. Cæpolla de seruit. vrbanor. prædio. c. 59. num. 15. Contra prædictos igitur resoluendũ est, quòd maritus indistinctè non possit repetere modicam impẽsam, attenta quantitate; quantuncũq; duret vltra ius mariti: & ita Paul. consil. 270. col. 3. vers. & quod dixit. lib. 2. & in specie aduersus Alexand. obseruat Pinel. l. 1. C. de bon. mater. 2. parte. num. 70. ad finẽ. quem sequũtur Valasc. de emphyteusi. q. 25. num. 14. Molina lib. 1. de primoge. cap. 27. num. 6. Garsias tractat. de expensis. cap. 13. nu. 38. Caldas de nominatio. emphyteusis. q. 28. n. 48. & etiã Menoch. lib. 2. de arbitrar. casu. 215. nu. 7. Reiecta igitur etiam prædicta traditione, succedit tertia, quæ fuit Duaren. hîc ad finẽ. & Cæpollæ. l. impẽsæ. n. 4. ff. de verbor. significario. quòd vbi constat impẽsam fieri gratia fructuũ habẽdorũ, semper tanquã facta gratia fructuũ compẽsatur cum ipsis fructibus, quantumcũq; ex accidenti durẽt vltra ius mariti: allegant. l. fin. adiũcta gloss. 2. ff. de impẽsis. & quia principalis intẽtio qua aliquid fit, semper inspiciẽda est. l. si quis neq; causam. s̃. si cert. petat. Et pro illis potest expẽdi is text. ibi: Si ex ędificio, vel seruo fructus aliquis percipiebant: apertè enim significat, quòd si hîc expressa fiant gratia fructuũ habẽdorũ, habito respectu ad principalẽ intentionẽ expẽdentis, dicetur expẽsa facta gratia fructuũ, quæ cũ ipsis compẽsari debeat. Sed neq; hæc interpretatio tuta est, quia ex ea sequeretur, q̃ quãdo ex re percipitur, fructus, impẽsa facta ad illius tutelã, dicẽt facta gratia fructuũ, ac ita cũillis cõpẽsanda esset. Quod tamẽ est contra generalitatẽ. l. 1. in fine. &. l. 2. ff. de impẽsis. Itẽ & aduersus hanc cõcordiã est authoritas gloss. 2. l. 3. ff. de impẽsis. vbi glo. quærit, si maritus fecit expẽsas gratia fructuũ, duraturas vsq; ad decẽniũ, si prius soluatur matrimonium, vtrũ possit illas repetere? Et concludit posse: qđ ibi declarat Bart. esse intelligendũ, quòd repetat pro eo tempore, quo illis vti non potest: nã pro alio tẽpore, quo illis vsus est, compẽsabit cũ fructibus: cũ verũ sit dicere, pro eo tẽpore gratia fructuũ fuisse factas: & sequitur Alexand. l. domos. n. 1. ad med. ff. de legatis. 1. † Iason. §. propter. n. 2. in fine. Instit. de actio. Campes. de dote. 4. parte. q. 44. Boeri. decisio. 44. nu. 13. Menoc. consil. 64. nu. 17. lib. 1. Natta consil. 256. n. 2. lib. 2. de quo latiùs dicemus infrà n. 40. Ergo etsi impẽsa principaliter fiat gratia fructuũ, si tamẽ duret vltrà tẽpus, quo durat ius facientis, tanquam vtilis, vel necessaria repeti poterit: & expressim notat Gregor. l. fin. tit. 11. partita. 4. in gloss. 2. quod est cõtra suprà allegatos. Neq; pro illis facit. l. final. ff. de impẽsis. quia loquitur in impẽsa duratura tantùm per annũ, vt ibi per glo. 3. Quãuis enim per hoc in consequentiam conseruetur substantia rei, tanquã facta gratia fructuum, repeti non

10

11

12

non potest.Sed quando facta est impensa duratura in plures annos,procedũt suprà tradita: quam differentiam expressè constituit Iureconsl. 3.§. nos generaliter.ff. de impensis. & ibi notauit glossa.2. Colligitur etiam ex Bart. recepto l. impẽsæ.n.4.ff.de impensis. Non obstat secũdum de nostro tex.quia illud est, de quo dubitamus,quamobrem Iureconsl.id sentiat,aduersus iura suprà citata? Ideò pro vera resolutione huius difficultatis duo casus distinguendi sunt.Primus est, quænam dicatur impensa facta gratia fructuũ?Secundus,quatenus hæc repeti possit? vel sit cũ fructibus compensanda? Quoad primam quæstionẽ Paul.hîc.nu. 2.sentit,quòd illa dicetur gratia fructuũ facta,quæ consistit in arando, vel serendo.Et hæc semper compensatur cũ fructibus,siue fuerit magna,siue parua: impẽsa verò,quæ facta est circa rem, si fuerit parua,repeti non poterit, quasi facta ad temporalem rei vtilitatem,& sic gratia fructuũ:si verò fuerit magna,tũc tanquam vtilis,vel necessaria repeti poterit: subscribit Vincen.hîc num.2.Zasi. nu.7. Valasc.de emphyteusi.q. 26.num. 7.ad mediũ.& sentit gloss. hîc verb. in tutelã. in fine.& in effectu Ruin.consl. 135. nu. 14.lib.3.& Riminald.Iunior consl. 411. num.21.libr. 4. consiliorũ. Quibus addo glo.fin.post principium.l.in fundo.ff. de reiuendic.quæ vult,impensam gratia fructuũ,differre ab ea,quæ respicit rẽ: extollit Alexand.l.domos. num. 1. ad mediũ. ff.de legat.1.Natta consil.256. num. 1. in fine.lib. 2. Hæc tamen Pauli declaratio tuta non est: † neq; enim est verum, quòd impensa facta gratia fructuũ, etsi magna sit,repeti non possit, vt constat ex gloss.2.l.3.ff.de impensis.& suprà traditis. Præterea neq; est vera illa traditio, q; parua impensa videatur facta ad temporalem vtilitatem;& sic dicatur facta gratia fructuũ:hoc enim iure non probatur, & potiùs dicendum erat,maritũ paruam impensam repetere non posse, quia iure suo illam tenetur facere.l.omnino. &.l. pen.ff.de impensis.Vnde veriùs dicendũ est,illam dici expẽsam factam gratia fructuũ, quæ attenta principali intentione facientis,ad illũ finẽ facta est, vt fructus colligantur, vt colligitur ex mente huius text.dum requirit,quòd ex domo refecta, vel seruo curato fructus percipiatur:& clarius ex.l.final.adiuncta gloss. 2.ff. de impensis. & in hoc sensu admitti potest opinio Duaren.& Cæpollæ,quos suprà retulimus.Vnde si ex seruo percipiatur fructus,quia scilicèt maritus eius operas locat.l.4.§.de oper. seruor. vel etiam domus locabatur,& maritus eam reficit; quia aliàs conductor non inueniebatur, attenta principali intentione, dicetur hæc impensa facta gratia fructuũ, vt colligitur ex hoc text.& sentit Angel.hîc.n. 1.Loriot.l.fructus.col.4.ad finem.ff de regulis iuris.probat.l.final.tit.11. partita. 4. Vnde cauendũ est à Bald.l.1.num.22. C. de fructib. & litiũ expẽsis. dum dicit,impensam factam circa substantiam rei,nõ posse videri factam gratia fructuũ.Quoad secundam autem quæstionem dicendũ est, q; si maritus impensa facta gratia fructuũ vsus est, vsq; ad tẽpus pro quo facta est,nihil repetere poterit,sed ea cum fructibus perceptis compensabitur, tex. hîc:si verò impensa facta graria fructuũ durauit plus quàm ius mariti expendentis,tũc pro rata repetere poterit,iuxta traditionem Bart.post glo.l.3.ff. de impẽsis. l.fin.tit.11.partit.4.& ibi Gregor. in gloss. 2.explicãdo vt notabiliter per Paul.l.domos.nu 6.ff.de lega.1. cuius explicationẽ pro notabili in hac materia extollit Menoch.consil 64.num.17.ad finem.libr.1. Boeri.decisio.44.num.13.Ancharr. Regiensis lib. 3. familiarũ quæstionũ. c.47. num.11.& Caualcan.decisio.44. nu. 57. ad finem. & infrà latius dicemus nu. 40. Et ad hunc modũ venit explicandus is text.dum declarat,quæ nam dicatur impensa gratia fructuũ: nam quoad exempla optimè procedit, attenta principali intentione impendentis, vt suprà diximus. † Sed quatenus dicit,prædictas impensas peti non posse, sed esse compensandas cum fructibus, est intelligendus, vt pro eo tẽpore, quo propter factas impensas vsus est fructibus rei, nihil possit repetere: non tamẽ negat,quatenus maritus fructus nõ percepit,posse earũ æstimationem repetere,iuxta doctrinã Bart. l.3.ff.de impensis. & explicationẽ Paul.l. domos.nu.6.ff.de lega.1. Et pro hoc expẽdo verba huius text.ibi: Cũ maritus fructus totius anni retinet.sentit enim,non esse compẽsandas impẽsas cũ fructibus, nisi pro eo anno,quo maritus fructus retinet. Si ergo impensa vltra annũ duret, repeti poterit:qđ etiã colligitur ex.l. 3.§. nos generaliter.ff.de impẽsis.Huic tamen exquisitæ resolutioni duo videtur obstare.Primũ.l.fin.ff de impẽsis.vbi probatur, impẽsas circa fructus non repeti,etiamsi ex illis in consequentiam resultet rei cõseruatio,& sic duret vltra tẽpus iuris mariti. Secundũ obstat.l.si quis domũ.§.hic subiũgi.ff.locati.vbi qui fecit impẽsas duraturas vltra ius suũ,nihil repetit:quia debuit cogitare id euenire posse. Sed his non obstãtibus,nõ est recedẽdũ à prædicta resolutione, quæ de mente cõmunis est.Neq; obstat prima difficultas de.l. fi. ff.de impẽsis.quia Angel. ibi intelligit eũ tex.quãdo impẽsa erat parua: secus si esset magna:& est etiã de mẽte Bart.hîc n. 1.Sed nõ placet,tũ quia diuinat,tũ etiam quia impẽsa facta gratia fructuũ, etsi magna sit,repeti nõ potest,vt suprà diximus. Itẽ si parua esset impẽsa, non repeteret, ea ratione, quia maritus eã tenebat facere.l.omnino.ff. de impẽsis. nõ verò ea ratione,quia facta esset graria fructuũ.Quare veriùs respondendũ est,tex.illũ procedere,quãdo impẽsa pertinet ad præstis annivtilitatẽ:nã hęc repeti nõ poterit,quantũcũq; in cõsequentiã videatur resultare conseruatio substantiæ rei. Atque ita resoluẽdum est,in hac materia, quòd si impensa ita facta est, vt tantùm possit durare pro tempore, quo ius habeat faciens,si proeo tempore fructus percepit, nihil repetere poterit: quantumcunque in consequentiam videatur conseruata substantia rei, vel alia vtilitas producta. Cæpolla.l.impensæ.nu.4.ff. de verbor.signifi.Si verò facta sit, vt duraret ad plures annos,& ante illos finitos ius facientis extinctũ fuit,procedet traditio glo. 2.l.3.ff. de impẽsis.& nostra resolutio. † Pro qua responsione expendo doctrinam Bart.l. pen.nu.4.ff.de impẽsis.vbi resoluit,quòd si colonus locauit fundum per plures annos,& impensa quam fecit,nõ debet durare vltra illud tempus, nihil repetere potest:sed si plus duratura sit, repetere poterit:subscribit Paul.l.domos.n.5.ff.de legat.1.Alexan.hîc nu. 3.& communiter recipitur hæc doctrina,vt per Ruin. consil.135.nu.14.lib.3.Roland.cons. 28. nu. 24.lib.1.Riminald.Iunior.consl. 411. nu. 23.lib.4.Valasc.de emphyteusi.q.26.nu.6. Expẽde igitur,q; Bar.sentit, q; vbi impensa ita facta est,vt non debeat durare vltra tempus,quo durat ius facientis, nihil repeti possit,& consequenter,quòd quantuis in consequentiã vtilitas fundi aucta sit,nihil repeti possit,quia satis est,facientem percepisse vtilitatem pro toto eo tẽpore,q; quo facta fuit impẽsa.Cæpolla d. l.impensæ.nu.4.ff.de verbor.signifi. & sic poterunt concordari opiniones. Et aduertes,d.l.fin.apertè velle, impensam factam gratia fructuum, posse esse talem, sine qua substantia rei non conseruaretur, vel deterior redderetur: quidquid Paul.hîc nu.1. in fin.contrarium sentiat. Item & ex eo tex. infertur annotatio ad tradita per Valasc. de emphyteusi. q.26. num.7.dum aduersus Bart.d.l.pen.nu.4. ff.de impensis.contendit, quòd colonus non cogitur facere impensam,quæ non sit duratura,nisi pro tempore conductionis,ea ratione, quia colonus neque paruam impensam cogitur facere.l.sed addes.§. si inquilinus.2.ff. locati.l.sed cùm fructuarius.§.1.ff. de vsufr. notat gloss.2.

l. ex cõducto in prin. ff. locati. & ita etiam in effectu Garsias tract. de expẽsis. c. 14. nu. 15. Nã ex prædictis dicẽdũ est, Barto. mẽtẽ eos nõ percepisse: neq; enim Bart. agit de modica, vel magna impẽsa, sed potiùs de ea, quæ necessaria est ad fructus colligendos, neq; est duratura vltra ius conductoris: hæc enim indistinctè incũbit colono, neq; ratione illius aliquid repetere potest. Ex suprà traditis infertur etiã explicatio ad tradita per eundẽ Valasc. de emphyteusi. q. 29. n. 26. dũ tenet, quòd emphyteuta tenetur facere magnas impensas, & idẽ in conductore ad lõgũ tempus: allegat Bart. l. pen. in. fine. ff. de impẽsis. † Qui tamẽ potiùs contrariũ sentit; nam tantũ vult, q; colonus ad longũ tẽpus tenetur facere fossata, & alia necessaria p eo tẽpore, quo ius suũ debet durare: quia ex illis totavtilitas pertinet ad eũ, & sic nihil earũ nomine repetere potest; sentiens, q; ad alias expensas nõ tenetur: de quo alibi agemus. Deniq; infertur annotatio ad tradita per Garsiam tractatu de expensis c. 1. num. 12. ad finem. dum resoluit, praxi receptum esse, quòd si colonus posuit in fundo sepes, vel fecit fossas, & finita locatione aliqua vtilitas adhuc percipi potest, tunc pro rata pretiũ illius impensæ ei reddendum est, iuxta doctrinam Bartoli l. 3. ff. de impensis. nã ex suprà dictis dicendum est, quòd si expensa non erat duratura vltra tempus, quo durauit ius facientis, & faciens toto eo tempore ex ea vtilitatem perceperit, quanuis aliquo casu ex accidenti plus durauerit, nihil eo nomine repetet. dicta. l. final. ff. de impensis. explicata vt suprà, quia eadem videtur militare ratio. Et hæc de prima difficultate. Non obstat secunda difficultas de l. si quis domum. 7. §. hîc subiungi. ff. locati. nam quanuis de illius intellectu iam egimus. l. fructus. ff. eodem. tamen quoad nostrum propositum attinet, illi respondendum est, quòd in casu ibi

16

proposito locatus fuerat vsus fructus in quinquennium: vnde faciens expensam duraturam ad quinquennium, ad illam tenebatur, iuxta doctrinam Bart. l. pen. in fine ff. de impensis. Nihil igitur mirum, si ratione illius nihil repetere possit, iuxta regulam l. penult. ff. de impensis. & notata. l. alimenta. C. de negocijs gestis. quæ in nostra materia fuit tradita Bal. l. 1. num. 4. & ibi Ialon num. 27. C. de iure emphyteutic. Anton. Gomez. 2. tom. cap. 3. num. 20. Non placet tamẽ hæc responsio: nam quanuis vera sit in se, vt pro impensa, quam quis tenetur facere, nihil repetere possit. l. sumptus. cum glos. ff. de legatis. 1. & in materia tradit Paul. consil. 270. num. 3. versic. terrio. libro. 2. tamen malè id applicatur ad interpretationem d. l. si quis domum. §. hîc subiungi. nam cum eo casu ius facientis extinctum sit, antequam transiret quinquennium, pro quo expensa facta fuerat, pro rata debuit competere repetitio, iuxta traditionem glos. 2. l. 3 ff. de impensis. quæ licèt loquatur in marito, tamen idem recipiendum est in vsufructuario, qui etiam non tenetur facere impensam ad perpetuam fundi vtilitatẽ pertinentẽ. l. eũ ad quẽ. C. de vsuf. Corn. consil. 86. nu. 4. lib. 4. Ad illius igitur text. 17
interpretationẽ debes aduertere, quòd in eo tex. tantũ dubitatur, vtrũ conducens vsumfructũ ad quinqueniũ; si vsufructuarius locans ante quinquennium decesit, posit cõductor ab hæredibus illius interesse petere, quia per tẽpus conuẽtũ nõ obtinuit vsũfructũ cõductũ? Et videbatur dicẽdũ posse, iuxta regulã. l. si vno. 17. §. vbicũq;. ff. locati. Cõtrariũ nihilominus determinat Iureconsi. in d. §. hîc subiũgi. ea ratione, quia cõtrariũ p̃cedit, quãdo culpa locatoris factũ est, vt cõductor non posit frui re cõducta intra tempus cõuentũ sed si sine illius culpa id cõtingit, tunc non tenetur ad interesse, sed satis est remittere mercedẽ, pro eo tẽpore,

re, quo re conducta non fruitur. l. ex conducto. 16. §. vis maior. & l. si fundus. 36. ff. locati. tradit Soc. consil. 156. n. 4. li. 2. Iaf. cõsil. 109. n. 1. li. 1. Bello. cõsil. 22. n. 1. Sed in casu ꝓposito in d. §. hîc subiũgi, nõ culpa fructuarij locantis, sed eius mortis natura li, fuerat vsus fructus conductus extinctus. §. finitur. Insti. de vsufruct. Et ideò tantùm hæredes tenẽtur pro rata remittere pensionem: nam & generale est. q; vbi ꝑpter naturã rei vẽditæ, vel locatæ secuta est euictio, non potest agi ad interesse, sed ad remissionem pretij, vel mercedis, vt per illum textum tradit Bartol. d. l. si quis domum. §. 1. num. 2. & ibi Paul. num. 5. & Costalius. ff. locati. Berous. cõsil. 90. num. 10. libro. 1. Alex. consil. 21. n. 9. libro. 5. Alciat. consil. 138. num. 1. & Aymon. consil. 211. n. 6. declarando tamen vt per Alciat. consil. 133. num. 5. Aymon. consilio. 24. ad finem. & per Cabalinum de euictio. §. 5. nu. 34. Quæritur vlterius in d. §. hîc subiungi. vtrùm conductor ab hærede fructuarij locantis, posit petere pretium expensarum; quas conductor fecit, duraturas vsque ad quinquennium, vsque ad quod tempus ei facta fuerit locatio? Et determinat Iureconsi. & à prædicto hærede petere non posse, quia prædictæ impensæ non peruenerunt ad hæredem fructuarij locantis, sed ad proprietarium, vnde illarum ratione obligari nõ debet: argum. l. fin. §. emptor. & quod ibi Corn. n. 2. C. communia de legatis. Et si 18
conductor pẽs. fe alleget; quod cõfisus in locatione facta ad quinqueniũ, prædictas fecit expensas, respondet Iureconsultus, quod debuit cogitare, fructuariũ locantem posse mori ante quinquẽniũ, & consequenter extingui posse ius vsufructus, & locationis factæ: quod cũ non cogitauerit, videtur esse in lata culpa. Salic. l. si nulla. n. 17. C. de pignor. actio. & l. quod Nerua. nu. 12. ff. deposit. Vnde succedit regula l. quod quis damnum. 204. ff. de reg. iur. Quanuis enim casus aduentitij non debeant considerari. l. Iulianus.

ff. qui & à quibus. tamen si casus is frequẽter contingit, considerari debet. Salicet. l. licet. num. 3. ad finem. C. de locato. Itẽ quando ex natura rei in conuentionem deductę aliquis casus verisimiliter cõtingere potest, considerari debet, aliàs non considerans videtur esse in culpa. Bartolus l. inter stipulantem. §. sacram. num. 7. ff. de verbor. obligat. Baldus l. æde. numero. 11. C. de locato. & consequenter dãnum ex prędicta consideratione proueniens, sibi imputare debet. d. §. hîc subiũgi. exornat Cagnol. l. diem functo. à numero. 83. ff. de officio assessoris. Tiraquel. li. 1. retract. §. 1. glos. 18. à num. 41. & codẽ libr. 1. §. 11. glo. 6. à num. 7. Sed vltra alios est aduertendum, adhuc in terminis d. §. hîc subiungi. dubitari posse, vtrũ conductor, qui fecit prædictas impensas, posit illas repetere à proprietario ad quẽ peruenerunt? neque enim id ibi determinat Iureconsultus, sed dicẽdum est, imò pro constanti habere, conductorem illas amisisse, aliàs frustra dubitaret, vtrùm ab hærede fructuarij locati repeti possent, Et est ratio, quia licet quando quis efficitur locupletior ex re mea, vel mihi debita, competat condictio, ex æquitate. l. si me & Tirium. ff. si certum petat. tamen oportet aliquod negocium gestum esse inter mẽ, & eum, à quo volo condicere, vt eleganter declarat Bart. l. sed si me putem. §. 1. num. 6. vers. declaro hoc. ff. de cõdict. indeb. Menoc. de recup. poss. 4. remedio. n. 1. Cõductor autẽ vsusfructus cũ ꝑprietatio. nullũ negociũ gessit, quia ab eo nõ conduxit, sed à fructuario; & ideò ab eo nihil conducere potest. Prætereà in specie d. §. hîc subiungi. expensæ factæ fuerunt gratia fructuum, & tantùm duraturæ, dũ fructus virtute conductionis percipi poterãt: expẽdẽs ꝑpriũ igitur negociũ gessit, neq; habuit animũ aliquẽ obligandi: & ideò repetere nihil potest. Salic. l. si pater. n. 3. C. de vsuf. & in specie Mol. li. 1. de primog. c. 21. n. 9. † Et ex his facilè tollit difficultas. ff. mora. nã in specie gl. 2. l. 3 19

ff.Soluto matrimonio. 1143

j.de impensis. & s. resolutorum, maritus negocium gesit cum vxore, recipiendo ab illa res, quarũ respectu fecit impensas: similiter & conductor negocium gessit cum locatore, & ideò locũ habent suprà resoluta. Quòd si nullũ negociũ gestum est cũ eo, à quo expẽsa repetitur, ꝓcedit decis. & ratio d.§. hìc subiũgi. Quare sicũ ductor aliquod negociũ gessisset cũ proprietario, nõ procederet ille text. sed potius traditio gl.2.l.3.j.de impẽsis. Colligitur etiã, quòd cũ d.§. hìc subiungi. tantũ loquatur in impẽsis factis gratia fructuũ, in quibus cõductor voluit sibi consulere, & nõ aliũ obligare: quod diuersum erit in impẽsis vtilibus, vel necessarijs: has enim cõductor indistincte deducere poterit, iuxta regulã l. dñs. §. 1. & l penul. in prin. s. locati. & in specie Connan. li. 7. cõment. c. 11. n 21. quidquid contrariũ pro cõstãti teneãt Lãcelot. Deci. l. senatus. §. Marcellus. in fine. j. de leg. 1. & Valasc. de emphyteusi. q. 25. n. 35. ad mediũ. Defẽsa igitur sic resolutione suprà tradita, ex ea primò infertur explicatio ad nostrum tex. dũ enumerat inter expẽsas gratia fructuũ, id quod in tutelã ædificiorũ expẽsũ est: gl. hìc ver. in tutelã exponit, id est in in tuitionẽ, vt libẽtius inhabitẽtur, & fructus percipiãtur: nã vt inquit Seneca lib. 5. de benefi. c. 19. Qui agrũ meũ colit, beneficiũ agro nõ dat, sed mihi: & qui domũ meam quominus ruat fulcit, præstat mihi: ipsa enim domus sine sensu est: & idẽ de seruo dicã, mei mãcipij res est, mihi seruatur: nã ex prædictis dicendũ est, quod illa quidem dicitur impensa causa fructuũ facta, attẽta principali intentione mariti expẽdentis, sed nõ cõfũditur nisi cũ fructibus receptis: & pro reliquo tẽpore soluetur pretiũ marito, iuxta tradita per Bar. l. 3. j. de impẽsis. & Paul. l. domos. n. 6. j. de leg. 1. & infrà dicemus. Secũ dò infertur explicatio ad istũ text. dũ loquitur de seruo ægroto, quẽ maritus curauit, quod Bar. l. fi seruũ. in prin. n. 4. j. de ver. obli. intellexit, quãdo erat paruaim-

pensa: nã tũc tanquã facta gratia fructuũ 20
repeti non poterit. Si autẽ grauis erat infirmitas, ita vt si nõ curaretur seruus ille, moreretur, tũc tanquam necessaria impẽsa repetetur, vt ibi explicat Paul. nu. 5. per l. 2. j. de impẽsis. Quæ tamen explicatio non placet, quia si parua esset impensa, nõ posset, maritus eam repetere, etiam si non esset facta gratia fructuũ, quia maritus, qui ex operis serui recepit vtilitatẽ, ratione naturaliter tenetur cũctura. l. sicut. 52. s. de vsuf. dũmodo modica sit impẽsa. l. in rebus. §. possunt. s. cõmodati. & sic nihil eo nomine petere poterat. l. pen. j. de impẽsis. notat Deci. l. cũ fũdus. §. l. n. 18. s. si cer. pet. Vnde est intelligẽdus text. de magna impẽsa, quæ tamẽ quia principaliter facta est gratia fructuũ, repeti nõ potest. Intelligetur ꝓ rata operarũ acceptarũ: nam id quod deest, reperet ab vxore, quæ ex cura serui vtilitatẽ adhuc percepit ex eius sanitate, vt tradit Bar. in fin. l. l. 3. j. de impẽsis. & suprà diximus. Aduertetamẽ, quòd in domo refecta inhibitur æstimatio impensæ, vt infrà dicemus. Sed in seruo curato habetur tantũ cõsideratio ad quãtitatẽ impẽsæ, & operarũ ex seruo post sanitatem perceptarũ, quia serui sanitatis cõseruatio, magis prouenit ex natura, quàm ex impẽsa circa eũram facta, vt in simili tradit Sarmiento libro. 1. selecta. c. 10. n. 5. facit l. si fũdi possessor. 23. s. de rei vend. adiunctis traditis per Felinum consil. 42. numer. 5. & Gammã decisio. 306. ad finem. & in specie est de mente Zasi. libro. 2. singula. intellectuum. capite. 4. numero. 4. & Corras. l. quod dicitur. numer. 2. j. de impensis. & pro illis videtur tex. in l. qui iniuriæ. §. fina. j. de furtis. Infertur tertiò annotatio ad tradita per Paul. l. fructus. nu. 2. & ibi Vincent. n. 4. s. eo. dum dicunt, illas impensas dici fieri gratia fructuum, quæ fiunt pro illis habendis, vt serendo & arãdo terram: quod etiam tradit Domin. consil 85. à nu. 4. & Menoch. lib. 2. de arbitr. casu. 215. à n. 1. Addit Paul. l. domos.

num. 5. j. de leg. 1. & consil. 247. col. pen. ante fi. lib 2 quòd hęc nunquam repetitur, sed cum fructibus cõpẽsatur, & tantũ ea repeti potest, quæ fit in vtilitatem rei, & & durat post finitum ius expẽdẽtis. quod & tradit Caldas tract. nominationis emphyteusis. q. 18. n. 49. nam ex suprà traditis potius docere debuissent, † quòd 21
impensa gratia fructuum dicitur, quę fit principaliter ea intentione vt fructus percipiatur: nec tamen semper cõfunditur cum fructibus: sed si duret vltra tempus, quo durauit ius mariti, tunc debet pro illis pretiũ solui, modo expresso per Bar. d. l. 3. j. de impensis. & per Paul. l. domos. n. 6. j. de le. 1. & suprà diximus. Quartò infertur explicatio ad gloss. 2. l. 3. j. de impẽsis. nam Alex. l. domos. n. 1. ad medium. j. de leg. 1. collegit ex ea, quòd impensa facta ad decem annos, non videtur facta causa fructuum, sed ad perpetuam rei vtilitatem: & ita etiã Natta conſ. 256. nu. 2. libr. 2. & alij relati per Petrã de fideicom. q. 15. nu. 245. Ioseph. decis. Perusina. 24. n. 10. nam imò glo. apertè loquitur in impensa facta gratia fructuũ: & tamen vult, quòd si illa durat vltra ius mariti, exoluẽda est pro rata, vt suprà declarauimus. Quintò infertur, quòd licet maritus faciens expensas in rebus dotalibus, possit illas deducere, neque teneatur fructus cum impensis compensare, iuxta doctrinam glos. receptæ. l. emptor. 65. verb. superfluum. in fine. s. de rei vend. tamẽ impensas gratia fructuum factas tenetur cũ fructibus compensare. Et est ratio, quia cum fructus intelligantur deductis impensis, si maritus percipit fructus, per illos ei videtur satisfactum de impensis: si tamen illæ plus durauerint vltra ius mariti, tunc inducenda est glo. 2. l. 3. j. de impẽsis. & ibi Bartol. & suprà diximus: & iuxta hæc est explicandus Ruin. conſ. 135. nu. 14. lib. 3. & Garsias tract. de expensis. cap. 13. n. 58. Infertur sextoannotatio ad tradita per Caldas tractat. de nominatione emphyteusis. q. 18. n. 50. vbi tanquam nouũ resoluit, quòd si facta sint instrumẽta per colonũ gratia fructuũ, & illa finita locatione seruire agro, & prodesse possũt, boni viri arbitrio exoluendæ sunt colono: hæc enim resolutio non est noua, sed ex mente communis, & est declaranda vt suprà diximus. Septimò infertur resolutio ad eam dubiamquæstionem, quam in hac materia mouet Paulus Castrens. consilio. 270. numero. 3. versiculo, tertia. libro. 2. vtrùm impensæ factæ in redigendo nemore ad culturam (quod ipse appellat deboscare) videãtur factæ gratia fructuum, ita vt cum ipsis debeant compensari? Et ipse concludit, gratia fructuum videri factas, & ideò cum illis esse compẽsãdas. † Mouetur primò, quia ex isto tex. 22
constat, impensas factas in serendo. & arando, fieri gratia fructuum, & cum illis esse compensãdas: ergo idem recipiendum est in impẽsa facta ad deboscandũ, sine qua terra arari nõ potest: nãqđ dispositũ est in cõsequẽti, tacitè etiam videtur dispositum in antecedẽti necessario. l. ad rẽ mobilẽ. s. de procura. Secũdò, quia fructuarius, & similes tenẽtur fũdũ rectè colere. l. itẽ si fũdi. 10. in prin. s. de vsuf. & sic suo victu. l. suo victu. j. de ope. libert. consequenter igitur tenetur deboscare, sine quo fundus rectè coli non potest. Cum ergo id ex necessitate faciat, nihil eo nomine repetere poterit. l. pen. j. de impẽsis Tertiò, quia maior vtilitas colligitur ex deboscatione ꝓpter ligna, quã sit impẽsa, maximè cũ & terra nouè deboscata, si ferat, vberiores fructus ferat, quã seminari solita. Impẽsa igit facta debet cõpẽsari cũ fructibus ex pinguedine terræ ꝓuenientibus. arg. l. i. §. fi. j. de aqua pluuia. Quartò ꝓ hac opinione vltra alios expẽdo istũ textum in hac prima parte, dum probat, quòd si domus solebat ferre fructus ciuiles, & aliquid impẽditur in tutelam eius, videtur hæc impẽsa facta gratia fructuũ, & cumillis compẽsatur. Aduerte igitur, quòd ex illa tutela resultat perpetua domus conseruatio: & tamen quia ea facta

est præsertim causa fructuum, cum illis compensatur: quod etiam colligitur ex l. fina. iuncta gl. 2. ff. de impēsis. Ergo idem dicendū est in casu Pauli: & ita prædictā Pauli opinionem probat Neguſ. de pigno. 4 membr. 5. partis. num. 11. in fine. Boeri. decis. 44. num. 11. in fin. Rodoan. tracta de reb. eccles. non alienand. pag. 409. num. 6. Contrariam tamen opinionem, imò quòd talis impensa tanquam vtilis, & pertinens ad perpetuam rei vtilitatem, sit exoluenda facienti, defendit Ruin. aduersus Paul. consil. 135. à nu. 13. lib. 3. allegat. l. veluti. 6. cum gloss. ff. de impensis, & l. vtiles. 42. iuncta glo. 2. ſ. de petitio. hered. in quibus probatur, quòd impensa facta in redigēdo nemore ad culturam, dicitur vtilis: ergo repeti potest, iuxta regulam huius text. in fine. Secundò, quia impensa pertinens ad perpetuā rei vtilitatem, vel quæ est duratura vltra tempus locationis, non dicitur impensa facta gratia fructuum, & ideò eam colonus non cogitur facere. Bart. l. impensæ. num. 4. ff. de impensis: si ergo non fit gratia fructuum, indistinctè repetenda est. l. 1. in fine. ff. de impensis. † Quibus rationibus hanc opinionem aduersus Paulū probat idem Ruin. consil. 14. numero. 3. lib. 1. & ei subscribunt Roland. consil. 28. à num. 23. lib. 1. & consil. 83. numero. 7. lib. 4. Riminald. Iunior consil. 411. à nu. 17. lib. 4. Garsias tracta. de expensis capit. 14. num. 11. ad fi. Inuenio, quòd Valasc. de emphyteusi quæst. 25. num. 5. relatis prædictis opinionibus contrarijs, in concordiam eas reducit, vt prima opinio Castrens. procedat, quando impensa fuerit parua: nam quamuis ex ea magna resultet vtilitas, non poterit repeti: sed si fuerit magna, tune tanquam vtilis deducetur: allegat. l. omnino. ff. de impēsis. Sed non placet hæc concordia, quia si verum est præsuppositum Castrens. quòd prædicta impensa censetur facta gratia fructuum, valida est consequentia, quòd etsi magna sit, eam tamen tenetur compensare cum fructibus. Paul. hic nume. 2. & suprà diximus. Item colonus nec paruam impensam tenetur facere. gloss. 2. l. ex conducto. ſ. locati, nisi illam, quæ necessaria sit ad fructus colligendos: nam hæc illi incumbit, etsi magna sit. Bart. l. penul. numer. 4. ff. impensis. ergo & prædicta concordia malè applicatur huic controuersiæ. Tutius igitur est tenere opinionem moder. norum aduersus Paul. Castrens. Qua retenta, non obstant rationes suprà adductæ pro Castrensis opinione: nam ad primum respōdetur, quòd de aratione ad deboscationem non benè arguitur: nam deboscatio potioris naturæ est, quā aratio: nam pertinet ad perpetuam fundi vtilitatem: aratio autem ad temporalem. l. 3. §. nos generaliter. ff. de impensis. Planè licet in consequenti videatur includi antecedens necessarium: non tamen includitur, quādo illud est maioris potentiæ, iuxta doctrinam Bart. l. 2. nu. 2. ſ. de iurisdictio. omnium iudicum. & ita prædicto Pauli argumento in specie respondet Ruin. consilio. 135. nume. 13. lib. 3. Roland. consilio. 28. numero. 25. lib. 1. Et Hippolyt. Riminald. cons. 411. num. 24. lib. 4. Potest etiam vltra illes præ dicto argumento responderi, quòd vt in consequenti videatur contineri antecedens, oportet quòd antecedens tale sit, vt ex eo necessariò inferatur consequēs, non verò sufficit q̄ inferatur cōtingēter, siue posibiliter: Bar. l. ambitiosa. nu. 22. ff. de decretis ab ordine faciēdis. † Ratio igitur, & seminatio dicetur antecedēs necessariū ad fructus: tū quia sine illis fructus nō producūtur: tū etiā quia illis positis, secundùm cursum naturæ fructus producūtur. Quod tamē nō potest dici de deboscatione, nā quānis illa terra sinē deboscatione non posit fructus producere, tamen illa facta, non sequitur necessariò fructuum productio, sed oportet quòd terra deboscata aretur, & semineť: ergo prout antecedēs nō est necessariū ad

ad consequēs, sic è contra: ac ita nō subsistit argumentum. Non obstat secundū, quia respondetur quòd licet fructuarius, & similes, teneantur rectè fundum colere l. item si fundi. 10. in princ. ſ. de vsufr. tamen nec tenētur, neque possunt mutare formā rei. l. vsufructuarius nouū. 68. ſ. de vsuf. Bald. l. 1. n. 11. C. de iure emphyteutico. Ergo non sequitur, quòd prædictam deboscationem teneatur facere: nā videmus, quòd maritus tenetur colere fūdos dotales, & eos tueri. l. pen. ff. de impēsis. & tamē nō tenetur illos augere, & vtiliores reddere. Bar. l. 1. §. 1. n. 2. ff. de impēsis. Nō obstat tertiū, quia respōdet Hippol. Riminal. cons. 411. à n. 28. li. 4. quòd vtilitas quæ percipitur ex lignis decisis, & deboscatis, est momentanea, & ideò nō debet esse in consideratione. l. fina. §. fin. C. de bo. quæ lib. Sed nō placet, quia deboscatio & lignorum collectio, nō fit in momēto: & etiam momētanea considerantur, quando post se relinquunt aliquē effectū. l. si quis hæredē. C. de instit. l. 2. C. de posth. hæred. inst. l. nō tantū. C. de legatis. & ideò melius respondetur, quòd neque emphyteuta, neque alius dominus tēporalis potest deboscare, & illā terrā aratoriā facere, nisi dūs directus cōsētiat. Bal. l. 1. n. 11. C. de iure emphyteutico. qui cōsentiēs, vt colonus, vel emphyteuta suis expēsis deboscet, videtur tacitè velle, vt ligna deboscata sua faciat pro cūra & industria, vt colligitur ex l. vir in fundo. cum glossa. ſ. de fundo dotali. vnde propter hoc non est impediendus petere pretium expensarum factarum ad perpetuam terræ vtilitatem, iuxta rationem l. fina. C. de alluuio. Non obstat quartū de isto text. inducto, vt suprà: nam respōdetur ex mente gloss. hic verb. in tutelā. tex. esse intelligēdum de ea expēsa, quæ fit vt domus libentiùs inhabitetur, & sic ex ea fructus percipiatur: subscribit Alexand. hic num. 2. & Vincēt. nu. 9. † Qui addit, gloss. esse exemplificandam, quando impensa fit circa custodiam domus, vt sic tanquam in loco securo homines faciliùs velint in ea habitare: hæc enim impensa cum temporalis sit, repeti non poterit iuxta regulam. l. 3. §. nos generaliter. ff. de impēsis. Quæ declaratio licet in se vera sit, tamen non cōuenit verbis textus: nā illud verbū, In tutelā, solet significare, id est, in refectionē domus, vt constat ex l. penul. ff. de impensis. & in specie agnoscit Ang. hic n. 1. Et ideò melius respōdetur, q̄ text. probat quidē, hāc impēsā esse compensandā cum fructibus, dū maritus fructus percipit, sed postquam eius ius extinctum fuerit, non negat tex. illud quod tūc valet impensa, non esse illi restituendum modo suprà declarato. Vnde & in casu Pauli, si terra deboscata sit tenuis, ita vt ad paucos annos possit fructus producere, hæc impensa tanquā temporalis cum fructibus compensabitur, declarando iuxta doctrinam Bar. l. 3. ff. de impēsis & tradita suprà: quòd si terra deboscata sit fertilis, & perpetuò fructus producat, tūc talis impēsa cēsebitur vtilis. l. veluti. 6. cum gl. ſ. de impēsis. l. vtiles. adiuncta glo. 2. ſ. de petitio. hæred. ac ita locum habebit secūda pars huius tex. & ad hunc modum poterunt concordari opiniones. Præterea & in hac prima tex. parte illud venit in quęstionem, vtrū impensæ factæ in re dotali custodienda, dicantur factæ gratia fructuum? & consequenter cū illis veniāt cōpēsādæ? Et gl. hic verb. in tutelā, sentit, gratia fructuū videri factas, vt etiam declarat Vincent. hic num. 9. Et videtur tex. l. pen. ff. de impensis. vbi probatur, quod maritus suo sumptu tenetur res dotales tueri, id est, defendere, & custodire, vt est de mente glossę ibi. verb. tueri. Ex quo colligebat ibi Bartolus num. 2. quòd impensæ factæ in custodiendo agro, considerantur tanquam impensæ factæ gratia fructuum percipiendorū, iuxta regulam huius tex. in 1. parte. & subscribit Bald. l. 1. num. 25. C. de fructib. & litium expensis. Angel. l. sumptus. ff. de leg. 1. vbi Iason. n. 7. asserit

hoc communiter receptum:& idem Iaſon.§.propter.à numer.3. Inſti.de actio. Sed cauendum eſt, quia in contrarium videtur text.l.cum quæreretur.58.§.fin. ff.de leg.3.vbi tex.probat,quòd ſi fundus legetur,cũ his quæ eius colẽdi cauſa fuerint parata, in tali legato non continebitur ſeruus ſaltuarius, qui conſtituitur ad fundum cuſtodiendum:ex quo Bart. ibi in fine collegit,quòd impenſas factas in cuſtodiendo fundo, quilibet deducere poteſt,quia non videtur factæ gratia fructuum, ſed ad conſeruandam ipſius rei
26 ſubſtantiam: ſubſcribit Ang. hîc numero.1.& pro cõſtanti tenet Salicet.l.1.numero.4.C.de fructib. & litium expenſis, & probant Deci.conſil.420. numero.5. Natta conſilio.536.numer.12.libr.3. Pinel.l.2.C.de reſcind.vend. pag.102. numer.31.in fine.quibus adde Bal.conſilio 303. ad euidentiam. numero.2.libr.1.Et ſi quis hanc velit defendere opinionem, ad l.pen.ff.de impenſis.poterit reſpondere, quòd text. ille principaliter non agit de impẽſis factis gratia fructuum, ſed de
27 impenſis neceſſarijs factis circa ipſius rei ſubſtantiam,quas maritus deducere nõ poteſt, ſi fuerint modicæ,quia ad has faciendas iure compelli poteſt.l. omnino. ff.de impẽſis. & quis non deducit impẽſas,quas iure compellitur facere,gl.l.ſumptus.ff.deleg.1.& ibi Ang.& Iaſ.n.4.Ergo ex illo tex.minimè deducitur,quodDD. ſuprà citati ex eo colligunt. Neque obſtat, quòd d.l pen. etiam loquitur de impẽſis factis circa fructus, quas probat deduci nõ poſſe, ob rationẽ ibi expreſſam, quam ibi explicat Goffred. nam replicabitur,non ob id inferri,cuſtodiam rei dotalis pertinere ad impẽſam factam ratione fructuum:nam imò tex. ille prædictã impẽſam diſtinguit apertè ab ea, quæ fit gratia fructuũ,& magis ſẽtit, illã eſſe neceſſariã,vt etiã probat l.1.§.inter neceſſarias,iuncta glo.verb.proiectas.ff. de impẽſis.& ibi Ang.num.1.Quæ tamen in caſu d.l.pen.non deducũtur, quia ſunt modicæ, & ſic maritus iure eas compellitur facere: ad quem modum ſunt explicãdi Alex.hîc nu.4.& Iaſon numero.2.Eſt nihilominus aduertendum, quòd pro prima ſentẽtia videtur eſſe tex. expreſſus. l. ſi à domino.39.§.fin.ff.de petitio. hæred. vbi inter impenſas factas gratia fructuũ, cõnumerãtur illæ, quæ fiunt cauſa cuſtodiendi fructus:extollit Rom.ſing.332.& notauit Vincẽt.hîc num.9.& per eũ tex. hanc eſſe cõmunem opinionem aduerſus Bar. aſſerit Catellian. in memoralib. verb.fructus.& Petra de fideicommiſ.q. 15.n.228. quem vide.Et retenta hac opinione, nõ obſtabit text.l. cũ quæreretur. 58.§.fin.ff.deleg.3. nam debes aduertere,quòd ibi fuerunt legata,quæ agri colẽdi cauſa erãt parata,in quo legato,inquit Iureconſultus, neque contineri ſeruum topiarium, quia is non pertinet ad agrũ colendum, ſed ad ornandum: quod elegãter aduerſus gl.ibi verb. ornandi.explicant Corraſi libro.5.miſcelleano.cap. 21.à nu.2. Ruizius deciſio. Lituanica.5. num.359.& Alex.ab Alex.libr. 3. genialiũ dierũ.ca.25.†Similiter neque cõtinebitur ſeruus ſaltuarius,quia & is non pertinet ad colẽdũ fũdũ, ſed ad cuſtodiẽdũ: & explicat Corraſi.vbi ſuprà à numer.4. & Garſias tract.de expenſis.c.13.nu.40. Quanuis igitur tex.ille probet, quòd cuſtos fũdi nõ dicitur eũ colere,ſed cuſtodire:non tamẽ ob id negat,eũ maximè pertinere ad fructus conſeruandos,& ad illos integrè percipiẽdos,ac obid cauſa fructuũ poſſe dici paratũ fuiſſe, vt aduertit Aret.l.fructus.col.3.in prin.ff.eod.Quare ſi in terminis d.l.cũ quæreretur.§.fin.verba legati continerent,quòd legabantur parata cauſa fructuum percipiẽdorũ,vtique contineretur ſeruus ſaltuarius,vt colligitur ex l.ſi ita.is.§.fi.ff. de fũdo inſtructo.adiũcta l.inſtrumenta.8.eo.tit.& admittũt Imol.hîc ad finẽ. Cãpeſ. de dote.2.par.q.46.ad finẽ.Garſias tract.de expẽſis.c.13.n.40.Atque ita videtur.quòd prima opinio ſit verior. Imol.tamen hîc ad finem

finẽ opiniones concordat, quòd aut cuſtodia eſt temporalis, vt quia pro quolibet anno,vel menſe,cuſtodi merces conſtituitur:& hæc tanquam temporalis repeti nõ poteſt,ſed cũ fructibus compenſatur:& in his terminis procedat gl.l. penul.ver.tueri.ff.de impenſis. aut impenſa pertinet ad perpetuam fũdi cuſtodiam, vt quia emitur ſeruus,qui perpetuò adſit fũdi cuſtodiæ: & hæc impenſa tanquam vtilis repeti poterit,vt colligitur ex d.l.penult.iũcta gl.verb.extra.ff.de impẽſis,quã concordiam probat Alex hîc num.4.Iaſ. n.2.Zaſi.nu.10.Iaſ.l.ſũptus.n.8.ff.delega. 1.Campeſ.de dote.2.part.q.46.Andr.Sicul.conſ.56.col.fin.libro.4.Alciat.reſpõſo.450.n.27.Beroius.cap. 1.n.96.de vſur. Sed aduertendũ eſt,quòd imò indiſtinctè impẽſam factam cauſa cuſtodiæ,non videri factam gratia fructuum, videtur probare text.inextrauagan. 1.verſiculo. in ſoluẽdo.de decimis.inter communes, vbi probatur, quòd ex decima ſoluenda Papæ,deducũtur impẽſæ factægratia fructuũ: & tamẽ non deducũtur impenſæ factæ in cuſtodia caſtri,quia ſũt extra, id eſt, omnino diuerſæ, à factis gratia fructuũ:ſi ergo non videtur factæ gratia fructuũ,nõ ſunt cũ illis compenſandæ, ſed potius tãquam vtiles repeti poterũt. Neque repugnabit tex.l.pen.ff. de impenſis, quia loquitur in marito., cui incũbit res dotales tueri,& cuſtodire,qui impẽſas factas in cuſtodia repetere non poterit:
28 † non quidẽ quia videntur factæ gratia fructuũ,vt prædicti præſupponũt,ſed potius quia cũ ad illas faciẽdas teneatur,nihil earum nomine repetere poteſt,iuxta traditionẽ glo.l.ſũptus.ff.deleg.1.Si ergo quis in cuſtodia agri fecit expẽſas etiam tẽporales,ad quas faciẽdas iure non tenebatur,nulla ratio eſt,cur illas tanquam vtiles repetere non poſſit,glo. & Bar.l.3.ff. de impenſis. Probabilior igitur videtur concordia Pauli.l.fructus.n.6.ff.eod. quã ibi probat Aretin.col.2.ad finẽ.quòd aut cuſtodes ſũt neceſſarij,vt fructus integri percipiantur, vel vt collecti ſeruẽtur; & tũc cũ impẽſa neceſſariò,& directò reſpiciat ipſos fructus,dicetur facta gratia fructuũ, & conſequẽter cũ illis conpẽſabitur:& in his terminis procedit.l. ſi à dño. 39.§.fin.ff. de petitio.hæred. notat Dominicus conſilio.85.à numero.4. & colligitur ex l.ſi ita is.§.fina.ff. de fũdo inſtructo adiũcta l.inſtrumẽta.8.eod.titul. Aut huiuſmodi cuſtodia non eſt neceſſaria ad fructus integrè colligẽdos, & ſic directò & principaliter non reſpicit fructus, vt contingit in cuſtodia caſtri, vel fũdi bene vallati,& huiuſmodi impenſa non dicetur facta gratia fructuũ,ſed principaliter ad conſeruandam ipſius rei ſubſtantiam,ſiue dominium,& poſſeſsionem illius, & ſic tanquam vtilis repeti poterit, vt clarè probat d.extrauagan.1.verſicul. in ſoluẽdo.de decimis.inter communes, dũ diſponit, ex decima Papali non deduci impẽſas factas in cuſtodia caſtri, quia non ſunt factæ gratia fructuũ, & ſic ſentit,quòd videntur factæ ad cuſtodiendũ dominiũ caſtri,& illius ſubſtãtiam:& ſic tanquam vtilis poterit repeti,vt aduertit Angel.hîc num.1. Vndè inferri videtur, quòd ſi maritus fecit impenſam in cuſtodiendo caſtro dotali,eã tanquam vtilem perere poterit,iuxta regulã huius text.in fine.& pro conſtanti tenẽt Salic.l.1.n.4. C.de fructibus,& litium expenſis. quem ſequitur Natta conſil.536.num.10.libro 3.& alij quos refert Petra de fideicomiſ. q.15.à num.219.& num.238.Contrarium tamen tenet Paul.l.fructus.numer.6. ad finem.ff.eodem.ea ratione,quia huiuſmodi impenſa eſt temporalis,& tantùm dumdum conſtat matrimonium:ergo minimè repeti poteſt,iuxta regulam. l.3.§. nos generaliter.ff. de impenſis. ſubſcribit Alex.hîc num.4.poſt mediũ.& Aretin. col.3.poſt principiũ.† Quì confirmat ex eo,quòd ſi maritus habitat in caſtro cum familia, fructum habitationis videtur habere,quem cum impenſis debet cõpenſare,iuxta regulam huius text. Accedat,

quòd maritus tenetur tueri, & custodire res dotales. l. pen. ff. de impensis. Ergo nihil eo nomine repetere potest. glo. l. sumptus. 64. ff. deleg. 1. Sed his nõ obstãtibus, nostra illatio videtur verior ex suprà resolutis: cui minimè obstant in contrarium adducta: nam ad primũ de l. 3. §. nos generaliter. ff. de impensis respondetur procedere in impensa, quę directò respicit fructus: hæc enim si temporalis sit, cum ipsis compensatur: declarãdo tamen cũ glos. & Bart. l. 3. ff. de impẽsis. nos autem loquimur in impensa facta circa custodiam castri, quæ principaliter respicit cõseruationem dominij, & vtilitatẽ ipsius rei, & ideò tanquam vtilis repeti potest, quãtũcũque tẽporalis sit, iuxta doctrinã glos. l. in fundo. §. de rei vend. & quia licet custodia fuerit tẽporalis & transitoria, tamen quoad effectum vtilitas est perpetua. Baldus consil. 303. ad euidẽtiã num 2. in fine. lib. 1. Qua etiam ratione impensa facta circa victualia castri, tanquam vtilis repeti potest, quantumcunque temporalis sit. Ang. l. 1. §. 1. nu. 1. ff. de impensis. & Petra de fideicommiss. q. 15. numero. 227. Non obstat secunda ratio, quia non sequitur: Maritus percepit fructum habitationis: ergo tenetur eũ compensare cum impensis factis circa cõseruandam rei substantiam, nam cũ his fructibus prædictas impensas non compensari probat. l. 1. in fine. ff. de impensis. tradit Aretin. l. si seruum. in prin. numero. 6. ff. de verbor. obligatio. & infrà dicemus. Non obstat tertia ratio, quia respodetur, quòd maritus tenetur tueri res dotales, dummodo impensa fuerit modica. l. omnino. ff. de impensis. & colligitur ex d. l. penul. ibi. Modica refectio, quam verum est, maritũ repetere nõ posse, non quiatẽporalis sit, vel quia gratia fructuũ videat facta, sed quia cum ex natura dotis huiusmodi impẽsa incũbat marito, nihil eo nomine repetere potest. glos. l. sũptus. 64. ff. de leg. 1. & tenẽt relati per Petram de fideic. q. 15. n. 231. Sed si ponas superuenisse bellũ, & maritũ in custodiẽdo castro magnas impẽsas fecisse, & non cõsuetas, nulla est ratio, cur has tanquam vtiles repetere non possit, vt hîc aduertit Cuma. post princ. & consilio. 19. ad finem. Et eo non relato, Garsias tract. de expẽsis. c. 13. n. 39. & Petra de fideic. q. 15. n. 229. quidquid contrarium sentiat Greg. l. 41. titul. 28. part. 3. verb. entregãdo, & ad hũc modũ poterũt cõcordari opiniones. † Nam & in simili videmus, quòd si nomina debitorũ dẽtur in dotem, impẽsas factas in illis exigẽdis maritus repetere nõ potest, quia accipiendo nomina exigẽda, tacitè ad expenẽdas expẽsas ad id necessarias videtur se obligasse. gl. l. 1. verb. non sint. ff. de impẽsis. Quod tamẽ intelligitur de expẽsis modicis: nam si magnæ fuerint, id, in quo excedũt, maritus repetere poterit. Bal. l. per diuersas. n. 10. C. mãda. & l. i. n. 13. C. de bo. mar. & l. 3. n. 2. in fin. C. de falsa causa adiect. legat. Ias. l. si in area. n. 3. §. de condi. indeb. Aret. hîc. col. 2. in prin. Ias. ad finẽ. & optimè comprobat Pinel. l. 1. C. de bo. mat. 2. par. n. 70. Mẽcha. de succesionũ creatione. §. 5. n. pen. Garsias tracta. de expẽsis. c. 13. à n. 17. & hæc de prima parte huius tex. Succedit igitur secũda, quod impẽsæ vtiles, vel necessariæ factæ per maritũ, soluto matrimonio pereũ deducũtur, & peti possũt. Ad cuius conclusionis explicationẽ necessariò videndũ est, quæ nam dicatur impẽsa vtilis, vel necessaria? vt sic sciamus, in quibus terminis hæc secũda cõclusio sit accipiẽda. Et ad veram declarationem illud in primis est præmittẽdũ, quod tradit Paul. Castrens. consilio. 377. quantũ. n. 1. lib. 1. quòd reparatio, & melioratio differũt: nã reparatio dicitur illa, per quã pristina forma, vel facies ædificij conseruatur, absq; vlla illius productione, vel depressione, vt puta, si reficiatur tectũ, vel paries, qui minabatur ruinam: nam reparare idem significat q reficere. l. 3. §. pen. de itine. actuq; priuato. l. 1. §. si quis in specie. ff. de via publica. l. 1. §. si quis ædificiũ. ff. de ne-

ui oper. melioratio autẽ dicitur illa, per quam domus efficitur melior, dummodo ita sit affixa, vt pars domus efficiatur: vt puta, si in domo de nouo fieret camera, vel furnus, vel cellarium; nã ista pars domus efficiuntur, & ad illius vtilitatem & augmentũ pertinent. l. quod dicitur. §. fin. & l. seq. ff. de impensis. subscribit Boer. decis. 44. à nu. 1. Rodoan. tracta. de rebus ecclesiæ non alienand. q. 17. num. 1. &. 3. pagina. 399. Menoc. cons. 64. à num. 2. libro. 1. Quod procedit, siue mutetur pristina rei facies, siue retineatur, vt aduersus aliquos resoluit Garsias de expensis. c. 1. n. 8. &. c. 14. n. 11. Iuxta quæ dicẽdum est, quòd necessaria impensa dicetur illa, quę respicit reparationẽ, vtilis verò, quæ respicit rei meliorationem: quod colligitur ex l. impensæ. 78. ff de verbor. significat. dum inquit, necessariam eam dici impẽsam, quæ si non fieret, res aut esset peritura, vel deterior futura. notat. glossa. 1. l. si necessarias. 8. §. de pignor. actio. & notab. Federicus Scotus responso. 7. num. 2. lib. 1. tom. 2. & cons. seq. à nu. 10. vtilem verò dici, quæ vtiliorem dotem faciat, deteriorem esse non sinat. † Ex quibus diffinitionibus colligitur, quòd necessaria impensa respicit rei reparationẽ: nã reparatio solet fieri, ne res pereat, vel deterior fiat, vt Rebuff. ibi in princ. explicat, huius rei proponens exempla. Dicitur autem rem perire, quãdo in totum extinguitur eius forma, vel æstimatio. l. necessario. §. quòd si pendente. §. de peric. & commod. rei vend. l. deperditum. §. de petitio hæredi. l. fina. §. quib. mod. vsus fr. amittatur. & sic dicetur domum perire, quando omnino corruit: deterior autem dicetur fieri, quando non in totum, sed pro parte diminuitur res, vel eius æstimatio. l. 2. §. deteriorem. ff. nequid in loco publico. l. 1. §. deterior ff. de fluminib. Deci. auth. qui rem. n. 2. C. de sacrosanct. eccles. Præterea colligitur, quòd vtilis impensa pertinet ad rei meliorationem, per quam res melior efficitur, & augmentum recipit. Aduerte tamen circa explicationem d. l. impensæ. quòd vulgares libri literam ita habent, quòd vtilis impensa sit, quæ meliorem dotem efficiat, deteriorem esse nõ sinat, ex qua redditus mulieri acquiratur. secũ dũ quam literam videtur velle Iureconsult. quòd vt impensa vtilis dicatur, duo copulatiuè requiruntur, quòd & dos melior reddatur, & nõ patiatur eam deteriorem fieri. Et in hoc differt vtilis à necessaria, quia necessaria consistit tantùm in rei conseruatione: & ita Rebuf. d. l impẽsę. §. vtiles. col. 1. Sed in pandectis Florentinis litera ita habetur: Meliorem dotem faciãt, nõ deteriorem esse non sinãt, vt asserit Anton. Augustinus libro. 1. emendatio. cap. 2. pag. 26. atque ita videtur velle Iureconsult. in hoc differre vtilem impensam à necessaria, quòd necessaria nõ sinit rem esse deteriorẽ; vtilis autẽ rẽ auget, & meliorẽ reddit, nõ autẽ curat, vtrũ res futura sit deterior necne? quia hoc ad necessariã impẽsam pertinet: & ita etiã interpretatur Ruizius decisio. Lituanica 5. num. 365. & Petra de fideicom. q. 15. n. 240. Dicetur autem vtilis impensa, siue per eam fructus rei augeatur, siue rei substantia, vt colligitur ex d. l. impensæ. ver. vtiles. & ibi explicat Rebuff. post principium. Colligitur etiam ex l. impensæ. in fine ff. de impensis. Quo præhabito, videndum est, exempla proposita per Iurecons. in. 2. part. text, vtrùm pertineant ad necessarias expẽsas? Primũ igitur exemplum est, quando maritus nouam villam necessariò extruxit: quod exẽplum pertinere ad vtilem impensam existimat gl. hîc verb. necessariò. nam cum per eam augeatur ipse fundus, vtilis impẽsa dici debet, vt videtur expressum. l. impẽsæ. 78 ff. de ver. signif. vbi ædificiũ additũ fũdo, cõnumeratur inter vtiles impensas. Sed verius est, hoc exemplum pertinere ad necessariam impensam, aliàs frustra additũ esset illud verbũ, Necessariò, vt hîc aduertit Aret. col. 2. Qua in re videturam plectenda resolutio Bar. l. in fundo. num. 5. §.

5.ſ.de rei vend quòd ſecundũ communi ter accidẽtia,ædificium de nouo factum, videtur pertinere ad vtilẽ impẽſã: poteſt tamẽ contingere,quòd etiam pertineat ad neceſſariam,vt eſt expreſſum.l.1.ĵ.de impẽſis.& ibi notat gl.verb.factũ.vtpotè quãdo ſine illo nouo ędificio nullus inueniretur,qui fũdum colere vellet: nã cũ tunc abſq; illo fundus deterior redderetur,incipit pertinere ad neceſſariam impẽſam, vt hîc ſignificat Iureconſ. in illo verbo,Neceſſario,& explicãt Pau.hîc n. 2.Aretin.col.2.Pau.conſ.270.ad finẽ.lib. 2.Alex.conſ.162.num.1.lib.7.Ruin conſil.157.n.21.lib.1.Roland.con.28.nu.13. libr.1.Bello.cõſ.67.n.13.Riminal.Iunior conſil.411.num.37.lib.4.Boer.deciſ.44. num.7.ad finem.Federicus Scotus reſpõſo.7.n.5.lib.1.tom.2. Ex quibus colliges, vnam & eandẽ expẽſam diuerſis reſpectibus,nũc vtilẽ,nũc neceſſariã cẽſeri: explicat Ruizius deciſ.Lituanica.5.nu.366.Aliud exẽplũ eſt,quando maritus veterem domũ ſine culpa ſua collapſam reſtituit: quod exẽplũ eſt vtilis impẽſæ,cũ in effectu ſit nouum ædificiũ facere: nã quãuis neceſſaria impẽſa cẽſeatur, quando domus,quæ minatur ruinam,reficitur.l.i.in fine.& l.impẽſæ.ĵ.de impẽſis.tamẽ ſi iam collapſa reſtituatur,ad vtilẽ pertinet, niſi ea ita neceſſaria ſit ad fundum,vt ſine ea inſtaurata,non inueniretur qui fundum vellet colere: tunc enim ad neceſſariam magis pertineret,iuxta ſuprà reſoluta: & ita Alciat.d.l.impẽſæ.n.2.& colligitur ex Alex.conſ.162.n.1.lib.7.Hippol.Rimin. conſ.411.n.37.li.4.Exẽplũ habes.l gene 33
rali.32.§.Lutius.ĵ.de vſuf.lega. & l.Titius Mæuio.57.s̃.de vſufr. Ideò autem in iſto rex.fuit additũ verbũ,Sine culpa, quia ſi culpa mariti,ſaltẽ leui,domus corruiſſet, teneretur maritus proprijs ſumptibus illam reſtituere.l.etiam.§.licet.ĵ.eo.l.ſi modo.62.ĵ.delega.1.l.ſiue hæreditaria.23.s̃. de neg.geſt.explicat Molina lib.1.de primog.c.27.n.6.Vltimũ exẽplũ huius text. eſt,quãdo maritus paſtinum inſtituit: qđ exẽplum non benè explicatur à gloſſ. ſi. hic,neque à Vincẽt.n.8. vt admonet Catellian.in memorabilib.verb.arbuſtũ. in fine.& ideò eſt dicendum,quòd paſtinare ſignificat terram arboribus,vel vitibus conſitam fodere,vt dicit Columella li. 3. de re ruſtica.ca.13.& colligitur ex l.ſemper.§.is cui.ĵ.quod vi aut clam.& ideo.c.i. ad finem.13.q.1.appellãtur paſtinatores vinearum.Deriuatur autem hoc nomen à verbo,Paſtino,quod ſignificat ferramẽtum bifurcũ, quo ſemina panguntur, vt poſt Columellam li. 4. de re ruſtica declarat Rebuff.l.impenſæ.§.vtiles. col. 3.ĵ. de verb.ſignif.Igitur paſtinum inſtituere eſt, de nouo inducere, vt arbores & vites ſæpius fodiantur, nam cum per huiuſmodi paſtinationem, vites & arbores meliores reddantur,& fœcundiores, hæc impenſa inter vtiles connumerabit, vt eſt de mente Alciat.& Brechei d.l.impenſæ.& Catelliani in memorabilib.verb. arbuſtum. Corra.l.quod dicitur.n.2.ĵ.de impenſis. Sed obſtat,quia hæc impenſa, magis videtur pertinere ad fructus vberiores colligendos: vnde malè per Vlpianum videtur collocari inter exempla neceſſariæ, vel vtilis impẽſæ: quod agnoſcit Duaren.hîc ad finem. Sed reſpondendũ eſt, iſtud exemplum eſſe explicandum per tex.l.impenſæ. 78.ĵ.de verb. ſignific. quando hæc paſtinatio fit vltra id, quod eſt neceſſe: quod ita declarãdum eſt: nã vt inquit Columella li. 4. de re ruſtica. c. 28. vites debent in anno,ſaltem bis, paſtinari. Cum igitur maritus teneatur fundũ doralem rectè colere.l.item ſi fundi.10. in prin.s̃.de vſuf.tenetur bis paſtinare,neque pro hoc aliquid petere poteſt ‡iuxta regulam.l.pen.ĵ.de impenſis. Quòd ſi ter vel quater in anno paſtinationem incipiat,pertinebit hoc ad vtilem impenſam, quia propter hoc non ſolum vberiores fructus producuntur,ſed & vites & arbores fortiores, & vtiliores redduntur. Alciat.d.l.impenſæ.nu.4.Caldas tractat.de nominatio.emphyteuſis.q.18. num.44.

Et

& ſecundũ hunc intellectũ probabit is text. quòd impenſa facta gratia fructuũ, poterit quoque eſſe vtilis,quando æquè principaliter ordinatur ad fructus percipiendos, & ſimul ad terram fertiliorem reddendam: & ita expreſsim Brẽcheus.l. impenſæ.§.vtiles.n.4. & ibi Rebuff, col. 3.ad finem.ĵ. de verborũ ſignif.& eſt de mẽte Duaren.hîc ad finem. Ex quo corruit dictum Pau.conſil.247.in cauſa.colpen.verſ.nunc ad propoſitum.lib.2.Cæpollę.l.impenſæ.n.4.ĵ.de verborum ſignif.& aliorum quos refert Petra de fideicom.q.115.n.259. ad finem.dum tenent, quòd ſi quis propter aſsiduam culturam meliorem fundum reddidit,hæc impenſa tanquam vtilis non repetetur,ſed cum fructibus cõpenſatur: quod expreſsè eſt contra iſtum textum explicatum, vt ſuprà. Neque prædictis repugnat tex.l. fin. ĵ. de impenſis. quia debet intelligi, quãdo ex impenſa facta circa fructus, reſultat conſeruatio fundi in conſequẽtiam, vt ibi per gl.2.& ſic quando impenſa nõ eſt cauſa proxima prædictæ vtilitatis, ſed cauſa remota: nam ſi fuerit proxima, vtilem etiam inducet impenſam, iuxta ſuprà tradita: prout in ſimili diſtinguit glo. c.de cætero.de homicid. Vnde ſi terra ſit fluxa,& propter aſsiduam paſtinationem ſolidetur, tunc ſine dubio ex impenſa facta gratia fructuum, etiam vtilis impenſa reſultabit,quæ tanquam talis repetupoterit,vt hîc tradit Zaſi.numero.2. Similiter ſi quis arbuſti paſtinationem fecerit, vltra quàm ſit neceſſe,dicetur hæc vtilis impenſa, vt expreſsè inquit Iureconſultus.d.l.impẽſæ.§.vtiles. Ratio eſt,quia loquitur de paſtinatione arbuſti,conſiſtentis ſcilicet ex arboribus fructiferis,vel alijs ad vites maritandas ordine conſiſtentibus. Catellian.in memorabilibus verb.arbuſtum. Alciat.l.impenſæ n.4.ĵ. de verb. ſignif. Cum igitur hoc caſu ex paſtinatione facta vltra quam ſit neceſſe,ipſæ arbores creſcant,& corroborentur, & ſic vtiliores reddantur,prędicta impenſa dicetur vtilis,cum ex ea reſultet etiam vtilitas perpetuò durans cum ipſo arbuſto. Nõ omittò, quod Græci commentatores in hoc.§.exponunt, Paſtinum inſtituit. id eſt,noualia fecit: & facit pro illis,quia Iureconſultus non dicit,paſtinationem inſtituit,ſed paſtinum inſtituit: quod propriè ſignificat terram paſtinatione renouatam,vt ex Palladio tradit Calepinus in dictionario.verb.paſtinum.ac ita ſignificat terram effoſam ad vineas ponendas aptam, prout & in hoc ſenſu prædictum verbum accipi,poſt Columellam, tradit Catellian.in memorabilib.verb.arbuſtũ. adaptauit igitur terram, vt vineæ ponerentur: hęc enim impenſa, manifeſtè vtilis eſt.l.pen.in principio.s̃. locati. nam ſi vites propagare ſine dubio vtilis eſt impenſa.l.3.in principio.ĵ.de impenſis. Paulus conſilio. 247. columna penult. ad finem.libr.1. ergo à fortiori, ſi ea de nouo ponatur,vt eſt expreſſum.l.veluti.6.ĵ.de impenſis.facit l.ſi vſusfructus.16.§.denique.s̃.de vſufruct. Et pariter ſi ſalices, vel aliæ arbores quæ modica impenſa plantantur: nam tanquam vtiles repeti poterunt,quia ſatis eſt perpetuò durare. Rui. conſ.14.n.3.lib.5.Hippol.Rimin. conſil. 411.n.32.& n.35.lib.4.Ioſeph. Ludo. deciſ. Peruſ.58.à n.5.in.1. parte Quidquid contrarium poſt Paul. tradit Rolandus conſilio.28.nu.27. libr.1.Petra de fideic. quæſtio.15.num.259.Auendan.l.Tauri. 46.gloſſ.1.num.2.Et confirmatur prædictus intellectus per l.ſemper.15.§.1.iũcta gloſſ. verb. paſtinandum. ĵ. quod vi aut clam. vbi fundus dicitur datus ad paſtinandũ,quando datur,vt ibi vites ponantur: & agnoſcit Vincent. hîc numero. 8. Et confirmatur etiam, quia in hoc textu in.2.exemplo agitur de domo collapſa, quam maritus de nouo ædificauit: quod exemplũ pertinet ad vtilem impenſam, vt ſuprà dictum eſt. Vnde dum ſubdit, Simili modo ſi paſtinum inſtituit. videtur intelligendum de vineis collapſis, & extinctis, quas tamen maritus de nouo fecit

cit ponere: ac ita vera videtur expositio Græcorum, Pastinũ instituit, id est, noualia fecerit: nam quod de vinea de nouo consita dicitur, idem & in quolibet alio nouali recipiendum est: glo. 1. l. veluti. 6. ff. de impensis. Explicatis ita exemplis huius text. ex illo in secunda parte colligenda est generalis conclusio, quòd maritus vtilem impensam, vel necessariam, factam in rebus dotalibus, repetere potest. Quod sanè intelligendum est, quando impensa fuerit magna, nã si fuerit parua, minimè repeti potest: vt est expressum. l. omnino. l. penult. ff. de impensis. Cũ enim maritus fructus percipiat ex rebus dotalibus, hæc parua impẽsa videt ei incũbere l. hactenus. 8. ff. de vsuf. Quæ autẽ dicat magna, vel parua impẽsa relinquendum est iudicis arbitrio: gloss. l. hactenus. 8. verb. pertinere. ff. de vsufruct. † gloss. l. omnino. & ibi Bart. ff. de impensis. 36
Pinel. post alios. l. 1. C. de bon. matern. 2. part numero. 70. ad finem. Menoch. libr. 2. de arbitrar. casu. 215. ad finem. Molina libro. 1. de primogen. cap. 27. numero. 6. qui id debet statuere, attenta quantitate impensæ, & valore rei, in qua facta est: 37
Albericus l. hactenus. ad finẽ. ff. de vsuf. Garsias tract. de expensis. capit. 11. num. 16. & qualiter iudex debeat declarare paruas esse expensas, explicat Curtius Iunior consilio. 278. à num. 26. lib. 3. Quibus addere debes, quòd etsi iudex pronũtiet, magnam fuisse factam expensam, ac proinde soluendam, semper tamen ex summa iudicata debet deduci valor illius impensæ modicæ, ad quam maritus ratione dotis tenebatur, vt clarè colligitur ex l. penult. ff. de impensis. & ex l. eum ad quem. C. de vsufruct. Nam in simili videmus, quòd emphyteuta ex natura contractus tenetur ad modicam melioration em. Cuman. consil. 75. ad finem. atque proinde quanuis finita emphyteusi pretium ei exoluendum sit. capit. 1. §. si vassallus. hîc finitur lex. tamen semper ex summa deducenda est ea modica quã

titas, ad quam consumendam in rebus emphyteuticis ex natura cõtractus tenebatur. Iaſ. l. 1. nu. 26. & l. 2. n. 32. C. de iur. emphyt. idẽ Iaſ. hîc ad fin. Zaſi. nu. 9. Boeri. deciſ. 44. nu. 16. in fin. & apud nos probat Ord. lib. 4. tit. 77. §. 32. in fine. Et ad hæc reducendus est Cæpol. de seruit. vrban. præd. ca. 59. nu. 18. Sarmiento lib. 3. selectar. c. 4. nu. 4. & Garsias tract. de expensis. cap. 14. num. 12. Et è x his ita resolutis infertur annotatio ad tradita per Bartolum. l. 1. §. 1. numero. 2. ff. de impensis. dum inquit, quòd maritus tenetur quidem tueri res dotales. l. penultima. ff. de impensis. non tamen augere; & quod ob id vtiles impẽsas repetere potest: nam ex supradictis dicendum est, hanc differentiam non esse veram: nam impẽsa per quam res augetur, si fuerit modica, repeti non potest per maritum d. omnino. ff. de impẽsis. & si fuerit magna, tũc repeti potest. Quòd pariter & in tuitione rerum dotalium recipiendum est: nam si fuerit impensa modica, repeti non poterit. dict. l. penultima. ff. de impensis. Secus si fuerit magna, nam tunc potest repeti, vt suprà probauimus. † Infertur etiam, prædicta procedere in marito, vel alijs qui iure suo fructus faciunt suos. Aliud igitur erit in colono, qui iure suo non acquirit fructus, sed tantùm propter domini fundi patientiam. l. si seruus §. locaui. ff. de furtis. nam huic nullam omnino impensam facere incumbit: & ideò etiam modicam repetere poterit, vt colligitur ex generalitate. l. dominus. 57. §. 1. ff. locati. tradit Baldus consilio. 116. numero. 4. libro. 1. Cæpolla deseruit vrbanor. prædio. capit. 59. numero. 17. Valascus de emphyteusi. quæstio. 25. numero. 26. & quæstio. 26. numero. 7. & in specie hanc differentiam inter colonum, fructuariũ, & similes, constituit gloss. 2. l. ex conducto. in princip. ff. locati. Quod tamẽ intelligendum est, procedere, quando impensa fuerit vtilis: nã si fuerit facta gratia fru

fructuum. neque parua, neque magna, per colonum deduci potest, quia cum ei incumbat fundum rectè colere. l. ex cõducto. 16. §. 1. ff. locati. impẽsas factas circa culturam, vel fructus, repetere nõ potest, iuxta regulam l. pen. ff. de impensis. & est doctrina Bart. l. impensæ. num. 4. ff. de impensis. & l. prædia. §. pen. ff. de fundo instructo. Iason. l. 1. num. 26. C. de iure emphyteutic. Campes. de dote. 2. par. q. 44. Anton. Gomez. 2. tomo. c. 3. nu. 20. & alij adducti per Menoch. consilio. 64. num. 17. ad fin. lib. 1. & asserit receptum Ruin. consil. 135. num. 14. lib. 3. Roland. consil. 83. num. 6 lib. 4. & diximus suprà. Vnde infertur, quòd licèt resolutio Alexan. hîc num. 3. versic. secundùm prædicta, quòd illa impensa dicatur parua, quæ non est duratura vltra ius facientis, quãtumcunque attenta quantitate, magna sit, & si vltra sit duratura, dicatur magna, quantumcunque attenta quãtitate parua sit, non sit vera in marito & fructuario, vt suprà ostendimus, tamen in colono videtur admittenda quoad impensas factas per eum gratia fructuum, vt scilicet quæ non sit duratura, vltra tempus locationis, repeti non possit, quantũcunque videatur magna, attenta quantitate: si verò sit duratura vltra tempus, tunc repeti possit, declarando, vt per Bart. l. 3. ff. de impensis: quod in specie admittunt Ruin. consil. 14. nu. 3. lib. 1. Hippolyt. Riminald. consil. 411. à num. 33. lib. 4. Garsias tractat. de expensis, cap. 14. 38
num. 13. Gamma deciſ. 310. ad fin. Addendo tamen, quòd ideò primo casu nõ repetit expẽsas, quia cũ teneatur fundũ rectè colere. l. ex conducto. §. 1. ff. locati. impensas, quas necessariò facit, repetere non potest. l. pen. ff. de impensis. In secundo autem casu, cum ad prædictas impensas non tenetur. Bar. l. impensæ. num. 4. ff. de impensis. meritò illas repetit. Ex quibus cauendum est à Paulo Castrens. cõsil. 270. num. 3. versic. & quod dixi. lib. 2. dum vult, quòd conductor si fecit impẽsas paruas, duraturas vltra tempus locationis, repetere nõ potest: subscribit Menoc. de recup. poss. 15. remedio. nu. 552. id enim ex suprà dictis manifestè cõfunditur: nam semper impensa, quæ durat vltra tẽpus locationis, repeti potest, iuxta suprà tradita: declarãdo tamen vt per Aretin. consi. 111. nu. 7. Ad declarationẽ autẽ huius vltimi notabilis, non est omittendum, quòd tex. hic probat actionem cõpetere marito pro repetendis impensis vtilibus, & necessarijs: qã licèt quoad vtiles impẽsas de plano procedat, tamẽ quoad necessarias videtur procedere non posse: nam cum certum sit ipsas ipso iure dotẽ minuere. l. 1. ff. de impẽsis. impossibile est pro illis petendis actionem cõpetere, vt hîc aduertit Goffred. ad fin. & præsupponit. l. cõuenire. ff. de pact. dotalib. Cæterùm huic difficultati respondẽdũ est, non esse semper verũ, quòd impensa necessaria minuat dotẽ ipso iure, nã non minuit species dotales. l. quod dicitur. 5. ff. de impensis. in quibus terminis pro impẽsis necessarijs cõpeteret actio, vt aduertit Goffred. l. quod dicitur. nu. 2. & §. fin. col. 1. ff. de impẽsis. Quod nõ placet, quia licèt nõ minuantur species dotales, minuitur tamẽ ipsa vniuersitas dotis. l. quod dicitur. 5. ff. de impẽsis. l. 1. §. penul. ff. de dote prælegat. Vnde cum dos ipso iure diminuta sit, nihil est quòd petere possit. Vnde melius respondetur, quod id quod vulgò dicitur, necessariã impensam diminuere dotẽ ipso iure, debet intelligi, si maritus velit: nam cũ id in eius fauorem sit inductũ, semper subintelligenda est prædicta conditio, iuxta traditionẽ gloss. 2. l. sancimus. in princ. C. de inof. testam. ac ita in electione mariti est velle, quòd necessaria impẽsa minuat dotẽ ipso iure, vel impensæ æstimationẽ petere iure actionis gloss. l. quod dicitur. 5. verb. dotis. ad mediũ. ff. de impensis. & ibi Bart. nu. 5. Alex. cons. 162. nu. 1. lib. 7. quidquid reluctetur Goffred. l. quod dicitur. nu. 2. ff. de impensis. Et ad hũc mo-

dum debet explicari differentia, quã inter vtilẽ & neceſſariã impenſã cõſtituit
39 l. vnica. §. taceat. C. de rei vxor. action. † Vlteriùs ex mẽte huius text. colligendũ eſt, q̃ licèt impẽſæ factæ gratia fructuũ, ſint cõpenſandæ cũ ipſis fructibus, vt dictũ eſt in prima parte huius text. tamen impẽſæ vtiles. & neceſſariæ, nõ cõpẽſantur cũ fructibus, atque proinde maritus ſuos faciet fructus, iuxta regulã. l. pro oneribus. C. de iur. dot. & præterea abſque vlla cõpẽſatione, vel diminutione, impẽſas vtiles, vel neceſſarias repetet: quod etiã colligitur ex l. 3. in fin. ff. de impẽſis. & pro conſtanti tenet gl. fin. hîc, Bald. & Aretin. vlt. notab. Vincen. n. 7. Paul. l. fructus. nu. 3. ſ. eod. & conſ. 247. col. pen. in fin. lib. 2. & Alex. conſ. 162. num. 3. lib. 7. Garſias tract. de expẽſis, c. 13. nu. 58. Boeri. deciſ. 44. nu. 15. Ex quibus cauendum eſt à Bal. l. per diuerſas. nu. 10. C. mãdati. dum tenet, quòd maritus tenetur cõpenſare impẽſas factas ad perpetuã rei vtilitatẽ, cum fructibus perceptis, ſi illi exuperant onera matrimonij, id enim ex ſuprà traditis apertè confunditur, & ex traditione gl. l. emptor. 65. verb. ſuperfluũ. in fin. ſ. de reiuen. & ita in ſpecie Bald. dictũ improbat Aretin. l. ſi ſeruum. in prin. nu. 6. ff. de verb. oblig. Ex quibus colliges elegantẽ differentiã inter primam partẽ huius text. & ſecundã: nam in prima parte impẽſa compẽſatur cũ fructibus, & ſi impenſa illa adhuc durat, repeti poteſt, facta tamẽ deductione fructuũ perceptorũ pro tempore, quo maritus illis vſus eſt, & ex illis vtilitatem percepit, vt ſuprà diximus num. 12. Et tamen in hac ſecunda parte integra impẽſa peti poteſt, nulla facta diminutione propter fructus perceptos; quia non gratia fructuũ fuerunt factæ, ſed ad perpetuã rei vtilitatẽ. Iuxta qã̃ venit explicãdus tex. l. impẽſæ. 14. ff. de impẽſis, dũ ꝓbat, impẽſas neceſſarias dici, ſi aggeres fiãt, vel flumina auertãtur, vel vetera ędificia fulciãtur, notat Gãm. deciſ. 210. nu. 2. nam cũ priora exempla videãtur pertinere ad expẽſas factas gratia fructuũ, non integrè peti poſſunt, ſed facta deductione fructuum perceptorum dum durauit matrimonium, 40 iuxta ſuprà tradita. † Et ex his infertur annotatio ad tradita per Paul. Caſtrenſ. l. domos. nu. 6. ff. de leg. 1. dum videtur facere differẽtiã inter impenſas vtiles perpetuas, & inter tẽporales, vt primæ quidẽ indiſtinctè peti poſſint, tẽporales autẽ ita demũ, ſi poſt finitũ ius, reſultet aliqua vtilitas conſiderabilis, quæ ad dominũ rei perueniat: ſubſcribit Boer. deciſ. 44. n. 13. Menoc. cõſ. 64. n. 17. lib. 1. Sed hãc differẽtiã nõ admittit Alex. d. l. domos. nu. 1. ad mediũ, quia meliorationes perpetuæ, & tẽporales, quæ tamẽ durant vltra ius facientis, æquiparat gl. 2. l. vel ſi vites. ff. de impenſis. Sed ex prædictis dicendũ eſt, eã eſſe differentiã inter vtiles impẽſas, & temporales; quòd primæ cũ nõ fiãt gratia fructuũ, ſed ad perpetuam rei vtilitatẽ, indiſtinctè repeti poſſunt, neq; vnquã impenſæ cũ fructibus ſunt compenſandæ, vt ſuprà dictũ eſt: ſed temporales cũ principaliter fiãt gratia fructuũ, pro eo tẽpore quo maritus ex illis vtilitatem accepit, fiet cõpẽſatio cũ fructibus, iuxta primã cõcluſionem huius tex. ſed ſi temporalis duratvltra ius facientis, tũc non eſt facienda differentia inter tẽporalem, & perpetuã, quia pariter vtraq; peti poteſt. Natta conſ. 256. n 2. libr. 2. & in hoc ſenſu procedet opinio Alex. ſ. relata. Eſt tamẽ aduertẽdũ vltra alios, q̃òd licèt vtilis impenſa nõ cõpenſetur cũ fructibus, tamen propter illã fiet ea diminutio, vt nõ debeat ſolui pretium impenſæ, pront valebat tẽpore quo facta fuit, ſed quãtũ valet tẽpore quo fit reſtitutio. l. domos. 61. ff. de leg. 1. ſecundũ cõmunẽ intellectũ: nã diminutio pretij impẽſæ debet pertinere ad faciẽtẽ impẽſam, quia illa ante reſtitutionẽ vſus eſt. Et iuxta prædicta venit explicanda. l. fin. tit. 11. par. 4. quæ cõtra receptas traditiones ſuprà relatas videtur probare, impenſas vtiles factas

ctas per maritum in rebus dotalibus eſſe cõpenſandas cũ fructibus perceptis. Gregor. ibi in gl. 2. intelligit eã loqui de vtilibus impẽſis tẽporalibus, in quibus fit cõpẽſatio cũ fructibus, dũ durat ius maritj iuxta traditionẽ Bart. l. 5. ff. de impen. Sed nimis reſtringit hęc interpretatio generalitatẽ illius text. Quare loãnes Garſias tract. de expẽſis, c. 13. col. fin. tra. cã̃ interpretatur, vt cõueniat cũ traditionibus receptis, aduertit enim, q̃ prædicta lex vtiq; verbis. Ademas de quãdo mõtare el eſſo quilino, q̃ lleuó de los frutos, y de las rentas de la dote, nam verbũ, Ademas, ſecũdũ idioma Hiſpanũ, ſignificat idẽ quod dicta vltra. Cõſtituit igitur ea lex deſũpta ex iure cõmuni, quòd vltra fructus perceptos ex dote, poteſt maritus repetere impẽſas vtiles, per quas vtilitas dotis aucta eſt: & ſic magis videtur probare, q̃ maritus nõ tenetur cõpenſare vtiles impẽſas cũ fructibus, ſed pòtiùs quòd vltra 41 fructus, poteſt integrũ pretiũ impenſarũ vtiliũ petere, prout & magis cõmunis opinio ſuprà relata concludit. Sed aduerſus notabile huius tex. ita explicatum, videtur obſtare regula. l. ſumptus. 48. ſ. de reiuen. vbi poſſeſſor bonæ fidei tenetur fructus cũ impẽſis cõpẽſare: tradit Harmenopul. in prõptuario iur. lib. 2. pag. 69. & extollit Bald. l. in fundo. ad fin. ſ. de reiuen. Paul. l. domos. nu. 3. ff. de leg. 1. Curt. Iun. conſ. 144. nu. 2. Siluan. conſ. 49. n. 74. Socin. Iun. conſ. 150. à nu. 31. libr. 1. Ant. Gab. lib. 5. cõmuniũ, tit. de acq. rer. dom. cõcluſ. 1. in prin. & apud nos, ꝓbat Ord. lib. 3. ti. 71. §. 2. ad fi. & lib. 4. tit. 6. §. 7. ꝓbat etiã l. 41. tit. 28. part. 3. ergo idẽ in noſtro caſu videbatur dicendũ, & eſt expreſsũ l. in inſulã. 43. §. 1. ff. eod. Sed defendendo noſtrũ notabile, ad primã difficultatẽ dicd. l. ſumptus. ſ. de reiuen. reſpõdetur, verius videri, quòd etiã poſſeſſor bonæ fidei nõ teneatur fructus perceptos cõpẽſare cũ expẽſis, ſiue meliorationibus: nã cũ prædictos fructus conſumptos faciat ſuos. l. bonæ fidei. ff. de acq. rer. dom. abſurdum videtur, quòd fructus ſuos teneatur cũ melioratibus ſuis cõpenſare: quod ita tenet Boeri. deciſ. 44. nu. 19. & nu. 23. & latè probat Achilles Perſonalis tract. de adipiſcen. poſſeſs. à nu. 689. Sed non placet hæc reſponſio, quia eſt cõtra tex. d. l. ſumptus. cui prædicti nõ reſpondẽt. Alias igitur reſpõſiones aſsignat Vincen. hîc num. 7. Sed vera reſponſio eſt, q̃ nos loquimur in marito, qui eſt dominus dotis. l. dote. C. de reiuend. & dominus, etiã reuocabilis, percipiens fructus, non tenetur illos cũ melioratibus cõpenſare. gl. recepta. l. emptor. 65. ſ. de reiuend. & infrà latiùs dicemus tex. autem in dict. l. ſumptus. loquitur in bonę fidei poſſeſſore, qui ex re omnino alienâ fructus percipit, & ideò eos cũ melioratibus tenebitur cõpenſare, quia attento rigore, nõ debuit facere fructus ſuos, perceptos ex re alienâ, ſed potiùs debuit eos domino fundi reſtituere: † nã cũ iubeatur rẽ domino reſtituere, ſub eo verbo etiã fructus percepti videntur inclusi. l. videamus. 38. §. in Fabiana. ſ. de vſur. l. in cõdẽnatione. ff. de reg. iur. & nihilominus ex æquitate conſtitutũ eſt, vt propter curam, & culturã, quaſi in remunerationẽ laboris, fructus cõſumptos faceret ſuos. §. ſi quis à nõ domino. Inſt. de rerũ diuiſio. & ideò hos fructus ex æquitate ſibi cõceſſos tenebitur cũ melioratibus cõpenſare: & ita Paul. conſ. 247. col. pen. ad fin. lib. 1. Corne. conſ. 86. nu. 8. lib. 4. Aymon conſ. 400. nu. 13. Quibus adde Aretin. l. quod vxor. nu. 1. ff. de acq. poſſeſ. Neguſ. de pignor. 4. memb. 5. par. nu. 13. ad fin. Accedat, quòd & melioratio facta per bonæ fidei poſſeſſorẽ, meo iure ad eũ nõ pertinebat, ſed potiùs ſolo cedebat. §. ex diuerſo. Inſt. de rerũ diuiſio. & tãtũ ex æquitate permiſſum eſt: meliorãri, vt oppoſita doli mali exceptione, pretiũ meliorationũ obtinere poſſet. §. certè. Inſt. de rerũ diuiſ. & l. ſũptus. 48. ſ. de reiuend. expreſsè Harmenop. in prõptuario iuris, tit. de bonę fidei poſſeſ.

pag.69.Alex.consl.123.nu.11.lib.1.Cùm igitur lex non soleat admittere duo specialia circa idē.l.1.C.de dot.promiss.neque quē duplici onere grauare,imò quē in vno grauat,in alio releuare soleat.l.eū qui.in prin.ff.de iur.iur.hac ratione cōstitutū est,vt bonæ fidei possessor fructus perceptos cū melioratiōnibus teneretur cōpensare.d.l.sumptus.&.l.super empti.C.de euict.tradit Garsias tract.de expensis,c.23.à nu.55.Ex qua ratione infertur elegās explicatio ad.l.certum.C.de reiuen.dū probat, quòd bonæ fidei possessor fructus extātes tenetur restituere domino rei:cōsumptos autem minimè; quia scilicèt illos lucratur.l.4.§.1.ff. finiū regūdorū.pro cura,& cultura.§.si quis à non domino.Inst.de rerū diuis.& nihilominus si ex illis factus fuerit locupletior; eatenus tenebitur restituere,iuxta magis receptā opinionē Bart.l ex diuerso.num.8.ff. de reiuen. nam addendum est,id procedere.quādo nullæ factę fuerūt meliorationes per bonæ fidei possessorem:nā aliàs tenebitur fructus cōsumptos cū melioratiōnibus cōpensare,etsi
42 ex hoc in effectu videatur resultare, q fructus cōsumptos nō facit suos, vt aduertit Socin.Iun.consl.150.nu.32.libr.1. Quod procedit,etiamsi ex fructibus eōsumptis nō sit factus locupletior:nā adhuc prędicta cōpensatio inducenda est; quia militat adhuc ratio,de qua suprà: & pro constanti tenet Paul.l.domos.nu.3. ff.de leg.1.Et licèt Corne.cōs.237.ad fin. lib.2. contrariū sentiat,tamen eius opinionē in specie improbat Aym.cōs.408. n.13. Quòd si pretiū melioratiōnū,excedat quātitatē fructuū perceptorū,id qđ deest,soluēdū est bonæ fidei possessori:è cōtra autē si fructus excedāt pretiū melioratiōnū,pro fructibus cōsumptis,per quos nō est effectus locupletior,cōueniri nō poterit,vt sentit d.l.sumptus. tradit Paul.consl.270.col.pen.post princ.lib.2. dū modo illos perceperit,& consumpserit ante litē contestatā. Harmenopul.in prōptuario iuris,libr.2.tit. de bonæ fidei possessore,pag.69.nā perceptos post litē contestatā,indistinctè restituer; quia exinde cōsideratur tanquā possessor malæ fidei.l.2.C.de fruct.& litiū expens.& ita Alber.d.l.sumptus.& Capic.decis.93.in fin.Siluan.consl.49.nu.75.ad medium.& subobscurè Couar.resol.libr.1.c.8.nu.4. Infertur secūdò vera practica prædictæ cōclusionis:nā bonæ fidei possessor excipiet quidē de melioratiōnibus per se factis,iuxta regulā.l.si in area.ff.de cond.indeb. & actor replicabit de cōpensandis fructibus cū ipsis melioratiōnibus: & ita Bal.l.in fundo.ad fin.ff.de reiuen. Capic. decis.93.ad fin. Circa quod est notabile dictū Socini.l.fundū.ad fin.ff. de except. quòd si possessor sit cōdēnatus ad rei restitutionē deductis melioratiōnibus,soluendę ei sūt meliorationes. Neque est admittēda replicatio,q cōpenser illas cū fructibus:nam cū meliorationes debeātur ex vi sentētiæ,quæ exequutionē habet paratā,& summariā.l.à diuo Pio. §.fr super rebus.ff.de re iud. nō retardabitur exequutio ratione cōpēsationis fructuū, quæ requirit ordinariā cognitionē,& sic altiorē indaginem.l.3.§.ibidē ff.ad exhiben.Infertur tertiò,prędicta procedere, siue quis bona fide possideat rem alienā ex titulo lucratiuo, siue oneroso; quia
43 semper militat ratio,de qua suprà: quid quid cōtrariū sentiat Socin.reg 298.quē reprehendit Ant. Gabr.lib.5. cōmuniū, tit.de acq.rer.dom.conclus.1.num.7.Infertur quartò,quòd si tēpore,quo bonæ fidei possessor fructus percepit, fructus nō pertinebāt ad eū, qui nūc rē vēdicat, nō cōpēsabūtur meliorationes cū fructibus,quia in his terminis respectu vēdicātis videtur cessare ratio suprà assignata. Cuius rei pulchrū exemplum proponit Alexand.consl.154.num.5.lib.6. Pone, maritum vēdidisse rem doralem; quam mulier soluto matrimonio vendicat,iuxta.l.in rebus.30.C. de iure dotium. vtiq; hoc casu fructus non compensabuntur cum

cū melioratiōnibus;quia illi fructus tempore perceptionis non pertinebant ad vxorē vendicantem,sed potiùs ad maritū, qui alienauit.l.pro oneribus.C.de iure dot.& qui aliunde satisfecit oneribus matrimonij,neque iuris ratio patitur, vt mulieri quoad fructus sit satisfactū per maritum,& præterea quòd ipsa prætendat sumptus cū fructibus cōpensare.l. bona fides.ff.de reg. iur.qđ etiā tenet Alex. consil.162 nu.2.lib.7. subscribit Negus. de pignorib.4.memb.5.part.nu.13. Vnde difficilis apud nos redditur Ordinatio lib.4.tit.6.§.7.quæ in hoc eodem casu constituit, fructus esse compēsandos cū melioratiōnibus. Nisi dicas eam procedere,quando matrimonium contrahitur secundū regni consuetudinem, per quam omnia bona cōmunicantur inter coniuges:nam cum tunc pars fructuum ad vxorē pertineat,clarum est,quoad eā partem cessare ratione Alex.quæ etiam cessat quoad partē mariti;quia prædicta alienatio à principio alienationis dominium in solidum transfert in vxorē, sine cuius consensu res fuit alienata. Vnde meritò in his terminis inducitur decisio d.l.sumptus.quod non satis percepit Valasc. consultat. 83.nu.21. Quòd si matrimonium contraheretur, non secūdùm regni consuetudinē,sed secundū ius cōmune,admittenda esset declaratio Alexan.Neque enim prędicta Ordinatio in his terminis loquitur, vt constat ex prin
44 cipio illius Ordinationis: & consonat, quòd si pater alienauit rem aduēticiam filij,& filius eo mortuo rē alienatā vendicet,non cōpēsantur fructus cum melioratiōnibus,quia tēpore perceptionis nō pertinebant ad filiū vēdicantē,sed ad patrem,iuxta.l.cū oporteat.C. de bon. quæ liber.& ita Paul.consil.247.in causa.col. pen.ad fin.lib.1.Corne. consil.86.nu.8. lib.4.& Negus.de pignorib.4. membr.5. part.num.15.& alia de intellectu prædictæ Ordin.vide per Valasc.consultat.83. nu.14. Infertur quintò, quòd si ille, qui recepit fructus,non fecit illos suos ratione possessionis,& bonę fidei,sed ratione alicuius tituli apti ad illos acquirendos, non tenebitur illos cōpensare cū fructibus,quantūcunque prædictus titulus sit reuocabilis,quia in his terminis cessat ratio suprà assignata, ac proinde fructuarius,maritus,emphyteuta, possessor maioratus,&similes,quantūcunque habeāt dominiū reuocabile,& subiectum restitutioni,tamen fructus perceptos non cōpensabunt cum melioratiōnibus: & ita glos.l.emptor.65.verb.superfluū.in fin.ff. de reiuen.quāibi extollunt Bald. & Angel.ad fin.& singulārē appellat,& cōmuniter approbatam Alexand. consil. 154. num.5.lib.6.& consl.123.num.11. lib.1. Socin.regul.298.Negus. de pignorib. 4. memb.5.part.num.14.Aym.consil.408. num.13.exornat Tiraq.lib.2.retract.§.7. glo.1.nu.4.Pinel.l.2.C.de rescind.vend. pag.121.nu.62.Molina lib.1. de primog. c.26.nu.14.Valasc.de emphyteusi. q.25. num.29.Anton.Gabr.lib.5.cōmunium, tit. de acq. rerum dom.conclus.1. nu. 4. Gāma decis.310.num.5.Garsias tract.de expensis,c.23.nu.58.Caualcan.decis.44. nu.61.& seq.Ioseph.decis.Perusi.58.nu. 15. Vnde & colonus qui voluntate domini fructus percepit,non tenebitur illos cū melioratione cōpensare. Ioseph. Lud. decis. Perusi.58.num.12.quidquid contrariū præsupponat Caualcan. decisio.44.nu.61.Et ex hoc multas notabiles illationes facit Ant.Gom.1.tomo. c.12. nu.40. versi. ex quibus infero.Et vltra eū infertur,non esse verā opinionē Ioannis Garsiæ tract. de expensis,c.16.nu.36. dū tenet, quòd si possessor maioratus agitet litē,quæ pertineat ad perpetuā maioratus vtilitatē,& in ea magnā sūmā cōsumat, poterit mero iure illā repetere. Cæterū si fructus maioratus, per totū tēpus quo durauit lis,sufficiāt pro his litium expēsis,nihil esse petēdū ab eo, qui succedit,sed eū fructibus esse imputandas impensas:allegat.l.1.in princ. ff. ad Trebel.

Quod multo magis dicit admittendum esse,si finita lite fructus perceperit ipse qui litigauerit, qui soli,vel cum præteritis coniuncti,sufficiãt his expensis: equissimumque esse dicit, vt qui maioratus maiores fructus percepit,litium alioqui magnarum expensas faciat,si fructus his sumptibus,& expensis sufficiant:nã confunditur hæc traditio ex eo, quia decisio.l.hactenus.8 in princ.s.de vsufr.probans,quòd vsufructuarius teneatur tantùm ad modicas impensas, pariter locũ habet in possessore maioratus,qui est dominus temporalis dum viuit, vt pro constanti habet Molina lib.1.de primogen. c.27.col.fin.Mieres de maioratu.4.part. q.26.num.3. Et conferunt multa quæ in materia cumulat Ioannes de Amicis cõsil.98.à num.8. Vnde attento iure communi,si possessor magnas fecit impẽsas ad vtilitatem maioratus,potest illas repetere:prout de patre faciente magnas impensas in aduentitijs, tradit Bald. auth. excipitur.num.4.C.de bon.quæliber.& l.fin.§.in computatione.num.3.C.de iure deliberandi. Et pariter si fecit magnas impensas in lite pro defendendis rebus maioratus,illas poterit repetere. Molina br.1.de primog.c.27.colum.fin.& Mieres de maioratu.4.part.q.26.nu.2. Prout maritus qui tacitè videtur se obligare ad conueniendos suo sumptu debitores dotalis.glos.l.1. verb.non sint.ff. de impensis. si tamen magnas impensas fecit,repetere potest; quia est dominus temporales.Bald.l.1.C.de bon.matern. num. 13. & ibi latè Pinel.2.par.num.70. Et quanuis Mencha.de succesion.creation.§.5. ad fin.& Matiençoo.l.6.tit.7.lib.5. ordinamenti.numer.14. contrarium credant, imò quòd possessor maioratus tenetur sumptus litium facere:argum.l.1. C. de bonis mater.vbi pater,quia aliàs non tenetur magnas impensas facere in rebus aduentitijs filij,vt suprà diximus,tamen sumptus litis etiam magnos tenetur ex fructibus soluere, vt etiam probat.l.fin. §.vbi autem in vnum.C. de bon. quæ liberis. tradit Crot.l. frater à fatre.num. 123.s.de condict.indeb.tamen facilè respondetur,regulã d.l.1.tantùm procedere in patre, qui habet vsumfructum ex dispositione legis,non autem locum habere in eo qui habet vsumfructum ex dispositione hominis: nam is tantùm tenebitur ad paruas impensas,non autem ad magnas,vt resoluit Paulus de Montepico.l.Titia cum testamento.§. Titia cũ nuberet.num.148.ad fin.ff.de leg.2.& dicit receptum Gozad.consil.94.num.37. Anton.Gomez.2.tom.c.15.nume.7. ad finem.& quanuis Pinel.l.1. C. de bonis maternis.in.2.part.nume.68.versic. ego autem. ab hac differentia recedat, quia nulla efficax ratio pro ea adducitur: & subscribit Molina libr.1.de primogen. c. 27.num.10.versic.sed quanuis. tamẽ dicendum est,rationem huius differentiæ assignari à Guillielm. de Cuneo.l.fin.§. vbi autem in vnum.C.de bon.quæ liberis.quam probat Bald.l.1.§.1.num.1.s. vsufruct.quemadmod.caueat.Vnde cum possessor maioratus magis assimiletur fructuario hominis, tantùm paruas impensas litis tenetur facere: nam fructuarius quidem tenetur opera sua personali defendere proprietatem.l.1.§.fin.s. vsufruct.quemadm.caueat. tamen impẽsas paruas tantũ tenetur facere, & magnas repetet à domino.Bart.l.1.§.fin. nu17.ff.de noui operis nuntiat. communiter receptus,vt per Curt.Iun.cons. 278. num.28.lib.3. Præsuppositaigitur prædicta opinione,quam praxis recepit, valida est consequentia contra Ioannem Garsiam,hos sumptus non teneri possessorem maioratus cum fructibus compẽsare, nam cũ iure dominij eos percipiat, cessat compensatio, iuxta traditionem glos.receptæ.l. emptor. s.der eiuen& in specie quòd successor maioratus non teneatur fructus compensare cum meliorationibus,vel sumptibus,tenet Gregorius.l.41.tit.28.part.3.verb. Que le desquente.

quente.ad fin.Matiençoo.l.9.tit.7.libr. 5. ordinamenti.glos.3.num.12.ad fin.Molina lib.1.de primogen.c.26.num. 14.& agnoscit idem Garsias esse receptum.de expensis,cap.23.num.57.& Azcuedus.l. 6.tit.7.lib.5.ordinamenti.num.9. Et retenta hac opinione,non obstabũt rationes Garsiæ, quia ad primam de. l.1.ff. ad Trebellian.respondeo,text. tantùm probare, quòd lites pendentes debẽt transferri ad fideicommissariũ, vt scilicet ille suis sumptibus eas prosequatur,cum irrenocabiliter vtilitas. hæreditatis in eum transferatur. Inde autem inferri nõ potest ad nostram quæstionem,quæ omnino diuersa est à casu illius textus. Quinimò etiam in terminis d.l.1. si hæres magnos sumptus fecit in litibus, repere potest à fideicommissario; quia hæres est quasi dominus temporalis.& sic illos nõ tenetur compensare cum fructibus,iuxta suprà tradita:in terminis Cuman. cõs. 56.in fine. Antonius à Petra tractatu de fideicom.q.15.num.216. Non obstat secunda ratio,quòd æquum est, possessorem maioratus ex fructibus sumptus facere: nam respondetur, imò planè iniquum esse:nam cum iure dominij fructus suos faciat,si ex illis teneretur soluere id quod impendit,& qnod sibi secundũ ius debetur,in effectu ex suo sibi solueret; quod est absurdum:satis enim est operam ponere personalẽ,& tamẽ sumptus magnos repetere: vt in simili tradit Bart.l.1.§.fin.nume.17.ff. de noui operis nuntiat.Et aduertes,quòd Molina d. lib. 1.de primogen.cap.27.colum.fin. existimat,has expensas esse soluendas ex proprietate maioratus:adeò quòd successor pro illis conueniri non posit:sed petenda est facultà regia,vt res maioratus possint distrahi pro illis soluendis: vt tradit idem Molina lib.4.de primogen. cap. 9. nu.24. Quod tamen non puto verum: nam maioratus dignitas quodãmodo obligata est ad horum sumptuũ solutionem: vnde in eo succedens quasi hæres ex fructibus maioratus tenetur soluere. c.1.de solution.& in simili casu tradunt Panormitan.consil.10.in fin.libr.2.& latiùs Alciat.responso.38.per totum.& in terminis Peralta.l.3.§.fin.num.133. ad finem.ff. de hæred.instituen. Neque obstat Molinæ ratio, quia nos nõ dicimus, successorem cõueniri posse ex propria persona,neque etiam ex persona prædecessoris,cum ab eo nihil habeat.glos.fin. c.1. qui successores feudum dare teneãtur.tamẽ ratione obligationis realis,quæ videtur cohærere dignitati, conueniri poterit possessor,vt ibi tradit Bal. nu.12. & sentit Innoc.cap.fin. ne prælati vices suas. Neque obstat, quòd prout faciens sumptus,non tenetur ex fructibus soluere: ita etiam neque succedens in maioratu,quia respondetur diuersam esse rationem, quia faciens sumptus est creditor,& ideò ex fructibus suis non tenetur sibi soluere:sed succedẽs in maioratu est debitor,non ex propria persona, sed nomine dignitatis in qua succedit: & ideò ex fructibus soluere debet,& non ex proprietate prohibita alienari,iuxta doctrinam Bart.l.si finita. §. si de vectigalibus. num.5.ff.de damn. infect. & in terminis tradit Peralta.l.3.§.fin.nu.131.ff. de hæredib.instituen.Præterea ex suprà resolutis infertur,dubium reddi dictum Panormitani,c.1.num.4.de restitut.in integr. quòd si minor vel ecclesia beneficio restitutionis contractum rescindat, reus quidem meliorationes retinebit. c.1. de restit.in integrum.& tamen cum illis tenebitur fructus cõpẽsare, iuxta regulam l.sumptus.s.de reiuen.nã id ex suprà dictis videtur cõfundi. Cùm enim reus ratione tituli validi fructus suos fecerit, quãuis ex post facto is titulus rescindat, non tamen tenebitur reus fructus cum meliorationibus compensare, iuxta suprà tradita: quod in specie videtur probare tex.l.intra vtile.40.§.fin s. de minorib.† qđ ita securè tenet Curt. Iun.consil.6.num.27.Boeri.decis.47. num.7. Menoch.

noch. de recuper. poſſeſ. 15. remedio. numer. 512. in fin. & num. 536. Sed non eſt recedendum ab opinione Panormitan. ſuprà relata, quam aſſerit receptam Beroius d. c. 1. num. 40. de reſtit. in integrũ. & eam probat Felin. conſil. 42. numer. 9. Neque obſtant adducta in contrarium: nam ad primũ de authoritate gloſ. l. emptor. verb. ſuperfluum. in fin. ſ. de reiuen dicat. reſpondetur, eam doctrinam procedere, quando quis poſſidebat titulo iuſto, & is poſteà finitur aliqua ratione, vt ex nunc, tunc enim fructus non ſunt cõpenſandi cum meliorationibus. Exẽplum eſt in fructuario, emphyteuta, & ſimilibus. Vnde ille, qui ratione pacti de reuendendo, antiquo venditori rem reſtituit, quia tunc titulus antiquus reſcinditur ex nunc, fructus non ſunt compẽſandi cum meliorationibus. Bald. conſil. 303. ad euidentiam. num. 2. ad fin. libr. 1. inducens. l. 2. C. de pactis inter emptor. Similiter in ſpecie. l. 2. C. de reſcind. vendition. cum titulus reſcindatur prout ex nunc, quia iuſtum pretium non ſuppletur, non tenebitur emptor fructus cum meliorationibus compenſare, vt ibi expreſsè tenet Pinel. pagin. 121. nume. 63. Gammma deciſ. 310. in princ. & num. 5. Vincen. de Franchis deciſ. 119. num. 19. & ſubdubius Garſias tract. de expenſis, c. 23. nu. 58. ad fin. Et tamen ſi reſciſſio tituli trahatur retro ad initium contractus, tũc inducetur d. l. ſumptus. ſi enim titulus à principio cenſetur reſciſſus, in conſequentiam poſſeſſor debet conſiderari tanquam poſſeſſor bonæ fidei, & conſequẽter debet induci d. l. ſumptus. Exemplum eſt in reſtitutione in integrum, quæ ita reſcindit titulum, vt omnia reponat in priſtino ſtatu, ac ſi cõtractus non eſſet celebratus. l. quod ſi minor. §. reſtitutio. ſ. de minorib. Vnde exinde emptor debet conſiderari tanquã poſſeſſor bonæ fidei. d. cap. 1. de reſtit. in integrum. ibi, Bona fide. Meritò igitur inducetur d. l. ſumptus. vt in ſpecie aduertunt Angel. & Fulgoſ. in fin. d. l. emptor. ſ. de reiuen. Pinel. l. 2. C. de reſcin. vend. pag. 121. nu. 63. inquiẽs idem eſſe in actione redhibitoria, cuius natura eſt, vt etiam retro contractum reſcindat. l. cum autem. §. cũ redhiberetur. ſ. de ædil. edict. vnde etiam in ea fructus compenſabuntur cum meliorationibus: ſubſcribit Garſias tractatu de expenſis, c. 23. num. 58. in fin. † Faciunt in ſimili notata per Angel. l. ſed & partus. in fine. nu. 3. ſ. quod metus cauſa. Et confirmantur prædicta eleganti ratione, quia reſtitutio in integrum ita reponit rem in priſtino ſtatu, vt res cum fructibus ſit reſtituẽda minori. l. patri. §. item ex diuerſo. l. quod ſi minor. §. reſtitutio. ſ. de minorib. & non ſolùm perceptis, ſed & percipiendis. gl. d. §. item ex diuerſo. verb. cum fructibus. quam extollit Roman. ſing. 534. & conſil. 454. num. 28. Cremenſ. ſingul. 135. & alij citati per Tiraquel. lib. 1. retract. §. 15. gloſ. 1. num. 28. Similiter & quando titulus à principio eſt irritus, vel poſteà irritatur retro, ac ſi à principio non interueniſſet, fructus reſtituendi ſunt. l. filio. §. contra tabulas. ſ. de inoffi. teſtam. quam extollit Roman. d. conſil. 454. nume. 26. Felin. c. cum cauſam. num. 27. de re iudicat. Natta conſil. 535. à num. 12. lib. 3. & Hippolyt. Riminald. conſ. 333. num. 31. libr. 3. Cùm igitur his caſibus poſſeſſor nullo modo fiat dominus fructuum, ſed eos teneatur reſtituere, nihil mirum ſi vera inducatur compenſatio de illis ad meliorationes, iuxta notata. §. ob donationes. ſ. hac. l. Neque etiã obſtat. l. intra vtile. 40. §. fin. ſ. de minorib. quia quãuis text. dicat, pretium meliorationum eſſe reddendum per minorem emptori, non ob id videtur excludere compẽſationẽ. d. l. ſũptus. Quod ex eo patet, quia in eo text. conſiderat Iureconſ. prædictũ emptorem tanquam poſſeſſorem bonæ fidei: ergo debet induci d. l. ſumptus. nam & cap. 1. de reſtitut. in integrum. probat, reſciſſo cõtractum per eccleſiam, pretiũ melio-

46

meliorationum eſſe ſoluendũ per eccleſiam poſſeſſori; & tamen Panor. ibi nu. 4. cõmuniter receptus concludit, fructus eſſe cõpenſandos cum meliorationibus; neq; enim nouum eſt, vnã legẽ per aliã declarari. l. non eſt nouum. ſ. de legib. & notabiliter proſequitur Garſias tract. de expẽſis, c. 5. num. fin. Vltra quos expendo tex. l. quotiens. C. de reiuend. vbi text. probat, q; ſi duobus cadẽ ſit res vendita, præfertur ille cui priùs tradita fuit; in odiũ tamen vẽdentis eadẽ rem duobus, conſtitutũ eſt, vt primus, cui res tradita fuit, poſsit, ſi velit, recedere à vẽditione, & pretiũ repetere cum vſuris: quo tamẽ caſu fructus tenetur cõpenſare cum meliorationibus. † Et eſt ratio, quia tunc contractus reſcinditur, quaſi nunquã factus, neque impletus, & conſequẽter incipit conſiderari emptor tanquã bonæ fidei poſſeſſor: vnde locus eſt cõpenſationi, de qua in d. l. ſumptus. & ita Valaſc. de emphyteuſi. q. 14. nu. 7. ad fin. Garſias tract. de expenſis, c. 23. nu. 56. & ante eos Igneus. l. dudum. nu. 69. C. de contrah. empt. Ex quibus à fortiori conſequitur, quòd vbi titulus à principio fuit irritus, cùm tunc poſſeſſor neceſſariò cõſideretur tãquã poſſeſſor bonæ fidei, & hac ratione teneatur fructus extantes reſtituere. Roman. conſ. 454. nu. 27. & Natta cõſil. 535. nu. 13. lib. 3. Hippol. Riminal. conſil. 333. nu. 21. & nu. 31. libr. 3. inducenda eſt compenſatio fructuũ cũ meliorationibus. Et par ratione, quãdo à principio titulus fuerit nullus, & vti talis pronũtiatur: nam & tunc inducenda eſt æquitas d. l. ſumptus. iuxta ſuprà tradita. Felin. c. cum cauſa. nu. 29. de re iudic. Curt. Iun. conſ. 165. nu. 15. Aym. conſi. 408. nu. 12. Vnde meritò Garſias tract. de expenſis, c. 23. nu. 58. admonet multum intereſſe, vtrum emphyteuſis reuocetur ea ratione, quia à principio fuit nulla propter defectum cauſæ, vel ſolẽnitatis, vel quia emphyteuta incidit in cõmiſſum: nam primo caſu fructus cõpenſabuntur cum meliorationibus: non ſic in ſecundo, cũ tunc reuocatio nõ trahatur retro, ſed incipiat à die incurſi cõmiſſi: prout & in ſimili diſtinguit Angel. l. ſed & partus. in prin. nu. 3. ſ. quod metus cauſ. Quę intelligo, etiamſi poſſeſſores iuſto errore credant, titulũ valere, vel eſſe iuſtum; nam quanuis hoc efficiat illos bonæ fidei poſſeſſores. l. 2. cũ gloſ. C. ſi quis ignorans rẽ minoris. tamen inducenda eſt compenſatio d. l. ſumptus. In quo labitur Afflict. deciſ. 87. nu. 8. aduerſus quẽ expẽdo. l. in inſulam. 43. §. 1. ff. eod. vbi matrimonium fuit re vera nullũ, & maritus putabat illud valere, & determinat Iureconſ. quòd is non poteſt conſiderari tanquam maritus. l. 1. C. de condict. ob cauſ. ſed tanquã bonæ fidei poſſeſſor, ac proinde inducẽdam eſſe compẽſationẽ d. l. ſumptus. vt text. ille clarè probat, & tradit gl. fin. hîc, quam probat Paul. num. 5. Aretin. in fin. Tiraq. poſt leges connubiales. gloſ. 8. nu. 236. Couarrũ. de ſponſalib. 2. part. c. 6. §. 8. num. 25. & Garſias tract. de expenſis, c. 13. ad finẽ. † Qua etiam ratione receptũ eſt, quòd licèt hodie res dotales non poſsint retineri per maritum propter expenſas. l. vnica. §. taceat. C. de rei vxoriæ action. tamen ſi matrimoniũ non valuit, retineri poſſunt: nam cum tunc ceſſet nomen dotis. l. 1. C. de cond. ob cauſ. & conſequẽter tanquã res dotales nõ poſſint cõſiderari, locũ debet habere regula generalis, q; propter impẽſas in re factas res retineri poteſt, donec pretiũ earum ſoluatur. l. in rebus. 18. §. poſſunt. ſ. cõmodati. l. neceſſarias. 8. in prin. ſ. de pignor. action. Ord. libr. 4. tit. 59. §. 1. & in ſpecie tradit Alex. hîc ad fin. Ex quibus omnibus ita deductis colliges, quòd vbi contractus à principio fuit nullus, vel etiam fuit iniuſtus, & retro tanquã talis reſcinditur, tunc demũ pretium meliorationũ integrũ ſoluendum eſt, quãdo poſſeſſor ex re nullos percepit fructus, vt probat. l. apud Celſum. §. ſi minor. ſ. de doli exception. adiuncta. l. ſi infantis. ſ. de vſufr. nam

47

48

nam si fructus perceperit, tenetur illos cum melioratione compensare, vt cõstat ex suprà traditis. Iuxta hæc insurgit pulchrum dubium, vtrùm possessor teneatur cum melioratione compensare etiam fructus perceptos ex ipsis rebus melioratis? In qua quæstione Garsias tract. de expensis, c. 23. num. 56. asserit receptum esse, quòd possessor reneatur quidem compensare fructus perceptos, quos fundus ferebat, ante factam melioratione, non tamen ipsos, quos percepit ex ipsa melioratione, aliàs manifesta insurgeret iniquitas, si ex sua melioratione, & ex suis fructibus teneretur compensationem facere, & quasi ex suo sibi soluere, & quia secundùm iuris rigorem fructus percepti ex melioratione, nunquam ad vendicantem pertinuerunt: ergo non debent ei prodesse, quoad solutionem impensarum quas tenetur facere: ad quod allegat Afflictis decisione 87. num. 7. & Carol. in consuetud. Parisien. §. 1. glos. 5. num. 86. & asserit sæpiùs vidisse ita in Senatu iudicatum. Item & Valasc. de emphyteusi. q. 25. num. 26. asserit Senatum Lusitanum quotidie iudicare, non venire in compensationem fructus, quos quis percepit ex melioratione facta per eum; quia iniquum esset, vt fructus propria industria, & ex propria melioratione quæsitos, computaret in id, quod sibi soluendum esset, quia sic de suo sibi solueret: & ita sæpiùs vidisse iudicatum in Senatu Lusitano, asserit Gamma decis. 364. in princip. idque in fine defendit aduersus nouiores collegas: quod & tradit decisione. 94. ad finem. Item Caualcan. decisio. 28. in additione, quam ad eam facit. nu. 8. resoluit, quòd si res meliorata antea erat aquosa, vel arenosa, non tenetur meliorans aliquos fructus restituere, neque compensare cum melioramentis: multos ad hoc allegans:

49 † Eosque adducens rationem, quia meliramenta sunt bona propria illius, qui ea fecit, & allodialia dicuntur, vt colligitur ex l. fin. C. de iure emphyt. quæ probat etiam conferi quid ad iectum ab ipsa emphyteusi. Valasc. de emphyteus. q. 2. num. 19. & consequenter considerãtur tãquam bona propria & hæreditaria. Bero. q. familiari. 19. num. 3. Iul. Clar. §. emphyteusis q. 45. nu. 2. & Portius cons. 92. num. 105. Cùm igitur censeãtur esse bona propria meliorantis, manifesta insurgeret iniquitas, de qua suprà, si fructus ex illis perceptos teneretur quis cum ipsis melioratibus compensare. Adde Negus. de pignor. 4. memb. 5. part. nu. 20. resoluẽtẽ, quòd si ille, qui fecit meliorationes, est bonæ fidei possessor, irreuocabiliter lucratur fructus respicientes ratam dictarum melioratiõ: allegat text. l. cæterũ. 32. in fin. ff. de reiuend. à contrario sensu, & Negus. subscribit Rodoan. tract. de rebus eccles. non alienan. pagin. 411. nu. 4. & Ioseph. decis. Lucana. 7. num. 13. Gam. decis. 364. & idẽ sentit Vincent. de Franchis decis. 109. num. 4. & decis. 112. nu. 12. Valasc. consultat. 83. à nu. 20. & & Gutierrez. 3. par. ad leges Regni. q. 68. nu. 17. Mieres de maioratu. 4. par q. 32. à nu. 5. Garsias de expẽsis. c. 23. nu. 54. Sed his non obstantibus, verius est, quòd meliorãs, & fructus perceptos ex ipsis melioratiõibus tenetur cũ melioratiõibus cõpensare: quod ita apud tribunalia Hispaniæ in praxi esse receptum, asserit Couar. resol. lib. 1. c. 8. nu. 4. vers. quid igitur, cui subscribit Menoch. de recup. poss. 15. remed. nu. 610. & ita per modernio-res hodie in Lusitana iudicari, dicit Gamma decis. 364 nu. 11. Carol. in consuet. §. 1. gl. 5. à nu 85. & post alios defendit. Hieronim. Gabriel consil. 151. num. 9. Quæ opinio apertè colligitur ex dicta. l. sumptus. & eam apud nos specificè probat Ordin. lib. 4. tit. 6. §. 7. quidquid dicat Valasc. consulrat. 83. nu. 21. & satis lib. 3. tit. 71. §. 2. l. 41. tit. 28. partita. 3. & ibi Gregorius verb. Que se descuente. in fin. quidquid ad cõtrarium eum alleget Gutierrez parte. 3. ad leges Regni. q. 68. nu. 17.

&

& vtique hæc opinio menti & generalitati iuriũ in materia loquentium videtur cõsonantior. Neque obstãt rationes adductæ in contrarium: nam ad primam respondetur, in ea præsupponi, meliorationes factas in re bona fide possessa, esse in dominio faciẽtis: quod tamen
50 apertè falsum est, † vt colligitur ex d. l. sumptus. & quia quod fit in solo, illi cedit. §. si quis ex aliena. Instit. de rerũ diuisio. l. 2. C. de reiuen. & sic mero iure transit in dominiũ domini ipsius soli, & consequenter fructus ex melioratione percepti mero iure ad dominum soli pertinẽt. Vnde adhuc obtinet ratio d. l. sumptus. quã suprà assignauimus: & faciunt bene quæ in notabili casu aduersus cõmunẽ disputat Couar. resol. lib. 1. c. 8. nu. 2. Neq; prædictis contradicit Afflict. decis. 87. nu. 8. quia si bene aduertas, loquitur in eo, qui percepit fructus ex re sua, quam tenebatur alteri restituere, hunc enim verũ est, non teneri fructus cõpensare cũ melioratiõibus, iuxta traditionẽ gl. recept. l. emptor. 65. ff. de reiuen. & in his terminis loquitur etiã Alex. cõs. 123. nu. 11. lib. 1. & Cassane. in consuet. Burgun. rub. 3. §. 4. gl. fin. nu. 1. Cremens. singul. 106. & Rodoan. tract. de reb. eccles. non alienan. pag. 407. nu. 12. & Achilles Personalis tractatu adipiscen. possessionis, à nu. 684. Et quamuis Afflict. d. decis. 87. nu. 7. prædicta intelligat procedere, etiã quando titulus ex quo ille possidebat, à principio erat nullus, tamẽ in hoc labitur: cũ enim tunc debeat considerari tãquã possessor bonæ fidei, necessariò debet induci æquitas d. l. sumptus. quod ita aduersus Afflict. tradit Carol. in consuet. Paris. §. 1. gl. 5. num. 85. cui subscribit Menoc. de recup. poss. 15. remedio. nu. 610. Et quamuis Carol. vbi suprà nu. 86. subdat, quòd opino Afflictis admitti poterit, quãdo possessor sua industria, & opera ex melioratione fructus collegit, omissa alia negociatione, ex qua poterat lucrari: nã tũc debebunt ei fructus, quasi interesse lucri cessantis: & subscribat Mieres de maioratu. 4. par. q. 32. nu. 6. tamen hæc cõsideratio admittẽda nõ est: cũ enim is de rigore tenebatur fructus domino soli restituere, semper inducenda est decisio d. l. sumptus. Et ex his etiã tollitur alia ratio, q, melioramenta sunt bona propria faciẽtis; quia id potest admitti in emphyteuta, & similibus qui à domino directo causam habẽt: sed in bonæ fidei possessore admitti nõ possunt; quia in his semper melioratio cedit solo, vt colliges ex Ruin. cons. 24. nu. 10. lib. 1. Et rationẽ differẽtiæ colliges ex traditis per Bald. l. 2. nu. 2. C. de reiuen. Iaf. l. domos. nu. 2. ff. de leg. 1. Rodoan. de rebus
51 eccleſiæ, pag. 407. nu. 11. † Neq; etiã prædictis obstat. l. cæterũ. ff. de reiuend. quia debes aduertere, quòd quamuis ille text. clarè non exprimat, vtrũ loquatur de bonæ fidei, vel malæ fidei possessore, tamẽ cũ faciat mẽtionẽ de fructibus percipiẽdis, apertè significat loqui de malæ fidei possessore: nã bonæ fidei possessor tantũ de perceptis tenetur. l. certum. C. de reiuen. nusquã autẽ de percipiendis. Vnde dubitatio ibi mota, vtrũ possessor de percipiẽdis ex sua melioratione teneretur? frustranea esset in bonæ fidei possessore. Quare tex. ille necessariò intelligendus est in malæ fidei possessore, vt pro cõstãti etiã habuit gl. fin. d. l. cæterũ. cũ qua ibi transeũt DD. Præterea aduertendũ est, esse ibi text. singularẽ, quòd licèt malæ fidei possessor regulariter teneatur de fructibus percipiẽdis. l. domũ. C. de reiuen. id est, de illis, quos sua culpa nõ percepit, cũ posset illos percipere, vt exponit glos. fin. d. l. cæterũ. tamen minimè tenebitur de illis, quos percipere potuit ex melioratione per se facta, ne aliàs sua industria sibi dãno sit, contra regulã. l. fin. C. de alluuion. & ita clarè gl. fin. d. l. cæterũ. quã ita declarantes probãt Angel. & Salic. & Fulgos. ibi, & subobscurè Bald. extollit Roman. singula. 337. Lancelot. Decl. l. cum seruus. §. fructus. in fine. ff. de leg. 1.

Anton.

Anton.Capic.decis.93.num.10.Neguſ. de pignor.4.memb.5 part.num.20. Berous cap.1.nume.24 de vſuris.Caſſane. in conſuet Burgund.rub.3.§.4.gloſ. fin. nu.2 Tiraq.lib.1.retract.§.15.gloſ.1.numer.29.Menoch.de recup.poſſeſ.15.remedio.num.610.& eleganter Couarru. reſolut.lib.1.c.8 num.4. Ex quo vero & recepto illius text. intellectu duo colligenda ſunt.Primum eſt, quòd malæ fidei poſſeſſor, qui aliàs tenetur de fructibus percipiendis,non tenetur de percipiẽdis ex melioratione ſua,ob rationẽ de qua ſuprà: vnde videtur dicendum, quòd & bonæ fidei poſſeſſor debeat pariformiter excuſari à fructibus, de quibus aliàs tenebatur.Quod ego ita declarandum eſſe exiſtimo,vt quanuis bonæ fidei poſſeſſor teneatur fructus cum meliorationibus cõpẽſare.d.l.ſumptus.ſ. de reiuen. etiãſi ex fructibus non ſit factus
52 locupletior, † vt ſuprà probauimus numer.42.tamẽ nõ tenebitur de perceptis ex ſua melioratione, ſi ex illis non ſit factus locupletior; quia militat ratio, de qua ſuprà,deducta ex.l.fin.C.de alluuionib & in his terminis admittatur opinio Afflictis deciſ.87.nu.7.& aliorum ſuprà citatorũ. Cęterùm de fructibus extantibus, etiã perceptis ex melioratione ſua, tenebitur,iuxta regulã generalem.l. certum C.de reiuen & etiã de conſumptis, ſi ex illis factus ſit locupletior, iuxta doctrinam Bart.receptã.l.ex diuerſo. nu.8. ſ.de reiuend Et confirmãtur prædicta, quia ſemper melioratio facta per poſſeſſorem ei ſolet prodeſſe. Vnde videmus, quòd licèt poſſeſſor bonę fidei nihil poſſit petere ratione meliorationis, quæ à perſona ſeparari non poteſt.l.fin autem. 28.§.fin.cum.l.ſeq. ſ. de reiuend. tamen ſi qua ratione poſſeſſor bonę fidei teneatur fructus reſtituere,obtinebit,vt præcita impenſa,quã aliàs petere nõ poterat, cũ fructibus,quos reſtituere tenetur, ſaltẽ cõpenſetur.l. quod ſi artificẽ. 33.ſ. de reiuend.& clarè ſentit Bart. l. in ſundo. nu.9.ſ.de reiuen.quem ſequitur Angel. §.certè.col.1.ad fin.Inſt. de rerum diuiſio.Cuiacius lib.9.obſeruat.c.38.ad finẽ. Secundò ex prædicto communi intellectu ad d.l.cæterũ.colligitur,quòd malæ fidei poſſeſſor fructus perceptos ex propria melioratione,tenetur domino fundi reſtituere:nam ſi à percipiendis tantũ excuſatur,ſatis innuitur,percepros debere reſtituere:& ita glo.fin.ibi,& poſt Couarru.& alios tradit Menoch. de recup. poſſeſ.15 remedio.nu.610.Vnde cauendũ eſt à Valaſc.de emphyteuſi.q.25.nu. 26.in fin.dum aſſerit,vidiſſe pluries iudicatum,vt poſſeſſor malę fidei,neque de percipiendis,neque de perceptis ex ſua melioratione teneatur:id quod ex profeſſo defendit Garſias tract.de expenſis, c.23.nu.54.inquiens, quòd cõtraria opinio gloſ.fin.d.l.cęterũ.non eſt vera neq; iure, neque ratione probatur,& quòd contraria opinio,quã tenuit Afflict. deciſ.87.nu.7.& Capic.deciſ.93.nu.10.eſt longè verior, quia melioratio eſt meliorãtis,& conſequenter fructus ex ea percepti ſui ſunt. Vnde quanuis poſteà res euincatur ab eo,tamen eos fructus liberè retinere debet,iuxta traditionẽ glo.l. emptor.65.verb.ſuperfluum.in fin.ſ. de reiuend.aſſeritque ſemel vidiſſe iudicatum ſecundũ hanc opinionẽ. † Sed vtiq;
53 apertè loquuntur aduerſus mentẽ Iureconſ.d.l.cæterũ. cùm enim tantũ excuſet poſſeſſorẽ malæ fidei à percipiendis ex ſua melioratione, ſatis ſignificat, q; perceptos ex prædicta melioratione tenebitur reſtituere.l.cum prætor.ſ. de iudic.ad quod d.l.cæterũ.reputat ſingularẽ Aretin.l.cum ſeruus. §. fructus. col.4. poſt prin.ĩ.de leg.1. Neq. obſtãt in cõtrariũ allata,quia reſpõdetur,malè præſupponi,meliorationẽ factã in re aliena eſſe meliorantis:nã imò cũ agamus de malæ fidei poſſeſſore,iuris cẽſura cẽſetur eam donaſſe domino ſoli.§.certè.Inſt.de rerũ diuiſio. vnde neque fructus ex melioratione perceptos faciet ſuos.Neq, contrarium

trarium tenet Afflictis deciſio.87. nu.7. qui apertè loquitur in bonæ fidei poſſeſſore,& Capici.deciſione.93. num.10. in malæ fidei poſſeſſore apertè probat communem reſolutionem, quam defendimus. Ea igitur erit differentia inter bonæ fidei,& malæ fidei poſſeſſorẽ, quoad noſtrum propoſitum, quòd bonæ fidei poſſeſſor non tenebitur compenſare cũ meliorationibus fructus ex quibus non ſit factus locupletior, vt ſuprà probauimus: & tamen malæ fidei poſſeſſor etiã hoc caſu tenebitur illos compenſare. Et ratio eſt clara, quia is tenetur de fructibus conſumptis, etiamſi ex illis non ſit factus locupletior.l.certum. C.de reiuẽdicatio.l. mala fide. C. de condictio. ex lege.etiãſi percepti ſint ex melioratione per eum facta,vt clarè ſentit d.l. cæterũ. dum tantùm poſſeſſorem malæ fidei excuſat à percipiendis ex ſua melioratione. Cùm igitur teneatur fructus reſtituere, meritò admittetur compenſatio ad pretium meliorationum. §. ob donationes. ſ. hac.l. Sed bonæ fidei poſſeſſor fructus conſumptos, ex quibus factus non eſt locupletior, non tenetur reſtituere, imò eos lucratur.l.4.§.1.ſ. finium. regundo. &.l.bonæ fidei. ĩ. de acquirend. rerum domin. & licèt nihilominus eos teneatur compenſare cum meliorationibus, vt ſuprà diximus num.42. tamen vt melioratio per eum facta, ei aliquid proſit, admittenda eſt concluſio de qua ſuprà.
54 † Quinimò vltra alios aduerto, quòd licèt Valaſc.de emphyteuſi.q25.num.26. & Garſias tractat.de expenſis.cap.23. numero.44. propoſuerint prædictam quæſtionem in poſſeſſore malæ fidei, quaſi dubiam, & neceſſariam: tamen ſi bene aduertas, ferè ſuperflua redditur: nam aut iſte cenſetur malæ fidei, quia contra iura mercatus eſt, iuxta cap. qui contra. de regulis iuris. in. 6. & inutilis redditur quæſtio,cùm certum ſit, hunc amittere meliorationes.l.final.C. de fundis rei priuatæ.lib.11.Felin.cap.cum cauſa.nu.29. de re iudica. Si verò alia ratione ſit malæ fidei poſſeſſor,tunc certum eſt, quòd vtiles impẽſas deducere nõ poteſt, neq; etiã auferre ſi auferri nõ poſſunt ſine læſione prioris ſtatus rei.l.domũ.in fine.C. de reiuendicat. quia iuris cenſura videtur eas donare domino rei.§.certè. Inſti. de rerum diuiſio: vnde etiam ſuperflua redditur quæſtio. Tãtùm igitur illi locus eſſe poteſt, quando is fecit expenſas neceſſarias,quas etiam poſſeſſor malæ fidei deducit,& repetit.d.l.domũ.ad finem.& adhuc quæſtio eſt indubitabilis. Cùm enim certum ſit,hunc teneri fructus reſtituere,etiamſi ex illis non ſit factus locupletior,& etiam ſi percipiantur ex ſua melioratione.d.l.cæterùm.ſ. de reiuen. & ſuprà diximus:certum eſt etiam,de debito quantitatis ad pretium meliorationum inducendam eſſe compenſationẽ. §.ob donationes. ſ. hac.l. Quinimò aduerto, quòd & in bonæ fidei poſſeſſore frequentius quæſtio redditur ſuperflua: nã cũ is fructus extãtes teneatur reſtituere,& etiam cõſumptos, ex quibus factus ſit locupletior,vt ſuprà diximus, certum eſt de vna quantitate ad aliam admittẽdam eſſe compenſationem. Si verò factus non ſit locupletior, tunc incipit locus eſſe extraordinariæ compenſationi, de qua.l. ſumptus.ſ.de reiuendicat. quæ in propoſito limitanda eſt per tradita ſuprà. Et ex his ita explicatis, & ex vera explicatione d.l.cæterùm.inferas,veram eſſe opinionem Couar.reſolutio. libr. 1. cap 8. numer.4. quòd ſi quis condemnetur ad reſtitutionem rei cum fructibus perceptis, intelligetur condemnatio etiam de perceptis ex propria melioratione, vt colligitur ex mente dict.l.cæterùm.quidquid contradicat Garſias tracta.de expenſis.cap.23.num.54. in princip.& in fine. Infertur etiam intellectus ad.l.quòd ſi artificem.33.ſ. de reiuendicatione.† vbi gloſſ. final. intellexit,luce
55 conſultum velle, quòd ſi quis fecit ſeruum artificem, ex operis illius vſque ad

vigesimumquintum annum, videtur possessori satisfactum de eo sumptu, quē fecit cum seruo artifice, & ideò nomine illius impēsæ nihil petere potest: & consequenter postquam seruus egressus fuerit vigesimūquintum annū, operas illius tenebitur vendicanti restituere, nulla facta compensatione prędictorū sumptuū. quē intellectum probarunt Angel. & Fulgos. ibi nu. 1. Qui quidem intellectus de directo est contra literam illius text. qui clarè sentit, operas non esse compensandas cum sumptibus factis in erudiendo seruo, nisi postquam ille egressus fuerit vigesimūquintū annū, & sic sentit, ex operis ante vigesimūquintū annum nullam fieri compensationē cū sumptibus, sed quòd demū illa incipiat, postquā seruus fuerit egressus prædictam ætatem. Vnde constat, prædictū primū intellectū aduersari verbis, & menti Iureconsul. Se cūdo igitur loco Cuiacius lib. 9. obseruatio. cap. 38. ad finem. contendit, literam illius tex. esse corruptā, & pro vigintiquinque annis, reponendū esse, Quinq; annos: nam cùm is, qui prædictæ ætatis sit, nullas operas possit præstare. l. final. §. de oper. seruor. meritò non sunt in consideratione ad inducendam aliquam compensationem. Sed etiam non placet, quia prædicta emendatio repugnat pādectis Florentinis, quæ etiam habent, Post vigesimūquintūannū. Item frustrà tunc se restrinxisset Iureconsul. ad ætatem quinq; annorū, cùm vt experiētia docet, pueri maioris ætatis, nullas operas considerabiles præstare possint: nam quod Iureconsul. l. cæterū. §. de reiuend. & l fin. in fin. ff. de liber. causa. probant, impuberis posse esse operas, debent intelligi de impuberibus, proximis tamen pubertati, vt experientia demonstrat. & colligitur ex. l. si infantis. 62. cum gloss. §. de vsufruct. Quare tertio loco Bald. d. l. quòd si artificem. videtur intellexisse, quòd ideò impensæ tantùm compēsantur cū sumptibus post vigesimumquintū annum, quia præsumitur, q; maior vigintiquinq; annis plus lucratur ex arte quā didicit, quàm minor ea ætate. Et eūdē intellectū videtur probasse Paul. l. cæterùm. ad finē. §. de reiuē. in nouis prælectionibus, † dū dicit, q; possessor fructus hominis perceptos ante vigesimūquintum annū, non tenetur compensare cum sumptibus, quia præsumuntur pauci: & ideò debet eos lucrari. Post vigesimūquintū autem annū, quāuis detur casus, in quo possit sumptus recuperare, tamē debet compēsare cum fructibus ex tūc perceptis. Cæterū quanuis is intellectus literæ applaudat: tamen non video iure probari præsumptionē, quam prædicti effingunt. Itē & admissa ea præsumptione, adhuc nō sequitur, perceptos ante vigesimūquintū annū nō debere compē sari: cū aduersetur regula. l. quæ de tota. §. de reiuēd. Et ideò vltra alios existimo, d. l. q; si artificē. procedere, tribus simul concurrētibus. Primū est, q; agatur de operis proueniētibus ex artificio. Item, q; seruus didicerit illud artificiū sūptibus possessoris. Itē q; operæ sint præstitæ ante quā seruus egrederetur vigesimūquintū annū: Quæ tria requisita apertè colligūtur ex litera d. l. q; si artificē. Ex primo autē requisito cōsequit, q; si fuerint operæ proueniētes ex officio, & nō ex artificio, illæ indistinctè cōpēsabuntur cū fructibus, vt colligitur ex generalitate. l. cæterum. 32. §. de reiuend. Nam sciēdū est, inter officium, & artificium, differentiam esse. l. legatis seruis. 63. §. 1. & ibi declarant gloss. & Bartol. nnm. 2. ff. de legatis 3. Ratio huius differentiæ est, quia in officio, quod natura ipsa sine doctrina præstatur, non potest verificari secundum requisitum, scilicèt, quòd opera præstita, prouenit ex sumptu possessoris: quæ qualitas multum solet considerari, vt suprà diximus: & artificium est facere cum fructu, & vtilitate. Seneca libro. 2. de beneficijs. c. 33. Ex tertio autē requisito infertur, q; ex. d. l. q; si artificē. tātū potest pcedere in fructibus hominū, in quibus solis potest verificari differentia ibi constituta: videturq; esse illius ratio, quòd omne artificium incrementū recipit, vt inquit Iureconsul. l. legatis seruis. 63. §. ornatricibus. ff. de legat. 3. & prout intellectus hominis non cēsentur perfectus, nisi post vigesimumquintū annū. l. 1. in fin. §. de minorib. sic etiam & operæ ex artificio prouenientes censentur imperfectæ, ac ob id non magni valoris, facta comparatione ad perfectas: post vigesimūquintū autē annum tanquā perfectæ incipiunt compēsari cum sumptibus. Et confirmatur, quia possessor non solū potest petere sumptus factos in erudiēdo seruo, sed & factos circa alimenta illius. l. apud Celsum. §. si minor. ff. de doli exceptio. l. 1. C. de infantib. expositis. † Cùm igitur possessor ab isto seruo non reciperet nisi operas ex artificio proueniētes, æquum visum est, vt illę dum præsumuntur imperfectæ, compensarētur cum alimētis, vt clarè significat d. l. quod si artificē. Cū sumptibus autem factis in erudiendo non compensarētur nisi post quā præsumerētur perfectæ, scilicèt, post vigesimūquintū annū. Ex quo intellectu ita explicato colligitur annotatio ad tradita per Fulg. d. l. quod si artificē. nu. 4. dū dicit, impiū videri, quòd possessor seruī teneatur domino restituere operas, quas seruus præstitit ex artificio, quod dicit sumptibus possessoris. Nā ex prædictis dicendū est, eam æquitatē efficere, vt non teneatur restituere operas præstitas ante vigesimūquintū annū, postea autē præstitæ domino debebūtur: cū seruus illius re vera sit, & consequētēr operæ. Colligitur etiā explicatio ad. l. cæterū 32. §. de reiuen. dū presupponit, fructus seruī perceptos regulariter esse restituēdos petitori: nam procedet in fructibus non proueniētibus ex artificio: aliàs enim procedet distinctio. d. l. quòd si artificē. 33. §. de reiuend. Colligitur etiam, distinctionem d. l. quod si artificem. tantùm procedere in bonæ fidei possessore, non autem locum

sibi vendicare in malæ fidei possessore: nam cùm tex. præsupponat, sumptus eruditionis deberi possessori, manifestè significat, non loqui in malæ fidei possessore, cui prædicti sumptus non debentur. l. 1. C. de infantib. expos. it. l. ex argento. §. de condictio. furtiua. ex ratione. §. certè. Instit. de rerum diuisio. & quia malæ fidei possessori tantùm melioratio per eū facta in hoc prodest, ne teneatur de percipiendis. l. cæterùm. 32. §. de reiuend. ac ita vera videtur hæc opinio; quidquid cō trarium sentiat gloss. fin. ad finē. d. l. quod si artificem. cum qua ibi transeunt DD. Itē ex prædictis colligitur, quòd fructus percipi ex ipsa melioratione, in hoc prodest bonæ fidei possessori, vt non compenset fructus, ex quibus locupletior factus non est, vt suprà diximus. † Item, vt non teneatur operas procedentes ex artificio suo sumptu acquisito, cū sumptibus compensare, nisi postquā seruus fuerit vigintiquinq; annorū. d. l. quòd si artificem. explicata vt suprà. Malæ fidei autem possessori tantùm in hoc prodest, ne teneatur de percipiēndis, vt suprà dictū est. Prætereà colligitur elegans explicatio ad. l. apud Celsum. §. si minor. ff. de doli exception. & l. 1. C. de infantibus expositis. dum probant, possessori per dominum esse restituendos sumptus factos in alendo seruo, vel eo erudiendo. nam ex prædictis dicendum est, quòd ab alimentis liberabitur dominus, facta compensatione quarumcunque operarum: sed à factis in erudiendo obseruabitur distinctio dictæ. l. quòd si artificem. Denique colligitur annotatio ad tradita per Bartolum. l. in fundo. numero. 9. §. de reiuendicatione. dum dicit, quòd in casibus, in quibus bonæ fidei possessor aliqua ratione non potest deducere impensas factas in re, si tamen percepit fructus, & ad illorum restitutionē tenetur, illos compēsabit cū prædictis impensis, quas aliàs deducere non poterat: allegat. l. cæterùm. 23. §. de

reiuend.l. & sequitur Angel.§.certè.col. 1. ad finē. Instit. de rerum diuisio. Est tamen aduertendum,in d.l cæterùm.nihil exprimi de compensatione: & ideò melius pro Bart.facit d.l. q si artificē. per argumentum à contrarijs: nam qua ratione ibi quis non compensat sumptus cum operis,nisi postquā ad operarum restitutionē tenetur,sic per contrariū, qui aliàs non potest compēsare, tamē poterit cōpensationem inducere, si fructus cogatur restituere. His ita explicatis,ad perfectionem materiæ de duobus articulis restat inquirendú. Primò, vtrū hæ expensæ necessariæ, vel vtiles indistinctè petipossint? Secūdò,quibus iuris remedijs ad illas obtinendas vtendum sit? Et quoad primū regula cōstituenda est,impēsas necessarias semper peti posse, tam per maritum: ex.hīc,& l.17.ff.de impēsis.quàm per quoscūque alios,etiam malæ fidei possessores.l.domū.in fine.C.de reiuend.& licèt glo.& DD.d.l. domum.dicant,quòd tantùm illas deducet implorato officio iudicis,& non per retentionem,vel exceptionem.l.planè.§.de petitio. hæred.tamē verius est contrarium,vt infrà probabimus in.2.partē.à num.8. Sed vt distinctius in materia procedamus,amplia primò hāc cōclusionē,vtcū illa pertineat ad totius rei conseruationē, petēs prædictā impensam,debeat præferri alijs creditoribus,iuxta regulā.l.interdum.§. qui potior.in pignor.habeātur. vbi tradit Bart. nu.1.Neguſ.de pignorib.3.mēb.7. part. nu.18.Ripa.l.vbi purè.§.fi.nu.2.ff.ad Trebellian.Amplia secūdò, vt etiā possessor malæ fidei posit petere necessarias impēsas.† l.domū. 5.in fine.C. de reiuend.l. ait prætor.10.§.per hāc.ff. quæ in fraudē creditor.l.planè.41.§.de petitio. hæred.l. 44.tit.28.part.3.tradit Bart.l.in fundo.nu. 6.§.de reiuēd.Paul.l.dñs.§.1.nu.2.§.locat.Iaſ.l.fin.§ fin.nu.3. C.communia de legats.Ripa.l.vbi purè.§.fin.nu.2.ff.ad Trebellian.Alciat.l.impēsæ.78.nu.3.ff.de verbor.signif.Igneus.l.dudū.nu.71.C.de cō-

trah emptio.Boeri.decisio.443.& 7 Capra cons,90.nu.10.Aymon cons. 919 nu.7. Pinel.l.2. C.de rescind.vend. 2.parte.c. 3.nu.1.ad finē.Burgos de Paz q ciuil. 7. nu.41.Valasc.de emphyteusi,q.25. nu.4. & consultatio.83.nu.19.Et est ratio,quia si possessor cā nō feciſſet,esset hæc negligentia ei imputanda l.ei qui.57.§. fin. ff. de petitio.hæred. Si ergo ex necessitate faciat,est ei succurrendū.l.si fideiussor.§. si necessaria.ff.qui satisda.cogantur. & ita Bar.d.l.in fundo.nu.11.Bald.c.2.nu.4.de restit.spoliator.Paul.l.domū.nu.2.ad fin. C.de reiuend.Anto.Gomez.l.Tauri.46. col.2.ad fin.Menoch.de recup.poſſe.15. remedio.nu.514.& nu.537.& cons. nu. 371.lib.1.Garsias tract.de expēsis.c.12.nu. 7.Sed adhuc ſus hāc ampliationē vrget, q impensa alimētorū facta per furem, & sic malæ fidei possessorē, pereā non deducitur.l.3.C.de infantib.expositis. l. ex argento.in fine.ff. de condictio. furtiua. Et tamen hæc impēsa necessaria est,quia sine ea seruus vel periret, vel deterior fieret.l penultim ff de impensis. Huic tamē difficultati respondet gloſſ.d l.domum. verbo,sumptus.distinguēndum esse furem à cæteris malæ fidei possessoribus: nam quāuis alij malæ fidei possessores impensas necessarias deducant. dict. l.domum.in fine. tamen fur illas deducere non potest:& ita etiam gloſſ. 2. d. l.1.C.de infantibus expositis. & ibi Bald. num.1.& Salice.probat etiam Menoch. de recuperan possesio.15. remedio.nu. 516.& numer.538. Rodoan. de rebus ecclesiæ non alienandis.pagina.414 numero.10. Mantua. l. ex argento. columna.2.ff.de condictione furtiua. Gregorius.l.44.titulo.28. partita. 3. in gloſſ.1. & defendit Garsias tractatu de expensis. cap. 2. numero. 17. per textum. l. si seruus seruum. §. si oliuam. ff. ad legem Aquiliam. † & quia in fure abundat mala fides propter dolum, & rapinam. Hæc tamen solutio non videtur tuta, per dictam legem domum. vbi agitur de

de domo per iniuriā occupata, & sic per vim inuasa,vt ibi exponit glo.1.& tamen huic permittitur deductio necessariç impēsæ:ergo idē debet dici in fure, vel prædone,quia omnes hi æquiparātur.§.pen. ad finem.Instit.vi bono.raptorū. Neque satisfacit responsio Menoch.de recuper. possess.15.remedio.nu.516.quòd d.l.domū.procedat in occupatione rei immobilis sine violentia,iuxta.§. quod autem. Instit.de vsucapio.cuius delictum minus est,quàm furis:nam hæc respōsio restringit generalitatem d.l.domum.& quia ratio supra assignata etiam militat in fure. Facit ratio cap.sæpe.de restit.spoliator.& ita à prædicta solutione recedunt Petrus & Cyn.d.l.domum.& ibi Salice.num. 6. ad finem.Sarmiento libr.1.selectar. c.10. num.3.& in specie,quòd fur deducat necessarias impēsas, & meliorationes, pro constanti tenet Mieres de maioratu.4. par.q.32. nu.2.ad fin.&Gutier.3.par. ad leges regni.quæstio.68.num.12. Neque pro prædicta solutione facit.l. si seruus seruum.§.si oliuam.ff. ad legem Aquiliā. nam si bene aduertas, text.ille loquitur in impēsa facta gratia fructuum,quā certum est etiam malæ fidei possessorem deducere posse.l. si à domino.39.§.final. ff.de petitio.hæred. & tamen in specie d. §.si oliuā.non deducit,quia fecit illam in fructibus alienis,& per alium possessis,vt diximus.l.fructus.ff.eodē. & sic non facit ad nostram materiam:licèt hæc non perceperint Sarmiento lib.1.selectar.c.10. à nu.15.Neq, Garsias tractat. de expensis.cap.2.nu.17. Reiecto igitur prædicto intellectu,succedit secundus,qui fuit Petri,& Cyn.d.l.domum.vt tam malę fidei possessor, quàm fur posit deducere necessariam impēsam, præterquam si hæc necessaria impēsa consistat in præstatione alimētorum, hanc enim malæ fidei possessor,neque fur deducere potest. dicit.l.1.C.de infantibus expositis. & subscribit Salicet. dict.l.domum. numer.6.ad finem.Couarr.in cap. peccatum.2. partei

61

§.6. num.3. de regulis iuris.in.6. Et quamuis prædicti nullam assignent rationem huius specialitatis, tamen illam assignāt Fulgoſ.& Paul. vterque ad finem dict.l. domum.quòd fauore alimentorum illa censentur donata per furem: quod & sentit gloſſ.cap.vnico.de infantib.expositis.& ibi insistit Panorm. & probat etiā Mantua.l.ex argento.colum.2.ff.de condictio.furtiua.& ibi etiam gloſ.pen. Sed non placet hæc solutio,† quia non est facilè præsumenda donatio.l.cùm de indebito.ff.de probation. & quia in fure, qui surripit aliena,non est credendum velle suum donare,vt aduertit Sarmiento.lib. 1.selectarū.cap.10.num. 4. Cui adde Bald.l.si quis sciens.in fin.C.de reiuend. Tertio igitur loco Sarmiento vbi suprà, aliam assignat rationem, quòd ideò impensa necessaria consistens in alimentis, repeti non potest, quia quamuis propter eam seruus viuat, id tamen principaliter ad naturam magis,quàm ad alimenta referri debet: & potuisset allegare.text. l.si fundi.53.ff.de reiuendicatio.vbi impensa facta circa plantata, non deducitur, quia plantata à natura ipsa recipiunt incrementum, & vniuntur cum terra per ferruminationem, id est, eandem materiam, vt tradit Bartolus d.l. in fundo.nu.8. facit etiam quod tradit Baldus.l.1.num.22. C. de fructib. & litium expensis. Sed & hanc rationem impugnat Garſ.tract.de expēsis.cap.2.à nu. 16. & meritò,quia secūdū eā, neq; impensa alimētorū posset peti per possessorē bonæ fidei: cuius tamē contrariū probat d. l.1.C.de infantib.expositis.& l.apud Celsum.§.si minor.ff.de doli exceptio. Neq; repugnat d.l.si fundi.53.ff. de reiuendic. quia tantū probat, plantata abradi non posse: non tamen negat,eos sumptus per possessorem repeti posse, vt in specie tradit Menoch.de recuperan.possess.15.remedio.num.528.& infrà latius dicemus. Quarto ergo loco soluit glo.2.in fine d. l.1.C. de infantibus expositis. quam ibi

sequitur Salicet. malæ fidei possessorem posse deducere impẽsas necessarias,quæ à re separari possint,aliàs secus. Sed& hãc reprehendũt Sarmiento selectar. libr. 1. cap.10.nu.5.& Garsias tracta. de expensis.cap.2.num. 10. & meritò, quia ex d.l. domũ.in fine.C. de reiuend. colligitur, impensas necessarias semper repeti posse per malæ fidei possessorẽ.& tantùm in vtilibus requiri,posse à re separari:& colligitur ex.l.plane.41.s.de petitio.hæreditat. Vnde pro vera explicatione existimo, primam solutionẽ suprà relatam coniunctam cum ista vltima, veram ponere difficultatis resolutionẽ. † Dicendum igitur est, quòd quidquid sit in alijs malæ fidei possessoribus, tamen fur deducere non potest impensam necessariam,dummodo talis sit,quæ non sit in rerũ natura, ac proinde à re separari non possit.Idq; clarè colliges ex.l.1.C.de infantib.expositis. & ex argento.s.de condictio.furtiua.in quibus æquiparatur necessaria impensa alimentorum, & impensa vtilis respectu furis. Sed certum est,vtilẽ melioratione tantùm abradi posse. d.l. domũ. in fine. ergo idẽ dicendum est in necessaria,vt si abradi possit,tunc deducatur,aliàs secus: saltem, quando iam non exteret in rerũ natura.Ratio est,quia in odiũ furum, & vt magis homines ab hoc delicto deterreãtur,multa specialia inducta sunt circa cõdictionem furtiuam, per quam res repetitur a fure.Bart.l.1.num.2.ff. de priuatis delictis.Bonus text.l.inficiando.69.§.infans.ff.de furtis.& est text.l. fin.s. vsufru. quemad. caueat.&.§. sic itaq;. Instit. de actio.l.qui furtum.16.s.de condict. furtiua.& inter ea fuit inductũ, vt res furtiua æstimaretur attento tempore,quo plurimum valuit.l.in re furtiua.8.§.1.s.de condict.furtiua. etiamsi facto furis plus valeat,quia ei addidit aliquid inseparabile ab ipsa re.l.ex argento.s.de condict. furtiua.vbi Græci commentatores agnoscũt id esse speciale in condictione furtiua: nam extra illam,procedit regula,& ratio

62

text.in.l.cæterùm,32.in fin.s. de reiuen. colligitur ex.l.inficiando.69.§.si infans.ff. de furtis.Ergo meritò alimenta iam consumpta, & quæ à persona inseparabilia sunt,repetere non poterit.Ex qua cõcordia infertur vera resolutio ad.d.l. domũ. loquitur enim in re immobili,in qua nõ committitur furtũ.§.quod autẽ. Instit. de vsucapio. & sic non competit condictio furtiua: sed quando res mobilis aufertur,siue clam,siue palam, & siue cũ vi, siue sine vi,furtum committitur,& competit condictio furtiua.l.siue. 10.s.de cõdict.furtiua.In quibus terminis locũ habet specialitas de qua suprà. Infertur etiã,quòd licèt sub nomine alimentorũ veniant vestes,lectus, & similia. l. verbo victus.43.ff. de verbor.signific. tamen cũ hæc sint separabilia à persona serui, & extent,fur has necessarias impensas deducet,nisi dominus serui earũ soluat æstimationem: arg.d.l.domũ in fin. Denique infertur explicatio ad d.l. ex argẽto. s.de condict.furtiua. † nam Sarmiento lib.1. selectar.cap. 10,num.11.existimat, eam legem esse intelligendam, quando res furtiua perẽpta est,& non extat: nam nihilominus æstimabitur quanti plurimi valuerit à tempore, quo fuit subrepta,vsq; ad tẽpus condemnationis, etiam si expensis furis æstimatio rei creuerit. l. in re furtiua.§.1.s.de condict.furtiua. Et hũc intellectũ probat Garsias tract.de expẽsis.cap.2.num.12.Qui quidem intellectus verus est in se,& probatur.l.pen.ff.de actio.rerũ amotarũ.tamẽ melius est intelligere generaliter.d.l.ex argento.etiamsi res extet,vt ibi sentiũt Angel.& Salic.dũ ex ea colligũt, q. fur non solũ amittit meliorationes factas in re furtiua propriis expẽsis,sed & re perẽpta,illarũ quoq; soluit æstimationem, quia tenetur soluere æstimationẽ rei,quanti plurimi retro valuerit.d.l.pen.in fin.ff. de actio. rerũ amotarũ. Vtrũ autẽ decisio d.l.ex argẽto.&.l. 1.C.de infantib.expositis. locũ obtineãt in foro conscientiæ: vidẽdus est Couar. d.

63

cap.

cap.peccatũ.2.par.§.6.num.3. quẽ sequitur Menoch.cons.1.nu.377. libr.1. & de recuperanda possessio. 15. remedio. nu. 538.Garsias tracta.de expẽsis. cap. 23.n. 54.& Mieres de maioratu.4.part.q.32.n. 3.& Gutierrez.3.part. ad leges regni. q. 68.num.12.Amplia tertiõ, etiamsi res in qua fuit facta expẽsa necessaria, casu perẽpta sit: nam adhuc pretiũ faciẽti exoldũ est.l.4.in fin.ff.de impẽsis. in hoc scilicèt sensu,vt consideretur,quantũ verisimiliter valeret illa expẽsa tẽpore,quo agitur,si ædes nõ fuissent exustæ;& hoc pretiũ reddetur marito.l.domos.61.ff.de legatis.1.vbi Cuman.& Alexand.n.1.ad finẽ.ita declarant,& Ruin.cons.117.nu.1. ad finẽ.lib.3.Est tamẽ aduertẽdũ,d.l.4.ff. de impẽsis,loqui in marito,qui vltra possessionẽ habet dominiũ,saltẽ reuocabile, in re meliorata.Et eadẽ ratione procedet in eo,qui vltra possessionẽ habet aliquod ius in re meliorata, vtpote in fructuario, vt tradit Paul.cons.425.post princ.libr.1. Quæstionis igitur est, vtrùm idẽ sit recipiendũ in eo,qui tantùm habet ius possessionis? prout est possessor bonæ fidei, vel malæ fidei? Et in possessore bonæ fidei videtur idẽ recipiendũ per.l.plane.71.s.de petitio.hæred. vbi bonæ fidei possessor, etiam re meliorata perẽpta, consequitur pretiũ meliorationis. Contrariũ tamẽ tenet Bart.l in fundo,nu.6.&.8.s. de reiuẽ-

64 † inquiẽs, quòd si res meliorata pereat, non potest possessor, etiam bonæ fidei, pretiũ meliorationis obtinere: nam cùm melioratio non possit obtineri nisi iure retentionis,opposita doli mali exceptione. l.si in arca.s.de cond.indeb. & res perẽpta iam non possit retineri.l.si necessarias. 8.s.de pignor.actio. nullo remedio hoc casu potest esse consultum bonæ fidei possessori: ad quod in specie allegat.l.vtique.10.s. de reiuẽd. Ad cuius inductionẽ debes aduertere, quòd possessor bonæ fidei,si res pereat,etiam post litẽ motam, regulariter non tenetur de rei interitu.l. illud.s.de petitio.hæred.: litis enim con-

testatio tantùm fictam inducit malam fidẽ.l.2.C. de fructibus & litium expẽsis. quæ tantùm obligat conuẽtum ad fructus perceptos,& percipiẽdos,vt ibi; non tamẽ obligat eũ ad rei interitum, vt clarè significat d.l.vtiq;.& ibi notat gloss. 2. Itẽ est aduertẽdum, quòd licèt perẽpto principali,cẽseatur etiam extinctum accessorium, quod solo iudicis officio debetur.l.4.C. depositi.tamẽ si lite iam contestata,pereat principale, non tamen perimitur accessorium,etiam iudicis officio debitum. vt probat.d.l.vtiq;. & ibi tradit Paul. Castrẽs. in nouis prælectionib. Ratio colligitur ex regula.l.ædiles.§.item sciẽdum.s.de ædil.edict. Quibus ita præmissis,expẽdendum est, quòd Iureconsl. in d l.vtiq;.probat, quòd licèt re perẽpta post litem contestatam,censeatur extinctum iudicium, quoad rem principalem peremptam: tamen supereſt adhuc iudicium super accessorijs,& possunt partes petere,vt super illis feratur sententia.Cõnumerat autem Iureconsult. accessoria, super quibus potest peti ferri adhuc sententiam,scilicèt fructus,& partus ancillarum: & tamẽ non facit mentionem de meliorationibus factis, sentiens super illis non posse peti,vt feratur sententia,cũ re perẽpta retineri non possint: & ita in effectu inducit Bart.d.l.in fundo.num.8. Quanuis hanc inductionem non percceperit Menoch.de recuper.possess.15.remedio.num. 521. & ita prædictam conclusionem Bart.probauit † Paul.l.domũ. numer.2.in fine.C.de reiuend. Angel.§. certè.col.1.post medium.Instit. de rerũ diuisio.Socin.in rub.num.39.s. eod.Rodoan.de rebus eccles.non alienand. pagina.414.num.12.Boeri. decisio. 44. nu. 14.Tiraquel.lib.2.retract.§.7.gloss.1.nu. 10.in fine.Alciat.l.impensæ.num.6.ff. de verbor.signific.Anton. Gomez.l. Tauri 46.num.2. Vnde cauendũ est à Menoc. de recuper.possess.15.remedio.nu. 512. dum asserit,DD.sentire, etiam re perempta,expẽsas deduci posse per bonæ fidei

65

possessorẽ:ad quod allegat Alexan.Ruin. & Boeri.Sed manifestè fallitur, quia opinio Bart. magis communiter recipitur, vt constat ex suprà traditis. Et citati per Menoch. non loquuntur in bonæ fidei possessore,de quo nos agimus,sed in hærede,qui ex causa fideicommissi tenebatur rem restituere:is enim,etiam re perẽpta,pretium meliorationis deduceret.l.domos.61.ff.de legat.1. quia tunc militat ratio.l.4.ff.de impẽsis. vt aduertit Roland. consil.28 num.18.lib. 1. Et retẽta hac opinione Bart. non obstabit d. l. planè. quia loquitur in iudicio vniuersali petitionis hæreditatis,in quo verum est, etiã re perẽpta, possessorẽ bonæ fidei posse deducere pretium meliorationis. Aliud autẽ dicẽdum est,quando agitur de iudicio particulari reiuẽdicationis,& ita Bar. d.l.in fundo.num.6.Ratiodifferẽtiæ est, quòd in petitione hæreditatis non considerantur res particulares, sed ipsa vniuersitas bonorũ.l.1.C.de euictio. vnde licèt res particularis meliorata pereat,tamẽ ex corpore hæreditatis vniuersali potest fieri retẽtio. Quæ consideratio non potest locũ habere,quando res particularis peritur:& ita in effectu Fulgos. d.l. in fundo.num.6.quẽ sequitur Loriot. l.fructus.colum.6.ff. de regulis iuris. & tradit in simili Paul.l is qui hæreditatẽ ff.de cõdict.indeb.Posset sanè saluari opinio Menochij,quando impẽsa facta, iure actionis peti posset,vtpote quia nomine veri domini facta esset:nam tunc certum est, etiam re perẽpta,prædictamimpẽsam peti posse.l.sed an vltro.11.§.1.ff.de negoc. gest l.si necessarias.8. in principio. ff. de pignor.actio.tradit Tiraq. libr.2. retract. §.7.gloss.1.num.10. Et hæc de bonæ fidei possessore. Malæ fidei autẽ possessor etiam conuẽctus petitione hæreditatis,re perẽpta,non potest dedũcere melioratio-
66 nẽ.† l.planè.41.in fin.ff.depetitio.hæred. vbi additur ratio, quòd possessor malæ fidei non aliàs consequitur expẽsas, quã si res melior sit,id est,si res extet, & melioratio superstit, & perueniat ad dominum,ita vt ipse locupletior per eam fiat, vt est expressũ.l.si pupilli.§. sed etsi quis. in fin.ff.de negoc.gest. Sed re meliorata perẽpta, dominus non efficitur locupletior;ergo possessor malæ fidei nulla retẽtione vti poterit. Ex quibus cauẽdũ est à Natta consil.535.num.11.lib.3. dũ ex d.l.planè.collegit,quòd malæ fidei possessor non potest deducere impẽsas vtiles,nisi vbi res extat,velmelior effecta sit: nam potiùs colligere debuisset,quòd impẽsæ tam vtiles,quàm necessariæ nõ possunt deduci per malæ fidei possessorem, nisi vbi res extat melior effecta,ita vt per eam dominus efficiatur locupletior. Infertur etiã, quòd licèt in bonæ fidei possessore sufficiat, vtiliter negocium fuisse inchoatum.l.sed an vltro.§.1.ff. de negoc. gest.tamẽ in malæ fidei possessore id nõ sufficiet,nisi ea vtilitas cum effectu peruenerit ad dominum:notabiliterRebuf. l.bonæ fidei.110.colum.3.ad medium.ff. de verbor.significatio. Infertur etiam annotatio ad tradita per Sarmiento lib. 1.selectar. cap. 10. num.5. dum colligit ex d.l.planè.in fin.quòd vt possessor malæ fidei deducat impẽsas, requiritur,q; sint necessariæ,& simul quòd res pretiosior sit reddita:nam potiùs exsuprà dictis docere debuisset,quòd vt necessariæ,vel vtiles impẽsæ deducantur per malæ fidei possessorem,requiritur, quòd res extet melior effecta, ita vt per eã dominus efficiatur locupletior. Quartò amplia conclusionẽ de qua suprà, vt licèt propter vtiles impẽsas dominus non cogatur rem melioratam vendere. l. in fundo. ff. de reiuend.& infrà dicemus: tamen impensæ necessariæ exsoluendæ sunt,etiãsi oporteat propter illas vendi rẽ, in qua facta fuit. Quæ differẽtia colligitur ex mente l.impensæ.78.ff. de verborum significatio:sic expendẽdo. Iureconsul. facit mentionem de necessarijs, & vtilibus impẽsis,& in vtilibus dicit deduci nõ posse, si propter illas dominus cogatur rem

rem melioratam vendere, quia tunc respectu domini non possunt videri vtiles, vt & tradit Harmen opul. in promptuario iuris.lib.4.tit.8.in fin pag.187. & notat Bald.cons 303.ad euidẽtiam.num.2. ad medium.lib.1. 67 Cùm ergo quoad hoc restrinxerit se Iureconsult. ad impensas vtiles,significare videtur,quòd necessariæ etiã hoc casu debebuntur:& ita Cæpolla d.l.impẽsæ.num.4. Quare & distincti.l.in fundo.39.ff.de reiuend.quoad vtiles impensas,non obtinebit locum in necessarijs,quæ indistinctè debebuntur,exBart.ibi num.6.Boeri.decision.44. num.7.Bosio tractat.de principe.num. 31.Ruizio decisio. Lituanica.5.nu.367. Ex quibus caueridum est à Bald.cõs.116. Columbin. num.4.libr.1.dum dicit, q; si impensæ necessariæ continerent maximam summam, ita vt non posset dominus commodè soluere,non esset cogendus ad solutionem,quia prædictæ impensæ neq; vtiles, neq; necessariæ appellari possunt:allegat.l.si seruos.25.ff. de pignorisactio.& ibi notat idem Bald.in princ. Tiraq lib.2.retract.§.7.glos.1.num.54.& Menoch.de recup.pos. 15.remedio.nu. 553.Rebuff.l.impensæ.colum.3. ad medium.ff. de verbor.signific. & sentit Zasius hic num.6.Deci.consil. 146. col 4. post principium. Sed ex prædictis dicendũ est,dictum eorum esse verum in impensis vtilibus,non autem in necessarijs,quæ indistinctè deduci possunt.Ruin. consil. 157.nu.21.libr.1.Neq; obstat. l.si seruos. ff.de pignoratitia actione. quia loquitur in vtilibus impensis, & non in necessarijs,vt tradit Ruizius decisio. Lituanica. 5.num:369.& in specie tradit Paul.d.l.si seruos.num.4.& l.dominus.§.1.num:2. ff.locati.Neq; replices, imò d.l. si seruos. loquitur etiam in impẽsis necessarijs,vt colligitur exillis verbis,Artificijs necessarijs, quia vt ibi aduertit Paul.num.4.& 5.verbum Necessarijs,accipitur ibi largò modo:&patet,quia appellatur ibi necessariũ artificium, si ex eo potest percipi illud, quòd in eo addiscendo consumptũ est, vt ibi notant glos.verbo,necessarijs. Bal. in fin.& Salic.nu. 1. quod vtiq; proprius 68 pertinet advtilem impensam. Et confirmantur prædicta,quia possessor malæ fidei regulariter impensas vtiles non deducit.l.fin.§.emptor.C,communia.de legat. & tamen necessarias deducit, vt ibi tradit Iason num.3.per.l.domum.in fin. C. de reiuend. & subscribit Negus.de pign. 4.memb.5.par.num.159.Vltimò amplia, prædicta procedere,etiamsi maritus fecerit impensas necessarias;ex fructibus perceptis à rebus dotalibus: nã cùm illi sint sui,expensas necessarias factas ex suo reciperabit.Paris.consil.55.num.23.lib.3. Valasc.de emphyteusi.q.25.nu.6.ad mediũ. Quod procedit,siue fructus illi,sint facti sui ex causa onerosa,siue ex lucrativa:quia semper militat ratio de qua suprà:quidquid in hoc distinguat Cuman. l.Lutius.§.quæ marito.ad fin.ff. de lega.2. Si sanè fructus ad aliquem pertinerent, ratione solius possessionis, quia tunc illos etiã cõsumptos teneretur restituere, quatenus ex illis factus est locupletior.Bar. l.ex diuerso. n. 8.ff. de reiuẽ.vtiq; semper fructuum & impensarum inducetur cõpensatio,iuxta notata.§. ob donationes. ff.hac.l.& alia in materia expensarum necessariarum vide per Rebuff.l.impensæ. 78.in princip.colum.2.& seq.ff. de verbo. signifi. Nunc ex ordine restat videre de vtilibus impensis,& regula constituẽda est,eas etiam posse deduci,& peti per maritum.text.hîc in fine.& totus tit.ff.de impẽsis.l.vnica.§.taceat.C.de rei vxor.actione.Similiter & vassallus extincto feudo vtiles impensas repetit,c.1.§.si vassallus. hîc finitur lex.Et pari ratione emphyteuta repetit impensas vtiles, finita emphyteusi.Valasc.de emphyteusi.q.25.num.6. Ruin.consil.24.num.10.lib.1. quidquid repugnet Sarmiento lib.3. selectar. cap. 4.à num.1.Item & dominus reuocabilis easdem repetit.l.domos.61.ff. de legat.1. Item & fructuarius.l.eum ad quem. C. de

de vsufruct. Et ratio est, quia quádo sciebam rem esse alienam, & in ea impendia feci, videor habuisse animũ obligãdi dominum rei: & ideo pro illis petẽdis cõpetit mihi actio negociorũ gestorũ: tex. elegãs. l. in hoc iudiciũ. 14. §. diuersum. s. cõmuni diuid. Cùm igitur pro illis petẽdis competat actio, non solùm poterunt deduci iure retẽtionis, sed & traditæ repeti,
69 l. vnica §. taceat. C. de rei vxor. actio. † & in specie Baldus. l. si quis sciens. in fine. & ibi Salicet. num. 1. ad finẽ. C. de reiuẽdica. Paul. l. dominus. §. 1. num. 3. s. locati. & consil. 270. col. 3. versic. sed in contrarium. lib. 2. Ruin. cons. 24. num. 10. ad finem. lib. 1. Et hac etiam ratione commodatarius vtiles impẽsas factas in re commodata repetit. l. in rebus. 18. §. possunt. s. commoda. Item & creditor, si illas fecit in re pignorata. l. si necessarias. 8. in princ. s. de pignor. actio. vel si colonus illas fecit in re conducta. l. dominus. 57. §. 1. s. locati. Quinimò probat text. l. pen. in princip. s. locati. quod licèt dominus expellat colonum à fundo locato, quia ille non soluit pensionem debitam, iuxta. l. æde. C. de locato. tamen pretium meliorationum vtilium, colono soluere debet, vel cũ debitis pẽsionibus compensare. Et in hoc differt colonus ab emphyteuta: nam emphyteuta expulsus, quia non soluit debitum canonẽ, meliorationes amittit. l. 2. C. de iure emphyteuti. auth. qui rẽ. C. de sacros. eccles. & tamen colonus expulsus, quia pensionẽ non soluit, non amittit meliorationes. d. l. penult. in princip. quã ad hoc singul. reputant DD. ibi. Iason. l. 2. num. 27. C. de iure emphy. Cagnol. l. si quis maior. num. 53. C. de trã sactio. & plures, quos refert Menoch. de recup. posses. 15. remedio. num. 551. Rodoan. de reb. eccles. pag. 408. num. 1. Ratio huius differẽtiæ est, quia emphyteusis conceditur ad meliorandum. §. adeò. Instit. de locatio. Et hac ratione minimũ quid soluitur nomine pẽsionis: & ideò si eam non soluat, in pœnã amittit melio-

rationes: colonus autẽ nõ recipit ad meliorandum, & magnam soluit pẽsionem respondẽtẽ fructibus, quam si nõ soluat, non ob id amittet meliorationes: & ita Paul. l. pen. in prin. num. 4. s. locati. Beroi. cap. potuit. num. 150. de locat. Rodoan. de reb. eccles. non alienand pag. 408. nu. 2. Vnde infertur, quòd si pro emphyteusi magna constituatur pẽsio, ita vt magis res videatur concessa ad colẽdum, quã ad meliorandum, tunc à cessante ratione de qua supra; etsi expellatur propter non solutam pẽsionem, nõ amittet emphyteuta meliorationes, quia incipit militare in eo eadẽ ratio, quæ in colono: †&
70 ita Anton. de Burgos. c. cùm causa. num. 14. de emptio. & vẽd. Valas. de emphyteusi. q. 25. num. 30. Vnde etiam si magna cõstituatur pẽsio pro emphyteusi, fit remissio propter sterilitatẽ. Neuizanis cõs. 92. à n. 45. licèt in propria emphyteusi nõ fiat remissio. l. 1. C. de iure emphyte. Et quid si pẽsio fuerit mediocris? videdus est Carol. in consuet. Paris. §. 61. num. 72. & Tesaurus decis. Pedamont. 20. num. 8. & Cualcan. decisio. 44. num. 55. Et per contrarium si fiat locatio ad longum tẽpus, & pro ea parua constituatur pẽsio, colonus expulsus propter non solutam pẽsionẽ amittet meliorationes, quia tunc militat in eo eadẽ ratio, quæ in emphyteuta: quod post alios tradit Valasc. de emphyteusi. q. 29. nu. 25. Cui adde Paul. consi. 207. col. 3. ad finẽ. lib. 2. resoluentẽ, quòd si locatio fiat pro parua pẽsione, & colonus expellatur propter eam non solutam, inducetur. l. 2. C. de iure emphyt. Iuxta hæc videndum est, quid sit dicendũ in eo, qui iure tantùm possessionis rẽ possidet? Et siquidem sit possessor bonæ fidei, cùm existimaret rem esse suam, & sic fecerit meliorationes tanquam in re sua, neq; habuerit animum aliquem obligandi, nulla sibi competet actio ad illas petẽdas, sed tantùm ex æquitate ius retentionis ei conceditur. l. in hoc iudicium. 14. versic. diuersum. s. commun. diuid. text. elegans

elegans. l. 2. C. de reiuẽd. in Codice Gregoriano, oppositas cilicèt doli mali exceptione. l. adeò. 7. §. ex diuerso. ff. de acquir. rerum domin. §. certè. Instit. de rerum diuisio. & tradit Paul. l. domum. num. 2. ad finẽ. C. de reiuen. & l. dominus. §. 1. nu. 3. s. locati. & plures citati per Neguz. de pignorib. 4. mẽbr. 5. partis. num. 9. & Anto. Gomez l. Tauri. 46. num. 2. Rodoan. tractat. de rebus eccles. non alienan. pagin. 411. num. 3. Ex qua cõclusione infertur, quòd si melioratio talis sit, in qua non possit cadere retẽtio, eo casu possessori bonæ fidei non potest esse consultum. Exẽplum habes. l. sin autẽ. 28. §. final. cum l. seq. s. de reiuẽdicatio. vbi probatur, q; si possessor bonæ fidei puerum erudiuit, impẽsam in hoc factam deducere non potest, nisi in duobus casibus ibi expressis. Et est ratio, quia eruditio non est res separabilis à persona: & consequẽter in ea non cadit retẽtio, vt ibi per glos. final. Bart. & Fulgosi quod & tradit Bartol. l. in fundo. num. 8. s. de reiuẽdica. Angel. §. certè. col. 1. Instit. de rerũ diuision. & pro constanti habet Menoc. de recuper. possess. 15. remedio. num. 528. Addo Angel. idem securè resoluentem. l. sin autẽ. §. in re petita. s. de reiuẽdica. Sed non placet hæc illatio sic generaliter accepta: † confunditur enim per text. l. apud
71 Celsum. §. si minor. ff. de dol. exception. vbi si quis accepit puerũ, & aliquam probabilem circa eum fecit impensam, scilicèt, eum erudiendo, repetere potest. Et tamen expendens sibi consideratur tanquàm bonæ fidei possessor propter restitutionem in integrum minoris. l. in traui le. 46. §. fin. s. de minorib. Idq; etiam clariùs probat. l. 1. C. de infantib. exposi. Neque obstant adducta in cõtrarium, quia ad primam rationẽ respondetur, eam cõcludere, quando agitur de abrasione: nã eruditio à persona abradi nõ potest. Nõ tamẽ concludit quoad retentionẽ, quæ generaliter permittitur propter sumptus factos in re restituenda. l. in rebus. 18. §. possunt. s. cõmodati. l. Paulus. 7. de doli exceptio. l. si in area. 33. in fin. s. de cond. indeb. tradit Bart. l. si non sortẽ. §. si cẽtum. nu. 7. & ibi Iason. nu. 10. s. de condict. indeb. Ruin. cons. 100. ad finẽ. lib. 4. Bursatus cons. 85. num. 31. lib. 1. Gutier. 3. part. ad leges regni. q. 68. num. 7. Nõ obstat secundũ de. l. sin autẽ. 28. §. fin. cum l. seq. s. de reiuẽd. nam ad veram illius explicationẽ est aduertẽdũ, q; Iure cõs. d. l. sin autẽ. §. in re petita. dixerat, quòd possessor bonæ fidei, oppositа doli mali exceptione, poterat obtinere, vt pretium meliorationũ sibi soluatur, nisi petitor paratus sit pati, vt illud ædificium tollatur. Quod necessariò intelligẽdum est, quando vtraque pars in hoc conuenerit: aliàs enim inuito meliorante, non potest dominus se liberare à sumptuũ solutione, quantũcunq; dicat se paratum esse pati, q; meliorãs ædificium tollat: & tunc demum in hoc audietur, si pauper sit, ità vt cogeretur ædificium melioratum vendere, vt sumptibus satisfaciat: tunc enim ne re sua careat, permissum ei est, quòd non soluat sumptus, sed sufficiat, patiẽtiam præstare, vt meliorans ædificium auferat, vt est expressum. l. in fundo. 39. s. de reiuẽd. Per quẽ tex. necessariò. d. l. sin autẽ. §. in re petita. explicãda est, vt ibi agnoscit glos. verb. ædificium. Bar. d. l. in fundo. nu. 7. Angel. §. certè. col. 1. Instit. de rer. diuisio. Boeri. decis. 44. nu. 8. Quibus præmissis, dicẽdũ est, q; dũ Iure cõs. d. l. sin autẽ. §. fin. quasi aduersando suprà traditis, subdit, non esse idẽ obseruandũ in puero erudito expẽsis possessoris, † ita est de-
72 clarandum, vt quamuis in casu de quo suprà, in ædificio permittere possit abrasio, eadẽ tamen in eisdem terminis nõ admitteretur in puero erudito expẽsis possessoris: quia in eruditione nõ potest cadere abrasio: vnde tali casu possessor prædictos sumptus amittet. & ita in effectu Leriot. tract. de fructibus. axio. 13. Cuiacius libr. 9. obseruation. cap. 38. Garsias tract. de expensis. cap. 5. num. 3. Secundùm igi

tur

tur istum intellectũ non est colligendũ cũ suprà allegatis, dominũ nõ teneri soluere melioranti impẽsas factas in erudiẽ do seruo, sed potiùs, quòd vbi dominus præcisè nõ tenetur soluere sumptus, sed sufficit permittere abrasionẽ; cùm tunc ea no possit cadere in eruditione, possessor omni remanebit destitutus remedio. Si ergo dominus sit diues, itavt cogatur sumptus præcisè soluere, neq; sit locus abrasioni, vt suprà diximus, is vtique tenebitur soluere impensas factas in eru diẽdo seruo: & ita in specie Alber. dict. l. fin autẽ. §. in re petita. post princip. & ibi Paul. colũ. 2. in nouis prælectionibus, ex hoc reprehẽdens gloss. & Bart. qui contrariũ senserunt. ſ. de reiuẽdicat. Lorior. tractat. de fructibus. axio. 13. quidquid aliter explicet Fulgos. l. quòd si artificẽ. num. 3. ſ. de reiuẽdicatio. Et pro prædictis expendo dict. l. fin autem. §. final. ibi: Quia neq; carere seruo meo debeam. ex quibus verbis apertè colligitur, Iurecons. in eo casu loqui, quo dominus pauper est, ita vt si cogeretur sumptus præcisè soluere, etiam cogeretur seruo suo carere: quia debebat eũ vendere, vt ex illius pretio sumptibus satisfaceret: quod cùm iniquum videatur, satis est, quòd eo casu permittat abrasionem. d. l. in fundo. 39. ſ. de reiuẽdication. l. impẽsę. 78. ſ. de verbor. significatio. l. si seruos. 25. ſ. de pign. action. Cui abrasioni cùm hoc casu locus esse non possit, amittet possessor prædictos sumptus. Ex quo cauẽdum est à glossa dict. l. fin autẽ. §. in re petita. verbo, ædificiũ. dum sentit, dominum etiã diuitem non teneri regulariter soluere impẽsas factas in seruo erudiẽdo: quod & voluerunt suprà relati: nam id confunditur ex suprà dictis, & contrarium voluit Bart. dict. l. in fundo. num. 8. in fine. Loriot. de fructib. axio. 13. Neque pro gloss. facit. l. fortè. 29. cum. l. seq. ſ. de reiuẽdic. † dum in seruo erudito tantũ permittit deductionem impẽsæ, quando dominus seruum illum habet venalẽ, aut quando domino denũtiatum est: quia respondeo, q; Iureconsl. in d. l. fin autẽ. §. fin. loquitur in casu, quo dominus erat pauper, ita vt cogeretur seruo carere, si pretium meliorationis soluerer, vt suprà diximus. Vnde leges sequẽtes, quę eundẽ articulũ prosequuntur, in eisdẽ terminis sunt accipiẽdæ, scilicèt, quòd in casibus in quibus dominus est pauper, & si soluat sumptus, seruo debet carere, nihilominus teneatur sumptus soluere, si seruum illum habuit venalẽ, & propter eruditionẽ maius pretiũ consequutus est, vt etiã probat. l. in fundo. 39. ſ. de reiuẽd. tradit Capra consil. 90. num. 11. aut si antequã fieret impẽsa, domino denuntiatum est, vt si putaret illum esse seruũ suũ, vẽdicaret. l. aut si ante. cũ glo. ſ. de reiuẽdic. Capra vbi suprà num. 12. Cæterũ si diues sit, indistinctè sumptus eruditionis tenebitur soluere. l. 1. C. de infantib. expositis. & suprà dictum est: sentit Bart. d. l. in fundo. num. 8. ad finẽ. Loriot. de fructibus. axio. 13. Verior igitur illatio est ex suprà dictis, quòd cùm tantùm per retẽtionẽ bonæ fidei possessori posit esse consultum, si ipse tradat fundum non deductis prius expẽsis, omni remedio destituitur, cùm rẽ traditam retinere non posit: qđ ita aduersus Castrẽs. probat Iason. l. si in area. num. 1. ſ. de condict. indeb. Neguſ. de pignorib. 4. mẽbr. 5. partis. num. 9. Anton. Gomez. l. Tauri. 46. colum. 2. & infrà latiùs dicemus. Item, quòd si res meliorata pereat, etiam bonæ fidei possessor destituitur omni remedio, cùm res perẽpta retineri non posit. l. si necessarias. 8. in principio. ſ. de pignoratitia action. tradit Bart. dict. l. in fundo. num. 6. & 8. & suprà probauimus. Neq; est omittẽdum quod in materia tradit Decius consilio. 142. columna. 4. post principiũ. quòd vtiles impẽsæ non debẽtur, quando domino sunt nimis grauosæ: allegat l. si seruos. 25. ſ. de pignor. action. & l. in fundo. 39. ſ. de reiuendicatione. quod etiam in conductore tradit Paulus. l. do-

73

dominus. §. 1. nu. 2. ſ. locati. Zasi. hîc nu. 6. & Duaren. Tiraq. lib. 2. retract. §. 7. gl. 1. num. 5. Menoc. de recup. possess. 15. remedio. nu. 533. Valasc. de emphyt. q. 25. nu. 38. Neq; enim iura permittẽtia retẽtionem propter expensas, intelligenda sunt procedere eo casu, quo fuerint excessiuæ. † Bald. cons. 372. casus vir fundum. lib. 3. quem refellit Aymon. cons. 3. nn. 19. & facit bene text. l. impensæ. 78. ſ. de verbor. signif. & l. vtilium. ſ. de impẽsis. Sed his non obstantibus verius est, retentionem esse permittendam, etsi expensæ excessiuæ sint, iuxta generalitatẽ iurium suprà allegatorum: & colligitur ex cõmuni resolutione relata per Alex. cons. 162. nu. 4. lib. 7. quòd vxor semper vtiles impensas tenetur soluere, si diues sit, & ex alijs bonis posit earũ pretiũ soluere, ita vt nõ cogatur vẽdere rẽ melioratam propter prędictas impensas: adeõ, quòd sufficiat tempore repetitionis dotis, ex alijs bonis posse illas soluere, quantumcũque attento tempore, quo factę sunt, pauper esset: & per contrariũ si rẽpore quo fiebant, erat soluẽdo, & postea efficitur pauper, cogetur illas soluere; quia sufficit negocium vtiliter esse inceptum. l. sed an vltro. §. 1. ſ. de negoc. gest. quam resolutionẽ apertè senserunt gl. 2. & ibi Bart. l. vtilium. ſ. de impensis. Ang. §. propter. nu. 2. & ibi Ias. num. 7. Inst. de action. Alciat. l. impensæ. nu. 5. ſ. de verbor. signific. Corras. l. quod dicitur. post princ. ſ. de impensis. Anton. Gom. l. Tauri. 50. nu. 51. Neque obstant adducta in cõtrarium: nam ad primũ. de. l. si seruos. 25. ſ. de pignor. action. respondetur cum Alber. ibi nu. 1. distinctionem Iureconsl. ibi relatã esse accipiendã, quando dominus rei pignoratæ non est diues, sed pauper: nam si diues sit, indistinctè vtiliũ impensarum tenetur æstimationem soluere, quatenus ex illis factus est locupletior, vt apertè colligitur ex. l. in fundo 39. ſ. de reiuend. ibi: Finge pauperem. à cõtrario sensu, & ibi notat Bart. num. 7. Neque obstat. l. impensæ. 78. ſ. de verb. signif. dum dicit, mulierẽ, quæ non consensit, non teneri ad solutionem impensarũ vtiliũ, si excessiuæ sint: nã debet declarari per. l. vtilium. 8. ſ. de impensis. vt si mulier consensit impẽsam fieri, indistinctè teneatur ad illius solutionẽ. Si verò non consensit, tunc si diues sit, & ex alijs bonis posit impensæ satisfacere, cogenda est; aliàs secus Alex. consil. 162. nu. 4. lib. 7. Loriot. l. fructus. col. 6. ad finẽ. ſ. de regul. iur. quidquid aliter explicet Ruizius decis. Lituanica. 5. nu. 367. Ex quorũ mente colligitur, impensas vtiles, etiã excessiuas, necessariò esse soluendas bonæ fidei possessori, † nisi quando dominus est pauper, ita vt non posit illas soluere, nisi rẽ melioratam vẽdat; tũc enim non cogetur illas soluere; quia prædicta impẽsa, habita relatione ad dominũ, vtilis dici non potest: & in his terminis procedit d. l. si seruos. 25. ſ. de pignor. action. & d. l. impensæ. 78. ſ. de verbor. signif. ita vt meritò Anton. Gom. l. Tauri. 46. col. 2. & Menoc. de recup. poss. 15. remedio. nu. 532. resoluant, quòd tũc demum dominus non cogitur soluere impensas vtiles, quando pauper est, ita vt non posit soluere pretium meliorationis, nisi cogatur vẽdere rẽ melioratã: & ita explicandus est Hieron. Gabr. cons. 162. nu. 120. Quinimò neq; prædicto casu possessor bonæ fidei priuatur simpliciter pretio meliorationis, sed adhibita distinctione relata. l. in fundo. 39. ſ. de reiuen. & l. 3. §. proinde. ſ. de in rem verso. explicat Bal. auth. excipitur. nu. 2. post medium. C. de bon. quæ liber. Alciat. l. impensæ. nu. 5. ſ. de verbor. signif. Menoc. de recup. poss. 15. remedio. nu. 524. & Bellon. cons. 67. in fin. & Ruin. cons. 24. nu. 10. lib. 1. Et ex his venit explicandus text. l. ex duobus. 28. ſ. de negoc. gest. vbi text. probat, q; si quis in prædio cõmuni fecit ampla ædificia, socius nõ tenetur soluere eã impẽsam pro parte sua: quia illa impensa magis voluptuaria, quàm vtilis censetur: ex-

tollunt Angel.& Paul.ibi, vterq;.nu. 1. Roman.conſ.413.nu.7.Curt. Iun. conſ. 165.nu.14. Boeri. deciſ.320. nu. 12.Boſſius tract.de principe.num.31. ante medium.&Hieron.Gabr.conſ.168.nu.119. Et pari ratione idem erit,ſi frater deſtructis ædibus paternis,alias ampliores conſtruxerit:nam & hæc voluptaria cẽſebitur expenſa.Guido conſ.104.ad fin.Addendo tamẽ,quòd quãuis ea voluptaria impenſa peti nõ poſsit per actionẽ negociorũ geſtorũ,vt Iureconſ.ibi dicit,tamẽ tanquã voluptaria abradi poteſt,vel leuari,vel ſi res fuerit venalis, exolui debet: prout in voluptarijs impẽſa obſeruatur. l. pro voluptarijs.cum.l.ſeq.ff. de impenſis. & ita in ſpecie gloſ.d. l. ex duobus. verb. nõ habere. & ibi omnino Bald. & Ruin. conſ.23.nu.39.lib.5.Paul.num.1.& Garſias tractat.de expenſis,c.5.nu.9.Sed ad-
79 uerſus d.l.ex duobus. † ita explicatã obſtat,quòd ædificare ampla ædificia, non dicitur voluptaria impẽſa,ſed potiùs vtilis.l.domos.61.ff.de leg.1.l.omnino.ff. de impẽſis.Pro concordia dicendũ eſt,tex. in d.l.ex duobus.procedere,duobus cõcurrẽtibus. Primò,quòd in loco, in quo ampla ædificia fuerunt fabricata, aderat domus paterna,ſufficiens,attẽta qualitate loci,& perſonę,vt ibi per Paul. Guido. 77 conſ.104.ad fin.Item fuerunt facta prædicta ædificia in ſaltu,& ſic in rure. l.3.§. ſaltus.ff.de acq.poſſeſ.Prateius in lexico, verb.ſaltus. His duobus concurrẽtibus, ea impẽſa dicetur voluptaria.d.l. ex duobus.ſed altero deficiẽte, prædicta impẽſa magis vtilis reputabitur,& conſequenter obſeruabitur diſtinctio.l. in fundo. 39.ſ.de reiuen.& quæ ſuprà reſoluimus. Si ergo in eo loco nulla eſſent ædificia, impẽſa ea vtilis cẽſebitur.d.l.domos.61. ff.de leg.1.vel etiãſi aderant, tamen ampliora fuerũt facta in ciuitate, vtilis cẽſebitur,facit.l.in lege cenſoria.201.& ibi Rebuff.col.2.ante finẽ.ff. de verb. ſignif. Et hac ratione defendi poteſt ſententia, de cuius iniquitate cõqueritur Fulgoſ. d.l.ex duobus.nu.1. & l. ſi ſeruos. ad fin. ſ.de pignor.action. Et iuxta prędicta veniũt explicãda tradita per Alber. l. intra vtile.§.vẽdẽtibus. ad fin. ſ. de minor. dũ tradit,quòd ſi poſſeſſor fecit impẽſas nimis exceſsiuas,in fraudẽ domini nõ poſſit illas repetere:argum.l.2.§.fin.ſ. ſi quis caut.ſubſcribũt Boeri.deciſ.47.ad fin. Tiraq.lib.2.retract.§.7.gl.1.nu.5.in fin.Gãma deciſ.310.nu.1.nã id tantũ verificari poteſt,quãdo dominus eſt pauper, & oporteret remvẽdere,vt ſumptibus poſsit ſatisfacere,aliàs enim fraus in meliorãte cõſiderari nõ poteſt. Valaſc. de emphyt. q.25.num.20.Illud ſanè verũ eſt,quòd ſi dominus denũtiauerit poſſeſſori, ne impenſam faciat,nõ poterit illã repetere à domino prohibente:arg.l.fin. C. de negoc. geſt. & probat.l.aut ſi ante.31.ſ.de reiuen.per argumẽtũ à cõtrarijs,& tradit Alber.l.intra vtile.§.vendentibus. in fin. ſ.de minorib.Boeri.deciſ.44.nu.8.& deciſ.47.nu.3.Caſſanc.in conſuet.Burgun. rubr.1.§.1.gloſ.fin.num.2.Valaſc.de emphyteuſi.q.25.à num.9. Iuxta hæc congruenter quæritur, quatenus poſſeſſor malæ fidei has impenſas vtiles repetere poſsit? & tex.l.adeò.§.7.§.ex diuerſo.ff. de acquir.rerum domin.probat, nullo caſu eas poſſe repetere, † quia iuris interpretatione cẽſetur illas donaſſe domino fundi, vt ibi per gloſ.verb.ſua.Idem colligitur ex.§.certè.Inſtit.de rerum diuiſio.l.ſi is contra. 5. C. de ædif. priuatis. Vnde probat.l.1.C.de reiuend.in Codice Gregoriano,vineas in alieno agro inſtitutas ſolo cedere, & ſi à malæ fidei poſſeſſore id factũ ſit, ſumptus eo nomine erogaros per retentionem ſeruari nõ poſſe, in cognitum nõ eſſe:& ita Bart.l.in fundo. nu.11.ſ.de reiuen. & ibi Fulgoſ.nu.9.& Coſtal.Ang.§.certè.col.1.ad fin.Inſt. de rerum diuiſion.Rodoan.de rebus eccleſiæ non alienan.§.ſi verò.nu.1.pag.402. Et receptam eſſe concluſionem aſſerit Valaſc.de emphyteuſi.q.25.num.4.poſt medium.quã defendit Garſias tract. de

expenſis.c.2.col. penul. Ioan.de Amicis conſ.54.num.10.l.42.tit.28.par.3. notabiliter Nouel.de dote. 11. part.in princ. nu.16.Aym.conſ.408.num.9.lib.3.Et cauendum eſt à Queſada de diuerſis quæſtionibus iuris,c.15.col.pen.in fine.dum putat hoc eſſe correctũ per.l.44. tit.28. part.3.quæ tamẽ loquitur de abraſione, & non de retentione. Cauẽdum etiam eſt à Carolo in conſuet.Pariſ.§.1.gloſſ.5. 78 nu.75. Mieres de maioratu.4. part. q.32. num.2 & Gutierrez in.3.parte ad leges regni.q.68.nu.10.& Caualcan. deciſ.44. num.60.dum pro conſtanti habent, malæ fidei poſſeſſorem repetere poſſe validè vtiles expenſas: & tantùm eorum opinio admitti poteſt in colono, vel poſſidente nomine alterius; is enim quamuis animo non poſsideat domini,& ſic propriè non dicatur bonæ fidei poſſeſſor; tamen ſemper meliorationes repetet. l. pen.ſ.locati. Ioſeph. deciſ. Peruſina. 58. num.16.Menoch.de recup.poſſeſ.15.remedio.num.550.& num.554.& latè Petra de fideicõmiſs.q.15.à nu.318. Rationem reddit Bar.l.in fundo.num.11.ſ. de reiuend.Capic.deciſ.93.nu.12. & dicemus latiùs infrà nu.86.Patitur tamẽ hæc recepta concluſio quatuor arduas difficultates. Prima eſt, quia poſſeſſor malæ fidei ſcit rem eſſe alienã:ergo faciẽdo in ea meliorationes, non debet videri animo donandi illas feciſſe, ſed magis animo repetendi,iuxta rationẽ text.l.in hoc iudicium.14.§. diuerſum.ff. cõmun.diuidund.& in ſpecie agnoſcunt Bald.l. ſi quis ſciens.in fin.C.de reiuen. & Carol. in conſuet.Pariſ.§.1.gl.5.nu.87. & ſic videtur,q; illas ſemper repetere poſsit: qđ in ſpecie videtur probare text.l.21.in fin. C.de reiuen.Secũda difficultas inſurgit ex.l.domũ.in fin.C. de reiuen. vbi malæ fidei poſſeſſor poteſt abradere impenſas vtiles: quod vtiquè non poſſet facere,ſi cẽſeretur illas donaſſe.Tertia difficultas inſurgit ex.l.planè. 41.ſ.de petit.hær. vbi malæ fidei poſſeſſor deducit impẽſas vtiles, nè aliàs dominus rei locupletetur cũ aliena iactura. Quarta,quia ſi cẽſeret donare meliorationes,ſequeretur,quòd deſtructo ædificio,non poſſet rudera petere: quod quanuis ita videatur expreſſum.l.adeò.verſ.ex diuerſo.ff.de acq.rer. dom.tamen contrariũ clarè probat tex. l.2.in fin.C.de reiuen. Sed non eſt recedendũ à recepta concluſione,quæ bene deducitur ex iuribus ſuprà citatis. † Neq; obſtãt difficultates ſuprà motæ,quia ad primã reſpondetur,argumentũ concludere,quando quis ex voluntate domini, vel alia iuſta cauſa retinet rẽ alienã ſcienter:nã tunc cẽſetur animo obligandi dominũ ſumptus feciſſe:ſed quãdo quis illicitè,& iniuſtè retinet rem alienã,ſi ſumptus in ea faciat,cum ſciat illos repetere nõ poſſe,videtur ſua voluntate illos donare domino:arg.l.cuius per errorẽ.ff.de regul.iur.& videtur expreſſum. l. ſi ſeruus ſeruum.§.ſi oliuam.ſ.ad leg.Aquil.tradit Ruin.conſ.157.nu.21.lib.1.quidquid cõtrariũ ſignificet Carol.in cõſuet. §.1.gl. 5.nu.75.Non obſtat ſecunda difficultas de.l.domũ.ad fin.C.de reiuen. nã reſpõdet Bart.l.in fundo.nu.11.ſ.de reiuend. quòd ſi malæ fidei poſſeſſor quid ædificet de nouo,videtur donare: d.l. adeò. verſ.ex diuerſo.Si verò non faciat de nouo,ſed ædificio iam facto aliquid addat, illud ampliãdo, has impẽſas abradere poterit.d.l.domũ. in fin.ſubſcribit Paul. ibi nu.3.Boſ. tract.de principe.n.31. ad mediũ.Rodoan.in tract.de rebus eccleſ. nõ alienan.pag.414.nu.9. & nu. 12. Claud. §.certè.pag.212.Inſt.de rer.diuiſ. Valaſc. conſult.83.nu.19.Boer.deciſ.44.num.7. Sed nõ placet hęc reſpõſio, quia diuinat quoad terminos d.l.domũ.ad fin. Itẽ aduerſus eã eſt tex.l.Iulianus.38.ſ.de reiuẽ dic.vbi poſſeſſor malæ fidei ædificiũ de nouo factũ poteſt abradere. Neq; ſatisfacit reſpõſio glo.§.certè. verb.bona fide. Inſt.de rer.diuiſ.q; tex.d.l.Iulianus.loquitur in eo,qui à principio fuit bonę fidei, & ex poſt facto efficitur malæ fidei: in

quo ſumitur quaſi media via præſcripta in d.l.Iulianus.& idem gloſ.fin.l.2.C. de reiuen. Bart.d.l.in fundo.nu.11.ſubſcribit Claud.d.§.certè.pag. 209. Rodoan. de rebus eccleſ.non alienandis.pag.414. nu.15. Neq; enim video quid prodeſſe poſsit bona fides à principio, quatenus pertinet ad impẽſas,ſi tẽpore ædificij facti iam erat malæ fidei poſſeſſor. Quare potiùs debet conſiderari tanquã ſi ſemper fuiſſet malæ fidei poſſeſſor.l. ſed etſi lege.§.de eo.ſ. de petit.hęred.& in ſpecie Salic.l.domũ.nu.8.C. de reiuen.& ibi Scar.col.fi. Qua ratione,quòd malæ fidei poſſeſſor indiſtinctè poſsit abradere vtiles impenſas,tenet gl.fin.l. in fundo. 39. ſ.de reiuen.gloſ.§.certè.verb.ædificauerit.Inſt.de rerum diuiſ.Salic.l. domũ. ad fin.& ibi Sicard.col.fin.C.de reiuen. Anton.Gom.l.Tauri.46.col.2.ad finẽ.& ex profeſſo aduerſus Bart.defendit Loriot. tractat.de fructib.axiom.14.&.l.fructus. col.7.in prin.ĩ.de regul.iur. & ſubſcribũt Menoch.de recup.poſſeſs. 15. remedio. nu 540.Sarmiento lib.1.ſelectar.cap.10. nu.9.poſt mediũ.& ideò melius reſpondetur,quòd illud, quod dicitur, malæ fi-
79 dei poſſeſſorẽ videri donaſſe impenſas,† non eſt intelligẽdũ de vera donatione, procedẽte ex vera,& principali volũtate ędificantis,ſed potiùs de ficta inducta per legẽ,cui in cõſequẽtiã videtur accedere volũtas ædificãtis,qui videtur in cõſequentiã velle id quod in eo caſu ius diſponit.l.ſi duo.ĩ.de acq.hæred.l.Imperatores.ĩ.de iur.fiſc.quod ita ſentit Salic.l. 2.ante finem.C.de reiuen.Garſias tract. de expenſis,c.5.nu.20.& clarius Corneo conſ.222.nu.6.lib.2.Couarr. c.peccatũ. 2.par.§.6.nu.3.de regul.iur.in.6. & ideò ne facilè lex fraudetur, nõ habet locum hæc ficta donatio, quãdo inter eas perſonas vera conſiſtere non poteſt.gl.fin.l. ſi vxor filio.20.ſ.de donat.inter vir. Alex.l. 1.§.videamus.nu.6.ĩ.de noui oper. & eſt tex.l.ſed ſi vir.§ ſi vir vxori.ſ.de donat.inter vir.tradit Bar.l.fundo.n.11.ſ. de reiuen.Cũ igitur ius diſponat,vt malę fidei poſſeſſor tãtùm amittat vtilesimpẽſas quæ ſine dãno rei ſeparari nõ poſſunt,& q; alias poſsit abredare, & ita & voluntas donãdi veniens in cõſequẽtiã ab hac iuris diſpoſitione regulãda eſt, vt videatur donare meliorationes,quæ ſeparari non poſsint ſine detrimento ſtatus antiqui rei,aliàs non videatur donaſſe,ſed magis habuiſſe animũ abradendi.d.l domũ.in fin.& ita in effectu Alciat.l.impenſa.78. nu.9.ĩ.de verb.ſignif.quẽ ſequũtur Thomas Linius,& Balduin.in.§.certè. in fin. Inſt.de rerũ diuiſ.Et ad hæc reducendus eſt Bald.qui obſcurè loquitur in materia. c.1.nu.4.de reſtit.ſpoliato.& hæc eſt tutior ſolutio,quãilla,quam poſt Carol.tradit Menoc.de recup.poſſeſ.15.remedio. nu.541.& quàm ſint illæ,quas in propoſitò aſsignat Sarmiento libr.1.ſelectar.c. 10 à nu.8. Vnde colligas,eam eſſe in noſtro caſu differentiã,inter poſſeſſorẽ bonæ fidei,& malæ fidei poſſeſſorẽ, quòd poſſeſſor bonæ fidei iure retentionis poteſt obtinere,vt indiſtinctè ſibi vtiles impenſæ ſoluantur,poſſeſſor autẽ malæ fidei non habet ius retentionis, vt eſt expreſſum.l.1.&.2.C.de reiuen.in Codice Gregoriano,& tradit Curt. Iun. conſil. 165.num.1.& Anton.Gabr.lib.5 cõmunium,tit.de reſtit.ſpoliat.concluſ. 5.numer.112.notabiliter Corne.conſil.222. nu.2.& conſ.243.nu.6.lib.2.ſed tantùm implorato officio iudicis, & non iure actionis,neque retentionis, ſiue exceptionis obtinebit, vt cogatur dominus, vel pati abradere,vel ſoluere pretiũ.l.planè.ſ.de petit.hæred.gl.l.domũ.C.de reiuen.& ibi Paul.nu.3.& Salic.ad fin.† De
80 quotamẽ dicendũ eſt,vt infrà in.2.part. à n.8.Et ad hũc modũ debet explicari.l. etſi is.C.de ædif.priuat. q; ſi abradi non poſsint,tũc videtur donaſſe:vel etiã quãdo abſque detrimento ſtatus antiqui rei, non poteſt fieri abraſio,nam tunc etiam videtur donaſſe.d.l. domũ. in fin. & ibi Salic.in fin.facit d.l. vtiles. declarãdo vt per

per Bart.l.in fundo.nu.11.ſ. de reiuend. Ex quibus colligas, quòd cum prædicta donatio principaliter inducatur ex diſpoſitione legis, nihil valebit proteſtatio contraria, quòd malæ fidei poſſeſſor nõ habeat animum donandi,iuxta traditionem gloſ.l. alimenta. C. de negoc. geſt. & expreſsè tenet Guilliel.de Cuneo.l.2. C.de reiuen.quidquid contrarium præſupponat Claud.& Balduin.§. ex diuerſo.ad fin.Inſtit.de rerum diuiſ.pag. 208. & Carol.in cõſuet.§.1.gloſ.5.nu.75. Nõ obſtat tertia difficultas de.l.planè. 41.ſ.
81 de petition.hæred.vbi etiam malæ fidei poſſeſſori conſulitur quoad vtiles impẽſas per retẽtionem rerum, implorato iudicis officio: nam reſpondet gloſ.§. certè.verb.ædificauerit.in fine.Inſt.de rerũ diuiſ.conſtituendam eſſe differentiã inter iudicium particulare reiuendicationis,& inter iudicium vniuerſale petitionis hæreditatis : in primo enim procedent ſuprà reſoluta: in ſecundo autẽ locum habebit d.l.planè.Quam differẽtiã agnoſcit etiam Bart.d.l.in fundo.nu.11. ad fin.& ibi Angel.col.fin. Fulgoſ.nu. 9. Boeri.deciſ.44.num.14.Garſias tract. de expenſis,c.5.num.4.&.7. In quo cauendum eſt à Mantua.l.ſi in area.col.1.ad finem.C.de reiuend.qui ſecutè d.l.planè. etiam accepit in particulari iudicio reiuendicationis. Inuenio tamẽ,quòd Sarmiento libr.1.ſelectar.c.10.num. 10. exiſtimat,quòd malæ fidei poſſeſſori concedatur ius retentionis,quoad vtiles impenſas,ſi rem melioratam poſsideat. d.l. planè.quòd ſi rem melioratam non poſsideat, tunc procedat d.l.adeò. §. ex diuerſo.ſubſcribit Garſias tract.de expenſis,c.5.num.20.& in effectu Ioſeph. Ludouic.deciſ.Peruſina.24.num.13.Quinimò,quòd iure retẽtionis malæ fidei poſſeſſor obtineat vtiles impenſas, aſſerit receptũ Portoles de cõſortibus,c. 26.nu.8. ſed falsò,& illi quos adducit, in vtilibus expenſis contrarium dicunt. Sed nõ placet hęc cõſideratio, quia in effectu recedunt prædicti à differẽtia cõmuni ſuprà relata. Item & d.l.adeò.§.ex diuerſo.denegat ius retẽtionis malę fidei poſſeſſori,etiãſi rem poſsideat:& idẽ.l.1. &.2. de reiuen.in Codice Gregoriano:maximè, quia ſecundũ prædictã conſiderationẽ, nulla in propoſito eſſet differẽtia inter bonæ fidei,& malę fidei poſſeſſorẽ;quia & bonæ fidei poſſeſſor non poteſt habere ius retentionis, ſi rem melioratã non poſsideat.l.ſi in area.33.ſ.de cõd. indeb. Vnde placet mihi cõmunis differẽtia ſuprà relata: † pro qua expendo,quòd d.l. vtiles.quoad petitionẽ hęreditatis,reſpectu malæ fidei poſſeſſoris, æquiparat impẽſas neceſſarias & vtiles,& tamen in rei uendicatione prædictæ impẽſæ diſtinguũtur reſpectu malę fidei poſſeſſoris.d. l.domũ.& ibi Bald.ante nu. 1. Item expendo, quòd in d.l.planè.contra malæ fidei poſſeſſorẽ,quòd vtiles impẽſas nõ debeat deducerè,adducitur ea ratio, q; malæ fidei poſſeſſor de ſe queri debeat, qui ſciẽter in aliena re impẽdit: propter quã rationem in iudicio particulari reiuẽdicationis expreſsim ius retentionis denegauit malæ fidei poſſeſſori Iureconſ.d.l. adeò.§.ex diuerſo.& §.certè.Inſt.de rer. diuiſ.Cũ igitur non obſtãte hac ratione, Iureconſ.in d.l. vtiles.dicat,humanius eſſe etiã hoc caſu ius retentionis concedere malæ fidei poſſeſſori,neceſſariò communis differentia ſuprà relata admittenda eſt. Quare neceſſariò videndum eſt de ratione huius differentiæ. Et Bart.l. in fundo.num.11.ad finem.ſ. de reiuen dicat,vnam aſsignat,& aliam Garſias tractat.de expenſis,cap.5.nume.4. Egó autem vltra alios rationem differentiæ inde proceſsiſſe exiſtimo,quia licèt regulariter id, quod quis acquiſiuit nomine proprio conerahendo, ſiue proprio periculo, etiam ex re tua, vel contemplatione rei tuæ,ſibi retineat, neque tibi teneatur reſtituere.l.ſi vnus. 68.§.1.ſ. pro ſocio.l.ſi nauis. 62. in principio. iuncta gloſ. verb. fœneretur. ſ. de reiuendicat.

& ibi Ang.nu.2.l.postulãte.44.§.fin.ff.ad Trebellian.tradit Alberic.l. idemque. §. si procurator. s. mandati. facit. l. at vbi. 27.s.de petitione hæredit.tamen in petione hæreditatis specialiter constitutũ fuit,vt possessor siue bonæ fidei,siue malæ fidei, non solùm teneretur restituere hæreditatem vero hæredi cum fructibus, sed etiam,quòd omne lucrũ, quod occasione hæreditatis habuit, restituere debeat.l.post Senatusconsultum.31.&.l. si possessor. 55. &.l. euicta. 58.s. de petitione hæredit.l.sed etsi non hæres. s. de posiri. Vnde & eodem Senatusconsulto tacitè cautum videri debet,ne etiam prędicti occasione hæreditatis aliquod damnum paterentur:argum.l.si non fuerint.29.§.fin.s.pro socio.&.§.illud.Instit. de societate. † & in specie sentit glos.penult.l.vtiles.42.s.de petition.hæred. Bartol.hîc num.3.&.l.fructus.num.4.s.eod. 82

Hac igitur ratione etiam possessor malæ fidei deducit vtiles impensas,ne aliàs occasione hæreditatis damnum incurrat:in eo tamen est differentia inter bonæ fidei,& malæ fidei possessorẽ, q̃ bonæ fidei possessori indistinctè succurritur,ne aliàs in damno remaneat:malæ fidei autem possessori ita demũ succurritur,si ipse in damno maneat, & simul verus hæres afficiatur lucro cum iactura illius.l.si pupilli.5.§.sed etsi quis.s. de negoc.gest.& ideò d.l. planè respectu malæ fidei possessoris eam adducit rationẽ; quia non est æquum, verum hæredem locupletari cum eius iactura; significãs, quòd vt huic succurratur, oporteat, q̃ possessor malæ fidei simul sit in damno, & aduersarius lucro afficiatur, aliàs ei non succurratur: ideò statim infert,quòd bonæ fidei possessori consuletur; etsi res meliorata non extet, non tamen in eodẽ casu succurreretur malæ fidei possessori; quia licèt hoc casu in damno inueniatur,non tamen petitor fuit locupletior effectus,quia res perempta est, vt suprà diximus. Et hinc est etiam, quòd doluentus petitione hæreditatis,abradit voluptarias impensas, etiamsi malæ fidei sit possessor.l.vtiles.42.in fine.s. de petition.hæredit.& tamen conuentus reiuẽ dicatione,si possessor malæ fidei sit, voluptarias impẽsas abradere non potest; quia animo donandi videtur illas fecisse:vt clarè colligitur ex.l.domum.in fin. & ibi tradit Salic.ad finem.probat.l.44. in fin.tit.28.part.3.& agnoscit hanc differentiam glos.§.certè. verb. ædificauerit.in fin.Instit.de rerum diuisio. Bart.l. in fundo.num.11.in fin.s.de reiuend.& infrà latiùs dicemus. Ratio differentiæ colligitur ex suprà traditis,& ex glos. penult.d.l.vtiles. Non obstat quarta & vltima difficultas de.l.2.C.de reiuen.nam aduertendum est,illam in duobus contradicere suprà resolutis. Primò, dum probat,quòd dirupto ædificio, materiæ dominium reddit ad antiquum dominum,etiamsi malæ fidei possessor sit: cuius contrarium probat dict.§.ex diuerso. Itẽ quia sentit,posse dari casum, in quo possessor malæ fidei non videatur ædificare animo donandi:cuius tamen contrarium probat d.l.adeo.§.ex diuerso. & §.certè.Instit.de rerum diuision.Sed defendendo suprà resoluta, † ad primam difficultatem respondet glos.d.l.adeo.§. ex diuerso.verb.competit.& glos.2.§.ex diuerso.Instit.de rerum diuision.distinguendo,quòd aut quis ædificauit in alieno solo ex sua materia, & tunc dirupto ædificio materiam vendicare nõ potest, quia censetur illam donasse.d.l.adeò.§. ex diuerso. Si verò in alieno solo,ex aliena materia ædificauit, quanuis materia illa cedat solo,& interim vendicari non possit,ne ciuitas deformetur ruinis; tamen dirupto ædificio vendicari per dominum potest, quia factum ædificantis cum mala fide ei nocere non debuit: argum.d.l.adeò.§.cum in suo.ff. de acq. rerum domin. & in his terminis debet intelligi d.l.2.C.de reiuend.vbi glos.fin. hunc sensũ intellectum, & ibi sequitur 83

Odoffred.

Odoffred. Iacob. Butricar.& Guillielm. de Cuneo, & Petrus de Bellapertica ad finem. Rodoan.de rebus eccles.nõ alienand.pag.412.à num.2. & defendit Garsias tractat.de expensis,c.5.num.22.Sed negari non potest, hanc responsionem apertam viin inferre literę dict.l.2.C.de reiuen.quæ apertè probat,dominiũ materiæ redire etiam ad malæ fidei possessorem,nisi probetur animo donandi ędificasse,vt ex eo tex.collegit Martinus relatus à glos.fin. ibi: cuius opinionem dixit veram sicut Euangelium,Cyn.ibi numer.1.& Sicard.nu.7. & defendit Bald. num.2.ad fin.Quare alio modo respondet Sarmiento lib.1.selectar.c.10.num. 10.ad finem.vt dum tex. d.l.2.probat,dominium materiæ redire ad malæ fidei possessorem,debeat intelligi iure retentionis: argum.l.planè. 41. s. de petition. hæredit. Sed neque hæc responsio placet,quia d.l.2.in fin.sentit,dominium redire ad malæ fidei possessorem: & qui tantùm habet ius retentionis,non dicitur habere rei dominium, vt colligitur ex d.l.adeò.§.ex diuerso. Item nos agimus de malæ fidei possessore, cui minime competit ius retinendi, sed tantùm abradendi. d.l.domum.ad finẽ. & suprà probauimus: & ex alijs etiam improbat Garsias tract.de expensis,c.5.nu.14. Vnde pro vera responsione aduertendum est,quòd malæ fidei possessor ædificans in alieno,habet donandi animum, quando consistente ædificio,impensa abradi commodè non potest,aliàs donãdi animum non videtur habuisse, sed magis abradendi,vt suprà probauimus. † Si igitur dirupto ædificio velit in prædicto secundo casu abradere, dominium materiæ ad eum redibit; quia in hunc casum nõ videtur animum donandi habuisse, vt expresse tenet Loriot.tract. de fructibus,axiom.14 in fine.&.l.fructus. col.4. post prin. ff. de reg. iur. & in his terminis accipienda est d.l.2.in fin.C.de reiuend. Pro qua explicatione expendo verba illius text.dum dicit,dominium materiæ reuerti ad dominũ;siue sit possessor bonæ fidei,siue malæ fidei,si non donandi animo fuerit ædificatum: sed possessor malæ fidei tantùm videtur habere animum donandi,quando consistente ædificio impẽsa abradi cõmodè nõ potest, aliàs secùs vt suprà diximus: ergo prædicta interpretatio apertè colligitur ex mente eiusdem text. Ex qua vera responsione infertur elegans explicatio ad.l. adeò.§.ex diuerso.ff.de acq. rerum dom. &.§.ex diuerso.Inst.de rer. diuis. dũ probat,quòd qui scienter ex sua materia ędificat in alieno,sua voluntate videtur alienasse proprietatem, adeò quòd neque dirupto ædificio possit illam vendicare: nam debent intelligi quando consistente ædificio, materia abradi non poterat sine detrimento rei: cùm enim tunc videatur habere animũ donandi, vendicare nõ poterit, quantũcunque posteà ex accidẽti,dirupto ædficio,materia potuerit abradi. Cæterũ si à principio abradi potuit;quia tunc cessat animus donandi,vt suprà diximus,dirupto ædificio vẽdicari potest.d.l.2.in fin.facit ratio.l. habitator.59. in fin.s. de reiuen. Secundò infertur explicatio ad d.l.2.ad finẽ. dum bonæ fidei possessori concedit reiuendi cationem ad petẽdã materiam dirupto ædificio; nam imò tantùm debuit ei cõpetere ius retinendi.d.l.adeò.§. ex diuerso,& suprà tradidimus: nam dicendum est, quòd quandiu materia cohæret ædificio,habet tantùm ius retinẽdi: sed vbi separata est ab ædificio, dominiũ ad eũ reuertitur; quia non habuit animũ donandi,atque ita succedit regula.l. habitator.59.in fi.s.de reiuen. Tertiò infertur, rejciẽdum esse intellectũ, quẽ ad d.l. 2. C.de reiuen. assignarunt Odoffred. Iacob.Butricar.Guilliel.de Cuneo,& Salicet.col.2.ad mediũ ibidem, quòd dum text.ille probat, dirupto ædificio dominiũ materiæ redire ad antiquum dominũ,debet intelligi, quando ædificiũ fa- 84

ctum est ex aliena materia: & dū posteà subdit, etiā reuerti ad bonæ fidei, & malæ fidei possessorem, si non donandi animo ædificatum fuit, tūc mutetur casus, & intelligatur text. quando ex propria materia possessor ædificium construxit:
85 † nam tūc videtur donasse: quem intellectum latè comprobat Garsias tract. de expensis, c. 5. nu. 22. is enim intellectus apertè violat literam, quæ semper eundē casum prosequitur. Item admisso prædicto intellectu, adhuc tex. d. l. 2. probaret, in hoc secundo casu constare debere de animo donandi: quod expressè agnouit Bald. ibi nu. 2. ad fin. inquiens, quòd malæ fidei possessor non censetur in dubio donasse materiam, nisi de hoc constet: cuius tamen contrarium apertè probat d. §. ex diuerso. & ideò verior est intellectus suprà assignatus. Infertur quartò annotatio ad glos. fin. d. l. 2. C. de reiuen. dū vult, quòd ædificans scienter ex sua materia in alieno solo, semper videtur donare materiam. d. §. ex diuerso. & subscribunt Angel. & Paul. ibi ad fin. & latè Salic. col. 2. & prosequitur Garsias tract. de expensis, c. 5. nu. 23. nam huic traditioni obstant verba d. l. 2. dum cōditionaliter requirit, quòd constet animum donandi possessorem habuisse, quasi hoc in dubio non credatur, vt ibi expendit Bald. num. 2. ad fin. Carol. in consuet. Paris. §. 1. glos. 5. num. 87. ad fin. Sed ex prædictis dicendum est, prædicta verba ita esse accipienda, vt regulariter possessor etiam malæ fidei, diruptо ędificio, materiā vendicare possit, nisi cōstet habuisse animū donandi. Intellige tu, secundùm iuris interpretationē, & fictionē, quādo scilicet materia commodè non poterat abradi: nam tunc demum videtur habuisse donandi animum, vt suprà dictū est. Quintò infertur annotatio ad intellectū, quē ad d. l. 2. C. de reiuend. assignauit Cyn. ibi nu. 1. quem ibi probant Bald. nu. 2. in fin. Alber. & Fulgos. ad fin. Sicard. nu. 7. Rodoan. de rebus eccles. non alienandis, pag. 413. nu. 6. vt text. ille intelligatur in colono, vel inquilino, qui rem alienam possidet volente domino: nam quanuis is non possit dici possessor bonæ fidei; quia non possidet animo domini l. apud antiquos. versic. cum igitur. C. de furtis. quia tamen ex iusta causa rem alienam detinet, ædificādo ex sua materia in alieno, non amittit proprietatē materiæ: & ideò dirupto ędificio, illam vēdicare potest, vt est expressum. l. habitator. 59. s. de
86 reiuen. † Qui intellectus quanuis verus sit in se, tamen non conuenit verbis d. l. 2. in fine. C. de reiuend. quæ loquitur in possessore bonæ & malæ fidei: inquilinus autē vel colonus non possident, sed detinent, vt aduertit Bart. d. l. in fundo. nu. 11. neq; in illis potest cōsiderari mala fides, cū voluntate domini possideāt, & ideò animo obligandi dominū videātur meliorationes fecisse: qua ratione cōpetit eis actio ad eas petēdas. l. dominus. 57. §. 1. s. locati. l. in hoc iudiciū. 14. §. diuersum. s. communi diuid. Aptiùs igitur exemplū erit in eo, qui ædificat in re cōmuni, is enim non videtur ædificare animo donādi, nisi constet animo occupādi totum solum ædificasse. l. si is. C. de ædif. priuat. in dubio autē potest repetere impēsas pro parte socij: notabiliter Corne. cons. 222. nu. 6. lib. 2. Neque est omittendum, quod ex d. l. si habitator. s. de reiuen. colligit Costal. ibi, quòd licèt colonus, siue inquilinus, habeāt actionē ad petendū pretiū meliorationū, tamen affixa ędibus tolli per eum non possunt: ad quod etiam allegat l. sed etsi quid. 19. in prin. s. de vsufr. Sed in contrarium vrget. l. sed addes. 21. §. si dominus. vers. si inquilinus. s. locati. vbi inquilinus agit ex locato ad auferēdum ea, quæ sunt affixa ædibus. Cui tamē respōdet Costal. d. l. si habitator. in fine. quòd ille, qui opinione domini possidet, nō potest affixa ædibus tollere, sed necessariò pretio meliorationis debet esse contētus: & aliud sit in colono, in cuius electione est, vel

petere

petere pretium meliorationum. d. l. si habitator, vel affixa ædibus tollere: nam cū ad tempus rem detineat, ad tēpus etiam duraturā videtur meliorationē fecisse, & sic finito tēpore, illam tollere potest: quē intellectum posuit etiam glo. d. l. sed addes. §. si dominus. verb. tollere. & gl. 1. l. sed etsi quid. 19. s. de vsuf. & probat Cōnan. lib. 7. cōmentar. c. 11. nu. 21. Valasc. de emphyteusi q. 25. num. 38. in fin. Sed non placet hæc responsio, quia d. l. habitator. loquitur in inquilino, & tamē probat, quòd dum extat ędificiū illud, quod ei affixum est, vendicari non potest, sed tunc demū postquam diruptum fuerit ædificium. Item si possessor bonæ fidei
87 nō potest tollere meliorationes. l. in fundo. 39. s. de reiuen, à fortiori idem dicendum in inquilino, † cui ad pretium meliorationis petendū specialiter actio concessa est. l. dominus. 57. §. 1. s. locati. quæ tamen non fuit concessa bonæ fidei possessori; sed tantū ius retinendi. l. adeò. §. ex diuerso. ff. de acq. rerum dom. Quare
88 Aretin. consil. 111. num. 7. resoluit, quòd si affixum ædibus cōmodè tolli non potest, tunc non permittitur ablatio, sed necessariò debet peti pretium meliorationis: sed si cōmodè tolli potest, debet dominus pati, vt illud auferatur. Quod dicit colligi ex mente d. l. sed addes. §. si dominus. versi. si inquilinus. Pro quo intellectu facit, quòd d. l. habitator. tantùm probat, id quod est affixum ædibus interim vendicari non posse, & nō negat, habitatorē finita locatione, non posse agere vt sibi liceat affixum tollere, & sic ab ædificio remouere, nam ad hoc inquilino competere actionem probat d. l. sed addes. §. si dominus. versic. si inquilinus. s. locati. Potest etiam respōderi, quòd licèt mero iure inquilinus possit auferre affixum ędibus, tamen hoc intelligendū est, nisi dominus ædificij offerat pretiū, quantum valere potest id quod inquilinus vult auferre: argum. l. in fundo. 39. s. de reiuen. quo oblato, inquilinus auferre non potest, neque etiam illud alteri vendere, quia dominus alteri cuicūque præferendus est: argum. l. fin. C. de iure emphyteut. tradit Ioseph. Ludouic. decisione Perusina. 24. num. fin. Cùm igitur attento effectu prædicta oblatio fieri nō possit, nisi vtrâque parte consentiente, meritò in d. l. habitator. dicitur, inquilinum id quod affixum est ædibus, vendicare nō posse, vt aduertit Paul. d. §. inquilinus. & Valasc. de emphyteusi. q. 25. nu. 39. Vltimò ex prædictis infertur explicatio ad. l. fin. §. fin. C. cōmun. de legat. vbi emens scienter rem fideicōmisso subiectā, amittit meliorationes: vt vbi notant Corne. num. 2. Ias. num. 3. Neguſ. de pignorib. 4. memb. 5. part. num. 19. Vincen. de Franchis decis. 110. num. 8. in. 1. part. nam debet intelligi, quòd eas amitteret respectu venditoris, ad quē eo casu vtilitas meliorationis non peruenit, vt ibi aduertit Corne. num. 2. sed respectu euincētis, illas nō amittet omnino: sed inducetur decisio. l. domum. ad fin. C. de reiuen. †
& ea quæ suprà resoluta sunt circa malæ fidei possessorem facientem impēsas in re: & ita in specie Carol. in consuet. Parisien. §. 1. glos. 5. num. 76. cui subscribunt Couarru. resol. lib. 3. c. 7. num. 1. Vincen. de Franch. decis. 110. nu. 8. in. 1. par. Menoc. de recup. poss. 15. remedio. nu. 508. & Mieres. 4. part. q. 32 num. 2. Gutierrez 3. part. ad leges Regni. q. 68. nu. 11. quid quid aliter explicet Burgos de Pace. q. ciuili. 7. num. 39. Et postremò in hac materia de meliorationibus factis per malæ fidei possessores, tenebis mēti, q; in regno Portugaliæ illū posse retinere vtiles impēsas, videtur probare Ordin. lib. 4. tit. 6. §. 7. Et hac ratione in eo regno non solet tractari de abrasione, cū permittatur retentio: vt in praxi esse receptū in eo regno, asserit Valasc. consult. 83. n. 19. Quæ fuit etiam opinio Martini Glossatoris, quā aduersus cōmunē defendit Carol. in consuet. Paris. §. 1. gl. 5. à nu. 87. & asserit receptā, sed falsò, Portoles ā cōsortib.

c. 26.

c.26.n.8.vt suprà retulimus.nu. 80. Et in foro conscietiæ posse malæ fidei possessorem sine peccato retinere meliorationes, ex quibus dominus rei fuit factus locupletior, post Medinam probat Couar. c.peccatũ.de reg.iur.in.6.2.par.§.6.n. 3. & subscribunt alij quos suprà retulimus nu.63. Vnde in regno Portugaliæ admitti potest opinio Portoles de consortib.c. 26.à n.4. quòd retinebit meliorationes, ille qui eas fecit in re, quã habuit à minore, vel ab ecclesia non solẽniter: nam in terminis iuris cõmunis non est vera; quia illi cẽsentur malę fidei possessores.c.qui contra.de reg.iur. & sic obseruari debet d.l.domũ.ad fin.C.de reiuen.vt in terminis tenet Caualcan.tract.de tutore. nu. 165.& Simõcellus tract.de decret. lib.3. tit.7.num.23. nisi probetur in bona fide fuisse.l.2.cum glos.C.si quis ignorans rẽ minoris. His ita explicatis, restat videre de melioratiõnibus voluptarijs, in quibus regula constituenda est, has tantùm abradi posse, neque earum pretiũ dominũ rei teneri soluere, nisi in duobus casibus expressis.l.pro voluptarijs.cũ l.seq.s. de impensis.l.3.§.sed si mutua.s. de in rẽ verso. Et quanuis d.l. pro voluptarijs.loquatur in marito meliorante, eadẽ tamẽ distinctio admittenda est in bonæ fidei possessore voluptarias meliorationes faciente.glo.fin.l.in fundo.s.de reiuen. & ibi Bart.nu.9.glos.l.ex duobus.verb.non habere.& ibi Paul.nu.2.s.de negoc.gest. Capra cons.90.num.12.Corne.cons.86. nu.8.lib.4.Alciat.l.impẽsa.nu.9.ff. de verbor.signif.Siluan. cons.49.nu.73. ad fin. Menoch.de recup. possess.15. remedio. nu.530.& ita est explicandus Negus. de pignor.4.mẽb.5.part.nu.20. Vnde si impensæ voluptariæ cõmodè abradi non possunt; quia tunc non permittitur abrasio, meliorans illas amittet.l.pro voluptarijs.9.ff.de impensis. Curt.Iun. cons. 165. nu.11. Tiraq.lib.2.retract.§.7. gl.1.nu. 6. Valasc.de emphyteusi.q.25.nu.10. Garsias tract.de expẽsis, c.1.nu.25. Sed quid dicendũ erit in malæ fidei possessore voluptarias meliorationes faciẽte? Et text. l.domum.ad fin.C.de reiuen.apertè sentit, quòd illas amittit, neque etiã per viã abrasionis illas deducere possit: nam cũ dicat, malæ fidei possessorem vtiles posse abradere, sentit quòd voluptarias neque abradere poterit: & ibi notat Salic: ad fin.tradit glo.§.certè.verb.ædificauerit.in fin.Inst.de rerũ diuis.& ibi Angel. ad fin.Claud.Cãciuncula cõs. 22.nu.1. Bart.d.l.in fundo.nu.11.Rodoan.tract. de rebus eccles.non alienan.pagin.414. num.10.probat.l.44.in fin.tit.28.par. 3. quidquid eam discrepare à iure cõmuni existimet Garsias tract.de expensis, c.5. nu.10. Cõtrariũ tamẽ tenet Alciat.l.impensæ.nu.9.ff. de verbor.signif. resoluẽs, quòd si voluptaria impensa abradi commodè non potest, tunc videatur donata per malæ fidei possessorẽ, aliàs possit abradi: † allegat.l.vtiles.42.s. de petit. hæred. Et hanc opinionem Alciat.aduersus Bart.esse receptam, asserit Bodeus in.§. certè.in fin.Inst.de rerum diuis.& eandem opinionẽ probat Loriot.l. fructus. col.7.ff.de regul.iur. Ruizius decis. Lituanica.5.nu.372. & latè defendit Garsias tract.de expensis, c.5.nu.9. Adducẽs pro eadem sententia.l.idemque.10.§. idem Labeo.vers.idemque.s.mãdati.&.l.vnica.§.taceat.ad fin.C.de rei vxor.action. & authoritatem glos.l.ex duobus. verb. non habere.s.de negoc.gest. Sed nõ est recedẽdum à prima opinione, quæ sine dubio receptior est,& quia ex contraria sequeretur, nullã esse differẽtiam respectu malæ fidei possessoris, inter vtiles impẽsas,& voluptarias: quã tamẽ expressè assignauit tex.d.l.domũ.ad fin. Neq; obstant in contrariũ adducta: nam ad primũ de.l.vtiles.42.ff.de petit.hæred.respõdetur, text.loqui in conuẽto per actionẽ vniuersalẽ petitionis hæreditatis: nã tũc possessor etiã malę fidei abradet etiã voluptarias impensas, quę commodè abradi possunt, sed possessor malæ fidei cõ-

89 uentus

uentus per reiuendicatiõnẽ, indistinctè voluptarias impensas deducere non potest.d.l.domum.ad fin.& ita glos.d.§.certè.verb.ędificauerit.in fin.Instit.de rerũ diuis.Bart.d.l.in fundo.num.11.in fin.s. de reiuend. Rationem differẽtiæ suprà tradidimus. Non obstat secũdum de.l. idẽque.10.§.idẽ Labeo.s. mandati. quia loquitur in procuratore voluptarias impensas faciente; præter mandatum, qui nõ potest considerari tanquã malę fidei possessor. Et eodem modo procedit. l. si fine.33.§.interposito.in fin.ff. de admin. tutor.l.3.§.sed si mutua.s. de in rẽ verso. Non obstat tertium.de.l.vnica.§.taceat. ad fin.C.de rei vxor.actio; quia loquitur in marito faciente voluptarias impẽsas, qui non potest considerari tãquam possessor malæ fidei. Est sanè expendendus text.ille, quòd licèt maritus faciat voluptarias impensas de consensu mulieris, tamen non habet actionem ad illas petendas: nam in cõtrariũ vrget; quòd si quis fecit impensas voluptarias de voluntate domini, vel dominus postea ratum habuit, habet is actionem aduersus dominum ad obtinendas impensas voluptarias.l.3.§.sed si mutua.s. de in rem verso. l.denique.10.§.idem Labeo.in fin.s.mãdati. † tamen respõdendum est, speciale esse in marito, vt licèt faciat voluptarias impensas de voluntate vxoris, tamen nõ habet actionem ad illas petendas.d.§.taceat.ad finem.& ibi notat glos.verbo, licèt. & Salicet. in fine. idem probat.l.in voluptarijs.11. ff. de impensis. & ibi notant Bart.& Goffred.tradit glo.§.itẽ si de dote.verb. impensas. Inst.de actio. & ibi Corras.nu. 3. idẽ Corras.l. quod dicitur. post princ.ff. de impẽsis. Loriot.l.fructus. col.7.ff.de regul.iur. Matthesil.singul.92. Angel.§.propter.num.2.& ibi Iason numer.8. Instit.de action. Rebuff.l. impensæ.§.voluptariæ.colum.2. ad medium.ff. de verbor.significic. Rationem specialitatis tradit Menoch. de recup. possess.15. remedio.num.535. Et forsitan ea potest

90

esse, quia si ex hac voluntate mulieris daretur actio aduersus vxorem, redderetur dotis conditio deterior: quod mulier etiam propria voluntate facere non potest.l.de die.s. de pactis dotalib. & est de mente Goffredi d.l. in voluptarijs.ff. de impensis. Adde tamen, quòd licèt nõ habeat actionem maritus, tamen potest illas abradere, vt suprà dictum est: & in simili tradit glos.l.ex duobus.verbo, non habere.s. de negoc.gestis. Neque etiam obstat authoritas dict.glos.in d. l.ex duobus.verb. non habere. loquitur enim in ædificante in re communi, qui non potest considerari tanquam possessor malæ fidei. Corne.consil.222.num.6.lib.2. His ita visis, ad complementum materię restat agere de intellectu text. præcipui in hac materia.l.in fundo.39.s. de reiuẽdic. ex quo in hac materia prima sit conclusio, Quòd vbi debẽtur vtiles impẽsæ bonæ fidei possessori, earum æstimatio ita ineunda est, vt tantũ restituatur id, quod valent expẽsæ tempore quo solui debent. Quòd si contingat, eo tempore plus valere, quam in illis expensum sit, tamẽ non soluetur, nisi id, quod cõstat expẽdisse bonæ fidei possessorem, ita vt in hac materia semper is valor considerari debeat, qui sit magis proficuus domino rei, qui impẽsæ æstimationẽ tenetur soluere: vt ibi notat Bart. nu. 1. Panor. c.1. num.4. de restit.in integr.& plures citati per Negus. de pignor.4.memb.5. part. num.11. Valasc. de emphyt.q.25. nu.28. Garsiã tract.de expensis, c.24.nu.1.&.2. qui admonet aduocatos qualiter in hac

91 materiã articulos debeant formare. † Adde Corne.cons.69.nu.fin.libr.1. Capic.decis.93.nu.3. Siluan.cons.49.nu.75. Tiraq.lib.2.retract.§.7.gl.1.nu.8.& notabiliter Gãmã decis.137.nu.2. Rationẽ huius cõclusionis reddit Harmenop. in prõptuario iuris, libr.2.tit.1.c.1. pag.66. & aliã post Fulgos. Hippol. Rimin. cons, 411.à nu.80.lib.4 Sed solidior ratio est, q; meliorationes cedũt solo, & de rigore

efficiuntur

fficiantur domini soli.l. si quis scies. C. de rejuen. quia tamẽ iniquum est, quem locupletari cũ iactura aliena, ex æquitate cõstitutũ est, vt possessor opposita dolj mali exceptione, posset obtinere pretiũ meliorationũ .l. adeò. §. ex diuerso. ff. de acq. rerũ dom. Cũ igitur æquitas prædicta causa nitatur, vt illi sit locus, oportet, quòd dominus acquirat lucrum cũ iactura siue dãno possessoris: & ideò meritò fit consideratio, de qua in d.l. in fundo. cum secũdũ eam possessor liberetur à damno, per quod ei satis videtur consultũ: & ita in effectu Bart. d.l. in fundo. nu. 2. Alex. l. illud. nu. 3. C. de collat. Negus. de pignor. 4. memb. 5. part. nu. 11. Siluan. consil. 49. n. 75. Ex qua ratione infertur, quòd si tẽpore solutionis tãtum valet melioratio, quantũ expensum est, integrũ pretiũ meliorationis soluetur bonæ fidei possessori, quantũcunque dominus rei alleget, quòd minori impẽsa meliorationẽ fecisset: vt probat. l si quis alicui. 27. § pen. in fin. ff. mandati. quã extollit Tiraq. lib. 1. retract. § 7. glos. 1. nu. fin. vbi notabiliter declarat. Quinimò in dubio credendũ est, expensum & melioratum æquiualere, vt tradit Aym. consil. 408 col. 3. Caualcan. decis. 44. nu. 64. Infertur etiã, quòd si non agatur de bonæ fidei possessore, sed de alia persona, in qua militet diuersa ratio, semper attẽditur tẽpus, quo res restituitur, vel confertur quoad valorẽ; quia tũc cessat ratio supra assignata. Menoch. consil. 64. nu. 18. lib. 1. & in notabili casu tradit Alexand. l. illud. nu. 3. C. de collat. Cæterũ aduersus hanc primã conclusionẽ deductã ex d.l. in fundo. obstare videtur text. l. domos. 61. ff. de leg. 1. vbi probatur, quoad valorẽ æstimationis attẽdendũ esse tẽpus, quo res restituitur, ita vt si hodie minus valet melioratio, quã fit expensum, id tantùm pretiũ restituetur, quod hodie valet melioratio; † vt ibi notãt Bart. Paul. Imol. & Ias. nu. 4. Negus. de pignorib. 4. memb. 5. part. nu. 16. Boeri. decis. 44. nu. 13. Vinc. de Franc. decis. 109 nu. 2. in. 1. par. quod æquissimum esse prædicat Carol. in consuet. Paris. §. 1. gl. 5. nu. 97. Et per contrariũ si tẽpore restitutionis plus valeat melioratio, quã fit expensum, secundũ valorẽ hodiernũ pretiũ meliorationis exoluẽdũ est, vt tenet Iacob. de Aren. d.l. domos. quẽ ibi sequitur Cuman. post prin. & esse de mẽte DD. ostendit Ruin. consil. 117. col. 2. lib. 3. & alij quos refert Rolan. consil. 28. nu. 14. & consil. 30. nu. 6. lib. 1. Menoch. de recup. poss. 15. remedio. nu. 557. Valasc. de emphyt. q. 25. nu. 28. Garsias tract. de expẽsis, c. 24. nu. 3. & Mieres de maioratu. 4. part. q. 32. nu. 7. quidquid contrariũ præsupponat Vincen. de Franchis. decis. 109. nu. 5. in. 1. part. & Gutierrez. 3. parte ad leges regni. q. 68. num. 6. Quod apertissimè repugnat conclusioni de qua suprà. Sed resoluendũ est, d.l. in fundo. procedere in bonæ fide possessore, & d.l. domos. in domino rei, reuocabili tamen: inter quos est constituẽda differentia suprà relata: & ita post alios Rolan. d. consil. 28. nu. 18. lib. 1. Ruin. cõsil. 14. num 3. ad fin. lib. 1. Valasc. de emphyteusi. q. 25. nu. 28. ad fin. Caualcan. decis. 44. num. 63. & idem in emphyteuta qui habet vtile dominium: quidquid contrariũ esse receptum affirmet Petra de fideicom. q. 15. nu. 261. & nu. 263. & ita contrariũ in specie tenet Rolan. cõs. 28. nu. 18. lib. 1. Garsias tract. de expẽsis, c. 24. nu. 3. Et ideò si possessor maioratus fecit impensas in re maioratus, ei debet solui pretiũ meliorationis attẽto valore tẽporis, quo fit restitutio. quãtũcunq; minus expẽsum sit. Anto. Gom. l. Tauri. 46. nu. 3. Molina lib. 1. de primog. c. 26. nu. 13. Gãmma decis. 308. nu. 7. Ratio differẽtiæ est, quia ratio suprà assignata in bonæ fidei possessore, apertè cessat in domino reuocabili: nã vt inquit Cuman. cõs. 57. col. 2. qui habet dominiũ tẽporale in aliqua re, si quid in eã impẽderit, eã volũtatẽ videtur habuisse, vt negociũ suum ageret, dũ propriũ ius duraret, eo autem finito, magis videtur gessisse negocium illius, ad quem res transire debet. l. si absente. 55. de vsufruct. l. qui exceptionem. 40. §. si pars. ff. de cõd. indeb. subscribit Deci. consil. 518. num. 3. & Decianus consil. 18. n. 34. lib. 2. Dum igitur durat ius suum, dominium etiam meliorationis suũ est: suo autem iure extincto, ita res meliorata ad alium transit, vt ille videatur obligatus ad soluendum pretium meliorationis per actionem negociorum gestorum, & ideò ille, cui res restituitur, tenebitur soluere id, in quo fuit effectus locupletior; ita vt si benè aduertas, respectu bonæ fidei possessoris tantũ exigitur, vt ipse liberetur à damno: respectu autem domini reuocabilis, non solũ est liberãdus à damno, sed etiam ab amissione lucri. † Prout in simili & inter hos casus differentiam constituit Paul. consil. 270. col. pen. post princip. lib. 2. Ruin. consil. 38. n. fin. libr. 1. Roland. consil. 30. nu. 4. lib. 1. Ex qua ratione infertur, quòd cum impensa, quę fit per colonum, etiam cedat solo, quia colonus nullum dominium habet in re conducta, militat in hoc eadem ratio, quæ in bonæ fidei possessore, de qua suprà: & ideò hoc casu debet induci regula d.l. in fundo. ff. de rei vend. & in specie Ioseph. Ludou. decisio. Perus. 58. num. 15. Rodoan. de rebus ecclesiæ. pag. 420. num. 3. Petra de fideic. q. 15. n. 263. plures referẽs. Infertur etiã, cauendũ esse ab eadẽ decisione Perusina. decisio. 24. n. 25. dũ dicit, quòd si conductores fecerũt expensas vtiles, debet eis illarũ pretiũ solui, cõsiderato tempore restitutionis, & nõ tẽpore factæ meliorationis: allegat multos, qui tamen loquũtur in eo, qui tempore factæ meliorationis erat dñs rei melioratæ, & pro suo eam possidebat: si autẽ possidebat rẽ nomine alieno, & nõ pro suo, inducetur regula d.l. in fũdo. & ita in specie Caualca. decisio. 44. n. 93. In quo etiã cauẽdũ est à Menoc. consil. 64. n. 18. lib. 1. Nõ est tamẽ omittẽdũ, quòd d.l. domos. 61. ff. de leg. 1. tantũ probat, impẽsã factã per dñm reuocabilẽ esse restituẽdã, secũdũ valorẽ tẽporis restitutionis, in quo insinuat, quòd si nunc minus valeat, id tantũ sit restituendũ: quid autẽ sit faciẽdũ, quãdo melioratio plus valet attẽto tempore restitutionis non determinat. Vnde quoad hoc videtur recurrendum ad decisionem d.l. in fundo. vt scilicet, soluatur tantũ id, quẽ per meliorantem expensum est: quod ita pro cõstanti tenet Paul. consil. 270. col. 3. ad mediũ. lib. 2. quẽ sequitur Cur. Iunior consil. 144. n. fin. Cagnol. l. 2. nu. 175. C. de pact. inter emptor. Bossius tract. de principe. n. 31. & plures, quos refert Marzar. in epitome de fideic. 3. p. q. 65. Vincent. de Franchis decisio. 109. in fine. in. 1. par. & ex professo aduersus resolutionẽ Rui. consuluit idem Marzarius consil. 11. nu. 9. asserens authoritatẽ Ruin. cedere debere authoritati Paul. Castrens. quem tot insignes DD. sequuntur: & idem ex professo aduersus Ruin. defendit Hippolyt. Riminald. consil. 411. à num. 51. lib. 4. multos allegans pro hac opinione: & nu. 66. asserit hanc opinionẽ iuribus & authoritatibus prævalere: & latè respondet rationibus Ruin. Et idem Petra de fideicom. q. 15. à nu. 271. asserens hanc esse cõmunem sententiã. † Et hanc opinionẽ tanquam nouã, & receptissimæ opinioni repugnantem defendit Garsias tractat. de expensis. c. 24. n. 4. Neque obstat ratio differentiæ suprà assignata, quia videtur esse cõtra mẽtẽ DD. qui decisionẽ d.l. in fũdo. intelligunt, etiã procedere in dño reuocabili meliorationes faciẽte, vt multorũ authoritate ostẽdit Hieron. Gabr. cõs. 68. n. 111. & Hippolyt. Riminald. consil. 411. num. 72. libr. 4. Bursat. consil. 71. nu. 23. lib. 1. & consil. 141. num. 140. libr. 2. & Vincent. de Franchis decisio. 109. num. 1. in fine. in. 1. parte. Caualca. decisio. 28. in additione. n. 4. Quibus adde Rodoan. de rebus eccle. pag. 421. àn. 4. Sed his nõ obstãtib⁹, nõ est recedẽdũ a prima opinione, quę sine dubio receptior est, & vsu totius Hispaniæ admissa, vt fatet Garsias tract.

92 93 94

de expensis cap. 24. num. 4. ad finem. Et pro hac sententia vltra alios expendo d. l. domos. ad cuius intellectum aduertendum est, quòd in libris antiquis ita litera inuenitur, Quãtitatibus extantibus æstimatis. correcti autem secundũ pãdectas Florentinas habent in litera. Et ædificiorum ætatibus æstimatis. vt tradunt Ant. Augustinus libr. 3. emendation. cap. 1. & Cuiac. libro. 6. obseruatio. capit. 3. in fine. Quo præmisso, dicẽdum est, quòd secundũ quancũque literam d. l. domos. benè probat opinionem, quã defendimus: nã secundũ primã literã cũ iubeat cõsiderari æstimationem meliorationum extantium, apertè significat, valorem temporis restitutionis inspiciendum esse, vt siue tunc plus valeat, quam expensum sit, siue minus, id tantũ sit exoluẽdum, quod tempore restitutionis valet: & ita aduertit Carol. in consuet. Paris. §. 1. gloss. 5. numero. 97. Et si replices cum Menochi. de recup. possess. 15. remedio. nu. 558. in libris antiquis communiter non reperiri illud verbum, Extantibus, respondetur, quòd & dempto illo verbo, adhuc text. ille apertè probat opinionem, quam defẽdimus, cum iubeat, quãtitatem, id est, valorem, & æstimationem ædificiorum iniri eo tempore quo fit restitutio: secundũ autem nouam literam adhuc probat prædictam communem, siue exponas, æstimatis ætatibus ædificiorum, id est amplitudine, & magnitudine ædificiorũ, vt exponit Cuiac. li. 6. obseruatio. ca. 3. in fine. siue exponas, æstimatis ætatibus, id est, vtrũ sint noua, vel vetera, quia noua, & recentia pluris æstimantur, vt exponit Hippol. Riminal. cons. 411. num. 62. libr. 4. † Cũ enim sẽper iubeat attẽdi æstimationem tẽporis restitutionis, significat, q; si tunc plus valeat, debeat id cedere commodo meliorantis: nam licet qui tenent contrariam sẽtẽtiam, tex. restringant ad casum, quo minus valet ædificiũ, quã sit expensũ: tamẽ tex. generalitas etiam casũ cõtrariũ potest cõprehẽdere: ad quod expẽdi potest d. l. domos. ibi, Boni viri arbitratu. nam cũ iurecõs. iubeat arbitratu boni viri constitui, quãtũ valeat res tẽpore restitutionis; apertè significat id esse cõsiderãdũ, tã in fauorẽ meliorãtis, quã illis, cui res restituitur: nã quando adhibetur boni viri arbitriũ, illud nõ debet esse monoculũ, id est, vnius tantũ partis vtilitatẽ respiciẽs, sed æqualiter vtriusq; partis cõmoditates debet cõstituere: arg. capit. 1. §. si quis autẽ. de re iudic. in. 6 tradit Bal. l. fi. n. 3. C. de pœna iudicis qui malè iudicauit. Menoc. li. 1. de arbit. q. 13. n. 7. & colligitur ex Bar. l. societatẽ. §. arbitrorũ. n. 28. ff. pro socio. & in materia meliorationũ tradit Garsias tract. de expensis. capit. 15. n. 26. ad finẽ. Cõsiderabit igitur is bonus vir quantitatẽ sũptuũ factorum in eo ædificio, & ex æstimatione ædificij sumptuum, quantitatem deducet, id est, detrahet, siue dimittet: id eñ significat verbũ, Deductis. l. si à domino. 20. §. fin. ff. de petitio. hæred. Rebus. l. subsignatũ. 39 §. bona. col. 4. ff. de verb. signif. Itẽ considerabit valorem ædificij, secundũ tempus, quo fit restitutio, & si inueniat deductionem sumptuũ æquiualere valori rei, integram faciet deductionem: si verò maiores sint, quã res nunc valeat, non faciet deductionem integram sumptuum, sed secundũ valorem hodiernum rei. Et per cõtrariũ si res plus valeat, secũdũ hoc tẽpus iubeat æstimationẽ solui: nam aliàs si arbitriũ esset ligatũ, vt nõ possit fieri, nisi in vtilitatẽ illius, cui fit restitutio, nõ esset officiũ boni viri, id est iudicis, quod liberũ esse debet ad fauorẽ vtriusq; partis. l. continuus. §. cum quis. & ibi Bar. ff. de verbor. oblig. Rui. cons. 63. n. 1. li. 4. Vt ergo arbitrium hoc sit iustum, debet pertinere ad vtriusque partis fauorem modo de quo suprà: † & est de mente Paris. cons. 33. n. 56. li. 1. Et tenebis mẽti, q; in sũptibus æstimatis & deducẽdis, oportet cõstare, quod illos deducẽs sit ille, qui eos fecerit, vel saltẽ hæres, vel successor meliorãtis, aliàs non poterit obtinere, sibi solui

95 96

pretium

pretium meliorationum, iuxta tradita. l. 3. C. quod metus causa. notat Paul. cons. 270. num. 4. lib. 2. Menoc. de recup. poss. 15. remed. num. 567. Caualcan. decis. 28. in additione. nu. 3. Item debẽt probari sumptus per testes fide dignos, vt elegan ter prosequitur Iacob. Puteus decis. 474. lib. 2 decisionũ. Ancharr. q. familiari. 44. à num. 10. in. 1. parte. Vlteriùs & pro opinione, quã defẽdimus, potest induci tex tus d. l. domos. alio modo cõsiderando, quòd loquitur in fideicommisso cõditionali, cuius hæres erat dominus ante cõditionis aduẽtum. l. generaliter. §. fin. ff. qui & à quib. vnde & ædificium interim etiã erat in eius dominio. l. 2. C. de rei vend. Antequãcõditio igit eueniret, pretiũ rei augmentatum est: hoc augmentum sine dubio hæredi, interim domino, accreuit, vt à fortiori probat l. item si fundi. 10. §. sed si insulam. ff. de vsufr. Cum igitur hoc augmentum semel illi fuerit quæsitum, per restitutionem posteà superueniẽtem mutari non debuit. l. id quod nostrum. ff. de regulis iuris. Pro quo potest expendi l. Paulus. 29. §. domus. ff. de pignorib. vbi area hypothecata fuit vendita, emptor factus dominus rei, in ea area domum ædificauit: subdit Iurecõs. quòd si propter hypothecam area euincatur, & emptori auferatur, debent emptori solui sumptus in extructione domus erogati, quatenus per illos res, id est area, in qua ædificatum fuit, est reddita pretiosior: ergo vult, illud in quo res meliorata fuit, & reddita pretiosior, soluendum esse emptori, quãtumcunque ipse forsan minus impẽderit, vt est de mẽte Negus. de pignorib. 4. memb. 5. partis. num. 21. & Couarru. resol. libro. 1. cap. 8. num. 2. & sic facit pro communi opinione, quam defendimus, quidquid dicat. §. domus. aduersus cõmunem alleget Hieronym. Gabr. cons. 168. num. 111. Hippol. Rimin ald. cons. 411. num. 63. libr. 4. Et ex hac consideratione facilè euitatur inductio. l. in fundo. 39. ff. de rei vend. nam in eo text. solũ erat alienum, & ædificiũ mero iure cessit solo l. 2 C. de rei vend. Cũ ergo dominiũ ædificij 97 reuera pertineat ad dñm fundi, augmẽtum interim prouenies eius commodo cedet. Diuersum erit in eo, qui tempore augmẽti erat dñs rei, nam cũ tũc augmẽtũ illius commodo iam cesserit tanquã dñi rei, propter restitutionem, nõ debuit eius natura mutari, vt suprà dictum est. Ex qua cõmuni opinione ita defẽsa infertur annotatio ad tradita per Menoch. de recup. poss. 15. remedio. à n. 558. dũ cõtra omnes contẽdit, in specie d. l. domos. nõ solũ debere cõsiderari tempus restitutionis, sed & tẽpus factę meliorationis. Quæ opinio nullo colore defẽdi potest, cum tex. d. l. domos, apertè iubeat sumptus esse æstimãdos secundũ tẽpus quo res restituitur, & non secũdũ tẽpus, quo fuerunt facti: in quo omnes concordare asserit Rui. cons. 117. col. 2. in prin. lib. 3. Arias. l. Taur. 44. n. 30. & Vinc. de Frãc. decis. 109. n. 2. Gratus cons. 9. n. 16. lib. 2. Menoc. cõsil. 64. n. 18. lib. 1. Bursatus cons. 71. nu. 22. lib. 1. Ant. Gom. 1. tom. c. 12. n. 40. Molin. lib. 1. de primog. c. 26. nu. 13. Rodoan. de rebus eccles. non alienand. pag. 420. n. 4. & n. 7. Quinimo, vt inquit Marzarius cõsil. 11. n. 9. certum est, debere quoad æstimationem meliorationum attendi tempus restitutionis, si ex hoc resultat cõmodũ illi, cui fit restitutio. Vtrũ autem eadẽ inspectio admittẽda sit, quando ex hoc resultat vtilitas meliorantis controuersum est apud DD. vt constat ex suprà deductis: & tamen secundũ opinionẽ quã defẽdimus, verius est, etiã hoc casu valorẽ esse cõstituẽdũ considerato tempore restitutionis. Vnde pariter venit reijciẽdum, quod tentat Menochi. vbi suprà n. 565. q; aut qui fecit meliorationes, est dominus rei, & obseruabitur in eo decisio d. l. domos. vt scilicet, arbitratu boni viri fiat æstimatio meliorationum, non simpliciter secundùm tempus præsens, sed consideratis omnibus temporibus, hoc est, considerato tempore, quo incepit

impendere:item medio tempore,& præsenti:nam hoc modo illius boni viri arbitrium erit æquum,si tempora,& circunstantias perspiciat: si verò is,qui impendit, est solũ possessor,omnem impensam indistinctè deducet, quia nõ tenebatur sui causa illas facere. Vnde credendũ est, illas fecisse tanquam domini negociorũ gestorem: & ideò omnem impensam actione negociorum gestorum obtinere potest. Sed hæc cõsideratio etiam ex præ
98 dictis confunditur:†nam in domino tẽporali iubet Papinianus sumptuum deductionem fieri secundũ tempus quo fit restitutio,vt constat ex d.l.domos. explicata vt suprà:& in specie aduersus Menochi.aduertit Hippol.Riminal. cons. 411. ad finem.lib.4. Prætereà dum Menoch. dicit, possessorẽ deducere omne id, qđ impendit,falsum est,& contra d.l. in fundo.quæ probat, eum tantùm deducere
99 id,in quo res meliorata inuenit. Neque etiam est verum,possessorem facientem meliorationes habere animum obligãdi dominum:nam imò cum putaret,rẽ esse suam,non habuit animum obligandi aliquem.l.in hoc iudiciũ. 14.§.diuersum.ſ. cõmuni diuid. Nisi Menochium intelligas in eo possessore qui habet causam à vero domino: nam is videtur gerere negocium domini meliorantis,& ideò omne id quod impẽdit,repetere potest,quãuis melioratio minus valeat,quã sit expẽsum. Sufficit enim in his terminis, negociũ esse vtiliter gestũ.l sed an vltrò. 11.§. 1.ſ. de negoc. gest. & in specie videtur probare.l dominus.57.§.1.&l.pen.ſ.locati.tradit Hieronym.Gab.cons.168.num. 113. Sed neq; in his terminis admittẽda est opinio Menochij,nam cum is melioratione vsus fuerit,durante iure suo,& ex ea vtilitatẽ perceperit,æquum est, vt diminutio interim contingẽs ei etiam nõceat:atque proinde in his,qui nomine alieno possidẽt, inducẽda est decisio dict. l.in fundo.vt suprà probauimus. Ex quibus ita explicatis infertur explicatio ad Ord.libro.4.tit.7.§.3.dum probat, quòd si maritus fecit meliorationes in rebus maioratus, sumptuum illorum pars est exoluenda vxori,vel secundùm quantitatẽ,quam impendit maritus, vel secundũ id,quod nunc valet melioratio: & tamẽ secundũ suprà resoluta debuit dicere sũptus esse deducendos secundũ tempus, quo fit restitutio.d.l.domos. Sed dicendũ est,eã Ordinationẽ ꝓcedere, habito respectu ad cõsuetudinẽ regni, secundũ quã inter cõiuges omnia bona cõmunicãtur. Cũ igitur ea melioratio facta etiã sit de bonis vxoris, in electione illius debet esse, vel petere id,quod impensũ est ex bonis suis,vel si melioratio plus valeat, petere partem hodiernæ æstimationis: nã cũ omnia communicentur inter coniuges, etiã illud augmẽtũ, quod accreuit æstimationi rei,pro parte acquiritur vxori:†vt in specie tenet Boe.in cõsuet.Bituric.rub.8.§.2. col.4.vers. sed quæro. per tex.l.sed si vir §.si virvxori areã.& ibi Bal. ſ.de donat. inter virũ. Infertur etiam explicatio ad Ord.li.4. tit.77.§. 32.ad finẽ. quæ disponit, quòd si pater accepit emphyteusim pro se & filio, & fecit meliorationes in imphyteusi, tenetur filius succedens in emphyteusi, pretium meliorationum fratribus conferre, secũdũ id qđ nũc valet,vel secundũ,id quod pater impendit,vtrũ cõferens elegerit: notat Gãma decis.137.ad finem.& decis.309.n.7. Expende igitur, quòd in eo casu videtur agi de dño temporali faciente meliorationes,atque proinde fuisse inducendã decisionem d.l.domos. Et tamẽ ea Ordinatio magis videtur inducere decisionem d.l.in fũdo.ſ.de rei vend. Nisi dicas eã Ordinationem specialiter procedere in filio,qui tenetur cõferre fratribus pretium meliorationum: & videtur eo casu approbasse opinionem Fulgos.l.illud.numer.1.C.de collatio,quam ibi probat Riminald.nu.10.q si pater emit filio libros, quos filius tenetur fratribus cõferre, debet illorũ æstimatio cõferri secũdũ tẽpus mor

mortis patris. d.l.illud.iuncta glo.ver.poterat.C.de collatio. Si verò eo tempore plus valeant quã pro illis fit datum, satis fit conferre id pretium, quo empti fuerunt:arg.d.l.in fũdo.39.ſ.de rei vẽd. Sed contrarium,imò æstimationem librorũ esse conferẽdam secundũ valorẽ rẽpore mortis patris,etiamsi minus pro illis datũ fuerit,ex regula.l.secundũ naturam.ſ.de regul. iuris. tenet Roman. dict.l. illud. C.de collatio. & ibi Alexan.nu.3.Corn. num.13.Nauarr.in manuali.cap.17. nume.162. Cæterùm Ordinatio magis opinionem Fulgo.videtur probare,dum cõstituit,quòd filius, qui tenetur conferre pretiũ meliorationis, poterit eligere restituere id,quod nunc valet melioratio, vel si nũc plus valeat, quã impẽsum sit,poterit eligere soluere id, q impẽsum fuit: sed extra casum collationis obseruanda sunt suprà tradita. Secũda principalis cõclusio,quæ deducitur ex d.l.in fundo,ea est: Quòd si dominus rei sit dives, sẽper cogetur pretium meliorationis præciẽ soluere,vt colligitur ex d.l.in fundo. ibi, Finge pauperiorẽ à contrario sensu: atq; proinde etiamsi dominus eam impẽsam non esset facturus,neq; rẽ vẽditurus, nihilominus pretium impẽsæ vtilis præcisè
100 cogetur soluere,†vt ibi tenet gloss.verb. plus pretio.ad finẽ.& Bart.num.7 glos.l. fin autẽ.28.§.in re petita.verb. ædificiũ. ſ.de rei vend.Ang.§.certè.col.1.Insti.de rerũ diuisio.Capra cons.90.num.12.Bossius tract.de principe.nu.31.Boer. decis. 44.n.8.Bursatus cons.85.n.34.lib.1.Ant. Gom.l.Tauri.46.n.2.ad mediũ. & tãquã nouũ tradit Garsias tract. de expensis. c. 1.n.25.Quinimo tũc demũ excusatur dominus pauper à præcisa solutione impẽsarũ,quando ita fuerit pauper,vt ad soluẽdam impẽsam,cogẽdus esset rem meliorataṁ vẽdere,vt colligitur ex d.l. in fundo.& ibi notat Bar.n.fin.Tiraq.libr.2.retract.§.7.glos.1.n. 5. nam aliàs quãtũcũq; pauper sit,si ex alijs bonis possit commodè pretiũ meliorationis soluere,cogẽdus est præcisè meliorationis pretium soluere. Alex.cons.162.n.4.lib.7.Et ideò pro regula constituitur,quòd dominus vilem impẽsam præcisè cogitur soluere. rex.hic in fine.l.planè. 41.ſ. de peritio. hæred.l. 44.tit 28 partit.3.tradit Bossius tracta.de principe.n.31.& notab.Cabal.l.vnic.nu. 72.C.de sentẽt.quæ pro eo quod interest. Vltima conclusio quæ colligitur ex d.l.in fundo.ea est,q si dñs sit pauperior, itavt si præcisè cogatur pretium meliorationis soluere,debeat vẽdere domos auitas,tũc non cogetur præcisè meliorationẽ soluere. Circa quam conclusionẽ expẽdẽdum est,quòd text.pro cõstanti habet,q si nõ habet nisi rẽ meliorataṁ,quã cogetur vẽdere, si præcisè melioratione debeat satisfacere, quòd tũc non cogetur pretium meliorationis soluere, quia talis impẽsa respectu istius domini,vilis censeri non debet:id quod expressum est.l.si seruos.25.ſ de pig. actio.l.3. §. sed si mutua.ſ.de in rẽ verso.l impẽsæ.78.ſ. de verſignif.l. vtilium. 8.ſ.de impẽsis. Itẽ quòd si vltra rẽ melioratam,habeat domos auitas,quas debet vendere; si melioratione præcisè teneatur satisfacere; quòd etiam hoc casu non est cogẽdus præciè melioratione satisfacere:quia cum ex nulla causa verisimiliter eas ædes esset vẽditurus, iniquũ esset, quòd propter solutionẽ meliorationis cogeretur illas vẽdere:ex glo. d.l.in fũdo.verb.carẽdũ.& ibi Albe. n.3. Ang.n.2. Quòd si domos auitas nõ esset cogẽdus vẽdere,sed alias, ad quas tãtam affectionem nõ haberet, tũc cogendus est præcisè melioratione satisfacere,vt suprà dictũ est, & colligitur ex l.41. tit.28. partit.3.Hæc tamẽ tertia cõclusio tres recipit declarationes expressas.in d.l.in fũdo. illæ enim ad hanc tertiam conclusionem tantũ pertinent,vt declarat Garsias tract.de expensis.cap.1.num. 25. Sit igitur prima declaratio; vt prædicta tertia cõclusio nõ procedat, quãdo dñs eã melioratione erat facturus: nã nulla ei fit iniuria,si cogat ex cuiusq; reiuenditione

pecuniam quærere, vt satisfaciat melio-
rationi, quam esset facturus: concordat l.
3. §. sed si mutua. ſ. de in rem. verſ. tradit
Capra consilio. 90. numero. 11. Bosius
tract. de Principe. numer. 31. Bellon. cō-
silio. 65. num. 14 notab. Vincent. de Fran
chis decisio. 110. numero. 5. Burſatus cō-
silio. 85. numero. 32. ad finem. libro. 1. Et
in dubio præsumetur, meliorationem eſ
se facturum, quando illam incepit face-
re: nam verisimile est, quod esset eā per-
fecturus: & ita probat l. si seruos. 25. ſ. de
pignor. actio. & ibi notant gloss. Bartol &
Paul. Salicet. l. vnica. §. sed neque ob im-
pensas. col. 2. C. de rei vxor. actio. Ruizius
decisio. Lituanica. 5. numero. 367. Decla
ratio secunda sit, quòd si dominus paupe
rior sponte sua vult rē meliorata vende
re, tunc ex pretio rei illius venditæ, coge
tur præcisè melioratiōni satisfacere. d. l.
in fundo. in fine. quæ addit, cogendum
esse pretium meliorationis soluere mo-
do expresso in principio. & quidquid ibi
dicat gloſ. verb. prima parte, explicandū
est, Iureconſ. velle, quòd hoc casu si plus
expensum est, non tamen soluetur, nisi
id, quod tempore rei venditę valet me-
lioratio: si verò minus expensum sit, non
soluetur nisi id, quod expensum fuit, vt
dictum fuerat in princip. legis: & ita Bos
sius tracta. de principe. numero. 31. Burſa
tus consilio. 85. numero. 33. libr. 1. Adde
l. nisi venalem. 30. ſ. de rei vend. Et tene-
bis menti, his duobus casibus pretiū me-
liorationis esse soluendum, etiam malæ
fidei possessori, vt pro cōstanti tenet Ne-
gus. de pignor. 4. memb. 5. partis num. 20.
Garsias tract. de expensis. cap. 5. num. 26.
inquiens, quòd etiam malæ fidei poſſeſ-
sor debet obtinere pretiū meliorationis,
si dominus eam esset facturus, vel rē illā
sit vēditurus. Quod tamen non puto ve-
rum, quia cum malæ fidei possessor vtilē
impēsam videatur domino rei donasse.
l. adeò. §. ex diuerso. ī. de acquir. rer. dom.
atque proinde tantū ei permittatur me-
liorationem abradere, quādo id sine de-
trimento rei fieri potest. l. domum. ad fi-
nem. C. de rei vend. & latè suprà explica-
uimus, non potest malæ fidei possessor il
102 lam amplius repetere: † sed tantū potest
abradere modo suprà explicato: & ita ad-
uertit Paulus l. fin autē. §. in repetita. col.
1. ad finem. ſ. de rei vend. in nouis præle-
ctionibus. Tertia & vltima declaratio po
sita in d. l. in fūdo. ea est, quòd si duæ de-
clarationes suprà relatæ locum non ha-
beant, tamen ne dominus rei efficiatur
locupletior cum iactura bonæ fidei pos-
sessoris, permittetur illi meliorationes
abradere sine detrimento rei melioratæ:
notat Tiraquellus libro. 2. retract. §. 7. gl.
1. numero. 6. Molina libro. 1. de primog.
capit. 26. numero. 16. declarando vt no-
tab. per Ruin. consilio. 24. numero. 10. li-
bro. 1. & alio modo per Valasc. consul
tatio. 83. numer. 19. ad finem. & alio per
Vincent. de Franchis decisio. 110. nume
ro. 3. 1. parte. Hæc tamē declaratio sub-
limitatur per eundem Iurecōsultum d. l.
in fundo. verb. constituimus. quòd si in
hoc casu dominus rei offerat æstimatio-
nem, quam esset habiturus possessor ex
melioramentis abrasis, tunc non permit
terur prædicta abrasio: notat gloss. fin. a. l.
vtiles. 42. ſ. de petitio. hæred. Bald. consil.
134. quidam. in fine. libro. 5. Est tamē ad-
uertendum, hanc sublimitationem vide
ri inducere quandam repugnantiam: nā
si ideò dominus liberatur à præcisa solu-
tione meliorationis, quia est pauperior, si
is habet vnde possit satisfacere meliora-
tionibus abradendis, non potest dici esse
pauperior. Sed respondendum est, Iure-
consultum sentire, quòd dominus hoc
casu non tenetur offerre pretium melio-
rationis, quantum valeret in concreto, id
est, dum est in ædificio: ab huiusmodi e-
nim solutione onerosa liberatur dns pro-
pter paupertatem. Præsupponit ur autē,
eum posse satisfacere melioramētis, quā
tū valerēt separata ab ædificio: quod mul
to minus est, vt declarat Bald. capit. 1. §. si
quis de manso. numer. 13. de controuer-
sia

sia inuestituræ. Iason l. 2. numero. 29. C.
de iure emphyteutico. Ruin. consil. 24.
numero. 10. libro. 1. Tiraquellus libro. 2.
retract. §. 7. glossa. 1. num. 6. Roland. con-
silio. 28. numero. 30. libro. 1. Bellon. consi
lio. 64. numero. 11. & asserit receptum Vi
uius libro. 2. communium, opinio. 177.
Molina libro. 1. de primogen. capitul. 26.
numero. 16. ad finem. Bosius tractat. de
Principe. numero. 31. ad medium. Itē est
aduertēdum, quòd hanc communem o-
pinionem impugnat Carol. in consuetu-
dinib. Paris. §. 1. gloss. 5. numero. 58. quia
esset via prompta dominis ad excluden-
dos emphyteutas, & vassallos à vera æsti-
matione meliorationum, offerēdo quan
tum emphyteuta, vel vassallus esset ha-
103 biturus ex melioramentis abrasis: † nam
rudera, & deiecta materia non valēt deci
mam, imò neque quinquagesimam par-
tem stantis ędificij: & ideò inducit quan
dam nouam æquitatē, de qua per eū: &
ei subscribunt Valasc. de emphyteusi. q.
25. num. 16. & Garsias aliter explicans de
expēsis. quæstio. 24. nume. 5. Molina libr.
1. de primogen. capit. 26. numer. 13. Sed
non est recedēdum à suprà posita cōclu
sione, quæ bene deducitur ex mente d. l.
in fūdo. ibi, Rebus ablatis. Neque obstat
Carol. ratio, quia cū Iureconsult. illud nō
admittat, nisi quando Dominus paupe-
rior non potest præcisè pretium meliora
tionis soluere, & hac de causa melioran-
ti permittatur abrasio, nulla ei fit iniuria,
si dominus offerat pretium, quod ex re-
bus ablatis esset habiturus: habet enim
hoc casu locum æquitas. l. 2. §. item Va-
rus. ī. de aqua pluuia. probat l. 41. titul. 28
partit. 3. maximè in fauorē domini: cuius
attento rigore erat prædicta melioratio,
vt significat d. l. in fundo. verſ. constitui-
mus. & ibi Bald. 3. notab. & aduersus Mo
linæum obseruat Garsias tracta. de expē
sis. capit. 1. numero. 35. Vnde infertur, q.
cum malæ fidei possessori sola permitta-
tur abrasio impensæ vtilis. l. domum ad
finem. C. de rei vend. sufficiet ei per do-
minum offerri pretium, quod esset habi-
turus ex rebus abrasis, per d. l. in fundo.
quæ generaliter constituit, quòd vbi pre
tium melioratiōnis non est præcisè soluē
dum, sed tantū locum habet abrasio, pro
cedit declaratio suprà tradita & ita Moli
na libro. 1. de primogen. capit. 26. numer.
16. Similiter cum voluptaria impensa fa-
cta per bonæ fidei possessorē solū abradi
possit. l. pro voluptarijs. ī. de impensis. l. si
l. si sine. 33. §. interposito. in fine. ī. de ad-
ministratio. tutorum. l. idē q. 1e. 10. §. idē
Labeo. ſ. mādati. l. 3. §. si mutua. ſ. de in rē.
verſo. & diximus suprà: si dominus offe-
rat, quod possessor esset habiturus ex il-
lis abrasis, illas minimè abradere poterit,
Garsias tractat. de expēsis. capit. 1. nume-
ro. 33. Ruizius decisio. Lituanica. 5. num.
373. Menoch. de recup. possess. 15. reme
dio. num. 531. Rebuff. l. impensæ. §. volu-
ptarię. col. 2. ad finem. ī. de verborum si-
gnificatio. Et ad hunc modū debet de-
clarari. l. pro voluptarijs. ī. de impensis. l.
idemque. 10. §. idē Labeo. ſ. mandati l. 3.
§. sed si mutua. ſ. de in rem verſo. dū pro-
bant, quòd si dominus non patiatur fa-
cientem abradere voluptarias impensas,
debet earum pretium soluere, † debēt e-
194 nim declarari modo de quo suprà. Quin
imo probat d. l. in fūdo. verſ. constituī-
mus. quòd si melioratio, quæ auferri po-
test, non affert aliquam vtilitatem aufe-
renti, tunc non est permittenda abrasio,
etiam si dominus nihil offerat: quod etiā
sentit. l. pro voluptarijs. in fine. ī. de impē
sis. notat Ruizius decisio. Lituanica. 5. nu
mero. 373. Ratio est, quia in prædicto ca
su, si velit auferre, videtur esse in malitia.
& malitijs hominum est obuiandum. d. l.
in fundo. & ibi Alber. nu. 4. exornat Hip
pol. singul. 177. Et aduerte, q. in hoc casu
de quo agimus, Iureconsultus d. l. in fun-
do. proponit exemplum in voluptaria
impensa; sentiens etiam hanc conclu
sionem in ea locum sibi vendicare: vnde
videndum est, vtrùm & omnia disposita
in d. l. in fundo. locum etiam habeant in

voluptaria impensa? Et resoluendum est, quòd quatenus d.l.in fũdo.sentit, dominum diuitem cogendum esse præcisè pretium meliorationis soluere, id nõ procedit in impensa voluptaria, quia hãc dominus etiam dives non cogetur præcisè soluere: sed satis est, quòd patiatur, illam abradi.l. pro voluptarijs.ff.de impensis.l. vtiles.42.ſ.de petitio.hæred.l.3.§.sed si mutua.ſ.de in rem verso.tradit Bart. d.l. in fundo.num.9.Capra conſ.90.nu.12. Alciat.l.impensæ.num.9.ff. de verbor. signif. Syluan.conſ.49.num.83.ad finem. Menoch.de recup. possess.15.remedio. num.530.Sed quatenus text. in d.l.in fũdo.etiam disponit, quòd si dominus pauperior erat eam impensam facturus, vel fundum vẽdidit,& propterea maius pretium consequitur, quòd tunc præcisè cogitur pretium meliorationis soluere, vt suprà declarauimus, verum est, hoc etiam locum obtinere in voluptaria impensa: nam & in his duobus casibus præcisè cogetur dominus voluptariæ impensæ pretium soluere.l.quòd si hęres.10.ff. de impensis.l.3.§.sed si mutua.ſ.de in rem verso.Bart.d.l.in fundo.num.10.Alciat.l.impensæ.num.9.ff.de verbor.signif. Loriot. l.fructus.col.7.ff. de reg. iur. Menoch. de recup.possession.15.remedio.num.553.

105 Ruizius decisio.Lituanica.5.num.574.† Et àdde ad complemẽtum prædictorũ, quòd in casibus, de quibus suprà, in quibus tantũ permittitur abrasio, meliorans omni destituitur remedio, si melioratio talis sit, vt à re nullo modo abradi, vel separari possit. Exẽplum habes. l. fin autẽ. 29.§ fin.ſ.de rei vend.notat Bar.d.l.in fũdo.num.9.ad finẽ.Cuiacius libr.9.obseruatio.capit.38. Garsias tracta. de expẽsis. cap.5.num.3.Vincẽt. de Franchis decis. 110.num.3.Et ex his cauendum est à traditis per Valasc.de emphyteusi. quæstio. 25.num.10.ad finem.& per Garsiam, qui eum sequitur.tracta.de expensis.cap.6.n. 106 11.dum dicunt, quòd si quis fecit meliorationes, quas dominus rei soluere non potest, propter paupertatẽ, quòd ne possessor bonæ fidei remaneat in damno, debet dominus rem melioratam dimittere penes bonæ fidei possessorem, vt ex illius redditibus possit obtinere pretium meliorationis: asseruntque in senatu ita seruari: nam id falsum esse constat ex supradictis. Quando enim dñs propter paupertatem non potest soluere meliorationem, deuenitur ad abrasionem: cui si locus esse non potest, remanet meliorans destitutus omni auxilio. Et aduersus eos expẽdo.d.l.in fundo.dum probat, ꝙ si dominus propter paupertatem nõ possit soluere integrum pretium melioratio nis, non tenetur ad illius solutionem, quãuis fortè habeat pecuniam, perquam possit satisfacere pretio ruderum. Ergo minimè tenetur dimittere bona sua possessori, vt ex illorũ redditibus sibi satisfaciat, sed potius ex illis pecuniam colliget, per quã ruderibus possit satisfacere. Infertur etiam explicatio ad l. si fundi possessor. 53.ſ. de rei vend. quòd si euincatur res, non potest possessor abradere, siue auferre construa, siue plantata per eum: quod apertè repugnat decisioni d.l.in fundo. quæ loquitur etiam de plantatis, & sẽtit quòd si dominus sit pauper, ita vt nõ possit pretium plantatorum soluere, permittendum est possessori plantata auferre modo ibi declarato: quod securè tenet glossa.2.ibi Ang.num.2.Alberic.num.6. Item prout sumptus ædificatorũ non soluuntur, nisi secundũ id, quod impẽsum est, quando melioratio plus valet, d.l. in fundo.idem etiam seruabitur in plantatis.Felin.conſ.42. num.9. Gamma decis. 137.num.2.& decis.306.ad finem.Valascus de emphyteusi.quæstio.25.num.16. ad finem. Huic tamẽ difficultari respondetur, quòd vt declarat Fulgos.d.l.in fundo.num.1.ea æquiparatio plantatorum, & ædificatorum, accipiẽda est procedere in illis casibus, in quibus militauerit eadem ratio.†Si ergo dominus sit dives, prout cogitur præcisè soluere pretiũ ędificij,

cij, sic etiam cogetur præcisè soluere pretium plantatorum. l. si quis sciens C. de de rei vend.§.certè. Insti.de rerum diuisio. Præpositi.c.1.§.si vassallus.col.fin. hîc finitur lex.Pau.conſ.270.col.pen.in princip.lib.2.Rolan.conſ.28.n.26.lib.1. Si verò dominus sit pauper,& nihilominus eã impẽsam esset facturus, vel rem habet venalem, prout his casibus cogitur soluere æstimationem ædificij.d.l.in fundo.pariter & æstimationem plantatorum, quia eadem militat ratio. Cæterũ si dominus pauper sit,& simus extra prædictos casus, quanuis tunc permittatur melioranti ædificium auferre.d.l.in fundo. non tamẽ idẽ ei permittetur in plantatis.d.l.si fũdi. possessor.quia tũc incipit militare diuersa ratio inter ędificata, & plantata, quia ædificium non vnitur cum terra, sed solo coheret,& ab eo separari potest per abrasionem: sed plantata vniuntur cum ipsa terra,& vnum cum ea efficiuntur, vnde non permittitur plantatorũ abrasio.Bar. d.l.in fundo.n.8.ad finem.Paul.l. fin autem. §. in re petita.in fine.ſ. de rei vend. in nouis prælectionibus.& conſ.270.col. pen.in prin.lib.2.& l.domum. ad finem. C. de rei vend.Præpositi.c.1.§.si vassallus col.fin.hîc finitur lex.Bellon.conſ.54.numero.10.& conſ.seq. num. 13. Rodoan. de rebus ecclesiæ.pag.410.nu.11. Gamma decis.310.num.2.Et hanc esse veram resolutionem in hoc articulo, asserit Bossius tracta.de principe.num.31. Inuenio tamen, quòd Menoch. de recup. possess. 15.remedio.num.527.non admittit hãc Bart. differentiam inter plantata & ædificata,& hoc contra Bar. esse receptum asserit Ioseph.Ludo.decisio, Perusina.24.nu. 18. mot. ex eo, quia regula generalis est, bonæ fidei possessorem, omnem vtilem impensam posse deducere.tex. hîc ad finẽ.& l.prætor ait.§.generaliter.ff.de bon. autho. iudic. & in specie dicũt esse tex.l. quòd si sumptus.40.ſ. de petitio.hæred. qui de agro culto,& stercorato, itẽ & de constito vitibus, & plãtis intelligi potest.

107 Nec secundũ eos obstat d.l.si fũdi possessor, quia licet dicat, plantata abradi non posse, debet tamen declarari, quòd nihilominus illorum possessor æstimationem obtinebit, si anterem restitutam illam petat: allegãt l.aut si ante. 31.ſ.de rei vend. Sed his non obstantibus nõ est recendendum à recepta resolutione. Nec obstant Menoc. rationes: nam ad primã respondetur, quod regulariter pretium vtilium impẽsarum debetur bonæ fidei possessori: quod etiam in plantatis locũ sibi vendicat.l.si quis sciẽs.C. de rei vẽd. facit regula generalis.l.in rẽ.24.§. in omnibus.ſ.de rei vend. Cæterum si propter paupertatem, vel aliam causam, dominus rei liberetur à præcisa solutione meliorationis, ita vt sit deueniendum ad abrasionẽ, tunc admittẽda est distinctio de qua suprà, vt aduertit in specie Bellon.consil. 65.num.13.& sic quòd in plantatis locus non sit abrasioni d.l. si fundi possessor. Cui minimè satisfacit respõsio Menochij suprà relata, quia cum tex.ille neget plantata auferri posse, necessariò cõsequitur, quòd si simus in casu, in quo deueniendum sit ad abrasionem, in plantatis illi locus esse non potest: & sic quòd meliorans remanet destitutus omni remedio, quantumcunq; illius æstimationem petierit ante restitutionẽ. Neque his repugnat d.l.aut si ante. 31.ſ.de rei vend. quia verus intellectus illius est, quòd etiam in casibus, in quibus abrasio admitti nõ potest, poterit nihilominus possessor æstimationem meliorationis obtinere, si ante factam meliorationem denuntiauerit possessor dño, quòd rem meliorandã vendicet, si credit esse suam, & aliàs protestetur, quòd soluet dominus illã melioration nem, vt ibi intellexit gl.1. Bar.d.l. in fundo.n.7.in fine. Negus. de pign. 4. memb. 5.partis.n.20.ad medium. Cuiacius libr. 9.obseruatio.c.38. Neque etiam pro Menoch facit l.quòd si sumptus.40.ſ. de petitio.hæred. quia tex. ille non agit de vtilibus impẽsis, sed de factis gratia fructũ,

quæ

quæ indistinctè ex fructibus deducũtur. l. fructus. 7. ſ. eod. Ex hac igitur opinione ita defensa infertur, quòd cum malæ fidei possessori non consulatur circa vtiles impensas, nisi per abrasionem. l. domum. in fine. C. de rei vend. & plantata abradi non possint, destitutus erit omni remedio, & consequenter prædictam meliorationem indistinctè amittet: quod colligitur ex l. si quis sciens. C. de rei vend. no tauit gl. d. l. si fundi possessor. 53. ſ. de rei vend. & probat l. 43. tit. 28. partit. 3. & ita est explicãdus Ioannes de Amicis consilio. 54. num. 10. dum dicit, quod plantata, & ædificata malę fidei possessor dedu
108 cere non potest. † §. ex diuerso. Instit. de reru diuisio. hæc enim æquiparatio bona non est, quia plantata nullo remedio obtinere potest, vt suprà dictum est; ædificata autẽ saltem abradere potest: declarando cũ Ruin. cõs. 24. n. 10. li. 1. Adde in
109 hac materia text. difficilẽ. c. 1. §. si vassallus. hîc finitur lex. probantem, quòd si finito feudo, meliorationes vtiles sint soluendæ hęredibus feudatarij, tamen dñs feudi nõ tenetur prædictis hęredibus earũ æstimationem præcisè soluere, sed in sua potestate est, vel offerre pretium meliorationum, vel pati hæredes vassalli illas abradere: notant Iacob. de Bellouiso ibi in fine. Aluarot. nu. 1. Præpos. num. 22. Curt. Iunior cons. 165. num. 11. Ruin. cõs. 24. num. 10. lib. 1. Rodoan. de rebus ecclesiæ. pag. 405. num. 5. & Iul. Clar. §. feudũ. q. 88. n. 1. Rolã. cons. 28. n. 30. li. 1. quod apertissimè repugnat suprà resolutis. Sed respondendum est, text. in prædicta electione, quam domino feudi tribuit, exorbitare à regulis iuris cõmunis, atq; proinde tantũ procedere in feudo, & ex eo tanquam exorbitanti à iure communi, non posse inferri ad alios casus, iuxta doctrinã Bart. l. vt iurisurãdi. §. si liberi. n. 3. ff. de oper. libertorũ. In alijs igitur casibus recurrendum est ad decisionẽ. d. l. in fundo. vel l. domos. 61. ff. de leg. 1. iuxta suprà tradita. & ita Beroius c. 1. n. 37. de resti. in integrũ. Carol. in consuet. Paris. §. 1 gl. 5. num. 98. Menoch. de recup. possess. 15. remedio. n. 562. Bosius tracta. de principe. nu. 31. ad medium. Vinc. de Franchis decis. 110. n. 1. in. 1. parte. Vnde infertur, quòd prædicta electio non competet domino, quando cõductor meliorationes deducit, sed tunc erit recurrendum ad decisionem d. l. in fundo. vt suprà diximus. In quo laborat Menoch. cõtrarium præsupponẽs consil. 64. num. 30. lib. 1. & Caualcan. decisio. 44. num. 10. Similiter neque cõpetet prædicta electio, quando bonæ fidei possessor deducit impẽsam, sed obseruabitur decisio d. l. in fundo. quæ in his terminis propriè loquitur: quidquid contrariũ præsupponat Achilles Personalis in tracta. adipiscendæ possess. n. 676. Pariter neque competet prædicta electio aduersus emphyteutã deducentem impẽsam, sed potius recurretur ad decisionẽ. l. domos. 61. ff. deleg. 1. † Licet Bal. c. 1. §. si quis de manso. num. 13. de controuersia. inuesti. etiam hoc casu domino tribuat prædictam electionem, & Paul. cons. 278. col. pen. ad finem. lib. 2. & Iaſ. l. 2. num. 28. C. de iure emphyteutic. Ruin. cons. 24. numer. 10. lib. 1. Achilles Personalis d. tract. adipiscend. poss. num. 677. & Matienço l. 6. tit. 7. lib. 5. ordin. gl. 1. n. 10. quorũ opinionẽ dixit cõmunẽ Valasc. de emphy. q. 25. num. 16. Rodoan. de rebus eccle. pag. 407. num. 6. Caualcan. decisio. 44. num. 70. Sed contrarium verius esse cõstat ex suprædictis, & statim latiùs dicemus. Et ex his infertur resolutio ad aliam controuersiam DD. circa terminos d. §. si vassallus. vtrũ in specie illius text. dominũ feudi oporteat offerre hæredibus vassalli pretium meliorationum, quantũ valent in concreto, vel quantum valere possunt postquam fuerint ablatæ ab ædificio? Et Bald. d. §. si vassallus, duas refert opiniones contrarias. Primã, quòd si dominus non vult pati auferri meliorationes, tenetur soluere pretium meliorationũ, quatenus valent in concreto, vt colligitur ex litera

litera. d. §. si vassallus. Alia est, quòd satis erit offerre pretium ruderum, & quatenus illa valere possent, si ab ædificio separarentur: arg. d. l. in fũdo. vers. constituimus. Primam opinionem à Bald. relatam tanquã magis communẽ probant Aluarot. d. §. si vassallus. ad finem. & ibi Præpos. fit. col. fin. Pau. cons. 270. col. pen. ad finẽ. lib. 2. Et eam tanquam magis communẽ probat Ruin. cons. 14. n. 4. lib. 1. & cons. 24. n. 10. eo. lib. 1. Et tanquam æquiorem Iulius Clarus. §. feudum q. 88. num. 2. Achilles Personalis in tract. adipiscend. possessio. n. 677. Est tamẽ aduertendũ, quòd imò secundam opinionem à Bald. relatã, esse magis communiter receptam asserit Beroius. q. 96. nu. 4. in fine. & in feudo etiam esse communiter receptam constanter asserit Viuius lib. 2. communium, opinione. 177. Rodoan. de reb. eccles. pagina. 507 à num. 6. Roland. cons. 28. n. 30 lib. 1. Sed resoluendum est, quod cũ dño feudi, etiam diuiti, aduersus iuris regulas concedatur ea electio, intelligendũ est, quòd teneatur offerre pretium meliorationum, quantũ valent in concreto: nam aliàs sẽper dominus eligeret soluere pretium ruderum, & sic in eius potestate esset priuare hæredes feudatarij vera æstimatione meliorationum: quod est absurdum. Et in his terminis admitti potest cõ
110 sideratio Carol. Molinæi quã suprà reprobauimus. † Et quòd in feudo prędicto modo debeat fieri solutio meliorationum, pro constanti tenent Bal. & alij d. §. si vassallus. Bal. c. 1. §. si quis de manso. num. 13. de controuers. inuestit. Guid. decis. 169. Bursatus cons. 85. numero. 35. libr. 1. Vnde constat, hanc esse magis communem opinionem, & labi eos, qui contrariam dicunt magis esse receptam. In emphyteusi sanè, & alijs casibus suprà relatis, in quibus à principio dominis non conceditur ea electio, sed tantũ in subsidium, quãdo
111 sunt pauperes, neque ex bonis suis possũt soluere pretium meliorationum, tunc sufficiet offerre æstimationem ruderũ, iuxta d. l. in fundo. vers. constituimus. & ſ. probauim⁹. Quod in specie tenet Bal. authẽtic. excipitur. num. 2. post medium. C. de bonis quæ liberis. asserens se ita cõsuluisse. Beroius c. 1. n. 37. de resti. in integ. Rodoan. de reb. eccle. non alienãd. pag. 407 n. 6. Vinc. de Franchis decisio. 110. n. 1. & alij relati per Petram de fideicommiss. q. 15. n. 277. Tiraq. lib. 2. retractuum. §. 7. gl. 1. n. 6. Non est tamen omittẽdum, quòd Bal. d. §. si vassallus. n. 4. magis vult, etiam in emphyteuta procedere decisionem d. §. si vassallus. vt scilicet, nõ sufficiat dñm offerre pretium ruderum, sed pretiũ meliorationum, prout valent in concreto. Neque secundũ eum obstat tex. d. l. in fũdo. vers. cõstituimus. quia loquitur in bonæ fidei possessore: nos autem agimus de emphyteuta, qui habet causam à dño: itẽ vtile dominiũ rei: & ideò illi magis fauẽdum est: quod & tenent relati per Præpositũ d. §. si vassallus. col. fin. & ibi etiam Affict. à nu. 12. Pau. cons. 270. col. pen. ad finẽ. lib. 2. Corn. cons. 86. n. 8. in fine, li. 4. Bellon. cons. 65. nu. 13. & in emphyteuta hanc esse communem opinionem asserit Viuius libr. 2. communiũ, opin. 177. in fine. Sed resoluẽdum est, quòd tenentes hanc secundam opinionem, præsupponunt, quòd etiam in emphyteusi domino competit ea electio, de qua in d. §. si vassallus. Quod si verũ esset, admittẽda esset eorum opinio, quia tũc etiam in emphyteusi militat ratio suprà assignata in feudo. Cæterũ cũ verius sit, in emphyteusi non competere domino prædictã electionem, sed tunc demũ possit dñs dicere, quòd emphyteuta abradat meliorationes, quando propter paupertatem earũ verũ pretiũ soluere non potest, vt suprà probauimus, nulla est ratio cur in hac specie nõ sit admittẽda decisio d. l. in fũdo. vers. cõstituimus. Neque satisfacit respõsio Bald. suprà relata. † quia licet verum sit, dict. l. in fundo. in princ. non procedere in emphyteuta, sed potius in eo inducendam esse decisionẽ. l. domos. 61. ff. de leg.

leg. 1. explicata. vt suprà: tamen quoad alia contenta in d. l. in fundo. illa habebũt etiam locum in emphyteuta, quia eadẽ militat æquitatis ratio: vt agnoscit Bald. d. l. in fundo. 3. notab. & statim dicemus. Et iuxta hæc est explicandus Bal. cap. 1. §. si quis de manso. numero. 13. de cõtrouersia inuestit. quòd si emphyteuta vult auferre meliorationes, vt eas non tollat, sufficit dominum illi offerre pretium ruderum: & sequitur Iason l. 2. numero. 28. & num. 30. in fine. C. de iure emphyteu. & tanquam receptum tradit Rodoan. de rebus eccle. non alienand pag. 407. n. 6. & 7. Nam horum opinio in emphyteuta vera est, presupponendo, abrasioni nõ esse locum, nisi quãdo dominus propter paupertatem non potest soluere pretiũ meliorationum, ex suprà resolutis, quidquid illos reprobet Carol. in consuet. Paris. §. 1. glos. 5. num. 98. & Molina lib. 1. de primogen. cap. 23. numero. 13. In feudatario autem contrariũ erit dicendum: nã cum is, etiam diues, habeat electionem, de qua in d. §. si vassallus. offerendum est pretium meliorationum, quatenus valẽt in cõcreto, quia aliàs aperta esset via, qua domini fraudarent emphyteutas vero pretio suarum meliorationum, vt suprà diximus ex Bald. ibi numero. 4. Præposit. col. fin. Afflictis à numero. 12. qui asserunt consuetudine ita esse receptum, Tiraquellus libr. 2. retract. §. 7. glossa. 1. numero. 6. Quidquid perperam contrario modo resoluat Viuius libro. 2. communium opinion. 177. Item ex prædictis cauendum est à Ruin. consilio. 24. num. 10. lib. 1. & à Deciano cons. 18. num. 34. libro. 2. dum in hoc articulo æquiparant emphyteutam & feudatariũ. Denique infertur annotatio ad tradita per Bal. d. l. in fundo. 3. notab. dum inquit, quòd etiam stante pacto, quòd emphyteuta possit tollere suas meliorationes, finita emphyteusi; si dñs ei offerat pretium ruderum, illas tollere non poterit: argument. illius tex. subscribit Iason l. 2. numero. 31. C. de iure emphyteutico. Hyppol. sing. 410. Ioseph. Ludou. decis. Perusina. 24. n. 16. ad finem. Menoch. de recup. possess. 15. remedio. numer. 531. & num. 555. Valasc. de emphyteusi. q. 25. num. 16. Garsias
112 tract. de expensis. c. 1. num. 34. † Ex quorum mente in primis colliges, d. l. in fundo. vers. constituimus. etiam habere locum in emphyteuta, quia eadem militat ratio, vt suprà diximus: neque enim in his pactum contrarium aliquid posset valere: nam cum tũc volens auferre, cẽsetur esse in dolo. d. l. in fũdo. ver. constituimus. succedit regula l. cõuenire. §. de pactis dotalib. Notat Petra de fideicom. q. 15. num. 270. Intelligendo tamen, quando dominus propter paupertatem non potest soluere pretium meliorationum, vt suprà tradidimus. Vltimò notabis, q. Curt. Iunior cõs. 165. n. 11. & n. 12. limitat d. §. si vassallus. non procedere in ea melioratione, quæ à fundo separari non potest. Cum enim agatur in eo de permittenda abrasione, non potest verificari in his quæ à feudo separari non possunt: allegat. c. 1. §. è contrario. de inuestit. de re aliena facta. Quæ declaratio non placet: nã imò tunc dñs cogetur præcisè pretiũ meliorationis soluere, iuxta l. domos. 61. ff. deleg. 1. Quod cõstat ex eo, quia seruitus pertinet ad ea, quæ à feudo separari non possunt. d. §. è contrario. & tamẽ huius seruitutis acquisitæ per feudatarium, dominus æstimationem soluere tenetur. dict. §. si vassallus. Vlteriùs ad complemẽtum istius materiæ est sciendum, quòd in Castella est quædam lex elegãs in hac materia meliorationum, quæ olim erat. l. Tauri. 46. & hodie est l. 6. titulo. 7. libro. 5. Ordinamenti, quibus disponitur, q. si possessor maioratus aliquod castrum in maioratu, vel muros oppidorum de nouo faciat, vel reficiat, vel etiam ædes maioratus reficiat, vel ampliet, succedens in maioratu, ratione prædictæ melioratio-
nis, nihil tenebitur soluere vxori, vel

vel filijs, vel hæredibus meliorantis, & sic probat. vtiles impẽsas factas in rebus maioratus, repeti non posse: quod apertè repugnat. l. domos. 61. ff. de leg. 1. & traditioni gl. receptæ. l. emptor. 65. verb. superfluum. in fi. ff. de rei vend. & ita prædictã legem iniustam reputat Palac. rep. rub. §. 62. num 16. & nimis esse rigorosam fatetur Menchaca de successio. creatio. §. 5. col. pen. ad fin. Gamma decisio. 308. n. 7. Couar. de sponsalib. 2. part. cap. 7. §. 1. nu. 11. Quinimo eã esse iniustam, & omnino reuocandam dicit Palac. dict. l. Tauri 46. nume. 3. Et vtique quòd mulier deberet habere dimidium æstimationis me-
113 liorationum factarum ex bonis lucratis constante matrimonio, † patet ex eo quòd ea bona lucrata communicantur inter coniuges, secundùm leges Hispaniæ. Ergo meliorationes factæ ex illis prodimidia debent pertinere ad vxorem: quod verius, & æquius existimat Couarru. de sponsa. 2. part. cap. 7. §. 1. num. 11. & Cassane. in consuetud. Burgund. rub. 4. §. 13. num 6. & Pinel. l. 1. C. de bonis matern. 2. part. nume. 71. Quod circa expensas factas in rebus maioratus ita expresse constituit Ordinatio Regni Portugaliæ lib. 4. titulo. 7. §. 3. & pariter debere pertinere ad hæredes meliorantis probat capit. 1. §. si vassallus. hic finitur lex. Inuenio tamen, quòd Molina lib. 1. de primogen. cap. 26. numero. 14. versic. sed mea. contendit prædictam legem Castellę, iustissima ciuili, atque morali ratione esse fulcitam; aduertens, quòd dicta. l. domos. 61. ff. de legatis. 1. cum similibus loquitur in eo fideicommissario, qui post factam rei restitutionem eam liberam debet possidere: is enim meritò tenetur ad soluendam melioratione m: in maioratu autem non eadem militat æquitas: nam cùm mortuo isto, qui succedit in maioratu, ipse maioratus secundùm institutionem debeat transire ad alium sequentem, non est æquũ, quòd is succedens teneatur melioratio-
nem soluere: nã sic facilè contingeret, q. valor meliorationis soluẽdæ excederet quantitatem fructuũ, quam is successor perciperet ex rebus maioratus: & sic per indirectum omni vtilitate maioratus priuaretur. Ad quod inconueniens vitandum iustius, & æquius visum fuit conditoribus prædictæ legis, vt is, qui in re maioratus aliquid expenderet, id non recuperet, quàm obligare eum, qui succedit ad illius solutionem: cùm vterque idem ius in re maioratus habeat, eademq; emolumenta ex eo percipiat. Quã rationẽ ad prædictã legẽ ante Molinam assignauit Ant. Gom l. Tau. 46. n. 4. & ibi Auẽda. gl. 7. nu. 6. Mencha. de successio. creatio. §. 5. num. 13. Pinel. l. 1. C. de bon. mater. 2. parte. num. 71. Padill. in rub. num. 10. ad finem. C. de fideicomm. & subscribit Didac. de Pace. q. ciuili. 6. nu. 34. & Garsias tract. de expensis. c. 13. nu. 44. & Gutierr.
114 in pract. ad leges regni. in. 2. parte. q. 81. † Addit & Molina vbi suprà, aliam rationẽ. quòd si successor maioratus pretiũ meliorationis cogeretur soluere, vtiq; posset illud à sequẽti repetere: & ille sequẽs ab alio, & alius ab vlteriori, & sic procederet res in infinitũ: neq; enim est dabilis maior ratio in vno successore, quàm in alio: & tamen infinitas semper euitanda est. l. fideicõmissa. §. qui decẽ. ff. de lega. 3. Quã rationem etiam approbat Garsias tracta. de expensis. c. 13. num. 44. Sed vtiq; propter prædictas rationes nõ bene detegitur iustitia illius legis: nã prima ratio excluditur ex eo, q. possessor maioratus faciẽs melioratione, ad perpetuã maioratus vtilitatem, ipsum maioratum obligat, quasi nomine dignitatis maioratus sit expensum. cap. 1. de solutio. Bald. cap. 1. nu. 4. & nu. 12. qui feudum dare teneantur. & in specie Peralta. l. 3. §. fin. num. 131. ff. de hæred. instit. Succedens igitur in eo maioratu, prædictam impensam tenetur soluere: nam cùm realis videatur obligatio, & adhærens ipsi maioratus dignitati, succedens in ea dignitate, illi satisfacere

debet.cap.1.de ſolutio.c. dilecti.de foro compet.Paul.conſ.338.num.4.libr.1. & ſuccedens in prædicta dignitate, conſideratur tanquam hæres, & tanquam talis eſt cogendus ad prædicti debiti ſolutionem,vt probat d.c.1.de ſolutio.tradit Oldrad.conſ.149.nu.1.Alcia reſpõſo.38. à nu.3. ergo quantũcunque is ſucceſſor in dignitate,poſt mortem teneatur eam alteri relinquere, non ob id excuſandus eſt à ſolutione debiti annexi ipſi dignitati maioratus,in qua ipſe ſuccedit. Faciũt quæ Panor.c.de multa.nu.14.de præbẽ. & ſic eam ſoluere tenebitur vxori,filijs, & hæredibus meliorãtis. Neque incõueniens illud,quod poſſet cõtingere, quòd pretium meliorationis ſoluendæ, excederet quantitatẽ fructuũ, quã ſucceſſor maioratus perciperet,debet eſſe in conſideratione, quia cũ frequentiùs contrarium contingat,ad id potiùs quod frequentiùs contingit, debuit haberi reſpectus.l.nam ad ea.ſ.de legib. eo maximè, quia ſecundùm naturam maioratus,poſt mortem iſtius debet tranſire ad eius filium,&nihil intereſt,quòd ipſe commoditatem percipiat,vel eius filius.l.nihil intereſt.ĩ.de bon.libertor.†Et ſatis eſt,q; ille qui melioratiõẽ fecit,ad eam faciendam non tenebatur.c. precariæ. 10.q.2. vt valida ſit conſequẽtia,quòd ille,qui in ea re ſuccedit, teneatur meliorationem ſoluere.Panor.conſ.10.ad fin.lib.2.Similiter & ſecunda ratio ſuprà relata nõ eſt concludẽs:quia qui immediatè ſuccedit in maioratu meliorato,tenetur eam obligationem diſſoluere. cap.1.de ſolution. Cùm ergò fecerit id ad quod tenebatur, nihil à ſequẽti repetere poteſt.l.pen.ĩ.de impẽſis.Item, cùm is melioratiõem nõ fecerit,ſed debitum ratione meliorationis contractũ diſſoluerit,illa obligatione manet extincta,in principio Inſtit.quib. mod.tollitur obligatio.vnde obligatio ſemel extincta,in ſequẽtibus ſucceſſoribus reuiuiſcere non potuit.l.qui res.§.aream. ĩ.de ſolutio. ac ita prædicta lex Caſtellæ propter prædictas rationes non emanet iuſtificata.Quare ſecundo loco Palac.& Didac.de Caſtillo d.l.Tauri.46.Pe nu.1. in fine.hic col.3. exiſtimant, prædictam legem eſſe reſtringendam ad caſum, in quo impenſa facta in rebus maioratus, fuerit paruа:nam cùm poſſeſſor maioratus, fructus percipiat, huiuſmodi parua impẽſa ei incumbit.l.hactenus.8.ſ.de vſu fruct.l.omnino.ĩ.de impẽſis.Vnde meritò illa repeti non poteſt.dict.l.omnino.ĩ. de impẽſis atque ita intelligendo,prædicta lex nõ diſcrepat à iure communi. Et hunc intellectum refert,& approbat Didacus de Pace.q.ciuili.7.à num.29.& nemine relato Pinel.l.1.C. de bon. mater. 2.parte.nu.71.verſ.in qua difficultate. & alij relati per Gutier.in practicis.ad leges regni.in.2.parte.q.83. nu. 3. Et facit pro hoc intellectu, quia maritus de bonis quæſitis conſtante matrimonio, poteſt liberè diſponere ſine conſenſu vxoris.l. 5.tit.9.lib.5.ordinamenti. & tamen ſi ea bona velit donare, non valebit donatio, niſi fuerit paruæ quantitatis:argum.cap. cæterùm.de donatio & latè reſoluit Molina lib.2.de primogen.cap. 10.num 67. & Didac.de Pace.q.ciuili.9.num.23.Sed maritus faciendo prædictam melioratio
115 nem,videtur facere de illa donationem ipſi maioratui,vt colligitur ex d.l.Tauri. 46.Ergo prædicto modo videtur explicã
116 da:† & in ſpecie Caſſane. in conſuetud. Burgund.rubr.4.§.13.nu.5.tradit, quòd licèt maritus de quæſitis conſtante matrimonio poſsit ſolus ædificium cõſtruere,hoc eſt intelligendum, ſi parua fuerit impenſa: ſecus ſi fuerit magna. Sed neque hæc interpretatio placet, quia dicta.l. 46. loquitur de impenſa facta in caſtro faciendo: item in conſtituendis muris oppidi,vel ciuitatis, vel in ampliãda ,vel reficienda domo principali maioratus; quæ omnia ſine magna impenſa fieri non poſſunt, vt de ſe patet,& probat.l.in his. & ibi Platea. 6. notabil.C. de prædijs nauicularium. lib.11.

&

& inſpecie aduertit Auendan.l.46.Tauri.gloſſ.6.nu.6.Neque pro prædicto intellectu facit.l.hactenus.8.ſ. de vſufr. quia
117 aliud eſt quærere, ad quas expenſas ſit obligatus poſſeſſor maioratus, ex eo qđ fructus percipit?& fatendum eſt, tãtùm ad paruam teneri. Aliud eſt quærere,ſi ſponte ſua magnam fecerit impenſam, vtrùm ſucceſſor in maioratu teneatur eã ſoluere?aduertit Gutier. libr. 3.ad leges regni.quæſtione.70.num. 9. Et l. Tauri 46.diſponit,non teneri ſoluere: de cuius ratione eſt præſens quæſtio. Non obſtat etiam ſecunda ratio,quia licèt verum ſit; quòd regulariter maritus de quæſitis cõſtante matrimonio,poſsit paruam donationem facere,non autem magnam: tamen id limitandum eſt, niſi lex ſpecialiter confirmet magnam donationem: prout vtique illam confirmat dict l.Tauri. 46.Nõ ergo illa reuocabitur, niſi mulier probet, quòd animo fraudulento,& cauſa ſibi præiudicandi illa melioramenta,& ſic magnam donationem,fecit maritus , nam tunc ea reuocabitur , quatenus præiudicat ipſi vxori, vt colligitur ex l.5.titulo.9.libro.5.ordinamẽti. & notauit Gregorius.l.13.titulo.10.partita. 5.in gloſſ.penulti.in fine.& Matienço.l.6.tit. 7.libro.5 ordinamenti.gloſſ.3.num. 15. Reiecta igitur prædicta explicatione, ſuccedit tertia , quæ fuit Molinæ libr. 1. de primogen.cap. 26. num. 16. quòd d. l.Tauri.46.ita ſit explicanda, vt quanuis ſucceſſor maioratus non teneatur præciſè pretium meliorationum ſoluere:tamẽ debet ille pati vxorem,& filios meliorantis prædicta melioramenta abradere: argumẽt.c.1.§. ſi vaſſallus. hîc finitur lex. Quo tamẽ caſu impedietur abraſio,ſi ſucceſſor maioratus offerat pretiũ ruderũ: argu.l.in fundo.§.conſtituimus.ſ. de reiuẽd.ſubſcribit Didac.de Pace.q. ciuili.7. à num.68.Garſias tract. de expẽſis.c. 13. nu.47.& alij quos refert,& ſequitur Gutier.libr. 3. ad leges regni.q.69.à num.4. & Auenda.l.46.Tauri.gloſſ.7.numer. 8.

Et hoc modo declarando d.l. Tauri.46. nõ diſcrepabit à iure communi. Sed etiã & hæc interpretatio non placet:†tũ quia rarò verificari poteſt: nam ædificia facta in vrbe,abradi non poſſunt,ne ciuitas deformetur ruinis,vt tradit Ruin. conſ. 24. num.10.lib.1.Vincẽt. de Franchis deciſio. 110. nu.3.Item, quòd hæc explicatio eſt contra mentem d. l. Tauri. 46. quæ vult,ſucceſſorem in matoratu,nihil omnino teneri ſoluere pro illis expẽſis:ergo neq; pretium ruderum,vt pro conſtanti tenet Matienço.l.6.tit.7.lib. 5. ordinamẽti gloſſ.3. num. 22.Et Pelaez de maioratu.4.parte.quæſtione.33.numer.7. dicit, quòd licèt poſſeſſor bonæ fidei poſsit abradere impẽſas voluptarias.l.pro voluptarijs.ĩ. de impenſis. tamen in ſpecie d. l. Tauri.46. id non licebit. Adde, quòd dict.l.diſponit,meliorationes coniũgi cũ maioratu , & eiſdem vinculis ſubiectas eſſe:ergo minimè poteſt tractari de abraſione. Et ideò ad veram explicationẽ illius legis, eſt aduertendum, quòd dict. l.non conſtituit generaliter, expenſas factas in rebus maioratus non poſſe repeti, ſed reſtringit ſe ad tres caſus , ſcilicet,ad impenſas factas in caſtris ædificandis: item in muris ciuitatum,vel oppidorum pertinentium ad maioratum: item, quando ædificat in domibus maioratus: ergo extra illos tres caſus impenſæ factæ in maioratu exoluendæ ſunt vxori, vel hæredibus meliorantis, iuxta regulam.l.domos.61.ĩ.de legatis.1.cap. 1.§.ſi vaſſallus.hîc finitur lex. & pro conſtanti tenet Gregorius.l.41.tit.28.partit.3.verſic.Que le deſcuente.ad finem. & Padill l.vnum ex familia.§.ſi de Falcidia. nu.9.ĩ. de leg.2.& in ſpecie q;d.l.Tauri.46.ſit reſtringẽda ad illos tres caſus in ea expreſſos,& q;d in alijs ſit obſeruãda diſpoſitio iuris cõmunis,tenet Arias.l.Tauri.44.in fine.Anto.Gomez.l.Tauri.40.num.72.ad finem Burgos de Pace conſilio. 3. num. 104.& ſequen.libr.1. Valaſc. de emphyteuſi.q.25.numer. 29. ad finem. Pelaez

de maioratu.4.part.q.33.à n.1.&.n.6.Matien.l.6.tit.7.lib.5. ordinamenti. gloss.1. num.2.& in fine.& gloss.3. nu.11. & nu. 22.& defendit Didac. de Pace quæstio. ciuili.à num.15.† Gutier.in.2.parte ad leges regni.quæstio.82.num.3.refert alios Auenda.in.l.46.Tauri.gloss.6.num.3. & dicit receptum Gutierr.lib.3.ad leges regni.quæstio.70. num.22.Et meritò,quia cùm prædicta lex ad illos tres casus se restringat,omnes alios videtur excludere, ex regula,& ratione Clementin. exiui.§. nos circa.vers.& quidem.de verbor. significatio.quam notat Panorm. consilio 75.num.5.libr.2. & quia prædicta lex est odiosa,& restringenda.Decianus consil. 29.n.15.lib.2.quidquid prædictã legẽ esse intelligẽdam in quibuscũq; melioratio nibus factis in rebus maioratus,& ita fuisse sæpius iudicatũ,asseratMolin.lib.1.de primogen.c.26.nu.15.& Garsias tract.de expẽsis.c.13.nu.45.& c.16.nu. 10. & de acquæstibus.nu.81.&nu.85.& post alios subscribat Azeued.l.1.titu.7.libr.5.ordi. nu.2.Pinel.l.1.C.de bon.mater. 2.parte. nu.61.Sed quæres de ratione specialitatis in prædictis tribus casibus?Et circa id 119
latè insistit Pelaez de maioratu.1.p.q.10. à nu.18. Sed pro responsione aduertendũ est,q; mẽs d.l.Tauri. 46. fuit concedere facultatẽ possessoribus maioratuũ, vt possent illos augere,& ampliare, faciẽdo melioratione prędictas ex bonis liberis. Didac.de Pace.q.ciuili.6.nu. 38. Et ideò si possessor maioratus fecit prædictas melioratione,præsumit,illas esse factas animo donãdi,&augẽdi maioratũ,& nõ animo petẽdi:vnde& illæ subijciũt eisdẽ vinculis, & oneribus, quibus reliqua bona maioratus tenebantur, vt ibi disponitur. Et est ratio,quia maioratus regulariterve nit ad descẽdentes possessoris:& ideò faciliùs præsumitur donãdi animus. l.si seruus.§.de donatio.inter virũ.Item maioratus fit ad conseruandũ memoriam,& honorẽ instituentis.l.hoc iure.§.fin.ĩ.de donatio. Qui quidem instituens, beneficium contulit in istum possessorem ,illũ vocando ad sui maioratus successionem. l.cohæredi.§.cũ filiæ.ĩ.de vulgari & ideò ex parte possessoris facilè præsumitur remunerandi animus,iuxta regulam.l.sive rò non remunerandi.§. idẽ Papinianus. s̃.mandati.quam exornat Purpurat. l.cũ quid.num.129.s̃.si certum petatur. & sic quòd voluit augere, & ampliare maioratum, vt meliùs, & abundantiùs nomen & memoria instituentis conseruaretur. Quòd si meliorãs expressè protestaretur,se facere meliorationes animo repetendi, planè tunc cessaret dispositio dict.l.Tauri. 46. vt in specie tenet Menchaca de succesio.creatione.§.5. nu.13. Molina libro.1.de primogen. cap. 26. num.13.versic.sed quanuis. Didacus de Pace quæst.ciuili.7.num.14.Decian.cõsilio.29.num.16.lib.2.quidquid reluctetur Azeued.l.6.tit.7.libr. 5. ordinamenti.num.8.Ex quibus ita præmissis dicendum est,ideò in specie d.l. Tauri.in primo casu permissum fuisse , vt possessor maioratus posset ex bonis liberis maioratum augere, & sic illi facere donationẽ etiam magnam , †quia in illis non solùm vertitur priuata vtilitas maioratus , sed etiam vtilitas publica totius Reipublicæ; quia ex castris defendũt se homines meliùs aduersus hostes tempore belli.Et eâdem ratione id fuit permissum in secundo casu, quia eadem publica defensio dependet ex muris.l. turres. C. de operibus publicis.l.2.titulo.11.partita. 2. &.l. 1.titul.18.eadem partit. 2. Seneca libr. 6. de beneficijs. cap. 15. ad finem. & ideò dispositum est, quòd ciuitates procurent se muris circumdare. l. per prouincias . C. de operibus publicis. glossa.l. opus nouum. verbo, publico. ĩ. de operibus publicis. Baldus consilio . 158 proponitur.numero. 2.libro. 3. probat.l.20.titul.final.partit.3.& ibi Gregor.verb.Del comũ.l.3.tit.5.lib.6.ord.Facit Ordinatio Portugalię lib. 2.tit.44.Cũ igit̃ in prædictis versetur vtilitas publica, succedit regula.l.vtilitas. C. de primipil. lib.12.& authen.res quæ. C. communia de legatis. Circa tertium autem casum, quando fiunt ædificia in domibus maioratus,vel iam facta reficiuntur, vel reparantur,aduertendum est dubitari posse, vtrùm debeat intelligi de ædificato, vel reparato in domo principaliori maioratus? vel in quibuscunque domibus illius? Nã quòd debeat intelligi de domo principali maioratus,in qua sedes ipsius consistit;tenet Mieres de maioratu. 4. parte. q.33.num.6.&.1.parte. quæst. 10.nu.20. Matiençoo.l.6.tit.7.lib.5.ordinamen.glo. 1.num.2.& gloss.3.num.15.& magis probat Burgos de Pace quæstio.ciuili.7. nu. 18.& pro illis facit.l.in lege censoria.201. ĩ.de verbor.signific.probans,quòd appellatione domus venit ea, in qua quisque sedes,& tabulas haberet, suarumque rerum constitutionem fecisset:& ibi notat Rebuff.ergo prædicta lex simpliciter loquens de domibus maioratus, debet intelligi de prædictis domibus principalioribus maioratus , in quibus prædicta requisita verificantur. Et facit , quia huiusmodi domus maximè pertinẽt ad honorem & ornatum maioratus:& ideò homines semper prohibent, ne exeant a suã familia.l.pater filiũ.§.Iulius Agripa.ĩ. de legat.3. notat Tiraq.tractat. nobilitatis.c. 37.num.23. Vndẽ in multis locis consuetudine obtentum est, vt succedat primogenitus in antiqua,&principali domo patris,vt asserunt Iacobus de Aretio,& Albericus. l. prædijs.§.balneas.ĩ. de legat.3. Alexan.cons.223.num.1.in fine.lib.2. & ita obseruari in multis partibus Franciæ, asserit Tiraq. tract.primogenio.quæstio. 71. Et propter has rationes prædicta lex constituit,pro his ædificijs factis in principalibus domibus maioratus, nihil repeti posse per vxorem,vel filios. Contrariũ tamen,imò prædictam legem accipiendam esse de ædificijs factis in quibuscunque domibus maioratus, defendit Garsias tractat.de expensis.cap.13.num.45. Gutierrez.2.parte.ad leges regni. quæst. 83. & ita fuisse iudicatum asserit Auendañus.l. Tauri. 46. gloss.6. numero. 8. & in fortiori casu probat Molina libro 1.de primogenijs.cap.26. numer. 15.& pro illis facit generalitas dictæ.l.Tauri 46.quæ hodie est.l.5.titulo.7 libro.5.ordinamenti. Pro concordia harum opinionum dicendum est, quòd si ædificatum in domibus maioratus, pertinet tantùm ad ornatum ipsius maioratus , neq; ex eo aliqua vtilitas percipiatur , procedat hæc secunda opinio,propter generalitatem prædictæ legis:si verò magis pertineat ad vtilitatem maioratus , vt quia prædicta ædificia locari solent, & ex illis lucrum mercedis percipitur,tunc dicendum est,procedere primam opinionem; ne aliàs cõtingat, successorẽ in maioratu lucupletari,&lucrum habere cum iactura aliena: quod probat Mieres de maioratu.4.parte.q.33.num 6.Burgos de Pace quæstio.ciuili.7.num.18.Auenda.l.Tauri.46.gloss.6.num.17.Gutierr.lib.3.ad leges regni.quæstio.70.num.4.&.8. quidquid idem videatur repugnare. 2. parte. quæstio.83.num.1.ad finem. Et admissa hac cõcordia,dicẽdum est, quòd ideò in hoc tertio casu id fuit statutum,quia huiusmodi ædificia principaliter fiũt ad ornatũ maioratus , & consequenter ad ornatũ ciuitatis : quia per talia ædificia augetur decor, & pulchritudo ciuitatis. l. prætor ait. 20. §. hoc interdictũ. 2. ĩ. de noui oper.nuntia.l.si quis post hãc. C.de ædif.priuatis.elegãs.l.16.post med. tit.2. par.3.&.l.2.C.de prædijs nauicularioriũ. lib.11.& ideò propter pulchritudinẽ ciuitatis augẽdã multa permittũtur aduersus ordinarias iuris regulas.l. ædificia. C. de ædif.priuatis.Roma.sing.710.ita vt pro regula constituatur,fauorem ædificiorum iuribus priuatorum præferri.l. 2. C. de ædific.priuatis. Carol.in consuetudinib. Parisiensi. 2. parte.§. 53. à numero. 26. Illud certum est,quòd prædicta lex Tauri.46.tãtũ procedit,quãdo quid ædificat

de nouo in rebus maioratus: & sic requiri, quòd iam sit constituta domus maioratus, & ei aliquid addatur de nouo, vel etiam antiquum ædificium reparetur. Si ergo ponas, in fũdo maioratus, in quo nunquam fuerat ædificatum, ædificium aliquod de nouo fuisse constructũ, nõ habebit locũ prædicta l. Tauri. sed magis inducetur regula. l. domos. 61. ff. de legat. 1. & ita Burgos de Paz cons. 3. n. 109. lib. 1. Pelaez de maioratu. 4 part. q. 33. à nu. 3. & ita est explicandus idẽ. 1. part. q. 20 numer. 20. ad finẽ. quidquid prædictis repugnet Auendan. l. Tauri. 46. gloss. 6. nu. 7. Et pari ratione, si domus maioratus sit omnino destructa, & de nouo ædificetur, non habebit locũ d. l. Tauri. 46. quia tunc non dicetur ædificari in domo maioratus, sed potiùs nouã domũ construi. l. 1. §. si quis ædificium. ff. de noui oper. cap. consuluit. de Iudæis. gloss. cap. 3. verbo, fundatores. de iure patronatus. & ita in specie Didac. de Pace. q. ciuili. 7. à nu. 21. & Gutierr. 3 parte. ad leges regni. q. 70. num. 11. Quanuis igitur in propria refectione habeat locum d. l. 46. quia refectio magis fauorabilis est. Bart. l. in fundo. num 11. ff. de reiuẽdica. nam in ea videtur etiã agi de publica vtilitate. l. 2. §. si quis nemine. & l. fin. ff. ne quid in loco publico. l. gemma. cũ gloss. final. ff. ad exhibend. & ideò quilibet cogitur suas ædes reficere, ne aliàs ciuitas deformetur ruinis. l. singularũ. C. de ædific. priuatis. l. præfes. 7. ff. de officio præsid. l. 25. tit. 32. part. 3. tradit Cæpolla de serui. vrban. prædio. cap. 59. num. 2. tamen non habebit locũ, si ædificiũ omnino destructum de nouo ædificetur, vt constat ex suprà traditis, & latè Gutier. 3. parte ad leges regni. q. 70. à num. 5. & num. 18. Et à fortiori ratione non habebit locum prædicta lex, si tempore ædificij locus non erat maioratus, licèt ex postfacto ædificiũ maioratui applicetur. Didac. de Pace. q. ciuili. 7. num. 26. & Auenda. l. 46. Tauri. glos. 6. à nu. 14. Adde, quòd in illis tribus casibus repetitio melioratiõũ rãtùm denegatur vxori, filijs, vel hæredibus meliorãtis, ea ratione, quia de bonis lucratis constante matrimonio, maritus potest liberè disponere. l. 5. tit. 9. libr. 5. ord. vnde facilius vxori potuit præiudicari per dispositionem prędictæ legis. Couar. de sponsalib. 2. parte. cap. 7. §. 1. num. 11. Cùm igitur vxor non possit disponere de bonis lucratis, vt probauimus. l. 1. in princ. 1. parte. ff. eodem. si vxor in proprio maioratu faciat meliorationes de bonis lucratis, non habebit locum prædicta lex, † quia cessat ratio de qua suprà: & ita Didacus de Pace q. ciuili. 7. à num. 61. quidquid repugnent Auẽda. d. l. Tauri. 46. gloss. 2. num. 2. & Gutier. ad leges regni. 3. part. q. 69. num. 2. Item induxit prædicta lex id in præiudicium filiorũ, quibus viuo patre nullũ ius probabile erat quæsitum. l. 1. §. si impuberi. ff. de collatio. bonor. & quod gloss. l. 1. C. de inof. donatio. Similiter & in præiudiciũ hæredũ, propter regulam. l. cùm àmatre. C. de reiuẽd. Nõ igitur procedet d. l. Tauri. 46. si agatur de præiudicio aliarũ personarũ diuersarũ: & ideò si creditores quid mutuarũt ad cõstructionem castri, vel murorũ, in subsidium mutuum repetent à successore maioratus: argum. cap. 1. de solutio. & ita Molina lib. 1. de primogen. cap. 10. nu. 18. Didacus de Pace. q. ciuili. 7. à num. 42. & Gutier. in. 2. parte. ad leges. regni. q. 84. quidquid controuertat Garsias tractat. de expensis. cap. 16. à nu. 10. & Auenda. l. Tauri. 46. glo. 9. num. 15. Quinimò cùm vxor tantùm prohibeatur repetere pretiũ. meliorationũ à successore maioratus, non prohibetur suæ dimidiæ pretium repetere ab hæredibus mariti; quia hoc non inuenitur prohibitum. l. sed si vir. §. quòd vir vxori. ff. de donatio. inter virum. & ita Cassane. in consuetu. Burgundiæ. rub. 4. §. 13. nu. 5. latè Didacus de Pace. q. ciuili. 8. ad finẽ, ad quem se refert Gutier. 2. part. ad leges regni. q. 83. num. 3. Præterea neq; illud est omittendum, quòd si pecunia per creditores fit mutuata ad refectionem domus maioratus, ipsæ res meliorat æ cẽsentur tacitè hypothecatæ pro mutuo, vt clarè probat. l. 26. tit. 13. part. 5. quanuis iure communi id esse controuersum tradat Molina libro. 1. de primogen. cap. 10. numer. 19. ac proinde eæ res hypothecatæ per creditorẽ auocari potest. §. item Seruiana. Instit. de actio. Neq; obstat, quòd res maioratus non possunt alienari, neq; hypothecari. l. fin. C. de reb. alien. nã respondetur, quòd saltem ipsa melioratio de nouo addita maioratui, subiacebit hypothecæ, quia cum sua causa fuit addita maioratui. l. 2. ff. de rebus eorũ. quidquid aliter respondeat Molina d. lib. 1. cap. 10. nu. 20. & quidquid etiam leuiter dissentiat Auend. l. 46. Tauri. gloss. 9. num. 15. Si verò sit mutuatũ ad cõstructionẽ castri. vel murorum, cùm possessor meliorans in effectu videatur meliorationes donare maioratui, tunc in fauorem creditorum inducetur. l. pen. C. de reuocan. his 124 quæ in fraudẽ creditor. facit. l. si quis cũ haberet. ff. quæ in fraudẽ creditor. Similiter si ex ipsa dote, vel bonis paraphernalibus mulieris, factæ sint meliorationes, illas repetet vxor, quia cessat ratio de qua suprà; etiamsi ex dote ea consentiẽte factæ sint, quia per propriũ cõsensum non potuit sibi præiudicare in dote, in princ. Instit. quib. alien licet. imò neq; in donatione propter nuptias. auth. siue à me. C. ad Velleianum. & ita in specie Didac. de Pace. q. ciuili. 7. à num. 51. Garsias tracta. de expẽsis. cap. 13. num. 48. Et ex his intelligẽs qua ratione in regno Portugaliæ vxor indistinctè repetat impẽsas factas per maritum in maioratu. Ord. lib. 4. tit. 7. §. 3 notat Pinel. l. 1. C. de bon. maternis. 2. part. num. 71. Gamma decisio. 333. num. 4. Valasc. de emphyteusi. q. 25. nu. 22. Et pariter filij possũt repetere pretiũ meliorationum factarum ex patrem. Ord. lib. 4 tit. 77. §. 32. nã in eo regno maritus non potest liberè disponere de quæsitis constante matrimonio, sed requiritur cõsensus vxoris. Ord lib. 4. tit. 6. Et quanuis de mobilibus possit solus disponere, propter ius administrandi illi competẽs: tamẽ soluto matrimonio, ea alienatio in totum imputatur partimariti. Ord. lib. 4. tit. 6. §. pen. & sic mulieri in effectu non potest præiudicare: pariter neq; filijs potest præiudicare per donationem, quoad eorum legitimam, quia illam reuocare poterunt, iuxta titulum. C. de inoffic. donatio. Ord lib. 4 tit. 77. §. 4. Ad perfectã tamẽ declarationem d. l. Tauri. 46. illud venit in quæstionem, vtrùm illud, quod in ea disponitur in muris, & castris, obtineat etiam locum in bombardis, & alijs necessarijs ad defensionẽ castrorum, vel murorum? Et videtur dicẽdum obtinere, quia in illis eadẽ vertitur publica vtilitas, cùm sine prædictis parum proficeret castra, vel muri. l. 11. tit. 18. part. 2. l. 4. tit. 5. lib. 6. ordinam. & iura fundata in publica vtilitate, recipiunt extẽsionẽ ex simili tudine rationis. l. hoc modo. ff. de conditio. & demonstra. Alexand. consil. 68. num. 6. lib. 3. & ita in specie Pelaez de maioratu. 4. part. q. 33. num. 9. Auẽda. l. Tauri. 46. glo. 6. nu. 10. & gloss. 1. nu. 3. Quod sanè videtur intelligẽdum, quando constiterit, possessorem maioratus voluisse, bombardas, & alia cedere perpetuò castro, vel ciuitati, & subijci eidẽ vinculo maioratus: nam aliàs prædicta bona tanquam libera, deduci poterunt per hæredes illius, qui prædicta in castro posuit. & ita Molina lib. 1. de primogen. cap. 26. num. 5. vbi asserit vidisse pronuntiatum, bombardas, & pleraq; alia bellica tormẽta in castris maioratus posita, esse bona libera, & diuisibilia: quia licèt quædam inueniantur vnita maioratui, non tamẽ cẽsentur vnita iure maioratus, nisi id expressum sit: allegat Carol. in consuet. Paris. §. 1. gloss. 5. num. 20. quẽ etiam sequitur Valasc. de emphyteusi. q. 25. num. 17. & Azeue. l. 6 tit. 7 lib. 5. ordinamẽti. nu. 3. Et facit pro illis dictum Bald. consil. 232. fœmina. num. 1. lib. 3. quòd licèt fœmina

non ſuccedat in feudo. cap. 1. §. hoc autem. qui feudum dare poſſunt. ſuccedit tamen in fornimentis caſtri feudalis, ad neceſsitatem, & defenſionem caſtri deputatis; quia prædicta fornimenta non adhærẽt caſtro: allegat. l. fundi. ſ. de actionib. empti. Quare Garſias tract. de expẽſis. cap. 13. num. 47. in terminis aſſerit, tormenta, & machinas bellicas, clypeos, haſtas, thoraces, globuloſq; ferreos, emptos & in fortalitijs conſtitutos, poſſe auferri per hæredes ponentis, niſi illorum pretium offeratur: & idẽ Gutier. lib. 3. ad leges regni. quæſt. 70. à nu. 21. Sed nihilominus opinio Pelaez videtur verior, quia cùm prædicta lex Tauri etiam in his locum debeat habere, vt ſuprà diximus, in re maioratus debent cenſeri vnita, vt ea lex diſponit: nam & regulariter vnita aſſumunt in omnibus naturam, & qualitatem illius rei, cui vniuntur. cap. tranſlato. de conſtit. & ibi Felin, à num. 6 l. ſed ſi plures. §. 1. ĩ. de vulgari. & ibi Iaſon à nu. 3. Et in terminis eſt deciſio Bald. cap. 1. §. ſi quis de mãſo. nu. 4. de controuerſ. inueſtit. quòd ſuccedens in caſtro, debet etiam ſuccedere in bombardis, & machinis perpetuò deſtinatis ad defenſionem caſtri; quantumcunq; illæ machinæ non ſint affixæ ſolo: allegat. l. fundi. §. Labeo. verſ. dolia. ſ. de actio. empti. † Idque etiã conſuluit Oldrad. conſil. 163. in fine. & ſubſcribit Anchar. c. cũ dilecti. ad finem. de donatio. Deci. conſilio. 516. quoniam. num. 16. & proſequitur Tiraquel. libr. 1. retracta. §. 1. gloſſ. 7. à num. 95. Et confirmatur; quia deſtinata ad vſum perpetuum alicuius rei, cenſentur eſſe pertinẽtiæ illius. Innocent. cap. cùm ad ſedem. poſt principium. de reſtitu. ſpoliator. Socin. Iunior conſil. 68. num. 16. lib. 1. & pertinentiæ ſemper ſequuntur ſuum principale, neque ab eo recipiunt ſeparationẽ, quantumcũque nihil ſit expreſſum. l. ſi vẽditor. in fine. cũ l. ſeq. ſ. de actio. empti. & notabiliter proſequitur Carol. in conſuetud. Pariſ. §. 1. gloſſ. 5. à num. 14.

125 † Idque etiã conſuluit Oldrad. conſil. 163. in fine. & ſubſcribit Anchar. c. cũ dilecti. ad finem. de donatio. Deci. conſilio. 516. quoniam. num. 16. & proſequitur Tiraquel. libr. 1. retracta. §. 1. gloſſ. 7. à num. 95. Et confirmatur; quia deſtinata ad vſum perpetuum alicuius rei, cenſentur eſſe pertinẽtiæ illius. Innocent. cap. cùm ad ſedem. poſt principium. de reſtitu. ſpoliator. Socin. Iunior conſil. 68. num. 16. lib. 1. & pertinentiæ ſemper ſequuntur ſuum principale, neque ab eo recipiunt ſeparationẽ, quantumcũque nihil ſit expreſſum. l. ſi vẽditor. in fine. cũ l. ſeq. ſ. de actio. empti. & notabiliter proſequitur Carol. in conſuetud. Pariſ. §. 1. gloſſ. 5. à num. 14.

Ergo & prædictæ machinæ tanquã pertinentiæ caſtri, ad ſucceſſorem caſtri, & maioratus debẽt pertinere: & ita Pelaez de maioratu. 4. parte. q. 33. num. 11. Cui adde Gregor. l. 1. tit. 18. par. 2. verb. Eſtos caſtillos. reſoluentem, quòd omnes munitiones, & arma, quæ ſunt in caſtro, cedunt caſtro tanquam illius pertinentiæ: & in terminis etiam eſt deciſio Angel. l. 1. §. 1. ĩ. de impenſis. & ſubſcribit Petra de fideico. q. 15. num. 227. Iaſon. l. ſumptus. num. 8. ĩ. de legat. 1. Neque obſtant rationes pro contraria parte adductæ: nam ad primum de authoritate Carol. in conſuetud. §. 1. gloſſ. 5. num. 2. reſponderur, verũ quidem eſſe, quòd augmẽtum feudi, qđ per ſe ſubſiſtit, non cenſetur feudale. c. 1. §. è contrario. de inueſtit. de re alien. facta. quod & in maioratu obtinet. Palac. rep. rubric. §. 62. num. 16. & in alia quacũque ſimili materia Gamma deciſio. 218. num. 1. tamen non procedit in terminis d. l. Tauri. 46. nam ibi caſtrum, vel muri, ſunt augmenta per ſe ſubſiſtentia, & tamen cenſentur addita iure maioratus, vt tradit Azeued. l. 6. tit. 7. lib. 5. ordinamenti. à num. 4. & Auenda. d. l. Tauri. 46. glo. 7. à nu. 1. Quod ſimiliter in bombardis, & alijs pertinentibus ad defenſionem caſtri admittẽdum eſt, vt ſuprà diximus. Item prædicta debent limitari, niſi augmentum per ſe ſubſiſtens addatur feudo, vel maioratui, tanquam pertinentia illius, & vt ibi ſit perpetuò: nam tunc iure feudi, vel maioratus debet cẽſeri. l. fundi. §. Labeo. veſſic. dolia. ſ. de actio. empti. vbi probatur, quòd ſi illa, quæ nõ ſunt affixa ſolo, deſtinẽtur ad perpetuũ vſum rei, tanquam pertinentiæ illius cenſentur per omnia eõdem iurẽ, quo res principalis: quod etiam probat. l. cætera. 43. §. hoc Senatuſconſulto. 2. ĩ. de legat. 1. vbi Iaſon num. 13. poſt alios tradit, quòd ea, quę inueniuntur in domo, vt perpetuò ibi ſint, veniunt in venditione domus, quanuis illi affixa non ſint. † ſubſcribit Tiraquel. tract. primogenio. quæſt. 48. n.

126

6.

6. Ergo idem dicendum eſt in bombardis, quæ videntur poſitæ in caſtris, vt ibi ſint perpetuò, tanquã pertinẽtiæ illius, vt in ſpecie tradit Tiraq. lib. 1. retractu. §. 1. glo. 7. nu. 95. Facit. l. pen. ĩ. de verborũ ſignifi. & quod ibi Alciat. nu. 4. & videndus eſt Cephal. conſ. 92. lib. 1. Neq; his repugnat dictũ Bald. cap. 1. §. è contrario. nu. 4. de inueſtit. de re aliena facta. quòd ſi feudatarius acquiſiuit de nouo iuriſdictionẽ caſtro feudali, illa iuriſdictio non cẽſetur feudalis, quanuis ita acquiſita ſit, vt perpetuò caſtro cohæreat: ſubſcribit 126 Gregor. l. 2. tit. 15. part. 2. glo. magna. col. 4. in fine. & Molina libr. 1. de primogen. c. 26. num. 6. & Matiençó. l. 6. tit. 7. lib. 5. ordina. gloſſ. 2. à num. 5. quia reſpondetur, quòd iuriſdictio nõ cohæret caſtro, tanquam pertinẽtia illius, ſed tanquam quid principale: nos autẽ loquimur de eo quod additur tanquam pertinentia, & vnitur cum re, vt perpetuò ibi ſit: tũc enim naturam rei principalis ſequitur, vt conſtat ex ſuprà traditis. Non obſtat ſecundum de authoritate Bald. conſi. 223. fœmina. nu. 1. lib. 3. quia Bald. allegat pro ſua opinione. l. fundi. 18. in princip. ſ. de actio. empti. ex qua collegit idẽ Bald. l. 2. nu. 1. C. de verbor. ſign. quòd vẽdito fundo, non veniunt ea, quæ nòn ſunt affixa ſolo, niſi id expreſſum ſit: ſubſcribit Roland. conſ. 54. nu. 34. lib. 3. Sed hoc intelligendum eſt, niſi non affixa, pertuò deſtinẽtur ad vſum rei tãquã pertinẽtiæ illius vt ſuprà probatũ fuit. Vnde ſi conſtaret, bõbardas poſitas in caſtro ad tẽporalem defenſionẽ illius, & non vt ibi perpetuò eſſent, vera eſſet opinio Molin. & ſequa-

ciũ: arg. l. 1. iuncta glo. verb. tutelæ. C. de verbor. ſignific. & quæ latè Tiraq. tract. primogenio. q. 48. n. 4. Et ex his infertur, q̃ dictũ Bald. non procedet in nõ affixis, quæ tamẽ ſunt in caſtro, vt ibi perpetuò ſint: vnde potiùs docere debuiſſet, quòd licèt fœmina non ſuccedat in feudo, neque in pertinentijs illius, tamẽ in impẽſis factis in feudo ad perpetuã illius vtilitatẽ, fœmina ſuã partẽ obtinebit, quia licèt quis non ſuccedat in re principali: tamen in impẽſis vtilibus in re factis ſuccedere poteſt. †c. 1. §. ſi vaſſallus. & ibi gloſ. hîc finitur lex. tradit Brunus conſil. 105. nu. 7. Quod tamen in Caſtella non procedet in tribus illis caſibus expreſsis in d. l. Tauri. 46. vt ſuprà explicabimus. Ex prædictis autẽ aliàs inferebã, q̃ cũ Rex ratione officij teneatur caſtella neceſſaria ad defenſionẽ regni cõſtruere, & illa neceſſarijs armis munire. l. 2. tit. 11. p. 2. l. 20. tit. fin. par. 3. l. 2. & 3. tit. 5. lib. 6. ordin. & tradit Thomas de regimine principũ. lib. 4. c. 11. Gregor. l. 1. tit. 18. par. 2. verb. Fortalezas. illa quidẽ tanquam pertinentia ad defenſionẽ regni, & ad prædictum effectum perpetuò deſtinata, cenſebuntur pertinentiæ regni: vt in ſpecie ſentit Gregor. l. 1. tit. 18. part 2. verb. Y los caſtillos. & ſic hæredes qui regi ſuccedunt in bonis liberis, iuxta cap. licet. de voto. in prædictis bonis partem prætendere nõ poſſunt: neque etiam in impenſis, quia cùm rex ratione officij ad huiuſmodi impenſas teneatur, nihil nomine earum peti poteſt. l. penulti. ĩ. de impenſis. & traditio gloſſæ receptæ. l. ſumptus. 64. ĩ. de legat. 1.

SVM-

SVMMARIA LEGIS DIVORTIO 8.§.fin.ff.Soluto matrimonio.in secunda parte.

1 PRo vtilibus impensis tantùm competit ius retinendi.
2 AEdificans in alieno,quando videatur habere animum repetendi.
3 Quando faciens tanquam hæres,habeat actionem negociorum gestorum aduersus verum hæredem.
4 Intellectus.l.hæreditas.§.1.ſ.de petitio.hæreditatis.
5 Quando quis videatur facere nomine hæreditario,vel proprio.
6 Explicatur.l.ſi pœnæ.§.1.ſ.de condi.indeb.
7 Actio funeraria competit aduersus verum hæredẽ,& qua ratione.
8 Pro vtilibus & neceſſarijs impẽſis, etiam hodie ſola competit retẽtio.
9 Explicatur.l.plane.ſ.de petitio.hæred.
10 Si quis tradat rẽ melioratam non deductis impẽſis,omni deſtituitur remedio.
11 Explicatur.l.ſi in area.ſ.de cond.indeb. in vtraque parte.
12 Si poſſeſsio erat debita,non competit condictio ad illam repetẽdam.
13 Neque etiam condictio incerti.
14 Agitur de intellectu. l. qui exceptionem. §.ſi pars ſ.de cond.indeb.
15 Quando quis ſoluit quod debebatur iure actionis repetere poteſt tanquam indebitum:ſecus ſi tantũ habeat ius retẽtionis.
16 Et quæ ſit ratio huius differẽtiæ.
17 Si quis habeat exceptionẽ doli,& per errorem ſoluat,vtrùm repetere poſsit.
18 Expenditur.l.ſi pater ignorans.42.ĵ.eo.
19 Quando exceptio elidit actionẽ, ſolutũ repetitur tanquam indebitum.
20 Debitor in diem,ſolutum ante tempus non repetit.
21 Quando exceptio non elidit actionẽ,ſed reſpicit exequutionem, ſolutum per errorẽ non repetitur.
22 Fructuarius ante præſtitam cautionẽ non facit fructus ſuos.
23 Explicatur.l.qui inuicẽ.30. ſ. de cond.indeb.
24 Compenſatio antequam opponatur, non elidit actionem.
25 Deciſio.l.qui exceptionẽ.§.ſi pars.ſ.de conditio.indeb.procedit etiam in fideicommiſſo puro.
26 Condictio incerti quando competat.
27 Quid veniat in incerti condictione.
28 Expenditur.l.ſi vſusfructus.7.ſ.vſufruct. quemad.caueat.
29 Res poteſt retineri propter meliorationes, etiã non liquidas.
30 Refertur quædam diſtinctio Paul. Caſtrenſ.
31 Quando debitum non eſt liquidum ſufficit offerre cautionem.
32 Explicatur.l.ſtatuliber rationem.ĵ.de ſtatuliber.
33 Oſtenditur eã non bene applicari ad noſtram materiam meliorationum.
34 Referuntur concordiæ DD.in hac materia.
35 Meliorationes qualiter probentur.
36 Quando debitum non eſt liquidum, fideiuſſores realiter ſunt offerendi.
37 Explicatur.l.ſi reſiduum.C.de diſtractio. pignor.
38 Oblatio realis ſemper eſt neceſſaria,neque ſufficit verbalis.
Et taxantur quædam dicta Neguſan.
39 Quando debitum non eſt liquidum,qualiter incurratur mora.
40
41 Ratione meliorationis res non meliorata retinere non poteſt.
42 Etiamſi melioratio excederet pretium rei meliorata.
43 Res emptæ vno pretio, conſiderantur tanquam corpus vnitum.
44 In vniuerſali,quãdo res non meliorata pro meliorata retineri poſsit.
45 Poſt ſententiam, quoad omnes effectus poſſeſſor cenſetur eſſe malæ fidei.
46 Quid iuris ſit, ſi pro parte res ſit meliorata.

Ex

47 Expenditur.l.Titia 48.ĵ.de ſolutio.
48 Habens titulum canonicum, quo ſciat ſe eſſe priuandum,interim fructus facit ſuos.
49 Explicatur glo.l.emptor.verbo,ſuperfluum.in fine ſ.de reiuẽ.
50 Condemnatus per ſententiam,fructus poſt eã perceptos tenetur reſtituere.
51 Expenditur.l.fin.§.fin.ſ.de fundo dotali.
52 Si res addita antiquo domino reſtituitur, vtrũ fructus ei reſtituendi ſint?
53 In exequutione ſententiæ poteſt quis excipere de meliorationibus factis.
54 In ſummarijs non admittitur exceptio altiorẽ requirens indaginem.
55 Quando locum habeat exceptio rei iudicatæ.
56 De compenſatione per iudicem reiecta amplius opponi non poteſt.
57 In dubio autem non cenſetur reiecta, ſed reſeruata ad exequutionem.
58 Ex quo mul.a inferuntur.
59 Si iam deciſam iterum refricatur in dubiũ, obſtat exceptio rei iudicatæ.
60 Explicatur glo.1.ad medium.l.Iulianus.ſ. de cond.indeb.
61 Quando abſolutio facta, quia non eſt probatum,producat exceptionem rei iudicatæ.
62 Explicatur regula.l.cùm quæritur.ĵ.de exceptio.rei iudicat.
63 Explicatur l.ſed etſi.18.ſ.de euictio.
64 Si meliorans rem reſtituit non facta deductione,omni priuabitur remedio.
65 Quando poſt deducta teſtificata admittatur noua probatio.
66 Quando à non admiſſa deductione melioration num appellari oporteat.

INTERPRETATIO Legis Diuortio 8.§.fin.ff.Soluto matrimonio.in ſecunda parte.

IS Ita explicatis, ſupereſt vltimus articulus in hac materia, quibus iuris remedijs hæim penſæ peti poſsint. Et prætermiſsis impenſis factis per maritum, quę ſi vtiles, vel neceſſariæ ſunt,iure actionis repetuntur,vt probat is text. in ſecunda parte.& infrà dicemus, quærendum reſtat de factis per bonæ fidei poſſeſſorem: & huic diuerſa iuris remedia competere, tradit Pariſius conſil.33.à num. 54. lib.1. ſed quatenus pertinet ad propoſitum, duæ in hoc articulo inueniuntur opiniones contrariæ gloſſatorum antiquorum: nam Ioannes exiſtimabat,iure retentionis tantùm obtineri poſſe.l.ſi in area.ſ.de cond.indeb.l.Paulus.ĵ.de dol exceptio.l.adeo.§.ex diuerſo.ĵ. de acquirẽd.rerum domin. Martinus verò credebat, etiam iure actionis repeti poſſe. Accurſius autem,& poſt eum antiquiores, reiecta opinione Martini, opinionem Ioannis approbarunt,vt conſtat ex traditis per gloſſ.& Doctores.§.certè. Inſtitut.de rerum diuiſion. gloſſ. final.l. in fundo.ſ. de reiuendicatio. & eſſe receptiſsimam ſententiam aſſerunt Cornel. conſilio.147.num.18.lib.2.Neguſ.de pignorib.4.membro.5.partis.num.9. Cuiacius in notis ad Inſtitutiones. §. certè. Inſtit.de rerum diuiſio. & exornat Hierony. Magonius deciſione Lucenſi.81.à num.4.Opinionẽ nihilominus Martini, vti veriorẽ probant Carol. in conſuetu. Pariſif.§.1.glo.5.à nu.87.Et hanc opinionẽ ſemp ſibi placuiſſe dicit Menoc.de recuper.poſſeſſ.15.remedio.nu.543.& probat Balduin.§.certè Inſt. de rerũ diuiſio. Queſada de diuerſis quæſtionibus iuris. cap.15.nu.13.†Adducitur pro hac ſentẽtia

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA

tia aduersus communē. l. si pupilli. §. sed etsi quis. s̄. de neg. gest. Sed his nō obstātibus, nō est recedēdum à recepta sētētia, pro qua est text. l. 2. C. de reiuēdicatio. in Codice Gregoriano. l. qui iniuriæ. 55. § fi. j̄. de furtis. Neq; obstant adducta in contrarium: nam ad primum de. l. si pupilli. §. sed etsi quis. s̄. de negoc. gest. respondetur, quòd ex text. constat. illum, gessisse aliena negocia, & sic alieno nomine: vnde nihil mirum si ei concedatur actio negociorum gestorum, vt ibi declarāt glo. Baro. & Paul. Nos autē agimus de bonę fidei possessore, qui putabat rem esse suam, & sic proprium negocium facere: neque habuit animum obligandi alium. l. in hoc iudicium. 14. §. diuersum. s̄. cōmun. diuidun. vnde ei non potest competere vlla actio, sed tantùm ex æquitate permittitur retentio: & ita Bartol. l. si in area. in fine. s̄. de condict. indeb. notabiliter Garsias tracta. de expensis. cap. 5. num. 27. Neq; huic respōsioni obstat replicatio Carol. dict. §. 1. gloss. 5. nu. 81. quod imò ex litera d. §. sed etsi quis. constat, illum gessisse negocium causa proprij lucri, & sic non animo alium obligandi: nam respondetur, imò ex litera constare, illum gessisse negocium alienū, & sic nomine alieno, eo tamen animo, vt magis ex illo negocio aliquid prædaretur, quàm quòd domino absenti vellet esse consultum; & nihilominus ei datur actio negociorum gestorum, in eo tamen propter malum animum diminuta, vt nō possit obtinere ab eo, cuius prædicto modo negocium gestum est, nisi quatenus ille ex eo locupletior factus fuit, vt ibi declarant Bart. Bald. & Castrens. Vnde merito Gregor. l. 44. tit. 28. partit. 3. in glo. pen. resoluit, quòd bonæ fidei possessori pro meliorationibus tantùm competit retentio, nisi habuit animum obligandi alium, vt quia nomine alterius meliorationes fecit: nam tunc sibi dabitur actio negociorum gestorum. Recepta igitur sit resolutio in hac materia, quòd vbi quis habet causam à domino, vel scit dominium rei reuocabile apud se esse, creditur fecisse meliorationes animo obligandi eum, ad quem res pertinebat, vel pertinere poterat: & ideò his casibus ei competit actio ad repetendas meliorationes. l. dominus. 57. §. 1. s̄. locati. l. si seruos. 25. s̄. de pignor. actio. & hac ratione procedit text. hic ad finem. l. vnica. §. taceat. C. de rei vxo. actio. l. domos. 61. j̄. de legatis. 1. vbi notauit gloss. final. Cuman. consilio. 57. colum. 2. Socin. consilio. 15. numero. 19. lib. 1. & Bellon. consil. 65. numer. 12. & suprà tradidimus. † Si verò possidebat bona fide, & sic putabat rem esse suam, magis videtur habuisse animum gerendi proprium negocium, quàm animum obligandi alium, vt est expressum. l. in hoc iudicium. 14. §. diuersum. s̄. commun. diuid. & ideò illi pro meliorationibus non competit actio, sed tantùm ius retentionis ei conceditur, iuxta communem, quam defendimus: & ita hanc resolutionem in specie posuit Bart. l. in fundo. numero. 15. s̄. de rei vend. Paul. l. dominus. §. 1. numero. 3. s̄. locati, & consilio. 270. column. 3. lib. 2. Corne. consil. 243. numer. 7. lib. 2. & consilio. 86. numero. 5. libr. 4. Alexand. consilio. 162. numer. 1. lib. 7. Iaſ. l. si in area. numero. 1. & ibi Costalius. s̄. de cond. indeb. Neguſ. de pignoribus. 4. membr. 5. partis. numer. 9. Anton. Gom. l. Tauri. 46. numero. 2. Gamma de cis. 310. nu. 4. Valascus de emphyteusi quæst. 25. nu. 25. Garsias tract. de expēsis c. 7. nu. 3. Neq; etiā obstat de. l. hæreditas. 53. §. 1. s̄. de petitio. hæred. quia procedit, quando possessor bonæ fidei fecit illud, ad quod verus hæres tenebatur, & ad quod faciendum cogi poterat: nam in hac specie nō solū retentio, sed & actio negociorum gestorū meliorāti conceditur: & ita gl. ibi verb. gesto. & ibi Ang gl. §. certè. verb. ædificauerit Inst. de rerū diuisio. Ang. in. l. in fundo. col. 2. ad fin. s̄. de rei vend. Gregor. Lop. l. 44. tit. 28. part. 3. in

in glossa penult. Garsias tracta. de expensis. capit. 7. numero 23. ad finem. Quibus adde practicam Ferrariensem in forma responsionis pro reo. verb. exceptionem impensarum. numero. 2. ad finem. pagina. 93. Cæterùm hæc communis solutio tuta non est, cum sit aduersus rationē generalem. l. in hoc iudicium. 14. §. diuersum. s̄. commun. diuid. & in specie cōtra tex. l. at si quis. 14. §. si quis dum. s̄. de religios. & sumptib. funerum. Vnde receptū est, quòd si tu putans te verū hæredē, soluisti legata, vel debita hæreditaria, non competit tibi aduersus verum hæredem actio negociorum gestorum, sed quæ soluisti, tanquam indebita poteris repetere. gloss. recepta. l. fin. verb. soluisses. s̄. de negoc. gest. & licet gloss. magna. & DD. l. si quid possessor. 34. s̄. de petitio. hæred. id limitent, nisi soluens velit, vt solutio per eum facta cedat in vtilitatem veri hæredis, & per eam ipse liberetur ab obligatione, qua aliàs tenebatur illis, quibus possessor bonæ fidei soluit, † & id tanquam receptum referat Boeri. decis. 44. num. 14. post medium. tamen addendum est, & oportere illos, quibus facta fuit solutio, consentire, quòd verus hæres post prædictam solutionem remaneat ab illis liberatus, vt declarat Paul. l. si pupilli. §. itē quæritur. in fine. s̄. de negoc. gest. Item confunditur prędicta solutio ex eo, quia ea admissa sequeretur, quòd si possessor bonæ fidei fecit aliquam impensam necessariam, quā verus hæres facere tenebat, tunc possessori competeret actio negociorum gestorum, aduersus verum hæredem: & tamen ideſt falsum, quia in distinctè pro melioratione necessaria non cōpetit actio, sed tantū ius retentionis. l. planè. 41. s̄. de petitio. hæred. gl. §. certè. ver. ædificauerit. Instit. de rerum diuisio. Bartol. l. in fundo numer. 6. s̄. de rei vend. & j̄. latius dicemus. Secundo igitur loco respondet Garsias tractat. de expensis. cap. 7. numero. 23. quòd in specie d. l. hæreditas. §. 1. bonæ fidei possessor fecit monumentum, secutus defuncti voluntatem, qui iusserat illud fieri, & ideò cum alienū negocium gesserit, argument. l. 1. s̄. de religios. sibi competit actio negociorū gestorum, quantumcunque putauerit constructionem monumenti sibi incumbere, tāquam vero hæredi, argumen. l. quæ vtiliter. §. fin. s̄. de negoc. gest. Sed neque placet is intellectus, quia negocium faciendi monumentum, non potest dici esse alterius negocium, habito respectu ad defūctum, cuius nullum negocium dici potest: magis ergo pertinebat illud negocium ad hæredem, qui tenebatur facere monumentum iuxta testatoris præceptum. Cum igitur bonæ fidei possessor putaret se verum esse hæredem, & sic nō habuit animū obligādi aliū, adhuc locū habet regula. l. in hoc iudiciū. §. diuersū. s̄. cōmun. diuid. & in specie probat l. at si quis. §. si quis dum. s̄. de religios. & sumtib. funerum. & ideò pro vero intellectu d. l. hæreditas. §. 1. considerandum est, quod in eo text. fuit hæres institutus, sub conditione, Si monumentum fecerit, vt ibi notat gloss. 2. & quòd hęres putatiuus fecit monumentum causa conditionis implendæ, vt ex litera cōstat: † quod quidem implementum conditionis. nō fecit hæredem, eum qui conditionem impleuit, sed tantùm purificauit conditionem, vt quando vellet, posset adire. l. ei qui. j̄. de cond. instit. & l. 1. §. fin. s̄. de cond. ob causā. Cum igitur tēpore quo fecit monumētū, adhuc hęres nō erat, videtur negociū fecisse nomine hæreditatis iacentis, quæ repræsentabat defunctum: & ideò competet ei actio negociorum gestorum. l. 3. §. hæc verba. l. nam & seruus. §. 1. s̄. de negoc. gest. Vnde infertur, quòd si iam hæres esset, & tanquam hæres aliquid fecisset, quia tunc videtur fecisse nomine proprio, & tanquam hæres, pro eo facto non potest sibi cōpetere actio negociorū gestorū. Recepta eſt resolutio in hac materia, q; si hæres putatiu' aliquid fecit tāquā hæres,

& sic nomine proprio, non competit sibi pro eo facto actio negociorum gestorũ. l. si pœnæ. §. 1. s̃. de cond.indeb. Si verò soluit,vel quid fecit nõ nomine proprio, sed nomine hæreditario, tunc sibi competit actio negociorum gestorũ. l.fina.iuncta glos.fina.s̃.de negoc. gest. l. dehæreditate.C.de petit.hæred.& ita gl. communiter recepta.d.l.si pœnæ.§.i.s̃.de condictio.indebit.Ergo verus est intellectus suprà assignatus ad d.l. hæreditas. §. 1.Neque replices,quòd prædicta cõmunis conclusio ita explicatur,vt quis in dubio videatur facere,vel soluere nomine proprio,& tanquam hæres,& consequẽter,quòd in dubio non competit facienti actio negociorum gestorum. Bartolus & alij.l.si pœnæ.§.1.s̃.de condictio.indebit.Et licet Iason ibi contrrdicat: tamen hæc est communis opinio,vt asserit Decius consilio.348.numer. 2. ergo cum in specie d.l. hæreditas.§. 1. simus in dubio, dicendum erat facienti monumentum, non competere actionem negociorum gestorum:nam respondetur, prædictam communem opinionem procedere,quãdo hæres putatiuus iam adiuit hæreditatem:nam tunc præsumetur,quòd tãquã hęres,& sic nomine proprio fecerit: sed quãdo tempore,quo fecit actum, adhuc non erat hæres,cessat prædicta præsumptio,& locum habet d.l.hæreditas. §. 1. explicata vt suprà. Et confirmatur.quia si hæres putatiuus probabiliter dubitabar, vtrũ esset hæres,vt quia sibi iam mota erat controuersia super hæreditate,in dubio videtur soluisse nomine hæreditario,id est,suo,si esset hęres,vel nomine veri hæredis: † nam & pendente lite soluere potest.l.fina.§.sin autem.C.de petitione hæred.& ita declarat Paulus.l. quæ vtiliter.§.fina.numero.3s̃.de negoc.gest. & l.si pœnę.§.1.s̃. de condictio. indebit. & l.de hæreditate. & ibi etiam eleganter Salicet.C.de petitio.hæredit.Deci. consilio.348.numero.2. & ante eos gloss.l. si quid possessor.verb.suo nomine.s̃. de petitio. hæredit.Ergo cum in specie.dict. l. hæreditas. §. 1. faciens monumentum, adhuc non hæres esset,& potuit dubitare,vtrùm hæres esset futurus, necne,hæreditario nomine videtur fecisse,vt apertè significat Iureconsultus.d.l.hæreditas. § i.ibi,Veluti hæreditarionegocio gesto, Et ex his colligitur vera concordia inter d.l.si pœnæ.§.1.s̃.de condictio.indebit.& d.l.de hæreditate.C. de petitio. hæredit. nam dict.l.si pœnæ.§.1. procedit, quãdo quis soluit nomine proprio, & quasi hæres verus, cum re vera ipse non deberet, quia hęres non erat , & ideò condicit à creditoribus ,sed d.l.de hæreditate procedit,quando putatiuus hæres soluit nomine hæreditario,& ideò non condicit: quod colligitur ex verbis.d. l. de hęreditate.ibi,Creditoribuseius hæreditatis,& sic constabat hæreditario nomine fuisse solutum:& etiam colligitur ex ratione illius textus,ibi,Suumreceperũt.Illa enim ratio non concludit,nisi intelligas nomine hæreditario factam fuisse solutionẽ, vt colligitur ex dict.l.si pœnæ.§.1.& hæc est vera concordia quidquid ab ea recedat Stella.l.repetitio.n. 24.s̃. de cond.indeb. Præterea colligitur vera concordia inter l.repetitio. 44.s̃.de cond.indeb.& l. si pœnæ.§.1 eod. tit. nam est dicendum, quòd non dicitur suum recipere, qui id accepit ab eo,qui non debebat.l. in summa.§.finali. s̃. de condiction. indebit. & ideò dicendum est,quod vt procedat d. l.repetitio.oportet,quòd & creditor suũ recipiat,& ille qui soluit,sit debitor, vel etiã soluat nomine debitoris. Exemplũ habes. l. si procurator. in fine. s̃.de condictio.indebit. vel quando soluens mero iure debebat, quanuis inefficaciter.l. si quis delegauerit. 12. j. de nouatio . l. purè. §. si cum. j. de doli exception. l. cum in fundo. 81. §. finali. s̃. de iure dotium. † vel quando ille, qui putauit se hæredem, soluit nomine hęreditario. l.de hæreditate. C. de petitio. hęred.secũdũ intellectum de quo suprà: aliàs

aliàs si is qui soluebat, non erat debitor, & nomine proprio soluit,competit repetitio.l.si pœnæ.§.1.&.l.in summa.65.§.fina.s̃.de cond.indeb.& ita glos. d. l. repetitio. quam ibi defẽdit Mantua. & Duaren.d.l.si pœnæ.§.1.s̃. de condict. indeb. & aduersus Stellam defẽdit Cuiacius lib. 8.obseruatio.c. 9.&.7. tractat.ad Africanum.pag.143. Prætereà &.iuxta prædicta venit explicandus tex.in.l.fina.in fin. s̃.de negoc. gest. vbi hæres putatiuus soluit legata legatarijs,& inquit Iureconsultus,soluẽti competere actionẽ negociorum gestorum aduersus verum hæredẽ: quod repugnat suprà resolutis.Sed respõdẽdum est,text.esse intelligẽdum,quando soluit nomine hæreditario, vt ibi per glos.fina.& verb.soluisses.Cuiacius tractatu.8.ad Africanum.in princ.Et patet, quia dicit verum hæredem fuisse liberatum per illam solutionem:quod verũ esse non potest,si hæres putatiuus soluisset suo nomine,neq; enim tuncverus hæres remaneret liberatus. l. si quid possessor. s̃.de petitio.hæred.l.si pœnæ.§.1.s̃.de cõdict.indeb.&.l.cũ quis. 38.§. de peculio. in fine.j. de solutio. & sic necessarius est intellectus suprà assignatus.Et notabis ex prima parte d.l.fin. s̃. de negoc.gest. q; si quis gesit negocium alienum, cum suũ esse putaret,tenetur actione negociorũ gestorum,si dominus negocij ratum habeat,vt explicat Cuiac.8.tract.ad Africanum.in prin.ac ita quanuis vt quis acquirat actionẽ negociorũ gestorũ,oporteat, quòd habeat animum obligandi alium; vnde si putat se agere proprium negocium, nulla ei actio detur.l.in hoc iudiciũ.14.§.diuersum.s̃.commun.diuid. tamẽ vt quis teneatur actione negociorũ gestorum,satis est,quod fecerit negociũ alienum, quãuis illud suum existimaret. l.1.iuncta gl.fin.C.de reb.alien.non alienand.&.l.si eum seruum.23.& ibi gl. fin. s̃.si certum petat.l.mater.C.de rei vend. † Vltimò ex prædictis venit intelligẽdus text.l.at si quis.14.§.si quis dũ.s̃.de relig. & sumptib. funerũ. vbi hęres putatiuus funerauit testatorẽ:quæritur vtrũ ei cõpetat actio funeraria aduersus verum hæredẽ? Et refertur ibi opinio Trebatij, & Proculi existimantium non competere funerariam, quia hæres putatiuus putauit suum negocium facere,& nõ alienũ: vnde nulla ei debuit competere actio.l. hoc iudiciũ.14.§.diuersum.s̃. commun. diuid.tamẽ Vlpianus d.§. si quis dũ. existimat dandam esse hæredi putatiuo actionẽ funerariã: supple tu scilicet , vtilẽ,vt ibi per glos.verb.funerariam.& Baptist. Asiniũ ad finẽ.& est text.l.si possessor.22.s̃.de relig. Rationẽ assignat Cy. l. domũ.n.3.C.de reivẽd.Sed ea est verior, quòd actio funeraria ex bono, & æquo, introducta est.l.at si quis.14.§.hæc actio. s̃.de relig. & ideò ex bono & æquo in ea nõ obseruatur regula.d.l.in hoc iudiciũ. §.diuersũ.Cũ ergo sit speciale in actione funeraria , contrariũ dicetur in actione negociorum gestorũ,vt cõstat ex supradictis:& ideò d. l. at si quis.§. & generaliter.s̃.de relig.dicit,quod in funeraria nõ debet obseruari idẽ,quod in mera actione negociorũ gestorũ obseruatur:& satis patet ex d.l.at si quis. §. idẽ Labeo. adiũcta.l.fin.s̃.de neg.gest. Nõobstat tertium argumẽtũ suprà adductũ aduersus communẽ de l.2. C.de rei vẽd. quia loquitur in materia,quæ destructo ædificio vẽdicari potest,& debet declarari iuxta suprà tradita. Ex prædicta igit cõmuni opinione ita defẽsa infert primò annotatio ad radita p Pau.l.si in area.n.3.s̃.de cõd. indeb.dũ tenet,q; pro impẽsa necessaria,cõsistẽte in reficiẽdo,datur actio bonę fidei possessori.allegat l. domũ. C. de rei vẽd. ibi,Nisi necessarios sũptus,referẽdo ad superiora:quod & probat Loriot.de fructibus,axioma.8.& probat Valascus de emphyteusi.q.25.num.25.ad finem.& Garsias tractat.de expensis.capite.1.numer. 24.resoluẽs,quòd nouiore iure Codicis, pro necessarijs impensis competit actio melioranti.d.l. domum. quod & repetit

cap. 7. num. 21. Sed hæc opinio falsa est, quia rũ pro vtilibus, quã pro necessarijs impensis sola competit retentio. l. planè. 41. ſ. de petitio. hæred. & tenet glo. §. certè. verb ædificauerit. Instit. de rerum diuisio. Bartolus l. in fundo. numero. 6. ſ. de rei vend. Loriot. l. fructus. col. 6. ĵ. de regulis iuris. Boeri. decisio. 44. num. 7. Menochius de recup. possessio. 15. remedio. 8 à numero. 500. Didacus de Pace. q. ciuili. 7. num. 41. & plures quos refert Hieronym Portoles tracta. de consortibus. capit. 26. nu. 8. Neque obstat d. l. domum. quia loquitur in malæ fidei possessore, & probat in sensu directo, quòd malæ fidei possessor non potest aliquo modo repetere expensas. scilicet, neque retinendo, nisi necessariæ fuerint impẽsæ: nam has repetere poterit, scilicet retinendo. l. planè. 41. ſ. de petitio. hæred. l. ait prætor. §. per hanc. ĵ quæ in fraudem credito. Vnde à cõtrario sensu tantũ colliget, quod bonę fidei possessor impẽsas etiã necessarias repetet, scilicet iure retẽtionis: prout argumẽtum à contrario sẽsu regulariter esse assumẽdũ, declarat Aret. l. qui in potestate. col. pen. in prin. ĵ. de testam. & in specie ita d. l. domũ. declarat Paul. ibi in princ. & nu. 2. ad finem. Menoch. 15. remedio. num. 514. Ex quo intellectu colligo, necessarias impẽsas deduci posse per malæ fidei possessorem iure retentionis, & opposita doli mali exceptione. Cõtrarium tamen voluit glos. fin. d. l. domum. imò quod nec iure retentionis illas deducat, sed tantùm implorato iudicis officio: allegat l. planè. 41. ad medium. ſ. de petitio. hæred. per quam ita etiam tenuit glos. l. si pupilli. §. sed & si quis. verb. actionem. ad finem. ſ. de negoc. gest. & resoluit receptum esse Baldus Nouel. de dote. 11. parte. in principio. numero. 16. Cualcanus decisio. 28. in. 1. additione. numero. 5. Et vtilitas, quæ ex hac disputatione procedit, declaratur per Baldum d. l. domum. nu. 3. & ibi Sicard. num. 4. C. de rei vend. Et huic opinioni literam d. l. planè. conat' adaptare Garsias tracta. de expensis. cap. 2. num. 4. Sed verior est prima opinio, quæ clarè deducit' ex d. l. domũ. & eam tenet Bart. l. planè. n. 2. ſ. de petitio. hæred. quem sequitur Ripa l. vbi purè. §. fin. num. 2. ĵ. ad Trebellian. Boer. decis. 44. num. 14. post principium. Caro. in consuet. Paris. §. 1. gl. 5. num. 88. Neq; obstat text. d. l. planè. ſ. de petitio. hæredita. quia si bene aduertas, textus non dicit, non competere malæ fidei possessori doli mali exceptionem, imò fatit competere; † quia satis dicitur esse in dolo, qui nõ 9 vult soluere necessarias impensas: tantũ enim dicit non esse necessarium opponi eam exceptionem, quia etsi non opponatur, tamẽ iudex ex officio necessarias impẽsas iubebit solui, vt ibi declarãt Bar. num. 2. Fulgos. num. 3. Bal. consilio. 309. quæritur. in fine. libro. 2. & est in simili bonus textus l. fina. in fine. ſ. de petitio hæred. Vnde minime ꝓbat d. l. planè. quod ex ea collegit Bartolus ibi num. 3. quòd prohibitus excipere, non est prohibitus iudicis officium implorare: quanuis dictum in se verum videatur per cumulata per Romanum consilio. 325. à numero. 14. Hippol. sing. 88. Mantuã sing. 52. Quoad impensas igitur necessarias non est differẽtia inter bonæ fidei, & malæ fidei possessorem, vt fatit Bart. l. in fundo. num. 6. ſ. de rei vend. Quanuis quoad vtiles sit differẽtia: nam bonæ fidei potest iure retẽtionis illas deducere. §. certè. Inst. de rerum diuisio. & malæ fidei tantùm illas abradere potest implorato iudicis officio. l. domum. ad finem. C. de rei vend. Secundò principaliter exsupradicta communi opinione infertur, quòd cum hoc ius retẽtionis cohæreat rei, trãsibit etiã ad singularẽ succesſorẽ simul cũ ipsa re. l. in hoc iudiciũ. 14. ver. cęterũ. ſ. cõmu. diuid. quã post alios extollit Neguſ. de pignor. 4 mẽb. 5. partis. nu. 23. Boeri. decisio. 44. nu. 14. Didacus de Pace. q. ciuili. 7. nu. 37. & in notab. casu Alexand. consil. 123. num. 11. libr. 1. Ripa l. vbi purè. §. fin. num. 31. ĵ. ad Trebellianum. Tiraq. libr. 2. retract. §. 7. gloſſ. vnica. num. 15. Couarru. resol. libro. 1. c. 8. n. 3. Anton. Bardus tract. de tẽpore vtili. cap. 13. num. 15. Rodoan. de rebus eccl. non alienand. pag. 422. num. 6. Hippol. sing. 321. ad finem. Et pari ratione etiamsi debens meliorationes, fundũ transferat in alium particularem succeſſorem: tamen qui fecit meliorationes, rẽ retinere potest; nec expellipotest, donec soluantur impensę. l. colonus. ĵ. de vi & vi armata. iuncta gloſſ. fin. & Bald. l. emptorẽ. num. 7. C. de locato. bonus text. l. qui iniuriæ. 55. §. fin. ĵ. de furtis. notab. Soc. cõsil. 15. numer. 20. libr. 1. Infertur tertiò ex prædictis, quòd cum meliorans tantùm iure retentionis meliorationes recuperare posit; si is rem tradat domino, non deductis prius meliorationibus, omni 10 destituitur remedio, † nec iam illas recuperare potest: & ita probat text. l. si in area. 33. ſ. de condict. indebit. & ibi tradit Iaſon num. 1. Corn. consil. 147. num. 18. libro. 2. Curt. Iunior l. cum fundus. §. seruum tuum. num. 12. ſ. si certum petat. & asserit receptum Anton. Gom. l. Tau. 46. col. 2. Riminald. Iunior consil. 411. numero. 13. libr. 4. Garsias tracta. de expensis. c. 7. num. 1. Queſada de diuersis quæstio- 11 nibus iuris. c. 14. num. 12. Contrariam tamen opinionem, imò huic succurrendũ esse ex æquitate. l. si me & Titium. ſ. si certum petat. vel per incerti cõdictionem, iuxta l. qui exceptionem. §. si pars. ſ. de cõdict. indeb. tenet Paul. Castr. d. l. si in area. ad finem. & latè probat Carol. in cõsuet. Paris. §. 1. gloſ. 9. à num. 90. Rodoan. de rebus eccleſ. pag. 411. num. 4. Et tanquam nouam opinionẽ sibi arrogat Balduin. §. certè. Instit. de rerum diuisio. & ibi Cuiac. in notis ad Institutiones probat, & magis probant Valasc. de emphyteuſi. q. 25. n. 25, Garsias tract. de expẽsis. c. 7. nu. 5. & 8. qui respondent ad d. l. si in area. quod tantũ probat, non competere eo casu cõdictionẽ indebiti, propter rationes ibi expreſſas: non tamẽ negat, soluẽti per alia iuris remedia succurri posse: ac proinde secundũ eos dicendum est, ibi succurri, vel per remedium d. l. si me & Titium. vel per actionẽ negociorũ gestorũ, iuxta l. si pupilli. §. sed & si quis. ſ. de negoc. gest. vel etiã per incerti condictionẽ, iuxta l. qui exceptionẽ. §. si pars. ſ. de cond. indeb. Sed his non obstantibus, nõ est recedẽdũ à recepta conclusione, quæ benè deducitur ex d. l. si in area. ad cuius inductionem debes aduertere, quòd in eo tex. duo proponuntur casus, secundũ Barto. Bald. & Pau. ibi. Primus est, quãdo quis ædificauit bona fide in solo per alĩ poſſeſſo; & hoc casu probat dñm soli posse occupare ædificiũ propria authoritate, & ibi extollit Bal. Exẽplum erit, quãdo quis absens retinebat animo possessionẽ ciuilẽ, & alius ingreditur possessionẽ; neque enim per ingressum priuat absentẽ sua ciuili possessione, iuxta l. clam possidere. §. fin. ĵ. de acquirend. poſſ. gl. l. 1. ver. præscriptionẽ. ad medium. C. de serui. fugit. & ibi Ias. num. 46. Couarru. c. possessor. 2. parte in princ. num. 7. de reg. iuris. in. 6. Atque proinde dominus absens superueniens, potest istũ possessorẽ expellere propria authoritate, quia dominum videtur perturbare in sua possessione ciuili. Bar. l. 1. §. interdictum. n. 3. ĵ. vti possidet. receptus, vt asserit Ias. l. clã possidere. § fina. num. 53 ĵ. de acquirend. possessio. Ripa c. cum ecclesia. nu. 9. de causa possessio. Secundus casus est, quando bonæ fidei possessor in solo à se possesſo ædificium construxit, qui quidem secundus casus in eo differt à primo, quia in hoc secundo non potest dominus occupare ædificium propria authoritate, imò si id faceret, incideret in pœnas. l. si quis in tantam. C. vnde vi. & si esset res mobilis, committeret furtum. l. si is qui. 61. ĵ. de furtis. Decianus consilio. 29. numero 19. libro. 2. Et hac ratione in hoc secundo casu exigit dict. l. si in area. quòd

possessor sponte sua tradiderit ædificiũ domino soli,vt ibi notat Albe.& in vtroque casu nihilominus d.l. si in area. probat,q; si non deductis prius meliorationi bus,res meliorata perueniat ad dominũ soli,nullo remedio consuliturbonæ fidei possessori. Cum enim solo remedio retẽ tionis ei consulatur, & post rem traditã non possit ius retinendi ei competere, meritò ab omni remedio remanet exclusus.Et cõfirmatur ratione,quia licet cõdi ctio indebiti soleat dari extra id, de quo agitur.l.si is qui.§.fina.ſ. commodati. explicatDeci..l.non omnis.in principio.nu mero.4.ſ.si certum petat. tamen vt com petat, oportet aliquod negocium fuisse gestum inter partes, aliàs minimè competere potest, vt clarè probat. d.l.si in area.in. 1.parte.tradit Bar.l.sed etsi me putem.§. 1.numero 6.ſ.de cond.indeb.Menoch.de recup.possess.2.remedio.numero.3.Cum igitur in primo casu.d.l.si in area. meliorans nullum negocium fecit cũ domino soli, neque dominus soli aliquid ab eo acceperit; neque enim ædificium ab illo habuit,sed potius ex dispositione iuris, quæ disponit,ædificium cedere solo.l.2.C.de rei vẽd. Vndè meritò aduersus dominum nulla cõpetet condi
12 ctio,† vt latius explicat Paul.d.l.si in area. numero. 1. In secundo autem casu d.l. si in area.quamuis dominus acceperit possessionem ab ipso bonæ fidei possessore, qui ei soli, & ædificij traditionem fecit, tamen nihil indebitum videtur accepisse:nam quando constat de dominio alicuius rei,possessio etiam illius videtur domino debita, adeò quòd si tunc expellat
13 possessorem, non restituatur possessor, si modo de dominio expulsoris constiterit per sententiam,vel aliàs sit notorium: vt resoluit Menochius de recup.possessio. 1.remedio.à numero.233. Cum igitur possessiodomino esset debita,meritò non competit aduersus eum condictio indebiti,cui tunc demum locus est,quãdo possessio indebitè fuit tradita.l.indebiti. §. sed etsi numi. ſ. de condict. indebit. Et iuxta hæc accipienda est ratio d.l. si in area. in secundo casu dũ dicit, quod tradens,nihil domini accipiẽtis fecit, sed ipse dominus rem suam accepit:nam dicendum est, quòd licet re vera in dominum transtulerit possessionem: tamen cùm hæc possessio esset domino debita, nihil indebitum videtur in eum transtulisse,vt ibi declarat Paul.numero 2.Secũ dùm igitur hanc explicationẽ ex d.l.si in area, duæ colliguntur notabiles conclusiones inpropositio. Prima est,quod vt cõ petat condictio, oportet aliquod negocium fuisse gestũ inter partes. Itẽ quòd etiam quando interuenit negotium, id est,traditio: si tamen nihil indebitũ fuit traditum,cessat prædicta cõdictio. Et ad hunc modum facilè tollentur æquitates per suprà allegatos consideratæ, neque enim in primis competere potest remedium. l. si me & Titium.ſ. si certum petat. nam non competere in primo casu dict.l.si in area,constat, quia nullum negocium eo casu fuitgestum inter partes: quod requiritur, vt prædictum remediũ competat. Menochius de recup. possessio. 4. remedio.post principium. Neque etiam competere potest in secundo casu dict. l. si in area, quia quanuis interuenerit negocium,id est,traditio;tamen cũ nihil indebitum,vel iniustum fuerit trãslatum, necessariò debet cessare æquitas prædicti remedij:vltra id, quòd cum per retentionem bonæ fidei possessori potuit esse consultum, cessat prædictum remediũ,vt aduertit Antonius Gom.l.Tauri.46.col.2.† Et multo minus potest competere actio negociorum gestorum, si aduertas ad doctrinam Iureconsult. l. in hoc iudiciũ. 14.§.diuersum. ſ. commun. diuid.Et ideò Fulgos. dict.l. si in area. ad finem. contra aliquos relatos ibi per Albericum numero.1. cõcludit, nullo modo hoc casu posse competere actionem negociorum gestorum. Neque contrarium probat.l si pupilli.§. sed & si quis. ſ. de

de negoc gest.vt suprà ostendimus .Præterea neque potest competere cõdictio incerti,de qua in l.qui exceptionem.§.si pars.ſ.de condict.indeb.&. l. quòd si nulla.63.ff.de leg. 1.quia ad illarum explicationem aduertendum est, ea iura nimis pugnare cum decisione. d.l.si in area.in 2.parte.& ideò glossa dict.l.qui exceptionem. §. si pars. verb. condici. varias assignat concordias,tamen in tertia solutione concordat, q; in dict.§. si pars.hæres ædificauit in re sua: nam cum fideicommissum esset relictum in diem, interim dominium est ipsius hæredis.l. Sempronius Attalus.ff.de vsufruct.legato.& sic licet à principio ædificium cesserit solo, cessit etiam in dominium hæredis ædificantis.Diuersum est in bonæ fidei possessore, qui nunquam fuit dominus soli,& consequenter neque ædificij.l. adeò. §. ex diuerso.ff.de acquirendo rerum dominio. Præterea cum hæres sciret post diẽ fideicommissi cedentem,dominium debere transire ad fideicommissarium, ea ratione videtur ędificasse, vt post diem fideicommissi cedentem,ipsum fideicõmissarium haberet obligatum; & hac ratione ei conceditur actio ad petendum pretium meliorationis. glossa fina. l. domos.61.ff.deleg. 1.Cumanus consilio.57. col.2.Si ergo tradat absque deductione, meritò quasi soluerit plus debito, habebit condictionem.Diuersum erit in bonæ fidei possessore,nam is nunquam habuit animum obligandi alium.l.in hoc iudicium.§.diuersum.ſ.commun.diuid. & solũ habet ius retinendi: si ergo tradat, cum nihil indebitum tradiderit, cessat condictio dict. l. si in area.in. 2. parte. & ita Baldus consilio.373.maritus. columna.2.libro.3.Imola l.domos.numero.3.ff. de legat. 1.Garsias tractatu de expensis.
14 capite.7.numero.3.† Pro quibus allego textum formalem prædictam differentiam assignantem.l.ex quibus.51.ſ.de cõdict.indeb.q; si habeo actionẽ ad aliqui l petendum,& per errorem illud tradidero,condicere possum:si verò habeo tantũ ius retentionis,& per errorem tradidero,condicere non possum. Ex quibus cõsequitur,remedium.d. l. qui exceptionẽ. §.si pars.non posse applicari illi,qui tantũ habet ius retẽtionis.Consequitur etiam, quòd in specie d.l. qui exceptionem. §. si pars.si hæres nolit cõdicere solutionẽ,poterit per actionem negociorum gestorũ repetere meliorationes,iuxta supradicta: quanuis vtilius sit condicere,& sic retinere,quàm per actionem illas petere, vt in materia probat.l.si is qui.61.ff.de furtis.Et ex his colligitur,cauendum esse à practica Papiensi in forma responsionis rei cõuenti. verb. exceptionem expensarum. pag. 94. dum tenẽt,quòd si possessor bonæ fidei rem tradidit,non deductis expẽsis,poterit per incerti condictionem,saltem possessionem auocare,vt sic recuperata possessione, possit vti iure retentionis:allegat l.quòd si nulla.63.ff.de'egat.1. Et quia restituendo rem non deductis impẽsis,videtur pinguius soluisse, quàm deberet,& ideò ad repetendam possessionem,ei condictio incerti concedẽda est.l.sed etsi me putem.22.§.1. & ibi Paulus ſ.de condict.indebit. quod & tenuit Balduin.§.certè.ad finem & ibi Cuiac.in notis ad Institutiones. Instit.de rerum diuisio.Et defendit Garsias tractat.de expẽsis.capit.7.numero. 8. Sed & hęc opinio ex supradictis confunditur: nam possessio erat debita domino,vt suprà diximus, & sic non potest dici indebitè soluta, & ideò non potest condici:tantũ enim potest admitti, factam fuisse solutionem alio modo,quã fieri deberet:quod non parit condictionem,si id,quod solutum est non erat indebitum,vt tradit Paulus l. si is qui hæreditatem.ad finem.ſ. de condictio.indebit. Et ita prædictam opinionẽ practicæ Ferrariẽsis improbat Carolus in consuet. Paris. §. 1. gl. 5. nu. 93. & Valasc. de emphyteu. q. 25. n. 25. post medium.
15 † Neque obstant rationes in contrarium adductæ:nam ad l. de l.quòd si nulla.63.

ff. de leg. 1. respõdetur, quòd loquitur in casu, quo per actionem meliorationes repeti poterãt, vt suprà diximus: nam cum tunc, qui actionẽ habet ad rẽ, ipsã rem videatur habere. l. qui actionem. ff. de regul. iuris. quasi plus soluerit, condicet. Nos loquimur in bonæ fidei possessore, qui tantũ habebat ius retentionis, qui cum nihil indebitum videatur soluisse, non repetet. l. ex quibus. 51. ff. de condict. indebit. Neque etiam obstat l. sed si me putem. 22. §. 1. ff. de condict. indebit. nam loquitur, quando iure conuentionis iter erat excipiendum, vt ibi per gloss. communiter receptam. Cum enim ratione conuentionis ad illud petendum haberet actionem, si eo non excepto, venditor per errorem tradat rem venditam, repetet per incerti condictionem, quia scilicet, id quod traditum erat, attenta substantia non erat indebitum, sed tãtùm qualitas illa itineris, quæ ratione conuentionis veniebat excipienda, indebitè videtur soluta: & ideò non competit certi condictio indebiti, sed tantũ condictio incerti, vt ibi declarat Bar. ad finem. & clariùs Bald. post principium. & Ias. num. 1. Et hac etiam ratione procedit. l. si binarum. 34. ff. de seruit. vrbanor. prædio. l. si tibi liberũ. 8. ff. de actio. empti. l. si is qui. 61. ff. de furt. Inde igitur inferri nõ potest ad id, quod tantũ iure retentionis obtineri poterat: cum enim tunc nulla ratione videatur indebitum, cessat repetitio. l. ex quibus 51. ff. de condict. indebit. Vlteriùs ex prædictis infertur, cauendum esse à Carolo in consuet. Paris. §. 1. gloss. 5. numer. 89. quòd licet malæ fidei possessor necessarias impensas iure retentionis repetat, & vtiles per abrasionem. l. domũ. C. de rei vend. si is non facta retentione, vel abrasione, rem tradat, ei succurretur per remedium l. si me & Titiũ. ff. si certum petat. Cuius opinionem semper sibi placuisse dicit Menoch. de recup. possess. 15. remedio. n. 543. id enim nullo colore defendi potest: si enim id denegamus bonæ fidei possessori, vt constat ex suprà traditis, à fortiori denegandum est malæ fidei possessori. † Præterea & ex suprà traditis infertur annotatio ad tradita per Bartol. l. qui exceptionem. §. si pars. ad finem. ff. de condict. indebit. nam relata tertia solutione glos. ibi, quã suprà probauimus, dicit, eam non admittendam; quia si verũ esset in terminis il. ius text. melioranti cõ petere actionem ad petendas meliorationes, vt prædictus intellectus præsupponit, sequeretur, quòd soluens non deductis impensis non posset condicere, sed tantùm salua sibi remaneret actio ad prædictas impensas petendas: allegat l. qui inuicem. 30 ff. de condict. indeb. cuius cõtrarium probat d. §. si pars. Sed huic argumento, defendendo gloss. respondẽdũ est, quòd imò ex eo quòd quis habet actionem ad petendum id, quod per errorem soluit, sibi competit condictio indebiti, vt est expressum. l. ex quibus. 51. ff. de condict. indeb. Neque obstat d. l. qui inuicem. §. si pars. quia reiecta responsione Fulg. d. §. si pars. n. 3. respondendũ est procedere, quando quis habet actionẽ ad petendam rem omnino diuersam ab ea, quã soluit: nos autem loquimur quando actio tendit ad minuendam æstimationem rei traditæ: nam si integrè res tradatur, & non facta prædicta diminutione, quasi plus fuerit solutum, competet condictio, vt est expressum. d. §. si pars. & l. quòd si nulla. 63. ff. de leg. 1. facit l. sed si me putem. 22. §. 1. ff. de condi. indeb. Vnde iuxta prædicta colligitur elegans explicatio ad l. ex quibus. 51. ff. de condict. indeb. dum pro regula constituit, quòd si habemus actionem ad quid petendum, & id soluimus per errorem, competit condictio: secus si tantũ ius retentionis habebamus in ea re, quã per errorem tradidimus, nulla enim tũc competet condictio. Ratio enim huius differentiæ colligitur ex suprà traditis: nam cum actio competat ad minuẽdam æstimationẽ rei traditæ, & iuxta regulam. l. qui actionem. ff. de regu.

regul. iuris. soluens ipsam diminutionẽ æstimationis videat penes se habere, si igitur rẽ tradit secundũ suam integrã æstimationem, plus videtur soluisse, & ideò competit condictio: quæ ratio cessat in
17 habente tantũ ius retentionis. † Sed vltra alios moueo nouam difficultatem in hac materia: nam bonę fidei possessor, qui habet ius retentionis, domino petenti potest obijcere doli exceptionem. l. Paulus. ff. de doli exceptio. §. certè. Instit. de rerũ diuisio. Ergo soluẽs id, quod opposita doli mali exceptione non solueret, tanquã indebitum repetere potest, iuxta regulã l. si non sortem. 26. §. indebitum. &. §. adeò. ff. de cond. indeb. & in specie quòd si quis soluat id, quod opposita doli mali exceptione soluere non tenebatur, possit condicere tanquam indebitum, probat. l. si quis fundum. 10. §. Imperator. in fine. ff. locati. tradit gloss. l. qui exceptionem. 40. in prin. verb. pecuniam. ad finẽ. ff. de cond. indeb. quã asserit receptã Alexand. l. rei iudicatæ. §. fi. col. fin. ante medium. ff. eodem. Huic tamen difficultati respondendum est, tunc demum indebitum per exceptionem doli repeti posse, quando illa exceptio elidit obligationẽ, & actionem, vt est regularis natura exceptionis. l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pact. cum enim tunc attento effectu nõ videatur debitum. l. si dari. 25. ff. de verborum obligation. meritò competit condictio indebiti. Cæterùm quando exceptio talis est, quæ non elidat actionem, & obligationem, sed tantùm solutionem moretur, non facit indebitum, & consequenter si id per errorem soluatur, regulariter non condicitur tanquam indebitum, vt est doctrina Iureconsl. pater dotem. 8. §. pen. ff. de dote prælegat. & est doctrina Bar. l. si testamento. §. quòd si duo. num. 4. ff. de fideiuss. Quòd si exceptio nõ respiciat obligationem, sed modum exigendi, soluens per errorem non cõdicet: subscribit Paul. ibi. Aretin. l. rei iudicatæ. § fina. in fine. ff. eo. Ias. l. 1. num. 24. ff. de cõ
18 dict. indeb. & l. cum quis. col. fin. C. de iuris & facti ignorant. & ibi Padilla numero. 26. & asserit receptum Bellon. §. si plures. numero. 15. Instit. de fideiussorib. sed exceptio, de qua in d. § certè. Instit. de rerum diuisio. non elidit rei vendicationẽ domino competentem, sed tantùm moratur solutionem, siue executionem, donec meliorationes soluantur: ergo prædicta exceptio non facit, quòd solutum tãquam indebitum condicatur: ad quod expendo. l. si pater ignorans. 42. ff. eodẽ. † Vbi textus probat, quòd si pater, qui dotem promiserat genero, illã soluit genero, ignorans filiam iam ab eo diuertisse, quod non repetet dotem per condictionem indebiti, sed per actionẽ dotis. Cui decisioni fortiter obstat, q̃ post diuortium socer poterat esse tutus aduersus generum petẽtem, per exceptionem doli: si ergo errans soluerit, debet ei competere condictio indebiti, iuxta suprà tradita, & videtur textus in. l. si quis fundum. 10. §. Imperator. in fine. ff. locati. Huic difficultati respondet glos. d. §. Imperator. speciale esse fauore dotis, vt hoc casu nõ cõpetat condictio indebiti, sed actio de dote, in qua filia habet communionem: sequuntur Petrus & Bartolus dict. l. si pater ignorans. & latius comprobat Nouellus de dote. 8. parte priuileg. 8. Sed nõ placet is intellectus, quia ex verbis d. l. si pater ignorans. non constat, Iureconsultũ moueri ex aliquo speciali dotis priuilegio, & ideò Baldus dict. l. si pater ignorãs. quem ibi sequuntur Imol. & Alexand. aliter soluit, quòd ideò in eo textu nõ cõpetat condictio indebiti, quia exceptio socero competens, non elidebat actionẽ generi à principio, sed postquam fuisset opposita: vnde cùm opposita non fuerit, meritò solutum tanquam indebitum repeti non potest: subscribit Socin. l. 1. numero. 10. ff. de cond. indeb. & asserit receptam esse solutionem Bello. §. si plures. n. 16. Insti. de fideiussor. Ias. l. qui exceptionem. ad finem. ff. de cond. indebit. &. §. in bonæ

bonæ fidei.num.60.Instit.de actio. Hãc tamen receptam solutionem impugnat Bald.Nouel.de dote.8.parte. priuileg.8 ad finem.ea ratione, quia exceptio doli competens socero aduersus generum,in se includit exceptionem, quòd generi non interest, petere dotem:quæ exceptio à suo initio etiam antequam opponatur, elidit obligationem præcedentẽ. §.possidere.l. fin autem.s̃.de rei vend. & l.si eũ.§.qui iniuriarũ.s̃.si quis cautio. Sed ab hoc argumento facilè Bald. defendi potest: nam maritus damnum incurrit, quia sine dote ex suo sustinuit onera matrimonij,& licet cesset interesse, tamen si non cessat damnum præteritum, non ob id cessat,vel eliditur actio.†l.qui autẽ:
19 §.1.& ibi Bartol. s̃. si quis cautio. & in specie colligitur ex l.si marito.32.§.1.s̃. eod. Fortius tamen Bal. conclusioni videtur obstare,quia genero videtur obstare regula. l. dolo facit. ĵ. de doli exceptio. quæ exceptio elidit à sua natiuitate, & facit indebitum.glossa. recepta.l. qui exceptionem.in principio.verb.pecuniam ad finem.s̃.de cõdictio.indebit.& in specie colligitur ex mente.l.si socer.45.§.Lucius.ĵ.eodem. Sed saluando Bald. dicendum est, quòd patri non est statim restituenda dos;nisi accedat filię consensus.l. 2.§.quòd si in patris.ĵ.eodem. & ideò cũius prædictæ exceptionis quasi pendeat à tacita conditione,Si filia cõsenserit,interim non elidit actionem, neque facit indebitum,vt est de mente glossł.l.si quis fũdum.10.§.Imperator.s̃.locati. Ex qua responsione colligitur, quòd si exceptio potest competere,& tamen adhuc videtur pendere,non facit indebitum;atque propterea si illud soluatur,condici nõ potest. Colligitur etiam elegans ampliatio ad l.si socer.45.§.Lucius.ĵ. eodem. dum probat prædictam exceptionem non obstare,si dos est restituenda alteri, & non excipienti:nam idem erit,si dos sit restituenda excipienti, si modò non sit restituenda sine alterius consensu:nam antequam alterius cõsensus adueniat, interim non obstabit ea exceptio, nequeelidet actionem. Denique colligitur, quòd si exceptio, quæ elidere potest obligationem, quandiu pendet, & sic non elidit, non inducit indebitum, nec parat repetitionem:à fortiori idem erit, quãdo exceptio talis sit, vt nũquam elidere possit actionem,& obligationem,sed tantũ morari solutionem,siue executionem, iuxta suprà tradita. Et hinc est,quòd soluẽs ante diem,non repetit.l.in diem.s̃. de cõdictio.indebit.quiadies non respicit obligationem,sed potius modum executionis, vt scilicet ante diem quis inuitus non cogatur soluere.l.1.§.fina.s̃. quando dies vsusfruct.legati cedat.Robert.libro.1.sententia.cap.vltimo.col.2.ad finem. Et intelligas,quòd soluens ante diem,non repetet,etiam ratione interusurij medij tẽporis.Bart.l.1.à numero.29.s̃. de condictio.indebit.& ibi Alexand.num.17. Socinus numero.9.asserunt receptũ,& defẽdit Robertus d.libro.1.sententia.capite vltimo.† Quanuis saltem interusuriũ
20 medij tẽporis condici posse,argumen.§. plus.Inst.de actio.teneat Iason l.cũ quis. numero.19.C.de iuris & fact igno.& ibi Padill.numero.24.Petrus Stella l. repetitio.num.39.s̃.de condi. indebit. Quibus respondetur, quod qui petit ante diem, plus quidem videtur petere, quàm sibi debeatur, quia prætendit ante tempus conuentum, inuito debitore executionem fieri.sed quando debitor spõte sua, etiam per errorẽ soluit,non dicitur plus soluisse, cum ante diẽ pro illo debito esset orta actio,& obligatio: & licet executio ante diẽ impediretur,tamẽ id non facit indebitũ videri solutũ.l.pater dotẽ.8. §.pen.ĵ.de dote prælegat.& clarè colligitur ex d.l. in diẽ.Facit in simili. l. nam & maritus. 9.s̃. de condict.indeb.adiuncta l.alia.§.eleganter.ĵ.eod.Sed aduersus omnia suprà resoluta videtur obstare text.l. pater dotẽ.8.§.pen.ĵ.de dote prælegat. nam licet pro regula ponat, quòd exceptio,

ptio,quæ tantũ moratur solutionẽ,nõ facit videri indebitum: tamẽ nihilominus concludit,in specie ibi proposita propter exceptionem, quæ morabatur tantùm solutionem, concedi repetitionem per incerti condictionem: quod apertè repugnat suprà resolutis. Sed illa defẽdo, respondẽdum est,quòd ideò in specie d.l.pater dotẽ.§.pen.conceditur condictio,si hæres soluat,non exacta cautione,quia illa cautio non solũ respiciebat fauorem hæredis, vt scilicet seruaretur indẽnis. d.l.pater dotẽ. in principio.sed etiam respiciebat commodum mulieris, cui per prædictam cautionem consulebatur, vt secura esset de sua dote, quæ propter legatũ erat tradẽda marito, per patrẽ exhęredato,vt colligitur ex d.l.pater dotẽ.§.pen. Propter igitur personam mulieris, conceditur hæredi condictio, quæ ex sua persona ei minimè concederetur,vt aliàs probat Iureconsł. Aristo.ĵ. quæ res pigno.obligari possunt.Et iuxta hæc venit etiam explicandus tex.l.3.§.fi. ĵ.si cui plus quam.per l.Falcid.vbi probatur,quòd si præstanda erat cautio, antequam legatum traderetur, & ea omissa, soluatur,competit condictio,vt interponatur cautio,& tamen illa cautio non elidebat obligationem principalem,sedtãtũ morabatur executionem:quod etiam repugnat suprà resolutis. Sed respondendũ est,quòd in d.l.3.§.fina. erat incertũ,
21 vtrũ legatum solutum, vel omnino non deberetur,vel tãtùm deberetur pro parte,propter Falcidiam.l.1.§.hæc verba.ĵ.si cui plus quã per l.Falcid.Bal.l.3.in princ. ante finem.s̃.de vsuris.Vnde cum solutũ sit id,de quo meritò dubitabatur vtrùm deberetur necne, meritò competit cõdictio indebiti,vt est expressum.l. 1.§.hæc stipulatio.ĵ.si cui plus quã.per l. Falcidiã. l.error.C.ad l. Falcid.Et hac etiã ratione procedit text.l.si quis.cum.39. adiuncta glos.1.s̃.de condict.indeb. Procedit etiã tex.l. si vsusfructus. s̃. vsufruct. quemadmodum caueat. vbi si tradatur vsusfructus nõ exacta cautione de qua l. 1.s̃.vsu fruct. quemadmodum caueat. traditio condici potest:ratio enim est,quod in vsufructu cautio respicit actionem, & obligationem,& eam elidit,si non præstetur.l.si vsusfructus legatus.6.in princ.iũcta glos.1.s̃. de vsufruct. & ideò meritò competit condictio indebiti,iuxta regulam.l. si non sortem. §. indebitum.s̃. de condict.indeb.Et aliud esset dicendum in cautione,quæ tantùm respiceret executionem,siue securitatem tradentis.Et eodem modo procedit.l.hoc Senatusco sulto.5.§.1.s̃.devsufruct.earumrerũ,quæ vsu consumuntur. addendo, q; & in eo textu agitur de vsufructu earum rerum quæ vsu consumuntur, in quibus nõ exacta cautione,euidentius indebitumvidetur solui:nam in illis cautio est de substãtia, ita vt antea vsufructus non videatur esse in rerum natura,vt resoluit Ripa.l.1. n.61.ĵ.de leg.1.& Pinel.l.1.C.de bon.matern.2.parte.nu.78. Vnde si tradatur nõ exacta cautione,eũidentius indebitũ videtur solui. Et expendes vltra alios.d.l. si vsusfructus.7.s̃. vsufruct. quemadmodũ caueat.dum probat,hęredi tradenti vsũfructũ sine cautione, cõpetere rei vendicationẽad vsum fructum petendũ, ita vt sit in eius potestate,vel vendicare vsumfructum,vel condicere traditionem: vbi glos.addit, hoc etiam modo esse declarandum tex.l.hoc Senatusc.5.§.1.s̃. de vsuf. earum rerum quæ vsu consumuntur.nam ex hoc colligitur,quòd vbi hæres per errorem tradit vsumfructum, nõ exacta cautione, fructuarius non faciet fructus suos,cum dominium vsusfructus
22 apud hæredem videatur remansisse.† Et ita debet limitari communis traditio, q; fructuarius facit fructus suos,etiam ante præstitam cautionem;vt per Pinel.l.1.C. de bon.mat.2.p.n.77.Ex hac igitu resolutione ita defẽsa infertur, quòd si habens exceptionẽ compẽsationis,soluat per errorem,repetere non poterit,vt probat l.si cum dos.in princ.ĵ.de actio.rerum amotarum,

amotarũ, vbi Bar. nu. 1. inquit rationem esse, quia exceptio compensationis, nõ elidit obligationẽ, sed tantũ moderatur illius executionem. l. 2. C. de cõpensatio. tradit Iason. l. 1. nu. 1. C. de iuris & fact. ignorantia. Afflict. decisio. 121. n. 3. Ripa l. 2. n. 9. ff. de re iudic. Ord. li. 3. tit. 71. §. 18. ad finẽ. Vnde talis exceptio non facit solutum videri indebitum, & consequẽter nulla competit repetitio, iuxta suprà resoluta. Cauẽdum igitur est à Bar. l. qui inuicẽ. ff. de cõd. indeb. quẽ ibi sequitur Paul. ad finẽ. & cõmuniter alij, vt asserit Iason post principiũ, dũ volũt, q; si tu mihi debebas naturaliter cẽtũ, & ego tibi alia cẽtũ naturaliter, & ciuiliter: si ego tibi solui cẽtũ, nõ opposita exceptione de ea quãtitate, quã tu mihi debebas naturaliter, prout poterã. l. etiam. ff. de cõpẽsatio. potero cõdicere, quia nõ superest mihi remediũ ad petẽdũ id, quod mihi tãtũ naturaliter debebatur: nã hæc opinio cõfũditur ex supradictis; & quia cõpẽsatio antequã opponatur per hominẽ, non est in cõsideratione. l. sicõstat. cũ ibi notatis. C. de cõpẽsatio. Ergo antequã opponat nõ potest facere, quod indebitũ videatur solutũ: & cõsequẽter nulla potest cõpetere repetitio, iuxta doctrinam Bald. l. si pater ignorãs. ff. eo. quã suprà retulimus, quã in terminis cõpẽsationis dicit admittẽdam Bal. Nouel. de dote. 8. p. priuil. 8. ad finẽ. neq; his repugnat. l. qui inuicẽ. 30. ff. de cõdict. indeb. dũ probat, quod in quibus casibus cõpẽsationi locus nõ est, si quis soluat, & nõ cõpẽset, nulla cõpetit cõdictio: ergo per argumẽtũ à cõtrario sẽsu sentit, quòd in casibus, in quibus locus est compẽsationi, soluẽs, illa nõ opposita, cõdicet: quod argumẽtũ à cõtrario sẽsu post Ioan. nẽ dicit admittẽdũ Fulg. ibi. & l. si ambo.
23 ad finẽ. ff. de cõpẽsatio. Nã respõdẽdũ est; †argumẽtũ à cõtrario sẽsu ita esse accipiẽdũ, vt in quibus casibus cõpẽsatio perimit debitum ipso iure, soluẽs post illã oppositã cõdicet: secus si nõ perimat ipso iure: nã tũc nõ cõdicet, vt est de mẽte glo. & dd. ibi. Quòd vt clariùs intelligas, scias exceptionem compensationis hãc habere prærogatiuam vltra alias exceptiones; quòd reliquæ exceptiones, etiã propositæ in iudicio, tantũ elidunt obligationẽ. l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pactis. neq; actionẽ perimunt, nisi postquã lata fuerit sẽtẽtia in fauorẽ excipiẽtis. Bar. recep. l. Iuliaus. n. 34. ff. de cõd. indeb. & tñ exceptio cõpẽsationis, vbi primũ ꝓposita est in iudicio, etiã ante sentẽtiã perimit debitũ aduersarij, & sic actionẽ & obligationem ipso iure. §. in bonæ fidei. Inst. de actio. l. fin. C. de compensatio. tradit hãc differẽtiã Bar. l. si plures. n. 4. ff. de fideiussorib. Petrus & Bald. n. 3. l. si cõstat. C. de compensatio. Afflict. decisio. 121. nume. 2. quidquid dubitet Pau. d. l. si constat. in fine. Si ergo post oppositam exceptionẽ compensationis, & sic peremptum debitũ aduersarij, quis per errorẽ illud soluat, meritò tãquã indebitũ soluerit, cõdicet: nã & hac ratione, quia necessaria impẽsa minuit dotem ipso iure, si res dotalis tradat nõ facta deductione, cõperit condictio, quasi indebitũ fuerit solutũ. l. q; dicit. 5. §. si dos. ff. de impẽsis. tradit Bart. l. si cũ dos. n. 1. ff. de actio. rerũ amotarũ, & est etiã bonus tex. l. si ambo. 10. in fine prin. ff. de cõpẽsatio. Ex quib. inferebat Iasõ. §. in bonæ fidei. n. 60. post Fab. ibi n. 3. Inst. de actio. q; cũ hodie cõpensatio etiã in
24 actionibus stricti iuris, perimat ius aduersarij ipso iure. d. §. in bonæ fidei. si is cui cõpetit cõpẽsatio, soluat, illa non opposita, condicet. Quæ illatio nõ est vera: nã licet hodie cõpensatio perimat debitum ipso iure, requiritur tñ quòd per hominẽ opponatur. gloss. recepta. l. si constat. C. de compensatio. notab. Socin. consil. 17. num. 7. lib. 3. Vnde si antequam compensationem opponat, per errorem soluat, non condicet: †nam & propter res amotas locus est compensationi. §. ob donationes. ff. hac l. & tamen si non opposita cõpẽsatione, quis soluat, non repetit. l. si cũ dos. ff. de actio. rerũ amotarũ. Sisanè eã oppo-

opponeret etiam extra iudicium; quia tunc statim perimit. Bart. l. verum est. ff. de compẽsat. Tiraq. libr. 1. retract. §. 3. gl. 25
3. num. 10. si posteà soluat, cõdicet, iuxta suprà tradita. Et idẽ erit recipiendum in casibus, in quibus cõpensatio perimit ipso iure, etiamsi nõ opponatur per hominẽ: de quibus per gl. d. l. si constat fabrũ. d. §. in bonæ fidei. nu. 14. Alex. cons. 74. à nu. 4. lib. 5. Tiraq. lib. 1. retract. §. 3. glos. 3. nu. 9. Rolan. cons. 87. à nu. 26. lib. 1. nam in illis cum à principio debitum aduersarij videatur peremptũ. Soci. l. Iulianus. nu. 10. ff. de cond. & demonst. semper solutũ repetetur iuxta suprà tradita. Sit ergo vera resolutio, quòd in casibus, in quibus non est locus compẽsationi, de quibus per glo. & DD. l. fin. C. de compẽsat. nunquam prætextu conpensationis potest cõpetere condictio. d. l. qui inuicẽ: sed in casibus, in quibus illi potest esse locus, si soluatur postquam fuerit opposita, competit condictio; alias secus. Ad cõplementum autẽ prædictorum, & ad veram explicationẽ d. l. qui exceptionem. §. si pars. ff. de cond. indeb. de tribus vidẽdum est. Primò, vtrum decisio illius tex. procedens in fideicõmisso relicto in diẽ, procedat etiam in fideicommisso puro? Secundò, qua ratione ibi concedatur cõdictio incerti, non autẽ cõdictio indebiti? Tertiò, quid veniat in hac incerti cõdictione? Et quoad primum videtur prima facie dicendũ, decisionẽ d. §. si pars. non procedere in fideicõmisso puro: nã in fideicõmisso in diẽ, de quo loquitur d. §. si pars. dominiũ interim est hæredis ædificãtis. l. Sẽpronius Attalus. ff. de vsuf. legato. Cum igitur melioratione fecerit in re sua, non videtur habere animũ donandi. l. cum de indebito. ff. de probat. Sed quando fideicõmissum est purum, transfertur dominiũ statim in fideicommissariũ. l. 1. C. cõmunia de legat. Cũ ergo ædificet in re aliena, videtur inducenda decisio. l. adeò. §. ex diuerso. ff. de acq. rerum dom. l. si quis sciens. C. de reiuen.

Contrarium tamen est tenendũ, imò decisionẽ d. §. si pars. etiam locum habere in fideicõmisso purè relicto, † vt consuluit Corne. cons. 180. num. 8. lib. 4. expẽdens Bar. d. l. qui exceptionẽ. §. 1. dum in secunda solutione præstita ad dict. l. si in area. dicit, quòd quanuis dominiũ rei legatæ ipso iure trãseat in fideicõmissariũ. l. à Titio. ff. de furtis. tamẽ transit median te facto, & dispositione testatoris, & consequenter hæredis, qui vna persona censetur cũ defuncto. Vnde quasi negociũ inter legatarium, & hæredẽ gestum sit, competet incerti condictio ad repetendã traditionem, & sic clarè sentit Bart. d. §. si pars. etiam procedere in fideicõmisso purè relicto. Cæterùm licèt conclusio in se vera sit, vt infrà dicemus, tamẽ Bart. ratio tuta non est: nam dominium fideicõmissi ita transit in legatarium, vt nunquam apud hæredem fuerit. l. legatũ. 82. ff. de leg. 2. & quia cũ legatarius suum recipiat, non potest videri sufficiens negocium interuenisse ad inducendam repetitionẽ d. l. si in area. in. 2. part. ff. de cond. indeb. Quare Iaſ. l. quòd si nulla. nu. 3. ff. de legat. 1. tenet eandem opinionem, q; d. §. si pars. procedat etiã in fideicõmisso purè relicto, ea tamen ratione ductus; quòd licèt dominiũ legati ipso iure trãsferatur in legatarium à morte testatoris; istud tamen dominium est ciuile & impropriũ, & hæres tradẽdo rem legatam; transfert verum, & naturale dominium in illum. §. per traditionem. Inst. de rerũ diuisio. & sic videtur inter hæredem, & legatarium gestũ negocium, ex quo producatur incerti cõdictio ad repetendã traditionem: quod tradit etiam idem Iason d. §. si pars. ad fin. Sed nõ placet, quia cum legatarius accipiat quod suum est, adhuc militat regula dict. l. si in area. in secundo casu. Et ideò verius respõdeas, quòd dict. §. ex diuerso. procedit, quando quis illicitè & cum mala fide rem alienam detinens, in ea ædificat, hæres autem rem legatam, quantumcunque

quòad dominium aliena sit, licitè eam retinet, & secũdùm iuris dispositionem, iuxta tit. quorum legator. Vnde non debet fingi donasse ædificiũ, sed magis habuisse animum repetendi. glos. fin. l.
26 domos. 61. ff. de leg. 1. † Si ergo non deductis expensis soluat, habebit condictionẽ incerti, propter illum præsumptum animum repetendi. Quare in dict. §. si pars ideò positum fuit exemplũ in fideicommisso ex die relicto; quia si esset purũ, nõ est verisimile, quòd hæres ædificiũ exustum reficeret, ex quo nullum cõmodũ esset reportaturus, si tamẽ id contingat, procedẽt suprà tradita. Quoad secundũ dicẽdum est, condictionem incerti tũc cõpetere, quando id quod soluitur, attẽta substãtia erat debitũ, & tamẽ respectu alicuius qualitatis, vel incidentis, videatur indebitum, tunc quasi plus videatur solutũ, non repetetur per cõdictionem indebiti, sed potiùs per incerti cõdictionẽ. l. sed & si me putem. 22. §. 1. ff. de cõd. indeb. & ibi Bart. ad fin. & clarius Bald. post prin. Iaſ. num. 1. Garsias tract. de expensis, c. 7. à num. 6. Vnde cum in specie d. §. si pars. fideicommissum attenta substantia fundi legati, esset debitum: & tamen, quia non fuerunt deductæ impensæ. & sic pinguius fuit solutũ, quàm debebatur, competit incerti condictio, vt etiã probat. l. quòd si nulla. 63. ff. de legatis. 1. Quibus addendũ est, quòd quemadmodũ certi condictio est duplex, scilicet generalis, quæ cõcurrit cũ alijs actionibus specialibus, & certi condictio specialis, quæ cõpetit pro solo mutuo. l. certi condictio. in princ. cum ibi notatis. ff. si cert. petat. ita etiã & incerti cõdictio duplex est: generalis, quæ datur ad omnia incerta petẽda, & cum alijs actionibus specialibus solet concurrere. l. si binarum. 34. ff. de seruit. vrbanor. prædior. l. si tibi liberum. 8. ff. de action. empti. & specialis, vbi quid incertũ debetur, neq; pro illo petẽdo aliqua certa actio prodita est, vt aduersus Bartol. resoluit Paul. l. sed & si me putẽ. §. 1. nu. 3. ff. de cond. indeb. cui subscribit Angel. in prin. nu. 4. Inst. de verb. obligat. & ibi Iuuenalis num. 8. Iaſ. l. certi condictio. in princ. nu. 36. ff. si cert. peras. Alciat. l. certũ. à nu. 3. eod. tit. Ex quibus venit explicandus text. l. 3. §. fin. ff. si cui plus quam per legẽ Falcid. vbi probatur, quòd si præstanda erat cautio antequã traderetur legatũ, & ea omissa, fiat traditio, cõpetit condictio vt interponatur cautio: nam debes intelligere de cõdictione incerti, iuxta suprà dicta, & ibi
27 expressim tenent gl. pen. Ang. & Imol. † & clarè probat. l. hoc Senatusconsulto. §. 1. ff. de vsufr. earũ rerũ quæ vsu consumũtur. Iuxta quæ venit etiã explicãdus tex. l. si quis eũ. 39. ff. de cond. indeb. & ibi declarãt Bart. & Paul. quidquid repugnet Fulgos. Quoad tertiũ, quid veniat in hac incerti cõdictione, dicendũ est, quòd licèt condictio indebiti, reuocet indebite solutũ, non solũ quoad dominiũ, sed etiã quoad possessionẽ. l. indebiti. §. sed etsi numi. ff. de cond. indeb. tamẽ incerti cõdictio non reuocat solutũ, quoad dominiũ & possessionẽ; quia hæc de iure pertinebant ad eũ, cui facta fuit solutio, sed tantũ reuocat traditionem tanquã nudi facti, & ea reuocata retinebit rẽ, donec sibi fatisfiat de eo quod prima vice videtur plus soluisse. arg. l. filiusfamilias. 117. §. diuus. ad fin. ff. de leg. 1. & ita glos. pen. d. l. qui exceptionem. §. si pars. & ibi Bart. ad finem. Paul. l. sed & si me putem. §. 1. num. 2. & l. si is qui hæreditatem. ad fin. ff. de cond. indebit. Garsias tractat. de expensis, cap. 7. num. 7. Et quanuis Valasc. de emphyteusi. q. 25. num. 25. ad finem. dicat, sibi nouum videri, quòd reuocetur traditio tantùm ad eum effectum, vt res retineatur, donec soluantur expensæ, & ei subscribat Didacus de Pace quæst. ciuili. 7. numero. 36. tamen illud apertissimè colligitur ex. l. 3. §. finali. ff. si cui plus quàm per legem Falcidiam, vbi traditio reuocatur ad hunc effectum, vt res retineatur, donec cautio præsterur,

vel

vel vt seruitus excepta reponatur. l. sed & si me putem. 22. §. 1. ff. de cond. indeb. & sic clarè probãt, reuocationem traditionis tantùm fieri ad eum effectum, vt de nouo fiat, quod ante traditionem fieri debuit. Prætereà expendo. l. si vsusfructus. 7. ff. vsufructuar. quemad. caueat. dupliciter inducendo. Primò, quia text. probat, quòd si vsusfructus tradatur, nõ præstita prius cautione per legatarium, quòd hæres vsumfructum vendicare potest: & posteà subdit, quòd etiam potest condicere: tunc sic, per condictionẽ nõ reuocatur vsusfructus traditio quoad dominium; quia illud præsupponitur remansisse penes tradẽtem: ergo reuocat tantùm ad effectum, de quo suprà. † Secundò inducitur prædicta lex adiuncta l. fin. in fin. ff. vsufr. quemad. caueat. nam dict. l. si vsusfructus. probat, tradentem rem, à fructuario condicere posse propter omissam cautionem. & d. l. fin. contrarium probat, quia nemo cõdicit rem suam, nisi à fure. Glos. pen. d. l. fin. cõcordat, quòd non potest condicere quoad dominium, vel possessionem d. l. fin. cõdicet tamen traditionem factam, quoad effectum vt rem retineat, donec pręstetur cautio: ergo ex mente prædictorum iurium apertè deducitur cõmunis traditio, & hac de causa hæc cõdictio dicitur incerti: nam cum reuocet tantùm traditionem tanquam quid facti. l. si rem tradi. 28. cum ibi notatis. ff. de verbor. obligation. meritò dicitur incerti, quia facta suaptè natura incerta dicuntur. l. vbi autem. 73. §. qui id quod. ff. de verbor. oblig.
29 Ad complemẽtum autem materiæ meliorationum, in ea pro fundamento præmittendum est, quòd ille qui prætendit rem retinere ratione meliorationũ, debet articulare & probare, quòd illæ meliorationes factæ fuerunt per ipsum vel auctores, neque enim sufficiet esse in illarum possessione: cùm ei repugnat regula. l. non hoc. C. vnde legitimi. & ita Anton. à Petra de fideicom. q. 15. n. 242. Quod tamen non videtur verum, quia quasi possessio videtur sufficere. l. siue possidetis. C. de probatio. & quia possessio releuat ab onere probandi. §. cõmodum. Instit. de interdict. quod tandem ipse agnoscit ibidem nu. 284. Quo præhabito, quatuor in hac materia meliorationum commemoranda sunt. Primum est, quòd ille qui fecit meliorationes in aliqua re, potest rem retinere, donec pretium meliorationũ ei soluatur, quantumcunque res illa retinenti non fuerit hypothecata; & etiamsi nõ facta melioratione, res secundùm naturam contractus retineri non posset: ita probat. l. in rebus. 8. § possunt. ff. commodati. l. fin autem. 28. §. in re petita. ff. de reiuend. l. si is qui. 61. ff. de furtis. l. 41. tit. 28. par. 3. & ibi notat Gregorius, Ordinatio Portugaliæ libr. 4. tit. 7. §. 3. & tit. 59. §. 1. prosequitur Negus. de pignor. 4. membr. 5. part. nu. 8. & Bellon. consil. 10. num. 2. Aymon consil. 408. col. 2. lib. 3. Decianus consilio. 18. num. 34. lib. 2 & latiùs consi. 29. num. 15. eod. libr. 2. & Menoch. de recuper. possess. 11. remedio, à numer. 11. Ex quibus patet labi Beroium consilio. 102. in fine. lib. 1. dum tenet, emphyteutam ratione meliorationum emphyteusim retinere non posse. Hãc conclusionem ampliabis, vt per Bart. l. 2. C. de prædijs nauicularior. lib. 11. de quo tamen est videndus Couarru. resolut. lib. 1. cap. 8. à num. 8. & Vicent. de Franchis decisione. 38. Amplia procedere, etiãsi meliorationes non sint liquidæ: nam nihilominus propter eas res retineri poterit, † vt colligitur ex generalitate. §. certè. Instit. de rerum diuis. cum similib. tradit Capic. decis. 17. num. 7. Aymon consil. 408. col. 2. libr. 3. Antonius Massa in tractatu ad formam cameralis obligationis, pag. 68. n. 13. Anton. à Petra de fideicom. q. 15. nu. 307. & Ioseph. Ludouic. decis. Perusina. 24. nume. 7. Quãuis aliàs propter debitum incertum, & non liquidum non permittatur retentio, vt arg. l. fin. C. de compesat.

tradit Neguſ.de pignor.1.memb.5.part. num.37. Sed quæſtionis eſt, vtrùm propter meliorationes non liquidas res retineri poſsit, etiamſi pars aduerſa offerat ei cautionem de ſoluendo pretio meliorationum, poſtquã fuerint liquidatæ? Et Paul.Caſtrenſ.conſil.270.num.3.lib.2. ſentit non eſſe cogendum hanc cautionem admittere: ſed quod licitè rem retinebit, donec cũ effectu ei ſoluatur pretium meliorationum: quod etiam tenet Tiraq.lib.2.retract.§.7.gloſ.1.nume.13. idem magis probat Ruin.conſil.84. numer.17.lib.1.Capic.deciſ.17.à nume.7. Menoch.de recup.poſſeſs.15.remedio. num.570.Decianus conſil.29.num.19. lib.2.Maſſa in tract.ad formam cameralis obligation.pag.68.nu.13.& alij relati per Petram de fideicom.q.15.num.307. & Portoles de conſortib.c.26.nume.16. Mouentur primò, quia tex. §.certè. Inſt. de rerum diuiſ.& l.ſi is qui.61.ff. de furt. l.Paulus.ff.de doli exception.probãt, propter meliorationes rẽ retineri poſſe, donec earum pretium ſoluatur: quæ quidem generalitas comprehendit etiam impenſas incertas, & non liquidas: ergo valida eſt conſequentia, quòd non tenetur meliorans rem dimittere, donec earum pretium liquidetur, & cum effectu retinenti ſoluatur, iuxta regulam.l.4.§. §.ait prætor.ff.de re iudicat.l.item liberatur.§.1.ſ.quibus modis pignus ſoluitur.l. promiſſor Stichi.§.fin.ſ.de conſtit.pecunia.& quòd per illã tradit Bald.c.cum aliquibus poſt princ.de re iudicat.Vnde in ſpecie, quòd is qui habet dominium tẽporale, ſiue reuocabile, indiſtinctè poſsit res melioratas retinere, donec earũ pretiũ ſoluatur, poſt Cuman.reſoluit Deci. conſ.518.nu.3.Decian.conſ.58.nu.fin. lib.2.Secũdò pro hac opinione facit traditio Cuman.conſ.103.nu.6. quòd probatis melioramentis, licèt non ſit probata certa quantitas, debet iudex per ſuam ſubtilitatẽ declarare quantitatẽ, vel ſaltẽ in ſententia dare retentionẽ pro melioramentis; poſteà in exequutione declarandis, iuxta dictum Cyni.l.vnica. circa fin.C.de ſentent.quæ pro eo quod intereſt.ſequitur Cagnol.l.quatenus.nu.25. ff.de regul.iur.& conſonat notabilis reſolutio Mariani Socin.c.ſignificantibus. num.23.de libelli oblatio.& Simonis de Prætis conſ.151.nu.112.lib.1.Si ergo bonus iudex prædictam facultatem debet permittere, donec liquidentur impenſæ in exequutione, admittenda eſt opinio, de qua ſuprà. Neq; nouum eſt, liquidationẽ rei remitti ad exequutionẽ, vt tradit Alexand.conſ.171.in fin.lib.2.Octauian.deciſ.129.numer.14. Item facit id quod tradit Paul.d.conſil.270.nume.3. lib.2.quòd vbi in ſententia quis cõdemnatur ad relaxandã rem, ſoluta ſibi prius æſtimatione meliorationum, tunc prius debent liquidari impenſæ, quàm res relaxetur, neque tunc ſufficiet offerre fide iuſſorem, donec impenſæ liquidentur; quia verba ſententiæ ſunt clara, quòd prius debeat liquidari quantitas meliorationis, quàm res tradatur victori: † ſequitur Neguſ.de pignorib.4.membr.5. part.num.10.Andr.Sicul.conſil.39.numer.28.lib.2.Decian.conſil.29.num.19. lib.2.Garſias tract.de expenſis, cap.6.numer.18.Capic.deciſ.17.num.6.Benintẽdis deciſ.77.nu.11.Rodoan.de rebus eccleſ.non alienan.pag.421.nu.3.& Caualcan.deciſ.44.nu.66. Tunc ſic.Iura in hac materia loquẽtia dicũt, meliorantẽ rem retinere poſſe, donec ſibi ſoluatur pretium meliorationum, vt patet.ex iuribus ſuprà citatis: ergo ſecundũ opinionẽ Pauli nõ eſt res relaxãda, donec liquidẽtur meliorationes, & cum effectu ſoluatur eſtimatio earũ. Cõtrariã nihilominꝰ ſententiã, imò quod vbi melioratienes nõ ſunt liquidæ, res relaxãda ſit, ſi victor præſtet cautionem de ſoluẽdis impenſis, poſtquã fuerint liquidatæ, tenet Bal cõſ. 309.quęritur.in fin.lib.2.Idẽ Gozad.cõſil.100.nu.21.inquiens, q; quando circa liquidationẽ dubium conſiſtit in facto, ſufficit

30

ſufficit offerre fideiuſſorem, vt res retineri non poſsit: & idem tenet Curt. Iunior conſil.122.num.2. Socin Iun. conſil.62.num.7.lib.1.& in conductore, qui propter meliorationes non liquidas non poſsit rem retinere, ſi ei offeratur cautio, poſt Paul.tenet Alciat.l.quod te.nu.19. ff.ſi cert.pet.at. & reſponſo.450.nu.17. aliàs conſi.51.ad fin.lib.9.& Rebuff.1.tomo ad leges Gallicas, tit.de liter.obligator.artic.1.gloſ.9.num.10.Idem reſoluit Beroi.c.1.num.33.de reſtit.in integrũ. & cum his eſſe reſidendum dicit Marzarius in epitome de fideicommiſſo.3.parte.q.66.& ita fuiſſe iudicatum aſſerit Rebuff.l.impenſæ.col.3.in princ.ff.de verbor.ſignific.& Portoles de conſortib.c.26.à numer.17.& Caualcan.deciſ.28.in additio.num 6.& hãc eſſe communem opinionem aſſerit idem Caualcan.deciſione.44.num.66.& melius quã alibi Benintẽdis deciſ.Bononienſ.77.vbi in fine aſſerit ita fuiſſe iudicatum,& magis probant Valaſc.de emphyteuſi.q.25.nu.23. & Garſias tractat.de expenſis, cap.6.numer.19. Gamma deciſ.4.num.3.Mouentur per text.in.l.ſtatuliber rationem.5.ff. de ſtatuliberis. † vbi iuſſus eſſe liber ſub conditione, Si rationes reddidiſſet,& ſic ſi rationes exhiberet,& reliqua ſoluetet. l.cum ſeruus.81.in fin.ff. de cond.& demonſt.ſatisfacit conditioni, ſi liquidum ſoluat, & pro nõ liquido offerat cautionem. Ex quo text. colligunt DD. quòd iuſſus ſoluere, iuſſui videtur parere, ſi liquidum ſoluat, & pro non liquido offerat cautionem, poſtquam fuerit liquidatum.Bald.cap.quoniam frequenter. §.in alijs.num.7.ad finem.vt lite non conteſtat.& poſt alios Alexan.l.4.§.ait prætor. nume.2.ff.de re iudic. Cæpolla caut.27. Iaſon.l.1.nume.2.ſ.qui ſatiſd.cogant.& l.quod te.num.3.ſ.ſi certum petat.exornant Andr.Sicul.conſil.36.à numer.28. lib.2.Curt.Iunior conſil.122.num.2.& Rebuff.1.tomo ad leges Gallicas, tit.de literis obligatorijs, artic.1.gloſ.9.à nu.11.

31

Et retenta hac opinione, facilè reſpondetur rationibus contrarię opinionis: nam ad primam reſpondetur, quòd licèt ius permittat meliorãtem rem retinere, donec ſoluantur impenſæ etiam incertæ, ſatis huic legis diſpoſitioni videtur ſatisfactum, ſi liquidum ſoluatur, & pro non liquido offeratur cautio, vt probat d.l. ſtatuliber rationem.ff.de ſtatulib. & proſequitur Ripa.l.4.§.ait prætor.à num.7.ff. de re iudicat.& in ſpecie ita reſpondent Benintendis dict.deciſ.77.à num.5.& Iacob.Puteus deciſ.Rotæ.471.numer.1.& num.5.lib.2.deciſionum. Non obſtat ſecundum, quia fatendum eſt, quòd ſi iudex in ſententia expreſsiſſet, quòd meliorans rem retineret, donec impenſæ liquidarentur, quòd tunc non ſufficeret oblatio fideiuſſoris, cũ verba ſententiæ iubeant prius fieri liquidationẽ, quàm is cogetur rem dimittere, & in ſpecie tradit Capic.deciſ.17.& Iacob.Puteus d.deciſion.471.nu.3. Sed quando ſimpliciter dictum eſſet, quòd ſoluerentur impẽſæ, procedet communis ſuprà tradita. Non obſtat tertium, quia Paul.d.conſil.270. num.3.lib.2.loquitur, quando in ſententia fuit dictum, vt prius ſoluerentur impenſæ, quàm res relaxaretur; & ſentit, q; ſi illud verbum, Prius, non fuiſſet expreſſum, tunc pro non liquidis ſufficeret cautio, vt expendit Neguſ.de pignor.4.mẽbr.5.part.nu.10.Alciat.l.quod te.nu.19. ff.ſi certum petat. Benintendis deciſ.77. nu.12.Caualcan.deciſ.44.nu.66.& ante eos Andr.Sicul.conſi.36.nu.28.lib.2. Iura autẽ permittentia retentionẽ, nõ vtũtur illo verbo, Prius, & ſic poterunt retorqueri. † Item traditio Pauli procedit, quando prædicta verba proferuntur ab homine; nam ſi proferantur à lege, non obſtante dictione, Prius, ſufficiet pro non liquido offerre cautionem, vt colligitur ex Bald.conſil.3.in.fine.lib.2.Deci.l.edita.num.94. C.de edendo. Sed & ſi quis vellet primam opinionem tenere, ad.l.ſtatuliber rationem.ff. de ſtatulib.

32

(quæ est fundamentum contrariæ opinionis) posset respõderi in primis, cum Capic.decis.17.nu.8.text.illũ specialiter procedere fauore libertatis,vt colligitur ex illis verbis: Ne multi ad libertatẽ perueniant. Sed non placet, quia non constat Iureconsl.moueri aliquo speciali fauore libertatis,sed potiùs ex regula generali,quòd pro debito nõ liquido sufficit cauere, vt est text.l.3.ff. de tutelis & ration.distrahend.& ibi notat Cuman. Vnde & DD.d.l.statuliber rationem.intelligunt procedere in quocunque debito non liquido, vt constat ex Angel.l.4.§. ait prætor num.2 ff.de re iudicat. Cæpol la cautel.27. Iason.l.1.num.2.ff. qui satisdar.cogant.Cassane.in consuetud. Burgund.rub. 10.§.1.versi.Le pris.post princip.Curt.Iunior consil.122.num.2.& in specie aduersus Capic.tradit Iacob. Puteus d.decis.471 num.6. & ideò secũdo loco respondet Paul.consil.270. num.3. lib.2.quòd d.l.statuliber rationem.conditio erat de dandis rationibus,quæ principaliter refertur ad factum. l. cũ seruus. 81.ff.de cond.& demonstr.secùs si in cõditione principaliter cõtineretur datio: nam tunc non sufficeret cautio,sed precisè debet datio interuenire, vt probat d.l.statuliber.in fine. Vnde pari ratione, neque sufficiet cautio, vbi in cõditione venit principaliter solutio:subscribit Tiraquel.lib 2 retract.§.7 glo.1.nu.13.Sed non placet hæc responsio, cum in conditione reddendi rationes,etiam contineatur solutio reliquorum, vt latiùs prosequitur Benintendis decis.77. nume.5. Neque obstat d.l.statuliber.in fine. quia loquiturquãdo datio certæ pecunię est in conditione, nam si incertum veniret in datione,tunc pro non liquido sufficeret præstare cautionem. Tiraq. lib. 1.retract.§.3 glos.3.num.15. Quare melius respondet Ruin.consil.84. ad finẽ.lib.1. quòd d.l.statuliber rationem. procedat, quando simpliciter iubetur solui: nam tunc intelligitur,quòd soluatur cum effectu liquidũ,& pro nõ liquido sufficiat cauere: vt tradunt DD.l.4.§.ait prætor. ff. de re iudic. † Sed in nostro proposito 33
lex expressè iubet, vt possit res retineri, donec impensæ etiam non liquidæ soluantur,vt constat ex. §.certè Inst.de rerum diuision.l.si is qui.61.ff. de furtis. cũ similibus. Cùm igitur lex etiam pro non liquidis iubeat fieri solutionem,non procedet interpretatio dict.l.statuliber. sed etiam pro non liquidis debet interuenire solutio, neque sufficiet cautio, iuxta regulam.l.4.§.ait prætor.ff.de re iudicat. quæ in his terminis etiam in non liquidis procedit,propter specialem legis dispositionem;& sic apparet, vtrãque opinionem defendi posse. Inuenio tamen, quòd Iocob.Puteus in decis.471. in fin. lib.2. refert in Rota ita fuisse cõclusum, quòd si omnino esset in certum, vtrùm factæ essent meliorationes? tunc debet relaxari res, & sufficit præstare cautionem. Si verò constet meliorationes esse factas,& tantùm incertum sit de earum valore,& æstimatione, tunc non est res restituẽda,sed debet assignari terminus congruus,intra quem meliorationes liquidentur: & eam refert,& commẽdat Anton. Massa tract.ad formam camera lis obligatio.4 particula.q.2.num.63.pagin.68.& Marzarius de fideicom. q. 66. & Lancelot.tract.de attentatis.3. par. c. 24.q.29.nume.10. & Bursatus consil.60. num.31.libr.1. Quæ resolutio in primo membro vera est, neque enim propter meliorationes,de quibus non cõstat,debet retardari exequutio sentẽtiæ,neque potest tractari deliquidatione meliorationum,quas non constat esse factas, vt inquit Socin.Iunior consi.62. numer.8. lib.1.& quia meliorationes semper priùs probandæ sunt, vt de illis habeatur consideratio. l. in restituenda.& ibi Angel. num.3.C.de petition.hæred.Corne.cõsil.37.num.6.lib.2.Parisius consil.33.nu
mer.53.lib.1. † In secundo autem mẽ- 34
bro approbatur prima opinio, quam suprà

prà retulimus. Aliam etiam cõcordiam ponit Vincent. de Franchis decis. 212. ad fin. asserens in Senatu Neapolitano id seruari,quòd si meliorationes fuerint allegatæ ante sententiam,indistinctè impeditur exequutio sententiæ, qua quis condemnatur ad rei relaxationem, donec cum effectu soluatur pretium æstimationis meliorationum;si autem opponatur de illis post sententiam, vt fieri potest,vt infrà dicemus: tunc exequutioni mandatur sententia, præstita cautione de illis soluẽdis postquam fuerint liquidatæ. Quæ cõcordia in primo membro cõcordat cum prima opinione suprà relata. In secũdo habet rationem, quia cũ sententia habeat exequutionem paratam,& tantùm admittat summariã cognitionem.l.à diuo Pio.§.si super rebus.ff. de re iudic.non debet aduersus illius exequutionẽ admitti exceptio,altiorẽ quærens indaginem.l.3.§.ibidem.ff. ad exhibendum. & ideò tunc sufficiet præstare cautionem: in specie Benintendis decis.77.num.12. & in simili suprà tradidimus. Praxis autem Hispaniæ admisit, q iudex deferat iuramentum parti super quantitate meliorationũ, quas fecit, & hãc summã iubent deponi apud depositarium publicũ,donec liquidetur pretium meliorationum,vt fieri oportet,& res ipsa statim victori restituitur: vt huius praxis meminerunt Gamma decis.4. num.3. Valasc. de emphyteusi.q.25.numer.23.& Garsias tract.de expensis,c.6. num.19.ad finẽ. Quæ praxis etiam non multum discrepat à prima opinione: nã declarata quantitas per meliorantem,iubetur deponi,& sic in effectu solui,antequam res restituatur; quia depositum factum mandato iudicis,locum solutionis obtinet.l.obsignatione.9.C.de solution. l.1.§.apud Iulianum.in fin. ff. depositi.l. acceptam.19.C.de vsuris.& ibi Bart. numer.4.idem Bart.l. si debitor. post prin. ff.de solution.&.l.fin.nu.4.ff.de distract. pignorum. Iason.l.iuris gẽtium. in prin. num.11.ff.de pact.&.l.2.num.182.C.de iure emphyteut. Adeò, quòd si quis cõdemnetur ad rem remittendã, solutis ei prius meliorationibus,depositum prædicto modo factũ,pro solutione habeatur. l.1.C.qui potior. in pignorib. Valasc. de emphyteusi.q.25.num.23. † De quo ta- 35
men vide Anton. Massam in tractat. de obligation. ad formam cameræ. 4.partic.q.2.num.13.pag.68. Et adde in materia illud,quòd notabiliter tradit Aymon consil.408.col.2. quòd in ædificijs facilè probari possunt meliorationes: nam per inspectionem oculorum, meliorationes facilè discernuntur à veteri ædificio. Itẽ pariter eorum valor facilè constitui potest per inspectionem ocularem peritorum, qui declarabunt quantum per meliorationem vtilior fuit reddita domus; quia in illis tantùm quæritur, quantum melior res facta sit, & non quantum sit expensum. l. in fundo. ff. de reiuendic. sequitur Caualcan.decisione.44.numero.67. Et alios modos quibus meliorationum valor possit probari, tradit Petra de fideicomis. q.15. à numer.280. & à numer.291.Roland.consil.28.à numer.31.lib.1. Quinimò & quando melioratio prædictis modis probari non potest,tamen postquam probata fuerit, necessariò soluenda erit, neque tunc sufficiet dare fideiussorem. Gozad.cõs. 100. nu.21. Vel etiã quãdo in continenti probari potest:nã tũc perinde debet haberi ac si iam probata esset: argum. l. pen.ff. de milit.testam. & in specie Contardus l.vnica.24.q.C.si de momentan.possess. Octauian.decis.129.num.13.Ioseph. decisione Lucensi.38.nu.21. & Caualcan. d.decis.44.nume.67. & clarè Bald.consil.309.queritur.in fin.lib.2.Menoch.de recup.possess.15.remedio. nume.572.Et quando in continenti dicatur probari posse? vide in simili Bartol. l. aufertur.§. qui compensationem.in fin.ff.de iure fisci.notabiliter Paul. consil. 116. viso. col. antep.lib.1. Quòd si lõgior probatio sit

necessaria,recurrendum est ad concordias suprà assignatas. Ad perfectã tamẽ explicationem dict.l. statuliber rationem.aduertendum est,quòd vt conclusio illius text. procedat, oportet, quòd pro debito non liquido offeratur per debitorem cautio de soluendo id, quod liquidabitur, vt clarè tex.ille probat,& no Bald.l.si residuum.nume.1.C.de distractio.pignorum.Cæpolla cautel.27. Iasl. quod te.nu.8.& ibi Purpur.num.76.s. si certum petat.Et propter hunc defectũ, arrestum quoddam fuisse annullatum, asserit Rebuff.1.tom.ad leges Gallicas, tit.de liter. obligato.artic.1.glos.9.n.13.

36 † Illud tamẽ verritur in dubium, vtrùm sufficiat fideiussores verbaliter offerre? vel oporteat,eos secum ducere, qui statim obligentur? Quod controuersum est apud DD. asserit Curt. Iunior consil. 122.nu.2. nam Alexan.l.4.§.ait prætor. in fin.ff.de re iudic. post Imol. existimat, satis esse,debitorem fideiussores verbaliter offerre,& dicere, se paratũ esse dare fideiussores pro non liquido, expendens verba d.l.statuliber rationem. ibi: Satisdare paratus est. Cæterùm Bar.l. ait prætor.§.si quis paratus.num.1.ff.de noui oper.contrariũ tenet,imò quod oporteat,eos secũ ducere,& præsentare, qui se obligent:& subscribunt Paul.& Imol. ibi,& alij quos refert Tiraq.lib.1.retract. §.1.glos.9.nu.5. Adducitur pro hac sententia.l.seruus si hæredi. 34.§.fin.ff. de statuliber.vbi text.probat.quòd si seruo relinquatur libertas sub conditione, Si rationes reddiderit; quòd si rationes sint intricatæ,& non liquidæ, oportet vt cõsequatur libertatem,offerre se paratũ soluere,quidquid liquidabitur, & eius pecuniæ reum idoneum offerre: nam ea verba apertè indicant, quòd debeat eũ secum ducere, vt expendunt Angel. l.si dubitetur.num.1.& ibi Imol.ff.de fideiussorib.Vnde ex d.l.statuliber rationẽ. adiuncta d.l.seruus si hęredi. §. final. apertè colligitur,quòd quãdo libertas relicta est sub cõditione, Si seruus rationes reddiderit, vt ille consequatur libertatem, oportet quòd si quid sit liquidum, cum effectu soluatur.l.d.statuliber rationem. & ibi notat Plumbin.num.1. & quidem integre; nam prout quãdo debitum est liquidum in totum, oportet quòd integre soluatur.l.tutor.§.Lutius.s. de vsuris. ita & quando pro parte fuerit liquidũ. l. quæ de tota.s.de reiuen.in specie Rebuffus.1.tomo ad leges Gallicas, tit. de literis obligato.artic.1.glos.9.num.13. Item quòd pro non liquido dicat se paratum soluere id,quod liquidabitur,& secum fideiussores ducere,qui velint statim se obligare.d.l.seruus si hęredi.§.fin. vel etiã recurrat ad iudicem,& petat calculatorem,qui statim rationes liquidas reddat. l.si residuum.& ibi Bald.numer. 1.C. de distract.pignorum.Aretin consil.142. numer.24.Sed verior resolutio est,quòd vt debitor liberetur à mora,sufficiat vti re-

37 medio d.l.si residuum. † Sed si vlteriùs debitor vult aliquid de nouo acquirere, oportet,quòd pro non liquido offerat fideiussores. d.l.seruus si hæredi. §. fin.& ita Ripa.l.4.§.ait prætor.numer.8.ff.de re iudic.&.l.si insulam.num.67.ff.de verborum obligation.Benintendis decisi.77. num.7.& Tiraqu.lib.1.retract.§.1.glos. 19.num.3. Et iuxta hæc venit explicandum illud,quod vulgò dicitur,quòd vbi debitum non est liquidum, debet debitor vnum numũ soluere, & pro reliquo dare fideiussores.Cæpolla caut.27. Alexan.consil.24.num.9.lib.4.Iason.l.1.numer.2.s.qui satisdar.cogantur.&.l. quod te.num.8.& ibi Purpur.num.76.s.si certum petat.Ripa.l.4.§.ait prætor. num.7. ff.de re iudica.Boeri.in consuetud.Bituri censib.rubr.6.§.4.post princip.nam hoc dictum procedet,quando debitor vult aliquid consequi per huiusmodi oblationem:nam si tãtùm velit à mora liberari, sufficiet verbaliter offerre, & recurrere ad remediũ d.l. si residuum. C. de dist. pignorũ. Neque his repugnat d.l. statuliber

liber rationẽ.ibi: Satisdare paratus. quia ea verba debent declarari per text.eodẽ casu loquentem. d. l. seruus si hæredi.§. fin. Neq; nouum est,quòd verbum,Paratus est offerre,exponatur pro oblatione reali,vt colliges ex.l.pen.s.qui potio. in pignorib.l.item liberatur.§.1.s.quib. mod.pignus. Vnde venit reijciendum, quod tradit Corne.consil.262.num.fin.libr.4.quòd d.l.statuliber rationem.procedit,quãdo incertum est, vtrùm quid debeatur:nam tũc sufficiet offerre fideiussorem: sed quãdo constat,aliquid deberi,& tamen quantitas ignoratur, tunc id nõ sufficiat,sed oporteat soluere: neque enim perspicio probabilẽ rationẽ differẽtiæ inter prędictos casus:& in cõtrariũ vrget.l.2.C.de vsuris & fructib.legat. Itẽ & iuxta prædicta venit explicandus Cassane.in consuet.Burgund.rub.10.§.1.gl. Le pris. post princ. dum dicit, quòd vbi debitum non est liquidum, sufficit debitorem se offerre paratum soluere, quod liquidabitur:nam ex prædictis dicendũ est,quòd si vult se liberare à mora,oportet vlteriùs petere arbitrium à iudice, vt

38 liquidationẽ faciat.d.l. si residuum. †& si præterea vult aliquid de nouo consequi,oportet secum ducere fideiussores, qui statim se obligent. d.l.seruus si hæredi.§.fin. Itẽ & ex prædictis cauendũ est à Iason.l.prætor ait.§.1.num.7.ff.de noui oper.nuntiat.dum inquit, quòd si debitum non sit liquidum in totum,tũc pro parte liquida sufficit offerre pecuniam verbaliter,etiamsi illam non habeat præ manibus: allegat d.l.statuliber rationẽ. nam potiùs ex suprà traditis dicere debuisset,quòd vbi debitum non est liquidõ,non est necessaria realis oblatio;quia eo casu ea est impossibilis, cum ignoretur,quid offerri debeat Corne.cons. 85. nu.6.lib.4.Beroi.c.1.nu.34.ad fin. de restit.in integr.sentit gl.2.l. obsignatione. 9.C.de solut.Cæterùm hæc oblatio verbalis nihil ei proderit, nisi petat à iudice calculatores, tunc enim excusabitur à mora.l.si residuum.C.de distract. pignorum.& si vlteriùs vult per oblationem aliquid de nouo consequi, debeat realiter offerre fideiussores, vt suprà dictum est,& in specie Roman.l. prætor ait. §. 1. nu.1.ad fin.ff.de noui oper. Denique infertur resolutio ad traditionẽ Ripæ.l. si insulam.nu.67.ff.de verbor.oblig. quam suprà probauimus, vt dũ vult, quòd vbi offerẽs vult tãtũ se excusare à mora, tũc sufficiat oblatio verbalis,absque datione fideiussoris,debeat ei addi,quòd vlteriùs oporteat,quòd petat arbitrum, qui statim agat de liquidatione:neque enim aliter liberabitur à mora. l. si residuũ. & ibi Bald.nu.1.C.de distract.pigno.l.2.C. de vsur. & fruct. legat.& diximus suprà: ita vt inter debitum liquidum,& non liquidũ,in hac materia ea sit differẽtia, quòd pro debito liquido nunquã sufficit oblatio verbalis,sed semper requiritur realis. Bart.l.ait prætor. §. si quis paratus. & ibi Paul.& Imol.ff.de noui oper.Paul l. acceptam.num.11.C.de vsur. & tamen si nõ fuerit liquidum,sufficiet verbalis, dum modò simul interueniat id quod est expressum in d.l. si residuũ. C. de distract. pignor.tradit Aretin.consil.142.nu. 24. Vnde in proposito nõ est admittẽda resolutio Neguſ.de pignor.2.memb.3.partis.5.part.principalis.num. 5.ad fin.pagina.364.† quod si quis vult tantùm liberari à mora,ne aliàs incurrat pœnam,vel

39 non teneatur ad interesse, sufficiet oblatio verbalis:sed si ex oblatione vult consequi actionẽ,quasi ex impleméto, oportet quòd interueniat simul depositio, & consignatio: allegat notata per Iason. l. iuris gentium.in princ.nu. 11.s. de pact. primũ enim mẽbrũ prædictæ resolutionis supplẽdũ est ex suprà traditis. Secundum autẽ mẽbrum falsum est,& contra text.d.l.statuliber rationem &.l.seruus si hæredi.§.fin.ff.de statuliber.Neq; repugnãt tradita per Iason d.l.iuris gẽtium. in prin.num.11.quia Iaſ.agit de liquidis,& quãdo requiritur implemẽtum reale, vt

ex

ex contractu innominato detur actio, iuxta.l.ex placito.C.de rerum permutation.nam tunc requiritur oblatio realis, depositio, & consignatio; quia habent vim solutionis.l.obsignationem.C.de solution.sed in non liquidis tantùm requiritur oblatio realis fideiussorum, vt constat ex suprà resolutis. Neque est omittẽdum, omnia suprà tradita eam videre magnam pati difficultatẽ, quòd non potest considerari mora in eo, qui ignorat vtrùm debeat, & quantum debeat.l.non potest videri.99.& ibi Deci ĩ.de reg. iur. notat gl.fin.l.si residuum.C. de distract. pignor. & ideò tradit Bald. l. acceptam. num.11.C.de vsuris.quòd pro non liquidis nunquã potest videri incursa mora, antequam per iudicẽ declaretur quãtitas debita.l.2.C.de vsur. & fructib. legator.subscribit Alexan.consil.49.num.3. lib.2.Ruin. consil 64. num.15.& consil. 108.num.3.lib.1.Affict.decis.205.nu.1. ad fin.Aym.consil.609.nu.10.Beroi.cõsil.193.nu.33.lib.1.vbi declarat. Ex quo videtur consequi, quòd in casibus, in quibus mora requiritur quoad aliquem effectum, nũquam in non liquidis videbitur incursa mora, quantumcunque debitor nihil offerat. In contrarium tamen est text.l.si residuum.C.de distract. pignor. considerando, quòd creditor nõ potest vendere pignus, nisi debitorem in mora constituat.l.cum soluẽdæ.ĩ. de distract. pignor.l.debitores.C.de pignorib.& tamen d.l.si residuum.probat. † quòd debitor censetur constitutus in mora, ad effectũ vt creditor possit vendere pignus, nisi ipse debitor offerat se soluturum id, quod liquidabitur, & petat arbitrum ad liquidandum: notat Bart.l. fin.nu.4.ĩ.de distract.pignor.& Aretin.consil.142. numer.24.& diximus suprà. Huic tamẽ difficultati respondendum est, quòd si simpliciter proponas debitum esse non liquidum, respectu illius non potest videri incursa mora. Sed si addas, creditorem petere debitum suum, & tu alleges, illud non esse liquidum, tũc vt libereris à mora, oportet quòd facias id, quod insinuat d.l.si residuum. Et est ratio, quia prout quando debitum est liquidum, interpellatio creditoris constituit debitorem in mora, nisi ipse realiter offerat debitum. l.quod te.ĩ.si certum petat. Bald.l. acceptam.nu.7.& ibi Paul. nu.11.C. de vsuris.ita etiam quando petit creditor debitum suum non liquidum, vt debitor excusetur à mora, oportet facere, vt cõstet per eum non stare, quominus debitum liquidetur, & id quod fuerit liquidatum, soluatur. Cum autem hoc casu tantùm agatur de sola mora euitãda, non requiretur oblatio fideiussoris, verbalis, vel realis, quia ea tantũ exigitur, quãdo offerẽs, vltra excusationem moræ, vult aliquod lucrum consequi.l.seruus si hęredi.§.fin. ĩ.de statuliber. quod ita in specie sentit Bart.l.fin.num.4.ĩ.de distract.pignor.vt ex eo collegit Alexand.l.4. §. ait prætor. num.2.ad fin.ĩ.de re iudicat. & ibi Ripa nu.8.Iason.l.prętor ait.§.1.nu.7.ĩ.de noui operis. Neguſ.de pignorib.2.partis.3. memb.5.part.prin.num.5.quidquid cõtrarium sentiat Bald l.si residuum. nu.1. C.de distract.pignorum. Vltimò non est omittẽdum, quòd Alex.l.4. §. ait prætor. num.2.ĩ.de re iudic.intelligit decisionẽ d.l.statuliber.procedere, quãdo debitor non liquidi, est pauper, prout est seruus, qui nihil habet, is enim etiam pro debito non liquido tenebitur satisdare. Si autem diues sit, sufficiet verbaliter offerre, quòd liquidandum soluet, neque tenebitur dare fideiussores: arg.l. quicunq;. 2.C.de fund.patrimonialib.libr.11. &.l. de creationibus.C.de Episcop. audient. quam declarationem posuit etiam Alexand.l.si mora.num.4.versi. tertiò fallit. ĩ.eod.& subscribit Vincent.l.4.§.ait prætor.num.5.ĩ.de re iudic.& Boeri.in consuetud.Bituricensib.rubr.6.§.4.col.pen. in princ. Neguſ. de pignorib.2.parte.3. memb.5.part.principalis, à numer.4.pagin.363. Sed hæc declaratio est contra mentem

41 mentem suprà allegatorum, † qui generaliter exigunt oblationem fideiussorũ, quando debitum non est liquidũ. Neq; obstat Alex.ratio, quia obtinet, quando cautio tantũ exigitur ob eam causam, vt creditor sit securus: secus quãdo ob aliã causam exigitur, vt diximus.§. interdũ.ĩ. hac.l.Plane in nostro casu non exigitur tantùm cautio ob eam rationem, vt creditor sit securus, sed etiam vt pro debito non liquido aliquo modo creditori videatur satisfactum.l.3.& ibi Cuman.ĩ.de tutelis & ration.distrahend.l.satisfactio. 52.ĩ.de solutio. Secũdò principaliter in materia melioratiõũ illud est memorãdum, q, si quis bona fide possideat res diuersas, & quasdã meliorauit, obhas meliorationes nõ poterit retinere res diuersas, in quibus nullam fecit melioratiõnẽ. Paul.cons.270.à num.1.lib.2. per notata. l si nõ sortẽ.§.si centũ.ĩ.de cond. indeb. subscribit Boeri.decis.44.numer.19.Rodoan.de rebus eccles.non alienan. pag. 411.nu.6.Valasc.de emphy.q. 25.nu.24. Et est glos.elegãs.l.planè.11.verb.deducat.ĩ.de petition.hęred.quę apertè vult. res non melioratas non posse retineri ppter melioratas, quã ibi extollũt Alber. & Angel.idẽ Alber.l.si in area.in fin.ĩ.de cond.indeb.Neguſ.de pignor.4.memb. 5.part.num.17.Tiraq.libr.2.retract.§.7. glos.vnica.nu.11.Caualcan.decis.28.in addition.n.5. Et facit, quòd si plures res sint datæ in emphyteusim, & quædam fuerunt melioratæ, & quædam deterioratæ, emphyteuta amittet deterioratas, neque ab amissione excusãbitur eo prætextu, quòd alias meliorauerit, vt efficaciter probat auth.qui rẽ.C.de sacrosanct. eccles.vt ibi expendit Iason.nu.8. quẽadmodum Deci.num.14. defendit Cagnol. ibi num.43.& tradit Iaſ.cons.17.nu.3.lib.1. Gamma decis.17.num.1. Prædictam tamẽ conclusionẽ limitabat Boeri. decis. 44.nu.19.nisi melioratio facta in vna re, excederet valorẽ vtriusque rei, quasi velit, quòd si melioratio excedat pretiũ rei

42 melioratæ, tũc excessum possit meliorãs deducere ex alia re diuersa, quantũcunquẽ meliorata nõ fuerit. † Quę tamen limitatio vera non est, neque iure probatur: quinimò hoc casu poterit dominus, rẽ dimittere penes meliorãtẽ, & res alias liberas sibi habere: arg.l.si is qui. 57.§.qđ dicitur.ĩ.de iur. dot.l.etsi fortè.§.Labeo. ĩ. si seruit.vend.& clarè sentit gl.l.planè. verb.deducat.ĩ. de petition. hæred. quã ibi notant Bald.& Angel.ad finẽ. Adde, quòd si possessor per errorẽ melioratam rem tradiderit, nõ deducta impẽsa, non poterit non melioratas retinere eo prætextu, quòd ex illis vult deducere impẽsam, quã ex meliorata, & tradita per errorẽ deducere debuisset. Alber.l.si area.ad fin.& ibi Fulgos.ĩ.de cond.indeb. Secũdo modo prædictã conclusionẽ limitabat Tiraq.lib.2.retract.§.7.gl. vnica. nu. 12. nisi plures illæ res sint cõnexæ, vtpotè omnes simul cõcessæ vno pretio, siue sub vna pensione: nã cum tũc omnes cõsiderẽtur, ac si essent vna res.l.cũ eiusdẽ. ĩ.de ædil. edict.pro vna meliorata, alias non melioratas retinere poterit: subscribit Rodoan.tract.de reb.eccles.non alienan.pag.422.nu.5.& vrget pro illis traditio Bald.l.ædẽ.nu.14.in fin.C. de locato. quòd si emphyteuta vnã rem meliorauit, & aliã diuersam deteriorauit, deteriorata nihilominus amittet emphyteusim. auth.qui rẽ.C.de sacrosanct. eccl. & suprà dictũ est: & tamẽ si vnã & eãdẽ rẽ partim meliorauit, & partim deteriorauit, nihil amittet, quia tũc deterioratio cũ meliorãtione cõpẽsabitur.l.si duorũ.43. in fin. ĩ.de action.empti.glos.fin.& ibi Bart.l. si negocia.ĩ.de negoc.gest.subscribit Corne.cons.67.num.7.lib.2.Riminald.cons. 74.nu.17.libr.1. Gamma decis.17.nu.1. declarãdo vt per Curt.Iun.cons.165.nu. 14. ergò cũ plures res propter identitatẽ pretij vna censeantur, idẽ admittẽdum videtur. Sed in contrariũ vrget, quòd licèt in petitione hæreditatis, si res meliorata pereat, alia retineri possit per bonæ fidei

fidei poſſeſſorem.d.l.planè.41.ſ.de petition.hæred.quia petitio hæreditatis eſt actio vniuerſalis, & ſic ex vniuerſo ſemper poteſt fieri deductio, vt ſuprà tradidimus: & tamen nihilominus ſi res meliorata extat, † & hæres eã dimittat bonæ 43
fidei poſſeſſori pro impenſis, ex alijs non melioratis nõ poterit fieri deductio. gl. d.l.planè.verb.deducat.& ibi Angel. ad fin.ergo pariter in caſu Tiraquel.quãuis res propter vnum pretium conſiderentur tanquã quid vniuerſum, tamen vna pro alia retineri non poterit. Placet nihilominus opinio Tiraq.quia quãdo plures res venduntur vno pretio, non conſiderãtur diuiſim, ſed coniunctim & cõnexe.l.cum eiuſdem.ſ.de ædil.edict.l. ſi duos.ſ.de action.empti.ita vt videantur contineri ſub vno quodam corpore vniuerſali, vt colligitur ex Bald.cõſ.91.facti narratio.ad fin.lib.2.ac ita ficto quodam modo conſiderantur, tanquam ſi eſſet quoddã corpus, cui eſſent ſubiectæ. Tiraq.lib.1.retract.§.23.gloſſ.1.num.12.ad ad fin. Cùm ergo per meliorationem ipſum corpus vnitum videatur melioratũ, licitè retinebitur pro melioratione in aliqua re particulari facta, & colligitur ex.l.ſi duorũm.43.in fin.ſ.de action.empti.vbi ſi diuerſa corpora vẽdantur vno pretio, quia tunc omnes res continẽtur eodem corpore, admittitur compenſatio augmenti & diminutionis de vna ad aliam: per quem text. concludit Bald. l. fin.§.præterea. nu.6.C. de iure dotium. quòd licèt quando res plures vendũtur, pretio in ſingulas res conſtituto, cẽſeantur plures venditiones, atque proinde ſi læſio contingat in vna, non ſuppletur ex eo, quod in alia vilius emi, vt tradit Deci.conſil.421.planè.num.4. tamen ſi res plures fuerint venditæ vno pretio, & læſio contingat in vna re particulari, non reſcinditur venditio, ſi ex pretio viliori aliarũ læſio ſuppleri poſſit, vt tradit idẽ Bald.conſil.91.facti.ad finem.lib.2.conſiderans, quòd cum in hac ſpecie illæ diuerſæ res conſiderentur tãquam vnum corpus, reſpectu totius corporis debet iniri æſtimatio, & conſtituẽdum, vtrùm interuenerit læſio, nec ne: non verò reſpectu rerum particularium: ſubſcribit Aretin, l.ſcire debemus.num.5.& ibi Iaſon num.3.ad fin.& nu.12.ſ. de verbor. obligat. Cagnol.l.2.nume.199.C.de reſcind.vend. Tiraq.lib.1.retract.§.23.gl.1. num.27. Ergo pari ratione, & in noſtro caſu dicendum eſt, quòd cum melioratio debeat conſiderari reſpectu totius
44 corporis, vna pro alia retineri poterit: † nam & quia dos cenſetur ius vniuerſale, res non meliorata pro meliorata retineri poteſt: vt argumen.dict.l.planè. tenet Socin.in rubr.num.39.ſ.eodem. Addendo tamen, quòd ſi res meliorata extat, ea tantùm retineri poſſit. Quinimò ſi dominus rem melioratam dimittat pro melioramentis, aliæ retineri non poterunt: argumen.dict.l.planè.iuncta gloſ. verb. deducat.ſ.de petition.hæredit. & ita eſt explicandus Paul.conſil.270.col.1.lib.2. dum loquitur in pluribus rebus datis in emphyteuſim, & vult quòd propter melioratas aliæ retineri nõ poſſint. Eſt enim intelligendus, quando meliorata res extat: nam aliàs cum plures illæ res conſiderentur tanquam vnum corpus. Bald. per illum text.l.cum eiuſdem.ſ. de ædil. edict. & Cuman.conſil.41.num.3. ſi melioratio non extet, vel excedat pretium rei, alia retineri poteſt, niſi dominus rem melioratam dimittat pro melioratione, vt ſuprà dictum eſt. Quare licèt in iudicio particulari, ſi res meliorata pereat, alia retineri non poſſit, vt ſuprà reſoluimus: tamen in ſpecie de qua ſuprà retineri poterit; quia tunc incipit militare eadẽ ratio quæ eſt in terminis.l. planè. ſ. de petitione hæredit. Si ſanè prædictus contractus plurium rerum ſub vno pretio, fuerit reſciſſus, tunc ſi res meliorata pereat, alia retineri non poteſt; quia contractu reſciſſo, res particulariter, & ſeparatim conſiderantur, ac

ac ita militat ratio Bartol.l.in fundo. numer.6.ſ.de reiuendicatio.nam & in ſpecie l.planè.41.ſ.de petitio.hæredit.ſi res euicta eſſet per verum hæredem, & tũc res meliorata periret, alia res non meliorata retineri non poſſet, neque proceder ille text. Quod ex eo euidenter conſtat, quòd poſt litem conteſtatam poſſeſſor incipit conſiderari tanquam prædo.l.ſed etſi lege.28.§.ſi ante.ſ.de petitio. hæredi. vnde à fortiori talis cenſebitur poſt euictam hæreditatem: prædo autem re meliorata perempta, aliam retinere non poteſt, vt probatur dict.l. planè.in fine. Cui tamen illationi videtur obſtare, quòd ficta mala fides, quæ inducitur per litis conteſtationem, nocet quidem quoad fructus: nam quoad illos incipit conſiderari tanquam prædo d.l. ſed etſi lege.§.ſi ante. tamen non nocet quoad rei interitum: nam ſi poſt litem conteſtatam res petita pereat, perijt periculo domini vendicantis, quia quoad hunc effectum, adhuc conuentus conſideratur tanquam bonæ fidei poſſeſſor: quia non erat cogendus ius
45 ſuum indeciſum relinquere. † l.illud. 43. & ibi Bartolus, Paulus & Fulgoſ. numero.2.ſ. de petitione hæreditatis. aſſignantes rationem differentiæ. Ergo etiam ſi poſt litem conteſtatam res pereat, hoc non debet nocere poſſeſſori, quominus aliam rem non melioratam retinere poſſit, & videtur text.l. Iulianus.38.ſ.de reiuendicatio. vbi quoad meliorationes exigitur, quòd quis efficiatur verè poſſeſſor malæ fidei, vt meliorationes retinere non poſſit: quaſi ad hunc effectum non ſufficiat ficta mala fides. Sed non recedendo à ſuprà traditis, huic difficultati reſpondendum eſt, nos loqui poſtquam iam lata eſt ſententia aduerſus poſſeſſorem: nam cùm per eam conſtet, poſſeſſorem retinere rem alienam, verus poſſeſſor malæ fidei videtur conſtitui. Bart.l.non ſolum. ante num.1.ſ.de reiuend. Vnde ſi res poſteà pereat, eius periculo perire debet: nam & deciſio.l.illud.43.ſ. de petitione hæred. non procedit, poſtquam lata fuerit ſententia aduerſus poſſeſſorem, quia exinde ceſſat ratio in eo text. expreſſa, vt explicat ibi Angel. poſt principium. argumen.l ſi quis inficiatus.13.in principio.ſ.depoſiti. Quinimò ſi poſt litem eõ teſtatam, quis faciat meliorationes in re petita, quoad illas debet conſiderari tanquam malæ fidei poſſeſſor, ita vt eas nõ poſsit retinere, ſed tantùm abradere. l. ſin autem.28.§.in re petita. & ibi glo. verbo, conteſtatam.ſ.de reiuend. quam probat Alberic. ibi ad finem. & Fulgoſ.l.q; ſi artificem.num.2.ſ.de reiuend. Neque in his terminis repugnat tex.l.illud.ſ. de petitio. hæred. nam loquitur, quando quis antea poſsidebat bona fide: nã tunc litis conteſtatio non interrumpit eam bonam fidem, quoad effectum, ne de interitu rei teneatur. Quod pariter admittetur in meliorationibus iam factis ante litem conteſtatam, quæ cùm cohæreant rei illius naturam ſequentur: ſed ſi poſt litem conteſtatam, de nouo faciat meliorationes, quoad illas conſiderabitur tanquam malæ fidei poſſeſſor, quia debuit cogitare, ſe poſſe illas facere in re aliena, vt poſteà apparuit: quæ culpa ei imputanda eſt. l.ſi quis domũ §. hîc ſubiungi.ſ. locati. & conſequenter conſiderabitur tanquam malæ fidei poſſeſſor. d. l.ſin autem.§.in re petita. Fulgoſ.l. quòd ſi artificem.num.2.ſ.de reiuend. †
46 Tertiò principaliter limita concluſionem de qua ſuprà, vt ſi fundus quidem in totum ſit melioratus, tunc in totum retineri poſsit propter meliorationes: ſed ſi vna pars fundi tantùm fuiſſet meliorata, non totus fundus, ſed tantùm pars meliorata retineri poterit: argument. l. quæ de tota.ſ.de reiuẽdicatio. ita Ioſeph. deciſio. Lucenſi.7.num.11. Sed non puto veram hanc declarationem, cũ enim fundus vnus ſit, melioratio facta in parte, in toto fundo debet videri facta: ar-

gum l. vulgaris. 21. ff. de furtis. Neque enim vna & eadem res diuerso modo considerari solet. l. eum qui. ff. de vsucapio. & in simili tradit Bald. l. æde. nu. 14. C. de locato. & in specie colligitur ex. l. si necessarias. 8. in principio. ff. de pignorat. actio. & l. dominus. 57. §. 1. ff. locati. Ordin. lib. 4. tit. 59. §. 1. sentit glos. final. l. si quis rem. 20. ff. de acquiren. possessio. Tertiò principaliter in hac materia meliorationum memorandum est, quòd quandiu meliorans retinet rem meliorratam, donec sibi soluatur pretium meliorationis, fructus, quos interim percepit, suos faciet, neque tenebitur domino restituere: ita Valasc. de emphyteus. quæstio. 25. num. 27. Gamma decision. 96. numer. 1. & 2. Bursatus consilio. 85. num. 36. lib. 1. qui pro hoc allegat tradita per Felinum cap. de quarta. num. 33. de præscriptio. & quia cùm iustè rem retineat ex permissione legis, debet considerari tanquam possessor bonæ fidei. l. iustè possidet. ff. de acquirēd. possessio. & possessor bonæ fidei fructus perceptos facit suos: l. bonæ fidei. ff. de acquirē. rerū domin. Sed longè verius est, quòd possessor fructus perceptos teneatur compēsare cum pretio meliorationum, vt à fortiori colligitur ex. l. sumptus. 48. ff. de reiuend. & clarè significat. l. 44. titul. 28. partit. 5. & in specie videtur probare tex. l. Titia. 48. ff. de solution. vbi si mulier missa sit in possessionē bonorum mariti, ex primo decreto, donec sibi sua dos restituatur, fructus perceptos compēsabit cum debito principali dotis: nam cùm sciat se possidere rem alienam, quantumcunque iustè videatur eam rem alienam retinere: quia authore prætore possidet. l. iustè possidet. ff. de acquirēda possession. & quantumcunque hæredes mariti fuerint in mora constituti, tamen fructus perceptos ex re aliena
47 tenetur compensare cum sorte principali: †extollit Baldus cap. quoniam frequenter. §. fin autem. num. 2. ad finem. vt lite non contestata. Angelus Aretin. §. fuerat. columna. 4. post principium. Institu. de actio. Cardinal. consilio. 78. numer. 1. vbi declarat. Nouellus de dote. 8. parte. priuilegio. 22. Paul. de Montepico l. in quartam. num. 86. ff. ad legem Falcidiam. & prosequitur Quesada de diuersis quæstionibus iuris. cap. 15. à num. 6. Neque obstat, quòd text. d. l. Titia. loquitur in prætorio pignore. l. 2. C. de prætorio pignore. ac proinde quod ratione pignoris acquirit, tenetur in sortem cōputare. l. 1. & 2. C. de pignor. action. vt respondet Valascus de emphyteusi. quæstion. 25. num. 27. quia replicatur, quòd & qui retinet rē propter meliorationes, iure pignoris eam videtur retinere. l. si is qui. 57. §. quod dicitur. iuncta glos. verbo, retineatur. ff. de iure dotium. l. dote. in fine. ff. de dote prælegat. Et confirmatur, quia nos loquimur postquam per sententiam declaratum est, rem esse alienam, a quo tempore possessor respectu rei incipit considerari tanquam malæ fidei possessor. Bartol. l. non solùm. ante num. 1. ff. de reiuendicatio. Angel. l. illud. in fine. ff. de petitio. hæred. vt ergo licitè videatur retinere, intelligendum est, q̄ rem detinet iure pignoris, vt sibi plus cautum sit de melioratione. l. plus cautionis. ff. de regulis iuris. & in specie colligitur ex. l. si is qui. 61. ff. de furtis. Vnde necessariò debet induci regula. l. 1. C. de pignorat. action. Meritò igitur Paul. d. l. Titia. num. 3. & Gamma decision. 96. nu. 2. ex ea lege generalem regulam constituerunt, quòd qui retinet rē alienam, etiam licitè, ex permissione iudicis, vel iuris, tenetur fructus in sortem computare, quia scilicèt iure pignoris eam videtur retinere. l. filiusfamiliàs. 117. §. diuus. 1. in fine. ff. de legatis. 1. & l. dote. 6. in fine. ff. de dote prælegat. ac ita locum habet decisio l. 1. C. de pignoratit. actione. Neque obstant suprà adducta pro contraria opinione: nam ad primum de traditis per Felinum cap. de quarta. num. 33. de præscriptio. respondetur procedere in eo qui habet titulū canonicum: quamquam enim sciat, se tale delictum commisisse, propter quod debeat illum amittere: tamen quia ante priuationem titulum canonicum videtur habere, fructus interim perceptos ir
48 reuocabiliter faciet suos, †vt tradit Paul. de Montepico. l. post contractum. num. 104. ff. de donatio. Inde igitur male infertur ad nostrum casum, in quo possessor nullum habet titulum in re aliena, quoad illius dominium, sed tantùm eā retinet iure pignoris: is enim fructus tenetur compensare cum meliorationibus, vt suprà dictum est: quare & postquam beneficiarius per sententiam fuerit priuatus, fructus posteà perceptos non faciet suos, quia iam non habet titulum canonicum, sed magis beneficium videtur vacare cap. proposuit. & ibi glo. penultim. de concessio. præbend. Card. consilio. 124. post principium. Felinus cap. cùm venerabilis. num. 29. de exception. & consequenter debent pertinere ad successorem in beneficio, iuxta plenè relatos per Caualcanum decisio. 44. numero. 4. & si priuatus beneficio se in illis intromitteret, furtum committeret. Ancharr. consilio. 158. ex narratis. num. 2. Et pariter si sciret se tale delictū commisisse, propter quod ipso iure esset priuatus titulo canonico beneficij, fructus posteà perceptos, minimè faceret suos, sed teneretur successori restituere l. prædonis. 49. ff. de petition. hæreditatis. & ibi Angelus, & Paulus, Hyppolitus, singular. 268. Non obstat secunda ratio, quia vt quis faciat fructus suos, non sufficit, quòd iustè retineat rem alienam, sed oportet, quòd eam retineat animo domini, existimans suam esse. Alexander consilio. 121. numer. 6. libro. 4. aliàs enim non facit fructus suos, imò eos compensabit in sortem, vel meliorationes. l. 1. & 2. C. de pignoratitia actione. l. dote. 6. in fine. ff.
49 de dote prælegat. † Ex qua opinione ita retenta infertur explicatio ad. l. Titia. 48. ff. de solutio. vt quantūis si mulier fecisset meliorationes in rebus mariti, posset illas repetere, vt in terminis tradit Quesada de diuersis quæstionibus iuris. cap. 15. num. 12. tamen fructus interim perceptos compensabit cum meliorationibus, iuxta regulam. l. sumptus. ff. de reiuendica. & suprà tradita. Inferetur etiam, quòd licèt controuersum sit, vtrùm in terminis. l. sumptus. 48. ff. de reiuendica. bonæ fidei possessor teneatur fructus perceptos ex melioratione sua compensare cum meliorationibus, vt suprà tradidimus: tamen postquam per sententiam fuerit declaratum, rem esse alienam, iuxta l. ex diuerso. §. 1. ff. de reiuēdicatione. & l. sicuti. §. sed si quæratur. ff. si seruit. vēdic. fructus tunc perceptos ex melioratione sua sine dubio tenebitur cum meliorationibus compensare: quod clarè probat. l. 44. titulo. 28. partit. 3. † Nam cùm tunc iam constet, rē & dominium melioris esse illius, pro quo lata fuit sententia. l. 2. C. de reiuēdicatione. fructus collectos ex re omninò aliena, tenebitur in meliorationes compēsare: quidquid contrarium videantur sentire Neguſſan. de pignorib. 4. mēbr. 5. partis. num. 20. ad finem. & Valasc. de emphyteusi. quæstio. 25. num. 27. Infertur etiam explicatio ad glossam. l. emptor. verbo superfluum. in fin. ff. de reiuēdicatio. dum tradit, quòd fructus perceptos per emphyteutam, vel dominum reuocabilē, non sunt compēsandi cum meliorationibus; vt id procedat, dum dicat ille titulus: sed illo resoluto, quamuis prædicti retineant rē melioratam, donec soluatur pretium meliorationis, tūc fructus perceptos ex re omnino aliena, tenebuntur cum meliorationibus compensare, iuxta suprà tradita. Et quia postquam titulus emphyteuticus resolutus est, emphyteuta fructus collectos non facit suos, sed tenetur eos domino resti-

restituere: argum. l. filio. §. 1. in fine. ſ. de de inoffi. teſtamen. Felin. cap. cùm cauſa. num. 27. de re iudicat. Adeò quòd licèt emphyteuta non ſoluens canonem, videatur amittere ius ſuum ſub tacita conditione, Si dominus voluerit l. 2. C. de iure emphyteutic. tamen domino poſteà declarante, tenebitur fructus retro reſtituere à tempore quo incidit in commiſſum; quia declaratio ſemper retrotrahitur. l. ſed etſi quis. 30. §. fin. ſ. de vſufruct. & ita Angel. authen. de non alienand. §. ſi verò. num. 32. colla. 2. Iaſon. l. 2. num. 17. C. de iure emphyteutic. Socin. conſil. 167. num. 12. lib. 2. quidquid contrarium teneat Benintendis deciſi. 37. num. 15. & num. 25. Caualcan. tract. de vſufruct. mulieri relicto. num. 188. & Burſatus conſil. 26. num. 8. lib. 1. Vltimò ex prædictis infertur, quòd licèt ſententia lata in actione perſonali, non tranſferat dominium invictorem, niſi poſtquã res tradita fuerit. gloſſ. final. communiter recepta. §. final. Inſtit. de offic. iud. †
50 tamen victus ſi fructus percipiat, antequam rem tradat, tenebitur illos cum meliorationibus compenſare, vel etiam victori reſtituere: nam condemnatus per ſententiam, tenetur rem reſtituere cum ſua cauſa. l. cùm fundus. in princip. ſ. ſi certum petatur. Si ergo tenetur fructus domino reſtituere, locum habent tradita. §. ob donationes. ſ. hac. l. & quia victus poſt ſententiam, iniuſtè, & illicitè rem illam videtur detinere: vnde fructus perceptos ei cui verè debetur res, tenebitur reſtituere: argumẽto. l. ſed etſi lege. §. de eo. ſ. de petition. hæreditatis. & tradit Felinus cap. cùm cauſa. numer. 29. de reiudicat. Ex his igitur conſtat, opinionẽ, quam tenemus, veriorem eſſe aduerſus ſuprà allegatos. Poterit tamen prædictorum opinio admitti, quando res adiudicata eſt creditori in publica ſubhaſtatione: & nihilominus propter nimiam læſionem reſcinditur, iuxta Ordinationẽ libr. 4. titulo. 30. §. final. &. l. 11. in fin. titulo. 11. lib. 5. ordinamẽti. vbi Matiençio in gloſſ. 9. vel quando ob aliam cauſam reſcinditur alienatio: tunc enim ille qui rem tenet, fructus perceptos nõ tenebitur cum meliorationibus compenſare. Et eſt ratio, quia is non tenetur rẽ reſtituere, niſi priùs ei reſtituatur pretium quod dedit. l. penul. ſ. de reſcind. venditio. l. 3. cum gloſſ. final. in princip. C. de iure fiſci. lib. 10. c. 1. ad fi. de in integra reſtitut. ita vt licitè differat rei reſtitutionem, donec pretium reddatur. Bal dus. l. fina. §. emptor. num. 2. C. communia. de legat. Felin. cap. cum cauſa. num. 26. ad finẽ. de re iudicat. & quidẽ illam detinet, tanquã dominus: nam cùm mediante traditione ſibi facta, fuerit effectus dominus prædictæ rei. gloſſ. final. §. final. Inſtitu. de offic. iudic. quanuis poſteà titulus reſcindatur, dominium ab eo non recedit, niſi poſtquam rẽ tradiderit. l. Pomponius. §. ſi iuſſu. ĵ de acquirẽda poſſeſsio. gloſſ. magna. ad fin. l. 1. C. de inofficioſ. donatio. Ex quo reſultat, quòd cùm tanquam dominus interim fructus percipiat, non tenebitur illos cum fructibus compenſare, iuxta doctrinam gloſſ. l. emptor. verb. ſuperfluum. in fine. ſ. de reiuendicatio. Vel ſi dicas, quòd is fructus perceptos tenetur victori reſtituere, iuxta regulã l. filio. §. contra tabulas. in fin. ſ. de inofficioſ. teſta. & tradita per Angelum. l. ſed & partus. num. 3. ſ. quod metus cauſa. dicẽdum eſt, quòd & ille, qui retinet pretium, tenetur vſuras pretij ſoluere pro quantitate fructuum, quam debet recipere ex æquitate. l. curabit. C. de actionibus empti. & videtur tex.
51 l. final. §. final. ſ. de fundo dotali. † Nam ibi maritus erat dominus dotis, etiam ſoluto matrimonio, iuxta notata per Bartolum. l. ſi mora. num. 4. ĵ. eodem. & ideò fructus perceptos, antequam ſoluatur pretium meliorationis, iure dominij ſuos facit: vnde nõ tenebitur compenſare. Et in his terminis

minis accipiendus eſt Neguſſan. de pignoribus. 4. membro. 5. partis. numer. 20. ad finem. & Valaſcus de emphyteuſi. quæſtione. 25. numer. 27. dum in hac quæſtione allegant. l. final. §. final. ſ. de fundo dotali. Et ſi opponas, ergo idem dicendum eſſet in poſſeſſore, qui ratione melioration is rem retinet, cuius tamen cõtrarium ſuprà reſoluimus; reſpondetur, diuerſam eſſe rationem inter hos caſus: nam in caſu, de quo agimus, retinens cenſetur adhuc dominus rei retentæ, donec pretium reſtituatur, vt conſtat ex ſuprà traditis, & clarè colligitur ex l. penultim. ſ. de reſcindend. venditione. & ideò locum habent ſupra reſoluta. Quãdo autem poſſeſſor retinet rem ratione melioration is, non retinet rẽ quaſi dominus, quia propter ſententiam latam ſuper reiuendicatione, conſtabat eam rem eſſe alienam. l. ex diuerſo. §. 1. ſ. de reiuendicatione. & ſic is retinebat rem alienam; quaſi iure pignoris, donec pretium meliorationis ſolueretur: vnde fructus debent computari cùm ſorte, vel meliorationibus. l. 1. C. de pignoratitia actione. & in ſpecie. l. Tãria. 48. ĵ. de ſolutionibus. & ita elegant er aduertit Gamma deciſione. 96. numer. 2. Quæ differentia in ſimili colligitur ex. l. dote. 6. ĵ. de dote prælegat. & tradidimus in rubrica. ſ. eodem. 3. parte. Et iuxta hæc veniunt explicanda tradita per Couarru. reſolutionum lib. 2. cap. 11. numer. 3. & Perez. l 4. titul. 8. libro. 4. ordinamenti. pagina. 627. colũna. 1. & Padillã. l. 2. numer. 31. C. de reſcindend. venditi quòd ſi exequutio ſententiæ remẽdio ordinario reſcindatur, tunc res eſt reſtituenda debitori cum fructibus. l. quòd ſi minor. §. reſtitutio. ſ. de minoribus. Si verò remedio extraordinario, tunc reſtituatur ſine fructibus. authẽtic. idem eſt. C. de hæreticis. Exemplum, ſecundùm eos, erit, quòd in Hiſpania ſolent iudices ſuperiores, reſciſſa addictione cogere licitatores, vt intra quadriennium rem reſtituant debitori, ſi ille pretium reſtituat:
52 † hæc enim reſciſſio cùm fiat ex gratia, fructus non reſtituentur. Nam ex prædictis addendum eſt, quòd caſu, quo remedio ordinario reſcindatur addictio: quanuis hi fructus reſtituendi ſint debitori: tamen cùm ille penes ſe retinuerit debitum, quod loco pretij eſt, tenebitur reſtituere vſuras pretij pro quantitate fructuum: argumento. l. curabit. C. de actionibus empti. Et in his terminis poteſt procedere, quod tradit Padill. l. 2. num. 31. C. de reſcindend. venditio. quòd debitor debet offerre pretium cũ vſuris, & cenſibus: neque enim poteſt procedere in ſecundo caſu, de quo ſuprà, in quo tamen ipſe loquitur: nam cùm in eo fructus non ſint reſtituendi, ſatis conſultum eſt creditori, ſi tantùm verum debitum offeratur. Et in his etiã terminis poteſt procedere, quod tradit Paulus de Montepico. l. poſt contractũ. numer. 103. ĵ. de donationib. quòd licèt quis poſſideat rem ex titulo nullo, ſi tamen bonam fidem habeat, fructus conſumptos faciet ſuos, neque tenebitur illos reſtituere, vt etiam reſoluit Imola. l. ſi fur. §. 1. num. 2. ĵ. de vſucapion. & Bologninus. l. 2. C. ſi quis ignorans rem minoris. in nouis interpretationibus. Neuizanis conſilio. 77. num. 23. nam licèt eorum dictum in terminis, in quibus ipſi loquuntur, dubium ſit, quia bonæ fidei poſſeſſor fructus conſumptos, ex quibus factus eſt locupletior, tenetur reſtituere. Bartolus receptus. l. ex diuerſo. numer. 7. ſ. de reiuendication. Item & cum meliorationibus compenſare. l. ſumptus. ſ. de reiuendicatione. Corne. conſilio. 243. numer. 7. libro. 2. tamen in noſtris terminis, quando titulus validus ex poſtfacto reſcinditur, optimo iure eorum dictum procedet, vt conſtat ex ſuprà traditis. Quarrò & vltimo in hac materia meliorationum illud memorandum eſt, quòd licèt quis ſit con-

demnatus ſimpliciter ad rei reſtitutionem, non reſeruatis melioramentis: nihilominus tempore exequutionis ſententiæ, poteſt poſſeſſor excipere de melioratibus, & impedire exequutionẽ ſententiæ, donec illi ſoluantur, & ita Bartolus.l.in fundo.num.16.ſ.de reiuẽdicatio.† & ibi Coſtalius in principio. Angelus.§.certè.column. 2. Inſtitut. de rerum diuiſio. Iaſon.l.1.num. 16. C. de iuris & fact.ignoran. Ripa.l.. num. 10. ff. de reiudicat. Boerius deciſio. 43. num. 9. Neguſſan. de pignoribus. 4. mẽbro. 5. partis. numer. 10. Gozadin. conſilio. 86. num. 25. Tiraquell. libro. 2. retractu. §. 7. gloſſ. 1. num. 14. Menochius de recupe. poſſeſsio. 11. remedio. num. 10. Valaſcus de emphyteuſi quæſtio. 25. num. 22. & Garſias tractat. de expenſis. cap. 6. num. 16. Hippolytus Riminaldus notabiliter conſilio. 411. à nnm. 5. libro. 4. Portoles de conſortib. cap. 26. num. 9. Quibus adde Bald. conſilio. 309. quæritur. in fine libr. 2. Quod non ſatis aduertit Mieres de maioratu. 4. parte. quæſtione. 32. nu. 4. dũ tenet, quòd ſi victus non oppoſuit in lite de melioratibus, omnino ſibi præiudicat: quem meritò carpit Gutier. 3. parte. ad leges Tauri, quæſtio. 68. num. 26 numer. 16. Sed veram reſolutionem colliges ex traditis per Vincent. de Frãchis deciſione. 112. à num. 2. in. 1. parte. Et eſt ratio huius concluſionis, quòd exceptio de ſoluendis melioratibus, nõ impugnat ſententiam, neque per eam allegatur, ſententiam fuiſſe male latam: ſed tantùm venit ad moderandam exequutionem ſententiæ, quaſi quanuis bene lata ſit: non tamen meretur exequutionem, antequam impenſæ ſoluantur. l. ſin autẽ. 28. §. in re petita. ſ. de reiuend. l. Paulus. ff. de doli exceptio. Planè omnis exceptio non impugnans ſententiam, ſed modificans exequutionem, in ipſa exequutione opponi poteſt, quantumcunque in cauſa principali fuerit omiſſa. Bart. l. 1. num. 3. C. de iuris, & facti ignorant. & ibi Iaſon num. 15. Padill. nu. 36. Et in noſtra materia proſequitur Corn. conſil. 147. nu. 18. lib. 2. Aymon conſil. 408. col. 2. ante mediũ. Roland. conſ. 28. à num. 3. lib. 1. Garſias tracta. de expenſis. cap. 6. num. 16. Boeri. deciſio. 40. nu. 5. & num. 9. licèt integro Aragoniæ cõtrarium obſeruetur, vt aſſerit Portoles tractat. de conſortib. cap. 26. num. 10. & ſi iã facta eſſet exequutio, tũc opponere non poſſet. Vincent. de Franchis deciſ. 112. nu. 9. in. 1. parte. Et in hoc caſu proceder opinio Mieres quam ſuprà reprobauimus. Ea tamen videtur differentia inter hos caſus, quando ſcilicèt in ſentẽtia reſeruantur meliorationes, vel non reſeruantur, & in exequutione opponitur, quòd primo caſu indiſtinctè impeditur exequutio ſententiæ, antequam ſoluatur pretium meliorationum: in ſecundo autem caſu non impeditur exequutio, ſed ſufficit præſtare cautionem de ſolui ſoluendis, poſtquam fuerint liquidata: ita expreſſè Vincent. de Franchis deciſio. 112. à num. 16. & num. 1. Et ad hũc modum ſunt explicanda ea quæ tradit Portoles de conſortib. cap. 26. num. 13. Et facit pro hac differentia, quòd quando meliorationes etiam non liquidæ reſeruantur, tacitè videtur cautum, vt donec ſoluantur, impediatur exequutio: quando verò non reſeruantur, ſed opponuntur in exequutione, obſeruatur natura ſentẽtiæ, quæ tantùm admittit ſummariam cognitionem. l. à diuo Pio. §. ſi
54 ſuper rebus. ff. de iudicat. † ac proinde exceptio requirens altiorem indaginem, non admittitur, neque impedit exequutionem. l. 3. §. ibidem. ſ. ad exhibend. l. 2. cũ gloſſ. C. de edict. diui Adrian. Vnde meritò Bald. conſ. 309. quæritur. in fine. lib. 2. dicit, exceptionẽ melioration is nõ impedire exequutionẽ, niſi in continenti probetur: quẽ ſequitur Menoch. de recup. poſſeſ. 15. remedio. nu. 572. & ſentit Paul. conſ. 270. nu. 3. lib. 2. & in notab. caſu tradit Socin. l. fundũ. ad finẽ. ff. de excep-

ceptio. quãuis verius videatur, quòd exceptio meliorationis, ſemper impediat exequutionẽ ſentẽtiæ, per tradita ſuprà, & dicit receptum Alciat. reſponſo. 512. in fine. & Socin. Iunior rationẽ reddens conſil. 62. num. 7. lib. 1. Sed quid ſi poſſeſſor in cauſa principali excepit de melioration ibus, & ea exceptione non obſtãte, fuit ſimpliciter condemnatus, nulla facta reſeruatione meliorationum? Et pro vera reſolutione præmittẽdum eſt, quod vt ſuprà diximus, meliorationes duobus modis obtineri poſſunt, iure ſcilicèt actionis, & iure retentionis. Si primo modo quæſtio accipiatur, ſit prima cõcluſio. Si de meliorationibus obiectũ fuit, & tamen in proceſſu nulla facta fuit proſequutio, neque ſuper illis factæ fuerunt probationes, & ideò reſeruatio meliorationum facta non eſt in ſententia, non prohibetur is per viam actionis eas petere in alio iudicio. Paul. Caſtrenſ. cõſil. 219. col. fin. lib. 2. inquiens, rationem eſſe, quia hoc caſu magis poteſt dici nihil fuiſſe actitatum ſuper expẽſis. l. properandum. §. & ſiquidem. C. de iudic. Vnde quoad illas debet abſolui vendicans interloquutoriè ab obſeruatione iudicij. dict. §. & ſi quidem. quæ interloquutoria non producit exceptionem rei iudicatæ, iuxta tradita per Bart. l. Titia. nu. 4. ff. de accuſatio. Quæ concluſio amplianda eſt procedere, quando quis ſuccubuit in cauſa, ea ratione, quia de eius iure aliqua de cauſa non fuit cognitum: nam ſi poſteà agat diuerſa actione, vel in diuerſo foro, non obſtabit ei exceptio rei iudicatæ. Exemplum inuenies apud Cuman. l. cùm quæritur. poſt princip. ff. de exceptio. rei iudicat. & alia penes Socin. conſil. 94. à num. 7. lib. 3. Item ampliatur, quando de cauſa fuit cognitum in iudicio ſummario: nam ſi illud idẽ poſteà proponatur in ordinario, non
55 obſtabit exceptio rei iudicatæ. † l. pen. ſ. de his qui ſunt ſui. l. ſi quis à liberis. §. ſiue parẽs. ſ. de liber. agnoſcẽ. l. à diuo Pio. §. ſi
56 ſuper rebus. ff. de re iudicat. tradit Bart. l. qui Romæ. §. duo fratres. nu. 7. ff. de verbor. obligatio. Paul. Caſtrenſ. conſil. 112. ſuper primo. col 1. lib 2. notab. Imol. cõſil. 130. nu. 3. Boeri. deciſ. 43. nu. 4. & idẽ ſi oppoſitum fuerit incidenter, & poſteà principaliter agatur. Paul. conſil. 30. col. 1. lib. 2. notab. Ruin. conſil. 124. ad finẽ. lib. 5. & vide Hieron. Portoles tract. de conſortib. cap. 26. à num. 9. Et quanuis Panor. conſil. 50. col. 3. in fin. lib. 1. & Deci. conſ. 96. num. 1. in fine. id limitet, niſi in cauſa ſummaria plenè de cauſa fuiſſet cognitum: id tamen explicandum eſt, quando plenè, & ſolenniter fuit cognitum, tam reſpectu iudicis, quàm partiũ. Socin. conſ. 255. nu. 6 lib. 2. Sit ſecunda cõcluſio. Vbi fuit obiectum de meliorationibus, & de illis plenè fuit cognitum, & tamen iudex condemnauit poſſeſſorem ſimpliciter, nulla facta reſeruatione meliorationum, inducenda videtur deciſio. l. ſin autem. 8. §. fin. ſ. de negoc. geſt. & l. quod in diem. 6. §. 1. ſ. de compẽſatio. Quòd ſi expreſsim fuit reiecta exceptio meliorationum, quia nõ eſſent tales, quòd deberent ſolui, tunc petenti in alio iudicio obſtaret exceptio, aliàs verò ſecus: & ita Paul. conſil. 257. in cauſa. colum. 2. in fin. & notab. conſ. 311. nu. 3. lib. 2. Sed in cõtrarium vrget, quia hoc caſu debet cẽſeri excluſus excipiẽs, quia non probauit ſuam exceptionem. Bart. l. Iulianus. nu. 3. in fin. ſ. de cond. indeb. & abſolutoria ſententia, quia probatum non eſt, cenſetur diffinitiua. gloſ. authẽ. quiſquis. verbo, locum. C. quomodo, & quando iudex. Paulus. l. Iulianus. num. 7. ſ. de condictione indebi. Felinus cap. penult. columna. 3. de exception. Ruin. conſilio. 114. numer. 11. libro. 5. & aſſerit receptum Couarru., reſolutionum lib. 1. cap. 1. num. 8. ergo indiſtinctè illud non poteſt iterum peti in alio iudicio, obſtante regula, quòd ſententia diffinitiua non retractatur per probationes poſteà ſuperuenientes. † l. ſub ſpecie. C.

de re iudicata. l. Imperatores. eodem titulo. & ita in specie Paulus consil. 308. columna final lib. 2. & Roman. consil. 223. præmissa. num. 2. Pro concordia dicendum est, q; si iudex expressè reiecit exceptionem meliorationis, addita ea ratione, quia excipiens illam non probauit, non poterit per viam actionis illud amplius deduci in iudiciũ, propter rationem supra assignatam: nam & in specie. l. sin autem. 8. §. final. ff. de negoc. gestis. si iudex reiecit exceptionem cõpensationis, quia non fuit probata, non poterit illud peti in alio iudicio, ob rationem de qua suprà: expressè tradidit Paulus dict. §. fin. col. 1. ad finem. Si verò iudex nihil pronuntiauit de exceptione meliorationum, sed nulla facta reseruatione, simpliciter condemnauit possessorem, procedet prima opinio; neque enim tunc debet videri reiecisse exceptionem, vel absoluisse illum, cui fuerat obiecta exceptio, sed potius noluisse super ea pronuntiare, & reseruasse tacitè illius pronuntiationem in causa exequutionis, vel in aliud iudiciũ. vt in simili tradit gl. t. l. 1. C. si aduersus rem iudicat. Felin. cap. significauerũt. colum. 2. post principium. de exceptio. Couar. practica. cap. 25. numer. 6. versic. nam vbi petitæ sunt. Elegans enim resolutio est in hac materia, quòd aut exceptio non cõpatitur se cum veritate cõdemnatoriæ sententiæ, vt quia exceptum est de pacto de non petendo, & iudex non facta mentione exceptionis, simpliciter condemnat, & tunc tacitè videtur reijcere exceptionem; quia aliàs condemnatio non videretur rectè facta. cap. ex parte. 67. de appellation. l. 1. & 2. C. de ordine iudicior. Bart. l. à procedente. num. 4. C. de dilatio. declarando vt per Socinũ consilio. 255. num. 4. libr. 2. Aut exceptio talis est, quæ compatitur se cum veritate condemnatoriæ sentẽtiæ, vt quia non respicit condemnationem, sed exequutionem: & tunc si iudex non habita ratione exceptionis condemnat, non videtur reijcere exceptionem, sed potiùs noluisse super ea pronuntiare, & illam reiecisse ad tempus exequutionis, vel etiam ad aliud iudicium: ita clarè colligitur ex. l. sin autem. §. final. ff. de negoc. gestis. & l. quod in diem. §. 1. ff. de compensationib. & ibi Paulus num. 3. & clariùs Panormitan. cap. final. colum. final. in princip. de iuramento calumniæ. & cap. suborta. num. 9. & ibi Felin. nu. 3. de re iudicata. Ripa. l. qui Romæ. §. duo fratres num. 26. ff. de verborum obligatio. Garsias tractat. de expensis. cap. 6. num. 17. Quibus addo Paulum consilio 311. super eo. num. 3. libr. 2. † Cùm igitur exceptio meliorationis respiciat exequutionem, non debet credi super ea fuisse pronuntiatum, sed potiùs reiectã ad tempus exequutionis, vel ad aliud iudicium. Vnde meritò concludit Aretin. l. rei iudicatæ. §. final. columna. 2. ante medium. ff. eodẽ. post Castrens. quòd exceptiones non impugnantes sententiam condemnatoriam, sed respicientes exequutionem, semper in exequutione opponi possunt, quantumcunque in prima instantia de illis fuerit oppositum; siue non fuerint admissæ per iudicem, vel si fuerunt admissæ, non fuerunt discussæ: vel si fuerunt discussæ, nõ fuerunt expressim reprobatæ per iudicem. Et ex hac resolutione infertur annotatio ad doctrinam Bartoli. l. Iulianus. num. 3. in fine. ff. de cond. indeb. quòd in dubio præsumitur sententia lata, quia nõ fuit probatum: idem. l. 2. §. 1. num. 3. ff. vi bonorum raptorum. Corneus consilio. 126. post princip. lib. 4. Felinus cap. penulti. colum. 4. ad finem. de exceptio. & affert receptum Socin. consilio. 264. colum. penultima. libr. 2. Paris. consilio 87. numer. 53. libr. 3. Couar. resolution. libr. 1. cap. 1. num. 8. versic. & id apparet. nam id verum erit in ea sententia, in qua exceptio non compatitur se cum condemnatione, aliàs non videtur absolu- 57

solutus quis, quia aduersarius non probauit, sed potiùs videtur reiecta ad tempus exequutionis, vel ad aliud iudicium, vt constat ex suprà traditis. Quare etsi iudex dicat: Condemno te, vt soluas, nõ obstante compensationis, vel meliorationis exceptione, non videtur eas exceptiones reprobasse, sed potiùs super illis noluisse pronuntiare; quia id in causa exequutionis fieri poterat, vel in alio iudicio: expressè Paulus dict. l. sin autem. §. final. columna. 1. ad finem. & l. quod in diem. §. 1. num. 3. ff. de compensation. Infertur secundò annotatio ad tradita per Ripam. l. qui Romæ. §. duo fratres. num. 26. ff. de verborum obligationibus. nam tractans hunc articulum, inquit, quòd iudex non videtur reprobasse cõpensationem, quanuis illam non reseruauit, † quia potest esse, quòd iudex nõ habuerit rationem compensationis, quia ad tempus exequutionis illam reseruauit, vel quia exceptio cõpensationis non fuerit verificata: quo casu nihil obstat, quominus in alio iudicio deduci possit: nam ex prædictis dicendum est, primam rationem esse veram, non autem secundam, quia si constaret, iudicẽ non habuisse rationem compensationis, quia intra tempus datum non fuit probata, non posset deduci in alio iudicio, per tradita suprà. Infertur tertiò, cauendum esse à gloss. final. l. Nesennius. 41. §. final. ff. de re iudicata. dum sentit, quòd si exceptiones non impugnantes condemnatoriam sententiam, sint oppositæ in prima instantia, non possunt iam opponi in exequutione: sequuntur multi, quos refert Brunus tracta. de cessio. bonorum. quæstione. 20. parte. 4. nu. 27. id enim ex suprà traditis manifestè confunditur. Et pariter cauendum est à Paul. Castrens. l. final. §. donec. num. 2. C. de iure deliber. qui idem cũ gl. sentit. Infertur quartò resolutio ad eam dubiã quæstionem, vtrùm victus in causa exceptionis, possit idem illud petere in alio iudicio per viam actionis? Nam Paul. l. fin. n. 14. C. de fide instrumentor. apertè tenet, posse per viam actionis peti in alio iudicio: quod & tenent multi, quos refert & sequitur Anton. Gabriel. lib. 2. communium. tit. de exceptio. conclusio. 2. num. 14. Addo Socin. consilio. 94. num. 6. libr. 3. resoluentem, quòd quãdo sententia fertur super exceptione, quia non probatur, non impeditur is per viã actionis illud idem petere in alio iudicio: allegat Bart. l. fundum. nume. 1. ff. de exceptio. Contrariam tamen opinionẽ, imò q; ille qui succumbit in exceptione, non possit idem illud petere in alio iudicio per viam actionis, videtur probare text. l. duobus. ff. de exceptio. rei iudicatæ & tenet Panor. consilio. 50. num. 2. libr. 1. Deci. consil. 96. num. 1. Pro concordia videtur dicendum, quòd si exceptio, & actio tendant ad eundem finẽ, siue effectum, tunc agẽti in alio iudicio obstabit exceptio rei iudicatæ: si verò ad diuersum finem & effectum, tunc non obstabit exceptio rei iudicatæ: & ita Bartol. l. Iulianus. num. 3. ff. de condict. indebit. Baldus multa proponens exempla, consilio. 187. in quæstione. num. 3. libr. 1. & dicit receptum Paris. consilio. 87. numer. 52. & 54. libr. 3. & plures relati per Antonium Gabriel. lib. 2. communium. tit. de exceptio. conclusio. 2. num. 10. & ante omnes Cyn. l. peremptorias. ad finem. C. sententiam rescindi non posse. Cæterùm hæc communis concordia † non videtur admittenda, quia vix decerni potest, quando agatur ad eundem finem, vel ad diuersum, vt colligitur ex traditis per Anto. Gabr. vbi suprà. Itẽ licèt sententia condẽnatoria, lata in causa ciuili, nõ præiudicet accusationi criminali. l. vnic. C. quãdo actio ciuilis. tũ sententia absolutoria lata in causa ciuili, nocet in criminali. l. præses. cũ gl. C. ad. l. Flauiã. de plagiar. l. 1. cũ gl. C. si ex falsis instru. & sic licèt tũc agat ad diuersũ finẽ, tamẽ obstat exceptio rei iudicatæ, vt aduertit 58 59

Alex.

Alexan. l. sæpe. nu. 59. ff. de re iudicat. Et ideò tutior concordia est, vt semper debeat inspici, vtrùm illud idem, quod est decisum in primo iudicio, refricetur in hoc secundo, & tunc obster exceptio rei iudicatæ: licèt ad diuersum finem agatur, alàs secus: & ita Bartolus. l. 2. §. 1. num. 5. ff. vi bonorum raptorum. Baldus consilio. 462. ad euidentiam. post principium libr. 3. Alexan. l. sæpe. num. 84. ff. de re iudicat. Socinus post Paulum. l. si quis cùm totum. § & generaliter. num. 1. ff. de exception. rei iudicatæ. Corneus consilio. 126. numer. 5. & num. 11. libro 4. Socin. consil. 111. in fine libr. 1. Ruinus consil. 124. ad finem. libr. 5. Felin. c. penult. num. 6. ad finem de re iudicata. Crot. l. qui Romæ. §. duo fratres. numer. 62. & ibi Alciat. num. 10. ff. de verborum obligationib. Anton. Gabriel lib. 2. communium. tit. de exceptio. conclusio. 2. num. 11. Et satis colligitur ex. l. si quis cũ totum §. generaliter. &. l. duobus. ff. de exceptio. rei iudicat. & quia si id, quod iam decisum est in vno iudicio, iterum refricetur in alio, in effectu videtur agi de rescindenda prima sententia: quod tamen iuris rationes non patiuntur. l. post sententiam. C. de sententijs. l. 1. C. sententiam rescindi non posse. l. 1. C. quando prouocare non est necesse. Hęc autem communis traditio ex suprà traditis explicanda est, vt de plano procedat in exceptione, quæ non compatitur se cum condemnatione, aliàs recurretur
60 ad suprà tradita. † Et iuxta hæc venit explicanda gloss. l. ad medium. l. Iulianus. §. de cond. indebit. dum tenet, quòd si actor petijt centum, & reus fuit absolutus, quia actor non probauit, & postea nihilominus ei per errorem soluit, non potest repetere tanquam indebitum, quanuis aliud esset, si fuisset absolutus, quia id quod petebatur, non erat debitũ; nam tunc postea soluens repeteret tanquam indebitum, & defendit Bart. ibi num. 3. & alij communiter sequuntur. Ratio est, secundùm Paulũ Castrensem consil. 308. visa. col. final. lib. 2. quia in primo casu, qui nunc vult probare in alio iudicio illud esse sibi debitum, quod nõ potuit probare in primo, non contradicit sententiæ, quia tunc petebat sibi solui, & nunc solutum vult repetere. In secundo autem casu, si vellet probare debitum, sententiæ contradiceret, & ideò non auditur: sed si idem actor per viam actionis in alio iudicio vellet petere illud idem, à quo reus iam fuerat absolutus in primo iudicio, etiam intẽtato per viam actionis; quia ille non probauerat, minimè audietur, sed ei obstabit exceptio rei iudicatæ; quia prædicta prima sententia fuit diffinitiua, vt suprà diximus, & ideò ex ea aduersus agentem ex eadem causa, obijcietur exceptio rei iudicatæ. Quæ tamen declaratio non est tuta, quia vt suprà diximus, in hac materia non est considerandum, vtrùm agatur ad eundem finem, sed vtrùm idem de quo actum fuerat, refricetur in nouo iudicio: & quia secundùm declarationem Pauli, victus in exceptione, posset regulariter posteà per viam actionis agere, quia hoc tendit ad diuersum finem: cuius contrarium probat. l. duobus. ff. de exceptione rei iudicatæ. Et ideò verior explicatio est, quòd in casu gloss. aliquid de nouo accesit, quod nõ fuerat in primo iudicio, scilicèt spontanea solutio debitoris, quem credendum est soluisse, quia bonam fidem agnouit: & ideò, quia quid nouum accesit, auditur per viam exceptionis ille, qui in primo iudicio per viam actionis fuerat victus: argumen. l. duobus. in fine. ff. de exceptio. rei iudicatæ. Nisi allegaret illud quod directò contradiceret latæ sententiæ: quia tunc non auditur, vt col ligitur ex prædicta gloss. Vnde colliges, eam esse differentiam inter sentẽtiam latam, quia probatum non est, & latam,
61 quia exceptio vera nõ erat: † quod secũdo casu nõ audiet victus indistinctè, quia con-

contradiceret sententiæ. In prima autẽ audietur, quia allegando esse debitum, directò non contradicit sententiæ, & propter id quod de nouo accesit, non obstat ei exceptio rei iudicatæ, vt suprà
62 dictum est. Accedat, quod notab. tradit Bald. consil. 462. ad euidentiam. ad medium. libr. 3. quòd aut absolutio, quia nõ fuit probatum, habet perpetuã causam veritatis, & tunc in perpetuum obstat: interdum causa est mutabilis tractu tẽporis, vt possessio, & vita hominis: & tũc non obstat exceptio rei iudicatæ, si allegetur temporis præsentis status, & non præteriti, exemplificando vt per eum. Sic igitur & in nostro casu dicẽdum est, quòd cum præsens status rei sit differẽs ab eo, qui fuerat tempore latæ sentẽtiæ, audietur volens probare esse debitum. Et ad hunc modum debet declarari Pau. Castrens. consil. 116 viso. num. 3. lib. 1. dũ dicit, quòd si in iudicio ordinario moto opponeretur compensatio, & probaretur, & reus nihilominus fuisset diffinitiuè absolutus, non posset actor in alio ordinario iudicio probare contrarium. l. peremptorias C. sententiam rescind. nõ posse. dicens se ita intelligere hanc materiam, & putare verissimum: id enim ex suprà traditis explicandum est. Et ex his etiam patet, non benè hanc materiã intellexisse Boeriũ decisio. 43. num. 5. dũ resoluit, quòd si quis per modum agendi proposuisset, & succubuisset, nõ posset super eodem se defendere per modum exceptionis, quanuis tenderet ad diuersum finem, quia agens simpliciter, omne ius suum in iudicium videtur deduxisse: è contrario autem diuersum esset, quia succumbens in exceptione, posset per viam actionis in alio iudicio petere, quia excipiendo, ad repulsam fecit, & ad se defendendum: vnde si perat, quia ad diuersum finem agit, non obstabit ei exceptio rei iudicatæ: hæc enim resolutio falsa est, & primum membrum est contra gloss. l. Iulianus. ff. de cond. indeb. Secũ dũ autem contra l. duobus. ff. de exceptio. rei iudicat. & ideò potiùs resoluendum est iuxta suprà tradita. Item & ex prædictis venit explicanda regula. l. cũ quæritur. ff. de exceptio. rei iudicatæ. dũ tria copulatiuè requirit, vt alicui obstet exceptio rei iudicatæ, scilicet, quòd sit eadem res, eadem persona, & eadẽ causa petendi: notat glossa final. ad finẽ. capit. aduersario. de exceptio. & ibi Panor. num. 10. gloss. c. final. verbo, admitti. de exceptio. in. 6. Panormitanus consilio 50. numero. 2. libro. 2. Curtius Iunior l. posthumus. §. si quis ex his. num. 5. ff. de inofficios. testament. Porcius cons. 102. nu. 21. nam DD. communiter interpretantur agi ex eadem causa, quando agitur ad eundem finem, & effectum. Bart. l. 1. n. 4. C. de ordin. iudicior. Bald. cons. 187. super quæstione. n. 3. libro. 1. Panor. cons. 50. num. 2. lib. 1. Decius. cons. 96. n. 1. Riminal. cons. 401. num. 3. Boer. decisio. 43. num. 2. & asserit receptum Paris. consil. 87. num. 52. & num. 54 libr. 3. & ante eos Cyn. l. peremptorias. ad finem. C. sẽtentiam. rescin. nõ posse: nam potius ex suprà traditis dicendum est, tunc dici agi ex eadem causa, quãdo illud quod erat decisum in primo iudicio, refricatur iterum in hoc nouo; tunc enim obstabit exceptio rei iudicatæ; quãtũcunq; ad diuersum finẽ agatur. l. duobus. 28. §. exceptio. ff. de iureiur. & vide etiã Boer. decis. 42. n. 9. Alias verò qualitates expressas in d. l. cũ quæritur. declarant Ruin. consil. 124. à n. 6. lib. 5. Socin. Iunior consil. 181. à num. 83. lib. 2. & consil. 85. num. 6. libr. 4. Porcius cons. 6. nu. 77. Vltimò ex prædictis constat, omnino esse reijciendum illud, quod in hac materia tradit Socin cõsilio. 264. col. penultima. ad medium. libro. 2. quòd licet quis succubuit in exceptione, quia expressè fuit reprobata per iudicem, potest nihilominus illud idem petere per viam actionis, quia agit ad diuersum finem: allegat l. sed etsi. 18. ff. de euictionib. & Bart. d. §. duo fratres.

nu-

num. 7. Add. de Paulum. l. 1. colum. 3. ad finem. C. de ordin. iudicio. Boeriũ decis. 43. num. 2. & ante eos Cynus. l. per emptorias. ad finem. C. sententiam rescin. non posse. Cæterùm hæc traditio apertè falsa est, & contra text. l. fin autem. 8. §. final. ff. de negocijs gestis. & l. quod in diem 6. §. 1. ff. de de compensation. Et ideò melius idem Socinus consilio. 111. ad finem. libro. 1. resoluit, obstare exceptionem rei iudicatæ, quando idem ius deducitur in iudicio, de quo in primo cognitum fuerat: & satis consonat cum resolutione suprà à nobis posita. Neq;
63 obstat dict. l. sed etsi. 18. ff. de euiction. † nam pro vera resolutione duo casus considerandi sunt. Primus est, quando fuit reprobata exceptio, & si nunc admitteretur, iretur contra sententiam latam: & tunc fatendum est, obstare exceptionem rei iudicatæ, iuxta iura suprà citata. Secundus est, quando ille, cuius reiecta fuit exceptio, nihil petit quod contradicat sententiæ latæ, imò illam laudat, & tantùm petit dari, quod ex ea bene lata necessariò resultat: & tunc additur, quia cessat ratio de qua suprà. Et in his terminis procedit l. sed etsi. 18. ff. de euictionib. nam eo casu, qui vendiderat rem, eam vendicauit, & emptor opposuit de regula, Quem de euictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio: & nihilominus iudex audiuit venditorem agentem, quia existimauit, eo casu militare aliquam de exceptionibus ad eam regulam traditis, quas assignat Pinelus. l. 1. C. de bonis maternis. 3. parte. num. 83. Meritò igitur emptor agit de euictione, quia non contradicit sententiæ, per quam sua fuit reiecta exceptio, imò maximè eam laudat, & quia propter eam res vendita sibi euicta fuit, agit de euictione aduersus venditorem, vt aduertit Alexand. l. sæpe. num. 84. ff. de re iudica. Iason. d. qui Romæ. §. duo fratres. num. 50. & ibi Alciat. num. 11. ff. de verbor. obligation. Felinus cap. penul. num. 6. ad finẽ. de re iudicat. Quare si in terminis dict. l. sed etsi. ff. de euictionib. petens in alio iudicio, contradiceret iam latæ sententiæ, minimè audiretur. Fulgosi. l. vendicauit. num. 5. ff. de euictio. & ibi Albericus nu. 4. Paulus. l. quod in diẽ. §. 1. num. 5. & ibi Fulgos. ad finẽ. ff. de compensationibus. Et hæc de primo casu, quando melioratio obtineri potest, tam iure retentionis, quàm iure actionis. Succedit igitur secundus casus, quando obtineri tantùm potest iure retentionis? vt contingit in bonæ fidei possessore. §. certè. Instit. de rerum diuisione. l. Paulus. ff. de doli exceptio. & tunc conclusio videtur constituenda, quòd quocumque modo exceptio meliorationis non sit admissa, remanet destitutus possessor omni remedio. nam cùm non habeat actionem ad intentandum nouum iudicium, & in primo iudicio sit exclusus ab excẽptione retentionis, necessariò omni destruitur remedio. † & ita Paulus. l. quod
64 in diem. §. 1. num. 3. ff. de compensatio. & l. 11. num. 6. versiculo, secundus est. C. de ordine iudiciorum. Felinus cap. suborta. num. 4. de re iudicat. Socinus cons. 264. num. 15. ad finẽ. lib. 2. Boerius decisio. 43. num. 7. Sed aduertẽdum est, hæc non esse vera, quando nulla habita mẽtione meliorationis condẽmatur possessor ad rei restitutionẽ, vel etiam quando ea simpliciter reprobata, non addita vlla causa, iubetur possessor rẽ restituere: quia cõtra his casibus videtur reiecta exceptio ad effectus executionis, per tradita suprà, adhuc possessori potest esse cõsultum, quia eandẽ exceptionẽ proponere poterit in causa executionis. Et idẽ si ea exceptio admissa nõ est, vt quia agit de causa spolij. Nouiza. cõs. 78. n. fin. Tantũ igitur prædictorũ dictũ admitti potest, quãdo exceptio meliorationis fuerit reprobata, addita causa, q. ea nõ est probata, vel etiã quia ei nõ debetur: nam si ea sententia trãseat in rẽ iudicatam, necessariò possessor omni destituitur rẽmedio, & inducetur regula. l. si in area ff. de cond.

cond. indeb. Et ad hunc modum sunt explicanda tradita in hoc articulo per Petram de fideicommis. quæst. 15. nu. 309. & per Tiraq. lib. 2. retract. §. 7. glo. 1. nu. 7. Quinimò etsi ab ea appellauerit, non poterit ei esse consultum, nisi quando in prima instantia nullos dedit testes super meliorationibus: nam si eos dedit, & perfectè non probauit intentionem, appellatio nihil ei proderit: nam regula. l. per hãc. C. de tempor. appellatio. quòd in causa appellationis non allegata allegabo, & non probata probabo: ita communiter intelligitur, vt procedat in nouiter allegatis, dependentibus tamen à deductis in prima instantia: & quando pro his probandis nulli sunt dati testes ad probandum. Alexand. consil. 61. à numer. 3. lib. 2. Iason. l. si is ad quem. num. 30. ff. de acquir. hæred. Hyppolit. singul. 240. Capic. decisio. 81. nu. 5. Quòd si in prima instantia facti sint articuli de meliorationibus, & dati sint testes, quibus non perfeciſti intentionem, iam nouos testes, etiam in alia instantia super eisdẽ articulis dare non poteris. authen. qui semel. C. de probatio. Clemen. 2. de testib. Et est vera, & recepta conclusio, & vtroque foro seruanda, vt asserit Purpurat. l. admonendi. num. 68. ff. de iureiurando. Bellon. cons. 25. num. 8. Couarr. practic. quæstio. cap. 18. num. 6. probat Ordina. lib. 3. tit. 66. §. 2. † Nisi hæc noua probatio
65 fieri debeat per instrumenta: nam cùm tunc cesset timor subornationis, poterit per illa fieri probatio, etiam super iam deductis in prima instantia, & super quibus probandis dati fuerint testes. gloss. authent. qui semel. verbo, productione. C. de probatio. Guido decisio. 201. probat Ordin. lib. 3. tit. 66. §. 2. in fine. declarando, vt per Afflictis decisio. 272. Si sanè fuerint facti articuli de meliorationibus, & fuerint admissi, & data fuit dilatio ad probandum, & tamen in ea instantia nullos excipiens produxit testes, in illa quidem instantia non audietur amplius circa probandum, quia omnis dilatio cẽsetur peremptoria. l. fin. ff. de ferijs. Ord. lib. 3. tit. 42. in princip. vnde in ea instãtia non admittetur amplius ad probandum. Archidiacon. c. de illicita. 24. q. 3. & alij quos refert Octauian. decisio. Pedamonta. 14. num. 6. In causa tamen appellationis, testes de nouo producere poterit, iuxta generalem regulam l. per hãc. C. de tempor. appellatio. Cui etiã locus est, quando in prima instantia nulli fuerunt producti testes: nam cùm cesset timor subornationis, locus erit indistinctè prædictæ regulæ. Couar practic. quæstio. cap. 18. num. 6. sentit Ordinat. lib. 3. tit. 66. §. 2. etiamsi in prima instantia data fuerit dilatio ad illos articulos probandos: nam ea dilatio peremptoria censetur quoad primam instantiam, nõ autem quoad nouam instantiam appellationis, vt eleganter probat Octauian. decisio. 14. per totam. Et aduerte, suprà resoluta procedere, quando non cõstat, aliquas factas fuisse meliorationes, iuxta tradita per Alexand. consil. 122. ad finẽ. lib. 7. nam si constet, factas fuisse meliorationes, & tantùm de earum valore sit dubium: tunc iudex debet reseruare earum liquidationem in causa exequutionis, vt tradit Cuman. consil. 103. num. 6. & notabiliter Ioseph. Ludouic. decisio. Perusina. 24. num. 26. & Portoles de cõsortib. cap. 26. num. 14. Cuman. autem vbi suprà sentit, si iudex reiecisset exceptionẽ meliorationis, addita ea causa, q. de earum valore non constabat, hæc sententia tanquam expressum continens iuris errorem, non valeret. l. 2. C. quando prouoca. non est necesse. subscribit Cagnol. l. quatenus. nu. 25. ff. de regu. iuris. vel saltẽ debet iubere, vt res restituatur præstita cautione de illis soluẽdis, postquam
66 fuerint liquidatæ. † l. statuliber rationẽ. ff. de statuliber. & l. penultima. ff. de petitione hæreditatis. nam tunc possessori per cautionem erit consultum, licèt rẽ tradat. Quòd si iudex prædictã causam non

non exprimat,sed ſimpliciter reijciat exceptionem melioris,tanquam iniuſtã,quia tũc ſententia tanquam non cõtinens expreſſum iuris errorem,mero iure valet.l. cum prolatis.ff.de re iudicat. in ſpecie Cuman.conſil.105.num.6. tunc oportet appellare,vt ſuperiore mẽdet iniquitatẽ primæ ſentẽtiæ.l.1.ff.de appellat. nã aliàs in cauſa exequutionis nõ audietur,quia ſatis videtur impugnare ſententiã:qui exceptionẽ expreſſe reiectam,& reprobatam per ſententiã,iterum vellet allegare.Iaſon.l.1.num.19. ad finem. C. de iur.& fact.ignorãt.Poſſeſſor igitur in prædicto caſu nõ differat appellare,quia aliàs prædicta ſententia irremediabiliter ei nocebit.l. ab eo. C. quomodo & quando iudex.Et hæc ſatis in hac materia.Interpretationẽ autem.l. ſi fundus. 9.in prin.ff.eo.omittimus, quia eius intellectũ peregimus.§ ſivir.à.n.9.ſ.hac.l.Itẽ & interpretationẽ.§.fin.eiuſdẽ.l prætermittimus,quia de eius intellectu etiã egimus.§.quod in anno. à num.6.ſ. hac. l. & in principio huius.l.à numer.44.& etiam hoc.§.à numero. 4. Et ideò transimus ad interpretationem. l. ſi mora.10.ff.eodem.

Finis primi tomi Commentariorum,ad titulum.ff.Soluto matrim.

MADRITI.

Excudebat Ludouicus Sanchez:

Anno 1594.